A. XXX Mor

37727/B

q2

RICHARDI
MORTON
M. D. ET REG. COLLEGII.
Med. Lond. Soc. Atque Cenſoris

OPERA MEDICA.

EDITIO NOVISSIMA,

IN QUA PRÆTER TRACTATUS VARIOS, Prioribus ſubjunctos , alii rursùs ad majorem Illuſtrationem , & utilius AUGMENTUM adjiciuntur , quorum enumeratio , ac explicatio in ſubſequenti pagina continentur.

Cum ELENCHIS RERUM , & INDICIBUS Neceſſariis.

Dicata Excellentiſſimo Domino

ISIDORO TRESANA
MEDICO VERONENSI CELEBERRIMO.

VENETIIS, MDCCXXXIII.
APUD HYERONIMUM SAVIONI
SUPERIORUM PERMISSU , AC PRIVILEGIO.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

RICHARDI
MORTON
Med. Doct. & Reg. Colleg. Medicor. Londin. Socij,
PHTHISIOLOGIA
SIVE
TRACTATUS
DE
PHTHISI,
In III. Libros comprehenſus
TOTUMQUE OPUS VARIIS
Hiſtoriis Illuſtratum,

Illuſtriſsime Domine.

QUod tamdiu precatus ſum, ardentique proſequutus animo, ut videlicet quod ſit meum erga te obſequium, quaeque reverentia, tibi ſignificare valerem, id tandem, Illuſtriſſime Domine, (etſi deſiderium meum non omni ex parte ex-

pleatur) me eſſe conſecutum optime ſentio, & mihi metipſi ſummopere gaudeo. Cum enim venerit in mentem mihi RICHARDI MORTON viri medica facultate adeo inſignis opera, cedro equidem Phœboque Digna typis committere, cumque diu, attentaque mente cogitaſſem, qui eſſet tantus vir, cujus potiſſimum auctoritati ea demandarem, atque dicarem, tu mihi præter cœteros viſus es aptiſſimus, atque meritiſſimus; & propter beneficia pene innumerabilia in me collata, & propter nomen ampliſſimum, quod tua virtute, tuaque diligentia es adeptus? Nam ſi quantum mihi omni tempore prodfuiſti, quantumque gratiæ ac favoris in me contuliſti æqua lance ponderemus, nonne eſſet hominis prorſus immemoris, & ab urbanitate omni ne dicam ab humanitate abhorrentis, cum viro præſtantiſſimo de ſe benemerito, pari modo prodeſſe, beneficiiſque beneficia compenſare nequeat, animum ſaltem gratum, cum & debeat, & poſſit, nequidem patefacere? Sin vero conſideremus quam magnam, præclaramque exiſtimationem, ac gloriam penitus ſempiternam tibi, tuiſque, ingenii acie, ac mentis ſubtilitate comparaſti, nullus mehercle inveniri poterat & dignior & notior, ſub cujus auſpiciis hæc in lucem prodirent. Cum enim ſtudiis, litteriſque excolendis, quæ ab humanitate nomen ſuum ducunt, totam ferme conſumpſeris adoleſcentiam, in iiſque omnibus quantum promptitudinis tibi natura dedit, quantumque peritiæ tibi peperit exercitatio, clare aperteque oſtendiſſes, virilitate tandem conſequuta, diſciplinis multis, iiſque graviſſimis ſedulam dediſti operam: at ex illis omnibus Medicam facultatem, ut tibi caram, ut tibi ſolam elegiſti, eamque colendam ſemper, adamandam, atque in deliciis habendam pro virili parte duxiſti. Et revera, ſi mea conſulatur opinio, hoc etiam pacto, luce clarius apparet quantum habeas judicii ad ſeligendum ea, quæ vitæ humanæ magis videntur utilia; nulla enim

ars

ars, diſciplina nulla, nullaque ſcientia tam gravis eſt, tam pulcra, quæ Medicinam non dicam anteire, ſed nequidem comparare queat. Etenim hæc (concedatur mihi talis verborum uſus) eſt cujuſdam quodammodo divinitatis particeps, & præcipua immortalis Dei beneficentia videtur nobis tributa, atque donata. Et hercle quid inveſtigari poteſt humanæ vitæ utilius? quid hominibus juvandis commodius? quid magis idoneum ad ſocietatem tuendam? quid naturæ magis conſentaneum? In hac vero tam præclara, tamque celebri facultate quantum excellas, neque locus hic eſt ut multa dicamus, neque plura dici poſſunt, quum fama nominis tui undique diſcurrens loquatur ex ſe. Dicam tantum, & dicam bona pace reliquorum omnium, qui hanc viam vel inſtiterunt, vel inſiſtunt, & metam jam tibi partam arripere manibus pedibuſque conantur, multis aliis longe poſt te relictis, prima & præcipua hujuſmet artis lumina tam præterita quam præſentia te eſſe æmulatum, ne dicam ſuperaſſe (neque enim id patitur moderatio animi tui;) & perfeciſti, ut quantum Patria tua, omni tempore ingeniorum in unaquaque arte verſatorum, ac Litteratorum hominum ferax mirifice & abundans, tibi nominis ſui & gloriæ dedit, tantum illi ex tua fama ac dignitate præcipua honoris, laudiſque conferres. His igitur de cauſſis, te potiſſimum elegi, Illuſtriſſime Domine, aptiſſimum ac meritiſſimum, cui hæc dedicarem, quod ſi quis minime probet, neceſſe eſt dicere illum ipſum RICHARDI MORTON Opera Medica aut nunquam legiſſe aut oſcitanter, minimeque intento animo legiſſe. Et equidem, niſi mea me fallit opinio, neque Patronus major, quemadmodum ſuperius dixi inveniri poterat, neque materies ſtudiis tuis graviſſimis, atque ſeveriſſimis magis congrua, hæc enim exemplaria nocturna, diurnaque manu verſaris, ac quodammodo teris. Te itaque, ac benignitatem tuam

oro, ſummaque in re obſecro ut munuſculum hoc, qualecumque ſit, accipias, & æqui bonique conſulas; & ſi occaſio ferat, ac ſors me bona permittat, majoribus negotiis faciam, ut te tuæ gratiæ, ac beneficiorum in me collatorum nequaquam peniteat. Vale, fruere, ac fave.

Obſequentiſs. Adjectiſs. Umilliſs. Famulus

Hieronymus Savionis.

A D

AD LECTOREM.

QUandoquidem, multis retro abhinc annis, à legendis libris, reluctanti licet animo, totus abſtinuerim, animumque meum ad contemplandum tàm ſanum quàm morbidum ipſius *Naturæ* ſtatum ſedulus applicuerim, (qua de cauſa non ſolùm manus pro virili medicas languidis Corporibus adhibendi, verùm etiam *Defunctorum Cadavera* introſpiciendi quam ſæpiſſimè anſam arripui) Operæ prætium duxi quotidie, horis licet ſuccifivis, *Obſervationes* meas à quamplurimis Acutis, Chronicisque Affectibus collectas ſcriptis mandare, atque unum quaſi *Penum* deponere, quo veram Morborum Idæam, atque ex ipſa αὐτοψία peritam altius menti meæ imprimerem, atque adeò etiam *Indicationes*, & *Curandi Methodum* certiores, atque compertiores mihi ipſi redderem. Ex iſto quidem *Promptuario* (Candide Lector, Talem enim te fidenter appello) iſtæ, meæ, quales, quales, exercitationes depromptæ ſunt, atq; etiam *Præſtantiſſimorum Medicorum* ſuaſu, & hortatu (an verò rectè id fecerim, aliorum ſit judicium) *Typis publicis Mandatæ*. Fateor quidem horum Eruditiſſimorum Virorum (quos ſummo honore, jure merito, ſemper proſequutus fueram) conſiliis atque monitis me eo lubentiùs paruiſſe, quo præter conſuetum mihi pudorem, atque etiam ſegnitiam, adeò impar viribus meis opus ſuſciperem, quòd in *Herculei*, & *populantis* hujuſce *Morbi Ætiologiæ*, longo uſu & experientia edoctus, omnes *Veteres Medicos* craſsè hallucinatos viderem: Quo factum eſt ut Priſcorum curativæ Indicationes (nimis acriter à quibuſdam Practicis etiamnum defenſæ) non potuerint non multum à vero ſcopo aberrare, vel ſaltem aliquali correctione indigere, quo fœliciori methodo accuratius quadrare poſſint. Quod quidem facili negotio effici poteſt conſpirante vel exercitatiſſimorum Medicorum jam viventium Teſſeræ, qui ſicuti penè innumeris præclare nuper inventis hujus Morbi Ætiologiam corrigere poſſint; ita etiam Unitis Conſiliis, pariter atque experimentis commodiorem curandi Methodum inſtituere valeant: Quo iſte Morbus in Artis noſtræ opprobrium non amplius Herculeus audiat. Quo autem ad me attinet, præclarum hoc opus auſus ſum tentare, quoque magis expertos Artis noſtræ Heroas ad perficiendum hoc opus exemplo meo ſtimularem. Antiquos autem Medicos re ipſa in phthiſeos Ætiologia craſſe, ſi non etiam omnino ſe hallucinatos eſſe vel exinde conſtare poſſit, quod hujus Morbi fomitem in ipſo *Cerebro* congeſtum ſatis inſulsè ſomniarint, ac ſi inde *Catarrhi* ritu, ſanguinis Lympha neſcio quo pacto, vel qua via excreta perpetuò in ſubjectos pulmones, deſtillando irrueret, atque inibi perpetuam etiam tuſſim excitando eos, tandem fataliter corrumperet: Quum jam totius mali fomitem in ipſius affectæ partis Gremio, *Bronchialis ſcilicet Pulmonum Fiſtulis* atque *Veſiculis* deliteſcere vel ipſi αὐτοψίᾳ ſatis conſtet: Cum *ſeroſæ Colluviei copia* per tuſſim continuò rejecta non aliundè quàm ex ipſa jam *Colliqueſcentis* ſanguinis maſſa per glanduloſam *Fiſtulæ Bron-*

chia-

chialis tunicam excernatur: Quin & *Tubercula* per pulmonum parenchyma hic inde diſperſa, quæ ſerius, vel citiùs inflammata, atque exulcerata funeſtam Phthiſim tandem inducunt, nihil aliud ſunt quàm *Glanduloſæ* tunicæ *Veſicularum Pulmonarium* quædam *Intumeſcentiæ* à ſero copiosè nimis inibi ſecreto, ibidemque coagulato efformatæ. Neque quidem minus a Priſcis Medicis erratum videtur, ubi uno ore omnes *Phthiſin* tanquam *Primarium* atque *Unicum* Morbum, & ab iiſdem cauſis ſemper ortum ſuum ducentem, eandemque curandi methodum ubique indicantem venditare ſolent: Quum revera vel cuivis in hoc Morbo Curando Mediocriter Verſato (modò ipſam rem seriò ſecum perpendat) facile conſtare poſſit eum eſſe magis *Secundarium*, & *Symptomaticum* à *Scorbuto*, *Aſthmate*, *Strumoſo Affectu*, *Hæmoptoe*, *Lue Venerea*; *Chloroſi*, *Ictero*, *Ulceribus*, *Febribus*, *Morbillis*, *Variolis*, *Melancholia*, atque aliis ejuſmodi Morbis provenientem. Atque inde fit, quod ſicuti una eademque ſimplici Methodo ejus Curatio iniri non poteſt, ita vix unquam, niſi habito prius ſpeciali ad primarium Morbum reſpectu, cum fœlici ſucceſſu perficitur. Quo nomine plures vel ſub ipſius *Medici* manu periere, quod non ſatis tempeſtive opem petiiſſent, vel Præcedente Morbo *Phthiſeos* Parente non ſatis accurate perſpecto, Remedia ipſis minus apta exhibita fuerant. Meam quidem Teſſeram, minutulam licet, multo tamen uſu comprobatam ad enormem hunc errorem corrigendum habes (Candide Lector) Primo & Tertio Tractatus hujus Libro comprehenſam, quam quidem æquo animo accipias rogo.

Eſt vehementer etiam exoptandum, quin & ſæculo hoc præ cæteris omnibus Arti noſtræ maximè propitio, & faventi ob varia & eximia à Clariſſimis viris in dies reperta, iiſque vel ipſis oculis palam demonſtrata jure merito expectandum, uti præſtantiſſimorum Virorum opera, & conſiliis, Cæterorum Morborum, æque ac ipſius Phthiſeos *Elumbis* adhuc *Æthiologia* melius adornetur, & clariori luce ponatur: Quo tandem Curativæ Indicationes magis aptæ, atque proſperæ deduci poſſint, atque inde magis certa, atque exculta Methodus ſagaci Medicorum Induſtria in egregium Ægrotantium levamen & ſolatium ſtabiliatur. Neque (mea quidem ſententia) tam novis quibuſdam quæſitis *Arcanis* pro *Omnipotentibus* vulgo habitis, quàm correctis Morborum Indicationibus Artis noſtræ *Pomæria* promovenda ſunt. Si quidem Remediorum cuivis ſanativæ intentioni ſatisfacientium ſatis ſuperque eſt; modò Virtutes eorum ſatis bene intelligantur, & ſagacitate Medici, juſta, & tuta methodo adminiſtrentur. Ætiologia quidem, atque ex ea deſumptæ Indicationes videntur mihi maxime in Arte noſtra claudicare. Quippe jam variis titulis unus idemque morbus inſigniri ſolet, ubi tamen eadem eſt Morbi Cauſa, Indicationes etiam eædem, atque eadem Symptomata, ſolo gradu diſtincta (quod quidem in *Peripneumonia*, & *Pleuritide* ſatis clare conſpicitur, etiam in *Comate*, *Caro*, *Lethargo*, *Apoplexia*, cæteriſque ſoporoſis Affectibus, nec non in *Convulſionibus Epilepſiis*, reliquiſque ſpaſmodicis morbis hactenus nullis nominibus deſignatis ſatis conſtat:) Ita multo etiam frequentius in ipſius Medicinæ opprobrium, æque ac in Ægrotantium ſummum damnum (quod vel in ipſa *Phthiſi*, de qua jam dicturi ſumus, ſatis evidenter apparet), plurimos variantes morbos) qui cum à diverſis Cauſis originem ſuam ducunt, ita admodum diverſis ſymptomatis ſtipati æque diverſas Indicationes ſubminiſtrant, methodumque Curandi, quo tandem optatus eventus attingi poſſit, æque differentem requirunt) ſub uno generali titulo, pleriſque Medico-

rum

rum ſcriptis, comprehenſos, atque uni, eidemque Methodo accommodatos paſſim reperimus. Quum vel pene dejerare poſſim neminem quantumvis generali hac ſcientia inſtructum atque verſatum cum ſucceſſu fœlici artem ſuam exercere poſſe, donec vel Ingenii ſui ſingulari acumine fretus, vel multo etiam uſu inſtructus; ex natura ipſius rei, pro diverſitate ſcilicet Cauſarum, Symptomatum, atque ſpecialium inde deſumptarum Indicationum diſtinctiorem Morborum Idæam ſibi ipſe formaverit, & perſpectam habuerit. Atq; inde fit, quod nulla alia Ars præter Medicinalem adeo longo uſu, atque experientia indigeat, neque ulli quidem Scriptores eam reipſa promoverunt, præter practicos illos *Obſervatores*, qui morborum naturam fideliter, & ad vivum (ſicuti res ipſa comparebat) deſcripſerunt: Quæ quidem ſcribendi ſumme neceſſaria ratio jam plane exoleviſſe videtur, idque (proh pudor) in ſæculo callentiſſimo, atque ſcientiſſimo, adeoque huic rei præ prioribus omnibus longe accommodatiori. Quoties ſerio mecum perpendo quot, quantaque ſtadia pari compendio, atque fœlicitate, *Medicinalis* noſtra *Ars* tam in *Phyſiologia*, & *Anatomia*, quàm in *Chymia*, cæteriſque *Jatrice* ancillantibus Artibus, noſtris temporibus, emenſa fuerit, adeo ut *Ætiologica* & *Phyſica* pars univerſalem pene mutationem facile ſubire poſſit, neque amplius vagis, & incertis conjecturis, precariis Poſtulatis, vel fallaci verborum ambage irretita maneat, verùm veras Morborum cauſas, atque Symptomata tanquam ſolis radiis deſcripta, & Mathematica ratione demonſtrata ob omnium fere oculos ponat, non poſſum ſatis mirari ipſam etiam *Medicinæ* praxin non pari paſſu cum ejus Theoria gradum ſuum promoviſſe: Præſertim vero Priſcorum Indicationes, Methodumque Curandi falſis Antiquorum Theorematis innixam etiam hodie inter plurimos Medicos obtinere: Quo factum eſt ut *Eraſiſtratus* in *Fontanelli* quinto *Dialogo* Mortuorum Priſcor. cum recentibus non minus vere, quàm ſarcaſtice *Harvejo* Magno reponeret, *Vos magis eſtis Phyſici, at peritiores inde Medicos evaſiſſe inficior. Ægros enim eodem ac vos ſucceſſu ſanavimus*. Quo nomine jure incuſanda venit, imo etiam acriter corripienda experientiſſimorum illorum Medicorum *Ignavia*, (ne quid duriùs dicam) quos ingentem illum in Practica Medicinæ parte multo uſu atque labore comparatum Theſaurum tanquam intumulare quotidie cernimus: Cùm ſedula Juniorum induſtria (huic penſo ob experientiæ ſcilicet defectum imparium) Phyſiologica, & Theoretica Artis noſtræ pars tam multis Paraſangiis Practicam percurrerit.

Atque ideò (ſi tanti Viri præconiis par eſſem) *Sydenhamii* noſtri nomen ad Aſtra eveherem, atque eum illuſtre Exemplum Omnibus Artis Medicæ praxi verſatiſſimis proponerem: Siquidem hic Vir, provectiori ætate, ubi nativa ejus (qua multum pollet) ſagacitas longo jam uſu, atque experientia limata eſt, nunquam ceſſat, verum ipſam Artis ſanandi Practicam partem doctiſſimis ſuis ſcriptis in maximum tam Ægrotantium, quam ipſius Medicinalis Artis Commodum promovet, & illuſtrat.

Quod autem ad noſtras *Exercitationes* jam prælo miſſas attinet, hoc tantum monere lubet. Quandoquidem ſcilicet tam ipſa rerum natura, quam ex αὐτοψίᾳ propria genuinam *Phthiſeos* Idæam, facta, qua potui diligentium Symptomatum Ægrotantium obſervatione, cum Corporum ex hoc Morbo defunctorum inſpectione, ad vivum (uti dici ſolet) delineare conſtituerim, quo minus cuivis Hypotheſi, ſeu Præjudicatæ opinioni inſervire cogerer, proinde operæ pretium duxi unam vel alteram *Multiformis* hujus morbi Hiſtoriam

ſin-

ſingulis titulis ſubnectere, atque eas fideliter narrare. Non illas quidem ſolum, quas felix aliquis Eventus comprobaſſet, verum eas præſertim, quæ ob aliqua vehementiora in iis deſcripta Symptomata, vel ob methodum Curationis fælicem quidem, verùm minus uſitatam, vel denique ob ſingulare aliquod *Phænomenon* in apertis Cadaveribus repertum lucis aliquid afferre potuerint, quo fælicius ad ipſius Morbi clariorem atque magis diſtinctam Idæam in animo formandam, vel ad Curationis Methodum quadantenus novam inſtituendam, vel denique ad ſymptomatis alicujus maxime urgentis revelationem inſtructi ſimus.

Hiſtorias iſtas ſumma cum fidelitate recenſere, pro virili, conatus ſum; ut ut in minutulis quibuſdam circumſtantiis memoria jam multis rebus obruta, atque fatigata labi contigerit: Verum in his referendis varia quadam libertate uſus ſum: Siquidem nunc quidem, etſi rarius, fuſiori quodam ſtylo, idque Methodum Curationis, diarii more, referens, quo aliquorum curioſitati indulgerem; etſi utplurimum generalia quædam Methodi Capita, idque ſuccinctim, innuere decrevi, ne vel nimius Lectori fieri, vel ſacra Artis Myſteria jamdudum nimis proſtituta propalare viderer.

Quod ad ſtylum harum Lucubrationum attinet, non ſum inſcius (Candide Lector) eum venia tua plurimum indigere, quin & eam à te rogo, eſpecto. Raptim, & ſucciſivis horis, totum hoc opus è fractis, & diſperſis Schedulis compilatum eſt. Quare æqui & boni Conſule, & Vale.

ELEN-

ELENCHUS
LIBRORUM, ET CAPITUM.

LIB. I. De Phthiſi in genere, & ſpeciatim de Phthiſi à toto habitu Corporis, ſeu Atrophia, &c. Pag. 1
Cap. I. De Pththiſi Nervoſa. 2
Cap. II. De Phthiſi ex Inanitione orta. 4
Cap. III. De Tabe ab Hæmorrhagia. 5
Cap. IV. De Tabe à Gonorrhœa ſimplici; & fluore albo. 6
Cap. V. De Tabe ab Apoſtematibus & Ulceribus amplis orta. 8
Cap. VI. Te Tabe Nutricum à lactatione nimia. 11
Cap. VII. De Tabe à Dyſenteria, & Diarrhœa. 12
Cap. VIII. De Tabe à Diabete ſeu nimio fluxu Urinæ. 13
Cap. IX. De Tabe à Salivatione orta. 14
Cap. X. De Tabe à Hydrope orta. 15
Cap. XI. De Tabe à ſudoribus immenſis orta. 17
Appendix ad Lib. primum. 18

LIB. II. Phthiſiologiæ. De Phthiſi Pulmonari Originali. Pag. 20

Cap. I. De Cauſis Phthiſeos Pulmonaris Originalis. 20
Cap. II. De Gradibus; & ſignis præſagientibus Phthiſim Pulmonarem Originariam una cum Indicationibus Prophylacticis. 22
Cap. III. De ſignis Diagnoſticis, & Pathognomonicis Phthiſeos Pulmonaris Incipientis. 27
Cap. IV. De ſignis Pathognomonicis Phthiſeos Pulmonaris confirmatæ. 33
Cap. V. De differentiis Phthiſeos Pulmonaris Originalis. 39
Cap. VI. De Prognoſticis Phthiſeos pulmonaris Originalis. 41
Cap. VII. De Indicationibus Curativis phthiſeos pulmonaris Originalis. 42
Cap. VIII. De Methodo Curationis phthiſeos pulmonaris Originalis. 46
Cap. IX. De Curatione phthiſeos in ſecundo ejus ſtadio ubi ſcil. Tubercula primum pulmonibus naſcantur. 52
Cap. X. De Curationes Phthiſeos pulmonaris Originalis in Tertio ejus ſtatu, ubi ſcil. à Tuberculorum exulceratione ad Mataſmum deventum eſt. 58
Cap. XI. De relevatione Symptomatum Phthiſeos in tertio ejus ſtatu. 61

Phthiſiologiæ LIB. Tertius, De Phthiſi pulmonari Symptomatica. 65

Cap. I. De Phthiſi Scrophuloſa. 66
Cap. II. De Phthiſi Scorbutica. 69

Cap. III.

Cap. III. De Phthiſi Aſtmatica. 72
Cap. IV. De Phthiſi à Melancholia, uti etiam ab Hyſterica, & Hypochondriaca affectione orta. 74
Cap. V. De Phthiſi ab Hæmoptoe orta. 77
Cap. VI. De Phthiſi à Calculis in Pulmonibus generatis, atq; aliisab extra in eos demiſſis, uti etiam à Calculo Renum, & Veſicæ orta. 82
Cap. VII. De Phthiſi a lue Venerea orta. 86
Cap. VIII. De Phthiſi à Suppreſſione Gonorrhœæ virulentæ, Fluxus Ulcerum veterum, præcipuè verò Fiſtuloſorum in Anno, atque Ulcerum Scrophuloſorum, Fontanellarum, & Fluoris Albi orta. 87
Cap. IX. De Phthiſi à Chloroſi, & Suppreſſione Menſtruarum purgationum orta. 90
Cap. X. De Phthiſi à Peripneumonia, & Pleuritide orta. 90
Cap. XI. De Phthiſi ab Arthritide, & Rheumatiſmo orta. 95
Cap. XII. De Phthiſi pulmonari orta à Febribus, præcipuè Crapuloſis, Scarlatinis, & Intermittentibus, uti etiam à Variolis, & Morbillis. 101
Cap. XIII. De Phthiſi Icteritia, ſive Hepatica. 105
Cap. XIV. De Phthiſi ab Ulceribus internis orta. 127

BIBLIOPOLÆ LECTORI BENEVOLO

Super hac nova Editione.

JAm ab aliquot annis; Lector Ornatiſſime, Celeberrimi Viri *Richardi Morton*, Collegii Medicor. Londinenſ. Socii Meritiſſimi *Opera Omnia*, Tractatibus comprehenſa; unò, ſcilicet Phthiſiologico, duobus alteris Pyretologicis, vulgavimus, iiſque tum ſubjunximus varia, Theoriam Medicam, non minus quam ejuſdem praxim illuſtrantia, e pluribus Magni Nominis Authoribus, Gualterio verb. grat. Harris, Gulielmo Cole, Martino Liſter, Thoma Sydenham, collecta: Nunc autem eadem Opera, non tantum cum iiſdem recudimus Additamentis; ſed etiam aliis Tractatibus, à Mortono conſcriptis quam maximè affinibus, ditata exhibemus: Nempe Caroli Leigh Phthiſiologia Lancaſtrienſi; Diſſertationibus in Novam Methodum Inoculationis ſeu Transplantationis Variolarum; Gualteri Harris Ultimis Operibus; Vincentii Kettelaer M. D. Commentario de Aphthis; illaque omnia ſubſequenti ordine compingenda tradimus.

Richardi Morton Phthiſiologia, ſive Tractatus de Phthiſi, Variis Hiſtoriis Illuſtratus.

Caroli Leigh Phthiſiologia Lancaſtrienſis, & Tentamen de Mineralibus Aquis.

Richardi Morton Pyretologia, ſive Tractatus de Morbis Acutis Univerſalibus, Variis Hiſtoriis Illuſtrata.

Richardi Morton Pyretologia, ſive Tractatus de Febribus Inflammatoriis Univerſalibus, Variis Hiſtoriis Illuſtrata.

Diſſertationes in Novam, Tutam, ac Utilem Methodum Inoculationis; ſeu Tranſplantationis Variolarum.

Gualteri Harris Tractatus de Morbis Acutis Infantum Variis Obſervationibus Illuſtratus, Editio Noviſſima, priori multò auctior.

Gualteri Harris Obſervationes Medicæ de Morbis Aliquot Gravioribus, & Diſſertatio de Lue Venerea.

Vincentii Kettelaer Commentarius Medicus de Aphthis Belgarum.

Gulielmi Cole Novæ Hypotheſeos, ad explicanda Febrium Intermittentium Symptomata & Typos excogitatæ Hypotypoſis &c.

Gulielmi Cole Tractatus de Secretione Animali.

Martini Liſter Tractatus de Morbis quibuſdam Chronicis; quorum, I. eſt de Hydrope, II. de Diabete, III. de Hydrophobia, IV. de Lue Venerea, V. de Scorbuto, VI. de Arthritide.

Martini Liſter Tractatus de Variolis variis Hiſtoriis Illuſtratus.

Thomæ Sydenham Proceſſus integri in Morbis ferè omnibus Curandis, &c.

Hiſce in majus tuum commodum à nobis congregatis, fruere, Lector Studioſiſſimè, & laboribus noſtris favere non dedigneris, obnixè Rogamus.

NOI REFORMATORI
DELLO STUDIO DI PADOA.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & Approbatione del P. *F. Tommaſo Maria Gennari Inquiſitore*, nel Libro Intitolato; *Richardi Morton Opera Medica &c. Editio Noviſſima*. Non v'eſſer cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, e buoni coſtumi, concedemo Licenza à *Girolamo Savioni Stampatore*, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl' ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venezia, & di Padoa.

Dat. 14. Aprile 1733.

{ Gio: Franceſco Moroſini Kav. Reff.

{ Andrea Soranzo Proc. Reff.

{ Pietro Grimani Kav. Proc. Reff.

Agoſtino Gadaldini Segretario.

Ad 18. Aprile 1733. Regiſtrato al Magiſtr. Eccell. della Beſtemmia.

Angelo Legrenzi Segr.

RICHAR-

RICHARDI MORTON M. D.

Et Regii Collegii Medicor. Lond. Socii,

PHTHISIOLOGIÆ LIBER PRIMUS.

De Phthiſi in genere, & Speciatim de Phthiſi à toto habitu Corporis, ſeu Atrophia, eaque vel Nervoſa, vel ex Inanitione orta.

QUO Schema totius operis uno intuitu oculis ſubjiciatur, lubet hic more exordii præfari deſcriptionem, & diſtributionem ſubjecti de quo jam tractaturi ſumus, quo, quaſi *Ariadnes* filo, facilè, & tutò in penetralia ædificii ducamur.

Phthiſis in genere eſt Conſumptio Partium Corporis muſculoſarum, à ſubtractione, vel colliquatione fluidorum orta, eaque vel cum, vel ſine febre; eſtque vel originalis, vel ſymptomatica.

Phthiſis Originalis eſt quæ merè à morbida diatheſi Sanguinis, vel Spirituum animalium in genere nervoſo, & fibroſo hoſpitantium ortum habet, non autem à morbo aliquo formato præcedenti: Cujus duæ ſunt ſpecies, Atrophia ſcil. & Phthiſis Pulmonaris.

Atrophia eſt conſumptio univerſalis à toto habitu Corporis, non autem à Pulmonum, vel cujuſcunque alterius Viſceris defectu morbido orta, & ſine aliqua febre notatu digna; eſtque Nervoſa, vel ex Inanitione orta.

Atrophia, ſeu *Phthiſis Nervoſa* eſt, quæ à morbido ſtatu ſpirituum, & à tono nervorum everſo oritur; unde ſicut languor & Conſumptio univerſalis in habitu Corporis ob deficientem aſſimilationem ſucci nutritii tandem provenit, ita ab initio ipſo morbi oboriuntur Inappetentia, & difficilis digeſtio in ventriculo, ob imperfectam fermentationem, & volatilizationem Chyli. Quæ quidem Species Atrophiæ in claſſe funeſtorum Scorbuti Symptomatum non immeritò locum ſibi vendicare poſſit.

Atrophia ex Inanitione eſt quæ à præternaturali ſubtractione ſeu evacuatione ſucci nutritii, eaque longa, & habituali, originem habet, quæ multifariam variatur pro meatibus Corporis diverſis, natura, vel arte factis, per quos diſpendium hujus liquoris pretioſiſſimi fieri vel ſolet, vel poteſt.

Phthiſis Pulmonaris eſt Conſumptio par-

partium univerſalis à morbido affectu ſeu infarctione, tumore, inflammatione, & exulceratione Pulmonum primùm orta, indeque tuſſi, dyſpnœa, aliiſque ejuſmodi ſymptomatis thoracicis ab ipſo initio ſtipata, & cum febre primùm lenta, & hectica, dein inflammatoria, & tandem putrida intermittente conjuncta.

Phthiſis Symptomatica eſt, quæ, licet immediatè à Craſi ſanguinis, ſeu tono Spirituum everſis oriatur, mediatè tamen ab aliis præcedentibus morbis dependet, qui hanc labem ceu characterem primùm Spiritibus, & Humoribus impreſſerant: Et quia in hujus Tabis fœlici curatione neceſſe eſt reſpectum habere ad morbum primarium, in calce hujus tractatus ſtrictim de variis hujus Phthiſeos Speciebus, quas nobis in praxi hactenùs obſervaſſe contigit, diſſeremus, diſquiſitione priùs habita de Phthiſi Originali.

CAPUT I.

De Phthiſi Nervoſa.

A*Trophia*, *ſeu Phthiſis Nervoſa*, eſt Conſumptio Corporis abſque ulla inſigni febre, vel tuſſi, vel dyſpnœa; verùm cum appetitus, & digeſtionis everſione eam comitante: Unde inſequitur totius corporis languor, & marcor in dies increſcens. Cujuſmodi Phthiſin aliquando in *Anglia*, ſæpius verò inter *Virginiæ* Incolas huc reverſos obſervavimus.

In principio hujus morbi ſtatus corporis apparet œdematoſus, chyloque effœto quaſi infarctus, facies pallida, & ſqualida, ventriculo ab omnibus præter potulenta, abhorrente. Adeo etiam languent vires, ut Æger antequam carnoſæ partes corporis evidenter fuerint conſumptæ, planè reddatur imbellis, lectoque fere continuò affixus. Urina etiam incerti coloris conſpicitur, ſed ut plurimùm intensè rubra, & perpauca; aliquando verò, [licèt raro, uti in nervoſis affectibus accidere ſolet] pallida, & copioſa. Febris verò nulla inſignis per pulſum, ſitim, vel calorem diſcerni poteſt, ut ut intenſiſſimè rubra ſit urina. Adeo ut *Pathognomonica* ſigna hujus Phthiſeos jam incipientis ſint *Languor* & *Inappetentia* ſine ulla notabili febre, tuſſi, vel anhelitu, licèt progreſſu morbi, ubi marcor totum corporis habitum ſenſim invaſerit, quædam reſpirandi difficultas, & moleſtia (uti in omnibus languentibus ſolet accidere) percipiatur.

Cauſa continens hujus morbi mihi videtur eſſe in genere nervoſo, à præternaturali ſtatu ſpirituum animalium, & tono nervorum everſo proveniens, unde eam vocare ſoleo Phthiſin in habitu Corporis. Uti enim à tono Ventriculi languido, appetitus, & digeſtio proſternuntur; ita etiam in toto habitu corporis, ob morbidum generis nervoſi ſtatum, ſucci nutritii aſſimilatio, fermentatio, & volatilizatio impediuntur.

Cauſas procatarcticas, ut plurimùm, obſervavimus eſſe, Pathemata animi graviora, potationem liberaliorem liquorum ſpirituoſorum, & aerem inſalubrem, quibus tonum Nervorum, & naturalem ſpirituum animalium diatheſin everti nemini mirum videri debet.

Morbus hic, ut plurimi alii nervoſi generis, eſt Chronicus; curatu verò difficillimus, ſi Medicus in principio non accerſatur. In initio verò abblanditur: quam ob cauſam, ut plurimùm, accidit, quòd nimis ſerò Medicus advocetur. Finitur verò in hydropicum & œdematoſum Corporis tumorem, præcipuè autem partium dependentium, quo in caſu conclamatum quidem eſt de ægrotantis ſalute, neque ulla curatio niſi paregorica, adhiberi poteſt, qua per aliquot dies miſella vita protrahi poſſit.

Cardo verò curationis (modo ſatis tempeſtivè Ars noſtra conſulatur) in uſu convenienti medicaminum *ſtomachicorum*, & *nervos confortantium* vertitur, qualia ſunt *Chalybeata*, *Antiſcorbutica*, *Cephalica*: & *Amara* cujuſcunque fere generis. Ex. gr. Capiat Æger (ſi alvus adſtricta fuerit) tertio, vel quarto quoque mane ℥iv. *decocti amari purgant.* Quarta quaque nocte ℥ii. *Tincturæ ſacræ*, vel *Tincturæ noſtræ*, *hieræ Cephalicæ* è *ſpeciebus Hieræ picræ in aqu.*

Rut.

Rut. Ceraſor. nigr. & pæon. comp. infuſis.

In cereviſia communi ſuſpendatur ſacculus ingredientium *Cephalicorum*, & *Antiſcorbuticorum*, pro potu ordinario. Hora ante prandium capiat *Elixir. Propr.* d. m. in hauſtu vini albi Abſinthitis. Applicetur regioni ventriculi *Emplaſtrum ſtomachicum mag. cum guttis aliquot ol. Cinnamom. & Abſinthii* Chimic. vel quotidie foveatur ventriculus ſacculis *Aromaticis* è foliis *menthæ*, *Abſinth. Cinnamomo*, *Macere*, *Zedoar. Galang. Cyper. & Calamo aromatico* in vino Gallico Rubro coctis. Si tempus ſit æſtivum, utatur *aquis mineralibus Chalybeatis*. Si verò hybernum, *Syrupo*, vel *vino* noſtro *chalybeato*, & *aromatico è limatura chalybis* in vino albo generoſo, ter, quaterve extincta, & deinde cum *Zedoar. Galang. Nuce moſc. Cinnamomo* acuto *Macer. Cubeb. Caryophyll.* craſsè tritis in eodem vino infuſa. Inter chalybeata verò *Extractum Mynſichti* cæteris in hoc caſu præfero, quod per dies 20. vel 30. pilulari forma boli, vel pilulari exhiberi jubeo. Ex. gr.

℞. *Extract. Mynſicht.* ſc. m. *Balſam. Gilead.* (quod in hoc caſu plurimum confert, quia ſtomacho, & nervis gratiſſimum eſt) gut. vii. *Conſerv. Roſ. rubr. antiqu.* dr. i. Ms. F bolus, qui de die in diem repetendus. Vel ſi Ægro magis arrideat, redigatur extractum in formam pilularem more ſequenti.

℞. *Extract. Mynſicht.* ſc. m. *Balſam. Gilead.* gut. vii. *pulv. Haly.* gr. vi. *pulv. Ari comp.* gr. iv. *pulv. glycyrrhiz.* q. ſ. ad formam. F. pilulæ mediocres deaurandæ, & quotidiè ſemel die repetendæ.

Opobalſamum etiam per ſe, uti & *Sp. C. C. & Salis Armon.* in hoc caſu proſunt; quia nervis amica. Ex. gr. Capiat Æger gut. viii. vel x. *Opobalſami*, vel *Sp. C. C.* in quantitate convenienti *ſacchari Cand.* bis in die.

Exercitiis, & conſuetudine amicorum animum hilarem Æger nitatur conciliare. A mœſtitia enim, & curis fere ſemper hic morbus ortum ſuum ducit. Fruatur etiam aere aprico, & optimo, qui plurimùm nervis, & ſpiritibus confert. Et quoniam ventriculus in hoc morbo præcipuè afficitur, conveniet victus deliciis plenus, neque uni ciborum generi nimis diu aſſueſcere debet ventriculus.

HISTORIA PRIMA.

Filia *Domini Duke* in platea dicta *Sanctæ Mariæ Axiæ*, anno 1684. & decimo octavo ſuæ ætatis, menſe *Julii*, à multis curis, & pathematis animi in ſuppreſſionem purgationum menſtruarum omnimodam incidit, verum ſine aliquo *Chloroſeos* ſymptomate in die proveniente. A quo tempore appetitus & digeſtio defecerunt, Carnes etiam cœperunt flacceſcere, & vultus palleſcere, cum aliis notis uſitatis in Tabe univerſali habitus Corporis. A frigore etiam illo prægrandi & maximè memorabili, quod hyeme ſequenti contigit, non parùm promoveri videbatur hæc Tabes; nempe quòd ſtudiis nocturnis, & lectioni librorum aſſiduè incumbendo, ſeſe injuriis aeris intenſiſſimè, tunc temporis frigeſcentis noctu, diuque exponere ſolebat, non ſine manifeſto damno ſyſtematis nervoſi. Vere ſequenti, ex præſcripto cujuſdam Medicaſtri, *Emeticum* ſumpſit, & deinde medicamina, neſcio quæ, *Chalybeata*, verùm ſine fructu. Faſtidiens verò ex tunc medicamenta omnis generis, per duos annos integros ſui ipſius curam ulteriorem planè neglexit, donec tandem in ultimum gradum *maraſmi* redacta, & inde frequentibus *lipothymiis* obnoxia à me opem peteret.

Nunquam aliquem ita maraſmo confectum (ſceleti inſtar cute veſtiti) adhuc viventem in tota praxi mea obſervatum memini. Nulla tamen aderat febris, verùm è contrà, totius Corporis frigiditas; Nulla *tuſſis*, vel *dyſpnœa*, vel affectio alia quæcunque morbida pulmonum, vel cujuſcunque alterius Viſceris apparebat: Nulla diarrhœa, vel alia quæcunque nota colliquationis, ſeu inanitionis præternaturalis. Appetitus unicè diminutus erat, & digeſtio quadantenùs moleſta, cum lipothymiis frequenter redeuntibus. Quibus ſymptomatis ſuccurrere nitebar externa applicatione ſacculorum *aromaticorum* regioni ventriculi facta, & *empla-*

ſtris ſtomachicis; uti etiam interno uſu *amarorum*, *chalybeatorum*, & Julapiorum, ex aquis *Cephalicis & hyſtericis* compoſit. & *Spir. Salis armon.* & *Tinctura Caſtor.* ſatis imprægnat. aliiſque ejuſmodi. A quibus multò meliùs ſeſe habere videbatur, ſed tædio medicaminum ſtatim affecta, totam rem iterùm naturæ committi depoſcebat, unde in dies, ulteriùs marceſcens, poſt tres menſes, ſubita lipothymia oppreſſa fatis cedebat.

HISTORIA SECUNDA.

Filius amici mei *Domini Steele* Reverendi Presbyteri; circa annum ætatis decimum ſextum, à ſtudiis nimis intenſis, & à pathematis animi, ſenſim incidit in Inappetentiam ferè totalem, & inde in *atrophiam* univerſalem, continuò per ſpatium duorum annorum magis, magiſque marceſcens, ſine *tuſſi*, *febre*, vel aliquo alio ſymptomate morbidæ affectionis, vel pulmonum, vel cujuſcunque alterius Viſceris, atque etiam ſine *diarrhea*, vel *diabete*, vel quacunque alia nota colliquationis, ſeu inanitionis præternaturalis. Ideòque hanc Tabem, nervoſam eſſe judicavi, in univerſo habitu Corporis ſitam, & à ſyſtemate nervoſo morbidè affecto oriundam. Ex uſu *Antiſcorbuticorum*, *amarorum*, & *Chalybeatorum*, tam natura quam arte paratorum, primùm curationem inſtitui, ſed nequicquam profeci, ideòque priori methodo fruſtratus dedi conſilium ut ſtudia ſeponens, aere ruſticano, equitationi, & lacteæ diætæ, (præſertim uſui lactis aſinini) per longum tempus ſeſe committeret. A quorum uſu plurimùm convaluit, licet adhuc è ſtatu tabido perfectè non evaſerit, &, quis futurus ſit eventus hujus methodi, non liquidò conſtet.

CAPUT II.

De Phthiſi ex Inanitione orta.

HUic generi Phthiſeos, ſeu Tabis Originalis, referenda eſt etiam ſpecies altera (quæ mihi frequenter in Praxi occurrit) à depauperatione ſanguinis per ſucci nutritii præternaturalem ſubtractionem orta. Unde tota maſſa ſanguinis ſucco nutritio, & oleoſo privata aceſcit, & nimium incaleſcit, nutritionem vel nullam, vel quam minimam partibus muſculoſis præbens; atque indè ſequitur Atrophia totius corporis, & calor hecticus in toto habitu fixus, ſine aliqua notabili tuſſi, difficultate reſpirandi, vel aliqua alia inſigni pulmonum affectione, ſaltem in principio morbi. Diffitendum tamen non eſt, in ejus progreſſu, pulmones aliquatenus affectos videri, præcipuè, ubi evacuationes iſtæ præternaturales Atrophiam facientes arte ſiſtuntur, ſine ulla maſſæ ſanguineæ emendatione, quo in priſtinam oleoſam, benignam, & alitioni aptam naturam reſtituatur. Quo in caſu mirum videri non debet ſi, cæteris portis naturæ occluſis, calidum, & acre ſanguinis ſerum per molle, & glanduloſum pulmonum parenchyma continuò trajectum, eos tandem inferciat, inflammet, imò & exulceret; quo fit ut hæc Tabes, quæ originaliter erat in habitu corporis, in Phthiſin pulmonarem cum tuſſi, dyſpnœa aliiſque ſymptomatis ejuſdem morbi pathognomonicis, paulò ante mortem terminetur. Atque ideo ſæpiùs obſervavi, quòd ſi per medicamina ſpecificè alterantia, & ventriculum confortantia, appetitus, & digeſtio non reſtituantur, adeò ut inde maſſa ſanguinis novo euchymo, & oleoſo ſucco ſaturetur, Tabes non curatur, ſed tandem à Tabe in habitu Corporis, in lethalem Phthiſin pulmonarem mutatur.

Et hæc quidem Phthiſeos ſpecies congener eſt Nervoſæ jam ante memoratæ. Sicut enim illa, à diatheſi ſucci, & ſpiritus nervini, chylus nutritius in ſanguinem continuò delatus, minus aptus alitioni partium, redditur; atque inde maſſa ſanguinis veteri, effœto ſucco, nutritionique inepto, ſaturata, & novum non requirente, Inappetentia, & nauſea in ventriculo ſequuntur, & conſequenter Atrophia totius corporis, & tandem fixus color hecticus, & colliquans in partibus ſolidis, ob excandeſcentiam ſanguinis, & ſpirituum: Ita etiam in

hac

hac ſpecie Tabis, ſucco nutritio continuò è maſſa ſanguinis, copioſo rivulo, effluente, partes corporis muſculoſæ nutritione debita jam privatæ, in Atrophiam incidunt; unde etiam maſſa ſanguinis, quæ reſtat, ob novi oleoſi chyli defectum, non tantum effœta redditur, & alitioni inepta, verùm etiam calor præternaturalis fixus, & hecticus non tantùm in ſanguine verùm etiam in ſpiritibus, & omnibus partibus ſolidis accenditur: unde ſitis, & innapetentia conſequuntur. Quæ quidèm Tabis ſpecies eſt illa, de qua jam primo loco eramus ex profeſſo tractaturi. Quia verò Curatio hujuſmodi Phthiſeos, ſecundum veritatem evacuationum eam cauſantium, varianda eſt, de generali hujuſmodi Tabis curatione nihil addemus, eam ad varias ſpecies evacuationum hunc morbum cauſantium, ſub propriis titulis, referentes. De quibus jam (quantum nobis obſeruaſſe licuit) ſpeciatim diſſerere properamus.

CAPUT III.

De Tabe ab Hæmorrhagia.

HIc primùm occurrit Tabes ab Hæmorrhagia, ſive ſit per nares, ſive è pulmonibus per tuſſim, è faucibus per exſcreationem, è ventriculo per vomitionem, è renibus per urinam, è vaſis hæmorroidalibus, vel uterinis in menſtruis purgationibus ordinariis, vel puerperio difficili, vel tandem à vulneribus, ubi magnum, & diuturnum ſauguinis profluvium ab apertione vaſorum ſanguiferorum majorum inſequitur. Licèt enim frequens, & moderata Venæ ſectio (quod lippis & tonſoribus notum eſt) pinguedinem inducat, ſiquidem à moderata depletione vaſorum locus datur majori copiæ novi chyli, unde penus ſanguinis diteſcens magis nutritioni aptus redditur, & conſequenter appetentia incitatur; omnis tamen immoderata, & longa Hæmorrhagia ſanguinem depauperat, & calorem hecticum in ſpiritibus, & partibus ſolidis efficit, appetitum inde proſternens, & totum corpus in Atrophiam, & maciem redigens.

In hoc caſu, hæmorrhagia, quam primùm ſiſtenda eſt, & etiam præcavenda medicamentis ingraſſantibus, opiatis, & emplaſticis, de quibus in capite de Hæmoptoe tractandum. Ex. gr. Ligaturæ fortes partibus extremis injiciantur. Imo ſi opus ſit, & vires ferant, in Hæmorrhagiæ præſentis diverſionem, & in futuræ præcautionem Phlebotomia frequenter, verum parcè celebretur. Si pars ſanguinem effundens id admittat, *Emplaſtrum ſtypticum Galeni*, *Aqua ſtyptica Regia*, *Oxycratum frigidum*, *Atramentum*, *Cineres crinis* leviter combuſti in Retorta, & in formam Cataplaſmatis cum aceto excepti, *Bolus vera*, *Sanguis Draconis*, & alia hujuſmodi more convenienti ſtatim parti applicentur, & ſæpè renoventur.

Internè capiat Æger ter, quaterve in die gutt. xx. xxx. vel plus *Aquæ ſtypticæ Regiæ* in hauſtu *Aquæ Lactis*: Cochlearia etiam v. vel vj. Succorum depuratorum *Plantaginis*, & *Urticæ*. Vel capiat frequenter è Cochleari linctum ſequentem.

R. Syr Portulac. Vn. iij Bol. ver. Sang. Drac., Troch. de ſpodio, Terr. ſigillat. an. Sc. ij. Terr. Iapan. Dr. j. Gum. Tragac. in Aqua *Plantag.* ſolut. q. ſ. Ms. F. Linctus. Vel capiat ter die quantitatem Nucis Moſch. Electuarii ſequentis.

R. Conſerv. Roſ. rubr. Vn. j. Trochiſc. de Carab. Dr. iij. bol. ver. Lacrym. ſang. Drac. Dr. m. ſyrup. Myrtill. q. ſ. Ms. F. Electuarium.

Capiat etiam ſingulis noctibus Cochl. v. vel vj, Julapii ſequentis, agitata phiala.

R. Aq. Plantag. Vn. vj. Cinnam. hord. Vn. iij. Acet ſtillat. *Vn. m. bol. ver. ſang. Dracon. an. Dr. m. Laud. Lond. gr. iij. Syr. Myrtill. Vc. i. m.* Ms. F. Julapium.

Fluxu ſanguinis jam ſatis ſuppreſſo, & curato, omni diligentia moliendum eſt ſanguinem depauperatum, maturè ſaturare novo, & euchymo chylo, & flammam febrilem (ſi qua adſit) exſtinguere, ne tabes inſequatur. Ideòque frequenter alendus eſt Æger, juſculis conſumatis, ovis ſorbilibus, & varie-

tate ciborum euchymorum, & eupeptorum ſtomachoque gratiſſimorum: Abſtinendo tamen à vino, & à ſalſis, & aromaticis, ne ſanguini, qui antea defectu ſucci nutritii excandeſcebat, majorem calorem concilient. Et quia huiuſmodi Ægrotantes, uti omnes Tabi propinqui, iracundiæ, mœſtitiæ, oppreſſionibus hypochondriorum, paſſionibus hyſtericis, & appetitus proſtrationi obnoxii ſunt, unde cibum copioſum nec digerere poſſunt, & conſequenter ſanguinis reſtaurationi inhabiles fiunt, Æger ab Amicis recreandus eſt, & in aerem apricum, & ſalubrem quamprimum dimittendus, quem quidem plus quàm medicamina cætera, & nervorum, & ſpirituum confortationi, appetitus, & hilaris animi recuperationi, & conſequenter Tabis ingruentis præcautioni, experientia multa edoctus, ut plurimùm, conducere obſervavi.

Si verò ob negligentiam Ægri, vel ob præcipitationem morbi, calore hectico, & gradu aliquo Tabis ab Hæmorrhagia Æger affici videatur, omninò ſatagat Medicus quamprimùm hanc flammam penitùs extinguere ope *Corticis Peruviani* manu liberali exibiti, cujus efficaciam in hoc caſu mirabilem ſæpiſſimè expertus ſum, ſi opus ſit, relegetur Æger ad lacteam diætam aut ad uſum aquarum *Chalybeatarum*. Abſtinendum verò eſt ab evacuationibus per alvum. Ex uſu tamen *oculorum Cancror. Coralli*, *margaritarum*, aliorumque ejuſmodi alterantium, & dulcificantium aliquid emolumenti exſpectandum eſt.

HISTORIA.

Dominus *HetchKius*, Mercator *Londinenſis*, Vir Scorbuticus, & Hypochondriacus, in frequentem Hæmorrhagiam narium à vigeſimo ad trigeſimum ferè ætatis annum pronus erat, adeo ut à ſanguinis febricitantis æſtu, intervallis incertis, ſemel ſaltem vel bis, in Luna magnum Cruoris diſpendium ſuſtineret, donec tandem Sanguis Scalpello extractus, vel ſponte ſua è naribus fluens, planè ſimilis loturę carnium apparet. A cujus Hæmorrhagiæ recurſu, neque Phlebotomia, *ſuccis temperantibus*, *medicamentis opiatis*, & *incraſſantibus*, *diæta lactea*, *remediis antiſcorbuticis*, & *Chalibeatis*, nec quovis alio medicaminum apparatu, optimum illum Virum, & Amicum meum verè colendum, tunc temporis liberare potui. Quo primùm in ſtatum Atrophiæ, tandem in Phthiſim verè pulmonarem, unà cum reſpirationis difficultate maximè urgente, incidit, & inde in ſtatum univerſaliter colliquativum lapſus, glandularum ſalivalium exulcerationem, poſt inſignem earum tumorem, paulò ante fatalem diem, perpeſſus eſt. Quarum apertione externa tantus & tam perpetuus limphæ ſalivatoriæ rivus effluxit, uti viri illius egregii jam ante in ſtatum ferè Maraſmi à Phthiſi pulmonari ab Hæmorrhagia orta redacti, diem funeſtum plurimùm præcipitaret. Animo verò meo graviter dolebam, mihi tunc temporis non notam fuiſſe *Corticis Peruviani* efficaciam in hac efferveſcentia Sanguinis edomanda, à qua Hæmorrhagia illa ſæpiùs recurrens certiſſimè dependebat; ſiquidem ab hujus uſu plùs quàm à lactea diæta, vel ab alio Medicaminum apparatu, ad præcavendam Hæmorrhagiam ab æſtu ſanguinis provenientem meritò exſpectari poſſit.

CAPUT IV.

De Tabe à Gonorrhœa, & Fluore Albo.

HÆc Tabes veteribus etiam nota fuiſſe videtur ſub nomine *Tabis dorſalis*, ubi à Gonorrhœa procedit. *Galenus* etiam Hiſtoriam notat Uxoris *Boethii*, cujuſdam Nobilis Romani, quæ à fluore albo nimio, & longo, empiricè ſuppreſſo, in Tabidum hydropem incidebat.

Veriſſimum quidem eſt, Gonorrhæam, & Fluorem Album maligni moris, & à Venere profectum (ubi ſc. veneno nata impuritas humoribus jam contagioſè impreſſa eſt) ſæpiſſimè terminari in Tabem pulmonarem, niſi tempeſtivè, & perfectè

cureen-

curentur. De hac verò Phthiſi, ejuſque cauſis, gradibus, & curatione, ſuo loco, ſc. in calce hujus tractatus pleniùs diſſeremus, ubi ex profeſſo de Phthiſi pulmonari ſymptomatica ſermone habebimus. Impræſentiarum verò, longa experientia, & obſervatione edoctus affirmo, Tabem ſæpè oriri à ſimplici, ſeu benigna Gonorrhœa, & Fluore Albo; ideòque hanc ſpeciem, ad hunc cenſum Tabis originariæ, à ſubtractione ſcilicet continua ſucci nutritij per glandulas ſeminales oriundam, referendam eſſe. Siquidem hic fluxus in Gonorrhœa, & Fluore Albo tam inſignis, & diuturnus interdum apparet, uti exinde maſſa ſanguinis planè effœta, & alitioni inepta reddatur, unde cruor particulis heterogeneis oneratus incaleſcit, atq; tandem hectica diſpoſitio in partes ſolidas, & habitum corporis gradatim inducitur, quæ quidem eſt eadem Tabis Species de qua hoc loco tractamus.

Symptomata hanc Tabem præſagientiam hæc plerumque notavi, Hypochondriacam ſcil. oppreſſionem, mœſtitiam, & nimiam cogitationem, cum languore virium, & appetitus dejectione in viris Gonorrhœa copioſa affectis; in fœminis verò longo, & copioſo Fluore Albo afflictis, habitum corporis mollem, œdematoſum, ſqualidum, & pallidum; unà cum Hyſtericis paſſionibus, inſigni laſſitudine, & debilitate virium: quæ omnia ſymptomata ab eadem cauſa proveniunt, ab effœta ſcil. ſanguinis natura, à defectu novi chyli proveniente, quo non tantùm ſpiritus debilitantur, & opprimuntur, verùm etiam habitus corporis ob aqueam ſanguinis diatheſin œdematoſus redditur; quippe qui veteri, & effœto chylo ſaturetur. Ideòque ſigna hanc Tabem præſagientia, ſunt Hypochondriacæ oppreſſiones, Hyſtericæ affectiones languor virium, habitus œdematoſus, & Inappetentia; quæ ſymptomata progreſſu temporis, cùm morbus ſcil. eſt confirmatus, aliis etiam, ſicuti ſiti, hectica diſpoſitione, atrophia & marcores, excipiuntur, donec tandem corpus planè in ſtatum maraſmi reducatur, idque ſepiſſimè ſine tuſſi, aut aliquo alio notabili ſigno Phthiſeos pulmonaris. Hic morbus in principio facilè curatur, ſi cauſa ejus antecedens curari poſſit, Gonorrhœa ſcil. & Fluor Albus. In ſtatu verò confirmato planè incurabilis eſt. Ideòque prudentem, & probum Medicum, qui propriæ famæ ſtudet, ejus curationem ſuſpicere non decet, verùm magis cum fatali præſagio Ægrum dimittere, quo arti, & conſcientiæ ſuæ, etſi non crumenæ, ſatisfaciat.

Verum ſi tempeſtivè accerſatur, omni methodo convenienti ſatagere debet Medicus, quo Gonorrhœam, vel Fluorem Album ſiſtat, quæ ſunt cauſæ hujus Tabis. Quæ res, quomodo oporteat fieri, in capite de Gonorrhœa, & Fluore Albo alibi dicemus. Hoc fluxu ſucci nutritij jam arte ſuppreſſo, totis viribus nitendum eſt, quo, quàm citiſſimè ſanguis effœtus, & depauperatus novo oleoſo, & benigno chylo ſaturetur. Ideòque, ſicuti priore capite innuimus, delicati, & euchymi, palatoque, & ventriculo gratiſſimi cibi ſæpiùs in die, licet parva quantitate, offerantur. Et quo magis excitetur appetitus, hilari animo eſſe jubeatur Æger. Nihil enim magis quàm mœſtitia, appetitum labefactat, & Tabem confirmat. Aere etiam aprico, & benigno fruatur, qui plurimùm nervis, & conſequentèr appetitui, & ventriculo confert. Exercitijs etiam, & frictionibus, uſque ad ſudores moderatos (ſi vires ferant) quotidiè utatur, quo ſaburra veteris, effœti & inutilis chyli, qui vaſa ſanguifera, & habitum corporis jam infercit, exſudetur, utiliſque copioſior detur, & conſequenter appetitus in ventriculo augeatur. Abſtinendum verò eſt omnino à liberali uſu vini, & liquorum ſpirituoſorum à quibus ſanguis jam nimis calidus factus, ulteriùs excandeſcere ſolet. Caveat etiam Medicus à præſcriptione *Catharticorum*, vel cujuſcunque alterius inſignis evacuationis, quæ impenſas ulteriores naturæ jam languidæ creare poſſit. Si verò calor hecticus, vel leviſſimo gradu, in partibus ſolidis accendatur, ſtatim uſu *lactis aſinini*, *lacteæ*

diætetæ, vel *aquarum mineralium Chalybeatarum*, exſtinctio hujus flammæ ſummoperè molienda eſt.

CAPUT V.

De Tabe ab Apoſtematibus, & Vlceribus largis orta.

APoſtemata, Ulcera larga, cuicunque partis corporis (ſive externæ, ſive internæ) ea accidant, ſi diu manent, multumque ſeri, ſeu Ichoris effundant, Tabidum tandem reddidiſſe Ægri corpus, idque, uſque ad maraſmi lethalis gradum, ſemper obſervavi; & quidem hujuſmodi Ulcera in muſculis dorſi, & teſticulis, imò in genu, & pede, æquè Tabem inducere, ac in renibus, hepate, vel pulmonibus ipſis notavi: Quinetiam Phthiſin pulmonarem his Ulceribus amplis, & vetuſtis ſæpiùs vidi ſuperveniſſe.

Cauſa hujus Tabis eſt proculdubiò longa, & copioſa ſubtractio ſucci nutritij, dè maſſa ſanguinea per Ulcera continuò depluentis; quo ſanguis, qui in vaſis reſtat, oleoſo, & alimentari ſucco privatus aceſcit, & incaleſcit, indeque corporis alitioni ineptus redditur: quo calor febrilis & hecticus non tantùm in ſanguine, & ſpiritibus accenditur verùm etiam in habitu corporis, & partibus ſolidis defixus manet, unà cum ſiti, languore virium, innapetentia, nauſea, atrophia partium, & tandem vigiliis; donec Æger in ſtatum maraſmi redactus miſerè ultimum diem claudat, licèt, ut plurimùm, ſine dyſpnœa, tuſſi, vel aliquo alio ſigno Pathognomonico Phthiſeos pulmonaris.

Hæc Tabes (ſicuti de altera præcedenti capite, diximus) facilè curationem admittit, ſi modò Ulcera eam facientia arte medica internè, & chirurgica externè, tempeſtivè curari poſſint ſc. priuſquam Æger in aliquem gradum maraſmi redigatur. Sępiſſimè verò (Proh dolor!) in hoc caſu Æger blanditiis Chirurgorum malè feriatorum deceptus Medicum non accerſit uſque dum magis conveniat Theologum de animæ futuro ſtatu, vel Juriſperitum de re Teſtamentaria conſulere.

Quo in caſu prudentem Medicum, prognoſtico fatali priùs habito, magis ſeſe ſubducere, quam ſpe curationis impoſſibilis, Ægrum jam deſperatum fallere, convenit.

Sin verò Medicus ſatis tempeſtivè advocetur priuſquam Æger nimis Tabidus, & Hecticus evadat, curatio Ulcerum, ope artis medicæ interna, quam citiſſimè molienda, & acceleranda eſt. In quem finem uſus copioſus decocti *Sarſæ*, &c. egregiè confert, non tantùm ad emolliendum ſanguinem, quo cruor minùs aeris, & excandeſcens redditus; novum chylum faciliùs ſibi aſſimilare, & in propriam naturam convertere poſſit, & Fluor chyli per Ulcera factus minoretur, quod ſanationem Ulcerum multum promovet; quam ob cauſam proculdubio hæc decocta vulgò exſiccantia audiunt: Quinetiam ad exſudandum, & traſpirandum ſaburram ſuccorum effœtorum, & inutilium in habitu Corporis, & vaſis deliteſcentium per poros cutis, Ego ſequenti formula decocti uti ſoleo.

R. Sar. opt. inciſ. Vn. vj. Rad. Chin., Vn. ij. *Lign. Saſſagr. Santal. rubr. Raſur. C. C. Eboris an. Vn. m. Paſſulat. major. exacinat. Vn.* iv. *Glycyrrhiz. raſ. Vn.* j. *N. M. inciſ. n.* j. *Poſt debitam infuſionem coquantur in Aq. Font. lib.* xij. *ad lib.* v. *ſub finem decoctionis addendo* (ſi à tuſſi, vel dyſponœa, vel leviſſima ſit pulmonum ſuſpicio) *fol. Tuſſilag. Capill. veneris pulmonar. maculoſ. hædr. terreſtr. veronic. flor. Bellid. major.* an. m. j. *deinde fiat colatura*, & bibat Æger copioſè hoc decoctum pro potu ordinario.

Imò, ſi Ulcera ſint vetera, & curatu difficilia, bibat etiam Æger horis medicis Vn. vj. vel viij. *Aquæ Calcis*. Cujus egregio ſale, præcipitatis acribus, & acidis ſanguinis particulis, tota maſſa miteſcit, atque inde faciliùs novum chylum amplectitur, & in propriam naturam ſubigit, quo fluctio chyli ad partes Ulceratas, fit minor, & conſequenter expeditior fit ſanatio Ulcerum arte Chirurgica, ob quam rationem vulgò hic etiam potus exſiccativus æſtimatur. For-

mulam

mulam Aquæ Calcis mihi familiarem hic etiam annectere lubet.

R. Sarſ. inciſ. Vn. vj. Uvar. Corinthiac. lib. m. Poſt debitam infuſionem coque in aq. Font. lib. xij. *ad* vj. *Deinde fiat colatura. In hoc decocto exſtingue Calcis vivæ lib. m. quod poſt quam per reſidentiam fuerit depuratum, & ſale Calcis ſaturatum clarè decantetur, & in lagenis vitreis ſerveturin uſu*

Imo, ſi non adſit hectica diſpoſitio manifeſta, durante uſu horum decoctorum, quarto, vel quinto quoque die purgetur Æger, idque, non tantùm lenioribus medicamentis, ut *Decocto ſen. cum Manna*, &c. verùm etiam fortioribus ut *Extract. Rud. Dr. m. aut Pil. Coch. minor. Dr.* j. Imo, ſi Æger cum euphoria purgationem ferat, & opus fuerit, conſcendere licet ad uſum *Scammonii*, & *ipſius Reſinæ Falappæ*, quibus ſemper conjungere convenit doſin *Calomelanos*. Quod medicamentum, corrigendo, & alterando diatheſin ſanguinis, egregiè confert ad ſanationem Ulcerum. Formula ſequenti ego uti ſoleo.

R. Diagryd. ſulphurat. vel Reſin Falapp. gr. xvj. *Calimelan.* gr. xxv. *vel Dr. m. Conſerv. Roſar. Pallidar. vel Syr. deſpin. Cerv. q. ſ. Ms. F. Bolus.*

Vel ſumat æger Catharticum Mercuriale forma pulveris è Cochleari lactis cùm regimine. Quo medicamento ſaburra effœti, & inutilis chyli in ſanguine, & habitu corporis retenti egregiè per alvum deturbatur, indeque Ulcerum ſanatio acceleratur.

Imò, ſi vires Ægri firmę fuerint, & nullus Hecticæ diſpoſiti onisgradus eum adhuc invaſerit, Salivatio Mercurialis, non tantùm *Calomelanos*, verùm etiam (ſi opus fuerit) ipſius *Turpethi mineralis* promovenda eſt. Quod quidem eſt ultimum aſylum, & Herculeum remedium, quod etiam (ſi cautè ſit exhibitum) in curatione Ulcerum veterum, & obſtinatorum ſatis tutum eſt.

Utiliter etiam hic præſcribi poſſunt remedia Balſamica interna, uti *Syrupus balſamicus*, *Balſamum Leucateli*, &c. Ex. gr. Capiat Æger. ſingulis noctibus *Balſam. Leucatell. & conſerv. Roſ. rubr. an. Dr. m. vel Sc.* ij. *cum Balſam. Peruv. gut.* iij. *vel* iv. vel bis, aut ter die *Cochl. unum ſyrupi balſamici ritè fact. vel per ſe, vel ſolut. in hauſtu decocti ſarſæ, vel Dr. m. Balſam. Tolutan. in pilulas parvas redact. horis medicis, ſuperbibendo hauſtum decocti ſarſæ*. Vel ſi nullus adfuerit calor febrilis capiat *bis die gt.* viij. *vel* x. *opobalſami tantillo ſachari Canti except.*

Sanaſcent verò Ulcere, ſummoperè cavendum eſt, ne loco Tabis communis, à ſubtractione chyli, Phthiſis verè pulmonaris ſubſequatur, quo quidèm ſæpiſſimè accidit. Hac enim maximè uſitata ſucci nutriij porta arte chirurgica, & medica jam occluſa, ſi ſanguis adhuc manſerit effœtus, nec ſuam priſtinam balſamicam & oleoſam naturam recuperaverit, magis exſcandeſcere, & aceſcere ſolet, & inde ſuccum nutritium acrem, & calidum (per ulcus antea excerni ſolitum), jam in parenchymate pulmonum, (utpote molli, & humorum receptioni apto) deponere ſolet. Unde non tantùm infarctio pulmonum ſequitur, atque inde reſpirationis difficultas; verùm etiam tumor inſignis glandularum, quæ in partibus ſatis frequentes eſſe ſolent, & exinde tuſſis arida, & moleſta, imò calor, & inflammatio, indeque febris non tantùm Hectica, verùm etiam putrida, ſeu potiùs inflammatoria, & tandem Apoſtema, & Ulcera cum ſiti, & inappetentia; quæ omnia in funeſtam, & confirmatam Phthiſin pulmonarem tandem finiuntur. Ideòque, ubi primùm hæc Ulcera externa, & remota ſaneſcere incipiunt, diligentiſſimè, attendere debet Medicus, ut exploret, num vel leviſſimus difficilis reſpirationis gradus, vel quovis aliud ſignum affectionis pulmonariæ ſuperveniat. Imò ſi appetitus maneat imbecillis, vel ſi, vel minimè caloris præternaturalis gradus in habitu corporis adſit, quo vel leviſſima ſuſpicandi Phthiſin pulmonarem occaſio præbeatur, primum ejus inſultum, & progreſſum totis viribus præcaveri oportet more ſequenti. Fiant fontanellę frequentes, radatur caput, continuetur uſus remediorum balſamicorum ante memoratum, & decocti ſarſæ cum herbis vulnerarijs prędictis; vel in ulteriorem temperationem, & alterationem ſanguinis,

guinis, ad diætam lacteam ſtrictiſſimè relegetur Æger. Ob eandem rationem aquæ minerales chalybeatæ hic etiam valde proſunt. Depletio etiam pulmonum infarctorum per Thoracica, & Pulmonaria Apozemata, linctus expectorantes, aliaque ejuſmodi in capite de Phthiſi pulmonari poſthac deſcribenda, quamprimùm acceleranda eſt, priuſquam continua calidorum, & acriorum ſuccorum ſtagnatione tonus partium labefactetur, & calor febrilis ſuperinducatur.

Caveat etiam Æger diligentiſſimè à pathematis animi, frigore, exercitiis vehementioribus; uti etiam ab uſu vini, & liquorum ſpirituoſorum, qui apulſum ſanguinis ad pulmones citatiorem, quàm par eſt, efficiant, & calorem in ſanguine præternaturalem accendant.

Si verò nulla ſit ſuſpicio pulmonum, ſaneſcente jàm Ulcere, commendetur Æger hilari animo, benigno & perflatili aeri, & victui euchymo, & pleno, miti tamen, & acrimonię experti, & exercitiis moderatis à quorum uſu ſanguis quàm citiſſimè priſtinam balſamicam, temperatam, & oleoſam naturam induere, & ventriculi appetitus augeri, poſſit.

Qua methodo non tantùm præcavetur futura, verùm etiam curatur incipiens Tabes ab Ulceribus externis proveniens, uti anteà in priorib. capitibus de aliis Phthiſib. originariis à ſucci nutritij ſubtractione oriundis, largius diſſeruimus.

HISTORIA.

Uxor D. *Wheatley* juxta *Templum* Sti. *Sepulchri*, *Londini*, circa 50. annos nata, ſpatio duorum annorum, lumborum dolore intolerabili, ab inflammatione, & Apoſtemate muſculorum lumbarium inde conſequente, cruciata, progreſſu temporis, à quotidiano dolore noctu, diuque, premente, & à continua impenſa ſucci nutritij in hanc cloacam quotidiè, & copioſè ſeſe exonerantis, in febrem, & tandem in Tabem, ad gradum uſque maraſmi, cum ſiti intolerabili, languore continuo, innappetentia, & vigiliis, ſine aliqua tamen nota Phthiſeos pulmonaris, redacta eſt; adeo ut miſera Muliercula continuò lecto affixa, quaſi ſtatim moritura cum ejulationibus horrendis vitam diu protraxerit. Prę anguſta re domi, Medicum tamen non conſuluit, verùm opinans morbum eſſe calculum renum miſerè ſeſe quotidiè excruciavit medicamentis, neſcio quibus, lithentripticis, qualia vel quevis muliercula ejus ſocia illi profutura eſſe audacter pollicita eſt. Verùm ipſe tamen ab ingenioſiſſimo Dre *Tyſon* eam inviſere rogatus, unaque cum eo obſeruans partes lumbares eſſe tumidas, & renitentes, & ſentiens agitationem materiæ purulentæ ſub impreſſis digitis (etſi paulò profundiùs ob craſſitiem muſculorum, & denſitatem cutis lateſcentis) cum conſenſu digniſſimi Collegæ mei impetravi, uti poſt applicationem cauſtici, apertio in loco convenienti per Chirurgum fieret. Qua apertione jam facta, magna copia materiæ primùm limpidæ dein purulentæ, Cyſtidumque aqua limpidiſſima repletarum, ad minimum Quingentarum magno impetu effluebat. Per tres habdomadas, vel eo ampliùs, turunda quotidie extracta, copioſum pus, & Cyſtides lympha oppletas eduximus. A prima Apoſtematis apertione dolores plurimùm alleviabantur, & moderato uſu Syrupi *de Meconio* ſomnum convenientem capiebat, opeque chirurgica externè, & uſu continuo decocti *Sarſæ* internè in potum ordinarium exhibitæ, ulcus intra ſpatium ſeſquianni (quod tam diu conſultò Turunda argentea Fiſtuloſa apertum ſervavimus) demùm perfectè ſanatum eſt: febris Hectica, & ſitis evaneſcebant, vires augebantur, appetitus, rediit, & à ſtatu maraſmi planè liberabatur, & in aerem ruſticanum apricum, & benignum, verno tempore, atq; ad uſum lacteæ diætæ dimiſſa, intra ſex hebdomadas εὔσαρκος ſine aliqua nota Tabis evaſit, & adhuc poſt octo annos jàm elapſos ſuperſtes optima valetudine fruitur. Plures ejuſmodi hiſtorias conſultò brevitatis cauſa omitto.

CAPUT VI.

De Tabe Nutricum à lactatione nimia.

NIhil aliud eſt lac, quàm ſuccus Nutritius è maſſa ſanguinea per glandulas mammillares continuò ſecretus. Ideòque ſi, ob defectum appetitus, plus ſucci nutritij è ſanguine per mammas longo tempore exugatur, quàm per novum chylum è venis lacteis maſſæ ſanguineæ ſuppeditatur, non poteſt non inſequi ſanguinis depauperatio atque inde Atrophia corporis (quando quidem nutritione debita privatur) & conſequenter calor hecticus in ſanguine, ſpiritibus, & habitu corporis, quæ quidem eſt altera ſpecies Tabis originariæ, à ſubtractione ſucci nutritij orta; de qua jam tractabimus.

Non eſt tamen diſſimulandum, me tabidam diſpoſitionem lactando curatam interdum obſervaſſe, idque non tantum in Uxore mea dilectiſſima, verùm etiam in plurimis aliis mulieribus. Ex. gr. D. *Vvilſon*, Vicina mea, durante lactatione, ſemper pingueſcit, quæ cetera parte vitæ fere inſtar umbræ tabida incedit. Imo Domina *Thompſon*, in vico dicto *Snore-hill*, in fatalem Tabem habitualem, indeque in Phthiſin pulmonarem, manifeſtè à ſubitanea Infantis ablactatione, incidebat. Verùm æquè facile eſt obſervatu, omnibus Nutricibus, quæ à lactando hoc modo pingueſcunt, appetitum manere integrum, imo durante lactatione plurimùm augeri, & exinde facillimum eſſe rationem hujus φαινομένου inveſtigari: Nempe quòd, appetitu, continua ſucci nutritii extractione, per Infantis exſuctionem aucto, majori copiæ novi, & oleoſi chyli locus detur quo ſanguis quotidiè ditatur, quod magis, quam omnia medicamenta, ad Tabidæ diſpoſitionis curationem confert. Verùm, ſi durante lactatione, appetitus langueat, atque inde, ob paucitatem cibi indigeſti, minus novi ſucci ſanguini ſuppeditetur, quàm egeritur per mammas, neceſſe eſt ut ſequatur hectica diſpoſitio in ſanguine, & ſpiritibus, & Atrophia, ſeu Tabes in habitu Corporis, idque ob rationes jam ante memoratas.

Primum hujus tabis adventuræ præſagium eſt Inappetentia, ideoque hanc cautelam omnibus nutricibus do, ut appetitu aliquandiu declinante, protinus ablactent infantes. Secundum ſignum eſt languor virium, ab effœto, & depauperato ſtatu ſanguinis procedens. Tertium eſt Hypochondriaca oppreſſio, & frequens paſſio hyſterica, & ſuffocatio. Quod quidem Phænomenon non provenit ab Infantis ſuctione vapores ſurſum trahente (uti vulgò exiſtimatur) verùm à ſubtractione ſucci nutritii magis copioſa, quàm par eſt. Quo ipſi ſpiritus, pari ratione cum ſanguine, pauperes, & flatuoſi evadunt, quòd robur nativum, primogenium amiſerint, unde ſequitur obſtructio, & inordinatus, & ingubernabilis hicce motus ſpirituum in nervis, & fibrillis muſculorum, atque inde oppreſſiones, & torſiones ſuffocativæ, & convulſivæ, vulgò dictæ hypochondriacæ, & hyſtericæ.

Hæc preſagientia ſymptomata, progreſſu morbi, ab Atrophia, & calore hectico (quod mirum non eſt) excipiuntur, & ſæpe in Phthiſin pulmonarem unà cum tuſſi, anhelitu, &c. terminantur Originariè tamen hæc Tabes eſt in habitu corporis, idque à nimia ſubtractione ſucci nutritij. Hæc Tabes quum primùm ad gradum maraſmi provecta eſt, & in Phthiſin pulmonarem finitur, plane lethalis, & incurabilis evadit. Principio verò facile curatur, ſc. ablactatione Infantis ſubitanea, quo cauſa procatarctica removetur. Secundò, præbendo copioſum nutrimentum Ægrotæ, è cibis euchymis. Tertiò, appetitum augendo hilaritate animi, uſu benigni, & aprici aeris, exercitiis moderatis &c. Imo denique, ſi hectica diſpoſitio id requirat, releganda eſt Ægra ad uſum lacteæ diætæ, aut aquarum Chalybeatarum. Abſtineat autem à vino, & evacuationibus omnibus pluſquam juſtis, uti in curatione Atrophiæ ab aliis evacuationibus ortæ jam ſupra innuimus.

HIS-

HISTORIA.

Uxor Domini *Brid* amici mei integerrimi habitantis in vico dicto *Fetterlane* circa annos 33. nata, puerum robuſtum per ſpatium anni vel ulteriùs lactavit. Poſt quatuor verò lactationis menſes, appetitu privata parùm alimenti indies deſumebat indeque in languorem virium, & paſſiones ſuffocativas, ſive hyſtericas incidebat, verùm ſine Atrophia, vel quavis alia morbida affectione. His verò admonitus, ego (eam jam fortuitò inviſens) Infantem ſtatim ablactare juſſi, ne in Tabem incideret. Illa verò duobus, vel tribus menſibus in Infantis lactatione, cum appetitu dejecto, adhuc perſiſtens, tandem in Tabem, ſeu Atrophiam corporis incidit; verùm ſine tuſſi, vel aliqua inſigni febre. Vehementer tamen, & fere continuò, de ſiccitate, & calore valdè moleſto circa tonſillas, uvulam, & partes deglutitioni inſervientes conquerebatur) ſicuti Dominæ *Thompſon*, & fere omnibus Lactantibus Tabidis accidiſſe obſervavi) Quod Phænomenon, à depauperato, & calefacto ſtatu ſanguinis, ob nimiam lactationem exoriri mihi videbatur. Tandem, licèt nimis ſerò, monitis meis parens Infantem ablactavit, diætaque lactea, & aquis chalybeatis eſt uſa, cum magno emolumento. Appetitu verò ab his (quippe nou ſatis tempeſtivè in uſum ſumptis) non reſtituto, ſufficientem copiam novi chyli jn maſſam ſanguinis recipere non potuit, atque, inde ab omnibus medicamentis abhorrens (conſultis licèt optimis Medicis) tandem in Phthiſin pulmonarem incidens, cum tuſſi, anhelitu, & febre hectica planè ſuffocata moriebatur.

CAPUT VII.

De Tabe à Dyſenteria, & Diarrhœa.

IN ſcorbutica diatheſi corporis, in tantum ſæpe aceſcit ſanguis, ut ex quavis levi cauſa irritatus, novum chylum ſibi aſſimilare non poſſit; quo fit ut ut, continuo fluxu inſtar rivuli, per glandulas inteſtinales excernatur. Qui chylus ſi ſit benignus, more Diarrhœæ, ſin verò acris, & malignus, more Dyſenteriæ cruentæ, morbum fingit. Ab hoc continuo chyli effluxu valde depauperatur, & incaleſcit ſanguis, adeo ut licèt Dyſenteria, aut Diarrhœa, opiatorum & adſtringentium medicaminum uſu (qualia veniunt deſcribenda in capite de Diarrhœa, & Dyſenteria) profligetur, calor tamem Hecticus in ſanguine adhuc manet, unà cum Atrophia, & ſiccitate Cutis, à depauperato & effœto ſanguinis ſtatu ortus: Uti accidebat Filio meo unico, & dilectiſſimo, pluriміſque alijs: Quæ Tabes ſæpiſſimè in Phthiſin pulmonarem finitur. Eſt verò præcavenda (Diarrhœa, & Dyſenteria proprijs medicamentis priùs curatis) uſu longo lacteæ diætæ, corticis *Peruviani*, aquarum mineralium Chalybeatarum, & decocti albi in potum ordinarium. Hæc Tabes frequenter Infantibus denturientibus ſupervenit. Verùm ex longo uſu decocti albi, Julapiorum, & perlatorum medicaminum adſtringentium leviter opiatorũ facillimè curatur.

HISTORIA PRIMA.

Filia unica Domini *Tindall*, Adoleſcentula egregia, ſcorbutica tamen, & quadantenùs melancholica, circiter xviii annum ætatis, à ſuppreſſione purgationum menſtruarum, in Diarrhœam ſeroſam, & Colliquativam incidit, ex qua ſenſim, ſpatio unius anni, Atrophia univerſalis, uſque ad gradum Maraſmi, inducebatur, ſine verò aliqua febre ſenſibili, vel Tuſſi, vel dyſpnœa, vel aliqua alia nota morbidæ pulmonũ affectionis, adeo ut à Medico, qui eam ante me cura-

curavit, non omnino pro Tabida haberetur. Ego, cum jam præ debilitate fere perpetuò lecto affixa erat Ægra, eam inviſere accerſitus quaſi Diarrhœa ſola affectam, planè Tabe uſque ad maraſmum confectam inveni, & ita de ea ſententiam meam palam protuli; licet adhuc pulmones ſarti tecti viderentur, nec ullum Indicium aderat febris Hecticæ. Quum primùm verò à regimine debito, & uſu medicaminum efficacium ſiſtebatur Diarrhœa impenſiva, quam prior Medicus ex ignorantia, vel incuria tamdiù permiſerat, illicò flamma hectica in habitu Corporis accendi incipiebat, & pulmones etiam affici tuſſi fere perpetua, & dyſpnœa, quæ ſymptomata tandem ſudore colliquativo, tumore pedum, aliiſque notis funeſtæ Phthiſeos pulmonaris excepta, citò ad ſupremum diem Virginem formoſam, inter lacrymas amicorum, deducebant. Duo hic præſertim notatu digna erant, ſcilicet quòd, quo magis Diarrhœa ſiſtebatur, eo ſemper magis pulmones illicò afficiebantur: Et ſecundò quòd, utcunque per ſpacium fere anni Tabes prævaluerit, ad maraſmum uſque, priuſquam vel labes minima pulmonibus impreſſa videbatur, in cadavere tamen poſt mortem aperto pulmones apparebant ubique tuberculis hic illic referti, iiſque non tantùm crudis, verum etiam aliquibus maturis.

HISTORIA SECUNDA.

Filius meus unicus, antequam annum ætatis octavum attigerat, me abſente, Dyſenteria truculentiſſima corripiebatur, à qua, ante meum reditum, Tabe uſque ad Maraſmum, confici videbatur. Poſtquam verò diligentiſſimo uſu Remediorum omnigenorum Dyſenteria planè vincebatur, & alvus in ſtatum naturalem redigebatur, manebat adhuc calor Hecticus, Cutis arida, Pulſus Celer, cum aliis febris hecticæ ſignis: Inſuper Appetitus primùm deficiebat, Tuſſis arida invadebat, & ſurditas aliqualis, cum hebetudine Cerebri. Ex electione verò aeris ſalutiferi, uſu Lacteæ diætæ, & poſteà Corticis Peruviani, & nutrimenti euchymi, & pleni, ſpatio trium, vel quatuor menſium, εὔχροος & εὔσαρκος evaſit, niſi quòd ab illo tempore uſque huc, à minima occaſione, tuſſi Aſthmaticæ valdè pronus maneat.

CAPUT VIII.

De Tabe à Diabete, ſeu nimio fluxu Urinæ.

Diabetes vulgò dicitur *Hydrops ad Matulam*, eſtque continuus ſucci nutritii fluxus per renes decurrens, qui cogitabundis, & vini Gallici, liquorumque diureticorum Potatoribus plerumque accidit: Unde urina (ob copioſam ſcilicet novi chyli affluentis admixtionem) ſalſedine ſua privata, dulcis, imò mellea redditur. Hoc continuo effluxu chyli depauperatur ſanguis, indeque inſigniter languent vires. Ab excandeſcentia ſanguinis calor præternaturalis in partibus ſolidis accenditur, unde debilitantur Nervi, atque inde ſpaſmi, vertigines, aliæque generis nervoſi affectiones ſequuntur; tandemque partes muſculoſæ, ſucco nutritio privatæ in Atrophiam, ſeu Tabem incidunt: Uti accidebat filio Domini Pettit, Domino, & Dominæ Wells aliiſque quamplurimis. Hæc Tabes curanda eſt diuturno uſu *diætæ lacteæ*, *conſervæ Roſar. rub. boli Arme. gum. Arabic. Tragacanth.* &c. potatione longa aquarum *Bathonienſium*, *Iſlingtontenſium*, vel cujuſvis alterius aquæ *mineralis chalibeatæ*. Abſtinendum verò eſt ab uſu vinorum, præcipuè Gallicorum, à Venæ ſectione, omnibuſque catharticis, præter *Rhabarbarum*, *Myrobalana*, aliaque ejuſmodi lenia, quæ etiam ſtypticis partibus ſunt prædita, de quorum vi in hoc morbo debellando mox egregiam referemus hiſtoriam.

HISTORIA PRIMA.

Filius Domini Pettit, à Diabete, cujus curatio diu neglecta fuit, non tantùm epilepticis, & Vertiginoſis affectibus frequenter fuit afflictus, ſed etiam, pro-

greſſu

greſſu morbi, valde tabidus evaſit. Verùm uſu aquarum *Tumbrigienſium*, *lacteæ diætæ*, & *Electuariorum adſtringentium* perfectè reſtitutus eſt, jam poſt decem annos rectè valet.

HISTORIA SECUNDA.

Ipſe Dominus Petiit, prioris Ægri Pater Incolaque cujuſdam vici dicti *Longlane* jam fere ſeptuagenarius, à *Diabete* in ſummam hecticam, ultimumque Maraſmi gradum redactus, lectoque per tres ſeptimanas affixus *diætæ lacteæ* accuratiſſimè inſtitutæ, & *Julapiorum*, *Electuariorumque adſtringentium*, à *Diabete*, & febre, tandemque à Tabe ipſa ſanus evaſit, eſtque adhuc, quantum ego ſcio jam poſt 5. annos ſuperſtes.

HISTORIA TERTIA.

Dominus *Vvheeler*, Incola vici dicti *Princeps ſtreet*, licèt jam tres puellas habeat vivas, & ſanas, omnes tamen filios, prima infantia [ubi ſcilicet primùm cœperunt denturire] diabetica Tabe ſublatos, amiſit. Nomen quidem morbi ignoravit, verùm, dum obſervaret eodem modo omnes filios periiſſe, idque, fere circa idem ætatis tempus, atque id, in extremam emaciationem redactos, cum perpetua, & inextinguibili ſiti, & profluvio Urinæ mirabili, me tandem conſuluit de quarto filio, qui tunc denturiebat. Atque, ſicuti tres priores jam defuncti, incipiebat immodicè ſitire, atque etiam æquè immodicè mingere, quo caro valde flacida reddebatur, calorque hecticus ſuboriebatur. Ita, mellea Urinæ dulcedine fultus, ſententia firmata, Phthiſin diabeticam à dentitione ortam pronunciavi; qualis perfectam curationem admittere non poſſit, uſque dum dentium eruptio jam plane completa fuerit. Intra unius, vel alterius menſis ſpatium, ad faciem Hippocraticam, ultimamque tabis ſcenam miſellus infans redigi videbatur; quippe qui colliquationem per Diarrhœam, æque ac per diabetem pateretur, licet ſine Tuſſi, vel alia aliqua pulmonum affectione. Utcunque, in præſentem ſymptomatum alleviationem, præſcripſi accuratiſſimam *diætam lacteam* & *Electuarium adſtringens*, juſſique, ut ſitiens lac ſolùm aquis *Iſlingtonienſibus* mixtum per totam æſtatem biberet. Quo ſitis, & profluvium Urinæ aliquantùm ſupprimi, caroque reſarcire videbatur. Morbo autem incertis intervallis, recrudeſcente, cum inſigni per alvum, æque ac per renes colliquatione, quoties ſcilicet inſtabat nova dentium eruptio, ſecundùm prognoſticon initio habitum, præſcripſi tandem gr. vi. vii. vel viii. *Rhabarbari*, omni mane, & tantillum *diaſcordii* hora ſomni ſumendum. Quorum remediorum diligenti uſui infantem committebam, atque in horum uſu perſiſtebat per duos annos, ad minimum, donec ſcilicet omnes dentes erupiſſent, quò vires, carneſque continuò reſarciebantur, meliuſq; in dies ſeſe habuit, etſi, aliquantum ſiti, profluvioque Urinæ detineretur, uſque dum otum numerum dentium compleviſſet. Jam verò, quarto ætatis anno finito, ſanitate firma, athletico corporis ſtatu frui videtur, ac ſi nunquam morbo aliquo affectus fuiſſet.

CAPUT IX.

De Tabe à Salivatione orta.

SAlivatio eſt vel naturalis, vel arte facta; Eſtque harum utraque copioſa ſecretio ſucci nutritii per Glandulas ſalivales facta, qua, ob rationes jam prioribus capitibus memoratas, poſt longum ſalivationis curſum, ſanguis aceſcit, & incaleſcit, parteſque muſculoſæ debita nutritione privatæ in Atrophiam, ſeu tabem incidunt.

Salivatio naturalis, ſeu Ptyaliſmus ſcorbuticis, plurimum, ſupervenit, diuque, quoniam ſanguis, ob acrimoniam, non potis eſt novum chylum ſibi aſſimilare, ideoque, in circulatione, eum continuò per Glandulas ſalivales excernit. Quo fit, ut vel ipſis mulierculis ſit notum, nimiam ſalivationem in Phthiſin tendere; quare rite continuam ſalivæ deglutitionem ad Tabem præcavendam præſcribere ſolent: qua non tantum ſalivationis

pro-

progreſſus præpeditur (ſputatio enim tractione quadam perpetua glandulas ſalivales ſollicitat, & ad novam excretionem urget) verum etiam chylus per ductus ſalivas incaſſum excretus, naturæ, in ſanguinis reparationem, continuò reſtituitur.

Æque verum eſt etiam omnem ſalivationem arte factam mercurialibus ſcilicet medicamentis excitatam (ſi longa fuerit) hecticam & tabidam diſpoſitionem inducere.

Quo in caſu (ſalivatione jam finita) ad uſum diuturnum *lacteæ diætæ* Æger relegandus eſt, quo ſanguis leniatur, & diſpoſitio tabida præveniatur. Deinde aeri aprico, & benigno, & liberali ciborum euchymorum uſui, imò etiam [ſi opus fuerit] aquarum *mineralium Chalybeatarum* committendus eſt.

Patuit Egregium hujuſmodi tabis exemplum in Filia Domini *Daulton Pharmacopolæ*, quæ à ſalivatione mercuriali ad curandas Scrophulas excitata, ſtatim à finita ſalivatione, in tabem lethalem incidit, & ob ingentes humorum impenſas ſalivatione factas, neque aere, neque lactea diæta, neque ulla alia arte reſtitui potuit, verùm ſenſim Tabe confecta, ſine ulla Phthiſeos pulmonaris nota, poſt unum, vel alterum menſem à ſalivatione elapſum, ultimum diem clauſit.

CAPUT X.

De Tabe ab Hydrope orta.

HYdrops fit *Lymphæductum*, ſeu vaſorum Chyliferorum ruptura, quo ſuccus nutritius (qui naturaliter per hæc vaſa, quaſi perpetuis quibuſdam rivulis, ſub ſpecie, vel lymphæ, vel chyli in ſanguinis maſſam, in neceſſariam ejus reparationem, deferri ſolet) jam continuò in cavitatem abdominis, & Thoracis, vel in ipſos artus habitumque corporis effluit, & depluit. Quò, ſanguis ſolita inſtauratione chyli; vel utriuſque privatus, valde depauperatur, indeque aceſcit, & incaleſcit; unde nemo mirari debet febrem cum ſit, aliiſque ejuſmodi ſymptomatis, inde naſci, uti, & Tabem, ſeu Atrophiam partium, cum languore virium inde conſequente, ob defectum novi ſucci nutritii, atque denique dyſpnœam etiam, ob diſtentionem muſculorum ab humore Hydropico intus contento.

Uſitatiſſima hujuſmodi vaſorum rupturæ cauſa eſt tumefactio glandularum Abdominis, vel Thoracis, vel artuum, per quas, vel juxta quas hæc vaſa perrepunt, & ſuffulciuntur. Quibus tumoribus vaſa illa tenera coarctata, & compreſſa liberum tranſitum præbere non poſſunt, vel lymphæ, vel chylo; indeque, continuo appulſu novi liquoris ad partes vaſorum compreſſas tendentis, & præterfluentis tergum prementis, Vaſa ultrà tonum naturalem diſtenta tandem rumpuntur. Hic morbus eſt valde difficilis curatu, nec quidem ſine lymphæductuum, ſeu vaſorum lacteorum agglutinatione, & conſequenter minutione glandularum tumidarum, quæ vaſorum exilium rupturam comprimendo efficiunt, curari poteſt. Hoc igitur caſu, Indicationes curativæ ſunt quæ ſequuntur.

Primo, Saburram ſucci nutritii extravaſati *catharticis hydragogi*, uti *Reſina Jalapii*, *gutta gamb.* aliiſque capite de *Hydrope* memorandis; atque etiam diureticis, uti *ſale ſuccini*, *Millepedis* &c. ſubducere, & evacuare.

Secundo, Longo Chalybeatorum uſu tumefactas glandulas obſtructionem chyli efficientes, reſerare, tonumque partium tumefacturum exinde reſtituere, & firmare. Quibus factis, Æger copioſè cibis euchymis nutriatur, tandemque libero, & benigno aeri, & uſui aquarum Chalybeatarum committatur, non tantùm in ulteriorem ſanguinis temperationem, verùm etiam in perfectam glandularum obſtructarum reſertionem. Hoc autem in caſu à diæta lactea religioſè abſtinendum, quoniam glandulas jam obſtructas ulteriùs infercit, & conſequenter cauſam morbi procatarcticam promovet.

HISTORIA.

Filius *Thomæ Lechmere* Armigeri, circiter annos duos natus, & denturiens, à frigore percepto, in Peripneumoniam incidit, atque longo tempore, à Pharmacopola, omiſſis Venæſectione aliiſque curationi legitimæ apprimè neceſſariis, peſſimè habitus eſt. Tandem autem à me & Collega meo eximio, Dre *Croon*, ſerò licet advocatis, per detractionem ſanguinis, applicationem Veſicatoriorum, & linimentorum Thoracicorum, ut & per exhibitionem Medicaminum pulmonarium, quadantenùs reſtitutus eſt: Valetudinarius tamen cum tuſſi, & difficili reſpiratione manſit, per ſpatium ſcilicet anni unius, ad minimum, à quo tempore miſellus puer febre hectica, quotidiè intermittente cœpit detineri, quæ licet uſu Corticis Peruviani ſæpiſſimè profligata fuerit, citò tamen revireſcere ſolebat, & quidem, incertis intervallis, per annum integrum, ad fatalem uſque diem recrudeſcebat. Ab initio verò febris, Abdomen Hydropico tumore diſtendi cœpit; qui quidem tumor, mirum in modum, in dies creſcebat, cum augmento tuſſis, & dyſpnœæ: quibus omnibus ſymptomatis Atrophia partium, ad gradum uſque maraſmi, tandem ſuperinducebatur: In ſumma verò Corporis emaciatione, & Hydropis ἀκμῇ (quod notatu dignum) vultum habuit vegetum, & elegantiſſimum, abſque vel minima flavedinis tinctura, Appetitum etiam firmum ſeu magis voracem, idque, ad funeſtum uſque diem. Quo rectè conjectatus ſum, necnon amicis ejus hanc ſententiam ſemper protuli, Hydropem eſſe verè chyloſum factum à depluvio chyli in cavitates abdominis per vaſa lactea, ex accidente aliquo rupta, necnon tabem comitantem haud eſſe verè pulmonarem, ſed ex mera inanitione ortam, per ſubtractionem ſcil. ſucci nutritii debituè vaſis chyliferis, ruptura jam in iis facta. Quod ab eventu planiſſimè patuit, Paracenteſi enim facta in Abdomine, dum adhuc vivus erat puer, extraximus plurimas libras chyli lacteſcentis, & admodum dulcis, qualis in ipſo ducto chylifero reperitur. Aperto verò poſt mortem Cadavere, non obſtante difficili reſpiratione, & longa tuſſi, invenimus pulmones ipſos ſanos, & ſine aliqua præternaturali affectione, niſi quòd in poſtica parte, prope Trachæam, glandulæ apparebant valde numeroſæ, eæque ſatis inſignes, & duræ egregiam preſſuram ſuper ipſum ductum chyliferum efficientes, fere qua parte Venam ſubclaviam pertingit; erantque adeò inſignis ponderis, & molis, quòd ob preſſuram ſuper ductum inde factam, ac ſi à faſcia injecta difficile admodum videbatur, ſi omnino poſſibile, ut Chylus ſeſe in ſanguinem trajiceret. Atque inde factum eſt proculdubio, quòd vaſa lactea tenuia in abdomine ſita (chylo continuò premente & tranſitum facilem ſuperiùs per ductum chyliferum non reperiente) ultra tonum diſtenta, tandem rupturam paterentur, atque ita in cavitates abdominis chylum ſanguinis reparationi deſtinatum, quaſi continuo rivo, trajicerent. Ex jam dictis prope vel ipſi ſenſui apparet primò, hos tuberculos, ſeu glandulas pulmonares tumefactas à malè curata Peripneumonia, ob defectum ſcil. tempeſtivæ venæſectionis, & expectorationis, primitùs eſſe oriundos. Secundò, ſicut tuſſim moleſtam atque aridam à conſtrictione vaſorum pulmonarium aeriferorum his tuberculis facta, ita etiam reſpirationem anheloſam à preſſura chyli extravaſati infra diaphragma ortum habuiſſe. Tertiò, tabem hanc non fuiſſe verè pulmonarem, quoniam licet adfuerint tuberculi pulmonares, Apoſtemata tamen non referebant, neque exulcerabantur: Verùm, revera procedebat hic Maraſmus ab Hydrope hoc Chyloſo, unde continuò ſuccus ille nutritius ſubtrahebatur, qui ſanguinis reparationi, & partium nutritioni debebatur. Quartò, Hydropem hunc à ruptura vaſorum lacteorum in abdomine ſitorum ortum habuiſſe, & denique hanc rupturam exilium Vaſorum lacteorum à continua illa preſſura in ſuperiorem partem ductus Chyliferi per tuberculos hos pulmonares factam eſſe.

CA-

CAPUT XI.

De Tabe à Sudoribus immenſis orta.

SUdores immenſi & chronici ſæpiſſimè in quolliquativos evadunt: His enim, non tantùm ſaburra veteris effœti, & inutilis chyli, verùm etiam novi, & oleoſi copia (ob ſanguinis, præ nimia ſcil. acrimonia ſcorbutica ſenſim contracta, aſſimilandi impotentiam,) per poros cutis liberè excernitur. Quò fit, ut ob continuam ſanguinis depauperationem, non tantùm ejus maſſa aceſcat; & in febrilem & Hecticum calorem excandeſcat; verùm etiam partes corporis ſolidæ, nutritione neceſſaria, hoc modo jam privatæ, paulatim in Atrophiam incidant, & prorsùs marceſcant.

Hic Sudor colliquativus, ſicuti omnem Phthiſin pulmonarem in ſtatu deplorato, & in ἀκμῇ comitatur, quum morbus ſcil. ad fatalem periodum jam præceps ruit; ità in funeſto cujuſvis morbi ſtatu, ſemper cum præcipiti naturæ ruina, reperitur: Ideòque hi madores, ſeu colliquativi, & oleoſi Sudores vulgò vocantur *Clammy Death Sweats*, Viſcidies ſudori lethales.

Aliquando etiam in Scorbutica diatheſi, licet rarò, hujuſmodi Sudorem colliquativum obſervavi locum tenere morbi originalis, cujus exceſſu, paucis hebdomadis, totum corpus in ſtatum Hecticum, & Tabidum redactum vidi: Quod fit, quoniam ab his profuſis Sudoribus in longum tempus productis, ſanguinis maſſa in ſtatum depauperatum, & alitioni inhabilem reduci ſolet: Unde neceſſariò ſequitur calor Hecticus, & Atrophia partium, cum languore, aliiſque tabis ſymptomatis in habitu corporis uſitatis.

Unum, aut alterum exemplum hujuſmodi hic ſubnectere lubet, quorum enarratione curatio hujuſce tabis, quantum mihi innotuit, declarabitur.

HISTORIA PRIMA

Dominus *Luffe Presbiter* fere *Sexagenarius* (qui fuit etiam pater Domini *Doct. Luffe* eximij Medicinæ Profeſſoris *Oxonij*) vir à multis retro annis valde Scorbuticus, & melancholicus, vertigini, palpitationi cordis, multiſque aliis generis nervoſi affectibus ſæpiſſimè erat obnoxius. Super omnia verò de Sudoribus colliquativis continuis noctù diuque, idque tempore tàm hyberno quàm æſtivo conqueri ſolebat. Quo factum eſt, ut non tantùm frigori valde fuerit obnoxius, à quo vel maximos ſemper ſentiebat dolores in genere nervoſo: Verum etiam totum corpus emarcuit, ita ut in cenſu rapidorum non immeritò habendus fuerit. Verùm *fontanellis* inter ſcapulas factis, uſuque cereviſiæ *Antiſcorbuticis* medicatæ in ordinarium potum, & præcipuè longo uſu aquarum mineralium tàm chalybeatarum, quàm catharticarum, earumque tam hyeme, quàm æſtate ſumptarum, non tantùm à cæteris generis nervoſi affectibus, verùm etiam ab his colliquativis Sudoribus planè liber evaſit: Quò factum eſt, ut vel plurimos ultimæ ſenectutis annos, cum athletico corporis habitu, ſanitate conſtanti, mente hilari, vultu florido & vivaci degeret, ac ſi iterùm cœpiſſet juveneſcere.

HISTORIA SECUNDA.

Uxor Domini *Clapton*, Incolæ cujuſdam Vici dicti *Lothbury*, circa annos quadraginta nata, Mulier à multis annis valde Scorbutica, & Aſthmatica, poſt quatuor hebdomadas à puerperio elapſas, verno tempore, in acutiſſimos dolores paulò ſupra inguen incidebat. Cui, præter linimentum anodinum exterius adhibitum, propinavi hauſtum aliquàtiſper diaphoreticum ex *Aqu. Card. Theriacali, Theriac. Androm. & Syr, de Meconio*; quò factum eſt, ut in profuſiſſimos, & admodùm fœtidos Sudores colliqueſceret, qui non obſtante cauta

ſtragularum detractione, duabus hebdomadis vel amplius, perdurabant, cum inſigni virium languore, tabidaque corporis conſumptione. Quo obſervato, Electuaria, & temperata conſtringentia, & poros cutis obſtruentia, aliaque ejuſmodi continuò præſcripſi, unde Sudores protinùs decreſcebant, verùm novo Chylo (ob acrimoniam ſanguinis adhuc reſtantem) reliquæ maſſæ non ita bene aſſimilato atque unito, jam commixto, licet pori cutis jam arte eſſent obſtructi; Succus tamen nutritius recens novam ſibi portam per alvum moliebatur, quò ſudor colliquativus Diarrhœa æque colliquante, unà cum torminibus excipiebatur, habitu corporis indies in pejorem Tabis gradum ruente.

Verùm hac porta, uſu opiatorum, & emplaſticorum medicaminum itidem occluſa, ſuccus nutritius aliam per renes invenit quò miſella fœmina in Diabetem cum promotione Tabis, in gradum ferè Maraſmi, incidit.

Diabete autem, uſu *Gum. Arabic. Electuariorum adſtringentium*: &c. evicto; immenſi & colliquativi Sudores denuò ſunt reverſi. Ideòque hanc miſeram & tabidam mulierem [Ità ſuadente etiam tempeſtate anni jam ſcil. verna] in aerem perflatilem, & apricum *Hampſtadienſem*, dimittere decrevi: qua mutatione aeris, (poris cutis jam ſubitò occluſis) in inſignem ſalivationem, per viginti dies, vel eo amplius, verſus eſt morbus, diſpoſitione Tabida adhunc reſtante, vel etiam magis aucta, uſu verò copioſo diætæ lacteæ, atque aeris aprici beneficio, maſſa ſanguinis paulatim emollita, etiam ſucci nutritij colliquato ſenſim evincebatur, atque inde non tantùm à ſalivatione, verùm etiam ab ipſa tabida diſpoſitione, libera, in ſtatum εὔσαρκον & ad appetitum integrum indies reducta eſt: Largo tandem apoſtemate ſuper inguem, ubi dolor primum invaſerat, collecto: Quod apertum, & ope *chirurgica*, curatum fuit. Quò mulier poſt decem, vel amplius, annos ſana ſuperſtes fuit etſi poſteà aſthmate è vivis ſublata eſt.

HISTORIA TERTIA.

Dominus *Forteſcus*, Vir ferè ſexagenarius, à multis retrò annis ſcorbuticus, & aliquantiſper Aſthmaticus, per tres, aut quatuor æſtates, continuo calore, imò & ardore lumborum, atque artuum vexatus eſt. Quo factum eſt, ut à profuſis, & colliquativis Sudoribus, præcipuè verò decubitus tempore, planè confectus fuerit, & in ſtatum maraſmi ferè redactus. Tempore verò hyemali, bene ſe habebat, à calore, æque ac Sudoribus propè liberatus, licet faciem Hippocraticam nunquam deponeret: Hac verò æſtate 1688. Lumborum ardor, & ſudores profuſi adeò prævaluerunt, ut ſeſe in lecto ad dormiendum continere non potuerit; quò tandem factum eſt, ut appetitu jam langueſcente, in hydropicum, & œdematoſum tumorum crurum inciderit. Poſt multo, ab alijs Medici, in caſſum tentata, tandem ego advocatus, ex uſu *Corticis Peruviami*, flammam in ſanguine & ſpiritibus extinguens, ſudores etiam intra cancellos moderatos redegi: Quò, Ægro ſeſe in Lecto debitè continente, tumor etiam crurum planè evaneſcebat, etiamſi macilentus & marcidus adhuc appareat.

APPENDIX.

Hæc *Phthiſis*, ſeu *Tabes generalis* ab inanitione orta ſæpe à morbis aliis dependet; Ideòque Tabes generalis ſymptomatica jure vocari poſſit: Uti primò a *Lienteria*, quando ſcil. chylificans facultas Ventriculi, à diatheſi præternaturali ſalivæ, & liquoris nervoſi dyſcraſia fit læſa: Quo fit, ut ſanguis, & corporis habitus [Alimentis, in propria ſpecie, abſque ulla alteratione, per inteſtina deturbatis] nullam indè inſtaurationem recipere poſſint; atque hanc Atrophia ex inanitione facta neceſſariò ſequitur.

Haud rarò etiam à præternaturali alteratione, vel obſtructione bilis, &

ſucci per glandulas totius Fiſtulæ inteſtinalis excerni ſoliti, quique ſecretioni excrementitiæ partis alimentorum à nutritia inſervit, hæc Tabes generalis oritur: Hinc enim fit, quòd chyloſæ partes alimentorum è ventriculo deſcendentium unà cum excrementis fæculentis, vaſorum lacteorum orificia jam præterlapſæ per anum extrudantur; Idque vel in dejectionibus albis, & planè chyloſis ob defectum, vel præternaturalem diatheſin bilis, quod eſt proprium menſtruum ſecretorium chyli (Uti in Ictero cum ſummo corporis languore, & emaciatione ſolet accidere); vel etiam in dejectionibus flavis, uti in Cœliaca paſſione, quæ eſt vel ab obſtructione, vel a natura ſucci Pancreatici & Inteſtinalis depravata, evenire ſolet. In priori caſu, urina colore icteritio ſatis tincta eſt, in poſteriori verò, contrà. In utraque, Chylo, ab excrementitiis ingeſtorum partibus, non ſeparato, ſanguis debita inſtauratione privatur, unde Atrophiam, ſeu Tabem, eamque præcipitem ægros invaſiſſe ſæpiùs obſervavi.

Denique, hæc Tabes generalis ſymptomatica interdum fit à numeroſis, & largis tumoribus ſcrophuloſis in meſenterio præternaturaliter ſitis, à quibus (venis lacteis tanquam filo jam conſtrictis vel compreſſis) liquoris nutritii in inteſtinis ſeparati, & per oſcula venarum abſorpti, tranſitus in ſanguinis maſſam, vel in totum, vel in partem impeditur. Quo in caſu, ſedes ſunt copioſæ, & chyloſæ, Abdomen indureſcit, Urina verò minima quantitate, ſed ſano colore fluit. Inde, ſanguine novo chylo indies non ſaturato, partes muſculoſæ nutrimento debito privatæ quotidie marceſcunt, tandemque ad maraſmi gradum extenuantur, etiamſi appetitus ſit Vorax, atque Æger in ſtatu ἀνυρεξίας perpetuò ferè maneat; Cujuſmodi exemplum ſemel mihi in puero circa quatuor annos nato oblatum eſt, cujus hiſtoriam ob maximam raritatem, mox referemus.

Omnes hæ Phthiſes ſimptomaticæ, non habito priùs ſpeciali reſpectu ad morbos à quibus dependent, ſunt prorſus incurabiles, his verò arte ſublatis, hæcce Tabes ſponte ſuam ceſſat; ideòque curatio hujus Phthiſeos alibi (in morborum ſcilicet, rationem cauſæ habentium Therapeia) quærenda eſt.

HISTORIA PRIMA.

Filius cujuſdam Civis in platea vulgò dicta *Vvood ſtreet*, circa annos IV. natus, abſque ulla febre, vel tuſſi, verùm Abdomine inæqualiter duro, & tumido, pauciſſima urina, ſani tamen coloris, dejectionibus frequentibus, copioſis, & planè chyloſis, ad ultimum maraſmi gradum ſenſim redigi videbatur: Appetitus nihilominus per totum invaletudinis tempus, integer, vel potius vorax durabat, unde facilè conjiciebam trajectionem chyli per venas lacteas, à frequentibus, & prægrandibus tumoribus granduloſis ſparſim in Abdomine ſitis, multùm impediri, Tabemque exinanitione hoc modo factam ortum ſuum duxiſſe.

Præſcripſi *Emplaſtrum Diaſapon toti abdomini imponendum, & Iulapium ſequens copioſè, & frequenter propinari.* ℞. *Aqu. petroſel. fenic. an.* ℥iv. *aqu. Lumbric. mag. Syr. e v. Radic. an.* ℥ij. *ſalis ſuccin. nitidiſſ. & ab oleo optimè depur.* ʒß. *m. F. Iulapium.*

Hunc liquorem præter ſpem omnem, avidiſſimè petebat, quemvis alium planè reſpuens, ita ut 24. horarum ſpatio duplicem quantitatem Julapii præſcripti bibendo conſumeret. Quò, Abdomine jam detumeſcente, urina mirum in modum fluebat, & ſedes rariores, minuſque chyloſæ reddebantur, brevique ſpatio, ex uſu frequenti, & copioſo hujus *Iulapii & Rhabarb. toſt.* cum *Diaſcord.* in formam boli commixti, puerulus, præter ſpem amicorum omnium maraſmo tandem liberatus eſt.

HISTORIA SECUNDA.

Nuperrimè (ubi ſcilicet hæc jam ſcripſiſſem) accerſebar ad inviſendum filium Domini *Gouge* ad inſigne *Annuli Corneliani* in vico dicto *le Strand*, puerum circiter ſex annos natum, & maraſmo planè in ſceleton redactum; Ubi primùm in cauſam hujus Tabis diligentiùs inquiſiveram, illicò deprehendi abdomen valde, & inæqualiter diſtentum, Tuberculis hinc indè racematim diſpoſitis, ubique refertum; quod tamen non niſi vehementi preſſura per digitos facta diſcerni poterat.

Sedes etiam erant multæ, & Chyloſæ, Urina perpauca, verùm ſana; Tuſſis nulla, Reſpiratio ſatis libera, Aſpectus tamen admodùm melancholicus, & planè lethalis, & vultus ſqualidus & pallidus.

Præſcripſi *Decoctum Album*, & *bolum cum Diaſcord.* & *Rhabarb. Toſt. an.* ℈ß. ſemel in hebdomada deglutiendum; *Emplaſt. Diaſap.* Abdomini imponendum, & *Iulapium* jam priori hiſtoria memoratum, quod *ſale ſuccini* egregiè fuerat imprægnatum, ad libitum bibendum.

Quod de priori Ægro narravimus, idem hic etiam fœliciter contigit. Puer enim quemvis alium liquorem reſpuens, hunc diù noctuque petebat, ad conſumptionem ferè ℥xxiv. ſingulis diebus. Quò factum eſt; ut ſpatio duarum hebdomadum, vel eo minus, dejectiones alvi redderentur naturalis conſiſtentiæ, coloris, & quantitatis. Copioſa etiam Urina fluebat. Abdomen, ultrà quàm credi potuit, detumeſcebat: Neque tuberculos in eo deliteſcentes, exploratione jam facta per digitos diligentiſſima, ampliùs deprehendere potui. Appetitus, & ſitis naturaliter ſeſe habebant. Senſim etiam indies carnes augeri videbantur. Evictis jam melancholia, & laſſitudine, puer non tantùm etiam Vultus nitorem, & vegetum calorem quadantenùs revocare videtur; adeò ut de ejus ulteriori reſtitutione haud ampliùs ſim ſollicitus.

PHTIHSIOLOGIÆ
LIBER SECUNDUS.

De Phthiſi Pulmonari Originali.

PHthiſis Pulmonaris eſt Conſumptio totius Corporis cum febre, à mala affectione, & ab ulcerarione Pulmonum tandem, originem ducens. Quæ quidem eſt Phthiſis maximè famoſa, & κατ' ἐξοχὴν dicta, de qua Authores tractare ſolent, tanquam nulla eſſet alia Phthiſeos ſpecies. Ideoque de ea pauló uberiùs, hoc loco, diſſeremus.

Hæcce Phthiſis Pulmonaris eſt vel Originaria, quæ à mala diatheſi, & ulceratione pulmonum primo inſtante dependet. Vel ſecundaria, & ſymptomatica, quoties ſcilicet pulmones à morbis præcedentibus jam altiùs afficiuntur.

Quandoquidem verò in Phthiſeos Pulmonaris ſymptomaticæ curatione, ſpecialis reſpectus ad morbum primarium, à quo Phthiſis originem ducit, ſemper ſit habendus, & curatio ejus aliquatenus, pro genio ejuſdem morbi, ſit varianda: In ultimo hujus tractatus libro, ex profeſſo, de curatione hujuſmodi Phthiſium tractabimus, præmiſſa in hoc generali diſquiſitione (quantum nobis obſervaſſe licuit) de natura, cauſis, ſignis, differentiis, prognoſticis, indicationibus curativis, & methodo curationis Phtiſeos pulmonariæ.

CAP. I.

De Cauſis Phthiſeos Pulmonaris Originariæ.

CAuſa Phthiſeos Pulmonaris in genere, eſt totius maſſæ ſanguineæ, & ſpiritus nervoſi prava diſpoſitio, à variis cauſis procatarcticis ſenſim contracta, qua ſerum ſanguinis acre, vel malignum, per molle, & granduloſum pulmonum parenchyma ſecretum

pul-

pulmones ipſos infercit, & inflammat, tandemque etiam exulcerat, quę quidem cauſa continens eſt huius morbi.

Cauſæ procatarcticæ, ſeu primam anſam huic morbo præbentes, ſunt *Primo*; Suppreſſio ſolitarum evacuationum, veluti menſtruarum purgationum, lochiorum, veterum ulcerum, & præcipuè fiſtuloſorum, fontanellarum, ſudorum per plantas pedum, aliaſve partes corporis prodeuntium, Gonorrhœæ, fluoris albi, aliarumque hujuſmodi, idque abſque correctione, vel remotione cauſarum à quibus iſta dependent: Quo fit, ut vel ipſe ſanguinis ab iſtis humoribus (à natura excretioni, ſeu cuidam exilio damnatis; verùm in maſſa ſanguinea ab injectis repagulis, diutiùs quam par ſit retentis) inquinetur, & in ſtatum morbidum reducatur. *Secundò*, Pathemata animi graviora, præcipuè verò metus, triſtitia, iracundia, cogitatio nimia, & nimis anxia, uti & ſtudia intempeſtiva, & nimis longa, cum aliis hujuſmodi. Quæ non tantùm vitiando ſpiritus animales atque exinde naturalem ſanguinis fermentationem impediendo; verùm etiam contractionem ſpaſmodicam ferè continuam molli pulmonum parenchymati incutiendo, plurimùm huic morbo conferunt. *Tertiò*, Cibi, & potus nimis plena, & intempeſtiva ingurgitatio, uti etiam incautus ciborum, & potuum excrementis abundantium, & digeſtioni minùs aptorum delectus; præcipuè autem vinorum, & liquorum valde ſpirituoſorum nimia potatio. Quod, ubi ſit curis & mœſtitiæ ceteriſque animi pathematis conjunctum (quantum mihi obſervare contigit) uſitatiſſima cauſa eſt Phthiſeos pulmonaris. Hinc enim corporis habitu à ſaburra humoris effœti, & in utilis, more œdematis adimpleto, tota ſanguinis maſſa inquinatur ſeroſaque & acris, tandemque in flammam hecticam diſpoſita redditur. *Quartò*, Exercitii debiti neglectus, quo excrementa, quæ uſitata naturæ lege per cutim propulſari debuere, intra ſanguinem detenta criſin ejus ſenſim evertere ſolent. Ex hoc defectu etiam ſtagnatio humorum in habitu corporis, & obſtructiones variæ hic illic in ipſis fibrillis oriri ſolent. Quæ non parum ſanguinis putredini, & ſpirituum labefactioni conferunt. *Quintò* Studia nocturna, & longæ vigiliæ, quæ non tantum ſpiritus animales fermentationi ſanguinis neceſſarios debilitant, verùm etiam recrementa per diaphoreſin in lecto excerni ſolita intus retinent, quo univerſam maſſam ſenſim inquinari quis miretur? Huc ſpectat etiam ſomnus diurnus, & longus, præcipuè verò à paſtu, qui ſicuti tardando ciborum digeſtionem, eo maſſam ſanguinis effœtam, & chylo inutili plenam reddit, (qua de cauſa frequentes, graveſque tuſſes naſci ſolent): Ita ſpiritus animales nimis intempeſtivè conſopiendo, indeq; fermentationem, & volatilizationem novi chyli impediendo, totam ſanguinis maſſam nimis ſeroſam, atque acrem efficit. *Sextò*, Aer etiam paluſtris, & denſus, carbonumque fumo oppletus, vitiando ſpiritus animales, legitimæ ſanguinis fermentationi adeo neceſſarios; atq; etiam inferciendo, & debilitando pulmones reſpirationi deſtinatos, qui ſunt hujus morbi ſedes, & theatrum, egregiè Phthiſin promovet. *Septimò*, Diſpoſitio etiam hereditaria ſæpè ſæpius Phthiſin pulmonarem infert, cum omnibus ſit ſatis notum, natos à phthiſicis Parentibus in eundem morbum eſſe proclives. *Octavò*, Mala pectoris formato, ſive ea fuerit naturalis, ſive accidentalis, in hac re partes ſuas habet. Naturalem eam appello quę ſit cum pectore conſtricto, longo collo, & humeris alatis: accidentalem vero quæ ſit cum curvitate, ſeu diſtortione pectoris; qua non ſolum partes thoracicæ, ſpeciatim pulmones tono ſuo jam debilitati, ſeroſis fluxionibus redduntur obnoxii; verùm pulmones etiam neceſſaria dilatatione privati, & coarctati, morbidum ſanguinis ſerum in ſeſe coacervant, atque retinent, quo fit ut tandem obſtructiones patiantur. *Nonò*, Contagium etiam hunc morbum propaget. Hic enim affectus (uti frequenti experientia obſervavi) lecti ſocios miaſmate

mate quodam, ſicuti febris maligna, inquinat. *Decimò*, Lapides etiam cretacei in pulmonibus præternaturaliter generati; vel clavi, aliaque dura corpora in pulmones per riſum demiſſa, inter Phthiſeos pulmonaris cauſas numeranda ſunt. Quibus non ſolùm tuſſis moleſta humorum fluxum proritans, verùm etiam Apoſtemata, & exulcerationes procreantur, plerumque etiam præcedente Hæmoptoe pulmones in Apoſtemata, & ulcera diſponente. Quorum hiſtorias poſthac memorabimus. *Undecimò*, Morbi etiam particulares, qui ſanguinis, & ſpiritum Diatheſin corrumpunt, atque evertunt, huic morbo anſam præbent. Unde Phthiſis ſimptomatica (de qua in fine hujus tractatus ex profeſſo diſſeremus) inſequitur; Uti ſcorbutus, ſcrophulę, convulſivæ, & præſertim Hyſtericæ, affectiones, modò fuerint chronicę, item febres, & præcipuè intermittentes, ſcarlatinæ, & crapuloſæ, variolæ etiam, & Morbilli, Calculus renum, Lues venerea, Aſthma, Hęmoptoe, Peripneumonia, Pleuritis aliique morbi thoracici malè curati, item Chloroſis, Melancholia fixa, Arthritis, & Rheumatiſmus.

Ab his, aliiſque hujuſmodi cauſis procatarcticis, corpore jam in Phthiſin prędiſpoſito, immediata cauſa hujus morbi ut plurimùm eſt perceptum frigus, quo fit ut, in corpore tali modo diſpoſito, per ſaburram humorum, vel ſeri à morbido habitu corporis in pulmones continuò derivati, tuſſis naſcatur non leviter excutienda, qualis accidere ſolet in frigore accidentaliter percepto, ubi materia intra paucorum dierum ſpatium in putridum phlegma concoquitur, atq; inde per tuſſim completè excernitur, (uti Capite de Catarrho fuſius explicabimus.) Quinimo à minera peracrium, & malignorum humorum in habitu corporis ante à congeſtorum (nova materia per circulationem ſanguinis continuò ſuppeditata) perpetua, atque importuna tuſſis ad fatalem uſq; diem producitur: Sero à glanduloſis pulmonum partibus, perpetuo quaſi rivo ſecreto, neque concoctionem ullam admittente, uſque dùm pulmones, præſertim vero partes eorum glanduloſæ, infarctione tumeſcant, & indureſcant, tandemque præ acrimonia humoris per has teneras, & molles vias excreti, tonus partium planè evertatur, & exulceretur: Quæ quidem cauſa eſt continens Phthiſeos Pulmonaris.

CAPUT II.

De gradibus & ſignis preſagientibus phthiſim Pulmonarem Originariam, unà cum Indicationibus Prophylaſticis.

Gradus hujus morbi ſunt qui ſequuntur, ſc. 1. Infarctio Pulmonum à ſero ſanguinis inibi copiosè ſecreto 2. Tumor renitens, præſertim vero in partibus Pulmonum glanduloſis, ab eodem ſero partes iſtas nimis diſtendente, & difficilem exitum habente. Qui tumor videtur mihi eſſe Tuberculum crudum à Galeno memoratum: Quæ tubercula, ſive crudos, & glanduloſos tumores, ſępè in Phthiſicorum cadaveribus deprehendi cùm cæteræ pulmonum partes Apoſtematibus & exulcerationibus eſſent obſitæ. 3. Inflammatio pulmonum à ſeri hujus calore, atque acrimonia oriunda. Denique etiam harum partium inflammatarum Apoſtema, & exulceratio, ubi ſc. morbus jam ad ſtatum, & ἀκμὴν ſuam pervenit.

Signa Phthiſeos pulmonaris ſunt vel Prognoſtica, vel Diagnoſtica & Pathognomonica: Prioris generis ſunt quæ ſequuntur. 1. Ortus à parentibus Phthiſicis; ſiquidem iſte morbus (quantum mihi obſervare licuit) eſt præ cæteris omnibus hæreditarius. 2. Mala thoracis conformatio, ſive ea naturalis fuerit, ſive accidentalis. 3. Vox naturâ, vel ſaltem uſu atque habitu, exilis, & clangoſa; quippe quæ vel à naturali pulmonum debilitate, vel ab obſtructione glandulosæ tunicæ Trachææ, & bronchiorum per glutinoſum & viſcidum phlegma procedat. A quacunque verò harum cauſarum phænomenon iſtud oriatur, Phthiſin pulmo-

narem

narem mox ſubſecuturam minatur. 4. Cutis alba, & mollis, unà cum gracili corporis habitu. 5. Habitus muſculorum mollis, & œdematoſus, à copioſà infarctione ſucci nutritij veteris, & effœti proveniens. 6. Hypochondriacæ oppreſſiones chronicæ regionem pectoris, inſtar cujuſdam moleſti ponderis gravantes, uti, & frequentes, diuturnæque, & inſolitæ ſuffocationes Hyſtericæ in ijſdem locis ob verſantes. 7. Cogitatio, anxietas, triſtitia, & iracundia inſolita, præſertim ſi fuerint abſque manifeſta cauſa. 8. Suppreſſio ſolitarum evacuationum per fontanellas, vel ulcera vetera, item Lochiorum & fluoris albi, & hujuſmodi reliquorum. 6. Hæmoptœ, etſi fuerit accidentalis. 10. Matutina & diuturna phlegmatis nigri & viſcoſi excretio: quippe quod procedit à glandulis in pulmonibus juxta trachæam poſitis, humore nigricante repletis. Quod ſymptoma ſicuti ſcorbuticis, & ſcrophuloſis familiare eſt, ita Phthiſin Aſthmaticam progreſſu temporis inſecuturam monſtrat. 11. Phlegmatis exſcreati ſalſus, atque acris ſapor: quod univerſum ſanguinis ſerum parili gradu ſalſum eſſe atque acre ſubindicat. Quod ubi permolle pulmouum parenchyma, à percepto frigore grandi, copia fuerit trajectum, & ſecretum, eos inflammare, & exulcerare mirum in modum aptum natum eſt. 12. Proclivitas in copioſum ſalivæ fluxum, per glanduloſam linguæ tunicam, perque ductus ſalivales, & Tonſillas, idquè vel cum, vel ſine evidenti cauſa. Quod ſymptoma ſcorbuticis, & Hypochondriacis admodùm familiare eſt, diatheſinque ſanguinis colliquativam indicat: nempe eum, præ nimia acrimonia preternaturali, novum ſuccum nutritium perfectè ſibi aſſimilare, & rectè ſibi admiſcere non poſſe, adeòque eum in has glanduloſas partes deponere, & conſequenter, progreſſu temporis, molli pulmonum parenchymati obtrudere. Undè Phthiſis originem ſuam ducere ſolet. 13. Diuturna & increſcens appetitus proſtratio, abſque ullo alio morbo conjuncto, adeò uti Æger abſque multis exercitiis, & magnis abſtinentiæ intervallis, ciborumque gratiſſimorum delectu, alimentum, plena & uſitata copia, ſine faſtidio & nauſea admittere non poſſit: Nec quidem ingeſtum cibum, ſaltem copioſum, abſque oppreſſione ventriculi, & laſſitudine membrorum gravativa digerere, & diſtribuere valet. Quod quidem ſymptoma viam in Phthiſin ſternit: Siquidem à nimia vaſorum, & habitus totius corporis repletione, à ſucco nutritio veteri & effœto facta, procedit, quo locus recipiendo novo chylo non datur, ideòque à natura minimè appetitur. Quæ inappetentia adhuc magis augetur, ſi phlogoſin, in tota maſſa ſanguinis, à præſenti catarrho per continuam pulmonum agitationem, & ob ſeroſum & colliquativum ſanguinis ſtatum accendi contingat. Quo in caſu prout ſitis augetur, fames etiam imminuitur: Aliàs verò inappetentia univerſalis ob nimiam vaſorum repletionem inſequitur, adeo uti Æger potum, æquè ac cibum planè reſpuat. 14. Calor moleſtus, & chronicus, ſaltem plantis pedum, & volis manuum ortus, præcipuè à paſtu, unà cum pulſu aliquantùm quàm par eſt celerlori. Siquidem ſymptoma hoc, inflammatorium & hecticum ſpirituum ſtatum, & conſequenter acrem, ſeroſam, & colliquativam ſanguinis Diatheſin arguit, quibus de cauſis Phthiſis pulmonaris oriri ſolet. 15. Anguſtia & oppreſſio pectoris, cum continua ferè reſpiratione aliquantùm difficili, & anheloſa conjuncta. Quod ſymptoma non tantum ſcrophuloſis, ob tumorem glandularum plumonarium, familiare eſt; verùm etiam ſcorbuticis, & hypochondriacis, propter conſtrictionem pulmonum, Diaphragmatis, & muſculorum reſpirationi inſervientium, à levi ſcil. gradu ſpaſmodicæ affectionis nervorum motui eorum dicatorum. 16. Diſpoſitio Catarrhali. Quando ſcil. Æger, vel ob leviſſimam quamvis occaſionem, imò aliquando ſine ulla evidenti cauſa, frequeuter tuſſi obnoxius eſt. Hoc enim ſymptoma ſanguinis acrimoniam, & ſtatum colliquativum indicat. Quo fit quòd continuò ferè, è ſaburra humorum in habitu corporis latente,

ſerum ſanguinis acre per totam glandu loſam Trachææ tunicam, perquè molle pulmonum parenchyma ſecerni, & excerni ſoleat Quod quidem ſignum eſt Phthiſeos pulmonaris jam inſtantis evidentiſſimum; quæ certiſſimè invaſura eſt, ubi pars ſeroſa ſanguinis, vel à liberali liquorum ſpirituoſorum potatione, vel ab immani frigore percepto, vel quacunque alia de cauſa tantam acrimoniam contraxerit, quanta pulmonibus inflammandis, & exulcerandis ſit ſufficiens. 17. Omnes iſti jam memorati morbi, uti Scorbutus, Scrophulæ, Chloroſis chronica, Peripneumonia, Hæmoptoe, Pleuritis, Rheumatiſmus, Aſthma, &c. qui Phthiſi pulmonari anſam præbere ſolent. Corpore enim hoc modo tanquam habitu aliter prædiſpoſito, Phthiſis pulmonaris, eàque non raró incurabilis, à frigore immani proximè percepto, frequentiſſimè invadit; Et quidem omnis ferè catarrhus eodem tempore Phthiſin ſubſecuturam minatur.

In præcautionem igitur Phthiſeos) quæ multó facilior eſt quàm ejus curatio) plurimùm intereſt dum Ægri in hoc valetudinario ſtatu manent, accuratiſſima uti diligentia, ne ullus in ſex rebus non naturalibus committatur error; In hoc enim tam lubrico ſanitatis ſtatu, à levi aliqua hujuſmodi occaſione præcipites in fatalem Phthiſin ruere ſolent. Ex. gr. *Primò*, Prudentem delectum cibi & potus habere oportet, quo ſuccus chyloſus reddatur euchymus, alimentùmq; minimum laborem naturæ in digerendo, & diſtribuendo faceſſat. Caveant etiam à ciborum, licèt euchymorum ingurgitatione, uti & vini, & liquorum ſpirituoſorum nimia potatione. *Secundò*, Prima parte noctis capeſſant ſomnum. Abſtineant autem à ſomnis diurnis, imò & à matutinis nimiùm productis; quoniam ſaburram humorum immunem in habitu corporis retinere, & accumulare ſolent. *Tertiò*, Exercitiis moderatis, diutiniſque frictionibus, ad humores effœtos ex habitu corporis per poros cutaneos educendos, quotidie utantur. *Quartò*, Ab omnibus catharticis fortioribus religioſè abſtinendum; quandoquidem iſta non tantùm naturam debilitant, verùm etiam ſanguinem nimiùm agitando, ab acribus ſcilicet particulis, aceſcere & incaleſcere faciunt; atque eum in ſtatum magis ſeroſum, & colliquativum reducunt, quo Catarrhus, & Phthiſis pulmonaris ſupervenire ſolent. *Quintò*, Omnibus licitis modis Æger curas, mœſtitiam, omnemque fixam cogitationem (quantum in ſe eſt) ſedulò deponat, animumquè ſibi hilarem nitatur conſiliare. Phthiſin enim pulmonarem à pathematis animi diuturnis, & gravioribus ortum ſuum duxiſſe ſæpiſſimè notavi. *Sextò*, Aere utatur aprico, perflatili, benigno, & à fumo carbonum libero, qui non ſolùm ſpiritus animales, genuſque nervoſum confortet, & conſequenter appetitum languentem reſtituat, verùm etiam pulmonibus jam continua tuſſi calefactis pacem (aliquatenùs ſaltem) conciliare poſſit. Verùm à novo frigore percipiendo apprimè cavendum. Corpore enim tali modo ſaburra humorum repleto, omnis novus Catarrhus in Phthiſin tendit, *atque hinc illæ lacrymæ.*

Atque hic quidem veniam jam nimium properantis calami impensè rogo [ſi quemquam gravari poſſit] dum paulò ulteriùs [ſtrictim licèt] indicationes præſervatorias hoc capite ſuggeram, idquè priuſquam methodico diſcurſuum filo, in uberiorem indicationum curativarum campum deſcendam.

Indicationes prophylacticæ generales in hoc valetudinario ſtatu præcipuè ſunt tres. Evacuatio chyli effœti in Habitu corporis deliteſcentis: Temperatio præternaturalis caloris hectici in ſanguine, & ſpiritibus ab humorum ſtagnatione recens facti: Et Confirmatio toni partium, & conſequenter earum deobſtructio; quibus neglectis, Cacochymia, & flammæ præternaturalis revireſcentia omnino metuenda eſt.

In hunc finem, utcunque fortiora cathartica [uti anteà innuimus,] hic malè audiant, apprimè tamen convenit ſaburram humorum, κατ' ἐπίκρασιν begnignis, & ſtomachicis purgantibus

tibus

tibus paulatim per alvum ſubducere, uſquedùm corpus ab œdematoſo, & infarcto, in priſtinum, & naturalem ſtatum reducatur.

Cujuſmodi purgantia ſunt, *Pilul. Stomachic. cum gummi*, *Aloephanginæ*, *Aloe Roſata*, *Pilul Maſtichin. Ruffi*, *Decoctum Amarum*, &c. Reliquis verò omnibus præfero *Tincturam ſacram*, *Aquas & minerales purgantes*, quæ ſicuti humores effœtos paulatim, cum εὐφορίᾳ, & abſque nimia agitatione ſubducunt, ità etiam magis temperant, quàm nova phlogoſin in ſpiritibus, & ſanguine accendunt (quod non raro ab aliis Catharticis evenire ſolet) & ventriculi etiam flacceſcentis tonum, cum augmento appetitus, corroborant. In eundem etiam finem Diuretica, & Diaphoretica, in ulteriore ſeroſæ colluviei ſanguinis eductionem, multùm conferunt. Horum verò medicamentorum cautè ſemper habendus eſt delectus, uti ceteris præferantur ea, quæ minimum caloris, & acrimoniæ, ſanguini impertiant. Inter Diuretica *Mille pedes crudos*, vel *præparatos*, *Terebinthinam*, *Balſamum Lucatelli*, & *Sulphuris*, aliaque è *Terebinthina* facta, præcipuè verò aquas minerales chalybeatas, & inter illas, aquas, *Sadlerianas Iſlingtonienſes*, ceteris omnibus præfero; quarum vim non tantùm in multis aliis, verùm etiam in memetipſo, per quinquennium jam fœliciſſimè expertus ſum, utpote quæ ſpiritu minerali, præ ceteris (quas mihi adhuc in variis *Angliæ* partibus experiri contigit) copioſo imprægnentur, quibus, in ultimos corporis receſſus, fulguris inſtar, penetrantes, obſtructiones reſerant, urinamque admodùm copioſam cient; neque tamen Potatores ejus, vertiginoſa temulentia, oppreſſione ventriculi, & ingenti manuum pedumque calore, ſub finem purgationis fatigant ſicuti aliæ aquæ chalibeatæ ſolent.

Inter Diaphoretica. *Decoctum ſarſæ* primas meretur, quod non tantùm tranſpirationem per poros cutis efficit, verum etiam ſanguinis maſſam lenit, & emollit: Uti & *Ceruſſa Antimonii*, *Antimonium diaphoreticum*, &c. quæ quidem antimonialia medicamenta non minùs Diuretica, quam Diaphoretica.

Si ſanguis, vel minimo quidem gradu, præternaturaliter incaleſcere videatur, convenit in ejus ventilationem, & in vaſorum depletionem, moderatam ejus quantitatem, primo limine, detrahere. Quamvis enim Venæſectio, jam confirmata Phthiſi, malè audiat, quippe quæ, tunc temporis, non tantum ſine fructu, verùm etiam cum præcipiti naturæ ruina celebretur: Nihil tamen (modò ſatis tempeſtivè adminiſtretur) ad flammam hecticam lateſcentem in ſanguine, vel præveniendam, vel extinguendam, magis conducit. Quo pacto inflammatio, & tumefactio, conſequenterque ipſorum pulmonum ulceratio; imò & ipſa Phthiſis, una cum tuſſi, dyſpnœa, reliquaque dirorum ſymptomatum caterva (aliis etiam neceſſariis medicamentis juſta methodo exhibitis) fœliciter præcaveri poſſint. Et quidem multiplici experientia edoctus, nullus dubito, quin multi a Peripneumoniæ, Catarrhis communibus, aliiſque ejuſmodi morbis, in fatales Phthiſes præcipites ruant, eo quod ex incuria Medici, vel etiam Ægri, & Aſſtantium amicorum metu; ſanguis non ſatis tempeſtivè, vel frequenter, vel copioſè, per Venæſectionem fuerit detractus. Quo fit ut, ſanguine calorem hecticum retinente, pulmones calidiores, quam par eſt, diu maneant, atque inde confluxus fit humorum in partem affectam defluentium vel potiùs copioſa ſecretio novi chyli per glandulas pulmonares: A quibus, immanes, atque aridæ tuſſes, inflammationes & tandem, (ubi ſcilicet Phthiſis ſummos attigit gradus) exulcerationes inſequuntur. Ideòque haud ullis febre laborantibus ſanguinem adeo libera manu, idque cum optimo ſucceſſu, ſoleo detrahere, atque hiſce valetudinariis Phthiſicis, quoties ſcil. illos febricitare contingit: Nec me quidem un-

unquam adhuc hujus facti pœnituiſſe memini.

Si Catarrhus vel minimum gradum caloris hectici habeat conjunctum, & cetera etiam conſentiant, uſus etiam Opiati frequens hic eſt admodùm neceſſarius, idque non tantùm ad quietandos pulmones jam continua tuſſis agitatione calefactos, verùm etiam ad temperandam, & demulcendam totam ſanguinis maſſa, Adeò ut omninò conveniat ſingulis, vel alternis noctibus exhiberi. *gr. jß. Laudan. Lond. in morſulo Conſerv. Roſ. rubr. vel ℥j. Syrup. è Mecon. cum ℥iij. Aq. Lact. & ʒiij. Aq. Epidemic. veter. vel gut. xx. Laud. Liqu. Helmontij, in Cochleari ſyrupi Balſamici aliàs deſcribendi, vel ℈ß. Pilul. Syngloſſ. vel è Styrace.*

Imò in hoc caſu nullum catharticum, præter aquas minerales purgantes, ſine mixtura *Laudani* præſcribendum eſt, ne ex nimia humorum agitatione, tuſſim, & calorem augeri contingat. Ex. gr. ♃. *Aloes Roſat. ℈j. vel ʒß. Pilul. è Cyngloſſ. ℈ß. vel gr. xij. MS. F. Pilul. jv. deaurandæ, & hora ſomni ſumend. vel ♃. Tinctur. ſacr. ℥ijß. vel ℥iij. Laudan. Liqu. Helmon. gut. xv. vel xx.*

Hujuſmodi Cathartica tertia, vel quarta quaque nocte præſcribantur, & ſequentibus matutinis ℔. iv. Aquarum purgantium, vel frigidarum, vel coctarum pro tempeſtate anni.

Diebus, quibus purgatio non inſtituitur, oportet lenem humorum ſubductionem per cutim, & renes, intento animo aggredi, eamque, ejuſmodi diureticorum, & diaphoreticorum uſu, quæ præternaturalem ſanguinis phlogoſin magis minuant, quàm augeant. Ex. gr.

Sumat Æger ter die *emulſionem millepedarum* 50. *contuſarum, in hauſtulo Aquæ Lactis, Petroſelin.* vel *Fæniculi, Syrupo etiam è v. Radicib. gratè edulcoratam.* Vel ♃. *Milleped. ppt.* ʒij. *Ceruſſ. Antimon.* ʒj. *Terebinth. in aqua plantagin. lot. q. ſ. M. F. Pilulæ mediocres, pulvere glycyrrhiz involvendæ*, è quibus capiat tres, ter die, horis medicis, ſuperbibendo ℔. ß. *Decocti ſarſæ*, & *chinæ*, & cavendo ab aprico aere. Cæteris autem omnibus, longa experientia edoctus, in hunc finem, Aquas minerales Chalybeatas preferre ſoleo; quippe quæ laticem ſeroſum, magna copia, e toto corporis habitu per renes præcipitando, & hecticum calorem ſanguinis, ſpirituum temperando, (*Islingtoniæ*, ſcilicèt) in uſum publicum, cum inclyti Collegij noſtri conſenſu primùm redactæ ſunt. Atque harum ope, plurimos præſervatos, aliosque quidem à Phthiſi inſigniter reſtitutos vidi, de quorum ſanitate recuperanda planè deſperaſſem, idque non obſtanti vaſto eo medicaminum apparatu (quæ vel in Pharmacopolijs, vel in officinis Chymicorum proſtabant venalia) & probatiſſima adminiſtrandi methodo, quæ ſaltem mihi conſtabat, niſi Aquæ iſtæ vel ſaltem quædam aliæ earum ſimiles, in promptu fuiſſent.

Paucas, è multis huc ſpectantibus, hiſtorijs, mox ſub finem hujus tractatus breviter recenſebo. Fontanellæ etiam hic proſunt in brachijs, vel inter humeros factæ, conſequenter in cerebri, & nervoſi generis confurtaſionem, ſpirituumque animalium temperationem: quæ proculdubiò haud parùm in hecticæ flammæ exſtinctionem, & in Phthiſeos præcautionem conferunt. Neque forſan à capitis raſura frequenti multò minus beneficium exſpectari poſſit: Quum hinc liberior fiat humorum trajectio per denſiſſimam illam capitis cutem: cujus rei uſum in pertinacibus Catarrhis ſublevandis experientia ferè univerſalis comprobaverit.

Sed proh dolor! Medici rariſſimè de præcavendo hoc morbo conſuluntur, (quum in principio forſan non minùs quàm alij affectus, curari poſſit, etſi mora ut plurimùm fatalis evadat) Ægris rarò *Æſculapij* opem petentibus, priuſquàm morbus jam in fatalem ſtatum prolapſus ſit, ubi incaſſùm ab arte Medica exſpectantur miracula, cùm de animæ futura ſalute, & teſtamentis faciendis, Theologum, & Juriſperitum conſulere magis conveniat. Quare, miſſa hac inani opera, ad ſigna hujus morbi

Dia-

Diagnoſtica, & Pathognomonica properandum eſt.

CAPUT III.

De Signis Diagnoſticis, & Pathognomonicis Phthiſeos pulmonaris incipientis.

Diagnoſtica, & Pathognomonica ſigna præſentis Phthiſeos ſunt, vel incipientis, vel jam confirmatæ, & deploratæ. Signa Pathognomonica Phthiſeos pulmonaris incipientis ſunt; *Primò*, Tuſſis, quam à ſimplici Catarrho utut feroci, & Chronico, vel certiſſimis criteriis diſtinguere licet, quippe quòd ſtrictè loquendo, affecta pars, ſeu ſedes & minera utriuſque tuſſis eadem non ſit. Siquidem tuſſis Phthiſica à tumore glanduloſo, ſeu à tuberculo ipſorum pulmonum oritur, idque, unà cum ſenſu veluti cujuſdam ponderis in pectore gravantis, difficili item, reſpiratione, atq; aliis congeneribus ſymptomatis,quę mox, licet currente calamo, ſpeciatim percurremus. Catarrhus verò ſimplex, è contra, ertum ſuum debet deſtilatio ni fieri, ab uvula, & tonſillis, aliiſque glandulis in parte Trachææ ſuperiori ſitis, imò & ab univerſa tunica glanduloſa ipſius Trachææ, continuis quaſi guttulis, excreti. Aſpera enim arteria, quadam naturæ providentia, nervea membrana, eaque tam exquiſiti ſenſus, intùs cooperitur, quæ nihil omnino præter ipſum aerem, ne guttulam quidem aquæ limpidæ, abſque gravi moleſtia, & renitentia, admittere poſſit, ideòque vel à minimæ heterogeneæ particulæ deſcenſu titillata, eam ſtatim totis viribus per tuſſim rejicere conatur: Neque ſanè, abſque gravi cauſa, à prudenti natura ita proviſum eſt. Si enim liber, & quietus tranſitus vel minimis heterogeneis corpuſculis, quaquæ dię concederetur,quantocyùs de hominis vita eſſet actum, per infarctionem ſcil. exilium ramulorum Trachææ,qui præ meatuum anguſtia, vel ab ipſo aere craſſiore inferciri, & Aſthmaticè obturari interdùm ſolent. Utcunque verò ferox, & continua ſit hæc tuſſis Catarrhalis, ut pote titillatione, per continuam excretionem, & deſtillationem fieri glanduloſi in Trachæa provocata, ſicuti tamen, ab ipſo initio eſt ſemper humida, & magno humoris fluxui conjuncta; ita etiam nullo pondere, vel pulmonum oppreſſione, aut dyſpnœa ſtipatur, quæ in tuſſi Phthiſica vel in primo limine, obſervanda plerumque prodeunt.

Hoc igitur primum Tuſſis Phthiſicę κατηεον eſſe ſtatuimus, videlicet quòd ſit arida, ſaltem ab initio, utpotè à pulmonum tuberculo, potius quàm à lymphæ glanduloſæ exſudationem per internam Trachææ membranam, & glandulas in ſuperiori ejus parte ſitas, procedens.

Non eſt tamen diffitendum hujuſmodi Ægros, ab ipſis morbi primordiis, quoties ſcilicet pulmones extrema, & profunda tuſſi, ad vomitionem uſque à paſtu, vel ex aliquo alio accidenti (agitari contingat, ſalivam limpidam è ductibus ſalivalibus copioſè expuere, necnon aliquantulum phlegmatis glutinoſi ſalſi, vel inſipidi, è tonſillis excreare, quod etiam vel ipſis ſanis, ex eadem cauſa, aliquandò evenire poſſit, nempè quòd ab hoc motu violento ductus ſalivales, & partes glanduloſæ in gutture ſitæ comprimantur, & emulgeantur. Non minùs tamen exindè hæc tuſſis pro arida habenda eſt, quòd nihil fieri, vel phlegmatis è Trachæa ipſa, vel bronchiis excernatur. Neque eſt minùs verum, hanc tuſſim aridam Catarrhalem, & humoroſam degenerare interdum ſolere. Ipſa atque ejus ramulis continuum fluxum humoris nunc crudi, nunc ſub ſpecie phlegmatis cocti (uti fieri ſolet in ipſo Catarrho vero, & legitimo) quotidiè ſuppeditantibus. Quod eo evenit, quòd glanduloſa ipſius Trachææ, ejuſque ramulorum tunica, ab hac diuturna agitatione (ſpecie tuſſis aridæ, à tuberculis hic indè per totum parenchyma diſperſis irritata, continuò emulgeatur, indeque copioſum ſerum quotidiè effundat, eodem ferè modo quo lac è mammis, & ſaliva è ductibus ſalivalibus, continua ferè tractione, eliciuntur; vel quo invo-

involuntarium ſeminis profluvium, in Gonorrhœa ſimplici, è partibus glandulofis ſeminalibus, per fibrillationem oritur. Hæc tamen tuſſis Catarrhalis Phthiſica, duobus præſertim modis, à legitimo Catarrho diſcerni poteſt; nempè, primò, quòd ab ipſo initio morbi, per aliquot menſes, (aliquando verò per aliquot annos) tuſſis Phthiſica ſit arida; cum ſimplex Catarrhus ſit ab initio humoroſus, uti antea dictum eſt. Secundò, quòd Catarrhus ſimplex, ſpatio paucorum dierum, vel ſaltem Hebdomadum terminetur, ubi ſcilicet primum, accidentale illud fermentum febrile, à percepto frigore ortum, ſanguinis maſſam ulteriùs agitare jam ſenſim deſinit. Quo jam affecto, glanduloſa Tracheæ tunica extraordinariam lympham non ampliùs ſecernit, vel expuit. Quo fit, ut reliquum ſerum his glandulis ſecretum, & novo humorum affluxu ulteriùs non attenuatum, naturali partium calore, ſenſim in phlegma puri ſimile concoquatur, & illa forma tandem expectoretur, atque indè ſero (ubi ſcil. primùm ſecernitur (excreto, glandulæ, brevi naturalem tonum, abſque ullo renitente tumore, vel relicto tuberculo, recuperant. Quo fit etiam uti tuſſis, una cum titillatione, ſibilo, dyſpnœa, &c. ſponte ſua evaneſcat: E contrario verò, in tuſſi Phthiſica, ſicuti minera lymphæ morbidæ perinis, & inexhauſta ſuppeditatur partibus glanduloſis, è maſſa ſanguinea, longo abuſu ſex rerum non naturalium, ità prædiſpoſita, & fermento febrili hectico, fixo continuò agitata: Ita etiam à tuberculis hic indè per pulmonum parenchyma diſperſis, & ramulos Trachææ moleſtè comprimentibus, ipſa Trachæa, perpetua quadam titillatione, in tuſſim ſolicitatur. Quo fit acris, & morbidæ lymphæ æquè continua expuitio, per totam aſperæ arteriæ fiſtulam, donec tandem tubercula iſta ſupra modum diſtenta, inflammari, & in Apoſtemata migrare incipiant. Unde ubi primùm cyſtis aliqua rupta fuerit, modò detur via, verum, & fœtidum pus, ab his tumoribus exulceratis, unà cum ſero, vel phlegmate à glanduloſa tunica Trachææ copiosè ſuppeditato, commixtum, inter tuſſiendum planè rejicitur. Neque quidem ante ſupremum diem [ubi morbus ſcil. jam fatalis eſt) ab hac tuſſi, arte ulla, omnimodè liberari poteſt Æger.

Nec verò cuiquam ſubeat mirari, quo pacto, iſta tubercula (ſeu tumores) longè à larynge in lobis pulmonum ſita, hanc aridam tuſſim, unà cum titillatione in ſuperiori parte Trachææ provocare poſſint; Cùm ejuſmodi chronicam tuſſim, à lapidibus cretaceis in pulmonum parenchymate natis, excitatam diuque continuatam, quotidiè obſervare liceat. Quin ſemel, per integrum anni ſpatium idem ſymptoma à tribus clavis fortuitò (ex cachinnatione ſcil.) per Trachæam in pulmones demiſſis eveniſſe obſervavi, (Ægro per totum id tempus, quoad cetera, optima valetudine utente.] Et quidem ipſa res loquitur, quandoquidem Arteria aſpera in ramulos plurimos, per omnes lobos pulmonum, ab invicem longè diſſitos, undiquaque divaricatur, adeò ut tenuiſſimæ & maxime exiles bronchiorum fiſtulæ ad extremitates uſque propagentur, ipſarum membranarum continuitate, quæ originem à principio ipſius Trachææ traxerant. Quo ſequitur neceſſariò, quod, ſicuti tubercula iſta, quacunque tandem parte totius Parenchymatis ea naſci contingat, non poſſunt non aliquas harum exilium fiſtularum moleſtè comprimere, & coarctare: Ita etiam ob membranarum ſcil. continuitatem, moleſtus iſte ſenſus primam extremitatem, ſeu ipſius Trachææ originem, per partium conſenſum (uti dici ſolet) afficit, quo etiam continuò proritat ad hoſtem, per inanem atque aridam tuſſim, foras ejiciendum: haud alio ferè modo, quàm quo indies in ſtranguria, ſeu dyſuria (à lapide ſcil. ureterem, imò ipſum renem, moleſtè premente) dolorem in extremitate ipſius penis, ob membranæ continuitatem, maximè ſentire videmus. Siquidem niſu naturæ ad expellendum calculum, ſpaſmodica quædam contractio totius Fiſtulæ urinariæ ab ipſo rene oritur; quæ ta-

tamen maximè extremitatem penis, ſpecie ardoris urinæ, afficit. Cui etiam ſententiæ vel tuſſis hujus Phthiſicæ natura multùm favet, dum manet adhuc arida utpote a ſalis tuberculis orta, idque ante quàm ei Catarrhalis diſpoſitio, progreſſu morbi, ſuperinducatur. Nam ſicuti arida eſt, atque inanis, ita etiam levis, & brevis, ſponteque potiùs ſua, in revelationem oppreſſionis pulmonum facta, quàm feroci titillatione excitata, vel magno illo conatu ſtipata, qui Catarrhalem, & ſerinam tuſſim, continua excretione lymphæ per Trachæam, & bronchia effectam, comitari ſolet.

Si quis autem quærat de origine tuberculorum pulmonarium, quæ huic aridæ, & verè Phthiſicæ tuſſi primam anſam præbent: Dicam in genere, pulmonum parenchyma non tantùm, (per continuam ſcilicet agitationem partium reſpiratione factam) humorum fluxui (uti veteres loqui amant) plus quàm cęteræ corporis partes obnoxium videri; verùm etiam ob ſpongioſam ſuam mollitiem (quippe quòd è veſiculis, & vaſis omninò conſtet) humores imbibere, & retinere ſolere. Ideòque, cùm omnes internæ, & externæ partes, eæque tam muſculoſæ, quàm glanduloſæ hiſce variì generis tumoribus ſæpiſſimè afficiantur, quid mirum ſi hic etiam ſicuti in reliquis corporis partibus, frequenrer reperiantur? Imò quum perpendo mecum, quoties in uno anno, hujuſmodi tumorum ſufficiens cauſa etiam his miniſtretur, qui vel accuratiſſimam vivendi normam obſervare ſolent, non poſſum ſatis mirari quemquam, ſaltem ubi jam florem juventutis attigerit, è vivis abſque labe Phthiſica excedere poſſe. Et proculdubiò, horum, tuberculorum adeo frequens, & familiaris eſt pullulatio, ut neceſſe foret Phthiſin pulmonarem communem eſſe humani generis peſtem, niſi tumores iſti tam facili opera, vel ſponte ſua evaneſcerent, vel arte tollerentur, quàm primitus ortum habuere. Et quidem, non ſine ratione conjectari ſoleo, quòd ſicut benigniora tubercula ſolent ſponte ſua, & citò detumeſcere, ita nulla ex his, Herculei hujus morbi, de quo jam tractamus, ſtruunt fundamenta, præter ea, quæ ſunt aliquantùm maligna, & mali moris, quæque citiùs, vel ſerius, proprietate quadam naturæ, à quacunque tandem corporis parte originem ducant, putreſcere ſolent.

Sed, ut aliquid de horum tuberculorum origine ſpecialius dicamus: Quantùm mihi adhuc, vel à Cadaverum Phthiſicorum inſpectione, vel ab ipſa ratione aſſequi contigit, Tuberculum naſcitur ab obſtructione alicujus glanduloſæ pulmonum partis: ubi ſcilicet plus lymphę, ſeu ſeri, è ſanguine ſecernitur, quàm per ductum glandulæ excernitur: quo fit ut, ſicuti pars affecta ab incluſo ſero nimis diſtenta, naturali ſuo tono privatur, atque inde influens ſeu ſecretam ſerum exſpuere, vel excernere ulteriùs nequit; ita etiam incluſa lympha, non amplius à novo influente ſero renovata, naturali calore partis paulatim ſicceſcit, atque indureſcit: unde oritur renitens quædam durities, ſeu Tuberculum (de quo jam ſermonem habemus) quod, progreſſu temporis, everſo hoc modo naturali partis tono ſeriùs vel citius, pro genio lymphæ, ſeu incluſi humoris, & ſanguinis, à quo ſecernitur, inflammari, & in Apoſtema converti ſolet: quæ quidem eſt tota continens cauſa Phthiſeos pulmonaris, atque aridæ tuſſis, quæ eam comitatur.

Adhuc reſtat inquirendum de qua cauſa obſtructio hæc, ſeu lymphæ ſtagnatio in glanduloſis pulmonum partibus, oriatur. Atque hoc fit aliquando à præternaturali viſcoſitate, & glutinoſitate lymphæ in glandulis ſecretæ, quo fit ut ægrius propellatur; perque porum ſeu ductum glandulæ admodum exilem, & conſtrictum excernatur: Atque hoc ſtrumoſis, & ſcorbuticis, præ nimia fixi ſalis copia, quo ſanguis eorum nimis ſaturatur, accidere ſolet. Unde fit, quòd hujuſmodi ęgri tumoribus fixis, & frigidis, iiſque in pulmonibus æquè ac in aliis corporis partibus præter cæteros obnoxii ſint, & interdum, a Phthiſi ad-

mo-

modum chronica, ſupremum diem claudant. Nonnunquàm etiam è feroci, & immani Catarrho tanta lymphę copia in glandulis ſecernitur, ut facultatem excretricem planè ſuperet, quo fit ut, via influentis humoris præpedita, lympha intus jam retenta, atque inibi ſtagnans, in ſito calore partis paulatim ſiccefcat, & in ſubſtantiam melleam, vel ſteatomatoſam faceſſat, uſquedum, tono partis præ nimia diſtentione tandem penitus everſo, inflammatio, & Apoſtema ſuperveniant. Qua ratione, Phtiſis pulmonaris non rarò ipſi Catarrho, (Catarrhali tuſſi ab arida, & ſicca excepta) ſuccedit. Cui tuſſi aridæ Tuberculum, ſeu tumor glandulofus renitens ab ipſo Catarrho per perceptum frigus effectus viam ſternit.

Quin etiam facile obſervatum eſt, tuſſim ſiccam, & Phtiſim admodum acutam, ſæpiùs à peripneumonia, pleuritide, vel ab aliquo alio morbo pulmonari ortum ſuum habere. Nempè quòd venæſectio ſatis tempeſtiva, vel larga, quæ ſcil. inflammationis magnitudini ſatisfaciat, vel incuria Medici, vel Amicorum metu omittatur. Quo fit, ut, tono partium, præcipuè glanduloſarum, jam everſo, ſtatum naturalem nunquam recuperare poſſint; Tubercula verò renitentia, hic illic, ubi ſcil. inflammatio jam diu invaluit, diſperſa conſpiciuntur, unà cum tuſſi arida & febre hectica continua, ex quibus hujuſmodi ægri, acutiſſima Phthiſi jam correpti, intra paucas Hebdomadas ſupremum diem claudunt; ſiquidem pulmones jam antè inflammati citiſſimè in Apoſtema tranſeunt, quo ultima hujus morbi ſcena, ſolitis funeſtis ſymptomatibus ſtipata ſtatim inducitur.

Nec minùs fataliter in hujuſmodi morborum curatione erratur, ubi ex medicaminum pulmonarium, & expectorantium neglectu, neceſſaria pulmonum à phlegmate purgatio, quo partes præſertim glanduloſæ inferciuntur, planè omittitur; vel ubi hæc remedia minùs parca manu adminiſtrantur: Multò magis, ubi copioſa lympha in glandulis ſecreta ex intempeſtivo, & quidem fatali uſu opii, in relevationem doloris exhibiti, ibi impacta detineatur. Quo fit quòd, utcunque Æger (quod etiam rarò accidit) à præſentis morbi periculo liberetur, tamen à tuberculis, ſeu tumoribus glanduloſis inde relictis, certiſſima via in fatalem, & præcipitem Phthiſim ſternatur, quæ ſeſe primùm tuſſi, dyſpnœa, & febre hectica prodit, deinde verò omnia dira, & funeſta hujus morbi ſyptomata quam citiſſimè accerſit.

Cauſa verò horum Tuberculorum uſitatiſſima, eſt contractio Pulmonum leviter ſpaſmodica, diuturna & continua, cum ponderis, & oppreſſionis ſenſu, à mœſtitia, timore, curis, cogitatione intenſa, atque aliis ejuſmodi animi pathematis effecta. Sicuti enim molle pulmonum parenchyma tanto tempore contractum, & continuò quaſi compreſſum, ſponte ſua ſolet indureſcere; ita etiam glanduloſæ eorum partes expanſione ſolita jam privatæ, lympham intus ſecretam, ſaltem ſatis magna copia excernere, & exſpuere non poſſunt. Qua de re nemo mirari debet, quòd ſicuti totius parenchymatis infarctio, ita etiam renitens durities in ipſis glandulis ſubſequatur. Atque indè facile obſervatu eſt, quòd ſicuti Ægri hypochondriaci, & Hyſterici, ſunt præter cæteros Phthiſi, chronicæ licet, & lentæ, obnoxii; ita etiam iſte morbus eos, ut plurimùm, ex infortunii alicujus occaſione corripit, quæ res metum, mœſtitiam, cogitationem, vel aliquod aliud gravius animi παθημα idque diuturnum, & fixum priùs inducit.

Secundò, Tuſſis Phthiſica ſicuti plerumque arida eſt, ita in principio morbi, ſaltem diuturno tempore, mitis eſt, & ſine ulla inſigni, & vehementi irritatione, longis etiam, & incertis intervallis ſæpiùs recurrens. Catarrhus verò, primò limine, ferox & ferè continuus eſt. Fatendum quidem eſt utramque tuſſim, tempore nocturno, ſatis vehementem, & moleſtam eſſe; Catarrhalem nempè, quoniam omnis ſeroſæ colluviei ſecretio per glanduloſam Trachææ, & bronchiorum tunicam, tempore decubitus, magis copioſa eſt; Phthiſicam verò, quo-

quoniam pulmones, in hoc ſitu corporis, magis conſtringuntur. Undè ſicuti bronchia à tumoribus glandulosis magis compreſſa, indè etiam moleſtiùs comprimuntur: ità etiam ſeri granduloſi copioſior in ramulos Trachææ expreſſio inſequitur, à quo pulmones copioſiùs inferciuntur, & proinde etiam irritantur: Et ab hac continua pulmonum per tuſſim agitatione vigiliæ pertinaces procedunt, quæ incremento febris haud parùm conferunt; quæ quidem primitùs à colliquativo, & exagitato ſanguinis ſtatu dependebat. Licèt aliquandò, præſertim verò in Phthiſicis Hypochondriacis, vigilias longas, & moleſtas, ſine tuſſi, maximè à primo ſumno obſervarim.

Tertiò, Tuſſi Phthiſicæ ſicuti ferè ſemper innappetentia, & ſitis accedunt, ita etiam poſt cibum vomitio ferè ſupervenire ſolet; adeo uti Æger à paſtu continuò ferè tuſſire ſoleat, donec cibi tandem vomitione fuerit rejectus. Quod ſymptoma non tantùm à ventriculi debilitate procedit, idquè ob facultatem concoctricem jam læſam à morbido ſtatu liquoris per glandulosam tunicam ventriculi, fermentationis ergo, continuo excreti; jam verò è febrillis ſanguinis maſſa ſuppeditat: Verùm etiam à nimia ejus agitatione per ferocem motum juxta tuſſientium pulmonum: Ubi enim primùm pulmones, à novo ſucci nutritii recentis in eos delati rivulo, intumeſcere incipiunt, copioſa excretio lymphæ per bronchia, & glandulosam Trachææ tunicam oritur, idque titillatio continua, tuſſiſque importuna, & violenta: Qua commotione ventriculus, ob viciniam, in conſenſum tractus etiam agitatur, donec tandem, motu ejus naturali jam funditùs inverſo, omnia in eo contenta vomitu ſurſum effundantur. Quo fit ut, penu novi chyli hoc modo evacuato, ulterior ejus derivatio in pulmones ceſſet, atque adeò, quieſcentibus jam pulmonibus, utpote à novi chyli influxu non ampliùs irritatis, ventriculus etiam quieſcit, quo tuſſim & vomitionem ſimul ceſſare contingit, uſquedum pulmones à novo cibo ingeſto iterùm irritari cœperint: Atque quidem hæc vomendi diſpoſitio cum tuſſi conjuncta, mihi eſt inter certiſſima ſigna Pathognomonica tuſſis Phthiſicæ. Etſi enim aliquot laborantes Phthiſi (ubi ſcil. conjuncta febris admodùm mitis fuerit) appetitu ferè integro uti noverim, vix tamen ulli abſque hac vomendi diſpoſitione, unà cum tuſſi conjuncta, à ſumpto cibo reperiebantur. Fatendum tamen eſt hoc Diagnoſticon non eſſe proprium tuſſis Phthiſicæ quarto modo (uti Logici loqui ſolent.) Etſi enim omnes Phthiſici ingeſta, iſto modo, inter tuſſiendum, à paſtu, vomitione rejicere ſoleant, idem tamen infantibus etiam & pueris Catarrho convulſivo afflictis quotidiè ſolet accidere. Verùm æquè facile eſt ex Ægri ætate, ſymptomatis duratione, tuſſis ferocitate, atque aliis circumſtantiis Catarrhalem hanc à vera Phthiſica tuſſi diſtinguere.

Quarto, Rauca etiam vox, vel clangoſa, & exilis, tuſſi conjuncta, ſi fuerit frequens, multò magis ſi continua, & chronica, eam planè pulmonarem, & Phthiſicam eſſe oſtendit. Uti enim raucedo à tunicæ Trachæam intus tegentis aſperitate procedit, quæ ſalſo ſero continuò irrigata vim ſonorificam totius tubuli, ſeu inſtrumenti lædit; ita etiam vocis exilitas ab infarctione bronchiorum ſero glutinoſo obſitorum dependet.

Quintò, Huic etiàm tuſſi, ſicuti oppreſſio pectoris ponderoſa ab initio conjungitur, ita etiam reſpiratio aliquatenùs moleſta difficilis, & anheloſa, præſertim à citatiori ambulatione. Quod ſicuti à tuberculis crudis, & induratis hic illic per pulmones ſparſis, ità etiam à bronchiis viſcido, & glutinoſo phlegmate infarctis provenit. In ſcrophuloſis autem, ſcorbuticis, & in Aſthmaticis Phthiſi affectis, ob ſpaſmodicam ſcilicet nervorum thoracicorum contractionem, inſignius & moleſtius eſt hoc ſymptoma, quàm in aliis fieri ſolet, ideoque his aer perflatilis, & à fumo carbonum immunis plus quàm aliis

aliis Phthiſicis prodeſt, uti proprio loco ulteriùs monſtrabimus.

Sextò, Cùm glanduloſas aliquas pulmonum partes propter diuturnam accumulationem lymphæ, quæ exitum per bronchia invenire non poterat, valdè diſtendi & indureſcere contingit, tubercula cruda hic inde diſperſa in molli pulmonum parenchymate oriuntur. Unde, non tantùm reſpiratio quadantenus difficilis, & anheloſa, verùm etiam pectoris oppreſſio, & hypochondriorum gravitas, inſolita iracundia, triſtitia, & cogitatione ſtipatæ, inſequuntur. Quæ ſymptomata cum tuſſi conjuncta inter ſigna tuſſis Phthiſicæ Pathognomonica habere ſoleo.

Septimò, Cùm tandem partes iſtæ glanduloſæ, à longa infarctione pulmonum feroſa colluvie in glandulis ſecreta gravatorum, uno vel altero lobo valdè intumeſcunt & dureſcunt, (materia hac feroſa in cyſtidibus largis jam collecta) lobus pulmonum affectus cæteris præponderat, necnon major *GRAVITAS* illa Thoracis parte evidenter ſentitur; quo fit ut Æger etiam in unum latus decumbens magis tuſſiat, quàm in alterum, quippe quòd affectæ glandulæ uno ſitu, magis quàm altero comprimantur; a quibus compreſſis continua ſeri expuitio in bronchia pulmonum, una cum continua titillatione, & moleſtia tuſſi inſequitur. Atque hoc etiam inter ſigna tuſſis Phthiſicæ certiſſima ſemper habendum eſt. Utcumque enim quoſdam hoc modo affectos pluribus annis vitam protraxiſſe noverim, ſemper tamen in ſtatu valetudinario, & Phthiſico hærent.

Octavò, Ubi denique glandulæ iſtæ pulmonum tumefactæ inflammari, & in Apoſtemata migrare cœperint, una cum collectione purulentæ materiæ propriis cyſtidibus incluſæ, ſive naturam referant ſteatomatis, ſive meliceridis, ſive cujuſcunque alterius ejuſmodi tumoris, (quæ quidem varietas a variante ſeri ſanguinis genio oritur, uti poſthac dicturi ſumus) tunc Phthiſis confirmari & in lethalem evadere incipit, unde novum ſymptomatum funeſtorum Agmen ſtatim ſubſequitur; quæ ſunt *Phthiſeos confirmatæ* Diagnoſtica, de quibus uberiùs diſſerere mox properabimus, ubi aliquod de duobus reliquis Phthiſeos incipientis ſignis, *Febre* ſcil. & *Tabe* ſtrictim notaverimus.

Secundùm Pathognomonicum ſignum incipientis Phthiſeos eſt *Febris*, quæ quidem, aliquo ſaltem gradu, primum hujus morbi inſultum comitatur, una cum appetitus dejectione, aliquali ſiti, urina quadantenus rubra accelerato pulſu, vigiliis, calore partium, præcipuè extremarum, atque aliis ejuſmodi ſymptomatis. Atque hoc pacto tuſſis Phthiſica a communi Catarrho ferè ſemper dignoſci poteſt.

Hæc quidem febris in Scorbuticis, & phlegmaticis principio morbi valdè mitis eſt; Aliqualis tamen præternaturalis calor, præcipuè verò in volis manuum, & plantis pedum, una cum pulſus celeritate & nonnunquam etiam genarum rubore fixo (adhibita magna attentione) præſertim verò à cibo diſcerni poteſt. Eſt autem hæc febris merè hectica, atque eodem tenore ferè ſemper manens, utpote à partibus ſolidis, & ſanguinis Diatheſi procedens, idque ob colliquationem feroſam maſſæ ſanguineæ, à fermento acido, vel acri in eadem hoſpitante, atque eam perpetuò agitante, effectam. Verum quidem eſt febrem hanc, temporis progreſſu, à continua pulmonum agitatione, eorumque per tuſſim calefactione, & vigiliis indè natis, plurimum augeri; uti etiam ab inflammatoriæ, & putridæ febris ſuperinductione, a tuberculorum pulmonarium inflammatione, & inſequentibus Apoſtematis ortæ: De quibus inter ſigna Phthiſeos confirmatæ Diagnoſtica mox uberius diſſeremus.

Tertium Diagnoſticum ſignum incipientis Phthiſeos eſt Tabes, ſive conſumptio partium muſculoſarum, quæ in morbi principio eſt valde lenta, & fere inſenſibilis (magis flacceſcentibus quàm conſumptis jam partibus) uſquedum à Tuberculorum inflammatione, vel ab Apoſtematis, vel alio aliquo accidenti

cidenti, febris etiam inflammatoria, vel putrida accedat hecticæ; atque tunc, nova febre non tantum appetitum, & digeſtionem proſternente; verùm etiam ſuccum nutritium ulterius liquefaciente, & è ſanguine purgante, præcipiti greſſu jam Tabes ruit, adeò ut Æger intra paucas Hebdomadas faciem *Hippocraticam* præſeferat. A quo tempore Diagnoſtica ſigna Phthiſeos confirmatæ apparent, de quibus jam dicturi ſumus.

CAPUT IV.

De ſignis Pathognomonicis Phthiſeos pulmonaris confirmatæ.

Signa Pathognomonica Phthiſeos confirmatæ ſunt, *nova febris*, hecticæ ſuperinducta, eaque primùm *Peripneumonica*, & continua, *Putrida*, & *intermittens*; atque ulterior ſanguinis *colliquatio* jam indè immenſe aucta, ſeſe per immanes ſudores, tuſſim Catarrhalem, Diarrhœam, Hydropem, Aphthas, peculiarem gutturis dolorem inter deglutiendum prodens. A quibus Æger tandem in ultimum maraſmi gradum redactus, pro Phthiſico deplorato *à lippis ipſis*, *& tonſoribus* habetur. De quibus omnibus ſignis ſpeciatim, licèt ſtrictim, obſervationes noſtras ſubnectere lubet.

Et primùm de febre *Peripneumonica*, ſeu *Inflammatoria*. Hæc febris à Tuberculorum pulmonarium inflammatione ortum ſuum ducit, quòties ſcilicet à percepto frigore, liberali liquorum ſpirituoſorum potatione, nimiis exercitiis, vel ab alio aliquo ejuſmodi accidenti, quod ſanguinem, agitando, nimis calidum reddat, vel quidem à nimia toni glandularum diſtentione, vel à peculiari quadam humoris in cyſtidibus contenti in maturationem diſpoſitione, tubercula iſta pulmonaria, unum, vel ampliùs, inflammari contingit, febris iſta, (quam ritè vocare ſoleo *Peripneumonica*, ſeu *Inflammatoriam*) non poteſt non caput ſuum erigere, idque difficili reſpiratione, (expectoratione jam ſuppreſſa urgente tamen tuſſi) & non rarò dolore etiam laterali, ſiti, jactatione, vigiliis, intenſo & continuò calore, atque aliis febris Peripneumonicæ ſymptomatis ſtipata Ex qua Æger, perpetuò ferè, durante ſcil. ejus vigore, lecto affigitur, non rarò etiam lethaliter decumbit.

Et quidem *Febris* iſta omninò tractanda eſt veluti cæteræ febres Peripneumonicæ, tenuiſſima ſcil. diæta, medicaminum Thoracicorum, & expectorantium copia, externa fotuum, & linimentorum anodynorum applicatione, *Perlatis*, & temperantibus *Julapiis*, ſuper omnia verò, venæſectione, eaque ſatis tempeſtivè, frequenter, & copiosè adhibita, utut macilentus, & tabidus fuerit Æger. Hoc enim modo fatalis hujus febris eventus unicè præcaveri poſſit. Sanguine enim ſatis tempeſtiva, & copiosà venæſectione jam ventilato, inflammationis fomes tolitur, & flamma in glandulis tumefactis accenſa æquè facile uno, vel altero die extinguitur. Verùm hoc neglecto, Æger vel intra ſeptem dies Peripneumonicè, unà cum funeſtis acutiſſimi hujus morbi ſymptomatis, è vivis tollitur quod non raro à Medici, vel ipſius Ægri vel Amicorum incuria, contingit; vel ſaltem, etſi magis chronicè, non minùs tamen fataliter perit, Apoſtemate inflammationi Tuberculi circa diem ſeptimum ſuccedente, atque inde hac febre acuta, & inflammatoria à putrida intermittente, licet chronica, æquè tamen fatali, & incurabili excepta.

Aliquando (uti in Domino *Tibs* in vico dicto *Pater-noſter-Rovv.*, & in quodam Mercatore in *Philpot lane*) hujuſmodi febrem Peripneumonicam ſæpius in anno reccurentem deprehendi, quoties ſcil. novum aliquod tuberculum inflammari contigit, ſive ex aliqua evidenti cauſa, ſive à naturali ipſius tuberculi in maturationem diſpoſitione factum fuerit. Non enim omnes tumefactæ glandulæ eod. temporis puncto in inflammationem diſponuntur, ut mihi in cadavere Domini *Daviſon*, fatali, licet chronica Phthiſi, è vivis ſublati, cultro anatomico ſubjecto evidenter patuit: In

hujus enim mortui pulmonibus aliqua tubercula in Apoſtemata converſa; aliaq; iinflammata, atque alia denique cruda, & immatura eodem tempore reperta ſunt. Utplurimum autem hujuſmodi Phthiſici, propter febrem Peripneumonicam ab alicujus novi tuberculi inflammatione ortam, vita claudunt. Cujus febris exſtinctioni Ægri vires à prioribus pugnis jam exantlatæ impares fiunt.

Sicuti hujus febris durationis menſura, ita etiam intenſionis & periculi, à tuberculi inflammatione à qua dependet, ſumenda eſt. Ubi enim primùm inflammatio vel ſponte ſua, vel arte ceſſat, hæc etiam febris ceſſat, licèt illi quoties partem inflammatam in Apoſtema tranſire contingit, febris putrida intermittens à collecto pure ſuboriens, protinùs ſuccedat. Et generaliter loquendo, pro tumoris in purulentiam citiùs vel ſeriùs maturandi genio, febris ipſi Peripneumonica inde oriunda citiùs etiam vel ſeriùs curatur, & pro humoris malignitate, & tumorum inflammatorum magnitudine, & numero, magis vel minùs acuta, & fatalis evadit. Unde licèt iſta febris ſeptem dierum circuitu, ut plurimùm, finiri ſoleat, (ſiquidem hoc ſpatio inflammati tumores in abſceſſus converti incipiunt) ſcrophuloſa tamen tubercula, ut lentè admodum matureſcunt, ita febrem inflammatoriam, etiamſi ferè inſenſibilem, & minùs periculoſam, chronicam tamen, nulloque certo dierum ſpatio finitam ſuperinducunt. Quò acutior autem febris, eò brevior, quò mitior eò magis chronica.

2. De febre Phthiſicorum putrida intermittente.

Ubi primùm autem hæc tubercula pulmonum inflamata in Apoſtemata migrare incipiunt (ſive hoc à Venæſectionis ſatis tempeſtivæ, vel copioſæ neglectu, ſeu à naturali tumorum diſpoſitione in putrefactionem) febris hæc inflammatoria in putridam intermittentem traſmutatur. Cujus paroxyſmi, in principio, ut plurimum, nullum certum ordinem ſervant, rigore, & horrore ſæpius eodem die recurrentibus, ſicuti in puris confectione fieri ſolet. Ubi verò pus jam planè fuerit confectum, hæc febris typum quotidianæ, aliquando etiam, licèt rarius; tertianæ, imitatur; idque certo diei tempore, cum algore & rigore incipiens, cum intenſo calore progrediens, atque adeò tandem in ſudores nocturnas profuſas, & colliquativas deſinens. Durante algore, & calore tuſſis, & anhelitus, cum reliquis moleſtis ſymptomatis augentur: Durante verò ſudore, & remiſſione (tuſſi, & reliquis ſymptomatis jam minoratis) Æger placidè dormit, (vires recolligit, & ſibi, jam ſpe futuræ ſanitatis concepta, abblanditur. Atque hanc febrem putridam intermittentem, inter certiſſima ſigna Pathognomonica Phthiſeos confirmatæ ſemper habere ſoleo, quippe quæ, ſicuti à pure in pulmonibus confecto ortum ducit, ità purulentiæ pulmonaris index eſt certiſſimus. Indèque provenit, quòd hæc febris putrida intermittens Phthiſin (quoties hunc morbum fatalem eſſe contingit) in extremum uſque diem comitari ſoleat. Cujus paroxyſmi, cum colliquationibus inde provenientibus, magis vel minus intenſi, & protracti ſunt pro magnitudine, vel numero tuberculorum in Apoſtemata maturatorum. Nec quidem hæc febris ope *Corticis Peruviani*, *Antihectici*, *Poterii*, vel cujuſvis alius me icamenti ſpecifici, (quorum vim in hoc caſu ſæpiſſimè ſum expertus) neque ulla alia methodo (quantum ſcio) radicitus exſtirpari poteſt: niſi ulcus adeò fuerit benignum, ut medicaminum balſamicorum intus exhibitorum ope ſanari, ipſaque ſanguinis maſſa (ubi febris fomes delitеſcit) in ſanum ſtatum, copioſo temperantium, atque alterantium uſu, reduci poſſit; vel ſaltem niſi Phthiſis ſit merè ſymptomatica & ab alio morbo dependens, qui curationem perfectam ex uſu ſpecificorum admittere poſſit.

Secundum Phthiſeos confirmatæ ſignum Pathognomonicum eſt, Colliquatio ſucci nutritii inſignis, & quotidiana, ejuſque è maſsa ſanguinis excretio, ſeu extruſio continua, & copioſa per omnes portas a natura conceſſas;

quo

quo fit ut vel ſubitus virium collapſus, & maraſmus cum facie *Hippocratica* brevi paulatimque inſequantur. Fatendum quidem eſt Phthiſin ab ipſis morbi primordiis ſemper aliqualem colliquationem habere conjunctam, gradibuſque febris hecticæ, a qua oritur, æquatam, quæ ſeſe ſudoribus nocturnis, Diarrhœa vel aliquo alio modo prodit. Quæ colliquatio utut curatu ſit difficilis, quippe quæ ſæpius à febre hectica incurabili dependeat, ſemper tamen eſt mitis, & Tabem admodum ſegnem, minuſque ſenſibilem inducit, uſquedum à tuberculorum pulmonarium inflammatione, atque ulceratione febris Peripneumonica: & dein putrida intermittens, priori hecticæ ſuperinducatur, atque aſſocietur. Et tum quidem: ſicuti iſta febris, ita etiam colliquatio ab illa orta, augetur. Sanguine enim, purulentis particulis ſibi a maturatis tuberculis in circulatione per pulmones communicatis, perpetuò jam contaminato, Natura ejuſmodi heterrogeneis particulis in tantum onuſta, atque preſſa, uti amplius eas ferre non poſſit, inſurgit contra, pugnamq; (ſeu paroxyſmum febrilem) in earum extruſionem inſtituit, atque in dies renovat. Cujus certaminis initio, nimis anguſtata, ideò algore, & rigore afficitur; ubi verò primum, recollectis jam viribus, prævalere incipit, ebullitionem, atque agitationem adeò inſignem in tota ſanguinis maſſa efficit, uti recens ſuccus nutritius in vaſa ſanguifera jam delatus non poſſit amplius ſeſe ſanguini adjungere, verum per quaſvis corporis patentes partes, una cum purulentis particulis, modo colliquativo, copiosè extruditur; atq; foras ejicitur, una cum magno virium diſpendio, corporiſque hoc modo pabulo ſuo reſtaurativo continuò privati, emaciatione. Quoque vel majora, vel frequentiora fuerint ulcera, eo particulæ heterogeneæ copioſiores, uti præternaturale fermentum, ſanguini admiſcetur, eoque major eſt paroxyſmus febrilis atq; etiam copioſior colliquatio, magiſque præceps maraſmus.

1. Colliquatio iſta fit primum per Trachæam & bronchia; quo tuſſis, quæ initio fuerat arida, jam redditur egregiè Catarrhalis, præcipuè vero in febrilis paroxyſmi declinatione: Quo tempore magna copia non tantum crudi ichoris, verum etiam concocti phlegmatis, ejuſq; vel puri ſimilis, & coloris varii, è pulmonibus per tuſſim reiicitur, uſquedum tota ſanguinis maſſa, expulſo jam heterogeneo iſto & purulento fermento, in ſtatum quietis paulatim deferbuerit. Quæ quidem quies eo uſque durat, donec haſce infidas, atque incertas inducias ab aliquo novo paroxyſmo interrumpi contingat.

2. Colliquatio iſta fit etiam per poros cutis, in immenſis, & colliquativis ſudoribus.

Siquidem ſudores iſti gradu quidem differunt, pro vario ſcilicet colliquationis ſanguinis, & paroxyſmi febrilis præcedentis, eamque cauſantis gradu. Sudores enim in febris putridæ declinatione ſemper invadunt poſt mediam ſcilicet noctem, Hæc enim in febris, (ſive tertiana, ſive quotidiana fuerit) ſemper more aliarum febrium intermittentium certo diei tempore (nimirum vel circa, vel paulo poſt meridiem) una cum algore manifeſto invadit; dein vero per horas aliquot progrediendo una cum intenſo calore, ſiti, inquietudine, vomitu, anhelitu, continua, atroci, atque immani tuſſi, vigiliis, imo aliquando etiam deliriis, & inſigni genarum rubore, à pulmonum, & Hypochondriorum, oppreſſione provenientibus: Tandem vero, circa mediam ſcilicet noctem, immenſis, colliquativis ſudoribus terminatur. Quo tempore Æger placidum ſomnum capit, ſine anhelitu ſpirat, & concoctum phlegma copiosè abſque ulla vel difficultate, vel labore per tuſſim reiicit, omnibus febris ſymptomatis, jam ſua ſponte, & ſimul ceſſantibus: Siquidem colliquati ſeri rivulus jam a pulmonibus in poros cutis divertitur, atque derivatur. Quo Æger per matutinas horas in ſtatum ἀπυρεξίας cum miti calore, pulſuque debili reduci videtur, uſquedum hæc fraudulenta pax novi alicujus

parox. inſultu denuò rūpatur. Atq; ab iſtis remiſſionibus accidere ſolet, quòd hujuſmodi Phthiſici, etiam ab adſtantibus pro deploratis habiti; ſibi ipſis de futura ſanitate egregiè adulentur, adeò ut qui veſpertinis horis, non aliud quàm fatale prognoſticon de ſeſe habere conſueverant, ſequentibus tamen matutinis ſemper animum erigant, & ſpem longæ vitæ ſibi vanè concipiant.

Verum quidem eſt, iſtos colliquativos ſudores, magnum ſucci nutritij diſpendium facientes, Ægrum in præcipitem Tabem, ſeu maraſmum conjicere. Nihil tamen levaminis, vel emolumenti à violenta eorum ſuppreſſione, vel mutatione aeris, vel intempeſtiva è lecto ſurrectione Ægro exſpectandum eſt: (quod experientia ſæpius vidi comprobatum.) Sanguis enim inde excandeſcens non minùs eò colliqueſcit, his verò colliquati ſeri portis jam arte occluſis, nova quædã repagula ad ſarcinam hanc moleſtam aliàs deferendam (etſi forſan pauló incommodiùs) à natura ſtatim reſerantur; eaque vel in cavitatem Thoracis, unde Hydrops pectoris cum incremento tuſſis, & dyſpnœa intolerabili inſequitur; vel in cavitatem Abdominis, inferioreſque artus, ſub forma Aſcitis; vel etiam per glandulas inteſtinorum, unde vehemens Diarrhœa, & magis, quam ſudores ipſi, colliquativa, oritur. Imo etiam (ſi ſerum jam colliquatum fuerit acre) vel ipſa Dyſenteria horrendis Inteſtinorum ſpaſmis ſtipata, quæ omnia antidyſenterica medicamenta ſuperat; ſicuti in deplorato caſu Domini *Lechmere* expertus ſum, atque aliorum etiam Phthiſicorum, qui ab iſto ſymptomate vel in ultimum maraſmi gradum, cum *Hippocratica* facie conjecti, non minùs citò, quàm miſerè vitam finierunt. Verùm iſto ſermonis filo in reliqua Phthiſeos confirmatæ Diagnoſtica inſperatò feror, de quibus etiam eſt breviter aliquid dicendum.

3. Colliquatio iſta (ubi primum Phthiſis ad ſtatum confirmatum jam pervenit) haud rarò fit per Inteſtinorum glãdulas ſub ſpecie Diarrhœæ ſeroſæ vel etiam Dyſenteriæ. Sanguis enim, cùm in hoc colliquativo ſtatu, ob calorem, & acrimoniam præternaturalem, novum ſuccum nutritium ſibi aſſimilare, & ſolidis partibus adunire non poteſt, eum, ut inutile pondus, etiam per has glandulas, detrudere atque excernere frequenter molitur. Verùm natura eliminationem hoſtis ſui per hanc portam non ſolet tentare, niſi ubi vel ex incuria, vel induſtria via Regia per poros cutis occluditur, vel ſaltem, ubi hæc unica porta, ob colliquationis ſcil. magnitudinem, naturæ poſtulatis non reſpondet. Ideò que Diarrhœa haud immeritò inter ultima, & funeſta Phthiſeos confirmatæ diagnoſtica ut plurimùm habenda eſt. Excepto enim unico Phthiſicorum Scorbuticorum caſu, qui ſemper in ſeroſas colliquationes per inteſtinorum ſcilicet & ſalivæ glandulas, proclives ſunt, Diarrhœa non adeò multùm ante diem fatalem accedere ſolet Phthiſi. Sicuti enim extremi naturæ incendij indicium eſt, ità ulteriorem ejus ruinam, mirum in modum accelerat, & promovet.

Diarrhœa iſta aliquandò mitis eſt; quippe quæ ſemper ſe habet pari ratione cum præſẽti colliqueſcentis ſanguini ſtatu, in aliis verò violenta eſt, & diſcruciantibus torminibus conjuncta, quæ neque opiatis, neq; aliis medicamentis adſtringentibus parere ſolet; vel ſaltem à minimo frigore percepto, vel Cereviſiæ hauſtu, vel medicamentorum opiatorum omiſſione recidivatur. Et quidem, quam diu Diarrhœa tantummodò vi narcotica medicamentorum ſupprimitur, Dyſpnœa ſuffocativa, hydrops, vel alia pariter moleſta, ac periculoſa ſuboriri ſolent. Siquidem, ſanguine in ſtatum colliquativum irreparabilem, atque incurabilem ſenſim jam redacto, ſuccus nutritius crudus continuò in maſſa ſanguinea circumactus, una porta jam occluſa, aliam, eamque forſan cum majori Aegri detrimento, & moleſtia, invenit.

4. Ubi verò, in hoc colliquativo ſanguinis ſtatu, Chylus nutritius jam effœtus per cutaneas glandulas, ab ambientis aeris frigore conſtrictas, vel per glandulas inteſtinales à nimio opiatorum

uſu jam occluſas, con convenientem exitum, non reperit, Hydrops Thoracis, vel etiam Abdominis, atq; artuum inferiorum ſuboriri ſolet: Imò tumor œdematoſus totius habitus corporis, ſi in prædictas corporis cavitates, atq; in artus inferiores, vel arte, vel aliqua fortuna præcludatur via. Et quidem Hydrops Phthiſicus, cujuſcunque generis tantùm confirmatæ, verùm etiam deploratæ, & incurabilis Phthiſeos, habendus eſt. Idque non tantùm quoniam maximum ſanguinis incendium, ſtatumque ejus ſummè colliquativum indicat; verùm etiam, quoniam Æger, præ nimia virium imbecillitate; ſufficientem extravaſati ſeri evacuationem per hydragoga tolerare non poteſt. Diuretica autem hic planè nullius ſunt uſus, quoniam vel eorum validiſſima urinæ fluxum promovere non poſsunt, verùm magis ſanguinem ulteriùs attenuando, & calefaciendo, majorem ei colliquationem infert: Unde, in incrementum Hydropis, major, atque citatior lymphæ fluxus in coporis cavitates, atque artus, ubi datur via, efficitur.

5. Denique, in hac univerſali colliquatione, Natura haud multùm ante fatalem diem ſuccumbens, ſerum, ſive ſuccum particulis morbidis, & purulentis ſaturatum per tonſillas, cæteraſque glandulas in gutture ſitas, uti etiam per ductus oris ſalivales propellere ſatagit. Uude duo nova ſymptomata, eaq; ſatis moleſta oriri ſolent; Ardor ſcilicèt inſignis circa tonſillas, & partes deglutitioni inſervientes. Quo fit ut Æger vix quicquam, niſi cum gravi dolore, deglutire poſſit. Quod ſymptoma à levi harum partium inflammatione, eaque non tantùm perpetua earum per tuſſim agitatione, & frigore externo effecta; verùm etiàm continua ſeri febrilis, & puris acris exſpuitione provenire ſolet. Secundò, Aphthæ diuturnæ & moleſtæ toto ore diſperſæ, quæ à morbido ſalivæ ſtatu originem ducunt: Præcipuè verò, ſi ſolita Diarrhœa opiatis, & conſtringentibus medicamentis violenter fuerit ſuppreſſa. Hinc enim Natura (ſolita porta jam occluſa) hoſtem per ductus ſalivales, licet incaſſum, propelllere conatur. Quo fit quòd, à morbidi ſcil. & febrilis ſeri per oris glanduloſam tunicam excreti acrimonia, partes oris iſto acri humore imbutas inflammari, atque exulcerari contingit. Quæ quidem cauſa eſt continuens hujus ſymptomatis, quod utut fuerit moleſtum, medicatricem tamen vim tam artis, quam naturæ planè reſpuit, quoniam penus ejus, ſive fomes, in maſsa ſanguinis reconditus conſumi non poteſt. 3. A colliquatione iſta univerſali, per quaſcunq; Corporis partes ea facta fuerit, quam citiſſimè Maraſmus unà cum facie *Hippocratica* induci ſolet, quæ quidem Conſumptio eſt pene totalis muſculoſæ carnis, ob defectum novi ſucci nutritij, qui adhærendo partibus ſolidis, continuam earum impenſam reparare poſſit. Et cùm res huc tandem venerit, conclamatum eſt de Ægro. Ideò hoc ſymptoma inter certiſſima ſigna non tantùm Phthiſeos confirmatæ, verùm etiam deploratæ, ab omnibus ſemper habitum eſt.

Præter hæc jam dicta Diagnoſtica ſigna, forſitan non fuerit inutile obſervationes etiam noſtras de pulſu, urina, & ſputo, in varijs hujus herculei morbi gradibus ſubnectere.

Atque primò de Pulſu: Incipiente Tabe, dum nulla febris præter hecticam adfuerit, præternaturalis calor ſicuti continuus eſt, & mitis, ita etiam pulſus, pro gradu febris, aliquatenùs celerior eſt quam par ſit; ferè tamen ſemper eundem tenorem ſervat, niſi quòd à cibo, ut calor febrilis, ita etiam, pulſus celeritas faciliùs ſentiatur. Et quidem nonnulli Phthiſici frigidiores, & phlegmatici, nullo alio tempore, vel pulsus, vel temperamenti errorem ſentire ſolent, Ubi verò primùm febris peripneumonica invaſerit, pulſus, ſicuti in alijs peripneumoniis accidere ſolet, non tantùm eſt velox, verùm etiam durùs, & fortis, imò etiam ſerratilis. Licèt aliquandò, præ doloris ſpaſmodici à tuberculis inflammatis effecti urgentia, non rarum fit pulſum debilem, unà cum partium extremarum frigiditate, pro tempore,

pore, obſervare, quæ vel expertiſſimi Medici ſagacitatem, quo ad venæſectionis ſcil. præſcriptionem, exercere poſſint. Sicuti enim ſubtractio ſanguinis ſubitam ruinam affert, quoties ſcilicet pulſus debilitas, & extremorum frigiditas ab habituali virium dejectione procedant: Ita venæſectio, minuendo inflammationem, pulſum fortiorem reddit, caloremque extremis miniſtrat, quoties hæc debilitas à dolorifico pulmonum ſpaſmo, inflammatione tantum effecto, accidentaliter provenit, quæ venæſectione non raro inſtanter relevatur.

Ubi verò progreſſu morbi febris putrida intermittens, à pulmonum purulentia, ſupervenit, pulſus eſt admodùm varius; manè ſcilicet citra paroxyſmum, aliquatenùs celer & debilis; celer à diſpoſitione ſanguinis hecticè febrili; debilis verò ab exhauſto, & depauperato jam totius corporis habitu, pre reparationis defectu ex alimento debito ſufficienti miniſtrandæ: In paroxyſmo verò eſt celer, & fortis; celer à febre hectica, fortis à præſenti orgaſmo, ſive præternaturali ſanguinis agitatione. Ingruente verò ſudore, unà cum celeritate præternaturali, etiam pulſus robur ſenſim minoratur, uſque dùm vires à paroxyſmo ſequenti redintegrentur.

Secundò, Urina primo hujus morbi inſultu, eſt pro gradu febris hecticæ aliquatenùs parca, & ſubrubra; atque jam expoſita aeri (utpote plus ſatis partibus chyloſis plena) turbida, & aliquantùm præcipitata. Ubi verò tubercula jam inflammari cœperunt, intensè rubra eſt, & flammea. Ubi verò primùm febris putrida, ab iſtorum Tuberculorum Apoſtematis inflammationem jam excipientibus, ſuperinducitur, rubra eſt, ſicuti in febribus intermittentibus accidere ſolet, & contentis plena, & tandem frigori externo expoſita, ſedimentum farinaceum album, aliquando etiam ſubrubrum deponit; ſiquidem ſanguis, in hoc colliquativo ſtatu, ſuccum nutritium per glandulas Renales, æque ac per alias ſecernit. Licèt ſit fatendum Scorbuticos, & Hypochondriacos Phthiſicos, præcipuè verò, ubi genus nervoſum afficitur, vel à vini Gallici, vel aliorum diureticorum potatione, urinam aqueam, tenuem, & pallidam, in intervallis, copiosè excernere; quæ ſtatim ab urina rubra, & contentis ſaturata excipitur.

Tertiò, Sputum Phthiſicorum principio (ubi ſcil. pulmonum infarctio jam primam anſam præbet) eſt copioſum, nunc crudum, nunc concoctum, uti in Catarrho communi eſſe ſolet. Alias eſt tenue, & aquoſum, utpote pro parte maxima) dum tuſſis ſcil. eſt arida) è glandulis ſalivalibus, nimia earum per tuſſim agitatione, excretu, præterquàm perpaucum viſcidum phlegma, quod è tonſillis ſolet exſcreari. Morbi verò progreſſu, præcipuè autem ubi vel à ſomno, vel opiatorum uſu concoctum fuerit, cineritii, vel flavi, vel æruginoſi coloris eſt; qualem, in catarrhi declinatione, naſi, Trachææ glandulis coctionem jam primum admittit. Poſtquam verò exulcerantur pulmones, materia purulenta in propria cyſtide jam non contenta, in bronchia excernatur, ſputum verè purulentum eſt, & fœtidum, & aliquando etiam ſanguinis ſtriis commixtum, quale è veteribus, & ſordidis ulceribus excerni ſolet.

Verùm ſputum hoc purulentum, à flavo, vel æruginoſo colore non eſt judicandum. Hujuſmodi enim colorem ſerum non tantum è pulmonum, verùm etiam è naſi, glandulis excretum, in catarrhi declinatione, acquirit, ubi primum ſcil. coctionem admittit. Neque ſputum ſtatim pro purulento habendum eſt, ob ejus ſubſidentiam, vel diſſolutionem in aqua calida. Sputum enim Scorbuticorum utpote ſale ſaturatum, aqua calida diſſolvi ſolet licèt pulmones ſint ſarti tecti. Verum autem pus tribus hiſce ſignis dignoſci poteſt 1. Nares odore fœtido afficit. 2. Licèt quadantenùs craſſum, nullo tamen modo glutinoſum, ſed fluidum, & fibrillis privatum eſt 3. Varii eſt coloris, ſc. flavi, æruginoſi, &c. ut plurimùm autem cineritii, & ſubnigri.

CAP. V.

De differentiis Phthiſeos Pulmonaris originalis.

FAcile eſſet hoc loco plures diſtinctiones Phthiſeos pulmonaris, eaſque vel quotidiana experientia comprobatas proferre; earum tamen mentionem quoniam nihil lucis ad veram Ideam hujus morbi in genere formandam afferunt, neque quicquam in clariorem, & magis diſtinctam generalium παθογνωμικῶν & indicationum curativarum notitiam comferunt, inpræſentiarum ſaltem, prætermiſſurus ſum. Eſt tamen una diſtinctio Phthiſeos pulmonaris, quæ eſt in acutam, & chronicam, ſine cujus notitia neceſſe eſt, uti Medicus, æquè in præſagiis proferendis atque in indicationibus curativis dignoſcendis, ſæpiſſimè hallucinetur. deoque nemini abſonum videri debet, ſi hoc loco in ejus ampliorem explicationem breviter obſervationes noſtras ſubnectamus. Uti enim nonnullos hoc morbo è vivis intra ſpatium unius, vel ſaltem paucorum menſium ſublatos viderim ita alios quam plurimos Phthiſica labe graviter affectos, debita cautione, & cura priùs habita vitam, licet valetudinariam, per plurimos annos protraxiſſe notavi, uti ex. gr. Dominum *Hiather*, qui poſt curatam hæmoptoen, qua, juvenili ætate, correptus fuerat, adhuc, ad annum ſcilicet quinquageſimum ſuperſtes vivit, licèt, toto hujus temporis decurſu, macilentus, tuſſiens, & ſæpiſſimè febricitans fuerit, atque à plurimis febribus putridis arte liberatus. Atque hoc modo Pater meus dilectiſſimus, & ipſe expertiſſimus Medicus, ut ut continua tuſſi, reſpiratione difficili, febribus putridis frequentioribus, levique, etſi continuo caloris hectici gradu laborans, vitam tamen, licèt valetudinariam, hoc pacto à XXX. ad LX. ætatis annum protraxit, atque tandem, non à Phthiſi pulmonari (à qua per tres poſteriores vitæ ſuæ annos plus quam alias viſus eſt liberari) verùm à febre ſynocho putrida Epidemia, quæ anno 1658. publicè per totam *Angliam* graſſabatur, è vivis ſublatus eſt. Idem in Uxore Domini *Daviſor*, Mercatoris *Londinenſis*, per ſpatium 15. annorum obſervavi, & in Mercatore quodam incola plateæ cujuſdam dictæ *Philpot-Lane*, qui tandem poſt plurimas inflammatorias febres ſæpiùs in anno leviſſima de cauſa recurrentes, in ulcerationem pulmonum adeò inſignem incidit, uti, ex ea unà cum hydrope, aliiſque uſitatis Phthiſeos pulmonaris funeſtæ ſymptomatis, circa annum ætatis ſuæ 61. ultimum diem clauderet. Plurimæ etiam aliæ hujuſmodi hiſtoriæ proferri poſſint, verùm brevitati inpræſentiarum conſulo. Quod ab hujus differenti diatheſi ſanguinis, atque humoris tuberculis pulmonaribus ſuppeditati, pro varia ejus dyſcraſia diverſi. Si enim pulmonum infarctio, atque tubercula exinde nata, præ peculiari quadam ſanguinis dyſcraſia, ab humore aliquo maligno; cancroſo, vel gangrænoſo ortum ſuum ducant, (uti aliquando accidiſſe memini) morbus non tantùm eſt proculdubiò lethalis, verùm etiam præceps, & peracutus, quique paucorum menſium (forſan etiam hebdomadum) ſpatio ægrum è vivis tollat. Sin verò oriantur ab humore aliquo benigno, miti frigido, atque inflammationi & putrefactioni minus obnoxio, longiores induciæ, ærumnoſæ licèt vitæ, obtinentur. Sin verò maſſa induratis glandulis contenta (quod non raro conſpicitur in nonnullis Scorbuticis, multò etiam magis in Scrophuloſis) ſit inflammationi, & putrefactioni vel non omninò, vel ſaltem tardiùs diſpoſita, Morbus eſt valdè chronicus, Ægerque multos annos in ſtatu Phthiſico valetudinariè degens, aliquando tandem aliquo alio morbo correptus funeſtū diem obit, uti ex inſtantiis jam antea memoratis planiùs apparet. Quamdiu enim pulmones inferciuntur tantùm, vel tubercula exinde orta in ſtatu crudo manent, Vita, ut ut ærumnoſa in ſubitum tamen diſcrimen non ducitur, etſi pectoris oppreſſione, reſpiratione quadantenùs difficili, frequentique tuſſi ſit vexata, quæ omnia ſymptomata, vel à minimo percepto frigore, aut admiſſo in diæta errore, augeri ſolent, idque unà cum febre erratica pro tempore ſuperinducta. Aliquis etiàm caloris hectici continui gradus in partibus ſolidis, præcipuè verò in volis manuum, & in plantis pedum, uti

& genarum rubor, præſertim à cibo, & potatione vini ſentiri poſſit. Pulſus etiam aliquatenus eſt celer, & nonnunquàm intermittens, & appetitus inconſtans, atque ut plurimum debilis, ſaltem à percepto frigore. Adeſt etiam muſculoſæ carnis magis flaccedo, quam manifeſta Tabes. Sputum aliquando viſcidum eſt, & nigrum, vel cineritium, pro colore materię in glandulis tumefactis contentę, haud rarò etiam hæmoptoe, vel leviſſima causa ſæpius ſolet recurrere. Quę quidem ſunt ſymptomata, ſeu Diagnoſtica ſigna Phthiſeos pulmonaris lentę, per quam licet ut Æger vitam, etiamſi valetudinariam, non rarò tamen longam trahat, etſi non ſit tutum ei liberum uſum vini, & ciborum, nullo delectu ſumptorum, aliorumque in vitę oblectationem conducentium indulgere, ſicut in cæteris fieri ſolet. Quamprimum verò febris nova inflammatoria, vel putrida, & colliquativa ab horum tuberculorum inflammatione & apoſtematis ſuperinducitur, omnia Phthiſeos confirmatæ, atque deploratæ ſymptomata inſequi ſolent, quæ ruinam magis, minuſve certam, & præcipitem; pro tumorum genio, magis, minuſve in inflammationem, atque in celerem ulcerationem diſpoſitorum, afferunt. Atque hic forſam erit operæ pretium obſervationes aliquot particulares ulterius ſubnectere. Ex gr.

Primò, Sicuti pro genio tumoris magis minuſvè maligni, & in inflammationem, & ulcerationem diſpoſiti, febris inflammatoria, vel putrida indè orta magis, minuſvè præceps: & periculoſa eſt; ita etiam Phthiſis magis minuſvè acuta & incurabilis exinde naſcitur.

Secundò: Fréquenter percepta frigora, inque diæta, exercitiis animique Pathematis, &c. ſæpius admiſſi errores; febres inflammatorias, atque putridas identidem recurentes calori hectico ſuperinducendo, morbum hunc ad fatalem exitum celerius perducunt, eum acutum, imò vel acutiſſimum, reddendo, qui aliàs ſuo genio fuerat chronicus.

Tertiò Phthiſis Juvenum in flore ætatis vigentium, dum ſanguinis calor adhuc eſt vividus, ideòque in fermentationem febrilem magis diſpoſitus, plerumque eſt acuta. In ſenibus verò, ubi calor naturalis jam in declinatione eſt magis chronica.

4. Phthiſis à febribus, præcipuè autem peripneumonicis, vel ab ulcerum malignorum ſuppreſſione orta, eſt ferè ſemper acuta: à Scrophuloſa autem, & ſcorbutica diatheſi dependens etiam in frigido, & phlegmatico temperamento Chronica eſt.

5. In lente Phthiſicorum inflammatoria febre, omiſſio venæ ſectionis, vel ſaltem adminiſtratio ejus minùs parca, vel ſera, Phthiſin aliàs natura lentam, peracutam, atque inſtanter lethalem reddit; ſiquidem partes pulmonum infarctæ, & induratæ jamdiu incaleſcentes inflammari inde, atque putreſcere & exulcerari aptæ ſunt natæ.

CAPUT VI.

De Prognoſticis Phthiſeos pulmonaris originalis.

QUalis futurus ſit hujus morbi exitus in variis ejus ſtadiis, ſeu gradibus, vel ipſi rationi, æque ac experientiæ ex jam antedictis liquidò conſtat; atque idcircò, nos prognoſtica, ut ut multo uſu & experientia excogitata, more ſolito, hoc eſt, e cathedra, & authoritative, non proponemus; niſi quatenùs rationis teſſera, & ex ipſius rei natura fuerint comprobata. Ex gr.

1. Omnis Phthiſis pulmonaris originalis, ſtricte loquendo, eſt Chronica, licet habita comparatione, una Phthiſis ſit altera magis præceps, eoque reſpectu dici poſſit acuta. Qualiſcunque verò ea ſit curatu eſt ſemper admodum difficilis utpote dependens à ſaburra humorum, & à minera in habitu corporis congeſta, quæ nulla ſubita criſi (ſicuti febris, aliique morbi proprie acuti dicti) exantlari, ſeu depromi poſſit.

2. In principio verò, dum pulmones inferciri tantùm contingit, imò in ſecundo morbi hujus gradu, ubi tubercula ex longa infarctione jam ſuccreverunt, dumque cruda, & in inflammationem, atque ulcerationem, minùs prona manent, Phthiſis curationem, æque ac cæteri morbi, admittit, præcipue autem verno tempore,

pore, quod huic curationi proprinquante jam ſole, egregiè conferre ſolet. Curationem dico, veram, vel ſaltem palliativam, pro tumoris genio, & præſenti ſanguinis ſtatu, à quo tumor magis, minuſvè malignus, atque inflammationem & exulcerationem diſpoſitus oritur: Veram ſcil. quoties hos tumores (utpote paucos, & benignos) arte medica diſſolvi contingit: Palliativam verò uſquedum tumores illi, vel medicamentorum balſamicorum, aliorumque ejuſmodi ope, ab inflammatione, atque exulceratione præſervari poſſint. Quo fit ut Æger, utcunque valetudinarius, & febribus vel quavis levi de cauſa obnoxius, muniis tamen ſolitis fungi potis eſt, vitamque non raró ad provectam uſque ætatem protrahit. Atque adeo morbus iſte Herculeus, & inſanabilis audit, vel quoniam Medici, (quod haud raró contingit) vel ex adulante morbi natura, vel ex Ægri incuria & parſimonia (cui nihil ut plurimum vilius eſſe ſolet, quàm ipſe ſibi) nimis ſeró conſuluntur; vel denique ex ignorantia Medici, qui veram ideam hujuſce morbi, in variis ejus ſtadiis, non comprehendens ideó eum juſtis methodis tractare neſcit.

Tertiò, Phthiſis veró confirmata, unà cum febre putrida ſuperinducta, à pulmonum inflammatione, aut exulceratione effecta, rariſſime perfectam curationem admittit. Verumtamen ſi pars pulmonum ulcerata parva ſit; & pus benignum, & propria cyſtide contentum, vita diligenti regimine, & medicaminum appropriatorum uſu per plures annos protrahi poſſit: Æger tamen valetudinariè degit, & vel leviſſima cauſa, febri putridæ obnoxius eſſe ſolet.

Quartò, Phthiſis confirmata, quo acutior, eó curatu difficilior eſt, utpote à malignis tuberculis dependens, quam etiam major colliquatio, atque itidem citatior virium collapſus comitantur.

5. Phthiſis hæreditaria, vel à mala Thoracis conformatione, orta utplurimùm lethalis eſt, quia cauſa, quæ eam producit, extra artis ſphæram poſita eſt.

6. Phthiſis contagio contracta, præcipue veró quoties id contagium originem à Phthiſi acuta, & mali moris ducit, aliis Phthiſibus, cæteris paribus, curatu difficilior eſt, ut plurimum magis acuta, & lethalis.

7. Phthiſis natu minorum, (utpote magis acuta, & febri putridæ ocyus inducendæ apta nata) curatu difficilior eſt quam ubi jam in ætatem provectiorem inciderit, in qua ſanguis, uti in accenſionem minùs diſponitur, ita tardius incendium, & ruinam non adeó præcipitem minatur, ac in flore ætatis, ubi omnia naturæ tentamina cum vigore fiunt.

8. Phthiſis autumnali, vel hyberno tempore, ut diligenti regimine, & convenienti medicaminum uſu relevetur, nunquàm tamen ſine verni aeris, & appropinquantis ſolis beneficio perfectè curari poteſt. Siquidem ut hoc veſiculoſum parenchyma continuó ferè ab aere penetratur, & in ultimis receſſibus, perpetua novi aeris per reſpirationem intùs atque foras acti ſucceſſione, naturæ lege, diſtenditur, ita præſens aeris ſtatus non poteſt non eſſe maximi momenti, quando hujus affectus curationem vel præpediat, vel promoveat, prout vel ſalubriter ſiccus, atque tepidus, vel morbide frigidus, & nebuloſus comperitur. Adeó ut debita aeris conſtitutio non ſolùm male affectorum pulmonum præſervationi, verùm etiam curationi magis conferat, quam vel ſpecioſiſſima medicamentorum congeries, quæ non adeo continuó, vel pari copia in ſanguinem, & affectam partem ingeri poſſunt, atque aer ſolet. Ideoque curatio Phthiſeos tempore hyberno, & autumnali, fruſtra exſpectari ſolet, dum ſcil. ſtatus aeris inſalubriter frigidus craſſus, atque humidus morbum magis continuo promovet, quam vel optimorum medicaminum apparatus ei poſſit obſiſtere, acie ſcilicet potentiſſimorum remediorum hoc ritu, per incommodum aeris ſtatum vehementer obtuſa & debilitata.

Nono, Omnis putrida Febris licet ea mere ex accidenti Catarrho, vel percepto frigore proveniat, calefaciendo pulmones, Phthiſin vehementer promovet; præcipue vero ſi initio omittatur venæ ſectio.

10. Phthiſis pulmonaris originalis plerumque curatu difficilior eſt, quam ſymptomatica, quia hæc non tam ex habitu corpo-

poris, quam ex accidenti oriri videtur: neque raro morbus originalis, à quo ortum ſuum ducit, facilem curationem admittit. Licèt ſit fatendum, quod, quoties Phthiſin à peripnemonia, vel aliquo morbo pectoris malè curato, vel ab antiquis ulceribus externis exſiccatis, aut internis ſcatentibus, oriri contingat, eam curare difficillima ſit.

Undecimò, Omnis Phthiſis recrudeſcere ſolet, & qui ſemel fuit Phthiſicus, niſi accuratiſſimum regimem adhibeatur, vel à leviſſima cauſa in eundem ſtatum redit. Siquidem non tantum pulmones priori morbi inſultu jam labefactati novæ impreſſionis eo magis ſunt ſuſceptibiles; verùm etiam vehementior proclivitas, atque diſpoſitio in hunc morbum, ex ipſius corporis habitu, in his quam in aliis comperitur. Quinimò vel a perfectiſſima curatione Phthiſeos fas eſt aliqua cruda tubercula adhuc deliteſcentia ſuſpicari, quæ tandem ex frequenter oblata occaſione inflammari, atque uſque ad exulceratum Apoſtema maturari poſſint.

Duodecimò, Quò citiùs curatio Phthiſeos initur eo meliùs ſuccedere ſolet; indeque præcipuè hic morbus lethalis evadit quòd nimis ſerò conſulatur Medicus; ope noſtra haud rarò eouſque neglecta donec Æger omnium evacuationum, atque plurimorum aliorum medicamentorum, huic curationi admodum neceſſariorum, incapax fiat.

CAPUT VII.

De Indicationibus Curativis Phthiſeos Pulmonaris originalis.

IN primo hujus morbi limine, pulmones ſcilicet inferciuntur tantùm, & conſentiente totius corporis habitu, chylo effœto oppleti, atque obſtructi, hecticè incaleſcunt, copioſumque ſerum exſpuentes, (quod in Phthiſi a Catarrho perque perceptum frigus orta, ubi corpus ſcil. ita prædiſpoſitum fuerit, haud rarò accidere ſolet, & quidem longo tempore durare priuſquam tubercula una cum arida tuſſi indè proveniente ſuccreſcant;) planè indicatur;

Primò, Accenſam Diatheſin Spirituum, conciliando animum quietum atque hilarem, eſſe demulcendam, maſſamque ſanguinis in ſtatum acrem, atque hecticum, ſenſim jam redactam, medicamentis alterantibus copiosè exhibitis emendandam. In quem cenſum redigenda non tantum *lactea diæta*, *aquæ minerales Chalybeatæ*, & medicamenta vulgò dicta *pulmonaria*, utpote lenientia, & mucilaginoſa atque eò humorum acrimonia obtundentia, verùm etiam *Balſamica*, & *Specifica*, quæ reſpectum ad Ægri Idioſyncraſiam habent. Hujuſmodi verò remedia copiosè degluticnda ſunt, adeoque (quantum poteſt fieri] more diætæ exhibenda, atque in eorum uſu longo tempore perſiſtendum. Siquidem acris, & morbidus humorum ſtatus paulatim contractus, non ſine longo & copioſo medicaminum appropriatorum uſu emendatur.

Secundò: Saburram effæti, & morbidi humoris in habitu corporis deliteſcentis, aptis medicamentis, uti *emeticis*, *diureticis*, & *diaphoreticis*, leniter evacuandam. Verùm omnimoda cautela in hujuſmodi remediorum delectu adhibenda eſt; nempe ut ſint admodùm mitia, atque benigna, ne ſanguinem calefaciendo, & nimis agitando, atque eò in ſtatum colliquativum, & ſeroſum ulteriùs reducendo, ex accidenti promoveant morbum.

Tertiò, Obſtructiones eſſe removendas tonumque partium, præſertim pulmonum, ab humoribus imbibitis debilitatorum & in ſpaſmodicam contractionem diſpoſitorum, confirmandum ex uſu *Chalybis*, vel arte, vel natura parati, medicaminum *Balſamicorum*, aeris prudenter electi, *Salium volatilium*, aliorumq; hujuſmodi.

Quartò, Hecticum, & colliquativum calorem, ſeu Catarrhalem ſanguinis ſtatum impediendum, vel ſaltem minuendum tempeſtiva, & copioſa venæ ſectione; quæ utcunque aliquandò in confirmata Phthiſi ſit noxia, in incipiente tamen plurimùm prodeſt: Nulluſque dubito quin, ab ejus omiſſione, vel nimis

mis parca celebratione, in morbi primordiis, tubercula utplurimùm ortum ſuum ducant, Phthiſis in ſecundum, & magis lethalem gradum ſtatim præcipitari ſolet.

Quintò, Affectæ parti, ſcil. pulmonibus, totis viribus proſpiciendum, ſeri Catarrhoſi in eos continuò influentis concoctionem (quantum fieri poteſt) maturando; quo ipſa moleſta tuſſis, unà cum ejus cauſa, penitùs tollatur. Quod fit non tantùm medicamentis alterantibus; & mucilaginoſis, pulmonaribus vulgò dictis, (quæ copiosè ingeſta, ſanguinis & humorum Diathesin leniendo, ulteriorem eorum colliquationem atque calorem ſiſtunt, quò minorato jam novo eorum influxu, pulmonibus jam impacti humores, à naturali partis calore faciliùs & citiùs concoqui poſſunt:) Verùm etiàm leniter evacuantibus, quæ humores à pulmonibus divertendo, ob jam memoratam rationem, in celeriorem eorum, qui jam ante fuerant collecti, concoctionem plurimùm conducunt: ſuper omnia verò prudenti & alternativo uſu abſtergentium & incidentium medicaminum, prout uſus fuerit. Sicuti enim incraſſantia, atque opiata prudenter exhibita, humoris novi in pulmones influxum inhibendo, pro tempore altem, impacti jam humoris concoctionem multùm promovent; ità etiam pulmonibus quietem à tuſſi conciliando, ipſi pulmones, eorum tono jàm minùs diſtento, vires naturales recuperantes, plurimùm confortantur. Verùm ex oleoſorum, & lubricantium uſu impacti & concocti humores faciliùs per expectorationem rejiciuntur. Et, ſi eos in coctione plùs ſatis indureſcere, & glutinoſos fieri contingat, incidentium, & abſtergentium ope egeri poſſunt, abſque ingenti illo conatu, qui, ſi contingat, novum crudæ lymphæ fluxum eumque ſatis moleſtum, è Trachææ, & pulmonum glandulis, per modum ſuctionis excitare poſſit.

In ſecundo morbi hujus gradu, ubi primùm ſcil. tubercula in pulmonibus fiunt, cum arida, & moleſta tuſſi, & quamdiu illa manent cruda abſque ulla inſigni inflammatione, & exulceratione, Indicationes ſunt ferè eædem quæ prius, niſi quòd pro gradu caloris hectici aucto, diligentiùs inſiſtendum ſit prælargo uſu alterantium; pro virium autem debilitate, & colliquatione humorum aucta, cujuſvis generis evacuatione partim ſunt celebrandæ; ſpeciatim verò, uſu *Balſamicorum*, *Chalybeatorum*, *Antiſcorbuticorum*, *Millepedum*, aliorumque ejuſmodi, tumorum iſtorum diſſolutio ſummis viribus tentanda eſt.

Ubi primùm autem per inflammationem, & maturationem tuberculorum, tandem ad ultimum, & ut plurimùm funeſtum confirmatæ Phthiſeos ſtadium deventum fuerit, (quod ſeſe immenſo colliquationis incremento, & novæ febris non tantùm inflammatoriæ, ſeu peripneumonicæ; verùm etiam putridæ intermittentis acceſſione ſolet prodere) ſtatim ſuboriuntur novæ Indicationes curativæ.

1. Ubi enim pulmones à tuberculorum inflammatione peripneumonicè afficiuntur, ſicuti tempeſtiva venæſectio ita etiam Julapia temperantia & cordialia, ad demulcendum ſanguinem, & vires reficiendas, diæta admodùm tenuis, copioſaque medicaminum pulmonarium (præcipuè autem oleoſorum) ingeſtio, ad ſpaſmodicam pulmonum conſtructionem vi ſua anodyna tollendam, & ad phlegmatis eductionem, ſeu expectorationem è bronchiis infarctis facilitandam, & promovendam ſubindicantur.

Ubi primùm autem poſt tuberculorum inflammationem jam in ulcerationem faceſſentem, febrem Peripneumonicam à putrida intermittente immaniter colliquativa excipi contingat, unà cum ſubita proſtratione virium; ſicuti ab iſta virium dejectione omnes evacuationes contraindicantur, ita etiam cordialium, pulmonarium, temperantium, opiatorum, lubricantium, & abſtergentium uſus ſubindicatur. Febris etiam putridæ eradicatio tentanda eſt, quæ utcunque à *Corticis Peruviani* uſu

infi-

infidas det inducias, nullam tamen curationem eradicativam abſque ulcerum ſanatione admittit, quod, ubi fuerint parva & benigna, non eſt prorſus impoſſibile, ope ſcil. convenientis diætæ atque aeris medicaminumque balſamicorum uſu. Utcunque id ſit, Colliquationis minorationem febrilis paroxyſmi mitigatione, & funeſtorum ſymptomatum à colliquatione undiquaque ortorum alleviationem molliri licet. De quibus in methodo curationis, calamo fuſiori, mox differendum.

Primò, Cathartica, uti *Manna*, *Electuarium Lenitivum*, *Pulvis Hollandicus*, *Aloe Roſata*, *Pilulæ Maſtichinæ*, *e Succino*, *Aloephanginæ*, *Stomachicæ cum gummi*, *Pilulæ noſtræ ſtomachicæ magiſtrales* (quarum prudenti uſu, debitis intervallis, Pater meus dilectiſſimus, atque idem Medicus experientiſſimus, per ſpatium triginta annorum, ad ſenectutem uſque vitam ſuam, licet Phthiſico & valetudinario ſtatu, provexit. (Quarum deſcriptionem, e ſuo autographo, in bonum publicum depromere Iubet.

℞. *Aloes Puriſſ.* ℥j. *Myrrh. optim. Maſtich.* an. ℥ß. *Cinnamom. Croc.* an. ʒij. *Caryoph. Abſinth. Rom. R. ſ. rubr. Nuc. Moſch. Macis*, *Calam aromatic.* an. ʒj. *Rhabarb. ſelect.* ʒij. *Galang. Schænanth. Santal. Citrin. Lign. Aloes*, *Cardamom minor.* an. ʒß. *Moſchi Oriental. gr. iv. cum Sir. Abſinth. q. ſ. m. F. Maſſa Pilularis ſ. a.*

Item Aquæ *minerales purgantes*, & ſummatim loquendo, omnia Cathartica mitiora, quæ ventriculo, & nervis ſunt grata, & quæ quàm minimam effervefcentiam in ſanguine, & ſpiritibus concitant, hic etiam uſui ſunt.

Huic cenſui vomitoria etiam referenda ſunt, veluti *Mel Scilliticum*, atque in principio Phthiſeos, præſertim Crapuloſæ, *Vinum Benedictum*.

Secundò, Diuretica, veluti *Aquæ minerales Chalybeatæ*, & *Catharticæ*, *Millepedæ crudæ*, & *præparatæ*, *ſemina iv. frigida majora*, *Terebinthina communis*, *Opobalſamum*, *Balſamum Tolutanum*, *Peruvianum*, & medicamenta compoſita ex his facta uti, *Balſamum Sulphuris Terebinthinatum*, & *Aniſatum*, *ſyrupus Balſamicus* Doct. Coddard, *ſimplex*, & *Anodynus*; *Radices Fæniculi*, *Petroſelini*, *Eryngii*, eæque vel *crudæ*, vel *conditæ*, *Helenii*; *Semina malvæ*, & *Althææ*, *Fol. Plantagin. Baccæ Juniperi*, *Lauri*, *Grana Actes*; *Mel ſimplex*, *Violatum*; *Cancri fluviatiles*, *Syrupus Althææ*, *Amygdalæ dulc.* &c.

Tertiò, Diaphoretica, veluti *Rad. ſarſæ*, & *Chinæ in decoctis*, *Theriaca Andromach. Laudanum liquid.* & *ſolidum Mithridatium*, *Confectio AlKermes*, *Crocus*, *Lign. Saſſafras*, *Guajaci*, *Santal. Citrin.* vel *rubr.*

Quartò, Pulmonaria. In quem cenſum referre ſoleo, 1. Omnia medicamina ſimplicia, & compoſita, quæ humorum acrimoniam retundendo, Catarrhalem, ſive colliquativum ſanguinis ſtatum minuunt; quo fit ut lympha non adeo copioſè per Trachæam, & glandulas pulmonum ſecernatur. Ex. gr. *Tuſſilago*, *Capilli veneris*, *Hedera terreſtris*, *Beccabunga*, *Naſturtium aquaticum*, *Summitates Pini*, *Scabioſa*, *pulmonaria maculoſa*, *Flores Bellidis majoris*, *Anthus*, *Betonicæ*, *Salviæ*, *Violarum*, *Boraginis*, *Bugloſſi*, *Liliorum Convall. Rad. Polypodii*, *Folia Millefollii*, *Piloſellæ*, *Pimpinellæ*, *Taraxaci*, *Plantaginis*, *Prunellæ*, *Saniculæ*, *Veronicæ*, aliæque plantæ mitiores ſale volatili abundantes cum Syrupis, Decoctis, atque aliis medicamentis compoſitis ex iis factis, *Folia*, *Botryos*, *Roris Solis*, *Adianthi*, aliæque herbæ vulgò dictæ vulnerariæ, quæ ſanguinis maſſam alterando, coctioni humorum pulmonibus impactorum multùm conferunt. Itèm *Balſamum Tolutanum*, *Peruvianum*, *Opobalſamum*, *Styrax*, *Benzoinum*, *Gummi Elemi*, *Balſamum Capivi*, cum aliis *Gum.* & *Balſamis*: *Sulphur.* & varia ex eo præparata; *Oculi Cancrorum Teſtæ ovorum*, *Cretæ*, *Corallium*, *Margaritæ*, *Millepedæ*; *Semina iv. frigida majora*, *Malvæ*, *Althææ*, *Lactucæ*, *Radices Chinæ*. *Sarſæ*. *Raſura C. C.* & *Eboris* cum Medicamentis compoſitis ex his factis, qualia ſunt *Pulvis Haly*, *Antido-*

tidotus Analeptica, *Decoctum Pectorale*, *Sarſæ* & *Chinæ*, Ingredientia pulmonaria, & Antiſcorbutica in potu ordinario, *Emulſiones ſem. iv. frigidorum* in *aqua hordei*, *Lactea diæta*, præcipuè verò *lac Aſininum*, *Hordeacea*, *Aquæ Chalybeatæ*, *Oſtrea*, *Limaces*, & Medicamina ex his facta.

2. Medicamenta lubricantia, & incidentia, quæ expectorationem humorum pulmonibus impactorum promovent, uti *Glycyrriza*, *Mel*, *Hydromel*, *Oleum commune*, *Amygdalar. dulc* præcipuè verò *Oleum Lini recenter. extract.* abſque igne, *Terebinthina*, *Opobalſamum*, *Butyrum recens & dulce*, *Amygdalæ*: *Caricæ*, *Paſſulæ majores*, *Dactyli*, *Sebeſtenæ*, *Jujubæ*, *Succus Glycyrrhizæ. Gum. Ammoniac. Benzoinum*; *Balſamum Tolutanum*, *Lohob*, *Sanum & expertum*, *è Pulmone Vulpis*, *e Farfara*, *Saccharum crudum*, vel *Cryſtallinum* cum variis *Eclegmatis*, atque aliis medicamentis, quæ illud recipiunt, qualia ſunt *Syrupi ex Eryſimo*, *Capillorum Veneris*, *Tuſſilagin. Marrub. ſimpl. Flor. Hyperici*, *e quinque radicibus*, *Balſamicus Botyros*, *de Glycyrrhiza*, *de Hyſſopo*, *e praſio*, *Althææ Jujubin. Violarum*, uti & *Mel Violarum*, *Species Diaireos*, *pulv. Haly*, *Trochiſc. Becbici albi*, & *nigri*

3. Carminativa, quæ nervos confortando, & deopilando, conſtrictionem pulmonum ſpaſmodicam removent, unde liberior reſpiratio inſequitur, & conſequenter facilior expectoratio, uti *Aqua Mirabil. Sp. C. C. Sal. Ammoniac. Aq. Bryon.* & *Pæon. Comp. Semina Aniſi*, *Fœnicul. Rad. Enul. Camp. Ireos*, *Flores Aurantiorum*, *Anthus*, *Folia Hyſſopi*, *Ror. Solis* cum *aquis*, & *Syrupis* inde factis, *Cortices Aurantiorum & Citri condit. Baccæ Lauri*, *Juniperi*, *Mel*, *Zibethum*, *Gummi Ammoniac. Benzoin. Cinnamomum*, *Nux Moſch. Macis*, *Balſam. peruv. Opobalſamum*, *Syrup. de Eryſimo*, *de Hyſſopo*, *Spec. Diaireos*, *Diacalaminth. Theriaca*, *Mithridatium*, *Laudanum*, & alia ejuſmodi, quæ tamen admodum caute, & parce, & non ſine urgente neceſſitate (ſi adſit inſignis febris) uſurpanda ſunt.

4. Medicamenta incraſſantia, & glutinantia, quæ citæ concoctioni, & conſequenter expectorationi ſeri in pulmones influentis multum conferunt, uti *Symphytum*, *Hedera terreſtris*, *Millefolium*, *Taraxacum*, *Piloſella*, *plantago*, *prunella*, *Sanicula*, *Scabioſa*, & generaliter loquendo *omnes herbæ vulnerariæ*, *Flores Roſar. rubr. papav. Rhæad. Crocus Angelic. Glycyrrh. Santal. Citrin.* & *rub. Fructus pulmonares*, ut *paſſulæ*, *Caricæ*, *Dactyli*, *Jujubæ*, *Sebeſtenæ*, *pruna dulcia*, *Nuclei pinorum*, *piſtacia*, *Semina Papaveris alb. Sem. iv. frig. major. Hyoſciam.* cum *emulſionibus*, & *Syrupis* ex his factis, *Saccarum penidiatum*, *Roſat. Conſerv. Roſar. rubr. antiq. Succus Glycyrrh. Amylum*, *Mel*, *Olibanum*, *Gummi Arabicum*, *Tragacanth. Syrup. de Symphyto*, *Althææ*, *e roſis ſiccis*, *Liquirit. Lohoch. Pſyllii*, *Caulium*, *de papavere. portulacæ*, *e pino*, Sanum & expertnm e *Paſſulis*, *Juſcula* conſummata ex extremis animalium facta, *Gelatinæ Cornu Cervi*, & *Eboris*, *Species Diatrag. frig. pulv. Haly*, *Trochiſc. Bechic. nigr. Mithridatium*, *Diaſcordium*, *Theriaca Andromach. Syr. e Meconio*, & generaliter loquendo omnia *Opiata*, uti *Laudanum ſolidum*; & *Liquid. pilul. e Gynogloſs. e Styrace*, *Philonium Perſicum & Romanum*, &c. que præſentem humorum influxum in pulmones (uti veteres loqui amant) ſiſtendo, etiam ante-impactorum coctioni plurimùm conferunt. Ideòque abſque eorum uſu cauto & prudenti, vix aliquid momenti in Phthiſeos curatione moliendum eſt.

5. De obſtruentia, quæ infarctas glandulas liberando eas minuunt. Uti *Rad. Ireos*, *Sarſæ*, *Chinæ*, *Lign. Saſsafr. Santal. Baccæ Lauri*, *Juniperi*, *Gum. Ammoniac. Benzoin. Balſam. Tolutan. Sulphuris peruv. Opobalſamum*, *Chalybs*, vel Natura in aquis mineralibus, vel arte in forma *Syrupi*, vel *Electuarii*, vel *pilularum*, &c. paratus *Millepedæ*, cum multis aliis Antiſcorbuticis, & Antiſcrophuloſis medicamentis.

Ex hoc Simplicium, & Compoſitorum Theſauro prudentem Medicum judi-

judicio, & experientia fretum, in variis morbi ſtadiis, & ſecundum ſymptomatum exigentiam, diverſa medicamenta, pro re nata, ea forma quæ Ægrotanti fuerit gratiſſima, ità componere, & præſcribere oportet, uti ſemper cum ratione præſentibus Indicationibus in toto curationis curſu ſatisfacere valeat neque unico ſemper præſcripto, tanquàm morbi incantamento empiricè inſiſtat. Cujus rationalis curationis methodum, in vario ſtatu, & ſymptomatis, hujus morbi progreſſu, proponere jam properabimus.

Remedia Chirurgica in hoc morbo ſunt *Fontanellæ*, *Veſicatoria*, *Raſura Capitis*, *Applicatio Emplaſtri Cephalici*, *e Betonica*, vel alterius alicujus eorum æmuli, uti etiam Venæ-ſectio, de quorum uſu, & ratione, ſequenti curationis methodo uberius differemus.

CAPUT III.

De Methodo curationis Phthiſeos Pulmonaris originalis.

PRimo hujus morbi inſtanti [ut ſcilicèt primùm pulmones, Trachea, & glandulæ per totam pulmonarem fiſtulam diſperſæ, perpetua ſeri exſpuitione è ſanguinis maſſa ſecreti interciuntur tantùm, continuaquè tuſſi, præcipuè autem nocturna inde proveniente, vexantur] omnibus debitis modis inhibendus eſt novus ſeri Catarrhalis in has partes influxus & humores jam impacti quàm citiſſimè coquendi. Ideóque.

1. Sanguis è vena brachii [præcipuè verò ſi Æger fuerit Plethoricus, & venæ-ſectioni dudùm aſſuetus] mittatur ad ℥. vj. vij. viij. vel x. non ſolùm ad minorandam effervescentiam, & conſequenter colliquationem ſanguinis; verùm etiam ad præveniendum tumorem, atque inflammationem ipſorum pulmonum, & ad tollendum calorem febrilem, qui à continua partium thoracicarum agitatone per tuſſim, & vigiliis indè inſequentibus ſuboriri ſolet. Venæ-ſectio iſta (ubi Indicationes id poſtulant) ſemel, bis, vel ter, debitis intervallis celebranda eſt; præcipuè autem ubi colliquati ſeri fluxus fuerit ſub ſpecie Catarrhi ſuffocativi, una cum copiosa expectoratione crudi phlegmatis, & ad naturam ſeri accidentis; vel ubi dyſpnœa inſigniter aſthmatica, lateris dolor, vel ſigna aliqua Rheumaticæ, Pleuriticæ, vel Peripneumonicæ diſpoſitionis adfuerint; vel denique ubi Crapula vel nimis larga potatio, vini, aut aliorum ſpirituoſorum præceſſerat. Et quidèm nullus dubito, quin, ob defectum debitæ ventilationis, in hujus morbi primordiis, Catarrhi tuſſeſque communes frequenter in Phthiſin pulmonarem degenerare ſoleant: Quinetiam concretionem in glandulosis pulmonum partibus, & calorem hecticum exindè naſci ſuſpicari licet.

2. Maximi momenti eſt poſt extractionem ſanguinis, præcipuè autem ſi morbus à crapula ortum ſuum ducat; vel ſi nauſeam, & vomendi diſpoſitionem conjunctas habeat, *Emeticorum* lene præſcribere è *Melle*, vel *Oxymelite ſcyllitico*; immò & aliquandò è *Vino Benedicto*, modica quantitate ſumpto. A qua vomitione, non tantùm Ventriculus humorum ſabbura oppreſſus relevari, & nauſea inde nata tolli, & digeſtio reſtitui poſſint, (quæ omnia non ſunt flocci habenda;) verum etiam moles humorum jam pulmonibus impactorum, harum partium exagitatione, inter vomendum, inſigniter expectorari ſolet, una cum notabili revelatione ponderis gravativi à mole iſta effecti. Atque hoc ritu non tantum plurimos *Empiricos* vidi, cum ſucceſſu felici ſeſe omnem incipientem Phthiſin curaturos gloriari, verùm etiam ipſe ego ratione, & experientia fretus ſæpiſſimè Phthiſeos incipientis progreſſum, eodem modo, brevi temporis ſpatio, præpedivi.

Vomitio iſta [præſertim verò ſi Æger cum εὐφορίᾳ, & levamine eam ferat, & ſi ſit neceſſaria] tertio, vel quar-

quarto quoque die repeti poſſit ad tres, vel quatuor vices.

Maximè opportunum tempus ad exhibendum vomitorium in hoc caſu eſt paulò ante veſperam, verum prius celebrata veneſectione die præcedenti, ne ſanguis à nimia partium agitatione incaleſcat, atque inde ſuperinducatur, vel augeatur febris, modo ea prius adfuerit: Atque etiam ad præcavendam hæmoptoen, quæ à vehementiori partium thoracicarum nixu, vomitione jam affecto, ſuboriri ſolet, antequam vaſa ſanguifera depleta fuerint. Admodum etiam convenit poſt ſingula vomitoria jam exhibita opiatum aliquod præſcribere, non tantùm ad demulciendum ſanguinis calorem à nixu, & agitatione jam excitatum, verùm etiam ad inhibendum novum influxum ſeri catarrhoſi in pulmones ab hac vehementi partium agitatione ſuboriri ſolitum.

Formulæ Emeticorum, & Opiatorum mihi uſitatiſſimæ in hoc caſu ſunt quæ ſequuntur.

℞. *Mel. Scyllit.* ℥ß. *ſumend. in hauſtulo poſſetalæ, repetendumque bis, vel ter in hora*, modò vomitio non ſatis procedat. Quod quidem vomitorium pueris, & junioribus maximè convenit, utpotè lene, & pergratum. Vel

℞. *Oximel. ſcillit. Ol. Amydal. dulc.* an. ℥i. *MS. capiat. Æger in hauſtu prælargo poſſetalæ ſolut. repetatque bis, vel ter in hora (ſi opus fuerit) ad promovendam vomitionem.* Vel

℞. *Vin. benedict.* ℥vij. *Syr. viol.* ℥ij. *M. F. potio emetica. Et (ſi opus fuerit) inter vomendum ſemel vel bis exhibeatur Ol. Amygdalarum dulc. & Oxymel. ſcyllit.* an. ℥ß. *in hauſtu poſſetalæ.*

Sal Vitrioli in hoc caſu parum convenit, quoniam ſtypticitate ſua glanduloſas partes circa fauces continuo convellit, atq; irritat, atque eò ſeri catarrhoſi ulteriorem fluxum, atque adeò tuſſim importunam, & longam, vomitione jam finita, excitare ſolet.

Formulæ *Opiatorum* poſt vomitionem ſunt quæ ſequuntur.

℞. *Aq. Lact. Alexit. Cardu.* an. ℥i. *Aq. Cinnamom. hordeat.* ℥ß. *Syr. de Mecon.* ʒvj. *MS. F. hauſtus* Vel

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℥iv. *Tinctur. Croc.* ʒij. *Laudan. Liq. Helmont. gr. xv. Syr. Violac.* ʒij. *MS. F. hauſtus.* Vel

℞. *Aq. Tuſſilag.* ℥ii. *Ol. Amygd. dulc. rec. Syr. è Meconio* an. ℥i. *MS.* Vel ſi forma boli Ægro magis arrideat.

℞. *Conſerv. Roſar. veter. Mithridat. vel Theriac. Andromach. Conſerv. Lujul.* an. ʒß. *Laudan. Lond. gr.* ß. *MS. F. bolus.* Vel capiat in forma pilulari *pilul. è Cynogloſſ.* vel *è Styrace* ℈ß.

Tertiò, Convenit etiam ſaburram humorum per alvum leniter ſubducere Cacharticis ſtomachicis, atque aliis ejuſmodi, quæ quam minimam effer-veſcentiam, & Colliquationem efficiant, Ex. gr.

℞. *Mann. ſelectiſſim. Ol. Amyd. d.* an. ℥iß. *vel* ℥ii *ſolve in* ℔i. *Ptiſanæ calid. Bibat Æger mediam partem in lecto, reliquam poſt dimidiam horam è lecto ſurgendo.* Vel

℞. *Sen. opt.* ʒii. *Caſſ. cum cannis confract. Tamarind.* an. ℥ß. *ſem. Coriandr. pp.* ʒß. *Coqu. in. aq. Font. vel Barnett. q. ſ. ad* ℥viij. in colatura diſſolve *Mann. ſelectiſſ.* ℥i. *Sal Prunell.* ʒß. *MS.* capiat Æger mediam partem mane, reliquumque poſt ſemihoram cum regimine.

Singulis verò purgationem conſequentibus noctibus, ſicuti poſt Vomitiones, exhibeatur opiatum ad demulcendum ſanguinem, & ad quietem pulmonibus conciliandam, nè novus humorum in pulmones influxus ab agitatione ſanguinis per Cathartica ſuboriatur.

Ob eandem rationem etiam opiatum aliquod cum Catharticis ſtomachicis hora ſomni ſumendis miſcere convenit. Ex. gr.

℞. *Aloes Roſat.* ℈i. *vel gr. xxv. Pil. è cynogloſſ* ℈ß. *MS. F. pil. iv. dedurand. quæ alternis noctibus repetendæ ſunt, Venæ-ſectionibus debitis prius celebratis* Pilula iſta vulgò *Pilula Catarrhalis* apud Pharmacopœos audit; quippe quòd non tantùm humores per alvum ſubducat, verùm etiam novum eorum influxum in pulmones prohibeat. Vel

℞. *Pil.*

℞. *Pil. Stomach. cum Gum. Aloephangin. Maſtichin.* vel *è ſuccino* ℥ß. *vel* ℈ij. *Laud. lond. gr. i. MS. F. pilulæ iv. deaurand.* quæ tertia quaque nocte repetendæ ſunt ad tres vices.

Immò, ſi fluxus catarrhalis fuerit vehemens, & dyſponœa, vel pectoris gravitas, vel conſtrictio ab eorùm uſu non ſuboriatur, ſingulis noctibus Opiatum aliquod erit exhibendum: quippe quod non tantùm ſomnum conciliet, atque eo humorum, & ſpirituum efferveſcentiam prohibeat; verùm etiam novum humorum in pulmones influxum ſiſtendo, jam Impactorum humorum incraſſationem, concoctionem & expectorationem promoveat. Adeo ut experientia fretus fidenter affirmare poſſim, quod licet opiata in toto Phthiſeos curationis curſu ſint ut plurimum aliqualis uſus, in principio tamen morbi magis quam in ejus progreſſu tuta, proficua, & neceſſaria ſunt, & ſine eorum uſu nihil magni momenti in prohibendo hujus morbi progreſſu fieri poteſt.

Quartò, In hoc morbi ſtatu medicamenta etiam *Diaphoretica* multùm proſunt; ſiquidem ſerum è ſanguine continuò colliquatum per poros cutaneos copiosè divertunt, quo fit quod ejus exſpuitione in pulmones jam minorata, id quod prius impactum fuerat, facilius concoquitur.

Sequentes tamen Canones de ſudorificorum uſu diligenter ſunt obſervandi.

1. Medicamenta *Diaphoretica* ſemper ſint opiata, ne per novam colliquationem in maſſa ſanguinis ab eorum uſu facta, novus ſeri colliquati rivulus (uti per poros cutis, ità etiam per pulmones) una cum tuſſis indè conſequentis incremento oriatur, quod ſemper, ab imprudenti uſu Diaphoreticorum à *Mulierculis* & *Empiricis* in hoc caſu ſine admixtione opiati exhibitorum, eveniſſe obſervavi. A convenienti verò quantitate *Laudani* cum *Diaphoretico* admixta pulmones, durante ſudore, quieſcunt. Quo fit ut rivulus lymphæ à pulmonibus per poros cutaneos, non ſine magno commodo, divertatur, unà cum tuſſis allevatione, & ſeri pulmones impacti concoctione.

2. Diaphoretica minùs calida eligantur, ea ſcilicet quæ minimam efferveſcentiam, vel novam agitationem ſanguinis efficiant, uti vetus jam antè collectorum humorum ſaburra per poros cutis evacuetur, abſque nova eorum ſobole à recenti ſanguinis efferveſcentia procreata.

3. *Diaphoretica* ante uſum venæ ſectionis, Emeticorum, & Catharticorum, quoties ſcil. hæc ſunt neceſſaria, nunquam exhibeantur. Siquidem novam colliquationem à ſanguinis agitatione ante vaſorum depletionem facta ſuboriri ſemper obſervavi, una cum tuſſis, atque aliorum ſymptomatum indè dependentium augmento; immò & aliquando cum hæmoptoes, Rheumaticorum & Pleuriticorum dolorum, aliorumque horrendorum ſymptomatum ſuperinductione. *Diaphoretica* maximè mihi familiaria ſunt quæ ſequuntur.

℞. *Theriac. androm.* ℥ß. *vel* ℈ij. *Conſerv. Roſar. rubr. antiq.* ℥ß. *MS. F. Bolus.* Vel

℞. *Diaſcord. Conſerv. Lujul.* ana ℥i. *MS. F. bolus* Vel

℞. *Pilul. Paciſic.* (*Anglicè* Matthevv's Pills) *gr. xv. F. pilul. n. ii. deaurand. hora ſomni iv. ſumendæ.* Vel

℞. *Pilul. è Cynogloſſ. gr. xij. Antimon. diaphoret.* ℈i. *Tinctur. Croc. q. ſ. MS. F. pilul. iv. deaurandæ.*

Diaphoretica iſta tempore nocturno maximè opportunè exhibentur, idque ſtatim ab evacuatione per Venæ-ſectionem, purgationem, vel Vomitionem, quia ſomnum conciliant. Cautè etiam Æger à ſudoribus liberetur, ne per poros in hoc colliquato ſanguinis ſtatu ſubitò occluſos, novum frigus capiatur, atque indè tuſſis una cum ceteris ſymptomatis augeatur.

Durante hujuſmodi evacuationum uſu, ad impetuoſum humorum fluxum à pulmonibus divertendum, veſicatoriorum in brachiis, atque in ſcapularum interſtitiis proficuus eſt uſus Verùm

rum cum iſtæ evacuationes fiunt (quæ ſeri ſanguinis colliquati minorationi, atque adeò humorum pulmonibus jam impactorum concoctioni plurimùm conferunt) non omnino negligendus eſt frequens uſus medicaminum vulgò dictorum *Thoracicorum*, vel *Pulmonarium* quæ, in evacuationum intervallis, copiosè ingerenda ſunt, tanquam diætetico more; forma tamen ſemper Ægro quam gratiſſima. Ad ventriculum enim (qui etiam in hoc morbo à nauſea, inappetentia, & vomitione affici ſolet) peculiaris reſpectus ſemper habendus eſt, ne ingrata eorum forma & copia gravatus, habitui nauſeabundo aſſueſcat, & non tantùm medicamenta, verùm etiam cibum gratiſſimum rejiciat. Medicamina, in hujus morbi principio præferenda ſunt, *Incraſſantia*, & *Lubricantia*, quæ ſerum ſanguinis emolliendo, non tantùm mitigationi, tuſſim efficientium coctioni, & expectorationi plurimùm conferunt.

Hæc verò medicamenta, ſcilicet *Lubricantia*, & *Incraſſantia*, aliquandò ſeorſim; ut plurimùm verò conjunctim, exhiberi poſſit in forma compoſita, quo utique indicationi ſatisfiat. Ita inter *Incraſſantia* inungatur frequens uſus *ſacchari Chryſtallini*, *Penidiat* & *Roſat.* atque etiam *Conſerva Roſar. Rubr. Veter. Succ. Glycyrrhiz. Trochiſc. Bechic. nigri*, quæ ſæpiùs, & ſenſim deglutienda ſunt, quo humorum, per Trachæam exſudantium, acrimoniam molli ſua, mucilaginoſa, & incraſſanti natura demulceant, atque eo tuſſim importunam mitigent.

Inter *Lubricantia* copiosè utatur Æger *butyro* recenti in omnibus *panatellis*, *Cereviſia*, & (ſi benè ferat) *oleo dulci communi*, vel potiùs *Amygdalar. dulc.* præſertim verò *oleo lini* recenter abſque igne extracto, è quo capiat ſingulis horis cochleare unum, niſi adſit Diarrhœa, vel aliquod aliud Symptoma contra indicans. Manducet etiam *paſſulis majores ficus*, &c.

Medicamenta autem à *Lubricantibus* & *Incraſſantibus* compoſita, & utique jam memoratæ indicationi ſatisfacientia ea ſunt, quæ vulgo *Thoracica*, atque *expectorantia* audiunt; quorum elegantiores formulas lubens ſubnectam.

℞. *Ol. Amygd. d. ſyrup. capill. Vener. Iujub. Violar. vel Althææ* an. ℥iß. *Sacchar. Cand. alb.* ℥iß. *Ms. exactiſſimè, F. Linctus, de quo capiat. Æger Cochl. unum quarta quaque hora ſuperbibendo* ℥iv. *Apozematis ſequentis calidè.*

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. cum Aqua Theriacal. extract. Syrup. Capillorum Vener. Scabioſ.* vel *Iujubin.* an. ℥i. *Miſceatur F. Apozema.*

Si magis incraſſare lubet, ℞. *Ol. Amygd. dulc. rec. Syrup. è Symphito, papav. Rhœad. vel e Roſ. ſiccis* an. ℥iß. *Sirup. e Mecon.* ℥ß. *Sacchar. Roſac.* ℥iß. *Ms. F. Linctus.*

Si amplius lubricare lubeat, ℞. *Ol. Lin. recenter abſque igne extract. Sirup. Glicirrhiz. vel Mell. Violat.* an. *vn. i. m. Sacchar. Cand. alb. dr. i. m. Ms. exactiſſime fiat Linctus ſumend. per ſe, vel ſolut. in hauſtu Apozematus; uti anteà.*

Si febrilis calor *hiſſopi*, vel *Croci Tincturæ* uſui contraindicet, omittantur ea in *Apozemate*.

Si Diarrhœa, vel aliquod ſymptoma contraindicet, omittantur *Fructus Thoracici* in *Apozemate*, & *oleum* in *Linctibus*, vel loco priorum medicaminum ſequentia ſubſtituatur.

℞. *Loboch. de papaver. San. & Expert.* an. *vn. i. m. Sirup. portulac. e Roſac. ſicc.* an. *vn. i. Spec. Diatragac. Frig. pulver. Hali*, an. *dr. i. Sacchar. penidiat. vel Roſat.* ℥iii. *Ms F. Linctus ſumendus e Cochleari, vel cum baculo Liquiritiæ, quatuor quaque hora, vel urgente tuſſi, ſenſim deglutiendo, & ſuperbibendo* ℥iv. *Emulſionis ſequentis calide.*

℞. *Sem. iv. frig. maj.* an. ℥i. *Sem. papav. alb. lactuc.* an. *dr. ii. Nucleor. pineor. piſtac.* an. ℥iii. *cum aq. papav. Rhœad.* ℔i. *aq. Roſ. rubr. Cinnamom. hord.* an. ℥ii.

℥iii. F. Emulſio ſ. a. Saccharo penidiat. edulcoranda, Vel

℞. Lobocb. è pulmone Vulpis, de Farfar. de portulac. an. *vnc. i. Syr. Iujubin. Capill. Vener.* an. *vnc. i. ß. Flor. Sulphur. dr. ii. Tinctur. Croc. vnc. m. ſpec. Diatrag. frig. Diamargarit. Frigid. Haly.* an. *vnc. i. Sacchar. penidiat. vnc. m. MS. F. Eclema ſumendum, ut prius.*

℞ Tacamahac. Balſam. Tolut. an. *ʒ. i. Ingred. Decoct. pectoral. q. ſ. Coq. in Aq. F. q. ſ. ad ℔. m. Cum colatura, & ſem. papav. alb. Hyoſcyam.* an. *ʒ. ii. Amygd. dulc. excortic.* n. vii. *F. Emulſio ſ. a Saccharo penidiat. gratè edulcoranda.*

Sin verò à phlegmatis glutinoſitate Dyſpnœa ſolito major adſit, *Eclegma* ſequens præſcribatur.

℞. Lobocb. è paſſul. Scyllitic. an. *℥iß. Syr. de Eryſimo, de Hyſſopo, de Praſio* an. *℥iß. Spec. Diaireos. Diacalaminth. flor. ſulph.* an. *ʒiß. Tinct. Croc. ℥ß. Sacchar. Cand. alb. ʒvi. Ms. F. Linctus ſumend. uti antea.*

Imò urgente hoc Symptomate, addatur *Gumm. Ammon. depurat. ʒi.* & *Fluor. Benzoin. ʒiß.*

His etiam intentionibus) citæ ſc. maturationi maſſæ pulmonibus impactę, & novi ejus influxus prohibitioni (ſatis fit compoſitione medicaminum balſamicorum cum agglutinantibus. Ex. gratia.

℞. pulp. Conſerv. Roſar. rubr. Lujul. an. *℥iß. Olibam. ʒiii. Opobalſam. ℈. ij. Ms. F. Electuarium, de quo ſumat æger, quantitatem Nucis Jugland. ter in die, horis medicis ſuperbibendo ℥iv. Apozematis ſequentis calidè.*

℞. Fol. Millefol. piloſell. pimpinell. Taraxac. pulmonar. maculos. Botryos, Scabioſ. an. *Mi. Flor. Hyperic. Violar. Bellid. major papav. Rhœad.* an. *Mß. Jujub. Dactyl.* an. *par. vi. Croc. in nodulo ligat. dr. m. ſem. Aniſ. Baccar. Juniper. dr. iii. Debito modo infunde, coque in aq. font. q. ſ. ad. ℔. iii. In colatura calida malaxentur vnc. iv. Conſerv. Roſ. rubr.* (quæ hoc modo *apozemati* addita balſamicum, & admodum gratum ſaporem ei conciliant) *Coletur iterum; & denuò ad Sir. è Corall. Botri. Capill. Vener.* an. *dr. i. Ms. F. Apozema in uſum.*

Vel *Electuarii* prioris loco ſubſtituatur ſequens, *℞. pulp. Conſerv. Roſ. Rubr. per ſetaceum traject. ℥ii. Conſerv. Fruct. Cinoſbat. vnc. i. pulv. Hali. dr. i. Balſam. Leucatell. vnc. m. Sir. balſamicum q. ſ. Ms. F. Electuarium ſumendum, ut antea.*

Capiat etiam Aeger ſæpius in die Cochleare unum, vel alterum *Sirupi Balſam.* (qui ventriculo admodum gratus eſt) & una cum ſingulis doſibus *Sirupi balſami Tolutani* . ℈i. in pilulas parvas redact.

Necnon, ſingulis noctibus ab uſu aliorum medicamentorum liberis (ſi cætera conſentiant.) convenit *gutt. xv.* vel *xx. Laudan. Liq. Helmont.* exhibere in cochleari *Syr. balſamici* . In hunc finem etiam confert *℥i. flor. Sulphur.* in *ovo ſorbili vel Mellis anthoſat. q. ſ. prę ſcribere.*

Si titillans tuſſis præ humoris per Trachæam, & bronchia excreti acrimonia, & tenuitate, fuerit Aegro valdè moleſta, ut inde auctio tuſſis catarrhalis, more ſuctionis, irritatæ timeatur ſint in promptu *tabellæ* ſequentes, ad libitum, & ſenſim ad tuſſim demulcendam, deglutiendæ.

℞. pulp. Rad. Altbææ per ſetaceum traject. vnc. i. Sacchar. perlat. Gum. Arabic. Tragacanth. Amil. in aqua papav. Rhœad. ſol. an. *dr. ii. Sacchar. penidiat. in aq. Roſ. ſolut. q. ſ. MS. F. Tabellæ ſ. a. ponderis ʒi.*

Urgente etiam tuſſi, ſæpius vel ad libitum capiat Aeger fruſtulum *Sacchari perlati roſac. penidiat.* vel *chriſtallini*, ſenſim deglutiendo. Succus etiam, & Radix *Glicirrhizæ* huic fini conferunt.

Sin verò tuſſis fuerit longa, & vehemens, & remediis prioribus non cedens, adeò ut à diuturna infarctione, tandem tubercula ſuboritura ſuſpicari liceat, ad uſum *balſamicorum* confugiendum eſt. *Ex. gr.* Capiat Aeger ter in die, horis medicis, tres pilu-

larum

larum ſequentium, [quarum felicem ſucceſſum in tuſſibus. Phthiſicis jam per multos annos expertus ſum] è Cochleari uno; vel altero *Linctus* alicujus convenientis; ſuperbibendo hauſtum *Apozematis pectoralis*, jam *antè praeſcrip. calide*.

♃ *Pulver. Milleped. pp. dr. tres Gum. Ammoniac. optime depurat. dr. i. m. flor. Benzoin. ſcru. ii. vel dr. i. Extract. Croc. Balſam. Peruvian.* an. *ſcrupul. m. Balſam. ſulphur. Terebinthinat.* vel *aniſat. q. ſ. MS. F. Pilulae mediocres deaurand. vel pulvere glicirrhizae involvendae.*

Iſtae pilulae in ſcorbuticorum, & Scrophuloſorum lenta Phthiſi [quae quidem ſunt frequentiſſimae phthiſes] ubi febris [ſi ulla eſt] eſt admodum mitis, & ex ſputum Phlegma quadantenus glutinoſum, Aſthmaticorum ritu, curationem non tantùm in principio morbi, verum etiam in ejus progreſſu inſigniter promovent, uti inferiùs ſub Phthiſeos, ſcorbuticae, & ſcrophuloſae titulis penitus dicturi ſumus.

De aere, cibo, potu, pathematis animi reliquiſque quae ad Aegri regimen pertinent, peritum Medicum, pari induſtria, ac de medicamentis ipſis in hoc morbo conſulere oportet. Abſque enim cauto iſtorum regimine, atque uſu vel generoſiſſima remedia in Phthiſeos curatione nihil proſunt.

Quare eligatur moderatè calidus, ſiccus aer, atque, aliquatenùs etiam tenuis: paluſtris enim humidus, vel fumo carbonum inquinatus ſanguinem noxiis particulis continuò replendo, atque agitando, eum in colliquativo ſuo ſtatu continet; quo fit ut ſeri catarrhoſus in pulmones, & in granduloſam Trachaeae tunicam perpetuò irruat; atque inde, his partibus ab importuna tuſſi agitatis, morbus perpetuò augetur, non obſtante uſu medicamentorum vel maximè efficacium. Siquidem nulla medicamenta Incantamentorum more curationem abſolvere poſſunt.

Cibus ſit euchymus, quo quàm pauciſſima recrementa in ſanguine accumulentur; uti *Caro ovina*, *Vitulina*, *Aves montanae*, *Piſces friabiles*, *cancri fluviatiles*, &c. Æger etiam carnes, tantum prandii tempore, ſumat; *Panatellis*, *Avenaceis*, *Juſculis*, *Ovis ſorbilibus*, &c. ſub veſperam contentus. Sit etiam cibi moderata quantitas, & vitetur ad ſummam ſatietatem Ingluvies. Potus ſit etiam parcus, & mitis, qui vel minimam ſanguinis effervеſcentiam poſſit efficere. Uti *cereviſia tenuis*, *&c.* Evitentur *Vina*, & ſpirituoſi liquores; praeſertim verò *crapula* ab eorum ingurgitatione proveniens. Confert etiam ad hujus morbi curationem promovendam, Cerevіſiam ordinariam herbis Thoracicis, atque aliis, quae ad eum morbum reſpiciunt, à quo Phthiſis haec origenem ſuam duxerat, (modo talis fuerit) medicari Hoc enim modo medicamentorum copia diaetetico ritu in ſanguinem ingeritur abſque vel ulla ventriculi nauſea, vel appetitus diſpendio, ad quem ſemper prudentem Medicum ſpeciatim reſpectum habere oportet. Exempli gratia.

♃ *Sarſ. optim. inciſant.* ℥ *viij. Radic. chin. in taleolas ſciſſ.* ℥ *iv. Polipod. Quercetan. capill. Vener. Heder. terreſtr. pulmonar. maculoſ. Tuſſilag. Scabioſ. Botry.* an. *M ii. Flor. Scabioſ. Nimphaeae, Anthus, Billid. major. Hiperic.* an. *Mi. Baccar. Juniper.* ℥ *iv. paſſular. majoran. exacinat.* ℥ *vi. glicirrhiz. raſur.* ℥ *i. Semin. Aniſ.* ℥ *ii. Mſ. F. ſacculus pro iv. congiis cerevіſiae mediocris*, *qua* Æger in potum ordinarium utatur. In Scorbutica, & ſcrophuloſa diatheſi ſimplicia Antiſcrophuloſa, & Antiſcorbutica mitia, & leniora etiam addi debent, de quibus poſtea dicturi ſumus.

Æger exercitiis & frictionibus moderatis quotidie, praecipuè verò ante cibum, utatur, ſumma tamen diligentia cavendum eſt à novo frigore percipiendo *cane & angue pejori*.

Ab iracundia, moeſtitia, intenſa co-

gitatione, atque omnibus aliis gravioribus animi pathematis ſummopere divertatur Aeger, idque non tantùm monitis, & conſiliis; verùm etiam ſocietate, & jucundiſſimorum amicorum conſuetudine. A ſtudiis etiam & vigiliis intempeſtivis diligenter ſibi caveat, ſomnum ſemper (quantum poſſibile eſt) prima noctis parte capeſſendo.

CAPUT IX.

De Curatione Phthiſeos in ſecundo ejus gradu.

DE curatione *Phthiſeos* in ſecundo ejus ſtadio ubi ſcilicet ob debitæ expectorationis defectum, & ob longam inde materiæ pulmonibus impactæ moram, *Tubercula* cruda à nodoſa glandularum pulmonarium tumefactione orta Tuſſi Chronicæ ſupervenire contingit.

Sæpenumero ita Phthiſicis accidit, uti vel præ inopia, vel avaritia, vel etiam medicaminum nauſea, incipientem *Phthiſin* pro communi Catharro ſponte ſua abituro habentes, medicos rariſſimè in primo morbi ſtatu conſulant; dum ſcilicet facilem curationem per evacuationes, & reliquam jam ante deſcriptam Methodum, admittere poſſit; Receptis autem (neſcio quibus) ſive *Mulierculárum*, ſive *Agirtarum* contenti, pretioſiſſimi temporis diſpendium faciant; *Æſculapij* opem vix tandem petentes, uſquedum præ febris hecticæ augmento, & virium languore, jam antè præſcriptarum evacuationum plane incapaces fiant; quæ tamen maximè ſunt ad legitimam hujus morbi curationem neceſſariæ.

Ob quem neglectum ſæpius evenire ſolet, quod, materia longo jam tempore pulmonibus impacta, tubercula, ſeu glanduloſi tumores, in pulmonibus ſenſim oriantur: quo curatio, in hoc ſecundo morbi ſtatu, non tantùm difficilior, verùm etiam incertior redditur, Morbo vel nullam, vel ſaltem palliativam tantùm curationem admittente. Atque hinc fit, quod *Phthiſis* vulgò tam malè audiat, ac ſi eſſet morbus natura ſua prorſus incurabilis, quum [quantum ego longa experientia edoctus ſcio] æquè certam curationem, atque alii morbi, admittat, modo debita methodo, ſatis tempeſtivè tractetur. Licet ſit fatendum ſicuti cæteras malas corporis affectiones, ita etiam Phthiſin, ubi jure hæreditario ægrum invadit, modo à mala corporis conformatione oriatur, vel ab inexhauſta humorum minera; longo & habituali ſex rerum non naturalium abuſu contracta, dependeat; vel denique ubi à diatheſi ſanguinis peculiariter maligna, cancroſa, vel gangrænoſa, vel in celerem inflammationem diſpoſita procedat, methodo curationis legitimæ, ut ut tempeſtivè obſervatæ, cedere non ſolere. Progreſſum autem ſatis celerem ad tertium Phthiſeos ſtadium, non obſtante vel generoſiſſimorum medicamentorum uſu, in dies facit. Verùm hoc ſecundum morbi ſtadium à primo tuberculorum ortu cenſendum eſt; donec tumores iſtos pulmonares inſigniter inflammari, & putreſcere contigat, hoc eſt, dum in ſtatu crudo manent. Hæc enim tubercula non ſunt omnia ejuſdem genii; ſed variam, atque admodum diverſam indolem induunt; tunc enim ſunt, *maligna*, *Cancroſa*, *Gangrænoſa*, & præceps exitium minantia: nunc autem licet ſint benigniora tamen ſub ſpecie phlegmonum, furunculorum, vel Eriſipelatum, dolore & inflammatorio calore, à primo inſtanti ſtipata, & celeri putrefactioni obnoxia, atque inde à primo ortu, febrem *Peripneumonicam* inducunt, & in apoſtemata citiſſimè tendunt. Adeò ut in hujuſmodi præcipiti Phthiſi ab hujus genii tuberculis orta, uti his *ſecundus* morbi *ſtatus* non obtinet, ita

ſermonem hic loci ulteriorem de eo non ſumus habituri; Siquidem quicquid huc ſpectat, in *tertio* hujus morbi *ſtadio* dicendum eſt, ubi ſcilicet de *febre* Phthiſicorum *Peripneumonica*, & *Putrida Colliquativa* ex profeſſo tractaturi ſumus.

Ut plurimùm autem tubercula iſta ſunt tumores glanduloſi Chronici & frigidi, & quaſi ſcrophuloſi, à liquoris glutinoſitate, vel pori ſeu ductus glanduloſi obſtructione ortum ſuum ducentes, quo fit ut intus ſtagnans liquor in formam *gypſeam*, *ſteatomatoſam*, vel *melleam*, à naturali partis calore ſenſim concoquatur, propria tamen cyſtide ſemper continetur; atque inde tumor iſte renitens ſtatim oritur, quem tuberculum crudum nominamus; qui licèt, progreſſu temporis, in molem ſatis grandem ſuccreſcat, non tamen illico inflammatur vel puris, uſque dum ſcilicet ex acrimonia ab humore contracta in cyſtide, vel ex tono partis nimis diſtento, Inflammatio, atq; inde Apoſtema ex aliquo accidenti ſuperveniat.

Durante hoc crudo tuberculorum pulmonarium ſtatu, Phthiſi in ſecundo ſuo ſtadio manet. Cujus diagnoſtica ſigna præcipuè deſumenda ſunt: Primò, Ab inſigni febris hecticæ augmento, quæ jam quadantenus febrem putridam intermittentem ſæpiùs imitari incipit, ob acrimoniam ſcilicet materiæ in cyſtidibus contentæ, progreſſu temporis, conciliatam. Secundò; A tabis, ſeu muſculoſæ carnis conſumptionis notabili incremento, quæ jam ſaltem flacceſcere incipit. Tertiò; A tuſſis ariditate, quæ ut ut frequens, & importuna fuerit, Catarrhus tamen atque adeò frequens expuitio eam non comittantur, uti antea. Quartò, A gravanti pondere atque oppreſſione, quæ in pectore perpetuò ſentiuntur. Cui etiam anhelitus, ſeu difficilis, frequens, & moleſta reſpiratio plerunque adjungi ſolet. In hoc morbi ſtatu omnes evacutiones per alvum, vomitum, vel ſudores nocuæ ſunt, ut-pote febrem promoventes, & tabem accelerantes.

Nec quidem ipſa Venę ſectio hic venit, niſi ad præcavendam inflammationem *Peripneumonicam*, quoties ſcilicet à dolore *Pleuritico*, potatione liberaliori liquorum ſpirituoſorum, à frigore recens percepto, atque aliis ejuſmodi, Medico ſagaci eam præ foribus eſſe ſuſpicari liceat. Atque tunc etiam ſanguis, ob tabem præſentem & virium languorem, parca potiùs manu ventilandus, quàm profusè extrahendus. Diligentiſſimè tamen in uſu medicamentorum *Alterantium*, & *Thoracicorum*, jam antè præſcriptorum (quantum ſtomachus fere poteſt) perſiſtendum eſt. Præcipuè verò in longo medicamentorum *Balſamicorum* uſu, uti pilularum noſtrarum jam antè præſcriptarum, atque aliorum etiam hujuſmodi (modò febris inſignis non adſit) ſpes habenda eſt; Atque hoc pacto plurimos Phthiſicos (quorum Tubercula frigida eſſe, & cruda videbantur, atque adeò Phthiſis Chronica) Deo favente, in ſtatum priſtinæ ſalutis reduxi; nonnullorum autem vitam, valetudinariè licèt procedentem, in plurimos annos protraxi. In ſcorbutica, & hypochondriaca diatheſi confert etiam *Extractum Mynſycht.* vel alia *chalybeata*, & *Antiſcorbutica* mitiora hiſce *Balſamicis* medicamentis admiſcere; uti etiam in ſcrophuloſa, remedia item *Antiſcrophuloſa*: De quibus ſub propriis titulis ulteriùs mox differendum.

Jam verò præter medicamenta alterantia, parva quantitate & ſtatis temporibus exhibita [quæ jam antè ſunt deſcripta] ſummopere nitendum eſt quo, copioſa ſcilicet & continua eorum ingurgitatione, diætetico ritu facta, febrilis ſanguinis calor demulceatur, & inexhauſta humorum in habitu corporis deliteſcentium minera, unà cum colliquatione inde orta, eradicetur. Ideoque, non tantùm cibus euchimus, & acrimoniam humorum retundens diligenter eſt eligendus;

veluti Perdices, & aves montanæ, Ova ſorbilia, Oſtrea, Animalium extrema, unà cum conſummatis juſculis, & Gelatinis inde confectis, Cancri etiam fluviatiles, atque alii piſces teſtacei, cum juſculis ex his artificioſè factis; quorum formulas poſt hac ſubnectemus verùm etiam *Aquæ minerales chalybeatæ*, *Hydromel Pectorale*, *Diæta lactea*, *Lac Aſininum*, *Aqua Lactis*, *Porcelli*, *Limacum* atque alii lenientes, & ſanguinem demulcentes liquores ſub forma potus copioſè præſcribendi ſunt; Fontanellæ etiam, Raſura capitis, & emplaſtrorum convenientium applicatio multùm profunt. De quorum uſu, & cautelis in eorum uſu adhibendis, jam ſtrictim, & ſpeciatim obſervationes noſtras proponemus.

Atque imprimis, ſi calor hecticus mitis fuerit, & ferè inſenſibilis, quò conjectare licet tumores iſtos pulmonum fixos eſſe crudos, vel ſaltem ſcrophuloſos & frigidos, *gypſea* ſcilicet, *ſteatomatoſa*, vel alia aliqua hujuſmodi materia infarctos; Aeger, æſtivo tempore, omninò ad Aquarum mineralium Chalybeatarum uſum relegandus eſt. Atque hoc pacto plurimos hujuſmodi Phthiſicos per multos annos relevavi, cum appetitus, carnis, & virium reſtitutione, caloris hectici, & tuſſis minoratione, atque majori reſpirationis libertate; idque non tantùm durante Aquarum potatione, verum etiam tempeſtate hyberna ſequenti. Quò fas eſt concludere tumores iſtos ſi non ab uſu aquarum penitus eradicentur, ſaltem minorari, & ſanguinis maſſam egregiè temperari. Quæ quidem curatio, Palliativa ſaltem, (ſi perfecta non poſſit obtineri) alicujus eſt momenti. Licet enim Aeger in ſtatu quadantenus valetudinario vitam ſuam protrahat, adhuc tamen vivit, debita cautela abbibita, muniis ſolitis fungi, vitæque oblectamentis moderatè frui potis eſt. Nonnullos verò ex aq. iſtarum uſu perfectè ab evidenti Phthiſi reſtitutos, & ſine ulla recidivatione ſanos redditos vidi, quorum hiſtoriam unam, vel alteram fideliter, & ſuccinctè, ſub Phthiſeos Hypochondriacæ titulo, narraturi ſumus. In uſum verò Aquarum mineralium *Challbeatarum* ſequentes Canones omnibus Phthiſicis commendatos velim, qui quàm diligentiſſimè obſervantur. 1. In Phthiſi acuta, ubi ſcilicet pulmones evidenter putreſcunt, & febris jam ultra gradum hecticæ provehitur, uti etiam in Phthiſi Chronica extrema, ubi Aeger ſcilicet jam aliquem maraſmi gradum ingreſſus eſt, unà cum ſudoribus colliquativis, Diarrhœa, vel Hydrope; evitandæ ſunt Aquæ, quæ certiſſimè, in hoc caſu, non tantùm noxiæ, verùm etiam lethales ſunt. 2. Laborantes Phthiſi, etſi multum tempus, maximam ſcilicet æſtatis partem, in Aquarum uſu, conſumere oporteat, quo ſanguinis craſis jam penitùs ferè everſa, longo earum uſu, paulatim reſtituatur; parcè tamen & minori quantitate quàm alii ſolent, ſingulis diebus debent bibere ℔. ſcilicet iv. v. vel vi. in unam vicem, ne, vel à nimia tenerorum pulmonis vaſorum diſtentione, hæmoptoe tandem inducatur. 3. Durante Aquarum uſu, à frigore capiendo, & ab erroribus diætæ diligentiùs quàm multi alii ęgrotantes ſolent, cavere debent. 4. Phthiſicis Aquarum uſum per plures annos, tempore æſtivo, repetere convenit, licèt poſtquàm iis aſſuefacti fuerint, minus temporis, in earum potatione, ſingulis annis, conſumere neceſſe ſit. 5. Neq; Phthiſici, durante Aquarum uſu, uti cæteri earum potatores ſolent, purgandi ſunt. Sin verò plus ſatis adſtrictæ Alvo obnoxii fuerint, ante aquarum Chablybeatarum aggreſſum, & poſt earum completum uſum Aquas minerales purgantes, moderata quantitate, propinare convenit, earum uſum, ad intervalla iij. vel iv. dierum, ad tres, vel quatuor vices repetendo. 6. Si aquæ per urinam non ſatis copioſè fluant, multò magis, ſi per Alvum diarrhœam provocent, in earum uſu longo tempore non eſt inſiſtendum, niſi his incommodis ſatis arte proſpici poſſit. Ad tollendam, & præcavendam Diarrhœam ſoleo quanti-

tatem

tem Nucis Juglandis *Electuarii* ſequenti, hora ſomni, ſingulis noctibus præſcribere.

℞. Pulp. e Conſerv. Roſ. rubr. antiq. Diacidon. an. ℥ß. *Trochiſ. de Carabe* ʒ. *iij. bol. ver. Lacrimar. Sangu. Dracon.* an. ʒß. *Laudan. Lond. gr. iij. Sir. Mirtill. q. ſ. MS. F. Electuarium.*

Ad fluxum Aquarum promovendum, ℈j. *Salis ſuccin. nitidiſſ. & ab oleo optimè depurat.* in primo Aquarum hauſtu ſolvendum. 7. Multùm etiam confert, durante Aquarum Chalybeatarum uſu, potum ordinarium ſacculo ingredientium pulmonarium medicatum præſcribere; Cui etiam Antiſcorbutica, & Antiſcrophuloſa mitiora addantur, ſi origo morbi id requirat.

Secundò, Sin verò calor Hecticus ſit notabilis, atque inde præceps Phthiſis; ſatius eſt ſanguinem lactea diæta, quàm Aquis temperare. De lactea autem diæta ſequentia ſunt notanda. 1. In hujus diætæ uſu nihil præter lac & Lacticinia (excepto pane) in cibum & potum eſſe vel permittendum, vel deſumendum. Copioſè verò, & frequenter nutrimentum iſtud ingerendum, ne, præ ejus tenuitate, partes nutritione debita priventur. 2. Lacteæ diætæ curſum per unius, vel alterius menſis ſpatium protrahi debere. 3. Huic diætæ tempus vernum præ cæteris convenire, ubi ſcilicet flores atque herbæ, quibus beſtiæ veſcuntur, jam maximè vireſcunt.

Tertiò, Sin verò præ fermento ventriculi nimis acido, lac commune (uti aliquando accidit) in coagulum durum & coctionis incapax redigatur, unde *Vomitiones*, *Tormina* & *Diarrhœa* ſubſequi ſolent, ſatius eſt à lactis communis uſu abſtinere, & ſanguinis temperationem lacte aſinino tentare; de cujus uſu ſequentia ſunt etiam obſervanda. 1. Tempus exhibendi lac aſininum maximè commodum eſſe primum mane, ita ut Aeger poſtea in lecto dormiat, idque hora quinta pomeridiana. 2. Nihil heterrogeneum ſive victus ſive medicamenti forma, in ventriculum admittendum, donec lac jam fuerit concoctum. 3. Quantitatem, ſive doſin lactis in unam vicem eſſe ℔ß. ad ℔j. vel præter propter. Siquidem magna hujus, uti & lactis communis, quantitas à ventriculo nec recipi, nec quidem concoqui poteſt, verùm illud, vel vomitione, vel dejectione unà cum gravi detrimento Ægri illicò extrudere ſolent. Ideò que prudenter à Medicis conſultum eſt, uti ventriculus paulatim huic nutrimento aſſueſcatur, in dies augendo quantitatem à ℔ß. ad ℔j. 4. Si Æger, præ acido ventriculi fermento, ab uſu lactis aſinini *Diarrhœæ* fuerit obnoxius, (quod frequenter accidit) lac *ſaccharo roſaceo* edulcoretur, & ſuper ramulum unum vel alterum *menthæ* emulgeatur. Imò, ſi opus fuerit, & ſi cætera conſentiant, capiat Aeger ſingulis noctibus *Laudan. Lond. gr. j.* vel doſin *Electuarii adſtringentis* jam antè memorati. 5. Iſtud lac ſemper in nativo ſuo calore propinari debet. Si enim frigeſcat, & dein igne incaleſcat, non tantùm guſtui, & ventriculo minùs gratum redditur, verùm etiam, ob partis ſpirituoſæ diſpendium, minùs efficax Remedium fit. 6. Durante lactis Aſinini uſu (quod etiam in omni lactea diæta æquè præſcribi debet) ab omnibus aliis medicamentis abſtinendum eſt, exceptis *Opiatis* & *Adſtringentibus*, modò neceſſaria ea fuerint ad *Diarrhœam* præcavendam, vel ad immanem tuſſim nocturno tempore demulcendam. 7. Sin verò *Diarrhœa* à Lacte effecta, uſu *Laudani*, & *Adſtringentium* non evincatur; vel ſi jam evictæ Diarrhœæ Vomitus, vel ſaltem continua ventriculi ægritudo, & oppreſſio gravativa ſuccedant, (quæ certa ſunt lactis in ventriculo in caſei formam coagulati indicia) vel tandem, ſi adſint ſigna ſchirrhoſi, & valdè obſtructi hepatis (quod Scorbutis, & hypochondriacis in Phthiſi Chronica familiare eſt) religioſè tum à quovis lactis genere abſtinendum eſt: Siquidem lactis uſus hepatis obſtructiones augendo, Icte-

rum, & Hydropem Phthiſi ſuperinducere ſolet, quo morbus originalis planè deploratus redditur.

Quartò, Hiſce igitur in caſibus, præſtat ſanguinem alterare, atque ejus acrimoniam retundere copioſo uſu piſcium, & medicamentorum teſtaceorum uti etiam conſummatis juſculis ex animalium extremis factis, copioſaque potatione Aquarum compoſitarum *Lactis*, *Caponis*, *Porcelli*, *Limacum*, atq; aliorum ejuſmodi. Etſi, quo de uſu lactis jam antè innuimus, ſit etiam verum de hiſce aquis Phlegmatis, quod ſcil. quoties hepar priùs obſtructum eſſe contingat, à copioſa earum potatione, Icterus & Hydrops ſubſequi ſolent. In hujuſmodi igitur Ictericis, & Hydropicis magis convenit ſanguinis dulcificationem tentare, in ſequentem modum. *Copiosè veſcantur Cancris fluviatilibus, & marinis Aſtacis, & generaliter loquendo, omnibus teſtaceis piſcib.* Cujuſmodi cibus copiosè ſumptus acetoſum ſanguinis ſtatum, & acidum ventriculi fermentum plurimùm temperare valet. Ex his etiam piſcibus teſtaceis juſcula grata arte fiant, quæ copiosè exhibenda ſunt.

℞. *Cancr. fluviat. nu.* 100. *Contundantur vivi, & deinde coquantur in aq. font.* ℔iv. *ad.* ℔ij. *Addendo ſub finem coctionis macer. fol. ij. vel iij. Nuc. Moſcat. raſ. nu.* 1. *& Vini Malvat.* ℔ſs. *Coletur juſculum in uſum.* In hunc cenſum etiam referendæ ſunt *Gelatinæ*, & *conſummata juſcula. Ex. gratia.*

℞. *Raſur. C. C. Ebor. an.* ℥iv. *fol. macer. nu. ij. Cortic. Aurant. Condit. in fruſtula conciſ. n. j. Coq. in Aq. font.* ℔iv. *ad* ℔ij. *vel* ℔jſs. *Coletur*, quo Aeger ſumat ad libitum *Cocbl. iij. vel iv.* per ſe, vel in juſculis calefactis. Hujuſmodi *Gelatinæ* Aegrotantis palato gratiores fieri poſſint, Addendo, tempore uſus, tantillum *Syrupi Meliſſophyll. Caryophyll. è Rub. Idæo, Aurantior.* vel *Limonum.* Licet fatendum, Syrupos acidos non adeò benè *Gelatinis* convenire, quoniam quadantenùs vires earum frangant.

Exemplum Juſculi conſummati ſit jam ſequens.

℞. *Capon. eviſcerat. & in fruſtula conciſ. nu. j. Ped. Ovil. & Vitulin.* an. *par. ij. Raſ. C. C. Ebor.* an. ℥ſs. *fol. macer. nu. ij. Nuc. Moſch. ſciſſ. nu. j. Santal. Citr.* ℥iij. vel ℥ſs. *Coquantur omnia leniter in Congio uno Aqu. font. ad dimidii conſumptionem, Addendo circa finem ebullitionis Vin. Malvat. ver.* ℔j. *flor. Bellid. Maj. Tuſſilag. Capill. Vener. Pulmon. maculoſ.* an. *Mj. Dactylor. ping. par. viij. Jujubar. par. xij. Sebeſten. par. x. paſſular. major. exacinat.* ℥iii. *Coletur*, quæ Aeger ſumat bis, vel ter die prælargum hauſtum hujus juſculi, Ad acrimoniam ſanguinis ulteriùs demulcendam multùm etiam hujuſmodi Phthiſicis obſtructione laborantib. confert uſus *Corallii præp. Milleped. Margarit. Ocul. Cancr. præp. pulv. e chel. Canc. ſimpl.* atque aliorum ejuſmodi Teſtaceorum medicamentorum, quæ copiosè & ſæpiùs in die ſumenda ſunt. *Ex. gratia.*

℞. *Aq. Lact. Alexiter. Card. vel Ceraſ. nigr.* ℔j. *Aq. Cinnam. hord.* ℔ſs. *Margarit. præp.* ℥ß. *Sacchar. Chryſtallin. alb.* ℥ij. *MS. F. Julapium, è quo capiat* Æger ℥iv. (agitata priùs phiala) ter quaterve in die, Addendo (ſi ſtomachus id requirat) ℥j. vel ℥ij. *Aq. Epidemic. Mirabil. Stephan.* vel alicujus alius aquæ ſpirituoſæ. Vel

℞. *Pulv. Milleped. Ocul. Cancror. præp. pulv. e Chel. Cancror. ſimpl. Corall. rubr.* an. ʒj. *pulv. Succin. alb.* ʒß. *MS. in chartulas ix.* quarum unam ſumat ter die è cochlcari *Iulapii Perlati* jam antè præſcript. vel alicujus alius ejuſmodi, ſuper bibendo hauſtum. 5. Si Æger ab hepatis obſtructionibus planè immunis eſſe videatur, atq; adeò neque in Hydropico, neq; in Icteritio ſtatu fuerit; verumtamen lactea diæta jam antea deſcripta, propter Diarrhœam, atque acidum ventriculi fermentum, parùm conveniat, præter medicamenta alterantia jam antea deſcripta, ad acrimoniam humorum ulteriùs demulcendam, cum fructu injungi poteſt copioſus uſus. *Aqua deſtillata*

compoſit. Lact. Capon. Limacum, Porcelli, &c. quarum formulas proximè deſcribemus.

Aqua Lactis.

℞. *Fol. capill. vener. Tuſſilagin. Pulmonar. maculoſ. Veronic.* an. *M. iii. Hyſſop. Rut. Caprar. Menth. Abſinth.* an. *M ii. Flor. Hyperic. Scabioſ.* an. *M ii. Croc. Angelic.* ℥i. *Nuc. Moſchat. ſciſſ.* nu. *iii. Dactylor. Caricar. ping.* an. ℔ß. *paſſular. major. exacinat.* ℔i. *concindantur, & infundantur in lactis Vaccin. recent. cong. iii.* & *Vin. Malvat.* ℔vi. *F. deſtillatio in Organis communibus, uti dimidia pars liquoris aſcendat,* Omneſque deſtillationes commixtæ reſerventur in uſum. Si Phthiſis ſit ſcorbutica, addantur in deſtillatione *ſummitates Pini, Beccabunga, Naſturt. Aquat. Hedera tereſtris*, cum aliis Antiſcorbuticis mitioribus; Et loco *vini Malvatici* ſubſtituatur *Cereviſia Brunſvicenſis*; ſin verò ſcrophuloſa: *Milleped. crud. cum herbis contuſ.* ℔iii. atque alia etiam Antiſcrophuloſa. Si hanc Aquam non tantum alterantem, verùm etiam reſtaurantem habere lubet, addi poteſt *Capo*, vel *Porcellus* in ſecunda deſtillatione. Ex. gr.

℞. *Caponem, vel Porcellum eviſceratum, & in fruſtula conſciſſum, Aq. Lact ante deſcript. cong. i. F. deſtillatio uti tres partes liquoris aſcendant.*

Aqua Limacum.

℞. *Limac. hortenſ. Sale purgat. recenter Lactis commun. vel potiùs aquæ Lactis jam ante deſcript. cong. iii. F. deſtillatio in Organis communibus, lento igne donec liquor acidus aſcendere incipiat.*

Aquam etiam *Limac. Magiſtr.* ſequentem a nobis confectam non eſſe ſpernendam judicamus, ſiquidem longo tempore in uſum aſſervari poteſt.

℞. *Lact. recent. cong. ii. deſtill. cum ment. & Abſint. Rom.* an. *M. ii. ad cong. i.* Deinde.

℞. *Limacum hortenſ. priùs in aqua communi, dein in cereviſia tenui lotorum dimidium ſatum, Lumbricor. terreſtr. præpar.* ℔i. *Angelic. Miß. Agrimon. Betonica, Rut.* an. *M. i. Herbæ in fundum mittantur. His ſuperimponatur Limaces, & Lumbrici. In ſummitate verò ponantur Raſur. Cornu Cervi* ℔ ß. *Caryophill.* ℥i. *croci* ℨiii. *Infundantur in pomacei* ℔ *iv. Vini Malvatici optimi* ℔ii. *dein deſtillentur in Organis communibus.*

Iſti liquores copiosè bibendi ſunt; idque vel in potum ordinarium cum æquali parte lactis commixti, ſi ventriculus id ferat, atque Ægri ſiti ita ſatisfieri poſſit. Si *Julapii* forma magis arrideat, more ſequenti exhibeatur.

℞. *Aqu. porcell. vel capon. jam ante deſcript.* ℔ *i. Sacchar. chriſtall. alb. q. ſ. coque in formam ſyr.*

℞. *Aq. lact. vel limac.* ℔iß. *ſyr. magiſtral. jam ante deſcript.* ℥iv. *miſceatur F. Julapium, e quo bibat Æger copioſè ad libitum. Vel*

℞. *Aq. lactis, vel limac. magiſtr.* ℔ *ii. ſacch. perlat.* ℨ *x. vel* ℥i ß. *miſceatur F. Julapium e quo bibat copioſe, & frequenter.*

Sin verò, non tam calor hecticus, quàm reſpiratio difficilis urgeat (uti ſæpiùs Phthiſi ſcorbutica laborantibus accidit) *Hydromel thoracicum* in potum ordinarium, magis convenit, quàm Aquæ deſtillatæ, phlegmate abundantes. Cujus formula inſignis apud *Riverius capit. de Pthiſi* occurrit: atque alibi paſſim apud Autores: Ideoque nullam aliam ejus deſcriptionem hoc loco ſubnectemus.

CAP.

CAPUT X.

De curatione Phthiſeos Pulmonaris Originalis in tertio ejus ſtatu, ubi ſcilicet Æger à glanduloſarum partium pulmonum inflammatione, apoſtematis, & exulceratione in maraſmi ſtatum reducitur, una cum ſummo virium languore, carnis conſumptione, febris hecticæ incremento, atque etiam peripneumonicæ, & putridæ ſuperinductione reliquiſque diris ſymptomatis, quæ hunc funeſtum Phthiſeos ſtatum comitari ſolent.

UBi ad tertium hoc Phthiſeos ſtadium deventum eſt, Æger rariſſimè (ni ulcera fuerint admodum parva, & benigna) curatur; vel vitam ſuam longiùs protrahit. Ideòque licèt prudens, atque honeſtus Medicus, ad Phthiſicos in hoc morbi ſtatu, vocatus, ſymptomata miſeros cruciantia, quantum in ſe eſt, mitigare nitatur, atque etiam antiphthiſica medicamenta, quæ præſentibus indicationibus, atque ægrotantis ſtatui maxime ſatisfaciant, præſcribere ſtudeat; minimè tamen, etiam ſpe à ſymptomatum relevatione abblandiente, artis medicæ famam, atque etiam ſuam violare debet; ſanitatis recuperationem vel Ægro, vel ejus amicis nimis audacter promittendo; qualemcunque verò opem Ægro cum ſummi miſericordia atque diligentia attulerit, lethale prognoſticon de Ægri vita conſtanter pronunciandum; neque ſibi vana ſpe Amicorum, atque Adſtantium, illud ſinat: Atque hoc pacto tam arti medicæ quam ſibi ipſi optimè conſulet. Intentiones curativæ in hoc morbi ſtatu ſunt illæ quatuor. Primò; Pulmonibus, uſu medicamentorum Pectoralium, atque Antiphthiſicorum proſpiciendum; Ulcerumque ſanatio promovenda (modò ea ſint parva, benigna, & ſanabilia) inquantùm ſcilicet præſens debilis, atque attritus Ægri ſtatus ferre poſſit. Secundò Febris peripneumonica, ſeu Inflammatoria, quoties ea contingat, una cum diris ejus ſymptomatis tollenda. Tertiò; Febris putrida, à pulmonum purulentia oriunda, ſublevanda. Quartò; Denique ſymptomatis cruciantibus a febre putrida per colliquationem ortis, pro virili, ſuccurrendum; quo æger, ſi moriatur ſaltem εὐθανασίαν obtineat.

Quod ad primam attinet, Medicamenta in hoc ſtatu Phthiſeos ſunt, *Alterantia*, *Expectorantia*, & *Balſamica*, ſeu *Sanativa*, non nimis calida (propter ſcilicet intenſum febris gradum) ſemper verò *Cordialia*, propter virium languorem. Eligenda etiam ſunt illa quæ gratiora ſunt, & quæ minima quantitate, ob ventriculi nauſeam, exhiberi poſſint. Ex. gr.

℞. *Pulp. è conſerv. Roſar. rubr. antiq. Lujul. Balſam. Leucatell. an* ℥i. *Ms. F. Electuarium, e quo capiat quantitatem Nuc. Moſch. in Nebulis mane, & veſperi. Vel ſumat bis in die pilul. Balſamic. jam ante deſcriptas num.* ӡ.

℞. *Aqua Lactuc. Alexiter. vel pulmonar. jam ante deſcript.* ℥viii. *Aqu. Limac. magiſtr. Cinnamom. hordeac. an.* ℥iii. *Aqua mirabil.* ℥i. *Margarit. præparat.* ʒii. *Cretæ puriſſim.* ʒi. *ſacchar. chryſtall. alb.* ℥i. *vel* ʒx. *Ms. F. Julapium, e quo capiat Æger cochlear. iv. vel v. poſt ſingulas doſes Electuarii, & pilularum, atque etiam ad libitum in languore.*

℞. *Syrup. balſamic.* [qui ventriculo admodùm gratus eſt] ℥iii. *Tinctur. Croc. in Aqua* ʒii. *Theriacali fact. Ms. ſumat ſæpius e Cochleari.* In hujus mixturæ cochleari uno, vel altero, etiam bis die exhibeantur *gutt.* vi. vel viii. *Opobalſami.*

Si tuſſis, & vigiliæ vehementer urgeant, capiat etiam aliquando hora ſomni *gut. xii. Laudan. liq. helmont. opium* tamen in languido hoc ſtatu, cautè, manu parca, & debitis intervallis, exhibendum; neque quidem omninò abſq; urgenti neceſſitate, ne cum artis medicæ opprobrio mors ſubita, & ineſpectata ſuccedat. Vel

℞. *Sirup. capillor. Vener.* ℥iv. *aq. mirabil.* ℥ß. *vel* ʒvi. *Ms.* Sumat ſæpius è

Co-

Cochleari, vel cum *baculo liquiritiæ*, præcipuè verò urgente tuſſi. *Gelatinæ* etiam, & *Juſcula conſummata* hic præſcribenda ſunt; & quidem in hoc deplorato ſtatu, è Culina magis, quàm è pharmacopolio petenda ſunt remedia.

Quod ad febrem Peripneumonicam attinet; Febris iſta ab inſigni tuberculorum pulmonarium inflammatione ſemper oritur; ideòque recurrere & reviveſcere frequenter ſolet; quoties ſcil. tuberculum novum vel ſponte ſua, vel à percepto frigore, vel ab alio aliquo errore in regimine admiſſo, inflammari contingat. Durante inflammatione, hæc febris conſtanter manet; atque ægrum haud rarò è vivis ſubito, & inexpectato tollit, Rigore incerto, & intenſo Calore alternis, Vigiliis, Jactationibus, Deliriis, Reſpiratione anheloſa, expectoratione difficili, doloribuſque extremis, & vagis lateris, pectoris, & ſcapularum ſtipata. Ubi verò primùm Inflammatio in Apoſtema faceſſere incipit, quod (ſi æger ſuperſtes fuerit) circa ſeptimum morbi diem uſitatò evenit, Febris iſta Inflammatoria continua à febre putrida intermittente quotidiana, vel tertiana excipitur, quæ tuberculorum purulentiam certiſſimè indicat, & ſine eorum ſanatione perfectè eradicari non poteſt.

Hæc febris Inflammatoria, uti omnes aliæ ejuſdem genii, diætam tenuiſſimam depoſcit; unà cum debito in lecto regimine, Alvum ſolutam, *Julapia Cordialia* & *Temperantia*, *Apozemata Pectoralia* cum *Linctibus Lubricantibus*, & *Incidentibus* copioſè ingerenda ad facilitandam phlegmatis calore febrili nimis incraſſanti expectorationem, dolorificam pulmonum compreſſionem ſolvendam, & tuſſim inanem, & moleſtam inde demulcendam; *Diaphoretica* etiam parcè *Opiata*, debitis intervallis, ad extruſionem materiæ febrilis per poros cutaneos promovendam; *veſicatoria* etiam & *Epithemata* externa in Cerebri & generis nervoſi ſubſidium, quæ alias illico ab hujuſmodi febribus vehementer pati ſolent: *Linimenta* etiam, & *Fotus* externos *Anodynos* ad ſublevandam dolorificam, & ſpaſmodicam muſculorum, & membranarum Thoracicarum contractionem. Super omnia verò Phlebotomiam, eamque tempeſtivam, copioſam, & [ſi opus fuerit] repetitam, pro Ægrotantis viribus, & pro præſenti ſanguinis efferveſcentia; quam quidem ſtatus Pththiſicus forſan magis quam Athleticus requirit. Atque hoc pacto *Dominum Tibs*, *Doctorem Owen*, & Collegam noſtrum eximium *Doctorem Staines*; plurimoſq; alios, vel in ipſa provecta ſenectute, à pluribus hujuſmodi febribus, aliquando bis vel ter in anno recurrentibus, (licet in priorem etiam valetudinarium ſtatum) reſtitutos vidi; idque æquè facilè & citò, ac ſi omninò Phthiſici non fuiſſent; Cum è contra æquè notum ſit, quam periculoſæ hujuſmodi Peripneumonicæ febres ſæpiſſimè ſint viris robuſtiſſimis & maximè Athleticis, ubi debita phlebotomia, vel aliqua neceſſaria pars juſti regiminis omiſſa fuerit.

Medicus igitur utcunque fatale præſagium de ipſa Phthiſi inſtituat (quæ proculdubio ab omni hujuſmodi febre multum promovetur) ad ipſius tamen Peripneumoniæ curationem ſeſe æquali ſpe accingat, (modò ſatis tempeſtivè advocetur) ac ſi Æger non eſſet omninò Pththiſicus, idque ſequenti modo. Diæta inſtituatur ex *Avenaceis*, *Ptiſanis*, *Pomis coctis*, *Paſſulis majoribus exacinatis*, & *Glycirrhiza* alterata, Cereviſia mediocri pane toſto calefacta, aliiſque ejuſmodi: In prima verò declinatione febris, è juſculis pulli, ovis ſorbilibus, &c.

Alvus etiam (ſi opus fuerit) *enemate Lactis ſacchar at. floribus Chamæmel. alterat.* illico ſolvatur, quòd (quoties neceſſe fuerit) repetendum eſt. Deindè extrahantur ℥viii. vel x. *ſanguinis e vena cubiti lateris dolentis*; quæ quidem Phlebotomia ſingulis, vel alternis diebus audacter repetenda eſt, pro ſanguinis efferveſcentia, & doloris lateralis, & Dyſpnœæ urgentia, quantum veris ferre poſſunt, quo inflamma-

mationis progreſſus in maturationem, & apoſtemata (ſi poſſibile eſt) præpediatur.

Interea temporis per totum morbi decurſum *Cochl. unum Linctus ſequentis in* ℥iv. *Apozematis Pectoral. ſolut. tertia, vel ſaltem quarta quaque hora calidè propinetur.*

℞. *Oleum amygdalar. dulcium recenti Syr. Capill. Vener.* an. ℔iß. *Sacchar. Cand. alb.* ℥iß. *Miſceantur exactiſſimè F. Linctus.*

Immò ſi Phlegmatis glutinoſitas, Dyſpnœa, & exacerbatus dolor indè ortus id requirant, neque fluxus alvi contra indicet, loco *olei Amygdalar. Oleum Lini recenter ſine igne extract.* ſubſtituatur, & *Syrupus ex Eryſim. vel è quinque radicib. loco Syrupi Capill. Vener.* Præpterea etiam ℥ii. *vel* iij. *Olei Lini quarta quaque bora per ſe ſumend.* præſcribantur: Si quidem non tantum lubricanti vi verum etiam, anodina egregiè dotatur.

℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. in. aqu. Theriacal. fact.* & *Syr. capill. Vener.* an. ℥i. *Ms. F. Apozema* in uſu jam ante deſcriptum.

In virium refocillationem, & ſanguinis effervеſcentis temperationem *Cochl.* iv. *vel* v. *Julapii ſequentis ſumend.* præſcribantur.

℞. *Aq. lact. Alexiter* ℥viii. *Cinnamom. Hordeat. Epidemic.* an. ℥ij. *Margarit. pp.* ℨiß. *Sacchar. albiſſ.* ℨvi. *Ms. F. Julapium.* Hora ſomni ſequens *Bolus Anodynus*, & *Diaphoreticus*, una cum hauſtu *Julapii Perlat. ſumend.* præſcribatur, præcipuè verò ſi alvus (quod non raró in hoc ſtatu morbi accidit) nimis lubrica fuerit.

℞. *Theriac. Andromac.* ℨß. *pul. è chel. Cancr. comp.* ℈i. *Syr. Caryophyll. q. ſ. Ms. F. Bolus.*

In Cerebri, & generis nervoſi tutamen ſtatim à venæſectione applicentur *Veſicatoria* Nuchæ, & interioribus brachiorum, & tibiarum; & *Emplaſtrum Cephalic. Euphorb.* plantis pedum.

In relevationem Doloris Lateralis à muſculorum, & membranarum Thoracicarum ſpaſmis effecti, ſequens Fotus & Linimentum partibus affectis alternatim applicentur,

℞. *Rad. Petroſel. Fœnicul. ſem. Lin. Fœnugræc.* an. *Flor. Chamæm. Melilot.* an. *Mij. Ms. & coqu. in Aq. Font. q. ſ.* reponatur *colatura* in *veſica bubula* recenter donec ſemiplena fuerit, calide applicetur partibus affectis, urgente jam dolore. Amota veſica, applicetur pannus laneus calidus ſequenti linimento illitus.

℞. *Ung. Dialth.* ℥. ß. *Ol. lilior. albor. Laterit.* an. ℨiii. *Ms. F. linimentum in uſum.*

In ulteriorem effervеſcentiæ ſanguinis, & caloris pulmonem temperationem ſequens pulvis cùm fructu præſcribi poteſt.

℞. *Sal. Nitr. puriſſ.* ℨii. *Sacchar. Criſtal. alb.* ℥. ß. *Ms. in chartulas* viij. *quartum una diſſolvantur in ſingulis hauſtibus Cereviſiæ propinand.* Cætera ſagaci præſentis Medici judicio committantur, pro re nata præſcribenda.

Quod ad febrem putridam Phthiſicorum attinet, notandum eſt, quod etſi ægri methodo præcedenti jam tractati Peripneumonice non intereant, Inflammatione tamen tuberculorum pulmonarium in ulcerationem (quod ſæpiſſimè accidit) jam faceſſente, ſtatim ſub finem Febris inflammatoriæ Febris putrida intermittens exoritur; certis periodis, ſingulis vel alternis diebus recurrens, una cum algore, ardore, & ſudoribus ſucceſſivis, ſiquidem ſanguis in circulatione per has purulentas partes jam tranſiens heterrogeneis & inimicis particulis oppletur, atque opprimitur, à quibus Natura jam irritata, inſurgit, & paroxyſmum febrilem ſingulis, vel alternis diebus ad hoſtis extruſionem format. Quam quidem febrem ope medicamentorum Pulmonarium & balſamicorum penitus eradicare (eſt quantum ego ſcio) plane impoſſibile, abſque ulcerum, à quibus iſta febris oritur ſanatione,) quoties ſcil. ea ſunt parva atque benigna.) *Corticis* tamen *Peruviani*, frequenter & debitis intervallis repetiti, efficaciam ad ſupprimendos paroxyſmos febriles, ſaltem

pro

pro tempore, ſæpiſſimè cum ſucceſſu felici expertus ſum: adeo ut aliquorum Phthiſicorum pro deploratis jam habitorum vitam frequenti ejus uſu non tantum per plures menſes; verum etiam annos protractam eſſe viderim: qui licet à ſtatu valetudinario nunquam planè evaſerint, tamen ejus uſu, à febre jam liberati, muniis ſolitis benè fungi potuere. Quare eum pro unico febrifugo, in hoc caſu, uſque huc reperto habere ſoleo. Licèt enim hoc modo induciæ parum fidæ, atque incertæ comparentur, ſiquidem febris ſponte ſua, vel leviſſima de cauſa repullulare ſolet, ex hac tamen temporaria febris ſuppreſſione, Æger non tantum à pluribus moleſtiis, & gravibus ſymptomatis, pro tempore, illico liberatur; verùm etiam amiſſas vires quadantenus recolligit, atque inſuper ſpatium medicamentorum Balſamicorum, & Pectoralium uſui opportunum obtinet, quæ ulcerata tubercula ſanando, & perfectam & eradicativam curationem febris efficere poſſint. Ideoque apprimè convenit non tantùm hujuſmodi medicamentorum Balſamicorum uſui in febris intervallis diligentiſſimè inſiſtere; verum etiam eadem cortici ipſi admiſcere, quoties ſcil. eum repetere lubet, in ſequentem modum.

℞. Cortic. peruvian. ſubtiliſſ. trit. ʒß. *Syr. Balſamic. q. ſ. Ms. F. Bolus, quam Æger mane ſumat, repetatque ſexta quaque bora per tres dies ſucceſſivos ſuperbibendo* ℥i *vel iv. Apozematis ſequentis.*

Cort. peruv. pulveriz. ℥iii. *Balſ. Tolutan.* ʒiii. *Croc. Angelic. Cochinell.* an. ℈j. *Coq. in Decoct. pectoral. depurat.* ℔j. *ad* ℥vi. Deinde cola & affunde *Decoct. præſcript* ℔j. de novo, operationem ita renovando ad tertiam vicem: Denuò Colaturas omnes miſce, atque adde *Vin. Malvatic. Syrup. Balſamic.* an. ℥iv. *Ms. F. Apozema.*

Repetatur uſus hujus febrifugi, modo jam præſcripto, bis in Luna, vel ſæpius, ſi ita viſum fuerint. In intervallis verò aſſiduus medicaminum Balſamicorum, & Pectoralium uſus injungi debet, quæ pro Aegri temperie, & morbi genio ſub Medici ſagacis regimine varianda ſunt. Si alvus nimis lubrica fuerit, addi poteſt ſingulis Bolis nocturnis *Laudan. Lond. gr. i.* vel loco Bolorum ſubſtituantur *pilulæ è Diaſcordio*, & *pulvere cortic. peruvian.* confectæ ita ut ſingulæ doſes ʒß. *pulveris* recipiant.

Atque hoc modo Uxorem *Domini Haulton*, *Pharmacopolæ*, à Phthiſi deplorata emaciatam, per annum unum vel alterum cura Collegæ mei eximii *Doctoris Tyſon* præſervatam, & ſæpiſſime a febre putrida inde orta reſtitutam vidi, uti & Uxorem *Domini VValKer Mercatoris Londinenſis*, & filium *Domini Plachey Clerici* a febre prutrida Phthiſica in ſtatum ferè integrum redactos, una cum virium, & appetitus recollectione, & plurimos alios, quorum hiſtorias nimis longum eſſet hic loci narrare.

Liberè tamen fateor me non obſervaſſe *corticem* æquè certò & perpetuò in febre Phthiſica intermittente ſcopum ſuum attigiſſe, ac in intermittente ſimplici a merè morbida ſanguinis diatheſi orta: Ubi autem minus proficere perſpexi, ſemper ſuſpicatus ſum jam lædi cerebrum, & genus nervoſum; atque Aegrum deliriis & ſpaſmis magis obnoxium fuiſſe, quam antea fuerat.

CAPUT IX.

De Relevatione ſymptomatum Phthiſeos in tertio ejus ſtadio.

Sicuti Natura a purulentarum, & heterrogenearum particularum commixtione cum ſanguine, (ubi ſcil. primum tubercula pulmonaria jam maturari, & in apoſtemata faceſſere contingit) irritari ſolet, & earum extruſionem Periodicis paroxyſmis inter-

intermittentis Febris moliri, per alvum, poros cutaneos, ductus ſalivales, Ventriculum, Trachæam, *&c.* quacunque porta datur via, pro humorum genio, & naturæ molimine, unà cum colliquatione inſigni, & ſubito virium collapſu: Ita non raro accidit, uti Natura irritatione iſta nimis jam ſtimulata colliquatum, atque acre ſerum impenſius quam par ſit, expellendo, novos morbos, vel ſaltem nova ſymptomata ipſo originali morbo ſæviora, & magis horrenda formet, veluti Diarrhœam & Dyſenteriam unà cum diris torminibus, Tuſſim & pertinaces Vigilias, immenſos & colliquativos ſudores, Vomitiones ferè perpetuas, Singultus, Aphthas, *&c.* quorum ſymptomatum revelationi ſaltem, ſi non perfectæ Ægrotantis curationi Ars Medica conducere poteſt.

Quo pacto verò, & quibus legibus Medicus huiuſmodi ſymptomatis ſuccurrere debeat, ſequentibus ſpeciatim oſtendere nitemur. Atque primò,

De Diarrhœa, Diſenteria, & Torminibus alvi cruciantibus relevandis.

Medicamenta *Opiata* (durante hac neceſſitate) non tantùm frequenter, verùm etiam liberali manu exhibenda ſunt. Uti enim dira hæc ſymptomata, nullo alio medicamine relevari poſſunt, ita etiam, quamdiu hæc ſymptomata manent, uti tuſſis mitior, ita reſpiratio liberior eſſe ſolet (uti in *Domino Lechmere*, *Domino Chadvvell*, atque aliis quamplurimis dudum obſervavimus) materia pulmones irritare, & gravare ſolita, aliò, pro tempore, jam translata, atque inde eorum uſus à nullo præſenti ſymptomate contraindicatur; quo fit, ut convenientem doſin *opii* ſine noxa, vel periculo tolerare poſſint.

Æger (durantibus iſtis ſymptomatis) à Cereviſiæ omnigenæ uſu abſtineat, ejus loco *Decocto albo*, & Lacte cum aqua cocto contentus. Capiat etiam quarta quaque hora [ſi opus fuerit] quantitatem *Nucis Jugland. Electuarii noſtri adſtringentis* jam ante in uſu Lactis Aſinini deſcripti; vel ſumat *gutt. xii. Laudan. Liq. Helmont.* in hauſtu *Julapii perlati*.

Ad temperandam etiam humoris irritantis acrimoniam per glanduloſam inteſtinorum craſſorum tunicam excerni ſoliti, & ad tonum partium inde labefactarum reſtituendum, quotidie injiciatur (tanquam pro fotu) Enema juſculi pulli, vel Capitis vervecini cum lana in aqua cocti, vel hoc quod ſequitur.

℞. *Lactis à frequenti extinctione candentis ferri chalibeat. & roſis rubr. alterat.* ℥vi. *Diaſcord.* ℥ß. *Ms. F. Enema.*

In moderata verò Diarrhœa, ubi ſcilicet tormina non multùm urgent, præcipuè verò ſi Dyſpnœa etiam adſit, *Opium* quavis forma, rariùs & parcius præſcribendum. Plerumque enim ab ejus exhibitione veluti pectus gravari ſolet; ita etiam reſpiratio & expectoratio difficiliores redduntur, & Ventriculus nauſea afficitur.

Satius eſt igitur in hoc caſu, *Diarrhœam*, medicamenti *opiati* tertia, vel quarta quaque nocte repetiti uſu, moderatam potiùs ſervare quàm penitùs ſiſtere, ne majus detrimentum inde conſequatur. Semper etiam poſt medicamenti *opiati* uſum, copioſius ingerenda ſunt *Expectorantia*, & *Lubricantia*, ne materia dudùm in pulmonibus fixa Ægri vires in expectoratione excedat.

Secundò, De Tuſſi perpetua, & Vigilia pertinacibus ſublevandis.

Sicuti Diarrhœa, & aliquando etiam implacabilis Dyſenteria, unà cum diris Torminibus, à lymphæ morbidæ atque acris colliquatione facta per alvum, quæ Phthiſicis diatheſi ſcorbutica affectis, ob peculiarem ſcilicet Inteſtinorum tonum, magis quàm cæteris fluere ſolet, ſæpiùs ſuperveniunt; uti in quamplurimis obſervavimus, qui in ipſo ætatis flore, à Phthiſi ſcorbutica cruentibus iſtis ſymptomatis ſtipata è vivis ſublati ſunt. Ita etiam non

raro,

raró, in hoc morbi ſtatu, egregia Colliquatio per Trachæam & bronchia ab hac febre putrida orta aliis ſatis moleſta eſſe ſolet; unde tuſſis, quæ priùs erat arida atque mitis, jam impetuoſa & perpetuó importuna evadit, unà cum copioſa exſpuitione nunc lymphæ ſeroſæ, nunc phlegmatis diſcoloris glutinoſi, & purulenti; adeo ut Æger præ tuſſi die noctuque urgenti, vigiliis ferè continuis ad delirium uſque premi ſolet.

Hæc etiam ſymptomata non ſine *Opii* uſu relevari poſſunt. In hoc veró extremo languoris gradu, cauté, parcé, & non ſine evidenti neceſſitate concedi debet ſiquidem ab infarctione pulmonum inde affecta reſpiratio inſigniter anhelos inſequi ſolet, pulſus debilis, & mentis Vacillatio unà cum extremorum frigiditate, quo Æger cum Medici, atq; ipſius Artis opprobrio, non tam mori, quàm trucidari videtur. In hoc igitur caſu, *Eclegmate* ſequenti, vel alio aliquo ejuſmodi uti ſoleo.

℞ *Sir. Altheæ portulac.* an. ℥iß. *Spec. Diatrag. frig. pulv. Hali.* an. ℈ii. *Sir. e Mecon.* ℥iß. *Ms. F. lintus e cochleari*, vel *baculo liquiritiæ*, urgente tuſſi, ſumendus, ſenſim deglutiendo.

Aqua Mirabilis etiam, utpote *Aromatica*, & *Carminativa Sirupis Thoracicis* admixta, & ſenſim deglutita tuſſi compeſcendæ convenit. Vel

℞ *Sir. Balſam.* ℥ii. *laudan. liq. Helmont.* ℈ii. *Ms. capiat Æger. cochleare unum ſingulis, vel alternis horis.*

Rariùs ad ℈ß. vel *gr.* xij. *pilul. e cinogloſs.* Aeger in hoc morbi ſtatu aſcendat.

Hic etiam proficui ſunt *Trocbiſci Bechic. alb. & nigri*, vel aliqui alii eorum æmuli, in ore ſenſim ſolvendi, & deglutiendi, urgente tuſſi.

De ſudoribus immenſis colliquativis moderandis.

Sudores iſti per totum morbi curſum poſt febris putridæ inductionem, Phthiſin comitari ſolent, & (uti anteà innuimus) magnum tuſſis, vigiliarum, atque aliorum moleſtorum ſymptomatum levamen præbent, atque ideó, dum moderati ſunt, non ſunt omninó arte ſupprimendi, ne ab hujus ſymptomatis ſublatione Diarrhœa vel aliud aliquod magis crucians & lethale ſignum ſuboriatur.

Aliquando veró [Phthiſi jam ad fatalem finem accedente] accidit (quoniam ſcilicet ſtatus ſanguinis colliquativus in tantum jam augetur, ut vix aliquid novi nutrimenti partibus ſolidis adhæreat, vel in maſſa ſanguinea retineatur) ſudores iſtos adeó immenſos fieri, uti Aeger, quotieſcunque ſomnum capeſſit, non tantùm cum magna moleſtia, ac ſi in undarum fluvio, jacere videatur, verùm etiam, præ languore à ſudoribus immenſis effecto, quum primum expergiſcitur, gradu aliquo Lypothimiæ corripiatur.

Quo in caſu ſomni ſint breves, & (ſi opus fuerit) Aeger, Adſtantium diligentia, é ſomno excitetur, antequàm vires à longis ſudoribus nimis elangueſcant.

Cordialia etiam temperata perlata ſæpius, & in larga quantitate exhibenda ſunt quibus addere convenit *Cretam Corallium*, *Sanguin. Dracon.* atque alia temperantia adſtringentia, & emplaſtica, quæ ſanguinis florem aliquatenus conſtringant atque mitigent. Ex. gr.

℞ *Aq. Tormentill. plantag. Germin. quercus* an. ℥iii. *Aq. Cinnamom. bord.* ℥iv. *Aqu. Mirabil.* ℥i. *Margarit. Corall. pp. Cret.* an. ℈ii. *Bol. ver. Sanguin. Dracon.* an. ʒß. *Terr. Japan.* ℈i. *Acet. ſtillat. vel ſpirit. Vitiol. q. ſ. ad gratiam acidulationem*, *Sirup. Mirtill.* ℥iß. *Ms. F. Julap. de quo Æger capiat* ℥ii. *vel iii. tertia, vel quarta quaque bora, agitata phiala.*

Stragula etiam lecti minorentur, necnon removeatur Aeger in aerem tenuem, apricum, & perflatilem; Somnum ſemper capiat in Cubiculo amplo, & quoties vires languere incipiunt, Sudores ſtatim linteis aridis moderatè calefactis abſtergantur, atque Aeger in alteram lecti partem amoveatur.

Po-

Poris cutis hoc ritu jam occluſis, licèt natura partem aliquam coliquati humoris per alvum vel per aliam aliquam portam eliminare ſatagat, atque inde nova ſymptomata oriantur, ſatius tamen eſt pluribus moderatis, quam uno valdè extremo ſymptomate affligi.

De vomitione extrema in fine Phthiſeos.

Phthiſi huic ſymptomati per totum morbi curſum aliquatenus obnoxii ſunt, à morbida ſanguinis diathesi, & à tono ventriculi ejuſque fermento inde penitus everſis, uti etiam à pulmonum infarctione, motuque ventriculi, per tuſſim & phlegmatis pulmonibus impacti exſcreationem inverſo (uti anteà diximus.) Circa finem verò Phthiſeos hoc ſymptoma aliquando in tantum augetur, ut vix aliquid nutrimenti in ventriculo retineri poſſit; ſed Cibus, ubi primùm deglutitur, à ſtomacho rejici aptus natus eſt.

Licèt in hujus ſymptomatis extremitate multum ab arte non poſſit præſtari, Medicum tamen cautis ſaltem conſiliis, ſi non medicamentis, manum adjutricem porrigere decet. Primò igitur jubeatur Æger cibum, (licèt frequenter) admodùm tamen parva quantitate, invicem ſumere. Secundò, Indulgeantur cibi ventriculo gratiſſimi, modò euchymi, & coctioni apti fuerint. Tertiò, Tuſſim, (quantum in ſe eſt) & profundam phlegmatis exſcreationem, atque etiam ſomnum, & decubitum à paſtu devitet. Medicamenta verò vix aliquid opis in hoc deplorato ſtatu afferre poſſunt.

De Aphthis, dolore Gutturis, & ſingultu in fine Phthiſeos ſublevandis.

Aliquando accidit poſt febris putridæ accenſionem; præcipuè verò ubi materiæ colliquatæ deturbatio per Alvum, atque alias portas jam arte præpeditur, Naturam hoſtis protruſionem per ductus ſalivales, & glanduloſam oris, & œſophagi tunicam, in caſsùm licèt, moliri, Unde ſalivatio moleſta non rarò per plures hebdomadas continua oritur. Secundò, Præ acrimonia humoris per partes excreti, Inflammatio non tantùm membranæ oris, verùm etiam œſophagi, & Ventriculi inſequitur. Tertiò, Ab Inflammatione ſequitur Exulceratio, atq; inde Ulcuſcula vulgò dicta Aphthæ, dolore gutturis admodùm moleſto ſtipatæ; Uti obſervavi in *Domina Vvells*, atque aliis Phthiſicis, qui de hoc ſymptomate, magis quàm de ipſo originali morbo conqueri ſolebant. Quartò; Denique ſingultus valdè moleſtus à Ventriculi inflammatione, & exulceratione ortus.

Quæ quidem ſymptomata ſicuti moleſta, ita aliquando etiam longa, ſemper verò funeſta, & mortem præſagientia eſſe ſolent; nec quidem curationem ullam admittunt: Siquidem Cauſa, à qua procedunt incurabilis eſt. Utcunque tamen id fuerit, hic etiam oportet probum Medicum manum adjutricem, quantum in ſe eſt, porrigere, ope Gargariſmorum faucibus Syringa injiciendorum, quæ *Abſterſiva, Lenia, Adſtringentia*, & *Mucilaginoſa* in ſe recipiunt. Qualia in praxi ſæpiùs uſurpanda veniunt, & quorum formulæ paſſim apud Authores ſub febris titulo occurrunt.

Ad levamen tamen hujuſmodi dolentis Phthiſicorum gutturis multùm valet, diu noctuque glandulas poſticas in faucibus ſitas continuò à frigore externo tectas munire tegumento Lanei panni duplicati, à quo plus levaminis, quàm à Gargariſmis & mucilaginibus expectari poſſit.

PHTHI-

PHTHISIOLOGIÆ.

LIBER TERTIUS.

De Phthiſi Pulmonari Symptomatica.

PHthiſin Pulmonarem Symptomaticam eam appello, quæ ab aliis præcedentibus morbis efficitur, & dependet. Sæpiſſimè enim accidit uti à morbidis affectibus, iiſque non tantùm Chronicis, verum etiam acutis, idque ſive perfectè fuerint curati, ſive non, maſſa ſanguinea à fermento præternaturali præcedenti ita alteretur, ut in illa lateat inexhauſta inſecuturæ Phthiſeos minera, quæ quidem, ſenſim ſeſe in lucem prodit, per Tuſſim ſcilicet atque alia uſitata ſigna, donec tandem miſellus Æger, funeſtis hujus morbi ſymptomatibus undiquaq; cricumſeptus, fataliter cogatur ſuccumbere.

Imò ailquando etiam non tantùm morbus, verùm etiam ipſe Medicus huic Phthiſi anſam præbere ſolet, ubi lucrum ſcilicet & præſentem famam aucupans perfunctorio modo, ſine methodo legitima, debitiſque evacuationibus præcedentis morbi fermentum magis ſuprimit, quàm eradicat; quo Æger non tam curatus, quam ab uno morbo in alium translatus, poſt aliquod temporis ſpatium in valetudinario ſtatu conſumptum tandem in Phthiſin acutam, & deploratam incidit.

Et quidem hoc genus Phthiſeos Pulmonaris (quantum mihi obſervare licuit) omnium eſt uſitatiſſimum, & ubi conſpicitur una Phthiſis Pulmonaris Originalis, quæ ſcil. à meta alteratione ſanguinis prædiſponenti dependeat, quinque datur (forſan etiam decem) quæ à febribus crapuloſis, & intermittentibus, à Variolis, Morbillis, Febribus ſcarlatinis, Pleuritide, Peripneumonia, Melancholia, Hyſterica paſſione; à Scrophulis, Scorbuto, Chloroſi, Aſthmate, Hæmoptoe, Calculo pulmonum, & aliquando etiam Renum & veſicæ, à Lue Venerea, Arthritide, ſuppreſſione Menſtruarum purgationum fontanellarum, Gonorrhœæ, & veterum ulcerum, præcipuè verò fiſtuloſorum, & ſcrophuloſorum naſcuntur.

Quæ quidem Phthiſes Symptomaticę præter generalem Phthiſeos naturam, prorpium etiam & peculiarem genium, ſeu indolem habere ſolent; unde tanquam diſtinctis Criteriis, & Pathognomonicis ſignis inter ſe dignoſcendæ ſunt. Neque eo minùs Curatio eſt aliquatenus varianda. Vixque poteſt Medicus in Curatione Phthiſeos Pulmonaris Symptomaticæ omnibus indicationibus curativis cum ratione ſatisfacere per generalem methodum jam antè deſcriptam, & felicem & optatum exitum obtinere, niſi habeat æque peculiarem reſpectum in toto curationis curſu ad primarium morbum ſpecifica commixta, ac ad ſymptomata in Pulmonibus indè effecta, per medicamina Antiphthiſica, & per methodum generalem Curationis Phthiſeos pulmonaris jam ante deſcriptam.

Ideòque ſuppoſita deſcriptione, & curatione Phthiſeos pulmonaris originalis jam antè habita, ne ταυτολογοῦντες ſcil. nimis longè, & tedioſè filum hujus diſcurſus protrahamus, operæ pretium duximus ſtrictim & ſuccinctim, ſub propriis titulis; ea ſubnectere quæ variam indolem harum Phthiſeos indigitent, earum cauſas, differentias, Pathognomonica ſigna, & indicationes curativas, quo Medicus ſua ſagacitate fretus generalem curationis methodum mutet, adeò ut peculiari morbi genio, & indicationibus ſubindè ortis ſatisfacere queat.

CAP. I.

De Phthiſi Scrophuloſa.

DE hac Phthiſi primo loco ſermonem habituri ſumus quoniam frequentiſſimè in Praxi occurrit: Si quidem plures hujuſmodi à me curatas memini, vel ſaltem ab aliis curatas vidiſſe, quàm vel cujuſvis alterius generis.

In Scrophulosa enim diatheſi ſanguis ob præternaturalem acrimoniam jam tanquam coagulatus, atque adeò novum Chylum non potens perfectè ſibi & partibus ſolidis adunire, ſolet eum in Circulatione copioſiùs, quàm par eſt deponere in partes glanduloſas; ubi vaſcula non procedunt rectis lineis, ut in muſculis, verùm ſpiratim; quo fit ut ſanguis majorem remoram, ſtagnationem in his quam in cæteris partibus efficere ſoleat, atque adeò ſecretionem ſucci nutitii magis copioſam, quo fit quòd iſtæ partes pluſquam cæteræ intumeſcere & dureſcere aptæ ſint natæ. Quod in cæteris glanduloſis partibus accidit, in ipſis etiam pulmonibus accidit, qui glandulis undiquaque innumeris, verùm juxta Trachæam atque ejus ramulos magis conſpicuis referciuntur, etſi in naturali ſtatu non ita facilè percipiantur; quo mirum non eſt ſi Scrophuloſi, qui tumoribus glanduloſis in aliis partibus frequenter obnoxii ſunt, non rarò etiam ejuſmodi tuberculis vel in ipſis pulmonibus afficiantur, quorum Parenchyma eſt naturaliter ſpongioſum, & ſeroſas ſanguinis partes continua eorum agitatione copioſè hic excretas recipere aptum natum. Equidem ab iſtis tumoribus in pulmonibus fixis oriri ſolet Phthiſis iſta Scrophuloſa: Cujus certiſſimum diagnoſticon ſumendum eſt à tumoribus glanduloſis in externo habitu corporis eam comittantibus, vel ſaltem præcedentibus; uti & Ophthalmia & ſcabie ſæpius recurrentibus, atque aliis ejuſmodi affectionibus ſcrophuloſis. Etſi libentiſſimè fatendum ducam aliquandò contingere glandulas pulmonum ſolitario iſto humore affici. Quo in caſu opus eſt experto, & ſagaci Medico, qui genium peculiarem hujus Phthiſeos harioletur ex iis, quæ adhuc reſtant ſub hoc titulo dicenda.

Speciatim igitur hic notandum, quòd tubercula iſta pulmoniaria (ſicuti tumores Scrophuloſi in cæteris partibus) ſunt vel cruda, & phlegmatica, atque inde non omninò inflammationem, & maturationem diſpoſita: vel calidiota, quæ vel ſeriùs vel citiùs inflammationem conceptura ſunt ſecundùm præſentem ſanguinis diatheſim, & variam materiæ in Chyſtide contentæ indolem. Aliquandò enim, ubi materia ſcilicet in gypſeam, ſteatomatoſam, vel Meliceridum naturam concoquitur, (quod fit ut plurimum,) inflammatio, & exulceratio inde nata non tantùm ſera eſt, verùm etiam admodum tarda, Chronica, & ferè inſenſibilis. Quoties autem ſanguis, & in Cyſtide contenta materia contrariò ſeſe habent, (quod etiam aliquando licèt rarius evenit) tumores, in inflammationem, maturationem, & exulcerationem valdè proni ſunt. Atque hinc oritur Scrophuloſæ Phthiſeos differentiæ. Aliqui enim, (quoties ſcilicet tumores ſunt crudi & inflammmationi inepti) in phthiſico ſtatu, etſi valetudinario, à pueritia uſque ad ſenectam ætatem degunt, unà cum Tuſſi ferè continua, nocturna & diurna, æſtiva, & hyemali, gravitate pectoris, difficili & aliquatenùs etiam aſthmatica reſpiratione, ſine ulla tamen ſenſibili febre, à minimo autem percepto frigore (cui etiam præter cæteros obnoxii ſu nt) copioſè materiam phlegmaticam, vel ſeroſam exſpuere ſolent. Horum vita à periculis ſatis munitur vel abſque medicamentis, ex regimine debito ſex rerum non naturalium, atque hinc fit quòd à Medicis rarò opem petant in hoc valetudinario ſtatu, magis contenti miſere quàm medice vivere. Nullus tamen dubito quin prudenti delectu, & frequenti mutatione tenuis & aprici aeris & longo uſu medicaminum *Balſamicorum*, *Mer-*

Mercurialium, *Millepedarum*, *Chalybeatorum*, præcipuè verò *aquarum mineralium*, atque aliorum *Antiſcrophuloſorum* remediorum, iſti tumores in his æquè ac in aliis partibus conſumi poſſint, atque inde Æger liberari à Scrophuloſo, & Phthiſico ſtatu; quod ſæpiùs experti ſumus.

Lactea diæta in curatione hujus Phthiſeos non eſt omnino imperanda; quoniam obſtructiones & tumores à viſcoſo humore ortos promovere, atque adaugere ſolet. *Pectoralia* etiam vulgò dicta *Expectorantia*, & *Opiata* hic non multùm juvant; niſi à frigore recens percepto, ad mitiganda ſcil. ſymptomata inde orta, veluti tuſſim, febrem, dyſpnœam, vigilias, atque omnia iſta dum in gradu intenſiſſimo adhuc manent.

Quoties verò iſta tubercula magis calida ſunt atque inde celeri inflammationi & ulcerationi magis obnoxia, Scrophuloſa iſta Phthiſis eſt peracuta & paucorum menſium, & à communi Phthiſi quoad curandi rationem parum differt. Neque aliud Prognoſticon in hac, quàm in alia Phthiſi habendum eſt; quod ſcil. varium eſt ſecundum gradum & progreſſum morbi, uti anteà diximus.

Hujuſmodi Phthiſin acutam à Scabie Scrophulosa ſuppreſsa ortam haud rarò obſervavi, veluti prior Phthiſis magis Chronica, invadere ſolet eos qui tumoribus frigidis glandularum obnoxii fuerint. Sub horum tumorum calidiorum initio Venæ ſectio liberalis & frequens magis quàm in cæteris Phthiſibus plerumque neceſſaria eſt; quo pacto inflammatio, & maturatio fortè præveniri poſſint, etiamſi ipſe incipiens tumor neque minoretur, neque omninò conſumatur. Convenit hic etiam adjicere pulmonaribus *Scrophulariam*, *Filipendulam*, *Millepedas* atque alia *Antiſcrophuloſa* medicamenta. *Gummata* & *Balſamica* hic etiam apprimè conferunt; uti etiam *pilulæ noſtræ balſamicæ* jam anteà memoratæ, quarum longo uſu plus quàm cæteris pulmonaribus medicamentis ad perfectam plurimorum hujuſmodi Phthiſicorum curationem contuli. Sin tumores iſti calidi in abſceſſum faceſſere incipiant, *ſpecifica* nihil omnino proſunt; ſunt autem hujuſmodi Phthiſici tractandi eodem modo, quo alii pro gradu ſcilicet, & progreſſu morbi.

Sin verò tumores iſti mediæ fuerint naturæ, inflammabiles licèt, tardo tamen gradu utpote contentam materiam in formam gypſeam, ſteatomatoſam, vel Melicetidum concoquentes; ſequitur inde Phthiſis mediæ etiam naturæ participans; Chronica ſcil. & plurimorum annorum, & leni, ſeu medio gradu ſymptomatum ſtipata, tuſſi ſcil. quotidiana, in omni anni tempeſtate, miti tamen, & non vehementer arida: tempore verò hyberno, atque aere denſo magis moleſta; Febre valdè miti, & ferè inſenſibili, naturæ planè hecticæ; flaccedine etiam magis, quàm evidenti carnis conſumptione comitata; uti & delicato appetitu magis quàm Inappetentia. Quæ quidem eſt Phthiſis uſitatiſſima ſeniorum; atque ea in praxi ſæpiùs occurrit.

Hujuſmodi Phthiſicos non tantùm plurimos annos vivere, valetudinariò licet, verùm etiam cum regimine, & cura ſex rerum non naturalium muniis ſolitis fungi obſervavimus. A minimo verò errore in diæta vel in quantitate, vel in qualitate, vel etiam in ipſo exhibitionis tempore admiſſo, multò magis à crapula, & liquorum ſpirituoſorum ingurgitatione, vel à frigore percepto valdè pulmones calefacti plus indè damni in una hebdomada, quàm alias in anno ſuſtinent. Siquidem Febris hujuſmodi Phthiſicos talibus de cauſis invadens præter proprium tuberculorum genium acuta eſt. Utcunque verò initio mitis ea videatur, vel etiam tuſſis, atque alia pulmonum ſymptomata; ut ut etiam emaciatus ſit corporis habitus, moderata venæ-ſectio, imo (ſi opus fuerit) iterata in primo febris inſultu celebranda eſt; omnibuſque Febrifugis *Pulmonaria*, & *Antiſcrophuloſa* convenientia commiſcenda ſunt; quo pacto unum eumdemq; Phthiſicum (ſicuti *Dominum Andreas*, &

Mercatorem quendam in *Philpot-Lane* unà cùm aliis multis) à pluribus putridis febribus eodem anno recurrentibus (Deo favente) reſtituimus; idque ſine ulla inſigni pulmonum labe indè orta, Quò verò frequentius iſtæ febres revertuntur, eò citiùs Phthiſis ad funeſtum finem gradum ſuum accelerat; & quo propior Phthiſico eſt hic fatalis dies, eò frequentiùs putridæ iſtæ febres reverti aptæ ſunt natæ; leviſſima ſcil. de cauſa ortum ſuum ducentes: Cujuſvis novi tuberculi inflammatione (uti mihi videtur) omni hujuſmodi putridæ febri anſam ſemper præbente. Extra febrem verò curatio hujus Phthiſeos commodè perficitur debito ſex rerum non naturalium regimine, eoque perpetuo: Tempore æſtivo (niſi adſit inſignis obſtructio Hepatis & Hydrops indè ortus) uſu longo *Aquarum Chalybeatarum* tempore hyberno frequenti & diuturno uſu *Pilularum noſtr. Balſamicarum*, uti etiam *Gummatum*, atque aliorum *Balſamicorum* Medicaminum; tempore autem Verno, & Autumnali *Cereviſia Milleped. Antiſcrophuloſis & Pulmonaribus Ingredient.* medicata, in potum ordinarium præſcribenda. Atque hoc pacto etiam ætate provectos reſtituimus; alios vero quam plurimos, uti *Dominum Tibs*, *Dominam Herbert*, in majorem ſanitatis gradum, quam antea per plurimos annos frui poterant, repoſuimus, Expectorantia, atque alia pulmonaria Medicamenta uſui ſunt hujuſmodi Phthiſicis, æquè ac aliis? excepto *Opio*, quod raro admodum, & non ſine urgenti neceſſitate Præſcribendum eſt, ob fixantem ſcil. & oppilativam ejus naturam. Hæc verò Pulmonaria medica, licet aliquid opis, & præſentis levaminis adminiſtrent, curationem tamen morbi originalis ſine *Antiſcrophuloſis*, cæteriſque jam antè memoratis admixtis, parùm promovent.

HISTORIA DOMINI DAUISON.

Filius unicus *Domini Daviſon*, Civis eximii, & mercatoris *Londinenſis* ab incunabulis uſque ad pubertatem, purulenta Scabie per totum caput diſperſa, & ſæpius recurrenti, ex habitu Scrophuloſo orta afflictus, ejuſque tædio juvenili ætate affectus, Emplaſtris, & Unguentis neſcio quibus repercutientibus ex conſilio Muliercularum ſanitatem requiſivit. Unde ſtatim, circa annum ſcil. mileſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo octavo, à tuberculis exinde in pulmonibus ortis per totam æſtatem tuſſi arida vexatus eſt: quam tamen per unum vel alterum menſem penitus neglexit, donec à levi inflammatione, & exulceratione tumorum, in febrem putridam intermittentem, unà cum apetitus dejectione, ſiti, atque aliis hujuſmopi ſymptomatis ſub initio autumni redactus eſt; quo tempore me conſulebat, atque ope *Corticis Peruviani*, *Balſamicorum*, & *Pectoralium* medicamentorum in aere ruſticano exhibitorum, à febre, & quadantenùs etiam à tuſſi, liberari videbatur. Impatientia verò, & nauſea medicaminum ulteriorem ſui ipſius curationem negligens fatalem febris, atque etiam à Tuſſis phthiſicæ recidivationem perpeſſus eſt: à quibus medio frequentis hyemis funeſte è vivis ſublatus eſt, una cum Diarrhœa, immenſis ſudoribus; Hydrope, & certis Colliquationis in victæ Symptomatis. Aperto Cadavere invenimus omnes pulmonum lobos hic inde variæ magnitudinis tuberculis interſperſos; his quidem ac ſi recens pullulatis & minutis; illis autem ſatis magnis; etſi crudis; nonnullis vero inflammatis, & exulceratis, & in ſeſe materiam purulentam melleæ conſiſtentiæ continentibus. Hanc Phthiſin ſcrophuloſam eſſe duximus Secundi Ordinis, Calidam ſcilicet, & Acutam.

CAPUT II.

De Phthiſi Scorbutica.

IN omni ſcorbuto præcipuè verò ſalſo, ſanguis perpetuò in ſe continet fermentum, quod colliquationem copioſam, atque etiam ſecretionem lymphæ Chiloſæ in glandulis efficit; præcipuè verò in his quæ ſitæ ſunt circa os, fauces, & pulmones, atque hinc accidit quòd hujuſmodi Ægri, ſicuti ſudoribus, & mictioni copioſæ ſunt obnoxii, ità etiam continuæ ſalivationi per ductus ſalivales, excreationi viſcidi phlegmatis è tonſillis, & frequenti tuſſi, a perpetua expuitione ſeroſi laticis per glanduloſam Trachææ tunicam oriundæ.

Iſta verò ſcorbutica lympha, per tonſillas, reliquaſque glandulas excreta (utpote fixo ſale abundans, & peculiari ſuo genio glutinoſa) licèt coctionem aliquam admittat; ſemper tamen id naturam viſcidam inclinat; atque hinc hujuſmodi Phthiſicorum tuſſis, licèt ſit continua, non tamen tam ferox, atque arida eſt, quàm in aliis eſſe ſolet; ubi ſcil. excretum ſerum eſt tenuis; unde per continuam ejus expuitionem per Trachæam, ferox, & importuna tuſſis oritur; vel ſaltem per tumefactionem glanduloſæ ejus tunicæ (quoties ſcilicet Lympha commodum exitum non invenit) perpetua ſiſtat titillatio; atque hic oritur plerumque ferox atque arida tuſſis. Quo fit, quod in Scorbutica Phthiſi, ob viſcoſitatem excretæ materiæ, qua magis moleſtè oblinitur, quàm irritatur Trachææ, & bronchiorum tunica, Æger non tam ad tuſſiendum irritetur, quàm ſponte ſua tuſſim provocet, ad phlegmatis moleſtè adhærentis ejectionem; atque hinc hujuſmodi tuſſis propè ad aſthmaticæ naturam accedit, & majori ſibilatione, difficultate ſpirandi, conſtrictione; & gravitate Pulmonum ſtipatur, quàm in aliis Phthiſibus obſervari ſolet. Atque hinc etiam Phthiſis Scorbutica, valdè Chronica evadit, neque unquam citam mortem ſine hæmoptoe, vel alio aliquo magno ſuperinducto ſymptomate, minatur.

Hujuſmodi Phthiſici, etſi longiùs vitam ſuam protrahant abſque ullis medicamentis debito tantùm regimine, & cura ſex rerum non naturalium, valetudinariò tamen degunt, & vel à minimo admiſſo in diætæ errore, vel percepto frigore febricitare ſolent, & appetitu privari.

Signa Phthiſin hanc præſagientia præcipuè ſunt duo; eruptio ſcilicet frequens exanthematum, inſtar herpetis miliaris per totam cutim ſparſorum, & excreatio perpetua, præcipuè verò matutina, phlegmatis moleſtè ſalſi è tonſillis rejecti, exulceratione, & eroſione gingivarum non rarò ſtipata.

Qua verò ratione Curatio hujus Phthiſeos à generali methodo jam antè deſcripta ſit varianda, breviter hìc notare lubet, ſcil.

Primò, *Opium*, (niſi à frigore recens percepto, idque ad mitiganda ſymptomata inde oriunda) ſemper eſt noxium; Siquidem phlegma magis glutinoſum expectorationi ineptum reddit.

Secundò, Inter Thoracica medicamenta, Incidentia & Abſtergentia ſunt ſemper præferenda, ad facilitandam expectorationem; vel ſaltem aliis commiſcenda, uti *Mel*, *Hydromel*, *Oxymel*, *Gumm. & Balſama*, *Milleped. Syrupus ex Eryſimo è v. Rad. Balſamicus. pilulas verò noſtras Balſam.* jam ante deſcriptas, ſuper omnia commendo, quarum uſum, & efficaciam in Phthiſi ſcorbutica ſæpiſſimè ſum expertus.

Tertiò, Medicamentis Thoracicis *Antiſcorbutica* ſemper admiſcenda ſunt, ut, quo tempore rivulus colliquatæ materiæ *Pectoralium* medicaminum ope expectoratur, fermentum colliquationem hanc efficiens *Antiſcorbuticorum* viribus tollatur, vel ſaltem minoretur. Aliàs, non ſublata cauſa, morbus in ſe eradicativam curationem non poteſt admittere: mitiora verò *Antiſcorbu-*

butica; quæ quam minimum fervorem ſanguini concilient, eligenda ſunt; uti *Naſturt. Aquat. Becabung. Summitates pini*, *Fol. Heder. Terreſtr. Radic. Lapath. Acut. Pœon. maioris &c.* è quibus ſacculus fiat in cerevifia ſuſpendendus, in potum ordinarium. quo pacto *ſal volatilis ſimplicium* [in quo Energia medicamenti conſiſtit,] magis quam in Apozematis præſervatur; atque etiam vis medicaminum copioſiùs ſanguini communicatur, & cum minori appetitus injuria.

Quartò, *Calibs* etiam in curatione hujus Phthiſeos (niſi ad fatalem finem jam gradum ſuum acceleret) multùm proficit. Si Scorbutus ſit acidus, *Sal Martis*, è quo *gr. unum* vel *alterum* ſingulis doſibus *Pilul. Balſamicarum* immiſceatur: Si ſalſus ſit, *Extractum Minſichthi*, cujus exhibitionem in forma Pilularum jam antè deſcripſimus, In omni verò ſcorbutica Phthiſi *Aquæ minerales Chalibeatæ* cuivis artificiali præparationi tempeſtate æſtiva præferendæ ſunt, (modo Phthiſis tertiùm ſuum ſtadium non attigerit) quoniam viribus egregiis dotantur, non tantùm ad deobſtructionem nervorum, & penetrationem & ſolutionem tuberculorum; verum etiam ad caloris hectici ſanguine & ſpiritibus temperationem, ſitis extinctionem, apetitus reſtitutionem, & hilaritatem animi conciliandam; quarum efficaciam in hujuſmodi Phthiſibus curandis ſupra quamvis aliam methodum medicaminum *Thoracicorum* ſæpiſſimè magno cum fructu ſum expertus. Ideoque, unam vel alteram Hiſtoriam de præpollenti earum vi in Phthiſeos Scorbuticæ curatione ſub finem hujus capitis ſubnectam. Earum verò uſus quotannis repeti debet, quoniam rarò morbus hic Chronicus uno ictu debellari ſolet.

Quintò Si Alvus adſtricta fuerit, *Aquæ minerales* purgantes hic etiam proficuæ ſunt, uti etiam *pilulæ noſtræ ſtomachicæ* ſuperius deſcriptæ; quarum ope ſemel, vel bis in menſe repetita *Pater meus dilectiſſimus* vitam ſuam in Scorbutica Phthiſi per plurimos anno fæliciter protraxit.

Sextò, Hilaris animus omnibus licitis modis conciliandus eſt: Sicuti enim à mœſtitia morbus iſte ut plurimum ducit ſuam originem, ità & fatale incrementum.

Septimò, Lactea diæta, ob acidum vel ſalſum ventriculi fermentum, rariùs hujuſmodi Phthiſicis convenit; & quidem generaliter loquendo omnibus tam Scorbuticis quam Hypochondriacis inimica eſſe ſolet.

Octavò, Etiam, fumi Tabaci multùs uſus in hac Phthiſi non immeritò ſuſpicandus eſt; quippe quod, non tantum, ob abundantiam *Salis* in eo contenti, fermentum ſanguinis & ventriculi morbidè ſalſum adaugeat; (quo Colliquatio à ſalſedine affecta increſcit) verùm etiam quod ſalſus iſte fumus, ductus ſalivales irritando copioſiorem excretionem lymphæ promoveat, idque non tantum per tonſillas, & totum Trachææ ductum uſque ad ipſos pulmones; quo fit quod, ſicuti moleſta exſcreatio Phegmatis per Tonſillas; ita etiam tuſſis per pulmones; promoveri ſoleat. Denique raſura capitis & frequentes Fontanellæ hic apprimæ ſunt proficuæ; utpote plurimum ac ſeroſi laticis in hoc morbo abundantis minorationem tum per tranſpirationem tum per derivationem conferentes.

HISTORIA.

Dominus Hunt, Civis *Lodonenſis*, Scorbuticus, & Hypochondriacus fere à juventute ad ſeptuageſimum ætatis annum in ſtatu Phthiſico degens vitam ſuam protraxit; muniis ſolitis ſatis benè fungens ope debiti regiminis, abſque ullo artis medicæ auxilio, donec jam ſexageſimum annum ſuperaverat: à quo tempore plurimùm emaciatus Tuſſi Catarrhoſæ, & quadantenùs etiam aſthmaticæ, dejectioni appetitus, præcipuè verò tempore hyemali, & levi etiam Peripneumonicæ Febri à lenta tuberculorum pulmo-

monarium inflammationi ſæpiſſimè obnoxius erat: A quibus facilè conſilio Medici liberabatur. Tres etiam filios habuit qui omnes, licet hæreditario quodam jure Scorbutici eſſent & Hypochondriaci, robuſti tamen & athletici videbantur uſque ad trigeſimum ætatis ſuæ annum. Circa quod tempus alter poſt alterum omnes eodem hæreditario jure phthiſi correpti ſunt, ex occaſione pathematum animi, & ingurgitationis liquorum ſpirituoſorum; quo factum eſt ut ob debiti regiminis neglectum morbus iſte (qui adeo Chronicus Parenti fuit) filiis tamen ſatis acutus eſſet; atque eos omnes (ſi bene memini) ante fatalem emaciati ſenis diem è vivis ſubſtuli.

Unus iſtorum Juvenum, natu ſcil. maximus, poſt hecticum calorem curis & compotationibus per aliquot annos continuatum, à pathematis animi extraordinariis, in dejectionem appetitus, ſitim, aridum Tuſſim, & gravantem oppreſſionem pectoris incidens, ſeſe curæ meæ commiſit.

Poſt Phlebotomiam, lentas Purgationes, & medicaminum Pectoralium, & Balſamicorum copioſum uſum, quadantenùs meliùs habere viſus eſt. Calore tamen hectico, tuſſi, & appetitus languore adhuc manentibus, eum ad uſum *Aquarum Tunbrigienſium*, in aprico & ruſticano aere [tempeſtate etiam æſtiva ita ſuadente] relegabam. Aquarum debito uſu, plus quam vel à ſpecioſiſſimo medicaminum *Thoracicorum* apparatu expectabam. Neque ſpes me fruſtra habuit; Utcunque enim in uſu *Aquarum* neque ſatis diu moratus erat, neque ſeſe regimine debito muniverat, reverſus eſt tamen poſt unum menſem carne, vultu, & apetitu reſtitutus; ferè etiam in totum à tuſſi, & hectico calore liberatus, donec ſequenti hyeme, curis & negotiis multis ſeſe implicans, & ad ſolitam vini ingluviem relapſus, ſenſim omnium priorem ſymptomatum revireſcentiam perpeſſus eſt; à quibus, nullis vel præſtantiſſimorum Medicorum præſcriptis relevari potuit; atque adeo circa ſequentem *Junium* in agro *Ebisbamenſi*, [ubi diu jam propter aeris beneficium degerat] ſupremum diem clauſit.

Vidua ejus tam ab animi pathematis propter obitum Mariti, quam ab aliis cauſis, uti & à frigore ſæpiùs inter vigilandum cum eo percepto, & forſan etiam à contagio, (quoniam ad extremum uſque diem fuit ei ſocia lecti, præſertim etiam, quoniam à ſalſa & Scorbutica Diatheſi in Phthiſim prædiſpoſita videbatur: Poſt menſem unum in aridam tuſſim, egregiè hecticum calorem, ſitim extremam, & appetitus ferè totalem amiſſionem incidit, unà cum vultu ſqualido, emaciato corporis habitu, oppreſſione pulmonum continua, languore virium, omnibuſque peracutæ Phthiſeos ſymptomatis; adeo ut (ſi quod res eſt ingenuè fatendum) exſpectarem; eam inter unum, vel alterum menſem amaram Mariti ſortem ſubituram, non obſtante vel diligentiſſimo præſtantiſſimorum Officinalium medicamentorum, quæ mihi uſque adhuc innotuiſſent, uſu: Si ſanguinis & pulmonum extremus fervor exſtingui non poſſet grandi alicuius diluentis & temperantis liquoris copia, qui ſales ſanguinis acutos eodem tempore obtunderet, & obſtructiones nervorum deoppilaret. Ideoque poſt levem parca Phlebotomia ſanguinis eventilationem, *Aquas Ebisbamenſes* (quoniam alvus jam adſtricta fuerat) modo præparatorio in forma *Poſſetica* præſcripſi; & poſtea ut *Aquis Iſlengtonienſibus Sadleri* uteretur quarum egregias vires illo ipſo anno in memetipſo, æquè ac in plurimis aliis, fæliciſſimè expertus fueram ad calorem hecticum exſtinguendum. Præſcripſi etiam *Iulapium Perlatum*, languore virium & ſanguinis & ſpiritnum fervore id requirentibus. Ob nauſeam vero nec Linctus nec Apozemata Pectoralia admittere potuit, multò minus balſamica Remedia. Et ob inſignem Dyſpnæam de uſu *Opiatorum* multum heſitabam: Atque hoc modo eam in præ-

ſens dimiſi. Et quidem *Aquas minerales* purgantes ſemel, vel bis hauriebat quo factum eſt ut Diarrhœa eam per tres hebdomadas (me inſcio) detineret flagrante adhuc febre unà cum ſitis, tuſſis, dyſpnœæ, Tabis, languoris, & reliquorum ſymptomatum incremento. Verum ab uſu *Aquarum Iſlingtonienſium* prorſus abſtinebat & planè abhorrebat, quoniam eo anno primulum inventæ fuerant, & plurimi tumores de earum natura Deleteria paſſim ſpargebantur. Fortè fortuna verò eam, non accerſitus, in cubiculo inviſens, quo certior fierem de *Aquarum Chalybeatarum* effectu, quoniam nihil vel ab ipſa, vel à fratre ejus, Pharmacopola, inaudiveram; Inveni eam in ſtatu magis deplorato quàm antehac unquam, febremque, tuſſim, & tabem unà cum omnibus jam ante memoratis morbidis Symptomatis in tantum auctis à ſuperinducta Diarrhœa, tam diu jam continuata, ut vix è lecto potuerit ſurgere. Tandem vero rationibus & experimentis nuperrimè à me prolatis evicta, *Aquarum Iſlingtonienſium* vires ſaltem explorare conſenſit. Atque in eum finem doſin *Electuarii noſtri Adſtringentis* & *Opiati*, ob præſentem ſcil. Diarrhœam, ſingulis noctibus exhiberi juſſi, ubi opus foret, & matutinis continuò ſucceſſivis ℔. ij. iij. iv. v. vj. *Aquarum* in lecto haurire; atque etiam in præſentem uſum nonnihil calefactas, ob frigidam anni tempeſtatem, (quia media pars Septembris jam præterierat) & in earum uſu per menſem unum perſiſtere, modo per urinam ſatis copioſe, & minus per alvum fluerent; & uti bono animo eſſet, modo appetitus inde reviréſceret, ſitiſque cum reliquis febris ſymptomatis minueretur: Alioquin uti me certiorem faceret, quo illico pro virili adjutrices manus porrigerem. Verum multis negotiis diſtrictus nihil amplius de ea inaudiveram, donec tandem poſt tres ſeptimanas ad me in muſæolo verſantem, unà cum fratre ſuo venerat à febre, tuſſi, & languore jam planè liberata, atque à tabe, miraculi inſtar prorſus reſtituta, nullamque aliam querimoniam niſi de nimia voracitate appetitus amplius faciens, quem tamen ad debitam mediocritatem iterum reducere promittebam, ubi primum jam conſumptæ carnes diutino alimenti euchymi uſu forent reſarcitæ; cujus rei veritatem brevi temporis ſpatio experientia comprobavit. Neque aliud medicamentum præſcripſi, niſi ut per ſpatium unius Lunæ, *Cerevijia Ingredientibus Antiſcorbuticis* & *Pulmonaribus* imbuta, in potum ordinarium uteretur. Ex quo perfectè convaluit, atque adhuc ſana & ſuperſtes manet, in ædibus Patris ſui *Domini MiniKin*, ad *inſigne Regii Capitis* in platea *Sancti Martini* dicta juxta portam *Alderſgate*.

Plurimas hujuſmodi inſtantias de egregiis *Aquarum mineralium Chalibeatarum* viribus in Febris Hecticæ & Phthiſeos Scorbuticæ Pulmonaris incipientis curatione, facile eſſet in lucem proferre, niſi ſummæ brevitati ſtuderem.

CAPUT III.

De Phthiſi Aſthmatica.

Licet omnis Scorbutica phthiſis ſit Aſthmatici generis; per hanc tamen eam præcipuè intelligo, quæ à vero Aſthmate, ut cauſa præcedenti, ortum ſuum ducit, atque ab eo prorſus dependet. Siquidem omne aſthma præcipuè verò humoroſum, tendit in Phthiſin; quippe quod in hoc morbo non tantum ſæpiſſimè accidit pulmones ſpaſmodicè conſtringi, (quod tonus eorum everti ſolet, & lentus humor ex eorum parenchymate frequenti compreſſione in Bronchia exprimi, qui tenaciter inibi adhærens, Tuſſim, ſibilationem, & difficilem reſpirationem inducit) verum etiam à prævia diſpoſitione ſanguinis in glutinoſam & tenacem qualitatem, pulmones fere ſemper ab ipſis hujus morbi primordis nodoſi fiunt; qui nodi, ſeu tubercula progreſſu temporis inflammari & exulcerari conſueverunt, unde vera & fatalis Phthiſis Aſthmatica inſequitur. Hęc verò ab aliis Phthiſibus eo præcipuè digno-

dignoſcenda eſt, quod per totum morbi curſum ſibilatione, & extrema dyſpnœa ſtipetur; quippe quod humor è nodis & parenchymate pulmonum in Bronchia & Trachæam continuò expreſſus (ſicuti antea innuimus) eſt ſemper lentus & viſcidus, parietibus Trachææ & Bronchiorum inſtar glutinis tenaciter & moleſte adhærens, atque inde liberum aeris tranſitum impediens.

Hæc verò Phthiſis, ut ut uſitato ſit funeſta & incurabilis, proprio tamen genio eſt admodum chronica; adeo ut aliquos ope debiti regiminis, atque aeris tenuis, licet Phthiſi aſthmatica detentos, per plurimos tamen annos ſuperſtites viderim. Cujus rei cauſa mihi videtur eſſe petenda à lentore & viſciditate humoris, per pulmones in hac phthiſi excreti: Iſte enim humor præ grandi ſalis in eo contenti copia, aliquam coctionem, licet in materiam viſcidam, facile & cito admittens, plurimum corroſivæ ſuæ acrimoniæ deponit: Atque inde benignior evadit, leviorem ſcil. labem poſt ſe in pulmonibus relinquens, quam ubi eſt acer, tenuis, & perfecte crudus, nullamque omnino coctionem recipiens. Et quidem ipſa ſenectus videtur mihi eſſe hujuſmodi Phthiſis Chronica & incurabilis; quoniam omnes ſenes; qui aliquo acuto morbo non corripiuntur, hoc modo Phthiſicè languentes tandem ultimum claudunt diem; verum non ſine præfatione Chronicæ tuſſis, anhelantis ſpirationis, marcidi corporis habitu, & diſpoſitionis quadantenus hecticæ. Neque id mirum videri debet, quum præ nimia ætate, parenchymatis pulmonum fibrillæ jam flacceſcentes ſubſidere ſoleant; quod fit ut totum parenchyma paludoſum reddatur, nutritio ſucco ſtagnationem ibi æquè ac ſeparationem ſubeunte; atque inde copia illa viſcidi Phlegmatis, ſibillatio, infarctio pulmonum aſthmatica, dyſpnœa, emaciatio corporis cum hectica intemperie. Quid verbis opus cùm plane jam ipſa ſenilis Phthiſis inſequatur;

Primò Lactea diæta rarius in hac Phthiſi convenit; multo minus *Opium* quod humorum lentorem augendo dyſpnœam, atque omnia hujus Phthiſeos ſymptomata promovet; adeo ut aliquando in hoc caſu vel ab uno *Laudani* grano vitam Ægri in ſubitum diſcrimen redactam viderim.

Secundo Tenuis & apricus aer in hujus Phthiſeos curatione magis quam in aliis neceſſarius eſt. Neque quidem hujuſmodi Phthiſici, ope vel generoſiſſimorum medicamentorum; in paluſtri aere, vel fumo carbonum inquinato; exhibitorum, vitam diu protrahere poſſunt.

Tertiò Inter *Expectorantia* verò medicamenta præferenda ſunt *Abſtergentia* & *Incidentia*: uti *Mel*, *Hydromel*, *Syrup. ex Eryſimo*, *è v. Radic. Acetoſ*. Evitanda verò, vel ſaltem cautè exhibenda ſunt *Incraſſantia*, *Balſamica*, *Gummata*, *Millepedæ*; præſertim verò *Pilulæ noſtræ Balſam.* hic admodum proſunt. Uti etiam *Spiritus Cornu Cervi Salis Armoniacis*, *&c.* Quoties Phthiſis ab Aſthmate Spaſmodico dependet.

Quartò Hujuſmodi Phthiſici haud raro paroxyſmis Aſthmaticis corripi ſolent ad extremum uſque gradum. Quo caſu neceſſe eſt venam aperire; utcunque emaciatus fuerit Æger; neque minus convenit *Mixturam Riverii Emeticam ex æqualitate partium Oxymellici Scillitici* & *Aquæ Cinnam. Fort. Compoſit.* vel aliquod aliud ejuſmodi exhibere; ſæpiuſque repetere, quod vi ſua Carminativa ſpaſmodicam pulmonum contractionem ſolvat, & facultate ſua abſterſiva phlegma incidat & excernat. Sanguis tamen manu parca pro ægri viribus educendus, nec ſine urgenti neceſſitate calida illa *Riverii Mixtura* exhibenda.

HISTORIA.

Domina Sherrvin, Virgo à multis retrò annis Aſthmate afflicta, præſertim verò tempore hyemali, & *Londinenſi* aere verſata; ope tamen debiti regiminis,

nis, ruſticani aeris, &c. ſatis bene officio fungi videbatur, uſque ad annum ætatis ſuæ quadrageſimum, aut circumcirca. A quo tempore quadantenus tabida eſſe incipiebat, Tuſſi etiam, una cum dyſpnœa in dies aucta; verum & appetitu plurimum à febrili hectico calore everſo, qui tunc primum invadere cœpit. Ex uſu verò *Aquarum Chalybeatarum*, *Pilul. noſtr. Stomachic. mag.* & *Pilul. Balſam.*, aliorumque medicaminum *Pectoralium* [adjuvante etiam plurimum aere ruſticano] per duos vel tres annos multum relevata, & ferè prorſus reſtituta videbatur. Tandem verò ex Peripneumonia à Tuberculorum Pulmonarium inflammatione orta, in febrem Colliquativam incidens, una cum Diarrhœa, Hydrope, vomitione, ſudoribus immenſis, & reliquis funeſtæ Colliquationis ſymptomatis, è vivis penè in flore ætatis ſublata eſt, à Phthiſi hac quam ſenilem voco; imo ſi ante obitum faciem ejus ſpectes, vetulam omnino crederes. Aperto Cadavere pulmones ubique nodoſis, in plurimis verò partibus inflammati, immo maturati, & exulcerati apparebant.

Idem de *Domino Baxter*, Cive *Londinenſi* ſatis inſigni, obſervavi; qui ab Aſthmate Chronico tandem in Phthiſin funeſtam incidebat; à qua multum & diu ex uſu *Sp. Salis Armon.* Medicaminum *Pulmonarium*, præcipue verò *Balſamicorum* relevatus fuit: poſt annum verò unum, vel alterum, a dyſpnœa multum aucta, & ſuperinducta etiam diarrhœa, una cum Torminibus, Hydrope, atq; aliis funeſtæ colliquationis ſymptomatis ſupremum clauſit diem. Paroxyſmos verò aſthmaticos (qui ſæpius recurrere ſolebant) ex uſu *Mixturæ Riverii* (ubi jam languor venæ ſectioni contraindicabat) ſemper cum fœlici ſucceſſu & cum maximo Ægri levamine, ad extremum uſque diem ſuſtuli.

Dominus Rand, Pharmacopola *Londinenſis* ſatis notus per plurimos annos in ſtatu Phthiſeos aſthmaticæ [emaciatus licet & debilis] vitam ſuam ex uſu copioſo *Sp. CC.* Medicaminum *Pectoralium*, *Chalibeat.* & *Balſamicorum*, & debito regimine, ſex rerum non naturalium protrahebat. Et quamvis ſæpius in anno febri Peripneumonicæ levi à nova Tuberculorum Pulmonarium inflammatione obnoxius eſſet, venæ ſectione tamen, & debito regimine, & uſu Pectoralium, æque facilè evaſit; Egregiam verò vim medicaminum emeticorum ſæpius in eo expertus ſum, quoties ſcil. in maximo diſcrimine verſari videbatur, à gradu aſthmatis aucto, & ab inappetentia, & maximo languore inde conſequenti.

CAPUT IV.

De Phthiſi à Melancholia, uti etiam ab Hiſterica, & Hipochondriaca affectione orta.

Hypochondriace, & Hyſterice affectos haud raro in Phthiſico ſtatu longo tempore durare, tandemque à Phthiſis Pulmonaris ſymptomatis ultimum ejus & funeſtum ſtatum comitantibus correptos, ſupremum diem claudere, facile eſt cuivis in medicina vel tantillum exercitato deprehendere: Cujus rei rationem à jam ante memoratis principiis eſt etiam facile deducere: In Hypochondriaca enim & Hyſterica affectione Cerebrum, & totum nervorum ſyſtema ſemper morbide afficiuntur; atque inde non tantum ſpiritus animales in flatulentam & inquietam naturam degenerant, verum etiam tota ſanguinis maſſa, quæ ab iſtis ſpiritibus rite actuari & vivificari debet in crudam & cachecticam ſaburram, ſeu molem reducitur. A quo Cerebri & nervorum tono, ſpirituum & ſanguinis diatheſi; mirari quidem ſubeſt, non ſemper Phthiſin ſequi. Inſuper, pathemata animi graviora ut plurimum hyſtericam & hypochondriacam affectionem præcedere, vel ſaltem comitari omnibus eſt notum. A quibus Phthiſis (uti jam in principio hujus diſcurſus innuimus) ſæpius, quam à frigore, vel aliqua alia de cauſa originem ſuam ducere ſolet. Præterea hyſtericis & hipochon-

chon-

chondriacis à pavore, & anxietate, continuis ſuffocationibus, & oppreſſionibus Thoracis adeo frequenter obnoxiis eſſe accidit, [quæ nihil aliud ſunt quam ſpaſmodicæ contractiones Muſculorum pectoris, & Laringis, & quidem ipſius teneris parenchimatis pulmonum) unde tono eorum jam labefactato & everſo, nemo miretur ſi ſæpenumero inſequatur Phthiſis.

Hæc verò Phthiſis plerumque eſt Chronica, utpote à morbida diatheſi ſpirituum, & humorum paulatim contracta dependens: Ut plurimum tamen lethalis eſt, non tantum quod rarius; ob inſenſibilem ſcil. ejus progreſſum timeatur, donec Æger, qui jam diu valetudinarius fuit, tandem ad ἀκμὴν fere Phthiſeos pervenerit: Verum etiam quod minera humorum, à qua hujuſmodi Phthiſis dependet, plane inexhauſta eſt. Phthiſis hæc ab aliis præcipuè diſcernenda eſt per pectoris oppreſſionem & mœſtitiam animi inſolitam; uti etiam per frequentes Hiſtericas ſuffocationes; Lipothymias, atque alia generis nervoſi ſymptomata.

Curatio verò à generali methodo non multum varianda eſt. Nonnullas tamen obſervationes huc ſpectantes hic ſubnectere lubet; Nimirum, primò, In hac Phthiſi, inſigni nervorum debilitate, & obſtructione id requirente, liberalior uſus *Sp. CC. Sp. Sal. Armon. Tincturæ Caſtor. Aquil. Brion. & pæon. comp.* atque aliorum ejuſmodi quam in aliis Phthiſibus fieri ſolet, concedendus, ſi non etiam imperandus; quorum egregiam vim in relevandis hujuſmodi Phthiſicorum ſimptomatis ſæpiſſimè ſum expertus; & quidem ſint his neque languor, neque ſuffocatio [quæ ſymptomata his ægris valdè familiaria eſſe ſolent) nec quidem ipſa Tuſſis (quæ in hac Phthiſi ut plurimùm à genere nervoſo oritur) mitigari poteſt. 2. *Aquæ* etiam *Chalibeatæ* hic apprimè utiles ſunt, & quidem ſine medicamentis *Chalibeatis pulmonaria* & vulgò dicta *Antiphthiſica* nequicquam valeant. Tempeſtivus rarò hujuſmodi Medicaminum uſus imperandus eſt, priuſquàm ſigna Ulceris Pulmonaris jam apparent; ne plus damni, quàm emolumenti Æger inde ferat, quum natura in ſtatum adeò colliquativum jam ſenſim fuerit redacta. 3. Sicuti lactea diæta rariùs hujuſmodi Phthiſicis convenit, ita ob eandem rationem (nervorum ſcilicet debilitatem & præternaturalem fermenti Ventriculi acrorem) neque ipſa quidem purgatio, niſi admodùm lenis, & tempeſtivè exhibita, præcipuè verò hyſtericis, prodeſt. 4. Vomitoria verò lenia, & Ægri viribus æqualia, opitulando Cerebro & Nervis, & principio morbi, inſtar miraculi hujus Phthiſicos relevare ſolent. 5. Uſus etiam *Opii* forſan in hac magis quàm in ulla alia Pulmonari Phthiſi non tantùm a Medico concedi poſſit, verùm quidem ſæpè planè neceſſarius apparet, ob graves ſcilicet Ventriculi, Inteſtinorum, atque aliarum partium ſpaſmos, qui a pertinacibus, vigiliis, aliiſque ſymptomatis, ob flatulentum, & exploſivum ſpirituum animalium ſtatum, & delirantem phantaſiæ activitatem, his magis quam cæteris Phthiſicis ſupervenire ſolent.

HISTORIA.

Dominus Richardes, Civis *Londinenſis*, Incola in *SouthvvarK*, vir macilentus & temperamenti (uti veteres loqui amant) verè ſicci & frigidi, a pueritia ipſa quadantenus hebes, & Melancholicus, antè quadrageſimum ætatis ſuæ annum, in delirium melancholicum incidit, a quo diuturno medicaminum *Chalibeatorum*, tenuium *Catharticorum*, *Antiſcorbuticorum*, & *Cephalicorum*, uſu perfectè liberatus eſt; Adminiculante etiam tempeſtiva ſanguinis è vena Jugulari & è vaſibus ſedalibus extractione. Utcunque verò a melancholia liberatus eſt, macilentus tamen & quadantenus anxius manebat, non rarò etiam levi atque arida tuſſi affectus, cui a longo quidem tempore obnoxius fuerat. Hanc verò per plurimos annos penitus neglexit, donec tandem inappetentia, ſiti, dyſpnœa, virium languore, colliquativis ſudoribus, impla-

cabi-

cabili dyſenteria, horrendis ſpaſmis ſtipata, atque aliis ejuſmodi funeſtis Phthiſeos fatalis ſymptomatis torrefactus, & præſenti etiam ingruentis periculi ſenſu meam opem incaſſum, quoniam nimis ſero, petebat. Unum verò in hoc Ægro obſervatu digniſſimum fuit, ſcilicet, quòd licèt propter gravem dyſpnœam, vel minimam doſin *Opii* abſque evidenti vitæ periculo ferre non poſſet, a quo tamen tempore tormina dyſenterica, ſeu ſpaſmi inteſtinales, urgere incipiebant, a tuſſi æquè ac a difficili reſpiratione planè liberari videbatur, & quidem ita reſpirabat, ac ſi pulmones perfecte reſtitui eſſent, & *Opii* uſum copioſum cum εὐφορίᾳ tolerabat, donec ex longo ejus uſu dyſenteria cum torminibus jam evicta, dyſpnœa ſenſim unà cum tuſſi æque moleſta atque antea, redibat, ac ſi ſpaſmodica illa vellicatio inteſtinorum in conſtrictionem pulmonum & membranarum Thoracicarum illico translata fuiſſet. In alterna tamen ſupradictorum ſymptomatum ſucceſſione facile erat quotidianam Ægri declinationem, & Phthiſeos hujus Chronicæ neglectæ in fatalem accelerationem deprehendere; cujus nullam præter palliativam curationem ſuſceperam.

HISTORIA SECUNDA.

Dominus Pratt, Incola cujuſdam plateæ dictæ *Pater noſter-Rovv*, macilentus & melancholicus a pueritia, frigidi etiam & ſicci temperamenti; & dolori ventriculi ſpaſmodico ſæpius obnoxius; poſt annum unum, vel alterum a contracto Matrimonio, in Phthiſin Pulmonarem incidit; lentam tamen, & Chronicam, tuſſi arida, oppreſſione & conſtrictione pulmonum, uti etiam inappetentia ſtipatam: ſine ullo tamen notabili febris gradu, vel pulſus acceleratione (ob naturalem temperamenti frigiditatem. Per annum unum, vel alterum morbi eradicationem neglexit. *Receptis*, neſcio quibus, Mulierecularum ad tuſſim leniendam, contentus; donec tandem a totali appetitus everſione, & dyſpnœæ, tuſſis, febris, & colliquationis univerſalis ſuperinductione, de jam appropinquante morte admonitus, a me nimis ſerò opem ſub ipſo initio hyemis petiit. Ob difficilem reſpirationem, & tuſſim importunam eum in ruſticanum aerem ad uſum *Pectoralium*, & *Balſamicorum* medicamentorum dimitto; unde per menſem unum vel alterum quoad appetitum, tuſſim & reſpirationem meliùs habere videbatur. Tædio verò ruris affectus, iterum *Londinum* ſe contulit. A quo tempore omnia in pejus ruebant, ſuper omnia verò tuſſis, & diſpnœa urgebant; adeò ut vigiliis fere continuis premeretur. Tandem improviſo, & ſine aliqua evidenti cauſa, horrendis ſpaſmi doloribus, inſtar Colicæ ventriculi, correptus eſt, unà cum alvi conſtrictione, adeò ut ſingulis fere momentis præ doloris urgentia animam efflaturus videretur. A quo tempore, à tuſſi difficultate reſpirandi omnino liberatus eſt, adeò bene ſpirans, ac ſi pulmones nullo modo afficerentur. Ideòque gravi ſimptomate id requirente, non tantùm *Opiata*, verùm etiam *Catbartica* liberali manu per multos dies exhibui; donec tandem ex uſu *Linimentorum*, *Fotuum*, *Enematum*, *Catbarticorum*, & præcipue frequenti *Opiatorum* repetitione, dolorifici iſti ſpaſmi (qui ſub finem verſatiles erant, ab uno latere ad aliud moventes, & a ventriculo ad inteſtina migrantes, utpote genii vere hypochondriaci, ſeu ſpaſmodici participes) plane evicti fuiſſent. Abhinc per aliquas hebdomadas a ſpaſmodica pulmonum conſtrictione liber remanſit, cum aliqua appetitus, atque etiam virium reſtauratione; adeò ut vel ipſe ego præclaram ſpem de ejus ſanitate ocyus recuperanda concipete cœperim, credemque eum non tam Phthiſicum quam Hypochondriacum fuiſſe; donec tandem inexpectata dyſpnœæ, tuſſis & reliquorum funeſtorum Phthiſeos ſymptomatum revireſcentia (a quibus tandem è vivis ſublatus fuit) coactus ſum mutare ſententiam.

HIS-

HISTORIA TERTIA.

Domina VValKer, Uxor Mercatoris cujuſdam *Londinenſis*, circa annum ætatis ſuæ trigeſimum, à multis præcedentibus curis animique pathematis Hypochondriaca & hyſterica facta, tandem in febrem hecticam una cùm tuſſi, dyſpnœa, dolore laterali, & diarrhœa incidit; à quibus in ultimum languorem & maraſmi ferè ſtatum redacta eſt. Diligenti verò *Opiatorum*, *Julapiorum*, *Hiſtericorum*, *Corticis Peruviani*, *Medicamentorum Pectoralium*, *Antiſcorbuticorum*, & *Chalibeatorum* uſu, & repetita venæ-ſectione, in ſtatum ſanitatis, tempeſtate etiam hyemali, præter ſpem Amicorum omnium reſtituta eſt. Poſt duos autem vel tres annos à morte filiæ unicæ, & à pathematis animi inde oriundis recidivationem paſſa eſt, à quo, verno ſcilicet tempore, tempeſtivo *Aquarum Iſlingtonienſium* uſu, atque aeris ruſticani beneficio iterum convaluit. A quo tempore nimium Spiritus Vini, atque aliorum liquorum ſpirituoſorum uſum in animi oppreſſi relevationem ſibi indulgebat, à quorum ingurgitatione, ſicuti appetitus planè everſus eſt, ita tandem, poſt annum ſcilicet unum, vel alterum, fatalem Phthiſeos revireſcentiam hyeme iſta, unà cum febre hectica flagrante, tuſſi continua, dyſpnœa, diarrhœa, & quidem univerſali colliquatione, perpeſſa eſt. Neque priuſquam ſe vix poterat in lecto ſuo præ languore convertere, me voluit conſulere. Utcunque eam, *Corticis Peruviani*, atque *Opiatorum* uſu, à febre, & diarrhœa planè liberavi: Cæteris tamen pulmonaribus ſymptomatis in dies increſcentibus, à Phthiſi tertia hac vice redeunti è vivis ſublata eſt.

CAPUT V.

De Phthiſi ab Hæmoptoe.

DEcantatum iſtud Medicorum Adagium, *quod pus ſequitur ſanguinem*, exinde originem ſuam traxiſſe videtur, quod Hæmoptoe celeriùs, & ſæpiùs quam ulli alii morbo purulentia pulmonum, ſeu Phthiſis Pulmonaris, ſuccedere ſoleat. Quod utrum criſi ſanguinis ob nimium ejus diſpendium everſa, vel à copioſo humorum ex univerſo corporis habitu, qua datur via, in teneros pulmones affluxu; vel à ſanguinis grumoſi in ipſis pulmonibus poſt hæmoptoen relicti putrefactione; vel tandem ab ulcere aliquo eroſionem vaſorum inſequenti accidat parùm ſcio. Hoc tamen perpetuò ferè obſervare licet, quoties ſcilicet hæmoptoe præcedit, phthiſin pulmonarem ſubſequi ſolere; Ideòque prudentem, & honeſtum Medicum ad curationem hæmoptoes evocatum decet, non tantùm præſagio de Phthiſi ſubſecutura tempeſtivè priùs facto, ſuæ, atque etiam artis Medicæ famæ conſulere, verùm etiam, quantum in ſe eſt, cautionibus & medicamentis idoneis hunc fatalem hæmoptoes exitum æquè prævenire; ac ipſum præſentem morbum curare, ſaltem nihil in ejus curatione facere vel tentare, quod Ægrum phthiſi magis proclivem reddat.

Atque hic plurimum refert inter hæmoptoe accidentalem, & habitualem diſtinguere. Accidentalem eam voco, quæ merè ab accidenti aliquo procedit, uti a vociferatione nimia, exercitio, vel vehementi tuſſi, ab hæmorrhagiæ ſolitæ ſuppreſſione, a lapidibus cretaceis in ipſis pulmonibus generatis, vel ab aciculis, atq;aliis ab extra in eos demiſſis: Habitualem verò, quæ vitioſa, acri & fermenteſcente ſanguinis diatheſi dependet; ita ut penus, & fomes morbi ſemper intus deliteſcat. Hæmoptoe iſta accidentalis ſicuti rariùs poſt Phlebotomiam, debitum diætæ regimen & Medicamentorum uſum curata recrudeſcit; ità utcunque profuſa, & copioſa hæmorrhagia fuerit, rariſſimè in phthiſin terminari ſolet, verum Æger per debitum, regimen liberatus paulatim, ſicuti poſt fluxus menſtruos immodicos, atque alios ejuſmodi, fieri ſolet, εὔχροος atque εὔσαρκος

eva-

evadit, ac ſi nullum ejuſmodi fluxum omnino ſuſtinuiſſet; Hæmoptoe verò habitualis ſicuti ab inteſtino ſanguinis fermenteſcentis motu, & ab aperientis vaſis acrimonia dependet; ita etiam febrem unà cum accelerato pulſu, & urina ſubrubra ſemper conjunctam habet, & poſt incerta intervalla identidem ſolet recurrere. Ubi ſcilicet paroxyſmus febrilis incertus, à ſanguinis adeò ferociter efferveſcentis impetu recrudeſcit, tenera pulmonum vaſa cùm motum hunc citatiorem ferre non poſſint, iterum atque iterum dehiſcere ſolent, unà cum magno purpurei liquoris diſpendio, qui ut plurimum fluere non deſinit uſque dum orgaſmus febrilis, & motus ſanguinis inteſtinus inde dependens, vel artis ope, vel ſponte ſua, ſaltem à quantitate liquoris imminuta penitus ceſſet. Et tunc etiam inſidæ tantùm induciæ dantur, donec vaſa iterum à præternaturali ſanguinis motu in paroxyſmo ſubſequenti nimis diſtendi contingat. Et quidem hæc eſt fatalis illa hæmoptoe, quæ, ut difficilem curationem admittit, atque Ægro ſæpiùs inexpectato ſupervenit, ita febrem primùm putridam, dein hecticam conjunctam habet, quæ in phthiſin fatalem, atque incurabilem, ſæpiſſimè terminari ſolet.

Hujus verò Hæmoptoes *Herculea* Antidotus eſt *Cortex Peruvianus*: Cujus egregias vires in præſentis febrilis efferveſcentiæ ſanguinis exſtinctionem atque in futuræ recidivationis præcautionem ſemper cum feliciſſimo ſucceſſu expertus ſum, quotieſcunque ſcilicet eum in hunc uſum applicui. Et ſicuti præſentem hæmoptoen citò & tutò ſiſtit, & futuram etiam prævenit; ita hæmoptoen hoc modo curatam nunquam in phthiſin terminari vidi: Flamma enim hoc modo penitus exſtincta, & febre jam evicta, ſanguis illico in naturalem ſtatum reduci ſolet, adeò ut ne vel minima ſuſpicio inde ſubſecuturæ Phthiſeos manere poſſit. Phthiſis enim, quæ hæmoptoen ſequi ſolet, originem ſuam non tam à vaſis exilis dehiſcentia, quàm à ſtatu ſanguinis inordinato, & hectico ducere videtur. Ideòque, utcunque Phthiſis hæmoptoe vulgari modo curatæ uſitato ſuccedat, frequentius ſcilicet Phlebotomiis, medicamentis *Emplaſticis*, *Opiatis* &c. quæ vi potiùs ſanguinis eruptionem ſupprimunt, quàm internum ſanguinis ſtatum alterant; Hinc tamen nemo miretur, ſi flamma hectica intus manens tandem Ægrum in Phthiſin præcipitet: Quoties tamen præſens ſanguinis orgaſmus poſt Phlebotomiam repetitam, ſuccorum *Temperantium*, & *Julapiorum*, vel *Electuariorum*, *Stipticorum*, & *Opiatorum*, aliorumque ejuſmodi (quæ alibi è capite de Hæmoptoe, petenda ſunt) uſu ità domatur, ut locus opportunus exhibitioni Corticis detur, ad flammam febrilem penitùs exſtinguendam, & ad reſervationem obſtructionum, quæ aliter novæ efferveſcentiæ anſam præbere poſſint perficiendam, non tantum Palliativa in præſens, verùm revera Eradicativa etiam & perfecta curatio ſine vel minimo hæmoptoes rediturae, vel Phthiſeos ſubſecuturæ, periculo obtineri ſolet. Flamma enim hoc modo perfectè exſtincta ſanguis ad motum, & criſin naturalem reducitur, quo appetitus ſtatim redit, pulmones naturali motu, & temperamento fruuntur, & purpurei penus diſpendia ſenſim reparantur donec Æger tandem, licèt paulatim, priorem robuſtum, athleticum ſtatum redintegratum, vel forſan meliorem quam antea conſequitur, ſine vel minimo hectici caloris gradu, vel ſubſecuturæ Phthiſeos metu.

Sin verò vel à Medici incuriâ; vel ab Ægrotantis Idioſyncraſia; vel à quacunque alia cauſa hæmoptoen à Phthiſi pulmonari, excipi contigerit, toti pulmones, vel ſaltem lobus unus duris glandulis tuberculorum forma hic indè interſperſis ubique refertus multùm intumeſcit. Quæ tubercula citiùs, vel ſeriùs in apoſtemata faceſſere, & ulcerari ſolent, atque indè hæc Phthiſis ortum, atque etiam progreſſum ſuum habet. Secundùm horum verò tuberculorum magnitudinem, & numerum, eorumque propenſionem in putrefactionem

magis,

magis, vel minùs etiam; hæc Phthiſis admodùm varia eſt, nunc tarda, & Chronica; nunc verò velox & acuta; imò etiam peracuta. Uti enim aliquos Phthiſicos (qui frequenti hæmoptoe, vel leviſſima de cauſa, obnoxii fuerant) debita cura, & regimine vitam ſuam per plurimos annos protraxiſſe vidi; ſolitis etiam muniis fungentes, licèt valetudinariè ſe haberent, cum tuſſi atque aliquo dyſpnææ gradu, quoties ſcilicèt tubercula pulmonaria contigit eſſe pauca, minuta, & putrefactioni inepta vel quoties hæmoptoe à lapidibus intùs generatis, vel ab externo aliquo accidenti, magis quam à motu effervescentis ſanguinis inteſtino hectico ortum ſuum duxit: Ita alios morte præcipiti intra paucarum hebdomadum ſpatium è vivis ſublatos obſervavi; quoties ſcilicèt hæmorrhagiæ graves à ſanguinis ferociter effervescentis motu in ægrum frequentèr reverterunt; vel tubercula alicújus maligni genii participarunt, atque inde putrefactionem citam ſubierunt.

Qualiſcunque tandem fuerit Phthiſis iſta hæmoptoica, ſive Acuta, ſive Chronica, ex communi Medicorum obſervatione in claſſe Phthiſeos, maximè funeſtatum, atque incurabilium ſemper habita eſt. Quò verò acutior, eò ſemper periculoſior eſſe ſolet. Hæmoptoe enim, ſicuti huic Phthiſi primam anſam præbet; ita etiam in morbi progreſſu apta nata eſt, à minimo percepto frigore vel errore in diæta admiſſo, animique pathematis, *&c.* frequenter recurrere. Et quidem omnis hæmoptoe nova phthiſin in funeſtum finem adigit: Adeò ut non rarò obſervarim hujuſmodi Phthiſicos in ipſa hæmoptoe revireſcente etiam purpuream animam in ſanguinis rivulo effudiſſe. Ideòque in hujus Phthiſeos curatione remedia Abſterg. Incident. & Lubrican. vitanda ſunt vel ſaltem caute uſurpanda, uti & *Linimenta* calida, & penetrantia, vel *Emplaſtra* externe pectori ad promovendam expectorationem applicata. Magis verò ſaltem in hujus morbi initio, & poſt recentem hæmoptoen) medicamentis *Alterantibus*, *Incraſſantibus*, *Agglutinantibus*, *& Opiatis* inſiſtendum eſt, uti etiam *Diætæ lacteæ*, *Laudano ſolido*, vel *Syr. de Meconio*, *Portulac. Althææ ex hedera terreſtri*, (quem in Phthiſi hæmoptoica præ cæteris omnibus commendatum vellem copioſe uſurpandum) *Bolo Armen. Corall. Lacrim. Sanguin. Dracon. Lapid. Hæmatit. Trochiſc. Gordon. de carabe*: e quibus *Electuaria* atque aliæ formulæ in uſum fiant. De quibus fuſius Capite de hæmoptoe erit dicendum.

In progreſſu verò morbi, ubi reviveſcentis hæmoptoes non ita jam metuenda eſt, affectus indicationibus cauto medicaminum Lubricantium, & Expectorantium uſu tutiùs poſſit ſatisfieri. Medicamenta etiam *Balſamica* hic magni ſunt uſus; uti *Syr. Balſamic. Balſ. Tol. capiv. peruvian. Leucatell. Opobalſam. Balſam. Sulphuris Terebinthinat.* & *Aniſat. pilul. noſtr. Balſamic.* & cæteræ formulæ ex hiſce medicamentis compoſitæ, quarum exhibendi modus ſuperiùs, generalis ſcil. curationis methodo, petendus eſt, Fontanellæ etiam & raſura capitis in hac Phthiſi valde ſunt proficua.

Super omnia verò in Phthiſi hæmoptoica acuta & periculoſa *Corticis Peruviani* uſum, forma Ægrotanti quam gratiſſima, multorum annorum experientia edoctus commendo. A cujus repetitione ſatis frequenti, caloris febrilis temperatio, & inteſtini motus ſanguinis ſuppreſſio, & conſequenter etiam recurſus hæmoptoes & progreſſus Phthiſeos præcautio, magis quam à lactea diæta, lacte aſinino & apparatu Medicaminum pulmonarium, exſpectanda eſt.

In Phthiſi verò Chronica & tarda, ſeu potius in ſtatu Phthiſico (ubi ſcil. æſtus ſanguinis à motu inteſtino non ita vehemens eſſe ſolet.) Aquæ minerales *Chalibeatæ* magni ſunt uſus, modo per longum tempus, parva tamen quantitate, ſingulis diebus hauriantur. Quantitate autem parva, & tarde ſingulis diebus ſumendæ præſcribantur, ne à nimia, vel præpropera tenerorum pul.

rum pulmonis vaſorum diſtentione, per grandem aquæ una vice ingeſtæ copiam facta, nova hæmoptoe inducantur. Diminuta verò aquæ in unam vicem propinatæ quantitas, temporis in aquarum iſtarum potationem quotannis deſignati longitudine compenſanda eſt. Quo pacto etiam ſanguis magis forſam temperatur & alteratur, quam a magnæ quantitatis ingurgitatione breviori temporis ſpatio peracta.

HISTORIA.

Unus è *Magiſtris Artium in Hoſpitio* dicto *Bridevvel*, qui ſeſe præcedenti anno uno, vel altero, curæ meæ commiſerat; ubi peſte Sporadica bubonibus, & carbunculis ſtipata laboraret, (à quo veneno ſanguis forſan ſatis non adhuc ſeſe depuraſſet] incidit circa annum ætatis ſuæ 35. *annoque Domini*, 1669. in inſignem hæmoptoen, per quam magnum cruoris diſpendium ſuſtinuerat, priuſquàm me advocaret. A venæ-ſectione vero, *Ligaturis*, *Julapiis*, & *Electuariis* adſtringentibus, diæta lactea & regimine univerſali debito, & fluxus omnino ſiſtebatur. Ipſe tamen hecticus adhuc manſit tuſſiendi malo vexatus. Ideoque lacteam diætam continuandam, & doſin *Electuarii Opiati* omni nocte ſumendam præſcripſi. In ſubſequturæ etiam Phthiſeos præcautionem *Fontanellam* in brachio ſecari, *Emplaſtr. Cephalic* capiti raſo imponi, Ægrumque in aerem ruſticanum & apricum deduci juſſi, & ut illic ſuccis temperantibus, *Plantaginis* ſcil. & *Urticæ*, ſaltem bis die, uteretur, unà cum aliis plurimis, quæ nunc diſtinctim recenſere opus non eſt. His verò non obſtantibus calor hæcticus unà cum tuſſi continuò urgebat, & in certis periodis, ſaltem bis menſe, ſcil. circa plenilunium & novilunium, à calore & motu ſanguinis aucto hæmoptoe recrudeſcebat, Ægro continuò a febre urgente magis, magiſque marceſcente, donec tandem in ſtatum colliquativum univerſalem per diàrrhœam, ſudores, hydropem, *&c.* redactus, & ſumma reſpirandi difficultate preſſus vitam ſuam finiret. Eo enim tempore non eram expertus *Corticis Peruviani* efficaciam ad hanc febrem hecticam tollendam, à qua iſta funeſta colliquatio ortum ſuum ducebat: Aperto vero cadavere inveni pulmones mirum in modum tumefactos, & ubique in omnibus locis, tuberculis, aliis crudis aliis ulceratis refertus.

HISTORIA SECUNDA.

Dominus RooKs, in platea vulgo dicta *Cheapſide*, quadragenarius, à curis multis, & compotationibus immodicis, per decem annos continuos, perpetuò hecticus eſſe videbatur, pulmonibus infarctus, tuſſiens, & in Phthiſin diſpoſitus: A notabili verò exercitii, & liquorum ſpirituoſorum exceſſu in inſignem hæmoptoen reſpiratione difficili, & pectoris dolore ſtipatam incidebat: Necnon recidivationem ſingulis, vel alternis diebus, eamque ſatis notabilem, miſer per tres ad minimum ſeptimanas paſſus eſt, idque non obſtante frequenti Phlebotomia, uſu lacteæ diætæ, ſuccorum temperantium, *Electuariorum*, & *Julapiorum Adſtringentium*, & *Opiatorum*, & Aquæ etiam *Stypticæ Regia*. Tandem verò, ubi non tantum ex pulſu celeri, urina rubra; verùm etiam ex ipſa temperie inſignem febrem intervallis incertis ſæpius recurrentem ſemper viam ſputo ſanguinis ſubſecuturo ſternere obſervaſſem, *drachmam*, unam *Corticis Peruviani* in hauſtu convenienti quarta quaque hora propinavi, Cui ſemper plus minus *Laudani* [prout ferre potuit] addi curavi. A cujus uſu febrem protinus exſtinctam, ſine hæmoptoes recurſu, & urinam calorem naturalem recuperare inveni. *Corticis* repititionem iterùm, iterùmque debitis intervallis injunxi, atque eum pro appetitu (qui jam magis quam ante hæmoptoen vigebat] nutriri, utque aeris aprici beneficio frui curavi. Undè [quod dictu mirum eſt] ſine aliquo alio adminiculo habitum magis firmum, & Athleticum conſecutus

ſecutus eſt, pulmones magis liberos, reſpirationem faciliorem, æſtum ſanguinis minorem, & tuſſim etiam moderatiorem, jam per ſeſquiannum, quam per plures annos ante hæmoptoen ſenſit; Admirantibus amicis, qui omnes eum brevi poſt hæmoptoe certo certiùs Phthiſice interiturum exſpectabant. Quod eo magis mirandum, quod regimine ſex rerum non naturalium æque negligens ſui ipſius permanſit, ac ante hæmoptoen eſſe ſolebat. Cujus neglectus pœnas tandem cum vitæ ipſius diſpendio luit. Ab erroribus enim maximis nuper admiſſis in novam Phthiſin; eamque ſatis minacem & funeſtam incidit, qua tandem è vivis ſublatus eſt. Aperto poſt mortem thorace, Jecoris parenchyma compactum, & compreſſum reperimus, ac ſi igne coctum fuiſſet; lobos omnes pulmonum colore nigro teterrimè conſpurcatos, (quod forſan ab uſu continuo fumi *Tabaci* proveniebat,) & tuberculis infinitis ubique refertos, quorum aliqua majora pure, alia ſubſtantia mellea repleta erant. Maxima verò pars minorum, quæ racematim & inſtar acinorum per totum parenchyma diſpoſita fuere, materiam ſteatomatoſam in ſeſe continebat. Glandulæ prope Trachæam ſitę omnes profundè nigricabant, & in ſeſe liquorem nigrum, aut coloris cineritii habebant, qualem Phthiſicos Scorbuticos, & Hypochondriacos, præſertim qui multum fumi *Tabaci* haurire ſolebant, qui in aere carbonum fumo oppleto degebant, è faucibus horis matutinis exſcreare uſitato obſervavi.

Formula hauſtus febrifugi; quem *Domino RooKs* præſcripſi, hujuſmodi erat.

♃. *Aq. Tormentill. Plantag.* an. ℥i. *Aq. Cinnamom. hord. Syr. Myrtill.* an. ʒ. ß. *erat Acet. ſtillat.* ʒß. *pulver. Patrum* ʒ. ß *Miſceantur F. hauſtus quarta quaque hora propinandus ad octavam vice. Semel vel bis die hauſtui addidi Laudan. Lond. gr. j.*

Eodem modo *Dominam Martin'* vetulam ferè ſeptuagenariam; Aurifabrum in vico dicto *Sancti Johannis*, filiam *Domini Bloomer*, atque alios quamplurimos ab hæmoptoe inſigni, & (uti videbatur) funeſta liberavi. Qui omnes ſine ſanguinis ſputo recurrenti, vel phthiſi ſubſequenti, adhùc ſani manent, ſolitiſque muniis fungentes, quorum hiſtoria hic ſingulatim narrare forſan nimis longum eſſet.

HISTORIA TERTIA.

Dominus Luff., filius *Reverendi Clericis* jam ante memorati, atque incola plateæ dictæ *MilK-ſtreet*, poſtquam matrimonium contraxerat cum virgine Phthiſica (quæ etiam) ſi bene memini (vitam intra annum à matrimonio completo finiit, cum colliquatione univerſali, & reliquis Phthiſeos pulmonaris funeſtę ſymptomatis) in Phthiſin etiam, ex contagio, uti mihi videbatur, poſt paucos menſes elapſos incidit. Cui fatali morbo hæmoptoe viam ſternebat, qua ſubito, apud *Iſcam Dumnoniorum*, tempore etiam hyemali, correptus eſt, & magnum cruoris diſpendium paſſus eſt. Quamprimum vero hæmoptoe venæ ſectione, diæta lactea, & medicamentis incraſſantibus ſuppreſſa eſt, vires etiam quadantenus reſarcitæ, intra duarum ſcil. hebdomadum ſpatium (multò citiùs quam par fuit) à Provinciali Medico dimiſſus, *Londinum* equo vectus revertebatur, & me ſtatim advocavit. Sed eheu! quantum mutatus ab illo! Miſerum ægrum inveni multum febricitantem & continuò tuſſientem, à jam incepta colliquatione valde tabidum, pectoris etiam anguſtia, & doloribus cruciatum. Deprehendi febrem eſſe mixtam, partim ſcil. peripneumonicam, à nova aliquorum tuberculorum inflammatione; partim Putridam, à purulentia ſcil. aliarum glandularum, quę tam citò exulcerari cœpiſſent. Morbus mihi videbatur eſſe Phthiſis pulmonaris hæmoptoica peracuta, quæ uti per contagium contracta, ita etiam ob malum regimen in itinere, & ob ægri reditum in aerem noſtrum carbonum fumo oppletum, magis præceps reddebatur. Urgentia doloris atque febris ita requirente, venam illico pertundi juſſi: ſanguinem vero, ob præſentem tabem, & colliquationem parca manu extraxi,

Dein *Julapiis Temperantibus*, & medicamentis *Opiatis Pectoralibus* omnigenis convenientibus *veſicatoriis* & univerſo debito regimine, nitebar hanc precipitem ruinam avertere, vel ſaltem differe. Verùm incaſſum hæc omnia: Si quidem intra ſpatium trium, vel quatuor hebdomadum è vivis ſublatus eſt, cum omnibus Phthiſeos pulmonaris peracutæ ſymptomatis.

CAPUT VI.

De Phthiſi à calculis in Pulmonibus generatis, atque aliis ab extra in eos demiſſis, uti etiam à calculo Renum, & Veſicæ orta.

CRetaceos lapides in pulmonibus concretos ſæpius obſervavi, qui ubi fuerant angulati, & pulmonum agitatione commoti, tenerum eorum parenchyma lacerare ſolebat; quo tuſſis vehemens atque arida, doloreque Thoracicus horendus, Pleuritici, vel Peripneumonici æmulus; aliquando etiam hæmoptoe unà cum ſanguinis profluvio ſatis inſigni, atque exinde ulcera cum uſitatis Phthiſeos pulmonaris ſignis naſcebantur. Ideòque ubi iſti horrendi dolores, unà cum hæmoptoe circa Phthiſeos initium contingunt, ritè ſuſpicari licet Phthiſin eſſe calculoſi generis: Licet nihil certi de hac re pronunciari poſſint, uſque dùm calculus unus vel alter per tuſſim fuerit rejectus. Sæpius enim accidit calculoſos iſtos per pulmones ſenſim tranſeuntes tandem in bronchia exitum habere, à quibus per tuſſim, idque rariùs ſine magno ſanguinis profluvio, exſpuuntur. Verùm ſi iſti lapides fuerint leves, neque qui pulmonum parenchyma vel terere, vel lacerare poſſint, Ægrotantem tantillum in Phthiſin, (ſaltem acutam] diſponunt; neque quidem aliquid incommodi ulteriùs afferunt, præter inanem tuſſim quadantenus moleſtam, & aliqualem gravitatem in pectore prementem, uti in plurimis dudum obſervavimus, in quorum pulmonibus poſt mortem lapides iſtos cretaceos leves frequentes, atque aliquos etiam ſatis magnos invenimus, abſque vel minimo tuberculo, vel ulcere conſequenti: ubi vero lapides angulati fuerant & aculeati, pulmoneſque terere & lacerare apti nati, dolores, Hæmoptoen, Ulcera, & Phthiſin ipſam inducebant, uti jam antè innuimus. Quo in caſu ſicuti dolor Hæmoptoen, ita Hemoptoen Ulcera & Phthiſin præcedit & comitatur.

Quod de calculis jam diximus, eſt etiam verum de clavis, aciculis atque aliis per cachinnationem in pulmones demiſſis. Niſi enim citò per tuſſim rejiciantur pulmones unà cum dolore lancinante compungunt, unde hæmoptoe, ulcera, & Phthiſis naſci ſolent. De qua notabilem hiſtoriam, ſub finem huius capitis mox ſubnectemus.

Iſta ulcera, ſicuti & Phthiſis ab iis orta, (quod etiam ulceribus renum, & veſicæ urinariæ obſervare licet] ſine calculi vel clavi, vel acus rejectione, vel quodcunque aliud ejuſmodi id fuerit quod ulcus gignit, curationem admittere non poſſunt. His verò, quæ perpetuam punctionem in ulcerata parte continuando, eo ſanationem ejus impoſſibilem prius reddebant; rejectis, utcunque cum gravi hæmorrhagia, uti ſolet, id fiat, ulcus tamen & Phthiſis pulmonum exinde nata ſæpenumero facilem & perfectam curationem admittunt; quoniam ortum ſuum, non tam ab habitu corporis prædiſpoſito, quam à merè accidentali partis ſingularis affectione duxerunt. De quo unam, vel alteram obſervabilem hiſtoriam in fine huius capitis recenſebimus.

In hujuſmodi ulcerum ſanatione maximi ſunt uſus medicamina, *Opiata* & *Balſamica*, cum *Diæta lactea*; *Opiata*, quæ partium laceratarum, vel ſtimulatarum ſenſum obtundant, eaſque, quantum fieri poteſt, quietas reddant, dum *Balſamica* vires ſuas ſanativas exſerunt. A continuo autem lactis uſu ſanguinis calor hæcticus in hoc Phthiſico ſtatu contractus demulcendus eſt.

Etiamſi verò calculi iſti aculeati neque copioſo *Laudani* uſu in pulmonum parte ab iis occupata quiete figi, neque

neque uſu medicamentorum Lubricantium educi poſſint; verum incurabilem Phthiſin & Hæmoptoen, eamque incertis intervallis cum dolore lancinante recurrentem efficiunt: Hæc tamen Phthiſis ſua natura lenta eſt, & valdè Chronica; uti Phthiſis a calculo renum, & veſicæ urinariæ, & generaliter loquendo omnis à mera indiſpoſitione, aut ulcere partis ſingularis dependens, ſine habituali ſanguinis diſpoſitione, idque vel jure hæreditario, vel à longo abuſu ſex rerum non nataralium contracta, accidere ſolet. Quoties autem humorum prædiſpoſitorum moles, ſeu minera ab aliqua ejuſmodi fatali cauſa anſam rapit, Phtiſis indè nata non tantùm ab initio lethalis eſt; verum etiam præceps, & peracuta, adeò ut Ægrum intra perpaucorum menſium [forſan etiam hebdomadam] ſpatium è vivis tollat. De curationis in hac ſpecie Phthiſeos variatione paucula iſta ſubnectemus. Primò, In hujus morbi principio medicamenta Lubricantia copiosè ſumenda ſunt, imò & Emetica lenia; quo pacto calculi, aliorumve in pulmones demiſſorum rejectionem tentare licet, priuſquam iſthic diuturna mora penitus figantur, tonuſque pulmonum inde graviùs labefactetur. Secundò; Sin verò dolores immenſi & ſpaſmodici à pulmonum laceratione hujuſmodi aculeatorum motu facta excitetur, hæmoptoe inſignis expectanda eſt; ideoque Lubricantium loco *Laudanum*, idque copiosè, & frequenter exhibendum eſt, quo lapidis motus in præſens ſiſti, dolor remitti, & hæmoptoe prepediri poſſit. Hoc enim in caſu Venæſectio, Fotus, & Linimenta externa nihil levaminis afferre, (quod in Pleuriticis, atque aliis peripneumonicis doloribus facere ſolent:) atque hoc in quodam *Domino Foſter*, atque aliis quamplurimis expertus ſum. Verum quidem eſt, à calculo hoc modo in pulmonibus retento Phthiſin lentam & tardam dyſpnœa, atque aliis ejuſmodi ſymptomatis ſtipatam inſecuturam eſſe ſuſpicari licere; (Quod ſæpiùs etiam in Praxi mea obſervavi) Tarda tamen & incerta, Phthiſi Acutæ & horrendis doloribus comitatæ, & certæ & ſubitæ morti proximæ, præferenda eſt: Si enim hujuſmodi Phthiſici ita ſaluti ſuæ conſulant, uti aëre aprico ruſticano ſemper fruantur, à frigore capiendo, compotationibus, & exercitiis nimiis caveant, & à quoque alio, quod calculos fixos ad novum motum excitare poſſit, vitam ad provectam uſque ſenectum, ſolitis muniis ſatis benè fungentes, protrahere poterunt.

Tertiò, Sin verò hæmoptoe à pulmonum laceratione inſequatur, in tempus permitti debet. Hoc enim profluvio lapides, atque alia in pulmones demiſſa rejici poſſunt. Si verò hæmoptoe inſignis, & periculoſa fuerit, Venæ-ſectio celebranda eſt, imò ſi opus fuerit, repetenda & medicamenta non tantùm *Opiata*, verùm etiam adſtringentia forma *Linctuum*, *Julapiorum*, &c. exhibenda ſunt; imò *Lapis hæmatites*, *Aqua ſtyptica Regia*, *Lactea diæta*, atque alia priori capite jam ſtrictim memorata, quæ verò fuſiùs tandem in altero libro explicabimus, ſi qua de hæmoptoe agendi occaſio dabitur.

Quartò, Sin verò pulmones à motu calculi, (ſive is rejectus fuerit, ſive non) vulnerari, & exulcerari contingat, medicamenta *Balſamica* eligenda, & copiosè preſcribenda ſunt; quorum variæ formulæ in generali curationis methodo excogitandæ.

Quintò, Lactea diæta, non ſine urgenti neceſſitate, in Phthiſi à calculis pulmonaribus oriunda imperanda eſt; quoniam novos hujuſmodi cretaceos lapides in pulmonibus apta nata eſt generare. Quo fit quod unius Phthiſeos curatio alterius initium, & fundamentum ponere ſoleat.

Sexto, *Aquæ* etiam *Minerales Chalybeatæ*, licet in hac Phthiſi proficuæ ſint, parce tamen in unam vicem propinandæ, ne à nimia ſcil. vaſorum Pneumonicorum diſtentione calculi motus de novo excitetur. Quo fit quod doloris & Hæmoptoes recurſus plerumque inde inſequatur.

Septimò, Calculi iſti pulmonum ali-

quandò plures ſunt; adeò ut uno, vel alterò, vel etiam tertio rejecto, pulmones tamen à reliquis ulcerentur; atque indè Phthiſis inſequatur. Uti *Domino PlucKnet*, atque aliis accidiſſe memini.

Non tantùm autem à calculo, atque ulcere pulmonum indè inſequente; verùm etiam ab ulceribus, imò & à longa calculoſa diſpoſitione renum & veſicæ urinariæ, ſæpiſſimè Phthiſis pulmonaris provenire ſolet; adeò ut vel frequentiſſimè calculoſos vitam Phthiſicè finiiſſe obſervarim. Hæc vero Phthiſis ſemper eſt tarda, & Chronica; neque alio modo quam Phthiſis communis curanda eſt; niſi quòd medicamenta dolores calculoſos irritantia, uti *pilulæ noſtræ Balſamicæ*, &c. vitanda ſint. *Aquæ* verò *Chalybeatæ*, quæ dolores iſtos demulcent, ſæpiùs uſurpandæ ſunt. Calculoſi enim videntur mihi tam frequenter in Phthiſin labi à longo & crucianti dolore, quam à nimia ſeroſi laticis retentione, & fermenti ſerum in renibus ſeparantis alteratione indè inſequenti. Ideòque in hujuſmodi Phthiſeos curatione Pulmonarium Medic. jam antè memoratorum uſu, non tantùm ad Phthiſin habendus eſt reſpectus, verùm etiam ad morbum hanc Phthiſin cauſantem, renum ſcilicet, & veſicæ calculum, medicamentis quæ Urinarias vias lubricando calculum deturbent; vel ſaltem, quæ dolores mitigent:

HISTORIA PRIMA.

Dominus PlucKnet, quadrageſimum ætatis annum jam agens, vel præterpropter, vir robuſtus, & athleticus; qui verò à multis jam annis in omnibus ferè ſex rebus non naturalibus abſque debito regimine vixerat; nihil tamen mali indè ſenſerat, præter inanem & ſiccam tuſſim, cui jam abſq; ulla inſigni moleſtia aſſueverat; tandem a violenta equitatione, & à frigore gravi pluvia percepto, in horrendos Thoracis Spaſmos, dolorum pleuriticorum æmulos incidit; quibus hæmoptoe inſignis & longa ſupervenit: unà cum febre, & tuſſi perpetuò ferè urgenti: *Linimentis* externis, & Remediis *Expectorantibus* nihil proficere potuimus; donec tandem ad uſum *Opiatorum* deventum eſt. A quibus, licet inſidas inducias; nullam tamen perfectam curationem obtinere potuit. Sicuti enim tuſſis, ita etiam febris Hectica adhuc permanebat, à qua in dies ſenſim marceſcebat idque non obſtante uſu copioſiſſimo medicaminum *Balſamicorum* & *Pectoralium Lactis Aſinini*, &c. donec tandem ſpatio unius anni in ſtatu Phthiſico deplorato conſpiceretur, unà cum univerſali colliquatione per cutim, alvum, pulmones reddita, &c. Quæ quidem Phthiſis propria ſua natura lenta & Chronica, adeò velox & præceps ab humorum prædiſpoſitione longo ſex rerum non naturalium abuſu contracta, procul dubio facta eſt. Neque dies funeſtus parùm indè acceleratus eſt; quod ut ut medicamenta admiſerit, omnis tamen regiminis durante eorum uſu impatiens manſit; Undè in hoc Phthiſico ſtatu, novorum lapidum motu in pulmonibus à vehementi equitatione, compotationibus, & frigore ſæpius percepto, ter quaterve excitato, ſpaſmorum horrendorum, & hæmoptoes longæ, & profuſæ revireſcentiam iterùm, atque iterùm in ſeſe expertus eſt. Quibus perdurantibus, etſi plures angulatos lapides tuſſi rejecerit, tam grandes tamen virium impenſas à dolorificis ſpaſmis, & cruoris etiam ab hæmoptoe ſuſtinebat; uti citiſſimè, anni ſcil. unius ſpatio plus minus, omnia hujus morbi ſtadia ad fatalem uſque diem percurreret, ac ſi Phthiſis planè fuiſſet genio ſuo acuta.

HISTORIA SECUNDA.

Dominus Foſter, *Pharmacopola Londinenſis*, qui præter innanem, & ſiccam tuſſim, non verò adeo moleſtam, optima valetudine per plurimos annos fruebatur, ſubito correptus eſt pulmonum ſpaſmis, & diris doloribus indè ortis circa annum ſcil. ætatis ſuæ trigeſimum, uti etiam *Hæmoptoe* à motu lapidum acu-

lea-

leatorum in pulmonum parenchymate facto. In quorum ſymptomatum relevationem venæ ſectionibus, *Linimentis* externis, & Remediis *Pectoralibus* internis, parum profecimus. Adeò ut ex virium & cruoris diſpendio, ab Hæmoptoe & doloribus quotidiè ferè revertentibus, item à vigiliis, comitanti febre, pertinaci tuſſi, &c. nato, intra tres hebdomadas adeò elanguebat, & emarceſcebat, acſi ſtatim phthiſicè periturus eſſet. Solo autem longo & copioſo *Opii* uſu, in aere aprico, in vico vulgò dicto *Highgate*, quo ſeſe ſanitatis recuperandæ gratia jam receperat, à ſputo ſanguinis, & à doloribus, uno eodemque tempore liber evaſit, & remanſit; vires in dies indè recolligens, à febre & tabe jam magis, magiſque liberatus; donec tandem æquè vultu floridus, & carne turgidus videretur, ac ante Hæmoptoen; & jam per annos iv. vel v. præteritos, muniis ſolitis fungitur, & ſeſe eodem planè modò, quo ante ſuum morbum in omnibus habet; niſi quod aliquo dyſpnœæ gradu, & tuſſi arida detentus, non tam benè aerem *Londinenſem* fumo carbonum oppletum ferat, quam antea ſolitus eſt, propter ſcil. pulmonum infarctionem à calculis inibi fixatis, & à multo uſu *Laudani* effectam.

HISTORIA TERTIA.

Idem ferè contigit *Domino Smyth*, Pharmacopolæ, in vico dicto *Aldermanbury*; qui à lapidum motu in parenchymate pulmonum (quorum plures tuſſiendo rejecerat) in hæmoptoen ſæpiùs revertentem incidit, unà cum doloribus ſpaſmodicis; atque indè in phthiſin pulmonarem proclivis eſſe videbatur. A qua tamen poſt lapidum rejectionem facillimè diætæ lacteæ, *Opiatorum* & medicaminum *Balſamicorum* uſu liberatus eſt; & jam per plures annos optima valetudine uſus muniis ſolitis fungitur.

HISORIA QUARTA.

Quidam Juvenis, habitans juxta Portam dictam *Cripplegate*, robuſtus, & viſceribus prorsùs ſanus, dum *Artem* ſuam *Dealbatoriam* exerceret, qua victum ſuum ſatis commodè quærebat, forte fortuna cachinatione intemperanti tres claviculos, quos in uſum ſuum ore ſervabat, per Trachæam in pulmones admiſit. Quo ferociſſima tuſſi & continua titillatione jam correptus in immanem Hæmoptoen incidit. A quibus ſymptomatis ſeſe, neſcio quo pacto, tandem liberavit. Illud verò certiſſimum eſt, quod etſi claviculi iſti neque ſponte ſua, neque aliqua arte rejecti fuerint. Juvenis tamen per plurium menſium ſpatium optimè valebat, *Artem* ſuam, uti priùs exercens. Neque quicquam in ſeſe (uti mihi narrabat) in pejus mutatum ſentiebat, niſi quòd tuſſi ſicca, & aliquali etiam oppreſſione, neutra vero multùm moleſta, ab illo tempore affici ſoleret. Adeo benè ſe habebat, ut ſeſe uxori idoneum judicaret, quin & duxerit. Die verò Nuptiali, à liberaliori vini potatione, ſive à ſaltatione nimia (unde claviculi, qui anteà immoti in pulmomum parenchymate tanquam ſepulti jecebant, de novo commoti ſunt) miſellus ſponſus ſub veſperam horrendis ſpaſmis, & acutiſſimo pectoris & lateris dolore corripiebatur, unà cum difficili reſpiratione, & tuſſi arida, ſed valdè importuna, adeò ut vix potuerit in lecto ſuo decumbere, vel minimum capeſſere ſomnum. Quo plurimum febricitari cœpit, licèt extrema præ doloris ſpaſmodici urgentia frigere viderentur. Omnibus muliercularum & Pharmacopœorum *Receptulis* incaſſùm & ſine ullo fructu priùs tentatis, ego tandem circa tertium ſci. morbi diem importuniſſimè rogatus acceſſi. Affectionem morbidam planè Peripneumonicam eſſe ſtatim deprehendi; ideòque copioſam Venæ-ſectionem, *Fotus*, & *Linimenta* externè, *Linctus* etiam & *Apozemata Pectoralia*, & *Julapia* Temperata ex *Aquis Antiſpaſmodicis* internè, præſcripſi. His verò nequicquam proficientibus, ſanguinem iterùm atque iterùm extrahi juſſi. Et quidem per multos dies in uſu variorum internorum, &

& externorum Remediorum pertinaciter hærere coactus ſum, priuſquàm miſellus Æger vel minimum doloris levamen ſenſiſſet: Dolore verò tandem aliquantulùm mitigato, haud ullam tamen Phlegmatis expectorationem arte mea promovere potui, neque febrem penitùs tollere, etſi de natura Acutæ & Peripneumonicæ in lentam, & hecticam migrare videretur. Adeò ut Æger à Symptomatum urgentia jam liberatus, etſi perpetuò febricitans, meliùs tamen quàm antehac dormire, & cibum ſumere potuerit: vires tamen quotidiè elanguebant, & tandem ab univerſali ſcil. colliquatione, intra unius menſis, vel quinque hebdomadum ſpatium, vitam ſuam planè Phthiſicè finivit.

Doloris equidem pertinaciam, & expectorationis difficultatem valde miratus ſum, atque ideò *Hippocratis* ſententiam ſecutus Phthiſin Empyricam ſubſecuturam præſagiebam. De primaria verò causa; claviculis ſcil. delapſis, nihil ne per ſomnum quidem deprehendi: antequàm de Ægri vita jam planè conclamatum eſſet. Alias liberaliorem uſum *Laudani* ab initio, & forſan etiam cum meliori ſucceſſu conceſſurus eram.

Cadavere poſt mortem aperto, invenimus illos fatales claviculos, ſimul in eodem lecto puris, quaſi ſepultos, paulò infra Bronchiorum divaricationem; tonumque pulmonum à ſenſim perrepente eos pure univerſaliter labefactorum: Atque ipſam membranam pulmones externè inveſtientem à puris acrimonia corroſam; undè facta eſt perpetua Phlegmatis purulenti depluitio, ſeu deſtillatio, in cavitatem Thoracis, è qua ſi benè memini) ſex ad minimum *Pintas* purulenti hujus liquoris hauſi. Quo viſo, doloris pertinaciam, & expectorationis difficultatem, quæ Peripneumoniam iſtam comitabantur, ampliùs mirari deſinebam: neque videbatur mirum Peripneumoniam hoc modo affectam in fatalem & tam acutam phthiſin terminari.

CAP. VII.

De Phthiſi à Lue Venerea orta.

VErum eſt, omnem Luem Veneream, modo ſit Chronica, Gonorrhœa virulenta, ſeu ulceribus amplis & frequentibus comitata, aptam eſſe natam Aegrotantem in ſtatum tabidum paulatim reducere continua ſcil. ſucci nutritii ſubtractione à corporis habitu, de qua ſpecie tabis jam ſuprà, in primo ſcil. libro tractavimus.

Æquè etiam verum eſt, & in Praxi non rarò obſervandum venit, verè Pulmonarem Phthiſin à mera ſanguinis & humorum alteratione, Lue Venerea facta, originem ſuam ducere.

Neque quidem mirum eſt, cum tota humorum maſſa tam evidenter ab hujus morbi fermento alteretur, & in ſtatum colliquativum reducatur,) quod à Tumoribus malignis, Gonorrhœis, & Ulceribus hunc morbum uſitato comitantibus apparet ſatis] ſi etiam hujuſmodi tumores, atque Ulcera Venerea aliquandò in ſpongioſo & molli pulmonum parenchymate accidant; undè Phthiſin verè pulmonarem inſequi neceſſe eſt. Ego equidem potiùs mirari ſoleo Luem Veneram, ſaltem chronicam, ſeu malè curatam, unquam ſine pulmonum ulcere, & phthiſi indè nata reperiri. Verùm ut rem ipſam loquar, rariſſmè, ſi unquam, phthiſin Phlmonarem Veneream obſervavi, preterquam ubi pulmones jam priùs obſtructi, & in phthiſin diſpoſiti fuerant; vel ſaltem ubi malum regimen, & medicamenta mali moris ab Empiricis fuerant exhibita; & frigora ſæpiùs in curſu ſudatorio, vel ſalivatorio, percepta cum ipſa Lue conſpirarunt. Hæc phthiſis (modo ſatis tempeſtivè, & debito more tractetur) æquè facilem curatione atque alia admittit. Semper enim (quantum ego obſervavi) eſt genii Aſthmatici, Phlegmate viſcoſo, & dyſpnœa magis, quàm urgenti tuſſi ſtipari ſolita: ideòque Chronica & ad ſuam ἀκμὴν ſenſim, & gradatim aſcendens; unde fit, quòd ali-

quos

quos hujuſmodi Ægros in ſtatu forſan valetudinario, Phthiſico per plures annos vixiſſe obſervarim. Quod forſan partium à continuo uſu *Decocti ſarſæ* atque aliorum ejuſmodi evenire poſſit; à quibus maligna humoris venenoſitas, licet radicitus non evellatur, quadentenus obtunditur. Nullus enim dubito, quin genius peculiaris Luis adeo venenoſus ſit, ut niſi humoris malignitatem uſu *Calomelan. Decoct. Lignorum*; aliorumque medicaminum arte, vel natura paratorum, prius obtundi contigiſſet, omnis Phthiſis venerea propria ſua natura eſſet acuta.

Ad curationem hujus Phthiſeos perficiendam, omnia mere *Thoracica*, & *Pulmonaria* medicamenta ſine admixtione *Antivenereorum* nequicquam valere frequenti experientia fretus aſſero. Ideoque nihil melius excogitari poſſit, quam Ulcerum Pulmonarium ſanationem, & Craſis ſanguinis à fermento Venereo everſæ reſtitutionem *Mercuriali* aliqua ſalivatione tentare, priuſquam vires à longa morbi protractione jam fractæ fuerint, quo tam perpetuæ, & profuſæ evacuationi ferendæ inpares fiant.

Sin verò vires, præ extenuato ſcil. corporis habitu, huic curationi methodo ſufficere non videanrur, tota reliqua ſpes in uſu Lacteæ diætæ Reſtaurativæ; & deinde in uſu *Decocti ſarſæ* pertinaci, & *Pilularum noſtrarum Balſamicarum* ponenda eſt, exhibita etiam debitis intervallis, prouti vires id ferunt, moderata doſi *Calomelan Catharticis* admixta. Cujuſmodi curationis egregium exemplum non pigebit hic proferre.

HISTORIA.

Puella quædam, circa annum ætatis ſuæ duodecimum, cujuſdam Saltatricis Artis Magiſtri, laſcivi & nequam, & Venerea etiam Lue infecti illecebris inducta eſt; ut concubitum cum illo admitteret: quo, veneno etiam Venereo per contagium adeo imbuta fuerat, ut non obſtantibus una, vel altera ſalivatione ab Empiricis, inſtituta, atque aliis curationis methodis quatuor annorum ſpatio tentatis, poſt vulvæ eroſionem, atque alia Luis Venereæ ſtigmata adhuc manentia, in Phthiſin pulmonarem incideret, una cum febre hæctica, totius corporis emaciacione, perpetua tuſſi, & anhelitu admodum gravi, præ viſcoſitate ſcil. Bronchia infercientis Phlegmatis. Ego à *Domino Simons* Chirurgo *Londinenſi* experto; & ſatis noto advocatus præſcripſi unam doſin *Calomelan. cum Diagryd.* ſemel in hebdomada repetendam; & tres *Pilularum noſtrarum balſamicar.* ter die, diebus à purgatione liberis, exhibendas, & *Decoctum* ſequens in potum ordinarium. Quorum uſu, verno tempore, per ſpatium ſex vel octo hebdomadum continuato, perfectè & ſine ulla recidivatione à Phthiſi æquæ ac reliquiis Luis liberata eſt.

℞. Sarſ. Opt. ℥vi. Rad. Chin. ℥ii. Lign. Sarſſafr. Santal. Rubr. Raſ. C. C. Eboris. an. ℥ß. *Paſſular. Major. excacinatar.* ℥ii. *Jujub. Sebeſten.* an. ℥iß. *Glycyrrh. Raſ.* ℥ß. *poſt debitam infuſionem coque in Aq. Font.* ℔xii. *ad vi. ſub finem decoctionis addendo Tuſſilagin. Capill. Vener. Pulmonar. maculos Sanicul. Alchymill. Flor. Bellid. major.* an. *M. ii. tum demùm cola atque adde Syrupi Balſamic.* ℥iii. *Ms. F. Apozema.*

CAPUT VIII.

De Phthiſi à ſuppreſſione Gonorrhœæ virulentæ, fluxus ulcerum veterum, præcipuæ verò fiſtuloſorum in anu, atque ulcerum ſcrophuloſorum, fontanellarum, & fluoris Albi orta.

Hujuſmodi etiam Pethiſes non rarò in Praxi mea obſervavi. Quæ non fiunt (uti vulgo creditur) translatione materiæ purulentæ in pulmones (quod mihi impoſſibile videtur;) verùm totius maſſæ ſanguineæ inquinatione à violenta detentione excrementi continuò per hæc ulcera excerni ſoliti. Undè fit quod ſanguinis hoc modo contaminatus extraneum & excrementitium fermentum in molli pulmonum parenchymate inter

circulandum deponere ſatagat; atque inde novi tumores ſtatim in iis oriuntur, qui pro materiæ genio ſæpius in citam putrefactionem diſpoſiti ſunt. Atque hinc illa Phthiſis Pulmonaris, de qua hoc Capite ex profeſſo tractamus, ut ut aliquando ſit mediæ naturæ, utplurimum tamen acuta eſt, imò non raro, ſecundum genium, atque indolem ulceris Pulmonaris eam efficientis, peracuta, ferè ſemper etiam incurabilis, & lethalis; utpote ab inexhauſta minera materię in habitu corporis latitantis dependens.

In hujuſmodi Phthiſeos curatione præter generalem methodum jam ante deſcriptam paucula hæc ſpeciatim obſervanda ſubnectemus.

Primò; Priora jam conſueta ulcera, quantum poſſibile, eſt, revocanda ſunt; quo humor à pulmonibus divertatur, & per ſolitas & minus periculoſas portas evacuetur, ut ut videatur moleſtum.

Secundò; Sin verò hoc obtineri non poſſit, [quod quidem raro fit] defectum hunc frequentes *Fontanellæ*, imò & *Veſicatoria*, præcipuè verò juxta locum hujus humoris ſecretioni à natura primario dicatum, applicata ſupplere debent, quo oppreſſæ naturæ compenſatio fiat, & ſpeciatim materiæ à pulmonibus derivatio.

Tertiò; in primo hujus Phthiſeos inſultum, à quo ſcil. tempore glandulæ pulmonum tumeſcere incipiunt (quod à tuſſi, dyſpnœa, & calore febrili conjectandum eſt) venæ-ſectio celebrari, imò ſi opus fuerit, etiam repeti debet. Quo pacto ſanguinis ſtagnatio à primo materiæ in pulmonem appulſu, atque adeò partis tumefactio præpediatur, vel ſaltem minoretur.

Quartò; Inter medicamenta Pulmonaria magis generalia jam ante deſcripta, uſum *Lacteæ diætæ*, *Lactis Aſinini*, *Aquarum Mineralium Calybeatarum* [modo ſatis tempeſtivè propinentur] *Decoct. Sarſ. Pulmonaris* in potum ordinarium; *Gummatum*, *Balſam.* & *Milleped.* præſertim verò *Pilulæ noſtr. Balſam.* commendatum vellem.

Quintò; Semper verò Pulmonaribus medicamentis addenda ſunt etiam illa, quæ genium peculiarem Ulceris, ſeu morbi primarii reſpiciunt.

HISTORIA.

Dominus Simons, celeberimus Chirurgus jam ante memoratus, per ſpatium xx. annorum (uti ipſe mihi referebat) Fiſtulam habuit in anu perpetuo lacrymantem; quam quidem de induſtria, loco *Fontanellæ* ſervabat, dum aliorum plurimas radicitus evelleret, quoniam illi neque valdè moleſta, neque omninò periculoſa videbatur. Forte fortuna verò conſueto hoc ulcere ſponte ſua tandem exareſcente, circiter annum ætatis ſuæ ſexageſimum, illico oppreſſione pectoris, & tuſſi arida atque importuna affici cœpit. Quæ ſymptomata per plurimos menſes neglexit, donec ab evidenti marcore, æque ac à febre hectica; frequenti etiam inappetentia, nauſea, languore, atque aliis Phthiſeos Pulmonaris præſentis & confirmatæ ſignis, à ſtupido hoc neglectu exſuſcitatus, nimis ſerò à me opem petiit, cum jam per aliquot ſeptimanas, idque etiam tempore hyberno, Colliquatione per alvum & ſudores egregia facta à febre putrida intermittente ſuperinducta, miſer & in lecto languens detineretur. Ex uſu *Corticis Peruviani* febrem ſaltem alleviare: *Adſtringentibus*, & *Opiatis* Diarrhœam minuere: *Decocto Albo*, *Sarſ. Pulmonari*, & *Aqua Calcis*, cum omnigenis aliis *Thoracicis*, & *Specificis* medicamentis forma *Linctuum Electuariorum*, &c. exhibitis cauſam ipſam Phthiſeos ſubtrahere conabar, uti etiam lactea diæta: (in quantum diarrhœa permittebat] & Lacte Aſinino fervorem ſanguinis, & ſpirituum temperare; & *Julapiis Perlatis*, *Juſculis* conſummatis, & *Gelatinis* ſpiritus reficere, & recreare. Sed omnia in caſſum: Eximius hic vir à febre hac colliquante in ſtatum Maraſmi redactus, ſpatio duorum, vel trium menſium fato ſuo cedebat.

CA-

CAPUT XI.

De Phthiſi à Chloroſi, & Suppreſſione Menſtruarum Purgationum orta.

ISTA eſt uſitatiſſima muliebrium Phthiſeon origo; quin & rariſſimè fœminam inveni, Menſtruarum Purgationum capacem, ſive Virginem, ſive Nuptam, ſive etiam viduam, quæ unquam in Phthiſin inciderit, abſque harum Purgationum obſtructione, vel initio, vel ſaltem progeſſu morbi ſuperinducta.

Verum quidem eſt in progreſſu Phthiſeos, obſtructionem iſtam ab emaciato & depauperato ſanguinis ſtatu oriri poſſe, ob defectum ſcil. novi ſucci nutritii: (Quamobrem effectus magis quam cauſa hujus morbi cenſeri debet,) Non raró tamen anſam phthiſi præbere ſolet; idque non tantùm in Virginibus, & Viduis; verum etiam in ipſis Nuptis. Siquidem ab animi pathematis, percepto frigore, vel cacochymis alimentis facta harum purgationum obſtructione, maſſa ſanguinis ab excrementis excerni ſolitis, jam verò in ea detentis, inquinari & cachectica reddi apta nata eſt; à qua humorum mole in ſanguine jam congeſta, pulmones inferciri ſolent; atque inde tuſſis, dyſpnœa, atque alia phthiſi familiaria ſymptomata oriri: à quibus longo tempore neglectis, Phthiſis peculiaris genii, puncturis ſc. atque horrendis lateralibus doloribus ſtipata, non raró ſuboritur.

In principio hujus morbi Venæ-ſectio & moderata Purgatio *Tinctura Sacra*, atque aliis hujuſmodi facta; & Medicatorum *Chalibeatorum* uſus, præſertim verò *Electuarii noſtri Chalibeati*, *Cap. de Chloroſi* alias memorandi, &c. adciendos menſes, & ad ſtatum ſanguinis cacochymicum corrigendum. Sin verò ob tempeſtivi horum uſus neglectum, Aegra jam in tabidum ſtatum redacta fuerit; non ſolum fruſtra hæc omnia tentantur, (quoniam ſcil. in hoc ſanguinis depauperato ſtatu Purgationes iſtæ non ſunt ampliùs exſpectandæ,) verum etiam cum inſigni Aegrotantis damno exhibentur. In caſſum enim per phlebotomiam mineræ ſanguinis minutio tentatur; quin etiam ex uſu *Chalibeatorum* magis exagitatur atque incaleſcit. In hoc igitur caſu releganda eſt Aegra ad Generalem phthiſeos pulmonaris Methodum jam antè deſcriptam, & dolores Laterales Linimentis & Fotibus calidis alias memoratis relevandi. Phthiſi verò jam evicta, & corpore in ſtatum εὐσαρκίαν redacto, uterina vaſa ſanguine & ſucco nutritio repleta ſponte ſua, in tenui & ruſticano aere, reſerari ſolent. Defectui autem Naturæ (ſiquidem ea in hoc inſtaurato ſtatu adhuc deficiat) artis ope ſucurrendum eſt: Obſtructione enim adhùc durante, Aegra iterùm cachectica confeſtim fiet, quo phthiſeos revireſcentia ritè expectari poſſit. In hoc igitur caſu detineatur Aegra in aere tenui, mœſtitiam & curas animis prorſus excutiat exercitiis, & debitis frictionibus utatur uti etiam medicamentis *Amaris*, *Antiſcorbuticis*, & *Chalybeatis*; præſertim verò *Aquis mineralibus Vitriclicis*, modo tempeſtas anni id ferat. Hæc phthiſis, utpote à Cachexia procedens, ut plurimum eſt Chronica, & non ſtatim Lethalis: Sin verò principio non curetur, difficilem admodùm curationem ſi ullam, admittit; & quidem hunc fatalem exitum Chloroſis Virginum diu neglecta ſæpiſſimè ſortitur; ſiquidem phthiſeos, & Chloroſeos ſymptomata adeo ſunt congenera, ut illius huic acceſſio rariſſimè à vulgo percipiatur, donec ad ultimum & funeſtum ſtadium jam ferè pervenerit, atque hinc eſt quòd ego ſemper Tuſſim Chronrcam Cloroſim comitantem ſuſpicari ſoleo.

HISTORIA.

Domina Anderton, ancilla *Dominæ Daviſon*, adoleſcentula elegans & formoſa, circa decimum ſeptimum ætatis ſuæ annum, à ſuppreſſione menſium diù neglecta, in Chloroſim incidit, unà cnm uſitatis ſimptomatis, vultu ſcil. pallido, Cephalalgia, anhelanti ſpiratione, languore, laſ-

laſſitudine, febri lenta, &c. Tandem verò cùm ab œdematoſo ſtatu tabidum, & à pulmonum infarctione in importunam, licet aridam, tuſſim jam tranſiiſſet puella, mihi præbuit occaſionem ſuſpicandi Phthiſin verè pulmonarem è chloroſi pullulaſſe.

Atque in hac ſententia multum firmatus ſum, horrendis illi lateris ſiniſtri ſpaſmis, quibus per plures dies, ultimum doloris gradum miſera continuò ferè torquebatur, quos non tàm venæſectione quam *Fotu*, & *linimentis* externis, & interno uſu *laudani* ſublevare potui. Cujuſmodi dolorificos laterales ſpaſmos ferè ſemper Phthiſeos pulmonaris comites, vel ſaltem prodromos fuiſſe notavi; quoties ſcil. morbum hunc à Chloroſi, vel à mœſto & cogitabundo animo ortum ſuum traxiſſe contigit. Diù ante primum ſpaſmorum inſultum ferè exanguis, & ad Maraſmi penè gradum tanquam emaciata, hectica febre vexata, continuò etiam languens, & appetitu privata, lecto affixa manſit: Ideòque licèt ſpaſmorum extremitas eo tempore indicabat, extenuatus tamen habitus & exanguis: uti etiam languor virium, & pulſus debilitas, venæ ſectionem prohibebant. Utcunque parca manu iterùm atque iterùm ſanguinem detraximus, & deinde diligenti Remediorum Thoracicorum, Antiſpaſmodicis admixtorum uſu, præcipuè verò repetitis doſibus *laudani Antihyſtericis* adjecti, & applicatione externa *liniment.* & *Fotuum Anodynorum*, hiſce dolorificis ſpaſmis evictis, ad Phthiſeos pulmonaris curationem, generali diætæ Methodo, & medicaminum etiam jam ante deſcriptorum, me totum accinxi cum fœlici ſucceſſu, & non ſine magno adſtantium applauſu.

Curatio verò omnis completa & finita eſt reſtitutione Purgationum menſtruarum, ex longo uſu medicaminum *Chalybeatorum*, forma *Electuarii*, *Pilularum*, *Vini*, *Syrupi*, &c. quæ *Pulmonaribus* ſemper immiſceri juſſi. Poſtquàm enim jam à Phthiſico ſtatu liberari cœperat, habituſque corporis inſtaurari, & vaſa ſanguine euchymo impleri; facile erat illa iis ipſis medicamentis reſerare, quæ incaſſùm, imò etiam cum Ægri damno in ſtatu Phthiſico, & emaciato tentari ſolent: Atque adeò hac corona toti operi jam impoſita ſine ulla in Phthiſin recidivatione, εὔβρωος, & εὔσαρκος per annos xv. vel eo ampliùs, in hunc uſque diem manet Ægra noſtra Virgo, Nupta & Vidua ſanitate perfecto penè gradu perpetuò fere utens.

CAP. X.

De Phthiſi à Peripneumonia, & Pleuritide orta.

AB his etiam morbis frequentiſſime oriri ſolere Phthiſin omnibus vel mediocriter in Medicina verſatis ſatis notum eſt. Atque hoc quidem aliquandò accidit ob inſcitiam, vel incuriam Medici; aliquandò etiam à contumacia & peculiari morbi originalis genio, vel à prævia Ægrotantis in Phthiſin diſpoſitione: Non raro etiam ipſe æger, imo & adſtantes Amici incuſandi ſunt qui juſtis Medici monitis non parentes in neceſſariis, licet repetendis, venæ ſectionibus celebrandis, tempeſtiva & copioſa medicaminum *Expectorantium* exhibitione, & deglutitione, atque aliis debiti regiminis partibus, inſecuturæ Phthiſi anſam præbere ſolent. Phthiſis enim Peripneumoniam & Pleuritidem ſequitur, ob ſequentes ſcilicèt rationes.

1. Ubi ſanguis in colliquate ſtatu ab hiſce morbis derelinquitur; quod etiam duplici de cauſa evenire ſolet. *Primùm* ſcil. cùm jure hæreditario, vel longo ſex rerum non naturalium abuſu, Æger habitualiter in Phthiſin prædiſpoſitus fuerit; quo in caſu ſanguis, & pulmones ſemel inflammati, & calefacti, ægerrime reducuntur ad temperiem; Peripneumonia enim & pleuritide jam evictis, putridus ſanguinis calor in hecticum, ſeu habitualem degenerat; adeo ut in poſterum Chyllus neque perfecte aduniri, neque ſanguineæ maſſæ amicè conſociari queat. Atque ab hoc colliquativo ſanguinis ſtatu phthiſis Pulmonaris non poteſt non naſci;

ſci; *Secundò*; Et forſan hoc frequentius accidit ab Ægrotantis contumacia, & amicorum atque adſtantium metu; forſan etiam ab inſcitiâ, vel ſaltem incuria Medici, ubi ſcil. tempeſtiva, & copioſa venæ ſectio non tantum ad relevationem doloris neceſſaria, verum etiam à gradu, exigentia febris, & ab inflammatoria ſanguinis diſpoſitione vehementer poſtulata prorſus omittitur. Hoc enim in caſu, poſt debitam concoctionem, & materiæ in pulmonibus collectæ expectorationem, reſtat adhuc calor hecticus in habitu Aegrum in ſubitam Phthiſim diſponens.

2. Ubi materia in pulmonibus congeſta vel non omnino, vel non ſatis copiosè, vel ſaltem non ſatis tempeſtivè concoquitur & expectoratur. Quæ quidem res à variis cauſis provenire ſolet; Nempe primum; Ubi partes pulmonum inflammatæ ſunt aereæ glandulæ, & proinde materia iis impacta, licet debito modo concoquatur, cyſtidibus tamen propriis contenta exitum non invenit; non obſtante vel diligentiſſimo medicaminum expectorantium uſu. Utcunque enim ex horum uſu major purulentæ materiæ copia concoquatur, & congeratur in glandulis atque indè immenſæ molis apoſtema inſequatur, materia tamen præſentem exitum non obtinente, nulla ſuccedit expectoratio, atq; adeo neq; pulmones ſeſe poſſunt omnino purgare; quo fit ut ſecundum Apoſtematis magnitudinem, ſordidum ulcus in pulmonibus poſt ejus rupturam relinquatur. Ab hac etiam apoſtematis diruptione, contenta materia ſeſe vel extrorſum, vel introrſum evacuare ſolet, ſecundum maturatæ partis ſitum: Si enim affectæ glandulæ fuerint juxta Bronchia poſitæ, rupta cyſtide, materia facilem exitum in Trachæam reperit. Et quidem non raro ex impetu materiæ hac viam confertim effluentis Aeger ſubito ſtrangulatus, vel aptus natus eſt ſtrangulari: quod in filio *Domini VVhite*, dudum expertus ſum, cujus hiſtoriam in fine hujus Capitis narraturus ſum, ſi verò iſtæ glandulæ adeo longinquè fuerint poſitæ, uti in Bronchia, & Thahcæam materiam exitum non poſſit reperire; partes iſtæ, progreſſu temporis, in immenſam molem intumeſcunt, quo tandem dirupta cyſtide, materia paſſim per totum pulmonum parenchyma transfuſa, eorum tonum planè corrumpit. Imo aliquando pulmones etiam in tantum indè diſtentos obſervavimus, uti partim præ eorum diſtentione, partim etiam præ acrimonia transfuſæ materiæ, [membrana pulmones externè inveſtiente jam dirupta, vel eroſa,] materia è pulmonibus in cavitatem Thoracis continuò & copioſe deplueret: Atque inde in aperto cadavere, licet ulcus in ſuperiori tantum pulmonum parte invenerimus, tonumque pulmonum materiæ tranſitu ubique corruptum; liquoris tamen purulenti, Empyricorum ritu, plurimas libras per diruptam membranam in cavitatem Thoracis derivata conſpeximus: atque hinc factum eſt, quod poſt ſummam tam Medici in præſcribendo, quam Aegri in deglutiendo expectorantia medicamenta diligentiam, nihil tamen profecerimus.

2. Ubi intempeſtivis, atque admodum profuſis Venæſectionibus adeo frigeſcit ſanguis, uti vel prępediatur, vel ſaltem ſerò fiat partis inflammatę maturatio. Notum enim eſt omnibus in Chirurgia & Medicina mediocriter verſatis, venę ſectionem maturationem tardiorem reddere. Nec minus verum eſt celebre illud *Hippocratis* dictum; *Quod niſi Pleuriti ſpatio quatuordecim dierum purgentur per expectorationem, modo ſuperſtites fuerint, Empyrici fient, die quadrageſimo*; tanta ſcilicet veri puris mole eo temporis ſpatio in pulmonibus collecta, uti præ nimia copia ejus, atque acrimonia, per diruptam & exeſam membranam in ipſius Thoracis cavitatem exitum facere aptum ſit natum. *Tertiò*; Hoc etiam aliquando evenit per Medici incuriam, vel etiam Aegroti contumaciam, à medicaminum ſcil. expectorantium in principio Pleuritidis, & Peripneumonię neglectu. *Quartò*; denique Infantibus hoc ſępius accidit, ob prudentię defectum quoniam purulentum Phlegma pulmonibus impactum expectorare & exſpuere neſciunt.

Phthi-

Phthiſis iſta ſemper eſt admodum acuta, utpote à morbo acuto præcedentis orta, à quo non tantum vires inſigniter proſterni, verum etiam ipſam ſanguinis maſſam in colliquativo ſtatu relictam, imo & ſæpiſſime etiam collectionem puris ſatis inſignem in pulmonibus fieri contigit. Adeo ut hęc Tabes vix nomen phthiſeos in audiverit, antequam ad Maraſmi planè ſtatum Æger jam pervenerit. Si phthiſis iſta, colliquante & nimis calido ſanguinis ſtatu, per pręcedentes morbos effecto, ortum ſuum duxerit; non tantum continuandus eſt uſus *Expectorantium* atq; aliorum Medicaminum *Antiphthyſicorum* (quę tamen è mitioribus & minus calidis deſumenda ſunt,) verum etiam *Julapia Temperata Perlata* præſcribi debent, copiosè ſumenda ad fervorem ſanguinis temperandum uti etiam *Aqu. Lactis*, *Limacum*, imo & ipſę *Aq. Minerales Chalybeatæ*, modo anni tempeſtas, id ferat, verum ſuper omnia venæ-ſectio (ut ut vires à priori morbo debilitentur, & corpus in tabidum ſtatum reducantur) non tantum celebranda eſt verum etiam frequenter, quin & manu non nimis parca [ſi opus fuerit] repetenda eſt.

Sin verò hæc Phthiſis à diruptione Apoſtematis glanduloſi, ſeſe per Trachęam exonerantis proveniat, purgatio pulmonum per hanc Regiam viam copioſo uſu medicaminum expectorantium promovenda eſt. Et ſi metus fuerit ſtrangulationis poſt primam Apoſtematis diruptionem, à materia ſcil. nimis confertim in Bronchia irruente (quod filio *Domini VVhite* atque aliis contigiſſe memini) expectoratio acceleranda eſt exhibitione *Oximel. Scillit.* vel aliorum leniorum *Vomitoriorum*, & deinde vomitum provocando per titilationem Tonſillarum atque Uvulæ, pluma oleo illita factam. Quod fit ut motu ventriculi violento in vomitione excitato. Pulmones etiam eo agitati à materia glutinoſa Bronchiis impacta facilius ſeſe liberare poſſint. Majori parte collectæ materiæ hoc modo evacuata, reliqua etiam pars quotidie educenda eſt aſſiduo medicaminum *Expectorantium* uſu. Quo facto, per *Lacteam*, ſcil. *Diætam Temperata Julapia*, *Medicamenta Balſamica* jam ante deſcripta, atque per *Aquas minerales Chalybeatas* in aere ruſticano & ſalutifero ſumptas, Curatio paulatim, decurſu temporis, poteſt perfici. Sin vero per hectici caloris continuationem, genarum ruborem quotidiè revertentem, difficilem reſpirationem, abſque vel ulla inſigni comitante tuſſi; præcipue vero per tenſionem, & pondus in uno vel utroque Hypochondrio & per fluctuationem materiæ in Thorace, migratione ſcil. ab uno latere in alterum ſentitam, materia in apoſtematis glanduloſis pulmonum collecta per membranam eos externè inveſtientem, eroſam, vel diruptam, in cavitatem Thoracis, Empyematis ritu, transfuſa huic Phthiſi anſam præbuiſſe videatur; quam primum per Paracenteſim convenienti loco celebratam, juxta maxime gravavatum Hypochondrium, materia in Thorace fluctuans, atque è pulmonibus continuo depluens convenienter, debitis intervallis, pro Aegri viribus, educenda eſt. Quod verò curationis adhuc reſtat, copioſo *Millepedarum*, *Medicaminum Balſamicorum* & *Julap. Temperat.* uſu. *Diæta* etiam *Lactea*, *Decoctis Sarſæ*, *Remediis Chalibeatis*, præcipuè verò *Aquis Mineralibus Vitriolicis*, perficiendum eſt.

Sin verò præ Aegri debilitate, vel adſtantium metu, Paracenteſis non admittatur, cum eventu aliquando proſpero, licet magis dubio (quod expertus ſum in filio *Domini VVhite*, cujus hiſtoriam non pigebit ſtatim ſubnectere. Evacuatio materiæ per longum, & copioſum & medicaminum *Diureticorum* uſum, uti *Millepedarum*, *Salis Succini*, *Apozematis noſtri Diuretici* & *Lubricantis* in hiſtoria ſequenti ſtatim memorandi, &c. tentanda eſt. Deinde curationis completio committi debet *Lacteæ Diætæ* & uſui *Remediorum Balſam.* & *Chalibeatorum*, & *Decoctis* etiam *Sarſæ*, *Thoracis*, & *Vulneribus* herbis maxime Temperatis impregnatis.

Sin verò iſta Phthiſis à tarditate Expectorationis per frigefactionem ſanguinis

guinis ex intempeſtiva, & nimia venæ ſectione, vel per neglectum *medicam. Expectorantium*, oriatur, copioſus & frequens uſus medicaminum *Lubricantium*, & *Balſamicorum*; præcipuè verò calidiorum, particulis penetrantibus præditorum, imperandus eſt, veluti *Opobalſam. Balſam. Sulphur. Terebinth. Aniſat. Ol. Lin. recenter ſine igne Extract. Hydromel Antiphthyſic. alibi deſcript.* atque aliorum hujuſmodi.

HISTORIA.

Samuel, filius natu minor *Domini White*, habitantis in *Burgo* dicto *Southwark*, circa annum ætatis ſuæ ſeptimum, & Domini noſtri 1670. in legitimam Pleuritidem incidit, unà cum inflammatoria febre, tuſſi perpetua, verum arida, & dolore laterali horrendo. Poſt varia incaſſum priùs per 3. dies tentata, ego tandem advocatus ſanguinis ℥vi. plus minus illico extrahi juſſi è brachio ſiniſtro, quoniam ſcil. dolor in eo latere præcipuè urgebat; partes etiam externe illini *Linimento Anodyno*; Interne *Expectorantia* Linctus & Apozematis forma copioſe exhiberi. Difficulter admodum puer medicamina interna admittebat. Dolore vero, & febre id ſuadentibus, Phlebotomiam ſemel in die per 5. ſucceſſivos dies inſtitui, ex conſilio, & cum conſenſu Collegæ mei eximii, *Doctoris MicKlethwait*. In doloris etiam ulteriorem mitigationem *Fotum Anodynum* in veſica bubula alternatim applicari juſſi unà cum *Linimento*, & *Veſicatoria* admota Nuchæ, & Brachiis internis. Utcunque vero neque dolor, neque febris cedere videbatur, donec tandem circa nonum ſcil. morbi diem natura ſua ſponte, per hæmorrhagiam narium, ſeſe exonerare ſetagerat: atque hoc pacto, eadem diei hora, per tres ſucceſſivos dies critice natura, ac ſi benignitate quadam ducta, officio Chirurgi perpetuo fungebatur idq; cum optimo ſucceſſu; ſicuti enim dolor, ita etiam febris fere evanuit. Nulla vero arte expectoratio per totum morbi decurſu promoveri potuit.

Quare *Hippocratis* auctoritate motus ſententiam meam palam in amicorum præſentia protuli, de Empyemate ſcil. mox intra quadraginta dies inſecuturo. Neque quidem me fefellit eventus: Jacebat enim miſellus & emaciatus puer cum rubore genarum quotidie revertente, febre hectica miti, tuſſi arida perpetua, & anheloſa reſpiratione, ſenſim in dies maceſcens, uſq; ad quadrageſimum morbi die majore parte temporis etiam in latere ſiniſtro contractus multum de gravante in eodem hypochondrio dolore conquerebatur.

Die quadrageſimo eum mane inviſi, atque uno vel altero piſciculo veſcentem, magiſque ſolito hilarem inveni. Non obſtante tamen iſto, memor illius *Hippocratis* de die quadrageſimo præſagii, juſſi *Mixturam Emeticam* è *Sale Vitrioli & Oximel. Scillitico* in promptu eſſe, quod cochleatim ingereretur ad vomitum ciendum, modò a ſubita Apoſtematis ruptura ſubſequens ſtrangulatio per præproperum materiæ in Bronchia tranſitum timeretur. Vix per unam horam diſceſſum erat, quin è ſomno excitaretur Æger, propemodum ſtrangulatus; atque eo modo per quatuor horarum ſpatium perdurabat, priuſquam me invenire potuerant, ſine vel ulla ſenſibili reſpiratione; vel pulſu, fixis etiam oculis, dentibuſque & manibus ſpaſmodice conſtrictis & frigidis, tantum, non mortuus. Tandem ego acceſſi, & *mixturam* quam dudum in promptu eſſe curaveram, licet præ adſtantium horrore (qui Ægrum tanquam jam mortuum reſpexerant) hactenus non eſſet exhibita ori vi aperto, cochleatim ingenti curavi, & nonnullas illita oleo pluma titillari; quo brevi temporis ſpatio ad vomitum excitatus, non tantum crudum chylum e Ventriculo, verum etiam puris plane fœtidi *Pintam* fere e Bronchiis rejecit; atque inde paulatim ex uſu *Cordialis Julap.* ſpaſmi una cum ſtrangulatione receſſerunt; Extremorum etiam calor, & pulſus redierunt, & poſt tres tandem peractas horas incerta verba murmurare cœpit; & poſt ſomnos aliquot magis placidos mens etiam reſtituta fuit; atque

intra

intra 24. horas eſuriebat, & victum petebat, cum amicorum, & adſtantium omnium maximo ſtupore. Nihilominus tamen, non tantum debilis, & lecto affixus, verum etiam emaciatus, hecticus, continuò tuſſiens, & ob pondus materiæ in cavitate Thoracis Diaphragma prementis, anheloſè reſpirans jacebat; ac ſi à Pthiſi brevi periturus eſſet. Ob præſentem acutam Phthiſin, & virium debilitatem, non auſus ſum materiæ evacuationem per *Catbartica* tentare; Neque per *Paracenteſim* eam educere; quoniam ſicuti adſtantes id renuebant ita quidem nulla protuberantia in Hypochondriis apparebat, quæ quidem certum aperturæ locum deſignaret. Ideòque decrevi in præſens, *Rem magis cunctando reſtituere*, *Lacteam* ſcil. inſtituendo *Diætam* in ſanguinis temperationem, atque frequentem uſum *Apozematis* ſequentis, partim *Pectoralis*, partim etiam *Diuretici*, quo (ſi fieri poſſet) materiam per vias Urinarias, ſine ullo virium diſpendio, foras educerem; Forma *Apozematis* hæc erat, quæ ſequitur.

℞. Semin. malv. altb. an. ℨiii. *ſemin. iv. Frig. major. an.* ℨi. *Cicer. rubr.* ℨi. *gr. AlKiKeng.* ℨiii. *fol. Tuſſilag. cap. ven.* an. *M i. Caricar. ping. n. vii. ſebeſt. num. xv. Glycyrrb. raſ.* ℥i. *Coque in aq. F.* ℔iv. *ad ii. Colaturæ adde Syr. Altbeæ* ℥i. ß. *M. F. Apozem.* Sub hoc regimine (additis etiam *Julapio Perlato* & *Linctu pectorali*) vires multum reſarciri videbantur. Suboriebatur verò inde Hydrops univerſalis, qui in tantum augeſcebat, ut miſellus Æger quotidie à ſuffocatione periturus videretur. Ex uſu verò copioſo *Salis ſuccini*, *Lenium Catharticorum*, & *Electuariorum Chalybeatorum*, (commixtis ſemper Medicamentis *Balſamicis*, & *Pectoralibus*) penitus à Phthiſi, & Hydrope etiam ſanus evaſit, conſpirante verno & ruſticano aere, atque adhuc ſanus inter vivos manet, robuſtus, & Athleticus, muniis Mercatoris egregiè fungens.

HISTORIA SECUNDA.

Filia *Domini Gifford*, in Platea dicta *Fleet-Lane*, circa octavum ætatis ſuæ annum, febre inflammatoria, dolore Laterali, & tuſſi importuna atque arida correpta fuit. Ego advocatus poſt duos, vel tres morbi dies, judicans à ſignis Diagnoſticis Ægrotam pleuritide laborare, iterum, iterumque venam ſecari juſſi, *Linimenta* externè, & *Fotus* applicari, *Expectorantia* etiam medicamenta copioſè ingeri, (quæ quidem nimis parcè ſumebat) *Veſicatoria* etiam pro exigentia febris, & affectionis generis nervoſi præſcripſi, & *Julapia Perlata* ex *Aquis Cephalicis*, & *Cordialibus* facta. Poſt horum uſum febris quidem inflammatoria in hecticam mutata fuit, & dolor Lateralis convulſivus in gravantem, atque inde omnia ſymptomata mitiora apparebant. Quia verò nulla arte phlegma aliquod è Bronchiis per tuſſim educi potuit, ego multum ſuſpicabar putridum hoc Plegma pulmonibus concoctum, aliam viam per ipſum Parenchyma in cavitatem Thoracis inveniſſe, atque miſellam Ægram noſtram Phthiſi Empyrica à pleuritide, ob defectum ſcilicet expectorationis, orta, tandem perituram. Neque quidem conjectura mea me multùm fefellit. Poſtquam enim per viginti dies à pleuritidis legitimæ fine decubuiſſet puella languens, cum febre hectica continua, rubore genarum ſæpiùs revertente, volis manuum admodum aridis, tuſſi ſicca, & importuna, vigiliis pertinacibus, reſpiratione anheloſa, aliiſque impenſivis ſymptomatis in dies marceſcens; tandem conqueri cœpit de dolore gravante lateris juxta hypochondrium ſiniſtrum, qui de die in diem adeò increſcebat, uti tandem non ſine ejulatione moveri, vel erecto corpore ſedere potuerit. Poſt Trigeſimum verò morbi diem partem affectam inſpicientem, eam tumentem, quadantenus acuminatam vidi. Expectavi autem uſq; ad quadrageſimum diem, & tunc, advocato Chirurgo peritiſſimo, *Domino Hollyer* per *Paracenteſin* paulò ſupra Diaphrag-

phragma factam pu tridum Phlegma ſenſim extraximus, ſpatio ſcilicet menſis unius: ob marcidum enim corporis ſtatum nullam inſignem evacuationem in unam vicem ferre poterat. Per annum vero unum vel alterum vulnus aliqua parte, ſicuti Fontanella, apertum conſulto ſervabatur. Intereà temporis *Lactea Diæta*, Medicamentis *Balſamicis*, *Millepedis*, *Decocto Sarſæ Vulnerario*, liberè & diu epoto, *&c.* (adjuvante etiam ruſticano aere) interſperſis etiam, debitis intervallis, & pro Ægræ viribus, Catharticis è *Calomelan.* & *Diagryd.* factis, tandem è tabido ſtatu exceſſit εὔβρωσ; & ἔνσαρκος; atque adeò per plurimos annos duravit, ſine vel ulla prioris morbi labe, niſi quod latere affecto quadantenus curvitate contracta eſſet ad fatalem uſque diem, quo tempore a febre maligna è vivis ſublata.

CAPUT XI.

De Phthiſi ab Arthritide, & Rheumatiſmo orta.

IN Arthritide, & Rheumatiſmo, præſertim verò legitimo & humoroſo, (qui ſcilicet à fermento acri è nervis ſuppeditato ortum ſuum ducit) adeo evidens fit colliquatio in tota ſanguinea maſſa, uti nemini mirari liceat, ſi Phthiſis ab hiſce morbis (præcipuè vero ubi fuerint contumaces, Chronici, & frequenter recurrentes] oriatur. Atque hinc facile obſervari licet, Rheumaticum dolorem à percepto frigore provenientem, rarius, ſi unquam, abſque tuſſi pulmonari artus invadere ſolere. Et ſicuti illuſtrem virum, *Dominum Orlandum Bridgman*, *Dominos Philips*, & *Tibs*, atque alios quamplurimos, poſt frequentes, & longos Arthriticos, & Rheumaticos paroxyſmos, tandem Phthiſicè, vel Aſthmaticè periiſſe perſpexi; ita aliquando etiam poſt primum Rheumatiſmi paroxyſmum acutam & fatalem Phthiſin ſubintraſſe notavi.

Phthiſin iſtam ubi a primo Rheumatiſmi inſultu invadit, nonnunquam ob eam rationem acutam eſſe accidit; utpote à colliquatione humorum in acuto Rheumatiſmi humoralis paroxyſmo ortam. Ideoque quoniam communis Phthiſeos naturæ participat, generali methodo omnino tractari debet; uſu ſcilicet *Lubricantium*, *Incraſſantium*, *Opiatorum*, atque aliorum medicaminum Pulmonarium. Et quidem ego, idque non ſine fælici ſucceſſu, in omni Rheumatiſmi Paroxyſmo, tametſi neque urgens aliqua tuſſis, neque Dyſpnœa adſit, *Apozemata*, & *Eclegmata Pectoralia Lubricantia*, & *Incraſſantia*, copioſè præſcribere ſoleo, non tantùm ad ſanguinem temperandum, atque emolliendum, verùm etiam ad præcavendam Phthiſin, quæ non rarò à Rheumatiſmo ortum ſuum ducere ſolet.

Quoties autem iſta Phthiſis ab Arthritide, vel veteri, & ſæpiùs recurrenti Rheumatiſmo oritur, eſt planè Chronica, ſenſim, & gradatim per plures annos pulmonibus, & partibus reſpirationi dicatis creans moleſtias. Atque eſt quidem Aſthmatici generis, ob phlegmatis viſcoſitatem diſpnœa magis, quàm pertinaci tuſſi ſtipati.

Siquidem à generis nervoſi ſtupore magis quàm ab humorum colliquatione oriri videtur. Hæc tamen Aſtmatica Phthiſis videtur mihi eſſe genii peculiaris, eo quòd delectu aeris non omnino relevatur. Hujuſmodi enim Phthiſicos, licèt etiam Aſthmatici fuerint, æquè benè in aere paluſtri; & fumo carbonum oppleto, ac in tenui, & perflatili reſpirare notavi. Atque inde etiam fit, quòd medicamenta *Lubricantia*, & *Expectorantia* nequicquam hic valeant; ut ut *Incraſſantia*, & *Opiata* fataliter lædant. A *Spiritibus* autem *C. C. Sal. Armon. ol. Juniperi Chymico*, atque aliis ejuſmodi, quæ ſcilicet ſpiritus excitant, & nervos confortant, frequenter & copioſè exhibitis, plus levaminis, quàm vel à quibuſvis *Opiatis*, vel *Thoracicis* medicamentis ritè expectandum eſt.

Quo magis iſta Aſthmatica Phthiſis procedit, eò magis dolores, & tumores Rheumatici minorari ſolent. Et quidem Rheumatiſmus humoralis verus, & le-

& legitimus, longè priuſquam lethalis evadat, in nervoſum, vagis doloribus huc illuc tranſeuntibus, verùm nullo evidenti tumore comitatum, degenerat.

Rheumatica iſta Phthiſis à Rheumatiſmo Chronico orta, & in ſenili ætate accidens, eſt quidem (quantum ego ſcio) planè incurabilis. Indicium eſt enim naturæ jam planè ſuccumbentis, & in ultima Rheumatiſmi ſcena jam triumphatæ.

Vomitoria lenia debitis intervallis repetita, (præſertim verò ſi cum εὐφορίᾳ ferantur, neque nimis ſerò exhibeantur) multùm ad hujus phthiſeos curationem promovendam conferunt; utpote Cerebrum & genus nervoſum deoppilantia, & Rheumaticos dolores minorantia rigiditatem, & ſtuporem fibroſi generis univerſaliter ſublevando; quo fit ut cauſa Procatarctica, ſeu fomes hujuſce Phthiſeos, plurimùm ſubtrahatur.

Venæ ſectio etiam ſub hujus Phthiſeos initio (priuſquam ſcilicet Corporis habitus nimis exinanitus fuerit,) plurimum prodeſt; non tantùm calorem hecticum & Rheumaticos dolores minuendo; verùm etiam ipſi dyſpnϾæ levamen miniſtrando.

In morbi verò progreſſu, ubi ſcilicet inſignis marcor univerſalem corporis habitum priùs invaſerat, ſicuti à venæ ſectione naturam debiliorem, ita reſpirationem difficiliorem reddi ſæpiùs obſervavi. Equidem nullus dubito, quin Aſthmatica Phthiſis non raro a profuſa & ſępius repetita venę ſectione in Rheumatiſmi Paroxyſmis adminiſtrata ortum ſuum ducat; craſi ſcilicet ſanguinis inde (uti in aliis immodicis hæmorrhagiis accidere ſolet) everſa, totaque ejus maſſa jam depauperata.

Vires etiam egregias *Peruviani Corticis*, in exſtinctione flammæ hecticæ colliquantis, à ſtatu Rheumatico in ſanguine accenſæ, ibique derelictæ, ſæpiſſimè ſum expertus; quæ quidem flamma niſi arte aliqua, vel natura tollatur, viam in hanc pulmonarem phthiſin certiſſimè ſternit.

Ob eandem etiam rationem medicamina *Chalybeata* in hujus morbi principio, ad inducias ſaltem obtinendas, ſi non ad curationem perficiendam plurimùm conducere obſervavi; præſertim verò *Aquas minerales Chalibeatas*, modò non nimis ſerò propinentur, & ſatis copioſè per vias urinarias fluant.

Uſus etiam *Thermarum*, & *Balneorum Artificialium*, priuſquam ſcilicet corporis habitus nimis fuerit extenuatus, fibroſi generis obſtructiones univerſim deoppilando, plurimùm hujus Phthiſeos incipientis curationem promovere ſolet.

Lactea etiam *Diæta* in primo hujus morbi limine plurimùm confert, flammam in ſanguine accenſam minuendo, & acrimoniam præternaturalem leniendo. Licet eam in morbi progreſſu, cum Dyſpnœa jam fuerit inducta, non adeò benè convenire fatendum ſit; quoniam ſcilicet phlegmati Bronchiis impacto majorem glutinoſitatem conciliare ſolet. Neque forſan conjectura iſta eſt ſine gravi ratione fundata; ſcilicet quòd lactis in Rheumatiſmo nimius uſus Ægrotum in phthiſin hanc Aſthmaticam valdè diſponit.

HISTORIA PRIMA.

Domina Laurence, circa annum ætatis ſuæ trigeſimum quintum, quo tempore etiam gravida facta eſt, in Rheumatiſmum univerſalem incidit, & ſeſe curæ cujuſdam *Pharmacopolæ* per plures menſes commiſit; donec tandem à tuſſi diſpnœa, febre hectica, marcore, atque aliis hujuſmodi jam ſuperinductis ſymptomatis, incertum eſſet an Rheumaticè, an verò phthiſicè interitura eſſet; Rheumatiſmo quidem (qui antè fuerat legitimus) in Nervoſum, rigiditate, & vago quodam artuum dolore, nullo tamen tumore ſtipatum degenerante. Quo tempore ego advocatus *Octobr.* ſcilicet die 25. 1686. ad temperandum Rheumaticum, & Hecticum ſanguinis, & ſpirituum fervorem, & ad affectiones Hyſtericas

inde

inde natas compoſcendas, *Electuarium* cum ſequenti *Iulapio* præſcripſi.

℞. *Conſerv. Roſ. Antiq. Fruct. Cynoſbat. per ſetaceum traject.* an. ℥i *pulv. Flor. Lavend. Magiſter. Corall.* an. ʒi. *Syr. è Corall. q. ſ. Ms. F. Electuarium è quo capiat quantitatem Nuc. Moſchat. ſexta quaque hora.*

℞. *Aq. Rut. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *Aq. Cinnam. hord.* ℥iii. *Aq. Pœon. Bryon. Comp.* an. ʒiß. *Margarit. pp.* ʒi. ß. *ſacchar. Alb. q. ſ. in gratam edulcorationem. Ms. F. Iulapium; è quo capiat Cochl. iv. vel v. poſt ſingulas doſes Electuarii, atque etiam ad libitum.*

In dolorum & rigiditatis artuum levamen, eadem nocte Veſicatoria internis brachiis iuxta axillas applicari juſſi, & levem evacuationem per alvum tentavi ope ℥. *ii. Tincturæ Sacræ;* quæ quidem benè ferebat. Hora ſomni ſequentem Paregoricum hauſtum pręſcripſi.

℞. *Aq. Rhæd.* ℥iii. *Cinnam. hord.* ℥i. *Pæon. comp.* ʒii. *Sal. Abſinth. gr. vi. Syr. de Mecon.* ʒvi. *Ms. F. hauſtus.*

Octobris 28. *Vomitorium* ſequens propinavi.

℞. *Vin. Benedict.* ℥i. *ſyr. Violacei* ℥ii. *Ms.* quod detur pro Emetico, circa horam quantitatem pomeridianam cum regimine, & (ſi opus fuerit) inter vomendum capiat ℈i. *Salis Vitriol.* bis, vel ter in hauſtu *Poſſetalæ* calidæ. Vomitione finita, hauſtum Paregoricum ſequentem præſcripſi.

℞. *Aq. Menth.* ℥ß. *Stephan.* ʒiii. *Cinnam. hord. Lact. Alexiter.* an. ℥i. *Syr. de Mecon.* ʒ. *vi. Ms. F. hauſtus.*

A *Vomitorio* levamen univerſim ſenſit, idque non tantum à ſymptomatis Phthiſicis, verum etiam Rheumaticis. Ideòque poſt tridui ſpatium repetitionem *Emetici* injunxi; & deinde flammam Hecticam in ſanguine à Rheumatiſmo accenſam exſtinguere, & pulmonibus inde labefactatis proſpicere totis viribus nitebar, ſequentem in modum.

℞. *Ingred. Decoct. pectoral. q. ſ. Cortic. peruvian.* ℥i. *Balſam. Tolutan.* ʒi. *coq. in Aq. font. q. ſ. ad* ℔i. ß. *Colaturæ adde Aq. Theriacal. Stillat. Syr. Balſam.* an. ℥i. ß. *Ms. F. Apozema de quo capiat.* ℥iv. *ter die per ſex dies continuos ſemper ſumèndo in hauſtu nocturno Laudan. Liq. Helmont. gutt.* xv. modo Tormina in Diarrhœa, vel vigiliæ urgeant.

Finito jam *Apozematis* uſu, repetitionem potionis *Emeticæ* juſſi, & tandem *Novembr.* ſcilicet 13. ſequentes *pilulas* præſcripſi.

℞. *Pulv. patrum ſubtiliſſime trit.* ℥i. *Mucilag. Gum. Tragacanth. q. ſ. Ms. F. pilulæ mediocres deaurandæ, quarum ſex capiat mane & veſperi de die in diem.*

A quorum uſu plane convaluit, non tantum à doloribus rigiditate artuum, verum etiam à tuſſi, dyſpnœa, oppreſſione, febre & reliquis Phthiſeos pulmonaris ſymptomatis planè liberata. Rediit etiam appetitus, & tandem etiam vires, & carnes ejus reſarcitæ ſunt, atque adhuc ſine aliqua Rheumatiſmi, vel Phthiſeos revireſcentia optima ſanitate utitur.

HISTORIA SECUNDA.

Domina Covert, virgo circa annum ætatis ſuæ decimum octavum, in febrem continuam incidit, quæ tandem alia intermittente excipiebatur, quæ quidem per ſpatium xj. vel xij. menſium duravit. Hæc vero ſponte ſua evanuit, Rheumatiſmo humoroſo tantum excepta. Febre autem & Rheumatiſmo proceſſu temporis (neſcio quo pacto) quadantenus jam evictis, manſit miſella virgo continuò hectica tuſſiens, anheloſa, valde emaciata, & penè etiam ex ſanguis faciem tanquam *Hippocraticam* præ ſe ferens. Inſuper adeo à triumphante Rheumatiſmo, muſculorum tendines ferè univerſim præ craſſitię & indureſcentia prętornaturali rigeſcebant, uti omnibus artubus, non tantùm minoribus pedum atque manuum; verùm etiam majoribus, planè muniis ſuis imparibus factis, vel ſaltem difficulter & dolorificè fungentibus, cathedræ, vel lecto perpetuò ferè affixa maneret, tanquam ſtatua. Doloribus etiam vagis & verſatilibus, ſpaſmodicis & horrendis hic inde per totum thoracem non

taro percita fuit, lipothymiis etiam hyſtericis, paroxyſmis febrilibus incertis ſæpius recurrentibus vexata. His omnibus ſymptomatis continuus etiam virium languor, appetitus proſtratio, & purgationum menſtruarum ſuppreſſio adjungebantur. Univerſalis etiam corporis habitus mihi videbatur eſſe valdè ſcorbuticus. Caſus ſanè (ſi quis alius) valde deploratus; cui tamen (Deo favente) arte noſtra in ſequentem modum ſuccurrebam.

Miſellam Virginem triceſimo die *Maii* 1683. inviſens, ad temperandam ſcorbuticam ſanguinis acrimoniam, & vagos dolores quadantenus demulcendos, qui ſicuti longo tempore duraverant; ita non parùm adhuc oppreſſam naturam tenebant; præſcripſi *Calomelan. Diagryd. Sulfurat.* an. *gr.* xiv. *Syr. Cichor. cum Rheo q. ſ. Ms. F. bolus manè ſumendus cum regimine. Scrupulos etiam duos Milleped. præpar. & oculor. Cancr. præp. commixt. ter die horis medicis exhiberi juſſi, è Cochleari Julap. ſequentis, ſuperbibendo* ℥iii. *vel iv.*

℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr., Lact. Alexiter.* an. ℥*iv. Aq. Cinnam. hord. Epidemic.* an. ℥*iij. Sacchar. Perlat.* ʒ*vi. Ms. F. Julapium.*

Sacculum item ſequentem præſcripſi ſuſpendendum in *Cong. iij. Cerevisiæ mediocris* in potum ordinarium.

℞. *Rad. Lapath. Acut. pæon. mar.* an. ℥*ij. Cochlear. utriuſque* an. *M. iij. Beccabung. Naſturtii Aquat. heder. Terreſtr. ſummitat. Pini,* an. *M. ij. ſem. Aniſ.* ℥*j. MS. F. Sacculus.*

Junii ſecundo; quoniam forma Pulv. non adeò grata fuerat, & ut obſtructionum reſerationem promoverem, Pulveris loco *Electuarium* ſequens ſubſtitui.

℞. *Conſerv. Fruct. Cynosbat. Roſ. Rubr.* an. ℥ß. *Milleped. præp.* ʒjß. *Ocul. Cancror. præp.* ℈*ij. Sal. Martis gr.* xij. *Syr. Chalyb. q. ſ. Ms. F. Electuarium; de quo capiat quantitatem Nuc. Moſch. ſexta quaque hora, ſuperbibendo hauſtum Julapii. Pilul. etiam ſtomach. cum gum.* ℈*j. nocte ſequenti deglutiendum præſcripſi.*

Junii quinto; quoniam forma *Electuarii* non arridebat, in eandem intentionem *Syrupum Chalybeatum* ſubſtitui. Et quoniam alvus non adeò facilè ſubducebatur, *Pilulas* ſequentes priorum loco in promptu eſſe juſſi. *pro Syrupo.*

℞. *Vin. Chalybeat.* ℔. *ij. Tinctur. Croc. Caſtor.* an. ℥*j. Sacchar. Alb. q. ſ. Coque ad conſiſtentiam ſyrupi. Sumat exinde Cochl. ij. mane, & quinta pomerid. diebus à purgatione liberis, per ſe vel in aqua Card. dilut.* pro *pilulis.*

℞. *Pil. ſtomach. cum Gum. Aloes Roſat.* an. *gr.* xv. *Sal. Abſinth. gr.* iv. *Elix propri. et q. ſ. Ms. F. pilulæ n. iv. craſtina nocte ſumendæ cum libera cuſtodia.*

Tendines etiam induratos, & præ craſſitie dolorificè contractos bis die ad luculentum ignem illiniri juſſi, *Oleo Succin. & Spir. Lavend. comp.* an. *part. æqu.* ſuperinducendo pannum Laneum.

Licet iſtorum uſu tendinum tumor minorari videretur, atque rigidi artus quadantenus motui aptiores reddi, ſyſtema tamen nervoſum ab hyſtericis lipothymiis frequenter revertentibus grave aliquid ſubinde pati viſum eſt. Ideòque *Junii nono*, *Cochl. iv. vel v. Julapii ſequentis* ad libitum in languore propinari juſſi.

℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥*iij. Aq. Bryon. pæon. Comp.* an. ℥*j. Tinctur. Caſtor.* ʒ*j. Spir. Sal. Armon.* ʒß. *Syr. pæon. comp.* ʒ*x. Ms. F. Iulapium.*

Sacculum Ingredientium Antiſcorbuticorum repetivi, & quarta quaque nocte *pilulas Catharticas* injunxi.

Nervoſo genere ex uſu præſcripti *Iulapii* ter, quaterve jam relevato, præter calorem hecticum continuum, paroxyſmum etiam febris intermittentis legitimæ cum rigore invadentem, & profuſis ſudoribus finitum, licèt incertis intervallis, aliquando obſervavi. Atque inde non ſine ratione ſuſpicabar, ab hoc latitante febrili fermento, quòd nunquam adhuc è ſanguinis maſsa amandatum fuerat; quodque adeò *Protei* inſtar, ſub varia ſpecie hucuſque viſum noſtrum illuſerat, appetitus dejectionem, febrem hecticam continuam, & languorem univerſalem provenire. Ideòque contra hoſtem hunc totis *Peruviani*

Corti-

Corticis viribus inſurgo, Siquidem ipſe mihi pollicitus ſum (neque quidem me ſpes mea fefellit, uti vel ipſe eventus poſteà comprobavit) quòd debellato hoc hoſte, ſanitatis ſtatus plurimùm inde reſtitutus foret, utcunque *Balnea*, *Fotus*, atque alia ejuſdem generis inſigni eſſent uſui ad Trophæa Arthritidis in artubus nodoſis, & debilitatis relicta, penitus exſtirpanda. Ideòque.

Iunii 13. præſcripſi hauſtum ſequentem quarta quaque hora repetendum ad vij. vel viij. vices.

℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥i. *Aq. Epidem. Sir. Cariophill.* an. ʒii. *pulv. patrum ſubtiliſſimè trit.* ʒi. *Ms. F. hauſtus.* *Iulapium* etiam ſequens Cochleatim in languore ſumendum.

℞. *Aq. Card.* ʒvj. *Cinnam. hord.* ℥iv. *pæon. Comp.* ℥ij. *Margarit. præp.* ʒiß. *Sacchar. Alb.* ʒv. *Ms. F. Iulapium.*

Iunii 15. ℞. *Pulv. patrum ſubtiliſſimè trit.* ʒv. *Mucilag. Tragacanth. q. ſ. F. pilulæ mediocr. deaurand. quarum ſex capiat quarta pomerid. & hora ſomni, de die in diem ſumendo omni mane Sirupum Chalibeat. jam ante præſcriptum. Sacculus* etiam *Ingredientium Antiſcorbuticorum* renovetur. Etſi autem Aegra liberali iſto *Corticis* uſu à paroxyſmis febrilibus penitus liberata erat, manſit tamen adhuc nauſea, & inappetentia, unà cum languore atque aliis iuveterati hoſtis Trophæis. Ideòque, utcunque medicamenti formam mutaverim, hoſtem tameu jam plane fugatum *Cortice* ulterius proſequebar in ſequentem modum.

℞. *Ingred. Decoct. Amar. purg. q. ſ. Sal. Abſinth.* ʒß. *Cortic. peruv. pulveriz.* ℥ß. *Infunde debito modo, & coque in Aq. Font. q. ſ. ad* ℥xii. *capiat.* ℥iv. *Colaturæ fortiter expreſſ. manè, repetatque per tres dies continuos, continuando uſum Syrupi Chalybeat. quarta pomerid.*

Iunii 27. præſcripſi *Bolum* ſequentem cum ℥iv. *Apozematis ſexta quaque hora ſumend. per tres dies continuos.* ℞. *Cortic. peruv. ſubtiliſſ. trit.* ʒß. *Syrup. Artemiſ. q. ſ. Ms. F. Bolus.* ℞. *Cortic. peruv. an. pulveriz.* ℥ß. *infunde, & coque in Aq Card. & Vin. alb.* an. *q. ſ. ad* ℥xii. *cola in uſum.*

Iulii 5. Quoniam genus nervoſum adhuc aliquatenus male affectum erat; tres *pilularum* ſequenter die horis medicis ſumendas dedi, *ſuperbibendo* ℥iv. *Tincturæ Corticis* jam ante præſcript.

℞. *Pulv. patrum* ℥ij. *Trochiſc. de Mirrh.* ʒi. *Caſtor. Ent. Vener.* an. ℈ii. *Mucilag. Gum. Tragac. q. ſ. Ms. F. pilulæ mediocres deaurand.*

Ab hoc copioſo uſu *Corticis*, licet diverſa forma exhibiti, Ægra noſtra mirum in modum undiquaque ad ſanitatis ſtatum reſtituta eſt, & ab omnibus Phthiſeos, & Rheumatiſmi ſymptomatis plane liberata eſt; niſi quod tendines atque artus, præcipue verò manuum, rigidi, & quadantenus etiam tumidi manebant, & carnes etiam nondum ſatis reſarcitæ. Ideoque ubi iam præparatorio ritu alvum ſubduci curaveram *Extract. Rud. gr. xv. & pilul Fœtid.* ℈i. eam per ſpatium ſex hebdomadum ad uſum *Thermarum Batonienſium*, internum, atque etiam externum relegavi, imperando tendines atque tumefactos artus ſub finem ſingularum Balneationum diu atque libere Aquis *Thermarum Regiarum* embrochari, atque eaſdem partes (Ægra in lecto jam poſita & in ſudores diſpoſita) Linimento ſequenti diu illiniri. ℞. *Ung. Dialth. Nervin.* an. ℥j. *Ol. Scorpion. Lilior. alb.* an. ℥ß. *Ol. Aniſ. Chim.* ʒij. *Ms. F. Linimentum.* Et, ne in uſu Balnei elangueret, *Iulapium Cord.* ſequens in promptu erat Cochleatim ab libitum ſumend.

℞. *Aq. Epidem. Stephan.* an. ℔ß *Sirup. Cariophill.* ℥ii. *Ms. F. Iulap. Cordiale.* Menſe *Septembri* Ægra noſtra ab uſu *Thermarum* cum multo fructu reverſa eſt.

Præcipue verò exinde tendines, atque artus affecti plurimùm reſtituebantur, ad quorum curationem ulteriùs promovendam, conſului uti Balneis noſtris *Londini* publicis, vel ter hebdomade uteretur, unà cum ſequentibus Medicamentis.

Sept. 4. 1683. ℞. *Sarſ. Opt.* ℥iv. *Rad. Chin.* ℥i. ß. *Raſ. C. C. Ebor.* an. ʒiii. *paſſular. major. exacinat.* ℥ii. *Glicirrh. raſ.* ʒß. *poſt debitam infuſionem coque in Aq. font.* ℔viii. *ad iv. huius Colaturæ bibat* ℔ß. *ter die horis medicis.*

℞. Ceruſſ. Antimon. Milleped. præpar. an. ʒiſs. *Ms. in ſex chartulas, quarum unam capiat ter die cum ſingulis hauſtibus Decoct. præſcrip. præcipue verò quo tempore Balneum ingreditur.*

Uſu *Balnei* jam finito moderatam Diaphoreſin ſingulis noctibus promovere ſatagebam, ex uſu ſequentis hauſtus.

Sept. 12. 1683. ℞. Aq. Card. Theriacal. ſtill. an. *℥j. Ceruſſ. antimon. ℈j. Syr. Viol. lac.* ʒii. *Ms. F. hauſtus per x. noctes continuas repetendus.* A quorum uſu artus, atque tendines multum levaminis capiebant. Tandem verò, ne Aegrotantis recidivatio in intermittentem febrem ſub anni finem (cujus magna & rationabilis erat ſuſpicio) perfectionem curationis irritam redderet, conſului repetitum *Chinæ Chinæ uſum per plures dies quarta, vel quinta quaque hora ſumend. ſub forma ſequentis Apozematis.*

Sept. 20. 1683. ℞. Cortic. Chin. Chin. pulveriz. ℥j. Coq. in Aq. Card. & Vin. alb. an. *q. ſ. ad* ℔j: ß. *Deinde fiat colatura cum fortiſſima expreſſione.*

Deinde ad carnes reſarciendas, & ad ulteriorem hectici caloris temperationem Aegrotæ conſului, uti ſeſe ad *Diætam Lacteam*, exactiſſimam per ſex hebdomadum ſpatium in aere ruſticano percipiendam reciperet.

A cujus uſu ἐυσαρκία facta eſt, & planè convaluit, reſtitutis tunc tandem Purgationibus menſtruis floridis, quæ antehac per quatuor annos, ob emaciatum ſcilicet & inanitum Corporis habitum penitus defecerant.

Anno verò ſequenti ſcilicet 1684. & menſe *Junio*, ob rigiditatem quandam in tendinibus carporum, & alterius pedis, manentem *Thermas* iterum adibat, & poſtea *Diætam Lacteam* repetebat. A quo tempore hucuſque integra ſanitate utitur, atque etiam maritata liberos peperit.

Eadem ferè methodo præter ſpem omnium amicorum feliciter curavi *Dominum Overton*, extra Portam dictam *Newgate* habitantem; qui à longo Rheumatiſmo tādem in ſtatum planè tabidum redactus fuerat, unà cum Dyſpnœa urgente & perpetua tuſſi, febre hectica continua, ſputo puri ſimili, & reliquis phthiſeos pulmonaris funeſtæ ſignis. Cujus hiſtoriam brevitatis gratia hoc loco recenſere conſulto omitto.

HISTORIA TERTIA.

Domina Lane, uxor *Barbitonſoris* habitantis in *Platea* dicta *Cowlane*, circa annos 35. nata, ubi in ſtatu phthiſico emaciata & tuſſiens, per aliquot annos retroactos vixiſſet, menſe *Aprili* 1684. in Rheumatiſmum legitimum incidebat unà cum cruciantibus doloribus, inflammatis tumoribus, verſatilibus tamen, ab uno artu ad alterum cito migrantibus; item cum febre generis inſigniter remittentis eum comitante. Cujus Typus erat Tertianus (quem genium febris Rheumaticæ apprimè peculiarem eſſe ſæpiſſimè ſum expertus.) Quo in caſu, quoties ſcil. novus Paroxyſmus febrilis invadit, Rheumaticus dolor atq; tumor jam ante ferè ſopiri in partibus affectis renovari, vel etiam in alios artus per metaſtaſin materiæ (uti veteres loqui amant) transferri ſolent. Paroxyſmi verò admodum prolati erant, per ſpatium ſcil. xii. vel xvj. horarum, vigiliis etiam, deliriis, jactatione multa, calore, & pulſu valdè febrili ſtipati. Quæ omnia ſymptomata immenſis ſudoribus excipi atque ſolvi ſolebant. Sub initium verò ſinguli paroxyſmi Rheumaticos dolores in artubus affectis ſemper exacerbari, vel alios etiam artus de novo corripere perpetuo obſervavi; adeò ut cum paroxyſmo febrili novus Rhenmatiſmus ſemper intrare videretur. Ego tempore paroxyſmi advocatus, indicationibus præſentibus ſatis facere conabar, *Venæ ſectione*, *Veſicatoriis*, *anodyno Hauſtu*, *Tinctura Roſar. Linctu pectorali*, *& julapio perlato*. Et quidem omnibus ſymptomatis ſub finem paroxyſmi jam evaneſcentibus, ſequenti die ad inviſendum Aegrotantem reverſus hoſtem à *Præſcriptis* penitus evictum & fugatum eſſe exiſtimabam, donec tandem à paroxyſmi febrilis & Rheumatici reditu nocte ſequenti, planè intellexeram, quam vana ſpe hucuſque illuſus fueram. Ideoque pro ſympto-

ptomatum indicantium urgentia, Venæ ſectionem iterum inſtituo, repetitionem *Hypnotici Hauſtus*, & applicationem etiam *Cataplaſmatis Anodini* artubus à Rheumatiſmo extremo dolore affectis mandans: Poſtquam verò Febris & Rheumatiſmi Typum, ad duas vel tres vices, planè Tertianum fuiſſe deprehenderam; atque omnia, non obſtante jam ante præſcripta methodo, perpetuo in pejus ruere, ipſo nervoſo ſyſtemate jam tandem ſpaſmis, præcipue verò paroxyſmi tempore, correpto, atque ore etiam Aphthis ulcerato, fælici conjectura fretus, ad uſum *corticis peruviani* in hoc deplorato caſu me recipio; præſcribendo ℥i. extra paroxyſmum, tertia, vel quarta quaque hora exhibendam. Cujus uſu xxiv. horarum ſpatio à Rheumatiſmo æquè ac à febre liberata abſque ullo remedio, ſuo modo, hoc eſt, Phthiſice, valebat; minus tamen pulmonibus oppreſſa quam ante decubitum fuerat. Ubi verò primum à dolore & febre liberata eſt, phthiſin Chronicam (quæ etiam à Venæ ſectionibus, uſu *corticis*, atque aliorum jam ante præſcriptorum medicamentorum minorari videbatur) planè negligebat, reſpuens cujuſcunque generis medicamenta: atque indè poſt annum unum, vel alterum à Phthiſi illa pulmonari Chronica ſenſim extincta eſt.

CAPUT XII.

De Phthiſi Pulmonari orta è febribus, præcipue Crapuloſis, Scarlatinis, & Intermittentibus; uti etiam à Variolis, & Morbillis.

SÆpiſſime ab iſtis acutis morbis Phthiſin pulmonarem ortum ſuum traxiſſe vidi. Neque quidem mirum videri debet, calorem à febre putrida in humoribus accenſum, adeo facile in Hecticum, ſeu Habitualem, in ſpiritibus & ſolidis corporis partibus ſitum, degenerare ſolere. Spiritus enim atque humores in habitu corporis cum jamdiu pabulum, ſeu nutrimentum à ſanguine nimis accenſo, & calefacto receperunt, difficulter admodum preternaturalem iſtum calorem deponunt Atque ab hac hectica & fixa flamma, quid mirum ſi colliquatio, & conſumptio inſequi aptæ ſint natæ? Atque hoc maximè ſolet accidere in Variolis, Morbillis & in Scarlatinis & Crapuloſis febribus. Siquidem iſtis morbis tam inſignis humorum colliquatio inſequitur, ab acri eos comitante calore effecta, uti progreſſu temporis vix ſiſti poſſit, quo novus chylus in poſterum partibus ſolidis aduniri vel aſſimilari queat. Atque hinc fit, quod calor partium præternaturalis non ſemper à critica eruptione prioribus morbis facta penitus extinguatur; verum calor hecticus in partibus ſolidis adhuc manens, unà cum inani tuſſi, atque aliis ſignis ſeroſi & colliquativi ſanguinis ſtatus (evictis jam prioribus morbis) etiam inſecuturam Phthiſin præſagiens.

Uſitatiſſimus hujus Phthiſeos Prodromus eſt levis Peripneumonicus affectus vel tubercula ſcrophuloſa in ipſis pulmonibus nata; quæ primum in priorem morborum declinatione ſemper oriri ſolent. Quo fit ut febrilis calor non tantum rurſus accendatur, verum etiam tuſſi, dyſpnœa, vigiliis, ſiti: inappetentia, Imò aliquando etiam dolore pectorali, atque aliis incipientis Phthiſeos ſignis ſtipatus, redeat. Iſta enim Phthiſis plerumque eſt præceps & acuta, utpote naturæ à priori morbo jam debilitatæ ſuperveniens; neque quidem vel præcaveri, vel curari ullo modo poteſt, abſq; tempeſtivis; & repetitis Venæ ſectionibus; utcunque debilis eſſe videatur Ægrotantis ſtatus. Et quidem Phlebotomiæ in præcedentis, ſeu originalis morbi declinatione neglectus, vel ejus nimis ſera vel parca adminiſtratio, anſam huic Phthiſi ut plurimum præbere ſolet.

Debitis autem Phlebotomiis jam ritè celebratis, reliqua curatio diligenti *Expectorantium* & *Balſamicor.* generali methodo jam ante deſcriptorum, uti & *Diætæ Lacteæ*, & *Julap. Temperantium* uſu, perficienda eſt. Quod dictum eſt de Phthiſi Morbillis, Variolis, Scarlatinis etiam & Crapuloſis etiam Febribus ſupervenienti (qui quidem morbi ſunt omnes unius generis; naturæ ſcil. inſigniter ſe-

roſæ ſeu colliquativæ) idem etiam ob eandem cauſam de omnibus ſcorbuticis atque Chronicis febribus pari ratione affirmari poteſt: uti quidem generaliter loquendo de cujuſvis generis febribus, quæ fuerint abſque legitima & debita criſi finitæ. Febrili enim fermento hoc modo magis vi dipreſſo, quam evicto, mitis calor hecticus priori putrido calori ſuccedit, Phthiſin mox ſuperinducturus: Ideoque in harum etiam febrium declinatione, cujuſcunque fuerint generis, Phlebotomia celebrari debet, & reliqua curatio ficuti in jam præcedenti periodo innuimus, perficienda eſt.

Quinetiam nullus dubito, quin vel ipſæ malignæ & peſtilentiales febres, quæ per Apoſtemata Ulcera criticè terminari ſolent, phthiſin etiam ſuperinducere poſſint, materiam febrilem in tenerum pulmonum parenchyma criticè propellendo, unde Tumores atque mali moris Ulcera orta phthiſin peracutam inducere apta ſunt nata. Curatio autem perficienda eſt, tempeſtivo, & diligentiſſimo medicamentorum *Expectorantium*, *Abſtergentium*, & *Balſamicorum* jam ante deſcriptorum uſu quo quam citiſſima purgatio initi poſſit. De ortu verò phthiſeos à febribus intermittentibus natæ, paucula hic ſpeciatim ſubnectere lubet.

Primò ſcil. Me phthiſin à nulla alia febre frequentius, quam ab Intermittente originem ſuam duxiſſe, obſervaſſe. Quod quidem videtur mihi duplici de cauſa accidiſſe: primum, Quod iſta febris, vel ob genium ſibi peculiarem, (quippe quæ inexhauſtam mineram in corporis habitu continet,) vel ob efficacium medicamentorum tempeſtivè, & copioſè exhibitorum neglectum, valde chronica eſt, & ſæpenumero etiam fugata revertitur; atq; inde fit quod ab hoc putrido calore longo jam temp. invaleſcente, calor tandem hecticus & continuus in ſpiritus, & partes ſolidas ſuperinducatur; atque inde colliquatio humorum ſeroſa unà cum tuſſi, & reliquis phthiſeos ſociis non poteſt non inſequi.

Secundò; Quod hujuſmodi Aegri, eo quod non ſuſpicentur hujuſmodi morbum fore lethalem, ſicuti illum contemnere, ita etiam ſemetipſos negligere conſuevere; non tantum morbum, neſcio quibus muliercularum Receptis debellare ſatagentes, [quo fit ut ſub febrem curandi prætextu non raro diatheſin inflammatoriam, & venenatam ſanguini & humoribus concilient,] verum etiam ſæpiſſime ſeſe aeri frigido, vel in ipſo paroxyſ. tempore, incaute exponentes, frigus unum poſt alterum percipientes, tandem incuriæ, & inſcitiæ propriæ pœnas luant, per Phthiſin ſcil. in hoc morbido humorum ſtatu à frigore ſæpius percepto, atque etiam neglecto effectam. Quæ quidem leni Catarrhi nomine à miſeris iſtis Aegris ſignari ſolet; donec tandem negligentia incurabilis evadat. Ideoque omnes admonitos vellem, ne falſa opinione innocentis hujuſce morbi indolis ducti, vel *Agyrtarum*, vel Muliercularum *Receptis*, ſeſe committant; verum, uti quam citiſſime copioſo *Corticis Peruviani* (unicæ hujus morbi Herculeæ Antidoti) uſu, penitus atq; tempeſtive debellare, & repetito ejus uſu febris reviteſcentiam præcavere ſatagant. Siquidem frequens in hujuſmodi febrem Recidivatio æque Phthiſin minatur, ac ſi plane eſſet continua. Eodem etiam animo Aegris conſulo, uti durante morbo, præcipue verò Paroxyſmi tempore diligentiſſime à frigore percipiendo caveant.

Tertiò, Phthiſis iſta eſt plerumque Chronica; quæ ſcil. per ſpatium anni, vel eo amplius, durat priuſquam ad ἀκμὴν ſuam pervenerit, in hoc particeps naturæ originalis morbi à quo dependet.

Quartò; ſignum hujus Phthiſeos Pathognomonicum eſt, quod ab ipſis morbi primordiis Paroxyſmus febrilis quotidianus, Tertianus vel Quartanus, pro morbi ſcil. originalis peculiari genio, febri hecticæ ſemper conjunctus ſit, unà cum Tuſſi, Dyſpnœa atque aliis Phthiſeos Pulmonaris ordinariis ſignis.

Quintò; In hujus Pthiſeos curatione *Cortex Peruvianus* medicamentis *Thoracicis* & *Pulmonaribus* ſemper copioſè commiſceri debet. Licet enim plures à deplorata hujuſmodi Phthiſi, intra tres,

vel

vel quatuor hebdomades verno tempore, *Corticis Peruviani*, una, vel altera unica, ſine aliquo medicamento *Pulmonari*, & ſine ulla Recidivatione liberarim: (cujuſmodi curationis emplar unum vel alterum illico ſubnectere non pigebit:) Nullum tamen hujuſmodi Phthiſicum, vel diligentiſſimo medicaminum *Antiphthiſicorum* uſu, ſine *Corticis* admixtione vel ipſe curavi, vel à quoquam alio curatum memini.

HISTORIA PRIMA.

Dominum Thompſon, Arte *Pictor*, habitans in Platea dicta Angiporto *Sancti Nicolai* juxta *Lumbard-ſtreet*, circa annum 1674. initio Menſis *Octobr.* media nocte, poſt eſum *Salmonis* nimis liberum, una Uxore ſua eadem ipſa hora in lecto correptus fuit febre Quotidiana vel magis, uti ego ſentio, Triplici Quartana. Uxor, neſcio quibus Medicamentis, tam diu à *Pharmacopola* male habita eſt, quod licet ante *Januarium* Menſem à ſtatis febris paroxyſmis liberata videretur, præ languore tamen virium perpetuo lecto decubuit, tanquam illico animam efflatura. Pulſus enim valde debilis erat & celer, Lipothymiæ frequentes, vigiliæ pertinaces, nauſea & vomitiones ferè perpetuæ, ſudores multi, & colliquativi, ſitis immenſa, ſputacio copioſa, jactatio continua, generis nervoſi affectiones hyſtericarum more inſignes, appetitus in totum proſtratus. Miſera Ægra quæ jam continuo inſtantem mortem exſpectabat, priſtinæ febris reditum vehementer exoptabat; modò ea lege à præſentibus miſeriis liberaretur. *Decocto Amaro Cathartico* bis in eam rem exhibito pro voto, priorem febrem cum juſtis Periodicis Paroxyſmi revocavi. Deinde in paroxyſmorum intervallis *Corticem Peruvianam* ſub variis formis libere, ad ℥iß. ſcil. pręſcripſi. A cujus completo uſu planè convaluit ſine vel ulla morbi, ejus ſymptomatum revireſcentia. Neque quicquam amplius præter *Julapia Hyſterica Opiata*, pro ſymptomatum ſcil. exigentiis, injunxi.

Maritus autem; cùm Athletici fuerit habitus, & multis negotiis implicitus præcipuè verò quoniam uxorem ex medicamentis perperam à *Pharmacopola* exhibitis, in dies in pejus ruere obſervavi, ſibi nullam opem vel à Medico vel ab ipſo *Pharmacopeo* petebat, expectatus ſcil. vere jam appropinquante hoſtem ſua ſponte diſceſſurum.

Quotidiè etiam, poſt peractum paroxyſmi inſultum, negotia ſua tum domi tum foras ſedulo peragebat (febre interim ſimplicem ſuam formam uno eodemque tenore in ſtatis paroxyſmis, & intermiſſionibus per totum hoc tempus ſervante. Tandem verò poſt Uxoris ſuæ convaleſcentiam, ubi ſeſe in dies magis magiſq; morbo ſuo ſuccumbere ſenſit, opem meam petiturus erat; verum à ſano iſto conſilio, tum vernæ tempeſtatis appropinquatio tum graviorum negotiorum diſtractio eum abſtrahebat. Verum quidem eſt, quod ſecundum jam conceptam ſubſequentis ſcil. veris initio, in ſimplici ſua forma ſponte febris eum reliquerit; verum appetitus adhuc omninò proſtatus manſit, dejectæ vires, Corporis habitus valde macilentus & ſanguinis pulſus continuo celer & debilis, ſitis ingens, reſpiratio anheloſa, tuſſis aderat ſicca perpetuoque diu noctuque urgens una cum cæteris omnibus incipientis Phthiſeos ſymptomatis.

Jam tandem ad me venit, una cum Uxore opem meam implorans, moramque ſuam multum defluens. Satis mihi illico perſuaſum fuit, incipientem iſtam Phthiſin eſſe veram prioris *Proteo formis* morbi ſobolem (ideoq; nihil ferè è vulgaribus *Antiphthiſicis* vel *Thoracicis* medicamentis præſcripſi, quorum ope impoſſibile ferè duxi, uti Æger, in maraſmi propè ſtatum jam redactus, priſtinę ſanitati reſtitueretur. Verum totam curationem *Corticis Peruviani* uſu abſolvendam eſſe ſtatui; quo pacto, febre jam prorſus evicta, reliqua ejus ſymptomata ſponte ſua ceſſura ritę judicavi, ſicuti vel ipſe eventus fæliciter comprobavit. Ideoque in hoc tantùm incubui quo medicamenti formam Ægroto redderem quam gratiſſimam, ne contra Aegri opiniones,

æque ac ipſum hoſtem militandum foret. Ideoque *pulv. Chin. forma Tabellarum* præſcripſi, in ſequentem modum.

℞. *Pulv. Cortic. peruvi.* ℥i. ß. *ſacchar. Chriſtall. in Aq. Abſinth. mucilagine Gum. Tragacanth. incraſſat.* ℥viii. *diſſolut. Ms. F. Tabellæ ſ. a. adeò uti ſingulæ ponderant* ʒii. veſcantur una quater in die, ſuperbibendo ℥iv. *Decocti pector. depur.*

Abſumptis jam *Tabellis*, illicò febris iſta hectica (quæ ſicuti Intermittentis genuina erat ſoboles, ita etiam paternum inguen adhuc ſapiebat) planè evanuit, unà cum tuſſi, diſpnœa, & reliquo Pthiſeos funeſtorum ſymptomatum ſatellitio; niſi quòd appetitus haud adhuc integrè reſtitutus eſſet: neq; carnes præ temporis ſc. brevitate reſarcitæ. Ideòque, tempeſtate id ſuadente, eum illico in ruſticanum aerem dimitto; è quo poſt ſpatium duarum, vel trium hebdomadum reverſus eſt, ſtrenuus, εὔσαρκος, vultu florido, & appetitu inſigni præditus, atque in hunc uſque diem optima valetudine utitur.

HISTORIA SECUNDA.

Mercator quidam *Norvvegienſis*, qui in vico dicto *Nevvington*, ultra *Thameſin*, habitabat; quo anno *Dominus Talbor* primum propter liberalem *Corticis Peruviani* uſum in febrium Intermittentium curatione, publice innotuit, eodem etiam ipſo menſe quo ego ejuſdem *Mercatoris* uxorem, præter ſpem adſtantium omnium, a febre remittente diriſſimis ſymptomatis ſtipata, inter alia remedia *Cort. Peruviani* uſu, liberaveram; cùm ipſe a febre intermittente Tertiana legitima & benigna correptus eſſet, derelicto amico, & Medico ſuo noto & familiari, unà cum grandi turba ad *Dominum Talbor* accurit, & numeratis quinque *Guineis* unciam unam *Corticis* inſignis Arcani loco accepit; quo devorato illicò convaluit. Nulla tamen cura ad prævenìendam febris reviréſcentiam ab illo *Empirico* adhibita; elapſis duabus, vel ad plurimum tribus hebdomadis, morbus tandem recrudeſcebat, a quo iterumque, verùmque non ſine priori gravi pretio ſingulis vicibus in manum dato, ex uſu *Corticis* repetito liberatus. Vir ad rem familiarem ſatis attentus, maluit reliquam hyemis partem ſub ærumnoſis hujus febris ſymptomatis agere, quam continuò eodem modo crumenam ſuam emungere interim ſperans morbum ſaltem vere ſequenti ſua ſponte diſceſſurum. A longo vero hujus febris continuato curſu, (quod forſan etiam frigus ſæpius Paroxyſmi tempore perceptum, & Muliercularum & *Agyrtarum* non adeo ſalubres *Receptæ*) quibus omnibus avide, & ſine delectu uti ſolebat (promovebant:) ſub veris ingreſſu, calor hecticus continuus in febris putridæ Paroxyſmorum intervallis accendi videbatur, immani etiam tuſſi, dyſpnœa, ſudoribus colliquativis, ſiti continua, nauſea, atque aliis hujuſmodi ſymptomatis ſtipatus. Unde ante finem *Junii* menſis quo tempore ſeſe ſtatim Phthiſice exſpiraturum credens, a me opem petiit, adeo languidus, & emaciatus fuit, uti faciem plane *Hippocraticam* præ ſe ferret, & a primo ejus aſpectu plane eum deploratum judicaſſem, ſi ab aliqua alia cauſa, quam a febre intermittenti, hæc phthiſis ortum ſuum duxiſset. Phthiſin vero hoc modo ortam, utcunq; ſpecie tenus deploratam, curabilem tamen rite judicabam, quoniam ſcil. penes me erat eo modo, hac ſaltem anni tempeſtate, Antidotum illam magnam, *Cortic. ſcil. Peruvianum*, exhibere; uti non tàntum febrem intermittentem tollerem; verum etiam revireſcentiam ejus impedirem. Quo factum eſt, ut nullus dubitarem, quin detracto jam fomite, flamma hectica ſponte ſua exſtincta foret; unà cum toto ſymptomatum Pulmonarium inde dependentium ſatellitio. Quæ quidem conjectura citiſſime eventu fœlici comprobata fuit. Siquidem ſpatio IV. vel V. dierum, febris Intermittentis Paroxyſmis ab exhibitione unius unciæ *Corticis*, forma piluiari, jam ſublatis, febris hectica etiam ſua ſponte evanuit; tuſſis etiam unà cum aliis pulmonaribus ſimptomatis multùm minorata fuit, & appetitus plurimùm adauctus. Cùm vero febris originalis revireſcentia repetito eiuſdem *Corticis* uſu iam præcaveretur, intra men-

menſis unius ſpatium abſq; vel uno Medicaminum *Pectoralium* grano, omnia Phthiſeos ſymptomata ſponte ſua evanuerunt: quin & Æger ἔυβρωος, & ἔυσαρκος, quantum ego ſcio in hunc uſque diem manet.

HISTORIA.

Dominus Lane, *OEnopola*, ad Inſigne *Reginalis Capitis*, in *SouthvvarK*, vir ſanè robuſtus, & procerus, circa mediam ætatem, ſub initio autumni, anno *Æræ Chriſtianæ* 1668. febre *Quartana* vehementiſſima correptus fuit, atque illicò ſeſe conſulti medici curæ commiſit; qui uſitatis Remediis, & Antiquorum methodo eum tractavit, *Venæ ſectione*, *frequenti purgatione*, *Julapiis Febrifugis*, & *Apozematis longis Deobſtruentibus*, & *Alterantibus*. In dies tamen malum in pejus ruit, febris tandem duplicatur, adeò ut nullus dies ἀπυρετός fuerit; & circa finem *Decembr*. Paroxyſmi in tantum erant producti, uti alter ſtatim ferè poſt alternm ſubintraret; vires etiam adeò proſtratæ, ut vix è lecto ſuo conſurgere potuerit; quin & appetitus in tantum elanguebat, uti vel ipſam *Avenacem* vix deguſtaret. Continuò, & immensè ſitebat; quoniam nunquam à febre originali, vel hectica ſuperinducta liber eſſe videbatur; ideòque perpetuò ſeſe in lecto inquietus jactitabat. Inſuper verò undiquaque ferè per totum corpus, præcipuè verò in pectore, atque artubus maculæ ſcorbuticæ purpureæ; eæque ſatis amplæ apparebant: Crura, atque femora, uti etiam Abdomen, & Thorax Hydropicorum more valdè intumeſcebant. Tuſſis erat importuna, & continua, & reſpiratio difficilis, & valdè inæqualis, Adeò ut Aeger primo aſpectu mihi videretur non tantum febre Intermittenti; verùm etiam hectica continua à priori orta detentus; atque indè in Phthiſin pulmonarem, & Hydropem univerſalem incidiſſe. Ubi jam de Aegri vita planè deſperatum eſſet, ego tandem ab amicis advocatus, non tam ad febrem (quam ante æſtatis adventum incurabilem eſſe judicabant) curandam; quam ut aliquales ſuppetias contra Phthiſin, Hydropem, & Scorbutum ferrem; hoſtes quidem, qui adeò ferociter deſæviebant, uti mortem ferè præſentem minari viderentur. Ipſe verò Æger vel ipſius cibi, licet delicatiſſimi, nauſea affectus, multo magis medicaminum, quorum copia ventriculus ejus jamdiù obrutus fuerat, ægrè admodùm conſenſit uti curationem cujuſvis generis Pharmacis tentarem. Hoc tandem multis precibus obtinuerunt amici; uti per iij. vel iv. dies, *pilulas noſtras ſpecificas è Cortice peruviano* factas tentaminis gratia admitteret.

Quo ſpatio ℥vj. *pulveris* jam conſumpti, illicò à Paroxyſmi ſequentis inſultu liber evaſit. Die ſequenti, cùm ego jam Aegrotum inviſeram, eum inveni de hoſte prorsùs triumphantem, ova ſorbentem, & paratum foras in curru, qui jam præ foribus erat, vehi, quo neceſſaria negotia proſequeretur. Quod verò mihi multo magis mirandum videbatur: ſicuti maculæ omnes diſparuerunt, ita etiam tumor ille hydropicus, ſine vel ulla ſenſibili evacuatione, evanuit. Reſpiratio etiam difficilis, & tuſſis una cum reliquis phthiſeos incipientis ſymptomatis plurimum mitigari videbantur, atque in dies decreſcebant, donec tandem Aeger priſtinum ſanitatis ſtatum paulatim recepiſſet. Verum quidem eſt, Febrem hanc poſt menſem unum, ſub ſpecie quartanæ ſimplicis, reverſam eſſe; & ad quartum ferè paroxyſmum duraſſe; verum tamen ſine uſu Remediorum, vel priorum ſymptomatum ſuperinductione prorsùs evanuit; à quo tempore optima valetudine fruebatur Aeger, donec tandem poſt annum ſcil. elapſum, & quod excurrit, funeſtè ab Hæmorrhagia narium ſublatus eſt.

CAP. XIII.

De Phthiſi Icteritia, ſeu Hepatica.

SAnguis, ubi primùm novas chyloſas parte, & nutritioni idoneas, hìc inde in

in circulatione depoſuerit, a particulis ſalinis atque acribus, lege naturæ, in ſeſe adhuc continet, (quo inde miniſtretur, & quotidie reparetur Bilis, & reliqua neceſſaria corporis fermenta) planè acris, ac ſi fermento imbutus redditur. Ideòque eadem naturæ ſagacitate proviſum eſt, quo poſtquam hoc modo neceſſariis fermentis ſatisfactum eſt, acres & ſuperfluæ reliquiæ, tanquam excrementa, illicò per poros cutis, renes, glandulas Inteſtinorum Craſſiorum, reliquaſque portas, ſeu emunctoria Corporis, protrudantur atque eliminentur; ne maſſa ipſa hujuſmodi particulis onuſta, atque oppreſſa, indeque in morbidum ſtatum redacta, à naturali ſua functione deficiat.

Ex jam ante dictis ſatis conſtare poteſt, rationi, quam multis nominibus Icterus viam in phthiſin ſternere ſoleat. Sive enim accidentalis is fuerit; utpote ab obſtructione naturalis Bilis progreſſus è Veſica in cavitatem Inteſtini Duodeni, à Calculo, vel a partium Bilis glutinoſitate facta; ſive etiam magis habitualis, à deficienti ſcilicet partium bilioſarum in ipſo hepate ſecretione, a Scirrhosâ ejus induratione, vel exulceratione; proveniens; Duo ſunt, quæ non poſſunt non indè naſci; Bilis ſcilicet defectus in Inteſtinis; & nimia ejus congeſtio in ſanguine. Horum priori, Natura ob debiti menſtrui in chyli volatilizatione defectum, à convenienti partium excrementitiarum à chyloſis ſeparatione impeditur: quo fit quod ſtercora in ſeſe utramque partem continentia colore albo extrudantur, unà cum manifeſto Ægri, vel ab ipſis morbi primordiis, languore & imbecillitate: Quippe quod ab hac continua novi chyli detractione Atrophia univerſalis ſenſim inducitur, quod jam anteà in *Appendice ad Primum Librum* innuimus. A poſteriori vero ipſa ſanguinis maſſa alteratur, & morbidè afficitur; utpote particulis bilioſis acribus, & pungentibus nimis ſaturata. Quod ſeſe prodit, non tantùm per univerſalem in corporis habitu excitatum pruritum; verum etiam per auream Tincturam toti cuti inductam, & per colorem urinæ intensè rubrum & flaveſcentem. Ab hac acrium & bilioſarum partium in ſanguine congeſtione, ſaltem quoties diuturnam, & habitualem eſſe contingit, nemo mirari debet, ſi vel ipſa maſſa in calorem hecticum degeneret, & quam citò pulmones inde hecticè calefacti infercire, inflammari, & putreſcere apti ſint nati, æque facile eſt vel cuivis obſervare. Adeo ut Icterus, quotieſcunque is eſt chronicus & habitualis, tonum ſanguinis ſenſim evertendo, phthiſin etiam pulmonarem Chronicam inducere ſoleat. Quod non parum etiam promovetur ab oppreſſione hypochondriorum perpetuo ea gravitanti, præternaturali hepatis denſitate, & conſtrictione effecta, quoties ſcilicet Icterus eſt Chronicus: atque etiam à Colica Ventriculi, ſeu horrendis illis ſpaſmodicis doloribus, qui frequenter recurrere ſolent, a ductus fellei obſtructione, per calculum, vel bilis glutinoſitatem; vel etiam ab ipſius jecoris inflammatione & exulceratione, quoties ſcil. hic morbus accidentalis eſt, & magis acutus. Sicuti enim pulmones non poſſunt non multum pati per conſenſum cum vicino jecore habitum, & contractionis etiam ſpaſmodicæ neceſſario cum illo participes fieri, ſub ſpecie ſcil. ſuffocationum hyſtericarum; unde tenerum eorum parenchyma frequenti conſtrictione plurimum ſubverti, & a tono naturali mutari neceſſe eſt, in Ictero ſcil. accidentali: Ita etiam quoties eſt habitualis, Melancholia Hypochondriaca, quæ ſemper gravantem illam oppreſſionem ab obſtructo hepate ortam comitari ſolet, in phthiſin pulmonarem magis forſan quam vel ulla alia animi pathemata diſponit. Verum quidem eſt, me rariſſimè quidem phthiſin Pulmonarem ab Ictero Accidentali ortam deprehendiſſe ſive is morbus originem ſuam a ductus Cholidochi obſtructione; ſive ab ipſius hepatis inflammatione, & ulceratione duxerit: Siquidem præ atroci colica, ſeu dolore ſpaſmodico, & febre acuta inflammatoria hunc Icterum ut plurimùm comitari ſolitis, raro admodùm Ægrotum tam diu ſuperſtitem eſſe contingit, uti ſan-

guis a bilioſis particulis in ſe præternaturaliter congeſtis, adeo inſignem alterationem ſubeat, ut ad genii adeo Chronici phthiſin formandam diſponatur. Priuſquam vero poſſibile ſit ſanguinis mutationes tanto effectui pares ſubire, vel Morbus Arte ab Ægro, vel æger morte a morbo tollitur. Ictero vero Chronico & habituali a Scirrhoſo, vel nimis denſo, & conſtricto hepatis parenchymate orto, nullus morbus frequentiùs, quam phthiſis pulmonaris Chronica, ſupervenit; quæ quidem in Hydropem fatalem plerumque terminari ſolet. Sicuti enim hic morbus eſt plurium annorum, quippe quod nullo graviſſimo ſymptomate ſtipetur; ita bilis indè in ſanguine præternaturaliter congeſta, licèt non ſit tam copioſa, quam in Ictero accidentali, per longam tamen moram, & frequentem cum illo *cohobationem* (ſi ita loqui fas eſt) totam maſſam efficaciùs alterat, & morbidè diſponit; a quo tenerum pulmonum Parenchyma tandem fatalem labem contrahere nemo mirari debet. Cauſæ evidentes, ſeu procatarcticæ, hujus phthiſeos ſunt fere crapulæ frequentes, & longæ, & Pathemata animi graviora ſeſe alternatim excipientia. Ab illis Parenchyma jecoris, & forſan etiam ipſorum pulmonum, perpetuo fere nimium calefieri, & ſucco ſuperfluo infarciri; ab iſtis vero ſpaſmodice conſtringi, vel comprimi, contingit: Ab utriſque conjunctim jecur ſaltem (& forſan etiam pulmones) in tono, ſeu compage ſua nimis compreſſum, & conſtrictum, ſi non etiam Scirrhoſum, vel inflammatum, & ulceratum redditur. Atque hinc non poteſt non inſequi nimia bilis in ſanguine congeſtio; atque inde morbida ejus alteratio, oppreſſio Hypochondriorum, Melancholia, cum reliquis jam ante memoratis ſignis; quæ in phthiſin Pulmonarem. Atque hinc eſt quod ego phthiſin hanc crapuloſam vocare ſoleo. Satis enim notum eſt, vel cuivis in medicinæ Praxi tantillum exercitato quam ſæpe anxiis, atque aliis gravioribus animi pathematis, multa & conſueta crapula alternatim exceptis, nonnullos vitæ male actæ pęnas luere contingit, præmatura ejus & ſatis ærumnoſa extinctione ab hujuſmodi Phthiſi effecta; cui non multum ante fatalem diem Aſcites; aliquando etiam Anaſarca, ſuperinduci ſolet.

Signa hujus phthiſeos Diagnoſtica a tribus fontibus petenda ſunt: Ab urina ſcil. cute, & hypochondriis. Primò; Urina quidem eſt quantitate admodum pauca, Contentis plurimum ſaturata, & coloris intensè rubri, & flaveſcentis, inſtar *Cereviſiæ Brunſvicenſis*. Verum quidem eſt omnium phthiſicorum urinam, ob febrem eſſe aliquatenus rubram & paucam, & ob præſentem colliquationem Contentis etiam ſaturatam, atq; hoc pacto in febribus putridis intermittentibus apparere ſolet. In phthiſi verò Hepatica, ſeu Icteritia, Phænomena iſta in gradu multo magis intenſo ſemper inveniuntur; & quò magis hepatis Parenchyma obſtruitur; atque indè copioſior fit bilis in ſanguine congeſtio; eò ſemper intenſiora. A bilis enim commixtione pars ſanguinis ſeroſa, ſeu urinaria; ſicuti tinctura profunde rubra, & flaveſcente imbui ſolet, ità etiam coagulari & partes ſuas heterrogeneas præcipitare apta nata eſt: undè etiam peti poſſit ratio, quare hujuſmodi phthiſicorum urina tam pauca, & Contentis plena, æque ac rubra & flaveſcens eſſe ſoleat. Secundò; Color cutis etiam ſubflavus eſt. Fateor quidem omnium tabidorum cutim, in quantum marcor prævaluit, à partium contractione craſſeſcentem, nitore ſolito privari; verùm in phthiſi præter pallorem, & ſqualorem illum vultus, flavedo varia & incerta, uno die plus quàm altero manifeſta eſt; præcipue verò circa collum, dorſum, atque alias corporis partes cute craſſiores tectas, licet non tam intenſa ſit, quam in Ictero accidentali eſſe ſoleat, ubi per totalem Cholidochi ductus obſtructionem, multò copioſior bilis in ſanguine coacervatur, quam ubi ab obſtructione glandularum hepatis, imperfectè tantùm à ſanguine ſecernitur. Tertiò; Oppreſſio

gra-

gravativa ſemper in hypochondriis ſentitur cum Melancholia conjuncta, ab obſtructione & mole hepatis indè aucta proveniens; quod ſæpiſſimè adeò induſeſcit, & quantitate augetur, uti inde non tantùm dextrum hypochondrium multùm diſtendi, & elevari; verùm etiam tumorem in illo quaſi renitentem externo etiam tactu ſentiri contingat.

Phthiſis iſta ſemper eſt Chronica, & plurium annorum, utpote a cauſa tarda & lenta procedens. Sputum etiam eſt magis viſcidum, quam copioſum, uti in omni phthiſi tarda eſſe ſolet.

Sicuti cum Inappetentia, & cibi faſtidio iſta phthiſis incipit, ita in Hydropem Aſciticum tardum, & dolorificum fere ſemper terminatur; ubi primum ſcilicet à progreſſu morbi hepar adeò induruerit, uti à vaſorum lymphaticorum per illud reptantium conſtrictione, ea in partibus inferioribus ἐκ͂ξ pati contingat; Cui etiam frequens hæmorrhagia narium a circulatione in aliis partibus impedita, ab iiſdem obſtructionibus orta, fere ſemper adjungi ſolet. Ideòque ut ut curabilis ſit hæc phthiſis, ſi Medicus expertus ab Ægro morigero tempeſtivè accerſatur, nulla tamen eſt ea fatalior, ubi jam Hydrops à Lymphæ ductuum ruptura per hepatis duritiem effecta, ſupervenerit. Neque quidem miſellus Æger εὐθανασίᾳ frui poteſt, propter horrendos, & perpetuos dolores, anheloſam reſpirationem, & reliqua ſymptomata, ſegnem hunc Hydropem comitari ſolita.

Indicationes curativæ generales ſunt tantum duæ; Pulmonum ſcil. morbide affectorum in ſtatum ſanum reſtitutio; & cauſæ, a qua pulmones adeò male affectos eſſe contigit, ſublatio. Priori indicationi ſatisfieri poſſit uſu Remediorum *Pulmonarium*, *Generali Methodo*, *in Libro ſecundo* jam ante memoratorum. Secundæ verò, ope *Hepaticorum*, *Diureticorum*, *Chalybeatorum*, atque aliorum ejuſmodi, quæ hæpatis obſtructiones removendo, debitam & liberam bilioſarum partium è ſanguinis maſſa ſecretionem reſtituant, & bilis excretionem in Inteſtina, per ductum communem promoveant; quo Atrophiæ cauſa, atque etiam phthiſeos hujus Pulmonaris ſymptomaticæ, penitus tolli poſſit. Quo pacto verò generalis curationis Phthiſeos methodus commixtione *Hepaticorum* cum *Pulmonaribus*, (quo utrique indicationi ſatisfiat,) ſit varianda, mallem exemplis, quam novæ methodi deſcriptione, oſtendere: ne hujus Diſcurſus filum nimis protrahi videatur. Ideoque Hiſtoriam unam, vel alteram ad hanc rem ſpeciatim ſpectantem illico narraturus ſum, præmiſſa unica hic generali obſervatione, quam quidem in tota hujus Phthiſeos curationis methodo, præ oculis habere convenit; quod ſcil. inter *Pect. Incidentia*, *Abſterſiva*, & *Carminativa*, ſemper eligenda ſint; *Incraſſantia* omnino ſunt vitanda, & *Mucilaginoſa* cum aliis *Alterantibus* moderate uſurpanda; ita ſuadente non tantum Phlegmatis viſcoſitate, (quod hujuſmodi phthiſici vix cum maximo conatu expectorare, aut exſcreare poſſunt;) verùm etiam ipſius hepatis obſtructo ſtatu, in quo quidem, in hoc caſu, prima hujus tabis ſemina deliteſcunt. Indeque fit, quod utcunq; hæc phthiſis jam incipiens, aliquandò perfectam curationem admittat, ex mero ſcil. *Incidentium*, & *Chalybeatorum* uſu, quæ hepatis obſtructiones tollendo, & conſequenter etiam cauſam morbi Procatarcticam auferendo, ſatis etiam pulmonibus proſpiciunt, quibus labes nondùm tam alte impreſſa fuerat, quin ultro cedat, & evaneſcat, poſtquam novus fomes ab hepate male affecto miniſtrari ceſſat. Nunquam tamen vidi huiuſmodi phthiſin à medicamentis mere Pulmonaribus curatam; ſemper vero à copioſo *Incraſſantium* uſu, & eorum omnium, quæ hepatis obſtructiones augent, plurimum & cito ad gradum uſque funeſtum confirmatam obſervavi. Ideoque ſicuti Lac, & omnia Lacticinia, ipſum *Lac Aſininum*; multo magis *Diæta* mere *Lactea*, in hujus phthiſeos curatione non convenit: Sic etiam ob eandem rationem ſatius eſt omni uſu *Laudani*, & *Opiatorum* cu-

juſcunque generis, niſi urgenti neceſſitate, abſtinere. Mœſtitia ſedulo devitanda eſt, quæ partium hepatis conſtrictionem continuò promovet. In aere etiam tenui, & perflatili Æger verſari debet, & inibi exercitiis moderatis quotidie uti, quæ omnia ad tollendas hepatis obſtructiones multùm conferunt. Super omnia verò hanc curationem promovet longus *Amarorum Chalybeatorum* uſus; præſertim verò *Aquarum Mineralium Chalibeatarum*, modo obſtructiones non eò invaluerint, ut *Aquarum* fluxum per urinam præpediant. Sin verò res ita ſeſe habeat, religiosè ab earum uſu abſtinendum eſt, ne à præmaturo hydrope ſuperinducto morbus illico incurabilis reddatur.

HISTORIA PRIMA.

Dominus Dell', circiter annum ætatis ſuæ vigeſimum, cum jam à multis retro annis Dyſpnœa, & Tuſſi Aſthm. una cum aliis Phthiſeos Pulmonaris Chronicæ notis laboraſſet, & tinctura in cute, & urina quadantenus flaveſcente, cum aliis obſtructi jecoris ſignis affectus eſſet, tandem in febrem inflammatoriam horrendis doloribus pectoris, ſiti, vigiliis, necnon ſputo ſanguine leviter tincto, atque aliis Tuberculorum Pulmonarium inflammatorum ſignis ſtipatam incidit, & à me opem petiit. Statim ab inſpectione urinæ profundè rubræ & flavæ; contentis etiam inſtar *Cereviſiæ Brunſvicenſis*, ſaturatæ; uti & à levi cutis flavedine (licèt adoleſcentem nunquam antehàc, quod ſcio, vidiſſem) febrem Peripneumonicam Ægro, jam anteà in Phthiſeos Icteritiæ, ſeu hepaticæ, ſtatu exiſtenti, ex accidente aliquo ſuperveniſſe conjeci. Ideòque primo die *Nov.* ſcil. nono *Anno* 1688. ℥. x. ſanguinis è cubito dextro illicò detrahi juſſi, & ℥. iv. *Apozematis* ſequentis, cum Cochleari *Linctus* ſæpiſſimè propinari.

℞. *Ol. Amygd. dulc. Syr. ex Eryſimo* an. ℥*ii. Sacchar. Cand. Alb.* ʒ*ii. Ms. exactiſſimè F. Linctus.*

℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔*ii. Tinctur. Croc. Syr. è quinque radicib.* an. ℥*i.ß. Ms. F. Apozema.*

Ad dolores pectoris, & lateris ſublevandos juſſi ſequentem Fotum partibus affectis, urgente dolore, calidè applicari, in veſicam bubulam prius inditum, ita ut ſemiplena tantum ſit veſica.

℞. *Rad. petroſelin. Fœnicul. Sem. Lin. Fœnugræc.* an. ℥*ii. Flor. Chamemæl. Melilot.* an. *Mii. coqu. in aq. F. q. ſ. in fotum.* Amota veſica curavi pannum Laneum linimento ſequenti calidè illitum locis affectis imponi.

℞. *Unguent. Dialth.* ℥ß. *Ol. lilior. Alb. Laterit.* an. ʒ*iii. Ms. F. Linimentum* Ad ſpiritus refocillandos *Iulapium Cordiale* ſequens præſcripſi, cochleatim ſumendum ad libitum.

℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſor. nigr.* an. ℥*iii. Aq. Epidem.* ℥*ii. Syr. Caryophyll.* ℥*x. Ms. F. Iulapium.*

Nov. 10. Flagrante adhùc febre, necnon urgente plurimùm dolore, iterùm ℥viii. ſanguinis ex eodem brachio, quo priùs, detrahi juſſi: & propter urgentem ſitim *gr. xv. Sal. Nitr. puriſſ. Sacchari albi* ʒß *commixt.* ſingulis hauſtibus Cereviſiæ ſolvi; *Enema* etiam *Lactis Saccharat. Florib. Chamæl. alterat.* injici; niſi, alvus ſua ſponte ſoluta fuerit necnon (ſi dolor id requireret) *Emplaſtrum ex æq. partibus Empleſtr. paracelſ. & de Minio* ſuper alutam extendi, & partibus affectis imponi; hora ſomni etiam (ſi dolor multum ſæviret) *Laudan. Liq. Helmont. gutt. xv.* in hauſtulo *Iulapii* exhiberi, & in *Apozemate pectorali* ℥*i. Fimi Equin.* frigide infundi. A quorum uſu melius ſeſe quadantenùs habere videbatur, jam plurimum mitigata febre, dein verò facta jam diligenti urinæ, cutis, & ſtercoris inſpectione, certior de jecoris obſtructione factus eram. Ideoque loco prioris *Apozematis* ſequens præſcripſi, cum *Linctu*, quarta quaque hora ad ℥iv. ſumend.

℞. *Ingredient. Decoct. pectoral. q. ſ. Rad. petroſelin. Fœnicul. Cichor. Gramin.* an. ℥*ii. Rad. Curcum. Cortic. intern. Berberor.* an. ℥*i. Raſ. C. C. Ebor.* an. ℥ß. *uvar. Corinthiac.* ℥*ii. Croc. in nodulo ligat.* ℥ß.

Coq.

Coc. in aq. f. q. ſ. ad ℔ij. *Circa finem ebullitionis addendo Vin. alb. opt.* ℔ß. *Colaturæ adde Aq. Lumbricor. magiſter.* ℥iii. *Syr. è v. radicib. Decoct. Traumatic.* an. ℥ii. *Ms. F. Apozema.*

Tincturæ ſacræ etiam ℥iiß. *hora ſomni propinari juſſi* qua bis alvum depoſuit ſequenti mane cum levamine. Ideòque *Nov.* 11. uſum *Apozematis* continuari, *Tincturam* hora ſomni repeti, & manè ſequenti *Aquar. Mineral purgant. a* ℔. *iv. ad. tres Coct. & ſemilibra lactis alterat.* propinari juſſi, locoque prioris *Julapii* ſequens ſubſtitui, copiosè bibendum.

℞. *Aq. Petroſelin. Fœnicul.* an. ℥iv. *Aq. Lumbric. magiſtr. Syr. è* v. *Rad.* an. ℥ii. *Ms. F. Julapium.*

Nov. 13. Ex hac methodo omnia ſymptoma alleviari cœperunt, urina etiam colore non adeo Icteritio, atque antea fluebat. Ideoque *Apozematis*, *Linctus*, & *Julapii* ultimo præſcript. continuationem, & *Tincturæ Sacræ* repetitionem hora ſomni jubebam: atque etiam ad obſtructiones hepatis ulterius reſerandas tres *pilular. ſequentium* quarta quaque hora è cochleari *Linctus* cum hauſtu *Apozematis* exhiberi.

℞. *Pulv. Milleped. præp. Stercor. Anſerin.* an. ʒi. *Croc.* ℈ß. *Syr. è* v. *Rad. q. ſ. Ms. F. pilulæ mediocres deaurand.*

Nov. 14. Poſt hanc curam ad relevationem obſtructi Hepatis cum ſucceſſu adhibitam, pulmonibus, qui ab hujus viſceris defectu jam multum perpeſſi fuerant, attentiùs, prout res poſtulabat, proſpicere cœperam, cum tuſſis Chronica, uti & diſponœa, à Phlegmatis, quo Bronchia inferciebantur, viſcoſitate procedens, de hac officii noſtri parte continuo nos monerent; præcipuè vero, cum utraque non parum jam à nuperrima affectione Peripneumonica aucta eſſet. Ideòque præter uſum continuatum *Linctus Abſterſivi*, & *Apozematis* è *Pulmonaribus*, *Hepaticis* & *Diaureticis* confecti, atque etiam *Julapii*: & repetitionem *Tincturæ ſacræ* hora ſomni, præſcripſi tres *pilular. ſequentium* è Cochleari *Linctus*, *ter die ſumend. cum hauſtu Apozematis.*

℞. *Pulv. Milleped. præp.* ʒiii. *Gum. Amoniac. depurat.* ℥i. ß. *Flor. Benzoin.* ʒi. *Extract. Croc. Balſam. peruvian.* an. ℈ß. *Balſam. Sulphur. Terebinthinat. q. ſ. Ms. F. pilul. mediocres deaurand.*

Nov. 15. Iiſdem inſiſtere juſſi, & poſt mediam noctem *Tincturam ſacram* repetere, & mane ſequenti *Aquas Minerales Purgantes*. Quo pacto ex meo præſcripto uſque ad diem xix. procedebat, niſi quod loco *Tincturæ* ʒ ß. *pilul. Stomachic.* cum *Gum.* ſubſtituerim, ob faſtidium ſcil. quo à longo medicamenti illius uſu affici jam cœperat.

Nov. 19. Mandavi repetitionem *pilularum ſtomachicarum*, & *Aquarum Purgantium* tertio quoque die, ad tres vices, & uti in uſu *Linctus Apozematis*, & *pilularum Balſamicarum*, per ſpatium octo dierum perſiſteret.

Dec. 10. Ad me in muſæolum meum advenit, vegetus, εὔχρως, & εὐσαρκος & à morboſis pulmonum atque hepatis ſymptomatis multo magis liber, quam per multos retrò annos jam fuerat. Quo vero hoc Cronicum malum funditus eradicaretur, præſcripſi ℔. *i. Tincturæ ſacræ*, ut ſumeret *Cochl. vi. vel vii quarta quaque nocte*, & uti durante ejus uſu ℥. *v. Apozematis Pectoralis & Hepatici* jam ante præſcripti, diebus intermediis ter die, horis ſcil. medicis, hauriret. Eum inſuper feriò admonui, *Cereviſia Antiſcorbuticis*, *Hepaticis*, & *pulmonaribus* medicata, & *Aquis Chalybeatis Iſlingtonenſibus Sadleri*, primo vere atque æſtate uteretur.

HISTORIA SECUNDA.

Dominus Maddox, Vir ad minimum Quinquagenarius, Arthriticus, & Hypochondriacus; à longis curis & Pathematis animi gravioribus, & ab aſſueta *Liquorum ſpirituoſorum* ingurgitatione, ſenſim in Inappetentiam, & diſpoſitionem vomiturientem in pulmonum infarctionen unà cum tuſſi; atque etiam in hepatis obſtructionem, & totius corporis tabem incidit. Tertio verò die *Auguſti Anno* 1688. ego accerſitus illum inveni conſtrictione alvi, & dolore

dolore dorſali, & laterali ſpaſmodico, & admodum horrendo plurimos dies detentum, non ſine manifeſtis præſentis febris & languoris ſignis, quæ in tantum jam invaluerant, uti vel de ipſa vita planè deſperaretur. Primum opinatus ſum dolorem à Colica Nephritica ortum ſuum habuiſſe; indeque ℥x. ſanguinis illicò è brachio extrahi juſſi (non tantum præſenti febre, verùm etiam inflammationis in inteſtinis ob extremum dolorem ſubſecuturæ metu id ſuadente) partes affectas *Unguento Dialth. Oleum Lilior alb. & Latarit. commixtis calidè illini*, & *pilulas è* ʒ. ß. *Extracti Rudii & gr. i.* ß. *Laudan. Lond.* in lecto exhibendas, præſcripſi, quod dormiret; *Julapium* etiam *Cordiale Temperatum*, ad vires refocillandas ſæpius propinandum. Et ſi opus fuerit, alvum poſt octo horas *Enemate Lactis Saccharat. Floribus Chamæmel. alterat.* ſollicitari juſſi; operatione verò *Cathartici* jam finita, gutt. viginti *Laudan. Liqu.* in hauſtulo *Iulapii* hora ſomni propinari. His verò nec quicquam, vel ad alvi ſubductionem, vel ad doloris mitigationem proficientibus, *Auguſti ſexto*, *Apozema mucilaginoſum*, & *lubricans* præſcripſi ſæpius bibendum, & per tres continuas noctes *pilul. Stomach. cum gum.* ʒ. ß. *Laudan. Lond. gr. j.* ß. & matutinis ſequentibus ℔. *iv. Aquar. Mineral. purgantium*.

Aug. 17. Repetitionem *pilularum* juſſi hora ſomni, & *Aquarum* etiam manè ſequenti; & uti *Aquas* biberet coctas, ſolvendo in ultimo hauſtu *Mannæ ſelectiſſimæ* ℥i. ß. Dolor verò ſpaſmodicus dorſi, & conſtrictio alvi, his non obſtantibus, manebat: Indeque

Aug. 18. Præſcripſi *Cochlear.* iv. *Elixir. Salutis*, & *Laudan. Liqu. gutt.* xxx. hora ſomni offerenda, & uti aurora ſequenti ſumeret ℥*iii. Apozematis* ſequentis calidè; & repeteret tertia quaque hora, donec alvus copioſè dejacerat.

♃. *Fol Sen.* ℥ß. *Sem. Coriand. præp. Sal. Tartar.* an. ℈*ii. Coque in Aq. Mineral. purgant.* ℔*j.* ß. *ad* ℔*j.* In colatura diſſolvendo *Mann. ſelectiſſ.* ℥*ii. A cujus uſu alvus* tandem nimis libere, hoc eſt, ſupra vires, fluere incipiebat; ſine aliquo verò doloris levamine, qui adeo deſæviebat, uti vix vel ipſius *Laudani* uſu compeſci potuerit, licet gradatim ad *gutt.* xl. l. lx. aſcenderemus, quas tamen ſingulis noctibus repetere coacti fuimus.

Aug. die xxi. ſecunda vice ad illum inviſendum accerſitus, a colore cutis leviter croceo ſatis bene intellexi, primam totius mali originem non in renibus, verùm in obſtructo jecore diu latuiſſe, & neque phthiſeos progreſsum præcaveri, neque quidem præſentem illum horrendum dolorem inter dorſum, latera atque alvum commigrantem, tolli potuiſſe, niſi debito reſpectu ad hanc partem priùs habito. Neque inde quicquam morabar, quod dolor in partibus abdominis inferioribus, juxta regionem renum & veſicæ, & longe infra hepatis ſedem, ſentiretur; quoniam ſæpiſſime antehac idem hoc in icteritiis obſervaveram, quos ſæpiùs querentes, & præ feroci dolore, quem in Partibus Hypogaſtricis ſentiebant, ejulantes audiveram, cùm cauſa revera fuerit in Hypochondrio dextro remota. Cujus φαινομένου non admodum difficile eſt rationem reddere: Nempe quod, ſicuti hepatis Parenchyma, ex noſtra hypotheſi & obſervatione, ob præternaturalem compreſſionem & denſitatem ſenſu fere privatur, ita etiam ob eandem rationem, tranſitum admodùm difficilem ſanguini, lymphæ, atque aliis liquoribus per ſe tranſeuntibus præbet; uti inde neceſſe ſit vaſa huc è partibus abdominis inferioribus tendentia, ultra naturalem tonum diſtendi, & varicoſa reddi atque inde multum pati, donec tandem ex uſu *Hepaticorum*, & *Ecphracticorum*, Parenchyma hepatis laxum & naturalem ſuum tonum reſtitutum habuerit. Ex hac hypotheſi per tres hebdomadas juſſi ſingulis diebus ℥ii. ß. *Tincturæ ſacræ* hora ſomni propinari (cui gt. xxx. xl. & tandem etiam l. *Laudan. Liqu.* ſemper, præ doloris ſcil. vehementia, addi coactus permittebam) Quarto quoque mane *Apozema Catharticum* repetendum cum additione ℥i ß. *Syrup. de Spin.*

Spin. Cervin. & diebus intermediis ℥. iv. *Apozematis Diuretici* ſequentis quarta quaque hora propinandas præſcripſi.

℞. *Rad. Cichor. Gramin. petroſelin. Fœnicul.* an. ℥ij. *Rad. Curcum. Cortic. interior. Berber.* an. ℥i. *Raſur. C. C. Ebor.* an. ℥ß. *Vvar. Corinthiac.* ℥ii. *Croc. in nodulo ligat. & ſæpius expreſſ.* ℈ß. *Sem. Aniſ.* ʒß. *coq. in Aq. f. q. ſ. ad* ℔ii. *addendo ſub finem ebullitionis vin. alb.* ℔ß. *Colaturæ adde Aq. Lumbricor. magiſtr.* ℥iij. *Succ. Limon. n.* ii. *Syrup. e v. radicib.* ℥iij. *Ms. F. Apozema.*

Conſului etiam, ut ℥i. ß. *Vin. Chalibeat. tantillo ſacchari rubri edulcorat. omni mane ſumeret.*

Poſt dies octo vel decem jam elapſos, ut dolor mitigari, ita etiam alvus facilius fluere incipiebat. Ideòque primum *Syrupum de Spin. Cervin.* ab *Apozemate cathartico* detraxi. Et demum *Aug.* 30. loco ipſius *Apozematis cathartici*, *Aquar. cathartiçar. crudar.* ℔vi. ſubſtitui, quibus Alvus ſatis copiosè jam reſpondebat; ideòque illas tertio quoque mane repeti curavi.

Sept. 6. Propter languorem à frequenti Purgatione oriundum à quo tempore alvus adeò copiosè dejicere cœperat,) omiſſionem *Aquarum Catharticarum* in poſterum mandavi, & *Iulapium Cordiale* ſequens ſæpius propinandum præſcripſi.

℞ *Aq. Dris. Stephan.* ℥ii. *Epidem.* ℥iß. *Ceraſ. nigr.* ℥iv. *Sir. Cariopb.* ʒx. *Ms. F. Iulapium.*

Sept. 12. Cùm jam tandem Æger *Tincturam ſacram* propter longum ejus uſum planè faſtidiret, loco ejus, & *Laudani* cum ea commixti ſubſtitui *pilular. Stomachic. cum gum. è cinogloſſ.* an. *gr. xii. in tres pilulas redact.* quas omni nocte repetendas dedi. Et quia jam è copia, Tinctura urinæ minus intenſa, obſtructiones hepatis quadantenus reſeratas eſſe ſenſi, quatuor *pilularum* ſequentium omni mane ad urinam ulterius ciendam deglutiri juſſi.

℞. *Pulv. Milleped.* ʒß. *Sal. Succin: ab oleo optime depurat. gr. xv. Sir. de alth. q. ſ. Ms. F. pilul. mediocres deaurandæ.*

Sept. 18. Cùm ex urinæ tinctura ad colorem jam ferè redacta ritè conjectatus eſſem, hepar ad tonum ſuum naturalem utplurimum reſtitutum eſſe; Aegro conſului, uſu *Aquarum Chalibeatum Sadleri Iſlingtonenſium* reliquas hepatis obſtructiones reſerare, & materiæ morbificæ reliquias per urinam præcipitare tentaret. Cùm verò poſt diei unius, vel alterius experientiam, ſatis mihi jam conſtaret, obſtructas partes nondum in tantum deoppilari, uti *Aquis* per renes liberè fluendi copia daretur; nempè quòd ſerum ſanguinis à particulis bilioſis irretitum iiſque nimis ſaturatum, & tanquam coagulatum ob viſcoſitatem ſcil. præternaturalem inde contractam, haud potuit adhùc liberè per poros glandularum renalium tranſcolari, mutavi ſententiam, & vice *aquarum*, *Iulapium* ſequens frequenter & copiose bibendum dedi; & ʒii. *Electuarii Chalibeati* ſeq. omni mane exhibendas præſcripſi; ab horum priori urinæ copioſiore fluxu, à poſteriore verò, ulteriori obſtructionum reſeratione exſpectata; dum repetitione *Tincturæ Sacræ* tertia quaque nocte facta tonum ventriculi magis firmatum, & alvum ſatis ſolutam reddere pergerem. Neque eventus ſpem meam fefellit. *Iulapium* erat hujuſmodi.

℞. *Aq. Petroſelin. Fœnic.* an. ℔j. *aq. Lumbric. Magiſt. Syr. è v. Radic.* an. ℥vj *Ms. Electuarium* tale fuit.

℞. *Limatur. Chalyb. præp.* ʒii. *Croc. Macer.* an. ℈j. *Conſerv. Fruct. Cynosbati flor. Cichor.* an. ℥i. ß. *Syr. è Corticib. Citri q. ſ. f. Electuarium.*

Ab horum uſu Aeger plane convaluit, non tantùm à doloribus, & diſpoſitione vomituriente liberatus; verum etiam à conſueta pulmonum infarctione, tuſſi, & dyſpnœa; uti etiam à tinctura cutis flaveſcente, atque ab omnibus aliis tùm obſtructi Hepatis, tum pulmonum male affectorum ſignis. Appetitus enim integer rediit; quo illicò e ſtatu tabido, æque ac Icteritio evaſit, atque adhùc ſanus, & vegetus manet. Utcunque ubi eum dimiſi, quo mali hujus chronici diù fixas radices penitus

penitus evellerem, *Sept.* 24. 1688. hanc ultimam *Schedulam* in ejus uſum deſcripſi? cui, jam ferre reſtitutus, non tam morigerus fuit, quam prioribus ſolebat; quoniam forſan non adeò neceſſariam credebat.

℞. *Tinctur. ſacr.* ℥i. *Capiat Cochlear. vi. vel vii. tertia quaque nocte.*

℞. *Extract. Ecphractic. ſine Aloe* ʒi. ß. *F. Pilulæ mediocres deaurandæ, quarum tres bis die ſingulis diebus deglutiat, mane ſcil. & quarta pomerid.*

HISTORIA TERTIA.

Dominus Dent, incola in vico dicto *VVhitecroſſ ſtreet*, opem meam & conſilium per plurimos annos petere ſolebat, quoties de ſanitate ſua, vel familiæ recuperanda ageretur? Vir ſanè probus, quadantenus tamen melancholicus, indeque compotationibus nocturnis iiſque ſeris, & admodum longis, ad erigendum oppreſſum animum deditus. A quo habitum corporis craſſum, & tanquam calloſum incidebat. Tandem verò circiter annum ætatis ſuæ quinquageſimum, longis & incertis intervallis, de affectu capitis vertiginoſo conqueri ſolebat: atque poſt hujuſmodi tres vel quatuor paroxyſmos [quorum unus, vel alter prope ad apoplexiam accedebat) ab uxore chariſſima, & obſequentiſſima frequenter monitus, & obnixè rogatus, tandem hoc negotium ad me deferre conſenſit; Vir alias à medicamentis, ſi quis alius, maximè abhorrens. Sanguine verò è vena jugulari extracto, & *Emplaſtro Epiſpaſtico* amplo Nuchæ applicato; exhibito etiam leni *Vomitorio*, & deindè *Cathartico* uno, vel altero, una cum *Julapiis Cephalicis* interſperſis, à præſentibus ſymptomatis jam liberatus, *Chalybeata*, atque alia ad obſtructiones in viſceribus reſerandas pertinentia, quibus futuræ ſanitati proſpici potuerit, planè reſpuebat. A cujuſmodi neglectu accidit, quod anni unius, vel alterius ſpatio recidivationem iterùm iterùmque perpeſſus ſit. Tandem verò à Medicaſtro quodam *Spargyrico* ſatis jactabundo, exhibito illi, abſque aliqua præcedenti evacuatione, *Arcano* neſcio quo, *Marciato*, morbum illicò à cerebro ad pulmones, & Diaphragma tranſlatum eſſe contigit, ſub ſpecie Aſtmatis ſicci; adeo ut, qui antea de vertigine conqueri ſolebat, jam multo magis perpetuam ſtrangulationem, ſeu ſuffocationem defferet, quæ quidem vel ipſis ſpectatoribus in Ægri vultu ſatis apparebat; quippe quod non tantum nativus faciei nitor à cute craſſeſcenti jam planè perierat; verum etiam genæ, & ipſa labia loco ſoliti roſei ſplendoris, fœdo livore, quadantenus palleſcente, conſpurcabantur, ac ſi Æger longo jam tempore illaqueatus fuiſſet. Necnon oculi, & tota fere cutis colore Icteritio leviter tingebantur, urina etiam modo Icteritiorum flaveſcente, & ſicuti quantitate perpauca erat; ita etiam Contentis ſemper abunde ſaturara. Tuſſis etiam aderat ferè perpetua, non verò adeò ferox, quoniam ſcil. à phlegmate glutinoſo procedebat. Appetitus vero planè proſtratus erat, & ſitis etiam ingens cum aliis febris hæcticæ ſymptomatis. Et quidem in hoc miſero & ærumnoſo ſtatu per biennii ferè ſpatium duravit, jam unius, jam alterius Medici curam, atque opem implorans, nullius vero conſilio diu morigerus, donec tandem circiter ſpatium ante obitum ſuum trimeſtre, cum jam planè maraſmo confectus eſſet, à colliquatione univerſali facta, per copioſam phlegmatis putridi ſputationem, ſudores immenſos, Diarrhœam, & tumores Hydropicos Crurum atq; Abdominis valdè moleſtos, ſeſe iterum, licet jam nimis ſerò, cum lacrimis, & precibus meæ curæ commiſit, graviterque indoluit, quod medicaminum tædio ſub morbi initio affectus, tam citò ſeſe à cura & conſiliis meis ſubduxerat; quum à Venæ ſectione, repetito uſu *Mixturæ Riverii*; atq; aliorum *Emeticorum* leniorum, & *Catharticorum*, *Pilularum noſtrarum Balſamicarum*, *Linctuum*, & *Apozematum Pectoralium*, *Incidentium*, & *Abſtergentium*, mutatione aeris, atq; aliis ejuſmodi plurimum emolumenti percepiſſet, licet in integrum ſanitatis ſtatum nondùm redactus eſſet; cùm jam præ Diatheſi tabida, & colli-

colliquatione univerſali vires evacuationibus neceſſariis omninò impares eſſent. Nihilominùs manus adjutrices pro viribus miſero ægro porrigebam, & primùm tumorem Hydropicum ſubductione humoris per alvum minuere tentabam, bolo *Cathartico* ſequenti.

℞. *Conſerv. Flor. Cichor. pulv. Rhei.* an. ℈i. *Reſin. Ialap.* ℈ß. *Sal. Abſinth. gr.* v. *Syr. Cichor. cum Rheo q. ſ. Ms. fiat bolus.*

Operationem primi *Boli* cum εὐφορία ferebat; attamen præ Ægrotantis languore, atque febre, non auſus ſum *Bolum* iſtum tam ſæpè repetere, quam hydrops id poſtulabat. Incaſſum etiam *Julapio Diuretico* ex *aq. petroſelin. fœnicul. Lumbric. mag. Syr. e v. radicib. Sal. Succini*, &c. urinæ fluxum promovere ſatagebam; a cujus uſu febris quadantenùs augeri videbatur; quam denuò uſu *Corticis Peruviani*, ſaltem in tempus ſuſtuli. Ubi verò appetitum exindè non reſtitutum deprehendi, non adeò multum ab iſto medicamento exſpectavi. Ideoque obſtructiones hepatis, (in quo primum morbi malum latitare ritè ſuſpicatus ſum) uſu copioſo *Apozematis noſtri Hepatici*, *Diuretici* jam ante memorati, & *Chalybeatis* etiam commodiſſimis reſerare, uti etiam pulmonibus *Pilulis noſtris Balſamicis*, *Linctibus*, & *Apozematis pulmonaribus* proſpicere molitus ſum. A quorum uſu meliùs reſpirare, & minùs febricitare, cutim etiam & urinam minori flavedine tinctam habere videbatur; Colliquatione tamen adhuc perſtante, & hydrope prævalente, cùm etiam jam media hyeme eſſemus, de ejus reſtauratione planè deſperavi, ideoq; eum pro voto ſuo in aerem ruſticanum, & apricum dimiſi, quo ibi εὐθανασία ſaltem, quantum ejus ſymptomata ferre poterant, frueretur: Ubi ſpatio iv. vel v. hebdomadum ab iſta univerſali colliquatione confectus, ſenſim more candelæ exſtinctus eſt; de hoc, præter cæterra ſymptomata, querimoniam faciens, horrendo ſcil. & quaſi ſpaſmodico dolore ab hypochondrio dextro per magnam abdominis partem producto; quod quidem neque tollere, neque mitigare potui vel *Linimenti*, vel *Fotibus Anodinis*, vel quovis alio modo. Quale quidem ſymptoma in aliis ejuſmodi ægris fere ſemper deprehendi; cujus rei rationem à cadavere poſt mortem aperto admodùm facile erat reddere. Sterno enim ſemoto, & thorace aperto, primùm in conſpectum venerunt pulmones, mole plurimùm adaucti, colore naturali in nigricantem vel cineritium jam mutati, Thoracis parietibus ferè ubique pertinaciter adhærentes, & in omnibus lobis Tuberculis, hic quidem maturis, illic verò crudis referti. Ex quo ſatis conſtat hanc fuiſſe Phthiſin vere pulmonarem, licèt ſymptomaticam. Ipſum etiam Hepar, ſicuti multò majus, quam par erat, apparebat, [quo pacto Diaphragma inferius premendo, proculdubiò non parùm ſuffocationem illam continuam, qua Æger, quocunque verſaretur, afflictus eſt, promovebat;] ſic etiam Parenchyma ejus præter tonum naturalem plus ſolito, juſtoque compreſſum, & compactum, acſi planè coctum fuiſſet; ramuli etiam venæ Portæ ad hepar ab hypogaſtrio tendentes, ubique ultra naturalem tonum diſtenti, & varicati erant. A quibus æque facile eſt cauſam Icteritiæ hujus Chronicæ diſpoſitionis, quæ hic primam anſam Phthiſi præbuit, deducere, atque horrendi illius doloris ab hypocondrio per abdomen producti, de quo non tantum hunc Ægrum, verum etiam *Dominum Maddox*, jam antè memoratum, *Dominam Iames*, *Dominum Freeſtone* in *BucKlersbury*, alioſque fere omnes hoc modo decumbentes querelas, cum magnis ejulationibus ita attente & perpetuò facere obſervavi, acſi nullo alio ſimptomate afflicti eſſent. In his tamen hic dolor renum, & lumborum regionem magis occupat, doloris Nephritici, vel lumbaris ſcorbutici æmulus; ſicuti accidebat *Domino Maddox*, & *Domino Freeſtone*: in illis verò ipſius Abdominis anteriorem partem, præſertim verò hipogaſtricam, ſub veræ *Colicæ* ſpecie; quo pacto affectus eſt *Æger*, de quo jam ſermonem habemus.

Ab hac quaſi compreſſa denſitate & duri-

duritie Parenchymatis Hepatis, adeò præternaturaliter intumeſcentis, & ab inſigni varicatione *Venæ Portæ* inde conſequenti, ſicuti rationi & ferè vel ipſi ſenſui, ſatis conſtare poteſt, de *Ætiologia* Chronicæ illius Icteritiæ diſpoſitionis, ex qua *Æger* noſter in *Phthiſin* primum erat diſpoſitus: ita non minus de ortu horrendi illius doloris, qui partes Abdominis occupaverat, & forſan etiam hydropiſ illius Aſciti inſignis, quo fatalis dies proculdubio multum acceleratus fuerat.

Quod ad Chronicam illam *Icteritiam* diſpoſitionem attinet, nemo mirari debet, cùm Organum hoc magnum, bilis colatorium, nativa ſua laxitate penitus privetur; ſi à conſtrictione, ſeu compreſſione Parenchimatis inde conſequenti, nativæ ſuæ functioni exſequendæ impar reddatur; ſecretioni ſcil. partium bilioſarum è ſanguine, & earum excretioni in ductum biliarium & in veſicam felleam, in egregios uſus eis à natura deſtinatos: A quo non potuit inſequi nimia congeſtio, ſeu coacervatio bilis in ipſo ſanguine, atque inde etiam tinctura cutis flaveſcens, Urina profunde rubra, flava, & Contentis ſaturata: dejectionum Alvi Color quadantenus albeſcens, unà cum languore, virium proſtratione, cæteriſque Icteri uſitatis ſymptomatis.

Forſan etiam ab hoc compreſſo Hepatis Parenchymate, & varicatione Venæ Portæ inde facta, accidit vaſa lymphatica ab Hepate, vel a Glandulis Conglobatis in ejus ſinu juxta ingreſſum Venæ Portæ ortis ῥῆξιν pati; undè facile etiam ſit rationem Hidropici illius tumoris reddere, qui huic Ægro, ſicuti cæteris fere omnibus hoc modo affectis fieri ſolet, ſub finem Icteritiæ hujus Phtiſeos superveniebat.

Deniq; quod ad horrendum illum dolorem ſpectat, qui hunc morbum comitari ſolet. notandum eſt omnem Icterum, cujuſcunque fuerit generis, ſive accidentalis, ſive habitualis, hujuſmodi ſpaſmodicum dolorem ſemper habere comitem; verum ſub hac diſtinctione, nempe quod ſicuti Icterus accidentalis provenit à mera obſtructione ductus biliarii, vel communis, per calculum ſcil. vel glutinoſam bilem; ita morbum Peracutum febre periculoſa, & doloribus ſpaſmodicis diriſſimis ad lipothimiam uſque ſtipatum efficit; qui quidem dolor nihilominus regione Ventriculi, & ſcapulis circumſcribi ſolet, ſub ſpecie ſcil. Colicæ Ventriculi: quippe hæ vicinæ partes, per conſenſum cum tenero illo ductu habitum jam a bile, vel calculis ultra nativum tonum multum diſtento ſpaſmos dolorificos pati ſolent: Cum è contra, in habituali Ictero, licet ab ipſo morbi initio obtuſus quidam dolor & gravativus perpetuò in regione hepatis ſentiatur, (ſicuti *Dominæ James*, atque aliis ſæpiùs contigiſse memini;) ubi primum ſcilicet Parenchima hujus Viſceris a nativa ſua laxitate diſcedens jam nimis compingi incipit: Verum nullus acutus, & inſtar prioris ſpaſmodicus dolor invadit, niſi partibus hipogaſtricis, ſub ſpecie ſcilicet veræ Colicæ, vel lumbaribus, forma nephritici doloris, idque non longe ante fatalem diem, ſcilicet non antequam a compreſſione Parenchimatis multum aucta in tantum, tandem hepar ipſum conſtringi contigit, uti difficilis admodùm, ſiquidem ullus detur locus ſanguinis e Vena Porta per illum traiectioni: Unde, a preſsura ſcilicet ſubſequentis ſanguinis, quis mirari poteſt vel ipſa vaſa ultra tonum naturalem iam diſtenta, ſenſim in magnam molem augeri; modo a fluxu immodico Hæmorrhoidum internarum (in quem huiuſmodi Ægri valde ſunt diſpoſiti) vel ab aliqua alia Vaſorum ruptura, ſeu etiam apertura, non præveniatur. Ità *Veſalius*, *lib.* 5. *Cap.* 15. obſervavit, *in Icteritio quodam à fluxu hæmorrhoidali e vivis ſublato hepar multum intumefactum, & Venæ portæ ramum per totum inteſtini recti ductum ad craſſitiem fere Pollicis adauctum*: Guarinonius *etiam Conſultatione* 584. affirmat, *ſeſe in hypochondriacis non raro inveniſſe obſtructas Meſenterii venas adeò dilatatas, ut ſpeciem inteſtinorum potiùs quàm Venarum præ ſe ferrent*. Verum quidem eſt dolorem

lorem hunc in ipſis Vaſis præternaturaliter diſtentis, ſeu tumefactis non ſentiri; ipſæ enim Venæ, atque Arteriæ (Teſtante *Galeno I. de uſu Partium Cap. xii.*) Si incidantur, vel urantur, vel laqueis conſtringantur, nihil ſentiunt: Cui ſententiæ lubentiſſimè aſſentior, quippè ſuaſus frequenti Varicum obſervatione, quos in Cancroſis mammis, & Cruribus fœminarum gravidarum accidiſſe ſæpenumerò memini; quæ omnes ab hiſce Varicibus, ut ut in magnam molem adauctis, obtuſo admodum vel nullo dolore affici videbantur; qui quidem ipſe dolor etiam à præternaturali diſtentione externæ cutis, & à compreſſione in ſubjectam muſculoſam carnem, à varicibus amplioribus facta, magis quàm a ſenſu ipſorum vaſorum ita varicatorum procedere, mihi ſemper videbatur. Neque diſſimili forſan modo dolor ille hypogaſtricus horrendus, phthiſin Icteritiam comitari ſolitus, de quo jam ſermonem habemus, ortum ſuum traxiſſe cenſendus. Ubi enim primum hepatis Parenchyma in tantum conſtringi ſeu condenſari contigit, ut naturali ſua laxitate jam privatum, ſanguinis trajectionem difficulter admodum, modo omninò, per ſe admittat; neceſſe eſt venam Portæ, atque ejus ramulos, qui ſanguinem huc referunt, a continuo novi ſanguinis appulſu propter hic poſitum obicem, multum denuò tumefieri, & varicoſos reddi. Quo facto ut ut ipſæ venæ ad mentem *Galeni*, nullo dolorifico ſenſu afficiantur, nemo tamen debet mirari, a diſtentione, & ſolutione continui facta in membranis, quas vaſa hæc varicoſa perreptant, horrendum hunc & ſpaſmodicum dolorem oriri, qui uſu ſolùm *Chalybeatorum*, & *Diureticorum* partibus ſubtilibus, & penetrantibus prædictorum, eoque ſatis longo, & pertinaci, qui quidem obſtructionum hepatis reſerationi par ſit, tolli poſſit. Quibus obſtructionibus jam ſublatis, & varicibus inde ſponte ſua ſubſidentibus, membranæ, quas perreptant, coaleſcendo a ſpaſmodico hoc dolore illicò liberari poſſint. Incaſsùm etiam, vel ad ipſam minorationem hujus doloris, adhibentur externæ applicationes calidæ, nempe *Fotuum*, & *Linimentorum Anodynorum*, quæ in pleuriticis, Colicis, atque aliis doloribus ſpaſmodicis plurimi uſus eſſe ſolent. Quippe quòd ab externo calore ſanguis varicibus contentus magis agitentur, & excandeſcat; unde neceſſe eſt; uti major vaſorum varicatio, ſeu præternaturalis diſtentio cum ipſius doloris intentione inſequatur. *Oxycratum* verò, *Ceratum Santalinum*, *Unguentum Roſaceum*, atque alia ejuſmodi *Styptica*, & *Infrigidantia*, eaque frigidè applicata, ſcopum multò magis attingere obſervavi. Super omnia verò *Opium* ipſum interne exhibitum, ſicuti eſt ultimum; ita etiam unicum, ſaltem maximum, ſolamen & Aſylum hujus doloris. Hoc etiam parca manu incaſsùm adminiſtratur. Nulla enim Doſis verum ſcopum attingit, niſi quæ quidem diſtentis membranis, æquè ac ceteris corporis partibus narcoſin quandam inducere poterit; quod in *Domino Maddox*, atque alia ejuſmodi Ægris ſæpius expertus ſum; quorum dolores neque quidem ipſo *Laudano* mitigare potui, donec *gr. iii. vel iv.* ſingulis vicibus præſcribere cœpiſsem. Verum quidem eſt morbum originalem, & ſymptomaticos iſtos dolores inde ortos, diverſas indicationes miniſtrare. In quantum enim hi dolores *Opiatis* mitigantur, in tantum obſtructio, ſeu conſtrictio parenchymatis hepatis, quæ primam anſam dolori præbuit, augetur, & confirmatur. Et quidem quod tempore diurno *Chalybeatis* perficitur nocturno *Opiatis* quadantenus diruitur. Utcunq; tamen in quantum vitalis Indicatio id requirit, oppreſſa & languens natura neceſſariis *Opiatis* ſuffulcienda eſt. Vita enim perpetuo horum ſpaſmorum tedio jam corruente; neq; *Chalybeatorum*, neq; medicaminum cujuſcunque alterius generis uſui idoneorum, locus concedi poteſt. Ideoque in hoc caſu licet uſus *Opii* ſummè neceſſarius, à prudenti Medico debitis intervallis concedi poſſit (qui etiam diligentiori, & diuturniori uſu Medicaminum *Ecphracticorum*, & *Attenuantium* compenſari debet) non tamen ſine

ne urgenti neceſſitate vel minimùm granum *Laudani* exhibendum eſt, quippe quo morbus primarius planè contra indicet.

HISTORIA.

Uxor *Domini Preſtbury*, Incolæ cujuſdam Inſulæ dictæ *BlacKfryers*, quæ jam per menſes aliquot ingravidata fuerat. Mulier ſanè proba, verum quadantenus anxia, & cogitabunda, à curis, atque animi Pathematis variis tandem Icteritia facta eſt, à ſecretione ſcil. bilis jam deficienti, propter ipſius Hepatis parenchymatis condenſationem quaſi Scirrhoſa effecta. Verum ab Ictero jam diu neglecto non tantum tabida, & emaciata, longa ſcil. ſucci nutritii ſubtractione, facta eſt; verum etiam appetitu privari, ſiti & calore hectico quadantenus affici, dyſpnœa, tuſſi, atque aliis phthiſeos Pulmonaris jam incipientis ſymptomatis affligi cœperat; idque adeo ut vel ipſe ego eam brevi Phthiſicè interituram crederem, niſi illi ſuppetiæ ad heparis obſtructiones reſerandas ſatis tempeſtivè miniſtrari potuerint: Ideoque cùm præ metu abortionis neque *Tincturam ſacram*, neque *Aquas Minerales Purgantes*, neque *quicquam alïud Catharticum* Medicamentum præſcribere auſus ſim; Menſis *Maii* die tertio præſenti Anno, illi propinari juſſi per x. dies continuos ℥iv. *Apozematis Aperitivi* jam antè deſcripti, ſexta quaq; hora, bis die, addendo etiam hauſtui *Vini Chalybeati* ℥j. cùm verò ob naturalem quandam Antipathiam quam adverſus Crocum habuerat, neque hanc, neque *Radic. Curcumæ*, neque & forſan etiam alia aliqua Ingredientia, hiſce medicaminibus contenta ferre potuerit; verum ea ſimulatque fuerant ſumpta ſtatim rejiceret; idque non ſine inſtantis abortionis ſignis, Indicationibus prioribus illico ſatisfacere novo præſcripto in eaſdem intentiones compoſito, *Maii* 25. more ſequenti ſatagebam.

℞. *Pulv. Milleped. Stercor. anſerin.* an. ʒij. *Salis Martis* ℈j. *ſyr. è v. Rad. q. ſ. M. F. Pilul. mediocres deaurand. quarum tres capiat ter die, horis Medicis, ſuperbibendo ſingulis doſibus* ℥iv. *Apozem.* ſequentis.

℞. *Rad. Cichor. Gram. Petroſel. Fœnic. Aſparag.* an. ʒij. *Cortic. interior. berber.* ʒj. *Raſur. C. C. Ebor.* an. ʒß. *Vvar. Corinthiac.* ʒij. *Coq. in Aqu. Font. q. ſ. ad.* ℔j. ß Addendo circa finem ebullitionis *Vin. Alb. Gallic.* ℔ß. Colaturæ adde *Aqu. Lumbric. Mag. Sy. ex Eryſimo* an. ℥iij. *Succ. unius Limon. M. F. Apozema.*

℞. *Aqu. Petroſel. Fœnic.* an. ℥iv. *Aqu. Lumbr. Mag. Pæon. comp.* an. ℥j. *Syr. è v. rad.* ℥jß. M. F. Julap. è quo cap. *Cochl.* iv. vel v. in languoribus.

A quorum diuturno uſu (adminiculante etiam quadantenus ruſticano aere) non tantum ab Ictero; verum etiam à tabe, & à ſymptomatis Pulmonum morbidis, idque abſque vel uno Medicaminum Thoracicorum grano, planè libera evaſit, jam tandem etiam ad ſolitam temperiem, atque appetitum reſtituta bene valet.

CAP. XIV.

De Phthiſi Pulmonari ab internis ulceribus viſcerum, & partium membranoſarum orta.

A Longa & copioſa ſubtractione ſucci nutritii facta per ulcera, vetera, atque ampla, quæ magnam puris Ichoroſi copiam perpetuo effundere ſolent, quacunque corporis parte, interna vel externa, ea ſedem habere contigerit, flammam in partibus ſolidis accendi, atque Ægrum indè tabidum reddi, in *Primo Libro*, ratione æque, ac experientia freti probavimus. Ab hujuſmodi etiam ulcerum ſanatione, præſertim verò ſi conſueta fuerint & vetera; vel fortè etiam maligna aut fiſtuloſa, Phthiſin ipſam Pulmonarem ſæpiſſimè ſuperinduci *Capite Octavo* hujus *Libri* ſatis ſuperque innuimus.

Quandoquidem verò à diuturna duratione ulcerum in viſceribus, & partibus membranoſis internis natorum, præſertim verò in iis, quæ nobiliora & majoris uſus eſſe reputantur, qualia ſunt, He-

Hepar, Renes, Teſticuli, Ovaria, Uterus atque ejus Vagina, Veſica Urinaria, Ventriculus, Inteſtina, *&c.* Ægros æque frequenter ac ab ipſorum ſanatione, per longam ſucci nutritii ſubtractionem, non tantum in ſtatum univerſalis Atrophiæ redactos tandem tabidos reddi; verum etiam ipſa phthiſi Pulmonari inde ab initio non rarò affici obſervarim; lubet hic loci, ſuccinctim licet, de peculiari hujuſmodi phthiſeos genio obſervatione noſtras etiam, quas nobis Praxis obtulit, ſubnectere.

Neque mirum cuiquam videri debet, hujuſmodi ulcera; præſertim verò ſi fuerint Chronica, phthiſi vere pulmonari anſam præbere poſſe, qui ſeriò ſecum perpendat, quantæ ſint & quam continuæ ſucci nutritii per hujuſmodi ulcera externi ſoliti impenſæ; quantaque etiam ab hac Chyli ſanguinis reparationi deſtinati ſubtractione, totius maſſæ depauperatio, unà cum acrimonia inde inſequenti quantuſque marcor, ſeu atrophia partium exinde proveniens; quanta inde ſanguinis, & ſpirituum excandeſcentia, ſeu motus inteſtinus; quantumq; denique incendium cum calore fixo in toto habitu corporis, unà cum colliquatione univerſali ſucci nutritii è maſſa ſanguinea (cui ob calorem & acrimoniam præternaturalem perfectè aduniri non potuit) per quamvis Portam; qua datur via, reddita. Ut verò quod res eſt ingenuè fatear, magis mirari ſoleo quod in hoc univerſali incendio & colliquatione pulmones (quorum parenchyma naturaliter eſt adeo tenerum, veſiculoſum, & ſpongioſum, & proinde, ſicuti à calore hectico citiſſimè affici, ita etiam à particulis purulentis illuc per circulationem translatis æquè cito corrumpi aptum natum, & in omni notabili colliquatione præ cæteris quibuſcunque partibus humorum ſuſceptivum,) unquam diu à labe phthiſica immunes manere poſſint. Et quidem ut rem ipſam loquar, quotieſcunque hæc ulcera in veſica urinaria utero, vagina, ovariis, vel renibus, aliiſve viſceribus, aut partibus membranoſis à corde remotis, indéque minoris notæ, naſci contingit, ſicuti ſemper phthiſin indè natam magis Chronicam eſſe obſervavi; ita paulo ante mortem eam certiſſimè terminari in Phthiſin verè pulmonarem, ſcilicet à Pulmonum infarctione, ad tubercula, eaque tandem matura, & exulcerata, unà cum tuſſi importuna, reſpiratione anheloſa, colliquatione univerſali, & reliquis hujus fatalis morbi ſignis ſenſim progredientem. Utcunque, in phthiſi magis acuta, & præcipiti, ab exulceratione ſcil. Hepatis, Ventriculi, aliorumve viſcerum, aut partium membranoſarum propius cor ipſum ſitarum oriunda, pulmones non tam exulceratos, quam diſcoloratos, infarctos, & Thoracis parietibus adhærentes, & tandem (ubi ſcil. peſſimè affecti fuerint) tuberculis crudis refertos, in hujuſmodi cadaveribus, cultro anatomico poſt mortem ſubjectis, inveni: Siquidem præ ſubita vitæ exſtinctione, ſatis temporis conceſſum non fuerit, quo pulmones labe hac Phthiſica tam altè imbuerentur; Aegro morte præcipiti à phthiſi originali è vivis prius ſublato, quam tubercula pulmonum maturari, vel phthiſis Pulmonaris ultra ſecundum ſuum ſtadium provehi poſſit. In hac verò ipſa acutiſſima phthiſi eadem plane ſymptomata, ſi non magis etiam atrocia, quam in phthiſi verè Pulmonari funeſta deprehendi; eandem ſcilicet ferocem, & importunam tuſſim, eandemque dſpnœam, licet à mera infarctione pulmonum, & à tuberculis crudis in iis natis provenientes; febrem verò primum inflammatoriam, poſtea verò putridam, & intermittentem, colliquatione univerſali, deliriis, aliiſque magis diris & funeſtis ſymptomatis quam in phthiſi pulmonari Originali ſtipatam, quę ab inflammatione, & exulceratione viſcerum, vel partium membranoſarum maxime nobilium oriuntur. Adeo ut difficillimum ſit Phthiſin hanc à Pulmonari originali diſtinguere, niſi per ſymptomatum intenſiorem gradum, & per aliqua κεάτια partis primariò affectæ Pathognomonica.

Omnis hujuſmodi phthiſis Pulmonaris curatu eſt admodum difficilis; utpote è quodam perenni fonte ſcaturiens. Ulcera enim interna, quæ anſam huic Phthiſi pri-

primum præbuere, rarò perfectè ſanari poſſunt, utpote extra ſphæram Chirurgiæ poſita. Et quidem Phthiſin hanc, abſque ulcerum, è quibus originem ſuam trahit, ſanatione, radicitus curare, & affectum cauſâ ſua adhuc manente tollere, idem eſt. Verum quidem eſt quod, quoties ſcil. hæc ulcera parva atque benigna eſſe contingit; atque etiam in renibus Veſica urinaria, Teſticulis, Ovariis, Vagina Uteri, aliiſve partibus membranoſis, aut viſceribus à corde remotioribus ſita; ſicuti ipſa ulcera (quæ hic formam cauſæ induunt) nonnunquam perfectam curationem admittunt, ita etiam non minus ipſa Pulmonaris Phthiſis ab illis dependens curari poſſit. Hæcce vero Phthiſis, ſive curationis capax fuerit, ſive non; quadantenus tamen morbi Chronici genium ſemper ferè induit. Atque hinc nonnullos hujuſmodi Ægros per plures menſes, imò aliquando etiam annos Phthiſicè languentes, ſenſim emarceſcentes & colliqueſcentes deprehendi; præſertim verò ubi morbi fomes in rene, veſica urinaria, vel vagina uteri ulcerata jam delituit, Phthiſin ab Ovariorum, teſtiumve virilium ulcere ortam mediam quandam naturam ſortitam, ut plurimum verò Ægros intra ſpatium uniùs anni è vivis ſubſtuliſſe obſervavi: Illam vero, quæ ab ulceratione ipſius Uteri, Ventriculi, Hepatis, aliorumve viſcerum, aut partium membranoſarum maximæ notæ oritur, more peracutæ Phthiſeos, ſpatio perpaucorum menſium, vel etiam hebdomadum vitæ flammam exſtinxiſſe; ſiquidem citiſſimè febre primum egregiè inflammatoria, dein vero putrida intermittente, & colliquatione univerſali; una cum vigiliis, deliriis, ſpaſmis, aliiſque diris generis nervoſi ſimptomatis ſtipatam. Utcunque verò, ob præcipitem à natura morbi primarii effectam ruinam, ex inſpectione Cadaverum poſt mortem, labem non tam altè pulmonibus inſediſſe, quam cæteris Phthiſibus magis Chronicis fieri ſolebat, deprehendi; ubi ſcil. ob inducias ſatis longas à morbo primario vitæ datas, Pulmones non tantum inferciri contigit, verùm etiam Tubercula in iis naſci; eaque tandem in Apoſtemata converti. Generaliter verò loquendo, ſicuti omnis hujuſmodi Phthiſis difficilis curatu eſt; ita etiam eo magis quò magis acuta eſt, utpote ab ulceribus majoris notæ orta. Neque quidem unquam perfectam curationem admittit abſque ulcerum ſublatione, qualiacunque ea fuerint, & in quocunque viſcere, vel membranoſa parte nata; quæ quidem primam anſam huic morbo præbuere.

Ex jam dictis vel ipſi rationi ſatis conſtare poteſt, quæ ſint Indicationes hujuſmodi Phthiſeos Curativæ; quas etiam fœlix Praxeos ſucceſſus vel ipſis oculis quotidiè ſubjicere ſolet; quoties ſcilicet morbus proprio ſuo genio curationem admittit. Eaſque morbum primarium æquè ac Pulmones ipſos reſpicere oportet, primò ſanationem ulcerum, quacunque Corporis parte ea orta fuerint, totis viribus promovendo, copioſo *Medicaminum Balſamicorum*, & *Traumaticorum* uſu; quæ quidem mitioris generis eſſe oportet, ne flammam febrilem jam in ſanguine accenſam augendo, obfuerint magis quam profuerint.

Secundò; Pulmonibus ſatis tempeſtivè proſpiciendo, uſu Remediorum *Pulmonarium*, *Opiatorum* ſcilicet, & *Expectorantium*, alternatim exhibitorum; quo labes iis jam impreſſa deleatur, vel ſaltem quam minime à morbo primario promoveatur.

Tertiò; *Pectoralibus* & *Balſamicis* ea ſemper admiſcendo, quæ tonum partis primario affectæ reſtituant, confirment, & ſpecialem reſpectum ad eam habeant uti *Uterina*, *Hepatica*, *Diuretica*, atque alia hujuſmodi, prout re requirat.

Quartò; Calorem Hecticum in ſanguine & ſpiritibus jam accenſum *Lactea Diæta* accuratiſſima, *Aquis Mineralibus Chalybeatis*, *Decoctis Sarſæ Vulnerariis*, *Aqua Calcis*, atque aliis ejuſmodi (quantum præſens Ægri ſtatus ferre poteſt) demulcendo; uti etiam febrem putridam Intermittentem profligando, uſu *Corticis Peruviani* copioſo, debitiſque

H 4 inter-

intervallis ſatis frequenter repetito; denique ſymptomata maximè urgentia, & quæ vires maximè frangant, ſive ea ab ulcere primario, ſive etiam à pulmonibus oriantur, applicatione diligentiſſima relevando. Ex. gr.

Si primarium ulcus adeò benignum, & parvum fuerit, uti ſpes aliqua perfectæ curationis affulgeat, neque tamdiu perduraverit, uti vires exinde jam multum fractæ ſint; neque in parte tam nobili ſitum fuerit, uti præceps ruina per Phthiſin acutam metuatur; omnino in primo ipſo curationis limine Ulceris primarii ſanationem tentare convenit, exhibitione copioſa *Calomelan.* idque non tantum *Catharticis* commixti, ideoque debitis intervallis; verùm etiam per ſe, Doſibus confertim repetitis, ad ſalivationem ex conſulto excitandam: qua (ſi vires tantæ evacuationi pares fuerint, & cætera etiam conveniant) ſicuti ulceris ſanationi, ita etiam Phthiſeos ſubſecuturæ præcautioni, multo melius quam quovis alio medicaminum apparatu conſultum erit.

Sin verò iſtud à virium debilitate, febris intenſo gradu, & à genio peracuto phthiſeos contraindicetur: ſaltem ſicuti medicamenta *Antimonialia*, ita *Mercurialia* curationi methodo intervallis juſtis ita diſpoſita ſint, ut ſine quavis impenſiva evacuatione inde excitata vires ſuas egregi ſanativas fœliciter exſerant. Ex. gr. Æger omni nocte gr. xv. vel xx. *Antimon. Diaphoret. in morſulo Conſervæ Roſar. Rubr. Antiqu. cum Balſamo Leucatell. commixt. Tertiò etiam vel Quarto quoque mane* ℈i. *vel* ʒß. *Mercur. dulc. è Cochleari lactis.*

Bibat etiam *Decoct. Sarſæ Vulnerarium alias deſcript.* in potum ordinarium, addendo ſemper tempore uſus *Syrupi Balſamic.* quantum uni hauſtulo Ægro palato grato, inſerviet.

Pilulæ noſtræ balſamicæ hic etiam plurimum conferunt ita præſcriptæ uti Æger tres earum quotidie capiat horis medicis, ſuperbibendo ℥*iv.* vel vi. *Decoct. Traumatici, & Pectoralis anatice commixt.* Hic etiam apprime convenit fervorem ſanguinis Hecticum temperare *Diæta Lactea* accuratiſſime inſtituta, vel etiam [ſi cætera conſentiant, & tempeſtas anni id ferat] uſu longo *Aquarum Mineralium Chalybeatarum*; quarum vim præſertim in curanda Phthiſi à renum, & veſicæ Urinariæ ulceratione orta, ſæpius cum fælici ſucceſſu ſum expertus. Neque minoris uſus eſt tam ad acrimoniam, & fervorem ſanguinis demulcendum, quam ad ſaburram particularum purulentarum, & heterogenearum in ſanguinis maſſa congeſtarum per vias urinarias ſubducendam, horis medicis exhibere *Emulſionem è 50. vel 60. Millepedis*, ℥*iv. Decoct. Sarſæ Vulnerarii, Syrupo Balſamico edulcorati; vel Decoct. pectoral. & Traumatic. an.* ℥*ii. factam.*

Magnæ etiam efficaciæ eſt *Cortex Peruvianus* in hoc caſu ad revelationem febris putridæ intermittentis à commixtione particularem purulentarum, & heterogenearum maſſæ ſanguineæ ab ulcere primario immiſſarum ortæ; quem in hunc finem ſæpiùs juſtis intervallis repetere oportet, quo induciæ obtineantur tam ad languentem naturam ſuffulciendam, quam ad uſum medicaminum Balſamicorum, aliorumque ejuſmodi quæ morbum primarium reſpiciant.

HISTORIA PRIMA.

Dominus Neaſt, Presbyter Londinenſis & amicus meus integerrimus, qui dum *Oxoniæ* degebat, circiter annum ętatis ſuę viceſimum octavum a multo labore in campanarum agitatione impenſo, colica Ventriculi horrenda ſubito corripiebatur; proculdubio a motu calculi è veſica fellea inductum verſus Inteſtina tendentem effecta, a qua neſcio quo pacto liberatus eſt: Liber tamen ab omnis ejuſmodi Paroxyſmi recrudeſcentia manſit ferè ad annum ętatis ſuę quadrageſimum, *annumque Domini* 1670. A quo tempore per decennium fere integrum ſcilicet ad fatalem uſque diem, ſępiùs in anno a quovis vehementiori motu, per-

cepto

cepto frigore, hauſtu *Canarini* vini, vel quavis alia vel minima cauſa, hoc diriſſimo morbo corripi diuque detineri ſolebat, cum cruciantibus lateris doloribus, febre intenſa, atque aliis uſitatis ſymptomatis. Quum primum verò ad eum inviſendum accerſerer, morbum Pleuritidem eſſe falſo autumnans, *Venæ ſectione* repetita, *Fotu* & *Linimentis Anodynis*, uti & medicamentis *pulmonaribus* in caſſum illum à cruciantibus ſpaſmis liberare ſatagebam; donec tandem à magis attenta inſpectione tam urinæ profundè rubræ, & flaveſcentis, quàm ſtercoris albeſcentis, & cutis colore Ictéritio leviter tinctæ, ſententiam meam jure mutaverim; atque exinde uſu iterato *Tincturæ ſacræ* cum *Laudano*, hora ſomni exhibitæ, & *aquarum Mineral. Cathartic. coct.* & *lacte alterat.* matutinis ſequentibus propinatarum, excruciantem Paroxyſmum ſuſtulerim; Atque hoc pacto eum in poſterum facili & levi negotio, idque illico tollere ſolebam. Quamvis verò Paroxyſmi fuerint hoc pacto facti breviores, à frequenti tamen eorum reviveſcentia (quippe quòd, quamdiù hæc ſpaſmodica conſtrictio ſuper ductum felleum à calculo ſimul obturatum maneret, uſitata bilis in Inteſtina excretione inde impedita, neque minùs etiam nutritia alimentorum parte unà cum ſtercoracea deorſum detruſa, pauculum admodum, ſi quidem quicquam reparationi ſanguinis miniſtrabatur; [Aeger ſenſim in dies à debiti ſucci nutritii detractione emarceſcebat, ſuperinductis etiam tremoribus, atque ſpaſmis in genere nervoſo frequenter recurrentibus. Quibus jam obſervatis, ad ſubitum Naturæ collapſum præveniendum, inter cætera, medicaminum *chalybeatarum*, præſertim autem *aquar. Vitriolicar.* uſum quotannis repetendum inunxi; à quibus obſtructionum reſerationem, æquè ac toni hepatis jam labefactati reſtitutionem inſecuturam ſperabam. Tandem verò Aeger circiter Annum ſcilicet 1680. à ſæviſſima Colica, unà cum febre inflammatoria correptus, licèt Venæ ſectione, & debito regimine tractatus eſſet, febre tamen denuò in putridam Intermittentem quotidianam faceſſente non obſtante *corticis peruviani*, *Medicaminum pulmonarium*, & *Julapiorum Temperantium* uſu, & *Veſicatoriorum* etiam applicatione, atque aliorum quæ vel mihi vel Collegæ meo eximio, *Doctori Paget*, maximè efficacia eſſe viderentur, exhibitione, intra ſpatium ſex hebdomadum vir ille egregius ſummè tabidus interiit, in febrilibus Paroxyſmis delirans, perpetuo etiam Aſthmatica tuſſi eodem modo, quo hi qui Phthiſi verè Pulmonari affecti ſunt, miſerè afflictus, & colliquatione etiam univerſali confectus. Cadavere poſt mortem aperto invenimus veſicam felleam variæ magnitudinis calculis inſtar marſupii valde diſtentam, ſine vel minima incluſæ Bilis guttula. In concava etiam hepatis parte, juxta Venæ Portæ ingreſſum, Apoſtema amplum repertum eſt, quod in ſe *Libram* fere veri confecti puris continebat. Pulmones verò, non obſtante inſigni tuſſi atque dyſpnæa licet variis coloribus infectos, atque infarctos & Thoracis parietibus adhærentes, nullis tamen tuberculis, ſaltem maturis, affectos deprehendimus.

Unde mihi ventriculi frequenter recurrens Colica, à motu calculorum e veſica fellea ortum ſuum duxiſſe videbatur; Univerſalis, & Habitualis Tabes à frequenti bilis obſtructione, colica illa affecta; funeſta vero febris, primùm inflammatoria & dein putrida intermittens, una cum colliquatione univerſali, & inſequenti maraſmo, ab inflammatione], atque exulceratione hepatis; Tuſſis, denique, atque dyſpnæa à leviori pulmonum ſymptomatica affectione; quę vero ob præcipitem morbi primarii genium (utcunque dira iſta tuſſis videbatur eſſe Aſthmatica) ultra primum Phthiſeos Pulmonaris ſtadium non erat provecta.

HISTORIA SECUNDA.

Uxor *Domini Greaves*, incola vici dicti *Pater-Noſter-Rovv*, quæ quidem Vir-

Virgo, valde Cachectica eſſe ſolebat; jam verò poſt paucos menſes à contracto matrimonio, atque annum ætatis ſuæ vigeſimum melancholica, & pectore oppreſſa eſſe incipiebat: Abdomen etiam intumeſcebat, uno tamen latere magis quàm altero: appetitus planè proſternebatur; ſitis verò adaucta eſt, & tabes unà cum febre hectica in tantum tandem invaluit, uti inani gravidationis ſpe jam prorſus depoſita, ego licèt nimis ſero, ad miſeram hanc Ægram inviſcendam accerſerer. Quam quidem in ſtatu tabido colliqueſcentem inveni, febre etiam putrida intermittente quotidie afflictam, quæ ſuper Diarrhœa Torminoſa, immenſis colliquativis ſudoribus, tumore hydropico crurum, æque ac abdominis, tuſſi Catarrhali perpetua, reſpiratione anheloſa, atq; aliis uſitatis Phthiſeos Pulmonaris funeſtæ ſymptomatis ſtipata erat. A quibus Aegra tandem in maraſmi ſtatum redacta, ſpatio ſex hebdomadum vel eo amplius, non obſtante copioſo medicaminum *Pulmonarium* & *Vterinorum*, *Corticis peruviani*, *Laudani*, *Iulaplorum Perlatorum*, *Veſicatoriorum*, atque aliorum primarium morbum, æquè ac varia inde orta ſymptomata reſpicientium uſu, ſenſim marceſcens eodem plane modo, quo Phthiſi Pulmonari affecti ſolent, exſtincta eſt.

Aperto poſt mortem cadavere, pulmones præter omnem ſpem, non adeò alte Phthiſica tabe affectos invenimus: Siquidem licet eos infarctos, coſtis adhærentes, & variis coloribus tinctos deprehenderimus, nulla tamen in illis (quantum memini) Tubercula, ſive cruda ſive matura, reperta ſunt: Unius verò Ovarii Parenchyma plane ulceratione exeſum, & conſumptum erat; exteriorem verò membranam mirum in modum hydropico humore diſtentam reperimus; adeò ut ex ea, quæ quidem maximam jam inferioris ventris partem occupaverat, plures lymphæ quadantenus purulentæ Libras extraxerimus, unà cum magna copia ofſiculorum, & fibrillarum, ſeu (uti mihi videbatur) glanduloſi Parenchymatis ſtaminum, quæ præ ſe flavi crinis formam ferebant.

Unde mihi conſtare videbatur funeſtam iſtam febrem colliquatione illa fatali ſtipatam, (utcunque hæc Phthiſis fuerit ſecundario & ſymptomaticè Pulmonaris; atque tuſſis, & quadantenus etiam ipſa dyſpnœa) à pulmonum infarctione & adhæſione ortum ſuum duxerint; (ab ipſius Ovarii inflammatione, & exulceratione originem ſuam habuiſſe: à qua febre etiam colliquativa, uti etiam à ſucci nutritii per immenſum Ovarii tumorem Hydropicum detractione, Tabes adeò præceps, & Dyſpnœa tam gravis facta eſt, ut exinde vita jam præproperè in extremum diſcrimen perducta, ſatis longæ induciæ conceſſæ non fuerint, quo pulmonibus impreſſa tabes ultra primum Phthiſeos Pulmonaris ſtadium provehi poterit, ut ut omnia Phthiſeos Pulmonaris funeſtæ uſitata ſymptomata adeſſe viderentur.

HISTORIA TERTIA.

Mercator quidam *Londinenſis* ante annum ætatis ſuæ quadrageſimum (cùm jam per biennium fere quadantenus valetudinario, & cum appetitu imminuto, & parum conſtanti degiſſet, quod forte ſibi ipſi per immodicum vini atque veneris uſum conciliabat) me tandem conſuluit, de tumore ſcilicet & inflammatione quadam dolorifica inde orta, quibus dexter teſticulus per trimeſtre ſpatium jam fere affectus fuerat, idque ex occaſione (uti mihi referebat) contuſionis cujuſdam inter equitandum factæ. Mihi quidem iſte tumor *Sarcoceles* ſpeciem præ ſe ferre videbatur. Teſticulus ad magnitudinem pugni intumuit. Inflammatio etiam non contemnenda ſcrotum ipſum æque ac teſticulum occupavit. A repetita verò ſanguinis detractione, applicatione *Cataplaſmatum* e *Farina hordei*, & *Oxycrato* factorum, (affectis partibus ſubligaculo etiam ad confluxum humorum in locum præcavendum ſuſtentis,) frequenti purgatione ex *calomelan.* & *confectione Hamech*, liberali etiam potatio-

ne

ne *Emulſionum ſeminum iv. Frigid. Aq. Hord. fact.* & *Decocti Sarſæ*, & *Chinæ* in potum ordinarium inſtituti dolorifica Inflammatio plane evanuit. Tumor verò licet indolens, adhuc tamen manebat, iſque incertæ magnitudinis, nunc major, nunc minor, & preſſuræ digitorum facilè cedens, adeò uti tandem, conſultis duobus maximè expertis Chirurgis tumor iſte pro *Hydrope* habitus jure aperiendus eſſe cenſeretur. Apertura verò per ſcalpellum ſolemniter facta vix quicquam aquæ, puris verò nihil effluebat. Totum etiam teſticuli parenchyma jam diu exeſum fuiſſe, & periiſſe videbatur, membranæ verò inveſtientes duræ, & incraſſatæ erant, adeo ut Teſticulus jam apertus ſpeciem referret teſtæ ovi exinanitæ, vel potius *mali punici*, ubi caro, vel Contenta pars jam fuerit extracta: Ex fiſtuloſo tumoris hujus ſtatu factum eſt quod decepti Chirurgi eum, quoniam ſcilicet digitorum preſſuræ cedebat, pro hydrocele habentes ſcalpellis ſuis ſubiecerint; licet quidam poſt jam factam aperturam facile apparuerint eum revera fuiſſe Veneream fiſtulam, à gonorrhœa aliqua virulenta, veteri & malè curata ortam. E vulnere autem iſto ulcus ingens, quodque magnam Ichoroſi puris copiam quotidiè effunderet, ſuboriebatur; quod licèt ſæpiùs per plurimos dies nos vana ſanationis ſpe illuderet, *Decocto Sarſæ* in potum ordinarium jam iterum inſtituto, dum *Decocto Amaro*, debitis intervallis, quoties ſcilicet opus fuerat, repetito, alvus ſubduceretur, & ſingulis noctibus hauſtus *Paregoricus*, è *Syrupo de Meconio* propinaretur; à confluxu tamen humorum inexſpectato (quem quidem) uti ego Chirurgis conſtanter affirmabam abſque caſtratione, vel teſticuli fiſtuloſi exciſione præcavere erat impoſſibile; ulcus ſæpiſſimè recrudeſcebat, adeo ut à perpetua, & copioſa ſucci nutritii per vulnus ſubtractione, & ab impenſis, quibus natura imparerat, inde natis, Æger citiſſime in tabidum atque hæcticum ſtatum jam redactus, ſicuti immodicè ſitire, ita etiam appetitu privari; & tandem tuſſi importuna, reſpiratione anheloſa, atque aliis uſitatis pulmonum morbidè affectorum ſymptomatis affligi incipiebat; magis, magiſque continuò marceſcens cum ſubita naturæ ruina, quæ multum etiam à febris putridæ intermittentis ſuperinductæ Paroxyſmis accelerabatur; qui quotidie ſtato diei tempore cum algore, calore, & ſudore ſeſe viciſſim excipientibus, redibant; donec tandem Æger in ultimum maraſmi gradum redactus fatis cedere coactus eſt.

Ex *Corticis Peruviani* repetito uſu eum ſæpiſſimè à febre putrida liberavi, quæ tamen (cauſa in vulnere adhuc manente) totidem vicibus, hebdomadis unius, vel alterius intervallo, recrudeſcebat. Et uſu etiam *Lacteæ Diætæ* accuratiſſimè inſtitutæ, *Lactis Aſini*, atque aeris ruſticani aprici beneficio, fervor hecticus in ſanguine accenſus multum mitigabatur; etſi nunquàm penitus extingui potuerit, cum cauſa ejus procatarctica ulcus ſcil. malignum & incurabile, artem Chirurgicam planè ſuperaret. Unde tandem, parte ulcerata gangræna jam affecta, poſt ſex emenſos decubitus menſes non tantùm à tabe univerſali, verùm etiam à Phthiſi verè Pulmonari licet ſymptomatica ſumme marcidus è vivis ſublatus eſt.

HISTORIA QUARTA.

Dominus Nye, filius *Philippi Nye*, Miniſtri eximii (ut vocant] *Non-conformiſtæ*, cum jam circiter annum ætatis ſuæ trigeſimum, à tumore in ventriculo ſuccreſcente, cardialgia, & vomitione fere perpetuo per anni ſpatium afflictus eſſet, (à quibus ſymptomatis neque frequenti uſu *Calomelan. Aquar. Mineral. Purgantium*, *Chalybeatorum*; *Milleped. Decoct. Sarſ. Corall. Margarit. Ocul. Cancr. præparat.* neque aliorum etiam medicaminum omnigenorum, vel à doctiſſimis experitiſſimiſque Medicis præſcriptorum liberari potuit;) Tumoribus tandem inflammari, & exulcerari

cerari incipientibus, à febre inflammatoria, putrida intermittente excepta, celerrimè correptus, non tantum in ſtatum tabidum à colliquatione ſcil. univerſali præceps ruebat, verum etiam pertinaci tuſſi, Dyſpnœa, atque omnibus aliis Phthiſeos Pulmonaris acutiſſimæ ſymptomatis afflictus, me tandem licet in caſſum, accerſebat. In ultimo enim ſtadio Phthiſeos pulmonaris ſymptomaticæ, (quæ ſicuti proprio ſuo genio fatalis, ità etiam præceps erat) eum decumbentem deprehendi. Ideòque ubi jam in urgentium ſymptomatum relevationem adjutricem manum, quantum potueram, porrexiſſem, memet (fatali Prognoſtico priùs habito) illicò ſubduxi.

Neque quidem miſerrimus iſte Æger per plures dies apud vivos agebat. Copia autem cadaveris poſt mortem inſpiciendi mihi non conceſſa, ut ut omnia uſitata Phthiſeos Pulmonaris ſigna adfuerint, quantum tamen pulmones ipſos exindè labefactatos fuiſſe contigerat, uti liquidò mihi, tanquam oculato teſti, non conſtabat, ità neque fidenter poſſum affirmare.

HISTORIA QUINTA.

Vetula quædam, uxor cujuſdam *Juriſperiti*, habitantis in vico dicto *Shoe-Lane*, cùm iàm (ſicuti mihi ipſa narrabat) per ſpatium viginti annorum, præ urgenti, ſcil. & continua, Dyſuria, ſomnum vix ad unius horæ dimidium in unam vicem protrahere potuerat; quo, unà cum aliis diris comitantibus ſymptomatis, plurimùm atque diu (idque non obſtante vel optimorum Medicorum frequenter habito conſilio) attrita, indeque tandèm in ſtatum planè tabidum, atque hecticum redacta lectoque præ debilitate ſcil. & virium languore perpetuò affixa, me non multùm ante funeſtum diem accerſebat; cùm jam ob proſtratum à victu æquè ac à medicamentis longo jam tempore abhorruiſſet. Mulierem ſanè egregiam fortitudine æquæ ac prudentia canitiem ſuam, ultra conſuetum ſexus morem, decorantem deprehendi, in ultimo vero Phthiſeos Pulmonaris ſtadio (ſicuti vel ipſo primo aſpectu ex ſumma emaciatione, tuſſi, febre, & Dyſpnœa conjectabam) ſatis ærumnosè obverſantem. Quippe quod non tantum cum ſymptomatis Phthiſeos Pulmonaris, & febris hecticæ uſitatis; verum etiam frequenti ventriculi Colica horrendè ſpaſmodica à motu calculorum è veſica fellea ſæpius excitato, necnon continua Dyſuria, à calculo, atque ulcere Renum orta, ferè perpetuo conflictare cogebatur. Unde factum eſt ut urina mictione lacteſceret, atque dein ſedimentum valdè copioſum fœtidum, & vere purulentum deponeret. Inſpecta vero urina illico ulcus deprehendi ſatis magnum à calculo in rene affecto eſſe ortum, Phthiſinque Pulmonarem ab iſto ulcere, [forſan etiam ſymptomatice] ſuperinductam fuiſſe, conjectabam.

A tot, tantiſque ærumnis Natura jamdiu attrita, oppreſſa, & ſuccumbente, accidit etiam ut Cerebrum, totumque ſyſtema nervoſum tam inſigniter, & continuo patiantur, ut, ſuppreſſa omni alia querimonia de Phthiſi, ulcere, & calculo, hoc unicè appeteret, uti ſuppetias illi ferem contra lipothymias, & languores frequenter recurrentes, idem contra mentis vacillationem, & *vapores* (uti eos vocabat) frigidos, atque calidos continuo, noctu diuque ſeſe alternatim excipientes, à qubus magis quam a cæteris omnibus ærumnoſis ſymptomatis premi videbatur. Hiſce moleſtis ſymptomatis totis viribus illico ſuccurrere conabar, uſu *Sp.* C. C. *Salis Armoniac. Tincturæ Caſtorei*, *Julapiorum Antihyſtericorum*, atque aliorum ejuſmodi. Neque quidem affectos pulmones, & ulceratos renes (ubi prima hujus mali origo deliteſcebat) planè negligebam; quin iis etiam uſu *Emulſionum*, *Medicaminum Balſamicorum* & *Pectoralium* proſpexi, quantum ſcil. habitus corporis attenuatus, & proſtratus appetitus ferre potuere. In caſſum tamen hæc omnia jam erant præſcripta. Sicuti enim ulcus Renis factum eſt ſua narura jamdiu planè incurabile,

rabile, ita etiam affectiones pulmonum, & generis nervoſi ſecundariæ inde ortæ videbantur magis triumphatæ jam naturæ Trophæa, quam vel oppreſſiones, vel morbi quidam accidentales, quos ars poſſit ſuperare. Paulò ante fatalem diem, ubi mors jam præ foribus. ſtare videretur, egregia iſta mulier obnixè me rogavit, & quidem ſponſione obſtrinxit, uti ſedulò facerem, quo cadaver ejus poſt mortem cultro Anatomico ſubjiceretur, quo in uſum ſcil. ſuperſtitum illi medendi arti mortua inſerviret, quæ, dum viveret, nihil opis illi præſtiterat.

Copia inſpiciendi cadaver poſt mortem à Marito, licet ægre, jam conceſſa, præſentibus quampluriмis eximiis Medicis ſplenis Anatomia inſtituta eſt. Primum obſervatu dignum erat, quod, ut ut omnes Tabidæ huius artus, atque facies emaciarentur, membrana tamen Abdominis adipoſa pinguedine mirum in modum craſſeſcebat, uti calculoſis ferre accidere ſolet, forſan à ſanguinis motu per vicinas partes minus expedito, & ſeri per renes ſecretione minus parca, quam par erat; Membranam autem exteriorem renis ſiniſtri, utpote à Morbida affectione quadantenus intumeſcentis, fortiter ei adhærentem invenimus.

Ipſum verò Parenchyma jam diſſectum, favi ſpeciem præ ſe ferebat nempe hic indè calculis, & foveis, ſeu quibuſdam loculis, è quibus calculi olim fuerant extruſi, refertum, abſque tamen vel minima præſenti exulceratione. Renem autem dextrum, inſtar marſupii, calculis, & pure non tantum refertum, verum etiam inſigniter diſtentum deprehendimus, toto etiam Parenchymate intra inveſtientes membranas contento jam ante ſenſim corrupto & conſumpto, atque ipſis etiam membranis innumeris calculis, & ſeroſo pure (quale etiam in veſica reperimus, qualeque una cum urina reddere fere ſolebat) oppletis. E quibus facile conſtabat de Chronicæ illius Dyſuriæ, atque Tabis Ætiologia, quibus tam diu moleſtè laboraverat. Emulgentes etiam venæ, quæ ſanguinem à renibus referebant, præ inſigni calculoſa ſanguinis Diatheſi, qua miſera hæc vetula afficiebatur, quaſi lapidei canales, intus plane calculoſa cruſta [dictu mirandum] obducebantur. Veſicam inſuper felleam calculis refertam deprehendimus, à quorum motu proculdubio Colica illa ventriculi, horrendis ſpaſmis ſtipata, qua ſæpius afficiebatur, ortum ſuum ducebat. Pulmones verò ipſos nullibi exulceratos, tuberculis autem crudis, & calculis cretaceis ubique fere obſeſſos vidimus. Quibus de cauſa perpetuæ tuſſis, anhelitus, atque aliarum affectionum Pulmonarium vel ipſis oculis conſtabat. Nullus tamen dubito, dum progreſſu temporis tubercula iſta maturari potuiſſent: atque eo pacto incipiens hæc pulmonaris Phthiſis in confirmatam, & deploratam faceſſere potuerat, niſi mors prematura ab aliis cauſis accerſita eam rem præveniſſet.

F I N I S.

C A R O L I
LEIGH, M. D.
L O N D I N.

PHTHISIOLOGIA LANCASTRIENSIS,

Cui acceſſit

TENTAMEN PHILOSOPHICUM

D E

MINERALIBUS AQUIS

In eodem Comitatu

O B S E R V A T I S.

DE PHTHISEOS SPECIEBUS, ET CAUSIS.

CAPUT PRIMUM.

In quo agitur de variis Phthiſeos Speciebus, & earum Cauſis.

PHTHISES in hac patria praxi vulgariter occurrentes ad ſequentes reduci poſsunt, videlicet, ſunt vel Scorbuticæ, Strumoſæ, Chiloſæ; vel Febres Epidemicas Intermittentes, Hydropem: Rachitidem, Crapulas, Chloroſin, Fluorem album, Icterum, Rheumatiſmum Scorbuticum, Sarcocelen & Vermes ſæpius conſequuntur: nec non Hæmopthiſin & Vomitum Sanguinis; cùm Phthiſes autem Scorbuticæ præ cæteris fuerant eas Choream ducere ſtatumino.

Phthiſes Scorbuticæ fiunt vel ab aere, vel è parentibus, vel ab erroribus in rebus ſex non naturalibus. De iis autem quæ ab aere fiunt, quia locis pleriſque Morbi ſtationarii appellari debent, imprimis agam. Iſtis terrarum areis quæ paludoſis arenis ſalſis luxuriant, vel aere fumo carbonaceo craſſeſcente tantum non epidemicè graſſantur; quæ Phænomena innuere videntur ex particulis vitriolaceis & ſulphureo ſalinis hunc morbum fomitem ſuum trahere; quò autem hæc res clariùs eluceſcat haud inconſultum duco tentamina quædam præmittere, quæ auſpiciis hiſce facem ulteriorem accendant.

Imprimis. In ſalivam inſtillentur guttæ aliquot Spiritus Vitrioli, & ſtatim in coagulum album viſcoſum tranſit, quale per tuſſim in Phthiſi ſæpius eructatur.

Secundò. Guttis aliquot fontis Vitriolacei, juxta Haig, agro Lancaſtrienſi, cum ſaliva commiſtis, in coagulum viſcoſum tranſit cinerei coloris, quale in Phthiſi ſcorbutica haud ſemel notavi.

Tertiò. Diſtillentur carbones foſſiles, & aſcendet liquor Vitriolaceus, quò cum ſerò ſanguinis commiſto, in coagulum viſcoſum tranſit, quale in phthiſi ſcorbutica obſervare in proclivi eſt.

His poſitis, patet quod per particulas vitriolaceas ſaliva, vel ſerum ſanguinis ſit coagulum viſcoſum, ei tabidorum guſtu, conſiſtentia & colore ſimile.

Secundò. Quod in reſolutione carbonum particulæ vitriolaceæ catervatim ſublimantur, quod encheireſi pyrotechnica patet, adeoque illis athmoſphæra propemodum ſaturatur, cum in aere hujuſmodi Phthiſis ſit morbus ſtationarius, haud abs re fore judicare exiſtimo, ibi terrarum per inſpirationem particulæ vitriolaceæ maſſæ ſanguineæ communicantur, adeoque ſæpe ſæpiùs phthiſin inducunt.

Summa jam difficultas diluenda hæc eſt, nempe unde fit, quod circa littora ſalſa paludoſa hoc morbo tantopere infeſtantur indigenæ, etiamſi ſolo ceſpite utuntur, cibiſque ſale, & fumo conditis, per totum vitæ decurſum abhorrent? & quomodò

iſtis terrarum areis particulis ſalinis athmoſphæra conſtipatur? cùm ſalia marina (ſicut ab eorum evaporatione conſtat) ſint fixioris naturæ quàm ut radiis ſolaribus vel vi ventorum aſcendant?

Anxiè diu circa hæc cogitanti, hæc tandem conjectura in mentem mihi venit.

Obſervatu ſatis eſt obvium plagas iſtas maritimas, tam Sulphure, quàm ſale luxuriare, hæc hypotheſis ſequentibus argumentis nititur.

Imprimis, Noctilucæ infinitæ horis veſpertinis hiſce quaſi tot *Phoſphori* erumpentes, Sulphuris præſentiam arguunt.

Secundò, Sæpius odores fœtidos emittunt, quales ex Sulphure & ſale unitis percipiuntur; in his itaque terris ſalſis paludoſis, particulæ Sulphureæ fugam continuò moliuntur, particulis autem ſalinis divortium haud ferentibus, particulæ Sulphureæ ſalia muriatica ſecum gerunt, adeoque illis atmoſphæra conſtipatur; cùm in aere itaque hujuſmodi Phthiſis ſit Morbus ſtationarius, ibi ex particulis Sulphureo ſalinis trahit Phthiſis illius pabulum, ſicut opinari fas eſt.

In ulteriorem hujuſce ſententiæ confirmationem argumentum è contrario produci poteſt, Ubi hi limi ſalini deſunt hic Morbus rarò aut nunquam infeſtat. Hinc ergò fit quòd in *Ruſſiæ* & *Novæ Angliæ* quibuſdam partibus per totum anni decurſum tuſſis ſonitus haud auditur, etiam ſi mare ſit in præcinctù; & hinc quoque forſan fit quòd celeberrimus iſte *Monſpelienſium* aer antiphthiſicus evadit, etiamſi parum è Mari *Mediterraneo* diſtat.

Dum è contra haud in ſeſe volvitur annus, quin phthiſis, Hydrops, Scorbutus, Febres intermittentes, & penè dixiſſem Morborum myriades in hiſce terrarum areis truculenter graſſantur; adeoque quòd de terris hiſce ſalſis paludoſis tale propemodum dici poteſt, quale *Pythagoras*, de herba *Apraxi*, de qua talia dicit. Datur herba radix cujus *Naptbthæ* ad inſtar ignem concipit; quique Morbo quocunque correpti ſunt, hac germinante, recidivam patiuntur, quoties illius effluvia per aerem diffunduntur.

De reliquis Pthiſeos Scorbuticæ ſpeciebus diſſerere jam reſtat, de iis ſcilicet quæ ab erroribus in rebus ſex non naturalibus, & illis quæ à parentibus derivantur. Jam verò cùm phthiſes ab erroribus in diæta & victu per cauſas allatas facilè explicari, poſſint, earum ætiologiis enodandis diutiùs immorari impræſentiarum inutile eſſet, quapropter de phthiſi Scorbutica hæreditaria breviter jam attingam.

Inter omnes ſanè philoſophantes fœtum humanum in ovo formari ultra aleam dubitandi ponitur, de modo autem ova fœcundandi haud tam bene inter ſe convenit Autoribus.

Ova duplici inveſtiuntur membranâ propriiſque tunicis involuta ſunt, adeò quòd ne gutta quidem liquoris iis exprimi poteſt, hinc pro Gas quodam virili, ſive aura ſeminali ovis fœcundandis quidam viriliter contendunt; in praxi tamen nihil vulgariùs occurrit quàm hunc Morbum intueri patris genium conſequentem, etiamſi per totum vitæ decurſum matre ſat athleticè degente; quidam circa eandem ætatem cum patribus hoc Morbo correpti ſunt, alii citiùs, alii ſeriùs, alii valetudinarii tantùm vixere, alii ſat pancraticè priuſquam phthiſi confecti ſunt, pro diverſa ſcilicet craſi ſeminis virilis, ſcilicet ſicut ſpiritus eò nidulantes, magis vel minùs ſunt depreſſi & particulæ ſalinæ evectæ, primis vitæ incunabulis varia format ſtamina vitæ, adeòque citiùs vel ſeriùs infans vergit versùs temperiem ſalinam huic Morbo inducendo aptam. Ex præmiſſis mihi videtur quòd inferre liceat, ab utero ſemen virile per vaſorum extremitates abſorbetur, hinc maſſæ ſanguineæ communicatur, & circuitu ſanguinis, ſicut opinari fas eſt, ova fœcundat, arduum etenim mihi concipere videtur, quomodo hic Morbus, podagra, & calculus patris, genium conſequerentur, ſi ab aura ſe-

mi-

minali tantùm ova fœcundentur: ex præmiſſis patet ex quali proſapia huic Morbo ſit origo, capite itaque ſequenti venit ſymptomatum explicatio.

CAPUT II.

Hoc agitur de Symptomatum Serie & eorum Cauſis in ſtatu incipiente.

QUandoquidem Morborum ſcientia haud meliùs quàm ab eorum productis expromitur, mihi hunc Morbum deſcripturo, haud alia videtur inſiſtere methodo, quàm ſymptomatum ſyndrome delineanda. Miſſo itaque olympico pulvere cerebri circa futilia dimicantis, ea ſolummodo quæ ratio experientia ſuſtulta dictat brevibus aperiam.

Invadit frequenter cum appetitus & virium dejectione, anguſtia pectoris, tuſſi titillante, ſputo copioſo, craſſo, albo, quandoque flaveſcente, pellucido, cæruleo, cinereo, fœtido, ſalſo, acido, ſubdulci pro ſanguinis dyſcraſia ſcilicet, & obſtructionum mole & genio.

Sudoribus quandoque nocturnis, carnis intabeſcentia, calore & frigore levi & incerto alternatim ſuccedentibus.

Urina lixiviali, ſedimento copioſo, albo, ſæpiùs autem flavo, vel rufo ſaturata.

Aliquando diarrhœa, torminibus ventris, & partium & extremarum tumore.

Hiſce prælibatis Symptomatum explicationem aggredi jam incumbit.

Si de appetitu proſtrato interrogemur ideo evenire dicimus: glandulæ in ventriculi parte inferiore, ſitæ, quæ humores ſubacidos, fluxiles ex arteriis ſeparare debet, humores viſcoſos enutriant, adeoque fibris nerveis titillandis (quo motu conſiſtit appetitus) inepti ſunt, hic cibi fit faſtidium, & hinc eſt, ni fallor, quòd in quibuſdam ab emetico aſſumpto, tam immenſam ſaburram viſcoſi phlegmatis per vomitum frequenter ejectam inſpexi.

Per ſuccum viſcoſum in pulmonibus extravaſatum aeris inſpiratio interrumpitur, adeòque anguſtia pectoris frequenter corripitur æger; quo pariter circa glandulas Tracheales depoſito, & intra pulmones ſputum iſtud, ni fallor, efformat quod tanta copia per tuſſim eructatur, ab hoc quoque trachæam oblinente raucedo procedit.

Hiſce coagulis, follicullis in glandulis Conglobatis gravidis, adeòque foraminulis lymphæ ductuum obturatis, latex ſeroſus, qui per lymphatica peregrinare debuit, propriis emunctoriis orbatus, maſſæ ſanguineę regurgitat, & ſic per vaſa inſolita eliminatur; hinc ergò ex glandulis trachealibus, imbribus pené dixiſſem continuis depluit, qui tuſſim titillantem continuam inducit.

A pari ratione ſudores tantoperè profuſi, diarrhœæ, tormina ventris, & partium extremarum tumores huc collimant.

Quandoque viſcoſis humoribus menſenterii glandulis infarctis, Chylo tranſitus denegatur in ſanguinem, quo pabulo diurno orbatus, nutrimento debito privatur corpus, hinc vires dejiciuntur, emaciat corpus, quandoque fœces albeſcunt, quapropter à viſcoſis hiſce ſaburris venæ lacteæ meſenterio diſparent, ſicut in cœlis *Galaxia* propter denſas nubes interpoſitas.

Aliæ Chyli portiones per particulas ſalinas præcipitantur, & indè quandoque ſputo albo, craſſo, ſubdulci, per tuſſim eructantur. Aliquando per renes ablegantur, & indè in hoc Morbo frequenter. Urinæ ſedimento candido copioſo ſaturantur.

Propter Muſculos ſubſidentes humeros alatos obſervatu in proclivi eſt, quod (ſicut plebeiis placet) malum portendit, quaſi anima relictura corpus illis fugam appropinquantem indicaret. Hi *Hippocrati* aliiſque Græcis πτερυγώδεις appellantur.

Propter glandulas in hepate obſtructas,

ctas bili tranſcolanti imponitur remora, quæ ſanguini itaque regurgitat, ex ea cum acidis in Sanguine effervefcente, lenta febris frequenter in tabis glifcit, & ni fallor ratio urinæ lixivialis tantâ flaveſcente hypoſtaſi, & quandoque rufa ſaturatæ, hinc quoque petenda eſt.

Quandoque calore & frigore alternatim ſuccedentibus cruciatur æger, propter chyli aceſcentis fermentationem & inæqualem cum Sanguine miſturam.

Sputum frequenter in hoc Morbo fit craſſum, album & dulce, quod (ſicut priùs innuimus) Chylum præcipitatum ponimus; aliquando fit tenue & pellucidum cum craſſo commixtum, quod ponimus eſſe lympham quæ per lymphæ ductus tranſire debuit, propter glandulas autem conglobatas obſtructas per alia ſecretoria eliminatur, & in hoc quidem caſu, quicunque humori huic ſiſtendo medicamentis opiatis pertinaciter inſiſtit, à verò deviat, & præſtat *ei motos componere fluctus*.

Sputum aliquando fit cæruleum, falſum, acidum & amarum, ſicut bilis, & ſalia diverſæ proſapiæ variè cum eo miſcentur.

Reſtat aliud Symptoma, nec minùs reliquis infrequens explicandum, *viz.* unde eſt quòd in hoc Morbo urina tam intenſè lixivialis excernitur, ſedimentum copioſum rufum deponens, ſuavem emittens odorem parum ei diſſimilem in urinis obvium poſt medicamenta terebinthinata, & quædam præparata Sulphuris aſſumpta, ſuperficiem gerens pelicula tenui oleoſa obductam? In hoc caſu ponimus urinam particulis Vitriolaceis vel Muriaticis eſſe ſummopere ſaturatam; particulæ ſalinæ poſt ortam cum bile effervefcentiam præcipitant, adeoque urinæ tantam hypoſtaſin deponunt: particulæ bilioſæ ab effervefcentia cum particulis ſalinis (ſicut Sulphur ab incendio adjuncto) rufeſcunt, & inde urinæ ſedimentum lateritium deponunt. Particulæ ſalinæ oleoſas quaſdam particulas in fermento incarcerant, quæ tumultu unà cum illis per renes ablegantur, hinc urina aeri expoſita, particuliſque fermenteſcentibus ſaturatis, particulæ Sulphureæ oleoſæ divortium conantur, adeoque in ſuperficie pelliculam efformant, & odorem ſuavem emittunt; hypotheſi huic ſuffragatur Phænomenon in Spiritu Nitri dulci ſatis obvium, ibi etenim ab acido cum Sulphure unito, odor ejuſmodi proſapiæ obſervari poteſt.

Utrum in hoc ſtatu tuberculis ſemper infarciuntur pulmones à clariſſimo *Mortono* notatis; Hac patria à cultro anatomico tanquàm à peſte abhorrente, nec nego, nec affirmarem, hoc tamen praxi ſuffragante] aſſererem; in hoc Morbo plures ſatis ſuccumbere vidi, ne uno quidem ſymptomate Febris inflammatoriæ apparente; cui ſententiæ adſtipulatur Hiſtoria è Doctore *Bennet* deſumpta Theatro tabidor. *pagin.* 96.

Cùm apud *Briſtollienſes* Medicinam facerem, qua urbe Penſili tabes frequenter graſſatur, nonnullos ſputum ſubdulce levi conatu expectorantes, ſpatio trimeſtri fatiſcentes, & totaliter enervatos vidi, horum verò quoſdam, non omnes tuſſis vehementior aliquoties corripuit, & areſcentes ſtrigoſi periere, in quorum unicæ derectionis cauſa, licèt Sanguinem (peracto ſalino ptyaliſmo) extuſſerat, & pulmo ubique inteneratus tonum amiſerat, univerſa ſpirabilia nec non viſcera omnia naturalia, quoad ſenſum ſana comperta ſunt. Haud hìc intelligi velim quòd in Phthiſi pulmones hiſce tuberculis nunquam infarciuntur, eos etenim ſæpius ulceratos vidi; at hoc ſolummodò aſſero ea Phthiſi quæ tam vulgariter in agro *Lancaſtrienſi* graſſatur, qua in dies defloreſcunt ægri ſputum craſſum album exſpuentes, in his dico, hujuſce Morbi principio & incremento, raro aut nunquàm pulmones confodiuntur, imo aliquandò, ægri è medio tolluntur & [ſicut opinari fas eſt] iis haud ulceratis, quibuſdam etenim per totum Morbi decur-

decurſu Febris hecticæ ſymptoma haud apparuit unum.

CAPUT III.

In hoc Capite Symptomata in ſtatu confirmato recenſentur, & eorum Cauſæ aſſignantur.

FAtiſcente in dies natura in proſapiam propemodum vitriolaceam degenerat maſſa Sanguinis, hinc ſputum frequenter aluminis vel vitrioli maris fit ſaporis, jam particulis ſalinis ſui juris factis effuſis velut habenis hic Morbus affligit; hinc Febris fit continua & auctior, ex particulis ſcilicet vitriolaceis cum Sulphure Sanguinis effervescentibus, ſicut ex oleis vitrioli & terebinthinæ permiſtis obſervare fas eſt.

Ex hac effervescentia vaſis capillaribus circa genas diſtentis, inde eſt quod rubor fixus genas utraſque occupat, mortis adſtantis frequenter indicium; quaſi vitalis flamma ellychnii ad inſtar (cujus pabulum propemodum exhauſtum eſt) receptaculo gliſceret; *vel ſolis ad inſtar rubro colore hemiſpherium ſpargentis* priuſquam *Cimmerias deſcendit in umbras.*

Conglobatis glandulis in dies magis infarctis, & majori copia nutritio ſucco quotidie præcipitato, hinc eſt quod ſputum ſit copioſius & craſſius & ex fermento vitriolaceo cum Sulphure Sanguinis permiſto, aliquando ſaporis putridorum piſcium.

Ex ſputo copioſius in dies intra pulmones extravaſato; Aſthmate frequenter corripitur æger. Et continua propemodum gravitate pectoris opprimitur. Sputum aliquando egregiè fœtidum hoc ſtatu quoque notavi, quod tamen haud ſemper ab ulcere pulmonum, ſicut quibuſdam placet ortum ſibi ducit, ſæpius etenim hoc notavi, & patientes tam diarrhœa quam ſudoribus immunes, quòd procul dubio haud evenire poſſet ulcere fœtido pulmonibus confoſſis, potius itaque fœtoris iſtius cauſa in hoc conſiſtere videtur, particulis Sulphureis volatilibus, particulis ſalinis aculeatis, hiſque latice ſeroſo luxuriante, cum ſaliva miſcentur, jam particulis ſulphureis ad evolandum ſatis aptis ſecum ſalinas vehunt, quas unitas effluviis ſaliva emittit, hinc ſenſorium olfactus tenellum vellicant, iiſque itaque ingratis fœtorem conciliant, ſicut è contrario particulæ ſulphureæ globoſæ ſine ſalinarum mixtura, fibras olfactorias percutientes gratum odorem cauſant; ſicut in aromatibus & balſamicis florum effluviis obſervare in proclivi eſt. Grandiori mole in dies nutritio ſucco expectorato, hinc vultus evadit *Hippocraticus*, & corporis univerſi maraſmus.

In dies conglobatis glandulis infarctioribus, & verſus temperiem ſalinam vergente Sanguine, hinc ſudoribus profuſis & diarrhœis immanibus cruciantur ægri, nec non doloribus acutis, iis Rheumatiſmo verſatilibus quibuſdam atrocioribus, oſſibus etenim in ipſis de dolore lancinante quidam conqueſti ſunt iique quibus Morbum venereum ſuſpicari nefas.

His Symptoma aliud haud minus commune, & ſumma quidem indagine dignum addi poteſt, ſtringoſi plures etiamſi ad orci fauces propemodum ſunt redacti, appetitu laudabili ditantur, poſt cibum aſſumptum hectico nullo calore ſuccedente; neque ſudores, nec diarrhœæ, nec ventriculi inflammationes adſunt; tamen in dies intabeſcit æger prægrandi copia ſputum craſſum album exſpuens Auguriis noſtris ex præmiſſis ſat ſuperque propalatis, particulis vitreolaceis frequenter luxuriare Sanguinem; circa hoc ſymptoma hæc conjectare liceat. Vitriolaceis particulis aculeatum naturale fermentum, ictu altiori fibras nerveas titillat, quæ quaſi ab œſtro precitæ, ſpiritus fibris ventriculi indigeni in motus concitatiores adiguntur, & inde eſt; ni fallor quod appetitus ſit voracior, eſculenta quævis aſſumpta ſtructionis ad inſtar colliquans; hoc colliquamentum per lacteas, du-

ductumque chyliferum propagatum cum ſanguine miſcetur, quod in propriam naturam haud aſſimilat, & inde in univerſi corporis nutrimentum quin ſalinæ particulæ in Sanguine nidulantes, in humoribus craſſis hoc præcipitant, & inde eſt quod alimenta aſſumpta etiamſi in Sanguinis naturam haud convertuntur, tamen nec per ſudores, nec diarrhœas eliminantur, quin intra pulmones coagulo albo viſcoſo ſubſidunt, & inde eſt quod in dies intabeſcit æger.

Reſtat adhuc aliud Symptoma quod ſub hoc larvatur vultu; plures hoc Morbo propemodum confectos Febris intermittens anomala frequenter invadit, quoſdam ſemel tantum, alios bis vel ter ſpatio viginti quatuor horarum conquaſſat, ingruit ſæpè cum horrore & pruritu inter ſcapulas, & circa regionem lumbarem, totum poſtea convellitur corpus per horam unam vel alteram tremulum permanens, calor poſtea ſuccedit, & huic ſudores, & aliquando diarrhœæ: ex lentoribus ſalſis circa membranas nerveas nervorum extremitates, plexus, & glandulas ſubcutaneas miliares extravaſatis, hæ frigoris & caloris reciprocationes procedere videntur, his ad plenitudinem aggeſtis, & acorem inſignem nactis partes nerveas vellicant, adeòque, ni fallor, dolores hoſce frigorificos inducunt, lentoribus hiſce per vaſorum extremitates tandem abſorptis, adeòque cum Sanguine permiſtis ex iis cum particulis Sulphureis Sanguinis nova repullulat fermentatio, calor itaque Febrilis ſuccedit, tandem autem materia morbifica ſubacta aliquando per diarrhœam amandatur. Alii in ſtatu euſarco, etiamſi animi indole dulciſſima præditi, hoc Morbo tandem confecti, ex levi qualibet, occaſione iraſcendi anſam capiunt; itaque tam continua ebulliunt, vix vocem vel viſum alicujus tranquille ferunt: ex ſuccis hiſce acceſcentibus ſpiritibus animalibus continuo tanquam ab *œſtro* percitis; ſicut opinari fas eſt.

Hiſce præmiſſis, de reliquis Phthiſeos Scorbuticæ ſpeciebus breviter diſſerere adhuc reſtat; at cum eæ (ſcilicet utrùm ſint hæreditariæ, vel ab erroribus in diæta, & victu) maxima ex parte eadem vel ſimilia ſymptomata præbent: veroſimile mihi videtur eas à tali proſapia oriri, quapropter earum ætiologiis applicandis diutiùs immorari impræſentiarum inutile eſſet: nobis itaque ſufficiet in caſu quolibet hiſtoriam unam vel aliam ſubnectere: & medendi methodum recenſere.

CAPUT IV.

Hic Canones quidam generales circa hunc Morbum proponuntur.

IN hoc Capite ſymptomata in ſtatu deplorato recenſeri debent, at cum nullus ſit propemodum è plebe, quin in hoc ſtatu ægro ex hoc vitæ curriculo manumiſſionem pronuntiet, diutius hiſce immorari extra propoſitum eſſet; nobis itaque ſufficiet Canones quoſdam generales circa hunc Morbum proponere; exque iis medendi methodum efformare.

Canon primus.

In ſtatu ſimplici incipiente facile curatur Phthiſis.

In ſtatu complicato incipiente, viſceribus & lymphaticis ſalvis, bonum ſit expectandum.

In ſtatu confirmato, difficulter, tamen quandoque curatur.

In ſtatu confirmato complicato alea res eſt proculdubio plena.

In ſtatu confirmato complicato, viſceribus vel lymphaticis inſanis, nil niſi malum ſit pronunciandum.

In ſtatu confirmato Phthiſes hæreditariæ inducias frequenter patiuntur, raro autem vel nunquam curatur.

In ſtatu confirmato, modo Febris adſit, lacticinia ſunt vitanda, in hoc quoque caſu chalybeatis abſtinendnm eſt.

Urgente dyſpnœa, etiamſi catarrho titillante infeſtetur trachæa, ex opiatis tanquam à peſte fugiendum eſt.

CA-

CAPUT V.

Hoc Capite medendi methodus in ſtatu incipiente proponitur.

INtentiones in hoc ſtadio variis indicationibus reſpondentes ad ſequentes reduci poſſunt.

Imprimis, Per emetica vel lenia Cathartica; primæ viæ ex ſaburra viſcoſa ſunt detergendæ.

Secundò, In adultis Phlebotomiam ſemper proficuam inveni.

Tertiò, Pulmones ab humoribus craſſis ſunt liberandi.

Quartò, Glandulæ infarctæ ſunt aperiendæ:

Quintò, Temperies ſalina Sanguinis ſit alteranda.

Sextò, Lymphę ſuccedentis in pulmones defluxus ſit præcavendus

Medicamenta intentioni primę reſpondentia, hæc vel ſimilia eſſe poſſunt, quibus forma liquida arridet ſequentia præſcribi poſſunt.

Si Emetico opus eſt.

♃. *Mel. Stillitic. ab* ℥. *ii. ad* ℥. *iii. aq. Cardui, hyſſop.* an. ℥. *ii. ſyrup. ſcabioſ. compoſiti* ℥. ß. *M. S. F. Emeticum.*

Si per Catharſin alvus ſit ſubducenda, ſequentia in uſum veniunt.

♃. *Decocti Senæ Gereonis* ℥*iv. ſyrup. de ſpina cervina* ℥*iß. crem. tartari* ℥ß. *aq. lumbricor.* ʒ*ii. M. S. F. P. cum regimine ſumend.* Vel,

♃. *Decocti Senæ Gereonis* ℥. *iii. Mannæ Calabrinæ* ℥. *i. tincturæ ſacræ* ℥. *i. crem. tartari* ʒß. *aq. lumbricor ſolutione gummi Ammoniaci ſatur.* ʒ*i. Miſceatur Fiant Pilulæ.*

Cum regimine ſumend. huic ſyrup. Roſar. ſolutiv. addi poteſt, pro re nata.

Quibus forma pilularis arridet hæc vel ſimilia eſſe poſſunt.

♃. *Pil. Stomach. cum gumm.* ℈*i. de ammoniaco Magiſtral.* ℈ß. *tartari vitriolati gr. vi. reſin. jalapp. gr. vi. Balſam. Peruv. q. ſ. F. pil. N. 7. cum regimine ſumend.* Vel,

♃. *Pil. aloephangin. tartarear. Quercertan.* an. *gr. decem de ammon.* ℈. ß. *tartari vitriolati gr. vi. reſin. jalap. à gr. ſex. ad decem Balſam. Peruvian. q. ſ. F. pil. N. 7. cum regimine ſumend. his Calomelas à gr. 14. ad* ℈*i. addi poteſt pro re nata.*

Quibus ſit in animo Bolus talis eſſe poteſt.

♃. *Electuar. lenitivi* ʒ*vi. crem. tartari* ʒ*i. ſyr. roſ. q. ſ. f. bolus cum regimine ſumend.*

Pro puerulis doſes & formæ variari poſſunt, ſcilicet, pulveres de Rhabarbar. ſena, Calomelan. reſina jalappæ, & id genus aliis; nec non Elixiria, & tincturæ [inter quæ tinctura ſacra & Elixir. Salutis cæteris palmam præripiunt.]

Quibuſdam cereviſia medicata præ cæteris allubeſcit, & in eo caſu talis eſſe poteſt.

♃. *Folior. ſennæ, Rhabar. polypodii querci ni* an. ℥*ii. epithimi* ℥*iß. pini, tamariſci ſummitat.* an. *Mii. folior. beccabung. Miii. hederæ terreſtris Mv. ſalviæ agreſtis Miii. radic. 5. aperientium an.* ℥*ii. lapath. acut.* ℥*vi. baccar. juniperi* ℥*i. cortic. aurancior. N. vi. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ; dos.* ℔*i. aurora qualibet, vel alterna ſicut vires ferent. Phthiſin incipientem tempore vernali hac ſola cereviſia haud ſemel curavi.* Intentioni tertiæ, quartæ, &c. medicamenta ſequentia reſpondent.

♃. *Conſerv. cynoſbat.* ℥*iv. corall. rubri* ʒ*iii. ſyrup. balſamic. q. ſ. F. Elect. horis medicis ſumend.* Vel,

♃. *Conſerv. Cinoſbat. florum cichorei* an. ℥*iß. extract. trifolii* ℥. ß. *animæ martis ab inſigni Vigani pp.* ℥*i. gumm. ammoniaci in aq. lumbricor. ſolut.* ʒ. *i. florum Benzoin.* ℈*i. cum ſ. q. ſyrup. balſamic. Tolutan. F. Elect. eodem modo ſumend.* Vel,

♃. *Conſerv. Cinoſbat. loboch. de pulmon. vulp.* an. ℥*iß enulæ Campan. condit.* ℥ß. *ariſtolochiæ rotundæ* ʒ*iiß. glicirrhizæ* ʒ*ii. hederæ terreſtris præparatæ* ʒ. *iii. florum ſulphuri.* ℥ß. *ſir. de Eriſimo q. ſ. F. Elec.* Vel,

♃. *Conſerv. Cinoſbat.* ℥*iv. martis cum ſulphure pp.* ʒ. *iii. ſal. ſpirituoſ.* ℈. *i. cum ſ. q. ſirupus è cortice citri. Fiat Elec.*

Electuariis preſcriptis, ſicut dyſpnœa magis vel minus urgebit, ſpecies diaireos ſolutio gumm. ammoniaci in aqua lumbricior. fact flores Benzoin. extract. enulæ, radix. ariſtolochiæ rotundæ, addi poſſunt; vel omitti, ſicut Medico videbitur idoneum.

℞ *Syrup. Balſamic. Tolutan. è ſucc. heder. terreſtris, capillor. veneris,* an. ℥iii. *f. ſyrup.*

℞ *Aq. lactis alexiteriæ* ℔i. *limac. Magiſtral.* ℥ii. *gentianæ compoſ.* ℥iii. *lumbric.* ℥i. *ſacchar. perlat q. ſ. F. julapium.*

℞ *Ingredientium q. ſ. ad* ℔ii. *decocti pectoralis; adde radic. ſarſæparil.* ℥. iß. *chinæ, fœnic. bardan. urtic. caryophillat.* an ʒ. *vi. ariſtolochiæ rotund.* ℥. ß. *ſem. aniſi, coriandri, urtic* an. ʒ. *ii. paſſular. exacinat.* ℥, *i. baccarum juniperi* ʒi. *c. c. raſur. eboris* an. ʒv *folior. hyperici, cariophillor. veneris, hederæ terreſtris, marrubii albi* an Mj. *coq. in aq. fontan. ſ. q. ad* ℔iv. *col. adde vini albi* ℥. *iv. mell. deſpumat. ſacchar. cand. albi* an. ℥. *ii. M. fiat apozema uſus eximii in aſthmate & gravitate pectoris.*

℞ *Aq. limac. magiſtral. lumbricor.* an. ℥. *iv. ſyrup. balſamic. Tolutan. de Praſſio, Allio vel Eriſymo* an. ℥i. *ſpir. ſal. ammoniaci è gumm. ammon. diſtillat.* ʒii. *M. F. mixtura.* Vel,

℞ *Aq. lactis alexiteriæ* ℔iß. *gentian. compoſ.* ℥vi. *limac. magiſtral.* ℥iß. *ſacchar. q. ſ. F. julapium.*

℞ *Pulveris milleped. pp.* ʒiii. *radic. ariſtolochiæ, gumm. ammoniaci in aq. lumbricior. ſolut.* an. ʒiß. *florum Benzoin.* ʒß. *extract. enulæ; croci an.* ʒi. *Balſam. Peruv.* ℈i. *ſulphuris aniſat. q. ſ. F. pil. mediocres in diſpnœa uſus egregii.* Vel,

℞ *Florum Sulphuris, gumm. ammoniaci* an ʒ. *ii. enulæ campan. ariſtolochiæ rotund. glicirrhiz. Ireos Florentin.* an. ʒ. *i. ſem. aniſi* ℈ii *picis liquidæ Barbadeos partes iv. Balſam. peruv. partem i. M. F. Maſſa pilularis.* Vel,

℞ *Balſam. Tolu.* ʒiß. *milleped. pp.* ʒ. *ii. gumm. ammoniaci depurat.* ʒ. iß. *florum Benzoin.* ℈i. *Mirrhæ* ʒi. *Balſam. ſulphuris aniſat. gut. 12. ſucci glicirrhiz. in tinctura croci ſolut. q. ſ. M. fiat maſſa dos* ʒ. ß. *vel* ℈ii.

℞ *Pulveris milleped.* ʒiii. *animæ martis* ʒ. *i. gumm. ammon. in aq. lumbricor. ſolut.* ʒi. *extract. trifolii fibrin. q. ſ. F. pil. mediocres.*

℞ *Cinnabar. antimonii* ℈ii. *fiat pulvis Capiat bis in die: panacæa quoque antimonii Doctoris* Needham *egregii ſit uſus.*

℞ *Pini ſumitat. Miii. folior. beccabung. M. iii. ſalviæ agreſtis M. ii. capillor. veneris, hederæ terreſtris.* an *M. iii. radic. lapath. acut.* ℥. *vi. baccar. juniperi* ℥i. *cortic. aurantior. N. 6. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ.*

℞ *Pini, tamariſci ſumitat.* an. *Mi i. folior. becabung. M. iii. hederæ terreſtris; capillor. veneris* an. *Mvi. ſalviæ agreſtis M iii. radic. oſmund. Regal.* ℥iv. *enulæ campan.* ℥ii. *lapath. acut.* ℥vi. ß. *aperientium* an. ℥ii. *ſarſæparillæ* ℥vii. *baccar. juniperi* ℥i. *ſem. aniſi* ℥ß. *cortic. aurantior. N. vii. F. ſacc. pro tribus cong. cereviſiæ, de qua cap. ad* ℔ii *in die cum ſirup. & pil. prius præſcriptis. His debite adhibitis medicamentis ulterioribus vix opus eſt; quò autem intentio ultima omni ex parte perfici poteſt, externa etiam in uſum veniunt v. capitis raſura, fontanellæ, veſicatoria ſatis ampla, quæ revera tuſſim phthiſicam tutiùs & magis radicitus tollunt, quàm medicamenta quævis opiata forma quacunque ſumpta, ingenue etenim fateor ex opiatis copioſius ſumptis, nihil niſi inducias incertas mihi adhuc obſervare contigit.*

CAPUT VI.

In quo agitur de methodo in ſtatu confirmato.

INtentiones in ſtatu ſecundo à prioribus tantùm minutiis diſtant, niſi quod in hoc ſtadio Catharſes mitiores eſſe debent, Phlebotomia ſi omninò, manu tantùm parciori, ſit celebranda; jam calor febrilis qui vehementiùs exæſtuat præ ſingulis ſit temperandus: ad calorem febrilem temperandmu varia ex variis Autoribus præſcribuntur, pulveres ſcilicet teſtacei, antihectici, conſervæ, antidoti, analeptici, Julapia refrigerantia, emulſio-

nes,

nes, & id genus alia, at ingenuè fateor in hoc ſtatu hac vel tali methodo haud Phthiſin ſemel radicitùs ſanatam vidi; miſſis itaque ambagibus; ad Cortic. Peruvianum (modò abſit pulmonum ulcus) ſemel in die tanquam ad Aſylum confugiendum eſt, hoc tantùm obſervando, quòd tunc temporis pectoralibus fortioribus inſiſtendum eſt, & die quolibet tertiò, vel alterno per catharſin levem alvus ſit ſubducenda; hac methodo appetitum prius totaliter proſtratum ſtatim reſtitutum vidi, & calorem febrilem totaliter debellatum. Et cùm ita ſe res habet ad coronidem methodo inceptæ imponendam, ad pectoralia detergentia, aperientia mitiora confugio in hoc itaque ſtatu methodus ſequens vel ſimilis obſervavi poteſt.

Imprimis ſi vires ferent Emeticum lene exhiberi jubeo: *v. g.*

℞. Mell. ſcillitic. ℥iii. aq. cardui, byſſop. an. ℥ii. ſyrup. ſcabioſ. compoſ. ʒß. M. F. Emeticum. Ab hoc aſſumpto ſæpius ingentem maſſam viſcoſi Phlegmatis per Vomitum eiectam inveni.

Aurora ſequenti, leve Catharticum exhibendum curo, ſcilicèt cum quodam ex iis cap. priori præſcripto: at ſi diarrhæa adſit, quæ ſæpiùs in hoc morbo occurrit infuſionem ſequentem exhibendam ſuadeo.

℞. Aq. lactis alexiteriæ ℔i. gentiana compoſ. ℥iv. limac. magiſtral. ℥iß. lumbricor. ℥ß. ſal. tartari ℈ii. aq. menthæ fortioris ℥i. Rhabar. optimi inciſi ℥ß. F. ſ. a. infuſum de quo cap. 6. Cochlearia Manè. Aurora qualibet tertia vel alterna.

Ad calorem temperandum.

℞. Conſerv. Cynosbat. ℥iv. Cortic. optimi Peruv. pulveriſat. ℥i. cum ſ. q. ſyr. balſamic. Tolutan. F. Elec.

Methodus pro pectoralibus & antiſcorbuticis ex cap. priori deſumi poteſt, pro re nata utenda; diætam ex cibis eupeptis inſtituo, juſculis ſcilicet, carnibus ovinis vitulinis, pullis, ovis ſorbilibus, & id genus aliis, religioſè obſervando à lacticiniis abſtinere; modò febris adſit, liquores pectoralibus & antiſcorbuticis medicatos inſtituò. Hac methodo quamplures ultra ſuos & omnium amicorum ſpe perfectæ ſanitati reſtitui.

CAPUT VII.

In quo agitur de Phthiſi in ſtatu deplorato.

IN hoc ſtadio remedia tantùm palliativa exhiberi poſſunt, & vulgariter quicquid exoptat æger concedo. Utcunque ut ægri & amicorum votis importunis modo quocunque ſatisfacerem, remedium aliquod ſymptomati maximè urgenti reſpondens præſcribo. Univerſo ſcilicet marcore jam corpus colliquatur, & frequenter ſummopere gutturis dolore lancinante laborat æger, tali ſcilicet, quòd vix aut ne vix deglutire poteſt, hinc lac aſininum ſi haberi poteſt, ejus autem defectu vaccinum, per ſe, vel decoctis pectoralibus balſamicis exhibendum curo, hauſtu autem quolibet guttis aliquot olei tartari per deliquium vel pulvere quodam teſtaceo commiſto, quantùm ſcio remediis ulterioribus haud opus eſt, quapropter his coronidem imponam.

HISTORIÆ.

IN STATU PRIMO.

Obſervatio I.

CArolus Fleetvood, Generoſus & magno ingenii acumine, opido de KirKham Chirurgiam factitans, in carnis intabeſcentiam incidit, tuſſi laborabat gravi, & nycthemeri ſpatio ſaburram ingentem albi viſcoſi Phlegmatis exſpuebat, appetitus proſtratus erat, quandoque Cochlearia aliquot Sanguinis exſpuebat, flatibus intumuit ventriculus, laſſitudine ſpontanea & debilitate corpus univerſum macerabatur. Me tandem in ſubſidium vocato lenitivam potionem preſcripſi, & ſemel repetendam inſti-

inſtitui, poſtea ſyrup. martis *VVilliſianum* cereviſia pectorali bis in die ſumendum ſuaſi, & hora ſomni guttas aliquot Balſam. Peruv. cum ſyrupo Balſamico Tolutano, brevi tempore ceſſavit tuſſis, ipſe vires recuperavit, & jam pancraticè valet.

Obſervatio. I I.

Gilbertus Ouſy de Chorley Cauſidicus, poſt Febrem tertianam catarrho continuo correptus erat; ſputum craſſum album exſpuebat, pulſus erat debilis & celer, calor & frigus ſæpius in die alternatim ſuccedebant, vultus erat pallidus, muſculi totius corporis flaccidi, appetitûs totaliter proſtratus, vires dejectæ, & ſudoribus nocturnis propemodùm colliquatus. Electuarium cum cortic. Peruv. hora quarta pomeridiana ſumendum ſuaſi, aurora & hora ſomni, pil. pectorales, ſyrupos Balſamicos deterſivos, & julapia pectoralia præſcripſi, die quolibet tertio, 6.cochlearia infuſi de Rhabarbaro in aqua lactis alexiteria fact. ſumenda imperabam, poſteà pil. pectorales & ſirupos cereviſia pectorali ſumendos inſtitui, hac methodo ſanitatem priſtinam recuperavit, & jam firma valetudine fruitur.

Obſervatio I I I.

Jacobus Sherdley Baccalaureus in Artibus, & celeberrimo viro Domino *Price BlacKburn* Curatus, incidit in tuſſim gravem, anguſtia magna laborabat pectoris, ſputum craſſum copioſum exſpuebat cum Sanguine commixtum, vultus & oculi flaveſcebant, urina parca & lixivialis erat cum ſedimento rubro, appetitus proſtratus erat, & magna quidem debilitate laborabat. Electuarium cum Cortice Peruviano præſcripſi, poſteà pil. pectorales, ſirupos Balſamicos, & Apozema deterſivum horis medicis ſumenda ſuaſi. Et poſteà pil. pectorales cereviſia pectorali aperitiva ſemel ſeptimana: nec non infuſum de Rhabarbaro, vel dos. pil. ſtomach. cum gum. & de ammoniaco magiſtral. ſumenda ſuaſi hora ſomni; his aſſumptis evanuit morbus, & firma valetudine magna cum laude muniis jam ſolitis obitur Eadem, vel methodo ſimili *Evan Mandsley* de *Penvvortham* ſanitati reſtitui.

Obſervatio I V.

Dominus *BlacKburſt* de *Preſton*, tempore vernali anno 91. modo ſequenti hoc Morbo laborabat, anguſtia tanta pectoris conſtrictus erat, ut lineis tantùm quibuſdam deſcribendis creber recurreret halitus, ab imo anhelans pectore; tuſſi continua titillante tempore decubitus inſomnis jacuit, exſpuit ſputum tenue, pellucidum, horis autem matutinis craſſum; & quandoque æruginoſum ſubflavum, vultus palleſcebat intumuere pedes, appetitus proſternitur, & vires in dies labefactabant. Eruptio miliaris cutem univerſam conſpurcavit, urina erat exigua & lixivialis, & ſæpius in die de calore & frigore conqueſtus eſt, in ſubſidium acceſſitus, ſtatim Phlebotomiam celebrandam inſtitui, & fontanellam in brachio ſecandam, leves Catharſes repetendas, præſcripſi, electuario poſtea ſequenti uſus eſt, doſi qualibet ſuperbibendo hauſtum decocti amari alterantis.

℞. Pulveris Ari compoſ. ℥iß. *martis pp.* ℥j. *ſal. ſpirituoſi* ℈j. *conſerv. cichorei, beccabung. recenter fact. an.* ℥iß. *cum ſ. q. ſyrup. Chalyb. F. Electuarium.*

Hoc repetendum imperavi, & bis in die cum cereviſia pectorali ſumendum brevi vires recuperavit, ab hoc Morbo perfectè convaluit. Anno ſequenti Dominæ perilluſtri conubio conjunctus erat; & ſex circiter menſibus elapſis recidivam paſſus, rurſus ad me miſit, tunc temporis autem tertiana epidemica me ſuſpirante, Dominus *parſons* in auxilium vocatus, erat, eum qua methodo tractavit neſcio, in dies autem in peſſum abiit, & hieme ſequenti ad me rediit, at *quantum mutatus ab illo!* maraſmo univerſali jam con-

confectus erat, vultus erat *Hippocraticus*, Febris continua, rubor fixus genas utraſque occupavit, dolore lancinante guttur quotidie terebratur. Cortic. Peruv. alcalicis, Balſamic. antiſcorbuticis, remediiſque aliis appropriatis in caſſum tentatis auſpicante vere, fatis ſuccubuit.

HISTORIÆ

IN STATU SECUNDO.

Obſervatio V.

DOminus *VVod* de *KirKham* B. A. cùm per totam hyemem gravi laboraſſet tuſſi, initio veris me in auxilium vocavit; ſtrigoſum perfectè inveni, ſe quidem ad extremum marcorem redacto, nycthemeri ſpatio libram unam vel alteram ſputi viſcoſi cærulei eructabat, glutine propemodum tenacioris; de dolore laterali quotidie conqueſtus eſt, & magna conſtrictione, & quaſi mole pectoris, & debilitate tanta, quòd vires vix ei ſufficerent ab alia tori parte ad alteram ſibi movendo urina lixivialis fuit, ſitis autem parva, vel nulla, nec quantum memini de calore quodam inſigni conqueſtus eſt; imprimis bolum purgantem ex electuario lenitivo præſcripſi, poſteà decoctum ex radicibus 5. aperientibus & ſalvia agreſti vice potus communis inſtitui, deinde per menſis ſpatium pro potu communi decoctum amarum alterans & traumaticum ſolummodò conceſſi, hora ſomni linctu ſequenti uſus eſt.

℞. Syrup. capillor. veneris è ſucc. hederæ terreſtris, balſamic. Tolutan. an. ℥i. ſpecies diaireos ʒiii. gumm. ammoniaci in aqua lumbricor. ſolut. ʒi. florum Sulphuris ʒß. cum ſ. q. ſyrup. de 5. radicibus F. linctus, cap. cochlear unum hora ſomni cum gut. 4. Balſam. Peruv. initio Aprilis, ſumpſit de cereviſia pectorali aperitiva bis in die & perfectè convaluit, quod adſtantes omnes tunc temporis pro miro habuere. Anno 89.

Obſervatio VI.

Johannes Veale Armiger per totam hyemem gravi catarrho correptus fuit, ann. 90. initio veris ad me accedit, tunc temporis vultus erat pallidus & perfectè *Hippocraticus*, tuſſis continua & ſicca, horis autem matutinis ſputum craſſum ſanguinolentum exſpuebat, tanta raucedine correptus erat, vix ut ullus vocem illius caperet, appetitus proſtratus erat, ſudoribus nocturnis propemodùm colliquatus, de anguſtia & pondere pectoris conqueſtus eſt, & continuis inteſtinorum torminibus; urina lixivialis erat, & ſcabies ſicca manus præcipuè fœdavit.

Imprimis decoctum lenitivum cum tinctura ſacra præſcripſi, poſteà uſum pilular. pectoralium, ſyruporum & decocti pectoralis, per 14. dierum ſpatium inſtitui, & deindè pilulas pectorales & ſyrupos, cum cereviſia pectorali per menſis ſpatium; ab his ſanitati reſtitutus fuit, & jam pancraticè vivit.

Obſervatio VII.

Rogerus Threſal tunc temporis in vico de Croſmore habitans, anno 91. ad me miſit; vultus erat pallidus & macilentus, nec non tabe univerſali macerabat corpus, ſudoribus continuis, & Febre lenta laborabat, nec non tuſſi continua, exſpuit & ſputum craſſum fœtidumque, quandoque ſanguinolentum; imprimis bolum purgantem ex electuario lenitivo præſcripſi, & deindè uſum cereviſiæ pectoralis aperitivæ per menſis ſpatium inſtitui, nocte qualibet hora ſomni cepit gut. aliquot balſam. Peruv. in ſyrup. Balſamico. Tolutan. & perfectè convaluit.

Obſervatio VIII.

Filia natu maxima *Gulielmi Tovvning* de *VVoeton*, ann. 91. tempore vernali ad me acceſſit; vultus erat pallidus, oculi concavi, nares acutæ, humeri alati, & inſigni quidem extabeſcentia

totius

totius corporis laboravit, Febris erat continua, ſitis intolerabilis, tuſſis continua, aſpera arteria perpetuò titillans, parùm vel nihil exſpuens niſi horis matutinis, & tunc ſputum craſſum eructavit, appetitus proſtratus erat, & urina ſedimento copioſo albo ſaturata; ei infuſum de Rhabar. in aqua lactis alexiteria præſcripſi, nec non pil. pectorales, electuarium cum cortice Peruviano, ſyrupos pectorales, & cerevıſiam pectoralem, & ab his ſanitati reſtituta fuit.

Obſervatio IX.

Gulielmus Farington de *OrmsKirK*, Pharmacopola, & in arte quidem iſta hujuſce Patriæ decus, pleuritide correptus erat, cui gravis ſucceſſit Catarrhus, nycthemeri ſpatio libram unam vel alteram ſputi pellucidi saporis vitrioli martis per tuſſim eructavit, de gravitate & mole pectoris continuò conqueſtus eſt, in dies extabuit corpus & appetitus proſtratus erat, nec non calculi ſæpiùs cruciante paroxyſmo laboravit, in conſilio conjunctus cum Medico fideli, & prudenti Doctore *Grundy*, Phlebotomiam repetendam imperavimus, & catharſes lenes repetendas pro re nata, & uſum pil. pectoral. Apozematis, & mixturæ pectoralis inſtituimus, ab his valetudinem recuperavit, & per totam æſtatem magna cum laude artem ſuam exercuit, tempore hyemali recidivam paſſus eſt, rursùs in ſubſidium vocatus, methodum ſimilem præſcripſi, & julapia pectoralia ſucco millepedum imprægnata, his autem haud cedente morbo curſum chalybeatum temperatum inſtitui, & quia de mole ventriculi conqueſtus eſt, emeticum ex melle ſcillitico propinandum ſuaſi, à quo copioſè evomuit, & ſaburram ingentem viſcoſi Phlegmatis ejecit, hinc dolor & moles ventriculi evanuit, & tuſſis parvas inducias dedit, brevi autem tempore redeunte calculi paroxyſmo repullulavit Morbus, hinc ſuaſi ut Morbi ſyndromen delinearem, eamque celeberrimo *Gibbonſio* communicarem; his tranſactis vir celeberrimus aqua *Spadanenſes* propinandas ſuaſit, & curſum temperatum Chalybeatum: nec non *Bocbetum* ex ſarſaparilla, pulveres quoque cinnabaris antimonii, pil. de ſtyrace, liquores ex cereviſia *Brunſvvicenſi* cum antiſcorbuticis diſtillatos inſtituit, his horis medicis deglutitis, ſpes nova ſalutis affulſit, redeunte autem calculi paroxyſmo rurſus Morbus reviреſcebat; hinc æſtate elapsa *Thermas Bathorenſes* adiit, rediit autem cum arundine lateri hærenti, exſpuit jam copioſiùs & craſſiùs, & ſaporis ingrati, hectico calore & Febre inflammatoria immunis fatis ſuccubuit.

Obſervatio X.

Anno 91. *Gulielmus Tate* de *BlachKburn* ſicca laborabat tuſſi qua nihil emolitus, eſt, *niſi* horis matutinis, urina erat exigua & coloris cereviſiæ *Brunſ. vvicenſis*, lingua ſicca & nigreſcens, ſitis continua, extenuatio univerſalis corporis, partes extremæ ad molem inſignem tumuere, aſthmate frequenter correptus erat, & pulmones tanta mole oppreſſi vix *palmæ ad inſtar depreſſæ* reſurgebant, in pectore ſibilus perpetuus aures percutit, cui talis raucedo ſuccedit, ut vix ſermo perceptibilis; tandem Medico iſto expertiſſimo *Doctore Grundy* mecum in conſilio conjuncto methodum ſequentem inſtituimus; Imprimis per leves catharſes alvum eſſe ſubducendam, deindè fontanellam in brachio celebrandam, & ſequentia præparata.

♃. pulveris millepedum pp. ʒiij. ſpecier. diaireoP ʒiij. gumm. ammon. in aqua lumbricor. ſolut. ʒj. florum Benzoin. ʒß. conſerv. cynosbat. ℥iv. cum ſ. q. ſyrupus Balſamic. F. Elect. bis in die cum ſyrup. & cereviſia pectorali aperitiva ſumendum, bis adhibitis modicum ſalutis ſtatum recuperavit, & adhuc muniis ſolitis obitur.

Obſer-

Obſervatio XI.

Georgius Longvvorth de *Ecleſton*, anno 90. me in ſubſidium vocavit, vultus erat virido-nigreſcens, appetitus proſtratus, tuſſis continua & ſicca niſi horis matutinis, quo tempore Phlegma lividum viſcoſum emolitus eſt, his ſucceſſit extenuatio corporis, partes extremæ tumuere, torminibus inteſtinorum inducias vix ferentibus cruciatus eſt, urina coloris fuit nigreſcentis, & hic reverà ab omnibus adſtantibus conclamatus; Morbum Phthiſin ſcorbuticam judicavi, & methodum ſequentem inſtitui, leves catharſes imperavi, deindè Electuaria Chalybeata horis Medicis cum cereviſia pectorali aperitiva ſumenda, & perfectè convaluit.

DE PHTHISI *IN* PARTICULARI.

CAPUT I.

De Phthiſi ab Hæmoptyſi.

Obſervatio I.

Vir inſigniſſimus *Petrus Bold* de *Bold*, Armiger, a celeberrimo nec minùs antiquo *Stemmate* oriundus, & animi nobilitate inter eos illius ætatis facilè primus, anno 92. ætatis 35. in gravem hæmoptyſin incidit, me cum inſigni Doct. *Grundy* in auxilium vocato, Phlebotomia repetendam inculcavimus, necnon hauſtus ſucc. hæder. terr. plat. beccab. & aliorum proſapiæ julapiis refrigerantib. ſumendos inſtituimus, ab his ſedato fermento Sanguinis, ad vaſa diſrupta conſolidanda, vel ſaltem hiantia conſtringenda, balſamica reſtringentia præſcripſimus ex *Balſ.* ſcil. *Tolut.* gumm. *Arab.* & id genus aliis, poſtea ad præcavendam putredinem à Sanguine pulmonibus extravaſato, decocta pectoralia, balſamica deterſiva, nec non linctus, pilulas pectorales, & medicamenta talis proſapiæ formis diverſis inſtituimus; his debito adhibitis ceſsavit hæmoptyſis, & tuſſis, & revera ſanitati reſtitutus erat, ad recidivam autem præcavendam ingurgitationem acidularum & curſum Chalybeatum temperatum inſtituimus, & evacuationes per *Epicriſin* diebus intermediis intercalandas. At, *proh dolor!* vir celeberrimus indole animi dulciſſima præditus, ut teſſeram hoſpitalem haud confringeret, liquores ſpirituoſos nimis copioſè ingurgitavit, & brevi poſteà catarrho correptus fuit tuſſis fuit, ſicca & clangoſa; horis autem matutinis Phlegma viſcoſum ſubflavum ex glandulis per excreationes, & pulmonibus per tuſſim eructavit, indies emaciavit, appetitus dejectus erat, urina magna ex parte

ſug-

ſuppreſſa, & ſibilus continuus in pectore aures percutit; hinc pectoralia balſamica deterſiva, liquores antiſcorbuticos, mixturas ſucco & infuſione millepedum impraegnatas inſtituimus, his autem haud ceſſit Morbus; verſùs autem hecticum calorem in dies vergebat, ad hunc ſupprimendum corticem Peruvianum medicamentum *Herculeum* judicavimus, illius autem uſu tunc temporis hac in regione vix lanuginem adepto, inculcavimus Morbi Syndromen delineandam, & quibuſdam *Collegii Regalis Londinenſium* communicandam, hinc viri celeberrimi Doctores *Ratcliff* & *Gibbons* in ſubſidium vocati ſunt, & doctiſſimus Dr. *Gibbons* methodum ex Cortice Peruviano, & lacte Aſinino inſtituit; his debitò adhibitis Morbus inducias paſſus eſt, brevi autem repullulavit virus, hinc ſputum craſſius & copioſius, Febris adauctior, diarrhœa immanior, dolor terebrans fauces continuò infeſtavit, tumuere pedes, rubor fixus genas utraſque occupavit, quo tempore omnibus ſiti cognitis lachrymas vi nulla coercendas effundentibus, quaſi in tot *Niobes* converſis, fato irreſiſtibili è medio tollitur.

Obſervatio VI.

Dominus *Fletcher* de *Cartmell*, Mercator, vir ingenio peracri, & totus negotiis deditus, anno 89. in gravem Hæmoptyſin incidit, nycthemeri ſpatio librarum aliquot purpureæ maſſæ diſpendium paſſus eſt, ne loqui potuit quin ore pleno Sanguinem eructavit; In auxilium vocatus, ſtatim Phlebotomiam celebrandam inſtitui, ſanguis & eductus fuit tantoperè ſpumoſus, haud adhuc ſimilem vidi. Ingurgitationem julapiorum refrigerantium, & ſuccorum inſtitui, ſedato fermento ſanguinis, decocta pectoralia pro potu communi inſtitui & ad catarrhum ſiſtendum pilulas ſequentes.

℞. *Succi hederæ terreſtris per inſolationem depurat.* ℔i. *florum farfaræ ſiccat. ſummitat. hyſſop. ſalviæ, pulegii, an. Mi. ſem. aniſi, cardui fœniculi dulc. contuſ. an.* ℥ß. *diſtillentur in B. M. ad medietatem, deindè F. colatura, quæ diſtilletur ad conſiſtentiam pilular. addendo ſucci glycyrrhiz.* ℥ß *pulv. radic. enulæ campan. flor. ſulphur. an.* ʒiii. *flor. Benzoin.* ʒi. *Balſam. Peruv.* ʒß. *tincturæ ſulph.* ʒiii. *Ladani Pariſat.* ʒii. *M. F. maſſa formetur in pilulas exiguas, & ſumat iii. hora ſomni; & primo manè cereviſiam pariter pectoralem antiſcorbuticam præſcripſi, cui folia linguæ cervinæ addenda curavi; hac methodo perfectè convaluit per aliquot annos, & per plures annos pro potu communi lac cum aqua commixtum ſolummodo ſumpſit: tribus annis elapſis recidivam paſſus eſt, rursùs in auxilium vocatus Phlebotomia celebrata ſequentia præſcripſi.*

℞. *Conſervæ Roſar. rubrar. cynosbat.* an. ℥iii. *pulv. ſantal. omnium* an. ʒß. *coral. rubri pp.* ʒi. *croci martis rubicundiſſimi* ʒii. *ſal. prunel.* ℈iv. *cum ſ. q. ſyrup. è coral. F. Elect. bora ſomni & primò manè ſumend. ad quantitatem nucis myriſtic. ſuperbibendo hauſtum julapii ſequentis.*

℞. *Aq. lactis pectoralis Batean.* ℔i. *portulac. ſpermatis ranar.* an. ℥iv. *ſyr. è ſucc. hederæ terreſtris* ℥ii. *ſal. prunel.* ʒi. *M. F. julapium; pro potu communi decocta pectoralia inſtitui, & hora ſomni gut. aliquot Balſam. peruv. è cochlear. ſyrup. Balſamic. Tolutan. quoties recidivam paſſus eſt hac methodo uſus eſt, & nullo negotio ſanitatem recuperavit, anno elapſo repullulavit virus, quo tempore me in agrum* Eboracenſem *accerſito, vir præclarus ad medicamenta veterna quaſi valentiſſima auxilia confugit; tunc temporis autem Phlebotomia manu liberali celebrata fermentum ſanguinis haud ſedari potuit, hinc cortic. Peruvianum doſi prælarga exhibendum curavi; hoc debito adhibito Morbus inducias paſſus eſt, & de magna conſtrictione pectoris jam conqueſtus eſt, & ſputum craſſum copioſum eructavit; hinc pilul. pectorales deterſivas, julapia pectoralia & ſyrup. præſcripſi, & leves catharſes repetendas inſtitui, vires autem & carnes in dies labefactabant, tandem* Kenſington *adiit, quo*

loco

loco poſt lunarum aliquot circuitus fatis ſuccubuit.

Obſervatio III.

Richardus TinKler de *Poulton* hoſpes cùm diu gravi Hæmoptyſi laboraſſet, gravi catarrho magnopere emaciatus erat, appetitus proſtratus, & revera unà voce pronunciarunt omnes ei nulla *veſtigia retrorsùm*; in auxilium vocatus, Phlebotomiam repetendam inculcavi, die ſequenti levem potionem exhibendam curavi, & poſtea remedia ſequentia.

℞. *Conſerv. Cynosbat.* ℥iv. *ſal. martis*, *Balſam. peruv. an.* ʒi. *ſpecier. diatrionſantal.* an. ʒiß. *cum ſ. q. ſyrup. Balſamic. Tolutan. Fiat Electuarium ex hoc ſumpſit bis in die cum ſyrupis & decoctis pectoralibus, poſtea per* 14. *dierum ſpatium acidulas Larbricenſes copioſe ingurgitavit, perfecte convaluit, & jam pancratice valet. Methodo ſimili* Henric. Stirrup *Servus* Edvvardi Hyde *Armigeri, poſt diſpendium librarum aliquot Sanguinis ad integram ſanitatem rediit.*

Domina perilluſtris Domin. *Marſden* de *FreKleton* ex menſium ſuppreſſione toties Hæmoptyſes paſſa eſt, poſt potiones lenitivas purgantes per electuaria chalybeata, & infuſione amaras chalybeatas nullo negotio ad ſanitatem rediit.

P H T H I S I S

Ex Vomitu Sanguinis.

Obſervatio I.

INſignis Domina Domin. *Farington* de *Shavv Halle*, Conſors *Georgii Farington* Armigeri, anno 91. æſtivo tempore per vomitum tantum Sanguinis diſpendium paſſa eſt, vix fuit inter vivos habenda, algore univerſali correpta fuit, ſudoribus algidis, pulſus & reſpiratio vix perceptibiles, vox deficit, & ab omnibus conclamata fuit. In ſubſidium vocatus, ſequentia præſcripſi.

℞. *Cortic. Peruv.* ℥i. *corall. rubri, hematit. croc. martis reſtringent.* an. ʒ. i. *confec. Hyacinth.* ʒii. *conſerv. cynoſbat.* ℥iv. *cum ſ. q. ſirup. Balſamic. Tolutan. Fiat. Electuarium horis medicus Julapio ſequenti ſumend.*

℞. *Aq. ſpermatis ranar. Cinnamom. hordeat. tenuioris* an. ℥iii. *boli armen.* ʒi. *ſirup. coral.* ℥iß. *F.* ʒ *Julapium.*

His quarta vice doſi debita deglutitis rediere vox, reſpiratio, & pulſus & de dolore terebranti pulſatili ventriculi conqueſta eſt, Dom. *Vvorthington* de *Vvigan.* Chirurg. expertus Apoſtema ventriculo pronunciavit, ei autem ſententiæ mecum Dr. *Grundy* reclamavit, quapropter ut methodo præſcripta inſiſteret inculcavimus, diebus aliquot elapſis clyſmata iniicienda curavimus, & ingentem maſſam ſanguinis inſtar piſcis nigreſcentis per ſedes ejecit, remediis ſumptis, & ſemel repetitis, leves catharſes inſtituimus, decocta Balſamica, & cereviſias pectorales, ab his ad ſanitatem rediit, niſi quod vicibus quibuſdam de Phlegmate viſcoſo Bronchiis pulmonum adhærente conqueritur, levi autem conatu cum pectoralibus balſamicis deterſivis evaneſcit.

P H T H I S I S

Ab Hæmorrhagia uterina.

Obſervatio I.

DOmina *Tavvning* de *Vveeton* uxor *Gulielmi Tovvning*, cum per plures menſes hac laboraſſet, a magno diſpendio ſanguinis frequentes Lipothymias & quandoque paroxyſmos *hyſtericos* patitur; ad fermentum ſedandum ſanguinis, Electuarium cum cortic. Peruviano pro baſi præſcripſi, Antidoti autem vires morbo impares fuere. Quapro-

propter electuarium ſequens (cujus vires in eodem caſu in domino *Sudel* de *Preſton* expertus fueram) ſtatim præſcripſi.

℞. *Corall. rubri pulveriſat. ſuccini flav. boli Armen. ſanguinis draconis an.* ʒ *ii. ſem. plantaginis, vitrioli martis, croci martis reſtringent. s an.* ℥*i. cum ſ. q. conſervæ de cynosbat. & ſyrup. de roſis ſiccis F. El. horis medicis Julapio ſequent. ſumend.*

℞. *Aq. meliſſæ, lactis alexiteriæ, cinnamom. hordeat. an. vn. iii. confec. hyacinth. dr. i. ſyrup. myrtini dr. i. M. F. Julapium.*

His debitò ſumptis fluxus ceſſavit ſanguinis, & ipſa gradu lento in dies vires recuperavit; vere ſequenti de doloribus continuis verſatilibus conqueſta eſt, flatibus admodùm moleſtis, appetitu proſtrato, calore & frigore ſæpiùs in die alternatim recurrentibus, nec non de continua ſiti, & revera perfectè ſtrigoſa fuit, oſſibus ſcilicet nil niſi cute pendula adhærente. Hinc ſequentia præſcripſi.

℞. *Pulveris Ar. compoſ. dr. vi. florum ſal. armon. dr.* ß. *animæ martis Vigani dr. i. conſerv. cynorbat. cochleariæ an. vn. i*ß. *juiulæ vn.* ß *cum ſ. q. ſir. de cortic. citri Fiat Elect. horis medicis cum iulapio ſequent. ſumend.*

℞. *Aq. lactis pectoralis* ℔*i. limac. magiſtral. gentian. compoſ. an. vn. iii. lumbricor. vn. i. ſachar. perlat. q. ſ. F. iulapium, in doſ. qualibet inſtillat. gut. 7. ſpiritus ſal. armoniaci ſuccinati.*

His cum regimine deglutitis, & levi catharſi cum cereviſia aperitiva antiſcorbutica ſemel ſeptimana repetita, integrè convaluit, & onus jam *Lucinæ* gerit.

PHTHISIS

Ab Impetigine.

Obſervatio I.

QUantum *Græcorum* & *Arabum* impetigines inter ſe diſcrepant, mihi brevitati ſtudenti, Morbumque deſcripturo *Meridiano*, uti loqui amant Mathematici, calculatum, à meta propoſita alienum foret. In ſumma tamen hoc dici poteſt hic Morbus Medicamentis vulgaribus rarò cedit, & priuſquàm pulmones illius veneno conſpurcantur, poſt ſalivationem repetitam Morbum repullulaſſe novi. In hoc Morbo ſymptomate præ cæteris vulgari ad ſequentia reduci poſſunt. Rubris, duris tuberculis vultus aliæque corporis partes dehœdantur, his maturitatem adeptis ſquamæ furfuraceæ ab iis decidunt, tuſſi moleſta, tempore præſertim veſpertino corripitur æger, parùm vel nihil expectorans, niſi copiam ſatis ampiam ſputi pellucidi; frigore continuo horis antemeridianis convellitur, huic calor & ſitis ſuccedunt, adeòque inter duo extrema breves tantùm dantur induciæ. Dolores pungentes tantoperè fauces infeſtant, ut vix loqui vel deglutire valeat æger. Appetitus totaliter proſternitur. In hoc Morbo, cùm ſtatum confirmatum attigit æger, ſputum eſt copioſum, craſſum, fœtidum, cærulei, quandoque rufi coloris. In veneno quodam fomes Morbi conſiſtere videtur, quale autem ſit parùm ſcio, conjecturam tamen proponere liceat, veroſimile mihi videtur in hoc Morbo particulis ſalinis acidis luxuriare ſanguinem, & genus nervoſum, quæ cum particulis Sulphureis maſſa ſanguinis eliminantur, adeòque more ſublimati cujuſdam cuticulæ adhærent, ſicut in tentamine ſequenti conſpicere fas eſt, ſume aceti acerrimi q. v. ſuper lentum ignem impone organo quodam communis vas linteo raro cooperies, particulæ Sulphureæ metallicæ una cum fumis aceſcentibus ſublimabunt, & operculo forma ſicca albeſcente adhærenti, ſquamis impetiginoſis parùm diſcrepantes. His accedunt rationes ſequentes, iſtis cœlorum plagis hic Morbus præcipuè graſſatur, quibus particulis athmoſphæra conſtipatur ſalſis, ſcilicet paludoſis, & ſumma hujus Morbi antidotus carne viperina conſiſtit, cujus præcipua virtus acido infringendo conſtat, methodus me-

medendi nititur catharticis, *acidulis*, *viperarum* & millepedum præparationibus, cereviſis antiſcorbuticis mitioribus antivenereis, nec non pectoralibus balſamicis. Hiſtorias plures recitarem, at in hoc caſu nomina affigere forſan ingratum foret.

PHTHISIS

A Rheumatiſmo Scorbutico.

Obſervatio I.

INter perſonas provectioris ætatis propè fluvios ſalſos habitantes hic Morbus vernaculus appellari poteſt. E quorum numero Dominus *Aſhton* de *Lea* propè *Preſton*, anno 92. me in auxilium vocavit, tunc temporis præter Atrophiam univerſalem arenulis quoque propemodùm confectus erat, per totum diem cruciatum immunis manſit, toto autem haud citiùs ſe commiſit, quin *Hydra* nova revireſceret; inſomnis per totam noctem frequenter decubuit, quandoque eò uſque furoris Morbus advectus eſt, circa mediam noctem, lecto quaſi tauro *Phalaridis* aufugit, & levaminis cauſa per horam unam vel alteram cathedra propè ignem ſe appoſuit; appetitus proſtratus erat, & vix noſocomium Skeleton quoddam magis viſui objiceret. Calore & ſiti immunis fuit, nec ulla tuſſi afflictus fuit. Imprimis potionem ſequentem preſcripſi.

℞. *Decocti ſenæ Gereonis ℥iii. ſyrup. de ſpina cervin. ℥i. diacnicu ℥ß. crem. tartari ʒß. aq. lumbricor. ʒii. M. ſ. F. P. cum regimine ſumend.*

℞. *Pulveris Ar. compoſ. ʒvi. florum ſal. armon. dr. ß. animæ martis Vigan. dr. i. extracti trifolii fibrini dr. ii. conſerv. cochleariæ, flavedinis aurantior. an. ℥ii. cum ſ. q. ſyr. è cortic. citri F. Elect. horis medicis iulapio ſequenti ſumend.*

℞. *Aq. lactis alexiteriæ ℔i. gentian. compoſ. ℥. iii. limac. magiſtral. ℥ii. lumbricor. ℥i. ſucc. expreſſ. milleped. M. 500 ſacchar. perlat. q. ſ. F. iulapium.*

His deglutitis cereviſiam antiſcorbuticam aperitivam inſtitui, æſtivo tempore acidulas *Labricenſes* ingurgitavit, & ſanus evaſit. Vere ſequenti repullulavit virus, methodum ſimilem præſcripſi, altiùs autem veneno tincto ſyſtemate nervoſo, conatus omnis irritus fuit, hinc poſt ſummos cruciatus, pedes, tibiæ, & femora tumuere; quapropter mortem adſtantem pronunciavi hinc vir probus, tunc temporis *populari Empirico* oppido *Preſtonienſi* ſuo more medicinam factitanti (columnis ſcilicet oppidanis ſchedulis ſuis obtectis) *panaceis theatri* ſe commiſit. *Medicaſter circumforaneus*, etiamſi *Atrophiam* in ſummo gradu adſtantem conſpiceret nec morbum nec vocis quidem Etymolygiam cognovit, quin certam ac ſubitaneam medelam promiſit, at brevi tempore fraus *fallentis* detecta fuit, poſt menſem etenim vel alterum fatis ſuccubuit.

Obſervatio II.

Illuſtriſſima Domina Domina *Fleetvvod* de *Penvvortham*, cùm cachexia Scorbutica diu laboraſſet, totam propemodùm antiſcorbuticorum *encycoplædiam* tentaſſet, parùm autem levaminis recepit, *Thermas Batonienſes* adiit, conatus autem omnis adhuc irritus erat, tandem ſuaſu viri celeberrimi Doctoris *Baynard*. Coll. regal. *Londinenſ*. Socii, tunc temporis herculeo ſucceſſu, & ſummo ingenii cum acumine agro *Lancaſtrienſi* artem Appollineam factitantis, *acidulas Eboracenſes* adiit, has copiosè per menſis ſpatium ingurgitabat, & ſæpius ſeptimana balneo iſto frigido, *Saint Mungus* charactere inſignito, ſe lavabat. Hinc dolores Rheumatici & Calor hecticus penitus debellati ſunt, & per plures annos valetudini reſtituta fuit. An. 90. recidivam paſſa eſt, rursùs *acidulas* ingurgitavit, & Morbus inducias paſſus eſt vere autem repullulavit virus, & jam particulis ſalinis ſaturato ſanguine, in dies vires labefactabant, tanta anorexia

xia correpta fuit, ut à cibi uſu vomitus in immanes incideret, & frequenter bilis æruginoſæ copiam immenſam eructaret, remediis quamplurimis in caſſùm tentatis in die ſitis & calor hecticus eam affligebant, exſpuit phlegma viſcoſum cinereum, & quandòque æruginoſum, aſthmate poſtea correpta fuit, hinc Sanguinis uncias aliquot à brachio ſumendas ſuaſi; Sanguis eductus craſſa pellicula glutine tenaciore obtectus erat, hinc alcalicis, volatilibus, pectoralibus, deterſivis; & antiſcorbuticis cujuſcunq; generis in caſſum tentatis, rediit Aſthmatis paroxyſmus, aphonia correpta fuit, & ſuppremam clauſit diem; hoc notavi, poſt Dominæ celeberrimæ ab *acidulis* & *balneis frigidis* per totum Morbi Decurſum ſolummodò quid levaminis acceſſit.

PHTHISIS

A Rachitide.

Obſervatio I.

IN hoc Morbo tantopere vultus albeſcit, quòd nive propemodùm candidior infans, adeoque muſculi flacceſcunt, veſtimenti ad inſtar penduli cutis circumambit corpus, crura & pedes tantopere vacillant, corpori ſuſtentando inepta evadunt, durities planæ & amplæ abdomine frequenter interſperſæ, quæ idiomate vernaculo *Liver-caKe* audiunt; tuſſi corripitur æger, & quandoque diarrhœa. Febri lenta, & ſiti continua. In *medula ſpinali* mihi fomitem Morbi conſiſtere videtur, in hac quibuſdam illecebris ſpiritus animales irretiti, influxu debito ſpirituum privantur nervi ab ea ramificantes, hinc nervi & fibrillæ muſculares pabulo diurno orbatæ flacceſcunt, & conſequenter emaciat corpus & incurvantur oſſa: in hac etenim tenella ætate, quòd membra ſint firma & recta, neceſſe eſt muſculos membra circumambientes eſſe ſpiritu irriguos, aliter ex inæquali nutritione neceſſe eſt partes à ſitu naturali declinent, ſimiliter ad erectionem iſtius floris *Heliotropium* dicti *radii ſolares* requiruntur, quod detracto lumine ſolari vultu torvo & pendente terram deſpicit. Propter ſpiritus nimis parcè fluentes albeſcit vultus, emaciat corpus, vacillant pedes, acceſcit Sanguis, hinc tuſſis, Febris lenta, & quandoque diarrhœa; Humores viſcoſi intra fibrillas muſculares extravaſati, durities prædictas conſtituere videntur. In infantibus methodus medendi conſtat ex linimentis nervinis, medicamentis volatilibus, ſpecificis, inter quæ prima jure *ens veneris* & radix *Oſmundæ regalis* recenſeri debent. In Adultioribus methodus medendi conſtat ex medicamentis chalybeatis, decoctis & cereviſiis aperitivis, aquis mineralibus acidulis, *balneis frigidis*, & id genus aliis. Methodo priori infantes virorum illuſtrium *Ambroſe Pudſay* de *Bolton Hale*, agro *Eboracenſi* Armigeri, & *Johannis Franc* de *preſton* convaluere. Poſteriori Methodo ab ipſis orci faucibus *Edmundus Forde*, filius natu maximus *Lancelotì Forde* de *Kendale*, ſanitati reſtitutus fuit.

PHTHISIS

A fluore albo.

INtemperiem ſalinam Sanguine mutato, lentorum colluvie luxuriat purpurea maſſa, hinc viſcoſa ſaburra ventriculis infarcitur, quapropter nec edulia aſſumpta recte concoquit, nec male concocta Sanguis aſſimillat, hinc fit quòd magna chyli portio albo fluore præcipitatur, portiones aliæ intra pulmones ſubſidunt, hinc tuſſi corripitur æger, & ſputum ſalſum, viſcoſum, album, copia prægrandi eructat. Intumeſcunt frequenter pedes; quod Symptoma ab eadem ſalſedine ſang. deduci poteſt. Lenta Febris gliſcit in dies ex ſalino ſicut mihi videtur orta. Eruptiones miliares per cutim univerſam frequenter interſperſæ ſunt, & lumbago dolo-

doloroſa ſummopere torquet, albeſcit vultus, & caro in dies intabeſcit, quæ Symptomata per cauſam allatam facilè explicari poſſunt, Methodus medendi conſtat in primis viis detergendis, maſſa Sanguinea invigoranda, & partibus continuo humorum fluxu tonum amiſſis, conſtringendis; Remedia huic collimantia, ſunt emetica ſcillitica aperitiva, chalybeata, & balſamica parum adſtringentia Ab his Sereniſſimæ quædam Dominæ oppido de *preſton* & *Kendale* ſanitatem integram recuperavere.

PHTHISIS.

à Chloroſi.

Fœminis quibuſcunque bene ſe abentibus à natura inſit fermentum quoddam internum à pubertate finita ad ſenectutis uſque lanuginem, hujus gratia perquemlibet lunæ decurſum ſolemnes ſuas evacuationes habent, ex quibus ſuppreſſis pleuritidem, peripneumoniam, rheumatiſmum & phthiſin haud ſemel pullulaſſe notavi. Ab æſtuanti quodam animi deſiderio, & vitiato ventriculi fermento hæ ſæpiſſimè ſuppreſſiones contingunt, qualis autem proſapia fermentum ſit menſtruale haud magis forſan à priori explicari poteſt, quàm fluxus & refluxus Oceani *Cynthiæ* motum quaſi tot *ſatellites* obſervantes. At ne altum ſilentium profiteamur, liceat conjecturam proponere; Chloroſin grave quoddam animi deſiderium conſequi, amorem ſcilicet, vel mœſtitiam, omnibus in proparulo eſt, nec non appetitum diætæ cujuslibet obſcœnæ, cretæ ſcilicet, calcis, carbonum & id genus aliorum; Sanguinem in hoc Morbo detractum ſemper glutinoſum inveni, & ventriculum viſcoſa ſaburra repletum, ex quibus opinari liceat, ex pathemate quodam graviori ſpiritibus nimiùm oppreſſis, vel circa quendam appetitum æſtuantem copia nimis prægrandi abſumptis, denu ſpirituum diurno privantur maſſa Sanguinis, ex quo fit quòd particulæ Sanguinis, tenaciores tardiùs motæ arctiùs cohærent & viſcoſæ fiunt, ſicut in tentamine ſequenti videre eſt.

♃ *Aq. & glutinis, q. v.* vaſe quodam ſuper ignem impone, dum particulis igneis partes aquoſæ circumagitantur, efficiunt quò minùs particulæ tenaces cohæreant, & liquidæ manent, amoto autem igne, ſtatim viſcoſę fiunt; pari forſan modo, dum particulæ ſeroſę & ſegnes in maſſa Sanguinis, vi ſpirituum circumagitantur, ſerum Sanguinis manet liquidum & lentoribus immune, œſtro autem amoto, ſpiritibus ſcilicet pathemate quodam nimiùm oppreſſis vel appetitu quodam nimiùm abſumptis, particulas ſegnes tardiù movent, adeoque ſtrictius cohęrent & viſcoſę fiunt, huic ſententię ſuffragatur clariſſimi *Sylvii* autoritas pag. 304. à mœrore autem ſolent humores reddi glutinoſi ac viſcoſi, maximè in tenui inteſtino, & quidem propter ſuccum pancreaticum idcircò factum auſteriorem, modus reverà quo ſucci glandulares à quodam pathemate vehementi aceſcunt haud aliter icnographiam admittit, quantùm ego conjectando valeo, quam liquores fermentiſcibiles ab ictu fulminis aceſcentes. Methodus medendi ſumitur à vomitoriis, catharticis amaris detergentibus, volatilibus, martiatis, & aquis acidulis naturalibus & artificialibus, hiſtoria penè infinitas recitarem; at brevitati ſtudens has omitto.

PHTHISIS

Chyloſa.

Obſervatio.

Poſt Febres cujuſcunque generis inter infantes præcipuè hic Morbus contingit, quapropter veroſimile videtur conflictu Febrili ſpirituum penus ſummoperè abſumitur, hinc in ſalinam dyſcraſiam degenerat maſſa Sanguinis, & veroſimile pars ſeroſa Sanguinis per ſalia coagulatur, adeoque lentoribus glan-

glandulę meſenterii infarciuntur, quapropter in inteſtina regurgitat Chylus, & ſi lacteæ totaliter obſtruuntur emarceſcit corpus, intumeſcit abdomen, albeſcunt fœces, & gravi tuſſi laborat patiens, quandòque lacteæ totaliter haud opilantur, & hinc fœces haud albeſcunt, intumeſcit tamen abdomen, & emaciat corpus propter lacteas quaſquam opilatas; hoc ſymptoma frequenter notavi. Phthiſis hujuſmodi lento procedit gradu, tractu tamen temporis, glandulæ infarctæ meſenterii ſtrumoſæ fiunt & quandoque glandulæ pulmonares, & in iſto ſtadio conclamatum eſt. Methodus medendi, quæ mihi prę ceteris arridet, & quę ſpem rarò aut nunquàm abludit, modò ſit in principio vel augmento Morbi, ſumitur à catharticis aperitivis, inter quę *Elixir Salutis* cæteris palmam prępripit, diebus intermediis pilulas ex *trifolio fibrino*, *gum. ammoniaco*, & *anima martis* inſtituo, nec non adultis *Electuaria Chalybeata*, & *cerevîſias pectorales* aperitivas, *ens veneris* & *radix oſmundæ* regalis egregii ſunt uſus, & ubi vermium ſuſpicio, *æthiops mineralis*, abdomen ſępius in die linimentis emollientibus & aperitivis illiniendum inculco, & geſtare Sylvii Emplaſtrum carminas, opio omiſſo. Hac methodo, filia natu maxima Domini *Smith* de *Stalming Grange*, & fœmina *quædam* propè *VVhitle hill* habitans, ſanitati reſtitutę fuere. Plures recitarem, ad umbilicum autem jam ducere incumbit.

TENTAMEN PHILOSOPHICUM DE MEDICATIS FONTIBUS IN AGRO LANCASTRIENSI.

PROOEMIUM.

CUM tot & tam variæ ſunt Sententię de Fontibus *Angliæ* medicatis conſcriptæ opinari propemodùm fas eſt univerſas hujus Inſulę medicatas undas, *Scaturiginis* iſti in *Empiro* conſitę, quæ nil niſi contrarios effectus producit, haud prosùs abſimiles eſſe: omiſſis itaque virorum tot Illuſtrium controverſiis noſtri inſtituti erit *Phænomena* quolibet in Fonte à nobis diligenter obſervata repetenda, exque iis ratione & experientia ſuffragantibus circa Fontes Minerales auguria noſtra in medium proferre. Fontes in hac Patria notatu digni ad claſſes ſequentes revocari poſſint, videlicet, ſunt vel *Nitroſi*, *Natron* antiquorum intelligo etiamſi reclamat *Liſteri* auctoritas, vel *vitrioli*, *acidi*, *aciduli*, *ſalini*; *ſulphureo ſalini*, *ſulphurei*, & *lapideſcentes*. De *Fontibus* autem *vitriolaceis* primò in animo ſit agendum.

CA-

CAPUT I.

Fons Vitriolaceus.

IN Agro juxta *Haigh*, Minera carbonum idiomate noſtro *Kennel* dicta inſigni, cui ſimilem haud præbet polus uterque, ab imis terræ viſceribus ebullit fons ſummoperè vitriolaceus, qui Phænomena ſequentia præbuit. Granum unum vel alterum *Gallæ abraſæ* in hujus libram injice & nictu propemodùm oculi in atramentum ſcriptorium tranſit, per viginti autem quatuor horas eadem aqua aeri apertè expoſita, galla cum vitriolo præcipitat, & deindè aqua ſupernatans virideſcit.

Cum quovis Alkali commiſce, & ſtatim inſignis exoritur fermentatio, ſal poſteà adiaphorum præcipitat tartaro vitriolato figura & ſapore parùm diſſimile.

Lento igne evapora ad ſiccitatem & inſignem præbet copiam vitrioli albi, cum ocra & ſulphure commixti præter viride vitriolum, perfectum & concoctum ex illius ocra defœcatum, obſervatu nec ſit injucundum circa finem evaporationis, nubes aſcendentes albas ex vitrioli particulis volatilibus conflatas; ad ſiccitatem propemodum evaporata odore teterrimo nares afficit, propter effluvia ſcilicet vitrioli & ſulphuris combinata; tunc temporis ferrum injice & illud ſtatim cuprea incruſtat ſuperficie.

Hæc aqua aeri expoſita tingendi cum gallis facultatem haud amittit.

In hanc infunde allam vel cereviſiam, & liquores ſtatim ſunt intensè turbidi, deindè hypoſtaſin copioſam albam obſervare in proclivi eſt, guſtu vitriolaceo præditam.

Aqua diſtillata guſtum OE li redolet, & cum gallis atramentoſa fiet, nec aeri expoſita tingendi cum gallis facultatem amittit.

Cum ſpiritu vini commiſce, fermentat inſigniter & poſteà nigreſcit.

In venas canis viventis injecta poſt horrenda ſymptomata fatis ſuccubuit.

Cum hac ſalivam commiſce, & nictu propemodum oculi in coagulum viſcoſum tranſit cinerei coloris, cui ſimile in Phthiſi ſcorbutica haud ſemel notavi.

Intus ſumpta movet copiosè & blandè per vomitum & ſeceſſum.

In Hæmorrhagia quacumque ſiſtenda medicamentum arte paratum, quantum ſcio, haud adhuc datur huic ſimile. Venia jam celeberrimi Dr. *Liſteri*, ex præmiſſis patet Fontes quidam in *Anglia* vitriolo perfecto fœcundantur.

C A P. II.

In quo agitur de Fontibus acidulis in genere.

ACidularum Ætiologiis explicandis *Mæandri* tot incerti ab Autoribus efformantur qua filum rationis trahendum omninò ſit incertum. Inter hos celeberrimus Dr. *Liſter Coryphæus*, hic vitriolum in Fontibus *Angliæ* medicatis inveniri acerrimè negat, ideoque, quantum aſſequi valeo, acidularum Phænomena varia, per *pyriten* in *halitum* ſive *ſpiritum* converſum, & (*ligni ad inſta rreſinoſi*) in *aqua vegetantem*, à cujus *motu vapido tincturas* cum *gallis* reſpuit, explicare ſatagit: at quorſum fluant rationes *Cnei & quid agat videamus*; viri etenim tanti venia *vitriolum* viride perfectum in quibuſdam fontibus inveniri teſtis oculatus affirmarem, ut in Fonte juxta *Haigh*, & in acidulis quibuſcunque particulas vitriolaceas cum ſulphure unitas ſcatere auſpicamur.

2. Si datur *terra mineralis* ocra *ſulphure*, & *vitriolo* prægnans, quam in aqua communi macera, & ſicut temporis varia ſtadia percurrit tincturas præbet, *acidularum naturalium* præcipuis experimentis reſpondentes, *acidulas naturales* ex tali proſapia oriri, quantum ſcio, augurari fas eſt, quod ut clariùs luceſcat tentamina à nobis facta *acidulis naturalibus* & *artificialibus* in medium pro feremus.

Quod *pyrites* in *ſpiritum* totaliter transformetur, quòd poſteà *plantæ* adinſtar *reſinoſæ* in aquis vegetet, & à motu

tu ejus vapido aquæ tincturas reſpuant, hypotheſis ſit polita quidem, at illius veritati nulla, quantum adhuc ſcio, tentamina ſuffragantur; quod etenim Dr. *Liſterus* urget haud omninò probat, ſcilicet acidulæ in vitris ſtrictè clauſis diu ſervatæ, tingendi cum gallis facultatem amittunt quòd motui vapido pyrites tribuit, hoc etenim à minera præcipitata contingat, quam tunc temporis ſe quoque obſervaſſe confitetur.

Si non à ſpiritu amiſſo acidulæ tincturas quandoque quoque reſpuunt, undè eſt quod radiis ſolaribus expoſitæ inſipidæ fiunt, & cum gallis tincturas præbere ceſſant? mihi etenim à ratione abſtrahere videtur quòd *pyrites* motus per radios ſolares flacceſcet, & tamen ſingulo tentanti notum eſt, per radios ſolares *acidulas* inſpidas fieri & cum gallis tincturas reſpuere. His addi poteſt, ſingulæ *carbonum* mineræ, quas in hac patria mihi obſervare contigit, *vitriolo* & *ſulphure* copiosè fœcundantur, & hæ ſemper acidulis luxuriant; ſatiùs ergo mihi videtur *vitriolum*, *ocram*, & *ſulphur*, *acidularum* principia ſtatuminare, quam *pyriten* in aqua vegetantem hypotheſin cui baſi innixam me latet.

CAP. III.

In quo agitur de acidulis naturalibus particularibus.

SPatio intermedio inter ripas juxtà *LarbrecK* & fluvium amœnum ab infractu ripaıum incurvo *Vvire* dictum, ut quidam volunt, pullulat Fons acidulus qui Phænomena ſequentia præbet.

Ex *Macra* ebullit, rapido torrenti currit, interque currendum ocram copioſam deponit.

Sirio flagrante, horis matutinis, odorem ſummè ſulphureum emittit, & in ejus ſuperficiem pelliculam habet innatantem, colore caudæ pavonis æmulam, guſtu vitriolaceo præditam.

Fontibus præ cæteris frigeſcit, injecti piſces cujuſcunque generis ſtatim moriuntur, guſtum vitriolaceum habet, & cum gallis dilutam dat rubedinem inſtar tincturæ carnium per ſpatium diei vaſe aperto aeri expoſita, cum gallis tincturam reſpuit.

Aqua diſtillata fit inſipida, & cum gallis tincturas præbere ceſſat. Poſt diſtillationem in fundo remanet materia ſalina cinerea, quæ per repetitas filtrationes ſuo ſale diveſtita fit inſipida, ſale poſteà frequenter in aqua ſoluto, & lento calore illius ſolutione ad pelliculam evaporata in fundo remanet ſal vulgare ſicut à figura & guſtu conjectare fas eſt, guſtu etenim muriatico inſignitur, & in forma cubicali cryſtallizat.

In vitris ſtrictè clauſis diu ſervata bullas quotidie catervatim emittit viſu haud injucundo in auram migrantes, has poſteà emittere ceſſat, præcipitatione finita aqua fit inſipida & cum gallis tincturas præbere ceſſat. Ex præmiſſis patet, ex minera præcipitata, & haud à vapido pyrites motu, ut Dr. *Liſterus* voluit, acidulæ tingendi cum gallis facultatem quandoque amittunt.

Intùs ſumpta appetitum voracem creat, urinam potenter movet, obſtructiones reſerat, ſcorbuticis, calculoſis, morbiſque talis proſapiæ apprimè convenit. Hac ſola Hæmoptyſin Scorbuticam remediis aliis haud infimi ſubſellii in caſſum tentatis ſanatam vidi.

Fons Lathamenſis.

VIvarium propè *Lathamenſe* [quo *fama* nihil *antiquius* habet] Fons in planitie conſpicuus guſtu vitriolaceo præditus, nobili ſæpto circumſtipatus torrenti benigno viam prætoriam incidit.

Hic propter conſortium Nobiliſſimi Domini *Gulielmi* Comitis de *Derby*, nec non eximias virtutes ejus, quas uberrimas longè latèque fœnerat, marmoratam laudem ſibi merito conciliavit.

Ab indigenis fertur ab hujus imo (etiamſi procul è mari & fluminibus diſtat) conchas marinas quondam coacervatim pullulaſſe. Harum quaſdam vidi, & co-

& cochleas referunt, ni quòd earum externæ ſuperficies lineis ſtriatis haud circumvallantur.

Hujus anatomiam Doctor *Burlace* de Civitate *Ceſtrienſi* ſeculo priori poſteritati reliquit, eamque *liquidambra* quadam & *Martis* minera imprægnatam aſſeruit, at quo jure me latet, Phænomena autem ſequentia facilè ſe produnt.

Cum gallis inſtar *acidularum Knaſborough* atramentoſa fiet, in hanc pariter ſpiritu vini tenuiori inſtillato idem Phænomenon obſervari poteſt, quod in nulla præter hanc acidulam me notaſſe memini.

Aqua diſtillata inſipida fit, & cum gallis tincturas præbere ceſſat, diſtillatione finita in fundo organi remanet materia guſtu & colore cum priori quadrans, & ſal ejuſmodi cryſtallos exhibet.

Per viginti quatuor horas aeri expoſita pelliculam iridis ad inſtar diſcolorem gerit guſtu vitriolaceo præditam, ea igni admota flammam haud concipit.

Horis matutinis æſtivis odorem ſummè ſulphureum emittit.

In hanc lixivio forti inſtillato viginti quatuor horis ad fundum ſubſidet, quod forſan in alio fonte *agro Eboracenſi*, dedit Dr. *Liſtero* cogitandi anſam id fuiſſe *pyriten*, cùm reverà ſolum ſit lixivium cum vitriolo præcipitatum.

Hæc aeri aperto expoſita cum gallis tingendi facultatem amittit.

Intùs ſumpta quandoque vomit, alios purgat propter ſalium aculeos inteſtina vellicantes, at vulgariter per diureſin illius vires exercet. His nimis copioſiùs aſſumptis, quibuſdam ſtuporem membris in extremis notavi, ea poſteà tumoribus affici, & ſenſu propemodùm indigentia, utcunque corpore debitò præparato, iiſque cum regimine aſſumptis uſus ſunt eximii in Morbis quamplurimis, atrophia ſcilicet Scorbutica, Chloroſi, calculo, infarcto meſenterio, & id genus aliis, his Morbis hiſtorias recenſere hic loci à meta propoſita alienum foret. Manum itaque de tabula.

In agro prope *Vvigan* pullulat acidulus, qui cum gallis præ cæteris rubedinem ſaturatam præbet.

Dum gallis tincturam præbet, præcipitatio fit lineis perpendicularibus, quæ cæteris lineis Horizonti parallelis perficitur.

Minera carbonum fœcundiſſima huic ſubſternitur à qua vix 4. ulnarum intercapedine ſit diſſita.

Ex minera ferri ebullit.

Diſtillatione prioribus quadrat.

Aeri expoſita tingendi cum gallis facultatem amittit.

Intùs ſumpta appetitum creat, & inſigne fit diureticum, & quantum conjectando valeo præ celeberrimo fonte in vico *Harrigate agro Eboracenſi* minera longè ſaturatior. Utrùm vim quandam deleteriam à minera carbonum habet nullo mihi tentamine patet.

Via prætoria ad oppidum ducente *Chorley* Fons in conſpectum venit antiquæ laudis rapido qui torrenti currit.

Cum gallis tincturam præbet ab acidulis *Knaſeborough* nullo modo diſterminandam cenſeo.

Diſtillatione prioribus quadrat.

Aeri expoſita fit inſipida, & cum gallis tincturam præbere ceſſit.

Minera præcipitante præcipitatio fit lineis quoquo modo perpendicularibus, at non tam inſigniter ſicut Fonte propè *Vvigan*.

Haud procul à minera carbonum diſtat, propter cujus viciniam primo forſan deſuevit.

Medicina cum reliquis communes vires habet, & ſi fides analectis oppidanis ſit adhibenda notæ haud vulgaris.

Vico de *Burnley* juxta rivulum villam iſtam præterlabentem Fons alter acidulus materiam Philoſophandi præbet.

Cum gallis rubicundi ſaturati fit coloris momento temporis, quæ mixtura per 24 horas aeri expoſita, præcipitatio fit inſignis, & aqua ſupernatans inſtar aquarum Spadanenſium violacei fit coloris.

Aeri expoſita fit inſipida, & tingendi cum gallis facultatem amittit.

Cum ſyrup. violaceo intenſe viride-

ſcit, qua mixtura per 48. horas aeri expoſita rursùs fit pellucida, materia cinerea guſtus vitriolacei ad fundum præcipitante, quam in aqua communi ſolve, & cum gallis citrini fit coloris, hypoſtaſin tantùm exiguam deponentis, propter exiguam ſcilicet, vitrioli proportionem, ſicut tentamina ſequentia in acidulis artificialibus facta proculdubio mihi poſuere.

Aqua diſtillata fit inſipida, nec cum gallis atramentoſa fiet.

Materia in fundo poſt diſtillationem remanens flaveſcens guſtus ſalini & vitriolacei, hanc rurſus in aqua communi ſolve, & cum gallis coloris fit citrini, hypoſtaſin vix ullam deponentis propter minorem adhuc vitrioli proportionem, ſicut cogitare fas eſt.

Hæc aqua per 24. horas aeri expoſita pelliculam gerit craſſam guſtus vitriolacei colore caudæ pavonis æmulam, qua flammæ admota ignem haud concipit; hanc cum bile commiſce, & cinerei fit coloris.

Materia flaveſcens poſt diſtillationem relicta; ſe habet ad partes aquæ ſicut 1 ad 2640. ab hac cum acidis commixta nullam ego fermentationem obſervarem.

Horis matutinis odorem ſummè Sulphureum emittit, æſtivo tempore.

Intùs ſumpta movet potenter urinam; nec non quandoque per ſeceſſum, propter ſalium aculeos, inteſtinorum fibras vellicantes. Cum pluribus aliis hæc regio conſtipatur acidulis, at omne genus acidularum minutias recenſendo ultra metam propoſitam hæ chartulæ turgerent, quapropter vela contrahere jam incumbit, aliæ acidulæ propè *Middleton*, *Bolton*, *Hilton*, *Lancaſter*, *InsKip Brining* haberi poſſunt.

CAP. IV.

In quo agitur de Acidulis Artificialibus.

PArochia de *Brindel* propè rivulum amœnum ab indigenis *Darvven* charactere inſignitum inter hæreditates *luculentas* nobiliſſimi Domini *Gulielmi* Comitis *Devoniæ* ſtat petra mineralis, quæ præbet Phænomena ſequentia.

Imprimis, Guſtu Vitriolaceo linguam acerrimè percutit.

Secundò, Venulas interſperſas albo vitriolo cryſtallino fœcundas habet.

Tertiò, Igni lento vel ſoli expoſita ea effloreſcit album vitriolum à veteribus trichtites appellatum.

Quartò, Mineram in vas candens injice & fumos emittit cæruleos odore ſummè Sulphureos.

Quintò, Aqua communi macera per bihorium & cum gallis tincturam dat dilutè rubicundam, guſtu & colore inſtar *LarbrecK acidularum*. Hæc tinctura aeri expoſita cum gallis tingendi facultatem amittit, & ſuperficiem habet pellicula tenui oleoſa obductam qua flammæ admota ignem haud concipit.

Sextò, Hanc petram per 24 horas aqua communi macera, & cum gallis tincturam præbet inſtar acidularum *Knaſeborough* & *Latham*.

Septimò, Per tres dies in aqua communi macera, & cum gallis dat tincturam intenſe cæruleam colore *Romani vitrioli* æmulam.

Octavò, Per ſeptimanam aqua communi macera, & cum gallis tincturam dat nigram inſtar Fontis vitriolacei propè *Haigh*, hæc tinctura aeri expoſita tingendi cum gallis facultatem haud amittit.

Nonò, In prædictam mineram aqua communi maceratam per tres dies, vice ſecunda aquam recentem ſuperfunde, & colorem dat cum gallis cæruleum quin non tam intenſum, nec exiguo tam tractu temporis ac in prima maceratione, & aqua ſupernatans coloris fit cærulei præcipitatione completa.

Decimò, In eandem mineram vice tertia aquam recentem ſuperfunde, & macera per 24 horas tantùm; & cum gallis coloris fit dilutè rubicundi inſtar acidularum *LarbrecK*, hæc quoque tinctura aeri expoſita pelliculam gerit oleoſam.

Undecimò, Hæc tinctura aeri expoſita per 48 horas maxima ex parte inſtar coaguli craſſi apparuit carnei coloris, cum exiguo circulo aquæ pellucidæ ſupernatantis.

Hac tinctura aeri expoſita per tres dies & noctes continuos altius hypoſtaſis ſubſidet, & aqua ſupernatans fit pallidi coloris citrini.

Duodecimò, Eandem mineram per 48. horas aqua communi macera, & tardius quàm in priori maceratione dat cum gallis tincturam, hęc autem tinctura ſicut in prima & ſecunda maceratione coloris fit violacei, at dilutioris; & aqua ſupernatans ejuſdem coloris. Hypoſtaſis autem in hac minor quàm in priori.

Eandem in mineram vice quarta aquam recentem ſuperfunde, per 24. horas macera, & cum gallis tincturam ſubflavam præbet, ab ea nullo modo diſterminandam cenſeo, quam materia cinerea vitriolacea per ſyrupum violaceum in Fonte juxta *Burnley* præcipitata in propatulo fecit, propter minorem ſcilicet vitrioli & ſulphuris proportionem intra poros aquæ nidulantem, & in hac ſicut in illa Hypoſtaſis parva aut nulla fuit.

Eandem mineram 48 horas aqua communi macera & cum gallis coloris fit dilute rubicundi, ſicut in prima maceratione per bihorium tantum facta, & in tertia maceratione per 24. coloris autem dilutioris.

Ex pręmiſſis patet ſicut proportionibus variis vitriolum & ſulphur in aquis miſcentur, colores varii cum gallis pullulant, quapropter *Guirio* nullo modo aſſentiri poſſum, ſtatuminanti quod acidulæ quædam cum gallis ſunt rubicundæ, aliæ violaceæ, aliæ purpuraſcentes ex variis ferri & aluminis ſolutionibus oriri, cum ex præmiſſis *autopſia ad ſtipulante* patet, ſicut terra prædicta mineralis, plus vel minus vitriolo & ſulphure fœcundatur, tincturas præbet acidulis variis naturalibus colore reſpondentes. Sicut ergo in liquorum porulis particulæ ſulphureæ, & ſalinæ varié coacervantur diverſimodè radji ſolares refringuntur, & exinde colores varii emergunt ſicut opinari fas eſt.

His poſitis, videlicet, quod ſicut longius vel brevius hæc petra in aqua maceratur, tincturas præbet, guſtu & colore naturalibus acidulis variis, & vitriolaceis reſpondentes.

Secundò, Quod hæc petra vitriolo & ſulphure impręgantur, quæ ſententia autopſia nititur.

Tertiò, Quod acidulæ naturales guſtum vitriolaceum habent, & odorem horis matutinis æſtivis ſumme ſulphureum.

Quarto, Quod tinctura petroſa aeri expoſita inſtar acidularum naturalium pellicula oleoſa ſuperficiem obductam habet, quæ tamen inſtar earum pellicularum nec ignem concipit.

Quintò Quod acidulæ quædam naturales cum ſyrupo violaceo materiam deponunt cineream guſtus vitriolacei, quę rurſus in aqua communi ſoluta dat cum gallis tincturam dilutè citrinam, propter exiguam ſcilicet vitrioli proportionem, ſicut tentamina priora manifeſtarent.

Sextò, Quod materia flaveſcens in acidulis juxta *Burnley* poſt diſtillationem relicta, ſaporis vitriolacei, & in aqua communi ſoluta pariter cum gallis citrinum colorem præbet, ſine ulla tamen hypoſtaſi notabili propter vitrioli tantum portiunculam quid impedit quo minus cogitare liceat *acidulas naturales vitriolo & ſulphure* impręgnandas? & præcipuas illarum virtutes iis primario deberi? quapropter ad ſolutiones mineræ ferri in aqua communi nullo modo concipiendas, nec ad *pyriten* in aqua vegetantem confugere neceſſe eſt. His addi poſſit *Varenij* autoritas *pag.* 194. ubique fere, ubi tales acidulæ prorumpunt, reperiuntur fodinæ vitrioli, ſalis, & aluminis.

Objici jam poteſt.

Si *Acidulæ vitriolo* impręgnantur obſtruent potius quam aperient.

Secundò, Non in temperiem dulcem reducant, ſed in dyſcraſiam acidam maſſam ſanguineam præcipitarent.

Tertiò, Vitriolum haud evaporabit, acidulæ tamen radiis ſolaribus expoſitæ vel diſtillatæ inſipidę fiunt, propter *vitriolum* ſcilicet evaporatum.

Ad primum:

Acidulæ non gratia vitrioli qua talis, ſed earum *Sulphuris* ope partes obſtructas reſerant, veriſimile mihi, videtur, particulas vitriolaceas magna ex parte per bilem in inteſtinis figi, hoc etenim

fæces

fæces alvinæ ab acidulis aſſumptis nigredine tinctæ videntur indicare.

Ad ſecundum:

Vitriolum ex ſe in temperiem acidam maſſam ſanguineam præcipitaret, cum ſulphure tamen intime unito alcalicæ fit naturæ, ſicut præparatione ſalis martis obſervare liceat. Eodem quoquo modo acidum nitri corroſivum cum ſulphure vini commixtum alcalicæ fit naturæ, quod ſpiritu nitri dulci patet: his addi poteſt, cum ſyrup. violaceo virideſcunt, quod naturam alcalicam indicat.

Ad tertium.

Vitriolum quà tale non evaporabit, ope autem ſulphuris cum illo uniti fugam capeſſit, quod avolare ſatis eſt aptum. Pari modo ſal marinum cum mercurio ſublimatum efformat.

Jam, quantum de *acidulis* agro *Lancaſtrienſi* ſcio, fideliter habes, & quamvis earum intimas eſſentias [etiam ſi ſæpiùs voluntatem tacitis cogitationibus] me penitùs explicaſſe haud profiterer, in quibuſdam tamen voluiſse ſat eſt, & forsàn quid notatu dignum ex accidenti contigit, pictor ut iſte, qui poſtquam equum ad amuſſim uſque delineaſſet, maleque ſpumam illius pinxiſſet, iracundia motus in eum penicillum conjecit, adeòque fortè fortuna eam anaglypticè adumbravit, quam arduo conatu fruſtra prius tentaſſet.

De Fontibus Salinis.

QUid ſibi vult celeberrimus Dr. *Liſter*, dum Fontes Salinos omnes averruncat cum gallis attramentoſos fieri, ingenuè fateor haud capio, audacter etenim affirmarem, ne Fontem inveniri, qui *vitrioli* guſtum haud manifeſtò redolet, vel ubi haud anſa ſuſpicandi datur acidulam quandam cum Fonte Salino miſceri, *modo vulgari* cum gallis atramentoſum eſſe. Etiamſi haud inficias eo inter Fontes Salinos *Nothæicenſes* duos reperiri, qui cum gallis ſunt turbidi coloris, in eodem autem oppido, Fontes plerique *eodem ſale* impręgnati, & ejuſdem *ſalis*, pari quoque *quantitate* cum gallis nullam tincturam præbent, quapropter hi Fontes, non quà ſalini, cum gallis dant tincturas, eatenùs autem quod acidulæ quædam dilutæ his miſcentur quas ibi terram rubigine tot inficientes vidi.

Parochia de *Cartmel* loco dicto *Rougham*, arenas propè maritimas propter *viatorum* phalanges inſignes, ab imo montis petroſi pullulat Fons guſtu *Salinus*.

Evaporatione lenta ſquammulas dat rubicundas, aquæ ſuperficiem innatantes, guſtu lixiviali præditas, & cum quovis acido inſigniter fermentantes, quale Phænomenon in *Academia* celeberrima *Oxonienſi* evaporatione aquæ *Nitriæ* in *Aegypto* huc deductæ mihi prius obſervare contigit.

Evaporatione prima odorem ſumme lixivialem emittit, tunc temporis ſpiritum *cornu cervini* inſtilla, & ſtatim præcipitationem inſignem percipies, indicio manifeſto *acidi* cujuſdam eo hoſpitantis, *Alcali* etenim quale ſit ſpiritus *cornu cervi* ab *acido* ſolo præcipitatur.

Eodem tempore in parilem quantitatem ejuſdem aquæ ſpiritum *Vitrioli* inſtilla, & *Sulphur* redolet, & præcipitat odore fœtido *Sulphur* indicio, ſolutione etenim *aqua Calcaria* facta ab acido quodam inſtillato odorem & præcipitationem iſtiuſmodi obſervari in proclivi eſt.

Cum gallis atramentoſus haud fit.

Aqua totalitèr abſumpta in fundo remanet materia cinerea ſummoperè ſalina affunde aquam communem quinquies, totaliter evapora, toties filtra, & ſal marinum habet, ſicut à figura cubicali conjectare fas eſt, materia ramanens poſteà fit inſipida nec cum acido fermentat. Ex prædictis inferre liceat hunc Fontem *Sulphure*, *Natron*, *Sale marino*, & *Acidis* impręgnandum, & proculdubiò eodem rite adminiſtrato uſus eſſe poteſt celeberrimi.

Intùs ſumptus alvum & urinam potenter movet, præ quibuſcunque *ſpecificis* mihi adhuc notis *vermes* enecat & educit.

Infarctu meſenterij uſus ſit eximij, modò Febris vel Phthiſis abſit, nec non in quovis affectu chronico ad primas vias detergendas inſerviret.

Lau-

Laudabilem creat appetitum.
Impetigine ſpecificum haberi poteſt.
Si fides analectis incolarum adhibenda ſit, ab his fœminæ quædam facilius concipiunt.

Fons Sulphureo-Salinus

PRædio quodam villa de *Maudſley*; naturalem quandam officinam (fontem ſcilicet *Sulphure* & *Sale* gravidum) provida natura poſuit.

Fons cæruleum colorem refringit, nec non limus circa illius margines.

Aquis pluvialibus Fons auctus aqua *Sulphure* & *Sale* prægnans ope vitri ad fundum demerſi tantùm ſit habenda.

Circa quatuor ulnas à terræ ſuperficie aqua educta odorem emittit æquè fœtidum ac ij *Ericeto* de *Harrigate* agro *Eboracenſi* per *Angliam* univerſam inſignes.

Argentum injectum ſtatim cuprea incruſtat ſuperficie.

Evaporatione ſuggerit affatim Salis Marini, quapropter ſi ex copia rerum conſilium ſit trahendum, proculdubio Morbis iſtis proſpiceret quibus Fontes *Sulphurei Eboracenſes* tantopere celebrantur, fruſtra itaque *Corinthum* adire ij ſe torquent cum hic copioſè ſua labra profluant, nec copiam aliam quęrere jam neceſſe eſt, cum hic manat *benigno Cornu*.

Hujus Libræ duæ continent *Salis* unciam ſemiſſem.

Prope *Cliderhovv*. hujus farinæ Fons alter habetur, Salis autem tanta copia haud imprægnatus, hujuſmodi Fontes vermibus ſunt inſignes & Morbis ab obſtructionibus ortis, à quibuſdam Sal ab his paratum vermibus enecandis ad Cœlum uſque evehitur, at quo jure Sali communi præfertur haud capio, in balneis & doloribus ſcorbuticis ore pleno merito ſit laudandus.

Fons Sulphureus.

INter diverſas hujuſce *Comitatus* Medicatas undas halitus quidam *Sulphureus* proximum ſibi locum vendicat,

Puteolo quodam villa de *Auclif Phoſphorus* aquaticus in conſpectum venit, a qua ad medietatem circiter dempta, ſuſurrus quidam aures percutit, terræ ſibilanti admota flamma halitus ea emanans ſtatim ignem concipit, quandoque in aquæ ſuperficiem ſe diffundens cujus ope (haud injucunde) carnes elixandas conſpicere in proclivi eſt.

Terra qua hic halitus erumpit coloris ſit cinerei, ulnarum tantum aliquot intercapedine à fœcunda minera carbonum diſſita, dulcedine reſtringente inſtar illius Vitrioli Martis copioſè ditatur. Quę Phænomena mihi innuere videntur, hunc halitum ex particulis Sulphureis & Vitriolaceis conflari, particulæ Sulphureæ magna ex parte avolant, Vitriolaceæ autem particulæ cum quibuſdam Sulphureis per limoſam terram illaqueantur, & inde quidem eſt, ni fallor, quod hæc terra hac dulcedine reſtringente fœcundatur, ex præmiſſis conjicere fas eſt differentiam inter iſtos halitus à foſſoribus *bur ing.* & *choaKing. Damps* characteribus inſignitos hinc tantum oriri, in halitu flagrante *Sulphur*. vitriolo præpollet, in ſuffocante autem *Vitriolum Sulphuri*.

Hæc ſunt præcipua circa hunc Fontem notabilia. Plura itaque adjicere ſuperſedeo.

Fontes vero Natron Antiquorum imprægnati.

DE geneſi & natura Salis Alchali litem in prolixam exſpatiari tam ingratum forſàn quam à ſcopo foret, quapropter in genere ſufficiet aſſerere dari alchalia naturalia quæ non igni, ut *Elmontius* voluit, quin *Athmoſphære* circumambienti magna ex parte natalitia ſua primæva debent; Quo hujuſce Pro-

Propoſitionis veritas in propatulo fiat, tentamina ſequentia proponam.

Imprimis, Circa iſtam anni tempeſtatem, qua fluvius *Niloticus* diluvium ſit paſſurus, *Natron* ab *Ægypto* in hoc regnum deductum aeri expoſitum inſigniter fermentat mole & pondere abundanter adauget, eodem quoque tempore aqua *Nilotica* fit turbida, & putei Nitrarij *Natron* ſaturari incipiunt, ceſſatque peſtis cæde propemodùm priùs univerſali furens.

His adſtipulatur *Guirij* autoritas, imò in *Ægypto* conſtat, quo tempore ros eſt caſurus, hujus regionis terram, arca licet incluſam, intumeſcere & ponderoſiorem fieri.

His addi poteſt parietibus quibuſdam effloreſcit *Sal candidum* guſtu lixiviali præditum, quod cum quovis acido inſigniter fermentat, *halonitrum* jure appellari debet, at quantum ſcio ejuſdem proſapiæ cum vero *Natron* antiquorum.

His ſingulatim rite perpenſis cuinam aſſignari poſſunt quin alcali ab *Athmoſphæra* deciduo? quod hoc modo, quantum conjectando valeo, formatur. Particulæ ſcilicet ſalinæ fixæ terra qua *Natron* invenitur nidulantes vi elaſtica Nitri aere luxuriantis repagulis ſuis ſolutæ in Sal hujuſmodi tranſeunt, adeoque parietibus quibuſdam hanc effloreſcentiam efformant.

Fontes duo propè *Burnley* & *Coln* guſtu planè lixiviali præditi ſunt, propter autem *Natron* proportionem exiguam cum acido non fermentant, ad pelliculam tamen griſeam aqua evaporata cum acido fermentat.

Aqua totaliter abſumpta in fundo remanet materia rubra ei tenaciter adhærens, nec non eadem materia vitri parietibus locis quibuſdam *Retortę* verſus orificium lineis perpendicularibus ſe expandens apparuit; tale Phænomenon in evaporatione aquæ à *Latron* hunc translatæ me prius obſervare memini.

Hanc materiam guſtu & colore à *Natron Antiquorum* nullo modo diſterminandam cenſeo, æquè pariter ac iſtud cum quovis acido permiſta fermentat.

Cum Sale Tartari permiſce, & odor æquè fœtidus ac penetrans obſervari poteſt, ac à miſturis *Natron Ægyptiaci* & ſalis △ ri, odorem cujuſmodi miſtura nullorum Salium actu alcalium his exceptis præbet.

Hanc in aqua communi ſolve, & filtro adhæret terra rufa, limoſa, quam in ſolutione & filtratione *Natron* in *Academia* celeberrima *Oxonienſi* priùs quoque notavi. A præmiſſis ſat patet quod dantur Alcalia naturalia, & cùm Sal in his Fontibus conſpicuum in omni cum *Natron* quadrat mihi verſimilè videtur id à tali proſapia oriri, huic etiamſi ſententiæ reclamat Dr. *Liſteri* autoritas pagina 98. de Fontibus *Angliæ* medicatis.

Sal in his Fontibus aeri expoſitum currit per deliquium.

Cum Sale Petræ haud fulminat, in aqua ſolutum & ad pelliculam evaporatum ad figuram cryſtalli mineralis haud accedit, ſed remanet ut *Alcali* fixum ad nullam quidem figuram ſpecificantem reducendum.

Cum hac aqua pulverem gallæ miſce, & ſtatim præcipitationem lineis albi perpendicularibus percipies, quæ renovari poteſt quoties gallam recentem injiceres, aqua poſtea fit citrini coloris, & pellicula oleoſa obducitur.

Cum Syrup. Violaceo miſce, ſtatim virideſcit.

Materia in fundo poſt diſtillationem remanens ſe habet ad partes aquę ſicut 1 ad 2640.

Miſtura cum gallis per ſeptimanam aeri expoſita rurſus fit pellucida, & præcipitatio albeſcens obſervari poteſt.

Intus ſumptæ appetitum laudabilem creant, movent blande per urinam & ſeceſſum, calculoſis apprimè proſpiciunt.

In Morbis omnibus proculdubio ab acido & obſtructionibus ortis eſſe poſſint uſus celeberrimi.

Per *Angliam* univerſam haud ſcio inveniri ſimiles, & quantum conjectare poſſum intùs ſumptæ æqualem laudem ac frigidæ *Burbonenſes* ſibi merito vindicarent.

Fontes

Fontes Lapideſcentes

HAlitus quidam Acidus ab *Alumine* vel *Vitriolo* aſcendens lapidem calcarium pertranſiens lapidis calcarij particulas abradit, his cum torrenti quodam in minimis permiſtis Fontes lapideſcentes conſtituere videntur. Hæc Hypotheſis argumentis ſequent. nititur.

Imprimis, Fons iſte lapideſcens celeberrimus agro *Eboracenſi*, qui idiomate iſtius agri *Dropping vvell* audit quòd petreſcat ab halitu quodam acido procedere videtur. Montis etenim cacumine Fons ebullit in quem muſco vel ligno cujuſcumque generis injecto haud incruſtantur. A petræ margine ulnas vix quinque diſtat quam ea attingente centenis propemodùm rivulis ſe divaricat, & inter currendum plantas margine petræ innaſcentes petreſcit, necnon ligna vel muſcum in quæ ſuper terram incidit. A margine petræ ſuccus lacteſcens exprimi poteſt, guſtu pene ſtyptico præditus, & aqua in terram à petra decidua eodem guſtu fœcundatur.

Secundò, Margine ejuſdem petræ (quam hæc nec ulla alia aqua attingit) arborum radices lapideſcunt. Ab halitu ergo quodam acido lapidem calcarium abradente & in minimis ſolvente vis illius petreſcens procedere videtur, his addi poſſunt.

Oppidum propè *Bury* agro *Lancaſtrienſi* Fontes duo petreſcentes pullulant, & quamplurimi Fontium circa iſtud oppidum guſtu acido æquè ac aquæ *Spadanenſes* fœcundantur, ab his lac coagulatur.

Super Ericetum de *Andles ArK* Fons alter petreſcens haberi poteſt propè *Chorley* univerſaque regio *acidulis* luxuriat.

Intus ſumpti uſus habentur, eximij dyſenteriis & lienteriis curandis.

Evaporati præbet immenſam copiam lapidis calcarii.

De Fontibus Acidis.

FOntes plurimi oppidum juxta *Bury* habent guſtum perfectè acidum, Lac facile coagulant.

Cum gallis dant tincturam inſtar ſolutionis aluminis.

Quod aceſcunt ab acido quodam halitu Vitriolo vel Alumine emanans procedere videtur.

Rebus quibuſdam culinariis veriſimile aquæ communi ſunt anteponendi, perhibetur etenim *Nicana* Provincia *Siciliæ* Fontes quoſdam eo gradu aceſcere, iis aceti loco utuntur incolæ Var. pag. 195

APPENDIX.

DE BALNEIS FRIGIDIS.

UTrùm hujuſmodi *Fontes* minera quadam impregnantur, à qua eorum frigiditatem derivant, haud certò ſcio, hoc tamen dici poteſt, hi particulis quibuſdam *frigoriſcibus Fontibus* præ aliis ſaturantur, gradu etenim frigiditatis intenſiori Fontes quàm reliqui frigeſcunt, quali modo hæ *particulæ* figurantur, *motum* & qualem obtinent ab immortali *Boyleo mechanice* explicatur; ad quem itaque refero. Inter *Indos* ad hunc uſque diem hæc balnea in uſu frequenti fuere; in hac autem *regione* propter *credulam* atavorum *ignorantiam medelæ ſtupendæ* quotannis his *Fontibus* perfectæ *Sancto* cuidam aſſignatæ fuere, & exindè fuit quod *Fontes*

iſti

ſti celeberrimi *Agro Eboracenſi*, & loco dicto *Holly-vvell* in *Vvallia* nomina *Saint Mungus* & *Saint Vvinfrid* retinuere, lites autem ejuſmodi haud hujus ſunt Provinciæ, quapropter mihi ſufficiet Morbos recenſere, quibus hæc balnea proſpiciunt, & eorum ætiologiis explicandis paululum immorari. Perſonas in *Rachitide* ab omnibus *deplorata*, *Phthiſi Scorbutica*, *Rheumatiſmo Scorbutico*, *Paralyſi Scorbutica*, *ſlatu hypochondriaco*, *impetigine Græcorum*, *ſcrofulis*, Morbiſque id genus aliis (univerſa medicamentorum *Sylva* ab *expertis Medicis* fruſtrà tentata) per *acidulas*, medicamenta appropriata; & *balnea frigida* ſæpius ſanatas vidi. Obſervatu in proclivi eſt poſt corporis in hæc *balnea* immerſionem corpus univerſum intensè *rubeſcere*, lecto calenti poſteà ægro commiſſo, materia intùs detenta, per *ſudores*, *urinam copioſam*, & quandoque *catharſes frequentes* amandatur; ex præmiſſis cogitare liceat, per particulas frigorificas (*perſpiratio inſenſibilis*, quam maximam eſſe corporis evacuationem *Sanctorius ſtaticis experimentis* demonſtravit) obſtruitur; Hinc porulis *emittentibus* occluſis, tanto materiæ activæ penu vaſa ſingula adimplentur ea ultra *tonum* debitum diſtendi neceſſe eſt, & exindè ergò fit quod corpus univerſum tantoperè rubeſcit, pari modo *Spirituum* animalium aditu occluſo, vaſis ſcilicet quibuſcumq; plenis, ſpiritus animales, & particulæ activæ ſanguine, & folliculis glandularum nidulantes concentrantur, hinc *unitis* viribus ſe extricare conantur, & motu quodam *renitenti* ad eorum vim *elaſticam* expandendam continuò moliti ſunt, donec tandem qua data porta ruunt, & hinc per *ſudorem*, *urinam copioſam*, vel *catharſes* materia amandatur, hoc motu *renitenti* particulæ activæ ſanguine nidulantes, folliculis glandularum, & nervis, humores tenaces ibi hoſpitantes attenuant, qui ergo (data porta) cum illis corpore eliminantur, exindè ergo fit, *repagulis* iſtis amotis quòd *Rachis*, *Phthiſis* Scrofula, dolores *Rheumatici*, impetigo, Morbique talis farinæ alij ab *acidulis* & *balneis frigidis* tam frequenter & totaliter evaneſcunt. In civitate quoque *Londinenſi* fœmina quadam *Thermis Bathonienſibus* æſtate elapſa fruſtra tentatis per balnea frigida artificialia & medicamenta appropriata impetiginem Græcorum nuperrime ſanatam vidi ab inſigni Doctore *Baynard*. Anno ſequenti de *Thermarum calidarum principiis* & *uſu* [favente numine] diſſeram.

POT SCRIPT.

SCiant ut omnes, quod experimenta ſingula quæ chartulis hiſce typis mandantur, ex mero veritatis indagandæ motu, in lucem prodeunt; ſi quis ocularem demonſtrationem exoptat, à Fonte ad Fontem ei ſocius ero, ubi ſinguli tentaminis veritatem propria autopſia evincat.

FINIS.

RICAR.

RICHARDI MORTON

Med.Doct.Reg.Coll.Med.Lond.Soc.& Cenſ.

PYRETOLOGIA

SIVE

TRACTATUS

DE

MORBIS ACUTIS UNIVERSALIBUS

VARIIS HISTORIIS ILLUSTRATA.

AD LECTOREM.

CAndor Profeſſorum *Phthiſiologiam* noſtram nuper editam ubique benignè amplexantium, animos mihi addidit ad amplam hanc ac difficilem Univerſæ *Puretologiæ* Provinciam ſuſcipiendam, atque ejuſdem Syſtema varia rerum Obſervatione horis ſucceſſivis conflatum, publici juris tandem faciendum. Cujus Specimen, has de Febre *Intermittente* ac *Remittente* Exercitationes prælo jam ſubjecimus, mox (Deo annuente) ad Febres *Inflammatorias*, cùm *Generales*; tum quæ ad partem Corporis ſpecialem reſpectum habent; ad Febres *Colliquativas*, ac *Malignas*; Atque demum ad *Symptomata* Febrium maximè urgentia quot quot ſint (quod Muneris noſtri ac penſi reliquum eſt) pro virili progreſſuri, modò Eruditorum & Exercitatorum Profeſſorum approbatione nobis conſtet hocce Opus in publicum bonum ceſſurum eſſe. Empiricorum, indoctorum, & in re Medica minùs Exercitatorum, quanquam inani Eruditione & notionibus à libris, non à Natura impreſſis intumeſcentium præjudicia; me in hoc ſtudium incumbentem haud quaquam morabuntur. Illorum Cenſuras parati expectabimus; Siquidem ex diuturna & accurata Naturæ Obſervatione docti, non tantùm veterum *Humoriſtarum*, verùm etiam *Neotericorum Spargyricorum* Caſtra, in Ætiologia Morborum Acutorum eruenda ac Methodo medendi adhibenda, quadantenus deſerere cogimur; Dum fomitem Febriferum aſſeramus eſſe *Deleterium quid in Spirituum Syſtemate deliteſcens, quod Fermenti ad inſtar eos adoriens atque œſtro primùm exagitans, deinde humoribus, ſecundo quaſi momento, varias mutationes atque qualitates morboſas nobis ſenſibiles impertit*. Quo poſito, neceſſarium ducimus in *Ætiologia* horum morborum ritè enarranda, *Diagnoſi* explicanda, *Prognoſi* proferenda, vel *Indicationibus*, & Curationis *Methodis* ſtabiliendis, ad hanc *Cynoſuram* præcipuè reſpicere. Et Medici in hiſce Curationibus occupati magis intereſſe cenſemus multo uſu calluiſſe *Antidotum* Fermento Venenato delendo parem, atque æquam & juſtam, pro varia *Veneni* indole, atque vigore vel debilitate Spirituum, Antidoti exhibendæ Methodum probè noſſe, quàm Remediis *Evacuantibus* & *Alterantibus* neſcio quibus, morboſarum humorum qualitatum, quæ primario loco non peccant, emendationem moliri. Hanc noſtram generalem *Hypotheſin*, utut quadantenus novam, Medicos Expertos (quot quot in horum morborum Curatione diutius verſati fuerint facilius aſſenſu ſuo comprobaturos) credo, quàm Juniores, qui in libris evolvendis magis quàm in Natura contemplanda occupati, & in verba Magiſtrorum ſæpius jurantes; nihil præter Humores & Qualitates crepant, atque Qualitates iſtas Febriferas contrariis Qualitatibus ſemper profligandas ſomniant. Unus *Sebaſtianus Vvirdigus* M. D. & *Roſtoch.* celeberrimus Medicinæ Profeſſor, in *Medicina* ſua *Spirituum nova*, *Hamburgi* cuſa, atque Societati Regiæ *Londinenſi* dicata, jamdudum, ſcilicet *Anno* 1672. omnium Morborum Æthiologiam è morboſa Spirituum affectione ex profeſſo eruere ſategit, ut ad liquoris *Alchaeſt* ſeu Medicamenti Univerſalis uſum viam ſterneret: Verùm hujus Authoris *Paradoxa*, figmenta varia, & laxa ſcribendi ratio Mihi prorſus perſuadent, eum acumine ingenii *Spargyrici* (quo pollet) potius quàm Naturæ Obſervatione hanc Hypotheſin in Muſæo ſuo conflaſſe. Me quod attinet, Ego liberam *Philoſophiam* ubique amplector; per me unuſquiſque de proprio ſuo ſenſu judicet? neminem ego de ſententia ſua deduco, nulli

ὑποθέσει δουλεύω; verùm poſtquam Animo meo anxio & hæſitanti, ſedula Naturæ indagatione, quadantenus ſatisfecerim, æquum duxi totam rem (prout ego ipſe eam animo concipio) coram æquis ac doctis quibuſcumque Judicibus, ſive *Philoſophis*, ſive *Medicis*, ſine rixa aut jurgiis palàm & ingenuè proferre. Idque libentius nunc facio, quoniam quamdiu Ego Qualitatum doctrina nixus ſum, vulgaria morborum *Phœnomena*, quæ mihi in praxi quotidie occurrere ſolebant, ſubſidio *Veterum* aut *Recentiorum* Hypotheſεω̃ν numquam ſatis commodè potui enodare; Multò minus *Symptomata* Morborum *Univerſalium* explicare, ſigna *Diagnoſtica* & Prognoſtica rationi congruentia, atque *Indicationes* curativas & Methodum medendi ad proteiformes hos Morbos accommodatum invenire. Equidem tædebat me ferè Officii, quo fungebar, cùm Memet, unà cum cæteris Profeſſoribus Arbitrum ac Judicem vitæ & necis propinqui conſtitutum deprehenderem, atque Provinciam Me ſuſcepiſſe animadverterem, quam, ob certæ Regulæ defectum, non niſi timido Animo regere potuerim. Conſcius mihi eram me potiùs Empirici partes, quàm *Medici* aut *Philoſophi* agere, idque Lucri proprii magis quàm emolumenti Publici cauſa. At quamprimùm (re diu in Animo ſeriùs penſitata) *Ætiologiam* horum Morborum à *Spiritu Animali*, atque *Veneno* inibi delitеſcente petendam deprehenderim. Quanta luce Mentem meam illicò perfuſam ſenſi? Ariadnes quaſi filo ductus in Penetralia Naturæ intraſſe mihi viſus ſum; Tenebræ & caligines momento quaſi temporis diſſipantur, occultiſſima quæque ac minutiſſima Symptomata in lucem clariſſimam proferuntur; Nihil arduum, nihil confuſum ut potiùs; Phæmomena, quæcunque fuerint; ſolutiones ſuas juxtà ſecum afferunt; omnia Morborum Symptomata proſapiam ſuam ultro confitentur; Febres omnigenæ in varias ſuas Claſſes ſpontè recedunt, atque propriis Symptomatis notatæ Genium ſuum ac Indolem palàm produnt; ea inſuper ſigna tum *Diagnoſtica* à fonte ſuo perſpicuè deducuntur, quæ reapſe ac uſu veriſſima eſſe comprobantur: Curativæ præterea *Indicationes* certiſſimæ, ictu Oculi citiùs ſeſe Menti ingerunt, atque Methodus medendi vera ac rationalis ſtabilitur, pro variis Ægrotantis circumſtantiis diverſa & mutabilis, atque ut plurimum eventu felici approbatur. Adeò ut mihi jam non amplius videar Empiricus, ſed mihi potiùs gratuler, tanquam in Medicum quadantenus & Philoſophum nuper evecto; & cum majori fiducia, atque minore hallucinatione, id quod mei Muneris eſt, quotidie exſequar. Quid? quod in variis Morbi ſtadiis ubique ſciam, quid de ejus eventu exſpectandum ſit, quid agendum; &, cùm ob radices Morbi nimiùm fixas, aut Remediorum efficacium defectum, opem non ſemper afferre queam; ob quam rationem deficiam cognoſcam. Unde mihi penè perſuaſum eſt *Hypotheſin* noſtram de horum Morborum *Ætiologia*, magna parte, ad Veritatem ipſam aut quam proximè accedere.

Objiciet forſan hìc aliquis, cùm hoc pacto Ratio formalis Morborum non, ut olim, in Qualitatum evidentium intemperie, verùm in Spiritibus & Veneno in iis deliteſcente conſtituatur, planè actum eſſe de Philoſophia & eruditione Medicinali; nec è re eſſe, ut Medici ampliùs nocturnis impaleſcant chartis, vel tempus terant in libris Doctorum evolvendis, vel Ingenia ſua in repagulis Naturæ reſerandis, & Cauſis rerum indagandis in poſterum torqueant: Amplum illum & fertilem Philoſophandi Campum, Craſin nimirùm variam, Putredinem, atque multiplicem Purpureæ Maſſæ alterationem ex Bilis flavæ & nigræ, Pituitæ, cæterorumque humorum primis qualitatibus in ſummo gradu imbutorum miſcela, ejuſdemque compagis à Sulphure, Sale alcali, vel Acido in ea prædominante ſolutionem, ubi olim Profeſſores ingenia ſua exercebant, & unde in poſterum uberem ac penè infinitam Remediorum Febrifugorum Meſſem excogitare poſſent, ictu quaſi Oculi mutari in ſterile iſthoc & infœcundum

Spiri-

Spirituum, & neſcio cujus Veneni Deleterii in iis latitantis ſolum. Hos Spiritus & hoc Venenum, cùm ſenſus noſtros penitus fugiant, ad Methodum medendi rationalem conflandam conducere non poſſe; verùm imperitum unumquemque atque Empiricum *Antidoto* inſtructum, ſine eruditione, ratione vel Methodo, partes Medici acturum; unde maximum decus, atque etiam uſus noſtræ Artis multum detrimenti non poteſt non pati, dum via hac compendiaria Febres obtruncantur, in quibus curandis maximum quæſtum facimus.

Eſto; horum Morborum Fomes in Spirituum gremio deliteſcere concedatur; An non Medico ſagaci liceat Indicationes ſuas Curativas ab humorum mutationibus, quæ ab hoc Fermento oriuntur, deſumere? Saltem hoc ritu Arti ſuus honos conſtabit, Philoſophiæ Libertas ſarta tecta conſervabitur, & Lucri captandi occaſio non præripietur.

Tantum autem abeſt, ut hæc noſtra *Hypotheſis* labefactet Philoſophiam [quæ quantùm ad artem noſtram ſpectat, eſt Scientia veris ac certis Principiis à rerum ipſarum Natura petitis innixa] ut potiùs eam mirum in modum excolat atque adaugeat, & Nos non aliam ob cauſam eam primùm amplexi ſumus. An enim fas eſt, ut iis falſas & fictas tantùm Morborum cauſas contemplantur, veram eorundem & vivam Ideam raciocinando unquam formarent, eventum certum denunciarent; vel juſtas Indicationes, atque æquam medendi Methodum ſtabilirent? Sanè non mirum eſt Artem Medendi hucuſque magna ex parte celatam tanquam Myſterium fuiſſe, & ejus Profeſſores precariis principiis inſtructos, ut ut ſpecie tenus eruditos, Empirico modo eam exercuiſſe; Tyrones verò, apud quos Magiſtrorum Aphoriſmi plus autoritatis obtinere ſolent, quàm ipſa res & ratio in veritate exquirenda, poſtquam ad ἀκμὴν hujus Eruditionis Philoſophicæ pervenerunt, viſos ſibi potiùs eſſe Naturas rerum inveſtigaſſe, quàm ex veris cauſis quicquam cognoviſſe; unde fit quòd non ſine opprobrio inclyta Medendi Ars apud pleroſque hactenus incerta audit & conjecturalis. Appello autem ipſos Humorum & Qualitatum evidentium fautores, utrum ex iſtiuſmodi Principiis certum aliquod *Febrifugum* hactenus uſque invenerint; Utrum vel Symptomatum ipſorum rationem perſpicuè tradiderint? Obſervatione equidem ac multo uſu Symptomata Morborum *Diagnoſtica*, & ſigna *Prognoſtica* vera ſæpius *Hiſtorico more* diſertè recenſuerunt, ὅτι ſcilicet hæc vel illa ſigna hos Morbos comitari ſoleant, atque hunc vel illum eventum ſecuturum denuncient; verùm de cauſa διότι altum ſilentium. At quid hoc ad Philoſophiæ incrementum? Si verò uſquam rationem proferre videantur, quas tricas & nugas, & jam ferè ubique exploſas? Adeò ut de his potius, quàm aliis quibuſcunque Effatum illud Divinum pronunciatum fuiſſe videatur, quòd ἐν σοφίᾳ ἐμωράνθησαν. *Indicationes* præterea Curativæ in his Morbis, atque Methodus medendi non minùs mancæ ſunt & mutilæ, quàm reliquus Apparatus; Omnia, ad Symptomata, quæ ab humorum qualitatibus variò mutatis oriuntur, collimant; Ad radicem; ſeu primariam Morborum Cauſam nihil. Imò *Specifica* ipſa [uti vocantur], quibus ſe nonnumquam jactare ſolent, & quæ optimam eorum Therapeutices partem conſtituunt, ſi unquam vera & efficacia inveniantur, non ex Humorum & Qualitatum evidentium Pharetra proferuntur, neque ratione excogitantur, verùm occulta ratione neſcio qua, vires ſuas ad Humores & Qualitates minimè accommodatas, exſerere agnoſcuntur. Hæccine *Philoſophia*, quæ nunquam hactenus veras rerum cauſas indagavit, atque in poſterum à recto ſcientiæ tramite *Aſſeclas* ſuos æternum ſeductura eſt, tanti facienda ſit, ut ejus cauſa Hypotheſis à rerum ipſarum Natura petita atque rationi congruens, prorſus repudiari oporteat? Exulet, per me, in æternum exulet *Philoſophia* illa, & Scientia falſò ſic dicta; Nec inde artem noſtram, vel ejus Profeſ-

ſores quidquam damni percepturos ariolari poſſum. E contrà cùm uſus Rationis & Eruditionis non minus neceſſarius ſit ad conſequentias deducendas, cùm veris ac certis principiis innitamur, quàm cum precariis & falſis poſtulatis ſuffulciamur; Qua de cauſa, via longè certiori & magis compendiaria ſcopum in Veritate eruenda attingere non conemur? Sic enim & Ars ipſa honore adaugebitur, & hæſitantibus Profeſſorum Animis cumulatè ſatisfiet; Ideæ Morborum veræ & genuinæ formabuntur; Symptomata ſingula propria luce illuſtrata clarè & perſpicuè explicabuntur; Eventus, quicunque futurus eſt, ultrò in conſpectum veniet; Indicationes certæ & Methodus medendi vera in promptu erunt, neque ex hallucinatione vel inſcitia Medici vita Ægrotantis in diſcrimen adducetur; Nec Ars ipſa [uti ſolet] opprobriis & convitiis laceſſetur: Sed quicquid Arte fieri poteſt, certiſſimè perficietur: Quid? quod nihil magis Profeſſoribus emolumento eſſe poteſt, quàm Officium ſuum hoc modo præſtare: Nihil enim Vulgum, inſtanti vitæ ſuæ diſcrimine, ab ope Æſculapii petenda deterret, præter incertitudinem, quam in ipſa Arte deprehendunt, Omnes ad illum Medicum currunt, qui citò, certò, & tutò ſanat; Qui autem difficulter & non ſine magno diſpendio olim evaſerunt, ab Arte ipſa tanquam à Peſte, & ab ejus Profeſſoribus tanquam à Planis abhorrere ſolent.

Futilem autem, atque planè inanem cenſeo alteram Objectionis partem; ſcilicet, uſu *Corticis* jam increbreſcente, Myſterium Artis noſtræ adeò divulgandum fore, ut in poſterum quivis Agyrta & Circumforaneus *Antidoto* inſtructus, vel Ægrotans ipſe curationem *Febrium* abſolvere valeat: Siquidem ob varia, eaque admodùm truculenta Symptomata, tùm in genere Nervoſo, cùm in Arterioſo, à Veneno Febrifugo oriunda, quæ Febres quaſcunque præter *Intermittentes* ſimplices (in quibus curandis vis *Corticis* Febrifuga jam olim innoteſcit) comitantur, non poteſt non opus eſſe Medico, eòque Exercitatiſſimo, ad Genium horum Morborum, variam & multiplicem ſpeciem non raró induentium, inveſtigandum; multò magis autem ad Symptomatum farraginem auferendam, & Methodum Medendi pro re nata *Venæſectione*, *Opiatis*, *Emeticis*, *Catharticis*, *Demulcentibus*, *Alexipharmacis* & *Veſicatoriis* variandam & diſtinguendam; quod Hiſtoriæ à Nobis recenſitæ abundè teſtantur. Ideòque vix puto quenquam non inſanum, & cui Vita propria in prætio ſit, inter Scopulos adeò periculoſos navigantem, ſeſe fluctibus & procellis ſine Nauclero experto, facilè concrediturum fore, ut ut *Magnetem* & *Pyxidem nauticam* ſecum habeat. *Cortex* quidem, quatenus Fomitem Venenatum delet, Symptomatum repullulationem impedit, indèque Curationem certiorem, juxtà ac citiorem efficit, nullatenus autem ad Symptomatum periculoſorum à Veneno activo, ejuſque cum Spiritibus luctatione ortorum ablationem quicquam confert, quæ quidem Ægrotantis Vitam ſæpiùs & citiùs in diſcrimen ducunt, quàm Venenum ipſum à quo Originem trahunt. *Indicationes* curativas *Secundarias* (quotquot ſint) Medicus Ratione & Philoſophia inſtructus à Craſi humorum ſale *Alcali*, *Accido*, vel quocunque alio vitiata, vel à Spirituum Orgaſmo plus minùs deficiente vel exuberante per me deſumere liceat, ut Symptomatis urgentibus tempeſtivè ſalutariter occurrat (quæ res totam Antiquorum Methodum continet), modò *Primariam* Indicationem non negligat, Domitum ſcilicet Fomitis Venenati, qui propria ſua Antidoto ſolummodò ſubigendus eſt. Qui ſecùs fecerit non Morbo, verùm Symptomatis Morbi tantùm medetur, quæ, Fomite adhuc integro intus deliteſcente, non poſſunt non ſæpius repullulare, &, ſi unquam forte fortuito Curatio perfecta ſubſequatur, Naturæ, non Medico, grates rependendæ ſunt.

Has

Hac occaſione data, antequam haſce Vindicias finiam, ad majorem hujus rei illuſtrationem, unam vel alteram Hiſtoriam referre non pigebit, Nuperrimè, ſcilicet hoc ipſo anno, Ego unà cum altero è collegis noſtris eximiis accerſebar ad conſulendum de ſalute Viri fortis non gregariæ, qui ad ſex hebdomadas laborarat *Febre Intermittente Spuria*, quæ, durante Paroxyſmi vigore, jam *Choleræ Morbi*, jam Diarhœæ, *Vomitionis* immanis, vel *Doloris Spaſmodici*, aut alterius alicujus Morbi ſpeciem referebat; Ægro demum penè confecto & *Aphthis* in Ore ſuccreſcentibus; Medicus, qui prior Curam Ægri gerebat, Eruditus ſanè & undique inſtructus Principiis tum Veterum, tum Neotericorum Therapeuticis, licet non multo uſu exercitatus, Morbi Hiſtoriam, & Symptomata in dies in ſingulis Paroxyſmis recens ſuccreſcentiam ſeriatim nobis retulit, & quo pacto diverſis hiſce Symptomatis, pro Ingenii ſui acumine *Alcalica*, *Acida*, *Demulcentia*, *Alterantia*, *Opiata*, *Adſtringentia*, nonnullaque ex Majoribus *Arcanis* per quatuor ſeptimanas oppoſuiſſet, & ſe Officio ſuo egregiè functum eſſe gloriari videbatur, ut ut de Febre, & delitеſcente ejus Fomite Venenato ne ſomniando quidem cogitaverat. Cui Ego hoc modo paucis regerebam; In ramis Morbi pullulantibus, Vir Doctiſſime, jamdiu fruſtrà demoliendis laboraſti, Radicem autem, Fomitem ſcilicet Venenatum intus deliteſcentem ne uno quidem ictu petere ſategiſti; unde non mirum eſt novam Symptomatum ſegetem toties repullulaſſe, atque Ægrum diriſſimis Symptomatis penè confectum ab Orci faucibus non longè abeſſe; Agedum, unitis conſiliis jam tandem experiamur an non Morbum ipſum penitus evellere poſſimus, & Ægro, quatuor dierum ſpatio plus opis & levaminis afferre, quam Methodo tua rationali *Arcanis Majoribus* quatuor hebdomadis eruditè diſpoſitis & exhibitis hactenus conſecutus eſt. Quid fit; Commnni ſuffragio Antidotus, *Cortex* ſcilicet *Peruvianus*, cum *Laudano* cæteriſque, quæ Symptomata comitantia poſtulabant, ritè commixta, repetitis vicibus, per quatriduum miniſtratur, unde univerſa Symptomata ultrò evaneſcunt, atque Æger, ſtupente planè Erudito Viro, perfectè revaleſcit. Referam illud, quod in congreſſu duorum Collegarum, doctorum ſanè & argutorum, cui & Ego interfui, nuperrimè contigit. Illi ferè ad horam, magno Ingenii Acumine (quo pollent) uſque ad jurgium diſceptabant, de *Ætiologia* Febris *Synechbeos*; Dum hic à Sale Acido, Ille autem è contra ab Alcali hujus Morbi Proſapiam ducendam eſſe acriter contenderet; Cùm cuidem Ego multo uſu fretus probè noſſem nec hoc, neque illud verum eſſe, atque Fomitem Venenatum longè certius & citius deleri poſſe *Cortice Peruviano*; qui nec Acidum nec Alcali ſapit, quàm longa quacunque Methodo hiſce fictis & commentitiis Principiis innixa.

Supereſt altera Objectio quæ adverſus Praxin noſtram militare videtur; Nimirum in Curatione Febrium ferè omnigenarum, tam *Continuarum*, quam *Intermittentium* Energiæ *Corticis Peruviani* patrocinamur, ac ſi eſſet Remedium quoddam *Catholicum*, unde priſcam Febres curandi Methodum Arte & ratione excogitatam penitus evellimus, aut ſaltem magna ex parte immutatam, novæ cuidam Methodo, ſpecie tenus Empiricæ locum dare cogimur. Et non defuerunt malevoli Detractores qui hanc Meth. quaſi Empiricam, & in *Aſylum ignorantiæ* inventam nobis objecerint.

Equidem, *Corticem* dictum *Chinam-Chinam* pro Remedio *Polycreſto*, jure merito habet, viribus præpollentibus inſtructo ad omnia Venenata Morborum Acutorum Fermenta delenda; modò à gradu eorum ſummè Deleterio Spiritus Animales non adeò peſſundentur, uti nequeant, ob νέκρωσιν jam incipientem, *Corticis* virtutem regere, atque in actum ducere; quod in Febribus quibuſcunque *Malignis* dictis accidere ſolet. Nuſquam autem hactenus eum titulo *Catholici* Remedii (ac ſi *Archæus* ad mentem *Helmontii* quocunque modo irritatus eo compeſceretur) donandum judi-

cavi. Ut ut non deſint Authores, uti videre eſt in *Babi Anaſtat*. Lib. 1. Cap. xx. & Medici aliqui hodierni, qui vires ejus in *Hydrope*, *Ictero*, *Hypochondriaca* affectione, *Scorbuto*, imò in *Peſte* ipſa, plurimiſque aliis Morbis tam *Chronicis* quàm *Acutis* debellandis mirum in modum prædicant. Verùm ut rem ipſam dicam, licet hoc ἱερὸν πικρὸν præ cæteris quibuſcunque *Amaris* abſterſiva ſua, ſeu quacunque alia Qualitate Humorum ἀταξίαν corrigendo, & partium labefactatarum tonum confirmando, ad Curationem *Hydropis*, *Scorbuti*, *Icteri*, *Hypochondriacæ* affectionis, *Digeſtionis everſæ*, *Appetitus proſtrati*, vel cujuſcunque alterius morboſæ Affectionis, incerto cum eventu, conducere nonnunquam obſervetur; Nunquam tamen *Corticem* Officium *Antidoti* præſtitiſſe memini, Fomitem ſcilicet Morbi Venenatum delendo, præterquam in Morbis *Univerſalibus* Acutis, præſertim in *Febribus Intermittentibus* & *Remittentibus Veris* ac *Spuriis*, atque *Inflammatoriis* & *Colliquativis*, quibus cum prioribus ſimilitudo quædam eſt. Quantam autem Medicinæ Therapeuticæ partem horum Morborum Curatio impleat, quivis in Medicina Exercitatus probè novit: Ideoque non eſt, quòd in poſterum *Chinam Chinam*, in cenſu Pharmacorum, *Polychreſti* Remedii titulo ordinare dedignemur.

Febres autem Continuas Συνεχεῖς dictas & quaſcunque alias ſive *Inflammatorias*, ſive *Colliquativas* quouſque Typum ſuum ſervent, reapſe à *Polychreſto* hoc Remedio ritè exhibito, reſpectu ſcilicet ad vehementia Symptomata habito, æquè certò ac citò, ac *Intermittentes* ipſas fugari, fidem faciunt Hiſtoriæ in *Exercitationibus* noſtris jam cuſis recenſitæ, vel in poſthac cudendis recenſendæ, quas, Herclè, licet paucas & è multis ſelectas, ſincero Animo ob hanc cauſam præſertim Publici Juris facere decrevi. Si quis fidem hac in re nobis abhibere non dignetur, tentando experiatur nos falſi convincere, & nullus dubito eum propriis manibus oculatis fidem daturum eſſe.

Neque eſt, quòd ſuſpicemur Febrium *Therapeuticem* inde, cum Artis Medicinalis opprobrio, in puram putam ſcientiam *Empiricam* degeneraturam eſſe. Quandoquidem ſecundùm noſtram *Hypotheſin*, rationi liquido conſtet quam ob cauſam *Cortex* in Febre curanda adhibeatur, ſcilicet ut Fomes Venenatus qui in Spiritibus deliteſcens primaria horum Morborum Cauſa efficiens eſt, vi hujus Antidoti deleatur & ſubigatur. Veriſſimum quidem eſt nos ſobriam Philoſophiam ſolummodò profeſſos, atque in Natura *Spirituum*, *Venenorum* & *Antidotorum* (quæ omnia ſenſus fugiunt, ac longè ſuperant) indagandæ, caligine undique obſeſſos, palam atque ultrò confiteri, διότι ſeu quam ob rationem vires Venenorum ab hac *Antidoto* frangantur, nos planè neſcire. At verò quam paucas res, ſi quidem ullas, demoſtratione à priori intelligimus? Sufficit Medico & Philoſopho (ubi recondita rei Natura id exigat) Demonſtratio à Poſteriori ſeu ab effectu ſcilicet ὅτι ab hac cauſa hi effectus producantur; Neque inde Ignorantiæ jure merito incuſandus eſt; Namque ſicuti Venena, ita non minùs eorum Antidoti: uſu potius quam ratione reperiuntur. Certum eſt Acutiſſimos Medicos Humoriſtas jam per omnia ſæcula præterita inanem operam navaſſe ad certa Febrifuga excogitanda, & Methodum Febrium curandarum genuinam inſtituendam, dum unus hoc, alter diverſum vel contrarium *Arcanum* venditaret, atque Methodos Medendi non minus repugnantes conflarent. Si verò noſtra *Hypotheſi* (quod quidem experti affirmamus) Febrium varia & multiplex indoles ita pateſiat, & Symptomatum ratio ita reddatur, ut inde ratione freti præſentem Febrium ſtatum, & futurum eventum certò denunciare poſſimus, atque Methodum Medendi rationalem inſtituere; quo jure in poſterum Empirici audiamus? Cum potius ob *Ætiologiam* horum Morborum ritè enarratam atque certum Febrifugum à nobis indigitatum, locum mereamur inter *Philoſophiæ* veræ Medicinalis Inſtauratores. Saltem iniquius nobiſcum agi-

tur,

tur, ſi Praxeos Empiricæ inſimulemur & Scientiæ verè Æſculapianæ cenſeamur hoſtes infenſi, eò quòd Venenatum horum Morborum Fomitem & veram cauſam, inter Humores & Qualitates Evidentes antehac in caſſum indagatam, palam demonſtrando, Profeſſoribus Facem in *Ætiologia* ſua corrigenda præferre ſategimus; Unde in penetralia Naturæ ducti, ſingulorum Symptomatum proſapiam clarè & perſpicuè percipere poſſint; atque inde non ampliùs more Empirico, verum ratione inſtructi, de genio ac typo Febrium diverſo judicare, præſagia proferre, atque Indicationes Curativas deſumere; totam demum Therapeuticem ad Normam rationis ubique accommodatam exercere. Quo pacto hoc penſum abſolverimus in his Exercitationibus, penes Lectorem eſt liberè, modò ingenuè & candidè, ſententiam ſuam proferre.

Haſce igitur *Exercitationes* noſtras, horis ſucciſivis conſcriptas, *Candide Lector*, rogo ut ſincero Animo, quo exaratæ fuerunt, amlpectaris, atque æqui & boni conſulas: & Sphalmatis, ſi quæ ſint, veniam impertire digneris. Si ſuadeas ut penſi quod ſupereſt, ad umbilicum ducam, æquis tuis hortatibus non deero; Siquidem Tibi, & publicæ utilitati totum Me devoveó.

ELENCHUS CAPITUM

Puretologiæ Προλεγόμενα.

DEfinitio Medicinæ: Requiſita ad ejus notitiam neceſſaria. Ejus Apparatus qui conſiſtit in *Anatomia*, *Pathologia*, *Ætiologia Phyſiologia* atque *Scientia Pharmaceutia*, tam Chymica quàm Galenica. *Anotomiæ* neceſſitas in Morborum Pathologia & *Ætiologia* indaganda, & Indicationibus Curativis inde eliciendis. *Ætiologia* Morborum Univerſalium ob Origine & Nexu Partium Humani Corporis præſertim petenda. Origo totius Corporis compagis, ſcilicet non tantùm Nervorum, verùm vaſorum, Membranarum, Muſculorum, Tendinum, Oſſiumque à Cerebro. Textura Cerebri & ſpinalis Medullæ peculiaris. Tota Machina à Spiritu Animali è Cerebro perpetuò derivato animata, ad proprios uſus apta evadit. Spiritus Animalis peregrino Fermento inquinatus Morboſum Characterem recipit: Indeq; Morbi non tantum Cephalici & Nervoſi, verùm etiam quotquot *Univerſales*, ſive Chronici. *Pathologia* & *Indicationes* Curativæ horum Morborum ex hac Ætiologia perfectius, quam ex Doctrina Humorum excogitatæ in conſpectum veniunt. Indicationes à vitiato Sanguinis ſtatu deſumptæ, ſecundum locum duntaxat jure merito vendicant. *Poſtulata* generalia, *Poſtul.* 1. Revera dari Spiritus Animales. Eorum exiſtentia probatur a poſteriori æquali evidentia, ac Animæ ipſius Exiſtentia probari poteſt; idque tum in Naturæ ſtatu integro, cum Morboſo. Spiritus Animalis eſt immediatum Animæ Organon, & ipſius vitæ ſubjectum. E ſenſu Tactus conſtat hoſce Spiritus non tantùm exiſtere, verùm etiam naturam verè corpoream participare, maximè fluidos & ſubtiliſſimos eſſe, ad modum Fulguris aerem irradiantis, ex Elaſticitate qua pollent, aeream planè naturam referre; atque maxima parte, ex aeris particulis conſtare. Ideòque nomine Auræ Animalis, vel Aeris Exaltati deſignari poſſunt. *Poſtul.* 2. Spiritus Animales in ſingulis Fibrilis hoſpitari. *Poſtul.* 3. Promanare autem hos Spiritus à Cerebro, uti radii à Sole ejaculantur. *Poſtul.* 4. Nervos eſſe Spirituum Canales. *Poſt.* 5. Cerebrum eſse efficinam eorum & quaſi Ciſternam. *Poſtul.* 6. Spiritus Animales eſſe ἐνεργητικὸν ſeu primum Principium activum & quaſi Fermentum Univerſale totius Corporis à quo Sanguis & Humores variè agitantur & immutantur. *Poſtul.* 7. Unionem Spirituum cum Sanguine eſse intimam, totamque Corporis texturam vaſcularem, eſse variis Argumentis probatur. *Poſtul.* 8. Spirituum Oeconomiam perverti poſse; Idque primario & ſine anteceden-

te Humorum dyſcraſia. Hi ſpirituum Morbi ſunt multiplices varietatis Morborum Cauſæ. Spiritus afficiuntur ab Humorum dyſcraſia, æquè ac Humores à Spiritus Morboſis. Neque hic Circulus contra Argumentationis Leges committitur Neque inde inanis aut futilis eſt noſtra hæc Hipotheſis. *poſtul.* 9. Naturalem Sanguinis Craſin à Morboſa Spirituum Diatheſi perverti & labefactari ſolere, quo modo vinum, vel alius quivis Liquor Generoſus, à Spiritu ejus depreſſio vel diſſipato acceſcit vel vapeſcit. *poſtul.* 10. Morbus omnes *Univerſales*, ſive Primarios, ſive Secundarios, immediatè Spiritibus malè affectis oriri, atque mediatè etiam Morbos Partium. Remedia inde ſpecifica audiunt, quòd ſingularem Spiritum ἀταξίαν potiùs quàm partis vel Viſceris alicujus errorem ſpecialem corrigunt. Diſtributio Morborum intus natorum, juxta hanc Hipotheſin, in Univerſales, eoſque primario vel Secundario ita dictos; inque Acutos vel Chronicos, & morbos partium. Schema Morborum Generale. Ratio generalis Univerſalium Morborum, tum Acutorum cum Chronicorum è Spirituum ἀταξία deducta. In claſſe Morborum Univerſalium Acutorum unà cum cæteris Febris, quàm ob rationem variolæ & morbilli locum vendicent.

EXERCITAT. I.

De Febribus Acutis in genere, & præſertim de Febre Ephemera & intermittente.

CAPUT I.

De Febribus Acutis in Genere.

FEbris Acutæ definitio. Ejus Ortus (excepta duntaxat Ephemera) à Miaſmate heterrogeneo Spiritibus implicito. Hoc Miaſma, quippe ſenſus fugit, non adeò facile eſt deſcribere. Pathologia Febrium inde verò mirum in modum dilucidatur. Symptomata ab Oppreſſione Spirituum, primum Febrium inſultum comitantia, uti *Algor*, *Pulſus debilis*, & *Celer*, *Reſpiratio cita & oppreſſa*, *&c.* Atque eorum ratio, Prognoſtica, & Indicationes Curativæ. Quo intenſiora, aut diutius protenſa ſunt hæc Symptomata, eò Venenum magis Deleterium, & eventus funeſtior? Explicatio Symptomatum à Lucta, & Niſu Spirituum incœpto, in ſecundo Morbi ſtadio ſubortorum, uti *Comatis*, *laſſitudinis Spontaneæ*, *Vertiginoſi affectus*, *Horroris*, *Tremoris*, *Jactationis*, *Oſcitationis*, *Pandiculationis*, *Invaletudinis Univerſalis*, &c. eorum Prognoſtica, & Indicationes Curativæ. Quamdiu hæc Symptomata manent, Spiritus opprimuntur: Cùm ex improviſo in medio Morbo recurrunt, peſſimè ſignificant. Symptomata verè Febrilia, ab Expanſione Spirituum & Flamma inde in Sanguine accenſa provenientia ſcilicet in tertio Morbi ſtadio, cum primùm ad ἀκμὴν pervenerit, atque eorum ratio. Cauſa *Cephalalgiæ*, *Laſſitudinis Ulceroſæ*, *Lumbaginis*, *Dolorum Verſatilium*, vel *Fixorum*, *Vigiliarum* pertinatium, *Deliriorum*, *Comatis*, & Roboris, & Magnitudinis *Pulſus* & *Reſpirationis*. Quare dolor Rheumaticus ſit Verſatilis. Cauſa *Appetitus Proſtratis*, & *Difficilis* Cibi in Ventriculo *Macerationis*, *Nauſeæ*, *Vomitionis*, & *dejectionis* immodicæ, *Sitis oris Ariditatis*, & *cutis ſiccitatis*, Urinæ *Rubræ*, & *Copiæ* ejus *Contentorum*, Ab his ſymptomatis de Spirituum Expanſione, Veneni progreſſu, & Febris genio judicare licet. Febrium Curatio radicalis ex Antidoti exhibitione, quæ par ſit ad Venenum Febriferum delendum. Ubi deſideratur Antidotus (uti in Febribus *Synochois*, & Malignis) Curatio Natura perficitur, Medicus duntaxat ancillatur, idque vario pro ratione Symptomatum; Unde Indicationes

admodùm

admodùm diverſæ miniſtrantur. *Cortex. Peruv.* Antidotus Febrium *Remittentium*, juxta ac *intermittentium*, Quid faciendum, cùm Antidotus locum non habet Durante Morbi Augmento, Cephalalgia, Sitis, Vigiliæ, Tinctura Urinæ, Pulſus fortitudo ſenſim in dies creſcunt, Aphthæ ſuccreſcunt, ſingultus, Dolores Rheumatici, Pleuritici, Phrenetici, *&c.* Quid jam indicatur. Quid agendum ubi ex præpropero Tendinum ſubſultu, Delirio, Comate, *&c.* (Natura jam ſuccumbente) Febris in hoc Stadio Morbi Speciem Malignitatis induerit. In Statu Morbi quid agendum. Quid in Criſi. Sudores non ſunt Critici; verum effectum; & ſignum Criſeos incœptæ. Criſis Febrium benignarum, ob præſentem Spirituum vigorem, brevi, verum cum Agone evidenti finitur, Malignorum Criſis ſenſim & tardius procedit, atque non niſi circuitus plurium dierum abſolvitur. In Ultima & funeſta Febrium Scena quid indicatur agendum. Synopſis Febrium generalis.

CAPUT II.

De Febre Ephemera, ſive Diaria.

DIſſertatione de hac Febre, ut ut ſpatio xxiv. horarum ultro finiri ſoleat, opus eſt ad Hypotheſin noſtram dilucidandam; atque ad præcavendum hujus Febris tranſitum, ex malo Regimine, in Venenatam, Intermittentem ſcilicet vel Continuam. Ejus definitio. A mero motu Spirituum nimio, idque ſine Apparatu Venenato, producitur. Ephemeræ Symptomata. Cauſæ Procatarcticæ, & Evidentes. Indicatio Curativa. Regimen debitum. Nullum hujus Febris κριτήριον Pathognomonicum ante ſecundam diem certum habetur.

CAPUT III.

De Febre Intermittente, ejuſque Cauſa, Typo, & Symptomatis.

FEbris Intermittentis Definitio & Typus. Cauſa continens, Venenum intus natum, vel ab extra admiſſum. Quid ſit hoc Venenum, difficile explicatur: Realis autem ejus exiſtentia à poſteriori demonſtratur. Fermentum hujus Febris Venenatum, admodum mite eſt, præ Fomite cujuſcunque alterius Febris, atque in Spiritibus ipſis, ceu primario ſubjecto delitеſcit. Cauſa Procatarctica hujus Miaſmatis ab Athmoſphæra præſertim petenda eſt, ſcilicet à Frigore ambientis Aeris, vel ejuſdem inſpirati heterogeneis & venenatis particulis referti. Symptomata hujus Febris, atque eorum Ætiologia explicata. Typus hujus Febris varius unde. Menſura durationi Veneni Febriferi à Natura determinatur. *Cortice Peruv.* non eſt Cauſa Recidivationis Febrium: Ut ut Paroxyſmus Febris Intermittentis Acutus ſit, Morbus tamen ipſe, quicunque fuerit ejus Typus, eſt ferè ſemper plus minùs Chronicus. Fermentum omnium Febrium intermittentium eſt ejuſdem generis. Febris Quartana æque certò ac citò *Cortice Peruv.* curatur, ac Tertiana, Quotidiana, ſive quæcunque altera.

CAPUT IV.

De Signis Febris Intermittentis Diagnoſticis.

FEbris Intermittentis Simplicis Signa Diagnoſtica non opus eſt recenſere; quippe Febris ex Typo ſuo ultro ſeſe in conſpectum dat. Febris Intermittentis Spuriæ (quæ quamcunque aliam Febrem ſive morbum ſimulet Κριτήριον in genere Potiſſimum ab Urina Lateritii Coloris, & Periodica Symptomatum

Vehe-

Vehementium comitantium Exacerbatione, & Remiſſione petenda. Febris Intermittens Hemicraniam ſimulans quomodo dignoſcenda. Febris Intermittens Apoplexiam ſimulans. Febris Intermittens Colicam, Phleuritidem, Rheumatiſmum Febrem Scarlatinam, Ereſipelatoſam ſimulans. Febris Intermittens Choleram morbum, Diarrhœam, Dyſenteriam, Vomitionem immanem ſimulans.

CAPUT V.

De Febris Intermittentis Prognoſticis,

1. NEmo à Febre Intermittente interemptus, niſi in primo Paroxyſmi Stadio ſcilicet durante Algore ex oppreſſione Spirituum orto. 2. Symptomata Vehementia, quæ hanc Febrem comitantur, plus periculi Ægro nonnunquam intendunt, quàm Venenum quod anſam iis præbet, ideòque Primam Medici Curam jure merito poſtulant. 3. Symptomata iſthæc Vehementiora ſub finem uniuſcujuſq; Paroxyſmi ultro miteſcunt; Ideòq; Antidotus ad recrudeſcentiam eorum antevertendam jam opportunè miniſtratur. 4. Febris Intermittens genuina reſpectu ad ſeriem Paroxyſmorum, & Fomitem eorum deliteſcentem habito, eſt morbus verè Chronicus, ſingularis licet quiſq; Paroxyſmus ſit peracutus 5. Fermentum Febris Quartanæ maximè omnium fixum eſt & durabile, atque proinde, hæc Febris, præ ceteris omnibus, ad revireſcendum proclivis eſt. 6. Omnis Febris Intermittens, ubi annoſa eſt, genium Quartanæ imitatur, recrudeſcere apta eſt, atque Typum ſuum ſæpiùs mutare ſolet. Quo diutiùs verò Typum Quartanæ ſervet, eò magis Chronica eſt, & ab ea Natura plus patitur. 7. Febris Intermittens, quæcunque fuerit, in Ætate juvenili, & æſtiva tempeſtate, Viribus ſolius Naturæ ſæpiùs curatur: In Ætate provectiori, & Hyemali vel Autumnali tempore vix aut ne vix abſque ope generoſæ alicujus Antidoti Febrifugæ, Proverbia ab Aſtutis Medicis, ad Vulgum decipiendum excogitata, quaſi tot Ignorantiæ Aſyla. 8. Ante tertium Paroxyſmum Emetico vel quocunque levi Remedio nonnunquam tollitur hęc Febris: Quò magis Chronicus eò magis Curatu difficilis hic morbus evadit. Defenſio *Corticis Peruv.* ex hac occaſione inita. 9. Hęcce Febris, quoties ab Arte vel Natura exſtinguitur in ἀκμῇ ſua, facilius revireſcit: E contra verò, ubi priùs deficere incœperit. 10. Febris hæc, quoties Legitima, rarò admodum funeſta eſt, Chronica autem viam ſternit ad plures alios Morbos, eoſque maximè funeſtos, qui abſque ope *Corticis Peruv.* vix aut ne vix Curationem integram admittunt. 11. Hæcce Febris, ubi Chronica fuerit, vel malè Morrata, ſæpiùs mutatur in Febrem Continuam, perpetuò conjunctam cum diriſſimis Symptomatis in genere Nervoſo, quam ſine Corticis exhibitione curare admodùm difficile eſt.

CAPUT VI.

De Febris Intermittentis Indicationibus Curativis.

INdicatio generalis duplex eſt, ſcilicet Una Vigente Paroxyſmo; verùm in Intervallis plane altera. In ipſo inſultu Paroxyſmi Indicatio Curativa unica eſt, ſcilicet ut Expanſio Spirituum juſta atque debita conſervetur. Regimen, durante vigore Veneni adhibendum: Diæta quę: Quodnam Regimen durante Algore & Horrore; Quale, Calore Febrili ingruente. Nullum Remedium Officinale ſine evidenti neceſſitate jam indicatur miniſtrandum, pręter Julapium Cordiale temperatum. Emeticorum, & Catharticorum incommoda. Venę-ſectionis incommodum. Diaphoreticorum, & Opiatorum incommoda, Hiſtoria Obitus prematuri

Cele-

Celeberrimi *Andreæ Mervill.* Febrifugum ipſum non miniſtrandum eſt Paroxyſmo durante. Quomodo Æger in Paroxyſmo tractandus eſt, ubi Febris Intermittens ſpeciem alterius alicuius Morbi Funeſti induxerit. ex. gr. In *Algore diutius* protenſo, In *Comate*, & *Sudoribus frigidis*. In *Apoplexia*. In Rheumaticis *doloribus*. In *Colica* Ventriculi, vel inteſtinorum, *Cholera Morbo*, *Diarrhœa*, *Dyſenteria*, Febre *Scarlatina*, *Ereſypelatoſa*, *&c.* Indicatio generalis extra Paroxyſmum eſt unica, ſcilicet ut Venenum Morbificum in Spiritibus deliteſcens perfectè extirpetur. Antiquorum mala ac infœlix Praxis in hujus Morbi Curatione cenſentur, utpote falſæ Hypotheſi innixa. Nuperi Medici Arcanis Febrifugis inquirendis occupantur, quæ ex proprietate ſubſtantiæ morbum eradicent, Pericarpiorum uſu Comprobatorum Formulæ. Vini benedicti efficacia in Fomite hujus Morbi delendo unde. Vires Febrifugæ Antimonii Diaphoretici, uti & Salis Abſinthii. Febrifuga Amara. Vires Febrifugæ Decocti Amari. Ejus Formula mihi uſitatiſſima. Formula decocti Amari purgantis. Teſtimonium D. D. *Coysb.* de viribus flor. Chamæm. febrifugis. Formula Pulveris febrifugi, quo ſæpius febrem Tertianam, quæ Vires Corticis ipſius irritas reddiderat, profligavi. Vis Amarorum Febrifuga non conſiſtit in vi Euphractica & abſterſiva; verum in proprietate Naturæ, qua ob peculiarem amaritiem ſenſibilem ad inſtar Antidoti Fomitem Venenatum in Spiritibus deliteſcentem ſubigere pollent. *Cortex Peruv.* ob excellentem ſuam amaritiem, præ cæteris omnibus titulo ἱερȣ̃ πικρȣ inſigniri meretur, atque conſenſu ferè omnium Medicorum Febrifugum Catholicon audit.

CAPUT VII.

De Cortice Peruviano, ſeu China China, atque Virtute ejus Febrifuga.

Hiſtoria Naturalis Corticis Peruv. Lignum, & flores nullam habent Virtutem febrifugam. Reſina; & Semina vim febrifugam quadantenus ſortiuntur. Arborem hanc Indi *Gannaperide* vocant. Virtus Ejus febrifuga olim Indis nota: unde primùm Europæis innotuit. *China Chinæ* à Comite *de Chinchon* Peruv. Gubernatore denominatur. Unde *Pulveris Comitiſſæ* titulo dotatum hoc Pharmacum: Primùm anno ſalutis 1649. ubique per *Europam* inclaruit. Unde *Pulveris Patrum* titulo dotatum hoc Pharmacum: Lepida Hiſtoria huic ſpectans à Cl. D. D. *Bado* memorata. Fama hujus Febrifugi citiſſimè per *Europam* ſpargitur. Conſilium de Cortice ſupprimendo, præſertim *Londini*. *Chryſoſtomus* Magnetius Cl. Profeſſor Papienſis unà cum plurimis aliis alioquin doctis & probis Viris, doctrina Humorum occæcatis, diu anceps hærebat de uſu *Chinæ-Chinæ*, quod Febres hujus uſu fugatas abſque ſenſibili quacunque evacuatione curatas obſervaſſet. Plurimæ futiles & inanes Controverſiæ ex hac doctrina Humoriſtarum ortæ per decennium agitatæ, ad annum ſcilicet ſalutis 1663. Haud parùm famæ Corticis offecerunt qui ejus Cauſam tueri ſuſceperant. Argumentis ex eadem Pharetra Humorum depromptis. Vis Corticis Febrifuga non conſiſtit in tenuitate Partium ad Mentem Cl. *Antymi Conygii*. Nec in caliditate, & ſiccitate manifeſta, juxta Opinionem Cl. *Gaudentii Brunabii Romani*. Caliditas & Siccitas Corticis non impedit vim ejus Febrifugam, ubi objectiones Profeſſorum celeber. *Planentin.* & *Mediolanenſ.* expenduntur. *Criſtoph. Paravicinus* Med. *Cl. Mediolanenſis* ad Partes vocatur. Cortex non eſt frigidus, & Narcoticus, neque proinde, ad mentem *Cl. Rochi Caſæti*, è cenſu Febrifugorum ſalubrium jure merito amovendus. Obiectiones *Cl. Joannis Jacobi Chifletii* adverſus Corticem, in ejus Caliditate, ſiccitate, Stipticitate, obſtruente & adſtringente

gente Qualitate fundatæ convelluntur. Calumniæ Cl. *Vopiſci Plempii* adverſus Corticem, quaſi Pharmacum Deleterium, Phthiſeos, Cachexi pluriumque aliorum morborum prolificum, diluuntur. Surditas temporanea ex uſu Corticis. Cortex non eſt cauſa Tabis, Cachexiæ, *&c.* Non eſt quid Venenatum, niſi ex accidenti, ob Idioſincraſiam; Neque in cenſum Toxicorum, & Deleteriorum relegandus. Revireſcentia Febris, vel Pullulatio dirorum Symptomatum in genere Nervoſo nimis parco, vel non ſatis repetito Corticis uſu ſuborta nullatenus hoc Pharmacum velut inſalubre arguunt. Decennio jam ad minimum, à primo Corticis appulſu in Europam elapſo, demùm anno Salutis 1659. *Rolandus Sturmius*, Med. Cl. *Delphenſis* ejus Vindicias Argutè admodum ſcriptas, ſed veterem Humoriſtarum Hypoteſin ſapientes edidit. Poſt hunc Clariſſ. *Badus* Medicus *Genuenſis* anno 1663. quippe à Vopiſco Plempio anno 1655. ad exequias *Corticis Peruv.* vocatus, pro virili; eius cauſam egit; Iſque ferè primus pro ſagacitate ſua, idque poſthabita Humorum, & Evacuationum ſenſibilium, atque Qualitatum manifeſtarum doctrina, ab eiuſdem occultis Qualitatibus. Vires magni huius Remedii Febriſugas deducere ſategit. Populares rationes contra ſalubritatem, atque huius Remedii utilitatem propoſitæ ſolvuntur. *Obj. prima*, à recidivatione Febrium Cortice curatarum, caterva morborum funeſtorum à fæcibus morbi prioris ſuppreſſi, vel remedii exhibiti, intus deliteſcentibus ſubortorum. *Obj. II.* à conſtipante & obruente corticis Natura; quaſi Energiam ſuam, conſtringendo Humores, exerceret; atque proinde non poſſet meſſi morborum funeſtorum amplæ anſam non præbere. Vis Corticis Febrifuga unde. Non ab Evacuatione Humorum ſenſibili; Nec à quacunque manifeſta Qualitate, ſive Caliditate & Siccitate ſive Narcotica, & figente facultate, ſive à diſſolvendi Partium Corticis tenuitate, ad mentem Cl. *Rolandi Sturmii*. Sententia. Cl. & Doctiſſ. *Badi* proponitur, ubi propemodùm demonſtratur, non à Qualitate quacunque manifeſta, verùm potiùs ab occulta, Corticem ſingulari hac Efficacia præditum eſſe. Sententia Doctiſſ. *Protoſpatarii* ferè eadem cum noſtra proponitur ſcil. quòd *Cortex Alexipharmaca ſua vi Venenatum Fermentum Febrile in Spiritibus deliteſcens delet atque ſubigit.* Venenum quid; Spiritus Animales eſſe Subjectum primarium & immediatum Veneni probatur. Venenum non agit primario in Humores ſecundario. Veneni effectus in Corpore. Modus, quo Venena operantur, à poſteriori tantùm cognoſcibilis. Virulentia non conſiſtit in Qualitatibus manifeſtis. Antidotorum modus operandi. Fermentum Febrile eſt Venenum. Symptomata Febrilia Veneni affectus. Veneni mitiſſimi Symptomata in Febre Intermittente. Veneni fortioris Symptomata in Febre *Synecho* Veneni prorſus Deleterii Symptomata in Febre *Synechei* Veneni Symptomata in omnibus Febribus promiſcuè, pro ratione ac indole Veneni varia, admodum diverſa. Venenum Febrile genii Emetici in Febribus Intermittentibus. Venenum genii Deleteriè Cathartici in Febribus Continentibus, vel Emetici juxta ac Cathartici, vel quidem Mercurialis. Venenum Cantharidibus congener anſam dat Febri Diabeticæ, quin & Scorbuticæ. Venenum peculiari modo poros Cutis petens in Febribus Colliquativis malignis. Fermentum Sphacelans, Cauſticum & adurens in Peſte. *Cortic. peruv.* Antidotum eſſe Veneni Febrilis variis *Argumentis* probatur. *Corrollaria* quatuor. *Primùm*, Fermentum Febrile non in poſterum quærendum eſſe in Maſſa Sanguinis, ejus Caliditate, Frigiditate, Acrimonia, aliàve quacunque Qualitate exuberante; neque Medicamentis contraria Qualitate imbutis ritè petendum. Illud autem Febrifugum certiſſimum eſt, quod ſive Calidum, ſive Frigidum, Fermentum Humores exagitans, atque irritans penitus ſubigit atque delet. *Secundum*, Fermentum hoc Maſſam exagitans in Spiritibus Animalibus tanquam primo, & immediato ſuo Objecto deliteſcit, atque proinde inibi deleri debet. Quomodo ope-

operentur Remedia externa in Febrium Curatione. *Tertium*, Fermentum Febrile (excepta ſolum Ephemera) ſemper eſt plus minùs Venenatum. *Quartum* Febrifugum propriè ita dictum, quod ad hunc Fomitem ſubigendum deſtinatur, oportet eſſe Antidotum; Amiciſſimum Spiritibus; verùm Fermento inimiciſſimum.

CAPUT VIII.

De Corticis Præparatione, atque Exhibitione.

COrticis Electio. Cortex Officinarum ſæpiſſimè adulterinus, vel ſaltem magna ex parte effœtus eſt. Corticis genuina Criteria. Modus præparandi Corticem. Modus & Methodus eum præſcribendi. Cortex in quocunque alio Liquore æquè ac in Vino Albo miniſtretur. Doſis eſt incerta, pro conditione Corticis plus minus genuini ac vegeti, à ℨii. ad ℥i. ii. iii. Tota Doſis non ſimul una vice, verùm potiùs partitis vicibus, ſcilicet ℨi. tertia vel quarta quaque hora exhibenda eſt. In intervallis Paroxyſmorum præſertim miniſtrandus eſt. An Cathartica uſurpanda ſint ante uſum *Corticis*. An *Cortex* ſit in Lecto ſumendus, & cum Regimine? Febre à Cortice fugata, non tantum a ſolenni quacunque Evacuatione, ſaltem per ſpatium Lunæ unius abſtinere neceſſe eſt, quin & Prophylaxeos gratia, ejuſdem repetitionem poſt intervallum octo vel decem dierum imperare. Faſciculus Canonum de Corticis uſu. Formulæ Corticis præſcribendi elegantiores Forma *Hauſtus*, *Boli*, *Julapii* cum Bolis propinandi, *Electuarii*, *Pilularum*, *Tincturæ*, ſeu *Apozematis*. Quomodo Cortex exhibendus ſit in Diarrhœa. Pilulæ in Diarrhœa. Quomodo in infarctione Pulmonum. Formula Linctus, Apozematis Pectoralis, Pilularum, & Apozematis cum Pilulis miniſtrandi.

CAPUT IX.

De Proteiformi Febris intermittentis genio.

SYmptomata à Fermento Febrium Intermittentium ſuborta nonnunquam adeò vehementia obſervantur, ut inde Vita Ægri in præſens diſcrimen adducatur, & Typus Febris in variis ſuis Stadiis penitus abſcondatur ſub larva Algoris Funeſti, Vomitionis indeſinentis, Diarrhœæ Torminoſæ, &c. Exempla proferuntur. Mors ſubitanea à gradu Veneni Febrilis intenſo, quo Spiritus oppreſſi à primo inſultu nunquam ſeſe expandere potuerunt. Hiſtoria Domini *Amblar*. Altera ejuſmodi. Febris Intermittens Vomitionem ſimulans. Hiſtoria Dominæ *BaKer* Febris Intermittens Diarrhœam Torminoſam ſimulans. Tandem in Ophthalmiam mutata Hiſtoria Dominæ *Harcourt*, & Dominæ *Hudſon*. Febris intermittens Diarrhœam, & Phthiſin ſimulans. Hiſtoria Dominæ *PecK*. Febris Intermittens Choleram Morbum ſimulans. Hiſtoria Domini *Atvvod*. & Dominæ *Arris*; Tertia ejuſmodi. Febris Intermittens in Continuam cum Syncope, Ægritudine, Sudore Colliquativo, &c. ſociatam; idque ſine Exacerbationibus, & Remiſſionibus degenerans. Hiſtoria Dominæ *Fendall* & Dominæ *Tompſon*. Febris Intermittens Typum ſpaſmi Univerſalis primùm induens. Hiſtoria juvenis habitantis in vico dicto *Covv-Croſſ*. Febris intermittens Spaſmum Diaphragmatis, & Partium Reſpirationi inſervientium ſimulans. Hiſtoria *Dom. Ernley*. D. D. *Grear*, atq; duorum aliorum. Febris Intermittens in Infante Convulſiones ſimulans. Hiſtoria Filiæ Domini *Sayers*, Filiolæ Dom. *Melvin*. & Filii Domini *Gouge*. Tertiana Colicam Ventriculi ſimulans in Ophthalmiam de-

gene-

generans. Hiſtoria Dominæ *Kirch*. Febris Intermittens Colicam Inteſtinorum Periodicam ſimulans. Hiſtoria Dominæ *Vvilſon*. Febris Intermittens ſub initium Colicam horrendam ſimulans, demùm in Malignam mutata. Hiſtoria Domini *Johnſon*. Febris Intermittens cum Spaſmis Lumborum, & Abdominis, Dolores Partus ſimulans. Hiſtoria Dominæ *Gamble*. Febris Intermittens ſub larva Doloris punctorii Lateralis (reapſe Rheumatici) diu latitans. Hiſtoria Dominæ *Hamm*. Febris Intermittens primo inſultu Peripneumoniam Acutiſſimam ſimulans. Hiſtoria *Fabri Lignarii* in *Curſiters Alley*, Febris Intermittens Rheumatiſmum ferè Univerſalem ſimulans. Hiſtoria *Tinctoris Pannorum* in vico dicto *Vvhitecroſſ ſtreet*. Febris Intermittens ſub larva Febris Scarlatinæ, ac Choleræ Morbi deliteſcens. Hiſtoria Domini *Dun*. Febris Intermittens ſub larva Febris Scarlatinæ, & Vomitionis diu latitans. Hiſtoria Dom. *Langley*. Febris intermittens Apoplexiam ſimulans. Hiſtoria Filii Reverendi admodùm *Epiſcopi Glouceſtrenſis*; Domini *Izatt*. Hemicrania Periodica in meipſo Cortice Peruv. curata. Hiſtoria Dominæ *Bodington*. Altera ejuſmodi. Febris Intermittens cum extremo Dolore Nephritico conjuncta. Hiſtoria Dominæ *Fox*. Febris Intermittens Febrifugo noſtro curata, cùm Vires Corticis deficerent. Hiſtoria Dominæ *Royſton*. Febris Intermittens Specifico noſtro curata, ubi Cortex ab Ægri Idioſyncraſia irritus reddebatur, Hiſtoria Filioli Domini *Barnard*.

EXERCITAT. II.

De Febribus Continuis, præſertim Remittentibus, Συνεχέσεις ſive Continentibus.

CAPUT I.

De Febribus Continuis in genere.

FErmenta Febrilia, in quantum Specie Febrium diſcriminant, à ſe invicem gradu tantum modò differunt. Quoties Spiritus robore nativo pollentes & miti Veneno obſeſſi Victoriam ſpatio 24. horarum reportare valeant, ut ut poſt hac ſtatis Periodis fomes Venenatus recrudeſcat, Febris inde formatur verè Intermittens. A proximo Veneni gradu cum Spiritus quadantenus fracti, licet perciti, & irritati, toto ſuo niſu & conamine Hoſtem, unius vel alterius diei ſpatio, excutere nequeant: Hinc formatur Febris *Synechis*. A gradu verò Veneni adhuc intenſiori, ubi Spirituum Expanſio non tantùm valde deficiat, verùm etiam cum multo niſu, & labore ad metam Elaſticitatis, quam aſsequitur, pertingat, Spiritus inde excandeſcentes in Statum Exploſivum adiguntur, varios Dolores in Univerſo Syſtemate vel parte aliqua Singulari excitantes, & enormes Vomitus, Seceſsus vel utroſque per Partes Glanduloſas efficientes; Febris hinc orta *Inflammatoria*, vel *Colliquativa* ſeu *Glanduloſa* audit; Pro diverſa Symptomatum conjunctorum ratione Typum ſimulans *Rheumatiſmi* Univerſalis, vel Particularis, *Pleuritidis*, *Peripneumoniæ*, *Eryſipelatis*, *Anginæ*, *Ophthalmiæ*, *Febris Scarlatinæ*, *Varioloſæ*, *Morbilloſæ*, *Diarrhœæ*, *Dyſenteriæ*, *Choleræ Morbi*, *Colicæ* Ventriculi, Vel Inteſtinorum, &c. Ex Periodica Exacerbatione, & Remiſſione horum Symptomatum clariùs quam à Calore Febrili aucto vel diminuto Genius harum *Synecheon* dignoſcitur. A gradu Veneni intenſiſſimo ſuboritur Febris *Synochos* quæ ſemper plus minùs Maligna eſt, quippe Spiritus primo ictu Mortificati Luctæ inſtituendæ impares redduntur. Febres Benignæ mutantur in Malignas,

gnas & vice verſa. Febres ipſæ Peſtilentiales in Principio ut plurimum ſunt Continentes ſeu Benignæ. Ubi Venenum Spiritibus implicitum iis debilius ſit, ſuboritur febris *Synechis*, ubi æquale vel fortius *Synechos* plus minùs Maligna, unum tenorem ſervans. Febris *Synechis* ſimplex non eſt fatalis. Quoties autem funeſta evadit, à gradu Veneni aucto, Typum ſuum mutando, in Malignam tranſit. *Synechis* autem Spuria, ob funeſtum aliquod Symptoma à niſu & Lucta Spiritum ſubortum, haud rarò Ægrum interimit. Febris *Synechos* ſemper alicujus Malignitatis particeps eſt atque antequam ſanetur, Typum ſuum mutat, & fit *Synechis*, vel Benigna. Pro hac ratione præſertim Prognoſticon ſalutare, vel funeſtum habendum eſt: Quin & Methodus Curationis, durante Curſu unius ejuſdemque febris jure merito varianda. Vires *Corticis Peruv.* in quacunque *Synechei* æque certò, ac citò efficaces in Intermittente curanda. *Synechis*, Spuria; quæ Speciem exhibet Inflammatoriæ vel Colliquativæ febris, ut ut in ſeſe ſit ſalutaris, utpote viribus Corticis victricibus ceſſura; Propter Symptomata tamen vehementia, à niſu & lucta Spirituum difficili orta, Lethalis ſæpius evadit, atque multas alias Indicationes præter ſubactionem Venenati Fermenti miniſtrat, quibus Medicum primo loco ſatisfacere oportet. Febris *Synechos* unam tantùm generalem Indicationem ſuppeditat, ſcilicet ut Expanſione Spirituum promota, Æger ſemi mortuus ab Orci faucibus liberetur. Medici intereſt ante omnia, Febrem curandam certis Citeriis poſſe dignoſcere, num ſcilicet Benigna, Maligna vel Mixta ſit, & varias Metamorphoſes, quas eadem Febris ſubit, animadvertere.

CAPUT II.

De Febribus Continuis Remittentibus, ab antiquis Synecheſi *dictis, iiſque tam Spuriis, quàm Simplicibus, earumque Natura, Cauſa, Continente, & Typo vario.*

FEbris *Synecheos* deſcripto. Eſt Simplex & Pura, vel ſpuria, ſeu Mixta, vehementi quippe aliquo Symptomate ſtipata. Quomodo *Synechis* Simplex ab Intermittente diſcriminatur proprio ſuo Typo. Typus *Synecheos* Simplicis. Quare Algor, Rigor, *&c.* non ſingulas, Exacerbatione Febris Remmitentis æquè ac Intermittentis comitentur.

CAPUT III.

De Febris Continentis Signis Diagnoſticis.

SYnecheos Simplicis Criteria Diagnoſtica à quatuor fontib. potiſſimum petenda. Primò, A manifeſta Symptomatum exacerbatione & Remiſſione, ſingulis vel alternis diebus periodicè revertente. Secundo, A Pulſu qui, Saltem durante Paroxyſmo, Magnus, Celer, Fortis, atque unum tenorem ſervans. Tertio, Ab Urina; quæ poſt primum inſultum, rubedine multa tinguntur, contentis copioſis ſaturatur, vel hypoſtaſin laudabilem deponit. Quartò, A ſudoribus Periodicis, quibus ſub finem cujuſcunque Paroxyſmi, Æger perfunditur, Signa Diagnoſtica *Synecheos* Spuriæ. Propter vehemenria Symptomata conjuncta Typus hujuſce Febris multum obſcuratur. Calor Febrilis uno tenore pergit, remiſſus & mitis. Externa nonnunquam algent, Pulſus fit Debilis & Celer Urina (durante Paroxyſmo) tenuis, & copioſa; Periodicæ Exacerbationes, & remiſſiones ſæpius exulant, vel ſaltem incertò, atque frequenter in eodem die recurrunt. Methodus Curationis Symptomata vehementiora adjuncta, æquè ac ipſum Morbum reſpicere debet Signa Diagnoſtica potiùs à Symptomatis vehementioribus adjunctis,

ctis, quam à Typo Morbi, qui jam obſcuratur, petenda ſunt. Si Symptomata ejuſmodi, fuerint quæ robur Spirituum, ut ut jam ex parte obrutorum, aut ſaltem eorum forte conamen arguant, ſi cum Magna Violentia invadentia, febrem Inflammatoriam, vel Colliquativam denuncient præſertim ſi hæc Symptomata obſervantur poſt Periodos certas recurrere, atque, ſaltem durante Remiſſione, Urina & pulſus ſeſe habeant ut in Febre *Synechei* genuina, admodum veriſimile eſt hancce, qualiſcunque ſit ejus Typus, eſſe de genere *Synecheon*. Efflorescentia quaſi Eriſipelatoſa circa Nares, Labia, vel aliam quamvis partem quaſi ſignum Pathognomonicum Febrem *Synechis* indicat.

CAPUT VI.

De Febris Continentis Cauſa evidenti.

Cauſa Procatarctica huius Febris eſt Atmoſphæra. Inde ferè ubique Endemia eſt Aere Paluſtri, Maritimo, vel Arboribus plurimum obſito: Atq; quovis ferè loco, Epidemia, tempeſtate Autumnali.

CAPUT V.

De Febris Continentis Signis Prognoſticis.

I. FEbris *Synechis* Simplex, qua talis, & quándiu talis, raró admodum, ſi unquam, eſt funeſta 2. Simplex *Synechis* priuſquam Exitialis evadat, Typum, ac genium ſuum mutat, & tranſit in *Synochon* Malignam. 3. Febris hæc Benigna, prope ſtatum Morbi, in malignam facillimè tranſit 4. Ex temeraria, & incauta ſymptomatum *Synechi* Spuriam comitantium ſublevatione, hæcce Febris, momento quaſi, malignam ſpeciem induit 5. Quo plura Malignitatis indicia cum hac Febre conjunguntur; eò periculoſior eſt, & eventus eius incertior, & vice verſa 6. Spirituum Robur ex pulſu ante omnia certiſſimè explorandum eſt 7. *Synechis* Spuria; ſive mixta, ut ut in ſeſe minùs funeſta ſit, ratione tamen Symptomatum adiunctorum, Ægrotantes haud raró è vivis tollit. 8. Quo plura, vehementiora & curatu difficiliora ſint hæc Symptomata, eò magis funeſta (ex accidenti licet) ritè habenda eſt ipſa Febris 9. Febris primo inſtanti *Synechos* & Maligna (ſi ſalutaris Criſis contingat) illico mutatur in *Synechi* & bonum Prognoſticon ſuggerit. 10. *Synechis* nonnunquam poſt Statum morbi in Intermittentem tranſire ſolet; Febris autem huiuſmodi Intermittens præ cæteris curatu difficilis, & ad Recidivationem proclivis eſt 11. Judicatio Febris *Synecheos* ut ut mitis, ac benignæ viribus Naturæ ſolummodo facta, admodum longa, ac incerta eſt *Cortex* autem certius, atq; citius, ſine dierum Criticorum Expectatione, victoriam reportare ſolet, 12. Quo Exacerbationes; & Remiſſiones diei hora magis certa redeunt, & quo Remiſſionis magis ſunt protenſæ eò melius, & vice verſa. 13 *Synechis* Simplex viribus Corticis æquè certò cedit, ac ipſa Intermittens. 14. Efficacia *Corticis* Febrifuga in *Synechei* Spuria debellanda eſt propemodum æque certa, ac in ſimplici (modo ritè miniſtretur, reſpectu ad Symptomata Vehementia habito) non autem adeo cita eſt. 15. *Synechis* Simplex vel ſpuria ſolius Naturæ ope ſanata rariſſimè recidivam habet, Cortice autem, vel alia quavis Antidoto ſubacta non rarius quam ipſa Intermittens recrudeſcit, ſemper tamen ſub ſpecie Intermittentis 16. Hoc non obſtante, ob varias rationes hic modus curandi priori præferendus 17. *Synechis Cortice* curata raró admodum cum evidenti aliqua Criſi terminatur, 18. Evacuationes in *Synechis* à Natura inſtitutæ ferè ſemper ſunt infidæ, atque ut plurimùm Symptomaticæ. Evacuatio Critica, & ſalutifera fit ſolummodo per Sudores.

dores, vel Salivationem. Prior eſt magis cita, & Acuta; altera verò æquè certa, licet tarda, & moleſta. 19. *Synechis* Simplex (ubi Curatio vi Expanſiva Spirituum ſolummodò perficitur) ſæpenumero longa eſt, & Criſis nonnunquam tarda, & moleſta; Spuria verò ob Naturæ impenſas, & Symptomata vehementiora adjuncta, plus minus Acuta eſt. 20. Criſis Febris *Synecheos* (ubi Materia colliquata per plures Portas eliminantur) tardiùs procedit, quam ubi unica via extruditur. Febris *Synecheos* ubi ſolis Naturæ viribus Curatio perficitur, poſt Statum Morbi mutata in *Synechi*, ut plurimùm ſub ſecundi Paroxyſmi finem, Criticis Sodoribus perfectè terminatur; Indeque dies iſte Indicatorius habetur, quo prima Remiſſio contingit, & Criticus in quo ſecunda, Febris *Synechi* ſpeciem referens. in primo Morbi limine, facillimè in *Synechi* mutari poteſt. 23. Durante Morbi augmento, præſertim prope Statum, peſſimum ſignum eſt ſi Urina ſenſim in tenuem & pallidam mutetur, ſi Pulſus magis, celer, debilis ac vacillans evadant, multò magis ſi ſubſultus Tendinum, Loquacitas, Inſomnia terribilia, & Phantaſmata inuſitata accedant: E contra Pulſus Fortis, & conſtans, Urina Rubedine multùm tincta; & contentis ſaturata, multò magis quæ Hypoſtaſin Laudabilem deponit, ubi Morbus ad Statum pervenerit, optimum præſagium exhibet, ut ut reliqua Symptomata contrarium Prognoſticon denunciate videantur. 24. Omnis Epidemia Febris, Autumnalis, & Caſtrenſis, quando primùm invadit, ut plurimùm *Synechis*, Simplex ſcilicet vel Spuria.

CAPUT VI.

De Febris Continentis Indicationibus Curativis.

IN genere unicè indicatur Deletio Fermenti Venenati, quod Naturam ad certamen irritat, atque provocat. Hoc enim ſublato, Lucta Febrilis ſponte ceſſat, *&c.* Ubi Spiritus Veneno graviori laceſſiti à niſu ſuo immodico in Exploſionem adiguntur, aut Humores inde Colliquati à Glandulis immodicè excernuntur, vel denique ubi Febris à nimia Spirituum depreſſione in Malignam tranſit; plures, eæque admodum diverſæ Indicationes ſubminiſtrantur, quæ mox in Methodo Curationis explicandæ veniunt. Deletur Venenatum Fermentum vel à Naturali Spirituum Expanſione, vel *Cortice Peruviano*, aut altera (ſi qua ſit) Antidoto incunctanter exhibita. Prior Methodus magis incerta eſt. Medicus in hac duntaxat Naturæ ancillatur. Medicum hac methodo utentem oportet eſſe cautum admodum, atque ſagacem, nihilque temerè aut officioſè moliri, neque unam ſemper viam in Febribus ſanandis pertinaciter calcare. Adhibita tamen ſumma diligentia, fallax admodum eſt & lubrica hæc Rationalis Febres curandi Methodus, Ut ut verò hæc ſe habeant, proponitur ejuſmodi Methodus juxta noſtram Hypotheſin delineata, qua Medicus inſtitutus, nuſquam in toto Morbi curriculo, Empirici partes ſuſtinere cogatur, vel dubitanter Artem ſuam exerceret.

CAPUT VII.

De Methodo Curandi Febrem Continentem Rationali.

STadia Varia hujus Morbi, atque Symptomatum inde ſuccreſcentium diverſa Indoles Augmentum hujuſce Febris juxta ipſius Naturæ leges. Hoc Stadium Natura non uno, eodemque temporis ſpatio perficit. Status Morbi. Quare in hoc Morbi Stadio Laſſitudo Ulceroſa, Cæphalalgia, cæterique Dolores, ſive fixi, ſive verſatiles, Lege Naturæ, jam ſenſim declinare incipiant, qualiſcunque futurus ſit

eventus. Hoc Stadium, ſpatio temporis determinato, quaſi Cancellis, circumſcribere haud fas eſt: Verùm pro ratione Spirituum plus minus vigentium atq; Veneni primarii magis, minuſve Deleterii, citiùs, vel ſeriùs finitur. Ubi parile eſt Virium & Veneni robur; Status Morbi diutius protrahitur, atque etiam Criſis, quæ eſt æque tarda, ac infida. Lympha Colliquata in hac Criſi non per unam Portam confertim protruditur, verùm, pro diverſo Febrilis Fermenti genio, nunc per hanc, nunc illam, nunc per plures, ſimul, vel ſaltem ſucceſſivè. Ætiologia Salivationis, Aphtharum, & Singultus, hoc Morbi Stadium Comitantium. Declinatio Febris in hac Criſi Morbi tarda evidens. Symptomata Febrem *Synechis* in Malignam & Funeſtam mutatam comitantia. Errores Practicorum in Febris Continentis Curatione. Regimen in Curatione harum Febrium juſtum ac debitum Alimentum. Remedia Pharmaceutica. In Alvi Adſtrictione. In Fluxu Alvi Symptomatico. In Vomitione. In Dolore Capitis, Artuum & Lumborum inſolito. In Statu Spirituum Exploſivo. In Incendio inſolito. Ubi *Synechis* incipit degenerare in *Synechon*. Uſus Alcalium. Uſus Veſicatoriorum. Uſus Suppedaneorum. Uſus Alexipharmacorum. Opiatorum uſus. Catharticorum uſus ſub finem *Synecheos*. Eorum formulæ.

CAPUT VIII.

Methodus Exhibendi Corticem in Curatione Febris Continentis.

SImplex *Synechis*, quamdiu talis, nil præter Antidotum, forma Ægrotanti gratiſſima, exhibendum exigit, idque partitis vicibus, & durante Remiſſione. Quid agendum ubi *Synechis* primum incipit in Continuam vergere. Quid in Vomitione externa, vel inſolita. In Fluxu Alvi. In Fluxu Alvi cum Vomitione conjuncto. In Statu Sanguinis Inflammatorio. In Statu Spirituum verè Exploſivo. Ubi *Synechis* in *Synochon* verè jam tranſit.

CAPUT X.

De Proteiformi Febris Continentis Genio.

FEbris Remittens ſub larva Vomitionis, & Nauſeæ diu latitans. Hiſtoria Dominæ *BlacKerby* Febris Remittens Diarrhœam Torminoſam in puerpera ſimulans. Hiſtoriæ *Puerperæ* Febris Remittens Diarrhœam Torminoſam Periodicam ſimulans. Hiſtoria Dominæ *Brent*. *Synechis* Choleram Morbum ſimulans cum Spaſmis Thoracis, & Abdominis. Hiſtoria ſervi Domini *Hall*. *Synechis* ſub larva Lienteriæ; Colicæ, Vomitionis diu latitans. Hiſtoria Dominæ *Maſchall*. *Synechis* Colicam ſimulans in Puerpera. Hiſtoria Dominæ *Thornburg*. *Synechis* Vomitionem immanem. Spaſmos Thoracis, ac Abdominis, & Strangulationem ſimulans. Hiſtoria Filiæ Domini *Thatcher*. *Synechis* Pleuritidem ſimulans. Hiſtoria Domini *Stradvvich*. Febris Remittens ſub larva Doloris Lateralis (reapſe Rheumatici) diu latitans. Hiſtoria Domini *Gumley*. *Synechis* Rheumatica in Malignam demùm mutata. Hiſtoria Dominæ *Patchin*. *Synechis*, Spuria Rheumatica. Hiſtoria Domini *Guttur*. Hiſtoria Domini *Glaſcoch*: Hiſtoria Domini *Kemp*. *Synechis in Synochon* mutata. Hiſtoria Domini *Shachell*. Hiſtoria Dominæ *Lechmere*.

APPEN-

APPENDIX.

FEbris, *Synechis*, Simplex vel Spuria frequentiſſima, & inter cæteras Febres maximè Vulgaris. Febris hæcce, Menſibus Autumnalibus, ubique per Angliam ab anno 1658. ad annum 1664. Epidemia, Ejus Hiſtoria compendiaria. *Peſtis* Epidemia anno 1665. & 1666. Ejus Hiſtoria Compendiaria. Sæviente hac Peſte non penitus defecerunt Veſtigia nonnulla Febris *Synecheos*. *Diarrhœa*, & *Dyſenteria* Torminoſa Menſibus Autumnalibus Londini graſſata ab anno 1666. ad annum 1672. Ejus Hiſtoria. Fluxus & Tormina Symptomatum duntaxat rationem habuerunt, Morbus ipſe Febris erat *Synechis* Spuria, à Fermento genii *Cathartici* Venenato oriunda. Fæliciſſima ejus Curatio ex uſu *Cortic. Peruv* cum Laudano commixti. *Morbilli* Epidemii anno 1672. Menſibus Autumnalibus publicè graſſantes hanc Dyſentericam Febrem ſubintrantes, eam penitùs profligarunt. Morbillorum Epidemiorum Hiſtoria compendiaria. Quantum *Synecheos* Febris genium hic Morbus induebat; atque uſus Corticis efficax in ejus Curatione. *Synechis* Simplex unoquoque Autumno, ab anno 1673. ad præſentem annum 1692. plus minùs Epidemia.

Ad Clariſſimum Sagaciſſimumque Virum Dominum Richardum Mortonum, *M. D. Coll. Med.*-Lond. *Socium, & ex Cenſoribus unum, in* Πυρετολογικὴν *ſuam accuratiſſimam.*

MOrborum jam ſæva Cohors invaſerat Orbem,
Inque acie prima *Febris* anhela ſtetit.
Inſanas dederat ſtrages: Plaudebat Avernus,
Dum caderet Stygio Victima grata Deo.
Ingemit his Viſis *Mortonus*, & Impiger Hoſti
Occurrens, Undas Ignibus oppoſuit:
Nempe *Apollineas* Herbas, & Pharmaca Phœbi,
Niliacos ſuccos, *Peruviæque* librum.
Terga dedit *Febris* Victa, occultamque parabat
Inſtaurare Aciem, Remque agere inſidiis.
Nec tamen hic latuit *Mortonum*: Providus Arma
Corripit, & Galea ſe Clypeoque tegit.
Interea Scriptis Morborum Tactica pandit,
Telaque, queis Febris bella movere ſolet.
(Seu magè *Continuos* geſtit jaculariter *Ignes*,
Seu malit *Faucibus Frigora* mixta ſuis.
Seu *larvata* Lues Artus proſerpat in omnes.
Extaque, quæ variis ſcit cruciare modis.)
Quoque Veneno Urbes populetur lurida *Peſtis*,
Detegit, & *Virus* narrat, & *Antidotos*,
Macte tuis Scriptis. Vos, *Parcæ*, parcite Vitæ.
Parcite dum ſcribit, perdite cùm renuit.
Ille tamen *Fati* bene gnarus ſcribat in Ævum,
Et Morbos pandat jam *Chronicus Chronicos*.

Ita Vovet Johannes Bateman, *M. D. C. Mert. Soc. Collega*, & *Co-Cenſor*.

Viro Cl. Domino Doctori MORTON, *in ejus* Puretologiam.

Dum circumvolitans Medicinæ culta, prioris,
Sicut Apes, libas, Ævi Monumenta, legiſque
In proprios uſus quæ præſens protulit Ætas,
Qui relegunt Tua Scripta, Negotia cætera credunt
Intermiſſa Tibi; Qui Tanta Negotia cernunt,
Semineceſque Tuos, quos Arte reducis ab Orco,
Mirantur Tibi quæ ſcribendi ſuppetat hora,

Amato tenues qui res ſcrutantur ocello,
Ancipites quærunt, quo Mens Tua Numine plena,
Ignorata diu promit Miracula rerum;
Agnoſcit vanæ Chymicus Mendacia flammæ,
Nec totam ulterius Medicinam quærit in igne.

India, quæ Gemmas dederat, fulvumque Metallum
Luxuriæ fomenta & Mortis ſemina fœta.
In Morbos Mortemque eadem tulit utile Lignum,
Quod penè incaſſum noſtras tranſmiſit in oras:
Nam tractata Manu indocta ſordeſceret Arbor,
Ni vires, dandique Modos, & Tempora certa
Librares Trutina: Quærenti talia Turbæ
Non incerta Tui reddunt reſponſa Labores,
Nam Daphnem olim non ſic dilexit Apollo,
Ut Tua Te ſpecioſa magis nunc diligit Arbor.

Ante rogum veri liceat modò viſere Fontem.
Sique fidem hypotheſis non omnis imagine falſa.
Laudat; vera Tua eſt; decorat quàm Lucidus Ordo,
Artis quam præcepta regunt, uſuſque magiſter,
Quamque nec Ætatis Dens invidus atteret unquam,
Sed ſtabilis ſeries fugientium longa Dierum.
Jam Phthiſis elapſo graſſata eſt parciùs Anno,
Victa tuis Armis, & præſens temperant Annus
Febrilis Æſtus; Quid non fœcunda datura eſt
Annorum ſeries? Nunc en Strumæque Lepræque
Atque Maligna Cohors, quam Sydus mittit iniquum,
Vertere terga parat. Sic cum Gulielmus Hibernos
Prima acie fudit, venturi conſcia Fati
Turba, intacta retro ceſſit, non Oppida lapſos
Non Galli tenuere, animoſve dedere paludes.

* Det Veniam Coi Venerabili umbra magiſtri,
Dum ſic arte nova producas Stamina vitæ,
Dum facias Artem ſuccinctam, & ſigna tuorum
Preſſa Pedum calcantem haud Experientia fallat.

Th. Sutton, M. B. è C. C. C. *Oxon.*

* Ὁ βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, &c. Hippocrat. Aphoriſm. prim.

RICHARDI MORTON M. D.

Et Regii Collegii Medicor. Lond. Socii,

TRACTATUS DE MORBIS UNIVERSALIBUS ACUTIS.

Apparatus Curationis Morborum Univerſalium.

M*Edicina* eſt ars medendi, ſive ſanandi corpora humana invaletudine aliqua affecta, ejuſmodi ſc. remediorum uſu, quorum neceſſitas ab uniuſcujuſq; morbi cauſis atque ſymptomatis indicatur.

(*a*) Eſt igitur generale hujus artis ſubjectum *Corpus Humanum*; ſpeciale autem *Ægrotatio*, ſive morboſa ejus affectio; Inſtrumenta ſunt *Medicamenta* tam ſimplicia quàm arte aliqua compoſita. Ex quibus liquidò conſtare poteſt, oportere Medicum ad curationem morborum rite peragendam inſtructum eſſe Univerſi *Corporis humani* ratione generali, omniumqne ejus partium ſitum, fabricam atque uſum callere, nec non perſpectas habere omnium morborum cauſas & ſymptomata, Medicamentorumque tam ſimplicium quàm arte aliqua paratorum virtutes tenere.

(*b*) Conſtat igitur univerſus artis medicæ *apparatus* ex iſtis fere partibus, primò *Anatomia*, quæ ſingularum humani corporis partium in ſtatu naturæ ſano ſitum, figuram, atque uſum 'αυτοψία. ipſi oſtendit; ſecundariò *Pathologia* atq; *Ætiologia*, quę in ſtatu naturæ morboſo omnium morborum diſcrimen, cauſas atque ſymptomata tradunt; tertiò *Phyſiologia*, Scientia Simplicium Medicamentorum à natura nobis ſuppeditatorum, quæ naturales ſingulorum vires atq; virtute ad medendi artem ſpectantes edocet; quartò *Pharmaceutica tam Chymica quam Gale-*

(a) *Definitio Medicinæ*, (b) *Medicinæ Apparatus*.

vica, ut ex juſta ac dedita Simplicium Medicamentorum Commixtione, Compoſita ad compenſandum ſimplicium defectum aptè conficiantur.

Lubet igitur licet ſtrictim in omnes iſtos titulos commentarios noſtros ſubnectere. *Anatomiam* tamen, *Pathologiam*, atque inde natam morborum *Ætiologiam* de induſtria conjungimus atque una eademq; Opera pertractamus, eò quòd *Contraria juxta ſe poſita magis elucеſcunt*, & quòd *Rectum index ſit ſui & obliqui*. *Pathologia* enim atque *Ætiologia*, ſive vera cauſarum atque Symptomatum deſcriptio ex *Anatomiâ*, ſeu defunctorum cadaverum Inſpectione maximè petendæ ſunt [a] Siquidem ejus ope, ſtatus naturæ tàm ſanus quàm morboſus, morborùmque cauſæ & effectus, atque horum rurſus qualitates atq; gradus facillimè in conſpectum veniunt. Concluſiones aliis fundamentis innixæ mihi videntur nugæ, & vana hariolantium inſomnia, quandoquidem *Indicationes Curativæ* vera & certa morborum *Ætiologia* ſolummodo deſumendæ ſunt, atque *Ætiologia* iſtiuſmodi certa ac demonſtrativa ab *Anatomia* ſola ſit expectanda; Tantum momenti habet in apparatu Jatrices cauſas morborum ex Anatomia cognitas habere. Philoſophus quidem minutiſſima quævis naturæ myſteria, ſpeculandi gratia, cultro Anatomico ſubjicit, Medicus verò diſquiſitione Anatomica, veras morborum cauſas inveſtigat, ut paratior accedat atque inſtructior ad eaſdem ope remediorum eradicandas. Ideoque impræſentiarium, Originem tantum, Nexumque partium humani Corporis perquiremus, ut inde veras *Morborum Univerſalium* cauſas ante omnium oculos ponamus; Cùm verò ad morbos partium filo ſermoni deducamur, Viſcera varia venient exactius perpendenda, una cum eorum ſingulorum ſitu, textura & uſu, cæteriſque omnibus, quæ ad cauſas morborum particularium eruendas, & clarius explicandas conferre poſſint. Prima Fœtus origo, uti mihi obſervatione conſtat, *Cerebrum* eſt, proximum huic *Cor*, ſeu punctum ſaliens. Indeque cerebrum fœtus ſeu Embryonis proportione cæteras partes ſemper ſuperat; Ex hoc ſtamina totius corporis ſenſim & ſeriatim producuntur. Quod autem ad texturam cerebri peculiarem attinet, ſic ſe habet: Corpus eſt ſpongioſum, glandulæ ad inſtar, conflatum extenuiſſimis fibrillis circumvolutim complicatis. Medulla oblongata & ſpinalis eodem modo formatæ ſunt. Fibrillæ tam Cerebri, quàm medullæ ſpinalis in nervos compinguntur, qui ſive intra Cranium à Cerebro & Cerebello, ſive extra cranium à medulla ſpinali oriantur, Canalium inſtar, Spiritus animales per totum corpus placidè deducentes, ſenſum motumque corpori impertiunt, cæteriſque muneribus ad vitam neceſſariis funguntur (b) Eadem Cerebri & Cerebelli propagines ulteriùs continuatæ in membranas, vaſa ſanguifera, viſcera, & muſculos concinnè expanduntur, iterum conſtrictæ in forma tendinum & Cartilaginum colliguntur, immò ulterius compactæ in ipſa Oſſa indureſcunt. A cerebro igitur, tanquam fonte quodam, tota compages corporis omniumque ejus viſcerum, & vaſorum, ortum habet, à ſpiritu, inſtar fulguris, è cerebro perpetuò derivato, animata, ad uſus proprios & deſtinatos apta evadit. Quin etiam in ſtatu præternaturali, Spiritus Animalis, non ſecus ac maſſa Sanguinis, fermento peregrino inquinatus, morboſum characterem recipit. Ex quo non tantùm morbi cephalici, uti *Apoplexia*, *Vertigo*, *Lethargus*, *Coma*, *Epilepſia*, *Convulſio*, *Mania*, *Melancholia primaria*, &c. verum etiam *Incubus*, *Hyſtericæ* paſſiones, affectiones *Hypochondriacæ*, *Paralyſis*, cæteriſque morbis generis nervoſi, immò & *Febres* cujuſcunque generis, *Variolæ*, Morbilli, *Scorbutus*, *Chloroſis*, & generaliter loquendo, omnes morbi ſive Acuti ſive Chronici generantur, præter eos qui evidenter à mala diatheſi alicujus viſceris vel partis ſpecialis oriuntur. Indeque *Ætiologia* omnium Morborum *Univer-*

(a) *Anatomiæ neceſſitas*. (b) *Origo membranarum*, *Tendinum*, *Oſſium à Cerebro*.

verſalium, qui totum corpus primario afficiunt, æquè ac Cephalicorum, & nervoſorum propriè ſic dictorum, ab hinc ritè petenda eſt. Et quidem juxta hanc hypotheſin, horum morborum *Pathologia* certior & rationi longe congruentior concinnari poteſt, quàm ex doctrina Humorum à Priſcis tradita. Forſan etiam *Indicationes curativæ*, quę adhuc deſiderantur, ad hos morbos *Univerſales* magis aptæ, Medicorum expertorum ſagacitate & induſtria, in magnum ægrotantium ſolatium, exinde excogitari poſſunt. Licet non inficiet *Indicationes* communes à vitiato ſtatu ſanguinis, & humorum deſumptas, ſuos uſus habere. Nam ſicut à morboſo Spirituum ſtatu, tanquam à præternaturali fermento, illicò maſſa Sanguinis morbo afficitur, ita etiam æger ſpirituum ſtatus ut plurimùm, à vitiata craſi ſanguinis (qui quidem eorum pabulum & fomes eſt) dependet.

(*a*) Quo verò hypotheſeos noſtræ de morborum *Univerſalium* origine veritas illuſtretur, priuſquam ad ſpecialem *Ætiologiam* & *Pathologiam* deſcendamus, ut quædam generalia nobis concedantur, poſtulamus, quæ tamen, pro viribus, & quantum rei natura patitur, demonſtratione evidenter probare conabimur. De Morbis partium poſtea ſuo loco dicendum eſt.

Poſtulata ſunt quæ ſequuntur, nempe, Dari revera ſpiritus animales, eoſque in ſingulis fibrillis totius machinę hoſpitari, à cerebro & medulla ſpinali promanare; Eorum canales eſſe nervos, promptuarium verò Cerebrum & medullam antedictam; Spiritus eſſe τὸ ἐνεργητικὸν, ſeu primum principium activum totius Machinæ; Atque eorum unionem cum ſanguine eſſe intimam; Eorum œconomiam ſæpiſſimè perverti, Craſin sāguinis ab eorum morbis ſemper immutari, atque à morboſa ſpirituum affectione, & inde conſequenti everſa ſanguinis craſi morbos *Univerſales*, quotquot ſunt, immediatè oriri, mediatè autem etiam morbos partium.

(*b*) *Quod* autem *revera dentur Spiritus Animales* quantum res patitur, ſuo modo ſcil. ab effectu demonſtrari facile poteſt. Demonſtrationem à priori rei Natura non permittit, quoniam hi Spiritus omnium fere noſtrorum ſenſuum captum longe ſuperant; Cùmque ſecundum Philoſophorum axioma, *Nihil poſſit eſſe in Intellectu quod non priùs fuit in ſenſu*, nec ratio ipſius naturæ atque ſubſtantiæ horum ſpirituum (qui quia ſenſus omnes præter Tactum effugiunt, ideo metaphoricè tantum deſcribi poſſunt & ſolent) à nobis requiri poteſt, nec alia aliqua demonſtratio illorum exiſtentiæ, niſi quæ à poſteriori & ab eorum effectibus, qui tàm in ſtatu naturæ integro, quàm in morboſo ſenſui patent. Hoc modo exiſtentia Spiritus animalis atque Animæ ipſius ęqualiter demonſtrari poteſt, adeò ut utriuſque exiſtentia pari ratione vel agnoſcenda vel neganda ſit. Eſt enim (ut mihi videtur) Spiritus iſte immediatum Animæ organon, & vitæ ipſius ſubjectum, qui ideò mediam quandam naturam inter Corpus & animam participat, ut vinculum ſit, quo Anima Corpori uniatur, & totam ſuam energiam vitalem exerceat. Sicut enim in ſtatu ſano, per continuatam horum ſpirituum irradiationem à cerebro, tota corporis compages ad vitales & animales ſuas functiones, motum ſcil. & ſenſum, ritè & facile exequendas apta redditur, ita in ſtatu morboſo propter horum radiorum influxum, ſive à ſtrangulatione, ſive à compreſſione ſpinalis medullæ impeditum, omnes ſubjectæ partes illicò exſolvuntur, ab irritato verò & exploſivo eorum ſtatu tota compages variis hic illic ſpaſmis agitatur & diſtorquetur, denique ubi à mala diatheſi cerebri & principii nervorum hi ſpiritus à naturali ſuo ſtatu in ſtupidum torporem degenerant, ut ut partes adhuc ſint animatæ illico inutiles, & ſenſui atque mo-

(a) *Origo morborum univerſalium.*
(b) *Exiſtentia Spirituum Animalium.*

ctui impares redduntur, uti in *Paralyſi* clarè conſpicitur. Indeque facillimè concludere licet, præter animam & fiſtuloſam corporis compagem, dari etiam ſpiritus (cujuſcunque naturæ illi ſint) minutiſſimis quibuſvis fibrillis totius hujus organi hoſpitantes, quorum ope, quamdiu munus ſuum debitè exequuntur, Anima cum ſingulis partibus ſeſe communicat, & cùm eos deficere contingit, vel morbo affici, anima ipſa langueſcit, & brevi, diſruptis carceris ſui repagulis, aufugiens cadaver deſerit. Inſuper ex ſenſu Tactus, qui ſolus ex ſenſibus ſpiritus animales percipit, evidenter conſtat, non ſolùm hos ſpiritus reapſe exiſtere, quin etiam naturam verè corpoream participare; Ex conſtrictione enim diuturna partis cujuſcunque dependentis, quivis in ſeſe facile ſentit non tantùm intumeſcentia partis à recurſu ſanguinis impedito, verùm etiam à præpedito ſpirituum influxu ſtuporem nec non debilitatem, & pro tempore, Partis *Paralyſin*, imò etiam per aliqua momenta à conſtrictionis Remiſſione pũcturam quandam percipit, à renovato ſcil. ſpirituum influxu, quæ moleſta ſenſatio eouſque durat, donec pars ſpiritu animali placidè iterum, ſenſimque ut antè irrigetur. Quandoquidem autem nihil quod non eſt revera corporeum, ligatura ſeu compreſſione externa; ab influxu ſolito impediri poteſt, nulliuſque rei niſi corporeæ motus à ſenſu quocunque percipitur, demonſtrativè concludere licet non tantum dari reipsa ſpiritus animales verùm etiam illos ſuo modo eſſe corporeos, ut ut omnes ſenſus noſtros, præter Tactum ſolum, ob tenuitatem ſuam fugiant. Spiritus igitur tollendi omnino non ſunt, quia præcisè definiri nequeunt. Siquid tamen conjectura judicare licet, qui Fulguris aerem irradiantis, vel Auræ animalis ideam iis affingat, non multùm forſan à ſcopo aberrabit; Saltem hoc modo varia ſanitatis & invaletudinis Phænomena promptè explicabit, Corporei ſunt & maximè fluidi, tactu judice; quòd etiam ſubtiliſſimi ſint, neceſſe eſt, cùm per fibrillas cerebri, omnium partium, ut mihi videtur, ſubtiliſſimas & tenuiſſimas tranſeant, & ex iiſdem eliciantur, atque inde, communi conſenſu, ſpirituum nomine indigitantur, quia præ minutia ſenſibus percipi nequeunt. Porrò, ob vim Elaſticam ſeu exploſivam, qua pollent, aeream plane naturam referre videntur, & maxima ex parte intra cerebri officinam confici ex aeris particulis ſingulis momentis cum ſanguine, mediante pulmone, in hunc finem miſtis, quo nomine, forſan ſine ἀκυρολογίᾳ, hos ſpiritus Auram animalem ſeu Aerem exaltatum nominare ſoleo.

(*a*) *In ſingulis autem fibrillis hos ſpiritus hoſpitari* ſtatus coporis tam ſanus; quàm valetudinarius indicat, quandoquidem minutiſſima quæque fibrilla ab iis animetur & ſenſu gaudeat, contuſionem, ſectionem vel aliam quamvis continui ſolutionem ſine triſti & moleſta ſenſatione ſuſtinere non poteſt. Præterea fibræ, modo adſit diatheſis ſpirituum exploſiva, vellicantur & ſpaſmis torquentur; in diatheſi narcotica ſenſus expertes manent.

(*b*) *Promanare verò hos ſpiritus à cerebro, uti radios à ſole*, in totum Syſtema corporis influere, inibique perenni novarum copiarum appulſu ſingulis momentis inſtaurari quivis in ſe facile experiri poteſt. Namque ex vehementi conſtrictione, partes infra ligaturam ſitæ illico ſenſu privantur; præterea, quoties ex materia morbifica cerebro impacta Tonum ejus everti contingat, vel quoties canales Nervorum inde obſtruantur, præ defectu ſpirituum influorum partes ſubjectæ illicò paralyſi afficiuntur.

Nervos eſſe Canales Spirituum, (*c*) ex eorum fabrica, nexu, uſu, & ramificatione ſatis fere ſenſui patet; Formantur enim inſtar Canalium, ſive partem interiorem & medullarem, ſive exteriorem ſeu tunicam ſpectemus, ortum etiam ſuum habent ſinguli à Cerebro, vel

(a) *Spiritus animales in omnibus fibris hoſpitantur.* (b) *Cerebro promanant.*
(c) *Nervi ſunt Canals Spirituum.*

vel ſpinali medulla, at neque motui, neque ſenſui inſervire videntur niſi quatenus Spiritus in muſculos & cæteras partes motui & ſenſui dicatas tranſmittunt; Denique, eodem prorſus modo, quo venæ & Arteriæ, ſanguinis & ſucci nutritii Canales, per totam corporis molem affabrè, & quaſi Naturæ conſilio in hunc finem ramificantur.

(*a*) *Cerebrum eſſe Officinam & quaſi Ciſternam communem Spirituum* ex illius fabrica peculiari patet; namque non ſine cauſa è ſubtiliſſimis fibrillis pars iſta conſtat, quæ tantæ functioni à natura deſtinatur, quæ commune proptuarium eſt quod toti compagi ſenſationem ſuppeditat, quæque leviſſimæ cujuſque impreſſionis capax eſſe debet. Porrò magnitudo hujus partis in Embryone cæteras proportione excedens, continuatio & nexus reliquarum partium corporis, quarum ſtamina à cerebro & medulla ſpinali propagari videntur, ut etiam ſubita & univerſalis ſenſus privatio in *Apoplexia* aliiſque, cerebri morbis, qui influxum ſeu diſpenſationem ſpirituum aut penitus tollunt, aut diminuunt, huic rei fidem faciunt.

(*b*) *Spiritus animales eſſe* τὸ ἐνεργητικόν ſeu primum principium activum & quaſi Fermentum univerſale totius corporis, à quo ſanguis & humores variè agitantur & immutantur non dubito. *Hi ſunt Helmontii Archæas*, Sanitatis & invaletudinis, vitæ & necis totius machinæ princeps & moderator. Veroſimile etiam eſt *Hippocratem*, magnum illum Medicinæ parentem, idem ſenſiſſe, ubi morbi θεῖον ineſſe aſſeruit; Verùm, miſſis iſtis authoritatibus, certum eſt, quòd Spiritus, ſanitatis tempore, placidè, inſtar radiorum ſolis, omnes receſſus minimaſque fibrillas totius machinæ permeant atque implent, ſanguinem intra fibrillas fluentem actuant, craſin ejuſdem integram conſervant, & irradiatione perpetua vitalem Characterem ei imprimunt. ubi verò morbo tentantur, ſanguis ipſe, & tota humorum maſſa conturbatur, nec non fermenta in ſingulis glandulis hoſpitantia varias alterationes ſubeunt.

(*b*) *Unionem Spirituum Animalium cum ſanguine eſſe intimam* facilè demonſtratur ex veriſſima illa hypotheſi quæ ſupponit totam texturam corporis eſſe *Vaſcularem*, ad mentem *Hippocratis* aſſerentis eſſe ἐν σώματι ζῶντι πᾶν σωμάτιον καὶ σύρροιαν. Namque jam ante probavimus ſpiritus non detineri in clauſtris nervorum tenuiſſima licet ramificatorum, ſed per minimas fibrillas muſculorum & membranarum exſpatiari, quo fit ut cum ſanguine non poſſint non commiſceri; Eodem enim modo Sanguis non arcto venarum & Arteriarum ſpatio incluſus irrito fluxu & refluxu Cor perpetuo petit deſeritque. Verum ab extremis cujuſque Arteriolæ capillaris in Corpus muſculorum, membranarum &c. effuſus fibrarum tubulos implet, unaquaque cordis Syſtole novo flumine à tergo preſſus, lento motu habitum corporis pervadit more Scaturiginis è terræ viſceribus repentis, donec tandem Oſcula venarum capillarum ſubintret & deinde recta via ad Cor iter faciat. Hanc ſententiam plurimis argumentis confirmare licet: Primò quia ſanguinis tantillum ex minima quavis ſectione vel punctura ſive muſculi ſive cutis ubicunque inſtituta illico efluit. Secundò quia niſi hujuſmodi Sanguinis è vaſis in habitum corporis effuſio concedatur, ratio reddi vix poteſt, quo modo Succus nutritius partibus alendis apponatur, Et fruſtra ſanguinis intra vaſa ſolummodò fluxum refluxumque natura inſtituiſſet, cùm nullis corporis partibus niſi forſan vaſis ſanguiferis aliquid Emolumenti eſſet in hac perpetua circulatione ſanguinis. Inſuper, ubi jam fere ab omnibus conceditur nullam dari Anaſtomoſin Venarum cum Arteriis, impoſſibile erit abſque hac Hypotheſi motum ſanguinis circularem explicare, qui tamen ab omnibus Medicis defenditur. Denique quid opus verbis? Cùm res tota experimentis plurimis comprobata ſenſui ipſi in ſingulis cor-

(a) *Cerebrum Spirituum promptuarium.*
(b) *Spirituum Energia.* (c) *Intima unio Spirituum cum ſanguine.*

corporis viſceribus, quæ hujuſmodi experimenti ſunt capacia, manifeſta fit; Injecto enim lacte, atramento, vel aliquo alio liquore coloris ſaturati per arteriam *Coronariam*, non tantùm vaſa ſanguifera, verùm etiam totum parenchyma cordis illicò albeſcit vel nigreſcit: itidemque liquor per arteriam injectus idem numero iterum per venam redditur. Idem etiam in *Renibus* ab injectione ejuſmodi liquoris per arterias Emulgentes, in *Liene* per Splenicam, in *Hepate* per venam Portæ conſpicitur & dubitari non poteſt, quin idem quod in his viſceribus ſenſu percipitur, in reliquis machinæ partibus circulationis lege fieri debeat.

(a) *Quod Spirituum œconomia perverti poſſit* idque *primariò*, & ſine antecedenti humorum dyſcraſia, plurima exempla probant. Quam frequenter enim in rheda vel navi vehentes, vel fumum *Tabaci* haurientes vomitiones bilioſæ, eæque immanes, Lipothymiæ, Vertigineſque à ſolo irregulari Spirituum motu adoriuntur? Quis autem ab humoribus aut craſi ſanguinis prædiſpoſita hoc evenire aſſeret, qui ſerio perpendit quàm citò inordinatus iſte motus, aeris & loci mutatione compeſcatur, & omnia Symptomata quantumvis dira evaneſcant; *Melancholia* etiam *Hypochondriaca* ut ut varias mutationes in ſanguinem & humores ſæpiſſime inducat, indeque Venæ ſectione, medicamentis *Chalybeatis*, lenibus *Catharticis*, &c. alleviari poſſit, evidenter tamen Cerebrum ipſum, genus nervoſum, & Spiritus in iis hoſpitantes, tanquam immediatum morbi ſubjectum primario afficit, plurimaque Symptomata, cum quibus hic morbus ſociatur, nempe *Jactatio*, *Inquietudo*, *deliria*, *Vigiliæ*, *Intenta Cogitatio*, *Dolores* vagi ſpaſmodici, generi nervoſo omnia non humoribus accepta deferenda ſunt. Quid; quòd plurimos iſtiuſmodi ægrotantes memini, qui obſtinatione quadam contendere ſoliti ſunt. Animam ſolùm ſuam ægritudine affici, nec quicquam emolumenti à medicamentis expectandum eſſe, cum pertinacia affirmantes non niſi rationibus & Colloquiis Philoſophicis curationem tentari oportere. At conſilia ſine medicamentis nullius momenti eſſe experientia compertum habemus: Nam, recrudeſcente paroxyſmo cùm novæ tenebræ offunduntur, delirium illico, conſilio non obſtante, revertitur, unde liquet non Animam, ſed Spiritus animales, quorum ope Anima corpori unitur, eſſe immediatum hujuſce morbi ſubjectum, (a) Porrò, in morbi ex Contagione, vix quiſquam concipere poteſt craſſam & ſegnem humorum molem ab effluviis quibuſcunque extraneis, in tot enormes, tam efferos & ſubitaneos motus concitari poſſe niſi Spiritus ipſi contagionis miaſmate contaminati totam humorum maſſam inficerent. Denique res clariſſimè apparet in *Paſſionibus Hyſtericis*, reliquiſque morbis quamplurimis tam Chronicis quàm Acutis, qui ortum ſuum evidenter ab animi Pathematis ducunt. Hæc enim Pathemata cerebrum & genus nervoſum immediatè afficiunt; & naturalem Spirituum diatheſin evertunt; Affectiones autem morboſæ, quotquot ſint, quæ exinde in ſanguinem, aut viſcera quæcunque particularia inducuntur, naturalem diſpoſitionem ſpirituum everſam aptiſſimè conſequuntnr. Quamplurimos autem morbos, eoſque cum Symptomatis vehementiſſimis ſociatos non tantùm in genere nervoſo, ſed etiam in arterioſo & venoſo hac origine prognatos quivis in medicina mediocriter verſatus facilè agnoſcet.

Imò, quis unquam ſanguinem & humores, qui ſenſu præditi non ſunt, ægrotare aſſeruit; Revera totus Homo, (*viz.* compages corporis è muſculis, viſceribus, membranis, nervis eorumque fibrillis, unà cum humoribus contentis) eſt ſubjectum adæquatum ægrotationis; at proximè & immediatè in ſpiritibus & genere nervoſo Morbi radices.

(a) *Spirituum œconomia poteſt primario perverti.*
(b) *Spiritus ſunt ſubjectum Morborum Contagioſum.*

dices habent, ubi etiam tantummodo ab ægrotantibus percipiuntur.

(*a*) Ne quis vero, hanc noſtram hypoteſin, tanquam plane *Helmontianam*, & in perniciem medicinæ rationalis excogitatam, & ad liquorem *AlKabeſt* ſeu Medicamentum univerſale adaptatam repudiet; ſtatuimus non uniuſmodi eſſe Spirituum morbos, ſed humorum morbis inde conſequentibus numero pares, & modum, quo Spiritus afficiuntur, ab iſtis morbis indicari: v. g. A *Spaſmis* intelligitur quod ſpiritus nimis explodantur: Ab affectibus Hypochondriacis & Hyſtericis, quod ſint flatulenti, crudi & in officina Cerebri non bene elaborati: A *Scorbuto*, quòd ſint ſegnes & naturæ craſſioris; A *Rheumatiſmo* & quacunque diatheſi inflammatoria, quod ſint nimio ſicci & inflammati; A *Paralyſi*, quod ſint ſtupidi. Eſt ubi hi morbi intra generis nervoſi limites continentur: Eſt ubi in tota maſſa Sanguinis imprimuntur: Eſt ubi unum aliquod corporis colatorium præ reliquis, uti *Fecur*, *Lienem*, *Renes*, vel *Ventriculum* labefactant, fermentaque in illis hoſpitantia peſſundant: Sin nos, dum ſermonem de iis quæ ſenſus noſtros ſuperant habemus, hallucinari & ceſpitare contingat veniam expectamus, quandoquidem nullo alio Ariadnes filo utimur ad varias Spirituum ægrotationes explorandas, niſi effectibus Spirituum ſenſibilibus in corporis ſtaminibus & humoribus impreſſis.

(*b*) Cauſa varietatis hujus in Spirituum morbis [quantum mihi vel Anatomia vel conjectura judicare licet) à duplici fonte petenda eſt, ſc. à craſi Sanguinis alterata, cerebri vel Nervorum tono everſo: ubi enim à longo abuſu ſex rerum non naturalium debitam Craſin Sanguinis (qui Spirituum pabulum eſt & fomes] conturbari contingat; mirum non eſt, ſi ſpiritus animales inde formati eandem dyſcraſiam participent; ubi etiam à flacciditate & humiditate nimia Cerebri, vel ejus ſiccitate & calore præternaturali ortis ex intenſa cogitatione & diuturna liquorum ſpirituoſorum ingurgitatione, &c. à ſphacelatione, nimia ventriculorum ejus diſtentione à cruore extravaſato; à fibrarum ejus præternaturali tenſione, à frequenti ſpirituum exploſione, vel tandem ab inflammatione, à circulatione Sanguinis impedita & ejuſdem ſtagnatione, officina ſpirituum, Cerebrum morboſque afficiatur; quis ſpiritus inibi formatos, varios morborum typos induere miretur? Jam ſc. nimis calidos eſſe & ad fermentationem proclives, jam ſegnes & torpidos, aut è contra exploſivos & nimis elaſticos evadere? Ubi tandem Fibræ in principiis nervorum, & ſpinalis medullę humiditate laxatæ & reſolutæ fuerint (quod ſæpe in *Paralyticis* obſervavimus) vel Tonus nervorum imbecillis, minus firmus & Athleticus à frequenti Spirituum exploſione ſeu influxu nimis violento, & diſtentione fibrarum nervoſarum à vehementibus animi pathematis reddatur, quid mirum ſi ex præternaturali ſpirituum diſpenſatione morbi quamplurimi in genere nervoſo, uti Paralytici, Hyſterici, Spaſmodici, &c. proveniant?

(*c*) Non autem medendi metodum: uſum per tot ſæcula probatam quæque Venæ-ſectiones cathartica, Emetica, Alterantia, &c. cum ſucceſſu adhibebat, hac hypotheſi convellimus. Nam non tantùm à morbis Spirituum Sanguinem & humores, varias mutationes ſubire contendimus, quod in Titulo ſequenti ex profeſſo demonſtrare conabimur; verum etiam quandoquidem Spiritus animales è ſanguine, materia ſc. habili & idonea eliciantur & renoventur, ut plurimum morboſa quædam diſpoſitio ſenſim in ſanguine facta, non tantùm in *Scorbuto*, *Chloroſi*, aliiſque morbis *Univerſalibus* Chronicis: quin etiam in *Febribus*, *Variolis*, *Morbillis*, cæteriſque morbis acutis ad hanc Spirituum ægrotationem viam ſternit: Quippe vitiata ſanguinis diatheſi, ſpiritus inde eliciti labem non participare nequeant

(a) *Morbi Spirituum ſunt multiplices*, (b) *Varietatis morborum in Spiritibus Cauſę.* (c) *Spiritus afficiuntur ab humorum dyſcraſia.*

ant. Et quidem quoties à maſſa humorum, ex abuſu ſex rerum non naturalium ſenſim in morboſam diſpoſitionem redacta, hos ſpiritus ægrotare contingat; morbus magis habitualis, contumax & curatu difficilis evadit. Ubi verò ſyſtema Spirituum à meris animi pathematis, aut aeris externi injuriis, ſine antecedenti humorum vitio alterati contingat, quoniam morbi fomes in genere nervoſo maxima ex parte continetur, appropriati alicujus & ſpecifici medicamenti ope, motus hic ſpirituum præternaturalis compeſci ſolet, & nullum poſt ſe relinquit miaſma in ſanguine, quod uſum methodicum vel alterantis vel evacuantis cujuſcunque, remedii poſtulat, quod clare conſpicitur in febribus *Intermittentibus*, & etiam *Remittentibus* uſu *Corticis Peruviani* ſanatis; in affectione *Hypochondriaca*, *Scorbuto* & *Chloroſi*; *Chalybe*, arte vel natura præparato profligatis; in morbis *Hiſtericis* & *Spaſmodicis Cinnabari* nativa, *Viſco quercino*, *Ungula* Alcis, aut alio appropriato ſpecifico in ordinem redactis. Verùm circulus hic contra argumentationis leges committi forſan videatur, dum ſanguinem à ſpirituum morbis turbari, itidemque ſpiritus à ſanguinis dyſcraſiis affici contendimus: verùm quid vetat circulum quendam cauſarum & affectuum in microcoſmo æquè ac in macrocoſmo fieri; Annon quotidie videmus terram à pluvia humectatam, iterumque circulatione quadam, à vaporibus è terra in aerem erectis pluviam renaſci? Annon in corpore humano cibum ſeu pabulum ſanguinis, ope ſalivæ & fermenti Stomachalis parati novimus, quæ nihilominus ex ipſo Sanguine mediantibus glandulis perpetuo ſupplentur? Quare igitur abſurdum habeantur circulationem hanc inter Spiritus & Sanguinem, in Ætiologia morborum explicanda admittere? Hoc unicè volumus, quod ut ut ex maſſa humorum conturbata corpus nonunquam ad morbos ſit prædiſpoſitum; Morbus tamen ipſe (ſaltem *Univerſalis*) primo inſtanti, ab ægrotatione Spirituum formetur, qui orgaſmo ſuo, & motu efferato, eòque præternaturali, primum inſulutum faciunt, eumque ſubitum & inſtantaneum, quo tota corporis compages illicò afficitur.

Quorſum verò hæc omnia, & cui bono, tanto cum labore ſubtilem hanc Hypotheſin (& uti forſan quibuſdam videatur inutilem) ſtabilire aggredimur? reſpondeo, Quod ex multa morborum obſervatione, jam diu mihi res ipſa ſe non habere viſa eſt Medicùmque decere, quantum in ſe eſt, rite Philoſophari, & rei ipſius natura Hypotheſes ſuas deſumere. Porrò, multò clarius ex hac Hypotheſi, quam ex Humorum doctrina (licet ex antiquitate æſtimanda) non tantum *Ætiologia*, verùm etiam *Pathologia* morborum, & *Indicationes* curative certiùs deſumi queant, quod in ſequella operis cuiquam ſpero demonſtratum iri Nec non Medici ſolertes & ſagaces hic inſtigati alia Specifica excogitare ſatagent, quæ Spirituum motus efferatos compeſcendo eorumque morbos ſanando varias etiam dyſcraſias inde genitas breviori & feliciori compendio tollent, ſicut jam inventus *Peruvianus Cortex* febres *Intermitentes & Remittentes* abigit, & *Cinnabaris* nativa non raro *Affectiones Spaſmodicas* & *Epilepticas*, [à veteribus pro Herculeis & inſanabilibus habitas] abſque magno eòque magis incerto apparatu medicaminum methodicè adhibitorum, ſanat.

(*a*) Quòd *naturalis Sanguinis Craſis à morboſa Spirituum Diatheſi perverti & labefactari* ſoleat, facile probatur; Sicut enim Spiritus à ſanguine malè diſpoſito generati & reparati, non poſſunt non ægrotare, ita ab ægro Spirituum ſtatu, qui maſſam Sanguineam æquè in ſtatu morboſo agitant, alterantque, atque in ſtatu ſano regunt œconomia ſanguinis & humorum univerſalis non poteſt non perverti Mihi, ſane, & variæ iſtæ mutationes non aliter fieri videntur in ſanguine, quam in vino, cerevi ſia, aliiſque liquoribus generoſis à tonitru, vel terræ motu ſpiritu maſſam regēte ac temperante or-

(a) *Craſis à Spirituum morbis pervertitur.*

te orbatis, qui illico vappeſcunt, vel aceſcunt, nec ſtatum priſtinum prius recuperant, quam Spiritus depreſſi partes ſuas iterum reſumant: Hoc facto, uterque liquor in ſtatum naturalem ſponte redit. Hæc vis Spirituum maxima conſpicua eſt in morbis *Univerſalibus* qui totum corpus afficiunt, quique ab univerſali ſpirituum tumultu pendet: ſive primario, & reſpectu non habito ad partem aliquam ſpecialem, à ſpirituum orgaſmo initium ducant, quales ſunt *Febres* acutę quęcunque, *Variolæ*, *Morbilli*, *Chloroſis*, *Scorbutus*, *Rheumatiſmus*, &c. Sive particularium viſcerum labes cum univerſa humorum maſſa ſeſe communicet, eamque contagionis ritu inquinans, morbos *Univerſales*, licet ſecundario, producat, quales ſunt *Lues venerea*, *Phthiſis*, *Hydrops*, *Icterus*, &c. Exemplis igitur ex hac morborum Claſſe petitis, Hypotheſin noſtram illuſtrabimus, potius quam ex claſſe morborum particularium, qui etiam à ſpirituum œſtro procreantur, ſed non immediate. Inter hos morbos *Univerſales* primum occurrit *Febris acuta*, quæ cujuſcunque ſit generis, à primo inſultu morbi uſque ad finem, ſive is ſalutaris, ſive funeſtus fuerit, egregium ſpecimen eſt hujus Spirituum poteſtatis: Primo enim morbi momento, cum ſc. à frigore in poros cutis admiſſo, vel aliquo hujuſmodi accidente. Spiritus animales ægrotare (quod ex vertigine, dolore, capitis, laſſitudine lumborum ulceroſa, tremoribus artuum, aliiſque Symptomatis colligere licet) & præternaturaliter algere incipiunt, frigiditas ſtatim in ſanguinem inducitur, & quidem tanta, ut ſanguinem iſto tempore phlebotomia detractum, inſtar aquæ fluentis frigidum obſervaverim; verum in progreſſu morbi, ubi à præternaturali Spirituum motu diutius continuato eoſdem æſtuare contingat, quanto illico totam maſſam humorum flagrare & agitari percipimus; Cujus caloris cutis ariditas, inquieta membrorum jactatio, ſitis, aliaque ſymptomata, indicia dant; donec conſpicua quædam materiæ è maſſa humorum agitatorum & colliquatorum ſecretio fiat per poros cutis, vel aliam aliquam portam convenientem. Hoc facto, tota moles, quieſcentibus jam ſpiritibus qui eam priùs in motus inordinatos ciebant, cum Criſi morbi vel paroxyſmi deferveſcit. Præter has mutationes generales, quas ſanguis, durante febre, cujuſcunque generis, à ſpirituum inordinato motu, ſubit; obſervatu dignum eſt Apthas & fœda oris ulcera febres comitari ſolita non tantum ſalivæ acrimoniam, ſed ſanguinis etiam, unde ſecernitur ſaliva; arguere; & hæc ulcera poſt febrem judicatam, maſſa ſanguinea jam non amplius à ſpiritibus preternaturaliter agitata, ſponte evaneſcere. In *Febribus malignis* & *Peſtilentialibus* uti ex *Bubonibus*, *Carbunculis*, *Vlceribus* varii generis malignis, *linguę nigritie*, reliquiſque ſymptomatis liquet, Humores ſpacelo ſ. [illegible] à ſpirituum venenata qualitate afficiuntur. Denique notatu digniſſimum eſt, quod mihi nuperrimè videre contigit, ſanguis nimirum fœminæ cujuſdam Febre maligna quaſi Eryſipelatoſa laborantis per Phlebotomiam extractus, adeo fœtebat, ut ex ejus tetro odore, tam Chirurgus, quàm Adſtantes in animi plane deliquium incidebant. Ex dictis igitur conſtat, in omni febre plus minus ſanguinem & alios humores mutationes quoſdam ſubire, eaſque varias pro genio morbi, quo Spiritus animales inficiuntur qui primum inſultum fecerant. In *Arthritide*, *Rheumatiſmo*, *Pleuritide*, *Peripneumonia*, generaliter loquendo in omni febre inflammatoria & dolorifica autopſia docet ſerum ſanguinis aeri expoſitum, peculiari modo in gelatinam diverſicolorem concreſcere. Non eſt minus miranda ſanguinis converſio in *Variolis*, ubi Exanthemata per totam cutim à ſero planè cauſtico, inflammatorio tandem purulento attolluntur: In *Morbillis* etiam, & congenere morbo, febre ſcarlatina, totus ſanguis ex diutina ſtagnatione in toto corporis habitu, in colluviem ſeroſam acrem manifeſtò colliqueſcit, quæ *Tuſſes Ferinas*, *Peripneumonias*, *Ophthalmia* in decurſu

horum

horum morborum excitat. Neque in morbis Acutis tantùm, verum etiam in Chronicis *Univerſalibus*, uti in *Scorbuto*, *Affectione Hypochondriaca*, *Chloroſi*, *&c.* inſignis hujus alterationis ſpiritus animales choream ducunt: Nec ab ulla cauſa, durantibus his morbis, maſſa ſanguinis in acidam, ſeroſam, vel vapidam colluviem, mox ſtomacacem, exanthemata cutanea, ulcera maligna, ſudores & ructus acidum vel ſalſum redolentes daturam, quàm ab anxietate Animi aut malignitate aeris non perflati, frequentiùs citiuſve faceſſit. Cùmque mala diæta horum morborum rarò admodum cauſa ſit, fas eſt ſuſpicari humores à ſpiritibus male affectis hoc peſſimo condimento imbui, & hos morbos eſſe nervoſi generis ſobolem.

Denique morbi ſecundariò *Univerſales*, qui ex partis alicujus privato vitio oriuntur, non aliam cauſam agnoſcunt: Venenum enim ſenſim à parte affecta ſerpens miaſma tandem univerſale ſpiritibus & inde ſanguini affingit. Sic ab affecto Pulmone, in *Phthiſi Pulmonari* dicta. totus ſanguis colliquatus per poros Cutis, Inteſtina, reliquaſque omnes corporis portas ſuccum nutritium exſpuit. *Lue Venerea*, quamprimum contagio ab una parte profecta ſpiritus totius machinæ moderatores infecerit, ſuccedunt *Dolores* ſpaſmodici, & verſatiles in toto corpore, *Bubones*, atque Ulcera varia pus copiosè fundentia per totam cutim. Et quidem (quantum mihi obſervatione notatum eſt) nullus morbus particularis lethalis evadit, priuſquam ex febre per totalem ſpirituum inquinationem ſuperinducta univerſalis fiat: Hoc facto, ſtatu humorum penitus everſo, tota machina ſimul corruit.

(*a*) *Morbos omnes Univerſales, ſive primarios, ſive ſecundarios, immediatè à ſpiritibus male affectis oriri, atque mediatè etiam morbos partium*, licet ex antedictis ſequi videatur, ulteriùs tamen confirmare libet. Quod ad morbos attinet primariò *Univerſales* & *Acutos*, quorum primum vel inſultum comitantur vehementia ſymptomata; Illi certè à ſegni humorum maſſa, quæque è particulis conſtat craſſis, & maxima ex parte motu tantum aliunde communicato præditis, in inſtanti oriri, concipi nequeunt, ſine ſpiritibus eam agitantibus; præſertim ſi ſeriò perpendatur, quomodo ſanguis humanus ac alii humores præparari poſtulant antequam aliquam inſignem mutationem ſubire obſerventur. Pertinet huc, atque digniſſimum eſt notatu, quòd principio horum morborum tota tragœdia in genere nervoſo agitur, antequam ſanguinis maſſam turbari Pulſus indicet, vel aliquam magnam mutationem pati. Quod quidem in *Variolis*, *Morbillis*, *Febribus* cujuſcunque generis quotidiè conſpicitur, ubi *Æger* primo momento *dolore capitis* corripi ſolet, & levi quadam vertigine à motu ſpirituum inordinato, & præternaturali fibrillarum Cerebri & ejus membranarum diſtentione inde facta; deinde *laſſitudine ulceroſa* [quale ſymptoma fatigatis accidere ſolet, propter inſolitam ſpirituum agitationem, & tranſitum per membra nimis acceleratum, & quaſi exploſivum, fibras ultra tonum naturalem diſtendentem,] *frequenti etiam oſcitatione*, ſeu motu quodam convulſio muſculorum maxillam inferiorem deprimentium ſæpius repetito laborat, & tandem *frigore ſubito* per totos artus diffuſo (quali ſymptomati Hyſtericas etiam præſertim lypothymicas à mera ſpirituum ἀταξίᾳ frequenter obnoxias videre eſt,) *Horrore* item, *Rigore*, *Motu tremulo & convulſivo Artuum*; *Lumbagine* à motu elaſtico ſpirituum animalium præter modum agitatorum, & è medulla ſpinali in muſculos propinquos exploſorum, *Comate*, *Vigiliis*, *deliriis*, *nauſea*, *vomitu*, *ægrotatione univerſali*, quam ventriculus cum tunicis ſuis nervoſis, velut commune ſenſorium, præ reliquis partibus ſenſit, aliiſque id genus ſymptomatis quæ ſpirituum officinam, eorumque canales unicè afficere deprehenduntur: Obſervatu etiam dignum eſt pleraque hæc ſymptomata ad incendium ſanguinis ſubſecuturum viam ſter-

(a) *Morbi univerſales immediatè, particulares mediatè à ſpiritibus oriuntur.*

ſternere ſolere, quo jam flagrante; Oſcitatio, Tremor Rigor. Frigus intenſum, plurimaque alia ſymptomata ſponte ceſſant, vel ſaltem mitigari ſolent.

(*a*) Similiter, in Chronicis affectibus *Univerſalibus*, Symptomata in genere nervoſo morbum primò produnt. *v. g.* In *Hypochondriaca* & *Hyſterica* paſſione, quarum genus nervoſum, ex omnium Medicorum conſenſu, eſt Theatrum commune, ubi ſpaſmi, oppreſſiones gravativæ, & ſuffocativæ, eructationes & borborygmi frequentes, tragœdiam agunt. Idem dictum ſit de *Scorbuto*, & *Chloroſi* (quam ego jamdiu ſpeciem eſſe Scorbuti particularem exiſtimavi) ſicut enim in illo per lumbaginem, laſſitudinem ſpontaneam, debilitatem crurum thoracis oppreſſionem, aliaque id genus ſymptomata; Ita non minùs in hac, per cephalalgiam & vertiginem frequenter recurrentem, viſus debilitatem, palpitationem cordis, mœſtitiam, laſſitudinem, inſolitam animi anxietatem, aliaque ejuſmodi, hoſtis ſe prodit. Ad confirmandum hoc argumentum dignum quidem & facile obſervatu eſt, quòd cùm à ſtatu horum morborum omnia in pejus ruunt, ſymptomata nervoſi generis aucta ſeſe tandem majori cum evidentia in conſpectum dant, ſc. vigiliæ pertinaces, affectus comatoſi, ſubſultus Tendinum, Tremor artuum, pulſus debilis, celer, inordinatus, *&c.* idque licet Incendium internum minus vehemens, tactu judice, appareat; Quæ quidem omnia quò propiùs fatum inſtat, eò intenſius augeri ſolent.

(*b*) Cauſæ præterea evidentes, quæ ad hos morbos univerſales viam ſternunt, Hypotheſin noſtram non parum ſuffulciunt. Namque cuiquam in medicina mediocriter verſato conſtat, non tantum morbos *Univerſales* Acutos, uti *Febres*, præſertim *Peſtilentiales* & *Inflammatorias*, ſed Chronicas etiam *Contagione* quadam propagari ſolere. Atqui vix concipi poteſt quomodo efluvia extranea eaque præ ſubtilitate ſenſus noſtros plane fugientia, & ſæpe en ad punctum temporis permanentia Characterem morboſum in Humoribus imprimant, niſi mediante ſpiritu animali, cujus particulæ ſubtiles miaſmate ſ. fermento quodam heterrogeneo contaminatæ excandeſcunt, & humorum molem variis irregularibus motibus facile *Exagitant.* Deinde quot morbi Univerſales evidenter (*c*) *Animi Pathematis*, mœrore, ac terrore, anxietate, iracundia, vel inſolita quadam & pertinaci phantaſia promanant; Nec tamen iſtæ perturbationes ſanguinem alterant niſi quatenus Spiritus, qui totam maſſam regit, motus efferatos & ἀταξίας ſuas cum latice purpureo communicat. Abhinc in Paſſione *Hypochondriaca* & *Hyſterica*, nunc ſalſedine, nunc aciditate, nunc alia peregrina qualitate ſanguis imbuitur, imò raro aut nunquam *Scorbutum*, *Atrophiam Phthiſin Pulmonarem*, aliosque quamplurimos morbos Univerſales Chronicos deprehendi, ubi cæteris cauſis evidentibus Melancholia, Anxietas, vel aliquod aliud gravius animi pathema non acceſſerit. *Rheumatiſmi* & *Arthritides* eos *maximè* affligunt qui in lauta fortuna conſenuerunt; At luxus ſui pœnas parcius pendunt, qui eum cum hilaritate animi ſemper conjunxerunt; duriùs tractantur Theologi, Juriſperiti, Conſiliarii Aulici, *&c.* qui ſtudiis intentis, & curis originem nervorum, Cerebrum ſc. & Spiritus in eo hoſpitantes agitarunt. *Chloroſin* etiam ipſam non tam à victu pravo oriri obſervavi, quam ab imaginationis vitio, peculiaris cujuſdam cibi, generis licet euchymi, cupiditate flagrantis, à geſticulationis alicujus ſingularis affectatione, vel ab amore diuturno, aut alio aliquo ejuſmodi pahtemate animi quod Spiritus nimis figit. Quam ſæpe etiam *Febres Morbilli*, & præſertim *Variolæ* ex Idea terroris in Phantaſiam impreſſa oriri ſoleant, ſatis cuivis medicinæ praxin exercenti notum eſt.

(*d*) Quantùm etiam *Aeris Conſtitutio* morbos *Vniverſales* promovet, Medicos non

(a) *Symptomata morborum Chronicorum in genere nervoſo.* (b) *Contagionis propagatio.* (c) *Animi Pathemata morborum cauſæ.* (d) *Aeris Conſtitutiones morborum cauſæ.*

non latet. Neque enim tantùm Febrium *Peſtilentialium*, *Variolarum*, *Morbillorum*, aliorumqne morborum Acutorum, quoties eos Epidemicos eſſe contingit, *Aer* inſpiratus fons eſt, & origo, ſed pro diverſa hujus conſtitutione, Morbi ante dicti variæ indolis ſunt, & diverſas Indicationes curativas ſuggerunt. Ab *Aere* paluſtri vel marino, immò in cubiculo occluſo, modo quiſpiam ſæpiùs in eo verſetur, præſertim autem à decubitu in lecto, facie ſub ſtragulis perperam & frequenter eooperta, ita ut aer recrementis corporis inquinatus, diù & repetitis vicibus inſpiretur, quàm ſæpe capillos decidentes, vultum pallidum & ſqualidum; gingivas inflammatas & ulceratas, halitum fœtentem, cæteraque ſigna Scorbuti, aliorumque morborum *Univerſalium* Chronicorum genuina obſervamus? Quandoquidem verò Spiritus Animales maxima ex parte naturam aeream ſortiuntur, ſineque vi elaſtica & exploſiva aeri ſimillimi, Aer vitæ animalis conſervationi ſummè & ſemper neceſſarius ſit, ſpirituum generationi inſerviat & eorum materiam ſuppeditet; probabilius longè eſt, Spiritus ab Aeris miaſmate infectos, quam Humores, morbis, ſive acutis, ſive chronicis anſam præbere. Denique quam ſæpe hos morbos *Univerſales*, præſertim acutos, ut (*a*) *Febres*, *Variolas*, *Morbillos*, à frigore in poros cutis invadente oriri obſervamus? At iſte præternaturalis algor ſpirituum, qui ab extremo frigore ſponte in calorem intenſum excandeſcunt (quod in natatoribus & itinerantibus, ſimul ac ab aquæ & aeris inclementia ſeſe ſubduxerunt, videre eſt) a poris cutis ad ſpirituum officinam, cerebrum, continuatus, faciliùs longè corporis compagem afficit, quam ſi in humoribus primò imprimeretur. Objiciet hic aliquis, memoratas cauſas non ſæpiùs eſſe morborum effectrices, quàm cruda & dyſcepta alimenta, ideoque eorum ætiologiam à craſi ſanguinis & humorum vitiata peti poſſe. Diffitendum quidem non eſt *cibum* & *potum* quantitate nimios, vel qualitate peccantes, æquè ac pathemata animi, cæteraque non naturalia, in cenſu cauſarum evidentium horum morborum habendos eſſe. Verùm quandoquidem non tantum conſtat ſpiritus animales, quia ex ſanguinis maſſa generantur, à victu pravo ægrotare ſolere, ſed etiam non rarò à victu euchymo eoque moderatè ſumpto anſam ægrotandi arripere, modò minùs firma valetudine priùs potirentur; nullus dubito quin alimentum incongruum in cauſarum remotiorum cenſum referendum ſit, & quòd Spiritus ſint ὁ τὲνεργητικὸν ſ. immediatum principium morbum formans, & ὁρμὴν ſ. inſultum efficiens, quod quidem totum eſt quod hic contendimus.

In hac ſententi anon parum confirmabar cùm pleraque morborum phænomena hoc pacto explicari poſſe perciperem, quæ à priſcis vel intacta, vel non ſatis illuſtrata, tenebris hucuſque obruebantur, immo, qnicquid ad eorum ſolutionem en craſſis antiquorum principiis aſſeritur, mihi planè gratis dictum videtur, atque (ingenue fateor) hoc primùm animum meum anxium & incertum impulit ad hanc novam Hypotheſin de ætiologia morborum univerſalium formandam, quæ naturam morborum clariùs explicat, eorum cauſas ſenſui plenè demonſtrat, cujus rei in exemplis ſequentibus ſpecimen dabo.

(*b*) Quid in enarranda ſymptomatum aliquot ætiologia, magis apud Priſcos decantatum eſt quam *Sympathia* ſive conſenſus partium? Ex hac, vomitionis à concuſſione cerebri, vel nephritica affectione cauſam reddunt: at niſi reſpectus habeatur ad continuitatem & nexum totius corporis cum cerebro, & origo morborum in cerebro & ſpiritibus ſtatuatur, vix alias ſolvi poteſt hoc Phænomenon; jacto verò hoc fundamento; quòd tota machina è fibrillis cerebri elongatis & expanſis conflata, ab eodem dependet, & quòd mala diatheſis ſpirituum & eorum motus inordinati morbum ejuſque ſymptomata formant, quam

(a) *Frigus per Cutis poros perceptum cauſa Morborum*. (b) *Sympathia partium*.

quam facile concipi poteſt remotiſſimam quamvis machinæ partem, & conſequenter ipſum ventriculum affici poſſe? Abſque hac Hypotheſi explicari nequit Morbi (*a*) *Metaſtaſis* ſeu translatio ab una parte in aliam, quæ non tantùm in fatali Febrium Criſi evidenter apparet, ubi Morbus ex habitu corporis translatus non raró in cerebro, idque ſubitò, figitur; verùm etiam in *Peripneumonia* frequenter in *Anginam* mutata, ſuper omnia veró in *Rheumatiſmo* verſatili, præſertim ſpurio & nervoſo, ubi morbus ab uno artu in alterum unoquoque die vel etiam ſingulis horis, imò nonnunquam ictu quaſi oculi citiùs transfertur. In ſanguine tota humorum maſſa confunditur, celeri & non interrupto motu agitatur, & per vaſa innumera æqualiter diffunditur, adeo ut materia morbifica tam ſubitò ſeparari nequeat, & ad partem aliquam ſingularem determinari: Spiritus autem morbo perculſos, pro Genio ſuo volatili & verſatili, alternatim jam hanc, jam illam partem, remotam licet, impetu quodam petere, diſtendere, vellicare vel ſpaſmodicè conſtringere, ibidemque morbum hujuſmodi vagum producere quid impedit? Cùm ſanguinem & humores per eam partem trajectos alterare valent, iiſque characterem morboſum imprimere; Atque hæc eſt ratio metaſtaſeôs morborum.

(*b*) Ut cætera mittam, in *Paraxyſmos febrium Intermittentium*, periodicè, ſtato & certo tempore ſcil. quotidie, tertio, aut quarto quoque diè, ut plurimum eadem hora recurrentium, habet inquirere. Hujus vulgaris φαινομένου *Ætiologia* heu! quantùm torſit, Philoſophorum ingenia non tantùm priſcorum, ſed etiam neotericorum, quotquot omnium Morborum cauſas in ſanguine & humoribus inveniendas eſſe hariolati ſunt. Qui maximo ingenii acumine freti hujuſce Phænomeni ſolutionem aggreſſi ſunt, *Fomitem* quendam humoroſum, Bilioſum ſcil. atrabiliarium vel phlegmaticum ſtatuerunt in viſcerum aliquo, aut parte corporis neſcio qua deliteſcentem, pro genio ſuo jam quotidiè, jam tertio vel quarto quoque die moveri, & fermenti inſtar humores exagitare. At qualis tandem eſt hic *Fomes*? Humor certè, ſecundum horum Hypotheſin. Qua parte veró ſtabulatur: Hic inter authores maximum eſt diſſidium, apud alios altum ſilentium; Ab aliis varia aſſignantur receptacula, omnia veró ejuſmodi, ut aliquam partem materiæ morbificæ continuò maſſæ ſanguinis neceſſarió ſuggerant. Hunc Fomitem in venis meſataicis, uti veteres autumarunt, nuſquam recondi ab omnibus jam conceſſum eſt, namque ex quo ſanguinis circulatio inventa eſt, apparet nullam dari ejuſmodi [ſaltem materiæ à ſanguine diſtinctæ] ſtagnationem in vaſis ſanguiferis. Et ſi concederetur, tamen à perpetuo ſanguinis tranſitu particulæ heterrogeneæ hujus Fomitis eluerentur, & ſanguinis maſſæ commixtæ, eandem indeſinenter inquinarent, & à perpetua fermentatione febris continua accenderetur. Non rectiùs iſte *Fomes* in *primis viis* collocatur; cùm enim chylus ex alimentis in ventriculo concoctis, & in Inteſtinis gracilibus ulteriùs elaboratis [per ea ſaltem tranſeuntibus] eliciatur, neceſſe eſt ut ſuccus chyloſus à fermento iſto indeſinenter depravatus, morboſam qualitatem ſanguini impertiat, adeò ut morbus ex ea natus inducias dare non poſſit, ſaltem paroxyſmus poſt ſingulos paſtus redeat.

Quod ad eorum ſententiam attinet, qui mineram morbi in aliquo glanduloſorum viſcerum latere ſtatuunt; nullus ſanè (quantum ſcio) locum adhuc aſſignavit in quo hoc inimicum fermentum ſtabulari, ſanis argumentis demonſtrare poteſt, licet unus *Lienem*, alius aliud ex viſceribus gratis incuſaverit. Verùm ſi modò, ſecundum noſtram Hypotheſin (quam uti ſpero ſatis jam antè demonſtravimus) tota corporis compages, præſertim viſcerum ipſorum uti *Hepatis*, *Lienis*, &c. ſit vaſcularis, & ſanguis, continuato curſu & recurſu circumactus per ſingularum fibrillarum tubu-

(a) *Morborum Metaſtaſis.* (b) *Paroxyſmorum Febrium Intermittentium cauſas.*

tubulos permeet, qua alia parte hic fomes niſi in ipſis fibroſis filamentis deliteſcere poteſt, ubi nil, niſi ſpiritus animales, hoſpitatur? At cùm iſti ſpiritus à cerebro per totum ſyſtema fibroſum, velut per canales ad uſus vitæ neceſſarios exequendos indeſinenter deferantur, & pro vario genio invaletudinis, qua afficiuntur, jam quotidie, jam tertio vel quarto quoque die exploduntur, & ſymptomata, quæ principium Paroxyſmi comitantur, inferunt, nempe *algorem*, *horrorem*, &c. deinde fermenti vices ſupplent, à quo ſanguinis maſſa per fibrillas tranſiens inficitur, & in paroxyſmos febriles periodicè excandeſcit, quo uſque ſc. ſponte vel arte ſedata hac effervefcentia ſpirituum finiatur etiam Paroxyſmus, atque ſaburra humorum in paroxyſmorum ſerie colliquata, per poros cutis, vel aliam aliquam portam commodam (nec jam à calore præternaturali ut priùs conſtrictam) prorſus eliminetur. Cui ſententiæ quivis vel *Medicus* vel *Phyloſophus* favere cogetur, qui feriò ſecum perpenderit, ſæpe inſultus non tantùm *Hyſterici* & *Spaſmodici*, paroxyſmorum febrilium, ſaltem ſub initium, planè æmuli, ex mero motu inordinato ſpirituum orti, intervallis licet incertis redeant; verùm etiam inſultus *Epileptici*, ſtatis periodis, bis vel ter in Luna, vel hebdomada, ab eadem cauſa recrudeſcant.

(*a*) Quid plura? Regimen ipſum à priſcis Medicis imperatum, atque multo uſu jam per plurima æva comprobatum, noſtræ huic Hypotheſi ubique quadrat. In morbis enim acutis, uti *Febre*, *Variolis*, &c. ubi invaletudo producitur à vi elaſtica ſpirituum irritata & nimis exaltata, & ſummam quietem, decubitum in lecto, alimentum maximè tenue & parcum, detractionem ſanguinis, *&c.* uno ore imperant; unà cum *Julapiis*, *Emulſionibus* & *Apozem.* admodum temperatis, vim ſpirituum elaſticam minimè intendant, ſed potiùs minuant. E contrà, in *Febribus* malignis, ubi ſpiritus à natura veneni deleteria νεκρώσει quadam affecti, elaſticitate & vi ſua expanſiva deſtituuntur, quàm uno ore uſum pulverum *Cardiacorum*, *Bolorum Theriacalium*, *Julapiorum* cordialium, atque hodiè *Spiritus Salis Armoniaci*, *Spiritus* & *Salis* volatilis *CC*. idque poſthabita febre præſente, ex induſtria, & cum optato ſucceſſu præſcribunt. Quæ quidem omnia, non tam ſegnem humorum molem, quàm Spiritus reſpicere videntur, qui primario affici ſolent. In *Scorbuto* verò, *Chloroſi*, aliiſque morbis Chronicis *Vniverſalibus*, ubi, ab agilitate ſpirituum imminuta, & eorum ſtatu minùs quam par eſt elaſtico, viſciditas humoribus, conſtrictio pulmonibus, rigiditas & ſtupor quaſi Paralyticus Artubus, conſtipatus obſtructuſque habitus, iſque evidentibus criteriis manifeſtus univerſo corpori acciderit; *Exercitia* frequentia, *Aer* tenuis & perflatus, Omnimoda animi *Excitatio*, medicamenta ſale volatili abundantia, uti *Cochlearia*, *Raphanus Sylveſtris*, *Chalybeata*, *Aloetica*, ſtimulantia omnia & *Ecphractica*, in methodo curationis utramque implent paginam. Quid hoc autem ad humores craſſos niſi mediante ſpiritu illo animali qui eos regit & actuat?

Quòd autem ad ſecundam partem hujus propoſitionis attinet ſc. *Quòd morbi partium, qui à peculiari aliqua ἀταξίᾳ partis, vel glandulæ alicujus ſingularis oriuntur, à ſpiritibus etiam mediate producantur*; Ea non æquè perſpicua eſt ac prior: Namque horum morborum *Ætiologia* remotius petenda eſt, atque ratiocinando tantùm iuvenienda. Quandoquidem verò Viſcerum vel partium ſingularum affectus à morboſa humorum diatheſi oriri conſtat, atque (quod ex ante dictis manifeſtò apparet) maſſam ſanguinis, à ſpirituum animalium, qui ei præſident, dyſcraſia vario modo turbari & agitari; fas ſit conjicere pro vario dyſcraſiæ ſpirituum genio, jam hanc, jam illam partem, hanc vel illam glandulam,

(a) *Antiquorum methodus medendi, huic hypotheſi conformis.*

dolam, uti Jecur, Pulmones, Renes, &c. laborare. Indéque medicamenta ſpecifica v. g. [a] *Anti hyſterica*, *Antivenerea*, *Antiſcrophuloſa*, *Antiſpaſmodica*, *Pulmonaria*, *Hepatica*, *Nephritica*, *Uterina*, & ſi qua ſint alia, uſu multo contra hos morbos experta & probata, non ejuſmodi eſſe videntur, quæ hanc vel illam ſpecialem partem reſpiciunt, ſed quæ peculiarem ſpirituum dyſcraſiam ad has partes vel glandulas afficiendas aptam, tollant. Quæ quidem remedia mihi inde *Specifica* audire videntur, quia ſpiritibus, quorum morbi ſenſus noſtros fugiunt, accommodata ſunt; ſicut enim ex uſu *Emeticorum*, *Catharticorum*, *Diureticorum*, *Diaphoreticorum* aliorumque medicaminum ſenſibiliter evacuantium, moli humorum præternaturaliter colliquatorum & in maſſa ſanguinis coacervatorum ſubducendæ ſatis proſpicitur: Ita his Specificis, *Hepaticis*, ſc. *Hyſtericis*, aliiſque ejuſmodi, experientia potiùs quàm ratione primùm excogitatis, & multo uſu comprobatis, radix totius mali funditus evellitur, quæ extra ſenſuum Sphæram in Spiritibus deliteſcit. Quanta verò pars artis Therapeuticæ in prudenti uſu horum ſpecificorum verſetur, norunt Medici Practici.

Juxta hanc noſtram Hypotheſin facile eſt morbos omnes, qui intus nati, corpus humanum affligunt, in duas claſſes diſtribuere, nempe in *Univerſales* & *morbos partium*. *Univerſales* ſunt, qui ſicut è ſyſtemate nervoſo, & ſpiritibus animalibus in eodem hoſpitantibus immediatè oriuntur, ità totam corporis compagem uno inſultu primariò vel ſaltem ſecundariò afficiunt. *Secundariò* dico, quoniam morbi aliqui particulares, uti *Lepra*, *Scabies*, *Lues Venerea*, &c. licet contagione ab aliqua parte ſingulari propagentur, non tamen unius partis, præ altera, labefactationi, niſi ex accidente, ortum ſuum debent, & Spiritus animales veneno ſuo univerſim inquinando, citiſſimè *Univerſales* evadunt, ideòque in cenſum morborum *Univerſalium*, licet ſecundariò talium, referuntur. Morbos autem partium eos voco, qui, à gravi alicujus è viſceribus, vel alterius partis ſingularis labefactatione, oriuntur; ut ut morboſa ſanguinis textura, & ſpiritus animalis dyſcraſia iis ut cauſæ remotæ, anſam præbeant. Præterea quidam, morbo univerſali laborantes, brevi ſanitatem recuperant, vel mortem obeunt, alii leviùs affecti in ſtatu valetudinario vitam diù protrahunt, ideòque morbi Univerſales, in Acutos, uti Febres, Variolas, &c. & Chronicos, uti Scorbutum, &c. diſtingui debent. De morbis *Univerſalibus* primùm, poſtea de morbis partium ſeriatim [licet ſtrictim] ſermonem inſtituam, in quo eorum ætiologiam & Pathologiam totam, atque Indicationes curativas tradam, quod penſum, modò feliciter abſolvatur, in publicum, forſan, emolumentum haud parùm cedet. Utcunque, ſatis eſt in magnis tentaſſe, &, in re tantis tenebris obvoluta, facem prætuliſſe & monſtraſſe viam. Primum lubet, ſchemate quodam ſuccincto, ex hac noſtra Hypotheſi deducto, diſtributionem morborum in varias ſuas claſſes præponere.

De Morbis Univerſalibus in genere.

Radix ſc. ſemen horum morborum (ſit verbo *Paracelſi* venia) eſt heterrogeneum quid, ſenſu vix perceptibile, non rarò autem vi venenata & planè deleteria præditum, tota ſua natura flammæ vitali contrarium & inimicum, atque ad eam extinguendam, vel ſaltem ſupprimendam aptum, ſive intus ſenſim generatum fuerit, ſive à veneno aſſumpto, morſu Viperæ, vel aere contagioſo in corpus admiſſum; Cujus quidem vis deleteria, ſi adeò præpolleat, ut ſubito flammam vitalem penitus obruere poſſit, Æger ſtatim alget & lipothymicus perit, Natura contrà non certante, utpote à vi ſuperiori jam planè evicta, quod non rarò, præſertim in Conſtitutione aeris *Peſtilentiali* ac *Epidemia* contin-

N 2.

[a] *Medicamenta Specifica.*

tingit. Sin verò venenum paulo remiſſius, & vigor ſpirituum animalium fortior, luctatio ſuccedit, in qua, ut ut tota Corporis Machina primo inſultu (vi elaſtica ſpirituum fere obruta) cum pulſu debili algére incipiat, mox Natura vires quadantenus recolligens pugnam init, cujus præludia ſunt dolor leviter *Spaſmodicus* & verſatilis, *Horror*, *Rigor*, Oſcitatio, cæterique motus, quibus Spiritus animalis oppreſſus ſeſe iterum expandere nititur, uſquedum tandem, vi ſpirituum elaſtica irritata, & ſupra gradum naturalem evecta, Calor intenſus, & febrilis orgaſmus excitetur. Ab hoc calore pori cutis, ſicut cæteræ Corporis portæ, irritati & occluſi, flammam inteſtinam acriùs intendi faciunt, donec Veneni pars, à ſpiritibus jam victoria potitis, expellatur, vel à propria Antidoto ſubigatur, & tùm demum, pori cutis non ampliùs conſtricti, colluviem humorum, à præternaturali calore colliquatam, copiosè dimittunt, modò per alvum, aut alio modo id non antè factum fuerit: Vel denique Natura, vi ſuperata ſuccumbit, Æger *Spaſmis*, *deliriis*, *ſubſultibus* tendinum, aliiſque diris naturæ triumphatæ & in caſſum colluctantis ſymptomatis in genere nervoſo fatigatus, fatis cedit. Hæc eſt ratio Formalis morborum *Univerſalium Acutorum*, & ſymptomatum eos concomitantium.

Verùm, ubi è contra fermentum morbificum, quo ſpiritus vel lenſim ex abuſu ſex *non Naturalium*, vel ſubito & uno impetu à contagionis miaſmate imbuuntur, vi non adeò deleteria præditum eſt, ut vita in ſubitaneum diſcrimen ducatur, vis ſpirituum elaſtica inde duntaxat quadantenus opprimitur, inde ſeſe ad munera ſolita more debito minus aptè expandunt, & hoſtis non tam aperto marte quàm inſidiis vitam aggreditur. Inde evenit, quòd ſpiritus animales, quippe minùs irritati, non tam graviter & acriter contra hoſtem inſurgant, nec certamen Paroxyſmo & criſi decernant, ut in Acutis fieri ſolet, verùm Æger ſarcina hac oppreſſus vitam ærumnoſam atque valetudinariam, morbo aliquo Chronico, *Scorbuto*, *Chloroſi*, *Febre hæctica*, &c. afflictam diu protrahit, cum *laſſitudine ſpontanea*, *ſtupore*, *pondere gravitativo Hypochondriorum*, *ſomnolentia*, *vertigine*, *lumbagine*, *dolore* verſatili, crurum & abdominis, aliiſque ejuſmodi ſignis ſpiritus animalis univerſim in genere nervoſo affecti & depreſſi. Nec quidem Natura, hoc modo habitualiter oppreſſa, ſarcinam hanc in totum negligere videtur, verùm licet paroxyſmorum nixibus, uti in Acutis, ab onere ſe liberare non moliatur, idem tamen lentè & quaſi habitu quodam, per omnes portas, per quas fieri poteſt, efficere tentat, ſc. per *Renes*, ut in Hypochondriacis & Hyſtericis, qui tanquam Diabetici, tempore paroxyſmi, inſigni urinæ profluvio non rarò corripiuntur; per *Sudores*, *Diarrhœam*, *Vomitiones*, quibus Hypochondriaci, Scorbutici immodicè plerumque tentantur; per *Tuſſim*, per *Sputationem largam*, ſymptoma *Hypochondriacis & Scorbuticis* maxime familiare, quorum ſaliva particulis adeò acribus & venenatis ſæpe ſaturatur, ut gingivæ & os totum inde inflammetur & ulceribus fœtentibus ſcateat. Nonnunquam etiam Natura certamen, paroxyſmi Acutorum fere æmulum, licet non ſtatis temporibus, in his morbis inſtituit; quod in Paroxyſmis *Rheumaticis*, & *Arthriticis* admodùm dolorificis, & in *Spaſmis Hyſtericis* & *Hypochondriacis* ſæpe recurrentibus obſervatur; In quibus omnibus Natura contra hoſtem acriter inſurgens, ſaburram extempló deponere, licet in caſſum, ſatagit.

De hiſce omnibus jam, calamo fuſiori, diſſeremus: primùm ſermonem inſtituturi de morbis univerſalibus Acutis; deinde de Chronicis.

Sche-

Schema Morborum Generale.

Morbi, quibus Corpus humanum affligi ſolet,

- *Accidentales* & externi, quippe qui ab externo aliquo accidente oriuntur, uti caſu, ictu, vulnere, contuſione, *&c.* quos omnes jam conſulto prætermitto, quoniam eorum Ætiologia facilis, & in promptu eſt, & ad partem Chirurgicam potiùs quam ad Medicinalem ſtrictè ità dictam ſpectat.

  Vel,

- *Habituales*, qui intùs à Diatheſi Spirituum præternaturali, & Craſi Sanguinis everſa immediatè, vel ſaltem mediatè, aut à Canalium, ſeu Vaſorum hos *Spiritus*, & Liquores toti Machinę miniſtrantium Obſtructione, Ruptura, vel aliqua alia mala Affectione naſcuntur. Quænam ſit horum omnium Cauſa, quoniam nondum ſatis conſtat, de eorum Ætiologia, & Pathologia, fuſiùs jam Sermonem habituri ſumus, ſuntque vel
  - *Universales*, qui ſc. immediatè à Diatheſi ſpirituum Animalium præternaturali, & Craſi Sanguinis inde labefactata oriuntur; ideòque primò Inſultu totum Corporis Syſtema afficiunt, non autem à vitio ſingularis cuiuſcunque Partis dependent; ſuntque vel
    - *Primariò* ita dicti, qui abſque reſpectu ad Partem aliquam ſingularem priùs ægrotantem habito oriuntur, ſuntque vel,
      - *Acuti*, qui paucorum dierum circuitu, Criſi finiuntur Funeſta, vel Salutari: Uti Febres quæcunque Acutæ, Variolæ, Morbilli, &c.
      - *Chronici*, qui ſimiliter Spiritibus priùs laborantibus, univerſum Corpus afficiunt, non tamen ruinam tam præcipitem, quàm priores minantur. Indeque Aegri hoc modo affecti, vitam valetudinariam, ad plures, Menſes, imò Annos protrahere ſolent. Huiuſmodi ſunt Febris Hectica, & Pallida, Chloroſi, Scorbutus, Rheumatiſmus Vagus, Scorbuticus, Affectio Hypochondriaca, & Hyſterica, ſeu Vapores, Affectus Strumoſus, ſeu Scrophulæ, Rachitis, &c.
    - *Secundariò*, qui licèt ex accidente Partem aliquam ſingularem primò afficere poſſint: quia tamen Sanguinem & Spiritus univerſim illicò inquinando, Naturam Morborum Univerſalium participant, neque ex propria ſua Natura unam Partem ſingularem præ alia affectant, ritè in Claſſem Morborum Univerſalium referendi ſunt, & in hoc ſenſu habendi. Huiuſmodi ſunt Lepra, Scabies, Lues Venerea, & fere omnes Morbi Chronici ex Contagione propagati.
  - *Morbi Partium*, qui à Viſcerum aliquo, vel alia Parte ſingulari laborante immediatè producuntur ut ut Craſis Sanguinis à peculiari Spirituum Vitio labefactata, iis viam remotè ſternat; Indeque totum Corporis Syſtema non niſi ex conſequente his Morbis afficitur.

De Morbis Univerſalibus Acutis.

In hac claſſe primum ſibi locum vendicant *Febres* omnes præter *Hecticam* & *Pallidam* [utpote quæ diutius protrahi, nec more morborum acutorum, criſi evidenti judicari ſolent] Deinde *Variolæ* & *Morbilli* ad eandem claſſem pertinere mihi videntur; quippe hi morbi totam machinam primo inſultu afficiunt, reſpectu ad aliquam partem ſingularem non habito, more etiam cæterorum morborum Acutorum; paucorum dierum circuitu, indicari ſolent: Ideoque licet contra morem ſit, de his morbis ſub titulo febrium varioloſarum, & morbilloſarum in generali Febrium doctrinam agam. Primus enim variolarum & morbillorum inſultus, non ſecus ac Febrium, ſubitus eſt & inſtantaneus, iſque in genere nervoſo, utpote à ſpirituum animalium ἀταξία primùm & immediatè factus cum Comate, deliriis, ſpaſmis, vomitione immani, dolore capitis & Artuum, lumbagine, aliiſque ejuſmodi ſymptomatis ſociatus. Nec non Pathemata animi ac aerem contagioſum pro cauſis procatarcticis, non rariùs quàm aliæ quælibet Febres, agnoſcunt, & in omnibus cum cæteris Febribus conveniunt, niſi quòd in his, quò certamen ſit breviùs, eò magis, durante luctatione, urgeant ſymptomata; Ideò ſub titulo morborum *Univerſalium* Acutorum, inter *Febres* acutas, *Variolas* & Morbillos ordine tractabimus, & ab eorum Ætiologia, & Pathologia, juxta Hypotheſin noſtram explicata, Indicationes curativas deducemus ad varia horum morborum ſtadia accommodatas, & quarum ope Medicus in ſanandis morbis poſſit agere Philoſophum & non Empyricum.

EXERCITATIO I.

De Febribus Acutis in genere; & præſertim de Febre Ephemera & Intermittente.

CAPUT I.

De Febribus Acutis in genere.

F*Ebris Acuta* in genere eſt Calor præternaturalis, in ſanguine accenſus à ſpiritu animali, miaſmate quodam deleterio contaminato, & ex accidente quodam irritato, atque inde inſolito more præter naturam ſuam expanſo.

Hujus *miaſmatis heterrogenei* deſcriptionem nemo ſanè à nobis requirat, quandoquidem omnes noſtros ſenſus planè ſuperat: Quippe non tantùm intùs ex abuſu ſex non Naturalium generari ſolet, & inde hanc vim deleteriam ſenſim acquirere; verum non raro ab effluviis contagioſis cum aere inſpiratis, à morſu ſerpentum, vel denique ab animi pathematis, momento quaſi propagatur: Quocirca coniicere fas eſt hoc venenum, cujuſcunque naturæ ſit, ſubtilitate ſua genium ſpirituum, non autem materiæ ſenſibilis, æmulari, & inde non humores, ſed Spiritus animales immediatè afficere atque agitare, ut ut ſanguinis maſſa inde ſenſim conturbetur. *Pathologiæ* morborum acutorum hucuſque tenebris obvolutę quantùm lucis ex hac *Hypotheſi* accedat, primo loco videamus.

(*a*) In prima Febris invaſione, ab hoc veneno Spiritus animales planè obruuntur, illicò totum corpus, præſertim partes extremæ algent, Pulſus in debilem & celerem mutatur, Reſpiratio in citatiorem, debilem & anheloſam, tanquam Ægro ſtatim ex Lipothymia morituro: ſanguinem hoc tempore, urgentibus ſymptomatis, detractum, frigeſcentem ſenſi. Hoc ſtadium morbi vix unquam diu protrahitur; ſiquidem Spiritus irritati & vires ſuas recuperantes ſeſe

[a] *Febrium acutarum Symptomata.*

ſeſe expandunt, unde, mutata ſcena, Algor in calorem febrilem convertitur, niſi vel venenum ſit in ſummo gradu malignum, vel robur ſpirituum adeo deficiat, ut ſeſe brevi iterum explicare haud poſſint. In iſto caſu, primo inſultui æger ſuccumbit. Juvenem novi paroxyſmo febris tertianę per triduum algentem, ſine ſubſequente caloris paroxyſmo, & crebris lipothymiis laborantem, è vivis ſublatum; Cui, præ ſummo veneni gradu, & debilitate ſpirituum priùs diu laceſſitorum, neque frictionibus, neque calore externo quocunque modo adhibito, neque cordialium & medicaminum ſpirituoſorum exhibitione, quicquam adjumenti afferre, nec ſpirituum naturalem expanſionem reſtituere potuimus.

Quo intenſius, aut diutius protractum, vel quo remiſſius eſt hoc ſymptoma in primo morbi inſultu, eò magis minuſve deleterium venenum, aut vis ſpirituum elaſtica fortior aut debilior pronunciari poteſt; unde ab ipſo initio morbi de eventu magis minuſve periculoſo & fatali hinc licet judicare.

(*a*) *Indicationes* in hoc ſtadio morbi ſunt duæ, ſc. ut venenum deleterium Spiritus obruens citiſſimè Antidoto propria (modo ea nota ſit) ſubigatur; & Spiritus algentes & penè enecti, ope ſtragulorum & medicaminum cordialium, iterum ſeſe expandant, & ſubitaneam Machinæ ruinam elaſticitate ſua præcaveant. Manu tamen non admodum prodiga, nec niſi neceſſitas poſtulet, oportet hæc miniſtrari, ne poſt vim expanſivam ſpirituum inde reſtitutam, Æger hujus erroris pœnas luat, aucto gradu *Paroxyſmi* illicò ſubſecuturi. Quamprimum enim Spiritus animalis excitatur vires reſumpſerit; nullas ſibi metas ponit, & dum veneni eliminationem molitur, non raro totam fabricam incendio inteſtino conſumit. Namque in iſto caſu Spiritus ipſi incaleſcunt, & flammam in ſanguine accendunt non priùs extinguendam, quàm venenum expellatur: Siquidem jam morbus nihil aliud eſt quàm mala diſpoſitio totius corporis, orta à motu inordinato ſpirituum, in venenum antedictum inſurgentium, & novum ſymptomatum agmen procreantium: (*b*) Inter quæ ſicut *gravativa* & *Comatoſa Cerebri oppreſſio*, & inde totius ſyſtematis *laſſitudo ſpontanea* ab oppreſſione ſpirituum ortæ videntur; Ità *Horror*, *Tremor Artuum*, *Jactatio* inquieta, *Oſcitatio* & *Pandiculatio* niſum ſpirituum ſeſe expandere ſatagentium conſequuntur. *Vertiginoſa* autem affectio ab inordinato ſpirituum motu in Cerebro, ex hoc niſu & labore intenſo fit, ſicut & *Invaletudo Univerſalis*, præſertim ventriculi, cum nauſea & vomitu ſociata; Namque Vertigo, quæ uſum *Opii*, & in curru vel navi vectionem aliquando comitatur, nauſeam & vomitum pariter ſibi adjungit. Igitur quamdiu per totum morbi curſum hæc ſymptomata ſe produnt, conjicere licet vim ſpirituum adhuc à veneno quadantenus opprimi, nec ſe ſatis expandere poſſe in præſens Machinæ tutamen. Atque in Febris continuæ curſu, poſtquam Spiritus expanſi flammam in ſanguine, uno tenore diù ardentem excitarunt, ſi novus horror aut rigor, reliquo hujuſmodi ſymptomatum ſatellitio ſtipatus invadat (quod non rarò in praxi obſervare licet) niſi hoc ex mero accidenti, ab evidenti aliqua cauſa evenerit, aut à mutatione typi Febris in Intermittentem [quod ab horum ſymptomatum, ſtatis periodis, recrudeſcentia unicè conjiciendum eſt) fatalem eventum præſagit, & genus nervoſum à veneno recenti, aut vetere vires ſuas reſumente labefactatum, & Naturam deliriis, ſpaſmis, ſubſultibus tendinum, &c. mox ſubſecuturis victam, manes daturam.

(*c*) *Indicationes* in hoc ſtadio morbi ſunt ferè eædem cum priùs memoratis, ut *Alexipharmacorum* uſu, & ſtragulorum ingeſtione ſpirituum expanſio acceleretur, & promoveatur, donec vis vene-

N 4 ni-

(a) *Indicationes primum inſultum febris ſpectantes.*
(b) *Symptomata Febrilia.* (c) *Indicationes in ſecundo ſtadio.*

ni ſaltem obtundatur. Sicut enim ab aucta ſpirituum elaſticitate ſymptomata hæc vel evaneſcunt, vel diminuuntur; Ità etiam, ubi Æger frigori externo expoſitus fuerit, inexpectatam horroris, rigoris & reliquorum ſymptomatum recidivam patitur, quo pacto, hoc morbi ſtadium ultra metam ſolitam non raró protrahitur. Hæc verò ſymptomatum caterva, communiter loquendo, brevi evaneſcere ſolet, quippe quàm citiſſimè locum datura aliis numero pluribus, diutius duraturis, iiſque planè contrariis, utpote à contrario ſpirituum ſtatu ortum ducentibus; Modò, Algoris paroxyſmo, Aegrotans non ſuccumbat. Quamprimum enim Spiritus ſarcinam excutere incipiant, & flamma in Spiritibus & ſanguine accendatur, inſequentur, in genere nervoſo, *Cephalalgia* immanis, *Vigiliæ* pertinaces, *Deliria*, *laſſitudo ulceroſa*, *dolores ſpaſmodici* hinc inde verſatiles, vel in parte ſingulari fixi, qualis eſt *Lumbago*, *Reſpirationis* & *Pulſus* celeritas & fortitudo, ac mutationes in humoribus non minores. Nam Urina jam primùm tingi incipit, & contentis ſaturari, & Aeri expoſita non raró partes nutritias præcipitare: Sitis, ut plurimùm, importuna adeſt, os areſcit, Cutis ſicceſcit, Appetitus proſternitur, Ventriculi digeſtio evertitur; Nonnunquam gradus aliquis *Choleræ* morbi, aut ſaltem *Diarrhæa* ſupervenit, nauſea augetur; cum multis aliis; quorum ætiologiam ex hypotheſi noſtra jam daturi ſumus.

(*a*) Diſtentio fibrillarum Cerebri, vel ejus membranarum à febrili ſpirituum expanſione *Cephalalgiam* illam immanem producit, quæ febrilem calorem comitari ſolet, de qua Aegri præ omnibus aliis ſymptomatis, præſertim in principio morbi, conqueri ſolent, (*b*) Eadem diſtenſio in toto corporis habitu, laſſitudinem ulceroſam inducit; quale ſymptoma poſt equitationem violentam, vel quodcunque aliud inſolitum & laborioſum exercitium ſentimus, quoniam ab hoc motu fibras ultra tonum ſuum naturalem diſtendi accidit. Ex eodem fonte ὀσπσμόσωρ illum dorſi dolorem, *Lumbaginem* febris inſultus comitari ſolitam, oriri ritè conjiciendum eſt; quippe in nervos inſignes ab hac parte ſpinalis medullæ propagatos ad uſus Artuum inferiorum, Spiritus inſilientes & ferociter exploſi eos ultra tonum naturalem extendunt. Hinc etiam *Dolores* huc illuc verſatiles febrem *Rheumaticam* comitari ſoliti, & dolores *Spaſmodici* in parte ſingulari fixi, [*c*] in *Febre* peripneumonica, *Pleuritica*, *Anginoſa*, *Arthritica*, vel quacunque alia *Inflammatoria*, oriri mihi videntur. In febre *Rheumatica* dolores ſunt verſatiles, quoniam diſtenſio compagi muſculorum laxiori accidit. In ſpaſmodicis verò, ubi dolor in parte ſingulari fixus eſt, exploſio contingit in compage Tendinum & membranarum ſtrictiori. At de hoc poſtea fuſius in capitibus de Febribus inflammatoriis & Rheumaticis. In *Vigiliis pertinacibus & deliriis* Spiritus violenter moventur? In *Comate* à veneno deprimuntur; atque inde *coma* expertis Medicis præſagium, magis funeſtum ſuggerit, quàm vigiliæ: Namque ab incendio inteſtino non tam cita mors expectanda eſt, quàm à ſummo gradu veneni, quod Spiritus maximo conatu ſubigere ſæpenumerò nequeunt. Denique robur & magnitudo *Pulſus* & *Reſpirationis* cum orgaſmo febrili ſociari ſolita, eidem ſpirituum expanſioni debetur, atque inde abhinc de ſpirituum robore, de veneni progreſſu, & conſequenter de Febris genio, vel benigno, vel maligno, & de eventu ejus, vel ſalutari, vel funeſto certiſſimè judicari poteſt.

[*d*] Inter *Humorum* ſymptomata, ſemper ferè obſervatur, quòd *Appetitus* proſternatur; & Alimenti aſſumpti ſubactio admodum difficilis reddatur, adeò ut Febricitans vix quicquam appetat, & nihil præter potulenta, eaque tenuiora digerat; Quod à fermento ventriculi everſo, & alterato fit, quippe fer-

[a] *Cauſa cephalalgiæ*. [b] *cauſa laſſitudinis ulceroſæ*, *&c*. (c) *Quare dolor Rheumaticus ſit verſatilis*. (d) *Symptomata in Humoribus*.

fermentum illud per glanduloſam ventriculi tunicam ſecretum ad alimenta maceranda, è maſſa ipſa ſanguinis miniſtratur, indeque, pro præſenti ſtatu ſanguinis, non poteſt non alterari, neque munere ſuo iterùm fungi, donec ſanguis deferbuerit, & in ſtatum priſtinum redactus fuerit. [a] Similiter *Cholera Morbus*, *Diarrhœa*, *Nauſea*, & ad vomendum propenſio aucta, quæ hunc ſtatum morbi comitari ſolent, à vitio ſucci glandularum ventriculi & Inteſtinorum è maſſa humorum morboſorum ſecreti, producuntur; ſicut & *ſitis ingens* à ſaliva male diſpoſita, *Oris ariditas*, & *cutis ſiccitas* à glandularum ſalivalium & cutanearum conſtrictione, ex calore febrili in humoribus accenſo, efficitur: Denique (b) *Tinctura Urinæ rubra*, & copia *contentorum* ex eadem præcipitari ſolitorum, ab eodem calore dependent; inde enim partes ſanguinis bilioſæ incraſſantur, atque poris glandularum Hepaticarum à ſpaſmodica excandeſcentia ſpirituum conſtrictis, non amplius liberè ſecernuntur, vel in veſicam fellam, vel in porum biliarum; ſed in ſanguine coacervatæ, ſero per renes ſecernendo ſeſe adjungunt, atque urinam intenſa rubedine tingunt: Iſtæ ſunt particulæ unà cum nutritiis, quæ, ſi urina Aeri exponatur, præcipitantur, & eam conturbant.

Modo *Venenum*, omnium horum ſymptomatum fons & origo, ab *Antidoto* propria ſubigatur & curetur, (quod jam ſolummodò Indicatnr) *Febris Augmenti*, *Status*, & *Declicationis* tempora non percurrit; &, ſine *Criſi* ſenſibili, redit Appetitus & concoctio; Pulſus, Reſpiratio, Urina, &c. ſtatum naturalem acquirunt. [c) Hæc certa, tuta & jucunda, & ea de cauſa optatiſſima, imò radicalis curandi ratio mihi videtur. At, cùm *Venenum*, in *Continuis*, & *Malignis Febribus*, nullis Antidotis, quæ nobis innoteſcunt, ſuperari poteſt, Medici eſt rem gerendam Naturę committere, &, ubi non minùs periculum intenditur ab incendio in humoribus, ex inſolita ſpirituum expanſione, quàm è Veneno, pro vario ſtatu morbi, atque ſymptomatum inde natorum, Naturæ ſuccurere; ſive *Enematis*, *Venæ ſectionibus*, *Emulſionibus*, *Opiatis*, aliiſve medicamentis orgaſmum ſanguinis compeſcendum, ſive *Vigilias Dolores* immanes, *Inflammationes*, *Excretiones*, aliaque hujuſmodi præſentis incendii pericula prævenienda judicet: Ideoque per totum curſum morbi, jam hoc, vel illo modo, Indicationes curativę, pro re nata, variandæ ſunt. Veriſſimum quidem eſt Spiritus, Veneno non valdè maligno oporeſſos, ſeſe ita aliquando expandere, ut hoſtem prima luctatione vel fugient, vel ſopiant, & inde ἀπυρεξίας & quiete potiantur, donec à veneni revireſcentia, novum certamen inſtituatur, quod in (d) *Febribus Intermittentibus*, imò quadantenus in *Remitentibus* ſeu *Synecheſi* conſpicere licet. Atque hujus Veneni (modo Natura ſibi ipſi non ſubveniat, abſque ſuppetiis Medicinalibus *Antidotus* Herculea, ferè omnibus nota in promptu eſt, ſc. *Cortex peruvianus*, à cujus juſta doſi tempeſtivè exhibita, illico Æger in ſtatum ſanitatis reduci ſolet. Sin verò, præ gradu veneni ſummè deleterii, vires hujus *febrifugi* planè ſuperentur [quod in febribus verè (e) *Synochois* & malignis quotidie contingit,] Natura, continuata ſpirituum vibratione indies magiſque ad extremum uſque gradum aucta, venenum ſive intus natum, ſive ab extra, contagione communicatum, eliminare molitur, in eo morbi ſtadio, quod Augmentum vocatur. Quo durante, ſicut flamma febrilis, parili gradu, in ſanguine intenſior in dies accenditur, ità *Cephalalgia*, *Sitis*, *Vigiliæ*, *Tinctura Urinę* (& in *febribus benignis*, fortitudo *Pulſus*, unà cum reliquis ſymptomatis à calore aucto provenientibus ſenſim creſcunt; Nec non, ab Inflammatoria humo-

[a) *Cauſa Cholerę Symptomaticæ*, &c. (b] *Cauſa Urinæ turbidæ* &c.
(c]; *Febrium Curatio radicalis*. [d] *Febrium Intermittentium & Remittentium Antidotus*. (e) *Quid faciendum cùm Antidotus locum non habet.*

humorum acrimonia ulterius exaltata; *Aphtæ* ſuppullulant *Albæ*, vel pro genio veneni magis deleterio *Nigræ*, prout ſalivā è ſanguine magis minuſve venenato ſecerni contingit. Eadem acrimonia, dum ventriculum vellicat, *Singultum*, dum muſculos, membranas, vel partes glandulosas impetit, *Dolores Rheumaticos*, *Pleuriticos*, *Phreneticos*, *Anginoſos* producit. Et hic quidem *Indicantur* ea omnia, quæ humorum orgaſmum contemperate poſſint, *Julapia* admodum temperata, diæta tenuiſſima, ſumma quies, in lecto ſtragulis paucis cooperto in loco tenebricoſo, *&c.* quæ tamen cautè admodum adminiſtrari debent, ne inde repreſſi Spiritus in poſterum impares veneno eliminando reddantur.

Sin è contra, Spiritus jam ſuccumbere contingat, atque *Febris* cum præpropero *ſubſultu* Tendinum, *Delirio*, *Comatoſo* affectu, aliiſq; veneni Efferatioris Symptomatis Malignitatis ſpeciem induerit; vis ſpirituum expanſiva *Spiritibus Volatilibus CC. Sal Armon. Cardiacis* & *Alexipharmacis*, præſertim *Suppedaneis* acribus, & frequentibus *Veſicatoriis* excitanda eſt; Diæta quadantenus ditior indulgeatur, uti juſculum pulli *&c.* Æger à lecto nonunquam transferatur in aerem cubiculi clarum & apricum, ut Spiritus latius expandantur, & ſeſe à ſymptomatis malignis liberent.

Ubi verò, Spiritus jam ſenſim, ultimis conatibus, ſe dilatarunt *Status Morbi* incipit, quem ſæpenumerò per plures dies protractum conſpicimus, antequam Natura vel vincat vel vincatur, calore febrili unà cum omnibus ſymptomatis, uno tenore fluentibus. Ideòque non multum nunc à Medico, abſq; urgente neceſſitate; moliendum eſt, verum totum negotium Naturæ ſoli, & *Patiens* regimini debito committendus, eſt niſi quod temperatis *Cardiacis* jam vis ſpirituum fovenda ſit, non *Opiatis* & refrigerantibus, multo minus *Venæ ſectione* opprimenda.

Quamprimùm verò Natura Venenum intus deliteſcens excutere & ſubigere, in agone ultimo, ſemel tentaverit, non diu res manet in æquilibrio, verùm *Criſis* inſtat, Natura quam citiſſimè triumphatura vel triumphanda. Si quidem, cum primum à ſubactione veneni incœpta; Natura quadantenus ſuperior evaſerit, calor febrilis illico mitigari incipit, atque ſymptomata inde provenientia diminui, uti *Vigiliæ*, *Deliria* &c. *Pulſus* fortior, & minus celer ſentitur, atque *Reſpiratio* liberior, *Apthæ* decreſcunt aut ſaltem colorem in melius mutant. Emunctoria corporis calore prius conſtricta reſerantur, atque lympha inutilis & effœta, in habitu corporis prius congeſta qua data porta, libere effluit: Cum per *Renes* excernitur, Urina prius pauca, tenuis, & ſtraminea; jam copioſa redditur, contentis ſaturata, vel ſaltem *hypoſtaſin* aut *enæorema* dimittens: Cum per poros cutis emittitur, *Sudores* ſunt univerſales, iique calidi & ſatis copioſi, & cum εὐφορία tolerati: Cum è ductibus Salivalibus, Rivulus Lymphæ ſanæ os colluit, Aphthæ abſterguntur, brevi ſaneſcunt, & ſitis extinguitur. Nonnunquam *Criſis* fit per glandulas Inteſtinorum, ſuperveniente *Diarrhœa* miti, & cum nullis torminibus ſociata. Quæ quidem *Criſis*, in Febribus *Benignis* & mere *Synechoſi*, ſicuti cum agone evidenti, agitatione extrema totius Machinæ accidit [quod à *jactatione*, *Anguſtiis* pectoris *Scintillatione* oculorum, *Hæmorrhagia* narium profuſa, *&c.* præcedentibus concludere licet,] ita brevi finitur, Ægro ſpatio paucarum horarum cum ἀπυρεξίᾳ placidum ſomnum capeſſente.

Sudores in hoc morbi ſtadio erumpentes non *Criticos*, verùm reapſe *Effectum* & *Signum* Criſeos incœptæ ritè æſtimo; quippe primum fomitem morbi, non in maſſa humorum ſenſibili, ſed craſi ſpirituum morboſa deliteſcere ex antedictis ſatis conſtat. Atque ut ex uſu Remediorum Diaphoreticorum & calidorum, vigente adhuc febre, perperam exhibitorum, pori cutis à calore aucto plus conſtringuntur, ita in *Malignis* febribus, & maximè periculoſis (ubi præ gradu veneni intenſo Spiritus oppreſſi flammam in maſſa humorum accendere nequeant, qua pori conſtringantur) non raro conſpicimus Ægrum, per totum curſum morbi, *ſudoribus colliquativis*, *Diarrhœa*, aliiſ-

aliiſque evacuationibus confectum. Quæ inde ſymptomaticæ apud veteres audire ſolent, & parili gradu, quo augentur, ruinam præſentem minantur. Et quidem in articulo Mortis, ubi jam à veneno prævalente Spiritus enecantur, & expanſiva ſua facultate privantur, cum flamma nativa, æque, ac præternaturalis extingui incipit, ſolutis poris calore prius conſtrictis, quam immanis ſudoris rivo Æger madefactus animam efflat. Unde concludendum eſt, *Sudores*, cujuſcunque generis fuerint, immediatè dependere à laxitate pororum; ſive Spiritus à veneno diminuti [ſicut accidit in ſymptomaticis & colliquativis ſudoribus] poros amplius conſtringere non poſſunt, ſive Febrili calore in ordinem redacto, pori ante conſtricti naturalem laxitatem recuperant, quod ante ſudores criticos evenire ſolet; qui non inde Critici æſtimari debent, ac ſi per excretionem lymphe cujuſdam [qua totus habitus corporis adhuc infercitur) Criſis fieret; verum quatenus ſunt Criſeos, per Spiritus ipſos effectæ, ſigna Diagnoſtica. *Cutis* nimirum horum ſudorum, inſtrumentum eſt nervea membrana, & ad nutum ſpirituum animalium poros ſuos facillimè contrahit & dilatat, ſicut in ſudoribus ſubitaneis perturbationes animi inſignes comitantibus, videre eſt. Et in quavis parte corporis ſudore madida ſi frigido aeri exponatur, ſtatim enim cutis anſerinæ pellis contrahitur. Nec frigus tantùm, verùm etiam nimius caloris gradus horum pororum (*a*) conſtrinctionem ſpaſmodicam inferre valet: ſicut enim liquorum frigidorum ingurgitatio ſudores non rarò provocat, ita è contrà, ſpiritus vini & càlidorum potatio eoſdem temperat ac diminuit. Spiritus enim temperamento moderato, inter calidum & frigidum medio præditi ab utriuſque qualitatis extremo gradu in ſpaſmos aguntur; & inde pori cutis à calore & frigore extremo pariter conſtringuntur.

Febrium Malignarum Criſis uti ſenſim & ſine notabili apparatu fit, ita tardiùs procedit, & tandem, plurium dierum circuitu abſolvitur. Sub initium vix percipitur; niſi ex Urinæ copia & Tinctura, unà cum Hypoſtaſi aliquali, ſudoribus levibus in dies recurrentibus, miti Diarrhœa, vel *Salivatione*, &c. quippe prout venenum intus deliteſcens à ſpiritibus adhuc quadantenus oppreſſis ſenſim ſubigitur: Ita calor febrilis unà cum deliriis, ſpaſmis, ſubſultibus Tendinum, *&c.* ſenſim diminuitur, atque liquor effætus, prius congeſtus per Cutim, Renes, Hepar, ductus Salivales, glandulas Inteſtinorum, *&c.* protruditur.

Durante (*b*) Criſi, utrum illa fuerat Acuta, vel tarda (quæ etiam veterum ſententia fuit) abſque urgente neceſſitate, nil moliendum eſt. Expanſio juſta ſpirituum unicè Julapiis Cordialibus admodū temperatis, diæta quadantenus ditiori è juſculo pulli tenuiori, atque regimine in cæteris debito fovenda & ſubſtentanda eſt Sicut enim à cordialorum quantitate nimia, vel qualitate incōgrua, modo eà perperam jam axhibeantur Spiritus priùs nimis expanſis, jamque ulterius incitati ferociter inſævire ſolent, Atque *Hæmorrhagiis*, *Sudoribus* immanibus aliiſque id genus colliquationibus Ægrum prius debilem affligere, aut calorem *Hecticum* accendere, quo pœnas erroris diuturnas, poſt Criſin Febris acutæ patiens luat; Ita ab *Opiatis*; *catharticis*, magis vero ab *Emulſionibus*, *iulapiis* vel *Apozematis* refrigerantibus, maxime à *Venæ ſectione*, abſque urgente neceſſitate, celebrata, non raro contingit Morbum illico recrudeſcere, Cum enim expanſio ſpirituum hoc modo intempeſtivè, & perperam præpediatur, Venenum ſeſe in tantum recolligit, ut Natura, jam debilitata, victoriam pene partam vix aut ne vix reportare poſſit. Quo nomine vehementer oro obteſtorque omnes artem medicinalem exercentes, ne, in hoc articulo Morbi, abſque urgente neceſſitate, proprii lucri, vel famæ cauſa, quicquam moveant, vel quidem tentet, imò, quoties neceſſarium videatur vel fræno vel calcaribus uti, ut, cum ſumma cautela, & parca manu, id faciant, ſatius enim

[a] *Calor ſudores impedire poteſt.* [b] *Quid agendum in Criſi*

enim eſt *Ægros* à morbo quàm à Medico trucidari.

In ultima harum Febrium Scena, ubi Natura Veneno victa manus datura eſt; ubi adſunt diriſſima nervoſi generis ſymptomata, cum Reſpiratione ſuſpirioſa, pulſu tremulo, urina clara & ſtraminea, & madore frigido per totam machinam diffuſo præter caput, quòd jam intenſè incaleſcere ſolet, modo quicquam adhuc tentandum reſtat, unicè indicatur copioſus uſus *Alexipharmacorum*, *Spirituum Volatilium*, acrium *Suppedaneorum*, atque frequentium *Veſicatoriorum*, ut, ex inflammatione artificiali, ſpiritus animales languentes & oppreſſi tandem reſuſcitentur, quo modo plurimos ab Orci fere faucibus revocatos novi.

Hęc doctrina magis illuſtrabitur, cum ad particularium febrium explicationem deſcendemus, quam ſtatim aggrediemur, deſcripto prius ſchemate generali omnium Febrium, de quibus in *Puretologia* noſtra tractaturi ſumus.

CAP. II.

De Febre Ephemera ſive Diaria.

SUpervacanea forſan videatur de hac Febre diſſertatio, utut ſuccincta, cum ultro abſque artis noſtræ auxilio, ſpatio xxiv. horarum finiri ſoleat. Quandoquidem vero *Puretologia* in genere; atque præſertim hypotheſis noſtra de cauſa febris *Continente* & immediata, inde quadantenus illuſtrari poſſit: Necnon, quia ex venenatis principiis priùs in ſpiritibus deliteſcentibus, & jam in actum erumpentibus, vel ex malo regimine, haud raro contingit Febrem Ephemeram in *Intermittentem*. *Continentem*, aut *Malignam* ipſam transmutari; Operæ pretium erit, brevi, de genio & eventu hujus Febris obſervationes noſtras ſubnectere.

Febris Ephemera eſt, quæ immediate à mera agitatione, & motu ſpirituum animalium nimio, ab evidenti aliquo externo accidente, ſine apparatu venenato, producitur, ideòque, legitimè tractata, ſpatio xxiv. horarum ſponte ſæpenumero terminatur. Spiritus nimirum diu agitati, ſeſe, pro tempore, more febrili expandunt, ac ſi à veneno aliquo intus nato perciti; indeq; maſſam humorum tandem accendentes, ſuperinducunt (*a*) *Pulſum* celerem, *Sitim*, *Dolores*, *Lumbaginem*, *Laſſitudinem* ulceroſam; *Rigores* incertos, atque id genus ſymptomata febrilia.

(*b*) Cauſæ *Procatarcticæ* & Evidentes ſunt Inſolatio, Equitatio, ſive quęvis alia exercitia laborioſa; vigiliæ diuturnę, ſtudia intenſa, & alia quęvis Pathemata animi graviora, ingurgitatio multa liquorum ſpirituoſorum, cæteraque ejuſmodi, quæ niſum, motum, & fervorem inſolitum in ſpiritibus efficiendo, eos in ſummam, licet accidentalem, expanſionem adigunt:

Indicantur unicè quietus admodum in lecto decubitus, atque ſomnus, quo ſpiritus, non amplius jam agitati, ſponte [ſenſim licet] in ſtatum maturalem redigi queant. Quo facto, flamma in ſanguine illico extinguitur, & Febris cum omnibus ſymptomatis, ceſſat, Ægro tandem madore undiquaque perfuſo, ſero per calorem febrilem colliquato, & jam per poros cutis, non amplius fervore inimico conſtrictos, copioſe excreto.

(*c*) Durante flamma febrili, tenuis ac parca diæta inſtituatur; æque ac in alia quacunq; febre; Copia enim cibi vel potus ingeſta, antequam Ventriculi fermentum reſtituatur, vix minùs quàm veneni in nervis deliteſcentis exſuſcitatio, hanc febrem extendit, eamque mutat in Intermittentem vel Continuam, eamque aliquando malignam; & tunc novę Indicationes curativæ exſurgunt, quę in reliquis hujus Puretologiæ capitibus continentur. Ex dictis conſtat nullum eſſe κριτήριον Pathognomonicum hujus febris, unde ante horas xxiv. certo dignoſci poſſit, nam ſi unius diei limites hæc febris excedat, Typum atq, nomen novum ſibi adſciſcit.

CAP.

(a) *Ephemerę Symptomata.* (b) *Cauſę Procatarticę.* (c) *Diætæ febris.*

SYNOPSIS FEBRIUM.

FEBRIS ab inſolita Spirituum expanſione in Sanguine accenſa oritur, Cujus indicia Generalia petenda ſunt à celeritate Pulſus, Siti, Fœditate Oris, ariditate Linguæ, atque tinctura & contentis Urinæ, potiùs quàm ab externo calore, qui pro præſenti Spirituum expanſione plus minus aucta, atque diverſo Aeris ambientis temperamento variatur.

Eſt

- *HECTICA*, ſeu habituālis à miti, verùm permanente Spirituum expanſione præternaturali; quippè à Veneno deliteſcente leniori atque minùs irritante orta, à quo Spiritus minùs laceſſuntur, & rariùs tantis viribus inſurgunt, ut id quod noxium eſt, expellere poſſint; unde lenis, attamen Hectica, & fixa febricula formatur, quæ tandem inflammationem Pulmonum, Hepatis, ſeu alicujus alterius Viſceris, pro genio Veneni ſpeciali, atque Phthiſin ſui generis inferre ſolet. Ad hanc Claſſem referenda eſt Febris Virginum Pallida ſeu Chloroſis à Menſtruarum purgationum ſuppreſſione ut plurimùm orta. Verùm hanc impræſentiarum omitto, quia pertinet ad alteram Claſſem Morborum Generalium ſc. Chronicorum, ubi ex profeſſo de ea tractaturi ſumus.
- *ACUTA*, quæ ſicut oritur à vehementi Spirituum expanſione, quæ eos ad ultimum niſum brevi adigit; Ita circuitu paucorũ dierum, vel horarum Criticè finiri ſolet. Eſtque
  - *Veneni expers*, Ab inſolatu, Exercitio nimio, vel aliquo alio ejuſmodi Accidente externo, ſine apparatu præcedenti ſeu venenato aliquo Miaſmate intùs nato, vel Contagione ab extra in Spiritus impreſſo orta; Unde Spiritus jam ex accidenti, ac ſi à Veneno agitati, modo Febrili excandeſcentes, totam maſſam Sanguinis accendunt, atque Machinam univerſam laſſitudine ſpontanea, Algore, Calore & Sudore ſeſe viciſſim excipientibus, afficiunt; verùm à ſomno & quieto decubitu in lecto, qui eſt unica hujus Febris Antidotus, ſpatio 24. horarum, quieſcentibus jam Spiritibus, priùs agitatis, ultrò terminari ſolet. Et inde apud Veteres *Febris Diaria* audit.
  - *A veneno orta*, ſivè intùs ſenſim nato, vel Contagione impreſſo, quæ diutiùs durare ſolet uſque dum fomes Febrilis ab Antidoto propria vel expãſione ſpirituum juſta eliminatus ſeu ſubactus fuerit. Eſtque
    - *Intermittens*; Quotidiana ſeu Tertiana, Quartana ſimplex, *&c.* Tertiana, Quartana duplex, *&c.* quæ more *Febris Diariæ* ſpatio 24. horarum, plùs minùs finitur. Verùm quandoquidem à veneni intùs nati peculiari genio oriatur, quod brevi, ſcil. ſingulis vel alternis diebus vel 40. quoque die recrudeſcere ſolet, Luctatio inde periodicè tàm diu inſtauratur, donec ab Antidoto propria, vel ſaltem juſta Spirituum expanſione radicitùs hoc venenum eliminatum fuerit.
    - *Continua*, quæ plures dies durat, vel uno tenore; vel cum periodicis ſtatis aut incertis exacerbationibus, atque in dies augetur uſque ad Statum, niſi Arte priùs ſiſtatur. Eſtque
      - Συνεχὴς, ſeu, *Continens*, quæ quamvis *Continua*, ſingulis vel alternis diebus ſtato vel incerto tempore periodicè exacerbatur, ad modum Febris Intermittentis, cui congener videtur, orta à Veneno mitiori quam quod Σύνοχος Febres excitat. Nec Spiritus in hac adeò peſſundantur, quin fortiter ſeſe adhuc expandere queant, uti ex Pulſu forti, intenſo caloris gradu, Urinæ ſaturatæ rubedine, & copioſis contentis, Aphthiſque albis, *&c.* apparet. Ideòque Venenum non tantùm à *Cortice Peruviano*, ſed etiam à frequenti vibratione Spirituum ſatis expanſorum deleri poteſt. Eſtque vel
        - *Simplex*: Ubi exacerbationes & Remiſſiones ſtata diei hora juxta Typum Morbi genuinum revertuntur.
        - *Mixta* ſeu Spuria, Ubi ob Symptoma aliquod vehementius adjectum de genere Inflammatorio, vel Colliquativo, œconomia Spirituum adeò conturbatur, & Natura exinde adeò pervertitur, ut Paroxyſmi periodici non aliunde quàm ab iſtorum Symptomatum incerta exacerbatione dignóſci queant.
      - *Inflammatoria*, Utpote cum inſigni alicujus Viſceris, Glandulæ, aut Membranæ inflammatione, pro genio veneni, cõjuncta. Quæ quidem Febri Συνεχεῖ congener eſt, atque à non diſſimili Veneno orta; nec non typum Periodicarum non rarò imitatur. Eſtque
        - *Univerſalis*, in qua habitus totius corporis vel actu inflammatur, vel facile inflammari poſſit, quandoquidem nulli particulari Parti determinatur. Eſtque
          - *Morbilloſa* & *Scarlatina*, Ubi ſcil. Cuticula tota efflorеſcentia æqua & plana, vel maculis pulicaribus rubris planis hic illic interpunctim diſtinguitur.
          - *Varioloſa*. Ubi Cutis ipſa Exanthematis diſtinctis, vel confluentibus paſſim inflammatur.
          - *Eryſipelatoſa*. Et *Herpetica*, übi Cutis tumore notabili corripitur, latè ſe diffundente, Cutem incraſſante & Ulcerante; vel Inflammatio per Cutem ſerpens, antè & poſt Exulcerationem Semina Milii refert.
          - *Rheumatica* Cum dolore, tumore, & Inflammatione verſatili, nunc in uno, nunc in altero Muſculo, aut Artu conjuncta.
        - Vel
        - *Particularis*, In qua Pars aliqua determinata inflãmatione tentatur. Eſtque
          - *Soporoſa*, Ubi partes Cerebri Medulloſæ, præſertim Corpora ſtriata, Inflammatione afficiuntur.
          - *Phrenetica*, Ubi Meninges inflammantur.
          - *Opthalmica*, *Otalgica*, *Oduntalgica*, Ubi Glandulæ vel Membranæ, Oculorum, Auris, & Dentium inflammatione corripiuntur.
          - *Anginoſa*, Cum inflammatione Glandularum in faucibus ſitarum comitata,
          - *Peripneumonica*, Seu Pleuritica cum inflammatione Pleuræ & Pulmonum conjuncta.
          - *Colica*, Ventriculo vel Inteſtinis inflammatis.
          - *Teſticularis*, Inflammato uno, vel utroque Teſticulo.
          - *Puerpera*, Ubi Mammæ, vel Uterus inflammatione tentatur.
          - *Hepatica*, Cum Hepatis inflammatione.
          - *Urinalis*, Ubi Veſica Urinaria, vel Renes inflammantur.
      - *Colliquativa*, Quam excretio humorum per Glandulas aut Membranam aliquam Glanduloſam enormis comitatur.
        - Cum Vomituritione.
        - Cum Symptomatis Diarrhææ & Dyſenteriæ.
        - Cum Symptomatis Choleræ Morbi.
        - Cum Salivatione, Ptyaliſmo immodico.
        - Cum Fluxu Urinæ nimio.
        - Cum Sudoribus immenſis.
      - A veneno autem mitiori orta Συνεχεῖ congener eſt, & ſæpè Typum periodicarum exprimit, Comitata
      - Σύνοχος, ſeu Continua, ab initio ad finem ubique æquabilis, ſine Paroxyſmis, ſine exacerbatione & remiſſione Symptomatum periodica, malignitatis ſemper particeps à Veneno quod Spiritus ſuperat vel ſaltem æquat oriunda; & dignoſcenda præſertim à gradu caloris externi mitiori & æquali, Pulſu debili ac celeri, Urina tenui & ſtraminea, ad inſtar Urinæ ſanorum, lingua arida, ſubfuſca, Scabioſa, vel aliquando ſanorum ſimili atque Aphthis nigris. Eſtque
        - *Simpliciter Maligna*: Ubi Spiritus Veneno, vires ſuas æquante obſidentur, ita ut æqualis fiat Lucta inter Venenum & Spiritus, qui nullo gradu κρίσεως jam afficiuntur; Unde humores Sphacelo non corripiuntur: Bubones, Carbunculi, Petechiæ, Exanthemata Miliaria, cæteraque Veneni Spiritus ſuperantis indicia non erumpunt; attamen plerumque Sudores Colliquativi, & Symptomatici malignitatem arguunt.
        - *Febris Peſtilentialis*: Ubi Spiritus Venenato Miaſmate intenſè Deleterio ab extra communicato, vel intùs nato imbuti, fere enecantur, humores inde tantùm non Sphacelati malignitatis indicia exteriùs in cute produnt per Petechias, Maculas Purpureas, Eruptiones miliares, Morbilloſam in pectore efflorеſcentiam, *&c.*
        - *Peſtis*, Ab inteniſſimo Veneno orta, quæ ex Bubonibus, Carbunculis, & Maculis nigris cognoſcitur.
      - *Verminoſa*, quæ nulli è Speciebus memoratis præcisè determinari poteſt, Quippe unamquamque ſpeciem inducit, jam Hectica, jam Acuta; Intermittens, Continua, Συνεχὴς, Inflammatoria, ut plurimùm autem Colliquativa, vel Σύνοχος, & Maligna pro vario gradu Venenati Miaſmatis eam cauſantis. Ideòque ultimo in loco, idque ad modum Appendicis, varium ejus Genium indagare, atque explicare ſtatutum eſt.

CAPUT III.

De Febre Intermittente ejuſque cauſa, Typo & Symptomatis.

FEbris *Intermittens* (a) eſt calor præternaturalis in ſanguine accenſus ab inſolita ſpirituum expanſione, ſtatis periodis, quotidie ſc. tertio vel quarto die, vel ſæpiùs redeunte, pro genio Veneni eam efficientis, unde *Quotidiana*, *Tertiana*, *Quartana* ſimplex vel duplex audit. In hac Febre *Algor*, *Rigor*, *Calor* & *Sudores* ſeſe viciſſim excipiunt; Nec abſunt *Ægritudo univerſalis*, *Nauſea* & *Vomitus*, *Dolor Capitis*, *Lumbago* reliquaque ejuſmodi ſymptomata.

Quid ſit hoc Venenum (ſive id intùs natum fuerit ſive ab extra admiſſum) haud facile eſt explicatu, quia ſenſus omnes noſtros plane ſuperat atque fugit, æquè ac ſpiritus ipſi qui eo imbuuntur. Ideòque ſatis eſt ejus talem exiſtentiam à poſteriori ſeu affectu probare, ſcilicet à veneni ſymptomatis, quæ in morbo inde formato ſeſe prodere ſolent, quæ non raro eadem ſunt cum iis, quę à veneno ſenſibili oriuntur, uti *Lipothymiæ*, *Vomitiones* immanes, *Ægritudo univerſalis*, *dolores ſpaſmodici*, &c.

Verùm, fermentum venenatum hujus *Febris* [quicquid ſit] mite admodùm videtur præ fomite Febris cujuſcunque alterius: Spiritus enim eo imbuti, quàm citiſſimè, vi ſua elaſtica jam exſuſcitata, in tantum ſeſe expandunt, ut ſpatio xxiv. horarum venenum ſubigere valeant; nec non Venenum vires Antidoti vulgaris *Corticis ſcilicet Peruviani*, brevi, agnoſcit. Inſuper *Fortitudo pulſus*, *profunda Tinctura* urinæ, *Gradus caloris* febrilis, *immanis Vomitio*, vel *Diarrhœa*, *profuſi ſudores*, unà cum citiſſima exacerbatione omnium ſymptomatum cæterorum; ſicuti ſpirituum fortem expanſionem probant, ita etiam genium veneni minùs deleterium, & ſpiritus agitatos, potius quàm oppreſſos eſſe arguunt.

Argumentis, quę in Hypotheſi noſtra generali attulimus, penſitatis: Nemo (opinor) fermentum hoc venenatum in receptaculis, viſceribus aut receſſibus neſcio quibus, ad mentem veterum collocabit, verùm in gremio ſpirituum deliteſcere, atque ſtatis periodis, pro genio veneni, revireſcere concedet, præſertim cùm omnes confiteantur fomitem inſultuum *Hyſtericorum* & *Epilepticorum*, qui non rarò ſtato tempore, ſicut Intermittentium Febrium paroxyſmi, repullulant, in nervis contineri.

(b) *Cauſæ procatarcticæ* hujus miaſmatis, ſaltem evidentes, ſunt *Frigus* ab ambiente aere, vel decubitu in terra ſub Dio, ex quo Spiritus animales, ſaltem ii qui in extremis plexibus fibrarum & nervorum cutaneorum hoſpitantur, algentes, tonum ſuum naturalem quadantenus amittunt, unde œconomiam ſpirituum illico everti contingit. *Aer* item externus, præſertim *Paluſtris* vel *Autumnalis* inſpiratus, & cum ſpiritibus commixtus, particulis heterrogenis & venenatis ita nonnunquam refertus eſt, ut *Febres Intermittentes* non alia de cauſa in locis paluſtribus & oris maritimis *Endemiæ* fiant, atque Autumnali tempore fere ubique *Epidemicæ* evadant. Fatendum tamen eſt à cibo δυσπέπτῳ; ſubito terrore, cæteriſque animi pathematis gravioribus non rarò hoc venenum exaltari, & nullus dubito, quin à longo abuſu ſex rerum non naturalium hoc Venenum, ut plurimum, intus naſcatur, ut ut ab externis evidentibus cauſis in actum ducatur: unde evenit quod ab iiſdem cauſis externis non omnes parili modo Febre *Intermittente* afficiuntur.

(c) Ubi ab energia Veneni prius intus delitescentis, jam verò à cauſa aliqua evidente exaltata, Spiritus quaſi opprimantur; flamma vitalis ferè extinguitur, Pulſus fit *celer*, *oppreſſus* & *debilis*; *Urina tenuis* & *Pallida*, Cerebrum *grave* & *Comatoſum*, *Algor* etiam totam machinam invadit, qui præſertim prope *Spinam* dorſi; è qua ſpirituum animalium canales propagantur, atque in naſo & extremis artubus ſentitur.

Quamprimùm Spiritus cum veneno manus

[a] *Intermittentis Definitio*. (b) *Cauſæ procatarcticæ*. (c) *Symptomata*.

manus, conſeruerunt luctationem incœptam eſſe. *vertiginoſus.* Cerebri affectus, prodit: Sequuntur autem in reliquis machinæ partibus *Vomituritio*, *Oſcitatio*, *Pandiculatio*, *Jactatio inquieta & ſuſpirioſa: Oppreſſio Hypochondriorum gravativa*; *Reſpiratio anheloſa*; *Horror & Rigor univerſalis*, donec flamma in ſanguine accendatur, à qua Pulſus *fortis & celer* evadit, Urina *rubedine* tingi incipit à Bile, præ calore, inſpiſſata & inde in ſanguine coacervata: nec non contentis plus debito ſaturari à particulis chyloſis eadem de cauſa colliquatis, & in ſero præcipitatis. Incaleſcit totum corpus, & maximè Artus extremi, qui ſicceſcunt, quia pori cutis à calore contrahuntur: *Sitis* adeſt, vel quia papillæ ſalivales conſtringuntur, vel quia ſaliva, ab ebulliente ſanguine ſecreta, miti ſua & leniente facultate exuitur. *Cephalalgia* meninges, *Lumbago* partes ſpinæ vicinas, *Laſſitudo ulceroſa* univerſos ferè muſculos ac totum genus fibroſum torquet, imò ab inſolita diſtenſione muſculorum quorundam maximè debilium, ſpiritibus immaniter exploſis, non rarò oriuntur dolores *ſpaſmodici horrendi*, iique hunc illuc *verſatiles* more *Rheumaticorum*; vel in membranis compage ſtrictiore donatis fixi, *Pleuriticorum*, *Colicorum*, *Cholericorum*, &c. æmuli, una cum *copioſis vomitionibus* aut *fluxibus* alvi, quoties acrior lympha colliquata, è ſanguine ebulliente in ventriculum aut inteſtina confertim excernatur. Idem perturbatus ſpirituum motus pertinaces *Vigilias* infert, *Deliria*, durante Paroxyſmi febrilis vigore, atque multorum aliorum ſymptomatum ſatellitio ſtipatus eſt, quę nunc recenſere longum foret.

Hæc moleſta ſymptomata ad vii, x, xii, aliquando xxiv. horas durare ſolent, & circa finem Paroxyſmi vehementiora fieri. Primum inſultum hujus Febris, præſertim, ubi parvulos ea corripi contigerit, per triduum vel quatriduum protenſum, typum *Febris Continuæ* pro tempore induiſſe, non raro me obſervaſſe, memini: Namque, pro genio veneni citiùs aut ſerius Paroxyſmus ſolvitur, & ſymptomata ceſſant: Quamdiu autem venenum intus deliteſcens viget, Paroxyſmus elongatur, augentibus ſymptomatis; donec, ultimo tandem conamine ſpirituum, veneni vigor ſubigatur; aut ſaltem ſopiatur. Hoc facto ſuccedunt ſudores. Et deinde ἀπυρεξία, quę eo uſque durat, donec veneno, de novo referveſcente, ſpiritus recens irritati, certamen iterum inſtaurent, atque inde Paroxyſmus febrilis iterum formetur, (*a*) cum ſymptomatis, prius memoratis, & impenſa Naturæ nova. Siquidem hujus veneni indoles peculiaris eſt, atque ab omni alio fermento febrili planè diverſa, licet enim, extrema ſpirituum expanſione in ſingulis Paroxyſmis facta, ejus energia plane vincatur, & ſubigatur, intus tamen adhuc deliteſcit, novas tragœdias daturum, uſque dum ab arte vel Natura miaſma febrile non tantùm ſubactum, ſed & penitus eliminatum fuerit. Quippe menſuram *durationis* cujuſque veneni, quod fomitem hiſce febribus miniſtrat (ut mihi videtur) Natura ipſa determinavit, quod exinde, licet ab uſu propriæ & potentis Antidoti, aut prępollenti & frequenter repetita ſpirituum expanſione, per plures hebdomadas vel menſes ſubactum videatur; à leviſſima occaſione, immò non raro abſque evidenti cauſa revireſcere ſolet, donec metam durationis à Natura conſtitutam attigerit. Hoc facto vel ſponte exulat Fermentum, vel à copioſo & repetito Antidoti uſu, aut ab expanſione ſpirituum ſatis valida, Natura hoſte ſuperior facta vires veneni prorſus proſternit.

(*b*) Hinc mihi *Corticis Peruviani* juſto defenſio ſuſcipienda eſt, Cui ſalutiferę Antidoto à Φιλανθρωπία ipſa in levamen ærumnarum vitæ humanæ plurimarum divinitus conceſſæ convitium faciunt Adverſarii, quia febrile fermentum inde ſubactum, ſæpenumero poſt hebdomadas, vel ſaltem menſes aliquot revireſcere ſolet. Quum revera hocce fermentum (quicquid ſit,] durationis ſuæ ſpatium fixum & determinatum habeat, jam brevius, jam longius, & ſæpius ad plures menſes.

(a) *Febrium intermittentium duratio.*

(b) *Cortex Peruv. eſt cauſa recidivationis Febrium.*

menſes imò & annos protenſum, adeò ut, priuſquàm hic Fomes metam ſuam ultimam attigerit, Febris inde orta, quocunque modo curetur, ſive alio quocunque *Arcano*, ſive more methodico ſcilicet *Venæſectione*, *Emeticis*, *Catharticis*, *Epithematis*, *Pericarpii*, *Diaphoreticis*, &c. (modò hæc unquam ſcopum attingant) vel Naturæ ſolius viribus, (quod non rarò fit æſtivo tempore, cùm ex appropinquante ſole vis ſpirituum expanſiva multùm fovetur & augetur) non rariùs tamen Æger recidivam patitur, quàm ſi Antidoto magna uſus fuiſſet. Indeque Febrium recidivatio ſoli *Cortici* imputanda non eſt, potiùs jure lætandum nobis eſt, quòd Remedium iſtiuſmodi poſſideamus, quo Naturæ diu oppreſſæ & attritæ quoties libuerit, ſuccurrere & fatalem hujuſce morbi exitum præcavere poſſimus ut ut à curatione aliquando repullulare ſoleat. Quinetiam neſcio an non à frequenti, atque poſt juſta intervalla repetito ejus uſu, eradicatio fomitis ipſius venenati accelerari queat. Certè revireſcentia Morbi *Cortice* curati non medicamento, ſed Medico vel Ægro accepta referenda eſt; præſertim ubi jam vili pretio, magnum hoc Remedium comparari poſſit, & à liberali ejus uſu nunquam quicquam detrimenti ægros paſſos eſſe, quantum ego ſcio, hactenus obſervatum eſt at à nimis parca ejus doſi hoc incommodi accidit, quòd Morbus exinde vel in propria, vel, *Protei* inſtar, in alia forma ad revireſcendum aptus natus ſit.

Quanquam febrilis Paroxyſmus *Acutus* ſit, Morbus tamen ipſe quicunque fuerit ejus Typus, *Quotidianus*, *Tertianus*, *Quartanus*, ſimplex ſcilicet vel duplex eſt ferè ſemper plus minùs Chronicus, duraturus uſque ad perfectam eliminationem (*b*) venenati miaſmatis, quocunque modo id tandem fiat. (*c*) Fermentum enim hujuſmodi Febrium (quicquid è contra veteres ſenſerint) exinde mihi videtur non multiplex, ſed unum idemque eſſe, quia hæ febres [præſertim ubi diu duraverint] typum ſuum abſque aliqua evidenti cauſa mutare ſolent, atque Febris quæ jam *legitima Tertiana* audit, poſt unam vel alteram hebdomadam *Quotidiana*, *Hemitritæa*, immò non raro *Quartana* evadit, & vice verſa. Quid; quod ſemel obſervavi, hujuſmodi Febrem, ex malo regimine in *Malignam Petechialem* admodùm periculoſam degeneraſſe; cujus curatio maxima ex parte liberali uſu *Corticis Peruviani* abſolvebatur genio veneni primarii id ſuadente. Præterea fermentum cujuſcunq; Febris intermittentis viribus *Corticis Peruviani* indifferenter cedit; Et obſervatu facile eſt, unciæ uni Chinæ chinæ ipſam Febrem *Quartanam*, abſque apparatu *Apozematum deobſtruentium* à veteribus decantatorum atque ſolennium *Evacuationum*, æquè cito & certo locum cedere, ac ſimplicem *Tertianam*, *Quotidianam*, aut quamcumque aliam hujus generis vel leviſſimam.

CAPUT IV.

De Signis Febris Intermittentis Diagnoſticis.

FEbris Intermittentis in genere (*a*) aut *Quotidianæ*, *Tertianæ*, *Quartanæ*, *Hemitriteę* in ſpecie genuinæ ſcilicet ſigna *Diagnoſtica* & Pathognomonica enarrare ſupervacaneum mihi videtur; cùm ea ex paroxyſmorum diligenti obſervatione, niſi *Febris Intermittentis* typum alterius morbi induerit, cuivis innoteſcant è ſymptomatis priùs deſcriptis. Atque ſymptomatum Diagnoſticorum *Ætiologia* vera & ſatis luculenta ex antedictis peti poſſit. Verùm quandoquidem aliquando accidit, ob vehementiam ſymptomatis alicujus ſingularis cætera omnia in tantum ſuperantis, ut *Algor*, *Horror*, *Calor*, &c. non tantùm Adſtantium ſed etiam Ægri ipſius ſenſum planè fugiant, Æger de hoc vehementi ſymptomate unicè conqueratur, &, durante Paroxyſmo, tractari poſtulat methodo, ipſi morbo, ſub

(*a*) *Febris Intermittens eſt morbus Chronicus.* [*b*] *Omnium Intermittentium fomentum eſt ejuſdem generis.* (*c*) *Diagnoſtica.*

ſub cujus larva Febris jam latitat, debita; ejus tamen revireſcentia vix aut ne vix præcaveri poſſit abſque *Cortice Peruviano*, vel alia (ſi qua ſit) Antidoto in paroxyſmor. intervallis exhibita; operæ pretium mihi videtur hujus *Protei* varias formas, ſaltem quæ mihi adhuc innotuerunt, enumerare, quin & criteria ſubjicere, unde dignoſcantur à veris ipſis morbis quorum typos mentiuntur.

(*a*)Quanquam multa arte genium ſuum aliquando diſſimulent *Febres Intermittentes*, certo certiùs tamen ex *Vrina* [quæ jam multùm tincta eſt, contentis ſaturatur,& ſedimentum præcipitat colore plus minùs lateritio,ut in verè Intermittentib. ferè ſemper fit] atque ex ſtatis Paroxyſmorum, & lucidorum intervallorum periodis, & periodica horum ſymptomatum exacerbatione & remiſſione, deprehendi & dignoſci poſſunt.

(*b*) Ita in aliqua parte *Meningum*. ſpiritibus inibi veneno agitatis & exploſis, *Hemicraniam* intolerabilem ſubortam ſæpiſſimè obſervavi, eamque poſt certas & ſtatas periodos, quotidie ut plurimùm, recrudeſcere ſolitam, verùm abſque aliquo ſolenni *Algore*, *Horrore*, *Calore* & *Sudore*, qui ſeſe alternatim excipiunt in *Intermittentibus legitimis*. *Vrina* verò multùm tincta & contentis ſaturata, ſpeciem Aquæ cum pulvere lateritio commixtæ ſemper præ ſe ferebat. Morbum ſæpè in caſſum frequenti venæ ſectione in *Jugulari* vel ejus ramulis celebrata, atque æquè frequenti *Epiſpaſticorum* applicatione, uſu *Cephalicorum* omnigenorum, *Errhinorum*, *Maſticatorium*, &c. cicurare tentavi. Verùm *Emeticis*, *Catharticis*, lenioribus; *Chalybeatis*, *Antiſcorbuticis* &c. ad mentem veterum exhibitis, acuendo & turbando ſpiritus, eam ſemper auxi, donec tandem experientia didiceram; uſu copioſo *Corticis Peruviani* Venenum Febrile, doloris hujus fomitem, penitus poſſe ſubigi.

(*c*) Parili modo, à præpollenti vi veneni hujus febrilis Cerebrum & origines Nervorum circumquaque obſidentis, atque ſpirituum diſpenſationem prepedientis, iterum iterùmque *Apoplexiæ* ſymptomata obſervavi, certo tempore, tertio vel quarto quoque die recurrentia: ſc. *profundiſſimum ſomnum*, *ſtuporem* & *ſtertorem*. Urina intereà [uti ſolet in Febribus Intermittentibus] ſemper rubedine multùm tincta, contentis ſaturata, atque, cùm aeri exponeretur, ad præcipitationem ſedimenti lateritii valdè proclivi. Hos Ægros, durante Paroxyſmo; methodo *Apoplexiæ* debita, copioſa ſc. *Venæ ſectione*, *Epiſpaſticis* frequentibus, *Emoticis*, atque *Catharticis* acrioribus, *Sternutatoriis*, *Cephalicis*, aliiſque ejuſmodi *Remediis ſtimulantibus*, cum felici ſucceſſu, excitare ſategi; nunqnam verò revireſcentiam Paroxyſmorum præpedire potui abſque *China China*, intervallis lucidis, manu liberali; idque confertim miniſtrata. A quo tempore Ægros, quamvis ab *Apoplexia* liberatos, ſæpiùs tamen diuque recrudeſcentiæ Paroxyſmum *Febris intermitentis* obnoxios obſervavi, unde de origine & vero Fomite hujus morbi *Apoplexiam veram* mentientis non ampliùs dubitavi.

(*d*) Centies obſervavi *Colicam Ventriculi*, vel *Inteſtinorum Pleuritidem* acutiſſimam & verè ſpaſmodicam, *Rheumatiſmum* univerſalem, vel particularem, Febrem *Scarlatinam*, *Eryſipelatoſam* cum ſymptomatis Pathognomonicis intenſiſſimis ab expanſione exploſiva ſpirituum hoc veneno nimis irritatorum, orta fuiſſe. At iſta ſymptomata ſtatis periodis redibant; Urina reddebatur qualis in Febribus Intermittentibus apparere ſolet: Et has febres, cùm vel ſponte ſua vel arte coactæ larvas deponunt, China citò ſemper, & feliciter curare ſoleo.

(*e*) Denique, quoties hocce venenum, vel Emeticum & *Arſenicale* vel Catharticum eſt vel ſimul utramque evacuationem inducit: Morbus induit Typum *Choleræ morbi*, *Diarrhææ* torminoſæ, *Dyſen-*

(a) *Febris intermit. aliam febrem ſimulantis Diagnoſtica.*
(b) *Febris intermittens Hemicraniam ſimulans.* (c) *Febris Intermittens Apoplexiam ſimulans.* (d) *Febris intermittens Colicam, Pleuritidem, &c. ſimulans.*
(e) *Febris intermittens Choleram morbum, Diarrhæam &c. ſimulans.*

ſenteriæ, vel ſimplicis *Vomitionis*. Verum ſtatis periodis revertitur, vel ſaltem exacerbatur, atque ſemper Urina rubra turbata eſt, ac ſi pulvis laterum cum Aqua confunderetur; & qualis in *febribus Intermittentibus* ferè ſemper conſpicitur. Hic verò, licet Paroxyſmos *Laudano* ſæpius repetito, *Enematis*, *Aqua pulli* copiosè propinata, aliiſque ejuſmodi debita methodo miniſtratis curavi; Revireſcentiam tamen Paroxyſmorum vix unquam abſque liberali uſu *Chinæ-Chinæ* cum *Laudani* moderata doſi commixtæ & frequenter remiſſionis tempore exhibitæ, præcavere potui. Ubi verò à *Corticis* juſta doſi venenum hoc Emeticum vel Catharticum ſubductum fuerit, colluvie humorum colliquatorum verſus ventriculum & Inteſtina jam minus tendente, facillimè cum, vel abſque *Laudano* horrendæ iſtæ excretiones ultro ceſſant: Aliquas Hiſtorias è plurimis aliis ſelectas in majorem ſententiæ noſtræ & praxeos elucidationem atque confirmationem, in fine hujus exercitationis ſubnectere non pigebit.

CAPUT V.

De Febris Intermittentis Prognoſticis.

PRognoſtica quod attinet, illa duntaxat proferre lubet, quorum veritatem longus uſus & experentia comprobavit, & quæ ſunt principiis noſtris prius ſtabilitis conformia. 1. In uno eodemque paroxyſmo *febris intermittentis*, poſt expanſionem ſpirituum inceptam (ex qua Naturam, hac vice, quadantenus victricem fere conjicere liceat) non amplius Ægro periculum intenditur, modo Morbus typum legitimum non mutet & ſymptomata aliqua vehementiora non ſuperinducantur; Omnes enim, quos in Paroxyſmo, pereuntes ego obſervavi, algentes fatis cedebant fere ſtatim à primo inſultu paroxyſmi atque licet *Algor* ad biduum vel triduum aliquando protractus fuit; ope tamen caloris externi, & artificialis miniſtrati, nullam omnino ſpirituum expanſionem ſentiebant tanta fuit veneni vehementia! 2. Quotieſcunque, ob vehementiam præſentis alicuius ſymptomatis ex inſueta ſpirituum ſive expaſione ſive oppreſſione orti, contigint febrem typum ſuum nativum mutare in ſpeciem *apoplexiæ pleuritidis*, *colicæ*, ſeu *Choleræ morbi*, &c. Unoquoque paroxyſmo Æger in diſcrimen adducitur, plus minus, pro ratione ſymptomatis urgentis, atque gtadu veneni anſam ſymptomati miniſtrantis. Indéque ſymptomata hæc inſolita, quæ ſubitaneam totius Machinæ ruinam minari videntur, curam præſentem Medici applicationemque remediorum ſibi debitorum (poſthabita Febre & veneno, à quo ortum ducit) poſtulant. 3. Symptomata iſthæc vehementiora ſub finem paroxyſmi (modo Æger ſuperſtes fuerit) ultro ceſſant, vel ſaltem plurimum miteſcunt, donec à renovato veneni vigore, in paroxyſmo proximo recrudeſcere incipiant; atque proinde Medici eſt, in hiſce intervallis, copioſa eaque ſatis repetita Antidoti propriæ ingeſtione, ſubactionem veneni morbifici quam citiſſimam, totis viribus, moliri, ut ſaltem ſymptomata hæc venenata & lethifera, ſi non ipſum paroxyſmum ſubſecuturum tollere queat. 4. *febris intermittens* genuina, (eaque non tantum *Quartana* verum etiam ipſa *Quotidiana & Tertiana*) reſpectu ad ſeriem paroxyſmorum, & fomitem eorum deliteſcentiam habito typum Morbi *Chronici* induit, ut ut ſingularis quiſque paroxyſmus fuerit *Acutus*, imo peracutus, quippe paucarum horarum ſpatio omnia ſua ſtadia decurrens 5. Fermentum Febris *Quartanæ* maxime omnium fixum eſt atque durabile, quippe, priuſquam vires *Corticis peruviani* præpotentes in hiſce morbis debellandis cognitæ erant, hæc Febris, præ cæteris omnibus *Opprobrium medicorum* jure merito habebatur, neque unquam (quantum ego ſcio) niſi forte fortuito, ab arte vel Natura, niſi tempore æſtivo, ſole appropinquante & expanſionem ſpirituum multum adjuvante, curationem admittebat, quin etiam, præ cæteris omnibus, Febris hæc

curata, ſive arte, ſive natura, ad revireſcendum mirum in modum proclivis eſt, 6. *Omnis Febris Intermittens*, ubi jam annoſa & valde chronica evaderet genium *Quartanæ* imitari videtur; & ſicut *Quartana*, poſt longa intervalla, cum, vel abſque evidenti cauſa, incertis periodis, non raro recrudeſcit, & typum ſuum ſæpius mutari ſolet, adeo ut quæ uno menſe fuerit *Quotidiana*, altero evadit *Tertiana*, *Hemitritæa*, *Quartana* & vice verſa. Quo diutius autem typum *Quartanæ* ſervet, eo magis chronica redditur, atque eo plus ab ea Natura patitur. 7. *Febris Intermittens*, quæcunque fuerit, Quartana non excepta in ætate juvenili, atque æſtiva tempeſtate, viribus ſolius naturæ ſepius curatur, juventus enim, æquè ac verna ſeu juvenilis anni tempeſtas, expanſioni ſpirituum favet; at ætate provectiori, & hyemali vel Autumnali tempore, ſole in dies magis magiſque recedente, vix aut ne vix abſque ope generoſæ illius Antidoti febrifugæ *Corticis ſc. peruviani* curationem admittit. Satis igitur aſtutè à Medicis antiquis, [qui hujus morbi non minus veram cauſam quàm remedium ignorabant,] quaſi totidem ignorantiæ ſuæ Aſyla, excogitata fuerunt proverbia illa ad vulgus decipiendum, quæ in mente plebis, non ſine ſummo Ægrotorum detrimento, hactenus fixa manent, ſc. *Quod hæ febres non debent præproperè ſanari*, quum revera certam eas curandi methodum planè ignorabant. Quod *olfactus Roſæ hunc morbum ſolvit*, cum reverà non niſi æſtivo tempore hoc remedium comparari poſſit. Quod *Febris Intermittens verna ſit*. *Remedium Regium*; *h. e.* Salutiferum & cæterorum morborum prophylacticum; quippe, appropinquante jam ſole, brevi ac ſponte evanitura, cum inſtauratione univerſa naturæ à ſarcina ſua hoc pacto liberatæ. 8. Ante tertium paroxyſmum, *Emetico*, *Pericarpiis* vel quocunque alio levi remedio facillimè nonnunquam tollitur hæc Febris, poſt hæc autem difficilius. Quo enim magis Chronicus, eo magis curatu difficilis hic morbus evadit, quippe cum malis ſymptomatis ſociatus; Indeque nulli Author ero, uti vel ſecundus Paroxyſmus ultro permittatur. Cui enim bono? Eſto morbus *Cortice* hoc modo derepente ſublatus recrudeſcere non raro ſolet: Atqui à *Corticis* exhibitione poſt debita intervalla frequenter repetita, hoc etiam incommodum præcaveri poteſt; Neque quidem ex uſu præpollentis Antidoti nativa duratio venenati fomitis elongatur, ſed inde ejus vires plurimum peſſundantur. Quinimo, nonne ſatius eſt [licet duratio hujus fermenti inde non brevior fiat] naturæ laboranti, & peſſimis ſymptomatis, circumcirca obſeſſæ Antidoti ſuccurrere, quàm permittere, ut abſque ope artis languens natura, ſymptomatis novi alicujus morbi ſuperinductis, penitus ſuccumbat: Quo nomine non poſſum non gratias maximas referre *Deo Opt. Max.* qui tantis viribus hunc ſimplicem Corticem inſtruxit, ut ab eo omnia fermenta febrilia acuta, ſaltem mitiora, penitus tolli queant; adeo ut inter *Opium*, *Mercurium*, *Chalybem*, *Aquas Minerales* & cætera Remedia maximè generoſa & quadantenus univerſalia, utpote ad plures morbos accommodata, locum mereatur. Hæcce Febris, quoties ab arte Natura exſtinguitur in ἀκμῇ ſua, abſque ſignis concoctionis in urina præcedentibus, faciliùs revireſcit; ubi verò ſenſim deficit, ita ut tandem ſine *Algore*, *Rigore*, *Horrore*, aut dolore *Spaſmodico* evidenti, Paroxyſmi invadant, à veneno ſenſim languente, utrùm id arti vel naturæ debeatur, Revireſcentia ampliùs vix aut ne vix expectanda vel metuenda eſt. 10. Febris hæc quoties legitima eſt, raro admodum eſt funeſta; Atqui quotieſcunque eam eſſe Chronicam contingit, viam ſternere ſolet ad plures alios morbos, eoque maximè funeſtos, uti *Hidropem*, *phthiſin*, *Icterum*, *Scorbutum*, &c. qui quidem omnes *Cortice peruviano* copioſe exhibito atque ſæpius repetito, feliciter curantur (cui obſervationi fidem facient hiſtoriæ aliquot fini hujus Exercitationis adjectæ; atque abſque ejus ope vix

aut

aut ne vix curationem integram admittere poſſunt. 11. Denique hæcce Febris, ubi vel Chronica fuerit vel malè morata, mutari ſolet in *Febrem continuam* languidam & fatalem, perpetuò conjunctam cum omnibus diriſſimis ſymptomatis in genere nervoſo, *Lipothymiis*, *Vomitionibus*, *Suffocationibus*, *Vigiliis*, *Ægritudine univerſali*, &c. ac ſi Æger animam quovis momento efflaturus eſſet. Quæ omnia prægrandia ſymptomata, [modò *Cortex*, decurrente morbo, priùs exhibitus fortè fuerit] generoſo huic Remedio, ut Probra, vulgo objiciuntur, cùm quidem poſt cætera *Febrifuga*, *Cephalica*, atque *Hyſterica* omnigena, intùs & extrà in caſſum tentata, illa ipſa ſymptomata *Corticis* uſu recens repetito unicè tollenda ſint. In cujus rei teſtimonium unam vel alteram hiſtoriam calci hujus Exercitationis bona fide ſubjiciam.

C A P U T VI.

De Febris Intermittentis Indicationibus Curativis.

INdicatio (a) Generalis, pro vario ſtatu veneni morbifici, duplex eſt ſc. Una Vigente paroxyſmo, verùm in intervallis planè Altera.

In ipſo inſultu paroxyſmi, ubi tota Machina, præſenti vigore veneni, evidenter in periculum adducitur, atque Natura inde expergefacta, expanſione ſpirituum inſolita, contra vires ejus deleterias ſeſe munire ſatagit, *Indicatio* curativa eſt unica, ſc. *ut expanſio ſpirituum juſta atque debita conſervetur*, ità ut Spiritus à vi veneni lethifera, quam primùm liberentur, & tota Machina à funeſtis incendii inteſtini ſymptomatis immunis ſervetur. Siquidem ab exceſſu expanſionis, ad gradum uſque exploſivum æquè ac à defectu, Naturam detrimentum capere ſæpiùs conſpicimus: Indeque Medici eſt, qui Naturæ unicè ancillari debet, ad Naturæ normam omnia ſua mandata diætetica & pharmaceutica dirigere, ſc. ut Nimiam ſpirituum expanſionem reprimat deficientem (quæ plus periculi habet) adaugeat, moderatam vero juſto regimine, eodem tenore pergere ſinat, nihil officioſe & ſine urgenti neceſſitate tentans, verùm totum negotium Naturæ ipſi ad quam jure pertinet, permittens nec quidquam in regimine, vel in apparatu Medicaminum, ſuæ, vel adſtantium rationi diſſonum committat, ut, quicunque tandem fuerit Morbi eventus, egregie officio ſuo functus ſit, ſine vel famæ ſuæ, vel conſcientiæ jactura.

Quòd ſpectat ad *Regimen*, durante vigore veneni, in ipſo ſc. paroxyſmo, huic morbo debitum, id paucis abſolvam.

Diæta ſit admodùm tenuis, uti *Avenacea*, *Panatella*, *Hordeacea*, &c. juſculum pulli, vel Cereviſiam crudam ſub initium paroxyſmi, & bihorio vel trihorio ante paroxyſmum Æger ne guſtet: quippe fermentum ventriculi jam e maſſa ſpiritu venenato labefactata ſecretum vix quicquam præter potulenta & pultacea, eaque, quæ particulis fermenteſcentibus, quantum poſſibile eſt, privata, à forma Chyli minimùm diſtant, poteſt concoquere: & ab ingeſtis quibuſcunque, quæ facultatem ventriculi ſuperant, Natura antè fatigata, nova & moleſta ſarcina inde ſuperinducta, in caſſum premitur, *Ægritudo* vero perpetua *Nauſea* & *Vomitio* immanis, *Gradus Caloris intenſior*, plurimaque alia id genus ſymptomata ſuccedunt.

Durantè *Algore*, atque etiam ipſo *Horrore*, ſcil. donec Spiritus motus quadantenus liberiori ſeſe expandere incipiant, Æger prope ignem luculentum multa veſte indutus ſedeat, vel potius greſſu citatiori obambulet, vel aliquo alio modo vires ſuas exerceat, quo vis ſpirituum venena oppreſſa excitetur, & liberius ſeſe expandat.

Calore vero Febrili jam ingruente, potius decubitus iſque admodum quietus, atque in loco tenebricoſo eligendus eſt, ubi ſtrangulis Æger coope-

O 2 rien-

(a) *Indicationes.*

riendus eſt; ſed non nimijs; ut ſomnus conciliari, atque inde fervor ſanguinis, ac incendium inteſtinum ab expanſione ſpirituum ortum, temperari queat, & conſequenter dolores ſpaſmodici in capite, reliquiſque partibus, cum aliis id genus ſymptomatis ab exploſivo ſtatu ſpirituum oriri ſolitis, præveniantur. Quo pacto, paucarum horarum ſpatio, ab ipſis naturæ viribus hocce veneno quadantenùs è debellato atque cicurato, paroxyſmus quam citiſſimè ſudoribus ſubſequentibus ſponte finitur; Calore febrili ſenſim prius decreſcente, prout ejus fomes ſubtrahebatur.

Pharmaceuticam partem quod ſpectat; durante paroxyſmo, modò expanſio ſpirituum ritè ſe habeat, neque vel exceſſu vel defectu peccet, nullum remedium officinale indicatur, niſi quòd ad ſpiritus refocillandos, fermentum ventriculi confortandum, & calorem ſanguinis temperandum, *Julapium* Cordiale temperatum concedatur ad libitum ſumendum, quem in uſum, ſequens aut aliud ſimile ego præſcribere ſoleo. ℞. *Aq. Card. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *Cinnam. hord. Ment. Epidem.* an. ℥iß. *Salis Abſynth.* ℈j. *Syr. è Limon. vel Cariopb* ℥iß. *M. F. Julap.*

Ab *Emeticis*, ut ut lenioribus, à *Catharticis* licet benignis, uti *Decocto* amaro, *Manna*, &c. vel ab *Enematis* ipſis, hoc tempore officiosè, atque ſine urgenti Indicatione miniſtratis, multum detrimenti pati ſolet Aeger, ſi vita ipſa non exinde in ſubitum diſcrimen adducatur. Inſtante *Criſi*, ſine evidente ratione nil arte moliendum eſt, ne Natura inde interturbetur; præterea cùm fermenta ventriculi & Inteſtinorum veneno activo imbuantur, ſi à pharmaco leviſſimo vel enemate eam ſtimulari contigerit, quàm enormes evacuationes cum magna & periculoſa virium jactura, inexpectato inſequi quotidie conſpicimus.

(*b*) Nec minùs Venæ ſectio, præſertim in primo inſultu paroxyſmi, priuſquam Spiritus ſeſe liberè expandant, perperam celebrata, Spiritus labefactando, venenatum fomitem ad lethalem uſque gradum ſtatim exaltare ſolet, aut ſaltem *Febrem Intermittentem* in *continuam*, ſi non *Malignam* cum diriſſimis ſymptomatis in genere nervoſo ſociatam mutat. Idem non rarò in praxi obſervare licet, ubi à Natura ipſa magnæ *Hæmorrhagiæ* in primo paroxiſmi inſultu contigerint.

(*c*) Itidem *Diaphoretica*, præſertim *Opiata* (qualia ſunt *Theriaca*, *Mithridatium*, *Diaſcordium*, &c.) ſicuti ſub finem paroxyſmi exhibita, abſque manifeſta Indicatione, nihil ad curationem promovendam conducere obſervantur; ita in primo inſultu Spiritus præpropere agitando, atque interturbando, Naturam in maximas, ſi non lethales, anguſtias inducere ſolent, à quibus Spiritus prius confuſi difficulter admodum ſeſe liberare queant. Verùm *Opiata*, juſtam ſpirituum expanſionem præpediendo, indeque gradum veneni deleterium multùm promovendo, paroxyſmum *Febris Intermittentis* legitimum haud raro in funeſtam *Apoplexiam*, vel *Coma*, vel alium aliquem peracutum & lethalem morbum convertunt. Hoc pacto celeberrimus ille vir *Andreas Mervill* cum magno Reipublicæ (præſertim literariæ) detrimento (ex ignorantia Medici ſenis atque ſupercilioſi, cui in more erat contra *Corticem peruvianum*, quaſi communem peſtem, immaniter ubique debacchari) e vivis ante diem, ſublatus fuit. Siquidem, poſtquam abſque evidenti aliqua Indicatione, in intervallo poſt tertium paroxyſmum *Febris Tertianæ* legitima, præparationis gratia [uti omnia methodice fieri viderentur] ſanguis ab Aegro ætate provecto, poſt enematis rejectionem, libere extractus fuiſſet, & in ſubſequenti intervallo, Alvus decocto amaro ſubducta, & paulo ante tertium peroxyſmum *Emeticum* propinatum; Hoc modo ſtrata via, ſub initium paroxyſmi ſubſecuturi exhibebatur magnum *Febrifugum*, hauſtum ſcil. ex *Aqua Theriacali*, &c. Aeger ſtragulis opertus, vel potius ſepultus juſſu Medici, ad ſomnum & ſudores ſeſe componebat, ut

(*a*) *De Emeticorum & Cathaaticorum incommodis.*
(*b*) *De venæ ſectionis inc ommodo.* (*c*) *De Diaphoreticorum & Opiatorum incommodo.*

ut ſaltem *Algorem* & *Horrorem* primum inſultum paroxyſmi comitari ſolitos evitaret, & brevi, ſomno profundiſſimo & ſudoribus colliquativis correptus, ſpatio horarum xxiv, tempore paroxyſmi, *Apoplecticè* periit: Qui tamen ex unica uncia *Corticis peruviani* ritè miniſtrata (uti ego Medico hanc hiſtoriam fronte ſatis perfricta narranti excandeſcens regerebam (ſpatio xxiv horarum Orci & morbi fauces facile evaſiſſet. Ob talem praxin Mulierculæ reprehendendæ ſunt, & acriter corripiendæ, multò magis Medici & Philoſophi; quos oportet nihil Empyricè nihil abſque urgente ratione multò minùs contra maifeſtam Indicationem præſcribere.

(*a*) Denique, *Cortex Peruv.* nec aliud quodcùnque *febrifugum* tempore paroxyſmi propinandum, eſt, ſed in *Intervallis*, (modo ea ſint ſatis protenſa, eòque nomine ad *Febrifugi* ingeſtionem accommodata) Nam durante vigore veneni, vires *Antidoti* à fermento ventriculi venenato plurimùm fractæ, haud liberè ſeſe explicare poſſunt, & totis viribus in hoſtem inſurgere; ſicut in Intervallis paroxyſmorum (in quibus venenum imbelle eſt, & ſine viribus delitеſcit) & poſſunt & ſolent. Prætereà cùm liquor glanduloſus, in ventriculum, cibi fermentandi gratia, continuò depoſitus è maſsa ſanguinis venenata ſecernatur; neceſſe eſt *Ægritudinem*, *Nauſeam*, *Vomitionem* vel *fluxum alvi* œconomiam ventriculi eouſque ſubvertere, ut Æger nutrimentum tenuiſſimum vel deglutire non poſſit, vel illicò ſursùm aut deorsùm rejiciat; multò minùs remedium officinale amarum, & forma ac quantitate, æquè ac ſapore ingratum. Imò ſæpe obſervatum eſt, quòd ii qui lubentiſſimè in paroxyſmorum intervallis *Cort.* deglutiunt, atq; facilè retinent ingruente paroxyſ. ſursùm vel deorsùm eum ſemper rejiciant; unde iniquum videtur, Ægros tempore paroxyſmi ſarcina morboſa plus ſatis preſſos, abſque urgente neceſſitate, ampliùs ingratis medicamentis plecti.

(*b*) Sin verò, ob expanſionem ſpirituum hoc tempore deficientium, aut nimis exaltatam, durante paroxyſmo, vita Ægri in diſcrimen adducatur, cùm ſcil. *febris* alterius morbis ſymptomata vehementia & lethifera ſibi adſciſcit; *Morbus iſte adſcititius* eadem methodo tractandus eſt, ac ſi eſſet *Originalis*, ut ex Orci faucibus Æger quam citiſſimè liberetur; Poſt quam verò hæc nova ſymptomata ceſſent vel mitigentur, aſſiduè atque copioſè exhibendus eſt *Cortex peruvianus*, ſeu aliqua alia (ſi qua ſit) generoſa Antidotus Febrifuga, qua vires veneni morbifici frangantur, & paroxyſmus futurus, vel ſaltem ſymptomata peregrina, præcaveri poſſint. *v.g.* cùm Æger funeſto *Algore* correptus, quaſi moribundus & languens per plures dies jaceat, expanſio ſpirituum quam citiſſimè calore multo externo, frictionibus duri *Iulapiis cordialibus*, *ſpirituoſis*, *ſpirituum & ſalium volatilium* repetitis doſibus, frequentibus *Veſicatoriis* (quæ flammam artificialem in ſpiritibus excitando præ reliquis hic conducunt) & quocunque alio modo convenienti promovenda eſt.

(*c*) Ubi verò (quod non rarò accidit) à mitiori veneno Spiritus non extinguantur, verùm toto paroxyſmi tempore opprimantur & langueant, unde (*d*) Æger *Comatoſus* evadit, & ſudoribus *frigidis* perfunditur, tanquam mox lipothymicè animam efflaturus; Indicantur *Iulapia Hyſterica*, & *Cephalica* pauló calidiora, *Spiritus* & *Salia Volatilia*, aliàque ejuſmodi, præſertim verò *Veſicatoria*, quæ ad quamcumque partem, præſertim verò ad totum Caput applicata egregiè conferunt.

(*e*) Quoties ob tonum cerebri & nervorum peculiari modo debilem atque ad obſtructiones aptum, Spiritus veneno morbifico perciti, per nervos non tranſmittantur, & ſanguis, circuitu impedito, in Cerebro ſtagnet, præter medicamenta

(a) *febrifugum non eſt propinandum Paroxyſmo durante*,
(b) *Quomodo tractanda ſit febris Intermittens cum ſymptomatis alterius morbi.*
(c) *Algor, quomodo tractandus* (d) *Coma & Sudores frigidi.* (e) *Apoplexia.*

Cephalica Spirituoſa & *Epiſpaſtica* priùs memorata, indicantur inſuper *Phlebotomia* copioſa, ſæpe repetita, & ſi opus fuerit in *Vena jugulari*; *Cucurbitulæ* inter ſcapulas cum profunda ſcarificatione, *Sternutatorias*, &c. Remedia *Antapoplectica*.

Feb. hæc Proteiformis, typum *Rheumatiſmi*, *Colicæ* ventriculi aut Inteſtinorum, *Choleræ* morbi, *Diarrhœæ*, *Dyſenteriæ*, *Febris Scarlatinæ Eryſipelatoſæ* &c. induit, ubi venenum morbificum non valdè deleterium eſt, & Spiritus animales veneno irritati hoſte longè ſuperiores. Cùm igitur ſymptomata hæc oriantur à nimia ſpirituum elaſticitate; *Venæ ſectione* & *Opii* uſu copioſo & repetito, paroxyſmi tempore, in ordinem feliciſſimè rediguntur; extra paroxyſmos verò *Cortice Perv.* cum *Opio* commixto, venenum hiſce ſymptomatis, & eorum recrudeſcentiæ anſam præbens, radicitus tollitur.

Hac methodo Ægris conſulendum eſt, ubi Spiritus nimiùm expanſos confertim in *Muſculos* & *Tendines* irruere contigerit, (*a*) eoſque ultra tonum ſolitum diſtendere, & Spaſmos cruciantes, hinc inde verſatiles excitare, atque prætereà, ſanguinis circuitum præpediendo, ſeri acris ſecretionem in partibus unà cum tumore & inflammatione inferre, ita ut paroxyſmus febrilis jam planè latitet ſub ſpecie *Rheumatiſmi*. Ubi verò à nativa, vel accidētali, a frigore ſuſcepto debilitate partis contigerit hanc exploſionem ſpirituum fieri in partibus *Thoracicis*, præſertim in *Membrana coſtas ſuccingente*, *Muſculis intercoſtalibus*, aut reliquis membranis & muſculis *Reſpirationi* dicatis durante Paroxyſmo, Morbus planè, ſimulat ſpeciem (*b*) *Pleuritidis* vel *Peripneumoniæ*, quippe cum *dolore laterali* atque *Tuſſi* immani, & Reſpiratione difficili ſociatur; & vehementia ſymptomatum inſolita (hic enim, præ doloris & ſtrangulationis vehementia, pulſus fere obruitur, atque extrema algent, ac ſi Æger illicò expiraturus foret) *Pleuritis* hæc *Symptomatica* à *Genuina* præcipuè dignoſcenda eſt. In hoc caſu ut ut *Pulſus languor*, & *Algor* extremorum contra indicare videantur, Venæ-ſectione tamen copiosa in brachio lateris affecti ſine mora celebrata, & repetita, Opii ingeſtione liberali, *Lenimentis*, & *Fotibus* anodynis externè applicatis, hæc exploſio ſpirituum tollenda aut ſaltem minuenda eſt; Spaſmis enim hoc modo ſublatis, dolor lateralis horrendus, *Dyſpnœa* & *Tuſſis* ſine medicaminum *Pectoralium* ope (quæ in hoc caſu nihil valent) ſponte ceſſant, Pulſus robur naturale, atque calor extremorum redit.

[*c*] Sin fortè *Febris* hæcce *Colicam ventriculi* aut *Inteſtinor.* vel *Iliacam paſſionem* ſimulet, expanſionem ſpirituum ſpaſmodicam cohibere neceſſarium eſt Venæ ſectione copioſa, applicatione calida *Lenimenti Anodyni* ad partes affectas, *Enemate carminativo*, dein *Cathartico acriori* cum Laudano commixto, & (ſi opus fuerit) *Aquarum mineralium purgantium* coctarum, & lacte alteratarum doſi liberali, unde, ſaltem finem paroxyſmi febrilis, ſolutio horum ſymptomatum, bombi & dejectiones copioſæ expectari poſſunt.

(*d*) Denique, ubi *Febris Intermittens* ſub Typo *Diarrhœæ torminoſæ*, *Dyſenteriæ* vel *Choleræ morbi* latitet; quamprimum venenum in ſingulis Paroxyſmis exaltari de novo incipiat, Spiritus in ventriculo & inteſtinis recens exploduntur, & momento quaſi *Tormina*, *Vomitiones Dejectiones* enormes, ac ſi à pharmaco aliquo deleterio ſumpto, recrudeſcunt. In Paroxyſmo igitur Vena ſecetur, *Opiata* & *Aſtringentia* ad ſpaſmos ſublevandos & colliquationem inhibendam repetantur, humoris venenati in ventriculum & Inteſtina excreti acrimonia obtundatur copia liquoris mitioris in os atque anum ingeſta, v. g. *Decocti pulli* tenuiſſimi & ſimpliciſſimi. Et, denique partibus ab hujus humoris tranſitu inflammatis, & tantùm non Sphacelatis, applicatione *fotuum*, *Sacculorum Aromaticorum* in vino & aqua ferrata coctorum & expreſſorum, *Lenimentorum*, vel *Emplaſtrorum*

(a) *Rheumatiſmus Symptomaticus*, (b) *Pleuritis & Peripneumonia Symptomaticæ*, (c) *Colica ſymptomatica*. (d) *Diarrhœa Symptomatica*.

rum Carminativorum tempeſtivè proſpiciatur.

In *Cholera morbo* præcepta ante memorata obſerventur, niſi quòd raro aut nunquam venæ ſectio celebranda ſit.

In *Diarrhœa* verò & *Dyſenteria* periodica (ſive torminoſa, ſive ſine torminibus.) *Decocto albo*, vel *aqua Pulli* in locum cujuſcunque liquoris fermenteſcentis pro potu ordinario ſubſtituta; Venæ ſectione, & *Laudani* tertia vel quarta quaque hora repetitione uſque ad finem paroxyſmi, expanſio ſpirituum, & liquoris venenati colliquatio refrœnanda eſt.

Scarlatinam & Eryſipelatoſam Efflorescentiam in cute periodicam conſultè ſileo, quia eas ſemper *Diarrhœæ* vel *Choleræ* periodicæ conjunctas obſervavi, atque eadem methodo tractandas.

Extra Paroxyſmum *indicatio* generalis eſt (*a*) Unica, ſcilicet ut *Venenum morbificum in nervis deliteſcens perfectè extirpetur*, ut, ſpiritibus non ampliùs irritatis, œconomia humorum in poſterum ſarta tecta conſervetur, & paroxyſmi cujuſcunque revireſcentia præcaveatur.

Nemo igitur miretur veteres Medicos (*b*) futilem atque inanem operam navaſſe huic morbo debellando: Senſibus enim magis quàm par eſt confiſi, humores in receptaculis neſcio quibus ſtagnantes fomitem morbi fuiſſe ſomniarunt, indeque toto cœlo errantes, utramque curationis paginam longo apparatu medicaminum *Deobſtruentium & Evacuantium* impleverunt, idque methodicè, licèt abſque certa aliqua indicatione è natura rei ipſius deſumpta, ſed in propriis ipſorum Muſæis excogitata. Cumque morbificum hunc fomitem penitus eradicari impoſſibile crederent, abſque ſenſibili humorum evacuatione, copia medicaminum *incidentium* humores præparabant, ut Remediis evacuantibus magis obſequentes fierent. Ad hos ipſos Medicos appello, noverint ne unquam, niſi fortuito, hac methodo, ut ut diutius protracta, quenquam perfectè ſanatum? Me quod attinet, ego ſimplicem *Tertianam*, eamque admodum benignam & legitimam inde non raro in *Hemitritæam*, vel *Quartanam* mutatam eſſe cum *Hydropicis*, aliiſque duris ſymptomatis ſociatam obſervaſſe memini: Natura hiſce Venæ ſectionibus & purgationibus in caſſum laceſſita. Hujus malæ & infelicis praxeos [quæ per multa ſæcula cum magno Ægrotantium incommodo inter noſtræ Artis profeſſores invaluit] πρῶτον ψεῦδος eſt falſa Ætiologia: Non enim, niſi ex accidenti, ut in *Plethora*, *Cacheſia* inſigni, &c. [de quibus poſt hac dicetur] ulla omnino evacuatio indicatur; verum, ut plurimum iſtæ evacuationes, Naturam inaniter laceſſendo, veræ curationi multum officiunt, ſaltem copiam Antidoti admodum ingratæ multo majorem neceſſario requiri faciunt.

Nuperi quidam Medici, poſtquam methodi veteris infelicem eventum obſervaſſent [licet hypotheſin veterem palàm & ex profeſſo mutare hucuſque iis viſum non ſit] ac ſi conſilium commune cępiſſent, in *Arcanis Febrifugis* inquirendis occupantur, quæ ex proprietate ſubſtantiæ [uti loqui amant] vel qualitate occulta morbum eradicent, vel, quod idem ferè eſt, venenatum morbi fomitem pelſundent atque ſubigant. Atque in hac ſententia ſunt Neoterici omnes, quotquot in verba Magiſtri non jurarunt, verum ad praxin medicinalem propriam attenti liberam philoſophiam amplectuntur. Tacitè enim, licet, non ῥητῶς atque palam, hypotheſi noſtræ de *Ætiologia* & curatione hujus morbi Herculei authoritatem tribuunt; dum aliqui *Terriculamentis* prope inſultum paroxyſmi Ægro inopinato oblatis, ſeſe hunc morbum ſæpius proſtraſſe gloriantur; Alii *Amuletis*, *Pericarpiis* aliiſque *Epithematis* externis imo *Carminibus* [quæ omnia Spiritus animales, & non humores immediatè afficiendo, ſcopum attingere credibile eſt] eundem effectum ſeſe conſecutos eſſe jactitant. Inter *Pericarpia* innumera, duo ſequentia ego ipſe aliquando ſatis felici eventu comprobata expertus ſum, ex gr.

♃. *Terebinth.* (*c*) *Vent. pulv. oliban.* an. q. ſ. m. & extend. ſuper alutam. F. *pericar-*

(a) *Indicatio extra paroxyſmum.*

(b) *Antiquorum mala praxis.* (c) *Pericarpiorum Formulæ.*

carpia duo ad pulſus ipſos applicanda, paulo ante paroxyſmum Vel ℞ *Fol. Chelidon. maj. Rutæ ; an.* Mi. *Fuliginis è lignis combuſtis, ſapon. Venet. Salis marin.* an. q. ſ. m. cum *Acet. acerrimo* F. Maſſa pro *pericarpiis*, horis duabus ante paroxyſmum expectatum applicanda.

Nec minus *Helmontiani* pro more jactabundi, *Arcana* quædam *Chymica*, pro certiſſimis Febrifugis venditare ſolent: vires nonnullorum ex iis ego ipſe cum aliis Medicis (priuſquam *Herculea Antidotus Cortex. peruv.* mihi innotuiſſet) ſæpe incertas, haud raro tamen cum felici ſucceſſu efficaces expertus ſum. Inter hæc *Vinum Benedictum* ſeu *Infuſio Croci metallorum*, facilè famam cæteris præripit (præcipitato *Diaphoretico paracelſi* non excepto, quod *Gabriel Fontanus* in Apologetico, omnem ſanare Febrem, ſi ſemel exhibeantur, ſatis impudenter atque falſiſſime jactat.) A juſta doſi *Vini Benedicti* trihorio ante tertium paroxyſmum expectatum exhibita ſæpius *Febrem Tertianam* curatam novi, verùm non tam ab evacuatione (uti mihi videtur) quàm ab Orgaſmo intervomendum in Spiritus impreſſo. Quo pacto etiam *Vertiginem*, *Rheumatiſmum*, & nonnunquam *Apoplexiam*, atque alios ſpirituum animalium morbos, illico curatos haud raro conſpicimus. Sæpè etiam granis vii. *Antimonii Diaphoretici* in vehiculo quocunque convenienti exhibiti, paulò ante inſultum paroxyſmi, *Febrem Intermittentem Tertianam ſimplicem*, & *Hemitritæam ipſam*, abſque quacunque ſenſibili evacuatione humorum ſuſtuli; Unde mihi penè perſuaſum eſt in *Antimonio* particulas aliquas latitare, quo mereatur in claſſe *Febrifugorum* proximùm *Cortici peruviano* locum (*a*). *Sal Abſynthii* etiam inter decantatiſſima *Febrifuga* (antequam vires *Corticis peruviani* exploratæ fuerant) à clariſſimis Medicis prædicabatur; & ad hunc uſq; diem novi quoſdam è ſenioribus, qui *Hauſtum*, qui ſal illud recipit, paulò ante expectatum paroxyſmum, propinatum, *Cortici peruviano* præferunt; Quem Hauſtum, quoniam in *febribus Intermittentibus* magis benignis aliquando proficuum expertus ſum, non pigebit hic loci deſcribere, & anſam inde arripere palam proponendi cætera Febrifuga quæ mihi contingit uſu comprobaſſe.

℞ *Aqua Card. Theriacal. ſtillat.* an. ℥. *ij.* *Salis Abſynth.* ʒ. ß. *Syr de Limon.* ℥. *iß.* *Miſceatur* Sumat Æger dimidiam partem trihorio ante expectatum Paroxyſmum, reliquam verò in primo inſultu paroxyſmi.

[*b*] Efficacia plurimorum *Amarorum* uti *fol. Abſynth. Matricar. fol.* & *Sem. Cardu. Benedict. Sem. Citri Rad. Gentian. ſumit. Centaur. minor. flor. Chamæmel.*, &c. præ omnibus aliis, in hoc morbo debellando, diu antequam vires *Corticis peruviani* ſatis exploratæ fuiſſent, multo uſu [eventu licet ſæpe incerto] comprobata fuit. Immò, poſthabitis omnibus aliis *febrifugis*, nuperrimo ſæculo, *Amarorum* uſus invaluit, non tantum apud vulgum, qui communi quaſi conſenſu, hauſtus largos liquoris *Poſſetici* foliis *Cardui Benedicti* alteratos paulò ante expectatum inſultum Amicis ægrotantibus propinabant, unde aliquando *febris Intermittens* mitior atque recens ſublata eſt, vel diminuta; Quin & *Profeſſoris Medicinæ*, præſertim Obſervatores perſpicaciſſimi, & uſu longiſſimo inſtructi, hujuſmodi remediis *Amaris* locum inſignem in curatione *febrium Intermittentium* concedere dignati ſunt. Et non tantùm decantatum illud Febrifugum, *Decoctum Amarum*, ex *Amaris*, quæ viribus Febrifugis maximè pollere experientia docuit, conflatum [quod jam demùm loco in *Pharmacopœa Londinenſi* cohoneſtatur] palam ubique in hunc uſum propoſuerunt, verum etiam ex *Abſterſiva* & *Ecphractica Amarorum* natura, eorum efficaciam, ratione & more Philoſophico (an ritè vel non jam haud diſputo) demonſtrare ſategerunt. Formulam hujus decocti mihi familiarem, à comuni aliquatenus diverſam & modum utendi ſubjicere hic loci non pigebit, quoniam aliquando *febres Inter-*

[a] *Sal. Abſinthii.* (b) *Febrifuga Amara.*

Intermittentes mitiores, præſertim verno tempore, eo curatas obſervavi.

[*a*] ℞. *Fol. Matricar. Cardu. benedict. Comar. Abſynth. ſummit. Centaur. min. Flor. Chamæmel.* an. *Mi. Semin. Cardu. Benedict. Citr.* an. ℥i. *Salis Abſynth.* ℥iß. Coq. in Aq. F. q. ſ. ad ℔iß. Colaturæ ℥ii. iii. iv. pro ratione ætatis bibat *Æger* quarta quaque hora extra paroxyſmum.

Sin alvum ſubducere Medico viſum fuerit; ſive *Vomitio* immodica, ſive alia *Cachexiæ* ſigna id ſuaſerint, omni alio *Cathartico* longe tutiùs & melius operatur Infuſio Calida ℥i. ℥iß. ℥ii. vel iii. (pro ætate & εὐφορίᾳ purgationis] *Fol. ſennæ* primo hauſtu decocti prædicti.

Porrò Clariſſ. meus *Collega*, iiſque vir integerrimus atque Medicus expertiſſimus DD. *Elisha Coysh* jam μακαρίτης, ſæpius ſincero animo mihi aſſeruit, ſeſe vires Florum (*b*) Chamæmeli ſubtiliſſimè pulveriſatorum, in vehiculo convenienti exhibitorum, atque poſt debita intervalla repetitorum, æquè felices ac certas in hoc morbo debellando expertum fuiſſe, ac ipſius *Corticis peruviani* Penes Authorem fides ſit. Me quod attinet, ego nuſquam efficaciam hujus ſimplicis Remedii tentando exploravi, verùm eodem medicamento cum aliis commixto filium *Domini Bernard*, Juriſperiti Londinenſi *febre Hemitritæa* laborantem, quem *cortice peruviano* diu & copioſè adhibito ne quidem ab uno Paroxyſmo liberare potui, ſpatio bidui, perfectè in ſanitatem reſtitui; Nec non Dominam *Gumley* vetulam *febre Tertiana* decumbentem (poſtquam diu & ad nauſeam uſque vires *corticis peruviani* irritas experta eſſet) ope ejuſdem *Arcani*, poſt debita intervalla exhibiti, ſpatio etiam bidui ſanavi. Itidemque uxorem Vetulam Domini *Royſton Bibliopolæ Regis* ferè ſeptuagenarium, poſtequam ad biennium *febre Intermittente*, nunc *Tertiana*, nunc *Quartana* vel *Hemitritæa* laboraſſet, ſpatio duorum dierum eodem Remedio, perfectè & abſque recidivatione curavi. Fateor equidem me nunquam (quod ſcio) in quocunque alio *febre Intermittente* laborante huius remedii periculum feciſse, quippe vix unquam [ſi rectè meminerim] præterquam in hiſce tribus Ægrotantibus, Antidotus illa Herculea *cortex ſcil. peruvianus* ſpem meam fefellit, proindeque nec licitum, nec decorum eſſe duxi in humano corio, experiendi gratia, ludere, & certo atque experto Remedio, magis incertum & minus exploratum præferre, Utcunque eius Formulam deſcribere, in gratiam Curioſorum, operæ prætium duxi, ut ii poſſint, modò vellint, experiri, nùm hoc etiam ſit certum *febrifugum*, vel ſaltem nùm (ut mihi evenit] vires *Corticis* deficientes ſupplere queat. Formula pulveris eſt quæ ſequitur.

℞. *Flor. chamæmel. ſubtiliſſ. pulveriſ.* [plus minus pro ætate) ℈i. *Antimon. Diaphoret. Sal. Abſynth.* an. ℈ß. *M. fiat pulvis* ſumendus in hauſtu *Poſſetalæ*, vel cuiuſcunque *Julapii temperati*. Aut in formam *Boli* cum *Syrup. Caryoph.* vel in formam *pilularum cum mucilag. gum. trag.* redactus, ſexta quaque hora per biduum vel triduum repetendus.

[*c*] Unde *Amara* vi Febrifuga adeò præpollenti donentur, forſan non facilè explicatu eſt. Veriſſimum quidem eſt *Amara* fere quæcunque facultate, plus minùs *Abſterſiva*, & *Ecphractica* pollere, uti à curatione *Scorbuti*, *hypochondriacæ* affectionis & *Chloroſeos*, ex eorum uſu, omnibus in Medicina leviter Exercitatis abunde patet. Nùm verò energia eorum Febrifuga, in hac facultate *Abſterſiva*, & *Ecphractica* ſpeciatim vigeat [quicquid cæteri Profeſſores opinentur] non ita liquidò mihi conſtat; præſertim, cum *Chalybeata* medicamenta, quæ, omnium conſenſu, multò magis hac vi præpollent, nihil ad *Febrium* curationem conducere obſerventur, quin potiùs Spiritus incaſſum agitando, & turbando multum officere. Inſuper *Ecphracticæ*, & *Abſterſiva* medicamenta, annuente to-

ta-

[a] *Decocti amari formula.* (b) *flores Chamæmeli.*
(c) *Vis amarorum febrifuga in quo conſiſtit.*

tota corona Medicorum, inde præſertim ad curationem morborum conferunt, quatenus humores præparant, quo magis ſequaces, atque vi *Catharticorum* evacuanti obtemperantes fiant; cum quidem *Febres Intermittentes* (quoties eas ope *Amarorum* curari contingit) ſæpiſſimè, immò feliciſſimè, abſque ulla evacuatione præcedente, comitante, aut ſubſequente (quod Medici hodierni norunt) ſolvi ſoleant. Quid; quòd hæc ſententia, falſæ illi veterum hypotheſi innixa eſt, quæ fomitem Febrium in *Humoribus*, non autem in *Spiritibus* deliteſcere ſtatuit, atque oportere eum remediis evacuantibus penitus eradicari: Contra quam ſententiam ubique militat (ut priùs innuimus) non tantùm ratio, verùm etiam Experientia ferè univerſa.

Reſtat igitur, ut hæcce Remedia, proprietate quadam naturæ, ſeu qualitate occulta, ſcopum ſuum in *Febribus* profligandis, attingat, vel, quod idem eſt, ad inſtar Antidoti, vi nativa fomitem venenatum in ſpiritibus deliteſcentem ſubigant: Sique ratio efficaciæ hujuſmodi Febrifugorum à me requireretur; ego hiſce tenebris, in cauſis rerum indagandis, obrutus, multò potiùs in peculiari *Amaritudine* ſenſibili, quam in neſcio qua *Abſterſiva* facultate indè conſequenti, vim illam collocarem: quia plùrima *Amara*, admodùm grata eſſe ventriculo, nervis, & ſpiritibus animalibus, multo uſu comprobantur; & ferè ſingula, ſuo gradu, ſcilicet hæc plus, illa minùs, verùm præ ceteris omnibus *Cortex Peruvianus*, ob excellentem ſuam amaritiem, vi Febrifuga à Natura donatur, qua Fermentum Spiritus accendens immediatè deſtruitur. Et quidem *Febres Intermittent.* recentiores atq; benigniores, præſertim verna & æſtiva tempeſtate, ab *Amaris* vulgaribus haud rarò curari contingit & forſan ſæpiùs quàm à quibuſcunque aliis Febrifugis. Illud verò Ἱερὸν πικρὸν *Cortex ſcilicet Peruvianus* (cui nihil præter nomen gratum deeſt ut ut opinione vulgi commendatur (à quo tempore *Europæis* innoteſcere cœpit, conſenſu Medicorum omnium ferè expertiſſimorum, Febrifugum *Catholicon* eſſe comprobatur, quòd omnes *Febres Intermittentes*, & alias plurimas (uti poſthac dicetur) in quavis anni tempeſtate, in omni ſexu, ætate, & Temperamento radicitus & penitus, citò, tutò & feliciter ſanet. Ego ſanè, qui jam ad viginti annos, & quod excurrit, hoc Polychreſtum remedium ferè quotidie præſcripſi, vix aliquid incommodi Ægrotantibus ortum inde obſervavi (quidquid clamosè atque falsò oggerant malè feriati quidam atque ignorantes) quin etiam, non niſi ter, uti ſincero animo prius aſſerui, in *Febribus* Intermittentibus ſpem meam fruſtratus eſt: Utinam idem dicere licuiſſet de quoquam alio quantumvis celebri Remedio in cæteris humani corporis affectibus debellandis decantato. Certè non eſt ut Medici ingenia ſua ampliùs torqueant in aliis Febrifugis explorandis, modò hujus uſum ſatis perſpectum habuerint. Neque juſtum aut æquum eſt, methodis antiquorum incertis, ſine *Indicatione* vera, ſine ſucceſſu, gratis ſtabilitis, in poſterum inſiſtere; aut novum aliquod & minus probatum *Arcanum* prædicto anteferre; verum, ſicut oriente ſole, ſtellæ minores diſparent, ita cætera Febrifuga, è tribu *Amarorum* aut alia quavis petita, huic unico locum cedere oportet.

Verum enim verò, cùm jam ab omnibus Medicis *Corticis* hujus efficacia comprobata ſit, & communi conſenſu, titulo Febrifugis, κατ' ἐξοχὴν jure inſigniri incipiat; poſthabitis reliquis Febrifugis, de hoc unicè in poſterum ſermonem habere lubet, ejus *Naturalem Hiſtoriam* ſuccinctim enarrare, rationem efficaciæ ejus Febrifugæ explicare, ejuſque juſtam cauſam adverſus malevolos atque ignorantes detractos ſuſcipere, & denique modum eum præparandi, eoque utendi varium, unà cum juſtis, & uſu probatis Canonibus atque regulis huc ſpectantibus, ſubijcere.

CA-

CAPUT VII.

De Cortice Peruviano, ſeu China China, atque Virtute ejus Febrifuga.

LOcus natalis Arboris, quæ hoc Cortice [a] obducitur (referente *M. Anton. Bollo* Mercatore *Genuenſi* in Epiſtola ſua Italice ſcripta) eſt Regnum *Quitenſe*, præſertim propè *Loxam* in *America Peruviana*. Arbor non procera eſt, ſed in ramulos inſigniter divaricata, Folia habet, qualia ſunt *Prunorum* rubeorum, neque minus patula, neque acuminata, quæ ſaporem Aromaticum, nullatenus Amarum, quippe è particulis acribus & pungentibus conflata, in lingua imprimunt. Floribus albis, & cæruleis, ad inſtar *Mali Granati* eximiè ornatur. Nullum tamen fructum parit, ac ſi in pompam unicè cum tanta luxuriantium florum copia nata fuiſſet: At iſtum defectum abunde compenſatCortex ejus *Febrifugus* in ſanitatem gentium, proculdubiò, *Deo Opt. Max.* conditus. Cujus gratia *Arbor Vitæ*ſi qua alia, ſaltem nobis nota, jure merito appellari poteſt.

Lignum [b] autem hujus Arboris, atque etiam Flores, uti nullam amaritiem habent, ita [teſtante Clariſs. *Hieron. Bardi*] nulla Febrifuga ſeu medicatrice virtute donantur. Verùm *Reſina*, quæ è ligno, præſertim verò è Cortice exſudat, atque etiam Semina, quæ Hiſpanicè *Pipita de quina* vocantur; atque Semina *Cucurbitæ* plane referunt, virtutem non diſſimilem, ſed inferiorem longè, quam Cortex ipſe ſortiuntur. Unde evenit quod Authores, poſt habitis cæteris, quibuſcunque partibus hujus Arboris, Corticem duntaxat pro decantato *febrifugo* venditent.

Arborem hanc ſalutiferam [quam Incolæ *Gannaperide* vocant] ab ipſis Mundi primordiis ibi loci ſatam, ſponte creviſſe nullus dubito. Virtutem *Febrifugam* quæ ejus Cortici à Natura ineſt, *Indis* hominibus jam olim innotuiſſe refert idem *Bollus*: Verum à quo tempore Heros ille [c] *Genuenſis Chriſtophorus Columbus* hanc plagam mundi primum detexerat, uſque ad annum ſalutis milleſimum, ſexcenteſimum quadrageſimum, ex odio Indorum erga *Europæos*, præſertim *Hiſpanos* concepto, magnum hoc Remedium de induſtria celabatur.

Quo modo verò magnum hoc *febrifugum Hiſpanis*, (d) cæteriſque *Europæis* primum patefactum fuerit, narrat idem Author fide dignus: Nimirum forte fortuitò, in civitate *Limenſi* quæ eſt Metropolis Regni *Peruviani*; Uxor *Proregis*, qui tum temporis erat *Comes del Cinchon*, Febre tertiana ſæviſſima (qualis illic loci Epidemia eſſe ſolet) correpta funeſte decumbere videbatur, Rumor (uti ſemper de magnatibus) per urbem divulgatus, tandem per finitima loca ad *Loxam* uſque pervenit. *Hiſpanus* illius loci tunc temporis præfectus, per litteras *Proregem* monebat, in Arcanis ſibi eſſe Remedium, cujus auxilio *Proreginam* illicò revalituram ſpondebat: Lubentiſſimè annuens *Proregina*, Corticem præparatum ſumpſit. Quid fit? Stupentibus omnibus, dicto citius convaluit. Hinc fama hujus Arcani titulo *Pulveris Comitiſſæ* inſigniti, ubique per civitatem *Limenſem*, totamque *Americam* Hiſpanicæ ditioni ſubjectam, brevi, multum inclaruit. Diſcedente autem *Prorege ex India*, Ubi in *Hiſpaniam* reverſus eſt, illicò percrebuit ubique rumor de novo hoc *febrifugo* quod, poſt experimenta frequenter facta, votis Ægrorum ſemper & ubique reſpondet. Circa annum ſalutis 1649. famam ſuam in dies magis, magiſque provexit, non tantum per *Hiſpaniam*, verum etiam *Italiam*, *Romam* uſque, conatibus imprimis *Ioannis Cardinalis de Lugo Soc. Ieſu*, & cæterorum *Collegii Ieſuitarum Romæ* Patrum, qui eum gratis religioſis & pauperibus largiebantur: Ubi infauſto omine, atq; in vulgi Reformati terrorem ac Scandalum, *Pulvis Patrum* vulgo audit (Anglice *The Jeſuit's Powder.*) Quo nomine plurimos, eòſque non fortis grega-

(a) *Hiſtoria naturalis Corticis Peruviani.*
(b) *Lignum & flores non habent facultatem febrifugam.* (c) *Virtus febrifuga olim Indis nota.* (d) *Unde Europæis innotuit.*

gariæ, in hunc uſque diem, ab ejus uſu abhorrere contigit, ſi, non naturale remedium fuiſſet, ſed fictitium, diabolicum, & venenatum arte Jeſuitarum paratum, potius quam divinæ φιλανθρωπίας donum. Hiſtoriam non injucundam huc ſpectantem refert *Cl. Badus Anaſt.* lib. ii. Cap. vi. de matronis duabus Londinenſibus, quam audiverat ex *Joanne Luca Durante* Oratore Reipubl. *Venetorum* ad *Carolum* Secundum. Qua de cauſa obnixè cupio, ut ſuo proprio, ut antiquo *Chinæ Chinæ*, *Chinæ febris*, *Gentianæ Indicæ*, *pulveris comitiſſæ*, vel *Peruviani*, aut aliquo altero minus infami nomine, communi Medicorum conſenſu, in poſterum appelletur, & à præjudicio, ob Nomen, liberetur.

Quàm celebri greſſu fama hujus *febrifugi* per totam *Europam* ſpargebatur, & ipſe Cortex ubique gentium à Profeſſoribus ferè quibuſcunque in uſum recipiebatur, facilè poteſt quivis conjicere ex ipſis verbis *Clar. Badi* qui lib. primo *Anaſtaſ. corticis peruviani* (quem typis dedit anno 1653. Cap. 20.) Medicos Londinenſes increpat. Quippe *Fama mendaci potius quam propria experientia inſtructi, ſaluberrimam hanc Medicinam reſpuebant, quum tot alii Medici in omni Europa ſive in Gallia, ſive Hiſpania, Germania, Flandria, Italia eam nedum uſurpent, quin & miris laudibus extollant.*

Veriſſimum quidem eſt, non defuiſſe nefarios quoſdam detractores ubique, præſertim qui *Londini*, (a) dolo malo conſilium cœperunt de hujus Febrifugi fama præmaturè ſupprimenda, ne ſcilicet hac ſuccincta methodo febres obtruncandi, Ægrotantium crumenas emulgendi occaſio tolleretur; De hac conſpiratione ſæpe palam verba habuit Dominus Bertram Pharmacopola jam defunctus, cui fidem in hac re promptè adhibui? quia nequam quidam & ignavi, quorum nomina honoris cauſa ſileo, memetipſum, iiſdem illecebris, in ſuas partes trahere tentarent. Temerè igitur & ſine experimentis prius inſtitutis, magnum hoc Remedium condemnarunt, & famam ejus fictis calumniis ubique inſectabatur, ſeſe ſeveriſſimos *chinæ chinæ* ſpeculatores & judices ultro conſtituerunt ſi forte fortuito, licet poſt annum ab ejus uſu elapſum, ſymptoma aliquod minus ſolitum ſupervenerit, Eheu! quot convitiis Herculea & divina hæc Antidotus extemplo jactabatur, ac ſi quid diabolicum in hoc *Equo Trojano* latuiſſet? Fæces, neſcio quas deleterias, & fermenta morboſa poſt ſe in corpore ſemper reliquiſſe aſſeruerunt, unde novæ tragœdiæ, & funeſtiſſima ſymptomata repullulabant. Hoc modo, ſi quid mali unquam aliunde ſubſecutum erat, id omne Medicamini ut probrum obiiciebant, licet ſymptomata ad morbum primarium nimis parco corticis uſu imperfectè ſanatum, reapſe pertinerent. Nec minus iniqua mente, ab Amaro & Ecphractico hoc pharmaco habitum corporis denuò obturatum & obſeſſum iri prætenderunt, atque inde neminem ad ſeptennium ab ejus uſu ſuperſtitem fore reclamante experientia univerſa. Hinc Medici *Londinenſes* inexperti; atque Ægrotantes, ab uſu hujus *febrifugi* diu perterriti abſtinebant; Interim Medici antiquis methodis longis, eoque magis incertis inſiſtentes, famæ & fortunarum ſuarum; Ægroti verò vitæ ipſius dulciſſimæ jacturam fecerunt; qui ope Chinæ Chinæ ſpatio bidui vel tridui, facile convaluiſſent.

Inſuper, præter hos nefarios detractores, non defuerunt plures, cæteroquin Viri docti & probi, veteri tamen & craſſa humorum ſenſibilium, & qualitatum hypotheſi occæcati, qui de uſu Chinæ Chinæ multum ancipites hærebant, quandoquidem Febres abſq; ſenſibili quacunque evacuatione curatas ejus ope obſervaſſent; Quod quidem graviſſimum erat argumentum *Chryſoſtomi Magneſii* Profeſſoris *Papienſis*, ut in ejus Epiſtola ad *Hieron. Bardi* data 9. *April.* 1652. patet.

Quamplurimæ etiam futiles & inanes con-

[a] *Conſilium de cortice ſupprimendo.*

controverſiæ, nugæ ſanè & tricæ, ex doctrina Humoriſtarum ortæ, inter doctiſſimos viros cum eruditione, ſpecie tenus, & zelo agitatæ ſunt per decennium & quod excurrit, ſcil. à primo corticis in Europam adventu uſque ad annum ſalutis 1663, quas enumerare vix operæ pretium duxi. Febrem enim in humoribus qualitate peccantibus locantes, Remedium qualitate contraria præditum requirebant, &, Hi propter *ſiccitatem*, Illi propter *Caliditatem*, aliaſve qualitates manifeſtas *cortici* adſcriptas, ejus uſum impugnarunt & apud vulgum ſuſpectum reddiderunt.

Nec minus equidem mihi à ſcopo erraſſe videntur; vel famæ corticis minus offeciſſe, qui ex eadem pharetra, manifeſtarum ſcil. qualitatum doctrina, Argumenta deprompſerunt, quibus *corticis* cauſam ſeriò tuerentur.

Horum [a] *Anteſignanum* invenio eximium *Antymum Conygium*, qui efficaciam *Febrifugam* in tenuitate partium *corticis* collocat, unde craſſos humores incidit, & cauſam Febrium tollit; ac ſi craſſum hoc Pharmacum cæteris quibuſcunque, partium ſubtilitate præiret: aut *Aromatica* & ſpirituoſa quæcunque, ut pote partibus ſubtilibus inſigniter prædita, eo etiam nomine, Febrifugorum titulum ritè mererentur.

Gaudentius (b) Brunaccius Romanus forſan non minus, etſi cum ſpecie magnæ eruditionis, nugatur, dum in libro ſuo *Venetiis* cuſo an. 1661. ſtrenuè contendit, *Chinam Chinam* caliditate ac ſiccitate ſua manifeſta haſce Febres (quas authoritate *Avicennæ & Helmontii* in Frigido & Humido conſiſtere ſtatui) præpollenter & efficaciter ſubigeret: Ac ſi *Calida & Sicca*, qua talia, vim febrifugam ſortita eſſent; atque omne Pharmacum hiſce facultatibus imbutum, ea de cauſa (licet experientia univerſa & ratione ubique reclamante) in numerum febrifugorum adſciſcendum eſſet. Verum, ut paucis ex rei ipſius natura petitis, velitationem hanc dirimam & abſolvam; Sciendum eſt, Frigus æquè ac Calorem haſce febres comitari ſolita, effectus eſſe potius *Febris* quam cauſas? Quorum prius à ſpirituum oppreſſione, poſterius ab eorundem expanſione nimia (ut ante demonſtravimus) oritur. Cauſa verò febris eſt venenatum quid, & deleterium, ſpiritibus ipſis inimicum, quod propria ſua Antidoto (ſive calidum vel frigidum vel neutrum fuerit) unicè ſubigi poteſt; Atque proinde fruſtra, eo quod qualitatem aliquam evidentem poſſideat, vim *corticis* febrifugam vel ſtabilire vel convellere aggredimur; præſertim cum ex teſtimonio *Pet. Apon. c* 45. *de Rem.* veneni, atque *Hier. Card.* lib. de Venenis, conſtet, ab eſu *Ficuum Pharaonis* calidarum & ſiccarum in *Inſula Sardinia* creſcentium, quæ inde Febriferæ appellantur, febres *Tertianas* æquè certò induci, ac à Cortice iiſdē qualitatibus evidentibus imbuto ſanantur.

[c] Porrò non defuerunt Medici celebres, qui vim corticis febrifugam, ob ejus ſiccitatem & caliditatem aliaſque evidentes qualitates, majori veritatis ſpecie, mordicus atque acriter impugnarunt: Hoc fecerunt celeberrimi Profeſſores *Placentini* & Mediolanonſes anno 1661. ubi res agebatur *Cardinalis Doughi*, febre Tertiana notha laborantis (referente *Clariſ. Bado* lib. j. c. xv. *Anaſtas.* (quin & Medici ipſi *Londinenſ.* in caſu *Johannis Lucæ Duratii* Legati antedicti. Sed agedum, expendamus rationes.

Primùm *Chriſtophorus Paravicinus* Med. Clar. Mediolanenſis, ut ut in *Quartanis Chinæ Chinæ* uſum commendet; in *Bilioſis* tamen, & *Mixtis febribus*, ob caliditatem eam improbat, metuens ſcil. ne calore humorum inde aucto, febris etiam adaugeatur. Itane vir Clariſſ.? Verum quis febrem, cujuſcunque fuerit generis, unquam ab uſu *corticis* auctam vel duplicatam hactenùs obſervavit? Appello ſenſum, atque Experientiam univerſalem. Porrò, an non *Hippocrates* ipſe, *lib. de Acutis*, *Vinum* febricitantibus conceſſit? Quin etiam in curatione Febris *Tertianæ* ſuc-

[a] *Vis febrifuga non conſiſtit in tenuitate partium.* (b) *Nec in caliditate & ſiccitate manifeſta.* (c) *Caliditas & ſiccitas corticis non impedit vim ejuſdem febrifugam.*

ſuccum *Silphii* & ſemen *Trifolii* in Vino propinabat? Annon *Galenus* lib. 1. *ad Glauc. cap.* 10. in Nothis *Tertianis Piper* ipſum, & in *Quartanis Theriacam* præſcripſit, atque alibi *Abſynthium*, *Centaurium minus*, *Myrrham*, *Diatr. Piper*, &c. Dic ſodes! Quis æquus judex gradum caloris in *Cortice* magis intenſum, quàm in hujuſmodi medicamentis ſenſit, vel ratiocinando, vel quidem ſomniando id hariolari potuit? Verùm ut rem ipſam dicam, Nullus dubito, quin in genere *Calidorum Febrifuga* inveniri poſſint, quæ, proprietate naturæ venenatum fomitem in ſpiritibus latitantem ſubigendo Febrem tollere valeant, quandoquidem vera & genuina Febrium Ætiologia, non à quacunque humorum qualitate, verum à ſtatu ſpirituum venenato ritè deducenda ſit, ut ante demonſtravimus. Atque mehercule! haud parùm lætatus ſum, cùm viderim perſpicaciſſimum & doctiſſimum *Badum* diù abhinc (*pag.* 139. *Anaſtas.*) in hanc ſententiam hac ipſiſſima obſervatione coactum tranſiviſſe.

(*a*) Clariſſ. *Rochus Caſatus* in Tertianis puris vel Spuriis, & in ipſis *Quartanis* uſum Corticis convellit, quia cum *Frigida* & *Narcotica* natura eſſe ſuſpicatur, unde [ut aſſerit] Spiritus pro tempore quadantenùs forſan obdormiſcunt, & velut à ſuccis narcoticis hebetantur, at, poſt inducias, Paroxyſmi vehementiores: & humore peccante inde vel aucto, vel in partes nobiliores translato, vel magis putreſcente, diriſſimi morbi ſuccedunt: Si pace tanti Viri liceat proferre quod ſentiam, totum hoc gratis dictum eſt, & merum Authoris commentum, cui experientia refragatur. Quis enim præter *Illum* uſquam vel ſomniando Corticem in claſſe *Narcoticorum* poſuit? Quanquam *Hippocrates Febres Quartanas Soporiferis* medicamentis feliciter ſe expugnaſſe aſſerat.

Præ cæteris, hoſtes Corticis acerrimi erant Viri clariſſimi *Joannes Jacobus Chifletius & Vopiſcus Plempius*.

[*b*] Primum *Chifletii* argumentum adversùs *Corticem* ſumitur à recidivatione Febrium poſt ejus uſum; Cui populari objectioni ſuo loco reſponſum dabitur. Deinde *Corticis* caliditate queritur, metuens ſc. [*c*] *ne ejus igneo calore* (ſunt ipſius *Chifletii* verba) (*d*) *ſiccet, accendat & torreat imbecilla præcordia, nativum calorem diſſipet, vitæ pabulum depopuletur & neſcio quos humores noxios ad partes ab ortu infirmas inde propellat*. Bona verba, quæſo *Chifleti!* Mehercule? Quæ ſpectra & terriculamenta hic finguntur de calore *Corticis* prorsùs igneo depopulante, diſſipante, torrente, accendente, ſiccante? Quis unquam *Cauſticam* hanc & *deleteriam* vim *Corticis*; vel actualem, vel potentialem, præter *Te* vir Clariſſ. hactenus expertus eſt? Pudeat doctum virum principio precario, & contra ſenſum, & experientiam univerſi generis humani ficto, argumentum ſuum adversùs Pharmacum ſalubre induſtriò ſuffulciſſe: Verùm de calore *febrifugorum* ſatis, paucis licet verbis, priùs diximus. Pergit *Chifletius* lib. ſui cap. iv. (*e*) Et tertio jaculo Corticem petit his verbis *Vtut à reſolutione partium humoris ſubtiliorum ex caliditate Corticis exhibiti, paroxyſmi tollantur, pars tamen craſſior magis incraſſatur, & quodam modo lapideſcit, indeque poſt paucas inducias extemplo ferocit iterum febris*. Necnon cap. vj. ejuſdem lib. *Inde Bilis flava in ſuo folliculo, nigra in Liene, pituita ſalſa in ventriculo & inteſtinis coquuntur, denſantur, immobiles fiunt, quibus putreſcentibus, liquefactis, & in ſubſtantiam partium adjacentium imbecillem quaquaverſum effuſis, ac impactis, diuturni & exitiales morbi, etſi lentè ac ſerò pullulare ſolent*. Adeò nihil niſi humores & manifeſtas qualitates crepans, Vir Clariſſ. toto cœlo à vera genuina Febrium Ætiologia aberrat! At non ſic *Hippocrates* qui in medicinæ praxi, ad-

ad.

[a] *Cortex eſt non frigidus & Nercoticus.* [b] *Objectiones Chifletii adverſus Cortic.*
[c] *Prima.* (d) *Secunda.* (e) *Tertia.*

ad primas haſce medicamentorum qualitates parum reſpexit, quippe perſuaſum ei fuit, omnibus morbis τὶ θεῖον ineſſe, atque perinde τὸ ἐνεργητικὸν, ſeu primum impetum faciens, extra ſphæram ſenſuum poni, neque ſenſibilium quarumcunque qualitatum poteſtati ſubjici. Porrò hæc figens, craſſeſcens, lapideſcenſque vis Corticis (quam gratis ſtabilire conatur Vir Clariſſ.) nec demonſtratu facilis eſt, nec docti ac experti cujuſvis Medici aſſenſum meretur, adeò magnificum hoc effatum inter quiſquilias & deliramenta jure merito haberi debet! Denique, *ne brevibus pereat ſua charta libellis*, aut ſaltem uti aliquo ſtigmate infami Cortex notetur, is ipſe Vir Clariſſ. qui modò ei calorem exurentem & cauſticum, atque dein neſcio quam figentem & craſſeſcentem qualitatem objiciebat, jam cap. vj. Eadem libertate Poetica, potiùs quàm Philoſophica, in Febribus curandis ſuſpectam habet *Adſtrictionem* ejus, & obſtruentem *Stipticitatem*, *quippe viarum apertione ſolvuntur, febres, Conſtrictione excitantur*. Ex eodem Ore calidum & frigidum ſpiranti, jure merito dolus & fucus olim in *Apologo* objiciebatur. Atque profectò Clariſſ. *Chifletius* ſuam integritatem in *Cortice* impugnando, inde præſertim mihi maximè ſuſpectam reddit, quia poſitus videtur in contraria cauſa, & accuſationi Corticis prævaricatur. Quis enim facilè crediderit *Corticem* prorſus igneum & adurentem, ſua *Caliditate* cogere, aut repellere, aut figere, aut humorem incraſſare poſſe, & cæteros *frigoris* effectus producere? Quæ etenim ſunt calida & ſicca [teſtante *Galeno* Meth. medendi *l*. 4. *c*. 7.] quod reliquum eſt humoris prorsùs abſumunt. Aſt cùm reliqua Amara, uti *Abſynthium*, *Gentiana*, *Centaurium minus*, *Caſtoreum*, *flores Chamæmeli*, atque decantatiſſimum *decoctum amarum* ex his factum (quæ ferè omnia *febrifuga* & *Ecphractica* habentur, atque proinde, omnium Medicorum conſenſu, tutò ad *febres Intermittentes* curandas adhibentur) ipſum Corticem *Adſtrictione* & Caliditate, ſenſu judice, ſuperent vel ſaltem æquent; quare *huic amaro* cæteris vi *febrifuga* longè præpollenti. *Stipticitas* & *Adſtrictio* unicè objicitur? Fateor equidem levem quandam *Adſtrictionem* ſive *auſteritatem Cortici* ineſſe: Atqui inde eo inferciri viſcera, vel habitum corporis obſtrui vehementer nego. Nonne *Aloe*, *Rhabarbarum* atque ipſe *Chalybs* adſtringente ac ſtiptica qualitate, æquè ac calida imbuuntur? Quis autem ea uſquam in *Obſtruentium* claſſem hactenùs reduxit? Dic ſodes! quare *Cortex* ſolummodò propter levem ſuam ſtipticam acerbitatem in numerum Obſtruentium illicò relegandus ſit. Audiamus *Galenum* de *Rubia* loquentem, lib. vj. *de ſimp. Medicam*. *Quandocunque Amaritudo & Adſtrictio in uno medicamento ſimplici concurrunt, poſſunt hæ qualitates ſimiliter coeuntes Jecur & Lienem expurgare, Menſes & Vrinas ſanguinolentas evocare, idque ratione Amaritudinis; poſſunt & eadem Adſtrictionis virtute vaſa claudere & adſtringere.*

(*a*) Poſt *Chifletium*, Clariſſ. *Vopiſcum Plempium* audiamus, alterum Corticis acerrimum hoſtem *Chifletio* coætaneum, quem *Cl. Badus* lib. 2. cap. 8. Anaſtaſ. ait *malè dicendi libidine ductum, ore, dente, lingua, calce, calamo in corticem irruiſſe*. Ille pallium Philoſophicum deponens, Hiſtoricum agit. Experientiam appellat, atque tela inde acuminata in Corticem collimat. Cap. 3. lib. ſui anno æræ *Chriſtianæ* 1665. typis mandati hæc habet, *plures* 3. *vel* 4. *reciderunt* (Ad quam popularem objectionem ſuo loco reſpondebimus.) *Plerique cachectici facti, nonnulli mortui. Item Magnates hujus Aulæ nominare poſſem, qui ab uſu pulveris extenuati ſunt, & ad Phthiſin præcipites niſi uſu longo lactis Aſinini reſtituti fuiſſent*. Hæc *Plempius*.

Quam egregiè verò reprehenſus fuit & falſi convictus hicce *Corticis* calumniator à Clariſſ. *Bado* in reſponſione ſua *Genuæ* typis data anno 1656. cui Author nun-

(*a*) *Objectiones Plempii*.

nunquam hactenùs aliquid regerere auſus, *Reſponſio* conſulatur. Me quod attinet, Ego fidenter dico, idque poſtquam jam ad 25. annos quotidiano uſu, ejus vires explorando expertus ſum, me nuſquam noviſſe aliquid mali ab uſu Corticis cuiquam eveniſſe, præter (*a*) *Surditatem* aliqualem tempore uſus moleſtam, quippe, à motu ſpirituum inordinato & lucta inter Venenum & Antidotum ortam, quam ſponte illicò à morbo evicto, vel pulveris omiſſione ceſſare ſemper obſervavi: (*b*) Me hujus remedii nunquam pœnituit, nunquam aliquem cachecticum, tabidum, aut quocunque alio morbo affectum; multò minùs quaſi toxico interfectum novi, atque ter tantum [uti olim innui] optato eventu, in Febre Intermittente ope ejus ſananda, deſtitutus ſum. Verùm res ipſa loquitur. Quo pacto enim Pharmacum amarum, quod *Menſes* ciet, *Obſtructiones* aperit, *Ventriculum* atque *genus nervoſum* univerſum confortat, *Cachexiæ*, vel *Tabis* futuræ, multò magis mortis repentinæ, inopinatæ fundamenta jaciat, difficillimum eſt conceptu. Fateor equidem (quod etiam Cl. (*c*) *Badus* innuit) propter *antipathiam* quandam naturæ adversùs hoc medicamentum, ex *Idioſyncraſia* ortam, ejus uſui ſubitas & enormes Vomitiones, Lipothymias, aliaque dira ſymptomata, quaſi à veneno, excitata, ſupervenire poſſe. Verùm quid inde? Nonne hoc ab uſu *Caſei*, *Anatis*, aut cujuſcunque alius ſaluberrimi edulii, vel ab aſpectu ſolo, vel præſentia *Felis* in eodem cubiculo, vel à Pharmaco ſaluberrimo ſæpiùs evenit? Idem ſanè à tantillo *Mellis*, *Syrupo caryophyllorum* & *Oculis cancrorum* nonnunquam accidiſſe memini. An inde hæc omnia in cenſum deleteriorum & toxicorum protinùs releganda ſunt? Porrò quoties à nimis parco, vel non ſatis frequenter repetito uſu *corticis* contigerit *fermentum* venenatum febrile vi ſuppreſſum eſſe, potiùs quàm penitùs ſubactum, Æger recidivam non rarò patitur, & aliquando, ubi fomes venenatus, *Cortice* quadantenùs irretitus & ſubactus, febrilem paroxyſmum haud ampliùs formare poſſit, in ſtatu valetudinario, cum appetitu proſtrato manet, atque ſæpe ſymptomata dira, præſertim in genere nervoſo, formam & ſpeciem induentia nunc lipothymiarum, nunc ſpaſmorum dolorificorum, aliarumque affectionum id genus, peculiari nomine haud deſignatarum ſuſtinet. Quæ omnia à repetito & juſto uſu Corticis, abſque quacunque alia methodo, ſponte ceſſant. Verùm quid hoc ad *corticem*; Culpentur Medici qui ipſum ſatis copioſè non exhibuerunt, aut Ægri qui ejus repetitionem reſpuebant, non verò pharmacum quod inſons eſt.

Corticis, ad decennium præjudiciis *Vulgi*, & *profeſſorum* laborantis, vindicias *Rolandus Sturmius* Medicus Clariſſ. *Delphenſis* edidit anno 1659. ſtylo compto, & perquàm eleganti ſcriptas, ſed veterem Humoriſtarum hypotheſin ſapientes. Is pag. 3. diſertè ait, *Febrifugum Peruvianum hactenus penè ſopitum, jam demùm ob experimenta varia ejus præpollentis energiæ in Quartanis profligandis, anno 1658. frequenter habita reſuſcitari cæpiſſe*. Et paulò poſt de Medicis Coævis hoc modo clarè ſententiam ſuam profert, *Medicamentum ſc. quod noverant, auſi ſunt non modo alto ſupercilio deſpicere, ſed etiam ſeſquipedalibus verbis idem proſequentes eliminare*. Poſt hunc Clariſſ. *Sebaſtianus Badus* Medicus *Genuenſis*, quippe à *Vopiſco Plempio* in libro ſuo typis dato anno 1655. ad exequias corticis Peruviani vocatus, tandem libro, cui titulus *Anaſtaſis* Corticis, an. 1663. edito, pro virili *corticis* cauſam agebat; Quo in libro, ut ut aliqua ſuperſtitionem regionis redolentia Lector inveniat, maxima tamen ex parte, Cl. Authorem ſentiet in ſcriptis ubique eruditionem multifariam, ac profundam ſpirare, atque judicio admodum limato præpollere, quod quidem præſertim liquet, ubi Doctiſſimum *Chifletium*, *Plempium*, reliquoſque corticis hoſtes acerrimos argumentis vere *Elen-*

(a) *Surditas ex uſu Corticis*. [*b*] *Cortex non eſt cauſa Tabis*, &c.
(c) *Non eſt quid Venenatum*.

Elenčticis redarguit, atque vires corticis ſalutares plurimis iiſque ampliſſimis teſtimoniis comprobat, & cauſam *febrifugi* penè proculcati, & triumphati, doctè adeò & argutè vindicat, ut vix quiſquam è turba Medicorum poſtea adversùs *corticem* hiſcere auſus ſit. Quin & exinde, de acri, atque purgato hujus magni viri judicio ritè conjectura facienda eſt, quippe is ferè primus, pro ſagacitate ſua, idque jam olim, poſthabita humorum & evacuationum ſenſibilium, atque qualitatum manifeſtarum doctrina, vires hujus magni remedii *febrifugas Anaſtas.* lib. I. cap. xiij. ab ejuſdem occultis qualitatibus deducere ſatagebat, atque amplexus eſt illam ipſam Hypotheſin, quam nos mox proponere, explicare, atque ſtabilire conabimur, utut veteri humorum doctrina imbutus, atque implicitus, non admodum clarè & congruè ſenſu ſua ubique proferat.

Ità tandem, licet difficillimè, atque multo labore, obſtetricantibus plurimis Medicis doctis & probis, qui ex veris vel falſis principiis ejus cauſam defendebant, Pharmacum hoc divinum, & in plurimis aliis morbis, æquè ac in *febre Intermittente* proficuum anno 1663. poſt varia Abortionis ſigna, & pericula, feliciter in lucem editum, & ſuffragio Profeſſorum penè univerſali, in cenſum Medicaminum ſalubrium, atque maximè efficacium adaptatum eſt. Nec de ſuo jure apud doctos probos Viros decedet ante conſummationem ſæculorum, utut ex aſtutia, malitia, temeritate, aut ignorantia non deſinant aliqui huc uſque obſtrepere oggannire.

(a) Verum agedùm; ſecundo loco expendamus rationes populares contra ſalubritatem atque utilitatem hujus Remedii, quotquot ſunt, quibus vulgus perterritum anceps adhuc, & dubium manet.

[b] Primò & præcipuè objicitur, febres hoc pacto curatas ſæpe in forma priori, vel deteriori recrudeſcere, indeque potiùs ſuppreſſas quàm ſublatas videri, cùm fæces morbi intùs adhuc cohibeantur. An igitur *cortex* ea de cauſa male audiet? Ecquis præter unicum *Conygium* in ſalubris hujus *Pharmaci* parte terreſtriori portiunculas quaſdam deleterias, & febriles, in ſubtiliori verò *febrifugas* deliteſcere, contra univerſalem experientiam vel ſomniando hariolatus eſt: Febres ſanè, *ſubſtantia corticis* citiùs ac certiùs, quàm quacunque ſpecioſiſſima ejus *Tinctura*, *Extracto* vel *Elixire* fugari, atque fugatas ad recidivationem minùs aptas eſſe certo certiùs conſtat. Non igitur medicamentum, ſed Febris indoles in culpa eſt, ſi à perenni humorum fonte enutriatur, & non ab Aere maligno, aut alio accidente externo; Sive enim Natura, ſive arte quavis ſanetur, ad revireſcentiam valdè proclivis eſt. Multa enim experientia fretus, fidenter affirmare audeo Febrem à *corticis* uſu fugatam, & demum recidivantem, licet quacunque alia methodo, vel *febrifugo*, vel viribus Naturæ ſubacta fuiſſet nihilo ſecius redituram fuiſſe. Atque hanc ſententiam ego eò lubentiùs amplector, quia *Febres Continentes Inflammatoriæ*, æquè ac Intermittentes hac Antidoto penitùs abſque aliqua recidivatione quotidie evincuntur & extinguuntur. Imò *Intermittentes Febres*, maximè pertinaces, *Cortice* frequenter repetito, & ad prophylaxin, poſt debita intervalla, exhibito, abſque recrudeſcentiæ periculo, funditùs tollere facillimum eſt (uti mox in Methodo exhibendi hoc Pharmacum oſtendemus) quod quidem nec alia quavis methodo curationis, nec alio quocunque *Febrifugo* præſtare licet. Neque eſt, cur quiſquam multum corticis uſum noxium eſſe, ac deleterium ſuſpicetur, ut ut *Phthiſis*, *Scorbutus*, *Icterus*, *Hydrops*, atque alii Morbi immanes aliquando febres Chronicas inſequantur; atque affectiones etiam nervoſi generis quoties nimis parco *febrifugi* uſu fermentum ſupprimitur potius quam ſubigitur:

(a) *Solutio Objectionum.* (b) *Objectio* 1.

tur: Nunquam enim me pœnituiſſe memini, quòd corticem frequenter & copioſè exhibuerim; Inde enim ſæpe appetitum magis firmatum, concoctionem alimentorum in ventriculo reſtitutam, generi nervoſo robur adjectum, & habitum corporis, à ſtatu tabido in Athleticum mutatum obſervavi. Quod ad *Fæces febris* ſpectat, quæ in corpore deliteſcere dicuntur poſt ſublatam Febrem, illas palam profiteor me penitus ignorare, æquè ac Fæces Ipſius Pharmaci, quibus Vulgus perteritum, poſt uſum *corticis* Cathartica medicamenta perperam efflagitare ſolet. Fæx quippe unica, ſeu fomes febris, juxta noſtram hypotheſin, eſt venenatus ſpirituum ſtatus, qui inde humorum maſſam variè agitant; Hoc autem à propria Antidoto ſubacto, humores in ſtatum naturalem ſine fæcibus redeunt. Qui igitur, poſt victoriam à *Cortice* de veneno reportatam, de fæce morbi adhuc ſolliciti ſunt, mihi videntur *nodum in ſcirpo quærere*, modo abſit manifeſta *Cacbexia* quæ huic veneno primum anſam præbuerit. Quod quidem rarius me obſervaſſe memini.

Secundò objicitur, (*a*) *Corticem* energiam ſuam *febrifugam* exercere *Conſtringendo Humores* (uti ajunt) unde habitus corporis non poſſit non *conſtipari* atque *obſtrui* [unde meſſis morborum funeſtorum ampla, *Hydropum* ſc. *Icterorum*, &c. expectari poſſit] & vix quenquam ab uſu corticis ad ſeptennium ſuperfuiſſe. Bona verba quæſo! Quot ego ipſe poſt quatuor luſtra annorum, & quod excurrit, ab uſu *corticis* vegetos, atque firma valetudine utentes vidi, & magis Athleticos quam prius. Fortè illi qui hæc objiciunt vix per ſeptennium ejus vires experti ſunt. Quo pacto autem Pharmacum quod more *Catbartici* operari aliquando obſervatur, quòdque in *Puerperio* ſalubriter miniſtratur, inter *Obſtruentia* numerari poteſt? Veteres iſti Philoſophaſtri, qui Ætiologiam omnium morborum ex humoribus & manifeſtis qualitatibus petendam eſſe duxerunt, ubi, ſine aliqua evacuatione ſenſibili, febriles fermentationes, illicò à juſta doſi *corticis* exhibita, ſopitas viderunt, inde, experientia reclamante, & rei ipſius natura, neſcio quam omnipotentem *Conſtringendi & Obſtruendi* facultatem Pharmaco huic ineſſe commenti ſunt. At ſanè, *Cortex* febriles fermentationes neque facultate obſtruente, neque deobſtruente ſiſtit, verùm vi ſua *Alexipharmaca*, qua eximiè præpollet. Quocirca non eſt, quòd quiſquam hiſce terriculamentis, in ſomniis, & deliramentis Philoſophicis ab uſu *Polychreſti* hujus Pharmaci terreatur.

(*b*) Denique Objectionem tertiam contra uſum corticis allatam me planè referre pudet, qua non tantum à Pharmacopolis quibuſdam avaris, verùm etiam à Profeſſoribus ipſis iiſque viris doctis, nonnunquam me petitum memini, ſc. quòd ab hoc brevi & Laconico modo febres curandi, ars Medicinalis multum detrimenti paſſura ſit, præſertim, ſi vires hujus Antidoti efficaces atque præpollentes in *febribus continuis*, æquè ac jam in *Intermittentibus* profligandis, vulgò paſſim innoteſcant. Hinc enim quivis fiet ſibi medicus, & Medicorum lucrum eripietur; Totam enim cantilenam ex hoc pendunt, ut quamplurimum lucri faciant. Apage!! Decetne Medicum probum emolumento publico proprium lucrum anteferre, aut Dei munificentiſſimi dona in ſudario abſcondere? Longè hoc à Nobis abſit! Nec Ars noſtra in levamen ærumnarum, & tutamen vitæ inſtituta, in artem crumenas emungendi degeneret. Nonne Medicus miſericors gemitu, & lacrymis Ægrorum tangitur, cum iis, præ artis noſtræ defectu, ſubvenire haud poſſit? Quanta verò lætitia perfunditur quoties deſperata ſanitas iis reſtituatur? Nigro equidem carbone notandi ſunt, qui cùm poſſunt: nolunt ægrotantibus manum adjutricem porrigere. Quid? quod in honorem Artis noſtræ deceat Me-

(*a*) *Objectio*. (*b*) *Objectio*.

Medicum ab Orci faucibus quamplurimos liberare, quod qui fecerit, optimè famæ, quin & crumenæ ſuæ conſulit, ſiquidem omnes *Ægrotantes* eum acceſſunt qui ſeſe citis, tutis, & jucundis curationibus prius inſigniverit. Denique, ut ut certum atque efficax ſit hoc Remedium manu experti Medici miniſtratum, adeò tamen *Proteiformis* eſt *febris Intermittens*, & multò magis *Continua*, uti præter ipſius Antidoti exhibitionem, Medici auxilium & præſentiæ ſæpiùs requiratur, ut *Phlebotomia*, *Veſicatoria* aliaque ejuſmodi plurima præſcribantur, quæ non tantùm morbus verùm etiam ſymptomata varia inde ſuborta, poſtulant atque exigunt.

(*a*) Reſtat jam tertio loco, pro modulo noſtri ingenii, eruenda & accuratiùs penſitanda *Cauſa* genuina efficaciæ corticis Febrifugæ, mirabilis ſanè ac ſtupendæ, qua ratione ſcilicet haſce ſuas vires in *febribus* ſubigendis tam certò & citò exercet.

Hoc non fieri per ſenſibilem quamcunque humorum evacuationem, (*b*) *Salivationem*, ſc. *Vomitum*, *Seceſſum*, *Urinam*, vel *Sudores*, clamitat univerſalis experientia. Hoc Amici æquè ac Oſores corticis pro confeſſo habent. Fateor equidem *Vomitum* vel *fluxum* alvi, quin & *Sudorem profuſum* [evacuationem autem aliam ſenſibilem inde conſecutam haud novi] ab uſu corticis aliquando accidere. Nullatenùs verò iſtæ evacuationes Criticæ, verùm potiùs ſymptomaticæ reputandæ ſunt, quippe ex amari hujus Pharmaci particulis pungentibus, atque membranas ventriculi & Inteſtinorum laceſſentibus, maxima ex parte ortæ; Pluries verò idque certiùs & feliciùs abſque quacunque hujuſmodi evacuatione ſcopus attingi ſolet.

(*c*) Æquè etiam certum eſt non ab evidenti aliqua *corticis* qualitate humores attenuante febres fugari, ut ut *Gaudentius Brunaccius*, lib. ſui, cap. 1. ex principiis gratis ſtabilitis ſeſe torqueat, ut probet vim *corticis febrifugam* in *Caliditate* & *Siccitate* contineri. Quam quidem ob cauſam doctiſſ. *Chifletius*, aliique, majori rationis ſpecie, eum prorsùs è cenſu *febrifugorum* exulare debere putant. Ecquis enim ſanæ mentis hac in re *Gaudentio* uſquam aſſenſum præbere queat, niſi qui *Spiritum Vini*, vel aliud quodvis ſicciſſimum & calidiſſimum Remedium, eodem jure inter febrifuga numerandum, & *cortici* præferendum ducat.

Quid ſentiendum ſit de Clariſſ. *Caſato*, qui in facultate corticis narcotica & figente (gratis ſæpè ei adſcripta) totam ejus vim febrifugam ponit; uti & de *Antymo Conygio*, qui in ſubtilitate ejus partium egregiam hanc poteſtatem ineſſe opinatus eſt, ex antedictis ſatis conſtat.

(*d*) *Rolandus Sturmius* Vir ingenio verè *Spargirico*, hypotheſi quadantenus nova, hanc vim diſſolvendi partium *corticis* tenuitati acceptam refert. Ait enim Part. 2. p. 36. 37. libri ſui. *Eum ſeparare humorem febrilem, prius maſſæ ſanguineæ more continuo, ſive contiguo, intimè unitum: quo, compage humorum vi corticis ſoluta, pars febrilis, pro genio & aptitudine ſua, per omnia Colatoria eliminatur, pars craſſior ſc. per Inteſtina, tenuior per Urinam, Sudores, & inſenſibilem Tranſpirationem*, Hypotheſin fateor ſummo ingenii acumine excogitatam eſſe, & tanto viro dignam: Quæ tamen, pace Cl. Authoris, mihi videtur principiis prorsùs precariis inniti: Non obſtante enim docto illo, ac acuto ſermone de *Natura Diſſolventium*, atque variis *Diſſolutionum* modis, Ecquis *corticem* crediderit, quem ille ipſe *Sect.* 3. *p.* 46. 47. veriſſimè calidum, ſiccum & amarum, unà cum reliquis febrifugis participare, atque nullam extremam qualitatem poſſidere (cui rei ſenſus teſtimonio eſt) particulis adeò præpollenter pungentibus, & penetrantibus eſſe refertum, ut humores varios cum ſanguine intimè

P 2

[a] *Vis Corticis febrifuga unde.* (b) *Non ab evacuatione humorum ſenſibili.*
[c] *Non è manifeſta qualitate.* (d) *Sturmii Opinio.*

mè unitos, fluxu & refluxu perpetuo agitatos, ad inſtar ignis aut fermenti ſummè activi, diſſolvere queat. Neque facilius demonſtrare poteſt Vir Cl. Evacuationes per *Sedes*, *Vrinam*, *Sudores* atque *inſenſibilem tranſpirationem* ſemper à *corticis* uſu inſequi, quoties vires ſuas Febrifugas cum optato ſucceſſu exerceat, quod prius innuimus. Quid? quod tota hæc hypotheſis craſſa humorum & qualitatum manifeſtarum doctrina innititur.

Ad *Tranſpirationem humorum* inſenſibilem à *cortice* effectam quod attinet, hoc mihi videtur etiam gratis dictum, quippe ut ut effluvia humorum, eaque copioſa, per poros cutis perpetim avolare lubentiſſimè concedam, difficile tamen admodum probatu eſt à *corticis* uſu copioſiore fieri, vel ſaltem particulas Febriles inde hac via protrudi, quandoquidem id ſenſibiliter fieri affirmetur, Atqui minimè decet Philoſophos iſtos omniſcios, qui minutularum quarumcunque rerum rationem ſeſe reddere poſſe jactitant, atque inde adversùs occultas qualitates debacchantur, ad hoc Aſylum ignorantiæ confugere.

[*a*] Clariſſimus atque doctiſſimus *Sebaſtianus Badus*, penſitatis undique, atque demum refutatis variis hiſce celeberrimorum Authorum ſententiis *lib.1. Anaſtas. Corticis cap. xiij.* à certa atque ſubita ejus efficacia, in omni Sexu, ætate, atque temperamento; Quia non ratione, verùm uſu atque experientia primùm inventus, & demum comprobatus erat, aliiſque Argumentis vere *Elenchicis* probat & propemodum demonſtrat, non à qualitate quacunque manifeſta, verum potius ab *Occulta* Corticem ſingulari hac efficacia præditum eſſe, quem igitur Antidoti nomine ſæpius cohoneſtavit. Neque eſt cur quiſquam hanc qualitatem eſſe ignorantiæ Aſylum Philoſopho indignum objiciat (quod ſibi vir doctiſſimus reponi poſſe præſenſit) quippe, ubi de Anima, Spiritibus, eorumque affectionibus, & ægrotationibus, aliiſque ejuſmodi, quæ ſenſum ſuperant, ratiocinemur, Demonſtratio niſi ab effectu expectanda non eſt, atque ſatius eſt, hoc ritu, modeſtè ignorantiam confiteri, quam ſuperbè ὑπερφρονεῖν. Quam funeſti errores ex hypotheſi malè formata, & in Philoſophia, falsò ſic dicta, precario fundata, praxi Medicinæ ſæpe committantur, à *cortice* ipſo exemplum peti poteſt; adverſus cujus ſalubrem uſum Philoſophi in doctrina Humorum & Qualitatum manifeſtarum præoccupati ſtrenuè arietarunt. Sufficit Medico ad paraxin inſtituendam, ſi noverit à poſteriori ſeu effectu, rem ita ſe habere, licet τὸ διότι, ſeu quam ob cauſam contingat, plane neſciat.

Plurimum lætatus ſum, cùm in tanta Medicorum multitudine unus tandem repertus eſſet, doctiſſimus ſc. & ſagaciſſimus *Protoſpatarius*, qui eandem propemodum nobiſcum ſententiam amplexus eſt, cujus verba hæc ſunt. *Meliùs ergo ad fermenti extinctionem recurrendum, cùm potiùs fermentatæ materiæ augeantur & efferveſcant.* Ad quam, *ædepol! fermenti extinctionem nulla eſt neceſſaria ſubſequens evacuatio, cùm ſæpe illud in ſpiritibus velut indiviſibilibus conſiſtat. Non enim benè capio humores eſſe febris cauſam immediatam, nam aliàs omnes homines febricitarent: Sed potiùs quid humores agitans & fermentans, in miaſmate exiſtens, quo ſanè ablato, Natura ſeſe corrigit.*

Ut verò Hypotheſis noſtra de vi corticis *Alexipharmaca* magis illuſtretur pauca in genere de Natura, Subjecto, & variis differentiis *venenorum*, atque *Antidotorum* [quantum rei natura patitur] prælibare neceſſarium duco, quatenùs ad naturam & cauſas *febrium* cognoſcendas, eaſque curandas conducere videantur.

(*b*) *Venenum* ſeu *Toxicum eſt quid deleterium, atque vitæ principio ſeu Spiritibus animalibus inimicum, unde facultas eorum Expanſiva penitùs obruitur, & flam-*

[a] *Badi Sententia*. [b] *Veneni Definitio*.

& Flamma vitalis neceſſariò extinguitur.

Spiritus, tanquam ſubjectum primarium & immediatum, à veneno affici conſtat 1. Quia à minima quantitate materiæ peregrinæ citiſſimè afficiantur; quod innuit *Iul. Cæſar Scaliger. Exerc.* 218. 5. 8. atque etiam *Galenus quinto de Simp. Medicam. cap.* 19. & *lib.* 1. *de ſemine cap.* xvi. hiſce verbis. *Minima portiuncula lethalium Venenorum, quæ deleteria appellant, Ubi in animalium corpora ingreſſa fuerit, totum id momento temporis immutat, ſibique ſimili affectione alterat.* Ecquis verò ſegnem humorum maſſam à grano uno vel altero Pharmaci deleterii, eò quòd evidenti quacunque qualitate præditum eſt, tam ſubitò, & quaſi momento tantas mutationes ſubire poſſe facile credet? (*a*) Quod autem à *Toxico* exhibito ante aliquam ſenſibilem humorum alterationem, Principium vitæ petatur, Animi deliquia frequenter recurrant, Genus Nervoſum undiquaque vacillet; atque variis *Spaſmis* dolorificis tentetur, Inteſtina torqueantur, Cerebrum *deliret, & vertigine* afficiatur, oculi *obtenebrentur, Cor trepidet*, multaque alia ſymptomata ſpirituum animalium morbo affectorum vehementiora accerſantur obſervatu non indignum eſt. Fateor equidem nonnunquam venenatum hunc fomitem ex abuſu longo ſex non Naturalium in maſſa ſanguinis intus naſci, atque inibi paratum cum Spiritibus perpetuo commiſceri; Hoc tamen unicè contendo eum nunquam nomen *Toxici* mereri, nec quidem *Veneni* ſpeciem induere, donec Spiritus eo inquinentur, atque agitentur, & inde totum ſyſtema nervoſum præmemorata ſymptomata patiatur. Præterea, à morſu *Viperæ* vel *Aere* contagioſo inſpiratione hauſto, ubi procul omni dubio, Spiritus, non maſſa humorum, primario afficiuntur; æquè certò ac citò tota corporis compages Veneno contaminatur.

(*b*) Quandoquidem autem tota œconomia ſanguinis & humorum, horum ſpirituum regimini ſubjecta ſit, & vitalis character in humoribus à Spiritibus imprimatur, mirum non eſt, ſi ab hoc ſtatu Spirituum Venenato, atque varia eorundem agitatione, illicò [uti ſolet] tota Machina idem virus participet, ac variis, iiſque diriſſimis Symptomatis laboret, atque per Corporis Colatoria, pro genio *Veneni* vario, excretiones copioſæ & virulentæ, nonnunquam Colatorii Sphacelationem minitantes, extemplò fiant Nec non à ſubactione viroſi fermenti, per propriam Antidotum, vel expanſionem Spirituum, excretiones ſiſtantur aut interea temporis, *Lacte, Aqua Pulli, Oleo*, aliiſque ejuſmodi liquoribus Lenientibus humorum excretorum acrimonia plurimum mitigetur.

(*c*) Hoc pacto, à Veneno hauſto (modo præ gradu *Toxici* ſummè deleterio non contigerit inſtantanea ſpirituum extinctio, & ſubita Mors) Æger illico Febre mali moris detinetur, variè ſeſe jactitat, immaniter ſitit, *Lingua* fœda atque arida evadit, *Algore, Horrore Tremore*, atque *Calore*, alternis laborat (prout ſc. Spiritus plus minus *Veneno* perciti ſeſe expandere incœperint aut tentaverint) *Pulſus ſit* celer, *Debilis, Inordinatus*; variis *doloribus* horrendis & ſpaſmodicis Patiens hinc inde corripitur, *Cutis* ubique rubedine ſuffunditur, vel *exanthematis, Maculis* purpureis, aut *Ulceribus* ſparſim fœdatur. Accedunt *Mictus Sanguineus*, atque *Dyſuria*, velut a *Cantharidibus* devoratis; Ubi Natura, progenio Veneni peculiari, humores venenatos per *Renes* deturbare ſatagit; Aut *Spaſmi* ventriculi, ac Inteſtinorum lancinantes, unà cum *Vomitione* immani, *dejectione* frequenti, vel *Fluore* Alvi cruento, *Choleram* morbum, *Diarrhœam* torminoſam, aut *Dyſenteriam* ſimulantibus, ubi venenatus fomes genium *Emeticum, Catharticum* aut utrùmque ſapiens humores infectos & colliquatos per ventriculi & Inteſtinorum glandulas enormiter protrudit. Quoties autem venenum de genere *Mercurialium* fuerit, ad glandulas ſalivales peculiari modo tendit, & ſuf-

(a) *Venenum non agit primario in Humores.* (b) *Sed Secundario.*
(c) *Veneni effectus in Corpore.*

& ſuffocatione moleſta, atque Pryaliſmo Ægrum è medio tollit. Quæ quidem morboſæ humorum excretiones eouſque tantum durant, donec *Venenum* vel ab Antidoto propria, vel à ſpirituum expanſione ſubigatur. Atqui, hoc facto, maſſa humorum ſponte quieſcit, & in ſtatum naturalem & ſanum ultro redit.

(*a*) Quid autem ſit hoc Venenum, quod tam ſubitò Principium vitæ adoritur: tot tantaſq; mutationes in tota Machina efficit; vel in quo præſertim ejus *Virulentia* conſiſtat, narratu haud ita facile eſt; neq; quique id jure merito à nobis exigere poteſt: Quia, ſicut Spiritus, quos immediatè afficit, ſenſus noſtros planè fugit, & à poſteriori duntaxat intelligi poteſt. Ut ut enim vehiculum hujus virulentiæ, nempe *Cicuta*, *Antimonium*, *Mercurius*, *Arſenicum*, *Cantharides*, vel quodcunq; ſit, ſenſui pateat, quippe quid quantitativum, & palpabile, his, vel illis manifeſtis qualitatibus præditum, virulentia tamen ipſa, in quo conſiſtat, non ita liquidò apparet; neque, ut plurimùm, à quavis qualitate evidenti, *Caliditate*, ſc. *frigiditate*, *Siccitate*, *Acrimonia*, &c. dependet, proindeque in Claſſe Ineffabilium, quippe ſenſu non perceptibilium, uti *Anima*, *Spiritus* animales, aliaque id genus collocanda eſt: Satiùs enim eſt Philoſophum ſana mente quædam ignorare, quàm inſane nugari & delirare. (*b*) Quòd autem reverà *Virulentia Toxicorum* à ſenſibilibus eorum qualitatibus deduci nec poſſit nec debeat, verùm potius à peculiari ſpirituum animalium fabrica, cui virulentia infenſiſſima eſt, exinde conſtat; quia nonnunquam ſaluberrimum Pharmacum, aut Alimentum, ratione *Idioſyncraſias*, *Toxici* partes obtinet. Plurimos novi à Pharmacis aut alimentis ejuſmodi in enormes vomitiones atque dejectiones incidiſſe, ac deliquia perpeſſos, ac ſi Toxico maximè virulento perciti fuiſſent; Salubria autem hujuſmodi Pharmaca, atque Alimenta, non, quia ſanguis & humores, verum quia Spiritus peculiari modo prædiſpoſiti ſunt, hos effectus producunt: Namque quantitas eorum tanti motibus atq; alterationibus in mole humorum immenſa ciendis planè impar, licet inopinato deglutita; Rei odio habitæ conſpectus, aut ejuſdem Idea in Phantaſiam fortiter impreſsa, eos motus excitat, qui ægrè admodum conſopiuntur, priuſquam *Idea* in Spiritus impreſſa deleta fuerit.

[*c*] Diſquiſitione generali peracta, de veneno, ejus cauſa, ſubjecto immediato, atque Differentiis, ſuccincta licet; non opus eſt ut in natura, cauſis, & differentiis variis *Antidotorum*, atque rationibus operandis deſcribendis diù moras traham; *Contraria enim juxta ſe poſita magis eluceſcunt*. Sufficit nobis modeſtam Philoſophiam unicè profeſſis, noſſe ὅτι, ſicut venena immediatè Spiritus afficiunt, ita etiam *Antidoti*, hæc miaſmata in Spiritus impreſſa delendo, vires ſuas Alexipharmacas exercent, quanquam διότι ſeu per quam manifeſtam qualitatem id efficiant, nos prorsùs neſcire ultrò confiteamur. His non contenti, ignorantiam nobis objiciant, ſi voluerint, atq; è Cathedra Verbis ſeſquipedalibus & altiſonis, naturam Spirituum, eorùmque morbos, & curandi rationem unà cum reliquis, quæ ſenſum æquè ac Intellectum longè ſuperant, diſertè deſcribendo & dogmaticè definiendo pulmones rumpant; quod ad me attinet, ego non facilem præbebo aurem: De iis, quæ extra ſphæram ſenſuum poſita ſunt ratiocinari, quid aliud eſt quàm eruditè delirare, præſertim, ubi vera *Indicatio* curativa [quæ quidem hic una tantummodò eſt, ſcilicet, ut opportunè exhibeatur juſta quantitas *Antidoti* certo uſu comprobata] abſque his argutiolis innoteſcat.

Ut vela igitur contraham, totum hunc noſtrum ſermonem de *Venenis* ac *Antidotis* ad Febres accommodare jam aggredior, Argumentis à rei ipſius natura petitis oſtenſurus, fermentum Fe-

(a) *Modus, quo Venena operantur, a poſteriori tantum cognoſcibilis.*
(b) *Virulentia non conſiſtit in qualitatibus manifeſtis.*
(c) *Antidotorum modus Operandi.*

Febrile eſſe quid deleterium in Spiritibus deliteſcens; Atque *Corticem*, more *Antidoti*, virulentiam Febrilem ſubigere, & vires ſuas Febrifugas exercere.

(*a*) Quod ad primum attinet. Quam facile obſervatu eſt à ſupremo gradu Fermenti febrilis, Spiritus adeò eſſe oppreſsos, ut ne certamen quidem cum hoſte inſtituere queant (ſive fermentum hoc à longo abuſu ſex non Naturalium intus natum fuerit, ſive ab Aere contagioſo, vel frigore externo, Corpori immiſſum) Ægrum primo inſultu prorsùs *Algentem*, frequentia animi *Deliquia* patientem, tanquam à Toxico lethifero propinato Mortem oppetere? Quod quidem in conſtitutione peſtilentiali *Epidemica* (ut in olim innuimus] ſæpius evenit.

Quoties autem mitior ſit Veneni natura, Spiritus vires ſuas tandem exercent, atque, quæ ſequuntur ſymptomata Febrilia, eadem prorſus ſunt cum iis, quæ à *Toxico* quocunque mitiori ſeſe alternatim excipientia, quotidiè producuntur, ſcil. *Algor*, *Languor*, *Animi deliquium*, *Jactatio*, *Horror*, *Rigor*, *Oſcitatio Pandiculatio*, *Vertigo*, *Dolores Spaſmodici*, *Debilitas pulſus*, *Ardor*, *Sitis Linguæ Ariditas*. Porro maſſa ſanguinis, & humorum à fermento Febrili eaſdem planè, eaſque æquè repentinas mutationes ſubit, ac ſi Veneno eſſet inquinata. Quippe, jam pro Febris peculiari genio, per totam cutim *Rubedo* ubique ſuffunditur; aut *Labiis*, *Naribus*, & aliis quibuſcunque corporis partibus *Exantemata* varia Puſtulæ, atque maculæ *Petbechiales*, rubræ, vel purpureæ efflóreſcunt, vel *Bubones* Alas & Inguina, cæteras Partes *Carbunculi*, *Furunculi*, *Tumores* atque *Ulcera* varii generis obſident.

(*b*) Denique, à vario hujus virulenti Fermenti genio, non tantum typorum varietatis, ſed etiam ſymptomatum Febrilium inde conſequentium ratio, clariùs quam à quacunque alia hypotheſi deduci poteſt (quod à Philoſopho non nihili habendum eſt) *v. g.* [*c*] Ubi Fermentum mite Spiritus exagitat, victoria de Natura non reportatur, verùm Spiritus ferè integri, quamvis irritati, vi majori in hoſtem irruunt, atque, qua data via, *Sueceſſu*, *Vomitu*, *Sudore* enormi, *&c.* (pulſu interim forti ac celeri permanente) undiquaque id eliminare ſatagunt. Inde ſymptomata vehementiora momento quaſi ſuborta virulentiam fermenti mitiorem, ac vires Naturæ magis integras, ut ut laceſſitas oſtendunt. Ita nonnunquam viginti quatuor horarum ſpatio, plus minus ab hac extrema expanſione ſpirituum, virulenti Fermenti activitatem planè ſubactam videre eſt, atque Ægrum inde in ſtatum Ἀπυρεξίας reſtitutum, niſi poſt ſtatus periodos, ſingulis, alternis, vel quarto quoque die; ſuo more recrudeſcat, atque, viribus reſarcitis, Natura de novo laceſſat.

(*d*] Quoties autem, præ gradu Fermenti Febrilis magis deleterio, accidat vires Spirituum eò eſſe peſſundatas & labefactatas; ut nequeant prima ſua expanſione, de Veneno activo, quo imbuuntur, penitus triumphare, *Febris* ſuboritur ab antiquis dicta Συνοχὴς ſive *Continens*, continua quidem, at certis ac ſtatis Paroxyſmis, atque Remiſſionibus interpuncta. Cui etiam congener eſt Febris *Inflammatoria*, ſive *Rheumatica*, *Eryſipelatoſa*, *Pleuritica*, *Peripneumonica*, &c. Quam quidem Febrem, ut ut dira aliqua ſymptomata, *Spaſmi* nempe dolorifici in genere nervoſo, aut *Diarrhœa*, *Cholera*, morbus, *Vomitio*, &c. in Emunctoriis, ab inſultu Naturæ in hoſtem provenientia, à primordiis ipſis morbi comitari ſoleant, quia tamen Venenum non ſummè deleterium eſt, *Febris* minùs lethalis ſit; At unoquoque congreſſu victoriam [licet non adeo perfectam ac in

[a] *Fermentum febrile eſt Venenum*. [b] *Symptomata Febrilia Veneni effectus*. (c) *Veneni Symptomata in Febre Intermittente*. (d) *Veneni Symptomata in Febre Continente*.

febre Intermittente) Natura de Morbo reportat. Hinc *Exacerbationes* & *Remiſſiones*, toto morbi decurſu, ſtatis periodis ſeſe alternatim excipiunt.

[*a*] Ubi verò, Veneno prævalente, vires ſpirituum nativæ potiùs delentur, quàm opprimuntur ac irritantur, ab initio ſine violento aliquo ſymptomate, Æger ferè *Synecheis* jacet, cum Urina ſana, Pulſu debili, vel ſaltem moderato ut ut celeri ac inordinato, Siti pauca, Languore virium ſummo, ſi non deliquio frequenti detentus, ac madore frigido ubique perfuſus, *febris* uno tenore pergit, ſine exacerbationibus & remiſſionibus periodicis, eſtque ut plurimum periculoſa & *Maligna*, Æger autem fatis cedit diriſſimis ſymptomatis in genere nervoſo confectus, quia Spiritus animales ab initio veneno adeò potenti inquinabantur, ut certamini inſtituendo impares, Fermentum neque ſubigere neque minuere valerent.

[*b*] Quoties Venenum Febrile genii *Emetici* eſt, Ventriculum petit, per ejus glanduloſam tunicam virulentiam ſuam excernere ſatagens [quod in *Febribus Intermittentibus* præſertim videre eſt.) Quam enormi Vomitione, vel ſaltem Nauſea, durante Paroxyſmo, ac ſi ab *Antimoniali* hauſtu epoto, Ægrum perpetim laceſſitum conſpicimus? Viribus autem veneni in decurſu Paroxyſmi fractis atque ſubactis, momento quaſi, hæ turbæ ſponte compeſcuntur; donec, recrudeſcente veneno, maſſa ſanguinis, ac ſi ab *Emetico* recens propinato, de novo inficiatur. Præterea *febres continuæ* dictæ *Synecheis* æquè ac *Intermittentes*, durante Paroxyſmo, *Diarrhœam* ſeroſam & torminoſam, *Dyſenteriam* vel *Choleram* morbum ſimulant; Ægri enim fluxu Alvi enormi, aliquando cruento; aut excretione humorum colliquatorum immani ſurſum ac deorſum, cum *Spaſmis* horrendis, quaſi à *Collocyntide*, *Arſenico*, vel forti ac deleterio quocunque Pharmaco exhibito, corripiuntur: Quippe fermentum Febrile naturam *Arſenicalem* vel aliam aliquam ejuſmodi deleteriè Catharticam ſapiens, glanduloſam Inteſtinorum tunicam ultro petit. Colliquatio verò, finita exacerbatione, ſponte ceſſat, aut ſaltem mitigari incipit, atque viribus *Opiatorum* ac *Adſtringentium* citius longè, & certius cedit, quam vigente paroxyſmo. Porrò, in Medicina Tyrones non poſſunt non ſæpiùs obſervaſſe *febres Synecheis*, & *Inflammatorias* Continentibus congeneres; præſertim *Autumnales*, atque ab habitu Scorbutico oriundas, *Salivatione* legitima per dies xxx. plus minùs durante, cum *Aphthis*, *Tumoribus* oris, & Faucium *Ulceribus*, cæteriſque ſymptomatis omnibus, præter halitum fœtentem, *Mercurialem* ptyaliſmum comitari ſolitis ſociata, criticè terminatas: Quippe Fermentum Febrile humores exagitans veneno *Mercuriali* imbutum, ſuapte ſponte ad fauces, & glandulas ſalivales tendit. Inſuper, ſicut in *febre Diabetica* ſymptomaticè; ita in nonnullis aliis *febribus*, præſertim *Scorbuticis* copioſam ſeroſæ colluviei ſeparationem Criticè fieri per *Renes* nonnunquam conſpipicimus, à fermento virulento procul omni dubio *Cantharidibus* congeneri, vel ejuſmodi alicui ſine nomine *Toxico*, quod *Renes* præ aliqua quavis parte petat. Neque multum forſan à vero aberrare videamur, ſi ſtatuamus Febrem illam *Peſtilentialem* Epidemicam, *Sudorem Anglicanum*, à *Polydoro Virgilio* deſcriptam, & reliquas Febres iſtiuſmodi *Colliquativas* malignas, à venenato Fermento peculiari (ut ut proprium ejus nomem hactenus non ſit deſignatum) quod virulentiam ſuam per poros cutis eliminare ſatagat, ortum ducere. Uti & *peſtem*, aliaſque Febres mali moris congeneres, *Anthracibus*, *Carcinomatis*, nigris *Maculis* in cute efflorefcentibus, *Cruſta* nigra ori & linguę obducta, reliquiſque ejuſmodi ſymptomatis notatas, à Sphacelante, & cauſtico quodam, ſeu adurente Fermento oriri: Quippe ipſiſſima eadem ſymptomata à *Venenis Cauſticis* intrò ſumptis paſſim proveniunt.

Qua-

(a) *Veneni Symptomata in febre Continua.* [b) *In febribus omnibus promiſcuè.*

Quamobrem, modò de hiſce rebus quæ ſenſus planè fugiunt ac ſuperant, liceat à poſteriori, ſeu effectu ratiocinari (quod jure merito negari haud poteſt) concludendum eſt hoc Fermentum, *Veneni* reapſe ſemper plus, minùs particeps eſſe. (a) Hoc conceſſo, quid opus verbis ut demonſtrem *Corticem Peruvianum* vim ſuam Febrifugam, *Antidotorum* more, exercere, ſcilicet venenatum hunc fomitem expellendo & ſubigendo? Ecquis enim hactenus aliquo Remedio Arte parabili, niſi *Antidoto* ſeu *Alexipharmaco* venenum vincendum eſſe ſomniavit? Et quam inani labore Medicamentis contrariis qualitatibus imbutis, adverſus effectus & ſymptomata morbi militamus dum ejus Fomes, ſeu Cauſa integra & ſalva intus maneat? Huic noſtræ ſententiæ de virtute Corticis *Alexipharmaca* fidem facit Modus, quo hoc Remedium operatur; Quàm ſubitò enim & inopinatò vires ſuas exercet, atque in Febribus fugandis ſcopum attingit *Fracaſtorius* olim *lib.* 3. *de Contag. Morb. Curat.* de *Boli Armenæ* vi Alexipharmaca notavit, quod ea *homini intumeſcenti, & in agone à morſu Araneę poſito, exhibita, vox ſtatim rediit ac vita*. Non autem à manifeſta aliqua alteratione in humoribus inde effecta (quam momento fieri poſſe nemo opinabitur) verùm uti ab *Antidoto*, quæ venenum propria ſua ſubſtantia delet, effectus hic verè mirabilis & ſtupendus ex improviſo producebatur. Ergo eodem planè jure *China-China* in claſſem Antidotorum, quo *Bolus Armena*, adſciſci poteſt. Porrò non minus huc ſpectat *Corticis* efficacia in omni ſexu, in ætate ſenili ac infantili, in puerperio ipſo, in quavis anni tempeſtate, atque in Temperamentis diverſis prorſus, & contrariis: Certa enim experientia comprobatum, eſt Medicamenta, quæ ſenſibili quacunque qualitate humores alterando, finem aſſequuntur, pro vario Ægri temperamento, ac cauſa morbi varia, oportere variari, adeò ut quivis Medicus doctus ac expertus, formulas ſuas in eodem morbo, & eadem perſona curanda neceſſario ſæpè mutare cogatur: Quinetiam Empyricum, ac Medico indignum hucuſq; ſemper viſum eſt, inter unius Receptæ Formulæ vel Schedulæ cancellos comprehendi. Obſervatu etiam dignum eſt quàm parva quantitas *Corticis* febrem, quantumvis confirmatam, imò ipſam *Quartanam* fugare valeat. Licet enim, præ copia Corticis *Spurii*, *putridi* & *Effœti*, qui vulgo venalis proſtat, medicamentum hoc magnum, ab indole ſua nativa multùm degeneraſſe videatur, & Doſis ejus, cùm minus ſincerus ſit incerta, ad ℥i. ij. iij. in eos Ægri nauſeabundi neceſſariò ingerenda ſit, priuſquam optatum eventum aſſequi poſſimus [de quo jam olim conquerebatur *Cardinalis de Lugo* in Epiſtola ſua ad *Sebaſtianum Badum*) At quamdiu genuimus ad nos afferebatur; ſcilicet ab anno 1649. ad anum uſque 1663. (teſtante *Bado*) juxta primam Formulam *Schedulæ Romanæ* ſolenni Drachmarum duarum Doſi febris, quæcunque *Intermittentes*, & *Quartanæ* contumaciſſimæ profligari ſolebant. Imò Cl. *Andreas Nicolaus* in epiſtola, ait ſeſe Drachma una *Quartanas* fugare ſolere. Alii *Scrupulo uno* vel ℈ß. Febres infantium ſeſe ſubegiſſe affirmant. Atque equidem Ego ipſe, ante annum 1678. cùm circumforaneo *Tabor* non innotuit, nec apud Medicos increbeſcere cœpit, & Mercatores quidvis putidum ac effœtum, propri lucri cauſa, pro Cortice genuino non vendebant, nuſquam in febre curanda ſive *Intermittente* ſive *Remittente* ʒii. excedere ſolebam: Qua doſi, æquè certò optatum eventum aſſequebar ac hodie Uncia una vel altera. Ecquis autem à tam puſilla quantitate Medicamenti generoſiſſimi totam molem ſanguinis & humorum, momento quaſi, adeò mutari poſſe concipere queat, morbus contumax, qualis eſt Febris *Quartana*, inde fugari poſſit. Præterea nulla extrema qualitate hoc Pharmacum pręditum eſt, qua humores inſigniter alterare valeat (ut olim obſervavit

[a] *Cortex Peruvianus eſt Antidotus Veneni Febrilis*

vavit Doctiſſ. *Sturmius*) & ob eandem cauſam non ratiocinando inventum, & ad uſum medicinalem primùm adaptatum erat; verùm ſicut aliæ Antidoti, *Caſu atque Experientia*. Præterea [quod prius innuimus) abſque quacunque humorum evacuatione ſenſibili ſcopum ſuum attingere ſolet.

(*a*) Diſſertatione de Operatione Corticis peracta, quædam exinde Corollaria deducemus. Primo, ex prædictis Quivis facilè concludere poterit, decantatum Febrile fermentum, ſive id quicquid ſit, quo *Archæus* [verbo Helmontiano ſit venia) irritatur, atque unde moles Humorum in febribus variè agitatur, non ampliùs quæri debere in maſſa Sanguinis, ejuſve Caliditate, Frigiditate, Siccitate, Humiditate, acrimonia, aliave quacunque Qualitate exuberante, quippe hæ omnes Qualitates manifeſtæ ſecundario in Sanguine ſuccreſcunt, à Fermento alibi ſito, atque proinde medicamentis contraria qualitate imbutis; in Curatione Febrium, unicè fidendum non eſt. Illud autem *Febrifugum* certiſſimum eſt, quod ſive calidum, ſive frigidum, Fermentum hoc Humores exagitans atque irritans penitus ſubigit atque delet.

Secundò, *Fermentum* hoc, quod Principium vitæ petendo, primum Spiritus irritat, dein totam maſſam Sanguinis & Humorum diverſimodè conturbat, in Spiritibus animalibus tanquam primo atque immediato ſuo ſubiecto deliteſcere, atque proinde inibi deleri debere. Quam quidem Hypoteſin, ut ut in Apparatu noſtro priùs palam demonſtravimus; haud parum tamen lucis ei inſuper accedit ab obſervatione efficaciæ Remedio exterius applicatorum: Quantum enim Cerebrum, atque Genus Nervoſum afficiuntur ab *Emplaſtro de Galbano* (*b*) umbilicali, & à variis Odoramentis fœdis aut *Moſchatis*, ut in *Hyſtericis* videre eſt? Quantum à Cataplaſmate ex *Allio* plantis pedum applicato, paucarum horarum ſpatio, Natura patitur ut facile cum ſuo damno quivis in ſeipſo experiri poteſt? Quantum deniq; à *Suppedaneis Pericarpiis*, *Veſicatoriis*, *Epithematis*, *Cataplaſmatis*, atque *Emplaſtris* variis Curatio Febrium promoveri ſoleat, Medicis Tyronibus ſatis notum eſt. Num autem ab hiſce *Externis* maſſam Sanguinis derepente mutatam atque alteratam eſſe facilè quis credat; Multo clarius mehercule! hujus rei ratio reddi poteſt ab effluviis horum remediorum exterius applicatorum tranſmiſſis per poros cutis ad Spiritus in fibrillis Membranarum hoſpitantes, unde Fermentum in partibus nervoſis deliteſcens Immediatè, Secundariò verò maſſa ſanguinis alterari facile poteſt; Neque eſt, cur quiſquam dubitet, utrum Spiritus hi, quippe naturam maximè agilem participantes, hujuſmodi Fermentorum, quæ ſtatis periodis deliteſcunt, atque iterum revireſcunt, poſſint eſſe ſubjectum capax; modò ſerio ſecum perpendat in hiſce Spiritibus potiùs quàm ſegni Humorum mole principium Fermentationis ac motus cujuſcunque, ſive continuus, ſive periodicus fuerit, primum ineſſe. Tertiò Fermentum hoc Febrile plus minùs eſſe venenatum ex jam dictis abundè conſtat. Atque proinde quartò, *Febrifugum*, propriè ita dictum, quod ad hunc Fomitem ſubigendum deſtinatur, oportere eſſe veram ejus *Antidotum*, Amiciſſimum ſpiritibus, verùm Fermento Inimiciſſimum, Uſu & experientia potiùs quàm ratione excogitatum; Cujus parva quantitas ſcopum ſuum in fugandis *Febribus*, quarum Fermento par eſt, citò, certò, *&c.* attingit. In morbis *Partium Viſcerum* & *Emunctoriorum*, ubi Fomes in humoribus præter naturam alteratis immediatè latitare videatur, Medici intereſt cauſam Morbi ex peculiari humorum Affectu accurate erruere, quo melius iuſtructus Medicamenta qualitatibus evidenter contrariis ad eos impugnandos imbuta, eligere queat. Verùm ad hos morbos *Univerſales* curandos ſatis eſt noſse Antidotum certo uſu comprobatam, quæ cauſæ morbificæ contraria, eam deleat & Mor-

[a) *Corollaria.* (b) *Quomodo operentur Remedia externa in Febrium curatione.*

& Morbum penitus diruat. Qui hac in re altius ſapiunt, procul omni dubio in puteum erroris incident, & credulos ac ſequaces Diſcipulos una ſecum abducent.

CAPUT VIII.

De Corticis Præparatione atque Exhibitione.

AD [a] ultimum ſermonis noſtri ſtadium jam demùm deventum eſt, ubi Iuſtus *Modus Corticis præparandi atque exhibendi* tradendus eſt, iſque certis Regulis, ac Canonibus uſu multo comprobatis comprehendendus. Quod penſum brevi, at pro virili abſolvere ſatagemus.

(b) Atque ſanè primò loco, idque accuratiſſimè cavendum eſt, ne *Cortex* non ſit genuinus & vegetus: Siquidem ubi fortè *Antidotus* ipſa, quà utimur, putida, effœta, malè electa aut ſpuria fuerit: nulla Arte præparandi, nulla methodo miniſtrandi, hunc defectum compenſare poſſibile eſt. At eheu! præ ſocordi incuria, vel ſordida avaritia eorum, quorum intereſt huic provinciæ diligentius proſpicere; quàm ſæpè Apothecæ Pharmacopolarum, & Capſæ Mercatorum, adulterino neſcio quo *Cortice* implentur, vel *Cortice* genuino, præ ætate autem, vel alio accidente planè effœto, Inſipido, putido, ligneo, atq; proinde nullius pretii? Adeò nonnunquàm vix decimam ejus partem genuinam, aut ſaltem vegetam deprehendi. Hoc autem in pollinem redacto, ob veri & vegeti Corticis partem commixtam, fucus non facilè percipitur. Ego ſanè vix oculis ſolis, niſi præguſtaverim, in Electione Corticis credere ſoleo, atq; equidem, ubi negotiis impeditus *Cortic.* non coram elegi & probavi, anxius ac tremulus eum ſemper præſcribo, ut ut, eo nomine, aliquos adverſus me vehementer ſuccenſentes atque palam excandeſcentes probè noverim; Quocirca *Apotheca publica* lege ſancienda, & curæ doctorum ac proborum virorum demandanda multum optanda eſt, Vitæ & Palatis ægrotantium, necnon famæ Medicorum & Pharmaci *Polychreſti* conſulatur: Dum enim ſpurium, effœtum & putidum neſcio quid, loco hujus generoſi Medicamenti; indiſcriminatim vendatur, nauſeabundi Ægrotantium Ventriculi immenſa quantitate ingrati Pharmaci inferciuntur, & ipſa vita nonnunquam in diſcrimen adducitur, quia in præcipiti morbi curſu tempus ſæpenumero non datur adeò immenſæ *Corticis adulterini* quantitati deglutiendæ par. Sæpe etiam Medicum ipſum de quantitate Corticis exhibendi incertum manere neceſſe eſt, & haud rarò expectationem ejus decipi, unde Ars Medicinalis, Medicus, & præſertim Pharmacum *Polychreſtum* non poſſunt non apud vulgum famam exiſtimationemque amittere. Quam ob cauſam nemo ampliùs miretur, ſi inter plebem adhuc adversùs *Corticem* præjudicia fiant, & Medici vires ejuſdem minùs peſpectas habeant, atque nonnulli eorum ſententiam minus æquum de eo adhuc proferre ſoleant.

(c) *Corticem* autem qui proſtat in Officinis venalis, reapſe, maxima ex parte eſſe ſpurium, effœtum, ac putidum, teſtes appello Medicos omnes æquos, expertos, quos ego ipſe ſæpenumero audivi hac de re impenſiùs conquerentes. Quin & res ipſa idem clamitat: Quare enim doſin ſolennem drachmarum duarum Adultis olim præſcriptam, hodie in Febribus curandis ad tot uncias augere coacti ſumus? Quando primùm invaluit *Corticis* uſus, ſcilicet ante *Annum* 1660. fucum ac neglectum hunc peſtiferum à *Pharmacopola* Collegii *Romani* jam dudum detectum fuiſſe conſtat, ex propriis ejus verbis, quæ hic non pigebit tranſcribere. Queritur autem *Plurimum ejuſmodi fictitium Corticem aqua Aloes lavatum, quo amaritiem conciliet, Roma tunc temporis advehi, quin & ad*

[a] *Corticis Electio.* (b) *Quod cortex Officinarum ſit Adulterinus, &c.*

& ad alios locos proſeminari, ideoque Aromatarios, Pharmacopœos, ac Medicos ſeriò monet, ut ſedulò ſuper hac re animadvertatur, ut Cortex, *quem emunt, ſit germanus, non fucatus.* Atque alibi in Epiſtola ſua ad Cl. *Badum April.* 9. 1659. data, hiſce verbis: *Repeto veſtræ Dominationi, quotidiè magis obſervari falſitatem Corticis invectam cauſa mercimonii, adeoque nocumento fuit in regione Pedemontana duobus, qui poſt octiduum ab ejus ſumptione obierunt.* Et poſteà, *Innotuit damnoſum iſtum Corticem non fuiſſe genuinum, ſed adulteratum, cujus viginti capſulæ Neapolin pervenerunt, & multæ ciſtellæ Romam.* Ipſe etiam *Cardinalis de Lugo* cujus induſtria vis Corticis Febrifuga Romæ primùm innotuit in *Epiſtola* ad eundem *Badum* de *Cortice* ſcribens ait. *Id autem mali eſt, quòd ob ejus uſum frequentiorem, jam Romæ incipit deficere, & iis qui venum exponi poterit, neſcio quamdiu immunis eſſe poterit à Mangonum periculis, ut in aliis pretioſis, & exoticis Medicamentis accidit.* Quid autem jam expectandum eſt, poſtquam ejus uſus & fama per totam *Europam* increbuit? *Vincentius* etiam *Protoſpatarius* doctiſſ. atq; clariſs. Medicus *Neapolitanus* in *Epiſtola* ad eundem *Badum* diſertè ait, *Seſe duplicem obſervaſſe Corticem, Alterum illegitimum, cujacem verò neſcit, ſed, ad mercimonii augmentum, à peſſimorum quorumdam ſorditie invectum, nigreſcentem, non amarum, non friabilem, ſed auſterum & viſcidum quid ex attritu dentium exhibentem, ſapore non aromaticum, ſed injucundum potius ac inſuavem. A cujus uſu D. Alphonſ. Gaglia Tertiana affectus, poſt quadraginta dies ſummum obiit diem, & Domino Matthæo Sacconi ſimplex Quartana duplicata fuit.*

(*a*) Lubet igitur *Criteria* genuina adiicere, ex quibus verum à ſuppoſititio Cortice diſtinguere liceat, quæ Articulis perpaucis facilè comprehendentur, *Genuinus Cortex* colorem *Cinnamomi* viſui refert: *Nigricans* colorem ſuum ab *Aloe* aut aliquo alio ejuſmodi proculdubiò mutatus eſt: Genuinus *Sapore* ſatis grato ac aromaticè amaro eſt: Injucundè *Amarus* ac intensè *Acerbus* pro ſuppoſititio habendus eſt: Genuinus *Olfactui* odorem ſpirat peculiari modo *Mucidum*, attamen ſuavem, gratum, ac aromaticum; Atque huic Senſui in *Cort.* genuini ſinceritate deprehendenda præ cæteris omnibus, ego credere ſoleo, & *Corticem*, cui gratus hic ac peculiari modo Mucidus odor deeſt, qualemcunque ſaporem vel colorem referat, ſemper ſuſpectum habeo. Denique *Genuinus* dentibus attritus, vel quocunque alio modo fractus, *Friabilis* eſt, non viſcidus & glutinoſus, quem utpote liquore aliquo tenaci imbutum ac ſaturatum rejiciendum duco Corticem etiam *male electum* ſenſu facilè deprehendemus, num ſcilicet ſit craſſus, ligneus, quippe *tenuis* ille, qui à ramulis raditur, eſt maximè vegetus, quia ſucco recenti ſaturatus. *Effœtus* ac annoſus fere omni ſapore, præſertim Amaritie privatur. *Putridus* etiam, modò frangatur, ſeſe palam oculis prodit: Cùm multa tamen diligentia hoc ſcrutinium fieri oportet, quippe ex vafritie & avaritia *Mercatorum* ac *Aromatariorum*, mercimonii cauſa, ſæpiſſime ad parvam quantitatem genuini ac vegeti *Corticis* pars multò major ſpurii, effœti ac male electi adjicitur, qui fucus haud ita facile deprehenditur; ubi in pulverem *Cortex* redigitur.

(*b*) Quod ad modum *Præparandi Corticem* ſpectat, non eſt quòd diù moras traham in *Tincturarum* inde elicitarum, *Spirituum* deſtillatorum, *Elixirium*, *Extractorum* formulis elegantioribus deſcribendis, cùm multa ac diurna Experientia fretus, palam affirmare audeam *Chinam Chinam* ſimplicem, & in ſubſtantia, forma Aegro gratiſſima, exhibitam (modo in pollinem ſeu *Alcohol* arte priùs redacta fuerit, ut minori tædio deglutiatur, atque ventriculum minus oneret, ac citius per corporis habitum trajiciatur) certius ac compendioſius vires ſuas

(a) *Corticis genuina Criteria.*
(b) *De modo præparandi Corticem.*

ſuas exercere, atque finem optatum attingere, quam ſi multa arte, aut igne torqueatur, ac nativis viribus ſpoliata, more pompoſiſſimo, exhibeatur; Adeò ut in iſtis præparationibus Oleum ac opera perdatur. Neque cuiquam author ero ut nugas hujuſmodi captando, atque reapſe nihil efficiendo, temporis pretioſiſſimi jacturam faciat, ſiquidem uti *Cochleariam*, reliquaque *Antiſcorbutica* atque [generaliter loquendo) *Specifica* cætera, quotquot ſint, ita *Chin-nam-Chinam* felicius atque compendioſius operari Experientia didicimus, quo ſimplicior & minus fucata fuerit.

(*a*) Copia *Formularum* elegantiſſimarum præſcribendi; atque exhibendi *Corticis* Medicus inſtructus eſſe debet, ſcilicet ut Pharmacum ſua natura non admodùm gratum in *Hauſtum*, *Bolum*, *Electuarium*, *Apozema*, aliamve quamvis Ægri palato gratiſſimam formam redactum miniſtretur, & nauſeabundi Ægrotantis tædium methodo exhibendi honeſtè decipiatur; Et nonnunquam Ægro præjudiciis in Corticem præoccupato remedium ſalutiferum, nihil tale ſuſpicanti ingeratur, atque denique, ut additamentis aliquibus, quæ vel Medicamenti ingratum ſaporem corrigant, vel à ſymptomate aliquo vehementiori indicantur, locus detur opportunus.

In *Schedula*, *Romana*, *China-China* pulveriſata in Unciis quatuor *Vini* Albi generoſi propinanda primùm præſcribebatur. Quam formulam Medicos diu ſolenniter atque religioſè obſervaſſe abundè conſtat: Nihilominus hodie in hauſtu *Julapii* cujuſcunque temperati. *Cereviſiæ* fortis vel tenuis exhibitam, æquè certò ac tutò eundem effectum producere Experientiam comperimus.

In eadem *Schedula* Doſis ℥ij. præciſè Adultis præſcripta erat; jam autem quia *Cortex* adulterinus eſt, coacti ſumus ſaltem ℥j. nonnunquam ij. vel iij. ingerere, priuſquam ſcopum attingere poſſimus. Drachmas duas vix jam ſufficere infantium ac puerulorum Febribus fugandis, cuilibet in Medicina exercitato notum eſt.

Tota Doſis præſcripta ſimul unica vice exhibebatur; cùm hodiè, ne ventriculus nimium oneretur à tanta mole confertim ingeſta, Medicis viſum ſit [ratione ac uſu comprobante] partitis vicibus *Corticem* miniſtrare, ſcilicet drachmam unam tertia vel quarta quaque hora quouſque una vel altera uncia abſumpta fuerit.

Solenniter etiam in Schedula præfata ſub inſultum Paroxyſmi Pharmacum miniſtrandum præſcribitur; At hodiè, cum majori ratione, atque ſucceſſu magis felici, in *Intervallis* paroxyſmorum duntaxat exhibetur, quo tempore uti faciliùs abſque Nauſea admittitur, certiùſque retinetur: ita (quod haud quaquam flocci habendum eſt) veneno ſopito atque deliteſcentes, vires Antidoti magis integræ in Corpus tranſmittuntur, quippe fermento ventriculi ſalubri adjutæ.

Secundùm eandem *Schedulam*, ante exhibitionem Corticis Alvus Medicamentis *Catharticis* ſæpiùs ſubducenda eſt, licet *Indi*, teſtante *Bollo*, neque ſeſe purgabant, neque, quocùnque alio modo, ante ejus uſum præparare ſolebant; quin & Excellentiſſimus *Badus Anaſtaſ. pagin.* 119. aut ſeſe æquè certò, atque feliciter ſine *Cathartico* [morbo urgente ac ſuadente] *Febres Cortice* fugaſſe, ac corpore prius purgato. *Nicolaus Imperialis* Vir doctiſſ. & rei Medicinali ſcientiſſimus, jure merito, adversùs hos ſuccenſet, qui adeò tardè *Corticem* Febricitantibus exhibent, cum non minus tutò abſque ſpecioſo hoc apparatu eos curare potuiſſent. Quin & res ipſa idem clamitat: Quid enim (*b*) *Cathartico* cum Antidotis commune eſt; Vel quis hactenus Corpus purgandum eſſe ante uſum alterius cujuſcunque Antidoti duxerit, certò

[a] *De modo & methodo præſcribendi.*
[b] *An Cathartica uſurpanda ſint ante uſum Corticis.*

certo præterea ſcimus, à leniſſimo quovis *Cathartico* [quia vires *Naturæ* ac *Antidoti* inde franguntur] *Febrem Cortice* ſanatam repullulare ſolere: Proinde *Purgatio* ita neceſſaria ante *Corticis* uſum æſtimari non debet, quæ poſteà damnoſa ac periculoſa eſſe conſpicitur. Verùm hic Canon ad Corticis uſum ſpectans ab *Authore Schedulæ Romanæ*, *Chifletio*, cæteriſque Humorum, & Qualitatum manifeſtarum Patronis primùm procul omni dubio, in errore fundatus erat, & veterem illam doctrinam jam ubique exploſam redolere videtur. Me quod attinet, ut ut, nauſea inſolita ſuadente, lenius *Emeticum* ante uſum Corticis præſcribere nonnunquam neceſſarium duxerim; Et in *Plethora*, vel Immani *Dolo Spaſmodico*, aut alio Symptomate vehementiori *Phlebotomiam* ſuaſerim, & in *Cachexia* inſigni *Catharticum* propinaverim, Nullo modo autem, abſque evidenti Indicatione, quicquam horum, præparationis gratia, miniſtratum Curationi conducere multo uſu expertus ſum. At è contrà; cùm, ratione ſymptomatum, liberiores evacuationes (cujuſcunque generis fuerint) inſtituere coactus ſum, eò majorem *Corticis* copiam præſcribi ſemper neceſſarium obſervavi.

Canone alio *Schedulæ* Romanæ ſancitum eſt, ut *Æger illicò à poculo Febrifugo propinato protinùs lectum petat, inibique ſtragulis coopertus maneat*. Quorſùm autem hæc; Si *Febris* præſentis gratia Æger in lecto claudatur; quandoquidem ſub ingreſſum paroxyſmi Pharmacum hoc deglutiri debere prius decretum fuerat, mitto [a] Sin ab inſenſibili aliqua evacuatione, aut Sudore inde elicito effectus Medicamenti expectetur; hanc legem non accipio, quia Febris in Humoribus primariò ſita non eſt. Præterea *Cortex* in Aere aprico verſantibus, atque ſolitis muniis fungentibus propinatus ſcopum tàm certò attingit, quàm ſi patiens intra lecti cancellos incarceretur. Quorsùm igitur moleſtis hiſce tædiis quaſi lege ſancitis, nulla neceſſitate ſuadente, Ægros ultrò laceſſimus: Durante Paroxyſmo, regimen Febricitantibus debitum Ægro imperetur; Deliteſcente autem Veneno; in Paroxyſmorum intervallis, ſicuti victu quocunq; euchymo carnibus non exceptis ad vires reſarciendas lautè & copiosè Ægrum nutrire licet, nec in lecto jacere, nec alias Regiminis regulas obſervare tenetur: Quippe non *Antidotus*, verùm Febris præſens, ſeu activum Venenum hoc regimen expoſcit: Ecquis autem hactenùs in gratiam cujuſcunque Antidoti neceſſarium duxerit *Ægrum* ſolita libertate privare, vel regimine aliquo circumſcribere?

Denique, eadem *Schedula* monet, ne quatriduo poſt Corticis uſum ullum aliud Medicamentum admittatur: Medicamentum hic loci procul omni dubio *Catharticum*, vel ſaltem *Evacuans* intelligitur, quippe ab eorum uſu vires Naturæ, ac Antidoti franguntur, &, venenato Fomite inde repullulante, Febris ſæpenumero revireſcit; quod vel ab *Enemate Cathartico* non tantùm poſt quatuor dies, verum poſt tot hebdomadas injecto eveniſſe ſæpiùs memini. Quocirca, à Corticis uſu Ego, niſi evidenti Indicatione coactus, nuſquam intra quatuor dies, ne quidem hebdomadas, vel menſes, donec ex appropinquante ſole tempeſtas anni immutetur, ſolennem evacuationom inſtituere auſus ſum, aut ſaltem facti me pœnituit, niſi toties quoties hoc malum repentina Corticis repetitione averruncaſſem. Neque duntaxat à *Cathartico* Febrem Cortice fugatam revocari conſpicimus, verum ſæpenumerò à minimo *frigore* percepto; vel ultrò, abſque Cauſa evidenti, cum magno Medici & Medicinæ opprobrio, niſi tempeſtiva, ac frequenti Corticis repetitione ei obviam eatur. Quocircà *febre* prius Cortice fugata, Ego prophylaxeos gratia (ut Medicum decet) ſolennem ejuſdem repetitionem, poſt intervallum octò vel decem dierum bis terve imperare ſoleo, ſc. donec Luna ſtadia ſua ſingula ſemel

(a) *An cortex ſit in lecto ſumendus & cum Regimine.*

ſemel decurrerit, quam ſtatis Curſus ſui periodis, vi exſuſcitandi Fermenta Morboſa, quæ in Spiritibus deliteſcunt (ut in inſultibus *Epilepticis*, præſertim circà *Novilunium* & *Plenilunium* periodicà repullulantibus) maximè pollere conſpicimus. Atque hoc modo Febres *Intermittentes* maximè pertinaces certiſſimè ut plurimùm ſanantur, quas, ut ut vigeſies *Cortice* fugatas, poſthabito hoc Canone, iterum ſeſe in ordinem recolligere quotidie videre eſt.

Faſciculum Canonum de Corticis uſu, quos mihi ratio ac Praxis ſuppeditavit, hìc adjiciam.

[a] Primum Medico multum intereſt [neq; eo nomine nimis officioſæ ſedulitatis incuſari debet, ubi vitæ *Ægri*, & famæ propriæ conſulit] diligenter proſpicere ut Cortex, ſecundum Criteria prius memorata, ſit genuinus & bene electus. Deinde, ut in ſubtiliſſimum pollinem reducatur, quo facilius deglutiri, digeri atque per habitum corpori trajici queat. Formulas elegantiores mihi hactenus notas mox ſubjiciam. Adultis præſcribendus eſt, prout plus minus genuinus ſit, ab ℥ß. ad ʒvj. ℥j. ℥ß. ℥ij. Infantibus ac pueris pro ratione ætatis à ʒj. ad ij. iij. iv. Neque tantum molem unica vice ingerere neceſſarium eſt, cum ſatius ſit partitis vicibus, ʒj. ſc. ʒß. ℈j. quarta quaq; hora, reſpectu ad Aetatem habito, miniſtrare; Non autem in Paroxyſmo, ob rationem olim redditam, verum potius in Intervallis: Neque equidem præparationis gratia, alia aliqua Medicamenta, uti *Vomitoria*, *Cathartica*, &c. Niſi in intervallis, ubi aliqua vehementiora Symptomata ea poſtulant, miniſtrari convenit. Hoc autem in caſu, ſi Natura à veneno morbifico vehementius irritetur, & Aeger inde *Cephalalgia*, aut *Rheumatico* quocunque dolore graviori correptus detineatur (quod nonnunquam accidit) *phlebotomia* ante uſum pulveris, abſente Paroxyſmo, ſpirituum nimis irritatorum furor compeſcendus eſt. Vel ubi, præ *Nauſea* Ventriculo à præcedenti Paroxyſmo relicta, impoſſibile fuerit *Febrifugum* niſi difficulter admodum deglutiri aut retineri, non abs re erit *poſſetalam* foliis *Cardui Benedicti* alteratam copioſè propinare, vel *Vomitorium Antimoniale* levius exhibere; Aut ſaltem ubi ſigna *cachexiæ* evidentia adſint, *Decoctum Amarum* purgans, *Tincturam Sacram*, vel aliquod ejuſmodi lene Catharticum, in Intervallis, ſemel vel bis præſcribere. Conſuetudinis autem gratia, ac, abſque evidenti indicatione, aliquid hujuſmodi imperare irritum eſſe docet experientia æquè ac ratio, proindeq; Empyrico dignum potius quàm Medico quem omnia ſua mandata ad normam rationis, non proprii Arbitrii, dirigere oportet. Æquè etiam abſurdum eſt Intervallis paroxyſmorum, durante *Corticis* uſu Aegrum in lecto, vel cubiculo, vel domo incarcerari, aut Diæta parca ac tenui ſolummodo nutriri, aut quocunque alio regimine circumſcribi; modo paulo ante paroxyſmum Ventriculus non repletus fuerit alimento, cui digerendo ejus Fermentum mox veneno inficiendum haud par ſit? Atque durante Veneni vigore, parca ac tenui Diæta contentus fuerit Aeger, in lecto etiam [Febre id tunc temporis exigente] decumbat. Fugata aut à *Cortice* Febre, oportet Medicum attentè proſpicere, ne iterum revireſcat, neque officio ſuo ſatis ſe functum eſſe credat cum Febrem ſuſtulerit, ſi non Ægrum cõtra ejuſdem recrudeſcentiam ſartum tectum muniverit. Quocirca jubeat ut Æger ab injuriis Aeris, atq; erroribus in Diæta (quantum liceat] ſeſe incolumem ſervet; Cibo euchimo [tantillo vini etiam quotidie indulto] vires languentes quàm citiſſimè reſarciat, ut Natura virulentiam deliteſcentem & ſeſe jam, vel *Appetitu* deficiente, vel *Sudoribus* nocturnis prodentem, prorſus eliminare ac ſubigere queat. Caveat maximè à *Venæ ſectione*, abſque evidenti neceſſitate; aut *cathartico*, ſeu quocunque alio Medicamento, unde Natura fatigata impenſas virium majores ſuſtinere cogatur. Ante omnia [præſertim ſi ab

[a] *canones de uſu corticis.*

Appetitu minus vigente recidivationem mox futuram præſagire liceat) ſaltem ad ſpatium Lunæ unius, Intervallo 8 vel 10 dierum, ut ut firma valetudo videatur, repetatur uncia una *Antidoti*, cujus Drachmam unam in Forma quavis gratiſſima, ter die, horis Medicinalibus Patiens deglutiat, ſuperbibendo poſt ſingulas Doſes hauſtum vini admodùm generoſi. Hoc Canone obſervato, haud ita frequenter *Febrium Cortice* curatarum recidivationes famam Medici & remedii minuerent.

(*a*) Formulæ Corticis præſcribendi elegantiores, mihi uſitatiſſimæ ſequuntur. ♃. *Aq. Card. ben.* ℥ij. *Aq. Epidem. Syr. Cariopb.* an. ʒii. *Cbin. Cbin. El. & ſubtiliſſimè pulv.* ʒj. *M. F. Hauſtus*, qui, abſente Paroxyſmo, illicò propinetur, repetaturque tertia vel quarta quaque hora ad viii. x vel xii. vices: Pulvis hac forma exhibitus, ut plurimum, præ *Bolo* aut *Electuario* arridet, & minori cum moleſtia deglutitur; ſi verò forma *Boli* aut Electuarii magis placeat.

(*b*) ♃. *Cortic. Peruv. Elect. in ſubtiliſſ. pollinem redacti* ʒj. *Syrup. Caryopb. Meliſſophyl. aut cujuſcunque gratioris q. ſ. M. F. Bolus* mollis ſtatim ſumendus, repetendusque tertia vel quarta quaqne hora extra Paroxyſmum ad viii. x. vel xii. vices, poſt ſingulos Bolos ſuperbibendo Cochlear. iv. v. vel vi. Julap. ſequentis, de quo etiam bibat ad libitum, præſertim vigente Paroxyſmo. (*c*) ♃. *Aq. Card. Meliſ. Ceraſ. nigr. Cinnam. bord.* an. ℥iij. *Aq. Epidem. Stephan. Syrup. Caryopb.* an. ℥jß. vel (ſi Ægro *Julapium Perlatum* magis arridet) *Margar. præpar.* ʒjß. *Sacchar. albiſſ.* ʒv. vel vi. *M. F. Julap.* (*d*) Vel ♃. *Pulv. Subtiliſſ. trit.* ℥i. *vel* ℥iß. *Syrup. è Rub. Idæ* (à quo modo recens fuerit, ſapor magis gratus Medicamento concilietur) *q. ſ. Balſam. Peruv* ℈i. vel ʒß. *M. F. Electuar.* de quo ſumat Æger quantitatem *nucis Juglandis vel Moſcbatæ*, tertia vel quarta quaq; hora extra Paroxyſmum, ſuperbibendo poſt ſingulas Doſes hauſtum *Julapii* priùs præſcripti vel cujuſvis alterius ejus æmuli. Hac forma pulverem pro pueris præparari jubere ſoleo: ita ut exinde ſumant quantitatem *Nucis Moſcbatæ* parvæ, vel dimidiatæ, ſolutam in Cochleari *Julapii* ſupra præſcripti, ſuperbibendo unum vel alterum; quomodo facilè, ac cū minima Medicamenti jactura, in os Infantium puerulorum ingeri poteſt; vel ſi Forma *Pilularum* Ægra magis arrideat.

(*e*) ♃. *Pulv. Febrifug. Elect. & ſubtiliſſ. trit.* ℥i. *vel* ℥iß. *Mucilag. Gum. Tragracanth. Aq. Plantag. Extract. q. ſ. M. F. Pilul. mediocres, deaurand. quarum viii. x. xii.* quarta quaque hora Intermiſſionis deglutiat, & ſuperbibat hauſtum *Julapii* ſupra præſcripti. Hac Formularum copia inſtructus, Ægros honeſta fraude, atque cum proprio ſuo emolumento, fallere ſoleo, & unius formulæ pertæſos, ut Remedium idem nova ſpecie, una, vel altera indutum quamdiu opus fuerit, admittant, facilè ſuadeo.

In eorum gratiam, qui ægrè admodum ferunt Pulveris craſſiorem ſubſtantiam, quacunque forma, ſive *Boli* ſive *Electuarii* ſive *Hauſtus* exhibeatur *Tincturam* ſequentem ex eo eliciendam excogitavi. Qui quidem liquor (modò *Cortex*, quo ſaturatur, genuinus fuerit) eſt admodùm ventriculo gratus, neque Palato injucundus; atque ſanè, poſtquam fundamenta curationis priùs in aliquot Drachmis pulveris in propria ſubſtantia miniſtrati jacta fuerint; facillimè ope hujus *Tincturæ* perficitur atque feliciſſimè abſolvitur, Tinctura eſt quæ ſequitur.

(*f*) ♃. *Cort. Peruv. Craſsè pulveriſat.* ℥iij. *Coq. Leniter in Aqu. F.* ℔j. *ad dimid. part. conſumpt. deinde fiat Colatura, atque reliquias decocti eadem Aq. quantitate recens effuſa. Coq. & cola iterum; boc modo repetendo Operationem ad tertiam vicem, vel donec tota Corticis Amarities fuerit extracta. Denuò omnes Colaturas commiſc. & add. Aqu. Epidem. Syrup. Cary.* an. ℥iv. *vel* v. *M. F. Apozem. ſive Tinctura*, de quo ſumat Æger ℥iv. v. vi. quarta quaque hora extra Paroxyſmum, vel ſæpiùs ad libitum.

(a) *Hauſtus* (b) *Bolus*. (c) *Julapium* (d) *Electuaſſium*.
(e) *ilulç.* [f] *Tinctura*.

(a) Si ob laxitatem Alvi nimiam, vel præſentem *Diarrhœam*, quam ſtimulanti ſua Amaritie *Cortex* multùm promovent, vires ſuas Febrifugas exercere non poſſe ritè metuatur, utatur Æger *Decocto Albo*, vel Vino *Clareto* cum Aqua commixto, loco *Cerevisiæ*, atque *Opiatum* aliquo *Cortici* addatur (quod ei admodum amicum, atque in eundem ſcopum quadantenùs collimare uſu comprobatus) plus minùs pro *Ætate*, atque rarius vel frequentius pro Symptomatis vehementia. Exempli gratia.

Primæ Doſi Pulveris, pro iis quorum Alvus fluit (quacunque forma miniſtretur) & deinceps omni Doſi nocturnæ adſocientur *Laudani liquidi Helmont. gutt.* pro *Ætate* atque *Opii* Euphoria iv. viii. xii. xx. vel *Laud. Londinenſ. à Semigran. ad gr. j. gr. jß.* Urgente autem *Diarrhœa torminoſa* (quod non rarò acccidit) neceſſe eſt, ut ſingulis Doſibus adjiciatur tantillum *Laudani*, quantum ad Alvum frænandam ſeu cohibendam ſufficiat, ſcil. gut. iv. viii. x. xii. *Laudan. Liquid.* vel more ſequenti Cortex præſcribatur.

(b) ℞. *Cort. Peruv. Elect. & ſubtiliſſimè pulveriſat.* ℥i. *Confect. Fracaſtor q. ſ. M. F. Pil. Mediocres deaurand.* quarum viii. vel xii. Æger deglutiat repetatque quarta quaque hora extra Paroxyſmum in lecto decumbens (ne ob *Opium* commixtum *Vertigine* afficiatur) & ſuperbibat hauſtum *Julapii* ſupra præſcripti poſt ſingulas Doſes. Hoc modo ab *Opiato* cum *Cortice* commixto [ut ut Cortex Amaritie ſua Alvum ſollicitet] Diarrhœam truculentiſſimè torminoſam citius curatam ſemper obſervavi, quam à *Laudano* ipſo in dupla licet quantitate per ſe exhibito. Quippe Fermento Febrili humores exagitante, fundente, colliquante ac per alvum deturbante à Cortice ſubacto, *Diarrhœa* ultrò ſiſtitur, aut ſaltem Doſi *Opii* admodum exigua frænatur ac cohibetur.

Sin Ægi Pulmones infarcti ſint, fatiùs eſt poſt extractionem ſanguinis liberā *Corticem* cum *Lubricantibus* atque *Incidentibus* miniſtrare more ſequenti.

(c) ℞. *Ol. Amygd. d. rec Syrup. ex Eryſimo* an. ℥ii. *Pulv. ſubtiliſſ. atque Elect.* ℥i. *Sacchar Cryſtal. alb.* ʒß. *M.* exactiſſimè *F. Linctus*, quem Æger à Paroxyſmo liber capiat è Cochleari; repetatque quarta quaque hora ſuperbibendo ℥iv. Apozem. ſequentis calid.

[d] ℞. *Decoct. Pector. optimè depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. Aquâ Theriac. Extract.* ʒß. *Syrup. e V. Rad.* ℥iß. *M. F. Apozem.* Vel.

(e) ℞ *Chin. Chin. Elect. & ſubtiliſſ. pulveriſ.* ʒß. *Ammoniac. optime depurat.* ʒi. *Flor. Benzoin.* ʒß. *Syruq. Balſm. q. ſ. M. F. Pil. Mediocres deaurandæ*, quarum ſex Cap. quarta quaque hora Intervallis paroxyſmorum ſuperbib. ℥iv. *Apoz.* ſequentis calid.

(f) ℞ *Cortic. Peruv. Elect. craſsè trit.* ℥ii. *Cochinel. Croci in nodulo ligat.* an. ʒß. *Balſam. Tolutan.* ʒi. *Ingred. Decoct. Pectoral. q. ſ.* Coq. in ſuffic. quant. *Aqu. Font.* ad ℔ß. Colaturæ adde *Aqu. Epidem* ℥iv. *Syr. Balſam. ex Eryſim.* an. ℥iß. vel ℥ii. *M. F. Apozem.* turbidè propinandum.

CAP. IX.

De proteiformi Intermittentis Febris genio.

Exempla Febrium Intermittentium *Cortice peruviano* curatarum adjungere, irritum planè atque inutile eſſet, poſtquam Cl. *Badus*, *Sturmius*, cæterique Remedii hujus Polychreſti Fautores hanc Provinciam jamdudùm ſuſceperint. Et nemo hodie (quod ſcio] de viribus hujus Remedii Febrifugis dubius hæreat. Quandoquidem autem, ob vehementiam Symptomatum, ubi Natura ferè integra, acriùs ſtimulatur ad luctam cum veneno hoſtili inſtituendam, hæ *Febres* haud rarò pleroſque alios Morbos, eoſque acutiſſimos ſimulare ſoleant, *Corticis* tamen viribus cedant, & ſi *Cortex* non exhibeatur ſæpiùs funeſtæ

(a) *Quomodo Cortex Exhibendus ſit in Diarrhœa.* (b) *pilulæ in Diarrhœa.* (c) *Tinctus* (d) *Apozema pectorale.* [e] *pilulæ* (f) *Apozema.*

evadant; Operæ pretium duxi Exempla aliquot hujuſmodi Febrium, quas nuperrimè obſervavi, ſeligere, ſcriptis mandare, atque publici juris facere. Atque equidem hoc penſum eò lubentiùs aggredior, quia Nemo adhuc (quantum ſcio) hoc ſubjectum tractavit, cujus cultura ad Praxin Medicinalem promovendam maximi momenti mihi eſſe videtur. Siquidem inter innumera illa ſymptomata haſce Febres comitari ſolita, nullum eſt quod non aliquando adeò vehementer ſæviat, ut vita *Ægri* inde in præſans diſcrimen adducatur, & *Typus* Febris in variis ſuis ſtadiis *Algoris*, *Caloris* & *Sudoris* abſcondatur penitùs, & opprimatur, ita ut neque ex Urina, Temperie, Pulſu, vel alio quoque ſolito modo diſtingui poſſit; verùm ſub larva *Algoris* funeſti, *Vomitionis* indeſinentis, *Diarrhœæ* torminoſæ, *Choleræ* morbi, *Colicæ* ventriculi, *Hemicraniæ* periodicæ, *Apoplexiæ*, *Syncopes*, *Rheumatiſmi*, *Spaſmi* univerſalis, *Pleuritidis*, *Peripneumoniæ*, *Doloris lateris punctorii* vel alterius Morbi ſecurè deliteſcens, Medicum à ſcopo ſuo non rarò abducat. Symptoma quidem intereà Remediis propriis, ſed in caſſum tentatur; Nam, poſthabito Fermento Febrili, proxima efferveſcentiæ periodo, priora, aut deteriora ſymptomata inexpectato recrudeſcunt, Medicus Siſyphi ſaxum volvit, atque *Æger* vitæ dulciſſimæ diſpendio, aut ſaltem magno ſumptu, ignorantiæ vel incuriæ Medici pœnas ſerò luit.

Sic ubi, præ gradu Veneni ſummè Deleterio, Spiritus adeò perculſi ſunt, ut à primo ictu ſeſe iterùm nullatenùs expandere valeant, *Algor* qui primum horum paroxyſmorum inſultum, ex inſtituto Naturæ, comitari ſolet, eoùſque protrahitur, donec *Æger Deliquiis* frequenter recurrentibus confectus, tandem Fatis cedat. Intereà Remedia intùs vel extra ad flammam vitalem reſuſcitandam in caſſum applicantur, Febris autem nullo indicio ex Urina, Temperie, Pulſu, accuratiſſimo Obſervatori ſeſe prodit.

Parili modo, ubi in primo Stadio Paroxyſmi, Fomes Venenatus Spiritus tantùm opprimat, ut non ultrà ſolitam Sphæram ſeſe poſſint expandere, abſque indiciis *Febris* præſentis, *de Nauſea*, *Ægritudine*, & *Vomitione Æger* unicè conqueritur, donec Veneno à *Cortice Peruviano*, vel alia Antidoto ſubacto, Spiritus in nativum ſtatum reſtituantur.

Nonnunquam Venenum Febrile ſub initium Paroxyſmi glandulas Inteſtinorum petit, & *Fluxum Alvi* torminoſum, vel Dyſenteriam excitat. At, cùm Spiritus diù uno tenore opprimuntur, hæc ſymptomata ut ut continua, ſtatis periodis exacerbantur & periodica evadunt, ſine Febris indiciis manifeſtis; & vires *Opiatorum* & *Adſtringentium* longè ſuperant, donec à *Cortice Peruviano* cum *Laudano* commixto, Cauſa ſc. *Fermentum* Febrile, Maſſam colliquans, æquè ac Symptomata inde orta auferantur.

Ubi Venenum *Emeticam* ſimul ac *Catharticam* naturam participat, *Æger* frequenti vomitione & dejectione detinetur; &, niſi Spiritus in primo Paroxyſmi Stadio expanſione legitima virulentiam excutiant, formatùr inde *Cholera* morbus, Febre neque per Pulſum, Urinam vel Temperiem ſe manifeſtante. Ventriculo intereà, aut Inteſtinis, aut utriuſque ſimul ab acrimonia Humorum intenſiſſimè venenata Sphacelatis, *Æger* brevi fatis cedere cogitur, aut ſaltem poſt Inducias infidas datas, à veneno, proximo Paroxyſmo recrudeſcente, Symptomata eadem crudelia & funeſta revireſcunt, niſi à tempeſtiva *Antidoti* Febrifugæ exhibitione antevertantur.

A parili gradu Veneni non rarò obſervavi *Ægros*, præſertim antiqua & confirmata hujuſmodi Febre laceſſitos, denuò (typo Febris legitimæ amiſſo) perpetua *Nauſea*, *Ægritudine*, *Vomitione*, *Sudore colliquativo*, *Suffocationibus Hyſtericis*, cæteriſque id genus Symptomatis in Genere Nervoſo penè confectos atque Anima quaſi derepente efflaturos, quos debita doſi *Cort.* [nulla alia arte ſanabiles] illico reſtitui.

Uni-

Unicuique etiam in Medicina verſato notum eſt horrendos Dolores (& iis qui à Toxico propinato proveniunt non minores) Lumbos & Crura ſpaſmodicè lancinantes, non rarò primos inſultus *febrium Intermittentium* legitimarum, præſertim *Quartanam* comitari ſolere, durante *Algore & Rigore*, donec Spiritus multo niſu expanſi, ac agitati pares ſint Veneno activo eliminando; Flamma autem indè accenſa, *Spaſmi* dolorifici ſenſim ceſſant: Verùm, ubi Spiritus vi veneni non tantùm deprimantur, ſed etiam in ſtatum Exploſivum univerſim adigantur, nonnunquam deprehendi totum Corporis Syſtema indè perpetuò algens, idque diù, ac ſine ulla Febris nota, totam autem Machinam intereà Spaſmis univerſalibus, iiſque horrendis, & verſatilibus hinc inde vellicatam & lancinatam. Nec mirum eſt, ſi Aeger perpetua Aegritudine, Vomitione, atque deliquiis inde confectus (ut fieri ſolet) brevi mortem oppetat, niſi Ars tempeſtivè Naturæ languenti ſuccurrat.

Haud rarò etiam Spiritus à nativa ſua debilitate, vel obſtructione, atque præſertim à Frigore percepto, alia quavis cauſa evidenti anſam præbente, in ſtatum Exploſivum adiguntur unde partes aliquæ ſingulares, præſertim *Thoracicæ*, *Pulmones*, ſcil. *Pleura*, *Diaphragma*, aut *Ventriculus* ac *Inteſtina* vellicantur, & Spaſmis lancinantur. Aeger præ atroci dolore, perpetuò alget, atque *Deliquiis* frequentibus *Suffocationibus*, & *Vomitionibus* fatigatur, ſine aliqua nota Febris evidenti; Urinam claram reddit, & ſine Pulſu Moribundus jacet, quouſque Spiritus veneno icti Arte vel Natura expanſi, flammam in Maſſa denuò excitarint: Morbus autem à *Cholera* morbo *Pleuritide*, ſeu *Peripneumonia* duntaxat ex *Tuſſis*, & *Pulſus* defectu, *Vomitionis* & *Doloris* exceſſu, *Deliquiis*, & extremorum *frigiditate* dignoſcendus eſt.

Sæpe etiam Aegros de dolores lateris unius aut alterius punctorio conquerentes novi, in quibus tamen Febris *πυρετῶδες* deprehendere non potui per plures dies, niſi quòd Pulſus paulò juſto celerior erat. Poſtquam aut *Venæ ſectione*, & uſu *Laudani* cum *Alexipharmacis* commixti, iſti *Spaſmi* mitigabantur, atque inde vis Spirituum Elaſtica nativa aucta fuit; ſigna flammæ in Maſſa accenſæ, quàm citiſſimè ſeſe prodiderunt; *Urina* tincta eſt & turbata. *Pulſui* fortitudo ac celeritas pari paſſu acceſſit. *Temperies* universìm incaluit, ſitis clamoſa evaſit, *Aphthæ* linguam atq; Os cooperuerunt. At, ad Flammæ, & doloris Exacerbationem ſtatis periodis recurrentem ſemper, quaſi ad Cynoſuram auſpicatò curſum meum dirigens; Copia *Corticis peruviani* cum *Laudano* commixti, & intervallis Paroxyſmorum exhibiti Venenum ſubegi, & *Ægrotantes* à Febri, ac dolore penitùs liberavi.

Præter cætera omnia Mihi pluries mirari contigit, poſt ſubactionem Veneni Febrilis ab Expanſione Spirituum quadantenùs effectam, cùm ex *Pulſu* forti ac celeri, *Urina* intensè rubra, ac turbata, *Temperie* calida, cæteriſque Indiciis, Febris ſeſe palàm oſtendat; Artus hiſce Doloribus ſpaſmodicis, ſtatis periodis recurrentibus, & more Rheumatiſmi verſatilibus eſſe affectos, cum Tumore & Ardore partium laborantium, à niſu Spirituum in his partibus ſeſe expandere ſatagentium. At hoſce *Dolores* adhibita *Venæ ſectione* debita, uſu *Corticis peruviani* copioſo extra Paroxyſmum miniſtrato feliciter ſemper profligavi.

Denique Cerebrum, primo inſultu Febris legitimæ affici, non tantùm *Vertigine*, à Spiritibus veneno Activo oppreſſis ac turbatis, verùm etiam Dolore *Acuto* vel *Gravativo*, à niſu Spirituum in membranis ſeſe expandere ſatagentium, cuivis Medico notum eſt. Nonnunquam autem Spiritus hoc tempore Febris adeò opprimuntur & turbantur, ut Ægrotans more Apoplecticorum, durante toto Paroxyſmo, ſine Febris indiciis, Mortuo ſimilis jaceat, & eadem Symptomata ſimul cum Paroxyſmo ſubſequenti ſæpe recrudeſcant: Quibus Symptomatis utut *Venæſectione*, *Veſicatoriis*, cæteriſque ejuſmodi *Apoplexiæ* veræ Remediis, jure merito ſuccurrendum ſit, Revireſcen-

ſentia tamen eorum ſine *Cortice* prae-caveri nequit.

Hemicraniam Periodicam etiam obſervavi, à niſu Spirituum in membranis Cerebri ſeſe expandere conantium, quam ſpatio bidui *Venæ ſectione* & uſu *Corticis* penitùs ſuſtuli; licet in hujus Symptomatis Curatione, *Venæ ſectio*, *Veſicatoria*, *Emetica*, *Cathartica*, *Errhina*, *Maſticatoria* ad hebdomadas aliquot ſpem meam deceperant.

Quò genius Verſatilis morbi hujus Proteiformis ad vivum depictus dignoſcatur, & ut inde ſciatur, quo pacto Naturæ, hiſce Symptomatis laboranti tempeſtivè ſuccurri poſſit, *Hiſtorias* huc ſpectantes hic ſubnectam, quibus unam Hiſtoriam admodùm raram ſubjicere non pigebit, *febris* à dolore *Nephritico* ortæ, Symptomatis horrendis, ſpaſmodicis ſtipatæ, & Cortice curatæ; uti & efficaciæ noſtri *febrifugi* priùs memorati, ubi vires Cortici, ob diutinam aſſuefactionem, vel peculiarem Aegri diſpoſitionem, defecerant.

HISTORIA PRIMA.

(*a*) Dominus *Amblar* habitas in *Mile-End*, Vir quinquagenarius, macilentus & quadantenus valetudinarius, Febri Intermittenti contumaci, ac cum vehementibus Symptomatis ſociate, ex leviſſima quacunque occaſione ſæpe antehac obnoxius, anno 1690. à Frigore vehementi in Aere pluvioſo primum ſuſcepto, ac à vectione ſuper Thameſin diutius protracto, domum reverſus *Rigore*, & *Horrore* immani derepente corripiebatur; quibus ſucceſſit *Algor* univerſalis; quo durante, Pulſus vibratio vix percipi potuit, *Vomitione*, *Dejectionibus*, & horrenda ventriculi Oppreſſione & *Ægritudine* (ſicut in *Cholera* morbo) affatim laceſſebatur, *pharmacopola* advocatus ſtragulis multis impoſitis, ac *Bolis* Cardiacis, atque *Iulapiis* Cordialibus exhibitis, flammam penè extinctam reſuſcitare, atq; reliqua dira Symptomata corrigere tota Nocte in caſſum tentavit. Manè enim ſequenti ego accerſitus, inveni faciem planè Hippocraticam, totum Corpus inſtar Glebæ frigidum & madore perfuſum, *Cutim*, præ Sanguinis Congelatione, nigredine tinctam, vires perpetua ægritudine, ac evacuatione Bilis diverſicoloris per Os, & Cremoris fœtidi albeſcentis per Anum penè exhauſtas. Appropinquantem Mortem omnia oſtendebant, quippe Principium vitale, ſeu Spiritus animales à Veneno adeò deprimebantur, ut ſeſe iterum expanſuro ſpes non eſſet. Ad demulcendam autem malignam humorum Acrimoniam e Glanduloſa Ventriculi & Inteſtinorum membrana perpetim excretorum, eaque laceſſentium juſſi, ut *Aqua pulli* Aegro copioſe propinaretur, & per Anum Siphone injiceretur; ut Regio Ventriculi affatim *Sacculis* noſtris Aromaticis calide foveretur, & *Bolus* ſumme Cardiacus, &, pro Aegri viribus *Opiatus* ad Expanſionem Spirituum promovendum, & Colliquationem humorum præcipitem compeſcendam, quarta quaque hora, cum hauſtu *Iulapii* & *Alexipharmaci* exhiberetur. A tertio vel quarto *Bolo* deglutito, Pulſus rubor plurimùm reſtitutum ſenſi, nigredinem Cutis evaneſcentem, Calorem in Extremis Partibus redintegratum, Evacuationes enormes quadantenùs ſuppreſſas, Sudores Colliquativos diminutos, jactationem minus inquietam, & Somnos, breves licet, tamen minore ægrotatione finitos. Quocirca Venenum, durante hac Symptomatum Remiſſione, *Cortice peruviano* cum Laudano commixto, quarta quaque hora in forma Hauſtu propinato aggredior, probe ſciens vires Aegri ſecundo prælio non eſſe pares. Verum ante tertiam Doſin Corticis, Veneno inexpectatò recrudeſcente, Paroxyſmus recens, cum prioribus Symptomatis diris ſociatus, atque funeſtus invaſis: Unde miſellus Aeger ſpatio xxiv. horarum fatis ceſſit.

HIS-

(a) *Mors ſubitanea à gradu veneni febrilis intenſa, quo Spiritus oppreſſi, à primo inſultu, nunquam ſeſe expandere potuerunt.*

HISTORIA SECUNDA.

(*a*) Filius unicus *Mercatoris* prædivitis, X. annos natus, qui etiam jamdiu valetudinarius fuerat, circiter annum 1676. *Febre Tertiana* correptus, in manus *Pharmacopolæ* per tres hebdomadas curandus tractabatur. At qua methodo, durante hoc ſpatio, tractabatur, neſcio. Tandem à Veneno Febrili intenſo Spiritus animales opprimebantur, & extinguebantur, & Miſellus Puer, per triduum ab inſultu Paroxyſmi ultimi, continua ægrotatione, ac Vomitione preſſus jacebat; cum pulſu formicante, inquietus, immensè ſitiens, & Madore frigido undiquaque perfuſus. Die ſecundo paroxyſmi, Ego advocatus, virulentiam humorum per glandulas ventriculi excretorum copioſa ingeſtione *Aquæ pulli* demulcere ſategi, ſtragulis etiam, Calore externo, *Sacculis* aromaticis Vino Clareto incoctis & expreſſis, & ad Ventriculum exterius applicatis, nec non Spiritu C.C. *Julapiis*, *Speciebus* & *Bolis Cardiacis*, & Vino copioſè propinato, Expanſionem Spirituum promovere, & flammam vitalem penè extinctam reſuſcitare pro virili conabar. In caſſum autem omnia; quippe Spiritus Veneno ſummè Deleterio, à primo paroxyſmi inſultu, plane extincti fuerunt. Puer autem languens & Algens, tandem ſub finem tertii diei Lipothymicè obiit, toxico prægrandi proculdubio interemptus.

HISTORIA TERTIA.

(*b*) Nuperrime accerſitus à Domina *Baker* Vetula, habitante in vico dicto *Fleet ſtreet*, eam inveni continua ægritudine & vomitione, à quatriduo, oppreſſam, & jam pene confectam; omnia ingeſta illicò rejicientem, & inde animi deliquium ſæpius perpeſſam; pulſum deprehendi celerem & debilem, temperiem autem, præ languore & perpetua ægritudine, mitem, & quadantenus frigidam: urinam ferè ſanam. Inſomnis jacebat, & tantùm non delirabat; De *Nauſea* verò & *Vomitione* unicè conquerebatur. Mihi de ſingulis diligenter percontanti narratum eſt, Fœminam à ſex hebdomadis præteritis valetudinariam fuiſſe, frigore & calore præternaturali ſeſe excipientibus tentatam, nec non periodis incertis, Nauſea & vomitione frequenter laboraſſe. Unde, jure merito, conjeci eam Veneno febrili mitiori diu infectam fuiſſe, quod tandem ex incuria eoùſque prævalebat, ut Spiritus animalis inde penè extingueretur. Ægra, ac ſi toxico propinato, Vomitione perpetua laboraret, & brevi fatis ceſſura eſſet, niſi veneni viribus, ope *Antidoti*, ſine mora fractis, Tonus Spirituum & Craſis Sanguinis illicò reſtituerentur. Igitur poſtquam præſcripſeram *Bolum* & *Julapium Cardiacum*, atque *Veſicatoria* ad Expanſionem Spirituum promovendam, & pro potu ordinario, *Aquam* pulli ad demulcendam acrimoniam humorum in Ventriculo excretorum, *Julapium Sale Abſynthii* & ſucco *Limonum* ſaturatum, ad ventriculum confortandum cochleatim hauriendum; juſſi ut *Cortex Peruvianus* exhiberetur copioſè ad venenum Febrile ſubigendum, in formam *Hauſtuum Tincturæ* redactus, addendo bis vel ter die gut. x. vel xij. Laudani liquid. Vehementis vomitionis gratia, quæ tam alimentorum quam Medicamentorum retentionem impediebat: Inde ſpatio unius diei, Ægritudine & Vomitione diminutis, criticè ſuccreverunt *Aphthæ* albæ per totum *Os*, urina multa Rubedine tincta & contentis ſaturata reddebatur, & cætera indicia expanſionis Spirituum Febrilis Caloris redintegrata aderant, & brevi, Morbus propriam formam *Tertianæ* legitimæ induebat; Frigus, Calor & Sudores ſeſe alternatim excipiebant, quæ ex continuato uſu *Corticis*, poſt circuitum duorum paroxyſmorum profligata ſunt, & Ægra ab omni Symptomatum ſatellitio liberata.

(a) *Altera ejuſmodi.* (b) *Febris Intermittens Vomitionem ſimulans.*

HISTORIA QUARTA.

[*a*] *Domina Harcourt* Vidua habitans in vico dicto *Neuvgate-ſtreet*, poſtquam per tres hebdomadas Febres Intermittente legitima laboraſſet, ubi tandem ob malum regimen, Febris in *Continuam* degeneraſſet; Natura virulentiam per glandulas Inteſtinorum & Ventriculi protrudere ſatagente, ſingulis Exacerbationibus, in novum morbum incidiſſe videbatur, *Diarrhœam* ſcil. torminoſam ac truculentam, cui adjuncta erat inſuper levis ad *Vomendum* diſpoſitio. Frigore, Calore, cæteriſque Febris ſignis planè evaneſcentibus, miſera Muliercula unicè conquerebatur de *Fluxu* Alvi immodico atque horrendis *Torminibus*, quibus, durante Paroxyſmo, adeò excruciata & confecta erat, ut illicò moritura ſibi videretur. Ex inſpectione autem Urinæ intensè rubræ ac turbatæ (qualis Febre Intermittenti Laborantium Urina eſſe ſolet) atque obſervatione Exacerbationum hujus Fluxus, & Alvi Torminum, probè novi moleſta hæc Symptomata à Venenato Fomite febris Intermittentis ortum ſuum habuiſſe. Proindèque ſuppreſſionem dirorum horum Symptomatum *Laudano*, cæteriſque ejuſmodi fruſtra tentandam duxi, niſi Fermentum, horum omnium Symptomatum cauſa, propria Antidoto prius ſubigeretur; & quamprimùm Natura, à recenti veneni vigore, irritata virulentam materiam, more ſuo, per Alvum deturbare iterum ſategerit, Symptomata priora, diſruptis ubique repagulis, recurſura; aut, ſi fortè ab *Opiatis* ſiſterentur, pejora, atque magis funeſta, in genere nervoſo, in eorum locum ſucceſſura. Quocircà, quamprimum *Aqua Pulli*, & *Decocto Albo* in locum potus ordinarii ſubſtitutis, atque *Bolo Opiato* Symptomata præſentia compeſcueram, atque, finita exacerbatione, inducias obtinueram, illicò *Corticem Peruvianum* abſque vel cum *Laudano*, prout Symptomata id requirebant, confertim ingerendum curavi; unde non tantum à *Diarrhœa*, & Torminibus periodicis, verum etiam à latitante febre prorſus liberabatur, Urina etiam in ſanum colorem reſtituebatur, atque appetitus rediit. Indèque Ægram, abſque alio aliquo præſcripto, dimiſi, ſolummodò ad prophylaxin, *Corticis* poſt debita intervalla, repetitionem ſuaſi, quandoquidem Morbus cum diris ſuis Symptomatis *Cortice* ſolo profligatus eſſet. Hoc Conſilio à muliere jam valetudine integra utente ſpreto, quaſi officioſo & ſupervacaneo; Totum Genus Nervoſum, poſt duas hebdomadas elapſas, virulentia recrudeſcente, Univerſali Dolore ſpaſmodico verſatili, mirum in modum excruciabatur, & tandem Morbus prior revireſcens, Speciem *Ophthalmiæ* dolorificæ, ſeu Inflammationis Oculi ſiniſtri induebat. Ego advocatus, ubi obſervaſſem urinam denuò reddi intensè rubram ac turbatam ut prius, ſitim urgentem, pulſum celerem & fortem, atque ipſam *Ophthalmiam* alternis diebus, ſtatis Periodis, exacerbatam, & reliqua indicia Febris primariæ; ritè conjeci flaturam à Fomite venenato iterum laceſſitam, nova hæc Symptomata Proteiformia produxiſſe. Indeque, licet, ad relevationem Symptomatum urgentium, Sanguinem è Vena *Jugulari* extrahi, Alvum bis, terve, diebus alternis. *Decocto* Amaro, *Decocto Sennæ Gereonis* ac *Manna* atque tandem *Decocto Sennæ* cum *Syrupo de Spina Cerv.* ſubduci, atque *Collyrium* anodinum *Fotum*, ac *Cataplaſma* ad Oculum exterius applicari juſſeram; diebus tamen intermediis, *Electuarium* è pulvere *Corticis Peruv.* confectum, exhibendum præſcripſi: Probè ſciens hoc Symptoma Medicamentis fruſtra impugnari, ſi cauſa ejuſdem virulenta propria Antidoto non ſubacta fuiſſet. Atque, hac methodo, à Febre, æquè ac Ophthalmia, brevi, liberata revaleſcebat, atque hactenus optima valetudine utitur.

HI-

[a] *Febris Intermittens Diarrhœam torminoſam ſimulans, tandem in Ophthalmiam mutata.*

HISTORIA QUINTA.

(*a*) *Domina Hudſon* vidua, circa annum ætatis ſuæ triceſimum à mutatione aeris, ac frigore inde ſuſcepto; *Diarrhœa*, torminoſa & *Vomitione* adeò atroci corripiebatur, ut in ἀκμῇ Paroxyſmi, præ vehementia Spaſmorum ventriculi ac Inteſtinorum, animi Deliquium ferè ſemper inſtare videretur. Ego durante vigore Paroxyſmi quinti, media nocte, accerſitus, Symptomata urgentia facillimè ſuſtuli. Præſcripſi enim *Aquam Pulli*, & *Decoctum Album* pro potu ordinario, & gut. xiv. *Laudani* liquid. in hauſtu *Julapii Hyſterici*, quarta quaque hora exhibendas. At poſt horas xxiv. recens lucta inſtituta eſt, quo tempore, non obſtante regimine præfato, ac uſu *Laudani* repetito. Symptomata cum priori ſævitia recrudeſcebant; Quod cùm ſemel aut bis obſervaſſem, Urina interea intensè Tincta, atque Aeri frigido expoſita ſedimentum Colore lateritio deponente; jure meritò ſuſpicatus ſum [ut ut cætera omnia ſigna Febris Intermittentis Diagnoſtica hoc Symptomate obſcurata diſparebant] cruciantem hanc Diarrhœam à Veneno Febrili prodiiſſe, quod ſingulis Paroxyſmis, ad Inteſtina protruſum, recrudeſcentiæ dirorum horum Symptomatum anſam præbebat. Indeque ut ut *Laudano* ſymptomata cederent, revireſcentia eorumdem, ſine ſubactione Fermenti Febrilis, præcaveri non potuit. Quocircà (annuente *Cl. Collega* D. D. *Daniele Cox*, qui unà mecum Ægræ ſaluti conſulebat) Drachma una pulveris *Chin. Chin.* cum guttis xii. *Laudani* liquid. in Paroxyſmorum intervallis, in formam *Hauſtus* redacta quarta quaque hora propinabatur, unde (quamprimùm ℥vi. vel ℥j. conſumpta eſt) Febre, ac Symptomatis inde ortis jam evictis, Ægra illicò prorsùs revaleſcebat, Urina, ac appetitu in ſtatum integrum reſtitutis. Nobis autem nihil amplius agendum reſtabat, niſi ut, repetitione Pulveris poſt debita intervalla, revireſcentiam Morbi anteverteremus.

HISTORIA SEXTA.

(*b*) Uxor Domini *Peck*, habitantis ſub Inſigni *Leporis*, in vico dicto *Ruſſel-ſtreet in Covent-Garden*, anno 1688. *Hectico* calore alternis diebus aucto, *Tuſſi* importuna, *Dyſpnœa*; ante omnia *Nauſea* & *Vomitione*, præſertim verò *Diarrhœa* torminoſa correpta, plurimùm inde emaciata & viribus ſpoliata, alium Medicum (Me abſente) accerſivit. Qui, Symptomata ſuborta, cauſa eorum poſthabita, aut ſaltem non probè perſpecta, ſpatio hebdomadæ, variis Remediis in caſſum impugnavit. Mihi tandem vocato, *Fœmina*, in ultimo Stadio *Phthiſeos* acutiſſimæ verſari videbatur, donec ex Hiſtoria Morbi clare admodùm deprehendi, Fermentum Febrile, Fomiti Intermittentium non diſſimile anſam præbuiſſe huic Symptomatum catervæ, in Pulmonibus, Ventriculo, & Inteſtinis ſubortorum. Indeque ut ut *Venæ ſectione*, *Linctu* & *Apozemate* pectorali Pulmonibus plurimùm infarctis ſuccurrere; atque *Opiatis* & *Adſtringentibus* Fluxum Alvi Colliquativum compeſcere ſategerim; Probe tamen ſciens Cardinem Curationis in hoc verti, ut uſu *Corticis Peruv.* Fermentum Febrile Venenatum ſubigeretur; (Colliquatione enim Humorum, eorùmque excretione in Pulmones, Ventriculum atque Inteſtina hoc modo impedita, *Dyſpnœa* & *Dyarrhœa* torminoſa non amplius duraret) Unciam unam, vel alteram Polychreſtæ hujus *Antidoti* cum *Laudano* ob præſentem Diarrhœam commixtæ, ſpatio tridui, partitis vicibus, miniſtrandam juſſi, forma Ægræ gratiſſima. Quo facto, illicò à *Febre*, *Diarrhœa*, & quadantenùs ab affectionibus Pulmonaribus liberata (appetitu etiam, ac urina integrè reſtitutis) multò meliùs ſeſe habuit, quocirca Eam in aerem ruſticanum dimiſi, ut Pulmones ab infarctu penitùs liberarentur: Atque ibi, uſu Corticis: poſt debita Intervalla, ex meo Conſilio bis terve repetito, prorsùs revaleſcebat. Anno 1690. eadem impregnata, fere toto Ingravidationis tempore *Diarrhœæ* tor-

(a) *Altera ejuſmodi.* (b) *Febris Intermit. Diarrhœam & Phthiſin ſimulans.*

torminoſæ, incertis periodis recurrenti obnoxia erat, unde, menſe puerperium præcedente, adeò excruciabatur, ut opem meam iterum petere coacta ſit. Ubi *Opiatis* & *Adſtringentibus* hunc fluxum ſiſtere in caſſum tentaſſem, qui poſteà, tempore puerperii, auctus, ſolitam ac debitam perſpirationem penitùs impedivit, unde magnum aliquod incommodum ſubſecuturum, jure merito, ſuſpicari fas erat, tandem memor Hiſtoriæ priùs narratæ, auſpicatò judicavi, Diarrhœam hanc torminoſam, ut ut Chronicam, à Fermento Febrili Venenato delitefcente ſubortam fuiſſe: Indeque *Corticis* ℥j. cum *Diaſcordio* commixtam forma Pilulari, quam Ægra elegerat, exhibendam, & quarta quaque hora repetendum juſſi. Unde, ſine cujuſcunque alterius Remedii ope, ſpatio bidui, *Sudore & perſpiratione* ſolitis redeuntibus, à *Diarrhæa* & *Torminibus* planè liberabatur; Nihilominùs (quod apprimè notatu dignum eſt,) fermento Venenato poſt unam vel alteram hebdomadam elapſam iterum recrudeſcente, duos vel tres Paroxyſmos *febris* Intermittentis Legitimæ, Tertianæ, cum nulla *Diarrhæa* vel *Torminibus* ſociatæ, ſucceſſivè paſſa eſt: At febrem repetito *corticis* uſu facillimè penitùs evici.

HISTORIA SEPTIMA.

[*a*] Dominus *Atvveod*, habitans ſub Inſigni *Lunæ dimidiatæ*, in dicto *Cheapſide*. Vir ſexagenarius, poſtquam ad tres vel quatuor dies, ſtatis periodis, jam febricitaret, jam melius ſe haberet, tandem, quaſi inſtanti, diris Ventriculi ac Inteſtinorum Spaſmis, Vomitionibus & Dejectionibus immanibus *Choleram* morbum referentibus correptus, & penè confectus, in hoc mortis procinctu ſtans opem meam efflagitavit. In levamen Symptomatum illicò imperavi, (quod mihi in *Cholera* Morbo ſolenne eſt) *Aquam Pulli* copiosè, uniceque bibendam; atque etiam ad humores per glandulas Inteſtinorum excretos demulcendos, *Enema* ex eodem liquore extemplò injiciendum: Tandem, regione ventriculi *Sacculis Aromaticis*, in Vino Clareto & aqua Ferrata coctis & expreſſis, prius calidè fota; ad Spaſmos prorsùs ſublevandos, guttas xij. xiv. xv. *Laudani* liquidi in Hauſtulo *Julapii Carminativi*, ſingulis vel alternis horis exhibendas, donec, torminibus & evacuationibus diminutis, placide obdormiſcere cœperit. Hoc pacto, Paroxyſmo ſoluto, evictiſque Symptomatis inde ortis, Vita Ægri in vado eſſe viſa eſt. Quandoquidem autem ex urina ſedimentum colore lateritio præcipitante, aliiſque indiciis probe noverim dira hæc Symptomata ſobolem eſſe Venenati Febrium Intermittentium Fomitis; Indeque eorum revireſcentiam die ſecundo vel tertio rite expectandam eſſe; Præſervationis gratia, præſcripſi hauſtum Febrifugum, cum ℥j. *Cortic.* & *Laudan.* liq. gut. x. tertia vel quarta quaque hora propinandum, ad fermentum febrile ſubigendum, & recrudeſcentiam dirorum Symptomatum antequam Doſis Pulveris ſatis larga ingeri potuit, derepente, abſque evidenti occaſione quaque, Paroxyſmus *febris Tertianæ* Intermittentis legitimus repullulabat, non autem diris Symptomatis, ut ante, ſociatus; quandoquidem ab uſu *Antidoti*, licet hactenus nimis parce miniſtratæ, vires Venenati Fermenti quadantenus fractæ fuerant. Ex continuato verò uſu Hauſtuum, ſub finem Paroxyſmi repetitorum, abſque aliquo alio additamento, plane revaleſcebat Æger, urina atque appetitu in ſtatum priſtinum reſtitutis, atque huc uſque poſt plurimos annos ſuperſtes manet, optima valetudine utens, inde præſertim (ut arbitror) quia Mandatis noſtris morem gerens, poſt *febrem*, & *Choleram* Morbum fugatas, uſum Corticis, bis terve, poſt ſtata ac debita intervalla, Prophylaxeos gratia repetebat.

HISTORIA OCTAVA.

(*b*) Domina *Arris*, poſtquam diverſata fuiſſet in aere ruſticano, ubi tunc temporis *febris* Intermittens *Endemia* graſ-

[a] *Febris Intermit. Choleram morbum ſimulans.* [b] *Altera ejuſmodi.*

graſſabatur, *Londinum* reverſa, *China* Morbo derepentè corripiebatur acutiſſima; adeò ut è lecto ſuſcitatus primo mane, feſtinanterque accerſitus ſim ad eam inviſendam: Etenim præ vehementia Spaſmorum, Evacuationem ſupra & infra, vita *Ægrotantis* in ſummum periculum adducta videbatur. Extrema quippe algebant, Pulſus deficiebat, & inordinatus evaſerat, Patienſque *Ægritudine* immenſa, ad deliquium uſque, penè confecta erat. A quibus Symptomatis eam brevi reſtitui, Methodo in priori Hiſtoria deſcripta. Paroxyſmo autem finito, ubi Urinam intensè rubram ac lateritio colore, inſpexiſſem; Hauſtus Febrifugos cum *Laudano*, Prophylaxeos gratia, propinandos juſſi; quos cùm ſeſe bene habere jam ſenſit, planè neglexit, quaſi officiosè, atque abſque neceſſitate præſcriptos. Hujus autem negligentiæ die ſequenti pœnas luebat, recrudeſcente Paroxyſmo Febrili, cum diris *Choleræ* Morbi Symptomatis ut ante ſociato. A quibus Symptomatis ubi ſeſe liberaſſet ante præſcripta Methodo; Ipſa ultrò à me petebat Hauſtus Febrifugos Prophylacticos, quos illa jam æque diligenter deglutiebat, ac Ego lubenter præſcripſeram. Atque, hoc pacto, à Febre ac diris hiſce Symptomatis liberata, protinus revaleſcebat, & uſu *Pulveris*, poſt debita intervalla, bis terve repetito, hactenus à v. vel vj. annis ſana manet.

HISTORIA IX.

(*a*) Ante tres menſes accerſitus eram ad inviſendum puerum tres annos natum, ad Inſigne Regii Capitis in *Fetter Lane*. Inveni eum immensè ſitientem, hebetem ac attonitum; Aderat extremorum frigiditas, & pueri ſalus à Parentibus deſperabatur. Quippe per horas xii. *Cholera* Morbo acutiſſima pene confectus erat. Ubi eum ab imminente ſymptomatis periculo, Methodo præfata, ſpatio unius diei liberaſſem, ex Urina lateritia de Fermenti Febrilis deliteſcentia certior factus, Pulveris *Febrifugi* ℈j. cum gut. v. *Laudani* liqui. in Cochleari Julapii Cordialis, quarta quaque hora exhibendum juſſi. Poſt tres Drachmas hujus *Antidoti* miniſtratas, virulentia Febrili ſubacta vegetus ac ſanus puer evadebat, Appetitu ac Urina [ſtupentibus omnibus Amicis] ſpatio tridui integrè reſtitutis.

HISTORIA X.

(*b*) Domina *Fendall*, Matrona generoſa ſane ac formoſa menſe *Septembri* anno Dom. 1672. & Ætatis ſuæ quadrageſimo, Febre *Quartana* correpta, Curæ Pharmacopolæ ſeſe committebat; Medicamentis autem, neſcio quibus, juſſu ejus, perperam tractata, & in ſtatum deploratum inde redacta; media Bruma, ubi ab una vel altera hebdomada lecto perpetuo, præ languore, affixa eſſet quaſi animam illicò efflatura, Me accerſebat. Deprehendi Pulſum ejus debilem ac celerem, *Ægritudinem* ventriculi immenſam, perpetuam, *Lipothymias*, frequentes, *Vigilias* pertinaces, *Nauſeam* ac *Vomitum* indeſinentes, *Sudores* multos & Colliquativos, *Sitim* inextinguibilem, *Sputationem* magnam, continuam Jactationem ac inquietudinem, *Appetitum* ſummè proſtratum, *Suffocationes Hyſtericas*, cæteraſque ejuſmodi affectiones in genere Nervoſo; hæcque omnia Symptomata; noctu dieque, ſine quavis Remiſſione, perpetuò urgentia. Unde Ægra in dies ſeſe ult. diem oppetituram rata, recidivationem Febris primigeniæ obnixè optabat, modò ea lege, ab hiſce miſeriis variis ac perpetuis liberaretur. Ubi applicatione *Emplaſtri Hyſterici* & larga quantitate *Julapii Cordialis*, & *Cephalicorum*, viribus proſtratis, & ſuffocationibus ſuccurrere in caſſum tentaram, nec *Opiata* ſomnum conciliare poterant, niſi quem ſemper

Ægri-

(*a*) *Tertia ejuſmodi.*

(b) *Febris Intermittentis in Continuam cum Syncope, ægritudine, Sudore Colliquativo ſociatam ſine Exacerbationibus & Remiſſionibus degenerans.*

Ægritudo immenſa excipiebat, firmiter ſtatuebam *Catharticis* lenioribus Morbum hunc in priſtinam ſuam formam reſtitui debere. Quocirca, *Potionem Amaram* cum ℥ß. *Sennæ* duntaxat, ob debilitatem virium, lubricitatem alvi ſolitam, propinandam, atque per tres dies continuos repetendam juſſi. Dejectiones inde habuit ſingulis diebus viij. x. xij. Unde, quamvis debilior quadantenus evaſerat, hoc tamen commodi [prout vota feceramus] reportavit, quòd remiſſiones & ferè intermiſſiones Symptomatum urgentium inde perceperit, & morbus priſtinum typum reſumpſerit: In ſingulis enim Paroxyſmis *Horror*, *Ardor*, & *Sudores* copioſi ſeſe invicem iterum excipiebant. Quo obſervato, à purgatione ulteriori prorſus abſtinui, atque *Pilulas* è *Cortice* Peruviano exhibendas quarta quaque hora præſcripſi Spatio bidui, cum primum Pulveris Febrifugi ℥ß. (qui tunc temporis vegetus ubique venalis proſtabat) devoraſſet, à Febre atque ſatellitio dirorum Symptomatum eam comitantium liberabatur, atque hucuſq; in vivis eſt, optima valetudine utens, ut ut recidivationi ſimplicis *Febris* Intermittentis, ex levi quacunque occaſione, ſæpius obnoxia fuerit.

HISTORIA XI.

(*a*) Domina *Rhompſon* circiter annos 34. nata, vicina Dominæ *Fendall*, ubi ad tres Menſes Febre *Quartana*, non obſtante Pharmacopola, qui ei Medicinam faciebat, laboraſſet, ac jam ſymptomatis ferè iiſdem, quibus nuper Domina *Fendall*, confecta eſſet, adeo vix ſeſe in lecto ab una ad alteram partem movere poſſet ſine deliquio; Cum Vicinam ſuam ſubito ac inopinató reſtitutam eſſe fama accepiſſet, me etiam accerſivit. Ego hanc etiam, Methodo in Hiſtoria præcedente deſcripta brevi reſtitui: Verum ob pertinaciam morbi, Pulverem Febrifugum ad ℥iß. in variis formis, exhibere coactus ſum. Inde vero, abſque additamento cujuſcunque alterius Medicamenti, præter ſpem omnium Amicorum, qui eam pro deplorata habuerant, planè convaluit, à variis atq; horrendis Symptom. liberata.

HISTORIA XII.

(*b*) Anno 1682. inviſi Juvenem habitantem in vico dicto *Covvſ-Croſſ*, quem à Frigore ſuſcepto inveni derepentè Dolore univerſali acutiſſimo, *Rheumatiſmum* Spaſmodicum referente correptum quo jam ad horas xii. ad minimum, excruciatus fuerat; adeo ut præ Doloris vehementia & diuturnitate, ſine viribus, & anhelus jaceret, ac ſi illico eſſet animam efflaturus. Urinam autem [uti ſpaſmodicè affecti ubique ſolent] reddebat tenuem, claram & copioſam, Pulſus erat admodum debilis & celer. Dirum hoc Symptoma illico, pro virili, ſublevare ſategi, efferatum Spirituum motum primum *Venæ ſectione* (quam in brachio ſtatim celebrandam juſſi) compeſcendo, dein leni *Vomitorio* (quippe vires *Emeticorum* egregias in *Rheumatiſmo* univerſali debellando jam ſæpius expertus fueram) & denuo, gut. xv. *Laudani liqu. Helmont.* quarta quaque hora exhibitis, in Hauſtulo *Julapii* Cordialis, quouſque doloris perſeverantia indicaret. Hoc pacto, niſu Spaſmodico, ſeu efferato Spirituum Orgaſmo jam diminuto, manè proximo ex Pulſu in fortem & celerem mutato, atque Urina contentis ſaturata, & rubedine profunde tincta atque ejuſdem, cum aeri exponeretur, colore lateritio, æque ac ex præſenti Ægri Temperie, Febrem manifeſto deprehendi. Paroxyſmo autem, more ſolito, ſubſequentibus copioſis Sudoribus, finito, ut reliquias Febrilis efferveſcentiæ tollerem atque Symptomatum dirorum recrudeſcentiam præcaverem. Venenati Fomitis ſubactionem larga quantitate *Corticis* cum *Laudano* commixti feſtinanter & cum ſucceſſu moliebar. Æger morigerus ſpatio xxxvi. horarum inde plane in,

(a) *Altera ejuſmodi.*

(b) *Febris Intermittens Typum Spaſmi univerſalis primum induens.*

ne in ſtatum ἀπυρεξίας redactus, ex Orci faucibus evaſit; Urina ſimul & Appetitu jam integre reſtitutis adeo ut brevi, muniis ſolitis, cum firma valetudine, fungi potuerit. Ut ut *corticem* prophylaxeos gratia non repetens, poſt x. dies elapſos negligentiæ pœnas luebat, uno vel altero *Febris* Tertianæ legitimæ Paroxyſmo, tunc tempor s revireſcente, non autem cum diris Symptomatis ut prius ſociato. A qua *febre* etiam, repetito uſu *chinæ chinæ*, ſtatim liberabatur, & hucuſque [quantum ſcio] optima valetudine utitur.

HISTORIA XIII.

(a) *Dominicus Ernly* Juvenis, ſervus Domini *VVood* habitantis ſub inſigni *Leporis* in vico dicto *Pater-Noſter Rovv*. Poſt ingurgitationem nimiam *Vini Clareti*, cùm primùm die ſequenti Menſis ſc. *Auguſt*. 3. 1690. pranſus eſſet, Horrore, Rigore, atque Frigore intenſiſſimo corripiebatur, unà cum dolore horrendo regionem *Diaphragmatis* occupante, unde Algens, Anhelus, & imbecillitate ac languore confectus, ad plures horas, quaſi jam jam moriturus, jacebat Arteriis interim, ſenſu judice, vix ſeſe vibrantibns. Ego advocatus ſtatim deprehendi Spiritus à Venenato Fermento Febrili non tantùm irritatos eſſe, verùm etiam plurimùm oppreſſos; atque eò magis, quia Ventriculum, cùm Fermentum Stomachicum activo veneno labefactum cibo macerando haud par fuit recens ſaginaverat, Ideòque, ut Ventriculus à moleſta ſarcina quam citiſſimè liberaretur, juſſi, *Salis Vitrioli* ʒiß. cum Oxymel Scillitic. ℥iß. commiſcendam, atque *mixturam* illicò Cochleatim exhibendam; liquore *Poſſetico* inter ſingulas Doſes calidè & copioſè ingeſto. Æger, finita Vomitione, in lecto decumbens, & multis ſtragulis coopertus Cochlearia iv. vel v. *Iulapii* ſequentis Cordialis ſæpiùs ad libitum ſumpſit, donec ab expanſione ſpirituum inde reſtituta, flamma in maſſa Sanguinis accendi incœpit: Deinde iuſſi ut, ad ſpaſmorum ſolutionem promovendam, ℥viii. Sanguinis è brachio mitteret *Bolum* ex *Theriaca Andromach.* & *pulv. e Chelis Cancr. Comp* an. ʒß. confectum: ad ſpiritus refocillandos: Spaſmos ulteriores compeſcendos, & Sudores ciendos devoraret, ſuperbibendo Hauſtulum *Iulapii* Cordialis ſequentis. ♃. *Aqu*, *Meliſſ. Cenig.* an. ℥iv *aqu. pœon. Comp. Epidem. Syrup. Caryop.* an. ℥iß. M. F. *Iulap.* die proxima ſc *aug.* 4. ubi obſervaſſem Alvum eſſe adſtrictam, atque Pulſum à remiſſione Febris quadantenùs debilem (utut Aeger à Spaſmis immunis eſſet) ne ex nimia Spirituum depreſſione Febris in Malignam mutaretur; poſt rejectionem *Enematis* è *Decoct. Emollient.* ℥x. *Mercur.* & *Sacchàro rubr.* an. ℥ii. & Spec. Hier. Picr. ℈ii. confecti, iuſſi illicò ℥ß. *pulveris e chel. Canc. comp.* è Cochleari *Iulapii* exhibendam, & ſexta quaque hora repetendam Tria etiam ampla & acria *Veſicatoria* ad *Nucham* ſc. & *Carpos* internos ſupra Pulſus applicanda, & *Bolum Theriacalem*, hora ſomni miniſtrandum. *Auguſt.* 5. Aegrum fere ἀπύρετον inveni, atque omnia (uti Mihi videbatur) in vado. Indeque duntaxat iuſſi repetitionem *Iulapii cardialis*, & *Enematis* quinta Pomerid. (ſi Alvus adſtricta id requireret) iniiciendi, & *Boli Theriacalis*, hora ſomni exhibendi, & ut ℥iv. *Decoct. Amar. purgant.* craſtino manè in promptu eſſent, quo Alvus (ſi ita viſum eſſet) leniter ſubduceretur. Media autem nocte, inexpectatò, Spſamis adeò horrendis iterùm corripiebatur, ut pluries deliquia inde perpeſſus ſit, atque ad ſex horas, ad minimum, Algens, & Anhelus, velut illico exſpiraturus iacebat: A quo diſcrimine Aegrum haud abſque *Laudano* liberare potui, quod inde manu liberali, repetitiſque vicibus miniſtrandum iuſſi. Spaſmis autem hoc modo ſolutis, Spiritus iterùm ſeſe expandere incipiebant, & flamma in Maſſa flagrare: Quocirca ℥viii. *Sangu.* iterùm detraxi, & ne Spiritus inde labe-

(a) *Febris Intermittens Spaſmum Diaphragmatis & partium Reſpiratione inſervientium ſimulans.*

labefactati derepente corruerent, *bolum Theriacalem* ſtatim à Venę ſectione deglutiendum juſſi, ut & *Empl. Hiſtericum*, Galbano in Margine obductum circa Umbilicum applicandum, & duas *pilulas* ex *Ammoniaco*, *Galbano*, *aſſa Fœtida* & *Caſtoreo* confectas tertia quaque hora exhibendas, unà cum Cochl. iv. vel v. *Julap.* ſequentis, quandoquidem genus Nervoſum, velut in Hyſtericis, multùm pati videbatur. ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr.* an. ℥iij. *Aqu. Pæon. Bryon. comp.* an. ℥iß. *Tinctur. Caſtor.* ʒiß. *Sp. Sal. Armon.* ʒß. *Syr. Pæon. comp.* ℥iß. *M. F. Julap.* Hiſce autem non obſtantibus, nocte ſequenti recrudeſcebat paroxyſmus cum ſpaſmis *Diaphragmatis* & cæterarum partium Reſpirationi inſervientium horrendis, & Deliquiis frequenter recurrentibus ſociatus; Quæ ſymptomata non ſine largo & repetito uſu *Laudani* ſuperare potuimus. Cùm hac tertia vice *Spaſmos* periodice recurrere obſervaſſem, & ab inſpectione urinæ jam multùm tinctæ, & in colorem lateritium præcipitatæ; deprehendi Proteiforme Venenum à Fomite Intermittentium febrium non diverſum, ſub hac larva delitеſcens anſam hiſce diris Symptomatis præbuiſſe. Ad venenatum igitur hoc ſeminium penitùs eradicandum, Hauſtum ſequentem febrifugum illicò exhibendum juſſi, & tertia quaque hora ad xij. vices repetendum, ſemper addendo *Laudan. Londinenſ.* gr. iß. hauſtui nocturno, ut, tempore Paroxyſmi, Spaſmi præpedirentur. ℞. *Aqu. Cardu.* ℥ij. *Pæon. Comp. Syrup. Caryoph.* an. ʒij. *Pulv. Cortic. Peruv. Subtiliſſ. trit.* ʒj. *M. F. Hauſtus.* His miniſtratis plane convaluit Æger, abſque quocunque alio Medicamento niſi quòd ℥j. Corticis ſemel atque iterùm, poſt juſta intervalla, repetendam juſſerim, partitis vicibus miniſtrandam, ut recrudeſcentia diri hujus morbi præcaveretur: atque ſanè votis omnia fauſtè reſponderunt.

Eadem æſtate, *Fabrum Ferrarium* habitantem in vico dicto *Covv-Lane* prope *Smithfield.*, aliumque idem myſterium exercentem in Platea dicta *St. John's ſtreet*, eodem fere modo, poſt *Crapulam* correptos conſpexi, diù ſcil. Algentes, Anhelos, Imbecillitate virium ferè ad Lipothymiam uſque confectos, adeò ut præ atroci & ineffabili dolore, regionem *Diaphragmatis* & *Abdominis* totius occupante, ſeſe illicò perituros crederent. At poſtquam præſentem Orgaſmum Spirituum, atque Spaſmos inde ſubortos Venæ ſectione priùs cohibuiſſem; *Bolo Theriacali* & *Opiato*, atque *Veſicatoriis*, juſtam Spirituum expanſionem promoviſſem, Dolor mitigatus eſt, flamma (ut ex vibratione arteriarum & tinctura urinæ apparebat) in ſanguine accendebatur, facillimè *Hauſtibus* noſtris febrifugis Opiatis, quarta quaque hora per biduum repetitis, febris cedebat, integrè & ſine alterius Medicamenti auxilio, ambo ſanabantur.

Nuperrimè etiam, ſcil. die inſtantis *Februarii* decimo ſexto, poſt Meridiem, Pharmacopola diligentiſſimè me acceſſivit ad inviſendum Collegam eximium D. D. *Grear*, qui poſtquam ſeſe, horis matutinis, injuriis aeris, poſt intenſum frigus præcedens mox regelantis, incaute expoſuiſſet, Spaſmis adeò atrocibus & horrendis totam pulmonum, & Diaphragmatis regionem occupantibus derepente corripiebatur, uti inde anheloſum, & ad deliquium uſque preſſum, velut illicò animam efflaturum, ſedentemque eum invenerim; Decumbere etenim nullatenùs potuerat: Extrema frigebant: urina erat tenuis, & clara; Vibratio arteriarum tarda & oppreſſa, atque per plura momenta nedùm explorando perceptibilis: Ferè per quadrantem horæ attonitus, ſtertore quaſi apoplectico afficiebatur. Accerſito igitur Chyrurgo, ℥xiv. *Sang.* illicò è Brachio detrahendas juſſi? *Pilulam* item ex *Ammoniaco*, *Galbano*. *Caſtoreo* & *Aſſa fœtida* confectam unà cum hauſtu *Julapii Cephalici*, *Spir. Salis Armon. Tinctura Caſtor. &c.* ſaturati ſæpiùs exhibendam: Atque Frontem, tempora, & extremos artus *Spir. Sal. Armon.* imbutos, frictionibus aſperis agitandos. Quamprimùm autem Spaſmi, horum uſu ex parte ſublevati fuerunt, quo decumbere poterit, cum in lecto priùs calefacto poſitum ſtragulis ope-

aperiendum imperavi, unde ſæviens dolor, poſt trihorium quadantenus mitigari cœpit: Pulſus, oppreſſus licet, ordinatior fuit: Vires aliquatenus reſarcitæ, Reſpiratio liberior, Indeque (annuentibus Eruditiſſ. Collegis D. D. *Martin*, & D. D. *Havers* quos in hoc præcipiti caſu accerſendos duxeram) ad reliquias excruciantium ſpaſmorum penitùs tollendas, poſt Enematis rejectionem [quod jam in promptu erat] Hauſtus Paregoricus cum ℥iij. *Syr. de Mecon* gutt. xiv. Laud. liqu. & gr. v. Salis Volatil. C. C. illicò propinabatur. Quin & quarta quaque hora, ad orgaſmum Spirituum nimium prorsùs compeſcendum, repetebatur: Ne Spiritibus autem inde præter modum depreſſis & irretitis, febris in Malignam fortè degeneraret, Veſicatorium inſuper amplum & acre ad Nucham applicandum juſſimus. Quid fit? Mane ſequenti invenimus Cl. Virum, à ſpaſmis dolorificis, deliquiis juxta, ac anhelosa reſpiratione liberatum, atque ſudore (uti in fine paroxyſmi febrilis) undique perfuſum: Pulſum verò citatiorem ac fortiorem: Et urinam intensè rubram, & frigido aeri expoſitam colorem lateritium referentem: Unde ritè conjectantes, catervam hanc ſymptomatum dirorum, à Febrili Fermento delitescente profectam, atque brevi (ſi venenum Antidoto exhibita non maturè ſubactum fuerit) repullulaturam; juſſimus ℥j. *Chinæ-Chinæ* illicò forma hauſtus exhibendam, & quarta quaque hora repetendam, addendo hauſtui nocturno Laud. Lond. gr. j. Die morbi tertio, Veneno recrudeſcente, ſpaſmodico dolore in cruribus, ad modum rheumatiſmi levioris, afficiebatur: Ex continuo autem corticis uſu, quarto die convaluit, à dolore penitùs liberatus: Quin exinde appetitus rediit, atque ſanum planè colorem urina induit. Poſt verò ſpatium tridui elapſum, abſque evidenti quacunque cauſa, recidivam paſſus eſt, ſpaſmis Thoracinis, licèt non adeò truculentis ut priùs denuò correptus eſt. Urina primùm clarè & pallidè reddita, demum verò intenſa rubedine ſaturata. Nullo autem alio indicio febris præſentis ex pulſu vel ſiti, apparente; ab hac exacerbatione verò, ſpatio bidui ex repetita venæ ſectione, uſu Laudani & corticis reſtitutis, per quatuor dies iterùm convaluit; tum demum, ex veneno recrudeſcente, levem quandam ſpaſmorum revireſcentiam iterùm in Pectore ſenſit, à qua, venæſectione & Bolo ex *Theriac. Androm.* & *pulv. Goan.* an. ℈ß. & Laudan. Lond. gr. j. confecto ac exhibito; ſpatio unius noctis. Sudoribus undiquaque ſcatens penitus liberabatur: urina: quæ nocte præcedenti clara & tenuis apparebat: mane ſequenti colorem lateritium referente; tertiò autem die, ab uſu corticis ſana planè apparente; Ideòque conſului, ad futuram horum paroxyſmorum ſextanorum recrudeſcentiam antevertendam, ut quarto quoque die unciam unam corticis, electi, Forma ſibi gratiſſima, devoraret ad tres vel quatuor vices.

HISTORIA XIV.

(a) Filia Domini *Sayers* Procuratoris in *Doctors Commons*, menſes xiij. nata, nuperrimè à veneno Febrilis Spiritus deprimente, ad unum vel alterum diem jacebat pallidula, attonita, ſuſpirioſa, ac anheloſa, tanquam illicò moritura [quippe cerebrum & pulmones plurimùm opprimebantur] & eo prorsùs modo quo Infantes Spaſmis obnoxii, in paroxyſmorum Intervallis, affecta: Verùm *febris* præſens ex temperie vel pulſu dignoſcenda non erat. Ego advocatus juſſi ad Spiritus exſuſcitandos *Emplaſt. Cephalic. cum Euphorb.* ad plantas Pedum, atque *Veſicatoria*, *applicanda* ad *Nucham & Carpos* internos, *Linctum* etiam *ex Oleo Amyg. d. rec. Syrup. ex Eryſim. & Sacchar. Cant. alb.* confectum, & in *Decocto Pectorali* ſolutum, Cochleatim, idque ſæpiùs exhibendum: *Linimentum* etiam ex æqualibus partibus *Vaguent. Dialtæ. & Oleum Nuciſt.* pectori exterius illinendum, atque

gr. vj.

(a) *Febris Intermittens in Infante Convulſiones ſimulans.*

gr. vj. *pulv. è Chel. Cancr. Comp.* cum æquali quantitate *pulv. de Guttet.* commixta, quarta quaque hora è Cochleari *Julapii Cephalici* exhibenda. Horum uſu Infantula, die ſequenti, à prædictis Symptomatis plurimum liberata eſt: Febris (Spiritibus jam ſeſe expandere incipientibus) manifeſta apparuit, atque Typum primò *Quotidianæ*, dein *Tertianæ* induit, à qua *pulv. Peruv.* ʒß. ſoluta in Cochleari Julapii Cephalici, & quarta quaque hora repetita, ſpatio quinque dierum, *Infantulam liberavit*.

HISTORIA XV.

[a] Eadem hebdomada accerſebar, ut viſerem Filiolam Domini *Melvin* habitantis in vico dicto *Little St. Hellens*, vix xij. hebdomadas natam, quæ ad quatriduum, ſingulis diebus, Paroxyſmum octo horas durantem perpeſſa erat: Tempore Paroxyſmi, clauſis oculis perpetuò jacebat, pallidula, attonita; frigus extremas partes occupabat, tanquam illicò eſſet moritura, neque vagire valebat, ne quidem reſpirare, (quanquam non aderat evidens *Spaſmus* partium Reſpirationi inſervientium,) quippe Pectus ſimul ac Cerebrum opprimebatur. Ad reſuſcitandos Spiritus *Veſicatoria* iij. ad *Nuchã* & *Carpos* illicò applicanda juſſi, & ad Reſpirationem relevandam, totum Pectus *Linimento* in præcedente hiſtoria memorato illinendum; atque, durante Paroxyſmo, *Linctum* pectoralem ex *Oleo Amygd. d. & Syrup. ex Eryſim.* & *Julapium Cephalicum* Cochleatim ingerendum; extra Paroxyſmum verò *pulv. Peruv.* ℈ß. cum *pulv.* de *Guttet.* gr. ij. commixtum in Cochleari ejuſdem *Julapii* miniſtrandum: A quorum uſu, ſpatio bidui, Febre ac Spaſmis liberata (ſtupentibus, quotquot aderant), revaluit, & huçuſque valet.

Februar. 21. 1690. accerſitus inviſi Filium Domini *Gouge* habitantis in *Bulland Mouth Street* menſes xiij. natum, *Gravedine* periodica Cerebri & Pectoris correptum, durante Paroxyſmo, quaſi attonitus jacebat. Poſt applicationem *Veſicatoriorum* ad Carpos, *Bolum theriacalem* ad expanſionem ſpirituum promovendam exhibitum, & *Linctum* Pectoralem miniſtratum, ℥iij. *Corticis peruv.* partitis vicibus è Cochleari *Julapii* Cephalici propinatis. Puerulum ſpatio bidui (Deo favente) perfectè reſtitui.

HISTORIA XVI.

(b) Domina *Kirk* quadragenaria, Mulier proba ac honeſta, quarta die *Aprilis* 1689. Frigore ex mutatione aeris ſuſcepto, derepente immani *Vomitione*, ac *Spaſmis* Ventriculis adeò atrocibus ac truculentis corripiebatur, ut toto curſu Paroxyſmi (qui ad octo horas durabat, atque demùm Sudore ſubſequente finiebatur) continuum ferè deliquium pateretur, ac ſi, quovis momento, animam efflatura: Die uno interpoſito, iterum, eadem ferè hora, recrudeſcebat Paroxyſmus, & Symptomata priora, ſed gradu aucta. Ego igitur feſtinanter accerſebar, ne fortè, ante adventum meum, ſubitò periret; Ægram inveni *Vomitione*, *Dolore* ac *Languore* penè confectam, pulſus inſuper erat celer ac inordinatus, extremaque frigebant; urina autem intensè rubra ac contentis ſaturata, qualis redditur à febre Intermittente laborantibus. Calore urinæ, ac ſpaſmodicorum Paroxyſmorum revireſcentia periodica obſervatis, ritè conjiciebam hoſce *Spaſmos* à Fomite Febris Intermittentis, ortum ſuum duxiſſe, humoribus inde venenatis, per tunicam Ventriculi Glanduloſam ſecretionem & excretionem ſui moliri ſatagentibus. Indeque ubi larga quantitate *aquæ pulli* pro potu ordinario, & *Opiato*, præſentis Paroxyſmi ſolutionem, atque Symptomatum inde dependentium allevationem tentaſſem; ut Paroxyſmi recrudeſcentiam anteverterem, Corticis largam quantitatem, forma hauſtus exhibendam, ad Fomitem venenatum ſubigendum præſcripſi; ſingulis etiam hauſtibus

[a] *Altera ejuſmodi.* (b) *Tertiam Colicam Ventriculi ſimulans, in Ophthalmiam degenerans.*

bus nocturnis *Laudani Lond.* gr. j. commiſcendum juſſi, ut Spirituum Elaſticitas aliquatenus tolleretur; & paulò ante Paroxyſmum expectatum *Pericarpia* ex æq. part. *Oliban ac Terebinth.* commixti applicanda, ut ab intrà ac ab extra recrudeſcentia morbi diri ac atrocis præverteretur. Die octavo, ubi nullus novus paroxyſmus invaſerat, repetitionem *Corticis*, prophylaxeos gratia ante Plenilunium & Noviluvium præſcripſi, & *Ægram* dimiſi. Venenato autem Fomite, die decimo tertio, præter expectationem revireſcente, Ægra febricula *Ophthalmica* admodum dolorifica illico corripiebatur (quod olim etiam ſibi contigiſſe affirmabat ante recrudeſcentiam *Febris Intermittentis Cortice* Peruviano, conſilio Medici ruſticani, curatæ, quam ob cauſam huic methodo ægrè jam conſentiebat.) Quocirca ℥x. Sanguinis illico è brachio detrahendas juſſi, & poſtridie ℥iv. *Decocti amari cum dupl. Sennæ* propinandas, unde parcè admodum dejiciebat. Igitur, ut ſomnum, in levamen virium dolore Ophthalmico plurimùm exhauſtarum, conciliarem; atque deturbationem alvi citatiorem ac copioſiorem promoverem (ſiquidem à reſtitutione febris genuinæ *Ophthalmiam* hanc admodum moleſtam ritè profligandam duxi) nocte ſequenti ℈j. *pilul. Stomach. cum Gum.* & *Laudan.* gr. j. exhibui; atque mane proximo *potionem amaram* ut priùs. Die decimo quinto, *Collyrium ex aqu. plantag. Troch. alb. Rhaſ. ſine Opio*, & *Sacchar. Cryſtal. alb.* ad dolorem mitigandum, oculis ſæpius inſtillandum, & *Hauſtulum paregoricum* hora ſomni propinandum præſcripſi: febre Intermittente, hiſce evacuationibus peractis, in propriam ſuam formam, abſque prioribus *Spaſmis* reſtituta, ſponte denuò evanuit gravis hæc *Ophthalmia*. *Febrem* autem Intermittentem poſt haſce evacuationes recrudeſcentem, uſu *corticis* repetito illico penitus ſanavi.

HISTORIA XVII.

(*a*) Uxor Vicini Domini *Vvilſon*, habitantis ſub inſigni Septem Stellarum, in vico dicto *Nevvgate ſtreet*, nuperrimè correpta erat *Spaſmis* Inteſtinorum adeò atrocibus & excruciantibus, unà cum *Vomitionibus* immanibus, continua ventriculi *Nauſea* & ægritudine, uti, præ vehementia Symptomatum, ad plures horas, extrema frigeſcerent, & illico animam expiratura videretur. Collega noſter *Cl. DD. Carolus Goodall*, morbum hunc *Colicam* genuinam eſſe opinatus, præſcripſit *Linimentum* anodynum, partibus affectis calidè applicandum, atque Pilul. ex *Extract. Rud.* ʒß. & *Laudan. Lond.* gr. jß. confectas ſtatim exhibendas; *Clyſterem Carminativum* (ſi opus foret) injiciendum, unde cum bombis copioſæ dejectiones ſequebantur, tormina & vomitio ceſſabant, fœmina revaleſcere videbatur. Die tertia verò, recrudeſcebat Paroxyſmus, eadem ferè hora, ſine evidenti occaſione, cum ſymptomatis prius memoratis ſociatus, qui uſu *Opiatorum* cum *Catharticis* commixtorum, iterum, ſpatio xxiv. horarum, ſudore copioſo exceptus, finiebatur. Inde ex præſcripto Collegæ Clariſſ. ad recrudeſcentiam *Colicæ* antevertendam *aquæ Minerales* Catharticæ coctæ, & lacte alteratæ primo mane calidè propinabantur. Paroxyſmo autem inopinato reviteſcente, Inteſtina ſpaſmis torminoſis recens vellicata nihil dejiciebant, cuncta autem ingeſta inter horrendam & continuam ægritudinem, Vomitione rejecta ſunt. Ægra per plures horas, frequentes Lipothymias perpeſſa eſt, atque extremorum frigore tertia, ſeſe illico morituram credebat Collega verò alibi occupato, Ego incunctanter accerſebar. Colore vero urinæ lateritio, recrudeſcentia paroxyſmorum periodica, & pulſus celeritate penſitatis, ritè conjiciebam hanc colicam (ut ut nullum febrilem calorem deprehendere poſſem, & totum Corpus frigeſceret) eſſe ſymptomaticam è venenato febris Intermittentis Fermento ortam. Indeque Spaſmos compeſcendos, & reliqua ſymptomata vehementia inde ſuccreſcentia ſublevanda, *Clyſterem Carminativum* ſtatim injiciendum, atque Pilul. ex *Extract.*

Rud.

(a) *Febris Intermittens Colicam Inteſtinorum periodicam ſimulans.*

Rud. & *Laudan.* repetendas, atque totum Abdomen *Panno Vvallico Linimento ex unguent. Dialth. Ol. Lil. alb.* & *Laterit.* prius illito, calidè fovendum juſſi. Unde, ſub Veſperam, Alvo iterum cum bombis copioſè ſubducta, Ægra Sudore univerſali perfuſa, placide dormiebat. Mane ſequenti verò, ad præcavendam revireſcentiam paroxyſmi futuri (annuente Clar. Collega) ʒj. *pulv. Peruv.* tertia quaque hora in forma *Hauſtus* incunctanter exhibendam juſſi, donec ℥j. Pulveris abſumeretur. Quo facto ſine quocunque alio Remedio revaluit, neque ullam aliam Morbi recrudeſcentiam paſſa eſt. *Cortex* autem, ex communi noſtro conſilio, poſt debita intervalla, iterumque repetebatur.

HISTORIA XVIII.

(*a*) Dominus *Johnſon*, habitans in *London-Houſe Yard*, Spiritibus à venenato fermento febrili plurimùm jam laceſſitis, irritatis atque demum in ſtatum exploſivum adactis, dolore Inteſtinorum ſpaſmodico primùm leviori, verùm per triduum continuato, corripiebatur, qui tandem quarto die adeò ſævire cœpit, uti præ horrendis *Spaſmis*, *Vomitionibus* & *Deliquiis* frequentibus, in ſummo diſcrimine verſari videretur; Indeque Medicum magni nominis accerſi curavit; qui, poſtquam *Enemate* Cathartico, fotu externo & *Laudano* copioſè ac frequenter exhibito, Ægrum ſpatio xxiv. horarum à ſymptomatis hiſce diris liberaſſet, nullo reſpectu ad Febrile fermentum habito, ei, quaſi in ſanum ſtatum integre reſtituto, valedixit. At poſt inducias xxiv. horarum infidas, Veneno recrudeſcente atque pro gradu virulentiæ aucto, Spiritus jam potiùs ſubigente quàm irritante; Æger, à febre in *Malignam* jam mutata, frequentibus Lipothymiis, nullis autem *Spaſmis* dolorificis affectus, ſeſe illico animam miſſurum credebat; Indéque Me primo mane feſtinanter advocari juſſit. Ego ab urina rubedine tincta, pulſu celeri, ut ut debili; *Aphthis* in gutture ſuccreſcere incipientibus, ac *Deliquiis* frequenter recurrentibus, cum nullo dolore ſociatis, monitus, clarè perſpexi Venenum ſub initium morbi mitius (quale eſt fermentum febrium Intermittentium & Remittentium) in magis malignum degeneraſſe, ex vi Spirituum *Laudano* multo obruta & oppreſſa; dum intereà fermentum Venenatum plane negligeretur. Igitur *Veſicatoria* frequentia illico applicanda juſſi, ut Spiritus exagitarentur, & flamma in maſſa ſanguinis denuò exſuſcitaretur, & in eundem finem *Bolum* ex *Theriac. Androm. Confect. Alcherm.* & *Pulv. è Chel. Canc. Comp.* an. ʒj. confectum unà cum hauſtu *Julapii* Cardiaci, ſexta quaque hora exhibendam. Unde, die ſequenti, pulſum fortiorem, deliquia verò, cæteraque ſymptomata minora deprehendi; Æger placidè dormiebat; paroxyſmus intereà, cum levioribus deliquiis conjunctus, alternis noctibus recurrebat, *Aphthæ* cum inflammatione, ſalivatione & levi ſingultu [uti aſſolet] conjunctæ, per totum os ſerpebant. *Tincturam* igitur *corticis* ſæpiùs & copioſius exhibendam, *Gargariſmos*, cæteraque pro re nata præſcripſit: Uſu verò *Bolorum Alexipharmacorum* & *Julapiorum* Cardiacorum continuato, tandem, ſpatio ſex dierum, mirum in modum miſellus Æger revaleſcebat. At quia paroxyſmus, tempore ſolito, adhuc recurrebat, cum magno ſucceſſu *corticis*, ſubſtantiam exhibendam, & quarta quaque hora repetendam juſſi modo ſequenti. ℞. *Aqu. Carda.* ℥ij. *Epidem Syrup. Caryoph.* an. ʒij *Cortic. Peruv elect.* & *Subtiliſſ. pulveriſ.* ℈ij. *Theriac. Androm.* ℈j. *M. F. Hauſtus*. Cùm ab his ferè in ſtatum ἀπυρεξίας videretur, inſigni & perpetua *Salivatione* Natura per ductus ſalivares virulentiam, quaſi criticè, propellere moliebatur. Quocirca ad deliteſcentes veneni reliquias penitùs ſubigendas, Hauſtus febrifugos bis ſcilicet, vel ter in die, ad ſpatium bidui, adhuc, repetendos duxi, unde æger, urina, pulſu, temperie, & appetitu, integrè, reſtitutis ex orci faucibus liberatus, plaudentibus & mirantibus & Amicis, convaluit.

HI-

[a] *Febris Intermittens ſub Initium Colicam horrendam ſimulans.*

HISTORIA XIX.

(*a*) Uxor Domini *Gamble*, habitantis in Platea dicta *Foſter-Lane*, die *Januar.* 24. 1690. quinto ingravidationis ſuæ Menſe, immani dolore Lumborum primùm correpta, dein Spaſmis dolorificis quaſi circum cincta, ut ut Alvum, more ſolito, quotidie dejiceret, *Vomitione* tamen affecta, ingeſta quæcunque, illico rejecit, atque, præ vehementia Spaſmorum, ferè perpetuò ad modum parturientis, gemens vociferabatur. Poſt triduum hiſce Sympomatis penè confecta; Obſtetricem accerſivit, ex cujus conſilio, ad *Abortionem* præveniendam, ℥vij. Sanguinis è brachio miſit. Dolore autem nullatenus inde mitigato, Ego die 28. ſuadente Obſtetrice, advocatus ſum: Ubi autem ex Pulſu, Temperie, Lingua & Urina Febrem præſentem ſenſerim, & ab Adſtantibus narratum ſit, dira hæc Symptomata, à primo morbi inſultu, alternis diebus, more Paroxyſmorum, repullulaſſe, & Obſtetrix, exploratione factà, os uteri internum ſtrictiſſimè clauſum eſſe affirmaverit; nec guttula una Sanguinis menſtrui effluxiſſet, Jure meritò opinatus ſum Spaſmodicos hoſce dolores non eſſe uterinos, & *Abortionem* præſagientes, verùm Inteſtinales, Spiritibus à Fermento Febrili irritatis, & ſeſe in hiſce partibus expandere conantibus Indeque *Venæ ſectione* ad efferatum hunc motum Spirituum compeſcendum, celebrata, *Hauſtum* Febrifugum illico, cum Pulv. Corticis ʒj. propinandum juſſi, atque tertia vel quarta quaque hora repetendum, ad Fermentum venenatum eliminandum, ſingulis Doſibus addendo *Laud. liqu. Helmont.* gutt. xiv. ut, Spaſmis inde ſedatis, Remedium, ſuapte natura ingratum, in ventriculo nauſeabundo & vomituriente meliùs retineretur. Poſtridie Ægram inveni ferè ἀπυρετον, atque à *Spaſmis* dolorificis prorſus liberatam. Quandoquidem verò tædio Pulveris in propria ſubſtantia exhibiti jam afficiebatur, *Tincturam* noſtram *Corticis* in ejus locum ſubſtitui, cum *Laudano* quarta quaque hora repetendam, ut priùs. Die autem ſequenti, recrudeſcente Paroxyſmo, quadantenus febricitare cœpit, non autem *Spaſmis* dolorificis & Vomitione uti anteà afflicta. Quocirca repetitionem Hauſtuum Febrifugorum ad ſex vices iterum præſcripſi, adjiciendo alternis Hauſtibus tantillum *Laudani*, nè fortè reviviſcerent *Spaſmi*. His autem abſumptis, ſine additamento cujuſcunque alterius Remedii, prorſus revaluit Ægra, Appetitus, & Urina integrè reſtituebantur, nec minimum Abortus Symptoma apparebat.

Uxorem Domini *Moodey* habitantem in Platea dicta *Fanchurch-ſtreet* iiſdem Symptomatis, & animi inſuper Deliquiis laborantem, à ſeptimo menſe gravidam, hoc ipſo anno, eadem ferè Methodo liberavi; Quæ macilenta licet, elumbis & valetudinaria fuerit, tandem, tempore debito, vivum infantem peperit, & huc uſque benè valet.

HISTORIA XX.

(*b*) Domina *Hamms* ſexagenaria, habitans in vico dicto *Bull-and-Mouth ſtreet* (cùm jam per multos retroactos annos, *Tuſſi* & *Pulmonum* infarctui, *Colicæ* ventriculi; ac *Ictero* frequenter recurrentibus, ex obſtructione Hepatis obnoxia, valetudinariò admodum degiſſet] poſtquam per v. vel vi. dies dolore punctorio Hypochondrium dextrum occupante, affecta fuiſſet, die *Martii* 26. 1690. à Me opem petiit, de hoc Symptomate duntaxat conquerens: Ubi autem obſervaſſem, eam more ſolito veſtitam, carnibus veſcentem, & in cubiculo obambulantem, neq; ullo inſigni indicio, ex Tuſſi, Reſpiratione, Pulſu, Lingua vel Temperie *Febrem*, *pleuritidem*, vel *peripneumoniam* dignoſcere valerem; Urinam autem multum tin-

(a) *Febris Intermittens Spaſmos Lumborum & abdominis, & dolores partus ſimulans.*
(b) *Febris Intermittens ſub larva doloris punctorii lateralis [reapſe Rheumatici] diu latitans.*

ſtam, & in colorem lateritium præcipitatam vidiſſem, ratus hoc Symptoma ab Hepatis Affectione oriundum, ad *Icterum* ſtraviſſe viam, juſſi ut ℥x. Sanguinis illicò è Cubito dextro detraherentur; & Cochleare unum *Linctus* ſequentis cum ℥iv. *Apozematis* calidi quarta quaq; hora exhiberetur. ℞ *Ol. Amygd. d. rec. Syr. ex Eryſim.* an. ℥iß. *Sacchar. Cryſtal. alb.* ʒiß. *M.* exactiſſimè F. *Linctus* ℞ *Rad. Petroſelin. Fœnicul. Gramin. Aſparag. Cichor.* an. ℥ij. *Rad. Curcum. Corticis interior. Berber.* an. ℥j. *Uvar. Corinthiac.* ℥ij. *Raſur. C. C. Ebor.* an. ℥ß. *Croci in nodulo liga i* ʒß. *Sem. Aniſ.* ʒj. *Coq. in Aqua* F. q. ſ. ad ℔ii. Sub finem ebullitionis addendo *Vin. Alb.* ℥viij. Colaturæ adde *Aqu. Lumbric. Mag. Syrup. è V. Radic.* an. ℥iij. M. F. *Apozema*. Die autem 27. quum ex difficili Reſpiratione pulmones etiam affectos eſſe, ſimul ac Hepar ſuſpicarer, juſſi tres *Pilular.* ſeq. horis medicinalibus degluriendas è Cochleari Linctus, ſuperbibendo hauſtum *Apozematis*, & pannum VVallicum linimento ſequenti imbutum calidè ad partes affectas applicandum, ℞ *Milleped præpar.* ʒiß. *Ammoniac. depurat.* ℈ij. *Flor. Benzoin.* ℥ß. *Extract. Croc. Balſam. Peruv.* an. gr. v. *Balſam. Sulph. Terebinthinat.* q. ſ. M. F. *Pil.* mediocres deaurand. ℞ *Unguent. Dialth.* ℥ß. *Ol. Lil. alb. Laterit.* an. ℥iij. M. F. *Liniment.* Die autem 28. cùm ex Dyſpnœa cum dolore conjuncta ſuſpicatus ſim obſtructionem Bronchiorum à phlegmate viſcido Symptomati huic pertinaci anſam dediſſe, *Apozema* ſequens præſcripſi copioſè propinandum. ℞ *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔jß. *Tinctur. Croc.* ℥j. *Syrup. è V. Rad.* ℥jß. M. F. *Apozema*. Vigiliis etiam, & Febricula præſenti indicantibus, *Bolum* ſequentem unà cum hauſtu *Apozematis* Pectoralis, hora ſomni deglutiendum juſſi: ℞ *Theriac. Androm.* ʒſs. *Pulv. è Chel. Canc. Comp.* gr. xxv. *Syrup. Caryoph. q. ſ. F. Bolus* Die 29. ad lubricanda Bronchia, Alvi adſtrictionem tollendam, & inde dolorem mitigandum præſcripſi Cochl. ij *Ol. Lini* recens ſine igne extracti, ſecunda quaque hora, unà cum hauſtu *Apozemat. Pectoralis* miniſtranda; & hora ſomni, Febriculę gratia & Vigiliarum, *Bolum Theriacalem* repetendum. Die 30. cum tædio *Olei Lini* affecta fuiſſet, atque gradus *Dyſpnœæ* ferè in *Aſthma*, forſan à *Bolo Theriacali* exhibito & repetito actus id requireret, lenem Vomitionem cum *Oxymel. ſcillitic.* & *Aqu. Cinam. fort.* an. ℥j. ciendam, & *Linctum* unà cum *Apozemate* Pectorali continuandum juſſi, atq; inde Reſpiratione multum liberiori facta, eandē *Mixturam Emeticam* ipsa Ægra petente, die 31. repetendam, & Fluxu Alvi nimio jam ſuadente, *Bolum Theriacalem* iterùm hora ſomni præſcripſi ſumendum. Die 1. *Aprilis*, ubi Languorem ſenſeram una cum Febre auctum, Coch. iv. vel v. *Jula.* Cordialis ſequentis ad libitum propinanda juſſi. ℞ *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *Aqu. Cinnam. hord. Epidem.* an. ℥ij. *Marg. præparat.* ʒjſs. *Sacchar. alb.* ʒv. M. F. *Julap.* Sanguinis etiam ℥viij. illicò è brachio detrahendas: Et ad infarctionem Pulmonum minuendam *Rad. Ireas: Enul. Camp.* ℥ß. Ingredient. *Apoz.* Pectoralis adjiciendam atq; ʒſs. Pulv. ſequen. quarta quaque hora in Cochleari *Julapii* exhibendam. ℞ *Coral. Rub. Marg. præparat. pulv. è Chel. Canc. Comp. Salis prunel.* an. ʒſs. M. pro iv. Chartulis, & denique, in ſubſidium generis Nervoſi (quod jam laborare incipiebat) *Veſicatoria* duo ampla & acria ad interna brachia applicanda. Die ſecundo *Aprilis*, phlegma glutinoſum Pulmonibus impactum copioſa *apozematis* ſequentis exhibitione diluere, & temperare tentavi. ℞ *Rad. Scorzoner. Hiſpan.* ℥ij. *Liquir. raſ.* ℥ſs *Uvar. Corinthiac.* ℥iij. *Coq. in aqu. Hord.* q. ſ. ad ℔iv. Colaturæ adde *Syrup. ex Acetoſitate Citri Viol. Balſamic.* an. ℥iſs. *M. F. Apozema* In ſubſidium autem Tuſſis & Vigiliarum (quæ jam urgebant) *Bolum* ſequentem hora ſomni præſcripſi ℞ *Theriac. Androm. Balſam. Lucatel.* an ʒſs. *Conſerv. fruct. Cynosbat.* ʒj. *M. F. bolus*. Hoc pacto, doctè & argutè delirans quippe falſa principia ponens, & apparentibus Symptomatis deceptus, Ægram Febre, Vigiliis, Deliriis ac dolore penè confectam ad Orci fauces duxeram, donec Febre, quotidianis & ſtatis periodicis Paroxyſmis jam tandem typū ac genium ſuum palàm prodente, ſuſpicatus

catus ſum fermentum febrile Venenatum delitescens, & Spiritibus implicitum, Symptomati huic dolorifico admodum moleſto, anſam prębuiſſe. Quocirca (annuente Cl. Collega DD. *Hulſio*, qui mecum in conſilium vocatus eſt) ad niſum Spirituum efferum (quem cauſam eſſe doloris deprehendi) minuendum, die tertio *Aprilis Venæ-ſectionem* iterum in brachio celebrandam juſſi; & ad feminium venenatum delendum, ℥xii. *cortic. peruv.* cum ęqualibus partibus ſacchari albi commixti, partitis vicibus, ſcil. ʒii. quarta quaque hora exhibendas, & *pannum WallitEum oleo palmit.* illitum ad partem affectam calidè applicandum: Et in *Languoris* relevationem Cochl. iv. vel v. *Iulapii* ſequentis ad libitum ſumenda. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥*iv. Epidem.* ℥*ii. Confect. Alcherm. S. Moſcho* ℥*ii. Fol. Aur. num. j Syrup. Carioph.* ℥*i. M. F. Iulap.* Hiſce finitis, die quinto, præter ſpem Amicorum, aut meam, conſpexi Ægram ἀπυρετόν, placidè dormientem, hilarem, vegetam, à Symptomatis univerſis, & dolore ipſo penè liberatam; Ideòque duntaxat repetitionem *Linctus* ad expectorationem promovendam præſcripſi; & *boli balſamici* hora ſomni exhibendi. Die ſexto autem, Ubi gradum febrilis caloris quendam leviorem jam reſtantem, atque cum Tuſſi conjunctum obſervaſſem, juſſi ℥iv. *Tincturæ* Corticis ſ. Apozematis noſtri febrifugi, ad reliquias venenati fermenti delendas, quarta quaque hora exhibendas, & *bolum balſamicum* hora ſomni miniſtrandum. Die 7. febre jam plane profligata, *pilul.* narcoticas ſequentes præſcribere jam auſus ſum, hora ſomni ſumendas; Spaſmi & reliquiæ Doloris lateralis inde penitus tollerentur. ℞. *pilul. è Cynogloſſ.* gr. viii. *Extract. croc.* gr. ii. *M. F. pil.* ii. deaurand. Ne autem Pulmones inde infarcti quicquam detrimenti paterentur, *Linctum* pectoralem repetendum, eumque ſæpiùs Cochleatim exhibendum juſſi, Die octavo quia Pilulæ nocte præcedenti præſcriptæ ex ſententia ſucceſſerant, eas iterùm hora ſomni repetendas duxi; & die nono, quandoquidem venenati Fermenti revireſcentiam jam futuram ſuſpicabar; *bolum* ſequentem, ter die deglutiendum juſſi ℞. *pulv. Subtiliſſ. cort. peruv. Elect.* ʒi. *Sacchar. alb.* ʒß. *Ol. amygd. rec.* q. ſ. M. F. *bolus*, addendo ſemper doſi nocturnæ *Laudan. liqu. Helmont.* gutt. xiv. Decimo autem die, ubi Ægram, more Hyſtericarum, ſtrangulatione quadam levi affectam obſervaſſem, duas *pilul.* ſequentes, quarta quaque hora exhibendas præſcripſi, unà cum ℥*iv.* vel v. Apozematis. ℞. *Ammoniac. gum. galbam.* an. ʒß. M. F. pilul. xiv. deaurand. ℞. *Rad. Scorzoner. hiſpan.* ℥*iß. Uvar. corinthiac.* ℥*ii. liquir.* ℥ß. *Coq. in aq. Hord.* ℔*ii. ad* ℔*iß.* Colaturæ adde *Tinctur. Croc.* ℥*i. Syrup. de Eriſimi* ℥*ii. M. F. Apozema.* infarctione autem pulmonum, ac diminuto appetitu id ſuadentibus, die 12. Ægram in aerem ruſticanum dimiſi hac lege, ut quamdiu, ob *Tuſſi* & *Dyſpnææ* gradum leviorem adhuc reſtantem neceſſe foret, tres *pilul.* ſequentes, omni mane deglutiret ℞. *Ammoniac. depurat. Flor. Benzoin.* an. ʒ. ß. *Balſ. Sulphur. Aniſat.* q. ſ. M. F. *Pilulæ* mediocres deaurandæ. Atque omni nocte gr. viii. *pilul. è cynogloſſo*: Et denique ad revireſcentiam venenati fermenti præveniendam, poſt x. dies *pulver. febrifug.* ʒ*vi.* repeteret partitis vicibus; *Emplaſtrum* etiam *paracelſ.* & de *Minio* an. p. æqu. commixit. partibus diuturno dolore labefactatis ſuperimponi juſſi. Unde, brevi, præter ſpem Amicorum, integre reſtituta eſt; & hucuſque optima valetudine utitur.

HISTORIA XXI.

[a] *Faber Lignarius* habitans in vico dicto *Curſiteris alley*, circiter annum Dom. 1684. horis matutinis, Horrore, Frigore, & inde Dolore lateris ſiniſtri adeò excruciante corripiebatur, ut ſub veſperam ejuſdem diei, præ vehementia Spaſmorum, univerſim algens, imbecillitate confectus, & more *Peripneumonicorum* penè ſuffocatus, Me diligenter accerſi juſſerit, ſingulis momentis ſeſe animam efflaturum

[a] *Febris Intermittens primo inſulto peripneumonicam acutiſſima ſimulans.*

rum credens: ex *Tuſſi* autem inani (cùm adveniſſem) ſuppreſſa, & anheloſa reſpiratione, Proclivitate ad vomendum, & dolore intenſiſſimo regionem *Pulmonum & pleuræ* occupante, probè intellexi cuncta hęc Symptomata diriſſima, & præſertim ſpaſmodicam Pleurę & pulmonum conſtrictionem, ortum duxiſſe è veneno Febrili cum Spiritibus implicito. Indeque, poſt *Enematis* Carminativi rejectionem, Sanguinis è brachio lateris dolentis ad imperum Spirituum demulcendum ℥x. detrahendas juſſi; Spaſmis dolorificis, Madore frigido & Pulſu Ægri formicante non obſtantibus. Ad ſolutionem Spaſmorum ulterius promovendam *fotum* præſcripſi ex *Rad. petroſelin. Fœnic. Semin. Lin fœnugr. flor. Chamæ mel. & Melilot. in Aqu.* coctis conficiendum atque in Veſica Bubula ſemiplena calide ad partes affectas applicandum, & in ejus locum (quoties eum amovere viſum fuerit) pannum *Vvallicum* calide illitum *Linimento* ex *Vnguent. Dialth. ol. lil. alb. & laterit.* an. p. æq. ſubſtituendum; Et dein ad Orgaſmnm Spirituum amplius compeſcendum gutt. xv. *Laudan. liqu.* in Hauſtu *Iulapi* Cordialis exhibendas, & quarta quaque hora (ſi dolor perſeveraret) repetendas. Ad lubricandas autem fiſtulas pulmonares, quo facilius phlegma bronchiis impactam rejiceret, juſſi ut *Linctus* ex *Ol. Amygd. d. rec. ſyrup. capil. Ven.* an unc. iiß. *ſacchar. Cryſtal. alb.* ʒiß. Cochleatim deglutiretur quarta quaq; hora, ſuperbibendo unc. iß. Apozematis calid. ex ℔iß. *decoct. pectoral. depurat. Tinctur. croc.* unc. j. & *ſirup. capill. Ven.* unc. iß. Efferato Spiritum niſu inde ſedato, & ſolutis *Spaſmis*, Pulſus ſtatim augebatur; Æger à Dolore liberatus univerſim incaleſcere, & ab expanſione Spirituum evidenter febricitare incepit, unde tandem poſt mediam noctem pudore calido perfuſus, Reſpiratione allevata, & viribus inſtauratis finito Paroxyſmo, obdormivit. Inſpecta autem Urina die ſequenti multum tincta & lateritia, illico Hauſtum febrifugum *cortice* imprægnatum juſſi exhibendum, ad recrudeſcentiam paroxyſmi expectati antevertendam: & quarta quaque hora repetendum (addendo ſemper Hauſtui nocturno *Laudan. Londinenſ.* gr. j.) donec Urina (quod ſpatio bidui evenire obſervavi) tandem colorem naturalem recuperaret & contentis debitis ſaturata redderetur. Quo pacto Ægrum quarto die, ſine quavis morbi revireſcentia planè convaleſcentem, cibo Euchymo nutriendum Adſtantium curę tradidi, nec quicquam amplius præſcripſi præter Corticem poſt decem dies repetendum, ut venenati Fomitis recrudeſcentia anteverteretur. Hoc vero Conſilio poſthabito, pœnas poſt duas hebdomadas luebat, recidivatione Febris Tertianæ legitimæ, cum diris vero Symptomatis, ut priùs, non ſociatæ, quam repetitione *Corticis* facilè admodum & perfectè curavi, Et Æger hucuſque (quantum ſcio) firma valetudine utitur. Eadem plane methodo inſuper *Vitriarium* habitantem in Burgo dicto *Southvvark*. & *Viduam* in Parochia *Sanctæ Helenæ minoris*, & pleroſq; alios (quos recenſere nimium eſſet) Symptomatis horrendis *Peripneumoniæ* acutiſſimæ correptos, iiſque diu, in febrium Intermittentium initiis, protenſis, feliciter, atque ſpatio breviſſimo curavi:

HISTORIA XXII.

(a) *Tinctor pannorum* in vico *White-Croſs-ſtreet*, à frigore ſæpius ſuſcepto, dolore *Rheumatico* fere univerſali, per omnes artus hinc inde verſatili correptus; Ubi prę gradu doloris Spaſmodici *Deliquium* ſępenumero perpeſſus, de vita deſperare cœpiſſet, tandem Me advocavit. Cum autem obſervaſſem Urinam profunda rubedine tinctam aeri expoſitam ſedimentum lateritiū depoſuiſſe; Atq; ab Adſtantibus narratum eſſet, Dolores ſtatis periodis ſingulis ſc. vel alternis diebus, augeri ſolere, atq; ſumma Ægritudine concomitante exacerbari (ut ut ex pulſu vel Temperamento certa indicia febris, prę Symptom. vehementi, deprehēdere haud potuerim); rite decrevi *ſpaſmos* hoſce dolorificos ortum ſuum duxiſſe ex venenato *feb. Intermit-*

(a) *Febris Intermittens Rheumatiſmum ſimulans.*

mittentis Fomite Spirituum animalem adeò irritante, ut ad gradum uſque Exploſionis adverſus venenum, præſertim in paroxyſmo, ſeſe expandere molíretur. Quo circa in præſens dolorum levamen ℥xii. Sanguinis è brachio illicò detrahendas juſſi, atque poſt intervallum ſex horarum *Vomitorium Antimoniale* mitius propinandum; Quo pacto *Spaſmi* derepentè minui cœperunt: Ut autem morbi fundamenta penitus eruerem ʒi. *corticis* cum guttis aliquot *Laudani liquidi* tertia vel quarta quaque hora *exhibendas* juſſi; eo modo ſubactionem Veneni morbifici moliens nè Spiritus inde recens irritati novum paroxyſmum reducerent, poſtquam ſeſquiunciam *corticis* [qui genuinus eo tempore erat ac Vegetus) devoraſſet, illico, abſque quoqunque alio Remedio miniſtrato, à *febre ac Spaſmis Rheumaticis* liberatus, Urina ac Appetitu derepente reſtitutis, revaluit Æger niſi quod hebes & quadantenus attonitus per triduum manebat, Spiritibus animales à *Laudano*, plus quam à Fermento Febrili depreſſis. A quo Symptomate, applicatione *Veſicatorium*, prorſus liberabatur, licet poſt xiv. dies elapſos quamprimùm ſcil. energia *Corticis* deficere cœperat, denuò recidivationem *Rheumatiſmi* perpeſſus ſit, quæ æquè facilè *Cortice*, poſt *phlebotomiam*, repetito (nullo alio Medicamento exhibito) brevi ſanata erat, uti iis accidere ſolet, qui Febris Intermittentis revireſcentia afficiuntur.

Hiſtoriam Dominæ *Lane* congenenerem notavi in *Phthiſologiæ noſtrę* lib. 3. cap. xi. Verum nimius Lectori viderer, ſi recenſerem ſingulas Hiſtorias quas obſervavi hunc ſpectantes, quę penè innumerę ſunt. Plures autem ejuſmodi, poſthac graphicè deſcriptas inveniet Lector ſub Titulo Febris *Synecheos*, ac Rheumaticæ combrehenſas.

HISTORIA XXIII.

[a] Dominus *Dum* Tinctor Sericorum, habitans in vico dicto *Noble ſtreet*, Vir quadragenarius, à frigore frequenter ſuſcepto, demùm Menſis *Maii* die 7. 1690. ac ſi à Toxico quodam ſumpto Venenatus, vehementi Ægritudine, immani Vomitione ac Dejectione, torminibus immenſis, ac univerſali *Rheumatiſmo*, ſive Spaſmis totum Corporis habitum cruciantibus illico corripiebatur, Cutis rubedine intenſa ubique perfundebatur, Urina erat non tantum rubra etiam contentis ſaturata; Paroxyſmus ferè ad horas x. durabat, atque tandem Sudore copioſo exceptus finiebatur, ut ut abſque evidenti quocunque Algore, Horore, Oſcitatione, cæteriſque Febris Intermittentis Symptomatis uſitatis invaſiſſet. Die nono, eadem ferè hora diei, inexpectato recrudeſcebat Morbus, cum prioribus Symptomatis adeo vehementibus ut illico ſeſe animam expiraturum fore crederet Æger, indèque me protinus advocari juſſit. Ad Spirituum exploſionem nimiam compeſcendam, ac dolorem vehementem inde auctum leniendum ℥x. Sanguinis e Cubito mox detrahendas curavi; Atque deinde *Bolum* ſequentem ad Sudores ciendos exhibendum (quo citius præſens paroxyſmus finiretur) una cum *Julapio* temperato, de quo poſt *Bolum*, atque etiam ad libitum Coch. iv. vel v. ſumeret, & ut, durante paroxyſmo, à cereviſia abſtineret, contentus *aqua pulli*, *decocto Albo*, &c. ℞. *Theriac.* ʒß. *pulv. è Chel. Cancr. comp.* an. ℈i. *Syr. Cariophy. q. ſ.* M. F. *Bolus* ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *Epidem.* ℥ii. *Sirup. Caryoph.* ʒx. M. F. *Julap.* Finito autem paroxyſmo, ad Fomitem Venenatum ſubigendum [ut recrudeſcentia morbi prçcaveretur) Hauſtum febrifugum ſequentem hora ſomni propinandum præſcripſi, repetendumque, Aurora ſequenti, atque, deinceps quarta quaque hora, ſemper addendo Hauſtui nocturno *Laudani Londinenſis* gr. j. ad cohibendum Spirituum Orgaſmum, & præcavendum dolorem ventriculum ac Inteſtinorum Spaſ-

[a) *Febris Intermittens ſub larva febris Scarlatinę ac Colerę Morbi diliteſcens.*

Spaſmodicum, modò paroxyſmus reverteretur. ℞. *Aq. Card.* ℥ii. *Aqu. Epidem. Syrup. Caryoph.* an. ʒii. *pulv. Subtiliſſ. Cortic. peruv. Elect.* ʒi. Miſceatur fiat Hauſtus.

Verùm quia *Cortex*, quem pharmacopola paraverat, fuit minùs vegetus, ne dicam planè effœtus, Die undecimo, eâdem fere hora diei, novum paroxyſmum Æger perpeſſus eſt; non autem tandiu protractum, neque equidem Symptomatis ita vehementibus ſtipatum, ut priùs, Indèque *Julapium* ſequens, durante paroxyſmo ſæpius propinandum præſcripſi. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv *Epidem Cinnam. Hord.* ℥. iii *Pœon comp.* ℥. ß. *Sacch. alb.* ʒv. *M. F. Julapium.* Juſſi etiam *Corticem* magis vegetum à pharmacopœio parandum, atque ut Æger in ejus uſu, durante paroxyſmorum intervallo, diligentiſſimè perſiſteret, ut priùs. *Maii* verò 13. à paroxyſmis prorsùs liberabatur, atque planè convaluit, ut ut ob neglectam repetitionem *Corticis*, quam præſcripſeram, poſt duas hebdomadas, recrudeſcente Febre Intermittente, licet non ita diris Symptomatis ſtipata, probe ſenſerit ſeſe pœnas hujus negligentiæ, jure merito dediſſe, Repetito autem deinde Curſu *Corticis* bis terve, poſt debita intervalla, firmam valetudinem recuperavit, & ea adhuc (quantum ego ſcio) utitur.

HISTORIA XXIV.

[*a*] Dominus *Langley* habitans prope Hoſpitium dictum *Bridevvel*; Ubi à Frigore ſuſcepto, valetudinario ad unam vel alteram hebdomadam degiſſet, tandem *Nauſea*, Ægritudine & vomitione per quatriduum continuata affectus, atque etiam *effloreſcentia*, per horas quatuor à primo decubitu, ſingulis noctibus recurrente, & febrem *Scarlatinam* ſimulante, per totam Cutim ſparſa, unà cum *Pruritu*, ac Calore inflammatorio admodum moleſto afflictus, a Me nuperrimmè opem petiit. Symptomatis autem ſerio penſitatis, præſertim ubi Urinam multa rubedine tinctam & contentis ſaturatam inſpexeram, Fermentum febrile fontis Intermittentium æmulum percepi. Indeque ad demulcendam irritationem Spirituum præternaturalem à veneno inflammatorio ortam, & maſſæ Sanguinis communicatam ut ℥xii Sanguinis è brachio illico extraherentur, juſſi, utque alvus manè ſequenti ℥iv. *Decoct. Amari* & ℥ß. *Syrup. de Spin. Cerv.* ſubduceretur. Ne autem Spiritus ab hiſce evacuationibus depreſſi, Veneno eliminando prorsùs impares redderentur, & Morbus inde in Malignum mutaretur, *Bolum* Cardiacum præſcripſi è *Theriac. Androm. & pulv. è Chel. Canci comp.* ʒß. confectum, hora ſomni, poſt Venæ-ſectionem exhibendum, itidemque poſt purgationem repetendum, & *Julapium* Cordiale temperatum ad libitum propinandum. Denique poſt hæc Uncia una *Corticis peruv.* forma Ægro gratiſſima partitis vicibus, ad ſpatium xxiv horarum, Fermentum febrile aggreſſus ſum. Æger verò à *Nauſea*, *Vomitione*, *Pruritu*, cæteriſque Symptomatis moleſtis liberatus, Urina ac Appetitu reſtitutis, ſpatio tridui integre revaleſcebat.

HISTORIA XXV.

(*b*) Accerſitus anno Dom. 1680. ad inviſendum Filium Reverendi admodùm D. *Fovvler*; nunc *Epiſcopi Glouceſtrenſis*. Puerum circiter annos xii. natum; Eum obſervavi ſummo ſtupore correptum, ſtertentem, cæteriſque *Apoplexiæ* fortiſſimæ Symptomatis affectum: Et à ſomno iſto profundo *Phlebotomia* in Vena *Jugulari* celebrata, applicatione *Cucurbitularum* intra Scapulas cum *Scarificatione* profunda. Injectione *Enematis* acris, exhibitione *Potionis Catharticæ*, *Veſicatoriis* frequentibus, *Sternutatoriis*, aliiſque ejuſmodi Remediis evacuantibus ac ſtimulantibus

Puerum

[a] *Febres intermittens ſub larvâ febris Scarlatinæ & Vomitionis diu latitans.*
(b) *Febris Intermittens Apoplexiam ſimulans.*

Puerum excitare ſategi. Die ſequenti eum inveni (mirum dictu) non tantum expergefactum, verùm etiam, abſque minima habetudine erectum, in lecto-ſedentem, atque cum ſociis ludentem, à Febre perfecte liberatum, ac victum petentem. poſtridie autem, eadem ferè hora diei, advocatus, ubi eum *Apoplexia* iterum, ut priùs, laborantem obſervaſſem, Methodo prius memorata Apoplectica ſymptomata ſuſtuli. Obſervatione hac bis facta nullus dubitabam Fermentum *febris Intermittentis* ſub Proteiformi hac larva delitefcens Apoplecticis hiſce Symptomatis anſam dediſſe, neque abſque venenati hujus Fomitis ſubactione, revireſcentiam *Apoplexiæ* præcaveri poſſe. Quocirca (annuente Collega meo eximio D. D. *Daniele Cox*, qui jam mecum in conſilium adhibitus erat.] Statutum eſt, Prophylaxeos gratia *Cortice* Peruvianum in Paroxyſmi intervallo copioſè miniſtrandum eſſe. Quo exhibito, *Apoplexia* nunquam iterum rediit, ut ut Puer, poſt unam vel alteram hebdomadam elapſam, Paroxyſmos aliquot *Febris Intermittentis*, Primum *Tertianæ*, dein *Simplicis Quotidianæ* perpeſſus ſit; à quibus, repetito uſu *Corticis*, facillimè liberabatur.

Hiſtorias ejuſmodi plures ſub finem Capitis de febre Apoplectica & Paralytica videre eſt.

HISTORIA XXVI.

(*a*] Circiter annum 1683 nunciatum eſt, Avunculum meum Dominum *Izatt* (qui ferè per annos xv. retroactos obeſus, hebes & ſomnolentus fuerat, & jam annum Ætatis ſexageſimum quartum agebat) poſt triduum valetudinario tranſactum, demùm *apoplexia* correptum fuiſſe in domo mea ruſticana, cùm ibi loci febres Intermittentes, conſtitutione aeris conſpirante, Epidemicè graſſarentur; Ego quippe multis negotiis *Londini* implicitus, imperavi à Fratre meo dilectiſſimo atque Collega Cl. D. D. *Tyſon* ut eum inviſeret, quod lubenter fecit, inſtructus prius Lanceola ad extrahendum ſanguinem (ſi viſum fuiſſet) *Veſicatoriis*, *Julapio Cephalico*, *pilulis Catharticis*, *Sternutatoriis*, aliiſque ejuſmodi Medicamentis in curatione Apoplexiæ neceſſariis. Inſuper, Me ſuadente, Unciam unam *Corticis* Peruviani ſecum tulit, quem [cæteris omnibus poſthabitis] jugiter ingerendum conſului, modo, ex ſpontanea Symptomatum Apoplecticorum remiſſione id fieri poſſet. Ritè etenim conjiciebam, ex conſtitutione tunc *apoplexiam* præcedere, gravem hunc Morbum potius ſymptomaticum eſſe ac à Fermento febrili ortum, quam primarium atque genuinum; Proindeque deſinente Paroxyſmo, inducias ultro conceſſurum eſſe. Uti è contra, ſi Morbus fuiſſent primarius, ob Ætatem Æger provectiorem atque ſtuporem ſolitum, & habitualem, planè funeſtum fore, atque ſupra Medicinæ Sphæram poſitum Clariſſ. D. D. (itinere jam peracto) ubi, ob omnium Symptomatum remiſſionem, obſervaſſet Ægro quadantenus à ſomno ac ſtupore ultro reſtitutum, atque ſenſus, hebetioris licet, compotem, indeque Pulveri deglutiendo parem; ſpatio ſex horarum ℥. j. *Corticis* ei miniſtrari curavit (cæteris omnibus ad *apoplexiam* ſpectantibus poſthabitis) unde, licet poſt bihorium, Paroxyſmum febris Intermittentis legitimum perpeſſus ſit Æger, nullis Symptomatis, Apoplecticis denuo tentatus eſt, atque quidem in poſterum, abſque exhibitione cujuſcunque alterius Remedii, per tres vel quatuor Hebdomadas à Febre liber manſit; ut ut per totam hyemem inſequentem, recidivationi febris Intermittentis ſimplicis, jam Quotidianæ, vel Tertianæ, jam Quartanæ, ſæpenumero obnoxius fuerit. A qua tandem, verna tempeſtate ſequenti, uſus *Corticis* perfectè liberatus optima valetudine per plures annos utebatur, multo minus hebes ac ſomnolentus quàm prius.

[*a*] *Febris Intermittens apoplexiam ſimulans.*

HISTORIA XXVII.

(a] Anno 1690. à Frigore ſuſcepto, *Ego ipſe*, ad quatriduum, inſolito faciei calore periodico, præſertim à paſtu, affectus ſum: Dein per tres vel quatuor dies continuos *hemicraniam* moleſtam, ſiniſtram capitis partem occupantem, ab octava hora matutina ad quintam uſque Veſpertinam protenſam, quotidie patiebar: Quod cætera firmè valebam, &, dum appetitu integro, muniis ſolitis fungebar. Quandoquidem autem hunc Morbum, antehac in aliis, non obſtante repetita *Venæ ſectione*, applicatione *Veſicatoriorum*, *Cucurbitularum*, *fotuum errhinorum*, *maſticatoriorum*, & exhibitione methodica *catharticorum*, *emeticorum*, cæterorùmque id genus, ad mentem Veterum, valde Chronicum & contumacem ſæpius obſervaſſem; atque moleſtum hoc Symptom. à fermento febrili delitеſcente ſubortum eſſe ſuſpicatus eſſem, ut ut nulla febris præſentis indicia apparerent. Poſt extractionem ℥. xii. Sanguinis è brachio ſiniſtro, Pulveris febrifugi ℥i. ſpatio bidui devoravi, Poſtquam *corticis* ʒv. abſumpſiſſem, dolorem multo mitiorem, die ſequenti (periodicè licet & deſignato tempore recurrentem) paſſus ſum. Penſo vero abſoluto, die proximo prorsùs liberatus fui. Poſt tres autem hebdomadas recrudeſcebat dolor [ſicuti in febre *cortice* curata ſolet] quem non ſine *chinæ chinæ* ℥iß. jam ſuperare potui, quippe Vegetam & genuinam penes me tunc temporis non habui. Repetito autem *cortice* poſt duas hebdomadas, Prophylaxeos gratia, huc uſque, ſine quocumque alio medicamento exhibito, optima valetudine utor.

Ad dominam *Bodington* habitantem in vico dicto *Lothbury*, *Hemicrania* periodica per tres hebdomadas, eodem fere modo affectam, niſi quod, ex mora Paroxyſmorum longiori, tandem quadantenùs febricitare inceperit, acceſſitus ſum. *Corticis* autem ℥i. exhibita, poſt detractionem Sanguinis, applicationem *Veſicatorii ad Nucham*, & *bolum theriacalem* priùs miniſtratum, ſpatio bidui planè convaluit.

HISTORIA XXVIII.

(b] Domina *Fox* Vidua elegans & robuſta, quæ à multis retroactis annis affectiones *Hyſtericas* atque etiam *nephriticas* poſt longa intervalla recurrentes perpeſſa fuerat, *calculos* plures è renibus excreverat; Et anno *Ætatis* quadrageſimo, fere ad duodecim Menſium ſpatium, menſtruarum purgationum ſolitarum omnimoda ſuppreſſione laboraſſet; demùm lumborum dolore atroci correpta, incertis Spaſmis, verum ut plurimùm quotidie revertentibus excruciabatur. Plurimis, iiſque maximi nominis Medicis (qui variis methodis, jam ut *Nephriticam*, jam ut Menſtruis purgationibus deſtitutam eam tractarunt) per ſpatium trimeſtre in caſſum conſultis; denuò, ubi dolores pene continui facti ſunt, atque adeò exacerbati, uti extremæ partes inde algerent; atque præ Spaſmorum vehementia, Mulier ferè perpetuo Lipothymica jaceret, noſtram opem petiit. Poſt rejectionem *Enematis* Carminativi (Spaſmis vehementioribus id indicantibus) Venam lateris affecti in Brachio tundendam, atque Sanguinis ℥xviij. illicò detrahendas juſſi; partes affectas etiam coram luculento igne, *Linimento* ex *Unguent. Dialth. Ol. lil. alb. laterit.* an. p. æqu. confecto, illinendas; & demùm *Extract. Rad.* ʒß. cum *Laudan. Lond.* gr. iß. commixtam, forma Pilulari in lecto deglutiendam præſcripſi; atque *apozema* noſtrum *nephriticum* ex Semin. *Malv. alth.* &c. libere propinandum *Julapium* etiam *Hyſtericum Spiritus Salis Armon.* ſaturatum ſæpius exhibendum juſſi. In caſſum autem hæc omnia, quamprimùm enim vis *Laudani* anodyna deficere incipiebat, Vomitio, algor extremorum, Lipothymiæ & Spaſmi horrendi, ut prius, recrudeſcebant, quos allevare non potui abſque quantitate *Laudani* adeo larga & frequenter repetita ut miſel-

(a) *Hemicrania periodica Cortice peruviano curata.*
(b] *Febris Intermittens cum dolore Nephritico conjuncta.*

miſella Ægra, inde perpetuò delirans, ſtupica ac attonita jaceret. Ubi autem inde tertio obſervaſſem Urinam multa rubedine tinctam, contentis ſaturatam ac in colorem lateritium præcipitatam clarè perſpexi Fermentum Febrile (ut ut ex vehementia Spaſmorum extrema jam frigerent (ſub hiſce Spaſmis deliteſcere; Indeque Hauſtum noſtrum Febrifugum *Corticis* ℥j & *Laudani* liquid. gutt. xx. ſaturatum ſtatim propinandum & quarta quaque hora duxi, Unde poſt horas xxx. (reſtituta jam Urina in colorem naturalem, atque diſpoſitione ad vomendum plurimum evicta) dolor multò magis allevabatur, quam ubi longè majori *Laudani* Doſi Aegra hebetabatur: Appetitu inſuper reſtituto, carnibus veſcebatur, atque magis vegeta ac vivax quam antea apparebat. Quandoquidem autem à Spaſmis dolorificis immunis non erat, niſi quamdiu *Laudano* repetito Renes ſenſu privati narcoſi afficiebantur, eam, per ſpatium duarum hebdomadarum, omni die à purgatione libero, in *Balneum* artificiale ex *Aquæ & Lactis* an. p. æqu. confectum, Herbis, cæteriſque Ingredientibus lubricantibus ſaturatum, quotidie immittendam duxi, ut, lubricabatis meatibus urinariis, *Calculi* Renibus aut Ureteribus impacti, facilius deturbarentur; &, in eundem finem, tertio vel quarto quoque die, Alvum *Bolo Cathartico, Lenitivo*, hora ſomni exhibito, & *Aquis Mineralibus* coctis, cum vel ſine *Manna*, prout opus fuit, mane proximo ſubducendam juſſi; ante & poſt ſingulas purgationes & Balneationes Doſin *Laudani* ſatis largam miniſtrando. Unde dolores & *Spaſmi* adeò allevabantur uti Fœmina, quæ priùs ob acutos & vehementes dolores vix à Lipothymiis, vel in lecto, immunis eſſe potuit, jam non tantum in cubiculo obambularet, ſed etiam foras exiret, atque frequenter (me iubente) Currum, ad extruſionem calculorum promovendam, conſcenderet, licet omni nocte doſin *Laudani* largam, ad acutos Spaſmos antevertendos, repetendam iuſſerim; atque Alvum, poſt debita intervalla, Pharmaco *Cathartico* leniendam; ne ex ejus conſtrictione dolor Nephriticus [uti ſolet] adaugeretur; *Cereviſiam* inſuper ordinariam, ſacculo Ingredientium *Antiſcorbuticorum* alterandam, atque Hauſtum ex *vini chalybeati* & *Decocti amari* ſine purgantibus an ℥iß. omni mane à purgatione libere propinandum juſſi: Quippe ex Diatheſi manifeſto Scorbutica & Hypochondriaca, menſtruis purgationibus ſuppreſſis, æque ac à *calculis* in Renes aut Ureteres impactis, hoſce *ſpaſmos* ſubortos eſſe jam ſuſpicari cœperam. Hac methodo *menſibus* demum reſtitutis, & calculis plurimis majoribus excretis, prorsùs convaluit, & huc uſque à dolore omnī libera, paludentibus Amicis, optima valetudine utitur, & hilaris ac muniis ſolitis fungitur.

Eadem fere Methodo Coquum habitantem in vico dicto *Te Old Change* liberavi ab horrendis Spaſmis Calculoſis cum Febre conjunctis.

HISTORIA XXIX.

[*a*] Domina *Royſton*, Vetula, eſumbis ac Paralytica, circiter annum Dom. 1678. & Ætatis ſuæ 67. *febre intermit. Tertiana*, tempore verno, correpta, Cujus paroxyſmis adeò protenſis atque cum diris admodùm Symptomatis ſociatis ubi vires ſuas haud pares ſufferendis ſenſit, ſeſe in manus Medici conſueti atq; Collegæ mei Clariſs. curandam dedit. Ille autem, ut ut ſenex, atque exercitatiſſimus in arte Medicinali, quandoquidem vires *Corticis* Febrifugas, haud ſæpe exploraſset, ab ejus uſu plane abhorruit atque potiùs *Veneſectione*, lenibus *Catharticis*, *Emeticis*, *pericarpiis*, atque longo uſu *Decocti Amari* ſine purgantibus, cæterorumque ejuſmodi Febrifugorum fallacium ac incertorum, curationem perficiendam duxit. Inde, ſpatio Lunæ unius, viribus Ægræ plurimum attritis, præſertim à Febre jam typum

(a) *Febris Intermitens febrifugo noſtro curata cum vires Corticis deffecerunt.*

pum ſuum in *Duplicem Tertianam* mutante, univerſa Symptomata cum ſubito virium collapſu in pejus ruebant; Ego igitur à perterritis adſtantibus etiam accerſebar, ut unà cum Clariſſ. Collega de nova curationis methodo inſtituenda conſulerem. Ego autem, experientia virium *Corticis* multifaria fretus, animum dedi Cl. Collegæ, ut lubentiſſimè vires ejus in hac *Vetula* experiretur, non obſtante provectiori ejus Ætate ac *paralytica affectione*, quas ob rationes hactenus eum præſcribere non auſus fuerat, *Cortice* autem ad ℥vi. ſpatio tridui exhibito ac devorato, planè convaluit Ægra, quo circa, ne officii ſus viderer, Memet ultrò ſubduxi, atque Aegram in Cl. Collegæ manu reliqui, poſtquam eum clam monuiſſem uſum *Corticis*, ad recidivationem antevertendam; poſt debita intervalla repetendum eſſe. Verùm hoc ſano Conſilio (utrùm Aegræ vel Medici culpa neſcio) poſt habito, ſæpiùs, ſc. poſt intervalla unius, duorum, vel trium Menſium, ad ſpatium ſeſquianni recruduit Morbus, toties à *cortice* profligatus, quoties eum revireſcere contigerat: At ſeminium penitus hucuſque deletum non erat. Unde anno 1679, media hyeme, Ego ſolus à Vetula perterrita, attrita, & imbecillitate penè confecta advocor, ubi vix ulla ſpes revaleſcentiæ affulſit, unoquoque paroxyſmo cum diris Symptomatis ſociato, & jam ſingulis diebus revireſcente, atq; ad ſpatium horarum xviii. vel xx. protenſo. Invenio mulierem præjudicio adverſus *corticem* præoccupatam, quippe duas ejus libras, ad minimum, nullo cum fructu ſeſe devoraſſe affirmabat & ego ipſe obſervaveram ab uncia una *corticis* vix unum paroxyſmum differri potuiſſe; adeò ſeſe Vetula huic Remedio aſſuefecerat. Statutum eſt igitur in gratiam Mulieris, ut ut Vetulæ, tamen vitæ amantiſſimæ, Vires febrifugas alterius *Specifici* experiri, cujus efficaciam ante multos annos, priuſquam *Cortex* mihi notus fuiſſet, in debellandis hujuſmodi Febribus ſæpiùs comprobatam. Quandoquidem autem pharmacum erat admodum ingratum; in formam pilularem redactum, ut ejus Sapor Vomitionem minùs provocaret, modo ſequenti exhibendum præſcripſi ℞. *pulv. flor. chamæmel. ſubtiliſſ. trit.* ℥i. *Antimon. Diaphoret. Salis Abſynth.* an. ℨß. *Mucilag. Gum. Trag.* q. ſ. *M. F. pil.* mediocres deaurandæ, quarum quatuor capiat quamprimùm unà cum Hauſtu *Julapii* Cordialis quod in promptu eſt, repetatque ſexta quaque hora. Unde, ſpatio bidui, præter ſpem Adſtantium, à Febre; brumali tempeſtate, & concreſcente ubique gelu, penitùs liberabatur, neque poſteà unquam morbi revireſcentiam paſſa eſt. Nec non (quod equidem notatu digniſſimum eſt) appetitum integrum, & firmam valetudinem, brevi, conſecuta, quaſi iterum juveneſcere quadantenus viſa eſt; & jam ubi octuageſimum Aetatis annum penè attigerit, vultu vivaciori, ac animo hilariori prædita eſt, Corpore magis erecto, & greſſu magis citò ac firmo incedit, quàm ante Febrem. Quod mehercule multo & diutino *corticis* uſui maximè acceptum referendum duco, præſertim, quia nonnullos alios etiam, è multo hujus pharmaci uſu, è ſtatu valetudinario in habitum corporis magis Athleticum & robuſtum quàm prius, reſtitutos ſæpiùs vidi. Quocirca, hoc vivum ac præclarum exemplar ob oculos eorum ponere ſoleo, præſertim ſeniorum, qui opinione neſcio qua præoccupati ab uſu hujus Remedii timent. Siquidem mihi jam multa experientia freto perſuaſum eſt, nihil inauſpicatum ab hujus pharmaci uſu unquam eventurum eſſe (modò infelix *Idioſyncraſia* abſit) ubi manu ſat liberali fuerit exhibitum.

HISTORIA XXX.

[a] Circiter annum 1685. accerſitus, inviſi Filiolum Domini *Bernard* Juriſperiti, vix duos annos natum, quem inveni plurimùm Febricitantem, atque, more Infantium denturientium, *Pulmonum infarctu*, *Cerebri oppreſſione*, ac hebetudine laborantem, unde Spaſmos

[a] *Febris intermittens ſpecifico noſtro curata ubi Cortex ab Ægri Idioſyncraſia irritus reddebatur.*

mos mox ſubſecuturos, iure merito ſuſpicabar. Quocirca ad Spiritus reſuſcitandos, *Suppedanea* acria ad plantas pedum, & *Veſicatoria* ad *Nucham* & *Carpos* applicanda juſſi; quinetiam *Iulapium* Cephalicum ad libitum pitiſſandum, & *pulver. è Chelid. Cancr. comp.* gr. vi. cum pulv. de Guttet. gr. iv. commixta, ſexta quaque hora exhibenda. Unde plurimum à Symptomatis, prædictis liberatus videbatur. Febrili autem paroxyſmo, iiſdemque Symptomatis, unoquoque die, atque eadem ferè hora, iterum atque iterùm periodice recurrentibus, nullus dubitabam recrudeſcentiam Symptomatum, unà cum febre, *cortice* tollendam eſſe. Cùm autem pueri *Idioſyncraſia* ſpem meam fruſtrata eſſet, poſtquam ſpatio v. dierum prope ℥ vi. pulver. Peruv. nullo cum fructu, illi miniſtraram, vita pueri in maximo diſcrimine iam verſante, gr. xv. *pulv. noſtri febrifug.* e Cochlear. *Julapii cephal.* exhibenda iuſſi & ſexta quaque hora repetenda. Unde ſpatio bidui, à Febre atque omnibus Symptomatis liberatus reconvaleſcebat puer, & adhuc valet.

Hoc etiam Remedio Domina *Gumley* Febre Tertiana, quæ ob Fœminæ *Dioſyncraſiam* vires Corticis ſuperaverat, correpta, brevi liberata eſt.

EXERCITATIO II.

De Febribus Continuis, præſertim Remittentibus *Synecheſi* ſive Continentibus.

CAPUT I.

De Febribus Continuis in genere.

IN (a) priori Exercitatione generalem *febrium* rationem, & Continentem earum cauſam, in Venenato Fermento Spiritibus Animalibus implicito conſiſtere docuimus, & Symptomata multifaria, quæ Febricitantibus accidunt inde dependere demonſtravimus: Febrium etiam *Intermittentium Ætiologiam*, Pathologiam atque Indicationes curativas ab hoc fonte clare & perſpicue deduximus. Reſtat iam, ut ad hanc Cynoſuram Theoria Febrium *Continuarum Synecheon* ſc. ſimplicium & mixturam, *Inflammatoriarum*, *Colliquativarum*, & *Synochon*, quæ ſupereſt excolenda, dirigatur; Indicationes curativæ eliciantur, & denique methodus medendi cum ratione ac experientia congruentior ſtabiliatur, quam ea quæ olim Humorum & qualitatum evidentium doctrinæ innitebatur.

(b) Ante omnia hic loci notandum venit, *Venena* in genere, ſeu *fermenta febrilia*, quotquot ſint, eandem ipſiſſimam naturam ſortita eſſe, atque, ut ut iam vi *Emetica*, iam *Cathartica*, &c. eximiè prædita ſint, unde vehementia, eaque admodùm multiplicia Symptomata proferre apta nata ſunt; in quantum tamen ſpecies *Febrium* diſcriminant in *Intermittentes*, *Remittentes*, *Continuas* vel *Malignas*, ad invicem gradu ſolummodò differre; prout plus minùs principium vitæ, ſeu Spiritus Animales obruunt aut delent, indeque mutationes in maſsa Sanguinis, ac Symptomata in genere Nervoſo variantia producunt. Exempli gratia, Quoties Spiritus robore nativo pollentes, miti Veneno obſeſſi, adeò firmi, ac conſtantes ſunt, uti ſpatio xxiv. horarum victoriam reportare valeant; licet deliteſcens Fomes ſtatis periodis nunc his, nunc aliis, ad recrudeſcendum aptus ſit; *febris* inde formatur vere *Intermittens*, de qua in priori Exercitatione ſat ſuperq; ſermonem habuimus. A proximo Veneni gradu Spiritus quadantenus fracti, licet perciti & irritati, toto ſuo niſu & conamine hoſtem, unius vel alterius diei ſpatio, excutere nequeunt: Hinc formatur *febris Synechis*, ubi Aeger continuò Febricitat; exacerbationes tamen & remiſſiones, ſtatis periodis ſentit: Licet enim Natura in unoquoque certamine, quotidie ſuperior evadat, quia tamen victoriam admodum di-

[a] *De febribus Continuis in genere.*
[b] *Fermenta febrilia à ſe invicem gradu tantùm differunt.*

diminutam, ob deficientem Spirituum expanſionem, ſemper reportat; nuſquam, in ſtatu prorsùs ἀπυρέτω, de hoſte triumphat. Si gradus Veneni ſit adhuc intenſior, & Spirituum expanſio non tantum valdè deficiat, verum etiam cum multo niſu & labore ad metam Elaſticitatis, quàm aſſequitur, pertingat; Spiritus inde excandeſcentes in ſtatum exploſivum adiguntur, varios dolores in univerſo Syſtemate, vel parte aliqua ſingulari excitantes, aliquando Vomitus, vel ſeceſſus enormes, vel utroſque ſimul efficientes. Febris hinc orta, pro diverſitate Symptomatum vehementium, nunc *Inflammatoria*, nunc *Colliquativa* ſeu Glanduloſa, jure merito denominatur, & Typum *Rheumatiſmi* univerſalis vel particularis, *Pleuritidis*, *Peripneumoniæ*, *Eryſipelatis*, *Anginæ*, *Ophthalmiæ*, *Febris Scarlatinæ*, *varioloſæ*, *Morbilloſæ*, *Diarrhœæ*, *Dyſenteriæ*, *Choleræ morbi*, *Colicæ Ventriculi* vel *Inteſtinorum*, &c. pro genio Fermenti vario, & partis affectæ debilitate ſimulat; Exacerbatio inſuper, & Remiſſio periodica ex hiſce Symptomatis clariùs quàm à calore Febrili aucto vel diminuto dignoſcitur: Calor enim, ſæviente Symptomate, præ languore miteſcit, remittente, augetur, & evidentius ſe prodit. A gradu Veneni intenſiſſimo ſuboritur Febris *Synochos*, ubi, ut ut mitia ſub initium cuncta appareant Symptomata, quia Spiritus primo ictu mortificati, luctæ inſtituendæ impares redduntur; *febris* tamen plus minus Maligna eſt: Spiritibus enim mortificatis, *Antidotus febrifuga* nullius uſus eſt, donec Arte vel Natura Venenum quadantenus ſubigatur, & Febris typum Benignæ, ſeu *Synecheos* inducere incipiat.

(a) Varia hæc Venenata Fermenta (ut Febres inde ortæ typo, Symptomatis, & Methodo Curationis toto cœlo diſtent) non ſpecie, ſed gradu tantùm, ab invicem differre ulterius conſtat; quia non tantum Febres *Remittentes*, verùm etiam nonnunquam *Intermittentes*, ex mala Praxi, in verè *continuas*, *malignas*, *peſtilentiales* mutari contingit; Et è contra Malignas, præſertim Autumnales, non rarò in Remittentes vel Intermittentes terminari (b) Nec non facilè obſervatu eſt, Febres ſummè *malignas*, idque in conſtitutione Epidemica [ubi Venenum ab extra admiſſum, vi deleteria, ſi quod aliud, maximè præpollere videatur] primo inſultu typum *febris Synecheos* induere, atque tertio die, ſi non etiam quinto, & ſeptimo, inducias dare, cum evidenti Diaphoreſi ac Remiſſione conjuncta: A quo tempore, gradu veneni jam aucto, & morbo ad Statum properante, in *Synochon* degenerant, & *petechiæ*, *eruptio milliaris*, vel aliæ aliquæ Malignitatis notæ quam citiſſimè effloreſcunt. Ex adverſo, Febres *petechiales*, *purpureæ*, & ipſæ Peſtilentiales, prope Criſin (quoties eam continget eſſe ſalutarem) Veneno quadantenus ſubacto, & Spiritibus prius implicitis ſeſe expandere incipientibus, in *Benignas* & *Synecheis* Putridas dictas, tranſeunt, Sudore, ſingulis vel alternis diebus, ſtata hora, pro ratione Paroxyſmi antecedentis, plus minus copioſo excipiuntur, quem ſequitur ſomnus placidus, *Delirii*, cæterorumque id genus Symptomatum Remiſſio; Aliaque Naturæ victricis indicia ab Urina, Pulſu, & Temperie deſumenda; donec tandem Æger tota materia Febrili deflagrata, & Veneno penitus ſubacto, Spiritibus priſtinam expanſionem recuperantibus, ſenſim in *apirexias*, reſtituatur. Inſuper, Febres *Synochois*, præſertim Infantium, uno tenore per quatriduum progredientes, non rarò obſervavi, quinto vel ſexto die, Veneno ex regimine debito quadantenus diminuto, in *Synecheis* vel ipſas *Intermittentes* terminari. Imò nuperrimè in familia Vicini mei Domini *Man* [ubi octo ad minimum ſimul decumbebant, uno eodemque modo primùm correpti] ſex, quos inviſi ante tertium diem morbi, ſcilicet priuſquam venenum ex mora exaltaretur, mera *corticis* exhibitione, cum, vel ſine *Venæ ſectione*, pro ratio-

[a] *Febres Benignæ mutantur in malignas*, & *vice verſa*.
(b) *Febres peſtilentiales in principiis ſunt continentes*.

pro ratione Symptomatum, ſpatio bidui vel tridui integrè reſtitui: Dominum verò ipſum, atque ejus conjugem (qui opem Medicam ad diem ſeptimum vel octavum diſtulerunt] ex Orci faucibus, non niſi ſpatio Lunæ integræ, idque difficulter admodum, uſu frequentium *Veſicatoriorum*, *Alexipharmacorum*, cæterorumque ejuſmodi *Antipeſtilentium* Remediorum liberare potui. *Cortex* hic nihil valebat; Delirabant enim, Lipothymia, ſubſultibus Tendinum, cæteriſque diris in genere Nervoſo Symptomatis afficiebantur Patientes, *Pethechiis* etiam, atque *Eruptione Miliari* quaqua versùm interſperſa notabantur.

Hoc conceſſo, Theoria Febrium Continuarum generalis facilè & breviter explicari poteſt. Venenum enim Spiritibus implicitum (quod Naturam ad certamen irritando, hiſce febribus anſam præbet) iis vel *Debilius*, vel *Fortius* vel *Æquale* eſt: Modo Debilius ſit, Natura, unoquoque certamine, quadantenùs ſuperior evadit, indèque oritur febris *continua* Benigna; dicta *Synechis* ſeu putrida; ab evidenti Paroxyſmo ac Remiſſione, ſingulis, vel alternis diebus periodicè recurrente, dignoſcenda. Si verò Æquale ſit, multo magis ſi fortius, febris inſequitur *Synochos*, unum tenorem ſervans.

[*a*] Hinc ſequitur febrem *Synechi* ſimplicem, qua talem, & quamdiu talem, nunquam eſſe funeſtam: Quippe Natura quovis certamine victoriam reportat, imperfectam licet; Quoties autem à gradu Veneni aucto lethalis evadit; paulò ante funeſtum diem, typum ſuum mutando, in Malignam tranſit: Simplicem, inquam, *Synecbi*; Namque à niſu & lucta Spirituum haud rarò funeſtum aliquot Symptoma ſuboritur, *Rheumaticum, pleuriticum, peripneumonicum Eryſipelatodes*, *Dyſentericum*, vel *Cholera* Morbus, *Diarrhœa* Torminoſa, *Colica* Ventriculi aut Inteſtinorum Symptomatica, unde Æger interimatur, ut ut *Febris* fuerit, uti ajunt, *putrida & benigna*, & Venenum unoquòque certamine quadantenus domitum. E contra, affirmo, febrem quamcunque *Synochon* ſemper alicujus Malignitatis participem eſſe, quia Venenum Spiritibus ſuperius, vel ſaltem æquale eſt; nec unquam poſſe ſanari, donec a ſubactione veneni, & expanſionis Spirituum reſtitutione, Typum ſuum mutet, ac fiat *Synechis* ſeu Benigna. Quo igitur Febris plus minus accedit ad naturam *Synecheos* vel *Synochoy*, hoc eſt, pro ratione expanſionis Spirituum, Prognoſticon ritè faciendum eſt, vel funeſtum vel ſalutare, atque Methodus curationis (durante curſu unius ejuſdemq; morbi) jure merito varianda. Siquidem, quandiu *Febris* ſpeciem *Continentis* (*b*) induerit, Spirituum robur ſupereſt, quod ſufficiat ad vires *Antidoti* in actum deducendas, cujus exhibitio ad Veneni reliquias frangendas, apprimè neceſſaria eſt, *Cort. ſc. Peruvian.* cuius vires in hac, æquè certò & citò efficaces, ac Intermittentes curandæ, multo uſu, & communi Medicorum conſenſu comprobantur; Ubi autem Venenum magis deleterium eſt, & Spiritus non ſine multo niſu & conamine ſeſe expandere valent, unde varii Spaſmi, & prægrandes Excretiones præſertim ſub initium uniuſcujuſque Paroxyſmi excitantur, ut ut Febris ſit revera *Synechis*, ſpeciem tamen exhibet alterius febris, *inflammatoriæ*, ſcil. *Colliquativæ*, &c. Unde fit, quòd hæc febris, licet in ſe ſalutaris, & viribus *Corticis* victricibus, (quas Spirituum robur ac vivacitas hactenus ſuperſtes regere ac in actum deducere valet) ceſſura; Propter Symptomata tamen vehementia à niſu hoc & lucta difficili orta, ex accidentis, lethalis ſæpiùs evadant. Quapropter, præter ſubactionem fermenti venenati febrilis, multa alia indicantur à niſu Spirituum & parte affecta, quibus (poſthabita generali Indicatione) Medicus quivis ſeſe priùs ſatisfacere debere noverit. Febris *Synochos* unam tantum generalem Indicationem ſuppedit, ſcil. ut expanſione Spirituum promota, Æger in extremo diſcrimine verſans, & quaſi gradu quodam Mortuus, ab Orci faucibus liberetur. A *Cortice* Peruvian. vel alia quacunque Antidoto, nihil opis omnino

(a) *Febris* Synechis *non eſt fatalis*.
[b] *Methodus curandi in uno eodemque morbo aliquando varianda eſt*.

nino jam expectandum eſt, donec Spiritus *Antidoti* vires regere poſſint, & à veneno ſopiti *Cordiacis*, *Alexipharmacis*, &c. exſuſcitentur, & muniis ſuis iterùm fungantur. Quo facto Febris genium ſuum non mutare, & in *Synechi* Benignam tranſire non poteſt, ejuſque mutationis ſpecimen exhibere in Exacerbationibus & Remiſſionibus periodicis, ſingulis vel alternis diebus recurrentibus, & pro ratione victoriæ partæ plus minus manifeſtis.

(*a*) Quandoquidem hæ Febres indole admodùm diverſa ſint, indeque Prognoſtica diverſa ſuppeditent, & Methodum Curationis variam poſtulent, & eadem ipſa Febris, brevi temporis ſpatio, genium ſuum ſæpiùs mutare ſoleat, Medici intereſt, ante omnia, Febrem curandam ex certis Criteriis poſſe dignoſcere, ſci. num, *benigna*, *Maligna*, vel *mixta* ſit, & varias Metamorphoſes, quas eadem *febris* ſubit, animadvertere; ut inde, tanquam Cynoſura ductus, non temerariò, & more Empyricorum *febres* omnigenas, vel eandem ipſam, in diverſis ſuis Stadiis, heu quantum mutatam! una methodo, abſque diſcrimine tractare; Verùm pro ratione Veneni aucti, vel diminuti, & expanſiva Spirituum facultate inde plus minùs læſa, ad normam rationis, *Prognoſtica* ſua dirigere, & methodum Curationis, pro re nata, multiplicem inſtituere valeat. Exempli gratia, ſi Febris a primo inſultu, mali Moris ſit, & Mors quaſi ab initio præ foribus adſtet; Prognoſticum funeſtum faciendum eſt, Indicatur verò expanſio Spirituum, ab ipſo initio, *Alexipharmacis*, *Veſicatoriis*, &c. promovenda. Sin Spiritus, qui primò prævalebant, ex mala praxi, vel alio quovis accidente, durante certamine, deficiant; & venenum prope ſtatum Morbi Spiritibus ſuperius evadat, *febris*, quæ primùm fuerat *Synechis* in *malignam* tranſit, fatale Prognoſticon ſuggerit, & Methodum Curationis mutandam poſtulat. Sin Artis vel Naturæ ope, Spiritus, inſtante morbi Statu, extremo niſu, quantum poſſunt, ſeſe expandant, Veneno inde quadantenus ſubacto, *febris quæ* prius erat *maligna* & *Synochos*, mutatur in Benignam *Synechi*, evidentibus Exacerbationibus & Remiſſionibus interpunctam, & fauſtum eventum præſagientem; præſertim quia Antidotis ſpecificis utendi occaſio datur, unde citò ac certò, Venenum Febrile ſubigi poteſt; Quocirca tam Prognoſticon, quàm Methodus medendi, pro præſenti Morbi genio, jure merito variari debet.

Ideam harum febrium Graphicè depingere, ita ut certis quibuſdam Criteriis ab invicem, & à cæteris morbis congeneribus diſcriminentur & dignoſcantur; Fontes etiam variorum Prognoſticon ad normam rationis adaptatos oſtendere; necnon methodum Curationis ad diverſas haſce Febres accommodatam rationi innixam ſtabilire, qua in variis hujus morbi verſatilis Stadiis, Symptomata diverſa ſublevari poſſint, eſt penſum illud, quod adhuc ſupereſt filo ſermonis jam texendo abſolvendum: Id autem à *febribus Synecheſi* ſive Continentibus conſultò coſpicamur; quoniam iſtæ *intermittentibus* magis affines videntur, quam *malignæ*, vel *inflammatoriæ* aut *Glanduloſæ* ſeu *colliquativæ*, quæ a Fermento magis Deleterio, vel ſaltem magis irritante originem ſuam trahunt.

CAP. II.

De febribus continuis Remittentibus, ab Antiquis Synecheſi *dictis; iiſque tam ſimplicibus, quàm ſpuriis; earumque Natura, Cauſa Continente, ac Typo Vario.*

FEbrem illam *Remittentem*, ſeu *Synechi* voco, quæ licet Continua ſit, manifeſtò tamen atque ut plurimùm periodice, exacerbatur & remittit. Hæc Febris vel eſt *Simplex* & pura, vel *Spuria* ſeu mixta, vehementi quippe aliquo Symptomate ſtipata.

(*b*) *Synecheos Pure & Simplicis* Typus, ex manifeſta Exacerbatione & Remiſſione,

[a] *Methodus Curandi in uno eodemque morbo aliquando varianda eſt.*
[b] *Febris* Synecheos *deſcriptio.*

ne, ſingulis ut plurimùm, vel alternis diebus, ſtata & certa hora, Periodicè recurrentibus facillimè dignoſci poteſt; Atque equidem, ab *Intermittente*, inde duntaxat diſcriminatur, quod Calor Febrilis in Intervallis hujus Febris nunquam penitus extinguatur; & primus ſolummodò Paroxyſmus, cum ſolenni *algore*, *horrore*, & *rigore* incipiat. Unde operæ pretium vix erit, in hujus morbi Criteriis, ſive ſignis Diagnoſticis diu morari, poſtquam Typum eius Graphicè deſcripſerimus.

Cum primùm Spiritus, ex improviſo, aura Venenata inficiuntur & obruuntur, tota machina *Algore* univerſali corripitur, euſq; durante, donec ſeſe expandere iterùm nitentes, hoſtem adoriri incipiant; Quod ſine *horrore*, *rigore*, *oſcitatione* frequenti, *pandiculatione*, *Vertigine*, cæteriſque id genus levioribus Spirituum oppreſſorum & confuſorum Symptomatis [quæ in primo uniuſcuiuſque Febris limine moleſta ſunt] fieri non poteſt. *Urina* etiam tenuis, pallida & copioſa redditur, atque *Pulſus* in Celerem, verùm debilem & ſuppreſſum mutatur (veluti in Hiſtericis, cæteriſque affectibus Nervoſis accidere ſolet) donec Spiritus niſu, & motu nonnunquam vehementi excandeſcentes, atque inde præter ſolitum expanſi, flammam Febrilem in Sanguine accendant: Tota autem maſſa jam flagrante, *Temperies* illico mutatur in fervidam & æſtuoſam, *Pulſus* in celerem fortem & magnum; *Urina* multa rubedine tingi, & Colliquatione facta, Contentis ſaturari incipit: Poris a calore inſolito conſtrictis, *Cutis* areſcit; accedit *Sitis* ingens, & Linguæ ſumma ariditas; & quia Fermentum Ventriculi à maſſa Sanguinis flagrante ſecernitur, ipſe Ventriculus *Dyſpepſia*, *Ægritudine*, *Nauſea* & proclivitate ad vomendum derepente afficitur: Cerebrum, a Veneno non adhuc penitus excuſſo, *Gravitate* moleſta laborat; & Artus *Laſſitudine* ptemuntur: A motu Spirituum inordinato ſeſe ulterius expandere contendentium, *Vigiliæ* pertinaces oriuntur, atq; iactatio Corporis inquieta: A Fibrarum Membranacearum diſtenſione *Dolor* Capitis prægrandis, & *Laſſitudo* Ulceroſa totius Corporis; præſertim verò prope exitum Nervorum è Spina, inſignis *Lumbago*, hanc Febrem ferè ſemper comitari ſolita, ortuum ſuum ducit. Atque omnia hæc Symptomata vigent, & creſcunt, donec Spiritus, expanſivam ſuam vim exercendo, Venenum quadantenus ſubegerint, poſtquam ad ſpatium unius vel alterius diei acriter certaverint: Tunc tandem Febris (ſubortis ſudoribus) mitior evadit, *jactatio*, *vigiliæ*, *ægritudo*, *ſitis*, *cephalalgia*, *laſſitudo*, cæteraque omnia Symptomata ſenſim atque ultro decreſcunt, donec Venenum, vi potiùs ſuppreſſum quam ſubactum, novas vires reſumat, & certamen de novo inſtituat, quod iam ſine ſolemni *algore*, *horrore*, *& rigore* incipit, quippe Spiritus, durante remiſſione, ultra ſolitum expanſi, ex improviſo non adeò deprimi poſſunt, Quamdiu Febris hunc typum ſervet, iure merito *Synechis* ſeu *Continens* audit: Ubi verò venenato Fermento aucto ſponte, vel ab *Evacuationibus*, vel *Opiatis*, perperam & in larga nimis quantitate exhibitis, vel quocunque alio accidente, *Febris* typum ſuum mutet, & uno tenore progrediatur, illicò *Maligna* fit, Prognoſtica diverſa miniſtrat, & Methodum Curationis admodum diverſam poſtulat. At de *maligna febre Exercitat.* quinta uberiùs loquemur.

CAPUT III.

De Febris Continentis Signis Diagnoſticis.

Criteria (*a*) Febris *Synecheos* ſimplicis Diagnoſtica à quatuor fontibus potiſſimum petenda ſunt. 1. ſcilicet à manifeſta Symptomatum exacerbatione & remiſſione, ſingulis vel alternis diebus periodice revertente; Quo autem magis evidens fit Exacerbatio & Remiſſio, quove magis certa ſit harum exacerbationum & remiſſionum periodus eò

[a] Synecheos *ſimplicis ſigna Diagnoſtica.*

eò genius *Synecheos*, clariùs ſeſe prodit. 2. à Pulſu, qui ut ut durante remiſſione, mitis ſit, vigente Paroxyſmo augeri ſolet, & mutari in fortem, magnum ac celerem, æquali & conſtanti tenore, pro vigore Spirituum influorum, pergentem; Quo propiùs autem Pulſus ad hoc exemplar accedit, *Synechis* eò magis ſimplex & pura eſt. 3. Ab Urina, quæ poſt primum inſultum, durante Paroxyſmo, rubedine multa perpetuò tingitur, & contentis copioſis ſaturatur; durante verò Remiſſione hypoſtaſin laudabilem utplurimùm deponit. 4. à Sudoribus periodicis, quibus ſub finem cujuſcunque Paroxyſmi Æger perfunditur.

(*a*) Spuriam autem *Synechis* non adeò facile eſt ad vivum depingere, ut non adhuc ingenia doctiſſimorum & exercitatiſſimorum Medicorum, in ea exploranda & dignoſcenda, torqueantur; Nam, urgente Symptomate, quodcunque illud fuerit, haud raro *Febris* Criteria priùs memorata plurimùm deſiderantur; ſiquidem à niſu violentiori, Spiritus in ſtatum exploſivum quedantenus adiguntur: Unde Symptomata in genere Nervoſo ſuboriuntur *Dolores* in muſculis, tendinibus & membranis *Rheumatiſmum*, *Pleuritidem*, *Colicam*, cæteroſque id genus morbos inflammatorios & Spaſmodicos ſimulantia, & è partibus Glanduloſis enormes ſubſequuntur humorum Excretiones, *Vomitio* ſcilicet in modica, *Cholera* Morbus, *Diarrhœa*, *Dyſenteria*. Unde Natura jam prorſus languens, in veneno adoriendo, intra cancellos ſolitos ſeſe circumſcribere nequit, indèque typus *Sinecheos* multùm obſcuratur, neq; facile è notis prius deſcriptis dignoſci poteſt, ſiquidem, præ vehementia Doloris, Inflammationis, vel Evacuationis comitantis, Spiritus, ut ut adhuc contendere perſiſtant, multùm tamen obruuntur, atque Natura inde labefactata plurimùm defici adeò ut donec Symptoma allèvetur, & Spiritus ſeſe iterum expandere incipiant, Calor Febrilis uno tenore pergens (externis jam ferè ſemper frigentibus) remiſſus & mitis ſentiatur, Pulſus ſit debilis ac celer, Urina pallida, tenuis & copioſa (ſicut in Febribus *Malignis*) Typo Febris genuino ex periodicis Exacerbationibus & Remiſſionibus dignoſcendo, plane exulante: Vel ubi Symptomata (quod ſæpe fit] alternatim exacerbantur & remittunt, Paroxyſmi periodici inde incertò, & nonnunquam ſæpius eodem die recurrere ſolent, ſcilicet Evacuatione, vel dolore aucto, Calor & Pulſus minuuntur: His autem diminutis, illi augentur. Donec hæc ſymptomata releventur, non ſine maxima difficultate, experto & exercitato Medico typum & genium Febris hariolari licet; Quocirca, uti jam neceſſe eſt Methodo quadantenus diverſa, quæ ſcilicet Symptomata vehementiora adjuncta, æquè ac morbum ipſum reſpiciat, Febris curationem feliciter abſolvere, ita non minùs ex aliis fontibus, quàm ex typo ipſius Febris ſigna ejus verè Diagnoſtica petenda ſunt; præſertim ſcilicet à Symptomatis vehementioribus, quæ, ſi ejuſmodi fuerint, quæ robur Spirituum, ut ut jam obrutorum, aut ſaltem forte conamen arguunt, &, ſi cum magna violentia invadentia, Febrem *Inflammatoriam* vel *Colliquativam* denuncient, præſertim, ſi hæc Symptomata obſerventur poſt Periodos certas recurrere; atque, ſaltem durante Remiſſione, Urina reddatur, qualis in *Sinechei* genuina reddi ſolet, & Pulſus etiam congruat; admodùm veriſimile eſt hancce Febrem (qualiſcunque ſit ejus typus] eſſe de genere *Sinecheos*, atque ejus Curationem uſu *Corticis Peruviani* ritè miniſtrati reſpectu ſcilicet ad Symptomata urgentia habito, feliciter abſolvendam. Ex. gr. Ubi Febris [quomodocunque typus ejus nativus à Symptomatis ſuppreſſus obſcuretur] inſolita & intenſa Nauſea vel Vomitione ſtipetur, adeo ut Æger vix quicquam Medicamenti vel alimenti retinere, vel ſuſcipere queat quin illico Vomitione ſurſum id rejiciat, Vel ubi flux. Alvi immodicus adſit, ita ut omnia ingeſta confertim deorſum ejiciantur; Vel ubi, ſicut in *Cholera* Morbo leviori ſurſum ac deorſum propellantur; Vel ubi prægrandi aliquo & Spaſmodico Capitis, Artuum vel cujuſcunque partis dolore, Co-

(*a*) *Signa Diagnoſtica* Synecheos *Spuriæ.*

Colico, *Pleuritico*, *Rheumatico*, &c. Patiens torqueatur, & de Symptomatis vehementia duntaxat conqueratur; Expanſione Spirituum, unde Febris typus ſeſe aliàs palam oſtendiſſet, jam præpedita, Vel denique, Ubi circa *Nares*, *Labia*, aut aliam quamvis partem *Efflo-reſcentia* quaſi *Eryſipelatoſa*(quæ ferè ſemper Febrem Intermittentem genuinam comitatur) in Cute appareat; præſertim verò, ſi hæc Symptomata ſingulis vel alternis diebus, poſt certas Periodos, revireſcere & declinare obſerventur; atq; ſaltem durante declinatione Urina, & Pulſus ſeſe habeant,ut in Febre *Sinechei*, Febrem hancce claſſem *Sinecheon* quę viribus *Corticis* ritè miniſtrari fugari ſolent, jure merito adſciſcere licet. Atque ſanè, ab hiſce Criteriis, rariſſimè, ſi unquam Memet deceptum memini, in genio hujuſce Febris dignoſcendo, quomodocunq; typus ejus à typo ſimplicis & puræ *Sinecheos* differebat: Vires etiam *Corticis* æque efficaces hic etiam ut plurimum ſenſi, ac in *Continente* ſimplici,vel ipſa *Intermit.* modo Methodo ad variantia Symptomata accommodata exhibitus fuerit; quam methodum,proprio loco,ſub hujus Exercitationis finem explicabo.

CAPUT IV.

De Febris Continentis Cauſa Evidenti.

RESTAT (*a*) jam, ut de Cauſa harum Febrium Procatarctica ſermonem habeamus, quæ cùm ſit ut plurimùm *Atmoſphæra*, Sententia, noſtra de Cauſa harum Febrium continente non parum ſtabilitur, quandoquidem Spiritus multo faciliùs & clarius ob ambientis *Aeris* impuritatibus, & injuri is infici poſſe ac turbari, quam humorum ſegnem molem, ab omnibus libenter conceditur.

Ambientem autem *Aeram* reapſe hiſce Febribus primum anſam dare ſolere, exinde conſtat, quia ubique ferè *Endemiæ* ſunt in Aere *Paluſtri*, *Maritimo* vel *Arboribus* plurimum obſito, qui heterogeneis particulis refertus & minus perflatus, mirum in modum, non raro ſtagnat & putreſcit: Atque quovis fere loco Epidemicæ ſunt, tempeſtate Autumnali,cum,Sole recedente,Aeris Temperies admodum inæqualis redditur, maneſc. & Veſperi gelida, meridie autem intensè fervida. Unde incauti, & eodem modo ſemper veſtiti, poſtquam medio die æſtuarunt, & ſudarunt non poſſunt horis matutinis; præſertim verò veſpertinis in poros cutis, præcedente Calore apertos frigus non ſuſcipere, unde Spiritus derepente Algentes & à naturali Temperie recedentes, ex improviſo conturbantur; Et Calor in maſſa Sanguinis ab hoc motu accenditur, ſaltem Ephemerus, & pro ratione cachochymiæ prius congeſtæ, plus minus ad repullulandum proclivis.

CAPUT V.

De Febris Continentis ſignis prognoſticis.

(*a*) EX hac Febris *Remittentis Ætiologia Prognoſtica* ſequentia veriſſima deſumuntur. 1. Febris *Synechis* ſimplex, quà talis, & quamdiu talis, raro admodùm, ſi unquam funeſta eſt. 2. Simplex *Sinechis* priuſquam exitialis evadat, typum ac genium ſuum mutat, ac tranſit in *Sinochon* Malignam. 3. Febris hæc Benigna propè ſtatum morbi (veneno vel ſponte; vel ex mala praxi aucto & Spiritus obruente) in Malignam faciliimè tranſit; Unde Methodus curandi admodùm diverſa requiritur, & eventus vel dubius vel funeſtus prædicendus eſt. 4. Ex temeraria & incauta Symptomatum *Sinechi* Spuriam comitantium ſublevatione, ſive ex nimio *Evacuantium* & *Opiatorum* uſu, ſive *Venæſectione* perperam, & prodigè miniſtrata, ſæpiſſime contingit, quovis Morbi tempore, Naturam adeo peſſundari, & ſpiritus inde labefactari, uti hæcce Febris, naturaliter Benigna, momento quaſi Ma-

[a] *Cauſa Procatarctica harum Febrium.* [b] *Prognoſtica.*

lignæ ſpeciem induat; Quod Febribus *Eryſipelatoſis* à frequenti & nimia Sanguinis detractione; & aliis cum doloribus Spaſmodicis vel fluxu Alvi nimio ſociatis, à profuſa *Laudani* exhibitione contigiſſe ſæpiùs memini. Quocirca, uti cautela maxima in horum uſu ritè requiritur, ita, admiſſo hoc errore, qui ex ſubita pulſus mutatione apprimè dignoſci poteſt: Naturæ languenti incunctanter & aſſiduè *Alexipharmacorum*, & *Veſicatoriorum* uſu ſuccurrendum eſt, ut vis Spirituum expanſiva ſuſcitata jam demum, iterum promoveatur; prognoſticon etiam de eventu morbi à priori diverſum faciendum eſt. 5. Quo plura malignitatis indicia cum hac Febre conjunguntur, eò periculoſior eſt, & eventus ejus incertior: Quo autem pauciora, eò major ſpes affulget: præſertim, quia Venenatum Fermentum, *Corticis* vel alterius cujuſcunque Antidoti vires non ita promptè eludere poteſt. 6. Spirituum robur, ex pulſu ante omnia certiſſimè explorandum eſt; Modus enim influxus Spirituum, atque expanſionis eorum gradus, ac Venenati Fermenti vis major aut minor, hac via, maximè ſeſe produnt: Indeque pulſus fortis uno tenore pergens, ut ut *Deliria*, *Tremores*, *Tendinum* ſubſultus, cæteraque dira in genere Nervoſo Symptomata ſubitam ruinam minari videantur, ſemper bene præſagit: E contrà verò pulſus celer debilis ac vacillans Mortem præ foribus adſtantem indubitanter prædicit, ut ut reliqua Symptomata adblandiantur. Quamobrem Medicus, qui ad hanc Cynoſuram ſua prognoſtica dirigit, rariſſimè à ſcopo aberrabit, &, qualiſcunque fuerit eventus, ſeſe ipſum & Artem Medicam honeſtabit. 7. *Synechis Spuriæ* ſive *Mixta*, ut ut in ſe minus funeſta ſit ope tamen Symptomatum adjunctorum Ægrotantes haud rarò è vivis tollit. Quocirca, primò omnium ea Symptomata auferenda ſunt. 8. Quò plura, vehementiora, & curatu difficiliora ſint hæc Symptomata, eò magis funeſta (ex accidenti licet) ritè habenda eſt ipſa Febris 9. Febris primo inſtanti *Synochos* & Maligna, ſi ſalutaris Criſis contingat, illicò in *Synechi* tranſit, & bonum prognoſticon ſuggerit; Et quò paroxyſmorum & Remiſſionum alternatio conſpectior fuerit, periodi certæ obſervantior, eò melius. 10. *Synechis* nonnunquam, poſt Statum Morbi, in *Intermittentem* tranſire ſolet. Febris autem hujuſmodi *Intermittens*, uti præ cæteris curatu difficilior, ità ad recidivationem, præ cæteris, proclivis eſt 11. Indicatio Febris *Synecheos* ut ut mitis ac Benignæ, viribus Naturæ ſolummodò facta, admodùm longa ac incerta eſt; Quippe, Veneno circa Morbi Statum aucto Natura ſæpiſſimè ſuccumbit; Unde Febris facillime in *Malignam* tranſit: *Cortex* autem certiùs, atque citiùs, ſine dierum Criticorum expectatione, victoriam reportare ſolet. 12. Quo Exacerbationes & Remiſſiones diei hora magis certa redeant, & quo Remiſſiones magis ſunt protenſæ, eò meliùs: è contra incerti paroxyſmi ſæpiùs in die recurrentes atque Remiſſione obſcuriores prognoſticon peius vel ſaltem magis dubium miniſtrant: Namque vel malignum quid deliteſcit, vel Natura vehementiori aliquo Symptomate opprimitur. 13. *Synechis* ſimplex viribus *Corticis* æque certò cedit, ac ipſa *Intermittens*: quippe gradus Veneni in utraque fere idem eſt. 14. Efficacia *Corticis* Febrifuga *Synechis Spuria* debellanda eſt propemodùm æque certa ac in ſimplici (modo rite miniſtretur, reſpectu ad Symptomata vehementia habito) non autem adeò cita eſt; Quia, uti Venenum Febrile in hac intenſius eſt, quàm in priori (ita parili modo, non niſi exhibitione ejuſdem Antidoti in quantitate longe majori, ſubigi poteſt. Indeque, ut ut ſimplex *Synechis* uncia *Corticis* genuini & vegeti una æque certò ſubigitur ac ipſe *Intermittens*, *Rheumatica* tamen; *Erypelatoſa*, *Dyſenterica*, vel quæcunque alia Inflammatoria, aut Colliquativa, à Veneno intentiori orta, haud rarò quantitatem duplo maiorem irritam reddit. 15. *Synechis* Simplex vel Spuria, ſolius Naturæ ope ſanata rariſſime recidivam habet;

Cortice autem, vel alia quavis Antidoto ſubacta, non rariùs quàm ipſa *Intermittens* recrudeſcit (ſemper autem ſpeciem *Intermittentis* ſimulat) ſi repetito eiuſdem Specifici uſu non prævenîatur. Verùm; hoc non obſtante, hic modus curandi propter certitudinem & celeritatem, cuicunq; alteri, iure merito, longe præferendus eſt 16. Curatio *Synecheos* quæ Cortice, vel alia (ſi qua ſit) Antidoto perficitur, ſicuti, quocunque Morbi tempore, principio ſcil. Augmento, Statu, vel Declinatione, ſine longa dierum *Criticorum* expectatione ad umbilicum ducitur; Ita *Veſicatoria* & multa alia excruciantia, minuſque grata Remedia ſupervacanea reddit, nec non Ægrotantem, breviſſimo tempore, ad priſtinum Statum, vel forſan magis Athleticum certiſſime reſtituit; Quo nomine omnibus aliis Methodis curandi, iure merito, antecellit, 17. *Synechis Cortice* curata rarò admodum cum evidenti aliqua Criſi terminatur: Si qua verò Criſis per ſalivationem & inde ſuccreſcente *Aphthas* albas contigerit, Veneno evicto; ſponte ac citò ſolet terminari. 18. Evacuationes in *Synechei* à Natura inſtitutæ, ſcil. Hæmorrhagia, Vomitio, & Fluxus Alvi fere ſemper ſunt infidæ, atque ut plurimum Symptomaticæ, quippe a nimia irritatione ortæ. Evacuatio Critica & ſalutifera fit ſolummodo per *Sudores*, vel *Salivationem Aphthas* albas comitantem. Prior quidem eſt magis cita & acuta, paucarum enim horarum ſpatio finitur, arguitque præſentem Spirituum expanſionem vegetiorem; Altera vero eſt æque certa, licet tarda & moleſta à robore Spirituum minùs vegeto orta 19. *Synechis Simplex* (Ubi Curatio vi expanſiva Spirituum ſolummodo perficitur] ſæpenumero longa eſt, & Criſis eius nonnunquam tarda, cum moleſta ſalivatione *Aphthis*, & ſingultu pertinaci coniuncta: Quæ Symptomata durant, donec à Venenati Fermenti ſubactione Maſſa in ſtatum integrum reſtituatur; Saliva inde & Sanguine reſtitutis, ſponte ac cito ceſſant: *Spuria* vero ob Naturæ impenſas, & Symptomata vehementiora, magis acuta eſt, imo pro ratione Symptomatum, præſertim ſi ſint de genere Spaſmodico vel Inflammatorio, & imitentur *pleuritidem*, *Peripneumoniam*, *Colicam*, *Choleram* Morbum &c. peracuta; ſin *Diarrhœam*, *Vomitionem*, &c. ſimulent, non adeo acuta 20. Criſis Febris *Sinecheos*, Ubi materia colliquata per plures portas eliminatur, utrùm id ſimul, vel ſucceſſive fiat [tardius procedit, quàm ubi unica via extruditur; & copia materiæ peccantis hinc arguitur, viriumque defectus unde Spiritus maſſam non adeo conſtanti tenore, eodemque modo regere, & diſponere valent. 21. Febris *Sinecheos*, ubi ſolis Naturæ viribus curatio perficitur, poſt Statum morbi mutata in *Sinechi* ut plurimum, ſub ſecundi paroxyſmi finem, Criticis Sudoribus perfecte terminatur; Indeque dies iſte *Indicatorius* habetur, in quo prima Remiſſio contingit, & *Criticus in quo* ſecunda 22. Febris *Sinochoi* ſpeciem referens in primo morbi limine, ſcil. ad triduum, vel quatriduum priuſquam venenum valde auctum ſit, facillime ab *Enemate* iniecto, & *Venæ ſectione* moderata inde celebrata, atque *Bolo Alexipharmaco*, & *Theriacali* demum exhibito in *Sinechi* mutari poteſt; unde occaſio *Corticem* exhibendi datur, eoque Curationem perficiendi & accelerandi. Durante Morbi Augmento, præſertim prope Statum peſſimum ſignum eſt, ſi Urina rubra & contentorum copia ſaturata, ſenſim in tenuem & pallidam mutetur; Si pulſus magis celer, debilis ac vacillans evadat, multo ſi ſubſultus Tendinum, loquacitas, Inſomnia terribilia, & phantaſmata inuſitata accedant, quippe iam *Coma*, *Vigiliæ*, *Deliria*, cæteraque peſſima *Febris* in *Malignam* tranſeuntis Symptomata, iure merito expectanda ſunt quibus *Cortex* impar eſt, Atq; hoc Antiqui practici, Humorum patroni perceperunt dum materiam in Cerebrum transferri aſſerebant: E contra, pulſus fortis & conſtas, Urina rubedine multum tincta & contentis ſaturata, multo magis quæ hypoſtaſin laudabilem deponi, ubi Morbus ad Statum pervene-

rit; uti Febrem genium ſuum primarium Benignum ſervaturam cum Paroſxymorum, & Remiſſionum alternatione ſignificant, ita eventum fauſtum ac proſperum brevi expectandum prænunciant, ut ut reliqua Symptomata contrarium præſagire videantur. 14. Omnis Febris *Epidemia*, *Autumnali*, & *Caſtrenſis*, quando primum invadit, eſt ut plurimum *Synechis* Simplex ſcil. vel Spuria: ut ut, quovis morbi tempore, ex malo regimine vel prope Statum, ſuapte ſponte ad degenerandum in Malignam mirum in modum apta ſit.

CAP. VI.

De Febris Continentis Indicationibus Curativis.

[a] QUo pacto hæcce *Febris* ſive *Simplex*, ſive *Spuria* tollenda ſit, & quæ ſint *Indicationes* Curativæ in Morbo, reſtat inquirendum. In genere unicè indicatur deletio Fermenti Venenati, quod Naturam ad certamen irritat atque provocat: Hoc enim ſublato, lucta Febrilis ſponte ceſſat; Spiritus enim non ampliùs laceſſiti tonum naturalem illico recuperant, atque maſſa Humorum quieſcit, indeque nulla paroxyſmorum revireſcentia expectāda eſt.

Ubi vero Spiritus veneno graviori irritati, à niſu ſuo immodico in exploſionem adiguntur; aut humores inde Colliquati e Glandulis immodice excernuntur, plures, eæque, pro ratione Symptomatum, admodum diverſæ indicationes ſubminiſtrantur; quas Medicum apprime reſpicere oportet; Quippe ab his Simptomatis, haud raro, vita Ægri in præſens diſcrimen adducitur; plus quam à Veneno primario. Quo pacto hoc fieri debeat mox in methodo curationis explicabimus.

Deletur Venenatum Fermentum, vel à naturali Spirituum expanſione ſæpiùs repetita, donec ad extremam activitatis ſuæ Sphæram ſenſim perveniant; vel *cort. peruv.* aut altera [ſi qua ſit] Antidoto incunctanter exhibita, quæ, cùm adhuc vivaces ſint, quocunque morbi tempore illicò Venenum ſubigere valet. Prior methodus magis incerta eſt: Atque, Febre jam in *Inflammatoriam* vel *colliquativam* mutata, Æger incendio inteſtino, vel evacuatione immodica confectus haud raro perit: Iam à Spirituum nimia depreſſione *febris*, nullo non tempore, præſertim prope *criſim*, in *Malignam* & funeſtam facillimè tranſit, Medicus interea Naturæ tantum ancillatur; regimen univerſum ritè imperando, atque Spiritus; ubi depreſſiores Febrem in Malignam tranſituram indicant, *Veſicatoriis*, *Alexipharmacis*, cæteriſque id genus ſtimulantibus excitando; Aut *Venæſectione*, *Enematis*, *catharticis* Benignis, *Emulſionibus*, *Apozematis*, *Julapiis* contemperantibus, fervorem ac Orgaſmum eorumdem minuendo, quoties æſtum; ac Diatheſin inflammatoriam moli humorum impertiant, unde dolores *Spaſmodici*, & *Rheumatici*, & reliqua id genus dira Symptom. non raro producuntur: Vel denique *Opiatis* Spirituum motum compeſcendo, quoties *Vomitio* enormis, *Diarrhœa*, aut alia quævis excretio Colliquativa inordinata ac ſymptomatica id requirat. Medicum hac Methodo utentem oportet eſſe cautum admodum, atque ſagacem, nihilq; temere aut officioſe moliri [neque unam ſemper viam in Febribus ſanandis pertinaciter calcare; verum, pro ratione Simptomatum varia, atque præſenti Febris genio, in unum vel alterum extremum tendentis, Methodum ſuam ſæpius atque incunctanter, quoties opus fuerit, cum ratione mutare. Omnibus verò hiſce Canonibus diligentiſſimè obſervatis, Eheu! quot à Symptomatis ex improviſo ſubortis, vel Ægrotantis *Idioſyncraſia* ante non percepta, hac methodo, Arte Medicinali ad Orcum demittuntur, quanquā fidei exercitatiſſimorum Medicor. commiſſi; qui ſæpiſſime Scillam evitantes in Charybdim incidunt, Tanta eſt ingeniorum acutiſſimorum hebetudo, atque in morbis indagandis vel tollendis vacillatio, tamque fallax & lubrica eſt rationalis Febres curandi Methodus! Ut ut vero hæc

[a] *Indicia.*

hæc ſe habeant; in eorum gratiam, qui à modo febres curandi compendiario, ex præconcepta opinione, abhorrent, lubet primùm, pro virili juxta noſtram hypotheſin, methodum curationis rationalem certam ac perſpectam, multo uſu mihi comprobatam delineare: Siquidem, licet hac ratione non cum æquali certitudine optatum eventum conſequatur Medicus, nunquam tamen, in toto morbi curriculo, Empyrici partes ſuſtinere cogitur, vel dubitanter artem ſuam exercere; Ratio enim docet quid agendum ſit, ut ut ſcopum aſſequi ſæpiùs non detur, atque mehercule animus noſter haud parum oblectamenti capit [qualiſcunque fuerit eventus] quoties conſcii ſumus nos ritè, atque ad normam rationis, unoquoque morbi tempore, quod noſtrum eſt, præſtitiſſe ὀδὶν ἐ'χῆ ὀδὲν παρωρκ'ν.

C A P. VII.

De Methodo curandi Febrem Continentem rationali.

(a) UT Methodus hæcce rationalis febrem curandi clariùs innoteſcat, neceſſum duco, de variis hujus morbi ſtadiis, cùm naturæ ſoli committitur, atque Phænomenon inde ſuccreſcentium diverſa indole aliquid præfari. Quamdiu Spiritus veneno contaminati & depreſſi vigorem naturalem recuperare niſu quodam moliuntur, *Augmentum* morbi durat; atque intereà omnia ſymptomata Febrilia, [b]. *Dolor* ſcil. *Laſſitudo* Ulceroſa, *Ægritudo*; *Jactatio*, *Vigiliæ*, *Calor* intenſus, *Sitis*, *Celeritas* & *fortitudo* pulſus, *Tinctura* & *Contenta* urinæ, *Ariditas* oris, &c. juxta naturæ leges, in dies augentur; paroxyſmi magis protenſi; Remiſſiones autem minùs ſenſibiles obſervantur; Atque equidem hoc ſymptomatum Incrementum ritè expectandum & optandum eſt. Natura hoc ſtadium non uno eodemque temporis ſpatio perficit, verùm quo mitius venenum eſt, & Spiritus vegetiores, eo citiùs percurrit ante quintum ſcil. ſeptimum vel nonum diem: quo gravius autem, & à veneno magis Deleterio peſſundentur Spiritus, eò diutiùs hoc morbi Stadium (modò eventus ſalubris futurus ſit) protrahitur, nimirum ad xi. vel xiv. diem. Quamprimùm Spiritus ad activitatis ſuæ ἀκμὴν perveniant, ultrà quam ſeſe ampliùs expandere haud valent, illicò fit *Status* morbi, in quo uſque ad Criſin inſtantem, paroxyſmi & remiſſiones uno eodemque tenore ferè amuſſim procedunt; urina, pulſus, & lingua planè eodem modo ſe habent; eadem ſymptomata, idem ſymptomatum gradus fixus manet, præter *Laſſitudinem* ulceroſam, *Cephalalgiam*, cæteroſque dolores, ſive fixos, ſive verſatiles qui lege naturæ jam ſenſim declinare incipiunt, qualiſcunque futurus ſit eventus; niſu enim Spirituum ſeſe expandere molientium jam ſponte finito, fibrillæ membranarum, muſculorum, & tendinum non diutius lacerantur, convelluntur aut diſtenduntur. Hoc etiam ſtadium (ſicut de priori dictum eſt) ſpatio temporis determinato, quaſi cancellis circumſcribere haud fas eſt; ſiquidem, pro ratione Spirituum plus minus vigentium, atque veneni primarii magis minuſve deleterii, citius vel ſerius finitur; Cùm enim Spiritus ad extremam expanſionis ſuæ ſphæram exaltari, veneno longè ſuperiores evadant, *Status* morbi adeò brevis & imperceptibilis redditur, ut hypoſtaſi laudabili prænuncia ſeſe in urina prodente, Spiritus illicò ſummè efferati, & hoſtem adorientes, jactationem inquietam, varios dolores extemplò revireſcentes, oculorum ſcintillationem, Pruritum narium, tenſionem Hypochondriorum ſummam producant, & perfecta *Criſi* venenum eliminent. Lucta, victoria jam parta, ceſſante, calor ſponte miteſcit, & Lympha in præcedenti agone colliquata, ubique per poros cutis excernitur, &, ductibus ſalivalibus à præternaturali conſtrictione liberatis, Os ſcatet ſaliva;

[a] *Methodus Curandi febrem Synochi rationalis.* [b] *Augmentum febris.*

ſitis extinguitur, & Spiritibus haud ampliùs laceſſitis, ſomnus placidus ægrum invadit; *Jactatio*, *Delirium* (& ſi qua ſint alia ſymptomata graviora) penitus remittunt, & febris finitur die ſeptimo, nono vel ad ſummum undecimo; Jamque declinationem ſenſibilem fruſtrà expectamus, cùm uno ictu Critico, & perfecto, bellum decernitur, Parili modo, ubi Spiritus, in ſtatu morbi, ad ultimum expanſos venenum ſponte, ex mala praxi, aut quocunque alio accidente longè ſuperet; *Status* morbi quam citiſſimè, funeſtè terminatur, cùm *pulſu* ſcil. admodùm debili & celeri, *urina* pallida & tenui, *lingua* nigra & arida, ſubito *Vigiliis*, *Deliriis*, cæteriſque id genus vacillantium & Enecatorum Spirituum indiciis ſociatus, febre jam perpetim in *Malignam* tranſeunte, idque non rarò ante diem morbi decimum, vel xii. At, ubi parile eſt virium & veneni Robur (quod ut plurimùm ſit) & æquali prope Marte dimicatur, in æquilibrio res diu pendet: atque proinde *Status* morbi diutiùs protrahitur ad xvij. xxv. diem & ultra, de victoria intereaque ambigitur; Quo ſpatio, febris media eſſe inter *Synephſi* & *Synophon* videtur. Quin etiam ipſa *Criſis* quæ hoc morbi ſtadium à tergo ſequitur, fit æquè tarda ac infida, non rarò per dies vj. viij. 10. 12. protracta, quippe natura non una dimicatione; verùm prælio ſæpiùs inſtaurato, ſenſim & cum difficultate, victoriam jam reportat; Nec non Criſis, hoc modo feliciter cœpta, ſæpiſſimè ex improviſo interrumpitur, ac funeſtè terminatur. Lympha inſuper colliquata, non per unam portam confertim protruditur, verùm pro diverſo veneni febrilis genio, nunc hanc, nunc illam; nunc per *Tranſpirationem* inſenſibilem; jam per *Sudores* paucos & periodicos; jam per *Hæmorrhagiam* ſæpius recurrentem, jam per *Fluxum Alvi* lentum & periodicum è Membrana Inteſtinorum Glanduloſa deturbatur; præſertim verò, ubi venenum ſit de genere *Mercurialium*, Lympha, in tarda hujuſmodi Criſi, ſæpiſſimè Glandulas ſalivales atque totam Membranam, Os, œſophagum & ventriculum inveſtientem petit: Unde nova, eaque ſatis moleſta Symptomata, hoc morbi Stadium, ab initio uſque ad finem comitentur: ſcil. *Salivatio*, eaque interdum adeò copioſa atque diutina, ut rivulus acris & venenatæ Lymphæ ad tres hebdomadas continuò ſcaturiat; Et *Aphthæ* Albæ, ſive ulcuſcula totam Membranam oris, Linguæ, œſophagi, & nonnunquam ventriculi Glanduloſam occupantia ab acrimonia Lymphæ ex his partibus excretæ orta, quæ continuò ſuccreſcunt & revireſcunt, donec veneno, Criſi perfecta, penitùs ſubacto, tota maſſa deferbuerit: Denique *Singultus* horrendus, iſque fere perpetuus, atque cum præfocativa ſtrangulatione conjunctus, quamdiu ſcil. in Ventriculum Lympha hæc Venenata excreta, hanc partem inflammet atque exulceret.

(a) Ubi ſalubris & fida futura eſt *Criſis* hujuſmodi tarda Febris ad ſtadium ſuum ultimum, *Declinationem* ſcil. ſenſim pervenit, atque inde remiſſiones redduntur longiores ac magis conſpicuæ, paroxyſmi verò in dies breviores & minùs atroces; donec æger tandem prorſus ἀπυρετὸς evadat, vel ſaltem febris Typum ſuum mutet, ac ſpeciem verè *Intermittentis* referat. Tunc omnia ſunt in vado, pulſus magis conſtans ac vegetus fit, urina rubedine ſatis tingitur, ac hypoſtaſin vel ſaltem Enæorema præcipitat: *Aphthæ* magis Albæ ac deciduæ neque amplius ad revireſcendum aptæ ſunt, Vigiliæ, Deliria, ſitis unà cum reliquis id genus ſymptomatis in dies decreſcunt.

Ubi verò è contra, febris jam fiat ferè *Continua*, urina ſenſim à rubra & turbata mutata, primùm hypoſtaſin levem, vel Enæorema oſtendat, dein verò in claram & pellucidam tranſeat, pulſus magis celer, debilis ac vacillans fiat, *Aphthæ* nigreſcere incipiant & minus inflammati, atque, deciduæ licet, iterùm repullulare; Lingua fiat tremula, arida, vel ſcabioſa; ſalivatio derepentè

ſiſta-

[a] *Declinatio*.

ſiſtatur, accedentibus ſubſultu *Tendinum*, *Comate*, *Deliriis* cæteriſque id genus febris malignæ ſymptomatis: Procul omni dubio, venenum in ultimo agone, de Spiritibus victoriam reportavit, atque, ut ut natura languens Criſin moliatur, nullam tamen aſſequitur niſi infidam & imperfectam, quam, mors, brevi, acceptura eſt, ſi, aſſiduo *Alexiphamacorum*, *Veſicatoriorum*, cæterorûmque malignitatis remediorum uſu, id non poſſit evitari.

Idea hujuſcè febris, ex rei ipſius natura, hoc modo ritè formata, admodum quivis in medicina mediocriter verſatus, veram atque genuinam eam curandi methodum, ratiocinando aſſequi poteſt, & cæterorum practicorum errores convellere.

(a) Antequam igitur ulteriùs progrediamur, errores illorum, in praxi admodùm pernicioſos levi Cenſura perſtringere lubet, qui humorum ac qualitatum evidentium doctrinæ fidem dantes, in provinciam ipſius naturæ verè latricam ſeſe audacter immittentes, atque propriæ ὑποθέσει δουλεύοντες, neſcio quas methodos haſce febres ſine Antidoto aliqua, curandi; eaſque pro ingeniorum ſuorum luxuriantium modulo, multiplices perperam excogitarunt, ad phænomena ac ſymptomata non vulgaria in humoribus orta duntaxat accommodatas, nec tam naturæ morborum medicatrici ſuppetias adferre, quàm ipſius vices agere glorioſè venditant: Siquidem hi *Galeni* Sectatores Calidum & Siccum, frigido & humido regimine; lege contrariorum, ritè ſubigendum ducunt, neſcientes mehercule τὸ θεῖον, ſeu venenatum illud fermentum ſenſus noſtros longè ſuperans, quod *Hippocrates* aſſerit morbis ineſſe, & Calorem illum ſiccum & febrilem, à lucta Spirituum adverſùs venenum febrile ortum ſuum ducere; Quem, niſi fortè juſtos cancellos tranſgrediatur, & totius machinæ ruinam & incendium minetur, *Venæ ſectione* profuſa, *Opiatis*, *Catharticis* vel *Emulſionibus*, *Julapiis* & *Apozematis* refrigerantibus officioſè minuere, durante Augmento, præſertim verò morbi ſtatu, vel Criſi haud impunè licet, ne febris inde, à nimia Spirituum diſſipatione in malignam & funeſtam degeneret. Illi verò, neſcio cui Hypotheſi innixi, igne ignem extinguere moliuntur, dum paginam utramque in curatione febrium (cujuſcunque fuerint generis) non exceptis Inflammatoriis, *Cardiacis*, *Alexipharmacis*, atque *Veſicatoriis* indiſcriminatim adhibitis complent, ac ſi oleo flamma eſſet ſupprimenda; Unde ægri incendio Inteſtino, atque ſymptomatis inde ſuccreſcentibus, haud rarò confecti, miſerrimè pereunt, qui forſan, debito regimine imperato, abſque hac officioſa ſedulitate prorsùs evaſiſſent. Alii, cæteroquin eruditi; quippe Spargirica Doctrina imbuti, atque Chymiæ nimium dediti, nil præter *Salem fixum*, *Acidum*, *Volatilem Alcali*, *Sulphur*, cæteraque id genus Chymica crepant, atque ex diverſis horum mixturis & effervefcentiis in Sanguine factis, univerſam febrium rationem explicant, atque inde curationem inſtituunt: Cùm equidem prædicta ſalia, &c. Formaliter Sanguinis maſſæ ineſſe, atque inibi varias hujuſmodi effervefcentias excitare, quales exteriùs arte fiunt, gratis admodùm aſſerant; & licet forſan aliquid analogum in Sanguine etiam ſanorum ſemper reperiatur; Verùm, ubi hæc principia juſtum modum excedant, indeque morboſo condimento maſſam imbuunt, Spiritus venenati omnino in cauſa ſunt. Unde *Siſyphi* Saxum volvere mihi videntur, quotquot hiſce principiis innixi, poſthabito veneno in Spiritibus deliteſcente, humores alterare ſolummodò moliuntur, atque methodum febrifugam inde conflare. Sæpiſſimè etiam Pharmacopæi, Chyrurgi, aliique nonnulli indocti, qui in meſſem alienam falcem audacter intrudentes, atque artem medicinalem modo Empyrico exercentes, quique febres quaſcunque ſine delectu, eodem planè modo, curare ſatagunt, non rarò in primo curationis limine,

(a) *Errores Practicorum in febris Continentis curatione.*

ſive negligentia, ſive officioſa ſedulitate, febres haſce reapſe Benignas, *Pharmacis Emeticis*, *Catharticis*, *Venæ ſectionibus*, præſertim autem *Opiatis* [quæ ad ſubitaneam Symptomatum moleſtorum relevationem, & opinionem vulgi inde captandam profuſè perperam exhibent] depreſſis Spiritibus, in Malignas citiſſimè immutant. (Quod ex ſubſultu tendinum, cæteriſque id genus indiciis immediatè conſequentibus liquidiſſimè conſtat:) Aut, ex æquè intempeſtivo ac exuberanti *Cardiacorum*, *Alexipharmacorum*, *Veſicatoriorumque* uſu, Spiritus nimiùm incitant, & has febres in *Inflammatorias* aut *Colliquativas* adigunt. Neque mehercule! Medicus exercitatiſſimus, ſeriùs advocatus (ut ſolet) hos Empyricorum errores facilè corrigere poteſt, quorum pœnas Æger vitæ ſuæ, Medicus verò famæ diſpendio tandem luere ſolet. Utut enim, pro ratione Spirituum juſto plus minùs expanſorum, in curatione febris *Synephoos*, præſertim *Spuriæ*, locum nonnunquam habent *Emetica*, *Cathartica*, *Venæ ſectiones*, eæque repetitæ, *Opiata*, *Emulſiones*, *Apozemata*, & *Julapia* attemperantia, vel equidem *Alexipharmaca*, *Salia Volatilia* & *Veſicatoria*, non tamen, niſi ratione ſymptomatum vehementiorum, unde Spiritus multùm & diù laceſſuntur, in naturæ medicantis auxilium ea miniſtrari oportet: Rarò enim aliquid hujuſmodi officioſè committitur & impunè. Methodum autem certam febrifugam & conſtantem, his principiis innitentem inſtituere, ſive hanc, ſive illam, planè delirare eſt; Siquidem methodus febrifuga rationalis univerſa duobus articulis comprehenditur; ſcil. Ut imperetur regimen juſtum, & ut natura variis methodis refocilletur, prout opus fuerit; natura nimirum Medici partes hic ſuſtinet, Medicus ipſe duntaxat ancillatur.

Quod ad *Regimen* ſpectat, Oportet ægrotantem ſtragulis moderatis coopertum, in loco tenebricoſo, in lecto ſeſe continere, inibique ſine amicorum colloquiis, vel Interpellationibus, ſomnum, quantum poteſt, captare? Siquidem ab erecto corporis ſitu, multò magis à motu & exercitiis, à ſtragulis multis ad Sudores eliciendos perperam impoſitis, ab aere luculento, & adſtantium confabulationibus, Spiritus ultrò ſeſe expandere molientes, cum ægrotantis damno evidenti & laceſſentis alicujus Symptomatis ſuperinductione, plus debito irritati facillimè excandeſcunt.

(a) Victus, licet ad Spiritus refocillandos, ſæpiùs miniſtrari oporteat; unoquoque tamen paſtu ſit parcus admodùm, iſque tenuiſſimus, maximè præſente exacerbatione, atque durante febris augmento; Veluti *Avenacea*, *Panatellæ*, *Hordeacea*, *Liquor Poſſeticus Salvia* alteratus, *Cerevifia* tenuis pane toſto calefacta, *Ala maciata*, *Ptiſana*, &c. Ne fermentum ventriculi veneno priùs peſſundatum, ab alimenti copia, & ſarcina Chyli crudi ac indigeſti jam prorsùs obruatur, atque æger nauſea & vomitione inde provenientibus, ſimul ac veneno febrili conflictetur. In ſtatu morbi, præſertim prope Criſin, plurimùm confectis Victus manu liberaliori, atque quadantenus lautior, uti *Juſculum Pulli*, *Vinum* lymphatum, vel ipſum *Merum* concedi poteſt, ne in ultimo agone, Spiritus prius confracti & diſſipati, præ languore, prorſus ſuccumbant. Atque equidem Regimine, à primo morbi inſultu, hoc modo imperato, quamplurimas febres benigniores ab ipſa natura curatas, pluries novi ſine remedio quocunque Officinali; multò magis abſque apparatu medicaminum pompoſo, quod cæteros etiam exercitatos Medicos vix puto latere; E contrà verò ab officioſa, & repetita profuſa *Venæ ſectione*, à *Julapiis*, *Apozematis*, & *Emulſionibus* refrigerantibus, præſertim verò ab *Emeticis*, *Catharticis* & *Opiatis* perperam exhibitis; febres haſce mitiores jugiter in malignas degeneraſſe, & à *Cardiacis*, *Alexipharmacis* & *Veſicatoriis* officioſè miniſtratis, eas in *Inflammatorias* perpetim mutatas ſæpiùs deprehendi.

(b) Quandoquidem autem à mole fæcum in

(a) *Regimen alimentum.* (b) *In Alvi Adſtrictione.*

in Inteſtinis congeſta, Calor præternaturalis fruſtra augetur, exploſio flatuum præpeditur, & Aegrotans inde moleſta ſenſatione afficitur; In hoc Statu, Alvus adſtricta, ſingulis vel alternis diebus lubricetur *Enemate è Lacte ſaccharato, floribus chamæmeli* alterato. Vel ♃. *Decoct. Emollient.* un. x. *Sacchar. rubr. Mell. Mercurial.* an. un. ij. *M. F. Enema.* Ubi Alvus admodum difficulter ſeſe reddit, inſuper addi poteſt *Electuar. Lenitiv. Diacathol.* vel *caſſiæ* un. ß. & ad Fæcum induratarum lubricationem *Ol. Oliv. Violac. amygd. d.* un. j. ſi opus fuerit. In alvo laxiori; Ubi fluxus nimius ab *Enemate* inſecuturus ritè metuatur, ſufficit *Glans ex Spec. Hier. picr.* ʒß. *Alumin. Mell.* an. *p. æq.* in debitam conſiſtentiam concoctis confectus, qui Oleo prius illitus, hora opportuna, durante ſc. Remiſſione, intrudatur. Imò, Ubi ob conſtipationem Alvi inſolitam Fæces neq; Glande intruſo, nec Enemate educi queant, *Decoctum amarum* cum Dup. Sen. extra tempus Paroxyſmi propinare licet.

(*a*) Quoties verò *Fluxus Alvi*, præſertim torminoſus ſupervenerit, qui non rarò à primo Morbi inſultu invadit Symptomaticè, & cum maximo Aegrotantis damno (Spiritibus enim inde multum diſſipatis, & à iuſta expanſione præpeditis, Febris facile in *Malignam* degenerat) neceſſaria eſt abſtinentia omnimoda à *cereviſia*, *alla cruda* vel Cocta, imò liquore *poſſetico*, vel alio quoque *floribus cereviſiæ* fermentato, qui Colliquativam hanc *Diarrhæam*, præ omnibus aliis, vi peculiari promovere ſolent; Illorum verò loco, ad ſitim moderandam, propinetur *Tinctura Roſarum* Saccharo albiſſ. gratè edulcorat. *Vinum claretum* multa aqua dilutum, præ reliquis autem *Decoctum album*, copioſe, & ad libitum, calidiuſcule verò hauriendum, quod non tantum ad humorum fervorem compeſcendum, & ſitim minuendam grate conducit, at inſuper ex præpotenti *alcali* C. C. C. quo ſaturatur, acorem lymphæ ſtimulante plurimùm obtundit. In eundem uſum *Teſtacea* omnia, & *alcalizata* hic locum ſibi vendicant, quæ (modò larga Doſi & ſæpius repetita exhibeantur) Acrimoniam tundendo, *Opiatis* partes, feliciſſimè ſuſtinent; Atq; Tormina ſimul ac Alvi Fluxum, ſine ullo Ægrotantis damno, ſiſtunt. Quo Arcano palam facto Clariſſ. noſter Collega D. D. *Harris*, pro Candore ſuo, in libro nuper Edito *Morbis Infantum Acutis* facultatem noſtram adauxit. Quo nomine gratias illi iam lubens refero. Ex. gr. ♃. *Ocul. Canc. præparat. pulv. è Chel. Cancror. Simp. Comp. Coral. rub. præparat.* an. ʒi. *Margarit. præparat.* ʒii. *M.* pro Chartulis quatuor quarum unam capiat ſexta quaque hora, unà cùm Cochlear. v. vel vj. Iulap. ſequent. de quo etiam bibat ad libitum, ♃. *Aq. Lact. alexiter.* un. viij. *aq. Cinnam hordeac. Epidem.* an. un. ij. *Syr. Caryoph.* un. iß. *M. F. Iulap.* Sin hoc modo Fluxus Alvi non ſiſtatur, ad ipſa *opiata* confugiendum eſt, quæ tamen parca manu, & repetitis vicibus miniſtrari debent, atque cum *Alexipharmacis* & *alKaliſatis*, quæ ſimul Spirituum expanſionem ſuſtinent ac promovent, commixta; Ne, Spiritibus inde obrutis, Febris jugiter in *Malignam* tranſeat. Ex. gr. ♃. *Theriaca Androm. pulv. è Chel. cancror. Comp.* an. ʒß. *coral. rubr. præparat. gr. xv. Syrup. cariopb. q. ſ. M. f.* Bolus, illico ſumendus, & ſexta quaque hora (ſi opus fuerit] repetendus, ſuperbibendo poſt ſingulos Bolos Coch. iv. vel v. Iulapii ſequentis, de quo etiam, ad Spiritus refocillandos Æger bibat ad libitum ♃. *aq. Meliſſ. ceraſ. nigr.* an. un. iv. *aqu. cinnam. hord. Epidem.* an. ℥ii. *Syr. caryopb.* ʒx. *M. f. Iulap.* Nec non, (modò Fluxus, præſertim verò Tormina adhuc urgeant) nocturno Bolo addantur *Laudan. Liqu. helm.* gut. 12. vel *Laudan. Lond.* gr. j. Inſuper *Enema* ſequens ad Excretricem Inteſtinorum facultatem ſopiendam, & tonum eorundem confirmandum, ſemel in die injiciatur. ♃. *Lactis chalibeat. flor. Roſ. rub.* Saturat. *un. vi. Diaſcord.* vel *Theriac. androm. un. ß. M.* & Cola pro uſu.

(*b*) Cùm à *crapula*, vel Alimento aliquo δυσπέπτῳ Febris ortum ſuum duxerit, unde

[a] *In fluxu alvi Simptomatico.* [b] *In Vomitione.*

unde Ventriculus Sarcina Chyli crudi, & inani Vomitione jugiter laceſſitur, curatio à leni *Vomitorio* ritè auſpicanda eſt. v. g. Liquore Poſſetico, foliis *Card. Benedict* alterato copioſè ingeſto, addendo inter vomendum (modò opus fuerit) bis, terve ℨß. *Salis Vitrioli*, vel *Oxymel Scillitic.* Cochleare unum vel alterum Solut. in Hauſtu liquoris. Religioſè autem ab *Emeticis*, *Antimonialibus*, cæteriſque ejuſmodi violentioribus abſtinendum eſt, ne in hac Craſi humorum Venena evacuatio nimia inde excitetur, unde Spiritibus jam multum diſſipatis & oppreſſis, Febris in Malignæ ſpeciem facilè degenerare poteſt. Ubi verò Venenum Febrile fit de genere Emeticorum, ſponte petit Ventriculum, atq; copioſè humores Colliquatos inibi excernit, unde adeò enormes & continuatæ Vomitiones Bilioſæ & diverſicolores excitantur, Ægrotans vix quicquam vel Medicamenti vel Alimenti retinere valeat; Hanc exacuationem, quippe Symptomaticam, vel minimo quidem *Emetico* promovere haud fas eſt. Verùm potiùs *Aqua pulli*, loco Cereviſiæ copioſè propinanda, Venenatam & laceſſentem humorum acrimoniã demulceri convenit, atque Remediis appropriatis, quæ etiam quadantenus Febrifuga ſint, tonum Ventriculi jam nimium laxatum firmari. Ex. gr. ℞. *Succ. Limon.* unc. vj. *Salis abſynth.* ℨjß. M. Sumat. Cochl. ij. ſingulis horis. Delicatulis Cochl. v. vel vj. Julap. ſequentis ſingulis vel alternis horis propinentur. ℞. *Aqu. Menth. Cinnam. hord.* an. unc. iij. *Aq. Stephan.* unc. j. *Sal. Abnth.* ℈ij. *Syr. Lim.* ℥jß. *M.* Imò, ad compeſcendum hunc ventriculi Spaſmodicum motum, ut ſaltem aliquam partem *Remediorum* & *Alimentorum* retinere valeat, *Laud. liquid.* gutt. xij. [modò Æger *Laudanum* cum δυπε'πτω toleret, atq; eidem jam aſſueverit] in Hauſtul. Julap. convenientis, ſexta quaq; hora concedantur, & Regio ventriculi *Sacculis Aromat.* in Vino Clareto & Aq. ferrata coctis, & calidè expreſſis, bis in die foveatur.

(a) Sin dolor Capitis, *Lumborum* vel *Artuum* prægrandis, à primo Morbi inſultu vel durante ejus augmento, Ægrotantem plus ſolito affligat, & ſimul adſint *Jactatio* Corporis, & *Vigiliæ* pertinaces, & à nimio Spirituum in ſeipſis expandendis niſu, Febris genium Inflammatorium ac Rheumaticum quadantenùs ſortiri videatur; apprimè convenit (modò cætera id ferant) in ipſo exacerbationis articulo, poſt rejectionem *Enematis* (ſi hoc indicetur) *Venam* tundi, atque Sanguinem ad unc. viii. xxii. pro gradu doloris, reliquorumque Symptomatum exigentia, & præſenti Plethorico, vel Athletico, Ægrotantis Statu, è Vena Jugulari, vel Brachii Lateris maximè affecti detrahi, ut hæc Symptomata vehementia diminuantur. Quin etiam, durante Morbi Augmento, Venæ ſectionem in ſubſequentibus Paroxyſmis iterum, iterumque celebrandam eſſe nonnunquam eadem ratio ſuadet; Cautè tamen admodum, atque non ſine urgenti neceſſitate, operatio hæc primum inſtituenda, multò minus iterum repetenda eſt; unde ſcil. non Febris curatio vel Symptomatum ſublatio, ſed eorum tantum ſublevatio exſpectetur; Nullatenus verò in *Statu*, aut propè Morbi *Criſin*, niſi ob Symptomatum exceſſum, Vitalis Indicatio id neceſſarium fecerit, ſiquidem à detractione Sanguinis officioſa, vel debito ſæpius celebrata, præſertim propè Morbi *Criſin*, haud raro vis Spirituum Elaſtica adeò præpeditur, ut, Febre inde in Malignam tranſeunte, Spiritus in poſterum plane ſuccumbant, neque amplius debito modo ſe expandere valeant, & Ægrotans *Vigiliis*, *Deliriis*, tendinum *Subſultibus*, &c. inde conſequentibus confectus, cum magno Artis noſtræ opprobrio, potius occidi, quàm ſponte mori videatur Eheu! quam ſæpe Medici temeritatis pœnas luit miſellus Æger? Quàm circumſpecte autem, & quanta cum animi applicatione oportet Medicum Sagacem, Pulſu prius diligentiſſime explorato; cæteriſq; Aegrotantis circumſtantiis ſeriò penſitatis, hanc ſui muneris partem obire, cum Aegri vita vel mors ſæpenumero à cuſpide lanceolæ pendeat. Officioſe, temere, atque

(a) In dolore Capitis & Lumborum inſolito.

atque ſine evidenti neceſſitate venam iam tundere, ac prodigam purpurei liquoris jacturam facere, quid aliud eſt niſi in Corio humano ludere, atq; lanionis partes agere? Venæ ſectione autem hoc modo peracta, æquum eſt, toties quoties ope *Cardiacarum* & *Alexipharmacorum* Elaſticitati juſtæ Spirituum ſuſtentandæ proſpicere, ne deliteſcens Venenum, data hac occaſione in eos graſſetur. Tantillum etiam *Opiati* ad demulcendos Spiritus, & ſudores eliciendos adjicere jam licet, modo ſequenti. ℞. *Theriac. Androm. pulv. è Chel. Canc. Comp. vel Goan.* an. ℈ß. *Syr. b. Caryoph* q. ſ. M. F. Bolus mollis hora ſomni, poſt Venæ ſectionem, deglutiendus, ſuperbib. Cochl. iv. vel v. Julap. ſequentis de quo bibat Æger ad libitum. ℞ *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nig.* an. ℥iv. *Aq. Epidem.* ℥ij. *Syrup. Caryoph.* ʒx. M. F. Iulap. Vel ℞ *Aq. Cardu. Bened. Lactis Alexiter.* an. ℥iv. *Cinnam. hord.* ℥iii. *Peon. Comp. Epidem.* an. ℥i. *Margar. præparat.* ʒvi M. F. Iulap. de quo bibat Coch. v. vel vj. [agitata phiala] tertia vel quarta quaque hora.

(*a*) Sin ob genium Veneni admodùm laceſſentem & ſtimulantem, Spiritus adhuc multo robore pollentes, à niſu, quo ſeſe expandere moliuntur, in motus adeò efferos adigantur, ut partes aliquas, præſertim *Præcordia*, reliquaſque vicinas reſpirationi inſervientes, tempore exacerbationis, Spaſmis horrendis torqueri ac convelli contingat: Extremis jam præ atroci dolore frigentibus, atq; Pulſuum vibratione depreſſa, adeò ut vita Ægrotantis in præſens diſcrimen inde adduci videatur. Neceſſe eſt, in ipſa exacerbatione, ad niſum hunc Spirituum inſolitum minuendum, ut non tantùm Vena tundatur, & Sanguis liberali manu, toties quoties, detrahatur, verùm etiam, ut copioſo ac repetito *Laudani* uſu, efferus hic Spirituum motus compeſcatur. Ex. gr. Tertia vel quarta quaque hora (quamdiu opus fuerit) exhibeantur guttæ 15. vel 20 *Laudan. liqu. belmont.* in Hauſtu *Julapii Antiſpaſmodici* ſequentis ℞. *Aq. Flor. Chamæmæl. card. Benedict. Rut.* an. ℥iii. *Aqu. Pæon. Bryon. comp.* an. ℥iß *Tinctur. caſtor.* ʒi. *Spirit. Sal. Armon* ʒß. *Syr. Pæon. comp* ℥iß. M. F. *Iulap.* Spaſmis autem hoc modo ſolutis; *Bolum Alexipharmacum* antè præſcriptum, vel quodcunque aliud viribus iiſdem præditum, ad expanſionem Spirituum renovandam exhiberi convenit; ut illi *Opiatis* priùs irretiti liberentur, atq; Paroxyſmus, Sudoribus, more ſolito, finiatur; ne Febris, à nimia & diutina Spirituum depreſſione (exulante omni Remiſſione & Exacerbatione) in continuam & *Malignam* degeneret.

(*b*) Ubi autem (ut in *febre Ardente*) Sanguis œſtro Spirituum flagrantium percitus atq; agitatus, plus juſto ebulliat, & ab Incendio, magis quàm à Veneno Febrili vita Aegrotantis in diſcrimen duci videatur; Præter Venæ ſectionem liberalem & repetitam (quæ jam apprimè neceſſaria eſt) nimius Maſſæ fervor & Ebullitio copioſum ac frequentem uſum *Iulapiorum*, *Apozematum*, *Emulſionum*, cæterorumque id genus attemperantium poſtulat. Ex. gr. ℞ *C. C. C.* ℥i. *Cruſtæ Panis alb.* ℥iii. *Macis* ℈i. *Sacchar. albiſſ* ℥. iß. Coq. leniter in Aq. F. ℔v. ad ij. Liquorem abſque expreſſione colatum bibat Aeger copioſè ad libitum, Vel, ℞. *Semin Melon. Pepon.* an. ʒii. *Sem. papav. alb.* ʒß. *Amygd d. decorticat.* n. vii. His ſenſim affund. in Mortario Marmor. continuò agitando. *aq. hord.* ℔iß. *F. Emulſio* ſ. a. Cui add. *aq. Roſ. rub* ℥ii. *Sacchar. alb.* ℥iß. Bibat Aeger Hauſtum prælargum ſubtepidè, ſaltem tertia, vel quarta quaque hora. Vel, ℞. *Rad. Scorzon. hiſpan.* ℥ii. *Raſur. CC. Ebor.* an. ʒß. *Fol. Lujul Salv.* an. Mi. *Flor. Borag. Bugloſſ.* an. Mß. *Uvar. Corinthiac.* ℥iii. *Coqu. in aq. f. vel hord. purificat.* q. ſ. ad ℔ii. ſub finem Ebullitionis addendo *Glycyrriz. hiſpan.* ℥. ß. Colaturæ album Ovi clarificat. add. *aq. Theriacal. Stil.* ℥ ii. *Sacchar. Caut. alb.* ℥ i ß. Vel *Syr. ex acetoſ. Citr. Violac.* an. ℥. iß. M. F. Apozema, Cujus cap. ℥. iv. calidiuſcule tertia quaq; hora, vel ſæpiùs ad libitum. Vel ℞. *Aq. Lactis Alexiter.* ℥. viii. *Aq. cord. frig. Saxon. cinnam.*

(a) *In Statu Spirituum Exploſivo.*

(b) *In Incendio inſolito.*

nam. hord. an. *vn. iii. Marg. præparat.* ℥ii. *Sacchar. alb.* ℥vi. *M. f. Iulap.* de quo bibat Æger Cochl. vij. vel viij. [agitata phiala] ad libitum. Apprimè autem cavendum eſt, ne nimia attemperatione, Spiritus Elaſticitate ſua plus juſto orbeatur, & anſa præbeatur Venenati Fermenti Augmento, unde Febris Ardens inopinato in *Malignam* mutetur. Quocirca, ſi ex intumeſcentia aut Anguſtiis *hipochondriorum*, vel quocunque ejuſmodi criterio, fas ſit hunc eventum ſuſpicari, Medicus, vel ad id genus attemperantibus prorſus abſtineat, vel eorum uſum parciorem imperet, & *Iulapio perlato*, *aq. Epidem. vn. ii.* adjiciat; Apozemati verò ſub finem coctionis, *Vini albi* vel *Rhenan.* ℔ß. Et Emulſioni *aq. cinnam. hord.* vn. iij. vel iv. Iuſuper, ſaltem ſingulis noctibus, Bolum ſequentem miniſtret. ℞. *Theriac. androm. pulv. Goan.* vel *e chel. cancr. comp.* an. ℥ß. *Sirup. cariopb.* q. ſ. M. F. Bolus mollis. Poſt ſingulos Bolos ſuperbibat Aeger Cochl. v. vel vj. Iulapii ſequentis, atq; etiam inter ſingulos Apozematis vel Emulſionis Hauſtus, aut ſæpiùs ad libitum. ℞. *aq. Meliſſ. ceraſor. nigr.* vn. iv. *aq. puleg. Epidem. pæon. comp.* an. vn. *i. Sir. cariop.* unc. *iß*. M. F. Iulap. Vel ℞. *aq. card. Benedict. ceraſ. nigr.* an. un. 4. *Epidem* vn. ij. *pulv. e chel. cancr. comp. Lap. contra ierv.* an. ℥i. *Sacchar. alb.* ℥vj. M. F. Iulap. Sumat exinde Aeger Cochl. v. vel vi. (agitata phiala) quarta quaque hora.

[*a*] Denique, ubi Elaſticitate Spiritum, à vi Veneni, ſponte ſua vel aliquo accidente aucti, multum depreſſo; Febris *Synechis* Exacerbationibus & Remiſſionibus exulare jam incipientibus, recta via tendit ad *Sinochon*, Methodus medendi priùs tradita, pro gradu mutationis, plus minus alteranda eſt, donec ab uſu repetito *alexipharmacorum*, *alcalium*, *Salium Violatilium*, cæterorumque, Curationis utramque paginam in *febre Malignu* complentium, Spirituum expanſio iterum inſtauretur, idque incunctanter & ſine mora, priuſq; Spiritus, vi veneni intenſioris, in Statum Sphacelatum (quod quàm citiſſimè fieri ſolet) adigantur; Tunc enim de vita Aegrotantis pene conclamatum eſt: Quippe totum negotium extra Artis noſtræ Sphæram ponitur, ubi Linguæ nigrities, tenuitas & pallor Urinæ, mentis vacillatio, ſubſultus tendinum, cæteraque id genus funeſta Symptomata ſenſim ſuccreſcentia hanc Spiritum *vex- purir* palam prodant. Atq; ob hanc cauſam neceſſe eſt, ut Medicus ſæpius in die Aegrotantem inviſat, præſertim Statu Morbi durante, & Criſi; Et unoquoque congreſſu, ſumma cum animi applicatione, Pulſum Patientis exploret, varias Urinæ alterationes ſerio penſitet, atque Adſtantium relationes animadvertat, ut Naturæ, pro gradu languoris, tempeſtive ſuccuri queat: Hoc etenim in caſu ſi uſquam alias, *Quod citò fit, bis fit*.

[*b*] Ubi à debilitate Pulſus primùm animadverſa, Paroxyſmorum protenſione & Remiſſionem incertitudine ac brevitate hanc Febris degenerationem ſuſpicari liceat, ne prorſus corruant Spiritus, *alcalia*, quotquot ſunt, in auxilium adſciſcantur, quæ licet nullo calore ſenſibili prædita ſunt, ex conflictu tamen, quem cum particulis Acidis in ventriculo & Sanguine deliteſcentibus, inſtituunt, effervescentiam in Maſſa recens excitant, atq; inde Spirituum expanſionem reſuſcitant ac promovent. Ex. gr. Infantibus ſæpiùs propinentur Cochl. iij. vel 4. *iulapii* ſpeciebus *alcaliſatis* ſaturati, quod commate priori jam jam deſcripſimus, adultis autem huiuſmodi *Teſtaceorum alcalium* Doſis largior exhibeatur, & quarra quaque hora repetatur Ex. gr. ℞. *Pulv. e chel. canc. comp. vel pulv. Goan* ℥ß. Sumat Aeger e Cochl. Iulap. ſequentis ſuperbibendo iv. vel v. repetatque quarta vel ſexta quaque hora. ℞. *aqu. Meliſ. ceraſ. nigr. Scord. com.* an. *vn. iii. aq. Epidem. pæon. com. Sir up. cariopb.* an. *vn. iß. confect. al- Kerm. dr. iß.* M. F. Iulap. de quo bibat ad libitum. Vel, ℞. *ocul. cancr. præparat. pulv. e chel. canc. Simp. comp.* an. *dr. i. m. Lap. contraierv. dr. i. coral. rub. præparat.*

℥ß.

[e] *Ub i* Sinechis *incipit degenerare in* Synophon (b) *Vſus alcalium*.

ʒß. M. pro Cartulis ſex, quarum unam capiat ſexta, quaque hora, ut priùs, Vel ♃. Coral. rub. præparat. ʒii. Margar. præparat. Spec. Confect. de Hyacinth. an. ʒß. Bezoar. Oriental. ʒj. M. pro Chartulis ſex vel octo, ſumendis, ut antea. In eundem uſum Iulap. Perlatum admodum gratum more ſequenti parari poteſt, ſumendum ad libitum (agitata phiala) ♃. Aqu. Lact. Alexiter. Cardu. Benedict. Cinnam. Hord. an. ℥iv. aqu. Epidem. pæon. Comp. an. ℥iß. Margar. præparat. ʒii. Sacch. alb. vn. j. M. F. Iulap. Poſt ſingulas autem hujuſmodi Doſes, & Julapii Perlati ſingulos Hauſtus, Æger os & fauces gargariſando colluat lotione aliqua abſterſiva, vel ſaltem Cerevifia tenui, ne ex adhæſione Pulveris ad partes oris exſiccatas ſitis augeatur atq; rigiditas ingrata ac moleſta partibus deglutioni inſervientibus ſuperveniat.

[a] *Veſicatoria* plurimùm in hunc uſum conducunt, non ob copiam Lymphæ, quam eliciunt, quæ non magis morboſa mihi videntur, quàm Urina, & reliqua Colluvies ſeroſa inſenſibili transpiratione aut Sudoribus per poros cutis continuò excreta; Verùm ideò præfertim quòd partes ſubjectas corrodant ac inflamment, atque conſequenter Diatheſi inflammatoriam Maſſæ humorum impertiant; Spiritus autem ab hac inflammatione artificiali non poſſunt pro tempore expandi & excitari, indeque à vacillationes immunes, robore iis Arte conciliato, conſervari; Adeò ut Deliria, ſubſultus Tendinum, reliquaque ejuſmodi Symptomata antevertantur, & jam ſuborta certiùs curentur, quàm à quocumq; alio Remedio intus vel extra adhibito. Ex quo conſtat magnum hoc Remedium perperam à vulgo Medicorum in quibuſcunque Febribus indiſcriminatim adhiberi, Siquidem in *Inflammatoriis*, niſi cùm ſuapte ſponte in *Malignas* degeneraturæ ſint, aut à profuſis Venæſectionibus præcedentibus, vel aliis evacuationibus nimiis, vel ſaltem uſu Laudani immodico Spiritus profligati imbelles reddantur; plurimùm nocent, ac flammam flammæ adiiciendo, Curationi officiunt. Neque equidem in quacunq; Febre præter *Synochon*, aut quæ huc tendit, ubi à Veneno, plus quàm ab incendio Ægrotans in diſcrimine verſatur, reapſe indicantur. Neque in *Malignis* ipſis, ad Medici arbitrium, abſque evidenti neceſſitate, fas eſt Ægrum imbellem ac confectum denuò iterum, iterumq; *Epiſpaſticorum* tortura lancinari, verum pro exigentia Naturæ, & Spirituum maiori, vel minori vacillatione, eorum applicatio primum imperanda eſt? Medicus autem eorum numerum definiat & magnitudinem, & durante curſu Morbi, recentem eorum applicationem ad partes quaſcunque opportunas imperet V. G. ad *Nucham*, *Brachia interna*, *Carpos* ſupra *Pulſus*, pone *aures*, ad interna *Femora* & denique (ſi opus fuerit) ad *Tibias* internas; Ad partes autem a corde remotas dependentes, ultimo loco, nec abſque evidenti neceſſitate *Veſicatoria* adhibere ſoleo; ſicuti enim ſerius, ac cum minori certitudine *Epiſpaſtica* in hiſce partibus, a Fonte vitæ longius diſtantibus Scopum ſuum aſſequuntur; Ita, in hiſce Artibus dependentibus, haud rarò, a Venenato humore traiecto Ulcera Maligna ac curatu admodum difficilia, & ipſæ Gangrænæ, præſertim in ſenioribus, oriuntur, unde miſellus Ægrotans, a Medico manumiſſus in Chirurgorum ditionem redigitur, quod gloriam victoriæ Arte Medicinali prius partæ haud parum obſcurat.

(b) In eundem finem etiam *Suppedanea* acria & ſtimulantia, vel Spiritus foventia ac inſtaurantia, ad plantas Pedum, vel ad Pedes totos applicari convenit: Siquidem hæc cutis pars præ cæteris, quippe ex filamentis nervorum extremis conflata, ſenſu pollet egregio, undè ad fibrillas cæterarum Membranarum & Muſculorum; & exinde ad Nervos ipſos & tandẽ continuitate quadam, ad Cerebrum, per hos poros cutaneos particulæ activæ facillimè traiiciuntur. Unde Spiritus vel ſtimulati, vel confortati ſeſe recolligunt, ac demum expandunt indeq; cum maiori robore ac conſtantia in partes ſubiectas influunt. Horum formulas mihi

fami-

[a] *Uſus Veſicatoriorum.* [b] *Vſus Suppedaneorum, &c.*

familiares hic loci adjicere, non pigebit. Ex. gr. Ubi à *Comatoſo* affectu Spiritus ad gradum καρώσεος ſeu ſtuporis deprimuntur, ſequentia applicentur ad plantas pedum ℞ *Empl. Cephalic.* cum *dup. Euphorb. Galban.* an. q. ſ. *Ol. Succin.* gut. iv. M. & extend. ſuper alutam. F. Suppedanea duo. Vel ℞ *Fol. Rut.* M. ij *Rad. recent. Tormentill. Ariſtoloch. Long.* an. un. ß. *Fæcul. Bryon. alb.* un. iß. *Sapon. nig.* q. ſ. M. Contund. in mortario, F. Cataplaſma, quo toti pedes calidè involvantur, Renovando applicationem ſemel vel bis in die quoties ſcilicet ob calorem partis, maſſa ſicceſcere incipiat. Vel ℞ *Fol. Rut. Chelidon. maj.* an. Mi. *Rad. Raphan. ruſtican.* *Contuſ.* ℥ii. *Carmen. Halec. muriat. num.* i. *Sapon. nig. Salis Marin.* an. ℥ß. *N. M. ſciſſ. num.* i. *Ferment. acris Acet. acerrim.* an. q. ſ. Contund. & F. Cataplaſma, quo toti pedes calidè involvantur.

Ubi verò, non tam extincti & diſſipati quàm agitati & exploſivi fuerint Spiritus ab œſtro, quo perciti ac irritati ſunt, tota Machina Spaſmis variis hinc inde verſatilibus torquetur ac convellitur (quod Phreneticis poſt pertinaces Vigilias accidere ſolet) *Partes Animalium vivas*, cæteraque ejuſmodi, quæ, particulares congeneres ac amicas potiùs quàm acuentes aut irritantes communicando, Spiritus demulcere atque refocillare queant, ad haſce partes applicanda cenſeo; Ex quibus ſomnum placidum Febricitantibus, poſt pertinaces *Vigilias*, *Spaſmos*, ac *Deliria*, ſæpiſſimè conciliatum memini. Vegetus aut *Pullorum Columbinorum* calor Medicos ſuaſit, quaſi uno conſenſu, eos in hunc finem cæteris omnibus Animalibus anteponere: Ut ut ſint, qui explicatione *Offæ bovinæ* calefactæ, aceto irroratæ, ac demum Pulvere N. M. aſperſæ eundem ſcopum ſeſe ſæpiùs aſſecutos eſſe gloriantur. Procul omni dubio, Cerebrum etiam vires Anodinas *Pulm. Anginor. Vervecinorum* vel *Vitulinorum* recens extractorum, atque, dum adhuc naturaliter calent, ad plantas pedum applicatorum multo faciliùs ac commodius, atque cum minore frigoris inde exterius ſuſcipiendi periculo percipit, quàm cum ex juſſu Medicorum ſolenni (quod fieri ſolet) Capiti cum moleſtia priùs raſo imponantur. Omnia autem hujuſmodi ſive *Animalia*, ſive *Animalium partes*, ſicuti naturali calore prædita ritè applicanda ſunt, ita ſæpiùs ſcilicet ſexta vel octava quaque hora renovari poſtulant, ne ex putrefactione contracta Spiritib. animalibus potiùs officiant quàm proſint: Ex. g. Applicentur ad plantas pedum *Pulli* duo *Columbini* recens mactati, atque per Spinam ſciſſi, amputatis priùs Capite, Alis & Cruribus, & renoventur octava quaque hora: Vel toti pedes involvantur calidis *Pulmonibus Agni*, *Vituli*, aut *Vervecis* recens mactati. Renovando applicationem ſaltem ter in die. Vel *Offæ* duæ *Bovinæ* recentes ad plantas pedum alligentur bis terve in die. *Cataplaſma* etiam è *Theriaca Londinenſi* recens confecta, cum pannis lineis duplicatis totis pedibus ſuperinductum in hunc uſum, ſcilicet ad irritatos Spiritus compeſcendos atque demulcendos plurimùm confert.

(a) Sin ab hiſce tam intùs quàm exterius exhibitis, Spirituum expanſio, atq; juſtæ in Maſſa flammæ exſuſcitatio illicò non promoveatur, nè, à Spiritibus penitus obrutis, atque inde quadam καρώσει affectis, *Febris Continua* prorſùs in *Malignam*, *Peſtilentialem* ac funeſtam mutetur, Spirituum Elaſticitatem, Alimentis & Medicamentis generoſo calore imbutis *Alexipharmacis* dictis, veluti *Vino* generoſo, *Sp. CC. Diaſcord. Mithridat. Theriac. Androm.* cæteriſque id genus confectionibus, quin & ipſa radice *Serpentariæ Virginianæ*, excitare neceſſe eſt. Si quidem jam non ab incendio, ſed à Veneno Deleterio & Sphacelante metuendum eſt. Ex. gr. Concedatur Ægro ſæpius juſculum *Pulli*, vel *Vinum* generoſum, idque *Sp. CC.* ſaturatum: *Alexipharmaca* etiam bis, ter quaterve in die cum *Alcaliſatis* commiſta: Ex. gr. ℞ *Theriac. Androm. Mithridat. vel Diaſcord.* ʒß ℈i. *pulv. è Chel. Cancr. comp.* ʒß. *Syrup. Cariop.* q. ſ. M. F. Bolus mollis hora ſomni unà cum Hauſtu Julapii exhibendus, atque manè ſequenti re-

(a) *Vſus Alexipharmacorum.*

petendus, vel ſæpius ſcilicet octava vel ſexta quaque hora, prout gradus Veneni Deleterius atque Sphacelatio Spirituum requirat. Imò ubi linguæ nigrities, ſubſultus Tendinum, cæteraque præſentis Spirituum Sphacelationis indicia exigant gr. viij. x. xij. *Radic. Serpentar. Virgin.* Vel *Electuarii de Ovo* ad ſingulos Bolos adjiciantur; Quo pacto plurimos ab ipſius Orci faucibus liberatos memini. Phlogoſi autem Spirituum ac Sanguinis hoc ritu reſtituta, ne incendium funeſtum inde ſuboriatur, prorſus ab hujuſmodi calidiorum uſu tempeſtivè abſtinere, oportet, aut ſaltem, eorum Doſis minuenda, & ſæpiùs repetenda eſt, De hiſce autem ſermonem fuſiùs habituri ſumus in quinta *Purætologiæ* noſtrę Exercitatione ubi ex profeſſo de Febribus Continuis *Malignis & Peſtilentialibus* tractaturi ſumus.

(*a*) Criſi Febris peracta (quocunq; modo eam fieri contigerit) *Opiata*, ut ut ſub initium, in Statu, inſtante Criſi, noxia eſſe, atque lethifera (ubi nullum vehemens Symptoma eorum uſum indicat ſæpiſſimè obſervantur, quia Elaſticitatem Spirituum juſtam ac debitam præpediunt haud rarò admodum proficua ſunt, & Symptomata quædam moleſta, *Tuſſim* ſcilicet, *Diarrhæam* & *Vigilias* immodicas compeſcunt. Imò, ab Hauſtu ſequenti, vel alio congenere Ægrotantem priùs hiſce Symptomatis plurimùm laceſſitum atque confectum, ſpatio unius noctis, mirum in modum reſtitutum ſæpiùs novi. ℞. *Aq. paralyſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iß. *Aq. Epidem.* ʒiii. *Syrup. de Mecon.* ʒvi. ℥i. *M. F.* Hauſtus.

(*b*) Denique, quam primùm à perfecta Febris indicatione vires Ægrotantis & Appetitus reſarciri incipiant, apprimè neceſſarium eſt ſaburram humorum effœtorum in pręcedentibus agonibus colliquatorum, atq; jam in habitu Corporis deliteſcentium *Catharticis* repetitis, primùm lenioribus, deinde acrioribus per alvum ſubducere atque deturbare, ne ex iis diutius in habitu Corporis congeſtis *Cachexia* ſuboriatur, quæ *Tumores Artuum œdematoſos, Scorbuticam* vel *hypochondriacam* affectionem, aut graviorem aliquem Morbum *Chronicum* (ut ſæpè fit) producat, & miſellus Æger novo morbo multatus, potiùs quàm ſanatus videatur. Formulas mihi uſu comprobatas adjicere lubet. ℞. *Fol. Senn. Optim.* ʒij. *Caſſiæ cum cannis confract.* ℥ß. ʒvi. *Semin. Aniſ. Coriand. præparat. Cinnam. acut.* an. ℈ß. Coq: in *Aqu. hord.* ℥xii. ad viij. In Colatura diſſolve *Mannæ* ſelectiſſimæ ℥j. vel ℥iß. *M. F.* Potio larga, cujus partem dimidiam ſumat Æger calidiuſculè primo manè, reliquam poſt bihorium [ſi opus fuerit] Vel ℞. *pil. Ruff. Alæphang. Aloes roſat. è Succin. Stomach. cum Gum.* ℈i. vel ʒß. *Ol. Cinnam. Chym.* Opobalſam. gut. iij. *M. F.* Pil. iij. vel iv. deaurand. quas ſumat hora ſomni, mane ſequenti bibendo ℔iv. *Aqu. Mineral. purgant.* ad ℔iij. coct. & ℔ß Lactis alterat. Vel ℞. *Decoct. Sennæ Geron.* ℥. iij. *Aqu. Cinnam. hord.* ℥ß. *Syrup. Cichor. cum Rheo* ℥j. *vel Mann* ℥vi. *vel Syrup. de Rhamno Solutiv.* ℥ß. Potio. Vel ℞. *Maſſ. pil. fœtid. Coch. min.* an. ʒß. *Salis Tartar.* gr. iv. *Ol. Juniper. Chym.* gut. iij. *M. F.* Pil. viij. deaurand. quas ſumat manè, vel à primo ſomno cum Regimine. Vel pro delicatulis, ℞. *Elect. Lenitiv.* ℥ß. ʒvj. *pulv. Semin. Aniſ.* ℈ß. *opobalſ.* gut. iv. *M. f.* Bolus poſt mediam noctem exhibendus. Vel ℞. *Caſſiæ recens è Cannis extract.* ℥ß. ʒvi. *cum Sacchar. aſperſ.* F. Bolus hora ſomni deglutiendus cum libera cuſtodia. Junioribus Pulverem ſequentem è Cochleari Lactis frigidi mane miniſtrandum, repetendumque ſemel in hebdomada cum regimine præſ. ſcribere ſoleo, quippe minori cum tædio in os ingerendum, atque *Vermibus* [quibus Iuniores obnoxii ſunt) inimicum, unde poſt unam vel alteram Vomitionem, copioſe atque cum ʼυγοεια dejicere ſolent. ℞. *Calomelan. Diagrid. Sulphurat.* an. gr. v. vj. vij. viij. vel ℈ß. pro ætate, *M. f.* Pulvis.

Quod ſpectat ad reliqua Symptomata particularia, & magis accidentalia, quæ varia hujus Morbi Stadia comitantur, quo pacto ſcilicet tractanda ſunt *puretologiæ* noſtræ Exercitationem 6. ubi

(a) *Vſus Alexipharmacorum.* (b) *Catharticorum uſus ſub finem* Synecheos.

ubi de Febrium Symptomatis ῥητῶς locu. turi ſumus, conſulat Lector.

Ego (liceat ſine jactatione profiteri) huic methodo rationali innixus, Naturæ haſce Febres Medicanti ſæpiùs feliciter ancillatus ſum, atque penes me habeo plures hujuſmodi Curationem Hiſtorias quas conſultò omitto; Siquidem probè novi quas moras hæc methodus trahat, atque quam dolorifico Remediorum Apparatu miſelli Ægrotantes inde affligantur, ac quanto cum diſcrimine ac incertitudine optatum eventum tandem aſſequantur; dum ex relationibus Adſtantium incertis Medicorum perſpicaciſſimorum obſervationes ut plurimùm pendeant, atque ex incertis iſtis conjecturis Methodus medendi primùm inſtituatur, dein variò mutetur. His addatur lubrica hujuſce Febris indoles, quæ ſuapte vel à minima Medici hallucinatione, aut quocunque alio accidente unde Venenum augeatur, præſertim propè Criſin, in Continuam malignam facillimè degenerat, quam in priſtinum ſuum Statum & magis Benignum redigere (ſi non primo inſtanti obviam eatur) difficillimum eſt; Atque inſuper, inadvertentia & hallucinatio; cui Medici Exercitatiſſime, quippe multis negotiis impliciti, in ratiocinando ſæpenumero obnoxii ſunt, unde vitæ Ægrotantium ab eorum calamo dependeant. Hiſce (inquam) penſitatis, à multis retroactis annis; ſcilicet à quo tempore vires *Corticis* in hiſce Febribus, æque ac in *Intermittentibus* debellandis certas atque efficaces multo uſu comprobaveram; in hiſce Febribus tàm *Spuriis* quàm *Genuinis* curandis totus me contuli ad uſum Polychreſtæ hujus Antidoti Et cum feliciſſimo ſucceſſu, in omni ætate, ſexu ac temperamento citò ac tutò, ſi non jucundè eas profligavi. Idque facio Conſcientiæ cauſa, ut ut ex præconcepta opinione reclament Amici, Medici, vel ipſi Ægrotantes? Quorſum enim Natura dubio Marte Venenum aggrediatur, cùm penes nos ſit Herculea Antidotus divinitus conceſſa, quæ vires ejus certò & citò frangere valet; Quantùm dedecet probum ac miſericordem Medicum adeò in Corio humano ludere, Artem noſtram in Lanienam, frequenti *Epiſpaſticorum* applicatione, convertere, atque tandem Ægrotantis vitam incertis atque hallucinantibus ratiocinationibus noſtris temerè ſubjicere, quarum pœnas Æger, Crumenæ ac vitæ ſuæ diſpendio, non rarò luit;

CAPUT VIII.

Methodus Exhibendi Corticem in Curatione Febris Continentis.

QUocircà, miſſa hac (a) Methodo rationali curandi Febrem *Synechi*, quippe longa ac incerta; totus me demùm accingam ad modum exhibendi Corticis, in *Synechei* tam Spuria quam Legitima deſcribendum, Unde eorum Cauſa, Venenatum ſcilicet Fermentum, modo magis compendiario tuto, ac citò ſubigitur & deletur. Quid opus autem multa verborum ambage, ubi Natura potiùs quàm Arte res agenda ſit? Siquidem *Antidotus* quocunque modo exhibita (modo exhibeatur) Venenum delet. Fomite autem ſubtracto, flamma ſponte extinguitur, atque, ubi Natura à Venenato Fermento non amplius laceſſitur, lubens quieſcit. Ut totam rem paucis abſolvam *Simplex* hujuſce Febris Natura nihil præter *Antidotum*, forma Ægrotanti gratiſſima exhibendum exigit, idque partitis vicibus, & durante Remiſſione, ut Spirituum regimini magis ſubjecta vires ſuas felicius exerceat. Indeque quotieſcunque ad Ægrum advocor, ſimplici *Synechei* laborantem; ubi nullum inſolitum Symptoma, aut gradum Symptomatis ſolito vehementiorem deprehendo, ſi Exacerbationes & Remiſſiones ſtatis ac certis periodis ſeſe invicem excipiant, abſque pompoſo quocunque apparatu præcedenti; Prima ſcilicet Remiſſione opportuna, ilicò *Cortic. Peru. Elect.* in *Subtiliſſimum Alcohol.* reduct. ℥j. ℨß. ℈j. ℈ß. pro ætate, forma *Boli Hauſtus pilul.* vel *Electuarii* (prout Æger ipſe maluerit) exhibendum ju

(a) *Methodus Exhibendi Corticem in* Synechei *ſimplici.*

jubeo, repetendumque tertia vel quarta quaque hora extra paroxyſmum, dum opus fuerit. Atque, ut verum dicam, vix aut ne vix unquam memini Simplicem Synechis poſt ℥j. Antidoti exhibitam, ſuperſtitem fuiſſe.

(*a*) Sin adventus meus differatur donec *Febris* hæc in Augmento ſuo adeò provehatur, in Continuam jam vergat, & Paroxyſmi ferè aboliti fuerint, aut ſaltem periodos ſuas ac ſtata, ob *Cephalalgiam*, *Laſſitudinem ulceroſum*, aut Symptoma aliquod aliud ſolito vehementius ſubortum penè amiſerit; poſt *Clyſteris* (modò indicetur) rejectionem Sanguinis ℥vj. viij. x. pro ætate, & Symptomatum exigentia in ipſa exacerbatione; illicò è brachio detrahendas jubeo, atque deinde *Bolum Theriacalem* cum hauſtu *Julapii Cordialis* exhibendum, qui ad libitum repetatur, ad Spirituum Elaſticitatem reſuſcitandam. Et *Veſicatorium* unum vel alterum, in eundem finem, ad *Nucham* vel *Carpos* internos applicandū præſcribo: unde, uti *Vigiliarum*, *Dolorum*, cæterorumq; Symptomatum diminutionem ferè ſemper ſubſecutam eſſe memini, ita inſuper inducias Remiſſionum magis certas ac protenſas obſervavi, qua occaſione data, Antidotum incunctanter exhibeo, atque ejus repetitionem, durantibus Remiſſionibus, jugiter renovandam cum felici ſucceſſu & optato eventu impero. Quid? quod ſpatio bidui, ſcilicet quàm primùm *Corticis* ℨvj. vel ℥j. Æger devoraverit, ἀπυρετὸν fere ſemper inveni.

[*b*] Sin, ob præſentem *Vomitionem*, hæc guſtui parùm grata *Antidotus* ægrè ad modum in ventriculo retineatur; neceſſe eſt vel lene *Vomitorium* dare, vel *Tonum Ventriculi* corroborare, atque Fermenti ejus acrimoniam priùs demulcere mixtura è *Sale Abſinthii* & ſucco *Limonum*, cochleatim & ſæpiùs exhibita? *Aqua Pulli* in locum potus ordinarii ſubſtituta, atque *Bolo Cardiaco* & Opiato hora ſomni miniſtrato, cæteriſque Cap. ij. Exercitationis 4. memorandis; ubi ex profeſſo de hoc Symptomate tractaturi ſumus. Quinetiam ſingulis vel alternis *Corticis* doſibus tantillum *Laudani* adjici convenit, ut, Spaſmis Ventriculi inde ſopitis, *Antidotus* eò facilius retineri queat, donec, à Veneno inde ſubacto, Maſſa Sanguinis, & conſequenter Ventriculi fermentum in priſtinum ſtatum reducantur, & hoc Sympt. unà cum Febre dematur.

(*c*] Ubi verò, ob ſolitam Alvi lubricitatem aut præſentem ejus fluxum nimium, ritè metuendum ſit, ne *Antidotus* ſtimulanti amaritie præditam Symptoma in *Diarrhœam* vel *Dyſenteriam* exaltet, & non tantùm Remedium ipſum feſtinanter unà cum fæcibus deturbatum, Inteſtina, re infecta, præterlabatur; verùm etiam, Ægro Torminibus, cæteriſque diris Symptomatis provenientibus confecto, Febris in *Malignam* tranſeat, apprimè neceſſe eſt *Bolo Theriacali* priùs exhibito, & *Electuario* adſtringente & *Opiato* partitis vicibus ſæpiùs miniſtrato, *Enemate* adſtringente injecto, *Decocto* albo in locum potus ordinarii ſubſtituto, cæteriſque in Cap. iij. Exercitationis iv. memorandis lævitatem Inteſtinorum quadantenus corrigere, atque liquoris glanduloſi ex iis excreti acrimoniam demulcere; & ſingulis vel alternis Pulveris doſibus *Laudan. Liq.* gutt. x. xij. xiv. pro ætate & Symptomatis vehementia addere; donec Veneno uſu Antidoti deleto, Colliquatio inde ſenſim minuatur, & *Diarrhœa* unà cum Febre jam demùm auferatur.

(*d*) Sin à veneno [pro genio ſuo peculiari) Ventriculum ſimul ac inteſtina petente, ac utrobique humores Colliquatos eliminante, *Vomitiones* enormes *Dejectiones* cum *Spaſmis* horrendis, velut in *Cholera* morbo, adſint; Oportet priùs humorum Venenatorum in Ventriculum & inteſtina excretorum acrimoniam copia *Aquæ Pulli* in locum potùs ordinarii ſubſtitutæ, atque *nemate* ex eadem demulceri; Ventriculum *Fotu aromatico* externè calidè refocillari; atque *Spaſmos* & evacuationes per os & anum frænari *Laudan. Liqu.* gutt. xij. xiv. xvj. ſingulis vel alternis horis in hauſtu Julapii acco-

[a] *In Synechis Spuria.* [b] *In Vomitione.* [c] *fluxu Alvi.*
[d] *In fuxu Alvi cum Vomitione conjuncto.*

modati propinatis; dein verò ſingulis vel alterni doſibus *Antidoti* [prout opus fuerit) tantillum *Laudani* adjici. Quo pacto, Veneno febrili deleto, moleſta hæc Symptomata, quæ ad hoc fermento ſolummodò dependent, unà cum Febre illicò corruunt, neque in poſterum [modò repetitione Antidoti poſt debita intervalla præcaverentur] recrudeſcunt. Verùm de hoc Simptomate fuſiùs atque ex profeſſo tractabimus Cap. Quinto Exercitationis quartæ.

(*a*] Quoties, ob Spirituum in ſuis expanſionibus excandeſcentiam ac niſum, hæcce Febris propè accedat ad Inflammatoriam (ſive Inflammatio more *Rheumatiſmi* verſatilis totam machinam hinc inde afficiat,) ſive *Pleuram*, *Pulmones*, *Oculos*, *Mammas*, *Teſtes*, ſive aliam aliquam partem ſingularem præ cæteris occupet, atque itidem paroxyſmis & Remiſſionibus, certis aut incertis periodis recurrentibus inſigniatur, in primo Curationis limine, *Doloris* atque *Inflammationis* allevatio *Enematis*, *Venæ ſectionibus* in ipsa Exacerbatione celebratis, & (ſi opus fuerit) repetitis, atque reliquo apparatu (quem pro textura partis affectæ ſingulari, admodum varium eſſe ex tertia Exercitatione abunde conſtabit) molienda eſt. In prima autem Remiſſione, atque deinceps, quoties ſubſequens Remiſſio occaſionem miniſtret opportunam, Antidotus partitis vicibus jugiter ingerenda eſt, uſquedum à Veneno inde ſubacto Lucta finiatur, & Febris diro hoc ſatellitio ſtipata ſponte exulet. Venenum autem, quod Spiritus in motus adeò efferos adigit, rariùs ab una uncia *Corticis* deletur, ſæpiùs duplam, triplam quantitatem ſuperat, & Medicus, priuſquam ſcopum hoc modo aſſequi queat, detractione ſanguinis iterum, iterumque celebrata, orgaſmum Spirituum compeſcere, nonnunquam etiam *Catbartica* Lenia, & ipſa *Emetica* in juſtis Intervallis adſciſcere cogitur.

(*b*) Ubi autem Venenum, præter modum, Spiritus velut œſtro laceſſit, & in ſtatum Spaſmodicum adigit, undè *Ventriculus*, *Inteſtina*, *præcordia*, *Diaphragma*, cæteræque partes Cordi vicinæ adeò lancinantur & torquentur, ut Æger, vacillante jam pulſu, atque extremis frigeſcentibus, ſuffocatus vel lipothymicus periturus illicò videatur. (Quæ Symptomata *Synechi* ſpuriam haud rarò comitantur, & ſpeciem *Colicæ Ventriculi* vel *Inteſtinorum*, aut Spaſmi Thoracis & Abdominis univerſalem ſimulant) neceſſe eſt primo loco, efferum hunc Spirituum orgaſmum tollere, atque niſum minuere, *Enematis*, detractione Sanguinis copiosa [ut ut Symptomata contra indicare videantur) atque liberali & repetito *Laudani* uſu. Cujus doſin duplo vel triplo majorem, ob præſentem Spirituum ὁρμὴν, Æger cum εὐφορίᾳ tolerat, quàm quocunq; alio tempore ubi Spiritus quieſcentes Elaſticitate duntaxat naturali pollent. Turbis autem hoc modo ſedatis, Æger, quamprimùm ſcil. urinam rubedine tinctam reddat, atque Cutis ſudoribus ſcateat, & induciæ à morbo impetratæ ſint, incunctanter *Corticem Peruviano* partitis vicibus jugiter deglutiat: Cujus ſingulis doſibus tantillum Laudani, ad revireſcentiam Spaſmorum antevertendam, adjicere fas eſt. A cujus Venenato fomite deleto, Febris exulat, nec in poſterum repullulatio dirorum horum Symptomatum amplius expectanda eſt.

(*c*) Ubi denique Venenum, ſponte vel ex quocunque accidente, adeò, increvit, ut ſpiritibus jam ſuccumbentibus, Febris degenerare in *Continuam* incipiat, & æquali tenore pergat, ut ut æquum ſit in uſu Antidoti ad vires Veneni frangendas [quantum Ægrotans ferre poteſt) pertinaciter perſiſtere, Expanſionem tamen Spirituum, ut vires *Corticis* inde depromantur & regantur, omnimodè Medicum promovere oportet *Epiſpaſticorum* frequentium applicatione, commixtione *Alcalium* cum ſingulis *Corticis* doſibus, vel exhibitione *Boli Alexipharmaci*, atque ejuſdem repetitione bis, ter, quaterve in die, prout gradus Veneni & Spirituum obrutorum imbecillitas Indicet.

Verum quandoquidem multifaria hæc res

(a) *In ſtatu Sanguinis Inflammaterio*. (b) *In ſtatu Spirituum vere Spaſmodico*.
[c] *Ubi* Synechis *incipit in* Synechon *tranſire*.

res melius Exemplis quàm Regulis dilucidatur, non pigebit, è multis, præſertim nuperrimis, quas mihi obſervaſſe contigit, paucas Hiſtorias huc ſpectantes ſeligere, eaſque graphicè depingere, tam ad Theoriæ noſtræ ex rei ipſius natura petitæ illuſtrationem promovendam, quàm ad divinæ Antidoti multiplicem efficaciam confirmandam.

CAPUT IX.

De proteiformi Febris Continentis Genio.

HISTORIA I.

UXor [a] *Domini Blacberby* Juriſperiti habitantis in vico *Chacery Lane* anno 1690. à Suppreſſione Purgationum menſtruarum ad unam, vel alteram Lunam perſeverante, Nauſea & proclivitate ad Vomendum per quinq; ferè hebdomadas continuatâ moleſte afficiebatur. Symptomata pro ſignis ingravidationis habita primum æquo animo ferebat *Ægra*, donec tandem adeò prævalerent, uti Appetitus inde prorſus proſterneretur, ac, Digeſtione everſa, Ventriculus ingeſta quæcunque illico rejiceret; unde, præ ægritudine, & languore, lecto perpetuò affixa jacebat debilis & inſomnis, funeſtum eventum in dies expectans. Ego ab eximio Collega D. D. *Goodall* conſultus, licet, primo adventu, nullum præſentis Febris Criterium in Urina, Lingua, Pulſu vel Temperie deprehendere potuerim, è diuturnitate tamen & vehementia Symptomatum [quod ſæpius in aliis Me obſervaſſe memineram] multum ſuſpicabar Venenatum Febrile Fermentum delitеſcens Vomitioni & ægritudini anſam dediſſe, atque, præ gradu Veneni intenſo, Spiritus haud jam ſatis ad Paroxiſmos legitimos formandos ſeſe expandere potuiſſe, Indeque, irritum duxi adverſus Symptomata militare, neglecta Cauſa, Veneno ſc. Febrili, quo à propria ſua *antidoto* ſubacto, & Sanguine in ſtatum priſtinum redacto, Fermentum Ventriculi non poſſet non naturalem ſuum vigore ſponte recuperare, & Symptomata urgentia illicò ſublevari, Ideoque, ut *Cortex peruviano* in hunc uſum jugiter miniſtraretur ſuaſi. Quandoquidem, autem *Ægra*, & *Ægræ* Amici ab uſu hujus Pharmaci plane abhorrerent, impreſentiarum, frequenti exhibitione *ſalis abſynthii* & ſucci *Limon* Symptomata ſaltem diminuere tentavimus, atque *aqua pulli* in locum potus orpinarii ſubſtituta venenatam acrimoniam humoris bilioſi, flavi & æruginoſi, in ventriculum excreti demulcere; *Sacculis* etiam aromaticis ac *Emplaſtris* tonum Stomachi confortare, & tandem frequenti exhibitione *antimonii Diaphoretici* (utpote Febrifugi non ingrati) Febrile fermentum aggreſſi ſumus. Ab horum uſu, humor vomitione rejectus, poſt tres vel quatuor dies non fuit æruginoſus & flavus, ut prius; Spiritum etiam, ut ex Temperie, Pulſu, Lingua & Tincturæ Urinæ liquidum erat, liberius ſeſe expandere cœperunt. Quocirca, lene Vomitorium è *Sale Vitrioli* & *Oximelite Scillitico* miniſtravimus, quod cum εὐφορίᾳ ferebatur; dein ℥vij. Sanguinis è Brachio detrahendas juſſimus. At *Ægra*, *Nauſeæ*, *Vomitiones*, cæterorumque Symptomatum vehementia, ac diuturnitate preſſa, ac tandem à *Corticis* uſu non amplius abhorrente, Eum præſcripſimus; ſingulis doſibus *Laudanum*, Cui jam diu aſſueverat, addendo, ad præſentem Vomitionem ſiſtendam, unde ſpatio tridui, ex Orci faucibus planè eripiebatur; à Febre vomitione, Ægritudine, cæteriſque horrendis Symptomatis prorſus liberata, Appetitu, & Digeſtione jam demum integrà reſtitutis.

HISTORIA II.

Advocatus Ego à Cl. Collega D. D. *Carolo Goodall*, inviſi Mulierem *Diarrhœa torminoſa* in puerperio excruciatam ac penè jam confectam. A colore Urinæ lateritio, atq; à periodica *Diarrheæ* & *Torminum* exacerbatione, illicò deprehendi Fermentum Febris Intermittentis,

[a] *Febris Remittens ſub larva Vomitionis & Nauſeæ diu latitans.*

tentis, aut ſaltem Remittentis, delitescens, hiſce Symptomatis anſam dediſſe, ut ut Indicia Febris præſentis neque Ægræ ipſi, neque Adſtantibus priùs perſpecta fuiſſent. Ideóque miſella Mulier, debito licet Diætæ regimine inſtituto, Doſibus *Laudani* largis & frequenter repetitis, habetata languebat, ac Madore frigido perfundebatur, mente vacillabat Pulſu intereà tremulè ac inordinatè vibrato, tanquam in articulo Mortis. Statis attamen periodis, ſcil. tempore Paroxyſmorum, *Torminibus*, ac *Fluxu Alvi* immani torquebatur, quaſi nihil *Opii* ſumpſiſſet, vel debitum regimen adhibitum non fuiſſet: Aut cum Alvus arte ſupprimeretur, prægrandem Ventriculi ægritudinem, uſque ad deliquium perpetiebatur, Siquidem *Opiatorum Adſtrigentium*, cæterorumq; *Diarrhœa torminoſæ* debitorum uſu, priùs contra Symptomata urgentia pugnatum fuerat; Morbo ipſo autem, ſeu cauſa morbi integra adhuc intùs manente; quamprimùm Fermentum viroſum, ſequenti Paroxyſmo, recens invigorari contingeret, non potuerunt *Fluxus* Alvi, *tormina*, cæteraque congenera Symptomata non inde illicò reviveſcere; Natura per glandulas, & glanduloſam Inteſtinorum Tunicam iterum ſatagente virulentiæ reliquias excernere, &, ut ſarcinam moleſtam, more ſolito deponere. Quam obcauſam feriò monui, uti durante Paroxyſmi remiſſione *Hauſtus* cum drachma una *pulv. Chin. China* tertia quaque hora, Ægræ propinaretur, addendo ſingulis Hauſtibus, gutt. *Laudani liq. Helmont.* ad compeſcendum Fluxum Alvi præſentem, uti ſimul Symptomati urgenti, & ejus cauſæ, Fermento ſc. febrili, in ſingulis Paroxyſmis humores colliquatos verſùs Inteſtina detrudenti proſpiceretur. Indeq; ſpatio 30. horarum quamprimùm ſc. uncia una *Corticis* hoc modo exhibita fuit, Ægra, venenato Fermento ſubacto, à Paroxyſmis *Febrilibus, Diarrhœa, Torminibus*, reliquiſque ejuſmodi Symptomatis periculoſiſſimis integrè liberabatur, atq; adhuc Superſtes ac ſana manet; licet, duplò majori *Laudani*. Doſi priùs præſcripta *Fluxus Alvi* & *Tormina* cohiberi non potuerint.

HISTORIA III.

(a) *Domina Brent*, habitans in burgo dicto *SouthwarK* Vidua ſanè proba ac elegans, ante ſexennium, tempore Autumnali, anno ætatis ſuæ triceſimo, *Diarrhœa* torminoſa corripiebatur adeò atroci ac contumaci, ut Fluxu enormi & Spaſmis excruciantibus confecta, lecto perpetuò affigeretur, non obſtante debito regimine ac multo apparatu Medicaminum *Adſtringentium* & *Opiatorum* à Clariſſ. Collega, D. D. *BlacKmore* imperato, & ad plures dies continuato: Quippe contra Symptomata adhuc duntaxat militatum erat, Fomite veneno febrili, qui Colliquationem effecerat, interea non animadverſo, quandoquidem à Languore ex hoc Symptomate vehementi orto nullum Caloris febrilis evidens indicium ſeſe prodebat. Ego autem nono, vel decimo morbi die advocatus; ex Pulſu celeri, Urina rubra ac contentis ſaturata, & Linguæ ariditate morbum primarium illicò deprehendi, *Febrem* ſc. de genere *Remittentium*, quippe Fluxus Alvi inde ortus quotidiè ſtata diei hora manifeſtò exacerbabatur, indeq; Conſilium dedi, ut Bolus è *Cortice Peruv.* quarta quaque hora, durante Remiſſione, jugiter exhiberetur, unà cum gutt. x. vel xij. *Laudani Liquid.* ut inde *Diarrhœæ*, ac Fermento febrili Colliquationis cauſæ, ſimul proſpiceretur: Siquidem ab Opiatis & *Adſtringentibus* ſolis Fluxus enormis non ita cohiberi poterat, quin proxima Exacerbatione recrudeſceret, cum cauſa ejus integra intùs maneret, atque licet multo *Laudano* Spiritus ſopiti fuiſſent, & Fluxus fortè fortuito cohibitus, *Febre* tamen intacta, atq; intùs deliteſcente, Ægra diris Symptomatis in genere nervoſo male multata nihilo ſeciùs peritura eſſet. Conſenſit Collega Cl. & Ægra, licet Remedii ſaporem moleſtè ferens; mandata noſtra ſtrenuè executa eſt cum optato eventu. Spatio enim Bidui, poſtquam ℥vj. *Corticis* in-

(a) *Altera ejuſmodi*

in varias Formulas redactas devoraſſet, multo melius ſe ſe habuit, ut ut *Aphthæ* albæ & benignæ ſub finem Febris ſuppullularent; Tertio autem die, à Febre, diriſque ejuſdem Symptomatis, ac *Aphthis* nuper ſubortis penitus liberata revaluit.

HISTORIA IV.

(*a*) Servus Domini *Hall*, Pharmacopolæ in vico dicto *Pie-corner*, die 4 Maii, 1691. (Die præcedenti levem Brachii contuſionem perpeſſus, qua ratione, eodem ipſo die, Sanguinem è Brachio oppoſito detrahendum curaverat) horis tribus à prandio, Spaſmo Inteſtinorum immaniter dolorifico, & Vomitione bilis diverſicoloris enormi corripiebatur: Quam ob cauſam mane ſequenti ſcil. die 5. Maii ʒß. *Extract. Rud.* cum gr. j. *Laudan. Lond.* commixt. ſibi ipſi miniſtravit; unde *Diarrhœa* torminosa, & levi *Singultu* à ſpaſmis ventriculi ſuborto tota nocte ſequenti continuò laceſſebatur. Die 6. Collega Cl. D. D. *Torleſſe* acceſſebatur, qui *Enema* ſequens illicò injiciendum imperabat, ℞. *Decoct. Commun.* ℥x. *Electuar. lenitiv.* ℥j. *è Baccis Laur.* ℥ß. *Ol. Chamæm. Chin.* ʒij. M. Deinde unc. v. *Julap.* ſequentis tertia quaque hora propinavit. ℞. *Aqu. Hord.* ℔iij. *Confect. Fracaſtor.* unc. ß. Coq. ad ℔ij. Colaturæ add. *Aqu. Epidem.* ℥iij. *Sirup. Viol. è Succo Lujul.* ana unc. j. *Sp. Sulph. per Campan.* ℈j. M. F. Julap. Bolum etiam ſequentem cum Hauſtu hora ſomni exhibendum curavit. ℞. *Diaſcord.* ℈j. *Mithridat.* ℈ß. *Pulv. è Chel. Canc. Comp.* ℈j. *Sirup. Cariopb.* q. ſ. M. F. Bolus. ℞. *Aqu. Ceraſ. nig.* unc. ij. *Epidem.* unc. j. *Sirup. Cardiac.* unc. ß. M. F. Hauſtus. Ad moleſti Singultus levamen cochl. ij. vel iij. Julap. ſequentis, pro re nata miniſtranda juſſit. ℞. *Julap. Roſat.* unc. vj. *Saccb. Cant.* unc. j. *Aqu. Cardu.* ℥vj. *Moſcb. Odorat.* gr. iß. *Amb. griſ.* gr. j. *Croc. in nodulo ligat.* ℈ß. M. F. Julap. A quo Singultus quadantenùs allevabatur; Diarrhœa verò immaniter ſæviebat, cum horrendis totius Abdominis Spaſmis ſociata; quocirca uſus ante præſcriptorum repetebatur; atque totum Abdomen, ad excruciantes Spaſmos ſublevandos, Fotu ſequenti calidè fovebatur: ℞. *Flor. Chamæm.* Miij. Coq. in *Spir. Vin. tenuior.* q. ſ. pro uſu. Abhinc materia (ut loqui amant) in Cerebrum tranſlata, illico Æger delirabat, indeque, de dolore Abdominis non conquerebatur; ſub veſperam ejuſdem diei, ad revulſionem materiæ à Cerebro, *Veſicatoria* ad Brachia & Tibias interna, atque *Emplaſtr. Cephalic.* ad plantas pedum applicabantur, & Bolus cum Hauſtu Iulap. ſequentis exhibebatur, ℞. *Rad. Serpentar. Virg.* ℈ß. *Pulv. è Chel. Cancr. Comp.* ℈j. *Sirup. Cariopb.* q. ſ. M. F. Bolus. ℞. *Aqu. Cord. Saxon.* unc. x. *Epidem.* unc. iij. *Sirup. Rub. Idæ.* unc. iß. M. Cap. Cochl. vij. ad libitum Maii 8. & 9. cùm *Singultus*, *Vomitio*, *Diarrhœa*, & *Tormina* plurimùm prævalerent; *Aqu. Dullagenſ.* pro potu ordinario ſubſtituebatur; atq; *Alcalium Teſtaceorum* Doſis larga 6. quaque Hora miniſtrabatur, unde die decimo (quo Ego primùm advocatus ſum) ut ut Diarrhœa ſublata videretur, & Alvus potiùs conſtricta, Mens tamen adhuc vacillabat, Tormina Ventriculum & Inteſtina diriſſimè excruciabant, atque vomitio porracei nigricantiſque liquoris immanis, & fere perpetua aderat cum Nauſea, ægritudine & ſingultu conjuncta. Ubi autem, ex Pulſus celeritate, colore Urinæ lateritio, ſiti urgenti, & Linguæ mucoſitate Febrem deprehenderam, quàm periodicæ Symptomatum Remiſſiones & Exacerbationes comitabantur; conjiciebam Vomitionem, Diarrhœam, reliquaque omnia Symptomata ab eodem venenato fomite ortum duxiſſe, atque in caſsùm Remediis neſcio quibus tractanda eſſe, dum venenum Febrile, hujus ſtragis fons & origo, integrum & intactum intùs remaneret. Indeque [annuente Cl. Collega) poſt Enematis rejectione, ob præſentem Alvi conſtipationem, & *AquamPulli* ob Vomitionem enormem in locum potus ordinarii ſubſtitutum, Bolus *ex Pulv. Cort. Peru. Subtiliſſ.* ℈ij. *Ocul-*

(*a*) Synechis *Choleram morbum ſimulans*, *cum Spaſmis Thoracis & Abdominis.*

Cancr. pp. ℈i. & *Syrup. Carioph.* q. ſ. præſcribebatur illicò exhibendus, & jugiter repetendus quarta quaque hora, addendo gutt. xii. *Laud. Liq. Helmont.* unicuique Bolo, tam, ad Spaſmos cohibendos, quàm ut, inde ſopito ventriculi motu, Pharmacum eo melius retineri poſſet. Die undecimo, poſtquam Æger ℥vi. *chin. chin.* hoc modo devoraſſet, Symptomata omnia ſedabantur, Urina minùs rubebat, & hypoſtaſin laudabilem deponebat, ideòque cùm Æger Bolorum tædio affectus eſſet, reliquam Curationem perficiendam duxi. Apozemate in fine *tractatus* noſtri de *cortice peruv.* deſcripto: addendo Hauſtui nocturno gutt. xii. *Laud. Liquid* vel ſæpius, ſi opus foret: Unde idque brevi, integre revaluit.

HISTORIA V.

[*a*] Domina *Maſchall*, Juvencula, Pathematis animi gravioribus diu exagitata, ubi jam fere ad quatuor hebdomadas, à fermento venenato deliteſcente, multa, diraque Symptomata ſeſe invicem excipientia, *Diarrhœam* ſcil. torminoſam, *Lienteriam*, *Vomitionem*, *Colicam*, &c. perpeſſa eſſet; & quanquam ab eximio Doctore *VVatſon*, *Laudanum*, *Cathartica*, & reliqua remedia à Symptomatis indicata, miniſtrata eſſent, non tàm ſanitatem recuperavit, quam unum morbum pro alio commutavit, & continuata ægrotatione confecta eſt. Ego nuperrimè accerſitus ut cum Collega de Aegra conſulerem; Eam inveni in lecto decumbentem, perpetua Suffocatione, ac vomitione. Spaſmis ventriculi & Inteſtinorum horrendis, & fere Animi deliquium inducentibus laborantem, ac frigido madore ubique perfuſam; Arteriæ inſuper debiliter admodū & inordinatè ſeſe vibrabant, Urina verò intenſe rubeſcebat & ſedimentū lateritium præcipitabat, Cum verò ab Adſtantibus certiores facti ſumus omnia hæc dira Symptomata quotidie, licet non hora certa ac ſtata, exacerbari, Venenum febrile, ab indole fermenti Remittentium febrium non diverſam huic funeſtorum Symptomatum catervæ anſam dediſſe non dubitavi. Ideoque primùm *Enemate* injecto, *Aqua pulli* in locum Potus ordinarii ſubſtituta, frequenti *Julapii Hiſterici* exhibitione, & Doſi *Laudan.* ſæpius repetita, mitigationem Symptomatum auſpicatò tentavimus, qua potiti, incunctanter juſſimus ℥i. *corticis* cum *Laud. liq.* gutt xii. in formam *Boli* vel Hauſtus redactam, exhibendam, atque deinde tertia vel quarta hora repetendam: Unciam unam *corticis*, utpote effœti atque omni amaritie privati in caſſum devoravit Ægra; quam primum autem vegeta ac vera *china china*, ad Spatium bidui, miniſtrata eſſet; A febre ac diris omnibus Symptomatis liberata revaluit, ut ut recidivationem aliqualem iterùm, iterùmque perpeteretur, quam, repetito *corticis* uſu, facile ſuperavit, atque jam ſuperſtes optima valetudine utitur.

HISTORIA VI.

[*b*] Uxor Domini *Thornburg*, Mercatoris in *Tovver hill*, ad triduum à puerperio *ſpaſmis dolorificis* laborans, atque Vomitionibus adeò atrocibus correpta, ut languore ac Suffocatione inde confecta, illicò Animam eflatura videretur; Me nuperrimè accerſivit, ut cum Medico ſuo ordinario Collega meo Cl. DD. *Tyſon* conſulerem de ſublevandis diris hiſce Symptomatis; quæ, ut ut ab uſu *Enematum*, *Opiatorum*, cæterorumque à Collega Eruditiſſimo excogitatorum ſæpius obtunderentur, quotidie tamen recrudeſcebant, & in dies magis magiſque ſæviebant, ſpeſque revaleſcentiæ vix jam affulgebat. Cùm primum advenerim, Ægra ſummè languebat, madore frigido perfundebatur, Strangulatione fere ſuffocabatur, totum Abdomen diris doloribus torquebatur; pulſus erat admodum debilis & celer. Urina verò multum tincta & Contentis ſaturata; Unde febrile fermentum, à fermento *Synechon* non diverſum, ſub horum Symptomatum larva diliteſcere, jure merito, ſuſpicabar. Quocirca, poſtquam ab *Enematis* repetitis, atque Doſi *Laud.*

(a) Synechis *ſub larva Lienteriæ, Colicæ, Vomitionis diliteſcens.*
(b) Synechis *colicam ſimulans in puerpera.*

Laudani ſępiùs exhibita, Symptomata inducias dederant, Hauſtum febrifugum è ʒi. *cortic. peruv.* & gutt. xii. *Laud. Liqu.* confect. ſtatim propinandum præſcripſimus, repetendumque quarta quaque hora, ad reviriſcentiam Symptomat. antevertendam, Die ſequenti Exacerbatio, ſed levior, invadebat, 3. tamen quamprimum ſcil. ℥j. vel ʒx. Corticis in varias formas redactas Ægra devoraſſet, ſine cujuſcunque alterius Remedii ope prorsùs revaluit, atque eadem Antidoto, poſt debita intervalla, repetita, à recrudeſcentia febris ac Symptomatum immunis in poſterum manebat.

HISTORIA VII.

(*a*) Collega Cl. DD. *Carolus Goodall*, Maii 28 1691. accerſebatur ad inviſendam filiam Domini *Thatcher* in vico dicto *Pater-noſter Row*, circiter annos xvj. natam, juvenculam ſanè elegantem, ac optimo ingenio præditam; indeque Parentibus & Amicis jure optimo chariſſimam, quæ jam ad triduum Febre *Synechei* laborans, & à Pharmacopola curata, demùm Vomitione immani, Doloribus, cæteriſque id genus diris Symptomatis adeo opprimebatur, Temperies non amplius indicia febris proderet. Juſſit Clariſſi. Medicus *Veſicatorium* amplum ad *Nucham* ſtatim eſſe applicandum, & gr. xv *pulv. è Chel. Canc. Comp.* è Chochel. Julap. Seq. exhibenda. ℞ *Aqu. Meliſſ.* ℥vi. *Protheriacal.* unc. ii. *Syrup. Caryoph.* unc. ii. M. F. Julap. de quo bibat ad libitum *corticis* etiam *peruv.* ʒi. in formam Boli cum Syrup. *cariophyl.* redact. ſexta quaq; hora deglutiendam præſcripſit. Maii verò 29. ob enormem vomitionem gr. xv. *Salis Abſynth.* 6. quaque hora è Cochel. j. *ſucc. limon.* exhibenda curavit; & ſingulis vicibus Hauſtulum ſequentem propinavit.

℞ *Decoct. cortic. peru.* ℥ß. *Aqu. Protheriac. Gentian. comp.* an. ʒii. *Syrup. Caryoph.* ʒß. M. Maii 30. Duo *Veſicatoria* ad interiora Brachia recens applicabantur, *decoctum* album in locum potus ordinarii ſubſtituebatur, de *Julap. Perlat.* ad libitum bibebat, *Hauſtus* febrifugos intereà non omiſit. Maii 30. ſub veſperam, Ego in Conſilium vocatus, miſeram Ægram Vomitione perpetua penè confectam, atque præ Spaſmis Thoracis, & Abdominis horrendis, perpetuò ejulantem, & tantum non ſuffocatam deprehendi; febre jam, præ vehementia Symptomatum, vix ullo modo ſeſe prodente: Urina etenim (ut in Spaſmis vehentioribus ſolet) erat clara ac tenuis, Temperies mitis; Extrema frigeſcebant, Pulſus erat celer, ſed debilis & inordinatus. Ad *ſpaſmos* hoſce univerſales compeſcendos *Emeticum* ex *Vin. benedict.* ʒii. *Oxymel. Scyllit.* ℥ß. *aqu. Card. Benedict.* ℥i. illico exhibendum præſcripſimus, liquorem *poſſeticum* copiosè bibendum inter vomendum, & (ſi opus foret) *Vitriol. alb. depurat.* ʒß. in Hauſtui Liquoris Poſſetici ſolvendam; Finita vomitione *Aquam Pulli* tenuiſſimam pro potu ordinario propinavimus; Bolum ſequentem hora ſomni Ægra deglutiebat cum Cochl. iij. vel iv. *Julap.* ſequentis, de quo etiam bibat ad libitum.

℞ *Theriac. Androm.* ʒß. *pulv. è Chel. Cancr. Comp. Syrup.* ℈i. *caryoph.* q. ſ. M. F. Bolus. ℞ *Aqu. Lact. Meliſſ.* an. ʒ. iii. *Cinnam hord. Epid* an. ℥ß. *Sal. Abſinth.* gr. xii. *Syrup. è Succo Limon.* ʒx. M. F. Julap. Vomebat Ægra cum εὐφορία, atque à bolo deglutito ſomnum placidè capeſſebat, à Vomitione & ſpaſmis dolorificis liberata: Jam demùm verò, in hac Symptomatum Remiſſione, Urinam redebat rubram ac in colorem lateritium præcipitatam, unde fermentum febrile ſubeſſe ritè ſuſpicabar, atque inde repullulationem Symptomatum brevi futuram. Ne autem, ingratum Remedium (quale eſt *cortex*) præpoperè ingerendo; Vomitioni & Spaſmis quæ Symptomata ſponte recurſura expectavimus) anſam dediſſe videremur, præſcripſimus ſolummodò pulverem ſequentem ad acrimoniam Humoris Ventriculi obtundendam, tertia quaque hora repetendum, cum hauſtu *Apozematis* ſequentis ℞ *Margarit.* pp. *Ocul. Cancr.* pp. *Pulv. è Chel. Cancr. Simp.* an.

(*a*) Synechis *Vomitionem immanem*, *Spaſmos Thoracis ac Abdominis*, & *Strangulationem ſimulans*.

an. ℈j. *Coral. rub.* pp. ℈ß. M. ♃. *Decoct. Alb.* ♃ ij. *Aqua Cinnamom. hord.* ℥ii. *Ceraſ. nigr.* ℥iv. *Sacch. alb.* ℥iß. M. Tertia hora pomeridiana, ſine evidenti cauſa ultrò recrudeſcebant Symptomata, & plusquàm die præcedenti ſæviebant; Miſella virgo ſuffocata penè ac delira, præ atroci dolore totam Thoracis & Abdominis regionem occupante, ſeſe iactabat & perpetuò vociferabatur, Nec intereà Vomitio ceſſabat: Indeque ſub veſperam, ad dira hæc Symptomata minuenda, Sanguinis ℥vii. è brachio, poſt reiectionem Enematis ſequentis, detrahendas iuſſimus: ♃ *Decoct. commun. pro Clyſt.* vn. x. Elect. *è Bacc. Laur.* un. *m. ol. cham. chym. cum fructulo Sacch. Solut.* ℈i. *Sacch. rubr. Mell. Mercuriall.* an. vn. i. m. *M. f.* Enema. Exacerbatione Symptomatum hoc pacto diminuta; Hauſtum febrifugum ſequentem ſtatim exhibuimus, qui repetabatur quarta quaque hora, Primo hauſtui addebantur *Laudan. liq.* gutt. xii. Imperavimus etiam ut perſiſteret in uſu *Decocti* albi, *Julap. perlat.* & *Aq. pulli*. Hauſtus Febrifugus erat hujuſmodi, ♃. *Aqu. cardu.* vn. ij. *Aqu. pæon. comp. Syrup. cariopb.* an. ʒii. *pulv. peruv.* ʒi. M. Iunii 1. mane, (*ſ* delirio id poſtulante) *Veſicatoria* duo ad internas tibias applicabantur, & *Suppedanea* ex *Emplaſtr. cephalic. cum dup. Euphorbio* & *Galban. is Acet. Solut. & colat.* an. p. æq. ad plantas pedum; Et gutt. xij *Sp. CC.* in unoquoque hauſtu potus præſcripti exhibebantur; & hauſtus Febrifugi 4. quaque hora non omittebantur. Exacerbatione verò Spaſmorum, reliquorumque Symptomatum poſt meridiem, iterum, hora ſolita, recrudeſcente, ſub veſperam præſcripſimus Hauſtum ſequentem anodynum ad Symptomata allevanda, illico propinandum, repetendumque poſt tres horas, ſi dolores adhuc urgerent, ſi verò ſedarentur, Hauſtus febrifugos repetendos iuſſimus. Hauſtus anodynus erat hujuſmodi ℞. *Aqu. ceraſ. nigr. Rut. Meliſſ. pæon. comp.* an. ℥. *m. Sp. caſtor.* gutt. xij. *Laud. liqu.* xii. *Syrup. pæon. comp.* ʒiii. Totos pedes *cataplaſmatis e Rad. Brion. alb. fol. Rut. Sapon. nig.* & *Sale marin.* confectis, calidè involvendos curavimus; & nodulum ex *Aſſ. fetid. Galban. caſtor. inciſ.* confectum, & aceto irroratum, de collo ſuſpendendum. Iunii 2. Urina reddebatur laudabilis, atq; Symptomata plurimùm levabantur; nihilominus Hauſtum anodynum in promptu eſſe iuſſimus, ſi paroxyſmus recrudeſceret, poſt meridiem miniſtrandam, & extra paroxyſmos, Hauſtus febrifugos repetendos. Exacerbationem autem hora ſolita recrudeſcente, ut ut minùs iam ſævierint Symptomata, ſub veſperam *Pulv. e chel. cancr. comp. Lap. Goan.* an. gr. xii. *Salis prunel. Sacch. alb.* an. gr. iv. Sumpſit, *e chel.* primo Hauſtus anodyni, reliquum ſuperbibendo; Unde ſudore univerſali & calido perfuſa, placidè dormiit, à Symptomatis prorſus liberata, quæ die ſequenti ut priùs non reviréſcebant; Urina verò & appetitu integrè reſtitutis, quaſi ex Orci faucibus erepta convaluit. Quocirca poſtquam *Emulſionem* ex *Sem. papav. Melon.* an. ℥i. m. *Sem. papav. alb.* ʒii. *amigd.* num. v. *aqu. hord. lib.* i. *m. aqu. Ros. rub. vn.* ii. *& Sacch. alb. vn.* i. confect. præſcripſiſſemus, repetitionem *corticis* ter, quaterve in die ad triduum; Ei valediximus: atque equidem huc uſque optima valetudine utitur, niſi quòd, ex præmatura Aeris mutatione ante uſum *corticis*, poſt v. vel vi. dies, levem priorum Symptomatum reviréſcentiam paſſa eſt, quæ exhibitione *Decoct. amari purg.* repetitione *corticis* facilè profligabatur.

HISTORIA VIII.

(*a*) Dominus *Stradvvick*, Vir quadragenarius, Amicus meus integerrimus habitans ad inſigne *Alvearis* in Platea dicta *Snovv-Hill*, qui à multis retrò annis, ab Hepatis imbecilitate ſæpius in *Icterum* inciderat, & cuius Pulmones Phlegmate viſcido quadantenus infarciebantur, ſub ini-

(*a*) Synechis *pleuritidem ſimulans.*

initium *Iunii* 1691. à Frigore ſuſcepto Febricitare incipiens, dolore Lateris admodum moleſte corripiebatur, & poſt multa in caſſum à mulierculis intus & extra ad dolorem allevandum tentata, ſeſe *Pleuritide* laborare credens, Iunii tertio vn. xij. vel xiv. Sanguinis è cubito detrahendas juſſit, dein hora ſomni, Hauſtum *Aquæ Theriacalis ſeu Epidemiæ* à ſeipſo peculiari modo paratę (quam ſemper laudibus tanquam *panacæam* efferre ſolebat) deglutiit. Ubi autem Iunii 4. omnia in pejus ruerent, me accerſebat. Adveniens, eum inveni veſtitum, obambulantem in area domus, nullo Regimine Diætæ circumſcriptum. Temperies mitis, Pulſus verò erat celer & Urina intensè rubra atque in colorem lateritium præcipitata; Noctes cum multa jactatione inſomnes tranſigebat, de dolore Lateris, Infarctione Pulmonum, & Tuſſi duntaxat conquerebatur; Sed *Synechейs Spuria*, cujus Exacerbationes noctе recrudeſcebant (ut mihi ex Pulſu, & Vrina liquido conſtabat) erat primarius Morbus, atque *Tuſſis*, *Infarctio pulmonum* inſolita, ac *Dolor* Lateris ab hac *Synechei* Rheumatica ortum ſuum trahebant, Ideòque, ne Febris, ob Regiminis neglectum, & celebratam Venęſectionem Spiritibus peſſundatis, in *Malignam* degeneraret, Bolum ex *Theriac. Androm.* & *pulv. Gaſcon.* an. *dr. ss.* cofect. hora ſomni exhibendum iuſſi, cum Cochl. iv. vel v. Iulapii ſequentis, quod etiam libitum propinabatur. *R. Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. vn. iv. *Epidem.* vn. ii. *Syrup. Caryoph. dr. x.* M. F. Iulap. Mane ſequenti *dr. i. pulv. peruv.* in formam Hauſtus redactam præſcripſi, quarta quaque hora repetendam? Vt Phlegma viſcidum facilius è Bronchiis educeretur; *Linctum* Cochleatim ad libitum ſumpſit. Die ſequenti, Iulli ſcilicet 5. à domo ſua ruſticana in Urbem reverſus, Collegam meum Eximium D. D. *Carolum Goodall*, ut mecum conſuleret advocavit, qui, tota re audita, lubentiſſime mecum conſentiebat *Cortice peruv.* fomitem Venenatum eſſe delendum, nec dubitavimus, quin Symptomata inde orta vel ſponte exularent vel Remediis propriis facilè cederent; Quandoquidem verò Ægrum iam Hauſtum tędebat, idem Remedium in Pilulas redactum exhibuimus modo ſequenti. *R. Cortic. peruv. Subtiliſſ. pulveriſat.* vn. *ss.* *Mucilag. Gum. Tragac.* q. ſ. M. F. Pilul. xlviii. deaurand. quarum xii. Cap. quarta quaq; hora, ſuperbibendo Hauſtum Iulap. prius præſcripti. Ad diluendum Phlegma Bronchiis impactum, *apozema* ſequens copiosè propinandum iuſſimus. *R. aq. hord. cum Rad. Scorz. Hiſpan.* vn. i. *ss.* *incoct. lib. ii. Syrup. Violac. e Succo Limon.* an. vn. i. *ss.* F. M. Apozema. Ad linguam emolliendam Cochl. unum *Mucilag.* ſequenti ſæpiùs in ore tenendum juſſimus ℞. *Mucilag. Sem. Cydon. Aqua plantag Extract.* ℥vi. *Diamor.* ʒvj. M. Junii 6. urgente adhuc dolore Lateris, Sanguinis vn. ix. illico è Brachio detrahebantur, atque *pulueris peruv.* in formam Boli cum *Antipleuriticis* ſequentibus redactus miniſtrabantur hora una à Venæſectione, & repetebatur media nocte; & craſtino mane, cum *Hauſtu Julapii* priùs præſcript ℞. *Cortic. peruv. Elect. Subtiliſſ. pulveriſat.* ℈ii. *Mandib. Lucii. Dent. aprug.* an. gr. v. *Syr. Capil. Vener.* q. ſ. M. F. Bolus mollis. Sumpſit etiam Cochl. ix. Apozematis ſequentis calidè quarta quaque hora. ℞. *Decoct. pectoral. depurat.* ℔i. *Syrup. e v. Rad. e Succ. citri*, *capil. Ven.* an. vn. ß. M. F. Apozema. *Pannus VValicus* inſuper, oleo *palmatis* calidè imbutus ad partes dolente applicabatur, & illinitiones bis in diè repetebantur. Iunii 7. Urinam copioſam cum laudabili hypoſtaſi innante reddidit, atque meliùs ſeſe habuit, cunctis Symptomatis jam ſenſim decreſcentibus: Ideòque Bolum ex ʒ. *ss.* *pulv. peruv.* ad Venenum penitus tollendum, quarta quaque hora miniſtrandum juſſimus, & Coch. unum vel alterum *Syrup.* ſequentium in Hauſtu largo Aquæ *Hordei* ſolutorum ſæpiùs propinandum, ad expectorationem facilitandam; ℞. *Syrup. e Succ. citr. Violac. e* v. *Rad.* an. ℥ij. M. Præſcripſimus inſuper Cochl. iv. vel v. *Iulap.* ſequentis in Languoribus ad libitum ſumenda. ℞. *Aqu. Meliſſ. Lactis Alexiter* an. vn. iv.

Cin-

Cinnam. Hord. Epidem. an. unc. ß. *Marg. præparat.* ℈iſs. *Sacchar. alb.* M. Junii 8. reverſi, cùm jam Ægrum Bolorum, Pilularum, & Hauſtuum tæderet; Apozematis Febrifugi ſequentis Cochl. ix. quarta quaque hora ad Curationem complendam præſcripſimus ℞. *Cortic. Peruv. Elect.* unc. ij. *Aqu. F.* unc. xij. Coq. lento igne ad dimid. & Cola, repetendo Colaturam & coctionem ad omnimodam amaritudinis è Cortice extractionem; Colaturis ſimul mixtis & depuratis; add. *Syrup. Capil. Ven. è* v. *Rad.* an. unc. iß. M. F. Apozema. Sub noctis ingreſſum, ab Hauſtu Aquæ ſuæ Theriacalis Epoto, Sudoribus Univerſalibus, quaſi Criticis perfuſus Æger placidè dormiit. Mane ſequenti eum invenimus ἀπυρετόν, à Dolore, Tuſſi, Dyſpnœa, reliquiſque Symptomatis planè liberatum, Urina etiam integrè reſtituebatur, Quocirca ei valediximus, poſtquam in mandatis ei dederamus, ut unc. j. *Corticis*, Prophylaxeos gratia, poſt intervallum octo dierum, in formam ſibi gratiſſimam redactam repeteret. A quo tempore, hucùſque optima valetudine utitur.

HISTORIA IX.

(a) Dominus *Gumley*, habitans ad Inſigne *Cærulei Apri* in platea dicta *Le-Strand*, Vir quinquagenarius, quadantenus obeſus, atque à multis retroactis annis nonnihil Aſthmaticus, ubi jam per quatriduum ad minimum: dolore Punctorio, regionem inter Hypochondrium & Ileum ſiniſtrum ſitam occupante laborarat, noſtram opem petiit, hoc demoleſto Symptomate unicè querens. Alvum dejecit, & Urinam more ſolito reddidit, neque Nauſea; vel Vomitione afficiebatur, adeò ut *Colicam* vel *Nephriticam* affectionem jure meritò ſuſpicari non licuerit; Neque Tuſſis, aut Dyſpnœa aliqua inſolita *Pleuritidis*, vel *Peripneumoniæ* ſuſpicionem fecerit: Neque equidem locus affectus huic conjecturæ minimè favebat: Cùm autem inſpexiſſem Urinam multa rubedine tinctam, & turbatam. Febrile & Venenatum Fermentum Spiritibus implicitum (ut ut neque Pulſu, Siti, Lingua vel Temperie Febrem præſentem dignoſcere potuerim] Cauſam doloris eſſe deprehendi dum Spiritus in hiſce partibus præſertim depreſſi, niſu quodam ſeſe expandere moliebantur. Cui ſententiæ Exacerbatio doloris Periodica multum favebat. Indeque, ad efferum & Spaſmodicum Spirituum motum compeſcendum unc. xij. Sanguinis è cubito lateris dolentis die Decembris 26. 1689. illicò detrahendas juſſi; atque nocte ſequenti Bolum è *Theriac. Androm.* & *Pulv. è Chel. Canc. comp.* an. ℈ß. confectum, deglutiendum & *Julapium* Cardiacum temperatum ad libitum bibendum, quo vis Spirituum Elaſtica poſt Venæ ſectionem promoveretur. Die triceſimo reverſus, inveni Ægrum Sudore perfuſum, placidè dormientem, neque Spaſmis adeo horrendis ut priùs lancinatum, Urina verò adhuc erat planè Febrilis. Quocirca *Linctum* pectoralem ex *Ol. Amyg. d. rec. Syrup. ex Eryſim.* an. unc. iß. *Sacchar. Cryſtal. alb.* ℥iß. confectum, ad expectorationem Phlegmatis Bronchiis impacti promovendam præſcripſi Cochleatim ſumendum, atque *Hauſtum* Febrifugum cum ℈i. *Pulveris Peruv.* quarta quaque hora repetendum ad ſeptimam uſque vicem, ut inde ſeminium Venenatum Febrile Spaſmos jam efficiens, & deteriora Symptomata denuncians penitus deleretur. Die Januarii primo quandoquidem Æger tædio Hauſtuum afficiebatur, ℥iij. Pulveris Febrifug. juſſi in *Pilulas* 36. redigendas, atque earum ſex, quarta quaque hora, exhibendas. Januarii ſecundo Ægrum præter ſpem inveni evidenter Febricitantem, inter ſomniandum variis Phantaſmatis territum, atque penè delirantem. Indeque, ubi de viribus *Corticis* hoc in caſu dubitare inceperam; Methodum tritam Antiquorum experiri, vacillante licet animo, decreveram; Bo-

(a) *Febris Remittens ſub larva Doloris lateralis [reapſe Rheumatici] diu latitans.*

Bolum Diaphoreticum, unà cum Hauſtu Cordiali, hora ſomni repetendum duxi, atque Alvum ℥iv. *Decocti Amari cum dup. Sennæ*, ſequenti, leniter ſubducendam. Die tertio, purgatione jam finita, *Bolum Theriacalem* iterum repetendum juſſi, atque *Emplaſtrum Cephalicum cum Dup. Euphorb.* ad plantas Pedum applicandum. Cùm autem die quarto, ac leni evacuatione Dolorem lateris nullo modo relevatum; Cerebrum autem vacillans, Tendines ſubſultu tremulo affectos, Pulſumque debilem, aliaque triumphatæ Naturæ, & Malignitatis indicia obſſervaſſem; multum dolebat Mihi Animus de Amico meo integerrimo ac antiquo, qui jam fere per viginti annos opem Medicam à Me unicè petere ſolebat. Quum autem mente ſeriò revolviſſem Methodum, cui in poſterum inſiſtere Me oportet; tandem, accerſito Pharmacopœo, juſſi, ut potionem aliquam corticis Peruv. qui in Officina tunc proſtabat venalis, mihi adferet. Quo facto, calidè perſpexi Ægrum non ex errore Medici, verùm Pharmacopolæ inſcitia vel incuria, periculo verſari. Bone Deus! qualem Corticem? Spurium, effœtum, inſipidum, carioſum; Vix inter tres libras totidem uncias veri & vegeti Corticis inveni. Utcunque amicitiæ ergò, ex hoc ſterquilinio tres vel quatuor uncias ſelectiſſimi *corticis*, guſtando: ac oculis explorando, ſeparavi, atque in manus Pharmacopolæ, in uſum Ægrotantis, ad Apozemata & Bolos conficiendos [quippe Hauſtus & Pilulas jam faſtidiebat] tradidi, ita ut ʒß. in formam Boli cum *Sirup. Cariophil.* redacta, una cum unc. iv. Apozematis febrifugi, quarta quaque hora miniſtraretur. *Veſicatoria* etiam duo ad expanſionem Spirituum promovendam, atque genus Nervoſum inde ſublevandum, ad internos Carpos applicanda curavi. Qua ratione, die ſexto in vado res erat; febris & Dolor fere exulabant, Appetitus & Urina integre reſtituebatur: Ideoque, ad reliquias Febrilis Fermenti eradicandas, duntaxat ʒii *corticis* in *Bolos* vel Pilulas redigendas (ſicut Ægrotanti maximé placeret) una cum ℔i. Apozematis ℥iß. *corticis* ſaturati, partitis vicibus, ſpatio bidui exhibendas juſſi; & ad firmandas partes dolore Spaſmodico jam diu labefactatas *Pannum Wullicum* imbutum *Linimento* ex *Ung. dialth. Ol. Lil. alb.* & *Laterit.* confecto, applicandum, atque ſepius renovandum. Die nono ubi Ægrum integra valetudine utentem obſervaſſem, ei valedixi poſtquam uſum unciæ unius *pulveris* ad recrudeſcentiam Fermenti Febrilis antevertendam die 14. & 27. repetendum præſcripſiſſem, atque etiam eum ſeriò monuiſſem, uti primo inſtanti Me certiorem faceret, ſi forte unquam poſthac hiſce Symptomatis ſeſe correptum ſentiret. Hujus ſani conſilii memor, die 19. Martii ſequentis, ſcilicet quamprimum, à frigore ſuſcepto ſeſe ejuſmodi Spaſmo dolorifico in latere correptum ſenſiſſet; Me advocavit; Quandoquidem vero nullum Symptoma febrile ex Pulſu, Temperie, Lingua, vel quidem Urina ipſa (quam claram & copioſam reddidit) deprehendere potui, ad efferum & dolorificum Spirituum motum compeſcendum ℥x. Sanguinis illico è brachio detrahendas juſſi, & Julapium Cordiale, ad Spiritus refocillandos pro libitu ſumendum præſcripſi; Atque inſuper *Pil. Stomach. cum Gum.* ʒß. *cum Laudan. Lond.* gr iß. comixtam, hora ſomni deglutiendam; & ℔iv. *Aquar. mineral.* purgantium ad ℔iij. Coct. & ℔ß. Lactis alterat. manè ſequenti bibendas. Die autem vigeſimo, ubi obſervaſsem Urinam multa rubedine tinctam (ut ut nulla alia indicia febris præſentis apparuerim] fermentum prius venenatum recrudeſcens huic dolori anſam dediſſe jure merito ſuſpicatus ſum: Ideòque; uti ſeminium hoc Morbi deleretur, Hauſtum febrifugum cum ʒi. *Corticis ſelectiſ.* illico propinandum, & quarta quaque hora ad octavam vicem repetendum juſſi. Unde die 22. ſine quoque alio Remedio miniſtrato, à dolore penitus liberatus convaluit, Urina, & Appetitu jam iterum integre reſtitutis: Neque quidem hac vice, vel in lecto decumbebat, aut quocunque aliud febris ſenſibile Symptoma patiebatur

batur: Præſcripſi autem ad prophylaxin *Potionem Amaram* die 30. Martii propinandam, & 15. Aprilis repetendam, atque poſt unamquamque purgationem ℥i. corticis partitis vicibus ſumendam. Die Junii undecimo 1690. [poſtquam ad triduum ſeſe eodem dolore ſpaſmodico affectum ſenſerat] iterum Me advocavit; ubi jam ex Urina & Pulſu indicia Febris præſentis ſeſe prodierunt; Venæ-ſectione autem, & applicatione *Linimenti* cum *Ol. laterit.* &c. atque exhibitione Hauſtuum Febrifugorum num. xvij. [*Bolo* Theriacali nocte 15. & 18. quoties ſcilicet Spirituum oppreſſio] ſpatio ſeptem dierum plane convaluit: Quocirca eum iterum dimiſi, poſtequam Potionem Amaram die 25. ſumendam, & Julii 6. repetendam juſſiſſem, atque ℥i. Corticis poſt ſingulas purgationes partitis vicibus exhibendam. Decimo quinto Novembris 1690. eodem dolore correptus iterum decubuit, Febre etjam evidenti, atque Tuſſi & Anhelitu, ab infarctione Bronchiorum plus quam antea affectus. Ideoque, poſt detractionem ℥x. Sanguinis è Cubito lateris affecti, & uſum *Linimenti* anodyni, præſcripſi *Hauſtus* xiv. febrifugos cum *Pulv. Peruv.* & *Linctum* Pectoralem ad libitum ſumendum. Dein die xviij. *Linctum* Febrifugum, ex ℥v. *Cortic. pulveriſat. Ol. Amygd. d. unc. iv. & Sacch. Cant. alb.* ℥vi. conficiendum iuſſi, quarta quaque hora Cochleatim ſumendum una cum Hauſtu *Apozem.* Febrifugi, & *Emplaſtr. Cephalis.* ad plantas pedum applicandum. Die viceſimo *Iulap. perlat.* & *Bolo* Theriacali Spiritus oppreſſos reſuſcitare moliebar. Die 21. & 22. Hauſtum febrifugum manè & veſperi repetendum imperavi, & *Apozema* febrifugum horis intermediis; Unde Dolore, ac febre penitus liberabatur; Neque quicquam alius prȩſcripſi prȩter repetitionem *Hauſtum* febrifugorum die 22. Novembris; & die primo Decembris ſequens, Prophylaxeos gratia. A quo tempore hucuſque convaluit, niſi quod nuperrimè eodem dolore ſtringeretur, ac primo fere momento, ex meo conſilio, unciam unam *corticis* devorabat, partitis vicibus, & iterum illico convaluit.

Eodem modo Dominus *Immins* habitans prope *Templum Suecum* in vico dicto *Little Trinity Lane*, hoc ipſo anno, acutiſſimo dolore Hypochondrium ſiniſtrum occupante correptus, præ vehementia Symptomatis ejulans, & penè ad deliquium uſque oppreſſus (figentibus etiam extremis) tandem à Me opem petiit. Celebrata Venæ-ſectione, *Bolo* Theriacali, *Iulapio* Cordiali & *Linctu* Pectorali exhibitis, & *Linimento* Anodyno applicato, motu Spirituum effero exinde quadantenus ſedato multo melius ſeſe habuit. Nullum indicium febris in Temperie, Lingua vel pulſu ſe prodebat, Urinam vero multa rubedine tinctam, & in lateritium colorem præcipitatam reddebat. Quocirca, *Pulverem febrifugum* in formam Hauſtunm, Bolorum, Apozematum, & pilularum redactum per plures dies præſcripſi; Venæ-ſectione etiam repetita ſæpiùs, pro re nata, atque Alvo tandem; poſt debita intervalla, iterum iterumque ſubducta; unde tandem, poſt *Aphthas* in Gutture & Ore ſuccreſcentes (licet vix aliud indicium febris evidens adfuerit] dolore inter Latus ſiniſtrum & Scapulam dextram diù verſatili, plurimum licet attenuatus & debilitatus, liberatus demùm reconvaleſcebat.

HISTORIA X.

[a] Uxor Domini *Patehin.* Vitriarii habitantis in vico dicto *Broad ſtreet*, nuper; ſcilicet ſub initium Aprilis 1691. cum annum Ætatis ſuæ circiter trigeſimum ſeptimum ageret, a frigore in puerperio ſuſcepto Febricitantis, dolore primùm Maxillæ, dein Lateris Spaſmodico; horrendo ac atroci corripiebatur: Unde Medicus ejus ordinarius D. D. *Crell*, eam pro pleuritica curavit: Indéque ℥viii. Sanguinis è cubito detraxit, *Linimento* ex *Ol. Scorpionum* partem affectam illi-

nen-

[a] Synechis *Rheumatica in Malignam demùm mutata*.

nendam, atque *Linctum* ex *Ol. Amyd. dulc. rec. Syrup. Capil. Ven.* & *Sacch. Cryſtal. alb.* confectum, Cochleatim ſæpiùs exhibendum juſſit. Dolore autem inde à Latere ad Maxillam, & Aurem dextram rursùs tranſlato, Sanguinis ℥viij. vel x. iterùm detrahebantur, &, ad dolorem ſedandum, ℥ß *Syrup.* de *Mecon.* miniſtrabatur. Unde Maxilla & Aure quadantenus relevatis, dolor in Latere recrudeſcens unà cum Febre ſæviebat ut priùs. Vires autem languentes & laceſſitæ, à repetitis *Venæ ſectionibus*, Dolore & Febre plurimùm proſternebantur; Siquidem mulier erat elumbis, & Syſtemate Nervoſo admodùm debili, licet ingenii acumine maximo prædita. Die 5. Aprilis, Ego accerſitus ut de ſalute Fœminæ cum D. D. *Crell.* conſilium caperem, Vires deprehendi multùm depreſſas, Pulſum debilem & celerem, Temperiem mitem, Faciem & Manus madore frigido perfuſas, Urinam verò multùm tinctam, & ſedimentum lateritium deponentem; Dolores, ut ut acerbos, verſatiles tamen, ac periodicè recurrentes. Unde ritè conjeci Febrem propriè eſſe *Synephis Spuriam* ac *Inflammatoriam*, *Rheumaticam* verò potiùs quàm *Pleuriticam*; à repetita autem Venæ ſectione in *Malignam* mox tranſituram; Siquidem Venenum inde auctum vim Spirituum Elaſticam plurimùm obruiſſe videbatur. Quam ob cauſam, ut ut dolor Lateris excrucians urgeret, Sanguinem non ampliùs detrahere auſus ſum, verùm Fotu externo, & uſu *Laudani* interno niſum Spirituum nimium, & Spaſmos dolorificos inde conſequentes compeſcere felici cum eventu ſategimus; donec Venenum, cauſam Febris, & Spaſmorum, *Cortice* ſubigendi occaſio daretur, modo ſequenti

℞ *Rad. Petroſel. Foenic.* an. ℥ij. *Sem. Lin. Fœnugræc.* an ℥j *flor. Chamæm Melilil.* an. Mij. Coq. in Aq. F. q. ſ. Reponatur Colatura in Veſica bubula recenti ſemiplena, & calidè ad partem affectam admoveatur. Amota Veſica, pannus laneus mollis Linimento ſequenti calidè illitus applicetur. ℞ *Unguent. Dialth.* ℥ß *Ol. Lil. alb. Laterit.* an. ʒiij. M. F. *Liniment.*

℞ *Aqu. Cardu.* ℥ij. *Epidem. Syrup. Caryoph.* an. ʒij. *Pulv. Subtiliſ. Cortic. Peruv. Elect.* ʒj. *Laud. Lond gr.* j. M. F. Hauſtus ſtatim ab uſu Fotus propinandus, repetendúſque deinceps abſque *Laudano*, quarta quaque hora ad iv. vices. Junii 6. invenimus Ægram à dolore Lateris Spaſmodico liberatam; Urina verò multa rubedine tingebatur, & ſedimentum lateritium deponebat, Aderant etiam alia *Synecheos* præſentis indicia. Indèque juſſimus, ut perſiſteret in uſu *Hauſtuum Febrifugorum* adhuc ad iv. vices, &, ut alternis Hauſtibus adderetur *Laudani Lond gr.* j. ad revireſcentiam Spaſmorum antevertendam. *Decoctum album* etiam pro potu ordinario præſcripſimus, ob nimiam Alvi lubricitatem. Junii 7. Febris profligata videbatur; Urina ferè in ſanum colorem reſtituebatur, Pulſus tamen erat languidus, atque Ægra inſomnis jacebat, perterrita, & quaſi delira, unde facilè deprehendi Spirituum Animalium vacillationem & imbecillitatem à debilitate Syſtematis Nervoſi ortam; Indèque in ſubſidium Cerebri & generis Nervoſi *Emplaſtr. Cephalic.* cum *dup. Euphord.* ad plantas Pedum, *Epiſpaſtica* ab Brachia & Tibias internas, *Hyſtericum* cum *Galbano* in margine, ab regionem *Uteri* applicabantur. *Nodulus* ex *Sem. Rut. Pulv. Caſtor. Galban.* & *Aſſ. Fœtid.* confectus & *Aceto* irroratus parabatur, quem ſæpiùs olfecit, aut ejus loco, *Spirit. Caſtor.* & *Sal. Armon.* in phiala collo arcto & oblongo prædita. Inſuper, Frons & Tempora ſæpùs illinebantur. Manus frigida *Linimento* ex *Unguent. Popul.* ʒij. *Acet. Sambuc. Aq.* & *Ol. Roſ.* an. ʒj. Denique iv. Pilularum ſequentium quarta quaque hora Ægra deglutiit, ſuperbidendo Cochl. iij. vel iv. Julap. ℞ *Pulv. Chin. Chin.* ʒij. *Caſto. Gum. Galban.* an. ʒß. *Aſſ. Fœtid.* ℈ß. *Mithridat.* q. ſ. M. F. Pil. mediocres deaurand. ℞ *Aqu. Ceraſ. nig. Flor. Paralyſ.* an. ℥iij. *Pæon. comp.* ℥j. *Tinctur. Caſtor.* ʒij. *Sacch. Perlat.* ʒiß. *Syrup. Flor. Paralyſ.* ℥iß. M. F. *Julap.* Quandoquidem verò nihil profecerimus, Junii 8. ad Spiritus excitandos imperavimus, uti toti Pedes calidè involverentur *Cataplaſmate* ex *Fol. Rut. Sapon. nig.* &c.

Sale.

Sale Commun. contuſis confecto; Et ad fervorem Cerebri inquietum temperandum, Ut Frons & Tempora ſæpe frigide illinerentur *Linimento* ſequenti. ℞ *Camphor.* ʒ. ii. *Sacch. Saturn.* ℥. ß. *Aq. Ol. Nymph. Acet. Sambuc.* an. tantillum. M. & terantur in formam *Linimenti*; Inſuper, ut *Bolus* ex *Ent. Veneris* [cujus vires in Hypochondriacorum & Hyſtericarum Vigiliis & Deliriis temperandis efficaces ſæpiùs expertus ſum) gr. vii. & *Conſerv. Flor. Borag.* ℥ i ß. confectus; bis terve in die exhiberetur cum Hauſtu prælargo *Julapii* ſequentis. ℞ *Aqu. Flor. Paralyſ. papav. Rhæad.* an. ℔ß. *Aqu. Pæon. Bryon. com.* an. ℥. i. *Tinctur. Caſtor. Sp. Sal. Armon.* an. ʒ. ß. *Syrup. Flor. Paralyſ.* ℥ii. M. F. Julap. Sub veſperam ejuſdem diei hæc Symptomata, non à debilitate Syſtematis Nervoſi, quàm à gradu veneni aucto ortum ſuum dexiſſe ſuſpicati ſumus, *Synechi*, ſcilicet febre à repetita Venæ ſectione, & uſu *Laudani* in *Malignam Synecheon* mutata; *Bolum* igitur *Alexipharmacum* ex *Theriac. Androm. pulver.* è *Chel. Cancr. Comp.* & *tantill. Sirup. Cariophil.* confectum, hora ſomni exhibendum juſſimus, ad expanſionem Spirituum promovendam, idque cum optato eventu, Somnum enim magis placidum inde capeſſebat Ægra; à Deliriis & Lipothimiis plurimum liberata. Quocirca eundem Bolum Junii 9. ter in die repetendum duximus; unicuique Bolo addendo *Rad. Serpantar. Vigin.* gr. vij. Inſuper, 2. Pilul. ſequentium, in ſubſidium generi Nervoſi vacillantis, ſexta quaque hora exhibuimus una cum Cochl. iv. vel v. Julap. ſequentis, quod etiam ad libitum bibendum erat. ℞ *Gum. Galban. Ammoniac.* an. ʒ. ß. *caſtor. Aſſ. Fœtid.* an. gr. vx. M. F. pil. xxiv. optimè deaurandæ. ℞ *Aqu. Rut. Meliſſ. Cinnam. Hord.* an. ℥ iii. *Epidem. Pæon comp.* an. ℥ ß. *Confect. Alcherm.* ʒ. ß. *Sirup. Cariopb.* ʒ. i. M. Repetebatur *Cataplaſma*. Die 10. eoſdem Bolos ter repetendos juſſimus, itidemque undecimo, quo die *Glans* ex *Mella* & *alumine* coctis, ob Alvi Conſtipationem, intrudebatur: Die duodecimo repetebantur *Boli*, ut priùs; Inſuper, ad expanſionem Spirituum ulterius promovendam *Veſicatoria* duo pone Aures applicabantur, & *Suppedanea* ex *Gum. Galban.* & *Emplaſtr. Cephalico.* Die 13. Urina rubeſcere iterùm cœpit, & continentis ſaturari, atq; Ægra multo meliùs ſe habere. Ideoque *alexipharmacum* tantum bis in die exhibendum juſſimus, atque (ob Alvi adſtrictionem) *Glandem* ex *Hiera pier. alum.* & *Melle* ſimul coctis intrudendum. Cùm ſenſim in dies revaleſcere videretur, die 14. & ſic deinceps, uſque ad decimum nonum; *Bolum alexipharmacum* hora ſomni duntaxat degluttiendum præſcripſimus, Decimo nono autem *Rad. ſerpentar.* à Bolo detraximus, & *pilul. Hyſtericas* repetendas juſſimus; Omiſſo autem Bolo, nocte vigeſima multum conquerebatur ex cerebri vacillatione & ſpirituum languore, adeo ut bolum hora ſomni exhibendum iterum præſcribere coacti eſſemus, & *Glandem* recens intrudendam; nec non *Epiſpaſticum* ad *Nucham* de novo applicandum. Vigeſimo tertio verò, cum *Sinechis* legitima cum paroxyſmis, & Remiſſionibus periodicis ſociata reverteretur, ʒi. *corticis* ter in die, ad triduum exhibendam juſſimus, atque *bolum alexipharmacum* manè & veſperi. A quo tempore planè convaluit, multa Artis noſtræ ope, eaque diu continuata, difficulter admodum ab Orci faucibus liberata. In aere ruſticano quidem, ſemel, vel bis levem recidivationem, intra ſpatium duorum menſium perpeſſa eſt, illico verò repetito *corticis* uſu liberabatur.

HISTORIA XI.

(a) Dominus *Guttur* Ludi-Magiſter, habitans *Hoſpicium Eccleſiæ Chriſti*, Vir habitu œdematoſo, à frigore ſæpius ſuſcepto anno 1690. ſubito Algore, Rigore

(a) Synechis *Spuria Rheumatica*.

gore ac Horrore, deinde flagranti Æſtu correptus Iactatione, Vigiliis, Siti immenſa, reſpiratione anheloſa, Hipocondriorum oppreſſione gravativa, Vomitione immani, dolore horrendo ac inflammatorio, ab uno Artu in alterum verſatili, reliquiſque febris vere Rheumaticę & inflammatorię Symptomatis laborans, tertio Morbi die ſub veſperam Me accerſivit. Cùm adveniſſem; pulſum deprehendi fortem ac celerem, Urinam multa rubedine tinctam ac in colorem lateritium præcipitantem; Symptomatum autem vehementia Ægrotans adeo confectus erat, & madore Colliquativo perfuſus, ut lacrimantes Amici de ſanitate ejus recuperanda deſperarent. Ab Adſtantibus autem probè intellexi Exacerbationem horũ dirorum Symptomatum quavis nocte recrudeſcere ſolere, unde de ſpe, quam matutinis horis conceperat, ſub noctis ingreſſum decidebat, & vix ſeſe da matutinam ſequentem ſuperſtitem fore putabat. Præterea, in unoquoq; paroxyſmo, Dolor Inflammatorius intactum adhuc Artum in dies corripere ſolebat, adeò ut manibus pedibuſq; mancus prę dolore fere continuò ejularet, ac vociferaretur. Ad efferum hunc niſum & Orgaſmum demulcendum, poſt *Enematis* rejectionem, ſanguinem copiosè ad unc. xii. vel xiv. illico Paroxyſmi tempore detrahendas juſſi. *Tincturam Roſarum* ad Sitim relevandam, Hauſtum Hypnoticum cum unc. i. *Sirup. de Mecon.* ad Spiritus ulterius compeſcendos, & *Julapium perlatum* temperatum ad vires refocillandas ad libitum pitiſſandum præſcripſi, Quo pacto, poſt ſomnum hoc modo conciliatum, mane ſequenti, (cum Sanguinem plane mucoſum vidiſſem,) Remiſſionem evidentiorem nactus, Hauſtum febrifugum cum ʒi. Corticis ad Veneni extirpationem, quod Spiritus ſtimulando, eos in os tumultus adegerat & prælium in dies inſtaurando, idem in poſterum ſine fine facturam eſſet, tertia quaque hora miniſtrandum ſine mora juſſi: Paroxyſmo pro more ſuo recrudeſcente, Omnia Symptomata iterùm exacerbari cœperunt; & aliud Membrum dolore & tumore inflammatorio recens invadente, immaniter excruciabatur. Has Exacerbationis vices ad triduum æquo animo tulit Ægrotans, ſiquidem Curationem ſe brevi conſecuturum hac Methodo expectavit; atque interea temporis probè novit Me (quantum poteram) ſymptomata ſublevaſſe. Cùm autem poſt tertium Paroxyſmum, atque unc iſs. *corticis* in varias formas redacti deglutitam, nihil levaminis ſenſiſſet, atque dira Symptomata, ſtato Exacerbationis tempore, In dies potiùs augerentur, animo deſpondebat; Neque minùs Ego ipſe erubeſcens atque dolens, demùm anceps hæſitabam, Denuò autem exploratione diligentiori facta, inſcitiam vel incuriam Pharmacopœi culpam novi, qui *Corticem* neſcio qua ingrata amaritie tinctum, viſcidum, & plurimùm effœtum miniſtraverat. Quocirca, Sanguinis unc. xii. iterum è brachio detrahendas juſſi, atque unc. ii. vegeti ac veri *Corticis peruv.* partitis vicibus extra Paroxyſmum miniſtrandas curavi; Unde Æger à febre proſſus liberabatur: Et dolores *Rheumatici* in dies decreſcebant, fomite autem febrili hoc modo ſubacto, cùm vita Ægri in vado eſſet, neq; amplius à futura recrudeſcentia metuerem, Humores colliquatos, Artus debilitantes *de coct. amaro* & *Sirup. de ſpin Cerv.* per Alvum κατ' ἐπικρατιν ſubduxi ſemel in hebdomada, poſt ſingulas purgationes uſum *Corticis* iterùm imperando, ne Fomes Febrilis indè reſuſcitaretur. Quo pacto, ſpatio trium hebdomadarum, à reliquo verſatili, dolore liberatus (Artubus ſenſim in dies reſtitutis) convaluit, atque hucuſque ſine Recidivatione valet nec adeò œdematoſo Corporis habitu eſt, ut prius.

HISTORIA XII.

(a) Dominus *GlaſcocK*, Presbyter Reverendus, Vir valetudinarius, & Syſtemate Nervoſo admodum debili, habitans in *Le-Strand*,

(a) *Altera ejuſmodi.*

Le-Strand, à frigore, durante uſu *aquarum Mineralium Calybeatarum*, ſuſcepto febre ac Dolore inflammatorio, huic inde in artubus verſatili correptus, Junii 18. 1691. à Me opem petiit. Pulſum, exploratione facta, deprehendi celerem & quadantenus fortem, Urinam rubram & contentis ſaturatam. Appetitus erat proſtratus, Ventriculus Nauſea & proclivitate ad vomendum affectus: Noctes tranſigebat inſomnes & inquietas, copioſo madore ſemper in lecto perfuſus, Exacerbationem quippe ſub veſperam quotidie perpetiebatur. Quocirca, in ſubſidium virium ex perpetuis vigiliis languentium, Curationem, ab Hauſtu Paregorico ſequenti, hora ſomni propinando auſpicatus ſum ℞. *Aqu. Meliſſ. ceraſ. nig.* an. unc. iß. *epidem.* ʒiii. *Syrup. de Mecon.* ʒvi. M. F. Hauſtus. Mane ſequenti unc. viii. vel ix. Sanguinis (qui admodum erat) detrahendas juſſi, atq; dein ʒi. *pulv. ſubtiliſ. peruv.* quarta quaque hora ad viij. vices exhibendam è Cochl. *Julap.* ſequentis, ſuperbibendo ejuſdem Hauſtum. ℞. *Aq. Meliſſ. caraſ.* an. unc. iv. *epidem. pæon. comp. Syrup. cariopb.* an. ʒiß. M. F. *Iulap.* Junii 20. Pulveris *chin. chin.* ſex novas Doſes imperavi; Ad ſedandam Sitim, *Tincturam Roſarum Sacchoro* albiſſimo edulcoratam, ad libitum bibendam conceſſi, atq; ante veſperam, ſi Alvus prius non ſolveretur, *Enema Lactis Saccharat. Flor. Chamæmel.* alterat injiciendum. Iunii autem 26. Æger à febre liberabatur ac Doloribus; Urinam reddit colore & quantitate ſanæ ſimilem, Appetitus vero non integre reſtitutus erat, quocirca tres Hauſtus adhuc repetendos duxi, ut priùs; atque iterùm, octo diebus elapſis, poſt exhibitionem unc. iv. *decoct. Amari cum dup. Sen.* & unc. ß. *Syrup. de Rhamno. ſolut.* ad reliquias Humoris colliquati, & in habitu Corporis congeſti ſubducendas, ʒi. *Chin. Chin.* ter in die ad triduum, prophylaxeos gratia, in Hauſtu cereviſiæ miniſtrandam. Die Iunii 29. à Concione, priuſquam vires reſarcitæ fuiſſent, habita, atque frigore inde poros Cutis ſuſcepto, illicò recruduit *febris*, ac Dolores Artuum inflammatorii & verſatiles, Urinam intenſe rubram Æger reddidit. Pulſus in celerem & quadantenus fortem mutabatur, Appetitus proſternebatur, Ventriculus Nauſea Ægritudine & Vomitione afficiebatur, Sitis aderat ingens; Vigiliæ & Sudores Colliquativi, tempore Exacerbationis, ſcil. per totam noctem durabant, & reliqua febris Inflammatoriæ & Rheumaticæ Symptomata; Ideoque Iunii 30. unc. viij. Sanguinis è Crure vel Brachio Lateris maxime affecti iterum detrahendas jubeo, atque x. *Pilularum* ſequentium, (quia tædio Hauſtuum Æger afficiebatur) quarta quaque hora, cum Hauſtu *Julap.* priùs præſcripti exhibendas. ℞. *Cort. peruv. ſubtiliſ. pulveriſ.* ʒiv. *Mucilag. gum. Tragac.* q. ſ. M. F. Pilul. mediocres deaurandæ Iulii 4. ob Nauſeam immenſam, & Dolores mobiles in toto Corpore, *Emeticum* ſequens ſub veſperam cum Regimine exhibendum impero, & Vomitione finita, Hauſtum Paregoricum ſequentem; Die verò proximo ʒiii. *corticis* in pilulas redacti. ℞. *Aq. Card. Vin. bened.* an. ʒi. *Syrup. viol.* M. F. potio Emetica ℞. *Aqu. Flor. paraliſ.* ʒii. *Epidem.* ʒß. *Syrup. de Mecon.* ʒiv. M. F. Hauſtus. Iulii 7. reverſus, inveni Ægrum plane, κατυρεσ, atque à doloribus immunem, licet ab humore Colliquato congeſto Artus adhuc rigiditate & Tumore afficerentur; Ideòque ad Humores demulcendos Decoctum *Sarſæ* ſequens præſcripſi pro potu ordinario ℞. *Sarſ. opt.* ʒiv. *Rad. chin.* ʒii. *Ruſ. CC. Ebor. Santal. Rub.* an. unc. ß *paſſul. mai Exacinat.* unc. iij *glycyrriz.* raſ. unc. ß. Coq in Aqu. F. ℔xii. ad vi. & cola pro uſu. Poſt iv. dies elapſos, ſaburram humorum *Decocto Ammaro cum dup. Senn.* per Alvum ſubduxi, atque dein, ter in die Pilulas febrifugas nu. xii. quotidie exhibui, donec unc. j. *corticis* abſumebatur; Idem *catharticum*, atque poſtea *pilulas*, poſt intervallum octo dierum, prophylaxeos gratia, iterum præſcripſi; Interea temporis admonui Patientem; ut à concionando & omni alio vehementior Excreitio protinus abſtineret. Cui ſano conſilio morem gerens prorſus revaluit, & hactenus optima valetudine utitur.

Domi

Dominum *BlaKey* Clericum admodum Reverendum, qui à multis retro annis, ex cauſa leviſſima *Rheumatiſmo* inflammatorio ſæpius obnoxius fuerat eodem ferè modo, à tribus Febribus Rheumaticis, ſpatio trium Annorum, recurrentibus ſine quocunque alio Remedio, brevi, atque integrè reſtitui.

HISTORIA XIII.

[*a*] Dominus *Semyr*, habitans in vico dicto St. *Thomas apoſtle*, Vir quadragenarius, à frigore in poros Cutis ſæpiùs ſuſcepto, dolore tandem verſatili dextram maximè Corporis partem occupante affectus, & in lecto ad tres ſeptimanas detentus, Maii 15, 1690, cùm Me accerſivit, præ dolore, vix ſeſe ab uno Latere in alterum commovere poterat, Sudore perfundebatur, Urinam reddebat intenſiſſimè rubram, ac lateritiam, Lingua erat fœda ac arida, Sitis ingens, Pulſus Celer, Vigiliæ pertinaces, Temperies vero adeo mitis, ut nec Æger nec Pharmacopola Febrem ſuſpicaretur. Æger *Febre* laborat *Synecbey Spuria Rheumatica*, Cujus Exacerbationes nocte quavis recrudeſcebant; Tumor cum dolore, ut in vero Rheumatiſmo, non conjungebatur, quia Spiritus irretiti ac impliciti; licet continuo laceſſiti, ultimum expanſionis ſuæ gradum non aſſecuti ſunt: Unde etiam Febris ſe minus prodebat.

Poſtquam *Cortex* ad aliquot vices exhibitus fuerat, reſpectu habito ad Symptomata vehementia, die 25, Æger à doloribus ac Febre penè liberabatur, Pulſus fortis, tardus, ac Temperies mitis evaſit, Sitis penè extinguebatur, Appetitus rediit; Lingua tamen quadantenùs areſcebat, & Urina plus juſto rubeſcebat, unde conjeci rem eſſe in vado, atque Naturam veneni reliquias ſponte deleturam. Quid fit; Spatio unius hebdomadæ *Aphthæ* quaſi Criticę cum Salivatione conjunctæ Morbum terminabant; qui ſolito contumacior erat vel quia à Veneno intenſiori producebatur, vel quia Æger nauſeabundus vix dimidiam partem Remedii præſcripti deglutiebat: Vel quia *Cortex* parum vegetus miniſtrabatur.

HISTORIA XIV.

[*a*] Dominus *Kemp*, mercator Londinenſis, habitans in vico dicto *Franchurchſtreet*, Maii 14, 1690, Me accerſivit. Ægrotaverat per triduum; Horis antemeridianis è lecto ſurgebat, non multùm ſitiebat, vel febricitabat, verum adeo Hebes erat ac Mente captus, atque Arteriarum vibratio adeo vacillabat, ut licet Urina eſſet ruberrima & Lateritia, Apoplexiam vel ſimile aliquod Symptoma à veneno Febrili ſuboriturum ſuſpicarer. Æger de Languore ſoleo, ac Animi perturbatione conquerebatur, In tutamen Cerebri [ut Mihi videbatur] præcipuè obſeſſi, Sanguinis unc, x, aut xii, illico detrahebantur è brachio, Veſicatoria applicabantur, *Boli* & *Iulapia* ad Spirituum Expanſionem promovendam cum optato eventu exhibebantur; Die autem 15, Hebetudo diminuta eſt, Pulſus factus eſt æqualis, licet celer, Urina adhuc intenſe rubeſcebat, ac turbabatur, Dolor moleſtus ac Rheumaticus genu ac pedem ſiniſtrum occuparunt à niſu Spirituum Venenum adorientium ſubortus. Sanguis iterum educitur [qui admodum gelatinoſus erat] deinde *Cortex* illico exhibetur, cum *Laudano* commixtus, cum Dolor & Vigiliæ id poſtularent Quia Femur & Crus dolens grandi Tumore œdematoſo afficiebantur ſequenti *Linimento* bis in die calide inungebantur: *R. Unguent. Dialth.* ℥. *m. Ol. Lil. alb. Lil. alb. Laterit.* an. p. æq. M. Die 21. Febris, Dolor, ac Tumor Femoris evanuerunt; Ægerque de Dolore Humeri conquerebatur: Repetebatur *Cortex* & Venæſectio, & die proximo nempe 22. Ægrum dimiſi perfecte ſanatum, *Corticem* duntaxat prophylaxeos gratia præſcripſi.

Verum, ſi ſingulas Hiſtorias recenſerem *Synecheon* non tantum Legitimarum, verùm etiam Spuriarum, quas nu-

[a] *Tertia Eiuſmodi:* [b] *Quarta eiuſmodi.*

nuperrime, ſpatio ſc. unius Menſis, hoc pacto feliciſſime ſanavi, in ſenili vel infantili ætate, atque in ipſo puerperio, nimius eſſem; Fateor equidem, ubi Spirituum Elaſticitas a Veneno ita opprimitur, ut vires *Antidoti* regi & in actum deduci inde non poſſint, & *Sinechis* in *Sinecheon*, *Malignam* degeneret, Me haud raro ſortem caterorum Medicorum participaſſe; & reſtitutionem Elaſticitatis Spirituum Enecatorum fere & ſphacelatorum, Methodo quacunque, ſæpe incerto, ſæpe in caſſum tentaſſe. Palam autem affirmo Me multo plures hujuſmodi Ægrotantes, *Deliriis*, *Subſultibus Tendinum*, cæteriſque id genus Symptomatis Malignis obſeſſos, ab Orci faucibus arte liberaſſe, ubi Antidoti uſus Curationem auſpicabatur, quam cum ab initio, alia quacunque Methodo uteret; modo cum acceſſitus primo eſſem, umbra aliqua Remiſſionum & Exacerbationum ſupereſſet. Fundamentum Curationis in *Cortice* ſemper jacio; poſtea pro modulo ingenii, juxta Normam Artis, quod a Symptomatis indicatur efficio, atque haud raro cum optato ſucceſſu Curationem ad umbilicum duco: Coronidis loco unum vel alterum hujuſmodi Curationum exemplum hic addam.

HISTORIA XV.

(*a*] Dominus *ShaKell* Stannarius, habitans in platea dicta *Francburch-ſtreet*. Vir quadragenarius, obeſo quadantenus Habitu, & pulmonibus infarctis, qui jam per quadriennium ſcil. a quo tempore *Rheumatiſmo* univerſali correptus, perperam *Emplaſtris e Limacibus* contuſis fere ad totum Corpus frigide applicatis, cæteriſque ejuſmodi a Medico ſuo ordinario præſcriptis, Cerebri & Syſtematis Nervoſi tanta debilitate laboravit, ut ſæpius in die, præſertim cum eſſet cogitabundus, attonitus reminiſcentia omni plane orbatus ſit; qui inſuper ter, quaterve inſultus *Apoplecticos* leves aut ſaltem *Epilepticos* paſſus eſt; Cum ad bihorium, Algore, Rigore & Horrore adeo vehementi corriperetur, ut mane toto, in Lecto decumbere cogeretur, Morbum aliquem novum, ac inſolitum in genere Nervoſo expectans; Iunii 15. 1691. Me acceſſebat. Eum autem [præludio Paroxyſmi finito) intenſiſſime febricitantem inveni, immenſe ſitientem, in Hypochondriis inflatum, anheloſa reſpiratione oppreſſum, Seſe inquiete e loco in locum jactabat, facies, quaſi ex ſtrangulatione, rubedine pertundebatur; Urina erat ſanæ ſimilis, quia Flamma in Sanguine vix dum accendebatur; vibrationem Arteriarum (exploratione facta) citiſſimam; conſtantem verò, ac fortem deprehendi: De genio igitur Febris hæſitans, utcunque ab inſolita debilitate Cerebri ſuaſus in ejuſdem tutamen, durante hac effervescentia unc. x. Sanguinis e Brachio illico detrahendas juſſi: Ne autem Venenum inde, de Spiritibus prius debilibus victoriam reportaret, Cochl. iv. vel v. *Iulap.* ſequentis, ad eorum expanſionem promovendam, quarta quaque hora exhibenda duxi. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nig.* an. ℥iv. *Epidem.* ℥ii. *Pulv. e Chel. Canc. comp. Lap. Contrajerv.* an. ʒß. *Sirup. Cariopb.* ʒx. M. *bolum* etiam ſequentem hora ſomni deglutiendum una cum Hauſtu *Iulap.* præſcripſi, atque tam ad præſentem Alvi fluxum ſiſtendum, quam ad fervorem Sanguinis moderandum *Decoctum album Sacchar. albiſſ.* grate edulcoratum in locum potus ordinarii ſubſtitui. ℞. *Theriac. Androm. pulv. e Chel. Canc. comp.* an. gr. xv, *Sirup. Caryoph.* q. ſ. M. F. Bolus. Cum die ſequenti ſcil. xvi. reverſus eſſem; Æger Sudore levi perfundebatur, atque Calor poſt ſomnum nocturnum remiſſione erat, pulſus non ita celeriter ut prius, conſtanter verò, ac fortiter vibrabatur, Urina multa rubedine tingebatur, & contentis ſaturabatur; Alvus adſtringebatur. Ideoque, Exacerbatione finita, Enema ſequens injiciebatur. ℞. *Decoct. Emollient.* unc. x. *Mel. Mercur. Sacchar. rub.* an. ℥ii. M. atque dein *Bolus* Cardiacus repetebatur cum Hauſtu Iulap. ſequen-

(a) Synechis *in* Synecheon *mutata*.

quentis, quod etiam Ægro ad libitum propinabatur, agitata phiala. ℞, *Aqu, Lact, Alexiter*, ℔i, *Epidem, Cinnam, Hord*, an, ℥i, M, Æger *Decoctum album*, loco potus ordinarii, adhuc hauriebat; Quippe a multis annis, ex conſilio prioris Medici, ab uſu Cerevifiæ prorſus abſtinuerat. *Suppedanea* ex *Emplaſt, Cephalic*, cum *Dup, Euphorb*, in Cerebri tutamen, ad plantas pedum applicabantur: Sub noctem ejuſdem diei reverſus, Ægrum obſervavi poſt Exacerbationem, quæ eodem die recrudeſcebat, rurſus Sudore perfuſum; Cerebrum autem, ut ab Adſtantibus didiceram, durante Exacerbatione, quadantenus confundebatur; Ideoque *Bolum Cardiacum* hora ſomni repetendum duxi, atque *Veſicatoria* duo ampla & acria ad internos Carpos ſupra pulſus applicanda, & Iulap, cum ſpeciebus denuo repetendum, & quarta quaque hora exhibendum. Die xvii, mane, cum manifeſtior adeſſet Remiſſio, *Hauſtum Febrifugum* cum *pulv, peruv*, ʒi, illico propinandum juſſi, atque quarta quaque hora repetendum, donec Exacerbatio redintegrari inciperet, & *Iulap, perlat*, repetendum. Sub veſperam reverſus Remiſſionem nactus paroxyſmi, qui eodem die iterum recrudeſcebat, Hauſtus Febrifugos quarta quaque hora repetendos juſſi, nec non *bolum cardiacum* hora ſomni exhibendum, & *Decoctum* album pro potu ordinario hauriendum. Die xviii, ob *Diſuriam*, quam *Veſicatoria* effecerant ℥iv, *Emulſionis* ſequentis, quarta quaque hora propinavi ℞, *Sem, iv, frigid, maj*, an, ʒi, *Sem, papav, alb*, unc, m, *Amigd, dulc, decorticat*, n, ix, cum *Aqu, Hord, puriſſ*, ℔iſs, F, *Emulſio*, cui add, *Sacchar. alb*, unc, i, *Aqua Roſar*, unc, iij, M, perſiſtebat Æger in uſu *Decocti* Albi & *Iulapii*; Atque *Iulapium* cum Speciebus, quarta quaque hora Exacerbationis exhibebatur, durante vero Remiſſione Hauſtus Febrifugos Æger quarta quaque hora repetebat: Sub veſperam, ob Colorem Lateris Spaſmodicum, *pannum Wallicum Ol, palmit*, illitum ad Regionem pulmonum applicandum juſſi, nec non *bolum cardiacum* hora ſomni, & Hauſtum Febrifugum quarta quaque hora exhibendum, Die ſequenti, ſcil, xix, Exacerbatio per totum diem non recruduit; copioſam Urinam reddidit Æger, Urinæ ſanorum ferè ſimilem, ac laudabili hipoſtaſi donatam, Dolor Lateris etiam obtundebatur Attamen phlegma pulmonibus impactum ægre admodum egerebatur. Ideoque Cochl, *j*, *Linctus*, ſequentis una cum un, iv, *Apozem, ſubtepid*, quarta quaque hora miniſtrandum juſſi ℞, *Ol, Amygd. d. rec, Syrup, Cap, Ven*, an, unc, iſs, M, ℞, *Decoct, pector, opt, depurat*, ℔iß, *Tinctur, Croc*, ℥ß, *Syrup, de Eryſim*, unc, iß, M, Duos etiam Hauſtus Febrifugos tempore diurno exhibendos curavi. Sub veſperam pulſus, Urina &c. eodem fere modo, quo mane ſeſe habebant; A mentis autem levi vacillatione, & Linguæ fœditate ac ariditate aucta, ſuſpicatus ſum a veneno Spiritus æquante Febrem in primum Malignitatis gradum tranſiſſe, ideoque præter uſum Hauſtum Febrifugorum, *Iulapii* cum Speciebus, & *Decocti* Albi, Bolum Alexipharmacum ex *Theriac, Androm, pulv, Gaſcon*, an, ʒß, & tantillo *Syrup, carioph*, conflatum, hora ſomni miniſtrandum juſſi; nec non *Veſicatorium* amplum & acre ad *Nucham* applicandum, & Os Gargariſmo ſequenti ſæpius colluendum ℞, *Aq, plantag*, ℥vj, *Diam*, ℥i, *Mell, Roſ*, Colat, ℥ß, M, Die 20. (Cl, Collega D, D, *Goodall*, advocato) communi conſenſu præſcripſimus repetitionem *Hauſtuum* febrifugorum ſexta quaque hora, nec non *Linctus*, *Linimenti*, *Apozematis pectoral*, *Iulapii perlati* & *Decocti alvi*, atque inſuper (ratione Doloris Lateralis) ℥ix, Sanguinis è Brachio Lateris affecti detraximus Jun. 21 *Enema* mane repetendum juſſimus, ut prius: nec non *Veſicatoria* duo ampla & acria ad interna Brachia applicanda, & unc, iii, *Tincturæ* ſeu *Decocti corticis* quarta quaque hora exhibendas: Sub veſperam *Bolum* ex *Ther, Andr*, & *pulv, e chel, canc. comp*, an, ʒß, cum tantillo *Sirup, cariopb*, confectum, hora ſomni exhibuimus, una cum Hauſtu *Iulap, perlat*, atque poſt Sudores finitos, Bolum e *cortic, peruv*, ʒß, & *Sirup, cariopb*, q, ſ, poſt mediam noctem & quinta & octava matu-

tina repetendum , cum Hauſtu *Decocti corticis* antè præſcripſi (Quippe *Febris* adhuc aliquo modo exacerbabatur , & remittebat; Atque Cochl. unum *Mucilaginis* ad Linguam emolliendam ſæpius in Ore tenendum, præſertim ante & poſt Bolum exhibitum ; Et quoniam Ægrum tandem *Julapii perlati* tæderet, aliud ſubſtituimus, nempe ℞ *Aqu. Meliſſ Ceraſ. nigr.* unc. iv. *Cinnam. Hord.* unc *ij. Pæon. comp.* unc. ij *Sirup. Cariophi.* ℥x. *M. F. Julap.* de quo bibat Cochl. iij vel iv. ad libitum Die 22. reverſi, Ægrum invenimus ferè *apireton* Urinæ rubedinem iterum reducem . Pulſum fortem & regularem , & Temperiem mitem ; Placide inſuper dormiverat , ſed effloreſcentia *Miliaris* ſatis vivida & rubra per collum , & pectus undiquaque ſpargebatur . Indeque , ut effloreſcentia hæc Critica promoveretur, vires Spirituum ſuſtentavimus *alcalibus* & *alexipharmacis* modo ſequenti ℞ *Pulv. e chel. cancr. comp.* ℈i. *Sal. prunel.* ℈ß. *Sacch. alb.* xv. M. F. *Pulv. Sumend. e Cochl. uno Julap. cord.* Superbibendo ejuſdem Cochl. iij. repetenduſque quarta pomeridiana . Hora ſomni *Theriacalem* repetendum juſſimus , hora tertia & octava matutina Hauſtum *Apozematis* Febrifugi miniſtravimus , Perſiſtebat Æger in uſu *Linctus Apozematis*, *Julapii Cordialis* & *Mucilaginis* . Die 23. *Pulveram Cardiacum* decima matutina & tertia promeridiana repetendum juſſimus, & *Bolum Theriacalem* hora ſomni exhibuimus , nec non *Linctum*, *Apozema pectorale* , *Iulapium Cordiale* & *Mucilaginem* prius præſcripta ad infarctionem pulmonum tollendam . Die 24. diſcedente jam Collega , Ego ſolus præſcripſi pulverem ſtatim repetendum , & *bolum Theriacalem* hora ſomni cum gutt. viij. *Laudani liq.* ob dolorem Lateris Rheumaticum , de quo ſolummodo jam conquerebatur. Die 25. ad dolorem Lateris tollendum , quo adhuc, præſertim inter tuſſiendum angebatur , præſcripſi *Potum* ſequentem una cum *Linimento* ante præſcripto ad partem affectam applicandum , atque Cochl. unum *Olei Lini* recens ſine igne extract. ſecunda vel tertia quaque hora cum Hauſtu *apozematis pectoralis* exhibendum . Cujus vires anodynas , & deterſivas jam ſæpius expertus eram. ℞ *Rad. petroſel. Fænic. Semin. lin. Fænugræc.* an. ℥ii. *Flor. chamæm. Melilot.* an Mij. Coq in Aqu. F. q. ſ. Colatura reponatur in Veſica bubula recenti , ita ut ſemiplena ſit & tepide ad Latus affectum applicetur, ad horæ vel ſemihoræ ſpatium ; Amota Veſica , applicetur *pannus Vvatticus* calide illitus *linimento* ante præſcripto, *bolum Theriacalem* hora ſomni , & Hauſtum *Iulapii* repetendum juſſi . Junii 26. præſcripſi Cochl. unum vel alterum *Mixturæ* ſequentis, omni nocte ſub ingreſſum Lecti exhibendum , donec Tuſſis (quod Symptoma ſolummodo jam ſupererat) mitigaretur . ℞ *Sirup, balſam,* ℥iv, *laudan, liqu. Helmont.* ʒj. M. Appetitu vero reſtituto , & viribus jam reſarcitis , tandem ſuboriebatur *Tumor Crurum* œdematoſus , quem facillime tribus vel quatuor purgationibus ſuperavi , poſt quas tamen *corticem* repetendum , & *Vinum chalibeatum* præſcripſi . Ex his Æger integre reſtitutus ; optima valetudine hucuſque utitur, plurimum etiam a veteri & aſſueta Cerebri & generis Nervoſi multa affectione liberatus.

HISTORIA XVI.

(*a*) Domina *Maria lechmere* , habitans in vico dicto *Vvatling ſtreet.* Virgo prudens ac proba , quam ante ſex annos *Sinechais* ſimplici laborantem integre , idque brevi , reſtitueram , nuperrime , ſcil. die Iunii 2. 1691. circiter annum Ætatis ſuæ vigeſimum ſextum , ſæpius in die de Frigore & Calore alternatim ſe excipientibus querebatur . Quanquam noctes tranſigeret inſomnes , quia tamen tempore diurno Symptomata remittebat, quotidie è Lecto ſurgebat, obambulabat , atque muniis ſolitis ,quadantenus fungebatur uſque ad diem 16, Morbo autem iã plurimum increſcente, *Enema* ſibi mini-

ſtran-

[a] *a litera Eiuſmodi*

ſtrandum juſſit, at que dein ℥ix. Sanguinis è Brachio detrahendas, atque Julapium Cordiale Pharmacopœo petiit ob præſentem languorem ad libitum ſumendum. Die 17. in lecto decumbebat, atque cùm jam omnia Symptomata eodem tenore pergerent, Febre *Synecheis* à Veneno per detractionem Sanginis perperam celebratam aucto, mutata in *Synechos*, ſub veſperam Me accerſivit. Adveniens, Pulſum deprehendi debilem & celerem, Urinam verò non multa rubedine tinctam, vel contentis ſaturatam. Caput Ægræ vehementer ardebat, extrema frigebant, Unde plurimum de eventu dubitans, ad expanſionem Spirituum promovendam in præſentiarum duntaxat *Bolum Theriacalem* hora ſomni exhibendum & *Julapium Perlatum* ad libitum ſumendum *Emplaſtrum cephalicum cum dup. Euphorb.* ad plantas Pedum, *Epiſpaſtica* duo acria & ampla ad internos Cubitos, prope Axillas applicanda juſſi, & exſpectavi an fortè, mane ſequenti, Remiſſio ſubſequeretur. Die 18. omnia Symptomata remittebant, atque ab æquali ac moderato Capitis & Extremorum Calore reverſo, expanſionem Spirituum quadantenus redintegratum eſſe judicavis? Ideòque *Hauſtum febrifugum* cum ʒj. *Corticis* illico exhibui, atque deinceps quarta quaque hora repetebam; & *Gargariſmum* ſequentem, ob Faucium rigiditatem & moleſtam ſiccitatem, Siphone ſæpiùs calidè ingerendum juſſi. ℞ *Fol. Plantag Roſ. rubr. Summit. Rub.* an. *Mj. Coq. in Aqu. F.* q. ſ. *ad* ℔ iß. *Colatura adde Diamor.* ℥iß. *Mel. Roſ. Colat.* ʒvj. M. Ad expanſionem Spirituum adhuc deficientem promovendam *Bolum Theriacalem* hora ſomni repetendum atq; *Epiſpaſticum* ad Nucham applicandum duxi. Die 19. & 20. eaſdem *Hauſtus febrifugos* repetebam, & *Bolum Cardiacum* hora ſomni exhibebam; *Julapii* etiam ſequentis Cochl. iv. vel v. ad libitum ſumenda præſcripſi, quod toto Morbi curſu Ægræ maximè arridebat ℞ *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *Pæon. Com. Epidem.* an. ℥j. *Confect. Alcherm. ſine Moſch.* ʒiß. *Sirup. Cariopb.* ℥iß. M. Die 20. ſub veſperam (exulante jam omni Exacerbationis & Remiſſionis veſtigio, atque, Cute Colli, & Pectoris ubique Veſiculis aqueis, ſine quacunque rubra efflorefcentia, interpunctim notata, unde, Spiritibus depreſſis ac tantum non deletis, *Febrem* in *Sinechos* purè Malignam degeneraſſe ſentiebam) plurimùm languebat Ægra, attonita erat, ac tantum non delirabat: Indèque, omiſſo uſu *Corticis* in poſterum, Spirituum expanſionem *Alexipharmacis & Veſicatoriis* duntaxat moliebar; *Epiſpaſtica* nova ad internos Carpos ſupra Pulſus illicò applicanda juſſi, & *Bolum Cardiacum* repetendum, cui addebatur *Confect. Alcherm. ſine Moſch.* ʒß. Die 21. *Bolum cardiacum* cum *Confect. Alcherm.* abſque *Theriaca* [quippe Coma quadantenùs impendebat) manè repetendum juſſi, eundem verò cum *Theriaca* ſub veſperam: Eodem modo die ſequenti ſcil. 22. pergebat. Quandoquidem verò multum tuſſiebat, atque Phlegma viſcidum Bronchiis impactum ægrè admodum egerebat, ℥iv. *Apozematis* ſequentis calidè, quarta quaque hora propinandas juſſi ℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔ß. *Tinctur. Croc. Syrup. Capil. Vener.* an. ℥j. M. Die 23. *Bolum Cardiacum*, abſque *Theriaca* manè & quarta pomeridiana, ob languorem & deficientem Spirituum expanſionem; Et cum *Theriaca* hora ſomni Ægra deglutiit, unde vires aliquantum inſtaurari videbantur. Ob *Aphthas* verò jam in ore ſubortas præter *Gargariſmum* Cochl. unum *Mucilaginis* ſequentis ſæpius ſuper Linguam tenendum juſſi. ℞ *Mucilag. tenuior. Semin. Cidon. Aqu. Plantag. Extract.* ʒvj. *Sirup. è Rub. Idæ.* ℥iß. M. Die 24. omittebantur Boli per totum diem in gratiam Adſtantium, qui timebant ne Ægra inde nimium incaleſceret, cujus neglectus pœnas vitæ ſuæ diſpendio propemodum luebat ſub veſperam languens & confuſa, & adeò confecta, ut vix reſpirare poterat Quocirca, ad expanſionem Spirituum reſuſcitandam, Cochl. iv. *Julap.* ſequentis tertia quaque hora vel ſæpius in languore exhibenda juſſi (agitata phiala) ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr.* an. ℥iij. *Epidem. Pæon. comp.* an. ℥iß. *pulv. è Cancr. comp. Lap. Contraierv.* an ℈ij. *Rad. Serpentar. Virgin.* ʒß.

Sacch. alb. ℥vi. M. Spiritus etiam *Salis Armoniaci* in languoribus olfaciendus præbebatur. Singulis Bolis gr. iv. *Serpentar. Virgin.* adjicienda juſſi, modo ſequenti. ♃. *Theriac. Androm. Confect. Alcherm.* an. ʒß. *Pulv.* gr. xxv. *Serpentar. Virgin.* gr. iv. M. F. *Bolus*. In horum uſu, cum, vel abſque *Theriaca* bis terve in die perſiſtebat uſque ad diem 27. & in dies melius ſeſe habuit: Pulſus quotidie fortior evaſit, & Temperies mitior, Puſtulæ ſeroſæ, quæ in pectora ſpargebantur, vivida efflorescentia circumcingebantur, & ſenſim diſparebant, Ægra ab Orci faucibus erepta tandem ἀπυρετός ac ſana evaſit, niſi quod *Tuſſis* importuna ſomnum admodum interturbabat; ad quam minuendam primum præſcripſi die 26. *Linctum* ex *Ol. Amyg. d. Syrup. Capil. Vener.* an. ℥i. & *Sacch. Cant. alb.* ʒi. confect. Cochleatim, urgente Tuſſi, miniſtrandum. Hoc autem nihil proficiente, die 27. Hauſtulum paregoricum cum *Sirup. paraliſ.* ℥ß. & *Laud. liqu.* gutt. viij. (Febre jam victa) cum magno ſucceſſu hora ſomni propinandum juſſi, & nocte diei 28. *pilulas* ſequentes. ♃. *pil. è Cinogloſſ. Extract. Glicirriz.* an. gr. viij. M. F. pilul. iij. A quo tempore huc uſque optima valetudine utitur, niſi quod, poſthabito ſano meo conſilio de *Cortice* repetendo, ſub finem ſecundæ Hebdomadæ languere, appetitu privari, atque, ſtata diei hora, bis vel ter Algore quodam perfundi cœpit, Repetita autem tandem ℥j. *Corticis* illico convaluit, ſine quocunque alio Medicamento exhibito.

APPENDIX.

Secunda Exercitationis, Hiſtoriam Febris ΣΥΝΕΧΕΟΣ *compendiariam ab anno* 1658. *ad annum* 1691. *complexa.*

EX quo philoſophiæ & Medicinæ principiis mediocriter inſtructus, Obſervationibus Medicinalibus faciendis qualitercunque par fui, Naturam atque Indolem Febris *Sinecheos* indagandi ſtudio magnopere incenſus ſum. Atque equidem quantum memoria repetere præterita poſſum, Febrem eam, vel *Simplicem* vel *Spuriam* frequentiſſimam ſemper fuiſſe deprehendi, & inter cæteras Febres maximè vulgarem. In nonnullis locis, ſcilicet Maritimis, paluſtribus ac Nemoroſis ferè perpetuo *Endemia* eſt, ubique, verò, præſertim durante tempeſtate Autumnali, & in caſtris, ubi Corpus externis aeris injuriis perpetuò obnoxium, poſt ſtatas periodos *Epidemia*; neque in Conſtitutione ipſa peſtilentiali penitus defecit. Necnon Febre *Sinecheoi*, quotquot ſint, generaliter loquendo, vel primo inſultu *Sinecheon* ſpeciem referunt, aut ſaltem in eas demum mutantur, quoties Criſi ſalutifera finiuntur.

Ut autem certior huic noſtræ *obſervationi* fides adhibeatur, lubet *hiſtoriam* hujuſce Morbi, per triginta annos, & quod excurrit, ordine recenſere, atque Graphicè pro virili depingere, ut penes Lectorem ſit hac in re æquum judicium facere.

(*a*) Incipiam ab anno 1658. Æra (Mihi ſaltem) notabili, quo tempore Febris hæc tàm Spuria quam Simplex, præſertim Menſibus Autumnalibus, ubique per totam Angliam graſſabatur (Quod etiam Clariſſ. noſter *VVilliſius* in *Puretologia* ſua olim edita teſtatus eſt, *Olivarius Cromvvellus* qui temporis rerum Britan-

(a) *Febris* Sinecheis *Epidem. ab anno* 1658. *uſque ad annum* 1664.

tannicarum potius eſt, & Pater meus Reverendus, indemque Medicus Exercitatiſſimus illo ipſo anno, ineunte Septembri, cùm hæc Conſtitutio ad ἀκμὴν perveniſſet, hac Febre correpti ſatis cedebant; *Synechi* Natura in utroque ſuccumbente, in *Synecheon* demùm mutata, quam comitabatur deliria, Spaſmi, cæteraque funeſta Malignitatis indicia. Inſuper, poſtquam conſpexeram Matrem meam pientiſſimam, Fratres & Sorores, Servos, Ancillas; Nutrices conductitias, quotquot erant intra eoſdem nobiſcum parietes, ac fere omnes ejuſdem, ac vicinorum Pagorum Incolas hoc Veneno infectos & decumbentes, forte ejus memoria Mihi excideret, Ego ipſe eodem Morbo correptus ſum, atque poſtquam à Morte, in primo ejus inſultu, ægre admodum evaſeram, ſpatium trimeſtre valetudinario tranſegi; *Synechi* (qua primùm affectus fueram) ubi Venenum ex diuturna & repetita Spirituum expanſione quadantenus ſubactum fuerat, in *Intermitentem* jam *Tertianam*; jam *Quotidianam* demùm faceſſente. Hoc tempore, ſi unquam aliàs, ferè tota hæc Inſula, ſaltem Menſibus Autumnalibus, *Noſocomii* publici ſpeciem præ ſe ferebat, & in nonnullis locis ſani vix ſupererant, qui ad miniſtrandum valetudinariis ſufficerent. Veriſſimum quidem eſt, hancce Febrem, ut ut *Epidemiam* & publicè graſſantem, minùs funeſtam fuiſſe quam Peſtilentialis ſeu Maligna eſſe ſolet, quippe à Veneno mitiori ortam; Unde, vel Spirituum ſeſe expandentium vi, aut ſuppetiis, quales fuerint, ab Arte miniſtratis [Nondùm enim vires *Corticis* in hoc Veneno ſubigendo, ſaltem hic Loci, comprobatæ erant) plurimi licet ægrè admodum ex Morbo evaſerunt. Multos autem paſſim videre fuit, poſt ſextam vel ſeptimam Exacerbationem (ubi Natura à Veneno ſenſim aucto demùm victa fuerant) exulantibus omnibus paroxyſmorum & Remiſſionum veſtigiis, febre Maligna Continua; quam diri Spaſmi & deliria comitabantur, decimo ſeptimo, vel viceſimo primo Morbi die è vivis ſublatos. Alios autem *Diarrhœa* & *Vomitione*, vel doloribus quaſi *pleuriticis*, *peripneumonicis* aut *Colicis*, aut alio aliquo *Synecheos* Spuriæ Symptomate vehementiori attritos & confectos, die morbi ſeptimo, nono vel undecimo, Fato quaſi præmaturo occiſos, Inſuper, qui ex morbo evaſerunt, fere omnes, quos Ego novi, Hyemem ſubſequentem valetudinario tranſigebant; Durante enim Bruma, *Intermittentes*, *Quartanas*, *Tertianas*, *Quotidianas* ad ejuſdem Veneni mitiori gradu oriundas fere æque *Epidemias* videre erat, ac in Autumno *Synecheias* ſeu Remittentes. Neque mehercule, ſæviente gelu, penitus defecerunt iſtæ Febres *Continentes*, & licet non, ut in præcedenti Autumno, publicè graſſarentur, ubique tamen ſubſequente Vere ac Æſtate ſporadicè caput ſuum tollebant, uſque ad Menſem Auguſtum. A quo tempore per totum Menſium Autumnalium decurſum, rurſus ubique *Epidemiæ* fieri & re vireſcere cœperunt. Atque equidem hancce febrem hoc pacto ſub typo *Synecheos* præſertim ſimplicis & legitimæ, & quotidianæ ſcil. vel Tertianæ maximè vulgarem fuiſſe, & tempore Autumnali plus minus Epidemiam uſque ad annum 1664. obſervavi; Nec non plurimos ab ea demùm in *Synecheon* degnerante in Orcum demiſſos, non obſtante Methodo medendi rationali & excruciante, quæ tunc adhibebantur; Siquidem efficacia *Antidoti peruvianæ* ad hoc Venenatum fermentum delendum, vulgus Medicorum adhuc latebat.

(a) Sub ingreſſum verò Autumni anno 1664. planè ſilebat hæcce febris; & ferè omnes Acuti Morbi derepente exulabant, & ſalubris admodum erat iſtius Tempeſtatis Conſtitutio. Vere autem ſubſequenti, poſt brumale gelu præter modum atrox, & Cometam in Æthere calamitatis hujus quaſi prænuncium, Venenum ſeſe recolligens, & mirum in modum auctum, hanc *Sinechi* in *Peſtem* funeſtiſſimam & diriſſimam inopiato mutavit, quæ Epidemicè graſſata, ſpatio

[a] *Peſtis Epidemia anno 1665 & 1666.*

ſpatio unius anni plus quàm quadraginta millia Hominum è vivis ſuſtulit: Attamen, ſæviente hac ipſa peſte non penitus defecerunt veſtigia nonnulla Febris *Synechεos*: Quotquot enim ex *Peſte* evaſeruntur, utpote mitiori Veneno infecti, robore Spirituum vegetiori præditi, quamprimùm Natura ſua ſponte, vel Artis adminiculis *Bubones*, *parotidas*, *Carcinomata* matureſcentia, vel quævis alio victoriæ Monumenta ſeu Trophæa de hoſte conſtituere cœperit; ſingulis vel alternis diebus in ſeipſis percipiebant Symptom. *Exacerbationes* & *Remiſſiones*, ſtatis horis alternatim ſeſe excipientes. Unde non temeritatis jure merito incuſandam cenſeo facultatem Medicinale *Neapolitanam*, quæ (referente Cl. *Bade*, *Anaſtaſ.* lib. 1. Cap. 20.) etiam *Corticem peruvianum* in *Peſtis* Curatione adhibendum juſſit; Siquidem ad hoc ipſum Venenum [quoties mitius eſſe contigerit] delendum, & deinceps ad Curationem accelerandam plurimùm conferre queat.

(a) Porrò, *Peſte* hac exitioſa ſub initium anni 1666. exulante, rurſus Febris *Synechis* à Veneno mitiori orta, Spuria autem & *Colliquativa*, nimirùm cum Fluxu Alvi *Torminoſo* aut *Diſenterico* ſociata, ſub initium Menſis Auguſti ſuum caput attollere incipiebat, quæ in dies per omnes Menſes Autumnales magis magiſqu ſæviebat, & publicè graſſabatur, nec Mihi pepercit contagio, dum Menſe Auguſto, ſedes *Diſentericorum* minùs cautè inſpicerem; Et ex hoc Morbo ægrè admodum evaſi? Iterùmque etiam ſequenti Autumno, ex eadem occaſione infectus ſum; Adeò Epidemicè jam ubique Londini ſeminium hoc virulentum propagatum erat! Durante verò ejus [illegible] Menſe ſcil. Septembri & Octobri, quo tempore *Sinechis* ſimplex graſſari ſolebat, vix quenquam alium Morbum videre erat. Civitas ferè univerſa hoc Morbo correpta videbatur, atque ſingulis ſeptimani tercenti, quadringenti, quingenti plùs minùs Fluxu & Torminibus, cæteriſque *Diſenteriæ* excruciantis, vel *Diarrhœa Colliquativæ* diris Symptomatis confecti, citiùs, vel ſeriùs, die ſcil. 14. 17. 21. fatis cedebant, non autem abſque *Siti* inexplebili, *Aphthis* albis vel nigris, *Pulſu celeri*, *Deliriis*, cæteriſq; Febris *Epidemiæ* indiciis, Plurimi inſuper, poſtquam Colliquatio & Tormina, & reliqua *Diſenteriæ* Symptomata multo *Opiatorum* & Adſtringentium uſu ſupprimerentur, nihilo ſeciùs ſenſim languentes, & Hectico quaſi calore emarceſcentes demùm extinguebantur. Alios (virulentia per ductus ſalivales Criticè expulſa) ope *Aphtharum* & Salivationis immenſæ ſupervenientis (quod in Criſi Febrium *Sinecheon* haud rarò evenire ſolet) liberatos memini: Siquidem Venenum huic *Diſenteriæ Epidemicæ* anſam præbens, tanquam *Colocinthidis*, aut cujuſcunque alterius Cathartici æmulum, Inteſtina ſponte petens, eademque horrendis ac vellicantibus Spaſmis perpetuò laceſſens, atque per eorum Glanduloſam Membranam Serum colliquatum & virulentum copioſè effundens, vires tamen Spirituum non adeò præpollenter ubique proſternere videbatur, ut non Natura ſaltem initium Morbi, poſt ſtatas, vel incertas periodos, vires ſuas plus minùs colligeret, atque inde victoriam, ſaltem aliqualem, ſæpius reportaret; Quod facile obſervatu erat; Unde *Remiſſio* atque *Exacerbatio Torminum*, *Colliquationis*, cæterorùmque truculentorum Symptomatum, ſingulis vel alternis diebus recurrentes, evidenter ſeſe in conſpectum dabant. Durante enim *Remiſſione*, Symptomata cuncta excruciantia nonnunquam ultrò minuebantur; recrudeſcente autem Paroxyſmo *Opiatorum ipſorum* vires ſpernebant. Unde clarè deprehendi *Diſenteriam Simptomatis* duntaxat rationem habuiſſe, Febrem autem [ut ut ob externum calorem à Torminibus & Diarrhœa ſuppreſſum cuivis intuenti ſeſe non proderet] eamque verè *Sinechi* à Veneno mitiori, Cathartico ſcilicet oriendam primarium fuiſſe Morbum. Atque demùm huic Obſervationi

inni-

(a) *Diarrhæa & Diſenteria torminoſa Menſibus Autumnalibus Londini graſſata ab anno 1666. ad annum 1672.*

innixus, ubi cum vulgo Medicorum diu *Siſyphi* ſaxum volvendo, *Rhabarbaro*, *Myrobalanis*, *opiatis* & *Adſtringentibus* intus exhibitis, & *Enematis* Fortibus *Anodynis*, cæteriſque decantatis, quibus Authores paſſim utramque paginam Curationi *Dyſenteriæ* implere ſolent; in truculentis hiſce Symptomatis ſublevandis, fruſtrà Curationem tentaveram, cùm intereà venenatum Fermentum intus deliteſceret; non ſine rationem conſilium novum inii, atque ad *optata* & Adſtringentia, quæ ad Symptomata Dyſenterica ſpectant, *Febrifugum* aliquod potentius [ſi modò ejuſmodi Febrifugi compos fieri poſſem] adjicere ſtatui, quod Venenum Fermentum Febris ipſius ac Colliquationis cauſam delendo, Febrem ſimul tollere, & Fluxum ſiſtere, aç Tormina inde conſequentia compeſcere poſſet. Atque eò potius ad hanc ſententiam Mens mea inclinata eſt, quia ſæpius obſervaram miſeros Ægrotantes, non obſtante diligentiſſimo Remediorum *Antidiſenteriorum* uſu, ſæviſſimis hiſce Symptomatis confectos, tandem ad Orcum cacaturientes deſcendiſſe: Alios verò multis *Adſtringentibus* atque *opiatis* uſque ad delirium & deliquium adactos, atque inde inebriatos potius quam curatos, eoſque haud rarò inopinatam Symptomatum Diſentericorum recrudeſcentiam perpeſſos eſſe, vel ſaltem cum Pulſu Celeri, Calore Hectico, cæteriſque Venenati Fermenti deliteſcentis indiciis emarceſcentes, quieta & adſtricta Alio ſummum diem oppetiiſſe. Ex alternante autem Torminum & Fluxus Exacerbatione & Remiſſione (quam ſæpenumerò plus minus hunc Morbum, ſaltem ſub ejus initium comitari jam obſervaram) potius quàm à Calore Febrili, quem pro ratione Symptomatum moleſtorum quadantenus inæqualem deprehenderam ſemper autem depreſſum ac mitem, monitus; hoc in caſu vires *Corticis peruviani* cum *Laudano* commixti tentando experiri decrevi. Neque temerario quidem, ſiquidem ut ut *Cortex* amaritie ſua tenera Inteſtina pruritando, Fluxum Alvi adaugere aptus ſit; cum *Laudano* tamen, quod Humorum colliquationem ſiſtit, ſenſumque Inteſtinorum exquiſitum ſtupefacit ac hebetat, commixtus, & irretitus, Venenatum Fermentum colliquativum ſubigendo, ad fluxum & Tormina ſimul ac febrem ipſa ſiſtendam & compeſcendam jure merito idoneus haberi poſſit. Eventus votis reſpondebat. Primum autem vires decantatiſſimi hujus febrifugi *Antidiſyntericas* experiendo comprobavi in Ægro habitante in vico dicto *Loug-Lane*, Diſenteria *Tertiana* laborante; Hujuſmodi enim aliquæ Mihi in Praxi occurrebant, ubi Tormina & fluxus Alvi mucoſus & ſanguineus, tertio quoque die, hora ſtata, non obſtante diligentiſſimo *opiatorum* uſu, recrudeſcebant: Cum in intervallis, truculenta hæc Symptomata, adminiculante *Laudani* Doſi puſilla, vel ſua ſponte ſæpius mitigarentur. Arrepta igitur prima Symptomatum Remiſſionis occaſione, ſine mora ℥j. *Corticis* cum *Laud. Lond.* gr. j. commixtam, in Hauſtu exhibendam juſſi, repetendamque deinceps quarta quaque hora ad ſextam uſque vicem. Quid fit; Tantum abeſſe obſervavi ut Inteſtina ab amaritie *Corticis* proritarentur, ut illicò ſenſerim ea facilius à *Laudano* cum *Cortice* commixto, quàm cum *adſtringentibus* conjuncto compeſci & demulceri; A quinto autem, vel ſexto Hauſtu exhibito fluxum ac Tormina, unà cum febre reliquiſque Symptomatis comitantibus, penitus exulaſſe, neque unquam in poſterum Periodis ſolitis recruduiſſe: Atque hæc Obſervatio animos Mihi addidit, ut in ipſis *Quotidianis Dyſenteriis*, quoties ſcil. & quamdiu ſe de genere *Sinecheon* ex quantulacunque alternante Symptomatum Exacerbatione & Remiſſione, & non *Malignas* eſſe proderent, Pharmaci hujus *polichreſti* vires, modo jam memorato experiret: Neque eventus, mehercule, ſpem meam fefellit. Et nullus dubito quin *Diarrhæa* quævis *Epidemia*, & quæcunque alia cum febre juncta, imò febres *Caſtrenſes* cum hujuſmodi Symptomatis ut plurimum ſociatæ, nimirum *Sinechis* Spuriæ, hac methodo compendiaria multò certius ſanari poſſint, quàm magno illo Appara-

paratu *Rhabarbari*, *Myrobalanarum*, *Adſtringentium* & *Opiatorum*, quæ Methodum Curationis horum Morborum hucuſque implerunt. At de his poſthac fuſiùs in *Exercitatione* quinta de Febribus Colliquativis. In præſentiarum eas ſupremis labris (ut ajunt) duntaxat delibo eo fine, ut oſtendam *Dyſenteriam* ac *Diarrhœam* torminoſam, quæ ferè per ſeptennium vigebant, ac unoquoque Autumno ab anno 1666. uſque ad annum 1672. ſolenniter hic *Londinenſes* revireſcentes ubique Epidemicè graſſabantur, ſubortas fuiſſe à Febre verè *Synechei*, quam eo nomine appello *Synechi Spuriam*, quia cum vehementi Humorum Colliquatione eorumque per Inteſtina excretione conjungebatur. Atque equidem ; ut à vera ac genuina Ideâ hujus Morbi formata, Curativæ Indicationes in poſterum certiores deſumantur, Mihi in votis eſt, ut communi Medicorum conſenſu *Diarrhœa*, & *Diſenteria Caſtrenſis*, ſeu quæcunque alia *Epidemia* nomine proprio *Synecheos Spuriæ ac Colliquativæ* poſthac deſignetur.

(*a*) Quemadmodum Febris *Sinechis* genuina ab anno 1665. (in quo *Peſtis*, Veneno ad gradum ſummè deleterium provecto, caput ſuum extulit (ferè per biennium profliga ta diſparuit, nec amplius recedente ſole graſſata eſt ut ante; Ad eundem modum *Sinechis* hæc *Spuria* & *Colliquativa*, *Diſenteriæ*, & *Diarrheæ* Torminoſæ nomine deſignata, quæ poſt *Peſtem* ſubintrans, unoquoque Autumno, ferè per ſeptennium repullulans & longè lateque ſerpens, imperium ſuum hic loci exercuiſſet, penitùs exulabat. At locum dedit *Morbor. Epidem.* qui ad inſtar Peſtis mitioris nulli ſexui vel ætati parcentes, adeò menſibus anni 1672. autumnalibus *Londini* ſæviebant, ut tercenti plus minùs inde confecti, quaque hebdomada ad Orcum deſcenderent. At hi nunquam Epidemicè in poſterum hucuſque graſſati ſunt. Quantum verò hæc ipſa *Peſtilentialis*, & *Epidemia Febris Morbilloſa*, poſt *Acmin* ſuam, ubi ſcilicet ſalutarem eventum habitura fuit) ſpeciem Febris *Sinecheos* referebat, atque quàm egregiè *cortex peruvianus*, eo nomine, in Curatione ejus perficiendæ partibus ſuis functus ſit, poſthac ſuo loco enarrabitur; ſcil. in *Exercitationis tertiæ* Cap. II. ubi *Morbillos*; & Febrem *Scarlatinam* ex profeſsò tractaturi ſumus.

[*b*] *Morbilloſa* autem hac Conſtitutione, poſt tyrannidem ad ſex menſes durantem, jam demùm ſub finem hyemis ſenſim declinante, ac tandem penitus exulante Venenum Febriferum deinceps proximo Autumno, ſcil. an. 1673. quadantenus miteſcere & cicurari videbatur, & mitius hucuſque eſt. Unde Febris, quæ unoquoq; anno à Menſe Auguſto uſque ad Solſtitium hyemale antehac epidemicè graſſabatur non amplius *Diſenteriæ* vel *Diarrhœæ* Torminoſæ ſpeciem induit, vel cum quocunq; altero vehementi Symptomate conjuncta fuit; verum typum eundem ad viceſimum uſque annum gerit, quem ante *Peſtem*, quæ annis 1765. & 1666. vigebat, præ ſe tulit: Et forſan eundem typum ſervatura eſt, donec à Peſte aliqua exitioſa in procinctu ſtante Venenatum Fermentum mutari, & in gradum magis deleterium provehi contingat. Fateor equidem à gradu Veneni mitiori, nonnullis annis, præſertim ab anno 1677. ad 1682. (quo tempore circumforaneus ille *Tabor Corticem Peruvianum*, pro *Arcano* cæteris Medicis ignotò venditans, ſeſe Febrium *Æſculapium* unicum jactabunde gloriabatur) Febres *Intermittentis Quotidianas*, *Tertianas*, *Quartanas*, fere pari paſſu cum *Synecheos* Epidemice graſſatas eſſe; Atque annis nuperis, præſertim durante ἀκμῇ Conſtitutionis; Menſib. ſc. *Septembri* & *Octobri*, à gradu Veneni plus ſolitò irritante, has ipſas *Sinecheis* ali-

quan-

[a] *Morbilli Epidemii anno* 1672. [b] Synechis *Simplex unoquoque Autumno ab anno* 1673. *ad præſentem annum* 1692. *Epidemia*.

quando cum vehementi aliquo Symptomate conjunctas, non tantum ſpeciem *Diarrhœæ* & *Diſenteriæ* periodicæ, verum etiam *Choleræ* Morbi, *Vomitionis* immanis, *Rheumatiſmi* verſatilis, *pleuritidis*, *Colicæ* Ventriculi & Inteſtinorum, ſeu alterius alicujus Morbi acutiſſimi induiſſe: Quin etiam has ipſas *Sinechels* non tempeſtive aut rite curatas, à Veneni incremento, in *Malignas* & funeſtas ſæpenumero degeneraſſe; & nonnunquam à gradu Veneni præter modum Deleterio in primo inſultu Malignas extitiſſe, *purpuratas* ſcilicet *petechiales*, vel *Morbilloſa Effloreſcentia*, *Veſiculis aqueis* per collum, & Pectus ſparſis, *parotidibus*, *bubonibus*, *anthracibus*, cæteriſque Malignitatis indiciis notatas. Verum cunctæ hæ Febres, ſive *Sinechels* Spuriæ, ſive Malignæ, *Sporadicæ* duntaxat fuerunt, neque contagione, ut in Peſtilentialis Conſtitutione, ſeſe propagabant. Febris unica *Epidemia*, quam ſingulis Autumnis jam per quatuor luſtra annorum ſolenniter repullularé obſervavi, fuit vere *Sinechis* ſimplex & quæ *Cortice* tempeſtive exhibito ſemper cedere ſolebat. Neque Conſtitutio *Varioloſa*, *Eriſipelatoſa*, *Scarlatina*, *Rheumatica*, *Anginoſa*, *Pleuritica*, vel ſi qua ſit alia, in una vel altera anni tempeſtate graſſata, adeò Venenum Autumnale mutavit, ut Febris Epidemia, in tot Annorum decurſu, à Typo ſolito quicquam deflecteret, aut novo diverſoque tenore procederet.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM.

Littera H. *denotat Hiſtoriam.*

A

Abdominis Spaſmis in Febre Intermittente. H. Pag. 257
Abdominis Spaſmis in Febre Remittente. H. 290.
Acrimonia Sanguinis Symptomata. 294
Acutus Morbus quid. 208
Acutorum Morbor. Symptomata in genere Nervoſo. 191
Acutorum Morborum Curatio à Veteribus inſtituta, conformis Hypotheſi Authoris de Ægrotatione Spirituum Animalium. 194.
Acutorum Univerſalium, & eorum Symptomatum Ratio Formalis. 195.196
Aeris Malignitatis Morborum Cauſa. 197. 198.
Variolarum & Morbillorum Cauſa. 201 200. 207. 272.
Aetiologia Morborum & Symptomatum ex Anatomia petenda. 181
Alcalium uſus. 284
Alexipharmacorum uſus. 285
Algor præternaturalis. 192
Algor in Paroxyſmo Febris Intermittentis ad triduum continuatus. 198. 199. 209
Algor iſtiuſmodi quomodo tractandos. 213
Algor quo intenſior vel remiſſior in primo inſultu Febris, eò magis minuſvè Deleterium eſt Venenum ſcilicet Fermentum Febrile. 199
Algor Univerſalis. 242. H. 244. 245
Alvi adſtrictio in Febre Continente. 281
Alvi Fluxus Symptomaticus. 310
Vid. Diarrhœa.
Amara Febrifuga. 217
Unde vis eorum Febrifuga. 218. 219
Vi Ecphratica pollent. 169
Anaſtomoſis nulla Venarum cum Arteriis. 145
Anatomia neceſſitas. 181
Anatomica diſquiſitio Medici & Philoſophi eſt diverſa. 182
Andreas Mervill ex ignorantia Medici Fati occubuit. 213
Anginoſorum Dolorum in Febribus Cauſa. 201
Anima non ægrotat. 186
Animi Pathemata. Vid. Pathemata. *ib.*
Antidotorum Modus operandi. 230
Antimonium Diaphoreticum Febrifugum. 216
Antipathia ex Idioſyncraſia orta. 224
Aphthtarum in Febrib. Cauſa. 201
Aphthæ Albæ. 280. 293. 305. 309
Apoplexia Symptomata Febris Intermittentis. 210
Apoplectici tractatio. *ib.*
Indicationes in hoc Morbo. 213. 244. 262. 263.
Appetitus depravatus. 200.
Aquæ minerales præparatæ. 214.
Ardentis Febris Symptomaticæ Curatio à à Veteribus inſtituta. 283
Ab Authore inſtituta. 306
Arſenicalis Veneni Symptomata. 232
Arthritis quos maximè affligit. 191

B

Boli Armenæ Vis ex obſervatione Fracaſtorii. 233

C

Caloris Febrilis Symptomata. 189
Calor in exceſſu Sudores impedit. 202
Caſtrenſis Febris. 314
Catharticorum uſus ſub finem Febris continentis. 287
Cathartica non uſurpanda ante uſum Corticis Peruviani. 238

Niſi in Cachexia inſigni. Pag. 242
Catharticorum noxa in Febris Intermittentis Paroxyſmo. 212
Cauſtici Veneni Symptomata. 233
Cephalalgia Cauſa. 190. 199. 271
Symptomaticæ Curatio. 282. 283
Cerebri textura. 184
Cerebrum eſt totius fœtus origo. 182
Cæteras partes proportione ſuperat. 279
Officina Spirituum Animalium, 185. 188. 190. 189
Chalybeata vi Abſterſiva pollent. 218
Chamæmeli Florum virtutes Febrifugæ. 191. H. 221
China china. Vid. *cortic peruv.* 266
Chloroſis Scorbutus particularis in genere Nervoſo. 191
Chloroſeos Cauſa. 201
Symptomata. 191
Chalybe profligatur. 187
Cholera Morbi Symptomaticæ Cauſa. 200
Choleram Morbum ſimulat Febris Intermittens. 210. 211
Curatio. 214. 215. H. 253. 249 243. 262
Cholera Morbi Symptomaticæ in Febre Remittente curatio ab Authore inſtituta. 286. H. 290
Chronicorum Morborum Symptomata in Genere Nervoſo. 191
Chronicorum Morborum Univerſalium Curatio. 194
Ratio formalis. 195
Chronicus Morbus Quid. 196
Paroxyſmi in *Morbis Chronicis*. 197
Cibus Quantitate aut Qualitate peccans Morborum Cauſa. 192
Cinnabaris Nativæ Vis. 189. 190
Colicam Ventriculi ſimulat Febris Intermittens. 259
Curatio. *ibid.* H. 255. 209
Colicam Inteſtinorum ſimulat. H. 255. 256
Colicam ſimulat Febris Remittens. H. 294. 295
Comatis Cauſa. 200
Coma in Paroxyſmo Febris Intermittentis. 247. 200
Indicationes. *ibid.*
Contagionis propagatio. 187. 190
Continuam Febrem indegenerat Febris Intermittens. 209. H. 240.
In *Continuam* degenerat *Continens*. 268. 288. H. 318. 308. 310. 311
Convulſiones in infante ſimulat Febris Intermittens. H. 264
Corporis Textura, eſt Vaſcularis. 264. 185. 194
Cortic. Peruv. deſcriptio. 218
Locus Natalis Arboris. ibid.
Nec Lignum nec Folia ſunt Febrifuga. 219
Reſina exudans, & fœmina ſunt Febrifuga. ibid.
Virtus *Corticis* Indis olim nota. ibid.
Unde Europæis innotuit. *ibid.*
Unde Pulvis Patrum dictus. ibid.
A Comite del Cinchon Quina Quina. ib.
Vis ejus Febrifuga non conſiſtit in tenuitate partium. 221
Nec in Caliditate aut Siccitate manifeſta. ibid.
Nec in ulla manifeſta Qualitate. 227
Conſilium de *Cortice* ſupprimendo. 220
Caliditas aut Siccitas *Corticis* non impedit ejus Virtutem Febrifugam. 221
Cortex non eſt Frigidus aut Narcoticus. 226. ibid.
Argumenta contra *Corticem*. 221
Solutiones. 325 & ſeq.
Unde vis ejus Febrifuga. 221. 228
Vis ejus febrifuga non ab Evacuatione ſenſibili. 227. 228
Corticis Electio. 235
Corticis Præparatio. 237
Genuini Criteria. 236
Cortex Officinarum maxima ex parte adulterinus. 235
Corticem præſcribendi Formulæ. 237. 239
Non ſumendus cum Regimine. 238
Canones de uſu *corticis*. 238. 239
Cortex non eſt cauſa Recidivationis Febrium. 209
Cortex non eſt cauſa Tabis. 228
Non eſt quid Venenatum. 224
Ejus Uſus in Febribus Continentibus. 269
Curativa Indicationes unde petendæ. 182
Curandi Methodus in uno eodemque Morbo ſæpe diverſa. 269. 271. 277
Cutis poros ſuos ad nutum Spirituum Animalium conſtringit & dilatat. 201
Cutis Siccitatis Cauſa. 200

D

Decoctum Amarum Authoris. 217
Delirii Cauſa. 208
Diæta in Paroxyſmo Febris Ephemeræ. 204
In Paroxyſmo Febris Intermittentis. 212

In Febre *Synechei*. Pag. 191
Diaphoretica vigente Febre perperam exhibentur. 202
Incommoda eorum in Febre intermittente. 212
Diarrhea Cauſa. 200
Symptomaticæ in Febre Continente Curatio à Veteribus inſtituta. 281
Ab Authore inſtituta. 286
Diarrhaa Epidemica. 312
Diarrhea ſimulata à Febre Intermittente. 211. 242
Curatio 211. 214. ibid. 246. ibid. 247.
Corticis Exhibitio in Curatione *Diarrhaa*. 242
Diarrhaa ſimulata à Febre Remittente II. 246. 244. 294
Diaphragmatis Spaſmos ſimulat, Febris Intermittens. H. 250. 251
Dyſenteria ſimulata à Febre Intermittente. 211. 242
Curatio. 209. 214. 215. 246. ibid.
Dyſenteria Londinenſis Epidemia. 312
Ejus Curatio. 313
Dyſuria à Veſicatoriis. 306

E.

E*Cphracticorum* uſus. 194
Emetici uſus ante tertium Paroxyſmum in Febre Intermittente. 212
Incommoda in Paroxyſmo. ibid.
Emetica non uſurpanda ante uſum Corticis. 238
Emeticum ſene propinatum ante uſum Corticis, Nauſea ſuadente. 238. 239
Emetici Veneni Symptomata. 232. 282
Empirici. 279
Emplaſtra Carpis adhibenda. 216
Enemata. 281
Eorum Incommoda in Paroxyſmo Febris Intermittentis. 211
Entis Veneris uſus. 302
Ephemera Febris. 284
Eius Symptomata. ibid.
Cauſæ Procatarcticæ. ibid.
Indicationes. ibid.
Diæta. ibid.
Epileptici Inſultus periodici. 194. 207
Epidemicorum Morborum cauſa. 191
In *Eryſipelatoſa* Febre Sanguinis fœtor. 189
Eryſipelaloſam Febrem ſimulat Febris Intermittens. 211
Eius Curatio. 214. 215. 261.
Errores Practicorum in Febris Continentis Curatione. 278
In Curatione Intermittentis. 215
Evacuatio indicatur in Plethora & Cachexia. ibid.

F.

F*Ebris Acuta* definitio. 198
Cauſæ Procatarcticæ. ibid.
Symptomata in primo inſultu. 199
Indicationes. ibid.
Symptomata Febrilia. 198. 199
Eadem ſunt cum iis quæ à Toxico aſſumpto ſequuntur. 203. 331
Indicationes Febriles. 200
Symptomata in Humoribus. 201
Curatio radicalis Febrium. ibid.
Criſeos ſigna. 292. 203
Criſis. 202
Febrilis Antidotus. 201. 232. 219
Febris Ardens. Vid. *Ardens*.
Caſtrenſis. Vid. *Caſtrenſis*.
Ephemera. Vid. *Ephemera*.
Intermittens. Vid. *Intermittens*.
Maligna ſi. *Synochos*. Vid.
Maligna ſi. Synochos.
Synechis *Vid.* Synechis.
Febrium Synopſis. 204
Febres diſcriminantur à Fermento Febrili. 268
Febres gradu tantum differunt. 269
Symptomata Veneni in *Febribus*. 232
Febrifuga, Pericarpia. 216
Chymica. ibid.
Amara ſimplicia. ibid.
Febrifugum non eſt propinandum durante Paroxyſmo. 213
Fermentum Univerſale Totius Corporis. 185
Fermentum Febrile. 207. 231
Eſt *Venenum*. 231. Vid. *Venenum*.
Fermenta in quantum Febres diſcriminant, gradu tantum differunt. 268
Fermentum Febrile debilius, æquale, vel fortius Viribus Spirituum diverſam producit Febrem. 370
Fluxus Alvi. Vid. *Diarrhœa*.
Fœtus origo prima. 182
Fomes, quem Antiqui cauſam Paroxyſmorum in Febribus ſtatuerunt, reiicitur. 194. 217
Frigus Morborum Cauſa. 192
Cutis poros conſtringit & Sudores impedit. 203

Hel.

H

Helmontii Archiæus. 185
Hemicrania Periodica. 209. 244. H. 263
Hemitritæa Febris. H. 217. 265
Humorum Dyſcraſia Spiritus afficit. 187
Humorum Sphacelo affectorum Symptoma. 190
Hypochondriaci & Hyſterici affectus à Spiritibus crudis & flatulentis oriuntur. 187
Chalybe profligantur. ibid.
Illorum Fomes in genere Nervoſo. 191. 207
Symptomata. 199
Illorum Vigiliæ temperantur Ente Veneris. 272
Tempore Paroxyſmi inſigni Urinæ profluvio corripiuntur. 196
Illorum Saliva Acris. ib.
Hyſterici inſultus Periodici. 194. 199

I

Infuſio Croci Metallorum Febrifuga. 216
Intermittentis Febris definitio. 207
Cauſæ Procatarcticæ. ibid.
Symptomata. 207. 208
Duratio Paroxyſmi. 208
Cauſa paroxyſmi. 211. 208
Febris ipſius Duratio. 208. 209
Recidivationis Cauſa. 209
Diagnoſtica. 210. & ſeq.
Prognoſtica. 211. 215
Indicationes Curativæ. 211
——— In Paroxyſmo. 211. & ſeq.
——— Extra Paroxyſmum. 215
Curatio. 208. 233. & ſeq.
Febris Intermittentis tractatio cum Symptomatis alterius Morbi. 213
Paroxyſmi ſunt peracuti, Morbus ipſe Chronicus. 209
Ad Morbos graviores viam ſternit. 210
In Malignam Febrem mutatur. H. 256
Cum Dolore Nephritico conjuncta. H. 264
In parvulis in primo inſultu Continuæ Typum induit. 208
Symptomata Veneni in Febre Intermittente. 231
Intermittens Epidemica. 311
Quo in loco & quo tempore fiunt Epidemicæ. 207. 273

L

Laſſitudinis Ulceroſæ Cauſa. 190. 191
Lateralem Dolorem punctorium ſimulat Febris Intermittens. H. 257
Lienteria in Febre Remittente. H. 294
Lues Venerea. 188
Lumbaginis Cauſa. 200. 271
Curatio. 282
Lympha non eſt Morboſa. 285
Colliquatur in Febribus Continentibus. 284

M

Machina Corporis conſtat ex Fibrillis expanſis Cerebri. 193
Malignitatis Notæ. 268. 316
In Febre maligna Sanguinis fœtor. 189
Febrium malignarum Curatio a veteribus inſtituta. 193
Criſis. 202
Indicationes cum Cortex Peruv. Antidotus Febrilis nullius eſt uſus. 192
Febris maligna in conſtitutione Epidemica in primo inſultu eſt Continens. 269
Febres malignæ prope Criſim in Continentes mutantur. 268. 157. Vid. Putra in Synochos.
Medicinæ definitio. 181
Subiectum generale & ſpeciale. ibid.
Inſtrumenta. ibid.
Eius apparatus. ibid.
Medicamenta Specifica. 195
——— Eorum notitia Experientia acquiritur. ibid.
——— Eo melius operantur quo ſimpliciora. 236
——— Spirituum Animalium motus compeſcentia nullum relinquunt Miaſma in Sanguine, per aliud Remedium evacuandum. 187
Medicamenta Sale Volatili abundantia. 194
Medico Notitia quæ neceſſaria. 181
Medici Hypotheſes unde deſumendæ. 189
Ad Naturæ Normam debet Mandata ſua Diætetica & Pharmaceutica dirigere 211
Medicus Naturæ ancillatur. ibid. 280
Medullæ oblongatæ Textura. 182
Melancholia hypochondr. Vid. Hypochondriacus Affectus.
Mercurialis Veneni Symptomata. 233. 278
Methodus medendi Antiquis uſitatiſſimus con-

for-

formis Hypotheſi Authoris de Morborum origine in genere Nervoſo. ibid.
Morbilli. 199
Symptomata. ibid.
Epidemii. 313
Morborum Schema. 196
Morborum Semen eſt aliquid Heterrogeneum. ibid.
Cauſæ. 188. ad 189.
Metaſtaſis. 192
Sunt vel Chronici vel Acuti. 195
Morbi Partium mediatè oriuntur ex mala Diatheſi Spirituum Animalium. 190. 194
Morbi partium. 194
Morbi primariò Univerſales ſunt immediate in Spiritibus. 187. 188. 189
Secundariò Univerſales, ſunt immediate in Spiritibus. 189
Morborum Univerſalium Diviſio.

N

Nauſea Symptomaticæ Cauſa. 200
Nauſea Pharmacorum unde. 230
Nauſea Sympt omatica in Febre Remittente. 291
Nervi Spirituum Animalium Canales. 184
Nervorum Figura & Ortus. ibid.
Sex rerum *Nonnaturalium* abuſus Morborum Cauſa. 195

O

Obſtructiones aperit Cortex. 224. 225
Ophthalmia Symptomatica.
Opiatorum Uſus. 287
.... Incommoda in Paroxyſmo Febris intermittentis. 211
.... Remittentis. 279
Oris Ariditatis Cauſa. 273
Oſcitationis Cauſa. 190

P

Paracelſi præcipitatum Diaphoreticum non eſt Optimum Febrifugum. 216
Paralyſis fit à Spiritibus ſtupidis. 188
Paralyticorum Fibræ in principiis Nervorum humiditate curantur. ibid.
Paroxyſmorum in Febribus intermittentibus Cauſa. 193. 182. 267
Non fiunt per Antiquorum Fomitem. 192
Paroxyſmi in Morbis Chronicis. 199
Partus Dolores ſimulat Febris intermittens. 190
Pathemata Animi genus Nervoſum afficitun. 187. 188 190.
Morborum ſunt Cauſæ. 189. 191. 203
Variolarum & Morbillorum Cauſæ. 200
Pericarpiorum uſus ante tertium Paroxyſmum Febris intermittentis. 211
Formulæ. 216
Peripneumonia à Febre intermittente ſimulatæ Curatio. H. 1623. 214. 258
Peſtis Epidemica. 312
Phthiſis ſimulata à Febre intermittente. H 247
Pharmaceutica ad Praxin neceſſaria. 181
Pharmacorum Nauſea unde. 230
Phreneticorum Dolorum in Febribus Cauſa. 201
Pleuritidem ſimulat Febris intermittens: 210. Eius Curatio. 216
Pleuritis ſimulata à Febre continente. 297
Potus Quantitate aut Qualitate peccans Morborum cauſa. 192
Pullorum Columbinorum Applicatio ad Pedes. 284
Pulmonum & aliarum partium Animalium Uſus. ibid.
Pulſus fortioris cauſa. 100
Quina Quina. Vid. *Cortex Peruv.*

R

Reſpirationis inordinatæ cauſa. 200
Rheumatiſmus fit à Spiritibus Siccis & inflammatis. 187
Quibus uſitatiſſimus. 193
Dolores qua Verſatiles. 200
Rheumaticorum Dolorum in Febribus cauſa. 201
Rheumatiſmum ſimulat Febris intermittens. 210. 244. 229
Rheumaticus Dolor Lateralis ſimulatus à Febre *Synechei*. H. 269
Rheumatica Synechis in Malignam mutata. H. 271
Rheumatiſmum ſimulat *Synechis* Spuria. H. 303. & ſeq. 190
Rigoris cauſa. ibid.

S

Sal Abſinthii Febrifugum. 216
Saliva Acris. 199
Sanguinis Ardentis Symptomata. 190
Sanguinis eæ pabulum Spirituum. 183. 195

San.

Sanguinis Craſis immutatur à *Spirituum Animalium* Morbis. 183. 185. 189
Sanguinis Circulatio in Corpus Muſculorum. 185
Sanguinis vitiata Diatheſis Spiritus Animales corrumpit. 187
Scarlatinam Febrem ſimulat Febris Intermittens. 210
Curatio. 215. H. 261. 262
Scorbutus fit à Spiritibus Segnioribus. 195
Symptomata. 179. 191. 119
Singultus Cauſa. 201
Sitis Cauſa. 182. 204
Spaſmorum Origo. 184. 185. 187. 190
Spaſmos ſimulat Febris Intermittens. 243. H. 251
Spaſmodici dolores fixi. 200
Spaſmodici Status in Febre Continente Curatio ſecundum Veteres. 283
Ab Authore inſtituta. 290
Spiritus Animales exiſtunt. 182. 183
Primum Principium Activum Machinæ Corporea. 183. 186
Eorum Officina Cerebrum. 185. 187
Uniuntur cum Sanguine. 186
Eorum ope Anima Corpori unitur. 184. 186
Eorum Canales. 184. 185
Ex aeris particulis conficiuntur. 185.
Mediam Naturam inter Corpus & Animam ſortiuntur. 182
Illorum Vires. 186
Spiritus Animales poſſunt Morboſo Fermento inquinari. 182
Labem Sanguinis participant. 188
Craſin Sanguinis mutant. 186
Ex Animi Pathematis & Aeris iniuriis afficiuntur. 188
Illorum Morbi ſunt multiplices. 187
In Morbis Acutis nimis exaltantur. 194
Eorum influxu impedito partes inferiores exſolvuntur. 219
Ab eorum Exploſiones Spaſmi. 184. 185
Spirituum Ægrotantium Symptomata. 189
Plus periculi in Defectu quam in nimia Exaltatione Spirituum. 211
Sphacelationis Humorum Symptomata. 189
Strangulationem ſimulat Febris Remittens. 295
Sudores ſignum Criſeos. 203
Dependent à laxitate pororum. *ib.*
Sudores impedit aut Calor aut Frigus in exceſſu. *ibid.*
Sudores Frigidi in paroxyſmo Febris Intermittentis. 215
Synechis Febris. 268. 288. 306. 309. 267. 269
In *Synochon* mutatur. H. 311. 312
Eſt vel *Simplex* vel *Spuria*. 270
Simplicis deſcriptio. *ib.*
Symptomata. 271
Cauſa Procatarctica. 273
Diagnoſtica. 272
Prognoſtica. 269
Indicationes. 270
Curatio à Veteribus inſtituta.
In *Synochon* mutatio. 284
Ab Authore inſtituta. 234
Synecheos Spuria Diagnoſtica. 272. Curatio. 131
Symptomata Veneni in Febre.
Synechei. 230
Synecheos Augmentum. 269
Status. *ib.*
Mutationis in *Synochon* Signa. 270. 271. 280
Criſis. 269. Criſeos ſigna. 270
Declinatio. 271
Methodus Febrifuga rationalis. 280
Regimen in Febre *Synechei*. *ib.*
Corticis in Curatione Febris.
Synecheos. 270. 265
Synechis in Intermittentem ſæpe faceſſit. 311
Synechis Epidemica. 311. 314
Quibus in locis & quo tempore fit Epidemia. 281
Synochos ſive continua. 268
In principio continens videtur. 268. 310
In infantibus facile in intermittentem tranſit. 269
In Principio in *Synechi* mutari poteſt. 274
Curatio. 278
Quid obſervandum in curatione. 288
Prognoſtica. 269. 268
Non poteſt ſanari priuſquam ſit *ſinechis*. 270
Symptomata Veneni in hac Febre. 231
Suppedaneorum uſus. 203. 204. 286
Surditas ex Uſu corticis. 223
Sympathia partium. 193

T

TActus percipit Spiritus Animales. 184
Tertiana Febris. H. 222. 265. 166
Teſtaceorum Uſus. 281
Thoracis Spaſmi à Febre Intermittente. H.
Topica operantur per effluvia emiſſa. 232
Toxicorum virulentia non conſiſtit in Qualitatibus manifeſtis. 230
Tuſſis Febrilis curatio. 287

V

VAriolarum Symptomata in Genere Nervoſo. 191
Variolarum primus inſultus cum illo Febrium convenit. 200
Veneni definitio. 229
Non agit in humores primario. 229. 230
Effectus in corpore. 225
Fons eſt ſymptomatum Febrilium. 200
Modus operandi cognoſcibilis ab effecto tantum. 230
Veneni gradus intermittentem Febrem producens. 267
...... Synechi producens. 268
...... Synechi Mixtam producens. 268
...... Synechon producens. 268. 269
Veneni Symptomata Emeticam ac Catharticam Naturam participantis. 242
Veneni Cantaridibus congeneris Symptomata. 233
Veneſectionis incommoda in Paroxyſmo Febris intermittentis. 213
Veneſectio quo in caſu celebranda ante uſum corticis. 242
Vertiginis Cauſa. 191. 200
Vertigo ex uſu Opii. 200
Veſicatoriorum Uſus. 204. 213
Vigiliarum Cauſa. 201. 271
Curatio. 266. 287
Benedictum omnia à Cerebro ortum ducunt. 182
Viſcus quercinus. 188
Ungula Alcis. ib.
Universales Morbi. Vid. Morbi.
Vomitionis Symptomaticæ. Cauſæ. 200
Vomitio Symptomatica in Febre Intermittente. 210. 243
Eius Curatio. 211. H. 242. 262
Curatio Vomitionis Symptomat. in Febre Continente ſecundum veteres. 282
Ab Authore inſtituta. 289. H. 209. 295
Urinæ Turbidæ ac Rubedine tinctæ, Cauſa. 200

FINIS.

RICHAR

RICHARDI
MORTON
Med. Doct. & Reg. Coll. Med. Lond. Socij.
PYRETOLOGIA,
SIVE
TRACTATUS
DE
FEBRIBUS INFLAMMATORIIS UNIVERSALIBUS
VARIIS HISTORIIS ILLUSTRATA.

AD LECTOREM.

Exercitationes duas de *Febribus Intermittentibus* & *Remittentibus* antehac editas, en tertia (prout ratio propoſita poſtulat) de *Febribus inflammatoriis Univerſalibus* excipit, quam Clariſs. & Eruditiſſimorum Profeſſorum tum noſtratium cùm exterorum hortatibus incitatus in lucem jam emitto, in qua de Febre Rheumatica, Eryſipelatoſa & herpetica diſſerere, & hanc penſi partem abſolvere decreveram: Verùm Voluminis moles præter expectationem aucta vetat, vetant plurimi celeberrimi Viri, quibus fidem datam manco & mutilo hoc tractatu ſaltem ea parte liberare lubet. Fidem autem datam non fallam, verùm, modò Deus vitam & otium det, opus incœptum pro Virili ad Umbilicum ducere conabor. Non eſt autem quòd ſententiam noſtram in Apparatu harum Exercitationum latam, nimirum quod *Venenum Spiritus inficiens ſit Morborum Univerſalium Cauſa*, rurſus hic loci multa Verborum ambage defendam (quanquam hoc Poſtulatum à priori demonſtrari haud poſſit) cum in morbis, quos jam tractamus & cæteris poſthac tractandis res ipſa clarius loquitur quàm mille argumenta ratione & arte excogitata. Quid? quòd abunde conſtat ad iſthanc Cauſam tanquam ad Cynoſuram reſpicientes, quaſi Ariadnes filo ductos non poſſe non ubique in reconditiſſima Naturæ penetralia certò ac facile penetrare, variam horum morborum indolem & Criteria Diagnoſtica perſpecta habere, præſagia rite proferre, indicationes Curativas elicere, & methodum medendi rationi atque uſui congræentem ſtabilire, & cujuſcunque ſymptomatis ſuborti rationem clare reddere: Quocunque enim-nomine hi morbi appellentur, ſive *Morbilli*, ſive *Febres Scarlatinæ*, *Variolæ*, *Rheumatiſmi*, *Herpetes Miliares*, vel *Eryſipelata*, pro ratione Veneni Morbifici Spiritus plus minus peſſundantis, Morbus aliam atque aliam formam induit, atque prout naturam Febris *Synecheos* benignæ, vel *Synochos* mali moris participet, diverſa methodo jure merito tractari poſtulat. Dolet quidem me in hac Diſſertatione à Sententia magni *Sydenhamii* diſcrepaſſe: Sed rationibus in Cap. ſeptimo hujus Exercitationis penſitatis conſtabit me multo uſu fretum atque experientia edoctum non rixandi, vel certandi gratia, verum reluctanti animo contradixiſſe. Pace igitnr magni Viri, mihi etiam liceat liberam Philoſophiam ubique profeſſo, pro modulo meo ſaluti humani generis hoc pacto proſpicere & conſulere. Vale, Candide Lector, & perge benigno animo, quo hactenus ſolebas, incomptum & levidenſe hoc noſtrnm Munuſculum in bonnm partem accipere.

Ad Amicum literatiſſimum, ingenioſiſſimumque R. M. M. D. utriuſque Pyretologiæ Authorem.

M*Ortone*, dubiam doctus inſequi Febrim,
Quacunque vultus obtegit ſuos larva,
Quum tabe vires gradibus atterit lentis;
Vicibuſve membra ardore vel gelu invadit,
(Menſeſque Juni & Julii ſimul jungens,
Madagaſcaræque clina cum ultima Thule,
Opprobrium uſque huc Pharmaceutices audit)
Coccòve, purpurave epidermidem pingit;
Vel purulentis ora puſtulis fœdat;
Carbunculiſve peſtis egerit virus;
Dum multiformem Protea, (efferum monſtrum
Variabilemque in quodlibet genus monſtri,)
Tu multiformi Pharmaco potens pellis:
Miramur omnes uberem Ingeni venam;
Medicùſque Pergamenus, aut Cous, nobis
Elapſa poſt multa ad ſuperos redux ſæcula,
Epidauriòve Divus Anguis ex Fano,
Aut anguiformis Genitor ipſus Aſclepi,
Videri; Anglos inter ut cluas Arte,
Machaonaſque quoſvis exteros vincas.
  Columbe, Mundi incogniti Revelator,
Aurifodinis meritus es minùs laudis,
Quam Patriam amici Corticis recludendo
At noſter à te proximus Revelator
Mortonus audit; nobilis doſes libri
Qui primus omnium ad uncias, drachmas, grana,
Reduxit; docuitque methodos miniſtrandi.
Nonne ergo par eſt, (dicite O ſati Phæbo)
Nè deſit inclyto Alexipharmaco nomen;
Habeatve dubium, (quod propè eſt idem ac nullum)
Cum ſcandalo vocetur; & gravi probro
[Malè nam omne Loyoliticum ſonat mundo)
Noxia putetur Arbor, non ſalutaris;
Mortonianus dicier ut velit Cortex;
Haſce exoleti ſi leves ſenis nugas
Mortone ſumas fronte, qua ſoles, æqua,
Illis Amicos inter & locum doctos
Dignere quemvis dare libri tui in fronte;
Unum hoc viciſſim te ultimo in loco poſco;
Lectoris veniam ut carmini impetres tardo;
Scazonte Jambos reptitante dum frango,
Podagricus Author ipſe cùm ſiem Scazon.

J. F O R D, SS. Th. Profeſſ.

Ad eundem, de Pulvere, ut vulgò vocatur, Jeſuitico.

PLanos Sophiſticoſque Circulatores,
Malè Jeſuitas, omine & malo nomen
Suum dediſſe pulveri ſalutari,
Quem præbuit contuſus patribus cortex,
Quereris modeſte Medicus; at fremit mundus,
Satis impudentèr, more quo ſolent, factum.
Subit interim ingens dedecus innocens cortex,
Titulo quod iſto publicè datur venum.
Ignatianos quippe ut impios, vulgus
Maleficiorumque Archirectonas, horret:
Magicæque credit, Faſcinove deberi,
Si Loyolæ quid utile efficit proles:
Illis venena, & toxica imputans ultro.
Sclopoſque, bombardaſque, æneaque tomenta,
Sieaſque, gladioſque, & nociva quæcunque
Fauxi cruenti, vel Ravillaci tractant;
Et ſi quid unquam vulnera aut neces infert,
Ignatianum nullus invidet dici,
Iſtumve titulum ad ultima ut gerat ſæcula;
Pyrioque pulvere nuper eſſe graſſatos
Meminere quivis, ad hominum & urbium ſtragem,
Regumq; cædes, atque Parlamentorum.
Proinde ſapiant, atque propaginem Patres
Animo haud gravato jam ſuam recognoſcant,
Conſentiente [quod liquet) palàm mundo.
Et abdicatis ſalutaribus rebus,
(Quas rarus iſti ſobrius imputat genti;]
De hinc quibuſvis Jeſuiticum donent
Pulveribus illud exitialibus nomen.

S. FORD, SS. Th. Profeſſ.

Clariſſimo Viro D. Richardo Morton M. *D. Amico ſuo plurimum honorando.*

INnumeris objecta malis, & mille cadendi
Prona modis humana fuit Gens, undique telis
Cincta Necis, diriſque ſuas æquare querelas
Ærumnis conata. Manus Natura benignas
Protinus expandens, dedit arma exprompta cavernis,
Et gremio prognata ſuo medicamina, ut horum,
Viribus evictis morbis, ſua fata repellant
Mortales, adeantque gradu teſtudinis Umbras.
Tunc ſibi quiſque fuit primò Medicaſter, & omnes
Tentabant herbis, ut bruta Animalia, crudis,
Inſtinctu monſtrante, ſuos pacare dolores.

Poſtea conſilia accedunt Rationis, & Artis
Additur auxilium: Sed jam Medicina nocivis
Obſeſſa eſt tenebris, & cum ſua pocula cæcus
Miſcebat Medicus, ſunt ſæpe illapſa venena.
Ars tamen increvit, Mediciſque oracula magnus
Edidit Hippocrates, cujus reverentia Patris
Tanta ſuos tenuit, vel tanta ignavia natos;
Divini ut placuit jurare in verba magiſtri,
Et ſupra *Herculeas*, quas fixerat ille, columnas
Progreſſa eſt Medicina parum, per ſecula longa
Vix incrementum ſenſit. Sed cura ſalutis
Humanæ movit Cœlos, & talia tandem
Dixere, *Hippocrates* ſis tu, *Mortone*, ſecundus,
Ægris adfer opem, fatales falle Sorores,
Res lima medicas, Orbi nova dogmata tradas,
Et vera, & praxin certam, methodumque politam:
Nec tibi commiſſos ceſſas urgere labores:
Nam tua Sarcophagùs damnat medicamina triſtis
Expectatque diu latrante cadavera ventre,
Dum rapis ægrotos, & eorum funera tardas
Dum Tabem extirpas, quæ corporis ulcere fœdo
Partes pneumaticas rodit, duroſque tumores
Pulmonum ſolvendo, novo ſpirare vigore
Cogis, & ex imo Thorace reciprocus aer
Ludit ut in ſanis: Dum ſiccæ incendia Febris
Antidotis ſatagis fidis extinguere, & aura
Arte tua ſpirata ignitos ventilat ægros:
Dumque ſalutifera ſuperatos tota agmina dextra
Arte Morborum; plaudunt omnes, Natura triumphat.
Cùmque anguſta nimi viſa eſt provincia tanto
Ingenio, Anglorum ſolùm vigilare ſaluti;
Humani generis Medicus, Vir magne, remotis
Audis ipſe plagis, exerces praxin ubique,
Dum tua languentem ſpargis præcepta per orbem.

Clopton. Havers, M. D.
è Coll. Med. Lond.

Ad Clariſſimum Fœliciſſimumque Practicum D. D. Morton, *in ſuas Diatribas de Febribus Inflammatoriis, & Colliquativis, Carmen Gratulatorium.*

Poſt Phthiſin exutam Spoliis, lentoque veneno
  Quo valet, & molles ſpargit ubique neces:
Poſt exarmatas Febres. Flammiſque carentes,
  Laurea quot fronti debita Serta tuæ;
Arma iterum ſumis, potuit quaſi facta rebellis
  Inſtaurare acies Febris anhela novas:
Inſtaurat! nobis ignes meditatur & undas:

Tor-

Torreat an ſalvat corpora, fervet opus:
Quaſcunque inſidias quærat Vitæ inſidiatrix,
Tu premis, indicio prodita flamma tuo eſt,
Eruis è cæcis trepidum penetralibus hoſtem,
Atque novas latebras non habet, unde petat;
Regia ſi quatiat ſolidæ Capitiolia Mentis,
Fulmine ut icta uno Machina tota ruat;
Dum tremuli ad Nervos famuli ſua penſa reliquunt;
Pulſus & excubiis Lucidus Ordo ſuis;
Acta licet rabie non ſine incendia pergunt,
Stantia Te Medicum tecta probare ſolent;
Totaque Te Medicum ſentit Nervoſa propago,
Quippe nec hic virus poſſe nocere ſinis;
Nam Tibi Fibrarum patuit levis incola, ocellos
Perſtrinxit radiis Nobilis aura tuos;
Clara Tibi affulget, qua nec divinior unquam
Cælitùs allapſa eſt irradiare diem.
Cernis ut hinc celerem trajecto fomite flammam,
Languida purpurei maſſa liquoris alit;
Concitus utque letex remeantia flumina ſpectans,
Sollicitum attonitus ſiſtit & urget iter,
Atque iræ impatiens ſolvit rupto obice ripas,
Et rapido ſolitas præterit orbe vias:
Hoc facit, ut monſtras, alieno percitus œſtro
Rivus, & ex alio fonte Venena bibit;
Accenſas fert inde faces laxoque Cruoris
Orbe, venenatas ſpargit ubique notas.
Haud impunè licet graſſetur flamma, vetuſtos
Ut mirum in cineres ni ruat uſta Domus;
Viſo hoc *Mortonus* ſubjectos increpat ignes,
Extinctoque nitent tecta ſuperba foco;
Quid memorem veſtras, vexata Cuticula, flammas?
Quidve Cutim, Numen, Diva puella, tuum?
Expedit hic ſordes, ſcelerataque ſtigmata delet,
Atque novas Veneres exhibet alma curis;
Morborum Pigmenta abeunt, vultuſque renitet
Purior, & Speculo lævior ipſe ſuo.
Externas jactare faces ſi laſſa recuſet
Febris, ut ipſa Domus interiora petat;
Corporis inque Adytis Veſtales ſuſcitet ignes,
Uſque vigil vigiles deſtruit Illos focos:
Mille modis teneris miſcere aconita medullis
Si ſciat, Hic novit pellere mille modis.
Febris ſin flammas alieno nomine celet
Extruat atque alios improba facta rogos,
Tu non obeſſæ Stator munimina Vitæ
Deſeris, aut liquida morte perire ſinis;
Fluxam Animam hic revocas, ne ſic retinacula rerum
Solvat, & in medias tota liqueſcat aquas.
Nota nimis, poſthac larvata incidere Febris
Ceſſet, & inviſam diſſimulare luem.
Læta tuis Armis Victrix Natura triumphat,

Ultrò hoſtes tali Vindice freta petit.
Nota queror. Quidem tua roderĕ ſcripta ſolebant;
(Et tamen ingnavum peſcitur inde Pecus)
Dum rodunt, ſcribuntque eadem, Medicumque fatentur
Te ſatis, Authorem te ſatis eſſe negant:
Ecce Canes Domini veſtigia certa legentes!
Nempe Tuam calcant Te præeunte viam.
Te ſequar, ut fas eſt, noſtrum Pecoriſque magiſtrum,
Nam ſuperat Medicum pagina, facte Virum.

Joh. Lasher, D. M. *Oxon.*

Clariſſimo, Spectatiſſimoque Viro D. Richardo Morton, *M. D.*

O Qui, medendum Gloria nobilis
MORTONE, Divis protegis Artibus
Vir Britannorum labentes,
Fila ſtudens religare Colothus.
Invidit Orbis te ſatis Angliæ:
Nunc Solis inſtar, pluribus utile
Sydus tuis longè remotos
Vis populos recreare libris.
Non vana jactas dogmata, quæ pigro
Diſtans ab ægris feceris otio;
Non lecta ſcribis, quæve inani
Credulus aud:eris rumore:
Sed illa tradis, quæ labor improbus
Viſûque frequens experientia
Rimata naturam ſagaci
Te ſpatio docuere Vitæ.
Quibus favebunt millia teſtinum,
Quos tabe turpi depoſitos propè,
Morboque languentes maligno
Liminibus revocas ab Orci.
Natum nefandis territus unicum
Per te reducit Variolis parens,
Et ludit, externos avorum
Nomen opeſque ſuis relinquens.
Seu dira tentat ſolvere conjugem
Uxore Febris, mox tua ſpurias
Compeſcit Ars flammas, locûmque
Innocuo dat amoris igni.
Plaudant Britanni, teque ſuperſtite
Jam nullus illum lugeat amplius
Qui * Sanguinis motum retexit,
Aut Sydenham, Williſiùmque magis,
Oblita Belli Gallia te canat,
Cui Benignum Peruviæ librum
Talborus oſtendit, ſed omnes
Non potuit numerare vires.

Oventque

* *Harvæus.*

Oventque Belgæ ſordida *(a)* faucium,
Et Luſitani *(b)* pectoris Ulcela.
Febremque Germani *(c)* Roſatam,
Præſide te, facile domantes.
Nec Orbe noſtro fama ſtabit tua.
Mortone, ad orbem perveniet novum,
Et Incolis reddet quietem
Variolas merito peroſis.

Jacobus Auguſtus Blondel,
Pariſinus M. D.

Clariſſimo Viro D. Ric. Morton, *M. D. Patri ſuo omni filiali reverentia colendo, in Librum ſuum* De Febribus Inflammatoriis Univerſalibus.

SOmnia biciptis *Parnaſſi* mente repoſta
Non mihi ſunt, ſacro longè impetuoſior œſtro
Hinc vocat in Patrem patroni reverentia Nati;
In Patrem, quo, ſi qua fides, *Epidaurius* ipſe
In ſerpente Deus, non præſtat plura canenda
Ecce colus plena, Vobis, queis jura ſeveri
Staminis, en Parcæ triſti ſub pectore curas
Verſant, *Mortono* duros renovante dolores.
Gratum opus *Angligenis*, quod ſæcula nulla tacebunt.
Laudibus ac dignis celebrabunt ſcripta per orbem
Poſtgeniti, ſitientque avidi tranſmittere honores.
Docte Parens, Ego nunc arrectis auribus adſto,
Meque tua ut magni ſtimulant exempla Patroni.
Tu potis artis ades, quoque fas mihi dicere, vellem
Ut ſequerer tanti veſtigia preſſa Parentis;
Dum te digneris placidus præbere docentem.
Me, ſi Fata volunt, miſeris ſuccurrere doctum,
Lætus in auſpiciis, ego dulcia furta fatebor;
Auſpice te, quis non callere *Machaonis* artes?

R. Morton, M. S.

TRACTATUS

(a Eſt quædam Febris maligna in belgio Endemia cum inflammatione & exulceratione linguæ, palati, & faucium, eam vocant die breun. [b] *Phthiſis Luſitanis eſt familiaris. Vid.* Fernel. *lib. 2. de abditis rerum cauſis. (c) Eryſipelas vocatur à Germanis roſa, & eſt morbus illis familiariſſimus, Vid.* Sennert. *de Febrib. l. 2. c. 16.*

TRACTATUS TERTIUS
DE
Febribus Inflammatoriis Univerſalibus.

CAPUT I.

De Febribus Inflammatoriis, & Colliquativis, in genere.

SPiritus Animales in hiſce febribus arctius implicantur veneno quam in febribus Intermittentibus puris vel remittentibus. *Pag.* 345. Venenum vi laceſſendi præter ſolitum donatum eſt earum cauſa, *ib.* Febres inflammatoriæ & Colliquativæ ſępiſſime mutantur in malignas paulo ante mortem. Tunc Inflammatio dolor, aut tumor vel quidem fluxus colliquativus non amplius viget, Cerebrum ſolum & genus nervoſum petuntur; ſunt mediæ inter malignas & intermittentes, *ibid.* Si adſint periodicæ exacerbationes, Cortice Peruviano profligantur, *ib.*

CAPUT II.

De Febribus Inflammatoriis in genere.

FEbris inflammatoria eſt ea quæ habet notabilem membranæ, glandulæ, viſceris vel artus inflammationem ſibi conjunctam non primariam, *p.* 346. Efflorèſcencia cutanea eſt interdum plana & æquali, vel interpuncta, aliquando verò inæqualis, cum vel ſine dolore, tumore, ulcere, *ibid.* Febris inflammatoria parum à *Synechei* præſertim ſpuria diſtat. Incipientis inflammationis ſigna ſunt dolor punctorius & vellicans, arteriolarum vibratio ſolito major, tandem tumor, ardor & rubedo, *p.* 348. Durat autem inflammatio donec ſiat criſis, *ibid.* Cauſa continens. Febris inflammat, eſt ſpiritus Veneno complicatus. Cauſa evidens, Atmoſphæræ particulæ deleteriæ, *ib.* Symptomata diagnoſtica deſumuntur ex ipſa *Synechei*, dolore cæteriſque ſymptomatis, ex pulſu, Urina, & ipſo ſanguine, *ib.* Hæ febres in genuinas & ſpurias diſtribuuntur. Genuinæ ſunt hæ in quibus ſpirituum vires ſunt integræ & inflammatio vivida. Spuria ad malignam accedit, cum Spirituum & Inflammationis languore, *p.* 349. Differentia inter Morbillos genuinos & ſpurios. Venenum in ſcarlatina ac morbilloſa febre cuticulam ſine ſenſibili intumeſcentia, ardore aut dolore præter pruritum inflammat. Apparatus efflorèſcentiæ in morbo genuino ſpatio bidui vel tridui abſolvitur, & hoc durante febris more *Synochis* uno tenore progreditur, efflorèſcentia autem apparente, ſtatus morbi incipit, qui ſpatio tridui finitur, Febris inflammatio cæteraque ſymptomata abhinc ſponte ceſſant. Sed in conſtitutione epidemia, efflorèſcentia eſt minùs vivida, ſtatus morbi ad x. xiv. xxiv. diem ſæpiſſime protrahitur, cum aliqua Inflammatione glanduloſa, & febre ipſi Inflammationi peractæ ſuperſtite *ibid.* Differentia inter Variolas ſpurias & genuinas ex eo petitur quod in variolis genuinis exanthemata intra triduum erumpant & febris inde criticè quaſi exulat, cùm in ſpuriis exanthemata magis frequentia & minus vivida appareant, tardiùs matureſcant, neque febris ceſſet ſed potius die morbi xi. xiv. xvii. interdum in *Synechei*, aliquando verò in *Synochon* terminetur, *ib.* Eriſipelatoſa febris genuina ab initio usque ad finem eſt *Synechis*: Spuria *Synochos* à primo inſultu vel talis evadit, *ib.* febris Herpetem comitans, omnium

mitiſ.

mitiſſima & ſemper benigna, *pag.* 350. Tempore decubitus exacerbari ſolet, *ibid.* *Febris* Rheumatica nunquam eſt ſpuria, *ib.* Ad apoſtema cur non terminetur: eſt benigna, intermittenti vel ſaltem *Synechei* cognata; à repercutientibus mutatur in malignam *ibid.* Quoad inflammationes muſculorum, viſcerum & glandularum, ſunt omnes ejuſdem Indolis, intra ſeptem vel novem dies ut plurimum in apoſtemata deſinunt; febris etiam eſt benigna, niſi mala praxi in *Synochon* malignam mutatur, *p.* 350. 351. Prognoſtica febrium inflammatoriarum: Difficilius curantur quàm *Synechis* legitima, faciliùs verò quàm maligna, *p.* 351. Genuina inflammatoria minus eſt periculoſa quàm ſpuria: Febris pro gradu veneni, & pro parte affuſa eſt periculoſa. Quamdiu hæc febris *Synechis* refert, quod ad febrem ſpectat, res in vado, *ib.* Niſi in *Synochon* cum deliriis & convulſionibus tranſeat, *p.* 352. Febris cum inflammatione viſceris, glandulæ vel membranæ intus ſitæ periculoſior eſt, cæteris paribus, quàm ubi muſculus vel pars exterior afficiatur Inflammatione, *ibid.* Et qua ratione, *p.* 352. 353. Indicationes curativæ duæ, deletio, & niſus Spirituum temperandus, *p.* 353. Ordo hujus tractatus, *p.* 353. 354.

CAPUT III.

De Morbilis, & Febre Scarlatina.

DEſcriptio Morbillorum. Hic morbus eſt Febris conjuncta cum efflorefcentia inflammatoria, hic illic totam cuticulam diſtinguente. A morbillis Febris ſcarlatina differt per continuatam Inflammationem, *p.* 354. Variolæ autem differunt, quod in pus maturantur, & quod ab ipſo initio intumeſcentia renitente tactui ſeſe produnt, *p.* 354. 355. Natura febris morbilloſæ in variis ſuis ſtadiis quamvis ſit genuina & maximè benigna, eſt tamen peracuta & citiſſimè varia ſtadia ſua peragrat. Ex ſymptomatis venenatis à primo inſultu uno tenore progredientibus durante apparatu *Synochon* eſſe ac malignam ſuſpicari fas eſt, *ibid.* Apparatus efflorefcentiæ & incrementum Febris morbilloſæ. Hic præter ſymptomata, quæ febrem quamcunque comitantur, inveniuntur Pathognomonica quædam, ſcilicet, pulſus debilis ac celer, reſpiratio cita & anheloſa, hypochondriorum oppreſſio, urina tenuis, ſopor, &c. Cuncta hæc ſymptomata in dies augentur, donec Febris paulò efflorefcentiam ad ἀκμὴν ſuam perveniat. In morbillis epidemiis & verè malignis ſymptomata ſub initium non adeo ſæviunt & febris tardius ad ἀκμὴν pervenit, *p.* 355. 356. Efflorefcentia eſt Febris ſtatus. Cuticula levi ardore & rubedine ſuffunditur. Glandulæ dolore vellicante, ardore & tumore corripiuntur: tunc febris initio maligna tranſit in inflammatoriam, Pulſus fit fortis & urina rubra: Ab hac efflorefcentia inchoata ad ejus completam eruptionem ſtatus morbi & febris: Durat ſpatio bidui vel ſaltem tridui in Morbillis benignis & ſporadicis, vel uſque ad 17. vel 20. uſque diem in morbillis epidemiis & malignis, *p.* 355. Efflorefcentiæ declinatio & Febris Criſis, *ib.* Demum efflorefcentia ſenſim colorem rubicundum mutat, à quo tempore fluxus alvi ſuboritur ſalutaris, niſi diutiùs duret, Febris exulat & reliqua ſymptomata miteſcunt. In malignis autem declinante efflorefcentia, Febris manet vel augetur. Et Anginam, peripneumoniam, vel alium morbum peracutum ſimulat. Quoties autem hæc criſis eſt ſalutaris, Febris in *Synochis* plurium dierum vel hecticam mutatur, quæ, niſi cortice peruviano ſubigatur, in *Synochon* malignam & funeſtam degenerat, aut morborum chronicorum jacit fundamenta, *p.* 356. Cauſa morbillorum continens eſt venenum ſpiritus inquinans & maſſam ſanguinis in colluviem acrem colliquefaciens. *ib.* Cauſa procatarctica petenda eſt ab Atmoſphæra, *ib.* Ratio differentiæ inter duas morbillorum ſpecies oritur à differenti Spirituum vigore atq; gradu veneni diverſo, *p.* 357. Signa morbillos antecedentia & præſagientia ſunt ea quæ indolem febris concomitantis peracutam, malignam & colliquativam eſſe indicant. *p.* 357.

pag. 357. Præterea Medicus inquirat an æger antea morbillis laboraverit [nam raro bis redeunt] an conſtitutio aeris ſit morbilloſa, an æger familiaritate morbilloſorum uſus fuerit, *ib.* Signa pathognomonica ſunt, 1. Efflorescentia in cuticula, unde morbilli dignoſcantur à Variolis, Eryſipelate & Herpete. 2. Interpunctio efflorescentiæ quæ differunt à febre ſcarlatina. 3. Figura & magnitudo incerta efflorescentiæ qua differunt à Petechiis, & maculis purpureis, & variolis confluentibus. 4. Color vividus & vegetus, & tempus efflorescentiæ, unde diſtinguuntur à Febre Scorbutica & Crapuloſa, *p.* 358. A diverſa etiam efflorescentiæ indole morbilli ipſi à ſe invicem præcipui dignoſcuntur. *ib.* Prognoſis morbillorum, *ib.* Genuini ſunt ſalutares, ſpurii periculoſi. Epidemii ſporadicis periculoſiores. Morbi ſtadia inſolito more protenſa peſſimum, *p.* 358. 359. Efflorescentia partialis, aut quæ colorem ſæpe mutat, mala, *ib.* Febris efflorescentiæ ſuperſtes & ſymptomata, quæ Criſin imperfectam ſequuntur, ſunt periculoſa, *p.* 359 360.

CAPUT IV.

De methodo medendi Morbillis.

Indicationes curativæ ſunt duæ, extinctio veneni & ſymptomatum allevatio, *p.* 359. 360. Regimen hic morbus exigit cum aliis Febribus commune, diætam admodum tenuem, decubitum in lecto quietum & calorem ſtragulorum injectorum moderatum, *ib.* Remedia Pharmaceutica & Chirurgica ſunt diverſa pro indole febris in variis morbi ſtadiis. Nihil autem in quocunque morbi adeo peracuti ſtadio temerè tentandum, ubi criſis reputatur, *ib.* Cùm autem ante efflorescentiam febris indoles ſit maligna, expanſio Spirituum alexipharmacis & veſicatoriis promoveatur, à Venæ ſectione & ab opiatis abſtinendum, niſi quædam urgeant ſymptomata, *ib.* Mitiora tamen eligantur alexipharmaca, neq; veſicatoria adhibeantur, niſi ſpaſmi, coma aut indoles morbi maligna id requirant. Diverſæ Remediorum formulæ, *p.* 360 Calidiora alexipharmaca & frequentia veſicatoria ſint in uſu, ſi febris ſit maligna aut peſtifera, formulæ quædam Remediorum. *ib.* Quod ſi paulo ante efflorescentiam contingat aut ſpiritus ſint nimis irritati: tunc eorum niſus compeſcatur. Remedia quæ conveniunt, *p.* 361. Secundò colliquatio Humorum impedienda, & inde orta ſymptomata tollenda, *ib.* Palliativa curatio convenit, *p.* 362. Æger urgente Alvi fluxu à cereviſia abſtineat; ſed Dec. albo, tinctura roſarum & electuario adſtringenti utatur. Tuſſis mucilaginoſis, & pectoralibus ſedetur. Oculorum acrimoniæ collyrium, ſternutationi cohibendæ lac naribus attractum conveniant. Opiata, niſi in extrema neceſſitate diarrhϾ, non adhibeantur, *ib.* In ſtadio ſecundo, ubi febris a ſpirituum expanſione ad ſtatum ſuum demum pervenerit, Opiata & Venæ-ſectio ſunt omnino neceſſaria, *p.* 363 eorum uſum omiſſum in Morbillis epidemiis, Londini publicè graſſantibus plurimos è vivis ſublatos memini, *ib.* Efflorescentia autem peracta, ſi febris venenatis ſymptomatis adjuncta remaneat, actum eſt de ægro. Contra, ſi criſis fuit perfecta, cathartica hydragoga ad lymphæ colliquatæ effectus exitiales impediendo, *p.* 364. Non tamen præproperè maſſa ſanguinis agitetur, antequam Venenum fuerit omnino ſubactum. Exemplum puellæ extra debitum tempus purgatæ, *ib.* Formulæ catharticorum, *ib.* Sive imperfecta fuerit criſis, & febris *ſinechis* ſequatur, eam Cortice Peruviano, ante adhibitam purgationem, profligare oportet, *ib.* Multa ſymptomata remanent poſt Criſin imperfectam ut ophthalmiæ, coriza, tuſſis, hydrops, ſcrophulæ, &c. *p.* 365. Hæc colliquatio curatur. Cortice Peruviano, Opiatis, Venæ-ſectione & Purgatione: Cavendum tamen ne Cathartico ſint fortiora cùm ſæpe augeant colliquationem & funeſtos eventus habeant, *p.* 365. Tuſſis poſt morbillos ſuperſtitis Curationibus curatio Ophthalmiæ, *p.* 266. Diarrhœæ, Strumarum, *ib.* Hydropis, 267.

CA-

CAPUT V.

De Febre Scarlatina.

FEbris Scarlatina differt à Morbillis efflorefcentiæ modo; alia ſunt communia, *p.* 368. Hiſtoriæ variæ de Morbillis. Hiſt. 1. de filia D *Rainsford*. Per unam vel alteram Hebdomadam Colliquationis ſymptomatis affligitur demum febre correpta eſt, per triduum ſymptomata augentur, quarto die efflorefcentia morbilloſa ſe prodiit cum quarto efflorefcentię die, febre, tuſſi & alvi fluxu vigentibus. Subito Veneſectione ſanatur, *p.* 369. hiſt. 2. de filio D. *Pratt*, febre ſcarlatina laborant. Veneſectio quarto efflorefcentiæ die cum ſucceſſu præſcribitur, ib hiſt. 3. de *Saracb Morton* filia autoris, Morbilli benigni debito regimine curantur, *ib.* Hiſt. 4. de *Marcia Morton* filia autoris; Febris poſt quatriduum ab efflorefcentia incœpta protenſa, atque periodicè revertens venæ-ſectione & Cortice Peruviano curatur *p.* 370. Hiſt. 5. de Muliere quadam, Febris ſcarlatina poſt efflorefcentiam peractam ad ſpatium integræ hebdomadæ *Synechoos* tertianæ typum induit, tum in *Synochon* malignam lethalem mutatur, *ib* Hiſt. 6. de filiola Dom. *Hains*; febris ſcarlatina lethalis, *p.* 371. Hiſt. 7. de filiolo D. *Burren*, Febris Morbilloſa abſq; ulla efflorefcentia vel comitante vel ſubſequente ſanata, *ibid.* Hiſt. 8. de filiolo Domini *Debilles*, febris morbilloſa primùm maligna, dein inflammatoria, & tandem *Synechis*, *ib.* Hiſt. 9. de filia Dom. *Tim*, febris morbilloſa poſt efflorefcentiam peractam in *Synechi* quotidianam, Diarrhœa, Tuſſi, & languore maximo comitatam mutata *p.* 372. Hiſt. 10. de filiolo Dom. *Philips*, Diarrhœa pertinax & vires penitus fractæ poſt febrem ſcarlatinam, *p.* 373. hiſt. 11. Febris ſcarlatina ſymptomatis diriſſimis & peſtilentialibus comitata, *ib.*

CAPUT VI.

De Variolis, earum ſubjecto, ſtadiis, & differentiis, nec non de cauſa Variolarum continente atque Procatarctica.

DEſcriptio Variolarum: Hic morbus eſt febris conjuncta cum cutis veræ & cuticulæ inflammatione, cujus Exanthemata vel confluentia, vel cohærentia vel diſcreta in ſuperficie corporis appareant. Cutis vera ſubjectum eſſe variolarum probatur ex renitenti tuberculorum duritie, ex puſtularum maturatione, ex foveis in cute excavatis, *p.* 374. Stadia Variolarum ſunt quatuor, Apparatus exanthematum, Eruptio, Maturatio, atq; declinatio, *p.* 375. Apparatus eſt tempus illud omne à primo morbi inſultu uſq; ad univerſalem exanthematum eruptionem inceptam, puſtulæ prænunciæ *The Maſter PocK* dictæ definitio. Poſt eruptionem fit ſecundum ſtadium, in quo Criſis plus minus completa, *ib.* Stadium tertium eſt totum tempus quod teritur in maturandis Variolis in pus legitimum, à quo tempore incipit ſtadium ultimum, *ib.* Cauſa continens Variolarum eſt venenum activum intime Spiritibus implicitum, *ib.* Frigore, crapula, metu, aeris qualitatibus reducitur in actum: à gradu hujus veneni oritur diſtinctio Variolarum in benignas & malignas, *ibid.* Nonnumquam ſpiritus ſunt ita deleti; ut æger fere *apyretos* jaceat, & natura in proximo morbi ſtadio ferme ſine ulla eruptione ſuccumbat. Nonnunquam verò ſpiritus potius irritati quam deleti ſunt, & modo in hac contentione totum virus à ſinu ſuo excutiant; Variolæ ſunt benignæ inter quas numerantur, Variolæ *ChicKenpox* dictæ, Variolæ diſcretæ, *ib.* Si ſpiritus è contra in primo morbi ſtadio obruantur, criſis in perfecta & infida ſequitur, Variolæ ſunt malignæ, *p.* 376. Variolarum malignarum exanthemata, *p.* 378. Cùm autem Venenum per glandulas cutaneas non poſſit totus excludi in his Variolis, Natura per portas patentiores pulſare nititur. Prior conatus per alvum

eſt

eſt fere ſemper ſymptomaticus & corruentem naturam indicat Melior & tutior eſt ſalivatio, quæ hic deſcribitur, *p.* 379. Proffuvium Urinæ ſalivationi eſt ſuccedaneum ib. Malignæ Variolæ ex accidenti, *p.* 380. Infantes rarius quam adulti ſorte Variolarum confluentium & malignarum admodum dura plectantur, *p.* 382.

CAPUT VII.

De ratione Symptomatum in primo ſtadio contingentium, de varietate fermenti, & Febris inde ortæ, de ſignis præſagientibus, Diagnoſticis & Prognoſticis, nec non de indicationibus curativis, & methodo medendi Variolis durante apparatu.

Symptomata primum morbi inſultum comitantia: primò corpus ſubito algore perfunditur, quem horror, rigor, oſcitatio, *&c.* ſequuntur; deinde calor febrilis, dolor capitis, jactatio inquieta, ægritudo, nauſea, vomitio; dejectiones, ſtupor comatoſum, & è contra interdum vigiliæ, ſpaſmi & inſultus Epileptici præſertim in infantibus, tuſſis, intumeſcentia tonſillarum moleſta, & alia Simptomata hyeme frequentia. Pulſus celer, fortis & magnus, parvus & debilis pro Veneno: deniq; puſtulæ quædam morbi prænunciæ veniunt, Unde venenum varioloſum 384. eſſe naturaliter colliquativum & in laceſſendo procax concludimus, 385. ſigna variolas ante eruptionem in apparatu præſagientia ſunt dolor atrox & horrendus capitis & lumborum, & vehementia ſymptomatum ſupra numeratorum; conſuetudo habita cum Varioloſis, tempeſtas Epidemica, conſanguineus iſto morbo laborans, *p.* 386. Criteria maligni morbi dubia & incerta ſunt primi ſtadii duratio brevior vel longior quam decet. Ætas juvenilis, animi pathemata, crapula, ſpiritus menſtruo, puerperio, abortione, cathartico vel emetico vel venæſectione perperam celebratis, aut regimine nimis calido debilitati, frigoris contractio, tempeſtas æſtiva, aut hyemalis, conſtitutio epidemica, æger cachecticus, *&c. p.* ib. Certa ſigna ſunt pulſus debilis & vacillans, urina clara, tenuis & pallida, micturitio, deliquia, coma profundum uſque ad criſin profundum, fixus & ſpaſmodicus lumborum dolor cum *apyrexia* conjunctus. Symptomata vehementia quæ ſpiritus peſſundant. Signa bona ſunt, Febris à primo inſultu *Synechis* Urina rubedine tincta & contentis ſaturata, æqualis pulſus tenor, *&c. p.* 387. 388. Indicatio Curativa in hoc ſtadio eſt unica, at Venenum ad criticam exanthematum eruptionem ſubigatur. Neque Cortice Peruviano aut alia quadam Antidoto extinguendum eſt, ne poſtea recrudeſcat, 391. Medendi methodus in hoc ſtadio, *p.* 391. diæta ſit parca & tenuis, *ibid.* Sententia Sydenhamii de frigido regimine improbatur, ibid. De Remediis Pharmaceuticis & Chirurgicis in genere, *pag.* 393. In benigno morbo nihil à Medico agendum eſt, diæta tantum & regimen conveniens ægro, atque Julapium aliquod temperatum ad ſpiritus refocillandos præſcribantur. Formula Julapii, ibid. In maligno morbi ſtadio ſpirituum fere extincto, expanſio alexipharmacis generoſiſſimis & veſicatoriis tempeſtivè promoveatur, Ibid. Formulæ remediorum *p.* 394. In medio morbi ſtatu ſufficient alexipharmaca mitiora, & qualia 395. Symptomata autem à niſu Spirituum nimio ſuborta opportunè mitiganda ſunt, cùm ſæpè plus noceat quam primarium morbi venenum, ib In fluxu alvi enormi, Æger ab omni Cereviſia abſtineat, & in ejus locum decoctum album ſubſtituatur: opiata & adſtringentia adſciſcat, *pag.* 396. Opiatorum uſus & qualium. Formulæ remediorum, *ib.* Vomitio non ſtatim ſupprimenda, potiùs leniter promovenda, ſed vomitoria antimonialia non conveniunt: deinde alexipharmacis & opiatis utendum. Formulæ remediorum, *pag.* 397. De dolore ſpaſmodico fixo, *pag ibid.* De dolore capitis, artuum vel lumborum lancinante & ſpaſmodico. Uſus venæ ſectionis prodeſt, *ib.* In dolore pleuritico ſeu peripneumonico venæ ſectio, linimenta, fotus anodyni, opiata cum alexipharmacis

commixta:

commixta: Formulæ Remediorum. *pag.* 398. In dolore colico, par eſt ut venæ ſectione niſus ſpirituum minuatur ſed etiam ut linimentis anodynis, opiatis, enematis, & catharticis ipſis hoc ſymptoma averruncetur, *ib.* De Inſultibus Epilepticis. Eos ſemper ſequuntur Variolæ regulares. Oportet ut ſpiritibus fatigatis per veſicatoria, alexipharmaca & cephalica ſuccurratur, *p. ib.* Juniores ſolummodo huic ſymptomati ſunt obnoxii. Venæ ſectio in repetitis ſpaſmis multum prodeſt, *p.* 399. Sopor eſt huic malo proprius. Succurritur nimio veſicatoriis, alexipharmacis, & venæ-ſectione pro morbi natura, *ib.* De Vigiliis. Vigiliæ ſint ſuſpectæ. Indicant in proximo ſtadio variolas confluentes. Laudanum, poſt venæ-ſectionem celebratum ſummè neceſſarium, *p.* 400.

CAPUT VIII.

De Variolarum eruptione, ſive ſecundo morbi ſtadio, quod ejus ſtatum atque Criſin continet, ſive perfectam, ſive imperfectam, atque de varia Febris, Exanthematum, cæterorumque Symptomatum Indole pro ratione Criſeos plus minuſve perfectæ: de ſignis Diagnoſticis Variolarum in genere atque benignarum, vel plus minùs malignarum in ſpecie: de ſignis Prognoſticis ad hoc morbi ſtadium ſpectantibus, Indicationibus curativis atque methodo medendi.

SEcundum Variolarum ſtadium contingit, cùm totis Spirituum viribus venenum per glandulas cutaneas excutitur, *pag.* 401. Eruptio diverſa pro veneno, Eruptio Variolarum diſcretarum benignarum, *ib.* Contingit tertio vel quarto die, & æger *apyretos* manet Symptomatis venenatis vacuus. Intra tridum Exanthemata in ſummitatibus acuminantur ſine ptyaliſmo, diarrhœa, *&c. p.* 402. Cùm autem ſpiritus veneno ſunt inferiores, variolæ ſunt malignæ & eruptio earum quadruplex, *ib.* primus & peſſimus eruptionis modus eſt cum quinto vel ſexto die, cutis in inſtanti, Eryſipelatis inſtar, rubet cum maculis nigris interſperſis, & æquali ſuperficie, intumeſcentia verò nequaquam auget uſque ad primum maturationis diem, tunc univerſa cutis, mutato colore. Pergamenam refert. Nullum hujuſmodi ægrotantem ad ſecundum maturationis diem ſuperſtitem novi. *ib.* Secundus modus non differt, niſi quod in artubus & trunco corporis exanthemata ſint diſcreta, à morbillis primo die diſtinguantur per ſolam duritiem renitentem, non augeantur, & tandem liveſcant, ita ut ſub initium maturationis æger moriatur, *ib.* Tertius modus eſt ubi Variolæ quaſi diſcretæ ſunt, ſed cohærentes, cute ſolummodo ac ſi ab urtica exaſperata, donec initio maturationis albeſcentes cofluunt: hæc eruptio non eſt adeo fatalis, ſed pauci ad 14. vel 15. diem perveniunt, niſi ope ſalivationis, *p.* 69. Quartò variolæ erumpunt Regulares, ſed cum veſiculis aqueis, Petechiis vel maculis lividis in interſtitiis: Ægri ut plurimùm ſub initium maturationis ſymptomate quodam funeſto moriuntur, ibid. Ratio ſymptomatum in eruptione variolarum malignarum, ib: in variolis malignis Febris continua & ſymptomata venenata remanent poſt eruptionem, ibid. Ab inani ſpirituum motu oriuntur ſubſultus tendinum, coma, deliria, vigiliæ, ibid. Venenum autem, cui excludendo glandulæ cutaneæ non ſufficiunt, per ſudores, diarhœam, ſalivationem, urinas, hæmorrhagias expellere nititur natura, unde dira ſymptomata, micturitio, & ſæpiſſimè lethalis urinæ ſuppreſſio, *p.* 403. Eruptio variolarum mediarum, ibid. Cùm vires ſpirituum & veneni ſunt æquales, tunc variolæ dicuntur mediæ; ſecundo tantùm vel tertio eruptionis die Febris intermittit, vel remittit, & reliqua ceſſant ſymptomata, donec in ſtadio maturationis Febrem *Synechean* & malignam, vel in ultimo ſtadio *Synechei* & magis benignam venenum deliteſcens inferat, ib. variolæ mediæ non eodem die, neque ſemper per totum corpus erumpunt, ibid.

Ita ut, quæ primò diſcretæ apparuerint, deinde confluant, ſed minutulæ & tardè tumeſcentes. Ultimo ſtadii die levis oriri ſolet Ptyaliſmus, *ibid.* Variolas Benignas Hyeme ſalivatio copioſa aliquando comitatur, propter exanthemata Uvulæ, &c. ſuccreſcentia; alioquin ſalivatio nunquam eſt ſymptoma variolarum benignarum, 404. Diagnoſis & indoles variolarum in hoc ſtadio *ibid.* Diagnoſis variolarum benignarum, *ibid.* In fronte, naribus, labiis, collo, & pectore ſe primum produnt, *ibid.* Sunt diſcretæ, rotundæ, tactui renitentes, vivido colore, & intra triduum acuminantur, &c. *ibid.* Diagnoſis variolarum mediarum, Variolæ mediæ diſtinguuntur ab effloreſcentia ſcarlatina & morbillis per duritiem renitentem, ab eryſipelate per tumorem non adeo latum & continuum, *p.* 405. Benignis per ſtatum Febris longiorem, *ibid.* Per poſtularum interpolatam eruptionem, *p.* 406. Figuram & colorem, per Ptyaliſmum, *ibid.* Diagnoſis variolarum malignarum, *ibid.* Dignoſcuntur indole Febris concomitantis, quæ maligna eſt, *ibid.* Effloreſcentiæ modo & tempore peculiari, *ibid* Hæmorrhagiis, præter fluxum fœminarum menſtruum, debito tempore contingentem, qui non eſt adeo funeſtus, *p.* 406. 407. Prognoſis variolarum generalis in ſecundo ſtadio *ibid.* Prognoſis particularis, *p.* 407. Febris continua remanens poſt eruptionem variolarum, malum, *ibid.* Quo longior morbi ſtatus, eo periculoſior eventus, *ibid.* Variolæ, *ChiKen Pox*, dictæ intra quatuor dies exſiccentur, at quo frequentiores ſunt poſtulæ, eo pejus, *ibid.* Efflorefcentia univerſalis eriſipelatoſa cum Petechiis circa ſecundum maturationis diem mortem ſignificat, exanthemata in facie tantùm confluent, plerumq; mortem ante decimum diem ſignificant in hac ſpecie accidunt ſæpe Hæmorrhagiæ, *ibid.* Petechiæ vel veſiculæ miliares in variolarum diſcretarum interſtitiis ortæ in hoc ſtadio pejus ſignificant quam in ſequentibus; harum inſuper macularum diminutio aut receſſus bene ominatur, incrementum male, *ibid.* Ptialiſmus eruptionem variolarum comitans, malus. Qui micturitione laborant, rarò ad finem maturationis ſuperſunt, ib. Catarrhus cum Variolis conjunctus ſalivationem, gutturis inflammationem, atq; tumorem in ſtadio maturationis inducit. Tuſſis importuna febrem & venenum auget. Vigiliæ nimiæ phreneſim & Hæmorrhagias inferunt, Variolæ pronunciæ amplæ & turgidæ plerumq; variolas regulares pollicentur, *p.* 408. Indicationes curativę in ſecundo ſtadio ſunt duæ, reliqui veneni abolitio, & correctio ſimptomatum, ib. Curatio variolarum benignarum in hoc ſtadio, ib. Natura non debet laceſſi medicamentis. Quod fit officioſè, rarò impunè patratur, ib. Regimen in priori ſtadio inſtitutum, in hoc atq; reliquis ſervandum, ib. Curatio variolarum malignarum ſive confluentium ſive cohærentium in hoc ſtadio, ib. Opus eſt alexipharmacis & veſicatoriis non ſolùm, ſed & alexiteriis generoſiſſimis & paregoricis, *p.* 409 Opii doſis augenda eſt, donec profuerit, ib. Alexiteria cum opiatis miſcenda, ib. Methodus noſtra medendi in caſu deplorato, *p.* 410. Hemorrhagiæ ſunt periculoſæ, aqua ſtiptica regia ſiſtuntur, *p.* 411. Sed ſine ſucceſſu, niſi veſicatoriis & alexiteriis ſpiritus ſimul excitentur. Venæ ſectio obitum ægri accelerat, ib. Micturitio non debet adeo formidari, ac Hæmorrhagia, ſed ſummam ſpirituum imbecillitatem denotat, ib. Salibus lixivialibus & cineribus bufonum curatur, *p.* 411. 412. Curatio variolarum mediarum in hoc ſtadio, ib. Spirituum expanſio repetitis doſibus mitiorum alexipharmacorum in priori ſtadio deſcriptorum promovenda, & veſicatoriis, ib. Si autem febris remittat, vel intermittat, non eſt, quod naturam remediis fatigemus, ſed ægrotans perſtet in regimine prius inſtituto, niſi forte corticis Peruviani vires experiri liceat ad febris repullulationem impediendam, *p.* 413. Simptomata quæ Medici curam poſtulant, ib. de fluxu alvi immodico. Nullum fatale ſimptoma ab alvo licet ad vigeſimum diem conſtipata oritur, ib. Diarrhœa torminoſa aſſiduo opiatorum uſu cum alexipharmacis generoſiſſimis ſiſtitur, *p.* 413. Duranter alvi fluxu vel in infantili ipſa ætate variolæ ægrè admodum erumpunt, ib. De vigiliis, & ſubſultibus tendinum. Durante inteſtino

tumultu,

tumultu, variolæ regulariter erumpere nequeunt, ac proinde ſpiritus opiatis compeſcantur. Veſicatoriis verò & alexipharmacis erigantur, ib. Hoc pacto unius noctis ſpatio mediæ in regulares mutatas vidi, ib. De ſopore profundo. Sopor in hoc uſque morbi ſtadium protenſus, non declinans, ſed augens, non eſt flocci faciendus, *pag* 414. Quocirca frequenti veſicatoriorum applicatione, Spiritu CC. ſerpentaria Virginiana, cæterorumque generoſiſſimorum alexipharmacorum uſu certandum eſt, ib. De ſudoribus profuſis: Vigilias, deliria, fluxum alvi, & Petechias acceſſunt, ib. Stragula ſenſim detrahantur. Spiritus laſſati alexiteriis mitioribus refocillentur. Veſicatoriis expandantur, paregoricis ſiſtantur, ib. De tuſſi immani, ib. Paregoricis, mucilagnoſis, atque aliis thoracicis cohiberi & demulceri debet, ib. De fluxu catameniorum & lochiorum. Prava morbi indoles ſicut ab aliis hæmorrhagiis non inde arguenda eſt, 415. Cùm autem ſpiritus inde langueſcant & mala comitentur ſymptomata, remedia cordialia mitiora, opiata, antihyſterica, & veſicatoria ſunt uſurpanda. ib. De dolore gutturis cum levi ptyaliſmo conjuncto, ib. Fauces externæ diligenter ab aeris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis muniantur, aquæ plus valent, quam croceata, aut amuleta. Pharmaca cordialia & alimenta calidiora evitentur, ut pulveres craſſiores. Conveniunt liquor poſſeticus, Decoctum CC. gargariſma, *p.* 416. De Hæmoptoe & inſultibus epilepticis, ib.

CAPUT IX.

De tertio hujus Morbi ſtadio, quod à Variolarum prima maturatione uſq; ad earundem declinationem protenditur; de varia indole Febris in hoc ſtadio recrudeſcentis, & ſalivationis, intumeſcentiæ extremorum, diabetici Urinæ profluvii, cæterorumque ſymptomatum ratione hanc Febrem ejuſque criſin in hoc ſtadio comitari ſolitorum; De ſignis Naturæ ejus benignæ, malignæ vel mediæ Diagnoſticis, nec non de ſignis prognoſticis, indicationibus curativis, & methodo ad hoc ſtadium pertinentibus.

VAriolarum maturatio, *p.* 416. Variolarum benignarum maturatio. Nulla eſt Febris in hoc ſtadio, quamvis propter dolorem exanthematum arteriæ ſolito fortius vibrentur. Hoc ſtadium intra triduum terminatur. Variolæ benignæ omnium ſunt normæ in maturationis ſtadii, *p.* 417. Excipiuntur tamen illæ quæ Chicken pox dicuntur, quarum apparatus licet habeat triduum, tamen eodem die, maturari atq; declinare animadvertuntur, hac autem brevitate ſtudiorum ab aliis diſtinguuntur, ib. Variolarum malignarum indoles in hoc ſtadio & omnia ſymptomata augentur, efflorefcentia interim in albedinem continuam mutata: Exanthemata efflorefcentiæ Morbilloſæ ad inſtar vix elevantur, interſtitia ſunt livida, ib. Ptyaliſmus eſt levis, micturitio inutilis. Rarò æger ad tertium maturationis diem ſupereſt; quidam fortiores uſq; ad decimum vel duodecimum diem perveniunt, ſed raro ante decimum ſeptimum vel vigeſimum morbi diem *anorexiam* aſſequitur, *p.* 418. Quidam tandem ſphacelo claviculæ, oſſium maxillarum vel tibiarum inopinato trucidantur, ib. Variolarum mediarum maturatio ib. Variolarum mediarum in malignas tranſeuntium indoles. ib. Æger ut plurimum decimo vel undecimo morbi die moritur, niſi forte robore ſpirituum adjutus venenum ad decimum ſeptimum vel vigeſimum diem protenſum concoquere vel edomare potis fuerit, ib. Interea variolæ ſeſſiles, depreſſæ & aridæ manent, neq; ſalivationem inſignem, intumeſcentiam extremorum aut Urinæ profluvium comites habent, *pag.* 419. Maturatio variolarum mediarum proxime ad benignas accedentium, ibid. Licet primo maturationis die in medio deprimantur, tertio tamen vel quarto acuminantur, quinto exareſcere incipiunt & die morbi decimo tertio vel quarto æger revaleſcit, ib. Maturatio variolarum mediarum cum ſalivatione, Urinæ profluvio, *&c.* conjunctarum, ibid. Duratio hujus ſtadii incerta, ad dies 4. 6. 8. 12. vel amplius protenditur, *pag.* 420. Sa-

492. Salivatio variolis non maturatis declinans; lethalis, niſi compenſetur profluvio Urinæ immenſo, vel extremorum intumeſcentia, pag. 421. Maturatio variolarum mediarum ſine notabili ſalivatione, Urinæ profluvio &c. pag. ib. Contingit autem venenum ferè ab hujus ſtadii initio febrem ciere mitiorem, donec die 17. vel 18. derepente variolæ depreſſæ turgeſcere atq; maturari incæperint, & ægrotans illico revaleſcat, ibid. variolarum benignarum maturantium diagnoſtica ib. variolarum primaria malignarum diagnoſis. ib. variolarum mediarum in malignas mutatarum diagnoſis, *ibid.* Mediarum variolarum ad benignas proximè accedentium diagnoſis, *ib.* variolarum mediarum cum ſalivatione conjunctarum diagnoſtica, *p.* 423. variolarum mediarum ſine ſalivatione diagnoſtica, *ibid.* Prognoſis variolarum in tertio ſtadio, *ibid.* Deſumitur à Febre, Exanthematum indole, & à ſymptomatis comitantibus. *Apyrexia* optimè ſignificat, ſed peſſime febris, quæ in præcedentibus ſtadiis & in hoc nullas inducias dederit, aut quæ cum maturatione incœptu repullalat, *p. ibid.* Sed non adeo timenda eſt febris, poſt quartum vel quintum maturationis diem recrudeſcens, *ibid.* Exanthematum maturatio legitima, *ib.* Et non legitima, *p.* 424. Salivatio primam naturæ intentionem eluſam eſſe donat, *ib.* Ptyaliſmus levis & brevis eſt malus, *ibid.* Ptyaliſmus copioſus & diu protenſus cum capitis & faciei intumeſcentia, bonus, *ibid.* Salivatio 4. vel 5. die derepente ſuppreſſa ante maturationem exanthematum perfectam, niſi profluvio urinæ aut intumeſcentia extremorum excipiatur, omen malum exhibet, & inde febris revireſcit, *ibid.* Salivatione perſtante tarda variolarum maturatio, mala, *ibid.* Salivatio redux poſt profluvium urinæ, &c. vim ſpirituum denotat, & febrem fugat, *ibid.* Horror & rigor in media ſalivatione malum. Salivatio, profluvium urinæ & extremorum intumeſcentia modica & parva, ſalivatio diarrhea excepta male ſignificant, *ibid.* Sicuti deliquia more ſuffocationum hiſtericarum frequentia, deliria, vigiliæ pertinaces, comatoſus affectus, deglutitio impedita & reſpiratio difficilis, *pag.* 425. Indicationes curativæ in ſtadio maturationis *ibid.* Methodus medendi variolis benignis durante maturatione, *ibid.* Optimum regimen ſufficit. Juniorum autem dolores laudano liquido alleventur, *ibid.* Methodus medendi variolis mediis proximè ad benignas accedentibus durante maturatione, *pag.* 426. Cardiacis mitioribus & paregoricis opus eſt. Methodus medendi variolis mediis cum ſalivatione inſigni, &c conjunctarum. Vigente ſalivatione ab alexipharmacis majoribus abſtinendum, *ibid.* Regimen obſervandum in his variolis, *pag.* 427. Salivatione præpropere declinante quid faciendum ſit, conſentiente ipſo *Sydenhamio*, *ibid.* Methodus medendi variolis mediis proximè ad malignas accedentibus cum levi tantùm ſalivatione, profluvio urinæ vel tumore extremorum conjunctis in hoc ſtadio, 428. Expanſio ſpirituum promovenda veſicatoriis & alexipharmacis; motus autem compeſcendum opiatis, *p.* 429. Si autem febris ſub initium maturationis ſuborta *Synechoos* typum ſervaverit, alexipharmaca cum opiatis & veſicatoria applicare oportet, & durante remiſſione, Cortici Peruviani doſes ſæpiùs exhibere, *ib.* De variolis malignis maturationi prorſus ineptis, *pag. ib.* De curatione ſymptomatum hoc ſtadium comitantium, *p.* 430. Vigiliæ, deliria & diarrhea, *ibid.* Hæc autem ſymptomata languidorum ſpirituum ſunt ſigna, quapropter nova addantur veſicatoria atque doſes alexipharmacorum, & opiatorum augeantur, frequentiuſque repetantur. *ibid.* Coma & inſultus Epileptici rarò jam contingunt, niſi ſit error in regimine, *ibid.* Spirituum expanſionem veſicatoriis non paucis alexipharmacis & cephalicis erigunt, *pag.* 433. Deliquia & ſuffocationes Hyſtericæ, præſagium funeſtum exhibent, niſi frequenti veſicatoriorum applicatione, atq; alexipharmacorum ope, expanſio ſpirituum promoveatur, *ib.* De dolore gutturis Inflammatorio, *ib.* Hicce dolor vel ab acri lympha vel ab exanthematis has partes obſidentibus oritur, *ib.* Fauces panno laneo molli muniantur; vitentur acria, *p.* 432. Dulcia & gargariſmata emollientia uſurpen-

pentur, *ib.* De deglutitione difficili. Provenit vel ab inflammatione partium vel ab intumeſcentia glandularum faucium ; *ib.* Partes tegantur & gargariſma acidula rum adhibeatur ; *p.* 433. De anheloſa & difficili reſpiratione. Contingit in declinatione ſalivationis ; *ibid.* Reſpiratio citiſſima & debilis alexipharmaca indicat, ſed ab emeticis abſtinendum, *p. ibid.* Reſpiratio difficilis & ſuſpirioſa à phlegmate viſcidiori oritur. Gargariſma abſterſivum, linctus, apozemata incidentia, & Emeticum abſterſivum conveniunt, *ibid.* De Narium Infarctione. Turrundæ rigidiore butyro dulci vel Ol. Amygd. dulc. illitæ naribus intrudantur, &c. *ibid.* de Exanthematum dolore inflammatorio, *p.* 434. De Pruritu, *ibid.* De ingenti urinæ profluvio. Potiùs promovendum eſt quàm cohibendum, *ibid.* De intumeſcentia extremorum & Præputii. Partes adeo tumefiunt, ut cuivis inexperto metus ſit ne ſubito ſphacelo corrumpantur, quamvis nullum viderim inde infortunium. Fotus lixiviales & morbo finito hydragoga, *p.* 435. Salivatio funeſte protenſa, *ibid.* Duratio hujus ſtadii pro diverſa morbi indole incerta, *ibid.*

CAPUT X.

De Variolarum declinatione, ſive ſtadio Morbi ultimo, ejuſq; pro ratione Venenati fermenti diverſi varia Indole atq; eventu. De Febre & ſimptomatis in hocce ſtadio ſuboriri ſolitis. De ſignis Indole morbi diagnoſticis, de Prognoſticis, nec non de indicationibus curativis & methodo medendi in hoc ſtadio, itidemque de morboſis affectibus hunc morbum excipientibus.

SStadii ultimi deſcriptio, *p.* 435. varia indoles & varius eventus morbi in hoc ſtadio, *ibid.* Declinatio variolarum benignarum & diſcretarum, *p.* 436. Hęc declinatio *apiretos* abſolvitur triduo, Exanthemata autem incruſtantur & ſcabie ſubflava obduci incipiunt, dein poſt unum, vel alterum diem in arida tubercula mutantur, quę ſenſim emollita ſponte evaneſcunt, *ibid* Declinatio variolarum mediarum prope ad benignas accedentium non multum differt, modo ſalivatio notabilis, profluvium urinę, vel extremorum intumeſcentia adfuerit; quamvis tertium ſtadium fuerit ſolito longius, *ibid.* Declinatio variolarum prope ad malignas accedentium, eſt, cùm defuerit ptyaliſmus, & tunc febris *Sinecheos* vel *Sinechi* illico revireſcit, intumeſcentia capitis & faciei ſtatim declinant, ſcabies autem non niſi poſt quatriduum vel hebdomadam exſiccatur, & cùm pure ſcateat, tandem in porriginem furfuraceam deſinit. Cùm autem venenum non fuerit omnino protruſum, hecticus calor, furunculi, ophthalmia contumax, ſtrangulatio & ſuffocatio hyſterica, tuſſis arida, Phthiſis pulmonaris, tumor œdematoſus, ſtupor; & delirium melancholicum, ſuccedunt ſæpiſſimè ſtrumę, variolis hiſce modus, *p.* 438. Declinatio variolarum à primo ortu malignarum & confluentium, *p.* 439. Æger ut plurimùm 6. morbi die moritur, *ib.* Declinatio variolarum ſecundariò malignarum, ſive cohęrentium & valde frequentium, *ib.* Si Ptyaliſmus levis deficiat, plurimi intra triduum nempe 13. vel 14. morbi die fatis cedere coguntur; quotquot autem ope alexipharmacorum, veſicatoriorum & opiatorum evadunt, declinationis ſtadium diuturnum decurrunt & ęrumnoſis ſymptomatis diu male multantur. *p.* 440. vel ſi omnino defuerit Ptyaliſmus, ęger 9. vel 10. morbi die interrimitur, aut ęrumnòſis atq; diris ſymptomatis multatus vix ante vigeſimum morbi diem hocce ſtadium ultimum decurrere potis eſt. Nonnunquam ad 40. uſque diem appetitu privatur, & tandem Oſſium ſphacelo interficitur, *ib.* Declinatio variolarum malignarum diſcretarum. Maturationi exanthematum non fidendum, Æger enim non eſt ex periculo evaſus in declinationis ſtadio, niſi Parotidibus vel aliquo alio modo venenum prorſus elimineturs, *p.* 441. Diagnoſis variolarum benignarum in hoc ſtadio. Nono morbi die declinare incipiunt & demum die ſaltem 12. in tubercula arida & ſubfuſa ſenſim mutantur. Æger interim eſt *apiretos*, & appetitu integro

utens, *ib.* Diagnoſis variolarum mediarum proximè ad benignas accedentium. A benignis non differunt, niſi quod ſerius, nempe 13 vel 14 morbi die primum declinare animadvertuntur, *p.* 442. Diagnoſis variolarum mediarum proximè ad malignas accedentium, *ib.* Infirmitate ſpirituum Ptyaliſmus, Urinæ profluvium, & intumeſcentia capitis & artum derepente declinant, ſecundò febris reviveſcit, exanthemata nigreſſcunt, exareſcunt vel ſaltem pure minus laudabili ſemiplena manent, phlegma viſcidum ægros ſuffocat, ideo, niſi æger intra triduum moriatur, hoc ſtadium protrahitur, *ib.* Diagnoſis variolarum malignarum in hoc ſtadio, ſpeciatim confluentium & cohærentium ad malignas prope accedentium. Primò febris eſt maligna & continua ſecundo variolæ ne minimam maturationem aſſequi valent, unde efflorefcentia ab ipſa eruptione completa declinat. Hæmorrhagiæ immenſæ, petechiæ, maculæ purpureæ & nigræ in Cuticula efflorefcentes morbi indolem demonſtrant. Plerique intra triduum, octavo ſcilicet vel nono die trucidantur; qui autem evadunt raro ante vigeſimum diem hocce ſtadium emetiuntur, & quidem hectico calore & *apyretos* fatigati demum 30. vel 40. die Carie oſſium obeunt, *pag.* 442. 443. Variolarum cohærentium & admodum frequentium proprius ad medias accedentium diagnoſis in hoc ſtadio. Dignoſcuntur præcipuè à mediis febre continua poſt Criſin. Stadii terminus eſt incertus; raro in iis qui evaſuri ſunt; ante 17. vel 18. morbi diem finitur, *pag.* 443. Diſcretarum variolarum malignarum Diagnoſis in hoc ſtadio. Dignoſcuntur, 1. à febre concomitante, 2. ſymptomatis peculiaribus, & 3. duratione ſtadii protenſiori, *pag.* 444. Prognoſi, *ib.* Declinatio morbi cum *apyrexia* & appetitu reſtituto conjuncta optime ſignificat. Febris declinationem excipiens, male. Febris ab initio morbi continna, & in declinatione variolarum exacerbata, mala, *pag.* 119. Febris, quæ durante exanthematum maturatione intermittit vel remittit, eſt benigna, ſed facillime in malignam mutatur, niſi ante tertium Paroxyſmnm tollatur. Febris in declinatione exulans, bonum. Petechiæ ſeu veſiculæ miliares in declinatione variolarum efflorefcentes malum, *ib.* Deliria, Vigiliæ, &c. pejus in declinatione quàm in aliis ſtadiis, Hæmorrhagiæ, maculæ nigræ, mictu- ritio, fluxus alvi, ſudores colliquativi, deliquia, anhelosa reſpiratio, deglutitio impedita malè ſignificant *apyrexia*, calor hecticus, & tuſſis cariem oſſium & Phthiſin denunciant. Salivatio declinans ante maturationem exanthematum ſine profluvio urinæ febrem reducit, ib. Scabies ſanioſa purulenta eſt cauſa porriginis & fovearum, *pag.* 446. Indicationes curativæ, ib. In benignis totum naturæ committendum: ſtadio finito, Catharticis utendum, *pag.* 447. Curatio variolarum malignarum & mediarum ad malignas prope accedentium in hoc ſtadio, ib. Ipſe *Sydenhamius* ſaltem in hoc ſtadio alexipharmaca & vinum generoſiſſimum concedit. Febris recidiva in his variolis curatur Cortice Peruviano, ibid. Modus utendi Cortice Peruviano, ibid. *pag.* 448. Curatio variolarum vere malignarum in hoc ſtadio ibid. Quibus alexipharmacis utendum ſit, *pag.* 449. Doſis & tempus exhibendi, ibid. Symptomatum in hoc ſtadio correctio, *pag.* 450. Methodus Purgandi poſt variolas, *pag.* 450. Catharſim auſpicari par eſt enematis Catharticis oleoſis lubricantibus ob metum colicæ torminoſæ. Enema mihi familiare. Fotus tono recti Inteſtini reſtituendo idoneus ibid. Fæces induratæ forcipibus ereptæ ex ano, *pag.* 451. Cathartica poſt variolas, *pag.* ibid. Uſus Catharticorum aliquando periculoſus in hoc ſtadio, *pag.* 452. Canones de uſu Catharticorum, ibid. Morboſi affectus poſt variolas ſuboriri ſoliti, ibid. Appetitus proſtratus cum calore hectico conjunctus, alexipharmacis & Cortice Peruviano curatur. Parotides ſub finem variolarum ſubortæ, *pag.* 453. In his Parotidibus à repercutientibus, Venæ ſectione & Catharticis abſtinendum, Sudores nocturni, Furunculi, Scabies ſanioſa, ulcera mali moris, impetigo furfuracea, ibid. Caries oſſium & gangræna carnis muſculoſæ, *pag.* 455. Cicatrices & foveæ, ibid. A puris diuturniori mora inter cuticulam & cutem oriuntur, ibid. Linimenta parum proſunt, tegumenta &

ta & perforatio exanthematum acu nocent, *p.* 456. Ophtalmia ; 457. Tuſſis atrox & Peripneumonica viam ad Phthiſin pulmonarem ſternit, *p.* 458. Affectus ſtrumoſus, *p.* 459. Delirium melancholicum, ib. Tumor partium extremarum œdomatoſus, ib.

CAPUT XI.

In quo varia Exempla multiformis hujus Morbi ſincere proferuntur, diverſæ Variolarum indoles, ſymptomata conjuncta & Morboſi affectus ſubſequentes illuſtrantur, atque methodus medendi ſuperius tradita confirmatur.

HIſtoriæ diverſæ, non ſolum eorum, qui ex morbo feliciter evaſerunt, verum illa potiſſimum quæ indolem, & ſymptomata morbi vehementiora illuſtrant, *p.* 459. Hiſt. 1. de filio Dom. *Hunt*, variolæ benignæ ſtatim ab eruptione ſine præcedenti maturatione exareſcentes, atq; demum poſt annum integrum elapſum repullulantes, ib. Hiſt. 2. de filiola Dom. *VVarren*, Variolæ maximè benignæ, *ChiKen-pox* dictæ, *p.* 460. Scabies Eryſipelatoſa propter catharticum neglectum ſuperveniens, ib. Hiſt. de filio Autoris unico. Variolæ regulares, & benignæ, *ibid.* Filia Autoris ante eruptionem variolarum benignarum, ſpaſmis epilepticis correpta, *pag.* 461. Hiſt. 4. de filio cujuſdam Cauſidici, Variolæ benignæ ob malum regimen funeſto exitu terminatæ, ſive apoplexia forti, *ibid.* Hiſt. 5. de filia Dom. *Mitchel.* Variolæ diſcretæ & benignæ ob malum regimen cum ſymptomatis pene exitialibus conjunctæ, *pag.* 461. Hiſt. 6. de filiolo Dom. *Fovvler.* Ubi malum regimen obſervatur, *pag.* 462. Hiſt. 7. Ejuſmodi de Dom. *Pettifer.* Metus ſine aliquo Veneno infert dira ſymptomata, 463. Hiſt. 8. de Dom. *Batxer.* Variolę benignæ poſt abortionem & uſum Corticis Peruviani, *ibid.* Hiſt. 9. de quadam virgine. Variolæ diſcretæ cum menſtrua purgatione conjunctæ, *pag.* 464. Hiſt. 10. de Servo Dom. *Bradford.* Variolæ admodum benignæ poſt ſymptomata vehementiora durante apparatu, *ibid.* Hiſt. 11. de Nepote Dom. *Major.* Variolæ diſcretæ ob Hæmoptoen tempore eruptionis contingentem confluentes factæ. *p.* 465. Hiſt. 12. de filio Dom. *VVheler.* Variolæ diſcretæ ſed admodum exiguæ poſt inſultus epilepticos erumpentes, *ibid.* Hiſt. 13. Ejuſmodi de *Elizabeta* filia Dom. *Bright*, 466. Hiſt. de Dom. *Sheferd.* Variolæ mediæ admodum frequentes & proximè ad malignas accedentes, *ibid.* Hiſt. de filiola Dom. *Nois.* Variolæ diſcretæ bis intra ſpatium unius menſis erumpentes & declinantes ſine maturatione & tandem funeſta diarrhœa exceptæ, *p.* 469. Hiſt. 16. de filio unico Dom. *HotKe.* Variol. diſcret. quarum eruptionem atrox & verſatilis dolor quaſi Rheumaticus antecedebat, *pag.* 460. Hiſt. 17. de Dom. *Upton.* Variolæ diſcret. ſub initium maturationis depreſſæ & vigiliis ac deliriis per bidui ſpatium comitatæ, *ibid.* Hiſt. 18. de Dom. *Terry.* Variolæ diſcret. cum fluxu menſtruo & gravibus animi Pathematis conjunctæ, remediis alexipharmacis non opportune exhibitis, funeſtæ, *p.* 470. Hiſt. 19. de puero quodam. Variolæ mediæ pro ad malignas accedentes, *ibid.* Hiſt. 20. de *Edvvardo Helmes.* Variolæ mediæ prope ad benignas accedentes, *pag.* 471. Hiſt. 21. de Dom. *Northcott.* Variolæ mediæ prope ad malignas accedentes, *p.* 473. Hiſt. 22. de *Joanne Jorden.* Variolæ cohærentes & malignæ, *p.* 476. Hiſt. 23. de *Georgio Reade.* Variolæ mediæ diu depreſſæ & pene cohærentes cum febre *Synechei* durante maturatione conjunctæ, *p.* 478. Hiſt. 24. de Dom. *Semith.* Variolæ mediæ poſt imperfectam maturationem in declinatione febre *Synechei* exceptæ. *p.* 480. Hiſt. 25. de Dom. *Jones.* Variolæ confluentes & malignæ, demum febre *Synechei* exceptæ, *p.* 480. Hiſt. 26. de filio Dom. *Reinsfend.* Variolæ confluentes malignæ in declinatione febre *Synechei* exceptæ & non obſtante Cortice Peruviano funeſtæ, *p.* 482. Hiſt. 27. de uxore Dom. *Poxon.* variolæ confluentes depreſſę & tarde matureſcentes cum tuſſi & vigiliis pertinacibus conjunctæ atq; demum furunculis frequentibus exceptę, *p.* 485.

Hiſt. 28. de filio Dom. *Durrant*. Variolæ mali moris demùm furunculi exceptæ, 486. Hiſt. 29. de Nepti Dom. *CocKerill*. Variolæ diſcretæ malignæ petechiis interpunctæ & demum Parotide exceptæ, *p.* 487. Hiſt. 30. de filiolis duobus Dom. *PinKe*. Variol. diſcret. malignæ paulo ante initium maturationis funeſtæ, *p.* 489. Hiſt. 31. de filio Dom. *Ryley*. Variolæ magna ex parte diſcretæ, verum malignæ, cum maculis purpureis in ipſa eruptione conjunctæ, *p.* 490. Hiſt. 31. de honoratiſſimo viro *Tho. Coventry*, nobiliſſimi Domini Baronis de *Coventry* filio. Variolæ cohærentes & malignæ profluvio urinæ ſolummodo judicatæ, *p.* 492. Hiſt. 33. Ejuſmodi, de uxore Dom. *Levvis*, 494. Hiſt. 34. Ejuſmodi, de filiolo Dom. *Allet*, *ibidem*. Hiſtor. 35. de Conſobrina Domini *Tipton*. Variolæ cum diris ſymptomatis ob ſalivationem intempeſtivè ſuppreſſam ſociatæ, quę ſymptomata ſuborto urinę profluvio tollebantur, *p.* 495. Hiſt. 36. de uxore Dom. *Goddard*. Variol. malignæ cohærentes fluxu menſium immodico & diarrhœa ſuborta die morbi 15. funeſte terminatæ, *ibid.* Hiſt. 37. de filio Dom. *HacKevvill*. Variol. primariò malignæ & univerſim confluentes, *p.* 497. Hiſt. 38. Ejuſmodi, de quodam Adoleſcente, *p.* 498. Hiſt. 29. Ejuſmodi, de *Marta Meade*, *p.* 499. Hiſt. 40. de fratre minore Dom. *VVaren*. Variolę cohærentes atque à primo ortu mali moris, *p.* 500. Hiſt. 41. Ejuſmodi, de uxore Dom. *Thomſom*, *ib.* Hiſt. 42. de Servo Dom. *Buſſy*. Variolæ cohærentes cum atroci lumbagine invadentes, Venæ-ſectione, &c. in benignas mutatæ, *p. ibid.* Hiſt. 43. de uxore cujuſdam lanionis. Variolæ admodum frequentes cum ſtrangulatione conjunctæ præ uſu ſulphuris copioſo, *ib.* Hiſt. 44. de uxore Dom. *Highy*. Variolæ funeſtæ quæ ob fluxum menſium immodicum & abortionem ſubſequentem nunquam protrudi potuerunt, *p.* 501. Hiſt. 45. de *Thoma Tolliff* Armigero. Variolæ ob regiminis defectum in apparatu funeſtæ, *ib.* Hiſt. 46. de quodam Socio *Cantabrigienſi*. Variolæ ob malum regimen in apparatu confluentes atq; in Febrem *Synechei* funeſtam deſinentes, *p.* 502. Hiſt. 47. de filia Dom. *Reyner*. Variol. diſcret. Petechiis comitatæ Alexipharmacis & Opiatis feliciſſimè ſanat. *p.* 503. Hiſt. 48. de filio Dom. *Ovven*. Variol. cohærentes vigiliis pertinacibus comitatæ, uſu Opiatorum & Alexipharmacorum fœliciter curatæ, *ibid.* Hiſt. 49. de *Thoma BrooK* Armigero, Tarda variolarum cohærentium maturatio, *ibid.* Hiſt. 50. de filio Dom. *Chapman*. variolæ in Puero ob diarrhœam diu ſubſidentes, *p.* 504. Hiſt. 51. de Servo Dom. *Goſſin*. Lumbago atrox ſine febre vel vomitione in apparatu variolarum confluentium funeſtarum, *p. ibid.* Hiſt. 52. de uxore Dom. *Deacle*. Suffocatio hyſterica frequenter recurrens, fluxus menſtruus & Petechiæ in variolis cohærentibus mali moris, *ibid.* Hiſt. 53. de Dom. *Titherlegh*. Salivatio in variolis cohærentibus uſq; ad 21. morbi diem funeſtè protenſa, *p.* 505. Hiſt. 54. de Servo Dom. *PincK*. variol. funeſtæ à ſuppreſſione ſalivationis ſubitanea die morbi 17. *p.* 506. Hiſt. 55. de filio Dom. *Cari*. variol. fatales, in quibus ſalivatio die 11. ſupprimebatur cum efflorescentia Eryſipelatoſa & Miliari conjunctę, pulſu interea forti & appetitu voraci, *ibid.* Hiſt. 56. de quodam Juvene. Sub declinatione variolarum Phymoſis exitus Urinæ præpeditus, Cryſtallina, *p.* 507. Hiſt. 57. de filiola Dom. *Hern*. Obturatio narium durante variolarum maturatione moleſta & pene ſuffocativa, *p. ibid.* Hiſt. 58. de Ancilla Dom. *Strang*. Delirium Comatoſum variolas excipiens, *ibid.* Hiſt. 59. de filia Dom. *Carl*. Caries Oſſium Variolas excipiens, *p.* 508. Hiſt. 60. de filiola Dom. *Boddington*. Grangræna Maxillæ & Tibiæ variolas malignas excipiens, *ibid.* Hiſt. 71. de filia cujuſdam Capſarii, Gangræna ventriculi & inteſtinorum variolas excipiens, *p.* 509. Hiſt. 62. de *Cathartica Morgan*. Profluvii Urinæ in confluentibus variolis laborante ſuppreſſio, gangræna excepta, *ibid.* Hiſt. 63. de *Nicolao Lechmere*. Variolas cohærentes undecimo die funeſtiſſimis ſymptomatis & febre primum *Sinecheo* dein *Sinechi* exceptum demum profluvio Urinæ Salivatione inde reduce judicatæ, *p.* 512. Mictio ſanguinea in variolis mali moris uſu Alexipharmacorum ſalubriter ſuperata, *p.* 517. ſpatio duarum ſeptimanarum bis erumpentes *p. ibid.*

RICHAR-

RICHARDI MORTON M. D.

Et Regii Collegii Medicor. Lond. Socii,

TRACTATUS
DE
FEBRIBUS INFLAMMATORIIS UNIVERSALIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Febribus Inflammatoriis, & Colliquativis, in genere.

SPiritus animales in hiſce Febribus *Veneno* arctius implicatos, ac longè magis irretitos eſſe, quam in Febrib. *Intermitt.* puris, vel *Remitt.* abundè probat niſus ille laborioſus, & conatus, quo ſeſe expandere & hoſtem adoriri moliuntur. A Spaſmis fibrillarum, quarum tubulos ſanguis præterfluens perpetuò irrigat, Dolores ſancinantes; à ſtagnatione Sanguinis & Ichoris extravaſati Tumores dolorifici *Febrium Inflammatoriarum* comites oriuntur. & ſenſim augentur. Haud diſſimilem, ſed forſan majorem Spirituum niſu prodit Agitatio illa humorum perpetua, quæ enormes Evacuationes ſurſum deorſumve, vel utrobiq; in *Febribus Colliquativis* excitat. Quocirca *Venenum* vi laceſſendi præter ſolitum donatum, robore Spirituum interea integro, Cauſam eſſe horum Morborum *efficientem* ſtatuo: Spiritus nimirum non uti *in Febribus Malignis* delentur, ſed *Veneno* illaqueati irritantur, atque inde inſolita luctatione, ac niſu ſpaſmodico orgaſmum efferatum concitant, donec eorum robore demum fracto, Natura ſuccumbat. Haſce enim Febres in *Malignas* paulò ante funeſtum diem mutatas ſæpiſſimè videre eſt, à quo tempore viribus Spirituum plane deletis, haud amplius viget *Inflammatio*, *Dolor* aut *Tumor*, uti in Principio; plurimùm etiam vel ſponte ſua vel arte ſiſtuntur, enormes Evacuationes Cerebrum enim ac Genus Nervoſum in hac ultima ac fatali ſcena fere ſolummodo petitur, atque *Comate*, *Deliriis* cæteriſque triumphatæ Naturæ, ac Spirituum dele-

deletorum ſymptomatis laceſſitur. Haud igitur immerito Febris *Inflammatoriæ* & *Colliquativæ* in *Claſſe* Febrium ante *Malignas* locum ſibi vendicant, immediatè vero poſt *Intermittentes* & *Remittentes* quibus ſane, præſertim *Spuris & Mixtis*, ſunt cognatæ, & periodicis exacerbationibus Naturam ſuam ſæpenumero produnt, atque in iſto ſtatu *Cortice Peruviano* debito exhibito non minus quam *Synechis* vel ipſæ *Intermittentes* profligantur, Quandoquidem verò iſtæ cum *Inflammatoriæ* tùm *Colliquativæ* pro varietate partium, membranarum, glandularum & viſcerum affectorum, faciem Morborum diverſorum induant, Indicationes quadantenus diverſas miniſtrent, diverſamque curandi Methodum poſtulent; Sermonis generalis filum contraham; & multifarium hoc penſum majoris perſpicuitatis gratia; in Capita diſtinguam, ac primò de *Inflammatoriis* Febribus dicendum eſt, deinde de *Colliquativis*.

C A P. I I.

De Febribus Inflammatoriis in genere.

FEbris *Inflammatoria* ea eſt quę habet notabilem alicujus *Membranæ, glandulæ Viſceris* vel *Artus* Inflammationem ſibi conjunctam, non autem antecedentem. *Notabilem* & *Conjunctam* dico, quia *Furunculi*, aliæque minoris notæ Inflammationes partem aliquam externam paſſim obſident, cùm tamen *Febris* pręſentis indicia non abſint, quia iſtę *inflammationes* accidentales à peculiari ſingularis alicujus partis, potiùs quàm ab univerſali ſpirituum & Sanguinis *ataxia* oriuntur: Cùm vero iſtiuſmodi accidentales *Inflammationes* magis notabiles fiant, febrem Symptomaticam nonnunquam accedunt, præſertim ubi Viſcerum aliquod, vel membrana nobilior iis afficiantur, cujus dolor perpetuus, atque in dies creſcens tonum ſpirituum ac Craſin Sanguinis multum interturbat ac demùm evertit. At hanc febrem à ſingularis partis dyſcraſia primùm ortam, quæque, parte affecta in ſtatum integrum reſtituta, ſponte cedere ſolet ab inſtituto præſenti alienam impræſentiarium omitto. In *Morbis univerſalibus primariis* (quæ noſtra provincia ſunt), pro varia partis inflammatæ textura, ſive fuerit Glanduloſa, Tendinoſa, Membranacea, vel Muſculoſa, Speciem admodum variam Inflammatio induit. Interdum Membrana efflorescentia mera, ſine Dolore vel tumore, afficitur; & iſta efflorescentia rurſus vel plana eſt & æqualis, uti *Cuticula* in *febre Scarlatina*, vel interpuncta, ut in *Morbillis*. Aliquando Membrana inflammata inæqualis evadit, atq; ad exulcerandum apta, non ſine dolore & ardore; Talis eſt Inflammatio cutis veræ in *Variolis Eryſipelate* & *Herpete*. Glandulę inflammatæ in *Ophthalmia* copiam Icoris puriformis effundunt, glanduloſæ Oris & Faucium partes in *Angina* & *Odontalgia* Lymphæ ſalivalis magnam copiam exſpuunt, non ſine tumore notabili & dolore excruciante, Muſculi autem & parenchyma viſcerum Tumore, Dolore, Ardore cruciantur, & demùm Apozematis pure copioſo refertis fœdantur. Muſculorum Tendines in extremis Artubus aut Articulis conſtricti, ut in *Arthritide* & *Rheumatiſmo* ut ut exquiſitiſſimo dolore, ardore flagrante, ac tumore immenſam molem aucto afficiantur, nuſquam exulcerantur. Adeò diverſa eſt harum Inflammationum, atq; ſymptomatum inde ſubortionum indoles, ut paſſim apud Authores, quaſi morbi toto cœlo diſtantes, nominibus diſtinctis, [*Rheumatiſmi* ſcil. *Morbillorum*, *Variolarum*, *Eryſipelatis*, *Herpetis*, *Apoplexia*, *Spaſmorum*, *Phrenitidis*, *Ophthalmiæ*, *Odontalgiæ*, *Otalgiæ*, *Anginæ*, *Peripneumoniæ*, *Pleuritidis*, *Colicæ*, *inflammationis Teſticulorum*, *Mammarum*, *Hepatis*, *Renum*, *Veſicæ*, *urinariæ*, &c. deſignentur, reſpectu habito ad Symptomata Vehementia à textura partis affectæ orta, potius quam ad *Febrem Inflammatoriam* & venenatum Fermentum intus deliteſcens, quod ſymptomatis cauſam dat. Unde pagina curationis utraq; *V. S. Epithematis*, *Fotibus*, *Linimentis*, *Hauſtibus anodynis*, *Emulſioni-*

fontibus, *Apozematis* & *Iulapiis temperantibus*, cæteriſque id genus Remediis ad Symptomata ſpectantibus adimpletur, dum ſicco pede Morbus primarius, una cum ejus Cauſa præteritur [quod in *Eryſipelatis*, *Rheumatiſmi*, *pleuritidis*, cæterarumque Febrium Inflammatoriarum curatione; quotidiana Obſervatione patet) & ea ratione Morbi vel diutiſſimè protrahuntur, vel Ægroti artificiosè occiduntur. Quam ob cauſam, haſce Febres, quibuſcunque omnibus ſparſim apud authores hic illic deſignatas, in unum Faſciculum collecta, in ſpecies certas partiri ac dividere lubet, ut Indicationes curativas veras pro ratione partis inflammatæ varia ex rei ipſius natura eruam, atque Methodum Curationis ad Rationis normam acuratam, & minimè Empiricam inſtituam, Diſquiſitione generali priùs habita de Natura peculiari, Cauſas ſtadiis ac gradibus diverſis, Signis Diagnoſticis & prognoſticis, atque Curativis harum Febirum Indicationibus.

(*a*) Quod ad Natura *Febris Inflammatoriæ* attinet, illa parum à *Synechei* præſertim *ſpuria* diſtare deprehenditur, niſi quod *Horror*, *Rigor*, cæteraque id genus colluctantis Naturæ Symptomata in primo Morbi inſultu, quia Spiritus plus ſolito irretiti, non adeò libere hoſtem adoriuntur, magis ingraveſcant, atque diutiùs protrahantur. Quamprimùm verò ſeſe expandere incipiant, Artus aliquis, Membrana, Glandula, vel aliquod ex Viſceribus, ſive quia Venenum hanc vel illam partem præ cæteris petat, ſive quia pars natura debilis, ſit, vel nuper à frigore injuriam acceperit (illico ob ſpaſmodicam fibrillarum contractionem, dolore punctorio & vellicante corripitur, modo ob peculiarem ſuam texturam ejuſmodi Senſationis non fuerit incapax: Atq; inde demum fluxu Sanguinis (libero per tubulos fibrillam coarctatarum quadantenus præpedito, ex cruoris ſtagnatione Lympha acris in partibus vicinis extravaſata coacervatur, unde dolore præcedenti tandem Tumor, Ardor & Rubebo ſenſim accedunt, nec non fortior Arteriolarum vibratio, ut Sanguis vi quaſi præternaturali per pates haſce compreſſas & anguſtatas propelli queat. Hæc eſt brevis & aperta incipientis Inflammationis, ejuſque ſignorum Pathognomonicorum deſcriptio, & vera Ætiologia. Durat autem *Inflammatio* donec Arte vel Natura Venenum Febrile [primaria Inflammationis cauſa) deleatur, vel Spiritus ipſi interimantur, hoc eſt, donec Criſi ſalubri vel funeſta certamen dirimatur; licet ut plurimùm, ubi Venenum mitius eſt, & Spiritus quotidie in certamine ſuperiores evadunt, Febris naturam *Synecheos* participat, & Inflammatio exacerbationibus & remiſſionibus ſingulis vel alternis diebus, ſtata hora, alternatim recurrentibus, diſtinguitur. Quod ſæpiſſimè, (præſertim in Febribus *Rheumaticis* & *Eryſipelatoſis*) videre eſt.

(*b*) Cauſa hujus Febris immediatè *Continens* eſt, Implicatio Veneni ſolito major cum Spiritibus, adeò ut non ſine multo niſu ſeſe expandentes & hoſtem adorientes inſtatum exploſivum adigantur. Cauſa *Evidens* ſeu *procatarctica* ab Athmoſphæra petenda eſt: Siquidem *Anginæ*, *Pleuritides*, *Ophthalmiæ*, *Variolæ*, *Morbilli*, *Febres Scarlatinæ*, cæteræque id genus Febres Inflammatoriæ à particulis deleteriis cum ambiente aere commiſtis ſæpenumero *Epidemiæ* evadunt; Quotieſcunque autem Sporadicas eſſe has Febres contigerit, & tantummodo à veneno intus nato ortas, Frigus aeris externis in poros Cutis invadens, œconomia Spirituum interturbando, atq; inde vires Veneni deliteſcentis ſopitas excitando, Venenum hoc in actum ducere fere ſemper obſervatur. Hinc ratio reddi poteſt, quare Pars à frigore externo maximè affecta, Inflammationis ſubſecuturæ præ cæteris obnoxia ſit, niſi ob debilitatem texturæ Fibrarum alicujus alterius partis præcedentem, vel genium peculiarem Veneni unam partem præ alia affectantis, id ſecus evenerit.

(*b*) Signa *Diagnoſtica* Febris enumerare & deſcribere forſan haud operæ pretium

tium

[a] *Febris Inflammatoriæ Natura.* [b] *Cauſa Continens & Procatarctica.*
[c] *Symptomata Diagnoſtica.*

tium videatur, cùm vel ex Inflammatione conjecta, vel ſi Inflammatio in cute non efflorescat, & αὐτοψία pateat, ex Dolore, cæteriſque Symptomatis quæ raro ipſum Ægrotantem latent, Febris hæc naturam ſuam ac ſtirpem manifeſto prodat: Quia tamen Dolorem Spaſmodicum non ſemper Inflammatio comitetur, neceſſe eſt ut *phlegmoneo* in Viſceribus & Membranis interioribus Diagnoſin ex aliis fontibus petamus; ſcil. ex *pulſu*, qui licet in primo Febris inſultu ſit debilis & celer, ob præſentem Spirituum colluctantium depreſſionem; tamen cùm ſeſe expandere cęperint Spiritus, indéque maſſam ſanguinis accendere, in magnuum, & fortem illicò præter modum immutatur; & ex *Urina*, quæ ut ut in principio[uti in affectibus ſpaſmodicis ſemper uſu venit] clara, tenuis & copioſa reddita fuerit, cum primum Spiritibus expanſis pars aliqua Inflammatione tentetur, multa rubedine tingitur, contentis ſaturatur, ac Sedimentum lateritium deponit; & denique ex *Sanguine* ipſo, qui non tantum in *Rheumatiſmo & pleuritide*, majoribuſque Inflammationibus, verum in ipsa *Odontalgia* vel alio quocunque minoris notæ incendio, ob nimium Spirituum motum ac niſum eundem exagitantem, primùm coccineus, (qualis è Corde vel Arteriis exilit) præter modum apparet. Demùm verò poſt Venæſectionem ſæpe repetitam, ſub diu relictus muco multo obducitur, parte ſeroſa ex Inflammatione in Gelatinam albam, flavam, æruginoſam, vel purpuream pro præſenti Sanguinis diatheſeos ratione concreſcente, non alias quam in cochleari igni admota concreſcere ſolet.

[*a*] Haſce Febres in duas Claſſes diſtribuere neceſſe eſt, quarum prima comprehendit *Simplices & Genuinas* Inflammatorias Febres, in quibus Spiritus viribus integris adverſus venenatum Fermentum inſurgunt, & libere, ut ut non ſine niſu & conamine multo expanſi, vividam in parte deſignata Inflammationem efficiunt. Altera continet *Spurias*, in quibus Spiritus Veneno ferè deleti ac enecati Inflammationem magis languidam producunt, non ſine indiciis deliteſcentis Malignitatis. Siquidem tantum intereſt inter *Genuinam & Spuriam* Inflammationem, ut Genius ipſe Morborum pene diverſus videatur, ſtadia longè diverſa decurrant, eventum ſæpenumero contrarium ſortiantur, atque methodum medendi jure merito valde diſſimilem poſtulent. Præterea, exercitati Medici compertum habent hanc ipſam *Febrem* ad modum *Synechoos* cæterarum ſæpenumero ſuum Genium mutare, eamque quæ primo *ſimplex & genuina* fuerat, ſponte ſua vel ex accidente in *Malignam* facilè tranſire; & vice versa. Adeò ut niſi ad hanc Cynoſuram attentè reſpiciatur, Idea hujuſce Febris vera ac genuina haud facile formari queat, vel varia ejus indoles in diverſis ſtadiis, quæ decurrit, deſcribi: Medicum vero in Prognoſticis proferendis, Indicationibus curativis eruendis, ac methodo medendi inſtituenda plurimum hallucinari neceſſe ſit. Veriſſimum quidem eſt, Venenum [quadantenus diverſum eſſe, pro varietate partium quas affectat, & Virus quod Cutim vel Cuticulam accendit, eſſe diſtinctum aliquo modo ab eo quod Artus vel Viſcera impetit, & Febrem Inflammatoriam inde ortam, in omnibus ſuis ſtadiis variam indolem prodere, quatenus cum Inflammatione hujus vel illius partis conjungitur: Hoc autem jam potiſſimum contendimus, Febrem eandem ipſiſſimam Inflammatoriam, (ſive fuerit *Scarlatina*, *Morbilloſa*, *Eryſipelatoſa*, *Varioloſa*, *Rheumatica*, *Anginoſa*, *Pleuritica*, *puerpera*, *Odontalgica*, aut alia quæcunque) plurimum à ſeſe diſtare quatenus fuerit *genuina* vel *ſpuria*. Indeq; Medicus qui hiſce curationibus præ eſt ante omnia perſpectum habeat oportet Febris Inflammatoriæ curandæ genium, & utrùm ſit *Simplex* & cum robore Spirituum vegeto conjuncta, an *ſpuria* & mali moris; vi Spirituum fatiſcente. Si quis in hac re rectè judicium fecerit, meth. curationis nihil faciet Empiricè, & rariſſimè in eventu præſagiendo à ſcopo aberrabit.

Ve-

(a) Stadia & gradus differentes.

Verum quo ſtadia varia atque gradus hujus Febris diverſi clarius innoteſcant, & inde ejus Theoria generalis accuratior formetur, & Prognoſtica, & indicationes curativæ certiores ſtabiliantur, totam rem [quantum operis inſtituti brevitatis patitur) exemplis ſuccinctim illuſtravimus. (*a*) Ac primo. Venenum quod propria ſua Natura in *Scarlatina* ac *Morbillosa* Febre cuticulam petiit, eius Fibrillas contrahit, & Membranam demùm inflammat [ut ut ex hac Tuberculorum conſtrictione & ſanguine inibi ſtagnante rubedo quædam plana & univerſalis vel interpuncta inducatur) ob tenuitatem tamen membranulæ affectæ, vix aliquam ſenſibilem craſſitudinem vel intumeſcentiam creat, nullumque ardorem vel dolorem præter pruritum; quippe textura quadam peculiari fibrillarum providentia Naturæ conflata eſt hæc membrana, quæ ſenſatationem potius habetat quam acuit. Febris hæc, licet *Simplex* & *Genuina*, tamen more *Sinechon* uno tenore progreditur, atque durante apparatu efflorefcentiam præcedenti [quod ſtadium ſpatio bidui vel tridui abſolvit) uſque ad ſtatum a veneno Spiritus ſuperante, *Comate*, *Deliriis*, *Spaſmis*, reliquoque id genus Malignitatis ſatellitio ſtipatur. Effloreſcentia autem in Cuticula apparente, ſtatus Morbi incipit, qui ſpatio tridui finitur, à quo tempore Febris, nec non Inflammatio, cæteraque Symptomata Febrem comitantia [modo Febris fuerit ſimplex] ſponte & ſenſim Criſi perfecta finiuntur. In conſtitutione autem *Epidemia* ubi à ſpiritibus ferè enecatis, ægrè admodum Venenum ſubigitur, effloreſcentia ab initio minus vivida deprehenditur, & ſtatus morbi ad x. xiv. xxiv. diem ſæpenumero protrahitur. Atque hanc Febrem fere ſemper cum *Peripneumonia*, *Angina Ophthalmia* aut graviori aliqua inflammatione glandulosa conjunctam Ægrotantem è vivis ſuſtuliſſe obſervavi. Nonnunquam etiam poſt Inflammationem peractam, Febrem primum in Simplicem *Synechi* atque inde demum in *Synecheon* vere malignam ac funeſtam tranſiiſſe novi, ubi poſthabito *Corticis Peruviani*, vel cujuſdam alterius Antidoti uſu, ſpiritus in certamine *Alexipharmacis* duntaxat ſuffulciebantur.

(*b*) In Febre autem *Varioloſa* & *Eryſipelatoſa*, ubi Venenum ſponte ſua Cutim veram, ſenſu exquiſitiſſimo præditam, & incraſſeſcendi capaciſſimam, ſimul ac Cuticulam petat & inflammet, Rubedo, Dolor, Ardor, Tumor, cæteraque Inflammationis exquiſitæ indicia accedunt. Cutis in Febre *Varioloſa* Exanthematis ubique referta & interpuncta eſt, quæ deinde in Apoſtemata matureſcunt, & tandem in Ulcuſcula abeunt: In *Eryſipelatoſa*, æquali tumore in magnam molem aucto cutis afficitur, & demum exulcerata cuticula à cute ſejuncta, veſiculas Lympha acri vel pure turgidas refert. Spiritus à Veneno in febre *Varioloſa*, ut ut ſimplici & legitima quadantenus deletos eſſe ac depreſſos durante apparatu, ſeu primo Morbi ſtadio, *Comate*, *Vigiliis*, *Deliriis*, *Spaſmis*: cæteriſque Malignitatis Indiciis tunc temporis manifeſtis conjicere fas eſt. Hoc ſtadium vero Morbus ut plurimum bidui vel tridui ſpatio decurrit. Quo finito, intra triduum, cum Exanthemata ſeſe omnia in conſpectum dederint, Febris ſenſim declinat, & demùm Criticè quaſi exulat. Ubi vero Spiritibus à Fermento magis Virulento diſſipatis, hanc Febrem *Spuriam* eſſe contingerit, Exanthemata magis frequentia & minus vivida ab initio apparent, & ob Spirituum debilitatem multo tardius matureſcunt, & veneno adhuc intus delitefcente febris per totum Morbi decurſum protenſa demum ſub finem maturationis, ſcil. die Morbi xi. xiv. xvii. primum in *Synechi* & poſtea, idque ſæpiſſimè in funeſta *Synecheon* terminatur. *Eryſipelatoſa* autem febris *Genuina* ab initio uſque ad finem [nimirum à veneno minùs deleterio orta] *Synecheos* indolem refert, & ſingulis vel alternis diebus exacerbationibus & remiſſionibus ſeſe alternatim excipientibus genium ſuum prodit. In ἀκμῇ autem ſingulorum paroxyſmo-

(a) *Differentia inter morbillos genuinos & ſpurios.*
[b] *Differentia inter Variolis ſpurias & genuinas.*

xyſmorum inflammatio in partem affe-ctam latius ſerpit, vel ſaltem novam occupat, donec demum Arte vel Natura febrile fermentum deleatur aut ſpiritibus à Veneno prorsùs triumphatis & enecatis, Febris, Natura jam ſuccumbente in malignam *Synechon*, cum Deliriis, Comate, Spaſmis & cæt. conjunctam immutetur. Quo facto, Inflammatione declinante mors prę foribus adſtat. Ubi vero à Veneno magis deleterio Spiritus irretiti adeò prętet modum fuerint proſtrati, ut Dolor in parte inflammata mitis ſentiatur, atque ardor & Rubedo langueant, febris à primo inſultu eſt plane *Synecheos* maligna, & Eventum funeſtum denunciat.

(*a*) Quod ad *Herpetem* attinet, venenum iſtius Morbi author. Cutim veram ſimul ac Cuticulam ſicut in *Eryſipelate* petit, & utramque inflammat, inibique tuberculos *Semen Milii* referentes hinc inde conglomeratos, & ad exulcerandum aptos efficit, ardore & pruritu potius quam lancinante & ſpaſmodico dolore moleſtos; ut ut non procul à partibus *Herpete* affectis, & poſt eruptionem, dolor *erodens* à ſpaſmodica Fibrarum conſtrinctione ortas ferè ſemper ſentiatur, donec veneno morbifico deleto Spiritus non amplius laceſſantur, & Spaſmodico ſtatu liberati ultro quieſcant. Hoc facto Dolor, una cum Ardore, Pruritu, cæteriſque Inflammationis præſentis indiciis evaneſcit. Febris hanc Inflammationem concomitans eſt prętet omnes alias, quotquot ſunt, mitis & benigna, atque ex Urina, Pulſu, Lingua, vel Temperie ægrè admodum perceptibilis, unde de ea apud Authores altum eſt ſilentium rariſſimè præterea funeſta eſt. Tempore vero Decubitus exacerbari ſolet & *Vigiliis Iactatione inquieta, calore aucto & Siti*, ſeſe aliquatenus prodere. In ſingulis hiſce exacerbationibus Inflammatio ſenſim in partes vicinas ſerpit, vel alias diſtantes occupare, incipit, indeque nomen *Herpetis* ſortita eſt.

(*b*) Quoties vero Venenum pro genio ſuo peculiari Artus petat, eoſque inflammet (uti in *Arthritide* & *Rheumatiſmo*) dolor ſentitur exquiſitiſſimus à firma ac ſenſili compage Fribrarum tendinoſarum ſpaſmis vellicata ortus, tumores tamen & Ardor non ſemper eodem modo ſe habent, ſed pro copia & acrimonia ſeroſi laticis, è Sanguine in tubulis Fibrarum Spaſmis anguſtatarum retardato eliciti, ac in earum interſtitiis extravaſati, nunc majores, nunc minores, reperiuntur, *Rubor* ſæpe, præſertim ubi Artus majores afficiuntur, nullus eſt; quippe Inflammatio ad cutim non pertingit. Nunquam etiam hic Tumor ut ut inflammatus in *Apoſtema* terminatur, quod colluviej ichoroſæ è tendina ſcatenti proprium eſt. Febris *Rheumatica* quę huic Artuum Inflammationi cauſam dat, quantum Ego obſervavi, ut plurimum, ſicuti Herpetica ante memorata, eſt Benigna, *Intermitttenti* vel ſaltem *Synechi* cognata, & exacerbatione, & remiſſione Quotidiana vel Tertiana genium ſuum prodit, atq; in unoquoq; Paroxyſmo, vel in alio Artu novam Inflammationem excitat, vel ſaltem in priori declinantem inſtaurat. Ad modum *Intermittentium* ſæpius valde Chronica eſt, & nullo certo dierum termino definita rariſſimè etiam invenitur peracuta aut funeſta, ut ut viam ſternat ad plurimos fatales Morbus; durat etiam quo uſque Arte vel natura venenatum fermentum activum ſubigatur, & ex leviſſima quavis occaſione in Artis noſtrę opprobrium revireſcere ſolet. Nunquam autem hactenus febrem hanc *Spuriam* vel malignam obſervavi, ſiquidem quoties ab *Epithematis* vel *Emplaſtris* repercutientibus ad partem inflammatam applicatis, vel quacunque alia mala praxi, vel accidente, venenum derepente auctum fuerit, ſpiritus inde improviſo deleti, ſicut in *Apopleticis*, ſine lucta, momento temporis corruunt; ubi verò longo & ſæpius repetito prælio ſenſim ſpiritus vincatur, Chronica quadam *Vomitione Apyrexia Vertigine hydrope*, aut alio id genus ſymptomate funeſto, magis chronico, confectus ægrotans, gradatim & ſine Febre ultimum claudit diem. At de *Rheumatiſmo* fuſius poſt hac agendum eſt.

Quod attinet ad Inflammationes *Muſcu-*

(a) *Febris Herpetem comitans, omnium mitiſſima & ſemper benigna.*
[b [*Rheumatiſmus nunquam ſpurius.*

rulorum, *Viſcerum* & *Glandularum*, illæ omnes ferè ſunt ejuſdem indolis, *Pulmo*, *Renes*, *Hepar*; *Mammæ*, *Teſticuli*, *Uterus Glandulę Pharyngis*, *Oculorum*, aut aliæ quæcunque; à Veneno peculiarem parte affectante fuerint impetitæ, & cum Dolore, ardore, Rubore & Tumore, cæteriſque exquiſitiſſimi hujus ſymptomatis Criteris conjungitur, & intra circuitum ſeptem vel novem dierum ut plurimum in Apoſtemata & Ulcera deſinunt. Febris etiam, quæ harum Inflammationum cauſa eſt (ſive fuerit *peripneumonica*, *Nephritica*, *Hepatica*, *puerpera à Mammis vel Utero inflammato orta*, *Teſticularis*, *anginoſa*, *Opthalmica*, vel alia quæcunque, modo fuerit genuina & ſimplex] eſt ſemper begnina, à primo Inſultu, uſque ad tempus Maturationis, ſpeciem exacerbationis & Remiſſionis haud levem quotidie exhibens [ſpiritibus nempe à veneno irretitis potius quam deletis aut fractis.] Poſthac vero cum die ſeptimo vel nono Pus fieri incipit, poſt incertos Rigores, Genium Febris *Remittentis* non *Intermittentis* ipſius palam inducit, cum Algore, Calore & Sudore, qui ſingulis vel alternis diebus, hora ſtata ſeſe ordine excipiunt ſociata, niſi ex profuſis Venæ-ſectionibus perperam adhibitis, vel alia mala praxi, ſive Accidente ſpiritus nimium peſſundentur, atq; venenum inde vires colligat, & ſuperius evadat; unde febris illicò mutetur in *Synecon* malignam cum ſudoribus Colliquativis, vigiliis, Comate, deliriis, Subſultibus Tendinum, cæteriſque Malignitatis indiciis conjunctam.

(*a*) Hac febrium Inflammatoriarum *Theoria* ex rei ipſius natura petita, facilè admodum *prognoſtica* generalia inveniuntur, quorum veritatem ut plurimum eventus comprobabit. Scil. 1. Omnis *Febris Inflammatoria quamvis ſimplex & genuina*, periculoſior eſt, & curatu difficilior quam *Sinecbis* legitima, ob ſymptomatum vehementiam, quę à niſu ſpirituum ſuborta, haud raro vitam Ægrotantis citiùs in diſcrimen ducunt, quam primarium Venenum: Et quoniam curativas Intentiones plures miniſtrat, eaſq; nonnunquam inter ſe diſcrepantes. Nullatenus verò hæcce febris (generaliter loquendo] *Malignam* æquat, vel quoad periculum, vel quoad curationis difficultatem; quippe ſpiritus inordinatos compeſcere, nō adeò difficile eſt ac deletos reſtituere, quod idem eſt ac ab Orci faucibus Ægrum eripere: mors enim eſt ſolummodo extinctio flammę vitalis, ſeu omnimoda Spirituum deletio; ideoque Febris maligna eſt ipſiſſimo Mors incœpta. 2. *Febris Inflammatoria genuina* cum vegeta Inflammatione ſociata quęcunque fuerit, minus in ſe periculi continet quam *ſpuria*: ſiquidem hæc, ut ut cum ſymptomatis ſub initium minus moleſtis conjungatur, ſemper Naturæ languorem & diminutum ſpirituum robur indigitet, indeque Comata, Deliria, ſubſultus Tendinum, cæteræque funeſtæ Malignitatis notæ ſubpullulant. Quo igitur hæcce febris magis minuſve fuerit *genuina*, eo cęteris partibus plus minus periculoſa eſt. 3. Hæ febres in genere eo magis periculoſæ ſunt, ac curatu difficiliores, quo intenſior gradus Veneni morbifici, & quo nobilior fuerit pars affecta. 4. Quamdiu hæc febris *Synechi* refert evidentibus ac ſtatis exacerbationibus ac remiſſionibus ſeſe alternatim excipientibus diſtincta, quod ad febrem ſpectat, res eſt in vado. Adeò enim mite eſt venenum; ut ſpiritus de illo in unoquoq; certamine victoriã reportent, & crebris expanſionibus febrem tandem profligent, vel ſaltem *corticis peruv.* opportunè & rite exhibendi, unde Febris penitus ſubigi queat occaſionē miniſtrant. Hinc fit quod hæ *Febres* (ac præſertim *Rheumaticę*) nonnunquam diutius protrahantur ac quaſi Chronicę evadant, rarius tamen, ſi unquã, funeſtę obſervantur, niſi poſtquam ſpeciem ſuam propriam mutaverint. 5. Ubi verò hęc *febris* gradu veneni ſenſim aucto à *Synechi* in *Synecon* tranſeat, & cerebrum comate & deliriis, ac Syſtema nervoſum à Spirituum extinctione, ſubſultibus ac ſpaſmis afficiatur, plurimum funeſta eſt, & curationem admittit admodum difficilem, ſi ullam. Quod non tantum in febribus Eryſipelatoſis, Varioloſis, Peripneumonicis, cæteriſque pejoris notæ; ſed in *Scarlatina*, *Morbilloſa Odon-* *tal-*

[a] *Prognoſtica.*

talgica vel *Otalgica* ipſa paſſim videre eſt. 6. *Febris* autem hæc quoties à primo Inſultu*Synechis* ſit,& malignitatem ſuam in Cerebro & genere Nervoſo prodat(quod in varioloſa,Morbilloſa &Scarlatina Febre ſæpiſſime accidit) non adeò funeſtum Prognoſticon exhibet,modo ex inſueta pulsus debilitate, & eruptione plus ſolito languida, extinctorum ſpirituum indicia non appareant. Namq;brevi ex Naturæ lege quaſi perfecta Criſi, Venenum in partes externas exterminatur, quod primo conflictu ſpiritus fudit ac ſuperavit; Veneno autem[causa Febris] ſublato, ceſſat lucta ac Febris 7 *Febris* hæc conjuncta cum InflammationeGlandulæ,Viſceris,vel Membranæ cujuſcunq; intus ſitæ, periculoſior eſt, cæteri paribus, quam ubi Muſculus vel pars aliqua exterio Inflammatione affecta fuerit:partes enim interiores ſunt magis nobiles atque munia vitæ ipſi neceſſaria haud raro obeunt,indèq;eorũ quęvis Diſcraſia,multo magis Inflammatio, functiones lędendo vel evertendo, non poteſt non plurimùm toti machinæ officere, atq; vitam in ſubitum diſcrimen ducere.Ex.gr.InFebre *Pleuritica* & *Peripneumonica* à Spaſmodica & dolorifica Pulmonis contractione, ejus Inflammationem comitante, Reſpiratio adeo ad vitam neceſſaria, in tantum prępeditur,uti Ægri ſępe ſuffocati brevi fatis cedere cogantur.Idem in Febre *Antigona* non raro accidit, ubi ex Inflammatione & Tumore Glandularum *Pharyngis*,vel potiſſimum *Laryngis* altius reconditarum,Reſpiratio ſimul ac Deglutitio cum ſummo Ægrotantis diſcrimine lęduntur,vel penitus abolentur, unde miſellus Æger famelicus ſimul ac ſtrangulatus ſepenumero ſummum oppetat diem. Simili de causa *Feb.Phrenetica* fere ſempre funeſta eſt ac peracuta:quia,nempe ob viciniam Meningum Inflammatarum, Cerebrum,Officina ipſa ac ciſterna ſpirituum, nec ſpiritus debitè elicere, nec toti machinæ ſuppeditare valet: At hac parte œconomię animalis eversa pręcipiti lapſu Antomaton corruere neceſſe eſt. Pari ratione,ubi *Inflammato Ventriculo* alimentũ ad juges Sang.expenſas inſtaurandas haud amplius in Chylum convertatur;ubi *Pancreate* aut *Hepate* inflammato, liquor pancreaticus & partes Bilioſę ægrè in poſterum è maſsa generali ſecretæ, in ea congeſtæ maneant, nec ampliùs per proprios ductus in Inteſtina amandentur ad uſus neceſſarios à natura deſtinatos: Ubi *Renibus* inflamatis ſeroſæ ſang. partes non amplius inibi ſecernantur, ſed in maſsa ſanguinis congeſtæ, ſpiritus demum quaſi inundant ac ſubmergunt, ac in ſpaſmos fatales adigunt; Febris conjuncta ob partis affectæ uſum ac dignitatem, naturam æquè funeſtam ac priores ſortitur, ut ut ruinam non adeo præcipitem inferat, Indèque licet diutiùs protrahatur Morbus, difficillimè tamen curationem admittit. Inſuper Fontes ipſius Vitæ *Cor* nempe & *Cerebrũ* cum Viſceribus Membranaceis cæteriſq; partibus intus ſitis præ cæteris communicant, atq; ab iis plurimùm patiuntur; unde tota machina citiùs [ut aiunt) in conſenſum trahitur: ideoque licet mite fuerit primarium Venenum, Febris tamen conjuncta inde deterior, ac curatu difficilior redditur; quod in *Febre puerpera* ab Inflammatione Uteri orta abunde patet. Denique omnibus in Medicina mediocriter verſatis notum eſt Inflammationem vegetam (ubicunq; fuerit) poſt ſeptimum vel nonum diem in Apoſtema & Ulcus faceſſere ſolere; Atq; Ulcus illud in partibus interioribus, ad quas *Abſterſivorum* & *Sanativorum* Remediorum vires non fractæ vix, aut ne vix pertingere queant, magna cum difficultate curari, & funeſtos admodum Morbos accerſere. Hujus farinæ eſt *Vomica pulmonum*, cui funeſta *Tabes*; atq; ex Vomicæ ruptura haud raro *Empyema* æque funeſtum,una cum *Febre Hectica* & tandem Intermittente ſubſequitur, unde Febris primaria ut ut ſponte exul altera æque fatali excipitur.

[a) Duo in genere *indicantur* in curatione Febris Inflammatoriæ neceſſaria: Deletio ſc.veneni Febriferi,& Niſus ſpirituum venenum adorientium immodici Temperatio,& Sympt. moleſtor. & pericaloſor. inde ſubortor.allevatio. Primum indi-

[a] *Indicationes generales*.

indicatur à Febre ipſa, Alterum à genio Febris peculiari quatenùs Inflammationem comitem habeat. Venenati Fermenti virulentiam, indoles Febri varia non uno modo abolendam indicat; ſc. vel promovendo ſpirituum expanſionem *Alexipharmacis*, *Veſicatoriis* & reliquis quæ eorum vires ſopitas exſuſcitare valeant, quoties ex Inflamatione plùs ſolito languida & genio Febris *Synechon* ſapiente eam eſſe *Spuriam* appareat, atq; ſpiritus Malignitate deprimantur. Vel tempeſtivè & copioſè miniſtrando *Corticem Peruvianum*, ſive quamcunq; aliam Antidotum, ubi ex vegeta partis affectæ Inflammatione, atq; manifeſtis Febris exacerbationibus & remiſſionibus conſtet, eam à mitiori veneno oriundam Simplicem fuiſſe, atq; *Synecheos* indolem induiſſe, atq; inde ſat virium ſpiritibus ſupereſſe ad facultatem Remedii *Alexipharmacam* in actum deducendam, Niſus verò ſpirituum, ſeu Orgaſmus eorum efferatus ac Spaſmodicus, qui Symptomatis dolorificis & periculoſis Inflammationem haud rarò comitari ſolitis cauſam dat, cohibendus eſt *Venæ ſectionibus* repetitis, cæteriſq; id genus *Evacuationibus*, ac uſu *Opiatorum* copioſo ac frequenti, &c. Ea lege tamen ut non ſine evidenti neceſſitate, nunquam verò in Veneni incrementum, & ſpirituum extinctionem promovendam, adeò ut Febris benigna & ſimplex in Malignam vel ſpuriam tranſeat, iſtiuſmodi Remedia exhibeantur.

Diverſa autem harum Febrium indoles à Nobis jure merito poſtulat, abrupto hoc diſcurſus generalis filo in re tanta atq; ad Praxin ipſam ſpectante, ad ſpecies harum Febrium differentes deſcendamus quas tam à varietate Fermenti venenati, quàm à Textura patris Inflammatione obſeſſę ſingulari, adeò longè à ſe invicem diſtare obſervavimus, ut jam vita Ægrotantis à Veneno, jam ab Inflammatæ partis affectu, in diſcrimen duci videatur; Unde Indicationes Curativæ admodùm diverſæ non poſſunt non miniſtrari, atq; methodus medendi æquè diverſa poſtulari. Ideòq; penſi quod reliquum eſt abſolvemus pertractando ſingula Morborum Capita, paſſim apud Authores invenienda, ſeriatim ſecundùm methodum noſtram diſpoſita, Exordium autem ſumemus à Morbis illis qui Inflammatione per totam *Membranam* corpus inveſtientem ſparsa vel ab una ejus parte in alteram ſerpente aut ſingulos Artus ſimul vel ſucceſſivè occupante inſigniti, præ cæteris titulo *Morborum Univerſalium* potiri videantur. Cujuſmodi ſunt *Morbillis* & *Febris Scarlatina* in Cuticula efflorеſcentiam univerſalem excitantes, atque *Variolæ*, *Eryſipelas*, *Herpes*, qui Morbi exanthematis, & Tumoribus Inflammatoriis totam Cuticulam fœdare ſolent, & denique *Rheumatiſmus*, qui unum Artum nunc, nunc alium inflammat ac tumefacit. Poſthac deſcendemus ad Febres cum Inflammatione alicujus Glandulæ, Viſceris, vel Membranæ particularis conjunctas, ubi *Apoplexiam*, *Lethargum*, cæteroſque Morbos ſoporoſos cum Inflammatione partis Cerebri Corticalis ſociatos; Ad *phreneſin*, *Anginam*, *Ophthalmiam*, *Otalgiam*, *Odontalgiam*, *Pleuritidem*, *Peripneumoniam*, *Colicam Ventriculi & Inteſtinorum*. Agmen denique claudent Febres quas Inflammatio Hepatis *Renum aut Veſicæ Urinariæ*, *Teſticulorum*, *Uteri vel Mammarum*, comitatur.

A *Morbillis* & *Febre Scarlatina* incipiam, in quibus venenatum miaſma modo ſingulari maſsam Spirituum & Humorum exagitat, eamque ita diſponit, ut particulæ fermento imbutæ ad poros Cuticulæ adaptatæ, atque inibi ſecretæ, ejus Fibrillas conſtringendo, eidem efflorеſcentiam univerſalem Inflammatoriam inducant.

CAP. III.

De Morbillis & Febre Scarlatina.

(a) MOrbus, qui paſſim apud Authores hoc nomine deſignatur, eſt Febris conjuncta cum efflorеſcentia Inflammatoria, hic illic totam Cuticulam diſtinguente. *Cuticulam* ſolummodo hac efflorеſcentia obſeſſam eſſe αὐτοψία conſtat, quę inde 1. ejus momento ru-

(b) Indicationes generales.

bedine & levi calore ubique perfunditur, deinde in Morbi ἀκμῇ quamprimum ſcacri humore eroſa turgeſcere atq; à cuticula ſeparari incipiat, inæqualem quandam aſperitatem prodit, demum verò evaneſcente efflореſcentia, ſquammarum ad inſtar decidit. Efflorеſcentiam hanc ſemper, interſtitiis, figura diverſa, oblonga ſc. quadrata, vel multangula prҿditis variegatam obſervare eſt: namq; non una continuata Inflammatione ſeu Rubedine, uti in *Febre Scarlatina*, perfunditur Cuticula. Quo Criterio duntaxat hæc efflorеſcentia ab altera quæ *Febrem Scarlatinam* comitatur dignoſcenda eſt, Dolor autem hanc Inflammationem, ut ut à conſtrictione Fibrarum Cuticulæ ortam non comitantur, ob cauſam priùs memoratam. Neque Tumor aliquis palpabilis adeſt, quippe hæc Membranula tenuiſſima incraſſeſcere & acuminari more Cutis veræ haud poteſt; Quo pacto præſertim *Morbilli* à *Variolis* dignoſci poſſunt, quæ ab ipſo initio more exanthematum ſive tuberculorum intumeſcentia retinente tactui palpantis, ſeſe palam produnt. Denique liquor ille tenuiſſimus & acerrimus qui è ſanguine in tubulis fibrillarum Cuticulæ coarctatarum ſtagnante extravaſatus eas corrodit, nunquam in Pus maturatur, (uti in *Variolis* ſolet) ob peculiarem ſuam indolem, ei affinem, quæ è Tendinibus & Nervis in rheumatica Inflammatione ſcatet.

[a) *Febris* quæ cum hac efflorеſcentia conjungitur (quod de *Scarlatina* & *Variolosa* dictum ſit) indolem quadantenùs peculiarem ſortita eſt, cùm enim ſit *genuina* & maximè *benigna* eſt tamen peracuta, quam citiſſimè varia ſua ſtadia peragrat, & nihilominus criſi ſalubri finitur; unde vires Spirituum Venenum adorientem fere integras eſſe conjicere licet. Ex *Comate* autem, *Deliriis*, *Vigiliis*, *Subſultibus Tendinum*, cæteriſq; id genus vacillantium Spirituum à veneno deleterio percitorum Symptomatis vehementioribus, & uno tenore progredientibus à primo in inſultu *Synechon* eſſe ac Malignam ſuſpicari fas eſt. Genium autem ac proſapiam hujuſce Febris clariùs percipiemus ſi rationem diverſorum Syptomatum in variis ejus ſtadiis ſuboriri ſolitorum conſideremus, ſc. in Apparatum efflorеſcentiæ; ſtadio ſc. in quo ex Symptomatis in dies auctis Febris ad Incrementi finem perveniſſe videatur; In efflorеſcentiæ vigore, qui ſtatum; atque ejuſdem declinatione, quæ Criſin Morbi continet.

(*b*) In apparatu efflorеſcentiæ, ſeu primo Morbi ſtadio, (quod in Morbillis *Benign.* & *Sporadicis* à mitiori veneno intus nato ortis xxiv. horis, aut ſaltem bidui vel tridui ſpatio conficitur, ut ut in *Malignis* & *Epidemiis*, id ad ſeptimum aut octavum diem nonnunquam protendatur) præter *Algorem*, quo ſpiritus à primo inſultu veneni improviſo fere enecati & extincti tentantur, atq; *Horrorem*, *Rigorem*, *Oſcitationem*, *Pandiculationem*, *Ægritudinem*, *Nauſeam*, *Vomitionem*, *Jactationem inquietam Vertiginem*, *Cephalalgiam*, *Laſſitudinem ulceroſam*, *Lumbaginem*, cæteraque id genus Symptomata à primo, niſu, ſeu lacta difficili ſpirituum irritatorum, atque inde hoſtem adorientium prævenientia; præter *Sitim* immenſam, *Fœditatem oris*, *Cuticulæ ariditatem*, cæteraque Symptomata à Calore, & ſpirituum ſeſe expandentibus orta. Præter hæc generalia Symptomata (inquam] quæ Febrem quamcunq; comitantur, *Pathognomonica* quҿdam quҿ nullam aliam præter hanc febrem, *Scarlatinam* huic cognatam, & *Varioloſam* conſequuntur, vim Veneni valdè deleteriam, indeq; ſummam ſpirituum oppreſſionem, ac maſſæ humorum Colliquationem ſignificant: Pulſus nimirum *debilis* ac *celer*, *Reſpiratio* admodum *cita* & *anheloſa*, *Hypochondriorum oppreſſio* & *anguſtia*, *Urina pallida* ac *tenuis*, vel ſaltem *Rubedine* non multùm tincta, aut *contentis* ſaturata, *Affectus Cerebri comatoſus*, vel *vigiliæ pertinaces*, *Subſultus* Tendinum frequentes; nonnunquam etiam à contentione ac vacillatione Spirituum *Spaſmi manifeſti*, & *Deliria prorsùs efferata*, *gravativa palpebrarum debilitas*, *Oculorum Rubedo*, *punctura*

(a) *Natura Febris Morbilloſæ in variis ſuis ſtadiis.*
[b) *Apparatus efflorеſcentiæ & incrementum febris.*

ſtura dolorifica, ac *Lacbrymæ involuntariæ*, adeò ut Æger oculos difficulter admodùm aperiat, vel lumen aſpiciat: In *Gutture Dolor ulceroſus* ex acri Lympha per Glandulas Pharyngis excreti, *Raucedo clangoſa* ex eadem Lympha Trachæam ſeu Tympanum ſonorum obducente; Tuſſis perpetuò *moleſta*, immanis ac *ferina*, à Bronchiis eadem acri lympha indeſinenter laceſſitis; ſternutatio nonnunquam fere perpetua ab eadem lympha papillas mammillares irritante. Cuncta hæc ſymptomata, tùm Pathognomonica, cùm generalia in hoc ſtadio Morbi in dies augentur, donec Febris paulò ante effloreſcentiam ad ἀκμὴν ſuam perveniat. Atque equidem hæc præpropero Febris incremento, atque repentina ſymptomatum vehementia *Febris Morbilloſa* genium ſuum maximè prodit: atque ab hac lucta ſubita & vehementi non tantum vires ſpirituum fortes & fere integras & veneni gradum moleſtiſſimum eſſe ac deleterium concludere licet, ſed etiam Febrem ipſam, utut à Veneni exceſſu præter modum Maligna in hoc ſtadio videatur ob vires ſpirituum non irritatione diuturna fractas aut fatigatas, Criſin ſalubrem, eamque repentinam habituram fas eſt conjicere, qualem nulla alia Febris niſi *Scarlatina* & *Varioloſa* uſquam habet, Ubi verò in *Morbillis Epidemiis* & verè *Malignis* à veneno ſpiritus plus obruuntur & peſſundantur; minùs acriter hoſtem adoriuntur: & ſymptomata ſub initium non adeò ſæviunt; Febris hoc ſtadio longiùs protracto, & Criſi diutiùs expectata tardiùs ad ἀκμὴν pervenit, atque ſpiritibus ex his morbis maximè proſtratis, eventus magis dubius, ac ſæpe funeſtus redditur.

(*a*) Vi autem elaſtica priùs à veneno deleterio depreſsa tandem ſenſim reſtituta, ſpiritus novis viribus aucti hoſtem fugare moliuntur, & per Cuticulam & Glandulas, portas à Natura deſignatas, per quas majora venena in ipſa *Peſte* foras feruntur, eliminare ſatagunt. In hoc verò agone fibrillæ partium affectarum à ſumma contentione & orgaſmo ſpirituum admodum ferocientium ſpaſmodicè conſtringuntur ac vellicantur, atque inde partes affectæ varia Inflammationis ſimptomata pro textura ſua diverſa patiuntur; *Cuticula* nempe levi *Ardore* & *Rubedine* ſuffunditur; *Glandulæ* autem inſuper *Dolore vellicante*, *Ardore* & *Tumore* prægrandi corripiuntur. Ab hoc tempore Febris hæcce *primario Maligna* genium ſuum mutat, & tranſit in verè *Inflammatoriam*; ſpiritus venenum jam aliquantum ſuperant, *Arteriæ* fortiùs vibrantur, & *Urina* Contentis ac Rubedine ſaturatur. Atque ad hac effloreſcentia inchoata uſque ad ejus completam eruptionem *Status Morbi* durat, & Febris, ejuſque ſymptomata uno eodemque tenore progrediuntur. Citiùs autem vel tardiùs hoc ſtadium decurritur pro differenti ratione, vigoris Veneni & Spirituum, ac diverſa indole *Febris Inflammatoriæ* inde ortæ, in *Morbillis benignis* & ſporadicis, ubi ob vegetum ſpirituum robur Virus confertim ubique per Cuticulam quaſi uno ictu eliminatur. A quo tempore Febris, ut ut cum diris ſymptomatis ante ſociata, tanquam Criſi perfecta ſoluta unà cum effloreſcentia derepente evaneſcit. In *Morbillis* autem *Epidemiis* & *Malignis*, quia Venenum intus deliteſcens vigorem Spirituum Elaſticum deprimit, hæc effloreſcentia unam partem Cuticulæ poſt alteram occupat, jamque vegeta eſt, jam ſublurida & pallida, prout ſpiritus plus minùs vigent vel deprimuntur. Non rarò autem hoc Morbi ſtadium, ancipiti eventu ad decimum ſeptimum, vel vigeſimum uſque diem protenſum obſervavi, & *Anginam*, *Ophthalmiam* vel *Peripneumoniam* funeſtam inde ſubortam, inflammatis priùs ab efferato ſpirituum niſu Glandulis in Larynge & Pharynge, vel Pulmone ſitis, & deinde exulceratis. Unde Tuſſis *Ferina* ac perpetua, *Deglutitio* difficilis, *Dolor* Pectoris lancinans, *Anhelitus*, *Strangulatio* ac *Suffocatio* inſequebantur, & indoles Febris Inflammatoria manifeſtior evaſit.

Demùm verò certamine finito *Criſis*

(a) *Effloreſcentia*, & *Febris ſtatus*.

Morbi inſtat ſalutaris vel funeſta! Salutaris, quoties Venenum prorſus eliminatum ſpiritus non ampliùs laceſſat; Funeſta, cùm ſpiritus à veneno triumphari haud ampliùs luctam inſtaurare queunt. Qualiſcunque fuerit Criſis effloreſcentia cutanea ſenſim colorem rubicundum mutat, in dies luridior & pallidior fit, donec tandem prorſus diſpareat, quo tempore *Fluxus Alvi* ſuboritur, Lympha acri à veneno Colliquata, & in habitu Corporis priùs congeſta, jam per Inteſtina deturbata & amandata. Qui Fluxus ut ut primùm levamen Naturæ afferat, modò diutiùs duret, facile in *Diarrhœa Symptomatica*, *Torminosa*, imò *Colliquativa* & funeſta terminatur. Hæc *Criſis* in *Morbillis ſporadicis & benignis* ut plurimùm eſt ſalutaris, & quàm citiſſimè, uti cætera Morbi ſtadia, finitur, Fermento nempe penitus exhauſto, ſpiritus non ampliùs laceſſiti ultro quieſcunt; & maſſa Humorum inde non ampliùs agitata, *Colliquatio* ceſsat, brevique ſpatio Febris ſponte exulat, Pulſu, Temperie, Urina & Appetitu, intra pauciſſimas horas reſtitutis. *Tuſſis* etiam, *Oppreſſio Hypochondrionum*, *Reſpiratio anhelóſa*, *Comatoſus affectus* & reliqua ſymptomata ſenſim miteſcunt. In *Epidemiis* autem & Malignis *Morbillis* declinante effloreſcentia Febris manet, vel forſan augetur, atque Inflammatione Pulmonis, Glandularum *Faucium* aliarumque partium perſeverante, ſpeciem induit *Anginæ*, *peripneumoniæ*, vel alterius Morbi peracuti & funeſti, qui Ægrotantes è vivis tollit, vel in Malignam tranſit. Quoties autem hæc Criſis ſalutaris eſt, Febris in *Synechi* plurium dierum, vel *Hecticam* mutatur; quæ ſi *Cortice Peruviano* vel aliqua alia Antidoto, vel Naturæ Benignitate non tempeſtivè ſubigatur; facillimo negotio in *Synechon* malignam & funeſtam ſæpiſſimè degenerat; aut Fermento morbifico imperfectè deleto, quo ſupereſt veneni poſt Febris Criſin, *Tuſſim*, *Reſpirationem difficilem*, *Inappetentiam*, *Rubedinem* & dolorem Oculorum, aliaque Symptomata infert, & haud raro fundamenta jacit funeſtæ *Diarrhœæ*, *Phtiſeos*, *Pulmonaris*, *Atrophiæ* univerſalis, *Anaſarca* ſeu *Leucophlegmatiæ*, *Hydropis*, *Ophthalmiæ*, *Scrophularum* aliorumque Morborum Chronicorum curatu admodùm difficilium.

Symptomatum Phænomenis hoc modo explicatis, Genius Morbi & Febris concomitantis Natura perſpicuè intelligitur. Atque jacto hoc fundamento Cauſa tam *Continens* quam *procatarctica* Morbillorum eruitur, differentes eorum ſpecies diſtinguuntur, ſigna Præſagientia, & Diagnoſtica inveſtigantur, Prognoſtica certa ac comperta proferuntur, Indicationes curativæ veræ deſumuntur, & denique Methodus Medendi pro indole Morbi ac Symptomatum diverſa vera & ratione ſimul ac uſu quodam comprobanda excogitatur.

Cauſa Morbillorum Continens ſeu immediata, eſt Venenum ſpiritus inquinans, quod non tantùm in primo Morbi ſtadio Malignitate ſua ſpiritus obruit, ſed maſſam (*a*) ſanguinis agitando eam in colluviem acrem, præ cæteris omnibus Fermentis colliquefacit; unde ad plures dies Invaſionem antecedentes, à quo tempore ſcilicet maſſa à Fermento deliteſcenti interturbari incipiat, Colliquatio hæc inchoata haud rarò ſeſe prodat, & *Tuſſim Ferinam*, *Oculos Lachrymantes* & *Inflammatos*, cæteraque id genus Symptomata producat, quæ omnia ſtatim à primo Morbi inſultu mirum in modum augentur. In ſtatu Morbi Cuticulam copioſa Lymphæ prædictæ colluvies excernitur. Eadem Colluvies tandem Diarrhœa Criticè eliminatur, & (ſi qui Veneni poſt Criſin ſuperſit) Diarrhœas novas Symptomaticas, Ophthalmias, & cæteros priùs memoratos Chronico affectus excitat, qui huic Morbo, *Febris Scarlatinæ*, ac *Variolis* præ cæteris omnibus ſupervenire obſervantur. Cauſa Procatarctica Morbillor. (ſicut & aliarum Febr. Inflammatoriarum) petenda eſt ab *Atmoſph.* quæ in Morbillis ſporadicis ſemina Morbi latentia in actum deducit, in Epidemiis miaſma venenatum ab extra in poros Cutis immittit & ſicut in *peſte* momento temporis ac ſine Apparatu præcedente ſpiritus inquinat, &

maſ-

(a) *Ætiologia Morbillorum.*

maſſam ſanguinis interturbat atque confundit. Quod in morbillis Epidemiis & malignis hic *Londini* poſt ann. 1670. ad plures menſes plublicè graſſentibus contigiſſe memini.

(*a*) Ratio differentiæ inter duas morbillorum Species omnino petenda eſt à differenti Spirituum vigore, atque gradu Veneni ſpiritus delentis diverſo: Siquidem in morbillis *Sporadicis* ſpiritus minus fracti & diſſipati faciliùs ſeſe recolligunt, indeque brevi ſpatio morbum ſalutariter indicant. In *Epidemiis* autem & malignis quaſi peſtifera aura perciti & proſtrati ægre admodum hoſtem adoriuntur & ſæpius ſuperati penitus tandem delentur, aut ſaltem Criſin tardam ac imperfectam efficiunt, & pluribus aliis morbis exitialibus cauſam præbent.

Antequam hujus morbi Diagnoſin tradam, neceſſarium duco non minus ſigna *præſagientia* quę Efflorescentiam in Cuticula ſubſecuturam antecedunt, obſervare, quam ipſa *pathognomonica*, ne Venæſectione, Purgatione, vel quacunque alia praxi in Symptomatum allevationem, in primo hoc morbi ſtadio ſeu Apparatu ad Efflorescentiam perperam adhibita, præſertim in morbillis *Spuriis*, *Malignis & Epidemiis*, ubi tardius ſcilicet 5. 6. 7. die efflorescentia in conſpectum ventura eſt, quidquam patretur, cujus in ſtadiis morbi ſubſequentibus *Æger* pœnas ſero luere cogatur.

(*b*) Inter Symptoma quæ efflorescentiam Morbillorum præſagiunt primaria habenda ſunt, quæ Indolem febris concomitantis *peracutam*, *malignam*, & *Colliquativam* eſſe indicant. Febris enim hæc, peracututarum more, à primo inſultu ſatellitio Symptomatum vehementiſſimorum ſtipatur, quæ orgaſmum ſpirituum efferatum produnt, atque Criſin ſubitam inſtare prænunciant, ejuſmodi tamen ſunt, quæ oppreſſionem Spirituum à veneno valde deleterio pręſentem indicant, nempe *Deliria*, *comatoſus cerebri affectus*, *Subſultus Tendinum*, *ſpaſmi* varii, *Debilitas* & *gravedo palpebrarum*, &c. Alia ſigna Colliquationem Maſſę in Lympham aerem & ſeroſam inchoatam eſſe præmonſtrant, *Rubedo* ſcilicet *Oculorum*, *Lachrymæ involuntariæ*, *Tuſſis admodum moleſta*, *frequens*, *pertinax & ferina*; quæ *Opii* ipſius vires ſodoriferas plane ſuperat. Veriſſimum eſt, hæc ipſa Symptomata efflorescentiam *Scarlatinam*, atque *Variolarum* eruptionem (quæ ſunt cognatæ affectiones cutaneæ) haud rarò antecedere, vix autem, vel ne vix quidem in gradu adeò intenſo uſquam obſervantur ac in hoc ipſo. Præterea Medicus accerſitus ab Ægro hiſce Symptomatis affecto, diligenter inquirat oportet, an Ægrotans unquam antea morbillis laboraverit, unquam enim in tota mea praxi novi quemquam, præter unum puerum, ſecunda vice hoc morbo correptum. An conſtitutio aeris præſens ſit morbilloſa, an Æger nupperrimè conſuetudine ac familiaritate Morbilloſorum uſus fuerit. An aliquis è Conſanguineis hoc morbo decumbat, de quibus certior factus cautè prędicet febrem morbilloſam eſſe (ut ut ſolito tempore efloreſcentia non appareat) vel ſaltem nihil officiosè tentet, quod vel Ægro vel propriæ famæ officiant, modo poſtea febris ſeſe ab initio fuiſſe morbilloſam prodat.

(*c*) Certiora autem, atque [ut vocant] *pathognomonica* hujus Morbi criteria ea ſunt, quæ efflorescentia peculiaris ubi primum ſeſe in Cuticula oſtendat, ſenſibus noſtris palam exhibet. Hic autem morbos adeo peculiari efflorescentia inſignitus eſt, ut inde ab alio quocunque cognato Morbo, *febre* ſcil. *Scarlatina Variolis*, *Eriſipelate*, *Herpete*, *febre purpurea petechiali* vel ipſa *crapuloſa* & *ſcorbutica* huic maxime affini: facilè admodum in ipſius ejus primordis diſtinguatur. Nempe morbiloſa Inflammatio in (*d*) *cuticula* effloreſcit, quam quippe craſſitudinis palpabilis incapacem, rubedine duntaxat inficit; quo pacto dignoſci poteſt à *Variolis*, *Eriſipelate* & *Herpete*, quorum Inflammatio in *cute* vera viget, indeque ſub ipſum initium tactui palpantis ſpeciem exanthe-

[a] *Ratio differentię inter duas morbillorum ſpecies.* (b) *Signa morbillos antecedentia & præſagientia.* (c) *Signa pathognomonica.* (d) *Quomodo diſcernantur morbilli à variolis, Eryſipelate & Herpete.*

exanthematum; vel tumoris latiùs ſparſi & duritiem renitentem exhibet. Interſtitiis etiam interpuncta (a] eſt hæc efflo- reſcentia, Macularum ſimilibus, incerta admodum magnitudine & figura oblonga ſcil. quadrata, multangula præditis, indeque ob efloreſcentia *febrem Scarlatinā* comitante diſcernitur, ubi tota cuticula continuata quadam Rubedine, quaſi vino rubro perfuſa tingitur. Nec minus ex incerta magnitudine & figura hujus efloreſcentiæ multiplici, eam diſtinguere licet à maculis *Purpureis* & (b) *petechiis* quę præter colorem Scarlatinum vel purpureum, quem obtinent, ſemper hic illic per collum, Pectus, brachia vel Crura figura exquiſitiſſime rotunda ſparguntur, ac ſi à morſu Pulicum ortum caperent. Qua ratione etiam a *Variolis confluentibus* ſecernuntur, quæ, ut ut minutulæ; depreſſæ ac conglomeratæ ſint, ſemper, vel ſub initium figura rotunda donantur. Ab efflorefcentia etiam illa (c) *Morbillorum* æmula quæ Febrem Malignam à *crapula* vel *Scorbuto* oriundam ſæpiſſimè comitatur exinde dignoſcitur effloreſcentia morbilloſa, quod illa ſemper pallidum & luridum colorem obtineat, utpote à niſu Spirituum veneno fere deletorum languenti ſuborta, rarò etiam ante 7. vel 9. morbi diem in conſpectum veniat, atque jam etiam regionem Pectorii ſolummodo occupet; Hæc vero ſemper vivida ac vegeta appareat, atque ut plurimùm incipiat 2. vel 3. Morbi die, ut ut in *Spuris Morbillis* unam partem poſt aliam afficiat, à facie, collo & pectore incipiens, demum ad Thoracem & Abdomen, & extremos uſque Artus latè ſparſa ſenſim divagetur.

(*d*) A diverſa etiam Efloreſcentiæ indole Morbilli ipſi a ſe invicem præcipuè dignoſcuntur, *Benigni* ſcil. & *genuini*, à *Spuris* & *Malignis*. Licet enim *Sporadici* utpote à mitiori Veneno intus nato orti, generaliter loquendo ſint Genuini & benigni; *Epidemi* verò, utpote contactu auræ peſtiferæ propagati, Maligni & ſpurii; Longe tamen certiora hujus differentiæ Criteria ea ſunt, quę eſſloreſcentia ipſa, atque genius ipſe morbi in diverſis ſuis ſtadiis exhibet; de quibus in ſuo loco ante diſſeruimus.

His ita prælibatis, facile admodum eſt hujus Morbi eventum prædicere, atque *prognoſtica*, quæ ratio ſimul ac Uſus veriſſima eſſe comprobabit, ſequentia denunciare. 1. Morbilli *genuini & benigni* ut ut à primo inſultu Malignitatis participes videantur, utplurimùm eventum habent ſalutarem, viribus ſpirituum ſine artis ſuppetiis ſponte expanſis, quippe ex lege Naturæ, modo nihil injurioſum officioſe perpetretur, Criſin citam ac ſubitam aſſequuntur, quia Spiritus haud diuturno conflictu laceſſiti, viribus fere integris potiuntur, quibus in ultimo agone hoſtem ſtrenuè adoriri valent. Notumque eſt, vel Mulierculas & Nutrices regimine ritè inſtituto ſæpenumero hujus Morbi curationem feliciter abſolvere, ſiquidem peracutus eſt, & minimè periculoſus. 2. *Morbilli* vero *ſpurii* & *Maligni*, licet primo inſultu cum ſymptomatis non adeo vehementibus ob niſum Spirituum languidum ſocientur, ut plurimum more *peſtis* [*e*) ipſius exitiales ſunt. Hoc Morbo poſt anno 1670. *Londini* publicè graſſante, recentum plus minus ſingulis hebdomadis periiſſe memini, quorum alii *Angina* vel *peripneumonia* acutiſſima laborantes in ſecundo Morbi ſtadio derepente ſuffocabantur; Alii aliis modis antè memoratis diem ſuum obierunt. Et revera tantum diſtant Morbilli *Spurii* à *Genuinis*, ut fas ſit concludedere, quo propiùs hic Morbus ad horum vel illorum naturam accedat, eò plus vel minus periculoſum eſſe, & curatu difficilem. 3. *Morbili Epidemii Sporadicis* longè periculoſiores ſunt, quippe à Veneno peſtifero, & magis deleterio ab extra admiſſo orti. 4. Morbi hujus *Stadia* inſolito morte protenſa, peſſimum omen ſunt; Gradum enim veneni intenſum eſſe, ac ſpirituum languorem ſummum ſignificant.

(a] *A febre Scarlatina*. (b) *A petechiis & maculis purpureis & variol. confluentibus*. (c) *A febre crapuloſa & ſcorbutica*. (d) *Quo pacto morbili benigni & genuini à malignis & Spuris dgnoſcuntur*. (e) *Vide Hiſtor.* 1. 2. 6. 8. 11.

tant. Quocirca ſera in Cuticula efloreſcentia, ſcilicet 5. 6. 7. 8. die mala eſt atque indolem Morbi Malignam arguit Quo ſerior autem, eò pejor, & in morbillis Benignis Sporadicis, ubi Venenum utpote mitius, citiſſime diflatur, raro admodum poſt tertium morbi dein incipit, nonnunquam 2. vel quidem primo inchoata coſpicitur. Effloreſcentia autem diutius permanens peſſima ſignificat, & quo longius poſt tertium diem, eo pejus; Namque à febre perſeverante in dies magis magiſque proſternuntur ſpiritus, & in ultimo agone ad criſin completam moliendam minùs habiles redduntur: Venenum autem viribus auctum eſſe inde apparet, quia in hoc ſtatu ſpirituum expanſio & inflammatorio, non raro (*a*) Pleuram, pulmonem, vel glandulas faucium petere ſolet, & novę febris Inflammatorię, cum funeſtiſſimis Symptomatis conjunctæ fundamenta ponere Effloreſcentia quæ lento gradu unam partem Cuticulæ poſt alteram occupat, malum omen eſt, quippe Veneni vigorem, & ſpirituum debilitatem arguit, atque inſuper inſolitam febris durationem præmonſtrat. 6. Effloreſcentia quæ à primo momento nullo certo colore tingitur, ſed jam vegete rubeſcit jam ſublurida & pallida evadit, ſicuti Veneni vires, & ſpirituum Languorem indicat, ita non minus funeſtum eventum præſagit: In Morbilis enim *Benignis* Spiritus Veneno ſuperiores uno certo tenore influunt, & Effloreſcentia uſque ad declinationem eodem modo vegeta ac vivida permanet. 7. (*b*) Febris poſt effloreſcentiæ Declinationem protenſa peſſimè ſignificat; inde enim Venenum deliteſcens & non ſubactam indicatur, quod ſpirituum œconomiam interturbat atque exagitat, atque ſpiritibus deletis, febrem in malignam mutat. Denique *phthiſis*, *Diarrhœa*, *Hydrops Scrophulæ*, *Ophthalmia*, *atrophia univerſalis*, & reliqui affectos morbilos Malignos conſequentes difficiles admodum curatu ſunt; neque equidem methodo vulgari ſanari poſſunt, quippe à ſeminia Morbilloſo poſt Criſin imperfecta ſuperſtite originem trahant; ideòque non niſi reſpectu ad morbum primarium habito, radicitus evelli queunt. Quo nomine ut plurimum exitiales ac funeſtæ habentur.

C A P. IV.

De Methodo medendi Morbillis.

INdicationes Curativæ in genere quæ ſunt in hoc morbo; ſcilicet extinctio veneni febriferi, [*c*] quod ſpiritus exagitat, ac humores colliquat, atque Allevatio Symptomatum, ab humorum Colliquatione; ac niſu ſpirituum ſubortorum. Quandoquidem verò indoles Febris in variis hujus morbi ſtadiis diverſa, atque Symptomata diverſa inde provenientia plures, eaſque differentes admodum Indicationes ſuggerant, eæ non ſeparatim, ſed ſimul cum *Methodo medendi* tradendæ ſunt; ad quam igitur delineandam me jam accingo.

(*d*) Regimen propter febrem præſentem hic morbus commune cum aliis febribus jure merito exigit, ſc. Dietam admodum tenuem, Decubitum in Lecto quietum, & Calorem ſtragulorum injectorum moderatum, Sicut enim frigus aeris externi Spirituum expanſionem impediendo Effloreſcentiam, in Cuticula retardat, Ita ejus temperies impense calida Spiritus nimium exagitat, unde in ſecundo morbi ſtadio, cum lege Naturæ hoſtem ſuperare incipiant, Glandulis Pharyngis, Pulmonis vel Oculorum Diatheſin inflammatoriam impertiunt, cujus erroris Ægrotans ſerò luit pœnas, Symptomatis *Anginæ*, *Peripneumonię* vel *Ophthalmiæ* perperam atq; officioſe acceſſitis, & variis affectibus morboſis qui à Colliquatione nimia poſt Criſin peractam ſæpe ſubpullulant. Quapropter Author omnibus ſum, ut æquabili & moderato regimine ſi in quovis alio, ſaltem in hoc morbo utantur, ubi re Naturæ commiſſa (modo nihil injurioſum officioſe perpetretur) optatum eventum brevi ut plurimum conſequamur.

(*e*) Quod ſpectat ad Remedia ſive Pharma-

[a] *Vide Hiſtor.* 1. 2. 5. 8. 9. 11. (b) *Vide Hiſtor.* 5. 6. 8. 9. 10. (c) *Indicationes curativæ.* (d) *Regimen.* [e] *Remedia pharmaceutica & chirurgica.*

maceutica, ſive Chirurgica, ea pro indole febris in diverſis Morbi ſtadiis varia, differenti & ſæpe contrario plane modo adhibenda ſunt. Nihil autem temere, atque ſine evidenti neceſſitate faciendum eſt in hoc quocunque Morbi adeo peracuti ſtadio, ubi Criſis præpropera jure merito, atque Naturæ lege expectatur, & ubi Symptomata efferata quotquot ſunt, Criſi inſtante vel ſpontè evanitura ſunt, vel ſaltem mitiora evaſura, atqueintereà robur Naturæ non diuturno conflictu attritum & fractum iis ſufferendis ſufficiat. Cum autem ante Efflore ſcentiam ex *Deliris Spaſmis*, *Comatoſo affectu*, *Sternutatione indeſinenti*, *Tuſſi ferina Diarrhœa enormi Vomitione inani*, cæteriſque Symptomatis hoc ſtadium morbi comitari ſolitis, conſtet; Febris indolem prorſus eſſe Malignam, ſcilicet à Veneno, ſpiritus de præſenti peſſundante ortam, quodque maſſam Sanguinis in fluorem colliquat, duplex in genere indicatio exurgit. Quarum prima eſt ut *Expanſio* Spirituum *Alexipharmacis* & *Veſicatoriis* applicatis ſi opus fuerit *promoveatur*, vel ſaltem *conſervetur*, ut viribus Naturæ integris Venenum Morbificum Comatis, Delirii, cæterorumque Symptomatum cauſa deleatur vel ſubigatur, quod in hoc ſtatu Spirituum depreſſo, ut in cæteris Malignis Febribus, vires *Corticis peruviani* aut alterius cujuſcunq; Antidoti ſpecificæ ſpernit, ſiquidem totum negotium jam à ſpirituum expanſione dependet. Ideoque nihil, ſaltem abſq; evidenti neceſſitate, tentandum eſt quod Ægrorum vires coerceat vel deprimat, ut ſymptomata id efflagitare videantur. Quo nomine in hoc Morbi ſtadio à *Venæſectione* (niſi vaſorum Sanguiferorum apertura, vel aliquod aliud grande ac inſolitum Symptoma id neceſſarium fuerit) atque ab uſu *Opiatorum* liberali, ut ut Delirium, Tuſſis, Vigiliæ, &c. ea poſtulare videantur, apprimè, atq; religioſè abſtinendum eſt, Spiritibus enim quocunque modo diſſipatis Venenum augetur, atque inde Morbilli natura *Benignis* in *Malignos* non poſſunt non tranſire. E contra verò non quocunque modo atque Remediis ſine delectu adhibitis ſpirituum exſuſcitationem moliri jam oportet quippe Criſis in hoc Morbo peracuto haud longè abeſt, quo tempore Natura proprias vires ultrò, ſine adminiculis felicius exercere ſolet, cùm efferatum orgaſmum in Spiritibus ex arte cieri impune non poſſe ſera doceat experientia. Inde enim Inflammatio Glandularum accenditur, ac reliquorum affectuum moleſtorum & periculoſorum ſtrages Criſin comitatur, & conſequitur. Quocirca par eſt ut *Alexipharmaca* mitiora eligantur, atque in doſi ſolita minori exhibeantur à *Veſicatoriis* abſtineatur, aut ſaltem ab eorum frequentiori applicatione, niſi *Spaſmis*, *Coma*, ſolito majus vel indoles Morbi evidenti *Spuria* & Maligna id requirant. Formulam *Julapii* quod ego in hoc ſtadio Morbi) modò ex Symptomatis benignus appareat præſertim junioribus, qui præ aliis eo ſæpiſſime corripiuntur, feliciter præſcribere ſoleo, ſubjicere non pigebit. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nig.* an. ℥iii. *Epidem.* ℥iß. *pulv. è Chel. Canc. comp. Lapid. Contraierv. vel Goan.* an. ℈i. *Sirup. Cariopb.* ʒx. *vel Sacchar. alb.* ℥ß. *M. F. Julap. de quo capiat Æger cochl. iii. iv. v. vi.* habito reſpectu ad ætatem, tertia vel quarta quaque hora phiala priùs bene agitata. Ad ſpiritus etiam refocillandos in promptu ſit Julapium temperatum ſequens ad libitum hauriendum. ℞. *Aq. Lactis Alexiter.* ℥vi. *Cinnam. hord. Epidem.* an. ℥i. *Sirup. Cariopb.* ʒx. *M.*

Sin Febris, hoc Morbi ſtadio ad 4. 6. 8. diem ante effloreſcentiam protenſo indolem ſuam deleteriam ac malignam prodat, ad *Alexipharmaca* magis calida, eorumque Doſes largiores tuto aſcendere licet, ac ad vires ſpirituum ſopitas exſuſcitandas aliquando neceſſarium eſt. In quorum uſu, in ipſo Febris ſtatu, poſt efflore ſcentiam inchoatam etiam perſiſtendum, modò effloreſcentia alternatim vegeta ac pallida ſit vel unam partem Cuticulæ poſt alteram ſenſim occupet; vel ex ejus inſolita curatione Spiritus imperfectè expandi, & genium Febris deleterium eſſe certo ſciatur. Ex. gr. ℞. *pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contraierv.* an. ʒj. M. & divid. in *iv. vi. viii.* partes æqua-

æquales, reſpectu habita ad ætatem Ægrotantis, quarum unam ſumat 4. vel 6. quaque hora è Cochl. Julap. ſimplicis ante præſcripti, vel cujuſcunq; alterius ſimilis, ſuperbibendo hauſtum ejuſdem. Vel ♃. *Theriac. Androm. pulv. Goan.* an. ʒß. ℈j. ℈ß. *gr. v.* reſpectu habita ad ætatem, M. cum tantillo Syr. Caryoph. F. *Bolus* ſumendus unà cum hauſtu Julapii, repetenduſque ſexta quaq; hora. Vel ſpiritibus maximè proſtratis, ubi ex *ſincope* frequenti pateat [eos in conflictu planè deficere, & Febrem indolem planè peſtiferam ſapere, non incommodè in uſum adhibentur remedia maximè Alexiteria Ex. g. ♃. *Theriac. Androm. Confect. Fracaſtor. vel Mithridat.* ʒß. ℈j. ℈ß. *gr. v. Bezoar. Orient. Rad. Serpent. Virg.* an. ℈j *g. xv.* ℈ß. *gr. iij. iv. v. M. cum tantillo Sirup. Cariopb. F. Bolus* exhibendus unà cum hauſtu Julapii, repetenduſque ſexta quaque hora, donec efflorescentia vegeta reſtituatur, aut ſaltem inchoetur, & Æger, Pulſu fortiori reddito, à deliquiis liberatus, elaſticitate Spirituum reducere potiatur, Veneno eliminando pari. *Veſicatoriorum* etiam frequentium uſus jam apprimè neceſſarius eſt, ad Spirituum expanſionem promovendam, & flamam in Maſſa ſanguinis ritè accendendam, quæ aliàs à Lympha ſeroſa, in quam Sanguis in hoc Morbo magis quàm in alio quovis liqueſcit, extinguatur. Sollicitè autem cavendum eſt ne nimio horum Remediorum uſu, perperam atq; ſine neceſſitate adhibitorum, œſtro adeò efferato Spiritus incitentur, ut in ſtadio Morbi ſecundo ubi ad *uecbi* expanſi, ac ad Criſin parati ſint, hoſtem non tantum Regia via [per Cuticulam inſequitur, ſed etiam per *Glandulas Oculor. pharingis*, &c. (quod non rarò accidit] eum propellant, atque inde haſce partes Inflammatione moleſta afficientes ad Symp. funeſtiſſima viam ſternant.

Denique ſi ex ſpaſmis in hoc Morbi ſtadio compertum ſit, Spiritus vi Veneni irritatos in niſus adeò nimios ac efferatos paulò ante efflorefcentiam [quod ſæpe accidit) adactos eſſe, ut eorum, atque Veneni vires ſimul præpollentes eſſe deprehendantur; Vita autem Ægrotantis à niſu Spiritunm immodico citiùs ac certius quam à Veneno in diſcrimen ducenda eſſe videatur; par eſt ut *Julapium* Cordiale ex *Aquis Cephalicis*, quæ Cerebro ac generi nervoſo opitulentur, cum *Cordialibus* commixtis in promptu ſit atque grana aliquot *Pulveris de Gutteta ſive Antiliſſi* ſingulis Bolis & Pulveris doſibus adjiciantur more ſequenti. *Aqu. Flor. Tiliæ, Rutæ, Ceraſ. nigr.* an. ℥iij. *pæon. Brion. comp.* an. ℥iß. *Tinctur. Caſtor.* ʒj. *Spirit. Sal. Armon. vel. CC.* ʒß. *Sirup. pæon. comp.* ℥iß. *M. F. Julap.* ♃. *pulv. è Chel. Cancr. comp. pulv. de Guttet.* an. *gr. xv.* ℈ß. *gr. v. M. F. pulvis*, Vel, ♃. *Confect. Mithridat.* ʒi. ℈j. ℈ß. *gr. v. Bezoar. Orient. pulv. de Guttet.* an. ℈j. ℈ß *gr. vj. iv. Sirup. pęon. comp. q. ſ. M. F. Bolus*. Imo ſi niſus Spirituum inde non minuatur, quandoquidem vitalis Indicatio ſit maximi momenti, *Laudan. Liquid. Helmont.* (ut ut ſpiritus diſſipando Veneni vires quadantenus adaugeat) gutt. *iij. v. viij. x. xij.* Singulis Bolis Cardiacis addantur, donec Spirituum niſu diminuto ſpaſmi lethiferi & exitiales ſoluti fuerint.

[*a*) Indicatio altera in hoc Morbi ſtadio eſt, *Colliquationis* Humorum inordinatę (quoties opus fuerit) moderato; atq; *Allevatio* Symptomatum moleſtorum inde ortorum. Symptomata à *Colliquatione* provenientia pro ratione Glandularum diverſarum per quas Lympha acris & venenata ac ſi per portas patentes protruſa excernitur, ſunt admodum varia, *v. g. Tuſſis ferina & perpetua*, *Sternutatio moleſta & immodica*, à Lympha papillas mammillares irritante, *lachrymæ involuntariæ* & copioſæ, cum *Dolore Oculorum mordaci* conjunctæ, denique *Vomitio*, *Fluxus Alvi enormis & Tormina*. Verùm cùm in hoc primo ſtadio, omnia hæc Symptomata à Colliquatione provenientia, quaſi intenſione Naturæ in Morbillis maximè Benignis in Machinæ laborantis conſervationem induci ſoleant, atq; omnia (pręter *diarrhœam*, quæ jam Symptomatica ſemper habenda eſt, ob languorē Spirituum hanc enormem evacuationem conſequentem, ob incrementū quod

(a) *Quomodo Colliquatio humorum impedienda eſt, & Simptomata inde orta tollenda.*

quod inde Veneno accedit & Febrem quam reddit Maligniorem; atque ob efflorefcentiam inde diutius retardatam) omnia inquam præter Diarrhœam, plus moleſtiæ quàm periculi in ſe habeant, atque brevi, ſc. poſt Criſin peractam ultrò evaneſcant, vel ſaltem miteſcant; præſertim verò cùm abſque *Opii* uſu, aliorumque ejuſmodi Remediorum, quæ ſpiritus ſubigendo Venenum augent, febrem magis Malignam reddunt, reliquaque Malignitatis ſymptomata periculoſiſſima & funeſtiſſima accerſunt, ægrè admodùm curari queant; Satius eſt *Palliativa Curatione* eorum moleſtiam, quoties inſolito more ſæviunt, minuere, quàm contra naturæ legem eas moleſtias penitùs tollendo. Ægrotantem ipſum occidere; vel eorum allevationem ejuſmodi Remediis aggredi, neceſſariò indolem febris magis exitialem reddant, aut priora ſymptomata verè funeſta, & à vi veneni deleteria orta in gradum intenſiorem provehant.

Ut igitur coerceatur efferata & immanis hæc Maſſæ ſanguinis Colliquatio, quoties hiſce ſymptomatis præter modum moleſtis cauſam dat, Æger penitùs abſtineat à *Cerevifia*, quocunque alio liquore fermenteſcibili, qui ſpiritus irritando, & maſſam humorum inde agitando Colliquationem ullatenùs promovere poſſit; atque in ejus locum ſubſtituatur *Decoctum album Sacchar. albiſſimo* edulcoratum, *Tinctura Roſarum*, vel *Lac* cum æquali parte *Aquæ* commixtum pro potu ordinario. Inſuper Electuarium adſtringens ad quantitatem Nucis Moſchatæ 4. vel 6. quaque hora exhibeatur cum hauſtu julapii ſequentis, *verſ. Pulv. Conf. Roſ. rub. Dyacydon. Fruct. Cynosbat. an.* ℥ß. *Confect. de Hyacinth.* ℥ß. vel ℥*vj. Coral. rub. præp. Bol. ver. an.* ʒj. *Syrup. Myrtill. q. ſ. M. F. Electuar.* ♃. *Aqu. Germ. Querc. plantag. Cinnam. hord.* an. ℥*iv. Aqu. Stephan.* ℥*ij. Syrup. granat. è Succo Citr.* an. ℥*iß. M. F. Julap.* Ad Tuſſim ferinam ex acri Limpha copiosè per Bronchia, Trachæam, & glandulas Faucium ſcatente ortam quadantenùs cohibendam, *Saccharum Cant. Succus Glycirrhiz. Hiſpan.* vel *Trochiſci*, *ex Radic. Althææ*, cæteriſque *Mucilaginoſis* cum *Saccharo* confecti, in ore ſæpe & diu teneantur, atque demùm ſoluti ſenſim deglutiantur. Hauſtus etiam *Decocti pectoralis* calefacti, & cum *Syrup. Althææ*, *Capil. Vener.* vel quovis alio Mucilaginoſo gratè edulcorati, modò fluxus alvi præſens non prohibeat, frequenter exhibeatur, una cum cochl. 1. *Linctus ex Ol. Amygd. dulc. rec. Syrup. Capil Ven. & Sacchar. Cant.* confecti. Ad acrimoniam humoris è Glandulis Oculorum exſtillantis demulcendam. *Collyrium ex Aqu. plantag. vel Roſ. rub.* ℥j. *Trochiſc. alb. Rhaſ. & Sacchar. Cant. alb. ſubtiliſ. trit.* an. ℈ß. confectum, ſæpiùs guttatim in oculos inſtilletur. Ad ſternutationem frequentem ac moleſtam compeſcendam, Lympha acris Papillas mammillares perpetuò irritans *lacte tepido* ſæpiùs per nares attractò demulceatur. Ad *Opiata* autem quia febrem, atque comatoſum affectum funeſtiſſimum febris ſymptomata augent, non niſi extrema neceſſitate urgente, ſc. in *Diarrhœa* contumaci, quæ omnia alia remedia priùs irrita reddidit, tanquam ad aſylum confugiendum eſt. In iſto enim caſu vita ægrotantis ex ſubito virium collapſu, & ſpirituum extinctione à colliquatione enormi proveniente in citius ac certius diſcrimen ducitur, quàm ab *Opio* exhibito. Sed jam etiam cautè & parcè, & partitis vicibus ad fluxum minuendum, potiùs quàm ſiſtendum, atque cum *Alexipharmacis* generoſis ſemper commixta adhiberi debent; Adjiciantur nimirum Bolis, vel ſingulis doſibus pulveris cardiaci ante præſcripti, *Laudan. Liqu. Helmont.* gutt. *iij. iv. vj. x. xij.* donec fluxus decreſcere incipiat.

(a) In ſtadio autem ſecundo, ubi febris à Spirituum expanſione, efflorefcentiam incœptam ad ἀκμὴν provecta, ad ſtatum ſuum demùm pervenerit, indeque genium ſuum mutando, ſaltem ubi morbus fuerit genuinus & benignus, ſpeciem *febris verè inflammatoriæ* induerit, & omnia indicia malignitatis penitùs evanuerint, nova planè Tragœdia agitur, in qua

(a) Quid agendum vigente efflorefcentia.

qua nova Symptomata novam ſtragem edunt. Indicationes etiam planè diverſæ vel penitus contrariæ ſæpius miniſtrantur, eæq; ejuſmodi quæ non tantum *opiata* exhiberi, & Venæ-ſectionem celebrari & repeti cum fructu permittunt, ſed etiam nonnunquam poſtulant, & cardo totius curationis in ejus uſu vertitur: ſpiritus enim jam quaſi vinculis & repagulis diruptis, ferociunt, atque in hoſtem undiquaque inſilientes, uno quaſi ictu propulſare incipiunt, idque ſæpe non tantum per Cuticulæ poros, ſed per glandulas Faucium, &c. ubicunque datur via. Unde Lympha venenata copioſè in his partibus elicita, atq; ab excandeſcentia Spirituum inſolito more calefacta, præſertim ubi error in *Regimine* præcedenti, vel in uſu *Remediorum* præter modum *Calidorum* admiſſus fuerit, non poteſt non partes plurimum laceſſere, & nonnunquam inflammare, ac demum exulcerare, indeque novos quaſi Morbos ad claſſem Inflamatoriorum ſpectantes ſc. *peripneumoniam*, *Diarrhæam* efficere, &c. Quos morbos comitantur *Dolor* excrucians, colliquatæ Lymphæ immodica per Inteſtina deturbatio, *Reſpiratio anhelosa*, *Strangulatio* ſuffocativa, *Deglutitio* læſa, aliaq; Simptomata pro ratione partis affectę (quę omnia *Venæ ſectionem* vel *Opii* uſum exigunt) diriſſima & exitialia. Quibus ſymptomatis laborantes in *Morbilis Epidemiis*, *Londini* publicè graſſantibus, ob Venæ-ſectionem omiſſam vel non maturè celebratam, aut ob pretermiſſum *Opii* uſum, plurimos è vivis ſublatos memini: At poſtquam ex cadaveribus defunctorum qui iiſdem ſymptomatis laborarunt ſæpius inſpectis clare perſpexeram *Ægros* non tam à *Morbillis* ex Veneno primario ortis, quàm à *peripneumonia*, *Angina* vel *Diarrhæa Colliquativa* periiſſe, à vulgari opinione adverſus uſum Opiatorum & Venæ-ſectionis in quocunq; hujus Morbi ſtadio liberatus ſum, plurimoſque prædictorum Remediorum tempeſtiva & liberali adminiſtratione, (*a*) ab ipſis Orci faucibus in hoc Morbi ſtadio ſubitò & feliciter eripui. Ideòque multo uſu fretus, omnibus Author ſum, ut ſuffocatis & ſtrangulatis in hoc Morbillorum ſtadio (ſive à tumore & inflammatione Glandularum Faucium, ſive Bronchiorum Reſpiratio & Deglutitio læſæ fuerit) non tantùm *Gargariſmi*, *Epithema*, *Emplaſtra*, *Linctus*, & *Apozemata* incidentia & expectorantia, unà cum reliquis poſt hac in *Cap. de Angina peripneumonia* memorandis adhibeantur; verùm præ reliquis, ut ſanguis copioſius educatur, ac ſi *Æger* Morbilloſo affectu correptus non fuiſſet. Idem in *Ophthalmia* moleſta ac periculoſa faciendum moneo. Atq; equidem in hiſce Sympt. Morbillor. Inflammatoriis eò magis obnixè hoc ſuadeo, quia nulla alia Methodo exulcerationem partis inflāmatę futuram & Phthiſin Pulmonarem, reliquamq; Symptomatum diriſſimorum ſtragem inde edendam, ſi *Æger* ex præſenti vitæ diſcrimine ſuperſtes evadat, præveniri poſſe certo certiùs ſcio. Ad *Fluxum alvi* compeſcendum (quem in hoc Morbi ſtadio enormem haud rarò obſervare eſt, ut inde *Æger* Colliquatione feſtina confectus, cum ſummo vitæ diſcrimine, ac ſummo virium collapſu ad Deliquii uſq; adigatur) non minùs tutus quàm neceſſarius eſt *opiatorum* uſus, iſq; partitis vicibus pro occaſione miniſtrata repetitus; Jam enim, ſpiritibus expanſis, non eſt quod *opiatorum* vires deleterias ut in priori ſtadio ſuſpectas habeamus, modò non adſit *Strangulatio* prefocativa, quę in hoc caſu eſt funeſtiſſima, & Opii uſum nō admittit.

(*b*) Efflorefcentia autem peracta, ſi *Febris* (quod in *Morbillis Epidemiis* maliſ moris aliquando contigiſſe memini) adhuc ſuperſtes fuerit, & Comate, Deliriis, reliquoq; Symptomatum deleteriorum Satellitio ſtipetur, planè conclamatum eſt; namq; Natura poſt Criſin fruſtra tentatam cauſa cecidit, atque proinde Spiritus à Veneno adhuc integro oppreſſi, ope Artis rurſùs nequeunt excitari, & recens certamen inire. Sin perfectam fuiſſe Criſin jam conſtet, ex Febre penitus evicta, *Tuſſi*, *Alvi* Fluxu, cæteriſque tam effervеſcentiæ quam colliquationis Symptomatis diminutis ac demum ſublatis, nihil prorsùs agendum reſtat; Tan-

(*a*) *Vide Hiſtor.* 1. 2. 4. 8. 9. 11.

(b) *Quid agendum declinante efflorefcentia.*

Tantum Catharticis præſertim *Hydragogis* primùm lenioribus, deinde fortioribus Colluvies ſeroſæ Lymphæ à venenato priùs colliquata, ac in habitu corporis congeſta, per alvum deturbetur. Quam evacuationem magis neceſſariam facit Natura fermenti morbifici quod maſſam ſanguinis præ reliquarum Febrium Fermentis in fluorem colliquat. Lympha autem colliquata niſi Catharticis maturè ſubducatur, *Tuſſim contumacem* demùm in *Phthiſi Pulmonari* funeſta terminaturam, *Fluxum* alvi *Chronicum*, *Ophthalmiam*, *Scrophuloſos Tumores*, *Anaſarcam*, *Aſcitem*, aliòſque multos Morbos exitiales paſſim infert. Non tamen præproperè priuſquam reliquiæ Fermenti venenati completa Spirituum expanſione penitùs ſubactæ fuerint maſſa Sanguinis *Catharticis* exagitanda eſt, ne Sanguine præternaturali fluore adhuc affecto, fons perennis Lymphæ ſeroſæ non facilè ſiſtendus è Glandulis Oculorum, vel Glandulosa tunica Aſperæ Arteriæ, & Inteſtinorum ſcaturiat, & *Tuſſis*, *Diarrhœa*, *Lachrymæ involuntariæ*, cæteràq; id genus Symptomata augmentum inde accipiant. Novi puellam cui Alvus tertio die à *Morbillis* evaneſcentibus *Syrup. Cichor. cum Rheo* ℥ß. *& Syrup. de Spin. Cervin.* ʒj. ſubducebatur, quæ intra ſpatium tridui fere centies dejecit, & tantùm non ad animi deliquium adigebatur, quam Colliquationem ægrè admodum uſu *Laudani* repetito ſiſtere valebam: At ex tunc Puella ad plures annos Tuſſi perpetua, Ophthalmia moleſta & incurabili, & aliis Scrophuloſis tumoribus affligebatur, Formulas *Catharticorum* ſub finem hujus Morbi exhibendorum mihi uſitatas adjicere lubet.

℞ *Calomelan. & Diagrid. Sulphurat. vel Reſin. Julap.* an. *gr. iv. vj. viij. x. xiv. xvj.* reſpectu habito ad ætatem, M. ſumatur in cochleari lactis vel liquoris Poſſeticî frigidi cum Regim. Vel ℞ *Decoct. Sen. Gereon.* ℥j. ij. iij. iv. *Sirup. de Spin. Cerv.* ʒij. ℥ß. ʒvj. ℥j. vel *Sirup. è Flor. perſicor.* ℥j. ℥iß. *M. F.* Potio. Atque hoc modo ſemel vel bis in hebdomada alvum deturbare ſoleo, Pharmacum repetendo ad tertiam vel quartam vicem.

Sin ob reliquias Veneni hactenùs non ſubactas, Criſis fuerit magis imperfecta, ut in Morbillis *Malignis & Epidemiis*, indeque Febris *Sinechæis* cum Exacerbationibus & Remiſſionibus quotidianis conjuncta ſuperſtes fuerit, eam incunctanter (*a*) *Cortice* Peruviano profligare oportet, ne (*b*) [quod evêniſſe memini] Veneno ſenſim aucto Febris priſtinam ſuam malignitatem iterum acerſat, (ſiquidem hanc veneni deleterii recrudeſcẽtiam certo certiùs funeſtam fore ritè expectandum eſt] atque finita operatione cujuſcúnq; doſis Catharticæ ad colluviem ſeroſam deturbandam adhibitæ, uſum *Corticis* ejuſdem repetendum imperare, ne ex hac Sanguinis agitatione Fermentum non penitùs ſubactum de novo proritetur atq; inde Febris vel remittentem, vel Intermittentem referens repullulet.

[*c*] Sicuti autem Venenatum hoc Fermentum ſæpenumerò longè ante primum certamen à Natura inſtitutum in Corpore deliteſcat, & maſſam ſanguinis vario conturbet, in fluorem colliquefaciat; atque Tuſſi ferina, Lachrymatione oculorum involuntaria, &c. haud obſcurè indolem ſuam prodat, ita reliquiæ hujuſce Fermenti quę poſt CriſinFebri perfectam ſuperſunt, ut ut Naturam ad novum prælium proritare nequeant, haud rarò tamen Sanguinis Maſſam diu exagitant, & colliquefaciunt, undè poſt Morbillos non rarò Oculi *Inflammatione*, Nares *Coryza*, vel *Ozana* moleſta, Pulmones *Tuſſi Ferina* quę ad phthiſin funeſtam viam ſternit, perpetuò obſidentur. Vel ex eadem colluvie in habitu Corporis congeſta *Hidrops*, *Scrophulæ*, cæterique ejuſmodi Morbi ſubpullulare ſolent, qui methodo vulgari vix ſanabiles ſunt. Ideoque *Corollari* loco hic oſtendam quo pacto Colliquatio hæc morboſa inchoata ſiſti, atque Symptomata inde orta curari, vel Morbi ſubſecuturi præcaveri, aut præſentes tolli poſſunt. Duo hic in genere indicantur, ſc. ut Lympha colliquata in

(*a*) *Vide Hiſtor.* 4. 7. 8. 9. [*b*] *Vide Hiſtor.* 5. 6.

[*c*] *Quomodo Simptomata poſt Morbillos remanentia tractanda ſunt.*

in habitu corporis congeſta per ſentinam communem deturbetur, atque Colliquatio nova antevertatur extinguendo illud Fermenti quod ſupereſt & inter ſpiritus delitefcit, ope propriæ Antidoti frequenter & copioſè exhibitæ, ut maſſa Sanguinis ab illo non ampliùs agitetur: Et orgaſmum Spiritum Opiatis & Venę ſectione ſępe repetitis minuendo, ut in fluorem in poſterùm non adigatur. Quo pacto ſecundum Methodum inſtitutam hiſce Indicationibus ſatis fiat, ſymptomata hæc ſigillatim & ſuccinctè percurrendo liquidò conſtabit. Apprimè autem hic notandum eſt, Fermentum hocce ſuperſtes quod poſt Morbilloſam Febrem peractam Spiritus implicat, & maſſam ſanguinis in fluorem adigit, prout intenſius eſt aut remiſſius, varium admodùm eſſe: jam enim inſtar *acuti Fermenti* magis vegetum eſt, atque ut ut non ſatis virium habeat ad certamen febrile recens inſtaurandum ſpiritus tamen ita laceſſit & conturbat, ut non tantùm ſanguis inde in ſtatu Fluoris permaneat, ſed etiam ut calor lentus, & quaſi *Hecticus* accendatur. Hic gradus ſuperſtitis fermenti *Tuſſim immanem*, vel levem & *Chronica*, *Ophthalmiam*, vel *Diarrhœam* ciet. Jam verò magis effœtum & exhauſtum more fermenti Chronici Colliquationem ſenſim & magis tardam efficit, colluvie potiùs in corpore congeſta quàm per glandulas eliminata; unde *Cachexia*, *Aſcites*, *Scrophulæ*, aliique affectus Chronici & pertinaces oriuntur. Juxta differentem hujus ſuperſtitis Fermenti gradum, atque indolem colliquationis diverſam inde provenientem Indicationes Curativæ diverſæ exurgunt, & Methodus medendi diverſa adhibenda eſt. Ubi reliquiæ magis activi Fermenti ſuperſint, neceſſe eſt ut antequam ſubductio Colluviei liquatæ Catharticis tentetur, Colliquatio futura præveniatur *Cortice Peruviano* copioſè exhibito, ut ſuperſtes Venenum deleatur; Atque ut *Venæ-ſectione* repetita, & frequenti *Opiatorum* uſu Orgaſmus ſpirituum minuatur; Compertum enim eſt Maſſam Sanguinis *Cathar*ticorum, præſertim fortiorum, uſu præmaturè exagitatam, ad colliquandum magis proclivem fieri, atque Symptomatis à Colliquatione provenientibus inde plurimum incrementi afferri, unde ad phthiſin & alios graviſſimos Morbos via ſternitur. Atque hercle! non ſine delectu Cathartica in hoc caſu adhibenda ſunt, inter quæ mitiora tantùm eligenda ſunt; Cardo enim curationis jam vertitur, non tantùm in colliquati humoris excluſione, quantùm in Spirituum temperatione, & reliquiarum Veneni Colliquationem producentis extinctione. Erroris hac in parte admiſſi, bone Deus! quam funeſtos eventus novi, quot Tuſſes in Phthiſes conſummatas, quot leves Oculorum Taraxes in Ophthalmias veras, quot Alvi fluxus in Diarrhœas colliquativas incurabiles tranſiiſſe memini. (a) Quoties igitur Æger poſt Morbillos Tuſſi ferina, & perpetua vexetur; primo in loco Venæ-ſectio celebretur, & ſi opus fuerit, poſt unum vel alterum diem iteretur, & una cum *Linctibus*, *Apozematis Mucilaginoſis*, cæteriſque Medicamentis *Lenientibus* in *Cap. de Catarrho* memorandis *Cortex Peruvianus* copioſè exhibeatur. Semper etiam addatur, doſi ſaltem nocturnæ *Laudan. Liquid. Pilul. è Styrace*, *philon. Roman. pilul. è Cynogloſſ.* ad ætatem patientis reſpiciendo, plus minus uſque dum ex minoratione Tuſſis, & concoctione phlegmatis conſtet ſanguinem non adeo colliquefieri, ut priùs. Poſthac alvum licet leniter deturbare Pilulis ſequent. ℞. *Pil. Stomach. cum Gum.* ʒß. ℈i. *gr. xii. Laudan. Lond. gr.* i. ſemigran. M. F. Pilul. mediocres hora ſomni exhibendæ, Mane ſequenti propinentur Aquæ Minerales purgant. coct. & Lacte alterat, quæ juxtà alvum movent, ac maſſam Sanguinis leniunt & refrigerant. Quæ quidem Cathartica *4to* vel *5to* quoque die repetantur, ad quartam vicem, Mucilaginoſis & Opiatis Medicamentis unà cum *Cortice Peruviano* in Purgationū intervallis jugiter exhibitis. Quo modo Phthiſis Pulmonaris à Morbillis orta cura-

(a) *Tuſſis poſt Morbillos ſuperſtitis curatio.*

curari oportet antehac innuimus in *phthiſiologiæ noſtræ Lib.* 3. *Cap.* 12 quam conſulat Lector.

(*a*) In *Ophthalmia* à ſuperſtite Morbilloſo fermento orta. Sanguinis è vena *Jugulari* præſertim detrahatur; quo Remedio Venis Oculorum capillaribus ſubitò depletis, moleſtum hoc Symptoma poſt Venæ-ſectionem prius in aliis partibus in caſſum celebratam, atque plurima alia remedia fruſtra adhibita, Spatio 24. horarum tanquam carmine magico allevatum fuiſſe ſæpe memini. Dein reliquiæ Veneni *cortice peruviano* deleantur, tandem Lymphæ Colliquatę reſiduum Catharticis prius memoratis per Alvum deturbetur, ea lege tamen, ut poſt ſingulas Purgationes *Venæ-ſectio* & *corticis peruviani* uſus intervallis iterentur, quoties opus fuerit. *Veſicatoria* nihil hic valent, ut ut communiter adhiberi ſoleant, ſed potiùs orgaſmum ſpirituum efferatum, & Sanguinis fervorem adaugent. *Collyriorum* Formulæ, & reliquia ad hanc curationem ſpectantia in *Cap.* de *Ophthalmia* poſthac tradentur.

(*b*) Sin glanduloſam Inteſtinorum tunicam, Lympham hoc Fermento venenatam colliquatam Natura deturbare ſatagente oboriatur *Fluxus alvi* moleſtus & contumax, *catharticis* hanc Colliquationem promovere haud omninò congruum eſt, verum potius *Opiatis* Spirituum Orgaſmum compeſcere, & *adſtringentibus* omnigenis fluorem Sanguinis ſiſtere, ac *cortice peruviano* cum *Opiatis* commixto Venenum ſuperſtes delere, more ſequenti. ℞. *Rhabarb. parum torrefact* ℈i. *Diaſcord.* ℈ii. M. F. *Bolus* hora ſomni exhibendus. Bibat etiam Æger *Decoctum album* pro potu ordinario, & ſexta quaque hora capiat ʒiß. vel ʒii. *Corall. rubr. ppt. ocul. cancror. ppt. pulv. è Chel. cancr. Simplex* vel alia quæcunque (*c*) Alcaliſata, modo in larga quantitate exhibeantur. Hora ſomni ſumat *laudan. lond.* gr. ii. iß. j. vel ſemigran. Pro ætate. Vel Electuari noſtri Adſtringentis & Opiati in *Cap. de diarrhœa* memorandi: quantitas nucis Juglandis plus minus pro ętate quarta quaque hora miniſtretur. Fluxu alvi quadantenus hoc pacto ſedato, reliquiæ Veneni *cortice peruviano* partitis vicibus exhibito, cum *Laudano* ſemper comixto penitus delendæ ſunt: Ut ut enim viribus *Opiatorum* & *Adſtringentium* Fluxus quadantenus ſiſti poſſit, tamen ex levi quacunque occaſione recrudeſcere ſolet, modo quidquam Fermenti ſuperſit; Eo autem ſubacto, maſſa humorum priſtina firmitate iterum potitur. De his vero fuſiùs & ex profeſſo poſthac in *Cap. de Diarrhœa* diſſeremus.

(*d*) Ubi verò effœtæ ſunt veneni reliquiæ, & Chronici fermenti indolem ſapiunt, Indicationes prorſus diverſæ, ſi non contrariæ exurgunt; nempe ut Catharticis appropriatis *phlegmagogis* dictis, iiſque fortioribus, & ſæpe repetitis, quæ receſſus Corporis intimos penetrent, atque ſaburam inibi deliteſcentem in fluorem adigantur, liquor Colliquatus per ſentinam communem deturbetur: Et ut reliquiæ Veneni effœti, Antidotis quæ ad fermenta Chronica adaptantur, iiſque variis, pro multiplici Fermentorum indole, deleantur. Quoties Lympha in glandulis congeſta, à ſegni hoc fermento, ſenſim lenteſcit, & *Strumoſos Tumores* generat, *incidentibus & Attenuantibus* Remediis [quæ humores glutinoſos abſtergant, in fluorem adigant, ac per Inteſtina, Ureteres; vel poros Cutis excernant] res agenda eſt modo ſequenti. ℞. *Calomelan. Diagrid. Sulphurat. vel Reſin. Julap.* an. ℈i. *gr. xv.* ℈ß. *gr. v.* plus minus pro ætate M. F. *pulvis* ſumendus è Cochleari I. Liquoris Poſſetic. manè frigid. cum Regim. repetendusque 5. *to.* vel 6 *to.* quoque die dum opus fuerit. Vel ℞. *Flor. Sennæ* ʒiii. *agaric. Trochiſcat.* ʒii. *Semin. aniſ.* ʒi. *coq. in Aqu. F. q. ſ. ad* ℥iv. *Colaturæ add. Syr. de Spin. Cervin.* ℥ß. *vel* ʒvi. *M. F.* potio pro adultis; Detur mane cum Regim. repetaturque quarto quoque die. Diebus inter-

[a] *Curatio Ophthalmię poſt morbillos ſuperſtitis.* (b) *Diarrhœę à morbillis ortę curatio.* [c] *Vide hiſtor.* 10. (d) *Curatio Strumarum à morbillis ſubortarum.*

intermediis bibat Æger Decoctum ſequens pro potu ordinario ℞. *Sarſ. optim.* unc. *vi. Rad. chin.* unc. *ii. Lign. Sarſſapar. Santal. rubr. Raſur. CC. Ebor.* an. ℥ß. *paſſul. major.* ℥*iii. Coq. in Aqu. F.* (poſt debitam infuſionem) ℔xii. ad vi. Colatura ſervetur in lagenis vitreis ad uſum prædict. Horis etiam Medicinalibus, diebus à purgatione liberis, Capiat *Emulſionem* ſequentem. ℞. *Milleped. vivor.* n. 100. Contunde & tere in Mortario marmor. ſenſim affundo *Aqu. Fænicul. Petroſelin.* an. ℥iß. Colaturæ fortiter expreſſe adde *Syrup. è v. Rad.* ℥*vi.* M. Vel. ℞. *Calc. viv.* ℥*vi.* extingu. *Decocto Sarſæ* ante præſcript. ℔iii. dein cola; ſumat Æger ℥*ii. iv. vi.* ter in die horis medicinalibus. De his autem fuſiùs differendum eſt in *Cap. de Scrophulis*.

(*a*) Cachexia vero ſive ſpeciem induerit *anaſarcæ*, ſive *Aſcitis*, Indicationes quadantenus alias miniſtrat, atque Methodum medendi aliquatenus diverſam poſtulat. *Chalybs* in utroque affectu multo uſu comprobatur, tanquam Antidotus Herculea, quæ ſola vires hujus fermenti Chronici frangere & delere poteſt, atque inde Colliquationem humorum futuram ſiſtere; unde fibræ partium affectarum non amplius humore anguſtatæ tonum & robur ſuum nativum ſenſim recuperant, & interſticia fibrarum non amplius lympha recens Colliquata infarcta & obſeſſa, ab *Obſtructionibus* penitus liberantur. Quo nomine magnum hoc remedium apud veteres Medicos *Ecphracticum* ſemper audit, ac in Chronicis affectibus debellandis æquè decantatum fuit, hac hodie *Cortex peruvianus* in Acutis. Cardo enim Curationis in quacunque *Cachexia* ſeu *Leucophlegmatica* ſive *Aſcite*, in aſſiduo hujus Antidoti uſu vertitur, Licet enim centies Catharticis Lympham congeſtam per alvum deturbes & ſubducas, modò fermentum Colliquativum propria ſuo Antidoto non ſubigatur, citiſſimè recrudeſcit Morbos, Ideoque intervallis ab uſu Catharticorum liberis in utroque affectu *Calybeata* aſſiduè exhibeantur in Forma *Pillularum*, *Bolorum*, *Electuariorum*, *Extractorum*, *Syruporum Tincturam*, &c. quorum formulas Hic loci deſcribere ſuperſedeo cum ad *Cap. de Cachexia*, *Leucophlegmatia & Aſcite* ſpectant.

Lympham autem congeſtam non eodem modo utroque affectu deturbare licet, namque in *Anaſarca* tonus fibrarum univerſaliter evertitur, unde Æger fortiora Cathartica difficulter admodum tolerat. Satius eſt igitur ut *tinctura ſacra Pilulis Stomachicis* cæteriſque lenioribus per ἐπίκρασιν purgantibus, poſt intervalla longioria colluvies ſeroſa detrahatur, & Colliquatio futura diligentiori, ac frequentiori *Chalibeatarum* uſu ſiſtatur.

Aſcites autem uti poſtulat Hydragoga fortiora, ita cum εὐφορίᾳ eadem tolerat, neque ſine præcedenti eorum uſu ſæpe repetito *Calybs* ſcopum ſuum in colliquante Veneno delendo aſſequi valet formula mihi uſitatiſſima eſt quæ ſequitur. ℞. *Conſerv. flor. cichor. pulv. rhei* an. ℈ß. *Reſin. Julap. gr. v.* ℈ß. *gr. xv.* pro ætate, *Salis Abſinthii*, *gr. iii. v. vi. Sirup. Cichor. cum Rheo* vel de *ſpin. Cervin. q. ſ.* M. F. *Bolus* mane exhibendus, & tertio quoque die repetendus cum Regimine. Vel ℞. *Calomelan.* ℈ß ℈*i. Julap. reſinoſ.* ℈ß. ℈*i. Confect. Hamech.* ʒ*i.* ʒ*ii. Sirup. de Spin. Cerv. q. ſ.* M. F. *Bolus*. Imò pro robuſtioribus, qui purgationem bene tolerat, adjicere licet *Gutt Gamb.* vel *Elater. gr. ii. iii. iv.*

C A P. V.

De Febre Scarlatina.

Hunc Morbum (ut ut univerſali Medicorum conſenſu titulo peculiari donetur) prorſus eundem eſſe cum *Morbillis* cenſeo & ſolo efflorefcentiæ modo ab illis diſtare. Quæ differentia tanti non eſt ut alterum Morbum conſtituat, niſi pari ratione *Variolę confluentes & diſtinctæ*, *Herpes ſimplex & miliaris*, *Eryſipelas Phlegmonodes & Oedematoſum*,

(*a*) *Hydropis à Morbillis orti Curatio*.

ſum, *pulveris vera & Spuria*, cæteriſque Morbi ex accidenti aliquo inter differens, ubi Cauſæ, ſimptomata, prognoſtica, Curativæ Indicationes atque Methodus medendi ab invicem minime diſtent, in diverſos Morbos dividantur; unde Morborum tituli nimis luxitantes fruſtra in Artis noſtræ & profeſſorum damnum mirum in modum multiplicarentur. Ratio differentis Morborum *Nomenclaturæ* ritè petenda eſt à differenti eorum Cauſa, Symptomatis, & Indicationibus curativis differentibus. Quorſum enim, ubi cauſa Morbi eſt eadem fere Symptomata, atque methodus medendi prorſus eadem, nova nomina Affectus imponantur, & Morbi tanquam ſpecie differens ſub alio atque alio Titulo tractentur?

Indolem autem *febris ſcarlatinæ* dictæ, & *Morbillorum* prorsùs eadem eſſe ſequentia demonſtrat. Ab eadem cauſa evidenti, ſcil. ambientis aeris injuriis, ſive frigore in poros cutis admiſſo, ſive miaſmate contagioſo eoſdem poros invadente uterq; Affectus originem ſuam trahit; Uterq; venenatum Fermentum colliquativum & deleterium morbi Cauſam continentem ſortitur; febris primum utriſq; inſultum comitans ſpeciem prorſus eandem inducit, durante apparatu Efflореſcentiam præcedente, & cum *comate*, *deliriis*, cæteriſque Malignitatis indiciis conjuncta eſt, & iiſdem Symptomatis à Colliquatione provenientibus, *Tuſſi* ſcil. *ferina*, *cerebri gravitate*, *Sternutatione* indeſinenti, *Diarrhœa* Lachrymis involuntariis, &c. inſignitur effloreſcentia in utroque affectu eandem partem *Cuticulam* ſcil. occupat, non ſtadia utriuſque Morbi eodem modo pro genio Fermenti plus minus deleterii magis minùſve protenduntur: ubi morbus eſt *Benignus* utraque Effloreſcentia 2. vel 3. Morbi die incipit, atque 4. vel 5. die, unà cum febre comitante recedit; Ubi *Malignus* eſt & *Epidemicus*; non raro utriuſque Effloreſcentiæ Apparatus ad 6. *tum*, vel 7. *tum* diem protrahitur, & effloreſcentia uſque ad decimum quartum & ultra durat, & intereà glandulę oculorum, pharingis, Laryngis & bronchiorum inflammantur, Febris Inflammatoria accenditur, Deglutitio & reſpiratio læditur, cæteraque *Anginæ* & *peripneumonię* Symptomata ſæpius ingraveſcunt. Nec non Febris poſt utramque effloreſcentiam peractam pro ratione Veneni ſuperſtitis diverſa, naturam jam *Synecheos*, jam *Synechi* & malignæ ſibi adiſciſcit, & deniq; Morbi ipſiſſimi, ſcil. *Tuſſis* & *phthiſis* Pulmonaris, *Ophthalmia*, *Diarrhœa pertinax* & *colliquativa*, *affectus Strumoſus*, *Cachexia*, *Leucophlegmatica*, *Aſcites*, &c. utrumque Morbum indiſcriminatim conſequuntur; uterque eadem prorſus Prognoſtica indifferentes miniſtrat, nec minus eadem planè medendi Method. poſtulat. Adeo ut actum agere videamur, ſi poſt de ferm. *Morbillis* habitum, filum ejus protrahamus, ut de *febre Scarlatina*, quæ quoad cauſas Symptomata, Differentias, Prognoſtica, Indicationes, Curativas atque methodum medendi, ipſiſſimus Morbus eſt, ulterius differamus. Exulet igitur per me è cenſu Morborum hæcce Febris, niſi cuiquam *Morbillorum Confluentium* titulo eam deſignare in poſterum viſum fuerit. Ideòque ſicco pede eam prætereire conſulto ſtatuimus, inter *Hiſtorias* Morbillorum unum vel alterum ejus exemplar proferre lubet, unde conſtare queat, eandem plane Naturam cum Morbillis obtinere.

HISTORIA I.

Filia Domini *Rainsford* habitantis in vico dicto *Butcher hall-lane* annos quinque nata, anno Dom. 1672. (quo tempore Morbilli Epidemii *londini* publicè graſſabantur) ad unam vel alteram hebdomadam *fluxu Alvi*, *tuſſi ferina* & levi *oculorum inflammatione*, ceteriſq; colliquationis Symptomatis afflicta male ſe habuit: demum vero *febre* correpta, delira & comatoſ. per triduum jacebat, & ſymptomata priora in dies augebantur. Quarto die Effloreſcentia *Morbilloſa* ab una parte in alteram per totum corpus ſparſa in conſpectum venit, quæ quidem ſummè inflammata ferè ad inſtar *Eryſipelatis* apparebat, atque ad quartum uſque

diem

diem protenſa durabat, Febre unà cum Fluxu alvi, Tuſſi & cæteris Symptomatis potiùs aucta quam diminuta, adeò ut miſera puella indeſinenter ejularet, tuſſiret, anhelaret, atque alvum dejiceret nihil autem intereà præter crudam cereviſiam deglutire voluit. Ego 4. effloreſcentiæ die vocatus eam inveni præ pulmonum inflammatorum Spaſmis planè ſtrangulatam, atq; tanquam à faſcia injecta ſuffocatam. Effloreſcentia derepente hic illic in luridum & pallidum colorem abierat, extrema quadantenùs frigeſcebant, atque Arteriæ vix, tactu judice, vibrabantur. In hoc præcipiti caſu Pharmacopola qui aderat juſſu meo illicò *Venam* tundebat: Cùm autem poſt tres vel quatuor uncias ſanguinis detractas ſtrangulationem fuiſſe diminutam perciperem, pulſationem arteriarum fortiorem redditam, atq; colorem vegetiorem effloreſcentiæ reſtitutum, Sanguinem ad ℥vj. vel vij, fluere ſinebam. Quo unico Remedio ab ipſis orci faucibus Ægra prorsùs liberabatur, atque adhuc in vivis eſt.

HISTORIA II.

Advocabar Januar. 27. 86. ad *Filium Dominæ Pratt* habitantis in vico dicto *Paternoſter rovv*, ſex annos natum, Febre dicta *Scarlatina* laborantem, qui jam primum & ſecundum Morbi ſtadium uſque ad quartum effloreſcentiæ diem curæ trium Pharmacopeorum ſucceſſivè commiſſus tranſegiſſet, quorum unus Morbum eſſe *Varioloſum* pronunciavit, adeò enim præter modum Cuticula ſicut in *Eryſipelate* inflammabatur, ut aliqualem intumeſcentiam retinentem & aſperitatem inæqualem referre videretur: Cæteri verò duo effloreſcentiam eſſe *Morbilloſam* audacter affirmabant. Unuſquiſque autem *Remediis Cardiacis* pro modulo ingenii Venenum versùs Cuticulam propellere ſatagebat: Unde Inflammatio ſponte ſua nimia, mirum in modum ſæviebat, Pulmones *Peripneumoniam* afficiebantur, Febris erat intenſa, pulſus celer & debilis, Puer miſellus hebes admodum & attonitus ſummè languebat & pene ſtrangulatus eſt. Igitur ad Pulmones liberandos edico, Unciæ ſex *Sanguinis* ſtatim è Brachio *detrahantur*, atq;ne inde vires nimium dejicerentur, *Bolus è Pulv. è Chel. Cancr. comp.* & *Lapid. Contrayerv. an. gr. vi.* & *Syrup. Caryoph. q. ſ.* confectus poteſt Venæ ſectionem exhibeatur, & mane ſequenti repetatur, unà cum cochl. *iii. Julap. Cardiac. Temperat.* de quo bibere licuit ad libitum; *Veſicatoria* etiam ad Nucham & Carpos interno, & *Emplaſtrum Cephalicum cum Euphorb.* ad plantas pedum applicentur, atque *Gargariſmus ex Aq. Plantag.* ℥*viij. Diamor. mellis Roſat. Colat. an.* ℥*i.* in fauces ſiphone ſæpius injiciatur. Die 28. quo Puerum iterùm inviſi ſtupor & ſtrangulatio, cæteraque dira ſymptomata mirum in modum allevabantur, Pulſus fortior evaſerat & minùs celer, Sanguis autem detractus valde floridus colorem Scarlatinum vel in fundo ipſo referebat, inſtar Sanguinis *Maniacorum* vel *Hyſtericarum*, ubi Spiritus œſtro perciti maximam in maſſa efferveſcentiam cient. Ideòque ſolummodò juſſi ut Alvus pigra *Enemate è Lacte Saccharato*, *Floribus Chamæmeli alterat.* ſtimularetur, atque inde *Bolus* ex *Theriac. Androm. gr. vii.* & *Pulv. è Chel. Cancr comp. gr. vi.* & *Syrup. Caryoph q. ſ.* confectus, & in Cochleari 1. *Julapii* ſequent. ſolut. exhiberetur, & ut ſuperbiberet ejuſdem Cochl *iii.* atque etiam ad libitum, agitata phiala. ♃. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥*ii. Cinnam. hord.* ℥*iß. Epidem. Pæon. Comp. an.* ʒ*ß. Marg. ppt.* ʒ*i. Sacchar. alb.* ʒ*iii.* M. F. *Julap.*

Exinde Puer poſt levem Diaphoreſin *apyretos* manſit, & à diris Symptomatis, præter ſpem Adſtantium liberabatur. Ideòque die ſequenti ſcil. 29. duntaxat *Linctum* ex *Ol. Amyg. de rec. Syrup. Ven.* & *Sacchar. Criſtalin. alb.* confect. ad Tuſſim moderandam ſæpiùs exhibendum præſcripſi, & uſum *Julapii Perlati* continuandum atque ad alvum adſtrictam lubricanda *Poma* toſta, & *Pruna* cum ſaccharo cocta frequenter miniſtranda. Denique poſt triduum peractum, quia Alvus adhuc adſtringebatur, uſitata Colliquationis indicia receſſerant, Bolum Catharticum ſequentem manè cum Regi-

mine capiendum juſſi, atque ſemel in hebdomada repetendum ad tres vices. ℞. *Calomelan. Diagrid. Sulphurat.* an. *gr. ix. Syrup. de Spin. Cervin. q. ſ.* M. Revaleſcebat autem puer ſine quocunq; Morboſo affectu ſuperſtite, vel inde ſubſequenti.

HISTORIA III.

Filia mea dilectiſſima *Sarah Morton* 8. annos nata anno 1685. Febre correpta, Oculorum inflammatione & Tuſſi ferina vexabatur. Hiſce Colliquationis indiciis certior factus, indolem Febris à primo inſultu Morbilloſam eſſe deprehendi, Nihil autem præſcripſi niſi *Julapii* ſequent. cochl. *iii.* vel *iv.* ſumenda 4. quaque hora, & ut debitum Regimen obſervaretur. ♃. *Aq. Meliſſ. ceraſ. nigr.* an. ℥. *iii. Epidem.* ℥*iß. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv.* an. ʒ*x.* M. Et quia Pulſus nullum Malignitatis indicium dedit, nec aderant Coma, Delirium, vel aliud ejuſmodi Symptoma, *Laud. liquid. gutt. vi.* ad Tuſſim allevandam & Colliquationem Sanguinis futuram præcavendam in hauſtulo Julapii ſingulis noctibus exhibebantur. Quo pacto omnia rectè ſucceſſerunt, & nuſquam in tota mea praxi Morbillos magis Benignos vidi. Efflorefcentia erat rariſſima, hic illic in Cuticula parcè admodùm ſparſa, & citiſſimè evanuit: Ægra autem à Febre ac Tuſſi abſque Symptomatis cujuſcunque moleſti ſuppullulatione ſpatio bidui ab Efflorefcentia incœpta, prorſus liberata integrè revaleſcebat ac ſi nunquam decubuiſſet.

HISTORIA IV.

Filia mea chariſſima *Marcia* 7. annos nata, anno 1689. in quo *febris* dicta *Scarlatina* tempore præſertim æſtivo quadantenus publicè graſſabatur, poſt apparatum *Rigoris*, *Horroris*, &c. plurimùm febricitare incœpit, Nauſea, Vomitione, Comate, cæteriſque Malignitatis Symptomatis afflicta. Quocirca *Julap. Cord. cum ſpecieb.* in Hiſtoria præcedenti deſcriptum cochleatim exhibendum eſſe juſſi, atq; *Veſicatorium Emplaſtr.* amplum ad Nucham applicandum. Quandoquidem verò nec Fluxus Alvi, nec Tuſſis, nec Rubedo Oculorum, aut aliud aliquod uſitatum Colliquationis ſignum Apparatum comitabatur, in iſto ſtadio genium Morbi non clarè perſpectum habui. Quarto autem Morbi die efflorefcentia non interrupta derepente ubique per totam Cuticulam ſparſa, *febris* dicta Scarlatina indolem ſuam palam prodebat, atq; equidem Inflam̃atio erat maxima omnium quas unquam vidi, tota cuticula ex Inflammatione ſenſim craſſeſcebat, æquali quadam ac renitenti intumeſcentia affecta, & poſt Inflammationem peractam, non ſquamarum, verùm Pergamenæ ſimilis dehiſcens decidebat. Cùm verò Febris poſt quatriduum ab efflorefcentia incœpta protenderetur, atque periodis certis quotidiè reverteretur, ℥ vi. Sanguinis detrahendas eſſe juſſi, atque ʒß. *corticis peruviani* quarta quaque hora exhibendam, unde ſpatio bidui ἀπυρετος facta prorſus revaleſcebat.

HISTORIA V.

Eodem ipſo tempore inviſi Mulierem in vico dicto *Smithfield*, ad quam accerſitus ſum, conſultandi gratia cum Medico ejus ordinario, magni nominis viro. Mulier Febre Scarlatina laboravit, quæ jam ad diem decimum ſeptimum duraverat, & Medici conſueti conſiliis uſa priora duo Morbi ſtadia Apparatum ſc. & efflorefcentiam tranſegerat. Ego autem certior factus Febrem poſt Efflorefcentiam peractam à reliquiis Veneni imperfectè deletis ad ſpatium integræ hebdomadæ *Synecheos* Tertianæ typum induiſſe exacerbatione alternis diebus hora ſtata ſemper recrudeſcente, atque jam ad biduum in *Synochon* Malignam cum Deliriis, Spaſmis, Subſultibus Tendinum, cæteriſque triumphatæ Naturæ indiciis, ſociatam degeneraſſe, jure meritò Prognoſticon funeſtum proferebam. Probè enim novi, quod Venenum uſu *Corticis peruviani* tempeſtivo prius facile ſuperabile jam non obſtantibus Cardiacis, in quorum uſu diligenter

per-

perſeverarat Ægra, ſpiritus adeò extinxerat, ut nec à *Cortice* auxilium expectari, neque ab Alexipharmacis vires Spirituum elaſticæ exſuſcitari poſſent, ita ut pares fierent Veneno eliminando. Nihilominùs *Veſicatoriis* frequentibus, atque *Alexipharmacis* maximè generoſis experiebamur, nùm forte fortuitò Spiritus expandere poſſemus, ut occaſionem inde captaremus *Corticis* exhibendi. In caſsùm vero omnia, Deliriis nempe, Spaſmis, cæteriſque deletorum Spirituum Symptomatis jugiter auctis, demùm Ægra confecta fatis cedebat, quæ facillimè ope unciæ unius *Corticis* prædicti, maturè exhibiti, fatum hoc evaſiſſet.

HISTORIA VI.

Paulo poſt, eodem fere menſe accerſebar ad inviſendam *Filiolam Dominę Haynt* habitantis in vico dicto *Foſter lane*, Inflammatione Pulmonum Scarlatinam efflorefcentiam primùm comittante, ſed poſt efflorefcentiam jam ſuperſtite penè confectam & ſuffocatam, comatoſam etiam, hebetem & deliram. Sub initium *Peripneumoniæ* ante meum adventum Venæſectio ritè celebrabatur, veneni autem Febriferi extinctio [ut ut Febris *Synechis* indolem ſuam Exacerbationibus atque Remiſſionibus ſeſe alternatim excipientibus liquido prodiderit] nequaquam tentabatur, unde ab incendio intus continenter inſtaurato, flamma in Pulmonibus perſeverabat, à qua vires Ægræ adeo attritæ ſunt, ut ſanguinem amplius detrahere non auderem; Expectorantia Remedia & Veſicatoria diligenter adhibeantur; At horum uſu non obſtante, miſella puellula brevi, Peripneumonia ſuffocata periit.

HISTORIA VII.

(a) Filiolus Domini *Buren* Mercatoris habitantis in Vico dicto *Mincing lane*, Infantulus vix integram annum natus, qui in eodem Cubiculo cum Sororcula *Morbillis* afflicta verſatus, menſe Decembri, anno 1691. Febre corripiebatur cum *Palpebrarum gravitate*, *Capitis ſtupore*, *Tuſſi ferina*, *Diarrhæa*, *Rubedine Oculorum* & reliquis febris Morbilloſæ Symptomatis ſociata quibus ſoror conflictabatur. Cùm autem aeri Cubiculi aperto diutius expoſitus fuiſſet, nulla efflorefcentia ad quintum uſq; diem Morbi in Cuticula ſeſe prodebat. Quocirca ad expanſionem Spirituum Veneno deleterio jam diu nimis oppreſſorum promovendam *Veſicatoria* incunctanter ad Nucham & Carpos applicanda juſſi, & *Julapium* Cordiale ad normam *Julapii perlati*, *pulvere è Chel. Cancr. comp.* & *Lapid. Contrayerv.* ſaturatum ſæpius pitiſſandum; atque Bolum ex *Theriac. Androm.* & *pulv. è Chel. Cancr. comp. an. gr. v.* confectum quaque nocte exhibendum. Quid fit? Octavo Morbi die cuncta Symptomata mitigata ſunt, atque febris in novam formam mutata, ſpeciem *Synecheos* cum Exacerbationibus & Remiſſionibus quotidie hora diei ſtata alternatim ſeſe excipientibus induebat. Hanc febrem autem facillimè curavi ope ℥ii. *Cortic. Peruv.* partitis vicibus exhibiti, unde perfecte revaleſcebat Infans & adhuc valet, nec ulla Cutanea Efflorefcentia febrem vel comitabatur vel ſubſecuta eſt.

HISTORIA VIII.

(b) Eodem ipſo Menſe filiolus Domini *Debilles* Mercatoris habitantis in vico dicto *Buſhlane* (cujus ſorores *Morbillis* laborantes nuper revaluerant) eodem Morbo correptus, diu & periculoſè *Stupore*, *Tuſſi ferina* & *Diarrhæa* affligebatur, ab his autem reliquiſque Symptomatis ope trium *Veſicatoriorum* ad Nucham ſc. & Carpos applicatorum frequenti exhibitione *Julapii Cardiaci* Speciebus ante memoratis ſaturati, & *Boli*

(a) *Febris Morbilloſa abſque ulla efflorefcentia vel comitante vel ſubſequente ſanata.*
(b) *Febris Morbilloſa primùm Maligna, dein Inflammatoria, & tandem Synechis.*

& *Boli Theriacali* ſingulis noctibus repetiti, brevi liberatus, demum (declinante jam Eſſloreſcentia morbilloſa) Inflammationem Linguæ notabilem atque excruciantem perpeſſus eſt, quæ Veneſectione in Vena Jugulari ſine mora celebrata evanuit; at Febris ſuperſtes deinde ſibi *Synecheos* ſpeciem induebat, & hora 7. veſpertina quotidie cum fixa Genarum rubedine conjuncta recurrebat. Febris verò facillimè exhibitis ℨii. vel iii. *Cortic. Peruv.* profligabatur, & Puer pro tempore perfectè revaluit, ut ut recrudeſcente Veneno poſt tres hebdomadas elapſas unum vel alterum *Febris Intermittentis* paroxyſmum paſſus fuerit; à qua, *Cortice* iterum iterumque poſt debita intervalla repetito, liberatus hucuſque optima valetudine utitur.

HISTORIA IX.

(a) Filia Domini *Tim* ſex annos nata, ſub initium Menſis Aprili, anno 1692. Febre & Tuſſi immani correpta, poſt triduum Morbilloſam Eſſloreſcentiam perpeſſa eſt, quæ ad quinque dies protendebatur. At poſtquam evanuiſſet Eſſloreſcentia, *Febre Synechei* quotidie hora diei ſtata periodicè recurrente, *Diarrhœa* immani, *Tuſſi* importuna & ſummo virium languore Puella afficiebatur. Quo tempore ego accerſitus ad reliquias Veneni morbilloſi (quas ſupereſſe liquidè deprehendi delendas,) ℨß. *Cort. Peruv.* in formam Boli redactam illicò exhibendam juſſi, repetendamque 4. quaque hora ſolut. in Cochl. Julap. Cordialis temperati. Primæ doſi *Laudan. Liquid. gutt vi.* & deinceps alterno cuique Bolo addendas curavi; unde Febris ſpatio bidui, Tuſſis, Diarrhœa, & reliqua Symptomata multum allevabantur. Ob Phlogoſin autem, quæ certa diei hora præſertim in genis ſeſe quotidie prodebat, adhuc ſuperſtitem, ℥iv. vel v. ſanguinis è brachio tertio die detrahendas juſſi, atq; Bolos Febrifugos repetendos. Unde poſt 24. hor. per totum diem Puella *apyretos* manebat, atque ab omnibus Symptomatis liberata planè revaleſcebat. Hebdomadis autem duabus elapſis, appetitu prius proſtrato, revireſcentiam aliqualem Febris Periodicam ſenſit, quæ citiſſimè viribus *cort. peruv.* repetiti victricibus cedebat. Quocircà prophylaxeos gratia Alvum poſt octo dies elapſos bis, terve *Decoct. Amar.* & Syrup. *de Spin. Cervin.* ſubducendam duxi, & poſt ſingulas Evacuationes *Corticem* incunctanter repetendum, & inde optimè convaluit.

HISTORIA X.

(b) Accerſitus ad inviſendum Filiolum *Dominæ Philips* habitantis in vico dicto *Le Old Change*, qui ante v. hebdomadas *Febre Scarlatina* laboraverat, cujus eſſloreſcentia minus vigebat, & diutius protendebatur, unde à reliquiis Fermenti iſtius Morbi non ſubactis ad dies 35. continua Diarrhœa Puer penè conficiebatur, cùm primum ad eum acceſſi animadverti os & labia tumida, inflammata & exulcerata, tanquam à toxico epoto & puerulum ad ultimum Maraſmi gradum ex diutino alvi fluxu redactum. Natura autem ob ſummum virium languorem jam planè ſuccumbente ac à Veneno triumphata, nullum Febris præſentis κριτήριον ex temperie, Urina, vel Pulſu deſumere potui; ſpiritus enim certamini impares, nihil amplius moliri valebant. Unde *apyretos* venenatus licet, & confectus mihi videbatur. Ideóque ante omnia Symptoma ferale, Alvi nempe Fluxum, *Decoct. alb.* in locum Potus ordinarii ſuffecto, & copioſa Alcalium exhibitione modo ſequenti quadantenus cohibere ſategi. ℞. *Ocul. Cancr ppt. pulv. è Chel. Cancr. ſimpl. Coral. rub. ppt. an.* ℨß. M. F. Pulvis quem in *Coch. iii. Julap. Cordialis ex Aq. Lactis Alexiter. Cinnam. Hord. Epidem.* & *Syrup. Cariophyl.* confecti mini-

(a) *Febris Morbilloſa poſt Eſſloreſcentiam peractam in* Synechi *quotidianam, Diarrhœam, Tuſſim & languorem maximè comitatam mutata.*
(b) *Diarrhœa pertinax, & vires penitus fractæ poſt Febrem Scarlatinam.*

miniſtrandum juſſi, repetendumque deinceps ter in die ad triduum, Diarrhœa autem hoc modo ſedata, & viribus inde quadantenus reſarcitis, venenatum fermentum Colliquationis cauſam propria Antidoto aggrediebar, exhibui ſc. *Cortic. Peruv.* ℈j. cum *gutt. iv. Laudan. Liqu.* & *Syrup. Caryoph.* tantillo in bolum redact. ter in die per quatriduum, unde Puer ex Orci faucibus liberatus ſenſim revaleſcebat.

HISTORIA XI.

(*a*) Ante ſexennium media æſtate ſimul decumbebant in domo Amici mei integerrimi *Domini booK* Mercatoris habitantis in Vico dicto *Pye Ally* prope *Fenchurch-ſtreet*, tres ejus Filiæ, Filiolus unicus, atque *Domina Barnardiſton* ejus Matertera, Matrona annos ſeptuaginta plus minùs nata. Omnes quaſi Veneno deleterio perculſi Febre *Synechеon* unum tenorem ſervante corripiebantur, *Tuſſi Ferina*, *Comate*, *Deliriis*, cæteriſque malignitatis Symptomatis haud obſcuris afflicti. Ideòque natura Symptomatum id exigente, *Alexipharmaca* mitiora exhibenda, atque *Epiſpaſtica* applicanda juſſi. Die autem Morbi 4. 5. vel 6. ſinguli *Scarlatinam* effloreſcentiam per cuticulam ubique ſparſam perperiebantur, eamque per 7. 8. vel 10. dies protenſam. Duæ è Filiabus atque Filiolus 4. vel 5. Effloreſcentiæ die *Parotidibus* inſignibus affligebantur, unde Deglutitio adeo præpediebatur ut in præſens vitæ ſubſidium (inflammatione urgente, & forti Arteriarum vibratione adhortante) Venam ſecare & moderata manu Sanguinem detrahere coactus eſſem. *Alexipharmacarum* autem & *Veſicatoriarum* continuata Glandulæ *Parotides* (ut ut Venæ-ſectione earum dolor & ardor mitigarentur) debito tempore exulcerabantur, atque Apoſtematis ruptis Pus acre & corroſivum per Nares, Aures, fauces, copioſè egerebatur, unde triginta dierum ſpatio ſenſim revaleſcebant. Filia autem natu ſecunda die 3. vel 4. Effloreſcentiæ immaniter vociferabatur pr dolore ingente Axillam ſiniſtram occupante. Quocirca Sanguinem è brachio adverſo detraxi ad dolorem mitigandum ex quo Dolor allevabatur. Continuatis autem Remediis *Alexipharmacis* Tumor increvit Buboni non diſſimilis, qui tandem exulceratus Pus copioſum per plurimos dies effundit, quo demum ſanato integram Sanitatem formoſa ac elegans puellula recuperavit. Verum *Domina Bardaniſton* cum ad plures dies malè ſe habuiſſet, & omnem Remediorum uſum neglexiſſet, tandem, poſt *vi.* vel *vii.* dies elapſos *Carcinomate* paulo ſupra pubem corripiebatur, quod ſpatio unius vel alterius diei præ virulentia Veneni per partem affectam excreti *Grangræna* tentabatur. *Alexipharmacis* autem & *Epiſpaſticis* diligenter adhibitis, & auxiliis Chirurgicis peritè applicatis; præter ſpem Adſtantium ab hac Peſte, licet difficulter admodum evaſit, atque poſtea ad tres annos ſuperfuit, à *peſte* (inquam) evaſit, quoniam Venenum Morbi prædicti, Peſtilentialis fermenti malignitatem adæquabat; & ſi quando Venenum iſtiuſmodi Morbilloſum Criſi perfecta per Cuticulam propelli haud poteſt, tanquam Venenum peſtilentiale Glandulas ſponte petit Narium, Faucium, Inguinum &c. eaſque inflammat & exulcerat, nec non Carcinomata, Bubones & Parotidas excitat. Quantum Tonſillas Uvulam; Fauces, Nares, & quamdiu intumuiſſe vidi! quàm turgida nonnunquam Labia! & quam Sordida Scabie obducta & exulcerata ab eadem cauſa animadverti! ut nuperrime Filio Domini *Blaney* accidit, qui poſt effloreſcentiam peractam Febre, Comate, & prædicto Symptomate diu affligebatur.

[a] *Febris Scarlatina Symptomatis ditiſſimis & peſtilentialibus comitata.*

CAPUT VI.

De Variolis, earum Subiecto & Stadiis & Differentiis, necnon de Cauſa Variolarum continente atque procatarctica.

(a) MOrbus, de quo jam ſermonem inſtituimus, eſt *Febris conjuncta cum Inflammatione, quæ Cutim veram ſimul ac Cuticulam occupat, cuius Exanthemata pro ratione Veneni morbifici plus minus deleterii*, vel *in unum confluentia, vel ſibi invicem cohærentia, vel penitus diſcreta in ſuperficie Corporis ubique in conſpectum veniunt (b)* Subjectum horum Exanthematum eſſe *Cutim* veram ſimul ac Cuticulam probari poteſt primò renitenti Tuberculorum duritie, quæ ab ipſis eorum primordiis tactu percipitur; Cuticula enim utpote tenuiſſima membranula nequaquam adeò craſſeſcere & acuminari poteſt. 2. Ex Puſtularum Varioloſarum maturatione non minùs idem conſtat, nam liquor ille tenuiſſimus in Cuticulæ efflореſcentiis è vaſis ſuis ſecernitur, (ſubtiliſſimus cùm ſit, atque ſine ope Glandularum ſeparatus, proindeque illi congener, qui in *Rheumatiſmo* & *Arthritide*, è Nervis & Muſculorum Tendinibus ſcaturit, ejuſmodi Maturationis haud capax eſt. Denique res αὐτοψίᾳ patet, namque deformes iſtæ foveæ in Cute ſæpiùs excavatæ, inibi durant poſtquam Cuticula integrè renaſcatur.

(c) Apprimè autem hic notatu digna cenſeo quatuor illa *Stadia* quæ Morbus iſte ſolemniter decurrere ſolet, *Apparatum* ſc. Exanthematum, *Eruptionum*, *Maturationem*, atque *Declinationem*, quippe Morbus adeò inſignem mutationem in variis hiſce Stadiis ſubit, [præſertim ubi mali moris fuerit] à peculiari Symptomatum in unoquoque Stadio ſuccreſcentium caterva: ut difficile admodùm ſit, hac diſtinctione omiſſa, veram ipſius Morbi Ideam formare, Symptomatum cauſas eruere, ſigna Diagnoſtica vel Prognoſtica ritè proferre, vel Indicationes Curativas rationi congruentes elicere, & ſtabilire. Ideòque primò Ætiologiam hujus Morbi generalem indagare, ejuſque cauſam tum continentem tum procatarcticam eruere conabimur, atque intereà rationem diſcriminis inter malignas Variolas & benignas non præteribimus, Hoc fundamento poſito, ut clarius & diſtinctius futuri ſermonis filum pertexamus, quatuor Morbi *Stadia* ſeriatim, more hiſtorico percurremus ut inde cuiquam in Arte Medicinali exercitato fas ſit promptam atque facilem cujuſcunque Symptomatis rationem reddere, atq; Indolem Morbi variam ſive benignam ſive malignam, & certum eventum perſpicere, ſimul & Methodum curandi rationalem in unoquoque Morbi Stadio inſtituere. Quod Penſum eo nomine lubentiſſimè aggredimur, ut Medicus in quocunque Stadio advocatus fuerit, ſciat expeditiùs quo pacto, & quam ob rationem procedendum ſit, potiſſimùm cùm mos, vel ob Ignorantiam vel Avaritiam Vulgi, fere in hoc Morbo ubique prævaluerit, Medicum ſeriùs advocandi.

[d] Cùm dico *Apparatum*, intelligo Tempus illud omne à primo Morbi inſultu uſq; ad univerſalem exanthematum eruptionem incœptam: Univerſalem, inquam, namq; haud rarò videre eſt primo ipſo Invaſionis die Puſtulam unam vel alteram in facie, collo, vel manu, quaſi eruptionis futuræ prænunciam, quæ cæteras magnitudine & vigore longè ſuperans, inde à Nutricibus & Mulierculis lingua vernacula nuncupari ſolet, *The Maeſter PoyK*. Eruptio autem harum Puſtularum Sporadicarum haud jure merito pro Critica habenda eſt, vel Morbus inde cenſendus ſecundum ſuum Stadium iniiſſe. In *ſecundo* enim Stadio, Univerſali exanthematum eruptione in facie, collo & manibus primùm incœpta, atq; dein in trunco & artubus inferioribus continuata, Criſis, pro ratione Morbi plus minùs benigni, completa, vel ſaltem incompleta perficitur, Symptomata ſal-

[a] *Deſcriptio Variolarum.* [b] *Cutis vera ſubiectum Variolarum.* (c) *Stadia Morbi quatuor.* [d] *Deſcriptio ſtadiorum.*

ſaltem in genere nervoſo ſuborta, ſubito vel evaneſcunt, vel notabiliter diminuntur, præterquam in Variolis ſummè malignis, quæ Symptomatis omnibus exacerbatis funeſta Criſi in hoc Stadio nonnunquam terminantur. *Stadium tertium* eſt totum illud tempus quod teritur in maturandis *Variolis*, ſive concoquendo Sero Venenato Exanthematum in Pus legitimum. A quo tempore demùm incipit *Stadium ultimum*, in quó Puſtulis exareſcentibus & ſcabie obductis, Intumeſcentia Faciei, Manuum & Pedum undiquaque declinat.

(*a*) *Cauſa Continentis* hujuſce Morbi eſt Venenum activum, atq; in laceſſendo procax, intime Spiritibus implicatum, quod prout magis vel minùs deleterium eſt, eos magis vel minùs peſſundat aut laceſſit & interturbat, donec tandem Spiritus totis conatibus Hoſtem per Glandulas Cutaneas, portam à Natura deſignatam, Critice perſequantur atque propellant, [maſſa humorum à Veneno peculiari modo in hunc finem prædiſpoſita.] Unde fibrillis Porulorum à niſu Spirituum contendentium jam conſtrictis Cruor tubulos præterfluens, inibi quadantenùs ſtagnare incipit, atque virulentum ac acre ſuum ſerum, in hiſce partibus deponere; unde partes affectæ primùm inflammantur, & dein corroduntur & exulcerantur. Hæc Mihi videtur eſſe ratio formalis hujus morbi.

[*b*]Venenum autem hoc vel ſenſim intus natum eſt, vel ab extra ex contagione admiſſum. Prius in actum ducitur à Frigore in Poros Cutis invadente, aliiſve quibuſcunque Aeris ambientis injuriis; à Crapula vel Cibis δυσπέπτοις, ſive à forti hujus morbi Idea in Phantaſia impreſſa, vel à metu, mœrore, aut quocunque alio animi Pathemate graviori quod Spiritus interturbando eorum œconomiam pervertit, & ſemina morboſa in eorum ſinu deliteſcentia excitat. Alterum vero, quoties hic morbus Epidemius eſt, confertim cum Aere vel inſpirando hauritur, vel Poros cutis ingreditur, & primo momento Spiritus miaſmate deleterio inficit.

[*c*] A gradu hujuſce Veneni ſpiritus minus peſſundantis & obruentis oritur diſtinctio illa *Variolarum* apprimè animadvertenda in *benignas* & *malignas*, in unoquoque morbi ſtadio inter ſe valde diſcrepantes; quas à ſeſe invicem certis Criteriis dignoſcere, in medicina exercenda multum momenti habet ut eventum morbi prædicat medicus, ut Indicationes curativas eliciat, atque methodum medendi inſtituat. In primo morbi inſultu ubi Venenum intime ſpiritibus implicatum eſt, atque proinde tota fere tragædia in genere Nervoſo agitur, ut ut Febris ſæpiùs ſpeciem plus minus malignam induat, [uti ex *Delirio, Affectu Comatoſo*, *Subſultu Tendinum*, *Inſultibus Epilepticis*, *prægrandi Lumbagine*, cæteriſque id genus Symptomatis conſtat) pro præſenti tamen Spirituum vel Veneni roborè & præpollentia, Morbus *malignus* vel *benignus* appellari debet. Nonnunquam Spiritus ac ſi letho icti adeo deficiunt, ut vix Hoſtem adoriri, ſeu aciem inſtaurare valeant, ut ex debilitate Pulſus patet. Æger intereà in ſtatu fere ἀπρτῷ jacet, unde Natura in proximo morbi Stadio planè ſuccumbit, (*d*) & nullam Criſin eruptione Variolarum tentat (quod admodum rarum eſt) vel ſaltem infidam ac imperfectam aſſequitur, unde Febris vel adhuc ſuperſtes (*e*) *Continua* fit, aut ſaltem tempore Maturationis vel Declinationis funeſte [*f*] revireſcit. Nonnunquam vero Spiritus potius irritati quam deleti, multo niſu & conamine Hoſtem petunt, unde Pulſus fortis & Jactatio inquieta; Venenum per ſedes, vomitus, imo aliquando per hæmorrhagias, in caſſum licet, atque Symptomatice propellitur: [*g*] Modo Spiritus in hac contentione adeo ſeſe expandere valeant ut totum virus e ſinu ſuo prorſus excutiant, Criſis proximo ſtadio ſubſecutura ſit fida ac perfecta, *Variolæ* erumpunt

[a] *Variolarum Ætiologia.* [b] *Cauſa procatarctica.* (c) *Differentiæ inter Variolas Cauſa.* [d] *Vide Hiſtor.* 39. [e] *Vide Hiſtor.* 28. *&c.* [f] *Vide Hiſt.* 17. *&c.* (g) *Variolæ benignæ.*

magnitudine, colore, & figura regulari eæque mites ac benignæ, quæ ex vigore Spirituum influorum citò creſcunt & maturantur, atque demum tempore determinato declinant & exareſcunt, ſine Febre quacunque recidiva; adeò ut Æger regimine debito adhibito, ſine Remediorum ſuppetiis ſponte revaleſcat, Hujuſmodi ſunt Variolæ lingua noſtra vernacula dictæ (a) *The Chicken Pocks* quarum Puſtelæ ut ut ſolito majores, admodum raræ hic illic ſpargantur, & poſt moleſtos Apparatus labores ad biduum vel triduum exantlatos, Veneno criticè & perfecte eliminato, una nocte turgent, & tertio die poſt citam Maturationem incruſtatæ exareſcunt, ſine Febre, vel alio quovis moleſto Symptomate præter Dolorem partium affectarum inflammatorium, Ad has prope accedunt (*Variolæ* quæcunque perfectè *Diſcretæ*, modo non adſint Petechiæ inteſperſæ vel alia aliqua Spirituum deletorum indicia cum Pulſu debili conjuncta; (quæ rariùs Me in hac ſpecie Variolarum obſervaſſe memini.) Exacto enim triduo Apparatus, (quo ſpatio Spiritus cum Veneno colluctantes varia dira Symptomata præſertim in genere nervoſo producunt); illico ſecundo Eruptionis die, Veneno Criſi perfecta exterminato ſponte exulat Febris, diraque quæcunque Symptomata; nec unquam poſthac (adhibito, regimine, & miniſtratis Opiatis neceſſariis) vel in Maturatione vel in Declinatione recrudeſcunt. Ob vigorem etiam Spirituum influorum minimè jam veneno implicatorum, citiſſimè, idque ſpatio determinato, ſcilicet tridui, maturantur exanthemata, atque demum flaveſcentia ſenſim ſcabie laudabili obducta exareſcunt. Siquidem lege quaſi unumquodque hujus Morbi ſtadium Natura ubi Veneno deliteſcente malo regimine non fuerit impedita, ſpatio tridui emetiri ſolet; unde Mulierculæ & Nutrices deceptæ, nonum Morbi diem (cujuſcunque ſpeciei Variolæ fuerint) pro Critico habent, ac ſi Æger poſteà extrà periculi aleam poneretur. Cum non inſolens ſit videre, ob vigorem Spirituum veneno implicatorum depreſſum, Puſtularum maturationem (ut ut tempore deſignato cætera ſtadia decurrantur) admodum ſeram, ſeram nempe ad diem (c) Morbi decimum quartum decimum octavum vel quidem vigeſimum protenſam. Verum quidem eſt quod Variolæ [*Diſcretæ* licet] ubi frequentiores fuerint; & *Cohærentes* utpote quæ prope ad *Confluentes* accedunt, atque inde Naturam quaſi mediam participant, non raro animadvertantur (d) *Depreſſæ*, *Seſſiles*, ſero Maturatæ, atq; tempore Maturationis ad inſtar Malignarum & Confluentium Salivatione, atque Febre recrudeſcente exceptæ ob Criſin in Eruptione minùs perfectè factam, unde virus deliteſcens potiùs pro tempore retuſum quàm penitus deletum poſt inducias duorum dierum infidas (veluti Febris Intermittens) revireſcente atque prælium inſtaurare ſolet: Verùm his haud perfectè *Diſcretas* cenſeo; atque proinde ad Claſſem alteram Malignarum & Confluentium, de quibus jam ſermonem habituri ſumus, referendas duco.

(e) Ubi igitur Spiritus è contra ſive à Toxico ſummè deleterio in primo Morbi Stadio obruantur & fere extinguantur, ſive ob ſiniſtrum aliquod accidens in regimine, vel in primo, vel alio quovis Stadio peſſundentur ut inde certamini impares fiant, (quæ Spirituum proſtratio maxime à debilitate Pulſus & Febris manſuetudine dignoſcenda eſt) Criſis, quam Natura in 2. ſtadio aggreditur, veneno ex parte duntaxat profligato, imperfecta & infida ſequitur; cujus defectus Symptomata moleſta ſimul ac funeſta inde ſuboriri ſolita, in ſequentibus Morbi ſtadiis, ſcilicet Maturatione ac Declinatione magis quàm in prioribus, in conſpectum veniunt, licet in hiſce ipſis nonnunquam non pauca adſint. Siquidem Spiritus Veneno adhuc ſibi intimè commiſto irretiti atque fere enecati haud

valent

[a] *Vide Hiſtor.* 2. (b) *Vide hiſtor.* 3. (c) *Vide hiſtor.* 49. 53. *&c.* [d] *Vide* 15. 16. 17. (e) *Variolæ Malignæ.*

valent maſſam Sanguinis & Humorum (cui lege Naturæ præſunt) dirigere, atque tempore Criſeos intra cancellos debitos cohibere unde confertim ubique una cum Effloreſcentia *Scarlatina* cuticulam occupante [*a*) *Confluentes* vel ſaltem *Cohærentes* erumpunt Variolæ Malum ſane Omnem, atque funeſti eventus ut plurimum præſagiunt; eo pejus autem, ſi in Variolarum interſtitiis, vel in ipſarum apicibus(*b*) Petechię, veſiculę aqueæ, maculę purpureę, pręſertim ſi nigra in cuticula effloreſcant; exinde enim de gradu Veneni intus latentis intenſo, atq; indole febris Maligna ritè conjicere fas eſt, quæ quidem jam petechialis, vel purpurata, jure merito audit, vel peſtis ipſius Naturam ſapit, atque mortem præ foribus in procinctu denunciat. (*c*) Equidem nonnullos Petechiis & eruptione Miliari notatos, ubi Variolæ fuerant Diſcretæ, Eruptionis 2. vel 3. die inexpectato delirantes, ſtupore profundo obrutos, vel Spaſmis & Lipothymis confectos derepente è vivis ſublato memini. [*d*] Ubi vero *Maculas nigras* Spirituum planè deletorum & extinctorum uncias, in Cuticula ſparſas conſpexerim, compagem Sanguinis adeò ſolutam, atque ob defectum ſpirituum regentium mortificatam, & in fluorem converſam obſervavi. (*e*] ut Exanthemata extra Cutim nuſquam propelli potuerint [verùm inſtar punctorum nutricantium profunde delituerint dum Cuticula intenſa rubedine tincta, atque cutis ipſa quaſi eryſipelate affecta, ubique æqualiter intumuerit, unde Æger ichorem ſeroſum, lintea viridi colore inficientem, è Naribus; Pulmone; Utero renibus. Inteſtinis, Ventriculo, imò & ſingulis Dentium alveolis profuderit, demum citius vel ſerius, ſemper autem in primo vel ſecundo Morbi ſtadio, ſcilicet ante Maturationem incœptam, Deliriis, Comate atque cæteris iſtiuſmodi vacillantium Spirituum Symptomatis confectus purpuream animam efflaverit; Neque unquam aliqualem hoc modo laborantem (uno excepto) quacunque methodo, quocunque conſilio optimorum & expertiſſimorum Collegarum uſus fuerim, evaſiſſe memini. Indeque hanc Speciem Variolarum ſemper pro peſte maximè exitiali, ac quaſi morte incœpta, habere ſoleo.

Licet autem Venenum non in gradum adeo intenſum evehatur, nec Symptomata iſtiuſmodi funeſta ſeſe in conſpectum dent, tamen Variolæ *confluentes* & *cohærentes* pro ratione ac gradu ſuæ malignitatis, dubium eventum in ultimo morbi ſtadio ſemper denunciant: Virulentia enim intus retenta quæ Spiritus debilitando, & imperio in humores quo lege naturæ pollent, ſpoliando, anſam primam præbuit feſtināti huic & præproperæ Variolarum *confluentium* vel *cohærentium* eruptioni in 2. Morbi ſtadio; non poteſt non inſuper œconomiam ſpirituum interturbare, atque inde in ſtadiis reliquis febrilem luctam de novo inſtaurare, & novas ſpiritibus moleſtias perpetim creare. Ea enim eſt Natura Principii Vitæ, ſeu Spirituum animalium, ut quamdiu ab hoſte laceſſantur, non poſſint non luctari, atque niſu virium, quæ ſuperſunt maximo, adverſus illum contendere. Indeque fit quod febris, quæ ſaltem 2. Eruptionis *Variolarum Benignarum* & Diſcretarum die, veneno irritante jam prorſus eliminato, unà cum Deliriis, Vigiliis, cæteriſque Spirituum laceſſitorum Symptomatis exulare ſolet, in *confluentibus* & *Malignis*, ipſiſſimis iiſdem Symptomatis, vel forſan auctis & gravioribus comitata, (*f*) per reliqua ſtadia protendatur. Aut ſi forte ob miaſma non adeo intenſum ſpiritibus communicatum 2. Criſeos die, totis conatibus ſeſe quantum potuerant maximè expanderint, Febris quadantenus miteſcere & cicurari incipiat; nihilominus poſt inducias infidas primo Maturationis die, prælio recens inſtaurato, tanquam febris (*g*] *Synechis* revireſcit, atque in dies aucta, niſi Artis ſuppetiis prę-venia-

[a] *Vide hiſtor.* 14. 36. 37. 38. &c. (b] *Vide hiſtor.* 27. &c. (c] *Vide hiſtor.* 26. (d) *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. (e] *Vide hiſtor* 44. [f] *Vide hiſtor.* 28. 71 18. 15 &c. [g) *Vide hiſtor.* 19. 20. 21 22. &c.

veniatur, demùm inſtanti Declinatione cum Symptomatis funeſtiſſimis ſociata Ægrotantem è vivis tollit.

(a) *Exanthemata* etiam, ubi in maligno ſtatu vel ſimul confluant, vel cohęreant (ac ſi Morbus penitus diverſus à *Variolis* benignis forat) à Puſtulis *Diſcretis* in ſingulis ſtadiis valdè diſtant. Primo enim Eruptionis die ob inordinatum Spirituum vacillantium niſum, qui jam Humores certo regimine moderari nequeunt, (b) Pori Glandularum cutanearum ubique & confertim conſtringuntur, atque ab effrænata & venenata colluvie inibi ſecreta, ſine delectu vel ordine quovis, ac ſi a plaga Urticæ exaſperantur; unde puſtulæ fere ut in *Morbillis* formam incertam obtinet, ac diſtinctæ in unum cofluunt, aut ſaltem ſimul cohærent. Secundo vero aut tertio die ob exitialem eorundem Spirituum influorum Languorem Tuberculi recens nati neque baſes ſuas ſenſim dilatant; neque acuminantur in ſummitate, verum ut ut numero augeantur *Seſſiles*, *depreſſi*, & ſine vivido colore, Semineces & quadantenus luridi vel ad Livorem vergentes manent.

Primo autem Maturationis die, [quo tempore lege Naturæ ſerum venenatum in tuberculis ſecretum turgeſcere incipit, & cuticulam à Cute vera ſeparare, unde apices variolarum utpote Lympha referti derepente acuminari & abeſcere ſolent) Apices inquam dicti ſecretrice glandularum facultate ob ſpirituum venenatorum languorem jam plurimum deficiente, liquore plane deſtituti ad inſtar Squamarum prorſus (c) aſperi & aridi redduntur, vel Lympha parcius miniſtrata in medio depreſſæ ſubſidunt. Baſes autem *Exantematum* colorem luridum quadantenus livideſcentem quaſi ſtrangulatæ referunt, peſſimum ſane omnen, atque mortis inſtantis prænuncium, ſi non per glandulas *faucium* & *renum* petantiores aut aliam portam convenientem Spiritus Arte vel Natura expanſi peſtiferum huc Venenum eliminare moliantur, cui foras amando conſtrictæ Glandularum cutanearum ſemimortuarum portulæ minimè ſufficiunt. Ab eodem Spirituum venenatorum languore procedit ſera admodùm *puſtularum* in ſequentibus hujus ſtadii diebus *Maturatio*, & hoc ſtadium, quod lege Naturę tribus diebus ſicut præcedens Stadium (ubi Spiritus influxi Veneno prorſus evicto nativo vigore pollent) abſolvitur, (d) ſæpius ad decimum quartum, decimum ſeptimum, imò vigeſimum uſque diem protenditur priuſquam ſerum in tuberculis ſecretum concoqui, & in pus laudabile converti queat. Adeo difficile eſt hujus Stadii terminum in malignis & Confluentibus Variolis præſtituere; Natura ſiquidem libera ac integra plus unius vel alterius diei cutticulò, quam languida & oppreſſa viginti diebus efficit, indeq; ſępius videre eſt *Confluentes* & *Cohærentes* iſtas Variolas quæ per hebdomadum unam vel alteram flaccidæ, atque ſero limpido ſemiplenæ fuerant, Ægrotante interim molecto *ptyaliſmo*, atque febre, Deliriis, Vigiliis, cæteriſque Spirituum cum Veneno colluctantium ſymptomatis pene confecto) cùm primùm Venenum per glandulas ſalivales, vel aliam portam vicariam exterminetur, & Febris, ſpiritibus non amplius laceſſitis, ſponte exulet, ſpatio uniùs noctis, licet decimo quarto vel decimo ſeptimo Morbi die, in partibus extremis ubi prius non exaruerant; prorſus turgidas, acuminatas atque pure laudabili refertas.

Ubi autem in ſecundo morbi ſtadio ſpiritus à prædominante Veneno ita deprimantur, ut in Natura hoſtem per regiam viam, ſcil. poros glandularum cutanearum propulſare haud poris ſit, neceſſe eſt totam Machinam ſpaſmis confectam, acſi venenatam illicò corruere, niſi ab arte vel natura aliunde ſuppetię ferantur; Ideoq; ad pręſens fatum averruncandam natura ejus eliminatione per portas patentiores; ſc. Glandulas *Inteſtinorum* vel *faucium* vel *Renum* incunctanter moliri ſolet. (e) Prior conatus per Alvum eſt fere ſemper

Sym-

(a) *Variolarum malignarum exanthemata*. (b) *Vide hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40.
(c) *Vide hiſtor.* 18. 36. 37. 38. 39. 40. *&c.* (d) *Vide hiſtor.* 49. 53. *&c.* (e) *Vide hiſtor.* 50.

Symptomaticus, atq; languentis & corruentis Naturæ indicium, vires veneni auget, & fatum accelerat; ſecundo verò modò tanquam Tabula poſt naufragium, Natura haud rarò cunctando reſtituit rem, diutino ſc. & moleſto *Ptyaliſmo*, qui licet ſub finem prioris ſtadii nonnunquam invadat, uſitatò autem incipit, primo Maturationis die, cum moleſta deglutitione gutturis, dolore, cæteriſq; id genus Symptomatis ſociatus, à quo tempore Glandulæ cutaneæ officiò ſuo deſunt: modo vires Spirituum pares fuerint huic officio fungendo, & *Salivatio* ſatis copioſa procedat, atq; per totum Maturationis ſtadium protendatur, quo uſq; ſc. hac via vicaria Venenum penitùs ejiciatur, res eſt in vado. Æger, ut ut moleſtis Salivationis Symptomatis vexatus, fere ἀπυρετος jacet, atq; præſens Vitæ diſcrimen Criſi licet tarda & ſuccedanea effugit, quomodocunq; Variolæ intereà ſeſe habeant. (*a*) Si vero ex languore Spirituum huic muneri obeundo imparium, id Veneni quo ſupereſt Salivatione copioſa non ſatis propulſetur, pari paſſu Æger febricitat; Si ob ſiniſtrum aliquod accidens, uti *hæmorrhagiam*, *Frigus* in poros invadens, vel quodcunq; aliud hujuſmodi, quod ſpiritus peſſundet, derepentè ante Maturationem perfectam, ſc. priuſquam totum virus protruſum fuerit, Salivatio ſiſtatur, illico exanthematis præmaturè & inopinato exareſcentibus, Febris pro gradu veneni adhuc ſuperſtitis plus minus deleterio, magis minùſve maligna exoritur, quæ ut ut prima invaſione *Synechis* fuerit, citiſſime in *Synechon* malignam & fatalem degenerat, Spaſmis, Deliriis, ſubſultibus Tendinum, cæteriſque id genus Symptomatis funeſtis exitialibus comitatam.

(*b*) Huic *Salivationi* nimis properè declinanti ſuccedaneum non raro animadverti *Profluvium Urinæ* limpidæ copioſum & fere Diabeticum, cujus eventus ſecundiſſimus fuit, atq; Venenum quod ſupererat per Renum Glandulas propellebatur quod è Glandulis faucium ampliùs excerni non potuit; Cataractis enim hiſce reſeratis, illico Febris, Anhelitus, Pectoris anguſtiæ, Deliria, cæteraque funeſta Symptomata mirum in modum derepentè ſublevabantur, & exanthemata ipſa reduce quaſi ſpiritu animata vigebant quadantenus & turgeſcebant, ac in Pus convertebantur, atque ſi *Salivatio* ipſa non omnino ante juſtum tempus defeciſſet. Inſuper hoc *Urinæ Profluvium* Salivatione poſt unum vel alterum diem redeunte non raro excipi ſolet, & quidem generaliter loquendo, *Copia Urinæ* in omni hujus Morbi ſtadio benè præſagit, ejuſque *Suppreſſio* aut frequens & inanis micturitio malè, ut jam diu Medicis innotuit; unde mihi perſuaſum eſt haſce Renum Glandulas Salivalibus in hoc Veneno exterminando opitulari, uti Salivales nonnunquam eſſe vicarias Glandularum cutanearum ante obſervavimus.

Ubi vero Salivationis ante Maturationem Variolarum completam præmaturè declinantis (glanduloſis faciei partibus ubique derepente detumeſcentibus) nulla alia ſuccedanea Lymphæ venenatæ excretione, defectus ſuppleatur, provida Natura præſens machinæ tutamen molitur amandando *ſupereſt* inimici ſeri in partes quaſcunq; Corporis extremas, manus ſc. pedes, vel ſcrotum, & (*d*) præputium ipſum, inibiq; cum bonis avibus deponit congeritque [Variolis interim ex hoc Naturæ conatu matureſcentibus, atque Febre declinante, ac ſi Salivatio ad debitum tempus ſupereſtes duraſſet) ut ut haſce partes inde in adeo immenſam molem ultra tonum nonnunquam inde diſtentas viderim, ut metus jure merito mihi incuteretur, nè mortificatio ex ſubita flammæ vitalis extinctione in partibus intumeſcentibus mox ſequeretur, licet nuſquam aliquid hujuſmodi hactenus eveniſſe memini.

Veriſimum quidem eſt me ſemel [*e*] Virginem nobilem *Variolibus cohærentibus* undiq; obſeſſam vidiſſe, quæ perſiſtente adhuc Salivatione copioſa Variolis interim haud ſatis maturatis, vel in facie ipſa Scabie obductis, ob Venenum inexhauſtum intus deliteſcens, ſine Febre

[a] *Vide hiſtor.* 57. 58. (b) *Profluvium urinæ Salivationi ſuccedaneum.* (c) *Vide hiſtor.* 33. 34. 35. [d] *Vide hiſtor.* 56. [e] *Vide hiſtor.* 53.

bre obſervabili, viceſimo primo Morbi die media Salivatione, fatis cedere coacta fuit; cujus Accidentis in triginta annorum praxi nullum aliud ſimile unquam obſervavi.

Neque in ipſo ultimo Variolarum confluentium & cohærentium ſtadio deſunt deliteſcentis Veneni indicia ac Symptomata; imo jam ea quæ ſæpiſſime in gradum funeſtiſſimum evehuntur, unde ii ex certis Morbi ſtadiis ægre admodum evaſerant, ſæpiùs derepente ac inopinato confecti ſupremum claudunt diem, cæterique qui artis ope ſuperſtites non niſi multis, iiſque moleſtis ſymptomatis male mulctati, ex Orci faucibus eripiuntur. Atq; horum omnium Symptomatum ratio clara ac evidens à languore Spirituum adhuc Veneno irretitorum jam ſæpius memorato ſolummodo petendam eſt. Siquidem ubi Natura (ſpiritibus à veneno ſuperante jam deletis & fere enecatis) evicta, non amplius par Hoſti eliminando plane ſuccumbat & manus det, exanthemata acri humoris ſecreti virulentia irritata, moleſto pruritu ſtimulantur, & ubique ac confertim (a) *Scabie nigra* quaſi ſphacelo viſu horrendo obducuntur, quæ incruſtata ac rimoſa à Cute turpiter ſanie fœdata decidit; unde Scabies partibus affectis, præſertim faciei recens obducta iterum iterumque revireſcit, Ptyaliſmus etiam illico ſubſiſtit, (Oculis, qui jamdiu occluſi fuerunt, demùm à repentina faciei detumeſcentia quam neq; Profluvium Urinæ, vel intumeſcentia extremorum Artuum excipit, ſponte apertis) unde Æger à reliquiis phlegmatis glutinoſi Bronchiis impacti, atq; lympha recens miniſtrata non ut prius in fluorem adacti ſtrangulatus, brevi anhelоſus perit: A veneno autem in deleterium ac peſtiferum gradum jam provecto ac intus occluſo recidiva inde ſuboritur Febris, eaq; continua, mali moris ac fatalis, Deliriis, Vigiliis, Subſultibus Tendinum cæterorumq; exitialium & funeſtiſſimorum Symptomatum ſatellitio ſtipata; à qua miſellus & attritus Æger vix aut ne vix, idq; non ſine ſequentib. *Veſicatoriis Alexipharmaci*, *Opiatis*, cæteriſq; Artis ſuppetiis uſquam liberatur, neq; in *Variolis benignis* ubi venenum penitus ab initio extruſum fuerit, cibum appetit, ſed Febricula ex reliquis Veneni deliteſcentibus quaſi hectica detentus, adhuc ſitit, & appetitu privatur, diutiùs ſæpiſſime languet, quouſq; ſc. Venenum tandem aliquando per (b) *Furunculos* frequentes in extremis digitis, & toto Corporis habitu ſubortos eliminetur, unde Febris in *Synechi* benignam mutata facile ac brevi vires *Corticis peruv.* victrices agnoſcit. Ubi vero Exanthemata ab initio effœta & arida, paxillum tantum Veneni eliminare potuerint, neque iſte defectus à provida Natura Ptyaliſmo, Profluvio Urinæ, vel intumeſcentia extremorum ſuppletus fuerit ut ut Æger multa artis ope, *Veſicatoriis*, *Alexipharmacis* & *Opiatis* ſuſtentatus ſingula hujus Morbi ſtadia decurrerit; Venenum prorſus incluſum adeò ſenſim incrementum ſumſit, ut inde *Febricula hectica* ſub finem 4. ſtadii accenſa ac diutiùs continuata, ac demùm (c) *Sphacelatione* oſſium Cervicis, Maxillæ Humerorum & Tibiarum triceſimo vel quadrageſimo Morbi die miſerum in modum confectus e vivis tolleretur, quod bis vel ter me vidiſſe memini.

Qui autem in hac maligna variolarum ſpecie venenum Morbificum *Salivatione*, *Urinæ profluvio*, vel quocunque alio modo partim excluſerunt, tamen hoc ultimum Morbi ſtadium vix, aut ne vix abſq; ſummis anguſtiis moleſtiſſimiſq; Symptomatis tranſigunt. A veneno nempe quod adhuc ſupereſt Spiritos irritati non poſſunt non luctari, unde (d) Febris recidiva accenditur Benigna licet, quæ more *Synecheos* quotidie exacerbatur & remitttit periodice donec Arte vel Natura ſeminium venenatum penitus exterminatum fuerit. Atque (e) unuſquiſq; hujus Febris ut ut mitis ac benignæ Paroxyſmus, ubi vires priora Morbi ſtadia decur-

(a) *Vide Hiſtor.* 61. 21. (b) *Vide Hiſtor.* 27. 28. 63. (c) *Vide hiſtor.* 59. 60. 61. 62. (d) *Vide hiſtor.* 22. &c. (e) *Vide hiſtor.* 24.

decurrendo fractæ fuerint ac depreſſæ, Deliriis, vigiliis, cæteriſq; ejuſmodi diris Symptomatis non rarò comitatus eſt, unde quam citiſſimè, ſc. poſt unam vel alteram exacerbationem in *Synechon* malignam ac funeſtam degenerare ſolet, unde de vita Ægrotantis jam penè conclamatum eſt. Natura autem intereà; ſc. dum Febris *Synecheos* typum ſervet, quippe quadantenùs victrix & ſuperior; vel jam non deſinit pro modulo virium quæ ſuperſunt per glandulas ſalivales vel quidem per Exanthemata ipſa incruſtata licet ac Scabie obducta, ſeu quamcunq; aliam portam patentiorem hoſtem à tergo proſequi; unde Æger miſerè attritus (*a*] ærumnoſa Salivatione & Scabie ulceroſa diutiùs mulctatur, atque inde hoc Morbi ſtadium quod tribus in *Variolis* Benignis decurri ſolet, non raro, ubi tandem ex morbo Æger evadit, per hebdomadam unam vel alteram protenditur, ſi Naturæ reliquias Veneni expellēti Antidoto aliqua copioſè miniſtrata opem nō ferat Medicus. Eò moleſtior autem jam & ærumnoſior eſt hæc Salivatio recidiva, ob vires priùs attritas, nec non quia vigore Veneni æquè ac Spirituum deficiente, Lympha non adeò copioſè per Glandulas Salivales excreta, tenacem quandam glutinoſitatem acquirit, unde difficiliùs excernitur, atq; viribus ad profundam expectorationem haud ſufficientibus, Æger fere omni momento ſuffocationis diſcrimen ſubit. *Scabies* etiam qua jam Exanthemata obducuntur, quæ in *Variolis Benignis* primo Declinationis die flaveſcit, ſecundo penitùs exareſcit, & proinde tertio, ferè Squammarum ad inſtar decidit, jam ex humore venenato ſubnigra redditur, eoque quaſi ex (*b*) perenni fonte in dies miniſtrato, & ſpiritus debilitante ſeriùs concocta diutiùs hæret atq; iterum iterumq; quotidiè renaſcitur, pure acri & venenato intùs concluſo intereà Cutim veram erodente, atq; foveas aſpectu turpes ubiq; ſulcant; atque hæc Scabies quo diutiùs adhæreat, vel ſæpiùs renovetur, eò Cutim magis deformem reddit. Cuticulæ autem elegantem nitorem fortè non minus deformat tenuis illa & venenata colluvies, quæ à ſcabie decidua teneras admodum & raras Exanthematum partes continuò pervadens, ſub ultimi ſtadii finem, hanc Membranam ſenſim arrodit, Glutinis inſtar lentore quodam Cuticulam oblinens qui in porriginem furfuraceam ſive tenuem ſcabiem concreſcens partes turpiter admodum fœdat, & hi furfures (*c*) renaſci non deſinunt donec virulentia è Spirituum ſinu penitus excuſſa, Maſſa humorum benigna & leni ſua temperie iterum reduce potita fuerit. *Hydropices & œdematoſos artuum tumores*, *Ophthalmias*, *Scrophŭlas*, *Tuſſes pertinaces*, *Phthiſes Pulmonares*, *Deliria melancholica*, cum aliis Morboſis affectibus, Variolas malignas à tergo excipere ſolitis, enumerare nunc non eſt locus.

Ratio tantæ diverſitatis inter differentes Malignitatis gradus in hoc morbo, (quantum ego vel conjectura vel obſervatione aſſequi poſſum) petenda eſt à vi Spirituum animalium expanſiva plus minùs deleta aut obruta, ſive ob innatam debilitatem primo ictu hæc vis ex improviſo peſſundetur; ſive ex Pathematis animi gravioribus malo regimine, aut ſiniſtro aliquo accidente in quocunque ſtadio, præſertim verò inſtante Criſi deprimatur. [*d*] Priori de Cauſa Morbus iſte nonnullis Familiis ipſa Peſte non minus exitialis eſt.

(*e*) Ubi verò ex ſiniſtro aliquo Accidente Venenum hancce indolem acquirat, ut plurimùm non adeò præceps exitium imminet, ut ut enim Deliquia frequentia, & Pulſus debilis primum Morbi ſtadium comitantia, exanthemata confluentia vel cohærentia in ſecundo, atq; eorum Depreſſio; Color ſubluridus, & ſera Maturatio in Tertio, Spirituum languentium & Veneni deleterii indicia haud obſcura in toto morbi curſu ſeſe exhibeant, rariùs tamen priuſquam ultimum Morbi ſtadium attigerit, Æger ſupremū claudit diem. *Petechiæ* etiam ſeu Ma-

cu-

(a) *Vide* 35. 63. [b] *Vide Hiſtor.* 64. *&c.*
[c] *Vide Hiſtor.* 64. *&c.* (d) *Vide Hiſtor.* 53.
(e) *Variolæ Malignæ ex accidenti.*

culæ purpureæ)ſi quæ ſint)ſive quæcunq; alia funeſta ſigna quæ Mortem præ foribus eſſe denunciant, vix unquam (*a*)decimum Morbi diem, ſeu Maturationem mediam antevertunt. Maculas autem nigras haud uſquam niſi in primo vel ſecundo Morbi ſtadio ſubortas memini. Quid? quod virulentia hæcce accidentalis rarò vel nunquam primariam ac nativam vi ſua deleteria adæquat, ſed ſenſim in gradum iſtum exitialem evehitur; nonnunquam etiam in tertio aut ultimo Morbi ſtadio primùm animadvertatur.

Accidentia, quæ ſpiritus peſſundando Venenum in gradum adeò exitialem evehunt, ſunt præſertim *pathemata* Animi, vel *Errores in Regimine*; Ad priorem cenſum refero *Triſtitiam*, (*b*) *Metum*, *Anxietatem*, *Intentam Cogitationem*, *Sollicitum Amorem*, *Iram*, & alia pathemata graviora quæ ſpiritus deprimunt, delent aut diminuunt, quo minùs hoſti adoriendo pares ſint; aut ſaltem eos interturbant ac agitant & (præſertim ſi Criſeos tempore iſte tumultus contigerit) vigilias pertinaces accerſant, adeò ut humores nullatenus in ordinem redigi queant; ſed Exanthemata ubique poſteà confertim protrudantur. At illis tumultibus Paregoricorum ope cohibitis, ſæpiùs Variolas irregulares in ordinem Diſcretarum ſpatio unius noctis redactas novi.

Atque hinc proculdubiò Infantes, ἀπαθεῖς, nimirùm, rariùs quam Adulti ſorte Variolarum confluentium & malignarum admodùm dura plectuntur. E contrà verò Studioſi, intentè Cogitabundi, Meticuloſi, Triſtitia depreſſi, anxii & ſolliciti Amatores, ſæpè pertinaciter vigiles & deliri in ipſis Variolis Diſcretis ſupremum oppetunt diem, & in confluentibus, & cohærentibus duriùs tractantur, & ægrè admodùm evadunt; Adeo, ut, ſi mihi optio daretur; nunquam hujuſmodi Ægrotantibus medicinam facerem.

Accidentia autem, quæ in Regmine contingunt, ſunt quæcunque ſpiritus nativa ſua ac miti temperie orbant, eos ſupra modum agitando, calefaciendo, vel refrigerando. Spiritus enim animales calore ac motu moderato gaudent, & quo propiùs ad naturalem temperiem accedunt (quantum ratio morbi patitur) minùs ægrotant, atq; ad juſtam normam ſeſe magis expandentes, humores faciliùs compeſcunt & moderantur, cæteriſque muniis ad ſe pertinentibus feliciùs & magis ſtrenuè funguntur. Ideóque quocunque modo Spiritus in quocunque Morbi ſtadio vel (*c*) paulo ante primum inſultum, præſertim inſtante Criſi interturbentur, in efferatos motus adigantur, vel juſta ac debita elaſticitate privati deprimantur Venenum non poteſt non in gradum exitialem evehi, cujus erroris Æger in ſubſequentibus ſtadiis per totum Morbi curſum feras ſolet pœnas dare, ærumnoſâ & protensa admodum ſymptomatum ſtrage; vel vitæ ipſius dulciſſimæ diſpendio. Ad hanc Claſſem refero, *Ingluviem* paulò ante primum morbi inſultum commiſsam, unde ſpiritus ſarcina Chyli crudi in Ventriculo congeſti non poſſunt non opprimi, atque Nauſea & Vomitione perpetua laceſſi & fatigari; *Exercitia etiam vehementia*, quæ Orgaſmum in ſpiritibus ciendo iis multum officiunt: *Medicamenta* etiam *Calida* copiosè & ſine neceſſitate præſertim inſtante Criſi propinata, & *Stragula* à Mulierculis & Nutricibus Ægro febricitanti ad ſudores copioſos eliciendos perperam ingeſta. E contrà verò *Frigus* in poros cutis durante Apparatu, præſertim inſtante Criſi, vel poſtea ſæpiùs admiſſum; *Venæ-ſectio* officiosè ac ſine evidenti causa celebrata; ante omnia verò *Catbartica* paulò ante Criſin exhibita, vel nonnunquam *Emetica* & *Opiata* Spiritus delendo aut fatigando Venenum in peſtiferum gradum mirum in modum evehunt. Atque benè novi quoſdam poſt Crapulam, Ebrietatem, Itinera, vel Exercitia alia vehementia, hoc Morbo correptos, qui ab Oeconomia Spirituum interturbata, ac Cra-

ſibus

(a) *Vide Hiſtor.* 32. 45. &c. (b) *Vide Hiſtor.* 7. 45.
(c) *Vide Hiſtor.* 21. 22. 41. 45. 46. 31. 4. 5. 6.

ſi humorum inde everſa ac penitus ſoluta primo vel ſecundo Apparatus die, loco Variolarum regularium, præpropera Effloreſcentia Scarlatina in Cute ac ſi Urticæ plaga exaſperata, & Maculis nigris interſperſis ubique notati purpuream animam Hæmorrhagia per nares, Uterum, Renes, Inteſtina, derepente ſuborta ſub initium Maturationis efflarunt; Natura ut ut incaſſum *Intumeſcentia* faciei, & *Ptyaliſmo* ſuccedaneo aliquali, tentante defectum Eruptionis ſupplere. Alios verò qui frigido Aeri ſeſe diutius expoſuerunt atque Variolarum Eruptione perperam ad ſextum vel ſeptimum uſque diem diſtulerunt, unde Veneno intus diutius concluſo & in dies in gradum magis magiſque deleterium evecto, ſpiritibuſque inde fere deletis & enecatis, hujus erroris ſeras pœnas luerunt *confluenti vel coberenti* ut ut ſera exanthematum eruptione, quæ ab initio livida quaſi & ſemimortua nunquam maturari potuerunt, 4. autem vel 5. Eruptionis die Maculis *Purpureis* vel *petechiis* interſperſa, diſtinguebantur, quæ ſupremum diem non longè abeſſe denunciarunt; Nullo autem tempore hujuſmodi errorum eventum magis funeſtum obſervavi quam Criſi inſtante, ſpiritus enim jam hoſtem aggreſſuri ſi vel cathartico miniſtrato, vel Phlebotomia ſive evidenti cauſa celebrata, frigore in Poros Cutis admiſſo, vel quovis alio infortunio ex improviſo diſſipentur aut debilitentur, vel medicamentis calidis exhibitis, & multis ſtragulis Ægrotanti perperam injectis præter modum agitati excandeſcant, non poſſunt non cauſa cadere, atque proinde nullam, vel ſaltem imperfectam Criſin efficere, à veneno verò in gradum planè exitialem evecto deleti, effloreſcentia fere plana & æquali (cui maculæ nigri vel purpureę interſperguntur) Hæmorrhagiæ funeſtæ mox ſubſecuturæ prænuncia, indicia imperii ſui penitus abdicati, craſeos Humorum everſæ, atque mortis appropinquantis haud obſcura exhibent. Ubi verò mitius agitur, Exanthemata erumpunt ſine ordine, *Confluentia*, ſcil. vel *Coherentia*, aut ſi forte fortuitò *diſcreta*, adeo languent, ut ſero admodum vel baſes ſuas ampliet, aut apices tollunt, ſerius autem ſi unquam matureſcant & veneno adhuc ſpiritibus implicato febre continua vel ſaltem continenti Æger demum confectus ſupremum claudit diem, vel non ſine ſalivatione aliiſque ærumnoſis & moleſtis ſymptomatis evadit. Ætiologia hujuſque Morbi à Veneno plus minus deleterio ſpiritus implicato hoc pacto demonſtrata, atque Theoria Variolarum generale ſtabilita *Apparatum* ſeu primo morbi ſtadium plenius tractandum me accingo.

CAPUT VII.

De ratione Simptomatum in primo ſtadio contingentium, de varietate Fermenti & Febris inde ortæ, de ſignis Præſagientibus, Diagnoſticis, nec non de Indicationibus curativis, & Methodo medendi Variolis durante Apparatu.

(a) PRimo hujuſce Morbi momento, quamprimum ſc. ſpiritus venenato miaſmate contaminentur, tota corporis machina derepente *Algore* perfunditur; donec *Horrore*, *Rigore*, *Oſpitatione*, *pandiculatione*, *Vertigine*, cæteriſque id genus Symptomatis primo huius ac aliarum Febrium inſultui communibus, ſpiritus niſus ſui atq; expanſionis inceptæ ſignum dent. Ab hac autem eorum expanſione ſic inchoata Calor febrilis in maſſa ſanguinis accenditur, qui cum *Siti* inexplebili conjungitur; *dolor* ingens Caput ac Lumbos occupat, fibrillis Meningum ſcil. ac Propaginum ſpinalis Medulæ mirum in modum à Spirituum exploſione contortis ac diſtentis, nec non totum corpus eadem de cauſa *Iactatione* inquieta agitatur. Veneno autem inde è gremio Spirituum in purpuream maſſam quadantenus eliminato Humores illico inficiuntur, ac Fermenta quæque tanquam à Toxico præter natu-

[a] *Symptomata primum morbi inſultum comitantia.*

naturam multifariam alterantur; quare mirabile non eſt ſi *Ægritudo univerſalis*, *nauſea continua*, *Vomitio immanis*, *Dejectiones frequentes* & reliquæ hujuſmodi Symptomaticæ humorum evacuationes inde producantur, Natura per Glandulas qua datur via, hoſtis infeſtiſſimi exterminationem incunctanter moliente. Adde, quòd pro ratione Veneni ſpiritus plus minùs opprimentis *Æger* magis minuſve *ſtupore Comatoſo* affectus vix oculos nonnunquam tollere vel lumen aſpicere potis eſt; ex adverſo autem cùm ſpiritus laceſſantur & irritentur, pro ratione niſus quo hoſtem in certamine adoriuntur, perpetuò inquieti & in feratos motus adacti *Vigilias pertinaces*, *Deliria Phrenetica*, *ſubſultibus Tendinum*, aliaque id genus dira Symptomata in genere Nervoſo (quæ in nulla alia Febre niſi in *Morbilloſa* & *Scarlatina* quantum ego ſcio niſi ſub finem Morbi idque paulò ante funeſtum diem ſuboriri ſolent] in hoc primo ſtadio efficiunt. Eamque Symptomata pro ratione Spirituum magis minuſve acriter contundentium in dies augentur, unde ſub finem hujus ſtadii; paulò ante Criſin non raro Ægrotans (præſertim ſi fuerit Infans teneræ texture) tanquam in articulo Mortis diris (*a*) *Spaſmis* & *Inſultibus Epilepticis* viſu horrendis corripitur & mirum in modum diu male mulctatur. Inſuper *Tuſſis ferina & ſuffocativa*, *Sternutatio importuna*, *Vox rauca vel clangoſa*, *Gutturis dolor*, *Intumeſcentia Tonſillarum moleſta*, & alia Colliquationis Symptomata pro ratione varia Glandularum diverſam per quas Lympham colliquatam excerni contingit, in hoc Stadio iſtum Morbum, quoties tempeſtate hyemali vel ſaltem frigidiori invaſerit, haud raro comitantur. *Pulſus celer* redditur ob febrem præſentem, ac *fortis & magnus* in uno Ægrotante, in altero autem *parvus & debilis* pro ratione Veneni magis minuſve deleterii. Pariter ob eandem rationem Calor Febrils varius ac diverſus admodum obſervatur in diverſis Ægrotantibus, in uno ſcil. *acris* & *fervidus*, in altero *mitis* & blandus. *Urinæ* etiam *Color* non minùs incertus eſt, ſæpiùs ſcil. rubedine tincta & contentis ſaturata, nonnunquam clara, tenuis & ſtraminea, qualis in febre Maligna & Affectibus Nervoſis reperitur. Denique attentè intuenti in hoc ſtadio, & nonnunquam primo ejus die, una vel altera *puſtula*, morbi futuri prænuncia, ſeſe in conſpectum dat; aliquando paulò ante Variolarum eruptionem (licet oppido raro] (*b*] *Veſicula aqua*, *Petechiæ*, vel maculæ *Purpureæ*, aut *nigræ* in collo vel pectore effloreſcentes indolem Morbi intenſiſſimè eſſe Malignam produnt, ut ante innuimus.

(*c*) Unde fas eſt concludere Venenum hocce, quidquid ſit, naturaliter eſſe colliquativum, & in laceſſendo procax [quod etiam de febris Scarlatinæ & Morbilloſę fermento prius obſervavimus) colliquativum, inquam, quia humores fundit prę ter naturam ac in fluorem adigit, ut patet ex *ptyaliſmo*, *profluvio urinę*, *Intumeſcentia Capitis & Artuum*, frequentium puſtularum eruptione, & in ſtadiis ſequentibus Maturatione, Sudore copioſo, Tuſſi & Sternutatione frequenti, Vomitione, Dejectionibus copioſis & Symptomatis ſimilibus Morbum hunc in primo ſtadio comitari ſolitis; procax autem in laceſſendo dico, quia ſpiritus illicò in motus adeò efferatos adigit, ut febris inde orta peracuta reddatur, more paroxyſmi Febris intermittentis vel remittētis diutius protenſi, accerſitis diriſſimis Symptomatis, cum pernicitate quadam varia ſua ſtadia peragret. Concludendum etiam eſt, pro ratione Veneni Morbifici magis minuſve exitalis, febrem hanc variam admodum indolem ſortiri; Namq; revera peſtis ipſius virulentiam æquare vel ſuperare nonnunquam obſervatur aliquando autem Remittentis vel Intermittentis mitiſſimæ typum ſervare; aliquando mediam quandam naturam obtinere, quod apprimè animadvertendum duco in toto morbi curſu, quia variis hujuſce morbi ſpeciebus eadem methodo medicinam facere,

(*a*) *Vide hiſtor.* 12. 39. *&c.* [b] *Vide hiſtor.* 30. 31. 40. (c] *Indoles fermenti Varioloſi in genere*.

facere, non minùs conſentaneum rationi mihi videtur, quàm Peſti exitioſiſſimæ & Scabiei vulgari una, & eadem Methodo mederi, quia in differentibus hujus morbi ſpeciebus, Symptomata, ſigna Prognoſtica; & Diagnoſtica ac Curativæ Indicationes adeò toto cœlo differunt, ut neceſſariò Medicus indole præſentis Febris non attentè animadverſa, dubius & anxius, abſque certa aliqua Cynoſura in Indicationibus eliciendis hæreat, atque in eventu prædicendo & Methodo medendi adhibenda non minùs ceſpitet & hallucinetur.

De diverſis igitur Veneni gradibus, & varia hujus Febris indole, prout ſpiritus Venenum ſuperant, vel à Veneno ſuperantur, præcedens Caput conſulatur; eſt autem alia ſpecies hujus morbi, in qua vires Spirituum & Veneni aggredientis ſunt fere pares, unde diu, durante ſcil. *Apparatu*; dubio Marte dimicatur, & univerſa ſymptomata hoc Morbi ſtadium comitari ſolita ſupra modum exacerbantur, *Algor* nimirùm & *Coma* gravativum à vi Veneni Spiritus opprimente ſuborta intenſius urgent & diutius protrahuntur, *Rigor* autem, & Horror ab impetu Spirituum colluctantium fortiori evidentiùs ſeſe produnt, *Jactatio* enim redditur magis inquieta, *Vigiliæ* & *Deliria* adſunt magis pertinacia, *Nauſea*, *Vomitio*, *Ægritudo*, *Sudor Colliquativus*, *Fluxus Alvi* vehementius urgent, *Ardor Febrilis*, *Lumbago*, *Dolor Capitis & Artuum* à niſu vehementi Spirituum ſeſe expandere & extricare contendentium adeò ſæviunt, ut non rarò paulò ante Criſin Hæmorrhagiæ profuſiſſimæ per Nares, Uterum vel Pulmonem erumpat; Tendines muſculorum motibus convulſivis agitati ſubſilire, & tota machina ſpaſmis contorta convelli animadvertatur, Vehementia autem iſta Symptomatum uti procacem & ſtimulantem Venenati fermenti indolem, ita non minus Spirituum fortitudinem arguit, & melius ominatur quàm cùm Spiritibus ſub fine hujus Morbi, ſive febris cujuſcunq; alterius diu attritis & fatigatis ſuperveniat. Tunc ſiquidem iſthæc Symptomatum vehementia triumphatæ naturæ indicium, fermè ſemper Mortem præ foribus adſtare denunciat, jam vero morbi Criſin à niſi Spiritus contendentium forti, eamque non raro ſalutarem adeſſe præſagit. Diutiùs autem, ſcil. per totum primum hujuſce Morbi ſtadium magis magiſque ſæviunt hæc Symptomata donec Critica exanthematum eruptione lis dirimatur, certamen finiatur: Durante autem hac colluctatione dubius & incertus admodum eſt eventus, ubi enim ſpiritus pari vigore nitentes, debito regimine adhibito, & ſuppetiis artis ritè allatis, in hoc ultimo agone ad juſtam normam ſeſe expandant; Febris proximo fere momento prorſus exulat, nec in proximis ſtadiis recrudeſcit, ſymptomata ſtatim ceſſant, atque exanthemata erumpunt regularia & diſcreta, ſpatio certo & determinato in Stadiis ſubſequentibus maturanda, ac tandem deſpumanda, niſi à ſiniſtro aliquo Accidenti in Regimine vel Medicamentis perperam miniſtratis Spiritus diſſipentur, & inde certamini obeundo impares reddantur, & Variolæ inde vel confluant vel cohæreant. Dum igitur res Ægrotantis ita in æquilibrio pendent, cautè Medicinam facere oportet, cùm errorem in hoc ſtadio ſubſequentibus ſtadiis corrigere difficillima ſit.

Hoc morbi ſtadium tribus diebus lege Naturę (quoties ſc. Variolas eſſe benignas contigerit ac diſcretas) fere ſemper abſolvitur, niſi indoles Veneni ſupra modum procax, vel regimen nimis fervidum interceſſerit, unde *puſtulæ* ſc. die Morbi primo vel ſecundo erumpant; vel ex adverſo, niſi Cathartica perperam adhibita ſeu fluxus alvi ſpontaneus, fluxus menſtruus, aut alia aliqua Hæmorrhagia ſeu Phlebotomia abſq; cauſa celebrata, vel Aeris injuriæ; aut errores in Regimine, aut alia aliqua cauſa venenum diutius intus cohibeat, unde exanthemata Varioloſa ſeriùs 4. nempe 5 vel 6 morbi die prorumpant, atq; proinde hoc Morbi ſtadium diutiùs quam par eſt protrahatur & Morbus fere ſemper mali moris producatur, ſive variolæ in ſtadiis ſubſequentibus ſine ordine confluant vel cohæreant, ſive Seſſiles, Subſidentes, Purpuraſcentes & ſe-

& ſerius matureſcentes, vigore & colore debito ob veneni exceſſum & Spirituum influorum languore priventur. Quocircà quantum à ſpatio trium dierum hoc ſtadium ultrà citrave deflectit, tantum Morbus Malignitatem ſuam prodit.

Fundamento ad Naturæ normam hoc ritu jacto, non adeo difficile eſt vel in Apparatu ipſo, ſc. ante Eruptionem hunc Morbum à quacunq; alia Febre & ejus genium benignum vel malignum ſaltem hariolando præcognoſcere, eventum denunciare, Indicationes curativas elicere atque Methodum medendi certam & rationi congruentem inſtituere & ſtabilire, ad quam penſi partem Me jam accingo.

[*a*] Sunt autem præter generalia Febris Symptomata quædam quaſi Pathognomonica quæ à primo inſultu hunc Morbum comitantur, tumq; à cæteris diſtinguunt, ſc. *Dolor* atrox & horrendus *Capitis & Lumborum*; cætera autem Symptomata quævis, uti *Tuſſis*, *Coma*, *Delirium*, *Vigiliæ*, *Ægritudo*, *Nauſea*, *Vomitio*, *Fluxus Alvi*. *Jactatio inquieta*, *Subſultus Tendinum*, *Linguæ Ariditas*, *Sitis*, *Inſultus Epileptici*, & quæcunq; alia hoc ſtadium comitantur, adeo vehementia ſunt atq; adeo in dies ab initio ſeviunt & augentur ut ultimum Naturæ conatum arguant; atq; Criſin ſubitam & præproperam inſtantem, (quam nulla alia Febris excepta varioloſa, Morbilloſa & Scarlatina aſſequitur) denuncient, Atq; proinde Medicus ab Ægrotante hiſce Symptomatis violentis à morbi primordiis afflicto accerſitus percontetur oportet num Æger unquam variolis antea laboraraverit, (*b*) rarius enim aliquis hoc Morbo bis tentatur, an ipſe de variolis metuat, Conſuetudinem nuper habuerit cum aliquo iis infecto, an ſint in vicinia frequentes, an illa tempeſtate ſint Epidemiæ an illo tempore aliquis è Conſanguineis iſto morbo laboret. Medicum de his certiorem factum jure merito ſuſpicare licet Febrem præſentem, varioloſam aut Scarlatinam, ſaltem inde moneatur ut nihil tentet venæ-ſectione, Emeticis, Catharticis, vel quocunque alio ejuſmodi, quod oportunam variolarum eruptionem impedire poſſit, vel apud vulgus [modo Morbus tandem hujus generis ſeſe eſſe prodat] propriæ famæ officiat. Cautè tamen ante eruptionem univerſalem ſenſa ſua proferat, niſi ex uno aut altero Exanthemate prænuncio obſervato de Morbi natura certus ſit.

(*c*) In ſecundo ſtadio, ſc. poſt Exanthematum eruptionem ab ipſa Puſtularum indole atq; cæteris ſymptomatis adeo facile eſt gradum Veneni Morbifici, atq; conſequenter benignam vel malignam Morbi naturam perfectam habere, ut Nutrices ipſæ, modo ſagaces ſint & expertæ, haud raro ſententiam hac in re æquam & certam proferant; Medicum autem & Philoſophum decet, in primo ſtadio, ubi non tam ſenſu quam ratione res agenda eſt excertis criteriis morbi mortem prædicere, ut Methodum veram ac juſtam inſtituendo, ſuppetias languenti & oppreſſæ Naturæ (quoties opus & quantum Arte fieri poteſt) opportunas ferat, &, fundamentum Curationis rite ponendo, nihil jam omittat vel officiosè patret, unde Æger in ſtadiis ſubſequentibus feras Erroris pœnas luere cogatur.

Criteria Maligni Morbi, ſeu Fermenti Morbifici exitialis & deleterii in primo morbi ſtadio ſunt vel *dubia* & incerta, quæ Medico ſuſpicionem ſaltem dant, & ut cautioribus conſiliis utatur ſuadent, vel *certa & Demonſtrativa*. Prioris generis ſunt quæ ſequuntur, 1. Si (*d*) primum hoc ſtadium vel contrahatur vel protendatur præter ſolitum, ſi nempe ante tertium diem Exanthemata erumpant, vel eorum eruptio poſt iſtum diem differatur. 2. Si [*e*] Ægrotans ſtirpe prognatus ſit; cui hic Morbus jure quaſi hæreditario ferme ſemper exitialis & funeſtus fuerit. 3. Si morbus in flore ætatis Ægrotantem invadat, quo tempore ſpiritus fervore admodum vegeto præditi ad febriles æſtus & in-

(a) *Signa variolas ante eruptionem in Apparatu præſagientia.* (b) *Vide hiſtor.* 1. 15. 66. [c] *Signa malignitatis vel benignitatis Variolarum futuræ durante Apparatu.* [e] *Vide Hiſtor.* 37. 38. 45. 46. [e] *Vide hiſtor.* 53. *&c.*

& inquietudinem magis propenſi ſunt. 4. Si Æger Metu, Triſtitia vel [a] Amore aut alio quocuque animi pathemate graviori torqueatur, quod ſpiritus nimiùm agitando, diſſipando vel obruendo, vim Veneni deleteriam adaugeat. 5. Si ex Crapula, nimia liquorum ſpirituoſorum ingurgitatione, vehementi (b) exercitio, vel quovis alio accidente id genus infauſto ſpiritus ſupra modum irritante, & in efferatos motus adigente, adeò ut ſpiritus Venenum adoriri, vel humores regere minùs apti ſint, morbus anſam arripuerit, 6. Si vel in tempore (c) menſtruo, vel Puerperio, vel ſtatim poſt Abortionem, cùm ſpiritus continuo maſſæ purpureæ diſpendio diſſipati & obruti certamini minùs pares evadant, morbus aggrediatur. 7. (d) Si à Cathartico vel Emetico perperam propinato, vel Venæ-ſectione officioſè celebrata, ſive quacunq; altera ejuſmodi mala praxi; vel quidem à Fluxu Alvi aut Sudore colliquatio Spiritus debilitentur & peſſundentur, 8. Si ex (e) Regimine nimis calido præcedente, & uſu nimio Remediorum Alexipharmacorum Spiritus ſuprà modum agitati & excandeſcentes tonum naturalem amiſerint, ut non amplius queant humores coercere, vel in reliquis negotiis officio ritè fungi. 9. (f) Si Æger injuriis aeris ambientis, durante Apparatu præſertim prope Criſin, ſeſe incautè diuq; expoſuerit, unde tempeſtiva & opportuna Variolarum eruptio præpediatur, & ſpiritus frigore extremo obruti & oppreſſi minus partes officiis ſuis fungendis reddantur. 10. (g) Si Morbus tempeſtate æſtiva vel hyemali invadat, præſertim ſi hyemali, quia ſpiritus media, ſeu moderata temperie maximè gaudent, atq; ea præditi (quantum Morbi patitur) feliciſſimè munia ſua exercent; A quovis autem exceſſu ſive caloris ſive frigoris læduntur, à priori nimirum diſſipantur & debilitantur, à poſteriori vero deprimuntur & enecantur, ut ſileam jam Tuſſes moleſtas cæteraque id genus gravia Symptomata à tempeſtate ipſa potius quam a Morbi indole ſuborta. 11. Si varioloſa Conſtitutio fuerit, Epidemica, quippe in omni Epidemica Conſtitutione Venenum morbificum at plurimùm vehementius eſt, & Morbus proinde gravior. 12. Si Patiens ſit fœmina gravida vel nuperrimè nupta; Illi enim inſtar abortionis periculum, atque diſpendii virium, & cæterorum Symptomatum inde ſuboriri ſolitorum, quibus, ob tædium Morbi & Fœtus egrotationem, fœmellæ gravidæ obnoxiæ ſunt; Hinc vero morbus hic infenſior eſſe ſolet ob vigorem Spirituum frequenti amplexu conjugali diminutum & depreſſum. 13. Si Patiens ſit Phthiſicus, Lue venerea infectus vel alia quacunque labe Morboſa contaminatus & diu attritus, hic morbus haud raro funeſtus & mali moris eſt; quippe Spiritus languore à priori Morbo affecti haud pares ſint veneno recenti eliminando. Denique ſi plurimùm metuat, Æger de hoc morbo, & ſibi fore fatalem firmiter credat, unde perpetuo ſollicitus & meticuloſus reddatur, peſſimè ſignificat, cuncta enim animi Pathemata gravia, qualia ſunt Timor, Dolor, Anxietas, *&c.* Cerebrum & genus nervoſum labefactando, & Spiritus in iis hoſpitantes exhauriendo aciem Veneni mirum in modum adaugeat atque inde Morbum naturaliter Benignum facillimè in Malignum convertunt, ob quam rationem præcipuè (ut ante innuimus) Infantes quia de morbi eventu minas ſunt ſolliciti rarius quam alii deleterias ejus vires experiuntur.

Certa autem & verè Diagnoſtica ſeu *Pathognomonica* criteria quæ gradum Veneni morbifici plus minuſve exitialem, & Morbum vel Benignum vel malignum fore in hoc ſtadio certo denunciant ea ſunt præſertim quæ ab indole Febris præſentis; atq; ſymptomatis eam comitantibus petuntur: Exempli gr. 1. Si Febris a primo morbi inſultu adeò benigna fuerit ut Typum (h) *Synechbeos* ſtatis & pe-

(a) *Vide Hiſtor.* 45. 33. [b] *Vide hiſtor.* 21. 22. [c] *Vide hiſtor.* 18. 35. 36. (d) *Vide hiſtor.* 27. 32. 29. (e) *Vide hiſtor.* 5. *&c.* [f] *Vide hiſtor.* 46. 59. [g] *Vide hiſtor.* 39. [h] *Vide hiſtor.* 8.

riodicis Exacerbationibus & Remiſſionibus notatum ſervet; vel, ut ut Periodicæ iſtæ Remiſſiones deſiderentur, modo ex forti & æquali Pulſus tenore, & ex Urina rubedine & contentis ſaturata (in febre *Sinechei*) atq; ex aliis indiciis Naturæ fortiter adverſùs Venenum Luctantis, v. g. calore febrili vegeto, Vomitione frequenti, Iactatione inquieta, Dolore atroci (*a*) verſatili. Iuſultibus(*b*) Epilepticis &c. conſtet. Spiritus veneno ſuperiores aut ſaltem pares eſſe, ut ut dira adſint Symptomata, Morbum expectare fas eſt plus minus Benignum, atque Criſin perfectam ſalutarem cum eruptione Exanthematum Diſcretorum & Vegetorum in proximo ſtadio, quæ intra ſpatium à Natura determinatum in ſequentibus ſtadiis abſq; Febre recidiva vel quocunque altero lævo aut periculoſo Symptomate conjuncto, brevi matureſcant & exareſcant. (*c*) Ex adverſo autem, ubi Venenum adeo ſpiritus obruat & peſſundet ut ii vix contra inſurgere valeant; verùm prorſus ſuccumbant, unde Æger febricitare vix ſentiatur. Urina ſit clara & tenuis; Pulſus ut ut celer, ſit debilis, Deliquia more languorum & ſuffocationum Hyſtericarum ſæpe recurrant. Nullus Dolor præterquam in capite, & Lumbis ad exitum Nervorum è ſpina adſit, is vero ſit atrox, [illegible]angens & planè ſpaſmodicus, Sitis ſit [illegible]modum pauca: Nauſea, Vomitio, & Ægritudo fere nulla præſertim autem ſi Hæmorrhagia magna, aut Fluxus Alvi enormis ſupervenerit, ex Craſi humorum à veneno ſoluta, aut quodcunque alterum ex iis Symptomatis, quæ non Spirituum niſu, verùm proſtrationem & ruinam indigitant, aut ſaltem efficiunt, uti (*d*) Vigiliæ pertinaces, Coma profundum, *&c.* & potiſſimum ſi [*e*] Petechiæ, Maculæ Purpureæ vel Nigræ in Cuticula effloreſcant, aut Cuticula in Collo & pectore tumore limpido à Cute vera ſeparetur, & more Veſicularum elevetur, ut ut cuncta ſymptomata præter dolorem Capitis & lumborum in hoc ſtadio mitia appareant, Morbus à veneno exitiali & intenſiſſimè deleterio procul omni dubio originem habet, quod ſpiritus adeo peſſundat, & *necroſei* quadam afficit, & Febris [quæ in proximo ſtadio, ſi Morbus fuerit benignus, Exanthematum diſcretorum eruptione legitima finiri ſolet] iam cum (*f*) Efloreſcentia Scarlatina univerſim, per totam Cuticulam ſparſa Symptomatice coniungitur, Deliriis, Vigiliis pertinacibus & reliquorum Symptomatum funeſtiſſimorum ſatellitio ſtipatur, quæ Hæmorrhagias immanes ſubſecuturas, atque mortem præ foribus in hoc ſtadio, vel ſaltem ſub initio Maturationis adſtantem certiſſimè denunciant.

3. Ubi vero ex pari Veneni & Spirituum robore certamen ſit ferè æquale (quod ut plurimum in hoc Morbi ſtadio contigit). [*g*] & Coma, Delirium, Vigiliæ, Nauſea, Ægritudo, Jactatio, Subſultus Tendinum, Dolores verſatiles, Inſultus Epileptici, durante lucta ſæviant atq; in dies augeantur; Morbus eſt planè anceps & dubius, qui uti ſuppetiis Artis opportunè & ritè allatis ſæpiſſimè Benignus evadit, Criſin perfectam in ſubſequenti ſtadio eruptione Puſtularum diſcretarum ut ut frequentium aſſecuturus, ita ex infauſto quovis accidente, vel errore in Regimine commiſſo, facillimo negotio, in Malignum tranſit, licet non adeo malignum, ac ubi Veneno deleterio variolę primum ortum duxerint, unde variolæ cohærentes, ſi non confluentes in ſubſequenti ſtadio apparent, quæ tardè Eruptionis ſtadium decurrunt, & in tertio ſtadio diutiùs depreſſæ manent, & cum moleſta Salivatione conjunctę ſeriùs matureſcunt, atque demum exareſcunt, pro ratione virium Veneni non ante ſubactarum Febrem recidivam, vel ſub initium Maturationis Continuam & planè Malignam, vel ſaltem, inſtante Declinatione, *Sinechets* & magis Benignam, ſocia-

ha.

(a) *Vide Hiſtor.* 16. (b) *Vide Hiſtor.* 12 13. *&c.*
(c] *Vide Hiſtor.* 25. 30. 31. 33. 36. 37. 38. 39 40. 10 *&c.* (d) *Vide Hiſtor.* 48. *&c.*
(e) *Vide hiſtor.* 30. 31. 40. [f] *vide hiſtoria* 37. 38. 39. 40. 41.
(g) *Vide Hiſtor.* 11. 12. 13. 14. 16. 19. 20. 23. 27. 42. 52. *&c.*

habituræ 4. Sagacis autem & admodùm experti Medici eſt, durante hoc dubio & æquali certamine, ex Symptomatis præſentibus genium Morbi hariolari, aut ſaltem certò definire; noſtras tamen Obſervationes, quas multo uſu veras eſſe comprobavimus, lubet hic adjungere. Atq; equidem primò atque præ cæteris Pulſus diligentiſſimè jam explorandus eſt, quippe vigor Spirituum influorum hac via potiſſimùm ſeſe prodit. Ex fortitudine enim, & inæquali Pulſus tenore, ut ut dira ſint cætera ſymptomata, vires Spirituum eſſe vegetas, & Veneni mitiores, & ex conſequenti Eventum Morbi fauſtum fore concludere æquum eſt. E contra verò, (*a*) debilis & vacillans Arteriarum Vibratio, ut ut Symptomata conjuncta fuerint mitiora, ſemper *necroſin* Spirituum & gradum Veneni deleterium denunciat. Quin & pro ratione Pulſus prope Criſin aucti vel diminuti, potiſſimum in hoc dubio certamine judicandum eſt an Natura ſuperior evaſerit vel de Cauſa ceciderit, quæ Criſis expectanda, fida an infida, & quis futurus ſit Morbi eventus. 2. Urina ut ut in cæteris ſtadiis ſubſequentibus ad genium morbi dignoſcendum vel eventum ejus prædicendum parùm aut nihil conferat, in hoc ſtadio admodùm obſervatu digna eſt. Sicuti enim jam [*b*] rubedine tincta & Contentis ſaturata Febrem *Synechi* & Benignam indicat; ita clara, tenuis & pallida, præſertim (*c*) ſi accedat Micturitio frequens, peſſimè ſignificat. 3. Symptomata comitantia ut ut dira & moleſta ſint, modo ejuſmodi fuerint quæ fortem niſum & conamen Naturæ ſolummodo arguunt, uti Jactatio, Vomitio, *&c.* ut plurimum Benignam morbi Naturam indicant, & fauſtum eventum præſagiunt. 4. E contra verò (*d*) Coma profundum uſque ad Criſin protenſum, unde Æger jaceat quaſi attonitus aut inebriatus, & vix lumen aſpicere, vel Interrogatis reſpondere potis ſit, vel atrox, fixus & ſpaſmodicus Lumborum vel Inteſtinorum dolor, (Colici ſcilicet vel Nephritici affectus æmulus,) aut quidem totius Corporis, præſertim: ſi cum *apirexia* conjunctus fuerit, peſſimè ominatur. Siquidem extremam eſſe Spirituum Veneno irretitorum proſtrationem aut ſaltem inanem eorum conatum inde concludere licet. 5. [*e*] Symptomata vehementia jam ſuborta, quæ ſpiritus continuo peſſundant atque minuunt, uti Fluxus alvi enormis, ſudor Colliquativus, Hæmorrhagia immanis, Vigiliæ pertinaces *&c.* Eventum funeſtum aut ſaltem dubium præſagiunt. 6. Ubi [*f*] paulò ante Criſin Pulſus fiat fortior, Iactatio, Vomitio, Nauſea, Dolores verſatiles, Epileptici, Deliria & reliqua Symptomata quæ fortem Spirituum niſum & conatum arguunt, augeantur; & Fluxu Alvi, Sudores Colliquativi, Hæmorrhagiæ, Vigiliæ, unà cum reliquis Symptomatis, quæ ſpiritus peſſundant, declinent; Naturam inde victricem, ſtatum Morbi in Benignum mutatum, atque ejus eventum in ſtadiis ſubſequentibus fauſtum ac ſalubrem fore conjicere fas eſt.

Genio Morbi in primo ſtadio ritè perſpecto, atque Symptomatis concomitantibus accuratè penſitatis, adeò facile eſt inde in primo limine eventum ejus futurum ritè prævidere, ut fruſtraneum videatur Sermonis filum in ſignis Prognoſticis proferendis protrahere.

(*g*) Hoc Morbi ſtadio *Indicationem* in genere miniſtrat unicam, ſcilicet Subactionem Veneni Varioloſi, eatenus ſaltem, ut Critica Exanthemata eruptio in ſtadio proximo ſubſequatur regularis & legitima, & quantum fieri poteſt fida ac perfecta. Penſum autem hoc lege Naturæ, non niſi viribus Spirituum ritè expanſis feliciter abſolvitur. Ut ut enim venenatum hocce fermentum Cortice Peruviano, vel alia aliqua Antidoto tempeſtivè exhibita, cùm Morbus Febris remiſſione periodica genium ſuum benignum prodiderit, nonnunquam eo uſque ſubactum meminerim, ut

(a) *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. *&c.* (b) *Vide Hiſtor.* 8. *&c.* (c) *Vide Hiſtor.* 36. 37. 38. (d) *hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 41. 42. 50. 51. *&c.* [e] *Vide hiſtor.* 50. 48. 27. *&c.* (f) *Vide hiſtor.* 12. 13. *&c.* [g] *Indicationes Curativæ.*

ut Ægra inde de fato ſuo averruncato ſibi ſeriò (*a*) gratularetur, eadem ſeras, poſt hebdomadas aliquot valetudinario tranſactas, pœnas, morbo eodem poſtliminiò recrudeſcente & quaſi recidivo, in gradum magis exitialem evecto, & vires ſpiritum eius attritas enecante, luebat. Quanquam etiam Variolas ab uſu Corticis inſecutas, (quoties earum eruptio exinde non fuerit præpedita) ſemper (*b*) Diſcretas & Regulares animadverterim; hoc tamen, benigno morbi genio, & mitiori Veneno à quo is ortum duxerat, potius quam Antidoto miniſtratæ acceptum referendum duco. Siquidem Cortex Peruvianus ubi Venenum Spirituum vires vel æquet, vel ſuperet (quod in quaque Febre Maligna ac *Synechi* accidit) nihil omnino valet, ut in *Exercitat. præcedenti* obſervavimus. In *Synechei* autem Varioloſa, ubi ſpiritus Veneno potiores ſunt, Natura propriis Viribus inſtructa Victoriam Criſi perfecta in ſtadio proximo ſponte, ſine ingrati hujus Remedii ope, reportatura eſt. Ideoque nulli Author ero, ut in hoc morbi ſtadio, Venenati Fermenti extinctionem moliatur Cortice Peruviano, ſine quavis altera Antidoto, verùm potiùs, ubi vires ſpirituum ſuppetant ad Venenum eliminandum, ut Naturæ & regimini juſto totam rem commitat; ubi vero deficiunt vires, ut iis ſuppetiis Artis, quoties opus eſt, ancilletur, atque opportunè ſubveniat; Vel denique ubi æquali Marte jam dimicatur, ut Symptomata præter modum urgentia, præſertim ea quæ deleterium Veneni gradum arguunt, aut ſaltem ſpiritus nimium atterendo & peſſundando promovent & adaugent, corrigat & intrà cancellos juſtos cohibeat. Ideoque ut ut generalis Indicatio jam ſit unica, pro ratione tamen veneni plus minuſve deleterii diverſæ admodùm Indicationes ſubminiſtrantur, Atque proinde planè Empiricum & rationi abſonum mihi videtur, & Medico prorsùs indignum, in hujuſce Morbi primordiis (ubi ſumma cautela opus eſt, nec minimus error impunè committitur) eandem ſemper calcare viam, & Alexipharmaca, Emetica, Opiata, Venæ ſectionem, &c. omnibus ſolenniter præſcribere, cùm Indicationes ſæpenumero adeo diverſæ, vel quidem planè contrariæ exurgant. Namque ubi ex fortitudine Pulſus, Urinæ rubedine & Contentis, & Febre typum *Synecheos* referente, conſtet Morbum à mitiori Veneno quod Spiritus vix æquet, ortum ſuum duxiſſe, haud quicquam à Medico faciendum indicatur, niſi ut Regimen ita inſtituat ut Naturæ opus minimè interturbetur. Propriis enim virib. jam inſtructa (modo non interpelletur) non poteſt non Variolarum diſcretarum Eruptione mox Criſin perfectam aſſequi, unde Symptomata quotquot adſunt, ut ut dira, quippe à forti Spirituum niſu orta, ultro evanitura ſunt.

Ubi vero ex Symptomatis conjunctis & genio Febris planè Maligno liquet Venenum deleterium ab ipſis Morbi primordiis ſpiritus longè ſuperaſſe, eoſque *necroſei* quadam demùm affeciſſe, vis eorum expanſiva omnimodè atque incunctanter in hoc Morbi ſtadio promovenda indicatur; Veneno enim in ſubſequenti ſtadio, ubi Natura Criſi incœpta cauſa cecidit, mirum in modum provecto, hæc expanſio ut plurimùm quocunque modo in caſſum tentatur.

Ubi autem vi Veneni & Spirituum propemodùm pari, certamen anceps & dubium fiat, Medicus cautis conſiliis utatur oportet, neq; Alexipharmacis perperam exhibitis ſpirituum œconomiam nimiùm agitet, & interturbet, unde ad Venenum Criſi inſtante, eliminandum minus pares reddatur, aut ſymptomata inde ſupra modum vehementia, cum evidenti virium jactura, ſuboriantur, quo Natura labefactata Cauſa cedat; neque è contra, o fficioſa purpurei liquoris ſubtractione, vel alia quavis evacuatione, vel intempeſtiva & nimia Opiatorum exhibitione eos adeo deprimat & debilitet, ut venenatum fermentum in gradum exitialem evectum eos planè deleat & peſſundet. Prout autem ſymptomata puſtulant, præ-

ſer-

(*a*) *Vide Hiſtor.* 37. (*b*) *Vide hiſtor.* 18.

ſertim preſens Spirituum expanſio, ex varia Arteriarum Vibratione accuratè penſitata dignoſcenda, Indicationes aliæ atque aliæ exurgunt, quæ Medicum exercitatum latere haud facilè poſſunt. Sunt duo potiſſimum in genere quæ jam indicantur, ſcilicet Regimen, quantum fieri poteſt, moderatum, & quam proximè ad ſpirituum naturam antecedens, ut ſpiritus minimè Errore aliquo ultrà citrave commiſſo peſſundentur: Et Symptomatum præter modum vehementium, quæ vires labefactant, uti Vigiliarum, Fluxus Alvi; Hæmorrhagiæ. Dolorum fixorum & Spaſmodicorum, Comatis admodum profundi, tempeſtiva & cauta Allevatio. Reliqua Symptomata & Spirituum niſu potius, quàm ab exitiali Veneni gradu orta, uti Jactatio, Vomitio, Deliria, &c. ut ut moleſta, modo intra Cancellos juſtos cohibita, permittenda ſunt, donec Criſi inſtante ſponte evaneſcant. Quo pacto autem hiſce Indicationibus ſatisfiat, in Methodo medendi mox fuſius oſtendemus.

(a) *Medendi*, autem *Methodum*, quæ *Diætam*, *Pharmaciam*, atque *Regiminis* rationem complectitur, haud aliam inſtituere par eſt, niſi quam vera Morbi cauſa, ſcilicet fomes venenatus atq; ſymptomata inde in hoc ſtadio ſuborta jure poſtulant. Atque ſervata hac regula non poſſumus in hoc penſo abſolvendo à ſcopo aberrare.

(b) Diætam quod attinet, ſit oportet [uti in alia quavis Febre] parca, & admodum tenuis, quæ minimas Ventriculo inter concoquendum creet moleſtias, uti *Avenacea*, *bordeacea*, *Poſſetala*, *Liquor poſſeticus ſimplex*, vel Foliis *Salviæ rubræ*, & *Raſura CC.* & *Eboris* alteratus; Inſuper (modo Alvus non nimis jam fluat) Pulma *pomi cocti*, & *Cereviſia* vel *Ala* mediocris pane toſto tepefacta, &c. quippe Fermentum ventriculi è Maſſa veneno jam infecta ſecretum, atque inde nativo vigore privatum, ægrè admodum quicquam præter Potulenta, eaque ſimpliciſſima & tenuiſſima, digerere valet. Cætera, inutili quaſi ſarcina preſſus ventriculus, cum Ægrotantis tædio & damno illico rejicit.

(c) *Regimen* adhibeatur moderatè calidum, quam proximè ad naturalem Spiritum temperiem accedens; in cæteris etiam ita ordinatum, ut ii minimè laceſſiti aut labefactati ad officium ſuum magis ſint habiles; Quodcunque enim à mediocritate diſcedit, iis officit. Sicuti enim à multis ſtrangulis impoſitis & medicamentis calidioribus perperam atque ſine neceſſitate miniſtratis ſpiritus in fluorem nimium & motus efferatos adacti non poſſunt non diſſipari; ita à Frigore nimio & ambientis Aeris injuriis coacti & obruti nequeunt prorſus ſeſe ſatis expandere, atque robore nativo hoſtem adoriri. 2. Quo nomine nunquam hactenus in ſententiam Clariſſ. Doctiſſimique noſtri *Sydenhamii* deduci potui, qui frigidum Regimen in variolarum curatione (cujuſcunque fuerint generis) ubique idque indiſcriminatim adhibendum acriter contendit, & *Spiritu Varioli*, *Decocto albo*, *Syrupo de Meconio*, cæteriſque id genus infrigidantibus, & Aere ipſo Cubiculi frigido utramque curationis paginam adimplet, adeo autem ab uſu *Alexipharmacorum* ab horret, ut ægrè admodum vel tantillum *Aquæ Epidemiæ*, *Theriacæ*, *pulv. è Chel. comp.* vel quidem Liquoris poſſetici *Florib. Calendul.* & *Raſur. CC.* alterati (ut ut Peſtilentialis vel deleterius fuerit morbi genius) concedendum opinetur. Quid? quod magnus ille vir ad doctrinam Humorum & Qualitatum evidentium adhærens, fomitem venenatum intra Spirituum ſinum deliteſcentem prorſus ignoraſſe, vel ſaltem ex præconcepta opinione rejeciſſe videatur atque proinde nihil, quod *proton pſeydos*, præter caloris exceſſum pro deleterio habuiſſe, ac ſi quicunque hoc morbo interimeretur, quaſi calcinatus inteſtino incendio ſolummodo periret. Cum quidem iſte Calor febrilis in Maſſa Sanguinis accenſus à lucta Spirituum fomite venenato irritatorum, atque motu eorum expanſivo inde accelerato, [quod in prima *Exercitatione* demonſtravimus]

(a) *Methodus medendi in primo Morbi ſtadio.* (b) *Dieta.* (c) *Regimen.*

olum & odo oriatur. Hanc flammam autem potius extinctione Fermenti morboſi quod huic luctæ originem dat, quàm frigido quovis Regimine adhibito, quod ſpirituum vires peſſundando Venenum adaugeat, dolore par eſt. Inſuper, cùm hic Morbus funeſtiſſimus animadvertitur ſpiritus prorſus à veneno delentur ac ſuperantur, unde Caloris vegeti defectus magis quàm exceſſus ex Vibratione Arteriarum debili & irregulari, atque pallido Urinæ colore ſeſe palam prodit. Ecquis autem frigidum Regimen in curatione jam adhibendum duxerit? Præterea ipſe Author Clariſſ. ſæpe ſæpius agnoſcit Variolas Confluentes nonnunquam Peſtis ipſius Virulentiam æquare vel quidem ſuperare; Quis autem huc uſque Peſtis curationem frigido Regimine abſolvit, vel attentando aggreſſus eſt? Quod ad Hiſtorias Curationem hoc pacto feliciter abſolutarum à Cl. Authore relatas attinet, Nullus dubito quin ubi ſpiritus nimio calore præſertim exterius priùs adhibito, diu & perperam attriti & diſſipati fuerint, ad Ægrotantem è lecto derepente exſuſcitatum, vel ſaltem ab onere ſtragulorum liberatum, aliquid refrigerii & emolumenti acceſſerit, unde ſpiritus temperie miti poſtlimino quadantenus reduce potiti, magis ſtrenuè & feliciter hoſtem adoriri potuerint; vel in benigno morbo ubi Spiritus venenum longè ſuperarint, injurias hujuſce regiminis abſque damno quovis inſigni tolerarint; Inde autem Regimen frigidum à primordiis ipſis Morbi conſulto ac perpetuo, vel ut ex *apirexia* præſenti & pulſu debili conſtet à Veneno ſpiritus planè proſtratos eſſe, inſtitui debere pernego. Siquidem Variolas ſæpiſſimè vidi confluentes & maximè funeſtas, ubi ne (*a*) minima guttula, vel granum Medicamenti cujuſcunq; Alexipharmaci, vel Regimen quovis modo Calidum durante Apparatu vel eruptione adhibitum fuiſſet, & non alia de cauſa funeſtatas & mali moris eſſa ſiſſe vehementer ſuſpicatus ſum, quam quòd durante *Apparatu*, ſc. priuſquam Spiritus *necroſei* afficerentur; eorum vires hujuſmodi Remediis non ſatis tempeſtivè exſuſcitatæ fuerunt, quod multo magis accidit ubi Regimine frigido coactæ deprimantur. In qua ſententia eò magis perſiſto, quia (quod cæteros Profeſſores latere haud autumno) centies forſan memini Ægrotantes regimine nimis frigido prius utentes, atque in proximis Morbi ſtadiis, Vigiliis, Deliriis, Fluxu alvi enormi, frequentibus Deliquiis, Madore colliquativo, aliiſque funeſtiſſimis Symptomatis malè mulctatos, & Petechiis atque Exanthematis ubique depreſſis, & aridis Carbone quaſi nigro notatos ope Alexipharmacorum cum Opiatis conjunctorum & Veſicatoriorum aſſidua, ab ipſis Orci faucibus aliquando derepente, aliquando ſenſim ereptos. Cui Obſervationi fidem faciunt (*b*) Hiſtoriæ aliquot huc ſpectantes è multis aliis ſelectæ, quas in Calce hujus *Tractatus* haud pigebit graphicè ac ſincere depingere, non tamen in iſtis Hiſtoriis intelligi volo variolas intenſiſſimè Malignas, quarum venenum ad ſummum gradum exaltatum eſt. (*c*) Eſt enim ubi venenum à primo inſultu, ſive poſtea, à quodam infauſto accidente adeò Spirituum vires proſternit, & quaſi Sphacelo afficit, ut compage humorum ſoluta, Mors hæmorrhagia effræni & Maculis nigris in Cuticula ſparſis denunciata præ foribus adſtet, quam neque Alexipharmaca, nec alia quæcunque Artis ſubſidia (confitente ipſo Cl. Authore) unquam avertuncare valeant. Sileo jam infauſtum, ne dicam funeſtum hujuſce frigidi Regiminis eventum, quem non tantùm ejus Aſſeclæ ſæpius & Fautores, ſed etiam vir ipſe Doctiſſ. non ſine opprobrio ſuo nonnunquam expertus eſt, quam ob cauſam in poſtremis vitæ annis [ut mihi narratum eſt] diſciplinæ hujus rigorem ipſo quadantenùs relaxavit. Liceat igitur mihi veritatis ergo, renitenti licet animo, à magni *Sydenhamii* ſententia Regimine in hoc morbo diſcere.

Regimen igitur moderatè calidum ita ordi-

(a) *Vide Hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40. [b] *Vide hiſtor.* 19. 24. 17. 48. 22. 25. 27. 29. 31. 47. 48. 49. 50. (c) *Vide hiſtor.* 86. 37. 31. 39. 40. 41. 61.

ordinetur, ut Calor quam proximè ad ipſam Spirituum temperiem accedat, & æqualem tenorem ſervet. Quamprimum igitur morbo iſto corripitur Æger, lectum petat, ibique decumbat ſtragulis ſolitis ac Aeris injuriis munitus, haud tamen nimis opprimatur. A curis, timore, cæteriſque Animi Pathematis (quantum poſſit) immunem ſe ſervet, neque colloquiis quorumcunque interpelletur, verùm ſomnum aut ſaltem quietem quocunque modo captet; Aer Cubiculi tempeſtate hyemali luculento foco accenſo temperatur, fervente autem æſtate in lecto uti in ergaſtulo Æger minimè incarceretur. In reliquis Regiminis partibus omnia manu adeò æquabili ordinentur, ut ſpiritus in efferatos motus minimè adigantur vel diſſipentur, aut nimiùm coacti in hoſte adoriendo deficiant.

[*a*] Ad *Pharmaciam* in hoc morbi ſtadio quod attinet, eam pro diverſa Morbi indole, atque ratione Symptomatum conjunctorum diverſa, alio atque alio modo immutari pro re nata neceſſarium eſt. Symotomatum, inquam, eorum ſcil. quæ vel ſupra modum vehementia ſpirituum vires prorsùs delere, atque officio ſuo fungendo minùs pares reddere apta nata ſunt, vel ſaltem quæ eorum vires jam penitus proſtratas eſſe demonſtrant: Ceterorum enim quæ à vigora Spirituum in hoſte adoriendo ſuborta ſunt, & nil mali præſagiunt non eadem habenda eſt Ratio; quoniam ea, ut ut moleſta, ultro, Criſi inſtante, mox evanitura ſunt. Atque proinde Medicum & philoſophum ad rationis normam oportet ſua mandata ſemper dirigere; in hoc morbi ſtadio haud decet eâdem ſemper calcare viam; atque, Empirici ad inſtar, ſeſe intra eoſdem cancellos ubique continere, & Emetica, Alexipharmaca, Opiata, Venæſectionem, Enemata, *&c.* Ordine & Methodo quavis fixa & ſtabilita ſeriatim præſcribere, atque in eorum uſu pertinaciter ſine evidenti Indicatione perſiſtere, eſt enim ubi ſingula hæc remedia uſum ſuum habeant; eſt autem ubi valdè officinat, aut ſaltem in caſſum adhibita curationem nullatenus promoveant. In hoc igitur ſolertia Medici maximè requiritur, ut certa regula dirigatur, & nihil officio è patret, vel injurioſè omittat. Atque ſanè eò magis hac in re ſumma cura jam adhibenda eſt, quia in hoc præſertim ſtadio Vitæ & Nucis jacta eſt alea, ſiquidem Natura deficienti poſt Criſin peractam in caſſum ſubvenire ſæpiùs molimur, quæ ſuppetiis opportune priùs allatis, facilè admodum allevari poterat. Non rarò etiam Remediis perperam adhibitis Natura adeò labefactatur, ut Venenum primò mite, illico in gradum plane deleterium & exitialem evehatur, & poſt criſin inde imperfectè peractam Æger in ſtadiis ſubſequentibus erroris Medici, Vitæ diſpendio, vel ſaltem variis ærumnis feras luit penas. Ad indolem igitur ac Symptomata morbi, ante omnia medicus in hoc obſcuro Morbi ſtadio diligenter reſpiciat oportet, & accuratè penſitet, ne quid Philoſopho indignum agat; & hac regula obſervata non longe à vero ſcapo aberrabit.

(*b*) Ubi periodica Febris conjunctæ Exacerbatione & Remiſſione, forti & æquali Arteriam vibratione, Colore & Contentis Urinæ, *&c.* conſtat Venenum à ſpiritibus adeò ſuperari, ut ſine Artis Suppetiis Natura mox, tempore præſtituto, viribus propriis aſſequi poſſit, modo non adſint Symptomata vehementiora, quæ ſpirituum vires evertere valeant (quæ, quo pacto tractanda ſunt, mox narravimus) nihil à medico agendum eſt; (*c*) Tantum Diætam & reliquum Regimen ordinat, ut Natura in opere ſuo perficiendo minimè impediatur, atque Julapium aliquod temperatum ad Spiritus in agone refocillandos ſepiùs miniſtret. Mihi familiare eſt id quod ſequitur. ℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr. Flor. Calendul. Cinnam. Hord.* an. ℥*iii. Epidem.* ℥*ii. Syrup. Caryoph.* ℥*ß. M. F. Julap.* de quo cap. Cochl. *ii. iii. iv. vi.* reſpectu habito ad ætatem, ad libitum. Vel ℞. *Aq. Cardu. Ceraſ. nigr. Lact. alexiter.* an. ℥*iii. Epidem.* ℥*ii. Pæon. comp.* ℥*i. Pulv. è Chel. Cancr. Comp. Lap. Contraierv.*

an.

(*a*) *Remedia pharmaceutica & chirurgica.* [b] *In benigno morbo.*
(*c*) *Vide hiſtor.* 3.

an. ʒi. *Syrup. cariophil.* ℥iß. Vel *Sacchar. alb.* ʒvi. *M. F. Julap.* de quo cap. Cochl. *ii. iii. iv. vi.* (agitata phiala) 4. quaque hora

(*a*) Ubi verò è contra ex petechiis in cute effloreſcentibus, Maculis nigris vel purpureis in pectore vel artubus hic illico ſparſis; vel eruptione Miliari in Collo fas ſit ſuſpicari Humores à Veneno maximè exitiali ſpiritus delente ac ſuperante gradum *necroſeos* aliqualem jam perpeſſos eſſe vel quidem (*b*) ubi ex debili & vacillante pulſu, Urina pallida & tenui, & temperie miti conſtet, ſpiritus à primo Veneni inſultu adeò enecari, vel ſaltem opprimi ut quanquam velitationem levem & niſum quendam inanem truculentis admodum Lumborum Spaſmis, & Spaſmodica Ureterum contractione cum micturatione cerebra prodant, nequeant tamen ad pugnam venire, & Symptomata accerſere, quæ cùm vires integræ ſunt, ſolent ſupervenire, ſcil. Vomitionem frequentem, ægritudinem univerſalem, Jactationem inquietam, Hypochondriorum Oppreſſionem ſive Diſtentionem. Tunc univerſo Remediorum vel *Antipeſtilentialem* ipſorum apparatu flamma vitalis exſuſcitanda eſt, atque Spirituum ferre extinctorum expanſi tempeſtivè & incunctanter in hoc primo ſtadio promovenda, antequam inani Criſi tentata de Ægro penitùs conclamatum fuerit. Neque eſt quod de immodico hujus regiminis calore metuamus; Vita enim Ægrotantis, non tam à Febre quam à veneno ipſo Spiritus delente in diſcrimen ducitur. Ideoque Ægro non tantum Vini generoſi momentum ſæpius propinare licet, verum etiam *electuarium de Ovo*, *radicem Serpentariæ Virginianæ*, *Theriacam Andromachi*, *Mithridatium*, *Diaſcordium*, *Aquam*, *Epidemiam*, *Theriacalem*, *Spirituum* ec. *Veſicatoria*, & reliqua remedia generoſa in Peſtis curatione communi Medicorum conſenſu adhibita, miniſtrare. Ex. gr. ad Spiritus ſtimulandos applicentur jugiter Veſicatoria ampla & acria ad Nucham, carpos ſive quamcunque alteram Corporis partem opportunam, in cujus Poros inter tractandum frigus non invadat ℞. *Theriac. Androm. Mithridat. vel Diaſcord.* ℈ii. *Lap. Contrayerv. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Rad. Serpentar. Virgin.* an. *gr. xii. Syrup Caryoph. q. ſ.* M. F. Bolus, quem Æger deglutiat ſuperbibendo Cochl. *iv.* vel *v. Julap.* ſequentis, repetatque ſexta quaque hora vel ſæpius ℞. *Aqu. Flor. Calendul. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iii. *Epidem. Theriacal. ſtillat.* an. ℥ii. *Syrup. Caryoph.* ℥iß. M. F. *Julap.* Vel ℞. *Electuar. ex ovo Theriac. andromac.* ʒß. *pulv. bezoar. orient. rad. ſerpentar. Virgin. Cochinel.* an. ℈ß. *Syrup meliſſophyl. q. ſ.* M. F. Bolus Sumat cum hauſtu Julap. ſequent. repetatq; ſexta quaq; hora ut prius ℞. *Aqu. meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥iv. *epidem.*, *Theriacal. ſtillata* ℥ii. *tinctur. Croc.* ʒii. *Sp. CC. vel ſalis Armon.* ʒß. *Sacchar. perlat.* ʒvi. M. F. *Julap.* Vel ℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. contrayerv. Rad. Serpent. Virgin. Bezoa. orient. Cochinel.* an. ʒß. M. pro Chartul. *iv.* quarum unam capiat 4. vel 5. quaque hora è Cochleari Julap. præſcript. ſuperbibendo Hauſtulum ejuſdem. In ſubſequenti equidem ſtadio rarò admodum quibuſcunque Artis ſæppetiis ex Orci faucibus eripiuntur ejuſmodi Ægrotantes, cum jam poſt Criſin funeſtam Hæmorrhagiis cæteriſque mortis adſtantis prænunciis Symptomatis tentantur. Ante Criſin verò incœptam adeò impoſſibile eſt hac methodo tempeſtivè & Aſſiduè uſurpata Spirituum expanſione promovere, atque fatum Criſi magis fida ac perfecta antevertere.

[*c*] Quod ſi ex Pulſu forti & æquali conjuncto cum *Vomitione* enormi, ſive cum *Fluxu Alvi*, *Dolore capitis*, *lumborum* & *Artuum* verſatili, *Epilepticis*, *Jactatione* inquieta, *Hypochondriorum oppreſſione*, *Sudore colliquativo*, *Deliriis*, *Vigiliis*, cæteriſque id genus Spirituum cum Veneno fortiter luctantium Symptomatis conſtet eorum Vires & Veneni propemodùm eſſe pares, ut ſæpenumerò uſu venit, Medici eſt à partibus Naturæ ſtare, & Alexipharmacis plus minus adhibitis Spirituum expanſionem con-

[a] *In maligno morbo.* [b] *Vide Hiſtor.* 30. 31. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 41. *&c.*
[c] *In medio morbi ſtatu.*

conſervare, vel quidem promovere, atque Symptomata, quæcunque fuerint, quæ in hoc ancipiti ſtatu modum excedere ſolent, Remediis Propriis tempeſtivè allevare, priuſquam ſcil. vires inde multum labefactatæ fuerint; Quantum enim ſpiritus obruuntur, tantum Venenum augeret, atque facile admodum à Symptomate quovis vehementiori in gradum planè exitialem & funeſtum evehitur, ut ut ab initio fuerit mitius, quod à ſubita Pulſus mutatione inde facta, cuivis attentè exploranti innoteſcit. Ad vigorem autem ſpirituum in hoc æquali certamine conſervandum ſufficiunt Alexipharmaca mitiora, uti *pulv. è Chel. Cancr. Lap. Contrayerv. Theriac. Androm. Aqu. Epidem. &c.* Ex. gr. Sæpiùs exhibeatur Julapium Cordiale cum ſpeciebus ante memoratum. Vel, ♃. *pulv. e Chel. Cancr. comp. Lapid. Contrayerv.* an. ʒi. M. pro *iv.* chartulis, quarum unam cap. quarta vel ſexta quaque hora è Cochleari Julap. ſequent. ſuperbibendo ejuſdem Cochleari *iii.* vel *iv.* ♃. *Aqu. Meliſſ. Ceraſor. nigr.* an. ℥iv. *Epidem.* unc. *ii. Tinctur. Croc.* ʒi. *Syrup. Caryioph.* unc. *iß.* M. F. *Julap.* Vel ubi Fluxus alvi aut Vigiliæ adſint, ♃. *Theriac. Androm.* ʒß. *pulv. e Chel. Canc. comp. Lap. Contrayerv.* an. *gr. xv. Syrup. Meliſſophyll.* q. ſ. miſceatur fiat *Bolus*. Sumat cum Hauſtul. *Julap.* præſcript. repetatque deinceps ſexta quaque hora.

[*a*] Symptomata etiã à niſu Spirituum nimio jam ſuborta [quoties ea modum excedere contingerit] opportunè mitiganda ſunt ut ut hoc fieri non poſſit niſi *Venæ ſectione*, *Opiatis*, *Emeticis*, vel *Enematis* & *Catharticis* ipſis cæteriſque id genus, quæ ſpirituus quadantenus minuendo in ordinem redigunt: Expanſionem enim Spirituum Alexiteriis ut ut generoſis adhibitis in caſſum molimur, quos proprio niſu & contentione nimia derepente corruere neceſſe eſt. A quovis enim hujuſmodi Symptomate vehementiori ſpiritus magis deleri, atque vitam Ægrotantis in diſcrimen citius ſæpenumero duci quam à primario Veneno omnibus fere in Medicina exercitatis notum eſt; Gardo autem totius curationis in hoc maximè vertitur, & in hoc ſolertia medici maximè requiritur ut illa Remedia, præſertim quæ ſingula Symptomata vehementiora jure exigunt, adhibeantur, ideque opportunè, priuſquam ſcil. Spiritus hiſce Symptomatis diu attriti quodam *necroſeos* haud facile ſuperando gradu affici, vibratione Arteriarum debili ac inordinata prodant; atque denique ut aſſiduo Alexiteriorum incunctanter poſtea exhibitorum uſu vires Spirituum ſive à ſymptomatis præcedentibus, ſive à Remediis in eorum allevationem miniſtratis priùs deletæ ac fractæ jam demùm Arte exſuſcitentur & in ordinem redigantur, ut articulo Criſeos inſtante officium ſuum ad norman Naturæ ritè exequi valeant.

(*b*) A *Diarrhœa* præſertim torminoſa [ut ut mitis fuerit) ſpiritus adeo obrui & quidem diſſipari vel nutricibus & mulierculis notum eſt, ut ea perſtante eruptio Variolarum: Saltem genuina & legitima fruſtra expectanda ſit, non ſane eo quod materia Variolarum, ut fere opinio Vulgi, inde ſubtrahatur, (ſic enim via compendiaria morbi Curatio feliciter abſolveretur, quod nuſquam hactenus obſervatum eſt.) Verùm potius eò quod ſpiritus à Fluxu preſertim enormi planè fracti & diſſipati nequeunt amplius venenatum miaſma è ſinu ſuo fortiter excutere; unde neceſſe eſt, ut Machina inani Spirituum irretitorum niſu, Deliriis, Vigiliis, atque variis Spaſmis agitata & confecta (ut quotidie fit) quaſi à Toxico quodam interempta extemplo corruat, Indeque par eſt ut Ægrotans à Cereviſia, poſſetala, ut quovis alio liquore. Floribus Cereviſiæ fermento penitùs abſtineat, eorumque in locum Decoctum album, ſive alium aliquem potum gratum ſubſtituat, qui Colliquationem Humorum, eorumque Fluxum verſùs Inteſtina minime promoveat; Opiata autem & Adſtringentia præterea adſciſcat, ſenſim aſcendo ad eum gradum, quo demùm

(a) *Vide hiſtor. 12. 14. 16. &c.* [b] *In ſluxu alvi enormi*

demum deleterium hoc Symptomata; ſaltem ante tempus inſtantis Criſeos rite coerceatur, ſiquidem à Fluxu Alvi collapſum virium citiorem, atque Spirituum deletionem magis properam exſpectare fas eſt, quam quacunque repetita licet Laudani doſi convenienti ac moderata in exitialis hujus Symptomatis allevationem adhibita. Ideòque ut ut in hoc Morbi ſtadio Opiata ſpiritus ſopiant & eorum vires minuant ac coerceant, & quantum fieri poteſt evitanda ſint; urgente tamen hoc; ſive quovis altero ſymptomate deleterio, quod eorum opem jure poſtulat, (*a*) non eſt quod eorum uſum ampliùs reformidemus, modo cum Alexipharmacis maximè generoſis, quæ Spirituum vires ſimul fovent ac inſtaurant commixta adhibeantur, & ad præſens Symptomata ita ſint accommodata, ut neque excedant quantitatem à Symptomata requiſitam, neque diutius quam res ipſa efflagitat, uſurpentur. (*b*] Ex. gr. ♃ *Theriac. androm.* vel *confect. fracaſtor. gr. iv. vi. viii.* ℈ß. ℈*i* ʒß. reſpectu habito ad ætatem, *Spec. confect. de Hiacinth. pulv. è chel. canc. comp. Lap. contraierv. Serpentar. Virgin.* an. *gr. ii. iv. viii.* ℈ß. *Sirup. carioph. q. ſ.* M. F. Bolus, quem cap. per ſe, ſolut. in Cochleari Julap. ſequent ſuperbibendo ejuſdem Cochl. *ii. iii. iv. v.* repetatque quarta vel ſexta quaque hora pro re nata ♃ *Aqu. Meliſſ. ceraſ. nigr. Cinnam. hord. an.* ℥*iii. Epidem.* ℥*ii. Sirup. carioph.* ℥*iß.* M. F. *Julap.* de quo bibat ad libitum. Singulis etiam Bolis (modo Fluxus vehementia id poſtulet] Laudan. liquid. *gutt. ii. iv. vi. viii. xii.* adjicere licet, Vel. ♃ *conſerv. Roſ. rub. Diacidon. per Setac. traject.* an. ℥ß. *Diaſcord.* ʒ*ii. Troch. de Carab.* ʒ*iii. Bol. ver. Lacrim. Sang. Dracon. pulv. Serpentar. Virg.* an. ʒß. Syrup. myrtil. vel diacord. *q. ſ.* M. F. Electuar. de quo cap. quantum æquet nucem moſchatam parvam, Avellanam, vel Juglandem, quarta quaque hora ſuperbibendo hauſtum Julapii præſcripti, Junioribus Cochl. *ii. iii.* vel *iv.* ſequentis quarta quaque hora agitata phiala propinanda cum eventu ſecundiſſimo præſcribere ſoleo ♃. *Aqu. Ceraſ. nigr. Cinn. hord.* an. ℥*iii. Epid.* ℥*i. Conf. fracaſtor.* ʒ*i. pulv. e chel. Cancr. comp. Lap. contraierv.* an. ʒß. *Sirup. de Mecon.* ℥*i.* miſceatur fiat *Julap.* Fluxu autem ceſſante, convenit, uſque ad Criſin incœptam, ſpirituum à ſymptomate præcedenti deletorum, ſive an Opiatis ſopitorum expanſionem moliri, vel ſaltem conſervare continuato Alexiteriorum jam deſcriptorum uſu, demptis Opiatis, aut quidem diminutis.

(*c*) Vomitionis autem non eadem habenda eſt ratio ac Diarrhœæ hoc morbi ſtadium comitantis, quippe hæc uti à ſpirituum imbecillitate ſemper oritur, ita in quemcunque gradum evehitur, pari paſſu eoſdem proſternit; illa verò utpote à Spirituum noctem aggredientium niſu primùm orta; ad eorum expanſionem debitam conſervandam plurimum conducit, modò cancellis juſtis coerceatur. Ideòque haud ſtatim ſupprimenda eſt, licet materia Variolarum ſecundum Opinionem Vulgi [cui ratio & experientia refragantur] inde non ſubtrahatur vel diminuatur. (*d*] Ubi autem crapula vel Ingluvies morbum excitaverit, ubi Ventriculus ſarcina chyli aut humorum moleſta oppreſſus, ſeu quavis alia de cauſa inani vomendi conatu fatigatur: & ſeſe in caſſum ab onore liberare diutius tentaverit (*e*] haud abſonum eſt facultatem Ventriculi expultricem largis hauſtibus liquoris poſſetici foliis *cardui benedicti* alteratis ſæpe propinatis vel tantillo *Salis Vitrioli* vel *Oximelitis Scillitici* cum eodem liquore commixti [ſi opus fuerit) leniter irritare, Spiritus oppreſſi liberiùs expanſi officio ſuo felicius fungi valeant, licet nulli Author ero, ut Antimoniale, ſive quodvis aliud Draſticum Emeticum ſine urgenti neceſſitate exhibeat, ne ſpe inani Materiæ Varioloſæ inde minuendæ deceptus, revera Spiritus enormi vomitione adeo fatiget & diſſipet, ut inſtante Criſi, Veneno extirpando legi-

(a) *Vide hiſtor.* 31. *partem ult.* 30. (b) *Opiatorum uſus, & qual. um.*
(c] *In Vomitione enormi.* [d] *Uſus vomitorium qualis.* (e) *Vide hiſtor.* 10.

legitima Variolarum eruptione minùs pares evadant, (a) ut ſæpiſſimè uſu venit. Evacuatione autem hac levi peracta, illicò tumultum Spirituum compeſcere oportet, eorumque vires conſervare Alexipharmaco aliquo Remedio cum Opiato commixto, & poſt intervalla juſta, quoties opus fuerit, repetito. Ex. gr. ♃. *Theriac. Andromac.* ℈ß. ℈i. ʒß. *pulv. è Chel. Cancr. Lap. Contrayerv.* an. *gr. v. x. xv. Syrup. Carioph. q. ſ.* M. F. Bolus ſumat per ſe vel ſolut. in Cochl. Julap. ſequent. ſuperbibendo ejuſdem Cochl. *iii.* vel *iv.* repetatque quarta vel ſexta quaque hora. ♃. *Aq. Meliſſ. Flor. Calendul. Cinnam. hord.* an. ℥*iii.* *Epidem. Menth.* an. ℥*ii.* *Salis Abſinth. gr. xii.* *Syrup. Carioph.* ℥ß. M. F. Julap. Vel pro Junioribus. ♃. *Aq. Cinnam. hord. Ceraſ. nigr.* an. ℥*iii.* *Epidem.* ℥*i.* *Confect. Fracaſtor. pulv. è chel. cancr. comp.* an. ʒ*i.* Colaturæ add. *Syrup. menth. compoſit. vel Carioph.* ℥*i.* M. F. *Julap.* de quo ſumat Ægrotans Cochl. *ii. iii. iv.* [reſpectu habito ad ætatem] agitata phiala, tertia vel quarta quaque hora. Cum autem Vomitio eo proceſſerit, ut ſpiritus perpetuò fatigati & proſtrati Pulſum debilem & inæqualem reddere incœperint, quocunque modo convenienti compeſcantur oportet & coerceantur: Ex. gr. Fermento Ventriculi venenato largis Hauſtibus decocti Pulli tenuiſſimi, liquoris Poſſetici, ſive alterius alicujus mitioris menſtrui prius diluto, par eſt ut Opiatis ipſis ſenſu ejus quadantenus obtundantur, nec non ope Alexipharmacorum commixtorum vis Spirituum expanſiva juxta conſervetur & foveatur. Formulam mihi familiarem lubet hic loci adjungere ♃. *Aq. Card. Lactis Alexiter. Cinnam. hord. Menth. Stephan.* an. ℥*ii.* *Salis Abſinth. gr. vii. pulv. Serpentar. virgin. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contrajer.* an. ʒß. *Sirup. Cariophil.* vel *Menth. comp.* ℥*iß.* M. F. *Julap* de quo Ægrotans Cochl. *ii. iv. vi.* reſpectu habito ad ætatem (agitata phiala) repetatque quaque hora addendo ſingulis doſibus *Laudan. Liquid. Helmont. gutt. i. iv. viii. xii.* vel *xiv.*

(a) Eſt inſuper, ubi ſpiritus in hoc primo Morbi ſtadio à Venenato fermento laceſſiti in motus adeò efferatos ac planè ſpaſmodicos in Capite, Præcordiis, Lumbis, Inteſtinis vel alia quavis parte adigantur, ut ab atroci & Lancinante Dolore inde orto *Pleuriticæ*, *Nephriticæ*, *colicæ* aut alterius alicujus Rheumaticæ affectionis æmulo tota machina in ſubitum diſcrimen ducatur, Pulſus illico in debilem mutetur, atq; temperies præſertim extremorum mitis ſi non frigida reddatur, unde neceſſario ſpiritus labefactantur (quanquam mite fuerit primarium Venenum] & niſi artis ope Symptomata opportunè tollantur, Natura in ſubſecutura Criſi cauſa cadit; & Variolæ *confluentes* vel ſaltem *cohærentes* erumpunt, & Morbus inde in reliquis ſtadiis malignam & planè funeſtam naturā induit; Ideoque Medicus ante omnia vehementia hæc Symptomata propriis Remediis tempeſtivè, ſc. priuſquam Spiritus quovis *necroſeos* gradu inde afficiantur, mitiget oportet, (quanquam Remedia in hunc finem adhibenda, *v. gr. venæ-ſectio*, *Opiata*, vel quidem Cathartica ipſa minùs æqua & apta reſpectu ad venenatum fermentum habito videantur: quod vero violatum eſt iſta praxi compenſetur, non procraſtinata & liberali Alexiteriorum maximè generoſum ope quam primum ſc. hæc ſymptomata, ſpiritibus in ordinem redactis, ſublata fuerint. Atque equidem nullus dubito plures ex Symptomatum horum vehementium neglectu, quam à veneno primario Variolis confluentibus & malignis interemptos periiſſe; Quo pacto autem Symptomatis à Spaſmodico hoc Spirituum ſtatu ſubortis ſubvenire liceat, reſtat iam dicendum.

(b) Quamprimum conſtet Cerebri Meninges, vel Lumborum aut artuum Muſculos huiuſmodi Dolore fixo & ſupra modum truculento excruciari Medicus ſpaſmorum ſolutionem, Venæſectione li-

(a) *In Dolore ſpaſmodico fixo.* (b) *In dolore Capitis, Artuum vel Lumborum lancinante & ſpaſmodico; Venæſectionis uſus.*

liberali, eaq; [ſi opus fuerit) repetita moliatur oportet, idq; incunctanter, & ſi fieri poſſit, priuſquam Spirituum *atonia* inde effecta extremarum partium Algorem, atq; Arteriarum vibrationem debilem & vacillantem induxerit, atque deinceps eorumdem expanſionem moliatur Veſicatoriorum applicatione atque Alexiteriis admodùm generoſis frequenter exhibitis; ea tamen lege, ut cum Opiatis Alexiteria ſemper commiſceantur, ut Spaſmi penitius ſolvantur, aut ſaltem eorum reviresſcentia præcaveatur: Ex. g. applic. *Veſicatoria* ampla & acria ad Nucham & Carpos internos ſupra Pulſus, & quarta vel ſexta quaque hora *Bolus* ſequens cum Hauſtu *Julap.* miniſtretur. ℞. *Theriac. Androm. gr. v.* ℈ß. ℈j ʒß. reſpectu habito ad ætatem, *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. Serpentar. Virgin.* an. *gr. iv. vj. viij.* ℈ß. *Laudan. Liquid. gutt. iij. v. viij. x Syrup. Cariopb. q. ſ.* M. F. *Bolus*. ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr. an.* ℥iii. *Pæon. Brion. comp. an* ℥ iß. *Tinctur. Caſtor* ʒiß. *Spir Sal. Armon.* ℈j. *Sirup. Pæon. comp.* ℥iß. M. F. *Julap.* de quo Ægrotans bibat ad libitum.

(*a*) Ubi autem Pulmonem, Pleuram (*b*) & reliquas partes Reſpirationi dicatas dolore hoc fixo horrendo & atroci affici contingit, ad ſpaſmorum horum dirorum allevationem neceſſe eſt ut poſt Venæ ſectionem tempeſtivè celebratam *Linimenta* & Fotus anodyni externè ad partes affectas calidè applicentur, & reliqua poſthac in Cap. de *Pleuritide* memoranda adhibeantur, Præ cæteris autem *Opiata* cum Alexipharmacis & Specificis commixta liberali manu atq; repetitis doſibus miniſtrentur. Ex. gr. ℞. *Theriac. Androm. gr. v* ℈ß ℈j. ʒß. *pulv Flor. papav. Rhæad. gr. v. viij xij. Mandibul. Lucii, Dent. Aprugn. Ciner. priap. Cerv. an. gr. iij. v. vij ix. Sirup. Carioph. q. ſ. Laudan. liquid. gutt. ii, v, vij.* M. F. *Bolus*.

[*c*] Si ab exploſione ſpirituum in Inteſtinis, vel Inteſtinorum convolvulo & dolore immani, tanquam in Colica Paſſione ſurſum omnia ingeſta rejiciantur, par eſt, ut non tantùm Venæ ſectione niſus Spirituum minuatur, & Spaſmorum allevatio incunctanter tentetur, verùm etiam ut *Linimentis* anodynis ad partes affectas calidè applicatis *Opiatis, Enematis & Catharticis* ipſis, & reliquis poſthac in *Cap. de Colica Paſſione* memorandis funeſtum hoc Symptoma averruncetur, Ab eo enim Vita Ægrotantis magis in diſcrimen ducitur, quam à Veneno primario, vel Remediis in Symptomatis allevationem exhibitis labefactati, quo ſpiritus minùs pares officio ſuo redduntur. Adde quòd, Spaſmis hoc pacto ſolutis, facilè admodùm Alexipharmac. cum Opiatis conjunctis Spiritus rursùs expanduntur & exſuſcitantur. Poſt Venæ ſectionem igitur injiciatur Enema *Lactis Saccharat. floribus Chamæmel.* alterat: Vel quodcunque alterum ejus æmulum: & foveatur Abdomen Linimento ſequenti calefacto, ℞. *Unguent. Dialtheæ* ℥ß. *Ol. Lil. alb. Laterit.* an. ʒiij. M. F. *Liniment.* Quod ſi Spaſmi Dolor & reliqua Symptomata comitantia inde non ſolvantur: nec fæces cum bombis copioſè dejiciantur, exhibeatur Infantulis & delicatioribus Bolus ſequens, ℞. *Calomel. Diagrid. Sulphurat.* an. *gr. vi, viij. x, xij. Sirup. è Flor. Perſic. q. ſ. Laudan. liquid. gutt. iv, vj, vij. x, xij.* reſpectu habito ad ætatem. M. F. Bolus. Adulti autem & magis robuſti Pilulas ſequentes deglutiant, ℞. *Extract. Rub.* ʒß *Laud. Lond. gr. iſs. M. F. Pil, iv. deaurand.* Solutis autem Spaſmis, & motu Inteſtinorum Periſtaltico reſtituto, Fecibus etiam bombis copioſe dejectis, expanſio Spirituum promoveatur, & Spaſmorum recrudeſcentia illicò antevertatur, diligenter & frequenter repetito Alexipharmacorum & Opiatorum uſu. Ex. ℞. *Theriac. Androm. gr. v, viij,* ℈ß. ℈j. ʒſ. pro ratione ætatis, *Pulv. Bezoar. Mag. gr. iij, v, viij. x. Pulv. Serpentar. Virg. Bezoar. Orient. an. gr. iv, vj. viij, x, xij. Sirup. Carioph. q. ſ.* M. F. *Bolus* exhibendus cum Hauſtu i. *Julap.* cujuſcunque Cardiac. ante memorati.

(*d*) Exploſio autem univerſalis ac verſatilis orta ex Spiritibus in ultimo quaſi agone contendentibus, in tota Machina

In-

(a] *In dolore Pleuritico ſeu Peripneumonico.* (b) *Vide Hiſt. 16.* (c) *Dolore Colico.*
(d) *In Inſultibus Epilep.*

Inſultus Epilepticos ſimulans non adeo formidanda eſt, ac niſus eorum immanis & crucians & in quavis parte determinata fixus, ſiquidem univerſa vis Spirituum in hoſte aggrediendo jam occupatur, unde brevi, & ſine multa & diutina virium jactura, comate profundo, cæteriſque id genus funeſtis Symptomatis præcedentibus ictu quaſi oculi citius ultro evaneſcentibus Natura ſæpius victoriam integram Criſi perfecta reportare ſolet. Vix enim uſquam aliam quam regularem & diſcretam Variolarum eruptionem poſt dirum hoc & viſu horrendum Symptoma ſubſecutam memini, quod etiam Cl. noſter *Sydenhamius* olim obſervavit, Non eſt igitur ut Medicus hac in re anxius hæreat, verum potiùs Amicis Ægrotantis diro hoc Symptomate perterritis animos addat & Spiritibus in hoc agone attritis & fatigatis, *Veſicatoriis*, *Alexipharmacis* & *Cephalicis* opportunè ſuccurrat, ut vis eorum expanſiva conſervari, & Symptomatis adeò diri recrudeſcentia anteverti poſſit methodo ſequenti. Applicentur ſcil. *Veſicatoria* ad Nucham & carpos internos ſupra pulſus, Remedia autem intus ſumenda ut ut repetitis vicibus parva tamen quantitate miniſtrentur, Juniores enim ſolummodo huic ſymptomati ſunt obnoxii, ℞. *Aqu. Flor. Tiliæ*, *Ceraſ. nigr.* an unc. *iij. Pæon. comp. Epidem. an.* unc. *j. pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contraierv. Serpentar. Virgin. pulv. de Guttet an.* ʒß *Sacchar. alb.* unc. ß. vel *Sirup. de pæon. comp.* ʒx. M. F. *Julap.* de quo cap. Ægrotans Cochl. *ij. iij, iv.* pro ratione ætatis tertia vel quarta quaque hora, agitata phiala. Durante verò inſutu ſæpe naribus admoveatur *Sp. CC.* vel *Salis Armon.* vel Tempora, Nares & volæ manuum oleo *Succini* ſæpius illinantur, Sin Spaſmi diutius durant vel ſæpius recrudeſcant, præſertim ſi Ægrotans hiſce inſultibus antehàc obnoxius fuerit, & Pulſus interea fortis æqualis permanſerit, [*a*] non abs re erit inſuper Sanguinis ℥*ij. iv. vj.* pro ratione ætatis è brachio incunctanter detrahere, ad conſervandum tonum Cerebri, & ad Apoplecticum ſive quodcunque aliud grave ſymptoma, durantibus hiſce procellis, averruncandum.

(*b*) *Sopor* ſeu Gravedo Capitis eſt affectus [ſi quis alius] adeò huic Morbo proprius, atque ejus præ humorum in cerebro congeſtorum & à Veneno agitatorum copia ferè Pathognomonicus; ut dum modum ſervet non ſit quod cura aliqua ſpecialis ad eum tollendum à Medico adhibeatur, in Criſi enim mox ſubſecutura, cùm Spiritus à Veneno non amplius conturbantur, non poteſt non ſponte evaneſcere, ſi non priùs in Inſultu epileptico ex prægrandi ſpirituum niſu fuerit ſubito ſolutus (quod ſæpe accidit.] Ubi verò præ Humoribus in Cerebrum undiquaque confluentibus [cujus rei Pulsùs magnitudo indicium eſt] vel deleterio Veneni gradu Spiritus obruente & ferè enecante, Pulſus debilitatur, & Subſultus Tendinum inducatur, & Æger, urgente ſymptomate, diu plane attonitus fere ad inſtar Aplopleċtici decumbat, par eſt ut diverſimodè pro varia cauſæ ratione Naturæ languenti vel oppreſſæ ſtatim ſuccurratur. Ex. gr. ubi Pulſus fuerit debilis, Spirituum expanſionem promovere oportet frequenti Veſicatoriorum applicatione, & Alexipharmacorum exhibitione, in modum ſequentem, ℞. *Pulv. e Chel. Canc. comp. Lap. Contraierv. an.* ʒß. *Serpent. Virg.* ℈*i.* M. F. Chartul. *ii. iij, iv, v,* pro ratione ætatis, quarum una detur 4 vel 6. quaque hora è Cochl. *Julap.* cujuſcunque Cardiac. (*c*) Ubi verò ex forti & regulari Arteriarum vibratione conſtat Spiritus eſſe oppreſſos potius quam deletos, detrahantur Sanguini ℥*ij. v. vij. ix.* pro ratione ætatis è brachio ante uſum Veſicatoriorum & Alexipharmacorum.

(*d*) Vigilias autem continuas & pertinaces in hoc atque quovis altero ſubſequenti hujus Morbi ſtadio, ſemper, idque jure merito ſuſpectas habere ſoleo; atque proinde quamprimùm arte allevandas duco. Siquidem à niſu inani & inordinato Spirituum motu provenientes vires

[a] *Vide Hiſtor.* 12. (b) *In Comate ſupra modum Profundo.*
(c) *Vide Hiſtor.* 12. 41. [d] *In Vigiliis & Deliriis.*

res jam planè fractas atque à deleterio veneno interturbatas ut plurimum arguant: Inſuper à jactatione corporis inquieta inde effecta, à motu efferato & Deliriis conjunctis, Spiritus magis magiſque in dies labefactati non poſſunt non demùm ſubitò corruere. Ea enim eſt peculiaris hujus venenati fermenti indoles, ut ab ipſis Morbi primordiis uſque ad ejus finem Spiritus magis minuſve inquietos reddat, qui quò magis agitantur, eo magis debilitantur; unde *Laudani* ipſius [ut ut Spiritus coerceat, ac deprimat] uſus in hoc Morbo magis quàm in quovis alio, quanquam mali moris fuerit, adeo neceſſarius inveniatur, ut ſine eo nihil fere in curatione Variolarum perfici poſſit. Maturationem autem ſtupendam in deplorato hujus Morbi ſtatu ex paregorico exhibito paucarum horarum ſpatio ſæpenumero effectam, atque [*a*] plurimos ab Orci faucibus ejus uſu repetito liberatos, & varia Morbi ſtadia, ubi omnia Symptomata exitialem & planè funeſtum Morbi genium prodiderint, adjuvante ſomni requie tutò tranſegiſſe omnes fere Medici obſervarunt. At ubi Vigiliæ in hoc ſtadio pertinaces fuerint, non rarò in proximo ſtadio Exanthemata confluunt, quorum eruptioni Deliria, Spaſmi, cæteraque funeſta Symptomata ſuperveniunt, quo nomine hoc Symptoma Venæ-ſectione & Opiatis, ut ut Spirituum vires inde minuantur, in hoc ſtadio opportunè cohibere par eſt, adhibitis interea Veſicatoriis & Alexipharmacis ad modum ſequentem; applicentur ſcil. illico ad Nucham & Carpos internos *Veſicatoria* ampla & acria, atque Bolus ſequens ſolutus in Cochl. Julap. exhibeatur, & 4 vel 6 quaque hora donec ſomnus obrepere incipiat repetatur, ℞. *Theri. ac. Androm.* vel *Confect. Fracaſtor. gr. iij. vi.* ℈ß. ℈j ʒß. pro ratione ætatis *Pulv. e Chel. Canc. comp Lap Contrayerv.* vel *Goan.* & *Pulv. de guttet an. gr. iij. iv, v, vij.* ℈ß. *Syrup. Pæon. comp.* q. ſ. M. F. *Bolus*, unicuique verò Bolo addantur *Laudani Liquid. gutt. ij. iv, viij. xii. xx*, imo *xxx*. pro ratione ætatis, Opii *euphoria* & ſymptomatis vehementia, ſenſim aſcendendo ℞. *Aqu. Flor. Paralyſ. Ceraſ. nigr. an.* unc. *iv. Epidem. Pæon. comp. an.* unc. *j.* vel ℥*x*. *Tinctur. Caſtor.* ʒiß. *Syrup. Pæon. comp* ℥*i*, *de Mecon.* ʒ*iij.* vel *vj.* M. F. *Julap.* de quo bibat Æger Cochl. *ij, iii, iv, v*, poſt ſingulos Bolos atque etiam ad libitum: Sin Pulſus ſit fortis & conducet, non abs re erit ut feliciùs ſcopum aſſequi poſſint, imo plurimum conducet, venam priùs tundendo Spirituum orgaſmum quadantenus ſedare, pro ratione igitur ætatis & virium Sanguinis ℥*iii, v. viii. x.* è cubito detrahantur priuſquam ex efferato hoc Spirituum motu diutiùs continuato vibratio Arteriarum vacillet, & vires Spirituum adeo frangantur ut Venæſectionem prorſus non tolerent, nec Opiatorum uſum ſalubrem admittant. Atque hæc de hoc primo Morbi ſtadio dicta ſunt.

C. A. P. VIII.

De Variolarum eruptione ſive ſecundo Morbi ſtadio, quod ejus ſtatum atque Criſin continet ſive perfectam ſive imperfectam, atque de varia Febris Exanthematum cæterorumque Symptomatum indole pro ratione Criſeos plus minuſve perfecta: de ſignis Diagnoſticis Variolarum in genere atque Benignarum, vel plus minus Malignarum in ſpecie: de ſignis Prognoſticis ad hoc Morbi ſtadium ſpectantibus, Indicationibus Curativis atque methodo medendi.

UBI Spiritus qui in priori ſtadio, (quod Morbi *principium* & *Incrementum* continebat) cum Veneno crebriùs contenderunt, ſenſim tandem altiſſimum expanſionis gradum obtinuerint, exordium capit *ſecundum Variolarum ſtadium*, quod Febris *Statum* & *Criſin* complectitur, in quo ſpiritus totis viribus quibus pollent Miaſma Venenatum è ſinu ſuo excutere ſatagunt & per Portam à Natura deſignatam Glandulas ſcil. Cutaneas propulſare & perſequi moliuntur. *Eruptio* autem *Variolarum* ſpeciem non

[a] *Vide Hiſtor.* 48. 19. &c.

non ſemper eandem induit, ſed pro ratione Veneni plus minus exterminati, atq; vigoris Spirituum magis minuſve inde reſtituti valdè diverſimodam. Quo nomine ſtatus hujus Morbi & Criſis non poſſunt non pro varia Eruptionis ſpecie diverſo admodum modo ſeſe habere.

Ubi Spiritus à veneno penitus liberati haud amplius laceſſuntur atq; inde vigore quo lege Naturæ pollent reduce potiti partes ſuas, humores atq; facultatem univerſæ Machinæ Secreticem atq; Excretionem moderando ſtrenuè exſequuntur, Febris poſt breviſſimum atq; ferè imperceptibilem ſtatum, eodem ipſo die, tertio nimirum vel quarto eruptione incipiente Criſi perfecta exulat nec poſtea [modò juſtum regimen adhibeatur) moleſtias creat, unde Patiens tanquam integra ſanitate frueretur, temperie, pulſu, & appetitu derepente reſtitutis, hoc & reliqua ſtadia tranſigit planè *apyretos* atq; à *Dolore*, *Nauſea*, *Ægritudine*, *Vigiliis*, *Deliriis*, & reliquis Symptomatis Venenatis cum quibus Febris ante ſociata fuerat vacuus. Quid? quod maſſa humorum, Spiritu à Veneno non amplius agitato, ultro quieta in ſtatum ſanum illicò redeat; porro 3. *Exanthemata* parva inſtar Acu-punctarum hic illic primum in Facie, Collo, Pectore, Manibus & Brachiis, dein ſenſim in toto Corpore diſcreta, placidè & quietè erumpunt, nec non ab ipſis primordiis renitentem tumorem & figuram exactiſſimè rotundam obtinent, & rubedine ſaturata imbuuntur; ſecundo die baſes ſuas ſenſim ampliant; tertio verò ultra quem hoc ſtadium non excurrit, in ſummitatibus acuminantur, ſine *Ptyaliſmo*, *Diarrhœa* vel quovis altero moleſto ſymptomate conjuncto, quoniam Venenum per regiam viam ſatis placidè eliminatur.

Ubi verò e contra Venenum ſive primario, ex Accidente ſeu ſymptomate aliquo vehementiori conjuncto deleterium ſpiritus adeo ſuperaverit & enecaverit [non obſtante ultimo eorum niſu in præcedenti ſtadio] ut eo adhuc irretiti, imbelles atque officio ſuo fungendo plane impares reddatur, effloreſcentia incœpta, Natura plane ſuccumbens derepente Cauſa cadit, atq; hoſti triumphanti manus dat, Febris adhuc perſtat, vires corruunt, ſymptomata diriſſima acceſſuntur & in dies augentur uſq; ad fatalem diem. Compages purpureæ Maſſæ non amplius à ſpiritibus animata in colluviem transmutatur, unde nullus omninò Morbi ſtatus ſequitur, ſed effloreſcentia quæ pro Criſi funeſta merito habenda eſt, quam Mors ut plurimum ſub initium proximi ſtadii excipit. At cùm diverſi ſint hujus Malignitatis gradus, de ſingulis aliquid dicendum eſt.

(*a*) Nonnunquam ſpiritus adeo ab initio à veneno peſſundantur, & compages Humorum inde adeo diſſolvitur & quaſi ſphacelo afficitur, ut ex efferato & inani vacillantium Spirituum impetu jam præpropere, primo ipſo vel ſecundo Morbi die, jam vero ob defectum juſti regiminis prius adhibiti, vel ob ſymptoma aliquod vehementius conjunctum nimis ſero, 5. ſcilicet vel 6. die (*b*) *Eruptio* ſeſe prodat, & univerſa cutis in inſtanti quaſi, rubedine ſaturata & profunda perfuſa, *Eryſipelatoſi* tumoris ad inſtar, (Maculis nigris hic illic interſperſis cum æquali ſuperficie quadantenus craſſeſcit. Quam quidem Eryſipelatoſam rubedinem cutis univerſa per triduum Eruptionis integrum retinet, Intumeſcentia intereà durante hoc ſtadio, (præterquam in Facie & Labiis, ubi Humores ab inani Naturæ niſu ad Venenum per ductus ſalivales eliminandum quadantenùs congeſti ſunt) nequaquam aucta uſq; ad primum *Maturationis* diem, & tunc demum Cutis univerſa, præſertim Faciei paullo ante fatalem horam colore in album mutato *Pergamenæ* ſpeciem viſu horrendam exhibet: atque hæc eſt peſſima & maxime exitialis *Variolarum confluentium ſpecies*, utpote à veneno intenſiſſime delerio orta, [*c*] neque

(a) *variolarum confluentium & malignarum eruptio.* [b] *vide hiſtor.* 29. 40. *&c.* (c) *vide hiſtor. jam memoratas.*

ſanè quenquam hac Efflorefcentia univerſaliter confluenti affectum, ad ſecundum Maturationis diem ſuperſtitem novi. Proximè ad hanc accedit altera illa magis vulgaris, ubi (*a*) tota Faciei Cutis ęquali & plana hac Efflorefcentia perfuſa, quadantenus ut in *Eryſipelate* incraſſeſcit & intumeſcit, atque primo Maturationis die, Pergamenæ ad inſtar univerſa albeſcere incipit, dum in Artubus & trunco Corporis Exanthemata fuerint ferè diſcreta; quæ tamen ob Spirituum defectum neque colore, magnitudine, vel figura Variolis regularibus ſimilia ſunt, verum quaſi Morbilloſæ Efflorefcentiæ colorem minus vegetum, figuram incertam & diverſam admodum magnitudinem obtinent adeo ut primo eruptionis die non niſi ex duritie quadantenus enitenti hæc exanthemata à *Morbillis* veris diſtinguere liceat, ſecundo autem & tertio die depreſſa adhuc & ſeſſilia manent, & vix aut ne vix ob Spirituum languorem apices tollunt, & ob eandem cauſam ac ſi ſtagnaret Sanguis liveſcunt, unde mortem Ægrotantis ſub initium Maturationis vix minus certo præſagire licet, quam ſi efflorefcentia univerſalis in toto corpore conflueret. Eſt autem ubi Variolæ quaſi *Diſcretæ*, verum admodum (*b*) parvæ & cohærentes ubique facie ipſa non excepta confertim erumpunt, quæ uti ab initio ob Spirituum languorem nullo ordine diſponuntur, ita ob eandem cauſam in cæteris hujus ſtadii partibus minimè acuminantur, cute ſolummodo ac ſi ab Urticæ plaga exaſperata, donec ſub initium Maturationis albeſcentes confluant, & ſpeciem Pergamenæ exhibeant; Quæ quidem Variolarum Confluentium Species non adeo fatalis eſt ac priores, rarius autem quenquam hoc modo affectum niſi ope Ptyaliſmi moleſti diutius protracti, ingentis Urinæ profluvii, vel Intumeſcentiæ Artuum diuturnæ ad decimum quartum vel decimum quintum Morbi diem ſuperſtitem novi. Eſt autem denique ubi Variolæ erumpunt (*c*) diſcretæ, colore, figura ac magnitudine regulari, verum *Veſiculis aqueis*, *Petechiis*, vel *Maculis lividis* in interſtitiis, præſertim in collo, Pectore & Artubus diſtinctæ; quæ maculæ ſeu Veſiculæ in hoc ſtadio erumpentes non minus malignam Morbi indolem produnt & funeſtum eventum præmonſtrant, quam efflorefcentia confluens univerſalis jam ante deſcripta: Siquidem hi Ægrotantes ut ut Variolæ ſeſe habeant. Febre continua, Deliriis, Vigiliis, vel diro aliquo Symptomate à Veneno intus deliteſcente & Spiritus obruente malè mulctati demum Spaſmis inexpectatis vel Comate profundiſſimo, vel altero quodam funeſto ſymptomate correpti ſub initium Maturationis ſatis derepente ut plurimum cedere ſolent.

(*d*) Ad quemcunque autem gradum Venenum jam evehatur, atque qualiſcunque ſit efflorefcentia, ſive confluens univerſalis vel particularis, ſive diſcreta cum Petechiis & eruptione Miliari conjuncta, ſive aliqua alia ſpecies maligna, Febris & ſymptomata hoc ſtadium comitari ſolita eodem ferè modo ſe habent, ſiquidem ſpiritus poſt Criſin inanem adhuc Veneno irretiantur & obruantur atque proinde Morbus ſive hanc ſive illam ſpeciem induerit, indolem ſuam planè malignam plus minus prodit; quam ob cauſam (*e*) Febrem, eamque continuam & mali moris poſt hanc funeſtam Criſin, cum lingua arida temperie miti & Pulſu debili per totum hoc ſtadium protenſam obſervare eſt, quæ neque prorsùs exulat ut in *Benignis* Variolis ſolet, neque ut in *Mediis* remittit vel intermittit; donec enim à Veneno ſaltem activo liberentur Spiritus, non poſſunt non luctando febrile certamen quantum poſſunt continuato niſu protrahere, ut ut viribus fractis in caſſum, atque conatu planè impari cum Veneno contendant: Atque ab hoc inquieto motu & inani Spirituum conatu oriuntur (*f*) *Subſultus Tendinum*, *Coma* profundum, vel *Deliria* & *Vigilia* per-

[a] *Vide Hiſtor.* 37. 38. *&c.* [b] *Vide Hiſtor.* 22. 25. 26. 32. 33. 36. 48. *&c.* (c) *Vide Hiſtor.* 29. 30. 31. 47. (d) *Ratio Symptomatum in eruptione Variolarum malignarum.* (e) *Vide Hiſt.* 22. 25. 29. 30. 31. 32. 37. 38. 45. *&c.* [f] *Vide hiſt. jam memoratas*

pertinaciſſimæ, ad quas nulla *Opii* doſis modo ſalubris & tuta vel compeſcendas vel quidem allevandas ſufficit, cæteraque funeſtiſſima ſymptomata quæ mortem inſtantem denunciant & hoc ſtadium exitioſum reddunt. Porro cùm per Regiam viam Glandularum cutanearum Venenum imperfectè protrudatur, Natura ope *Sudorum Colliquativorum* vel *Diarrhææ* immodicæ aut denique *Ptyaliſmi* reliquias ejus amoliri ſatagit, & cùm ſalivalium Glandularum porta non ſatis patula *Profluvio Urinæ* hunc defectum compenſare tentat, unde moleſta illa Symptomatica (a) *Micturitio* ortum habet quæ ærumnoſorum ac funeſtorum Symptomatum hoc ſtadium comitantium ſatellitio non raro accedit, & ex ſpaſmodica Renum, Ureterum & Veſicæ urinariæ contractione ab inani & efferato Spirituum niſu in hiſce partibus ſæpiſſimè in totali Urinæ ſuppreſſione terminatur, qua fatalis dies plurimum acceleratur. Denique compage Sanguinis horum Spiritum ſemimortuorum vinculo non amplius cohibiti jam ſoluta, atq; inde in lívideſcentem vel virideſcentem ichorem tranſmutata illico ſuboriuntur immanes [b] *Hæmorrhagiæ* (funeſtiſſimum ſiquid aliud ſymptomata) Uteri, Renum, Alvi, Narium, Aurium, Pulmonis, Faucium, unde *Æger* ac ſi toxico maximè deleterio aſſumpto brevi purpuream efflat animam, & (c) ſanies, quæ lintea conſpurcat, tincturam haud raro lividam vel planè viridem poſt ſe relinquit nullo ſapone facilè eluendam.

(d) Ubi verò, ut ſæpè, vires Spirituum & Veneni propemodum æquales fuerint, Criſis non adeo cito ſuccedit, verum Lucta manet ad ſecundum vel tertium diem ab incœpta eruptione, qua durante dubio quaſi Marte dimicatur, (e) Febre in eodem fere ſtatu diutius perſtante, & cum Vigiliis, Deliriis, cæteriſq; ſymptomatis prioris ſtadii adhuc ſociata, demum verò ſecundo vel tertio die (Natura victoriam imperfectam licet reportante) poſt Criſin inſidam & minus completam Febris intermittit vel ſaltem remittit, Pulſus, temperies & Appetitus reſtituuntur, & ſymptomata reliqua Febrem comitantia ceſſant, donec Venenum intus deliteſcens & non penitus excuſſum in ſtadio *Maturationis* revireſcat, & Febrem [f] *Synechon* & quadantenus malignam recidivam inferat, vel in ultimo ſtadio (ut ſæpè accidit) (g) *Synechi* & magi benignam. Quamdiu autem duret Febris ſtatus, & Criſis non terminetur, recentia exanthemata quotidiè nunc hic, nunc illic pullulant: Non enim ſimul ubique eodem die, uti Variolæ Benignæ erumpunt, verum primo die in Facie & Manibus, ſecundo in Brachiis & trunco Corporis, demum verò in Cruribus & Pedibus; imo non raró ob debilitatam Spirituum œconomiam univerſus Truncus ab exanthematis liber animadvertitur, cùm interea admodum frequentia & ferè cohærentia Faciem & Artus ubique occupent. Aliquando verò in Interſtitiis primigeniorum Tuberculorum alia atq; alia quotidie ſuccreſcunt, adeo ut *Variolæ* quæ primo die *Diſcretæ* & ferè (h) Benignæ apparuerint, demum tertio die *Confluentium* aut ſaltem Cohærentium Variolarum formam gerant, incerta magnitudine præditæ, ut plurimùm verò ob ſpirituum languorem (i) minutulæ, quæ ob eandem rationem in principio eruptionis neque figuram ubique exactè rotundam, neq; ut Benignæ & Regulares, colorem vividum præ ſe ferunt, tardius etiam diebus ſequentibus baſes ſuas ampliant & apices tollunt, & quadantenus ſeſſiles & depreſſæ manent atque tactui palpantis utpote humore non adeo refertæ minus renituntur. Porro ſpiritibus Veneno latente adhuc quadantenus irretitis, provida Natura ultimo hujus ſtadii die priuſquam Febris revireſcere incipiat levi (K) *Ptyaliſmo* Fermentum opportunè amoliri ſatagit, quod per glandulas

Gc 2 Cutis

(a) *Vide hiſtor.* 36. &c. [b] *Vide hiſtor.* 36. 37. 38. &c. (c) *Vide hiſtor.* 39. (d) *Eruptio Variolarum mediarum.* (e) *Vide hiſtor.* 14. 21. 42. (f) *Vide hiſtor.* 1. &c. (g) *hiſtor.* 21. 25. 26. 27. 28. 46. &c. [h] *Vide hiſtor.* 21. &c. [i] *Vide hiſtor.* 12. [K] *Vide hiſtor.* 14. &c.

Cutis haud ſatis amendare valebat, & iſte Ptyaliſmus in ipſis Æſtivis Variolis animadvertitur, ubi nulla ex exanthematis Uvulam, Tonſillas reliquaſque Membranæ os intùs circumveſtientis partes obſideant, & anſam Salivationi miniſtrent: in hyemali enim tempeſtate, ubi à frigore in poros Cutis invadente, Morbus hic haud raró procatarxin habet, unde à Tuſſi & Exſcreatione frequenti ſæpe ſæpiùs in Uvula, Tonſillis, cæteriſque ori partibus æquè ac in externa Cuto Variolosa hæc Exanthemata ſuccreſcere atque demum inflammari ſolent, haud mirum eſt Salivationem copioſam Variolas ipſas Benignas [ubi Venenum perfecta Criſi prius eliminatum fuerat) comitari ſolere. Hoc accidente autem duntaxat excepto, nunquam novi hunc Morbum eruptione regulari indicatum, cum Ptyaliſmo quovis leviſſimo in hoc aut ſubſequentibus Stadiis conjunctum, atque proinde *Salivatio* jure merito habenda eſt Symptoma Veneni per glandulas Cutis ex parte tantùm protruſi, atque ex conſequenti Morbi maligni vel ſaltem medii, ubi Febris recidiva, & eventus ſaltem anceps expectari poſſit.

Hiſtoria hæc è rei natura petita penſi quod ſupereſt reliquo facem præfert, cujus ope deſcribuntur facilè Criteria, quibus hic Morbus è Febre Scarlatina, Eryſipelatoſa, Morbilloſa, & reliquis, ſi qui ſint, morbi congeneribus diſtinguitur, Indoles morbi ſive Benigna, Maligna vel Media perſpicitur, eventus vel fauſtus, funeſtus vel dubius denunciatur, Indicationes curativæ eliciuntur, atque Methodus medendi ad hoc ſtadium accommodata ſtabilitur; quæ Capita cum brevitate quantum poſſumus perſpicua ſeriatim tractare lubet.

[*a*] *Diagnoſis* hujus Morbi in genere, atque peculiaris ejuſmodi indolis in hoc ſtadio, potiſſimùm petenda eſt à modo Eruptionis & Febre concomitante. (*b*) Ex. gr. Variolæ benignæ ut ut primum in Fronte, Naribus, Labiis, Collo & Pectore ſe prodant, eodem tamen primo die in univerſa fere Corporis Cute ad extremos uſque pedes æquabili vegetorum Spirituū moderamini obſequentes diſcretæ, (*c*) & totidem Acu-puncturis non diſſimiles in conſpectum veniunt, quarum prima rudimenta vividum colorem, figuram exactiſſimè rotundam, atque duritiem quandam tactui palpantis renitentem tanquam Tubercula obtinent, & raró admodùm diebus hujus Stadii reliquis numero augentur; quia Venenum à prima eruptione è ſinu Spirituū penitùs excuſſum erat, unde etiam Febris cum Deliriis, & Vigiliis, cæteriſque Symptomatis repente & quaſi momento temporis finitur, ſecundo die Tuberculorum baſes vegeto Spirituum influorum robore mirum in modum ampliatur; tertio autem apices acuminantur, & humore turgeſcunt, primigenium intereà colorem vividum, & figuram rotundam, ſine *Petechiis*, *Veſiculis Miliaribus*, vel quibuſcunque aliis Malignitatis notis in interſtitiis exanthematum, ſartam tectam ſervantes. Quæ harum Variolarum deſcriptio cùm ſatis evidens ſit atque à charactere diagnoſtico *Morbillorum*, *Eryſipelatis*, *Febris Scarlatinæ*, ſive cujuſcunque alterius efflorescentiæ cutaneæ longiſſimè diſtet, non eſt quod multa verborum ambage & Diagnoſticorum enumeratione hunc Morbum ab aliis Morbis, vel haſce Variolas à cæteri differentis indolis diſtinguendo, filum ſermonis longius pertexamus. Hæc igitur Variolarum regularium & benignarum norma cùm ſui & obliqui index ſit, operæ pretium erit, ad eam reſpiciendo, fuſiori ſtylo oſtendere quo modo, & quam ob cauſam Natura in Variolis Mediis & Malignis formandis ab hac regula deflectat, & quibus Criteriis eæ à ſeſe invicem; atque à Variolis benignis & cæteris congeneribus Morbis diſcerni poſſint.

(*c*) *Variolas Medias* (quæ frequentiſſimæ ſunt & maximè vulgares) è quacumque alia efflorescentia cutaneâ, ſive Eryſipelatosa ſive Morbilloſa vel Scarlatina dignoſcere non adeò difficile eſt. Prima enim eruptione Variolis regularibus ſimillimæ ſunt, tubercula colorem plus minus vividum, figuram rotundam, & duriti-

(*a*) *Diagnoſtica* [*b*] *Variolarum Benignarum* (*c*) *Vide Hiſtor.* 3.

ritiem tactui renitentem obtinent; quibus notis ſeſe à qocunque alio morbo congeneri ſatis evidenter diſtinguunt, quippe in *Efflorescentia Scarlatina* tota Cuticula æquali & continuata rubedine ſine quavis renitentia perfunditur, in *Morbillis* etiam efflorescentia ſit interſtitiis diſtincta, incertam tamen figuram obtinet, & ſuperficiem planam & æqualem ſine duritie quavis renitenti, quia Cuticula, tenuiſſima Membrana in hiſce efflorescentiis, non cutis vera afficitur: in *Eryſipelate* autem ut ut cutis vera afficitur & in tumorem elevetur, tumor adeo latus & continuus atque ad partem aliquam ſingularem determinatus eſt ut ne minima dubitandi occaſio ex hac parte detur. Quo pacto autem & quibus Criteriis hę Variolæ, durante hoc ſtadio, benignis & regularibus diſcernantur, reſtat adhuc inquirendum. Hæc autem Criteria præſertim ex duobus fontibus peti poſſunt, ſcil. ex febris comitantis differenti *criſi*, & diverſa *Eruptionis* modo inde conſequente. Siquidem primo in *Variolis regularibus & Benignis*, ubi à vi Spirituum forti & conſtanti univerſum venenũ uno quo quaſi impetu perfectè eliminatum fuerit, febris paucarum horarum ſpatio ſine perceptili quovis Statu Criſi perfecta finitur, ut ante obſervatum eſt; ubi verò è contra ex æquali Veneni & Spirituum lucta ad unum vel alterum diem protenſa *Status febris* longior fuerit & magis manifeſtus, & ſatellitio ſymptomatum diro ſtipatus, Criſis demum ſuccedit imperfecta & minus fida, & febris nonnunquam ægrè admodum (*a*) ultimo hujus ſtadii die Remiſſionem tandem aſſequitur: unde ob reliquias Veneni deliteſcentes non poteſt in Stadiis proximis, vel citiùs ſcil. Maturatione incipiente ſpeciem (*b*] malignam, vel ſerius inſtante Declinatione [*c*] *Synecheos* formam indure atque recrudeſcere. Ipſa etiam exanthemata ut ut in prima eruptione *Variolas diſcretas & benignas* ſimulent, tamen ante finem hujus ſtadii *Mediam* ſolummodo naturam ſeſe ſortitas eſſe palam confitentur, imo nonnunquam ex vehementibus ſymptomatis hunc longiorem Statum comitantibus prope (*d*) ad Malignas ſe accedere produnt. Quo diutiùs enim protrahitur febris Status, & quo imperfectior Criſis, eò longius Variolæ a norma diſcedentes propiùs ad *Malignas* deflectunt *ſecundo*, *Variolæ Benignæ* primo eruptionis die una [*e*] omnes protruduntur, adeo ut tertio hujus ſtadii die, rarò aliquæ reperiuntur puſtulæ, quarum ſtamina primo die accuratè intuenti non ſeſe in conſpectum dederint, unde numerus Variolarum atque earum frequentia iſto die rectè cognoſci poteſt: veneno enim penitus eliminato, lite inde dirempta non eſt quod à ſuperfœtante Natura nova puſtularum ſoboles expectetur; è contra vero in Variolis *Mediis*, à prima eruptione durante toto Status tempore, donec Venenum Criſi aliquali excuſſum fuerint, Puſtulę in dies [*f*] aliæ atque aliæ exſurgunt in tuberculorum priùs natorum interſtitiis: unde ſub finem hujus Stadii in quibuſdam partibus Puſtulas ad maturandum aptas, in aliis vero recens natas una videre eſt; & Variolæ, quæ principio eruptionis Diſcretę & regulares videbantur, jam frequentes admodum ſint & cohæreant, imo ferè confluant. Porò 3. Vigore Spirituum veneno adhuc irretiorum jam quadantenus depreſſo, iſte Variolæ *Mediæ* neque 2. die (*g*) baſes ſuas dilatant, neque tertio turgeſcunt & acuminantur, more Variolarum benignarum: atque ad finem hujus ſtadii parvæ, languidæ, quadantenus depreſſæ, ſeſſiles, & fere ad inſtar confluentium manent, neque colore vivido tinctæ, neque figuram exactiſſimè rotundam ſervantes. Denique 4 Natura, cum præ ſpirituum Veneno labefactatorum languore haud valeat per exiles tuberculorum ſemine cum portas hoſtem amandare, cùm per patentiores ductus Salivales levi [*h*] Ptyaliſmo exterminare ſatagit; quem *ptyaliſmum*, (modo

(a) *Vide hiſtor* 21. *&c.* (b) *Vide Hiſtor*. 21. *&c.* (c) *Vide Hiſtor*. 21. *&c.*
(d) *Vide hiſtor*. 27. *&c.* (e) *Vide Hiſtor*. 3. [f] *vide hiſtor*. 21. 14. *&c.*
(g) *vide hiſtor*. 14. 19 20. 21. 23. 42. 46. *&c.* (h) *vide hiſtor*. 14. *&c.*

(modo non à Variolis in ore ſcatentibus oriatur,) quippe à Veneno imperfectè pro exanthemata exantlato ortum, jure merito habeo pro *Mediarum*, ſi non *Malignarum Variolarum*, Diagnoſtico.

Variolæ autem *Malignæ* parvam ſuam indolem characteribus evidentiſſimis produnt; ex quibus primo intuitu tum à cæteris quibuſcunque Variolis, cum à quovis alio Morbo congeneri facillimè diſtinguantur. 1. Ab Indole febris concomitantis, quę Maligna [*a*] eſt, cum pulſu nimirum debili & celeri, temperie miti, Deliriis, Vigiliis, Subſultibus Tendinum, reliquiſque id genus funeſtis Symptomatis conjuncta, per totum hoc ſtadium, protenditur: ſpiritibus enim à veneno jam deletis & poſt ultimum agonem ferè enecatis & extinctis, febris funeſta Criſi in hoc effloreſcentię ſtadio ad ἀκμὴν Malignitatis provecta, ut ut præ ſpirituum languore mitis videatur, uno tenore continuo non poteſt non progredi. Cum diriſſimis autem Symptomatis in genere nervoſo ex inani Spirituum triumphatorum niſu ſociatur, quæ neque prorſus exulat, ut in Variolis *Benignis*; vel intermittit, vel quidem remittit, ut in variolis *Mediis* uſu venit, 2. Ab effloreſcentiæ modo qui in hac ſpecie peculiaris eſt, & quamcunque formam induerit, adeò longè à cæterarum Variolarum eruptione differt, ut non admodùm difficile ſit eam ſtatim à Variolis Mediis vel benignis diſcernere; ſiquidem 1. Variolę *Malignæ* raró admodum regulariter tertio Morbi die a natura præſtituto erumpunt, verùm potiùs aut præpropero [*b*] impetu primo vel ſecundo die confertim effloreſcunt, aut Regiminis errore proc raſtinatæ, demum 4. 5. vel 6. die, vel quidem [*c*] ſeriùs; formam licet *Diſcretarum* induant. Ubi verò fortuito more Variolarum *benignarum* vel ſaltem *Mediarum* primò erumpant (quod nonnunquam fit (*d*) *Fluxum alvi* efferatum, *ſudorem Colliquativum*, *Delirium*, *Vigilias*, vel aliud aliquod Symptoma mali moris conjunctum habent; vel exploratione diligentiori facta, [*e*) *petechias*, *Veſiculas* miliaris in interſtitiis puſtularum aut aliquas alias exitialis Veneni intus delitеſcentis notas ſaltem ſecundo Eruptionis die in collo, Pectore, & brachiis deprehendere licet. 2. Ubi autem univerſaliter ab initio Eruptionis confluant, facilè à Variolarum benignarum, vel Mediarum (cum quibus vix quicquam habent commune) eruptione, & à congeneri morbilloſa, Scarlatina, vel Eryſipelatoſa hæc effloreſcentia diſtinguetur (*f*) ſiquidem hęc effloreſcentia eſt plana & continua, nequaquam interpuncta uti Morbilloſa. 2. Rubedine magis ſaturata & profunda quam Scarlatina effloreſcentia, fere ad inſtar Eryſipelatis cutim perfundit, & quadantenus incraſſat. 3. Non autem Cutis inde adeò incraſſeſcit ut in *Eriſipelate*, ne dicam univerſam cutim unquam Eryſipelatoſa effloreſcentia affici atque intumeſcere. Deniq; *ptyaliſmus levis*, atque ejus comes *Intumeſcentia Labiorum* notabilis, frequens *Mingendi Conatus*, aut aliquando totalis *Vrinæ ſuppreſſio* & *Maculæ* nigræ hic illic per cutem rubentem ſparſæ, atque alia id genus Symptomata conjuncta hanc effloreſcentiam quavis alia congeneri ſatis ſuperque diſtinguunt 3. Ubi verò hæc effloreſcentia fuerit ex parte duntaxat ſcilicet in facie *Confluens* [quod ut plurimum fit] minor adhuc ſupereſt dubitandi occaſio, ſiquidem ex eruptione in Corporis trunco & Artubus quadantenus (*g*] diſtincta, ſatis conſtare poteſt Effloreſcentiam in facie fluentem eſſe revera *Varioloſam*, non autem *Scarlatinam* vel *Eryſipelatoſam*: eam autem non eſſe Morbilloſam probat inæqualis Cutis *Aſperitas* & *Durities* quadantenus renitens Tuberculorum, quæ licet ex incerta & varia figura quam primo Eruptionis die obtinent, morbillos mentiri videantur; revera autem Malignam ſuam indolem, atque vacillantem ſpirituum debilitatorum œconomiam inde ſolummodo oſtendunt, quam poſtremis hujus ſtadii diebus clariùs

pro

[a [*Variolarum malignarum*. [b] *Vide Hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40. 41.
[c] *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. [d) *Vide hiſtor.* 46. &c. (e] *Vide hiſtor* 30. 31. 47. &c. [f) *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. (g) *Vide hiſtor.* 37. 38. &c.

probant, ubi ne minime quidem acuminata, verùm prorſus ſeſſilia, livida, atque quaſi mortua ubique apparent. 4. Variolæ quæ primo impetu *cohærens* & conſertim erumpentes cutem rubedine ſaturata ubique perfundunt, eamque quaſi Urticæ plaga exaſperant, Spirituum debilitatem, & Malignam indolem evidenter probant, & modo Eruptionis peculiari manifeſto diſcernuntur à Variolis cæteris quibuſcunque, itidemque à Morbo quovis alio congeneri, ut non opus ſit hac in re ulteriori ſermone. Denique malignarum harum Variolarum, quamcunque ſpeciem induerint, diagnoſtica ſunt [*a*] *Hæmorrhagiæ* profuſæ, præcipue narium, renum & alvi: *fluxus autem Fœminarum menſtruus* præſertim ſi tempore (*b*) à natura præſtituto contingerit, & cancellos ſolitos non exceſſerit, non eſt adeò formidandus, ut ut enim ob impenſas Spirituum inde factas ſuſpectus ſit, Morbi indolens ea de cauſa jure merito maligna cenſenda non eſt.

(*c*) Ex prædictis ſatis in genere conſtat qualis eventus hujus morbi expectandus ſit, variolas regulares nimirum adhibito juſto regimine fauſtas, malignas autem ſuppetiis artis quibuſcunque non obſtantibus ut plurimum funeſtas, Medias demum dubias fore, & vix aut ne vix ſine multa artis ope eventum ſalutarem aſſecuturas, ut forſan ſupervacaneum videatur tempus adhuc terere in præſagiis hujus Morbi proferendis. In Tyronum autem & minùs exercitatorum gratiam non pigebit *prognoſtica* ad hoc ſtadium ſpectantia magis ſpecialia in medium proferre, à Criſi febris, & modo eruptionis differenti deſumpta, & quæ multo uſu comprobavi, quorum primum ſit (*d*) Qui poſt eruptionem Variolarum, febre, Vigiliis, ſubſultibus Tendinum, & cæteris naturæ in caſſum luctantis ſymptomatis ſine Intermiſſione vel remiſſione laborant ineunte ſtadio proximo moriuntur. 2. (*e*) Quo longè eſt Morbi Status eò periculoſior eventus expectandus eſt; at cùm ſecundo Eruptionis die febris intermittat, & Puſtulæ recens ſuppullulantes ſint paucæ, & Salivatio atque extremarum partium intumeſcentia diu protendatur, febris non recrudeſcit ante ultimum Morbi Stadium, & tunc formam *Synecheos* induit, & facilè ſuperatur, ſi è contra febris non niſi [*f*] ultimo hujus ſtadii die Remiſſionem tantum, non Intermiſſionem aſſequatur, Variolæ licet à principio Diſcretæ viderentur, ad confluentes propiùs accedunt, & febris proximo die in malignam *Synechon* tranſmutatur, Ptyaliſmus tantùm ad paucos dies durat, (*g*) Micturitio in locum legitimæ Criſeos ſuccedit, & Symptomatum dirorum agmen claudunt petechiæ, quas excipit mors decimo vel undecimo die. 3. Variolæ maximè benignæ noſtro idiomate dictæ (*h*) *ChicKen-PocKs* maturantur ſcabie obducuntur & exſiccantur intra quatuor dies; at quo frequentiores ſunt puſtulæ, quanquam neque cohereant neque confluant eo pejus. 4. Effloreſcentia [*i*] confluentes & ubique rubedine ſaturata more febris Scarlatinæ vel Eryſipelatoſæ univerſam fere cutim perfundens cum petechiis intermixtis, tonum Spiritutm planè deletum & craſin humorum everſam ſignificat, & mortem ultra ſecundum Maturationis diem nulla medicorum arte poſſe protelari 9. Si (*K*) exanthemata in Facie tantum, non reliquo corpore confluant, tamen ante decimum diem plerumque moriuntur Ægrotantes. In hac ſpecie non rarò accipiunt *Hæmorrhagiæ*, & Exanthemata in trunco corporis quamquam diſtincta, nullam tamen certam figuram obtinent, & quaſi (*l*) ſtrangulata peſſimo omine livideſcunt, cum interea reliqua ſymptomata mitia videantur. 6. Quod ad Morbi eventum ſpectat, perinde Mihi fere eſt utrum variolæ confluentium vel cohærentium formam in principio Eruptionis induerint, cum (*m*) petechiæ, veſiculæ Miliares, Hæmorrhagiæ, Deliria, vigiliæ, Sopor, ſpaſmi, vel iſtiuſmodi funeſta Symptomata mortem 2. maturationis die in utraque ſpecie expectandam

Cc 4 dam

(a] *Vide hiſtor.* 36. 39. 40. [b] *Vide hiſtor.* 9. 52. [c] *Prognoſtica.*
[d] *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. [e] *Vide hiſtor.* 21. [f] *Vide hiſtor.* 14. 21. 23. 27. 32 52. &c. [g] *Vide hiſtor.* 36. (h] *Vide hiſtor* 2. [i] *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. [K] *Vide hiſt.* 41. &c. [l] *Vide hiſt.* 37. &c. [m) *Vide hiſt.* 29. 30. 31. &c.

dam ſepiſſimè denuncient, aut ſi forte Ægrotans poſt ærumnoſum Salivationis tedium exantlatum tandem (*a*) die 15. 17. vel 21. à morbo aliquando evadat; tamen ſæpius Salivatione temperies ſuppreſſa, nec profluvio urinæ, vel extremarum partium Tumore compenſat. (*b*) die *x. xii. xiv.* ſatis cedit 7. *petechiæ* (*c*) vel *veſiculæ miliares* in Variolarum Diſcretarum Interſtitiis ortæ in hoc ſtadio pejus ſignificant quam in ſequentibus hujus Morbi ſtadiis, quia in hoc ſtadio vim Veneni primario & non ex accidenti aliquo deleteriam denotant, & fere ſemper cum *fluxu alvi enormi*, *Deliriis*, *Vigiliis* pertinacibus, *ſudoribus* colliquativis, vel aliis Symptomatis funeſtis conjunguntur. Ægroti verò hiſce ſtigmatis notati nunquam ſine ope *Alexipharmacorum opiatorum* & *Veſicatorum* mortem effugiunt ſub initium Maturationis, ſed Spaſmis, Comate aut aliis iſtiuſmodi ſymptomatis interimuntur. Harum inſuper Macularum vel Veſicularum Diminutio aut Receſſus bene ominatur, earum verò vel inumero vel in magnitudine Incrementum mortem denunciat non procraſtinandam. 8. (*d*) *Ptyaliſmus* eruptionem Variolarum comitans malus eſt, quia venenum per regiam viam non ſatis eliminari ſignificant, uti & *fluxus alvi*, & *ſudor. Colliquativus*, quia ab utroque ſymptomate Spiritus debilitantur 9. Qui *micturitione* laborant, rarò ad finem Maturationis ſuperſunt 10. (*e*) *Catarrhos* cum variolis conjunctus Salivationem, gutturis Inflammationem atque Tumorem in ſtadio Maturationis inducit. 11. *Tuſſis importuna* Spiritus & ſanguinem agitat, atque ideò illorum tonum labefactat, hujus verò compagem ſolvit; unde febris & venenum valdè augentur, & vigiliæ inducuntur. 12. (*f*) Quo diutius *vigiliæ* in hoc ſtadio protenduntur, eo pejus, quia phreneſin & hæmorrhagias inferunt. 13. Denique in ipſo Eruptionis initio Variolæ prænunciæ amplæ & turgidæ, niſi accidens aliquod ſiniſtrum interveniat, Variolas futuras diſcretas & Regulares pollicentur.

Duæ ſunt *Indicationis* in genere quæ in hoc Morbi Stadio exſurgunt, *Una* ſcilicet reliquiarum Veneni activi (ſi quæ maneant in priori ſtadio non ſubactæ) per Criſin jam incœptam abolitio & exterminatio; *Altera* correctio & cohibitio Symptomatum à reliquis Veneni activi vel deliteſcentis, atque à Spiritibus cum iis colluctantibus ſubortorum, quæ Naturæ quocunque modo obſtare queant quo minus perfectam victoriam reportet.

(*g*) Quando igitur Venenum, ſaltem Activum, perfecta Criſi integrè eliminatum fuerit (quod ſub hujuſce ſtadii initium univerſali & regulari Diſcretarum Variolarum eruptione derepente fieri ſolet) & Patiens à Symptomatis præcedentibus & eorum fomite liberetur, ac partem hujus ſtadii quæ ſupereſt planè *apyretos*, & ſine ærumnoſo quovis Symptomate decuret, haud par eſt ut Natura apparatu Medicamentorum cujuſcunque generis officioſè è laceſſatur, quia propriis viribus inſtructa ſine artis ſupetiis jam ſatis validè ſuo officio fungitur, neque Indicatio alia à veneno ſuperſtite vel ſymptomate quovis inde ſuborto miniſtratur; Quod autem officioſè fit, raro admodum impunè patratur. Quanquam autem indoles morbi mitis fuerit & benigna, *Regimen* tamen in priori ſtadio inſtitutum, in hoc atque reliquis ſtadiis inviolatum obſervari omnino neceſſe eſt, ne particulæ quævis Veneni nuperrimè ſubacti intus deliteſcentes forte fortuito regimine præmaturè mutato recrudeſcentes funeſtum aliquod Symptomata inexpectato inducant, cujus pernicioſi erroris exemplum unum vel alterum proferre non pigebit inter (*h*) *Hiſtorias* ſub finem hujus Tractatus recenſendas, ne quis in poſterum in eundem ſcopulum impingat. Obſervata iſta Regiminis forma, nec Medicamentorum Formulæ, nec medendi methodus à nobis requiritur, cum ſatius ſit ut Naturæ (cujus res eſt) totum negotium committatur.

(*a*) Ubi

(a) *Vide Hiſtor.* 21. (b) *Vide hiſtor.* 54. 55. (c) *Vide Hiſtor.* 39. 31. 36. 37. 19. 45.
(d) *Vide hiſtor.* 14. 27 &c. (e) *Vide hiſtor.* 27. (f) *Vide hiſtor.* 40. 48.
(g) *Curatio Variolarum Benignarum in ſtadio ſecundo* (h) *Vide hiſtor.* 4. 5. 6. 7. 17.

[a] Ubi autem exanthemata vel *confluant* vel *cohæreant*, vel *Petechiæ*, *Veſiculæ Miliares*, hic illic ſparſæ, *Hæmorrhagiæ*, *frequens ad mingendum propenſio*, *Ptyaliſmus* inanis inceptus, aut quodvis alterum Symptoma naturam poſt Criſin funeſtam cauſa cecidiſſe oſtendunt, non tantùm in uſu *Alexipharmacorum*, & *Veſicatoriarum* ut in præcedenti ſtadio perſtare oportet; verùm etiam incunctanter, priuſquam Spiritus prorſus deleti fuerint atque ſphacelati [modò fieri poſſit] Remediis Alexiteriis quibuſcunque generoſiſſimis, uti *Electuar. ex Ovo*, *Rad. Serpent. virg.* eorumque doſibus largioribus ſæpiuſque repetitis, atq; Veſicatoriis ad quaſcunq; partes convenientes jugiter applicatis, uno impetu eorum expanſionem tempeſtivè moliri, atq; Deliriis, Vigiliis, Hæmorrhagiis, Micturitioni, cæteriſq; Symptomatis Spiritus adhuc labefactantibus, *Paregoricor.* cæterorumq; id genus convenientium remediorum uſu aſſiduo ſubvenire, ut ut Febris ab hac Spirituum exaltatione augeri videatur. Non enim jam ab incendio inteſtino, verum à Veneno de Spiritibus triumphante Ægrotanti periculum intenditur, quod ſine flamma arte in iis accenſa haud facilè arcetur. Veriſſimum quidem eſt, [confitente ipſo *Sydenhamio*, frigidi regiminis patrono acerrimo,] raro admodùm ſive hac, ſive quavis alia methodo quoſcumq; intenſiſſima huius veneni labe contaminatos, quippe ſideratos ac morte quaſi perculſos, poſt Criſin iſtiuſmodi funeſtam ex morbo evadere: quod forte non alia de cauſa accidit, quam quod ſeriùs, aut parciùs quàm par eſt, hæc methodus medendi adhibeatur. Sæpenumero autem Variolas malignas inferioris ſubſelli non tantum cohærentes, verum ex parte confluentes, Petechiis & Veſiculis Miliaribus interpunctas: atq; Hæmorrhagiis & frequenti ac parca Mictione comitatas, ut ut exanthemata a prima penè effloreſcentia ubique delituerint & exaruerint, methodo noſtra ad felicem eventum perductas eſse fidem faciunt variæ (b) *Hiſtoriæ* ſub finem huius Tractatus ſumma cum ſinceritate memorandę. Atq; mehercule licet ab Orci faucibus haud omnes eripere poſsumus, tamen cordatus Medicus non male officio ſuo fungitur, ſi Prognoſtico vero priùs prolato, modò ſi quidquam tentandum ſit, ad rationis normam methodum ſuam pro rei natura in caſu adeò funeſto ubique dirigat.

Sicuti cum *Alexipharmacis Opiata* jam commiſceri, ita horum doſes juxtà ac illorum in hoc ſtadio pari paſſu augeri ſenſim oportet, donec perveniatur ad juſtam *Opii* doſin quantacunque fuerit, quæ efferatum Spirituum motum frænando, quietem iis quadantenùs conciliet; quoniam fermentum Varioloſum prę reliquis fermentis ſpiritus adeò ſtimulat & irritat ut niſi veneno planè obruantur & Ægrotans profundo Comate laboret, [quo in caſu de Vita Patientis actum eſt] non inquieto motu perpetuò agitari, & miſellum Ægrum Vigiliis ac Deliriis confectum mirum in modum laceſſere. Ea enim eſt Spirituum laceſſitorum indoles, ut quamdiu irritentur & robur ad luctandum ſuperat, non poſſunt non hoſtem perpetuo & inani niſu aggredi: quò enim fortiores & vegetiores ſunt, eo magis quieti & conſtantes; quo autem præ debilitate magis vacillant, eo in efferatos motus magis magiſque adiguntur, A quo continuato motu (modo ſufficienti & repetito *Opiatorum* uſu non opportunè cohibeantur) plus quàm à quoquam alio Symptomate vires eorum peſſundantur. Quam ob cauſam, uti *Opiata* cum *Alexiteriis* conjungere, hoc pacto una fidelia utrumque parietem dealbando, tranquillam ſc. quietem juxtà ac debitam expanſionem Spirituum promovere par eſt; ita nullam *Opiatorum* doſin formidare quouſq; ſenſim progrediendo ad eam demùm devenerimus quæ ſomnum conciliet & efferatum eorum motum quadantenùs cohibeat; & ſenſim *Opiati* doſin diminuere pro gradu quietis redintegratæ: Spiritus enim durante ſua contentione multo majorem Paregoricorum doſin cum ἀυφορίᾳ tolerare quàm in ſano & quieto ſtatu, omni-

[a] *Curatio variolarum malignarum ſive Confluentium ſive cohærentium in hoc ſtadio.* (b) *vide hiſtor.* 19. 21. 22. 23. 25. 27. 29. 31. 32. 33. 34. 35. 47. 48. 49. 50. 63.

omnibus in Medicina exercitati notum eſt. Atque idcirco Ego non ſine ſucceſſu in hoc; & reliquis Morbi ſtadiis ſubſecuturis ſæpius non tantum *gr. j. Laudani* cum Alexiteriis generoſiſſimis commixtum ſemel in die Ægrotantibus miniſtrãdum juſſi, verùm (Vigiliis pertinacibus id requirentibus) ſexta, vel quidem quarta quaque hora repetendum, & junioribus *Laudanum liquidum* vel *Syrupum* de *Meconio* eadem proportione pro ratione ætatis, cum Julapiis, *Theriaca Androm. Radic. Serpent. Virgin.* cæteriſque Alexiteriis fortioribus ſociatum; quo pacto ſomnum tempeſtivum Ægrotanti, & quietem Spiritibus conciliando, haud raro Efflorefcentiam confluere incipientem, ſpatio unius noctis in Diſcretam mutavi, & non confluentibus & cohærentibus Variolis affectos, ubi exanthemata à primo ortu arida & depreſſa nunquam alias maturanda erant, jugiter repetita *Laudani* doſi eum *Alexiteriis* commixti, atq; ad plures dies continuata, ſc. quamdiu opus fuerat, ſalvos ex ipſis (*a*) Orci faucibus [mirantibus una ac plaudentibus Ægrotantium amici] eripui, Atque equidem quomodocunq; ſe habeant exanthemata, & Symptomata reliqua, vix Mihi de vita Ægrotantis actum eſſe videtur, niſi ubi Vigiliæ doſibus Laudani moderatis & repetitis auſcultare pertinaciter recuſent; quo minor enim Laudani quantitas in hunc finem ſufficit, eò melius. Nullus autem dubito quin multi, hac re non animadverſa in hoc & proximis hujus morbi ſtadiis, doctiſſimorum & expertiſſimorum Medicorum cura non obſtante, perierint, quos paulò liberalior Opiatorum doſi, aut ſaltem frequentiùs repetita, vel diutùs uſurpata ſalvos demùm feciſſet, Quam ob rationem Methodum medendi in caſu adeo deplorato Mihi familiarem deſcribere non pigebit. Applicentur *Veſicatoria* ampla & acria illicò ad Nucham, Carpos & Brachia interiora, ad Tibias, Femora, pone Aures, vel quaſcunque partes ad quas opportunè poſſint applicari, ad expanſionem Spirituum ope hujus ſtimuli artificialis promovendam. Liquor Poſſeticus cum vino *Canarino* factus ſæpiùs propinetur; nec non aliquando; præſertim in Deliquiis, merum Vinum Canarinum per ſe vel *Spiritu CC.* ſaturatum; exhibeatur etiam *Bolus* ſequens cum Cochl. *iij.* vel *iv.* Julap. repetaturque pro ratione Vigiliarum ſexta, vel quidem quarta quaque hora; ℞ *Theriac. Androm. Electuar. ex Ov.* an. ʒß. *Pulv. Serpentar. Virg. Lap. Contrayerv. Bezoar. Orient. an.* ℈ß. *Laudan. Lond. gr. j. Confect. Alcherm.* vel *Sirup. Caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.* ℞ *Aqu. Cardu. Cinnam. Hord.* an ℥iv. *Protheriacal. Epidem.* vel *Pæon. comp. an.* ℥ij. *Sirup. Caryoph.* vel *è ſucco Cherm.* ℥iß. M. F. *Julap.* imò *gutt. x, xij, xv. Laudan. liquid.* in hauſtulo *Julapii* in Bolorum intervallis, ſi opus fuerit, propinentur, ſenſim ſc. progrediendo donec Æger dormire incipiat; ex tunc autem doſis minuatur vel rariùs repetatur pro ratione ſomni plùs minùs obrepentis. Junioribus Cochl. *ij. iij. iv.* Julap. ſequent. pro ratione ætatis quarta quaque hora miniſtranda jubeo, ℞ *Aqu. Card. Calendul. Cinnam. hord.* an. ℥ij. *Epidem. Pæon. comp.* an. ʒvj. vel ℥j, *Sirup. de Mecon.* ʒx, *Theriac. Androm. vel Diaſcord.* ℈ij. *Lap. Contraierv. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Serpentar. Virg. de Guttet. an.* ℈j. M. F. *Julap.* cujus ſingulis vel alternis doſibus pro ratione ætatis & Vigiliarum inſtillentur *gutt. ij. iv, vj, Laudani liquidi.*

Præter *Alvi fluxum*, *Deliria*, *Vigilias*, cæteraque id genus Symptomata *Variolis Malignis* & Mediis, ſaltem in priori hujus Stadii parte, ſc. ante Criſin conſummatam communia; (quæ mox venient ſpeciatim conſideranda] ſunt duo alia planè deplorata, utpote ferè certiſſima corruentis Naturæ indicia, & præcedentis funeſtæ Criſeos effecta, quæ hic loci, ubi ſermonem habemus de Variolis Confluentibus & Malignis (quas duntaxat, tanquam *Pathognomonica* comitari ſolent] jure meritò perpendi requirunt, *Hæmorrhagiæ* nimirum *univerſales*, vel ſaltem *profuſæ* atque Micturitio; illud à ſoluta ſanguinis compage ortum; hoc à prædita Veneni per glandulas Cutis & Oris eliminatione, quorum Symptomatum.

[a] *Vide Hiſtor.* 14. 19. 21. 22. 23. 25. 27. 29. 32. 33. 34. 47. 48. 49. 50. 63. *&c.*

tum curationem jam ſeorſim aggredimur.

Hæmorrhagias dico *univerſales & profuſas*, ut diſtinguantur à Fluxibus uterinis cruentis quibuſcunque legitimis & moderatis, *Menſtruis* nimirum, & *Lochiis* poſt partum, vel abortum fluentibus (quæ ut ut infauſtè jam accidant, ſpiritusque labefactando Variolas depreſſas, languidas & ſerò maturandas in Mediarum cenſum ritè reducant, quo nomine cùm de curatione Symptomatum in iſtis Variolis accidentium verba faciemus, has *Hæmorrhagias* ex profeſſò tractabimus, nequaquam autem modò fluendi tempus, ordinem & modum à Natura præſtitutum ſervent, pravam & malignam (*a*) indolem Morbi produnt. (Malignæ enim Hæmorrhagiæ à ſoluta ſanguinis Craſi, & colantium Glandularum ob Spirituum languorem laxitate per διαπήδησιν (*b*) ex Inteſtinis, Renibus, Naribus, nonnunquam ex Oculis, Auribus, Dentium alveolis, quà porta datur, æquè ac è vaſis uterinis inſtar loturæ carnium ubiq; profuſiſſimè ſcaturiunt; earumq; prænunciæ ſunt *Petechiæ* frequentiſſimæ, *Maculæ purpureæ & nigræ*, quales *Peſte* correptis paulò ante obitum accidunt, hic per univerſam Cutem, præſertim in Pectore & Artubus (mortificationis incœptæ proculdubiò indices) ſparſæ, quæ pari paſſu cum Hæmorrhagiis cum quibus conjunguntur, numero & magnitudine unaquaque penè hora augentur vel diminuuntur; quo nomine hoc Symptoma jure merito funeſtiſſimum habetur, & vix aut ne vix arte cohibendum; vel ſi *Vitrioli* fræno præpotenti forte cohibeatur, (guttis enim 40, vel 50. (*c*) *Aqu. Styptic. Reg.* ſingulis horis in hauſtu Julapii convenientis exhibitis, portas omnes obſignatas vidimus] nihil tamen proficimus ſi non unà poſſimus Veſicatoriis, & *Alexiteriis* generoſiſſimis frequentiſſimè miniſtratis vires Spirituum penè extinctorum demùm reſuſcitare atque recens expandere. Uſu certè compertum eſt à *Venæ-ſectione*, aut alio quocunque remedio ſpiritus perfundante, ſymptoma hoc incrementum ſumere, & obitum Patientis accelerari.

(*d*) Quod alterum Symptoma attinet, non eſt quòd *frequentem & parcam Mictionem* adeò formidemus, quippe ut ut iſti niſus ſeu ſpaſmodica Ureterum & Veſicæ urinariæ contractio moleſtias Patienti creet perpetuas; non autem Natura adeò labefactatur, aut Spiritus adeò diſſipantur à præcedente ſymptomate; quanquam autem hæc Micturitio non adeò deleterios effectus habet, omen tamen funeſtum ferè ſemper eſt, & Spirituum ſummam imbecillitatem, præpollentem Veneni gradum, & pravam Morbi indolem ſemper indicat. Nullibi enim Natura hoc pacto cum niſu inani per patentiores hoſce Renum ductus venenum eliminare ſatagit, ubi via regia Glandularum Cutis vel Oris (ut ante innuimus) ſatis pateat. Atque proinde [*e*) ſicut Morbus ope *Alexipharmacorum* & *Veſicatoriorum* ſenſim ſubigitur, ita moleſtum hoc ſymptoma pari paſſu ultrò declinare animadvertitur; & è contra, Morbus fomite non ſubacto, eventum non minùs funeſtum ſortitur, ut ut *Salibus Lixivialibus* ſymptoma hoc correctum aut ſublatum fuerit: Salia enim Lixivialia, præſertim pulvis dictus Æthiopicus, nimirum *Cineres Bufonum* in Crucibulo ad nigredinem calcinatorum urinam copioſè fundendo, [*f*] vi hujus ſymptomatis corrigendi, ante omnia alia egregia dotatos eſſe multo uſu Mihi compertum eſt, ſive Æger demum convaliturus eſt, ſive non. Quam ob rationem (*g*) ℈j. [urgente hoc ſymptomate) Cinerum prædictorum quarta vel ſexta quaque hora exhibendum jubeo, ſemper autem cum generoſiſſimis Alexiteriis in Bolo vel hauſtu commixtorum, quo morbo juxta ac ſymptomati ſimul proſpicere poſſim; quid enim refert pereunte Ægro ſymptoma ſuſtuliſſe?

(*h*) Ubi verò ex vi Veneni & Spirituum contendentium fere pari, Febris *Status* per unum vel alterum diem protendatur, unum tenorem ſervet, & cum *Vigiliis*, *Deliriis* & pleriſq; aliis præcedentis ſtadii, nec non novis quibuſdam Symptomati-

ti

(a) *Vide Hiſtor.* 33. 52, 8. *&c.* 62, [b] *Vide Hiſtor.* 36, 37. 38. 39. 40. 41. *&c.* (c) *Uſus Aquæ Stypticæ Regiæ* (d) *Micturitio* [e) *Vide Hiſtor.* 16 *&c.* [f] *Uſus Cinerum Bufonum.* [g] *Vide Hiſtor.* 36. (h] *Curatio Variolarum Mediarum in hoc ſtadio.*

ſociatur, & Exanthemata *medii generis*, frequentia nimirum & languida admodùm erumpant; durante certamine, quouſq; ſc. Criſi perfecta Ægrotans à Simptomatis vehementibus quibuſcunq; liberatus *apyrexia* integra fruatur, à partibus Naturæ dimicantis ſtare oportet, & Spirituum expanſionem jugiter promovere repetitis doſibus (*a*) mitiorum Alexipharmacorum in priori ſtadio deſcriptorum, quorum ope Veneni activi reliquias ſenſim ſubigere valeant; nec non vehementiora quæcuuq; Symptomata quæ Spiritus in hoc ultimo agone ſæpiſſimè peſſundant, atq; proinde Morbi indolem in Malignam mutare ſolent, appropriatis Remediis tempeſtivè ſublevare & coercere: atque commixtis Alexipharmacis maximè generoſis, & adhibitis Veſicatoriis languenti Naturæ ſubvenire, modò à vehementiori quocunque Symptomate labefactata cauſa cadere incipiat. Quamprimùm autem Febris Criſin ſuo modo, hoc eſt, ſeriùs aſſecuta eſt, & ultimo licet hujus ſtadii die, unà cum Symptomatis priùs conjunctis prorsùs exulet; vel quidem (quod ſæpius evenit] intermittat vel remittat, priuſquàm Venenum deliteſcens in proximis ſtadiis revireſcere incipiat & recens certamen inſtauret, non eſt quod adhuc naturam in caſſùm fatigemus remediis antè præſcriptis, ſive iis quæ in Venenum activum colliment, ſive iis quæ ſymptomata reſpiciunt, quippe impræſentiarum haud omninò indicantur, neque ad recrudeſcentiam veneni deliteſcentis antevertendam ſufficiunt; Ideòque ſatius eſt ut Ægrotans perſtet in Regimine priùs inſtituto & ab ingratorum Medicamentorum deglutitione pauliſper ferietur, donec recrudeſcentia Febris, & Symptomatum cum ea conjunctorum in ſtadio Maturationis vel Declinationis eorum uſum poſtulaverit, quæ inde pro diversa Febris recrudeſcentis indole alia atque alia adhibenda ſunt, uti poſt hàc in proprio Capite narrabitur, niſi forte cuiquam in hoc intervallo vires *b*] *cor.per.* experiri libeat, quas ego ſæpe efficaces expertus ſum ad Febris repullulationem præveniendam.

Quæ autem ſint *mitiora ea Alexipharmaca*, quæ durante certamine ante Criſin peractam jugiter adhibere par eſt, & quæ ſint eorum præſcribendorum Formulæ ſatis conſtat ex Methodo medendi in præcedenti ſtadio memorata; Qualia etiam ſint *Alexipharmaca*, ea generoſiſſima, & quo pacto cum prioribus commiſcenda ſint, ubi Natura à vehementiori quocunq; Symptomate labefactata ſuccumbere incipiat, ex methodo Variolas Malignas & Confluentes curandi in hoc atq; præcedenti ſtadio deſcripta petat Lector; ex quibus facilè admodùm Formulas Remediorum pro re nata plus minùs Alexiteriorum excogitare queat, quo nomine cram, ben eam bis coctam apponere non libet. In hoc autem lubrico rerum ſtatu dum Criſis eſt [ut aiunt) in *Fieri*, videat potiſſimùm ſolers Medicus nè Natura quovis ſymptomate vehementiori diutiùs attrita & laceſſita, & inde congreſſui impar reddita (quod haud raró evenit) in Veneno Criticè eliminando prorſus deficiat, & Morbus jam demùm pravam ac Malignam indolem acquirat. Multa autem Symptomata quæ hunc Morbum in præcedenti ſtadio, dum Spiritus niſu difficili expanſionem ſuam ulteriorem moliebantur comitata ſunt, quæcunque ſcil. à conatu Spirituum contendentium ortum ſuum duxerunt, atq; proinde *Evacuationes*, ſcil. *Venæ-ſectionem*, *Vomitum*, *Catharſin*, aut quamcunq; fere aliam poſtulaverint, *v.g.* Vomitio, Laſſitudo ulceroſa, Dolores Spaſmodici, ſive Verſatiles & Epileptici, ſive fixi in Capite, Lumbis, Artubus, Pleura, Inteſtinis, *&c* jam à prima eruptione incœpta ultró in dies magis magiſque (qualiſcunque futurus eſt eventus, ſive ſalutaris, ſive funeſtus) declinant. Siquidem, (ut ut olim in *Puretologiæ* noſtræ Exercitat. ſecunda obſervavimus,) quamprimùm ſpiritus ad ἀκμὴν ſuam expanduntur, & morbus ad ſtatum pervenerit, ceſſante priori niſu & conatu ſponte prorſus exulant id genus Symptomata, nec ulteriorem Medici curam requirunt, & raró admodum in hoc ſtadio evacuatio cujuſcunque generis, ut in præcedenti ſtadio indicatur, & fere nunquam ſine evidenti

Ægri

[a] *Vide Hiſtor.* 14 19. 20 21. 27. *&c.* (c] *Vide Hiſtor.* 3.

Ægri detrimento & virium diminutione celebratur. Symptomata autem, quæ in hoc Stadio Medici curam poſtulant, ea ſunt potiſſimum quæ vel ab Accidente aliquo, vel à Spirituum in Criſi languore oriuntur, ut *Fluxus Alvi*, *Sudores Colliquativi*, *Vigiliæ*, *Deliria*, *Sopor profundus*, *Fluxus Uterinus cruentus*, *Tuſſis immunis*, *Ptyaliſmus* cum dolore Gutturis inflammatorio conjunctus, Quæ ſymptomata uti à Spirituum debilitate oriuntur ita præ cæteris Alexiteriorum, Opiatorum & Veſicatoriorum quę eos erigere & figere poſſint, uſum indicant, ut ut Symptomata duo, *Ptyaliſmus* nimirum cum Gutturis dolore conjunctus, & *Tuſſis* immanis, inſuper *Topica* quædam Remedia (uti mox narrabimus) requirant. Videamus igitur quo pacto ſingula hæcce Symptomata ſeorſim tractanda ſint, ne Natura iis fatigata præſente Criſi prorſus deficiat.

(*a*) Quanquam in toto hujus Morbi curſu, præſertim ante & poſt Criſin, Alvus lubrica, quæ ſc. ſingulis vel alternis diebus ſtercora formata dejicit, maximè naturæ officiat, ſed eam à ſarcina liberando potiùs adjuvet; nunquam tamen ab alvo licet ad vigeſimum uſq; diem conſtipata, præter moleſtam fæcum nimis induratarum egeſtionem ſub finem Morbi, noxam inde ſubortam hactenùs deprehendi. *Diarrhœa* verò præſertim torminoſa, in quovis Morbi ſtadio, potiſſimùm autem in hoc, ubi Venenum lege Naturæ uno quaſi impetu per Cutim criticè expellendum eſt, uti Symptomatica & planè deleteria, quam citiſſimè, aſſiduo uſu [*b*] *Opiatorum* cum *Alexipharmacis* generoſiſſimis, quæ ſpiritus quadantenus diſſipatos erigant, conjunctorum incunctanter & diligentiſſime ſiſtenda eſt, & ea Paregorici quantitate quæcunq; fuerit, qua ſcopus attingi poteſt. Siquidem hoc Symptomata uti à languore Spitituum Venenum per Cutem eliminare contendentium oritur ita (ſi quod aliud) eos protinùs debilitando, officio ſuo impares poſterùm reddit adeò ut durante Fluxu alvi, *vel infantili ipſa ætate* (pace magni *Sydenhamii*) Variolæ ægrè admodùm, ſaltem regulares & legitimæ erumpunt, quod vel Mulierculis & Nutricibus notum. Regimen autem, atq; Formulas Remediorum huc ſpectantes non opus eſt ut hic recenſeam, cùm utrumque in priori ſtadio deſcriptum inveniat Lector.

(*c*) Proximè ad hoc Symptomata accedunt *Vigiliæ* & *Deliria*, cum quibus *Subſultus Tendinum*, cæteriq; vacillantium Spirituum motus efferati & irregulares in genere nervoſo conjungi ſolent; quæ quidem ſymptomata uti in quocunq; ſtadio Spirituum inaniter colluctantium languorem produnt atq; malè ſignificant, ita forſan, vix à quovis alio ſymptomate (ut antè innuimus) citiùs quàm ab hoc motu efferato Spiritus proſternuntur; adeò ut, durante hoc inteſtino tumultu, cùm Natura clavum imperii demittat, Variolæ regulariter nequeant erumpere: atq; proinde par eſt ut (*d*) *Opiatorum* doſes ſenſim augeantur donec ſomnus concilietur & tumultus compeſcatur; & ut *Veſicatoriis* & *Alexipharmacis* Spirituum vires erigantur atq; expandantur; cui muneri, ob Spirituum priùs labefactatorum, mera *Paregorica*, [*e*] ad quemcunq; gradum aſcenderis, haud ſufficiunt. Somno autem hoc pacto tempeſtivè conciliato, *Variolas Medias* quæ cohærere, noctis unius ſpatio [quod ante innui] ſæpe ſæpius, Febre exulante, in Regulares & Benignas mutatas vidi. Tanta equidem eſt in hoc magis quàm in altero quovis hujus Morbi ſtadio, (ubi Variolæ Mediæ in malignas tranſituræ ſunt) *Alexiteriorum*, præſertim autem *Paregoricorum* & *Veſicatoriorum* utilitas, ut abſq; eorum uſu vix quicquam egregium arte perfici jam poſſit. Formulas autem præſcribendi mihi in hoc ſymptomate tollendo ſolennes, quippe antè, in priori ſtadio, deſcriptas iterùm recenſere haud opus eſt, præſertim cùm eandem planè viam [*Venæ-ſectione* duntaxat excerta) in hoc atque in illo calcare par ſit.

(*f*) *Sopor* etiam in hoc uſq; Morbi ſtadium protenſus, qui non à prima Exanthe-

(a) *De fluxu Alvi immodico in hoc ſtadio.*
[b] *Vide Hiſtor.* 50. *&c.* [c] *De Vigiliis, Deliriis & Subſultibus Tendinum.*
(d) *Vide Hiſtor.* 48. 19. 20. *&c.* (e) *Vide hiſtor.* 21. 63. *&c.* (f) *De ſopore profundo.*

thematum eruptione ſenſim declinat, verùm potiùs augetur, nequaquam flocci faciendus eſt; quippe ut ut in præcedenti ſtadio, dum Spiritus ulteriorem expanſionem moliebantur, ab oppreſſione ſolummodo fortè oriatur, eaque in critico agone difflata ultro receſſurus videatur; jam vero [*a*] perſtans ſummam procul dubio Spirituum debilitatem & defectum arguit ita ut luctari haud valeant, atq; proinde deleterius præſagium quam præcedens ſymptomata ſubminiſtrat, & Spaſmos funeſtos adfore ut plurimùm denunciat. Quocirca frequenti *Veſicatoriorum* applicatione & diligenti *Spirit. CC. Serpentariæ virgin.* cæterorumque *generoſiſſimorum Alexipharmacorum* priori ſtadio memoratorum exhibitione ad tutùm certandum eſt, ut priuſquam Natura prorsùs cauſa ceciderit, vis Spirituum expanſiva, quantum fieri poteſt) exſuſcitetur. Formulas Remediorum huc ſpectantes in priori ſtadio deſcriptas petat Lector.

Sudores (*b*) præterea profuſi & *colliquativi* (quos Nutrices & Mulierculæ ſtragulorum (*c*) pondere impoſito perperam & in ſummum Ægrotantis detrimentum perniciosè ſolent extorquere) a Medico in hoc ſtadio minimè negligendi ſunt. Ut ut enim mitis & blandus calor, qui quam proximè ad Naturalem temperiem accedit, cum levi Diaphoreſi conjunctis, ſpiritus fovendo eruptionem Exanthematum regularem promoveat; profuſi tamen ſudores Spiritus diſſipant & plurimùm debilitant, nec non ſi diutiùs perſtent, ut ut Exanthemata fuerint Diſcreta, *vigilias*, *Deliria*, *Fluxum* alvi enormem, *Petechias*, vel aliquod aliud funeſtum ſymptoma mox accerſunt, Quam ob rationem non ſolùm ſtragula ſenſim detrahendo & minuendo, & [*d*] Ægrotanti veniam dando ut ſeſe ab uno latere in alterum ſæpiùs vertat, donec Calor ad mitiorem gradum redactus fuerit, Colliquativos hoſce Sudorem incunctanter coercere par eſt; verùm etiam Spiritus laſſatos & diſſipatos *Alexiteriis mitioribus* ſæpe refocillare, & *veſicatoriis* applicatis recens expandere, non omiſſis etiam (ſi opus fuerit) Paregoricis ad ſomnum conciliandum, quæ inquietum motum compeſcendo ad Sudores hoſce colliquativos ſiſtendos, ſi quid aliud plurimum conducant. *v. g.* ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſor. nigr. an.* ℥iv. *Aqu. Cord. frig. Saxon. Epidem. an.* ℥iſs. *Pulv. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. Spec. Confect. de hyacinth.* ℈ij. *Syrup. de Mecon.* ℥iſs. M. F. *Julap.* de quo cap. Æger pro ratione ætatis, Cochl. *ii. iv. vi.* (agitata phiala) tertia quaque hora. Addantur doſi hora ſomni propinandæ ſi Vigiliæ urgeant, *Laudan. liquid. helmont. gutt. ii. iv. vj. x. xij.* Applicentur etiam *veſicatoria* ad carpos internos, vel ſaltem ad nucham.

[*e*] *Tuſſim* atrocem & ferinam, quæ haud raro Variolas præſertim hyemales, à frigore in Poros cutis invadente frequentiſſimè ortas comitatur, & non tantùm (*f*) Craſin ſanguinis perpera Pulmonis agitatione colliquat, verùm etiam Vigilias inducit & ſpiritus laceſſit & perfundat, in præcedenti ſtadio prorſus negligere haud par eſt; jam autem Criſi incœpta *Paregoricis* omnino cohibere atque *Mucilaginoſis* aliiſque Thoracicis remediis demulcere neceſſe eſt, ne Spiritus indè attriti in agone ultimo deficiant. Quapropter hoc in caſu præter *Paregorici* doſin pro ratione ætatis ad ſomnum conciliandum ſufficientem ſemel in die exhibitam, inſuper *Extractum Glycyrrhizæ*, *Pilulas Bechicas & Mucilaginoſas* in ore ad Tuſſim fallendum ſæpiùs ſolvendas, atque *Linctum* ſequentem ſæpius è Cochleari lambendum, & ſenſim urgente Tuſſi deglutiendum præſcribere ſoleo. ℞. *Ol. Amygd. d. rec. Syrup. de Mecon. an.* ℥iſs. *Sacchar. cant. alb.* ʒj. *M.* exactiſſ. *F. Linctus.*

[*g*] Eſt & alterum ſymptoma quod in hoc ſtadio, præſertim ſub ejus finem, cùm (Spiritibus in Criſeos agone laſſatis) Membranæ atque vaſa univerſa tonum ſuum atque robur quadantenùs amiſerint, accidere ſolet, *Fluxus* nimirum *Catameniorum*, quæ tempus à natura præſtitutum jam haud rarò anticipant, & *Lochiorum* poſt

(a) *Vide hiſtor.* 42. 6. *&c.* (b) *De Sudoribus profuſis.*
[c] *Vide hiſtor.* 29. 5. 31. 41. (d) *Vide hiſtor.* 21. 12. 5. *&c.* [e] *De Tuſſi immani.*
(f) *Vide hiſtor.* 27. *&c.* (g) *De Fluxu Catameniorum & Lochiorum.*

poſt partum vel abortionem ab eadem cauſa provenientem; ad quod Medicus quamprimùm de eo certior factus ſit, in Methodo medendi inſtituenda attentiſſimè animum advertat oportet, ut ut parva Morbi indoles, ſicut ab aliis *Hæmorrhagiis* profuſis haud inde arguenda ſit. Quandoquidem autem à tumultu ſanguinis inteſtino, atque pretioſiſſimi illius liquoris diſpendio, & à motu Spirituum inquieto eorumq; languore inde ſuborto [ut ſileam effectus plane funeſtos Fluxus ſanguinis immodici & nimis diu protracti, ad quem languida Natura jam proclivis eſt] exanthemata neceſſariò minus vegeta erumpant, & in ſtadio Maturationis proximo depr imantur & ægrè maturentur, *Deliria frequentia*, & *Suffocationes hyſtericæ*, hujus Fluxus fere perpetui Comites, cum multis aliis id genus oppreſſæ Naturæ ſymptomatis accerſantur; eo, inquam, nomine *Remedia Cordialia mitiora* & qualitate quadantenus adſtringente donata quæ ſc. fluxum minimè cieant, verùm potius coerceant & ſiſtant, copioſiùs atque frequentiùs propinentur, & *Opiata*, quæ motum Spirituum tremulum & inquietum compeſcant, nec non *Antihyſterica*, quæ unà cum *Veſicatoriis* applicatis, Spiritus excitent & expandant durante *Catameniorum* vel *Lochiorum* fluxu. Quo (*a*) pacto plurimas hujuſmodi Ægrotantes feliciter ſingula hujus Morbi ſtadia, ac ſi iſtud infortunium non accidiſſet, tranſegiſſe memini. Ex. gr. ℞ *Ther. Andr.* vel potius *Confect. Mitrid.* ℈j. *pulv.* è *Chel. Cancr. comp. Spec. confect. de hyacinth. Coral. rub. pp. an. gr. xv. Caſtor. gr. ij. Confect. Alcherm. ſine Moſch. q. ſ.* M. F. *Bolus* 4. vel 6. quaq; hora exhibendus addito hora ſomni *Laud Lond. gr.* j. vel *Laud. liq. gutt. xv.* ℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥iv. *Cinnam. hord. Rut. germin. Querc. an.* ℥ij. *Aq. pæon. com. Epid. an.* ℥ii *pulv.* è *Chel. Cancr comp. Spec. Confect. de hyacinth. an.* ʒi. *pulv. Bezoard. Magiſt. gr. xv. Syr. Caryop.* ℥ii. M. F. *Jul.* de quo cap. Ægrotans Cochl. *iv.* vel *v.* poſt unumquemque Bolum deglutitum, atq; etiam ad libitum in languoribus, agitata phiala; Applicentur etiam *Veſicatoria* ad Nucham & Carpos internos; Urgente etiam Deliquio vel affectione Hyſterica, non abs re erit *Spirit. CC.* & *Tinctur. Caſtor. an. gutt. viii.* in hauſtum Julapii inſtillatas miniſtrare, vel quidem *gutt. xx.* vel *xxx.* utriuſvis in unoquoq; hauſtu Cereviſiæ propinare, atq; *Spirit. Salis Armon.* in Phiala collo arcto & oblongo, vel nodulum *Galban. Caſtorei* & *Aſæ fœtid.* aceto irroratum ſæpiùs naribus admovere.

(*b*) Symptomatum autem hoc Stadium comitantium agmen demum claudit illud alterum ab Accidente ut plurimum ortum, ſc. *Gutturis Dolor*, ſæpiùs cum Ptyaliſmo levi conjunctus. Quoties enim vel Natura ob vires Spirituum minùs vegetas in Veneno per Cutim eliminando deficiat, & veneno per Glandulas ſalivales excreto defectum ſupplere molitur, vel Exanthemata (ut in Variolis hyemalibus cum Tuſſi enormis conjunctis fieri ſolet) Uvulam, Tonſillas, atq; reliquam Membranam Os internè inveſtientem obſideant, latex ſeroſus copioſè in hiſce partibus ſcatet, unde partes teneræ acrimonia venenati liquoris inflammantur: Quæ quidem Symptomata in proximo Maturatione ſtadio pro ratione Salivationis auctæ, & Exanthematum in dies creſcentium eò demum (ſi non arte tempeſtivè antevertantur) evehi ſolent, ut non tantum Ægrotantem cæteris Symptomatis nimis attritum difficili Deglutitione affligant, verum etiam vitæ ipſi inſtantis Suffocationis periculum intendant (*c*) Quamprimum igitur hoc Symptoma ingruere percipiatur, Fauces externæ diligenter ab aeris injuriis pannis laneis mollibus duplicatis, quę plus valent quàm *Croceata*, vel alia quæcunque amuleta à mulierculis adhiberi ſolita, muniantur, (ut in Salivatione *Mercuriali* prudenter fieri ſolet] nè Faucium glandulæ à ſero copioſius irruente inibique concreſcente intumeſcant, ut ut enormis Salivatio ſequatur. Inſuper Ingeſta quæcunque, ſive

Phar-

(a) *Vide hiſtor.* 9. 33. &c.

[b) *De dolore Gutturis cum levi ptyaliſmo conjuncto.* (c) *Vide hiſtor.* 14. 21. 27. &c.

Pharmaca, ſive Alimenta, ſint admodum lenia, quæque fauces minimè exaſperant; & ſedulò evitentur Cordialia calidiora, *Spirit. CC. Vitrioli*, cæteraq; id genus quæ partes laceſſant, Pulveres Cordiales craſſiores qui partibus Deglutitioni inſervientibus adhęreſcunt & moleſtias creant, & Cereviſia ipſa, ejuſq; in locum ſubſtituatur *Liquor poſſeticus* mitis, *Decoctum CC. &c.* Deniq; *Gargariſmata* emollientia, quæ partes aſperatas demulcere valeant, & phlegma impactum educere, ſiphone Faucibus ſæpius immittantur. Ex-gr. ♃. *Decoct. Ficuum* ℔iß. *Mellis roſat. Colat* ℥i. M. F. *Gargariſm.* durante hoc Symptomate diligentiſſimè aſſiduo uſurpandus.

Diffitendum equidem non eſt præter Symptomata memorata, ſive à Spirituum languore, ſive ab Accidenti ſuborta, (*a*) me ſemel in hoc Stadio, ab orgaſmo Sanguinis forti & efferato *hæmoptoen* à vaſorum Sanguiferorum diſtenſione & ruptura ſubortam, itidemque nuperrimè ſub finem hujus ſtadii à Spiritibus malo Regimine incitatis, *Inſultus* plane *Epilepticos* ſæpiùs recurrentes, viſu horrendos, & periculoſos vidiſſe. Quandoquidem autem hæc anomala Symptomata ſint admodum rara, hoc in loco iis non immorari lubet, ſed in Calce hujus Tractatus eorum (*b*) *hiſtorias* inter cæteras non vulgares, atq; methodum medendi feliciter iis adhibitam deſcribere.

Atque de ſecundo ſtadio tantum, quod, quæcunq; fuerit Morbi indoles, ſive Benigna, Maligna vel Media, intra tridui Spatium terminatur; ut ut enim *Mediæ Variolæ* non omnes primo hujus ſtadii die protrudantur, univerſæ autem intra triduum ex quo primum eruperunt; ſuo modo maturari incipiunt, & nullæ poſt triduum à prima univerſali eruptione incœptæ recens ſeſe in conſpectum dant. Veneno enim vel ſubacto vel exaltato. Febris plus minùs ſalutari, vel funeſta Criſi indicatur; & vel non ſupereſt Venenum poſt hoc triduum per Cutim eliminandum vel vires haud amplius Spiritibus ſuppetunt ei eliminando pares. Nihil enim moror parvula illa Exanthemata, quæ ex reliquis Veneni deliteſcentis ſanè contemnendis orta in Interſtitiis Variolarum *Mediarum* quaſi ſuperfœtantium in ſtadiis *Maturationis* vel *Declinationis* nonnunquam ſuppullulant; utpote quæ abſque aliquo febrili certamine erumpunt, & quam citiſſime, aliquando ipſo ortus die, ſine Maturatione declinant & exareſcunt.

CAPUT IX.

De tertio hujus Morbi ſtadio, quod à Variolarum prima Maturatione uſque ad earundem Declinationem protenditur; De Varia indole Febris in hoc ſtadio recrudeſcentis, & Salivationis, Intumeſcentiæ Extremorum, Diabetici Urinæ profluvii, cæterorumque Symptomatum ratione hanc Febrim ejuſque Criſin in hoc ſtadio comitari ſolitorum; De ſignis Naturæ ejus benignæ, malignæ vel mediæ Diagnoſticis, necnon de ſignis Prognoſticis, Indicationibus curativis & methodo medendi ad hoc ſtadium pertinentibus.

[c] Triduo Eruptionis elapſo *Variolæ*, ſicut alia quævis Tubercula inflammata, concoqui incipiunt, & lympha venenata per glandulas cutaneas Naturæ lege colata acrimonia ſua cuticulam à vera cute ſeparat, unde apices Exanthematum, paucarum horarum ſpatio, primùm albeſcentes quadantenus intumeſcunt; dein, lympha eadem pro Morbi indole & vigore Spirituum plus minuſve vegeto, citiùs vel ſeriùs in pus vel puriformem materiam mutata, flaveſcunt, aut ſaltem colorem cineritium ſubfuſcum obtinent, tandem in ſtadio ultimo cruſta obducti exareſcunt, modò exanthemata confluentia, cohærentia vel diſcreta ſimul, uno impetu ubique primum eruperit. Variolæ enim *Mediæ* quæ ſenſim & eodem die erumpunt, pro differenti ortus ratione albeſcere incipiunt, adeò ut primo vel ſecundo Maturationis die quædam tubercula in extremis partibus, vel corporis

[a] *De Hæmoptoe & Inſultib. epilepticis.*

(b) *Vide hiſtor.* 11. 6.

[c] *Variolarum maturatio.*

ris trunco fere cruda, alia verò in Facie ſcilicet collo cæteriſque locis vicinis plus minùs maturata reperiantur.

Cùm autem multiformis ſit hujus Morbi Indoles in hoc præcipuè ſtadio, & pro gradu Veneni morbifici differenti planè alia atque alia, ita ut nequeat Medicus ſine ſagacitate maxima in multiplici Symptomatum jam ſuboriri ſolitorum varietate praxin ſuam ad rationis normam ubique ritè dirigere, operæ prætium duco Indolem morbi pro ratione Veneni diverſam, durante *Variolarum* Maturatione (quod in præcedentibus ſtadiis etiam conſultò feci) ſuccinctim primùm ob oculos ponere, incipiendo à *Variolis Benignis*, ut ſciat Medicus quàm longè *Malignæ* vel *Mediæ Variolæ* ab iſta Regula deflectunt; & quibus ſubſidii Naturæ jam deficienti ſubvenire oportet.

(a) In *Benignis Variolis* ubi Venenum in præcedenti ſtadio robore Naturæ integro è Spirituum ſinu ſecundùm primam Naturæ intentionem per Glandulas cutaneas Criſi fida ac perfecta propulſatum fuerit, nullum omninò Febris revireſcentis, aut alterius alicujus generis ærumnoſum ſymptoma repullulant, præter dolorem Exanthematum inter maturandum inflammatorium, à quo ut ut Patiens quadantenus [ut in *Furunculi* vel alterius cujuſcunq; Tuberculi cutanei maturatione] incaleſcat, & arteriæ fortius ſolito vibrentur, nullatenus tamen Febre vel ægritudine ab inteſtina Veneni & Spiritum luctatione afficitur, verum *apyrexia* integra ac valetudine perfecta utens totum hoc ſtadium, quod ultra triduum non protenditur, ſecurè & tranquillè decurrit, lympha è Spirituum influorum vigore per glandulas copiosè colatur, atque tuberculis citiſſimè miniſtratur; unde (b) primo die Variolarum margines vegetè rubent, atque baſes ſuas ſenſim ampliant, apices elevant, atque ſero implent; ſecundo autem die Puſtulæ adhuc turgentes ſero à benigno Spirituum calore ocyus [uti ſolet] inſpiſſato atque in puriformem ſubſtantiam quadantenus redacto, Colorem minus pellucidum obtinent, & demum tertio die humore lege Naturæ à blando Spiritu influxu & in Pus concoctum & laudabile penitus mutato, protinus flaveſcentes in apicibus ſtadium ultimum ingreſſuræ exareſcere & ſcabie obduci incipiunt. Cum dico Variolas benignas eſſe cæterarum omnium normam, intelligo Variolas quaſcunque *Diſcretas & Regulares* cum *Petechiis*, eruptione *Miliari* aut altero quovis ſtigmate exitiali minimè conjunctas præter illas quas lingua Vernacula vocare ſolemus *ChicKen PocK*, Quippe hæ, (c) ut ut moleſtum Apparatus triduum, ut cæteræ Variolæ habeant, ſæpius tamen eodem die oriri, maturari atque declinare animadvertuntur; adeò ut poſt primum ſtadium finitum, nihil compertum & certum de cetæris eorum ſtadiis dici poſſit, niſi quod Cometarum ad inſtar citiſſimè diſpareant, rarò admodum ſpatium cæterarum Variolarum Regularium in ſtadiis ſuis ultimis decurſuræ. Quo ſigno Pathognomonico duntaxat à Variolis cæteris Benignis, quas jam deſcripſimus, diſtingui queant.

(d) *Malignæ* autem *Variolæ* (eas Volo quæ à primo inſultu tales extiterunt, utpote a Veneno ſumme deleteriæ ortæ, aut ſaltem a Symptomate aliquo vehementi ſpiritus in primo ſtadio ante Criſin peſſundante in Malignas mutatæ) ſive *Confluentes* ſive *Cohærentes*, vel *Diſcretæ* cum Petechiis aut alio aliquo exitiali ſtigmate conjunctæ immane quantum in hoc ſtadio à Benignis diſtant! Febris ſiquidem quæ a veneno Spiritus prorſus obruente ſuam originem trahens, a primo inſultu uno tenore fere continuo hactenus progrediebatur, jam demum a Criſi in præcedenti ſtadio funeſta mirum in modum aucta, cum *Hæmorrhagiis*, *Deliriis*, *Vigiliis*, cæteriſq; præcedentis Stadii Symptom. plurimum evectis, nec non *Spaſmis*, *Comate profundo* aliiſq; id genus ob vires Spiritunm perpetim corruentes funeſtiſſimis ſociata ut plurimum Ægrotantem miſerè confectum derepente, (e) primo ſc. vel 2. hujus ſtadii die è vivis tollit. Efflorеſcentia, in

(a) *Variolarum Benignarum Maturatio*. (b) *Vide Hiſt.* 3. (c) *Vide Hiſt.* 2.
(d) *Variolarum Malignarum indoles in hoc ſtadio*. (e) *Vide Hiſt.* 37. 38. 39. 40.

interea (ubi confluens fuerit) in albedinem non intertuptam & viſu horrendam mutata; ſi vero Exanthemata in Pectore vel quacunque alia corporis parte *Morbilloſæ Efflorefcentiæ* ad inſtar figura incerta donata, quadantenus Diſcreta apparuerint, ut ut in apicibus albedine obducantur, nequaquam margine rubro circumcinguntur, vix aut ne vix omnino elevantur, interſtiria deſtituuntur, verùm potius quaſi ex ſtrangulatione lividefcunt, quoniam cùm Spiritus in machina ubiq; pene extinguuntur & enecantur, neceſſe eſt ut ſanguis in univerſa cute quaſi ſtagnet, & luridum colorem exhibeat, atq; glandulæ cutaneæ inde Semineces in lympha venenata excernenda plurimùm deficiant; unde ſero jam non amplius aut ægre admodum ſuppeditato Tuberculorũ Maturatio haud ampliùs jure merito expectanda eſt: Nec eſt quod quiſquam miretur Variolas ſeſſiles & depreſſas manere, atque Cuticulam in earum apicibus venenata acrimonia ſeparatam ſquamæ exarefcentis ad inſtar ad cutim rurſus pene adhærere. Naturæ vero quæ ſemper pro viribus quæ ei ſuppetunt, cunctando rem reſtituere molitur, cùm hoc pacto Venenum per glandulas cutaneas eliminare juxta primam ſuam intentionem non poſſit, hoſtem per patentiores Glandularum Faucium atque Renum portas, quod in præcedenti ſtadio aggrediatur, pro virili propulſare contendit; at vero conatuinani, quaſi [a] *Ptyaliſmum* duntaxat levem & mox receſſurum, ſine aliqua inſigni capitis vel faucium Intumeſcentia, atq; moleſtam ſane & inutilem *Micturitionem* abſq; notabili quocunque Urinæ profluvio ut plurimum excitat. Adeo funeſtus & deploratus eſt hic caſus, ut raro admodum (quod ante innui] quiſquam hoc modo decumbens ad tertium hujus ſtadii diem ſuperſit; ſi quis vero [quod oppido raro hactenus obſervavi] meliori luto formatus & ſtaminibus vitæ magis firmis præditus, artis ſuppetiis opportune allatis forte fortuito adhuc ſuperſtes fuerit, ſtadium Morbi ultimum (Variolis poſthac nunquam maturefcentibus, atq; hoc defectu Salivatione copioſa aut Profluvio Urinæ neutiquam ſuppleto) diu *b* ad *x* ſcilicet vel *xii.* dies protendendum ingreſſus in dies febricitat; nec non, ac ſi Venenatus, Vigiliis, Deliriis, Deliquiis, cæteriſq; omnibus præcedentibus diris Symptomatis præter *Hemorrhagias* [quæ ſi adhuc perſtarent, funeſtum diem illico citiſſime accerſerent) prepetim laceſſitus, donec Veneno viribus Artis & Naturæ conſpirantibus ſenſim cicurato, & die Morbi forſan *xvii.*, vel viceſimo certamine febrili inde dirempto jam demum *Synochon* aſſecutus inexpectato revaleſcere incipiat. Quoſdam etiam novi à reliquiis Veneni deliteſcentis non jam ſubactis, quorum Hiſtorias ſub finem hujus Tractatus recenſere non pigebit, qui uſque ad *c* triceſimum diem, poſt Venæ-ſectionem & ſolennes purgationes peractas; cum appetitu penitus proſtrato hectice quaſi decumbebant, & tandem *Sphacelo* Claviculæ, Oſſium Maxillarum vel Tibiarum inopinato trucidabantur.

d Variolarum autem *Mediarum* Maturatio paulo fuſiori calamo deſcribenda eſt, quia frequentiſſime iſta ſpecies occurrit, & præ cæteris, pro ratione Veneni præcedenti ſtadio plus minuſve ſubacti, indolem admodum variam obtinet, & Medicorum ſagacitatem exercet in hoc ſtadio. Namq; ex lucta inter Venenum & Spiritus in præcedenti ſtadio propemodum pari, haud raro ob ſiniſtrum aliquod accidens; ſymptomata vehementius, aut methodum medendi non ſatis acurate adhibitam, Natura cauſa ſua Criſeos tempore ex parte cadit, nec facile ſuas vires in poſterum recolligit: & ſicut iſtæ Variolæ, *e* quæ prima facie more *Benignarum* diſcrete erumpere incœperant, demum cohærentium vel confluentium ſpeciem induunt; ita in hoc ſtadio poſt Criſin infauſtam *variolæ* nonnunquam pravam ſuam indolem produnt; *f* Seſſiles nimirum, depreſſæ & aridæ manent, maturationi neu-

a *vide Hiſtor. jam memoratas.* b *vide Hiſtor.* 23. 36. 41. *&c.*
c *vide hiſt.* 59. 60. 61. 62. *&c.* d *variolarum Mediarum Maturatio.* e *vide hiſtor.* 1. 2 22. 14. *&c.* f *vide hiſtor.* 19. 21. 22. 23. 32. 33. 35. *&c.*

neutiquam idoneæ, atq; aliquando *a Petechiis* jam demum efflorescentibus interpunctæ, & diſcrimen Ægrotanti non minus, licet non adeo præces ac primario, Malignæ intentant, Poſt inſidas enim Remiſſionis potius quàm Intermiſſionis inducias in ultimo præcedentis ſtadii die datas, *b* Febris malimoris ex lucta Spirituum Criſi præcedenti plurimum labefactatorum jam adverſus Venenum recrudeſcens inſtaurata, una cum Maturatione incœpta illico reviteſcere incipit, mox *vigilias*, *Deliria*, & reliqua quotquot dira Spirituum vacillantium ſymptomata acceſſitura; quæ in dies magiſque adaugeri ſolent; donec Æger quaſi Toxico penitus infectus, demum decimo *c* vel undecimo Morbi die (quod ut plurimum fit) ſatis cedere cogatur, ſi non forte Venenum multa artis ope & robore Spirituum haud vulgari adjutus, in ultimo Declinationis ſtadio diu, *d* ſc. ad *xvij*. vel *xx*. dies protracto atq; ærumnose admodum emenſo, ſenſim concoquere & edomare potis fuerit: vires enim haud jam Spiritibus ſuppetunt ad venenatam colluviem (quæ per Glandulas cutaneas primario propulſandas fuerat) per Fauces, Renes, vel aliam aliquam portam ſuccedaneam amandandam. Quam ob rationem hæ Variolæ ſemper Seſſiles & Aridæ jam animadvertuntur, & *Salivationem inſignem*, *Intumeſcentia extremorum*, vel *Urinæ profluvium* nullatenus comites habent.

Ubi autem Spiritus in Criſi Venenum tantillum ſuperaverint, res Ægrotantis (ſi nihil poſtea accidat ſiniſtrum) pro ratione victoriæ partæ, plus minus in vado ſunt, & Variolæ citius vel ſerius tandem maturationem aſſequuntur: intereà *Salivatio*, *Profluvium urinæ & extremorum Intumeſcentia* exanthematum depreſſorum defectum plus minus compenſant; Febris etiam (ſi modo revireſcat) vix ante initium ultimum Declinationis ſtadium repullulat, atque tunc *Synechœos* benignæ typum induit.

e Eſt enim ubi Variolæ hujus generis, veneno in præcedente Criſi multum fracto & ſubacto, prope ad benignas ipſas jam accedant, cum Natura per glandulas cutaneas juxtà primam ſuam intentionem totum virus licet paulo ægrius & tardius eliminare valeat, unde exanthemata figuram exactiſſime rotundam poſſident, & margine rubro circumcinguntur, ut ut pro Maturationis die hic illic in medio deprimantur *f* tertio autem vel quarto turgeſcunt & acuminantur, 5. demum die pure jam confecto referta, flaveſcunt & exareſcere incipiunt, atque Æger demum ſine quacunque Febre recidiva, ærumnoſa Salivatione, vel extremorum Intumeſceutia, die Morbi ſaltem decimo tertio aut quarto prorſus revaleſcit.

g Si vero Spiritus in Criſi imperfecta paulo plus labefactati Veneno, & arctius cum eo implicati, totam virulentiam ſecundum primam intentionem per glandulas cutaneas amoliri nequeant provida Natura *h* Faucium glandulas incunctanter ſollicitat, quibus tanquam tabula poſt naufragium utitur, & per patentiores iſtas portas veneni reliquias amandare ſatagit: Exanthematis intereà in dies, ut ut ſerius & ſegnius matureſcentibus, unde hujus Morbi ſtadii duratio incerta redditur, & pro copia & duratione ſalivationis ad dies quatuor, ſex, octo, duodecim, vel *i* amplius protenſa, atque variolæ intereà primum ubique in *k* medio deprimuntur utpote humore parce ſuppeditato, neq; margine vegete rubenti circumcinguntur: dein vero cum turgeſcant & acuminentur, admodum albæ & pellucidæ

a *vide hiſtor.* 27. 45. 52. b *vide hiſtor.* 32. 25. 21. 22. &c.
c *vide hiſtor.* 45. 46. 41. &c. d *vide hiſtor.* 32. 33. 21. 22. 23. 24. 25. 27. 29. 49. e *Maturatio variolarum Mediarum proximè ad benignas accedentium.*
f *vide hiſtor.* 5. 6. 7. 9. 14. 17. 20. g *Maturatio variolarum Mediarum cum ſalivatione, urinæ profluvio, &c. conjunctarum.* h *vide hiſtor.* 19. 27. &c.
i *vide hiſtor.* 53. &c. k *vide hiſtor* 21. 23. &c.

[humore adhuc minimè in pus mutato) aere vel aqua limpida impleri videntur; demùm verò debitam magnitudinem adeptæ, & puræ jam confecto quadantenus flaveſcentes (*a*) flacceſcunt tamen, & vigore Spirituum orbatæ magna ex parte in Artubus præcipuè confluunt, ſero admodum in ſtadio ultimo exareſcunt, & Cutim haud rarò cicatricibus & foveis turpiter deformant.

Quamdiu Spiritus vires ſuppetunt ad hoſtem per hanc portam fortiter propulſandum, Patiens (quomodocunque Variolæ ſeſe interea habeant) penè *apyretos* in tuto eſt, & ab omni alio ærumnoſo Symptomate, excepta Salivatione, gutturis Dolore, Degluticndi difficultate, cæteriſque id genus Ptyaliſmi ſatellitibus, liber. [*b*] Quamprimum autem [modo ante Maturatione Variolarum completam] *Salivatio*, una cum Capitis, Faciei & Faucium intumeſcentia ob Spirituum defectum declinare incipit, ſi non (ut ſæpe tum bonis avibus derepente fit) hic defectus profluvio Urinæ & extremorum Intumeſcentia ſuppleatur, recrudeſcit illico Febris & plus minuſve periculi intendit pro ratione virium veneni in præcedenti ſalivatione magis minuſve ſubactarum, atq; maturationis Variolarnm inde magis minuſve provectæ; ſiquidem Venenum, ſalivatione ob Spirituum languorem præmaturè deficiente intus conclusum, atq; mox Naturam obruens vel ſaltem irritans, febrilem luctam (*c*) cum vel ſine rigore manifeſto antecedenti non poteſt non recens inſtaurare, quæ pro ratione virium Veneni ſuperſtitum jam [*d*] *Synechis* & benigna, jam vero (*e*) *Synecheos* plus minus maligna redditur, quam ſine vigore Naturæ haud vulgari, aut ſaltem ſine Artis ſuppetiis opportune allatis ſuperare haud fas eſt, & qua Æger pleurumque 3. vel 4. die trucidabatur: Variolæ autem vix unquam ab hoc tempore matureſcunt, & ſtadium Morbi ultimum, declinatione Salivationis incœpta, exordium ſumit. Quam ob rationem ſalivatione declinante Medicus, quo ad præſagium proferendum, & medelam rite adhibendam ſeſe expeditius accingat, non tam ad præcedentis Salivationis terminum, quam ad præſentem *Variolarum* maturationis gradum animum advertat. Novi enim Salivationem, Variolis jam maturatis, vel quarto die ſine Febre recidiva declinaſſe, atq; nobilem Juvenculam, (*f*) cujus Hiſtoriam in fine hujus Tractatus recenſebo, quæ viceſimo primo Morbi die (hoc ſtadio eouſq; durante) crudis adhuc & non integrè maturatis Variolis, perenni atq; inexhauſtibili Salivatione plane confecta periit. Ut ut vero hæc ſe habeat generaliter loquendo quo diutius Salivatio duret, & quo copioſior fuerit, eo magis Venenum cicuratur & ſubigitur, & Salivatio 3. vel 4. die præmature finita, vel longius protenſa, modo non fuerit copioſa & libera (*g*) *Synecheo* & mali moris malo omine excipitur: copioſus vero & diutius protenſus *Ptyaliſmus* (ut ut Variolæ non fuerint integre maturatæ] ſæpiſſime in [*h*] *Synechi* benignam faciliime *Cort. peruv.* ſubigendam deſinit: iſte autem qui ad Maturationem uſq; variolarum completam protenditur, ſive citius ſive ſerius ſubſiſtat, Ægrotanti (*i*) ſalvo & *apyretos* valedicit.

Natura vero (ut ante innui) in præſens machinæ tutamen præproperam hanc Salivationis declinationem (*K*) *profluvio Urinæ* immenſo vel *Extremorum Intumeſcentia* compenſat, & Cataractis Renum reſeratis Urina, fere ut in Diabeticis, ad plures dies ſupra modum fluit, quo pacto ſolet in ſalivatione arte a Mercurio inſtituta, ubi venenum exhibitum haud ſatis per glandulas ſalivales protruſum fuerit, vel *Manus*, *pedes*, *præputium*, mole humorum immenſa in iis congeſta mirum in modum diſtenduntur, atque ſane cum utrumvis horum Symptomatum

ſup.

a *Vide hiſtor.* 21. &c. b *Vide hiſtor.* 54. 55. &c.

c *Vide hiſtor.* 21. 26. &c. d *Vide hiſtor.* 22. 24. 25. 26. 46. e *vide hiſtor.* 21. 54. 55. &c. f *vide hiſtor.* 53. g *vide hiſtor.* 21. 55. &c. h *vide hiſtor.* 24. &c. i *vide hiſtor.* 19. &c. K *vide hiſtor.* 32. 33. 34. 35. 36. 56. 63. 62. 63. &c.

ſuppreſſæ Salivationis locum teneat, quamdiu à vigore ſpirituum ſuſtentetur, variolæ plus minus in dies matureſcunt. Cùm autem ante maturationem exanthematum perfectam declinant, illicò revireſcit febris *Synecheos* vel *Synechis*, ſi non quod ſæpiſſimè fit, ſalivationé poſtliminio reduce excipiantur. Quo diutius autem iſthoc Vrinæ profluvium, vel extremorum Intumeſcentia durat, eo meliùs, modo autem abſque ſalivatione recidiva ante maturationem Variolarum completam præmemorata Symptomata derepente ſupprimatur, à febre recens ſuppullulante vita Ægrotantis rursùs in diſcrimen adducitur; adeò protenſam atque incertam durationem in hoc ſtadio hujuſmodi Variolæ emetiri ſolent.

a Eſt autem ſæpiſſimè, ubi vires & ſpirituum & veneni poſt criſin peractam adeo prope ad æqualitatem accedant, ut ſpiritus nequeant veneni reliquias per cutim vel aliam aliquam portam ſuccedaneam fortiter propulſare; tumque venenum magna ex parte intus cohibitum, fere ad hujus ſtadii initio febrem *b* ciet, mitiorem licet, ut plurimum *Synecheon*, nonnunquam autem *Synechi* quæ ſtadio hoc morbi diutius protracto, cum deliriis, cæteriſque id genus Symptomatis, ut ut non valde intenſis conjuncta, eouſque durare ſolet, donec *Variolæ* diu depreſſæ & pellucidæ, demùm veneno ſenſim & gradatim per hanc vel illam portam protruſo, die 17. vel 18. derepente turgeſcere atque maturori incœperint. A quo tempore febre una cum Symptomatis conjunctis, poſtquam diu incerto Marte dimicatum fuerat, inexpectato exulante, Ægrotans illicò revaleſcit.

Succincta hac maturationis variolarum hiſtoria è rei natura petita, facilè admodùm Indoles morbi durante hoc ſtadio benigna, maligna, vel media diſcernitur eventus ejus fauſtus vel dubius prædicitur; indicationes verè curativæ ad rationis normam eliciuntur, atque methodus medendi certa & ſtabilis inſtituitur.

Ubi *c Variolæ* fuerint figura exactiſſimè rotunda, ubique diſcretæ & margine admodum rubro circumcinctæ, neque *petechis*, *eruptione miliari*, vel quavis alia nota exitiali interpunctæ, primo maturationis die in ſummitate albæ atque humore refertæ ac turgidæ; 2. autem *d* circa baſin auctæ atque in ſummitate acuminatæ, & minùs pellucidę; atque tertio demum, ſcil. ultimo hujus ſtadii die, humore in pus mutato flaveſcentes, utpote cruſta mox obducendæ. Patiente interea neque febre, ægritudine vel quocunque altero ærumnoſo Symptomate attrito? virium robur admodum vegetum, atque indoles morbi maxime Benigna ſignificatur; & debito regimine adhibito, eventus felix duodecimo ſaltem morbi die inſecuturus expectandus eſt, natura ſingula ſtadia ſpatio trium dierum peragrante.

Ubi *e* autem febris in præcedentibus ſtadiis fuerit continua, & adhuc cum *deliriis*, *Vigiliis*, & reliquis ſympromatis in dies auctis, præterea *hęmorrhagiis*, *Micturitione*, &c. conjuncta perſtet, uno tenore progrediatur, atque effloreſcentia ubique confluat vel cohæreat; atque cutis albedine plana tanquam pergamena obducatur; Ubi exanthemata in pectore & Artubus, quadantenus Diſcreta, ut ut in apicibus albedine obducta depreſſa maneant & ferme ſeſſilia, atque in margine & interſtitiis quaſi ex ſtrangulatione livideſcant, apices humore prorsùs deſtituantur atque inde ſquammarum ad inſtar exareſcant, ad Cutim penitus adhæreant; Vel ubi prorsus Diſcreta, *f petechias*, *maculas purpureas*, *vel nigras*, vel *eruptionem miliarem* in interſtitiis comites habeant; nulla interea notabili *Salivatione*, *profluvio* urinæ, aut extremorum *Intumeſcentia* jam ſuborta, morbus Veneno deleterio primario ſatus, indolem ſuam malignam palam prodit, & Exanthemata ob ſummam ſpirituum debilita-

a *Maturatio variolarum mediarum ſine notabili Salivatione*, *vrinę profluvio &c.*
b *vide hiſtor.* 14. 21. 23. 46 49. *&c.* c *Variolarum benignarum maturantium diagnoſtica*. d *vide hiſtor.* 3. *&c.* e *Variolarum primario malignarum diagnoſtica vide hiſtor.* 36. 37. 38 39. 40 41. f *vide hiſtor* 30. 31.

bilitantem ad maturationem prorſus inepta eſſe arguit; vel ultimum declinationis ſtadium ſine maturatione præcedenti jam iniiſſe, ad cujus tertium diem oppidò rarò Ægrotans ſuperſtes pervenit. (*a*) Si quis autem fortuito evadat, ægre admodum ac ærumnoſê illud ſtadium (Variolis nuſquam maturatis) diu & ſine definito aliquo termino proſtractum fere ſemper moribundus decurrit.

(*b*) *Variolę medię* in malignas poſt criſin mutatæ, eadem plane indolem cum primario malignis ſortiuntur: ſunt enim depreſſæ, ſeſſiles, in margine lividelcentes, atque ineunte maturatione exareſcentes albis apicibus obductę; (*c*) nullo autem humore refertæ neque Salivatione quavis notabili, profluvio Urinæ, vel extremorum Intumeſcentia comitatæ, haud rarò autem Petechiis jam effloreſcentibus interpunctæ: In hoc autem potiſſimùm differunt, quod non à primo ortu malignæ extiterunt, verùm in ipſa Criſi pravam hanc indolem, Natura jam cauſa cadente, ſibi acquirunt, indeque criſi finita confluunt vel cohærent Variolæ, quæ primo diſcretæ, bene figuratæ & bene coloratę erumpebant; febris etiam, ut ut jam ſpiritibus in criſi ſuperatis mali moris ſit, cum Vigiliis: deliriis &c. ſociata, ante criſin peractam magis benigna erat, & ſub finem eruptionis more *Synecheos* inducias dedit licet infidas, & intermittebat, vel ſaltem remittebat; quo nomine oppido rarò *Hæmorrhagias*, *Micturationem*, cæteraque id genus Pathognomonica primariæ Malignitatis ſymptomata ſibi adjungit, nec fatum adeò præcox atque certum accerſit: verùm plures ex hiſce quam illis variolis ope artis evadunt atque pauci admodum ante undecimum vel duodecimum diem ab iis interimuntur. Nam hoc ſtadium nullo certo termino continetur, ſed diutiùs ut plurimùm protenditur.

Mediæ autem *Variolę* proximè benignas accedentes à benignis parùm differunt, eundemque eventum ſcil. ſalutarem aſſequuntur; ſed ob vires ſpirituum ex Accidenti quadantenùs obtuſas, earum maturatio diutius protrahitur: Exanthemata ni. mirum ut ut primo vel ſecundo die albeſcant, aliquatenus autem ob lympham parcius miniſtratam, apices depreſſos habent; tertio vel quarto die turgeſcunt & acuminantur; demum quinto flaveſcere incipiunt, ſine febre, Salivatione, Profluvio Urinæ, vel extremorum Intumeſcentiâ conjunctâ: quia Spirituum vigore totum virus ſecundum primā naturę intentionem per cutem propulſatur, indeque iſtas *variolas* à vere benignis in ſtadio maturationis paulo protenſiori ſolummodo dignoſcere licet.

(*d*) Ubi autem ſpiritus arctius implicantur Veneno, ad quod per glandulas cutaneas penitus eliminandū vires dificiunt, natura neceſſario portas ſuccedaneas ſollicitat; & Variolę ſuborta (*e*) Salivatione, quę in dies magis magiſq; augetur, diu depreſſę & aquoſę tardius matureſcunt: unde hoç morbi ſtadium ad 6. 8. 10. 12. dies protenſum videre eſt, priuſquam exanthemata pure maturo referta & turgeſcentia flaveſcere incipiant. Salivatione vero ante maturationem variolarum conſummatam deficiente, modo *urinę profluvium* vel *extremorum intumeſcentia* ad Salivationis reditum protenſa, defectum iſtum non ſuppleat, febris revireſcit *Synechis* vel *Synechos* pro ratione veneni prius plus minus ſubacti magis minuſve periculoſa; adeo ut in hiſce variolis terminus huius ſtadii ſit admodū incertus atq; eventus plane dubius.

(*f*) At ſi ſpiritus veneno implicati & labefactati adeo defecerint, ut hoſtem nequeant amplius fortiter propulſare, & per glandulas cutis vel aliam portam ſuccedaneam eliminare, [*g*] *febris* Veneno intus cohibito, mitior licet cum *Vigiliis*, *Coliriis*, &c. conjuncta, una cum Maturatione incœpta illicò revireſcit, & pro ratione Veneni plus minus ſubacti ut plurimum *Synecheos*, vel oppido rarò *Synechis* quæ per totum hoc ſtadium ſine notabili quocunque ptyaliſmo, Urinæ profluvio, vel extremorum Intumeſcentia, durare

[a] *Vide hiſtor.* 53. 59. 60. 61 62. [b] *Variolarum mediarum in malignis mutatorum diagnoſtica.* [c] *Vide hiſtor.* 29. 52. 23. [d] *Variolarum mediarum cum ſalivatione, &c. conjunctarum diagnoſtica.* [e] *Vide hiſtor* 53. 34. 55. &c. [f] *Variolarum mediarum ſine ſalivatione, &c. diagnoſtica.* [g] *vide hiſt.* 32. 14. 21. 23. &c.

rare ſolet uſque ad conſummatam maturationem exanthematum, quæ diu depreſſa & pellucida manent, & rariſſimè ante decimum octavum morbi diem [veneno ſenſim per varias portas eliminato) humore turgeſcere, vel pure maturo flaveſcere incipiunt, Vita Ægrotantis interea in ſummo diſcrimine verſante.

[a] Signa quę in hoc Stadio eventum morbi futurum ſive ſalutarem, funeſtum dubium denunciant, tribus potiſſimum fontibus perere oportet, nimirum à *febre* maturationem concomitante, vel ſaltem eam excipiente; ab *Exanthematum* indole, pręſertim eorum citiori vel tardiori, & plus minuſve perfecta maturatione atque à *Salivatione*, *profluvio Vrinæ*, *extremorum Intumeſcentia*, *Diarrhœa*, *Comate*; *ſpaſmis*, *Deliriis*, *Vigiliis*, *difficili Reſpiratione* & *Deglutitione*, cæteriſque Symptomatis conjunctis. Ex. gr. 1. [b] *apirexia* per totum hoc ſtadium protenſa, & maturatio demum nulla febre excepta, ut in Variolis benignis vel mediis proximè ad benignas accedentibus, optimè ſignificant: venenum nimirum adeò in præcedente criſi cicuratum & ſubactum eſſe, ut ne minimæ ab eò in poſterum ſpiritus creentur moleſtiæ. 2 [c] Ubi febris in præcedentibus ſtadiis inducias non dederit, ſed uno tenore progrediens huc uſque protendatur, peſſimè ſignificat, nimirum Morbum à Veneno deleterio primum ortum fuiſſe, Spiritus hoſti per cutim vel aliquam portam propulſando impares fore: unde natura poſt criſin funeſtam peractam prorſus ſuccumbente, atque Variolis ad maturitatem nequaquam prevenientibus (quod in Variolis confluentibus atque malignis ubique videre eſt) neceſſe eſt ut Ægrotans jam ultimum morbi ſtadium ingreſſus, *Hæmorrhagiis* cæteriſque diriſſimis Symptomatis confectus, mox fato præmaturo ſummum oppetat diem, vel ſaltem reliquam hujus ſtadii partem, modo protrahatur, ærumnosę admodum tranſigat atque demum, ut ſæpiſſime accidit, fatis cedat. 3. Febris poſt inſidas inducias ultimo præcedentis ſtadii die datas, [d] jam cum maturatione incœpta repullulans, peſſimè ſignificant; nimirum Spiritus ex criſi imperfecta, vel aliquando aut ſymptomate vehementiori adeo jam proſtratos eſſe, ut nequeant amplius Venenum ſtrenuè expellere, ſed ab ejus reliquis intus cohibitis luctam recens inſtaurandam, unde Ægrotantis vita non plus minus pro ratione Veneni magis minuſve ſubacti in diſcrimen, licet non adeo præceps ac in Variolis à Veneno primario deleterio ortis, adduci, febris hæc ut plurimum *Synechon* ſpeciem induit, atque [ut in variolis Mediis in malignas mutatis] abſque quacunque obſervabili Exanthamatum maturatione vel notabili ptyaliſmo, Intumeſcentia extremorum vel vrinæ profluvio, duodecimo morbi die Ægrotantem deliriis, vigiliis, &c. confectum è vivis tollit. Cum vere *Synecheos* typum ſervat (ut in variolas mediis proxime ad malignas accedentibus, de quibus ultimo loco in diagnoſticis verba fecimus] Æger demum decimo ſeptimo vel octavo morbi die ęgrè ex morbo evadit, citius autem ut plurimum fatis cedit. 4. febris autem quę niſi poſt quartum *e* vel quintum maturationis diem recrudeſcit *f* ſcil. poſtquam vires Veneni à præcedenti ut ut imperfecta & ſera exanthematum maturatione, atq; Salivatione, profluvio Vrinæ vel extremorum Intumeſcentia conjunctis quadantenus cicuratæ fuerint] non adeo timenda eſt, ut potè maxima ex parte *Synechis* quæ *cortice peruv.* tempeſtivè priuſquam febris *Synechon* ſpeciem induerit, miniſtrato, facile admodum ſupprimitur 5. *f* exanthemata primo maturationis die alba, ampla, turgida, & margine rubro cincta, quæ ſecundo die baſes ſuas extendunt, acuminantur & minus pellucent, tertio autem, vel quidem quarto vel quinto flaveſcunt, optimè ſignificant, vigorem nimirum ſpirituum vegetum, atq; conſummatum veneni abolitionem; inde enim hęc exanthe-

D d 4 mata

a *Prognoſtica*. b *Vide hiſtor.* 3. c *Vide hiſtor.* 30. 31. 36. 37. 38. 39. 40. 62. &c. d. *Vide hiſtor.* 10. 19. 21. 23. 25. 26. 27. 29. 32. 45. 48. 62. 59. 60. 61. &c. e *Vide hiſtor.* 19. 24. 14. 46. &c. f *Vide hiſtor* 3.

mata tam citò maturantur: Quo citior autem Maturatio fit, eo melius 6. *a* Exanthemata diu depreſſa, atq; margine parum rubente cincta, & pellucida, languorem ſpirituum, & veneni vigorem & malum vel ſaltem dubium eventum ſignificant: diutius autem poſt tertium Maturationis diem hujuſmodi extiterint, eo pejus atque Ægrotans niſi Salivatione vel aliquo alio modo relevetur, ſpiritus demum obrutis decimo tertio vel quarto Morbi die ſatis cedit. *b* Exanthemata tribus primis maturationis diebus humore nullatenus referta, arida & ſeſſilia, atque in margine livideſcentia mortem denunciant, quæ præ foribus adſtat. Morbus enim, ſpiritibus jam plane deletis & enecatis, abſque omni maturationis ſpe ultimum ſuum declinationis ſtadium ingreſſus eſt 8. petechię, eruptio miliaris, aut alia quęvis exitialis nota in interſtitiis Variolarum maturantiũ jam *c* ſuborta, ſpirituum extinctionem ſubindicando eventum ut plurimum funeſtum, licet non adeò præcocem, ut cum in præcedenti ſtadio apparuerit, denunciat. Ægrotans enim, ut ut exanthemata fuerint *d* Diſcreta, atq; ad maturationem apta, *Diarrhœa, phreneſi, Spaſmis*, vel aliquo alio ſymptomate exitiali inopinatò correptus, oppido rarò ad decimum quartum morbi diem ſuperſtes eſt. 9. Exanthemata parvula hic illic in interſtitiis variolarũ matureſcentium jam ſuccreſcentia, ut ut omnen funeſtum non miniſtrent, flocci autem jure merito haud quaquam eſtimanda ſunt; quippe Veneni reliquias in præcedente Criſi non penitus ſubactas hactenus ſpiritibus implicari palam produnt. 10. Quo *e* ſeriùs maturantur Exanthemata, eo pejus, atque eo majus ægrotanti diſcrimen impendet, quamdiu autem, ut ut tardius matureſcant, ſpes aliqua effulget, licet Æger ante conſummatam maturationem haud penitus ſecurus ſit. 11. ſalivatio huic morbo ſuperveniens generaliter loquendo in optimis omnibus nunquam habenda eſt; ut ut enim ſit Tabula poſt naufragium, ſemper tamen ſignificat primam naturæ intentionem ex parte ſaltem fruſtra eſſe atque eventum ex conſequenti magis dubium & incertum fore, atque ſemper cum ærumnoſis ſymptomatis conjunctum 12. ptyaliſmus *f* levis & brevis inanem naturæ conatum ſubindicando peſſimè ſignificat, nimirum vires ſpirituum à veneno implicato adeò ſuperari, ut nec juxta primam nec ſecundam naturæ intentionem virus amandare valeant; unde Veneno intus cohibito, Ægrotans mox febre mali moris reduce confectus perit. 13. Salivatio copioſa & diu protenſa cum inſigni Capitis & faciei intumeſcentia bene ſignificat, vires nimirum ſpirituum eſſe vegetas & [modò ſatis diu perſtet] fauſtum eventum ut ut diutius procraſtinatum; atque cum ſymptomatis ærumnoſis conjunctum promittit. 14. ſalivatio *g* quarto vel quinto die derepente ſuppreſſa, ſive hoc a frigore fiat, ſive à vigore ſpirituum veneno obſeſſorum diminutio, niſi profluvio vrinæ aut intumeſcentia extremorum ea excipiatur, malum omnem exhibet; vires nimirum ſpirituum à Veneno ſuperatas oſtendit, unde febris pro ratione veneni plus minus ſuperſtitis *Synechεos* vel *Synechis* mox neceſſario revireſcit 15. Salivatio, profluvium vrinæ atq; extremorum intumeſcentia ut ut protenſa fuerint, *h* modo ante variolarum maturationem conſummatam defecerint, febris plus minus periculoſam mox repullulaturam ſignificant. 16. *i* Tarda Variolarum maturatio perſtante ſalivatione malè ſignificat maturatio autem exanthematum cita qualiſcunq; fuerit ſalivatio, bene; quo citiùs autem eo melius, & vice verſa 17. ſalivatio, poſt profluvium Vrinæ vel intumeſcentiam extremorum poſtliminio redux, vigorem Spirituum reſuſcitatum oſtendit; unde febris ſpatio unius noctis fugatur, atque maturatio exanthematum quam celerrima licet decimo ſeptimo

vel

a *vide hiſtor.* 14. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 17. 29. 32. 33. 50. 52. *&c.*
b *vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40. *vide hiſtor.* 37. 38 136. 40. *&c.* c *vide hiſtor.* 30. 31. 39 45. 52. *&c.* d *vide hiſtor.* 53. e *vid. hiſt.* 62. 37. 38. 36. f *vid. hiſt.* 54. 55. *&c.* g *vid. hiſt. jam memoratas.* h *vide hiſt.* 35. 63. *&c.*]

vel 8. Morbi die inſequitur. 18. Horror & Rigor media Salivatione inexpectato ingruens male ſignificat, nempe Veneni vel ſpontaneam, vel accidentalem recrudeſcentiam, & certamen febrile mox recens inſtaurandum. 19. Salivatio, *a* profluvium Urinæ & extremorum Intumeſcentia modica & parca, vires Spirituum debiles, & conatum Naturæ inanem oſtendunt, & malè ſignificant; Febrem nempe portendunt, mitem licet atq; ſeram admodum Exanthematum maturationem, unde eventus Morbi dubius, ærumnoſus, atq; diu procraſtinandus ritè exſpectandus eſt. 20. Salivatio (*b*) Diarrhœa excepta peſſimè ſignificat, ſubitum nimirum virium collapſum; & ſive ſponte, ſive ex Accidente aliquo contigerit, modò non cum vigore Spirituum reſtituto mox cohibeatur, funeſtum eventum & ruinam præcipitem certiſſimè denunciat. 21. (*c*) Deliquia more *Suffocationum hyſtericarum* frequenter recurrentia, Virium languorem & Veneni vigorem oſtendunt, funeſtum eventum ut plurimùm denunciant, ut ut Febris ob Spirituũ defectum non palam ſeſe in conſpectum det. 22. [*d*] Deliria & vigiliæ pertinaces, quæ viribus *Opiatorum* non facilè cohibentur, motum Spirituum inquietum atq; conſequenter Venenum intùs deliteſcens hactenus non ſubactum oſtendunt, & peſſimè ſignificant, ut ut indicia Febris comitantis præ languore Spirituum non adeò manifeſtò ſeſe prodant. 23. (*e*) Comatoſus affectus cum Variolarum maturatione conjunctus non melius ominatur, præſertim ubi maturatio tardè admodum procedat, cum inde Spirituum Veneno implicatorum languor & defectus manifeſtò prodatur. Denique, *f* Deglutitio impedita & Reſpiratio difficilis atque anhelosa Salivatione declinante ſuborta, Spaſmos œſophagi, Bronchiorum infarctum atq; ſummam virium debilitatem oſtendunt, & præ cæteris quibuſcunque Symptomatis mortem præ foribus adſtantem denunciant.

(*g*) Gutturis Dolorem ex Inflammatione Tonſillarum, ſive ab Exanthematis Fauces obſidentibus, ſive ex acris ſaliva in illis partibus excreta ſubortum, difficilem Deglutitionem ex intumeſcentia glandularũ Salivalium, & difficilem Aeris per nares in Reſpirationem tranſitum ad Glandularum Naſi tumorem, vel ob copiam muci glutinoſi adhæreſcentis & nares infarcientis cum aliis ejuſmodi conſultò jam omitto utpote quæ in cenſum ærumnoſorum potius quam funeſtorum Symptomatum redigenda ſunt, & inde in Methodo medendi jure merito locum vendicant: nullatenùs autem inter ſigna eventum Morbi præſignificantia locum merentur.

(*h*) *Indicationes Curativæ* in hoc ſtadio in genere ſunt, tres ſc. 1. Ut Venenum in præcedenti Criſi integrè è Spirituum ſinu excuſſum, nequaquam ad eos recens inturbandos durante Variolarum maturatione retrocedat. 2. Ut venenum poſt Criſin imperfectam vel funeſtam ex toto, vel ex parte Spiritibus adhuc implicotum, quantocyus juxta primam, vel ſaltem ſecundam Naturæ intentionem, durante Exanthematum maturatione, penitus aboleatur & eliminetur. 3. Ut Symptomata quæ vel Spiritus labefactant & ad reliquias veneni durante Exanthematum maturatione propulſandas prorſus impares reddunt, aut ſaltem quæ conditionem Ægrotantis magis ærumnoſam efficiunt, corrigantur & cohibeantur.

(*i*) In *Benignis* igitur *Variolis* ubi Natura propriis viribus pollens, perfecta Criſi totum virus jam eliminaverit, ſatis eſt *Regimine* accuratè ordinatò, & cavero ne à frigore in poros Cutis admiſſo, erroribus in Diæta, Pathematis animi ſive altero aliquo accidenti, venenum in Spirituum gremium iterum reſorbeatur, unde priuſquam Exanthemata ad maturitatem perveniant, certamen Febrile rurſus inſtaurari poſſit. Adeo ut ſervato debito Regimine, Patientem durante iſtiuſmodi variolarum maturatione, vel

a *vide hiſtor.* 32. 14. b *vide hiſtor.* 27. 29. 62. *&c.* c *vide hiſtor.* 52. d *vide hiſt.* 6. *&c.* e *vide hiſt.* 44. 27. 25. *&c.* f *vide hiſt.* 6. *&c.* g *vide hiſt.* 62. 53. *&c.*

h *Indicationes curativæ in ſtadio maturationis. Methodus medendi variolis benignis durante maturatione.* i *vide hiſtor.* 4. 5. 6. 7.

ſine quavis certa Indicatione pharmaco quocunque officioſè oblato, laceſſi [a] non opus ſit, Infantibus tantum & junioribus dolorem Variolarum maturantium inflammatorium ęgrè tolerantibus guttas aliquot *Laudani liquidi* in hauſtulo *Cereviſiæ* vel quocunque alio vehiculo idoneo ſemel vel bis in die pro re nata concedere licet, ut ſomnus concilietur, inquietudo & jactatio releventur, ejulatus efferati compeſcantur, atque tędium hujus ſtadii ærumnoſum fallatur.

(*b*) Ubi autem Spiritus vel ob Criſin præcedentem minùs perfectam, veneno adhuc penitus vel ex parte obſeſſi & implicati fuerint, vel ob accidens ſeu infortunium aliquod langueant, Exanthematum maturationem non promoveant Medicus à parte Naturæ colluctantis ſtans, Artis ſubſidia, opportunè adferat, alio atque alio modo pro diverſo Veneni & languoris Spirituum gradu *v. g.* Ubi Fluxu *Catameniorum* vel *Lochiorum* præſertim, ſive altero aliquo Accidente ſeu infortunio, Spiritus ut ut à Veneno liberati debilitantur, & maturatio Exanthematum procraſtinatur, & Variolæ interea diutius, verùm abſque Febre quavis conjuncta in medio depreſſæ manſerint (ut in Variolis mediis proximè ad benignas accedentibus fieri ſolet) par eſt ut mitioribus *Cardiacis* vi quadantenus adſtringenti donatis ſæpius exhibitis Spiritus languidi foveantur atque refocillentur, eorumque motus præ languore inquieti *Paregoricis* parca manu miniſtratis cohibeantur, donec Accidente tandem ſponte recedente, vel ſaltem vigore Spirituum demum reſuſcitato, Exanthematum apices eleventur, atque humore impleti denuò ritè maturari incœperint, more ſequenti. (*c*) *Lentium craſsè contuſ.* ℥j. *Ficuum ping. ſciſſ. par. vj. Raſur. CC.* ℥ß. *M & coq. in Liquor. Poſſetic.* ℔ij. Colaturam parum tepefactam bibat Patiens copioſè ad libitum. ℞ *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. unc. *iij. Cinnam. Hord.* ℥ij *Epidem. Pæon. comp.* an. unc. *j. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Spec. Confect. de Hyacinth.* an. ℨj. *Theriac. Androm. Confect. Fracaſtor.* an. ℨß. *Sacchar. alb.* ℨv. Mſ F. *Julap.* de quo cap. Patiens Coch. *ij. iv. vj.* pro ratione ætatis. Addantur hora ſomni (modo vigiliæ urgeant) *gutt. ij. iv. viij. xij. Laudan. liq. Helmon.*

(*d*) Quanquam Venenum juxta primam Naturæ intentionem per glandulas Cutis non expeditè eliminetur, tamen modò juxta ſecundam intentionem per glandulas Salivales ſatis propulſetur, ut in Variolis Mediis cum inſigni Salivatione atque Capitis & Faciei notabili intumeſcentibus, Res Ægrotantis quamdiu perſtet & vigeat Salivatio, eſt in vado. Quid? quod Æger Exanthematis ſenſim matureſcentibus plane *apyretos* maneat, à Symptomatis quibuſcunque funeſtis liber, ut ut moleſta ſalivæ venenatæ exſpuitione, Dolore gutturis inflammatorio, difficili Deglutitione, cæteriſque idgenus ærumnoſis Symptomatis laceſſatur. Ideoque vigente Salivatione non eſt quod Æger *Alexipharmacis majoribus* ad venenum expellendum [quod natura ſua ſponte facit, atque efficere potis eſt] officioſè atque ſæpius exhibitis fatigetur, ſatis eſt ſi Medicus à partibus Naturæ ſtans Regimine ritè ordinato, Alimentis liquidis atque quocunque alio modo convenienti Spirituum vires ſedulò foveat, & hunc Naturæ conatum promoveat, ut Veneni deliteſcentis reliquiæ per glandulas Cutis & Salivatione (quantum fieri poteſt) protrudantur & eliminentur, ut Febris repullulatio (ſi fieri poſſit) antevertatur, & denique ærumnoſa Symptomata ſalivationem comitantia pro virili ſubleventur. Ex. (*e*) gr. Regimen prius ordinatum exactiſſimè obſervetur, Alimenta Potulenta uti *Hordeacea, Avenacea,* &c. cum vel ſine Lacte commixto, *Cereviſia* pane toſto tepefacta, *Poma* vel *Pira* cocta, potiſſimum verò *Liquor Poſſeticus* antè deſcriptus ad vires Spirituum fovendas & ſuffulciendas ſæpius & copioſius mi-

(a) *Vide Hiſtor.* 3. [b] *Methodus medendi variolis Mediis proximè ad benignas accedentibus, durante maturatione.* [c] *Vide Hiſtor.* 7. 9. 17. 18. 23. 29. *&c.*
[d] *Methodus medendi, durante maturatione Variolarum mediarum, cum Salivatione inſigni, &c. conjunctarum.* [e] *Vide Hiſtor.* 54. 55. *&c.*

miniſtretur; necnon *Julapii* ex *Cardiacis mitioribus* confecta ſæpius propinentur, vel nonnunquam (præſertim Ægro horreſcente aut tantillùm languente) *Vini Canarini* generoſiſſimi Cochlear. aliquot concedantur: Ex gr. ♃. *Aq. Lact. Card.* an. unc. *iv. Epidem. Cinnam. hord.* an. ℥ *ii. Marg. ppt.* ʒiß *Sacch. alb.* ʒß. Mſ. F. *Julap.* de quo ſumat Æger Cochl. *iij. iv. v.* vel *vj.* (agitata phiala) ad libitum. Vel ♃ *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. unc. *iv* ß. *Epid.* unc. *iß. Pæon. comp.* unc. *j. Pulv. è Chel. comp. Lap Contraierv.* an. ʒ*i. Sacchar. alb.* ʒ*v.* Mſ. F. *Julap.* de quo cap. Cochl. *iij. iv. vj.* pro ratione ætatis [agitata Phiala) tertia vel quarta quaque hora. *Opiata* etiam ad tumultus Spirituum compeſcendos & ſomnum conciliandum *Cardiacis* commixta, quæ moderata manu miniſtrata vigente Salivatioue ſcopum attingere ſolent, ſaltem omni nocte exhibere convenit; quorum uſu ut ut *Ptyaliſmus* pro tempore cohibeatur, Spiritus autem intra cancellos debitos retenti plurimùm refocillantur; quo pacto (atteſtante ipſo expertiſſimo noſtrate *Sydenhamio*) Salivatio diutius protrahitur, & maturatio Exanthematum plurimùm promovetur. Capiat igitur Æger omni nocte *gutt. iij. vi. xij. xvj.* pro ratione ætatis, *Laudani liqu.* in *Hauſtulo Julapii Cardiaci*; cum ſpecieb. jam præſcripto vel ſumat *hauſtum Paregoricum* ſequentem, ♃ *Aq fl. Calendul. Paralíſ. Cinnam. hord.* an. unc. *j. Epidem* ʒ*iij. Sirup. de Mecon.* unc. j. Mſ F. *Hauſt.* Doſis verò minuatur pro Infantibus & Junioribus. Inſuper quo faciliùs Phlegma viſcidum è *Tonſillis* educatur, exſcreatio promoveatur, & inde Ptyaliſmus provehatur, ſequens *Gargariſma ex* Detergentibus cum Emollientibus ad tædium Salivationis ſublevandum commixtis compoſitum. (Adſtringentibus conſulto omiſſis, quæ fluxum Salivæ quovis modo ſiſtant) in Fauces ſingulis modo ſomnus non probibeat, ſiphone jam cum impetu injicere oportet, ♃ *Lentium craſſe contuſ.* ℥*j. Rad. Alth.* ℥ß. *Ficuum ping. ſciſſ. par. vj.* vel *viij. Hord. mund. p. j. Glicirrhiz. raſ.* ʒ*ii. Coqu. in Aqu. F. q. ſ. ad* ℔iß. *Colaturæ add. Mell. Roſ. Colat.* unc. *iß.* Mſ. F. *Gargariſma*.

Quam primum *a* autem (primo ſcilmomento ſi fieri poſſit] *Diarrhœa, horror*, vel quidem minima facie *Detumeſcentia*, *Febris* repullulatio, *Deliria*, vel *Vigiliæ* inſolitæ, Salivationis præproperæ, *h. e.* priuſquam Exanthemata in Trunco corporis & Artubus æque ac in Facie perfectam maturationem aſſecuta ſint, declinaturæ ſuſpicionem dederint, illicò incunctanter ad Alexipharmaca majora] conſentiente magno ipſo *Sidenhamio*, qui jam vel vinum ipſum Canarinum concedit miniſtrandum) *Theriacam Androm. ſc. Serpentar. Virgin.* &c. eorumque doſes largiores in forma Bolorum vel hauſtuum ſæpius repetendas confugiendum eſt, & ad *Epiſpaſticorum* frequentium applicationem, ut Spirituum expanſione recens inſtaurata Salivatio (quod non rarò fit) reducatur, quamdiu opus fuerit in poſterum duratura, vel ſaltem ſi præmaturè deficiat Intumeſcentia Extremorum, vel profluvio Urinæ notabili compenſetur. *Opiata* etiam ad compeſcendum Spirituum tumultum à Veneno intus cohibito ſubortum, manu magis libera & frequentius repetenda ſunt, ſenſim etiam aſcendere par eſt ad doſin (quæcunque illa fuerit) quæ eos ſedare & ſomnum inducere valeat. Ex. gr. applic. *Veſicator.* ad *Nuch.* & *Carpos* internos illicò, dein quarta vel ſexta quaque hora Adultis exhibeatur Bolus ſequens ſolut. in Cochl, *Julap.* & ſuperbibantur Cochl. *iv.* vel *v.* & pro ratione ætatis doſis minuatur. ♃ *Theriac. Androm. vel Confect. Fracaſtor.* ʒß. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contraierv. Pulv. Serpentar Virg. an.* ℈ß. *Laudan. liqu. gutt. xii.* vel *xiv. Sirup. Cariopb. q. ſ.* M. F. *Bolus*. ♃ *Aq. Meliſſ. Flor. Calendul. Ceraſ. nigr. an.* unc. *iii. Cinnam. hord Epidem. Pæon. comp. an.* unc. *iß. Confect. Alcherm. cum vel ſine Moſch.* ʒ*iß. Sirup Meliſſophill.* vel *Cariopb.* ℥*iß.* M. F. *Julap.* Sin ex (*b*) *Micturitione* vel profluvio *Urinæ* ſolito majore conſtet Naturam Renum cataractas reſeraturam eſſe, ut per eos Veneni reliquias

(a) *Vide hiſtor.* 21. 24. 27. 35. 54. 55. 63. &c.
[b] *Vide hiſtor.* 35. 55. &c.

quias protrudat, quas per glandulas Salivales haud amplius potis eliminare, Medicum oportet omninò illi in hoc ultimo conatu manus adjutrices opportunè porrigere, atque ſingulis Bolis Cardiacis *gr. xii.xv.* vel quidem ℈*j Cinerum Bufonum* in crucibulo calcinatorum addere, Sæpius enim memini res Ægrotantium ubi Salivationi præmaturè deficienti nulla Extremorum intumeſcentia ſucceſſerit fere deploratas; in hoc ultimo Naturæ conamine profluvio Urinæ quaſi Diabetico præter ſpem reſtitutas, Exanthematis intereà matureſcentibus, ac ſi Salivatio perſtitiſſet, vel Intumeſcentia extremorum ſucceſſiſſet & nonnunquam Salivationem inde poſtliminio rediiſſe. Attamen ut Ptyaliſmus ſubſiſtens revocetur & protrahatur, Papillas Salivales Epithematis acidulatis ſæpius admotis ſollicitare non nocebit. Ex.gr. ♃ *Mellis Roſat. Colat.* ℥*j. Spir. Sulph.* ʒß. vel *Ol. Vitriol.* ℈*i.* M. F. *Liniment.* & panno lineo apici baculi alligato & huic liquori intincto, leniter ac ſæpius fricentur papillæ ductuum Salivalium. Si hoc pacto ſive quovis alio Salivatio protrahi poſſit, vel Intumeſcentia extremorum aut profluvium Urinæ quouſque Exanthemata maturationem ſuam conſummatam aſſecuta fuerint, Ægrotanti res adhuc integræ ſunt; ſin ſecus acciderit, Morbus illicò, Febre jam revireſcente, atque pro ratione Veneni plus minus ſubacti, ſpeciem *Sinochis* vel *Sinechoeos* induente, ultimum ſuum ſtadium ſcil. Declinationem init; quæ *Declinatio* quo ritu tractanda ſit mox in ultimo ſtadio narrabimus, Symptomata autem ærumnoſa Salivationem comitari ſolita enumerare, atque eorum medelam jam deſcribere conſultò omitto, utpote de iis inter cætera Simptomata ad hoc ſtadium ſpectantia ſub finem hujus Capitis ſermonem habiturus.

(*a*) Spiritus autem, ut ut poſt Criſin peractam non penitus à Veneno frangantur ut in *Variolis* verè *Malignis*, ſæpiſſimè tamen adeo ſubigunt, ut licet juxtà ſecundam atque equidem juxta primam Naturæ intentionem Venenum adoriantur, ejuſque eliminationem per glandulas Cutis, Renum, Faucium, atq; per extremas Corporis partes unà ubique tentant, nullibi autem ſtrenue id perficere valent; Unde, licet à debili & languido Naturæ conatu levis jam *Ptyaliſmus*, jam *profluvium Urinæ* ſolito paulò copioſius, vel aliqualis *Extremorum Intumeſcentia* animadvertatur & diutius protrahatur; Exanthematum autem maturatio tardo greſſu procedit ad octo vel decem dies ut plurimùm protenſa, Febre intereà, mitiori licet, atque ut plurimùm *Sinechi*, nonnunquam autem *Sinochon* cum Deliriis, Vigiliis, Deliquiis *&c.* conjuncta; totum hoc ſtadium ad initio uſque ad finem comitante. Atque ſanè hæccc maturantium Variolarum ſpecies uti admodum vulgaris eſt, atque dubium eventum portendit, ita exercitatiſſimorum Medicorum ingenia plurimùm torquet & excruciat atque maximam eorum ſolertiam in Methodo medendi ritè abhibenda exigit. Quo pacto igitur in maturantium harum Variolarum curatione tutiſſimè procedatur ad variam Febris jam comitantis indolem, conatum Naturæ diverſum, atque Symptomata Spiritus atterentia jam ſuborta reſpicientes paulò fuſiùs diſſeremus: Febris enim pro diverſa ſua indole aliam atque aliam medendi methodum exigit. Conatus Naturæ in veneno eliminando (quam primum quo tendat ſatis conſtet) omni modo promovendus eſt, atque Symptomata ſpiritus atterentia, uti *Diarrhæa*, *phreneſis*, *Vigiliæ*, &c. quantocyùs arte allevanda & corrigenda ſunt Ubi igitur, & quamdiu Febris ab ineunte maturatione uno tenore progrediens *Sinechi* ut ut mitioris, & cum ſymptomatis non adeo diris ſociatæ ſpeciem induerit, par eſt durante toto hoc ſtadio *Veſicatoriis* applicatis atque *Alexipharmacis* majoribus cum mitioribus *Cardiacis* conjunctis, eorumque doſibus largioribus ſæpius repetitis præſentem ſpirituum expanſionem, qualis qualis fuerit, ſartam tectam ſervare, & quantum fieri poſſit, promovere, adjecta ubiq;

[a] *Methodus medendi Variolis mediis proximè ad malignas accedentibus, cum levi tantum Salivatione, profluvio urinæ vel Tumore Extremorum conjunctis in hoc ſtadio,*

ubiq; *Opiatorum* quantitate [quæcunque fuerit] quæ ſpirituum tumultus compeſcere ſomnumque inducere, atque *Phreneſin*, *Fluxum Alvi*, & reliqua id genus Symptomata cohibere valeat, & hac Methodo multos hujuſmodi Ægrotantes ab (*a*) Orci faucibus liberatos memini: ℞ *Theriac. Androm.* ʒß. *pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv.* an. ℈ß. *Serpentar. Virgin. gr. v. Syrup. Caryoph. q. ſ. Laudan. liqu. gutt. xii. xv. xx. xxv.* M. F. *Bolus* ſolvendus in Cochl. *Julap.* Cordial. ſequent. & repetendus ſexta vel octava quaq; hora ℞. *Aqu. Flor. Calendul. paralyſ. Ceraſ. nigr* an. ℥ii. *Epidem pæon. comp.* an. unc. *iß. Confect. Alcherm. cum vel ſine Moſch.* ʒiß. *Syrup. Caryoph.* unc. *iß.* M. F. *Julap.* de quo Hauſtulum ſumat Æger poſt ſingulos Bolos & ad libitum. Quamprimum vero ex profluvio Urinæ ſolito majori conſtet naturam per glandulas renales Veneni eliminationem ex parte moliri, (*b*) par eſt omnino unicuique Bolo *Cineribus Bufonum ad* ℈ß. *gr. xv.* ℈j. additis, hunc Maturæ conatum adiuvare. Satis autem eſt ſi junioribus, præſertim Infantibus, Cochl. *ii. iii*, *iv.* Iulapii ſequentis quarta vel ſexta quaque hora propinentur. agitata phiala ℞. *Aqu. Lact. Alexit.* ℥iv. *Cardu.* ℥ii. *Cinnam. Hord. Epidem. Pæon. comp.* an. ℥i. In his Aquis commixtis diſſolv. ad ignem *Confect. Fracaſtor.* ʒii. *Colaturæ* fortiter expreſſæ add. *pulv. è Chel. Cancr. comp. Bezoart. Orient. Rad. Serpentar. virgin.* an. ʒß. *Syrup. de Mecom.* ℥i. *Caryoph.* ʒii. M. F. *Julap. Veſicatoria* etiam ad Nucham, Carpos, &, ſi opus fuerit, demum ad Tibias, [unum ſcil. poſt alterum, ita ut ſaltem una vel altera pars durante univerſi hujus ſtadii ſpatio inde recens excoriata lympha vel pure ſemper ſcateat] applicare neceſſe eſt, ut ſpiritus arte expanſi ad opus ſuum inceptum magis graviter perficiendum perpetuo ſtimulentur. Ubi autem, & quamdiu, ob vires Veneni paulo plus ſubactas Febris ſub initium Maturationiis ſuborta, exacerbationibus & remiſſionibus periodice recurrentibus *Synochæ* typum ſervaverit, (*c*) quod nonnunquam, licet oppido raro, videre eſt) ut ut ſub initium uniuſcujuſque Paroxyſmi ad vires ſpirituum in certamine ſuffulciendas, & Deliria, Deliquia, Vigilias, & cætera ſymptomata Paroxyſmum comitantia ſublevanda, *Alexipharm.* cum *Opiatis* commixta miniſtrare oporteat, & *Veſicatoria* applicare: Apprimè autem convenit durante remiſſione *Corticis Peruv.* doſes ſæpius exhibere in formam Ægrotanti quam gratiſſimam concinnatas, unde duorum vel trium dierum ſpatio, Febre prorſus exulante, Variolæ citiſſime fere benignarum more, maturantur. A quo tempore, viribus ſpirituum, moderato *Alexipharmacorum* & Opiatorum uſu, uſque ad conſummatam Variolarum maturationem, continuo refocillatis, curatio facile admodum & brevi atque tuto ad Umbilicum ducitur, more ſequenti. Applic. *Veſicatoria* ampla & acria, primum ſcil. ad Nucham, cætera ad Carpos internos. ℞. *Theriac. Androm.* ʒß *Pulv. e Chel. comp. gr. xxv. Serpentar. Virgin. gr. viii Laud Lond. gr i. Syrup. Caryoph.* q. ſ. M. F. Bolus mollis, ſumend. paulo ante Paroxyſmum ſolut. in Cochl. Julapii ante præſcript. vel cujuſcunq; alterius iſtius æmuli, cujus etiam ſuperbibantur Cochl. *iii.* vel *iv.* repetaturque deinceps, inſtante Paroxyſmo, quotieſcunque ſcil. Paroxyſmus recrudeſcat. Infantibus & Iunioribus ſufficiunt Cochl. *ii. iv. vi.* pro ratione ætatis, *Julap. cum Spec.* nuperrime præſcript. quarta quaq; hora durante Paroxyſmo propinata. In Paroxyſmorum autem intervallis exhibeatur Adultis *Hauſtus* ſequens Febrifugus, repetendus tertia vel quarta quaque hora ad *viii*, *x*, vel *xii* vices ℞. *Aqu. Cardu. Flor. Calendul.* an. ℥i. *Epidem* ℥ß. *Pulv. Cortic. Peruv. Elect.* ʒi. *Syrup. Caryoph.* ʒiii M. F. *Hauſt.* Infantibus ℈ß. vel *gr. xv.* & Iunioribus ℈i. vel ʒß *Pulv. Peruv.* ſolut. in cochl. *Julap.* cum ſpecieb. tertia vel quarta quaque hora in os ingeratur, repetaturque ad *viii.*, *x*, vel *xii.* vices. Interea alimentum liquidum copioſè miniſtretur, potiſſimum liquor, *Poſſetic.* medica-

[a] *vide hiſtor.* 14. 19. 21. 23. 26. 27. 32. &c. [b] *vide hiſtor* 21. 32. 36. &c.
(c) *vide hiſtor.* 23. 24.

catus ante deſcriptus, nonnunquam tantillum *Vini Canarini* ad ſpiritus refocillandos propinetur. Febre autem hoc ritu fugata, ſufficit *Bolus Theriacalis* & *Paregoricus* duntaxat ſemel in die uſq; ad conſummatam Variolarum maturationem continuas.

(*a*) *Variolas* autem verè *Confluentes* & *Malignas* quod attinet, ſive primariò ſive ſecundario ſic dictas, cum à primo ipſo maturationis die quo albeſcere incipiunt, prorsùs ſeſſiles, depreſſæ & ſublividæ exareſcentes, nec margine rubro circumcinctæ, utpote maturationi ineptæ appareant, non eſt quod de iis hic loci ſermo habeatur; quandoquidem poſt funeſtam Criſin, Morbus ob vigorem Spirituum penitus depreſſum jam ultimum Declinationis ſtadium ſine quavis maturatione tentata ingreſſus ſit, quod dicendum reſtat de ejus curatione in iſto ſtadio, ad quod jure pertinet, trademus.

(*b*) Symptomata hoc ſtadium comitantia quæ Medici curam poſtulant, ſunt, vel magis generalia, quæ à prava ipſius Morbi indole ſuborta in unoquoque ſtadio fermè eadem inveniuntur, uti Vigiliæ, Deliria, Diarrhœa, Coma, Inſultus Epileptici, Deliquia Hyſterica, &c. quæ currenti calamo jam perſtringere lubet, ne crambem bis coctam reponere videar, vel ea quæ ab ipſa Variolarum maturatione & à Ptyaliſmo, vel à Profluvio Urinæ, & extremorum intumeſcentia declinantem ſalivationem excipientibus exſurgentia, jure magis ſpeciali ad hoc ſtadium pertinent, atque ob eam rationem calamo paulo fuſiori hic loci jure merito tractanda veniunt, ad quem cenſum refero *Dolorem Gutturis inflammatorium*, *difficilem Deglutitionem*, *anhelosam*, & *difficilem Reſpirationem*, *Infarctionem Narium moleſtam*, *Exanthematum Dolorem inflammatorium*, vel *Pruritum admodum moleſtum*, *Diabeticum Urinæ Profluvium*, atque *Intumeſcentiam Extremorum* præſertim *præputii* in immenſam molem aucti.

(*c*) Quod ad *Vigilias*, *Deliria* & *Diarrhœam* attinet in hoc ſtadio, ſiquidem hæc ſymptomata languoris Spirituum œſtro percitorum & tumultuantium procul omni dubio ſigna ſint, atque ex conſequenti Veneni ſupra modum deleterii intus deliteſcentis, ob eam rationem quivis minimus horum ſymptomatum gradus, ut ut Exanthemata interea matureſcere videantur; atq; temperies Ægrotantis appareat mitis, ac blanda, & vibratio Arteriarum mollis & ordinata, nequaquam contemnendus & flocci habendus eſt, cùm dubium ſemper præſagium exhibeat. Quapropter, (*d*) novis additis *Veſicatoriis* atq; doſibus *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* adauctis & frequentius repetitis, ſenſim aſcendatur ad gradum quicunque is fuerit, qui iſthæc ſymptomata coercere poſſit, atque incunctanter in ordinem redigere, priuſquam Spiritus inde fracti & diſſipati ſubito corruant. Formulas autem remediorum huc ſpectantium novas jam adiicere non operæ pretium duco, cum quivis in Medicina vel mediocriter verſatus non poteſt non proprio acumine fretus Formulas prius deſcriptas ad hunc uſum pro re nata accommodare.

[*e*] *Comatoſus* etiam *affectus* & *Inſultus Epileptici*, quoties in hoc Morbi ſtadio contingant, quod oppidò rarò, & non niſi errore aliquo graviori in regimine admiſſo fit) etſi leviſſimè tantum Ægrotantem afficiant, negligendi non ſunt. Siquidem ut ut in præcedentibus ſtadiis, nimirum ante Criſin incœptam, vel dum Criſis *in Fieri* eſt, hæc Symptomata præſagium non adeo funeſtum exhibeant, utpote quæ à Spiritibus Veneno hactenus minimè cicurato, vel Criſi ſubacto depreſſis, vel ab eorum tumultu & ultimo agone in ipſa Criſi ſuborta, Variolas Medias vel quidem Benignas ipſas comitari ob-ſer-

[a] *De Variolis malignis maturationi prorſus ineptis.* (b) *De Curatione Symptomatum hoc ſtadium comitantium.* [c] *Vigiliæ, Deliria, & Diarrhœa.*
[d] *vide hiſtor.* 41. *&c.* [e] *Coma & Inſultus Epileptici.*

ſerventur: In hoc autem ſtadio, Criſi nimirum peracta leviſſima horum Symptomatum veſtigia gradum veneni Spiritus hactenus ſuperantem vel laceſſentem ſuperſtitem monſtrando, pravam Morbi indolem, & eventum funeſtum vel ſaltem dubium ubique ſubindicant. Quo nomine Spiritum expanſionem *a* Veſicatoriis non paucis & generoſiſſimis *Alexipharmacis* & *Cephalicis* adhibitis & ſæpiùs repetitis & incunctanter moliendam ritè exigunt. Ex.gr. ℞ *Aq. ceraſ. nigr. Cinnamom. hord. flor. til.* ℥ii. *Peon. comp.* ℥ß. *epidem.* ℥ß. *pulv. è Chel. comp. lap. Contrajer. Serpentar. virgin. pulv. de Guttet.* an. ʒß. *Syrup. Cariopb.* ʒx. vel ſacchar. alb. ℥ß. *F. Julap.* de quo capiat *Æger*, modo Infans fuerit, vel ex Ephebis non exceſſerit Cochl. *ii. iii. iv.* pro ratione ætatis, agitata phiala, quaque hora *veſicatoriis* interea ad Nucham & Carpos, vel quidem ad internas tibias ſucceſſivè applicatis Adultis autem *Specierum Cordialium* & *Cephalic.* prædictarum ʒß. vel ℈ii. quarta quaque hora in cochl. Julap. convenientis exhibere magis convenit.

b Nonnunquam etiam *Deliquia* & *Suffocationes* in hoc ſtadio Morbi frequenter recurrunt, Quæ quidem ſymptomata quaſi affectus *hyſtericos* & levioris momenti vulgus Medicorum ſpernere ſolet, vel ſaltem Remediis merè *Cephalicis* & *Antihyſtericis* contenti, adoriri in caſsùm moliuntur; cùm revera ab aura Venenata poſt certa intervalla *c* recrudeſcente ſuborta atq; cum Petechiis hic illic ſparſis conjuncta præſagium vere funeſtum exhibeant, niſi frequenti *veſicatoriorum* applicatione, atque Remediorum ſummè *Alexipharmacorum* ope, cæteriſque id genus copioſè adhibitis oppreſſorum Spirituum expanſio tempeſtivè promoveatur, atq; venenum deleatur, pari paſſu quo eorum tumultus, & orgaſmi à *cephalicis* & *antihiſtericis* compeſcuntur. Hæc igitur ſymptomata modo ſequenti tractanda ſunt. ℞. *Theriac. androm.* vel *Confect. Mithridat.* ʒß. vel ℈ii. *pulv. è chel. cancr. comp. ſerpentar. virgin. an. gr. xv. Cochinel. pulv. de Guttet.* an. *gr. vi. caſtor. gr. ii. ſyrup cariophyll.* q. ſ. M F. *Bolus* qui deglutiatur ſolut. in cochl. Iulap. ſequent. cujus ſuperbibantur cochl. *iii. vel iv.* ℞ *aqu. meliſſ. rut. ceraſ. nigr.* an. ℥iii. *epidem. peon brion. comp.* an. ℥i. *tinctur. caſtor.* ʒß. *ſirup. peon. comp.* ʒß. *M. F. Iulap.* de quo Patiens bibat ad libitum. Repetatur itidem Bolus præſcriptus 4. vel 6. hora. Concedatur etiam tantillum *vini canarini Spirit. CC.* ſaturat. Deliquiis, atque omni hauſtui Cerevisiæ inſtillentur gutt. aliquot *Spir. c. c.* vel *ſalis armon.* Sufficiant Infantibus & Junioribus cochl. *ii. iii.* vel *iv.* pro ratione ætatis Julapii ſequentis tertia quaque hora propinati, vel ſæpius. ℞ *aq. rut. ceraſ. nigr. flor. calendul.* an. ℥ii. *ap. epidem. brion. peon. comp.* an. ʒvi. *vel* ℥i. *confect. fracaſtor.* ʒi. *pulv. ſerpent. virg. bezoard. orient.* an. ℈ii. *pulver. de guttet. Extract. Croc.* an. ℈i. *cochinel. caſtor.* in nodulo *ligat.* an. ʒß. *ſacchar. alb.* ℥ß. *M. F. Julap.*

d Dolor Gutturis Inflammatorius è duplici fonte oritur, nempe ab acri, & venenata lympha per Tonſillas & ductus Salivales poſticos excreta, quæ partes Deglutitioni inſervientes pertranſiens, inibique diutiùs congeſta, eas non poteſt non atterere atque inflammare; vel ab Exanthematis haſce partes obſidentibus. *e* Priori modo fit in Variolis mediis, potiſſimùm *cohærentibus*, ubi Natura in Veneno per cutim eliminando deficit, idque per glandulas Faucium, fortiter propulſare molitur; unde, à Ptyaliſmo ſub initium hujus ſtadii ſuborto Dolor admodum moleſtus in Gutture primum ſentitur, & pari paſſu cum Salivatione, durante toto hoc ſtadio, in dies augetur, donec demum Ptyaliſmus declinet, vel ſaltem ſalivæ acrimonia Veneno ſenſim cicurato & ſubacto obtundantur. Poſteriori modo fit in Variolis fermè quibuſcum-

a *vide hiſtor.* 6. *&c.* b *Deliquia & Suffocationes hiſtericæ.* c *vide hiſt.* 21. 52. *&c.* d *Dolor gutturis inflammatorius.* e *vide hiſt.* 14. 45. *&c.*

cunque *hiemalibus*, etiam Benignis & Regularibus, ubi Morbi anſa a frigore in poros Cutis admiſſo arrepta *Tuſſi ferina* comitatus primum ingruit, unde Exanthemata ab acri & venenata lympha in hiſce partibus excreta Tonſillas, & totam membranam os internè inveſtientem ubique obſident, cum Ptyaliſmo, accidentali licet, ſociata, atque proinde à prima Exanthematum eruptione, ſcil. ſub initium prioris ſtadii Dolor quadantenus moleſtus in Gutture potiſſimum inter deglutiendum percipitur, qui in hoc ſtadio plurimum viget, in dies, durante Exanthematum maturatione, magis magiſque auctus uſque ad Morbi declinationem. Sive autem ab hac, ſive ab illa cauſa iſthoc ſymptoma ortum ſuum ducat, moleſtias tantas Ægrotantibus creat, ut *a* nonnunquam ægrè admodum, & non ſine ejulatibus vel tenuiſſimos liquores deglutire poſſint, atque de iſthoc dolore ſolummodo conqueruntur, & hoc Symptoma deglutitionem alimenti & Pharmacorum impediendo, & vigilias pertinaces inducendo, haud rarò vitam ipſam in diſcrimen adducit; quo nomine ad ejus allevationem diligentiſſima Medici cura jure merito poſtulatur. A primo igitur hujus ſymptomatis inſultu, vel quidem prius, ubi ab eruptionis modo fas ſit hoc ſymptoma expectare, Fauces panno laneo molli ab externi aeris injuriis muniantur, (quod in *Salivatione Mercuriali* prudenter fieri ſolet) quo Glandulæ ſalivales, laxitate debita conſervata, per ductus proprios lympham inibi ſecretam expeditè & priuſquam mora acrimoniam contrahat, excernere valeant, Secundo vitentur Alimenta, vel quidem Medicamenta quæcunque calida, vel acria (quantum ipſius Morbi ratio patitur) quibus partes jam inflammatæ & irritatæ & amplius exaſperari poſſint, atque in locum eorum mitiora quævis ſufficiantur, uti Julapia temperata, *Margaritis* vel *Speciebus Cordialibus* mitioribus & *Laudano* ſaturata, *poma dulcia cocta*, atque loco Cereviſiæ Poſſetala *Ficubus*, *Glicirrhiza*, *Raſur. C C.* & *Lentibus* alterata, *Hordeacea*, *Avenacea* cum Lacte commixta, & ſimilia. Tertio *Gargariſmata* Emollientia & parum abſtergentia [*b* ſedulo tamen evitentur acida quævis, acria & adſtringentia] Siphone lingua depreſſa faucibus frequenter & ſtrenuè ingerantur, ut Tonſillæ, Uvula, & reliquæ Faucium partes glanduloſæ, exſcreatione forti inde excitata, à lympha acri & erodente impacta expeditius ſeſe liberent. Ex. gr. ℞. *Rad. althϾ* ℥*ii. fung. ſan.* ℥*iii. Lentium contuſ.* ℥ß. *Raſur. ebor.* ℥ß. *Ficuum ping. ſciſſ.* par *v.* vel *vi. coq. in aq. F. q. ſ.* ad ℔*ii.* Colatur. *add. Sirup. viol. Althææ an.* ℥*i. Mell. roſ. diamorr. an.* ℥ß. M. F. *Gargariſm.*

c Deglutitio autem impeditur non tantum ab inflammatione partium deglutitioni inſervientium [quod in præcedenti comate obſervavimus] verùm etiam nonnunquam in Malignis, & Confluentibus Variolis à mera Tonſillarum, Uvulæ & reliquarum glandularum in Faucibus ſitarum intumeſcentia, atque à phlegmate viſcidiori iis adhærenti vel impacto, unde Ægrotans, via per Oeſophagum jam obſtructa, ingeſta quævis, & potulenta ipſa per nares reiicit, nempe quia Natura ſegnis & oppreſſa ut ut per haſce partes hoſtem perſequi moliatur, Portas tamen reſerare nequit, per quas lympha inibi ſecreta excerni debuit: unde Glandulæ, potiſſimum ubi earum tonus ob neglectum tegumentorum opportune adhibitorum, ab aeris externis injuriis labefactetur, in immenſam molem diſtenduntur. Funeſtum ut plurimum ſymptoma, quippe quod deſcenſum Alimentorum & Pharmacorum in Ventriculum, ad vires Spirituum iam nimis exhauſtorum & obrutorum reſarciendas fere præcludit. Si quid autem in caſu adeò deplorato ab arte expectandum ſit, Tonus partium iniuriis Aeris labefactatus, tegumentis laneis mol,

a *vide hiſtor.* 43. b *vide hiſtor.* 43. c *Difficilis deglutitio*.

molllibus externis faucibus admotis reſtituatur, atque *Gargariſmata* acidulata & abſtergentia tepefactata, Siphone fortiter faucibus ingerantur, ut facultas Glandularum excretrix ſtimuletur, atque Phlegma impactum exſcreatione forti educatur, Ex. gr. ℞. *Decoct. fic.* ℔iß. *Mel. Roſat. colat.* ℥iß. *Sp. ſulph.* q. ſ. ad levem acidulationem, F. *gargariſm.* Tonſillæ & Uvula leviter fricentur Mixtura ex *Melle Roſar. Alumine* uſt. *Spirit. Sulph.*

a Sub finem hujus ſtadii, declinante nimirum Salivatione (æpiſſimè *Reſpiratio* ſubitò atque inexpectato vel in citiſſimam & debilem, vel in difficilem & ſuſpirioſam mutatur, *b* Prius fit à ſummo languore ſpirituum proſtratorum, & veneno revireſcenti prorſus deletorum, atque proinde mortem præ foribus adſtantem certiſſimè denunciat, nihilque præter *Alexipharmaca* (ſi modo quicquid) indicat Quapropter propriæ Medicum propriȩ famæ conſulentem jam nequaquam *Emeticis*, vel magno quovis remedio in caſſum adhibito artis ſuæ honorem proſtituere decet; verùm potiùs, ut ut Variolæ vel cætera Symptomata jam adblandiantur, prognoſtico fatali priùs pronunciato, ſeſe ſubducere. Poſterius autem fit à Phlegmate in Salivationis declinatione jam viſcidiori Bronchiis & Tonſillis tenaciter adhærente, eaſque infarciente. Qua ratione *Gargariſmate* abſterſivo in præcedenti commate deſcripto frequentes & ſtrenuè injecto par eſt Phlegma Tonſillis impactum ſingulis horis vel quidem ſȩpius educere, atque humorem Bronchia obſtruentem *Linctibus* & *Apozematis* incidentibus copioſè miniſtratis abſtergere, & nonnunquam, modo vires ſuperſint, & Dyſpnœa adſit periculoſa, leniori & abſterſivo *Emetico* propinato pulmonem fortiter agitare, ut phlegma Bronchiis altiùs impactum inter vomendum ejiciatur; v. gr. ℞. *Ol. Amygd. d. rec. Syrup. è v. Rad.* an. ℥iß. *Sacchar. cant. alb.* ʒi. M. exactiſ. F. *Linctus*, qui ſingulis vel alternis horis cochleatim miniſtretur una cum cochl. *ix.* vel *x. Apozem.* ſequent. calid. ℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. Syrup. ex Eryſim. Oxymel. ſimp.* an. ℥i. M. F. *Apozema*. ℞. *Oximel. Scillitic.* ℥ii. *Sal. Vitriol. vomitiv.* ʒiß. *Aqu. Cinnam. fort.* ℥iii. *Cap. Æger cochl. iii.* bis terve in hora ad ciendam vomitionem, & inter ſingulas doſes Apozema Pectorale repefactum copioſe miniſtretur.

3 Eſt alterum inſuper ſymptomata ſatis moleſtum, *Narium* ſcilicet infarctio & Maturatio, quod ut ut in præcedenti ſtadio Ægrotantem affligere incipiat, potiſſimum in Mediis & Cohærentibus Variolis, ubi primum Exanthemata membranam nares interne inveſtientem obſident, atque glandulæ ad excernendum Mucum deſtinatæ, inſtante jam ſalivatione, una cum glandulis ſalivalibus lympha infarctæ intumeſcunt. In hoc autem Stadio, Exanthematis inter maturandum jam mole ductis, atque glandulis narium lympham copioſius excernentibus, quæ Exanthematis implicata & concreta eas infarcit & obturat, plurimum augetur, moleſtias attrito Ægro creans haud negligendas, dum Aerem inter reſpirandum nonniſi ore aperto, atque proinde majori cum difficultate, tædio & labore, & non ſine frequente ſomni interruptione inſpirare & exſpirare cogitur. Adeò moleſtum hoc ſymptoma fuiſſe nonnunquam obſervavi, *d* ut Æger inde diutiùs inſomnis factus non ſine maximo diſcrimine evaſerit, licet cæteræ circumſtantiæ optimè præſagirent. *e* Ad allevandum hoc ſymptomata *Turundas* rigidiores *Butyro* non ſalit. Vel ol. Amygd. d. illitas frequenter Naribus intrundendas jubeo, quæ diutiùs inibi relictæ materiam incruſtatam tandem ita liquefaciant ut facilius emungatur. Inſuper *Mixturam* ſequentem emollientem & abſterſivam ſæpe leniter tepide & parca quantitate naribus Siphone injiciendam, ℞. *Decoct. Pectoral.* ℔i. *Mel. Roſat. colat.* ℥iß. M. F. *Errhinum*.

f Dolor exanthematum maturantium ut

a *Anheloſa & difficilis reſpiratio*. b *Vide Hiſt.* 62. *&c.* c *Narium farctio*. d *Vide Hiſt.* 52. e *Vide hiſt.* 21. 57. f *Exanthematum dolor inflammatorius*.

ut moleſtus ſit, præſertim in priori hujus ſtadii parte, ſemper autem Spirituum vigorem, & perfectam Veneni eliminationem, aque proinde benignam Morbi indolem, & fauſtum ac etiam eventum expectandum indicat. Neque ejus allevatio *Epithematis* quibuſcunque externis tentanda eſt, ne Naturæ dum recte officio ſuo fungatur officiant, atque dolorem mitigando vitam Ægrotantis in diſcrimen adducant. Satius eſt Adultorum animos ſpe futuri eventus erigere, Infantibus autem & Junioribus qui conſiliorum non ſunt capaces gutt. aliquot. *Laudan. liquid.* bis terve in die miniſtrare, ut tædium Morbi ſomno fallatur, ne Spiritus continuo ploratu & vigiliis triti & exhauſti deficiant.

a Deterioris autem farinæ eſt *pruritus* Exanthematum maturantium moleſtus, qui in Variolis malignis, vel mediis prope ad Malignas accedentibus, ubi maturatio tarde admodum vel non omnino procedat ob acrimoniam humoris ad maturationem prorſus inepti, adeo ſævire obſervatur, ut Æger inde inſomnis & pænè delirius redditus, haud raro ſcalpendo, fricando & atterendo Exanthemata, non tantùm Artus verùm etiam Faciem, Cuticula ubique deraſa, ſanguine diffluentem turpiter deformet. Malum ſanè omen atque ut plurimum Mortis inſtantis prænuncium, cui averruncando haud alias ſuppetias ars noſtra miniſtrat præter Doſes *Opiatorum* prælargas & frequenter repetitas, quibus iſta ſenſatio obtunditur; miſceantur autem *opiata* cum *Alexipharmacis* generoſiſſimis (quorum Formulas ex antedictis petere licet] quæ ſpirituum expanſionem promovendo ſeroſam colluviem in Exanthematis congeſtam cicurare, maturare & hemulcere poſſint: Applicentur etiam *Veſicatoria* frequentia, quæ in eundem ſcopum conſpirant; *Epithemata* quævis externa Venenum repercutiunt, & ideo fatum accelerant.

(*b*) Nonnunquam in hoc ſtadio Salivationem declinantem *profluvio Urinæ* ingenti excepta videre eſt, ac ſi *Diabetes* mox inſecuturus eſſet. (*c*) Verùm cum hoc Profluvium nulla ſiti immodica comitatum hactenus animadverterim, ſemper autem cum εὐφορίᾳ, toleratum, atque cum maturatione Exanthematum indies aucta conjunctum, & demum, ubi ſatis diu duraverit, ſponte in ordinem redactum; non eſt quod quivis de eo cohibendo ſolicitus ſit; verum potius, ubi ex parte defecerit, in eo ope *Cinerum Bufonum* ante memoratum promovendo, à partibus Naturæ ſtet.

(*d*) Inſuper, *Salivatione* ante completam maturationem Exanthematum decreſcente, à lympha copioſè in partes extremas amandata inibique congeſta, iſtæ partes œdematoſo tumore in molem adeo immenſam nonnunquam tolluntur, & quaſi ex ſtrangulatione nigreſcunt, ut cuivis in Medicina parùm exercitato jure merito metus incuti poſſit, ne ex ſubita flammæ vitalis extinctione partes affectæ Sphacelo corrumperentur. Verum nuſquam hactenus quodvis hujuſmodi infortunium inde accidiſſe memini; ſemel equidem vidi (*f*) *præputium* adeò inde tumefactum, ut tranſitus Urinæ planè præpeditus eſſet, quo in caſu partem affectam ſpongia *Fotu. Lixiviali Spirit. Vin. ſaturato* imbuta & expreſſa cum ſecundiſſimo eventu calidè ſæpius in die foveri imperavi. Morbo autem finito quod ſupereſt œdematoſi tumoris *Hydragogis* ſæpius repetitis ſubduci fas eſt.

(*g*) Eſt denique ubi ex veneno intus delitеſcente fixo & perenni, humores in fluorem adeo perpetuum adiguntur, ut Patiens Salivatione immani marceſcat, & inde deliquiis confectus ſatis cedere cogatur; quem caſum ſemel duntaxat in tota mea praxi obſervavi. (*h*) Arduum ſanè & difficile Dilemma, ſiquidem utraque parte vita in diſcrimen adducitur; ſi enim Ptyaliſmus ſupprimantur, Patiens Veneno inteſtino citiſſimè & certiſſimè interimetur, colliquatione autem, cui vires

(a) *Exanthematum Pruritus.*
(b) *Ingens Urinæ Profluvium.* (c) *Vide Hiſtor. 35. 34. 36. 62.* (d) *Intumeſcentia Extremorum & Preputii.* (e) *Vide Hiſtor. 56.* (f) *Salivatio funeſta protenſa.*
(g) *Vide Hiſtor. 53.* [g] *Duratio hujus ſtadii pro diverſa Morbi indole incerta.*

vires haud pares ſunt, non ſuppreſſa inanitus emarceſcet.

[a] Atque hæc dicta ſunt de Exanthematum Maturatione, ſeu tertio hujus Morbi Stadio, quod non [ut priora) ſpatio tridui, vel quovis alio definito dierum numero Natura emetiri ſolet, verùm pro indole Morbi varia, alio atq; alio. Ut ut enim in *Benignis* & perfectè Diſcretis Variolis, ubi vis Spirituum influorum vegeta eſt & integra hoc opus intra triduum perficiatur: In *Malignis* tamen & *Confluentibus*, ubi Spiritus Veneno irretiti & oppreſſi aut extincti huic muneri impares ſunt, primo ipſo die quo Cuticula à vera Cute ſeparata albeſcere incipit, Maturatione jam prorſus deficiente, [b] Morbus ultimum, & ut plurimum funeſtum ſuum Declinationis ſtadium ingreditur. In *Mediis* autem & *Cohærentibus*, præſertim in iis quæ propè ad Malignas accedunt pro ratione vigoris Spirituum plus minus vegeti hoc ſtadium ad [c] ſex, novem duodecim dies protenditur, priuſquam Morbus, Maturatione Exanthematum completa ultimum ſuum ſtadium ineat.

CAPUT X.

De Variolarum Declinatione ſive Stadio Morbi ultimo, ejuſque pro ratione venenati Fermenti diverſi varia indole atque eventu. De Febre & Symptomatis in hocce Stadio ſuboriri ſolitis. De Signis Indolis Morbi Diagnoſticis, de prognoſticis, necnon de Indicationibus Curativis & methodo Medendi in hoc Stadio, itidemq; de morboſis affectibus hunc Morbum excipientibus.

(d) QUamplurimum Glandulę cutaneæ haud amplius novos venenatæ Lymphæ proventus Exanthematis ſuppeditant, *Variolæ* legem quadam fixa, ſquammis vel ſcabie obducuntur & exareſcere incipiunt, ſive quia Hoſtis jam penitus profligatus ſit, ſive quia Spiritus Veneno prorſus obruti eum amplius perſequi & protrudere nequeant; atque Morbus ultimum ſuum *Declinationis* ſc. Stadium iniiſſe reputandus eſt. Lege (inquam) fixa & ſtabili: Natura enim copias ſuas nunquam poſthac recolligit, & novum prælium inſtaurat, quanquam in media Variolarum *Maturatione* haud rarò ex Frigore in poros cutis invadente, vel Accidente quovis altero, Natura obruta adeò pro tempore deficiat, ut Exanthemata illico ubique ac ſi in ultimo ſtadio deprimantur & langueant, donec Spiritus ſponte ſua, vel artis ope opportunè allata iterum expanſi poſtlimino Variolarum maturationem tardè licet & ægrè ad umbilicum tandem ducunt.

[e] Pro diverſa autem Veneni in præcedentibus ſtadiis plus minuſve ſubacti ratione Morbus in hoc (ſi in quovis alio) ſtadio variam admodum indolem prodit, atque cum ſymptomatis non unius generis ſociatur, & eventum ſortitur, nunc fauſtum, nunc funeſtum. Eſt enim ubi Patiens planè *apyretos*, atque nullo ærumnoſo ſymptomate multatus integrum hoc ſtadium tranquillè decurrit: eſt autem ubi Febre à primo inſultu unum tenorem perpetuò ſervante, Æger pæne confectus, accerſitis undique novis, vel ſaltem prioribus funeſtis ſymptomatis adauctis, vix aut ne vix ex hoc ſtadio evadit eſt; deniq; ubi Febris quæ in ſtadio præcedenti evanuerat, in primo hujuſce ſtadii limine, pro ratione ſuperſtitis Veneni plus minuſve deleterii, illicò, momento quaſi revireſcit *Synechis* vel *Synecheon* & mali moris cum Deliriis, Vigiliis, Subſultibus tendinum, atq; cæteris omnibus diriſſimis Symptomatis ſociata, *Exanthemata* etiam ipſa non minùs invicem in diverſis Ægrotantibus jam diſtare animadvertuntur, jam undique albeſcentia & humore nullo impleta & ſeſſilia cuti adhærent, atq; denique exareſcentia ſquammarum ad inſtar decidunt; jam verò poſt maturationem tridui ſpatio peractam floreſcentia. Illico Scabie ſubfla-

(a) *Vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 40. (b) *Vide Hiſtor.* 32. 27. 36. 45. 46. 49. 62. *&c.*
(c) *Stadii ultimi Deſcriptio*: [d] *Varia Indoles, & varius Eventus Morbi in hoc ſtadio.*

va vel cineritia obducta, exſiccata ubique in tubercula arida deſinunt. Eſt autem ubi Exanthemata poſt tardam atq; diutiùs protractam maturationem, priuſquam pure maturo turgeant Scabie nigra vel ſubfuſca obducta, quaſi à *Cauſtico* applicato, præſertim in Facie derepente exareſcunt; eſt denique ubi Exanthemata præſertim in Artubus priuſquam incruſtentur ad plures dies integrè maturata, atq; pure plena conſpiciantur, vel rimoſa Scabie obducta [præſertim in facie] diutiùs ſanioſo, pure intùs ſcateant, quæ Scabies ſæpius decidua iterum iterùmque renaſcitur, & demum in Scabiem tenuem ſeu porriginem furfuraceam deſinens; cuticulam nitore ſpoliat, atq; cutem ipſam foveis & cicatricibus ſulcat & deformat. Nullibi tamen hujus ſtadii varietas magis animadvertitur, quam in ejus duratione ac termino, ſive reſpiciamus ad ejus *Terminum à Quo*, vel *Terminum ad Quem*; jam enim hoc ſtadium abſque ulla præcedente Exanthematum maturatione, vel ſaltem ſub initium *maturationis*, ſexta vel ſeptima Morbi die derepente atq; inexpectato initur, atque ut plurimum uno vel altero die funeſtè terminatur, ubi autem hocce præmaturum fatum averruncetur, ad decimum quartum, decimum ſeptimum diem, vel quidem ad viceſimum vel triceſimum ærumnoſe atque periculoſe protenditur, donec ſcil. Venenum intus cohibitum Arte vel Natura ſubactum & ſenſim profligatum fuerit, Eſt autem ubi poſt Maturationem Variolarum præcedenti triduo conſummatam, hocce ultimum ſtadium pariter tridui ſpatio, duodecimo ſc. Morbi die, abſq; Febre recidiva finitur, Appetitu jam integre reſtituto, atq; Exanthematis ubique ad deſquamandum paratis, aut ſaltem exſiccatis. Eſt etiam ubi poſt Maturationem Variolarū longius nempe ad 12. vel 14. Morbi diem protractam, atq; tunc cum vel ſine *Ptyaliſmo*, aut *Profluvio Urinæ*, &c. tandem peractam, Exanthemata pure maturato plena ubique ſine Febre recrudeſcente tridui ſpatio exareſcunt. Eſt denique ubi poſt ſeram, minus autem perfectam Variolarum Maturationem, Exanthemata priuſquam pure maturato turgeant, derepente incruſtentur, atque Ptyaliſmo, Profluvio Urinæ, & Tumore extremorum ſubſiſtentibus Febris illicò recrudeſcat, hoc ſtadio præmature ineunte. Quo in caſu duratio hujus ſtadii eſt admodum incerta, jam nimirum ubi funeſte terminatur, triduum non excedit; ubi autem magis fauſtum ſortitur Eventum, ad 6. 8. 10. 12. dies periculoſe protenditur, Exanthematis intereà ubique exareſcentibus: ubi autem citius ac felicius terminetur, ſanioſo pure diu ſcatentibus Ptyaliſmo etiam recidivo jam accedente. Quo enim diuturnior fuerit *Salivatio*, & quo magis perfecta *Maturatio* Variolarum in præcedenti ſtadio, & quo magis ope Ptyaliſmi jam recidivi & ſaniei purulentæ Venenum protruſum fuerit, eo facilius & citius ærumnoſum hoc ultimum ſtadium optatum eventum aſſequitur; Præmatura enim Salivationis declinatio, & Variolarum immaturarum & flaccidarum incruſtatio & exareſcentia ſubita funeſtum, aut ſaltem diuturnum hocce ſtadium reddit.

Rationem autem differentium *Phaſeon* hujus ſtadii aſſequi haud licet niſi ex ejus hiſtoria graphice depicta, ideòque eam (quod in præcedentibus ſtadiis mihi ſolenne fuit) ſuccinctè narrare jam aggredior, ut ſignorum indolis Morbi in hoc ſtadio dignoſcendæ, Prognoſticon eliciendorum, atque Indicationum Curativarum & Methodi Medendi rite ſtabiliendæ fontes aperiam, à Variolis Benignis ſui & obliqui indicibus exordium ducens; ubi enim (*a*) Venenum in ſecundo hujus Morbi ſtadio è ſinu Spirituum critica Variolarum *Benignarum* & *Diſcretarum* eruptione penitus eliminatum fuerit, & Febris hoſte jam protruſo prorſus exulaverit, prout bina prima ſtadia qualiſcunque fuerit Morbi indoles triduo ſeorſim peragrabantur; ita tridui ſpatio ſubſequens Maturatio & tandem *Declinatio apiretos* pariter abſolvitur, robore Spiritum integro & veneno haud quaquam obſeſſo. [*b*] Patiens autem à Febre liberatus, nullo ſymptomate ærumnoſo præterquam *Fame* importuna ob appetitum reſti-

(a) *Declinatio Variolarum Benignarum & diſcretarum.* (b) *Vide Hiſtor. 3.*

reſtitutum mulctatur. Exanthemata autem pure maturo & laudabili referta primùm incruſtati & ſcabie ſubflava obduci incipiunt; dein poſt unum vel alterum diem, pure concreſcente exſiccantur, & in arida tubercula ubique mutantur, quæ ſenſim emollita ſponte evaneſcunt, cute demum æquabilem ſuam levitatem ac nitiorem recuperante; adeò blandus & mitis eſt Variolarum Benignarum & Diſcretarum exitus.

(a) Haud ſecus res ſe habet in cæteris quibuſcunque *Variolis*, quotquot ante Declinationem initam, Exanthematum vegeta intumeſcentia atque perfecta maturatione præcedente, Veneni eliminati atque vigoris Spirituum reducis jam indubitata ſpecimina exhibuerint: Imò *Variolæ mediæ* quæ eruptione ſua admodum frequenti & ferè cohærenti, haud obſcura. Veneni adhuc deliteſcentis indicia dederunt, quæque diutius languide, depreſſæ atque tardius maturatæ tertium Morbi ſtadium longe ultra triduum ſæpius protrahunt, modo *Salivatione* à Naturæ viribus vel artis ſuppetiis accerſita, *profluvio Urinæ* vel *extremorum Intumeſcentia* notabili atque diu protenſa iſtud Venenum adeò penitus demum eliminatum fuerit, ut exanthemata ante Declinatione incœptam pure maturo turgeſcant, more legitimarum & Benignarum Variolarum ante deſcriptarum primo declinatio momento flaveſcunt: atque inde Scabie ſubflava obducuntur, atque tandem tertio die planè exſiccata, in tubercula arida cineritia vel ſubnigra mutantur, & univerſum hoc ſtadium ſine Febre recidiva; vel quovis ſymptomate ærumnoſo ſpatio tridui perfectè obſolvitur; & appetitus integer ſtatim redit.

Ubi autem Spiritus poſt Criſin in ſecundo Morbi ſtadio minus perfecte peractam adeo adhuc veneno obſeſſi & irretiti fuerint, ut ejus reliquias in ſtadio ſequenti per glandulas cutaneas, ſalivales, renales, vel per extremas corporis partes excutere & amandare nequiverint, & Variolæ priuſquam Pure turgent, declinare incœperint, harum Declinatio à præcedentibus longe diſtat; Febris nempe pro ratione Veneni plus minuſve ſubacti *ſynechis* vel *ſynecheos* non-poteſt non in hoc ſtadio recrudeſcere, quæ diverſorum ſymptomatum ærumnoſorum ſatellitio ſtipata, plus minus protenditur, eouſque ſc. donec Natura veneno ſuperata fato ceſſerit, vel Venenum Spirituum viribus aut artis ſuppetiis manſuefactum & eliminatum fuerit; unde varia redditur hujus ſtadii duratio, atque Exanthematum & ſymptomatum in eo contingentium admodum diverſa indoles, quæ calamo paulò fuſiori deſcribi neceſſario poſtulat.

(b) Ubi venenum in præcedente criſi, non adeò fractum fuerit, quin adhuc ſpirituum vires prope æquet, (quod in *Variolis Mediis* non tantum Cohærentibus; ſed & in ipſis *Diſcretis* quoties admodum frequentes eruperint nonnunquam videre eſt) unde Exanthemata diutiùs deprimuntur & languent, ſerius & ægriùs ſine *ptialiſmo profluvio Urinæ* vel *Extremorum intumeſcentia* comitante maturеſcunt, & non raro *Vigiliæ Fluxus alvi*, vel aliquot aliud vehementius Symptoma vel Accidens in fauſtum, aut error in Regimine commiſſus, aut defectus ſuppetiarum Naturæ luctanti jure merito ad ferendarum Venenum adeo exaltant, ut Spirituum viribus ſuperius evadat; unde ſalivatio derepente atque inopinato in media ipſa Variolarum maturatione priuſquam pure maturo turgeſcant ſubſiſtit, (c) Febris pro ratione ſuperſtitis Veneni incluſi & recrudeſcentis plus minuſve deleterii *ſinecheos* vel *ſinechis* illico revireſcens, cum vel ſine Horrore, Rigore & algore invadit, Siti, Jactatione inquieta, Vigiliis, Deliriis, Ariditate linguæ Pulſu celeri & calore præternaturali comitata; Intumeſcentia Capitis & faciei (ultimo Morbi Stadio jam primùm initio) ſi qua adfuerit, ſtatim declinat,

a *Declinatio Variolarum mediarum prope ad benignas accedentium*.
b *Declinatio Variolarum prope ad maligna accedentium*.
c *Vide Hiſtor.* 14. 19. 21. 24. 27. 35. 46. 54. 55. 63. *&c.*

cujus detumeſcentiæ primum ſignum eſt *Oculorum* prius occluſorum *Apertio*, Exanthemata incruſtata in Facie Scabie ſubfuſca vel ſubnigra obduci incipiunt; quæ Scabies vel planè arida in Exanthematis immaturis & ſubſidentibus firmiter adhæret, atque demum ſquamarum ad inſtar decidit: jam verò ubi aliquis Ptyalyſmi gradus adhuc duraverit, Natura per haſce vias veneni excluſionem, languide licet moliente, vel ſaltem poſtliminio redierit, pure copioſo diutius ſcatet, nimis Fatiſcit, incraſſatur, & ſæpius decidit iterumque renaſcitur, atque (*a*) tandem in *Porriginem* furfuraceam deſinit; quæ quamvis abradatur, indies repullulat, quamdiu ſc. quivis vel minimus Caloris Febrilis vel Hectici gradus a venenato fomite non penitus ſubacto excitetur; quæ *porrigo* faciem Nitore & Levitate ſua nativa mirum in modum ſolet ſpoliare, eandemque foveis & cicatricibus ubique turpiter deformare. Exanthemata interea in trunco corporis, præſertim autem in Artubus ſemiplena & flaccida in medio ſubſidunt, & nonnunquam in interſtitiis *Veſiculis* aqueis vel *b Petechiis* jam ſubortis interpuncta ſunt, atque tardè admodum, præ Spirituum languore, etiam ubi Febris veneno penitus expulſo exulaverit, maturantur, *c* atque non niſi poſt quatriduum, vel quidem hebdomadam exſiccantur & incruſtantur, adeò incerte diuque terminus Declinationis jam protrahitur, ſi non præcipitanter in primo triduo morte terminetur Stadium. Res (*d*) autem Ægrotantis in vado ſunt cum primùm Spiritibus à Veneno activo liberatis, atque inde non amplius luctantibus Febris ceſſet, ſive ea fuerit *Sinechis* vel *Sinecheos*, ut ut ſæpius Aegrotans à reliquiis Veneni Hectico quodam calore affectus appetitu plane privetur, donec virus per *Furunculos* hic illic ſuccreſcentes penitus demum protruſum fuerit: nonnunquam etiam gravis aliquis & *Chronicus* affectus ab eadem radice ortum ſuum ducit *e Ophthalmia* nimirum contumaciſſima atque curatu difficillima, præſertim ubi Palpebræ & Tunica adnata à Variolis acrecerum diu inibi depluentibus inflammentur, atque Oculi vi externa Inflammatione adhuc vigente diducantur; Vel cùm Salivatio à non interrupto ut ut languido Naturæ conatu (ut ſæpiſſiè fit) in hoc uſque Stadium protenditur [*f*] *Strangulatio* & *Suffocatio* à lentore Phlegmatis bronchiis impacti atque ægrè rejecti periculoſa illicò ſuboritur, quam præſertim in Variolis hyemalibus *Tuſſis* demùm arida & importuna, atque tandem *Phthiſis* verè *Pulmonaris* ſolet excipere: Cùm humor Venenatus ultimo Naturæ niſu in extremas corporis partes copioſè protruditur, haſce (*g*) partes *hydropice* & *œdematose* diu diſtentas haud inſolens eſt videre; ſc. uſq, dum Artis ope Natura relevetur: à reliquiis ejuſdem Veneni in Spirituum ſinu incluſi & cohibiti (*h*) *Stuporem* & *Delirium Melancholicum* productum memini; qui affectus diu durare ſolet poſtquam veneni vires adeo franguntur ut recens certamen Febrile non amplius excitare poſſint. Denique ob tonum Glandularum hocce Veneno debilitatum, atq; viſcidum humorum inibi ſecretorum & ſtagnantium lentorem *Struma* in variis corporis partibus contumaces & curatu difficillimæ ſæpiſſimè jam ſuccreſcunt, una cum pluribus aliis Morboſis & Chronicis affectibus, quos ſi hic loci recenſerem, nimius forſan viderer.

[*i*] *Variolæ* autem verè *Confluentes* quippe à Veneno ſummè exitiali atq; peſtifero primùm ortæ quo Spiritus jam planè ſiderantur, quod ab ineunte eruptione ſecundo vel tertio Morbi die per univerſam Cutem vel ſaltem Faciem ſine quovis delectu ordine vel diſtinctione, ut in Efflorescentia *Eriſipelatosa* vel *Scarlatina* confertim & præpropere protrudere Natura ſatagit iſtæ inquam Variolæ à Criſis ipsa incœpta ſine ullo Maturationis veſtigio (*K*) ultimum Declinationis ſta-

[a] *Vide hiſtor.* 21. *&c.* (*b*) *Vide hiſtor.* 52. [c] *Vide hiſtor.* 21. 62. 63. *&c.*
[d] *Vide hiſtor.* 21. 63. *&c.* [e] *Vide hiſtor.* 49. *&c.* [f] *Vide hiſtor.* 21. 27. 35. 62. 63. *&c.* [g] *Vide hiſtor.* 56 *&c.* [h] *Vide hiſtor.* 58. *&c.*
(i) *Declinatio Variolarum à primo ortu Malignarum & Confluentium.*
(K) *Vide hiſtor.* 37. 38. 39. 40.

ſtadium derepente ineunt, ſiquidem Natura in Criſi funeſta prorſus ſuperata, ut Intumeſcentia Labiorum & levi Ptyaliſmo Veneni eliminatione inani niſu moliatur; tamen *Maculę* nigrę hic illic in Cute jam ſparſæ, *Hæmorhagiæ* exitiales, *Pulſus* debilis & celer, *Lypothymiæ*, *Deliria*, *Vigiliæ* pertinaces, *Subſultus* tendinum, cæteraq; id genus funeſtiſſima febris Peſtilentialis Symptomata indicia proſtratarum virium haud obſcura dant, unde Æger triduo ut plurimum hoc ſtadium emetitur, & ſexto Morbi die tanquam toxico epoto, *Febre* mali moris, *Comate*, profundo, *Spaſmis*, *Deliriis*, cæteriſque diriſſimis id genus Symptomatis confectus ſatis cedit. Signis autem ſi quis [quod oppidò rarò accidit] ſuppetiis Artis quibuſcunque generoſiſſimis opportunè allatis, aut benignitate Naturæ ex hac Peſte evadat, hocce ſtadium non poteſt non ad [*a*] plurimos dies protendi priuſquam Venenum adeo exitiale viribus Spirituum ſenſim expanſis edomari poſſit. & (*b*) morboſis affectibus præcedenti Comate memoratis, atque aliis deterioris notæ (modo Spiritus à miaſmate adeò diro non penitus liberati fuerint) demum excipi.

[*c*] Eſt autem altera Variolarum Malignarum ſpecies prope ad priùs memoratas accedens, ubi ex infortunio aliquo vel regimine in ipſo Criſeos articulo perperam ordinato, *Variolæ* quæ a Veneno non adeò exitiali primario ortæ fuerant, ſed Spiritibus ex accidente obrutis, Confluentibus ſimillimæ, aut ſaltem intimè *Cohærentes* vel valdè frequentes erumpunt, (*d*) Febre interea mali moris [quod Malignarum Variolarum certiſſimum atque penè Pathognomonicum ſignum cenſendum eſt] ab ipſa Eruptione ob vires Spirituum veneno peſſundatas perpetim continuata. At vero in hac ipſa Specie pro ratione Veneni plus minùſve deleterii, & Spirituũ inde magis minuſve proſtratorum, hoc Morbi Stadium diverſiſſimè ſe habet. Ut ut enim in quibuſcunque Malignis Variolis Febris, eaque ut plurimùm mali moris [ut jam innuimus] ab ipſa Eruptione jugiter continuata ſit; jam autem, præſertim in *Cohærentibus* vires, veneno licet adeò fractæ ut Febrem amoliri nequeant, Spiritibus adhuc ſuppetunt ad id ex parte per [*e*] glandulas Cutaneas Renales, Salivales vel partes extremas propulſandum: unde Exanthemata, Febre adhuc perſtante, per plures dies conſpirante aliquali Ptyaliſmo, profluvio Urinæ, aut extremorum Intumeſcentia, ſero tandem matureſcere videntur, donec hoc Naturæ conatu demum deficiente languida, flaccida & planè immatura demùm derepente Scabie nigra incruſtata pro ratione humorum & Spirituum Sphacelationis [Febre intereà adaucta, & funeſtiſſimorum quorumcunque ſymptomatum Satellitio ſtipata) declinare incipiant. A quo tempore Morbus ultimũ ſuum Stadium jam primum iniiſſe reputandus eſt, in quo plurimi intra triduũ, nempe (*f*) 31. vel 14. Morbi die ſatis cedere coguntur; Quotquot autem meliori luto formari, atq; opportuna *Alexipharmacorum*, *Opiatorum*, & *Veſicatoriorum* ope adjuti evadunt, Declinationis Stadium diuturnum & nullo [*g*] certo dierum numero terminatum decurrunt, Scabie ſanioſa atq; ſępius renaſcente, Phlegmate à bronchiis ægre admodum rejecto, atq; demum *Ophthalmia Tuſſi arida*, *Phthiſi Pulmonari*, *ędematoſo pedum tumore Furunculis*, cæteriſque id genus ærumnoſis ſymptomatis ante memoratis diu male multati Nonnunquam autem Spiritus ab efficaci Veneno in ipſa Criſi adeò ſiderantur & enecantur, ut nequeant amplius poſt eruptionem peractam [*h*] reliquias ejus vel per Cutem, Ductus Salivales, Renes, Artus aut aliam alteram portam eliminare, Morbo vel jam ultimum ſuum ſtadium, ſine maturationis veſtigio,

(a) *Vide Hiſtor.* 21. 25. 33. 39. (b) *Vide Hiſt.* 28. 29. 60. 61. 62. 63.

(c) *Declinatio Variolarum Secundario Malignarum, ſive Cohærentium & valdè frequentium* [d] *Vide hiſt.* 14. 19. 21. 22. 25. 26. 32. 23. 41. 45. 49. &c.

(e) *Vide hiſtor.* 21. 26. 27. 35. 46. 45. 36. 62. 63. [f] *Vide hiſtor.* 26. 45. 52. &c.

[g] *Vide hiſtor.* 21. 27. 28. 32. 49. 63. (h) *Vide hiſtor.* 21. 35. 33. &c.

ſine Ptyaliſmo, Profluvio Urinæ, vel Extremorum Intumeſcentia præcedente derepente ingreſſo, unde Variolæ hujuſmodi *Cohærentes* aut admodùm frequentes jam primo Maturationis die more verè *Confluentium* in *a* apicibus albeſcunt, atque planè exareſcunt, quia nullo humore diſtenduntur, atque demùm ſquamarum ad inſtar decidunt; Cute ubique in interſtitiis colorem rubrum, at verò minùs vegetum, atque quaſi ex Strangulatione ſeu ſuffocatione luridum aut ſublividum exhibente. Febris [*b*] interea mali moris ex Veneno prorsùs intus cohibito jam perpetim continuata cum Vigiliis, Deliriis, Spaſmis, Pulſu debili, cæteriſque quibuſcunque diriſſimis Symptomatis undique acceſſitis ſociatur; Malum ſanè omen atq; Naturæ pæne triumphatæ indicium indubitatum. Æger autem ſymptomatis adeo funeſtis citiſſimè attritus (*c*) triduo hoc Stadium emetitur, & nono vel decimo Morbi die (*Petechiis* atque *Maculis* lividis aut nigris hic illic in Cute ſubortis fatalem eventum præſagientibus) inter Hæmorrhagias immanes purpuream animam efflat; vel ubi ex hoc periculo evaſerit [quod (*d*) ope *Veſicatoriorum* frequentium opportunè applicatorum, atque *Alexipharmacorum* generoſiſſimorum cum Opiatis commixtorum & ſæpius exhibitorum haud rarò contigiſſe memini) ærumnoſis atque diris Symptomatis, præſertim in genere nervoſo diu male multatus vix, aut ne vix ante viceſimum Morbi diē hocce ultimum Stadium decurrere potis eſt. Vires enim ad Venenum adeò exitiale intus cohibitum haud citius edomandum & concoquendum Spiritibus ſuppetunt quomodocunque arte Medica ſuffulgiantur, expandantur & corroborentur: (*e*) Nonnunquam autem [quod bis terve mihi contigit obſervaſſe) ex Veneni adeo deleterii reliquiis, hujuſmodi Ægrotantes vel ad quadrageſimum uſque diem Appetitu privantur, elumbes redduntur, atque Calore Hecticо afficiuntur, & poſt ſolennes Humorum & Sanguinis evacuationes peractas, tandem funeſta *Claviculæ*, *Maxillæ*, vel *Tibiarum* Sphacelo inexſpectatò ſuborto interempti ſupremum diem miſere oppetunt. Adeo intensè deleterium hoc Venenum diu intus cohibitum ſuam indolem demum prodit, atque adeo ſemper ſuſpectam jure merito habere licet *anorexia* atque Hecticum Calorem Variolis deciduis ſuperſtitem!

(*f*) Denique *Variolæ* ipſæ *Diſcretæ*, in quarum Interſtitiis *Veſiculæ Miliares*, *Petechiæ*, *Maculæ nigræ* vel *livida* una cum prima Variolarum eruptione eſfloreſcunt & pravam Morbi indolem produnt; (iſtiuſmodi (*g*) enim Variolæ ſæpius concurrunt) illæ, inquam, ſi quæ aliæ, non minùs peculiari modo declinant quam antea maturabantur. Quomodocunque enim exanthemata ſeſe habeant, nimirum ſive *h* more variolarum Benignarum intra triduum in pus mutentur, ſive (ut *i* ſæpius) deprimantur & langueant, atque ſerius matureſcant, Febris *K* à Veneno deleterio Spiritus intus pelſundante accenſa uno tenore per ſingula Stadia Morbum comitari ſolet, atque cum *Deliriis*, *Vigiliis* pertinacibus, *Deliquiis* frequentibus, *Pulſu debili & celeri*, *Alvo lubrica*, *Sudoribus colliquativis*, &c. conjungi; unde exanthematum maturationi minus jam fidendum eſt, ſiquidem nonnunquam hoc modo decumbentes in media ipſa Variolarum maturatione, ne minima quidem Eanthematum declinatione præcedente, ſed puſtulis adhuc vigentibus & turgentibus à Veneno deleterio intus deliteſcente, Spaſmis, *l* Deliquiis, vel Comate profundo inexpectato correpti derepente fatis cedunt. Ubi autem Morbus poſt Stadium Maturationis diutius & ærumnoſius protenſum, *petechiis*, *Veſiculis*, cæteriſque id genus Malignitatis notis vi Naturæ vel Artis jam ſublatis, Declinationis Stadium ingreſſus eſt, tantum abeſt ut Aeger ex-

peri-

a *vide hiſt.* 35. 59. 60. *&c.* b *vide Hiſt.* 32. 33. *&c.* c *vide hiſt* 41. *&c.*
d *vide hiſtor.* 32. 33. 59. 60. 6. 63. e *vide hiſt.* 59. 60. *&c.* f *Declinatio variollarum Malignarum Diſcretarum.* g *vide hiſtor.* 29 30. 31. 47. *&c.* h *vide hiſt.* 39. 31.
i *vide hiſtor* 29. K *vide hiſt* 29. 30. 31. l *vide hiſtor.* 30.

periculo evaſerit, ut jam à veneni deleterii reliquis, frequentibus Deliquiis Deliriis, &c. tenetur, & per plures dies in maximo diſcrimine verſetur, donec [*a*] *Parotidibus* [quod ſemel eveniſſe memini] vel aliquo alio modo id Veneni quod reliquum eſt ſubactum prorſus eliminetur.

Ex Hiſtoria hujuſce Stadii è rei natura petita atque graphicè deſcripta facilè admodum quivis in Medicina vel mediocriter verſatus Signa *Diagnoſtica* & *Prognoſtica* in hoc Stadio ritè proterre, *Indicationes* Curativas veras elicere, & *Methodum medendi* certam pro ratione diverſæ Morbi indolis ſtabilire poteſt. Atque hoc penſum lubentiſſime jam aggredior.

[*b*]*Variolæ Benignæ* & *Regulares*(quæ cæterarum norma in omni Stadio ritè cenſendæ ſunt) ſicut tertio Morbi die erumpere, & ſexto maturari; ita jam pure maturato turgidæ *c* non declinare incipiunt, Scabie ſubflava primò obductæ, atq; demùm die ſaltem duodecimo, pure inſpiſſato, in tubercula arida & ſubfuſca ſenſim mutantur, nec Febris accenditur recidiva, vel quodvis ærumnoſum Symptoma aliquod ex his Stadiis comitatur vel ſequitur. Quid; quod veneno in Secundo è Spirituum ſinu Criſi perfecta eliminato nihil reſtat quod Naturam ad prælium recens inſtaurandum denuò irritet, vel quocunque modo functiones perturbet, unde Patiens in hoc ſtadio ultimo *apiretos* jacet, optima valetudine atque appetitu integro utens, nullo morboſo affectu ex reliquiis Veneni oriundo poſthac plectendus.

d Variolas equidem, quas ob luctam Spirituum & Veneni poſt Criſin peractam propemodùm æqualem *Medias* appellare ſoleo, modò Natura demùm in media Exanthematum maturatione Venenum illud per glandulas Salivales, Renes vel quamcunque aliam portam convenientem fortiter propulſando victoriam integram reportaverit, & puſtulæ ante declinationem pure legitimo refertæ turgeant, haud adeò facile eſt à Benignis ipſis ante memoratis in hoc ultimo ſtadio certis Criteriis diſcernere. Quid; quod hæ ipſæ Variolæ, Veneno in præcedente Maturationis ſtadio, viribus Spirituum expanſis, vel Artis ſuppetiis tandem manſuefacto & prorſus eliminato, unde Spiritus non amplius laceſſiti vigore native reduce potiuntur benignam admodùm naturam induunt, atque eo nomine jam more Regularium Variolarum (*e*) declinat, primo momento flaveſcentes, atque dein poſt triduum in tubercula cineritia vel ſubnigra concreſcentes, ſine Febre recidiva, vel quovis ærumnoſo Symptomate conjuncto. Atque ſanè hæ Variolæ nequaquam à Benignis differunt, niſi quòd ſeriùs nempe 13. vel 14. Morbi die primùm declinare animadvertuntur, ob pares enim Spirituum & Veneni vires ineunte maturatione (*f*) tertium Stadium longè ultra triduum protendi ſolet, atque Exanthemata inde diu languida & depreſſa ægrè admodum, priuſquam Ptyaliſmo vel aliquo alio modo Venenum exterminatum fuerit, pure turgeſcere & maturari incipiunt; ex tunc autem Benignarum naturam induentes, eventum blandum & ſalutarem ſortiuntur.

[*g*] Ubi autem res, lite in præcedente Criſi non integrè dirempta, jam quaſi in æquilibrio pendeant, unde Natura languida, atq; adhuc veneni minus ſubacti reliquiis quadantenùs obſeſſa haud valeat eas fortiter per glandulas Cutaneas propulſare, atque inde ſuccedaneas vias Glandularum Salivalium vel Renum patentiores ſollicitet: Si forte (inquam) Spiritus jam ob errorem in Regimine cõmiſſum, Remediorum defectum vel infauſtum quodvis Accidens aut Symptomata in media maturatione ſubortum manus dare cogantur, atque Variolæ hæ *Mediæ* inde

a *Vide hiſtor.* 29. b *Diagnoſis Variolarum Benignarum in hoc Stadio.* c *Vide hiſtor.* 3. d *variolarum Mediarum proximè ad Benignas accedentium Diagnoſis in hoc Stadio.* e *vide hiſtor.* 20. *&c.* f *vide hiſtor.* 5. 6. 12. 17. 49. g *Diagnoſis variolarum Mediarum proximè ad Malignas accedentium.*

mecia maturatione ſubortum manus dare cogantur, atque Variolæ hæ *Mediæ* inde, priuſquam pure legitimo turgeant, languidæ & ſemiplenæ [Stadio ultimo jam derepente initio] exareſcere & ſcabie nigra obduci incipiant, facile admodum quivis in hoc Stadio certis Criteriis, quæ pravam Morbi indolem produnt, à Benignis & Regularibus eas dignoſcere poteſt, nempe, *Primo*, Spiritus [*a*] fermento recrudeſcente jam ſuperati atque debilitati, vigore, quo antea potiebantur, per ductas Salivales, Renes, vel Artus Venenum propellere & perſequi nequeant: unde *ptyaliſmus* (variolis perfectam maturationem nequaquam hactenus aſſecutis) *vrinæ profluvium* derepente declinare, Intumeſcentia Capitis, faciei & Artuum minui atque inde, Oculi priùs occluſi ſponte aperiri incipiunt. *Secundò* ſpiritus hoc pacto veneno intus cohibito obſeſſi & irretiti, non poſſunt non rurſus luctare, atque certamen recens inſtaurare; unde (*b*) *Febris* illico revireſcit cum vel ſine evidenti Horrore, quæ ut ut primum benigna & *Synechis* periodicis nimirum exacerbationibus & remiſſionibus inſignita ſit, ob vires Veneni in præcedentibus Stadii ex parte fractas, citiſſimè tamen in *Synechon* mali moris mutatur; deliriis, vigiliis, & diriſſimorum ac funeſtiſſimorum ſymptomatum Satellitio ſtipatam. *Tertio* [*c*] Exanthemate in facie jam ſubitò incruſtata, ſubfuſco vel, pro Veneni deleterii & Sphacelationis inde ortæ gradu, nigro colore in apicibus inficiuntur, cohærent, atque in continuatam Scabiem coeunt; atque hæcce Scabies, ubi ſpiritus planè ſiderati nihil omnino moliuntur, illicò exareſcit, ptyaliſmus etiam ob eandem rationem prorsùs deficit, & ſtrangulatione ſuffocativa peſſima omine excipitur. Ubi autem aliquid roboris ad venenum adhuc per exanthemata, ductus Salivales, vel Artus extremos propellendum ſpiritus ſuppetit, ſcabies diu pure ſcatens decidit & renaſcitur, phlegma viſcidum copioſe ſed ægrè & non ſine Suffocationis periculo è Tonſillis excreatione rejicitur, atque Intumeſcentia partium extremarum non adeò præpropere declinat: Exanthemate interea in trunco & artubus diſcreta, & flaccida, vel Scabie nigra obducta, illico exareſcunt, vel ſaltem ad plures dies, pure minus laudabili ſemiplena manent priuſquam (*d*) Scabie obducantur. *Quartò*, Ob eandem rationem hujus Morbi ſtadii duratio incerta eſt & ſæpius longè ultra ſolenne triduum protrahitur: licet enim ubi Febris mali moris ob vires veneni recrudeſcentis deleterias reviréſcat, Exanthematis ubique derepente exareſcentibus, atque Spiritibus Venenum excutere non amplius molientibus; Æger funeſtiſſimis ſymptomatis attritus intra triduum ut plurimùm ſupremum diem claudat. Ubi autem viribus veneni magis fractis [ut ſępæ fit] febris *Synecheos* typum ſervet & ſpes reconvaleſcentiæ effulgeat, haud raro hocce Stadium exanthematis interea vix incruſtatis, aut ſi Scabie obducatur, adhuc tamen ſanioſis ad ſex, decem, duodecim dies, cum ærumnoſa & penè ſuffocativa Phlegmatis viſcidi Expectoratione conjunctum protrahitur, donec ſpiritibus expanſis Venenum edometur, & putrida hæcce Febris demum (*e*] Hectico calore *aporexia* excipiatur, eouſque durante donec reliquæ Veneni ex parte prius ſubacti quaſi criticè per *Furunculos* vel alium aliquem modum penitus exterminentur, niſi *Cortice Peruviano* vel alia aliqua antidoto quæ venenum ocyus ſubigere par ſit, duratio hujus Stadii arte contrahatur.

In *Malignis* autem *Variolis*, quæcunque eæ fuerint, ſive *Confluentes* ſive *Cohærentes* vel quidem ipſæ *Diſcretæ*, Diagnoſis magis certa eſt & indubitata: Morbus enim ipſe pravam ſuam indolem certiſſimis Criteriis palam prodit. Quia enim Spiritus in prædedenti Stadio planè

[a] *Vide hiſtor.* 21. 24. 35. 54. 55. 62. 63. *&c.*
(b) *Vide hiſtor.* 21. *jam memoratam.* (c) *Vide hiſtor. jam memoratas.*
(d) *Vide hiſtor. ante memoratas* (e) *vide hiſtor.* 28. 63. *&c.*

planè fracti erant & fugati, *Primò Febris*. (*a*) quæ jam non poteſt non eſſe mali moris, ſine quavis Intermiſſione vel Remiſſionem unum tenorem à Criſi ipſa funeſta peracta perpetim ſervans, Pulſu celeri & debili, Linguæ ariditate, Jactatione inquieta dignoſcitur; & à vigiliis, deliriis, ſubſultibus tendinum cæteriſque vaſillantis & triumphatæ naturæ ſymptomatis jam ſubortis plurimùm indies augetur & evehitur. *Secundo* (*b*) *Variolæ*, *Confluentes* vel quidem *Cohærentes* intensè Malignæ ne minimam Maturationem aſſequi valent, unde Effloreſcentia ab ipſa Eruptione completa (Variolis 5. aut 6. die ultimum ſuum ſtadium intrantibus] illico declinat, cuticula ubique pergamenæ ad inſtar albeſcente, atq; exanthematis ubi intrunco vel artubus quadantenùs Diſcreta fuerint, quin & eorum inſtertitiis quaſi ex ſtrangulatione vel Spirituum influorum defectu ubique livideſcentibus. *Tertio* Utut levi [*c*] Ptyaliſmo & Labiorum intumeſcentia, aut moleſta Micturitione, Natura jam incaſſum Glandulas Salivales vel Renales ſollicitare videatur, nequaquam tamen per haſce portas hoſtem adeo eliminare potis eſt, ut inſtantem machinæ ruinam antevertat. Atque inde *Quartò* Craſi humorum a Veneno adeo exitiali intus cohibito penitus everſa atque in fluorem peſtilentialem adacta, [*d*] *Hæmorrhagiæ* immenſæ, *Petechiæ*, *Maculæ purpureæ* & *nigræ* in Cuticula effloreſcentis unà cum cæteris Veneni peſtiferi diriſſimis indiciis ſubortæ deterrimam atque maximè exitioſam Morbi indolem evidentiſſimè demonſtrant. Hinc fit denique quod Duratio (*e*) hujus Stadii ſit admodum incerta, utut enim longè major pars Ægrotantium ſymptomatis adeo atrocibus intra triduum, octavo ſc. vel nono die trucidetur. Qui tamen (*f*) ex hoc Stadio evaſuri ſunt, ſæviſſimis ſymptomatis diu male multati, rarò ante viceſimum diem hocce ſtadium penitus emitiuntur, & aliquid [ut ante innuimus] poſtquam ſingula ſtadia peragraſſe viſi ſunt, à veneno intus cohibito, Hectico calore & *aporexia* fatigati, demùm triceſimo vel quadrageſimo die Carie oſſium tentati, fatis cedere coguntur.

(*g*) Iſtæ autem Malignæ Variolæ ſive Cohærentes, ſive admodum Frequentes, quæ ob vires Spirituum non adeo penitus à veneno ſideratas, adjuvante aliquamdiu Ptyaliſmo, Profluvio Urinæ vel Extremorum Intumeſcentia, ad tempus aliquantulùm matureſcunt, quo nomine proprius ad Medias accedunt. Hæ inquam ab illis dignoſcuntur potiſſimùm Febre, quæ neq; ut in Mediis poſt Criſin vel intermittit vel remittit, verum (*h*) uno tenore jugiter perſeverans non obſtante aliquali Exanthematum Maturatione, Ptyaliſmo, Profluvio Urinæ, aut Artuum Intumeſcentia per totum Stadium protenditur. Quid? quod Spiritus pro ratione virium ſuperſtitum Venenum exterminare quocunq; modo jugiter contendunt, ſuperati autem & ex parte ſaltem enecati virus ſatis valide excutere nequeunt, unde eo adhuc irretiti & oppreſſi non poſſunt non (impari licet robore) hoſtem perpetuo adoriri, atque inde Febris quæ in *Mediis Variolis* ſaltem durante Maturatione intermittere ſolet, jam quadantenùs mali moris uno tenore à primo Morbi inſultu perſeverat. Secundo, Cùm autem inanis ſit hic naturæ conatus, demùm in ultimo Stadio) quod non jam à Criſi peracta ut præcedentibus. Variolis Malignis verùm a Declinatione Variolarum, Ptyaliſmi, &ci. nire cenſendum eſt) derepente & præpoperè deficiat. Febris huc uſq; protenſa & Veneno intus ubique cohibito

[a] *Diagnoſis Variolarum malignarum in hoc Stadio, ſpeciatim Confluentium, & Coherentium ad malignas prope accedentium.* (b) *Vide hiſtor* 36. 37 38. 39. 40. 41. 29. 30. 31. 32. (c] *vide hiſtor. jam memoratas.* (d) *vide hiſtor. jam memoratas.* (e) *vide Hiſtor.* 37. 38. 39. 40. 41. [f] *Vide Hiſtor.* 59. 60. 61. 62. (g) *Variolarum Choærentium & admodum frequentium proprius ad Medias accedentium Diagnoſis in hoc Stadio.* (h) *vide Hiſt.* 14. 21. 23. 27. 32. 36. *&c.*

to magis deleteria facta, *a* Vigiliis, deliriis, cæteriſque Symptomatis auctis intenditur. Tertiò *b* Exanthemata flaccida & pure minimè referta ubiq; Scabie nigra obduci incipiunt, *Petechiis* aut *Veſiculis* miliaribus, Veneni potentioris indiciis, in Variolarum interſtitiis nonnunquam jam primum ſeſe in conſpectum dantibus. Denique *c* incertus admodum durationis hujus Stadii terminus eſt, in iis enim, qui poſt brevem Exanthematum Maturationem diriſſimis jam Symptomatis attriti nono vel decimo Morbi die fatis cedunt, hoc Stadium ultra biduum non excurrit. In cæteris autem quotquot Scabie ſanioſa & purulenta, atque diuturna Phlegmatis glutinoſi Exſcreatione penè ſuffocativa, cæteriſque iſtiuſmodi ſymptomatis ærumnoſis diu multati demum ſubſidiis artis vel naturæ ſanantur, rarò admodum ante 17. vel 18. Morbi diem, qui Declinationis octavus vel nonus eſt, finitus, & Febris penitus exſtinguitur.

d Denique, neque deſiderantur certiſſima Criteria, quibus *Diſcretarum Variolarum* in hoc Stadio prava indoles dignoſci poſſit; eaque (quod in cæteris mali moris Variolis antea obſervavimus) è triplici fonte potiſſimum petenda ſunt, Febre nimirum comitante, ſymptomatis peculiaribus jam ſuboriri ſolitis, atq; duratione ſtadii protenſiore. Diffitendum quidem non eſt hoc eſſe huic Variolarum ſpeciei peculiare, quod ad Stadium Declinationis haud rarò minimè perveniant: iis enim laborantes nonnunquam ſub initium Maturationis Exanthematis turgeſcentibus, ob deleteriam Veneni indolem Petechiis & Veſiculis Miliaribus notati, Comate, Spaſmis, Vigiliis & Deliriis pertinacibus, vel alio aliquo funeſto Symptomate derepente correpti, *e* ineſpectato animam efflant, Ubi autem iſtæ Variolæ ope Artis vel Naturæ aliqualem maturationem, ægre licet, aſſequuntur, in hoc Stadio una cum Petechiis cæteriſque Malignitatis evidentibus indiciis declinare incipiunt, & in hoc Stadio à Benignis diſtinguntur. Primò *f* Præſenti Febre, quæ cum hiſce Variolis & cæteris quibuſcunque Malignis in omnibus Morbi Stadiis conjungitur, & jam plurimùm exacerbatur. Secundò *g* Deliquiis frequenter recurrentibus. Sudoribus immenſis, Fluxu alvi immodico, cæteriſque Colliquationis Symptomatis & denique protenſa hujus Stadii duratione, quod rariſſimè intra ſex dierum Spatium finitur, nec Ægrotans *apyrexia* potitur, donec Venenum per *Parotides* vel alium aliquem modum integrè eliminatum eſt.

Prognoſin quod attinet in genere, Primò Eventus hujus Morbi vel fauſtus vel funeſtus, generaliter loquendo, potiſſimum huic Stadio reſervatur: exceptis enim Variolis mali moris *Diſcretis* laborantibus, rarò admodum quiſpiam niſi in Declinationis ſtadio hoc Morbo interimitur: Variolæ enim ipſæ *Confluentes*, quæ Ægrotantem ſæpiſſimè ſexto vel ſeptimo Morbi die è vivis tollunt, eodem die naſcuntur, exareſcere & declinare incipiunt. Secundò, Quæcunque primo Invaſionis momento fuerit Morbi indoles, benigna nimirum vel maligna, in hoc ultimo ſtadio pro ratione præſentis Morbi indolis eventum aſſequitur. Fauſtum nempe ubi veneno manſuefacto Morbus jam demum benignam induerit; Funeſtum ubi pravam & deleteriam; Ancipitem & dubium ubi Mediam.

Prognoſtica autem inſuper magis ſpecialia multo uſu comprobata in juniorum & minus exercitatorum gratiam proferre non nocebit 1. Declinatio Morbi cum *h apyrexia* & Appetitu reſtituto conjuncta optimè ſignificat, venenum nimirum jam integrè eſſe cicuratum & eliminatum; è contra *i Febris* Morbi declinationem excipiens vel concomitans malè, venenum nempe, ſaltem ex parte intus cohibitum eſſe, unde vita Ægrotantis vel

a *Vid. hiſt. jam memoratas.* b *vide hiſt. jam memoratas.* c *vid hiſt. jam memoratas.*
d *Diſcretarum variolarum Malignarum diagnoſis in hoc ſtadio.* e *vide hiſt.* 30.
f *vide hiſt.* 29. g *vide hiſt.* 29. h *vide hiſt.* 3. i *vide hiſt.* 62. 63. 24. &c.

vel in præſens diſcrimen adducitur, vel Morboſis affectibus poſt ſuppullulaturis obnoxia redditur. 2. Pro ratione *Febris* atque ſymptomatum eam comitantium diverſa, *a* Ægrotanti plus minuſve periculi intentatur. 3. *Febris* uno tenore à primo inſultu Morbum in ſingulis ejus ſtadiis concomitans, atque jam demum in Declinatione evecta & exacerbata peſſimam Morbi indolem palam prodit, atque eventum ſæpiſſime funeſtum denunciat. 4. *Febris* quæ durante Exanthematum maturatione intermittit vel remittit, utut jam denuo recrudeſcat, tamen ob vires veneni in Stadiis præcedentibus ex parte fractas *Synechis* (*b*) eſt ut plurimum atque Benigna; ideoque præſagium non valde funeſtum miniſtrat, præſertim ſi *Corticis Peruv.* juſta quantitas (cujus Efficacia non minor eſt in hac quam in alia quacunque *Synechei*] opportune exhibeatur. 5. Hæc ipſiſſima Febr. in malignam & funeſtam diriſſimorum ſymptomatum ſatellitio *c* ſtipatam facillime & ſæpiſſime degenerat, modò ante tertium Paroxyſmum non tollatur. 6. Cum primum *Febris* hoc ſtadio *d* exulat, res Ægrotantis in vado ſunt, quomodocunque Exanthemata atque cæteræ circumſtantiæ ſeſe habeant: Febre autem perſtante, temere & ſecure cæteris ſignis nequaquam fidendum eſt. 7. *Petechiæ ſeu Veſiculæ*, *Miliares* in hoc Stadio effloreſcentes qualitercunque cætera ſe habeant, venenum jam demum in gradum exitialem evectum ſubindicando, funeſtum eventum atroci aliquo ſymptomate mox inopinato introducendum denunciant. 8. *Deliria*, *f Vigiliæ* pertinaces, *Subſultus tendinum*, aliaque id genus vacillantium Spirituum dira ſymptomata pejus in hoc quam in præcedentibus ſtadiis omen exhibent, & omnes fere hiſce ſymptomatis jam oppreſſi *g* pereunt. 9. *Hæmorrhagiæ* immanes, *Maculæ* nigræ & *Micturitio* in hoc Stadio Morbum exitialem denunciant; pauciſſimi enim aut nulli hoc modo affecti reconvaleſcunt. 10. *Fluxus h Alvi*, *Sudores Colliquativi* & *Deliquia* frequenter recurrentia, venenum intus cohibitum & jam Spiritus peſſundans ſubindicando (ut ut cæteræ circumſtantiæ adblandiantur] res Ægrotantis haudquaquam eſſe in vado monſtrant. 11. Anheloſa *i* reſpiratio, Deglutitio impedita, & vibratio Arteriarum debilis ac vacillans mortem præ foribus eſſe denunciant. Ab *K anorexia Calore hectico* & *Tuſſi* hoc Stadium excipientibus, *Cariem Oſſium*, *Phthiſin* acutam & funeſtam, vel grandem aliquem alium morboſum affectum ſubſecuturum præſagire, licet, modò ſubſidiis Artis vel Naturæ venenum intus cohibitnm *Furunculis* frequentibus, *Parotidibus* vel alio aliquo modo non fuerit tempeſtive protruſum. 13. Faciei *l* & Artum *Detumeſcentia*, vel *Salivationis Suppreſſio* ante completam Exanthematum maturationem derepente contingens (quamvis diu prius duraverat) modo iſte defectus *Profluvio Urinæ* inſolito non fuerit ſuppletus, venenum ex parte intus cohibitum indicando Febrem illico redituram eſſe præmonſtrant cujus eventus inde anceps futurus eſt: e contra vero *m* Salivatio jam poſtliminio redux, ut ut ob Phlegmatis viſciditatem ærumnoſa ſit, perſtans extremorum Intumeſcentia, & inſolitum Urinæ profluvium, modo cum forti Arteriarum vibratione conjungantur, Medico animos addunt, utcunque cætera ſymptomatum malum eventum minentur ſiquidem vigor Spirituum adhuc hoſtem eliminare manifeſto nititur. 14. [*n*] variolæ pure laudabili ubique prius turgidæ, lege Naturæ jam ſponte declinantes optime ſignificant, vires nimirum veneni prorſus eſſe ſuba-

a *Vide hiſt.* 21. 22. 35. 29. 32. 36. 37. 38. 39. 40. 45. 62. b *Vide hiſt.* 24. 25. 26. 27. 46. 63. *&c.* c *Vide hiſt.* 46. *&c.* d *Vide hiſtor.* 21. *&c.* e *Vide hiſtor.* 52. 55. *&c.* f *Vide hiſtor.* 30. 45. 46. 62. g *Vide hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40. 41. *&c.* h *Vide hiſtor.* 29. *&c.* i *Vide hiſtor.* 62. *&c.* k *Vide hiſtor.* 59. 60. 61. 28. 29. 63. l *vide hiſtor.* 21. 24. 27. 35. 37. 45. 54. 55. 62. 63. *&c.* m *vide hiſtor.* 35. 63. 19. *&c.* n *vide hiſtor.* 3.

ſubactas : è contra Variolæ ſine qua vis maturatione præcedenti præmaturè *a* ſexto vel ſeptimo Morbi die exareſcentes peſſimè, Venenum nempe penitus intus cohiberi atque Spiritus inde peſſundari, unde Febris mali moris & ſuperatu admodum difficilis peſſimo omine non poteſt non inſequi. 15. *b* Variolæ autem quæ poſt maturationem minus perfectam flaccidæ & ſemiplenæ, Lympha pellucida potius quam pure diſtente, malè ominantur Veneno adhuc inconcocto, & non penitus protruſo. Ex accidenti enim infauſto, aut Spirituum in Veneno propulſando defectu præmaturè declinant, unde Febris recidiva, cujus dubius eventus eſt, ſuboritur: Quo autem plus minuſve Exanthemata ante incruſtationem turgeant, & quo magis minuſve Lympha in iis ſecreta in Pus vertitur, eò Febris recidiva indolem magis benignam vel malignam induit, & eventus magis minuſve *c* dubius vel ſalutaris eſt. 16. Variolæ, quæ inter declinandam pure laudabili jam concreſcente, in Tubercula abeunt, optime præſagiunt. Quæ autem Scabie seſſili & adhærenti obducuntur, pejus; quippe ob Spirituum languorem & defectum, Lympha ſanioſa & non concreſcibili potius quàm pure, ſi quidem ullo omnino humore refertæ *e* ſint 17. *Scabies* diu pure ſanioſo ſcatens, atque inde ſæpius decidens & renaſcens, meliorem ſortitur eventum, quam ea quæ derepente exareſcit; vires enim Spirituum, & aliqualem Veneni expulſionem per Exanthemata incruſtata arguit. 18. *e* Hæc autem *Scabies* ſanioſa & purulenta mille ærumnas Ægrotanti adfert, atque demum in Scabiem tenuem, & diuturnam ſæpiuſque renaſcentem deſinens, faciem nitore ſuo maxime ſpoliat, niſi arte præveniatur. *f* 19. *Scabies* flava, quia præcedentem Veneni concoctionem monſtrat, optime ſignificat: Nigra autem vel ſubnigra deleteriam Veneni intus cohibiti indolem prodens, vitam Ægrotantis in præſens diſcrimen adductam eſſe arguit, & affectus exitioſos poſthac inde ſub orituros præſagit. 20. Exanthemata declinantia quæ ſeriùs & ægriùs *g* incruſtantur, & non niſi poſt plures dies Scabie *h* obducuntur, languorem Spirituum produnt, & inde eventum ancipitem ſaltem præſagiunt: quo enim diutius ultra triduum hoc ſtadium protenditur, eo ſaltem à norma Benignarum, & Regularium Variolarum deflectitur, utut Natura jam nonnunquam cunctando rem reſtituat; & quo longius ultra triduum in Variolis mali moris hocce ultimum Stadium protenditur; eo ſpes major affulgeat.

Indicationes Curativæ in hoc ſtadio ferme *i* eædem ſunt ac in præcedenti; nempe integra (quantum fieri poſſit) reliquiarum veneni Febrilis, quas præcedentibus Stadiis minus ſubactas eſſe contigerit, abolitio & exterminatio: atque deinde Correctio Symptomatum à veneno activo jam ſubortorum, & Prophylaxis morboſorum iſtorum affectuum, quos deliteſcentia ejus minus ſubacta ſemina, poſthac proferre poſſunt.

Atque eo nomine variolarum Benignarum, earumque quæ prope ad Benignas accedunt in hoc ſtadio, quod curationem ſpectat, eadem plane eſt ratio. Cum enim venenatum fermentum in utriſque penitus ſubactum fuerit, in iſtis nempe uno impetu, Critica exanthematum eruptione, in His autem ſenſim Criſi quaſi ſera & ſecundiata, ſalivatione ſc. inter maturandum ſuperveniente ſive quovis alio modo, unde & hæ illæ pure cocto turgidæ jam demum Scabie ſubflava obductæ pariter declinat, ſine Febre recidiva, vel quovis ærumnoſo ſimptomate, Appetitu inſuper integre redeunte. Unde non eſt quod Morboſus quivis affectus inde ſuppullulaturus rite metuatur. Quocirca durum & iniquum videtur Patientem ſive his ſive illis variolis laborantem, Pharmacis quibuſvis officiose & abſque evidenti Indicatione adhibitis, ple-

a *Vide hiſtor.* 36. 37. 38. 39. 40. &c. b *Vid. hiſt.* 21. 23. 24. 27. 35. 45. 46. 52. 54. 55. c *Vide hiſt.* 22. 25. 32. 33. 36. 63. d *vid. Hiſt.* 21. 63. e *vide hiſt.* 21. 63. &c. f *vide hiſt.* 22. 63. g *vide hiſt.* 21. 62. h Indicatione. i *vide hiſt.* 3. 20.

plectere & laceſſere. Satius eſt ut Medicus, quem decet ſemper & ubique mandata ſua ad rationis normam dirixere, [a] rem totam jam Naturæ intactam relinquat: modo Humorum effœtorum colluviem ſeu ſordium Morbi craſſiorum intus ſtabulantium, Stadio hoc finito, *Catharticis* ſolennibus [quorum Formulas & Canones in proprio loco ſubjiciemus, per alvum deturbare non negligat: ne habitus Corporis inde infarctus prægrandi alicui morboſo affectui Chronico anſam præbeat, atque intereà parcam & tenuem diætæ rationem imperet, ne ex victu pleno, labes aliqua cum Humoribus nondum deputatis communicetur, & Phlogoſis inde in iis excitetur.

b At verò, in Malignis quibuſcunque variolis, atque in his quæ proximè ad eas accedunt, ubi vel Febris uno tenore à primo inſultu jugiter perſeverat, & Symptomatis ingraveſcentibus exaltatur; vel Recidiva poſt intermiſſionem vel Remiſſionem notabilem recurrit, & ex parte ſaltem intus cohibitum, vigiliis, Deliriis, cæteriſque id genus Symptomatis ſeſe prodat, res ſecus ſe habet. Quapropter, veneno jam collectis viribus & maximo impetu Spiritus aggrediente & ſubitam machinæ ruinam intentante, Medicum oportet in hoc articulo ſedulò & incunctanter à partibus Naturæ ſtare, hoſtiſque inſultibus aſſiduo, opportuno & repetito uſu *Corticis peruv. veſicatoriorum*, *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* generoſiſſimorum, pro ratione febris & Symptomatum præſentium diverſa, atque Indicationibus evidentibus inde ſubortis, fortiter reſiſtere. Atque equidem ipſe *Cl. Sydenhamius* ſtrenuus frigidi regiminis patronus & propugnator, ſaltem in hoc ſtadio, *Alexipharmaca* & vinum generoſiſſimum multo uſu doctus concedit. Quo pacto autem hæcce remedia pro diverſa febris & Symptomatum coniunctorum indole, adhibere & methodice diſponere oporteat, jam reſtat dicendum.

Ubi viribus veneni, durante Exanthematum maturatione, Ptyaliſmo vel quovis alio modo ex parte fractis, licet non penitus deletis, atque inde uſque ad Stadium Declinationis intus cohibitis & revireſcentibus, febris recidiva indolem induerit benignam Periodicis exacerbationibus & remiſſionibus ſeſe alternatim excipientibus (quem tipum in *variolis Mediis prope ad malignas accedentibus* fere ſemper obſervare licet) Curatio nulla methodo aut Remedio certiùs an felicius abſolvitur, quàm celebri Antidoto, *cortice* ſc. *peruviano*, qui reliquias veneni ſubigendo, ut in cæteris quibuſcunq; *Synechesi* certandi anſam tollit, atq; inde luctam febrilem derepente componit: unde Aegrotans poſt biduum vel triduum *apyretos* factus illico ſine quovis ærumnoſo ſymptomate ſubſequente reconvaleſcit; cùm quidem omnes aliæ methodi ſine regula certa excogitatæ vel Empyricæ & pernicioſæ, vel ſaltem dubiæ & incertæ uſu reperiantur; ſive enim jam iuxta quorundam ſententiam *c* frigido regimine, venæſectione, vomitione vel purgatione febrem tollere moliaris, Spiritus laceſſendo, & diſſipando venenum ad funeſtum gradum illico evehes; *d* ſin Spiritus *Alexipharmacis* & *veſicatoriis* erigendo, eorumque motus efferatos & inordinatos *Opiatis* compeſcendo ſcopum aſſequi contendas, methodum fallacem certæ & comprobatæ antepones, & eventum ancipitem, curationemque difficilem ac longam reddes. *Canones* autem *corticis* feliciter adminiſtrandi multo uſu comprobatos hic loci ſubiicere non pigebit. *e Primo* Uſum Herculeæ huius Antidoti auſpicari ab opportuna eius exhibitione apprime opportet, nimirùm, cum prima Remiſsione febris indolem ſuam benignam prodat, vel ſaltem *f* ante tertium acceſſum, cùm abhinc hæcce febris, adauctis funeſtis omnibus Sym-

a *vid. hiſt.* 3. 5. 6. 7. 8. 10. 17. 20. *&c.* b *Curatio variolarum malignarum, & Mediarum ad Malignas prope accedentium in hoc Stadio.* c *vide Hiſt.* 22. 23. 24. 25. 63. *&c.* d *vide hiſt.* 46 63. e *vid. hiſt. memoratas.* f *De modo utendi cortice peruv.* f *vide hiſtor.* 63.

Symptomatis, *a* in *Synochon* malignam degenerare mirum in modum apta nata ſit: à quo tempore Spiritus debilitati & ſiderati nequeunt ampliùs Antidoti vires evolvere & in actum ducere; Quo citiùs igitur, Morbo Declinationis ſtadium ingreſſo, hocce Pharmacum miniſtretur, eò ſalubriùs. *Secundò*, In Paroxyſmorum *b* intervallis cum Ventriculi fermentum activo Veneno minimè inficiatur, quo Pharmacum adeò ingratum facilius retineatur, atque retentum citius in actum ducatur, *cortice* miniſtrare oportet, atque repetere tertia vel quarta quaque hora in formam Ægrotanti maximè gratam concinnatum. *Tertiò*, In *c* hujus Antidoti uſu perſtandum eſt, donec febriles Paroxyſmi penitus tollantur, cùm nonnunquam Varioloſa hæcce Febris *cort. peruv.* ægriùs fugetur, quàm quævis altera *Synechis* Deniq; ubi Vigiliæ, Deliria, ſubſultus tendinum, cæteraq; id genus dira ſymptomata cum Febre durante acceſſu(quod non inſolens eſt) conjuncta Spirituum debilitatem ſummam produnt, & Febrem proximè ad Malignam accedere monſtrant, tùm ad *d* ſpiritus erigendos, cùm ad efferatos eorum motus compeſcendos *Veſicatoria* frequentia applicare, atque inſuper paulò ante acceſſum *Alexipharmaca* cum *Opiatis* mixta exhibere, atq; *Julapia Cardiaca*, *Perlata* ſæpiùs in Paroxyſmo pitiſſanda propinare apprimè convenit. Hoc pacto plurimos, quorum exempla aliquot mox proferam, brevi ſpatio à Morbo liberatos atque ab Orci faucibus ereptos vidi; methodum autem quamcunque aliam dubiam ſaltem ac incertam ſemper expertus ſum. Formula hujus methodi eſto quæ ſequitur, ℞. *Theriac. Andromach pulv. e Chel. Cancr. comp. an* ʒß. ℈i. ℈ß. *laudan. liquid. Helmont. gut. xx xv. x. v. Syrup. Caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus* ſumendus paulò ante adventum Paroxyſmi expectatum, & ſuperbibantur *cochl. ii iii. iv. julap.* ſequ. & repetatur Bolus & Julapium deinceps ante unumquemque Paroxyſmi acceſſum ℞. *Aqua Flor. Calen ceraſ. nigr. cinnam. Hord. an.* ℥iii. *Stephan. Epid. pæon. comp. an.* ℥i. *Sacch. perlat.* ʒvi. M. F. *julap.* ℞ *Cort. peruv. elect. ſubtiliſſime pulv.* ʒi. ℈i. *gr. xv.* pro ratione ætatis, *Syrup. Caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus* quem ſumat Æger ſolut. in Cochl. *Julap. Cordial.* declinante Paroxyſmo, repetatque deinceps tertia vel quarta quaque hora durante Remiſſione. Applic. etiam ad Nucham & Carpos internos [ſi Deliria vel Vigiliæ præſente acceſſu urgeant] *Veſicatoria* ampla & acria.

e In *Variolis* autem verè *malignis*, ſive Diſcretæ, vel Cohærentes, vel Confluentes fuerint, ubi venenum in ipſa Critica eruptione Spiritus adeò ſuperaverit, ut febris *Synochi* ſpeciem induens unum tenorem ſervet; & augeantut, vel de novo inducantur Vigiliæ, Deliria, vel alia quævis dira ſymptomata, *corticis* vires febrifugæ nequeunt ampliùs evolvi & in actum duci. In hiſce igitur Variolis cùm primùm à Criſi peracta declinare cœperint, Curatio reliqua *Alexipharmacis* & *Veſicatoriis* jugiter repetitis, quæ Spiritus ſtimulent atque erigant, atque *Opiatis* quæ inordinatos & efferatos eorum motus coercendo deleteria ſymptomata inde orta corrigant, duntaxat perficienda eſt. Ne cramben autem bis coctam reponam, vel in Formulis Remediorum, quas ubique in ſtadiis præcedentibus, vel ſaltem in exemplis poſt hac proferendis reperire licet, nimius videar, methodum noſtram in hoc caſu quorundam Canonum cancellis comprehenſam, non autem fuſiori calamo deſcriptam adjicere lubet. *primo*, *f Alexiphar maca* jam non tantùm mitiora, uti *Theriacam*, *Diaſcordium*, *Mithridatium pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. Confect. Alcherm. de Hiacinth. Aquam Epidem. Stephan. pæon. Comp.* in uſum vocare par eſt, ſed & *Electuar. ex Ovo, pulv. Rad. Serpent. Virg. Cineres Bufonum*, *Vinum* ipſum *generoſiſſimum*, atq; id genus cætera; quot-

quot

a *vide hiſt.* 46. 6. *vide hiſt.* 22. 23. 24. 25. 63. b *vide hiſtor. jam memoratas*, c *vide hiſtor.* 22. 23. 24. 25. 63. d *Curatio Variolarum vere Malignarum in hoc Stadio*, e *vide hiſtor.* 14. 18. 21. 22. 25. 26. 27. 29. 30. 32. 33. 34. 34. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 45. 46. 49 50. 52. 54. 55. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63.

di & expandendi virtute maxima pollent; non enim jam à Febre & inflammatoria Spirituum & Humorum diatheſi, verum à Veneno Spiritus obſidente & plane ſiderante vita Ægrotantis in diſcrimen adducitur: atq; certò tertius mihi uſu compertum eſt, Ægrotantes jam vel in medio mitiorum Alexipharmacorum uſu quæ Veneno ſubigendo imparia ſunt, perire ſolere, non minus quam in frigida vel alia quacunque methodo incongrua perperam ordinata, cum in ſummo diſcrimine nimis remiſſivè agere ſemper pernicioſum ſit. *Secundò*. In Pharmacorum horum *Alexiteriorum* uſu poſt juſta ac certa intervalla repetendorum quotidie perſtare oportet, donec ſc. Veneno viribus Spirituum expanſis demũ penitus ſubacto febris prorſus exulaverit, vel ſaltem ex parte manſuefacto typum *Synecheos* obtinuerit *a Tertio*, Doſes autem horum Pharmacorum angere vel minuere par eſt pro ratione ætatis Ægrotantis, ſiquidem eorum ℈ß. in ætate infantili æquale ℈i. in puerili, vel ʒß. aut ℈ii. in juvenili vel virili inveniatur; eandem etiam eſſe *Opiatorum* proportionem duco. *Quartò*, Pro ratione gradus Veneni magis minuſve intenſi (haud enim ubique id vires ſuas prodit æquè deleterias] doſin *Alexipharmacorum* quadantenus augere vel minuere oportet, & ſæpius vel rarius eam repetere; jam ſcil. ubi *b Maculæ nigræ* inter Variolas confluentes efflorentes exitialem & peſtiferam Veneni indolem produnt, tertia quaque hora: *c* In Cohærentibus cum *Petechiis* vel *veſiculis Miliaribus* conjunctis, quarta: In cæteris ſexta quaque hora repetantur. *Quintò*, Cum *Alexipharmacis* inſuper quæ Spiritus erigunt, *d Opiata* [modo abſit *Comatoſus affectus*] quæ effrænes eorum motus cohibendo, Fluxum Alvi, Deliria, Vigilias, cæteraq; deleteria ſymptomata coerceant commiſcere admodum neceſſarium eſt, & ad illam quantitatem, quæcunque fuerit, ſenſim aſcendere, qua ſcopum aſſequi poſſimus *Sexto*, Ubi primùm febris hæc continua (ut nonunquam uſu venit) ſpiritibus *Alexipharmacorum* uſu expanſis, & Veneno ex parte cicurato in *Synechi* benignam exacerbationibus & remiſſionibus periodicis inſignitam immutari incipit, *corticem peruv*. ad reliquias fermenti Venenati abigendas cum *Opiatis* & *Alexipharmacis* commixtum, atque tertia vel quarta quaque hora quamdiu opus fuerit repetitum adhibere convenit. Denique *e Voſicatoriis* [uno ſcilicet ſucceſſivè poſt alterum recens applicao] ſpiritus elumbes & ſopitos per totum curſum Morbi jugiter excitare & ſtimulare admodùm neceſſarium eſt; ſine his enim Alexipharmaca generoſiſſima ne hilum valere Medicos haud latere arbitror.

f Ut ut ſymptomata in funeſta Morbi declinatione in gradum alteriorem evehantur, vix tamen alia jam videre eſt pręter ea quę in morbi & apparatu & criſi occurrunt: (oppido raró enim iſtiuſmodi Variolæ ad maturitatem aliquam perveniunt) eà autem ſunt *Deliquia* frequenter recurrentia cum cita & debili Arteriarum vibratione a languore Spirituum veneno exitiali pene extinctorum, *Sudores* profuſi, *Fluxus* alvi colliquativi, & *Hæmorrhagiæ* immanes a compage humorum ſoluta & tono Membranarum & Vaſorum deleteria veneni vi everſo, *Jactationes* inquietæ, *Vigiliæ* pertinaces, *Deliria* inſana & ſubſultus tendinum a motu Spirituum vacillantium & veneni œſtro percitorum & labefactatorum inordinato; *Micturitio* frequens ab inani Spaſmodico licet Naturæ conatu Venenum per Renes protrudere molientis; *Suffocationes* & *Strangulationes* partium Reſpirationi & Deglutitioni inſervientium, pariter a niſu Spirituum fruſtra per ductus Salivales hoſtem exterminare contendentium: *Spaſmi* varii hic illic in Artubus verſatiles a Spiritib. vi veneni irritativa in exploſiones adactis, atq; *Comatoſus ſtupor* a vehem. Veneno Cerebr. & Nervorum originē obſidente & plane opprimente. Cùm autem

a *vide hiſt. jam memoratas preſertim hiſt.* 24. 25. 26 27. 29. 32. 36. b *vide hiſt.* 36. 37 38. 39. 40. 41. c *vide hiſtor. paulo ante memoratas.* d *Vide hiſtor.* 22. 25. 26. 27. 3. 929. e *Vide hiſt. paulo ante memoratas.* f *Symptomatum in hoc Stadio Correctio.*

horum aliorumq; plurimorum id genus ſymptomatum curationem in præcedentibus Stadiis conſulto & ex profeſſo tractaverimus, non eſt quod actum agamus. Conſulat Lector Obſervationes noſtras ac de re potiſſimum in Cap. VII. & VIII. hujus *Exercitationis* graphicè deſcriptas. Hoc duntaxat hic loci adjiciendum duco, quod prout ſingula hæcce ſymptomata ob venenum jam ad gradum altiorem evectum & debilitatē ſpirituum in hoc morbi Stadio inde auctam magis quàm in præcedentibus ſæviant; ita remediorum quorumcunq; doſes augendæ, vel frequentius repetendæ ſunt, ut (modo fieri poſſit) ſymptomata quam citiſſimè corrigantur; In tanto enim diſcrimine omnis mora noxia eſt, ne res cunctando unquam reſtituitur. Ingenuè fateor nonnullos hiſce mali moris varioliſ correptos exactiſſimè ad noſtræ methodi normam tractatos in hoc morbi Stadio periiſſe, potiſſimum ubi Venenum exitiale & peſtiferum à primo ortu Spiritus plane ſideraverat, [eſt enim ob quivis minimus Morbus immedicabilis penitus reddatur.] Hoc tantùm contendo, plurimos Variolis tam confluentibus quam Cohærentibus atque Diſcretis mali moris, affectos & pro deploratis habitos; ubi nimirùm Exanthemata vix parùm vel non omnino maturabantur, ſed illico ab eruptione exaruerunt; ubi Febris uno tenore à primo inſultu perſeveravit, & cum Deliriis, Vigiliis, cæteriſque omnibus diriſſimis ſymptomatis in ſingulis Stadiis ſociata fuerit, vel ſaltem in hoc ultimo Stadio repullulaverit; & dira hæc Symptomata demùm revocaverit; ubi petechiæ, Maculæ purpureæ & nigræ, vel Veſiculæ miliares in exanthematum interſtitiis efflореſcentes indolem morbi deleteriam & exitialem prodederint; & denique ubi Micturitio frequens, Inſultus Epileptici, Stupor Comatoſus & cætera omnia funeſta ſymptomata [exceptis duntaxat *hæmorrhagiis* univerſalibus, quas quidem ſemper mortis inſtantis prænuncias duco præſagium peſſimum dederint plurimos (inquam) hujuſmodi Ærotantes hac noſtra methodo rationi rectæ congruenti reſtitutos fuiſſe & ab Orci faucibus ereptos. Cui rei fidem faciunt Hiſtoriæ aliquot è pluribus ſelectæ, quas in Capite proximo ſincerè narraturus ſum, ubi priùs de modo Purgandi poſt hunc Herculeum Morbum exantlatum; atque Morboſis affectibus eum ſæpe excipientibus præcavendis Obſervationes noſtras ſubjecerimus.

a Sordes craſſiores, ubi primùm qui s ex diſcrimine ſingulorum Morbi Stadiorum evaſerit, *Catharticis* miniſtratis & poſt intervalla debita ſolenniter repetitis, per alvum deturbare apprimè par eſt, non tantùm in primis Viis ob conſtipatam alvum per totum Morbi decurſum ſtabulantes, quæ Purgantibus Lubricantibus, & Lenitivis ſubducendæ ſunt; ſed eam ſaburram, quæ in habitu Corporis altius deliteſcit, & grandem aliquem Morboſum affectum proculdubio productura eſt, ſi non tempeſtivè Purgantibus fortioribus foras educatur, quæcunque fuerit Morbi præcedentis indolès, ſive Maligna; ſive Benigna. In Pharmacorum *Leniorem* cenſu habeo *Diaprun. Solutiv. Electuar. Lenitiv. Mann. Senn. Rhab Pil. Stomach. cum Gum. è Succin. Tartar. Quercetan. Aleophangin. Aqu. Mineral. Purgant. Decoct. Sennæ Gereon. Syrup. Roſ. Solutiv. de cichor. cum Rheo e Flor. Perſic.* Fortiora Cathartica ſunt *Extract. Rad. Reſin. Julap. Diagryd. ſulphurat. cum Calomel. Syrup. de Spin. cerv. confect. Hamech.* &c.

Cum verò Feces in Inteſtinis craſſioribus congeſtæ, alvo diu, ſcilicet nonunquam ad duas hebdomadas conſtipata, adeò incraſſatæ & induratæ ſint, ut Inteſtina grandi mole diſtenta eas nequeant ampliùs egerere; Cathar ſin auſpicari par eſt *b Enematis Catharticis*, *Oleoſis* & Lubricantes, quę parva quantitate inecta & fæcibus commixta eas ſenſim emolliant & fiſtulam inteſtinalem lubricando earum deſcenſum promoveat, uti & prunis & Pomis coctis ſæpius miniſtratis, Juſculo Vitulino, & nutrimento quovis lubricante aliquandiu exhibito ſecum in

Collo

a *Methodus purgandi poſt variolas* b *Enemata.*

Colo mora induratum emollitionem & deturbationem ſenſim moliri, ne (a) ex impetu Pharmaci Cathartici, temere dum Inteſtina ſordibus obturantur propinati, *Colica torminoſa* cum dolore quaſi parturientium, ac ærumnoſa egeſtio (ut ſæpius accidit) inducatur. *Enema* Mihi in hoc caſu familiare deſcribere non pigebit, ℞. *Decoct. Carminativ.* ℥iv. vj. viij. pro ratione ætatis *Ol. Lini* ℥j ij. iij. *Sacch. rub. Mell. Mercur. an.* ℥j. ℥ij. *Spec. Hier. Picr.* ʒv. ʒj. ʒiß. M. F *Enema*, Ubi moles ſæcum in Inteſtino recto congeſtarum & induratarum Enematis tranſitum præcludat, ſatius eſt ut *Glans* ex æqualibus partibus *Mellis* & *Aluminis* in debitam formam coctorum, & *Spec. Hier. Picr.* ℈j. ʒß vel ʒj. confectus intrudatur, quo colliquato fæces in Inteſtino recto emollitæ facilius educuntur. Ubi autem à prægrandi fæcum in Recto & Colo congeſtarum & induratarum mole Inteſtina ea adeo labefactantur & tono nativo privantur ut nequeant ampliùs egerendi officio rite fungi; *Fotus* ſequentis parva quantitate in dies injecta eorum tonus reſtituatur, donec fæces globulorum ad inſtar, compactæ ſenſim, licet non ſine niſu quaſi parturientium penitùs deturbatæ fuerint. ℞. *Abrotan. Centaur. min. Summit. Abſint. Flor. Chamæm. an. m. j. Bacc. Laur.* ℥ij. *Coq. in Aq. F. q. ſ. ad* ℔iß. *Colaturæ add. Sp. Vin. Olei Lin. an.* ℔ß. *M. F. Enema* ex ℥iij. vel *iv decoct. præſc.* Siphone injiciendum, & quotidie repetendum donec omnes globuli rejecti fuerint. Novi autem mulierem (cui alvus per octodecim dies conſtipata fuerat) quam, niſu egerendi penè confectam, nec Clyſteris, Glandulis vel Fotus ope à fæcibus induratis liberare potui, donec Sphincter ani ſpeculo ſenſim dilataretur, & Stercora forcipibus confracta vi extracta fuerint.

Globulis Stercoraceis hoc pacto (ubi opus fuerit) ex Inteſtino Recto eductis fæces in ſuperiori Fiſtulæ inteſtinalis parte congeſtas etiamnum Lenitivo aliquo pharmaco deturbare par eſt. Ex. gr. Deglutiat Patiens hora ſomni ℥ß. vel ʒvj. *Electuar. Lenitiv. Diapr. Solutiv.* vel *Caſſiæ Saccharo* aſperſæ in formam Boli concinnat. vel *Pil. Stomach. cum Gum. Aloephangin. Tartar. Quercetan. è Succin. Ruff. Maſtich.* vel cujuſcunque alterius ejuſmodi ʒß. in *Pil. iv.* redact. repetatque, poſt unius vel alterius diei intervallum; Matutinis ſequentibus propinentur ℔ii. iij. vel *iv. Aqu. Mineral. Purgant.* coct. & Lactæ alterat. Dein bis vel ter poſt intervalla trium quatuorve dierum ſordes Humorum in habitu corporis altiùs ſatitantes fortiori Cathartico educere par eſt, ex. gr. ℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥iiß. *Syrup. de Spin. Cervin.* ʒx. M. F. *Potio* alto mane propinanda cum Reg. vel ℞. *Extract. Rud.* ʒß. F. *Pil. iv* deaurand. & maximè exhibend. cum Reg. vel ℞. *Pil. Fetid. Coch. min. an.* ℈j. *Reſin Julap.* gr. *viii. Elix. Propr. q. ſ.* M. F. *Pil. vj.* deaurand. eodem modo exhibendi vel ℞. *Confect. Hamech.* ʒiij. *Julap. Reſinoſ.* gr. *xii. Elater.* gr. *i.* vel *ii. Sirup. de Rhamn. Cathar.* q. ſ. M. F. *Bolus* Infantum alvus ſubducatur primùm *Syrup. Cichor. cum Rheo* ℥iß. vel *è Flor. Perſic.* ℥i. tantillo *Aq. pæon. Comp.* dilut. *Mannæ* ʒß. ʒvi. vel ℥i. (pro ratione ætatis) Solut. in Hauſtul. Liquoris Poſſetic. atque demum *potione* ſequenti, ℞. *Aq. Cinnam. Hord.* ℥i *Syrup. è Rhamn. Cathart.* ʒii. ʒiii. vel ʒß. pro ratione ætatis & purgationis *euphoreia*. Vel ℞. *Calomel. Diagryd. Sulphurat. an. gr. iv. vi. viii.* M. & exhibe horis matutinis jejuno ſtomacho in Cochl. *Lact. frigid.* cum Reg. & repet. bis vel ter, poſt intervallum quinque vel ſex dierum.

In *Catharticis* autem exhibendis eandem ubique calcare viam haud æquum eſt, cum pro ratione præcedentis Morbi plus minuſve deleterii, Symptomatum præſentium, morboſorum Affectuum ſubortorum planè alia atque alia purgandi ratio indicetur, Eſt enim, *b* ubi morbo ipſo finito, uſus *Catharticorum* prorſus deleterius reperitur, & *Cariem oſſium*, *Fluxum alvi* pertinacem ſive grandem aliquem alterum morboſum affectũ inducit, nempe cum adhibentur Cathartica, priuſquam deliteſcentis Veneni ſemina

Ff 2 mina

a *Vide Hiſtor.* 14. b *Vide hiſtor.* 59 62.

proſus aboleantur; eſt etiam ubi ob partem aliquam ex Accidenti inflammatam, vel diatheſin ſanguinis ex Veneno acri & irritante inflammatoriam Morboſi Affectus Catharticis valdè promoveantur, ſi exhibeantur antequam *Febrifugis* & *Alexipharmacis* id veneni quod ſupereſt penitùs tollatur, vel ſaltem *Inflammatio* venæ ſectione repetita extinguatur; Eſt denique ubi Morboſi affectus ex veneno imperfectè eliminato ſuborti *Hydragogorum* & fortiorum Catharticorum uſum ſæpiùs repetendum indicant. Poſt Variolas autem Benignas ubi Venenum perfecta Criſi ſubactum fuerat, ſatis eſt Lenioribus, iiſque non adeò frequenter repetitis, alvum ſubducere: quo enim Variolæ præcedentes indolem magis pravam induerant, atque venenum febrile intenſius fuerat; atque maturationis minùs manſuefactum: eò generaliter loquendo; Catharſin fortiorem & frequentiorem (modò non præpoperè celebretur) inſtituere par eſt. *Canones*, potiſſimum quatuor, de uſu Catharticorum hic loci ſubjicere lubet. Primò, *Catharticum*, ſaltem violentius nullatenus exhibendum eſt, priuſquam *Appetitu* & *Temperie* integrè reſtitutis conſtet Venenum foras penitus expulſum eſſe, ne Spiritibus labefactatis Venenum intus cohibitum Oſſium Cariem, Hypercatharſin, ſive grandem aliquem morboſum affectū inducat, quæ incommoda non rarò inde eveniſſe memini. Secundò, ubi ex *Ophthalmia*, *Peripneumonico* vel quocunque altero id genus affectu Phlogoſis in ſanguine & Spiritibus, exeunte Morbo, accenſa deprehenditur, maſſam humorum catharticis ampliùs conturbare & agitare haud æquum eſt, donec *Venæ-ſectione* celebrata, & ſi opus fuerit repetita flamma ex parte ſaltem extincta fuerit. Quid; quod humores motu inteſtino agitati incaleſcunt, & aceſcunt, atque inde copioſiùs per glandulas ſecreti non poſſunt non in ægrotantis damnum mirum in modum Inflammationem promovere & augere. Tertiò, Ubi ex appetitu diminuto calore Hectico nocturnis Sudoribus, Scabie ſanioſa, Furunculis, Impetigine furfuracea in Cute adhærente & in dies renaſcēte ſive quocunque alio modo conſtat quidquam Veneni intus cohiberi, ſatius eſt ante quamcunque Catharſin *Alexipharmacis* & *Cortice Peruviano* virus penitùs amoliri. Denique Quarto quanquam ſordes humorum poſt Morbum benignum per alvum deturbare par ſit; magis autem naceſſaria eſt Purgatio poſt mali moris variolas, quæ mia ſmate ſuo humores inficientes grandi alicui Morboſo affectui ſuppullulaturo anſam præbere ſolent.

Cùm autem ad hoſce Morboſos affectus tanquam ad Cynoſuram in Catharſi inſtituenda & reliquo regimine poſt morbum peractam ordinando potiſſimùm reſpicere oporteat, filo Sermonis eo jam ducti, obſervationes noſtras huc ſpectantes conſulto proferemus, quo ratio totius inſtituti omnibus innoteſcat, ac inde Æger minimas, ſi modo ullas inſcitiæ vel temeritatis Medici morboſis affectibus à Catharticis intempeſtivè adhibitis aliàs producendis pœnas luat.

(*a*) In *Morboſorum horum affectum* agmine jure merito *Inappetentia* primum locum vendicat, quam quidem cum Calore quaſi hectico continuato, vel periodicè recurrente conjunctam poſt Variolas mali moris adeo obſervabilem nonnunquam memini, (*b*) ut Æger ad plurimos dies ab omni cibo, juſculis & potulentis ipſis planè abhorreret. Indicium ſane certiſſimum Veneni minus ſubacti atque adhuc intus deliteſcentis, quod (modo *Alexipharmacis*, *Febrifugis* vel aliis Artis ſuppetiis non deleatur, aut viribus Spirituum expanſis per *Parotidas*, *Furunculos*, vel aliam aliquam viam demùm rō propulſetur; multò magis ubi à Venæ-ſectione, aut Catharticis præproperè & intempeſtivè adhibitis vires naturæ depreſſæ fuerint & Venenum exaltatum) Oſſium Sphacelo, Diarrhœæ enormi vel alteri alicui diriſſimo morboſo affectui non poteſt non anſam præbere, atq; hoc pacto funeſtum diem accelerare, ut in Hi-

(a) *Morboſi Affectus poſt Variolas ſuboriri ſoliti.*
(b) *Appetitus proſtratus cum Calore hectico conjunctus.*

Hiſtoriis mox recenſendis oſtendemus, quo nomine *anorexia* & Intemperiei calidæ leviſſimum gradum poſt Variolas permanentem ſemper ſuſpectum habeo: In Variolis enim Benignis, ubi primum perfecta Criſi Venenum eliminatum fuerit, Temperiem exactiſſimè mitem illico reſtitui, & Appetitum, ut in quibuſcunque aliis Morbis acutis fidè judicatis (pro tempore, & donec impenſæ Naturæ reſarcitæ fuerint) voracem vigere omnes in Medicina exercitati probè norunt. Quid? quod veneno penitus ſubacto non eſt quocum Natura amplius luctetur, maſſa etiam Humorum non laceſſita ſponte quieſcit, temperie priſtina potita; unde Ventriculus (fermento è ſana maſſa ſuppeditato) officiis ſuis alimenti appetendi & macerandi non poteſt non ſtrenuè fungi. Intemperies autem calida & *Inappetentia* (ut ut Morbus, Exanthematis jam deſquamatis, finiri videatur) ſemina venenata poſt Criſin infidam aut ſaltem imperfectam intùs in Spirituum gremio delitеſcentia & maſſam Humorum inde contaminatam palam produnt. Qua de cauſa purpureum liquorem perperam minuendo, vel Humorum ſordes per alvum deturbando, Spirituum jam nimis veneno depreſſorum vires frangere haud æquum eſt priuſquam *Alexipharmacis* Spiritus erigantur & legitimam Criſin effecerint, vel ſaltem venenatum fermentum Antidotis *Febrifugis* deleatur, Ideoque quoties Appetitum poſt Variolas proſtratum, aut leviſſimum Hectici Caloris gradum animadverſo, Ego multo uſu doctus *Alexipharmaca* [quod ceteros Profeſſores seriò moneo ubi Calor fuerit continuus, jugiter miniſtranda duco; *Corticem* autem *Peruvianum* ubi calor ſtatis Periodis recurrit, cum fœlici ſucceſſu exhibendum impero, quouſque Appetitu & Temperie integra reſtitutis [quod brevi fieri ſolet) ſemina Venenata prorſus abolita vel ſubacta eſſe deprehenderim. Poſteà tuto in alvo ſubducenda modo ante deſcripto progredior; interea autem à quacunque evacuatione, quæ ſpiritus peſſundare poſſit; abſtinere Mihi religio eſt: ſi quis ſecùs fecerit, illum fortè, ut me nonnunquam, Gangræna vel diro & funeſto aliquo alio affectu inde ſuborto, temeritatis ſuæ pœnitebit.

[*a*] Ubi Spiritus ob Criſin in præcedenti Morbo minùs fidam ac perfectam veneno adhuc implicati, maſſam Humorum agitando, & glandularum fermenta depravando, intemperiem calidam & *anorexian* jam memoratam induxerit, Natura ſæpe ſponte ſua ſarcinam deponit, atque integram ejus exploſionem qua porta datur pro virili ſatagit, nonnunquam (uti in *Febre Scarlatina*, *Morbillis* mali moris, aliiſque peſtilentialibus Morbis fieri ſolet] in *Parotides*, quas inſercit, atque molem immenſam auget; qui (*b*) quidem Tumores jam tanquam *Strumæ* diu crudæ, ſine calore quocunque notabilis vel dolore, jam verò pro ratione Veneni protruſi & fervidæ ſanguinis Diatheſeos ad inflammandum & exulcerandum admodum aptę deprehenduntur, ut verò hæc ſe habeant, nequaquam vel in his vel in illis priuſquam Appetitu & Temperie reſtitutis conſtat Venenum penitus è Spirituum ſinu propulſatum eſſe, impunè licet *Emplaſtris* vel *Linimentis* repercutientibus Naturæ conatui obviam ire, multo minùs Venæ-ſectione vel Purgatione ejus vires obtundere, & operationem interturbare; verum potius *Fotibus*, *Emplaſtris* & *Cataplaſmatis* maturantibus exterius applicatis, atque Vino generoſo & Remediis *Alexipharmacis* quotcunque Spirituum energiam erigere & refocillare par eſt. Illum qui ſecùs fecerit, & venenum intus deliteſcens exaltando Patientem in [*c*] Deliquia, Fluxus alvi enormes & præſentiſſimum vitæ diſcrimen adegerit, conſiliis forte pœnitebit. Tumores autem iſti *Parotides* dicti, ubi primum Temperies & Appetitus veneno eliminato reſtituti fuerint, vel ſenſim ſponte evaneſcunt, vel ſaltem *Catharticis* repetitis, *Milleped. Emplaſtr. Diachalcit. frig. Diachyl cum Gum.*&c. tutò admodùm

[a] *Vide hiſt.* 28. 29. 59. 60. 61. 63. (b) *Vide hiſt.* 29 [c] *Vide Hiſt. iam memoratam.*

tolluntur, (*a*) ut in Hiſtoria mox recenſenda liquido patebit.

(*b*) Eſt autem inſuper, ubi Spiritus Veneno poſt *Variolas* adhuc obſeſſi, id quod ſupereſt per Glandulas cutaneas protrudere moliuntur, & *Sudores* (*c*) nocturnos profuſos excitant; qui, modo res Ægrotantis non ſint deploratæ, non poſſunt non ſingulis noctibus recurrere, donec deliteſcens Venenum viribus Naturæ ſubactum penitus eliminatum fuerit: Ægrotante intereà *Inappetentia* & Languore penè confecto, non ob *Sudores*, quos lege Naturæ atque in ejus levamen deſtinatos Venæ-ſectione & Purgatione perperam adhibitis, vel frigido quovis Regimine jam cohibere haud impunè licet; verùm ob Miaſma venenatum Spiritus adhuc obſidens & labefactans, in quo amoliendo à partibus Naturæ ſtare, atque ejus conatum *Alexipharmacis* & *Febrifugis* promovere par eſt: nullatenus autem quavis alia evacuatione ejus vires frangere, vel niſum interturbare, donec Appetitu & Temperie integrè reſtitutis conſtet Spiritus feminio Morboſo non ampliùs irretitos eſſe.

[*c*] Quod de *parotidibus* & nocturnis *Sudoribus* jam dictum eſt, pari ratione accommodari poteſt ad *Furunculos* illos, qui poſt Variolas deſquammatas in pedum & manuum digitis, atque ſæpenumero hic illic in tota Cute diu recens ſuccreſcunt; itidemque ad *Scabiem ſanioſam* quam in Facie & cæteris partibus nonnunquam diu adhærentem & pure ſcatentem obſervare eſt; ad *Virulenta* & mali moris *Ulcera* ubique, potiſſimum in *Lumbis* ſuborta, & ad *Impetiginem furfuraceam* ſeu tenuem illam Scabiem in Facie cæteriſque partibus poſt variolas in dies renaſcentem; variis enim hiſce viis, nunc hac, nunc illa, pro ratione vigoris Spirituum & diverſæ Veneni indolis Natura obſeſſa & irretita ſarcinam deponere & amandare molitur ſine lucta notabili; unde Intemperies calida & *anorexia*, quouſque totum virus expulſum fuerit, perſtat, quibus ſymptomatis durantibus *purgatione* & *Venæ-ſectione* (*e*) perperam celebratis Naturam dum officio ſuo fungitur interturbare ejuſque vires frangere haud fas eſt; ſi vero Spiritus *Alexipharmacis* erigantur, vel Venenum *Antidotis febrifugis* deleatur, expeditiùs quàm quovis alio modo Appetitus, & Temperies æquabilis reſtituitur; quo facto venam tundere, Alvum ſubducere, vel quamcunque aliam evacuationem indicatam tuto & cum fructu celebrare licet.

(*f*) Ubi vero Natura poſt *Variolas* deſquamatas languida & congreſſui impar, aut evacuationibus intempeſtivis elumbis facta, hoſtem adhuc deliteſcentem adoriri, & propulſare nequeat; virus vero, Ægrotante interea diu *anorexia*, & Intemperie hectica confecto, eo exaltatum fuerit, ut demùm Oſſibus aut Carni muſculoſæ in quavis parte *Sphacelum* intentet, de vita Patientis planè conclamatum eſt. Quid? quod non ex quovis Accidente, verùm ex flamma vitæ Venenę penè extincta, & maſſa Humorum inde in ſtatum gangrænoſum redacta ac ſi à perenni fonte *Sphacelus* jam ortum ſuum ducat, (*g*) plures Artus vel Oſſa ſimul derepente prehendens, aut ſaltem ab una parte in alteram ſenſim ſerpens, cui ſiſtendo nullus Remediorum apparatus par eſt. Ægrotans autem vanis jam Artis ſubſidis, puippe jam ſero minis, atque inde in caſſum allatis, inter frequentes & nigras *Exoſtoſes*, & exedentes & fœtidas *Gangrænas* animam brevi efflat.

[*h*] Inter cætera infortunia, quæ hunc Morbum à tergo inſequuntur, haud flocci jure merito habentur, præſertim à fœminis quæ elegantem vultus nitorem fermè vitæ ipſi anteponunt, *Cicatrices* & *Foveæ* illæ quibus ſæpenumero Facies quaſi ſulcatur, & turpiſſimè deformatur, præſertim cùm iis medelam adhibere inter difficillima ſit.

Quo

(a) *Vide Hiſt. jam memoratam.*

(b) *Sudores nocturni.* [c] *Vide Hiſt.* 21. [d] *Furunculis Scabies ſanioſa, ulcera mali moris, impetigo furfuraceas.* e *Vid. hiſt* 27. 28. 62 63. 21. *&c.* f *Caries Oſſium & Gangræna Carnis Muſculoſæ.* g *Vide hiſt.* 9. 60. 61. 62. h *Cicatrices & Foveæ.*

Quo nomine Medici eſt, ubi primùm vitæ Patientis ſatis proſpexerit, quantum poterit, turpis hujus & immedicabilis affectus cauſam, ſubſidiis in methodo curationis opportune adhibitis, tollere: cauſa autem continens hujus affectus proculdubio eſt mora ſolita diuturnior acris & venenati puris inter cuticulam Scabie incraſſatam & cutem veram ſubjectam cohibiti, unde autem ipſam renaſci neſciam non poteſt non plus minus atterere & corrodere. Scabies autem incruſtata inde pure ſanioſo tamdiu ſcatet, quia Cutis ſubjecta Lympha venenata in dies protruſa quam calor partis non poteſt in puriformem ſubſtantiam itidem concoquere, quotidie attrita recens inflamatur. Quid? quod Pus (modo non à novo materiæ appulſu fluidum ſervetur) quantocyus in Variolis Benignis & Diſcretis à calore partis affectæ inſito ſponte concreſcere videmus. Inſuper hæc Inflammatio in Cute non poteſt non plus minus vigere quamdiu quicquam Veneni intus delitescit, quod Natura ad haſce partes emandare & propellere contendit; unde fit quod Scabies ut ut ſponte, vel vi *Linimentorum* illorum coacta decidat; quotidie pro ratione Inflammationis perſtantis plus minùs vegetæ, vel craſſa, tenuis & furfuracea in dies renaſcitur, donec tandem Cutis hoc pacto ubiq; fere corroſa, inflammatione ceſſante, Faciem foveis & cicatricib. fœdo ſanè ſpectaculo deformatam exhibet.

Atque hac de cauſa poſt Variolas *Diſcretas & Benignas*, vel quidem *Medias* ad haſce prope accedentes, ubi Venenum Criſi fida & perfecta uno impetu adeo protruſum erat, ut nullæ ejus reliquiæ ad Febrem recidivam ciendam delitescant, raro aut nunquam turpis hic affectus animadvertitur, Pus etiam in Exanthematis concluſum nulla nova venenatæ lymphæ ſcaturigine ſuppeditata ſponte miteſcit, & in tubercula arida citiſſimè concreſcit. Cutis vero acribus & virulentis particulis non amplius laceſſita atque inde inflammationis expers, nec ſcabie renaſcenti nec furfuracea Porrigine fœdatur.

Similiter in Variolis primario *Malignis & Confluentibus*, vel quidem in *Mediis & Cohærentibus* proximè ad malignas accedentibus, ubi Scabies à primo ortu ſine quacunque maturatione præcedenti exareſcens decidit, quia natura juxta primam ſuam intentionem Venenum per poros Cutis eliminare nequit, Patiens, ſi modo ex vitæ diſcrimine evaſerit, hunc turpem affectum ſubſecuturam minimè metuat oportet, aut Linimentis vel alio quovis apparatu præcavere ſtudeat: Veneno intus cohibito, Cutis nitorem ſuum illæſum ſervat, ut ut vita in diſcrimen adducatur. In Variolis vero iſtis *Mediis & Cohærentibus* quæ ſero admodum, nec ſine Salivatione maturescunt, Facies nitore ſuo eleganti potiſſimum ſpoliatur, nimirum eum Spiritus languore affecti Venenum uno impetu expellere nequeunt, ſed juxta primam & ſecundam Naturæ intentionem ſimul, ſed tarde, amoliri ſatagunt; unde Cutis acribus & virulentis particulis protruſis attrita & corroſa, atque inde diu inflammata, vel Scabie perpetuo purulenta & ſanioſa tarde ſe exuit, vel Scabie renaſcenti, aut ſaltem pro ratione inflammationis levioris Porrigine furfuracea recenti in dies obducitur; Ægrotante intereà ob Veneni reliquias non penitus eliminatas, & adhuc Spiritibus implicatas Appetitu proſtrato, Intemperie hectica, Sudoribus nocturnis, cæteriſque id genus ſymptomatis poſt Variolarum diſceſſum malè multato. Cauſa turpis hujus affectus inveſtigata veram ac certam eius Prophylaxin inſtituere non difficile eſt. Indicatur enim tantùm Veneni ſuperſtitis quam citiſſima Abolitio; aboletur autem venenum vel diligenti & ſępe repetito *Alexipharmacorum* uſu, quæ Spiritus erigendo Naturam in Criſi compendioſiùs abſolvenda adjuvant; vel *Cortice peruviano* ſine quacunque altera Antidoto. Veneno enim penitus ſubacto, certamen febrile ſponte ceſſat, Ap-

(a) Vide Hiſtor. 21. 63. &c.

petitus & Temperies derepente in ſtatum integrum reſtituuntur, Inflammatio in cute non amplius viget, atque inde Scabies ſanioſa & purulenta, & impetigo furfuracea quantocius exareſcit & deſquamatur, nullatenus in poſterum in formæ perniciem reditura. Quocirca Ego ratione & multo uſu fretus, poſt Variolas haſce tarde maturatas ante Purgationem [a) *Corticem* Polychreſtum, vel nonnunquam ipſa *Alexipharmaca* exhibere ſoleo, præſertim ubi ob Appetitum diminutum, intemperiem vel leviuſcule calidam, Sudores nocturnos, Scabiem diu purulentam & renaſcentem, vel Porriginem adhærentem a particulis Veneni deliteſcentis ſenſim ad Cutim amandatis, deformitatem veluti intentatam deprehendam; quo pacto plus in nitore faciei conſervando profeci, quàm *Linimentis* quibuſcunque *Unguentis* vel *Tegumentis* impoſitis, vel quidem præmatura puris ex Exanthematis Acidula perforatis extractione. *Linimentum* fateor ex *Ol. Amygd. dulc.* ℥j. & *Sperm. Cet.* ʒj. confect. atque alia ejuſmodi illita utilia ſunt ad ſcabiem emolliendam & detergendam: Quid autem inde lucri accedit dum Cutis particulis veneni non-ſubacti perpetuo protruſis attrita & corroſa in dies recens inflammetur, atque inde Scabie nova vel ſaltem Porrigine quotidie deturpetur? *Tegumenta* faciei perperam impoſita effluvia virulenta cohibendo, & cutis inflammationem augendo, plurimùm officiunt; Exanthemata autem Acu perforata Lymphę venenatæ jugi fluxioni non inſigni faciei injuria anſam dant.

(*a*) Haud raro inſuper, præſertim in *Variolis Cohærentibus* ubi Natura tardè & imperfectè juxta primam intentionem Venenum per Exanthemata protrudit, Salivatione vero ſuborta juxta ſecundam intentionem hoſtem expellere molitur vicinæ *Oculorum* glandulæ (facie ubique mirum in modum intumeſcente) particulis virulentis laceſſitæ, atque inde inflammatæ Ichorem purulentum copioſè effundant, unde tonus earum nonnquam adeo labefactatur, ut vix aut ne vix in ſanum ſtatum poſteà reduci poſſint; atque *Tunica adnata* & *Palpebris* perpetua lymphę acris ſcaturigine irritatis, inflammatis & debilitatis, diu poſt Morbi finem Patiens ægre lumen aſpicere potis ſit: fundamento hoc modo jacto (*b*) *Obbthalmię* contumaciſſimę inſecuturæ. Potiſſimùm autem hoc fit ubi ob lympham prę ter modum glutinoſam atque inde Glandulas facile obſtruentē *ſtrumoſa* diatheſis præceſſerat, vel Criſis Variolarum, particulis venenati fermenti non penitus protruſis, tardior & imperfectior fuerat; vel denique ubi Tunica adnata & Palpebræ Exanthematis obſeſſæ, inflammatæ & ultra tonum naturalem diſtentæ plurimū intumuerant, atque Palpebræ adhuc Tumore & inflammatione affectæ vi Externa perperam diductę fuerant: unde teneręillę partes lumine externo perpetuo irritatæ non poſſunt non laticis acris & ſeroſi copiam continuò excernere, & viam ad *Ophthalmiam* contumacem ſternere. Satius eſt igitur ut Oculi clauſi maneant, donec, exanthematis ubique exareſcentibus, Inflammatio & Tumor palpebrarum ſenſim ſponte diſcendant, atque tunc quidem potius *Lacte tepefacto*, vel leni aliquo liquore humor tenax, quo agglutinantur, abſtergatur, ut ſponte ſeſe diducant quam ut vi externa aperiantur. Interea tamen ad acrimoniam Puris demulcendam & Inflammationem minuendam palpebræ ſæpe quotidie *collirio* ſequenti leniente vel quovis alio ejuſmodi, plumæ illito diu foveantur. ℞. *Aqu. plantag.* vel *roſ. rub.* ℥i. *Troch. alb. Raſ. Sacchar. Cryſtal. alb. ſubtiliſ. pulveriſat. an.* ℈ß. M. F. *Collirium.* Sin his non obſtantibus Inflammatio in Palpebris & Tunica adnata vigeat: apprime par eſt ut ante Catharſin inſtitutam Veneni deliteſcentis reliquiæ (ſi quę ſint quæ ſanguinem agitando huic affectui anſam præbent) *cortice peruviano* ſubigantur & deleantur, atq; deinde ſanguinis præſertim e *Vena Jugulari* copioſe detrahatur, atq; demum *Calomel. Agaric. Troch. jalap.* ejuſq; *Reſina*, *Aquis Mineral. purgant.* cæteriſque id genus

Ca-

a *Opthalmia* b *Vide hiſt* 32 27 63 &c.

Catharticis pro more repetitis quę glutinoſam Lympham abſtergendi & glanduloſum genus repurgandi vi Specifica pollent, Alvus copioſiùs ſubducatur; quorum catharticorum Formulam unam vel alteram hic loci ſubjicere lubet. ♃ *Calomel. agar. Troch. Julap. Reſinoſ.* an. ℈i. *Zinzib. Sem: fœnic. dulc.* an. *gr. v. Syr. de Spin. Cervin. q. ſ.* M. F. *Bolus* mollis, mane cum Reg. deglutiendus. Vel ♃. *Pil. macr. Ruff.* an. *gr. xv.* M. F. Pil. *iv.* inaurand. quibus nocte præcedenti exhibitis, manè ſequent. propinetur ℔*iii. iv. v. Aqu. Mineral. purgant.* crud. vel. coct. & *Lacte* alterat. Infantibus & Junioribus ſufficiunt *gr. iv. vi. viii. x.* pro ratione ætatis. *Calomel.* & *Reſin. Iulap.* vel *Scamm. Sulphurat.* è Cochleari Lactis vel liquor. Poſſetic. frigid. deglutit. Hiſce autem adhibitis ſi opatus effectus non ſubſequatur, proculdubio Affectus *Ophthalm. ſcrophuloſæ* nomen meretur: quocirca ad copioſum uſum *millepedum Decoct. ſarſ. Aqu. Liberant. Scrophular. Filipendul* cæterorumque poſthac in *Cap. de Ophtpalm.* & *Strumoſo Affectu* receſendorum confugere, atque in eorum uſu diligenter & diu perſtare oportet; methodum autem eorum exhibendorum jam delineare haud vacat.

a In Hyemalibus præſertim Variolis, ubi Morbus à frigore in poros invadente anſam primam arripuit, ſæpiſſimè à Lympha ſanguinis Venenato fermento colliquati, & in *Trachæam* ejuſque ramulos copioſè depluentis, *Tuſſis* enormis & fere perpetua excitatur, qualem *morbilli* habent conjunctam; quam ſæpiſſimè diu à morbo exacto perſtare obſervamus, quamdiu ſcil. quidquam Veneni poſt Criſin imperfectam ſuperſtitis intus deliteſcat, motui inteſtino in ſanguine ciendo par: unde, Pulmonibus Levi *Peripneumonia* affectis, Æger Vigiliis, Intemperie hectica, & *anorexia* diu attritus, demùm [modo ſubſidiis artis non tempeſtivè proſpiciatur) Phthiſi Pulmonari peracuta è vivis tollitur, quod in *phthiſiolog. noſtr. Lib. 3. Cap. 12.* olim obſervavimus. Quo in caſu catharſis inſtituta, priuſquam Venenum ſuperſtes quod Cruorem fundit & agitat, Antidoto aboleatur, atque Inflammatio in pulmonibus Venæ-ſectione cohibeantur vires minuendo, venenum adaugendo, ſanguinem agitando, Curationi plurimùm officit, & Tuſſim, Anhelitum, Calorem febrilem & cætera ſymptomata conjuncta promovet. Quocirca jam æquum eſt ſanguinis miſſione, eaque ſi opus fuerit repetita, Spirituum orgaſmum, & ſanguinis effervescentiam cohibere, atque *Opiatis* & medicamentis *pulmonaribus* ſedulò miniſtratis Lymphæ in pulmones influxum ſiſtere, atque colluviem in iis congeſtam maturando Tuſſem effrænem moderari, cauſam ejus Procatarcticam Veneni nimirum ſuperſtitis vires *cortice peruviano* frangere & abolere, priuſquam Catharticis cruorem exagitare aggrediamur; ne forte temeraria & intempeſtiva purgatione, morboſum affectum, quem coercere in animo eſt, revera evehere videamur Ex. gr. Detrahatur ſanguis è Vena cubiti ad ℥iß. *vi. viii. x.* pro ratione ętatis; & Venæ-ſectio poſt juxta intervalla bis vel ter (ſi opus fuerit) repetatur ♃. *Cortic. peruv. ſubtiliſ. trit.* ℥ß. ℥i ℥iß. pro ratione ætatis, *Ol. Amigd. d. recent. Syrup. Capil. Ven.* an. ℥*ii. iv. vi. Sacchar. Cant. alb.* tantillum miſceatur exactiſſ. fiat *Linctus*, de quo ſumat Æger Cochl. unum, vel alterum quarta vel ſexta quaque hora ſuperbibendo hauſtum apozem. ſequent. calid. ♃. *Decoct. Pectoral. Depurat* ℔iß. *Tinctur. Croc. Syrup. Balſam. e Rub. Idæ* an. ℥i. M. F. *Apozema.* Doſi autem Apozematis nocturnæ ſemper *gut. iv. viii. x. xii. xiv. xvi. Laudan. liquid.* addere oportet, ut Fluxio ſeroſi laticis in Pulmones irruentis cohibeatur; & materia congeſta in tuſſis allevationem facilius concoquatur & egeratur. Quo facto Catharticorum uſum auſpicatò aggrediamur; incipiendum autem eſt à lenioribus & mitioribus: In hac re verò conſulat Lector. *Phthiſiolog.* noſtr. præſertim Lib. 3. Cap. 12.

b Vigor autem Spirituum poſt imperfectam præcedentis Morbi criſin. Veneno ad-

a *Tuſſis peripneumonia via ad phthiſin pulmonarē ſternens, atrox.* b *Affectus ſtrumoſus.*

no adhuc ex parte implicatorum diminutus, nullibi magis quam in glanduloſo genere ſeſe prodit; unde Lympha in colatoriis hiſce jam flaccidis & naturali robore orbatis ſecreta non, ut fieri debet & ſolet, expedite excernitur, atq; ex hacce mora acrimoniam & lentorem acquirens glandulas præter modum infercit, earumque tonum pro ratione humoris congeſti, cum vel ſine Inflammatione evidenti diſtendens, *Strumoſos* tumores hic illic efficit, quos inde *Variolis*, *Morbillis*, & *Febri Scarlatinæ* Morbis congeneribus plus quàm cæteris quibuſcunque Morbis ſupervenire ſolere omnes in Medicina exercitati probè norunt. Quare in caſſum jam Catharſis, vel methodus *Scrophulas* ſanandi inſtituitur, priuſquam Veneni reliquiæ colatoria debilitant *cortic. peruv.* ſubigantur, & cauſa Affectus Procatarctica tollatur, atque Inflammatio Glandularum [modo ea conjuncta fuerit) venæſectione celebrata extinguatur. Hiſce autem factis methodo Strumoſum affectum curandi rite inſtituta (quam hic loci deſcribere forte nimium videretur) facilius ſcopum ſuum Medicus aſſequetur.

Inſuper *a Hebetudine* cum *Delirio Melancholico* conjuncta nonnunquam Variolas exceptas memini, ſive id factum fuerit à reliquiis Veneni Spiritus deprimentis eoſque in motus inordinatos adigentis, ſive à multo *Opiatorum* uſu, quem efferatus Spirituum tumultus in præcedente Morbo ritè poſtulaverit, diu continuato, eos demum nimiùm figente. Quomodocunque verò hæc ſe habeant, facilè admodum poſt *cortic. peruv.* ad reliquias Venenati fermenti delendas (ſi quid intus deliteſcat) exhibitum, morboſum hunc affectum ſublatum animadverti. *b* Sanguis autem torpidus deinde *Venæſectione* parca ventilandus eſt, Spiritus *Veſicatoriis* frequenter applicatis ſtimulandi, eorumque vires depreſſæ Remediis *Chalibeatis* erigendæ ſunt, atque ſaburra Humorum effœtorum per alvum ſubducenda Pharmacis lenioribus poſt juſta intervalla repetitis, quæ per ἐπίκρασιν ſine tumultu vel virium jactura ſcopum aſſequi poſſunt.

Deniq; ubi Natura venenatam Lympham Criſi quaſi ſecundaria in partes corporis extremas adeò copiose amandaverit, *c* ut eæ ſeroſo latice inibi congeſto infarctæ & in molem immenſam auctæ ſupra modum intumeſcant, hæ partes, præſertim Manus & Pedes, diu poſt Morbum exactum à Limpha extravaſata ſtagnante & concreſcente œdematoſo tumore Hidropicorum ad inſtar diſtentæ, frigidæ, nigricantes atque ad motum inhabiles animadvertuntur, verùm abſq; Siti vel Febre conjuncta. Affectus ſanè moleſtus, qui neque periculo vacat, ut ut enim ab Accidente præcedenti, non autem à perenni fonte intus ſcaturiente oriatur *Gangrænis*, & *Ulceribus* mali moris diu ſcatentibus anſam dat. Quid; quod Spirituum influxus à tono partium affectarum diu nimiſque diſtento non poſſit non præpediri. Quare *Frictionibus* validis, & *Fotibus Lixivialibus* ſaltem bis in die adhibitis Limpham coagulatam attenuare, & tonum partium reſtituere, atque Pharmacis *Hidragogis* fortioribus [demum ad *Reſinam Julap.* vel *Elaterium* aut *Guttam Gamb.* aſcendendo] ſeroſum laticem copiosè & quam citiſſimè per alvum deturbare par eſt. In intervallis etiam [ſi opus fuerit] *Diureticis* efficaciſſimis Renum cataractas reſerare, atq; *Chalibeatis* fibrarum tonum roborare, uti in Hidropis curatione. Atq; hæc dicta ſunto de ultimo hujus Morbi Proteiformis Stadio.

CAPUT XI.

In quo varia Exempla multiformis hujus Morbi ſincere proferuntur, diverſa Variolarum indoles, Simptómata conjunctæ & Morboſi affectus ſubſequentes illuſtrantur, atque Methodus Medendi ſuperiùs tradita confirmatur.

UT conſtet Ideam Variolarum à nobis traditam non eſſe fictam & commen-

a *Delirium melancholicum, vide hiſt.* 58. b *vide hiſt. jam memoratam.*
c *Tumor partium extremarum Oedematoſus.*

mentitiam, ſed ex rei natura petitam, utque noſtra Medendi Methodus ad Accidentium varietatem in hoc Morbo accommodata clarius intelligatur, lubet jam Hiſtorias hujus Morbi aliquot è plurimis ſelectas Coronidis loco ſubnectere. Non tamen illorum ſolummodò Ægrotantium hiſtorias proferam qui ex Morbo feliciter evaſerunt, verùm illas potiſſimùm quæ Indolem Morbi variam, vehementiora ejus Symptomata, atque effectus diros ab eo productos maximè illuſtrant, ut penes Medicum ſit in Diagnoſi formanda, Prognoſi proferenda, Indicationibus curativis eliciendis, & Methodo Medendi adhibenda, ad Artis normam ſeſe dirigere; atque Eas Hiſtorias quæ Medendi variam complectuntur fuſiori calamo more plenioris Commentarii deſcribere viſum eſt; Illas verò quæ ſingulare aliquod Symptoma vel Morboſum affectum à Variolis productum explicant, compendioſiùs recenſere.

HISTORIA I.

Filius Dom. [a] *Hunt*, habitantis in vico dicto *Snorell*, 11. annos natus, tempore hyemali anno 1686. Laſſitudine, Nauſea, Vomitione, Cephalalgia ingenti, &c. correptus per biduum intenſè febricitabat, tertio autem die Exanthemata Specie tenus Varioloſa in facie, & ubique in univerſa Cute diſperſa hic illic erumpebant, quæ neſcio qua de cauſa (namque puer tunc temporis ab Avunculo ſuo Pharmacopola tractabatur) paulatim poſt unum vel alterum diem nullam maturationem aſſecuta planè evanuere; A quo tempore, Veneno intus cohibito, infirma ſemper & ægra valetudine tentabatur, pallore, *anorexia* Capitis dolore & diris Symptomatis in genere nervoſo malè perpetuò multatus, & præterea menſibus Februario & Majo ſequentibus *Inſultus Epilepticos* horrendo paſſus eſt qualibus nunquam antea conflictabatur; a repetitis Spaſmis ad unum latus diu incurvatus, donec demùm Venenum ſub finem anni, certamine recens à Natura inſtaurato, propulſatum penitus fuiſſet, *Variolis Cohærentibus* de novo ſuccreſcentibus, quibus tandem, licet tarde admodùm ad maturitatem noſtra methodo perductis, integrè iterum valebat, & adhuc in vivis eſt robuſtus & athleticus.

HISTORIA II.

Filiola Domini *Vvaren* (b) habitantis in vico dicto *Lugdate-Hill*, annos circiter quinque nata, nuper levi Horrore & Rigore correpta, deinde per unum vel alterum diem, durante nimirum conflictione Spirituum cum Veneno ſupra modum incaleſcebat, ægrotabat, ingeſta vomitione reiiciebat, Cerebri oppreſſione gravata, & jactatione frequenti laceſſita decumbebat; donec tandem tertio die in quo Ego eam primùm inviſi, Venenum per Exanthemata ſolito majora hic illic, uno impetu erumpentia, perfecta Criſi ſtrenuè propulſatum eſſet, quo tempore Puellam inveni planè *apyreton*, cibi appetentem; more ſolito veſtitam, atque in area domus curſitantem & ludentem, Ideoque Naturam, quæ propriis viribus victoriam jam integram reportat, Remediis neſcio quibus præter æquum & bonum laceſſere nolui: Imperavi tantùm ut ingluviei minimè indulgeret Puella, atq; ab externis aeris injuriis ſarta tecta in cubiculo muniretur. Quid fit? nullum omnino ſymptomata Patienti moleſtias creat, Variolæ die proximo pure laudabili turgent, tertio Scabie obductæ exareſcunt, nullo omnino remedio adhibito: Quid? quod Variolæ iſtæ (quod primò monui) erant maximè Benignæ, eæ ſc. quæ vulgò dicuntur *Chicken Pox*. Nihilominus alvum poſt hebdomadam elapſam iterumque uncia *Mannæ* una in Hauſtulo liquoris Poſsetici calidi ſolutæ & manè exhibitæ cum Regimine, ſedulò evacuandam juſſi. Hujus autem noſtri mandati

a *Variolæ Benignæ ſtatim ab Eruptione ſine præcedenti maturatione exareſcentes, atque demum poſt annum integrum elapſum repullulantes.*

b *Variolæ maximè Benignæ dictæ Chicken Pox.*

poſt habiti poſt tres menſes elapſos ſeras puella luebat pœnas Scabie eryſipelatoſa univerſam faciem diu occupante & conſpurcante, à qua illam non niſi repetita Venæ ſectione frequenti calomelan. & Diagridii, atque multo Cortice Peruviano uſu ægrè liberavi.

HISTORIA III.

a Filius meus unicus, nunc Medicinę ſtudioſus, ineunte anno ętatis ſuę quarto, tempore hyemali, Nauſea, Vomitione, Jactatione inquieta, Stupore comatoſo, delirio, cæteriſq; id genus Symptomatis vehementioribus, quę variolarum apparatum comitari ſolent, correptus, per triduum intenſe febricitans decumbebat. Ego interea pręſcripſi *pulv. è chel. cancr. comp. Lap. Contrayerv.* an. *gr. vi.* cum Cochl Julap. Cordialis temperat. capienda repetendaque bis vel ter poſt intervalla ſex horarum. Cum autem ſub finem tertii diei Febrem una cum Symptomatis conjunctis declinaſſe animadverterem, Veneno nimirum quod luctationi cauſam dedit per exanthemata diſcreta hic illic ubiq; erumpentia criticè propulſato, nullum amplius medicamentum adhibui; Ægrotantem ſolummodo in lecto (foco in cubiculo accenſo) à frigore muniendum, atq; victu tenui alendum juſſi. Quid fit? Variolę, rotundæ ſecundo eruptionis die margines ſuos ampliant, & vegetè rubent, tertio autem acuminantur, quarto in apicibus albeſcunt, quinto flaveſcere incipiunt, ſexto pure concocto turgent, ſeptimo flaveſcentes incruſtari incipiunt, nono autem exareſcentes ubique in tubercula mutantur, ſine febre vel moleſto quovis ſymptomate recidivo, vel morboſo quovis affectu poſtea ſuborto. Temperie vero & appetitu integre reſtitutis, leni pharmaco ſemel vel bis exhibito, Curatio feliciter abſoluta eſt.

Eadem planè erat, Benigna nimirum indoles Variolarum, quibus tres meæ Filię annis licet longe diſtantibus tentabantur; quas inde eodem ferme modo tractavi, niſi quod illarum natu maxima paulo ante criticam Exanthematum eruptionem Spaſmis Epilepticis diu excruciaretur, Spiritibus nimirum in exploſionem actis, & non ſine ſtrenuo niſu victoria potitis; quam ob cauſam *Epiſpaſtica* ad nucham & Carpos applicanda, atque Cochl. *iij. Julap.* ſequent. durante hac conflictione ad vires Spirituum erigendas, & motus eorum inordinatos compeſcendos quarta quaque hora propinanda juſſi, ℞. *Aqu. Flor. Tiliæ, Ceraſ. nigr. an* ℥*iij. Pæon. comp. Epidem.* ℥ß. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. an.* ℈*ii. Pulv. de Guttet.* ʒß. *Syrup. de Mecon.* ℥*i.* M. F. *Julap.* Cum primum autem, Febre & Symptomatis ſublatis, atque Exanthematis regularibus & diſcretis ſtatim apparentibus, certum habui Naturam victoria integra potitam fuiſſe, & venenum penitus protruſiſſe, regimine debita ordinato naturæ, cujus provincia erat, rem reliqui; Exanthemata autem in dies legitime progrediebantur atque demum matureſcebant, atque in tubercula arida intra ſpatium à Natura præſtitutum ſine ærumnoſo quovi ſymptomate vel morboſo affectu conſequenti vel ope Artis adſtipulante mutabantur. Natu ſecundæ, quia jam, ut ab ipſis vitæ primordiis, alvus nimis flueret, *gut. v. iv. vi Laudan. liquid.* unaquaque nocte durante toto Morbi curſu in hauſtulo *Julap. Cordialis* temperati propinavi, atque *Decoctum album* in locum potus ordinarii ſuffeci, quo pacto alvo rite cohibita quieta & plane *apiretos* poſt eruptionem Variolarum incœptam reliqua Morbi ſtadia intra ſpatium à Natura præſtitutum ſecure & tranquille decurrebat, & quidem omnes hæreditario quaſi jure Benignis iſtis Variolis tentabantur, quæ (Deo favente) eventum ſecundum habuerunt; nunquam enim quenquam mea vel Conjugis meæ ſtirpe ortum hoc Morbo periiſſe memini.

HI-

(a) *Variolæ Regulares, Diſcretæ & Benignæ.*

HISTORIA IV.

a Filius unicus *Cauſidici* habitantis in vico dicto *Salyſbury Court*, ſex annos natus, quem non ita pridem altero Morbo penè confectum præter ſpem adſtantium ſuppetiis Artis ab Orci faucibus planè liberaveram, Febre Varioloſa correptus, à Nutrice ſolummodo, & mulierculis nullo omnino Medico conſulto tractabatur; parentes enim ex communi quadam vulgi opinione Artem medicinalem ad hunc Morbum prorſus inutilem eſſe perperam exiſtimabant. Fuit ſane morbus primariò admodùm Benignus & Naturæ viribus facilè ſuperabilis, modo Regimen legitimè ordinatum fuiſſet: Venenum enim tertio die Critica Exanthematum diſcretorum eruptione uno impetu penitus eliminabatur; unde Puer ab omni moleſto ſymptomate liberatus, quarto die prorſus revaleſcebat, atque cibum appetebat, Exanthematum baſes ſenſim ampliabantur, quinto die acuminabantur, ſexto albeſcebant, ſeptimo pure concocto ubique fere turgebant perfectè rotunda, & margine vivide rubenti circumcincta, adeò ut pharmaco cuicumque exhibendo non eſſet locus, neque puer in lubrico verſaretur. Nutrix autem officioſa hoc ipſo die (Variolis adhuc ubique eleganter turgentibus & matureſcentibus) Pullum gallinaceum aſſum Puero comedendum affert. Quid fit? Ventriculo hoc pacto faginato & oppreſſo, & Cerebro inde nutrimento hoc incongruo gravato, Puer derepente ſopore affectus profundè dormit per totam noctem: die autem proximo, cùm Puerum clamore expergefacere nequirent, parentes perterriti, Me incunctanter ſed nimis ſerò accerſebant. Variolas animadverti Diſcretas atque ubique pure adhuc repletas, & margine vegeto cinctas, Puerum autem more Apoplecticorum ſtertentem. In caſſum ventriculum Emeticis, atq; Alvum Enematis, ſollicitavi, Cucurbitulis etiam cum ſcarificatione & Veſicatoriis frequentibus applicatis, atque Sternutatoriis Spiritus in Cerebro torpentes excitare tentavi; die enim proximo puer admodum formoſus Convulſus fatis ceſſit, non Veneno Varioloſo interemptus, verùm Regimine perverſo trucidatus, atque in Apoplexiam fortem temerè adactus. Tantum momenti habet in ipſis Benignis Variolis Medici conſilium, in Regimine ordinando, ubi Pharmaca forſan haud deſiderantur.

HISTORIA V.

b Filia Domini *Mitchell* 12. annos nata, habitans tunc temporis ad inſigne *Coronæ* in vico dicto *Fleetſtreet*, anno 1692. media æſtate febricitabat, & in Lecto decumbebat, Dolore Capitis, Nauſea & reliquis Symptomatis Variolarum Benignarum Apparatum comitari ſolitis affecta. Tertio autem Morbi die Exanthemata hic illic Diſcreta viribus Naturæ ſine pharmaco quovis adhibito protruſa ſponte erumpunt; Vetula autem, cui Virgo elocabatur, haud contenta naturalem Variolarum eruptionem & maturationem expectare, ſtragulis multis perperam & officioſè impoſitis, Naturæ opus accelerare moliendo Ægram per triduum in profuſos & planè colliquativos Sudores adegit; unde vires evidenter proſternebantur, Ægra vèro perpetuò inter ſudandum languente, delirante & vigilante, Exanthemata ut ut Diſcreta & ſua natura Benigna nequaquam progrediebantur, ſed cruda & depreſſa manebant. Cùm jam ob ſymptomatum vehementia res plane deplorata videretur, Ego ſeptimo Morbi die accerſitus, illico tegumenta inſolita amovenda juſſi, Ægramque in alteram lecti partem moderatè calefactam removendam, atque ibi non quaſi in carcere brachiis in lecto detentis continendam, verùm ut ad libitum ab uno latere in alterum ſeſe verteret, veniam dedi. Intereà ad Spiritus debiles erigendos, & tumultum eorum com-

com-

a *Variolæ Benignæ ob multum Regimen funeſto exitu terminatæ.* b *Variolæ Diſcretæ & Benignæ ob malum Regimen cum ſymptomatis pene exitialibus conjunctæ.*

compeſcendum *veſicatoria* tria ad Nucham & Carpos internos applicanda imperavi, & Julapii ſequentis Paregorici & Cordialis Cochl. *iv.* vel *v.* quarta quaque hora propinanda, atque ſi non inde placidè dormit *gutt. x. Laudani liq.* Hauſtulis Julapii alternis inſtillanda, ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥*iij. Epidem. Pæon. comp. an.* ℥*i. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. an.* ʒ*j. Syrup. de Mecon.* ℥*iß.* M. F. *Julap.* Quid fit; à ſudoribus immenſis liberata poſt ſecundam Laudani doſin placidè dormit, viribus inſtauratis integram mentem, temperiem moderatam & Pulſum regularem & fortem recuperat, Variolæ ubique quam citiſſime turgent & matureſcunt, atque virgo iiſdem remediis deinde uſa, Stadia Morbi reliqua tempore à Natura præſtituto feliciter decurrit.

HISTORIA VI.

[*a*] Filiolus Domini *Fovvler* habitantis in vico dicto *Siſe Lane* 15 menſes natus; Variolis laborans Diſcretis & Benignis, in Cubiculo ambientis Aeris inclementiæ, ſæviente jam gelu (Pharmacopola, qui Puerum tunc temporis tractabat, haud renuente) indeſinenter objectus ob Venenum à frigore externo intus cohibitum diris Spaſmis, inſultibus Epilepticis & Comate profundo, Apparatu peracto, quinto morbi die & Eruptionis ſecundo præter ſolitum corripiebatur; unde Infans per octo horas, Spiritibus Veneno repercuſſo recens implicatis & irritatis, palleſcebat, & languebat ac ſi illico moriturus; Ego autem die Octobris 27. 1692. ſub noctem accerſitus deprehendi Exanthemata hic illic pauca & diſtincta, ob defectum autem Regiminis debiti intus quaſi cohibita & depreſſa. Ideoque ad Spiritus ſtimulandos, eorumque expanſionem promovendam *Veſicatoria* tria ad Nucham ſcil. & Carpos internos illicò applicanda juſſi, atque Coch. *ij.* vel *iij.* Julapii ſequent. tertia quaque hora propinanda (agitata Phiala) ℞. *Aqu Flor. Tiliæ, Ceraſ. nigr. an.* ℥*iij. Epidem.* ℥*ß. Pæon. comp.* ℥*i. Pulv. è Chel. Cancr. comp. de Guttet. Lap. Contrayerv. Serpentar, Virgin. an.* ℈*ij. Syrup. Caryop.* ℥*ix.* M. F. *Julap*, Poſt ſecundam doſin liberabatur à Spaſmis & Sopore, pervigil autem manſit, & præ dolore à Veſicatoriis excitato perpetuo fere vagiebat. Die autem ſequenti animadverti Temperiem mitem, Pulſum fortem & æqualem, atque Exanthemata diſcreta ut ut paulò frequentiora. Ob Vigilias autem & perpetuum ejulatum *gutt. iij. Laudani liquid.* ſemel vel bis in die in Hauſtulo Julapii exhibenda juſſi, inde bene dormiebat, & cum res hoc pacto in vado erat memet ſubduxi, tantum Julapium ad ſuffulciendas vires regimine prius adhibito labefactatas quarta vel ſexta quaque hora repetendum præſcripſi, atque doſin *Laudani* ſaltem ſemel in die miniſtrandam ad dolorem Exanthematum maturantium & Ulcuſculorum à Veſicatoriis inductorum fallendum, atque ut Infans ab aeris injuriis muniretur imperavi. Reverſus autem primo die Novembris, inveni Puellum *apireton* atque ab omni ſymptomate ærumnoſo liberum, atque Exanthemata ut ut in trunco corporis parva, frequentia & fere cohærentia, pure tamen maturo turgentia & flaveſcentia, atque Morbo jam ultimum Stadium ingreſſo hic illic incruſtata, atq; in tubercula arida cineritio colore concreſcentia. Ideoque poſt quam Parentes admonueram de tempore & modo Purgationis, Patienti valedixi.

HISTORIA VII.

[*a*] Domina *Pettifer* habitans in vico dicto *Old Change* menſe Decembri 1692. ægrotans abortiit, poſtridie Abortionis Variolæ erumpebant Diſcretæ & Regulares, Febris etiam Veneno eliminato ſponte ceſſavit. Perterrita autem Fœmina ab Obſtetrice & Mulierculis adſtantibus, vitam ſuam penitus deſperabat, inſomnis planè permanbt & delirabat per triduum, ſcil. uſque ad primum maturationis diem, quo die ſub veſperam ego accerſebar; Aegrotantem autem inveni *apiretos*, Exanthemata ubique Diſcre-

ta,

[a] *Altera ejuſmodi.*

ta, depreſſa vero & figura Morbillorum ad inſtar variegata, ſiquidem Spiritus errore perculſi & in motus effrænatos adacti nec humores moderari, neque Venenum, licet ſua natura mite, fortiter expellere valebant, unde prima Naturæ intentio ſcil. Veneni eliminatio per Cutim irrita fuit, & Venenum Toſillas & glandulas Salivales [in caſſum licet] laceſſere cœpit, atque inibi tumorem atque dolorem adeò atrocem excitavit, ut miſera Mulier ærumnoſo hoc Symptomate preſſa & fere præfocata vix quicquam deglutire poſſet. Ubi autem nullam ex Pulſu vel Temperie Febrem adeſſe deprehenderim, cauſam dirorum ſymptomatum, & peſſimæ Exanthematum *phaſeos* vacillationi Spirituum terrore perculſorum, potius quam exitiali Veneni gradui acceptam referendam duxi; ideoque poſtquam Spes Mihi eſſet melius fore, & promiſſis deſpondentis Mulieris animum confirmaveram, & metum depellere ſategeram, ad Spiritus erigendos, eorumque tumultus compeſcendos *Veſicatoria* ad Nucham & Carpos illicò applicanda juſſi, atque Cochl. *v*. vel *vj*. *Julap*. ſequent. tertia vel quarta quaque hora [agitata phiala] propinanda, & primo Hauſtulo *Laud. liquid. gut. xv*. inſtillandas ♃ *Aqu. Flor. Tiliæ*, *Ceraſor. nigr*. an ℥*iv*. *Epidem. Pæon. Comp. Syrup. de Mecon*. an. ℥*iß*. *Pulv. e Chel. Cancr. Comp. Lapid. Contrayerv*. an. ʒj. M. F. *Julap*. Inde benè dormivit per totam noctem, & delirium ceſſavit; mane ſequenti ego reverſus deprehendi Exanthemata intra cancellos juſtos coacta, acuminata & inflammata, figuram fere ubique rotundam induiſſe, quę dein, Dolore Gutturis ſponte evaneſcente, brevi maturabantur: Repetito enim hujus Julapii uſu, reliqua Morbi Stadia (ut in Variolis Benignis & Regularibus fieri ſolet] ſine febre recidiva vel ærumnoſo quovis ſymptomate poſtea ſuborto, tempore legitimo ſenſim ſalubriter Patiens decurrebat.

HISTORIA VIII.

(*a*] Domina *Baxter*, quæ jam poſt viduitatem Collegæ noſtri eximii D. Doctoris *Goodall* thalamum cohoneſtat, circa annum 1680. abortionem paſſa eſt, & Febre correpta illicò me accerſivit, Bolum Theriacalem ſtatim exhibui, Julapium Cordiale ad libitum pitiſſandum; mane ſequente reverſus cùm animadverterem manifeſtam Febris & ſymptomatum omnium Remiſſionem *Corticis Peruv*. ʒ*j*. tertia vel quarta quaq; hora exhibendam juſſi: Paroxyſmo autem poſt ſextam doſin die proximo recrudeſcente, Variolæ inexpectato eruperunt, bene figuratæ & coloratæ, & prorſus Diſcretæ; Febris vero poſt hanc Criticam Veneni per Cutim expulſionem derepente adeò evanuit, ut Patienti non amplius moleſtias crearet. Exanthemata ſine Febre recidiva vel ærumnoſo quovis ſymptomate ſuborto, tempore legitimo ſine ope cujuſcunque Pharmaci ſponte maturata demùm die Morbi nono in tubercula arida concreverunt. Nuſquam vidi Variolas magis vegetas, regulares & benignas, non obſtante Lochiorum fluxu; ſive autem hoc indoli Veneni morbifici minus exitiali [quod ex typo Febris Morbi apparatum comitantis conjicere fas eſt) ſive uſui Corticis Peruviani ante Criſin miniſtrati acceptum referendum ſit ſub judice relinquo.

HISTORIA IX.

b Virgo elegans & formoſa annos nata 21. habitans in ædibus Domini *Bright* in vico dicto *Little Britain* anno 1680 ægrotabat. Die morbi tertio Ego accerſor quo die Variolæ Diſcretæ erumpere cœperunt ſine quovis ſimptomate vehementiori conjuncto, ſed menſes alieno tempore unà fluere incœperunt; unde viribus plurimum exhauſtis Exanthemata licet diutius depreſſa tardè admodum & ægrè maturabantur. Qua de cauſa Jula-

(a) *Variolæ Benignæ poſt Abortionem & uſum Corticis peruviani*.

(b) *Variolæ Diſcretæ cum menſtrua purgatione conjuncta*.

Julapium perlatum ſæpius in die exhibendum juſſi, atque Bolum ſequentem bis terve in die deglutiendum, ℞ *Theriac. Androm. Confect. Alcherm.* an. ℈j. *Spec. Confect. de Hyac. Lap. Contrayerv.* an. *gr. xv.* M. F. *Bolus*. Quorum uſu diligenti ſuſtentata, reliqua Morbi ſtadia ſecurè, ut ut quadantenus tardiùs, decurrebat, & demum reconvaluit.

HISTORIA X.

(*a*) Servus Domini *Bradford* Veſtiarii habitantis in vico dicto *BlacK-Friers*, circa annum 1670. nauſea, ægritudine ingenti, & tantùm non deliquio oppreſſus, primo Morbi die Me incunctanter accerſendum curavit, Ubi autem à celeri Arteriarum vibratione Febrem adeſſe manifeſtò deprehenderem, eam propter ſymptomatum vehementiam & cæteras circumſtantias Varioloſam forte ritè arbitratus ſum. Ne autem Spiritus Nauſea adeo intolerabili diutius labefactati ad Venenum exterminandum prorſus deficerent, æquum duxi *Vini Emetic.* ℥vj. illicò propinari [Tempore Morbi huic conſilio favente] eam allevare. Vomitionem Æger bene toleravit, & à nauſea inde plurimum liberatus eſt, Spiritibus verò ſtimulatis & ſupra modum expanſis non minus de Cephalalgia Spaſmodica queſtus eſt quam antea de Nauſea & Ægritudine. Et quidem dolor Capitis adeò ſæviebat, & Arteriæ adeo validè vibrabantur ut Hæmorhagiam immanem [modò phlebotomia opportuna haud præcaveretur] inſtare ſuſpicarer. Ideoque ℥x. ſanguinis è Cubito illicò detrahendas juſſi, & Bolum cardiacum & paregoricum hora ſomni miniſtrandum cum hauſtu Julapii Cordialis temperati ad libitum pitiſſandi, unde Æger bene dormivit; mane ſequenti reverſus eum inveni planè *apiretos*, à dolore capitis, nauſea & omni altero ſymptomate ærumnoſo liberum: nullum autem Exanthema, vel quidam prænuncium explorando deprehendere potui nihilominus ut ſe in Cubiculo regimini juſto obſequeus per unum vel alterum diem contineret, in mandatis dedi. Juvenis autem nullo ſymptomate affectus, & quia tempeſtas erat præfervida, monitis noſtris minùs auſcultans, è lecto ſurgit, ad negotia ſe accingit, edit, bibit, ſomnum capit, ut antea, donec uno vel altero die elapſo, conſervis perterritis, exanthemata hic illic in facie & manibus ſeſe palam prodere incipiunt. Ego iterum jam ſtatim accerſor, cùm autem eruptionem admodùm regularem animadverterem, ſine Febre recidiva, ægritudine, vel quovis altero moleſto ſymptomate conjuncto, cum diætam tenuem & regimen quoad cætera moderatum imperaveram, diſceſſi. Juvenis verò reliqua Morbi ſtadia intra ſpatium octo dierum tranquillè decurrens, abſque omni omnino pharmaco perfectè convaluit.

HISORIA XI.

(*b*) Nepos Domini *Major* habitantis in vico dicto *Pater-noſter-rovv*, annos 17. natus circa annum 1674. ad quatuor dies intensè febricitans decubuit, quarto autem die cùm jam prænunciæ Variolæ per unum vel alterum diem ſeſe hic illic in facie & manibus palam prodidiſſent, Hæmoptoe inſigni tentabatur, eò quod natura Plethora oppreſſa, Criſin ægrè admodùm perficere valeret, Ego iſto die accerſitus, cùm à forti & conſtanti arteriarum vibratione hanc Hæmorrhagiam ex orgaſmo enormi, non à Spirituum vacillatioue & languore ortam deprehenderem ſanguinis ℥*vii.* vel viii. è brachio detrahendas juſſi. Hæmoptoe inde derepente ſubſiſtit, atque Bolo cardiaco & paregorico exhibito Arteriæ juſtè & legitime vibrantur, Exanthemata intra ſex horas ubique Criſi perfecta protruſa admodùm frequentia erumpunt, quæ demum in progreſſu morbi cohærebant & plurimum confluebant, quia Spi-

[a] *Variolæ admodum Benignæ poſt ſymptomata vehementiora durante Apparatu.*
(b) *Variolæ Diſcretæ ob Hæmoptoen tempore Eruptionis contingentem Confluentes factæ.*

Spiritus inſtante Criſi ſanguinis profluvio labefactati, munus, quod legitimè ſuſceperant, explere non potuerunt: unde Variolæ, quæ primò Diſcretæ apparebant, demum cohærebant ac tandem confluebant. Nihilominus *Æger* continuato uſu Julapii noſtri Paregorici cum Speciebus ſomnum ſufficientem quotidie capiens, ſingula Morbi ſtadia reliqua ſine Febre recidiva vel ſymptomate quovis vehementiori ſecurè ſed tardius decurrebat, atque tandem poſt Salivationem tempore maturationis ſatis diu protractam convaleſcebat.

HISTORIA XII.

(*a*) Filius Domini *VVheeler* habitantis in vico dicto *princ's Street*, [cujus Hiſtoriam olim conſcripſi in cap. 8. Lib. 1. *phthiſiologiæ* noſtræ] qui poſt phthiſin Diabeticam arte ſuperatam ſemel ſaltem in anno Inſultibus Epilepticis corripi ſolebat, die Menſis Julii 23. 1692. cum jam ſeptimum ætatis annum ageret, Febre correptus ad triduum plane hebes & comatoſus jacebat, tertio autem Morbi die ego accerſitus, cum deprehenderem ſpiritus veneno diu preſſos, maximo niſu colluctaſſe, atque inde in exploſionem adactos inſultus Epilepticos viſu horrendos excitaſſe, ita ut Apoplexiam, non autem Variolas, inſtare conjicerem, ſanguinis ℥*vj*. derepente ad motus Spirituum inordinatos compeſcendos è vena jugulari detrahendas jubeo, atque *Veſicatoria* ad eorumdem vires excitandas ad Nucham & Carpos internos & *Emplaſtr. Cephalic* cum *Euphorb.* ad plantas pedum applicandum, atque Cochl. *iij*. vel *iv*. Julap. ſequent., quarta quaq; hora vel ſæpius propinanda. ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr. an.* ℥*ij*. *Pæon. comp. Epidem.* an. ʒ*vj*. *pul. e Chel. Canc. comp. Lap. Contraierv. pulv. de Guttet. an.* ʒß. *Sirup. Cariophꝫ.* ʒ*x*. M. F. *Julap.* Die autem proximo, ſcil. Julii 26. reverſus cum animadverterem Puerum, veneno per exanthemata Varioloſa propulſando, à Comate & Febre liberatum, atque Variolas ut ut admodùm exiguus punctorum acicularum ad inſtar, verum diſtinctas, uſum *Julapii cum Speciebus* repetendum præſcripſi: in locum *Sirup. Cariophꝫ.* ſubſtituendo *Sirupum de Mecon.* atque Cochl. *ij*. vel *iij*. Julapii ſequentis ad libitum in languoribus exhibenda, ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr. an.* ℥*ij*. *pæon. comp.* ℥*iß*. *Tinctur. Caſtor.* ʒj. *Spirit. Sal. Armon.* ℈j. *Sirup. pæon. comp.* ʒ*x*. M. F. *Julap.* Die autem Julii 27. cum ſpiritus quadantenus languidos ob præcedentem Venæ ſectionem, & Exanthemata flaccida deprehendiſſem, Bolum ſequentem in Cochl. Julap. ſolut. illicò deglutiendum juſſi: ℞. *Theriac. Androm.* gr. *v*. *Pulv. de Goa*, *de Guttet. an. gr. vij.* *Sirup. Pæon. comp.* *q. ſ.* M. F. *Bolus.* Die 28. ad Maturationem Exanthematum promovendam Ingredientia ſequentia in ℔*ii*. liquoris poſſetic. coquenda pro potu ordinario imperavi, ℞. *Ficuum ping. incis.* n. *vij*. *Lentium Craſſe contuſ.* ℥ß. *Raſur. CC. Ebor. an.* ℥ß. *M.* Die 29. ad vires ſpirituum fovendas Cochl. *iii*. vel *iv*. Julap. ſequen. ad libitum propinabantur agitata phiala ℞. *Aq Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥*iii*. *Epidem. Cinnam. hord an.* ℥*iß*. M. F. *Julap.* Die 30. cum jam Exanthemata, ut ut admodum exigua & minutula, pure turgere incœperant, atque inde puer pro dolore parum dormiret, Hauſtulum ſequent. hora ſomni propinavi, ℞. *Aqu. Card.* ℥*i*, *Epidem*, *Sirup. Cariopꝫ. an.* ʒ*i*. *Theriac. Androm.* ℈ß. *Pulv. de Guttet Lapid. de Goa. an. gr. v M.* Die autem Auguſti primo ad pus melius concoquendum, Hauſtulum ſequētem hora ſomni exhibendum, & mane proximo repetendum curavi ℞. *Aqu. Ceraſ. nigr. Cinnam. Hord. an.* ℥ß. *Theriac. Stillat.* ʒ*ii* *Theriac. Androm. Pulv. e Cel. Cancr. comp. an. gr. vi. Sirup. Cariopꝫ.* ʒ*iii*. M. F. *Hauſtulus.* Die autem ad Eruptione ſexto ubi jam Exanthemata ubique optime maturata exare ſcere, atque in tubercula concreſcere cœperat, ſine Febre recidiva, Tuſſi, Salivatione, Gutturis dolore, vel altero quovis ærumnoſo ſymptomate ſuborto, Memet ſubduxi uſque ad diem Auguſti nonum, jam autem ad feces Morbi per alvum deturbandas, *Cathartica* ſequentia in formam pilularem, utpote Pa-

(a) *Variolæ Diſcretæ ſed admodum exiguæ poſt inſultu Epilepticos penuermtes.*

tienti gratiſſimam, redacta præſcripſi, ℞. *Pill, fœtid. Stomac. cum Gum. an.* ℈ß. M. F *pilul. iii.* deaurandæ, hora ſomni exhibendæ. Mane ſequenti deglutiat Pilul. ſequentes cum Regim. ℞. *Extract. Rud.* ℈*i.* (ſiquidem alvo erat difficilior) F. *pil. iii.* deaurand. Cùm autem ſordes non ſatis inde ſubductæ fuerint, demùm Auguſti 12. *Bolum* ſequentem nebula involutum deglutiebat, ℞. *Electuar. Lenitiv.* ℈*ii. pil. Stomac. cum Gum* ℈*i. Sirup. è Flor. perſic. q. ſ.* M. F. *Bolus* mollis. Mane autem proximo Bolum ſequentem pariter nebula involut. ℞. *Electuar. Lenitiv.* ℈*ij. Extract. Rud.* ℈*i. Sirup. e Florib. perſic. q.* ſ. M. F. *Bolus* mollis. Alvo hinc optimè deturbata, Puer huc uſque bene valet.

HISTORIA XIII.

(*a*) *Elizabetha* Filia Domini *Bright* habitantis in vico dicto *Little Britain*, Nepotis Reverendi D. Doctoris *Bright* Eccleſiæ Sancti *Aſaphi* Decani anno circiter 1676. 12. ætatis annum agens, Febre correpta decubuit. Puellam tertio Morbi die Inſultibus Epilepticis admodum horrendis jam per plures horas laborantem inviſi; cum autem circumſtantiis rite penſitatis deprehendiſſem haſce diras contorſiones ſolummodo ex forti Spirituum Venenum Varioloſum adorientium niſu ortus eſſe de eventu non ad modùm anxius adſtantibus animos addidi. Ideòque poſtquam applicato ad frontem, nares, volas manuum *Oleo Succini*, & uſu interno Sp. CC. Julapio Antiepileptico, diros hoſce Spirituum ferocientium niſus in ordinem redegeram, ad vires eorundem erigendas *Veſicatorium* ad Nucham applicandum, atque Cochl. *iv.* vel *v.* Julap. ſequent. tertia vel quarta quaque hora exhibenda jubeo, ℞. *Flor Tiliæ, Ceraſ. nigr. Rut.* an. ℥*iii. pæon. comp.* ℥*ii. pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contraierv. pulv. de Guttet.* an. ℈*ij. Sirup. Carioph.* ʒ*x.* M F. *julap* propinandum agitata phiala. Quid ſi? Veneno in hac luctatione ad Cutim prorſus eliminato, Variolæ die proximo (quod poſt Epilepſiam Symptomaticam fermè ſemper contingit) ubique diſcretæ & regulares erumpunt, atque Spiritus non amplius laceſſiti & à motu inordinato liberati ſponte quieſcunt, Ægrotante interea placidè dormiente & à Febre liberata. Qua de cauſa Julapium parciùs & minus frequenter exhibitum eſt, & regimine legitimo continuato, Exanthemata ſpatio à Natura præſtituto ſponte Pure referta maturabantur, atque demum nullo morboſo ſymptomate ſuborto, in tubercula arida concreſcebant. Atque equidem dirum hoc Symptoma in Variolarum Apparatu fortem Spirituum niſum ſubindicat, indolemque Morbi fere ſemper benignam, & eventum proſperum fore denunciat.

HISTORIA XIV.

(*b*) Dominus *Shepherd* Juvenis generoſus 20 annos natus hoſpitans, ad Inſigne Adami & Evæ ex adverſo Hoſpitii dict. *Staples-Inn*, in vico dicto *Holborn*, media æſtate anno 1692. rigore ſub veſperam correptus (dein tota nocte febricitans, mane ſequenti univerſali madore perfuſus eſt, dolore autem Capitis & Nauſea adhuc perſtantibus, Medicum ante meridiem accerſendum curavit, qui pro ratione ſymptomatum urgentium ſecundo Morbi die nempe Julii 23. ſanguinem è Cubito ſtatim detrahendum juſſit, & ℥*j. Vini Emetici* miniſtrandum ſub veſperam, atque hora ſomni *Sirup. de Mecon.* ℥*i.* in Hauſtu paregorico propinandum. Die Morbi tertio Variolæ erumpunt paucæ admodum & Diſcretæ, Benignarum figuram & colorem obtinentes: Patiens juxta ſententiam *Cl. Sidembamii* tractatus, Decocto albo & Laudano utitur, nullo omninò Alexipharmaco conceſſo. Variolæ ſecundo eruptionis die numero valdè auctæ pæne cohærebant ubique autem languebant, & in centro ſubſidebant, utut margine vegetè rubro circumcingerentur; Vigiliæ etiam non

(*a*) *Altera ejuſmodi.* [*b*] *Variolæ Mediæ admodum frequentes & proxime ad malignas accedentes.*

non obſtante liberali *Laudani* uſu perſtabant ob Venenum intus cohibitum pertinaces: Febrilis autem intemperies ob Spirituum languorem admodum obſcura & vix perceptibilis. Tertio Eruptionis die, ſc. Julij 26. quando Ego conſultandi gratia accerſitus ſum, Ægrotans vigiliis & delirio tentabatur, pulſus erat admodum debilis & celer, temperies verò mitis, Exanthemata ubique deprimebantur, & languebant; acceſſit Dolor in Gutture atrox, ſiquidem vires in Veneno juxta primam intentionem per Cutim eliminando Naturam deficiebant, ideoque virus Tonſilla & ductus Salivales laceſſere demum cœpit. Quare conſilio cum Medico ordinario inito, ſtatuimus Spiritus languidos veſicatoriis ſtimulandos eſſe, eorùmque vires erigendas atq; motus effrænatos compeſcendos Alexipharmacis & Opiatis ſimul junctis. Cum autem Ægrotans monitis noſtris minus obſequens, Veſicatoria penitus reſpueret, ægrius ſcopum aſſecuti ſumus ope Remediorum internorum, in quibus ea de cauſa copioſius atque diutius exhibendis perſtare neceſſarium erat, uti ex ſequentibus conſtat. Julij 26. Cochl. *v.* vel *vj.* Julap. ſequent. quarta quaque hora agitata phiala propinavimus, atque Hauſtum Paregoricum hora ſomni, ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr.* an. unc. *ij. Epidem. Pæon. comp.* an. unc. *i. Tinctur. Croc.* ℨj. *Pulv. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv.* an. ℈ij. *Syrup. de Mecon.* unc. *iß.* m. F. *Julap.* Cum autem inde non omninò dormiret, atque propter dolorem Gutturis inflammatorium ab uſu Pulverum abhorreret, Julii 27. *gutt. xx. Laudani liquid.* Cochl. *vj.* Julap. ſequent. inſtillatas illico exhibendas juſſimus, atque quarta quaque hora repetendas quouſque ſomnus obreperet, ℞. *Aqu. Flor. Calendul. Cinnam. Hord.* an. unc. *iij. Epidem.* unc. *i. Theriacal. ſtillat. Diacod.* an. unc. *iß* atque hora ſomni Hauſtulum ſequente propinandum, ℞. *Aqu. Cinnam. Hord. Ceraſ. nigr.* an. unc. *i. Aqu. Flor. Paralyſ. Diacod.* an. ℨ*vj. Laud. Liquid. Cydoniat. gutt. x.* M. F. *Hauſtulus*. Inſuper ad dolorem Gutturis leniendum, & maturationem Variolarum promovendam, Gargariſmum ſequentem in fauces calidè ſæpe ſiphone injiciendum, [hiſce partibus prius panno Wallico ad injuriis aeris externi munitis] atque liquorem Poſſeticum, Ingredientibus mox deſcribendis alteratum, copiose atque frequenter bibendum curavimus, ℞. *Decoct. Ficuum* ℔iß. *Mel. roſat. colat.* unc. *ij. Diamor.* unc. *i.* M. F. *Gargariſmus*. ℞. *Fic. ping. inciſ.* num. *vij. Lentium craſſe contuſ.* unc. *i. Raſur. CC. Ebor.* an. ℨ*iij.* M. & Coq. in ℔*ij Liquor Poſſetic.* exinde aliquantiſper dormivit, verum neque Pulſum fortiorum, neque Exanthemata humore magis referta deprehendimus, quare Julii 28. reverſi *Alexipharmaca* magis generoſa cum *Opiatis* ad Spirituum expanſionem promovendam conjungere decrevimus more ſequenti, ℞. *Theriac. Androm. Pulv. e Chel. Cancr. comp.* an. ℨß. *Laud. liquid. gutt. xv. Syrup Caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus* ſtatim ſumendus, una cum Hauſtu Julap. nuperrimè præſcript. repetendusque denuò quarta vel quinta pomer. Julapium etiam Perlatum ſequens ad libitum pitiſſandum præſcripſimus: & uſum Gargariſmi & liquoris Poſſetic. repetendum. ℞. *Aqu. Lact. Alexiter. Ceraſ. nigr. Cinnam. Hord.* an. unc. *iij. pæon. comp. Epidem.* an. ℨ*vj. Margar. ppt.* ℨ*iß. Sacchar. alb.* ℨ*x.* M. F. *Julap.* Julij 29. reverſi animadvertimus Exanthemata ubiq; inflammata & humore aqueo referta ideòque præſcripſimus *Decocti albi* ℔j. cum ℈*j Laudan. liquid. Cidonat.* commiſcendum, ut ex hoc liquore copioſius epoto ſomnus, cui jam ſatis Patiens indulgebat, perſeveraret, & Julapio Perlato repetito ſpiritus fovendos curavimus. Julij 30. cùm Ægrotantem iterum Vigiliis fatigatum invenieremus, duplam *Laudani* quantitatem *Decocto albo* inſtillavimus, atque Julapium Perlatum de novo præſcripſimus: Julij autem 31. cum in hoc temperato regimine arteriæ debilius ſeſe vibrarent, atque maturatio Variolarum] quæ jam quinto maturationis die Aqua non pure implebantur) nimis tardè progrederetur, ad uſum Alexipharmacorum rurſus confugere neceſſarium duximus,

ideoque Hauſtum ſequentem ſtatim ſumendum, itidemque hora ſomni repetendum juſſimus, ♃ *Aqu. Flor. Calendul. Cardu. an.* unc. *j. Pæon. comp. an.* ℨ*ij. Theriac. Androm. Pulv. e Chel. Cancr. comp. an.* ℈*j. Laud. liquid. gutt. x. Syrup. Caryoph.* ℥*iij.* M. F. *Hauſtus.* Cochl. etiam *iv.* vel *v.* Julap. ſequent. ad libitum pitiſſanda conceſſimus, ♃ *Aqu. Meliſſ. Ceraſſ. nigr. Cinnam. Hord. an.* unc. *iij. Epidem. Pæon. comp. Syrup. Caryoph. an.* unc. *j. Confect. Alcherm.* ſ. *Moſch.* ℨ*ß. Syrup. e Rub. Idæ.* unc. *ii.* M. F. *Julap.* Perſtabat etiam in uſu Gargariſmi, Iulapij perlati & Decocti albi, cui unc. *ii. Aq. Cinnam. Hordeat.* additæ fuerunt. Auguſti primo, Exanthemata ubique matureſcere & flaveſcere incipiunt; nihilominus ad vires adhuc ſuſtentandas Bolum Alexipharmacum ſequentem una cum Hauſtu paregorico mane exhibendum & veſperi repetendum duximus. ♃ *Theriac. Androm. Pulv. e Chel. Cancr. comp. an.* ℨß. *Syrup Caryeph. q.* ſ. M. F. *Bolus* ♃ *Aqu. Flor. Paraly. Cinnam. Hord. an.* unc. *iß. Theriacal. Stillat. Diacod. an.* unc. ß. *Laudan. liquid. Cydoniat. gutt. xii.* M. F. *Hauſtus.* Auguſti ſecundo, cum jam Exanthemata ubique incruſtata, exareſcere, atque in facie indurari cœperint: bis terve in die *Linimentum* ſequens pulma faciei illinendum juſſimus, atque Bolum antepræſcriptum cum Hauſtu paregorico hora ſomni exhibendum. ♃ *Ol. Amig. dulc. recent.* unc. *i. Sperm Cet.* ℨj. M. F. *Liniment.* Denique Auguſti tertio cum jam Variolæ ubique exareſcentes decidere incipiebant, æquum duximus ſtercora quæ jam in Inteſtinis plus quam decem dies coacervata ſubſtitiſſent, Enemate ſequenti ſubducere, ♃ *Decoct. Emollient.* unc. *x. Sacchar. rubr. Mel. Mercur. an.* unc. *ii. Ol. Lini recent.* unc. *iß. Claſſ. Extract pro Clyſt.* unc. ß. M. F. *Enema.* Fæcibus autem in alvo congeſtis, atque mora inſpiſſatis & induratis, Contorſiones horrendæ tantùm non animi deliquium inducentes, in Inteſtinis cientur, atque Enema re infecta illicò rejicitur, quare alterum ſtatim injiciendum paratur; ♃ *Lact. recent.* unc. *xii. Ol Chamæmel.* unc. *iii. Mel. Mercur. Sacchar. rubr.* an. unc. *i. Extract. Caſſ.* unc. *i.* M. F. *Enema.* Quo rejecto ſtercora formata & vaſtæ molie ægre, & non ſine multo niſu & torminibus egeruntur. Quo facto hauſtus ſequen ad irritationem Spirituum ab egeſtione excitatam ſopiendam, hora ſomni propinabatur, ♃ *Aqu. Flor. Paralyſ.* unc. *ii. Cinnam. hord.* unc. *i. Diacod.* unc. ß. *Laudan. liquid. gutt. xii.* M. Sexto Auguſti alvum Pharmaco Lenitivo evacuare decrevimus more ſequenti, ♃ *Pil. Stomach. cum Gum.* ℨß. F. *Pil. iv.* deaurand quas ſumat hora ſomni, mane ſequenti bibendo Potionem ſequentem, ♃ *Decoct. Senn. Gereon.* unc. *iv. Mannæ opt.* unc. *iß.* M. F. *potio* Septimo Auguſti, quandoquidem Oculi fuerant debilitati & levi inflammatione tentati, unc. *viii.* ſanguinis (qui admodum mucoſus erat] e cubito ſiniſtro mane ſequenti detrahendas curavimus; & quia Appetitus minus vigebat, *Decoct. amar. abſque purgant.* unc. *iv.* horis duabus ante prandium, itidemque quinta promerid. exhibendas juſſimus. Auguſti Octavo, quandoquidem Oculi diu debilitati fuiſſent, alvum *Calomel* deturbandam eſſe decrevimus, more ſeq ♃ *Calomel.* ℈*i. Electuar. Lenitiv. Conſerv. Roſ pallid. an.* ℥ß. M. F. *Bolus* hora ſomni deglutiend mane proximo propinavimus Potionem ſequentem, ♃ *Decoct. Amar. cum dupl. Senn.* ℥*iv. Syrup. de Spin. Cerv.* ℨ*vii.* Alvo autem inde non copiosè ſubducta, tandem Auguſti nono *Pil. Stom. Gum.* ℨß. in Pil. *iii.* redact. hora ſomni deglutiendas, & mane proximos Pilulas ſequentes præſcripſimus, ♃: *Extract. Rud.* ℈*i. Pil. fætid. Ol. Cinnam. Chym. gut. ii.* M. F. Pil. *iv.* deaurandæ. Hoc pacto Juvenis egregius & familię ſuæ unica ſpes, plaudentibus amicis, à Variolis hiſce languidis & ferò matureſcentibus liberabatur, nec febre recidiva notabili, faciei vel extremorum intumeſcentia vel Salivatione, nec citatricibus in facie, Tuſſi vel quovis altero ærumnoſo ſymptomate poſtea ſuborto plectebatur, atque huc uſque ruri firma & conſtanti valetudine utitur.

HISTORIA XV.

(*a*) Filiola domini *Nois* habitantis ad Inſigne *Equi albi* in vico dicto *Fleetſtreet* duos annos nata menſe decembri 1692. ægrotabat; poſt triduum elapſum Variolæ frequentes ubique in Facie & artubus erumpebant, quæ penitus intra tres vel quatuor dies ſine maturatione exareſcebant. A quo tempore ad duas hebdomadas valetudine incommoda tenebatur, que de cauſa Pharmacopola ſuffragantibus Mulierculis pharmacum Catharticum Puellæ propinavit, ex tunc autem ingraveſcebat valetudo & acceſſerunt ſymptomata Variolarum Apparatum comitari ſolita, atque demùm uno vel altero die elapſo, variolæ ubique in trunco corporis admodum frequentes repullulant, atq; brevi iterum ſuborta diarrhœa ſine maturatione declinant. At inde miſera Puellula veneno hoc modo intus cohibito, fluxu alvi immodico cum torminibus conjuncto, & Hectica febre correpta intra unum vel alterum menſem confecta, atque ad maraſmum uſque redacta planè attonita jacebat, Deliquiis & ſpaſmis ſæpius recurrentibus afflicta Ego jam demum accerſitus, neque Veſicatoriis, neque ullo remediorum Alexipharmacorum, Antiſpaſmodicorum & Aſtringentium apparatu mortem imminentem præcavere potui, quam poſt triduum vel quatridum calamitoſe tranſactum tandem obiit.

HISTORIA XVI.

(*b*) Filius unicus Domini *HooKe* mercatoris habitantis in angiportu dicto *Magpye Ally* prope plateam dictam *Francburch ſtreet* Februar. 16. 1693. currente jam duodecimo ætatis anno intenſè febricitavit: die autem 17. Dolore verſatili jam in latere dolorem pleuriticum ſimulante, jam in artubus Rheumatiſmi æmulo, atroci & ſpaſmodico corripiebatur; & Parentes, vehementia doloris commoti, me incunctantes accerſebant. Quando quidem vero ex pulsûs robore & doloribus Spaſmodicis coniunctis febrem deprehenderim adeſſe Inflammatoriam, ut ut indicia Variolarum mox eruptuarum ſimul adfuerint, ℥. viii. ſanguinis illico detrahendas juſſi, atque poſtea *bolum Theriacalem* exhibendum cum Hauſtu Julapii cordialis temperati ad libitum pitiſſandi, reverſus die 18. inveni Variolas diſcretas legitimè protruſas; Puerum autem placidè dormientem, atque a febre & doloribus prorsùs liberatum, ideoque ſolummodo Julapii ſequentis Cochl. *iv* vel *v.* tertia vel quarta quaque bora ad vires Spirituum ſuffulciendas, & motus eorundem regulares ſuſtentandos propinanda juſſi. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. ℥*iv*. *Epidem. Pæon. comp.* an. unc. *i. pulv. e Chel. cancr. Comp. lap. Contrajerv.* an. ʒ*i*. *Syrup. de Mecon.* unc. *iß*. M. *F.* Julapii in dies legitimè augentur & acuminantur uſque ad diem Februar. 21. cum jam ſine evidenti occaſione (maturatione jam incœpta) derepente Febris quaſi inflammatoria cum Pulſu celeri & forti vigiliis, jactatione inquieta & cæteris id genus ſymptomatis conjuncta revireſcit, Exanthematis ſine ſalivatione vel extremorum intumeſcentia ſuborta undiquaque ſubſidentibus. Guttulis autem aliquot *Laudan. liquid.* hauſtui Iulapii additis placidè denuò dormit Puer, atque inde ſub veſperam Exanthemata rurſus acuminata evidenter matureſcunt, facies inflammatur, atque extrema artuum, mirum in modum, nullo omnino ptyaliſmo ſuborto, derepente intumeſcunt, atque tandem die 23. uſu Iulapii adhuc continuato Patiens planè *apyretos* reconvaleſcit, nullumque morboſum affectum poſt morbum paſſus eſt præter levem Oculorum Taraxin, quæ facilè collyrio ex *aqu. plantag. Troch. alb. Rhaſ. ſ. Opio & Sacchar. alb.* ſubtiliſſ. pulveriſat. ſæpius inſtillato ſanabatur.

a *Variolæ diſcreta bis intra ſpatium unius menſis erumpentes & declinantes ſine maturatione & tandem funeſta diarrhœa exceptæ.* b *Variolæ diſcretæ, quarum eruptionem atrox & verſatilis dolor quaſi Rheumaticus antecedebat.*

Ideòque die Martij tertio (reſtituto jam Appetitu) alvum Potione ſequenti, itidemque die ſeptimo & undecimo ſubducendam juſſi. ℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* unc. *iiß. Syrup. e Spin. Cerv.* unc. ß. M. F. *Potio*.

HISTORIA XVII.

(a) Domina *Upton* habitans in vico dicto *Lothbury* virgo gracilis & melancholica menſe Decembri 1693. currente jam anno ætatis viceſimo, fermento varioloſo tentata febricitavit, & Apparatum Morbi ſine quovis vehementi ſymptomate tranſegit, tertio die Variolæ erumpunt legitimæ & diſcretæ; ſecundo autem eruptionis die horrendis inſomniis, ſine cauſa quavis evidenti perterrita, biduo ſequente, nimirum ad ſecundum uſque maturationis diem, depreſſis ubique & ſubſidentibus exanthematis, vigilavit pertetuò & deliraverit, acceſſit Pulſus quadantenus celer, debilis & tremulus. Ego tunc primùm accerſitus, *Julapium noſtrum paregoricum cum Speciebus* parandum curavi, atque ejus Cochl. *v.* vel *vi.* tertia quaque hora (agitata Phiala) miniſtranda, atq; horum hauſtulorum primo, atq; etiam nocturno *laudan. liquid. Helmont. gutt. xv.* inſtillanda; liquorem etiam Poſſeticum noſtro modo alteratum copioſè & calidè propinandum juſſi, Quid fit? poſt prima Laudani doſin benè dormit & ad ſe redit Ægra, Exanthemata protinus acuminata turgeſcunt, atque ſine Ptyaliſmo vel quovis altero moleſto ſymptomate ſenſim matureſcunt, atque continuato Julapii uſu intra biduum in tubercula concreſcant more Variolarum regularium. Denique Appetitu reſtituto poſt purgationem peractam ſine quovis morboſo affectu brevi perfectè revaleſcebat.

HISTORIA XVIII.

(b) Domina *Terry* habitans in vico dicto *Oln Baily*, non ita pridem maritata, ſub finen menſis Maij 1693. febre, ſymptomatis apparatum Variolarum comitari ſolitis correpta, ſub finem tertij diei Variolarum diſcretarum eruptione tentata fuit: Menſes autem jam extra ſolitum tempus fluere incipientes, atque Pathemata animi graviora ſpiritus adeo depreſſerant, ut quinto die à maturatione incepta (quo ego primum accercebat) exanthemata ubique in centro ſubſiderent, & ſero limpido ſemiplena nullatenus pure concocto turgerent; acceſſit Pulſus debilis, celer A tremulus, Linguæ ariditas, Mentis vacillatio, Vigilię pertinaces non obſtantibus Opiatis liberali manu a Pharmacopola miniſtratis, & frequenter repetitis, quippe nè granum quidem alexipharmacorum ad vires Spirituum ſuffulciendas, atque ad eorumdem obturorum expanſionem promovendam hactenus exhibitum fuerat. Ego die ſeptimo Junii advocatus, uſu *Veſicatoriorum* frequentium & *Alexipharmacorum* cum *opiatis* conjunctorum incaſſum, quippe nimis ſero ſpiritus pæn e extinctos erigere, atque fatum præproperum averruncare moliebar: Fœmina enim intra ſpatium 24. horrarum, nempe octavo Junii, vigiliis, deliriis & Spaſmis planè confecta fatis cedebat. Adeò ſine fructu eſt Medela efficaciſſima ſi modo nimis ſero adhibeatur: quod in vituperium Remediorum, & Methodi uſu probatæ vetri non debet: eſt enim ubi quivis leviſſimus Morbus neglectus, funeſtus evadat, & vim omnium Remediorum eludat.

HISTORIA XIX.

(c) PUER 12. Annos natus habitans in Domo Domini *Shepherd*

a *Variolæ diſcretæ ſub initium maturationis depreſſæ & Vigiliis per bidui ſpatium comitatæ*. b *Variolę diſcretę cum fluxu menſturo & gravibus animi pathematis conjunctæ, Remediis Alexipharmacis non optime exabitis funeſtæ*.
c *Variole Medie prope ad malignas accedentes*.

berd Zytheps in *Horſee-dovvn*, decimo die ſept. anno 1692. artroci lumbagine correptus decubuit. Calor mitis & blandus erat; Ægritudo & Vomitio ferre nulla; ſpiritus enim è ſpaſmodico lumborum dolore diu fagitati & labefactati, haud pares certamini ineundo, à numero ſuo planè defecerunt: Exanthemata inde, ut ut Diſcreta, prava admodũ, frequentia & livida ubiq; confertim ſub initium diei tertij erumpunt. Puer autem ad tertium diem eruptionis (quo Ego ad eum inviſcendum accerſo,) perpetim delirus & inſomnis jacebat: acceſſit pulſus adeò celer & debilis, ut Pueri vitam plane deſperarem, utcunque ſpirituum ſemimortuorum expanſionem ſtimulo *Veſicatoriorum* ad Nucham & carpos internos applicatorũ promovere ſategi, atq; eorum vires erigere & motus effrænatos compeſcere *bolo* ſequenti *Alexipharmaco* & *opiato* ſexta quaque hora repetito. ℞. *Theriac. androm.* ℈j. *pulv. e chel cancr. comp. lap. contrayerv. ſerpentar. Virgin. an. gr. vij laud. liquid. gut. x. Syr. Cariopb. q. ſ.* M. F. *Bolus Iulapium Cordiale* inſuper poſt unumquemque bolum & ad libitum pitiſſandum præſcripſi, & liquorem poſſeticum ficubus & lentibus alteratum copioſè exhibendum juſſi. A tertio bolo exhibito demum dormivit, exanthemata inde evidenter inflammata matureſcere cœperunt, febris miteſcere, pulſus robuſtè & rhythmicè vibrari; ideòq; die proximo ut in præſcriptis perſtet jubeo, & inſuper ut *Laud. Liquid. gut. x.* in hauſtulo Julapij exhibeantur in intervallis inter bolorum uſum, quouſque placidè dormiat: Quid fit? poſt primam doſin laudani placidè dormit, ſalivam copioſè egerit, caput & facies derepente intumeſcũnt, arteriæ fortiter & æqualiter vibrantur, Febris prorſus exulat. Variolæ tamen artus obſidentes ubique in centro adhuc deprimebantur, & dolor una cum tumore fauces adeo tentabat, ut ægrè admodum Patiens deglutionis munere fungeretur: Ideoq; fauces externè Panno VVallico muniendas, atque Gargariſmum è *Decocto Ficuum* cum *Melle Roſat.* & *Diamor.* ſæpius Siphone faucibus injiciendum curavi, atque uſum bolorum non eſſe intermittendum. Die proximo, nempe Morbi octavo, Ptyaliſmo adhuc vigente, Artus intumeſcunt, atque Exanthemata eos obſidentia ubique maturata pure laudabili tergere incipiunt; atque hoc pacto ſine Febre recidiva brevi revaluit Puer, ab orci facibus Arte Medica planè liberatus.

HISTORIA XX.

(a) EDvardus Helms Adoleſcens 16. annos natus, in Matris ſuæ ædibus in vico dicto *Bush lane* habitans Julij 29. 1693. prægrandi capitis dolore, ægritudine ventriculi & alvi aſtrictione correptus febricitavit: Puer triduum apparatus nullum omnino pharmacum exhibeantur, Venæſectio ab atroci capitis dolore indicata forſan cum Ægrotantis damno omiſſa fuit; ſub finem tertij diei exanthemata ſeſe ubiq; in conſpectum dederunt: prætimore verò quo Æger ubi primùm intellexerat ſeſe Variolis infectum, perculſus erat, ſuborta jam perpetua Cordis palpitatione, de repente ſeſe ſubduxerunt; mane autem ſequenti, Natura certamen recens inſtaurante, rurſus, ubique Exanthemata inter Deliria & Vigilias efflore ſcunt; nihil autem omnino præter Bolum Theriacalem & Julapium Perlatum à pharmacopola qui Ægrum tunc temporis tractabat, miniſtrabatur. Auguſti quarto, die ſc. eruptionis tertio, Ego ad Ægrotantem Vigiliis & delirio laceſſitum & pęne confectum (Exanthematis jam ubique depreſſis, at frequentibus admodùm & pæne cohærentibus] advocatus ſum. Febris aderat vehemens, cum Pulſu celeri & debili, atque palpitatione Cordis fere perpetua conjuncta; qua de cauſa Spiritus *Alexipharmacis* erigere, atque motus eorum inordinatos *opiatis* compeſcere ſategi, more ſequenti. ℞. *Theriac. Androm. gr. xxv. pulv. e Chel. Canc. comp. Lap. Contrajerv.* an. *gr. xij. Laudan. liquid.*

(a) *Variolæ mediæ prope ad benignas accedentes.*

liquid. helmont. gut. xii. Syrup. de Mecon. q. ſ. M. F. *Bolus*. quem ſumat. Æger quamprimùm ſolut. in Cochleari Julapii ſequent. ſuperbibendo ejuſdem Cochl. III. vel *iv*. repetatq; denuo hora ſomni. ℞. *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr.* an. unc. *iv. Epidæm. pæon. comp.* an. unc. *i. pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrajerv.* an. ℈*ii. Syrup. de Mecon.* unc. *iß*. M. F. *Julap.* de quo cap. Coch. *iv*. vel *v*. agitata Phiala, tertia vel quarta quaq; hora. Ut Liquorum peſſeticum Ficubus, Lentibus &c. alteratum & tepefactum biberet inſuper imperavi. Die proximo. Auguſti nempè quinto, bene dormivit, atque ceſſante palpitatione, ad ſe rediit planè *apyretos*, ideoque licet unam vel alteram Petechiam in pectore effloreſcentem deprehenderem, eventum fauſtum expectans, veſicatoriis cruciandum Adoleſcentem non duxi; verùm uſum Julapii continuandum, & Bolum ſtatim, itidemque hora ſomni & mane ſequenti repetendum. Auguſti ſexto, Exanthemata jam demum ſerò licet, influxu Spirituum expanſorum vegeto inflammata in facie, quæ jam mirum in modum intumuit, matureſcere cœperunt, in trunco autem & artubus Tubercula, ut ut margine rubro cincta, adhuc deprimebantur. Guttur à niſu Naturæ inani per ductus Salivales Venenum protrudere molientis inflammabatur; ptyaliſmo autem nullo ſuperveniente, Lingua ob vicinam inflammationem & Variolas quibus copioſè obſeſſa erat, arida & ſcabra redebatur, ſine aliquo alio Febris præſentis ſymptomate conjuncto: quocirca Gargariſmum ſequentem calidum ſiphone faucibus ſæpiùs injiciendum juſſi, uſum Julapii Paregorici continuandum, & bolum hora ſomni repetendum. ℞. *Dec. ficuum* ℔*iß. Mell. Roſ. colat. Diamor.* an. ℥*i*. M. F. *Gargariſm.* Auguſti ſeptimo bene dormivit, & Exanthemata in trunco versùs maturitatem aliquantulum progrediebantur, uſu Julapii paregorici, & Bolorum Alexipharmacorum mane & veſperi adhuc continuato. Auguſti octavo, ut ut uſu præſcriptorum continuato ſomnus protractus eſſet atq; Exanthemata ubique pure turgere inciperent, ex celeritate autem pulſus & linguæ ariditate febrem aliquantulum recruduiſſe deprehendi, ideoque Bolum Alexipharmacum ſub veſperam exhibendum & mane proximo repetendum juſſi, & uſum Julapii Paregorici & Gargariſmi non intermittendum: Auguſti nono, ptyaliſmo demum ſuperveniente atque extremis artuum ex univerſali & æquali Variolarum maturatione intumeſcentibus Æger bene dormit: & *apyretos* jacet, de dolore Exanthematum inflammatorio duntaxat conqueſtus; ideoque Bolum ſolummodo hora ſomni repetendum duxi, atque uſum reliquorum continuandum. Auguſti decimo, morbi ſcil. 12. poſtquam alvum per triduum præcedens ſemel in die ſponte dejeciſſet bonis avibus Æger & Exanthemata ubique in pectore & artubus pure concocto turgerent atque flaveſcerent ſine Febræ præſente. Julapium Paregoricum mane & veſperi durante Morbi declinatione uſurpandum imperavi, & Cochl. *j*. Mucilaginis ſequentis ſuper linguam imponendum, ad illius Scabritiem à Variolis ortam emolliendam & detergendam. ℞. *Mucilag. Seminæ Cydon. Aq. Plantag. extract.* ℥*vi. Syrup. de Rub. Idæ.* ℥*ii. miſceatur* Exanthemata autem uti maturationem perfectam non ante duodecimum Morbi diem affecuta ſunt; ita quamvis pure concreſcente in Tubercula more Variolarum benignarum mutata ſunt, vix autem incruſtata & Scabie obducta penitus erant ante diem Auguſti 13. Morbi autem 15. tandem 17 Auguſti [appetitu jam & temperie integrè reſtitutis] fæces Morbi per alvum deturbandas potione ſequenti mane proximo exhibenda, atque quatto quoque die repetenda juſſi. ℞. *Decoct. Gereon.* unc. *iii Mannæ ſelectiſ.* ℥ß *miſceatur fiat Potio* Atque hoc pacto Ægrotans præter ſpem adſtantium liberatus reconvaluit, nec quivis Morboſus affectus poſtea ſubortus eſt.

HISTORIA XXI.

(a) DOminus *Morthacott* vir ingenio acerrimo, ſtudio Medicinæ operam dans, poſt exercitia vehementiora præcedenti die admodum fervido diutius protracta, 7. Iunii Anno 1693. Algore & horrore derepente correptus, deinde Calore febrili, Capitis dolore, nauſea, cęteriſque Symptomatis Variolarum apparatum vulgò comitantibus laborans decumbebat. Die proximo ſcil. Iunii 8. Febrem nullatenùs Varioloſam eſſe ſuſpicatus, ad Symptomata allevanda Chirurgo accerſito venam ſibi in brachio tundendam, atque ſanguinis ℥x. vel xij. detrahendas curavit; hoc forſan perperam, quia nullum Symptoma præter modum urgebat: Cum autem nihil inde levaminis percepiſſet, Iunii 9. Collegam noſtrum Cl. D. D. *Goodall* accerſebat, qui ad effervescentiam ſanguinis moderandam, ſordes oris detergendas, ſomnum conciliandum, vires Spirituum erigendas atque efferatos eorum motus compeſcendos, cæteraque ſymptomata tollenda præſcripſit ſequentia, ℞ *Aqu. Cichor. Cardu. an.* ℥iß. *Salis Abſinth.* ʒß. *Spir. Vitriol. gut. xx.* M. F. *Hauſtus*, quem cap. ſecunda pom. & Sudoribus indulgeat. ℞. *Aqu. Hord. optimè depurat.* ℔j. *Syrupo Viol. è Succo Citr. Lujul.* an. ℥i. M. F. *Julap.* do quo bibat ad libitum urgente ſiti. ℞. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Sal. Prunel. CC. volat. optimè rectificat. an. gr. vj. Laudan. Lond. gr. j. Confect. Alcherm. ſ. odorat. q. ſ.* M. F. *Bolus* quem deglutiat octava veſpertina ſuperbibendo hauſtum liquoris Poſſet ici *Salvia* alterati ℞. *Aqu. Hord. optimè depurat.* ℥iv. *Spirit. Vitriol. gutt. xv. Syrup. è Mor.* ℥j. M. F. *Gargariſm.* ℞. *Mucil. Semin. Cydon. Extract. Syrup. è Rub. Idæ* ℥vj. M. F. *Mucilago* ſuper linguam ſæpiùs tenenda. Applicetur *Veſicatoriorum* ad Nucham quamprimùm, vel ſaltem ſub veſperam. A primo Morbi inſultu una altera variola prænuncia cęteris major in manu ſe prodiderat, jam vero ſub tertij diei veſperam Exanthemata ubique cœperit admodùm Diſcreta; Ægrotans autem inquietus & vigil tota nocte deliravit Iunij 10. *Decoctum album* præſcriptum erat ad ſitim ſedandam, Pulvis etiam ſequens è Cochl. uno Iulap. ſequent. ſtatim exhibebatur, propinatis ſubinde ejuſdem Cochl. iij. *Pulv è Chel. Cancr. comp.* ℈j. *Sacchar. Perlat.* ʒß. M. F. *Pulvis*. ℞. *Aqu. Lact. Meliſſ. an.* ℥iii. *Epidem Cinam. Epidem. Hord. an.* ℥i. *Margar. ppt.* ʒj. *Sacchar. alb.* ʒiij. M. F. *Julap.* Cùm autem vigiliæ & Delirium adhuc urgerent, ſub veſperam Hauſtus ſequens Paregoricus miniſtrabatur, atque alter ejuſmodi parabatur media nocte propinandus, modo Æger ſomnum non caperet. ℞. *Aqu. Lac.* ℥ij. *Epidem. Cinam Hord. an.* ʒiii. *Laudan. liquid. gut. xij. Syrup. de Mecon.* ℥i. *Spir. Vitriol. gut. vij.* M. F. *Hauſtus*. Hauſtu hoc propinato aliquantulùm dormire cœpit, minus delirabat, neque multum febricitabat; Exanthemata autem numero in dies aucta jam demum Iunii 11. [quo die Ego conſultandi gratia accerſebar] fere cohærebant, ubique autem depreſſa erant & ſemimortua. Pulſus inſuper languebat, atque ſomnus [ſpiritibus adhuc veneno irretitis & inde in motus inordinatos adactis] uſu Opiatorum non facilè Ægrotanti conciliabatur: unde rectè conjecimus Morbum poſt Criſim imperfectè peractam, mediam naturam ſortitum eſſe, atque Febrem ſubinde poſtliminio inſtanti maturatione redituram, niſi Spiritus *Alexipharmacis* cum *Opiatis* conjunctis & copioſe exhibitis demum expanſi, venenum jam ſaltem ultimo Eruptionis die fortiter propulſare valerent, & tumultus eorum componerentur. Ideoque poſtquam liberum ei fuit ſeſe ab uno latere lecti in alterum volvendo immodicos ſudores quibus jam ubique ſcatebat, compeſcere, Cochl. v. vel vj. Julap. ſequent. agitata phiala quarta quaque hora propinavimus, ℞. *Aqu. Ceraſ. nigr. Meliſſ. Cinam. Hord. an.* ℥iij. *Epidem. Pæon. comp. an.* ʒj *Lap. Goæ, Pulv. è Chel. Cancr. comp. an.* ℈ii *Syr.* de

(a) *Variolæ Mediæ prope ad Malignas accedentes.*

de Mecon. ℥iß. M. F. *Julap.* Hauſtum inſuper paregoricum nocte præcedenti præſcriptum illicò exhibendum juſſimus; & Hauſtum ſequentem hora ſomni miniſtrandum & media nocte, atque craſtina aurora, ſi modo vigiliæ id poſtulaverint, repetendum. ♃ *Aqu. Lac. Flor. Paralyſ. an.* ℥iß. *Epidem.* ℥iii. *Succ. Lim. ſemicochleare, Laud. liq. Sydenb. gut. xij. Syrup. de Mecon.* ℥vi. Uſus Julapii Perlati & Decocti albi non intermittebatur. Non obſtante autem Opiatorum copia ægrè admodùm ſomnum capiebat, aliquantulùm etiam delirabat, Exanthemata ubique in apicibus depreſſa albeſcere incipiebant. Reverſi Junii 12. primo vero maturationis mane, uſu Opiatorum aſſiduo motus Spirituum vacillantium inordinatos compeſcere adhuc moliebamur, more ſequenti. ♃ *Aqu. Lac. Ceraſ. nigr. an.* ℥iß. *Pæon. comp. Epidem. an.* ℥ii. *Laudan. liquid. Sydenh. gut. xv Syrup. de Mecon.* ℥i. M. F. *Hauſtus* illico exhibendus & poſt quatuor horas repetendus niſi ſomnus obrepat; Julapium Paregoricum adhuc quarta quaque hora repetendum, & Julapium Perlatum pro re nata miniſtrandum juſſimus, & Liquorem Poſſeticum *Ficubus & Cicer. rubr.* alteratum in locum Decocti albi ſubſtituimus. Fruſtra autem in tanto Spirituum languore Opiatis & Alexipharmacis minoribus ſcopum attingere contendimus: ſub veſperam enim reverſi, Ægrotantem invenimus vigilem, inquietum & delirum, adeo enim Spiritus veneno irretiti, Opiatis opprimebantur, non tantùm depreſſu Cerebri gravativo, ſed etiam de Spirituum defectu & ſummo languore conqueretur, ac ſi illicò animam efflaturus foret; quocirca Julapio cum Speciebus, & Opiatorum uſu non omiſſo, ad *Alexipharmaca ſequentia majora* & *Veſicatoria* confugimus, ♃ *Theriac. Andromic.* ℈ß. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayer v. Rad. Serpentar. Virgin. an.* ℈ß. *Caſtor. gr. vi. Laudan. Lond. gr. ii.* M. F. *Bolus* ſtatim exhibendus cum hauſtu Julapii Perlati, repetenduſque quarta quaque hora, ſi Vigiliæ urgeant. Unciam etiam unam *Aqua Epidem.* Iulapio Perlato addidimus, atque Veſicatoria ij. ampla & acria ad interna brachia ſupra Pulſu applicanda juſſimus. Media autem nocte, incipiente jam ſecundo maturationis die, Æger algore correptus ad horæ dimidium deliquium paſſus eſt; mane autem ſequenti Iunii ſcilic. 31. reverſi Febrem continuam, verùm neque Petechiis, neque alia quavis nota exitiali comitatam recens accenſam ex ſiti, oris ariditate & Pulſus celeritate deprehendimus: ſpiritibus autem hoc pacto quadantenus expanſis, Ægrotans jam demùm placidè dormiebat atque delirare deſinebat, Exanthemata jam maturationem aliqualem aſſequi incipiunt, Facies quadantenus intumeſcit, & Ptyaliſmus, exulante jam Gutturis dolore, ſupervenit, ideoque Bolum Alexipharmacum abſque Laudano ſtatim exhibuimus, & cum Laudano media nocte miniſtrandum juſſimus, modo vigiliæ reverterentur; ad Ptyaliſmum etiam promovendum. Gargariſmum ſequentem tepidè faucibus Siphone ſæpius injiciendum curavimus, atq; uſum Liquoris Poſſetici ante præſcripti, Iulapii Perlati, & Iulapii Paregorici cum Speciebus repetendum, ♃ *Decoct. Ficuum* ℔ii. *Mell. Roſ. colat. Diamor. an.* ℥i. M. F. *Gargariſ.* Per biduum jam ſc. 14. & 15. Junii res Ægrotantis ferè in eodem ſtatu manent, Febris adeſt mitis, verùm continua. Ptyaliſmus levis protenditur, facies & extrema artuum quadantenus incraſſantur, non verò in tumorem altum attolluntur; utcunque durante hac levi Naturæ velitatione parcior Opiatorum uſus Vigilias & Delirium arcebat; ideòque uſu Julapii Paregorici cum Speciebus quarta quaque hora miniſtrati jam contenti, Bolum Theriacalem abſque Laudano ter in die miniſtrandum parari imperavimus, verum cum *Laudano* modò fortè Vigiliæ reverterentur. Sub finem autem diei 15. viribus jam in veneno propulſando Naturam quadantenus deficientibus, (cujus rei voluntaria oculorum apertio, & tumor faucium diminutus primum ſignum dedit) Æger properè ante maturationem Variolarum completam, ultimum ſuum Declinationis ſtadium iniiſſe: in-

deoque *Bolum Therīacalem* cum *Laudano* hora decima miniſtrandum juſſimus & poſt quatuor horas elapſas repetendum, modo vigiliæ vel deliria augerentur, ſexta autem matutina abſque *Laudano Veſicatoria* duo parabantur ad Tibias applicanda, ſi modo vigiliæ vel delirium iſtud remedium poſtularet, Iulapium Paregoricum repetebatur. Verum Jun. 16. ut ut ab Opiatis Ægrotantis ſomnis protraherentur, nihil autem inde melius ſe habuit; Morbo enim jam evidenter funeſte declinante, Variolæ ubique cohærentes ſcabie una continuatæ, eaque nigra obductæ, derepente in facie incruſtantur, in trunco autem & artubus ſero limpido potius quam pure maturo ſemiplenæ ubique ſubſidunt, Ptyaliſmus exulat, extrema non ut prius incraſſantur, urina pauca & quaſi ſana redditur; Natura denique haud amplius per Cutim, Ductus ſalivales vel extremas partes Venenum ſuperſtes protrudere potis prorſus triumphata ſuccumbit; Æger poſt dejectionem liquidam & copioſam mox vigilat & delirat, Pulſus celer, inordinatus & languidus indicia fati appropinquantis haud obſcura exhibet; ideoque nonis viſum eſt, applicatione Veſicatoriorum præcedenti nocte perperam omiſſorum, atque diligenti & ſæpius repetito *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* uſu, Spiritus expandere, & effrænatos eorum motus compeſcere pro virili moliri atque ope *Cinerum Bufonum* Lympham venenatam per Cataractas Renum deturbare; quo nomine *Veſicatoria* ij. ampla & acria ad internas Tibias ſtatim applicantur, atque *Bolus Theriacalis* cum *Serpentar. Virgin.* ℈j. *Laudan. Lond. gr. ii.* & *Ciner. Bufon.* ℈j. illico exhibetur, quarta vel quinta quaque hora repetendus, cum vel ſine *Laudano* pro ratione Dejectionum, Delirii & Vigiliarum. Inſuper liq. poſſetic. cum vino Canar. & ℔ij. *Decoct. albi* cum *Vin. Canarin.* ℥ii. & *Sacchar. albiſſ.* ℥i. pro potu ordinario parantur; & Vinum Canarinum meracum cum vel ſine Spirit. CC. in Deliquiis vel magno quovis languore conceditur. Mandatis hiſce noſtris ſtrenuè executis bene dormit Æger, atque rurſus mente integra fruitur, alvo etiam adſtricta, Urinæ quantitatem triplo majorem quàm priùs reddit, ideoque die 17. *Bolum Theriacalem* cum *Ciner. Bufon.* & Laudan. *Mond. gr. ii.* rursùs exhibuimus; Febris enim (ut ex Pulſu patebat) adhuc aderat, veſperi Bolum ſine Laudano repetebamus, & alterum cum Laudano in promptu eſſe media nocte exhibendum, ſi vigiliæ urgerent vel alvus iterum fueret, curavimus. Mentis adhuc compos bene dormit, & urinam copioſe reddere pergit: quandoquidem vero adhuc febricitaret, atque inde ſomnum minus placide caperet, die 18. Bolum Theriacalem cum *Serpentar. Virgin. Ciner. Bufon.* & *Laudano* rurſus ſtatim exhibendum duximus repetendumq; hora ſomni, & (niſi intereà bene dormiret) media nocte, abſq; Laudano vero aurora proxima; iſto die Morbi ſc undecimo, declinationis vero tertio vel quarto, poſt dejectionem alvi moderatam, Pulſus, Lingua & Temperies Patientis bene ſe habebant, Febris exulabat, Exanthemata in trunco & artubus, quamvis cruda, depreſſa & ſero minus cocto ſemiplena ſenſim declinabant, ideoque ſolummodo Iulapium Paregoricum cum Speciebus quarta quaque hora repetendum juſſimus, atque Bolum cum *Ciner. Bufon.* & *Laudan.* exhibendum (hucuſque enim urina fluebat copiose) modo vigiliæ vel Fluxus alvi reverterentur. Die viceſimo) Collega Cl. in rus vocato) cum animadverterem Patientem plane reconvaleſcentem, niſi quod nares & trachæa glutinoſo phlegmate & Scabie moleſte obturarentur, præter uſum Iulapii Paregorici repetendum Apozematis ſequentis Cochl. *xii.* tepide ſexta quaque hora propinanda juſſi, ℞. *Decoct. Pector. depurat.* ℔i. *Tinctur. Croc. Syrup. è 5. Rad. an.* ℥i. M. F. *Apozema*. Et ad nares deobſtruendas, mixturam ſequentem tepidam naribus leniter Siphone injiciendam, unde ſordibus glutinoſo & viſcido humore implicatis excitata ſternutatione deterſis, vir ingenioſiſſimus me adſtante à moleſto ſymptomate de-

re-

derepente liberabatur. ℞. *Decoct. Pectoral.* ℥iv. *mell. Roſ. Ol. Amyg. dulc.* an. ℥ß. M. atque cùm jam res Patientis erant in vado, id penſi quod ſupererat expertiſſimo & ſagaciſſimo Collegæ jam è rure reverſo abſolvendum reliqui. Vir Cl. Iunii 29. ſanguinis ℥ix. è brachio detrahendas juſſit, atque die proximo Potionem ſequentem alto mane propinavit. ℞. *Tamarind.* ℥ß. *fol. ſenn.* ʒii. *Rhub. inciſ.* ʒiß. Coq. in F. q. ſ. ad ℥iiiß. Sub finem Coctionis addendo *Cremor. Tartar.* ʒi. in colatura diſſol. *Mannæ ſelectiſſ.* ʒvi. *Syrup. roſ. ſolutiv.* unc. ß. *e Spin. Cervin.* ʒii. M. F. *Potio.* Quę repetebatur Iulii tertio, & peracta purgatione: Hauſtus paregoricus ſequens propinabatur. ℞. *Aqu. lactis* unc. *ii. cinnam hord. epidem* an. unc. ß. *laudan. liquid. gut.* 12. *ſyrup. de mecon.* unc. ß. *Confect. de Hyacinth.* ℈i. *M.* Die Iulii 6. alvus ſubducebatur Pilulis ſequentibus poſt primum ſomnum deglutitis. ℞. *Maſſ. Pil. Cochl. mai.* ℈. *ii. Tartar. Vitriolat. gr. iii. Ol. Juniper. Chym. gut. ii* M. F. Pil. *v.* deaurand. Die Iul. 9. Pilulæ prædictæ additis *Diagrid. gr. iii.* repetebantur primo mane, & hora ſomni propinabatur Hauſtus paregoricus antè deſcriptus.

Hoc pacto Vir ingenioſiſſimus & (ſi mihi vaticinari fas ſit) futurus olim noſtræ facultatis decus & ornamentum, ex Orci faucibus ereptus demùm reconvaleſcebat, nec ærumnoſum aliquem affectum deinde paſſus eſt; tantùm appetitus non ſtatim integre reſtitutus eſt, nocturnis ſudoribus madebat, atque facies furfuracea ſcabie in dies renaſcente quadantenus deformabatur: quo nomine cum poſt hebdomadas aliquot grato animo me inviſit, ſuaſi ut *corticis peruviani* unc. *i.* quamprimùm devoraret, ad reliquas venenati fermenti adhuc intus cohibitas (horum malorum proculdubio cauſam) delendas, quas tamen nullus dubitabam Naturam viribus propriis inſtructam tractu temporis longiori edomituram. An monitis noſtris hac in re morem geſſit, Mihi non conſtat: ex literis vero ab illo non ita pridem ſcriptis, intelligo eum perfecta valetudine uti.

HISTORIA XXII.

(*a*) *Johannes Jorden*, Servus Domini *Tod*, Pharmacopolæ, habitantis in vico dicto *Ave-Mary lane*, Adoleſcens 16. annos natus, die Sabbati Iulii 23. poſt citam & diutinam obambulationem tempeſtate præfervida, dolore capitis immani & Spaſmis Lumborum excruciantibus correptus, ſine algore, horrore, vel febre evidenti, decubuit, ſpiritibus vehementi dolore multum diuque attritis, [in cuius allevationem illico me indice celebranda, atque inde Opiata & alexipharmaca miniſtranda erant, quæ in hoc caſu perperam emittebantur] die proximo Variolæ admodum frequentes & parvæ erumpere cœperunt. Ego die 26. acceiſitus deprehendi febrem continuam, pulſum debilem & celerem, temperiem verò ob ſpirituum languorem mitem, acceſſerunt Vigilię pertinaces, Iactatio inquieta, Dolor capitis vehemens & gravativus, Exanthemata ubique liveſcebant, & languebant, & cum petechiis illic ſparſis conjungebantur. Igitur Veſicatorium ſtatim ad Nucham applicandum juſſi, atque Bolum ſequentem illico exhibendum, repetendumque veſperi cum vel ſine *Laudano* pro ratione vigilarum: ℞. *Theriac. Androm. pulv. e chel. cancr. comp. lap. contrajerv. Serpentar. Virg.* an. *gr. vii. laudan. lond. Syrup. caryoph. q. ſ. M. F.* Iulapium etiam *paregoricum cum Speciebus* ſæpius propinatum eſt. Die 27. ut ut uſu Opiatorum Æger aliquantiſper ſopitus fuerat, tamen dolore capitis vehementi adhuc laborabat, Exanthemata ubique depreſſa pene cohærebant atque Petechię numero & magnitudine augebantur, atq; inde *Bolum* cum *Laudano* & *Serpentar. Virg.* ſexta quaque hora repetendum, atq; *Veſicatoria* etiam ad carpos applicanda duxi, atque Vinum Canarinum frequenter propinandum. Die 28. Exanthemata præter ſpem adſtantium, ceſſante jam Febre & Capitis dolore, atque ſuborra Salivatione, ubique quadantenus acuminata matureſcere incipiunt, Petechiæ evaneſ- cunt,

(*a*) *Variolæ cohęrentes & malignæ.*

evaneſcunt, Æger quietæ dormit, ſpes affulget, ideòq; Bolorum uſum ſexta quaq; hora adhuc repetendum imperavi, atq; Liquorem noſtrum *Ficubus*, &c. alteratum pro potu ordinario uſurpandum. Die 29. Natura per ductus ſalivales hoſtem haud ampliùs propellere valente, Ptyaliſmus derepente atque inopinato ſubſiſtit; Æger autem non obſtante pulſus debilitate & oppreſſione adhuc *apiretos*, mente integra fruitur, & bene dormit, extremæ autem partes nequaquam intumeſcebant, ideoq; Boli ſexta quaque hora adhuc repetebantur, additis unicuique Bolo *Ciner. Bufon. gr. xv.* Die Iulii 30. Morbi verò 7 Æger Urinam rèddit copioſam & benè dormit. Exanthemata in facie pure concocto turgida legitimè maturantur, in trunco autem & Artubus cruda & depreſſa manent, Pulſus acceleratur, & ulcuſcula à Veſicatoriis excitata creſcunt, ideoque *Veſicatoria* ii. ampla & acria primo hoc Declinationis momento ad Tibias internas applicanda curavi, & ut perſeveraret in uſu bolorum ſexta quaq; hora,& Vini canarini,& liquoris poſſetic. medicat. mandavi. Die 31. manus (febre unum tenorem adhuc ſervante, & Urina copioſè reddita) intumeſcere incipiunt, atque Exanthemata in pectore & brachiis quadantenus matureſcere, in cruribus adhuc deprimuntur, dormit verò ſatis Æger & mente ſana fruitur, ideoque in uſu bolorum adhuc ſexta quaq; hora perſeverandum duco. Aug. I. nono autem Morbi die Exanthemata in pectore & brachiis humore aquoſo referta Scabie obduci incipiunt, una manus inſigniter intumeſcit, atque Febris, Natura jam victoriam aliqualem reportante, poſt exacerbationem præcedenti nocte notabilem bonis avibus in *Synechi* evidenter mutatur, ideoque ad expanſionem Spirituum ſuſtentandum Bolos Alexipharmaca ſexta quaque hora adhuc repetendos juſſi, atque hauſtum febrifugum ſequentem in mediis Bolorum intervallis propinandum. ℞. *Aqu. Cardu.* unc. *ii.* *Epidem. ſyrup. cariopb.* an. ℥*ii.* *pulv. ſubtiliſſ. cortic. peruv. elect.* ℥*i.* M. F. *Hauſtus*. Ad Phlegma viſcidum ad tonſillas adhærens educendum *Gargariſmum* ſequentem Siphone calidè & ſæpe faucibus injiciendum curavi; ℞. *Decoct. ficuum* ℔ß. *Mell. roſ. colat.* unc. *iß.* M. F. *Gargariſm.* Aug. 2. variolę ubiq; in corpore membranas pellucidas ſimulantes areſcunt, præterquam in facie, ubi pure magis concocto, in tubercula concreſcunt, pedus vero quadantenus adhuc intumeſcunt. Æger poſt exacerbationem febrilem nocturno tempore contingentem (urina adhuc copioſè reddita) placidè dormit & minimè delirat; quocirca uſum bolorum & hauſtum febrifugorum adhuc ſexta quaque hora repetendum duco. Aug. 3. Exanthemata jam ubique etiam in ipſis cruribus arefactis, febrilis paroxyſmus media nocte vehementior recrudeſcit, eo autem horis matutinis declinante Æger rurſus bene dormit, atque mente integra fruitur, Phlegma ope Gargariſmi copioſè educitur; inter dormiendum tamen Æger ſuſpirioſè reſpirat, atque crura tremore Convulſio ſæpius agitantur, ideoque bolos & Hauſtus febrifugos adhuc præſcribo ſexta quaque hora repetendos: cum autem nocte ſequenti Æger bene dormiret, atque nullam exacerbationem paſſus, quod cætera omnia bene valeret, Bolum, & Hauſtum febrifugum ſolummodò bis in die, ſcil. nocte & manè, exhibendum juſſi. Aug. 5. morbi 13. Patientem planè *apyretos* inveni, eique valedixi, poſtquam Bolum per duas noctes ſequentes ſumendum, & *linimento* ex *Oleo Amygd. dulc.* & *Sperm. Ceti* faciei illinendum, atque *Emulſionem* ad Dyſuriam jam ſubortam tollendam præſcripſeram. Atque hoc pacto Adoleſcens Artis ope proculdubio ſanatus reconvaleſcebat, & hucuſque integra valetudine utitur.

HISTORIA XXIII.

(a) *Georgius Reade*, Juvenis robuſtus, ſervus Domini *Caresby* in vico dicto St. *Thomas*

(a) *Variolæ mediæ diu depreſſæ & pene coherentes cum febri Synechi durante maturatione conjunctæ*.

mas Apoſtle, ſub finem menſis Decembris 1692. Febre Varioloſa cum ſymptomatis uſitatis conjuncta corripiebatur. Tertio Morbi die, nempe primo Ianuarii, Variolæ diſcretæ erumpere cœperunt, Veneno verò neſcio quam ob cauſam minus perfectè eliminato, Exanthemata [febre adhuc perſtante] in dies nova ſuppullularunt languida ubiq; & ſeſſilia, donec tandem tertio die magna ex parte planè cohærerent, Morbo mediam indolem ſortito. Tertio autem Januarii, quo primùm Variolas matureſcere oportuit, deprimebantur ubiq; Exanthemata, & in apicibus albeſcebant, Æger tota nocte frequentibus deliquiis tentatus, Vigil & ferociens ęgrè in lecto detinebatur, & eodem modo ſe habuit nocte ſequenti. Proximo autem mane, nempe Januar. 5. cum ego primùm à Domino *Marlovv* Pharmacopola exercitatiſſimo & ingenioſiſſimo ad Juvenem re pene deſperata advocarer, Variolas animadverti ſecundo hoc Maturationis die ſeſſiles ubique & ſemineces, Pulſum debilem & quadantenùs celerem, temperiem mitem, Ægrotantem inſomnem, hebetem & nonnihil delirum, ideoque Bolum ſequentem in Cochl. Julap. ſequent. ſolut. ſtatim exhibendum juſſi, & media nocte atque aurora ſequenti repetendum, niſi ſomnus interea obreperet, & Cochl. *iv.* vel *v.* ejuſdem Julap. ſuperbibenda, ℞. *Theriac. Androm. pulv. e chel. cancr. comp. an.* ʒß. *Laudan. liquid. Helmont. gutt. xii. Syrup. Caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus* ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr. an.* ℥*iii. pæon. comp. Epidem. Syr. Caryoph. an.* ℥*iß.* M. F. *Julap. Veſicatoria* etiam iij. ampla & acria ad Nucham & Carpos interno illicò applicanda imperavi, & liquorem *Poſſeticum* noſtro modo alteratum tepidè & copioſè miniſtrandum. Hinc Æger bene dormit, & melius ſe habet, exacerbatione autem media nocte recurrente, rurſus inſomnis factus per aliquot horas furit & delirat. Mane vero proximo ad ſe redit, atq; Exanthematis vigentibus & quadantenus matureſcentibus fere *apiretos* dormit. Ex febre *Sinechoos* typum ſervante (quod oppidò rarò in hoc Morbi tempore hactenus obſervatam) certior factus, ſat virium Spiritibus ſupereſſe ad vires *corticis peruv.* in actum ducendas, Januar. ſexto Hauſtum ſequentem illico propinandum juſſi, itidemque quarta pomerid. ſeptima & decima veſpertina, craſtina aurora, & deinceps quarta quaq; hora repetendum. ℞. *Aqu. Cardu. Cinnam. Hord. an.* ℥*i. Aqu. Epidem.* ʒ*ii. Pulv. ſubtiliſſ. Cortic. Peruv. elect.* ʒ*i. Syrup. Caryoph.* ʒ*ii.* M. F. *Hauſtus. Bolum* etiam *Theriacalem* cum *Laudano* hora undecima noctis paulò ante expectatum paroxyſmum ad vires Spiritum ſuffulciendas, & ſymptomata durante exacerbatione corrigenda exhibendum curavi, utque uſum Julapii Cordialis repetendum. Quandoquidem verò Variolis tardè matureſcentibus & veneno Glandulas ſalivales demùm ſollicitante Dolor inflammatorius in Gutture ſuboriri jam cæperit, Gargariſmum ex *Decoct. Ficuum, Mel. Roſ. colat.* & *Diamor.* Siphone ſæpius in die faucibus injiciendum juſſi. Nocte ſequenti Æger tempore exacerbationis aliquantulùm friget & horret, non tamen, vel deliquio, vel evidenti Febre tentatur, & placidè dormit, Ptyaliſmus ſupervenit & manus quadantenùs intumeſcunt, & Variolæ ubique aliquantiſper matureſcunt, ideoque Ianuar. 7. Hauſtum Febrifugum ſtatim exhibendum repetendumque juſſi quarta pom. ſeptima veſpertin. & craſtina aurora, *Bolumque Cardiacum* rurſùs ut priùs ante mediam noctem miniſtrandum cum hauſtulo Iulap. & Gargariſmum adhuc uſurpandum & Cochl. iv. vel v. Iulap. ſequente quarta quaq; hora propinanda, præſertim durante exacerbatione. ℞. *Aqu. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nig. an.* ℥*iii. Epidem. pæon. comp. Sjrup. Caryoph. an.* ℥*iß. Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. an.* ℈*ii.* M. F. *Julap.* Nocte ſequente febricitat aliquantulùm Æger per quatuor horas, Variolæ in facie & pectore exareſcere incipiunt, in manibus autem priùs cohærentes confluunt, ſero minimè cōcocto ſemiplenæ, Guttur adhuc dolet, Ptyaliſmus, manu utraque inſigniter intumeſcente,

declinat; ideoque Ianuar. 8. tres hauſtus Febrifugos, quarta ſcil. pomerid. ſeptima veſpertina & mane proximo exhibendos juſſi, Bolum Cardiacum hora ſomni repetendum, Gargariſmum ſæpius uſurpandum, & Iulapium cum Speciebus ut antè miniſtrandum, cùm autem Paroxyſmus febrilis nullatenùs nocte proxima recruduiſſet, ſolummodò Bolum Paregoricum Ianuar. 9. hora ſomni & mane ſequenti repetendum duxi, atque *Gargariſmus & iulapium cum Speciebus* ut ante exhibendum, atque ad expectorationem Phlegmatis in bronchiis jam concreſcentis promovendam Cochle. x. vel *xii*. Apozem. ſequent. calidè ſæpius propinanda, ℞ *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. Syrup. Capill. Ven. an.* ℥iß. M. F. *Apozema*. Ianuar. 10. eadem, quæ præcedenti die præſcripſeram, repetebantur, Ianuar. verò 11. Morbi verò 14. cùm Æger iterùm febricitaret, & levem quandam exacerbationem nocte præcedenti paſſus eſſet, atque dyſuria tentatus urinam ægrè retineret, Hauſtum febrifugum illicò exhibendum & mane proximo repetendum juſſi, Bolum Cardiacum hora ſomni iterùm miniſtrandum, uſum Gargariſmi & Iulapii cum Speciebus non intermittendum, atque Cochl. x. vel xij. Emulſionis ſequentis tertia vel quarta quaque hora propinanda, ℞. *Sem. iv. frig. mai. an.* ʒi. *Semin. papav. alb* ℥ß. *Amyg. dulc. decortic. nu vii. Aqu. Hord. depurat* ℔iß. *Emulſio*, cui add. *Aq. Roſ. rubr.* ℥ii. *Sacchar. alb.* ℥iß. Ianuar. 12. Morbi 15. Patientem planè *apyreton* urinam copioſè ſine Dyſuria reddentem & ab omni ærumnoſo ſymptomate liberatum inveni, ideoque ſolummodò gut. xx. *Laudan. liquid.* in Hauſtu *iulap. Cordial. Simplicis* duabus noctibus ſequentibus hora ſomni miniſtrandas, atque Linimentum ex *Ol. Amygd. dulc. & Spermate Ceti* pro facie parandum curavi. Demùm Ianuarii 24. reverſus, cùm Patientem robuſtum, cibi appetentem, & nullo morboſo affectu tentatum animadverterem, Potionem ſequentem proximo propinandam & quinto quoque die repetendam juſſi, ℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥iv *Mannæ ſelectiſſ.* ℥iß. M. F. *Potio*. Addatur, ſi opus fuerit, Potioni ſecundæ & tertiæ *Syrup. de Spin. Cervin.* ℥ß. Convaleſcebat inde Iuvenis præter ſpem pharmacopolæ & Adſtantium, & huc uſque firma valetudine utitur.

HISTORIA XXIV.

(*a*) Domina *Smith*, virgo elegans, habitans ad Inſigne *iridis* in vico dicto *Feterlane* ægrotans 6. die menſis Auguſti anno 1691. decubuit, die nono erumpebant Variolæ diſtinctæ, quæ in dies uſque ad duodecimum, [Febre adhuc perſeverante] more Mediarum Variolarum numero augebantur, demum frequentes & penè cohærentes, ubique verò flaccidæ & depreſſæ ſuborta notabili ſalivatione ſine febre matureſcere cœperunt. Ptyaliſmo verò neſcio quam ob cauſam [hactenus enim à Domino *Bradford* pharmacopola habitante in vico dicto *Old-Baily* tractabatur] ante perfectam Exanthematum maturationem derepente, die decimo ſexto ſubſiſtente, tota nocte ſequenti vigil & delira Ægra vehementem febrilem paroxyſmum ad xij. horas protenſum perpeſſa eſt. Die proximo nempe Aug. 17. & Morbi xj. Ego primum accerſitus, ex pulſu debili & celeri Febris remiſſionem deprehendi, Exanthemata animadverti ubique depreſſa, lympha non pure concocto ſemiplena, Ægram vigilem, deliram, non tamen ut præcedenti nocte furentem: ideoque ad Spiritus erigendos, eorumque vacillantium motus inordinatos compeſcendos, *Veſicatoria* ij. ampla & acria ad internos Carpos ſtatim applicanda juſſi, atq; Cochl. iv. vel v. *iulap.* ſequent. (agitata phiala) quamprimum exhibenda, & deinceps quarta quaque hora repetenda ℞. *Aq. Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥iv. *Pæon. comp. Epidem. an.* ℥i. *pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv. an.* ʒß. *Syrup. de Mecon.*

(a) *Var. Mediæ poſt imperfectam maturationem in declinatione Febre* Synechei *exceptæ*.

Con. ℥iß. M. F. *iulap.* Atque primo ejus hauſtulo, & proximo mane *gut. xv. Laudan. liquid.* inſtillent. Inſuper Iulapium ſequens ad libitum propinandum præſcripſi, ♃. *Aqua Lactis Alexiter* ℥*viii. Epidem.* ℥*ii. Syrup. Caryoph.* ʒ*x.* M. F. *iulap.* Hinc ſomnum capiebat, & mente ſana fruebatur uſque ad mediam noctem, quo tempore certamine à Natura recens inſtaurato, paroxyſmum alterum pene ad xii. horas vigil & furibunda perpeſſa eſt. Quocirca 18 Auguſti doſin *Laudani* in Hauſtu *iulap. cum Speciebus* rurſus ſtatim exhibendam, itidemque mane proximo repetendam juſſi, atq; utrumq; Iulapium adhuc uſurpandum ut prius: Cum autem nocte ſequenti alteram exarcebationem cum vigiliis & delirio conjunctam non obſtante Alexipharmacorum & Opiatorum uſu, ſtata periodo jam tertia vice recurrentem obſervaveram: Febrifugas *Corticis peruviani* vires in caſu hoc deplorato experiri decrevi, ideoque Hauſtum ſequentem Aug. 19. illicò propinandum juſſi, repetendumq; quarta quaque hora extra paroxyſmum, ♃, *Aqu*, *Cardu*, ℥*ii*, *Epidem*, *Syrup*. *Cariopb*, *an*, ʒ*ii*, *Pulv*, *ſubtiliſſ. Cortic*, *peruviano elect*, ʒ*i*, *Laudan*, *liquid*, *Helmont*, *gut*, *xii*, M, F, *Hauſtus*, Durante Paroxyſmo perſtabat Ægrotans in uſu Iulapii cum Speciebus. Auguſti 20, poſt paroxyſmum finitum Hauſtum Febrifugum iterùm quarta quaque hora ad iv, vices repetendum imperavi, nocte ſequenti nullus repullulabat Paroxyſmus, ingenti autem Ptyaliſmo demum reduce, & fluxu alvi ſuborto, Patiens planè *apyretos* jacuit, atque ut ut debilis & languida ſomnum placidum capiebat & delirare deſinebat, ideoque Auguſti 21, *Decoctum album* ſuffeci in locum Potus ordinarii, atque *gut*, 14, *Laudan*, *liquid*, in hauſtu Iulapii ſequentis ſtatim propinavi, ♃, *Aq*, *Meliſſ*, *Ceraſ*, *nigr*, *an*, ℥*iii*, *Cinnam*, *hord*, ℥*iv*, *Stephan*, *unc*, *ii*, *Syrup*, *Caryoph*, *unc*, *iß*, M, F, *iulap*, De quo bibat ad libit, atque Bolum ſequentem hora ſomni miniſtrandum curavi cum Hauſtu *iulap*, ♃, *Theriac*, *Androm*, *pulv*, *e chel*, *cancr*, *comp*, *an*, ʒß, *Sirup*, *Cariopb*, *q*, *ſ*, M, F, *Bolus*. Cùm autem Auguſti 23, Patientem languore & ſuffocationem (alvo jam conſtricta] more Hyſtericam tentatam animadverterem, aliquid venenati fermenti adhuc ſupereſſe conjeci, quod Spiritus agitando, licet paroxyſmis febrilibus ſtato tempore inſtaurandis haud par eſſe, ſaltem eos in incertas exploſiones adigere poſſet, ideoque Bolum ſequentem quam primùm deglutiendum juſſi, repetendumque deinceps ſexta quaque hora ad tres vices, unà cum Hauſtu Iulap. ſequent. ad libitum etiam pitiſſandi, atque *Spir*, *Salis Armoniac*, ſepius in languoribus olfaciendum, ♃, *Pulv*, *ſubtiliſſ*, *cortic*, *peruv*, *elect*, ℈*ii caſtor*, *gr*, *iii*, *Laud*, *liquid*, *helmont*, *gut*, *xii*, *Sirup*, *cariopb*. *q*, *ſ*, M, F, *Bolus R*, *Aq*, *Rut*, *Meliſſ*, *Ceraſ*, *nigr*, *an*, *unc*, *iii*, *Brion*, *pæon*, *comp*, *Sirup*, *pæon*, *comp*, *an*, *unc*, *i*, *m*, M, F, *iulap*, Inde reconvaluit virgo, nec ullum omnino morboſum affectum paſſa, in rus ſeſe contulit priuſquam Catharſin quamcunque præſcripſiſſem.

HISTORIA XXV.

(*a*) Dominus *Jones* cognitor, annos 26. natus, habitans in vico dicto *Shoe lane*, ſub veſperam diei 13, Februar, 1691, prægrandi Capitis dolore correptus ſine quovis evidenti Horrore vel Algore, die 14, ægrotans licet & crebro vomens per totum diem obambulabat, ſub veſperam vero ſudore frigido ſæpius perfuſus, & Lumbagine plurimùm attritus, cœpit quadantenus febricitare. Sub veſperam diei 15, Exanthemata ubique in cute de repente efflorefcunt confluentia, vel racematim cohærentia. Die 20, Februar, ſeptimo autem Morbi; quo ego accerſitus ſum Ægrotans, cujus Pulſus erat tunc temporis celer admodùm & debilis, temperies vero mitis planè inſomnis jacebat & attonitus, & penè delirabat: Febris enim (Veneno neque per Exanthemata quæ ſecundo maturationis die ubique ſeſſilia exareſcebant, neque per ductus

(a) *Variolæ confluentes & Malignæ, demum Febre* Synechei *exceptæ*.

ctus Salivales qui obturbantur, fortiter propulſato] indolem prorſus malignam ſortiebatur, uno tenore progreſſa eſt, & mortem præ foribus adſtare denunciavit. Æger de vigiliis tantum conquerebatur. Ideoque re adeo deſperata Spiritus languidos ſtimulare, motuſque eorum inordinatos compeſcere more ſequenti ſategi. Applic. ſtatim ad Nucham & carpos internos *Veſicatoria* iii. ampla & acria. ℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp. an.* ʒß. *Laudan. liquid. Helmont. gutt. xiv. Syrup. Carioph. q. ſ.* M. F. *Bolus*, illico exhibendus, repetenduſque hora ſomni & craſtino mane, poſt ſingulos Bolos & ad libitum propinetur cochl. iv. vel v. *Julap.* ſequent. ℞. *Aqu. meliſſ. Ceraſſ. nigr. an.* ℥vi. *Epidem, pæon. comp. an.* ℥iß. *Sirup. Carioph.* ʒx. M. F. *Julap.* Liquorem etiam poſſeticum noſtro modo alteratum, pro potu ordinario præſcripſi, & Gargariſmum ex Decocto Ficuum, &, ad linguam aridam emolliendam, & papillas ductuum ſalivalium irritandas, & ptyaliſmum promovendum, ſingulis horis Siphone faucibus injiciendum. Cum autem Februar. 21. ex continuatis adhuc vigiliis & celeritate ac debilitate pulſu Ægrotantē ope horum mitiorum alexipharmacorum ſeſe non melius habere intelligerem, ad majora ſequentia confugi. ℞, *Theriac, androm. electuar. ex Ovo* an. ℈i. *pulv. è chel. cancr. comp. lap. contraierv. ſerpentar. Virgin. ciner. bufon.* an. ℈ß. *ldudan. lond. gr. i. ſirup. cariopb. q. ſ.* M. F. *bolus*. Quem ſumat quamprimum, repetatq; deinceps ſexta quaq; hora, ad iv. vices, ſuperbibendo cochl. v. vel vi. *Julap.* ſequent. ℞. *Aqu. mel. ceraſ. nigr.* an. ℥iii. *epidem.* ℥ii. *ſirup. de mecon.* ℥iß. M. F. *Julap.* perſtet etiam in uſu gargariſmi, & poſſetalę medicatę, Æger ab horum remediorum uſu ſomnum capiebat, minùs delirabat, urinam copioſiorem reddidit; acceſſit fortior arteriarum vibratio Variolarum tamen maturatio, Salivæ profluvium & extremorum intumeſcentia nullos progreſſus fecit, Tracheę ramuli phlegmate viſcido ob Salivationis defectum plurimùm infarcti reſpirationem minus liberam reddebant; ideoque Februar. 22. præter uſum bolorum & Iulapii Paregorici & liquoris Poſſetic. repetendum Cochl. ix, vel x, *Apozemat*, ſequent, calidiuſculi ſæpiùs propinanda iuſſi, ℞. *Decoct Pectoral. depurat.* ℔iß. *Tinctur. Croc. Sirup. ex Eriſm.* an. ℥iß. M. F. *Apozema*. Ad ulteriorem autem Spirituum expanſionem *Veſicatoria* ii. ampla & acria ad interna Brachia prope axillas applicanda curavi. Februar. 23. Ægrotantem fere in eodem ſtatu inveni, ideóque ante pręſcripta adhuc uſurpanda imperavi; præterea ad expanſionem Spirituum (quos ex vibratione Arteriam quadantenus debili adhuc Veneno oppreſſos deprehenderam) *Veſicatoria* ii. ampla & acria ad internas Tibias applicanda quamprimum & non niſi poſt 24, horas amovenda. Februar. 24. Æger meliùs dormit, fere *apyretos* redditur, atque Arteriis jam fortiùs & tardiùs ſeſe vibrantibus, ſpes ſalutis affulget: Cùm tamen ſine quavis evidenti Criſi Morbus declinare videretur, Variolis nempe adhuc immaturis & depreſſis, partibus extremis non intumeſcentibus, Urina parce reddita, & ante præſcriptorum uſu jure merito adhuc perſtandum duxi; Nocte etenim ſequenti [Morbo jam die duode cimo ultimum ſuum ſtadium ingreſſo) Aeger derepente ſine quavis evidenti cauſa à Veneno recrudeſcente Febre recidiva correptus, exacerbationem vehementem per 12. horas protenſam perpeſſus eſt, inſomnis & delirus. Februarii vero 25. febre una cum ſymptomatis plurimum remittente, Naturam remediis prius adhibitis corroboratam jam aliqualem victoriam reportaſſe deprehendi, atque febrem ſubinde à *Synechi* maligna in benignam *Sinechi* fuiſſe mutatam, ideoque fidenter, non obſtante Amicorum deſperantium ploratu, hauſtum febrifugum illico propinandum juſſi, repetendumque tertia & quinta pomerid. & craſtina aurora; hora ſomni vero ante expectatum Paroxyſmum, & quinta matutina ſub Paroxyſmi finem, Bolum Alexipharmacum, ad ſpiritus in certamine erigendos, & motus eorum inordinatos com-

compeſcendos exhibendum curavi, & julapium Cordiale durante exacerbatione frequenter propinandum, Eodem fere modo Ægrum tractavi duobus diebus proximis, nempe Februar. 26. & 27. Cum autem nocte ſequenti nullam exacerbationem recruduiſſe intellexiſſem, atque proximo die, nempe Februar. 28. Morbi autem 15. Patientem planè *apyreton* inveniſſem, linimento ex *Oleo amigd, dulc, & Sperm, Cet,* quo facies illineretur parandum curavi, atque *bolum cardiacum* hora ſomni, & craſtina nocte una cum Hauſtum Iulapii exhibendum, Hauſtum etiam febrifugum mane ſequenti & quinta pom. repetendum. Inſuper, quandoquidem linguam ptyaliſmo nullo ſuborto quadantenus aridam, & bronchia adhuc phlegmate viſcido infarcta animadverterem, *Mucilag, Semin, cidon, Sirup, Diamor.* extractam ſæpiùs in Ore ſuper linguam tenendam, & Cochl. *j, linctus* ex *Oleo amigd, dulc, recent, Sirup, Capil, Ven, & Sacchar, criſtal, alb,* confect. quarta quaque hora unà cum hauſtu Apozem. Pectoral. calid, miniſtrandum imperavi: Ex tunc Vir ingenioſiſſimus Arte Medica planè ex Orci faucibus ereptus ſine quavis Variolarum maturatione, ſine Ptyaliſmum, vel Extremorum intumeſcentia [appetitu & temperie integre reſtitutis) atque nullo Morboſo affectu poſtea ſuborto reconvaleſcebat, atque hucuſque fæcibus Morbi ope Pharmacorum Catharticorum opportunè deturbatis ſtupente planè Pharmacopola, atque Amicis plaudentibus, firma valetudine utitur, plures Variolarum malignarum declinantium, & febre *Sinechi* exceptarum, & *Cortice peruviano* feliciter ſanaturam Hiſtorias narrare poteram verum unum, & quidem unicum caſum, que hactenus obſervaſſe mihi contingit, potius lubet apponere, ubi (ſive ob parcum, vel nimis ſerum Alexipharmacorum majorem & Cortic, peruv, uſum, ſive ob gradum Veneni Morbifici exitialem) prædictam Praxin infauſtus eventus dedecoravit.

HISTORIA XXVI.

a Filius Domini *Rainsford.* annos 17. natus, Ianuarii 20, 1693, Symptomatis Variolarum apparatum comitari ſolitis correptus Ianuar. 22. ad noſocomium privatum in vico dicto *VVarrvviK lane*, ſæviente jam hyeme, & Variolis jamjam erupturis, in curru vehitur; Ianuar. 23. ſub veſperam ad eum inviſendum Ego accerſitus ſum, cùm Exanthemata confluentia & depreſſa ubique ſeſe in conſpectum dederant. Ægrum, cujus temperies erat mitis, Pulſus verò quadantenus celer & debilis, inſomnem deprehendi, ideòque Hauſtum ſequentem ſtatim propinandum & ſexta quaque hora repetendum juſſi, *R. Aq. Meliſſ, ceraſ. nigr.* an. ℥*i. epidem. Sirup. cariophe.* an. ʒ*iii. pulv, e chel, cancr, com, Lap, contraierv,* an, *gr, xii, laudani liquid, gut, xv.* M. F. *hauſtus.* Inſuper Cochl, iv vel v, Iulapii ſequentis ad libitum miniſtrabantur. *R. Aqu, Meliſſ, ceraſ, nigr, an,* ℥*iv, epid,* ℥*i. Sirup. car,* ʒ*x,* M. F. *Iulap,* Die 24. quandoquidem Æger eſſet ferè *apyretos* & ad ſomnum proclivis, ut ut Exanthemata deprimerentur, & in apicibus quaſi maturatione incœpta albeſcerent, præſcripſi Liquorem poſſeticum noſtro modo alteratum calidè frequenter propinandum, atq; Cochl, iv. vel v. Iulapii ſequent, quarta quaq; hora miniſtranda, agitata phiala, *R. Aq, meliſſ, ceraſ, nigr, an,* ℥*iv, epidem,* ℥*iß, pæon, com,* ℥*i, pulv e chel, cancr, comp, lap, contraierv, an,* ℈*i, Syrup, de mecon,* ℥*iß,* M. F. *Iulap,* Die 25 horum levium remediorum ope bene dormivit Æger & fere *apyretos* evaſit, ſuborto æquali ptyaliſmo; cum Gutturis dolore & faciei intumeſcentia conjuncto: unde ego in Spem inductus ſum ut ut exanthemata juxta primam naturæ intentionem nequaquam matureſcerent, ſed hactenus areſcerent & deprimerentur, ideoque ductus ſalivales *Gargariſmo* calido ex *Decoctum ficuum, diamor, & melle Roſat,* ſiphone fau-

cibus

a *Variolæ Confluentes malignæ in declinatione febre* Synechi *exceptæ, & non obſtante cortice peruviano funeſtæ.*

cibus ſępius iniecto præſertim ſollicitandos duxi uſum Julapii Paregorici cum ſpeciebus, & poſſetalæ medicatæ repetendum, atque inſuper *bolum* ſequentem ad vires ſpirituum erigendas & motum eorum ordinatum ſi forte quid Venenati fermenti adhuc deliteſceret, ſervandum, hora ſomni exhibendum, & mane proximo, una cum Hauſtu Julapii repetendum juſſi. ℞. *Ther, andr, pulv, e chel, cancr, comp, lap, contraierv, an, gr, xvi, laudan, liquid, gutt, viii, Sirup, Cariopb, q, ſ,* M. F, *bolus*. Die 26, cùm res Ægrotantis eodem fere modo progrederentur, in uſu remediorum præcedenti die præſcriptorum perſtandum duxi quando quidem vero die 27. Salivatio (Exanthematis adhuc depreſſis) non legitimè procederet; atque bronchia inde phlegmate viſcido quadantenùs eſſent infarcta, præter unum Julapii Paregorici cum ſpeciebus, Gargariſmi, & poſſetalæ medicatæ continuatum, Cochl. xii. Apozematis ſequentis quarta quaque hora calidiuſqule propinanda juſſi ℞, *Decoct, pectoral, depurat,* ℔iß, *Tinctur, croc, Sir, ex eriſmo an, unc, i,* atque ad Lympham venenatum per renes deturbandam, & vires Spirituum ulterius erigendas, *ciner. bufon* ℈ß, & *Rad, Serpent, Virgin, gr, vi,* Bolo veſperi & aurora repetendo addenda curavi. 28, & 29, Ægrotans eodem fere modo ſeſe habuit, niſi quod die 29, Ptyalſmo jam declinante: Bronchia magis infarcta viderentur, ideoq; præter uſum præſcriptorum continuatum Cochl. Linctus ſequent. quarta quaque hora exhibendum juſſi una cum Hauſtu Apozemat. Poctoral, ℞. *Ol, Amigd, dulc, rec, Sir, Capil. Ven, an,* ℥iß, *Sacchar, cand, alb,* ℥i, M, F, *Linctus* Die 30. Ptyaliſmus, nullo notabili Urinæ fluxu ſuborto plane ſubſiſtebat, exanthemata ubiq; areſcebant, Ægrotante interea ſatis dormiente nec manifeſto febricitante. Nihilominus ob aliqualem linguæ ariditatem, & pulſum jam quadantenus acceleratum, venenatum miaſma adhuc in Spirituum ſinu c hiberi, quod languida Natura per nullam portam hactenus protrndere valuerit, & novam Symptomatum ſtragem mox daturum, deliteſcere ſuſpicabar; ideòque non tantum Linimentum ex *Ol, amigd. dulc.* & *Spermat, Cet.* Faciei illinendum curavi, verum uſum Julapii Paregorici, & Bolorum Alexipharmacorum per triduum aſſiduè repetendum juſſi, nocte ſequenti eventus præſagium comprobavit; Æger enim totam noctem inſomnis & delirus exacerbatione febrili jam in ultimo morbi ſtadio ſuborta, tranſegit; Mane vero, finito paroxyſmo, ad ſe rediit; & ſomnum aliqualem capiebat. Janua 31. (Collega noſtro Cl. D. Doctore *Carolo Goodall* conſultandi gratia accerſito) ad ſpiritus erigendos, & compeſcendos *Veſicatoria* iii. ampla & acria ſtatim ad Nucham & carpos applicabantur, & bolus ſequens illico miniſtrabatur, una cum Hauſtu Julapii paregorici cum Speciebus cujus uſum repetendnm decrevimus. ℞. *Theriac. Androm. pulv. è chel. cancr. comp. an.* ℈ß. *Laudan. Lond gr. i.* M. F. *Bolus*. poſt trihorium hauſtum febrifugum è cortic. peruv. propinavimus, quem deinceps repetendum juſſimus tertia quaque hora uſque ad proximum Paroxyſmum, itidemque Paroxyſmo finito, tertia ſcil. ſexta & nona matutina, niſi ſomnus interea obreperet; ſub initium autem exacerbationis *Bolum* ſequentem cum hauſtum Julapii exhibendum, & poſt trihorium repetendum, modo Æger vigilaret, præſcripſimus, ℞. *Theriac. venet.* ℈i. *pulv. e chel. cancr. comp. lap. contraierv. an.* ℈ii. *laudan. Lond. gr. i.* M. F. *bolus* ℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr lactis alexiter an.* ℥iii. *pæon. epidem, an* ℥ii. *ſyrup. cariopb.* unc. *iß.* M, F. *Julap.* Ægro autem (paroxyſmo ſub veſperam recrudeſcente) plane inſomni & delirante, atque ob bronchiorum obſtructionem neque bolos vel hauſtus deglutire valente, rurſus accerſiti ſumus, atq; Hauſtum ſequentem ſtatim exhibendum, atq; poſt 4. horas repetendum in locum boli ſubſtituimus, ℞. *Aqu. ceraſ, nigr. meliſſ. Cardu. Theriac. Stillat. an.* ℥ß. *epid. pæon. comp. an.* ʒii. *Theriac. Androm. ſolut.* ʒß. *Pulv. è chel. cancr. comp, lap, Contrajerv, Bezoar, Orient, an,* ℈ß, *Syr, Cariopb,* ʒiii, M. F. *Hauſtus*. Et loco Hauſtum febrifugorum extra paroxyſmum exhibendorū, Cochl. iv, apozemat. ſequent calid. quarta quaq.

hora propinavimus, ℞. *Cortic. Peruv. non contuſ.* unc. *ij.* Coq. lento igne in *Aqu. Font.* ℥*xij.* ad unc. *vj. Cortici* relicto recens Aqua addatur, coq. & cola iterum ad ſextam vicem; Colatoris commixtis & per ſubſidentiam optimè depuratis add *Vini alb. optim. Syrup. Caryoph.* an. ℔ß. M. F. *Apozema.* Cum autem præ languore & difficili Deglutitione Æger Februarii 1. pene delirus, Hauſtus cum Febrifugos, tum Cordiales planè reſpueret, *Veſicatoria ii.* ad Tibias internas illico applicanda juſſimus, atque *Suppedanea* ex æqual. quantitate *Emplaſtr. Cephalic. cum Euphorb.* & *Pic. Burgundic.* ad plantas pedum adaptanda, atque ut perſeveraret [quantum poſſet] in uſu Hauſtuum Cardiacorum, Apozematis Febrifugi, & Julapii Cordialis. Sub veſperam autem ob jactationem inquietam Æger ope Adſtantium è lecto ſuſcitatus, illico incertis rigoribus, nauſea, & perpetua Vomitione per totam noctem durante, correptus eſt, & proximo mane ſcil. Februar. 2. Deglutitione & Reſpiratione plurimum læſis quaſi ſuffocatus jacebat; quocirca Prognoſtico funeſto prius prolato, Potione ſequenti evacuationem ſive ſurſum ſive deorſum moliri tentavimus ℞. *Decoct. Amar.* unc. *iv. Vini Benedict.* ℥*iii.* M. F. *Potio* ſtatim exhibenda. Poſt quatuor horas elapſas, ſi modo aliqua evacuatio contingeret, Hauſtum Cardiacum repetendum, atque ſæpius exhibendum imperavimus. Natura autem jam planè, Ægrotans nihil omnino vel vomitu, vel ſeceſſu, vel mictione rejecit; Ideoque ſub veſperam Glandes duas ſucceſſivè [ſi opus fuerit] intrudendas ſtatim parandas imperavimus, ℞. *Mell. Anglic.* in formam debitam coct. unc. *ii. Hier. Picr.* ℥*ii. Alum, crud. pulveriſat.* unc. ß. M. F. *Suppoſitora* duo. Sin verò alvus non reſponderet, *Enema Therebinthinatum* iniiciendum curavimus, & poſt evacuationem finitam, Cardiacum ante præſcriptum miniſtrandum, vel *Bolum* ſequentem in Cochl. j. Julap. Cordial. ſolut. ℞ *Elect, ex ovo* ℈*i, Theriac, Androm,* ℨß, *Pulv, Rad, Serp, Virg,* ℈, *m, Syrup, Carioph, q, ſ, M,* In caſſum autem omnia, Spiritibus enim jam veneno prorſus obrutis & extinctis, Aeger, poſtquam noctem anhelus, delirus & inſomnis, licet *apyretos* tranſegiſſet, pulſu deficiente, demum 14. Morbi die fatis cedebat.

HISTORIA XXVII.

[*a*] UXor Domini *Paxon*, habitantis in *Bargeyard*, juxta vicum dictum *BucKlers buri*, die Maii 14. anno 1692. ægrotans, atque Symptomatis Variolarum apparatum vulgo comitantibus, ſed non præter ſolitum vehementibus correpta, die 17. Variolis jam erumpentibus, Pharmacopolæ conſilio ſanguinis ℥*viii.* vel *x.* è brachio detrahendas juſſit: Spiritibus autem a venæ-ſectione perperam atque ſine neceſſitate celebrata debilitatis, atque præ languore in motus inordinatos adactis, & Veneno ſuccumbentibus, Exanthemata, quæ principio diſtinctè erumpebant, mox ſenſim cohærere atque confluere cœperunt, atque ad viceſimum uſque Maii diem [quo die ego primum accerſebar] languebant, & deprimebantur, maturationem fere nullam aſſecuta, acceſſerunt vigiliæ pertinaces & Tuſſis importuna, (non obſtantibus Opiatis copioſè miniſtratis] Deliquia frequenter recurrentia, atque debilis admodum ac celer Arteriarum vibratio, quod præ cæteris ſymptomatis me ſollicitudine affecit. Ideoque tum ad Spiritus erigendos, cùm ad efferatos eorum motus compeſcendos & Tuſſim frænandam *Veſicatoria iii.* ampla & acria illicò ad Nucham & Carpos internos applicanda curavi, & *bolum* ſequentem hora ſomni, idemque proxima aurora exhibendum, una cum Hauſtu Julap. ſequent. ad libitum pitiſſandi, atque *Laudan liquid. gut. xv.* in hauſtu Julapii propinandas, modo poſt trihorium a primo Bolo ſomnum non caperet, atque inſuper *Liquorem poſſeticum* noſtro modo altera-

(a) *Variolæ quadantenus Confluentes depreſſæ & tardè matureſcentes, cum Tuſſi & Vigiliis pertinacibus conjunctæ, atque demum Furunculis frequentibus exceptæ.*

alteratum calidiuſque ſæpius miniſtrandum. ℞ *Theriach Androm. pulv e chel. cancr. comp. an.* ʒß. *Laudan. Lond. gr. i. Syrup. Caryoph. q. ſ. M. F. bolus* mollis. ℞ *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. an.* ℥iv. *epidem.* ℥ii. *Pæon. com.* ℥i. *Syrup. Cariophl.* ʒx. M. F. *Iulap* Ab his ſomnis quadantenus conciliabatur, Tuſſis aliquantiſper mitigata eſt, pulſus etiam & vires erigebantur, deliquia tollebantur, atque Exanthemata proximo mane matureſcere videbantur. Ideóq; die 21. bolum cardiacum quamprimum cum *laudan. lond. gr. ii.* exhibendum, iterumque hora ſomni proximo mane repetendum juſſi, atque *gut. xx. laudan. liquid.* poſt trihorium à Bolo nocturno exhibito in hauſtu Iulapii propinandas, modo Vigiliæ vel tuſſis urgerent; atque Iulapium cordiale & liquorem Poſſeticum non omittendum. Inſuper ob *Stranguriam* vehementem à Veſicatoriis inductam, cochl. *xii. Emulſionis* ſequentis calidiuſculè quarta quaque hora vel ſæpius miniſtranda imperavi. ℞ *ſem. frigd. mai. an.* ʒi. *ſem. papav. alb.* ʒ. *m. amigd. dulc. decorticat.* n. *vii.* cum *aqu. Hord.* ℔i. *m. F. emulſio*, cui add. *aqu. roſ. rub.* ℥ii *ſacchar. albiſſ.* ℥im. Cum autem vigiliæ ope præſcriptorum ſatis coercerentur die 22. & variolæ (tardius licet) maturefcere pergerent, atq; ptyaliſmus aliqualis jam ſuboriretur *gargariſmo ex. Decoct. ficuum* & cæt. calidè ſæpius ſiphone faucibus fortiter injecto papillas ſalivales ad Lympham copioſius egerendum ſtimulare decrevi & ſpiritus frequenti uſu *Iulap. cordial.* & *liquor.* noſtri *Poſſetic.* refocillare, ut maturatio Exanthematum incœpta ulterius promoveretur; Inſuper Bolum Cardiacum cum *laudan. lond. gr. ii.* proximo mane exhibendum juſſi, modo non tota nocte placidè dormiret Ægra, Die 23. res Ægrotantis fere eodem modo ſe habebant, ideoque in uſu præſcriptorum perſtabat, *Bolum Cardiacum* & *Opiatum* aurora ſequenti deglutiendum, modo vigiliæ urgent, imperabam, atque ad vires Spirituum fovendas Cochl. iv. vel v. Iulap. ſequent agitata phiala ſæpius propinanda. ℞ *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. an.* ℥v. *epidem. Pæon. com. an.* ℥i. *Margarit. ppt.* ʒim. *Sacchar. alb.* ℥m. *M. F. Iulap.* Morbo autem jam una cum Ptyaliſmo & Exanthematis die Maii 24. à decubitu verò undecimo, ſenſim declinante, bronchiis vero & faucibus pituita viſcida quadantenus infarctis, *Cochl. i.* Linctus ſequentis una cum *Cochl. xii.* Appozematis tepefacti quarta quaque hora miniſtrandum juſſi. ℞ *Amigd. dulc. rec. Sirup. capil. Vener. an.* ℥im. *Sacchar. cant. alb.* ℥i. M. F. *linctus* ℞ *Decoct. pector. depurat.* ℔im. *tinctur. croc. Sir. capill. Vener. an.* ℥i. M. F. *apozema. Bolum* vero *cardiacum & Opiatum* ad vires Spirituum ſuſtentandas, eorumque motus inordinatos compeſcendos & tuſſim frænandam hora ſomni repetendum duxi uſumque *Iulapii perlati* & gargariſmi non omittendum. Cum autem die 25. declinationis verò ſecundo, nullam febrem recidivam, atque nullum ſymptomata vehementius præter pulmonum infarctum adeſſe animadverterem, uſum *linctus apozematis pectoral. gargariſmi Iulap perlat.* ſolummodo repetendum præſcripſi. Die 26. *linimentum* pro facie parandum curavi, atque inſuper *bolum Opiatum* & *Cardiacum* hora ſomni exhibendum, ne forte jam ultimo Declinationis die, Veneno penitus intus cohibito, ſpiritus recenti miaſmate inficerentur, novam Morboſorum Affectuum ſtragem mox daturo: Cum autem die 27. nullum Symptomata vehementius adeſſet præter Tuſſim, quę ſomnum quadantenus adhuc interturbabat, præſcripſi duntaxat hauſtum paregoricum ſequentem hora ſomni propinandum. ℞ *Aq. card. cinnam hord. an.* ℥i. *Epidem. Sirup. de mecon. an.* ʒ. *m. laud. liquid. Helmon. gutt. xii.* M. F. *Hauſtus.* Die vero 28. colliquationem humorum à reliquiis veneni intus cohibiti ortam, levis *Ophthalmia* cum Tuſſi conjuncta prodebat, quoad cætera autem Patiens jam plane *apyretos* bene ſe habebat, exanthematis ubique incruſtatis & deſquamatis, ideoque rem Naturæ pauliſper reliqui, & tenuiori Diætæ, ſperans naturam morborum medicatricem huic Colliquationi moderandæ non imparem fore, modo ſymptomata præſentia ſcil. Tuſ-

ſis & *Ophthalmia* arte cohiberentur, quo nomine Cochl. ij. *Syrup. de Mecon.* ad Tuſſim frenandam quaque nocte in hauſtu liquoris Poſſetic. *Flor. Parali.* alterat. exhibenda juſſi, atque gut, aliquot *Collirii* ſequentis tepefact, ſæpius oculis inſtillandas (agitata prius phiala) ad demulcendam humoris per glandulas Lachrymales excreti acrimoniam, ♃ *Aqu. Roſ. rub* ℥i. *Troch. alb. Rhaſ. ſ. Opio Saccha. criſtal. alb. ſubtiliſſ. Pulveriſat. an* ℈ß. M F. *Collirium*. Die autem Junii quarto reverſus deprehendi Patientem (humoribus à Veneno adhuc intûs delitelcente magis colliquatis) *apyreton* licet, toxico quaſi infectam, nauſea, vomitione, & fluxu Alvi indeſinenter laceſſitam; quocirca Electuarium ſequen. ad quantit. nuc. Jugland. omni nocte exhibendum juſſi una cum hauſtu *Julapii Perlati.* ante præſcripti, ♃. *pul. Conſerv. Roſ. rub. Diacidon. an.* ℥ß. *Throch. de Carab.* ʒ*iii. Bol. ver. Lacrim. Sang. Drac. an.* ʒß *Laudan Lond. gr. iii. Sirup. Mirtill. q. ſ* M. F. *Electuar.* Cùm autem die Junii 6. morboſi affectus jam memorati adhuc perſeverarent, atq; ſtato tempore, licet ſine Febre evidenti exacerbarentur, Venenum delitefcens, horum malorum fontem, *Cortice peruv.* aggredi & ſubigere decrevi, more ſequenti, ♃. *Aqu. Cardu*, ℥*ii*, *Epidem Sirup. Cariopb*, *an*, ʒ*ii*, *pulv*, *Cortic*, *peruv*, *ſubtiliſſ. trit.* ʒ*i*, M, F, *Hauſtus* ſtatim ſumendus, repetendusque hora ſomni, & mane ſequenti, & ſic deinceps per tridui ſpatium. Addantur *Landan*, *liquid*, *gutt*, *xii*, hauſtui nocturno, vel reliquis hauſtibus, ſi fluxus alvi poſtulet, Inſuper ad Vomitionem coercendam Cochl, iv, vel v, *Julap. ſequentis* propinanda juſſi, urgente Vomitione, ♃, *Aqu*, *Menth*, *Cinnam*, *Hord*, *an*, unc, *iv*, *Aqu. Stephan.* unc, *ii*, *Sal*, *Abſinth*, ℈*i*, *Sirup*, *Limon*, un, *ii*, M, F, *Julap*, Veneno hoc pacto ex parte cicurato, Natura reliquias ejus per *Furunculos* hic illic ſuccreſcentes fortiter expellit, atque demum Appetitus (nauſea, Vomitione & alvi fluxu ſenſim declinantibus) integer redet. Ideòque die Junii 12, Alvum Potione ſequente ſubducendam curavi: ♃, *Decoct*, *Amar*, *cum dupl*, *Senn*, unc, *iv*, *Sir*, *de Spin. Cerv*, unc, ß, *M. F*, *potio*, Junii autem 13, Pilulas frequentes præſcripſi, & quia alvus jam conſtipata erat 16, & 19, repetendas, ♃, *Stomach*, *cum Gum*, ʒß, F, Pil, iv, deaurand, & hora ſomni exhibendæ, Aurora verò proxima *Extract*, *Rud*, ℈j, in Pil, iij, redact cum *Reſin*, *Iulap*, *gr*, *iv*, & *Ol*, *Cinnam*, *gut*, *ii*, Atq; hoc pacto planè revaleſcebat Patiens, ab affectibus morboſis liberata, & huc uſque integra valetudine utitur.

HISTORIA XXVIII.

Filiolus Domini *Durant* habitantes ad Inſigne *Cruris & Stellæ* in vico dicto *Cheapſide*, poſtquam anno 1695, media æſtate à Variolis cohærentibus & mali moris, cura & conſilio Cl, Collegæ Domini *Edmundi King*, Equitis Aurat. ſpatio 14, dierum ægrè admodùm liberatus fuerat, reliquiis Veneni adhuc non ſatis exterminatis obſeſſus, Exanthematis ubique deſquamatis, malè ſe habuit uſque ad viceſimum tertium à primo Morbi inſultu diem, poſt incertas periodos quadantenus febricitans, atque dolore prope *Os* Sacrum adeo atroci correptus, ut ſitum erectum non ſine ejulatu pati poſſet, adeò ut Parentes oſſa femorum luxata eſſe ſuſpicarentur: acceſſit *anorexia* gravis, adeò ut Cibum vel potum non omnino appeteret, vel deglutire vellet, Ideòque Cl, viro & mihi æquum videbatur *Linimento Anodino* partes dolentes fovere, atque *Bolo Alexipharmaco* mane & veſperi per triduum exhibito Spiritus erigere, ut Veneni reliquias intus delitefcentes, dolorum Spaſmodicorum autores quovis modo fortiter expellere valerent. Quid fit? Veneno hic methodo propulſato, *Furunculis* omnes pene articulos digitorum manuum & pedum ſuccreſcentes obſident, qui demùm quam citiſſimè maturabantur, *anorexia* autem cum Febre aliquali periodicè recurrente conjuncta adhuc perſeverabat, unde *Tabem* ab Inanitione expectare fas erat. Hac *Febre* autem ope unc, ß, *cortice peruv*, demùm ſublata, appetitus ſtatim redit, & temperies admodum mitis & æquabilis; deinde alvo poſt debita intervalla Catharticis lenibus evacuata, planè revaleſcebat

ſcebat Puer, nec Morboſo quovis affectu poſtea tentabatur.

HISTORIA XXIX.

(*a*) Accerſitus die Julii 10. 1692. inviſi Neptim Domini *Cocherill*, habitantis ſub Inſigni *trium Crurum* in vico dicto *le poultri*, ſedecim annos natam, Variolis laborantem, quarum Apparatus ad biduum tantùm durabat; jam verò ſecundo ab eruptione die Exanthemata animadverti Diſcreta, ubique tamen depreſſa & languida, Fluxum alvi copioſum & frequentes dejectiones, Pulſum debilem admodùm & pene formicantem, vires valdè proſtratas, & vigilias pertinaces, Febri verò vel in Pulſu vel in temperie, in Lingua nulla manifeſta indicia. Quo nomine venenum plus ſolito deleterium hiſce Variolis, quamvis diſtinctis, anſam præbuiſſe jure ſuſpicatus ſum, atque proinde *Decoctum album* cum tantillo *Vini canarini*, & liquorem Poſſeticum cum *Vino canarino*, parandum pro potu ordinario curavi; quin & tantillum *Vini canarini* meraci interdum propinandum duxi, *Veſicatorium* amplum & acre ad nucham illicò applicandum, atque Bolum ſequentem ſtatim exhibendum, & deinceps ſexta quaque hora repetendum juſſi, unà cum Cochl, iv, vel v, Julap, ſequent, ℞, *Theriac, Androm*, ℈j, *Pul, è Chel, Cancr, comp, Lap, contraierv, an, gr, xv, Laudan, liquid, Helmont, gut, vi, Sirup, cariopb, q, ſ*, M, F, *Bolus* ℞, *Aqu, Meliſſ, Ceraſ, nigr, cinnam, bordeat, an*, unc, *iiii, Epidem. Pæon, comp, an*, unc, *i, Sirup, cariopb*, ℨx, M, F, *Iulap*, Proximo die ſcil, Julii 11. mane reverſus, Pulſum adhuc debilem, & Variolas in medio depreſſas, nequaquam acuminatas, vel magine rubro cinctas inveni; Vigiliæ autem & Diarrhœa minus urgebant quam prius, ideoque Cochl, v, vel vj, *iulap.* ſequent, ſtatim exhibenda juſſi & quarta quaque hora repetenda (agitata Phiala) & *gut, viii, Laud, liquid*, poſt ſingulas dejectiones hauſtus proximè ſumendo inſtillandas? ℞, *Aqu, flor, calendu, Benedict, cinnam. bordeat, an*, unc, *iii, Pæon, comp, Epidem*, an, un, *i, Spec, confect, de Hiacinth, Lap, contraierv, pulv, è chel, cancr, comp, an*, ℈*ii, Sirup, de Mecon*, unc, *iiß*, M, F, *Julap*, Inſuper *Julapium* ſequens ad libitum pitiſſandum præſcripſi, ℞, *Aqu, Meliſſ, ceraſ, nigr, cinnam, bordeat*, an, unc, *iii, Epidem*, unc, *ii, Margarit, ppt*, ℨ*iß, Sacchar, albiſſ*, ℨv, M, Sub veſperam autem reverſus Petechias aliquot purpureas hic illic in interſtitiis Exanthematum in pectore efflorescentes deprehendi, qua de cauſa *Veſicatoria* ij. ampla & acria ad Carpos internos illicò applicanda juſſi, atque *Bolum* ſequentem ſtatim exhibendum, una cum Cochl, v, vel vj, Julapii, repetendumque deinceps ſexta, octava, vel duodecima quaque hora pro ratione Vigiliarum & Fluxus alvi. ℞. *Therac, Androm, pulv. chel, cancr, comp, Lap, contraierv, ciner, Bufon, an, gr, xv, Laud, Lond, gr, i, Sirup, cariopb, q, ſ*, M, F, *Bolus* ℞, *Aqu, Meliſſ, Ceraſ, nigr, an*, unc, *iii, Epidem, pæon, comp, Sirup, de Mecon*, an, unc, *i*, M, F, *Julapium*. Petechiis autem adhuc die 12, & 13 numero, & magnitudine auctis, ut ut Fluxus alvi & vigiliæ, cæteraque ſymptomata jam non urgerent ut priùs, uſum Bolorum ſexta octava quaque hora, uti & *Iulapii* Paregorici & Perlati adhuc repetendum duxi, uſque ad diem decimum quintum, quo die ego in rus vocatus, Ægram Collegæ Cl. D. D. *Goodall* cum jam primum Petechiæ, cæteraque Symptomata [veneno plurimum cicurato] evaneſcere cœpiſſent, tractandam reliqui; Cl. Vir die Julii 15. Bolum ſequentem ſtatim deglutiendum juſſit, atque ſexta quaque hora ad iv, vices repetendum, una cum Hauſtu ſequenti. ℞. *Theriac. Androm.* ℨß. *Pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Goæ Contrayerv.* an. ℈ß. *Laudan. Lond. gr. j. Syrup. è Conditur. N. M. q. ſ.* M. F. *Bolus*, ℞. *Aqu. Card. Bened. Ceraſ. nigr. Cinnam. Hord. Epidem. an.* ℥ß. *Tinctur. Croc. Aqua Theriac. Extract.* ℨ*iij. Laudan. liquid. gut. x. Sirup. Caryoph.* ℨ*iij.* M. F. *Hauſtus* Uſum *Iulapii Perlati* languoribus & *Decocti albi* pro potu ordinario non omittendum voluit, unicuique verò libræ

(a) *Variolæ Diſcretæ Malignæ Petechiis interpunctæ, & demum Parotide exceptæ.*

Decocti *Aqu.Cinnam. hord. Epidem.*an. ℥vj. adendas curavit, die 16. Cl. vir in eorundem *Bolorum Hauſtuum* & *Decocti* uſu perſtandum eſſe duxit. Die autem Julii 17. ego rure reverſus Pulſum Ægrotantis animadverti fortiorem, & vires inſtauratas, Petechias nullas, alvum adſtrictam, & vigilias cohibitas, Linguam autem & Fauces Aphthis albis ubique obſeſſas, ſine ulla omnino faciei vel extremorum intumeſcentia vel ptyaliſmo ſuborto, Variolas etiam adhuc quadantanus depreſſas, ideòque *Julapium Perlatum* repetendum juſſi ad libitum hauſtum ſequentem hora ſomni propinandum, & *Gargariſmum* ſæpius calidè Siphone faucibus injiciendum, ℞. *Aqu.Ceraſ. nigr. Meliſſ.an.*℥iß.*Epidem.*℥ß.*Theriac. Androm. Pulv. è Chel. Cancr. comp.an.*℈j.*Sirup. de Mecon.* ℥i. M.F. *Hauſtus* ℞. *Decoct. Ficuum* ℔ſs. *Diamor*, ℥iſs. M. F. *Gargariſm*, Die Julii 18. Morbj vero 12. Ægra, Variolis declinantibus, atq; in facie ante maturationem conſummatam exareſcere incipientibus, plurimùm languebat, & Arteriis validè ſe vibrantibus evidenter febricitabat. Lingua etiam Aphthis decidentibus inflammata rubeſcebat, atque craſſeſcebat, unde certum habens, febrem præſentem indolem benignam induiſſe, *Hauſtum* febrifugum ſequent. illico propinandum juſſi (agitata prius phiala] & quarta quaque hora ad ſex vices repetendum, ℞. *Aqu. Cardu.*℥ii.*Epidem.Syrup. Garyoph an.*℥ij.*Pulv.ſubtiliſſ.cortic. peruv. elect.* ℨj. M.F. *Hauſtus*, atq; Cochl, iv, vel v, *Julap.* ſequent. quarta quaq; hora medio inter Hauſtus ſpatio exhibenda, & uſum *Julapii perlati* & *Gargariſmi* non omittendum, ℞. *Aqu. Meliſſ.ceraſ. nigr. an.*℥iv.*Epidem.* ℥iiß. *Diaſcord.* ℨiß. *Sirup, carioph*, ℨx, M, F, *julap*, Inde ſub veſperam multo melius ſe habuit Ægra, Pulſus & vires erigebantur, tota nocte placidè dormiebat, atque die ſequenti à Febre penitus liberata planè reconvaleſcere videbatur, variolis jam demum in Artubus ubique pure turgentibus, & margine rubro circumcinctis, atq; *parotide* ampla & moleſta ſub aure ſiniſtra ſuborta. Quocirca 19. Julii, poſtquam *Linimentum* pro facie ex *Oleo amig*, & *Sperm, cet*, parandum juſſeram, atq; Parotidem, *Unguent, Dialth*, illinendum & *Hauſtum* febrifugum mane & veſperi repetendum, Patienti pro tempore valedixi; ſub veſperam autem, Veneno vel per Parotidem non ſatis propulſato, vel forte repercuſſo, Ægra more Hyſtericarum ſuffocata plurima Deliquia perpeſſa eſt, atq; deliravit,) pulſu interea vacillante] quaſi illico animam efflatura. Qua de cauſa ego incunctanter accerſitus Bolum ſequentem ſtatim deglutiendum præſcripſi & ſexta matutina repetendum cum Cochl. iv. vel v. Julap, ſequent. de quo bibere fas erat ad libitum. ℞, *Ther, androm, confect, alcherm. an, dr, ſs, pulv è chel, canc, comp, Lap contraierv, an, gr, xv, pulv, de Guttet, Serpentar, Virgin, an, gr, vii, Laud, liquid, Helmont, gut, x, Syrup, cariophl. q, ſ*, M, F, *Bolus*, ℞, *Aqu, Meliſſ, Rut, ceraſ, nigr, an*, unc, *iij, Aqu, Brion, pæon, comp, an*, unc, *iſs, Tinctur, caſtor.* dr, *i, m, Spi, Sal, Armon, vin*, ℈j, *Sir, pæon, comp*, ℥i. *m*, M, F, *julap*, Inſuper *Spiritum* C C, ſæpius naribus admovendum juſſi, atq; ejuſdem *gut, vj.* vel *viii.* in languoribus in hauſtu Julapii propinandas, *Veſicat.* ii. ampla & acria ad Brachia interna prope Axillas applicanda, & *catapl.* calidum ex *Ung, Dialth.* & *Theriac, Lond, an, p, æqu.* commixtis cum panno lineo duplicato parotidi imponendum, Inde proximo die mane Patientem inveni ſomno refectam, atq; ab omni ſymptomate morboſo liberatam, Exanthematis jam demum in Artubus exareſcere incipientibus, atq; parotide ſine dolore adhuc intumeſcentes, ideoque die Iulii viceſimo, poſtquam *cataplaſma* Parotidi recens imponendum & *bolum alexipharmacum* hora ſomni & proximo mane repetendum juſſeram, rurſus Patienti, pro tempore valedixi, Iulii autem 22. cùm linguam ægræ quadant. aridam & rubeſcentem deprehenderem. Os *Gargariſmo* ſequenti ſæpius colluendum iuſſi, *R. Fol, plant. Roſ, rubr*; *ſumm, Rub*, an, *M, j*, coq, *in aqu, Font, q, ſ*, ad ℔im. Colaturæ add, *Diamor*, ℥*ii, Mel, roſ, colat, vn i.* M.F. *gargariſmus* Intereà Iulapium perlatum ad libitum Ægra pitiſſabat, Die vero 25, cùm Parotis adhuc Scrophulæ ad inſtar tumeret, nullatenus autem inflam-

flammaretur, *Empl*, *diacyl*, *cum gum*, ſuper tenui aluta extenſum parti affectæ imponendum juſſi, atque alternis diebus renovandum atq; *Electuarium* ſequens ad reliquias veneni deliteſcentis ſubigendas, ne forte tumor hic è perenni fonte ſcaturiens in moleſtam Strumam curatu difficilem degeneraret, deglutiendum, & Cochl, i, vel alterum *vini canarini* ſuperbibendum. ♃, *Pulv*, *ſubtl iiſſ*, *cortic*, *peruv*, *elect*, ℥vi, *ſyrup*, *Idæ*, *q*, *ſ*, M, F, *electuar*, de quo cap, quant, unc, Iugland, ter in die horis medic. Julii autem 29. cum ex redintegrato appetitu veneno penitus ſubactum fuiſſe certum haberem alvum *potione* ſequenti manè proximo exhibendā cum Regimine deturbandam curavi, iterùmque Auguſti primo. ♃, *Decoct*, *Sennæ Gereon*, ℥iß, *mannæ ſelectiſſ*, ℥iß, M, Has evacuationes bene toleravit: atque inde perfectè reconvaluit patiens, tantum adhuc parotis tumebat, quo nomine Emplaſtrum adhuc uſurpandum duxi, atque ʒß, *pil*, *Stomach*, *cum Gum*, *in iv*, *pil*, *redact*, poſt triduum elapſum hora ſomni exhibendam, atque deinceps quarta quaque nocte ad *v*, vices repetendam, & horis matutinis ſequentibus ℔, *iv*, *Aqu*, *Mineral*, *purgant*, crudarum vel ad ℔*iii*, coctarum & ℔ß, *Lactis* alterat, bibendas quo pacto Parotis ſenſim demum evanuit, & Patiens ſanitatem tandem aſſecuta eſt.

HISTORIA XXX.

(*a*) Filiolæ duę Vicini mei domini *picKe* Armatarii, habitantis in vico dicto *Novvgate-ſtreet*, menſe Julio anno 1692. quarum una ſex, altera quatuor annos nata erat, Varioloſo veneno admodum deleterio infectæ, eodem die decubuerunt, utraq; durante morbi apparatu blande calabat, & febre miti tentabatur, (Natura nimirum veneno obruta) nullum ſymptomata aderat vehemētius pręter vigilias perpetuas & contumaces uſq; ad ſecundum ab eruptione diem protenſas exanthemata ubique diſtincta ſatis pro ratione temporis acuminabatur, unde animi Pharmacopolę qui eas tractabat addebantur: Non enim Veſiculas miliares ubique in interſtitiis Variolarum in collo & pectore natu majores, atque petechias in pectore Juniores efflorescentes animadvertebat, ideoque de eventu morbi parum ſollicitus, nullum iis Remedium præter Julapium perlatum temperatum exhibuit; Natu autem major ſecundo ab eruptione die derepente, & ſine quavis evidenti cauſa, Spaſmis univerſalibus correpta, attonita & ſuffocata more Apoplecticorum eodem ipſo die cedebat, quamquam ego incunctanter accerſitus *Veſicatoriis*; & generoſiſſimis quotquot remediis ſero adhibitis ſpiritus ſtimulare atque Venenum ſubigere in caſſum ſatageram: fatum etiam non minus acerbum ſortiebatur altera, quę perpetuo deliria & vigil non obſtante Opiatorum & Alexipharmacorum remediorum à me & Collega D. D. *Brevvn* præſcriptorum uſu, tertio ab eruptione die ſumum diem oppetit: Adeò præcipitem ruinam infert, atque funeſtum prognoſtican ſuggerit hinc morbus, quoties ortum ſuum duxerit à veneno deleterio, quod durante Apparatu vel Eruptione per Petechias, Eruptionem miliarem, vel quamcunque aliam id genus notam, indolem ſuam prodat, qualiſcunque fuerit Exanthematum eruptio: nullatenus enim eruptioni Variolarum diſtinctæ fidendum eſt, indicia malignitatis ſeſe in conſpectum dant, namque Diſcretas Variolas non minus quam confluentes, Peſtilentialem indolem nonnunquam [licet oppidò raro] inducere exercitatos Medicos haud latet quod antea innuimus.

HISTORIA XXXI.

(*b*) Filius Domini *Rilek*, habitantis prope *Aulam Chirurgorum*, ſeptem annos natus, die Iunii 19. 1693. Varioloſo fermento deleterio in actum deducto cœpit febricitare, atque totum apparatus

a *Variolæ diſcretæ malignę ante initium maturationis funeſtæ.* b *Variolæ magna ex parte diſcretę, verum malignę, cum maculis purpureis in ipſa eruptione conjunctæ.*

paratus ſtadium ſymptomatis uſitatis affectus decurrerit; à primo verò inſultus momento perpetuo vigilavit & deliravit. Incipiente quarto Morbi die, Junii ſcil. 23. ubi jam Exanthemata fere per integrum diem quaſi in cute latitantia ſeſe obſcure in conſpectum dederant, ego accerſitus inveni Puerum perperam in ancillę lachrymantis ſinu, adſtantibus omnibus plorantibus; in lecto, tempeſtate admodum fervida, ęſtuantem, ut Variolarum protruſio juxta opinionem vulgi eò magis acceleraretur; Spiritibus autem à Veneno, & hoc Regimine valdè oppreſſis & debilitatis, atque vigiliis & deliriis inde plurimũ auctis [quę ſymptomata Pharmacopola medicamentis frigidis *v. gr. Decocto albo & Spiritu Sulphuris*, atque etiam *Laudano* ſuperare in caſsum tentaverat] Variolę ubique magis magiſque intus, quaſi repercuſſæ ſubſidebant; petechiæ etiam in pectore efflorescentibus indolem morbi pravam indigitarunt. Ancilla autem à me non ſine jurgiis e lecto excitata, æſtuans & pene ſuffocatus Puer ab aeris injuriis tegumentis levioribus munitus, illico liberius reſpirare cœpit. Ad ſpiritus autem pene ſuffocatos, & extinctos reficiendos & ſtimulandos, atque eorum motus inordinatus & vacillantes compeſcendos, *Veſicatorium* amplum & acre illico ad nucham applicandum juſſi, atque Coch. iii. vel iv. *Iulap.* ſequent. tertia vel quarta quaq; hora [agitata phiala] propinanda. ℞. *Aqu. meliſſ. ceraſ. nigr. an.* ℥iiß. *epidem.* ℥i. *pæon. comp.* ʒiii. *pulv. e chel. cancr. comp. Lapid. contraierv. an.* ʒß. *ſyrup. de mecon.* ℥iß. M. F. *Iulap.* Æger poſt ſecundam Iulapii doſin per quatuor horarum ſpatium tempore pomeridiano dormivit, Exanthemata interea ubique evidenter protrudebantur, media nocte puer inſomnis factus rurſus cœpit delirare, atque inde Variolæ in multis locis numero auctæ cohæſerunt, petechiæ etiam in interſtitiis numero & magnitudine auctæ ſubnigrum colorem induebant; unde Hemorrhagiam univerſalem & funeſtam à ſoluta ſanguinis craſi illico inſecuturam expectavi, non niſi remediis generoſiſſimis, quæ ſpiritus pene extinctos expandere valerent, antevertendam: Ideoque Iunii 24. *Veſicatoria* ii. ampla & acria ad internos carpos ſtatim applicanda juſſi, atque *Bolum* ſequentem ſolut. in Cochleari *Julapii* [de quo bibere fas erat ad libitum] illico deglutiendum, repetendumque deinceps ſexta quaq; hora. ℞, *Theriac, androm*, ʒß, *pulv, e Chel, Cancr, comp, lap, Contrajerv, an, gr, viii, Serpentar, Virgin, gr, iv, Laudan, liquid, Helmont, gutt, de mecon, q, ſ,* M, F, *Bolus*. ℞, *Aqu, meliſſ, Cinnam, hord, Ceraſ, nigr*, an, *unc, ii, Pæon, comp, unc, i, epidem, unc*, ß, *Sirup, Cariopb, unc, i, Confect, Alcherm*, ʒi, M, F, *Iulapium*, *Liquorem* etiam *Poſſeticum* noſtro modo alteratum copioſè & frequenter ſubtepide propinandum præſcripſi. Inde dormivit Æger, ut ut quadantenus deliraret, maculæ autem nigræ adhuc manebant, verum nullo omnino Hæmorrhagia [quod valde miratus ſum] ſuborta eſt. Quandoquidem verò Natura iam planè iners & languida, neque per ductus ſalivales neque per Renes Venenum quod per Exanthemata protrudere non potuit, eliminaret, decrevi quocunque modo defectum illum ſupplere, ideoque die 25. ad Cataractas Renum reſerandas *Cineres bufonum* cum Bolis commiſcendos curavi, & doſin *Serpent, Virgin*, ad ulteriorem Spirituum ſtimulationem augendam, more ſequenti. ℞, *Theriac, Androm, Lap, Contrajerv, pulv, an*, ℈ß, *rad, ſerpentar, Virgin gr, vi, ciner, bufon, gr, viii, laudan, liquid, gut, x, Siru, de mecon, q, ſ*, M, F, *bolus*, quem ſumat ſtatim ſolut, in Cochl, i, Iulap, nuperrimè preſcripti, repetatq; tertia pomerid, Inſuper *gut, x, xii, xviii, ſp, CC*, optime rectificati unicuique hauſtui Alę inſtillandas, atque ductus ſalivales gargariſmo ex *decocto ficuum & mellè roſat*, faucibus ſępius injecto ſollicitandos imparavi, atq; *Iulap, cum confect, alcherm*, adhuc uſurpandum. Ægro inde ſatis ad ſomnum propenſo, Ego ſub veſperam reverſus, bolum cum *ciner, bufon*, abſque *laudano* ſexta quaque hora repetendum duxi. Die 26, Puer ſomnum placidè capiebat ſine ope *laudani*, urinam reddidit copioſam, Exanthemata ubique acuminari cœperunt,

runt, Petechiæ autem adhuc manebant admodum frequentes, amplæ & ſublividæ; quocirca *Bolum Alexipharmacum* cum *ciner, Bufon*, abſque *Laudano* quarta quaque hora repetendum juſſi, unde Iunii 27, primo ſcil, maturationis die Puer delirare deſinebat, atque ſine Opiato medicamento placidè dormiebat, Exanthemata ubique turgentia matureſcebant, facies & manus ſine febre evidenti pluriſmum intumeſcebant, maculæ (urina jam etiam copioſè reddita) rubeſcebant, diminuebantur, & evaneſcere cœperunt: unde ego ad ſpem maximam erectus ſum; Parentes autem jam de vita Pueri non amplius ſolliciti atque monita noſtra ſpernentes, Bolum Alexipharmacum reluctanti puero amplius obtudi noluerunt, atque me dimiſerunt, Ægrè equidem coactus diſceſſi, non ſine Prognoſtico funeſto prolato, utcunque *Iulapium* ſequens parandum juſſi, atque ejus Cochl, tria ſtatim, atq; deinceps tertia quaque hora (agitata phiala) propinanda, *R*, *Aq*, *Meliſſ*, *ceraſ*, *nigr*, *an*, *unc*, *ii*, *Epidem*, *pæon*, *comp*, *an*, *unc*, *m*, *Theriac*, *Androm*, *Lap*, *contraierv*, *an*, ʒ, *m*, *Serpentar*, *Virgin*, *ciner*, *Bufon*, *an*, ℈*i*, *Sir*, *carioph*, *unc*, *i*, M, F, *julap*, Quam diu hoc Iulapium exhibebatur, licet nimis parcè, per bidui ſpatium, ſc, uſque ad nonum Morbi diem [ut ex Pharmacopola audivi] ſomnum placidum capiebat puer, Exanthematis in dies matureſcentibus, atque maculis ſenſim declinantibus; demum autem uſu Iulapii ipſius poſthabito, Deliriis & Vigiliis recrudeſcentibus, atque maculis nigris rurſus effloreſcentibus, die Iulii 2. atque declinationis Morbi tertio, miſer puer proculdubio præ remediorum neglectu, ſpem Amicorum fallens, ſupremum clauſit diem.

HISTORIA XXXII.

(a) Honoratiſſimus Vir *Thomas Coventri* nobiliſſimi Domini *Baronis de Conventri* Filius natu maximus, familiæ ſuæ decus atq; columen, præcedenti æſtate in ipſo ætatis ſuæ flore à Phtiſi vere pulmonari (Deo favente) à me ægrè admodum liberatus, atque adhuc Catarrho ex levi quavis occaſione obnoxius, die Martii 22, 1686, Tuſſi, dolore capitis, vomitione atq; cæteris Symptomatis Variolarum apparatum comitari ſolitis correptus atque febricitans decubuit. Pharmacopola die 23, accerſitus ſequens Lene *Vomitorium* [an ritè, atq; certa indicatione innixus neſcio] ſub veſperam ei propinavit unde liquore poſſetico copioſè epoto ſæpius vomuit, *R*, *Infuſ*, *croc*, *Metal*, ℥*ii*, *m*, *Aqu*, *hiſſop*, *unc*, *i*, *Sirup*, *è* 5, *Rad*, ʒ*ii*, *m*, M, F, *Potio Emetica*. Symptomatis autem inde nequaquam manſuefactis, verum potius exacerbatis, atque Variolis die ſequenti ſc, 24, Martii confertim erumpentibus, ego poſt meridiem incunctanter accerſitus inveni Nobilem Iuvenem delirum ac vigilem, Febre, (quæ tamen temperiem naturalem non immutaverat) Pulſu celeri ac debili, Tuſſi, & Lingua arida laborantem, Exanthematis in ipſa prima eruptione fere ubique cohærentibus. Quapropter ad Spiritus erigendos, & in ordinatos eorum motus compeſcendos, & ad Tuſſim importunam quadantenus frænandam, Cochl, v, vel vj, Iulap, ſequent, quarta quaque hora propinanda juſſi (agitata prius phiala) atque hauſtum paregoricum ſequentem hora ſomni (modo ope Iulapii non bene dormiret) exhibendum, *R*, *Aqu*, *Meliſſ*, *cardu*, *ceraſ*, *nigr*, *an*, *unc*, *ii*, *Epidem*, *Sirup*, *de Mecon*, *an*, *unc*, *i*, *m*, *pulv*, *è chel*, *cancr*, *comp*, *Lap*, *contrayerv*, *an*, ʒ, *m*, M, F, *julap*, *R*, *Aqu*, *papav*, *Rhæad*, *cardu*, *an*, *unc*, *i*, *m*, *Epidem*, ℥*iii*, *Sirup*, *de Mecon*, ʒ*vi*, *Laud*, *liquid*, *gut*, *xii*, M, F, *hauſtus*. Horum ope Nobilis Iuvenis ſomnum capiebat, Exanthemata autem eodem fere modo ſe habebant depreſſa nimirum adhuc, & ſubluridа, Pulſus adhuc celer & debilis perſeverabat, Lingua magis areſcebat, atq; ut ut Guttur doleret nullus omnino ptyaliſmus ſupervenit; ad ariditatem igitur linguæ leniendam, mixturam ex *Aqu*, *plantag*, ℔, *m*, & *Diamor*, ʒ*vi*, iuſſi parandam verum etiam ad allevandum Gutturis dolorem, quo præ cæteris Symptomatis Vir nobi-

(a) *Variolæ cohærentes & Malignæ profluvio Urinæ ſolummodò iudicatæ.*

nobilis augebatur, atque ad Ptyaliſmum exci tandum. Gargariſmum ex *Decoct, Ficuum* ℔, *i*, *m*, *Mell*, *Roſat*, & *Diamor*, *an*, *vn*, *i*, Siphone faucibus calidum ſtrenuè & frequenter injiciendum curavi, atque Iulapium paregoricum cum Speciebus adhuc uſurpandum, additis ad ſingulos vel alternos Hauſtulos *gut*, *xii*, *vel xiv*, *Laudan*, *liquid*, *Helmont*, pro ratione Vigiliarum. Die 26, Exanthemata, quæ iam matureſcere oportebat, deprimebantur, atque ut ut in apicibus albeſcerent, ſine quavis maturatione areſcebant, Febrem inſuper mali moris ex pulſus celeritate & debilitate & linguæ ariditate adeſſe deprehendi, cum Natura plane iners & languida iam neque per Cutim, Ductus Salivales vel quamvis aliam viam Venenum intus coactum protrudere valeret, non obſtante ſomno, in quem ope præſcriptorum ſatis propendebat; ideoque motum Spirituum ordinatum (qui me in hoc caſu in ſpem maximè erexit) uſu *iulapii paregorici* & Laudani repetito adhuc conſervandum apprimè neceſſarium duxi, probè ſciens Spiritus adeo attritos facillimè deliriis & vigiliis recurrentibus quam citiſſime avolaturos; inſuper *Liquorem poſſeticum* noſtro modo alteratum copiose propinandum iuſſi, atque *Turundas* lineas *Ol*, *Amigd*, *dulc*, illitas naribus intrudendas, ut liberior fieret per nares reſpiratio & Os inter dormiendum clauſum inde minus areſceret: Die Menſis 27, morbi autem 6, cum animadverterem Febrem & Exanthemata eodem fere modo ſe adhuc habere, atque vigilias ex motu Spirituum minus ordinato quadantenus protractas, præter uſum *iulapii paregorici*, *hauſtum* ſequentem illico propinandum iuſſi, iterumque tempore nocturno (ſi vigiliæ urgerent) repetendum, *R*, *Aqu*, *paraliſ*, *ceraſ*, *nigr*, *an*, *vn*, *i*, *Epidem*, ℥*iii*, *Sirup*, *è Mecon*, ℥*vi*, *Laudan*, *liquid*, *helm*, *gut*, *xx*, M, F, *hauſtus*. Inſuper Cochl, iv, vel v, Iulapii ſequentis ſæpius exhibenda imperavi, atque aliquando Hauſtulum *Vini canarini*, quippe Pater nobiliſſimus, atque cæteri Adſtantes uſum *Alexipharmacorum* generoſum (quæ procuIdubio jam admodum neceſſaria erant) admittere noluerunt. ♃ *Aqu. Meliſſ. Ceraſ. nigr. an.* ℥*iv. Epidem* ℥*iii. Cinnam. hordeat.* ℥*ii. Margarit. ppt.* ℨ*iß. Sacchar. alb. dr. v.* M. F. *Julap. Gargariſmum* etiam repetendum juſſi. Die autem 28. Spiritib. ob defectum generoſorum *Alexipharmacorum* vacillantibus, Nobilis vir malo omine rurſus cœpit delirare, quanquam motu Spirituum ordinato aucta *Opiatorum* quantitate adhuc conſervato, ſatis ad ſomnum eſſet proclivis. Ideoque de eventu Morbi ego valdè ſollicitus (poſtquam multis præcibus hanc veniam impetratam) Spiritus ſtimulare *Veſicatorio* amplo & acri ad Nucham applicato, & hoc modo Alexipharmacorum, quæ adeò neceſſaria duxeram, defectum ſupplere decrevi. inſuper *Hauſtum Opiatum*, *Iulapium Paregoricum*, *Vinum Canarinum*, & *Liquorem Poſſeticum* noſtro modo alteratum adhuc uſurpandum imperavi, Die 29. Vir Nobilis adhuc febricitans & quadantenus delirus, Exanthematis ubiq; exareſcentibus & depreſſis, ad Vigilias magis proclivis erat: qua de cauſa *Veſic.* ij. ad brachia interna applicanda, Julapium Paregoricum adhuc uſurpandum, atque Hauſtum Opiatum bis in die repetendum curavi. Die 30. (veneno neq; per Cutim, neq; per ductus ſalivales vel partes extremas protruſo) Pulmones quadantenus infarciebantur, & nobilis Juvenis deliriis & vigiliis penè ſuccumbebat; ego verò, venia in tanto diſcrimine ægrè priùs impetrata, chartulam unam *pulveris alexipharmacis* ſequentis ſexta quaque hora exhibendam juſſi in Cochl. Julap. ſequentis, & Coch. *iv.* vel *v.* ejuſdem Julapii ſuperbibenda, ad vires Spirituum pene extinctorum erigendas, ut eo meliùs Venenum per Cataractas Renum patentiores amandare valerent, quod per Cutim vel ductus ſalivales exterminare non poterant, ♃. *Pulv. è chel. cancr. comp. Lap. contrayerv. an.* ℈*i. ciner Bufon dr. m. pulv. Bezoard. Magiſtral.* ℈*i.* M. & divid. in tres chartulas. *R. Aqu. Meliſ. ceraſ. nigr. an. vn. iii. Epidem. pæon. comp.* an. *vn. i. confect. alcherm. dr. ii. Syrup. caryoph. vn. i.* M. F. *Iulapium*. Inſuper Hauſtum Paregoricum bis in die exhibendum juſſi, Julapium Perlatum & Gargariſmum repetendum, & Cochl. viij. vel x. *apozemat.*

ſequent.tepefact. propinanda, ℞. *Decoct. Pectoral. depurat.* ℔j. *Sirup. Capill. Vener. Tinctur. Croc.* an. unc. ß. M. F. *Apozema* Unde Æger [urina copioſè reddita, atque Arteriis fortiùs ſeſe vibrantibus) placidè dormire cœpit, atque ad ſe redire; quandoquidem verò Reſpiratio adhuc (uti ſæpe in hoc ultimo Morbi ſtadio] pulmonibus infactis erat quadantenus difficilis, die 31. Cochl. j. *Linctus* ſequent cum Hauſtu Apozematis pectoralis quarta quaque hora miniſtrandum curavi, ℞. *Ol. Amigd. dulc. rec. Sirup. cupill. ven.* an. unc. *i. m. Sacchar. cant. alb.* ℥i. m. M. F. *Linctus*, Hauſtum etiam paregoricum hora ſomni repetendum imperavi. Nobilem Juvenem planè *apyreton* atque in nullo diſcrimine verſantem inveni, quamquam adhuc obſtructione pulmonum, Tuſſi violenta & levi Ophthamia affligeretur; quapropter *Linctum* & *Apozema Pectorale* adhuc uſurpandum duxi, *Hauſtum Paregoricum* hora ſomni propinandum, *Gargariſmum* & *julapium perlatum* repetendum, *Linimentum* ex *Ol. Amyg. dulc.* &c. pro facie parandum, atque gut. aliquot *collirii* ſequentis ſæpius oculis inſtillandas, *R. Aqu, plantag.* unc. i. *Troch. alb. Rhaſ. ſine Opio, Sacch. criſtal. alb.* an ℈j. M. F. *collirium*. Quandoquidem vero pulmones nobilis viri (qui à Tabe precedenti aliquali labe inficiebantur) hoc Morbo calefacti debilitarentur, adhuc obſtruerentur, & demum moleſta Tuſſi angerentur, atque Scabies inſuper pertinaciter ad faciem adhæreſceret, & alvus adhuc adſtringeretur, Aprilis 2. *Apozema* pectorale & *Linctum* diligenter uſurpandum duxi, atque etiam *Linimentum* & *Gargariſmum* uſque ad diem ſextum. Die 3. inſuper alvum *glande ex Melle & Alumine* cum ℥ii *Spec. Hier. picr. coct.* ſollicitandam curavi. Die 4. ad calorum pulmonum temperandum *gr xv. Salis Nitr. puriſſ.* & *vn* ß. *Sacchar. criſtal. alb.* in ſingulis hauſtibus cereviſiæ ſolvend. præſcripſi; atque demum die 6. ad Tuſſim importunam frænandam *gut. xii. Laudan liquid.* in Cochl, *Sirup, balſam,* hora ſomni quavis nocte exhibendum. Hoc pacto ſublatis omnibus ſymptomatis, plane reconvaleſcebat nobilis Vir, appetitu etiam integrè reſtituto, nec morboſus aliquis affectus poſtea ſuboriebatur, præter levem oculorum Taraxin, à qua facilè & brevi repetito Collyrii præſcripti uſu liberabatur. Alvum igitur Pilul. ſequentibus nocte deglutitis primum die Aprilis 11. leniter ſubducendam juſſimus, *R, pil. Stomach, cum Gum. Alces roſat. an.* ℈j. *Sal. Tartar. gr. vi. Elix. Prop. q. ſ.* M F. *pil. num. vi.* deaurandæ. Die 14, hora ſomni deglutiit Nobilis *gr xxv pil. Stom, cum Gum,* & ad alvum fortius deturbandam proximo mane *Extract, Rud, gr, xxv,* in iij, Pil, redact, atque denique die 17, *pil. Stomach,* ℥*m* hora ſomni, mane vero proximo pilulas, ſequentes. *R. Extract. Rud.* ℥ß. *Sal Tartar. gr. v. Ol. Aniſ. gutt. iij.* M. F, *Pil. iii.* deaurand.

HISTORIA XXXIII.

(*a*) Uxor Domini *Levvis*, habitantis in vico dicto *pater-noſter-rovv*, mulier elegans & formoſa anno 1670. ægrotans, atque immodico menſium fluxu tentata, ſexto imprægnationis menſe, Variolis jam ubique erumpentibus abortionem paſſa eſt. Exanthemata mali moris à prima eruptione ubique confluebant, acceſserunt Pulſus admodùm debilis ſine evidenti Febre, Vigiliæ pertinaces & delirium: interrogatis tamen placidè reſpondebat Ægra, ſecundo maturationis die à priore Medico deſerebatur quaſi deplorata: ego vero tunc acceſſitus, deprehendi [Lochiis adhuc fluentibus) pulſum admodum debilem, temperiem mitem, Variolas ubique depreſſas, adeo autem fuit attonita & animi impos, ut ſeſe bene valere crederet, neque de Morbi eventu ſollicita eſſet, neque de Morbo, neque de quovis ſymptomate conquereretur. Inſuper Natura veneno per glandulas cutaneas juxta primam intentionem propulſando impar, planè languida & ignava, neque per glandulas ſalivales, neque per aliquam aliam portam hoſtem proſequi moliebatur. Hoc

(a) Altera ejuſmodi.

Hoc in caſu ad præcavendam funeſtam Diarrhœam, quam meritò inſecuturam ſuſpicatus ſum; atque eliminationem lymphæ venenatæ ſaltem per Cataractas Renum promovendam, præſcripſi doſin *Ciner. Bufon. Pulv. e Chel. Cancr. comp.* & *Lap. Contrayerv.* quarta quaque hora cum hauſtu *Julapii Opiati* miniſtrandam, unde fluxu urinæ notabili ſuborto optimè dormiebat Ægra. Poſt unum verò vel alterum diem exareſcentibus ubique Exanthematis, pulſum ſenſim fortiorem deprehendi, atque mentem ſanam; qua ratione, medicamenta non adeò frequenter repetenda juſſi, verum ſexta tantum vel octava quaque hora, atque tandem bis vel ſemel in die, fluxu Urinæ continuato, & Patiente in dies reconvaleſcente; atque quidem die Morbi viceſimo prorſus convaluit, ſine ulla omnino Exanthematum maturatione, Salivatione vel extremorum intumeſcentia per totum Morbi curſum ſuborta.

HISTORIA XXXIV.

(*a*) Filiolus Domini *Allot*, habitantis in vico dicto *Covv lane*, ſex annos natus, circiter annum *1671.* media hyeme Variolis laborabat. Exanthemata à prima eruptione ante meum adventum ubique confluebant, vel ſaltem magna ex parte cohærebant, Febris inſuper mali moris à primo Morbi inſultu uſque ad maturationem protendebatur. Inſtante autem maturatione (cùm ego primùm acccerſebar) Exanthemata, quæ jam matureſcere & turgeſcere oportebat, ubiq; ſubſidentia & exareſcentia, atque in pectore Petechiis interſperſa deprehendi, acceſſit alvi fluxus enormis cum vigiliis & deliriis ſociatus, poſtquam oppreſſa Natura Venenum per ductus Salivales levi Ptyaliſmo, quaſi velitando eliminare in caſſum tentaverat; Ope autem *julapiorum, Opiatorum, Enematum Adſtringentium* & *Pulverum Cardiacorum* & *Adſtringentium* cum *Ciner. Bufon.* commixtorum, ſæpius repetitorum, Fluxus alvi licet ſæpius recurrens demùm penitus ſublatus erat, Æger placidè dormiebat, atque urinam copiosè reddebat, atque tandem evaneſcentibus Petechiis, [ut ut Variolæ per totum Morbi curſum ad inſtar pelliculatum pellucidæ adhæſiſſent & exaruiſſent] perfectè reconvaleſcebat; & nullus omnino morboſus affectus poſtea ſubortus eſt; præter *Ophthalmiam*, à qua methodo alibi deſcripta facilè liberabatur.

HISTORIA XXXV.

[*b*] Conſobrina Dom. *Tipton*, habitantis ſub Inſigni *Solis* prope *Holbornbridge*, anno *1673.* currente jam 14 ætatis anno, Variolis cohærentibus laborans, à Pharmacopola tractabatur, uſque ad undecimum Morbi diem, quo die Salivatione à frigore in poros Cutis admiſſo derepente ſuppreſsa, & Variolis ubique depreſſis, ego incunctanter accerſitus inveni miſeram Puellam pulſu admodum debili, ſubſultu Tendinum, vigilis & delirio laborantem, anhelam etiam & ſuffocatam ac ſi illico animam efflaturam. Igitur *Veſicatorium* amplum, & acre ſtatim ad Nucham applicandum juſſit, atque *Bolum* ex *Electuar. de Ovo* & *Ciner. Bufon.* exhibendum, & cum hauſtu *julapii Opiati* quarta quaque hora repetendum; unde (quod optabile fuit] inſigne & quaſi Diabeticum Urinæ profluvium ſuboriebatur, vires ſtatim evidenter refocillabantur, & Puella meliùs reſpiravit. Demùm decimo quarto Morbi die, cùm jam febris penitus exulaverat, uſu Bolorum non amplius continuato, reviveſcebat (mirabile dictu] ingens Ptyaliſmus, qui ſponte duravit, uſque ad completam Exanthematum maturationem, & donec Patiens integrè reconvaleſceret: quæ hoc pacto (ſi quæ alia] ab orci faucibus planè eripiebatur.

HI-

(a) *Altera ejuſmodi.* [b] *Variolæ cum diris ſymptomatis ob Salivationem intempeſtive ſuppreſſam ſociatæ, quæ ſimptomata ſuborta urinæ profluviis tollebantur.*

HISTORIA XXXVI.

(a) Uxor Domini *Goddard*, habitantis in vico dicto St. *Botolphs-lane*, annos duodeviginti nata, die Octobris 21. 1692. ſub veſperam dolore Lumborum Spaſmodico derepente adeò atroci corripiebatur, ut tota machina Spaſmis agitari videretur, Febris autem intemperie, ſiti vel Pulſus mutatione nondum ſeſe prodebat. Die proximo alvum frequenter dejiciebat, non multùm autem ægrotabat, lumbagine ſollummodò attrita, indeque ſeſe non continebat in lecto ut par erat, verùm ubique in domo, tempeſtate admodum frigida pallida licet & languida obambulabat. Die 23. ſub veſperam unum vel alterum Exanthema ſeſe in labiis primùm in conſpectum dedit. Die 24. erumpebant Variolæ ubique cohærentes, Ægra jam multum languebat, ſuffocatione ſtrangulatoria ſæpius tentata, atque madore frigido perfuſa: Pulſus (ut ex Adſtantibus audivi) erat debilis, & Vigiliæ à primo Morbi inſultu uſque ad 27. menſis diem, pertinaciter urgebant, & ne granum quidem Medicamenti alicujus Opiati vel Cardiaci ad vires ſuſtentandas à Pharmacopola, qui eam hactenus tractabat, miniſtratum erat; Decoctum album & Julapium Perlatum frigidum & minimè Cardiacum per totum hoc Apparatus & Eruptionis tempus concedebatur, ſolummodo tantillum Vini Canarini in deliquiis ægrè admodum, & non ſine multis precib. impetravit, Ægrota ut ut inde ſeſe plurimum refectam ſentire. Ego 27. menſis, & ſexto Morbi die advocatus quamprimum animadverti Exanthemata admódum frequentia & penè ubique cohærentia, depreſſa vero & lurida, Pulſum debilem & celerem, micturitionem, urinam verò tinctam & contentis ſaturatam, vires admodum languidas, & ſuffocationes quaſi Hyſtericas frequenter recurrentes, cum Vigiliis pertinacibus conjunctas: quoties enim obdormiſcere cœpit, ſuffocatione & deliquio excitata ſtatim expergefacta eſt. Ideoque *Veſicatorium* ſtatim ad Nucham applicandum juſſi, & *Bolum* ex *Theriac. Androm.* ℥. *m. pulv. è Chel. Cancr. comp Lap. Contraierv.* & *Rad. Serpentar. Virgin. an.* ℈. *m. Laudan. liquid. gut. xv.* & *Sirup. Cariopb. q. ſ.* illicò exhibendum, atque ſexta quaque hora repetendum cum hauſtu Julapii, & *gut. xii. laudani liquidi* hauſtui Iulapii media nocte propinando inſtillandas, modò non dormiret: A *Laudano* vertigine quadantenus afficiebatur Ægra, urinam verò ſine micturitione moleſta jam reddebat, & poſt univerſalem dolorem quem per bihorium ſenſerat, demum per trihorium quietè decubuit, atque denuò placidè dormivit. Octobris 28. mane pulſum deprehendi manifeſto fortiorem, Exanthemata fere ubique (tarde licet) matureſcentia atque quadantenùs acuminata faciem etiam licet ſine ptyaliſmo intumeſcentem, Aegra hilari erat animo, & plurimùm refecta, atque à languore, ſuffocatione, madore, reliquiſque funeſtis ſymptomatis, liberata quietè jacebat, indeq; in ſpem inductus Bolum ſexta quaque hora adhuc repetendum duxi, donec ſomnus ſatis conciliaretur; atque Venenum magis ſubigeretur. Die 29. menſes, qui præſtituto tempore, ſc. ſub initium Morbi fluere debebant, jam erumpebant, ſubſidebat faciei intumeſcentia, atq; Exanthemata eam obſidentia, pure minimè concocto, exareſcebant Aegra verò mentis adhuc compos erat, utpote frequenti, licet brevi & ſuſpenſo ſomno refecta, ideoq; *Veſicatoria* duo ad Carpos internos applicanda juſſi, & *Bolum e Theriac. Androm.* ℥. *m. pulv. Serpentar. Virgin. Spec. Confect. de hiacinth. e chel. cancr. comp. an. gr. xii. laud. lond. gr. i.* & tantillo *Sirup. Cariopb Sirup. de Mecon.* ℥. *m.* ſtatim exhibendum, atque denuò ſexta quaque hora repetendum, Bene inde dormivit & mente integra fruebatur, Lingua mollis erat & humida, Guttur autem dolebat ſine Ptyaliſmo vel Aphthis in ore ſuccreſcentibus, vel Tuſſi conjuncta, margines Exanthematum in pectore

(a) *Variolæ Malignæ & cohærentes fluxu Menſium immodico & Diarrhæa ſubortâ die Morbi 15. funeſte terminatæ.*

ctore & Artubus rubedine magis vegeta perfundebantur, Glandulæ prope naſum ſitæ intumeſcebant, & ſerum copioſè excernebant, una manus in tumorem tolli cœpit, veſicatoria autem vix quicquam effecerunt, Sanguis ex Arteriis uterinis fluere haud deſinebat parcius autem quam præcedente die effluxit; Vibrationem Arteriarum deprehendi citatiorem, atque urinam rubedine ſaturatam, atque contentis & arenulis refertam, iterumque frequenter & moleſtè redditam. Ideoque præter uſum Bolorum Alexipharmacorum & Opiatorum quos ſexta quaque hora uſurpandos duxeram, die Octob. 30. Hauſtum *Apozematis Pectoralis* cum *Tinctur. Croc.* vel *Emulſionis è ſemin. frigid. cum Aqu. Roſ. rub.* calidè ſæpiùs miniſtrandum juſſi, atque Gargariſmum ex decocto Ficuum, *Diamor. & Mel. Roſ.* calidè Siphone faucibus frequenter injiciendum. Die Oct. 31. bene adhuc dormivit & ſana mente fruebatur, manus utraque tumore notabili afficiebatur, Exanthemata in manibus; atq; in cruribus hactenùs depreſſa inflammari & pure turgere incipiebant; urina autem pauca admodum frequenter & difficulter reddebatur, fluxu uterino adhuc non penitus ſublato, quo nomine *gr. xv.* vel ℈*j. Pulv. Æthiopic.* ſingulis Bolis addendum duxi, eorumq; uſum unà cum hauſtu Paregorico ſexta quaque hora repetendum, atque in cæteris perſtandum eſſe. Novembris 1. Fluxus uterinus ſiſtebatur, urina reddebatur copioſa, & contentis ſaturata & ſine dolore, ſomnus ſatis protrahebatur, tumor extremarum partium (Exanthematis in iis ubique jam pure refertis) in magnam molem elevabatur, Reſpiratio facilis erat & libera, pituita viſcida ope Gargariſmi copioſè è faucibus educta. Novembr. 2. Ægram poſt levem ſudorem ſponte ſubortum, atque per trihorium univerſum corpus perfundentem penè *apyreton* inveni, unde in omnibus præſcriptis perſtandum eſſe duxi. Novemb. autem 3. Morbi 13. ultimo Morbi Stadio jam primùm initio, Ægra bis alvum ſponte dejecit, partes extremæ evidenter detumeſcebant, ſitis etiam & Linguæ ariditas Febris auctæ indicia dederunt, ſatis quidem dormivit Ægra ſed in nonnullis deliravit, & rurſus ſuffocatione tentabatur; qua de cauſa *Bolum* cum hauſtu Paregorico bis in die duntaxat repetendum duxi, ad linguam autem emolliendam tantillum *Mucilaginis Sem. Cydon. Syrup. e Mor. Extract.* ſæpius in Os ingerendum juſſi, atque in cæteris perſtandum. Nocte proxima bis iterùm alvum dejecit Ægra, & urinam nonnunquam involuntariò reddidit. Pulſus erat celer & quadantenùs debilis, ſomni erant breves, ſæpe enim ut in principio Morbi ſuffocatione ſtrangulatoria perterrita expergefacta eſt, Hæmorrhagia uterina rediit jam plurimùm aucta. Igitur Novemb. 4. præſcripſi *Decoct. alb.* pro potu ordinario, atq; loco Bolorum, Cochl. *v.* vel *vj.* Julapii ſequent. alternis horis propinanda juſſi, ℞ *Aqu. Germ. Quer. Cinnam. hord.* an. ℥*iv. Epid. Pæon. comp. Syrup. e Mecon.* an. ℥*iß. pulv. e chel. cancr. comp. Spec. Confect. de Hyacinth pulv Bezoard. Magiſtr.* an. ʒß. M. F. *Julap.* Ante veſperum quinquies dejecit feces Copioſas & ſeroſas, pulſus autem inde non multùm labefactabatur, quo nomine Bolum ex *Ther. Androm.* ʒß. *pulv. e Chel. Cancr. com. Spec. Confect de Hyacinth.* an. *gr. xv. Laudan. Lond. gr. j.* & tantillo *Syr. Caryoph.* confectum illicò exhibendum curavi, & quarta matutina (ſi fluxus alvi perſeveraret) repetendum, cum hauſtu Julap. ex *Aq. Meliſſ. Rut. Ceraſ. nigr. bryon.* & *Pæon. comp.* & *Syrup. Caryoph.* de quo fas erat bibere ad libitum in languoribus vel ſuffocationibus, atq; etiam *Spir. Sal. Armon.* in phiala collo arcto & oblongo ſæpius naribus admovendum, ſin alvus à primo Bolo cohiberetur, ſecundum omittendum juſſi, & in locum ejus ſubſtituendum curavi Julap. cum *Pulv. bezoard.* durante quidem alvi fluxu evigilavit Ægra; verùm ſine delirio vel ſuffocatione, ante mediam autem noctem delira ſuffocata; hora prima matutina ad plures migrabat. Adeo inter duo ſymptomata vehementia, nimirum enormem Diarrhœam, & ſuffocationem,

diſ-

difficili dilemmate demùm preſſus, vel miſeram Patientem poſt ſpem ſanitatis redintegrandæ amplam, jam fluxu alvi colliquativo diffluere, vel ſtrangulatione præcipiti perite permittere coactus ſum.

HISTORIA XXXVII.

[a] Filius Domini *HacKevvill*, octodecim annos natus, ſub finem menſis Septembris 1692 atroci & plane Spaſmodico Capitis & Lumborum dolore correptus, ſine intemperie febrili, ſine nauſea ægritudine, vomitione, vel quovis altero vehementi ſymptomate præter dolores memoratos, ad bidui fere ſpatium vigil ac delirus, pulſu intereà debili, decumbebat. Sub finem ſecundi diei tota facies efflorefcentia æquali & continua derepente perfundebatur, minime coccinea ſed ſublurida, Pectus univerſum, & Artus Exanthematis livideſcentibus, & pene ubique cohærentibus, varia admodum figura ad inſtar Morbillorum [maculis nigris & Petechiis hic illic interſperſis] notabantur; pervigil etiam erat & deliravit Æger uſque ad ſecundum Eruptionis diem, quo ego primùm accerſitus eum inveni inquietum, vigilem & delirum, pulſu admodum debili & vacillante laborantem, & quaſi potionatum, magis quàm febricitantem, nam ne granum quidem Alexipharmaci alicujus, aut cujuſvis alterius medicamenti hactenùs miniſtratum fuerat, unde ſpiritus, nullis ſuppetiis Artis tempeſtive adhibitis, veneno penitùs ſuccumbere videbantur: Ex inani verò Naturæ conatu, aliqualis labiorum intumeſcentia, & levis Ptyaliſmus demum ſuboriebatur. Quocirca funeſto prognoſtico prius prolato (ut importunis Amicorum precibus ſatisfacerem) miſerum Ægrotantem repetito uſu *Theriac. Androm. Pulv. Gaſcon. Serpent. virgin. Julap. Cordialium* & frequentium *veſicatoriorum* (quod unice faciendum reſtabat) ab Orci faucibus eripere & ſomnum ei conciliare moliebar, in caſſum verò ſub initium enim primi maturationis diei, comatoſus & convulſus fatis cedebat.

Soror hujuſce Iuvenis in eadem domo cum Fratre diverſata, atque ei miniſtrans terrore & mœſtitia ob mortem Fratri præproperam affecta, paulo ante illius obitum Paroxyſmum Febris quam Varioloſam eſſe ipſa opinabatur, ad 24. horas protenſum perpeſſa eſt. Alvo autem ejus, quæ prius nimium adſtricta erat, Enemate ſoluta, atque Bolo Theriacali poſtea exhibito, die proximo mane plane *apiretos* videbatur, Arteriæ valide & ordinate ſe vibrabant, qua de cauſa nullum aliud medicamentum deglutire voluit præter *Cortic. Peruv.* quem parce admodum deglutiit, labe autem hacce infecta tres hebdomadas valetudinario tranſegit mœſta & perterrita, menſes deinde ſubſiſtebant; demum vero derepente dolore ſpaſmodico caput, lumbos & totum corpus occupante transfixa decumbebat, ſine Febre evidenti, nauſea etiam & vomitione non multum laceſſita, Die autem proximo tota facies coccinea efflorefcentia æquali perfundebatur, Pectus vero & Artus Exanthematis ſublividis pene cohærentibus, quorum apices haud pauci fuſcum vel nigrum colorem induebant. Secundo Eruptionis die, quo ego primum accerſebar, fluxum menſium enorme perpetiebatur, dormiebat autem, atque minime delirabat; Pulſum autem deprehendi debilem admodum, atque Temperiem mitem, & ne granum quidem medicamenti cujuſvis Alexipharmaci hucuſque ei miniſtratum fuerat. Terrore autem mortis quam exſpectabat perculſa, tremula jacebat, Pathematis gravioribus attrita; quibus etiam acceſſit, dolor ob inexpectatum Avi obitum, qui è rure eam inviſendi cauſa huc ſeſe contulerat, atque domum jam primùm ingreſſus, Apoplexia fortiſſima correptus, intra ſemihoræ ſpatium animam efflarat. Utcunque [funeſto prognoſtico prius prolato] ope *Alexipharmacorum* generoſiſſimorum, & *Opiatorum*, atque *Veſicatoriorum* frequentium applicatione funeſtum diem dif-

(a) *Variolæ primariò Malignæ & univerſim Confluentes.*

differre pro virili conatus ſum; ſed fruſtrà: ſecundo enim maturationis die, cùm jam univerſa facies pergamena quaſi candida obducta videbatur, comatoſa ſatis cedebat.

HISTORIA XXXVIII.

(*a*) Adoleſcens 16. annos natus, habitans in *Soho* [cujus nomen mihi jam non occurrit] die Septembris 16. 1693. Varioloſo fermento infectus decubuit. Biduum valetudinariò tranſegit, dolore capitis & lumborum immani correptus nondum autem, tactu judice, intemperie febrili tentabatur, vel Comate, Nauſea, Vomitione, Fluxu Alvi, vel quovis altero vehementiori ſymptomate apparatum hujus Morbi comitari ſolito affligebatur, tantùm de ſpaſmodico hoc dolore & vigiliis conjunctis conqueſtus eſt. Die autem 18. univerſa cutis effloreſcentia æquali, continua atque intensà rubra ſine puſtulis notabilibus, derepente perfundebatur, unde Æger pellicula quaſi ſcarlatina undique obductus illico cœpit delirare & furere. Die menſis 29. eruptionis autem ſecundo, cùm à primo Morbi inſultu non omnino dormiviſſet, vel remedium quodcunq; Alexipharmacum vel Opiatum ſumpſiſſet, ad eum inviſendum accerſitus, animadverti pulſum admodum debilem, celerem inordinatum, atq; Urinam paucam, tenuem, & minimè rubedine vel contentis ſaturatam, ipſum autem Aegrum inſomnem, delirum, & ſenſu omni penitùs privatum. Caſus hic (ſi quis alius) prognoſticon funeſtum ſuggerebat, nullam autem Indicationem præbebat, niſi ut quocunq; modo ſpiritus penè extincti ſuſcitarentur, atque motus eorum vacillantes & inordinati compeſcerentur. Quo nomine, poſtquam fatum inſtare denunciaveram, monitis Amicorum morem gerens *Veſicatoria* iij. ad Nucham & Carpos illicò applicanda juſſi, & *Bolum Theriacalem* cum *pulv. Gaſcon. Lap. Contrayerv.* & *Serpentar. Virgin. an.* ℈ß. atq; *Laudan. liquid. gut.* 14. exhibendum; & quarta vel quinta quaq; hora, ſolutum in hauſtu Julapii Cordialis repetendum. Unde Aeger, qui à primo Morbi inſultu non omnino dormiverat, per duas horas integras ſomnum placidum capiebat, neque ut prius delirabat, Ptyaliſmus etiam aliqualis jam ſuboriebatur, indeq; proximo die mane *Veſicatoria* ij. ad Tibias internas applicanda curavi, & quantitatem *Serpentariæ Virgin.* in unoquoq; Bolo duplicandam. Die autem ſequenti, primo ſc. maturationis pellicula undiquaque pergamenæ ad inſtar albeſcente, & plane exareſcente obductus maculis inſuper quibuſdam griſeis hic illic in Cuticula effloreſcentibus comatoſus, delirus & convulſus animam exſpirabat, ſanguinis tantillò paulò ante obitum è naribus ſtillante.

HISTORIA XXXIX.

[*a*] *Martha Meade*, ancilla nobiliſſimi Domini *Baronis de Coventry*, duodeviginti annos nata, die 24. Januarii 1691. derepente Cephalalgia & Lumbagine immani corripiebatur, cum autem ſeſe non calore, ſed potius algore ſenſiſſet perfuſam, rata hanc affectionem eſſe Nephriticam, ubique in domo obambulabat, tota nocte ſequenti, gelu jam admodum ſæviente, Conſervo ſuo ægrotanti miniſtrans evigilavit, cum potius in lecto ſomno indulgendum erat. Unde ſpiritus frigore & vigiliis penè exɑcti minus pares certamini cum Veneno ineundo reddebantur. Proximo die, cum jam ego morbum Varioloſum pronunciarem, in curru, cautela maxima adhibita, in domum Amitæ ſuæ [ut percupiebat] ſecundo Morbi die deducebatur. Die Morbi tertio, menſis nimirum 27. Pharmacopola accerſitus, poſt Bolum neſcio quem præcedenti nocte exhibitum, nulla effloreſcentia in Cute ſeſe prodente, audacter è Vena Cubiti ℥xiv. vel *xvi.* ſanguinis eduxit, qui cum impetu exſiliebat, atque nullatenus, Rheumatici ſanguinis ad inſtar, concreſcebat, fibris penitus privatus.

Die

(a) *Altera ejuſmodi.* (b) *Altera ejuſmodi.*

Morbi quarto mane ego accerſitus animadverti univerſam Cutem efflorescentia continua & plana, intenſe rubra, non ſcarlatina, verum quaſi levi & plano *Eryſipelate* perfuſam, maculis rubris minoribus, & nigris majoribus ubique per totum pectus ſparſis. Urinam inſuper Aegra reddidit copiosè & frequenter atque ſinceri ſanguinis ad inſtar intensè rubram. Dormiebat quidem quadantenus, verum oppreſſa & languida, atque pulſu tremulo & inordinato laborans, ſeſe plurimum atque pene perpetuò jactabat. Prognoſtico igitur funeſto prius prolato, *Tinctur. Roſ. ſicc. Aqua Cinnam. hord. & Spirit. Sulph.* extract. atque *Sacchar. albiſſ.* edulcorat. præſcripſi pro potu ordinario, atque chartulam unam Pulveris ſequentis cum hauſtu Julapii quarta quaque hora exhibendam juſſi, ♃. *Pulv. bezoard. Magiſtr. Spec. confect. de Hyacinth. an.* ℈ß. *Coral. rub. ppt.* ℈ij. *Pulv. Serpentar. Virgin.* ℈ß. M. pro v. Chartulis. ♃. *Aqu. Cinnam. hord. Stephan. Germin. Querc. Ceraſ. nigr. an.* ℥iij. *Acet. Stillat.* ℥v. *Syrup. Myrtil.* ℥iß. M. F. *Julap.* Sub finem autem quinti Morbi diei ſanguine confertim e Bronchiis exſiliente ſuffocata periit, labiis & manibus [uti in Confluentibus Variolis plerumque contingit] quadantenus ab inani Naturæ niſu tumefactis. Cadavere inſpecto Cutim deprehendi (viſu horrendum) ubique plane nigricantem, proximo autem die colore cæruleo imbutam, qualem colorem etiam omnia lintea ſanguine conſpurcata Aquæ Saponaceæ primum immerſa plane exhibebant, ac ſi fuiſſent arte tincta, quæ labes haud facile delebatur. Tantum valet hoc Venenum ubi ad *Synech* pervenit in Humorum ipſorum Craſi immutanda.

HISTORIA XL.

[a] Frater natu minor Domini *Warren*, habitantis in vico dicto *Ludgate-hill* menſe Auguſto 1692. frequenti rigore, lumbagine & demum febrili calore correptus (uno vel altero Exanthemate Varioloſo demum ſub finem ſecundi Apparatus diei inter innumeras Maculas purpureas ſeſe prodente) decumbebat. Die eruptionis ſecundo ego accerſitus animadverti Exanthemata valde frequentia, & pene ubique cohærentia, verum depreſſa & ſemimortua maculis nigris & magnis ubique interſperſis: Aeger erat inquietus, inſomnis & delirus, urinam reddidit frequenter tenuem & copioſam, Lingua nigreſcens areſcebat, nullum aderat Ptyaliſmi futuri indicium, Pulſus erat tremulus & admodum debilis. Prognoſtco igitur funeſto prolato, *veſicatoria* illico ad Nucham & Carpos applicanda juſſi, & *bolum Theriacalem* cum *Pulv. Gaſcon. Serpentar. virgin.* & *Laudan. liquid gut. xx.* ſtatim exhibendum, atque ſexta quaque hora cum hauſtu *Julap. Cordialis* repetendum, Liquorem etiam poſſeticum noſtrum præſcripſi pro potu ordinario, Miſellus autem Juvenis jam fere extinctus, die proximo mane delirus ac inſomnis animam efflavit.

HISTORIA XLI.

(b) Soror Domini *Thomſon*, habitantis in vico dicto *Snore-hill*, virgo fere quadragenaria, media æſtate 1692. tempeſtate admodum fervida, atroci & ſpaſmodico lumborum dolore derepente correpta, atque nulla notabili temperiei mutatione, vel alio quovis Symptomate vehementi attrita, hanc affectionem inde Nephriticam rata, à lecto abſtinebat, in domo obambulabat, atque ad rem familiarem animum attendebat: biduo verò elapſo, Lumbagine ſenſim aucta, & deliquiis invadentibus decumbebat, tota nocte inſomnis & inquieta. Die proximo mane ego accerſitus inveni miſeram Aegram ſtragulis oppreſſam & perperam æſtuantem, pulſu debili & celeri laborantem, atque ſudore immodico perfuſam: In ſubſidium igitur Spirituum penè ſuffocatorum partem magnam ſtragularum illico detrahen-

(a) *Variolæ Cohærentes atque à primo ortu mali moris.* (b) *Altera ejuſmo ...*

hendam juſſi, atque unum brachium levi tegumento munitum è lecto eximendum, ut reſpiraret Ægra liberius & facilis, quippe Criſin Variolarum jam inſtare ſuſpicabar. Inſuper *Bolum Theriacalem* cum *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* illico deglutiendum, atque *Julapium Cordiale* temperatum ad libitum propinandum imperavi, ad vires Spirituum in agone Critico plurimum exhauſtorum refocillandas. Veſperi autem reverſus inveni Ægram Nutricis & Muliercularum adſtantium conſilio rurſus ſtragularum onere preſſam, atque utroque brachio in lecto retento quaſi in Balneo æſtuantem. Unde Variolæ penè ubique cohærentes confertim jam erumpebant, cuticula ubique ut in Scarlatina vel Eryſipelatoſa efflorescentia inflammata, & Maculis purpureis vel nigricantibus hic illic ſparſis. Utcunque ope *Veſicatoriorum*, & *Opiatorum* atque *Alexipharmacorum* aſſiduè repetitorum, Variolis (licet tardè) quadantenus matureſcentibus, ad decimum Morbi diem vitam produxit Ægra, quo die Hæmorrhagia immani ab Utero & Renibus ſuborta periit.

HISTORIA XLII.

[*a*] Servus Domini *Buſſi*, habitantis in vico dicto *Fleetſtreet*, menſe Julio 1692. dolore capitis & lumborum atrociſſimo correptus, atque per biduum attritus, demum vertigine affectus, ſub finem ſecundi diei conſilio Medici obiter occurrentis decumbebat, atque ſanguinis ℥xii. è brachio educi ſinebat. Nullo medicamento autem *Alexipharmaco* vel *Opiato* præſcripto vel miniſtrato tota nocte inſomnis, hebes & delirus jacebat, erumpentibus jam undiquaque Variolis propemodum ubique Cohærentibus. Proximo mane ego ſedulò accerſitus animadverti Pulſum admodum debilem, celerem & vacillantem, Ægrum ipſum inſomnem, hebetem & delirum; quo nomine *Veſicatoria* tria ampla & acria ſtatim ad Nucham & Carpos internos applicanda juſſi *Julapium Paregoricum & Cordiale cum Speciebus* quarta quaque hora miniſtrandum, atque *Bolum Theriacalem*, *Opiatum* ſtatim exhibendum, iterumque hora ſomni repetendum. Die proximo Patientem inveni prorſus *apireton*, nullo ſymptomate vehementiori affectum & placide dormientem, Ptyaliſmo jam ſuborto, atque Variolis vegete rubentibus & quadantenus acuminatis; igitur uſum *Julapii* Paregoric. cum Spec. adhuc uſurpandum imperavi atq; Hauſtum cum ℥i. *Syr. de Mec.* hora ſomni propinandum & quaq; nocte repetendum. Quo pacto Variolæ ante nonum ab eruptione diem integram maturationem aſſecutæ [Ptyaliſmo uberrimo hucuſque protenſo atque manibus demum inſigniter tumentibus) & pure concreſcente declinantes, ſine Febre recidiva more plane legitimo exaruere. Tantum momenti habet [me Judice] Venæ ſectio in hoc Morbo ad excruciantes Lumborum Spaſmos allevandos opportune celebrata, modò vires ſpirituum fractæ poſteà aſſiduo Opiatorum & Alexipharmacorum uſu, atque Veſicatoriorum applicatione tempeſtive erigantur.

HISTORIA XLIII.

[*b*] Uxor cujuſdam Lanionis [cujus nomen jam mihi non occurrit] habitantis prope *Smithfield-bars*, ſexto ingravidationis menſe Variolis correpta (Exanthematis admodum frequentibus erumpentibus) frigido regimine ſine Alexipharmacis vel Opiatis tractata, ad quartum uſque diem [quo ego primum accerſebar] plenè inſomnis jacebat, atq; perlargo uſu *Spir. Sulph.* quo Vaiolæ in Gutture ſuccreſcentes irritabantur, adeò ſuffocata & ſtrangulata erat ut vix quicquam deglutiret poſſet, Temperiem Ægrotantis inveni admodum mitem, pulſum

(a) *variolæ cohærentes cum atroci Lumbagine invadentes venæſectione, &c. in benignas mutatæ.* (b) *variolæ admodum frequentes cum ſtrangulatione conjunctæ præ uſu ſpir. Sulphuris copioſo.*

ſum verò celerem & debilem, vires languidas, atq; Variolas ubique depreſſas & ſeminaces: Quo de cauſa cochl. *v.* vel *vi. Iulapii paregoric. cum Specieb.* quarta quaque hora propinanda juſſi, inſtillatis guttulis *xiv. Laudan: liquid.* hauſtui nocturno & matutino. Inſuper loco Gargariſmi *Spiritu Sulph.* ſaturati; *gargariſmum ex Decoct: Ficuum & Melle Roſat.* ſæpius faucibus Siphone tepidè injiciendum curavi. Exinde quodvis oblatum facilè deglutiit, à ſtrangulatione prorsùs liberata, optimè etiam dormit, Variolis jam demum ubique maturari incipientibus. Spes reconvaleſcentiæ tanta affulgebat, ut omnes Adſtantes admiratione perculſi planè ſtuperent. Die autem proximo Aegra abortionem perpeſſa eſt; illico corruunt vires!, ſubſidunt Exanthemata; atque Ægra atrociſſimo & ſpaſmodico Femoris ſiniſtri dolore correpta brevi fatis cedit.

HISTORIA XLIV.

(*a*) Uxor Domini *Higby*, habitantis in vico dicto *Snore-hill*, non ita pridem maritata, atque jam gravida; fluxu menſium immodico atque cæteris abortionis ſubſecuturæ ſymptomatis tentata, in febrem Varioloſam incidit. Variolę autem neque Naturæ viribus, neque aeris ſuppetiis [quamquam generoſiſſima remedia adhiberentur] protrudi potuerunt; verùm altiùs in cute deliteſcebant; Unde tertio eruptionis die inflammatione & intumeſcentia faucium inſigni, ob lympham venenatam verſus glandulas ſalivales raptam, derepente ſuborta, atque in dies ſenſim aucta, demum vix deglutire vel reſpirare potuit, abortionem inſuper paſſa eſt, & quinto morbi die anhela & ſuffocata periit.

HISTORIA XLV.

(*b*) *Thomas Jolliff* Armiger, optimæ ſpei Juvenis, habitans in Hoſpitio *Medii Templi* circa annum 1669. Virginem nobilem & formoſam mox ducturnus uxorem, ſine febre evidenti ægrotantis de dolore capitis vehementi ſolummodo conquerebatur. Ipſe autem amore captus, atq; inde ſui ipſius negligens, quotidie (cum in lecto potius decumbendum erat) in aere frigido, ſæviente jam hyeme, verſabatur, imo ipſo primo eruptionis die ſub ingreſſum noctis in cymba, *VVeſtmonaſterium* uſque, Thameſin trajecit ad ſponſam inviſendam, ubi ab ipſa Amaſia inter oſcula, exanthemata in facie primum deprehendebatur confertim admodùm erumpentia, Domum autem media nocte reverſus decubuit, atque me proximo die ſub veſperam ſecundo eruptionis die nimis ſerò accerſivit. Variolas etenim animadverti ubique livideſcentes & ſeſſiles cum Febre aliquali conjunctas. *Bolum Theriacalem* illico exhibendum juſſi cum hauſtu *Julapi perlati*, de quo fas erat bibere ad libitum, unde febre jam remittente bene dormiit Æger, Pulſum proximo die mane deprhendi ordinatum & æqualem, ſed quadantenus debilem, atque Variolas adhuc depreſſas, neque colore magis vivido imbutas, aut magnitudine, numero vel acumine auctas; licet *apyretos* & quietè decumberet, ſiti & Gutturis ardore quaſi Salivationis prodromo afficiebatur. Veneno autem neque per cutem, ductus ſalivales, aut aliam quamvis viam protruſo, pulſus admodum debilitabatur & quadantenus accelerabatur. Primo maturationis die apicibus Variolarum albeſcentibus atque in earum interſtitiis demum in cruribus & pectore Petechiis & maculis nigris frequentes, ſubortis, jactabat ſeſe Æger inquietè, vigilabat pertinaciter, & evidenter febricitare cœpit. Igitur *bolum Theriacalem* cum *electuar. ex Ovo* repetendum duxi, atque Veſicatoria (Venia id faciendi ab Amicis ægrè impetrata) iuſſi applicanda. Denique conſilio Cl. D. *Georgii Ent.* Equit. Aurat. jam conſultandi gratia accerſiti, Opiatis cum Alexipharmacis, conjunctis ſomnum conciliare ſategi, Verum in caſſum, cum Natura

(a) *Variolæ funeſtæ quæ ob fluxu menſium immodicum & abortionem ſubſequentem nunquam protrudi potuerunt.* (b) *Variolæ ob regiminis defectum in aparatu, funeſtæ.*

plane languida hoſtem per cutim, glandulas ſalivales, vel aliam quamcunque portam eliminare non poterat. Unde juxta prognoſticon à nobis prolatum, tertio maturationis die convulſus & phreneticus periit Iuvenis ampliſſimus.

HISTORIA XLVI.

(*a*) Vir doctus (cujus nomen mihi jam non occurit) Socius Collegii cujuſdam in *Academia Cantabrigienſi*, poſtquam ægritudine Ventriculi, & dolore capitis per integram hebdomadam laborarat, ab externi aeri injuriis ſeſe non munivit, ſed in itinere conficiendo quotidie equum conſcendebat, unde materia varioloſa à frigore externo diutius intus cohibita, Exanthemata, quę mane ſeſe per plures dies in conſpectum dederunt, veſperi iterum latitabant. *Londinum* autem demum advectus Cl, *VVilliſium* accerſivit, qui *Thoracica* quædam Remedia, ob difficilem reſpirationem, qua poſt frigus in poros cutis frequenter admiſsum Æger plurimum angebatur, ſæpius exhibenda præſcripſit, atque nonnulla *Cardiaca*, quorum ope (debito regimine in lecto adhibito] Variolę mane proximo confertim erumpebant ubique cohęrentes vel confluentes. Febre autem adhuc perſeverante, tertio die à maturatione incœpta ego accerſitus pulſum Aegrotantis animadverti ſatis fortem at celerem, Variolas verò admodum frequentes & cohærentes, depreſſas autem, & in centro ſubſidentes, vigilias pertinaces, jactationem inquietam, mentem deliriam, nullum autem Ptyaliſmum notabilem, vel alvi fluxum, vel aliam quamvis evacuationem. Utcunque ope *Iulapiorum*, *opiatorum* & remediorum *alexipharmacorum* cum *ciner, bufon, pulv, Athiopic, dict*, comixtorum Æger multo melius ſeſe habebat, delirare deſinebat, atq; placidum ſomnum capiebat, Exanthematis demum ſenſim turgeſceſe & matureſcere incipientibus, adeo ut ſpes reconvaleſcentiæ aliqualis affulgeret, uſque ad declinationem Variolarum incœptam, quo tempore febris derepente recrudeſcebat, cum vigiliis, deliris, jactatione inquieta, & totali ptyaliſmi ſuppreſſione conjuncta, exanthematis jam ubiq; cruſta nigra obductis Cum primum autem die tertio paroxyſmum febrilem more *Sinecheos* recurrentem obſervaſem, Cl, *Sidenhamio* in conſilium advocato, [cum jam in vires *corticis peruviani* in hac febre debellanda nondum mihi perſpectę fuiſſent) poſt ſermonem de Venæ-ſectione habitum, quam Senex ipſe jam celebrari non paſſus eſt, Ægrotanti exhibuimus *Iulapium opiatum* & *Alexipharmacum* ut prius, & quaque nocte Hauſtum Paregoricum cum ℥i. *Sirup, de Meconio* Quid fit? Paroxyſmo tertio die, nimirum à decubitu duodecimo, recrudeſcente, Inter Phreneſin & coma ſeſe alternatim excipientia, vir doctus animam efflavit.

HISTORIA XLVII.

(*b*) Anno 1676 Filiam Domini *Reiner*, Eccleſię Anglicanæ Presbyteri, annos xii, natam, Variolis laborantem, in vico dicto *VVarvvicK-lane* diverſatam accerſitus inviſi ſecundo maturationis die, Variolas animadverti Diſcretas, verùm ubique depreſſas & ſeſſiles, petechias verò in interſtitiis variolarum in collo, brachiis & pectore efflореſcentes, pulſum debilem & celerem, Puellam inſuper inſomnem & deliram, Qua ratione præſcripſi Cochl, iii, vel iv, Julap. ſequent, quarta quaque hora (agitata phiala) exhibenda, ♃, *Aqu, ceraſ, nigr, Meliſſ, paraliſ, Epidem, an*, ℥ii, *pulv, e chel. cancr, comp, lap, contrajerv, pulv, bezoard, Magiſtr, an*, ℈i, *Sirup, è mecon*, ℥i, M, F, *Julap*, Hujus Iulapii ope Puella placide dormit, atque Variolis in dies ſenſim matureſcentibus, & petechiis evaneſcentibus, nec Fluxu alvi nec ptyaliſmo, nec quovis alio moleſto ſymptomate tentata, planè reconvaluit.

H I-

(a) *Variolas ob malum regimen in apparatu Confluentes atque in febrem* Synechi *funeſtam deſinentes*. (b) Variolę diſcretę petechiis comitatæ *Alexipharmacis & Opiatis feliciſſime ſanatæ*.

HISTORIA XLVIII.

(*a*) Filius *Iohannis Ovven* S. T. P. diverſatus in *Bunhil fides*, anno circiter 1674. in ipſo ætatis ſuæ floret Varioloſa Febre correptus, à primo Morbi inſultu uſque ad ſecundum maturationis diem (quo die ego primum accerſebar) Vigiliis adeò pertinacibus afficiebatur, ut ne unam horam ſomno frueretur, febricitans perpetim & delirus ac quaſi moribundus, Variolis jam fere ubique depreſſis & cohærentibus. Præſcripſi igitur *pulverem* ſequentem quarta quaque hora miniſtrandum in hauſtu *Iulapii Paregorici*. ℞. *Pul. e Chel. Cancr. comp. Lap. Contraierv. pulv. Aethiop.* an. ℈ß. M. Hoc verò Remedio ſæpe repetito ſomnus placidus obrepebat, Variolis in dies ſenſim turgeſcentibus, & matureſcentibus, & Aeger nec Ptyaliſmo, nec quovis altero moleſto ſymptomate laceſſitus brevi convaluit. Tantùm medicamentum pro ratione declinationis Febris & Symptomatum, ſexta, octava vel duodecima quaque hora tandem exhibebatur.

HISTORIA XLIX.

(*b*) *Thomas BrooK* Armiger, diverſatus in vico dicto *BlacK Friers*, anno circiter 1675. Febre Varioloſa corripiebatur, ſecundo die à decubitu Variolæ efflorefcebant fere ubique cohærente, febre adhuc perſtante, deprimebantur verò & ſubſidebant Exanthemata uſque ad undecimum Morbi diem, quo ego primùm conſultus ſum, cum jam vita Aegrotantis non tantùm ab Adſtantibus, verùm etiam à Cl. Collega D. D. *Gaſparo Needham* planè deſperaretur? Aegrum inveni pulſu debili & prorsùs languido laborantem, perpetuo delirium; & jam pertinaciter vigilem, jam Comate profundo oppreſſum; uſu vero frequenti & continuo *Tincturæ diaſc. Opiatę* & *pulverum cardiacorum* alibi memoratorum, atque Veſicatoriorum frequentium applicatione, ſymptomatis demum in ordinem, redactis die Morbi 14. vel 15. Variolæ quę huc uſq; ad inſtar pellicularum aridarum mortuæ apparuerunt, Veneno jam tandem per glandulas Cutaneas protruſo, intumeſcere & pure repleti cœperunt: unde vir ornatiſſimus nec Sallivatione, nec Diarrhœa vel Urinę profluvio tentatur 18. Morbi die, Febre ſponte exulante prorſus reconvaleſcebat. Tantùm levi Ophthalmia & Tuſſi aliquandiu affligebatur; utpote ante decubitum labe Rheumatica affectus Hæc autem Symptômata Venæ-ſectione tempeſtivè miniſtrata, & methodo alibi memorata facilè admodum ſuſtuli.

HISTORIA L.

(*c*) Accerſitus anno 1672. ad inviſendum Filium Domini *Chapman* Veſtiarii, habitantis in vico dicto *Fleetſtreet*, tres annos natum, Variolis laborantem, die maturationis ſecundo animadverti Pulſum celerem & debilem, Febrem intenſam, Variolas ubique depreſſas, ſubſidentes, & cohærentes atque tumorum faciei ab immani Diarrhœa prorsùs ſublatum. Nullum remedium Alexipharmacum vel opiatum hactenus miniſtratum erat, qua ratione *Julapium noſtrum Paregoricum* cum ſpeciebus quarta quaq; hora juſſi propinandum; cum autem die ſequente, Fluxu alvi perſeverante facies adhuc minus intumeſceret, Cochl. iii. ſequent. Julap tertia quaque hora exhibenda curavi (agitata phiala) ℞. *Aqu. Ceraſ. nigr. Meliſſ. an.* ℥iii. *Epidem. Cinnam. Hord. an.* ℥iß. *Electuar. ex Ovo* ʒß. *Spec. confect. de Hyacinth. Lap. Contrajerv. Ciner. Bufon. an.* ℈ii. *Syrup. e mecon.* ℥i. M. F. *Julap*. Die proximo Fluxus alvi quadantenùs ſedabatur, atq; Urina copioſè fluebat facies rursùs intumeſcebat.

(a) Variolæ cohærentes Vigiliis pertinacibus comitatæ, uſu *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* feliciter curatæ. [b] Tarda Variolarum cohærentium maturatio.
(c) *Lumbago atrox ſine Febre Vel Vomitione in apparatu Variolarum confluentium funeſtarum.*

bat, Arteriæ fortius, nec adeò celeriter ut priùs ſeſe vibrabant, ſomnus placidus poſt juxta intervalla obrepebat. In ſpem hoc pacto adductus Julapium nuperrimè præſcriptum adhuc uſurpandum duxi, atq; ſi alvi fluxus recrudeſceret, Bolum ſequentem ſolutum in Cochleari Julapii bis in die exhibendum. ℞. *Diaſcord.* ℈ß *Bol. ver. Ciner. Bufon. an. gr. v.* M. F. *Bolus*. Exinde alvus prorſus adſtringebatur, atque Febrem non jam demùm ſexto maturationis die exulante, variolæ faciem obſidents declinabant, & reliquiæ, quæ priùs non planè exaruerant, ut ut hucuſque ſubſidentes & depreſſæ, pure turgentes in dies legitimè matureſcebant; Puer bene dormiebat, cibum apetebat, nullo morboſo affectu tentabatur, & ſigna ſanitatis redintegrandæ certiſſima oſtendebat.

HISTORIA LI.

(*a*) Servus Domini *Goſling*; habitantis in vico dicto *Pater-noſter rovv*, circa annum 1691. [cum indoles hujus morbi minus perſpecta eſſet) in ipſo ætatis flore, verno tempore dolore Lumborum atroci correptus decumbebat, non tamen de Ægritudine, Vomitione, Intemperie febrili vel quovis alio Febris ſymptomate, ſed de dolore Lumborum frangitivo, & quaſi Nephritico ſolummodo conqueſtus eſt. Secundo à decubitu die ego advocatus, Variolas mali moris inſtare ſuſpicans, vires Spirituum ope Alexipharmacorum (Venæ ſectione & Opiatis à Spaſmis iudicatis forſan perperam omiſſis] fovere & erigere moliebar. Quid fit? Variolæ, tertio die nulla manifeſta Febre antecedente, confertim erumpebant, Confluentes vel cohærentes. Durante maturatione, Natura virus quod per Glandulas cutaneas protrudere non potuit, per ductus Salivales eliminare conare eſt, & levem ptyaliſmum excitavit, ſed veneno nec hac, nec alia quavis via ſuccedanea evacuato, Variolis ubiq; depreſſis & ſubſidentibus, Febris demum die undecimo accenſa Ægrotantem inquietudine, vigiliis & delirio confectum è vivis ſuſtulit.

HISTORIA LII.

(*b*) Uxor Domini *Deacle* habitantis ſub Inſigni *Felis* in Cœmiterio D. Pauli (currente jam an. ætatis 32.) an. 1673 poſquam proprio conſilio prophylaxeas gratia ſanguinem è Cubito copiosè detrahend. perperam forſan juſſerat, mox cœpit febricitare, die autem à decubitu tertio Variolis frequentibus & cohærentibus in conſpectum venientibus, febrilis intemperies illico exulabat, pulſus autem debilis erat atque Menſes, inſtante Exanthematum maturatione, alieno tempore immodice fluere cœperunt, unde Variolæ non obſtante Opiatorum & Alexipharmacorum adſtringentium *v. g. Spec. Confect. de Hyacinth. boli ver.* aſſiduo uſu, & Veſicatorium applicatione flacidæ & depreſſæ conſpiciebantur, natura intereà languida hunc defectum Ptyaliſmo vel alio quovis modo ſupplere nullatenùs molliebatur, Petechia una vel altera in pectore jam primum effloreſcebat, acceſſerunt deliquia leviora, more Hyſtericam ſuffocationum ſæpius recurrentia, ſed nullis Remediis Hyſtericis ſuperabilia; quibus durantibus Variolæ liveſcebant, vel albeſcebant, parum etiam & inquietè dormiebat Aegra, Hiſce animadverſis ego (quamvis adſtantes inani Spe ſeſe lactarunt eò quod Aegrotantes *apyretos* quiete decumbebat], prognoſticon fatale die Morbi 14. verificandum protuli. Cl. D. D. *Lovver* inde in conſilium advocatus cùm Rheumaticum Aegrotantis habitum, gravam Morbi indolem, & preſentem menſium fluxum animadverteret, Alexipharmaca, Opiata & Veſicatoria preſcripta approbavit; Inſuper *Julapium Paregoricum* cum ſpeciebus adhuc uſurpandum duximus. Veſicatoria etiam alia recens applicanda, &

[*a*] *Lumbago atrox ſine Febre vel vomitione in Apparatu Variolarum Confluentium funeſtarum.* [b] *Suffocatio Hyſterica frequenter recurrens, Fluxus Menſtruus & Petechiæ in Variolis cohærentibus mali moris.*

& hauſtum Paregoricum cum ℥i. *Syrup. de Mecon.* quaque nocte propinandum. Variolæ autem) natura à Veneno penitus ſubjugata) nullatenùs in melius mutabantur, neque Pulſus fortiter reddebatur, neque Ptyaliſmus, profluvium Urinę vel extremarum partium Tumor promovebatur, unde Febre demùm undecimo Morbi die revireſcente, Mulier proba ac elegans die 14. (quod ante prædixi) delira aliquatenus & convulſa ex hac vita migravit.

HISTORIA LIII.

(*a*) Domina *Theodoſia Tytherlegi*, Virgo elegans ac formoſa, ſtirpe celeberrima [ſed cui hic Morbus jure quaſi hæreditario funeſtus eſſe ſolebat) oriunda, cum anno 1671. ſæviente hyeme varias aeris injurias in itinere conficiendo paſſa fuiſſet, unà cum ſorore natu minore, quæ ab alio Medico tractata brevi hoc Morbo interempta periit, Londinum advecta, viceſimo ætatis anno Varioloſa Febre correpta decumbebat. Ego durante Exanthematum eruptione accerſitus, Variolas confluentes vel ſaltem cohærentes, pulſum vero debilem, & Febris indicia ferè nulla; *Julapium* igitur Cardiacum ad libitum pitiſſandum, atque *Species Cordiales* poſt debita intervalla miniſtrandas juſſi, atq; Opiata temperata pro ratione Symptomatum urgentium quotidie adhibenda. Pulſus autem Ægræ mortis expectatione perterritæ per totum Morbi decurſum à prima eruptione debilitabatur, nulla Febris aderat vel delirium, natura enim defectum Maturationis Variolarum (quæ depreſſæ & ſero limpido ſemiplenę erant) Salivatione longa & ærumnoſa ſupplere moliebatur: A die enim Morbi 7. cum primum Variolæ ſuo more, hoc eſt tardè matureſcere cœperunt, Lympha venenata è reſeratis ductibus ſalivalibus velut ex perenni fonte perperim ſcaturiens uſq; ad 21. diem exſiliebat, niſi die 15. cum, Ptyaliſmo ſubito & inexpectato ſuppreſſo, Ægrotans ad horas aliquot quaſi ſuffocata in vitæ periculum adducta videreretur, donec *Electuar. ex Ovo*, *Gargariſmo*, & generoſis remediis Alexipharmacis, Conſilio doctiſſ. & expertiſſ. Medici D. D. *MicKlethvvaite* (qui jam conſulebatur) miniſtratis Spiritus relaxciti denuo repagula ductuum ſalivalium reſerantes Ptyaliſmum reduxiſſent. Ab iſto tempore rivulo Lymphæ excretæ in dies aucto Ægrotans demum Salivatione nimia [quam neque ſupprimere fas erat] confecta, non Febre vel delirio, ſed deliquiis ſæpius tentata viceſimo primo Morbi die, Variolis adhuc imperfectè maturatis; ad plures migrabat. Adeo intimè nonnunquam ſpiritus venenato miaſmate implicantur, ut ſeſe nequeant prorsus liberare, ſed molem humorum perpetua luctatione agitando in fluorem colliquativum adigant; unde Ægri penu ſucci nutritii indeſinēter ſubtracto emarceſcentes inter deliquia frequenter recurrentia, demum ſpiritibus in certamine deficientibus & exhauſtis, plane tabidi pereunt, ſive juxta primam Naturæ intentionem per Exanthemata venenum eliminetur, quo in caſu Variolæ nunquam exareſcunt, verum humore recens ſuppeditato perpetuo malo omine ſcatent, (cujus rei Exemplum in *Hiſtoria* 62. poſthac proferam [ſive via ſecundaria per ductus ſalivales, ut in præſenti caſu: Siquidem non à niſu Spirituum vel evacuatione inde ſuborta niſi ſubacto Veneno Morbus tollitur; ut ut enim quamdiu per quamcunq; portam Venenum protrudatur Æger *apyretos* jaceat, Spiritibus tamen longa luctationis exhauſtis, Ægrotans labe deleteria confectus neceſſario perit.

HISTORIA LIV.

[*b*] Servus Domini *PincK* Aromatarii, tum temporis habitans in vico dicto *Snere hill*, circa annum 1674. atroci capitis & Lumborum dolore correptus decumbebat, adeo autem ſæviebat dolor ſpaſmodicus, & vires Spirituum inde adeo labefactabantur ut febrilis intemperies

Ægro.

(a] *Salivatio in Variolis cohærentibus uſque ad 21. Morbi diem funeſtè protenſa.*
b *Variolæ funeſtæ ſuppreſſione Salivationis ſubitanea die morbi 27.*

Aegrotantis vix aut ne vix deprehenderetur. Sub finem autem ſecundi à decubitu diei Variolæ inexpectato & confertim erumpebant fere ubique confluentes vel cohærentes, cum Vomitione, Diarrhœa immani, languore perpetuo, Pulſu debili ac delirio ſociatæ, atq; ad ſextum uſq; diem, quo primùm accerſebar; depreſſæ & ſeſſiles. Fluxu verò Alvi & Vomitione jam uſu Alexipharmacorum & Opiatorum coercitis, illico Salivatio ſuboriebatur immenſa, quæ levamento fuit Aegrotanti, qui, Febre inde diminuta, impulſu fortiori reddito, delirio profligato, & Variolis ubiq; ſenſim turgeſcentibus & matureſcentibus quietè jacebat, ſomnum placidum fere ad libitum capiens, Die autem 12. ſive nequitia ſive neglectu Nutricis male feriatæ diverſis erroribus in Diæta commiſſis, atq; frigore inſuper poros cutis admiſſo, Fluxus alvi enormis cum torminibus, Febre recidiva, pulſu celeri, delirio & profundis ſuſpiriis conjunctus revertebatur; Salivatione jam derepente cohibita & ſubſidentibus variolis, verum *Decocto albo* pro potu ordinario præſcripto; una cum Lacticinio ſequenti, (℞ *Raſur. CC. Ebor. an.* ℥ß. *Nuc. Moſch. ſciſſ. nu. i, Cinnam, acut,* ʒii, *Coq, in Aqu, Font,* ℔iv, ad *ii*, ſub finem ebullitionis add. *Lact. recent.* ℔*ii. Sacchar. albiſſ. q. ſ.* & coq. iterum ad conſumptionem ℔*i.* Colatura ad libitum calide miniſtretur] & Electuario ſequent. ℞. *Pulp. Conſerv. Roſ. rub. Diacydon per ſetac. traject an.* ℥ß, *Troch. de Carab.* ʒ*iii. Bol. ver. Lacrym. Sang. Dracon. an.* ʒß. *Laudan. Lond. gr. iii. Syrup. Mirtill. q. ſ.* M. F *Electuar.* de quo cap. *quant. Nuc. Jugland.* quarta quaque hora) Fluxus alvi hinc illicò compeſcebatur, ſomnus obrepit, Febris & delirium diminuebantur, Salivatione inſigni demùm recrudeſcente, quæ ad finem uſque 17. diei duravit, Variolis interea ac ſi cauſtico uſtis cruſta nigra ubiq; obductis, adeo ut Spes haud parva ſalutis Aegri mihi jam affulgeret; malitia autem Nutricis, quæ honori meo invidebat, nocte ſequente plurimi fatales errores in regimine iterum commiſſi ſunt, unde Salivatione ſubito ſuppreſſa, miſellus Aeger poſt ſex horas convulſus & delirans trucidabatur.

HISTORIA LV.

(*a*] Filius Domin *Cary.* Medicinam *Londini* facientis circa annum 1672. anno ætatis 18. à primo Morbi inſultu febricitans per 4. dies plurimum evigilabat ac delirabat, Pulſus interea magnus & robuſtus perſtabat. Hoc tempore Venæ ſectio forſan perperam omiſſa erat, qua ratione Variolæ ſub finem ſecundi diei confertim eruperunt parvæ admodum & frequentes & pene ubique cohærentes, Febris cum deliriis & vigiliis pertinacibus conjuncta erat primo maturatione die, quo ego à Patre conſulebat, ope verò Julapii noſtri Paregorici cum Speciebus quarta quaque hora exhibiti Adoleſcens bene dormire cæpit & mente ſana potiri, Febre una cum ſymptomatis penitus exulante. Sub finem ſecundi maturationis diei ingenti Salivatione ſuborta. Exanthemata turgentia & acuminata fere ubique matureſcebant, Ptyaliſmo autem à frigore ex incuria Nutricis in poros cutis admiſſo, ſub tertii maturationis diei finem derepente ſubſiſtente, antequam Variolæ integram maturationem aſſecutæ fuerant, intumeſcentia faciei illico declinabat, turgentibus adhuc Variolis; Vigiliæ inſuper non obſtante Julapio Paregorico rurſus urgebant, quo nomine eventum Morbi, diſſentiente licet Patre erudito & adſtantibus, dubium fore pronuntiavi, ideoque *Pulv. e Chel. Cancr. comp.* & *Ciner. Bufon. an.* ʒß. bis in die exhibendam juſſimus in hauſtu Paregorico, atque *Veſicatorium* amplum & acre ad Nucham applicandum Febris autem cum delirio conjuncta jam evidenter recrudeſcebat, cute univerſa tumore & rubore Eryſipelatode ſuffuſa, atque miliari eruptione ubique in interſtitiis exanthematum efflorefcente, unde non obſtante forti Arteriarum vibratione per totum morbi cur-

(a) *Variolæ fatales in quibus Salivatio die 11. ſupprimebatur, cum efflore ſcentia eryſipelatoſa & miliari conjunctæ pulſu interea forti & Appetitu voraci.*

curſum, fatale prognoſticon protuli, præſertim quia non potui argumentis à pulſu præter morem forti & robuſto Venæſectionis jam celebrandæ veniam à Parente impetrare, quam perperam ſub initium Morbi omiſſam hoc argumento fretus jure ſuſpicatus eram. Dilirio autem urgente *Bolum Theriacalem* cum Speciebus cordialibus commixtum, & Iulapium Paregoricum repetitis vicibus miniſtrandum duximus. Die ſequente, Morbi ſcil. undecimo, Reſpiratione ſenſim facta difficili, inæquali & ſupiriosa, ex hac vita migrabat Adoleſcens, arteriis, mirum dictu, in ultimo agone fortiter ſe vibrantibus. Obſervatione etiam dignum eſt quod hic Æger, niſi cum deliraret, erat perpetuò vorax, bis vel ter in hora hauſtus largos Cereviſiæ, Avenaceæ, Poſſetalæ & aliorum potulentorum avidiſſime peteret, quin non obſtantibus noſtris monitis ad ingluviem uſque ingurgitaret, quod nuſquam alibi obſervavi, quod etiam forſan è præſertim poſt Ptyaliſmi ſuppreſſionem in damnum cedebat; Duos enim alios Patientes ejuſmodi Variolis eodem modo laborantes hoc ipſo tempore iiſdem fere Remediis & legitimo Regimine ſanavi.

HISTORIA LVI.

[*a*) Circa Annum 1680. inviſi Iuvenem Variolis laborantem, qui præ Tumore Penis & præputii inſigni ad bidui ſpatium ne unam urinæ guttam reddere valebant, unde Veſica urinaria imodicem diſtenta, dolore, Vigiliis & inquietudine cruciabatur. Variolæ quæ fere ubique cohærebant, neque humore, neque pure implebantur; hunc vero defectum Natura primùm ingenti Ptyaliſmo ſupplere conabatur, hoc autem ante conſummatam Exanthematum mutationem deficiente, Venenata lympha reſidua protrudebatur in manus & pedes, qui inde mirum in modum œdematoſi facti ſunt, frigeſcebant & nigricabant & præterea in univerſam Cutem Penis qui inde pæne Carpum mole æquabat, & præſertim in Præputium, quod Glandi obductum exitum Urinæ occludebat, Phymoſeos & Cryſtalinæ ſpeciem gerens. Unde extinctionem flammæ vitalis in parte affecta, & Gangrænam inde illico jure ſuſpicabar inſecuturam, ideoque partem affectam ſtuphis e lixivio forti calidè immerſis & expreſſis jugiter fovendam juſſi, & interea vires Spirituum repetito Bolorum & Iulapiorum Cardiacorum uſu erigere ſategi. Quid fit? Mane proximo Penis Tuor & Præputii adeo diminutus erat, ut Æger Urina ſponte & copiosè reddita à dolore liberatus placide cœperit dormire, atque poſt unum vel alterum diem, nullo altero morboſo affectu tentatus, reconvaleſcens ex mortis periculo evaſerit, pedibus & manibus ſenſim ultro detumeſcentibus.

HISTORIA LVII.

(*b*) Filiola Domini *Heru*, Pharmacopolæ habitantis in vico dicto *VVarvviKlane*, quatuor annos nata, aliquot abhinc annis Variolis mediis laborans, maxima ex parte cohærentibus, depreſſis & tardè matureſcentibus, (qua de cauſa Natura venenum quod per Cutis glandulas ſatis expedire protrudere haud valebat, per glandulas Naſi & Faucium amoliri ſategit ingentis tumore glandularum in Gutture & Naſo ſitarum afflicta, muco inſuper cum cruſtis Variolarum concreſcente, atque inde tranſitum Aeris per naſum penitus obturante; præ perpetua ſuffocatione per biduum inſomnis, ab hoc unico ſymptomate in manifeſtum vitæ diſcrimen adducebatur. Ego jam à Patre indulgentiſſimo accerſitus, præſcripſi *Decoct. Pectorale cum Tinctur. Croc. & Syrup. Cap. Vener.* pro potu ordinario, atque *Gargariſmum ex Aqu. Hord. Diamor. &* *Melle*

[*a*) *Sub declinatione Variolarum Phymoſis, exitus Urinæ prepeditus; cryſtallina.*
(b) *Obturatio Narium durante Variolarum maturatione moleſta & pæne ſuffocativa*,

Melle Roſat. fortiter Siphone & calide faucibus injiciendum, & *Ol. Amygd. dulc* cum *Decoct. Pect.* commixt. ſæpius ſed leniter & tepide naribus ingerendum. Quibus diligenter applicatis brevi liberè reſpirabat Puella, atque ope Julapii noſtri Paregorici cum ſpeciebus quarta quaque hora exhibiti placide cœpit dormire, atque Variolis inde quam citiſſimè maturationem perfectam aſſecutis & deciduis, poſt unum vel alterum diem integrè reconvaleſcebat.

HISTORIA LVIII.

(a) Anno circiter 1676. ad Ancillam Domini *Strong*, habitantis in vico dicto *cheapſide*, Variolis cohærentibus mali moris laborantem ſub finem maturationis [cum jam de ejus vita planè deſperaretur) ego advocabar. Illa autem juxta methodum noſtram, uſu nimirùm *Alexipharmacorum* & *Opiatorum* aſſiduo præter adſtantium expectationem reſtituta, demum Morbo finito DelirioMelancholico & Comatoſo tentabatur, Fatua planè videbatur: nullius rei præteritæ memor, atque de nulla re præſenti rectè judicium faciens. Alvo autem bis terve poſt debita intervalla Cathartico deturbata; tandem ſanguinem è Vena jugulari juſſi detrahendum, & *Veſicatoria* ad Nucham & Carpos applicanda, quorum ope mentis compos rursùs facta, hucuſque [quantum ego ſcio) mente ſana in corpore ſano utitur.

HISTORIA LIX.

(b) Filia Domini *Cary*, Mercatoris Opulentiſſimi habitantis in vico dicto St. *Martins lane*, duodecimum ætatis annum agens, anno 1680. Varioloſo fermento infecta eſt. Ego poſt duos dies à plena eruptione accerſitus, animadverti Variolas ubique confluentes vel ſaltem cohærentes & depreſſas, & à prima effloreſcentia ſeminaces, quæ inde in toto Morbi decurſu nullatenus humore turgebant, ſed die octavo vel decimo, nulla præcedente maturatione, exareſcentes ſquamarum ad inſtar decidebant. Patiens per totum Morbi curriculum quadantenus delira febricula tentabatur, tandem verò die viceſimo præter adſtantium expectationem aſſiduo *Alexipharmacorum* & *Veſicatorium* uſu reſtituta è lecto ſurgebat, atque in area domus veſtita obambulabat, ſitiebat tamen aliquantiſper, & Appetitus minimè reſtituebatur. quo nomine de eventu anxius, alvum *Decoct. Amaro* leniter ſubducendam juſſi, at inde præter expectationem meam Appetitus ad plures dies proſternebatur & calor hecticus augebatur, donec tandem Clavicula, eſſe Humeri & Tibiæ ſiniſtræ à Veneno latitante carie affectis, atque fruſtulis eorum exfoliatis par Membranas ſenſiles exitum petentibus, miſera Puella atroci dolore partium affectarum attrita, continuo ejulatu inſomnis facta erat. Poſt unum vel alterum diem Collo inſpecto, palpando deprehendi tuberculum renitens durum & inæquale in Clavicula, inſtar lapidis vel fruſtuli oſſis, atque *Emplaſtrum* emolliens parti imponendum, juſſi. Cure poſt biduum vel triduum perforata, fruſtulum unum oſſis exfoliati, & poſtea alterum ſeſe in conſpectum dedit plane carioſum & nigrum, quod continuo & indies magis protrudebatur uſque ad funeſtum diem. Paulò ante obitum fruſtulum Oſſis Humeri & alterum Oſſis Tibiæ, [qua parte dolor ſentiebatur] cure eodem modo perforata erupuit Horrendum ſanè exemplum [ſi quod aliud] deleteriæ indolis Veneni Varioloſi.

HISTORIA LX.

[c] Filiola Domini *Boddington* in vico dicto *Lothbury* habitantis, ſex annos nata, circa Annum 1682. laborat Confluentibus Variolis, quæ toto decurſu Morbi depreſſæ demùm ad inſtar ſquamarum exareſcentes ſine humore contenio vel ma-

(a) *Delirium Comatoſum Variolas excipiens.*
(b) *Caries oſſium Variolas excipiens.*
[c] *Gangæna Maxillæ & Tibiæ Variolas malignas excipiens.*

maturatione, nullo Ptyaliſmo antecedente, vel altero quovis Naturæ roboris indicio, decidebant. Puella verò præter Adſtantium ſpem ope *Veſicatoriorum*, atq; uſu *Opiatorum* & *Alexipharmacorum* circa viceſimum Morbi diem adeò ex Morbo evaſiſſe videbatur, ut è lecto ſurgens quotidie in cubiculo veſtita obambularet. Appetitu autem ad triceſimum uſque diem adhuc proſtrato, atq; temperie hectice calente, valdè ſuſpicabar Venenum indomitum intus deliteſcere, mox funeſtiſſimam ſtragem daturum, præſertim cùm poſt lene Catharticum, exhibitum res in ejus rueret. Tandem die 31. virus ſeſe prodebat Gangrenam horrendam Maxillæ inferiori, & Tibiæ ſiniſtræ ubi Fontanella antea inuſta fuerat, intentans, quæ utramque partem affectam depaſcens, & omnem artem Medicam & Chirurgicam longe ſuperans, utpote ab habitu corporis velut a perenni fonte ſcaturiens miſellam puellam è vivis ſuſtulit die à primo Morbi inſultu quadrageſimo.

HISTORIA LXI.

(*a*) Filiola Capſarii habitantis in vico dicto *Ludgate-ſtreet*, prope portam vici dicti *Blacb Friers*, cujus nomen mihi jam non occurrit, tres annos nata, circa Annum 1684. à Variolis malimoris & depreſſis, quæ nulla maturatione præcedente pelliculaꝛum ad inſtar exareſcentes decidebant, noſtra methodo liberata adhuc cibum cujuſcunque generis, & potulenta ipſa faſtidiens per plures dies quadantenus febricitabat. Unde prioribus Exemplis monitus, de eventu anxius eram. Tandem poſt viceſimum Morbi diem Natura ventriculum & Inteſtina virus latitans eliminare moliente, miſera puella enormi alvi fluxu, & poſtea colera Morbo mirum in modum excruciata perpetim vagiebat, donec Medicamentis Internis & Externis hæc ſymptomata ſuſtulerimus. Natura tamen, hiſce non obſtantibus, Veneno intus coercito diu laceſſita atque ſuccumbens tandem manus dedit, materiam nigram copioſam vomens, & dejectonibus tetris & fœtidiſſimis, & cæteris omnibus Gangrænæ Ventriculi ſymptomatis confecta, [*b*] ſed venia cadaver aperiendi à nobis impetrari non potuit.

Neque eſt quòd quiſquam eventus hoſce funeſtos uſui *Alexipharmacorum*, *Opiatorum* & *Veſicatoriorum* liberali jure acceptos referat, ſiquidem, licet tria hujuſmodi Exempla intra viginti Annorum ſpatium, quaſi inſtantiæ curioſæ in Theoriæ noſtræ confirmationem occurrerunt, centum forſan Hiſtoriæ penes me ſunt eorum qui ex hujuſmodi Variolis malignis, confluentibus penitus & depreſſis ope noſtræ methodi nullo morboſo affectu tentati evaſerunt. Nec ſcio quomodo alia quavis methodo Ægrotantes Veneno adeò deleterio infecti terminum Morbi uſitatum ſcil. diem decimum quartum vivi attingere poſſunt.

HISTORIA LXII.

(*c*) Fœmina *Catharina Morgan* Virgo elegans admodùm & pia, atque à familia generoſa oriunda, decimum octavum ætatis annum agens die, Dec. 29. 1693. levi Lumborum dolore correpta ad tertium à Londino lapidem, nimirùm ad villã dictam *HacKney*. pedes iter fecit, noctem autem ſequentem, dolore ſenſim aucto pæne inſomnem tranſegit: decemb. 30. Lumbagine horrenda adhuc perſtante, Dolore Capitis, ſiti atque febrili calore affecta in curru Londinum revertebatur: Nocte proxima ſpaſmis Lumborum quadantenùs allevatis hebes & coma & comatoſa jacebat: Die 31. mane Diarrhœa ſuborta eſt, toto autem die omnia ingeſta illico vomitu rejiciebat; pro-

(a) *Gragrena Ventriculi & Inteſtinorum Variolas excipiens.* (b) *Plures Hiſtorias huc ſpectantes invenias Lector in obſervationum Medico Chyrurgico poſtumarum Iobi à MeecKrem*, [c] *profluvii Urinæ in Confluentibus Variolis laborante ſuppreſſio, Gangræna excepta.*

prope Meridiem autem Collega probus ac doctus M. *Franciſcus Vpton* accerſitus, exanthematis prænuntiis tribus vel quatuor jam ſeſe prodentibus, explorando deprehendit pulſum admodum celerem cum ſiti dolore capitis, & hebetudine comatosa conjunctum, quo nomine juſſit Vir doctus Liquorem Poſſeticum *Foliis Salv. rubr.* alteratum copioſè pro ratione ſitis urgentis miniſtrandum atque Cochl. vj. Julapij ſequentis ad libitum propinanda, & *Emplaſtr. Epiſpaſtic.* ad Nucham applicandum, *R. Decoct. Alb. Rad. Scorzoner, alterat.* ℔ij. *Aqu. Cordial. Saxon.* unc. *ij. Epid.* unc. ß. *Syr, Flor. Paral.* unc *iß*, M. Januar. 1. mane, univerſali variolarum eruptione jam incœpta, præſertim in manibus & brachiis, ubi Exanthemata admodum frequentia pænè cohærebant, reverſus Vir doctus deprehendit Aegrotantem adhuc febricitantem, hebetem, languidam, fluxu alvi & vomitione laceſſitam igiturque *Decoctum album* adhuc uſurpandum juſſit, atque Cochl. iij. Julap. ſequent. in languoribus ad libitum pitiſſanda, ♃ *Aqu. Meliſſ. Menth. Cordial. Saxon*, an. ℥*ii. Epidem*, unc. *i. Marg. ppt*, ʒ*i. Sacchar. Criſtal. q. ſ.* M. F. *Julap.* Sub veſperam autem cum Vomitionem, fluxum alvi & hebetudinem Comatoſam (Variolis jam ubique derepente Confluentibus vel Cohærentibus] non amplius urgere animadvertit, Julapium Perlatum repetendum imperavit, atque Hauſtum paregoricum ſequentem hora ſomni exhibendum. *R. Aqu. Cordial. frig. Saxon. Ceraſ. nigr. Lact. Alexiter. an.* ℥*vi. Margar. ppt.* ℈*i. Syup. de Mecon.* ʒ*v.* M. F. *Hauſtus*, quo epoto tota nocte bene dormiebat, Ianuarii 2. mane vir doctus deprehendit Aegram adhuc quadantenus febricitantem, Faciem Salivatione præproperè ſubor- ta) aliquatenus intumeſcentem Exanthemata autem ubique depreſſa, neque quoad baſes ampliata, neque in ſummitatibus acuminata, ideoque Aegrotanti cibum avenaceum & hordeatum præberi juſſit, & Iulapii Perlati repetendum, atq; hauſtum Paregoricum denuò hora ſomni exhibendum, atque os & fauces Cerevisia Ficubus alterata ſæpius colluendas, Ianuarii 3. (quo die ego primum conſulebat deprehendimus Variolas ubique admodum parvas, depreſſas, quaſi ſtrangulata ſemineces, & ſublividas, Ptyaliſmum autem una cum Faciei tumore quadantenus auctum, atque Febrem inde minus intenſam, multùm autem de Languore, & Lipothymia conquerebatur Patiens ab halitu uti affirmabat quaſi cadaveroſo è corpore ſuo exhalante inductus quo nomine præter Iulapium Perlatum, & hauſtum Paregoricum hora ſomni repetendum, ad Spiritus erigendos & motum eorumdem ordinatum conſervandum juſſimus Cochl, iii, vel iv, Julap. ſequent. tertia vel quarta quaque hora (agitata phiala) propinanda, *R, Aqu, Meliſſ, Ceraſ, nigr.* an, ℥*iß*, *Epidem.* unc. *iß. Pæon. comp.* ℥*i. pulv. è Chel. Cancr. comp. Lap. Contrayerv.* an. ʒ*i. Syrup. è Mecon.* ℥*iß.* M. F. *Iulap.* Hinc Aegra placidè dormiebat, non ut prius languore confecta ptyaliſmus etiam cum Faciei intumeſcentia eodem fere modo ſe habebat. Cum autem Jan. 4. mane reverſi neque ptyaliſmum, auctum, neque Exanthemata ullatenus matureſcentia, verum adhuc ſeſſilia & depreſſa animadverteremus, Spiritibus pæne proſtratis ope maiorum Alexiteriorum ſuccurrere jugiter contendimus, more ſequenti, *R. Theriac, Androm*, ʒß, *pulv. è Chel, Cancr, comp. Lap. Contraierv. Ciner, Bufon.* an, *gr. xv. Sirup. è Mecon. q. ſ.* M, F, *Bolus* ſtatim ſumendus cum Hauſtu Julapii cum Speciebus terumq; quarta pom. hora ſomni vero cum hauſtu hypnotico ante præſcripto. Januar. 5. utut præcedenti nocte (Spirituum motu hucuſque ope Remediorum intra iuſtos cancellos cohibito) placidè dormierat Aegra, jam tamen languore magis opprimebatur, atque Exanthemata nullatenus adhuc matureſcebant, ideoque Liquores poſſeticum noſtro modo alteratum ſæpius miniſtrandum curavimus, tantillum etiam Vini Canarini in languoribus conceſſimus, atq; Bolum Cordiacum ſexta quaq; hora repetendum duximus. Januarij ſexto, Morbi ſcil. nono, Va-

rio-

riolis adhuc depreſſis, atque ptyaliſmo jam una cum faciei intumeſcentia ſenſim declinante, Febrem deprehendimus à Veneno adhuc intus coacto evidenter auctam,& cum deliriis non obſtante placido & quieto ſomno ſociatam? ſuborto autem jam magno Urinæ profluvio Ægra reſpirabat liberius, & expectorabat copiosè & præter ſolitum; ideoque *Emplaſtra Epiſpaſtica* duo interna brachia ſtatim applicanda curavimus, atque Bolum ante præſcriptum cum gr. vij·*Serpent·Virgin*.ſexta quaq;hora repetendum, & hauſtum paregoricum hora ſomni exhibendum niſi placidè dormiret. Januarii 7. Febris cum delirio augebatur, Lingua areſcebat Exanthematis incruſtata, Ægra multum dormiebat ſed inquietè, Urina autem copiosè & nonnunquam involuntario reddita reſpirabat liberè, & expectorabat copiosè: Veſicatoria igitur ij. ab Tibias internas illico applicanda juſſimus, & Bolum Cardiacum ſexta quaque hora repetendum, hauſtum paregoricum poſt primum,atque inſuper poſt nocturnum Bolum propinandum, poſt cæteros hauſtum Julapij cum Speciebus. Denique Mucilaginem *Semin. Cydon. Syrup. è Rub. Idæ.* extract. ſæpius ſuper linguam ſiccatam tenendam imperavimus. Januar. 8. Febris eundem tenorem ſervavit, ſomnus non erat placidior, vires plurimum obruebantur urina autem (unde unica ſpes affulgebat) admodum copiosè, & nonnunquam involuntario reddita, liberè reſpirabat Ægra, (quod inſolitum & notatu dignum eſt:) Pituitam autem quippe jam concreſcentem & glutinoſam haud ſine difficultate expectorabat, ideoque ad vires erigendas, & motum Spirituum vacillantium inordinatum compeſcendum, Julapium cum Speciebus adhuc uſurpandum, & Bolum Cardiacum ſexta quaque hora repetendum, & hauſtum paregoricum juxta meridiem & media nocte exhibendum, atque inſuper Liquorē poſſeticum cum Vino Canarino paratum atque *Apozema* ſequens calidè & copiosè ſæpius miniſtrandum duximus. ♃ *Decoct. pectoral. depurat*, ℔j. *Tinctur. Croc. Syrup. è 5. Rad.* an. ℥j. *Apozema* Ianuar. 9. Eadem fere rerum facies erat, tantùm delirium Comatoſum quadantenus augebatur, Urina autem adhuc copiosè & involuntario in lecto reddita, Reſpiratio erat hactenus libera, quo nomine Iulappium cum Speciebus & Apozema pectorale ulterius uſurpandum duximus, atque Bolum Cardiacum octava quaque hora repetendum ſine hauſtu Paregorico. Ianuar. 10. Languoribus Deliriis plurimum auctis, & cum inquietudine jam conjunctis, Ægræ facies, intumeſcentia ſubſidente, in Hippocraticam planè mutabatur, Urina autem copiosè adhuc involuntario reddita Patiens adhuc libere reſpirabat. Quo nomine in collapſu virium adeo præcipiti & motu Spirituum adeo inordinato Julapium cum Speciebus adhuc exhibendum duximus Bolum Cardiacum quarta vel quinta quaque hora repetendum, atq, inſuper Paregoricum media nocte miniſtrandum. Ianuar. 11. inquietè dormiebat ac ſi Comate vigili affecta, & delirabat; Urina autem copiosè adhuc reddebatur, Reſpiratio etiam adhuc liberima fuit, ideoque Bolum quarta vel quinta quaque hora, repetendum juſſimus, uti Iulapium cum Speciebus ut prius, & Hauſtum paregoricum meridie, & media nocte exhibendum. Ianuar. 12. Febre, delirio & languore perſtantibus ut priùs, Exanthemata in facie & pectore jam demùm matureſcere inceperūt, in artubus autem depreſſa & ſemiplena confluebant, atque cuticula eroſa pus minus coctum, verum copioſum exſpuebant: inſuper brachiorum & Tibiarum partes ad quas Veſicatoria ſine fructu ſexto & ſeptimo die applicata erant pure multo ſcatebant: Quandoquidem verò Urinæ fluxus moleſtias Adſtantibus & Nutricibus creabat, Bolos cum *Ciner. Bufon.* (quos Urinæ profluvium excitaſſe rite cenſebant) amplius miniſtrare reſpuebant, Rixis igitur muliercularum coacti (licet tota ſpes noſtra in caſu adeò difficili à profluvio iſto vrinæ penderet,) bolorū iſtorum uſum inviti prætermittentes, ad vires Spirituum fovendas, eorumq;motus effrænatos coercendos (quantum poteramus) more ſequenti ſubſtituimus.

♃ *The-*

♃. *Theriac, Androm. Electuar, de Ovo,* an, ʒj, *pulv. Rad. Serpentar, Virg,* ʒß, *Aqu, Dracont. Cinam, hord,* an, unc, *iij, Epidem, pæon, comp,* an, ℥i, *Syrup, e Mecon,* ℥iß, *Laudan. liquid. gut, xi,* M, F, *Julap.* de quo cap. Cochl. vj. (agitata phiala) ſexta quaque hora. ♃. *Aqu. Card, Ceraſ, nigr, an,* ℥i, *Aqu, Cinam, hord. Epidem, Syrup, è Mecon,* an, ℥ß, M, F, *Hauſtus* hora ſomni exhibendus. Ianuar. 13. Comatoſa adhuc jacebat Ægra, delirium autem & languor dum hæc mitiora Alexipharmaca exhiberetur, pulſus accelerabatur & vacillabat, Grangræna inſuper oris fornicem & labia jam primum invadebat à deleteria veneni vi ſuborta: Profluvio verò Urinæ intermiſſo *pulver. Æthiopic.* uſa ceſſante, Ægra difficultate Reſpirandi tentari cœpit. Denique univerſa Cuticula à ſcapulis uſque ad manus ſponte ſeparata brachia & humeri pure (viſu horrendum) ſcatebant. Quorcirca in caſu adeo deplorato Domino *Bateman* Chirurgo experto ad partes Gangræna affectas & excoriatas tractandas accerſito, *Bolum Cardiacum* cum *Ciner, Bufon,* rurſus incaſsum licet exbibendum juſſimus, atq; hora ſomni cum hauſtu Paregorico repetendum, atque Apozema Pectorale ſæpius propinandum. Inſuper Cochl, iv, vel v. Iulap. ſequent. ſecunda quaque hora propinanda duximus, ♃. *Theriac. Androm. Elect, de Ovo ana* ʒ*iii, Aq, Dracont. Cinam, hord, an,*unc, *iii, Epidem, pæon, comp, ana* ℥*ii, Sal, Vol,* CC, *Laudan, liquid, ana* ʒi, *Syrup, è Mecon,* ℥*iß.* M, F, *Iulap,* ut eſſet etiam in promptu ſimile Iulapium abſque Laudano curavimus, loco prioris exhibendum, ſi modò Vigiliæ non urgerent. Denique pannos lineos molles Linimento ſequenti imbutos partibus excoriatis imponendos imperavimus, *R. Ol. Amigd, dulc, rec,* ℥*ii. Sperm, Cet,* ℥*ii.* M, F, *Linimentum.* Ianuar, 14, Vibrationem Arterariarum diligentiſſimè explorando ægrè admodum percepimus: Languor, Delirium & Dyſpnœa augebantur, ſomnus erat admodum inquietus, Partes excoriatæ, & Ulcuſcula à Veſicatoriis relicta pure copioſo ſcatebant, Gangræna latius ſerpebat: ſub veſperam ſtercora dejecit involuntario. Ægra jam moribunda liquida, copioſa, nigra, fœtida: Cætera aderant Naturæ corruentis ſymptomata; ideoque cum jam fere conclamatum eſſet, ſolummodo Julapium nuperrimè præſcriptum ad ſymptomata coercenda repetendum duximus, ut Virgo miſella εὐθανασίαν aſſequeretur. Januar, autem 15, Morbi vero 18, patiens antea monitis noſtris morigera jam Medicamentorum pertæſa Iulapium cordiale prorsùs reſpuebat, & ſymptomatis quibuſcunque funeſtiſſimis ingruentibus, media nocte paulo ante obitum compos mentis facta, inter vota & preces ardentiſſimas animam efflabat.

HISTORIA LXIII.

Nicolaus Lechmere Nepos D. *Nicolai Lechmere* Baronis Scaccarii, Iuvenis elegans ac ingenioſus, à multis retro annis, levi quavis occaſione data, ſubſultibus tendinum, & variis motibus convulſivis inter dormiendum obnoxius, poſtquam duos menſes admodùm valetudinario tranſegerat, demum ad duas ſeptimanas Vertigine, atque capitis, lateris & pectoris dolore laceſſitus, Febrilis Paroxyſmos frequenter, ſed non periodicè recurrentes perpeſſus eſt: qua ratione, Vena in brachio ſecta, unc, *x*, Sanguinis detrahebantur, Cortex Peruvianus exhibebatur, atque tandem Alvus Decocto amaro ſubducebatur. Triduo autem inde elapſo Ian. ſcil, 10, 1693, (currente jam ætatis anno decimo nono] dolore capitis & lumborum atroci correptus hebes decumbebat, non tamen vomitione, vel ægritudine, vel intemperie febrili multum fatigabatur. Ian, 11, Pharmocopola ſanguinis unc, *xii*, partim floridi, partim mucoſi è Cubito detraxit, Ian, 12, Variole erumpebant mediæ naturæ, admodum paucæ, quæ indies numero augebantur uſque ad diem decimum quintum, quo die eruptione completa, Exanthemata penitus ſeſſilia fere ubique cohærebant, dolore ſpaſmodico in capite; lumbis & utroque

late.

latere hucuſque perſeverante. Jan. vero 16. maturatione Exanthematum jam incępta, atque Ptyaliſmo jam primum ingruente Æger illico *apyretos* factus erat, atque dolor plurimum allevabatur Iſto die Cl. atque ingenioſiſſimus Collega noſter D. D. *Cole* accerſitus *Apozema* ſequens præſcripſit copioſè miniſtrandum ℞. *Hord. Gallic. q. ſ. Paſſul. Corinthiac.* unc. *ii.* Coq. in *Aqu. F. ſ. q. Colaturæ* ℔*ii.* adde *Aqu. Cinam. Hord.* ℥*ii. Sir. Papav. errat. Rub. Idæ. an.* ℥*iß.* M. atque Cochl. iij., vel iv. *Julap.* ſequentis in languore propinanda. *R. Aqu. Lactis Alexiter* ℔*iß. Stephan.* ℥*iii. Marg. Præp.* ℨ*iſs. Sacb. alb. q. ſ.* ad gratiam M. Inſuper *Veſicatorium* largum ad Nucham juſſit Vir Cl. ſtatim applicandum, atque *Hauſtum Paregoricum* ſequentem hora ſomni ſumendum & modo ſymptomata ingraveſcerent, mane proximo repetendum. *R. Aqu. Paraliſ.* unc. *iii. Mirab.* ℨ*iſs. Sir. e Mecon.* unc. *i.* Denique parti decocti præſcripti imperavit *Mell. Merorum q. ſ.* addendam pro *Gargariſmo*, quo Os bis vel ter in die colluereturr. Nocte ſequenti bene dormivit Juvenis à dolore penitus liberatus. Jan. 17. Ptyaliſmus augebatur, facies cępit intumeſcere, Exanthemata aliquatenus intumeſcebant, & in apicibus, non tamen humore diſtenta albeſcebant, Vir Cl. jam in uſu *Apozematis* & *Julapii* perſiſtendum eſſe duxit, atque *Hauſtum Paregoricum* hora ſomni quin & craſtino mane modo inquietudo urgeret repetendum juſſit. Nocte autem ſequenti Pyaliſmo inexpectato ſubſiſtente, atque Variolis ubique in centro ſubſidentibus, plurimum languebat Æger tremoribus incertis, & motibus convulſivis inter dormiendum plurimum laceſſitus. Jan. 18. Vir Cl. Empl. Meliloti pulvere Cantharidum conſpergendum juſſit ut Veſica parva & depreſſa efficacius excitaretur, atq; ut ℥*i. Tincturæ Caſtorei* in promptu eſſe, cujus, ſi tremores rurſus ingruerent, *gut. xx.* vel *xxx.* ſi hauſtu *Aqu. Ceraſ. nigr.* vel cujuſcunque alterius grati liquoris exhibendas voluit: Atque Hauſtum Paregoricum veſpere ſumendum, itidemque mane repetendum duxit, & Julap. perlatum adhuc uſurpandum, & denique Os ſæpius colluendum *Decocto pectorali* ſolo abſque *Melle Roſarum*, ejuſque hauſtum quandoque propinandum. Inde Ptyaliſmo reduco & Exanthematis quadan tenùs ægrè licet matureſcentibus, in præſcriptorum uſu Vir Cl. juſſit Ægrotantem Jan. 19. & 20. ſedulo perſeverare. Jam autem viceſimo, media nocte (die Morbi undecimo jam inſtante) ubi jum ſpiritus plane obruti manus dederant, non amplius vel juxta primam vel ſecundam Naturæ intentionem Veneno eliminando pares, Ptyaliſmo ſine quavis evidenti cauſa derepente ſubſiſtente, atque facie prorſùs detumeſcente, Æger extemplo languebat; acceſſere frequentia deliqua cum celeri & debili pulſu: Spiritibus inſuper vacillantibus Æger motibus convulſivis & tremoribus perpetim agitatus, & delirus, reliquam noctis partem atque matutinas horas ſequentes (quouſque ego conſulebar) inſomnes tranſegit non obſtantibus tribus hauſtibus Paregoricis, quorum unuſquiſque ℥*i. Syrup. de Mecon.* continebat. Exanthemata denique ubique ſemimortua, ſeſſilia, & nullo humore diſtenta fere exareſcebant. Verba præ debilitate Æger vix proferre potis erat. Vibratio arteriarum erat admodùm debilis, Reſpiratio aderat difficilis & anheloſa. Conſilio cum viro Cl. inito in caſu adeo deplorato ubi mors præ foribus adſtabat, pro virili ſategimus generoſiſſimis Alexipharmacis, & Veſicatoriis vires Spirituum collapſas incunctanter erigere, commixtis opiatis ad vacillantem eorum motum coercendum, & Cineribus Bufonum ad reſerandas Renum Cataractas ut Colluvies venenata forte per hanc portam deturbaretur, cui per Glandulas cutaneas, vel ſalivales ampliùs eliminando vires Naturæ haud pares erant. Ideoq; Jan. 21. *Veſicatoria* tria ampla & acria juſſimus ad Nucham, & Carpos illico applicanda, atque ad *Bolum* ſequentem quamprimum exhibendum, repetendum que dinceps cum vel ſine *Laudano* pro ratione ſomni, & poſt ſingulos bolos Cochl. v. vel vj. Julapii ſequentis propinanda, de quo etiam fas erat bibere ad libitum. *R. Theriac.*

riac. Androm. ℨß. *Pulv. è Chel. Canc. comp.* *Lap. Contrayerv. Ciner. Bufon.* in crucibulo ad nigredinem calcinatorum *an. gr. xij. Laud. Lond. gr. j. Syrup. Caryoph. q. ſ.* M. F. *Bolus* ♃. *Aqu. Lactis Alexiter. Cer. nigr. an.* ℥iv. *Epidem. Pæon. comp. an.* ℥iß. *Pulv. è Chel. Cancr. comp.* ℨiß. *Srup. è Mecon.* ℥iß. M. F. *Julap.* Inſuper ad bronchia deobſtruenda imperavimus Cochl. j. *Linctus ex Ol. Amygd. dulc.* &c. ſolut. in hauſtu calido *Apozem.* ſequens quarta quaque hora vel ſæpiùs miniſtrandum. ♃. *Decoct. Pector. depurat.* ℔iſſ. *Tinctur. Croc.* ℥i. *Syrup. Cap. Ven.* ℥iſs. M. Et ad *Ptyaliſmum* revocandum (ſi fieri poſſit) *Gargariſmum* ſequentem ſæpius faucibus calidè fortiter Siphone ingerendum, ♃. *Decoct. Pectoral.* ℔iß. *Diamor. mell. Roſ. coll. an.* ℥iß. M. Inde bene dormivit, Æger, à ſpaſmis & deliriis liberatus eſt, atque urina clara & copioſa ſc. ad ℔iii. vel *iv.* ſpatio 24. horarum reddita, fere *apyretos* jacebat, neq; ut prius languebat, reſpiravit liberius, & Arteriæ fortius vibrabantur: Stranguria autem moleſta à Veſicatoriis excitata, Jan. 22. mane reverſi, perſiſtendum eſſe duximus in uſu Bolorum Julapii, & Gargariſmi, atque inſuper hauſtum prælargum emulſionis ſequentis calidè ſæpius propinandum, ♃. *Semin. iv. frig. major. an.* ℨi *Semin. Papav. alb.* unc. ß. *Amygd. dulc. excortic.* n. *v. Aqu. Hord.* ℔ij. M. F. *Emulſio ſ. a.* cui adde *Sacchar. alb.* unc. *ii.* Media autem nocte Exacerbationem [Febre jam cum bonis avibus, Spirituum expanſione artis ope reſtituta, in benignam *Synechis* mutata] per ſex vel ſeptem horarum ſpatium protenſam perpeſſus eſt quadantenus vigil, delirus, & convulſus. Poſt hęc autem *apyretos* factus quiete obdormivit, Urinam reddens adhuc copioſiorem ad ℔*v.* vel *vi.* Quo nomine præſcripſimus, Jan. 23. *Hauſtum* ſequentem quamprimum propinandum, atq; deinceps extra tempus Paroxyſmi quarta quaque hora repetendum. ♃. *Aqu. Lactis Alexit. Card. Bened. an.* ℥i. *Epidem. Cin. hord. Syr. Caryoph. an.* ℨii. *Pulv. ſubtiliſſ. Cortic. Peruv. elect.* ℨi. *Laud. liquid. gut. xii.* M. Inſuper ad Spiritus in certamine futuro erigendos *Bolum Cardiac.* cum *Laudano* ſexta veſpertina, itidemque media nocte repetendum duximus, atq; Chruſtas ad Faciem moleſtè adhærentes ſæpius illinendas, *Linimento* ex *Ol. Amig. dulc. Ung. Pomat. & Sperm. Ceti*, atq; *Julap. Cord. Linctum*, & *Apozema Pectorale* adhuc uſurpandum. Media autem nocte rurſus recrudeſcebat Paroxyſmus levior, nullatenus vigiliis vel deliriis comitatus vel adeo protenſus ut prius, Urina adhuc reddita copioſa: quin & Ægrotantem magis ad ſomnum proclivem invenimus. Qua de cauſa Jan. 14. *Hauſtum Febrifugum* juſſimus tertia vel quarta quaq; hora extra tempus Paroxyſmi adhuc repetendum, atq; *Bolum C rd.* cum *Cin. Bufonum* & *Laud.* ſexta veſpertina itidemque media nocte repetendum ut prius. Unde per totam noctem nulla ſenſibili Exacerbatione tentatus: ſomno placido indulgens Æger a Febre prorſus liberabatur. Inſuper vigor Spirituum jam adeo inſtaurabatur ut profluvium Urinæ jam deficiens venenatæ lymphæ rivulo copioſo per glandulas recens reſeratas excretę, qui jam magis quàm uſquam prius ſcatebat, exciperetur: Veneno autem, quod jam ſupererat, per vicinas Oculorum glandulas ſimul ac ſalivales confertim protruſo, Oculi demum cœperunt *Taraxi* moleſta affici. Quocirca Jan. 25. oculos juſſimus ſæpiùs madefieri *Collyrio ex Aqu. Roſ. alb.* ℥i. *Trocb. alb. Rhaſis* ℈i. *Sacchar. alb.* ℈ß. atque *Gargariſmum* ad ſalutarem Salivationem promovendam quin & ad pituitam viſcidam è tonſillis facilius educendam adhuc uſurpandum: Cum autem hoc pacto Æger ex periculo evaſiſſe videretur, Bolum Alexipharmacum haud ampliùs duximus repetendum, Hauſtum etiam febrifugum [quem cœpit faſtidire] poſt intervalla longiora nimirùm bis in die exhibendum. Hora ſomni autem *Pareg.* ſequens juſſimus propinandum. ♃. *Aq. Lact. Alexiter. Cer. nig. Cinam. hord.* ℥i. *Laud. liqu. gut. x. Syr. e Mec.* ℥i. M. Optimè inde dormit Æger à Febre ſenſibili prorſus liber, atq; appetitu reſtituto, carnes appetebat, quas præberi meritò noluimus: Urina etenim jam parca reddita rubedine profunda tincta & conten-

tentis ſaturata, Hoſtem ut ut ſubactum, adhuc tamen non exterminatum ſubindicabat. Inſuper lympha venenata non amplius per Renes, verum per ductus ſalivales amandata, Reſpiratio à pituita viſcida Bronchiis jam impacta aliquatenus præpedita Ægrotanti moleſtias creavit. Quo nomine Jan. 26. Cochl. j. linctus ſequentis lubricantis juſſimus quam primum una cum hauſtu Apozematis pectoralis exhibendum, atq; deinceps quarta quaque hora vel ſæpius repetendum. ℞. *Ol. Amygd. dulc. rec. Syrup. Cap. Ven. an.* ℥iß. *Sacch. Cant. alb.* ʒi. M. Atque Hauſtum Paregoricum hora ſomni renovandum: Sub veſperam autem, antequam exhibetur Paregoricum, ego diligenter accerſitus inveni Ægrotantem à reliquis Veneni non penitus ſubacti [uti mihi viſum erat] prorſus habetem, languentem atque inter dormiendum motibus convulſivis, & ſubſultibus tendinum plurimum agitatum, verum ſine evidentibus Criteriis Exacerbationis febrilis, qua ratione in locum *Hauſtus Paregorici Bolum Alexipharmacum* ſine *Laudano* ſuffeci, itidemque quarta vel quinta matutina ſolutum, in Cochl. Julap. ſequentis duxi repetendum. ℞. *Aqu. Ceraſ. nigr. Card. an.* ℥iii. *Cinnam. hord.* ℥ii. *Epidem. Pæon. comp. an.* ℥iß. *Tinctur. Caſtor. Confect. Alcherm. an.* ʒiß. *Syrup. Cariophi.* ʒß. M. F. *Julap.* de quo capiat Cochl. iv. vel v. ſingulis, vel alternis horis. Unde bene dormivit à dictis ſymptomatis liberatus, atq; in ſtatum priſtinum redactus. Quocirca Jan. 27. Collega candido ac docto approbante Conſilium quod invitus eo abſente cœpi, mutuis ſuffragiis *Bolum Alexipharm.* ſine Laudano decrevimus ſub veſperam rurſus exhibendum, atque mane proximo repetendum, & Julap. Cord. nuperrimè præſcriptum, & reliqua adhuc uſurpanda. Natura autem Colluviei venenatæ reliquias (Ptyaliſmo jam penitus ſubſiſtente) per Inteſtina amandare moliente, Æger poſt unam vel alteram dejectionem liquidam, & copioſam cœpit rurſus deficere, atq; variis motibus convulſivis agitari, quo nomine ego ſolus utpote Vicinus à perterritis adſtantibus primo mane diligenter accerſitus, atq; memor Colloquii Cl. Collegæ die præcedenti habiti, nimirum Patientem noſtrum à multis retro annis, leviſſima quavis occaſione data in genere nervoſo dura quævis pati ſolere ſymptomata, præſertim etiam cum ego ipſe, non obſtantibus diris hiſce Nervorum affectibus, explorando, nullam Febris exacerbationem deprehenderim, Jam 28. primo mane præſcripſi Bolum ſequentem una cū hauſtu Julapii illico exhibendum. ℞. *Confect. Mithridat.* ʒi. *Caſtor. gr. v. Pulv. de Guttet. gr. xv. Laudan. liquid. Cydoniat. gut. xii.* cum *Syr. Cariophi. q. ſ.* M. F. *Bolus* mollis ℞. *Aqu. Rut. Ceraſ. nigr. an.* ℥iii. *Pæon. Bryon. comp. Syr. Pæon comp. an.* ℥iß. *Tinctur. Caſtor.* ʒii. M. F. *Julap.* Inſuper unam, vel alteram *Pilularum* ſequentium tertia quaque hora juſſi deglutiendam una cum Cochl. iv. *Julapii* nuperrimè præſcripti. ℞. *Gum. Galban. Ammoniac. an.* ℈i. *Caſtor.* ℈ß. M. F. Pilul *x.* deaurand. Ian. 28. paulo ante meridiem Collega candidus & doctus (conſilio rurſus jam inito) præſcriptis meis ſuffragatur, atq; cùm Patientem hiſce auxiliis iterum in priſtinum ſtatum reſtitutum jam invenimus: Veſicatorium amplum & acre in ſubſidium generis nervoſi adeo ſæpe laceſſiti inter ſcapulas applicandum juſſimus atq; Bolum cum *Mithridatio* abſque Laudano poſt mediam noctem repetendum, & deniq; *Apozema*, *Eclegma*, *Pilulas* non adeo laceſſitus affectibus nervoſis ut prius. Ideoq; Jan. 29. Pilulas cum Julapio Cephalico juſſimus iterum repetendas; & Bolum cum *Mithridatio* hora ſomni ſumendum, atque *Decoctum album* copioſè bibendum, addita tertio parte *Vini Canarini* optimi tempore uſus, quia dejectationibus liquidis Patiens ſæpe tentabatur, & ſimplex Decoctum prorſus faſtidiebat. Jan. autem 30. cum genus nervoſum diris hiſce ſymptomatis periodicè recurrentibus, non obſtante diligenti & pertinaci Remediorum Cephalicorum uſu, omni die plus minus plecteretur, atq; Urina quotidie rubedine & contentis ſaturata redderetur, ſuſpicabamur, Venenum Varioloſum intus deliteſcens dirorum horum affectuum nervoſorum cauſam eſſe atque mox deteriorum ſymptoma-

matum ſtragem daturum, ut ut impręſentiarum adeò ſubactum fuerit ut non par eſſet certamini febrili recens inſtaurando atq; exinde decrevimus vires *Corticis Peruv.* polychreſtas rurſus experiri addita Laudani q. ſ. ad Alvum jam nimis fluidam coercendam more ſequenti. ℞. *Cortic. Peruv. ſubtiliſſ. trit.* ℨi. *Laud. liquid. gut. xii.* cum *Syrup. è Corall.* q. ſ. M. F. *Bolus* ſtatim ſumendus. Repetatur Bolus abſq; *Laudan.* quarta pom. cum *Laudan. gut. xviii.* hora ſomni, abſq; Laudano tertia matutina cum *Laud. gutt. xii.* ſexta matutina, abſq; Laudano decima matutina. Perſtet in uſu *Decoct. alb.* & *Iulap. Cord.* Quid fit? Die proximo, Jan. ſcil. 31. & Morbi viceſimo primo, reverſi Patientem invenimus cum bonis avibus *à pyreton* ab omni morboſo affectu ac Symptomate liberum, & plane reconvaleſcentem, atq; e ſurientem. Ideòq; cibum pleniorem jam indulgebamus. *Decoctum album* duntaxat pro potu ordinario pręſcripſimus ob laxietatem Alvi nimiam, atq; *Paregoricum* ſequens hora ſomni exhibendum. ℞. *Aqu. Lactis Alexiter. Cinnam. hord. an.* ℥iß. *Epidem.* ℨiii. *Syrup. è Mecon.* ℨi. M. Febr. 1. ſamen duntaxat Patiens querebatur, atq; appetitu reſtituto, pullum Gallinaceum avide petebat. Cum autem faciem obſervaſſemus adhuc incaleſcentem & ſcabie nigra obductam, atque Urinam contentis plenam & rubedine quadantenus tinctam, à Carnibus ad unum vel alterum diem abſtinendum eſſe duximus, poſtea uſum piſcium friabilium, & pullorum Gallinaceorum moderatum conceſſimus, atq; poſtquam hauſtum Paregoricum juſſeramus parandum media nocte, modo fluxus Alvi, vel vigilię poſtularent, exhibendum, ego ultro (reluctante licet Juvene) memet ſubduxi, Patientem doctiſſ. & Cl. Collegæ (ut par erat) futurum tractandum relinquens. Reliquiis autem Veneni non penitus protruſis poſt v. vel iv. dies iterum recrudeſcentibus, Æger, appetitu ſenſim proſtrato, rurſus quaſi hecticè incaleſcebat: Benigna vero natura *furunculo* amplo in femore ſiniſtro ſuborto, quicquam citiſſimè vigore Spirituum maturatus in Abſceſſum mutabatur, Venenum propellere moliebatur. Qua ratione Æger me ſolum (quod ægrè tuli) bis juſſit ad catarſin inſtituendam accerſendum, quem inveni præter ſpem hæctico calore, & *apyrexia* affectum, languidum, & in lecto decumbentem, Scabie nigra ad nonnullas faciei partes firmiter adhærente dum cæteræ partes rubore & calore ſupra modum afficerentur, & ſurfuracea impetigine obducerentur, unde nitorem Cutis elegantem mox foveis deturpandum, modo forte vita ipſa in periculum non adduceretur, fore timebam, niſi artis ſuppetiis opportunè allatis Spiritus ante Catharſin à Veneno, quod jam revireſcens certaminis recens inſtaurati cauſa erat. uſu Antidoti Herculeæ repetito, penitus liberarentur. Ideòq; Febr. 12. præſcripſi Hauſtum febrifugum ſequentem mox exhibendum, repetendùmq; deinceps ſexta quaq; hora ad x. vices. ℞. *Aqu. card.* ℥i. *Epidem. Syrup. Carioph. an.* ℨii. *Pilul. ſubtiliſſ. Cortic. Peruv. elect.* ℨi. M. Febr. 14. reverſus juveni appetitum Patientis reſtitutum, atq; temperiem admodum mitem, ideoq; Alvum juſſi mane proximo potione ſequenti ſubducendam. ℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥iv. *Mann. ſelectiſſ.* ℥iß. M. Atque in promptu ℥ß. *Syr. è Spin. Cerv.* in hauſtu liquoris Poſſetici hauriendæ, modo Patiens poſt trihorium Alvum non dejiciat. Febr. 17. ad lubricam Alvum cohibendam Paregoricum ſequens juſſi hora ſomni propinandam, ℞. *Aq. Lactis Alexiter. Cinnam. hord. an.* ℥iß. *Syrup. e Mecon.* ℨvi. M. F. *Hauſtus*, atque ℨi. *Cortic. Peruv.* cum *Syrup. Cariopb.* q. ſ. in formam *Boli* redactam mane proximo exhibendam, repetendamque deinceps ter die horis medicinalibus per tridui ſpatium ad revireſcentiam Veneni diliteſcentis [ſi quod fuerit] præcavendam, & ſuperbibendum poſt ſingulos bolos hauſtum Vini generoſi. Dein Alvum rurſus potione Cathartica ante præſcripta curavi deturbandam. Febr. 22. Præſcripſi *Pil. e Succin.* ℈i. in tres Pilulas deauratas redactam hora ſomni ſumendam, & *Extract. rud.* ℈. cum Cochl. min.

gr.

gr. xv. in Pilul. v. deauratas formandum mane proximo deglutiendum ad ſaburam humorum delitefcentium altiùs deducendam. Denique Febr. 25. ad calorem Humorum diu effervefcentium temperandum. Alvum juſſi per ἐπίδοχαν ſemel in ſeptimana more ſequenti ſubducendam. ℞. *Pilul. Aloelphang. Stomach. cum Gum. an.* ℈ij. *è Succin.* ℈j. *Salis Tartar.* ℈ß. *Ol. Majoran. Chym. gut. vi.* M. F. *Pilul. xvi.* inauraudæ, quarum quatuor ſumat hora ſomni, repetatque deinceps ſemel in ſeptimana Matutinis proximis bibendo ℔iv. *Aqu. Mineral. purg. ad* ℔iii. *Coct.* & ℔ß. *Lactis alterat.* Atque hoc pacto Juvenis elegans ac ingenioſus Familiæ ſuæ decus, multas artis ope ex orci faucibus ereptus, demum nullo *Morboſo affectu* tentatus, & nitore faciei non ſpoliatus, ſanus evaſit, atque huc uſque ſecunda valetudine utitur.

HISTORIA LXIV.

Mihi communicata à clar. & ingenioſiſſimo Collega & Cenſore D. D. Frederico Slare.

(*a*) Fœmina temperamento ſanguineo 20. annos nata dolore Capitis, Lumborum & Inteſtinorum in dies ingraveſcente corripiebatur: Tertio die a decubitu ſc. Jul. 31. 1692. Exanthemata Varioloſa ſeſe in conſpectum dabant: Ægra nihilominus febricitabat, & delirio tentabatur quod unoquoque die in altiorem gradum evectum eſt. Aug. 2. Petechiæ erumpebant in Pectore, & brachiis frequentiſſimæ, Lumbi dolore vehementi indeſinenter cruciabantur; Puſtulæ erant exiguæ & confluentes. Guttur etiam tantum non variolis occludebatur. Urinam diligenter inſpexi, quæ ſub noctem iſtius diei ſanguine tincta reddebatur (ut ſæpè in Variolis hiſce ſymptomatis comitatis) & duobus diebus proximè ſequentibus ſc. uſque ad noctem diei 5. Aug. atque tunc tandem intumeſcebat facies, & ſalivatio ſuborta eſt: Phrenitis exulabat, Tumor faciei ad tres vel quatuor dies durabat: Detumeſcente vero inde facie, manus pari ratione tanquam veſicæ inflatæ tumebant in immenſam adeo molem, ut figura manuum in ipſis manibus deſideraretur. Oris ulcera admodum ſordebant, fluxus ſalivæ diu durabat.

Quoniam Ægra, quamvis bene nata, non amplis fortunis erat, Remedia ſequentia præſcripſi parum pretioſa, ſc. primo *Decoct. Pectorale commune* cum *Syr. Aurant.* bibendum copiosè, & *Hauſtum* cum *Syr. e Mecon.* ℥vi. & *Spir. Vitr.* potui communi inſtillandum quia ſitis vehementer urgebat, & Regimen in reliquis temperatum, vel potius frigidiuſculum, donec Petechiæ erumperent; & pulſus debilitaretur. Nocte igitur ab Eruptione tertia cum primum hæc Symptomata ingruebant. Julap Cardiacum ſequens parandum juſſi. ℞. *Aq. Lactis Alexit.* ℥vi. *Pæon. comp.* ℥ii. *Stephan.* ℥ß. *Sp. lavend. comp.* ʒii. *Ther. Andr.* ʒiß. *Syr. Flor. Tunic.* ℥ß. F. *Mixt. Cardiaca*, de qua bibat liberè in languoribus, & *Paregor.* ſequens mane & veſperi repetendum. ℞. *Aqu. Lactis Alexit.* ℥ii. *Epid.* ℥ß. *Syr. de Mecon.* ℥i. *Laud. liqu. gut. x.* Languebat nihilominus fœmina, & pulſus vacillabat; ideoq; *Sp. CC.* in *Vino Canarino* ſæpe propinabatur. Nocte Cardiacorum uſum præcedente Urina intenſe rubeſcebat, hac vero nocte ſanguine tingebatur, & eodem tempore delirium plane exulabat. Repetitis Julapii Cardiaci doſibus vires ægræ refocillabantur, & intra ſpatium 24. horarum mixtio cruenta valde diminuebatur. Aug. 6. ingruebat Ptyaliſmus, Urina bene colorata eſt. In cæteris pro re nata ægra tractata, ex Morbo maligno, & valdè periculoſo evaſit.

HISTORIA LXV.

Admodùm curioſa ab Exercitatiſſimo & Sagaciſſimo D. D. Atherton *literis mihi datis nuper communicata.*

[*b*] Domina *E. L.* annos duodeviginti nata, dolore capitis & dorſi correpta

(a) *Mixtio ſanguinea in Variolis mali moris uſu alexipharmacorum ſalubriter ſuperata.* (b) *Variolæ Spatio duarum ſeptimanarum bis erumpentes.*

repta, modicè febricitabat, brevique poſtea Variolæ quædam parvulæ erumpebant; intereà Nauſea, Vomitio, ægritudo, frequens Deliquium Ægram excruciabant: Menſes ſolitum tempus antevertentes inſuper fluebant, ut incertus adhuc ſim utrum Urina ſanguine tincta redderetur necne. Primò præſcripſi *Vinum Canarinum* momenti *Croci* impræ gnatum, & *Hauſt Pareg.* noctu ſumendum. Die tertio, *Sal Vitrioli vomitivo* ventriculi ægritudinem relevare conatus ſum. Die quarto Ægritudine permanente ſemel vel bis *Bezoar. Orient. gr. xii.* & *Cinnam. nativ. gr. vi.* in hauſtu Julapii Cardiaci propinavi. Repetebatur jugiter Iulap. Cardiacum & hauſtus Paregoricus uſque ad diem decimum tertium. Eruptione lentè procedente, Variolas è diſtinctarum genere fuiſſe autumabam; donec ingraveſcentibus duobus ultimis Eruptionis diebus tota fere cutis ſtigmatis obduceretur. Nauſea, Ægritudo, Febris, Delirium ad diem decimum tertium perſtabant, quo die ſalivatio copioſa oborta eſt, Febre manifeſto aucta. Saliva primo tenuis, deinde tenax viſcida evaſit, & poſt unum vel alterum diem evanuit Ptyaliſmus. Variolæ fuſcæ, & ſubnigræ demùm factæ paulatim decedere incipiebant: Sed ecce novum Variolarum in priorum interſtitiis circiter diem decimum quartum ſeſe in conſpectum dedit, delirio, ægritudine, anxietate, & vigiliis recrudeſcentibus: Die decimo ſeptimo ſymptomatum mitigationem expectavi, ſed fruſtra. Pulſus erat nunc fortis & celer, nunc debilis & languidus. Medicamenta pro re nata præſcripſi. Circa diem viceſimum primum ſalivatio recens exoriebatur cum Aphthis in ore, & gutture, quæ vocem penè intercipiebant. Ægra multùm dormivit, ſed præ debilitate ſeſe de loco in locum movere vix potuit Tendinum ſubſultum, manuum & maxillæ inferioris tremorem, involuntariam Urinæ excretionem paſſa eſt. Linguam fere ſemper motitabat, ſtragula colligebat, manus hic inde agitabat puſtulæ, & ulcera inſenſibilia reddebantur, Verbo, vix ullum Symptoma funeſtum deerat. Circa diem viceſimum tertium ſudor violentus ſubortus eſt, qui ad duos vel tres dies perſeverabat. Puſtulæ in facie in cruſtam matureſcebant, in reliquis partibus corporis non ad inſtar cruſtarum, ſed potius pellicularum decidebant. Et Ægra ſenſim & gradatim convaluit.

FINIS.

INDEX

INDEX RERUM.

Littera H. *denotat Hiſtoriam.*

A.

ALexipharmacorum uſus in variolis malignis. Pag. 394. 409. 411. 449
Alexipharmacis fortioribus abſtinendum in tertio ſtadio variolarum vigente Salivatione. 426
Alexipharmaca fortiora quandonam adhibenda in primo ſtadio Morbillorum. 363
Alexipharmaca mitiora in primo ſtadio morbillorum. 362
in apparatu Variolarum mediarum. 395
Alexipharmaca cum Opiatis miſcenda, in Variolis malignis. 310
Algor primum Symptoma Inſultum Variolarum. 384
Alvi fluxus ferè ſemper Symptomaticus in Variolis. 379
Alvi fluxu durante Variolæ ægrè erumpunt. 379. 380
Alvus adſtricta non moleſta in Variolis. 413
Animi pathemata variolas in malignas mutantia. 381
Apozema ad Tuſſim. 458
ad dyſpnœam. 414
Appetitus proſtrati poſt variolas Curatio. 452
Apyretos ſtatus ante Eruptionem variolarum malus. 375
Apyrexia in variolarum benignarum tertio ſtadio. 417
Apyrexia cum fixo dolore lumborum quid ſignificat in apparatu variolarum. 389
Apyrexia in declinatione Variolarum benignarum. 437
Aqua Calcis in ſtrumis poſt morbillos. 367
Aquæ Stypticæ uſus in Variolis malignis. 418

B.

BEnigni Morbilli debito regimine curati. H. 370
Benignæ Variolæ. 376
ſunt aliarum normæ. 417
Benignarum Variolarum apparatus. ibid.
eruptio. 401
maturatio. ib.
declinatio. 436
Diagnoſis in primo ſtadio. 320
in ſecundo ſtadio. 361
in tertio ſtadio. 487
in quinto ſtadio. 441
Curatio in apparatu. 393
eruptione. 408
maturatione. 400
declinatione. 447
Benignæ Variolæ Cichen-pox dictæ. 334. H. 376
apparatus. 358
Eruptio, maturatio, & declinatio. 417
Prognoſis. 408
Benigniſſimæ Variolæ poſt Symptomata vehementiora durante apparatu. H. 464
Benignæ Variolæ poſt abortionem & uſum Corticis Peruviani. H. 443
Bolus in apparatu variolarum malignarum. 358
in apparatu variolarum mediarum. 464
in Hydrope poſt morbillos. 367
ad dolorem colicum in apparatu variolarum. 398
ad deliquia hyſterica in tertio ſtadio variolarum. 431
ad diarrhœam in apparatu variolarum. 496
ad diarrhœam poſt morbillos. 366
ad dolorem ſpaſmodicum in apparatu variolarum. 397
ad dolorem pleuriticum in apparatu variolarum. 398

ad deliquia hyſterica in tertio ſtadio variolarum. 431
ad diarrhœam in apparatu variolarum. 396.
ad diarrhœam poſt morbillos. 366
ad dolorem ſpaſmodicum in apparatu variolarum. 397
ad dolorem pleuriticum in apparatu variolarum. 398
in fluxu catameniorum in ſecundo ſtadio variolarum. 415
in Eruptione Variolarum malignarum. 410
Febrifugus in declinatione Variolarum mediarum. 449
in morbillis malignis ante efflorescentiam. 360
ad Salivationem ſuppreſſam ante maturationem Variolarum. 428
ad ſpaſmos in primo ſtadio morbillorum. 360
ad vigilias in apparatu Variolarum. 400.
ad Vomitionem in apparatu Variolarum. 396

C

Caloris hectici curatio poſt Variolas. 453
Caries oſſium poſt Variolas. 416.455.H.509
Cathartici in morbillis extra debitum tempus exhibiti effectus. 365
Catharticorum poſt morbillos formulæ. ib.
Uſus in morbillos poſt efflorescentiam. 364. 366
neceſſitas poſt variolas benignas. 447
periculum in Parotidibus poſt Variolas. 454
formulæ poſt Variolas. 491
Cathartica quando periculoſa poſt Variolas. 452
Canones de uſu Catharticorum in Variolis. ibid.
Catharrhi prognoſis in Variolis. 407.408
Cereviſia nocet in diarrhœa in primo ſtadio Variolarum. 396
in colliquatione Humorum in primo ſtadio morbillorum. 362
Cicatrices poſt Variolas. 455
Cinerum Bufonum uſus. 412.428.429
Cohærentes & Malignæ Variolæ. H.349
Cohærentes Variolæ à primo ortu malignæ. H. 499
Cohærentium Variolarum tarda maturatio. H. 503
Cohærentes & Malignæ Variolæ profluvio urinæ ſolummodò indicatæ. H. 491.494.
Cohærentes Variolæ tum atroci lumbagine invadentes in Benignas mutatæ. H.460
Cohærentes Variolæ cum Vigiliis pertinacibus. Opiatis & Alexipharmacis curatæ. H. 503.
Colliquatio Humorum in primo ſtadio morbillorum. 361
Collyrium in primo ſtadio morbillornm. 346
ad Ophthalmiam in declinatione Variolarum. 456
Comatis Curatio in tertio ſtadio Variolarum. 429
Coma Inſultus Epileptici raro ſine errore in regimine, raro contingunt in tertio ſtadio Variolarum. ib.
Confluentium & malignarum variolarum eruptio quadruplex. 402
Confluentes & malignæ Variolæ, demum febre exceptæ. H. 480. 481
Confluentes Variolæ depreſſæ furunculis exceptæ. H. 485
Confluentes univerſim Variolæ & malignæ. H. 428. 496. 499.
Confluentium & malignarum variolarum declinatio. 439
Cortice Peruviano utendi modus in declinatione variolarum. 448
Corticis Peruviani & Alexipharmacorum uſus ad foveas in Variolis impediendas. 453
Criteria Variolarum malignarum dubia. 386
certa. 388
Cuticula afficitur in morbillis. 353
Cutis variolarum ſubjectum. 374

D

Decocti albi uſus in primo ſtadio morbillorum. 362
In diarrhæa poſt morbillos. 366
In diarrhœa in primo ſtadio Variolarum. 396
Decoctum in ſtrumis poſt morbillos. 366
in Variolarum mediarum maturatione. 426
Deglutitionis difficilis curatio in tertio ſtadio variolarum. 432
Deliquia & ſuffocationes hyſtericæ in tertio ſtadio variolarum quid ſignificant. 431
Curatio. ib.
Delirium Melancholicum poſt Variolas. 458
Comatoſum Variolas excipiens. H. 391.447.
Diæta in Variolis. 391.452
Diarrhœæ curatio in apparatu Variolarum. 396
ſecundo ſtadio variolarum. 413
tertio ſtadio variolarum. 430

Diar-

Diarrhœa torminoſa in Variolis Opiatis & Alexipharmacis curatur. 413
Diarrhœa in Variolis Malignis funeſta. H. 494
Diarrhœa variolas diu ſubſidentes efficiens. H. 503
Diſcretæ variolæ cum menſura purgatione conjunctæ. H. 464
Diſcretæ variolæ ob Hæmoptoen tempore eruptionis contingentem confluentes factæ. H. 465
Diſcretæ variolæ ſed admodum exiguæ poſt Inſultus Epilepticos erumpentes. H. 466 467
Diſcretæ variolæ Petechiis comitatæ Alexipharmacis & Opiatis feliciter ſanatæ. H. 503
Diſcretæ variolæ bis intra ſpatium unius menſis erumpentes & declinantes ſine maturatione, & funeſta diarrhœa exceptæ. H. 463
Diſcretæ variolæ ſub initium maturationis depreſſæ & vigiliis ac deliriis per bidui ſpatium comitatæ. H. 464
Diſcretæ variolæ cum fluxu menſtruo & gravibus animi pathematis conjunctæ funeſtæ. H. ib.
Diſcretæ variolæ malignæ paulo ante initium maturationis funeſtæ. H. 489
Diſcretæ variolæ malignæ cum maculis purpureis erumpentes. H. ibid.
Dolor capitis & lumborum atrox præſagit Variolas. ibid.
Doloris capitis, artuum & lumborum curatio. 397
Doloris Colici curatio. 398
Dolor gutturis in ſecundo ſtadio variolarum.
Doloris gutturis inflammatorii curatio in tertio ſtadio variolarum. 432
Doloris pleuritici curatio in apparatu variolarum. ibid.
Dolor quaſi Rheumaticus ante variolas diſcretas. H. 469
Doloris ſpaſmodici fixi curatio in apparatu variolarum. 397

E

Efflorescentia partialis aut colorem mutans in Morbillis. 361
Efflorescentiæ morbilloſæ Apparatus. 356
Status, & Declinatio. 358
Efflorescentia in variolis univerſalis maligna. 402
particularis maligna. ib. 403
Diſcreta cum petechiis & veſiculis. ibid.
Efflorescentia declinante quid agendum in morbillis. 363
Electuarium adſtringens in colliquatione humorum in morbillis. 362
Electuarium adſtringens ad diarrhœam in primo ſtadio variolarum. 395
Emeticum ad Dyſpnœam in tertio ſtadio variol. 433. 434
Emetica in reſpiratione debili & citiſſima in tertiò ſtadio variolarum nocent. 433
Emeticorum uſus in apparatu variolarum. 366
Emetica Antimonialia non conveniunt in apparatu variolarum. ib.
Emulſio in ſtrumis poſt morbillos. 366
Enemata Oleoſa poſt variolas. 450. 451
Enema Autoris poſt variolas. ib.
Enema ad dolorem Colicum in Apparatu variolarum. 398
Epithemata nocent in pruritu in tertio variolarum ſtadio. 434
Epileptici inſultus Curatio in apparatu variolarum. 398. 399
in eruptione variolarum. 416
in tertio ſtadio variolarum. 430
Epilepticos inſultus ſequuntur variolæ benignæ. 398. 399
Eryſipelatoſa ſcabies propter catharticum omiſſum variolis ſuperveniens. H. 453
Errhinum ad Nares infarctas in tertio ſtadio variolarum. 452
Exanthematum variolarum maturatio legitima. 423
non legitima. ib.
Exanthematum maturationi in malignis variolis diſcretis non fidendum. 441
Exanthematum dolor inflammatorius non curandus Epithematis in tertio ſtadio variolarum. 434
Exanthematum Pruritus. ibid.
Exanthematum in facie tantum confluentium mala prognoſis. 443

F

Fæces induratæ forcipibus ereptæ ex ano. 451
Febris ſcarlatina. Vide Scarlatina.
morbilloſa. Vide Morbilloſa.
inflammatoria. V. inflammatoria.
Febris cum inflammatione muſculorum, viſcerum aut glandularum benigna. 351
Febris efflorescentia ſuperſtes. 359
Febris Synechis poſt morbillos Cortice Peruviano profligata. 364
Febris ceſſat poſt eruptionem variolarum benignarum. 401

Fe-

Febris remittit vel intermittit in eruptione variolarum mediarum.
Febris continua poſt eruptionem variolarum, malum. 407
Febris auget in tertio ſtadio variolarum malignarum. 417
Febris in quarto ſtadio variolarum ceſſans. 444
ab initio continua, & in declinatione variolarum exacerbata. ib.
quæ in Exanthematum maturatione remittit vel intermittit. 445
Febris poſt quartum vel quintum maturationis variolarum recrudeſcens non adeo timenda. 423
Febris recidivæ in variolis mediis Curatio. 448
Fermenti varioloſi indoles. 385
Fluxus menſtruus in variolis. H. 504
Fluxus menſtruus poſt eruptionem variolarum non adeo formidandus ac aliæ Hæmorrhagiæ. 406
Fluxus catameniorum vel lochiorum in ſecundo ſtadio variolarum. 415
pravam Indolem non indicat. ib.
ſpiritus debilitat. ibid.
Curatio. ib.
Fotus Lixiviales in Intumeſcentia Præputii. 435
ad rectum inteſtinum corroborandum poſt variolas. 451
Fovearum poſt variolas cauſa. 454
Curatio per Alexipharmaca. ib.
Furunculi poſt variolas. H. 454. 485. 486

G.

GAngræna poſt profluvium Urinæ ſuppreſſum in variolis confluentibus. H. 434
Gangræna carnis muſculoſæ poſt variolas. 455
Gangræna Maxillæ & Tibiæ variolas malignas excipiens. H. 508
Gangræna ventriculi & inteſtinorum poſt variolas. H. 509
Gargariſma in Morbillis. 369
ad difficilem deglutitionem in tertio ſtadio variolarum. 433
ad dolorem gutturis Inflammatorium. 432
ad dolorem guttoris. 416
Glans, aut ſuppoſitorium poſt variolas. 451
Gargariſma in variolarum mediarum maturatione cum ſalivatione. 427

H.

HÆmorrhagiam prænunciant Petechiæ nigræ. 411
Hæmorrhagiæ ſunt malæ in variolis. 408
Hæmorrhagiæ ſunt malæ in variolis malignis. 411
Hæmoptoe. 518
Hauſtus febrifugus in tertio ſtadio variolarum mediarum. 429
Herpetem comitans febris eſt benigna. 402
Nocte exacerbatur. ibid.
Hiſtoriæ variæ de morbillis. 349. &c.
febre ſcarlatina. ibid.
variolis. 449
Horror & rigor in media ſalivatione in tertio ſtadio variolarum male ſignificant. 424
Hydropis à morbillis curatio. 366

I.

IMpetigo furfuracea poſt variolas. 454
Infantes rarius quam adulti variolis malignis laborant. 382
Inflammatoriarum febrium natura. 348
Definitio. 347
Species. 348
Cauſa. 349
Signa. ibid.
Diagnoſis. ibid.
Prognoſis. 351
Indicationes Curativæ. 353
Inflammatoria Febris quandonam mutatur in malignas. 346
parum diſtat a Synechei. 348
genuina. 350
ſpuria. ibid.
Inſultus Epileptici ante variolas benignas. 398
in apparatu variolarum. ib.
in eruptione. 416
Intumeſcentia Præputii tranſitum Urinæ impediens. 435
Extremorum in tertio ſtadio variolarum non timenda. ibid.
Mediarum variolarum in malignas tranſeuntium indoles. 418
Julapium in comate & inſultibus Epilepticis. 399. 431
ad deliquia Hyſterica in tertio ſtadio variolarum. 431
ad deliquia Hyſterica in primo ſtadio variolarum. 430
ad dolorem Artuum ſpaſmodicum. 432
in mediarum variolarum apparatu. 429

ma-

maturatione. 426.427
in Morbillis. 360
ad ſpaſmos in primo ſtadio morbillorum. 360
ad ſpiritus refocillandos in apparatu variolarum benignarum. 393
in ſudoribus profuſis in ſecundo ſtadio variolarum. 414
ad vigilias in apparatu variolarum. 400.
ad vomitionem in apparatu variolarum. 401
in variolarum malignarum apparatu. Eruptione. 411
in fluxu Catameniorum in ſecundo ſtadio. 415
ad ſalivationem reducendam. 428

L

Linctus ad tuſſim. 362. 415. 457
ad diſpnœam. 432
Linimentum ad pleuritidem. 398
ad colicam. ib.
ad foveas. 456
ad promovendam ſalivationem. 428
Lumbago, ſine Febre vel vomitione in apparatu variolarum confluentium funeſtarum. H. 504
Lumborum dolor præſagit variolas. 386
Curatio. 401

M

Maligna Febris in variolis indicant variolas malignas. 406
Malignæ variolæ. 368
Malignæ ex accidenti variolæ. 381
Malignarum variolarum Exanthemata. 378
Malignarum variolarum Diagnoſis.
in Apparatu. 386
Eruptione. 406
Maturatione. 417.421
Declinatione. 442
Malignarum variolarum Criteria dubia. 387
Certa. 388
Malignarum variolarum curatio in primo ſtadio. 394
ſecundo ſtadio. 409. 410
tertio ſtadio. 429
quarto ſtadio. 449
Mediarum variolarum differentia à morbillis. 405
Eryſipelate. ibid.
benignis variolis. ibid.
Mediæ variolæ admodum frequentes, & proximè ad malignas accedentes. H. 379
Mediæ variolæ diu depreſſæ & pene cohærentes cum febre Synechei durante maturatione conjunctæ. H. 478
Mediæ variolæ poſt imperfectam maturationem in declinantione febre except. H. 480
Mediæ variolæ prope ad benignas accedentes. H. 471
Mediæ variolæ prope ad malignas accedentes. H. 470
Mediarum variolarum eruptio. 411
Mediæ variolæ non ſimul erumpunt per totum corpus. 358
Mediarum variolarum maturatio. 418
Mediarum variolarum benignus proximarum maturatio. 419
Mediarum variolarum maturatio cum ſalivatione. ib.
ſine ſalivatione. 421
Mediarum variolarum benignis proximarum declinatio. 436
malignis proximarum declinatio. 437
Mediarum variolarum Diagnoſis in Apparatu. 389
Eruptione. 405
Maturatione. 422. 423
Declinatione. 441
Mediarum variolarum curatio in primo ſtadio. 395
ſecundo ſtadio. 412
in tertio ſtadio. 426. 428
in quarto ſtadio. 447
Metus ſine veneno cauſa dirorum ſymptomatum. H. 463
Mictio ſanguinea Alexipharmacis ſanata. H. 316
Micturitio in variolis. 389. 403. 411. 418
Curatur cineribus bufonum. 412. &c.
Morbilloſæ febris natura. 404
Stadia. ib.
Morbilloſa Febris abſque ulla effloreſcentia vel comitante vel ſubſequente ſanata. H. 371
Morbilloſa Febris primum maligna, dein inflammatoria, & tandem Synechis. H. 373
Morbilloſa febris poſt effloreſcentiam peractam in Synechis quotidianam diarrhœa, tuſſi & languore maximo comitatam mutata. H. 371
Morbillorum Definitio. 353
Cauſæ. 358
Signa antecedentia. 359
Differentia. 348. 359.

Dia-

Diagnoſis. 359
Prognoſi. 360
Indicationes curativæ. 361
Curatio. ib.
Morbillis pauci bis laborant. 359
Morbilli genuini & ſpurii quomodo differant. 348
Morbillorum differentia à variolis, eryſipelate, herpete, febre ſcarlatina, petechiis, maculis purpureis, variolis confluentibus, febre crapuloſa. 359
Morbilli genuini ſalutares. 360
ſpurii periculoſi. ibid.
Morbilli Epidemii ſporadicis periculoſiores. ibid.
Morbillorum ſtadia protenſa male ſignificant. ibid.
Morboſi affectus poſt morbillos. 364
Variolas. 453

N

Narium infarctarum curatio. 433
Natura non debet laceſſi medicam. in variolis benignis. 409

O

Obturatio Narium in variolarum maturatione. H. 507
Oculorum Apertio ſignum detumeſcentiæ capitis in variolis. 437
Ophthalmiæ curatio poſt morbillos. 365
Ophthalmia in declinatione variolarum. 456
Opiatorum incommodum in primo ſtadio morbillorum. 365
Neceſſitas in ſecundo ſtadio. 363
Opii doſis augenda donec profuerit in variolis malignis. 410
Utilitas in maturatione variolarum mediarum. 418
Uſus in variolis ad Diarrhœam. 396
Pleuritidem. 398
Colicam. ibid.
Vigilias. 399

P

Palliativa Cura in colliquatione Humorum in primo ſtadio morbillorum. 361
Parotis poſt variolas diſcretas malignas. H. 487
Parotides ſub finem variolarum ſubortæ. 444
Parotis in variolarum malignarum declinatione ſalutaris. 441
Petechiæ in variolarum diſcretarum interſtitiis in ſecundo ſtadio ortæ mala prognoſis. 408
Phymoſis in declinatione variolarum. H. 507
Porriginis cauſa. 448
Poſſeticus liquor cum Vino Canarino in variolis malignis. 411
Potus in colliquatione humorum in primo ſtadio morbillorum. 366
In diarrhœa in primo ſtadio variolarum. 396
Ptyaliſmus. Vid. Salivatio.
Potio Cathartica in ſtrumis poſt morbillos. 366
Pulſus debilis & vacillantis Omen in apparatu variolarum. 389
Pulvis in apparatu variolarum malignarum. 394
Catharticus in ſtrumis poſt morbillos. 366
ad diarrhœam poſt morbillos. 409
Cordialis in apparatu variolarum mediarum. 398
Pulveris de Gutteta uſus in primo ſtadio morbillorum. 361
Pulvis in morbillis malignis ante effloreſcentiam. 360
ad Soporem in apparatu variolarum. 399
ad Spaſmos in primo ſtadio morbill. 361
Purgandi methodus poſt variolas. 450
Purgantia medicamenta. Vid. Cathartica.
Puſtulæ variolarum prænunciæ. 374

R

Regimen in variolarum primo ſtadio. 391. 393
ſecundo ſtadio. 409
tertio ſtadio. 444
quarto. 447. 448
Regimen in variolar. mediar. maturat. cum ſalivat. 427
Regimen malum variolas benignas Apoplexia terminans. H. 459
Regiminis mali in variolis benignis Hiſtoriæ. 461. 462. 463
Regimen malum in apparatu variolarum. H. 501. 502
Regimen in morbillis. 359
Rheumatica Febris eſt benigna. 350
ad Apoſtema non terminatur. ib.
mutatur in malignam per repercutientia ibid.
Repercutientium incommodum in parotidibus poſt variolas. 454
Repullulatio variolarum benignarum, ſine ma-

maturatione exareſcentium. H. 459
Reſpirationis anheloſæ & difficilis curatio. 433

S

Salivationis in variolis deſcriptio. 379
Salivatio nunquam eſt ſymptoma variolarum benignarum. 404
Salivatio copioſa per hyemem in variolis benignis. ibid.
Salivatio levis in variolis mediis. 358
Salivatio eruptionem comitans mala. 407
Salivatio declinans ſine maturatione variolarum lethalis. 421
Salivatio ſubiter ſuppreſſa die morbi. 506
Salivatio intempeſtive ſuppreſſa. H. 494
Salivatio die 11. morbi ſuppreſſa. H. 506
Salivatio funeſtè protenſa. 435
Salivatio ad 21. morbi diem protenſa in variolis. H. 505
Salivationis Prognoſis in maturatione variolarum. 433
Sanguis in morbillis ad inſtar ſanguinis maniacorum vel Hyſtericarum. H. 369
Scabies ſanioſa poſt variolas. 454
Scarlatinæ febris differentia à morbillis. 354. 368
Scarlatina Febris poſt Efflореſcentiam periodicè revertens venæſectione & cortice Peruviano curatur. H. 370
Scarlatina febris poſt efflореſcentiam Synechis in Synochon lethalem mutata. H. ibid.
Scarlatina febris lethalis. H. 371
Scarlatina febris cum diris ſymptomatis. H. 373
Signa variolas ante eruptionem in apparatu præſagientia. 385
Sopor variolis proprius. 399
Soporis curatio in variolis. 399. 413
Spaſmi Epileptici ante Criſin variolarum. 384
ante eruptionem variolarum benignarum. H. 460
Spaſmorum curatio in morbillis. 361
Spiritus Animales quomodo affecti in febribus inflammator. 345
Spuriæ & genuinæ variolæ quomodo differant. 349
Stadium variolarum quodcunque quo longius, eo periculoſius. 405
Sternutationis curatio in morbillis. 362
Strumarum curatio poſt morbillos. 366
Variolas. 458
Subſultus tendinum curatio in ſecundo ſtadio variolarum. 413
Sudores profuſi in ſecundo ſtadio variolarum malorum ſymptomatum cauſæ. 414
Curatio. ib.
Sudores Nocturni poſt variolas. 454
Suffocatio Hyſterica in variolis. H. 504
Sulphuris ſpiritus ſtrangulationem efficiens in variolis admodum frequentibus. H. 500
Synechis Febris à primo morbi inſultu benignas variolas denotat. 387
Synochos vel Synechis Febris revireſcens in declinatione variolarum mediarum. 437
Sydenhamii opinio de Alexipharmacis in declinatione variolarum mediarum. 447
Sydenhamii ſententia de frigido in variolis regimine improbatur. 391
Symptomata poſt morbillos remanentia. 367
Symptomata primum variolarum inſultum comitantia. 384
Symptomata curanda in apparatu variolarum. 395.
eruptione. 413
maturatione. 430
declinatione. 449

T

Tinctura Roſarum potus in primo ſtadio morbillorum. 362
Tumor œdematoſus in declinatione variolarum. 459
Turundæ ad Nares infarctas. 433
Tuſſis importuna febrem auget in variolis. 408
Tuſſis curatio in morbillis. 362
poſt morbillos. 365
in variolis. 414. 457

V

Variolæ benignæ, Vid. Benignæ.
cohærentes, Vid. Cohærentes.
confluentes, Vid. Confluentes.
diſcretæ, Vid. Diſcretæ.
malignæ, Vid. Malignæ.
mediæ, Vid. Mediæ.
Variolæ ChicKen.pox dictæ. Vid. Benignæ.
Variolarum definitio. 373
ſubjectum. ibid.
ſtadia. 374
cauſæ. ib.
differentiæ. 435
diagnoſis. 393. 408. 423
Variolarum Prognoſis. 444
Indicationes Curativæ. 446
Curatio. 390. 408. 434
Variolæ maturationi prorſus ineptæ. 430
Variolæ peſtis virulentiam aliquando ſuperant. 385

Variolæ prænunciæ amplæ variolas regulares denotant. 409
Variolæ regulares diſcretæ & benignæ. H. 460
Variolæ ſpatio duarum ſeptimanarum bis erumpentes. 517
Variolæ ad fluxum menſium immodicum & abortionem non erumpentes. H. 501
Venæ-ſectionis incommodum in primo ſtadio morbillorum. 360
In Hæmorrhagiis variolarum malignarum. 412
In parotidibus poſt variolas. 454
Venæ-ſectionis utilitas in ſecundo morbillorum ſtadio. H. 369
Venæ-ſectionis uſus in apparatu variolarum, 397. 398. 399.
Veſicatoriorum incommodum in Ophthalmia poſt morbillos. 365
uſus in primo ſtadio morbillorum. 360 361
In variolis. 409. 410. 435. 447
Vigiliæ in apparatu variolarum ſuſpectæ. 400
Impediunt regularem variolarum eruptionem. 414
Indicant in ſecundo ſtadio variolas confluentes. 400
Hæmorrhagias inferunt. 408
Vigiliarum curatio in primo ſtadio. 403
In ſecundo ſtadio. 408
Vini Canarini uſus in variolis malignis. 405
In tertio ſtadio. 431
Vomitio non ſtatim ſupprimenda in apparatu variolarum. 396
Vomitoriorum uſus in apparatu variolarum. ibid.
Vomitoriorum Antimonialium incommodum in primo ſtadio Variolarum. 358
Ulcera mali moris poſt variolas. 454
Urinæ claræ & tenuis in apparatu variolarum omen. 389
Urinæ profluvium ſalivationi ſuccedaneum. 379
Urinæ profluvium potius promovendum quam in tertio ſtadio variolarum. 433
Urina rubedine tincta in apparatu variolarum benignas denotat. 389
Urinæ ſuppreſſio in Variolis. 403

FINIS.

DISSER-

DISSERTATIONES

In Novam, Tutam, ac Utilem Methodum

Inoculationis, ſeu Tranſplantationis

VARIOLARUM.

Prima Methodus Auctoritate

REGIÆ MAJESTATIS BRITTANNICÆ.

Comprobata 28. Julii 1721. & publicata

Cum criticis Notis in varios Authores de hoc Morbo ſcribentes

A JACOBO A CASTRO Medic. Lond.

Altera Methodus prælecta

A GUALTERIO HARRIS.

Tertia BYZANTINA dicta

Pro Gradu Doctoratus Lugduni Batavor. Publice ventilata

A B A N T O N I O L E D U C,

Conſtantinopolitano.

AD LECTOREM.

TAlis eſt Mentis noſtræ fragilitas (Peritiſſime Lector) ut, quæ vel oculis, vel experimento noſmetipſi non comprobavimus, de iis, ſeu jocoſe loquamur, ſeu impoſſibilia eſſe exiſtimemus. Methodum Inoculationis, ſeu Tranſplantationis Variolarum tot poſt annos Conſtantinopoli, Venetiis, & in Theſſalia feliciter in uſum traditam, nuncque in celeberrima Londinenſi Civitate affatim comprobatam, in omnium perſonarum, vel Illuſtris, vel genii vulgaris, non tam tentari gaviſi ſumus, quam proſequi ſtudemus. At cùm noſtri Cives, quibus Anglico ſermone primam editionem obtulimus, innumeris & adhuc continuis experimentis veram, ac evidentiſſimam habeant hujus veritatis ideam, nunc Latino Exterorum animos, & ut credant invitamus, & ut experiantur expoſcimus. Nec mirer, ſi aliqui, vel increduli, vel legum, motuum, ac mechanices corporis Humani omnino jejuni, arduam, & fere impoſſibilem hujuſmodi Inoculandi methodum exiſtimari acriter contendant; nec mirer, inquam, quando tot poſt annos invaluit Imperitorum controverſia in Sanguinis Circulationem à Doctiſſimo ſemper, ac ſemper memorando *D. Dr. Harvæo* Naturæ, ac Medicinæ vero Indagatore, Vindicatore, inventam; omnium tamen variæ & argutiæ nugatoriæ tandem ſubactæ confitentur ab inconcuſſa ejuſdem digniſſimi *Harvæi* veritate quam ipſis oculis videt, ac agnoſcit præſens Ævum, agnoſcatque futurum. Quanti & Docti, & Indocti contra *Corticis Peruviani* adminiſtrationem non proclamabant, quando primò in Europam introductus fuit? quamplurimi adverſus ejus uſum turpiter loquebantur, alii verbis, ſcriptis alii: At mirabili hujus *Corticis* virtute temporis decurſu calculata, ac evidentiſſimis effectibus accurate examinata, ut remedium hoc in tempore aliis præcellens, colitur in Arte Medica. Quid mali Veteres *MERCURIO* non imputabant? Etenim potior illorum pars *MERCURIUM* ut ſimpliciter venenum indigitabant, ac ab Arte Medica, hac de cauſa, omnino reiiciendum eſſe fortiter aſſerebant. At hoc noſtro ſæculo, quem in Medicina vel leviter initiatum proferre pigebit? totam Artis Medicæ poteſtatem in variis Herculeis avellendis morbis, ac radicitus ſtirpandis fruſtra laboraturam, ni *MERCURIO* veluti Galea, Lorica, & Telo roborata incederet. Quæ de iis dicta ſunt, de pluribus aliis dicendis ſupponimus; quæ & experimento, & demonſtratione cùm in Theoria, tum in Praxi Medicinam adaugent. Hanc certe Inoculandi methodum Reipublicæ non minoris emolumenti, ut aliter amplectaris ſpero & ſatis mihi erit gloriæ, ſatis haudii, ſi (quicquid dicant Medicaſtri) Viri Doctores & Naturam indagandi amatores, experiantur, videant ſuis ipſis oculis & certitudinem, & hujus Methodi ſecuritatem, ut eam omnibus in Regionibus introducant, ac unum Arti Medicæ non inferius adjutorium ſuppeditent.

DISSERTATIO
IN
INOCULATIONIS,
SEU
TRANSPLANTATIONIS
VARIOLARUM METHODUM.

CUra Salutis, & Pulchritudinis omnium, præcipuè Mulierum, (utpote elegantius curationis objectum) ſemper fuit ſtimulus Medicis, ut excogitarent methodus utramque præſervandi à Morborum viribus, ipſas deſtruentium: at nihilo magis patet, quàm in Variolis. Conamina varia Medicorum etſi ſæpiſſime proficua ſint in hunc Morbum, attamen huçuſque in omnes prævalet, Neceſſe eſt ergo ut refugiant ad aliud, ſcilicet Inoculandi, ſeu Transplantandi Variolas methodum, aliis in regionibus multu in uſu habitam, hac verò minus, vel nomine notam.

CAPUT I.

De Variolarum Hiſtoria, Cauſa, Effectu & Origine.

UT magis pateat hujus diſcrimen, omnium aliarum methodorum peſſimus ſucceſſus, & ut fructus *Inoculationis* meliori in Lumine appareat; *primò*, brevem Variolarum hiſtoriam, varias conſequentias huic attendentes, variis Autoribus *Arabicis*, & *Anglicis*, præcipuè Dr. Sydenhamio, & aliis extractam; *Secundò*, varias methodos nunc in uſu traditas; & *tertiò*, modum *Inoculandi*, ſeu *Tranſplantandi*, ut & cauſas morbi, & hujus depurationis, utilem infallibilemque ſucceſſum hanc ſequentem breviter exponam.

Variolæ ſive ſunt *Epidemicæ*, pendentes à particulari conſtitutione aeris communiter, vel generaliter incipientes, tali tempore ad illos homines, qui antea ſimili morbo non corripiebantur; vel *Contagioſæ*, communicatæ ab effluviis morbificis, quæ ab alio eodem morbo affecto oriuntur, & aliis intra ſphæram ſuæ activitatis communicantur, quorum Corpora ſuſceptibilia ſunt illorum impreſſionis, & virium. Invadunt in omnibus anni tempeſtatibus ſpecialiter tamen in *Vere*, & *Æſtate*. In *Autumno* melioris ſunt conditionis, præſertim in illius declinatione, ſed quo citius apparent in *Hyeme*, eo malignioris naturæ ſunt. Præcipuè invadunt *Infantes*, & duplici differunt ſpecie, *Diſtincta* nempe, & *Confluente*; poſteriores pejoris ſunt conditionis, majoremque habent Symptomatum varietatem in prioribus non inventam. Curſus hu-

hujuſmodi Morbi in unaquaque ſpecie adimpletur *quadruplici* periodo, *viz. Invaſione*, *Eruptione*, *maturatione*, & *Exſiccatione*; omnes tamen citius pertranſeunt *Diſtinctæ*, quam *Confluentes*.

Illis invadentibus, Ægrotus immediatè ſentit Horrorem; deinde Febrem *acutam* albida cum lingua, ſiti, nauſea, gravedine, & capitis, & oculorum; Humor *acris* irritat naſum, unde *frequenter* ſternutat, pruriunt, & humore madent oculi; palpebræ tument, *frequenter*, tuſſit abſque *expectoratione*, aſthmate tenetur; dolores *prœmagnos* in capite habet, dorſo, lumbis, & in ſcrobiculo cordis; Pulſus eſt celer, & magnus; rubra Facies, urina aliquando ut in ſalute, attamen *frequenter* turbida, & cruda, Sanguis *extravaſatus* pleuriticus eſt. Motus *convulſivi* in Infantibus immediate præcedunt *Eruptioni*, niſi à *dentione* oriantur. *Diſtinctis* affecti *frequenter* ſudant, quod Symptomata *familiare* eſt hic ſpeciei; in *Confluentibus* præcedit Diarrhœa, attamen *raro* apparet in *Diſtinctis*. Omnia hæc augentur ab *Invaſione*, uſque ad *Eruptionem*, at non *æquis* gradibus his in variis ſpeciebus. in *Diſtinctis* enim mitioris ſunt naturæ; in *Confluentibus* verò Febris, Anxietas & Vomitus *vehementes* ſunt, & communiter *duobus* vel *tribus* diebus poſt Eruptionem permanent.

In *Diſtinctis* erumpunt communiter *quarto* poſt Invaſionem die, & raro ſerius; *Confluentius* vero *tertio*, ſæpius citius, raro autem, aut nunquam *quarto*, niſi illis moræ ſint *dolores* violenti, & alia Symptomata acerba ægrotum excruciantia. In *Diſtinctis* puſtulæ *variis* in Locis apparent, præcipue in Facie, Collo, & Thorace, & gradatim *toto* Corpore, quæ quotidie *altiores* & *majores* fiunt. *Primum* rubræ, *poſtea* cryſtallinæ, & in *ſummitate* fulvæ apparent uſque ad *Maturationis* tempus, Hiſce Cutis, & Caro *contigue* dolore inflammantur, ac tument. Palpebræ adeo *tumidæ* fiunt, ut occludantur, & inde Ægrotus viſu captus ſit, quod communiter *octavo* in die contingit, qui dies hac in ſpecie *præcipue* notandus eſt. Hoc poſt tempus ſecundum Poſtularum *Numerum*, manus digiti & aliæ partes *inflammatione*, & *tumore* occupantur, quæ in *undecimo* decreſcunt, hoc enim in tempore *Diſtinctæ* maturata ſunt. Deinde gradatim *exſiccantur* uſque ad *decimum quartum*, vel *decimum quintum*, in quibus omnes, illis exceptis, quæ in *Manibus*, cadunt. Poſt Puſtulas *Squammæ* oriuntur, quæ quandoque, aut rariſſimè *foveas* relinquunt.

Confluentes erumpentes quandoque apparent *Eriſipelatoſi* ad inſtar, & quandoque *Morbillorum*. In hiſce Puſtulæ non adeo *altæ* ut in *Diſtinctis* ſunt. In Facie & Trunco *minores* exiſtunt, at quo *proprius* appropinquant ad extremitates eo *majores* fiunt: In Facie in ſe coeunt, adeo ut appareat quaſi *veſica* rubra vellata, *Octavo* die tranſacto Cutis, quæ antea *levis*, gradatim *aſperior* fit, & Puſtulæ multo magis *fuſcæ* uſque ad *maturationem*: Hoc ab tempore *exſiccantur* & *cadunt*; quod fit reſpectu temporis ſecundum variolarum *vehementiam*; nam ubi *acerbiores* fuere, Facies *non* liberatur, niſi *vigeſimus tertius* vel *quartus* præterierit. Puſtulis *decidentibus* Squammæ oriuntur, quæ adeo *corroſivæ* ſunt, ut Foveæ *profundæ*, Cicatrices, & etiam Cutis *contractiones* inde oriantur.

In *Utriſque* Febris *maxima* eſt ab Invaſione, poſt Eruptionem gradatim *decreſcit* uſque ad Maturationem, & tunc omnino *nihil* eſt. At in Exſiccatione *nova* oritur Febris ſpeciatim in *Confluentibus*. In *Deſtinctis* ſymptomata Ægrotum *excruciantia* in Invaſione immediate *poſt* Eruptionem ceſſant, at in *Confluentibus* etſi mitiora, attamen *pluribus* diebus affligunt. In *Curſu* hujus morbi, *Confluentium* exſiccatis, *Salivatio* in Adultis, & *Diarrhœa* in Infantibus oritur, *Prior* ſemper Comes eſt hujus morbi, *Poſterior* non adeo frequens.

Symptomata *acerbiſſima* hujus morbi maximè ſunt: Si *Octavo* in die in *Diſtinctis* Tumor & Rubor Faciei ut ut & Manuum; Sudor quoque, qui *continuo* evacuabatur, *ſubito* evaneſcant, ſi ab hiſce delerio capiatur, Anxietate, & Micturitione; *hæc enim immediatæ ſunt mortis ſigna*. Si in *Confluentes* Salivatio in *undecimo* ullo ſine reditu evaneſcat, & ſine tumoribus in Facie, vel *incipiente* tumore in Manibus: Si humor, qui per Salivationem evacuari debet, fiat adeò *viſcidus*, ut *detentus* ſuſcitet metum Suffocationis, Aſthma, & Difficilem Deglutitionem, *hiſce enim Ægrotus à vivis tollitur*.

Si in *Utriſque* Febris ſit *violentia* per *totum* morbum, ſi Aſthma ſit, Phreneſis, vel Coma; ſi ſint Maculæ *purpureæ*, *lividæ*, vel *nigræ* ſeu in *cacumine*, ſeu *intra* Puſtulas, & ſi hæ *eruptæ* immediate evaneſcant; Si Materia in Puſtulis contenta ſit *gangrænoſa*, & ſi Gangræna, vel Sphacelus in partibus oriatur. Si ſit Hæmorrhagia, Fluxus *ſubitus* & *immoderatus* Menſium; Hæmoptoſes, Urina ſanguinea, Micturitio, vel Urinæ ſuppreſſio in *Juvenibus* Si Puſtulæ *ſubito* flacceſcant & ſi Diarrhœa in *Adultis* oriatur.

Regulæ *judicandi* ſunt hæ: Morbus ipſe non eſt *malignus*, niſi malum ſit regimen, & communiter terminatur in *ſalutem*, at quandoque in *Mortem* vel *aliam* morbum. In *Diſtinctis* Dies *octavus*; & in *Confluentibus undecimus* præcipuè notandi, nam ſecundum naturam *ſymptomatum* hiſce in diebus orientium tale ſit judicium vel in *Vitam* vel in *Mortem* Ægroti: *Species* & *Malignitas* morbi deſumenda à puſtulis in *Facie*. Si in *Invaſione* Symptomata ſint *violenta* timeamus alias Morbi Periodos *violentas* fore, & vice verſa. Plerumque quo *tardior* eſt Eruptio, eò *mitior* erit Morbus. Quo pauciores, molliores, rotundiores in *ſummitate* diſtinctiores, majores, albidiores, & in *Maturatione* fulviores, ut & quo remotiores Puſtulæ ſunt à *facie*, tanto *melior* erit eventus. Quo plures ſunt, præcipue, in *Facie*, minores, acutiores, & magis *ichoroſa* Materia ſit in illis contenta, quo magis coeant, quo fuſciores, & nigriores ſunt, & quo citius erumpunt, tanto *maligniores*. Quo calidiora, rubriora, tumidiora, *interſtitia* inter Puſtulas tempore Maturationis, tanto *major* erit *Vitæ* Spectatio; at quo pallidiores, fuſciores, & flaccidiores ſunt, tanto *minor*; Hiſce enim *Angina* vel *Peripneumonia* adoritur. Morbus hic *mitioris* eſt indolis in *mulieribus*, *infantibus*, & in his, qui molli, phlegmatica, & laxa *Corporis* diſpoſitione præditi ſunt, quam in *Senibus*, & *laboribus* aſſuetis. Si *externa* Superficies ſolummodo laborat, *minoris* eſt diſcriminis; at ſi Fauces, Gula, Ventriculus Inteſtina & cætera viſcera occupantur, tanto *majoris*.

Morbi, & *Effecta* ab hoc Morbo producta, ac ab ipſo *relicta* hujuſmodi ſunt, *viz*. Foveæ, Contractiones cutis. Cicatrices, & hujuſmodi deformitates Faciei, Perlæ, Oculi humidi, ut & Inflammationes, viſus obtuſus, & ſæpiſſimè Cæcitas. Motus Convulſivi, Epileptici, Apoplectici, Tumores, Abſceſſus in variis Corporis partibus, *Aſthma*, *Pleuritis*, *Peripneumonia*, *Pthiſis*, vel *Cachexia*, quorum ope Ægrotus *miſerrimo* vivit.

Si inquiramus *Originem* hujus morbi, nobis evidentiſſime patet eſſe *novam*; nulla enim traditur illius Deſcriptio à *Veteribus*, quod mihi re demonſtrari videtur. Non enim ſupponendum eſt, illos, tam diligentes Morborum Obſervatores, hunc omiſiſſe, qui inter alios, *tanti* nominis eſt. Evidentiſſimum etiam eſt, quod nunc temporis pluribus in Terræ Locis ad huc eſt nè vel *nomine* notus; & quod *Indi Occidentales* primùm illum cenſuere à contagio ab *Hiſpanis* ſuſcepto, quo illo tempore (Regimine ignoto) præcipua illorum pars occubuit. *Arabes* primi fuere, qui nobis hujus Morbi *rationem* tradidere, quorum Obſervationes & circa Hiſtoriam, Cauſam, & medendi Methodum adeo *accurate*

exi-

exiſtant, ut *hodierni* Autores *quam minimum* huic addiderint. Quicunque de hujus veritate dubitat, perlegat *Meſuen*, *Raſen* & *Avicennam*, & immediate victus erit. Non me latet, *Zacutum Luſitanum* laborem impendiſſe huic opponere; at loca citata ex *Hippocrate*, *Galeno*, & *Celſo*, ne vel minimum valent, ideoque *refutatione* particulari indigna mihi videntur. Conſulat quiſquis velit *Queſt.* 11. *de Medicor. Princip. Hiſt. Lib.* 2.

CAP II.

De Variolæ Curandarum Methodo Varia.

NUnc procedimus *Curandi* Methodus examinare; harum quædam ſunt *Generalis*, aliæ vero *Particulares* in uſum vocatæ ad quædam Symptomata debellandum. Generalium *quatuor* ſunt, quarum *duæ* noſcuntur nomine *Frigidi* & *Calidi Regiminis*: Prior *laudatur*, ac in uſum adhibetur à *Doctore Syndenham*, ſæpe probatur *eventu*, & quampluribus *rationibus* ſtabilitur. Poſterior amplectitur ab omnibus *Nutricibus*, & *Vetulis*, laudatur quoque à *Doctore Morton*, ac *Liſter*, & pluribus Medicis *peritis*, qui tradunt conſultiſſimum eſſe ſimili *ſemper* uti methodo ad *proppellendas variolas* è corde, *ut Vetulæ dicunt*; vel ſecundum Medicos ad expellendas *morbificas*, & *malignas* ab *Internis* particulas ad partes *externas*. Etſi Regimina hæc *diverſa* ſibi invicem *contraria* videantur, attamen eventus *bonus* ab utriſque ſæpiſſimè oritur, quandoque debita *circunſtantiata*, & Perito *regulata* ſunt; Eventus etiam æque *malus* ab utriſque exoritur, quo primum ab *imperito* adhibeantur. At revera fatendum mihi eſt imprudentiam in *Calido* Regimine multo *magis* eſſe fatalem, quam in *Frigido*: Prius *mulcendo* Sanguinis fervorem, & Vaſculorum tentionem *relaxando* quamplurimum prodeſt, ut morbifica Materia *expelli* poſſit, faciatque, ut

ne appareant *plura* Symptomata, quæ aliàs orierentur, & idcirco quam maximè appoſitum eſt in *acuta* & *continua* Febre; Poſterius, quod in electione *Diaphoreticorum* conſiſtit, non *minoris* eſt utilitatis, quandocumque ſanguinis motus *tardior* eſt, Spiritus *languidiores*, vaſcula *minus* elaſtica, & cùm, *vel negligentia*, vel *indebito* uſu Regiminis *Frigidi*, morbifica Materia *non* expellitur, unde *dira* ſymptomata ſubito pullulant, quæ niſi ſtatim Purito *reſtricta* ſunt, *Ægroti Vita Morte* commutatur.

Methodus *tertia* generalis illa eſt, quæ Dr. *Boerhaave* proponit; hic *variolas* conſiderans ut *acutam*, & *continuam* febrem, cujus Puſtulæ ſolummodo materiæ *morbificæ* Evacuatio *Critica* ſunt, judicat *non* neceſſarium eſſe exſpectare *varias* morbi periodos; ſed *prima* in Invaſione *proprias* evacuationes, ut *Venæ ſectionem*, *Vomitoria*, ut & *Antiphlogiſtica* immediate præſcribit. At *tanti* Viri venia licet mihi huic Sententiæ *contradicere*, ni enim quam maximè fallor, *ſiniſtra* Praxis eſt, quatenus variis Periculis *Ægrotum* exponit; *Primo*, quia ſubitus, & contrarius *Motus*, qui omnino contrariatur *Naturæ* directioni & indoli morbi, datur *fluidis*; quæ Methodus communiter obſervatur *perniciosa* eſſe corpori humano, ac ſemper *probibita* ab Artis Medicæ *Peritis*; Cùm enim Medici *Naturæ* ſint Adjutores, illorum eſt *juvare*, & non *opponere* illius operationibus, niſi inveniant illas, vel in *exitium*, vel Corporis *malas diſpoſitiones* tendentes. *Secundò*, quia hac Methodo reddit *Ægrotum* hujus Morbi *viribus* ſæpius obnoxium. Cùm enim ſit, ut jam jam demonſtrabitur, Letex *Semineum* materię *Varioloſæ* & in *ſolidis*, & in corporis *Fluidis*; cùmque impoſſibile ſit *Separationem*, & *Evacuationem* eſſe horum *ſemineum* ab hac Methodo, omnino ſequitur, illius *Ægrotum* obnoxium eſſe eidem Morbo, quandocumque Aeris conſtitutio *particularis*, in qua *Variolæ* ſunt Epidemicæ, prævalet, vel quandocumque *Ægrotus* eſt

intra ſphæram activitatis *Effluviorum contagioſorum*, quæ à *Corpore* ſimili Morbo infecto oriuntur. Nam ſupponens *eandem* cauſam agentem, *eandem* vim, cum qua agit, & *eandem* diſpoſitionem Corporis in quod *actio* eſt, neceſſario ſequitur, *eundem* effectum ſemper producendum fore.

Quarta & ultima Methodus generalis eſt illud *Regimen Oleoſum* inventum, laudatum, ac defenſum à doctiſſimo Dr. *Woodvvard Greshamienſis* Collegii Profeſſore. *Summa* hujus doctrinæ eſt; Morbum hunc *Originem* trahere è *Salibus Bilioſis*, & horum *ſedem* in *Stomacho* eſſe, quocirca Vomitoria, Enemataque præſcribit ad *evacuandum* portionem particularum ſalinarum, ut & prælargos hauſtus *oleoſos* ad diluendum, & refrenandum *Salium* reliquias. Tanto in *publicum* nuper tradito hac de *Hypotheſi*, non mihi neceſſarium videtur operam impendere hac de re, & idcirco *Lectorem* mitto ad varias chartulas de hac Sententia ſcriptas.

§. Methodi *particulares* ad Ægrotum *Confluentibus* ſuccumbentem propoſitæ; nempe cum *Salivatio* evanuit, *Tumor* Faciei decrevit, cumque nova *Febris* orta ſit in *Exſiccatione*, ſunt, quæ ſequuntur; videlicet. *Prima*, *Mercurialis Ptyaliſmus*, propoſitus, laudatus, & in uſum habitus à doctiſſimo, ingenioſiſſimoque Dr. *Pitcairne*. Methodum hanc quam *utiliſſimam* eſſe, certiſſimè conſtat, propterea quod ipſe eſt *modus* ipſius Naturæ, & etiam propterea quod *Evacuatio* magna oritur ex illa, & denique propterea quod *Tumor* Faciei iterum elevatur, & continuatur ad *debitum* tempus, cujus *fructus* ex hujus Morbi Hiſtoria facillimè patent; Attamen hæc *talis* eſt Methodus, quæ tantùm à *Peritis* hujus Artis in uſum revocanda, nunquam verò ab *Imperitis*, *Agyrtis*, & *Empyricis*; ſi enim omnes *circumſtantiæ* non æquè ſint obſervatæ, eſt tamquam *Enſis* in manu Inſani, *Mortem*, & *immediatum* Exitium ſecum ferens. *Secunda*, eſt Methodus *Purgandi* in uſum tradita, ac defenſa à Celeberrimo D. *Friend*, Dr. *Mead*, & aliis; ſed *ſtrenue* propugnata Doctori *Woodvvard*. Cùm *Praxis* hæc jam jam ſit adeo accurate examinata; non mihi neceſſarium videtur *morari* hac in re, ſed breviter dicam: *Primò* hujuſmodi Methodum *eandem* eſſe cum priori; *Secundò* tales Methodus majori laude eſſe dignas, quam ſtupida *Reſignatio*, & integra *Deſperatio*; & *denique*, varios eſſe *caſus* quam fortiſſimè probantes, hanc Methodum, & hanc *ſolam*, multis aliis *fruſtra* adhibitis *proficuam* fuiſſe; quocirca *contra* ſimilem Methodum, quæ *factis* ipſis adeo ſuſtentata eſt, non poſſe dari Argumentum *firmum*. Alia Conamina, cùm *vilioris* ſint notæ, non merentur *particularem* Obſervationem, qua de cauſa huic Parti *finem* imponam ſequenti *Aphoriſmo*, nempe: *Omnes externas applicationes ad* Faciem *præſervandam à Foveis*, *Cicatricibus*, *& Contractionibus Cutis communiter eſſe cauſam*; quare hæc omnia adeo ſint funeſta.

CAPUT III.

De Hiſtoria & Methodo Inoculationis ſeu Tranſplantationis Variolarum.

NUnc jam mihi incumbit proponere Methodum *Inoculationis*, ſeu *Tranſpaltationis*, ut & *hujus Morbi Cauſas*. Cùm in Regionibus *Orientalibus*, & aliis expoſitis influentiis Solis, *Variolæ* communiter *Epidemicæ*, & quam maximè *malignæ* exſtitere, adeo, ut quamplurimi quotidie devorarentur, fecere, ut omnes & *Docti*, & *Ignari* in uſum vocarent *Varias* Methodus, quibus *melius*, & *celerius* evincerent illarum *fatales* vires. Utrum verò caſu, deductione rationis, aut experimento Methodum *Inoculandi Variolas* invenerint, incertum eſt. Hiſtoria *Primum Inoculationis* Autorem non ita tradit, ut *certi* illius ſimus; attamen, ne ſit *defectus*, non deſunt multi, qui laudem *ſibi* arrogant. Illam

Iam primò à *Plebe* proceſſiſſe mihi indubium videtur, propterea quod in mundum introducta fuit abſque *Doctorum* laude, multa & *Doctorum* cum oppoſitione. Variis in *Græciæ* partibus inter *Vulgus* in uſum habita fuit, & gradatim *prævaluit*, uſque dum in *Theſſaliam*, & partes continguas *libenter* recepta fuit. *Turci*, & alii *Indocti*, & *Barbari* primò in illam declamabant, at nunc temporis conſcii proſperi Eventus *avide* ipſam amplectuntur, & æque *illam*, ac alii collaudare ſtudent. *Itali* non ignari *hujus* Methodi, ac *Felicitatum* inde provenientium conſtanter tempore in *Epidemico* Operatorem convocant, quo præcavent *numerum* quam maximum caſuum *violentorum*, qui alias proſequerentur: & ut proprius rem attingam, certos ſum, quendam *Londinenſis* Civitatis Incolam curaſſe, *operationem* fieri in *duos* Liberorum ſuorum *Hyeme* ultimo præterita, ac *Eventum* exſpectationibus reſpondiſse.

Methodus *Operationis*, ut *Theſſaliæ*, *Conſtantinopoli*, & *Venetiis* adhibetur, hæc eſt: *Incipiente* Hyeme, vel Vere, cùm Variolæ *Epidemicæ* ſint, ſubjectum *proprium* eligitur, de quo Materia *varioloſa* extrahenda eſt; & illud communiter *Puer* eſt duodecim, vel *quatuordecim* annos natus laborans *Variolis* vel *Contagio*, vel Aeris diſpoſitione *Epidemica* ortis, & etiam *Diſtincti* generis. Quædam *Puſtulæ* in Lacertis, Cruribus, & Femore aperiuntur *decimo ſecundo*; vel *decimo tertio* Die ab *Invaſione*, quo tempore *Variolæ maturæ* fuerint: *Pus* exprimitur in vaſculum Aqua cum *Calida* bene mundatum; operitur, & *Calidum* ſervatur in ſinu *Portantis* uſquedum in *Perſonam* in quam Operatio fiet, vehatur. Corpore *bene* præparato cura Medici *Periti* ſecundum *Conſtitutionem* & Morbi *Tranſplantandi* Indolem, in *Camera* ſua ſe occludit: quæ hoc tempore debet temperamento *juſto* eſſe inter *calidum*, & *frigidum*, ubi Operationem exſpectat. Poſteaquam omnia hæc *debitè* ſint regulata, Operator, *oblique*, vel *tranſversè* partes *Muſculares*, præcipue Lacertos, & Crura, & Femora Inſtrumento *acuto* pungit uſque dum *Sanguis* manat, poſtea Cuticulam partibus partibus ab *inferioribus* ſeparat, hæc in vulnera *parum* puris, hucuſque *tepidè* ſervati, Operator inſtillat, & *rectè* miſcet cum *Sanguine* auxilio Inſtrumenti *acuti*, & immediate tegit vulnera *dimidia* parte operculi *Juglandis*, vel tali *concavo* vaſe, & affigit in partes ope Faſciarum *duodecim* vel *quatuordecim* horis, ne veſtes, vel tale, quid, *Pus* a partibus vulneratis abſtergerent; priuſquam recto *Sanguini* immiſcetur.

Sunt, qui Frontem, Genas, Metacarpum, & Metatarſum pungunt: hæ verò partes *ſenſibiles* cùm ſint, & conſequenter quam maximè *inflammationibus* obnoxiæ, non adeo *eligibiles* ſunt, ut portes *muſculares*. *pauci* ſunt, vel *nulli*, qui *pure* utantur *extracto* de illis, in quos Operatio *Tranſplantationis* facta fuit, hoc verò cùm *mitioris* ſit Indolis [ut mihi videtur] quam *appoſitiſſimum* eſſet in ſimilem uſum. *Unum* tantum vulnus quandoque infligunt, & in hoc Guttam *unam*, vel *alteram* inſtillant, & hac Operatione *Variolæ* quam ſæpiſſimè exortæ fuere æquè, ac ſi *plura* inflicta fuiſſent: Et obſervatione patefactum fuit, *omnes*, paucis demptis, in quos Operatio facta fuit, *variolis* laboraſſe in Tempeſtate *Epidemica*: At *illos*, qui *ſemel variolis* affecti fuere ope *Inoculationis*, *nullo alio* tempore talem Morbum paſſos fuere.

Regimen præſcriptum, *Tranſplantationis* Operatione *finita*, hoc eſt: Ægrotus continetur *camera*, & *lectulo*. *Diæta* per totum Morbum præſcribitur ſecundum *Indolem Variolarum*, *Temperamentum*, *Conſtitutiones*, & *alias* Ægroti Circumſtantias. Præſcriptum eſt, ut à *Vino*, & aliis Inflammationem in *Sanguine* inducentibus, non modo *durante* Morbo, ſed *multo poſt* etiam abſtineat; *Conſtantinopoli*; & *Venetiis*] religioſè ſe abſtinent ab uſu *Carnis* & *juſculorum* viginti quinque, vel triginta diebus. *Quidam*, qui pertinaces fuere,

& has Regulas neglexere, ſibi variis *voluptatibus* indulgentes, expoſiti variis *periculoſis* Symptomatibus, pretium ſtultitiæ ſuæ tulere, *viz*: *Violentas* Hæmorrhagias, *Difficilem* Reſpirationem, Phreneſin, Deliria, Peripneumonias, Strangurias, Urinam *Sanguineam*, Fluxus *Catameniorum*, Diarrhœas, Dyſenterias, & alia hujuſmodi; omniaque *irregulari* Regimine, non ab *indole* Morbi provenire.

Operatione *recte* peracta proprio in loco, *ſcilicet*, in partibus quibuſdam *muſcularibus*; Morbi *Decurſus* hoc modo fit: *Invaſione*, *prima* Symptomata *Variolarum* in Hiſtoria memorata (hac in periodo morbi occurrentia) *pauca* fuere, & adeo *mitia*, ut Ægrotus vix ſentiret ſe *male* habere; Nauſea enim, Anxietas, & Dolores lumbos, latera, dorſum, & caput invadentes ne vel minimum affligebant, niſi Tempeſtas, vel Conſtitutio *epidemica* Variolas *maligniores* reddidiſset, vel ni Conſtitutio, Temperamentum, vel *malus* Corporis habitus ſymptomata *malignoris* Naturæ fecere, Quamvis vero hiſce in caſibus multo *ſæviora* fuere, quam communiter, attamen multis gradibus cedebant illis, quæ in aliis apparuere laborantibus *communi* Contagio eodem ipſo tempore. Secundum *Indolem* Symptomatum *prima* in morbi Periodo, talis fuit *Genius* totum per morbi decurſum, qui ortus Methodo *Inoculandi* ſemper percurrit *minus* temporis, quàm quando modo *communi* apparebat. *Conſtantinopoli* Eruptio communiter fit *ſeptimo* in Die, at rariſſimè in *primo*. Attamen hac in Periodo æquè ac in priore *magnæ* datur differentia; nam ſecundum Tempeſtatis conſtitutionem *epidemicam*, & Ægroti Temperamentum, *citiùs*, vel *ſerius* apparent. Partes *conſtanter* affectæ ſunt loca, in quibus *Vulnera* facta fuere, & *Pus* guttatim infuſum; in his enim *Puſtulæ* aliquando oriuntur, quæ *maturatæ* Materiam *ſanioſam*, & *non* purulentam continent, ut accidit in aliis *communiter* invadentibus; quandoque etiam *Apoſtemata* citiſſimè ad *Suppurationem* tendentia; numerus *Puſtularum* in Operationem conſequentium ſunt *perpaucæ*, raro, aut nunquam *centum* ſuperantes, & ipſæ ſemper *Diſtincti* generis. Interdum accidit, ut ſolummodo obſerventur in locis ubi *Inciſio* facta fuit, unde eveniebat *Faciem* non omnino affectam fuiſſe, niſi illa ab *Operatore* eligebatur.

Maturatione tranſacta *exſiccantur* in *minimo* temporis ſpatio: & hunc particularem fructum habent ſibi comitem, ut poſt *decidentiam* Squammarum ſuccedentium non relinquantur *Foveæ*, vel *Cicatrices*, & alia hujuſmodi communiter ab hoc Morbo orientia: Nullus enim inventus eſt, qui tali *Deformitate* laborabat, in quem *Operatio* peracta fuit. Nec variis *miſeris* Morbis alios ſubſequentibus poſt Morbi *decurſum* hi Ægroti corripiuntur, ſcilicet, *Cæcitate*; *Capitis defectibus*, *Cachexia*, & aliis jam jam memoratis; Præterea, alia eſt Utilitas hinc proveniens, *viz*. Eventus *bonus* ſemper *Operationem* conſequens, nam *prima* ab Introductione hujus Methodi *hucuſque* ad tempus non memoria traditur, ullum hoc Morbo *mortuum* occubuiſſe. Nulla enim fuit Aeris Conſtitutio, Tempeſtas anni, Temperamentum, Ætas, vel Sexus Ægroti, in quo *Variolæ Inoculatæ exitioſæ* fuere. Hæc, ni maxime fallor, (cùm veriſſimæ ſint) argumentum *validum* ab omnibus, præcipuè *Fœminis*, haberi queunt, ut quam maximè nitantur hoc Regno *Inoculandi*, ſeu *Tranſplantandi* Methodum introducere, & *Medicis*, ut Amicos, & Familiares hujus ad *uſum* dirigant. Dubitat ſi quiſque, *Hiſtoriam* hanc & hujus *Methodi* innumeros, ac feliciſſimos Succeſſus conſulat, ſi velit, ut & *Tranſactiones Philoſophicas Regalis Societatis* Numero 339. & 347. unde illius veritas apparebit. Hæc quoque *eluceſcat* ab illorum verbis, qui *Operationem* videre, *Periodos* Morbi obſervavere, & talis cum Ægrotis multo poſt morbi decurſum *conſortim* habuere, nec non illorum *Teſtimonio*, qui

cum

cum illis *verſati* fuere, inter quos (ne multus fiam) omnem adimplet fidem Illuſtriſſimus, Digniſſimuſque *Sereniſſimæ Majeſtatis Britanicæ* prætor *Conſtantinopoli* reſidens, qui quidem, quia ipſis oculis *multoties* vidit, ac quotannis hujus Methodi, *ſecuritatem*, ac *felicitatem*, obſervavit; immediate, hic adventus, in *Nobiliorum* hujus Civitatis præſentia *duobus* & valde caris filiis ſuis *Operationem* mirabili cum *eventu* comprobavit.

At dum *hæc* ſcribebam Menſe *Julii* 1721 poſtquam *prima Editioni* publicata erant, omnis *Medicorum Societas* Decantatiſſimi *Collegii Regalis Londinenſis* bonum publicum conſulens (innumeris experimentis confirmata *Tranſplantationis* Methodo in palatiis *principum*, in *Mobiliorum* domibus) propoſuit *potentiſſimo Magnæ Britanniæ Regi* quod Gentium *Vulgaritas* in Methodum adeo *Reipublicæ* proficuam *dubium* proferret, *Operationem* fieri æquum erat, *Autboritate Regia*, in perſonis *patibulo* propter delicta dicatis, & *nunquam Variolis* antea affectis? quod permiſſum fuit à *Rege*, ac *quatuor* Hominibus, & *uni* Mulieri Mortem parcuit, ſolummodo ut eſſent *publici* Experimenti Objecta; Notandum, quod ex omnibus ſola *Mulier* jam antea *variolarum* Morbum paſſa fuerat. *Vigeſima octava Die Julii* anni citati, in omnibus *celebrata* fuit Operatio cum cunctis circumſtantiis ſupra notatis, & ex *voto* reſpondit; nam Homines repleti fuere *variolis* in Brachiis, Pectore, Facie, & toto Corpore, ſed tam Numero quam Figura ac Symptomatibus adeo *benigniores* aliis, *communiter* invadentibus, extitere, quod *Duo* vix *Febrem* ſenſere, quibus apparuerunt *ſeptimo* Die, aliis verò *duobus* citius apparuere cum aliquibus ſymptomatibus, multo tamen *mitioribus*, quam in Variolis *communibus*; ſolum enim *aliqualem* habuere Anxietatem, Dolores Lumborum *perminimos*, *nullum* vero Capitis Dolorem; At *Mulier*, ne vel *Variolarum* ſignum habuit, *paſſa* namque fuerat [ut dictum] antea hunc Morbum. Quibus, [præter aliis innumeris Experimentis] *publicis*, & Authoritate *Regia* factis, ſatis demonſtratum manet hujuſmodi curandi *Variolas* Methodi commodum, tum *Reipublicæ* noſtræ, cui *Anglico* ſermone *primam* Editionem dicavi, tum omnibus, *exteris* Regionibus, quibus hæc notitia *deeſt*, & ejus Hiſtoriam in hac *ſecunda* Editione *Latino* offero, ac ut proſequantur expoſco.

Nunc reſtat, ut procedamus ad rationem reddendam *Modi*, quo Morbus hic in Corpore *Humano* producitur, ut & cur *mitioris* ſit Naturæ, & Indolis per *Inoculationem* genitus, quam *communi* via; & hæc quam breviſſimè tradentur. Maxima eſt *varietas* Opinionum de *cauſis* hujus morbi inter *Autores*, Singulus quorum ſuam Argumentis pluribus defendere certat.

VVillis contendit Labem *primam* communicatam fuiſſe *Fœtui* ope Sanguinis *Menſtrui*, & hujus morbi *Semina*, inde contracta, depoſita eſſe in *Cerebrum*, & *Medullam Spinalem*, ac excitata quadam caſu *infectionem* Spiritibus *primùm* dare, illorumque vi *Sanguinem* contaminari. Hæc vero Ratio adeo *in philoſophica*, & tanto Viro *indigna* apparet, ut mirer illum *Ratiocinationis* vere magiſtrum talia proponere poſſe. Cum enim nihil eſt Argumenti offerendum ad probandam *infectionem* primo communicari *ſolidis* partibus quando *VVillis* ipſe *Labem* oriri de Fluido *Menſtruali* fatetur, ut & Cerebrum, & Spinalem *Medullam Seminum* horum præcipue *Sedem* eſſe, cum partes hæ *origini*, vel *Canalibus*, unde Sanguis *nutritius* manat, *non* proximæ ſint: Concedendum eſt, Notionem hanc vere *immaginariam*, ſolummodo propoſitam fuiſſe ad rem explicandam, cujus *veram* notitiam non habebat. Deinde cum Sanguis *Menſtruus* non quid ſecretum eſt de *Utero* ope *Fermenti*; cujus *Chimeræ* impoſſibilitatem multa cum perſpicuitate jam demonſtravere Doctiſſimi *Bellinus*, *Borellus*, & *Pitcairne*; ejuſdem ſed verè *charracteris* reliqua cum maſſa, nulla cum probabilitate *ſupponi*

po-

poteſt, Priorem *magis* eſſe in culpa Poſteriori. Iterum *Semina* ſi hæc in cerebro, & *Spinali* Medulla depoſita ſint, illa contineri, vel in *Subſtantia* Nervorum, vel in eorum *Cavitate*, ut ſupponamus, neceſſum eſt. Si in *Priore*, omnino ſequitur, illa, *particulari* ſua Figura, Soliditate, Gravitate, vel motu accidentali, *impreſſionem* quandam facere in has *ſenſibiles* parte; & conſequenter in cauſa eſſe cur Morbi *varii* orirentur; at horum nihil unquam apparet, niſi in ipſo *Invaſionis* momento: Si in *Poſteriore*, mihi videtur, *perpaucos* eſſe, qui arbitrentur, illorum Vim *tanti* eſſe, ut opponat Spirituum *Impulſui*, & (ut ipſe loquitur) illorum *Exploſioni*, ita ut non irruantur, vel detrudantur unà cum illis *citius* in *Sanguinem*. Denique, impoſſibile eſt, ſupponendo *Cerebrum*, & *Spinalem* Medullam horum Seminum *Sedes* eſſe, *Spiritus*, qui Naturæ ſunt adeo ſubtilis, durare tam diu ulla ſine *Infectione* ipſis ab *Seminibus* impreſſa, cùm *Origo* Priorum, & *Sedes* Poſteriorum quam maximè *contigua* ſint.

Liſter ſupponit, Morbum hunc *Originem* traxiſſe ex Animalis *venenoſi* demorſu, de qua labe *Contagium* propagari *Hæreditariè* de uno ad alterum; ad quod cenfirmandum varios proponit Caſus, in quibus, *Symptomata* illis, quæ in *Variolis* apparent, quam maximè *conſimilia* ſunt; qui putant, Morbum hunc omnino dependere à particulari *Aeris* Conſtitutione ſine *concurſu* ullius latentis *Seminei*. Hæc verò *Sententia*, ni quam maximè fallor, *non* majorem aliis *probabilitatem* habet. *Primo*, quia tunc *nunquam* apparerent, niſi cùm *Epidemicæ* ſint, quod communibus Obſervationibus refragatur. *Secundò*, quia tunc eandem Perſonam *ſæpius* invaderent, nempe, quandocumque *eadem* Conſtitutio Aeris prædominaretur, & hoc etiam æque contrarium eſt quotidianæ Experientiæ: rariſſimè enim evenit Eundem *bis* corripi hoc Morbo; & ſi unquam hoc accidit, in Cauſa eſt, vel *mala* Praxis, vel *particularis* Corporis diſpoſitio, qua *Naturæ* conamina intercipiebantur & *Seminum Morbificorum* pars retenta fuit. *Denique*, vulgo ſentitur Luxuriam, & Diætam immoderatam *Europæarum Fæminarum* durante Fœtus geſtatione primò omnium *Seminum* ſtamina creaſſe in *Fluidis*, & in *Fœtus* partibus *Solidis*: Ubi dormiunt, & *ignave* remanent uſque dum moventur, & in actionem revocantur, vel Corporis Diſpoſitione *naturali*, Temperamento *Aeris* particulari, vel *Effluviis* Contagioſis de *Infecto* orientibus, in Corpore *bene* prædiſpoſito *violenter* agentibus, Ut omnino verum fatear, agnoſco me *non* noſſe Morbi hujus Cauſam *Procatarcticam*; cùm enim non *Ratio* detur temporis, in quo *primò* apparuit, & per conſequentiam Cauſarum tunc agentium *Remotarum*; omnium ſuper hac Materia *Deciſiones* mere ſunt Notiones, nullis *certis* Principiis nixæ, quæ omnino neceſſaria fiunt ad *Demonſtrationem* certam ſtabiliendam.

Nunc incipiendum eſt cauſam *immediatam* variolarum examinare: Et hæc omnibus Hodiernis ſtabilitur eſſe *Fermentatio*, Motus *inteſtinus*, vel *Ebullitio* Sanguinis proveniens è particularum *Heterogenearum* mixtura; unde fit, ut fiat Separatio, & Corporum *morbificorum* per Cutem *eliminatio*. Talis fuit etiam *Arabum* ſententia, ſcilicet, *Raſis*, *Neſues*, & *Avicennæ*, qui inter Medicos *primi* fuere *rationem* hujus Materiæ tradere conantes: Et adeo amplexa eſt *Modernis* ab Autoribus, ut non ſolum in *ſinum* recipiant, & laborent illam *illuſtrare*, ſed etiam fortiter contendunt ſe *primo* hujus rei Autores extitiſſe. At hac examinata facilè in opinionem venio, demonſtrari poſſe *impoſſibile* eſſe talem *Ebullitionem* *Fermentationem*, vel Motum *inteſtinum* in Sanguine *circulante* oriri poſſe. Cùm enim *ſecundum* Leges Naturæ, *Corpora omnia durant in illo ſtatu Quietis*, vel *Motus in Directione data*, *niſi vi ſuperiore alteretur*; & cùm Motus ſemper ſit *portionalis* vi Motrici datæ, omnino neceſſarium eſt Activitatem, Vim, & Poteſtatem *Effluviorum*, in

Maſſam

Maſſam Sanguinis agentium, multo *ſuperiorem* eſſe vi Cordis Projectili, Vaſorum poteſtate *contractili*, Gravitate, & Athmoſphæra *Pulmones diſtendentis*, Diaphragma, Muſculos & Intercoſtales, & Abdominales *contrahentis*; ſed cùm Poteſtas vel horum unius adeo *magna* ſit, ut Eximi *Bellinus*, *Borellus* & *Pitcairne* demonſtravere, *contrarium* rationi videtur ſupponere, harum ſubtilium Particularum *vim* Momenti eſſe tanti, ut ſuperare poſſit *impulſum* datum, & eodem tempore Motum à directione communi *diverſum* introducere. Cum enim Poteſtas omnis ſit in Ratione *compoſita* Particularum Solidarum in *Corpore* Impellente contentarum, & *Velocitatis*, cum qua movetur; æquæ *rationi* patet; ac Tres Angulos Trianguli Rectilinei, æquales eſſe duobus Rectis Angulis, Summam poſteriorum non eſſe ad Summam priorum, ut Unum ad Quinque Millia: Omnes namque *Qualitates*, propagatæ de *Centro*, rectis lineis decreſcunt in *Duplicata* Ratione auctæ Diſtantiæ ab *eodem* Centro; unde quam maximè ſequitur, Doctrinam *Fermentationis*, *Eubllitionis*, vel *inteſtini* Motus Sanguine *Circulate* neceſſario in *Humum* cadere.

Cùm ergo demonſtratum ſit *Fermentationem*, vel Motum *inteſtinum* de mixtura *Hetereogearum* particularum ortum ab *Arabibus* propoſitum, ut & *Hordienis* amplexum, *Rationi* contrarium eſſe & *Naturæ* Legibus; *alia* cauſa invenienda eſt, quæ *utriuſque* conſentanea videtur: Cum enim Subjectum *Patiens*, & Cauſa *Agens* Corpora ſint, neceſſe eſt, ut obnoxia fiant *iiſdem* ipſis Legibus, quibus omnia *alia* Corpora ſubjecta ſunt. Nunc, quando omnis poteſtas *Corporum*, omnium in ſe invicem agentium, eſt in *compoſita* Ratione Quantitatis Materiæ, *particularis* Figuræ, qua conſtant, & variorum Graduum *Velocitatis*, cum qua moventur: Et cum *nullas* habeamus Methodos ad hæc, vel horum *unum* certè determinandum; conſtat, nullum Argumentum depromi poſſe *à Priora*, ut communiter dicitur, ſed *à Poſteriori*, vel variis Effectis deſumendum eſſe.

Materiam *Morbificam*, in Sanguinis Maſſam receptam, conſtare Vi tali *attractiva*, ut capax ſit *alterationem* in illius *Craſi* producendi, ut & varias *combinationes* irregulares *Globulorum*, è quibus componitur, adeo, ut Diametra ita augeantur, ut inepta ſint ad tranſeundum per *Vaſa* partium extremarum *Capillaria*, qua de cauſa *Motus* retardatur, & *Curſus* in ipſis obſtruitur, mihi evidens videtur per *Frigiditatem*, *Horrorem*, & *Tremorem* ſemper in *prima* Invaſione obſervata.

Sanguis enim *non libere* fluens per has partes, neceſſario ſequitur, Symptomata hæc *oriri* oportere; hæc ſequuntur *celer*, & pulſus *altus*, & poſtremo Febris *acuta*; omnia quæ oriuntur, quia ſanguis non fluens ad *Extremitates*, & conſequenter via *brevior* facta, reditus *velocior* eſt, unde Spiritus *celerius* immittuntur in Cordis *Fibrillas*, & inde procedit *robuſtior*, & *impetuoſior* hujus *Muſculi* Contractio, ut & *Arteriarum* Dilatatio, & tandem Febris, omniaque Symptomata ipſam ſubſequentia. Hæc omnia durant uſquedum *Globuli*, aucti *violenta* hac, & *accelerata* Agitatione, *Cordis* Contractione, *Vaſorum* Elaſticitate, *Muſculorum* Actione, *Athmoſphæræ* Gravitate in *Pulmones* adeo *minuti* reddantur, ut promptè per minimo *Capillaria* circulari poſſint, & varia *Obſtacula* illorum *Tranſitui* opponentia, *poros* claudentia, Vaſorum *Extremitates* adſtringentia facilè perlabantur, Ipſæ particulæ Morboſæ *ſuperfluæ* promptè ſeparantur, & de Maſſa ſanguinis ad Corporis *ſuperficiem* eliminantur; Hæ verò adhuc *nimis* craſſæ ad Cuticulam *denſatam* penetrandam, illam elevant in varias *Veſiculas*, vel *puſtulas*, quæ *gradatim* augentur in numero, altitudine, & circumferentia, ſecundum variam hujus Materiæ morbificæ *Separationem*, quæ ſervatæ hiſce in Veſiculis *ſeparatim* à Maſſa circulante, paulatim, partim *Calore*, & partim con-

ſtan-

ſtanti *diſpendio* Particularum volatilium continuo perſpirantium, reducuntur in *pus*, exſiccantur, & in *Squammarum* forma decidunt; at Pars reliqua quæ propter *Exſiccationem* non extrudi potuit in has Puſtulas, in *Adultis* Vi Naturæ per Glandulas *Salivales*, in *Infantibus* per *Diarrhæam* expellitur.

Ex prædictis de Cauſa *immediata* facillimè patet, totam differentiam Symptomatum *Variolarum* orientium modis in *communibus*, & *Variolarum*, quæ per *Inoculationem* ſuſcitantur, dependere partim ex diverſa *quantitate*, partim *ex activitate* diverſa Materiæ Morbificæ. In *Prioribus*, hæ maxime ſunt notæ; in *poſterioribus* verò *vilia* ſunt, & *mitioris* Indolis rationes propter ſequentes; *Viz.* 1. Quia priori in caſu *Effluvia* contagioſa ſubtiliſſima in *Corpus* recipiuntur. 2. Quia hæc ipſa *Effluvia* partim *Aeris* Agitatione, & partim Radiis de *Sole* procedentibus & attenuantur, & moventur. 3. Quia hæc *Effluvia* Morbifica variis temporibus varias per partes *ſanguini* intromiſcentur, ſcilicet per Corporis *totam* ſuperficiem, Arteriam Aſperam, pulmones, & Stomachum: Et denique, quia Ægroti Corpus nullo modo præparatur ad *viribus* horum *Effluviorum* potentium opponendum omnium: quorum *contraria* accidunt *inoculandi* ſeu *Tranſplantandi* in methodo; in hac enim *craſſum*, & *pus imbelle* ſine vel minima exaltatione; ſimul & ſemel toti *Sanguinis* Maſſæ in Corpore *rectè* præparato, ac *potenti* facto ad Conamina fortiſſima horum *Effluviorum* reſiſtenda, intromiſcetur.

Ex his omnibus evidentiſſimè ſequitur, Effecta harum eſſe valde *diverſa* Cùm enim hac in Operatione materia in *inerti* Statim mediatè miſcetur toti *ſanguinis* maſſæ, *Globulorum* Vis talis eſt, ut nec adeo *promptè*, nec adeo *univerſaliter* inter ſe coeant; qua de Cauſa *incraſſatione* exſiſtente *minori*, Febris fit *minor*, Eruptio *tardior*, Separatio *non ita* magna, maturatio *velocior*, Exſiccatio *celerior*, & per conſequentiam totus *Corporis* Habitus in Statu *ſalubriori* remanet.

GUAL.

GUALTERI HARRIS PRÆLECTIO DE INOCULATIONE VARIOLARUM.

INTER tot ſermones, in ore omnium nunc habitos, de *Inoculatione Variolarum*, æquum videri poſſit demùm adjicere, quæ non ita pridem maxima ex parte dixi, coram *Collegio* in fine *Prælectionis* de *Curatione Variolarum*. Siquidem *Inoculationis* ratio ſimplex, & innocentiſſima, ſæculo præterlapſo, Experimentis novis ſumme inſignito, ab indoctis populis *Orientalibus* inventa, jam ad nos longe diſſitos, Divina Providentia deducta ad comparandas, ſi Deo placeat, Variolas *tutas* ac *benignas* Idque eo opportunius videri poſſit, quia Variolæ *Confluentes*, inter Nobiles æque ac vulgares *diram* ſtragem apud nos nuper ediderunt: Et quia *Inoculatio* debite adminiſtrata, à *Confluentibus* Variolis contrahendis *nunquam non* ſervat incolumes, mireque tuetur.

Et maxime ad hanc rem ſpectat, atque Obſervatione noſtra eſt admodum dignum, quod ſcripſit *Conſtantinopoli*, menſe Decembris A. D. 1713. Domino Doctori *Wodvard*, Docto noſtro Collegæ, Dominus *Emanuel Timonius*; & quæ ejus Epiſtola, Latine docteque conſcripta, pauſo poſt fuit typis mandata in *Tranſactionibus* editis a *Regia Societate*. *Timonius* ille egregius, in peregrinationibus ſuis nuperis adeptus fuerat *gradum Doctoratus in Medicina* tam *Oxonii* quam *Patavii*, & poſt reditum ſuum domi, invitabatur eſſe Medicus *Grandiſſimo* ſuo *Domino*, ſive Imperatori *Turcico*; ſed iſtum Honorem periculoſum, prudentia præditus, *ſubmiſſe* declinabat. Narrat verò in Epiſtola, *Tartaros*, *Circaſſios*, *Georgianos*, alioſque populos *Aſiaticos*, Barbaros *noſtris* dictos, ſed bonos, & Ratione eadem nativa ornatos, qua *docti* nonnunquam ſuperbiunt, alioſque temere aſpernantur: hos, inquit, populos à *quadraginta* tunc retrò annis *Conſtantinopoli* introduxiſſe *Inoculatione Variolarum*, ut eam ſubeuntes in poſterum præſerventur ab *ulteriori*, metu morbi rediturí, & ab omni *periculo* Variolarum deteriorum. Etenim ait *mite* illud contagium ab *Inoculatione* communicatum, *rarò* progignere pluſquam *decem* vel *viginti* Puſtulas, & in nonnullis ſolummodò *duas* vel *tres*, & pauciſſimos illorum *centum* Puſtulis

ſtulis affici; ut veriſimile eſt, aliqualem *differentiam* contingere poſſe, ex *variis* temperamentis, ætatibus, regimine, & diæta.

Modus *Inoculationis* ſic deſcribitur à *Timonio*:

„ *In cubiculo calido, vernoque tempore vel autumnali, operator inſtitutus levia aliquot vulnuſcula infligit muſculis Brachii, aut Radii hominis inficiendi, cum acu tricuſpide, aut nonnunquam phlebotomo. Acum verò trajicit tranſverſim, Cutimque ille attollit, donec guttæ aliquot ſanguinis è vulneribus exſtillent. Et tunc operator locis pertuſis immiſcet ſtylo obtuſo, vel auriſcalpio Pus Varioloſum, quod paulò prius extraxerat è tibia vel poplite ſanioris adoleſcentuli, qui paucis, diſtinctis & magnis puſtulis fuit affectus. Pus verò colligebat è Puſtulis punctis in vas mundum ſtatim occludendum, & in pectore tepido ferendum, ad hominem inoculandum, nempe ut gutta puris ita accepti inſtilletur in ſingulas partes vulneratas. Denique loci tabo imbuti teguntur dimidio corticis Juglandis, qui manet deligatus parti affectæ per aliquot horas, ne Pus appoſitum defricetur, antequam ſanguis inficiatur. Sperata effloreſcentia vulgo ſe exhibet die ſeptimo ab Inoculatione peracta: & ægrotans interim abſtinet a carnibus, omnique illarum juſculo.* Hæc *Timonius* in Epiſtola ſua fuſiùs.

Dolendum eſt quidem, *Virum* tàm Bonum ac Benevolum, qui longè remotis populis Obſervationem Medicam tàm utilem & incognitam, in morbo *Epidemico* & periculoſiori, voluit *primus* benignè communicare; Virum etiam Scientiæ *Medicæ* tàm avidum ſtudioſumque inter gentes *illiteratas*, ut in has terras *longinquas*, omnibus literis perpolitas, proficiſceretur, *Doctrinæ* promovendæ cauſa: dolendum eſt, inquam, hunc eximium doctumque *Medicum*; ampla fortuna, multaque rerum copia donatum, poſtquam tot *Regiones*, *Regias* & *Academias*, oculis colluſtraverat, plenamque habuerat & *philoſophicam* comprehenſionem *Boni* & *Mali* neceſſariò contingentis omnibus in hac vita verſatis, fore Vitæ ipſius tam miſerè pertæſum, ut in ætate ſua florentiſſima ſibi *mortem voluntariam* non ita pridem conſciſceret.

His, quæ accepimus à *Timonio*, conjungere libet *aliam* de hac re narrationem, mihi exindè communicatam à *Mercatore* noſtrati, qui octo annos vixerat apud *Aleppo* in *Syria*. Ibi uxor *Conſulis Gallici* ſpectandos illi præbuit *tres* ſuos liberos, qui *Inoculationem* ſubiverant *Conſtantinopoli*, quo tempore maritus ſuus fuit Secretarius *marchioni de Chateauneuf*, Legatione tunc fungenti versùs *Portum Turcicum*, à *Rege Chriſtianiſſimo*.

Inoculatio illorum fuit hujuſmodi. Operator adibat quempiam Variolis *mitibus* correptum, in tempeſtate opportuna: *plures* acus cum *filis* appenſis trajiciebat per Puſtulas *maturas*, quouſque iſta fila fuerint *pure* ſatis imbuta.

Et tunc ſtatum adibat *inficiendos*, cutimque eorum radebat *acicula*, ad *piſi* majoris magnitudinem, donec *ſanguis* tantillus è raſa cute exſtillaret, quo peracto filum *pure* delibutum particulæ *pertuſæ* pauliſper affricabat. Hanc operationem exſecutus eſt in *quatuor* partibus *faciei* illorum puerorum; nimirum in *fronte*, in *utraque* gena, atque in *mento*. Deindè eandem operationem iterabat in *ambobus* illorum metacarpiis, *manuum* & *pedum*; adeò ut quilibet illorum *octo* vulnuſcula, vel *cutis* raſuras ſuſtineret: Et è quibus emiſſariis vel fonticulis, ac præſertim è *manibus*, Purulentia *Varioloſa*, vel ichor *paulatim* emanaret. Et ſic illi *tres*, omneſque alii ſimiliter, ad *integram* ſanitatem ſunt tuto reſtituti, ſine *turpibus* iſtis *ſignis*, quibus plures *noſtrorum*, ſi evadant, ſolent deformari.

Sed notandum eſt, hunc modum inconcinnum ſic *Inoculandi* faciem, fuiſſe *phantaſticum* quoddam inventum bonæ *Vetulæ* Chriſtianæ, quæ diu priùs fuerat in hac Arte *operatrix*. Illa ſcilicet opinata eſt ſuam operationem fore quadantenus *conſecratam*, meliùſque ſuc-

ſucceſſuram, ſi vulnuſcula faciei ſanctam *Crucem* repræſentarent. Cæterum poſthabita *Superſtitione* feminea, nos inſtar *Virorum & prudentium* agamus, atque *Brachia* aut *Cruræ* à *Corde* remota, non *Faciem* tam vicinam *Cerebro*, ſignemus aut inficiamus. Neque totidem *cutis* exulcerationes requiruntur ad contrahendam Contagionem. Eò ſufficiunt ulcuſcula ad ſummum *duo* ad Variolas *tutas* ac *ſalutares* acquirendas.

Hic prætermittere nolui, mentionem facere *Exempli* inſigniſſimi, ad confirmandum apud nos ſaluberrimum uſum *Inoculationis Variolarum*; quæ adeò *tuta & innocua* eſt jam reperta *Conſtantinopoli*, adeòque univerſim ibi invaleſcit, Experientia fideli illos omnes inſtruente, ut æquiſſimus facti judex & maxime proprius diſcriminis, ſi quod fuerit, Obſervator, Excellentiſſimus Dominus, nuper *Legatus Regis* Perilluſtris, non dubitaret permittere *Filium* ſuum *unicum*, & *Hæredem* (maximum ſuum Theſaurum] Contagionem *Varioloſam* ibidem ſic côntrahere.

Quinetiam idem Dominus Prudentiſſimus, ut ſaluti Familiæ ſuæ Honorabilis ulteriùs proſpiceret, & forte etiam ut alios, tanto Exemplo, magis animaret, in re tam ſalubri ad poſteros ſuos præſervandos; *Filiolam* ſuam *quinquennem*, circiter *initium* menſi *Maij* jam elapſi, apud nos *Inoculavit*, *uno* ſcilicet vulnuſculo in *utroque* brachio inflicto, ex opera Domini *Maitland*, ejuſdem ſui Chirurgi, qui eandem operationem prius exſecutus eſt, in dilecto ſuo Filio apud *Conſtantinopolitanos*, & utramque eodem *felici* cum ſucceſſu.

Teſtari equidem poſſum, hanc tenerам Dominam *mitiſſimo* Variolarum genere fuiſſe affectam, uſque adeo ut morbus illam non poſtularet *interdiu* lecto decumbere; neque potui annumerare pluſquam *duodecim puſtulas* totam ejus *faciem* pulcherrimam obſidentes, & ſimiliter *pauciſſimas* vidi per corpus artuſque diſpertitas, vix eas dignas enumeratione.

Sed maxime notandum eſt, *tenuem moderatamque* Diætam, [carnibus ſcilicet interdictis, una cum vino & liquoribus ſpirituoſis) inter hoc Contagium contrahendum, æque ac alios afflatus Varioloſos, eſſe *ſummè* neceſſariam; & *calida* omnia medicamenta, ad expellendas ſcilicet Variolas ingurgitata, in his, quemadmodum in aliis caſibus, *perniciem* maximam inferre, & pro *puſtulis* è cutem, ægrotantes ex rerum natura, ſolere frequenter exturbare. Apud *Orientales* populos, ubi in uſum abiit *Inoculatio*, Cardiaca iſta deſunt, neque ea concupiſcunt. Sed in *Britannia*, ubi non modo omne vulgus, ſed & multi ſuperiores, in omnibus ferè *Febribus*, perinde ac *Variolis*, perpetuo *Cardiacorum* deſiderio incenduntur, videtur eſſe *ſummè* neceſſarium, ubi perficitur *Inoculatio* ut ſerva fidelis adſit, quæ diligenter obſervet, nè *Nutrix* arrogans *Cardiaca* ſua calida; ad *expellendas* præpropere Variolas furtivè introdcatur. Idque eò magis in hoc genere obſervandum, quia nunquam ante *ſeptimum*, & ſæpius die *octavo* vel *nono*, benignæ hæ *Variolæ* ſolent prodire vel erumpere.

Notandum etiam *Conſtantinopolitanos*, quo melius explorarent, an *Variolæ* poſſent poſtea corripere priùs infectum, *bis* vel *ter* Inoculaſſe, Experientiæ gratia, eundem hominem, qui *prius* fuerat *Inoculatus*; ſed illud ſemper tentatum *irrito* conatu. Nulla poſtea ſubſequetur partis inciſæ *rubebo* aut *inflammatio*, neque *pus*, in putamine nucis incluſum & partis adhibitum, iterum attrahetur in vulnus abſorbendum. Quæ quidem eſt indulgentia *benigniſſimæ* Naturæ, ut non permittat, quenquam mortalium *bis*, quocunque modo, contrahere *veras* ac *genuinas* Variolas, vel in ſummum vitæ diſcrimen *bis* ex illo morbo incidere. Quod ſi inſtantia ſingularis *contrarii* nonnunquam, licèt rariſſimè, apud nos contingat, ut plura ejuſmodi diſſimilia vidiſſe contigit, id *prodigioſo* partui, vel *oſtento* cuidam inſolito ſit comparandum. Quamvis enim *Leges Naturæ* ſint fixæ &

& determinatæ, tamen *Supremus* Naturæ Mundique *Rector*, pro beneplacito ſuo Sapientiſſimo, poteſt eas *Leges* ſuas ſuſpendere, perrumpere, & mutare. Et hæc de *Inoculatione Variolarum* nunc ſufficiant.

Sed & præter *Inoculationem* illam *Turcicam*, moſ. eſt *alius*, etſi minùs laudabilis, apud *Sinenſes*, Variolas *benignas* contrahere, molliter intrudendo in nares *Infantum* aut *Puerorum*, inter dormiendum; *turundam è Goſſypio* parvulam ſatis imbutam *Pure* è Puſtulis punctis collecto. Et hic illorum mos, ſi modo *tutus* eſſet, neque *Cerebrum* offenderet; quod quidem ſuſpicarer, *delicatulis* Dominis pergratus foret; nullis ſcilicet *Vulnuſculis* cutis impreſſis.

Denique *alia* invaleſcit conſuetudo apud *Sinenſes*, maximè *obſtetricibus*, perindè ac *Medicis*, etiam atque etiam commendare libet, cui *nulla* exceptio poteſt ritè objici, & quam nemo poteſt meritò vituperare.

Hoc perhibetur à *Sinenſibus* præſervare à contagio *Variolarum* unquam contrahendo per *totam* hominis vitam, utcunque illæ fuerint ita *Epidemicæ*, omnibus mortalibus à *Gadibus* uſque ad *Gangem* & *Japoniam*. Nimirùm in ipſo *partu*, cùm Infans in lucem fit *recens* editus, ante ſectionem Vaſorum *Umbilicalium* à Placenta, ut & ſectione peracta ante illorum *deligationem*, diligenter curandum eſt, ut Sanguis iſte *menſtruus* & *vitioſus*, ratus a Medicis *parens Variolarùm* communis, *leni* compreſſione exprimatur *extrorsùm*. Etenim Docti Medici, & ſpeciatim *Sennertus* doctiſſimus, imprudenter conſulunt, ut Sanguis in vaſis *Umbilicalibus* contentus comprimatur *introrsum* verſùs *Infantis* umbilicum, ante vaſorum à placenta *abſciſſionem*; cùm eadem opera iſte ſanguis, *ante* ſectionem, æque poſſit comprimi ab umbilico, & *poſt* ſectionem poſſit exprimi. Et hic mos illorum *innocuus*, penes illos *efficax* habitus, ſaltem ab inſtar *nugatorii* quorumdam incantamenti, ad Febres *Intermittentes* profligandas nonnunquam geſtati, ſi forte *minus* valeat, proculdubio *minimè* nocebit.

Verum ex tantilla cauſa, vel cautela, in *Principio* vivendi obſervata, prohiberi poſſe *adventum* morbi tam terribilis, omnibuſque impendentis, credunt vel conjiciunt Sagaces illi *Sinenſes*, qui præ ſe ferunt prædicere à *Pulſu*, quot *horas dieſque* ægrotus vitam ducet, quot *annos* vir ſanus poſſit in hac vita verſari, vitatis caſibus fortuitis, & violentia externa; ſed qui etiam impudentiſſimè putant, vel dicunt, ſe *Solos duobus* oculis cernere, alios omnes populos ſolummodo *uno*.

AN.

ANTONII LE DUC DISSERTATIO DE BYZANTINA VARIOLARUM INSITIONE.

§. I.

VARIOLAS ex ſingulari quadam aeræ Athmoſpherę diatheſi, tanquàm ex cauſa, primùm natas, communicato tum ſuo aliis corporibus contagio, longè ſeſe lateque inter homines diffundere, notius eſt quàm ut pluribus exponam. Quem fœdo etiam horribilium ſymptomatum apparatu ſtipatæ incedant, quotque crudeles paſſim ſtrages exerceant, nimis certè aliquãdò frequens, triſtiſque experientia docet.

§. 2 Hominem autem omnem, ſolum, & ſemel illis affici *Thomas VVilliſius* aſſeruit; rarum, & inuſitatum naturæ prædicans eventum, ſi vel nunquam vel ſæpius in eaſdem quiſpiam inciderit. Clarus itidem *DiemerbroeK* non modò ſolis hominibus, ſed ferè omnibus adeò communes voluit variolas, ut paucos mori dicat, qui vivi ab iis aliquando non tentati fuerint. Princeps ſanè Practicorum & Obſervatorum fidiſſimus *Sidenham* hoc ipſum teſtatur, cùm Variolas nemini parcere affirmet, cujuſcunque demum ætatis is fuerit, niſi priùs hoc morbo laboraverit, non excipiens tamen illos, quos adulterinum variolarum genus ad hunc morbum nihil attinentium, prius obſederit.

§. 3. Etſi vero nulla tantorum virorum, circa fatalem hanc (ut ita dicam) hominibus neceſſitatem, qua omnes ferè variolis ſemel ægrotare coguntur, monumenta exſtarent; integrę tamen Gentes, inevitabilem quaſi hanc ipſis competere ſortem, ſatis, & ultro comprobarent; raros enim inter *Europæos* inveneris, qui aliquando dirum illum affectum ſe paſſos denegent rariores vero longe, qui plus ſemel Variolis laboraverint.

§. 4. Salutis hinc communis intereſſe videtur, ut apta huic morbo exſtirpando auxilia inveniat conſervatrix illa Humanæ incolumitatis, artium omnium, prout hodie exculta habetur, amœniſſima, Medicina.

§. 5. Si tempora ſpectes, à quibus inter homines variolas graſſari extra omne dubium ponitur, ſique Authores, qui de iiſdem commentati ſunt, recenſeri audias, certum re vices hæc (§. 4.) quidem efficaciſſima haberi, quæque ſævıſſimi morbi non tantùm progreſſum, ſed & ortum inhibiant: hos tamen ſi lubet, & vacat, perlege: miraberis ſanè non aliam Recentes, quàm vetuſtiſſimos in curatione ejus methodum adhibuiſſe: omnem quippè conatum, omne artis auxilium in hoc unum ſemper in-

tenderunt, ut variolas ad ſuppurationem dederent: magnum ſe quid præſtaſſe, ægrumque è faucibus orci eripuiſſe rati, ſi, quas ſibi Natura, dum internum hoſtem profligare conatur, injurias infert, ipſi ſuis remediis ſæpiſſimè accelerent.

§. 6. Quam anceps vero ſit & dubius methodi hujus eventus, malignioribus præſertim variolis, vel indè patet, quod non æquè ſemper vires pro libitu moderari medicus queat: ſæpè enim furentis nimium impetum irritus per antiphlogiſtica compeſcere tentabis: ſæpe languentem nimis incaſſum per ſtimulantia excitare conaberis; ægerque interim vitam cum morte commutat, Natura nimirum, dum maximè intenditur, ſeipſam perimente; vel eadem nimis inermi hoſti ſuo cedere coacta.

§. 7. Sed dabo lubens, medicum ferventis, irritatæque vitæ fruorem ſic cohibuiſſe, ut ad ſuppurationem deducta ſint corpus totum fœdantia, exanthemata. Ideò ne tamen ægrum periculo vocare, optatoque portu ſecuritatis confidere credes? Quantum herclè à vero diſtas? Ipſum blandientis ſanitatis indicium, illæ quas tanto conamine excitaſti, puſtulæ triſtiorem longè mox ſecum trahent malorum catervam. Vix enim purulenta materiæ diſtentæ aliquamdiu cutem obſedere, quin neceſſarium corporis perſpirationem impediant. Sed quæ peſſima non hinc oriuntur Symptomata? Nova ſtatim, ſed ſæviſſimæ indolis mox accendetur Febris quæ humores à prægreſſo fervore febrili jam ultra labefectatos, iterata hac exagitatione peſſundat. Sæpè etiam purulenta materies à bibulis extremarum venarum oſculis abſorpta, & circuitu humorum de novo commiſſa, prout in hanc vel illam partem à vi vitæ transfertur, varios ſemper, ſed noxios valdè morbos creat. Si ad illam, quæ propria animæ ſedes dicitur, quæque revera Functionum Animalium vera eſt ſcaturigo, ſi ad Cerebrum inquam, determinetur, delirantem illicò, mox & furentem ſpectabis ægrum: quo quidem caſu quid de vita ſperandum? ſi pulmones, pneumaticum illud reſpirationis organum, eadem materia obſederit impeditum iri mox vitalem humorum fluxum, proximumque ultimum diem ægro, ſi cauſarum vitæ ſis peritus, facilè prædices. Prohibet, quam mihi in hac diſſertatione propoſui, brevitas, ne omnes effectus ex illo, pure, prout ad varia loca fertur, oriundos ſingulatim proſequar; liquidò tamen innoteſcunt iis, qui cujuslibet partis munus edocti, dictam cauſam illi applicandam concipient.

§. 8. Hæc (§. 5. ad 8. quidem acri ſuo ingenio perpendens, Celeberrimus *Hermannus Boerhave*) ſplendiſſimum & præcipuum hujus Academiæ lumen, Præceptor omni reverentia colendus) aliam Medicis, quàm in variolis ſequi deberent, viam indicavit. Caſtam ille ſeveramque Sapientiam profeſſus, eam tantùm in morborum curatione Methodum ſectatur, quæ in cauſarum ablatione conſiſtit. Id ipſum ille in variolis tentandum ſuadet, quæ cùm à miaſmate venenato [§. 1.] excitentur, ſi quidem huic oppoſitum inveniretur, in ipſis incunabulis peſſimus ille morbus extingueretur. Hoc verò aliquando inventum iri ſolidiſſimis comprobat argumentis. Utinam ipſe tanto frui poſſet otio, ut in illud indagaret, quemadmodum nunc Rempublicam Medicam, ſic tum omne genus humanum ſibi devinciret.

§. 9. Cùm tamen nondum detur nobis tam felicibus eſſe, ut ſuſceptum corpore venenum per antidotum enervare queamus, id ſaltem ex ejuſdem Clariſſimi Viri monitu, minimam variolosi contagii ſuſpicionem eſt enitendum, ut id in effectu ſuo iners reddatur: Quò ſanè ſpectat univerſalis illa antiphlogiſtica Methodus quam in ſuis *Aphoriſmis* proponit [§. 1393. 4. 5.] idem laudatus, nec ſine veneratione unquam nominandus Autor. Hinc etenim noxium illud miaſma diſſipari poſſet: omniaque indè oriunda mala præcaveri.

§. 10. Feliciſſimo cum ſucceſsu plures ſic curaſſe, fide omni digniſſimus ipſe teſtatur. Sed talem revera requiri in variolarum primo ſtatu Methodum, accurata hujus morbi contempla-

platio indicat. Neque enim aliud exhibet, perfecta ejus in dicto ſtatu idea, quàm liquidorum velocitatem auctam à ſtimulo inflammatorio. Quis verò Medicorum, in morbo, quem Inflammatorium agnoſcit, Reſolutionis viam negligens, ſuppurationem tentabit? Nemo unquam in Pleuritide v. g. id cogitabit. Quidni igitur idem in variolis fiat? Venenum Varioloſum ex ſe ipſo nullam [prout ſenſibus indicare poſſumus] vel ſolidis vel fluidis inferre labem, niſi à vita ipſa actuoſum fiat, alibi (§. 37.) proponam. Hinc ubi per dictam Methodum illam penitus labefactaveris, ſpes eſt, vel iners reddi venenum, vel cum eductis humoribus expelli. Bella ſaltem quæ moviſſent vita impedies, ſimulque triſtem malorum faciem percavebis. Solis autem ratiociniis certam hanc Methodum non inniti, verum experimentis etiam confirmari, præter Celeberrimi dicti Viri teſtimonia; fidem quoque faciunt caſus interdum obſervati, ubi Medicus ægrum variolis laborare neſcius, hancce adhibuit Methodum, illumque incolumem priſtinæ ſanitati reſtituit.

§. 11. Sed altas nimis in Medicorum mentibus radices egiſſe videtur præconcepta ſemel, de antiqua in curandis Variolis Methodo, opinio, quàm ut tam facilè evelli queat; deplorando ſanè humanæ infirmitatis argumento, cùm deteriora ſæpius, dummodo Veterum authoritate fundata, ſequi malint homines, quàm nova licèt rationi & experientiæ congrua.

§. 12. Cùm igitur nondum ad debellandum Varioloſum contagium certum detur Antidotum; priſca vero ſuppurationis via periculo ſit ut plurimum plena; & nova Clar. Profeſſore *Boerhave* indicata Methodus tam felicibus haud æque undique firmetur ſucceſſibus ut à prudentiſſimis Medicis recepta ſit, & in uſum revocata; non incongruum fore duxi, ſi Inſititiam Variolarum Prophylaxim paucis verbis hic proponerem, ut ſi variolas multis effugere non liceat, illas ſaltem ſine diſcrimine contrahant.

§. 13. Hujus tota virtus in eo eſt ut inſtillato vulnuſculis quibuſdam inflictis varioloſo pure, variolas excitet in iis, qui nunquam anteà illis laboraverant. Multi operationem illam Tranſplantationem vocant, alii Inoculationem, *Græci* vero hodierni φυλ'κτμαx appellant, vocibus nimirùm metaphoricè acceptis. Quæcunque ad hanc Methodum, prout *Byzantii* exercetur, proprio experimento pertinere novi, candido animo, & brevi ſermone exponam; ut nulla vel minima circumſtantia neglecta æque utilis aliis etiam evadat, ac mihi olim profuit. Antequam tamen id peragam; pauca circa Locum, ubi primum Inoculatio celebrata fuit, diſſerere fert animus.

INSITIONIS HISTORIA.

§. 14. FErunt nonnulli, *Aſiaticis* quibuſdam Gentibus, ut *Circaſſis* & *Georgianis*, à vetuſtiſſimis etiam temporibus uſitatam fuiſſe hanc operationem, quod ut negare non auſim, utpotè qui nunquam Regiones illas perluſtraverim, ſic certus affirmare poſſum *Theſſaliæ* toti vulgarem illam hoc tempore eſſe. *Theſſala* revera mulier Religioni *Græcæ* addicta, è patria *byzantium* profuga, prima ejus in Ampliſſima urbe experimenta cœpit. Varia quidem illa & aſtuta, ut ignaris hominibus magis artem ſuam commendaret, arcanum hoc ſummum, nulloque pretio perſolvendum, licèt in patria ſua commune, ſibi tantum à B. Virginis Fano revelatum prædicabat: utque fidem dictis adderet, nunquam niſi cruciatim vulnuſcula, [quæ mox infligenda dicam] excitabat; verba quædam etiam ſubmiſſa voce in ſpeciem Religionis (quaſi propitium ſibi Revelatricis numen invocaret) inter operandum inſuſurrabat: cereos inſuper binos ſerio ſemper à ſingulis, quibus variolas inoculaverat, expetebat; aſſerens ſe illos in patriam mittere, ut ante aram Virginis arderent. ſedes hæc ſanè non niſi apud ignaros, pondus habebant. Hinc utcunque illa myſterium ſuum in

initio prædicaret, ſeque Divino numine afflatam diceret, rarò quidem, nec niſi inter vulgares homines artem ſuam exercere potuit: diu quoque ſic tecta, & inter humiles duntaxat ſerpendo progreſſa foret, niſi lethaliter anno quodam graſſantibus Epidemicis variolis, à nobilioribus etiam quibuſdam *Græcis*, ut in filiis ſuis operationem tentaret, vocata fuiſſet: facilem enim in illuſtri exemplo mirati eventum, unanimi ferè conſilio *Græci* omnes inoculationem in uſum revocarunt. *Armeni* etiam, [quorum ingens eſt numerus in vaſtiſſima urbe] felicitate ſucceſſus excitati, ad ipſum fecere; tandemque & *Europæi* omnes (qui *Franci* communi voce appellantur,) ad idem conſilium adducti ſunt: ſic ut à plurimis annis paſſim & ubique apud omnes Chriſtianos *Byzantii* de gentes, ſine ulla formidine, & fauſto ſemper cum eventu inoculatio exerceatur. Omnes autem hi mulierem dictam, ut inoculationem inſtitueret, adhibebant, & ab illa etiam in me celebrata eſt: hinc Methodum ejus, & cautelas, quas obſervabat, aperiam.

VARIOLAS INOCULANDI METHODUS.

§. 15. Quicunque variolas vult ſibi per inoculationem excitare, ille quo tempore id peragat, attentus animadvertat: non enim omne *Grecę* illi Operatrici in *Byzantino* climate aptum ad hanc inſtituendam judicabatur tempus: ſed hyeme tantum nec non autumno interdum illam exercebat. Cur autem non æque Vernalis tempeſtas conduceret, nulla quidem ratio indicat; ejus quippè placida temperies benigniores excitatura viderentur variolas; in hac re tamen potius experimentis acquieſcendum crediderim, quam vitam alicujus in diſcrimen jacere. Æſtas pernicioſiſſima illi habebatur, quod non mirum erit ei, qui variolas populariter graſſantes illo anni tempore ſæviſſimas, & maximè periculoſas eſſe ex praxi novit.

§. 16. Utcunque alii velint mulierem illam nullo habito diſcrimine operationem ſuam celebraſſe in utroque ſexu, & variæ ætatis, ac Temperiei hominibus; illam tamen Subjectum, in quo inoculatio inſtituenda, accurate diſtinxiſſe pro comperto affirmare poſſum. Quod ad ſexum, non adeo ingentem admittebat differentiam; viris tantum [ubi cætera fuerint paria] ſtrictiorem diætam præſcribebat. Ætatem vero adeo conſiderabat, ut infantibus duntaxat, & pueris excitaret per autem ſuam variolas: in adultis nonniſi coactam ſe id præſtare dicens: per multiplicem edocta experientiam hos longe pejoribus conflictari ſymptomatibus; nemo quamvis & ex illis per inoculationem ſit mortuus. Nec minus ſe cautam circà varia hominum Temperamenta gerebat. Robuſtis, calidis, & Plethoricis raro, nec ſine timore, inſitionem inſtituebat, hacque ſemper cum regula, ut qui replatioris eſſent habitus, corpus antea evacuarent; qui fortioris compagis, hanc prius debilitarent; qui calidi nimis, ii per diluentia & laxantia moderatam acquirerent temperiem. Cacochymicos vero, & eos qui aliis morbis detinebantur, aggrediebatur ſponte nunquam, pulchre ſane monens eos prius à ſuis morbis curandos, quam ut de novo acquirendo ſint ſolliciti.

§. 17. Si unquam ulla, hic certè ſumma rerum non naturalium habenda ratio; in victu præſertim ſtrictiſſimum obſervandum eſt regimen: Solebat *Græca* mulier non tantùm peracta illa operatione, ſed pluribus antè illam diebus omnem carnis cujuſcunque uſum rigoroſiſſimè vetare, quodque mirùm in hiſce regionibus videbitur, juſculum etiam ejus; utcunque tenue, nunquam inoculatis concedebat; cujus quidem rei cauſa eſt, quod omni tempore non à Medicis tantùm, ſed ab idiotis obſervatum ſit ibidem, omnium rerum putreſcentium uſum noxiū valde eſſe in omni calido morbo; vel & in illis periodicis Febribus, quæ ab Alcali ortum habent: conſtat ſanè vulgari experientia, neminem qui jam per 40 dies ſit liber à tertiana ovum unum comedere, quin in tertianam iterum incidat.

Le-

Levia hinc illa dabat decocta ex farinaceis pro cibo, & leguminoſas herbas. Pro potu tenues ex hordeo ptiſanas, Vini verò & omnium ſpirituoſorum hauſtum ut lethalem prohibebat. Hæc diæta utcunque auſtera nimis, inoculatis tamen religioſe ſervanda eſt, triſtiſſima enim aliquando neglectæ hujus regulæ viſa ſunt exempla.

§. 18. Quod aerem ſpectat, talem illa ægris ſuis concedebat, qualem ex præjudicio omnes in variolis requiri contendunt, calidum ſcilicet, quem variolarum eruptionem promovere putant. Feneſtras hinc omnes non tantum, & januam, ſed minimas quaſque rimulas tam accurate claudendas curabat, at nullus aeri novo in cubiculum (per ignem ſatis anteà calefactum) acceſſus daretur. In tali vero hypocauſto quietam vitam degere ægrum jubet à prima inoculationis die ad quadrageſimam uſque, nullum ante id tempus ex eo permittens diſceſſum. Hanc ipſe methodum à ſana ratione multùm aberrantem, tantùm abeſt ut approbem, quin potius, ut perniciosam, multorumque malorum cauſam damnare, (ex monitu Celeb. *Boeravii*) conſuevi. Aer etenim ille ità tum calefactus, in eodem ſemper loco detentus, rareſcens hinc & varioloſi corporis exhalationibus prægnans, quid boni, precor, præſtare poſſet? an non potius hinc ſuffocatio timenda eſſet; vel & pejor malorum ſeries ex morboſa, & corrupta athmoſphæra? ſed ſi calorem tam neceſſarium ad promovendas variolas credant, cur calida æſtatis tempeſtate, maxime illæ ſunt periculoſæ? ſi vero propter calorem noxiam æſtivam temperiem varioloſis agnoſcant, cur eundem calorem in media hyeme ægris illis adhibent? Merito ſane hinc ſuſpicandi locus, non aliam ob cauſam, pejus aliquando ſe habere eos, qui cæterum ex temperamento, ætate, & reliquis requiſitis, ut placide variolas contrahant, diſpoſiti videntur.

Audivi eſſe, qui velint ægrum ſtatim lecto damnari: id nemo *Byzantii* ſe vidiſſe dicat; ipſe non ante quantum diem, quo ægrotare cœpi, me lecto compoſui eumque deſerui, quamprimum matureſ- *Diſſertat. Variolar. de Tranſplantat.*

centibus puſtulis nullo jã malo detinebar.

§. 19. His ita prædiſpoſitis optima & idonea ad inoculandas variolas materia inveniri debet. Sumitur illa ex pure Variolarum: & in ea eligenda haſce dicta mulier cautelas adhibebat. (a) Pus illud non ex quocunque Varioloſo, ſed ex eo duntaxat, qui variolis populariter graſſantibus correptus ſit, elici debet. [b] Æger, ex quo pus illud ſumitur, Variolis, quas diſtinctas appellant, non confluentibus, laboret, opus eſt, [c] curandum ſemper, ſi quidem fieri poſſet, ut æger ille non adoleverit. [d] obſervandam etiam an ipſe æger alio quodam morbo laboret, quibuſve crucietur malis cùm variolis ægrotat; ſi graviora quippe vexarent illum ſymptomata, nunquam inde excipiendus varioloſum fomes. (e) Variolæ, ex quibus pus eliciendum, jam ad maturitatem, ſeu ſuppurationem converſas eſſe, oportet.

Ut autem pus illud ſibi compararet *Græca* Operatrix, acu ferrea, vel argentea vulgaris formæ, apicem variolæ binis prioribus digitis comprehenſæ, pertundebat, leviterque puſtulam comprimendo expreſſum contentum pus in ſubjectum vaſculum inſtillabat. Solebat verò eas tantùm variolas ſic pertundere, quæ extrema quatuor corporis occuparent. Vaſculum tum bene tectum operculo quodam, & ſinu ſuo forum ſecum gerens ad eum, cui inſitionem inſtitutura erat, quàm citiſſime properabat, curans nimirùm ne per interpoſitam moram materies illa iners reddita, minus quoque operationi idonea fierent; hinc nunquam ultra 12. dies illam ſervare ſolebat.

§. 20. Illi jam præſens Operatrix, paucas, ut dixi (§. 14.) preces fundit: tum acu ferrea octo vulnuſcula totidem corporis partibus ſucceſſive infligebat. Primum quidem ſummæ fronti ad viciniam capillorum, eo præciſe loci, qui utraque ejus extrema æqualiter interjacet; alterum mento, bina ad utramque genam illi eorundem parti quæ zygomati proxima eſt. Totidem etiam quatuor extremis inurebat vulnera, ſuperioribus nimirum, bina prope metacarpum, & duo pariter infimis non

procul à metatarſo. Hæc vero hoc ordine ſemper excitabat, ut in facie crucis effigiem, in artubus Redemptoris plagas referrent, hoc ſibi etiam injunctum in revelatione contendens, quaſi ſane ex tali vulnuſculorum diſpoſitione, non vero à cauſis aliis phyſicis ſucceſſus inſitionis penderet. Mihi ſex tantum loca pertundenda curavi, nullam pedibus inferri paſſus læſionem, non ideo minus feliciter variolas contraxi.

In inferendis hiſce vulneribus, acum parti in ſitu plano ſpectatæ ſic adigebat, ut obliquè, non vero ad normam in eam penetraret, tum acum ipſam ſurſum elevans impoſita integumenta vi facta lacerabat, eamque hærentem adhuc cruentę plagæ in gyrum circumrotabat, ut major continui ſolutio fieret.

Mirum ſanè Doctos alias viros, qui de Inoculatione ſcripſere, dixiſſe: in muſculis potius, quàm in carnoſis locis excitanda eſſe hæcce vulnuſcula; quid enim per carnoſas partes intelligant, cùm à muſculis illas diſtinguunt, me neſcire fateor; non aliam enim Recentioribus Anatomicis carnis nomine indigitari ſubſtantiam præter muſcularem, in confeſſo eſt apud omnes. Hinc male quoque ſe expreſſiſſe videtur, qui carnoſiora pungit vult loca; quippe nunquam tam alte penetrat acus, ut muſculos tangat, præſertim ſi ad mentum & ad brachia fiat operatio; ſola enim cutis cum pinguedine, & cuticula vulneratur: hinc illos voluiſſe crediderim, vulnera illa inſtituenda eſſe, ubi craſſior eſt penniculus adipoſus: quod revera egregium monitum eſt, ne vas quoddam, aut tendo in pertuſione lędatur.

§. 21. Dolor vix ullus in hac operatione ſentitur, ſi quidem ex me de aliis judicare liceat: nec mirum ſane, cùm tam parva læſio tam celeriter parti non nimis nervoſæ inferatur. Sanguis ſtatim ad guttas aliquas effluit, ſed mox ſponte ſua ſiſtitur, extremis nimirum & minimis tantùm vaſculis leviter læſis.

§. 22. Tum fomitem varioloſum (detecto vaſculo, quo continebatur) eodem illa acu, qua vulnera excitaverat, in pertuſa loca inſtillat, intruſamque materiem eodem inſtrumento in ipſo vulnere quàm accurate commovebat; ut per omnem vulneris ambitum, ſecretoſque ejus receſſus materia ſeſe inſinuaret: hujus vero non niſi una vel altera guttula ad quodlibet vulnuſculum intruditur. Quo in ſingulis vulneribus peracto, hæc vaſculo quodam concavo operiebat: adultis, in illis tantùm partibus, quas veſtes tegunt, ne ſcilicet ab illarum attritu materies averteretur; junioribus vero ubique, ne manibus pertuſa loca ſcalperent, fomitemque diſſiparent; tumque ſuperinducta faſcia partes ligabat. Mihi tantùm manus hoc apparatu ornatæ fuere: qui tollitur ubi pus inſtillatum jam exſiccatum in vulnere apparet.

§. 23. En ſimpliciſſimam Methodum qua mulier illa utens, fauſto ſemper eventu in millenis hominibus *Byzantii* variolas excitabat. in qua deſcribenda cum ne vel minimam circumſtantiam mihi notam omiſerim, tædioſus forte quibuſdam videbor, qui ex minimis maximos ſæpe pendere ſucceſſus, ignorant. Id ipſe eo animo feci, ut ſi aliquando apud alias gentes eadem in uſum revocanda foret, ex cognitis omnibus hiſce cautelis, agendi etiam regulas juxtà Regionis diverſitatem ſibi conſtruerent. Notus eſt *byzantii* Medicus, qui hanc operationem celebraturus, præſcriptas in victu, & cæteris negligendas prædicans, peſſime ſibi inſtitutam in quibuſdam inſitionem ceſſiſſe, acerrime doluit.

§ 24. Hiſce jam poſitis circà operationem, videndum nunc paucis, quo tempore, quibuſve cum ſymptomatibus variolas ſuſcitet inſertum per inſitionem intrà corpus varioloſum venenum.

TEMPUS ERUPTIONIS IN INSITITIIS VARIOLIS.

§. 25. NOn unam omnibus, ſed variam diverſis hominibus contingere naturam, norunt omnes, qui vel mirabiles in facie hominum occurrentes varietates attenti notarunt. Quælibet enim pars faciei ſimilis licet dicatur alteri parti alterius hominis, nunquam ta-

tamen perfecte illi reſpondet, unde & harum omnium partium aggregatum quoddam efficit, vultum ſcilicet, qui etſi aliis ſimilis appareat, in multis tamen ab iis differt. Quod autem in externis oculus ipſe videt, id ſane in internis longe magis obtinere Medicina demonſtrat: ſolidis equidem & fluidis omnes conſtamus; immenſum tamen aliquando unius hominis ſolidorum compages ab alio diſtat. Hinc tamen eſt, quod eadem corpora in iiſdem licet circumſtantiis à binis hominibus aſſumta, raro intrà idem tempus effectus ſuos edant: variis ſcilicet potentiis varie in idem Objectum agentibus. Binos ſpecta *bacchi* ſacra celebrantes, unus citius altero temulentus evadet. Id ipſum revera patet in iis, quibus excitatæ ſunt per inoculationem variolæ; una enim licet omnibus adhibita Methodus fuerit, non eodem tamen tempore omnibus erumpunt. His etenim ipſa prima die, aliis ſecunda, tertia aliis, quarta, quinta, ſexta, vel & aliis ſeptima efflorefcunt: hac tamen ſemper ſub diſtinctione, ut quibus citius apparent, illis etiam ſint pejores; quibus ſerius, illis mitiores: hinc quæ ſeptima tantum die emergunt omnium ſunt mitiſſimæ. Quibuſdam nullæ novæ exſurgunt variolæ, ſed ſola inſitionis loca in exanthemata abeunt; qui tamen nunquam variolis epidemicè graſſantibus correpti fuere. Semel accidiſſe fertur, ut ex communicato per inoculationem contagio nullæ apparuerint variolæ; merito tamen credidere quidam, quod cum eſſet infans qui paſſus erat operationem, materiæ inſertionem impediverit. Hic poſtea variolis epidemicis laboravit; ſed notandum, inflicta etiam ipſi vulnuſcula immutata manſiſſe; nec abiiſſe in puſtulas.

Mihi quarto die apparuerunt variolę.

Videnda nunc ſunt quæ in inſititiis variolis occurunt.

SYMPTOMATA.

§ 26. PRout diſcrepant Eruptionis tempora, ſic quoque diffeſunt, quæ in diverſis hominibus ex Inſititiis variolis ſymptomata profluunt, longe tamen mitiora ſunt omnibus, quam in epidemicis variolis. Proſequar vero illa juxta integrum morbi decurſum.

In primo morbi ſtatu, cum nimirum recenter ſuſceptum contagium naturam irritari, aliquis ſubindè horror & rigor corripit corpus: mox humorum circumeuntium, ſequitur turba auctaque velocitas, ſed raro nimia, aut violenta. Dolor quidem ut plurimum occupat caput, ſed levis: raro ſeſe per reliquas partes extendens. Ille autem dolor qui circa ſcrobiculum cordis in vulgaribus variolis ſentitur, quique fere Pathognomonicum eſt variolarum ſignum, nunquam in Inſititiis obſervatur. Moleſtum etiam illud, ægroſque adeo vexans ſymptoma, Anxietas ſcilicet, imminentis, ut ita dicam, mortis ſenſus, ab aucta cordi reſiſtentia) nunquam fere ægro inoculatos affligit. Pauciſſimi (nullos dixerim) nauſeam patiuntur, & vomitum. Epilepticos inſultus infantibus acceſſiſſe hactenus nemo vidit.

Me quidem ad tertii diei initium levis capitis dolor corripuit, mox febris accenſa eſt; noctu leviter deliravi, quarto vero, apparentibus puſtulis, optimè habui.

Egregiè autem notatum video in Epiſtola Dn. *Emanuelis Timonii* ad Nobiliſſimum, & Doctiſſimum Dn. *VVodvvard* anno quodam cum immaniter graſſarentur *byzantii* confluentes ex Epidemia Variolæ, eos etiam qui inoculationem paſſi erant, gravioribus affectos fuiſſe Malis; cujus rei nullam licet rationem addat, id tamen à deteriori contagio neceſſario ab illis Variolis ſuſcipiendo fluxiſſe ſatis evidens apparet. Contagii enim indoles prout mitis, vel acerba eſt, variè ſane agit.

Notatu etiam maxime dignum eſt, omnes illos qui pleni erant habitus, vel quorum compages valida eſt, vel & qui calido temperamento præditi erant, longe plus & pluribus cum ſymptomatibus hoc morbi decurſu ægrotaviſſe. Id reverà mihi conſtitit in Puella nobili per affinitatem mihi conjuncta, quæ 17. ætatis ſuæ anno, ubi ultimum incrementi

punctum attigerat, hincque primam collegerat Plethoram, timens ne graſſantibus corriperetur Variolis, inoculationem ſibi inſtituendam curavit: graviſſimè illa laboravit, cum ingenti Febri, atque delirio: ſummo quoque capitis dolore torquebatur.

§. 27. Abſoluto hoc morbi ſtatu, quem contagii jure optimo vocat Celeberrimus Prof. *Boerhave*, parva hinc & inde apparent rubicantia quædam puncta, quæ ſenſim augentur, tument, & Variolæ fiunt: Hæ ut plurimum benigniſſimi ſunt genii: ſpectantur enim magnæ, à ſe invicem diſtantes, numero ut plurimum paucæ: quibuſdam decem, viginti aliis, aliis 30. contingunt, raro 100. rariſſimè ad 200. accedunt. Mihi tantum ſexdecim erupere: binæ ad faciem, reliquæ per pectus & dorſum diſperſæ. In dicta verò Domicella tanto quidem erant numero, ut corpus ferè totum integre fœdarent.

In hoc Morbi ſtatu, qui Inflammatorius eodem authore dicitur, nulla fere ſunt iis, qui variolas tam paucas, & mites habent, ſymptomata: utpote quæ epidemicis variolis ab inflammatione generali cutis, impeditiſque hinc circulatione & perſpiratione pendent: In inſititiis nulla cutem obſidet talis inflammatio, hinc nec nova ſequi poteſt Malorum ſyndrome.

Si verò & in inſititiis Variolis tàm numeroſa corpus occupent exanthemata eadem fere ſpectantur & in his ſymptomata, ac in confluentibus, cùm ſimiles cauſæ ſimilem ſemper producant effectum: mitiora tamen illa ſunt in Inſititis, quia varioloſum virus mitius eſt illis.

Nobilis illa puella, quæ tàm copioſas ex Inſitione variolas habuerat, peſſimè ſe hoc in ſtatu habuit: Febri enim iterum ſumma, delirio, anxietate, & ſimilibus ſymptomatibus correpta fuit.

Ipſe, cùm tam paucis puſtulis ornarer, nihil horum paſsus ſum.

§. 28. Inſititiæ Variolæ feliciſſime ad ſuppurationem deducuntur; ſæpe etiam per reſolutionem quaſi diſparent, quod duntaxat accidit iis, quæ mitiſſimi ſunt genii. Ubi ſuppurantur, candidæ primò apparent, mox ſenſim flaveſcunt, & exſiccatæ tandem non in lemas coriaces, nec in denſas cruſtas abeunt, ſed ſub levis ſquamulæ forma excidunt.

Tempus, quo ſuppuratio peragitur, differt pro ratione primarum periodum: ſed lentiſſimè ferè ſemper ubi mitiſſimæ ſunt variolæ. Exſiccationis tempus pari ratione differt.

Hic etiam ſi paucæ ſint & mitiores variolæ, abſunt omnia illa ſymptomata, quæ in tertio hoc ſtatu in Epidemicis apparent. Nec mirum, cum nullum ferè pus, nullæ cruſtæ ambitum corporis obſideant. In numeroſis tamen variolis plerumque & illa ſequuntur, ut contigit dictę puellæ.

§. 29. Materia, quam puſtulæ illæ inſititiæ continent, verum perfectumque pus refert: blanda enim; non acris, alba, ſpiſſa, cocta, & æquabilis eſt, ſic ut mirari ſubeat materiam illam ſaniei ſimilem dici quibuſdam. Hanc utcunque optimis hiſce dotibus præditam nunquam ad inſitionem mulier illa adhibet: an jure neſcio, magis ſanè videtur idonea inſitioni, quam quæ à vulgaribus variolis ſumitur.

§. 30. Deciduis variolarum ſquamulis nulla remanent ſtigmata vel foveæ, ſed plana, & æqualis ſpectatur cutis, quam puſtulæ obſederant, rubet tamen ut plurimum per diem unum vel alterum. Summum reverà hoc eſt ſequiori ſexui beneficium; Formam enim ſuam hinc non læſum iri certo ſcire poſſunt.

§. 31. Pertuſa in Inſitione loca ſolent ut plurimum eadem apparitione, qua variolæ in puſtulas abire: aliquando ſtatim exſiccantur, variolis tamen per reliquum corpus erumpentibus; ſic vulnuſculum quod mento mihi inflictum fuerat, rarefactum eſt. Accidit interdum ſola inſitionis loca tumore, inflammari, & in variolas mutari, nullo alio ſurgente exanthemate, ſæpe inoculationis loca in magna apoſtemata excreſcunt, quæ ingentem puris copiam effundunt, diuque etiam diſparentibus variolis perdurant: nonnunquam

etiam

etiam inflammantur, tument, & acutos dolores creant: quæ omnia vel ab acu, acri quodam afflata, vel à contagio diriori in parte hærente, vel à loco pertuſionis, ut ſi nervis & tendinibus intertextus; vel à modo vulnerandi accidiſſe reor. Hinc etiam ſæpe hæc mala ad pedes ſpectantur.

Ex vulneribus faciei meæ adactis tria in puſtulas converſa ſunt: fronti verò inuſtum omnium fuit maximum, hinc & ſtigma reliquit hodie quoq; ſpectandum.

§. 32. Ubi jam exſiccatæ puſtulæ exciderunt; integra fruitur ſalute æger, eſtque liber à timore variolas contrahendi.

Hæc autem ſunt omnia illa [§ 26. ad §. 31.] ſymptomata quæ hactenus obſervata ſunt in Inſititiis variolis occurrere; quæ ſi conferas cum iis quæ in vulgaribus ſpectantur, leviſſima merito judicabis. Feliciſſimè autem ſemper exculta fuit hæc Methodus *Byzantii* jam antè 40. annos. Eodem illo quo inſitionem paſſus ſum anno (1713.) ſex millia hominum ſe inoculaſſe dicta mulier retulit; nulli tamen eorum funeſti quid accidit, ſed omnes a ſic contractis variolis feliciter evaſere. Narrat D. *Timonius* invaluiſſe ſemel rumorem binos infantes ex inſitione occubuiſſe, ſed examine facto illos plurimis aliis morbis ægrotaſſe deprehendit.

§. 33. Nemo hactenus, qui variolas per inoculationem contraxit, iiſdem amplius laboravit, etſi epidemicè graſſarentur: idque non unius, ſed 40. annorum experientia *Conſtantinopoli* confirmat; ſed quod mirum eſt, ii quoque, qui duntaxat unam variolam ex Inſitione, vel ſola pertuſionis loca in puſtulas mutata, habuere, nunquam hoc morbo amplius affecti ſunt. In me (qui 16. tantum poſtulas acquiſiveram) jam ante 9. annos Inoculatio exercita fuit: ab eo tempore ſæpius amicos variolis affectos inviſi, & nondum illas de novo contraxi.

§. 34. Dignum ſane, qui memoretur, caſum judico puellæ cujuſdam, cui prudens mater inoculandas variolas curaverat: illa unicum duntaxat pertuſionis locum tumidum, inflammatum, & varioloſum habuit; cæterum nullam ſenſit ægritudinem. Timuerat mater effectu ſuo vacuam in illa fuiſse inſitionem, hinc operationem iterari poſt annum juſſit, ſed nulla tum etiam apparuit poſtula, & loca pertuſionis illico exſiccata ſunt, neque in Variolas abiere. Licet illa jam a tot annis varioloſa conveniat, nondum variolis correpta eſt.

§. 35. Celebrata etiam fuit inſitio in hominibus, qui olim epidemicè graſſantibus variolis laboraverant, ſed pari cum ſucceſsu ac [§. 34.] nullæ enim repullularunt Variolæ: certò ſanè argumento naturam varioloſo veneno ſemel aſsuetam, non amplius ab eo male affici. Hiſce verò poſitis, circa Hiſtoriam, Methodum, ſymptomata, & eventum inſitionis, operæ etiam pretium erit paucis inquirere, 1o. in modum quo variolas excitat intruſum intra corpus varioloſum contagium 2o. cur hinc benignæ ſemper & ſine periculo Variolæ prodeant. 3o. tandem, cur nulla inurant ſtigmata.

§. 36. Ut pulchrum & utile rem Phyſicam certis & indubiis experimentis illuſtrare: ſic turpe & pernicioſum recenter obſervato effectui luxuriantis tantùm ratiocinii vi cauſam aſſignare. Id tamen paſſim & ubique præſtant, qui Philoſophi nomen venditantes, indignum ſe putant aliquid in rerum natura geri, cujus nequeant rationem dare; ſi vero quæ proferunt, omni affectu & præjudicio liber, attentè perpendis, a rei veritate aliena, minime cum natura convenire reperies: non enim illi omnia, quæ in dato effectu ſpectanda ſunt, accurate perpendunt, ſed unum quid, alteri phænomeno non abſimile arripientes, huic ſtatim eandem cauſam attribuunt. Id revera & circa Inoculationem contigiſse, norunt qui de ea conſcriptos tractatus perlegerunt. Videntes illi ex pure varioloſo venis inſerto, febrim & mox variolas oriri: pus illud Fermentationi, & exanthemata deſpumationi aſſimilarunt, remque acu ſe tetigiſse putant; Ridebit hos ſanè qui

ex Chymicis novit Fermentationem nunquam niſi quibuſdam Vegetabilibus contingere, ejuſque effectum ſemper eſſe vel ſpiritum inflammabilem, vel liquorem acidum: hinc diutius non immorabor in hac confutanda ſententia. Ejuſdem farinæ ſunt quæ alii de Efferveſcentia; Ebullitione, & mutata figura globulorum ſanguinis protulere. Ipſe autem contagium varioloſum non aliter quam ratione ſtimuli forte agere exinde ſuſpicor, quod ipſum ſolidis partibus applicatum nullam illis labem imprimat: miſſum vero ſanguini, ut experimento facto potuit, nullam in ſanguine mutationem creat, quatenus perſpicaciſſimi oculi obſervarunt.

§. 37. Ut vero pateat cur variolæ epidemicæ graſſantes ſæpe occidant, Inſititiæ vero nunquam; obſervandum epidemicas lethales eſse vel in primo morbi ſtatu; vel in inflammatorio, & ſubſequente ſuppuratorio. Necant in primo, quia acre nimis, acerbum, & peſtiferum fere contagium ingentem nimis excitat febrim, quæ ægrum perfundat: ſæpe tamen mors & in eo contingere poteſt, etſi contagium non ita fuerit pernicioſum, ſed vires vitæ magnæ ſint, quæ ſeipſas deſtruunt. In inſititiis Variolis mitiſſimum ſemper adhibetur contagium: ægri vero ut plurimum juniores ſunt, nondum adulti, & ſi robuſti, corpus per diætam & medicamenta ita diſpoſuere, ut non magna movere poſſit bella.

Interrimunt communes variolæ in aliis periodis, ubi toto corporis habitu puſtulis obſeſso perſpiratio inhibetur circulatio prævertitur, & pus abſorbetur: hæc vero in inſititiis occurrere nequeunt, cum pauciſſimæ plerumque ſint numero.

§. 38. Nulla tandem inurruntur cuti ſtigmata: quia materies puſtularum blanda eſt, non vero acris: ſæpe etiam quia ſine ſuppuratione diſparent inoculatæ variolæ.

FINIS.

GUALTE-

GUALTERI
HARRIS
MED. DOCT. CELEBERR.

Coll. Med. Lond. Socij, atq; Cenſ.

TRACTATUS
DE
MORBIS ACUTIS INFANTUM.
VARIIS OBSERVATIONIBUS ILLUSTRATUS.

PRÆFATIO.

SI prior hujus libelli editio à doctis nonnullis fuerit fortè benigniùs excepta, typiſque tranſmarinis quibuſdam mandata: ſi epiſtolas aliquot ornatiſſimè ſcriptas à Medicis Præclariſſimis longè diſſitis, propiùſve dege tibus, ſtudio faventes meo, ut aliquibus quadantenùs proſim, contigerit accepiſſe; id omne ſolito multorum candori, aut ſummæ quorumdam virorum excellentium, moribus optimè compoſitorum; atq; in delictis alienis humaniter cæcutientium, bonitati acceptum refero. Nihil enim quantumvis eximium, ſcriptoque exquiſitum, nedùm imperfectum, animos inflare noſtros, ſuperciliumque attollere debet. Etenim ſumma hominum ſapientia ac ſcientia ea quidem eſt quæ inſipientiam atque inſcitiam communem ub oculos proponit. Et quo aliis quiſquam in hac rerum Ignorantia, ac rectæ rationis inopia percipienda eſt ſibi magis conſcius, eò aliis illum Superiorem, facilèque primas in ſcientiis obtinere cenſeo.

Quamobrem alii ſibi placeant, probè intelligere, cur Globus hic terreſtris in certo univerſi loco naturaliter permaneat, neque pondere ſuo graviſſimo in quamcunque partem aeris fluidi, quaquaversùs circumfuſi, unquam declinet; quà porrò ratione levis compreſſio Athmoſphæræ tam immenſum pondus æquabiliter ſuſtineat? alii terras illas incognitas in penetralibus telluris abſconditas, aut ſimilia tenebris obducta, nullis teleſcopiis pervia, profundo ſuo ingenio accuratè deſcribant; alii facilè complectantur, quid ventos agitent in tantos nonnunquam turbines, undè adveniant venti, quo tam celeriter avolent, quid denique vires illorum concitatas ſubitò frangat. Alii aliter diſquiſitiones ſuas collocent, magnamque ingenii admirationem inde comparent. Quod ſi quippiam Philoſophia vera pro Poſtulato tradat, ſi Axioma pro certo ſtatuat, quod notitiam omnium promereatur, id præ aliis eſt, aut ſit potiſſimum, tranquillum, ſcilicet, animum quantivis eſſe pretii, & virtutem innocentiamque, quantumlibet vulgò ſpretas, quantumlibet hanc puerilem habitam, blandiſſimis vetitorum lenociniis tantò antecellere, quantò lucem tenebris ſplendidiorem, quantò firmam corporis valetudinem adverſiſſimæ magis expetendam.

Cæterùm ſi qui ingenio pollentes, artemque medicam penitiſſimè callentes, conatus in hoc opuſculo meos nihil præclarum, aut laudabile, nè invidia dignum, produxiſſe contendant, equidem illis admodum facilè aſſentior, nimirum comperiens multò facilius eſſe, magna conſcribere volumina, verborum floſculis, argumentis variis, copioſis Autorum citationibus, & plurima delectatione referta, quàm opellam aliquam parvulam inſigni hominibus uſui, commodoque univerſo futuram.

Et ſi diſquiſitiones meæ; ut ut tenues, at benevolæ, quod volui infantibus innocuis beneficium minus aſſecutæ fuerint, non mediocris eſt operam ludenti conſolatio, innoxios illos mortuos, nulla diligentia reſtitutos, à moleſtiis omnibus & inſidiis, quibus parentes ſui nunquam non exponuntur, in æternum liberari, ſuperaſque

peraſque illos Beatorum ſedes, domiciliis his fragilibus longe anteponendas, illicò capeſſere. Quinimò minimè diffiteor, ſi talia conjicere liceat, Deum Optimum Maximum, cujus beneplacito tam inferiora, quàm ſupera omnia jure meritò parere debent, parvulis innocuis haud quaquam infenſum, ſed ex immenſa ſua miſeris mortalibus Benevolentia ac Miſericordia, tantam generis humani multitudinem, quæ noſtra opinione præmaturiùs videtur occumbere, in cœlos clementiſſimè abripere, nè tenelli illi deinceps pubeſcentes in ſocietatem aliquam improbam aliquandò cooptarentur, nè contagio ſceleratorum pervagante contaminarentur.

Certè Animarum verè Innocentium numerus penè infinitus ex hac terra in cœlos indeſinenter emigrabit, ſi verum ſit, tertiam ad minimum generis humani partem (ante ſeptimum ætatis annum, gravi corpuſculi onere, animæque ergaſtulo ſolere liberari; utcunque adultorum nimis pauci, ſeriùs morientes, magnorum criminum vix expertes, nedum ab omni culpa Innocentes, fuerint pronunciandi.

Et quidni Infantes, innocentes natos, morientes, feliciſſimos exiſtimemus, cùm in ea nos tempora inciderimus, quibus tot ſanguinis humani torrentes per totam, quacunque patet, Europam quotannis diffunduntur, altera contendentium parte pro aris & focis, neceſſario decertanti, altera indomita atque effrænata dominandi libidine ſemper flagranti, adeò ut Infantulus quidam Londini, *ſex tantum menſes natus, ante has rerum publicarum incæptas perturbationes, paulò poſt obitum Caroli Secundi, nuperi Hiſpaniæ Regis, inter collocandum Regem Borbonienſem per fas & nefas in Imperio Hiſpanico, ſpectantibus interim paulisper tot populis tanta Europæ pericula quaſi oſcitanter, atq; Senatu noſtro impavido magnanimoque ea haud ægriùs dein ferente; Infantulus hic, inquam, miſerias cladeſque impendentes fortè præſentiens, poſtquam paroxyſmo convulſivo liberatus fuiſſet, veſpera tunc Feſtum Chriſti Natalitium præcedente, per quartam horæ partem nunc O DEUS, nunc O JESUS, clarè ac diſtinctè exclamaret: oculis tunc ſuis ad cœlos verſis, lacrymis pluribus profuſis, manibuſque, aut manu alterutrà, tanquam orantis, intereà elevatis. Hæc fidem facilè ſuperantia non modò mihi retulit, aut confirmavit, pater ipſius infantis, Dominus* Edvvorthus *Tribuni militum in ſatellitio Regio locum tenens, & quem priùs Bruxellis, A. D. 1693. febre acuta penè confectum, ac maximè deploratum à duobus Medicis inclytis habitum, Deo benedicente, Conſilio meo reſtitueram; ſed & amborum parentum, nutricis, ancillæ domeſticæ, vicinæq; matronæ, adſtantium teſtimonia jurejurando veritatem facti nemine poſtulante comprobantia, apud Cuſtodem pacis D. Richardum Bucleigh, Equitem auratum reddita, in tabulas fideliter ſunt relata.*

In hoc Tractatulo, pariter atque inſequentibus obſervationibus, nomina ægrotantium conſultò quidem omiſi, utpotè rem nullius momenti ad illuſtrandas narrationes, aut curationes clariùs deſcribendas. Quippè congruum videtur, ut illuſtres maximè viri ac fœminæ, liberique eorum, veſtitu potiùs nitido quàm ſordido, ſani quàm morbidi, in conſpectum publicum prodeant.

GUAL-

GUALTERI HARRIS M.D.

Celeb. Col. Med. Londin. Soc. atque Cenſoris.

TRACTATUS *DE* MORBIS ACUTIS INFANTUM.

CUM æſtate dudùm elapſa verba forte fecerim peritiſſimo conſummatiſſimoque Medico Domino D. *Sydenham*, de ſucceſſibus repetitis, quos in medendis *Infantium* periculoſioribus affectibus ſæpenumerò fueram expertus, ſanè Magnus ille Vir attentè percontatus eſt, quanam ego methodo uti ſolerem in re adeò hactenùs deſiderata, & cujus plenam notitiam (ne quid graviùs dicam) Medici omni laude digniſſimi vix ac ne vix quidem ſunt aſſequuti. Cui ego tùm protinùs methodum, quæ præ aliis mihi placuit, lubentiſſimè exponebam. Re tandem ab eo perpenſa, ac in praxi ſua tunc examinata, ille non modò methodum noſtram non improbabat, ſed & eam aliis perutilem fore, experientia ſua propria jam confirmatus prædicabat, atque litteris me eandem conſignare magnoperè hortabatur. Tanto igitur Autore calamum pro virili aſſumo, & ſaluti tenerrimorum, quantum in me eſt, verè inſervire ſtadio.

Scio quàm leviter delineatam, imò incognitam ſane provinciam perluſtrare contendam, cùm pueruli ac maximè infantes ægrotantes nihil quicquam obſtrepent, ad diagnoſin luculentam, niſi quod querulis vagitibus, & proterviæ incerto idiomate, poſſimus expiſcari; quapropter Medici non pauci nominis ampliſſimi, palam ſunt nobis aliquando profeſſi, ſe Pueris febricitantibus, ac præſertim recens natis viſcendis advocatos invita quidem Minerva, tanquam ad myſterium neſcio quod evolvendum, aut inſanabilem aliquem affectum ſanandum, plumbeis pedibus accedere ſolitos.

Mini-

Minimè dubium eſt, ægritudinum puerilium curationem expuiſitam perindè omnibus exoptandam eſſe, ac aliud quicquam quod in arte medica hactenùs deſiderari videatur. Nec modò viri opulenti, qui terratum & latifundiorum ampliſſimorum hæredes aut exoptant, aut ſoſpites conſervare volunt, in hac re plurimùm ponunt, verùm & parentes univerſi στοργῇ ferè invincibili erga ſobolem ſuam exardeſcunt, atque in tutelam eorum tanquàm propriam ſuſpirant. Quamobrem ſi facem utut exiguam mihi videtur accendere, qua alii egregiis animi dotibus ornati opus hoc tàm imperfectum limato ſuo ingenio perpoliant, ac magis abſolutum reddant, incœpti neutiq; pœnitebit, & boni id ego conſulam.

Quiſquis igitur Infantium minimorum ſymptomata, quæ manifeſtò ſe produnt, diligenter expendet, qui craſin illorum molliculam, ſimpliciſſimam diætam attentè conſiderabit, non ita arduum & difficile penſum hoc fore comperiet, ut falſa imaginatione ductus priùs exiſtimabat. Etenim aſſerere non verebor morbos illius ætatis genere pauciſſimos eſſe, & gradu tantummodò differe; imo curationem puerorum multo tutiorem ac faciliorem, quam virorum & mulierum.

Inter ætates, ut ſenilis alterationem qualemcunque in melius ægerrimè ſuſtinet, propter partium omnium ſolidarum ſiccitatem & duritiem, atque ſaxeam ferè temperiem, ita mollities juvenilis, & tantùm non mucilaginoſa teneritudo alterationibus omnimodis recipiendis proculdubio apta nata eſt. Siccus utique eſt ſenex iis omninò in partibus, quibus infans humore excellit; nimirum oſſibus, membranis, ligamentis, arteriis, venis, nervis, ipſiſq; carnibus; quandoquidem vel oſſa infantum cartilagines potiùs dici mereantur; cumque humido tam primogenio, quàm aſcititio adeò abundent, adeò mollia & fluxibilia ſint eorum corpuſcula, certè illorum temperamentum omnium humidiſſimum eſt ritè ſtatuendum.

Et quemadmodum temperies puerorum humidiſſima eſt, haudquaquam vereor pronunciare, morbos illorum univerſos ejuſdem generis eſſe, ab una eademque cauſa produci; quòdque prout partes corporis diverſæ, ſint ſuperiores, ſint inferiores, hac vel illa ægritudine affici ſoleant; prout nempè ventriculus, inteſtina, pulmones, caput, & nervi, maximè urgentur, aut malè ſe habent, idem reverà morbus quamplurima nomina ſortiatur.

In qua aſſertione, ne paradoxon inconſulto ſuſtinere videar, *Hippocratem* ipſum, libro de Flatibus, de una eademdem univerſa morborum cauſa differentem audiamus. Τῶν δὲ νόσων ἁπάντων, &c. *Morborum omnium unus & idem modus eſt. Locus verò ipſe eorum differentiam facit. Quare videntur quidem morbi nihil ſimile habere, propter diverſitatem ſcilicet locorum, quam ſit tamen una morborum omnium ſpecies, & cauſa eadem.*

Quo circa ſi humidi puerilis naturam paulum examinemus, id in nullam aliam putredinem, niſi aceſcentem, degenerare aptum, liquido conſtabit. Quemcunque enim affectum pari deprehenduntur Infantes, hoc vel illo nomine inſignitum, raro aut numquam eis deeſſe fœces Acidum redolentes, & maximè ab initio ructuum acidorum copiam, obſervare potui. Rursùm liquores fermè omnes in putredinem tendentes, acorem ante omnia contrahere ſolent. Imo lac ipſum, proprium tenellæ ætatis pabulum, ſi aliquanto diutius aſſervetur; ultro coaceſcit, & ad ignem ſine acido quocunque inſtillato ſponte coagulatur. Porro ſymptomata infantum ſingula acido, ut parenti legitimo; ortum ſuum debent.

Addatur his tonus ſanguinis debilior, & craſis nimium infirma, ita ut ſpiritus in eo hoſpitantes nondùm eo prædominii devenerint, ut functiones aut munia ſua debitè obire, aut quoſcunque humorum motus irregulares à cauſis vel externis vel internis ſuſcitatos poſſint ipſi vi propria componere Liquor nempe vitalis muſti in morem, priuſquam ad debitam ἀκμὴν exaltatus in acorem præternaturalem facilè degenerat; neque tamen idem ita difficulter tempeſtiva artis ope, in ordinem redigitur.

Et mehercule *tempeſtivorum* auxiliorum uſus, & emolumentum in ſingulis æta-

ætatibus ægrotantium, nunquam ſatis inculcari poteſt, quia principiis morborum ſive Chronicorum, ſive Acutorum peritus Medicus facilè ſubvenit, quemadmodum ſcintillæ primæ cujuſvis incendii, quantumvis magni, faciliime extinguuntur; quandoquidem vel minima mora devaſtationibus conflagrationis incredibilibus, ex ſcintillula primo contempta locum præbent. Idque ego ſæpenumero expertus, ſanctè affirmare poſſum, me diù obſervaſſe in acutis omnium morbis, quibus tempeſtivè ſatis acceſitus fuerim, felices admodum ſucceſſus, & curarionem paucis diebus peractam, modo ægrotus & adſtantes imperatis fideliter obedirent, & ſi viſcera fuerint medicocriter ſana. Quod vero Febres ipſæ continuæ in primo illarum exortu, ſi rectè tractentur, facile averruncari poſſint, frequens mihi occaſio periclitandi exhibebatur, cum Familiæ Regiæ Sereniſſimi *Gulielmi Tertii*, per quinque annos, durante bello poſtremo inter Fœderatas & Gallicas copias, cura mihi mandaretur. Etenim famulos ferè omnes, quotcunque fuerint, ſæpè admonebam, ut me ſub primum Fabris, illico accerſerent. Neque *plumbeis* pedibus advenire ſolent nuncii, quando ægroti cum Medico gratis conſilium ineunt; ſecus quam vugló fit *Londini*, ubi populus [ita uſu iniquo compatatum eſt) Pharmacopolarum aut mulierculatum peritiam amat aliquandiu experiri, dum in extremo diſcrimines verſentur, priuſquam ad Medicos confugiat, forſitan impenſæ non mediocris formidine deterritus. Eventus verò fuit, quod ex quamplurimis, uno poſt alterum febricitantibus, inter expeditiones caſtrenſes, vix unus quidem illorum per æſtatem totam ad plures abiret.

Infantem intelligimus non modo ſtrictiori ſenſu, cum *Galeno*, unicum menſem natum, aut bimeſtrem, aut ad ſummum trimeſtrem, verum etiam latius (uti vulgo ſit) puerulum paulo provectiorem, nempè ad quartum uſque annum. Pueri nomine complector deinceps ad annum decimum quartum. Quo minor autem natu eſt qui male valet, eo faciliorem fore morbi alicujus gravioris eliminationem, cum experientia multiplici, tum ratione ipſa ſuffragante, edoctus conſtanter affirmo. Etenim in humido quam in ſicco; in molli quam in duro, quælibet impreſſio, ſive fuerit bona; ſive mala, cititus perficitur, tametſi in ſicco, duroque eadem ſemel peracta diutius quidē permaneat. Facillimè, inquam, in morbos dilabuntur Infantes, & niſi aut ſerius aut imperitius tractentur, facilimè in ſanitatē reſtituuntur.

Diagnoſis affectuum puerilium, non ipſorum narratione, neque tam ab explorato pulſu, aut ob urinæ curioſo examine, quàm à nutricum & mulierculatum iis aſſidentium reſponſis eſt extorquenda. Quippè norunt fœminæ an nauſea & vomitu, & quamdiu laborarint, an lac vel cibum coagulatum rejecerint, an importuni vagitus, vigiliæ, & inquietudo, torminibus ventris eos excruciari indicarint; an ructus acidi, vel ſingultus emittantur; an tuſſis adſit; an ſedes vel pauciores, quam par eſt, vel frequentiores fuerint; quo colore demum inficiantur, an albidæ, virideſcentes, vel bile ſint admodum ſaturatæ. Norunt an ſiti præternaturali, & proinde Febre detineantur, an ulcuſcula in ore (aphthæ dictę) late ſerpant, atque inter cibandum moleſtias creent. Percontanti reſpondebunt, an inſultus membrorum Epileptici dicti, majores vel minores, diuturniores aut breviores, repetiti vel ratiores, puerilia corpora jam corripuerint; conſpicere poſſunt, an Gingivarum pars aliqua plurimum albeſcat, & proinde an Dentitionis ſit tempus quo male ſe habent; denique an quid alicujus momenti, ſive ſit tumor abdominis, aut alterius partis, ſive exanthemata qualiacunque, aut puſtulę, vel color icteritius, aut phlegmonodes, inſtar Roſæ quam dicunt, extra ſeſe prodat. Reliqua pleraque ad ſpeculationem ſubtilem, quàm ad praxin, mihi quidem videntur magis attinere.

Incertæ vero diagnoſeos [quę multum obtinuit] querela non tam a ſymptomatū defectu, quam a præpoſtera ac inepta medendi ratione ortum ſuum duxiſſe videtur. Sub hoc enim prætextu, & velo Med. ſæpe igno-

ignorantiam & errores ſuos quoque modo celare nituntur. Neque excogitare equidem poſſum, qua ratione ſummum Numen omnia gubernans & proſpiciens, & in miros agendi ordines res quaſque optime diſponens, quodque ipſis beſtiis, & inſectis omnium viliſſimis nativam quandam & ſufficientem ſeſe conſervandi ſagacitatem communicare dignatum eſt; quorsùm, inquam, humani generis Gynecæo æquam & idoneam conſervationis rationem voluerit deficere, quæ in aliis univerſis tutandis ſuppetit.

Quod ad Pulſum puerorum ſpectat, is naturaliter quidem, aut leviſſima quavis ex cauſa eſt, celeberrimus, ut quodam modo febricitare nunquam non videantur. Præterea, iſta morum protervia juniores ferme omnes ſunt præditi, ut carpum eodem ſitu, motus expertem, vix momento plerique ſuſtineant ad pulſum attrectandum. Denique tot ſunt quę eorum Pulſum accelerant, vel alias immutant, ut ſententia exindę lata ſit ut plurimum fallax futura.

Urinæ puerorum ſanitate recta gaudentium ſunt craſſiſſimæ, ut ſi eas inſpiciat curioſus quiſquam hujus rei neſcius, affectum quempiam graviorem ſubolebit, cùm interim valetudine jam fruantur ſecundiſſima. Infantum urina una cum fæcibus inter pannos continuò redditur, atque excoriandis ſuis femoribus, quàm profundo hariolatoris examini potiùs inſervit.

Ut morbos eorum rectiùs inveſtigemus; cauſæ procatarcticæ notitia non eſt in totum prætereunda. Ea autem potiſſimùm refertur ad diſpoſitionem tam maternam quam paternam, qua principia prolifica tùm temporis conſtabant, cum conceptus ipſe primum tranſigeretur; ac deindè ad illud alimenti genus quod in utero materno vitæ & motus ſtamina inchoantibus, per umbilicum, vel etiam poros carnis, nè dicam cutis, tunc apertiſſimos tranſmiſſum fuerit ad nutritionem debitam fœtui præbendam.

Nemo eſt qui inficias ibit, morbos dari hæreditario, à parentum altero prognatos; quis dubitet, quin arthritis, epilepſia, calculus, phthiſis, &c. à fonte paterno in filiolos nonnunquam profluant? Integræ familiæ ex eadem proſapia oriundæ, ſæpe eodem morbi genere vitam claudunt. Scilicet ſemen prolificum ſępè diatheſin morboſam fœtui adeò elavo trabali infigit, ut nulla unquam arte vel induſtria in poſterum amoveri queat. Verum qui progeniem fortem, vegetam, & perquam ſanam pecuniis antepo̱nunt, à traduce Epilepſia; à Scrophuloſis, & Leproſis genitricibus imprimis caveant.

Hæreditariæ verò labis pueros ad ortu inficientis nullam exiſtimo cauſam eſſe frequentiorem, quam quæ a matre in utero geſtante participari ſolet. Prægnantes enim mulieres mille erroribus in victu ſunt pronæ, mille caſibus fortuitis expoſitæ, quibus aut terrefactę, aut alias illæ lęſæ, injurias indelebiles fœtui à teneerrimis unguiculis ſæpè ſæpius communicant. Quàm abſurdis enim deſideriis interdùm urgentur prægnantes; Hæc carbones, illa gypſum, tertia cineres dedevorat, & in ſummis deliciis habent; hæc carnes, illa piſces crudos comedet; imò non defuere, quarum appetitus adeo enormiter fuit depravatus, ut nullum edulium eas reficere poſſet, niſi quod ex corporis humani parte aliqua calloſa conſtaret. Quinetiam quanta imaginationis vis in Gravidis pollet, quot portenta produxit; Maculas omnis generis fœtibus impreſſas unuſquiſque in via quotidie conſpicit. Atque ſi hiſtorias Gravidarum admirabiles ubicunque colligere mihi nunc eſſet animus, hoc eſt, ſi ſub umbra eruditionis copioſæ memet tanquam inſatiabilem librorum helluonem magnopere venditarem, locus eſt jam a cępto docta deflectere, & in amplum campum, ut ut alienum, exſpatiari. Sed malim inſtitutum recta proſequi, & brevitati ſtudere, quam plurimis verborum ambagibus, atque Autorum diu tritorum citationibus ineptis, ſcientiæ falso ſic dictæ oſtentationem facere. Quippe ſemper ratus Doctiorem revera quenquam eſſe qui de re una aut altera ex proprio penu ſcit verum pronunciare, quam qui mille autorum litigantium ſententias, indiculorum quantumvis

vis peritus, noverit congregare.

Genitrices iſtæ, quę in hoſce appetitus depravati effectus magis ſunt proclives, eam labem fœtui inurunt, quæ non niſi temporis medicantis ope in ſolidum eſt eluenda. Pauperculæ, quarum animos à melancholia detinet labor, vel miniſterium aliquod quotidianum, & quarum victus tenuior eſt & ſimplex, depravationes recenſitas minime omnium experiuntur. Præ cæteris hyſtericæ mulieres (quibus annumerare poſſumus longe majorem earum partem quæ cuticulam lautius curant, otioque liqueſcunt, & quarum ſanguis lento torpore perinde coaceſcit, ac ſtagnantes aquę putredinem ſubeunt) diatheſin morboſam fœtui una cum primis naturæ rudimentis nunquam nō communicant. Siquidem *mali corvi malum* (ut aiunt) *ovum*.

In cæteris animalibus innata generis bonitas proli certiſſime transfertur, partim quia victus eorum ſimpliciſſimus eſt, & partim; idque potiſſimum; quia mas naturę leges inviolatas univerſim ſervat; neque eſt piaculi iſtius reus, ut gravitandi fœmellæ ſe unquam commiſcere voluerit, poſtquam ſive odore, ſive inſtinctu ſuo admodùm ſagaci, nè dicam rationali, fœmellam utero ingra veſcere ſuboleverit. At vero genus Humanum (cujus ratio intumeſcens plerumque dictat criſtas in ſublime erigere, & præ ſe brutum omne ſemper aſpernari] quovis hirco fere ſalacius, indomitam ſuam libidinem adeo neſcit gubernare, ut à prima conceptione ad ipſum parturiendi momentum, fœminam vix deſinat importuniùs exagitare. Hinc viri toroſi & vegeti prolem valetudinariam non raro progignunt. Hinc annoſi ſenes, ſcilicet ab effræñatis amplexibus (benigno naturæ favore) jampridem emancipati, liberos rectiùs valentes ex effęto ſuo ſemine pluś ſemel procreant, quàm juvenes utcunque ſtrenui, atque æſtu venereo flagrantiſſimi ſolent.

Poſt cauſam procatarcticam prædictam, à principiorum generationis conditione ac ſtatu deducendam, aut à matre gravida plurimum pendentem, cauſæ eorum affectus propiùs reſpicientes ad quatuor capita referri poſſunt. 1. Ad frigus ſuſceptum. 2. Ad lac nutricis nimis craſsum. 3. Ad carnis deglutitionem præmaturam. Et 4. ad inſanam matercularum, ac nutricum plerumque indulgentiam, in pitiſſatione vini, aut liquoris alicujus ſpirituoſi, ſuis infantibus non raro permittenda.

Et primo frigus ad iis facillime ſuſceptum, idque frequenter ad aere veſpertino, viam ſæpiſſime ſternit affectibus febrilibus, quibuſcum jactari ſolent infantes. Quandoquidem nullo naturali veſtitu, prout cætera animalia, matris utero nudi prodeant, ratio, vel potius naturam ſtatim dictat, ſobolem adeo ope propria deſtitutam, alienam eo magis neceſſario requirere, atque involucris admodum calidis eſſe ſartam tectam conſervandam. Præterea aeris mutabilitas, & viciſſitudo continua nunc caloris, nunc frigoris apud nos ſe invicem excipientium aperte monent, nos cunctos maxime ſollicitos eſſe oportere in protelandis aeris injuriis. Quo tenerior enim eſt alicujus, etiam adulti, natura, eo magis ſubjicitur externis aeris impreſſionibus. Verum tenerrima omnium & molliſſima eſt infantum craſis; & niſi ſumma adhibetur cura in veſtimentis adaptandis, non ſplendidis & ſumptuoſis, ſed calidis atque ætati idoneis [idque potiſſimum in pueris honeſte natis] morborum inſultus veſpertino frigori debitos non diu effugere poſſunt. Atque amictus exquiſita ratio [quicquid contra obſtrepent athletici nonnulli) ſingulis ætatibus ità neceſſaria videtur, ut qui valetudine minus firma per totam vitam langueſcunt (in quantum mihi obſervare licuit) ut plurimum ſpiritum diutius ducant, & frequentius in ſenectutem vergant, quam qui ſanguineo, carnoſo, & temperamento robuſtiſſimo, hoc eſt, optimo ſint natura prædi ti. Quod nihilo magis, quam ſummæ veſtimentorum illis curæ, his incuriæ, merito attribuendum eſt.

2. Nutricis lac nimis craſſum. Etenim ſi nutrix vino aut poculis ſpirituoſis ebibendis dedita ſit, lac ejus re-

pentè flammis ſuccenditur, & per mammas ignes ferè inextinguibiles lactentibus facilè tranſmittuntur; ſin eadem mariti amplexus intempeſtivos, durante lactationis tempore, laſcivior admittat, menſes ex coitu irritari ſolent, & propterea lac corrumpitur, & coaceſcit, atque aliorſum derivata lactis materiam id ſenſim diminuitur, ac ſtrigoſus infans victu incongruo aliquamdiu laceſſitus multoties enecatur. Si denique nutrix hyſterica ſit, hoc eſt, teneriori & delicatulo temperamento prædita, ut ut caſta ſit, ac ſobria, tamen lac degener, & craſſius, tandem aliquando ex ipſa temperie eſt evaſurum. Quanto igitur diſcrimine verſatur univerſum lactentium genus. In quàm lubrico exponitur prolis innocuæ ſalus! Mehercule ex hac, & cauſis illicò recenſendis fieri ſolet, quòd pagorum in vicinia *Londini* campanæ funebres fere ſemper ſonare audiantur, ob infantem aliquem innocuum nutricis errores immeritò luentem, ac non alia de causa fato jam defunctum, quam quod nutricem nactus ſit minùs ſobriam, immundam, protervam, aut morum turpitudine aliqua coinquinatam.

Quinetiam ex eiſdem cauſis pendebat obſervatio, quam non ita pridem fecit fide dignus Theologus, duodecim mille paſſibus à *Londino* Parochiæ Rector, qui cùm animi dolore graviſſimo mihi ſerio narrabat, ſuam Parochiam limitum ſpatio, & numero incolarum non parvam, atque in aere admodum ſalubri ſitam, fuiſſe ſub primum ejus adventum infantibus lactentibus quaquaversus repletam, & nihilominus intra ſpatium unius anni ſe univerſos (duobus tantùm exceptis, & unico ſuo libero, quem parum firmum curæ meæ, ex quo primum natus eſt, non inauſpicato commiſerat] tumulo mandaſſe, nec non eundem numerum infantulorum ſtatim bis ſuppletum[pro more nutricum mercedi ſoli inhiantium) ex urbe per totum terrarum orbem fortè maxima, & ſemper inexhauſta, ſe eodem iſto anno terræ parenti ante diem rediſiſſe.

Ad hæc craſſities lactis, undecunque nata, nequit non ſecum trahere diverſi generis incommoda, cum infantum corpora præ omnibus aliis continuò fluida eſſe debeant, cum ductus tenuiſſimi chylo transferendo deſtinati ſint aperti conſervandi, cum deniqne craſſities ipſa alimenti præternaturalis adverſa ſit naturæ infantum fluidiſſimæ, atque obſtructionibus primarum viarum quibuſcunque locum præbeat.

3. Ad præmaturam carnium, ne dicam eſum, utpote in edentulis, ſed deglutionem. Eſt autem res perquam admirabilis, quod matres infantes ſuos victu ita prorsus incongruo & omnifariam improprio, penitus jugulare non vereantur, quos tamen ita perditè amant, ut illorum amore plane inſanire conſpiciantur. Quis enim ſerio exiſtimet ſolidam tenacemque carnium ſubſtantiam infantibus tenellis commodam fore, qui nullos adhuc dentes ad maſticandnm extruſos, vel ſi qui forte extrudantur, minime firmos habent ad opus maſticationis quadantenus peragendum? Quiſnam ingenii acumine leviter prompto donatus, alimentum proprium virilis & inſigniter robuſtæ ætatis, tenerrimæ & ſimpliciſſimæ, ad viribus maxime infirmis præditæ, quomodocunque convenire pronunciaverit?

In omnibus ætatibus diætæ ratio exquiſita non eſt prorsus negligenda; ſed quia juniorum temperamentum injurias ex ea parte inflictas facillime omnium ſuſcipit, atque vires affectibus reſiſtendis impares habet, ideo cautela diligentiori iis opus eſt ad iſtiuſmodi errores præveniendos. Ingluvies enim carnis præmature ingeſtæ cruditatum eſt feraciſſima, quæ voraci huic ætatulæ fere inſeparabilis. Alimentum crudum & indigeſtum humorum putredinem neceſſario progignit; ex qua putredine non ſolum lumbrici generantur, verum etiam ſymptomata diverſa, & graviſſima, eaque valde anomala, quibus miſelli intabeſcunt ſæpiſſime pendent.

Hic obiter animadvertendum, cruditates infantum ex abundanti quotidie accu-

mulari, eo quod nutrices fere omnes ſtatim ab uſu victus, qualiſcunque is ſit, eos obdormire nunquam non permittant.

4. Ad pitiſſationem vini, aut liquorum ſpiritibus abundantium imprudenter conceſſam. Hæc etiam cauſa, ſicut & præcedens, ad fatuam matercularum indulgentiam eſt referenda. Quippe augurantur, ea quæ ipſis bona & jucunda, & quæ cor ipſarum ſollicitudine oppreſſum exhilarare ſolent, neutiquam poſſe infantibus ſuis in vitium vertere. Quaſi vero eadem caliga omnibus pedibus aptari, quaſi crepundia viris, virilia pueris accommodari poſſint! Mehercule bonæ iſtæ mulieres non ſatis advertunt, quàm dura ac tenacia ſint ſua tergora, & quàm molles & renatæ juniorum pelliculæ; nequaquam recordantur, quod alterius alimentum (ut dici ſolet) fuerit nonnunquam alterius venenum; denique ex animo tollunt, quod ſtomachus ſuus ferme oblatrans non niſi bovina quandoque ſatietur, cum appetitus horum languens, & debiliſſimus, panatellæ ægre digerendæ vix ſufficiat.

Quo proprius vero ad ſenectutem quiſque vergit, eo magis illi vina moderate ſumpta convenire ſolet. Quandoquidem calor ſenum languidus ſuccendiculis ſpirituoſis plane indigeat, quæ ex vino copioſe ſuppeditantur, ad naturalis illornm caloris tum conſervationem tum incrementum. Quapropter infantum naturæ, utpote à ſenili longiſſime diſſitæ, vinum eſt maxime alienum, quorum nervi omnes debiliſſimi illo facile franguntur, & quorum tenera corpuſcula ſubtili calore vini aut ſenſim colliquantur, aut in flammas febriles præcipitanter ruunt.

Sed quanquam vinum ſit tenerrimæ huic ætati plane adverſum, nec non ſerum illud lactis vino Canarino confectum, tàm ſæpe ipſis infantibus à mulieribus conceſſum; tamen nequeo laudare, in regionibus his ſeptentrionalibus vitam ducens, quod *Galenus* non ſine ratione olim aſſeruit, utpote in meridionalibus plagis degens, artemque medicam cum ſumma laude & gloria ibi exercens; pueros ſcilicet *ne delibare unquam vinum debere, ante decimum quartum ætatis annum*. Nam vinum moderate ſumptum puellis noſtratibus congruit & prodeſt, ventriculum illarum cruditatibus obnoxium, menſibus appetentibus, roborat & tuetur, & à lumbricis generandis ſæpe incolumes præſtat. Aurantia, limonia, atque acidorum omne genus, carnium frigefactarum nimius eſus, & maxime cum aceto, aut acetariis junctus, obſtructiones pertinaces noſtratibus ſæpe pariunt & menſium pediodos illas primas interpellunt, & cum gravi dolore, deliquiis animi, anxietate, ventriculi perturbatione, & vomitus, illas cogunt procedere, donec tandem illum fluxum ſaluti omnium fœminarum tàm neceſſarium, penitus ſupprimant.

Sunt qui vini uſum minimis indulgere volunt, eo quod carnibus ità præmature veſcantur. Nempe coctionem cruditatum, quibus carnivori infantes ſunt proculdubio obnoxii, plurimum promovere, vel in hac ætate, vinum apud illos cenſetur. Verum an error unus ſit altero emendandus, an vero uterque potius non ſit aufugiendus, non tam pluribus diſceptabo, quàm obſervationi eorum tradam, qui infantes pauperiorum victu ſimplici ac ſobrio neceſſario enutritos, cum iis divitum, & luxu ſemper gaudentium, inter ſe conferent.

Sane vina omnis generis paulo liberalius ingeſta, quemadmodum & liquores quilibet alii ſpiritibus refert, fermentum naturale ventriculi Puerorum deſtruunt, appetitum poſternunt, tunicas ventriculi comburunt, nec non eas inſtar pergameni coram igne nimis arefacti, corrugant; ſed & tunicam nerveam [quod maximi in hoc caſu eſt momenti) ſummopere lædunt, atque mediante hac tunica univerſos corporis nervos labefactant, ſpirituſque animales in omnimodam confuſionem certo certius adigunt. Quod minus omnium teneram hanc ætatem lædit, eſt vinum album, utpote è veteribus frigidum,

appellatum, non verò abſolutè frigidum, ſed comparatè ad vina alia, ſive ſint rubra, ſive colore fulva aut flaveſcentia. *Galenus* autem pueros nè guſtare quidem vinum, ſicut paulò antè dictum eſt, rigidè imperavit.

Omnes cauſæ ægritudinum infantilium antecedentes, & mediatæ, quotcunque reverà fuerint, aut excogitari potuerint, in una cauſa proxima & immediata tandem coaleſcunt, nimirùm in Acido longè lateque præpollenti.

Hiſtoria igitur affectuum graviorum, quibus plerumque corripiuntur Infantes, hoc ſe modo fere habet:

Ventriculus illorum, à quacunque cauſa id primario pendet, in Acidam in temperiem nunquam non faceſſit, unde fit quod alimentum omne nequaquam in homogeneam chyli ſubſtantiam rite conteratur, verùm in lac quoddam coagulatum, Anglice, *à Poſſet*, continuo tranſeat. Inæqualis iſta chyli, aut nutrimenti conditio, aciditati prædominanti jugiter nitens, nauſeam, vomitiones, & ructus acidum redolentes, præ aliis omnibus parit. Si diutiùs res protrahatur, paulatim magis magiſque impalleſcunt, nec non quippiam flaveſcentis aut virideſcentis coloris admixtum decolor vultus oſtendit. Tùm flatibus intumeſcit ventriculus, atque eruptiones flatulentæ ſurſum feruntur. Interim puſtula rubra una, aut altera (certiſſimum Acidi redundantis ſignum) in cuticula exurgit, in ſuperiori aliqua corporis parte, nunc ſcilicet in gena utravis, nunc in mento, nunc in fronte, aut in colli regione, aut quandoque inferius; atque infans in dies in deterius vergit. Sed & idem anhelat, & cum ſtertore aures adſtantium feriente nonnunquam ſpiritum ducit; quo quidem ſymptomate ſemper laborare deprehenditur (maxime ſi carnoſior ſit) quoties morbus in acutorum partes tranſit. Porro tuſſicula levi, eaque ſicca, & nonnunquam ſuffocativa, ſæpius urgetur: Sicca quidem tuſſi ab acrimoniam humorum ramulos aſperæ arteriæ valdè ſenſiles continuo vellicantem; ſuffocativa autem propter bronchia pulmonum ſeroſis humoribus in ea depluentibus, neque exitum invenientibus, graviſſime onuſta. Quinetiam quia nervoſi generis debilitatem maximam habent, atque mollitie temperiei ſumma ac delicatula ſunt donati, ideo vim tuſſiendi moleſtiſſimam ferre nequeunt, atque agitationi pectoris violentæ, quaſi ſuffocati, & nigricantes facie, fere ſuccumbunt. Sin coagulationes præfatæ ex ventriculo in inteſtina (quod ſæpiſſime fit) mox deſcendant, nunc tormina ventris, nunc dejectiones alvi virideſcentes, nunc verò diarrhœas violentas producunt. Dum verò in ventre inferiore agitur tragœdia, aut torminum dolor ingens febrim acutam accendit, quæ minùs peritè tractata pleriſque infantibus vitam eripere ſolet; aut dolor aliquantùm mitior, curationi qualicunque imperitæ fortè cedens, in tumorem abdominis duriuſculum ſæpè deſinit, qui in nonnullis aut rachitidi, aut ſcrophulis producendis commode inſervit. Gelatina quædam tremula (proxima lumbricis generandis materia) nunc albidior, nunc fuſci aut flaveſcentis coloris, nunc viridi juncta, nonnunquam ſponte, ſed ſæpiùs à recta medicamentorum operatione, unà cum fœcibus excernitur. Fricant interim infantes ſæpiſſime ſua nares, quod non modo præſentibus lumbricis contingit (quemadmodum mulieres vulgo credunt) verùm & in unaquaque Febre, quæ ab humorum corruptela exoritur; acrimonia enim humorum ſurſum lata ſenſiles narium membranas, tum in acutis, tum in chronicis affectibus pleriſque, tamque in adultis quàm junioribus, vellicare aut pungere ſolet. Tormina ventris memorata vigilias, inquietudines, querimonias, aut ejulatus quoſdam noctes dieſque efficere ſolent, quibus quoquo modo compeſcendis nutrix toties quoties mammas lactenti admovet, quo induciæ quædam moleſto ſuo officio aliquantiſper interponi poſſint. Cæterum ſi nutricula rerum domeſticarum penuria etiam laboret, atque idcirco infantem ſurdo aeri ejulantem ſubindè derelinquere cogatur, vel ſi ea mercedi ſoli inhians [ut ſæpenumero fit] nulla commiſeratione verſus plorantem teneatur, ille hernia inteſtinali, aut omentali, ad plu-

res ſæpe annos perſeverante vulgo detinetur. Porro lac & cibus omnis (durantibus ſc. torminibus) minus recte concoquitur, magiſque aceſcit & coagulatur; febricula ſenſim exoritur, ſitis intenditur, artus omnes flaccidi fiunt, collum non ſuſtinet capitis onus, atque tenellus fit quotidie magis magiſque debilis. Utque finis illorum ægritudini tandem fiat, Motus Convulſivi, aut membrorum ſubſultus debiliſſimo ſuperveniunt: Et cum nervi nullam ulteriorem vim muſculis cordis commovendis & ſanguini per arterias (circulationis lege) protrudendo relictam habeant, albedines oculorum ad Cœlos (proprium innocentiæ nullatenus violatæ domicilium) natura ſurſum feruntur, atque infans breve vitæ curriculum immature conficit, antequam recta ratio edocuerit, quàm ſit reverà miſerum in rerum natura diutius verſari.

Si Dentitionis ſit tempus, quo male valent, pleriſque ſymptomatum prædictorum cruciari ſolent, atque inſuper aphthæ, ulcera oris caliditatis fere igneæ [cruſta quaſi inalbeſcens] quæ ante dentitionem ab ortu primo ſæpe adveniunt, & nonnunquam ſerius, ſed quæ hoc potiſſimum temporæ prædominium habent, os totum adeo interdum exulcerabunt, ut nec mammas quantumlibet dilectas, neque cochleare pulticula repletum queat ſine moleſtia admittere os ipſorum tenerrimum, & quaquaverſus exulceratum.

Addam, ore Infantum aphthis multum ſauciato, ſæpe accidere, ut neque vagitum aliquot diebus emittere, neq; lacrymam ex oculis deſtillare poſſint, quamvis oris teneritudine ſumma, & calore intenſo, nec non aliis febrim concomitantibus malis, miſere excrucientur. Atque idcirco iis rem bene augurari ſoleo, cum ex mutis in clamoſos illi vertentur, cumque ſub exitum morbi fletu & plangore tota domus compleatur.

Pueri natu paulo majores febrilibus ſymptomatis tentati, de capite affecto plerumque conqueruntur, cujuſmodi dolorem rarius idiopathicum, ſed ut plurimum ſympatheticum eſſe, nimirum ex ventriculi & inferiorum partium dyſcraſia pendentem, veriſimile quidem videtur.

Quod univerſa hæc, & conſimilia ſymptomara immediate proveniant ab alimenti nimia coagulatione, aut incraſſatione, eaque longe majori, quàm quæ infantum naturæ quomodocunque convenit, quorum ductus omnes fluidi neceſſario debent eſſe, quodcunque iſtiuſmodi coagulatio aut cuipiam aciditatis gradui jugiter ſe debeat, aut ſaltem exinde proficiſcatur multo ſæpius quàm ab alia quavis cauſa, luculenter conſtabit, ſi quæ ſenſibus ipſis, aut demum curationi [quę acidum obtundentibus, & coagulationes ſolventibus optime inſtituitur] fides certo adhiberi poſſit.

Frequentes vomitiones gelatinæ tenacis, aut pituitę cujuſdam viſcidę & coagulatæ, ejuſdemque nonnunquam viridis, cum vehementius ęgrotent; halituſque eorum ſępenumero acidum redolens, ſunt res ſenſibus admodum manifeſtę.

Quod viridis fęcum color, acido bili admixto, ſe prorſus debeat, obſervationi ſenſibili illorum, qui experiri amant colorum in viridem mutationes, aceto & ſpiritibus acidis perficiendas, evidenter apparebit. Pręterea odor dejectionum viridium, nunquam non curatricibus acidus appellatus, idem dilucide commonſtrat.

Torminum dolor immanis in ventre inferiore, unàque pallor faciei inſignis, humorum acidorum prędominium aperte confirmant. Porro quandocunque diris cruciatibus pueruli torquentur, ut ut ſanguineo prius, & florido corporis temperamento fuerint donati, tamen tum temporis ſummè impalleſcunt, niſi quod genarum rubore, eoque in pallidum facile ac cito redeunte, ſubinde ſoleant perfundi.

Hic obiter annotabo, quod honorem (ſi quis ſit) novę hypotheſeos inveniendę nullatenus ambiam, neque ſi hypotheſin aut excogitaverim, aut quoquo modo ſtabiliverim, mei eſſe ducam, omnimoda argumenta, invita quidem natura (ut moris eſt) cogere, ut dictæ hypotheſeos veritati fidem faciant. Res ſiquidem primaria artis medicę, & quę generis humani ſaluti uni-

ti unicè inſervit, in tali morbor. dignotione verſatur, qualis experientia & curatione ipſa tùm fundatur, tùm corroboratur. Reliqua enim quæcunque θεωρητικὴ explicatio, quantumvis docta & ſubtilis habeatur, Sophiſtam acutum, aut Philoſophum impropriè ſic dictum, aut ingenium promptum non rarò oſtentare poteſt ſed Medicum revera peritum, atque arte ſua præſtantem, haudquaquam denunciabit. Etenim omnes iſtæ perbellæ ſpeculationes, & animis juniorum laſcivientibus (perindè ac Poeti volatus) ſemper admirabiles, ſæpe nuſpiam exiſtunt, niſi in ipſa Inventoris phantaſia; atque ab iis etiam, qui praxi medica minus omnium fæliciter valent, haud rarò ſolent excogitari. At vero ideæ morborum ſolidæ ac veræ nunquam recte ediſcuntur, nec earundem veritas niſi in ipſa Praxi aut dijudicatur, aut comprobatur.

Scio quàm obnoxia ſubtilibus omnium animadverſoribus videatur hæc notio acidi à nobis exiſtimari in omnibus puerorum affectibus inſignioribus prædomium habere. Neque tamen diſceptabo, nimius in hac re, an ſingulæ aciditatis notæ, quaſcunque homines naſutuli, altercationibus gaudentes, aut negotiis vacui poſſunt comminiſci, acido illi, quod in ventriculo puerorum dominari affirmo ad unguem quadrent. Votis meis abunde ſufficiet (ut ut in perpolienda notione minus perfectâ laborem (ſi ità fælix fuerim, ut Curationis methodum efficaciorem, ac certiorem ea quæ hactenus paſſim obtinuit (quod lubens quidem relinquo iis, qui veritatem dictorum experiri volunt, determinandum) tandem indigitare valeam.

Nihilominus non præteribo quæ Medicorum omnium facile Princeps, *Hippocrates*, de Cauſis morborum paulo fuſius explicat in libro *de Veteri Medicina*: Ut ſcilicet plane evincat, morbos univerſos non primis, at ſecundis qualitatibus originem ſuam debere. Verba igitur ejus ſic ſe habent: Οὐ γὰρ τὸ ξηρὸν, οὐδὲ τὸ ὑγρὸν, οὐδὲ τὸ θερμὸν &c. *Non ſicco, neque humido, neque calido, neque frigido, neque horum quoquam hominem lædi exiſtimarunt* [nempe veterum Medicorum præclariſſimi) *neque horum aliquo el opus eſſe. Sed quod in unoquoque potentius eſſet, & ſuprà naturam humanam, adeò ut ab ea ſuperari non poſſit, id lædere cenſuerunt, & tollere conati ſunt. Eſt autem valentiſſimum inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter acida acidiſſimum, & quod in re quaque ſummum eſt. Hæc enim in homine ineſſe, eique nocere videbant. In homine namque ineſt & amarum & ſalſum, dulce, & acidum, & acerbum, & inſipidum, aliaque infinita, quæ pro copia & viribus varias habent facultates. Et hæc quidem mixtione, & mutua inter ſe contemperatione, neque cernuntur, neque quenquam moleſtia afficiunt. At ubi horum qui piam ſecretum fuerit, & per ſe extiterit, tunc & conſpicuum fit, & hominem moleſtia afficit. Quin & ex cibis qui minimè nobis conveniunt, & qui in corpus ingeſti hominem lædunt, horum unuſquiſque aut amarus eſt & minimè temperatus, aut ſalſus, aut acidus, aut alio aliquo modo intemperatus & vehemens, ideòque perturbationem in corpore efficiunt.* Et poſtea Οὐ γὰρ τὸ θερμόν ἐστι τὸ τὴν μεγάλην δύναμιν ἔχον, &c. *Neque enim eſt calidum, quod magnam vim habet, ſed ipſum quatenùs acerbum, & inſipidum, aliaque, de quibus dixi.* Rurſus, Οὐ διὰ τὸ θερμὸν ἀτμῶς. *Non propter calidum ſimpliciter homines febricitant, neque ipſum ſolum affectionis cauſa eſt, ſed eſt & amarum & calidum idem, & calidum ac acidum, & ſalſum ac calidum, & alia infinita; ac rurſus frigidum aliis facultatibus conjunctum*, &c.

Ex his, & quampluri mis ejuſmodi aliis in libro prædicto fuſiùs explicatis liquidum eſt, noſtrum divinum Senem ſapientia medica omnibus aliis prælucentem, pro certo determinaſſe, ſecundas illas qualitates, nimirùm aciditatem, amaritudinem, ſalſedinem, & conſimiles, ſymptomatis caloris aut frigoris conjunctas, eſſe, ut cauſas morborum principes & efficientes, præcipuè conſiderandas. Et proindè addere nullus dubitabo, quòd naturaliter ſequatur, Curationem ipſam non tàm ad calorem frigore extinguendum, quàm ad aciditatem obtundendam;

que-

quemadmodum & amarum alterandum, ſalſum contemperandum, craſſor humores incidendos, tenues & nimis fluxos compactiores reddendos, aſperos leniendos, ac denique obſtructos corporis ductus aperiendos atque infarctu liberandos, imprimis dirigi oportere.

Verùm antequam *Curationem* ipſam aggrediar, operæ pretium videbitur *prognoſtica* quædam, ut uſu laudabili comparatum eſt, præmittere.

Prognoſis autem, prout mihi videtur, potius pendet ab ipſa Curationis methodo recta vel ſecus facta, & à nutriculæ moribus, aut obſequia, an ſcilicet ſibi nimiùm placeat, *ſolaq; ſapiat* (quę, proh dolor! mœſta eſt conſideratio) an vero morigera ſit, &, quæ in mandatis habent, fideliter exequatur, quàm ab infantum ac puerorum ægritudinibus ſæpè ipſis. Leviores enim ex ſe ſunt puerulorum febriculæ, neque tam exardet, aut efflagrat eorum calor febrilis, quam ſuo modo paulum intendi rectius dicatur; niſi cum ars inepta cardiacis igneis & ſpirituoſis nitens, auſpiciis admodum, ſiniſtris, in auxilium advocetur.

Corpulenti & obeſi infantes, pituita difluentes verticis regionem mollem [pulpæ ad inſtar træmulæ] & apertam quam dicunt Anglicè *an open mould*, ab anteriori ad poſteriorem cranii futuram perſępè excurrentem, diutius retinentes, rachitidi, tuſſi convulſivæ, aphthis difficulter cedentibus, ac tandem ſcrophulis, maximè ſunt obnoxi.

Macilenti & ſtringoſi ſunt omnium tenerrimi, acri calore, pro ratione ætatulæ, adurunt, & in febres peſſimi moris; hoc eſt, illis quadantenus inflammatorias, & nervoſo generi adverſas, ſunt ut plurimum proclives.

Pueri ex matribus hyſtericis, teneris, morboſis, fructus horarios aut acetaria (tempore geſtationis) continuò devorantibus, aut acida & acerba quæcunque tunc temporis percupientibus, aut ex iis quæ ſunt ventricolæ, ac mera abdominis mancipia, aut denique appetitus inſigniter depravati, cujuſcunque fuerint generis, regnare ſolent, hiſce, inquam, parentibus orti, è gravi aliquo morbo difficiliùs convaleſcunt.

Quicunque alvo ſunt laxiores præditi, melius ſeſe habent, quam qui adſtricta.

Tempeſtas verna, atque æſtiva, febribus illorum citò propulſandis maxime omnium favent, minus vero tempus autumnale aut hyemale.

A medio menſis Julii ad medium fere Septembrem tormina infantibus epidemica (utpotè quorum vires æſtus tempeſtatis annuus tunc penitùs exhaurire ſolet) adeo quotannis increbeſcunt, ut plures tenelli unico tunc menſe, quam tribus vel quatuor aliis menſibus, vulgo extinguantur.

Convulſionibus & tormina diuturnis & pertinacibus vigiliis ſtipata, res in extremum deductas eſſe diſcrimen luculenter oſtendunt.

Convulſiones, aut ſaltem membrorum ſubſultus, tenellos hac vel illa ægritudine aliquandiu debilitatos, aut regimine calidiori paulò plus incenſos, coronidis loco, ad finem miſeriarum, quibus excruciari ſunt, ut plurimum perducunt.

Quod ad *Infantium affectuum Curationem* attinet, nullus (quod ſcio) omnium Autorem, qui de hiſce rebus, quemadmodum & de aliis univerſis ad curandos morbos ſpectantibus volumina ſolenniter evulgarunt, eam ſatis indagaſſe nobis quidem videtur. Mehercule morbos multiplices accurate deſcribere, cauſas ornate recenſere, ſigna tam diagnoſtica quam prognoſtica pro more tradere neutiquam neglexere. Semitam diu tritam alter ab altero ſimilibus veſtigiis preſſit; atque ut plurimùm poſteri, quæ à prioribus acceperunt, abſque nimio examine ſunt facile amplexi. Pauciſſimi quidem fuerunt qui *Indicationes Curativas* alias quam vulgares ſtabilire ſunt auſi, qui obſervationes ex natura infantum genuine deducendas, magis quam fictitias atque artificio ſingulari concinnatas, ſcripto prodiderunt.

De *Affectibus Infantum*, optime omnium, quos mihi perlegiſſe contingit, tractatum edidit *Sylvius de le Boe* qui *acidum*

eſſe

eſſe veram ac generalem eorum cauſam ſtrenuè ſuſtinuit, ſed qui partim ob vehementem ſuum ardorem ergà chymicas quaſdam præparationes maxime volatiles atque eo nomine calidiores, & partim ob Opiatorum continuum ferè uſum, vel in tractatione minimorum Infantium (ut *Doctoris Opiatis* nomine non immeritò diſtingueretur) quod in theoria doctiſſimè, ſimul ac veriſſimè, magna ex parte ſtabiliverat, in praxi planè labefactabat, ſi non funditus dirueret.

Si quid igitur fundamenti ſtabilis ad *Infantes* curandos jacere deſideremus; teneritudinem eorum, atque imbecillitatem naturalem præ oculis habere imprimis oportet. Eligenda etiam nobis ejuſmodi medicamenta, quę tenerrimis maxime conveniunt. Etenim quo mitiora ac tutiora ſunt remedia quæ adhibemus; eo certiùs ex animi ſententia ſuccedet eventus. Et profectò medicamentorum nobilium ac generoſorum [uti vulgo dici ſolent] uſus nunquam aptius quam in tractandis *Infantibus*, lata medicinę provincia exulare poteſt. Quorſùm enim inſerviunt ignium intenſiſſimorum dies noctesque deflagratio, ad vires mineralium extraendas, ubi alteratio quęlibet facilè peragitur? Quęnam obſecro, harmonia naturalis excogitari poſſit inter duritiem metallorum ferè impenetrabilem, & quaſi ceream temperamenti infantilis mollitiem? Quoniam pacto appetitus admodum debilis, qui panatellæ aut ipſius lactis victùm tenuiſſimum ægrè admodum digerit, medicamentorum naturæ incongruorum, ac inflammabilium vim cauſticam poſſit ſuſtinere? Quemadmodùm alimentum ipſorum ſimpliciſſimum, ita & medicamenta iis vulgo exhibenda debent eſſe ſimplicia, à naturali ſuo ſtatu parum recedentia, atque artifici nimis operoſi ut plurimùm expertia.

Quandoquidem humorum *aciditas* cauſa extat primaria omnium affectuum quibus tenera ætas excruciari ſolet, totum curationis artificium in acido expugnando unicè verſatur. Sanè nebulæ quamplurimæ oculis tyronum obduci poſſunt, quo minus veritas ſedulo indagatori pateſiat. Cæterùm ſi quod verum eſt candidè pronunciare fas ſit, neque operam & oleum perdere efflagitemus, quæ ad acidum expugnandum recta tendunt, ſola curationem promovent; quęcunque vero eò non ſpectat, tenera infantum corpuſcula magis, vel minùs, ſaltem laceſſunt.

Verùm *acidi* ſubjugatio *duabus* ſolummodò *Intentionibus* innititur. Nempè primò, ut aciditas *pręparetur*, atq; reddatur idonea, quo melius è corpore eliminetur. Secundò, ut acidum ſit ritè pręparatum evacuationib. debitis *expurgetur*. Altera ſine altera ſcopum vix attinet; ſed vis ambarum, alterius alteri opitulantis, affectus eorum acutos citò ac tutò amovebit, modo tempeſtive adhibeatur; atq; vel diatheſes morboſas chronicas dictas haud parùm contemperabit.

Tenerę ętatulę *Purgatio*, durante ſcilicet morborum acutorum vigore, prima facie diſcriminis plena, & ſupra vires eſſe apparebit. Atqui emolumenti certitudo ex methodo jam deſcribenda pro periculo faciendo apologiam optimam dabit.

Purgatio quidem ipſorum *adultorum* febribus continuis laborantium eandem periculi ſimul ac audaciæ ſpeciem inexpertis præ ſe tulit, Veruntamen eventus ejuſdem auſpicatus, nupetis Medicorum aliquot imprimis peritorum experimentis plurimum comprobatus eſt. Primus autem noſtratium catharſeos benifica *vel ipſis febribus* evulgavit incomparabilis iliis febrium omnis generis debellator, & practicus inſigniſſimus Dominus *D. Sydenham*, qui in *Schedula* ſua *Monitoria* paucis abhinc annis typis mandata *methodùm* ſuam debita opera expoſuit, ad Epidemicam illam Febrium propulſandam, quæ tùm temporis graſſabatur. Atque ita porrò exinde promeritus eſt, quod nobis videtur, ut nullum unquam ſæculum (quamdiu Medicinę ars florebit) ejus nomen conticeſcat, nempè qui pariter diaphoreticorum tàm apud noſtrates quàm externos uſum nimis vulgarem in pluribus locis operum ſuorum reprehenſione acri ſæpè perſtrinxit. Neque ſiluit Vir clariſſimus in operibus ſuis jampridem editis, nimirum in *Peripneumonia Notha*

[morbo

[morbo apud nos non ita rarò] curanda, ut & in aliis affectibus, eximium catharticorum uſum antea inculcaverat, atque in *Poſtſcripto* operibus ejus univerſis pridem ſuppraddito *Febris hyemalis* nuncupatæ duram in *purgando* unicè poſuerat. Tantus ſcilicet Viri ferè ſeptuagenarii, valetudine maximè infirma laborantis ardor in annum publicum indignè tulit fato jam in procinctu ſtante impediri, quo minus Obſervationes ſuas circa hanc materiam omnibus numeris abſolutas in *Aurea illa Schedula* tandem redderet.

Quod verò *Catarſis* [quanquam inter Arcana medica haud numeretur, atque mirabilibus Chymiæ vix quicquam debeat] ſit omnium auxiliorum, quotquot ferax hominum curioſorum inventio unquam excogitavit, revera primarium, inducor quidem ut credam, ob hanc potiſſimum rationem; nempè quia firmam corporis veletudinem vix quiſquam obtinet, aut illæſam vel pauliſper conſervare poteſt, qui alvum non habet de die in diem *catharſi naturali* mediocriter ſolutam: quæ quidem *catharſis naturalis* perinde eſt neceſſaria ad vitam ſuſtentandam, & ſalutem corporis conſervandam, ac cibus & potus noſter quotidianus ad ipſum corporis nutrimentum. Neque enim ratio videndi magis inquirit, ut pars cibi melior & ſucculentior per venas lacteas tranſmittatur, ac debitum nutrimentum corpori præbendum, quàm quòd pars ejus craſſior & deterior (quæ nimis diu retenta halitus noxios, & quaſi venenatos, ſursùm emittit) natura aut arte per ſentinam corporis expellatur. Et profectò eam gloriam ſibi ipſi *purgatio* jure acquiſivit, ut, ex uſu vulgato, nomine *Medicinæ* ampliſſimo ſola omnium inſigniretur.

Septennio elapſo ante primam hujus opuſculi editionum mox mihi fuit *in febribus puerorum*, nec non *infantum* vel minimorum; ſecundum method. jam laudatam, *catharſin* adhibere; licet id in adultis negligerem: & quantum res ex animi ſententia ſucceſſit nequeo facilè narrare.

Quamobrem cùm primum *Schedulam* præfatam attentè perlegiſſem, eadem animi lætitia perfundebar, ac ſi inſignem aliquem favorem à Numine Divino me recepiſſe contigiſſet. Itaq; facillime tunc adductus fui ad feliciter experiundam methodum illam catharticam in adultis, qui ex eadem in juniorum febribus ſucceſſus optatos ſæpiſſimè fueram expertus.

Sed notandum quod ſymptomata febrilia tunc temporis caput potiſſimùm impeterent, & ventriculum immunem ac ferè intactum relinquerent, quodque natura febris illius Epidemicæ adultorum catharſi magis faveret, quam in ſuccedenti febre contigit, in qua nauſea & vomituritio ventriculum maxime perturbari, & pro catharticis emetica fore neceſſaria protinus indicarent. Et Medicum illum præclariſſimum equidem commonefaciebam, de manifeſta alterationis tam diu prædominatis. Sed vires ſeniles corporis ita fractas & imminutas tunc fuiſſe idem agnoſcebat, ut nullum amplius judicium de morbis popularibus ferre, neque ad viſendos ægrotantes ædibus ſuis egredi in poſterum valeret.

Adjiciam quod Febris Epidemica, quæ anno præterito ac præſenti ubivis graſſata eſt, atque tot familias tam ruri quàm oppidis degentes nuper corripuit; quæ Caput præ alias corporis partibus adoritur; & quæ remiſſioribus & paroxyſmis incendii febrilis inſignibus, citra frigus aut rigorem manifeſtum, durante ejus ſtatu, ſæpe conſpicua eſt; evacuationibus repetitis [ut nobis videtur] certius, tutius & citius cedit, quàm aut Cortici Peruviano [ſcilicet ſpretis, vel poſthabitis illius uſui evacuationibus] aut aliis quibuſlibet methodis, ſive Cardiacis conſtent, ſive Diaphoreticis medicamentis.

Prima autem *indicatio* in curandis infantum febribus eſt, *Acidum* ritè *præparare*, quò melius id eliminetur. Atque acida debere præparari, antequam poſſit cum εὐφορίᾳ expurgari, facile conſtabit, ſi naturam Acidi paulùm expendamus: nempe ſi incraſſandi & coagulandi vim, qua idem pollet; ſi generalem obſtructiones pariendi cauſam ex iſto parente quam ſæpiſſime oriundam; ſi naturalem omnium liquorem, exceptis tamen ſpirituoſis, in Acidum putredi-

dem;

dem, ſi moleſtiam illam pertinacem, qua Medici ſolent torqueri in iis quorum corpora acido humore multum ſcatent; ſed & præ aliis argumentis ſi tormina conſideremus, quæ purgationes ſine corporis præparatione debita exhibitas, in habitu in acidum vergente comitari ſolent.

Scio quod vox illa, *Humorum Præparatio*, apud Authores complures legi poſſit. Atque finis propoſitus fuit, ut catharſis tandem aliquando ſecutura eò fæliciorem eventum haberet. Nempè craſſos humores attenuare contendebant, fervidos temperare, obſtructas vias aperire, vel per poros cutis diaphoreticis eoſdem impellere. Verum ut plurimum huic fini neſcio quos ſyrupos, aquas ſimplices diſtillatas, atque ejuſmodi nugamenta adhibuerunt, quæ præparationi ſive alterationi deſignatæ nihil prorſus contulere. Interim tempus, quod morbo acuto ſubjugãdo apprimè neceſſariũ fuit, otiosè quidem, imo peſſima abſumebatur.

Hæc vero qualis qualis *præparatio* ortum ſuum, ut opinior, duxit à trito illo, verum non ſatis intellecto *Hippocratis* aphoriſmo §. 1. *n.* 22. *Cocta, non Cruda, ſunt medicanda*. Atque hujus magni Canonis in alienos à re ſenſus frequentem contorſionem fuiſſe cauſam haud minimam equidem exiſtimo, cur Medici tot celeberrimi multis retro ſæculis ne hilum fere ſomniarunt de purgationis beneficio in febribus continuis. Nempè cùm febrium primi inſultus (& maximè poſtquam ægrotantes lectulo calidiori fuerint aliquandiu incarcerati) cruditatis ſigna evidentia ſæpiſſimè exhibeant, Medici adſtantes ut ut in praxi alias egregiè verſati, ſtatim ad ſudorifica, tanquam unicum aſylum plerumque confugiunt; ad catharſeos autem mentionem non minus ipſi quam ineptæ nutricus magnopere exorreſcunt.

Nec me præterit, Authores aliquot de catharſi in febribus, ſicut & de aliis fere omnibus diſputationes prolixias inſtituiſſe, ſed ſi rem ipſam paucis complecti liceat; potius ad implendam paginam, ad animum Lectoris occupandum, atque ad doctrinæ copiam oſtentandam, quam ad veritatem ipſam, ſive illuſtrandam, ſive determinandam verboſè collimarunt. Magnum hujuſve ævi ornamentum & lumen, *Syndenhamius*, inſolita animi fortitudine ac ingenio non vulgari prǽditus hanc rem de qua alii planè verba dederunt, tum ratione multiplici comprobavit, tum factis, hoc eſt, praxi ipſa pleniùs abſolvit.

Præparatio humorum crudorum in febribus uſitata, per alexipharmaca ac ſudorifica, magis ad humores crudiores reddendos, quam ad coctionem veram introducendam ſpectat. Profectò iſta immaturam potius ad mortem præparant, dum cruditates ex imis corporis partibus ſurſum ad Caput impellendo Phrenitides, Convulſiones atque ejuſmodi deploranda Symptomata certo certius arceſſunt.

In principiis febrium (ſive ſint aſſentiales, ſive ſymptomaticæ) ſiquidem præ Coctionis lenta expectatione evacuationes neceſſarias in craſtinum produceremus, tempus illud opportunum ſæpe irrevocabile celeri pede præterlabitur. Tempus illud, quo fundamentum omne curationis ſecuturæ illico jacendum fuit, quo demum vires conſtant, quo ferè ſoleo evacuationes emolumento eſſe poſſunt, ſub cardiacorum inſula adminiſtratione, vel chymicorum febrifugorum fallaci experimento, paulatim fugit, atque æger nuperrimè athleticus, furfuribundus nunc denique redditus, miſerrimè perit. Ad hæc affirmo, non obſtante hominum cæco præjudicio, evacuationes opportune celebratas urinam, quæ cruda apparuit, ad coctionem exoptatam, atque una ægrotantem ad incolumitatis propriorem conſpectum citius ac certius ducere, quam quodlibet aliud, quantumcunque illud fuerit, quod nobis innoteſcit, humani ingenii tentamen.

Præparatio igitur, de qua nunc agitur, nequaquam eſt obtinenda *ſudorificis* proprie dictis, hoc eſt, corpus excalefacientibus, quæ nullo nomine teneris Infantibus aut puerulis proſunt, ſed multifariam lædere deprehenduntur. Quandoquidem res prorſus temperatæ aciditatem prędominantem ſecure abſorbebunt, ebulli-

ebullitionem paulatim lenient, atque anodyna potentia ac tuta ſunt evaſura. Talia ſunt: *oculi & chelæ cancrorum*, *teſtæ oſtreorum*, *concharum*; *os ſepiæ*, *cortices ovorum*, *creta*, *corallia*, *corallina*, *margaritæ*, *mater perlarum*, *lapis Bezoar uterque*, *c.c. uſtum eb. uſtum*: *os e corde cervi*, *raſura c.c. unicornu*, *bolus Armena*, *terra ſigillata*, *lapis hæmatites*, &c. inter compoſita, *pulvis e chelis cancrorum compoſitus*, *lapis è Goa*, *ſpecies confectionis de Hyacintho*, facilè primas obtinet.

Quænam verò Teſtacea, aut acidum abſorbentia in uſum præ aliis ſint adducenda, aut quænam illorum in diverſis ægritudinibus magis ſint proficua, non ita facile eſt exponere. Alii enim Medici docti & præclari Bezoardica & Margaritas cum reliqua lapidum pretioſorum ſuppellectili, nempè ſuas Dominarum ſententiis conjungentes magnifaciunt, & ad ſydera tollunt. Quippe quæ magno conſtat pretio, longeque adducuntur, Dominarum ſuffragiis ſunt ſemper præſtantiſſima. Alii contra non minùs docti quidem, ſed ſanioris fortè judicii pro vulgaribus & vilioribus abſorbentibus decertant, & pretioſa iſta exiſtimant ſæpè potiùs præſcribi in quæſtum Pharmacopolarum, quàm in ſalutem ægrotantium. Ego verò, qui vires & facultates diverſarum Aquarum Mineralium purgantium, quod genus magnum numerum paſſim habemus, vix guſtu, aut deſtillatione, aut alio aliquo Curioſorum criterio, ſatis poſſe inter ſe diſtingui haud parum ſuſpicor, & qui conceptis ægrotantium innocuis facilè nonnunquam faveo, rem liberam relinquens, utrum his Aquis Mineralibus catharticis, an illis uti velint; ego, inquam, nunquam hactenus obſervare potui inſignem & notabilem aliquam diſcrepantiam inter uſum lapidum maximè pretioſorum, & magis vilium, niſi quòd adducat ut credam, Divini Numinis immenſam bonitatem & beneficentiam, vulgo impertiri vires magis excellentes, tùm lapidibus, tùm herbis notis, vilibus, & vulgaribus; quàm longe advectis, raris, & magno pretio emptis. Neque etiam mihi perſuadere unquam potui Principes & Magnates ſua corpora meliùs tutari ab inclementia æris, & à ſuſcipiendo frigore, in hiſce regionibus tempeſtatum viciſſitudini obnoxiis, veſtimenta ſericea, ſplendida, & auro atque purpura fulgentia gerentes, quàm ſolet populus vulgaris, is, inquam, qui nec rei familiaris egeſtate premitur, nec abundantia nimia ſuperbit; qui veſtibus haud ſumptuoſis, ſed uſui, cœlo, regioni, & conditioni adaptatis amat amiciri. Rurſùs nunquam ego credidi, quòd Vini abundantia, ſit Tuſcanum, ſit ipſum Falernum; neque quod dapes opiparæ, & coquorum exquiſita inventa, ſaluti corpuſculorum noſtrorum tuendæ magis conducant, quàm aquæ ſimplicis aut cereviſiæ tenuis potus, atque edulia vulgaria, modo illa ſint ſalubria, & in ſuo genere bona.

Sin inter Teſtacea plura, ejuſdem fere naturæ, aliud præ aliis antepønere liceat, ego Teſtas Oſtreorum vulgares, aut in littore marino repertas, & quæ longam inſolationem tulerunt, radiis Solis benignis & vivifico calore in uſum maturatæ, ſeu præparatæ, fortaſſe longe meliùs quàm igne Chymico, & in cæruleum quendam aut flaveſcentem colorem mutatæ, multis encomiis laudarem. Et ſi quid unquam fuerit ad mirabile in Pulvere illo Sympathetico, de quo tanta apud vulgus jactantur, ſed de cujus veritate nil habeo quod affirmem; id fere totum longæ inſolationi Vitrioli, & radiis Solis beneficis videtur attribuendum. Quæ verò ſpeciatim de miris virtutibus Pulveris iſtius à noſtrati *Dighæo*, viro urbano, ingenioſo, ſed nonnunquam nimis credulo, in medium proferuntur, vix credere eis poſſum, non magis quam quæ in mirabilibus *Caſſandræ*, *Cleopatræ*, *Magni Cyri*, & conſimilium figmentorum relationibus traduntur. Qualia quidem ſcripta juniorum animos, & maxime muliercularum à perlegendis utilibus dogmatis, aut hiſtoriis veris, incantamenti inſtar, nimis ſeducunt.

At

At verò tametſi vilioribus & vulgaribus edulcorantibus multum tribuo; eademque aliis ſumptuoſis ſæpè antepono, nolim Medicos doctos & peritos, qui Margaritas & Bezoar magnifaciunt, & quantivis pretii æſtimant, tanquam ſubdolos & fraudulentos deceptores cenſorio ſupercilio criminari. Certe judicium tàm de medicamentis, quàm de aliis rebus Medicis, dogmaticum ferre, arduum eſt & audaciſſimum; ut veniam potere viciſſimque dare, magis decorum videatur, quam de ambibuis nimis confidenter judicium ferre, ac ſi cuipiam *Apollo Pithius* forte afflaſset. Nam alii eodem jure & authoritate meam ſententiam de medicamentorum vi & efficacia convellere aut increpare poſsunt, quo ego alienas ſententias excutio. Siquidem facile eſt cerebroſo cuipiam, aut moroſo, univerſas herbas, quotquot ſunt quæ in Sylva Medica ubertim naſcuntur, *erraticas* appellare, & ſarculo anili digniores, quàm docti Herbarii diligentia; attamen mihi ſemper fuit clarius & evidentius ſcientiæ ac literaturæ ſignum, ſumma modeſtia, & in rebus obſcuris conſilii verecunda poſtulatio, quam aliena Lynceis oculis intueri; dum ipſi interim ſint domi Talpæ, & cæcutientes.

Porrò *Magiſteria* lapidum pretioſorum apud multos ampliſſimis præconiis celebrata, nulli ego laudibus efferre poſſum. Certe nativas, quæcunque ſunt, vires alienis commutarunt. Quæ potenter abſorbere Acidum apta nata prius fuerunt, Acido-dulcia jam reddita, arti plane debent, quod ad idem minus valeant.

Nullam mentionem conſultò feci *ſalium volatilium*, ſive ſint *oleoſa*, ſive *ſpirituoſa*; non *bezoardici mineralis*, *lunaris* aut *ſolaris*, non *ſpiritus ſalis Armoniaci*, non *cornu cervi*: quorum tamen ſpirituum uſus haud prorsùs improbandus eſt vel tenellis: nempè quia acidum abſorbendi facultate excellunt; verùm eos ſumma cum cautione in tenellis uſurpandos eſſe, propter calorem non exiguum eoſdem concomitantem, adverti velim. Ideoque nec elogiis his ſunt prædicanda *ſalia lixivialia*, neque *aquæ cardiacæ calidiores*, quales *aqua pœoniæ compoſita*, *epidemica*, *cæleſtis*, *mirabilis*, *cinnamomi fortis*, & ſimiles qualeſcunque, niſi hæ minima quantitate aliis temperatioribus adeò diluantur, ut vis earum calefaciens ſapori ferè inſenſibiles fiat. Etenim quæ corpus valdè calefaciunt, quocunque nomine honorifico ea nobilitentur, ceu pretium aliquod inæſtimabile præ ſe ferant, ſeu ſalutem pene immortalem fronte dura promittant, corpuſcula puerorum, & multò magis infantum, facile colliquabunt, naturalem omnem calorem, vel ſenſim depopulabuntur, vel in febrilem tandem vertent; ac denique tenerrimæ ipſorum ætatulæ non magis conveniunt, quàm lacticinia & panatellæ ſtomachum aratoris oblatrantem poſſunt compeſcere. Quibus ductus rationibus *Galenus* uſum *Theriacæ* ipſius, ut ut rite præparatæ, quam tanquam unam fere omnium *Panaceam* ampliſſimis laudibus in cœlum uſque ſuſtulerat, pueris tamen ſancte interdixit.

Quod prædicti pulveres terperati Acidum abſorbere ſoleant, eſt res ita vulgò nota, ut probatione nulla indigeat. Quòd vero *Anodyncrum* ea ſint tutiſſima, nec non certa & indubitata in *torminibus puerorum*, luculentiſſime apparebit, ſi doſi multùm liberaliori quàm vulgari, hoc eſt, ſufficienti ad finem propoſitum exhibeamus: Ad hæc, audacter eloquor, prædictos pulveres copioſe exhibitos Tormina eorum quæcunque, & inquietudines undecunque natas, niſi ob partium principalium inſignius aliquod vitium nihil ſpei ex medicinis qualibuſcunque ſit reliquum, eadem certitudine compeſcere, qua certi eſſe poſſumus *Rhabarbari* vires purgativas demum futuras.

Si in violenta aliqua Inflammatione aut turgeſcentia humorum, tantummodo ſex uncias ſanguinis adulto detraheremus, cum viginti ad minimum fuerint neceſsariæ, non eſt quod venæ

ſecti-

fectionem tanquam minus propriam curationi inculpemus, ſed parcior illius remedii potentiſſimi uſus eſt unicè incuſandus. Similiter ſi pulverum prædictorum uncia una aut altera fuerit requiſita ad ægritudines Infantum quibuſcum corripiuntur demulcendas, quid magni ex drachmæ unius aut alterius (eodem temporis ſpatio quo uncia fuit neceſſaria) uſu parco ac imperfecto liceat expectare? Medicamentorum exquiſita notitia eſt exigua, ne dicam minima, pars boni & periti Medici. Uſus medicamentorum rectus ad intentiones medicas integrè ſatisfaciendas, adaptatio tùm generis, tùm quantitatis medicamentorum particulari ægrotantis temperiei, idque à morbi præſentis perſpecta penitus natura; dignatio temperamenti accurata, & potiſſimum in adultis an ſit ſanguineum, an verò melancholicum; an ſcilicet febris ſanguinem maximè exagitaverit, an verò ſpiritus ex tumultu deficiant, & vires fuerint enervatæ: denique diætæ recta inſtitutio, ſunt omnia longe excelſioris momenti ad Medicum optimum ſtabiliendum, quàm præſcriptorum medicinalium apparatus, undecunque collectus fuerit, numeroſiſſimus. Sin illud minùs verum fuerit, Pharmacopola receptorum doctiſſimus Doctorem erudițiſſimum in re medica facile ſuperabit, ipſum Pharmacopæum ſervulus garrulus confeſtim æquiparabit; nec non nutricula, aut locutuleja & compotrices fœminæ libris receptorum hæreditariorum turgidis jam diu locupletatæ, palmam tùm à Medico quantumvis docto, tùm Pharmacopæo in præſcriptionibus mediçis utcunque verſato, forte fortuna reportabunt.

Verùm ut inſtitutum proſequar, *infanti anniculo febricitanti*, aut *torminibus* (ut plerumque fit) *excruciato*, hujuſmodi præſcriptionibus ſuccurrere ſoleo.

℞. Pulv. e chel. cancr. comp margar. pp. an. ʒj. M. F. pulvis in vj. p. æqu. dividendus.

Vel ℞. Bezoard. Orient. Margar. pp. ocul. cancr. pp. an ʒß. ſpecier. confect. de hyacint. ℈j. f. pulvis ſimiliter dividendus.

Vel ℞. Teſtar. oſtreor. pp ʒiii. flor. ſulph. ʒi. Sal. prunell. ℈ii. M. F. pulvis in xii. chartas diſtribuendus.

Vel ℞. Pulv. e chel. cancr. ſimpl. ʒi. ocul. cancr. pp. ℈ii. cochinell. gr. vi. M. F. pulvis tenuiſſimus in vi. chartulas dirimendus. Sumat unam quamprimum, repetatur (ſi res urgeat) bihorio poſt, ac deinceps quarta quaque hora, niſi ſomnus intercedat, per duos primos dies. Exhibeantur vero pulveres in cochleari Julapii ſequentis, ſuperbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv ceras. nigr. ℥ii. ℥ii. pæon. comp. epidem. an. ʒii. Sacch. perlat. ℥ß. M. F. Julap.

Vel ℞. Aq. puleg. lact. alexit an. ℥iii. Syr. cariophyl. ℥i. M.

Vel ℞. Amygd. dulc. excort. n. x. contund. in mortar. marmor. ſenſim aſfundendo aq. hord. aut aq. lact. alexit. ℔ß. colatur. adde aq. cinnam. ten. ʒvi. Sacch. albiſſ. ℥ß. M. F. Emulſio.

Nonnunquam Julapio Perlato (omiſſis aliis) uti ſoleo, vas diligenter agitari monens, antequam effundatur.

℞. Aq. ceras. nigr. ℥iv. meliſſ. ℥ii. epidem. ʒiii. margar. pp. ʒi. Sacch. albiſſ. ʒiii. M. F Julap. Perlatum, de quo capiat cochlearia tria, ut prius.

Sin moleſta tuſſi opprimatur infans, capiat ſubinde de hoc Julapio mediocre cochleare, interim pulveres ſupraſcriptos parcius aſſumens.

℞. Aq. puleg. ℥iiii. Syrup. de althæ. ℥ii. de balſ. Tol. ℥i. M. F. Julap. Bolus Armena ſæpe aliis proprie admiſcetur, ut pote catarrhos in pulmones depluentes potentiſſime ſiſtens. *Succus Pulegii*, in quo calefacto ſolvitur ſaccharum candidum, paucis remediis cedit. *Oleum amygdalarum dulcium* Saccharo dulcatum etiam optime conducit. Item *Sulphur vivum*, aut *flores ſulphuris* (mira exſiccandi, penetrandi, imò & compactos humores in quacunque corporis parte diſcutiendi, facultate præditi) acidum abſorbentibus additi, in habitu phlegmatico, maxime ſunt ex uſu. Neque enim *Sulphur* plane noxiam facultatem obtinet (prout *Crato*, aliique egregii nonnulli viri immerito

merito quidem crediderunt) ſed potius vi alexipharmaca, expulſoria, & corrutelę humorum oppoſita maxime valet.

Repetitio *Pulverum* prædictorum rarior, aut frequentior, non eſt exquiſite definienda, niſi pro ratione ſymptomatum, quatenus aut mitiora ſunt, aut graviora. Id ſolummodò repetam, tormina, inquietudines, & vigilias Infantum, Teſtaceis tempeſtive exhibitis æque certo demulceri, ac dolores aut vigilias adultorum ipſis Narcoticis ad tempus tolli.

Hic autem, qui vel Praxin Medicam mediocriter deliberaverit, obiiciat, eiuſmodi *Pulverum* exhibitionem nihil Novi præ ſe ferre. Cui duntaxat refero, ineptum quidem, inſipidum, parciſſimum eorum uſum, atque nulli omninò intentioni rite ſatisfacturum, diu nimiſque fuiſſe pluribus notum: at verò neque tàm reperitam, neque tam magnam eorundem doſin, neque ſubſequentem purgandi neceſſitatem fuiſſe hactenùs literis conſignatam. Nota eſt fabella (quam & quicunque volet ad rem hanc noſtram transferat) de lepido quodam, qui cùm adſtantes gloriosè provocaſſe, ut ovum alterutri extremo immobile collocarent, neque quiſquam eorum, varie tentans, myſterium penetrare valeret, ipſe utrumlibet ovi extremum mediocriter frangens, admirationem omnem derepente tollebat, & ſimul riſum commovebat. Id quippe cognitum ſpectatoribus jam fuit facillimum.

Tertio die à quo ſum advocatus, niſi *variolæ*, *morbilli*, *aut febris ſcarlatina*, caput attollant, purgandum eſſe præcipio, nempe *infantem unius anni*, in hunc fere modum:

℞. Syr. de cichor. cum rheo ℥ii. rhabarb. el. pulv. gr. xv aut rhei el. ſenn. opt. an. ℈ß. aq. lact. alexit. ℥ii. cinnam. ten. gut. xxx. F. Miſtura.

Vel ℞. Syr. violat. ℥ii. pulv. diaſen. gr. xv. M.

Vel ℞. Pulv. *Comit. Vvarvicens.* in nuperrima editione Pharmacopœiæ *Londin.* deſcripti; aliis pulv. *Cornachin.* gr. vi. vel viii. Sumat in cochleari aq. ceras. nigr. ſacchar. tantillo edulcoratæ.

Vel ℞. Amygd. dulc. ex cort. n. ii. contund. in mortar. marmor. ſenſim affundendo aq. hord. aut aq. alicujus ſimpl. ℥iß. colat. diſſol. mann. opt. ℨiii. vel ℥ß. M. F. Emulſio ſolutiva.

℞. Elect. lenit. ℨii. vel iii. ſolve in aq. lact. alexit. ℥i. addendo ſennæ pulv. gr. viii. x. vel xii.

In ſymptomatis *atonois*, ex ſumma humorum putredine oriundis, ſæpe ex uſu eſt *Aethiopem Mineralem* inferius deſcriptum à granis vi. ad gr. xv. aut Mercurii dulc. grana aliquot, admixta in mortario vitreo, cum florum ſulphuris tantundem, in ſyrupi alicujus grati cochleari parvo, nocte catharſin præcedente, exhibere.

Notandum verò, Mercurium dulcem per aut quater, quemadmodum vulgo fit, ſublimatum, rariſſime infantibus ſine periculo poſſe exhiberi; imò neque eundem plurimis mulierculis veſpera catharſin præcedenti] tutò adhiberi: ſiquidem is tumultus inexpectatos tam ſurſum quam deorſum latos ſæpè nocte commovet, adeo ut proinde catharſis mane inſequenti deſtinata neceſſario procraſtinetur. Quid, quòd Salivatio nonnunquam ex unica illius doſi derepente ob orta Medicum prudentem ab ejus uſu in tenerioribus deterrere debeat? Cæterum Mercurius ſidem dulcis, ſexies ad minimum, aut etiam novies, aut duodecies ſublimatus, tàm teneris infantibus, quàm mulieribus molliculis, in multis occaſionibus, ſine diſcriminis metu, quanquam haud adeò frequenter ac Æthiops Mineralis, exhiberi poteſt. Veruntamen & hic Mercurius tàm dulcis redditus, totieſque ſublimatus, alvum ſæpe lubricam facit, blande quidem movendo, fermè ſine moleſtia, ſine torminibus, ac ſine vomitu. De hac Mercurii repetita ſublimatione, aut dulcoratione, cùm æſtate elapſa verba fuerint facta, inter conſultandum de puero nobili febre periculoſa tunc ruri langueſcente, *D. Boiſe*, Medicus Cantuarienſis peritiſſimus, & ſumma cum laude, tùm ſucceſſu, apud Cantuarienſes me.

medicinam faciens, mihi pro certo affirmabat, ſe centies, uti conſiciebat, pueros febricitantes ſtupore quodam inſolito, aut Comate perculſos, (ſymptomate ſane febrilli diſcriminis maximè pleno) Mercurium dulcem ſexies ſublimatum iis exhibendo liberaſſe. Quippè à lumbricis, aut materia verminoſe deliteſcente, functiones mentis tantopere perturbante, febres puerorum Comatoſas uſitatò gigni exiſtimabat. Quæ quidem annotare placuit, tum ut hæc cognita aliis multis uſui forſan non exiguo eſſe poſſint.

Si infans ægrotus ad tres vel quatuor annos jam aſſurrexerit, vel ſi Dentitionis negotium ſit maxima ex parte abſolutum, & præſertim ſi lumbricorum aut putredinis humorum gravioris aliquamdiu contractæ ſit ſuſpicio aliqua notabilis, Bolus ex iſtiuſmodi præparationibus apprimè conveniet, atque poteſt confici, cum miva cydoniorum, vel cum cortice citri condito, per ſetaceum trajecto, & in cochleari Julapii ſolutus.

Ejumodi Boli illis haud parùm conducunt, quorum alvus eſt ferme conſtipata, & medicamentis difficilius ſolvitur, ut pote præparantes, quo catharſis mane inſequenti inſtituenda faciliorem ac meliorem protinus edat effectum.

Nonnunquam etiam regioni umbilicali *emplaſtrum* ſequens, aut conſimile, adhibendum impero.

℞. Aloes Succor. ℥i. aut ſpecier. hier. picr. ℥i. fol. ſabin. ſummit. centaur. min. rutæ pulverat. an. ℈i. terebin. Ven. q. ſ. f. empl. cujus margini ilinatur paulum Emplaſtri adhhæſivi, quo melius parti adhæreat. Interdum colocynth. ℈i. addere licet.

Nullum omnium medicamentorum purgantium novi magis accommodum ætati puerilli, magiſve ex ſe innocuum notiſſimo, atque uſitatiſſimo *Rhabarbaro*, quod febrium tenellorum materiam blande admodum, & tuto ſubtrahit, quod ventriculum, imo & totum corpus vitioſis humoribus prægravatum, tum leniter expurgat, tum ſtrenue corroborat, quodque eo nomine infantibus, pueris, prægnantibus ſenibus & ex morbo aliquo jam imbecillis, maxime quidem convenit. Titulum *Heræ Rhabarbarum* profecto æquius meretur, mire collaudata apud veteres, nec non à recentioribus etiam num celebrata, & in pilulis pene omnibus officinalibus locum primum, ſive baſin, tenenti *Aloe*, quæ ob amarorem ſuum inſignem non exiguam laudem in provectioribus quandoque meretur, verum ob acrimoniam, corroſionem & calorem, quem corpori ſummum impertit, aliquam ſubit, nec immerito, infamiæ labem.

Ab operatione lenitivi alicujus purgantis, pulvis prioribus conſimilis eſt veſperi iniungendus, & poſteà repetendi ſunt ter vel quater in die, temporibus opportunis, pro duabus aliis nycthemeris: & rurſum tertio die iteranda eſt purgatio; cujus quantitas tunc regulanda eſt pro ratione operationis prioris.

His rite peractis, plerumque ceſſant graviora omnia ſymptomata, vel ſaltem multum leniuntur; adeo ut proinde in vado jam res ſit, quæ in extremo diſcrimine paulo ante fuerat.

Pueris aliquantum provectioribus eadem methodus [ſub quacunque forma perficiatur] humores primum præparandi, dein expurgandi, tutiſſimo uſui eſſe poteſt, proportione alterutrius medicamenti, ſecundum ætates, diligenter obſervata.

Notandum eſt, quod prima catharſis quam pueris febricitantibus adhibemus, ſit non tantum è lenitivis, verum etiam doſis illorum plerumque ſit mitior, quàm aliàs fieri debet? quodque nocte primam catharſin præcedenti enema mitiſſimum e lactis vaccini unciis quatuor ſaccharo edulcorati, & ſalis tantillo addito in alvo adſtricta, ſit nonnunquam injiciendum.

Inſuper ad vim primæ illius purgationis accelerandam, atque defectum meditamenti cathartici (ſi quis tunc ſit) ſupplendum, *cryſtallorum tartari* ſcrupulus unus, in cochlearibus aliquot juſculi avenacei tenuioris, aut ſimilis, ſolu-

 lu-

lutus, tenuiſſimè atque efficaciſſime ex- exhiberi poteſt.

Verùm imprimis cavendum, *cryſtallos tartari* ſinceros, & rite præparatos, in uſum vocari, non autem adulterinos, & vulgo venales, quorum pretium ferè idem eſt, ac *tartari* ipſius *crudi*.

Si Infantem carnoſum, obeſum, at temperamento humidiſſimo atque in acidum degeneri conſtantem; ægrotatio aliqua difficilis [idque tempore hyemali potiſſimum] corripiat, ut putredo acetoſa duabus purgationibus in hunc modum exhibitis nequeat in totum ſuperari, tunc in eadem methodo ad vicem unam aut alteram adhuc perſiſtere oportet, donec ægritudo omnis penitus evaneſcat: niſi quod diei unius aut alterius intervallum præfatis diebus, in quibus pulveres acidum alternantes erant exhibendi, debeat ſuperaddi.

Nec incommodi quicquam obſervare unquam potui ex toties repetitis purgationibus in intemperie contumaciſſima, ſed vires priùs enervatæ gradatim redintegrari ſunt ſemper viſæ.

Id ſolummodo cavendum in puerulis purgandis, quod nulla nunquam occaſio, quæcunque ea ſit, viribus fortiorem catharſin iis adhiberi poſtulet.

Quamobrem hic præterire non poſſum quæ maximus rei medicæ magiſter, *Hippocrates*, in libro *de Medicamentis Purgantibus* ſcite ſed minus recte intellecta, ediſſerit: *Quicunq; igitur à febribus fortibus corripiuntur; hic medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiſerit febris. Sin minus, ſaltem non intra quatuordecim dies. Carnes enim ipſorum, & vires, quum calidi ſint, medicamentum aſſumunt, & nihil depurgantur, febris major fit, & color evertetur, & morbi regii ſpeciem præ ſe ferunt. Commota enim bile, & non purgata, non ſorbere vult æger, neque bibere, ſed omnia abominatur, & plerumque perit. At ſi hac die ſuderſtes maneat, & una cum purgatione remittan febris, ſanus fit. Quapropter in febribus vehementibus, medicamenta purgatoria exhibere non oportet. Verùm ſi alicui opus fuerit, infuſum per clyſterum adhibere potes, quotieſcunque volueris. Hoc enim minoris periculi eſt.*

In his verbis Magiſtri obſervandum eſt. 1. Illum verba facere de *febribus adultorum*, quæ *fortes*, vehementes, atque ardentiſſimę eſſe ſolent, non vero intelligenda eſſe de *febribus infantibus* aut *puerilibus*, cujuſmodi ſunt natura *mites*, & minus ardere aptæ. 2. *Medicamenta purgantia* ſui temporis fuiſſe vehementia, *fortiſſima*, nec non dicta deleteria, ut *elaterium*, *colocynthida*, helleborum & ſimilia; noſtrorum vero lenitivorum pleraque mitiſſima; imò maxime temperata, ſi non quędam actu *frigida*, fuiſſe illius ſæculi ſapientibus adeo incognita, ut *antipodes*, ut *novum orbem*, ut denique *artem typographicam*. 3. *Hippocratem* locui de febribus in naturali ſuo ſtatu, & ſibimet permiſſis, ſicut & deſcriptiones ejus Morborum Epidemicorum veriſſimè atque accuratiſſimè ſeſe habent; non vero de febribus intelligi illum faseſt, quatenus ars futurorum ſæculorum, & maximè præſentis hujus ſæculi, (utcunque invidis præſentia malè audire ſolent) provectior quidem & maturior (quod poſteri grata memoria, ni plurimùm fallor, recolent, & facilè confitebuntur) tandem didicit, eas ad purgandum rite præparare, earumque truculentiam debita adultorum venæ-ſectione, die catharſin præcedenti, habita, multum temperare, aut etiam perdomare. 4. Notandum eſt, *Hippocratem* hic docere, quod ſi Febre detentus medicamentum catharticum ſumat, atque illius diei periculum forte effugiat, idem ſtatim, id eſt, *eadem in ipſa die* in ſanitatem incolumis redeat. Quod verum quidem eſſe, & pueros febricitantes eadem ipſa die, ab operatione primæ catharſeos abſoluta, ſymptomata febrilia univerſa, (id autem imprimis tempore verno aut æſtivo) ſtatim excuſſiſſe ipſe ſæpius vidi.

His itaque prǽmiſſis dico, *Hippocratem* rectè ſentire de Purgantium medicamentorum deploratis effectibus, prout

Phar-

Pharmaca ſui ſæculi *fortiſſima* in *Febribus ardentibus* imperie, nempe *Venæ-ſectione* haud præmiſſa, exhibebantur. At verò ſi in Adultis, & præſertim ſanguineis, aut Athletico temperamento donatis, die purgationem præcedenti, ſanguis haud parca manu detrahatur, atque Lenitiva noſtra proxima exibeantur; aut ſi Juniorum corpora Teſtaceis, & ejuſmodi acidum contemperantibus præparentur; quo melius cauſa Febris primaria radicitus expurgetur, via ad ſanitatem celerior, imo ſecurior ſterni videtur, quam Cardiacis aut diaphoreticis quibuſcunque fieri poteſt.

Videtur autem mihi (ut id obiter dicam) ea eſſe vera & principalis ratio, cur *Catharſis* apud Medicos bene doctos in Acutis Morbis hactenus ita male audiverit: nempe quia iidem *plauſtrum equis*, ut ajunt, *præponere* ſolerent, hoc eſſe, Catharſis venæ ſectioni præmitterent, aut ſaltem poſthabita ſectione venæ, ubi apprime neceſſaria fuerit, Catharticum ſolum, idque è fortioribus, temere propinarent.

Quod ad *Venæ-ſectionem Puerorum* attinet, quamvis materiæ Febrillis in pulmones metatheſis inſignior, & *Tuſſes Convulſivæ*, eam in minimis Infantibus quandoque exigant, tamen apertè conſtat, eam non eſſe medicinam illorum naturæ conſentaneam, neque magis huic tenerrimæ, quam decrepitæ ætati accomodam. Et proinde minime neceſſarium duco ejus auxilium poſtulare in quibuſcunque Infantum affectibus, niſi in Tuſſibus Convulſivis, aut ubi Febrim ſubito exortam tuſſis importuna concomitari ſolet: niſi & in Contuſionibus gravioribus, quæ nonnunquam contingunt; niſi denique nonnunquam in Convulſionum intervallis. Etenim raro aut nunquam Infantes, victu tenuiori & minime lauto nutriri ſoliti, vera Plethora, utcunque fuerint floridi, laborare ſunt habendi. Humiditas iis ineſt, qua diffluere omnes ſolent, atque ejuſdem Humidi in Acidum præternaturalis ac facilis converſio, eſt omnium illius ægritudinum cauſa. Neque credere fas eſt, ſanguinem venis eductum poſſe Humidum temperatum, idque præſertim in Acidum jam degenerans, propriè corrigere.

Sunt qui pertinaci contradicendi cupiditate ducti, omnimodum mittendi ſanguinis uſum, vel in Adultis, incuſant aut reformidant. Nimirùm hi ſunt *Helmontii* illius nunquam iracundi, & rationi medicandi veteri ſemper amiciſſimi, ſequaces diſcipuli; *Arcanorum* tantorum fortunati hæredes, ut nec Ars Medica; neque Reſpublica eorundem notitia unquam fuerit digna. Nimirùm & hi ſunt qui *Chymiæ* cujuſdam non vulgaris, Medicis omnibus peritis planè incognitæ (quæ non niſi mirandos effectus producere ſolet) *Adeptos* & *Philoſophicos per ignem* ſeſe venditant. Rursùm hi ſunt qui viis tritis, publicis, & quantumlibet Regiis, incedere dedignantur, ſed qui tramitibus deviis & inſolitis aberrare ſemper gaudent. Tenebris illi reconditis, & quaſi Metaphyſicis vagantes, lumina ſcientiarum clara prorsùs contemnunt. Sublimia quædam inania aeriaque ſpeculantes, frequenter ceſpitant; & denique Panacæas neſcio quas impoſſibiles fruſtrà quærunt, theſauriſque Adeptorum imaginariis [quippè Mercurio vota ſua omnia clanculùm facientes] diutinè inhiant; tandemque bonis omnibus exuti (quæ in fumos abierant) aut mente capiuntur, Helleborumque requiruntur aut qui Crœſo ditiores eſſe paulò antè ſomniaverant, ex inopia famelici pereunt.

Teſtacea omnia validè exſiccant, eaque de cauſa affectibus ab humiditate nimia pendentibus, ſicut & naturis eadem abundantibus, propriè conveniunt. Puerorum temperies humidiſſima eſt, eò quòd omnium molliſſima. Quin & leviuſcula adſtrictione ſunt eadem prædita, quæ uſtione deperditur, quanquam uſto calorem, imò & acrimoniam non exiguam impertit, quod in calce viva, & in Chymicis quamplurimis medicamentis, manifeſtò apparet. Cæterùm & Aciditatem potentiſſimè obtundunt, quæ humiditatis aqueæ putredinem perindè ſequitur, ac ignem calor. Porro *Teſtacea* nullam calefactionem te-

neris corpuſculis præbent, quâ potiſſimum conſideratione ductus eorum uſum omnibus aliis medicamentis in Puerulis longe antepono.

Sed eſt & aliud, propter quod hujuſmodi *Teſtacea* in pueris tractandis prædico. Ventriculus eorum fermento quodam voraci, ne dicam inſatiabili, imbuitur, cui tantiſper compeſcendo liquida ſola minus valent. Siquidem aut obtunde debet butyro orificio ventriculi ſuperiori diu innatante, aut panatellis, vel fartis farinaceis, haud ità confeſtim ventriculo depulſis, nutriri diſcupit. Atque pueros ægrotantes non ſemel obſervavi vix alia ex cauſa languеſcere, quàm quod eos nutrices *victu tenuiori ac nimis liquido* reficere ſolerent. Quapropter *Teſtacea* multis nominibus puerorum naturæ ſunt idonea, neque impreſſionem ſive alterationem, quam in ventriculi regione faciunt, ita celeriter, ac liquida medicamina quæcunque deperdunt.

Ut nihil dicam de *avibus* quamplurimis *Pica*, ſive appetitu depravato [quod pullariis notum] debilitatis, quæ arena cibo inſperſa; atque una deglutita, cito convaleſcere ſolent.

Teſtaceorum nomine, non ſolùm proprie dicta intelligi, ſed & *corallia*, *cretam*, *corallinam*, *bezoar* utrumque, & ſimilia, eadem fere facultate acidum abſorbendi conſpicua, & naturis affinia, licet pleraque ſtirpis prorsùs alienæ, deſignari volo.

Hujuſmodi medicamenta quidem diu in uſu medico fuerunt, verùm uſus eorum rectus, & naturæ puerili maxime accommodus, aut nullatenus innotuit, aut opem fere nullam hactenùs tulit. Perminuta enim illorum doſis plane effecit, ut ad alia minùs tuta, imo naturæ puerorum contraria & noxia, dico *opiata*, quilibet fere Medicorum, in vigiliis & doloribus compeſcendis, jam diu tranſiret.

Atque hic me non fugit ſcomma quoddam ſuper hac re à Medico celeberrimo in me olim miſſum. Nempe cùm ad ſubveniendum Puero Nobili, maximarum facultatum hæredi, curæ meæ demandari ſolito, & febre periculoſiſſima tùm langueſcenti, meo monito accerſeretur, atque illi *narcotici* exhibitionem ſtatim proponens, me ejuſdem uſui maxime reluctantem inopinato offenderet: *tu*, inquit, *more expleto*, *non hodierno*, *ſi ita ſit animus*, *medicinam facere videris*; cui ego: neque, ut mos inceſſit, pueris medicinam quidem aut facio, aut unquam me facturum credo. Cùm enim ex prædictorum uſu, non minùs certus ſim, imo longe certior (ni plurimum fallor) & ſaltem tutior, in torminibus compeſcendis, vigiliis ſublevandis, doloribus quibuſcunque leniendis, & denique in diarrhœis ſiſtendis, ac eſt quilibet alius, quantumlibet *narcotica* vulgo æſtimantur, cum maximo vitæ diſcrimine, per id genus medicamenta.

Nullus, quod ſcio, *opiatorum* inſanus admirator eorum uſum in *debilibus*, imo *debiliſſimis* naturis ſtudioſe defendit; quamlibet complures tam in his quàm in robuſtis nimis addicti illis fuerint. Nempe Proverbium illud animo tenaci forte complectentes, *Mortuos obmuteſcere*; neque etiam prorsùs immemore, quàm gratus ſit ægrotis ſemper ſomnus, & quàm acceptabilis omnibus aſſidentibus & curatricibus ſit curarum remiſſio, & ceſſatio moleſtiarum. Etenim quis Medicus Narcoticis nimis indulgens, quantumlibet morbum clavo travali figat, & curationem procraſtinet, quantumvis idem crumenam emungat, non ſit ægrotis dolore excruciatis æque benigne acceptus, ac magnatibus imprudentibus blandus adulator; verumenimvero cum pulſus juniorum ſit debiliſſimus, temperies natura tenerrima, & vires ſint admodùm infirmæ, neutiquam mihi conſtat, quorum incertis & periculoſis medicamentis, quando tutiora, imo tutiſſima ſint æque in promptu, puerulo ægrotanti ſubvenire contenderemus.

Adjiciam & illud, quod ex quo tempore mihi innotuit *Teſtaceorum*, atque ejuſmodi, vis prorsùs *Anodyna*, imo *Infantibus Soporifera*, dummodo doſi ad finem attinendum requiſita tùm exhibeantur,

beantur], vix quæpiam eorum ægritudo, quantumvis dolorifica, minimam *narcoticorum* propriè dictorum delibationem niſi rariſſime poſtulare viſa eſt.

Ut autem in nullis Infantum affectibus (dempto Vomitu pertinaci, de quo inferius agendum eſt) pharmacia *opiatica* eſt probanda, ita neque in iiſdem *medicamentorum calefacientium* (quantumlibet nomine *cardiaco*, aut *ſalutifero* vulgo inſcribantur) uſum, ſaltem copioſorem, laudare unquam poſſum. *Cardiaci* nomen aſtute, & ſingulari quodam artificio inventum fuit, ad mulierculas omnes blande demulcendas, ad facilem captum ruricolarum, ſæpè à Medicis peritus longe habitantium, atque à bonis in vicina matronis medicinam eleemoſynariam cum laude facientibus *Cardiaca* ad omnes morbos reportantium, & denique ad ignorantes univerſos ſumma oblectatione nunquam non perfundendos. Quis enim ex plebe, *Cardiaco* propinato, malum aliquod adventurum potuerint ſuſpicari? Et tamen res eſt aliquantum dubia nonnullis emunctæ naris Medicis, *an* illorum qui citra violentiam diem obierunt, *plures ex Morbis aut Cardiacis revera interierint*. Quicquid enim morbi ſymptomata exaſperare ſolet, quicquid ſitim auget, linguam aridam facit, aut quoquo modo febrilem flammam intendit, naturis omnium tenerrimis, & vires illatę injuriæ penè nullas opponentibus minime quidem convenit. Et profectò diverſa nocumenta, nè dicam exitialia, ex regimine puerorum calidiori iterùm ſupra adverti, eum ex uſu temperatorum prædictorum, quotieſcunque is fuerit, nempè dum ſęviunt ſymptomata, ne unum quidem incommodum obſervare unquam licuerit.

Hic objiciet aliquis, ex dura, & penè ſaxea medicamentorum prædictorum ſubſtantia, *obſtructiones* neceſſario progigni, quodque res ejuſmodi indolem puerorum tenerrimam, & vias omnes illorum minimas propter partium exiguitatem, procliviores obſtructionibus neceſſario reddere debeant.

Harris de Morbis Acutis infantum.

Cui dubitationi quo melius ſatisfaciamus, conſiderandum eſt, *parentem obſtructionem* ſollennem & legitimum eſſe *Acidam Intemperiem*, quam ſæpè contrahere ſolent *Infantes* ex ipsa aeris frigiditate, atque ex temperamenti ſola teneritudine, ut ut victu tenuiſſimo, ac limpidiſſimo utantur. Ideò & quæcunque *Acidam intemperiem* corrigunt, contemperant, aut obtundunt, & coagulationes ſolvere apta nata ſunt (quod imprimis ejuſmodi res faciunt, & ſine caloris tantilli additamento) obſtructionibus ſubmovendis, & reliquæ ſymptomatum catervæ, ex hac anſa pendentium, citò devincendæ, maxime ſunt idonea.

Sunt qui intemperiem corporis Alcalinam docent febrium omnium cauſam eſſe univerſam, quodque Acida febricitantibus indiſcriminatim exhibita miros ſucceſſus habeant; ſive viri ſint robuſti, ſive mulieres delicatulæ, ſive pueri ſint tenerrimi, qui febre aliqua corripiantur. Sed doctrina iſta, ſi modo commentum, quæſtus potius, aut novitatis ſemper popularis quam veritatis cauſa excogitatum, ſit doctrina perperam vocanda, tàm experientiam vulgarem in parvulis, ſeneſcentibus, fœmineſque, potiſſimùm, quam veterum omnium Medicorum ſententiam impugnat; qui acida utero & uternis affectibus eſſe maximè adverſa, uno ore pronunciant; quique uno conſenſu ſtatuunt, acida noxium corpori ſuccum præbere, pabulumque morbis progignendis idoneum ſuggere, viſcerumque parenchyma vellicare, utpote quæ non modò margaritas, ſed & metalla vi ſua corroſiva diſſolvuntur; item ea nervis ſenſoriis maxima obſeſſe, flatus copioſos exſuſcitare, capitiſque dolores inferre. Quinetiam minus Acidorun uſus tanto magis apud nos pertimeſcendus, quantò fæliciſſima Anglorum regio præ cæteris forſan omnibus; affectibus malancholicis, aciditate exuperanti jam jam laborantibus, videtur infeſtari.

Alii fortaſſe crimini dabunt, quod

abdita, in ſcolis Medicorum jam diu celebrata de *Criſibus* doctrina interim negligatur, quodque *dierum criticorum computatio* veteribus ad unguem inſtituta, & ab iis, qui res minùs intelligibiles maximè admirantur, etiamnum prædicata, in oblivionem nobis abeat. Subjicio igitur, cùm *Criſis* ſit repentina mutatio in morbo facta, vel ad ſalutem, vel ad mortem, eam, quatenus ſumma diligentia obſervare licuit, ab ipſa curationis methodo (idque maximè in tenellis, de quibus hic res agitur) in totum pendere, atque à ſolertia artis vel imperitia aut accelerati, aut produci. Etenim cùm Evacuationibus generalibus tempeſtive adhibitis curatio principaliter innitatur, cruditates febrim committentes citius, quam aliàs fieri ſolet, concoquuntur, pars materiæ morbificæ ſtatim eliminatur, & reliqua viribus impar medicamentis deinceps adminiſtratis facilius cedit. At vero cum *diaphoreticis*, & *cardiacis* dictis exagitari ſoleant humores, aut in majorem confuſionem ſpiritus quotidie ſubvertantur, atque res permittatur ſolis *Enematis*, quæ ultra craſſa inteſtina integris viribus nunquam tranſgrediuntur, uti *Concoctio*, ita *Criſis* ipſa jure merito poſt nimiopere doctam & ſolennem medicamentorum quamplurimum pompam ſero, imo tradiſſime eſt expectanda.

Ut vero finiam; *Criſis* nihil aliud quidem videtur, quam ultimùm naturæ conamen reliquis omnibus viribus materiam morbificam per locos convenientes tandem evacuare. Idque apud nos ſæpiſſime contingit per *Sudores*, nimirum ob præpoſterum regiminis calidioris uſum. Fit etiam ſæpe per *hæmorrhagiam*, per *alvi fluxum*, per *vomitum*, & nonnunquam per *urinas*. Quæ omnia concludere efficiunt, quod Natura ipſa, Medicorum optimus & ſapientiſſimus, nullam aliam Febres judicandi rationem, niſi quæ debitis *Evacuationibus* perficitur, aut vult unquam moliri aut attentare.

Multa nuperis hiſce temporibus variâ ſunt conſcripta, atque argumentis diſceptata; de inſigni *præcipitantium* uſu in medicina, quaſi omnes ægritudines quibuſcum homines conflictantur facillimè abigerentur, ſi *Præcipitantis proprii* & *ſpecifici* cuique morbo maxime accommodi dignotionem exquiſitam nos haberemus. Notandum eſt autem, nos impræſentiarum agere de *affectibus puerorum acutis* & febrilibus, qui vitæ illorum derepente interminantur; non vero de *Chronicis*, qui medicanti longas dant inducias, atque novas rerum facultates curioſe experiri tutius permittunt. Rursùm *Præcipitatio* eſt ſepacatio particularum craſſiorum, quæ vi ſolventis acidi in liquore aliquo claro imperceptibiles ſuſpendebantur; aſt ope acidum infringentis, vinculis jam ſolutæ, ad fundum depelluntur. Porrò *Cruditas*, quæ in febribus apparere ſolet, nobis quidem videtur eſſe prædominantis acidi genuinus effectus: *Coctio* vero acidi multum infracti, atque naturæ vincentis ſignum. Et proinde *Catharſis* arte ſollicitata cruditates ſursùm impellit, & videtur præ omnibus aliis medicamentis proprie *præcipitare*, quo eædem per alvum vel urinas tandem exonerentur. Quinetiam quodcunque aliud medicamenti genus [tametſi ſpeculationibus unicè dediti longe aliter ſentiunt] *præcipitandi* rationem aliquam habet, vix aliam ob cauſam, niſi quatenùs quodam modo *Catharticum* eſt, illum effectum unquam producit, Neque enim *præcipitatio* in corpore diverſiformi, utque totidem ſuccis & humoribus, tot ductibus & anfractibus conſtanti, eadem aut celeritate aut certitudine tranſigi poſſe intelligenda eſt, qua Præſtigiator Chymicus inſtillationibus varii generis in ſuos liquores, vel colorem mutationes planè admirabiles molitur, vel præcipitationes dictas *Magiſteria* quantociùs conficit. Quandoquidem igitur *febris* partes vitales, & maximè ſuperiores, intentare ſolet, neque experimentis incertis aut periculoſis moram aliquam relinquit, prudentis Medici certè erit, qua poteſt

efficaci methodo, materiam febrilem non modo levioribus aut fictitiis *Præcipitantibus* demulcere, quin & veris & genuinis, hoc eſt, *evacuationibus* opportunis, quamprimum fieri pteſt, radicitus extirpare.

Cùm verò per plurimos Medicos famæ celebritate admodùm conſpicuos, jam diu, imò etiamnùm, ſerpſerit conſuetudo fugam omnium ferè febrium *ſudorificis* maturandi; non abs re erit hic pauca quædam eò ſpectantia nunc ſubnectere.

Ut primùm quempiam *febre Epidemica* correptum vident, de *Malignitate* neſcio qua protinus ſomnient, atque *alexipharmacis*; & *diaphoreticis* haud parùm calidus *Malignitatem* illam propulſare indeſinenter contendunt. Interim *febris* ex ſua natura ſæpiſſimè mitis, nec mali omninò minoris, ex ipſa methodo *vere Maligna* [ſi quæcunque alia] ſolet effici. Etenim cùm ſerum ſanguini per venas & arterias transferendo debitum *ſudorificis* impōrtunis ita penitus exauriatur, nil mirum eſt craſſiores ſanguinis partes in motu ſuo interrumpi ac quodam modo ſtagnare; *Pulſum* exinde debilitari, atque inæqualem, undoſum, tremulum, formicantem, aut intermittentem reddi; *Urinas* inſuper eadem de cauſa pauciſſimas eſſe, aut cruditatis ſummæ indicia exibere; ac denique notas *Malignitatis* primarias, nimirùm *petechias*, *maculas purpureas* & quandoque *ſtigmata peſtilentialia* [varios *Gangrenæ* fientis aut factæ gradus] ſeſe oſtendere ſolerę. Nempè habitus corporis humido multo prius perfuſus, & benigno calore conſtans, ſub regimine calidiore ſtatim exareſcit, aduritur; atque æſtu acerrimo prorsùs torretur: ut proinde neque lymphæ irrigandis continuo partibus deſtinatæ copia ſufficiens reſtet, neque ſanguinis craſſior jam redditus, & paſſim ſtagnationi idoneus, per vaſa circuitioni perenni ad vitam ſuſtentandam neceſſariæ inſervientia amplius fluere aut ſatis celeriter movere poſſit.

Illis autem, qui *malignitatis* notione ducti, utpotè nomine funeſtos medicaminum inflammabilium effectus tutiſſimè celante, calefacientia diaphoretica in curationem omnium ferè febrium ſolent adhibere, propono conſiderandam communem *Turcarum* praxin, à mercatoribus fide dignis mihi concreditam, indoctam, quidem, ſed verè rationalem, in curanda ipſa *peſte*, *malignarum* omnium *febrium* facilè principe, per *ſuccum limonum* in omne juſculum liberaliùs inſtillatum, per fruſta *limonum* ſaccharata ore frequenter maſticata, & per potum apud eos vulgatiſſimum, dictum *Sherbet*, (qui eſt aqua melle, vel ſaccharo, dulcata) hoc eſt, per ipſum regimen frigidiſſimum ut pote quibus *Mithridatium*. *Theriaca Andromachi*, *radix ſerpentariæ Virginianæ*, & cætera noſtrum remedia calidiſſima, *alexipharmaca* nuncupata, bonis auſpiciis ſunt planè incognita, at in nullo numero ſaltem habentur. Neque igitur miram eſt, *peſtem* (cujus terror noſtratium animos fulguris adinſtar longe lateque percutit) apud illos nonnunquam minorem hominum ſtragem facere ſolere, quam mitem aliàs febrim iis in regionibus in quibus graſſatur Doctrina.

Verum præ allis argumentis attentius ſecum cogitent noſtrates, quod Febres noſtræ facillimè vertantur in Inflammatorias, ſæpe partem aliquam corporis, ut pleuram, fauces, pulmones; muſculos, articulos, cutim &c. peculiariter afficiant; quodque Inflammationem noſtrarum origo ut plurimum fundetur in plethora, & repletione nimia. Quę enim gens per orbem terrarum tantos pecudum greges, tot armenta avide vorat? Quæ gens omnium eſculentorum copia & abundantia magis gaudet, & quænam genium minus defraudat? Itaque ubi luxus & repletio ſunt vulgo morborum cauſæ & febrile incendium tam frequenter ſuſcitant, quæ medicamenta ignes igni addunt, qualicunque notationi vel hypotheſi illa ſatisfaciunt, ſanè ſumma cum cautela exhiberi debent.

Quod verò omnis Febris continua, ſi

quantumvis mitis & regularis, nec non Febris ipſa intermittentes, Veneno ſpiritus inquinanti aut peſſundanti ortum ſuum ſemper debeat, licet clariſſimus *Mortonus* id ſtrenuè ſuſtineat & rationibus multiplicibus philoſophicè diſputet, ut aut Alexipharmacis calidiſſimis liberaliùs exhibendis, aut Antidoto Peruviano anſa opportunior præbeatur; tamen ſententiæ Viri tàm eruditi, & medica ſcientia inſtructiſſimi nequeo ſuffragari. Etenim cùm Medicum probum deceat præ oculis ſemper habere, tàm quid nocumenti & mali, quam quid boni & incommodi, ex hoc vel illo medicamento poſſit contingere; cùmque res ſit magis tremenda & extimeſcenda ægrotum noſtram opem implorantem lædere, [ut proinde plus fuerit detrimenti à Medico, quàm à Morbo] quàm in dubiis caſibus admodum cautè agere, diætam ſolummodo inſtituere, & videri fatò permittere; cùm denique tutius & longe optabilis ſit Medico, *nil conſcire ſibi*, & innocentiæ clypeo muniri, quam ſtragem hominum qualemcunque, licet inopinatum, facere, & tela huc illuc jaculari, ex quibus nonnulli è medio forte tollantur; certè Hypotheſin omnem periculoſam, argumentis quantumlibet doctis ſtabilitam, prudentiæ erit evitare. Neque demùm ego inteligo, cur ratio formalis morborum acutorum melius explicetur per Venena, præſtigiarum ritu, corpus humanum nunc ſubito invadentia, nunc derepente relinquentia, quam per occultas veterum qualitates, jam diu in hoc ſæculo ſcientiſſimo in ludibrium verſas.

Argumentum eſt infidum, & vel puero dignum, quo Medici nonnulli ad partes *malignitatis* tuendas, uti ſolent, quod ſcilicet *febrium* quarundam natura rectè ſtatuatur *maligna*, quoniam eædem ſunt ſæpe *contagioſæ*. Nam ſi *contagium* neceſſario indicaret aut probaret exiſtentiam *malignitatis*, conſequenter *ſcabiem* ipſam morborum *malignorum* numero fore accenſendam. In quo tamen morbo nec vires concidunt, neque appetitus proſternitur, nec pulſus, aut urina quicquam à ſaniſſimis diſcrepant; ac denique in quo functiones tùm animales, tum naturales conſtant, fiunt. Certè *cotnagio* aliquo non carent morbi, quotquot inſignem *inflammationem* in ſe habent: ut peſtis ipſa, de qua jam loquor, ut *variolæ*, ut *morbilli*, ut *tuſſis infantum convulſiva*, & cæteri id genus morbi, qui inflammationi intenſiſſimæ originem ſuam debent.

Quod ad *Sudorifica* in febrientibus attinet, haud inficias eo, *ſudores* ſive naturales, ſive arte ſollicitatos, in primis febrium inſultibus [cùm priori cutis incipiant occludi, cùmque ſenſibilis aut inſenſibilis perſpiratio corporis plurimùm impediatur] nonnunquam maximi è re fore *Sudorifica* autem quæ in uſu eſſe debeat, ſint *temperata*, non ea quæ incendium internum promovent. Neque ſint tàm *ſicca*, & pharmaceutica, neque etiam tam ſpirituoſa, qualia flammam flammæ admovent, quàm *liquida* & culinaria, quæ copiam materiæ ſudoribus proliciendis ſupplere poſſunt, quæque ob calefactionem ſuam externam, non ob calorem ſuum ingentium ſudores provocant.

Rem unam adhuc notatu non indignam, nec à ſcopo noſtro prorsùs alienam, nolo prætermittere. Ea nimirum *Febris*, quæ anno præterito graſſata eſt, & cujus hiſtoriam nunc breviter tradam, *malignæ* etiam numen, apud Medicos quoſdam diaphoreticorum uſu gaudentes forte adſciſcebat.

A media parte menſis *Maii* anni 1688. per aliquot ſeptimanas; *Febricula* quædam [qua ægrotantes de leviuſculis doloribus ſingulos eorum artus per vices tentantibus, de dolore etiam capitis frontem imprimis corripiente, atque de vertigine quadam maxime conquerebantur] adeò epidemicè invaleſcebat, ut nullam ſimiliter, quacunque ex cauſa, aut quavis anni tempeſtate, hactenus obſervaverim. Integræ familiæ quamplurimæ eadem febre pariter corripiebantur, ut vix unià multis procellam illam generalem effugere

effugere contigerit. Inſultus autem hic febrilis ità Epidemicus ex varietate ipſius tempeſtatis anni tunc temporis pendere nobis planè videbatur, æſtu aliquot dierum inteoſiſſimo in frigus derepentè mutato; perſpiratione corporis ſenſibili tunc impedita, & poris qui apertiſſimi fuerant ex improviſo occluſis. Illud vero ſuper hac re advertam, nunquam tot homines ſimul ægrotaſſe; nunquam pauciores fuiſſe fato perfunctos. Ea quidem febre laborantes, methodis tam congruis quam abſurdis; nimirùm venæ-ſectione; catharſi; ſudorificis, adminiſtrationibus omnibus muliebribus, aut medicinalibus, domi aliquantiſper continendo, foras in aerem prodeundo; equitandi exercitio aut alio quocunque; imò perturbatione omni & cura paululum vacando, ac denique nihil quicquam, aut quodlibet agendo, in univerſum ferè omnes convaleſcebant. Si quos autem mitiſſimo illo morbo malè mulctari acciderit, adoleſcentes fuerunt; & juvenes, fervidiori temperamento donati, (atque ſudorificis calidiſſimis ultra modum laceſſiti. Quod in hac re notandum reſtat, extimeſcendum eſt nobis, naturam hujus febris ità mitem ac benignam; tam improprijs quam ſalutaribus remediis facilè propulſatæ, effectus diros atque funeſtos poſthæc fortè habituram: nempè optatum illum ſucceſſum fruſtrà expectantibus bonis illis mulieribus, & gregalibus medicaſtris, ex cardiacis ſuis & neſcio quibus ſudorificis [cum alia tempeſtas anni curationi fuerit plane adverſa, & febris quæpiam ſymptomatis admodum truculentis ſtipatam ſeſe oſtenderit) quem tempore vernali, & cæptis quibuſcunque plurimum favente, atque in febre omnium mitiſſima, prius viſi ſunt experiri.

Priuſquàm exempla aliquot curationum methodi noſtræ beneficio peractarum libeat proponere; paucula quædam adjiciam; quæ ſymptomata infantum magis uſitata reſpiciunt; quæcunque apud Autores vulgo invenienda ſunt curioſis relinquens.

Inter omnes affectus; qui vitæ infantum interminantur, nullus tot gravia ſymptomata progenerare ſolet, quot *Dentitio difficilis* & laborioſa. Ægritudo illa novem menſium, ſive *prægnatio* (quæ *ſexcentarum & innumerarum calamitatum autor*, æquè ac ipſe uterus, perhiberi poteſt) genitrices non paucioribus periculis, quam fetum omne *Dentitio* exponit. Etenim cùm gingivæ tenellorum inflammationem talem ſæpiſſimè ſubeant, qualem aliæ corporis adultorum partes (unde febres teneris impendent vehementiſſimæ) eo quòd dentes ex alveolis in conſpectum facile erumpere nequeant; minime eſt demirandum eorum tenera corpuſcula tot ſymptomatis febrilibus graviſſimis eapropter jactari ſolere. Nimirum illinc iis *tormina ventris*, *vigiliæ*, *inquietudines*; *profluvium alvi*, aut ejuſdem *conſtipatio*, *dejectiones & vomitus viridos*; *aphthæ*, *febres*; *convulſiones*; ſimilia: quæ univerſa eidem fere methodo [ratione ætatis, & ſymptomatum violentiæ habita] acidum primo contemperandi, ac deinde leniter expurgandi ſæpiſſime cedunt; niſi morbus chronicus in acutum tranſiens, ſit valde complicatus, atque altas adeo egerit radices in regione partium principalium, ut nulla jam arte dimoveri queat; aut niſi miſellis fuerint ingenita mala; imo peſſima, ſtamina vitæ.

Duplex eſt *Dentitionis tempus*, infantibus moleſtum: unum quo dens oſſe maxillari primum emergere nititur, & quo gingivæ pars extera & ſuperior, abſque aliquo ejuſdem tumore, albido quodam circulo circumſcribi ut plurimum ſolet. Alterum eſt, quo dens mole jam auctior, & amplior factus; gingivam tumidam ſemper reddit, inflammationem inſignem in eadem parit, atque eam perrumpere omni vi conatur. In primo illo *Dentitionis* molimine, æque ac in ſecundo, Chirurgi gingivas infantum quacunque ex occaſione imperite incidunt, quo ſcilicet dentes facilius erumpant, unde vulnus citra neceſſitatem, & nullam plerumq; opem ferens, teneris promiſcua infligitur, quum ſecundum ſolummodo

Den-

Dentitionis tempus (quod diligenter notandum eſt) eam plagam inferri proprie requirat.

Eſt & aliud circa hanc rem obſervatione non prorsus indignum. Nempe quòd *Chirurgorum* nonnulli gingivam intumeſcentem aperire juſſi, *phlebotomo* ſuo id facere conſueſcant: quod pluribus exitio fuit. Nam cum inciſio ejuſmodi ſtatim cicatriſetur, neque foramen aliquod denti extrudendo aliquantiſper permaneat, planè inefficax ea ſit, atque alia remedia interim negliguntur. Curandum eſt igitur Medico, ut inſtrumento magis commodo [ſive ſit *ſcalpellum* quo calami ſcriptoriis vulgò conficiuntur, ſive ſit aliud, cujus dorſum in denſitatem *novaculæ* æmulam aſſurgat] *inciſio* ſemper fiat.

Hic vero obſervandum, quod inflammatio tanta ex hac cauſa tenellos nonnunquam corripiat, ut fruſta tentetur curatio niſi incipiat Medicus per applicationem hirudinis unius aut alterius infra utramque aurem. Nam cum in ipſis tenellis neceſſario requiratur ſanguinis detractio, ſi talis omittatur revulſio, medicamenta quantumvis propria & ſalubria ſine ea vix ſcopum deſtinatum attingent.

Prætereà inter dentiendum os tanta teneritudine ſæpe affligitur, ut omne alimenti genus pertinaciter reſpuant. In hoc caſu ſummopere cavendum, ne alimentum, calidum, imò vix tepefactum, infantibus præbeatur. Nam calor oris & gingivarum fere exurens, vix minimum caloris adventitii gradum fert ſine moleſtia & dolore accedenti.

Quandoquidem *aphthæ* ab halitu acri incendii interni teneram oris pelliculam (quemadmodum & alias corporis partes interiores) rodente aut vellicante proveniant; quæ illam acrimoniam potenter retundunt, atque etiam tollunt, ea ſola nobis maximi ſunt æſtimanda. *Gargariſmata* autem, topica, aut στοματικὰ φάρμακα nullius hic ſunt uſus. Nequeunt enim *Infantes* os ſuum quoquo modo *colluere*, niſi id inter ipſam deglutitionem quadantenus evenire exiſtimetur. Quippè illico deglutiunt, quicquid illis propinatur ad colluendum, aut hauriendum; imo illum ipſum humorem, qui *tuſſis* vi ad fauces rejicitur, exſpuere nolunt (niſi invitos quandoque *vomitus* cogat) ſed in ventriculum ſuum delabi conſtanter permittunt. Nec vero materia, ex qua *gargariſmata* conficiuntur, ita eſt nonnunquam innocua, ut tuto eorundem uſui in tenellis locus relinquatur. Certum eſt, *aphthas* (quantumlibet lactationem, aut qualemcunque comeſtionem impedire ſolent) *teſtaceis*, & leniſſimis catharticis dicto modo intercalatis protinus receſſuras eſſe; neque video, cur pluribus artificiis ad finem attinendum nimis doctè uteremur, cum pauciora medicamenta & ſimpliciora, tam tutiſſimos quam præſtantiſſimos effectus edere poſſint.

Ratio autem, quare oris ſuperficies adeo *aphthis* producendis faveat, cùm interim cæteræ corporis partes ulcuſculis nullis afficiantur, hæc eſt: quoniam pellicula eſt eadem, quæ circumveſtiens regionem oris per œſophagum in ventriculum ipſum contitnua ſerie ejuſdem tunicæ exporrigitur ac deſcendit. Quamobrem halitus acres ex effervefcentia corporis præternaturali circa hypochondria contingente, tanquam ex aheno, per *oris* ſpiraculum ſurſum feruntur, atque membranæ illius partis labem ſuam facillimè infigunt. Ideoque guſtus *linguæ* delicatulus ſapores omnes promptiſſimè diſtinguit. Denique propter eandem rationem Medici temperiem corporis prædominantem *ex conſpectu linguæ* uſitato valent dijudicare.

Diarrhœa Infantum ab orgaſmo humorum in inteſtina delabentium, vel à turgeſcentia illic bilis cum acido prædominium habente ſemper profluens, neque adſtringentibus proprie dictis, neque *narcoticis* eſt cohibenda. *Adſtringentia* enim refluxum humorum acrium verſus partes nobiliores producere ſolent, quod humidiſſimo & fluidiſſimo temperamento præditos in diſcrimen vitæ manifeſtum conjicit. *Narcotica* quidem ferociam humorum turgeſcentium ad tempus conſopiunt, quo ſcilicet vi ſæpe maiori paulo poſt recrudeſcant. Adde

de quòd vires puerulorum tenerrimæ, & à morbo jam multùm fractæ ac enervatę *opiatorum* energiam potentiſſimam raró ſine maximo ſalutis diſcrimine ſuſtinere valeant. Quæ veró acorem moleſtias omnes faceſſentem molliter demulcent, & tutiùs exhibentur, atque iis rectiùs conveniunt. Quamlibet enim in levioribus hujuſmodi caſibus (ubi *febris* abeſt) *Diaſcordii*, & ſimilium, utroque medicamenti genere conſtantium, uſus in malam partem non ceſſiſſe, quin potius emolumento alicui fuiſſe, nobis quidem videatur, tamen compertum eſt, ea in Febricitantibus infantulis periculo ſuo haud vacare; atque *cretam*, *corallia*, *margaritas*, ac id genus alia ferocientes humores compeſcentia, citrà aliquam caloris novi accenſionem, ut demùm *Rhabarbaro* expurgentur, ſymptomati huic perdomando optime conducere, & ſuppetias ſaniores ferre.

Sed notandum eſt Narcoticorum mediocrem uſum in Vomitu pertinaci, & præſertim in illo qui à Lacte vitioſo pendet, non eſſe prorſus vituperandum, quantumlibet natura infantilis à Narcoticis penitùs abhorreat. Nonnunquam enim ſymptoma tàm grave, & maxime ſi torminibus diris ac diuturnis fuerit conjunctum, nequaquam eſt debellandum niſi Laudani liquidi guttis duabus, ſyrupo roſarum pallidarum, aut ſyrupo de cichorio cum rheo inſtillatis. Nam cùm ventriculus adeò ſit debilis ut nulla medicamenta, ne dicam alimenta, pauliſper retinere queat, æquum videtur & neceſſarium, ut ad ea tranſgrediamur, quæ ſymptomati dent inducias, dum medicina leniter cathartica vires ſuas exerat atque tùm ventriculum, tùm inteſtina humoribus pravis repleta liberet & exoneret.

Nec minus in *Fluxu deorsùm*, quàm rursùm habito, ſive *Vomitu*, eadem prodeſſe liquebit. Quamdiu enim in ventriculi regione potiſſimùm regnat quę eſt perturbatio, atque Aciditas in primis omnium viis poteſtatem ſuam maximè exerit, medicamenta quibus facultatibus pollent, eas integras, & illibatas, ventriculo impertiunt *Emetica*, *ut ſal vitrioli*, *vinum benedictum*, *tartarum emeticum*, &c. hic præ aliis remediis palmam nonnullis præripere videntur; ſed ſi ætatis tenerrimæ, & vitium ſummæ imbecillitatis ratio in *emeticis* propinandis locum aliquem promereatur, & ſi coagulationum facilis ſolutio, ac deindè ſubductio, à rebus nullam naturæ vim iniicientibus, nullum vitæ periculum ſecum ferentibus, ſatis efficaciter, imò longè tutiùs, atque ab *emeticis*, aut *narcoticis* haberi poſſit, ſanè prudentis Medici erit ab iſtis omnibus abſtinere, aut etiam in totum abhorrere.

Veruntamen ſi magna illuvies humorum ſeroſorum ac noxiorum in ventriculo redundet, & tunicas ejus adeò obliniat, ut functiones naturales planè pervertat, atque tam alimenta quam medicamenta ſine nauſea & vomitu ventriculus nequeat pauliſper retinere, poſſunt quandoque cum fructu & ſatis tutò ipſis anniculis, aut bimis infantibus exhiberi radicis Ipecacuanhæ circiter grana quindecim. Quippe pulvis iſte, blande emeticus, nullam poſt ſe liquidorum aut potulentorum ingurgitationem neceſſariò poſtulat; & Emeticis modo dictis longe mitior eſt, & operatio tenellis multò ſecurior; denique humores viſcidos ventriculo impactos, frequentem cruditatum ac deinde fluxuum cauſam, præ aliis omnibus Emeticis in ſylva Medico reperiundis expedit, ſolvit, & paulatim exantlat.

Neque eadem teſtacea tantùm proſunt in *fluxu omni*, verùm & *Torminibus* infantum undecunque natis; in quibus non modò præſtantes, ſed & *ſpecificas* (ſi quælibet alia) facultates habent. Non ego *corticem Peruvianum*(principem omnium hujus ſæculi medicamentorum) *febribus intermittentibus* magis *ſpecificum*, non *Opium* (celebratum illud alterum remedium) *vigiliis* & *doloribus* pertinacibus compeſcendis, quàm *teſtacea* illa priùs memorata *Torminibus infantum ſpecificè* ſubvenire cenſeo. Quanquam enim inter innumerata fere experimenta, in tanta temperamentorum varietate, paternis tot tralatitiis infirmitatibus con-

contingentias; forte ſingularem hic illic inſtantiam contrà nos militantem, curioſus quiſpiam forte fortuna, inquam, obſervare poterit; id tamen naturæ ſumme depravatæ, non remedio in viribus ſuis delinquenti, eſt omninò tribuendum: Neque enim *corticem ipſum*, longe lateque pro *ſpecifico* deprædicatum, *aſthmaticis* viris febre, ſive intermittenti, ſive aliquantum remittenti, laborantibus, ità certò convenire conſtat. Et nihilominus *Specificorum* omnium *Princeps* in id genus morbis, & maxime in primo illorum genere, jure merito nunc audit.

Quod ad *Convulſiones* ſpectat, aut inſultus illos ſæpe minùs proprie dictos *epilepticos*, tàm à viribus jam proxime attritis & exhauſtis, quàm ab acrimonia materiæ morbificæ propaginem nervoſam exſtimulante utplurimùm pendentes, *teſtacea* noſtra, & maxime ſi *caſtoreum* iis adiiciatur, magis eximiis imò & magis innocuis facultatibus, vel in tanto affectu, vigere deprehendentur (utcunque apud plures hactenus pro quiſquiliis & rebus nullius momenti ſint æſtimata) quàm aut *aquæ antepilepticæ*, quæ teneros plurimùm excalefaciunt, aut *ſpiritus volatiles* qualeſcunque, qui ſcintillarum inſtar in omnes corporis partes exemplo proſiliunt, quique ex parvis initiis magnum incendium febrile ſæpiſſime faciunt. Nam cùm tunica ventriculi interior tota ſit nervea, atque tùm alimentorum, tùm medicamentorum facultatibus in penetralia corporis intimiora quantocius transferendis ſit idcircò accomodatior, cumque ſpiritus illius partis, ut & cæterarum, incolæ jam jam irritentur, vellicentur, ac in motus inordinatos exagitentur, videtur nobis maxime neceſſarium, ut acrimoniam illam nervos irritantem abſorbentibus remediis, & tumultum ſpirituum plane compeſcentibus, imò ſomnum iis ſine *narcoſei* conciliantibus, non verò rebus tumultum ſpirituum majorem excitantibus, & quæ calorem jam latè depopulantem augent, curatio potiſſimùm inſtituatur.

Porrò in intervallis Convulſionum ſanguinis modica detractio, ſive ea ſit per ſectionem venæ, ſive per hirudines aut retro aures, aut brachio adhibitas, ſæpiſſimè eſt ex uſu, & maxime conducit. Et poſteà teſtacea catharticis lenioribus intercalata prodeſſe poſſunt.

At verò in ipſis Convulſionum paroxyſmis phlebotomia infantes in ſummum periculum conjicit, cùm tenera natura, Convulſionibus jam laceſſita, peneque ſuccumbens, virium imbecillium ulteriorem ſimul diminutionem ex tanta venarum depletione vix ac ne vix ferat.

Neque vires Infantum tunc ſunt eſtimandæ ex Convulſionum vi & robore, ſed ex intermiſſionum ſtatu & conditione, & potiſſimùm ex obſervatione virium ad potulenta & eſculenta ſive debilium ſive validarum.

In *Convulſionibus* quamplurima pro *ſpecificis* vulgo habita (quorum nomina diu in omnium ore tritiſſima reticere placet) tam ab autoribus graviſſimis quàm à practicis celeberrimis decantari ſolent. Veruntamen virtutes multorum (quantum obſervare licuit) noſtram de ſe expectationem videntur vix explevisſe, quanquam & in tanto affectu omnem movere lapidem laudabile quidem ſit, neque cujuſquam induſtria in exquirendis appropriatis medicamentis eſt reprehendenda. In paroxyſmis infantum convulſivis, utpote à torminum prægredientium materia acri nervos omnes vellicanti jugiter obortis, ea quæ acidum obtundunt, contemperant, aut infringunt, idque ſine corporis novo æſtu aut calefactione, quæque aciditatem ſic infractam atque aculeis orbatam per inferiora deducunt, inter alia comperientur vires non contemnendas, atque horrendo huic ſymptomati debellando nonnunquam pares continere.

Quin & hujuſce dicti veritatem multùm comprobatam habui in puella annum vix unicum agente, filia cujuſdam agricolæ, *Convulſionibus* quas unquam vidi graviſſimis, vehementiſſimis & frequentiſſimis correpta, quæ per plures dies ante meum adventum labia, oculos, artus, imò & totum corpus minima cum intermiſſione exagitaverant. Fuit illa

tunc

tunc temporis pallidiſſima, nec non horrido aſpectu; alvus interim adſtricta, atq;id quod parciſſimè dejiciebatur colore fuit viridiſſimum. Alta tamen voce ejulabat quantumlibet vires proſterni videbantur, ut vicinam commiſeratione haud levi eadem afficeret. Durantibus vero hiſce *motibus convulſivis*, ac torſionibus ventris, vix cochleare alimenti aliquamdiu aſſumſerat, *cardiacis* ſolummodo neſcio quibus ſubinde enutrita. Huic miſerę infantulæ ſubveniebam, & curationem feliciter adhibebam nullis aliis medicamentis, niſi unciis aliquot *oculorum cancr.* cum *cryſtallis tartari* admixtis. Simpliciſſimi illius Pulveris ſcrupulum unum aut amplius ſingulis horis in *aqua pulegii*, aut conſimili, ſtatim deglutire cogebatur, à cujus repetita doſi ſomnus paulatim conciliabatur; ac paroxyſmi *convulſivi* fuerunt plurimum imminuti. *Enema* è lacte ſaccharato, eodemque ſalito, ſemel atque iterum injiciendum eſſe curaveram, donec tandem *cryſtali tartari* (tàm alvum leniter ſolvendi, quàm obſtructas vias aperiendi facultate pollentes, modo quantitas eorum ſufficiens introſumatur) viam ſibi per inferiora patentem faciebant. His vero paucis, & hac nulla remediorum pompa, infans ille deploratus è faucibus imminentis fati, inſperato quidem, ſed perfectè evadebat. Cur autem, ut id obiter dicam, tenellos *convulſionibus* excruciatos, & ſimul *vigiliis* ac inquietudine quaſi abſumptos, *veſicatoriis* aut nuchæ, aut aliis partibus admotis, ulterius ego torquerem, nequeo probè intelligere; quandoquidem id genus medicamentum *comatoſis* ſtupore excitandis, aut potius extorquendis, videatur eſſe propriè & peculiariter dicatum; cumque porro Epiſpaſtica vias urinarias vel adultorum tanta acrimonia nonnunquam afficiant, ut ab iis cruciatus ſæviſſimos cogantur aliquamdiu ſubire, fatendum eſt corpuſculis tenerrimis illa minus tuto poſſe convenire.

Quidni addam quod, ex quo methodo ſuprà laudata in medendis Infantibus uſus fuerim, plures eorum, ſub primum meum ingreſſum, *convulſionibus* correptos viderim, imo & nonnullos iis adeo jam graviter debilitatos, ut medicamentis qualibuſcunque deglutiendis nullæ omnino vires amplius ſuppeterent; ſed quod vix meminerim quidem tenellorum quenquam convulſionibus tunc temporis prorſus *immunem*, poſt primum uſum *pulverum* prædictorum, denuo correptum memet ipſum vidiſſe.

Veruntamen fatendum eſt hujuſmodi medicamenta nonnunquam minus eſſe apta, ad cerebrum reſtituendum, tantis ſpirituum irritationibus affectum tantis eorum nixibus aut orgaſmis concuſſum. In gravioribus igitur paroxyſmis convulſivis, Pulveris Antepileptici in capite de Epilepſia inferius deſcripti grana quindecim, aut ſcrupulus unus, aut alia antiſpaſmodica, infantibus aliquoties propinari poſſunt. Ex quo, longioribus ſpaſmorum induciis paratis, propria cathartica, aut etiam nonnunquam Mercurii dulcis novies vel duodecies ſublimati grana duodecim, ſatis tuto exhibentur, ad materiam morbificam è ſedibus ſuperioribus infrà deturbandam atque eliminandam. Imo vero perpendendum, an in vera Mania, ſive in maxima furentium ſpirituum rabie, quicquam medicamentorum æſtus illo cerebri impetuoſos melius compeſcat, aut incendium illud reſtinguat quàm frigus Mercurii ſuprà deſcripti, aut Æthiopis Mineralis inten-ſiſſimum. An autem Elleborus, de quo tanquam ſpecifico in Mania perdomandâ tanta à veteribus Medicis vulgo perhibentur, quandoquidem radix ſit calida & ſicca ordine tertio, maximaque corporis perturbatione operetur, ſit huic morbo tubulento magis accommodatus, quàm impenſe refrigerantia; judicent, ſi velint, illi, penes quos miſeri Maniaci diu vincti manent, ad arbitrium dominorum deſpoticorum ſæpe incarcerati, & quorum libertatem præmaturam nonnunquam vix permittit hæredum rapacium quæſtus, aut tutelæ illorum curatoriæ emolumentum.

Variola & *Morbilli* Infantum, plerumque illis mitis & tranquilla ſanguinis effervescentia, ſæpè non ita malè ſe habere ſolent, ubi nec Medicorum auxiliatrices manus expetuntur, neque curatricum ſibi magnoperè placentium abundans peritia efflagitatur. Cùm verò effrænis ſanguinis impetus medicam opem jure expoſtulet, *teſtacea* priùs recenſita id ferè auxilii *infantibus*, quod *adultis narcotica*, præbere ſolent. At verò ſpiritus volatiles, qui in uſu ſunt, aquæ cardiacæ, Mithridatium, Theriaca Andromachi, & cætera calidiora alexipharmaca, aut diaphoretica, ſunt imprimis fugienda, quæ exanthematis præproperè expellendis, atque præcipiti eorum foras extruſioni omni ope moliendæ præcipuè deſtinantur; at quæ, loco virtutis cardiacæ aut expulſoriæ quam præ ſe ferunt, *variolas* ex ſe benignas in periculoſas multoties immutant; & *morbiliorum* materiam, aliàs in ſuperficiem corporis facilè ſuccedentem, irritant, perturbant, & introvertunt, dyſpnœas lethales ſæpè invitant, catarrhoſque ſuffocativos excitant; ac denique ſanguini leviter & modicè æſtuanti mox ulteriùs ſuccedendo videntur maximè quidem inſervire.

De *Variolarum* natura penſitanti mihi in mentem ſæpè ſubiit admirari, qua ratione regimen intensè calidum in hoc morbo non modò apud ineptas nutrices, verùm & Medicos, alias ſatis doctos, ita invaleſceret; cùm hic morbus ſit maximè *inflammatorius*; cùmque *ſuppuratoria* omnia medicamenta, propriè ſic dicta, partibus corporis, ſive uni, ſive pluribus intumentibus, & in ſuppurationem proclivibus externè applicari ſolita, tùm à Medicis, tùm Chirurgis, uno omnium conſenſu, ſint & eſſe debeant facultatibus ſummè temperata: qualia ſunt *radices althææ*, & *liliorum*, *folia malvæ*, *althææ*, *brancæ urſinæ*, *farinæ lini*, *fœnugræci*, *tritici*, *butyrum*, *adeps*, *oleum*, *vitellum ovi*, *mucilagines*, *medulla*, & ſimilia, quæ calore minimè excellunt. Remedia enim calidiora, ſive interna, ſive extra adhibita, ſunt planè *diſcutiendi*, & rarefaciendi, & facultate prioribus quodammodo contraria prædita. Adde quòd hæ functiones naturæ *ſuppurationi* ita incumbentis revera perturbent, & in confuſionem præpoſteram neceſſariò adigant. Quamobrem *teſtacea*, quæ ſunt viribus admodum *temperata*, quæ *ſuppurantibus medicamentis* natura ſua benigna ac miti proximè accedunt, quæ *putredini* corporis univerſali ſummoperè reſiſtunt, quæ denique functiones neque animales neque naturales interturbant, aut inordinatas reddere ſolent, pluribus certè nominibus *Variolarum curationi* ſymbolum conferunt.

Potui pluribus rem inſtitutam defendere, atque adeò limites hujus opellæ in longinquum proferre. Sed Lectorem nolo diutiùs detinere, ambagibus ſcholaſticis unquam determinationem aut ſubituris, aut promerentibus; & ad praxin medicam nihil quicquam attinentibus; nolo Autorum inter ſe in æternum vellicantium citationibus gloriofis umbram eruditionis non vulgaris aucupari; ac denique nolo aliorum ſententias ſubtiliter vellere, quo in alienis hallucinationibus ipſe triumphos agam, & quo meam qualem qualem opinionem quoquo modo propugnem. Etenim probe novi quam revera difficillimum ſit, veritatem rerum penitus ſcrutari; novi illum ad veritatem cujuſque rei proximè accedere, qui minùs aliis erraſſe deprehenditur. Utcunque enim homines ex qualibet anſa criſtas ſuas in altum vulgò erigant, & *ſcientiæ conſummatæ* ſpeciem in hac vel illa diſciplina ſibi facilè aſſumant, mortalibus tamen haud conceſſum eſt ultrà tenuitatis & fragilitatis naturales terminos progreſſus facere. Et profectò quanto quis aliis *ſcientia* eſt *ſuperior*, tanto ut plurimùm ſe gerit *ſubmiſſior*. Videtur autem nobis quædam rerum mediocris comprehenſio, atque pari ſcientiæ proportione limitata, a ſupremo mundi gubernatore, omni ſæculo partitim diffundi, ut ſcilicet neutrum alterius *ignorantiam* nimiam merito exprobaret. Sane perdidimus nos inter magnas rerum humanarum viciſſitudines quamplurima; quæ in prioris alicujus ſæculi præclaram memoriam & ceſſerunt, & ſemper

per vertent. Neque etiam deſunt ipſimet noſtro huic ſæculo [quicquid invidi ringuntur] ſua inventa laude admodùm digna quæ *artem medicam*, uſquedum *Ars* erit, & magnoperè *nobilitabunt* & à noſtris ſic excultam ſeræ poſteritati ſacram tradent.

Exempla aliquot *Infantum* methodo hac noſtra curatorum nunc tandem exhibebo; id autem non eo animo, ut conamina noſtra, qualiacunque ea ſint, *aliis* omninus peritioribus *methodis* anteferenda proponerentur. Quippè quid alii judicio magis valentes poſſint, non eſt noſtri determinare. Illud duntaxat agimus, ea quæ pro *vero*, aut ſaltem *veriſimilimo*, ex noſtra obſervatione, ſunt comperta [eandem judicandi poteſtatem aliis facilè relinquentes quam nos jure ſuſcipimus) & quæ nonnullis è re fore haud veremur conjectari, in lucem emittere, & publici juris facere.

Obſervatio I.

NObiliſſimus Infans, *Filius* natu maximus Illuſtriſſimi *Marchionis* [Viri muniorum omnium in Republica maximorum ſummè capacis, quem nullæ rerum humanarum viciſſitudines ab integritate ſingulari unquam tranſverſum egerunt, ac denique ingenii celeritate quadam incredibili donati) temperamento corporis valdè ſanguineo & ſucculento præditus, ſed cui nervi omninò infirmi fuerunt, *febre acuta* plus ſemel fuit correptus; *materia* autem *febrilis* in *Pulmones* illius potiſſimum ſe ſemper transferebat. Interim *Dominus* dyſpnœa graviter laborabat, & difficilis inter dormitandum anhelitus ejus adſtantibus clarè fuit auditus. *Pallor* faciem venuſtiſſimam obducebat, *ſitis* maximè urgebat, & *calor* cutis intenſus ac mordax, cum jactatione & inquietudine continua.

Sanguinem è brachio paulo liberalius primùm detraxi, ac deinde *ipſa hac methodo* quam deſcripſi ſemper auſpicatò ſum uſus, qua *febris* cum omni ſymptomatum ſatellitio fuit facile profligata, & ſanitas demum reſtituta.

Cæterum primum tempus, quo *Illuſtrem* hunc *Infantem* ac *Dominum* ego inviſebam, fuit, cum jam quatuordecim menſes eſſet natus, Junii die 14. anno 1685. *Tuſſi autem convulſiva* tunc temporis fuit maximè debilitatus, cum curæ noſtræ committeretur; Clar. Domino Doctore *Short*, Medico nemini ſecundo, inſociam operam fliciter accerſito. Vena brachii dextri ex communi conſilio ſtatim aperta, & ſanguinis unciis circiter quatuor detractis, equidem proponebam *margaritarum*, & ſimilium aciditatem prædominantem contemperantium, uſum ſolito copioſiorem; *ſucci pulegii ſaccharo cando* edulcati cochleare interim bis vel ter in die ſimul præbendo atque tertio quoque die alvum ejus *manna* blande ſolvendam, cui quidem *methodo*, ut à me alias comprobatæ, ac ſimul tutiſſimæ, facile annuebat Vir candore ſingulari, & perſpecta morum probitate non minus quam peritia artis, præſtantiſſimus. Atque eo pacto *Nobiliſſimus* ille *Infans*, Auguſtiſſimæ poſt Regiam Familiæ proximus à Patre tunc Hæres, qui ex judicio præclariſſimi illius Medici haud minus *trium menſium ſpatio* liberandus videbatur, *decem* circiter *diebus* [ut non male tum temporis palam augurabar] e graviſſimo hoc morbo convaleſcebat.

Porrò eundem *Nobiliſſimum Puerum*, jam quinque annos natum exinde *febre continua* decumbentem; & primum *de capite* ac *ventre* alternis vicibus quiritantem, ſed mox immaniſſimis *torminibus* in regione *Ilii* inteſtini miſere excruciatum, (ut ad *Iliacam* quaſi *Paſſionem* jam proxime accederent] cum pulſu debiliſſimo (fortunante Numine) ad ſanitatem reducebam. Notandum autem, quod cùm hæc *febris acutiſſima* & *continua*, in *intermittentem* & tutam denuo tranſmuteretur, cujus paroxyſmus, nullo rigore aut frigore inter initia (ut fieri ſolet) conſtans, ſed *tuſſicula ſicca* aditum ſibi pariter ac durationem faciens, ſemper à prandio ſingulis diebus recurrebat, *corticis Peruviani* vires experiri placuit. Verum emolumentum exindè enatum erat fugax, & mere palliat-

liativum, donec ſtillæ aliquot ſanguinis è naribus fluentis cum *tuſſi* vehementius urgente, & *febres* novas vires capeſſente, me aliquamdiu prius reluctantem (eo quod robur nativum ex hoc morbo jam plurimum attereretur) è brachio *ſanguinis uncias* ad minimum *ſex* detrahere tandem cogerent; atque die proxima *catharſin* adhibere. Quibus igitur exactis, *iulapium corroborans*, & reliquiis *tuſſis* abigendis præcipuè deſtinatum, illi jam valdè imbecillo ita protinus conducebat, ut ad perfectiſſimam valetudinem quotidiè propius accederet, & ſanitas ex omni parte confirmata [qua ab illo tempore jam integra *fruitur*) ei reſtitueretur.

Obſervatio II.

2. Filiolam ejuſdem *Celſiſſimi Marchionis*, & *Dominam*, undecim menſes natam, habitu opimo & craſſo præditam, *febres* acuta cum *tuſſi ferè convulſiva*, ineunte vere, ſed & tempeſtate admodùm frigida, nuper correptam, *methodo* prius *recenſita* auſpicatò tractabam, & paulo majore temporis ſpatio (nempe æqua ratione tempeſtatis anni habita] ad integram ſanitatem reducebam, niſi quod ſub finem *curationis* guttas aliquot *elixir: Propriet. dulcis*, *teſtaceis* exhibitis denuo adjici curaverim.

Obſervatio III.

3. Unicus *Filius* illuſtriſſimi *Comitis*, (non modo antiquo *Natalium* ſplendore, verum & univerſis *animi dotibus egregiis* ornatiſſimi) ſeptendecim ſeptimanas natus, *torminibus* ventris, *dejectionibus viridibus*, *aphthis*, *inquietudine* perpetua, nec non *ſubſultibus membrorum* crebro recurrentibus, incipiente Februario, laborabat. Aures, è quibus madidus quidam humor [pro more Infantum) copioſe effluere ſolebat, jam fuerunt prorſus exarefactæ. Hujuſmodi præſcriptionibus obtinui, ut *Nobiliſſimus* ille *Infans* intra ſpatium ſex dierum quam rectiſſimè valeret.

℞. Pulv. è chel. cancr. comp. ℨi. Margar pp. ℈ij. ſal prunell. ℈j. M. F. *pulvis* in viij. p. æ. dividendus. Sumat unam ſtatim, in cochleari *Julapii* ſequentis, ſuperbibendo cochleare alterum.

℞. Aq. lact. alexit. ℥iv. puleg. ℥ii. pæon. comp. ℨiij. ſacch. perlat. ℥i. M. F. *Julap.*

Poſtquam primis duabus diebus *illuſtris Infans* de *Pulveribus* prædictis quod præſcriptum erat aſſumpſerat aliquoties in die, ad Symptomata quibus detinebatur conſopienda, & ex quibus revera ſunt conſopita, exhibui diei tertiæ aurora *ſyrupum ſolutivum* ſequentem, quo alvus leniter ſubducebatur; atque res omnis in vado fuit conſtituta.

℞. Syr. de cichor. cum rheo, de rhamn. cathart. ā. ℨj. rhei el. pulv. gr. xij. tinctur. croc. gutt x. M.

Deinceps per duos alios dies in *pulveribus* illis exhibendis adhuc pergebam, ac rurſum tertio *catharſin* eandem inſtituebam. Quibus abſolutis ægritudo omnis in totum evanuit, color faciei pallidus fuit in vividum immutatus, atque aures, uti prius, exſudare protinus cœperunt.

Obſervatio IV.

4. Honoratiſſima ejuſdem Illuſtriſſimi *Comitis Filiola*, tres annos & dimidium quarti nata, *febres* lenta exacerbationibus valde irregularibus conſtanti corripiebatur, atqui Illa de gravi *capitis* dolore maxime, & *ventris* nonnunquam, conquerebatur. Alimentum omne faſtidio illi fuit, & ſomnolentia identidem premebatur, ut *variolarum* ſuſpicio apud domeſticos omnes fuerit oborta; ſubſultibus nervorum aliquoties inter dormiendum, nec non *tuſſicula ſicca*, nonnunquam tentabatur. Sequentia præſcripſit.

℞. Aq. lact. alexit. ℥vj. epidem. ℥ß. margar. pp. ℨj. pulv. è chel. cancr. ſimpl. ℨij. ſacch. cryſtall. ℥ß. M. F. *Julap.* de quo capiat cochl. iij quarta quaque hora, vaſe prius diligenter agitato.

℞. Aloes Succotr. ℨj. ſummit. centaur. min. fol. ſab. ſicc. an. ℨß pic. Burgund. ℨj. tereb. *Ven.* q. ſ. *Empl.* umbilici regioni adhibendum.

Die

Die proxima perſiſtebat in uſu *Iulapii.* *Epiſpaſticum* etiam modicum ſubtus nucham fuit applicatum.

Enema è lact. ſacc. & ſalit. ℥vi. quoniam alvus non reſpondebat; injiciebatur.

℞. Æthiop. Mineral. calomel. an. gr. vi. mivæ cydon. ℈ii. f. *Bolus* ſero exhibendus.

Sequenti die ſumebat *Syrupum* hunc *Catharticum*.

℞. Syr. de chamn. cathart. ʒii. pulv. *Comit. VVarvicenſis* gr. vi. rhei el. pulv. gr xii. tinctur. croc. gutt. xx. aq. ceraſ. nigr. ʒi. M.

Cryſtall. tartar. ʒß. ad vim purgativam exacuendam in hauſtu ſeri poſſetici propinabatur.

Eadem nocte quatuor cochlearia *Julapii* præditi exhibebantur hora ſomni.

Quarta die & quinta *Mixtura* ſequens cochleatim deligenda reliquis additamento fuit.

℞. Corallin. ʒii. fol. menth. ſicc. pulv. ℈i. pulv. è chel. cancr. ſimpl. ʒii. ſyr. de balſam. *Tolut.* de althæ. an. ℥i. aq. aurant. ℥ß. M.

Veſpera ſextum diem præcedente *Bolus* ſupraſcriptus repetebatur, & mane ſequenti *Syrupus Catharticus*; ex cujus vi & efficacia, ſub meridiem, *Nobiliſſima Domina lumbricum* ſpithamæ longitudinis ventriculo evomuit. Quo facto; ab ægritudine omnimodi promptiſſimè liberabatur.

Obſervatio V.

5. HOnoriſſima, & unica *Filia* Sereniſſimi *Principis* ac *Ducis*, vix unum menſem adhuc nata, *nauſea* ac *vomituritione* fuit male affecta, nec non *ſedibus viridibus*, ac proinde *torminibus* cruciata. *Pulvere perlato* ad gr. viii. vel ℈ß. in cochleari aquæ menthæ, bis vel ter in die propinato, *tormina* ventris facile propulſabam, atque *Rhabarbaro* à gr. vi. ad ℈ß. in tantillo *Syrupi de cichorio cum Rheo* materiam morbificam blandiſſime ſubducebam; ex quibus color dejectionum viridis in meliorem immutatus, ac *torſionibus* ſtatim ſublatis, dies noteſque fuerunt quietis plenæ. *Nauſea* pariter ac *vomitus* ventriculo jam emandato, protinus ceſſabant.

Obſervatio VI.

6. FIlia unica eximii Domini, & Parlamenti Senatoris, atque ex ampliſſima & florentiſſima familia in Comitatu *Surriæ* oriundi, ſex menſes nata, *febre inſolita*, ac mali moris, qualem *malignam* nuncupare amant, aliquandiu fuerat correpta, *Dejectiones* ejus *virides* fuerunt, color faciei pallidiſſimus, nec non plumbeo proximus. *Aphthæ* oris lactationem omnem prorſus impediebant; & *ſymptomata* quædam *inuſitata* maximum vitæ diſcrimen una intentabant. Mentum ſuum, quantum potuit, ſurſum attollebat, & caput retrorſum dies noteſque deflectebat, adeo ut ego abſceſsum aliquem circa fauces hærentem, aut *ſtrangulationem* repentinam, ſtatim ac advocatus, proinde ſuſpicarer. Huic alterum e *pulveribus* præmemoratis ad gr. xv. qualibet vice exhiberi juſſi, ſecundum methodum ſuperius deſcriptam. At vero toties quoties propinabatur ex inproviſo contigit *Ebullitio* talis, qualem in nullo infante tam perceptibilem obſervare adhuc licuit. Omnia enim deinceps in tumultum enormem conſerva ſunt, atque res in extremo diſcrimine perinde verſari videbatur, ac ſi *ſuffocatio* totalis eam ſtatim confectura eſſet. *Ebullitionem* vero uſitatam inter *Acidum* & *Alcali*, ſub primam illorum in vaſe admixtionem, plane referebat. Porro effervescentia hac finita, illa *Sudore* multo protinus diffluebat. Neque tamen poſt plures *pulverum* doſes, & ſubſequentem leniſſimam *catharſin* aut ſymptoma illud tantillum minui, aut cætera in melius mutari videbantur. Itaque *Mercurii dulcis* & *fluorum ſulphuris* an. gr. iv. in tantillo ſyrupi caryophyllorum, tandem veſperi exhibebam, & mane inſequenti, ad ſummam humorum corruptelam ſive corrigendam, ſive averruncandam eadem repetebam. Ex ſecunda autem illorum doſi matutina, non ita diu poſt exhibitionem, magnam

humorum putridorum & fœtidiſſimorum ſanguine ſtriatorum copiam, colores irridis multiformes æmulantium, illa evomuit; ex quo ſtatim convaleſcere incœpit; & *pulveres illi* à quibus paulo ante ita abhorrebat, tunc iterùm propinati *optimè* quidem *conducebant*, nulla jam ebullitione inter eorum uſum amplius comparente. Exinde etiam plorare, ac intenta voce vagire incœpit. Item *tuſſis* parexiguam moleſtiam creans, cùm fuit exorta, tum facile prupulſata. *Aphthæ* quantociùs recedebant, *febris* protinus evaneſcebat, color vividis vultui reſtitutus, atque infantula hæc univerſis pro *deplorata* merito habita priſtinum vigorem omni ex parte citò recuperabat.

Obſervatio VII.

7. Filius unicus *Præfacti* navis oneraria ad *Indias Orientales* navigare ſolitæ, octo dies tantummodo natus, tempore hyemali, *torminibus dejectionibus virideſcentibus* atque *inquietudine* continua laborabat. Adde, quod *aphthæ*, ad inſtar *cruſtæ albæ* labia interna, imo & totum os adeo jam obducebant, ut mammis nutricis os ſuum tenerrimum admovere, aut minimùm lactere haud valeret. In hunc igitur modum præſcripſi.

℞. Marg. pp. ℈ii. pulv. è chel. canc. ſimpl. ℈i. M. F. *pulvis* in viii. *chartulas* dividendus. Sumat unam ter in die, temporis opportunis, in cochleari *Julapii* ſequentis.

℞. Aq. lact. alexit. ℥ii. puleg. ℥i. ſacch. perlat. ʒiii. M.

Die prima, ac deinceps, *tormina* ſunt conſopita, & ſomnus placidus conciliabatur.

Tertia die ſumebat *ſyrupum ſolutivum* ſequentem.

℞. Syr. de cich. cum rheo ʒii. pulv. rhabarb. gr. vi. aq. roſar. gutt. xxx. Miſceatur.

Eadem veſpera *pulverem* prædictorum alter propinabatur.

Die quarta lactere incœpit, *aphthis* am evaneſcentibus; atque ſedes fuerunt omnis viriditatis expertes. Veruntamen eadem die; quinta, in uſu priori *pulverem* perſeveravit.

Sexta *ſyrupum ſolutivum* cum Rhabarb. pulv. ℈ß. loco gr. vi. ſumebat. Quibus demum exatis, perfecte convaluit.

Obſervatio VIII.

8. Filia Theologi liberali eruditione eximie perpoliti, decem circiter menſes nata, *profluvio alvi* violentiſſimo, inter *dentiendum*, corripiebatur, ut ex dejectionibus continuis (quæ virides fuerunt, nec pauciores quadraginta aut quinquaginta, ſpatio viginti quatuor horarum) ſicut parentes mihi retulerunt, fere exanimis foret, & ab omnibus habita pro deplorata. Exhibebam ei *pulverem* deſcriptorum inter quos in ſiſtendis *Diarrhœis Cretam* primas obtinere, & vel *Coralliis* præſtare, conjectari ſoleo) ſcrupulum quarta ad minimum quaque hora, ſed & ſæpius inter initia, donec fluxus admodum remittenter, feroci bilis ſedaretur; ſomnus una conciliaretur, & vires aliquantum redintegratæ fuerint. Tertio die præparatos jam humores è corpore exigebam *Rhabarbaro* illo nunquam ſatis laudando, quod tam partium jam imbecillarum robur firmat, quam impuritates blandiſſime tollit & expurgat. Perſeveravi in iiſdem ter vel quater in die exhibendis, donec tertia dies rurſum rediret, qua *catharſin* eandem repetebam. His finitis perfecte convaleſcebat.

Hic porro adjiciam. Quemadmodum *Rhabarbaro*, inter *purgantia* infantibus ſive *febre* ſive alias affectis accomodata, palmam facile adjudicem; ita vix aliud reperire eſt ex natura ſua inſalubrius, aut periculoſius, in tenellorum *febribus*, decantata illa *Aloe*, quæ febricitantibus (quantumlibet *præparatio* ejus *Sacra* indigitetur) perniciosiſſima tamen extat tum propter intenſum ſuum *calorem*, tum propter *corroſionem* ſuam inſignem tenerrimæ indoli maximè adverſam. Atque hujuſce rei veritatem potui, ſi libuerit, confirmare, hiſtoria memorabili *Nobiliſſimi*

mi Infantis vix quadriennis, febre lenta correpti, & binorum dierum ſpatio ad eas incitas, redacti, per uſum potiſſimum *Hieræ Picræ*, in vehiculo, utimos eſt, calido infuſæ, ut labes viſcerum inde ſubito enata, quam *Autopſia Anatomica* poſtmodum demoſtrabat, omnem fidem longè ſuperaverit. Verum ſileo, memor quemadmodum de *mortuis*, ita & *QUO AD VIVENTES*, *nil niſi bene*, & honorificè dicendum.

Obſervatio IX.

9. FIlia Generoſi, quadrienis; æſtate anni 1687. laborabat *FEBRE* omnium vehementiſſima, quas in tenera hac ætate unquam vidi; habitus corporis fuit admodum macilentus, ſitis adfuit inexplebilis, calor cutis ultra illos annos acer adeo & mordax, ut tangentis manus incendium ejus interum vix ſine moleſtia ſuſtinere poſſet. *Parotides* interim dolore excruciabant, nec non mediocriter intumebant; genæ rubore ſummo ut plurimum perfundebantur; atque illa anxietate & inquietudine continua langueſcebat. Eam ſic ægrotantem veſperi primùm inviſebam. Cui illico propinabam ex *pulveribus* prædictis, & redditis parum expulſoris, ſemidrachmam, paulo poſt repetendam, in cochleari *aquæ Pulegii*. Nane inſequenti eadem ſunt iterata; ſed bihorio poſt hauſtulum matutinum, ſanguis è naribus copioſè fluebat, atque tota frons livida & turgidula erat, cum rubore inſigni hic illic interſperſo, tanquam ſi omni ex parte recens verberata frons ejus videretur. Sub tempus ſiniſtrum *macula* plane *coccinea*, magnitudinis duorum plus digitorum eademque rotunda ſe exibebat. Quibus ſpectatis neutiquam deterritus, imo rem bene ominans, in *pulveribus acidum contemperantibus*, ſed iis jam minus expulſoris propinandis per illum diem permanebam. Proxima autem, hoc eſt, die tertia ex quo adveni, tametſi *febris*, *calor*, & *ſitis*, æque intenſa atque prius tunc manerent, tamen *pulverem* purgantem, cujus operationi promovendæ opem non exiguam conferebant *cryſtalli tartari*, exhibere nullus verebar; unde quinquies aut ſexies dejeciſſe eam contigit. Denique *eadem ipſa* die *febris* illa in totum profligata eſt, *ſitis* veſperi nulla, & *calor cutis*, tanquam ſaniſſimæ, jam fuit tactui maxime temperatus, ut proinde ſub noctem puſilla integræ valetudinis conſcia parentibus ſuis læte exclamaret: *Quàm rectiſſimè nunc ego valeo.*

Obſervatio X.

10. FIlia Generoſi, annum unum nata, habitu optimo aut præpingui, menſe Novembri, propter *difficilem dentitionem* graviſſimè *febricitabat*; ſitis illi inexplebilis fuit, vultuſque pallidiſſimus, niſi quod & nonnihil viriditatis pallori conjungeretur. Quotieſcunque os mammæ lactura admovebat, *tuſſi* ſtatim exorta à lactatione deſiſtere toties cogebatur; quo ſymptomate equidem admonitus, uvam tumidam ac inflammatam fuiſſe conjiciebam. Os præterea *apthis* valde exulcerata eſt, quod firme occluſum vix unquam aperire volvit, niſi naribus quandoque compreſſis, ad ſpiritum ducendum, ſimul medicamentum ſumendum, nonnunquam impelleretur. Sedes ejus viridiſſimæ, atque acidum redolentes, cum jactatione frequenti, *torminibus ventris* eam excruciari oſtendebant. Inter dormitandum anhelatio adſtantium aures clare pertingebat. Præterea ne tantillum vagire tunc potuit, donec excurrente ſeptimana, & ex remediis ipſiſſima hac methodo, quam deſcripſi, adminiſtratis multum retuſa ægritudine, clamor infantibus uſitatus præſentium aures tandem demulceret. A *ſecunda catharſi* ſingula ſymptomata manifeſtò remittebant, & à tertia celebrata, color vulti floribus cum candore nitidiſſimo ſenſim redibat, os ſanum fuit, oculi redditi vivaces, atque valetudinem confirmatam deinceps obtinebat.

Adjiciam & *Chronicus affectus* exemplum non vulgare, quod nec ab in-

ſtituto multum alienum, nec ipſum fortaſſe erit prorsùs inutile.

Obſervatio XI.

11. PUer quidam tredecim annos natus, *atrophia*, uti apparuit, *verminoſa* adeo emaciatus fuit, ut ipſiſſimo ſceleto, quàm Puero viventi ſimilior videretur. Facies fuit cadaveroſa aut *Hippocratica* dicta, oculi concavi, nares acutæ, oſſa pellibus tantummodo circumtecta. Ex morbo fatuus, & rationis omnino expers fuit; de altera parte conclavis in alteram, ope artuum ſtrigoſorum, vix repere ut limax potuit: omnes ejus excretiones, ſive per urinam, ſive per ſedem, fuerunt interdiu in braccas, noctu in lectum, involuntariè emiſſæ. Huic in dies exhibebam *Aethiopis Mineralis*, quem in uſu habeo, grana viginti quinque, aut ſemi drachmam, manè & veſperi, corpus interim blandiſſimè laxando quarta quaque die. Complures illinc *lumbricos* per alvum excrevit, atque deinceps εὔχροος, & εὔσαρκης paulò poſt evaſit.

Præparationem autem *Aethiopis* noſtri *Mineralis*, utpotè apud nullum Autorem, quod ſcio, legendam, & uſui multiplici, ut opinor, futuram, deſcribere non gravabor.

℞. *Hydrarg.* p. ij. *Flor. ſulph.* p. j. Agitentur in mortario vitreo, donec omnes globuli Mercuriales penitùs evaneſcant, & maſſa redigatur in pulverem fuſcum tenuiſſimum, qui paulum conſervatus maximè nigreſcit.

Vulgaris modus *Aethiopem Mineralem* conficiendi eſt, *Mercur.* crud. & *flor. ſulph.* an. p. æq. incorporando, & deflagrando, donec genus quoddam *capitis mortui*, finita combuſtione, in forma *pulveris* mediam admiſtæ maſſe partem retinentis reſtet; cujus facultates genuinæ annon exuſtione illa plurimùm deleantur, an verò etiamnùm, & quantùm vigeant, nondùm ità conſtat, ut quid certi ſtatui poſſit: quemadmodum & de plurimis præparationibus aliis igne ex ortis idem ſit dicendum.

Præparationem hanc cæteris *Mercurialium* ut plurimùm anteferre ſoleo, tùm quia qualicunque quantitate, & quotieſcunque *ſalivationem* nunquam excitat, quæ tenerrimis naturis neque convenire poteſt, neque inexpectata citrà horrorem adſtantium ſummum unquam conſpicitur; tum quia *ſimplici* ac *naturali modo* perficitur, abſque aliquo auxilio *Artis* nimiopere curioſæ, quæ *medicamenta* nullo loco numerare ſolet, niſi *ignium* luculentorum torturæ ea priùs commiſerit; quò ſcilicet *puriora* & à ſordibus neſcio quibus ingenitis *defæcatoria* illinc fiant, cùm tamen ex *optimo* ſtatu, & naturalibus eximiis facultatibus pollenti in *deteriorem*, minùs tutum, at prorsùs novum eadem non rarò tranſmutentur. Sic autem indomita *Mercurii volatilitas*, cui quidem *figendæ* tot laboribus & tanta contentione *Chymici* diu ſudarunt, minimo *mortarii* & *piſtilli* negotio facillimè ſubigitur.

Potui quamplurima alia *Curationum* exempla enumerare, niſi diutiùs eadem in re immorando moleſtias Lectori faceſſerem.

Potui & in memoriam revocare, atque meritò comprobare conſuetudinem illam veterem, ſemperque optimam, morbos pleroſque tùm infantiles tùm Pueriles facilè præveniendi, medicamentis notis & ſalutaribus, corruptelæ humorum reſiſtentibus, & ſingulo ferè menſe exhiberi ſolitis. Quippe cum indoles puerorum tenerrima impreſſionibus omnibus externis pariter ac internis, tàm obnoxia ſit, cùmque indigeſtiones aut cruditates in teneris tàm facilè prædominium obtineant, prudentis Medicis erit; diatheſes illas morboſas ita per [illegible] corrigere & emendare, quæ nequeunt in temperie tàm molli ac imbecilla in totum tolli.

Potui & pluribus diſceptare, an *tutius* ſit *Infantes* recens natos *nutricum conductitiarum* cuſtodiæ, uti mos inceſſit, temerè committere; ut ſcilicet Parentes, poſtquam infans ex nutricum errore aut incuria animam innocea-

centem jam efflaverit, illum tunc maximè periclitari tandem intelligant; an verò ab ortu primo potiùs ablactandi fuerint; an Matres ipſæ nutricis partes jure agere deberent; aut denique annon nutricula, ubi talis requiritur, ſit domi maternæ alenda, & ſub Parentum œconomia ſit à mariti conſortio diligenter cohibenda.

Verùm jam tempeſtivum eſt *Objectionem* diluere, tàm Medicorum quorundam in praxi egregiè verſatorum, quàm aliorum qui *materiæ medicæ*, quà patet, recens inveſtigandæ operam diligenter dederunt: Nempè culpabunt *methodum noſtram* ſimplicem, & minus ornatam eſſe, tàm ex rebus vulgò notis conſtantem, quàm *varietate* illa *Præſcriptionum* Medico docto apprimè neceſſaria, atque apud Autores ſæpè exſuperanti, plurimùm deſtitutam, imò & crimini dabunt, me *præparationes Chymicas* apud Autores pleroſque omnes in operibus jam diu celebratas, aut penitus ignoraſſe, aut, ſaltem immeritò poſthabuiſſe,

Hi igitur meminerint, *Medicum eſſe Naturæ* tantummodo *miniſtrum*, & φύσεως ἰητρός. Querantur verò iidem nos nudos eſſe natos, *Naturam paucis contentam*, quòdque *Artis* ſit *Naturam*, quoad poſſit, æmulari, vel potiùs *adumbrare*. Sciant etiam illum, *qui nimis longas, vel qui nimis multas remediorum formulas præſcribit, aut ex Ignorantia peccare, aut Dolo malo.*

Quod vero ad *Chymiam* attinet, malim ego eam ſat probè callere, quàm promiſſis Chymicis inanibus & glorioſis fidem nimis credulam adhibere. Nihil dicam, quòd apud Clariſſimum *Lemerium*, Hermeticæ artis, ut & hujus ſæculi (quoad rem *Chymicam*) decus & ornamentum, aliquamdiùm fuerim *Pariſiis* convivator, nec non contubernalis. Sin Ars Medica *methodis curativis genuinis* minùs antehac fuiſſet deſtituta, cùm *Chymica* primùm in Medicina locum præ aliis non ita pridem ambirent, *præparationibus Chymicis*, ni multùm fallor, ea minùs poſtmodum exuberaſſet. Quorsùm enim ad res ignotas, incertas, imò periculoſiſſimas quorsùm vel ad *Aſila Ignorantiæ* confugerent Medici, niſi rerum diu notarum & à pluribus expertarum, ſuſpicio aliqua notabilis meritò fuiſſet oborta? Certè *umbram*, amiſſa *Subſtantia*, non ita avide captaverant, niſi lux *umbræ* illius tremula incantamento quodam oculos fortè perſtrinxiſſet. Nolim verò *Chymiam* intrà *pharmacopœjæ* limites circumſcriptam temerè vilipendere, quemadmodùm & nullis limitibus Medicis concluſam nolim alios inconſulto magnifacere.

Cæterum illi, qui medicamenta nulla arte niſi Spagyrica, nulla ratione niſi igne poſſe rectè præparari autumant, attento animo expendant, quod Vina omnia Medicata, Tincturæ plurimæ, ſine ignis auxilio optimè conficiantur, atque ſic ventriculo ſint magis grata & accepta, ſic corpori univerſo ſint magis benefica. Et profecto ignis Spagyricus ſæpenumero partes rerum craſſiores, noxias, fœculentas, & impuras, una cum puris & ſalutaribus videtur cogere & impellere, ut ex promiſcua illa particularum adverſantium conjunctione faſtidium & nauſea, ægritudo & perturbatio facilè in ventriculo oriantur. Cujus rei veritatem non ſolummodo frequenter in Vinis Medicatis nunc cum igne, nunc ſine igne confectis obſervavi, ſed maximè in Elixiri Proprietatis Dulci conficiendo, quod à multis annis ſemper domi comparavi, ut egenis aliiſque gratis donarem. Nunquam verò memini, ullam ex quampluribus mulieribus, quibus illud medicamentum, longa ſemper ac frigida infuſione præparatum, toties præſcripſi, & quæ vulgaribus ejuſdem præparationibus ſæpè offendebantur, conqueſtam eſſe de remedii noxa aut faſtidio, niſi quod nonnunquam pauliſper calidum id videretur. An verò vulgares ejus præparationes magis peccent in feſtinando haud ſatis lentè, an in electione Myrrhæ aliorumque minùs convenienti, an in ſpiritu nimis igneo perperam in uſum recepto, an denique in om-

omnibus illis reſpectibus ſimul ſumptis conſiderationem aliqualem fortaſſe meretur. Spiritus enim vini, aliorumque multorum recenter deſtillati, quatenùs empyreumate tunc plurimùm ſaturati, ventriculo nocent, & partes vitales lędunt, cùm interim aliquamdiu conſervati, ignem ſuum infenſum fermè deponant, naturæ magis benigni & innoxii, & guſtui magis grati ſemper reddantur.

Ad hæc notatu dignum eſt, maximos rerum Chymicarum fautores, & rationi medendi veteri præfervidos hoſtes (ut nihil dicam de cinitlonibus iſtis & circumforaneis operatoribus, qui omnia medicamenta adulterinis corrumpunt, & *fumos* tantummodò *vendunt*) in ſumma rerum inopia, pauciſſimis exceptis, vitam plerumque agere; tametſi credulis, imperitis, & avaris *aureos montes* (quod ajunt) *polliceri* haud vereantur. Quanquam autem verum ſit divitas ac facultates viris ſapientibus, peritis, & in unaquaque arte optimè verſatis, juxtà meritum ſuum haud ſemper concedi, tamen veriſimillimum id eſſe duco, quòd extrema illorum inopia ita paſſim obvia, *medicamentorum* aut *ARCANORUM* ſuorum celeberrimorum *noxæ*, quinimmò ſummæ perniciei, originem ſuam debeat: quòdque pars eorundem non exigua ſit ſaluti generis humani (propter *Ignis* exitialem ſive *participationem* ſive *incorporationem*) ſaltem in idonea, ſi non maximè adverſa. Etenim ſi hominibus magna ex parte è re forent, aut vi rer eorum dictis vulgò congruerent, etſi hunc vel illum *Alchymiſtam* locupletare non valerent, tamen ſedulos ejuſdem *Artis* cultores in pecuniis corradendis (quemadmodùm pleroſque omnes artifices induſtriam adhibentes, & utilitatem aliquam publicam præ ſe ferentes, quæſtus, undè vivant, mediocris concomitari non deſinit) haud ita frequenter fruſtarentur. Si *Filio meo chariſſimo conſilium darem*, quid illi facto opus fuerit ad magnam vim auri, aut ſaltem ſufficientem comparandam; me quidem autore, ſpectata morum probitate ſeſe ornaret, nullis fraudibus quenquam ludificaret, neque confingendis mendaciis quoquo modo operam daret, quodcunque vitæ genus, aut quamcunque negotiandi rationem, ad rem familiarem augendam, ex inſtituto ille proſequeretur. Nec minùs eidem inculcarem, eam eſſe rationem omnium facillimam, ut egeſtate miſera prematur (quantumlibet veteratoribus nonnullis impoſturæ ſuæ ad tempus aliquod proſperè contingant) alios perfidè circumvenire, falſa pro veris narrare, atque ſceleſti impoſtoris, aut hominis nequam partes ullas agere.

Sed ut ad *Chymica* redeam, quantumlibet *opera naturæ* apud quoſdam evileſcant, & *Natura* ipſa, apud *Epicurum* ceu iners incuſetur, nunquam ego poſſum non exiſtimare, *naturæ opera*, iis quæ ſolertia *artis* comparantur, longiſſimè quidem præſtare, imò cum *Galeno* eadem omni laude eſſe majora & excelſiora. Quamobrem rectiſſimè *divinus* noſter *Senex* ἡ Ἰατρικὴ λαμιστὰ βατὰ φύσιν ἐστίν.

Sed hic, neque ſine animadverſione aliqua præterire, quòd uſus in Praxi hodiernus & creberrimus Corticis Peruviani, Chalybeatum, Mercurialium, & Narcoticorum, pariter ac Medicamentorum Spagyricorum, Materiam illam Medicam quam Natura ipſa benignè ſuppeditavit, & quæ in *Dioſcoride*, *Galeno*, aliiſque veteribus tàm fusè exhibetur, jam exilio quodam mulctaſſe videatur. Nimirùm horum paucorum uſus multiplex facilè addiſcitur, & memoriæ mandatur. Neque vires animi his retinendis enervantur, neque robur corporis laboribus immenſis exhauritur. Porro hæc breviſſima ſtudia otium permittunt hilaritati, recreationibus, compotationibus, & amicis debitum. Adeò ut libri veterum penè omnes, qui induſtriam requirunt ut probè noſcantur, & qui moleſtias graves lectori creant, planè evileſcant, aut nauſeam pariant. Verum enim verò quantumlibet ſordeſcant, & guſtui neotericorum ingrati ſint veteres ſive Principes, ſive mino-

res Medicinæ Duces, vincet certè, & in ſæcula triumphabit Veterum Medicorum gloria ſempiterna, Veritaſque doctis ſemper amica, tàm in Medica, quam Scientiis aliis. Poſt omnes enim inventiones Artis & ſolertiæ, poſt tot abſcondita in medium noſtris temporibus prolata, poſt tot in Anatomia mira Phænomena ope Microſcopii patefacta, & ingenii curioſorum radiis illuſtrata, poſt tot Bezoardica, Benedicta, Polychreſta, Specifica, & Mirabilia Chymiſtarum inventa, denique poſt tot nova medicamenta, eaque minimè contemnenda, ex Indiis advecta, Materia profectò illa ipſa Medica, quæ in *Dioſcoride* & *Mattiolo* uberrimè reperitur, & ex prædiviti Naturæ penu ſumma induſtria coacervatur, Medicis probis, peritis, & doctis tanquam theſaurus Medicinæ maximè pretioſus, in deliciis & exiſtimatione nunquam non habebitur. Et quanquam juniores fortè multi aliis viis gaudeant aliquandiu aberrare, certè pauci ſeniles Medici, qui ex alienis periculis aut naufragiis ſapientes & cauti ſunt facti, obſervationi & experientiæ plurimorum ſæculorum commenta nova & figmenta tandem præferent. Ut vero illi rei Herbariæ ſummi Magiſtri in uſum Medicum commodius perducantur, en liber diu extitit *Juſti Molleri* Germani, dictus Faciſculus remediorum ex *Dioſcoride* & *Matthiolo*, *Baſileæ* excuſus, in quo omnia illorum remedia ſub capitibus ordini morborum congruis clarè exhibentur, quo libro raro contingit videre utiliorem, & Medicis magis neceſſarium. Atque in hujus defectu, notandum eſt, ſupplementum commodo præponi *Matthioli* Commentariis, continens *Simplicium medicamentorum facultates ſecundùm locos ex Dioſcoride*.

Hæc vero de Materia Medica qualitercunque præſtanti dicta, & ex autoribus, ſive veteribus, ſive recentioribus deprompta, ſunt intelligenda ea lege, ut acre judicium Medici periti requiratur in ſeligendis & uſui adaptandis ſimplicibus certis: notis, & ſalubribus, atque indubiis ac incertis, abſoletis, & inſalubribus repudiandis; ea etiam lege, ut methodus medendi, præceptaque Medica uſum medicamentorum ad ſanitatem, ſive tuendam, ſive comparandam dirigant; ut denique evacuationum univerſalium recta & requiſita adminiſtratio Simplicium ſelectiſſimorum uſum præcedat, aut comitetur. Etenim quid Herbale quantumvis magnum in manibus anus imperitæ? Quid inſtrumenta affabrè, ac ſingulari artificio confecta, ſine artificis exercitati ſcientia & dexteritate? Quid denique Bibliotheca inſtructiſſima, & ornatiſſima, in cuſtodia indocti, ignari, aut inſipientis?

Veniam dabit æquus Lector, ſi in hac re paulo nimius ego videar. Nam modi quidam & conſuetudines diverſiformes, nunc forte meliores, nunc deteriores, in medendo pariter ac in veſtibus, oriuntur ac tranſeunt; & vulgus Medicorum promiſſis novorum ductorum nimis facilè fidem tribuit, donec Experientia fidelis Magiſtra, tutiores ad Veritatem vias tandem demonſtret. At vero nullum ſeculorum præteritorum mihi videtur fuiſſe Novitatum magis cupidum quam noſtrum hoc doctum curioſum, quod multis nuper inventis, & nonnullis admodum utilibus ſuperbiens, atque Microſcopiorum & Teleſcopiorum veteribus incognitorum adminiculis confidens, nihil nunc in ſublimibus cœlis, neque in terræ penetralibus, notitiam ſuam effugere poſſe facilè arbitratur.

Verum ne Ingenioſi ſibi nimium aſſumat, proponam illis conſideranda duo viſibilia, obvia, & tamen mirabilia Phænomena, quibus ſi quis acumine ſubtili pollens lumen aliquot clarum eſſere poterit, illum ego habebo Philoſophum *Ariſtotele* magis admirabilem, aut in Arte Medica ipſo *Hippocrate* ſapientiorem, & peritiorem.

Et primum obſecro, dilucidè explicet fluxum illum ſtupendum, & conſtantem, atque refluxum maris; quæ cauſa naturalis totum Oceanum in-

in tantos ac tàm regulares motus adigat, & impellat; quæ cauſa, præter Summi Numinis præpotentiam, tantas undarum moles omni terra excelſiores, ut conſtat navigantibus in mari tumido ac procelloſo, accumulet, & certis tamen finibus, ac ſi ſolidæ fuerint illæ moles, circumſcribit, quænam cauſa tàm rapidos maris æſtus in ſtatis novi & pleniluniis commovet, limitibus tamen alvei ſui propriis concluſos, & tàm raris terræ inundationibus conjunctos. Secundò interrogo, an certo illi conſtet, utrum ſtellæ illæ infinitæ, quorum numerus tantus oculis ſat conſpicuus, numerum multò majorem Teleſcopia patefaciunt, & quarum Stellarum, quæ primæ magnitudinis reputantur, hoc globo Terræ majores exiſtimantur centenis octo vicibus, utrum, inquam, ſtellæ totidem pariter atque Planetæ rapidiſſimo curſu diurno (ſi ſit oculis fidendum) circumvolvantur Terræ; an Terra ipſa, illud exiguum punctum comparatè ad cœlos (cujus ambitus à Gaſſendo calculatur conſtare miliaribus Italicis 26235. & ſemidiameter miliaribus 4177.) diurno motu circà ſuum axem continuò rotetur, ordine rerum terreſtrium nullatenus interim immutato? Explicet etiam quomodo tantum terreſtris Globi pondus ſine columnis ſuffulciatur, & in medio Aeris Fluidi fixum & firmum permaneat, ſive mobilis ſit hæc Tellus, ſive immobilis.

Ad hæc diſtantia Cœli ſtellarum Fixarum à Terra diligenter ponderetur, quæ terrenarum ſemidiametrorum 19000. vulgò æſtimatur, quò Philoſophus noſter de hac re facilius ſententiam ferat.

Rurſum quæro, an certo illi conſtet, Stellas viſibiles tanta eſſe diſtantia diſſitas à Terra quantam ſupponunt, aut conjiciunt, aut demonſtrant Mathematici; an athmoſphæra, qua terra undique quaſi circumveſtitur, non efficiat, ut objecta longè diſſita magnitudine ſua decreſcant, & juxta longitudinem intervalli diminui videantur; an deniquè æther illud puriſſimum, vaporiſque immune, quod ſuprà athmoſphæram in cœlos protenditur, Stellarum diſtantium omninò minuat magnitudinem veram? Certè lux valdè obſcura oculis atque intellectui humanis elucet, cum circà res Cœleſtes, & ſuprà captum, ſpeculationes noſtræ verſentur. Nimirum de natura terreſtrium non niſi perquàm exiguam cognitionem, de cœleſtibus planè nullam habemus, niſi quam Numen Cœleſte, ex immenſo ſuo Omniſcientiæ theſauro, nobis patefacere dignetur. Quid ſi inſtantiam ſingularem caliginis noſtræ ſuper naturam cœleſtium adjiciam? Omnes neoterici curioſi opinari conſentiunt, Solem eſſe corpus igneum aut ignem cœleſtem; & tamen, quò proprius Soli accedunt excelſa montium cacumina, aut planities montium magnæ, reflexionibus radiorum Solarium recipiendis æquè accommodæ, ac planities convallium inferiores [qualesplanities montanas inſignes juxtà Armeniam peregrinatores nobis deſcribunt] eo magis [quod contrarium naturæ ignis quo nos calefacimus] nivibus geluque montes tegi, utcunque in Climate præfervido ponantur; quo vero longius ab igne Solari tellus alicubi recedit, eo magis locos incaleſcere. Faſtuosè igitur, ſi lubeat, intumeſcant homunciones cum ſublimibus ſuis notitiis quibus planè impoſſibile eſt efficere, ut aut doctrinæ copia, aut ubertate orationis aut philoſophiæ ſapientia, cæcus aliquis natus, conſuetudine hominum quantumlibet familiari utens, certam claramque lucis ipſius aut colorum quos oculis ſuis nunquam uſurpavit, comprehendere poſſit.

Ad hæc, ſi ſtellæ illæ infinitæ, in ſuperioribus cœlis Fixæ, tanta magnitudine donentur, quanta Mathematici demonſtrant illas conſtare, equidem porro ſupponerem, pace Theologorum, neque fortè citrà rationem aliquam conjicerem, ſi minus nequeat caligo humana id demonſtrare, lucidas illas regione ſtellares eſſe poſſe ſpirituum cœleſtium proprias ac peculiares ſed; eaſque fore corporum

cæle

cæleſtium propria domicilia; cùm corpora mortalia ac pereuntia in cœleſtia & perennia fuerint tranſmutata.

Conſecutiva pariter ratione etiam ſupponerem, ſi contemplatio permittatur circà res obſcuras ac conjecturales procul verſari, orbes illos Planetarum magnos, ſtellis ſuperioribus ſubjectos, aut Æther illud amplum, quò priùs errabat Planetæ, poſt conflagrationem poſtremam eſſe poſſe ſpirituum malorum dirisque devotorum hominum receptacula tenebroſa; tenebris, inquam, pluſquam Cimmeriis, pluſquam Ægyptiacis ſemper obſcurata: cùm lumen Solis, unà cum mundo inferiori pereuntis, fuerit prorsùs extinctum; cùm Planetæ omnes ulteriori ſplendore radiorum Solarium fuerint ſpoliati; & cùm velum aliquod denſum inter lucidas Beatorum regiones, tenebraſque maledictorum, fuerit obductum; aut denique cùm omnia inferiora in tenebras primas, quæ ante mundum hunc conditum Chæos tegebant, tandem redierint.

Inſuper ſupponerem, aut ſaltem benè ſperarem, tot mundos ampliſſimos Stellares minimè quidem deſertos, incolis Beatorum infinitis eſſe, aut in futurum fore plenos; neque tali incolarum feliciſſimorum penuria illos laborare, qualem vulgò ſuggerit iniqua noſtra aliorum à nobis diſſentientium, quantumlibet bonorum cenſura, & adverſa Zelotarum rigidorum iracundia nimis velle non raro videtur. Quanto autem ſplendore (Deus bone!) cœleſtes illæ regiones irradiantur, cùm Moyſis à Sacro Monte deſcendentis [poſtquam Lippitudine quadam oculorum gloriam Majeſtatis ſuppremæ fuerant intuitus! vultus effulgens, niſi velo tectus, à populo ſpectari haudquaquam poſſit] cùm Sancti Stephani cœlos patefactos vivida fide proſpicientis facies adeò reſplenderet, ut ipſis inimicis ſuis Angelica quidem videretur.

Et ſi tantum fulgorem vel mortalium vultus cœleſtem lucem paululùm aſpicientes participare videantur, quantis exultationibus, quantis illuminationibus animæ immortales tandem perfundentur, cùm inſtar Solis reſplenduerint, & cùm nulla nocte interpoſita, nullo ſplendoris occaſu ſummarum illuſtrationum fruitione æternum fuerint donatæ!

Certè orbes illi inſignes, ſplendidi & ſublimes, tàm quos oculis intuemur, aut quos teleſcopiis perluſtramus, quàm qui per immenſum illud æther nullis cogitandi terminis circumſcribendum, quaquaverſus expanduntur, ſunt Magnificentiæ Infinitæ permanentia monumenta, quæ rerum cœleſtium contemplatores in altam Numinis admirationem neceſſariò ducunt, ſurſumque rapere interdum debent. Quin & minimi quidem animalculi, aut reptilis deſpicabilis fabrica, tanta elegantia ac artificio compoſita, ut & plerorumque aliorum naturæ operum nobis propinquorum; atque idcircò ſæpenumerò ſpretorum, & vulgò minus adverſatorum, conſtructio exquiſita diligenti examine perſcrutata, admirationem haud exiguam Supremæ Poteſtatis meritò promovebit.

Quinetiam ſi enodandis & illuſtrandis phænomenis aliquantum obſcuris otium detur, explicet quis denuo, ex quo fonte, & à quo principio primum profluat motus ſanguinis circulatorius, cujus prima demonſtratio noſtrati præclariſſimo Harveio merito tribuenda eſt, & dicat cui primo motori naturali originem ſuam debeat. Vidi enim attonitus, ſimiliter ac multi alii, ipſis oculis, (& fortè majori admiratione commotus, quam ſi ſeptem illa mundi Miracula perluſtrare contigiſſet] ſanguinem animalium torrente quodam ferri per arterias ad extrema, eodemque celeri curſu per venas ab extremis reduci, ſed planè inſcius ſum, an a corde, an a cerebro primus ſanguis impetus ſit petendus; nec non ignarus ſum, an Animæ noſtræ ſive ſolium, ſive ſedes, in parte aliqua corporis principali collocetur, an non ſit *totum animæ diſtributum in toto & totam in qualibet parte*, ſecundum ſummum Philoſophorum. Certè nimis manifeſtum eſt tenui noſtræ rerum naturalium comprehenſioni Maximum & Potentiſſimum Naturæ Dominum [quem mortalium ſapientiſſ. nequit unquam cultu & honore ſatis amplo proſequi, animo

ſatis

ſatis humili ac demiſſo venerari) ita noctem & caliginem rationibus rerum naturalium undique offudiſſe, ut ratiocinationes pleræque noſtræ, aut hallucinationes potiùs, viris prudentia aliis prælucentibus, citiùs riſum quodam modo moveant, quàm admirationem aliquam mereantur.

Deus Optimus Maximus, à quo tanquam fonte æternum inexhauſto omnia bona ac fauſta continuo deſcendunt, & *à cujus gratia & benedictione felix Medicæ Artis ſucceſſus*, præ aliis quibuſcunque, jugiter pendet, his, quæ ſincero animo fideliter ſcripſi, pro Bonitate ſua immenſa favere dignetur, quo in Publici commodum, privato ſemper anteferendum, cedant.

ELENCHUS RERUM.

QUA ratione Autor hæc conſcribere inductus. *Pag.* 559

Quæ ad *curationem Infantum* certiorem ſpectant, a Medicis hactenus deſiderari. 560

Faciliorem autem eam fore ac vulgo creditur. ibid.

Probatur id argumento ex ætatum differentiis & temperamentis. ib.

Morborum omnium Infantilium *una eademque causa*. ib.

Quænam ea ſit. 461

Tempeſtivus remediorum uſus in febribus quàm ſit utilis. ib.

Quis *Infantis*, & quis *Pueri* nomine intelligendus. ib.

Diagnoſis horum morborum quibus criteriis ſit inveſtiganda. ib.

Unde pendebat incertitudo, ut videbatur, diagnoſtica. ib.

Quòd *pulſus* infantum ſit minus obſervandus. ib.

Ut & *urina* eorundem. 562

Cauſa eorum affectuum *procatarctica*. ib.

Quantum ſalus fœtus à matre pendet. ib.

Cur innata generis bonitas, aut vitium, aliorum animalium quàm humanæ proli certiùs tranſmittatur. 563

Cauſæ aliæ affectuum infantilium recenſentur. ib.

Nempè frigus facillimè ſuſceptum. ib.

Lac nutricis vitioſum. 564

Narratio memorabilis quantum diſcriminis ſubire ſoleant infantes, qui Nutricum Conductitiarum cuſtodiæ exponuntur foris. ib.

Præmatura carnium eſitatio. ib.

Potus liquorum ſpiritibus abundantium imprudenter conceſſus. ib.

Vinum puellis adultis quamobrem proſit, & cur Acida aliis plurimùm noceant. 565

Vinum quibus conveniat, & quos maximè lædit. ib.

Quodnam eorum Infantibus magis innocuum. ib.

Cauſæ omnes morborum tenellorum in *una proxima* ſemper coaleſcunt. 566

Hiſtoriæ affectum infantilium. ib.

Symptomata univerſa *Acido* prædominanti ortum ſuum debere. ib.

Non in *hypotheſeon* inventione, ſed in felicitate ipſius *praxeos* Medico licere gloriari. ib.

Hippocratem indicationes curativas non à primis, at ſecundis qualitatibus expugnandis deſumpſiſſe. 568

Prognoſis. ib.

Curatio. 569

Sylvii de la Boe laudatio, pariter ac cenſura. 570

Quodnam fundamentum curationis infantum ſit imprimis jaciendum. ib.

Indicationes Curativæ duæ. ib.

Celeberrimus *Sydenhamius* primus viam dedita opera monſtravit *purgandi* vel in ipſis *febribus*. ib.

Quàm utilis ac neceſſarius ſit *catharſeos* uſus. ib.

Quantum conveniat catharſis, in ea quæ nunc prædominatur Febre Epidemica. 572

Prima indicatio eſt *acidi* exquiſita *præparatio*. ib.

Quod

Quod *humorum præparatio* olim uſitata fuerint inutilis ac inanis. ib.
Cur tot veteres Medici *catharſin* in febrientibus neglexerint. ib.
Præparatio humorum per *alexipharmaca* & *ſudorifica* rem deteriorem plerumque facit. ib.
Coctionem citius promoveri *evacuationibus* quam cæteris quibuſcunque. ib.
Præparantia medicamenta enumerantur. 573
Quænam Teſtacea cæteris anteponi mereantur. ib.
Annotatio iis non indigna ſcitu, qui medicamenta pauperibus liberali manu, & abſque aliqua mercede, elargiri amant. ib.
Sententias alienas de facultate medicamentorum modeſtia ſumma eſſe invicem trurinandas. 574
Quare *magiſteria* numero *Præparantium* non accenſentur. ib.
Quare nec *ſalia volatilia*, nec *ſpiritus volatiles*, nec *ſalia lixivialia*, nec denique quodcunque genus remediorum impenſe *calidorum* ſupra modum ſint laudanda. ib.
Quod prædicta *Præparantia* ſint ex *anodynis* potentioribus. ib.
Uſus eorum perminutus effecit, ut illa eorumdem facultas Medicis minimè obſervaretur. 575
Ex quibus Medici peritia eſt jure æſtimanda. ib.
Formulæ & uſus *medicamentorum præparantium*. ib.
Objectioni duidam occurritur lepida quadam fabella. 576
Traduntur *formulæ* blandorum *catharticorum*. ib.
Quid nonnunquam faciendum ſit in ſymptomatis diſſonis & incongruis. ib.
Annotatio de uſu Mercurii dulcis vulgaris ter ſublimati periculoſo, ejuſdemque ſexies, novies, aut duodecies ſublimati, uſu multiplici tutiſſimo. ib.
Medici Clariſſimi inſignis obſervatio de hujus excellentia in Comate puerorum. 577
Emplaſtrum regioni umbilici. ib.
Rhabarbari præ aliis purgativis merita laudatio. ib.
In quo loco ſit habenda *aloe*. 578
Method. medendi ulteriùs exponitur. ib.
Tractatio *puerorum* paulo provectiorum. ibid.
Cautiones quædam primam infantum *purgationem* reſpicientes. ib.
Quod *catharſis* è *fortioribus*, rariſſimè ſit tenellis injungenda. ib.
Quædam *Hippocratis* contra nos militantia, atque adversùs uſum *catharſeos* in *febribus* facientia. ib.
Iiſdem reſpondetur. ib.
Error Medicorum quorundam fatalis purgatione præpoſtere utentium. ib.
De *puerorum venæ-ſectione*. 579
Reprehenſio *Chymiatrorum* iſtorum, qui ſeſe hoſtes internecinos *omni venæſectioni* palam denunciant. ib.
Adeptorum imaguncula quædam. ib.
Teſtaceorum vires & facultates. ib.
Teſtaceorum nomine quænam hic intelligenda ſint. ib.
Propter ignorantiam illorum uſus *opiata* in uſum ita immodicum irrepſiſſe. 582
Quod *narcoticis* infantibus neque ſint neceſſaria, neque tuta. ib.
Medici *narcoticis* faventis ſuper ea re ſcomma. ib.
Medicamentorum omnium impense *calidorum*, ut & *cardiacorum* in meditatione tenellorum notatur periculum. ibid.
An *Teſtaceorum* uſus *obſtructiones* pariat. ibid.
Quid veteres Medici de Acidorum uſu uno ore ſenſerint. 581
Quanto magis apud nos acidorum uſus, quam alibi extimeſcendus. ib.
Quid ſit de *criſibus* judicandum. ib.
Naturam criſium evacuationes plurium generum vel in *febribus* plane indicare. ib.
De *præcipitantium* uſu & viribus quid ſit ſentiendum. 582
Cathartica eſse *Præcipitantium* medicamentorum primaria. ib.
Quomodo *febres* admodum mites deveniant ſæpe, quas dicunt, *malignæ*. ib.
Febrium apud nos cauſam repletioni ut plurimum deberi. 583

Quod in Febribus ſpiritus animales nullo veneno, ut quidam docti ſentiunt, vulgò inficiantur. ib.
Notio *malignitatis* coarguitur. ib.
Sudorifica qualia, & quouſq; ſint utilia. ib.
Hiſtoria *febris* quæ anno præterlapſo fuit maximè *Epidemica*. 589
De *dentitione difficili* infantum, ejuſq; Curatione. *ib.*
Duplex *dentitionis* tempus. 585
Quodnam inſtrumentum ſit gingivis incidendis magis commodum. ib.
Hirudinum applicationem Dentitioni facilius promovendæ multum conducere. ib.
Aphtharum curatio. 586
Cur *aphthis* producendis ita ſint proclives infantes. ib.
Cur Medici temperamentum corporis ex conſpectu linguæ ſoleant dignoſcere. ib.
Diarrhœa quomodo curatur. ib.
Vomitus infantum. ib.
Quo caſu, & qua cautela Narcoticorum uſus modicus infantib. permitti poſſit.
Quodnam Emeticum ſine magno diſcrimine illis nonnunquam exhibere liceat. ib.
Torminibus eorum quæ *ſpecificè* conveniunt. ib.
Convulſionib. quæ apprimè conducunt. 587
Quod in intervallis Convulſionum, nunquam in ipſis paroxyſmis tuta, atque aliquando neceſſaria ſit ſanguinis detractio. ib.
Exemplum puellæ *convulſionibus* vehementiſſimis correptæ, & rebus nullius momenti æſtimatis ad ſanitatem reſtitutæ. 588
Argumentum à *natura variolarum* deductum, adversùs regiminis calidioris uſum. 589
Quòd maxima hominum pars à veritate facilè deflectat, quis verò propiùs illi accedat. ib.
Exempla diverſorum *Infantum* per noſtrã hanc methodum à *febribus* ſuis liberatorum. 590
Aloeticorum noxæ, in tenellorum febribus, inſignis obſervatio. 594
Pueri *atrophia verminoſa* penè confecti curatio. 596
Æthiopis mineralis deſcriptio nova, ejuſque comparatio cum præparatione vulgari. ib.
Objectio contrà method. præſcriptam. ib.
Reſponſio. 597
Quid ſit de *Chymia* ſentiendum. ib.
Quamobrem chymicorum nimis amantes in ſumma rerum inopia plerumq; degant. 498
Ad opes comparandas quænam ſit ratio vivendi requiſita. ib.
Præcellentia operum naturæ iis quæ arte fiunt. ib.
Materiæ Medicæ, quæ in Dioſcoridis aliorumque Veterum libris uberrimè exhibetur vindicatio quædam, & præ aliis Recentiorum, modis ejuſdem laudatio. ib.
Molleri liber ſcripta Dioſcoridis, & Matthioli in methodum praxi Medicæ accommodam reducens æquis encomiis celebratur. 599
Nullam verò Materiam Medicam ex uſu eſſe ſine method. medendi. ib.
Duo naturæ ſumme admiranda phænomena Curioſorum explicationi proponuntur, in quibus Supremæ Omnipotentiæ permanentia veſtigia ſunt ſemper manifeſta. 600
Alia quædam Ingenioſorum ruminatione haud indigna. ib.
Concluſio.

F I N I S.

GUAL.

GUALTERI HARRIS

MED. DOCT. CELEBERR.

Coll. Med. Lond. Socij, atq; Cenſ.

OBSERVATIONES

DE

MORBIS ALIQUOT GRAVIORIBUS;

Cum DISSERTATIONE DE LUIS VENEREÆ Origine, Natura, & Curatione.

Quibus ſubjunctus eſt

VINCENTII KETELAER

DE

APHTHIS BELGARUM COMMENTARIUS:

SUMMA RERUM

In hoc Libro de Morbis aliquot Gravioribus & de Luis Venereæ.

Quamobrem Medicus quidam doctiſſimus nihil unquam ſcriberet de Morbis Cephalicis. Pag. 609.
De Epilepſia. 610
Paroxyſmi epileptici deſcriptio. ibid.
Quare dicitur morbus Sacer. 611
Curatio. ibid.
Duo ſymptomata memorabilia, minùs obſervata, epilepticis ſupervenientia, advertuntur. ib.
Eademque profligata. ib.
De Paralyſi artus omnes impetenti, capite interim immuni relicto. ib.
Unde hæc paralyſis. ib.
Ejuſdem curatio. ibid.
An à flatu morbus hic deducendus. 612
Terebinthinæ hic vires. ib.
Quantæ perturbationes à flatibus excitantur. ib.
De Diabete. 613
Suppreſſio urinæ totalis eam præcedens. ib.
Deſcriptio Diabetis. ib.
Xenocratem Medicum omnes morbos curare ſolitum, ope ſtercorum & urinarum. ib.
Quod Diabetes ſit renum Diarrhœa. ib.
Curatio ſenis fere octogenarii. ib.
De aquis mineralibus Briſtolienſibus. ib.
De vino Burdegalenſi, in hoc morbo. ib.
De Vulnere pulmonum. 614
Encomium ironicum pugnæ ſingularis. ib.
Vulneratum hunc lectulo neceſſariò incarceratum, cui febris aberat, & appetitus vireſque conſtabant. 615
Unde præpoſterum hoc ſymptoma. ib.
Curatio. ib.
De Variolis à Lumbricis prognaris. ib.
Poſt febrim ſecundariam ſublatam, alia à vermibus exorta eſt, diſcriminis plena ibid.
Curatio ejus. ib.
Quinquaginta quatuor Lumbrici, novem circiter pollices longi, ex inteſtinis depulſi. 616
Præſervatio à novo illorum proventu. ib.
Sal catharticum amarum frequenti nunc in uſu, quid reverà ſit. ib.
Sal gemmæ eſſe aquarum mineralium catharticarum penè unicum principium. 617
Aquas illas catharticas, quæ minimùm ſalis deſtillantibus ſuppeditant, uſus eſſe minus tutioris. ibid.
Unde Salſedo illa Oceani veriſimiliter deducenda. ib.
De Angina. ibid.
Quid in tumore faucium inſigniori omnem deglutitionem inhibente fuerit faciendum. ib.
Curatio. 618
Cautio in uſu Sulphuris requiſita. ib.
De Variolis Anomalis, ſive cum morbillis conſociatis. ib.
Caſus Reginæ Optimæ, nunc Beatiſſimæ, iſtis Variolis (proh dolor) extinctæ. ib.
Theriacæ Andromachi fatalis nonnunquam uſus. ibid.
Hiſtoria ac progreſſus diurnus variolarum illarum pernicioſiſſimarum. ib.
De Affectione Hyſterica. 619
Curatio. 620
*Narcotica fœminis hyſtericis, ad ſomnum

conciliandum, ſæpè inauſpicatò exhiberi. 620
Narcotica puerperis maximè omnium perniciosa. ibid.
Eorundem nocumenta primaria. ibid.
De Cardialgia & Vomitu. Item de Dolore Colico. ib.
Cardialgiæ curatio. ib.
Præſcriptum Bateanum ad tormina ventriculi, viſcerumque. ib.
Quod Colicus dolor ſit Ventriculi, non Coli affectus. 621
Julapia Medicorum veterum annumerantur. ib.
Præcautio Colicæ. 622
Paroxyſmi Colici gravioris curatio. ib.
De Hæmorrhoidum fluxu immodico. ib.
Fotus ex ſpiritu vini rectificato ad illum ſiſtendum. 623
Ejuſdem fotus laudatur uſus ad fluxum menſium immodicum ſupprimendum. ibid.

DE LUE VENEREA.

De Lue Venerea. Pag. 624
De Origine hujus morbi, an fuerit admodum antiqua necne. ib.
Argumenta quædam pro ejus antiquitate. ibid.
Luem ſcortationis eſſe comitem indivulſum. ib.
Et ſcortatoribus ſemper impendere. ib.
An tempore Hippocratis lues graſſata fuerit. ib.
Quantum ſit dolendum Luis curationem à Medicis ita derelictam eſſe, & imperitorum inſcitiæ vulgò demandari. 625
Luem eſſe Proteiformem. ib.
Tantò majus à Lue diſcrimen contingere quanto illam ſæpe minus eſſe cognitam, ac intellectam. ib.
Alios plures morbos ex Venereo progigni. 628
Luem eſſe morbum venenatum. ib.
Comparatio inter illam, aliaque venena. ibid.
Quàm ſit diverſa veneni Venerei natura. ibid.
Quæ temperamenta Luem ægrius ſuſtineant. ib.
An minor ſit ſævitia ac tyrannis Luis Venereæ, noſtris temporibus, quàm olim fuerit. 627
Varii medendi modi. ib.
De Salivatione quid ſentiendum. ib.
Hydrargyri nocumenta annotantur. 628
Quamobrem Fernelii, Palmarii, aliorumque doctorum Medicorum methodi Salivationi vulgò cedant. ib.
Cautiones quædam notatu dignæ, Luis curationem reſpicientes. 630
Inſulſa opinio vulgi, præpoſtero quodam modo ſe infectos curari poſſe cogitantis. 631
Concluſio. ib.

FINIS.

GUAL.

GUALTERI HARRIS M. D.

Celeb. Col. Med. Londin. Soc. atque Cenſoris.

OBSERVATIONES *DE* MORBIS ALIQUOT GRAVIORIBUS.

MOrborum graviſſimorum, paucas aliquot curationes, quæ fortè Lectori haud diſplicebunt, aut quæ non planè inutiles erunt, adiicere lubet. Quod ſi paucæ ſint, quas recenſeo, obſervationes, ſanè minus erit temporis diſpendium, neque Lector diu bonas horas male collocabit. Convivium Medicum, multiplicium Obſervationum apparatu inſtructum, quod voracem helluonum litteratorum appetitum pleniùs ſaturare poteſt, liberum ſit aliis copioſiùs exhibere, ſcilicet quibus aut otium placet tàm laudabile, aut immenſi adſunt ſcientiarum theſauri, aut quibus denique aliis tam facile ſit morbos quoslibet averruncare, quàm muſcas interficere, vel fabulas narrare. Tenuitati noſtræ in præſentia ſufficit frugalis & Philoſophicus apparatus. Neque etiam prorsùs contemnenda eſt menſa ſobria & perparca, eaque Medicis potiſſimùm, qui in omni re ſolent modum aliis imponere, regulaſque inanitatis conſervandæ rigidas ac temperatas ferè tradunt. Nec facile ferre poſſum, ut e memoria mea id unquam elabatur, quod inter colloquendum cum doctiſſimo e noſtris Medico ab ejus ore aliquando excidit. Nempe illum, qui de republica Medica optime meruerat, & qui plurimorum morborum curationes ſcriptis ſuis eruditis fuſius docuerat, equidem ſemel ſerioque percontabam, quamobrem ille de morbis Capitis nihil unquam in lucem emiſiſſet, qui de tot aliis morbis tam feliciter, & cum plauſu univerſo prius ſcripſerat: reſpondit Vir integerrimus, *id propterea factum fuiſſe, quoniam illos morbos curare non potuit.*

Idcircò an Ars Medica conjecturalis, ut ajunt, & quodam modo incerta ſit, & in omnia ſæcula ſemper fuerit; an ità conſtitutum ſit generi humano, miſero, improbo & ſceleſto: à Supremo rerum omnium & Sapientiſſimo Rectore, ut pœnas debitas, morborum diverſorum & quandoque incurabilium caſtigatione, mortales perſolvant; an humanum ſit, & penè neceſſarium, plùs minùſve errare; an denique veritati rerum naturalium, & maximè medicarum, denſæ tenebræ ſemper obducantur; ſapientum judicio & determinationi relinquendum arbitror. Sin perfectæ, & conſummatæ ægritudinum curationes, quæ nunquam fruſtrabuntur, rarò innoteſcant, & tantummodò deſiderentur, tanta eſt hominum ægrotantium, tanta circumſtantiarum diverſitas, tanta ejuſdem hominis in diſparibus ætatibus diſſimilitudo; ſaltem voluntatem, & ſtudium aliis benefaciendi, candidus & ſciens Lector æqui boniq; conſulet.

OBSERVATIO I.

De Epilepſia.

PUella formoſa, undecim annorum, ſanguineique temperamenti, Epilepticis paroxyſmis graviſſimis, & maximè diuturnis affecta, Decembris decimo octavo, anni 1701. conſilium meum poſtulabat. A ſex menſibus proximè elapſis duos paroxyſmos vehementes quotidiè ſuſtinuerat, quorum uterque illam per duas vel tres horas ita convellebat, ut viris aliquot robuſtis plerumque opus eſſet manus pedeſque Epilepticæ puellæ vi detinere, nè ſibi nova mala ex verberibus, & contuſionibus, tunc temporis accerſeret. Præter illos majores, & regulares paroxyſmos, alios in dies leviores, facileque fugaces frequenter habuit; quotieſcunque ſcilicet aut ſternutare illam contigerit, aut quoties caſus aliquis repentinus, terrore forte injecto, illam faceret expaveſcere. Paroxyſmus verò hujuſmodi fuit: cadebat primò quaſi exanimis in terram, aut lectum, undè morbus vulgò nuncupatur Caducus, & poſtquam motus expers pauliſper manſerat, artus huc illuc magna vi, & molimine contorquebat, ut manibus ſibi alapas impingere poſſit. Caput ſæpè in ſpaſmis deorſum flectebat, & tanto rursùm robore retrò tundebat, ac ſi occiput cuipiam illidere, & confringere moliretur. Oculi torvi undiquaque volvebantur, & ſpuma ex ore tandem profluebat. Triſte denique fuit, horrendumque ſpectaculum. Morbus meritò Sacer dicitur, ſive ob magnitudinem ſuam, quandoquidem magna apud Veteres Sacra dici conſuevere; ſive ob difficillimam ejus curationem, qui non humana ope, ſed ſolummodo divina, credebatur poſſe tolli. Huic virgunculæ à prima morbi invaſione, etſi nonnunquam ſternutaret, tamen nares fuerunt ſemper ſiccæ, meatuſque earum occluſi, & nullis recrementis ſqualentes, adeo ut nullus omnino mucus, durante ægritudine, è Capitis aut Cerebri glandulis exſtillans per iſta emunctoria abſtergeretur. Similiter volæ manus incendio interno exareſcebant ab initio primo paroxyſmorum, neque unquam ex perſpiratione ſalubri humidæ ſunt repertæ.

Poſt quamplurima medicamenta ruri ſucceſſu nullo, incaſſumque adminiſtrata, præſcripſi ei pulveres inſequentes, quorum unum ſumebat bis in die, in cochleari Julapii Cephalici, ſuperbibendo ejuſdem, quaque vice, cochlearia tria.

℞. Lumbric. terreſtr. pp. ℥i. cranii human. pp. ʒii. cardamom. min. ℈ii. M. F. Pulvis tenuiſſimus in chartas xii. diſtribuendus.

℞. Aq. ceraſ. nigr. flor. tiliæ an. ℔. ß. pæon. comp ℥ii. tinct. caſtor. ʒii. ſyrup. pæon. comp. ℥ii. M.

Sed quia tantam pulveris nauſeabundi, quantitatem ventriculus faſtidiebat, paulo poſt ſingulas doſes, Elixir Proprietatis dulcis, guttas triginta, ſacchari tantillo inſtillatas, inſuper mox deglutiebat. Pro delicatioribus

bus nauſea, & guſtus medicamenti ingratus poteſt immutari, aut palliari, olleis moſchatæ Chymicæ guttis aliquot ſaccharo commiſtis, pulverique priori additis, aut ambra griſea ſaccharo admiſta; an vero remedium idcirco præſtantius, an fuerit deterius, haud certo nobis conſtat.

Secundo die quo pulveres illos ſumebat paroxyſmi, ex binis in ſingulum quolibet die reducebantur.

Quarto circiter die cœpit multum incaleſcere, & febrili quadam effervescentia corripi, quamobrem ſanguinis uncias ſeptem e cephalica dextri lateris detrahi imperavi: unde vehemens ille fervor protinus propulſabatur: nec non paroxyſmi epileptici intra ſeptimanam à primo pulverum hauſtu penitus evaneſcebat. Calor autem febrilis modo deſcriptus, maturationem humorum impurorum in ventriculis cerebri anterioribus, aut in ſincipite vicino, ad futuram expulſionem, ut videbantur, deſignabat. Nam ſub finem primæ ſeptimanæ duo phænomena memorabilia, eaque ſaluberrima, ſe oſtendebant. Primò Naſi meatus, ſive ductus excretorii, per quos tanta muci copia ſæpe in ſanis vulgo tranſmittitur, & qui tam diu tamque denſè occludebantur, ſub finem primæ illius ſeptimanæ ita pendebantur, ut circiter ſe. libra muci, aut purulentiæ cum ſanguine ſtriatæ e naſo profluens emungeretur, tanquam ſi abſceſſus aliquis in cerebro ruptus viam ſibi expediiſſet. Secundo vole manus, tamdiu torridæ & arefacte, madore miti & ſalubri perfuſæ tactui ſentiebantur. Quo protinus factum, ut ſternutatio in poſterum contingens nullas amplius moleſtias nullas caduci morbi acceſſiones proggeneret. Exinde omnis intumeſcentia vultus, quæ diligenter conſpicienti prius animadverſa eſt, omnino diſparuit, neque terror ex quacunque levi cauſa amplius pavidam percellebat. Conſului, ut hæc puella aliquamdiu perſiſteret in repetendis ejuſmodi pulveribus, illoſque poſtea iteraret tribus diebus ante aliquot novi & plenilunia, ut & Fontanellas ſub utroque crure aperiri curaret, & nulli omnino paroxyſmi Epileptici ab illo tempore hactenus redierunt.

OBSERUATIO II.

De Paralyſi.

UXor Tribuni militum, fere quadragenaria, ſub initium Martii, anni 1693, (cum gelu admodùm intenſo tellus rigeret, & cum primum mandata regia acciperem, ut Majeſtati ſuæ ad imperandas Fœderatas in Belgio copias proficienti ſervirem) Paralyſi in omnibus artubus, tam ſuperioribus quam infimis, corripiebatur. Ne digitum quidem utriuſque brachii ad ſe ſuſtentandum flectere potuit, atque in lecto ſupina recubabat, motu omni membrorum deſtituta. At vero Caput, tanquam arx, & propugnaculum inexpugnabile, urbe reliqua capta, & ab hoſtibus morbi copiis occupata, ſui juris & ab omnibus functionum læſionibus liberum permanebat; adeo ut valeret Domina clare permulta proloqui. Veruntamen in tanto ac tam immani affectu, an Lingua Mulieribus, propterea quod ob omni mendacio enarrando, aut confingendo per totam vitam, tantam immunitatem & privilegium præ aliis corporis partibus merito conſequenter, ut neque ſilentio ingrato, neque titubationi ineptæ damnaretur, cum torpor languidus reliqua omnia membra prehendiſſet, nunquam ego exploravi aut anxie perquiſivi.

Paralyſis hæc fuit univerſalis, & pene Apoplectica, omnibus illis nervis, qui e vertebris medulæ ſpinalis prodeunt, & per truncum artuſque corporis diſſeminentur, debita ſua tenſione relaxatis, illiſque ſolummodo nervorum conjungationibus à malo immunibus, qui à medulla oblongata originem ducentes Capitis functionibus inſerviunt. Rariſſimè quidem hoc genus Paralyſeos contingit,

quam Hemiphlegiæ, & partium peculiarium alterutrius lateris impotentiæ paralyticæ frequentius obveniant.

Huic Dominæ imbecillæ ita paucis hujuſmodi medicamentis ſuppetias tuli, Numine Divino favente, ut illa paucos poſt dies digitis ſuis inter cibandum modice uteretur, & decima die ab ingreſſu meo eam ancilla leviter ſuſtentatam cubiculo obambulare viderim, priuſquam id temporis in Belgium transfretarem.

℞. Terebin. è Chio ℥iii. ſolve in vitello ovi recentis immiſcendo ſyrup. de ſtœchade ℥i. aq. lact. alexit. ℥iv. M. F. Potio.

℞. Caſtor. opt. gr. xv. conſerv. flor. ſalviæ ℈ii. ſyrupi pæon. comp. q. ſ. M. F. Bolus.

Sumebat illa hauſtum illum terebinthinatum quatuor matutinis inſequentibus, ac deinde ne ventriculus nimiam nauſeam contraheret, alternis aliquod matutinis temporibus; Bolum vero ſingulis noctibus.

Notandum verò poſt hauſtus illos aliquoties propinatos, Dominam ægrotantem affirmaſſe; flatum quendam dolorificum, morbi procul dubio cauſam proximam, quicquid de humore nervis irriguo vulgo determinatur, à ſuperioribus ſpinæ vertebris magiſque deorsùm impelli, tanquam ſi fuiſſe quodam [ut loqui amant] flatus videretur detrudi; & ſenſim, prout flatus ille per ſpinam deſcendebat, hauſtu terebinthinato repetito ſemper inferiùs depulſus, toties remiſiſſe Paralyſin; & vires ejus fuiſſe magiſque redintegratas. Notandum etiam Terebinthinam pro miris facultatibus flatus diſcutiendi, quibus pollet [in quacunque corporis parte flatus forte includantur, & ſubtilli ac penetranti ſua vi introitum in vias humoribus impervias facillius quam regreſſum ſuum faciant] inter celeberrima medicamenta Carminativa, annumerari oportere. Dedi nonnunquam Terebinthinæ Venetæ ℥vi. vel ℥i. (& tantam ejus quantitatem Veteres vulgo adhibebant) in hauſtu ſimiliter diſſolutam, non modo in Paralyticis, verùm & in Arthriticis & Rheumaticis affectibus, cum optimo ſucceſſu; ſed in hoc poſtremo morbo venæ-ſectio bis vel ter repetita ejus uſui debet anteire.

Propter hanc Terebinthinæ vim carminativam, idcircò etiam Balſamum Sulphuris terebinthinatum tanti, in Paralyſi medenda, meritò æſtimatur, ut Medici in Noſocomiis id plurimi faciant; quanquam guttarum ejuſdem Balſami duodecim exigua, & perminuta vulgo doſis eſt plerumque cauſa, quòd auxilium ſolummodo exiguum & imbecillum ferat. Sed & ſpiritus terebinthinæ, ex quo conficitur Balſamum, brevi ac fugaci facultate præditus, atque è ventriculo in inteſtina citiſſimè tranſiens, tantam aut tam diuturnam impreſſionem nerveæ ventriculi tunicæ, & conſecutione quadam cæteris corporis nervis e ſpina oriundis nequit efficere, quantam tenax, permanens, & balſamica ipſius Terebinthinæ facultas potentiùs & efficaciùs poteſt. Atqui non eſt tam facile exponere, quam verum eſt affirmare, flatus in corpore pervagantes eſſe immediatam & proximam cauſam tùm dolorum multiplicium, qui miſeros excruciant, tùm hujus morbi quaſi anodyni & inſenſibilis, ſtupore potiùs quàm dolore noti & inſigniti. Theoria flatuum per corpus volitantium, nobis adeo abdita & incognita videtur, ut ventorum tuberculorum natura, [cùm in aere nonnunquam fragore magno tonitribuſque bella quædam gerant,] eſt ardua quidem & difficilis ſpeculationi Philoſophorum. Sanè quantaſcunque procellas, & fluctuum jactationes ab imo mari uſque ad cœlos venti interdum ſuſcitant, quantos tremores & terræ motus venti in penetralibus terræ concluſi ſolent nonnunquam excitare, tanta aut iſtiuſmodi tormina, cruciatus & convulſiones, flatus in corpore humano geniti, & concluſi cient.

OBSERVATIO III.

De Diabete.

MErcator opulentiſſimus, annos ſeptuaginta ſeptem natus, menſe Decembri, anni 1701. per quinque dies integros, ſuppreſſione urinæ totali laborabat, ut ne guttam quidem, durante illo tempore exſtillaret.

Die menſis ſeptimo, poſt varia medicamenta & evacuationes univerſales, à me, alioque Medico inclyto priùs fruſtrà adhibita, Cataplaſma ſequens umbilico ægrotantis tandem applicari juſſimus.

℞. Sapon. nigr. ℥vj. croc. opt. ʒß. ſal. ſuccin. gr. xv. Miſceatur Fiat Catapl.

Proximo die fontes urinarii, obſtaculis perruptis, aperiebantur, & diluvium quoddam urinæ exundans ſuccedebat, adeò ut illa veſpera Cataplaſma protinùs ſubmoveri mandarem, & pro ſene venerando anxius timerem, ne morbus priori contrarius, nempe *Diabetes* compareret.

Die nono nullus dubitandi locus relictus eſt; etenim ſigna *Diabetis* pathognomonica ſe oſtendebant. Lotium ſine modo, & fere ſine intermiſſione continuò reddebat, ſitiſque fuit inexplebilis, tanquam ſi Dipſade venenata fuiſſet morſus. Sed potus copia quantacunque lotio non reſpondit, neque quiſquam ſic affectus à potu aut mictione ſe tantillum inhiberi patitur. Fuerunt qui urinæ illius dulcedinem melleam guſtare dignabantur. Ipſe de morbi genio & dignotione, ſine urinæ guſtu, ſatis perſuadebar. Sed hic commodè occurit excreta guſtandi occaſio idonea, ſi adeſſet *Xenocratis* diſcipulus, aut ſi *Xenocrates*, famoſus olim Medicus, in vivis eſſet, qui nulla medicamenta ægrotis exhibebat, niſi ex urinarum & ſtercorum ſordido immundoque tribu fuerint deprompta. Iſte omnium ægrotantium, ut fertur, urinas & fœdiſſimas fæces præguſtabat [aut præguſtare ſaltem merebatur] quò meliùs de morbis ſententiam ferret, & quo certiùs judicaret, quorum animalium excrementa ex domeſtico ſuo ſterquilinio, aut promptuario pharmaceutico, ſeligeret & propinaret.

Ægrotans Dominus fuerat priùs carnoſi & valdè ſucculenti, quanquam ſenex, temperamenti; ſed carnium & muſculorum omnium velox fuit colliquatio ab hoc morbo. Die menſis decimo quinto, ex obeſo macilentus, ex corpulento penè ſtrigoſus factus. Nam omnes corporis ſucci per canales urinarios tunc maximè patulos torrente quodam profluebant. Cùm liberi & nepotes omnes numeroſæ ſuæ familiæ cum amicis & conſanguineis, conclamato ægros valedicturi, id temporis convenirent; poſt varia medicamenta confortantia, poſt theriacalia, aliaque incaſſum adhibita, in mentem mihi venit hoc urinæ profluvium immodicum fuiſſe quamdam veluti Diarrhœam aut fluxum meatuum urinariorum, ſicut aliud illud Diarrhœæ genus eſt inteſtinorum proprium, per alvum eodem impetu derivatum, & carnium omnium colliquationem eandem producens.

In deplorato hoc caſu Senis ornatiſſimi, experiri placuit Rhabarbari polychreſti, innocui, & ſenili ætati quemadmodùm infantili maximè congrui & accomodi, vires egregias, an in profluvio renali illud æquè conduceret ac in fluore inteſtinali ſolet. Etenim morbus uterque non videbatur multùm abſimilis, quandoquidem ſola fuerit locorum affectorum diſcrepantia, & *Diarrhœa ſit quaſi Diabetes alvi*, *Diabetes renum Diarrhœa*.

Sic itaque præſcripſi, Medico altero haud refragante.

℞. Rhei electuar. incis. unc. ß. ſantal. alb. citrin. an. dram. j. cardamom. minor. dr. ß. Miſceatur Infundantur lento igne, in vaſe clauſo, in vin. Canarin. opt. ℔j.

Sumpſit ægrotus hujus Vini colati cochlearia ſex, hora ſexta matutina inſequenti, die Decembris decimo-ſexto, atque tantundem repetebat hora decima antemeridiana. Quis vero hujus Vini

ni Medicati fuerit effectus! Certè Seni tam miſerè langueſcenti, etſi ante illum diem continuus urinæ effluxus tanquam rivuli cujuſdam, per vias urinarias fuiſſet, tamen ab illo meridie, uſque ad decimam veſpertinam, Diabetes penitùs ſiſtebatur, nullum mingendi deſiderium eatenùs habuit, ſitire protinùs deſiit, & eodem hauſtu tribus vel quatuor matutinis iterato, è graviſſimo hoc morbo perfectè convaluit.

De aquis mineralibus *Briſtolienſibus* quantùm in hoc morbo proſint, & quantam exiſtimationem meritò ſint aſſecutæ, jam vulgo, & idiotis innoteſcit. Sed & aquæ illæ celeberrimæ in pluribus aliis languoribus, ac debilitatibus, præterquam illis renum, famam & exiſtimationem optimè merentur, valetudinem infirmam inſigniter roborant, & ſitim in Diabete exortam præ aliis omnibus celerrimè extinguunt. At vero mihi videntur aquæ univerſæ minerales juvenili & conſtanti ætati, magis quam ſenili, & potiſſimùm decrepitæ accommodari. Quippè vinum Burdegalenſe, aut conſimile, Senum fluoribus potentiùs & aptiùs, quàm aquæ quælibet medicamentoſæ, procul dubio medebitur.

OBSERVATIO IV.

De raro exemplo Vulneris Pulmonum.

CApitaneus quidam ferè quadragenarius, incola *VVeſtmonaſtrienſis*, in menomachia, ſive pugna ſingulari, quam cominùs habuit, ſub initium Februarii, anni præteriti, fuit pectore transfixus, & grave vulnus ſubter mammam dextram accepit. Sic verò Honor, ſalute longè charior, in culmine ſuo acuto & ſupremo reſplendebat, ſic Dignitas conſervata cum purpura nobiliſſima tincta. Quippè Philoſophos tantummodò decet injurias aſpernari, & credat Philoſophi, ſi ita placet; *ſpretas injurias exoleſcere*; ſed res militaris contrarias tradit regulas, ſciuntque viri manu prompti, quàm pulchrum ſit de quavis offenſiuncula acriter digladiari, & quantùm præſtat id aereo campeſtri honoris cubili quàm plumeo & vulgare occidere. Nam *Cælo tegitur qui non habet urnam*.

Duorum Chirurgorum peritiſſimorum curæ, vulnere percuſſus ſeſe committebat, qui vulnus acceptum ſat citò, ſi non præmaturè, conſolidabant. Nam paulò poſt, cùm omnia in tranquillo viderentur, procella quædam improvisò exorta eſt, & abſceſſu in pectore rupto magnam puris copiam cum ſanguine ſtriatam evomebat.

Poſt ſeptem ſeptimanas à vulnere primùm inflicto equidem accerſitus, illum lecto incarceratum deprehendi, quanquam pulſus fortis & regularis fuit, vox clara, & vultus inſtar ſanorum conſpiciebatur. Illicò quæſivi, cur lecto interdiu non exſurgeret, qui neque febre, neque vulnere videbatur coactus in lecto procumbere? Reſpondit, neque vires deeſſe, neque voluntatem ad ſurgendum, ſed quotieſcunque ſe erigeret in lecto, aut ad veſtiendum, aut comedendum, paroxyſmus tuſſiendi pertinax ac diuturnus ſtatim oriebatur, cujus violentiam & moleſtiam vix tolerare potuit; periculum tamen paroxyſmi ſeſe extemplo erigens, coram me fecit, & graviſſima deindè acceſſio tuſſiendi contingebat, circiter horam quaque vice ſolita permanere. Durante tuſſis paroxyſmo, integram pituitæ & purulentiæ cujuſdam libram paulatim exantlabat; idque, ut ajebat, toties quoties paroxyſmum ſubiit.

Porrò ſtriæ aliquot ſanguinis exiguæ, à violentia tuſſis, inter exſcreationes pituitæ miſcebantur; atque dolor in parte vulnerata nonnunquam ſentiebatur.

His viſis, equidem arbitrabar, inferiorem Pulmonum lobum diaphragmati adhæſiſſe, ex ichore aliquo vulneris reſiduo, aut ſanguine incraſſato, aut mucoſa pituita agglutinativam vim acquirentibus, nimirùm à præpropero aut immodico Narcoticorum & Adſtringentium uſu. Quamdiu enim ſupinus decumbebat in lecto, à moleſtiis omnibus liber, & perturbationis ex-

per permanſit æger, nullo pondere premebantur pulmones, ſed quamprimùm ſe erigeret in lecto, pulmo priſtino motu libero privatus, & deorſum ductus, onere præternaturali opprimebatur. Hinc connectionem partium inuſitatam, abſceſſus prædictus viſcoſitate ſua poſſe gignere videbatur; & attenuantia medicamenta Narcoticis contraria indicare.

Et cùm neque Balſamica, neque Pectoralia, neque etiam Spirituoſa, quicquam conducere tollendæ cauſæ citò obſervarem, & cùm tantam illuviem pituitæ viderem tuſſi exantlatam, Diætam exſiccantem hujuſmodi præſcripſi, cùm Prognoſtico, ſi quid illi ſpei ex medicamentis quibuſcunque affulgere poſſit, ex hoc potu, temporis progreſſu, indubitatè expectaret:

℞. Raſur. lign. guaiac. ℔ß. ſarſapar. incis. ℥iv. chin. nodos. incis. ℥ij. ſantal. alb. citrin. an. ℥ß. infund. in aq. font. ℔. xij. per xv. horas. Deinde coq. in vaſe dupl. lento igne, ad tertiæ partis conſumptionem; addendo inter coquendum paſſul. major. incis. ℥iv. & ſub finem coctionis glycyrrh. ras. ℥ij. Coletur, & depuretur per ſubſidentiam. Bibat ℔ij. vel pauló ampliùs quotidie.

Eventus fuit, quòd paucos poſt dies lecto exſurgere valeret, tuſſi immunis, & intrà duas ſeptimanas, ſanitati perfectè reſtitutus horto obambularet. Veruntamen perſiſtebat pauliſper, meo monitu, in uſu potus Diætetici, ne recidivam aliquam pateretur.

OBSERVATIO V.

De Lumbricis Variolas progigentibus.

Filius natu maximus Ornatiſſimæ Viduæ, undecim annos natus, in Junio, æſtatis penultimæ, Variolis laborabat. Cùm primùm illum inviſerem, febris fuit peracuta; pulſus celer & vermiculans; ventriculus nauſea affectus; anhelitus difficilis; & nullo tamen dolore rogatus querebatur; quoniam caput ſtupore ingenti fuit detentum, uſque adeò ut penè elinguis eſſet, & adſtantes nullos cognoſceret. Puſtulæ rubræ paucæ erumpere in facie incipiebant. Sed poſt operationem Emetici illius mitis, ac tutiſſimi, nempè radicis Ipecacuannæ, omnia in meliùs verſa proximo manè: multùm remittebat febris, anhelatio ſubiata, & gravibus omnibus ſymptomatis ſolutus eſt; adeò ut variolæ protinùs mites, ſatiſque diſtinctæ, ſine diſcrimine procederunt.

Die duodecimo à primo morbi inſultu, febre ſecundaria prorsùs immunis fuit, & extra diſcrimen omne videbatur conſtitui; adeò ut parentem admonerem, me ante dies alios quatuor elapſos non ampliùs rediturum, niſi inexpectatum aliquod ſymptoma ante tempus deſtinatum præſentiam meam requireret. Sepoſitis igitur, aut intermiſſis medicamentis, juſſi, ut ſolummodo hauſtulum vini Canarini tepefacti bis quotidiè ſumeret. Die verò morbi decimo quinto, nuncius mihi proderanter acceſſit, obnoxiè rogans, ut puerum huc moribundum, nulla interpoſita mora, protinùs inviſerem. Adventans eum reperi febre acutiſſima correptum, pulſu undulante & formicante, anhelitu difficili, & torminibus ità exquiſitis excruciatum, ut ingentes clamores continuo tolleret. Præterea duos Lumbricos rotundos viventes vino illo perturbatos rejecerat, alterum vomitu, alterum verò ſede. Quo indicio me commonefaciente, plures alios Lumbricos tam gravia ſymptomata poſſe comparare conjectans, ſtatim præſcripſi ſalis mirabilis, ſalis cathartici amari an. ʒiij. in aq. font. tepefact. ℥vj. ſolvendas, & quamprimum exhibendas. Porro ol. nuc. moſch. per expreſſ. ʒj. inſtar Cataplaſmatis, umbilico adhibendam.

Inſequenti manè rediens, procellam planè ſedatam & tranquillitatem novam ſtabilitam inveni. Quocirca febris omnino profligata eſt, tormina conſopita, pulſus ſanorum ſimilis, & facilè reſpirabat. Denique à nutrice audiebam, infinitum, & penè incredibi-

dibilem filamentorum quorundam, aut vermium minimorum numerum per ſedes, quas paulo ante copioſas habuit, fuiſſet expulſum.

Quamobrem nè novi tales tumultus in poſterum ab aliis Lumbricis contingerent, & quia tempus purgandi commodum appropinquabat, præſcripſi Bolum ſequentem, veſperi illo exhibendum, & mane proximo hauſtum catharticum, repetendos tertio quoque die, ad quintam uſque vicem.

℞. Semin. hyperic. ℈j. ſemin. ſantonic. agaric. troch. an. ℈ß. ſyrup. de abſin. q. ſ. M. F. Bolus.

℞. Rhei elect. agaric. opt. an. ℈ij. follicul. ſenn. mund. ʒj. ſemin. hyperic. ʒß. fol. thym. ſatureiæ ſicc an. p. j. tartar. alb. crud. ℈ij. Inf. & coq. in aq. font. q. ſ. Colat. ℥iij. diſſol. mann. ſal. mirabil. an. ʒiij. M. F. Potio.

Ex prima catharſi duodecim Lumbricos mortuos dejecit; proxima decem; tertia quindecim; quarta undecim; & denique quinta ſex alios, omnes rotundos, albidos, mortuoſque, ac pleroſque circiter novem pollices longos præter agmen quoddam, aut ſeminarium naſcentium vermiculorum, vix formam perfectam adeptorum, cum prima purgatione excluſorum.

Inter purgationes inducias hoſtibus dabam, & nulla anti-helminthica propinabam, ſed ſolummodo ſtatui, ut cochlearia iv. vini prioris Canarini, ad vires refocillandas, & corpus ab ulteriori putredine conſervandum, bis in die pergeret haurire. Tùm demùm conſului, ut incolumis, ægritudiniſque omnis expers, aere ruſticano ſe reficeret; utque poſt intervallum duarum ſeptimanarum de Electuario ſequenti lingeret cum bacillo glycyrrhizæ, ad magnitudinem nucis juglandis, ſingulis matutinis, donec totum deglutiret.

℞. Semin. ſantonic. integr. ℥j. mell. commun. ℔ß. M.

Si incorrupta valetudine denuò fruebatur, & à Lumbricis ſecurus in poſterum degebat.

Cum vero *Sal Catharticum Amarum*, & Sal Mirabile, vires ſuas auxiliatrices in præſenti curatione præbuerint atque in frequenti merito jam ſint apud nos uſu, nec non primum illorum ſalium vulgo credatur eſſe verùm ac genuinum ſal ex aquis mineralibus purgantibus extractum, æquus & idoneus uſus nullo modo, ut opinor, interpelletur, ſi demùm innoteſcat, *Sal illud Polychreſtum eſſe ſal Gemmæ, ſive Foſſile, aut Marinum*, in magna copia aquarum mineralium catharticarum coctum, cryſtallizatum, aut ad ſiccitatem evaporatum. Quanquam & magna pars ſalis communis, ſive marini dicti, quo cibos condimus, eſt ſal foſſile in aqua marina ſolutum, purificatum, & evaporatum. Aut aliter fit ſal illud catharticum ex ſale foſſili, ſive marino, ſimiliter ſoluto, atque inter concreſcendum inſtillando oleum aliquod Chymicum, putà Abſinthii, &c. Nam varii ſunt operandi modi, varii ejuſdem ferè ſalis dicti cathartici ſapores, juxtà opificum diverſam peritiam aut verſutiam. Neque mihi quoquo modo perſuadere unquam potui, à primo ejuſdem ſalis uſu vulgari, aliud id eſſe poſſe, quàm ſal muriaticum arte alteratum; quandoquidem tàm inexhauſta ſalis copia, pro minerali aquarum catharticarum habita, vili pretio paſſim ſuppetat, & cùm tam exigua illius quantitas ex aquarum deſtillatione re vera ſuppleatur.

Quinetiam tametſi Curioſi facilè conjiciant, neque omnino dubitent, nitrum, alumen, vitriolum, aliaque ſalium genera; ex analyſi aquarum mineralium exquiſita, quam deſtillatio illis ſuppeditat, ſe invenire, ac detegeret; tamen rariſſimè aliud illorum principium ſalinum, aut cauſam ſalſedinis generalem comprehendere fas eſt, quam ſal Foſſile in penetralibus terræ concluſum, & cujus mineras ſubterraneas rivuli aquarum præterfluunt, antequam earum ſcaturigines in conſpectum noſtrum prodeant. Et certè aquæ Fontium Mineralium ſalſedine majori aut muriatica imprimis donantur, cùm ſale præfato primum ſaturentur, ſed

quo-

poſtea per colatorium terræ, quàm prælerlabuntur, paulatim expreſſæ, magis magiſque dulceſcunt: quemadmodùm & aquæ ipſæ marinæ redduntur etiam dulces, per intima terræ, lege naturæ Circulatoria, circumfluentes. Sic ſal marinum in terra fit foſſile, ut foſſile in mari fit marinum.

Ad hæc, aquas illas minerales catharticas, quæ minimum ſalis deſtillantibus præbent, & tamen purganti facultate eadem pollent, qua aliæ quæ plus ejus reddunt (quales ſal perparcè ſuppeditantes ſunt aquæ noſtræ Eſpomenſes & Richmondienſes, in ære ſaluberrimo ſitæ] ſal noxium aliquod, præ aliis continere poſſe ad ſuſpicandum inducor.

Denique ſalſedinem Oceani immenſi ex nullo alio fonte deducere licet, niſi ex quamplurimis mineris ſalis illius foſſilis, per alveum maris longe lateque diſtributis.

OBSERVATIO VI.

De Angina.

Conjux Excellentiſſima Præſuli amplisſimi, & Archiepiſcopi Reverendiſſimi, pietate, eruditione, & prudentia ſingulari maximè conſpicui, Angina corripiebatur. Interiores laringis & faucium muſculi phlegmone tenebantur, tumorque internus deglutitionem inhibebat. Os pariter illuviæ phlegmatica & ſpumoſa obruebatur.

Manè accerſitus phlebotomiam in brachio inſtituebam, & paulò poſt enema emolliens iniiciendum; quo rejecto, Domina inſignis Linctus inſequentis cochleare ſingulis horis accipiebat. Notandum verò, ſi tumor ejuſmodi faucium, introrsùm versùs, omnem deglutiendi facultatem auferat, Cucurbitula ſicca una aut altera colli ſpondylis affixa, ita muſculos gulam, ſive œſophagum, & guttur comprimentes retró abducet, ut opportuna poteſtas detur medicamentis hauriendis, aut alimentis abſorbendis, durante ſcilicet Cucurbitularum applicatione.

℞. Ol. amygd. dulc. recent. flor. ſulph. an. ℥i. cryſt. tartar. pulv ʒii. ſyrup. de althæ. ℥iii. ol. nuc. moſch. ſtill. gtt. iv. ſacch. cand. ʒii. M. F. Linctus.

Ex operatione medicamenti tàm vulgaris, quod primas vias, citrà reliqui corporis perturbationem ullam, commodiſſimè expurgat, & alvi fæces, durante phlegmone, ſatis valide detrahit, rediens proximo manè inclytam Dominam ab angina perfectè liberatam inveni; ac deinde poſt duos dies hauſtum catharticum propinabat, neque aliis remediis illi opus fuit. Hoc verò morbo laborantes iterùm atque iterum audivi conſtanter aſſeverantes, quod ex ſingulis cochleariis ejuſmodi Linctus delibatis intumeſcentia ſenſibiliter magis magiſque decreſcere ſoleret.

Et perfecto conſtat Sulphur tam vivum, quam in flores ſublimatum, in tumoribus illis faucium, hæmorrhoidalibus; aliiſque pluribus præſtantes, minimeque contemnendas continere vires. Annotandum ſolummodo univerſalia illius uſui præcedere debere, & corpora fluida, ac conſtipationis immunia priùs reddi oportere, quo curatio, ejus ope, feliciùs ocyuſque ſuccedat.

OBSERVATIO VII.

De Variolis Anomalis, cum Morbillis conſociatis.

Cum in Tractatulo priori noxam ægrotantibus formidabilem, ex medicamentis impensè calidis, Theriaca putà Andromachi, Mithridatio, aliiſque ſimilibus, non modo in therapeia Infantum, verùm & Adultorum febricitantium adverterim, & crebris uſurpatim ſermonibus; Exemplum veritatis prædictorum maxime deplorandum, cum pace Superiorum, hic enarrabo, quo meliùs tanti Exempli autoritas alios à conſimili infortunio, ſi Deo placet, deterreat. Cum primùm Sereniſſima Regina nupera noſtra, immortali corona jam fulgens in Cœlis, mihi ſtatum ſalutis Sereniſ-

reniſſimi Regis, exinde etiam Beati, exponere dignaretur, quo tempore honos, immeritus, tanto Regi ſerviendi mihi conceſſus eſt; Regina, inquam, inter optimas, prudentiſſimas, dulciſſimas, & maxime pias (omnium quæ hactenus ab exortu mundi, aut ubicunque, vixerunt; & à cujus præſentia nemo ſine gaudio & alacritate unquam diſceſſit) merito annumeranda, de ipſa narrare dignabatur: *quotieſcunque ſe admodum malè valere, aut febricitare perſentiſceret, ſibi morem invaluiſſe, ex conſilio Clariſſimi Lovveri, tum defuncti, ut Theriacam Andromachi, ad ſudores acciendos, ſub ingreſſum lecti, baud parce ſumeret*. Cui ego tum temporis, duobus circiter annis priuſquam variolis illis pernicioſis corriperetur, ex quibus vitam mortalem cum immortali comutaret: *etſi veneratione non levi Doctiſſimum Lavverum ſemper proſequor, tamen mihi videtur Majeſtatem Veſtram ex illo medicamento tam impensè calido extremum vitæ periculum ſubituram eſſe, quandocunque Vos detinebit Febris, permanens & Continua. Nunquam enim vidiſſe contigit Febres magis exitiales, & Phreneſi furibunda citius conjunctas, quam in illis ægrotis qui Theriacam Andromachi, Mithridatium, & ſimilia calidiſſima Alexipharmaca, inuente primum Febre, inauſpicato ſumpſerunt. Idque nocumenti eo magis evenire ſolet, quo Febricitantes fuerint temperamenti calidioris & ſanguinei, & quo temperamento omnium optimo nemo Veſtrum excellit. Porro Galenus*, inquam, *qui in laudes Theriacæ multiplices librum conſulto ſcripſit, nuſpiam ejus uſum ad Febres Ardentes, ſed ad Chronicus ſolummodo effectus ac venenatos, laudibus ſuis celebravit*. Attamen his omnibus, aliiſque ejuſmodi oblivioni dein traditis, & conſilio celeberrimi *Lovveri* memoriæ firmæ etiamnum inſcripto, Reginæ ſummè admirandæ, ſub primum Variolarum inſultum, veſpera prima Theriacam Andromachi ſummere placuit, atque ſudoribus nullis juxta conſuetudinem emanantibus placuit mane inſequenti ejuſdem duplicem quantitatem iterare, ad ſudores fruſtra eliciendos, priuſquam Medicorum conſilium explorare. Si viſum eſt rerum omnium ſapientiſſimo Gubernatori Reginarum optimam à populo indigno in Cœlos derepente transferre. Nunquam tot lacrimis, tam veris fletibus, tam univerſis luctibus quiſquam mortalium, nè pares quidem dilectiſſimus à filio clariſſimo, ante illam plangebatur. Neque enim tam Reginæ unius jactura deplorata, quam Regni totius clades & ruina tum temporis videtur contingere. Veruntamen dolorem acerbiſſimum quem tantæ calamitatis memoria ſemper refricat, multum mihi minuit, quod ſcopulos illos, in quos naufragium fuit factum, ego indigitarem, periculi futuri præmonerem.

Et quia nonnullæ Doctorum procul diſſitorum, & maximè tranſmarinorum criminationes ſuper hoc funeſtiſſimo caſu fuerint in vulgus inique diſſeminatæ, tam quoad Medicos quam quoad morbum; ad veritatem rei certius cognoſcendam pauca quædam ſcitu non indigna, permiſſu Superiorum exorato, adjicere non gravabor.

Variolæ, quibus pretioſiſſima illa vita tam ſubito abrepta eſt; fuerunt omnium deterrimæ, ac ſummè pernicioſæ; nimirum cum Morbillis conſociatæ, quaſque Eryſipelas in facie, Petechiæ, & Hæmoptyſis uſitato concomitantur. Et Medicos id temporis advertebam inſigniores, cùm alii Variolas comparere, alii Morbillos contenderent, conjunctas fuiſſe morborum ambrorum vires, & quorum vim ſimul unitam me plus ſemel obſervaſſe, affirmabam. Quod, quia nunquam à quopiam Authore, quod ſcio, litteris conſignatum, neque à Medico forſan alio prius obſervatum, digreſſio hæc veniam faciliùs obtinebit.

De hiſtoria Variolarum illarum, ac natura penè Peſtilentiali (quæ quantum ab errore illo Theriacali pendebat, facile eſt judicare) potui multa conſcribere, ſed ea breviter tantummodo perſtringam. Die tertio morbi exanthemata in conſpectum primum prodibans,

bant ; cum tuſſi admodum moleſta ; atqui ea facie erumpebant, ut Medicis plane dubium eſſet, an Variolæ certo forent, an Morbilli. Die quarto Variolæ in facie, ac reliquo corpore, ſub propria & diſtincta forma ſe oſtendebant. Die ſexto mane puſtulæ Varioloſæ per totum pectus in Morbillorum maculas rubras majuſculas ſunt converſæ. Atque Eryſipelas, *Roſa* dicta, totam faciem intumeſcentia replebat, puſtulis prioribus locum cedentibus. Illa veſpera, Petechiæ plurimæ latiores, & rotundæ, in fronte ſupra ſupercilia, & in temporibus aſpiciebantur. Cùm verò maculas illas non fuiſſe Petechiales, [quas mox venturas ego mane prædixeram] verùm Sphacelatas ob nigricantem earum colorem, quidam Medicus Peritiſſimus aſſeveraret, proximo mane diei puta ſeptimi, aliquot Macularum illarum phlebotomo Chirurgi celeberrimi, durante Conſultatione pungebantur, & ſanguinis ex illis effluens veras Petechias fuiſſe demonſtrabat. Poſt mediam noctem diei ſexto ſuccedentem, & qua nocte ipſe pervigilabam, magna anhelitus difficultas oborta eſt, & paulo poſt ſanguinis ſputum copioſum. Die ſeptimo mictus ſanguinis ſputo ejus ſucceſſit. Die octavo latæ Morbillorum maculæ in pectore permanebant, ſed in artubus inferioribus, ubicunque fuerant puſtulæ varioloſæ, omnis illarum intumeſcentia, prorſus evanuit, eæque in Maculas rotundas, poſtularum magnitudinis æmulas, intensè rubras, & summè coccineas verſæ, ſuperficie earum levi, & nequaquam eminenti, inſtar ſtigmatum Peſtilentialium. Porro puſtula una magna pure repleta, lato circulo coccineo Puſtulam ambiente, inſtar cujuſdam Anthracis, ſuprà Cordis regionem à me tunc annotatu eſt; & ſub qua puſtula plurimum ſanguinis extravaſati, aperto poſteà corpore, eſt repertum. Denique circiter mediam noctem animam ſanctiſſimam, proh dolor! efflavit.

OBSERVATIO VIII.

De Affectibus Hyſterica.

An affectiones mulieribus Hyſtericæ, ab utero potiſſimum, an à ventriculo depravato, an ab aliis corporis partibus originem traducant; an illæ aut ab utero, aut à liene, aut à pulmonibus, primario vel ſecundario pendeant, ego haudquaquam diſceptabo. Controverſias ſane Medicas levioribus ingeniis, aut quibus aliis per ortium licet, facile eſt ſuſcitare; licet dirimere, prudenterque judicare, res eſt graviſſima ac laborioſa, doctorumque Profeſſorum ſubtili acumine perquam digna, ſed morbum propulſare ſalutaribus remediis eſt omnium utiliſſima, ſummopere laudanda.

Mercatoris opulentiſſimi, qui paulo ante Munimentorum omnium Societatis *Africanæ* fuerat Præfectus, uxor eximia, annorum circiter triginta quinque, valetudine adverſa diu laborabat. Sed inter plures mulieribus querimonias res præcipue notę fuit, quod ab hora decima veſpertina, qua ibat cubitum, uſque ad ſecundam matutinam, erecta in lecto aſſidere pallio ſuo cooperta cogeretur, neque interim caput pulvinari incumbere poſſit, metu ſtrangulationis deterrita, à flatibus ſurſùm elevatis. Cùm Narcotica ſomnum nequaquam inducerent, quin eum potiùs arcerent, & perturbarent; cùmque Chalybeata, aliaque varia à Medicis præclaris antea præſcripta, conſtitutioni tenerrimæ plurimum obeſſe putarentur, equidem conſului ut Bolum ſumeret cubitum itura, ſuperbibendo cochlearia quatuor hujuſmodi Julapii.

℞. Conſerv: flor. borrag. ℈ii. caſtor. opt. ℈ß. ſyrup. caryoph. q. ſ. M. F. Bolus.

℞. Aqu. lact. alexit. ℥iv. puleg. rutæ an. ℥ii. bryon. comp. pæon. comp. an. ℥i. ſyrup. de armenis ℥iß. M. F. Julap.

Ex his tantum levamen protinùs ſenſit, tantam ſpiritus pacem & requiem, ut in lecto decumbere non amplius dubitaret; & quanquam ſomno

non

non ita repente ſe componeret, tamen noctem facilem, flatibuſque immunem, neque ſomno mediocri deſtitutam, in poſterum traducebat.

Sed quia Pilulæ illi magis gratæ fuerunt, hujuſmodi præſcripſi, quarum unam aut alteram, quandocunque ſe male haberet, ſi hora decubitus ſumeret, nunquam placida & tranquilla nocte Domina hæc poſtea carebat; neque à plus decem annis has pilulas in promptu ſemper habenti, neceſſarium fuit ampliùs confugere ad meum, aut cujuſquam alterius Medici auxilium.

♃. Caſtor. opt. ſubt. pulv. ℥i. myrrh. el. galban. puriſſ. an. ʒß. croc. opt. ℈i. extract. gentian. in tantillo aq. gentian. comp. dilut. q. ſ. M. F. pilul. mediocres.

Non hic ſilentio præterire poſſum, Narcotica fœminis Hyſtericis, ad ſoporem inducendum, non ſine noxa & incommodo ſæpè exhiberi. Siquidem Hyſterica propriè dicta, ut caſtoreum, myrrha, galbanum, aſſa fœtida, & crocus, quamplurimis mulieribus ſomnum tutò & efficaciter conciliant; quando Opiata aut Narcotica, quantumlibet nocturnæ requiri capeſſendæ ſint dicata, præter alia mala & incommoda, eas mulieres inſomnes agere noctes ſæpenumero cogant. Inter omnia vero tempora, quibus Narcotica tenero ſexui inauſpicatiſſimè ſolent exhiberi, nullum mihi videtur magis infelix & infauſtum, quàm illud *Puerperii* tempus. Et quanquam neque Obſtetrices vulgares, neque Medici ipſi, in torminibus & vigiliis Puerperarum, Narcoticis audacter uti ſæpè minimè erubeſcant, tamen perſuaſiſſimus ſum, ſanam priùs & firmam fœminarum multarum valetudinem, Narcoticis tunc temporis uſurpatis præter modùm ſæpiſſimè lædi, depravari, & præ aliis omnibus cauſis proptereà in morbidum ac valetudinarium ſtatum perverti. Hinc igitur illis obſtructiones pertinaces, menſium ſuppreſſio, decolores & pallidiſſimi vultus, inappetentia, termina ventris diuturna, melancholicæ, & nonnunquam maniæ ſuperveniunt! Hinc denique labes morbida temperamento adeò clavo trabali infigitur, ut neque Chalybeatis, neque aliis quibuslibet poſſit in ſolidum tolli, ante proximum parturiendi tempus, quo ſanè vera, & maximè opportuna criſis eaſdem ſanitati priſtinæ reſtituendi rursùm redit, & occaſio idonea errores priores corrigendi, ſi qua unquam, miniſtratur.

OBSERVATIO IX.

De Ventriculi dolore ſummo, cum Vomitu periodico conjuncto. Item de dolore Colico, ejuſque tam Præcautione, quàm Curatione.

Illuſtris Domina ventriculi dolore graviſſimo, & vomitione importuna, alternis ferè ſeptimanis, redeunte, per plures annos laborabat. Medicos noſtros celeberrimos diu, fruſtraque conſuluerat, qui venæ ſectione, emeticis, narcoticis, chalybeatis, aliiſque minime contemnendis remediis ventriculo affecto ſubvenire nitebantur. Poſt multam operam, ut accidit, inutiliter locatam, ego Vinum ſequens Medicatum præſcripſi, quo primùm ſæpiùs, poſteà rariùs, iterato, ab omnibus ſymptomatis ventriculus ejus tandem liberatus eſt, & abſque aliis medicamentis Domina præfata convaleſcebat.

♃. Summitat. abſinth. Rom. centaur. min. an. M. ß. flor. chamæm. p. ii rad. gentian. inciſ. ʒii. Infund. frigidè per xii. horas in vin. alb. ℔iii. Colatur. rurſum infund. frigide rhei el. inciſ. ʒx. rad. calam. aromat. pæon. mar. ſicc. an. ʒiii. enul. campan. ʒiß. ſemin. coriand. ʒi. M. Coletur tantummodo inter utendum.

Præclariſſimus Bateus noſter in adverſariis ſuis privatis (quorum ſyllogen magnam mihi contigit comparare, nempe de ſingulis corporis morbis, à capite ad calcem, obſervationes omnes complectentem tàm ſuas, quàm alienas, quas in communi hominum conſortio annotare ſolebat) præſcriptum

tra-

tradit, quod in Pharmacopœja Bateana à Shiprono, Pharmacopola non ita pridem peritiſſimo, typis mandata, deſcribitur ſub titulo Tincturæ Rhabarbari; & cujus noticiam Baro illuſtriſſimus G. ventriculi dolore, & viſcerum torſionibus, ante ejus uſum, diu excruciatus, à Phamacopola ſuo, quadraginta librarum monetæ Angelicæ pretio acquirebat, cùm nullo ære à Medico ſuo ordinario id impetrare poſſit. Nempè ejuſdem ejuſdem uſu Baro ille nobiliſſimus citò convaleſcebat, cui irrita prius fuerant alia medicamenta. Hæc verò fuit formula.

℞. Rhabarb. elect. inciſ. ℥ii. uvar. paſſar. enucleat. N. 60. glycyrrh. raſ. ℥ii. ſacchar. candid. ℔ß. aqua vitæ vel aniſ. ℔ii. Macerentur &c. Fiat Colatur. De cochlearia ii. vel iii. matutino tempore, quoties fuit neceſſarium.

Colicus dolor ſic falsò nuncupatur, cùm paroxyſmus quilibet gravior ſit ſemper Ventriculi affectus, non Coli inteſtini. Magnitudo Coli ampla fæcibus accumulandis eſt maximè idonea, ejuſque plicæ ingentes eiſdem retinendis ſunt accommodæ. Sed ſubſtantia coli craſſa & obtuſſa, quanquam flatus ex eo ſurſum lati caput, ventriculum, aliaſque principes corporis partes nonnunquam laceſſant; in alvo puta conſtipata, tamen tantis cruciatibus, ſpaſmiſque progignendis, quanti Colica laborantes ſæpiſſimè torquent, non videtur eſſe poſſe cauſa effectrix aut adæquata. Cæterum ventriculo cruditatibus depravato, ac læſis ejus functionibus [cum Culina ſit totius corporis, in qua ſcilicet cibi omnes coquuntur, comminuuntur, & in cremorem quendam, aut Chylum, conficiuntur ad futuram alimenti diſtributionem, corporiſque nutritionem) morbi fere omnes, & maximè colicus dolor, juxtà diſcrepantiam temperamentorum, & partium peculiarium imbecillitatem, ſive nativam, ſive adventitiam, diverſimodè contingunt. Os, ſive introitus ventriculi, inſigni nervorum plexu cingitur ac munitur, ſpiritibus plurimis eò excubias primas, facientibus, ne res noxiæ aut hoſtiles, pro amicis atque alimentoſis, ſine ſenſatione aliqua, perturbatione dolore, aut ſingultu ingruente, tanquam, claſſico quodam, in caſtra ventriculi ampla admittantur. Tunica etiam ventriculi interior tota eſt nervea, ac ſenſationi inſerviens, adeò ut, cùm ſæva aliqua tempeſtas in ventriculo oriatur, flatibus furibundis procellam ſuſcitantibus, illicò fremant propinqui ſpiritus, facilè in ſpaſmos ruant, & tenſiones, inflationes intumeſcentiaſque maximè dolorificas cieant. Proinde ventriculus tùm ex fabrica ſua, tum uſu, ſedes propria, ac primaria, torſionum illarum moleſtiſſimarum, & ſępe pernicioſarum, quæ in Colica excruciant, videtur ſtabiliendus. Certè Galenus, vetereſque Medici ſapientiores, ventriculum tanquam baſin ac fulcimen penè omnis ſanitatis conſiderabant, cùm Abſinthiata in acqua, ſi quando conjungeretur febricula, in vino ſi febris abeſſet, toties propinarent, ac ſi ſola, inſtar omnium, ſalutem corpori imbecillo reſtituere fere valerent.

Obiter Julapia hodierna, deſtillatione exorta, veteribus Medicis planè incognita fuerunt. *Aqua*, *Vinum*; *Ptiſana*, ſive hordei mundati decoctum; *Melicraton*, ſive hydromel extemporaneum; Οἰνόμελι, ſive *vinum mulſum*, aut mellitum; *Paſſum*, ſive vinum paſſulatum, ex uvis ſiccis expreſſum; *Sapa*, ſive vinum coactum; *Poſca*, *Oxycratum*, ſive acetum aqua miſtum, aqua miſtum, fuerunt omnia ferè Julapia, quibus majores noſtri urebantur, in medicina adminiſtranda. At verò Julapia illa veterum, propter ſimplicitatem, ſumptus parcimoniam, atque εὐπορίαν, an ea hodierno in uſus, eò quòd magis gratificentur & guſtui delicatulorum, & locupletum voluntati, præponi mereantur, ſagaces, periti, probique Medici litem dirimant.

Quod vero ad præcavendam Colicam attinet, maſticatio frequens Rhabarbari ventriculum ſic effectum præ aliis corro-

corroborat, cruditatibus onuſtum ſublevat, flatuſque illius diſcutit, antequam in procellam ſæviorem denuò exſuſcitentur. Dioſcorides conſulit, ut Græco, *ut ventriculo affectis rhabarbarum ita ut eſt in* ſubſtantia ſcilicet *maſticetur, ac citrà ſorbitionem ejus liquidis immiſſi lentè deglutietur* Expertuſque ipſe eloquos, qui diros paroxyſmos Colicos, ſaltem unum & alterum, Iliacæ paſſionis ferè æmulos, quondam ſuſtinui, eaque maſticatione diu liber à leviſſimis, protinùs evaſi.

Paroxyſmis gravioribus ſubitò occurrendum eſt, neque ſegniùs agendum, nè enormes vomitiones motum fibrarum inteſtinalium periſtalticum tandem pervertant, Iliacamque illam miſerandam paſſionem inopinanter accerſant. Sanè chronicis, levioribuſque ventriculi inflationibus ſæpè recidivis ſedandis Tincturæ illæ ſupraſcriptæ Rhabarbarinæ, aut Rheum manducatum, Elixir Salutis dictum, ut & Mithridatium, Theriaca Andromachi, plurimaque ejuſmodi alia ſæpiſſime ſufficiunt. Quod ſi Colicus dolor vehementiùs excruciet, immaneſque exoriantur vomitiones, fecibus obduratis, viaque dejectionum prorsùs occluſa; poſt venæ ſectionem, enemaque valde ſalinum, ubi indicantur, cathartica laudano conjuncta paroxyſmum tollere plerumque ſolent. Neque etiam exigui uſus nonnunquam ſunt, cùm ſal mirabile, tùm catharticum amarum in aquis mineralibus ſoluta, atque iterata quouſque vias inferiores aperire poſſint. Tutiſſima enim ſunt hæc blanda cathartica, cùm fortiora illa magis invalentia, bili ferocienti ſtimulos addentia, vires ægrotantium, & maxime Melancholicorum nimis labefactent, Icterumque poſt ſe crebrò relinquant. Item, poſt univerſalia, corticis Peruviani pulverati minuta quædam quantitas cum laudano liquido exhibita, & in intervallis vomitionum toties iterata, ſi à Medico præſente prudenter imperetur, curationem paroxyſmi atrocis breviſſimam quandoque complet.

OBSERVATIO X.

De Hæmorrhoidum fluxu immodico.

EXimia Domina, ac vidua, gracilis, & billioſi temperamenti, Epiſcopo admodùm Reverendo mihi vicino convivens, nocturno tempore tantam ſanguinis jacturam per Hæmorrhoides derepente fecit, ut pluſquam quatuor ejus libras adſtantes æſtimarent, tanto meum adventum poſt mediam noctem, paucis horis deperditas. Et credibile quidem fuit permagnam vim ſanguinis per ſedem, nimirùm abſque torminibus, tunc effluxiſſe, quoniam Domina præfata id temporis mihi narraret, ſecta tantummodo in brachio olim vena, tantùm furorem atque impetum ſanguinem ſuum tunc exagitaſſe, ut in maximum vitæ diſcrimen conjiceretur, animamque pene efflaret, priuſquam ſanguis rapide erumpens medicamentis variis ſiſti poſſit. Et ſi vena in brachio, loco patulo & medicamentis topicis expoſito, illam in extremum vitæ diſcrimen ita inducere valuiſſet, quantò majus periculum in hoc caſu immineret ex vena rupta aut exeſa, in loco quo vas ipſum prorsùs lateret, & quo nulla topica medicamenta partem internam affectam pertingere poſſint! Poſtquam verò Domina langueſcens Sacroſanctum ac poſtremum Viaticum ab Epiſcopo illo Reverendiſſimo ſumſerat, tanquam rebus terreſtribus quamprimùm valedictura, & in cœleſtes regiones illicò migratura, (interim comparatis quæ in uſum præſentem mihi videbantur comparanda) juſſi ut portionem ſpiritus vini rectificati in vaſe idoneo calefacerent famuli, utque pannos laneos, unum poſt alterum, ſpiritu illo probè calefacto imbutos, ano ægrotantis ſubmoverent. Quo fotu pauliſper uſurpato, ſanguis ita vehementer profluens penitus ſiſtebatur, ſine quocunque alio remediorum apparatu, atque extra omnem metum ægra protinùs conſtituta eſt. Spiritum verò rectificatum, tamen ſummè penetrabilem, idcircò calefaciebat, ut fumus

ex-

exurgens in venas internas ad ſupprimendum fluorem vi ſua ſanativa & corroborante ocyus introiret. An verò ſpiritus Terebinthinæ in conſimili caſu pares vires cum vinoſo habeat, de quo tanta merito celebrat inſigniſſimus & peritiſſimus Chirurgus noſtras Dominus *Young*, in Devonia artem Chirurgicam ſumma cum laude, & cum multorum commodo exercens, neque diſceptabo, neque, ſi experientiæ ſit conſentaneum, quicquam repugnabo. Fotui ex aceto in Hæmorrhagiis externis multum tribuitur, pariter ac Oxycrato, Veterum *Poſcæ*, ſive aceto aquæ immiſto & introſumpto. Eadem Domina ex tanto ac tam ſubitaneo ſanguinis profluvio, Febre intermittenti Tertiana deinceps correpta eſt, quæ cortici Peruviano faciliime ceſſit.

Porro autem obſervavi, fotum eundem ex ſpiritu vini rectificato, nonnunquam iteratum, pariter atque fotum ex aceto vinario, fluxum menſium pertinacem ſiſtere poſſe, cùm nulla medicamenta interna ſcopum deſtinatum attigerint, & cùm adſtringentia ac narcotica non ita tutò fuerint adhibenda.

Antequam hanc decadem Conſiliorum dimitto, æquum videtur admonere, quod præſcriptorum in eis unum & alterum, quoad minuta quædam minoris momenti, forte non fuerint ad amuſſim cum illis quæ multò prius præſcripſeram; ideoque memoria, quantum penes eam fuit, in minuſculis quibuſdam ſuppleri. Sed ſumma rerum præſcriptarum, unde Curationes recenſitæ potiſſimum pendebant, ubique, & omni ex parte, fideliter tradita eſt.

DE
LUE VENEREA,

HIC morbus tam gravis & acerbus eſt; tàm latè ſerpit, & perniciem ſuam undique ſpargit; tantis cruciatibus miſeros plerumque opprimit; & priſtina ſanitas tam difficulter reſtituitur, ut ab annectiendo quædam meò ſpectantia non potuerim prorſus abſtinere. Primordia hujus mali quæ pudendis ſolis labem inurunt, contemptui & ludicro habeant, ſi ita placet, ganeones & Belli noſtri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; ſed quandocunque aut prima illa inquinamenta aut ſuccedentia, in ſanguinem denuo transferentur, atque per totum corpus virus diſtribuetur, pœnas inſipientiæ debitas illi abundè perſolvent.

De origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, poſt homines natos, extiterit; an ſuperiori fere ſæculo in *Europam* ex *Indica* Occidentali fuerit advecta. Multa ſunt teſtimonia, aut ſaltem ſuſpiciones non contemnendæ de antiquitate hujus Luis, quanquam tot ferè Regna non ita pridem contra ejus Natales probroſos decertarunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* ſibi gloriose vendicarunt. Certè nomen ejus legitimum uſque ad noſtra hæc ſæcula in teneris latuit. Nec forma & figura hujus Monſtri à prioribus Medicis ſatis clare & diſtinctę ſunt deſcriptę, neque ante novam ſuam denominationem niſi confuse admodum cognita. Hoc autem proculdubio ſcimus, plurima olim apud nos Noſocomia Leproſis recipiendis fuiſſe extructa; & multùm fallor, ſi unica & ſingularis domus apud nos etiamnum maneat, Leproſis vulgo recipiendis peculiariter dicata. Porro Venerei contagii eadem ſemper cauſa tyrannidem exercuit, nempe vaga & promiſcua ſcortatio; nulliſque ſæculi defuerunt meretrices infames, quæ corpore proſtituto vilem quæſtum facerent: *poſita* vero *cauſa ponitur* etiam *effectus* quemadmodum & *ſublata* ſemper *tollitur*. Quibuſcunque enim in regionibus, quibuſcunque demùm locis, proſtibulæ iſtæ, ac corruptelæ juventutis vulgares prorſus exulant, legumque aſperitas ſcortationem omnem coercet, deeſt etiam una cum impuris ſcortis Lues hæc Venerea. Ubicunque vero lupanaria palam permittuntur, remiſſo magiſtratu aut diſ-

diſſimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fędas ſecurè naneiſcuntur; eadem Lues cum horrida malorum turba, cumque omni ſuo miſeriarum famulitio; longè lateque dominatur. Atque, ut mihi quidem videtur, in utero impuro meretricum vulgarium, quę plurimis viris, quantumlibet ſanis, ſe ſe proſtant & commiſcent, certo & naturaliter progignitur Lues, perinde atque in nido ex ovis naſcuntur volucres. Et quoniam *corruptio optimi* eſt *omnium* ſemper poſſima, cur non ex ſeminis prolifici, & in tanto naturæ uſus deſtinati, corruptione prava & incongrua venenata illa Lues poſſit φυσικῶς propagari? Et nullus dubito, pauciſſimos uſpiam eſſe ſcortatores, qui, quaatumvis pænas meritas aliquam diu effugerint, non ſeriùs aut citius in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funeſto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sanè Lues hæc perniciosa eſt Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, inſtar enſis illius ſtricti capiti Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus ſcortatoribus ſemper interminans, quod ſapientes impuris amplexibus facile deterrebit, quodque inſipientes ſeveriſſimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulieroſus certus eſſe poteſt, meretriculam qualemcunque ſibi uni, ut videtur, ſtipendia facientem, non aliis pluribus fuiſſe prius aut denuo fore per vulgatam, atque ideo obnoxiam venereo inquinamento, utcunque illa mendaciis ſuis, perjuriiſque uſitatis, pudorem aliquem commiſcatur?

Neapolitanus hic morbus vulgo nuncupatus eſt, & ab obſidione *Neapolitana* primum ejus contagionem traduxiſſe ut plurimum creditur, anno ſcilicet poſt *Chriſtum* milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo tertio; cùm *Neapolium* caſtris ſuis circumdaret *Carolus* octavus, Gallorum Rex. Sed cùm tumorum popularium tanta ſit incertitudo, ut ſapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non manifeſtis & ſibi notis teſtimcniis confirmatur; cum aliorum morborum primus exortus in tenebris æque permaneat; cum ita conſtitutum ſit rebus humanis, ut in ſingulis ſęculis quædam continuo pereant, oblivionique tradantur, & alia quædam rurſum emergant & ſuſcitenrur; cùm virus Venereum in omnes fere regiones totius orbis, quantum nobis innoteſcit, ab oriente ad occidentem, à ſeptentrione, ad meridiem, jamdiu ſpargatur, & uſquequaque diffundatur; cum denique Medici aliquot graviſſimi Luem iſtam infamem ante obſidionem illam Neapolitanam contagio ſuo virulento *Europam* jam invaſiſſe conſtanter affirment, ſane difficile eſt aliquid certi & indubitati in re ita obſcura ſtabilire & decernere; quanquam antiquam Luis proſapiam admodùm aperte indicare videatur antiqua, ac permanens cauſæ exiſtentia, nempè ſcortatio illicita, vaga, & promiſcua, primordiis forte rerum humanarum, aut ſaltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulò altius perſcrutemur, *Hippocrates*, cujus autoritas apud omnes doctos plurimum valet, libro tertio de Morbis Epidemicis plurima horrenda ſymptomata enumerat, quæ ad formam Venereorum quam proximè accedunt: ut, *puſtulas magnas*, & *puſtulas corpore univerſo erumpentes, maximeque caput impetentes, ulcera fędiſſima circa pubem & pudenda, inflammationes Eryſipelatodes malignas & depaſcentes, diarrhęas & cibi faſtidia, tabes multas*, aut atrophias, *nunc ſine febre, nunc cum febre continentes; carnium, nervorum, & oſſium mutilationes ex decidentia magnas*, à carie præcedente, *prolapſus partium abſceſſibus corruptarum, & denudationes femoris integri, tibiæ, aut pedis totius, prolapſus brachii aut cubiti totius, & omnium miſerrimas carnium jacturas, cum pubem pudendaque malum affecerit: ichores ulcerum & abſceſſuum puri abſimiles, & pure omni deterioris, capillorum defluvia fluxiones ad pudenda multas, dolores graviſſimos cum vigiliis, ulcera oris ſerpentia, & tubercula tam interna quam*

exter-

externa circa inguina, aut bubones, *tubercula faucium*, *ulcerationes pudendorum*, & ſimilia, quæ quidem breviter tradit, & more ſuo conciſo. An vero hæc omnia à Peſte vera, an à Peſtifera hac Lue oriantur, in utramque Partem ut differant par eſt doctis liberum relinquere.

Quicquid vero de turpibus Luis natalibus ſit ſtatuendum, certè dolendum eſt maxime, curationem tantæ Ægritudinis, omnes corporis partes, tam internas quam externas, à capite ad calcem, polluentis, è manibus Medicorum doctorum & peritorum ità profuiſſe, Chirurgis, necnon tonſoribus imperitis, ignariſque quibuslibet vulgo concedi. Quis enim tam fatuus & inſultus, quis tam illiteratus ardelio, qui non Medicaſter in hoc morbo circumforaneus facile evadat, ſine inſtituto, ſine ſumptu, & ſine arte; qui non curationem Luis, aut ſaltem Gonorrhæ infallibilem perfricta fronte polliceatur? Quales autem hi ſunt Medici? Sartores utplurimum & fabri, ſimileſqne artifices, popinatores inertes & decoctores, qui in officinis ſuis fidem prius labefactaverant. Quam infelix igitur & miſera eſt Infectorum conditio, qui duplices ſuſtinent pœnas, damnanturque tum atrociſſimi morbi cruciatibus, tum rudis agyrtæ ignorantiæ periculoſæ! Quaſi leviſſimi quilibet affectus peritiam Medicam jure efflagitarent, morbus vero maximè anceps, meduliſque, penitus infixus, quivis illiterato poſſit tuto demandari!

Ut autem ſummum diſcrimen Lue Infectorum manifeſtiùs appareat, conſiderandum eſt, hunc morbum frequenter eſſe Proteiformem, & poſt primam ejus ſubjugationem, ſæpè novas poſteà induere facies. Illud equidem facilè adducor ut credam, proptereà quòd tot tabidos, & atrophia confectos, pulmonibus ferè intactis, nec niſi ſecundario læſis, viderim perire. Et niſi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophia vix intellecta tandem contabeſcere ſemper obſervavi. His lac Aſininum, pectoralia, narcotica, & ſimilia, primam venenatam cauſam nihil reſpicientia, ad ſupremum uſque diem fruſtrà exhibentur. Chirurgi ſalivatione abſoluta, & mercede laborum accepta, integram ſanitatem audacter promittebant; atque denuo ægrotantes longe diverſis ſymptomatis quàm priùs affecti, neutiquam ſomniant de reliquiis fomitis venenati, aliquamdiu conſopiti, & intus deliteſcentis, ſed ſub nova forma revireſcentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil cauſæ Venereæ facilè ſuſpicabitur, atque ægrotus partim ex verecundia, partim præteritæ curationis ſecurus, de priſtinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur diſcrimine verſantur hujuſmodi ægrotantes, cùm nec ipſi de cauſa ægritudinis primaria ne verbum muſſitent, cùmque Medici contrà morbum incognitum, Andabatarum more, cœcutientes militent! Certè Autores nonnulli, magis emunctæ natis, veritatem horum ſuboleverunt, cùm ita prudenter illi conſulerent, quoties aut dolor Iſchiadicus, aut Rheumaticus, aut alius valdè pertinax, remediis propriis & uſitatis nequaquam cederet, ut ad Diætam ſudorificam, è Ligno ſancto, Sarſaparilla, & conſimilibus, tanquam ad ſacram Anchoram confugeremus.

Ex his Luis reliquiis ſpretis, & aliquamdiu abditis, non ſolummodo pendet valetudinaria, & miſella parentum, æquè ac aliorum ſcortatorum conditio; ſed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & ferme immedicabiles, & quos nominare minimè convenit, nè nati inſontes, viri tandem facti, contumeliam, mœſtitiam, atque animi perturbationem aliquam exinde immerito patiantur. Quamlibet enim majus eſt reverà dedecus à vitiorum ſuorum, quàm natalium, turpitudine & infamia, tamen novi viros eximios & fortes, clara & illuſtri ſtirpe,

ſed illegitime prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus ſuis ſpuriis mentionem aliquam factam ex ſuſurris clanculariis in communi hominum conſortio illi ſuſpicarentur. Atque in ea re major eſt Turcarum juſtitia & ſapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios inique transfert, & nulla eſt ignominia natis ex partu illegitimo prodiiſſe.

Porro ſtatuendum eſt Luem Veneream eſſe morbum venenatum, & maxime deleterium. Et quanquam non ità repente interficiat, ut ictus & morſus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo ſpatio, modo longiore, modo breviore, vitam infectis certiſſime adimit, niſi remediis propriis & ſalutaribus ſanitati priſtinæ tempeſtive reſtituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus, cæterorumque natura, & previuſcula comparatione. Inter alias notas ſunt ſigna venenorum, inſignis faciei totiuſque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis ſunt maxime conſpicua. In venenis aſſumptis, natura materiam venenatum omni vi expellere nititur in ſuperficiem corporis & partes externas, unde maculæ variæ, pabulæ, & exanthemata oriuntur: Similiter in Lue Venerea prodeunt maculæ, interdum parvæ, lentiginum inſtar, interdum latiores, eæque modò rubræ modo flaveſcentes; & primùm circa frontem ac tempora, deinde caput reliquum, tandemque per totum corpus diffuſæ; nec ſolummodo maculæ, ſed & puſtulæ & tubercula in cute erumpunt. Venenis pro os aſſumptis, calidis dico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque inteſtina doloribus aut torminibus exquiſitis cruciantur: Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, ſemper corripiuntur; ventriculus illorum ſenſim proſternitur, & quanquam artus dolorum ſævitiam & atrocitatem utplurimum ferunt, tamen plus ſemel nervi, aut inteſtina, aut hypochondria eiſdem diris cruciatibus affecta iiſque tempore veſpertino recrudeſcentibus, quos artus utplurimum & magis regulariter ſuſtinent. Denique Verena propria ſua, & peculiaria medicamenta, ſive Antidota; ut ritè expellantur, requirunt: Lues, niſi propriis & quaſi ſpecificis Antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodus omnes, quantumlibet doctas, ſolet aſpernari.

Sed natura hujus Veneni eſt alia atque alia, tum ſecundum regiones magis ad Septentrionem aut Meridiem poſitas, tum ſecundum Temperamentorum varietas. Etenim in Hiſpania & Luſitania, de hoc morbo [ſæpe tam mitis iſte eſt illic] vulgo colloquuntur, quemadmodum noſtri ſolent de Liene & ſcorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobiliſſimas ac virtute præditas accerſiti, ſolenniter quærunt, an Lue Venerea laborarent, ſicut noſtri de Catameniis, quanquam & verecunde interrogant, & in illis regionibus, ubi Veneni aliqua portio indeſinenter perſpirat, Infecti multi ſe ſe totam vitam hoc morbo comite ſatis placide traducere nonnunquam poſſe, ſępe confitentur. Apud nos vero longe aliter ſe res habent, & hæc Lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic ſymptomatum & cruciatuum finis, niſi aſpera aliqua, aut diuturna mitior, medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depaſcendo, aut ichor venenatus oſſa corrumpendo, miſeriis finem imponant, & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum ſanè ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quinetiam juxta Temperamentorum diverſitatem Venenum hoc diſſimiles vires apud nos obtinet. Temperies Melancholica, & Bilioſa ejus exterminationem ægrius ſuſtinent, quàm Sanguinea, & Phlegmatica. Multo faciliùs reſtituuntur juvenes unàm

ætate

ætate provecti. Idemque eſt dicendum, de Scabie, Herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et ſicut Temperamentorum differentia efficit, ut Cathartica longè diſpares effectus obtineant; hoc corpore mitiſſimis medicamentis facilè purgato, illo fortiſſimis ægrè cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diverſis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omninò operationem concitaverit: ità & de Venenis dicendum eſt quod illa citiùs aut ſeriùs interimere ſoleant, non modò ex propria, & innata vi perniciofa, ſed ſecundum fortiorem, aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio iſta vulgaris ficta eſt, & falſa, quæ *Indos*, ab iiſque *Italos*, ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe, ut in ſtatum diem, aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus. Venenatos omnes, certo conficere poſſint. Natura enim unius quàm alterius, quemadmodum dictum eſt de catharticis, veneno magis ſe opponit, & lethale virus reprimit, aut fruſtratur.

Sunt qui Luem arbitrantur, fractis, & attritis ſenio viribus tyrannidem ſuam fermè omnem jam depoſuiſſe, & ad interitum ſuum cum ſenecta demùm vergere. Eademque apud plures doctos ſententia jam diu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tàm literati quam aulici ſpe vana ductis nonnunquam ſe accommodant, & gratiam lenociniis ſolent ſibi conciliare. Qui vero ſic ſentiunt, noſocomia hodierna paulìſper adeant; aut Chirurgos probos ac exercitatos conſulant: videant ulcera multiplicia, cancroſa, & depaſcentia; tophos & gummata, oſſium caries, & carnium putrilagines; videant tabes, lipothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miſerorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permoleſtos; tandemque dicant, an Venus egregia illa manſuetudine mancipia ſua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrum Mars an Venus plures ex numero viventium tollat, uter denique illorum amaſiorum exitium pejus, & frequentius cultoribus ſuis inferat.

Quod ad Therapeiam attinet Luis, alii ſine Hydrargyro, & neſcio quibus ineptis Arcanis eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis Mercurialibus, & Diæta Sudorifica intercalata, ſimilibuſque, venenum illud penitus ſubigere annituntur.

Medici fermè omnes, totùmque Chirurgorum ſodalitium, uno conſenſu, Salivatione tanquam breviſſima, & maxime efficaci methodo, Luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum eſt cuiquam in Arte Medica mediocriter verſato. Salivationem eſſe omnium Methodorum, quas hactenus excogitavit peritia Medica, maxime expeditam, atque efficacem, ad virus illud Veneream valdè obtundendum, & malignitatem ejus perniciofam abundè frangendam, ſi minus ea valeat non rarò ad venenum iſtud penitus delendum. Certè in his regionibus Borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tanta immanitate ſævit, Salivatio præ aliis adhuc notis inducias maximè veloces, perniciei dilationem, & ſymptomatum omnium vehementium ceſſationem obtinet celerrimam; nec non in quibuſquam infectis, & potiſſimum in junioribus, curationem perfectam aliquando complet. Sed ſi conſideretur horrenda illa, terribilis & nonnunquam intolerabilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis ſtipata, ſaltem exoptanda eſt, & omnium votis expoſcenda, alia jucundior methodus, tutior illa, minuſque moleſta.

Potentiſſimum, & efficaciſſimum Salivandi genus eſt id, quod per

R r 2 in-

junctionem Mercurialem excitatur; & quod ſolum, tanquam *dignum nodo cu-veum* Sydenhamius noſter præclariſſimus laudat. Sed refert ſcire, attenteque contemplari, in quot vitæ diſcrimina Salivatio iſta conjicit infectos; quot ex ea ſolent vulgo interire, quam horrendas capitis, fauciumque efficit intumeſcentias, ſuffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manus peritiſſimæ recte gubernandas. Norunt quidem aliptę quam periculoſas diarrhœa, dyſenterias, lipothymias, in temperamentis maxime Mercurio rapugnantibus, iſta crebro producit, ſed aliam vix exercebunt artem, vix querent aliptæ, niſi quam in tyrocinio à Magiſtris ſuis didicerant. Tanta vero eſt in hoc Salivationis genere humorum fuſio, tanta ſuccorum omnium corporis ſæpè exantlatio, ut nil mirum ſit ſpiritus vitales una diſſipentur; & maximè ſi in hac terra, aliter feliciſſima, ubi Melancholia tantum obtinet imperium, complures ex tam rapida fluidorum profuſione ſuccumbant ac pereant. Quam fugax ſcilicet voluptas acerbiſſimas ſuſtinet ſæpenumero pœnas! Quanta cura & induſtria Sirenum illarum veneficarum blanditiæ ſunt ab omnibus fugiendæ, quicunque aut ſanum corporis temperamentum conſervare volunt, aut vitam longævam jucunda denique ſenectute finiendam cupiunt!

Porro ſi facultates Hydrargyri tanta copia in corpus intromiſſi, ac ſanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in Salivatione vulgari contingit; ſi illius vires naturæ humanæ tam noxias, ac inimicas; ſi virus ejuſdem nervis & cerebro peculiariter adverſum, atteſtante id paralyſi, & tremoribus frequentibus; ſi onus & tormina, quæ ventriculo & inteſtinis vulgo infert; ſi pallidiſſimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; ſi denique quod à veteribus omnibus Medicis Hydrargyrum in catalogo Venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: ſanè Medico probo incumbit, quando duobus Venenis tàm Morbi quam Remedii una convenientibus ſit neceſſario occurrendum, de Antidoto aliqua propria, ſalutari, & excellenti, ſollicitum eſſe. Et ſi tela ad hunc morbum ritè expugnandum magis apta, & idonea unquam reperiantur, è Medicorum pharetra magis magiſque denuò inſtructa potius quam ex aliorum quorumcunque ſive armamentario, ſive officina, ni plurimum fallor, certo extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam ſaniore judicio præditi, contra ſentiant, ſane neſcio, an quiſquam omnium morborum qui miſeros mortales ſolent excruciare, judicium tenerrimum Medici periti & exercitati, potius quam agyrtæ aut indocti alicujus requirat ac mereatur, quam Lues iſta immanis & venenata.

Quanquam verò Salivatio omnibus aliis Methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum eſt, quod *Julius palmarius*, Medicus Pariſienſis clariſſimus, & eruditiſſimus copioſius diſſeruit, qui Magni illius *Fernelii* fuit diſcipulus & qui librum de Morbis Contagioſis tum doctè tum eleganter ſcripſit. Ille Salivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgo uſitata, *vix centeſimum quemque* Lue correptum, perfecte ſanari tradit, ſed recidivo illos morbo, ex ſcintillis aliquamdiu conſopitis recrudeſcente, nonnunquam citius, nonnunquam poſt plures annos affici, & langueſcere. Atque *alii*, inquit, *decies*, *alii duodecies* ſuo tempore *Salivationem fruſtra ſunt experti*, tanta interium cum doloris acerbitate, malorumque miſerrimorum acervo, ut forti viro multo ſatius ſit ſemel mori, quam vitam morte pejorem ſic proferre.

Ego itaque hæc animo diu multumque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelii*, *Palmarii* aliorumque Medicorum doctiſſimorum methodi tutiores ac jucundiores

tam paucos ſectatores conſequutæ ſint, & praxi hodierna ita pro ſcribantur, niſi ob has potiſſimùm rationes:

1. Medici illi præclariſſimi odio adverſus Hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas graviſſimas, quas ſæpius infert corpori. Et *Fernelius*, primus omnium Medicorum, curationem Luis ſine quocunque Mercurialium uſu interno, & fortè nimis temere ſuſcipiebat & palam pollicebatur; Amuletis ſuis ſelectis ac ſaluberrimis, Diætæ Sudorificæ, victus tenui & frugi, & catharſi intercalatæ ſolummodo confiſus. Et certè propter auſum ac tentamen tantum, tamque ſalubre generi humano, ſi fortè minùs felix fuiſſet ſucceſſus, omni laude digniſſimus eſt egregius ille Medicus, quanquam in peſtifero hoc morbo uſus illius medicamenti periculoſi, quod à * Primo vocatur *Venenum omnium rerum*, ſumme neceſſarius nobis hactenùs videtur. Nam *malum ovum malo corvo* apprime convenit. *Palmarius* autem Hydrargyroſi vulgari infenſus fuit, tùm ob perniciem ejus, tum propter extremos cruciatus, doloreſque aſperrimos, quos inuncti ſuſtinere neceſſario damnatur; tùm denique quia propoſita ſua curatio per Guaicam & Amuletum, aut per Alexipharmaca ſua Hydrargyro conjuncta, tutior fuit, & longè ſalubrior inunctione vulgari, ſputantium vires exhaurienti. Quocirca alias Luem extirpandi methodos, tutiores, ac magis ſalutares, nec non jucundiores, licet nonnunquam paulo cunctabundas, fuſe proponebat.

2. Chirugi uno ore Salivationi præ aliis curandi modis facere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus, iſto modo valetudini proſpicientes, ſumma cum aſſiduitate, infectumque ſub imperio quodam deſpotico vitæ ac mortis clanculùm in conclavis, remotis aliis plerumque arbitris præterquam nutrice, tamdiu tenentes; aut quia durante tyrocinio nullam aliam æque certam Lui medendi artem illi hactenus didicerunt; aut quia aliam diſcere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi technis ſuis hanc Medicinæ partem, quantum in illis fuit, tanquam ſibi jure propriam utique arripuerunt & Medici, ſive ob moleſtias tam fædæ curationis, ſive aliis negotiis impediti, illam provinciam quaſi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipenderunt.

4. Quia curationes temporaneæ & palliativæ in hoc morbo, ut in aliis nonnullis, magis placent, ægriſque gratificantur, quam Eradicativæ, quæ magis operoſæ ſunt, & exercitatione non parva egent. Quam ob rationem induciæ multorum graviſſimorum Narcoticis derepentè comparatæ, & ægrotantibus ſæpè magis placent, & Medicis nonnunquam præferuntur, quam quæcunque alia, permanentibus interim aliquandiu doloribus, ſalutaris medicatio. His adde, Salivationem ſymptomata omnia Venerea ita ut plurimum tollere, ut nulla recidivæ ſupicio impræſentiarum reſtet, aut præmii procraſtinandi ratio convaleſcentibus amplius appareat.

Quod ad impoſtores illos imperitos, turpiſſimos lucriones, ac nebulones vulgares attinet, qui ſine Mercurio, ſine quacunque moleſtia, & neſcio quibus *Arcanis* inſulſis curationem breviſſimam, nec non infallibilem, omnibus Lue infectis cum inſigni impudentia pollicentur, argumento ſunt Bacillino quam Medico digniores, & faſcibus Magiſtratuum aut colliſtrigio, prout veteratores perfidi, ſunt potius caſtigandi, quam diſceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium Lui Venereæ medendis genus, quod poſthabita Salivatione ſolenni per inunctionem inſtituta, & ſpretis deceptorum inſciorum fallaciis, catharticorum aut emeticorum Mercurialium vi & efficaciæ, cum

* *Nat. Hiſt. lib.* 33. *c.* 6.

Diæta è Lignis & Radicibus exſiccantibus, ac regimine debito, conjunctorum nititur, fuſiorem orationis copiam planè requirit. Sed nè tot impoſtores & agyrtę dolis & inſidiis ſuis hinc anſam aliquam avide arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorſus inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. notandum eſt. Ligna exſiccantia, gummi, corticem, & lignum Guaiaci, lignum Saſſafras, atque radices Sarſaparillæ & Chinæ, tantum fere emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetias ſalutares præbere, quantum damni & nocumenti Hydrargyrum corporis infligit. Sunt hæc ſalubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii Alexipharmaca, quando quidem & citra Mercurii auxilium opera & oleum noſtrum ſine fructu perdi ſolent. Et quanquam illa ex ſe nunquam apud nos ſcopum attingunt, Hydrargyro prætermiſſo, venenumque Venereum nequeunt penitus delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, palloremque huic morbo congenitum, in vividum ac ſanum colorem certo certius immutant.

2. Notandum eſt Cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validiſſimas ipſe infringit, & robur ſummum facile comminuit, quandoque minus convenire, quàm mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharſis, illa longè tutius obtinenda eſt, in debilibus ſcilicet naturis, ſenna, rhabarbaro, agarico, jalappa, epithymo, polypodio, manna, hermodactylis, aut eorum quibuſdam, additis etiam ceu ſtimulis, ſale mirabili, cathartico amaro, polychreſto, prunellę, aut cryſtallis tartari; his, inquam, ſæpe ſecurius & commodius alvus movetur; neque plura eorum identidem repetita rita corpori imbellium nocent, quemadmodum ſcammonium, colocynthis, & helleborus, quæ aut ventriculum conturbant, aut inteſtina corradunt, gravibuſque torſionibus excruciant, aut viſceribus omnibus, partibuſque principibus maligna ſua qualitate ſunt infenſa.

3. Quanquam Mercurialia, & Hydrargyroſis, in omnibus temperamentis Lue inquinatis indiſcriminatim vulgo uſurpentur, tamen notandum eſt, corpora craſſa, obeſa, phlegmatica, & frigida, ab illis maxime omnium lædi; & conſtat injurias inſignes, quas Hydrargyroſis talibus facit, vix unquam poſtea deleri, adeo ut non minus diſcriminis à medicamento quam ab ipſo morbo illis contigerit. Atqui Sanguinea, Billioſa, & præfervido calore redundantia corpora, incommodo minore Hydrargyri uſum paulo copioſiorem ſuſtinent, quam aut prius nuncupata, aut Melancholica Temperamenta. Etenim calida & ſicca viſcerum intemperies, contrariis quibus pollet facultatibus Hydrargyrum, corrigitur, emendatur, & nonnunquam inſigniter juvatur, atque bilis ferocientis acrimonia plurimum demulcetur.

4. Quotieſcunque Lue jampridem infecti qui Ptyaliſmum prius ſubierunt, aut qui aliis modis ad tempus tantummodo ſunt reſtituti, morbo recidivo è latibulis erumpente, aut novam formam ſortito, turbas novas commovente; quoties, inquam illi in atrophiam, neque à Pulmonibus tabidis, neque à Lumbricis pendentem, inciderint, quanquam Diarrhęa admodùm violenta exhauriantur, à Narcoticis quibuſcunque abhorrendum eſt Medico, & reſtringentibus interdicendum. Nam Malignitate venerii venerei intus deliteſcentis ſic imminuta, & per ſentinam corporis depoſita, propria Antivenerea optato eventu non diu fruſtrabuntur, & corpuſculum ſtrigoſum deleteria Lue pene confectum, præter expectationem rurſum pingueſcet.

5. Cùm virus Venereum ſit benè retuſum ac fractum, omniſque ſymptomatum ferocia refrænata; at fomes venenatus haud penitus extinctus; ſub-

cineribus deliteſcat, novos poſtea tumultus ſuſcitaturus: quemadmodum & in aliis nonnunquam caſibus ubi ſymptomata anomala, doloreſque vagi infirmos detinent, Medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiſcorbutica *ſalubria*, aliquamdiu uſurpata, catharticis blandis identidem intercalatis, reliquias Veneni iſtius infracti tuto profligabunt, integramque tandem ſanitatem præ aliis reſtituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriæ contraria, ſanitati tuendæ, amiſſæque recuperandæ, vitæ producendæ, ſtaminibuſque vitalibus tenuioribus confirmandis apprimè conducunt.

6. Infantes à nutricibus lactantibus infecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium reſtituuntur. Farina ſarſaparillæ ferè inſipida, ſaltem nullo guſtu ingrato, aut faſtidioſo prædita, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, *commiſta*, addito etiam, ventriculi gratia, ſantali citrini polline, nulla pariter nauſea donati, catharticique debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut lætè nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit. Quod vero infantuli à contaminata nutrice infecti, tanquam à Peſte quadam, ſint ante inceptam curationem, quamprimum amovendi, non opus eſt ut admoneamus.

Denique 7. infectis, cum curatio modis mitioribus magiſque benignis ac ſalutaribus quam Salivatione illa acerba & excrucianti inſtituatur, non eſt iis perſiſtendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, ſed nunc diutius, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quouſque ſub regimine debito venenum penitùs ſubigatur, & ſymptomata omnia prorſus evaneſcant.

Antequam finiam, nequeo tacitè prętermittere errorem popularum inſulſum, at valde perniciosum, qui longe lateque inauſpicato increbruit. Nimirum didicit, aut forte audivit ignarum vulgus, ſi quiſpiam infectus cum ſana muliere mutuis amplexibus ſe commiſcuerit, à labe omni venerea ſe confeſtim fore tutos & immunes. Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc ſtupido errore perierunt! Sed cùm ſanguinem pervaſerit virus peſtilens, & viſcera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula inſipiens pari ratione, ſe clavam *Herculi*, quod ajunt, & fulmen *Jovi*, extorquere poſſe, & ſe montes excelſos, virtute cujuſdam incantamenti, poſſe radicitus avellere & alioverſum transferre.

Ut vero finem faciam, nonnullis videri poſſum nimis acriter perſtrinxiſſe morbum Venere clementi prognatum, Dea ſcilicet illa amabili, cui tam Principes ſummi, quam vulgus infimum, vota ſua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora ferè omnium æſtu quodam impotenti facile percellunt. Acrius, inquam, hujus morbi ſævitiam perſtrinxiſſe videar, quam plurimi medicaſtri, qui eundem in poſtremis habere ſolent, ac pro nihilo, ut ajunt, ducunt; ut ſcilicet artis cujuſdam exquiſitæ, quam alicubi didicerunt, oſtentationem glorioſe faciant, atqui ut reverà crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiarer ſuos opprimant, ad quæſtum commodumque proprium inique referant. At vero longe præſtat Medico probo, liberalibuſque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quam quæſtu quovis duci, communique utilitati quam ſuæ conſulere. Modici rerum ſtatus, modo res ſint bene partæ, nemini pęniteat. Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum rariſſime ſatiant. Paucitas rerum commode beneque vivendo neceſſariatum facile ſuppletur, viriſque bonis rarius deeſt. Sed in ſuperfluis accumulandis nullus vulgo finis graviſſimarum ſollicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tædium, rapinarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio, avaros injuſtoſque ſemper comitaretur, ut in opulen-

tia inopes, in abundantia egeni vitam prorſus inquietam traducere damnarentur. Præcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amœna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Præclare illis actum puto, quibus in bené agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur*. Etenim *tum demum nos verè victuros* conſtat, *cum è vita hac exceſſerimus*. Quid eò olim eximie dixerit Philoſophus, (pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodum aſpirante) in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſimè laudans * *Si in hoc*, inquit, *erro, quod animas hominum immortales eſſe credam, lubenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo*.

* Cic. *de Senectute*.

FINIS.

Com-

Commentarius Medicus

DE APHTHIS NOSTRATIBUS,

SEU

BELGARUM &c.

AUCTORE

VINCENTIO KETELAER

MED: DOCT:

COMMENTARIUS
DE
APHTHIS
NOSTRATIBUS
SEU
BELGARUM &c.

UNde malo huic, quod Septentrionalibus hiſce plagis tam frequens atque anceps eſt, Aphtharum nomen ſit inditum, meritò miramur. Nam quæ à priſcis Medicinæ conditoribus nobis Aphthæ deſcribuntur, adeo à noſtris diverſæ ſunt, ut toto cœlo diſtent. Hippocrates Aphoriſmo vigeſimo quarto Sectionis tertiæ, multiſque aliis locis, inter morbos primæ infantium ætatis proprios eas numerat, & ſuperficiaria oris ulcera, maligna & ſerpentia, ignea quadam caliditate prædita vocat, quæ nuper natis infantibus, tenelliſque accidunt. Ad ea Galenus, in puerulis, ait, recens in lucem editis Aphthas fieri. Sic autem vocant ulcerationes oris ſuperficiarias, præ molitie maximè inſtrumentorum exortas, quæ neque contactum, neque lactis qualitatem ferre poſſunt, quod non parum ſeri in ſe continet. Eſt autem id natura abſtergendi facultate præditum, adeo ut mirum non ſit, ſi in mollioribus corporibus quaſdam in ſuperficie ulcerationes efficiat: Et alibi facilè eas placari inquit, ſi infantis os, cibis & potibus prorſus inſuetum, modicè adſtringas. Nec oris tantum, ſed & aliarum partium fervida & ſuperficiaria ulcera Aphthas vocarunt. Unde Hippocrati *Græcè* dicuntur. Sic illi, & ex illis omnis Medicorum Natio deinceps uno fere ore locuta eſt. Qui acrimoniam, & corruptionem neſcio quam aſſumptorum, è ventriculo exhalantium aut è capite in ſubjectum os procumbentium, cauſam earum ſtatuere, & repellentium uſu tractavere. Noſtrates verò Aphthæ ab his omnibus procul ſint, & natura, cauſis, ipſaque curandi methodo differant, in progreſſu patebit. Quod praxim auſpicantibus non leviter ſemper impoſuit, quos nomina & Veterum ductum ſecutos in exitiales errores ſæpe lapſos fuiſſe neceſſe eſt. Non utique dubitem,

ſi ani-

ſi animi ſenſu candide aperire licet, aſſerere, id vitii, quod vulgari notione Aphthas appellamus, iis qui medicinam nobis tradidere, vel plane fuiſſe incognitum, vel alterius apud illos quam hic indolis; ut mirum non ſit, nulla aut obſcura ejus veſtigia monumentis eorum contineri. Quid enim? ſi hodie Galia, Italia, Hiſpania & calidiores regiones id adeo ignorent ut ne fando quidem de eo quicquam inaudiviſſe videantur, ſaltem ex Practicis eorum nemo, ut nobis conſpicitur, prelibaverit aut attigerit; quid de Antiquis exiſtimabimus, qui eodem aut ferventiori cœlo uſi ſunt? Fateor quidem Hippocratem in calce Prognoſticorum hæc de ſe prædicare: Non eſſe quod à quoquam nomen alicujus morbi deſideretur, quod iis libris deſcriptum non ſit: Quippe ſigna ibi tradita vere eſſe & in Lybia, & in Delo, & in Scythia, id eſt, regione calidiſſima, temperata, frigidiſſima. Ubi non tam Græciæ quam univerſi mundi praxim ob oculos poſuiſſe videtur, & eum rerum uſum aſſecutus, ut omnes humani corporis affectiones viderit atque indicarit. Quamquam tanto viro, quem ſemper veneratus ſum, nihil derogatum velim, affirmare tamen id auſim, ſi tanta frequentia, tantoque periculo, ut nobis, ita antiquis Aphthę unquam viſæ fuiſſent, non tam oſcitanter, negligenterque poſteris eas expoſuiſſent: Quippe qui minimos ac tutiſſimos quoſque affectus ea cura, eaque ambitione proſecuti ſint. Hac quoque cauſa nihil iis dignum à quopiam hactenus editum eſt; quod antiquos compilando ingentia volumina quiſque malit condere, aut etiam mira ſectari, quam endemia & patria vitia propria ſtudio eruere. Sed de nomine eo minus litigandum eſt, quod majorem potiſſimum reverentia videtur receptum, ne quid uſquam locorum aut gentium foret quod priſcis illis patribus inobſervatum videretur.

Aphthas igitur, ut Nobis occurrunt, hoc modo fuſius & rudiùs deſcribo: Puſtulæ ſunt albicantes ſummis ac internis oris & interdum viciniis reſpirationis ac deglutitionis partibus inſidentes plerumque per lentam ac imperfectam criſin febribus ſupervenientes, borealibus his tractibus familiares. In tuberculorum & puſtularum cenſum redigendas eſſe, non in ulcerum, fides oculorum evincit. Quid, quæſo, iſtis cum ulcere; Non hic ſolutio continui, non imminuta, ſed aucta magnitudo eſt. Pariter non exedendo eſcharam ſeu cruſtam tenellis partibus inducunt; ſed vel maturæ fruſtulatim decidunt, vel interiora repetendo non manifeſtiora ſui veſtigia, quam ſi nunquam fuiſſent, in ore relinquunt. Eas quoque ſemper candeſcere, aut ſubalbicare & ad cineritium colorem vergere, imprimis ſi funeſtæ ſunt, nihilo minus liquet. Ut rubræ & atræ pro humoris differentia ſpeculantium potius figmenta ſint quam uſu inveniantur. Saltem dum meliora doceamur eas negamus. Non enim veriſimile eſt, ut in rebus ſibi adeo vicinis & cogantis fors tantum polleat, cùm albæ plus millies nobis oblatæ ſint, ut rubrarum, nigrarumve ne umbræ quidem unquam apparuerint. Superficiariæ hæ puſtulæ candentibus apiculis orbiculatis utrimque ab uvula frequentiſſimè incipiunt & inde per dexviores ſint, toto ore ſparguntur: Linguam, gingivam atque ipſa labia, quà ori intus obtenduntur, occupant. Sæpe nec his limitibus ſubſiſtunt ſed pomaria proferunt ad imas fauces, gulam, œſophagum & quæ his continua copioſiùs ſero ſolent prolui. Hujus rei non levia nec pauca indicia ſunt. Nam ut ea prætercam quę à deglutiendi & ſpiritum ducendi difficultate petuntur, inſtar omnium documento eſt, Aphthas, quando jam maturuerunt & excernuntur, tanta copia aliquos dies & per os & per alvum nonnunquam rejici, ut aliquot pelves vel matulæ congeſtas eas vix capiant.

Non inficias eo tenacem & glutinoſum mucum, qui individuus earum comes eſt, videri poſſe illas augere: tamen quocunque modo res expenditur, tantum Aphtharum ſemper relinquitur, ut

ut nec os, nec quicquid eſt vicinarum partium tantum earum vim capiat. Ut non immerito videri poſſim ſtupore quodam in eam opinionem raptus, tantis Aphthis conſpectis ipſum ventriculum & tenuia inteſtina interiùs tota iis obſeſſa fuiſſe. Sed de hac re noſtratium practicorum judicium eſto: Diſſimulare mentem fas non erat.

De cauſis Aphtharum & quomodo generantur major difficultas eſt, & quia rei caput, hic paulo diutiùs & preſſiùs morandum. Ante omnia non temere quidem videor mihi perſuaſiſſe, hunc affectum, qui omni ætati & ſexui communis eſt, eodem ſemper modo oriri & à cauſis pendere, quæ magnitudine atque acrimonia, ſeu quis malit malignitate quidem, nunquam autem natura diſſideant. Ut audiendi non ſint qui alias in nuper natis & infantibus, alias in adultis ponunt. Quippe puellorum Aphthas à lacte nutricis ſeroſiori aut acriori, molles & teneras oris partes erodente ac exedente naſci, aut alia quadam cauſa externa oppido quàm ridiculum eſt. Omnis acrimonia ſeu aſſumptorum, ſeu catarrhi è capite in ſubjectum os delapſi, ſeu è ventriculo exhalans non excitabit, ſed ut adſtringentia, natas Aphthas abolebit. Si oculis & obſervationibus ſuis practici mallent credere, quàm præjudiciis quæ temerè ab antiquis hauſere, fateri cogerentur, nihil eſſe, quod generationem & Aphtharum maturationem plus remoretur quàm earum rerum uſum quas Aphtharum cauſas ſtatuunt. Quotidie videre eſt ſi ortis Apthis prolapſus ſeri in fauces aut alias interiores partes ſuperveniat, quàm ſtatim evaneſcant ac malo omine diſcedant. Sed non tam aliorum placita laceſſere, quam propria firmare ab inſtituti ratione monemur.

Omnes, quotquot ſunt, Aphthas per criſin gigni, plerumque imperfectam & lentam; & unam ac ſolam cauſam agnoſcere empyreuma, quod vario fonte in vaſis natum à natura in dicta loca eliditur ex animi ſententia ut demonſtretur, omnem hinc operam dabimus. Id haud difficulter perſuadebitur, ſi illa notione & ratione Aphthæ ſpectentur, qua continuis & ardentibus febribus viridi conſtantique ætate ſuperveniunt: Ibi genium ſuum imprimis produnt: Ibi earum ortum & eruptionem ſymptomata perturbationis criticæ manifeſtiſſimè antecunt, alias ſeviora, alias mitiora pro cauſæ antecedentis & materiæ in vaſis morbificæ copia ac malignitate, viriumque robore aut dejectione: Ibi ſubitam ad ſalutem aut mortem, in melius vel deterius mutationem fieri; & poſt naturæ morbique conflictum eas naſci longè evidentiſſimè conſpicitur. Vario namque ancipitique marte res peragitur, nunc antecedentis cauſæ empyreumate illo à natura probè ſubacto ac mitigato per eas criticè expulſo magna ægrorum euphoria & ſymphoria; nunc morbifica materia uberiore, contumaciore aut maligniore negotium naturæ exhibente, proſtratis viribus, ægrorum exitio cuncta tentantur, & vel nullæ Aphthæ prodeunt vel mox omnibus in pejus ruentibus, triumphante morbo, ſumma animi anguſtia conduntur atq; diſcedunt. Quam anadromen, quandocunq; àut quotieſcunq; tandem fit, niſi anagoge vel naturæ ſponte vel artis auxiliis ſequatur, pro depoſitis & conclamatis ægri meritò habentur. Quæ, quæſo, evidentiora criſeos indicia? Aphtharum materia ab internis ad externas, à nobilibus ad partes ignobiliores truſa bonam ac ſalutarem conſtantibus viribus mutationem cauſatur; contra ſymptomatico motu ab externis & ignobilioribus ab interna & nobiliora aut in vaſa majora regurgitans, opprimendo, & tantum non exſtinguendo vitæ fontem perniciem affert.

Fateor equidem perfectas criſes, quæ ſtatis diebus morbos pleniſſimè ſolvunt, in his oris quàm rariſſimè occurrere, & criſium ſigna adeo confuſa & obſcura nobis offerri, ut fere fruſtra captentur: Nihilo tamen minùs imperfectas, quæ lentè & ſenſim exſtirpant quicquid in corpore malorum eſt, frequentiſſimè dari conſtat. Quibus non immerito Aphthæ accenſentur: Eſt enim affectus hic tardior & plerumque longiùs protrahitur, nec in dies tantum, ſed in ſeptimanas, nonnumquam menſes. Contigit utique ſæpiſ-

piſſime, maximè ſi initio morbi univerſales vacuationes neglectæ fuerint, cùm eæ per Aphthas commodè poſt tentari nequeant, eam plethoram & cacochymiam in corpore exundare, quæ non niſi longo tempore per Aphthas, diaphoreſin, ſudores, urinam & lenia alviduca abſumi poſſit. Nam venæ ſectioni, quod palmarium ad deplenda vaſa præſidium eſt, aut acriori, iteratæve purgationi nullum locum eſſe poſt ortas Aphthas, ſi ex dictis nondum patet, pleniùs & fuſiùs in earum curatione urgebitur. Adeo ut omnis vaſorum colluvies Aphthis potiſſimum exhaurienda ſit. Adhæc antequam periodum legitimè abſolverunt, & omne, miaſma, Aphthis eliminandum ſublatum eſt, variis de cauſis ſtationem deſerunt & interna repetunt. Hoc caſu maximam partem aut in ſolidum quà per excretionem, quà per anadromen evaneſcunt, adeo ut interius os quod pridie aut aliquot ante horis undique iis obtectum erat, poſtridie vel paulo poſt omnibus liberum & vacuum fit, ægri expeditius deglutiendi & ſpirandi munia obeant, ſibique reſtituri videantur. Sed qui debellatus apparet hoſtis, in inſidiis latet, hoc plus metuendus, quò à vitalibus propriùs abſit. Quodcunque iſtius miaſmatis in vaſa tunc rediit (ut ex recrudeſcente febri, cordis oppreſſione, citato interdum alvi profluvio aliiſque facile colligitur), novam ibi materiam, quam ubi obnoxiam faciat, invenit; & fermenti vice in ſuas partes rapit quicquid ſequi promptum paratumque eſt. Cum quo prælia inſtaurat, quibus ſi non fatiſcat & concidat, tamen plurimum quantum natura delaſſatur, & non niſi commodis alimentorum & medicamentorum adminiculis fuffulta, denuo ſe exonerat, novaſque Aphthas gignit. Quæ non aliter fere quàm ſi nullæ unquam fuiſſent, ſuum ſpacium requirunt, quo maturentur & excernantur. Neque id ſemel, ſed interdum ſexies, ſeptieſve aut ſæpius contingit, ut expulſa Aphtharum cauſa, vitæ arcem infeſtis ſignis petat. Ex quibus videtur eſſe perſpicuum, omnes Aphthas per modum criſeos naſci, quæ ex ancipiti & diuturna naturæ & morbi lucta, moras trahat, longiores, breviores, ut alterutet fortior pluribus aut paucioribus præliis bellum illud confecerit. Nunc de antecedente & continente Aphtharum cauſis dicendum eſt. Antecedentem non ejuſdem indolis & moris eſſe, vel id unum argumento eſt, quod tanta illius moderatio & benignitas aliquando ſit, ut quamvis copia fatiget, edomita tamen & mitigata nihil negotii cordi faceſſat: Alias tam ferali rabie graſſetur & infeſtet, ut quaſcunque partes tetigerit, extrema iis minetur: Si cordi incubuerit, ejus calorem, motum, & quicquid ex eo in univerſum corpus virium diffunditur, tantum non ſuffocet: Si in infimum ventrem præceps feratur, ſymptomatum phalangem invehat, inter ea perniciosiſſimam diarrhœam, qua corpori vix ſuccus & viribus fomes relinquitur: Pari modo ſi mentis ſedem invaſerit, deliria, vigilias, jactationes, furores, aliaque ſæviſſima inſligat, adeo ut hæc tanto imperio, quanto illa obſequio ſe gerat. Neque aliunde ferme illa empyreumatis diverſitas petenda eſt, quàm à materiæ morbificæ coctione aut cruditate. Per pepaſmum enim & coctionem, quæ exceſſu qualitatis infecta ſunt, ad tẽperiei mediocritatem rediguntur; & quæ orgaſmo huc illud palabunda vagantur, in ordinem redeunt; quæque ſubſtantiæ modo quodam omnis coctionis expertia ſunt, ab utilibus ſeparata convenientibus viis excluduntur: ut quocunque modo ferociam ponant, quæ a naturæ finibus longiùs receſſerunt. Et ut hic quorundam, juniorum imprimis, qui poſtquam cum ſapientia veterum divortium fecere, ipſis quoque artis vocabulis nuncium miſere, palato inſerviatur, non intelligimus coctionem illam cæco modo fieri ab, neſcio qua natura partibuſve ſolidis; ſed cùm ſit fermentatio, miſtorum concurſu, virtute & efficacia abſolvi. Facilè enim concipimus plurima heterogenea inter ſe commiſſa ſe infringere, atterere, & luctando omnem aſperitatem & feritatem amittere. Novum etiam è corde ſpirituum acceſſum ſemper humores non modo ciere, ſtimulare & miſcere, ſed & quadam veluti Majeſtate omnia moderari.

Quam-

Quamvis difficile ſit omnes continenter meatus & ductus prodere, quibus animalis ſpiritus ad cor & deinceps in ſanguinem redeat; tamen de re ipſa dubitandum non eſſe, ſatis arguit & ſtructura cordis & ejus nunquam intermiſſa atque indefeſſa munia. Ex muſculis miro opificio totum contextum non niſi animali ſpiritu inflatur atque agitatur. Deinde ſingulis pulſibus is ignis in corde accenditur, qui non aliter in offœto ſanguine oriri poſſe videtur, quàm accenſione & inflammatione acerrimi cujuſdam agentis: quòd qui aliud ab animali ſpiritu comminiſcitur, næ ille argutando meras nugas agit. Conſentaneum etiam naturæ legibus eſt, ut quæ cordis anfractus ſemel tranſiere, ſi ſibi conſultum velint, identidem officinam illam repetant, quæ a morticino languore vindicentur. Hic animalis ſpiritus in orbem ad cor regreſſus & ſanguini poſtliminio redditus ut rei naturalis pepſeos & coctionis autor eſt, ita pepaſmum & coctionem rerum alienarum, quæque præter naturam ſunt, primariò obit. Ut tanquam naturæ miniſtret atque emiſſarius eam omnibus formam indat, quæ vel vitæ ſuſtentandæ ſint, vel excretioni facilitandæ. Hinc quæ ante ſeptimum morbi diem Aphthæ ſuboriuntur, multo moleſtiores & lethaliores ſunt iis, quæ à ſeptimo vel nono die proveniunt; Quod earum materia mitior & mollior tractu temporis evaſerit, minuſque jam viribus fractis gravis ſit, quàm contumacior viribus integris.

Sed quia hactenus aphthas ut continuatum febrium comites vel pediſſequas expendimus, antequam antecedens earum cauſa dimittitur, videndum eſt an ea ſemper in febrili miaſmate conſiſtat. Memini plurimis adfuiſſe me qui in ſumma apurexia aphthis tenerentur; quique præſenſiſſe nullam febrim, ab omnique graviori malo ſe immunes fuiſſe aſſeverarent. Poſſe etiam aphthas per ſe oriri nulla præcedente vel comitante febri haud difficulter inducor; cùm quævis labes à natura victa & eo loci criticè expulſa earum materia eſſe poſſit. In infantibus certè & nuper editis talis acrimonia ac malignitas, præeunteſque febres non ſemper obſervantur. Omnis earum cauſa & origo in illis videtur deberi materno ſanguini & polydædalæ iſti impuritati quam in utero contraxere, quæ levi ſæpe ebullitione per ſudorem & aphthas fugatur. Inquinamentum tamen febrile, majoribus vaſis concentum, ſua naturęque propenſione ad Apthas tendens, plerumque earum antecedens materia & cauſa eſt. Quæ ut continens fiat & ad dicta loca feratur nunc videndum eſt.

Docet uſus, vacuationes, quamvis morbis ſint pares, tamen eos non ſol vere, quin etiam magis irritare, ſi eorum cauſa per loca non ſibi commoda viam affectet. Ita in variolis, & morbillis, ut & Aphthis ſtimulata alvus quantum ſæpe noceat experimur. Unde ad ſalutarem excretionem non modo requiritur naturæ inclinatio & robur, quibus à moleſtis & alienis rebus liberetur; ſed vel imprimis ut peculiari humorum morbificorum ingenio ac mortui ii meatus & viæ pateant, per quas inoffenſo curſu ferantur. Hinc in imperfecta criſi, qua omne malum non una ſubita mutatione, ſed pluribus judicationibus abſumitur, optimè monet Hippocrates: quæ ducenda ſunt, eò ducenda, quò maximè natura vergit per loca convenientia. Neque hæc Aphtharum continens cauſa per arterias proximè in eos, eique vicinas partes videtur egri, ſed potius per vaſa, adulto hoc ſæculo detecta, quæ limpham vehunt, & ab inventoribus lymphatica appellata ſunt. Illa non tantum limpidiſſimam & puriſſimam ad oris, vocaleſque partes irrigandam aquam manant; ſed & ſæpe vitia, quæ induerunt, in eadem loca deponunt. Quid enim obſtet quominus ſincerus hic humor ex vaſis majoribus admittat & transferat quędam miaſmata & ſanguinis vitia, cùm tenuitate & fluiditate aptiſſimum vehiculum ſit? De hoc tamen cum nemine contenderim, quia ad felicem Aphtharum curationem exiguum momentum ac pondus videtur conferre.

Id extra omnem aleam eſt, plurimum feri Aphthas comitari & ore, totoque capite exuperare. Videre licet ſub earum

exor-

exortum, ægros flammante febri aliquando non ſolum in ſomnum pronos, ſed profundo etiam ſopore inquietari, vellicari, & turbulentiùs evigilare. Quæ ſimul arguunt feri in capite plethoram & acrimoniam empyreumatis ſero junctam, menti, ſenſibuſque vel ſepultis gravem.

Poſtquam internas Aphtharum cauſas, modumque generationis rudi minerva delineavimus, quo fato ſeptentrionalem plagam potiſſimum oppugnent, quod in deſcriptione poſtremum erat, quærendum videtur.

Dari morbos endemios, qui certis quibuſdam locis & populis peculiariter adhærent, nec aliis regionibus temere conſpiciuntur, ab omni ævo obſervatum eſt. *Lucretius* libro VI.

Eſt elephas morbus qui propter flumina Nili
Gignitur Ægypto in media neque præterea uſquam.

Atthide tentantur greſſus, oculique in Achæis finibus: Inde aliis alius locus eſt inimicus partibus ac membris, varius concinnat id aer. Alpium accolæ quàm obnoxii ſint ſtrumis, bronchocelis, & ſteatomatis; & Sarmatæ ac Poloni illi plicæ qua capilli veluti glutine inviſcantur ac complicantur, notum eſt. Sed omiſſum inſtar eos arguit Scorbutus noſter qui haſce oras perpetua Tyrannide occupat, & hic veluti ſepem regni conſtituit. Aphthas autem noſtrates ex eorum cenſu eſſe facilè mihi conſentiet, qui omnia retro ſæcula, & qua diverſos à noſtro orbis porrigitur, animo relegerit. Priſci artis noſtræ Patres in hoc affectu ſilentio pluſquam ſacro uſi fuere; & qui deinceps inſecuti ſunt, quique hodie calidioribus terris humanæ ſaluti conſulunt, nuſquam earum meminere.

Solo, ut ſupra dictum eſt, nomine nobiſcum conveniunt, qui, ſi utrarumque natura ſpectetur, maximo intervallo diſſident. Si rem ſuis momentis perpenderimus, non utique magno labore cauſas explorabimus: nam qui in his oris humor naturæ vi in Aphthas propendet, eaſque gignit, ferventiore tractu eum ſudor omnem exhauri. Quippe aer ſubtilior, corporum habitus rarior, humores tenuiores & fluidiores, omnia denique ad diaphoreſin & ſudorem comparata ſunt; contra apud nos frigidius & humidius cœlum, victus crudior, habitus corporum denſior & humores craſſiores, reliquaque omnia totidem fere ſudoris remotæ ſunt. Nec levia aut pauca indicia ſunt, quæ probent, noſtratium Aphtharum materiam æſtuante plaga critico ſudore diſſipari. Nam hic copioſior ſudor & uberiores urinæ Aphthas imprimis tutiores, levioreſque efficiunt: quæ vacuationes ſi quo modo prępediantur aut ſubſiſtant, maxima Aptharum vis etiam à valido, ſed oppreſſo corde emergit ac continuo ſuccreſcit. Materia enim aphthodes ſero potiſſimum miſcetur & ob id commodiſſime vacuatur per vias quibus ſerum & lympha defœcatur. Ad hæc nihil in aphthis funeſtius eſt illis excretionibus quæ revulſionis lege, ſudorem remorantur: ut ſi alvus, uterus, hæmorrhoides, aliæve partes ſponte vel temere irritatæ præſentibus aphthis magnam eorum, quæ conſuevere, copiam profundant.

Adeò ut noſtrates aphthæ ſuboriantur lenta criſi, quæque hic æmuletur eam, quæ in naturis, locis, aere, victu calidioribus ſudore aut urina peragatur. Eſt quoquam prodire tenus ſi non datur ultra.

Nec omnibus quidem borealibus tractibus ex æquo frequentes ac graves ſunt; Singulæ ferè urbes aliter eas experiuntur. Zelandia noſtra adeo iis expoſita eſt, ut ſeneſcente autumno aut ineunte hyeme decimæ quæque & ultra ex continuis febribus per eas terminentur. Horum omnium endemiorum malorum cauſas ſi ex Phyſicis inſtituti noſtri ratio pateretur transferre, non aliam nunc animo lubentius amplecterer, quam in mundi hujus incunabulis omnia ex iis ſimpliciſſimis rerum ſeminibus (quæ innumerabilia ſunt) coaluiſſe atque etiam dum conſtare, quæ firmam & ſtabilem, nullaque creata vi domabilem naturam ſortita, multifariam quidem inter ſe committuntur, dividunturque, neutiquam verò primum ſubſtantiæ modum exuunt vel mutant. Quæ primordia ut terram no-

noſtram componunt & pro naturæ ſuæ indole omnia afficiunt, ſingulis hujus regiones & plagas iis omnibus referciunt, quæ nobis vel amica vel inimica, ſalutaria vel noxia ſunt. Nec ſubterraneis modo mineralibus alia aliis loca ingravidantur, atque impregnantur; ſed ſumma hinc terra quæ inquinamenta induit, illis aquas, aerem, fruges, fructus, omnemque hominis nutricatum ſpargit: adeo ut inter ſacra menſæ, dum genio litatur, cum gulæ illecebris ea admittantur, quæ cuniculos in vitam ſenſim agant, eamque, mox demoliantur.

Has leges, æternaque fœdera certis impoſuit natura locis.

Ut Medicina, naturę ſimilia, ex combinatione ſimplicium alia atq; alia in uſum hominum medicamina præparat ita ex fæcundiſſima naturæ penu quædam ad ſalutem & noſtri conſervationem nobis ſuppetunt, nonnullæ in perniciem ſimul obrepunt; quod aliena & heterogenea labem ſuam ubique relinquant: adeo ut ex iis fontibus domeſtici & vernaculi morbi emergant, quibus vita ſuſtentatur & conſervatur.

Ventorum quoque ac cœli, ſoliſque clementia vel ferocia, locorumque ſitus ſua huc pondera conferunt. Cyclades Zelandiæ noſtræ, mediis aquis innatantes, cùm non niſi vada ſint congeſto aggere cincta & ambienti pelago vix caput extollentia, cùmque Neptuniam hanc prolem ventorum furori objiciant, quid mirum eum hic cœli hauſtum eſſe, qui præter ulginoſi ſoli ſalſedinem, eorum affectuum parens ſit, de quibus aliæ gentes ne fando quidem inaudiverint? Sed longius digreſſi in viam redeamus. Dum procatarcticas & externas cauſas noſtratibus aphthis eas aſſigno quas in genere omnium endemiorum morborum ſcaturigines agnoſco, non eadem mea ac illorum mens eſt qui veterum aphthas tradidere; Illi enim, dum ea externa aſſumuntur, vel alio quovis modo internas oris partes feriunt, acri eroſione, aliaque infeſta qualitate proximè volunt parere ea ulcera, quæ ipſis aphthæ vocantur; ſecus autem vitia ea ut foris ingruunt, ita aphthas nunquam edunt, niſi prius univerſum ſanguinem affecerint idque negotii ſolidis partibus creaverint, ut continuæ febres inde plerunque ſuccreſcant, quæ peculiari naturæ, humorumque motu in aphthas deſinunt. Sed ad ſigna earum tranſimus. Diagnoſtica, quæ præſentes eas indicant, cùm oculis obvia ſint, & dijudicari vel à mulierculis poſſint, minus anxiam & ſollicitam operam poſtulant. Ea verò diagnoſis, aphthas imminentes & mox erupturas ex artis legibus ſpeculatur, difficilior eſt, & incerta augurandi fide fere nititur. Utcunque ſe habet, præſtrinxiſſe eam, utique fraudi non erit, Inſtare aphthas docent primò ſpirandi & deglutiendi labores; æſtuſque pectoris reciprocantis inordinatior atque immoderatior: vox minus diſtincta ac clara, lingua etiam, omniſque interni oris compages ab indomita ſiccitate exaſperatur; Somnus nunc turbulentus, nunc profundus, ſed à quo non magno adeo opere ægri levantur. Quæ ab urinis in hunc finem indicia petuntur, adeo incerta ſunt, ut recenſeri non mereantur. Mitiſſimæ tamen aphthæ poſt coctionis ſigna, quæ nobis urinæ exhibent, apparent.

Nec contemnendo etiam argumento colligitur aphthas in procinctu ſtare, ſi ægri mala ab iis vacuationibus, quæ alias omnibus minuendis aut tollendis pares erant, adeo nihil remittant, ut magis magiſque in dies ingraveſcant. In continentibus febribus, vel tertianis putridis ſi alvus naturæ ſponte vel artis auxiliis proritata magnam vim bilis, ejuſque ſaburræ, quæ præcordia occupare ſolet, excluſerit, ſi vomitu, urinis aliiſve vacuationibus undique ægri rebus proſpectum fuerit, & ea tamen vel adeſt vel inſequitur vitalium anguſtia, præcordiorum oppreſſio, ac refugiente animo virium præcipitatio cum inquietudine, aliaque terrificorum ſymptomatum phalange, ut ægri depoſiti videantur; in his reipublicæ humanæ ſeditionibus ac tumultibus non temere aphthas

has impendere ſuſpicabitur, quiſquis uſu cognoverit, unius noctis ſpatio hæc omnia componi, ſi ſolutis repagulis, victiſque obicibus naturæ vigore aphthæ proruperint. Quin illud, cum quo collato pede natura congreditur, facile concludet ejus ingenii eſſe, ut non per regiam viam, ſed faucium anguſtias ſalutarem fugam capeſſat; quo omnia etiam conſilia ac operam intendet, iis adminiculis, quæ inferius tradentur, in dicta loca hoſtem eliciat. Ex his ſignis, utcunque veriſimilibus nemo niſi limitando futuras aphthas prædixerit: cùm inter hæc nihil aphthodes ſæpe lateat ac metuendum ſit; & nonnunquam pauciſſimis horum præmiſſis magna copia derepente proſiliant. Qui vulgi auram aut etiam vaniſſimæ gloriolæ choragium ex hujuſmodi præſagiis captant, & ſe, & artem ſæpius deridendam exponunt. Ut apthæ propinquæ Medicos identidem fallunt, ita præſentes non meliori fide agunt, ſi ex illis ſalutem vel mortem hariolari velimus. Imprimis enim, earum prognoſin attingam, incentum & anceps illud malum eſt. Sæpe cùm maximam ſui ſpem ægris ac Medicis fecit, præter omnem exſpectationem ad exitium tendit. Cum ratione tamen prognoſtica quædam pro earum differentia inſtituuntur. Cum aliæ, ſint infantium, adultorum aliæ, ſuæ etiam decrepitorum: nunc exhauſtis viribus, alias integris aut leviter labefactis ſuperveniant; Interdum mitificata & cocta morbi materia, aliquando cruda & effera oriantur: nonnunquam aliquot ſolum puſtulis ab utraque uvulæ regione ſummum duntaxat palatum ſpargant, rurſus non tantum univerſo ori interno, ſed etiam interioribus partibus inſideant; in tanto diſcrimine liquere arbitror, longe mitiores, tutioreſque eſſe quæ conſtantibus viribus, adulta ætate, poſt conflictum naturæ & morbi cum ſignis concoctionis à ſeptimo vel nono morbi die, non ita magna copia, pacatis pleriſque ſymptomatibus, & imprimis ceſſante aut multum remittente febre emergunt. Semper graves & tremendæ ſunt provectiori ſenectæ, ut & effetis viribus. Intutæ etiam ſunt, quæ aliquoties evaneſcendo repetitis ictibus & inſultibus naturæ negotium faceſſunt, non niſi ſumma ægri diligentia ac Medici cura, ope plerumque medicamentorum laborioſius revocantur. Qua indole maximam partem illæ ſunt, quæ ante ſubactam morbi materiam proveniunt. Nam ut omnis androme materiæ pacatæ ac coctæ vel per ſe anagogen ſalutarem habet, ita crudæ & ferocientis, vel nullam vel difficilem. Malum etiam ſi mulieri ſeu ſtati, ſeu intempeſtivi menſes profluxerint: revulſionis enim lege ab ea ſede, qua ſola cum ſalute ægri matureſcere poterant, in diverſam & alienam corporis regionem miaſma aphthodes trahunt. Sæpiſſime vidi etiam in vegeta ætate cùm ab aphthis nihil aut periculi perparum imminere videretur, à ſola menſium eruptione omnia in pejus ruere ac retro ſublapſa referri. Eadem ratione alvus ſæpius & copioſius egeſta, atque etiam hæmorrhoides hic nocent. Quamcunque corporis regionem aphtharum fomes invaſerit, præter eas, quas naturæ ductu atque auſpiciis ſibi vindicavit, ibi debacchari & extrema minari ſolet. Catarrhus quoque ſi aphtharum tempore in fauces vel vicinas interiores partes procubuerit, non modo aphthę dilabuntur, ſed niſi vires validę fuerint, exitialiter latere conſueverunt.

Graviores & periculoſiores illę ſunt, quę nullis inter initia morbi vacuationibus adminiſtratis, ab impuris, pleniſque vaſis effunduntur. Quod hic & alibi contingit quam frequentiſſime: Nam quamdiu vis morbi patitur, ſumptibus parcunt & in ipſo demum ſtatu ad Medici operam plerumque confugiunt, quo non modo omnia intentata ſunt, ſed attritę vires & in aphthas natura propendens, vix quicquam dignum & par morbo tentari ſinunt. Cęterum cùm affectus hic ſępe diuturnus & vario fato formidabilis omni ętati ac ſexui ſit, magno

ſola-

ſolatio & virium adminiculo appetitus, qui fere ſemper languet, nonnunquam exacuitur. Hoc beneficio, quamvis malum protrahatur, ægri perferendo ſunt, cum à novo commodi alimenti ſucco plus naturæ, quo fulciatus, accedat, quam mora rerum, quæ præter naturam ſunt, ei auferat. Quod cùmprimis videre eſt, cùm

Placidus feſſum, leniſque foves,
Tuque ò domitor, ſomne, malorum,
Pars humanæ melior vitæ.

Sed ad curationem velis remiſque properamus. Ea in hiſce potiſſimum duobus conſiſtit: Aphthæ in ore conſpicuę, lenientibus ſtomachis maturandæ ſunt, & vaſorum reſiduus ille æſtus febrilis, qui quam rariſſime per aphthas univerſus ſimul & ſemel criticè expellitur, temperandus, omnibuſque modis minuendus atque abſumendus eſt. Prius autem quam hæc perſequar, quærere lubet quid ſtatuendum ſit de venæ ſectione & purgatione, communiſſimis atque efficaciſſimis ad deplenda, mundandaque vaſa, auxiliis. Quod ſanguinis eductionem, poſtquam aphthæ prodierunt, attinet, ſcio eam variis locis à quibuſdam temere adminiſtrari, nulla aphtharum ratione habita, modo ſuppreſſa aliqua vacuatio, aut plena, turgentiaque vaſa eum detrahendum, vel ebulliens effervescentia refrigerandum ſuadeant. Sed cùm ea per aphthas naturæ ſtudio ac motui adverſetur, cùmque victum, fugatumque hoſtem in penetralia reducat, & ea ſubſidia, queis bellum hoc natura feliciter conficere ſolet, ſubducat, ægroſque ab ea fœde mactari ſæpiſſimè viſum ſit, nullum locum conſpectis aphthis ſanguinis miſſioni relinquimus, niſi forte alius quis affectus, qui magis urgeat, iiſdem conjungatur. Vidimus in virgine viginti trium annorum, cui inordinati ac parciores menſes erant, vera pleuritide aphthas comitatas. Cum ſiniſtri lateris accerrimus ac pungens dolor, dyſpnœa, tuſſis, ardentiſſima febris, aliaque mala præſens remedium expoſcerentur, non dubitavi ſatis larga copia ſanguinem educere; & cum nec hoc auxilio, nec juleporum ac topicorum convenientium uſu ulla ſanguinolenta vel purulenta ſputa prodirent, nec quicquam eorum, quę jugulare ægram videbantur, vel hilum remitteret, medicamentum, quod placando dolori ac ſudori ſtuderet, exhibui: à quo (mirum viſu audituque) quæ ſiniſtro lateri ac pleuræ impacta morbi materia fuerat, nigerrima ac fœtidiſſima per alvum omnis excernebatur & evaneſcentibus funeſtis illis ſymptomatis ſola animi deliquia ab ea diarrhœa orta cum aphthis perſeveravere, quæ in vigente ætate victu ac medicamentis roborantibus edomita priſtinæ ſaluti ęgram reſtituere. Eandem venæ-ſectionem memini in nauta meo juſſu factam, quem poſt aphthas phrenitis, aliaque horrenda mala tenebant, eaque adeo levatus fuit ut vel uni huic ſalutem ſuam debuerit. Hæc tamen non incautè tentanda ac æmulanda ſunt, & (ut dixi) niſi alia aphthis graviora omnem Medici curam atque operam in ſe convertant: plura enim & majora ab ancipiti hoc præſidio metuenda quam ſperanda ſunt. Omnem igitur præſentibus aphthis inciſionem venæ huc uſque damnamus atque proſcribimus, quamvis ex ægri rebus ante earum exortum non modo obiri poſſe ſed quam ſæpiſſime debere contendamus.

Nihil enim aphthas tam lenes ac tutas præſtat quàm ſi ſuo tempore univerſales vacuationes præceſſerint, naturamque ſub impuro onere ingemiſcentem aliquo faſce levaverint. Eædem rationes, que venæ ſectionem efflorescentibus aphthis diſſuadent, etiam contra purgationem eam militant, quæ cacochymiæ propria atque accommodata ab univerſo corpore & ulterioribus viis noxios quoſque humores trahit. Ea hic funeſtiſſima eſt & intra paucas horas hypercatharſi finem vitæ plerumque facit. Alia eſt purgatio impropriè dicta, quæ craſſiorum inteſtinorum aut etiam, primæ regionis feces ſubducit, & non niſi conſecutione quadam ulterius extenditur, quæque non tam epoto quam injecto medicamento obitur. Ea præclaram

per aphthas operam ſæpè præſtat; & inteſtina eluendo, alvumque remorantem prolectando non tantum infimi ventris vitia mitigat aut compeſcit, ſed etiam ab oppreſſione per eam vindicata natura alias evacuationes, per urinas, ſudores, atque ipſas aphthas felicius molitur. Tamen & hic circumſpectione opus eſt, ned niſi tertium jam diem aut etiam ultra ſegneſcente alvo commodè tentatur. Lenientes ac emollientes clyſteres, ſi facultates ægri id præſidii genus patiantur, præ aliis omnibus probantur; ſin minus, glandes. Quæ ore aſſumuntur medicamenta alviduca, vel alimentoſa ſunt, & hebetiora ac ignaviora fere fruſtra ad duriores feces accedunt, vel validiora ſubſiſtentem quidem alvum agitant, verum diarrhϾ metum injiciunt. Si quando intempeſtivo ac præpoſtero purgantium uſus aut ſua ipſius ſponte converſo motu peccans humor in ventrem illabatur, diſſipatis atque evaneſcentibus aphthis accenſa febri, deliquia, ſingultus atque exitialis illa hypercatharſis invehuntur. Nec ea componuntur niſi omni ope præceps alvus ſiſtatur & aphthæ poſtliminio redeant. Quæ omnia, ut feliciſſimè & ex ægri ac Medici votò res cadat, imminutis tamen viribus & temporis diſpendio fiunt. Caveat igitur junior Medicus, ſibique ac ægro temperet, ne hunc hoſtem exhibitis temere catharticis laceſſat: nam galeatum ſero duelli pœnitet. Quod quidam, imprimis pueruli, negligentius ac vilius habiti, totos quandoque dies ac noctes in aphthis ſumma animi alacritate ac vigore dejiciant (quod & in variolis aliquoties vidi) ea non tam exempla quàm monſtra ſunt. Poſtquam ex uſu quotidiano prodidimus, quomodo utrumque illud potentiſſimum ac frequentiſſimnm alexicacum venæſectio ac purgatio, in aphthis moderandum ad reliqua progredimur. Aphthæ, ut ſupra dictum eſt, vel cruda atque etiamnum turgente morbi materia, durantibus ebullitione & ſanguinis in majoribus vaſis effervеſcentia, febre, aliiſque cognatis malis ante aut poſt ſeptimum morbi diem oriuntur; vel à ſeptimo die, ſubjugata ac probe concocta omni malorum materia, diſcretione utilium facta, à robuſta natura in locis convenientibus gignuntur: In his præter commodam diætam & pauca quædam ſtomatica nullus uſus medicamentorum eſt. Qui enim victricem & triumphantem naturam, erectis in ore tam illuſtribus tropæis, rebus his ingratis non aliter quàm ſi medio adhuc campo hoſte committeretur aut in acie ſtaret, interpellare ac turbare juvet? Optimum hic remedium eſt nullo uti remedio. Quamvis non ita frequenter, tamen fieri videmus, ut cum aphtharum ortu reliqua mala, quę Medici curam ſollicitant, obliterentur atque aboleantur, & omnis in ſolo ore ac faucibus labor conſiſtat. Hoc in caſu quibus os & ori vicina colluenda ſint, quibus gargarizandum, quæ ſtomatica ſubſidia appellantur, quia in eo cardo rei vertitur, diligentius eſt limitandum. Utuntur hodie Practici, iique haud obſcuri nominis, refrigerantibus atque adſtringentibus, ſeu actu, ſeu (uti vocant) poteſtate talia fuerint. Sed quo fato ipſi viderint. Hoc conſtat, quantum ori ac faucibus per frigida illa ſpacii ac laxitatis, tantum cordi & vitalibus anguſtiæ, anxietatiſque parari. Tantum poſſunt præjudicia, ubi animos ſemel invaſere: nec cœcitatem modo inducunt, ſed & videndi deſiderium adimunt. Priſcorum aphthæ, cum erodentia ac ſerpentia ulcera fuerint, refrigerantium ac hujuſmodi adſtringentium opem poſtulaverunt; ſed alia longè noſtratium ratio eſt, quæ quo magis proliciuntur, hoc mitiores ſunt, & tum demùm ferociam ſuam in graves tumultus acuunt, cum exitu prohibentur. Male utique juvandi artem profitetur, qui cum natura, quam tuendam ſuſcepit, digladiatur, & ab externis ad interna malum traducit, ablatum rarus quicquid extra ſenſuum ambitum eſt. Alterutrum repellando fieri neceſſe, vel ut ardor aphthodes, præpeditus, in-

ſtaura-

ſtauratis prælils, à valida natura ægrè vincatur, vel debilem obruat. Iis igitur, quibus os colluitur, aphthæ non fugandæ, ſed provocandæ ſunt. Quæ non alia ſunt quàm lenientia, maturantia, dulcia, pectori amica, omnia forma liquida & actu tepida. Plebs noſtra uſu & Medicorum præceptis edocta, poſthabitis omnibus operoſioribus & ſumptuoſioribus medicamentis tutiſſimè utitur, vel ſolo raporum juſculo ſaccharo edulcorato; vel ſi tempeſtas anni id negat ſola cerevisia tenui ſaccharata. Quę duo ubi intepuerunt, omnes oris partes alluendo, & in imas fauces deſcendendo, non modo aphtharum acrimoniam, ſi quę ſit, placant; ſed omnem etiam qualitatis exceſſum mitigant, atque hoc pacto maturationem perficiunt. Quanquam illa hoc magis probanda ſunt, quod nobis familiaria, alienam ac ingratam medicaminis vim non recipiant; tamen in eum finem plurima alia præſcribi poſſunt. Ut rei medicæ ignaris gratificemur, formulam gargariſmatis, quod domeſticum & quovis tempore omnibus parabile eſt, adjungam. ♃ hordei mundati ℥ß. paſſularum exacinatarum ℥ij. ficus nu. iij. liquiritiæ raſæ ʒiij. Coque ex aq. communi ad ℔ij. In colatura ſolve *ſyr. jujubini* ℥ij. Miſce. Si procul ab urbibus ruri degitur, loco illius ſyrupi, vulgari ſaccharo colatura dulceſcat; & palato concilietur. Hujuſmodi collutione oris identidem utendum eſt ut obſeſſæ atque aridæ fauces id jubent. His ſubjungunt multi varios linctus, quorum, quamvis nullos niſi refrigerantes ac repellentes improbem, tamen quia omnes ſyrupi ventriculi tonum ſolvunt & flacciditatem ei inducunt, ad hæc plurimo muco conſtipant, nauſeamque & cibi faſtidia augeant, omitti ſalvis ægri rebus poſſunt. Si quis tamen eos concupiſcat ex omnibus *jujubinus*, tuſſilaginis, capillorum veneris, de liquiritia optimè eliguntur. Ea cautione ut inter initia exortus aphtharum temperati, in progreſſu & fine calidiores præferantur. Jam denique diſpiciendum eſt quomodo in imperfecta ac lenta criſi, quæ frequentiſſima eſt, aphthæ regendę ſint. Si omnis vaſorum majorum æſtus non cum aphthis deferbuerit, ſed turgeſcendo pro ſuo, partiumque quas occupavit ingenio tumultuetur, cautè tractandus eſt, ne feræ ſevientis more ſtragem edat. Nec ad hoc magna vi ſemper opus eſt! blădiendo & palpando ferociſſima quæq; manſueſcunt: peragit tranquilla poteſtas quod violenta nequit. Sępe commoda victus ratio palmam hic præripit ei medendi modo, quo plurimis & variis medicamentorum formis ægri delaſſantur. In victu conveniunt omnia corroborantia & quæ citra offenſam pectoris refrigerando humorum fervorem temperant, nec non urinam & ſudorem cient. Ille puerperarum potus ex vino Rhenano ovis, cinnamomo, ſaccharo & croco confectus ſępe omnibus intentionibus ſolus ſatisfacit, & niſi calidior ſitim, ſiccitatamque adaugeret, omnium, quæ promovendis aphthis ſunt, magnum inſtar foret. Nunc gallinarum, carnis vitulinæ, aut vervecinæ, niſi alvus laxior ſit, jus pauco croco aut cornu cervino pręparato conditum optimè naturam adverſus hoſtem inſtruit. Si res tenuiores hos ſumptus non ferant, ova ſorbilia cum croco aut dicto cornu cervi præparato ſumpta idem fere præſtant. Lac etiam vaccinum cum hordei farina in pultem actum ad conciliandum ſomnum in noctem ſumitur. Placentam apud nos ex lacte, ſaccharo & ovis in formam paulo ſolidiorem lento igne coquunt. Cui aliquem etiam hic locum damus, ſi fauces liberiores ſint deglutiendo. Hoc fere modo poſſunt plurima pro cujuſque genio ex victu quotidiano proponi. Sed fugienda ſemper in hoc affectu acida. Quæ licet putredini potentiſſime adverſentur, & languentem ventriculum ſtimulent, pleriſque etiam gratiora ſint, quia tamen pectoris ingratiis invitiſque pulmonibus uſurpantur ne tuſſim aphthis infeſtiſſimam pariant, releganda ſunt. Pro potu, quibus res anguſta domi eſt, utuntur ſuo raporum juſculo aut cerevisia dulcoratis, ditioribus varii julepi præſcribuntur, ne eo compendio ſanitas vileſcat. In rudiorum gratiam hæc formula ſit. ♃. hordei perlat. ʒvj. fol. & flor. borrag. bugloſſ. an. m. iß. cinnamom. ʒj. liquiritiæ ʒiß. Coque ex aq. com-

communi ad ℔iß. In colatura macerentur bihorium calidè conſ. borrag. violar. an. ℥j. facta per manicam Hippocratis colatura & additis ſp. ſulphur. gutt. xiv. f. potus clarus. Si verò majori humorum ebullitioni & ſævioribus ſymptomatis hæc hactenus præſcripta imparia fuerint, ad medicamenta generoſiora ac potentiora confugiendum eſt. In contumacioribus vigiliis emulſiones ex ſeminibus frigidis, leniora etiam narcotica, ſi virium robur adſit, conveniunt. Variæ etiam potiones adverſus febrilem æſtum componuntur ex lapide bezoardico, cornu cervino ſalibus cardui benedicti, abſinthii, oculis cancri, tartaro vitriolato cum ſyrupis violar. papaver. rhæados & ſtillatitiis aquis calendul. cardui bened. quæ hic celebratur gelatina cornu cervi, ex re & ſummo uſu eſt. Si verò hiſce cardiacis & febrifugis indurata alvus conſtipetur, tertio quoque die (uti dictum) clyſtere vel glande ſollicitanda eſt. Id enim in omnibus morbis, imprimis acutioribus contingit ut licet craſſæ & indomitæ ciborum reliquiæ in inteſtinis nullæ colligantur, quia nihil aut parum earum rerum aſſumitur, tamen à majoribus vaſis ſemper quædam in alvum deponuntur, quæ alendo corpori inidonea ſunt & ob craſſitiem per alias vias excerni nequeunt. Ne igitur hæc in imo ventre cumulata, longiori mora hypochondriis, naturæque moleſta ſint, tempeſtivè provocanda ſunt. Hac ſola cautione ne inquinamentum aphthodes introrſum deorſumque proriretur.

Si autem ſponte vel præpoſtero aſſumptorum aut injectorum uſu ad inteſtina ruat, & ea acri morſu vellicando ad peſtiferam diarrhœam inſtiget, hoc caſu non clyſterum blandimentis acrimonia inteſtinorum eluenda eſt, ut aliàs in dejectionibus bilioſis & fervidis frugiferè fit; ſed una eademque opera effrænis alvus cohibenda, & perverſus humorum motus corrigendus eſt. Cui inſervit enumerata paulo ante ſimplicia, ſudorem ſimul elicientia & alvum compeſcentia, ſi in potionem hujuſmodi formentur. ♃. magiſter. coralliorum, cornu cervi præparati an. ℈j. theriac. ℈ß. croci gr. vij. ſyr. papaver. alb. ſi ætas & vires ægri ſinunt, ℥ß aq. cardui bened. q. ſ. Miſce, f. brevis potio, pro ætate adulta. Vel talis. ♃. decocti card. bened. aut ſcord. aut meliſſ. flor. calendul. cinnamom. omnium q. ſ. ℥iij. adde ſalis card. bened. oculor. cancri, tartari vitriol. ſi ingens æſtus ſit an. ℈j. ſyr. de roſis ſiccis aut corallior. ℥ß. Miſce. Atque hoc modo innumeræ potionum formulæ ex prædictis confiandæ ſunt. Quæ quidem omnes id potiſſimum agunt, dicta victus ratione adjutæ, ut aphtharum materiam cæco furore in interiora atque inferiora pronam verſo itinere ad ſuperiora & exteriora repellant. Quæ res vel ſola ſalutares ac tutiſſima aphthas facit.

Sunt enim illæ alicujus malignitatis participes, præcipuè in adultis & ardentibus febribus. Hujus ratione omnem ferè Medici curam ad ſe trahunt, atque alias omnes vacuationes, cæteraque auxilia pro earum arbitratu ac imperio fieri par eſt. Quippe prima ac ſumma malignitatis ratio eſt, quod ea ipſi vitæ fonti inſidietur atque hyperbolica ſubſtantiæ hyperbaſi ſubitam atque inexſpectatam plerumque cladem edat. Quam explicare ut hic locus non patitur, ita aphthas ea non carere plurima docent, & ante omnia acerrimus ille cordis conflictus, totiuſque humanæ œconomiæ tumultus, ubi qui fuſus, fugatuſque videbatur, aphtharum æſtus denuo ad cor redit. Hoc igitur præ cæteris agendum, ut ab ea malignitate vitalia vindicentur & ſarta tectaque maneant. Quia vero aphthæ unquàm ferè ita matureſcunt quin vario inſultu, iterum iterumque cor laceſſant, viribus ſemper conſulendum eſt, ut repetitis mali ictibus pares ſint. Quod non ægrè fiet, cùm omnia quæ aphthis eadem & viribus dicata ſint. Præſcriptæ potiones ætati, viribus malorumque ſævitiæ prudenter accommodandæ ſunt, nec crebiores eſſe debent, quod citra virium jacturam non ſumuntur. Inſtaurans victus ſecuritati conjunctam magnam efficaciam ſemper habet. His obſervationes quaſdam ſubjungerem niſi aliorum de hujus mali natura ac cura mentem audire ſatiùs putarem.

FINIS.

GULIELMI
COLE, M. D.

Novæ HYPOTHESEOS, ad explicanda

FEBRIUM INTERMITTENTIUM SIMPTOMATA, ET TYPOS EXCOGITATÆ.

HYPOTYPOSIS

Unà cum ÆTIOLOGIA REMEDIORUM, & ſpeciatim,

DE

CURATIONE PER CORTICEM PERUVIANUM,

Acceſſit DISSERTATIUNCULA

DE

INTESTINORUM MOTU PERISTALTICO.

PRÆFATIO.

PLurimi elapſi ſunt anni, ex quo dubitare cœperim, an Febrium Intermittentium cauſæ ab Antiquis rectè aſſignarentur, an verò earum origo à Nervoſo genere rectius petenda eſſet. Nam & hic loci plerumque ſe prodere ſolent earum Symptomata, quæ primò ingruunt, eaque ipſa ſunt ejuſmodi, ut ab alio fonte derivari vix poſſint. Tum præterea, ubi animo meo penitus inſediſſet, Nervorum munia, arctioribus licèt cancellis olim clauderentur, revera multò patere latius, atque ad plura, quàm Veteribus viſum eſt pertinere, (quod quidem in Tractatu, De *Secretione Animali*, ante oſtenderam) facilè hinc erat ſuſpicari, potuiſſe etiam plures Morbos, imo & has ipſas Febres, ab eadem ſcaturigine manare. Sed tanti apud me fuit ponderis ac momenti magnorum Nominum authoritas, qui aliunde eas arceſſerent, ut omnem ejus rei cogitationem aut prorſus negligendam, aut ſaltem diſſimulandam cenſuerim; Donec annis abhinc circiter decem, ſi rectè memini, occaſione oblata, attentius contemplandi Quartanam vernalem, quæ mox infra memorabitur, in eam planè ſententiam perductus ſum, primò hanc, & deinceps facili ductu cæteras omnes Febrium Intermittentium Species, à Nervoſo genere pendere, hunc focum agnoſcere, mineramque earum hic ſitam eſſe. Quam quidem opinionem ubi altiùs imbiberam, mecumque ſæpè ac ſeriò revolverem, tantò mihi plus lucis, ad Symptomata ſolvenda, in dies affulgere videbatur, ut tandem cogitationes meas ſucceſſivis operibus in Adverſaria ſummatim conjicerem, eaſque cum Medicis quibuſdam doctis, ut ſors tulit, identidem diſſererem. Denique id unum mihi ſupereſſe viſum eſt, ut experirer, utrum in curandis hujuſmodi Febribus, Corticis Peruviani vis atque effectus cum Hypotheſi noſtra ita conveniret, ut mechanica ratione ſatis aptè explicari poſſet: Nam, ut de me ſemel fatear, in Morborum productione, eorumque curatione, & in Corporeis operationibus quibuſcunque explanandis, non conquieſcit animus, aut ſatisfieri ſibi patitur, priuſquam intellexerit, qua via, quibus inſtrumentis, quo Naturæ artificio, & apparatu planè mechanico officiantur. Hiſce igitur invicem collatis, ut ſatis quadrare compereram, cuncta illicò ordine diſpoſita in chartas retuli, ea ferè forma, qua nunc prodeunt.

Cùm autem ante ſeptennium doctiſſimo D. Gibbonſio fortuitò occurrerem eique conjecturas meas aperirem: ille, librorum magnus helluo, edixit mihi non perinde novas eſſe atque ipſe reputaveram; quippe Cel. Alphonſum Borellum (L. de Motu Animalium) in Succo Nervoſo Febrium Intermittentium ſedem poſuiſſe; quinetiam Doctiſs. Mundio noſtrati (in Βιοχρηστολογία) ante Borellum idem ſuboleviſſe. Quos Authores mihi occupationibus practicis, & quidem ruri, implicato (ubi libri, iſtius præſertim generis, nuper editi, præ emptorum paucitate rarò veneunt) nequaquam legiſſe contigerat. Itaque his auditis, calamum abjicere, & adverſaria flammis committere, primo ſtatim impetu decrevi, ne crambem ante coctam, quæ nauſeam creare poſſit, apponerem.

At verò, poſtquam ſedatiore animo perlegiſſem, quicquid uterque ſuper hac re ſcriptis mandaverat, ſtatim comperi, Hunc breviter tantùm & ſtrictiùs rem attingere, Illum longè aliter atque ego conceperam explicare; denique multò maximam Hypotheſeos meæ partem nunquam alterutri in mentem veniſſe.

Et ſanè Mundius, ipſa rei evidentia, ut puto, adductus, videtur Hypotheſeos noſtræ notionem habuiſſe aliquam, eamque, ut Cæſalpinus olim Circulationem Sanguinis, quodam modo per tranſennam conſpexiſſe; quam ſi penitiùs introſpexerat totamque animo fuerat complexus, non paucis tantùm lineis breviter adumbratam, ſed copioſius, atque (ut par erat) pro rei dignitate multò pleniùs explicatam traderet. Jam verò ille, Græco (*pag. libri ſui* 50.) Materiam Febrium Intermittentium, à ſanguine licet ſuppeditatam, in latice Cerebrum & Spinalem Medullam perluente hoſpitari ſupponit, cum eodem fermenteſcere, membranas eorum vellicare atque contrahere, eaque contractione, in Nervos adigi, unde rigor & tremor, læſa ſcil. tùm motus tum ſenſus facultate. Hac porrò commotione è Nervis iterum excuti, inque maſſam Sanguineam per lymphæ ductus transferri ſtatuit, ubi novos tumultus concitans Febrilem efferveſcentiam inducit, quæ poſt aliquot horas, excluſa per poros materia Febrili, ſedatur. Hinc apyrexiam ſuccedere, donec ſatis novi fomitis in eundem focum denuò congeratur.

Quæ quidem opinio, quamvis eodem fundamento nitatur cum mea, quam inſequentibus

profe-

profero, in hoc tamen ab ea diſtat, quod contractum nimis & anguſtum, ut mihi videtur, locum aſſignaverit; quippe quem per totum ubique Fibrarum Syſtema, tam in Corporis habitu, quàm in Cerebro & Spinali medulla, latius eſſe diffuſum ſtatuimus. Quinimò de Typorum ratione nihil ſuggerit, quod non ante multoties dictum, quodque animo, probabilitatis ſaltem avido, neutiquam ſatisfaciat.

Borelli autem multò longius à meis recedunt ſenſa (Par. 2. Propoſ. 227. & ſeqq.) ut pote qui non in ipſo Cerebro vel Syſtemate Nervoſo in genere ſed, in glandulis aliquibus obſtructis mineram ſuam collocavit: qua cauſa Nervulorum illic ſitorum extremitate pari ratione & neceſſitate ſic obſtrui ſupponit, ut Succum ſuum effundere non valeant, eumque propterea ſenſim coacervatum hac mora fermenteſcere, pravaſque induere qualitates; uſque adeo ut tandem noxa, primò ad Cerebrum, deinde ad Cor & Sanguinem tranſmiſſa, ſingula ordine emergant Symptomata.

Verum tamen, vix ſatis commodè, ut mihi videtur, expoſuit, qua via, quibuſve machinis, hæc materies ad Cerebrum, multò minus ad reliquias partes, per Corpus univerſum ita convehatur, ut, ictu ferè oculi, prorumpant Paroxyſmi. Ut taceam Typorum quam affert ſolutionem (ex Authore petendam) analogiamq; qua nititur, quanquam forſan in liquoribus lentius motis concedantur vix tamen in corpore noſtro locum habere poſſe; in quo nempe & ſat rapidè per omnes partes movetur ſanguis, & pluries in die diluitur; idque non rarò tam diverſi generis liquoribus, & quandoq; medicatis quos ob obſtruentem materiam abſtergere, atque à conceptaculis ſuis dimovere neceſſe eſt; cum tamen Paroxyſmi interim curſus ſuos nihilominus exactè repetant.

Quocirca, ubi perpenderam doctorum horum virorum ſenſa, meas non multum anticipare cogitationes, nihilque in ſe habere, quod mea præſtituta ſemita cogat deflectere, imò eatenus ſaltem firmare, quòd & ipſa in Nervoſo genere Febrium Intermittentium mineram conſtituant, calamum quem depoſueram (ſed quem, arrepta hac anſa ad indagandas nupera Apoplexiarum frequentiæ cauſas, amiciſſimus Mei, doctiſſimuſque D. Kimberley, a me, ut reſumerem, impetraverat) ad intermiſſum diu hoc penſum amicorum quorundam doctiſſimorum hortatu, ægrè licet, revocavi: & ſic tandem ad umbilicum Diſſertatio hæc, qualis nunc prodit, perducta eſt.

Dum verò de eadem edenda meditor, Cl. Mortoni circa eandem materiam doctiſſimus Tractatus in lucem prodiit; in quo haberi non pauca, noſtris conſentanea ſeriò mihi gratulor; tum quod plurimum Viri iudicio tribuam, tum præterea, quod ab illius exemplo fuerit defenſio paratior, ſi forte novitatis affectatæ arguar, ab iis ſcilicet, quibus, niſi quod excogitarunt Veteres, nihil ſapit. Sin verò, me quandoque explicationes à ſuis placitis diſcrepantes attuliſſe compererit, non eſt, quod ſuccenſeat Vir Candidiſſimus, qui Philoſophandi libertatem ipſe profitetur, eaque, ut par eſt, revera utitur; præſertim, ſi perpenderit, eas non contradicendi animo, ſed diu ante evulgatum eius librum à me conceptas, imò & deſcriptas eſſe; cuius rei plures appellare poſſum teſtes fide digniſſimos.

Poſtremò, ſi quicquam ab aliis ante prolatum hic illic ſparſum Lector invenerit, ſciat velim, me nullius ſenſa mihi arrogare: quin potius ſibi quiſque per me ſua vindicet; dummodo id tantum, quod certè veriſſimum eſt conceſſerit, invito mihi & prorſus imprudenti excidiſſe. Cum enim tanta librorum copia ad Artem Medicam ſpectantium hoc ſeculum abundaverit, mihique Memoria ab ipſa uſque pueritia fuerit infirmior, neutrum ſpondere audeo, aut peregiſſe me omnia quæ ſunt nuper evulgata, aut quæ perlegerim omnia meminiſſe. Ipſam verò Hypotheſin quod attinet, de illa auſim profiteri, quantum ex propria & aliorum lectione, qui has chartas evolverunt, obſervari potuit neminem hactenus eandem, aut planè conſimilem protuliſſe. Hanc tamen ſi improbaverit quiſpiam, aliamque in medium adduxerit, quæ Morbi Phænomenis ſolvendis magis congruat, me certè gratiſſimum, non lectorem tantum, ſed & diſcipulum ac ſectatorem habiturus eſt.

GULIELMI COLE M. D.

NOVÆ HYPOTHESEOS,

Ad Explicanda

FEBRIUM INTERMITTENTIUM SYMPTOMATA, ET TYPOS EXCOGITATÆ.

HYPOTHYPOSIS.

CAPUT I.

Præcipuæ Authorum, de Febrium Intermittentium Sede & ratione formali, expenduntur Sententiæ.

PRiuſquam *Hypotheſin* proponere aggrediar, par eſt, ut quid de Febrium harum *Sede & Ratione formali* ſenſerint præcipui Authores, breviter exponam, & inde vel lucem fœnerentur dicenda, vel refutationem facilius ſubeant, dum una videntur probabiliora. Nempe non magis propriis, quam aliorum opinionibus, me mancipatum palam profiteor.

(*a*) Authorum circa hanc materiam ſententiæ ad duo genera redigi poterunt. Nimirum *vel* Fermentativam ſubſtantiam in loco aliquo extra uſitatum Sanguinis tramitem maturari, inque ejus gremium ſtatis periodis pro genio maturatæ ſic materiæ, regeri ſupponunt; *vel* totum in ipſa ſanguinea maſſa negotium tranſigi, dum ſuæ accenſionis fomitem continuo ſecum portat, donec tandem uſque adeo quædam ejus particulæ præ motibus inteſtinis exaltentur, ut in fermentum pro reliquis inturgeſcentiam febri-

(a) *Duplex in genere Authorum, circa focum materiæ Febrium Intermitt. ſent. vel n loco aliquo peculiari; Vel in maſſa ſanguinea locantium.*

febrilem commovendis faceſſant.

(*a*) Sententiarum harum *prior* in genere longè maximum cultorum numerum habuit; atque tum Veterum (imo univerſorum ad hoc uſque ſeculum) erat, tum variorum è Modernis; licet alii aliis nixi fundamentis in diverſas ab invicem abierint ſententias.

(*b*) Priores à *Bile*, *Pituita*, *vel Melancholia*, *in primis viis*, utpotè Hepate, Liene, Ventriculo, Inteſtinis, Meſenterio, &c. (hi in illo ex iſtis viſceribus) putreſcentibus, atque inde in venas convaſatis, turgeſcentiam iſthanc in Sanguine ortum trahere, ſupponebant; idque his vel illis periodis, juxta quod humores iſti ex propria habilitate citiùs aut ſeriùs in fermentativam indolem maturari, apti nati eſſent.

(*c*) Recentiorum verò non exigua hoc Seculo natorum pars, quamvis humoribus dictis (ſaltem tanquam Sanguinis formaliter conſtitutivis) nuncium remittant; de *particularibus* tamen *fermentis* atque *extra Sanguinis vias* ſtabulantibus, Febrium iſtarum productivis conſentiunt.

(*d*) Ex his duorum Sententiæ præcipuè conſiderationem merentur.

(*e*) Primam Celeb. *Sylvius*, cui & non pauci obtigerunt aſſeclæ, propalavit; qui in *pancreatis vaſis* recondi & maturari hoc fermentum, atque ab obſtructione unius vel plurium ejus ductuum, eaque vel majori vel minori, iſtas Febres oriri ſupponit. Nempe vult Succum pancreaticum, præ vaſorum propriorum excretoriorum obſtructione detentum, aceſcere, atque hinc fermentativam, ubi Sanguini commiſſus fuerit, indolem nanciſci; iſtum verò copia ad aliqualem diſtentionem inducendam auctum, atque penetrantiorem mora evadentem, clauſtra ſua ſubitò perrumpere, atque mox Sanguini, juxta protruſionis animalis & circulationis leges; redditum, in eo, ubi ad Cor pertigerit, turgeſcentiam Febrilem concitare, atque inde Paroxyſmum; qui tantiſper durare neceſſe habet, donec difflata vel ſubacta fuerit fermentativa hæc materia.

Obſtruentem iſthanc mineram valdè *tenacem* ſupponit; ut proindè aſportari ſtatim nequeat, ſed tantummodò perforati; quo fiat, ut, ubi evacuatus fuerit, quem prius incluſerant, ſuccus, mox iſtorum vaſorum conniveant ora, moramque adeò novo perpetim affluenti faciant, donec hic ad eundem aciditatis gradum evectus & debita menſura coacervatus, iterum pertundat objicem. Quas quidem congeſtionis & eruptionis alternationes haud ceſſare autumat, donec penitus abſumptum fuerit obſtruens craſſamentum; quod ubi obtigerit, evaneſcunt extemplo paroxyſmi. Variorum Typorum rationes ab unius vel plurium horumce vaſorum obſtructione deducit Cl. *Author*, prout in ipſius *Praxi* cernere licet.

(*f*) Alteram à nuperis annis Vir doctiſſimus, *D. Iones*, in medium protulit: qua ſupponit *Chylum*, *Sanguinis improportionatum* factum, quaſdam ex crudioribus ſui partibus *circa arteriarum extremitates* ubivis deponere; utpotè quoniam minus ſequaces prorsùm cum reliqua maſſa minimè, ſaltem pari paſſu, moveri queant; ubi tantiſper commorantur, donec *acorem* contraxerint. Quo inducto, primùm ſenſiles, quæ nuſquam non habentur, vellicat iſthæc materia partes; dein Sanguini affuſa inter Sulphureas ejus particula commotionem talem inducit, ut paroxyſmus Febrilis acturum invadat. Vid. Cl. *Author*, Tr. *de Febr. Intermittentibus*.

(*g*) Sententia, quæ in *Maſſæ Sanguinee* gremio Febrium harum focum laterè vult, & cui ſummus honos plurimorum opinione deferendus, Magnum *Vvillſium* Authorem agnoſcit. Supponit Vir Doctiſſimus *Chyli*, *Supplementa*, Sanguini degeneri facto minus quandoque congrua, nec proindè ut aſſimulentur apta nata tam diu

(a) *Vel in maſſa ſanguinea locantium*.
(b) *Veterum ſententia*; *Humores in primis viis putreſcere*. (c) *Recentiorum*.
(d) *Duplex*. (e) *Sylvii in Pancreatis vaſis recondi fermentum febrificum ſtatuentis*
(f) *Joneſii in habitu partium circa arteriarum extremitates*.
(g) *Vvillſii in maſſa Sanguinea*.

diu tamen illius contubernium ſortiri, cumque eo circulari (quod quidem facile per ſat longum tempus fieri concipiatur, cùm mollis ante ſuam, quæ non ſtatim patratur, exaltationem, & feꝗuacis ſint genii) donec ad molem & grandem & moleſtam aſſurgant: qua mora tum proprio nixu, tum ſanguifici, quocum inivere commercia, fermenti vitio, ad fermentativam & ipſa exaltantur indolem. Quam ubi indepta fuerint, turgeſcentiam in Sanguine concitant; unde paroxyſmus exoritur, qui tantisper & durat, & alternatim redit, donec obliterata fuerit, quæ noviter uſque appellentia vitiare ſolet, Sanguinis dyſcraſia. Conſulatur Cel. *Autoris Diatribe de Febribus*.

Præ me non foro ſolemnem vel harum vel aliarum quarumvis Authorum opinionum, quæ meis minimè quadrant, adornare refutationem, multò minus petulanter convellere. An verò dum aliam in medium proferre Hypotheſin aggredior, meum eſſe cenſeo, rationes adducere; quæ & prolatis aſſenſum dare prohibent, & dubitandi cauſam vindicent ne gratis ſeceſſum moliri inſimulet. Dum vero hoc abſque convitio in contra ſentientium judicium præſto, illam mihi indulgendam iri veniam & licentiam, quam quiſque ſibi jure deberi autumat, confido.

(*a*) Et primo quoad ad *indigenam Fermentum*[ut ab hac ordiar Hypotheſi]ſpectat; quamvis hoc rationibus non parum ſpecioſis à doctiſſimo, perque omnia dehinc ſecula merito celebrando Authore, ſtabilitum ſit, multumque invaluerit; Mihi tamen (ſit magno illius nomini honos) vix probabile videtur, Morbum; ſaltem qui in maſſa Sanguinea paleſtræ ſuæ non exiguam partem ſortitur, interpolatum, imo & qui periodis non ſolùm frequenter recurrentibus, ſed &, ut plurimum, valdè regularibus conſtat, à Fermento quod tum in ea primum conficitur, tum cum eadem ad uſque tempus paroxyſmi, imò & plurium ſubindè recurrentium, indeſinenter gyratur, conflari.

(*b*) Quæ hoc mihi ſuadent, paucula enumerare liceat.

(*c*) Et quidem *primo* concludendum cenſeo, *Sanguinem* in ſua conſtitutione *valde heterogeneum* eſſe: id quod (ut argumentum à Chymica analyſi mittam) non ſolum à varii generis edulüs, quibus univerſi veſcimur, verum inſuper à partibus multigenis nutriendis (quæ quamvis hinc pabulum ſuum forſan non immediatè deſumant; ſecretionis tamen medio ex eo, per vias inferius tradendas, cunctas quantumvis difformes id delibare neutiquam dubitavero) variiſque functionibus adminiſtrandis colligere pronum eſt. Proindè ſicut hinc ad Febrilem turgeſcentiam (etiam dum maxima illi eucraſia adeſt, modo a forti ſollicitetur occaſione) proclivis eſt, ſic ubi hanc ſemel conceperit, conſtanti tenore eandem ſubire tenetur, donec tota deflagraverit exagitata materiæ congeries; quo facto ad novam longo tempore inhabilis videtur, verùm vappida potius quam accenſibilis redditur. Idcirco ubi hoc contigerit, Febris *Continua* vice *Intermittentis* invehi debet: Cum verò hoc in craſi naturę evenire probabile ſit, multò magis ubi à recta degeneraverit, eveniet; quando præ particularum irregularitate ad enormiores turgeſcentias pronus eſt; magiſque proinde ſingulæ, quæ ad iſtas natæ ſunt, exantlari neceſſe habeant. Nec quidem iſta ſic ad turgeſcendum prona, ſi ad Sanguinem unicè ſpectet, citò renovari, quoad hanc vim, poterit materia, verum lenior in ejus locum à tenui, quo hujuſmodi Febricitantium maxima pars utitur, victu ſuppeditabitur, quæ proinde exaltari & laxari tantoperè ſtatim nequit, ut commotiones tam ſubitaneas in ſubjecto adeo, prout videtur, vappeſcente iterum cieat. At vero.

[*d*] *Secundò*, Sicut hoc in genere dicendum videtur, ſic porro fortius inculcandum, ſi *varias* hominum, à diverſa, qua

[a] *Deſiderata in opinione VVilliſii*. (b) *Rationes diſſenſus*.
(c) *Rationes diſſenſus; Prima*. [d] *Secunda*.

qua ſinguli donantur, Sanguinis craſi enatas *conſtitutiones* perpendamus; quos tamen univerſos ferè Febribus Intermittentibus, eodem modo, quo ad periodos, decurrentibus, corripi aptos cernimus. Quod vix fieri poſſe videtur, ſi cum Sanguinea maſſa identidem circumferatur materia hæc Fermenteſcibilis; quandoquidem pro particularum in ſingulis invicem varietate, ſi non communem ad turgeſcendum aptitudinem amittat, ſaltem varientes multùm Typos induere debeat. At ſub epidemica tempeſtate (ſtante licet propria cujuſque conſtitutione; quas inſuper cuncti fere homines multum invicem diſcrepantes ſortiuntur) eadem ſymptomatum, ſaltem maximè notabilium, ſeries, idemque, ad amuſſim ferè, periodorum recurſus obſervari poteſt; ut altius quærenda videatur iſtarum ratio.

(*a*) *Tertio*, Multæ concurrere ſolent *circumſtantiæ* ad turgeſcentiæ iſtius periodos variandas; ut pote alimentorum qualitas nunc hæc, nunc illa, quantitas nunc major, nunc minor, tempus aſſumendi varians, aliæque plures quotidiè occurrentes, vixque ſolertiſſima vitandæ induſtria: Quæ omnes ſicut Sanguinis craſin ſingulis diebus aliquatenus variare debent, ſic [præſertim ubi à debita deflexerit] multum conducent ad ſubſtantiarum aſſumptarum maturationem, atque hinc turgeſcentiam mutandam; cum intereà certas plerunque redeundi vices obſervent paroxyſmi.

(*b*) *Quartò*, Nec parum momenti habere videtur *circulatorii Sanguinis motus* conſideratio, ad indigenam hoc fermentum excludendum; eo, quod cunctis ejus partibus confuſionem inducat: Quæ quamvis debitam particularum exaltationem nequaquam impediat, eſt è contra ſingulas agitando, atque invicem variis modis, ut ſic magis uſque comminuatur, adducendo, perque anguſtias in ſolidarum partium habitu urgendo maturationem ad Animalis œconomiæ uſum promoveat; imò forſan in ſtatu degeneri ad Febres agitatione nimia diſponat; Vix tamen, ubi hæ inductæ fuerint, adeò reciprocantes turgeſcentias, quales in intermittentibus cernimus, permittere poteſt; quandoquidem ab iſthac incongruarum particularum confuſiva agitatione ſicut circulationis modus neceſſario multum à naturali mutatur, ſic major uſque confuſio inducitur, quæ non antè compeſci poteſt, quam particulæ, ſic ultra modum commotæ, vel exterminatæ vel debitè ſubactæ fuerint; craſique ſanguinis, cùm non eadem ob prægreſſam hanc conſtitutionem mox redeat, debilior tandem ſuccedit. Unde ad tales turgeſcentias haud facile brevi iterum aſſurgere poteſt maſſa.

(*c*) *Quintò*, Si vero daretur tale aliquod Fermentum, minus tamen probabile videtur, *Chyli Supplementa*, quibus innititur Hypotheſis, iſthoc præbitura: quandoquidem liquor iſte multò *mollioris* eſſe *indolis* videtur, quam ut, data quamvis in Sanguine Febrili diatheſi, ad fermentativam ſubitò aſſurgat dyſcraſiam. Et quidem molles ſubſtantiæ, Sanguini affuſæ (maximè, ſi ſenſim inſtillentur, id quod de Chyli Supplementis conſtat) tantum abeſt, ut tales inducant turgeſcentias, ut potius Inceptas cohibere natæ videantur, utpote particulas exaltatas hinc obtundentes atque diluentes. Hinc juſcula avenacea, panatella, emulſiones, ac in Febribus ab omnibus imperantur Medicis. Nec ſanè.

Sextò, Neceſſario innatum fermentum ad Febriles turgeſcentias, ſive continuas, ſive interpolatas in ſanguine concitandas requiri videtur, quandoquidem ab *aſſumptis minime congruis* has ſæpenumerò momento quaſi pullulaſcere, nec minus à *regeſtis ſuſcepto frigore effluviis*, experimur. Quod certè pro argumento erit, extraneum potius ad interpolatas producendas deberi: Imo paulatim & præviis, inque horas ſenſim invaleſcentibus velitationibus ad commotionem Febrilem, tandem aſſurgere debere videtur Inteſtina fermentatio

(a) *Tertia*. (b) *Quarta*, (c) *Quinta*.

ſi hæc pro adæquata cauſa habenda foret. [*a*] Et ſanè mihi maximè congruum videtur, ad *interpolatum morbum* invehendum, *interpolatum* pariter *Fermentum* requiri, eo quod relatio proportionata inter cauſas & effectus ubivis habeatur. Quippe quandoquidem palam videtur, nequaquam prohiberi poſſe continuam turgeſcentiam, quouſque cauſa efficiens minime ſubacta intus latitaverit, ſic pari ratione dum morbum ſtatis ire & redire periodis cernimus, quid aliud comminiſci poſſumus, quam quod toties ſuggerendus ſit novi pabuli ad redintegrandam hanc turgeſcentiam, cujus materia priore deflagratione exantlata fuerit, proventus? At vero Chylum appellentem neutiquam pro tali habendum eſſe, hinc (præter id, quo de molli ejus genio indigitatum modò fuit liquere cenſeo, quod non pari paſſu cum Febrili inſultu ſuggeratur, quam ſive cibaria frequentius ſive longioribus intervallis aſſumantur, ſtatas obſervare periodos,) cuivis notum eſt. Agnoſco ſanè & Sanguinis dyſcraſiam Morbum fovere: quandoquidem univerſi (Chylo excepto) ab hoc proveniunt liquores, à quorum aliquo fermentum iſthoc, quodcunque ſit profluere debet; imò & Chyli ſuppetias irregulari methodo ſuppeditatas, paroxyſmos quandoque vel accelerare vel retardare. Verum lis eſt de uſitata & ſolenni inſultuum ratione, quam à minus frequentibus peſſundari caſibus nemo aſſeruerit.

Proinde conjicio, quòd ad ſubitam turgeſcentiam identidem concitandum neceſſum ſit (*b*) *Fermentum* aliquod *activum & Sanguini incongruum*, alicubi *ultra ejus vias* recondi, quod & iſthic maturari, maturatum huic affundi poſſit, ad turgeſcentias dictas concitandas, imò quod priùs ferociam ſuam in foco proprio exerceat, quàm Sanguinis affundatur: atque inſuper abſumptum renovari poſſit iterum ad novos paroxyſmos cudendos, quamdiu morbida hæc perſtat diatheſis. Ubi verò loci hoc contineatur & ſtabuletur, proximè diſquirendum.

Et primò, quod ad *Veterum* (*c*) Doctrinam, quæ in viſceribus & primis viis latere iſthoc Fermentum vult; Ex quo majori Anatomicorum diligentia fabricæ corporis & receſſuum, motuſq; Sanguinis notitia accuratior invecta fuit, deprehenſum eſt, *nulla* talia offendi *conceptacula*, in quæ vel deflectere vel in quibus congeri poſſunt, quales ad hoc opus comminiſcuntur, humores; quin porro circularem Sanguinis motum nequaquam permittere, ut quidvis hujuſmodi in vaſis Sanguiferis recubet. Quod enim ad (*d*) *Ventriculum* atq; *Inteſtina* attinet [quæ propriè magis primarum viarum Nomenclatura inſignienda ſunt] quicquid, ut ut aliunde quàm à Chylo proveniens, eorum ſubit cavitates, communem Chyli viam ſolummodò emetiri debet, adeoq; iisdem, quibus Hypotheſis *VVilliſiana* obnoxium eſt difficultatibus. Porro, (*e*) *Meſenterium* nulla poſſidens conceptacula, verùm colligendis & tuendis chiliferis ſanguiferiſq; ductibus, quo reſpectivis eorum liquoribus commeatum præbeant, deſtinatum vix idoneum tali fermento repoſitorium concipi poteſt. (*f*) *Hepar* dein, & *Lien* [in quibus potiſſimùm & maturari & recondi ſupponunt iſta fermenta] unicè ex vaſis & glandulis ſecretorio operi dicatis conflari, à conſummatiſſimo [nunquam ſine honoris præfatione nominando] *Malpighio* deprehenduntur, per quæ celeriùs multò deferri ſolent, quos convehunt, liquores, Sanguis ſcilicet & ſecreti liquores, quam ut pro conceptaculis ſolummodò haberi permittant. De Sanguine quidem [ut paulò pleniùs rem hanc explicem] nemo puto ambigit, quin conſtanti tenore prorſum per propria vaſa, tam in iſtis viſceribus quàm

[a] *Ad interpolatum Morbum producendum, fermentum per vices ſupplendum.*
[b] *Fermentum febrificum hujusmodi extra Sanguinis vias ſtabulari debere.*
(c) *Deſiderata in Veterum opinione. Nulla conceptacula à vaſis diſtincta proreductione fermenti febrifici in Sanguinem.* (d) *In Ventriculo, inteſtinis.* [e] *In Meſenterio.*
[f] *In Hepate & Liene.*

quàm in reliquio corpore, verſus colabatur. De (a) *Secretis* autem *liquoribus* conſtat, quòd, quamvis lentiùs multò quàm Sanguis ferantur, in peculiaria tamen vaſa depoſiti, vel in tales deferantur cavitates, unde ei poſtmodum illis cum Sanguine commercii (niſi longo forſan per Chyli vias itinere) datur prout in ſecretione, quæ in veſicam biliariam fit, cernitur, vel immediatè Sanguini remandetur, ut remixti iterum cum eo circulentur, id quod in *Liene*, quem nullis vaſculis exportantibus donari agnoſcunt Anatomici (& *Glandulis conglobatis*, in quibus tamen nullas cavitates huic muneri, ut videtur, pares hactenus detexit culter.) uſu venit: ſin intra vaſa vel habitum iſtarum partium alterutrer horum liquorum ultra præſtitutum à Natura tempus moretur, magnarum obſtructionum, inflammationum, variorumve tumorum (qualia raro in Febribus intermittentibus, earum ſaltem neceſſario productiva, obſervantur) imo quandoque rupturarum, prout in *Lymphaticis* aliquando cernitur, potius quam regulari modo reciprocantium paroxyſmorum Febrilium materiam ſuggerunt. Quin inſuper liquorum iſtorum influentia, ſi daretur hujuſmodi moræ locus, multo nimis contracta videtur ad *univerſa ſymptomata*, prorſus quidem impar ad aliqua (ea ſcilicet, quæ nervoſum Syſtema affectum teſtantur, qualia ſunt rigor, horror, oſcitationes, convulſivi quandoque affectus, &c. ſolvenda, quorum ſanè productio, cùm ſit univerſalis; & univerſale Fermentum exigit, & ſpeciatim tale, quod in Cerebrum ejuſve propagines primò agat; cùm interea particulare (quod comminiſcitur Hypotheſis & parcè nimis Sanguini ſuffundi neceſſe haberet) ad grandem adeo; imo repentinum, affectum, qualis eſt plerumque paroxyſmus Febrilis, invehendum; & locis incommodis. Ut taceam *inæqualem diſtributionem*, quam Sanguini, qui promiſcuè & fortuito ad has vel illas partes deportatur, affuſum ſubire tenetur efficere poſſe, ut ad paucas ſolummodo partes corporis, imo paucas Sanguinis particulas, pertingat, quas proinde, intactis reliquis, vi ſua efficere deberet, adeoque partiales moleſtias nunc hac, nunc illa corporis Sede, produceret; cùm tamen univerſim eodem quaſi inſtanti corpus affici percipiamus. Sed antiquatam jam diu ſententiam miſſam facio.

(b) Quod ad *Sylvianam* Hypotheſin ſpectat; Hæc iiſdem fermè difficultatibus obnoxia videtur: Nempe nimis *anguſtis limitibus* ad ſymptomata tam latè diffuſa explicanda concluditur; quandoquidem mineram illic ſitam velit, unde nec promptè, nec univerſaliter, nedum in univerſum corpus, ſed vel in ipſum primitus Sanguinem, ad varia, quæ experimur, ſymptomata concitanda, diſpenſari valet. Quin nondum conſtat, dari vias, per quas liquoribus immediatè ex biliaribus pancreaticiſq; ductibus in Sanguinis gurgitem conceditur tranſitus: Imo vix eſt, qui nunc dierum ambigit ſingula, ex hactenùs repertis, vaſa ſecretoria *exportationi* ſolummodo liquorum in Hepate & Pancreate ex Sanguine ſecretorum, Lympha excepta in inteſtina inſervire; quo ubi pervenerint, longum nimis & perplexum in Sanguinem iterum, præcipue verò in remotiores corporis plagas iter inveniet ad tam gravia, & quidem repentina ſymptomata inducenda. Adde quod liquorum hujuſmodi efferveſcentiam producendam, ex iſthac ſuppoſitione deſignatorum energia *multum refringi* deberet; dum & tractum tam longum emetiuntur, & aliis mitiſſimæ aliis fortè repugnantis indolis, in itinere affunduntur; ut proindè multum fatiſcere, antequam præſtitutam attingant Scenam, concipiatur. Agnoverim ſanè hujuſmodi Fermentum Sanguinis ſemel affuſum brevi turgeſcentiam ſat ma-

(a) *Secreti liquores exturbandi ſunt.* (b) *Vel immediate Sanguini remandandi. Noxa ab eorùm detentione. Symptomatis febrium intermittentium producendis impares. Deſiderata in hypotheſi Sylviana.*

gnam concitare poſſe, quandoquidem circulatorii motus beneficio per tota maſſam non longo tempore diſtribui valet: Verum notari poterit turgeſcentiam hanc non ante concitari, quam prævia, quæ nervoſum Syſtema affectum teſtantur, perque plures quandoque horas ferociunt, ſuum abſolverint ſtadium.

(a) *Joneſianam* tandem Hypotheſin, ſicut admodùm ingenioſè, ſic ſumma probabilitate excogitatam cenſerem, modo cæteris Phænomenis ſatisfecerit, cùm univerſalitati turgeſcentiæ Febrilis perbellè reſpondeat. Nempe neceſſe videtur, ut ſi minera morbifica ubivis circa extremitates arteriarum ſtabuletur, unoq; inſtinctu & momento in eruptionem omnis ubique commoveatur, univerſim hinc in corpore turgeſcentiam creet, dum intus ruens, ſtatimq; peragrato Corde, ad omnes regiones ab omnibus veniens, & proindè univerſaliter affectus, Sanguis deportatur. Verùm dubitare ſubit, utrum quod *in corporis cortice*, ſaltem circa Fibrarum ubivis extrema hæret, atq; hic loci ſolummodo, ad qualem ſentimus *rigorem* inducendum, afficit ſat ad hunc affectum quadret. Quippe videtur, quod rigores ab extremis orti, illic loci primum percipi debeant; quod tamen raro, ſi omnino uſu venit. Primum etenim in *dorſo* horrorem uſitatè patimur, contrahunturq; præcordia, nec, niſi interpoſito aliquo ſpatio, extrema corporis affici percipimus; id quod motum vellicantis humoris per loca prius affecta, deorſumq; ſerpentis, arguere videtur. Obſervare poſſumus, quod ubi acicula vel re alia quavis acuta vel corroſiva ſuperficies corporis læditur, de loco ſic affecto conqueramur, quamvis poſtmodum forſan ad ipſum cerebrum ſerpat malum, modo ut in punctura tendinis &c. grandius fuerit, convulſionesq; excitet; verùm & has quidem ab horroribus Febrium intermittentium multum abludentes: Imo incipiente pſora aliisve ſimilibus cutaneis affectibus, moleſtia primò ſeu in cute prodit, licèt, à Cerebro perceptio proveniat. Porro ambigui poteſt, utrum *tota* materiæ morbificæ pro ſingulis Paroxyſmis concitandis quantitas, quam univerſim in partium habitu diſpergi ſupponit, *eodem gradu & tempore aceſcat*, quandoquidem partes, in quibus ſtabulari debet, multum inter ſe caloris gradu diſcrepare deprehenduntur, quarum proinde aliæ citius aliæ longiori intervallo, reſtitanti huic in ſuis loculis materiæ acorem imprimere natæ ſunt: Quod ſi ita ſit, vix omnes ejus portiones una erumpere concipiantur. Ad hæc quæri forſan poterit, qua ratione præcaveatur, *ne citius* concitetur turgeſcentia, quam uſitatè fit, imo *ne perennetur*: fermenteſcente uſque & uſque, quoties producitur, cum alluente Sanguine materia iſthac aceſcente. Quippe quamvis altiorem aciditatis gradum tempore paroxyſmi producendi acquiſiverit, ante tamen aliquam habuit, utpote ad hunc ſenſim aſcendens; atque Chymicis experimentis notum eſt, Sulphureos liquores (qualem eſſe Sanguinem; cum plurimis aliis Medicis & ipſe Cl. *Autor* cenſet) Acidis, etiamſi in inferiori gradu conſtitutis, diffuſos cum iis turgeſcentiam aliquam ſubire Propterea cùm mineram hanc continuò in circuitu ſuo lambat Sanguis neceſſe videtur, ut continuò etiam turgeſcentibus ſubeat. Unde quoque & hæc antè ſatietur & miteſcat, quam ad gradum Paroxyſmo inducendo, quem vult Hypotheſis, requiſitum aſſurgere poſſit (ut proinde in profundioribus latibulis, quam quæ Sanguinis tranſcurſui adeò pateat, recondi & maturationem ſubire teneatur. Quin inſuper forſan metus eſſe poterit, modo univerſim ſic omnes nervuli [ex quibus univerſas ſolidas partes conſtare infrà conabor oſtendere) apud extremitates ſuas vellicarentur, ne *Tetanus* oriatur, cùm contractiones omnium pariformiter verſus cerebrum habendę ſint; unde, cùm nuſquam relinquatur locus, quo retorqueatur ab illo motus, par videtur, ut corpus rigidum permaneat. Porrò quandoquidem frequenter uſu veniat, ut rigor per horę ſpatium, vel ampliùs, perduret, videtur quod materia vellicans tali.

Cole de Febribus Intermittentibus.

(a) *De Joneſiana.*

talibus includatur conceptaculis, unde *difficulter* exitum quærere valet; at ſi in habitu partium, juxtaque valorum ora, tantummodo hæreat, probabile eſt, partim contractionis, quam invehit adminiculo, confeſtim ex receſſulis ſuis extruſam, partim petulentis Sanguinis impetu, ſuperinductæ hinc effervescentiæ ope aucta, mox eluendam fore.

C A P. I I.

Conditiones Cauſæ Febrium Intermittentium Continentis, ipſiuſque Sedes & Materia in Genere proponuntur.

(*a*) QUandoquidem igitur nec *ſtadium*, unde prorumpant Febres intermittentes ab his Magnis Viris aſſignatum, nec *materiam*, quam eas producere volunt, agnoſcam, par eſt, ut eorum loca alia, quæ ſi (ea eſt mea tenuitas) non plenariè omnibus ſatisfaciant dubiis, ſaltem paucioribus obnoxia ſint, in medium, qua potero, adducam. Quod antequam aggrediar, proponendæ ſunt Conditiones aliquæ, quas ad alterutrum deſignandum neceſſarias duco.

(*b*] Et *primò* neceſſe videtur materiam producentem, ſi non mole, ſaltem virtute, *Magnam fore*; quippe quod Morbus [quo nomine ſingulos Paroxyſmos ſatis aptè inſigniendos cenſuerim, eo quod non raro à perfecta apyrexia, integraque ſanitatis uſura identidem adoriantur) pro magno haberi debeat, cùm & ſymptomatum violentia, quandoque ferali exitu paucis cedat; & proinde cauſam requirat quæ talem effectui proportionem gerat.

(*c*] Secundò pariter requiri videtur, ut ſit *Univerſalis* quo ſcil. uniformiter (quantum ſaltem patitur corporis noſtri fabrica) tam in Sanguinem ubicunque ſcatentem, quàm univerſum corpus agat. Sentimus enim non ſolùm intima corporis, ſed vel remotiſſimas, imò omnes, partes, quanquam non eodem iſtanti, brevi tamen ſingulas interjecta intercapedine, plerumque affici quod verò intercedit, tum temporis inter ſymptomatum ex primo ingruentibus aliquorum invaſionem, tum horum in variis ſubjectis irregularitatis, facilè vel aliquorum corpus perluentium fortuita inæqualitate, vel partium ab iis alluendarum diſpoſitione, quarum hæ pro fabricæ ratione celerius, illæ tardiùs eos tranſmittere natæ ſunt, vel ab ipſa hinc pendente diſpenſatione [cùm quæ anguſtiſſimis deportantur canalibus, perceptionem noſtram non ſtatim excitent, imò ſeriùs, ocyùs, pro materiæ ad vaſa deferentia proportione motuſque gradu afficiant) deduci poteſt.

(*d*) Tertio poſtulat invadendi celeritas, ut *fermè inſtantaneè* in actum ubivis erumpat, ſeque per totum corpus, influentia ſaltem, momento quaſi diffundat iſthæc materia. Imò quandoque obſervare licet, quod vix ipſi epileptici, cunctis vitæ muniis alioquin integerrimè fungentes, celeriùs Paroxyſmis ſuis corripiantur & conſternantur, quàm quidem ex iis, qui Febribus Intermittentibus tentantur, de rigore univerſali ſe ictu oculi percellente, conquerentes: id quod mineram morbificam ubivis diffuſam & congeſtam, non ſecus ac inſigniter maturatam, me judice, arguit.

(*e*] Quartò, Utcunque recondatur, & ubicunque diſcumbat, neceſſe eſt ut ſaltem tranſactis primis Symptomatis, ſatis *promptè ex loculis ſuis in Sanguinem*, ubi ſecundaria ſe exhibent, *exitum* inveniat: ſecus, ſi vel viæ ſint multùm perplexæ, vel excluſionis loci non ſatis patuli, vix apta ratio vel frequentiæ Morbi in diverſis, vel reciprocationis, ſaltem regularis, quæ plerumque habetur, in eodem ægrotante reddi non poteſt.

(*f*] Quintò, Quandoquidem inter re-

[a) *Conditiones Cauſę continentis ſtarum Febrium.* (b) *Prima Conditio ut ſit magna.*
[c) *Secunda, ut ſit univerſalis.*
(d] *Tertia ut celeriter in actum erumpat ad prima ſymptomata producenda.*
[e] *Quarta. ut eis tranſactis parata ſit ad ſecundaria.*
(f] *Quinta, ut ad novi fomitis productionem locus & tempus concedantur.*

ciprocationes Paroxyſmorum notabile intercedit ſpatium, atque prælonga quandoque ſentitur apyrexia, quaſi cum prægreſſo Paroxyſmo univerſa quæ corpus exercuerat diatheſis morbida evanuiſſet; Requiritur, ut tempore apparentis quieſcentiæ talem obtineat materia Febrifica in poſterum pullulatura, *ſeceſſum*, in quo & *immunitatis à moleſtis Sanguinis incurſibus* nanciſcantur; unde & cumuletur, maturetur in tale quod volumus Fermentum.

(*a*) Sextò tandem requiritur, ut talis circa hæc proponatur Hypotheſis, quæ *omnium Symptomatum* ordine ſuo producendorum *rationem* aptè reddat. Et quamvis mihi non id arrogem, ut perſpicuè adeò hanc Spartam exornem, quò cunctis de *Meæ* certitudine perſuaſum ſit, veniam tamen indulgendam confido hujuſmodi molimini (quemadmodum ſolet novas circa Cœlorum motus Hypotheſes, quando priores minùs Phænomenis quadrant, excogitantibus), quandoquidem ſicut omnibus veritatis inveſtigatoribus incumbit, ſaltem laudabile eſt, ſic nemini in rebus Philoſophicis verſanti vetitum eſt ſua ad hanc rem collimantia ſenſa propalare.

Conditiones hæ, quamvis aliquæ huic, aliæ aliis ex præfatis Hypotheſibus forſan quadrant; *collectivè* tamen ſumptas, neutri competere conſuerim; id quod reſpiciendo ad ſingulas, opinor, colligatur. Sic quod ad

[*b*] *Primam*: In *Sanguine*, liquorum, quos corpus copioſiſſimo, imò & in turgeſcentias maximè prono, quin contineri forſan poſſit minera Morbifica, quæ tribus prioribus conditionibus ſatisfaciat vix dubitari valet: At verò huic reliquas parum accommodatas eſſe hinc deduci poteſt, quod nec primorum Symptomatum, rigoriis, oſcitationis, pandiculationis, *&c.* quorum ſcena ultra Sanguinis vias deliteſcit, ratio ab iſthic ſita genuinè deſumi poſſe videatur, nec quidem reciprocationis; cùm vix aſſignari puto ſolida poteſt cauſa, cur turgeſcentia in Sanguine ſemel cœpta conſtanti tenore ad totalem deflagrationem procedere non debeat; nec quidem veriſimile mihi apparet (prout ſupra allegavi) deflagrata prima minera aliam tam brevi intervallo, atque inter vel longiſſimè protelatos paroxyſmos habetur, reproduci poſſe. Pariter &

(*c*) *Secundo*, *Veterum* allegato dogmati prima forſan, & quarta quadrent; cùm & materiam in primis maturatam viis energiam magnam ad ſtupenda Symptomata, iis, quæ in Febribus intermittentibus ſentiuntur haud inferiora, concitanda poſſidere poſſe, ſat tum ex vulgaribus crapulæ, ut & quorundam noxiorum qua alimentorum, qua medicaminum aſſumptorum (funeſtis quandoque) inſtantiis, tùm etiam lumbricorum productione, indeque enatis Symptomatis, conſtet. Porro nil vetare videtur, quominùs maturata hic materia *noſeri* quamvis primitùs focum proprium afficiat, ubi tamen Sanguini affundi contingeret magnos in eo tumultus concitare queat. Verum ſicut hæ, ubi Febrium iſtarum cauſæ evaſerint, ad Antecedentes ſolum, non continentem, de qua ſermo eſt, referendæ ſunt; ſi porro, cenſeo, ſatis ex modo dictis liquere, reliquas conditiones allatas iſti Hypotheſi minimè competere poſſe.

(*d*) *Tertio*, Idem de congruentia ſive incongruitate conditionum dictarum ad *Sylvianam* Hypotheſin allegari poteſt; quæ cum præcedente magnam cognationem quoad nimis reſtricta mineræ Morbificæ ſitum & influentiam, habet.

(*e*) *Quartò*, *Joneſianæ* quidem plures convenire poſſe, conſtat. At num materia morbifica, ſi in corporis ſolummodo habitu extra vaſorum oras ſtabuletur, adeo uniformiter maturari valeat, ut tota eodem ferè tempore in actum erumpat; modo innui, dubitari poſſe. Quin an primis (ſaltem) ſymptomatis perſpicuè ſolvendis ſatis quadraret, quorum ſtadium,

(a) *Sexta, ut ſymptomatis omnibus ordine ſolvendis quadret.*
(b) *Conditionum harum quarta, quinta, & ſexta non quadrant Hypotheſi Vvilliſianæ.*
(c) *Nec ſecunda, tertia & ſexta Veterum Hypotheſi.* (d) *Ut nec Sylvianæ.*
[e] *Nec tertia & ſexta Joneſianæ.*

vel ſaltem carcer, à quo motus diſpenſationiſque animalis origo habetur, tam longe à foco, quem aſſignat doctiſſimus Author, diſtet, mihi non ſatis conſtat.

(*a*) Ut ergo *propriam* afferam ſententiam, conjicio, *Corticem Cerebri primariam* eſſe *Fermenti*, quod comminiſcor, *ſedem* atque, *Liquorem illic ſecernendum* ſeu propria culpa, ſeu vitiata, undecunque partis ſecernentis textura, improportionatum quodam modo functionibus animalibus, ritè & ſolito modo obeundis, jam factum, at ſatis ante ulteriorem maturationem lenem, ipſam eſſe Morbi *mineram*; quæ dehinc in Meditullium atque exinde in cunctas nervoſi Syſtematis propagines, lente deponitur, in quibus porro abſque moleſtia congeritur, perindè, ac uſitate fit, prorſumque urgetur, donec tractu temporis (celerius vel tardiùs, pro genio & gradu depravationis) maturata inturgeſcentiam, qualem experimur, erumpat. Et quidem, ſicut liquor iſte multis, iiſque perquàm nobilibus, in œconomia animali uſibus debitè conſtitutus inſervit, ſic à debita deflexerit craſi, hanc multum interturbare poſſe, pronum eſt concipere.

(*b*) *Syſtematis Nervoſi* nomine non *ipſos* ſolum Nervos, dum hanc denominationem ſolemniter ſortiuntur, intelligo, verum inſuper *univerſas* quæ corpus conſtituunt *Fibras*, ſive Muſculorum, ſive Membranarum, aliaſve ubicunque reperiendas, utpotè Nervorum ſolummodò propaginibus & productionibus habendas, atque ab his actuandas, ut motui, ſenſationi, abſque functionibus animalibus obeundis inſerviant, quippe ab iis continuatæ nullam aliam, quantum mihi liquet, originationis ſuæ rationem obtinere valent; quin tubulatas eſſe, & ſui, & partium, quarum ſunt augmentum, fidem facit. (*c*) Nil enim aliud, juxta Cel. *Entij*, pluriumque aliorum doctorum virorum ſententiam, haberi poteſt Meditullium Cerebri quàm Arboris Humanæ Radix in Cortice, tanquam terra propria, plantata, latè verò per truncum, ramos, ramuloſque innumeros ſe diſpergens; quæ quamvis origine ſua Arborum more, ſatis contracta & tenera ſit, neceſſe tamen habet & multum in progreſſu ampliari, & in propagines multo compactiores excreſcere, præ alimenti, quod his ſuppeditat, & copia & lenta protruſione; quippe cujus medio & magis uſque accumulatur, (cùm non ſubito præ parientum munimentis difflari poſſit) appellens materia, & arctius uſque preſſura compingitur: Unde obiter, & ſenectutis ratio, & moriendi tandem neceſſitas, exacta compactionis proportione, elucet. Sed de hac re infra fuſius.

(*d*) Quotidie audio multos, eoſque doctiſſimos viros urgentes nondum *Succi nervoſi exiſtentiam* ſat plenam patronis ſuis probationem nactam eſſe ea potiſſimum ratione quod in conſpectum non prodeat. Quibus, ſalvo honore, reponere liceat æquum eſſe (prout olim petii) hos Celeb. *Entii*, *Gliſſonii*, & *Vvillifii* argumentis ſuper hac materia reſponſionem aptare (ſaltem mihi, forſan quod moleſtis occupationibus detentus fuerim, talem nondum vidiſſe contigit) non verò, donec hoc præſtiterint, indeſidenti Hypotheſeos criminationi uſque immorari. Quid ego huic objectioni reponi poſſe cenſuerim (*Tr. de Secretione Anim.*) pridem expoſui, nec muto ſententiam, cum nil, quod meis ſenſis meritò adverſetur, hactenùs conſpexerim. Quin inſuper cùm tenſitatis motricium fibrarum (ab omnibus conceſſæ) ad motum præſtandum, ejuſque nonnunquam non per momenta ſed horas protrahendæ, ratio haberi non poſſit, niſi tubulati fuerint nervi, qui illis materiam ad hoc negotium ſuppeditent; liceat iterum ſuggerere, quod mihi arduum ſit concipere quidnam hoc efficiat, niſi quod, non ſolùm *Liquoris*

[a] *propria Sententia; Cerebrum, & Syſtema Nervoſum, eſſe ſedem, & ſuccum Nervoſum depravatum materiam febrium Intermittentium.*

(b) *Syſtema Nervoſum complectitur omnes corporis fibras.*

(c) *Meditullium Cerebri eſt Arbores humanæ Radix, Nervi & Fibræ, Rami ramulique.* [d] *Exiſtentia ſucci nervei adſtruitur.*

quovis ſpecie hoſce ingrediatur tubulos, ſed etiam ſatis *craſſa* & lentæ ſit conſiſtentiæ; cum ſecus nimis cito diſſlabile eſset; eoque magis, quoniam quò longius ab origine procurrunt, tantò magis ampliari neceſſe eſt tam has, quam Arterias, quo & molem corpori dent, & materiam inſuper huic actuando miniſtrent.

[a] Perdoctis equidem quibuſdam viris placet. Nervos *non ſuccum* ſed *Aerem* deferre, ſpirituſque animales ex hoc conſtare, iſto potiſſimùm nixis argumento, quod ad expanſiva, qualis aeri competit, facultate procedant horum effectus. Verum mihi (ignoſcat eorum humanitas) videtur, hunc, quamvis ad celeres & expanſivos, quos in Muſculis præſertim, experimur motus, multum conducere probabile ſit; qua de cauſa neutiquam ejus miſcellam cum ſucco nerveo negavero: Attamen, nec unicè iſtum effectum producere, nec quidem in ullis corporis noſtri fibris ſeorſim conſiſtere poſſe facilè credidero. Admiſceri ſanè aerem tam omnibus liquoribus, quam ſolidarum partium ubique compagi, neceſſe cenſeo: cùm & una cum omnibus alimentis non poſſit non deglutiri, & ubivis corpus noſtrum ſatis poroſum ambiens atque premens excludi nequeat; imo nulla forſan fermentatio abſque hujus (vel ingeniti, vel forinſecùs admiſti) ope haberi poteſt. Verùntamen, cùm vel hujus opinionis patroni, opinor, conceſſerint, maximam ejus partem, quæ nervos ſubit, in illos ſolita alimentorum via deportari debere, vix rationi conſonum videtur, ejus particulas adeò ſeſe ab omnibus Sanguinis, ad Cerebrum ruentis, partibus extricare poſſe, ut ſinceræ eorum tubulos ſubingrediantur; cùm & multum his irretientur, & præ motum expanſivo ſui juris hinc factæ, facilè cedentium nervulorum radiculas, atque exinde parietes, uſque adeo extendere natæ ſint, ut præcaveri non poſſit, quin una ſubintrent plures ex mollioribus & plicabilibus illis atque valdè exilibus, quibuſcum modo commercium habuerunt, Sanguinis etiam particulæ. Quin notari poterit, particulas Aereas, quæ figura, quam convolutæ induunt capaciores requirere ad ingreſſum meatus, quam quales multæ ex humidis, proprieque Sanguineis, exigunt; quandoquidem *Hæ*, præter exiguitatem jam modo memoratam, facilè cum neutiquam rigidæ ſint, ſed omnibus aliarum motibus promptè obſecundare natæ, extremitatibus ſuis ſe in ſecretorios in cortice ductus, quantumvis valdè arctos atque exinde in adſitos nervorum Medullam Cerebri conſtantium recipere valent; cum è contra *Illæ* curvaturis ſuis) quod neceſſe eſt comminiſci, modo recepta de iis ſententia vera ſit; conſtare ſcil. ex oblongis, flexilibus ſed ambientium preſſura convolutis, at reſtitutionem perpetim molientibus, particulis) ad aperturas haſce præmultarum aliarum, diverſi generis interpoſitione, appellentes ſubintrare nequeant, niſi valdè patulos offendant meatus. Hinc ut conſtet, impenſe majorem humidarum ex Sangnine particularum copiam cum iſtis ingredi imo iis vehiculi loco inſervire, ſolum flumen quo innatant præbentes, ſed & commeatum promtiorem, vaſculorum horum latera molli irrigatione laxando, parantes. Quas quod minus liquoris Nomenclaturam meritò ſortiantur, non video quid vetet; cùm & ex verè humidis particulis conſtent, & aliæ alias contingere, liquorum aliorum more prorſumq; urgere; preexilibus licet fluentis cõcluſę, neceſſe habeant.

At quandoquidem Nervoſi Succi exiſtentiam ſic adſtruere ſuceperim, liceat gradum ulterius, aliquanto provehere, atque antiquatum, imo à longè plurimis exploſum dogma, ὡς ἐν παρέργῳ in ſcenam revocare, (b) *Nutritionem* ſcil. *veram, non formaliter ſolum & directivè ſed vel materialiter à Succo Nerveo præſtari; Nervoſque* vel ſaltem *eorum propagines*, ipſa eſſe *Vaſa*, quorum miniſterio hoc opus peragitur. Quod quamvis ſatis paradoxum forſan prima facie appareat, ſi tamen altius penſitando, omni

[a] *An ſolus Aer in nervis contineatur, ſpirituſque animales ex hoc conſtent.*

(b) *Succum nervoſum eſſe ſuccum nutritium.*

probabilitate non prorſus deſtitui deprehendatur, hujuſce Succi exiſtentiam valentius firmabit. Solummodo præfari Lectores liceat, quod tam prolixa digreſſione eos à propoſiti diſcurſus contextu detineam.

CAP. III.

Nutritionem Nervorum miniſterio peragi, Succumque Nerveum eſſe ipſam Nutricatus Materiam, adſtruitur.

(a) UT probabilitatem huic Sententiæ (à Celeb. *Gliſſonio* magnis rationum momentis ſtabilitæ) ulteriorem aliquam diem, monendum imprimis eſt, univerſa corporis ſtamina, *partes ſolidas*, earumque fibras, ex *Nervorum propaginibus* conflari, prout modo aſſerui: de quo ſi quis dubitaverit, monſtret oportet unde alias trahant originem. Quippe cum ab omnibus agnitum ſit vaſorum, non ſolum ad Motus & ſenſationis munia præſtanda, ſed etiam ad Nutritionem, per univerſum corpus continuationem, & promptum ex unis in alia commeatum dari eorum neceſſario principium aliquod & originationis & diſpenſationis aſſignandum eſt; quod forſan hinc facilè, aliundè verò difficulter deduci poterit. Et ſanè hujuſmodi iſtorum fabricæ adſtruendæ & naturæ & arti mechaniſmus ubivis obſervandus aperte ſuffragatur.

De *Corde* quidem forſan lis eſſe poteſt, an ſcil. ad hoc deveniant. Et ſane nulli alii fonti, niſi *Cerebro* vel *Cordi* ſuam debere originem quiſquam, opinor, cenſuerit. [Quod enim de *Hepate* olim, circa venarum ab eo ortum, commentati ſunt veteres, jam dudum evanuit] cùm obvium ſit nullam præterea partem æque univerſalem ac iſtæ in corpus influentiam [quę quidem vaſorum miniſterio peragitur] obtinere.

(b) Verum *Cordi* [Sanguinis quidem Antliæ non autem Officinæ] vix quiſquam hoc tribuerit, qui perpenderit, ipſum nihil aliud quàm *Muſculum* eſſe, quos omnes ex Nervoſis ſtaminibus oriri nemo negaverit. Et quamvis hoc primum vivens olim dicebatur, quod motu puncti ſalientis primum in conſpectum veniret, iſthæc tamen Phraſis in conceptus primordiis non motrici alicui inſitæ virtuti, peculiari fabrica [quæ jam nulla eſſe potuit, vix dum jactis corporis rudimentis] pendenti debetur, ſed nixui expanſivo ſpirituoſi illius liquoris ſeminalis, qui viſcidam formandi Fœtus rarefacit & extendit materiam, reciprocationeſque, quas cernimus, hoc nomine quod repreſſus ſit, ſubire facit: adeo, ut tunc temporis purè paſſivum ſit, quod Cor poſtea audit; donec Cerebro fabricato cujus tamen declinationem in Ovulo, perinde ac in plantarum ſeminibus cernitur etiam ante ejus imprægnationem, haberi curioſiores quidam Anatomici ſtatuunt) Nervorumque inde prognatorum famulitio ad hanc, non minus quam cæteras omnes partes, actuantem nobilioris generis materiam (Animæ, hic tanquam in ſolio ſitæ, directione] porrigente, quam vi non ſua inchoaverat, nova hac & mirabili naturæ arte motum aliunde ineat, atque in poſterum perenni tenore conſervet: Quippe neceſſe eſt, ut fatiſcat tandem Succi primordialis, hic primum viſibiliter emicantis, energia, præ craſſiorum identidem ſeſe ingerentium particularum miſcela; quin mole Cor auctum, & quadantenus induratum, externæ mechanices ſubſidium pro motu ſuo ulteriori expoſcet. (c) Hunc vero Cordis motum non ſibi ipſi, ſed Cerebro, deberi ulterius colligi poteſt, tum ab hujus affectibus, ſive ab affluxu Sanguinis nimio, ſive depravati appulſu concitatis, prout in Febribus ipſam afficientibus, & lenta deliria motuſve convulſivos & contracturas tendinum inducentibus, quandoque uſu venit quibus in caſibus pulſus, exactos ſecus rhytmos ſervans, valdè irregulariter ſæpenumero ſe habe-

fe

[a] *Univerſa corporis ſtamina Nervoſæ eſſe originis adſtruitur.*
[b] *Non à corde profluere.*
(c) *Argumentum ab irregularitate pulſus Cerebrum afficientibus.*

re ſolet materiæ ſcil. Morbificæ parte in Nervos Cordi inſertos depoſita; tum etiam ab externis accidentibus Cerebro labem affigentibus. (*a*) Ipſe quidem aliquando obſervaſſe nemini, quod ubi præ ictu violento calvariæ impacto concuſſio magna [non tamen, prout fors tulit, lethalis] Cerebro inducta fuerint, pulſus licet non prorſus ſiſteretur, longis tamen adeo intervallis reciprocationes ſuas obierit, ut trium vel quatuor pulſationum ter ſingulas in ſtatu ſano numerandarum intercapedo intervenerit; influentia ſolita Cordi à Cerebro læſo ſic proculdubio denegata. [*b*] Non equidem rationi abſomnum videtur menſuram augmenti noſtri, per aliquot luſtra ad plenam uſque ſtaturam à Corde determinari: Quippe ab hujus capacite & robore pendet, quod & Sanguinis tanto longios in recta linea propellatur, antequam retorqueatur, & propterea arteriæ formationem ſuam, qualem cernimus, ſortiantur, quæ ſecundum vim motus Sanguini apud Cor impreſſi, & magis uſque [dum fluidior, vel ſaltem magis cedens, perſtat corporis materia] divaricantur, tandem deſinunt in capillaria tenuiſſima, quorum proportio [quam exactiſſime ubique ſervat in operibus ſuis Natura] nec ulteriorem tolerat extenſionem, nec quicquam eorum extremitatibus addi permittit, utpote ad ultimam deductis exilitatem. Verum hoc non materiæ genio [circa quam habetur quæſtio] ſed mechaniſmo debetur: ipſumque Cor quamvis formationem ſuam ſpirituoſę in Cicatricula hoſpitanti materiæ debeat, atque ſic actualem Organizationem ante reliquas partes forſan induat, [licet probabile ſit, ut modo innui, omnium Sciographiam in ſeminali, quæcunque illa ſit, maſſa, in ipſis conceptus primordiis una emergere] poſtliminio tamen rigidius evadens, motum ſuum ab eadem per Nervos deportanda neceſſe habet mutuari. Proinde quamvis non negavero arteriarum, qua vaſorum ſanguiferorum propagationem à Corde immediate haberi, non tamen Fibrarum tam has, quam reliquum Corpus conſtituentium, cùm vel illæ partes arteriæ, non ſecus ac cæteræ omnes partes ſine altiori, quam à Corde influentia mox collabeſcant; non quidem vel iſtarum, quæ ipſum Cor, ubi Muſculi texturam induerit, conſtituunt, (*c*) cum conceptu arduum ſit Cor ipſum à Sanguine intra ventriculos contento, creſcere vel nutriri poſſe; imo tandem nè venarum quidem, licet in Corde terminentur: utpote quæ ſolummodo à craſſiore reflui primigenii liquoris parte ex maſſa viſcida ſeminali concinnari videntur.

Inferendam ergo arbitror, *Nervis in Cerebro radicatis* adſcribendam eſſe *univerſorum corporis ſtaminum*, quanquam non veram forſan *originationem*, quæ in ipsa prima formatione quęrenda eſt; [*d*] *vim tamen influentialem in Corpore formato*, qua non ſolum moventur, & ſentiunt, quæ harum functionem capacia ſunt, ſed vel exiſtant ſingula, hoc eſt, conſervantur & nutriuntur; nec aliunde quorumcunque ſive liquorem, cujuſvis præterea denominationis, fluidorum, in ejuſmudi corpore principium motus deducendum eſſe. Quod quidem quamvis, quantum ad motum animalem & ſenſationem attinet, nemo forſan negaverit, de Nutricatus tamen ſupplementis vix ſtatim concedetur; utpote quoniam altè inſedit notio Sanguinem, tanta quam cernibus copia ſcatentem, adque univerſas corporis regiones indeſinenter diſtributum, inque ſuo gremio Nutritionis materia (agnoſcendum, quidem de remota) continentem, hanc ubivis pro partium indigentis immediate deponere. Verum ut alia, quæ huic ſententiæ contraveniat, ex Celeberr. *Entio* petenda, mittam; hinc forſan litem hanc dirimendam eſſe cenſeo, quod *Nulla per extrapoſitionem* vera ſolidarum partium (*e*) *Nutritio* (juxta ejuſdem Cl. Viri effatum ſumma ratione nixum) concipienda ſit. Si autem vaſorum Sanguiferorum miniſterio

[a] *Hiſtoriæ*. [b] *Menſuram quidem augmenti noſtri à cordis, qua maſculi, robore determinari*. [c] *Ne ipſum vero à ſuo ſanguine nutriri*. (d) *Cunctarum partium vis influentialis ad omnia munia à cerebro*. (e) *Nulla per extrapoſitionem Nutritio*.

rio hujus materia immediatè ſuggeratur nequaquam, ut videtur in intimum Fibrarum (ex quibus unicè conflatur corpus) habitum deponi poteſt, quandoquidem has illa vaſa neutiquam ſubintrare valent, utpote earum plurimis multis paraſangis craſſiora; quin ipſa ex fibris, pariter nutriendis, conflata ſint: imo potiùs appoſitioni obeſſe debet Sanguinis impetu ruentis alluvies quoniam inde nec delectus pro ſingularem partium indigentiis, nec aſſimilandarum ſubſtantiarum mora haberi poſſe videtur.

(a) Ut vero ſententiam meam plenius exponam, probabilitatemque aliquam problemati adſtruam, expendendum venit.

Primò, Quid ſit *Nutritio*.

Secundò, Quænam ſint ejus *Requiſita*.

Tertiò, Quæ ei *obſint*.

Quibus pro modulo meo explicatis, par eſt ut inveſtigare ſatagam.

Quartò, An *Sanguini*, vel potius

Quintò, An *Syſtemati nervoſo*, *ſuccoque nerveo* accommodanda ſint.

Sextò, *Modum*, quo rem hanc tranſigi concipiam tradam.

[b] Primò *Nutritionis* voce intelligendum cenſeo electivam appoſitionem materiæ alicujus in corporis viventis ſubſtantiam, ſive ad deperditæ inſtaurationem, ſive in augmentum à natura præſtitutum: Utramque enim actionem ſub eadem claſſe comprehendi cenſeo. Quamvis enim Phyſiologi inter facultates *Nutricem* & *Auctricem* diſtinguere ſoleant, atque illam conſervationi, hanc determinatę individui extenſioni pręficiant, illorum tamen venia cenſuerim verbotenus ſolummodo diſcrepare, cum reipſa conſentiant. Si enim quid reſarciendum ſive inſuper ſupplendum in corporis augmentum ſit, eadem omnino ratione res tranſigenda videtur. (c) Quippe nil aliud in utroq; opere habetur, niſi particularum in partis ſive augendæ, ſive reſarciendæ porulos quę iis congruæ ſint impactio, ex eadem materię alibilis maſſa, iiſdem in utraq; inſtantia vaſis deportata: quę quidem particulæ cùm tali motu appellant, qui vel illis libertatem à reliquis minus congruis ſecedendi ſive permittat, ſive imprimat (uti cenſere debet, qui Nutritionem à Sanguine, perque vaſa ſanguifera, immediate deducunt) vel ſimpliciter apponendas adducat, hoc tantum pręſtant, quod in iſtos deflectant porulos, quos (cùm propter anguſtias prorſum eundo offendunt, elabi ſtatim nequeant) inſequentium protruſione uſque adeo compingantur, ut ſic præ ſimilitudine & congruitate in ipſam partis ſubſtantiam tranſeant, atque in hoc ſolummodo diſcrimen ſitum eſſe cenſeo; quod in *Augmentatione* particulæ appellentes materiam partium magis extenſilem offendant, poruloſque in ſuperficie contractiores; quo fit ut, dum ſeſe incuneare ſatagant, aliquatenus extendant, quam ſubeunt cavitatem, viamque ſic aliis irruituris faciant: cum *mera nutritione*, ſic dicta, partes nutriendæ, haud amplius appellentium energiæ extenſivæ, præ aliquali rigiditate, obſecundent, verum has ſolummodo retineant [utpote mole, & figura congruas] donec præ aliorum à tergo inſequentium protruſione etiam hæ foras extrudantur, illis locum ceſſuræ. Utcunque tamen de diſcrimine inter duas haſce actiones ſtatuatur, *Nutritionem* (ut ſummatim dicam) nil aliud niſi particularum, mole & figura congruarum, in porulos partis novarum ſubſidio indigentium impactionem cenſeo.

Ut vero hanc plenùs explicem; ſequitur, ut;

(d) Secundo, *Requiſita* ad opus pauliſper recenſeam & expendam.

Sub hunc cenſum cadunt,

Primò, *Cavitatis implendæ* Conſideratio.

Secundo, *Aptitudo materiæ appellentis*, ut cavitatem hanc ſubingrediatur.

Tertiò,

(a) *Apparatus ad probandum Theſin*, [b] *Primò, Quid ſit Nutritio.*

(c) *Differentia inter Nutritionem & Augmentationem accidentalis tantum.*

[d] *Secundò Nutritionis Requiſita. Primum ut cavitates ita conſtituantur, unde debite ſuſpiciant, & tranſmittat alimentum congruum & effætę exituro faveant.*

Tertiò. *Conformatio partis nutriendæ*, ut impulſam ſiſtat materiam.

Quartò, *Vaſorum advehentium* debita ad materiam advehendam *proportio*.

Quintò, Talis in apponenda materia *motus gradus* qui appoſitioni faveat.

Sextò, *Mechanica* apponendæ materię *Directio*.

Primum quod ſpectat; Clarius eſt; quam ut probatione indigeat, viventium corpora valde rara eſſe, h. e. *innumeras ubique cavernulas* inter ſolidam eorum ſubſtantiam interjacere, Succi nutritii ſupplementis admittendis natas: Quin inſuper meatibus non ſolùm per totum intus habitum invicem communicantibus, verùm etiam extrorſum hiantibus, referta eſſe conſtat: Quippe præter id quod in dies ex tranſpiratione experimur ratio ſuadet, porulos hoſce ad ipſam partis cujuſque ſuperficiem pertingere, quoniam abſque hoc congeſtio nimis ad vitæ munia magna ab appellentibus liquoribus citò eveniret. Horum porrò ſepimenta ſat extenſilia ſunt, id quod ex ipſa multorum mollitie; reliquorum [primis ſaltem quatuor vel quinque ætatis luſtris] augmento conſtat. Unde cùm continuus adſit in omnes partes à Sanguine, Cordis miniſterio, porrò & à pluribus inde emergentibus liquoribus (mitior licet, tamen aliqualis) impulſus, neceſſe eſt materiam cavernaculis hiſce priùs incluſam identidem emigrare; unde & locus ſubſecuturæ relinquitur, & ſupplendarum particularum neceſſitas emergit.

(a) *Secundò*, Ad hoc munus requiritur ut *apta & congrua* apportetur *materia* cùm non omnes indiſcriminatim particulæ omnibus partibus reſarciendis conveniant. Aptitudo hæc, quamvis plura forſan requirat, in duobus tamen potiſſimum conſiſtit, *mollitie* ſcil. & *exiguitate* particularum appoſitioni dicatarum. *Mollities* ni ſumma adſit haud concipi poteſt has ad omnes partium, imò valde ſenſibilium, receſſus ſeſe tam placide, quam cernimus accommodare poſſe. *Exiguitatem* inſuper valde notabilem requiri palam eſt quoniam ſecus admiſſioni in porulos, quos ineffabili & numero & exilitate corpus habere certum eſt, nequaquam habiles eſſe poſſunt: Et quorſum naturæ de tot alimentorum comminutionibus cura, quorſum tot artis circa eorum Fermentationem & Coctionem ſubſidia; niſi ut exquiſita iis comminutio inducatur? Et quidem ſolemni obſervatione ſtat nullam habere nutritionem à rebus compactis, quæ comminutionem pati non poſſunt, vel etiam à multis ex iis, quæ alimentorum Nomenclaturam ſecus obtinent, modò crudis deglutitis, quæ pariter comminutioni hinc multùm obſtant. Quippe ſicut multò infra ſenſum cadunt prima corporis noſtri fundamenta, ſic porrò & hujus augmenta, & redintegrandi ratio, ad quæ idcircò concurrentes particulæ valdè notabilem tenuitatem poſtulant, non minus, quàm mollitiem.

[b] *Tertiò*, Porrò neceſſum eſt, ut ita *formentur* partes nutriendæ, ut *ſtatim præterlabi* materiam appellentem permittant, verum ei aliquam moram nectant. Quæ quidem conformatio quamvis forſan, reſpectu vaſorum afferentium, alicubi in pororum circa extremitates conſtrictione conſiſtat. (Quam præſtat tum ipſa Fibrarum in corporis ſuperficie ſaltem implicatio, quo ſic firmitas ei concilietur: tum cuticulæ ſuperinductio; tum atmoſpheræ preſſura, quæ partes omnes, præſertim ei propius expoſitas, multum compingit] potiſſimum tamen in aliquali receptaculorum in parte reſarcienda ampliatione fundatur, cujus gratia magis liberum in iis offendens materia ſpatium ſegnius agitatur, nec adeò libere ſtatim elabi valet. Et hoc neceſſe ferme habet evenire ubivis in partium nutriendarum habitu, quoniam quamvis, ubi multa concurrerint ad partem aliquam conflandam ſtamina, robur eo nomine induant, ſi tamen ſingula ſeorſim contemplemur, adque infimam texturæ rationem attendamus [in qua neceſſe

(a) *Secundum, ut apta ſit materia apportanda, id quod in mollitie & exiguitate particularum potiſſimum conſiſtit.* (b) *Tertium, ut partes nutriendæ non nimis promptè eam dimittant materiam.*

ceſſe eſt ut eorum nutritionem ſtatuamus) omnia valdè tenera & cedentia concludere debemus ; in quibus proindè cavvenularum proportionem propter affluxum materiæ alibilis ampliandam fore pronum eſt concipere ; motu nempe liquoris hic fatiſcere incipiente, utpote magis preſſi, quanto priùs ad ſuperficiem partis acceſſerit, ubi ſtrictiora eſſe vaſa modò innui.

(a) *Quartò*, Neceſſe videtur, ut quę materiam nutritioni idoneam apportant, *ejus* ſolummodò ſint *amplitudinis* vaſa, ut materiæ advehendæ *proportionem* gerant, ea de cauſa, ut abſque moleſtia partibus iſthæc apponatur, nec ulteriorem hic requirat ſecretionem, cùm omnia quoad hanc actionem placidiſſimè tranſigenda ſint. Quippè cùm nutritio ſit ultima quæ ad corpus ſpectat actio, ſicut palam mihi eſt nullas ampliùs ſecretiones ad hanc rem immediatè requiri, utpote ad quam omnes in anteceſſum deſtinatæ fuerunt ; ſic pariter conſtare videtur materiam ad eam deſignatam tali ſolummodò menſura diſpenſari debere, quæ ei exactè quadret. Proindè cùm hæc ſapientis naturæ deſignatione in minimis, ut dixi, corporis molleculis habeatur, neceſſe videtur, ut perexilia ſint, quæ materiam nutritiam apportent vaſcula, ne præ confuſione particularum peſſundetur deſtinata. Et quorſum tot ubique ſecretiones, niſi ut tandem puta & exactè defœcata paretur materia, quæ muniis animalibus inſerviat ; quod ubi obtigerit, nemo certè ei ulteriorem ſeparationem adſcripſerit, cùm jamjam ad præſtitutæ depurationis metam pervenerit ; Cùm verò inter hæc munia nemo eſt, quim Nutritionem numeret, atque ad hoc opus vaſa apportantia requirantur, rationi conſonum videtur, ultimam hanc appoſitionis materiam in talia tandem deponendam eſſe vaſcula, quæ eam abſque ulterioribus vel mora, vel ſeparationibus ad partem, cui deſtinatur, immediatè convehant.

(b) *Quintò*, Omninò neceſſe videtur, ut *Motus materiæ apponendæ* talis ſit, undè aptè ſe hæc in partium, ejus ſupplementis indigentium, porulos inſinuet ; hoc eſt, ut particulæ apponendæ ſic ſeſe cavernulis, quas offendunt, juxta poſitionem maximè congruam, applicent, undè nec ipſæ facile dimoveri periclitentur, nec ſimilium aliarum appulſui, nec ſubtiliorum [qui Spirituum nomine veniunt] tranſcurſui officiant : Hic ergò motus lenis placiduſque ſit oportet ; cujus medio iſtæ, cum fluidæ, & verſatiles ſint, poſitione tantiſper, ſed amice varient, donec, quam volumus, tandem nanciſcantur.

(c) *Sextò* tandem, par eſt, ut *Mechanicæ directionis* ratio habeatur, quo particulæ alibiles debitè & facilè ad deſtinata loca traducantur. Quæ quidem exigit, ut fat tam rectis, quàm arctis & compactis ductibus coerceatur apponenda materia, donec ad appoſitionis locum pertigerit, externæ autem applicationi neutiquam faveat. Quippe cùm nil niſi Machina ſit Corpus noſtrum, cunctas in ea actiones ad Mechanicas leges exigi neceſſe eſt. Hæ autem poſtulare videntur, ut quicquid apponendum deportatur per vaſa appropriata intus pellatur, non extrorſum compingatur. Notum eſt ſtirpes atque arbores Fibrarum, quæ horum ſunt vaſa, directione ab intra creſcere, atque involucra eorum hinc extendi, pro ratione materiæ intus delatæ ; unde indicia tam nutritionis, quàm augmenti eorum deſumimus. Et ſicut hoc in integris cernitur, ſic porrò idem in ſingulis partibus intus concluſis pari modo præſtari uniformitas & ſimplicitas naturæ legum ſuadet. Quidni & hoc in animalibus locum potius habere debet, quorum liquores (ſaltem aliqui, imo longè plurimi) motu multùm citatiori feruntur : Unde vice appoſitionis confuſio potius induceretur, niſi apponendarum particularum directioni cautè natura proſpiceretur : quod unicè, quantum mihi videtur ſepi-

(a) *Quartum ut proportio adſit inter materiam nutritioni deſtinatam & vaſa advehentia.* (b) *Quintum Ut motus gradus in appellente materia ſit lentus.* (c) *Sextum juxta mechanicas legis partes nutriendas traducatur.*

ſepimentorum recta ducentium, imo valde arctorum, admotione præſtari poteſt; unde & tuto & placidè ad partem ipſam nutriendam deſtinata manuducatur materia? Quippe cùm iſti liquores multo quàm qui nutriendis plantis dicantur magis exaltati ſint; magiſque heterogeneis, univerſim ſeſe, modo ſibi permittantur, diffundere in proclivi habent, utpote non proprio & inteſtino ſolùm nixu, ſed vi agitationis adventitiæ pulſi; Proinde neceſſe eſt ut, tam ſat arctis vaſorum carcellis ad appoſitionis munus peragendum coerceantur, quàm iiſdem, quantum fieri poteſt, rectiſſimis ad locos reſarciendos deducantur. Et quidem nullam aliam corporis animati, quod ad operationes ejus attinet (exceptis quæ ad animam ipſam immediatè ſpectant) Ideam mihi efformare poſſum, quàm *Machinæ hydraulicæ*, quæ tubulorum affabrè diſpoſitorum ductu omnia quæ ſui ſunt muneris, & quandoque artificii ignaris, ſtupenda profert; iſta vero tanto exactius & faciliùs, quanto minùs à recta poſitione hi deflectunt.

[a] Ab iſtorum requiſitorum conſideratione inferre licet *Nutritionem* veram *lentas gradibus* fieri; quin materiam ſemel appoſitam, niſi à violenta cauſa, non admodùm cito difflari. Et hoc quidem communis experientia comprobat: Quippe multos cernere eſt parciſſimè vel comedentes vel bibentes, qui tamen corporis habitù ſatis carnoſo nihilominùs prædiri ſunt: quorum inſuper nonnulis (mea obſervatione) & alvus valde lubrica eſt, & aliæ evacuationes pro more aliis ſolito dietam procedunt imò cuivis in propatulo eſt, multos ægrotantes proſtrata appetentia laborantes; cibùmque averſantes nihilominùs per ſat longum tempus à Contabeſcentia liberos perſiſtere. Et quamvis hoc omnibus non contingat, nullum tamen inde in contrarium deduci poſſe argumentum cenſeo; quoniam quod in gradu inferiori aliquibus recte valentibus competit, pro ſtata Naturæ regula hac in parte tenendum mihi videtur; quippe quæ lentis motibus opera ſua, minimarum particularum medio peragenda, molitur, ut ſic proportio inter motum & materiam ſervetur. Verùm quod multi demptis copioſi alimenti Supplementis cito carnibus non ſecus ac viribus, deficiant, hoc aliis cauſis, patulis ſcil. meatibus, atq; Succis acrioribus debent: unde fit, ut neceſſe ſit alimenta & frequentiùs & copioſiùs ſubminiſtrentur, quæ & hos retundant, & illis proportionem gerant.

Ut vero res hæc aliquanto pleniùs elucidetur, par eſt, ut Nutritionis impedimenta paululùm enumerem, ſaltem recolligam. Idcirco.

(b) Tertio, Conſtat Nutritioni obeſſe. Primo, *Cavitatem* partis Nutriendæ *nimis ampliatam*. Quippe ſi nimis patula ſit, nequaquam ſatis coerceri poſſunt particulæ appellentes, ut ſeſe ad parietes compingant, quin plures, ut modo monui una fluxitantes, forſan & nimis invicem heterogeneæ, quales ubi ſat ſpatii datur facile confluere poſſunt) alternatim ſe in motus, ultra proportionem appoſitionis vegetos, concitare geſtient, adeoque & præpropere erumpere, & tonum partis, motibus hiſce extendendo, lædere neceſſe habebunt.

Secundo, *Nimiam* ſive *craſſitiem*, ſive *heterogeneitatem* particularum apponendarum. Niſi enim ſatis comminuantur, neutiquam prioribus comminutionem debitam paſſis ſeſe applicare & aſſimilare valent. Porro in propatulo eſt uniformitatem, quanquam forſan non requiſitam, ſaltem proportionalem, inter ſingulas ſimilaris cujuſque partis [nec enim ad alias, niſi qua tales, ſpectat Nutritio] particulas haberi, quæ à continentium invicem ſimilitudine unice peti poteſt; eo quod valde difformes ſe in exhauſta ſpatiola, quæ determinata amplitudine & figura donantur, nequaquam ingerere, ſaltem debite iis applicare poſſunt.

[d] Tertio *Poros* in extremis *præter modum hiulcos*: Quod ſi contigerit, appoſitio

[a] *Hinc infertur Nutritionem lentis gradibus peragi.* (b) *Tertiò Nutritionis Impedimenta. Primum, Cavitas nimis patula.* (c) *Secundum, nimia craſſities, vel heterogeneitas materiæ.* (d) *Tertium Pororum in extremis nimia dilatatio.*

tio minimè haberi poteſt; verùm tum præ continuo, quem ſubeunt liquores in omnibus vaſis, impulſu, tum rarefactione, quam indigenus efficit calor, neceſſe erit deſignatam alimoniam foras ſe proripere. Atque ab hoc pororum potentiori, quàm par eſt, habitu multos ad macilentiam diſponi æquum eſt concipere: atque obſervari poterit, iſtis, qui balneationi ſe aſſueſcunt, multùm de carnoſo habitu brevi decedere.

[*a*] Quarto *Amplitudinem nimiam* vaſorum verſus partes Nutriendas adferentium, quæ ſi vel heterogeneam, vel etiam æquò copioſiorem, apportent materiam, appoſitionem peſſundant, hinc obſtruendo, illinc adductam maſſam ultra naturæ dimenſum agitando.

[*b*] Quintò; *Motum* materiæ apponendæ *nimis concitatum*. Quippe hoc contingente, nec ſeceſſio debita, ſi ex heterogenea maſſa ſecretio immediatè ad actum Nutritionis inſtruenda ſit, haberi poteſt nec, ſi ſelecta tantummodò materia per propria vaſa deportetur, hujus particulę vel debitum ſingulæ ſitum obtinere, vel inter ſe commodè coire valent, verùm confuſi adeò linquentur meatuli, ut inde intrumpatur identidem Spiritum commeatus (forſan enim tales à Succo ipſo Nerveo diſtinctos, licet non ſeorſim motos, utpotè adeò comminutos & exaltatos, ut ſat habiles ſint ſeſe qua data via explicare, non incongruum erit concipere) ex quo perturbari neceſſe habet, nedum Nutritio, ſed vel univerſi corporis œconomia.

[*c*] Sextò, Talem *mechanicam vaſorum ſtructuram*, unde incuneatio ſuprà allegata impediatur: Quandoquidem enim impulſus, quo hoc peragitur, ſupernè per vaſorum rectitudinem (licet non exquiſitam, talem ſaltem, qualem permittunt partium invicem accumbentium reſpectus) inſtituendus eſt, ſequitur eum, qui poſitioni huic adverſatur, parum appoſitioni favere Quippe totum eſt angulorum rationem motus quoſcunque multum determinare, cum omnis in recta linea naturaliter peragatur; adeò ut, ſi diſtorqueantur corpora mota, tantò magis remittit eorum energia, quantò ab hac deflectant. Cùmque hoc vaſorum manuductione in corporibus noſtris peragatur, neceſſe idcirco eſt, ut iſta ſic diſponantur, ut ad regularem, quem memoravimus, liquoribus contentis motum communicandum conſpirent; quod quidem poſitionem à recta quàm minimùm licet, deflectentem exigit. Atque hoc eo magis adſtrui neceſſe habet, ſi concipiamus hoc non ſolùm contra ruituri liquoris impetum, ſed vel motum, [undecunque derivandum] Syſtalticum ipſorum peragi debere.

Recenſitis ita Nutritionis Ratione formali, Requiſitis, & Impedimentis, par eſt ut [quod

[*d*] Quarto loco propoſitum erat] diſpiciam an *Sanguineæ* maſſæ, quà tali, competat hoc Nutriendi corporis penſum.

Pro Sanguinea quidem Nutritione militat, quod in confeſſo ſit Sanguinem, quocunque modo Nutritionem peragi ſtatuamus, particulas omnigenas nutritias ſuppeditare debere, quas proinde in gremio ſuo continere & circumferre neceſſe habet. Quo dato, non abſonum forſan rationi videatur, congruas ex harum, per univerſum corpus inſidenter circumlatarum, numero tum ad partes quaslibet ipſarum Supplementis indigentes pertingere, tum in receſſus vacuos motu progreſſivo itidem delatas ſeſe ingerere, ex quibus cùm præ oppoſitis anguſtiis elabi nequeant quid vetat quo minus in veram partium ſubſtantiam, aliarum pulſibus adactæ, tranſire poſſint?

(*e*) At vero *Nutritionis* opus rem majoris eſſe molis, quàm cui plenè elucidandæ tam craſſa & perfunctoria ſufficiat ex-

(a) *Quartum Amplitudo nimia vaſorum adferentium.* (b) *Quintum, Motus materiæ Nutritiæ nimis celer.* (c) *Sextum, perplexa & à recta nimium recedens vaſorum advehentium poſitio.* (d) *Quartò an Sanguis nutriat; Conceſſo Sanguinem materiam Nutritiam ſecum portare.* [e] *Non verò hinc evinci immediatam ſuppeditare.*

explicatio, quin Sanguini in vaſis ſuis circum curſitanti ſimpliciter haud facile competere poſſe, evinci forſan poterit, ſi negotium juxta ejus Requiſita ſupra allegata aliquantulum penſitemus. Quoniam vero ad nodum hunc ſolvendum opportunum videatur Sanguinis Anatomiam in medium adducere, quandoquidem ſine debita conſtituentium ejus partium cognitione de effectibus haud detur definire, idcirco aliqua circa hanc rem præfanda veniunt. Cùm vero argumenti hujus καθόλου proſecutio, plura includere debet alienæ indaginis, ſufficiat ad præſens negotium annotaſſe.

[a] *Imo*, Maſſam ejus *multiformem* eſſe, atque particulis omnigenis conflari, tam craſſioribus, quam minutiſſimis id quod neceſſe habet evenire, quoniam præter particulas debitè comminutas, omnes partium & vaſorum poculos [quod ferendum eſt; tum exiguitatis, tum figurarum ratione, ſubingredi hinc aptas conflatur inſuper partium ex novitio Chylo, ſat omnium conſenſu, craſſo liquore; partim ex effœta poſt deflagrationem materia, cujus multæ minutiæ aptitudinem ad motum amittentes ſat ſtrictam combinationem inire, grumóſque inde craſſiuſculos conſtituere natæ ſunt.

(*b*) Secundo, Harum perplures, communi conſenſu, multùm *acres* eſſe: Nec ſanè aliter fieri poteſt, ubi tot varii generis alimenta ingerimus, tot Fermentationibus hæc agitantur; unde aliquas eorum particulas aſperiores nec ſubigi ſtatim aptas, è reliquarum amplexibus extricari neceſſe eſt, alias aliòquin lenes, coalitionibus tamen novis in maſſulas firmiores, atque figurarum hinc mutatione tenerioribus parum congruas, facere probabile eſt.

(*b*) Tertiò, Particula hujus maſſæ ob motum quidem identidem ſubit Fermentativum, valdè *confuſas* eſſe; ut pote quoniam quotidiana Chyli Supplementa Fermentationem ei inducentia omnes ſuſque deque nequeunt non agitare; adeo, ut ars naturæ mirabilis admodum in ſingulis ad debita munia extricandis merito eluceſcat.

d Quarto Univerſam in genere ſatis *Viſcoſam* eſſe; unde alias particulę nullo negotio prebendere, atque hinc ſecretionibus, ſaltem inſtantaneis, obicem ponere deberent; ni

e Quinto, *Motu lationis* ſat *concitato* perpetuo cierentur; præ cujus inſuper impetu nequaquam probabile eſt congruam ſingulis munîis ſeceſſionem, niſi in vaſis peculiari artificio concinnatis, obtineri poſſe: Qui motus quamvis circa arteriarum extremitates remiſſior ſit, quàm propriùs à Corde, ſat tamen vel hic loci citatus videtur, ad eludendam quamlibet electivam ſecretionem, quæ à mera percolatione pendere concipi poteſt, niſi [prout monui] affabre, & peculiari modo, ad hoc conſtructa ſit pars, prout in ſecretionibus perfectivis, Inteſtinali ſcilicet ad Chylum, & Cerebrali, ad Nervorum contenta par eſt ſupponere. Intereà ut quadret ad combinationes nimis ſtrictas inter ſingulas arcendas.

e Quibus perpenſis (ut ad propoſitam diſquiſitionem reſpiciamus;)

Primo vix rationi conſonum videtur cavitatulas ubique in habitu, vel minutiſſimarum, ferè, partium, quæ inter ſe impendio ſunt difformes, ex tali quam innuimus maſsa materiam in abſumptæ inſtaurationem perpetim ſeligere poſse. Quippe cùm regularis Nutriendi modus ſit (id quod hinc evincendum eſt, quod Nutritionis forma in particularum appoſitarum juxta priores quiete conſiſtat ad quam ſenſim & in ſingula momenta lentiùs uſque progreſsus habetur) quid tale à præfata difformitate particula-

a *Conſiderationes circa ſanguinem, Primò, Maſſam ejus multiformem eſſe.*
b *Secundò, multas continere particulas acres.*
c *Tertiò, valde confuſas eſſe ejus particulas.* d *Quartò, multas habere ſatis viſcoſas.* e *Quintò, Motu lationis valde citato ferri.* f *Negatur Nutritio immediate per Sanguinem, quia non reſpondet Requiſitis primo.*

cularum, motibus & inteſtinis & protruſivis concitatum, ſperari poteſt, dum idoneæ hinc nec facilè ſegregari, nec commodè ſe in cavernulas dictas inſinuare poſſunt, quarum quidem multæ & parietes rigidiuſculos habent, & penitus forſan reconditæ ſunt, quam ut promptus in eas commeatus ex Sanguineo rivo concedatur?

[a] Secundum ex allatis requiſitum non multùm hic moror; cum minimè dubium ſit, complures in Sanguinea maſſa deliteſcere particulas ſat molles, minutas, & huic operi aptas; quibus ſi in meatulos dictos concedatur ingreſſus, palam eſt eas, moram hinc nactas, facile quidem apponi poſſe. Verum: (ut taceam multos inſuper in Sanguinea maſſa, ut modo indigitavi, deliteſcere valde aſperas; quæ molliorum illarum efficaciam peſſundent) hoc opus, hic labor eſt; quandoquidem primam hanc admiſſionem adeo difficulter ex Sanguineo rivo immediatè habendam ſupponam; Unde nullius momenti erit ad evincendum hinc Sanguinem, qua talem, aptitudinem poſſidere ad immediate Nutriendum, quam illi neutiquam ſimpliciter negabimus: verum difficultas in partitularum Nutritiarum, ex multiformi, & raptim agitata, maſſa; extricatione conſiſtit, quæ vix ad tam elegans permanſurumque opus, ut eſt corporis animati, præſertim humani compages; inſtantanea concipi debet, eſt accuratum lentumque requirere videtur artificium.

[b] Tertium requiſitum eodem fere, quantum ad Sanguinem attinet fundamento nititur; Quippe ſi materia nutritia non niſi admodum difficulter admitti poſſit, de coarctatione inpoſterum habenda non eſt, ut multum ſolliciti ſimus.

(c) Quod ad quartum attinet; Quandoquidem lentis gradibus nutrimur; ut proinde exigua ſolum quantitate ſupplenda ſit materia Nutritia; videtur quod nota arteriarum amplitudo huic operi valde improportionata ſit. Si enim inſtantanea ex Sanguine in partibus nutriendis ſegregatio Nutritionis actui minime conveniat [prout ſtabilire conatus ſum] verum neceſſe ſit in propria vaſa prius recondi quod apponendum eſt, certè ſanguifera minime huic competere poſſunt negotio; quorum contentum ejus eſſe genii fatendum eſt, ut non huic ſoli, ſed omnimodis ferè uſibus inſerviat, utpote omnigenarum ſecretionum mineram: ut proinde vaſa eum deferentia nimis ad hoc opus ampla cavitate donari facile concipiamus. Quin vix probabile eſt hunc in ſpecie ad ultimos omnium partium receſſus pertingere: quorum multi immane quantum arctiores ſunt concipiendi, quàm ut craſſiores ejus particulas admittant. Verum inſuper.

[d] Quinto, Conſtare videtur rapidum Sanguinis motum circulatorium non poſſe non huic operi multum officere. Quippe, præter quàm quod neceſſe ſit hinc multum confundi omnes ejus partes, unde ſecretionem vix haberi poſſe concipiamus, veriſimile mihi videtur alluentem Sanguinem pernici adeo motu potruſum, præſertim tot aſperis particulis refertum, vice appoſitionis tenerrimam partium (quantumvis Solidarum nomen ſortitarum) ſubſtantiam abradere; niſi alia ratione contra hujus impetum caviſſet Natura, taliter nimirum eas extra Sanguinis vias conſtruendo, tamque firmiter compaginando, ut ipſæ ſibi munimento ſint. Atque hujus quidem exemplum in rapidorum fluviorum decurſu notare poſſumus, qui ripas ex molliori & facile cedenti terra atterunt, niſi hæ palis vel aggeribus extranea arte muniantur; imo hæc ipſa ſuſtentacula tandem demoliuntur.

[e] Sexto tandem, inſertionis; quam reſpectu plurimarum partium nutriendarum Arteriæ ſortiuntur, obliquitas multum mea ſententia Sanguineæ nutritione detrahit. Quippe notum eſt ſolidarum partium; quibus ſolis nutritio competit, ſtamina ubique inter vaſa

(a) Secundo. [b] Tertio. (c) Quarto. (d) Quinto. (e) Sexto.

vaſa Sanguifera interjacere, ad quæ proinde Nutricatus materia, ſi ex his immediatè ſuppeditanda ſit, ægrè pervenire poteſt: Quin, ut alia ſileam, ipſa fibrarum arterias conſtituentium conſideratio hoc evincere poterit. Cùm enim hæ extra gurgitem ſitæ ſint (iſtæ præcipuè, quæ vel mediam vel exteriorem tunicam conſtituunt) vix credibile eſt, eas ex alluente Sanguine nutriri poſſe, quandoquidem & decurrentis Sanguinei rivi celeritas, & febricę iſtarum, qua ad motus contractiles deſtinantur, ratio (quæ ſtrictiores eas eſſe compagio ſuadet) regularem congruis quibuſvis, ſaltem ut ad eas, quæ longiùs removentur, pertingant, particulis ex hoc adventantibus admiſſionem vetare videantur.

Ab iſtorum conſideratione vix mihi probabile videtur Sanguineam maſſam quà talem, Nutritionis materiam immediatè ſuppeditare poſſe.

(*a*) Diſpiciamus ergò tandem, an *Succo per Nervos Delato* hoc penſi quadrare poſſit: Quod quidem ita ſe habere forſan non prorſus abſurdum erit concipere, ſi ad Requiſita ſuprà dicta cogitationes noſtras exigamus. Idcirco.

Primò, Quandoquidem, ut ſuprà allegavimus, totum corpus, quà ſolidum Nervoſæ eſt originis & conſtructionis, *Nervorumque* proinde *propagines ad omnes* ubique *cavitatulas* pertingunt, nil obſtare videtur, quin ſupplementa Nutricatus iſtæ, (modò tubulatæ fuerint Succumq; deportent) his ſuggerant. Et quidem *tubulatas* eſſe quid vetat, cùm certum ſit inſectis, ſola Microſcopiorum ope perceptibilibus, organa, imò vaſa ad nutritionem & augmentum adeſſe; quippe quæ nemo per extrinſecam materiæ applicationem creſcere, puto aſſeruerit: Imo vix aliter conſtructas eſſe hinc concipi poteſt [ſive tubuli iſti recta decurrant linea, ſive medullæ, valvularumve, interventu, prout in plantis multis cernitur, ab hac identidem, quarto aliqualis decurrenti liquori nectatur mora, deflectant, perinde eſt) quod nullus, quantum mihi videtur, iis competere poſſit motus contractilis (niſi rem aliter explicare volueris, ubi contorſio vel aliud quoddam curvaturæ genus acceſſerit, quale Muſculis ad parallelogrammi figuram concinnatis competere ſagaciſſimus *Steno* opinatur] præterquàm à fluida quapiam, quæ per eas traducatur, & à qua earum diſtendantur latera, materia: quam quidem liquores ſpeciem non poſſe induere, & alibi, & ſuprà evincere conatus ſum. Cùm vero non conſtet ulla alia, quæ Succum ad has cavernulas apportent, vaſa hic haberi præter Arterias (quas ab hoc officio modo excluſimus] ſequitur munus iſthoc ad hæc, ſi non neceſſario, ſaltem probabiliter, aſſignari debere, donec ſc. evidentiora, magiſque accommodata, detegantur.

[*b*] Verum *Secundò*, ſi ad genium quà contenti (quodcunque tandem ſit) nervoſi, quà materiæ nutritiæ undecunque deſumendæ, attendamus, facile concipiemus nutricatus materiam ab illo ſuppeditari poſſe. Horum alterutrum, quantumvis diſcrepare volueris, & (*c*] *moliſſimum* & *minutiſſimum* eſſe debet; *Illud*, ne vaſa adeo tenera vellicando in moleſtas contractiones continuo urgeat, quin leniendo ſat patula ſervet; atque hinc ad ulteriora pro functionibus animalibus peragendis Supplementa pro re nata ſuſpicienda diſponat; quæ conditio neceſſaria eſt, etiamſi unicè motui & ſenſationi inſerviat; Porro neceſſe eſt, ut pertenuibus conſtet particulis, & quandoquidem ſtrictiſſimis donantur cavitatibus vaſa, quibus ſubeundis præſtituitur *Hæc*, quo ſe placide in cavernulas, quibus deſtinatur, inſinuet; quod vix commode, ſi aſperæ fuerint ejus particulæ, præſtare poterit, quando quidem præ rigiditati & angulis, tum par-

(a) *Quinto. Succo Nervoſo competere Nutritionis penſum, probatur à conſideratione Requiſitorum Primi. Neceſſe eſt, ut fibræ ſint tubulatæ.* [b] *Secundi.* [c] *Molliſſimæ & minutiſſimæ tunc ſucci nervei particulæ.*

tibus ſenſibilibus moleſtiam creare concipiantur, tum porro hiatus nimis amplos [cum vix credibile ſit prorſus uniformes confluere) inter ſe relinquere debeant; ſin grandiuſculæ fuerint palam eſt in multas ex cavernulis ſupplendis neutiquam deponi poſſe *a* Agnoſco ſubſtantias multum anguloſas & penetrantes, in utrolibet neceſſario ſcatere, *Salia* ſcil. Volatilia, quas ipſos eſſe Spiritus Animales forſan omni probalitate non caret: Verum hinc argumentum pro molliori unà adhibenda, quæ iſta frænare debet, ſubſtantia deſumi poſſe arbitror; quippe hæc præ & tenuitate volatilitate, ſi non foras ſe poriperent, ſaltem conceptacula ſua perpetim exercent, ſi quantitate ad hæc debite inflanda idonea, abſque leniſſimo aliquo, imo lat copioſo, vinculo in iis includerentur.

b Tertium nutritionis requiſitum quod ſpectat; Plurimum aptati mihi videntur nervi ad nutricatus materiam ſuppeditandam. Hi cum vel in ſpecie, vel propaginum [quas eſſe univerſas fibras ſupra aſtruxi] interventu *ad omnes ubique cavitatos*; prout ſuprà dixi *pertingant*, quin in progreſſu amplientur (id quod ex mole Corporis præ cerebri meditullio impenſe grandi conſtat) materiam hanc ſemel admiſſam ad omnes haſce, ſive medio in itinere, ſive circa extremitates, occurentes, prompte deducere poſſunt; quandoquidem nullum qui perluenti officiat obicem hinc fingere poſſumus; cum & patentiores uſq; inveniat canales, & tandem ad *ampliores* adhuc *circa eorum extrema cavitates* deportetur: Ubi tandem aliquantiſper, vel præ fibrarum deferentium cum aliis implexu vel circumpoſitarum objectu, vel pororum in Corporis ſuperficie, propter cauſas ſuprà allegatas, conſtrictione neceſſe habet detineri, imo protruſione ſubſequenti uſque adeo compingi, ut nil vetare videatur, quo minus in partis ſubſtantiam ſic tranſeat, atque ſub tali conditione maneat, donec tandem vel inveteraſcens, vel Sanguinis forſan alluentis impetu abraſa, foras & hæc extruſa fuerit. Equidem cavitates ubivis, in quibus non minus nutritionis negotium, quàm Animalitatis munia, tranſiguntur, a nervoſis ſtaminibus definiri ſaltem conſtat, cum totum corpus membranoſum; vel ſaltem fibroſum; ut; ut rationi conſonum videatur, materiam, quæ his replendis debetur per hæc ipſa, tanquam vaſa, depluat, à quibus coercetur, quo ſic tam magis congrua, quam promptiori ductu adveniat.

c Quartò porro, ipſa vaſculorum iſtorum *exilitas*, & *anguſtia* comparativa (quæ à multis in argumentum ducuntur nullum omnino Succum nervoſum dari) fidem mihi faciunt per hęc nec quidem alia ulla, deportari materiam nutritiam. Admitti aliquid fluidi nemo negaverit. Hoc *Liquoris* formam neceſſario induere, anteà ſat probatum dediſſe mihi videor. *d* Quo ſic habente, quandoquidem nil quod impurum vel incongruum eſt (quandiu Corpus ſanum perſtat] ulterius ſegregandum vel requirit admiſſus liquor, utpote qui Fermentativarum quarumvis aliarum ſubſtantiarum conſortio liberatus fuerit, vel patiuntur vaſa tantopere arcta placide in hiſce prorſum iſte, cum ſemel admiſſus fuerit, progredi neceſſe habet conceptaculis, quæ licet anguſta ſint, non video tamen quid vetat quo minus commenſurati ſint nutrimenti ſupplementis deſideratis. *Veram* enim *nutritionem lentiſſime* [prout ſupra deduxi] peragi, & proinde parcis indigere ſupetiis ſat obvium videtur. Quippe ſicut multi longum [ut ante notavi] abſque tubeſcentia notabili tolerant jejunium, ſic contrà marcore confecti, quamvis [remotis quæ eos huc deduxerant cauſis] a cibis eupeptis ſat cito reficiantur, viribus, lon-

a *Objectioni obviam itur.*
b *Tertij.* c *Quarti.* *Sicut parte admittenda eſt materia tritia, ſic vaſa admiſſura ſunt per tenuia.*

longius tamen multò ſpatium temporis requirunt ad Corporis habitum priſtinum recuperandum, quantamvis alimentorum copiam, etiam ſupra alios, quotidie integrant. (*a*) Quorum ratio hinc facilè (mea ſententia) deduci poteſt; Quòd, cum Sanguis ad vitæ munia jam aptior redditus indeſinenter ad Cerebri corticem pellatur, hoc quidem aliqualiter expandendo, congruarum quas jam adfert ſuppetiarum ope, partim fatigatos Spirit. refocillat, partim novas copias in horum & Succi celebralis abſumptorum locum ſuppeditat, Cùm verò ſecretio ex cortice in medullarem ſubſtantiam (quam eſſe Nervorum radicem quilibet agnoverit:) præ-perenni impulſu continuò procedat, parca licèt (quod concedendum quidem, modò etiam concedatur eſſe continuam) hæc manu fiat, hinc progreſſus ad Nutritionem indeſinenter habetur, ſed lentus; quoniam non niſi lentè in tam arctis vaſis moveri poteſt concluſa materia; quæ inſuper lentiùs poſtmodùm per Nervorum tractus, eundo ampliatos, ſerpit. Quo fit, ut, ſicut ſe hinc facilè ad quaſvis exhauſtas, vel aliter ampliatas, cavernulas, quibus proportionem gerit, applicet, ubi in eas intruſus fuerit, ſic porrò in iis ſat firmiter deinceps ſtabuletur, quando quidem extra Sanguineæ alluviei vias ſita propria tendentia haud prompte elabi poteſt Ubi vero ſemel abſumpta fuerit, longa ad reparationem temporis intercapedinem requirit, tum propter parcam illam, quam dixi, à Cerebro diſpenſationem, tum quoniam neceſſe eſt, ut ictibus ſubſequentium Supplementorum compingantur appellentes Nutritiæ particulæ, quod in multum exhauſtis partibus haud ſtatim, medio liquoris tam lentè mori, tamq; exilibus vaſis deportati, ſperari poteſt. (*b*) Huc forſan faciat, quod aliquoties obſervavi; quod nempe à Febribus, quæ Corporis habitum multum deprædarunt, convaleſcentes, licèt ſat copiosè per com- plures dies cibos potumque ingerant, nec tamen notabilem ejus partem ſudore excludant, multo parciùs urinam quàm ſolent ſani reddant, donec carnibus redintegratis ad priſtinum ſtatum, tam quoad hoc, quam reliqua vitæ munia, redeant. Cujus ſolutionem hinc petendam reor; Non quod in venoſo genere diutiùs forſan quam ſolebat reſtitet potulenta materia, cùm & venæ non ultra modum turgeant, & Pulſus rectè ſe habeat; nec quidem quod tranſpiratio liberiùs procedat; quippe quod veriſimile videatur Poros in ſic emaciatorum cute, debellato jam morbo, & excluſa quæ pridem in Corporis habitu ſtabulans eos diſtenderat materia, contractiores factos non perindè atque olim huic muneri idoneos eſſe; ſed potiùs, quod à Nervorum radicibus, in fibras univerſas præ Morbo inanitas traducenda, abſorbeatur mora priùs aliquali in Sanguine debitè cocta (majori ſolita proportione, quo partes emaciatas reſarciat: quod quamvis omnino lentè aliquanto tamen jam celeriùs præ naturæ indigentiis tranſigitur; undè longius impenditur temporis ſpatium antequam ſolita menſura urinæ materia colligi poſſit ad debitam congeſtionem, alio ſic deflectens: nempè non ex ſola excrementitia, ſed vel nutritia etiam, magna ex parte conflari urinam cenſeo.

Atque hinc forſan ſatisfieri poteſt, juxta propoſitam Hypotheſin.

[*c*] Quinto Requiſito, *motui* ſcilicet *leniſſimo* materiæ apponendæ; qui ejus gradus ſicut à Sanguine in Arteriis peniciter decurrente vix omninò, ſic ab iſto liquore in Nervorum canalibus deportato pendere faciliimè, me judice, concipi poteſt. (*d*) Quippe præterquàm quod multùm motus, quem Sanguis habuit, liquor iſte inter ſecernendum amittat, neceſſe eſt inſuper ut coarctatio, quam in perexilibus hiſce vaſculis, ſed mollibus, ſubit, moras ei nectat: quin in ampliata uſque, ut monui, tendens nequit

(a) *Cur emaciati non citò ad priſtinum habitum redeant.*
(b) *Cur à Febribus convaleſcentes urinam Quam parce reddant.*
[c] *Quinti.* [d] *Motus ſucci Nervoſi nequit non eſſe lentiſſimus.*

non tantundem Celeritatis amittere, quanta proportioni ampliationis reſp. adeo, ut nil obſtare videatur quo minùs, ad oppoſitionis locum pervenerit, placidiſſimè huic ſe applicare valeat. At inſuper.

[*a*] Sextò, *Mecahanice* adeo ad contenta ſua ad univerſas corporis partes devehenda diſtribuuntur Nervi eorumq; propagines, ut, modo conſtet hos Succum deportare, agnitu non ſit difficile promptiſſimum per iſtos ad omnes ubique partes haberi commeatum. [*b*] Mechaniſmus hic in tali tranſmittentium vaſorum poſitione conſiſtit, qua materia recta, quantum fieri poteſt, linea ad locum deſignatum manuducatur. Et quamvis hoc ubivis in tam conferto partium nutriendarum agmine adamuſſim præſtari nequeat, certum tamen eſt ad talem accedere vaſa hæc poſitionem, quam proxime patitur iſtarum ratio; unde concluſa ſcaturigo minus moleſtiæ in ſuo tranſitu offendat, adeoque præcaveatur ne vel ſtagnationem ſubeat, vel alia quærat diverticula. Hinc notum eſt Nervos, divaricationes ſuas ad angulos acutos uſitato ſortiri; eoſdem tibi in Muſculos, Membranaſve, inferuntur cum iis ejuſdem pariter conficere angulum, quo ſic facilius per eorum habitum diſcurrant. Agnoverit quilibet hujuſmodi diramificationem ad Motum Senſumque largiendum maxime accommodatam eſſe; quidni vero & ad Nutritionem? quandoquidem materiæ Nutritiæ Supplementa hoc modo facillime, juxtaque Naturæ leges, quæ omnia modo maxime familiari patrat, hoc eſt, Mechanico, diſpenſentur; cum interea ſi per arterias diſtribuenda ſint, ſat perplexum & præpeditum ad partes à latere Arteriarum ſitas iter obtinere deprehendentur: Imo vix ſolida aſſignabitur ratio nutriendarum ipſarum Arteriarum; quoniam vix quiſquam, puto, conceſſerit Nutrimentum ad eas alià quam per capillares via, ſi ex Sanguinea maſsa immediatè ſuppeditandum ſit deportari; ut proinde earum tunicæ aliis arteriolis, atq; hæ aliis, & ſic in infinitum, ad Nutritionem indigeant: (*c*) Quippe nemo, arbitror, aſſeruerit has ex tranſcurrente & rapido alveo hoc deſumere, quod quidem [ne motus velocitatem, ſecernendiq; hinc difficultatem iterum memorem] compages earum ſtrictiſſima, nullis niſi Arteriarum ramificatarum aperturis (ſaltem quæ ſecretioni ad talem quem volumus uſum inſerviat] pertuſarum, vetare videtur. Ut hinc mihi concludere pronum ſit Nervis eorumque propaginibus, ex quibus unicæ conflantur tam Arteriæ, quàm cæteræ partes ſolidæ, pro tot Nutrimenti diſpenſandi inſtrumentis uti Naturam, nec aliis hoc penſum deberi.

Reſtat ergo ut (quod

[*d*] Ultimò explicandum propoſui) *modum, quo Nutritionem peragi* cenſeo, tradam. Qui quamvis ſat liquido, ut opinor, in antedictis contineatur, atque colligatur; ut tamen rem ſummatim ob oculos ponam. *Videtur mihi*, quod ex decurrente per *Cerebri* [quo generali nomine & *Cerebellum* intellectum volo) *corticem* Sanguineo rivo, nequeant non particulæ quædam Nutritioni aptæ, quæ ad orificia vaſculorum ſecretoriorum, Syſtematis Nervoſi radicum, uberrime in illo conſitorum commenſuratæ & congruę appellunt, ab iis admitti, & à reliqua maſſa, more operis colatorij, ſecerni. Hæ ſemel admiſſæ, indeſinenti Sanguinis perſluentis, quin porro aliarum ex eadem ſcaturigine ſegregatarum, idemque iter capeſſere geſtientium, protruſione, ulteriùs continuo propelluntur; adjuvante tum Syſtaltico tunicarum quæ vaſcula iſthæc conſtituunt motu, tum partium circumpoſitarum preſſura, ſed motu, dum omnia juxta Naturæ normam tranſiguntur, leni & placidiſſimo, imo lentiori propter ampliatam, quam toties dixi, vaſorum iſtorum cavitatem quantò longius a fonte proce-

[a] *Sexti.* (b) *Diſtributio Nervoſarum fibrarum quam rectiſſime fieri poteſt habetur.* (c) *Arteriæ à concluſo ſanguine ſuo nutriri nequeunt.* (d) *Sexto, proponitur modus, quo Nutritio peragi concipiatur.*

cedunt, atque contractiorem extremitatem. Dumque per hæc ſic traduntur, ſiccat eorum latera diſtendunt, ſic porrò ubi commenſuratos ſibi porulos vel hoc modo aperiunt, vel avolatione aliarum particularum relictos (quod præcontinuo appulſu novarum indeſinenter hic illic evenire neceſſe eſt) inveniunt in eos ſe inſinuare ſatagant (quotquot ſcil. earum juxta hos progredientes aptitudinem ad hoc munus ſortiuntur) eoſque præ motu iſthoc lenifſimo, aliarumque à tergo protruſione, facilè ſubintrant, numerumque earum, quæ parietes hoſce conſtituunt, dum congruè ſe iis applicant, ungentes iisdem promptè aſſimilantur, utpote ejuſdem proſapiæ. Hic quin ſatis tenaciter hæreant aliquantiſper, molemque ſolidiuſculam cum reliquis conſtituant, non video quid vetet, cum ubivis ſpatula multiformia alias hic antè depoſitis intercepta [quippe nuſquam non quędam reperiri, corporis noſtri ſingularumque ejus partium ſtateræ impoſitarum, ſi alia deeſſent argumenta, præ multis aliis concretis comparativa levitas facilè evincit] ſingulæ ita ſubingredientes offendunt; undè fit, ut appulſu tum ſuo iſtas hæ firmiùs compingant, tum ſubſequentium ipſæ pariter compingantur; dumque prius reconditas ſic paulatim uſque & uſque urgentes extrudunt, ipſæ quoque eandem vicem tandem ſubeunt, loco ſuo ab aliis pulſæ. Actio hæc ubivis per totum ſingularum, ex quibus Corpus conſtat, fibrarum propagatur, & lentiſſimè quidem; unde cum continua abſumptio nullibi non habeatur, continua pariter ex hiſce Supplementis inſtauratio pari paſſu ſuccenturiatur. Quod vero ſupereſt liquoris nondum abſumpti, extraque fibrarum harum oſcula fertur, pars a Sanguine alluente abſorbetur, eique vegetiorem, uti fas eſt ſuſpicari, Fermentationem conciliat, pars alicubi à lymphaticis ſuſcipitur, pars altera in conceptacula, ad quæ terminantur quædam ex hiſce vaſculis, utpote ventriculum, utramque veſicam, &c. deponitur, pars denique foras per poros cutis amandatur; ſingulæ pro inſertionis terminationiſque ductulorumque ſuorum ratione.

(a) Atque hac ipſa quidem ni fallor, methodo ſicut *nutrimur*, ſic pariter; & ad præfinitam Naturæ lege ſtaturam & molem *augemur*. Cujus hanc ſubit aſſignare rationem; quòd nempe in ipſis Corporis fabricandi primordiis omnia tenera admodùm ſint, laxiuſque cohæręant quę ſeſe invicem primitùs Corporis ſtamina, vaſcula ſcilicet contexenda applicant particulæ; undè fit ut hæc præ teneritudine valdè ſint extenſilia, quippe ex materia aliquatenùs viſcoſa conflata. Dum verò tractu temporis arctius, quod neceſſariò fit, compinguntur, uſque adeò tandem ſolideſcunt, ut ulteriorem extenſionem neququam ſubire poſſint: Quod quamvis ſolidiſſimis Corporis partibus primum obtingat, reliquis tamen quadantenùs competit, cum eadem quoad Mechaniſmum ratione teneantur & iſtæ (id quod primò auctum in dies, ſuccedentibus annis Corporis robur, deinceps ſeneſcentium, declinante ad actiones hinc Promptitudine, ariditas & rugæ ad oculum evincunt) unde fit, ut viginti [plus minùs, pro variis hominum conſtitutionibus] annorum decurrere ſoleat ſpatium, antequam plenum augmentum Corpus humanum ſubeat, quoniam oſſa lentè extenduntur; Quibus quamvis obſecundare neceſſe habeant molliores, atque hinc ab iis aliquatenùs hac in parte determinari: ipſa tamen nativæ proportionis, quam ad Cerebrum & Cor, partes primò influentes, obtinere debent, & mechaniſmi ratione, non ultrà notas menſuras evagari concipiantur.

Et ſic tandem peragi *Nutritionem Nervorum* ſcilicet *eorumque propaginum* officio imò vel iſta quidem vaſa à ſuo, quem portant, Succo alimentum proprium deſumere fas erit (nec prorſus forſan abſurde) concipere. [b] Cuitum

(a) *Qui & augmentationi Corporis competit.* (b) *Conciliatur ſenſus & Motus ratio cum hac de Nutritione Hypotheſi.*

Cui porrò accedere poteſt, quòd & ipſa *Motu Senſationiſque* præſtandorum ratio tum huic Hypotheſi probandæ conducat, tum forſan ex dictis elucidari poterit Quippe neutrum abſque debita fibrarum tenſione haberi poteſt, quæ quidem neutiquam, opinor, in Animalium corporibus, ubi nullis ſolidis retinaculis aligantur harum extremitates, concipi poteſt, niſi ſint tubulatæ, quo culi ab implente aliqua apta, non tamen nimis lubrica materia lateribus ad motum præſtandum vel abbrevientur, vel, pro fabricæ ratione, incurventur; ad ſenſationem vero impreſſiones ubivis factas ad Cerebrum, ſedem animæ principalem (rigidorum genium præ debita plenitudine quodammodo ſic æmulantes) dicto citius tranſmittant. Utralibet hæc actio leniſſimam, me judice; requirit materiam implentem; cùm ſecus ipſæ perpetim laceſſitæ tum continuis motibus convulſivis exercitarentur, tum objectorum externorum perceptionem perverterent, dum proprias ſolum læſiones utpote quoniam propiùs ſitæ ſunt, ſic ad Cerebrum traſmitterent. Hæc vero lenis materia quin ternis hiſce uſibus inſerviat non video, cum cuncta opera ſua maximo compendio ubivis tranſigat natura: Imo rationi conſ. num cenſeo quod, quandoquidem, pro materiæ Nutritiæ, quæ partes motui & ſenſationi dicatas conſtituit & ſubit, puritate vel depravatione, iſtæ facultates vel majori perfectione ſeſe exerant, vel depriman-tur aut perventantur, communi & per eundem tramitem, ad alterutrum munus præſtandum, diſtribuenda ſit materia; quo operum ſimplicitati, cui Natura univerſim litat, conſulatur.

[*a*] Verum gravis in noſtram Hypotheſin ſe ſiſtit objectio; qui ſcilicet fiat, ut in *Paralyſi*, Nutritione per plures forſan annos ſat regulariter procedente, Motus tamen & ſenſus deficiant, quod vix fieri poſſe concipiatur, ſi alterutrius munia eorumdem vaſorum, ejuſdemque materiæ, miniſterio peragantur.

Cui dubio ut ſatisfaciam, perpendi poterit, imprimis, neutiquam, mea ſententia, ſupponendum eſſe Nervorum canales in Paralyſi tantopere obſtructos eſſe, ut nil omnino tranſmittant, verùm forſan potiùs præ inducta laxitate materiam incongruam & admittendi & devehendi capaciores evadere; Secundo, *Rationem Nutritionis* ab ea, qua peraguntur *Senſus* & *Motus* utcunque iiſdem vaſis alterutriùs materia devehatur, toto Cœlo diſtare: Quippe ad *Illam* requiritur ſolummodo, ut apta quidem & mollis materia leni motu deferatur, id quod in quibuslibet ſive tenſis ſive laxis, modo ſat capacibus, vaſis præſtari poterit, atque pro ratione impulſus à tergo in utriſlibet determinatur; ad *Hos* vero poſtulatur, ut quodammodo tenſa iſthæc ſint; quo impreſſiones ſurſum vel deorſum promptè admittantur, quod in laxis minimè obtineri poteſt; unde videtur Nutritionem in utroque caſu haberi poſſe, non item Senſum & Motum, quippe quod, ſive tenſæ ſive flaccidæ fuerint fibræ, cavitas decurrenti liquori uſque pateat; imo commodiſſimè, ut inferiùs dicetur, in ſomno, quando maximè laxantur omnes partes, vectigalia ſua admittit Cerebrum.

Quibus ſic habentibus facilè concipio quod, quandoquidem Nervoſus liquor ex varij generis particulis conflatur, quibuſdam ſcilicet mollioribus ad appoſitionem & vehiculum, aliis Spirituoſis, h. e. Salino volatilibus, aliuſve, ſi placet, generis aculeatis, tum ad reliquas debitè comminuendas, tum ad vaſorum parietes invigorandos aptis, ſi alterutras iſtarum prædominari contigerit effectu valdè invicem diverſi ſtatim invehi debeant, quippe ſi aculeatæ vel nimia quantitate abundaverint, vel ul-

[a] *Objectio Qui fiat ut in Paralyſi, deficientibus motu & ſenſu, Nutritio tamen peragatur? Solutio.*

ultra modum efferæ evaſerint, vix fieri poteſt, quin tenera conceptacula nimirùm laceſsant, unde vel convulſivi affectus, ſi noxa in loco hiſce producendis apto impingatur, emergent, vel dolores, ſi remotiùs ab origine iſtorum vaſorum ejus cauſa reſideat, invehentur: Cùm ex adverſo, ſi vel infra debitam menſuram deprimantur iſtæ, vel viſcidiores acceſserint, quæ, exercitationi, obſtent pronum eſt deducere, tam motum, quam ſenſationem defecturos, idque vel citiùs vel tardiùs pro gradu & quantitate inertis hujuſce materiæ; unde obſervari poterit paralyticos effectus nunc ſenſim obrepere, nunc confeſtim adoriri. Ubi ergo contingerit talem materiam in Nervorum, ſive univerſorum, ſive particularum quorundam, radices deponi, quæ aculeatas, quas dixi, particulas vel quantitate ſuperet vel viſcitate illaqueet, obvium eſt concipere, quod quantumvis motus & ſenſatio minuantur, Nutritio tamen progredi poterit; nulla tali in Nervis hic contingenti obſtructione quæ impulſum materiæ à Cerebro univerſim ſiſtat, imò propter laxitatem, vaſis deportantibus præ Spirituum depreſſione inductam, patentiori forſan via ad extremitates uſque conceſsa: atque notum eſt partes extremas in tumorem quandoque in Paralyticis attolli ſub prima ſaltem invaſione; quod quidem ab hac cauſa non minus, forſan, congrue deduci poſse arbitrior, quam à congeſtione, ſanguiferorum vaſorum medio, an partibus ſic affectis: quamvis intereà omnibus palam ſit has tandem macreſcere; congruarum ſcil. particularum appulſu partim fatiſcente, partim viſcoſarum aliarum heterogenearum, quibus contubernium inierunt, retinaculis earum in receſsus ex hauſtos ſeceſſionem impedientibus.

[*a*] Alia inſuper non levis momenti occurrit difficultas, quomodo ſc. fieri poſſit, ut grandes *Muſculi* (ut de aliis taceam partibus) nervis ſuam debeant originem, cùm neutiquam conſtet nervos, niſi forte perpuſillos, in tentidem, à quo ſinguli ordiuntur inſeri.

Cui repono, primum, nequaquàm neceſsum videri, ut nervi in ſpecie hic inſerantur, quandoquidem perioſtio (quod nemo negaverit) continuantur quidem nervoſæ eſse proſapiæ nemo ambigit. Hinc quidem fieri poteſt, ut cum ex fibris commodè conſtet, quas eſse, tubulatas ipſum ſenſationis, prout ſuprà innui, Phœnomenon evincit materiam tum ad primitivam formationem, quando omnia valdè tenera ſunt, tum ad futura nutritionis munia poſtmodum hæ ſuppeditant? Et quanvis ſatis arctæ ſint hæ fibræ, cum tamen lentiſſimis gradibus peragatur nutritio, quidni pars nutritiæ materiæ hac deferatur? Partem dico; quippe, ſecundo, alia pars nervorum in ipſos Muſculos inſertorum miniſterio foras deducatur, qui ſtatim atque ipſos attingunt hanc, ni fallor, admittunt formam, inque fibras Muſculares faceſſunt, inter quarum ſingulas non video quid vetet quò minus lateralis communio intercedat, non ſecus ac inter arteriis, venaſque cum venis adjacentibus, unde ſemel admiſsæ materiæ facile ex unis in alias tranſmiſſio haberi poteſt. Verum, tertio, forſan & aliquota pars nutritij, quem volo, ſucci per ipſas Membranarum fibras deportetur; ſiquidem cum hæ arctiſſimè ſubjectæ carni adhæreant, non prorſus abſurdum videtur quod vaſcula introrſum ubivis diſpergant, quorum medio illac tranſmittatur contenti ſui portio. Et quamvis anguſtæ admodum ſingulę hæ, quod fatendum, ſint fibræ, ſi tamen perpendatur ſat longum tempus ad nutricatus materiam diſtribuendam requiri, quin inter dormiendum (quo tempore potiſſimum deponi nervorum ſuppetias cenſeo) multum has laxari ad hanc materiam admittendam, vix adeo durum forſan atque prima facie

(a) *Objectio Quomodo tam puſilli Nervi grandibus Muſculis aliiſque partibus nutrimentum ſuppeditare poſſint? Solutio.*

cie ſolet, videbitur ſufficientem intrudi poſſe ad lentum hoc munus præſtandum.

(*a*) At urgetur inſuper ſat improbabile videri *liquorum punctura tendinis* copioſiſſimè *effluentem* Nervorum eſſe, quem tamen Nutritium eſſe ex partis ſic affectæ, imò quandoque totius Corporis, marcore conſtat.

Cui referre liceat, Primò, quod, quandoquidem tendo ex numeroſiſſimis arctiſſimè colligatis fibris Nervoſis compaginatur, vix probabile videatur unicum ſolummodò ex his vulnerari, verùm multas præſcindi, vel ſaltem lædi; adeò, ut ex ſingulis hiſce proruptu o ſuo liquori via detur. Atq; notu n eſt, quòd, ſi quando extroſum pateat apertura, hac liberiùs proruant quicunque liquores, ut pote tum ab intra preſſi, tum minorem reſiſtentiam hinc offendentes, quàm dum vaſis ſuis includantur. Secundò, Probabile videtur ſingulas juxta ſitas, vel per laterales anaſtomoſes, vel fibrilas oblique inſertas invicem, prout jam modò innui, communicare; adeò, ut univerſus ad ſat longam diſtantiam hac conſequenter, data porta affluat liquor; quas alluere ſolet, ſuo brevi fraudari pabulo neceſſe habent. Huic inſuper accedit, Tertiò quòd præ dolore vulneri ſuperveniente, tam partes circum jacentes, quàm ipſa ſic læſa, in enormiores contractiones adigantur, atque ſic majori, quàm ſecus fieret, copia allatum exprimant Succum: Verùm, Quartò, quod ad liquoris ſic excreti quantitatem attinet, credibile videtur nedum totam, ſed nec maximam forſan ejus partem à fibris hiſce ſuppeditari, ſed ipſo ſero Sanguinis conflari. Quippe cum ubique habeantur vaſa ſanguifera, quorum aliqua pertundi ab inflicto hoc vulnere neceſſe habent, quid vetat quominus hinc excernatur feroſior Sanguinis pars aliqua; quandoquidem minimè dubitandum eſt; quin hic circulationis vi multò copioſiùs fetatur quàm Nerveus liquor; cujus quidem ſerum promptè ſatis ex vulnere erumpere in proclivi habere, fibroſioribus & chromaticis partibus, præ craſſitie & figuræ ineptitudine, introrſum per ſolitas vias redeuntibus, tenuitas, & laxior cum illis cohæſio in miſſione Sanguinis conſpicua, facilè ſuadent.

(*b*) Supereſt ut attingam, quod *Celeberrimus Entius* ὁ μακαρίτης, quamvis Nervis nutriendi Corporis penſum deferat, modum tamen, quo liquorem ſuum admittant, longè diverſum ab aliis comminiſcatur, Quippe conjicit fibras ex quibus conflatur Ventriculus, Chylum recens illic elaboratum abſorbere, Nerviſque illic ubertim inſertis demandare, ab iis inde ad Cerebrum recto itinere aſportandum per aliquos in univerſum Corpus diſtribuendum.

[*c*] Verùm[ſit venerandi ſemper tanti viri memoriæ honos] oportuit, cenſuerim, diſcriminis modum & rationem monſtraſſe inter Nervos *paris Vagi* (illius ſaltem ramos, qui ad ventriculum tendunt) alioſque in Ventriculum inſertos, atque reliquos univerſos, qui Nutrimentnm hoc in Corpus diſtribuunt; Unde ſcilicet fiat, ut illorum motus ſurſum, nempe Cerebrum verſus, horum vero, ab hinc (quod quidem nemo non agnoverit) deorſum ad ſingulas partes tendat; porro & indigitaſſe quinam alii Nervi ad Ventriculum nutrimentum ſum proprium apportent, ſaltem quonam mechanico artificio contra flumen deſcendentis Succi nervei aſcendat iſte [multo quin etiam quam Succus verè nerveus craſſior] liquor nempe protruſionem à Cerebro in omnes nervos (modò ab obſtructione liberos) eamque indefinentem ſive vigilemus, ſive dormiamus, haberi quilibet, opinor; conceſſerit, qui ſecum reputaverit, nec vel Motus, vel Senſationis rationem inter vigilandum aptè concipi, nec in ſomno, ferientibus hiſce muniis, novas Succi nervoſis ſuppetias ad exhauſtas interdiu copias reparandas ſuggeri poſſe, niſi motus iſte à Ce-

(a) *Objectio. Improbabile videri Sinoviam punctura tendinis effluentem è Nervis profluere.* (b) *Modus Nutritionis Cl. Entio aſſignatus proponitur.* [c] *De eo ambigitur.*

Cerebro; Corporeæ (ut dictum eſt) arboris radice, ſit continuus. Quippe quotidie in nobis experimur, quod quantumvis diurnis laboribus fatigatis nos exoptato lecto committamus, æquè tamen vegeti ſequenti manè plerumque ſurgamus, atque pridiano; quod fieri non potuit, niſi recens in nervos in abſumptæ locum depoſita fuiſſet actuans materia: quam etiam quo minùs in maximè omnium patulos [quod æquum, puto, erit concipere, cùm mole cæteros ſuperent) Paris Vagi ad Ventriculum tendentis hiatus, æquè ac in anguſtiores deponuntur, vix eſt, opinor, qui negaverit, modo perpenderit omnium in Corpore noſtro liquorum motum Mechanicè præſtari, ſaltem qui ſolidam in contrarium rationem adducat. Et ſanè quantumvis nervos hoſce iſti uſui unicè deſtinatos ſuppoſuerimus, ſi tamen ad flacciditatem Ventriculi [quem motu, non proprio, ſed Muſculorum Viſcerumque circumpoſitorum, preſſura nempe forinſecùs ab his inducta, contenta ſua extrudere, audio ingenioſiſſimum, doctiſſimum, Anatomes imprimis callentiſſimnm D. *Bacciaco*, *Genuenſem*, ad oculum, ſupra omnem dubitandi ſcrupulum, ſæpius intra triennium ultimo elapſum *Oxoniis* demonſtraſſe, juxta obſervationem Cl. D. *Chyrac*, Profeſſoris nunc *Monſpelienſis* Ephemerid. German. ad A.D. 1685. Obſerv. 125. accuratiſſimè traditam) attendamus, merito quærere poſſumus, qua ratione Succi hujus ſegregatio, inq; fibrarum (quas eſſe nervorum propagines ſuprà conatus ſum oſtendere) tunicis inſertarum ora intruſio habeatur, multo magis.

C A P U T IV.

Conditionis allegatas Continentis Febrium Intermittentium Cauſæ Succo Syſtematique Nervoſo competere monſtratur.

SEd à prolixa nimis hac digreſſione par eſt ut in viam redeam, ſi ſaltem digreſſio dicenda ſit qua ad fundamentum quo tota nititur propoſita Hypotheſis, ſtabiliendum effertur, atque diſpiciendum jam venit, an ad *Succum Nervoſum* ſatis aptè quadrare poſſint *Conditiones Fermenti Febrilis* ſupra allatæ. Et quidem rem ita ſe habere, non prorſus forſan ineptè colligere licet, ſi perpendamus.

Primo, *Eximiam* eſſe hujus Succi *energiam*; id quod ex notis ejus effectibus, Senſatione & Motu, in ſe quidem ſat admirandis [ut de nutritione taceam] abundè conſtat. Et quamvis quantitate Sanguini multùm cedat, nil tamen hoc vetat, quo minus iſtum activitate multum ſuperet, utpote tum ex puriori maximeque elaborata ejus parte, à craſſioris & inertis compedibus ſecretionis Cerebralis medio ſequeſtrata, conflatus, tum ulteriùs in nervis exaltatus, quorum inſuper robuſtis canalibus coercitus hinc non ſolùm ab avolatione detinetur, verùm quaquaverſum ad partes ſingulas manuducitur. Sin tantorum effectuum, quos experimur, materialis ſit, dum rectè habet, cauſa, quidni agnoſcamus eundem depravatum, ulteriuſque evectum altiores, hoſque plane ſtupendos, producere poſſe effectus.

Secundo, *Influentiam* ejus *Univerſalem* eſſe: nec enim aliter fieri poteſt, cùm non ſolum nervi ad omnes partes exporrigantur, ſed, prout adſtruxi, univerſum ex eorum propaginibus integre conflctur Corpus: adeo, ut cum iſti ubivis reperiantur canales, quin ſemper activi hac materia [quanquam non eadem ſemper menſura referti, par eſt, ut, ubi generalis inſtinctus ad eruptionem acceſſerit, concluſa univerſim ſat vegete ex ſuis cancellis ſe expedire geſtiat, atque ſic univerſales excitet turbas, Hinc

Tertio, *Inſtantaneam* fore *eruptionem*. Quandoquidem enim ſupponendum eſt univerſas fibras, etiam ad motus uſitatos obeundos, moderate ſaltem, plenas eſſe, quarum ferme ſingulæ lenem quantumvis materiam includentes, una quandoque ad nutum animi in motum con-

a *Monſtruatur conditiones ſupra recenſitas Succes Nerveo quadrare.* b *Primũ.* c *Secundã.*

citantur; quanto magis evenire debet, ut eodem fere momento turgeſcentia producatur, ubi hæ, ſi non ultra modum diſtendantur (quod tamen quandoque contigit) ſaltem turgeſcibili materia per totos ſuos ubique tractus, moderate licet, ſcateant, quę pulveris pyrii ad motum ſolo admoto indiget igniculo ad eruptionem concipiendum.

Quartò *Eruptionis* ex ſuis conceptaculis *locum*, ineque *Sanguinem admiſſionem* ubivis haberi. Quippe ſicut Nervuli iſti vel eorum propagines nuſquam non proſtent, ſic pariter & ſanguifera vaſa per omnes ubivis Corporis regiones capillaribus ſuis diſperguntur; prout aperte conſtat ex quibuslibet fere, vel leviuſculis, vulneribus, ex quibus proportione ad inflictam plagam, partiſque texturam, effluit confeſtim Sanguis: quin oſſa venis non diffitui, imo has ſub iſtorum ſolidam compagem penetrare palam eſt ex rubedine aliquali quam in eorum medula cernere eſt. Et quid vetat quo minus venæ utrique huic muneri conveniant, Sanguineæ ſcil. maſſæ revehendæ, atque una Nervoſi contenti, quicquid poſt uſus Animales exantlatos ſupereſt, excipiendi, cum & ſat patulę ſint & introrſum dirigendus ſit utriſque liquoris curſus? Nec forſan alia illis reliquis ſuſcipiendis comminiſci in promptu erit conceptacula, ſi lymphatica exceperis; quæ tamen nondum quantum ſcio ad intima Muſculorum, aliarumve partium, penetrare deprehenſa ſunt: imo probabile videtur à ſolis glandulis, quas eſſe regularium omnium ſecretionum organa incomparabilis *Malphigus* adſtruxit, oriri, ut conjicere par ſit eorum liquorum harum ſolummodo productum eſſe: Quo ſic habente haud arduum erit colligere, unde tandem fiat, ut febrilia in progreſſu ſymptomata ingruant.

Quintò *ſat* otii & *temporis* concedi ad novas ſuppetias in futuros Paroxyſmos congerendas, ſi in Nervoſo ſyſtemate eorum ſedem fundemus. Id quod hinc palam videtur, quod ſicut ſat copiosè ad unumquemque Paroxyſmum producendum ſuggeri debet Fermentativa eum comitans materia, ſic pariter, ſi demus Nervos eam ſuppeditare, hi quamvis tum notabilis in ortu ſint exilitatis, qua quidem parte omnino ſinguli Succum ſuum admittere neceſſe habent; tum tardi hic, etiam ſit inter ſecernendum, motus, fibrarum tamen in progreſſu ampliationis, (cum perennis ratione, quanquam non eadem omnibus horis menſura, ſecretio) longiuſculum requirant temporis ſpatium quo & impleantur ipſi emergenteſque fibræ, materia quam ſubeunt ad Fermenti genium exaltetur: Quippe utramque hac in noſtra Hypotheſi conditionem requirimus. Niſi enim debite diſtendantur vaſa, ſe fortiter ſatis [modo non ſummè acris ſit concluſa materia, quod hic neutiquam ſupponimus] conſtringere poſſunt, quò vel altiùs in ſua adigant conceptacula, multo minùs exterminent moleſtum hoſpitem; porrò, niſi acredinem aliqualem nanciſcatur intus ſtabulans materia (id quod mora aliqua obtinendum videtur, cum lenis alioquin genii ſit dum naturaliter ſe habet) nequaquam parietes tantopere ac cernimus laceſſere poteſt: Quin anguſtiæ quas circa fibrarum ubivis extremitates haberi ſupra notavimus, contenta uſque ab eruptione prohibent, vel ſaltem hanc minuunt, donec aptè ad hoc opus exaltentur. Adeo ut cùm conſtet ipſarum univerſim partium fibras ſemel [lente licet] exhauſtas, lente reſarciri, quidini concludamus earum caſtitates, ſic confertim evacuatas, ſat multum temporis inter depletionem ſuam & ſupplementi novi admiſſionem requirere, cùm ſtatim ab evacuatione conniveant extremitates?

(a) Sextò, *Cuncta* ab hac ſuppoſitione ſat genuinè, ni fallor, *ſolvi* poſſe *ſymptomata*. Quod quidem quamvis in omnibus Hypotheſibus allaborandum eſt, niſi tamen facili ductu, atq; filo conformi, ab ipſo fundamento nunquam deflectente, omnia ſequantur, ſuſpicionem meritò

(a) *Sextam*.

to movere poteſt hoc arenoſo ſolo poſitum eſſe, ędificiumque ſuperſtructum levi molimine everſum fore. Priuſquam vero horum explicationem aggrediar, p reſt ut accuratiorem totius *Hypotheſeos* delineationem ob oculos ponam.

C A P V.

Hypotheſis particulatim proponitur.

(*a*) UBi vel prę pororum occluſione, uſitatis hinc detentis effluviis, inque Sanguineam maſſam regeſtis; [quę valde frequens Febrium Intermittentium non ſecus ac multorum aliorum Morborum, occaſio eſt] Vel anomalia aliqua, quæcunque tandem ſit, circa unum vel alterum ex cæteris Non naturalibus quidpiam functionibus naturalibus minus congruum aut in Sanguinem admittitur, aut in illo producitur, [modo non ejuſce ſeu generis ſeu gradus ſit, unde naturalis ejus craſis funditus laxetur; quod quidem ſi fieret, continuam productam iri Febrem cenſuerim] cujus ratione talis in eo congeritur materia (utrum Fermentativæ indolis, an cujuſvis lenioris) quæ à verò, & juxta œconomiæ naturalis leges concinnando, Succo Nerveo aliena licet; (*b*) eam tamen ſortitur particularum ſuarum minutiem, ut in Nervorum radice, per corticem Cerebri ubivis ſparſas, uſitata percolatione admittetur; (*c*) vel ſi propter ſubitam aliquam forſan & inexplicabilem ſecretoris hiſce ductibus Nerviſque inde prognatis, impreſſam laxitatem contigerit eouſque ampliari eorum ſinus, ut ex laudabili etiam Sanguine craſſior, quam ſecus aſſolet, in eos excernatur liquor; (*d*) Incongrua hæc materia in illorum tubulis (quodam modo flaccidis eſſe contigerit) aliquantiſper ſine notabili moleſtia ſtabulari poterit, utpote tum à perfici Sanguine fluvii concitatione liberata, tum plurimarum & valde heterogearum & Fermentativarum, ſubſtantiarum, quę eas ibidem comitantes continuo laceſſebant, conſortio ſequeſtrata; quin molliores ipſa genii, quam ut brevi continentia vaſcula ſupra modum exerceat; imò aliquatenus viſcoſa, unde & animis cita diſſipatione arcetur, & ſpiritus pariter ab avolando arcet: atq; inſuper capaciora, quanto longiùs in vaſis ſuis fertur, ſpatiola, quæ motum ejus tanto magis retardari ſinant, offendens.

(*e*) Dum in iſtis coercetur, ſenſim magis uſque lentorem amittit, atque magis hinc activa evadit; idque partim Salium Volatilium [quos forſan ipſos eſſe Spiritus Animales fas erit ſuſpicari, ſaltem donec aliam aliquam magis eorum muniis pręſtandis idoneam in corpore hoſpitantem ſubſtantiam, quæ hanc appellationem mereatur, quis monſtraverit] vegeta actione partim reliquarum ex quibus conſtat particularum colliſione dum locum mutant, partim porrò ob caloris, quo cunctæ foventur partes, excitationem multùm intenditur hęc activitas: Quam quidem, ſicut in ſtatu ſano omnino notabilis eſt ſic in morboſis aliquibus majorem neceſſario evadere (at gradibus pro cauſarum differentia ſat diſtinctam) nemo non agnoverit, qui ad Morborum quorundam ferociam attenderit. Utque exaltationem iſtam ſic ſubeant particulæ, eandem priùs concluſis, dum in has impingunt, imprimunt.

(*f*) Dum ergò hoc tranſigitur; facilè concipiatur materiam hanc ſat placide per plurimum horarum, imo forſan dierū, ſpacium intra conceptacula hæc non ſolum coerceri, ſed & per ea prorſum ſerpere poſſe; quandoquidem & mole revera exigua eſt, & Salia Volatilia, ſat, modo ſibi permittantur, acria & pungentia lentore ſuo quadantenus frænare nata; & ipſæ, ex quibus conflatur, particulæ ne-

[a] *Hipotheſeos Summa.* (b) *Radices Nervorum in cortice Cerebri laxari, Vel propter poros ab aere occluſo. Vel anomaliam in aliquo ex cęteris Non naturalibus.*
(c) *Vel prę aliqua alia ſubita occaſione.* (d) *Hinc Nervos admittere materiam incongruā*
(e) *Quæ mora, quam hic trahit variis cauſis ſenſim exaltatur.*
(f) *Verùm ad aliquot horas forſan & dies ſine moleſtia per Nervos & Fibras progreditur*

n- ueunt non aliquam moram ad ulteriorem ſuam comminutionem, atque hinc exaltatationem, ſubeundam expoſcere. Cui porrò favet, quod valdè producta ſint plurima ex hiſce vaſis, in quibus concluditur; quo fit, ut motus in iis lativus, qui quidem vel ab admiſſionis initio lentus erat, tum præ aucta in progreſſu ſuo capacitate, tum extenſilitate, uſque & uſque minuatur; unde & Fermentativus, qui & ipſe pariter ſat lenis ab initio erat, aliquantò adhuc mitius procedere neceſſe habet: quamvis enim hic aucta particularum copia augendus, concipiatur, videtur tamen quod cùm ſingulæ hinc plus offendant ſpatii, magiſque proinde ab invicem diſterminentur, minus invicem ſæviant.

(*a*) Ubi verò tractu temporis uſque adeò impleta fuerint vaſcula hæc, ut abſq; moleſtia ulteriorem diſtenſionem tolerare nequeant, cùmque inſuper eum laxitatis quoad craſin ſuam particulæ ſingulæ ſic obtinuerint gradum, ut ad receſſionem ab invicem moliendam in procinctu ſtent, lancinatio illis repentè imprimitur; qui fit, ut ſeſe in motus contractivos ad moleſtum hunc hoſpitem extrudendum, componentes, rigorem indicant. Quę quidem lancinatio & irritatio quamvis uno forſan in loco incipiat, ſive hoc apud originem medullæ oblongatæ contingat, ſive in canaliculis, dicto tamen citiùs in univerſum Syſtema Nervoſum, tanquam admoto pulveri pyrio torre accenſo, propagatur; quandoquidem omnes particulæ ſic evectæ tum maturationis gradum non multum inter ſingulas diſcrepantem, utpote ab eodem fonte omnes derivatæ obtinuerint tum invicem contiguæ ſint (imo ubivis lateraliter per fibrarum, uti credo, anaſtomoſes communicantes) undè motus ibi conceptus facilè ad ſingulas tranſit.

(*b*) At quoniam lancinatio hæc ſemel incepta, brevi per totos ubivis fibrarum tractus, præ earum ſaltem plenitudine, ſi non & univerſali materię turgeſcentia, quam diximus, propagetur, hinc fit, ubi, ad earum extremitates pertigerit, has in corrugationes arctioreſque, cæteris partibus, contractiones adigere neceſſe habeat? Cujus rei ratio infra ſubdetur: Hinc neceſſario diutulè coercetur lancinans materia: unde non ſtatim e vaneſcere poteſt Rigor (qui ab iſthac lancinatione provenit) materia eum concitante ſic intus detenta; verum aliquantiſper præ aucto particularum jam magis laxaturum, receſſumque momentium, ſeque propterea in vaſorum latera majori impetu impingentium, conatu identidem augetur; (*c*) donec tandem ſuperata hac renitentia, foras prorumpat, in Sanguinem ſcilicet ubivis præterfluentem, quem, tum præ difformitate particularum conſtitutivarum, tum inteſtinis harum quibus perpetuo exercetur motibus, tum agitatione circulatoria, in magnos concitare tumultus neceſſe habet. Cumque hoc in tota maſſa contingit, ſicut magnus ſic porro univerſalis contingit æſtus: Qui non ante ſedari poterit, quam vel exantlata vel ſufflaminata fuerit fermenti hujus affuſi activitas, atque particulæ Sanguinis exagitatæ, & à reliquis laxatæ, per ſudoris, aliuſve naturæ lege præſtitutas redactæ fuerint: [*d*] quo faceſſat paroxyſmus, atque apyrexia ſequitur, modo vel in totum ſubacta aut extruſa fuerit conturbata materia, vel naturalis Sanguinis craſis ante hujus Morbi invaſionem integra fuerit: ſecus fieri vix poteſt, quin etiam ſoluto formali Paroxyſmo, turbæ uſque in Corpore perſtent, ob reſtitantes in Sanguine Materiæ reliquias.

[*e*] Quòniam verò etiamnum perſtat cortica-

[a] *Donec ad debitum plenitudinis & maturationis gradum evecta conceptacula lancinare incipiat; unde Rigor Univerſalis.*

(b) *Qui præ corrugatione extremorum non ſtatim evaneſcit.*

[c] *Poſtea verò, errumpente in Sanguinem hac materia, Febrilem calorem accendi.*

[d] *Tandem Sudore, &c. maturatam critice excludi.*

[e] *Atonia verò corticalium Cerebri glandularum perſiſtente iiſdem gradibus uſque repetere Morbum. Donec cuncta in ordinem redacta fuerint.*

ticalium Cerebri glandularum Atonia, quæ ſemel inducta præ earum teneritudine brevi corrigi non poteſt, fibræq; Corporis univerſæ aptitudinem ſua ad materiam turgeſcibilem ſuſcipiendam ſtatim exuere non poſſunt; quin ipſum Sanguinis ſerum, ex quo ſua deſumunt Nervi Supplementa minus illis congruum, etiam poſt primum Paroxyſmum, multo magis in decurſu Morbi, quanto magis vitiatur ejus craſis, ſuppeditare neceſſe habet Succum; hinc fit ut iſthoc novum indeſinenter glandulis hiſce, ſed depravatum, pabulum ſuggerente, his vero admittentibus, adque fibras univerſas Nervorum ductu tranſmittentibus, materia novi Paroxyſmi ſenſim congeratnr, qui poſt aliquam temporis intercapedinem maturata, iiſdem quibus prior erat, gradibus, concluſa hac materia repetit, eandemque ſcenam exhibet: atque hoc toties tranſigitur, donec vel medicamentorum adminiculo, vel tempeſtatis mutatione, vel cauſarum aliarum interventu, qua morbida materiæ committentis dyſcraſia edometur.

Hęc *Hypotheſeos meæ* ſumma eſt; cui ut probabilitae aliqua concilietur, perpendi poterunt conſiderationes ſequentes Scilicet.

(*a*) Primo, Certum eſt Nervos, eorumq; propagines, *admodum lente*, comparatione ad Arterias & Venas habita, Suplementa ſua uſitato admittere, lenitus autem adhuc deponere; id quod (prout ſupra deduxi) inde provenit, partim quod meatus ſecretorii Cerebrale valdè anguſti ſit, partim quod Nervorum, fibrarumque ab iis prognatarum, tractus & in valde productam longitudinem excurrant, & eundo multum amplientur, partim quod hæ extenſilis ſint texturæ, præſertim quæ Muſculorum [ex quibus maxima pars Corporis conſtat ventrem conſtituunt, partim denique quod impulſus apud Cerebrum valdè languidus ſit, unde gradu non niſi lento ad eorum extremitates ſerpere neceſſe habet, quod Nervi indè accipiunt; emiſſionem vero tardiorum fore, hinc liquet, quod plurimæ in tendines quæ Muſculos conſtituunt, fibræ colligantur, cæteræ fere objectu membranarum aliarumve partium, quanquam non obturentur, tamen neceſſario coarctentur adeo, ut moram egreſſuro ſuo liquori nectere facilè concipiantur. Cùm ex adverſo ad venoſi generis contenta qua ſuppeditanda, qua propellenda, primum Chylus magna Copia in vaſorum lacteorum numeroſos ductus Periſtaltici Inteſtinorum Motus beneficio, exprimitur, inque Sanguineum rivum per notas vias Viſcerum pinſatione, proprioque vaſorum contractivo nixu, ſat fortiter urgetur; dein admiſſus, adque Cor appellens, tum ejus ſyſtole per Arterias rapidiſſimè, Sanguinis Nomenclaturam jam nactus propellitur, tum ſyſtaltico & ſuorum vaſorum, & Muſculorum, contractione per Corporis habitum in venas cogitur, in quas quandoquidem promptè & copioſe tranſire conſtat, haud ambigi poteſt quin patuli ei transmittendo in habitu, non minus Cerebri quam aliorum partium meatus adſtent, præ illis quis, ad Nervoſa contenta ſuppeditanda deſtinati, in Cerebrò pateſcunt.

[*b*] Secundò, quandoquidem à Sanguine ſuum mutuantur liquorem Nervi, Conſtat (juxta leges, quibus ſubjicimur, mechanicas) *proportionem ſervari debere* inter utriusque generis vaſorum adimpletionem; adeo ut ſi parcè Vaſa ſanguifera Supplementa ſua recipiant, prout in inedia evenire neceſſe eſt, parcè & Nervis ſua ſuppeditantur; ſin copioſè illa admittant, vix dubitari poteſt quin pari proportione [quanquam non quantitate] ſuum hic dimenſum impertiant Totum etenim tranſmittendorum liquorum per univerſum Corpus negotium indebitè proportionetis & continuatis, quin

(a) *Conſiderationes quædan ad Hipotheſin confirmandam. Primo Nervi lente* [*Comparatione ad arterias habita*] *ſupplementa ſua admittunt, lentius deponunt. Attamen*

(b) *Secundo proportio ſervari debet inter Nervorum & Arteriarum dimpletionem.*

quin & contractilibus vaſis peragitur, iisque moderatè ſaltem] plenis, adeo ut facto impulſu apud originem cujuscunque eorum tractus, neceſſe ſit ut, qua data porta, in ſingula juxta hujus proportionem [obſervatis tamen ſecretionum legibus] juxta liquoris deponatur quantitas. Et quidem pro impulſus gradu conſtat transmiſſionem metiendam eſſe; adeo ut, ſi motus impulſi liquoris refringatur (quod fieri neceſſe eſt, ſi pars ejus à recto, quo reliquus defertur, tramite in laterales deflectat] præſertim ſi in valdè anguſta vaſa, eaque alterius generis, maximè ſi in progreſſu ſuo amplientur, inſtillet liquor hanc motus refractionem paſſurus pronum ſit concipere, quod iſtorum Vaſorum contenta valdè lentum, præ gurgite, è cujus gremio ſecedunt, motus gradum ſortiri debeant, & proindè longius ad ſui adimpletionem temporis ſpatium requirent. Hinc quanquam Sanguis pluries intra ſingulas horas Corpus circumcurſitet, veriſimile videtur liquorem Nervoſum plures forſan dies ad ſubintrandos ductus ſuos univerſos, ubi multum exhauriri contigerit quod prius continebant, poſtulare. Unde ſequi videtur.

(*a*) Tertio, Tantum abeſſe ut irritatio, quæ vaſcula hæc ad contentorum ſuorum cumulatam, quam dixi, extruſionem ſtimulat, continua futura ſit[modo impendio prius exhauſta fuerint] ut *diu protelari* debeat; utpote quoniam à plenitudine Vaſorum magna ex parte [ſub aliquali tamen conjunctæ acrimoniæ conſideratione] pendent, quæ non ſolùm, ob rationes jam modo allatas, cito haberi nòn poteſt, ſed inſuper ab ipſius Sanguinis comparativa debite defuncto Paroxyſmo, paucitate. Quippe præ criticis evacuationibus, quæ in fine ſolenniter eveniunt, multum huius quantitas minuitur; adeo ut poſteà neceſſe ſit Arteriarum venarumque ſubſidentium canales novo alimentorum proventu redimpleri, antequam meatus, quos dixi, Cerebrales tributa ſua copioſe obtinere poſſint: Atq; hinc fit quod ſi cirticus Sudor in fine Paroxyſmi copioſe procedat, longius, cæteris, paribus, protelatur ſequens; cum ex adverſo, ſi parce citius redeat. Verum,

(*b*) Quartò, Quamvis Nervoſi contenti Supplementa perpetim [niſi forſan ſub ipſa Paroxyſmi initia Cerebro tunc temporis præ lancinante concluſa materia arctius ſolito ſe conſtringente, id quod in epilepticis etiam Paroxyſmis uſu veniat ſuppeditentur, *non* tamen *æquali menſura omnibus horis*. *Interdiu* quidem, quamvis non arctiſſime, quadantenus tamen, conſtringitur Cerebrum; ſecus; functiones Animales vix debite obiri poſſunt: utque hæ exerceantur, ſicut neceſſe eſt, ut hic extrudatur identidem, atque verſus Nervorum Fibrarumque tractus diſpenſetur, quiſeos invigorare debet, liquor, ſic vix veriſimile eſt eodem tempore recentem, niſi parcè, admitti poſſe; tum radicibus nempe, tum medullari ſubſtantia [ex fibris Nervoſis conflata] hoc tempore magis contractis: Verum *noctu*, dum inter dormiendum, feriantibus plerisque Animalibus muniis, laxatur Cerebrum non ſecus ac cæteræ pleræque partes, & faciliùs & copioſiùs liquorem ſuum tum admittit, tum propaginibus ſuis porrigit: Corde enim Sanguinem indeſinenter in univerſum Corpus propulſante particularum idonearum ſeceſſionem aptiùs multò in laxata vaſa ſecretoria, hoc nomine & capaciota & magis extenſilia haberi, quam in contractiora magiſque rigida, qualia dum vigilamus, præſertim verò dum nos exercemus, cuncta ſunt, obvium eſt: [*c*] Ubi vero a ſomno expergiſcimur; ſtatim contractis Cerebris prius laxati meatibus, ulteriùs protruditur quod tunc temporis depoſitum erat; adeòque materia, & Succo Nutritio, [maxime dum recte valemus) & Fermentativo huic (dum ſic ægrotamus) per totum Vaſorum, ad exterma uſque, tractum ſuppeditatur; quæ quamvis unica hac for-

[a] *Tertio, Irritatio ad extruſionem nequit eſſe continua ſed diu protelari debet.*
[b] *Quarto Succus Nervoſus non omnibus horis æqualiter à Cerebro admittitur. parcius interdiu. Copioſius noctu.* [c] *a ſomno in habitum partium protruditur.*

forſan admiſſione non ſufficiat ad turgeſcentiam, quæ Paroxyſmum inferat, concitandam animalitatis tamen munia, qualiquali ſaltem modo, inter Paroxyſmos præſtanda ſat eſſe poteſt. Atque hinc quæſtioni occurri poteſt, quomodo ſcil. hæc munia mox à ſolutis Paroxyſmis peragi poſſint, ſi copiosè adeò atque ſupponimus extrudatur in Poroxyſmo Nervoſum contentum. Quippe certum eſt nunquam in totum exhauriri, verùm ſat ejus ad hæc præſtanda ſuppreſſe, eò quòd minor quantitas ad hęc ſufficit, quàm ad turgeſcentiam quam volumus concitandam. Nihilominus tamen obſervare eſt, ſolutis Paroxyſmis multum languidos & elumbes evadere hos paſſos, donec redintegrato per ſomnum Succo dicto paulatim vires reſumant.

(*a*) Quinto, Attendere poſſumus, quod quemadmodum & modica quantitas, & lenis contenti Nervoſi genius, lentuſque motus, ad functiones placidè (quemadmodum exerceri ſolent) præſtandas requirantur; ſic *ad vehementem ac citam, imò univerſalem*, quæ in Febrium Intermittentium decurſu perſentiſcitur, *turgeſcentiam*, concitandam neceſſe videtur ut, ut modo non admodum acris ſit, tum ſat *larga copia* ſuppeditetur, tum, *majori impetu* proſiliat materia hanc efficiens, quò proportio inter effectum & cauſam [quod quilibet conceſſerit] intercedat, Acrimoniam ſanè grandem ſi ſortita fuerit haud dubium eſt quin (ut ut exigua mole, Venenorum exemplo) graves excitet turbas; Hanc tamen, quamvis aliqualem in hoc Nervorum contento ſupponam, non tamen valde notabilem, nedum ſummam, eſſe inde evincendum cenſeo, quod tamdiu hoc in fibrarum ſenſilium tractibus ſine moleſtia hoſpitari poſſit: Et quamvis ſenſim ad altiores uſque acrimoniæ gradus aſſurgat, quarum ubi debitum attigerit, ſtatim in actum erumpit, ſat tamen iſte depreſſus eſt reſpectu ejus quo multa potiuntur acria. Idcirco ſicut neceſſe eſt ut ſat uberi proventu, & ubivis intra Nervorum fibrarumque clauſtra congeratur ad Pandiculationem, Rigoris, &c. Phœnomena producenda; ſic porro videtur; quod pari copia ex iſtis in cunctis Corporis regionibus effundi debeat ad Febrilia. (*b*) Et quidem fortaſſis Ephemeræ Febris ratio, hinc (aliquando ſaltem) deduci poterit; quod ſcil. Nervoſus liquor aliqualem, ſed levem ſolummodo, a diatheſin paſſus, verùm nimia congeſtus copia, ad exitum, ſeu propria tendentia, ſeu ab externis occaſione concitatus, propter, adeoque magnam in Sanguine turgeſcentiam copiosè ei affuſus exſuſcitet. Quo facto, exatoque Febrili Paroxyſmo, reliquiiſque per Sudorem, viaſve aliis criticis evacuationibus dicatas, extruſis non amplius redit, utpote quoniam nulla remanent vel in Nervoſo vel Venoſo genere, vel in alterutrius conventis dyſcraſia.

Conſiderationes haſce longo deductionum ſyſtemate ad præfatam Hypotheſin accommodare non opus videtur utpote cum quo collimenta ſatis in propatulo ſit; an autem quicquam ad eam ſtabiliendam conferat, penes alios judicium eſto: Me jam ad *ſymptomata ſolvenda* accingo: quorum quidem rationem quamvis ſat facile ex ipſa Hypotheſeos propoſita adumbratione deſpici poſſe cenſeam, par eſt tamen, ut ſingulatim ea (ſaltem maximè notabilia, ad quorum normam cętera facilè ſolvi poſſunt) pauliſper proſequar; quæ proinde prius enumeranda veniunt.

CAP. VI.

Symptomatum recenſio & Solutiones.

(*c*) *Symptomata*, quorum Syndrome Febres Intermittentes conſtat; ad

(a) *Quintò Ad magna ſymptomata concitanda vel acrimonia vel quantitate vel motu peccare debet materia.* [b] *Ephemeræ (nonnunquam) cauſa.*

(c) *Symptomata Febrium Intermittentium trium ſunt generum.*

ad tria genera revocari poſſunt; *Præcluſoria*, *Exhorreſcentiæ*, & *Incaleſcentiæ*; Quæ quamvis numeroſa valde ſint, ut ſi omnium minutulorum recenſioni & explicationi navanda foret opera, minium & chartæ & temporis impendi neceſſe ſit; ſeligenda tamen ſunt magis notabilia, à quorum Solutione reliquorum, arbitror, facilè deduci queat ratio.

(*a*) Prioris generi (juxta maxime accuratam doctiſſimi *Joneſij* enumerationem) ſunt, pandiculationes, & oſcitationes, plurimarum partium Corporis, quandoque coarctationes, unde fit, ut veſtimenta laxiora ſentiatur; cutis aſpera evadit, ſcrotumque corrugatur; moroſiores ſolitò plerumque evidimus: quandoque majori, quàm alias fit, acumine ſermones cenſerimus; aliquando ad leves Vertigines Cephalalgias vel proclives ſumus.

(*b*) Mox rigor [prioribus paulisper adhuc perſiſtentibus, imò aliquando auctis] cum magno frigoris ſenſu plerumque invadere ſolet; qui à levioribus vellicationibus quandoque ad immanes concuſſiones progreditur & in dorſo utplurimum primùm ſentitur. Interea pulſus ſolito & tardior & contractior deprehenditur, anhelitus ingruit difficultas, qui aliquando eousque progreditur, ut nos morituros credamus [& quidem plerique ex iis, quos Febris intermittentes enecat, in augmento, ſi non mox ab initio Paroxyſmi, fatis cedunt; Spiritibus nempe uſq; adeo depreſſis, ut non amplius ſe ab inviſcantis crudæ maſſæ amplexibus extricare valeant, indeq; ſuffocatis] Hypocondria contrahuntur, immodice quidam ſputum excernunt alii lachrymas involuntarie profundunt, quoſdam deſidendi conatus, alios Vomitiones celebræ quandoque infeſtant, Urina ſolito & pallidior & copioſior cernitur.

(*c*) Evaneſcente Rigore ſuccedit paulatim Calor (imò quandoque Rigoris & caloris reciprocationes alternant ſæpius vices) qui brevi plerunque ad immanem aſſurgit gradum, cum Capitis Dolore, Deliriis, Vomitionibus, Diarrhæa, Difficultate anhelitus, Siti moleſta universi Corporis quaſi Diſtenſione, Laſſitudinibus, &c. Quorum Symptomatum pars quamvis & tempore exhorreſcentiæ ſentiantur, aliam tamen explicationis & reſolutionis ſuæ rationem jam habent, quam quæ in principio invadentibus competebat.

Tandem, Ubi multum per aliquod temporis ſpatium (verùm bræviùs vel protractius pro Cruditatis vel Coctionis in minera Morbifica gradibus) incaluerimus, ut plurimum Sudor erumpit; quo apparente, evaneſcere incipit calor, una cum reliquis Symptomatis: procedente vero, ſomnus obrepit, vel ſaltem quietis gradus aliquis, donec difflatis moleſtæ & jam coctæ, quæ Paroxyſmum concitaverat, materiæ reliquis, ad totalem apyrexiam redamus.

(*d*) Symptomata hæc nec omnia in omnibus, qui Febribus Intermittentibus tentantur, occurrunt nec eadem violentia ſingulos, quibus adſunt, exercent: Quippe nec omnibus eadem Corporis conſtituto, eadem ad hunc vel illum Morbum, vel ſymptomata ad eum ſpectantia, procatarxis; nec circa cauſarum antecedentium amolitionem, vel ante, vel in Morbi decurſu, cura; unde grandes anomalias circa has, non minùs cæteros Morbos, pullulare neceſſe eſt: Quin notum eſt, quod in epidemicis annorum conſtitutionibus quæ ad has diſponunt, non ſecus ac in alias, in quibus alii quivis dominantur Morbi, Symptomata quædam, unam aliquam partem Corporis quandoq; afficientia, præ ceteris ferociant; materia nempe promiſcura ſecus conciatura ad has deflectente: Imo rigor ipſe quibusdam ſaltem per aliquos Paroxyſmos, deeſt. Verùm cùm hæc ſat communi obſervatione conſtent, ſufficit ad præſentem Hypotheſin ſi explicemus. (*e*) qua ratio-

[a] *Præluſoria*. (b) *Exhorreſcentiæ*. (c) *Caleſcentiæ*.
[d] *Nec omnia omnibus, nec ſingulis æque violenta eveniunt*. [e] *Eorum ratio-*

tione ſingula ex enumeratis ab aſſignata origine provenire poſſint.

(*a*) Et primo, ubi Succus Nutritius, in Fibris ſingulares partium modo dicto congeſtus, eum depravatę maturationis gradum indeptus fuerit, ut ad turgeſcentiam in procinctu ſtet, imo laxari jam in craſi ſua incipiat, partium continentium parietes, prout ſupra aſtruxi, ad extrudendum quod moleſtum eſt leviter prius irritat; eumque Muſculorum Fibræ maximè hujus irritationis capaces, & præ cæteris (uti ſaltem mihi apparet) extenſiles ſint, quin motus Muſcularis, tam in voluntarij, quam ſpontanei ſint præcipua organa, hinc primus in plerunque ad Paroxyſmum cernitur apparatus: Quippe in *pandiculationibus*, *Muſculorumque extenſionibus* paulatim contrahuntur Fibrarum eos conſtantium parietes, paululumque, quanquam non ſtatim extrudatur, ſaltem arctiùs compingitur contenta materia, quæ uſque turgens mox iterum ad ſimiles motus identidem vaſcula ſua urget, donec tandem hac arciori evadente, magiſque laxata, in rigores iſti tranſeſeant.

(*b*) At quoniam à Cerebro, ſicut materia iſthæc decrivatur, ſic motus inſtinctus incipere debet, hinc neceſſe videtur, ut Muſculi ipſi propriores primo afficiantur; cumque Organiſmi ratione hi qui Maxillæ inferiori movendæ deſtinantur, illiſque contermini, maximè conſpicuum motum edant, primum *oſcitationibus* Paroxyſmi adventus prænuntiatur. Fibris iſtorum Muſculorum univerſis in tales motus conſpirantibus, qui laceſſenti materiæ exterminandæ maximè conducat.

(*c*) *Partium*, imò univerſi fere Corporis, *contractio* eandem agnoſcit cauſam: Quippè in arctius ſpatium neceſſario ſubſidere debet Corpus cùm univerſæ, ſic arctantur Fibræ: quod in vaſis, quorum motus eſt contractio, intus receſſitis non poteſt non haberi. Quin cutis aſperatur, Fibris Vaſorum ſecretoriorum, quæ ubivis in cute habentur, partim introrſum retractis, partim glandulas cuticulares connivere cogentibus, atque hinc in prominentias adigentibus: unde & tranſpiratio tunc temporis multùm cohibetur. Scroti corrugatio eandem fibrarum retractionem, præ incluſa vellicante materia, agnoſcit.

[*d*] Ut reddatur ratio, cur *moroſiores* quandoque ſentiuntur ægroti, quandoque vero *altiori ingenii exercitio*; quam ſecus aſſolet, pollere deprehendantur, neceſſum quidem foret, ſi ad amuſſim rem explicare velimus, ut Unionis Animæ cum Corpore, quin actionis Subſtantiæ Materialis ad Immaterialem, translationis modum demus. At quoniam hoc impar humano intellectui onus quilibet, opinor, reputaverit, ſufficiat augurari, quod, dum ad acrimoniam aſſurgit congeſta, quam dixi, in Cerebro materia, hoc moleſte afficiendo, inque contractiones aliquales, ſecus forſan ſat regulares, licet, citatiores tamen quam in pacato ſtatum inſtitui ſolent, adigendo, animam pariter, præ nexu indiſcibili (quem omnes agnoſcunt) quo iſti unitur, in moleſtam ſenſationem huic reſpondentem, effectusque conſequentes trahat. Et hoc quidem à Spiritituum (vel quovis alio nomine indigitare volueris immediatum animæ inſtrumentum [motibus, quantum ad corporeum agens ſpectat, pendere videtur. Quippe dum hi cum vehiculo ſuo quodammodo ni Cerebro, præ universa Syſtematis Fibroſi ad hoc propagati contractione, incarcerantur non ſecus ac hinc agitantur, neceſſe videtur ut Animæ, cum internuntiorum munere funguntur, analogas his quas Corpus patitur impreſſiones communicet; adeoque, ſi placidior ſit, liberiorque horum per proprios canales tranſcurſus, altiori acumine ſeſe exerat anima; ſin magis impeditus, ſicut & moleſtiùs hi in eorum parietes impingunt, & quadantenus à rectiori tramite diſtorquentur, ſic pariter moleſtam huic exertionem im-

[a] *pandicula* (b) *Oſcitationis*.
[c] *patrium contractionis*.
[d) *Motum aſperitatis*, *vel ingenj acuminis aucti*.

impertiunt. Et ſanè cùm debita organorum tenſio (quam Spiritus, non quidem ſeorſim, ſed Succo Nerveo debitè uniti, præbent) non minus quam conformatio, ad animalia munia admodum neceſſario requiratur, potiſſimum vero Cerebri ad Intellectionis actus ſi tenſionem hanc ultra modum [prout in aſſignato caſu concipimus) augeri contigerit, quidni anima tanto fortiùs vel citatiùs perceptiones ſuas actionesque indè profluentes exerat, quanto hæc major vel moleſtior fuerit; modo iſtius materiæ, quæ tenſionem hanc dat, transcurſus à tramittibus ſolitis non divertatur, quod ſi evenerit, vel deliria comatoſi aliive affectus hujuſce *dyſcraſiæ* conſectarij neceſſario invehentur?

a Ab iſtorum Spirituum nimius citatis nunc temporis ab allegata cauſa motibus, excruſuq; quadantenus retardato, non mirum eſt *Vertigine* oboriri: Quin cùm materia Paroxyſmum commiſſura, præ iſta, quæ naturaliter hic ſecernenda eſt, aliquantulùm craſſiuſcula ſit; rationi conſonum videtur hanc ad illorum agitatione rarefactam quodammodo, & motus gradum ulteriorem quantumvis exiguum, hinc indeptam, eorum motibus & magis proindè officere, & iis ſe comitem præbentem intra anfractuoſa Cerebri demeacula gyros quosdam deſcribere; in quibus Vertiginis ratio conſiſtit.

b *Cephalalgias* præ luſorias à materiæ hujus portiunculis in Membranarum Cerebri fibras pertenues depoſitis, jamq; exaltatione hucuſq; progreſſa acrimoniam induentibus, pendere cenſeo. Quippe cùm membranæ pro adæquatis ſenſus organis à pleriſque habeantur, ſicut hos affici in præſenti Symptomate certum eſt, ſic porrò à materia in eorum fibris concluſa hoc præſtari mihi probabile videtur, cum nullus hoc tempore in Sanguine Orgaſmus, prout ante adſtruxi, deprehendatur, unde materiam lancinantem intra Vaſorum ſanguiferum tubulos deliteſcere concipiatur.

Jamque inſtructa, ut dixi, acie, præfatisq; velitationibus tranſactis, erumpunt copiæ morbificæ, à Spiritibus in prælium truſæ.

c Et primo plerumque agmen ducunt *Rigores*, & *Horrores* cum adjuncto *Frigoris* ſenſu. Horum rationem ſic reddo. Ubi congeſta in Fibris materia acrimoniam, ita ut dictum eſt, adepta in craſſi ſua laxari incipit, atque hinc, præ nixu Spirituum hoſtem iſtum amoliri [ſatagentium ut dem Cl. *Carteſij* materia ſubtilli impræſentiarum philoſophari omittam, qua tamen revera ipſis Spiritibus, imo cunctis præterea Corporibus motis, primitus tranſcurſu ſuo pernici inſtinctum ad motum dari veriſimile mihi videtur) turgeſcere, lavatæ ejus particulæ, dum ab invicem motu ſuo expanſivo recedere conantur, in continentium Vaſorum parietes impingunt, atq; hinc eos angulis ſuis lancinando in ſubitas contractiones, exterminandi inquilini hujus moleſti cauſa, adigunt; cujus quidem extruſionem hiſce nixibus non longo tempore differri poſſe haud arduum eſt concipere, quandoquidem in fluido natat lancinas hæc materia; Hoc facto quies ſequitur, donec recens irritatio ſucceſſerit, quam ſtatim inducit & numerus & motus, aliarum hujuſmodi particularum ubertim hic ſcatentium, & prorſum delatarum; quæ porro poſitionem ſuam hinc variantes, anguliſq; alter utrinq; præditæ identidem in eos impingere atq; exercere concipiantur: Atque in hac partium ſenſilium motus & quietis reciprocatione Rigoris forma conſiſtit. Quoniam vero hoc innumeris in locis evenit, utpote quoniam tota contenteæ in fibris materiæ maſſa particulis hisce turgeſcibilibus referta eſt, quæ proinde omnes, quanquam non eodem momento, brevi tamen ſpatio in eandem turgeſcentiam aſſurgere in procinctu ſtant, hinc Rigor univerſum corpus citiſſimè corripit.

d *In dorſo* ut plurimum & *incepit Ri-*

a *Vertiginis*. b *Cephalalgie præluſoriæ*. c *Rigoris & Horroris*.
d *Cur in dorſo rigores incipiant, & hic loci graviores ſentiantur*]

gor, & *immaniſſime ſævit*, quoniam ſicut Nervulorum iſtorum, qui unicè Spinale Medullam conſtituunt, & quorum expanſione longè maximus Corporis partium numerus conſtat, ductu in totum partium ab iis prognatarum habitum diſpenſanda eſt (juxta Hypotheſin noſtram) tam Morbifica hęc, quam alibilis materia; ſic neceſſe eſt, ut ipſi ſat copiose eandem referti ſint, quo debitè eandem propellant in omnes ſuas propagines, quod quidem requirit, ut ea prius ſatis ſint diſtenti: Hic loci proinde turgeſcibilium, particularum primo congeruntur copiœ quę, ubi ad debitum laxitatis & maturationis, quam diximus, gradum evectæ fuerit; inſtituctuque ad eruptionem à cerebello aceſſerit, & citius & ferocius iſthic lancinationes ſuas exercebunt, tum quod arctius ab oſſeo munimento compingantur Vaſa illas continentia ut dilatari nequeunt, tum porro quod hac via ad reliquum Fibrarum per universùm Corpus exceptis lis ejus partibus quas Nervi ab ipſo, magis propriè ſic dicto, Cerebro provenientes irrigant] propagatarum Syſtema tranſmittendus ſit totus ſuus proventus; modò ſaltem Hypotheſis mea circa Nutritionem debite ſtabiliatur.

[*a*] *Frigus* verò, quod una cum Rigoribus preſentiſcitur, à Spirituum depreſſione, atque univerſali ferè, quam dixi partium ſolidarum Contractione, qua debita liquorum diadoſis quodammodo ad tempus ſufflaminatur, provenire cenſeo. Et quamvis ſuggeratur forſan contrarium potius hic eventurum, eo quod præ maſſæ liquoris Nervei allegata, laxitate ſingulæ in motus libertatem ſeorſin vindicentur ejus particulæ, quam prius invicem complicatæ minimè ſortiebantur, tunc dierum a pleriſque agnitum ſit caloris formam potiſſimum in minutarum, quæ illius ſunt ſubjectum, motum conſiſtere, ut proinde quanto magis in craſi ſua ſolvantur iſtæ, comminuantur quale quid hic commiſcitur] motuſque hinc inteſtinos, ineant, tanto calor intendatur; Attamen regeri poterit, quod quandoquidem non omnes motus gradus calorem ſtatim producant; verùm plurium inſuper circumſtantiarum habenda ſit ratio [utpote morarum particularum figuræ, aliarum aptitudo ad earum impreſſionem ſuſcipiendam; vaſorum has includentium debita cavitas, in qua nixus ſuos libere exerceant, materiæ impellentis vigor, potiſſimum verò proportio] quod alibi adſtruxi (inter gradus motus in objecto quod calidum denominatur, & ſenſorio percipientia, ut videlicet ille hanc ſuperet] facilè fieri poteſt, ut motus iſtarum quas contemplamur particularum, utcunque ſolutarum, non uſque adeo intendatur gradus, ut calorem ſenſibilem ſtatim inducat, modo reliquæ ad eum accelerandum non concurrant circumſtantiæ; quibus deficientibus Frigoris ſenſus neceſſe habet hinc induci. Unde allegare poſſumus, quod vaſcula ſolutam hanc lancinantem materiam continentia, præ ictibus quod infligit contractiones ſubeuntia, ejus particulas uſque adeo coarctent, ut minorem in ſolido motus quantitatem obtineant, quam liberum magis ſpatium nactæ ſortitæ erant, ipſæque fibrarum conſtituentes, quæ ad motum calorificum una cum aliis cauſis concurrere debent, arctius compactæ minorem [ut non obſtante motu interpolato, quem ad Rigorem determinandum aſſignavimus, qui non eſt particularum intimè conſtituentium, ſed organicarum, qualium] agitationem ſingulæ, nunc ſubeunt: quia Spiritibus ipſi animales, qui per totam maſſæ hujus in fibris dictis concuſæ molem diſpergantur, ab acida, vel acri materia morbifica, quanquàm non in totum peſſundentur & deſtruantur; tamen uſque adeo deprimantur (prout in notis experimentis circa admixtionem Salium Volatilium cum Acidis palam eſt] ut motus ſuos inteſtinos ſolitos [à quibus calorem noſtrum vivifi-

(a) *Frigoris*.

vivificum & pendere, & debitum ſuum juxta horum proportionem ſortiri gradum, autumno] proſequi nequeant. Porro Spirituum in Sanguine [qui præcipuum; vel par ſaltem maximè notabile, Caloris noſtri ſubjectum eſt] eſt micatio inteſtina ab acidis aliiſve eam ſufflaminare aptis, particulis aliquatenus hoc tempore deprimitur; Unde cum motus in ea calorifici intra ſolitum gradum procedant, neceſſe eſt, ut Frigoris ſenſum experiamur: Qui inſuper ipſæ Cordis, non ſecus ac reliqui Corporis, Fibræ motivæ, rigidiores aliquantulum ob infarctum a depreſſiori quam ſolet materia factæ nequeunt ſtatim vegetarum adeò Sanguini concitationem imprimere, Spiritus à compedibus, quos illis particulæ dictæ aptarunt, ſeſe extricare valeant.

(*a*) Quod ad *Rigoris durationem* attinet, Notandum eſt, quod, quandoquidem Fibræ ſingulæ in arctius ſpatium, ſic ut modo dictum eſt, irritatæ contrahantur, hoc apud eorum extremitates potiſſimum evenire debeat, utpote quoniam longe maximus earum numerus nil ultra habeant, qui annectantur, quod earum motui adverſetur; unde prompte obſecundantes motui ſuperiores tractus introrſum quadantenus urgeantur, atque hinc conniveant: quæ vero apud Oſſa, Tendines, aliaſve ſolidas partes terminantur, quamvis hinc à coarctatione iſta apud extremitates, quam reliquis adſcribo, arceantur, hoc tamen nomine quod hic inferantur, obicem contentis ſuis ſolito concitatus ſecus erupturis, inveniant; Ut taceam [quod ſuperius innui] rationi conſonum videri has lege naturæ hic loci contractiores ab ipſa origine, præ reliquo tractu, eſſe debere ad Nutritionem Animalitatiſque cetera munia [commodiùs ſaltem] præſtanda, hinc neceſſario fit, quod quandiu contractiones iſtæ perſtant, Rigores evaneſcere non poſſint, utpote quoniam moleſta, quam dixi, qua referta ſunt vaſcula hæc, materia eorum parietes continuo vellicat, ad cujus tandem excluſionem vel brevius ſpatium requiritur, prout vel acrimoniæ in illa gradus, vel ejus quantitas, major vel minor fuerit.

(*b*) *Pulſus* hoc tempore & *debilitas* & *tarditas*, ab allegata Salium Volatilium ſeu Spiritum Animalium in Succo Nervoſo depreſſione provenire videntur. Quippe cum liquor qui ad Fibras Cor conflantes tendit, iſtius ſolummodò potio ſit qui in reliquas deponitur, ejuſdemque omnino genii; ſicut debitam activarum ſuarum particularum exertionem requirit ad motivam vim ei impertiendam, ſic ſi iſtas æquo depreſſiores habeat, palam eſt hunc Muſculum functiones ſuas [inter quas motum pro præcipua habendum eſſe quilibet mihi largietur] minus quam par eſt vegete obire debere. Si objiciatur, acrimoniam, quam in Succo Nerveo commiſcor, irregularitatem potius vel celeritatem quàm tarditatem Pulſus invecturam; regero, quod ſub initium Paroxyſmi acres vel acidæ particulæ, præ combinatione quam cum ſpiritibus inierunt, nondum adeò efferæ evadant, ut notabiliter ſe ad lancinationes inferendas exercere poſſint, utpote partim ab illis ante adhærentibus delinitæ, partim craſſiores hinc moles ſortitæ; mox verò ubi ulteriori exaltatione, lenioribus iſtis ſub jugum miſſis, propriam, hoc eſt, lancinantem, indolem induerint, & citatior evadit pulſus, & quandoque ſat irregularis; quin de Cordis anguſtia & contractione querimur, que rigoribus, quos in reliquo Corpore experimur, reſpondere haud forſan abſurde concipiantur.

Verùm non iſti ſolùm fortaſſe cauſæ pulſus depreſſio imputanda erit, ſed inſuper impeditæ Sanguinis micationi; in quo, non ſecus ac Succo Nerveo, activæ deprimantur particulæ; quo fiat, ut minus ſolitò tranſcurſo ſuo Cordis Ventriculos quà diſtendentes, qua jacesſente, in partem cauſa hujus Symptomatis.

(*a*) *An-*

(*a*) *Durationis Rigoris*. [b] *Pulſus debilitatis & tarditatis*.

(a) *Anhelitus difficultas* pariter à Cauſa Nervis inſidente commodiſſimè deducenda videtur, utpote quoniam omnis motus tam Pulmonum, quam reliquarum partium, his debetur. Quamvis enim infarctio illorum à Sanguine talem affectum inducere poteſt, in tamen in iſto caſu; quandoquidem nulla Venarum diſtentio, nullus faciei rubor, aliave ſigna appareant, quæ Sanguinem nimia hic congeri copia teſtentur; idcircò ſupponere liceat, quod tùm Nervi Pulmonibus miniſtrantes, tum ipſæ horum conſtitutivæ Fibræ Succo, modo quem dixi, diſpoſito refertæ functiones ſuas motivas haud ſatis pro œconomiæ animalis lege promptè exercere poſſint, imo contrahantur; unde non mirùm reſpirationem, tantopepere ad vitam neceſſariam, moleſtè procedere: Quinimò Diaphragma Muſculique omnes ad reſpirationem concurrentes, eodem modo affecta, hanc anhelitus difficultatem augere facilè concipiantur.

[b] Ab hac cauſa pariter & *Hypochondria contrahuntur*. Nempe cum Diaphragmati appendatur Ventriculus, cui ex una parte incumbit Hepar, ex altera vero Lien per vaſa annectitur, neceſſe eſt ut, ſurſum retracto Diaphragmate, ſicut majus pondus ſuſtinendum accedit, ſic porrò contractionis ſenſatio ab iiſdem in arctius ſpatium (partim hac ratione, partim à muſculorum abdominis pariter affectorum compreſſione) retractis neceſſario inducatur: ut taceam ipſas miſcera hæc conflantes Fibras, eodem quo cæteræ modo, ut ſæpius dixi, à Succo depravato, jamque exertionem moliente, infarctionem ſubire.

(c) Quod quidam *ſputa copioſè ſecernant*, multi *lachrymas involuntarie profundat* alii (imò fere omnes) *urinam frequentius*, & tenuiorem, *reddant*, ab alia potiori cauſa vix mihi videtur profluere quàm hac; hac quod nempe Succus Nerveus, à dictis cauſis vaſcula ſua ſeſe ſtrigendum irritans, ex iis in Glandulas excretorias profundatur (nunc has, nunc illas prout diſpoſitæ fuerint ad ejus impreſſionem ſuſcipiendam) ubi ſecretiones [*modo quem olim explicui*] concitat; eaque copioſius quo magis ad acorem accedit, utpote hinc non ſolum Vaſa propria Glandulas ad fortiores nixus extruſivos irritans, verum inſuper Sanguinem præterfluentem (plurimorum Medicorum conſenſu) tundendo: quod quidem & univerſaliter præſtare concipiatur, cùm in hujus gurgitem ubivis fere è vaſculis ſuis enutrietur & exprimatur; unde ſerum ejus ad ſecedendum tantò magis aptatur. Atque hinc urinæ hoc tempore pallor; ſeroſioris Sanguinis parte Sulphurearum & Chromaticarum conſortio ſic orbata.

(d) *Vomitionis*, quæ ſub initium Paroxyſmi, infantibus adhuc Rigoribus & Frigore, invadunt, mihi ſat evidenter Nervoſum genus primariò affici denotant. Præterquam enim quod ipſa Vomitio convulſivum ſit ſymptomata, aliiſque multis Cerebri & Nervorum affectibus frequenter ſuperveniant; Ventriculi non raro Saburra humorum ante Paroxiſmi invaſionem vacuus deprehenduntur, Saltem mox depletur, perſiſtente nihilominùs Vomitione: & quæ billioſa procedunt quandoque excreta vix inſtantaneæ ex Sanguine ſecretiores producta concipi poſſunt, verùm biliarum conceptaculorum, in contractiones adactorum, effecta potius cenſenda ſunt, quandoquidem nulla in Sanguine conturbatio, quæ talem feſtinam ſecretionem præcedere debere videtur, nunc temporis ſentitur, id quod urinæ, quem dixi, pallor evincit.

(e) Ab eadem provenire cauſa *proclivitatem ad alvum exonerandam*, quę aliquos in-

(a) *Anhelitus difficultatis*.
[b] *Hypochondriorum contractiones*.
(c) *Salivæ lachrymarum, urinæ profuſionis*. [d] *Vomitionis*.
[e] *Proclivitatis ad alvum exonerandam*.

inceſſit, arbitror; Glandularum ſcilicet vel hepaticarum, vel inteſtinalium, medio Nervorum inſertorum, jamque laceſſiri incipientium, contractiones ſubeuntium, atque hinc ſecretionem aliquam ex perluente Sanguine (qui ſemper vel in integerrimo ſuo ſtatu, materiam pro omnis generis ſecretionibus in gremio ſuo portat) molientium miniſterio.

[a] Hactenus *intra Nervoſi Syſtematis clauſtra* tranſigitur conturbatio; anguſtiis, quas dixi, apud Fibrarum extremitas materiam Morbificam adhuc intra earum Tractus coercentibus: Hac jam uſque adeo exaltata atque effeta evadente, ut reſiſtentiam præfatam ſuperandi vim nata ſit, mox *eruptio* ſequitur, unde depleri incipientibus Vaſis illis, pari paſſu evaneſcere neceſſe habent prædicta Symptomata; idque vel citius vel tardius pro acrimoniæ gradu, atque particularum invicem Heterogeneitate; unde turgeſcentia & conſequenter eruptio ſeriùs ocyùs efficitur. Excluſa materia vel immediatè in Sanguinem fertur, vel ſaltem vaſorum Lymphaticorum ductu (excepta illa ejus portione quæ ſeu tranſpiratione in auras difflatur, ſeu in glandulis excretoriis in conceptacula ad ſita, Ventriculi ſcilicet Inteſtinorum, &c. hiantibus, ſecernitur; quæ quidem ad reliquam, qua univerſum Corpus perluitur, perpauca videtur) ad illam mox transduci neceſſe habet; quo ubi pervenerit, alias, diverſaque ratione, excitare turbas in proclivi habet, utpotè viribus aucta; Quippe tam longa incarceratione energiam ſuam haud affatim prorſus exerere potuerunt ejus particulæ; nixu earum expanſivo hinc cohibito, quin ipſis ob mutuas, leniores licet, colliſiones magis exaltatis; quo fit ut ſuperatis obſtaculis majori impetu [obviorum ubivis experimentorum circa liquorum in utribus concluſorum eruptionem exemplo) proſiliant: Cum vero inſuper Sanguini jam affuſæ plurimis ejus diverſi generis particulis, quæ eas diſtorqueant, adeoque aliàs iis imprimant motuum determinationes, occurrerint, fieri non poteſt, quin à mutua inde provenienti exagitatione notabilis exoratur excandeſcentia.

[b] Plurimorum Medicorum hujus Seculi conſenſu, ſancitur *abundare Sanguinem particulis Sulphureis*, quibus accenſionis, quam vocant, cauſam tribuunt. Hoc aliqui in dubium vocant, quoniam nec revera inflammabilis eſt, nec oleoſam, inflammabilem [ſaltem abſque prævia Fermentatione, niſi forſan in exigua admodum quantitate, quæ neutiquam proportionem ſolitæ in maſſa incaleſcentiæ æquet] deſtillatus exhibet ſubſtantiam: imo allegari poterit, quod à colliſione Salium diverſi generis, non minùs quàm particularum omne genus heterogenearum, confuſis motibus invicem agitatarum, Calor excitetur; unde incaleſcentiæ, quam experimur; ratio abſque Sulphurearum introductione habeatur. Cui tamen ex adverſo referri poteſt, quod præ arcto, quod quandoque inter Sulphura & Salia quædam intercedit, connubio facilè concipiatur præpediri illa poſſe, quo minùs ſe protinus exerant, donec congruo, quod nexum ſolvat, adhibito menſtruo ſeſe in actum vindicent, atque hinc excandeſcentiæ ſint ſubjecta. Quin notum eſt verè accenſibilium ſubſtantiarum agitationem & celerrimam & maximè diffuſivam eſſe (quanquam magis vel minùs pro varia admixtione aquoſarum aliarumve cujuſcunque ferè generis, quæ earum particulis quoquomodo ſeſe interponunt) adeo ut nil obſtare videatur quo minùs, exigua quidem quantitate, non ſolùm per totam maſſam, in ataxias ſemel adactæ, uberiùs micent, verùm etiam reliquas ejus conſtitutivas particulas præ maxima ſua energia hinc agitando confundant, adeoque Febrem veram inducant. Et ſane quan-

[a] *Tranſactis Nervoſis ſymptomatis ingruunt Febrilia.*
[b] *An dentur ſulphureæ in ſanguine particulæ?*

quandoquidem pinguibus, & proinde Sulphureis, utpote butyro, pinguedine Animalium, oleo Olivarum, &c. quotidie plurimi veſcamur, quid vetat quò minùs hæc ſuam iſtam aliquouſque retineant indolem, quandoquidem vix forſan evidens aſſignabitur ratio, unde tam ſubitò mutetur? Atque hoc eo magis tenendum videtur, quoniam magna pinguedinis quantitas variis in Corporis locis habetur, cujus natales, niſi à Sanguine ſecerni concedamus, vix aliunde, puto, facilè deducemus. Quibus ſic habentibus non abſurdum videtur conjectari, rationem incaleſcentiæ Febrilis à Sulphurea materia profluere poſſe, *Accenſionemque* haud admodum impropriè denominari poſſe qua Nativum, qua Febrilem, Calorem.

(*a*) Quicquid verò de hac re ſtatuatur, Symptomata quæ in *Paroxyſmo*, quem vocant, *Caloris* habentur, à Præfatorum duorum liquorum miſcella non admodum difficulter ſolvi poſſe autumo.

(*b*) Quippè, primò, ubi Fermentativus hic ex conceptaculis dictis ſic eruperit liquor, Sanguinique affuſus fuerit, particulas ejus laxiores [ſeu Sulphureæ fuerint, ſeu cujuſvis prætereà generis, modo his congruæ] quæ priùs placidè cum reliquis circulabantur & fermenteſcebant, licèt nondum eum ſubjerint digeſtionis gradum, qui ad conſummatum Sanguinem neceſſarius eſt, in motus enormes adigit; unde, præ colliſionibus inter difformes invicem utriſque generis particulas, plurimùm augeatur earum motus, tum inteſtinus tum lativus, à quibus *Calor* neceſſario intenditur, atque juxta proportionem quam iſtæ ad invicem quoad moles & figuras gerunt, major vel mitior evadit; quo fit, ut quamvis intima Sanguinis craſis haud funditus hinc laxetur, utpote ab uſque adeò digeſtis particulis, quæ ad nexus amicabiles, non facilè ab iſtarum aliarum conturbatione ſtatim diſſolubiles, pronæ ſunt, pendens, maſſa tamen notabilem ebullitionem concipere neceſſe habeat. Atque hinc diſcrimen, quod ſuprà notavi, inter Febres Intermittentes & Continuas (quod ad Paroxyſmum Calores attinet] fortaſſe provenire cenſeam, quòd ſcilicet in *illis* laxiores & minùs digeſtæ, Sanguineamque perfectionem nondum adeptæ, particulæ in conturbationem cieantur; in *his* ſcena inter verè Sanguineas potiſſimum tranſigatur, [quantumvis non negandum ſit etiam has crudioribus particulis ſic exagitatis multoties propnaſin debere (quo fit, ut laxata nimiùm maſſæ Sanguineæ compage nulla poſſit intercedere apyrexia.

(*c*) *Caloris* autem & *Frigoris alternationes*, quæ quandoq; infeſtant, ob inæqualitatem ſucci, Nervoſi, depravati, ut retulimus, ejuſque proinde interpolata maturatione & effuſione, profluere concipiantur. Quippè quidni aliquando inveniat, ut, quæ ejus portio Fibrarum extremitatibus proximè accumbit, requiſitum ad eruptionem moliendam gradum acquirat, tum interea alia atq; alia altiùs latentes & diſcontinuæ eundem nondum ſortiantur, utpotè crudiores & craſſiores; undè ſicut à prioris ad præfatum acrimoniæ gradum exaltatione *Rigor*, & ab eruptione *Incaleſcentia* inducuntur, ſic à pari ſequentis maturatione, pariq; extruſione, non abludens ſymptomatum invehatur ſucceſſio; quæ ſæpius forſan reciprocatio eveniat, modò inæqualitas in Nervoſo contento major ſit: ubi verò tota fermentiſcibilis materiæ moles ſic maturata & extruſa fuerit, tunc æquabili tenore ebullire perſtat ſanguis, aduſq; plenam materiæ Febrilis ſubactionem, criticamq; foras expulſionem; niſi forſan inſuper magna ſanguini etiam ſubſit inæqualitas; quæ ſi contigerit, haud mirum erit remiſſiorem quandoque intentiorem ebullitionem & ex-

(a) *Febrilium ſymptomatum ratio.*
(b) *Caloris.*
(c) *Caloris & Frigori alternationum.*

ſcandeſcentiam poſtmodùm, haberi, non ſecùs ac Rigores ſub initium interpolari.

(*a*) Exagitato hoc modo Sanguine, obvium eſt *Capitis Dolore*, *Deliria*, *Vomitiones*, *Diarrhœam*, *cæteraq*; Febrium Symptomata pullulaſcere ſat facilè poſſe; Sanguinis turgeſcentia jam caput aliaſq; partes circulationis via poſtliminiò afficiente, ſecretoriaſq; partes quandoq; ad materiæ moleſtæ extruſionem irritante; atque hoc majori aliquando ferocia præſtant, quam in continuis ſolent; quandoquidem præ affuſo hoc Fermento, acrimoniam mora ſua indepto, immanior nequit non ebullitio concitari, quàm ubi indigena exaltatione commoventur; id quod cuivis ab incongruatum & fermentativarum ſubſtantiarum commixtione liquet.

(*b*) Ubi verò eò proceſſerit Calor & conturbatio in Sanguine, ut tum Nervoſi fermenti, tum ſanguinearum ad turgeſcendum proclivium particularum, vis jam exantlata fuerit, partimq; hinc varietur moleſtarum particularum figura, partim aptiores ad ſecedendum moles hæ acquirant; quin inſuper Glandulæ in peripheria Corporis quæ prius præ lancinatione contractiones ſubierunt, jam laxiores evadant, & præ detentæ materiæ congeſtione diſtendantur (has quippe partes valde extenſilis eſſe fabricæ ſtrumarum productio ſuadet) *Sudor*, ut plurimùm, *criticus* erumpit, Nervis pariter fortaſſis (quos nunquam vacuos eſſe, quamdiu vel motus vel ſenſatio perſtant, credendum) calculum ſuum ad hoc molimen (prout olim adſtruxi (*c*) conferentibus, æquabilioremq; Succum jam ſuppeditantibus; cujus quidem perexigua quantitas ad determinatione laxatæ, ut dictum eſt, atq; ſecedendum pronæ, imprimendam ſufficere jam videtur, quoniam materia aptè depoſita, viiſq; liberis hoc Morbi tempore redditis, exiguus ſufficit impulſus: Unde forſan ratio languoris, & debilitatis, quæ nunc temporis ſentiuntur, deduci poteſt Nervis ſc. hoc modo plùs exhauſtis. Hinc ſequi neceſſe habet (*d*) *Apyexia*, hoſtili materia tandem expulſa, cujus quidem portio ſi adhuc reſtiterit continuo moleſtias creat. Agnoſco quidem criſin quandoque per *Hæmorrhagiam*, *Ptyaliſmum*, &c. evenire: Verùm hujuſmodi evacuationes mihi tantummodo ſuggerunt Glandulas cuticulares haud aptè ad tranſmittendam materiam, Paroxyſmi vi præparatam, adhuc diſpoſitas eſſe: unde non mirum hanc & ab arctiori nexu, quàm prius cum reliquis Sanguinis partibus inierat, quodammodo liberatam, & notabili copia congeſtam, quin multum adhuc exagitatam, minus uſitatas ſibi aperire exitus vias, utpote jam magis cedentes, cum non per ſolitas prorumpere illi datur.

CAPUT VII.

Typorum Ratio.

[*d*] TRadita ſic *Hypotheſos meæ* circa Febres Intermittentes *Symptomatumque*, cum ſuis momentis, Sylloge, proximum eſt, ut ſtatorum pariter *Typorum* rationem ex eadem aſſignare ſatagam; utinam meliori auſpicio, quàm quo alios in hac indagine verſatos rem penetraſſe multos perſæpè Medicos conquerentes audio.

Horum præcipuos, *Quotidianarum*, *Tertianarium Quartanarium*, ſicut omnes frequentiſſime occurrere norunt, ſic Medici pro reliquorum norma habent. Quamvis enim ſub aliis quandoque periodis ſeſe ſiſtant, utpote *Quintana*, *Sextana*, *Octana*, &c. porrò & in iis *anomalias* quaſdam, præcipuè quoad Paroxyſmorum reduplicationem, notemus, cum tamen priores illæ ſtatas agnoſcere invaſionis ſuæ cauſas videan-

(a) *Capitis*, *delirij*, *vomitionis diarrheæ*, &c. *ſecundariorum*. [b] *Criſeos in fine emergentis*. [c] *De ſecr. Anim.* [d] *Apyrexiæ ſequentis*. (e) *Typi quotidianarij*, *tertianarij*, *quartanarij ſunt reliquorum*.

deantur, utpote ſat regulariter & certis anni temporibus invadentes, & proinde majorem in Corpore diſpoſitionem ad tales, quæ eas, producant, ſubeundam arguant, iſtæ vero rariùs, imo perraro, adoriantur, ad priorum cauſas & rationem formalem expiſcandas potiſſimum attendere incumbit. Et quidem hæ, quæ longius, ut dixi protelata periodum ſortiuntur, non parum forſan conferant ad evincendum Intermittentium focum in *Cerebro* & *Nervoſo genere* latitare. Mihi quippe ante plures annos contigit duas hujuſmodi periodos vidiſſe, unam *Quintanæ*, alteram *Octanæ*, quas olim rogatu primùm Cel. Doctoris *Tyſonii* deſcripſi, poſteà vero Anno 1685. Cel. Doctoris *Murgravii* [tunc temporis *Societatis Regiæ Londinenſis Secretarii*] in Tranſactionibus Philoſophicis Menſis *Auguſti* evulgandas permiſi, quarum univerſa Symptomata, (prout ex ipſis Hiſtoriis loco citato habitis colligere eſt) evidentiſſimè Convulſiva erant. Illarum vero cauſis exploratis (ſi ſaltem hoc aſſequi detur) non admodum forſan difficile erit aliarum iſtarum Phœnomena ſolvere.

(*a*) Ut ergo hoc aggrediar, Prolegomeni loco notandum eſt [id quidem quod nullius obſervationem fugit, ſed tamen attingendum eſt.]

Primo, Quod ſingulæ, Species eundem in genere Symptomatum apparatum ſortiantur; utpote rigorem; dorſi dolorem, deindè incaleſcentiam, &c. Et quamvis quandoque contigat horum aliqua, quæ uſitato eas comitantur, deeſſe, hoc tamen non minùs in una Specie quàm aliis evenit.

(*b*) Secundo, Quod ſingulæ pariter earum Specie ſua obſervent anni tempora, nullæ vero indiſcriminatim omni, niſi raro, invadant: Quartanæ *Autumno*, Tertianæ *Vere*, Quotidianæ *Hyeme* ſuccreſcere ſolent; rariſſimè autem evenit quod ullæ *Æſtivo* tempore (ſaltem regulares] adoriantur: Et ſi quando ſic varient ſuas invadendi vices, deprehendatur vel multum à ſolita temperie aerem deflexiſſe, vel notabilem & peculiarem dyſcraſiam Sanguinem aut exindè profluentes liquores ſubiiſſe, præſertim vero Nervoſum genus, ni fallor, malè habere. Et quidem inſtantiam *Quartanæ Vernalis* à liquorum dyſcraſia profluentis, mihi ante decem circiter annos [ſi rectè memini] in viro nobili circa triginta, puto, annos nato [quæ &, ut obiter moneam, anſam mihi, quo ſum ſolicito ad Philoſophandum mecum circa ægrotorum meorum caſus animo, dedit Febrium Intermittentium genium ulteriùs penſitandi, hancque meam, qualemcunque, Hypotheſin excogitandi] contigit obſervaſſe; qui acri præditus ingenio, ſnevertigines, artuum contractiones, inſolitos languores, ut ſe moribundum identidem crediderit, aliave Nervoſi generis malè affecti evidentia ſymptomata incidit, quæ remediorum, quà Cephalicorum, quà Chalybeatorum; verbo, accuratiſſimæ quam præſcribere potui Methodi, vim diu eludebant (ut ſolent hujuſmodi affectus multum, eſſe contumaces) at modo mitius modo atrocius, ægrotantem exercebant; quæ tandem ſub menſis *Aprilis* initium in regularem admodum quartanam degenerabant, nulla tunc ſæviente aeris ad hunc affectum procatarxi; cujus duodecim Paroxyſmos ubi perpeſſus fuerat, ſponte deſiit Morbus prægreſſis ſymptomatis multùm, prout illi prævixeram, imminutis, licet non in totum ſublatis. Sequenti anno circa medium Majum rediit Quartana, cumque ad totidem circiter Paroxyſmos exercuit, & tandem ſponte, pariter ac priori anno, diſparuit, unde in totum fere evanuerunt Nervoſi generis Symptomata, atque ex ilo tempore ſat pancreatice vixit.

[a] *Prolegomena ad horum rationem reddendam. primùm, Eadem in genere ſingulis ſpeciebus ſymptomata. Secundum, ſingulæ ſua (ut plurimum) obſervant anni tempora. Exceptio.* [b] *Hiſtoria quartanæ vernalis, quæ cogitationibus hiſce occaſionem miniſtravit.*

(*a*) Tertio, Quod quamvis omnes Febrium Intermittentium Species Pathognomonicorum Symptomatum in genere ſimilium, ut dixi, Syndrome ſtipentur, multùm tamen invicem deſcrepent quoad varias ſingularum circumſtantias, durationem, puta, ferociam, reciprocationis tempora, &c. ſive anomalias, ſpectes, ſive verum regularium typum.

Ex quibus inferre liceat, quod ſicut omnes in genere ab eadem primitùs ſcaturigine promanare mihi videantur, ſic porrò earum differentias, regulares ſaltem, à peculiari anni conſtitutione profluere cenſeam, quæ in perplurimis inſtantiis circa aliorum etiam Morborum productionem Corpora noſtra diverſis modis afficere nota eſt. Quippe ad regulares adeo, prout cernimus, non ſecus ac frequentes, inque plurimis longè diſſitis locis evenientes effectus producendos, generalis omnino requiri videtur cauſa, quam, niſi in aere, fruſtra quis quæſiverit, utpote qui & cæteris ex non-naturalibus communior eſt, & varias pro ratione propioris Solis ad verticalem poſitionem, reſpectu noſtri, acceſſus ejuſdemque receſſus, aliaſve circumſtantias ſubit alterationes. Et quamvis quandoque à ſolita norma quadantenùs recedant, prout in exemplo jam modo allato; vix aliud tamen hinc inferre licet quàm quod Corporis noſtri Conſtitutio ab aliis cauſis alterationes quandoque ſubire poſſit, iis analogas quas iſtæ aeris ſub tempeſtatibus ſolitis imprimere ſolent.

(*b*) Conſtitutiones haſce Anni in quaternariam claſſem diſtinguere ſolemus, *Vernalem* puta *Aeſtivam*, *Autumnalem*, & *Hyemalem*, ex quibus *Aeſtivam* perrarò Febribus Intermittentibus producendis aptam eſſe modo notavimus. Reliquas ordine paululùm luſtralibus.

(*c*) Primò, *Vernalem* quod attinet; Obvium eſt hac tempeſtate cuncta ferè, tum Vegetabilia tum Animalia, magis in ſuo quæque genere vegeta, cæteris paribus, quàm prægreſſa hyeme fuerant, evadere, quod vix alii cauſæ quiſpiam imputaverit, quàm quòd tunc temporis aeris maſſa, texturæ, quam à priori diſcrepantem induit, ratione, præq; Solis verſus Zenith propiori acceſſu, celeriùs ſit agitabilis, unde & telluris Globus, & cuncta ad eum ſpectantia Corpora, diverſo modo affici neceſſe habent, quàm aliàs ſolebant. Quippe iſtam Solis actionem, ſic ut reliquas ad terram ſpectantes particulas ſubtiliare & agitare concipiatur, atque tales ex iis, quæ ad Volatilitatem ſuapte genio pronæ ſunt, ſurſum elevare Atmoſpheræ commiſcendas, ſic potiſſimum verè *Aereas* plurimùm concitare nemo inficias iverit, utpotè elaſticas. Hinc Animalium Corpora præ cæteris maximè afficiuntur, utpote quorum univerſi pori ſat patuli ſunt, quò hæ facilè admittantur: & ſpeciatim iſti pulmonum non ſolùm cæteris patentiores [id quod expirationis copioſiſſimæ comprobat obſervatio] ſunt, verum etiam magis à repetitis uſque inſpirationibus, ad vitæ finem neceſſario perennaturis, quæ tanto impetuoſiùs aerem illò deducunt quàm alibi fit, affici diſponuntur.

[*d*] Corpuſcula quamvis multimoda hinc excitentur, quæ tamen in Corpora noſtra maximè forſan notabilem influentiam nunc temporis exercent, *Nitroſa* eſſe arbitror. Quippe hujuſmodi ſubſtantiis tellurem refertam eſſe apud omnes inconfeſſo eſt: Ex qua partim forſan præ inteſtino ejus calore; præcipuè autem vernis temporibus, indies auctis, elaſticarumque nunc maximè vigentium energia in Atmoſphæram plurimæ elevantur, dein auctiori æſtatis calore tum ipſæ priùs evectæ altiùs tolluntur, plures perpetim exuſcitantur. Iſtæ autem Hyemali tempore, Solari nunc fatiſcente agitatione, circa hanc, ſublimioribus pa-

[a] *Tertium. Nihilominus quod aliquis circumſtantias diſcreparit.*
[b] *Diſtributio conſtitutionum Anni.*
(c) *Scil. in Primo Vernalem.*
(d) *In hac particulæ Nitroſæ maximè ſcatent.*

patiis delapſæ, detinentur, torpidioreſque fiunt; imò plures forſan itidem ex multiplici Salium Volatilium, Acidorum, aliarumve ad hanc rem idonearum particularum numero, quæ in harum proſapiam ſic tranſeat, producunt & contexunt, utpote non admodùm difficulter agitabiles; donec tandem in aerem denuò eleventur, inque Corpora noſtra hujus famulitio, majori Corporis hac tempeſtate laxitate calculum ſuum conferente, ſe inſinuent, Hiſce in Sanguinem noſtrum identidem introductis [nec ſolùm in ſuperficie, ſed porrò una cum alimentis] indeque in Syſtema Nervoſum traductis ejus Succo admiſcendis, omnia vegetiùs peraguntur, quandoquidem uterque liquor magis indè ſubtiliatur. Verùm ubi hos nunc temporis perturbari contigerit, ſive à pororum occluſione, ſivè ab aſſumptis ſive ab occulta aliqua inteſtina degeneratione hoc fiat, obvium eſt effectus proportione notabiliores fore; quàm ſi minus activis ſubſtantiis abundaverint. Agnoſco quidem Nitroſas ſubſtantias etiam Hyeme, modo gelu rigida fuerit, in aere plurimùm ſcatere; Verum hac ex Atmoſphæra nunc minus agitata detrudi fas ſit ſuſpicari; imò ipſas minus vegetè [quemadmodum non ita pridem. *Tr. de Nupera Apoplex. frequentia* deduxi] ſe explicare; quin Corpora noſtra earum actioni ſupiciendæ minus, ſaltem aliter quàm ſolvent verno tempore quando ſcilicet vivifico Solis tempore perfundi incipimus, diſpoſita eſſe: adeo ut minimè concipiendum ſit eoſdem ab his effectus nunc productos iri, qui alia tempeſtate emergent.

(*a*) Secundo, *Autumnali* tempore cernimus omnes fere, tam Vegetabilium, quàm Animalium Species magis effœtas evadere, iiſdem cauſis, quæ rigorem prius inducebant, jam longa actione exantlatis: unde in alius generis ſubſtantias (potiſſimum, uti reor, *Acidas*) minus quidem, ſed diverſo modo, energeticas, mutatis figuris & textura, tranſeunt: adeo ut, ubi intervenerint occaſiones, quæ conturbationem in fluidis concitent, neceſſe ſit multum variari quoad circumſtantias valdè notabiles eorum agendi modos effecta, potiſſimum vero propter recedentem jam Solaris caloris influentiam tardius moventur; unde ſicut productiores ut plurimum, cernuntur affectus hac tempeſtate invadentes, ſic porro; ubi interpollatos eſſe contigerit, longius protelantur eorum Paroxyſmi.

[*b*] Tertio, *Hyeme*, vivifico univerſorum qua vegetabilium, quà animantium calore ad infimum jam, quem œconomiæ vitalis ratio permittit, activitatis gradum depreſſo, activæ eorum particulæ, quanquam ſat magno adhuc numero, atque energiæ pollentes gradu ad naturalem ſingulorum texturam conſervandam (ſi plantas quaſdam excipias, quæ annuatim emarceſcunt, at toties vel à ſeminibus vel radicibus redintegrantur) ad quod etiam ambientis frigus, particulas ſecus in confuſionem proruituras coadunando, tribuit; attamen vel ſub jugum miſſæ multum languent, vel aliqua ex parte deficiunt; hinc nempe præ æſtivis caloribus prægreſſis abſumptæ, nec in ſpecie ante vernos redintegrandæ; illinc acidarum prædominio depreſſæ, quo minus ſe debite exerere poſſint: quin inſuper madore, hujuſce tempeſtatis comite, nimium dilutæ: Huc porro accedit quod variorum concretorum, præcipuè maximè heterogeneorum, partes craſſiores, minuſque activæ, debitæ proportionis atque indè agitationis (deficientibus aliquatenus activis) carentia ſeceſſum patinatæ ſint; undè totius craſis diſſolutio, ſaltem gradualis periclitatur. Verum hoc maxime in Animalium corporibus, contingere neceſſe habet; in quibus præter inteſtinum [qui quidem in his notabilior eſt) particu-

la-

(a) *Secundò Autumnalem, in qua Acidæ.*
(b) *Tertiò. Hyemalem, in qua Crudæ.*

larum inter ſe motum, alius habetur, laxativus ſc. cujus miniſterio aliquoties maſſa per univerſum Corpus rotatur; qui proinde, aliqua partium ſolidarum impreſſioni ſuſcipiendæ reliquiſ magis apta fuerint, hanc magis afficere in proclivi habet.

(*a*) *Æſtivam* tempeſtatem ab hoc cenſu excludo, quandoquidem, prout monui, Febribus Intermittentibus producendis [nisi forſan in enormi aliqua, valde epidemica, quorundam Annorum conſtitutione] minime nata videtur verum potius generalibus & continuis per univerſam Sanguinis maſſam diffuſis effervescentis, eo quod Sanguis hoc anni tempore in acme ſua conſtitutus ſit, pori cutis præ ambientis fervore magis patuli, porro & aculeatæ particulæ quæ prægreſſa tempeſtate, angulis ſuis reliquam, qua involutæ erant, exagitabant maſſam, actione illa quadantenus retuſæ ſint: molliores vero alimentorum (qualia nunc præ fervoribus experimus, ſaltem ſitibundi magis diluimus) particulæ Sanguini commiſtæ, placidius hinc per laxatam peripheriam, utut forſan velocius, circulentur, nec proinde à ſolitis viis recedere aptæ ſint: Et quamvis fatendum ſit diluentes haſce particulas indeſinenter pariter; & citius quàm aliis anni temporibus tavolare, hinc tamen conſtat Sulphureas in magnas ebullitiones facile excurſuras, niſi illæ & debita menſura, & frequenter ſuppeditentur.

b In duabus primo recenſitis conſtitutionibus, Febrium, quas volo, productio ab *Acrimonia* materiæ pendere videtur, cujus vi partes, in quibus primario reſidet, in ataxias adiguntur; Verum non eodem in alterutris modo. Quippe in *Vernali* particulas quas ſuppeditat Aer, minus regulariter anguloſas eſſe, quàm in Autumnali, ab omnibus, puto, concedetur; præcipue tum nitroſis tum elaſticis multum ſcatere; ſuppetias porro alimentares & magis nunc temporis heterogeneas & vegetas eſſe: unde ubi ad Febres hujuſmodi procatarxis contigerit, haud fieri poteſt quin præter aereas, multæ crudantur ex fermenteſcibili proventu particulę quæ acrimoniam ſapiant; quæ proinde ſicut univerſæ in genere œconomiæ animali, ſic ſpeciatim Nervoſo generi moleſtæ evadant. Agnoſco quidem nitroſas particulas (quæ hac tempeſtate potiſſimum dominantur, magnamq; utiſas eſt credere, in Corpora noſtra, qua quoad ſanum quà morboſum ſtatum, influentiam) habent regularis forſan eſſe figuræ, atq; turbinatas, juxta mentem immortalis *Carteſii*; hac ipſa tamen ratione, quandoquidem ad motus aliis (modo ab illo aſſignato) imprimendos diſpoſitæ ſunt, plures omne genus occurſationibus ſuis communiunt, & ſic irregularem multarum congeriem & ſibi aſciſcunt, & in maſſa ſuſcitant, quin præ auctis hac tempeſtate caloribus vere aereæ plus elaſticæ evadunt, copioſiuſq; congeruntur, reliquaſque magis exagitant.

c Circa *Autumnum* vero multo parciori numero ſuppeditantur Nitroſæ; at earum vice partim reſticantes ab æſtate prægreſſa Salinæ in Sanguine particulæ (nec enim omnes forſan cito diſſipantur) præ mutui colliſionibus multum acurari neceſſe habent, unde & fermentativam indolem induunt; partim ab alimentis quotidianis noviter ſuppediatæ facilius a debita craſi degenerant, utpote Spiritibus jam minus vegetis, nec æquali ac Vere dimenſo præditæ. Porro, ab hac particularum aculeatarum differentia neceſſe videtur, ut, ſicut priores in actum promptius erumpere natæ ſunt, ſic & reciprocationes paroxyſmorum citius redeant; utpote quoniam, ubi unius Paroxyſmi materia abſumpta fuerit; nova; & ab alimentorum & ambientis genio vegetior, tanto citius ſuccreſcit. Et quamvis acu-

[a] *Æſtiva Conſtitutio Febribus Intermittentibus producendis minime apta.* (b) *In conſtitutione Vernali & Autumnali, Acrimonia in cauſa eſt; Sed Vernalis diverſa.*
[c] *Ab Autumnali.*

acutioribus forſan angulis polleat autumnalis hæc fermentativa materia, quam vernalis, quippe cujus particulæ longa attritione eam tandem induunt figuram, quam acidis tribuere ſolent, gladiolarem ſcil. iſtæ tamen cum hinc magis uniformes emergant, minùs proinde ad actionem ſubitò exerendam aptæ ſunt quæ, ubi complexarum particularum ſimul agentem maſſam contemplamur, earum heterogeneitatem tanto majorem expoſcit: Quin inclinans anni calor, qui effectum materiæ concretorum omnium maxime determinat, hanc jam magis fatiſcere cogit.

(*a*) In tertia autem conſtitutione, *Hyemali* ſcil. res multo aliterve habere videtur. Quippe acidis hiſce vel aſſumptis vel exantlatis, Sanguine autem crudioribus omne genus particulis noviter admiſſis referto, Cerebro porrò magis, quam aliis anni temporibus ſolet, laxato, utpote cum hujuſce tempeſtatis qualitate, affluentiſque Sanguinis genio nimiùm Symbolizante; Fit ut, ubi diſpoſitionem aliqnam, quacunque demum propbaſi, Cerebrum ad Febrem Intermittentem producendam indeptum fuerit, particulas Morbificas, iſthic, ut dixi, ſecretas plus juſto facilè congerat; undè cùm abſque lancinante forſan irritatione, quam mollities vetat, hæ vaſcula iſthæc jam jam laxiora diſtendant, citius ad turgeſcentiam, quam & præ magna invicem heterogeneitate, quantumvis in genere moliores ſint tantò promptius concipiunt: Quo ſit, ut earum extruſio citiſſimè peragatur, intra nycthemeri ſcil. ſpatium, imo quandoq; multo citiùs pro ratione ſcil. quantitatis congeſtæ materiæ, & hujus, Nervorumque dyſcraſiæ.

(*b*) Hinc obvium videtur, qua ratione,(ex noſtra Hypotheſi) Intermittentes Hyemales per cęteris omnibus cellerrimæ ſunt reciprocationis Vernales proximè iſtas ſequantur, Autumnales verò adhuc longius protelatas ſortiri debeant ſuas periodos; quin porrò cur & Symptomata alrerutrius generis ab aliis (gradu ſaltem) diſcrepent. Quippe [ut paululum recapitulem] cùm aliæ ab activa magis, vel copioſa materia, aliæ à magis inerti, vel homogenea, aut in minori copia ſcatente, in minera ubi matureſcendi otium conceditur reſidente, pillulent, ſequitur, quod invaſionis periodos variare neceſſe habeant; quin inſuper diverſitatem in ipſis Symptomatis deprehendam fore, quandoquidem, quæ ab activa magis materia concitantur tantò violentiora emergent, at, quod inde reſultat, tantò (cæteris paribus) minoris durationis, utpote quoniam præ agitationis celeritate citius materiæ committentis exolvitur vis.

[*c*] Verum hæc *longiorem* quidem *in genere* inter unius generis quàm alius reciprocationes fore *diſtantiam* fortaſſis evincere concedetur, vix autem certis, quas experimur, periodis determinandis, variis inſuper anomalis, quæ inter diverſos ægrotantes ſentiuntur ſolvendis, ſufficere: Idcircò ulteriùs pedem promovere incumbit, atque in hanc rem [obſcuram quidem] qua licet, altius inquirere; Et quanquam fatendum ſit difficillimum eſſe de iis, quæ intimis Corporis noſtri penetralibus deliteſcunt & perpetrantur, definire, ubi particularum ſumma exilitas, & variorum inter ſe motuum perplexitas ſagaciſſimorum indagatorum ſenſus eludunt, inque præſenti ſpeculatione (quod tamen ſine convitio dictum & intellectum velim) rem forſan minùs attigerint præclariſſimi Authores, ſaltem mihi veritatis aſſequendæ cupientiſſimo haud plenè ſatisfecerint; quod tamen in eadem indagine, tantorum virorum exemplo, me exercere geſtiam, imo ſi ceſpitavero, apologiam hinc mihi adornare dabitur.

[*d*] Ut ergo rem [fundamento ex palam obſervandis jacto] aggrediar; In proſcenio quidem notari poterit, *Homines uni-*

(a) *In hyemali cruditas & Heterogeneitas in culpa ſunt.* (b) *Hinc ratio diſcriminis in genere inter alterutrius durationem.* [c] *Sed particularis certorum Typorum ulterius quærenda.* [d] *Soli Homines fere, febribus intermittentibus proclives.*

unicè, ni fallor, ſaltem cæteris animalibus multò frequentiùs, *ad Febres intermittentes* non ſecus ac plures alios morbos, *proclives eſſe*. Nimirùm par eſt, ut Cerebrum Humanum, ſummis Animæ Rationalis exercitiis deſtinatum ſicut interna ſtructura multo, quam brutorum, magis exquiſita polleat, ſic hinc magis tenera conſtet, quò liberis & pernicibus Spirituum tranſcurſibus obſecundet. Unde (ut vix invenire eſt vel conſummatiſſima bona ſuis vacare incommodis) præ illis multò faciliùs vel labefactari, vel incongruæ materię ſaburram data anſa cumulare periclitatur.

(*a*) Quo ſic habente (ut propriùs ad rem accedam)

(*b*) Primò, Notari poterit, Nos *alimenta ſtatis temporibus*, iiſque, præter propter, certis *aſſumere* (ſecus quàm bruta, plurima ſaltem, faciunt) nec niſi heluones, uno tranſacto paſtu alium ingere; donec ſcil. concocta & diſtributa (ſaltem ex Ventriculo elapſa) fuerint priùs ingeſta: Qui ſecus faciunt brevi ſe ab integra ſanitate, niſi debitis exercitiis noxam amoliantur, præcipitare non rarò deprehendantur.

[*c*] Secundo, pariter obſervare eſt, Nos *ſtatis dormiendi*, non ſecus ac comedendi, *horis aſſueſcere*, quanquàm non paribus diſtantiis. Quippe cuncti [ſaltem longè plurimi] ſemel tantùm intra 24. horas ſomno ſe dedunt; maxima autem hominum pars plus ſemel intra ſpatium alimenta aſſumunt.

[*d*] Tertio, Reſpiciendum ad *variarum anni partium qualitates*, in quibus magnam Sanguinis, & quidem univerſorum liquorum, craſeos differentiam haberi nemo non fatetur.

[*e*] Quarto, ubivis notari poterit *varias hominum* occurrere *conſtitutiones* adeo ut quamvis admultos annos multi vitam producamus, magnam tamen ſinguli diverſitatem quà ad actionum quarumvis exerendarum promptitudinem, quà ad morbos vel incurrendos, vel vitandos, experiamur.

Ab hiſce obſervatis, cuivis obviis, ut illationes aliquas deducam, colligendum legitimè cenſeo.

(*f*) Ex primò, In paſtuum intervallis ingeſta priùs alimenta coctionem, naturæ deſignatione, in Ventriculo ſubire debere, in Sanguinem notis viis indè diſtribui, atque aliqualem illic maturationis gradum ſubire quin inſuper ſecernendam in ſingulis, tam internis, quam externis, Glandulis materiam aliquatenùs ad munus ſuum ſic obeundum aptandam eſſe, imo ex parte (omnibus rectè conſtitutis) ſecerni, antequàm noviter aliqua appellens, quæ iſthanc in hiſce functionibus inte turbet, ingerenda ſit. [Revera, quamvis regularem Natura ſibi ipſi cunctis animalibus digeſtionis ordinem pręſtituat, Humano tamen generi majori cura proſpexiſſe credatur, quandoquidem non eſcæ perſequendæ, niſi quatenus Corporis indigentis, potiſſimùm quò altioribus animi functionibus ritè obeundis famuletur, reſarciendis inſervit, ſed multiplici, & tantùm non indeſinenti, tum Animi tum Corporis exercitio nos natos voluit.) [*g*] Quo agnito, vero conſonum videtur, aberrationes ab hac norma, quamdiu ſaltem Morbi adhuc ſunt in fieri, nec in totum depravatur liquorum craſis, regularem, præterpropter, decurſum obſervare debere; Spiritibus nempè, quos vocant; cum omnis digeſtionis ſint opificis, materiam morbificam pari methodo (quantum ejus patitur capacitas) maturare natis. Huic accedit quòd ſtatim atque ægritudo nos invadit, dejiciatur plerumque appetitus, majorique ſtudio, ut plurimum, ſanitati noſtræ recuperandæ naturali inſtinctu litemus: unde & ex parte ſaltem, ſubtrahitur fomes Morbi; quo fit, ut materiæ congeſtæ ſubigendæ navetur opera, hincq; ab uſitata regula minus recedunt Spi-

[a] *Obſervanda prælminaria ad Typologiam, noſtram conſtruendam.* [b] *Primum.* (c) *Secundum.* (d) *Tertium.* (e) *Quartum.* (f) *Deductiones ex primo obſervando.* (g) *Quæ regularem præterpropter fore recurſum paroxyſmi arguant.*

Spiritus. [*a*] Agnoſco quidem immane quantum aliqui, & quoad alimentoſum aſſumendorum tempora, & reliquam vitæ regulationem, ab hac norma deflectant, qui tamen inculpata fruantur valetudine. (*b*) Verum attendi poterit, hos nequaquàm à teneris unguiculis huic vivendi generi aſſuevisſe, eſt vel natura robuſtam conſtitutionem ſortitos eſſe, vel cautè per multos annos vivendo talem ſibi comparaſſe, quæ ab hujuſmodi irregularitatibus, quibus in poſterum ſe dedunt, haud facile, ſaltem brevi, deturbetur quin plurimos ex his, in quos cadit hæc redargutio, inferioris eſſe ſortis homines, qui duris laboribus & exercitiis, partim Morborum cauſas expellunt, partim optima ſibi hinc conciliant, quæ materiam morbificam digerant, Fermenta. At quoniam caſus iſti rariores ſunt, nec in eorum cauſas penitiùs datur penetrare, imo vix dubitem quin hi forſan plures anomalias, tam in Febribus Intermittentibus, quam alias, ubi invadunt, Morbis perpetiantur, idcirco miſſos facio utpote naturæ regulam haud infirmare valentes.

Sed iſta conſideratio in genere indigitat periodicam quidem fore affectuum à nervis pendentium reciprocationem, ſed noſtras vix ſatis attingit: Quippè, cum maxima hominum pars ſæpius in die comedamus, inferri hinc forſan poſſit toties invaſuras exacerbationes, niſi aliud quid accedat, quod ulterius protelet; Idcirco.

[*c*] *A ſecunda* inferendum. Primo, Quod, quandoquidem in ſomno laxatur, Cerebrum, materiæ nutritiæ Supplementa tunc temporis maxima copia, & commodiſſime (haud dicam unice) admittat, Secundo, Dum pariter idem aliquatenus, dum vigilamus, conſtringitur, diſtributioni conſtanti tenore his horis impendatur opera, adeo ut certo quidem tempore, hoc eſt intra 24. horas, totum Nutritionis compleatur negotium. Unde ſequi videtur, quod, ubi vel liquorum craſis, vel partium ſuſcipientium & mandatium tonus a præſtituto deflectit, has, niſi aliæ ſubveniant conſiderationes, uſitato obſervare debeant, diarias ſcilicet, periodos naturæ delicta, nec aliis temporibus tam clare aberrationis notas dare poſſe cum ſemel tàntum intra hoc temporis ſpatium ad eundem redeamus, quoad dicta, ſtatum. (*d*) Quippe *impletis inter dormiendum radicibus Nervorum*, imo vix fieri poteſt quin præ indeſinenti Cordis pulſu altius multo, tot horarum quas ſomno dicamus ſpatio, impellatur in laxatos eorum tractus ſecretus identidem a Sanguine liquor, qui expergefactis longius ſtatim, præ contractione hinc ſubſequente, urgetur) in promptu eſt concipere regulari quandantenus more poſtmodum procedere, non ſolum Protruſionem, ſed & exaltationem (ſive naturalis ſit, ſive Morbida) donec vel extruſa fuerit materia, vel ſubacta id quod vix ante dictum tempus finiri, me iudice poteſt. Haud equidem negavero Sanguinem irritativa materia quandoq; adeo refertum eſſe poſſe, ut hujus portio & admitti & maturari citius, quam ſecus aſſolet, valeat, adeoque turgeſcentias irregulares concitet, ſive id a pororum ſubitanea occluſione, ſive quacunque inteſtina exaltatione, proveniat Verum iſthæc, ut modo dixi, cum non ſint naturæ ſolenniter res ſuas ſatagentis effecta, nec, niſi forſan in Epidemicis quibuſdam annorum conſtitutionibus, uſitatè eveniant; cum interea Intermittentes regulares, quarum breviſſima periodus raro infra Viginti quatuor horas terminantur, numeroſæ quotannis occurrant, nequaquam proinde Hypotheſeos probabilitatem infirmare valent cum & his anomaliis ſolutionem aptare ex dictis fortaſſe non admodum difficile eſſe attentus lector perſpiciat.

Verum hæc unius ſolum generis Febrium

[a] *Objectioni ab incaute viventibus*. (b) *Occuritur*. (c) *Deductiones à ſecundo obſervando*. (d) *Quæ ad Nycthemeri ſaltem diſtantiam Paroxyſmo elongari debere ſuadent*.

brium Intermittentium. Quotidianarum ſcilic. rationem prima facie reddere videntur; imò fortaſſis vix plenè iſtarum, niſi additis aliis deductionibus liquorum craſin ſpectantibus, à quorum dyſcraſia, anomaliæ potiſſimum deveniunt; idcirco ulterius quærendum quid longiores intermiſſiones pariat: proinde.

[a] *Ad Tertium* ex obſervatis reſpiciamus, Varietatem ſcil. conſtitutionum Anni, in quibus uſitatè naſcuntur variæ Febrium Intermittentium Species.

Has in trino genere potiſſimum fundari, *Vernali*, ſcil. *Autumnali*, & *Hyemali* ſupra dixi, *Æſtivam* enim ab hoc cenſu excluſi.

(*b*) *Vernalem* quod ſpectat; In hac *Nitroſas* ſubſtantias & ſat magno numero in Aeris ſcatere, & vegetius tunc temporis agitari notavi, & in Corpora noſtra promptè & congrue, tum inſpirando, tum una cum alimentis, intus ſerpendo, ſeſe innuare; unde & ipſam craſin noſtram videntur ex parte conſtituere, nec quidem elaſticum ipſum Aetem iis in totum, dummodo vitalis eſſe perſtat, vacare poſſe, creditur: Hæ nativo genio ſat activæ, tum à Calore noſtro, tum Salibus Volatilibus intus magno numero hoſpitantibus, in actum facile concitantur; quo fit, ut ad plurimas quas aſſumimus craſſiores alimentorum particulas, qua comminuendas, qua regulariter diſponendas, & in ordinem debitum redigendas, multùm conferre merito conſeantur. Dum vero hoc tranſigere ſatagunt, à craſſioribus iſtis, vel numero vel lentore illarum, debitæ miſcelæ & actioni improportionatis evadentibus, obſtaculum offendentes quin ſeſe ferocius præ iſthac reſiſtentia exerentes, has in ataxias quadantenus adigunt, ſed leniter: (*c*) Quippe cùm tantoperà nobis, ut dixi, familiares ſint, nequaquam moleſtè & noxie contubernales ſuos cujuſcunque generis uſque adeo conturbare natæ ſunt ut totam ſtatim [niſi multùm ſupra modum exagitatæ] craſin peſſundent; imò contrà aliquatenùs illas, tum ſolidarum partium, tum liquorum, partes quæ recte conſtitutæ ſunt, placidis lancinationibus firmant; intereà & indigeſtis, quanquàm laxioribus, leniorem hanc exagitationem imprimentes: Quo fit ut pars ſolùm admiſſorum, craſin adhuc præ inteſtina undulatione quodammodo ſervantibus liquoribus, depravetur, quæ idcirco non intra Nycthemeri ſpatium ad congeſtionem & turgeſcentiam aſſurgere poteſt, verum longius hinc temporis ſpatium ad actionem exerendam requirit; hinc ut toto die ſequente placidè ſe iſtæ ſic depravatæ ſubſtantiæ cum contubernalibus ſuis intra clauſtra ſua componant, ulterius in horas propulſæ, nondum ſcil. ad maturationis apicem evectæ, ad quam quidem numerus conducit. At quoniam à præfatis cauſis continuo iſtarum promovetur maturatio, nil vetare videtur quò minus ubi ſecunda Supplementa, laxato poſtera nocte Cerebro, ſuperinducta fuerint, novus concitetur inter priorem illam matureſcentem materiam & novas haſce ſuppetias orgaſmus, qui (ad modum quo agit cereviſiæ muſtum, alij priùs in dolio reconditæ, ſed maturationis gradum imperfectiorem ſubeunti, admixtum) primo conturbationem, dein depurationem toti liquori inducit. Huic inſuper orgaſmi Morbifici protelationi aliquantùm conducit, quod quantumvis Nitroſæ iſtæ particulæ liquorum perturbationi (modo majori quam par eſt copia admiſſæ fuerint, acceſſeritque prædiſpoſitio) conferant, pars inſuper earum, ubi in Fibrarum habitum conicis ſuis apicibus ſe inſinuaverint, eaſdem quodammodo roborent, adeoque citiorem quam ſecus fieret illarum.

(a) *Deductiones à tertio obſervando quæ ſingulos Typos ab invicem diſcriminant.*

(b) *Ad Conſtitutiones Anni quæ hoc determinant reſpiciendum. Primò Vernalem.*

(c) *Cur Nitroſæ particulæ (dominium hac tempeſtate obtinentes) alternis tantummodo diebus ſe exerant.*

rum eruptionem impediant, unde quoque fit, ut vel hinc aliquatenùs frænetur orgaſmi vis plenaque proinde non ſit expectanda ante ſequentem noctem fomitis ad alterum Paroxyſmum committendum congeſtio.

[*a*] Verum quod ad *Autumnalem* attinet conſtitutionem, res paulò aliter ſe habet. Quippe præ Æſtivis caloribus Nitroſæ, quas dixi, particulæ, tam intus in Corpore noſtro, quam foris in Atmoſphera & multùm diſperduntur, & præ longa actione figuras ſuas, quæ determinatam ad agendum aptitudinem iis largiuntur, mutaſſe neceſſe habent; unde mihi veriſimile videtur, quod, ex iis, quæ reſtant, nonnullæ qua in Salia alius generis degenerent, qua alias in Sanguine, contubernales ſuas, parilis figuræ, ſibi præ colliſionibus adſciſcant, atque hinc *Acidæ* producantur. (*b*) Has quidni, cum plurimis præſtantiſſimis Philoſophis, gladiolarem figuram induere fingamus? Quippe, præ longa attritione, quam fluido natantes ſubire tenentur, detritis, hinc irregularibus, quibus undique ſecus ſtipantur angulis, iſthęc maxime illis familiaris & genuina videatur; imo forſan vix in promptu erit aliam aſſignare, modo ſolidiuſculæ ſint nec fruſtulatim difringantur; cum in confeſſo ſit hanc, eas maxime omnium ad lancinandum diſponere. Jam vero particulas iſtas gladiolares quanquam Nervia magis, quam quævis aliæ, infenſas, minori tamen numero in Sanguine congeri probabiliter quis dixerit, partim prę remiſſiori, hac tempeſtate quando maxime pullulant, Caloris gradu [ſufficienti licet ad hunc effectum producendum] partim quod pauciores in tam difformi & molli fluido eum ſoliditatis gradum obtineant, ut reliquarum agitationi uſque eo reſiſtere valeant, quo ſeſe ab indefinita comminutione tueantur; ut proinde multum dilui & diſſeminari neceſſe habeant; adeo ut tum parciori manu in Cerebrum deponantur, tum viſcoſiori, prę ea quæ cæteris tempeſtatibus obvenit, materia involutæ longius expectent temporis ſpatium, antequam ſeſe in nocendi libertatem vindicare poſſint. Cum verò auctæ identidem inque Nervis eorumque ſtaminibus, conſtanti, licet lenta, ſegregatione harum ſuppetiæ depoſitæ, atque in iſtorum conceptaculis incarceratæ fuerint ex quibus ſeſe (ob rationes ſupra allegatas] ſtatim expedire nequeunt; tandem) longiori licet, ut dictum eſt, intervallo, quam ad Nitroſas particulas ſuppeditandas requiritur ſat grandi numero congeſtę in actum, modo aſſignato, ſe proripere concipiantur. Quippe quandoquidem ſolitæ laxandi & ſeſe conſtringendi, quæ Cerebro competunt, atque indè Nervoſo Syſtemati propagantur, vices ſemel tantum intra Nycthemeri ſpatium redeant, hinc fit, ut præ parciori numero incongruarum harum acidiuſcularum particularum, quæ proinde ſe priori die extricare non potuerunt, alterum adhuc Nycthemerum ad congeſtionem huic negotio ſufficientem requiratur: Ad quod etiam conducit materiæ quæ eas involvit pigrities & viſicoſitas magis uniformis, quæ proinde longius ad ſui ſubactionem tempus requirit, exertionem quę Acidarum harum tanto magis retardat. Dum vero iſtæ tandem debite evectæ & aſſociatæ erumpunt, præ aculeis & majorem & contumaciorem rigorem inducunt; eoque magis quoniam Nervoſæ partes hoc Anni tempore magis effętæ minus valide ſe ad inquilinos hoſce moleſtos extrudendos accingere poſſunt.

(*c*) Suggeri hic forſan poterit, quod quemadmodum *VVilliſiana* Hypotheſis degenerationem Succi Nutritij, ſic noſtra materiæ Morbificæ congeſtionem, id *ſubtripla* ſolummodo quotidie proportione (comparatione ad diatheſin, quæ reliquas Febres Intermittentes producit habita) ad quartanariam periodum por-

(a) *Secundo, Autumnalem.* (b) *Particularum acidarum figura. Cur hæ nocendi vices non ante quartum [inclusive] diem obtineant?* (c) *Objectioni de concidentia noſtræ ſuppoſitionis cum VVilliſiana.*

inducendam requirere videatur: Quod tamen vix concederur; quandoquidem ex Quartanarii ſinguli ferè ab invicem multum quoad conſtitut. humorumq; depravationis menſuram diſcrepant ut proinde in his majorem, in illis minorem iſtius mineræ quantitatem Nervos, [juxta Hypotheſin] indies ſubire nil vetet; Unde Paroxyſmorum typus in variis ægrotantibus multum variabitur Quod quidem de omnibus Intermittentium Speciebus dicendum eſt: Nullaque tam conſtans, ac cernimus, quoad anni tropas obſervabitur periodus.

a Cui repono, Primum, Concedendo quandoque evenire, ut tanta copia etiam hæc acidiuſcula materia congeratur, ut ad maturationem citius, quam Quartanaria expoſcit periodus, aſſurgat: atque hinc tum Autumnalium Tertianarum, tum Quartanarum duplicium, triplicium, ratio deducenda videtur: Non quod materiæ eas producentis indoles ab iſta, quæ Quartanas exquiſitas concitat multum diverſa ſit, ſed quod vel majori quantitate in Sanguine congerantur, adeoq; oſcula Cerebralium Glandularum magis diſtendo copioſius ſubintre, vel quod hæ aliundè majorem adiatheſin ſubierint: Verum, Secundo, hoc Hypotheſin noſtram nequaquam labafactare videtur, quæ tantummodo ſupponit congeſtæ materiæ molem tantam eſſe debere, ut ad turgeſcentiam debitè maturetur, atque hinc irritet ad ſui excluſionem Nervos: Si vero infra hanc proportionem [quæ à pororum in Cerebro figura & diametro pendet] ſubſiſtat, nequaquam [juxta eandem] invectum fore Paroxyſmum; quippe quod ſufficiens non adſit cauſa ad eundem producendum. Quo dato, facilè, arbitror, concipi poteſt, quod ſicut ſuppoſui materiam Tertianæ producendæ deſtinatam, prima nocte in Nervorum originem depoſitam, neutiquam ad plenam menſuram pro Paroxyſmo invehendo aſſurgere, quantumvis in aliis majori forſan quantitate, in aliis minori ſcateat; eo quod ulterius uſque & uſque pulſa tam patulas inveniat cavitates, ut placidè ſatis per eas toto die ſerpat; ſic ſi ſecunda inſuper nocte, quando iterum ad novas copias admittendas laxatur Cerebrum, reſtet adhuc proruituræ prius incluſæ mineræ locus, turgeſcentia tamdiu protelari debet, donec plena congeſtio habeatur, quæ ſi non totum Nycthemerum, prout in exquiſitè regularibus fit, ſaltem maximam ejus partem requirit: Quod quidem præ aciditate modo aſſignata obtingere debere haud arduum erit concipere, quandoquidem hinc nec tanta, prout deduxi, admitti copia poteſt, quanta poſſet ſi magis heterogenea foret, aut aliis figuris donata materia ingreſſura, nec glandularum Cerebri cordicalium oſcula, hoc Anni tempore, imo ab hujus angulis aliquatenus ad contractionem ſollicitata, eadem, qua aliis temporibus, menſura ſuſcipere poſſunt.

b De *hyemali* conſtitutione non eſt, ut plura dicam, poſtquam ſupra indigitaverim, quomodo facilè fiat ut Quotidianæ, quas maximè huic tempeſtati familiares eſſe quilibet novit, pullulent. Quippe cum ſub hac, magis quam cæteris, laxetur Cerebrum, totumque Syſtema Nervorum, & *plurimæ* in Sanguine congerantur *heterogeneæ particulæ*, facilè ad Hypotheſin attendendo, concipiendum eſt has ſat magno numero in corticales Cerebri glandulas, inde in Syſtema Nervoſum traducendas unica nocte modo prędiſpoſitio acceſſerit, deponi poſſe, quæ præ heterogeneitate, cruditate, & numero, ante ſequentem in actum maturatæ erumpant.

At quoniam plurimæ ubivis in Febribus hiſce, non ſecus ac continuis, occurrant anomaliæ, harum ſolutio [ſaltem plurimarum] fortaſſe non admodum difficulter haberi poteſt ſi ad

Quartum ex obſervabilibus, ſupra poſitis, reſpiciamus, Conſtitutionum ſc. in ſingulis hominibus varietatem, innumeras inſuper quæ a fortuitis, ſive externis, ſive intra nos productis, occaſionibus obveniunt mutationes. Quippe obſervare poſſumus quoſdam ex na-

a *Reſpondetur*. b *Tertio hyemalem*.

nativa Fabrica tenerrimi eſſe habitus, alios robuſti, idque innumeris gradibus; quin inſuper inter alterutros, ſingulos fere nunc quibuſvis Aeris, Alimentorum, &c. vel leviſſimis injuriis facilè obnoxios eſſe, nunc magnis obſiſtere natos. Id quod hinc provenire videtur, quod Sanguis, & reliqui Succi, imò & ipſa ſolidarum partium ſubſtantia; non uno eodemque tenore omnibus horis commoveantur, & contexta ſint, ad quandoque forſan Nitroſis particulis magis ſcateant quandoq;ad acorem vergant quandoq;crudioribus particulis referta ſint, quandoq; porrò ſupra modum exaltatis;nunc obſtructionis alicubi habeantur, quę liquorum motui multum officiant, aliæve forſan inſcrutabiles abſint Morborum cauſę Atque hæc non ſolum juxta Anni tropos, ſed peculiares hominum, qua à primigenea formatione, quà variis accidentibus, conſtitutiones eveniunt; à quorum ſingulorum habitudine internam texturam variis temporibus multùm diverſificari neceſſe eſt. [*a*] Hinc fit, ut quamvis à præfatis conſiderationibus regulariter ſecus, ut dixi, procederent iſti affectus, ubi tamen hujuſmodi, quas jam modo attigi, diſcraſiæ obvenerint, vix præcaveri poteſt quin irregularitates, qua in ipſis typis, qua Symptomatis ingruant (id quod ex dictis obvium videtur) quas vel ſummatim perſtingere immenſi eſſet operis, imo forſan recenſere impoſſibile, cum quotanis phaſin ſuam variet.

[*b*] Verùm contra hanc, de varietate conſtitutionum, particularumq; Sanguinis, &c. in ſingulis diverſitatis, ſuppoſitionem,objici forſan poterit, Sanguinem indies mutari, nec per multos dies, ſaltem ſeptimanas, eundem numero, quoad magnam ſui partem, perſiſtere; utpote indies abſumptum, indies ab aſſumptis quotidians renovatum: quod etiam fatum ſubire tenentur cæteri liquores, quippe ex hujus penu ſua delibantes vectigalia. Undè forſan parum veriſimile videatur novitias haſce particulas aſſignatam Fabricæ regulam certo adeo obſervare poſſe, ut conſtanter reciprocantes harum conſtitutionum Morbos producunt.

(*c*) Cui repono, Primum, Me non hiſce liquoribus, eorumve particulis ſeorſim ſpectatis effectus hoſce aſſignare, verum Aeri Caloriſque in tenſioni & remiſſioni magnam eorum partem deferendam eſſe cenſere; utpote quoniam iſta motum his imprimunt, eundemque aliquatenus determinant: imo multas diverſimodè conſtitutas ſubſtantias miniſtrat. Aer, quibus magna effectus pars debetur. Verum inſuper Secundò, par erit ſuſpicari multas harum ex agilioribus particulas, determinatum quendam induentes Schematiſmum, eundem ſubſequentibus abhuc inertibus, imprimere poſſe, ſin tum vim motùs in cujuſvis fere generis fluido perpendamus, qui alias atq; alias pro ratione majoris vel minoris agitationis, comminuit, atq; hinc diverſimode figuras mutat;tum ſolemnem naturæ regulam in Corporibus noſtris cunctiſque eorum partibus conſtruendis. Quippe cùm conſtet, non omnem materiam ſingulis concinnandis aptam eſſe, aſt determinatæ molis & figuræ particulas ad quaſvis ex iis, perſtitute earum Fabricę continuandæ gratia, neceſſario appellere debere,quin organa ad concoctionem neceſſaria nullo non tempore eadem, quantum diſtinguere poſſumus, perſiſtere; ut proinde eandem hæc, pro diſpoſitionis ſuę ratione,oblatis alimentis actionem variis temporibus imprimant: Quidni concludamus conſtanti, lege ſancitum eſſe,tales ex his indeſinenter vel fabricari vel ſeligi particulas, quæ tam prioribus, quibus jam avolantibus ſuccedunt, ſimiles evadant ſimilibuſq; dotibus inſtruantur,quàm his,quę ſolidas partes conſtituerant, ſed jam extruſæ ſunt κκϑολκ conformes fiant. Idcirco Tertio, aſſerendum videtur quod quamvis aliquota effectus pars liquoribus debeatur, maxima tamen à partibus ſolidis determinetur, quę prę ſtabili textura ex fluido quantumlibet

(a) *Quæ anomalias determinant*.
[b] *Objectioni, ſanguinem indies mutari allegant*. (c] *Reſpondetur*.

difformi, quamvis forſan alterationes aliquas ab iis ſubeant, ad ſui tamen normam ſubſequentes diſponant. Quibus ſic habentibus, ſequitur eandem craſin uſque perſiſtere debere, aptitudinemque ad eaſdem Specie actiones, mutationeſque perennare.

(*a*) Ut tandem totam hanc de Typis Hypotheſin in ſummam contraham, unoque intuitu exhibeam, Suppono *Cerebrum in ſomno laxatum*, materiam pro Morbo producendo, modo ſupra expoſito; congerere: unde in adſitos primum Nervos *expergefactis*, præ Cerebri tunc temporis inita contractione, atque hinc jugi protruſione, in univerſum Fibrarum (quas eſſe tantummodo Nervorum propagines adſtruxi) Syſtema urgetur; Hic matureſcere iſtam ſic congeſtam mineram, donec ad talem acrimoniæ gradum evecta fuerint, unde conceptaculorum parietes laceſſiti in contractiones adigantur; quem ubi aſſecuta fuerit, oritur Paroxyſmus, in cujus progreſſu exterminantur tum degener iſthæc minera, tum plura, qua Fibrarum, qua venoſi generis contenta; unde Symptomatum omnium ſuccedit quies. Glandulis vero Cerebri corticalibus uſque laxitatem ſuam retinentibus [imo forſan aliquatenus præ conturbatione quam inducit Paroxyſmum ultra labefactatis] *iiſdem gradibus* in alium Paroxyſmum materia heterogenea accumulatur, eodemque modo matureſcit. Hanc vero congeſtionem, & ad productionem Paroxyſmi maturationem, vix ante *Nycthemeri* ſtadium contingere poſſe cenſeo (niſi heterogenea materia ſupra modum ſcateat Sanguinea maſſa, corticaliſve Cerebri ſubſtantia majorem ſolito ſubierit laxitatem) quandoquidem ex naturæ præſtituta lege Somnum ſemel tantum intra hoc temporis ſpatium capeſſimus; quando novæ ſuppetiæ inexhauſti pridiani alimenti Supplementum addmittendæ veniunt. Atque hinc *Paroxyſmi Quotidiani*.

Quoniam vero diverſis anni temporibus diverſa Sanguini adeſt craſis, atque *Verno* tempore *Nitroſis* hic refertus eſt particulis, quæ Nervoſi Succi penum ab allegata depravatione quadantenus præſervant, Nervorumque laxata ſtamina lancinationibus ſuis lenibus quodam modo ſeſe conſtringere faciunt, unde ea menſura qua *Hyeme* (niſi forſan primo ſub inſultu) depravari aptam hanc accumulare nequeunt materiam; Suppono *minori* hinc *copia prima nocte* congeri, quam quæ ad turgeſcentiam ſequenti die concitandam (id quod tam à debita copia, quam acrimonia materiæ pendere videtur) ſufficiat; unde expectanda ſunt ulteriora Supplementa *ſequenti nocte* ſuppeditanda; quibus prius incluſæ mineræ affuſis, tum ſufficienti copia ſuppetit Paroxyſmi materia, tum fermentatio (licet παρεργῶς) à muſtea hac prius aliquatenus maturatæ inducitur: unde *Tertiana periodus*.

At quandoquidem autumnali tempeſtate & deprimuntur Fermantativæ particulæ, exantlatis nimirum magis activis, & Salinæ verſus Aciditatem vergunt; quæ porro eruptionem, turgeſcibilium ſufflaminant, hinc ſuppono materiam Paroxyſmorum productorum *nedum primo*, ſed *nec ſecunda*, *nocte* ad idoneam Paroxyſmo concitando plenitudinem aggeri poſſe, [magis inſuper exhauſtis priori paroxyſmo fibris, præ immanioribus, quæ in his, quam aliis Intermittentium Febrium ſpeciebus contingunt, rigoribus] verum *tertiam* expectandam eſſe adhuc effectum producendum: unde *Quartana* tandem emergit *periodus*.

Sin vero vel peculiari aliqua conſtitutione, vel altiori Aciditatis gradu, unde ſufflaminentur Sulphureæ & turgeſcibiles particulæ, magis adhuc conſtringatur Nervoſum è Cerebro emergentium tonus, quo, fiat, ut parce admiſſa acidiuſcula materia ægrius exeat, unde tota fere labes Cerebro imprimatur, hinc *Quintanas*, *Sextanas*, *Octanas*, &c. oriri conjecerim, quæ tamen omnes *Nocturna*, quæ dixi, Supplementa requirant ad motum Febrilis materiæ determinandum.

Anomalis harum Febrium partim à quantitate heterogeneæ in Sanguine materiæ

(a) *Anacephalæoſis rationis Typorum.*

teriæ ad ſecretionem Cerebralem aptæ; præcipue vero à corticalis Cerebri partis, Nervoſorumque ſtaminum peculiari atonia pendere cenſeo.

Et ſic quidem videor mihi aliquam Typorum rationem reddidiſſe; quam ſit, tanquam minus veriſimilem, quaſquam ſuggillaverit, ipſe mihi probabiliorem, vel inter priores Hypotheſes, vel ex proprio ſuo ingenio depromtam commonſtret obſecro; Quod ſi fecerit, plurimas à me reportabit gratias, utpote quem veritatis avidum nequaquàm pigebit diſcendo ſeneſcere.

C A P. VIII.

Methodi Curationis in genere, Variunque ad eam Spectantium Adminiſtrationum, ratio.

(a) ADumbrata ſic & *Morbi*, & *Symptomatum*, & *Typorum* ratione [utrùm ſatis ſolide penes alios judicium erit] proximum eſt, ut *Curandi methodum* proponam; adminiſtrationibuſque ſingulis *Ætiologiam*, juxta allatam Hypotheſin, pro modulo affigam. Quippe cùm pluribus præſidiis ad eundem ſcopum aſſequendum utantur authores, incumbit ut, conſtiterit eventum votis reſpondiſſe, iſtarum ſingulatum ratio, qua licet, aſſignetur.

(b) In primis autem attingendum eſt (id quod omnes Medici norunt) non prorſus una eademque methodo (licet forſan non admodùm diverſa) ſingulas tractandas. Cùm enim præ conſtitutionum, qua annorum, qua ſingulorum Hominum, varietate liquorum, imo & ſolidarum partium craſis, non uno ſemper modo ſe habeant, palam eſt variari debere intentiones, atq; una adminiſtrationes, quæ has complent: cujus ſanè cauſa nulla omnino methodus, in quacunque Febrium iſtarum ſpecie, præſcribi poteſt, quæ ſingulis individuis ea laborantibus, aptari valet. Adde quod multę circumſtantiæ ſubvenire poſſint ad iſtam qualemcunque variandam, utpote ætas, ſexus, aliorum Morborum complicatio, tempus Morbi, quo advocatur Medicus, plurimæque aliæ: Idcircò juxta prudentis Medici judicium ad particulares caſus accommodandæ ſunt adminiſtrationes.

Quandoquidem igitur tres anni conſtitutiones habeantur, prout ſupra notavi, in quibus tot pullulare ſolent Febrium Intermittentium Species, quę genio ab invicem ſat longè diſtant; ſingulis ea propter ſua medendi methodus aptanda venit. At quoniam quædam dantur, quæ omnes ferè indiſcriminatim percurrunt adminiſtrationes, par eſt, ut generalibus deſignatis medendi indicationibus, has primùm in genere proponamus, unà cum agendi rationibus, quas deinceps ad ſingulas Species, juxta indicationes debitas, accomodare facilius erit.

In genere igitur [donec talia ſi quæ ſint, Medicamenta, quæ *Secretioris Chymiæ cultores* venditant, atque unico ictu cunctos indiſcriminatim Morbo debellare aſſerunt, quæ proinde nullis præviis ratiocinationibus aut indicationibus ad ſui exhibitionem indigent, publicè innoteſcant) *Indicationibus* hiſce inſiſtendum videtur. viz. Primò, (c) *Materiæ Morbificæ orgaſmi contemperatione*; Secundò, *Spirituum in ordinem reductioni*; Tertio, *Toni partium affectarum*, *præcipuè Cerebri*, *corroborationi*, Quibus omnibus quamvis eædem forſan quandoque ſufficiant adminiſtrationes, ſpecialim tamen.

[d] *Primæ* adimplendæ convenire videntur, tum evacuationes, fomitem ſubtrahendo, eæque qua generales qua particulares, utpote, inter illas, per Phlebotomiam, Vomitionem, Catharſin, Diaphoreſin; per Veſicatoria autem Sputum moventia, & ſi quæ ſint aliæ, inter has; tum Digeſtiva & Attemperantia, ut & forſan Topica. (e) *Secundæ*

(a) *Methodus medendi generalis, cum ſingularum adminiſtrationum ratione.*

[b] *Non prorſus eodem methodus medendi ſingulis Febrium intermittentium ſpeciebus competit.* [c] *Generales indicationes.*

[d] *Adminiſtrationes quæ primæ debentur.* (e) *Quæ ſecundæ.*

cundæ quamvis &. Evacuantia ex accidenti conduceant, cauſas nempe inordinatæ Spirituum agitationis removendo, immediatiùs tamen tum digeſtiva & attemperantia, tum quandoque Opiata conferant, ut proinde maxima ex parte coincidant quæ iſtæ indicationes. (*a*) *Tertiæ* Specifica dicta potiſſimum deberi cenſeo.

Idcircò primo loco [ut dictas percurram adminiſtrationes] attendendum, quod vix ulla Febrium Intermittentium Species occurrat, in qua, ſaltem ſub primam invaſionem, *Sanguinem*; modo ſat tempeſtive advocetur Medicus, *mittere* non conveniat (*b*) *Niſi*, forſan in *ægrotis valde debilibus* vel quibus *præivere hæmorrhagiæ* cujuſcunque generis copioſæ, aliive morbi, qui vires multum exhauſerunt; vel etiam ejuſmodi *Idioſyncraſia* laborantibus quos aliquando convenire datur ut proſternantur ſtatim à liviuſcula quavis Sanguinis eruptiores vires: Quæ tamen poſtrema contra indicatio, quandoquidem perrarò occurrit, nec niſi experiundo dignoſcitur, à culpa Medicum, qui obviis indicationibus judicium ſuum regere tenetur, abſolvere videtur.

(*c*) Hanc *aliis adminiſtrationibus præmittendam* cenſeo, & quo pacatiùs efferveſcat Sanguis, & minori impetu in cerebrum arietet; quo fieri expectandum eſt ut & Deliria, phrenitides, Capitis Dolores, &c. præcaveantur, vel, ſi adſint, magna ex parte tollantur; & minori copia heterogenea materia Paroxyſmum in Poſterùm inductura in Syſtema Nervoſum deponatur: quippe Sanguine aliquatenùs diminuto contractis aliquanto reditur Cerebrum; unde minùs hore neceſſe habent admiſſura radicum oſcula. Et quidem *in ipſo Paroxyſmi Caloris Ardore* potiùs adminiſtrandam quam in intermiſſione, ſuaderem, quoniam (ut taceam me frequenti *experientia* hanc praxim ſuffultam habere) turgeſcenti tunc temporis maxime Sanguini alteratio hinc efficacius imprimitur, quam ſedato induceretur, qui n partim exauſto, partim aliorſum derivato Sanguine, ſubſidit, ut modò dixi, Cerebrum, ſeque contrahit, efficaciuſque dum ſic à turgeſcente laceſſitur Sanguine ex intimis ſuis receſſibus congeri aptum extrudit cruorem; unde magna ex parte præcavetur, quo minus in poſterum materia in ulteriores Paroxyſmos ſecernatur: Porro cum præ Febrili calore fortius iſtæ quam alio tempore invigoretur, atque arctius, ſubducto Sanguine, ſe compingat, citiùs proindè ad tonum debitum redit: Cum, ex adverſo, ſi in intermiſſione Sanguinem mittamus, niſi vel multum quantitate luxuriaverit, vel plurimum tunc conturbatus fuerit [quod non omnibus, imo nec plurimis, contingit, ſaltem proportionaliter ad conturbationem, quæ in Paroxyſmo habetur] parum omnino alterationis à tali expectandum eſſe praxi cenſeo; utpote quoniam congeſtionem, quam toties memoravi, in Cerebro nequaquam impedire poteſt; eo quod circulatio Sanguinis eodem ferè tenore procedat quandoquidem perrarò tantum detrahimus quantum huic eatenus munuendæ ſufficiat, ut Cerebri conſtringatur tonus ad ingreſſuram identidem craſſiorem materiam arcendam. Quin inſuper Sanguinis miſſio Vomitioni [poſtmodum, ſi cætera conſentiant, adminiſtrandæ, præmiſſa, & periculum ruptionis vel apertionis Vaſorum ſanguiferorum præcavet, & liberiorem, Sanguine ſic quadantenùs ſedato, atque hinc reliquis Succis, ſucceſſionem particularum depravatarum, tum ex ejus alveo, tum Nervis, Glandularum miniſterio, in Ventriculum deponendarum permittit, Hæc quo minùs in ſequentium Paroxyſmorum (*d*) uno vel altero forſan *repetatur*, non video quid vetet, modo vel immanis turgeſcentia, vel capitis affectus perſtent vel redeant, cùm ſic identidem Cerebro ſeſe conſtringendo, detracto, per vices fomite(quod turgeſcentiæ tempore commodiſſimè præſtandum hi videtur) otium concedatur.

Poſt Plebotomiam *Vomitoria*, ut plurimùm in uſum ducenda ſunt. (*e*) Horum uſus

(a) *Quæ tertiæ*; *Phlebotomia*. [b] *Quæ prohibeant*.
[c] *Alia evacuationibus præmittenda* [d] *Repetenda*, *ſi opus ſit*.
(e] *Vomitoria*.

uſus tanti plerumque eſt momenti, ut ſæpenumerò obſervari poterit, debite exhibita Febres Intermittentes cujuſcunq; generis in totum, abſque aliis ſubſequentibus adminiculis, & ſine recidiva, ſuſtuliſſe; ſaltem multum ad curationem conferre univerſali conſenſu conſtat; præcipue ſi ſaburra oneretur Ventriculus, nulla *a* vero prohibentia adſint; utpote pectoris anguſtia, craſiſq; Phthiſica, vomendi magna difficultas, tenera nimis Corporis, præſertim vero Ventriculi Nervorumque, conſtitutio, &c. Atque *(b) modum opitulandi* hunc mihi propono; Nempe præterquam quod Saburram in Ventriculo deliteſcentem, inque mineram morbificam ſecus ceſſuram, eliminent Viſcerumque obſtructiones, præſertim Hepatis, expediant, atque ſic & Sanguinem & Nervoſum Succum ubivis ad illa copiose ſatis delatum ab impuritatibus liberent, maximæ opis eſſe judico ad tonum Nervorum, ipſiuſque Cerebri, roborandum: Quippe cùm hunc quadantenus laxari ſupponam, videtur mihi quod, ab irritationibus convulſivis in Ventriculo inceptis, contractivus ad Nervorum uſque originem, ipſiuſque radiculas in cortice fundatas, propagetur motus, qui non ſolùm quod in eorum conceptaculis continetur exprimit, ſed & laxitatem corrigit, tonumque reſtituit; utpote quoniam tenſione ſemel illis hac arte reddita, eandem, œconomiæ animalis lege illis debitam, retinere aptè diſpoſitæ videntur.

c Porro, *Cathartica* quandoque (ſed non ſemper) Febres Intermittentes fugare, Autorum teſtimoniis liquet, ſaltem aliquando indicari leges artis docent, idq; & ſub earum initia, & in progreſſu; Et quidem eo efficacius, ſi [*d*] *paucis apte Paroxyſmum horis* exhibita fuerint. Quorum ratio, ubi ſperatus procedit effectus, hinc forſan peti poteſt; quod nempe quando (in priori caſu) laxiora in Sanguinis maſſa (ſive à retentis effluviis, ſive à quavis heterogenea materia per Chyli vias amiſſa proveniant) recrementa fluitent, unde in Cerebrum depoſita Paroxyſmum forſan unum vel alterum induxerint, eveniat quod quamdiu vel Sanguinis craſis, vel Cerebri Nervorumq; tonus non multum vitiantur, iſta medicamenti purgantis vi in propria vaſa ſecretoria [directione quamvis quotidie obſervabili, quoad intimum tamen agendi modum impendio abſtruſa] ſecedere cogantur; unde nil vetat, quin brevi ſedetur affectus, glandulis cerebralibus nondum magnopere laxatis. Ubi porro *id progreſſu morbi* quandoq; propinatum fuerit hujuſmodi medicamentum, dum materia paroxyſmum mox inductura jam maturata in procinctu ad eruptionem ſtat ſuper inductæ fermentativæ particulæ tum huic, fermentativam pariter indolem jam nactæ, admixtæ magis eam exagitant, inq; novas & inſolitas commotiones, craſin ejus admixtione turbando, concitant; unde inter binas haſce ſubſtantias orgaſmus prompte (lenior licèt, ſat tamen ad effectum fortis) inſtituitur quo ex conceptaculis ſuis ſe expediant; tum Cerebri Nervorumq; laxatorum, ut dixi, Fibras præter ſolitum vellicando, arctius ſeſe conſtringere faciunt; unde non ſolum vegetius extermināt incluſū hoſpitem, ſed & ulteriorem novæ materiæ admiſſionem, proprium tonum [niſi ſupra modum labefactatæ] conſtrictione iſthac quandantenus reſtitutæ, præcavent. Verum *non ſemper* [*e*] hunc effectum eorum exhibitionem ſequi, imo *quandoque contumaciores* reddi haſce ſic tractatas Febres, non dubito quin cunctorum fere Medicorum experientia, non minus quam mea, conſtet; nec uſque ratione. Quippe ſi vel multum perverti Sanguinis craſin contigerit, (ſive hoc in nimia partium eum intimè conſtituentium laxitate, ſive earumdem ſtrictiori ę quo textura, ſive heterogeneitate conſiſtat) vel mulum labefactetur tonus Cerebri, corticalis præſertim ejus partis, vel die Intermiſſionis longè ab initio ſecuturi paroxyſmi, quando omnia ſedata fuerint, nullaq; ad orgaſmū propenſio adeſt, exhibeantur purgantia, tan-

(a) *modo non adſint prohibentia*. (b) *Modus iuvandi*. [c] *Cathartica*. (d) *Tempus exhibendi maxime opportunum ante Paroxyſmum*. [e] *Cur non ſemper proſint*.

tantum abeſſe videtur, ut juvent, ut potiùs multùm nocere debeant, idque vel Sanguinis particulas confundendo, vel tonum Cerebri, quod in debitas contractiones non ſtatim adigere valent, oborta conturbatione debilitando. Si ergo indicentur, cenſuerim *vel Lenientia* (*a*) ſolummodo, quæ nec Sanguinem nimium exagitent, nec Syſtema Nervoſum ſupra modum lancinent, exhibenda eſſe, (modo contumacior ſit Febris, Nervoſo ſc. genere gravius affecto] talia quæ, *in Nervos admitti habilia*, per eorum tractus ſat perniciter ſerpere nata ſunt, atque una heterogeneam, quam inibi offendunt, materiam in itinere reſolvere, & abſtergere; leni intereà tantum quaſi titillatione ipſos ad familiares contractiones ſollicitare apta; qualia me judice *Calomelan*, aliaque forſan mitia Mercurialia, audire merentur; in quorum numerum referrit forſan poteſt celebratum illud olim *Riverii Febrifugum*. *b* Sin vero eveniat, ut ab exhibito *Draſtico* aliquo Cathartico diſpareant affectus; hoc iſti *cauſæ* adſcribere liceat, quod ſcil. talis Medicamenti praticulæ, aculeatæ cum ſint, ferociter adeo in Cerebrum, inter circulandum, idque derepentè, impingentes, partim inſolitam imprimant vellificationem; partim humidiorem, qua ſcatet, confertim exhauriant materiam, unde aliqualem corrugationem ſubire neceſſe habet; quo fit ut, proxime ſecuturus Paroxyſmus præcaveatur, aditu mineræ Morbificæ ingredi ſolitæ hinc denegato: cumque non ſtatim redimpleantur[prout ſupra evincere conatus ſum) ſic exhauſta conceptacula, hinc in ſolidum redire deſinunt Paroxyſmi Cerebro ad nativam tenſionem, ubi ſemel ſat fortis (quod in hoc caſu evenire ex ante dictis concipiatur) acceſſerit inſtinctus, ſponte redeunte. Utcunque ſit, quamvis forſan aliquando Draſtica hæc talibus, quibus robuſtior Cerebri adeſt tonus, conveniant, vix dubito tamen quin tenera Corporis conſtitutione donatis exhibita periculoſiſſima deprehendantur.

c Diaphoretica ante Paroxyſmnm exhibita quandoq; Febres Intermittentes ſuſtuliſſe notum eſt, Cujus *rationem* hanc forſan comminiſci licebit; Quòd nempe partim laxatis ſtragulorum (tunc temporis admovendorum) fotu glandularum in cute poris, quò copiis apud oſtia ſtantibus detur exitus, imò toto fibrarum habitu ubique hinc itinerato; partim impulſu particularum Medicamenti cito Sanguinem trajicientis, adque Cerebrum (ad cujus poros congruitatem obtinere concipiatur; utpote vel ex Salibus Volatilibus conſtantis, prout in Spiritu Salis Armoniaci, aut ſimilibus cernere eſt, vel ex activis cujuſcunque generis particulis Fermentatione, ut in Theriaca, &c. aliove modo multum exaltatis & comminutis conflati [pertingentis, morbifica, nondum plene ad requiſitum Acrimoniæ pro Paroxyſmo concitando gradum evecta, per Tractus Fibrarum prona labatur; quo fieri poteſt, ut nulla hinc moleſtia conceptaculis impreſſa: ſicut mos ſecus erupturus præcavetur Paroxyſmus, ſi otium datur cum Cerebro, tum Fibrarum univerſo Syſtemati, ſeſe uſq; adeò contrahendi, ut in poſterum admittendæ materiæ heterogeneæ minus aptæ evadant. Adde quòd admiſſæ Medicamenti ſummè exaltatæ particulæ texturam forſan mineræ Morbificæ ad acorem vergentis tantopere mutent, ut hinc etiam prohibeant, ne Fibrarum continentium tunicas lancinent.

d Verùm *non ſemper* hanc methodum votis reſpondere, quin quando; *contumaciorem* hinc evadere Morbum, vel in alium tranſire, deprehendatur. Quippe ſi tonus Cerebri antè fuerit multum laxatus, vix hinc contrahetur; adeo ut, hac forſan diſſilata, nova poſtmodum (aſſignato modo) ſuccedet; ſaltem valde elumbes evadant ægrotantes, ſcorbutiſque, aliive à depreſſis, depravatiſvè Spiritibus, tono partium nimiùm laxato, perfluentes hujus vice in Scenam prodeant affectus.

e Diuretica quod ſpectat; Hæc ſecurius, imò & efficaciùs, Febribus hiſce edomandis adhibentur, utpote quæ *tam Digeſtivorum, qua Evacuantium* munere fungun-

a *Qualia exhibenda ſint.* b *Curationis ſolutio à draſtico*, c *Diaphoretica Ratio agendi.* d *Hæc adminiſtratio non ſemper proficua eſt.* e *Diuretica*

guntur. Atq; inter hæc, *Acidiuſcula*, vel ſaltem ex *Acidis* & *Alcalinis combinatis* conflata, maximè efficacia deprehendantur; *a* Quæ quidem *officium hoc præſtare* forſan concipiantur, partim Sanguinis, Sulphurei liquoris, turgeſcentias reprimendo, adeoque ad æquabiliorem craſin redigendo, partim ſecum materiæ Morbificæ particulis aſſociando, & ſic majores grumos diverſæque figuræ concinnando, unde tum ex liquoris poris elabendi promptitudinem induant, tum congruitatem ad ſecretoriorum vaſorum porulos nanciſcantur, partim denique leni lancinatione partes ſolidas ad molles adigendo contractiones.

b Verum, præter iſtum quem præſtant Evacuantia, magnum, imo forſan maximum, effectum *Alterantibus*, in Febribus Intermittentibus debellandis, deferunt Medici, ut rarò illis tota linquatur curatio, quin iſta in ſubſidium advocari ſoleant.

c Ex his quædam *Digeſtiva* (mihi) dicenda videntur, quædam uſitato vocabulo *Specifica* audiunt, utpote quæ (debitè ſaltem adhibita) ad Paroxyſmos ſiſtendos, at modo non vulgo obvio, imo forſan vi, uti creditur, explicabili collimant.

Accuratam horum diſtinctionem prætexere velle pro temerario, ſuggilletur auſu; quandoquidem abſtruſæ adeo ſunt operationis Medicamentorum, vel maximè familiarum, rationes, ut nemo ſanus ſibi arrogaverit dogmaticè hac in re pronunciare; Unde quoque tam diſcordes ubivis inter Authores circa ſingulas fere obſerventur ſententiæ; ſi tamen meam in re obſcura dubitabundo proferre, aliorum exemplo, liceat, cenſuerim.

d Digeſtiva appellari poſſe quæ (ſive Naturę ſint producta, ſive Artis effecta) partim Sanguinis aliorumve in Corpore liquorum particulas placidè comminuendo & tranſponendo, partim taliter hinc aptando, ut per Urinæ vias leniter ſecedant, partim ſolidas partes molliter, imo imperceptibiliter, quod debitam contractionem ſubeant, vellicando, atque ſic tum liquorum craſin depravatam, tum partium tonum amiſſum corrigendo, vim ſuam exerunt. Hinc fieri quidem poteſt, ut Paroxyſmos quandoque ſiſtant; verum non ſub hac conſideratione quod Digeſtiva, ſed quoniam neceſſe eſt ut, illis ad debitum redactis ſtatum, Febres Intermittentes (non ſecus ac reliqui omnes Morbi) ſponte evaneſcant: Et quamvis vel Specifica ſat longa in Corpore mora hoc ipſum tandem ſatagant, utpote energia ad hunc ſcopum forſan collimante ſegnius licèt ſe prodente, donata; ut plurimum tamen propriè talia obicem Paroxyſmis antè ponunt, quam verè reſtituatur Corporis ęconomia; id quod hinc liquet, quod non raro ab illis ſedati poſt intervallum non admodum longum redeant.

e Digeſtiva hæc *Salinæ*, pleraq; ſaltem, *proſapiæ*, quin ſimplicioris eſſe texturæ [quæ ſc. hiſce muniis natæ ſunt eorum particulæ) deprehendatur, atq; angulis, iiſq; rigidiuſculis, prædita: quorum ratione non ſtatim ab occurſantibus, cujuſcunque fere generis, abſque aliqua lucta, ſubigi, & diſſolvi poſſunt. Proindè ubi, intra Corpus ſuſcepta, à Spiritibus fermentiſve, quibus occurrunt, actuata fuerint, ſe per liquorum, in quibus iſta ſcatent, maſſam explicare geſtiant, atque ſic præfatas operationes producant. Sub hunc cenſum cadunt, non ſolùm quæ Acida ſaturant, atq; inde incongrua ſecedere faciunt, qua ratione Cl. *Etmullerus præcipitantia* potiſſimum agere cenſet, ſed & quæ qualvis Sanguinis aliorumve liquorum irregularitates, ſive ſub turgeſcentia vel efferveſcentia complectendæ ſint, ſive in ſtrictiori illorum craſi conſiſtant, ſubigendo corrigunt; ad excluſionem verò particulas reductioni ineptas, idque potiſſimum, ut dixi, per Urinæ vias, diſponunt. Quamvis hujuſmodi Medicamenta, pro varietate ſubſtantiarum in Sanguine quæ reductione indigent, variis generis eſſe poſſint, adeo ut alia Acidis, alia Sulphureis in eo abundantibus

a *Ratio agendi*, b *Alterantia duplicia*. c *primo Digeſtiva*. d *Ratio agendi*. e *Salinæ ſunt proſapiæ*, *cujuſcunque ſit generis*.

debeantur, alia in Lixiviali ejus ſtatu offerenda ſint; iſta tamen, quæ vel moderatè Acida, vel Nitroſa, vel ex Acidis & Alcalibus una maritatis, ut in Tartaro Vitriolato, conſlata, unde nova & blandè incidens emergenti concreto accedit craſis, communiſſimæ eſſe indicationis cenſeo; tum quoniam Nitroſo pabulo, *h. e.* inter Acidum & Salſo volatile quodam modo ambigente, magna ex parte conſtare & reſarciri activas Corporis noſtri ſubſtantias, atque à tali defectu vel irregularitate earum enormitates, quas patimur, maxima ex parte profluere, credendum mihi videtur; ut proinde talia ſupplenda ſint medicamenta, quæ iſtis facultatibus dotentur; tum quoniam ubi Sulphureas nimium exaltari contingerit particulas, prout in ſtatu Febris uſu venit, eorum alterutra, debitè adminiſtrata, iis coercendis aptiſſima, communi Medicorum conſenſu, deprehenduntur. Quin porro, præ aculeis quibus ſtipantur, maxime ad tonum ſolidarum partium, prout ſupra indigitavi, roborandum (quod niſi fiat, vix debitè comminui & ſubigi poſſunt liquores] accommodata videntur. Et quidem ad hæc toni partium invigoratione deduci (ex parte ſaltem) poteſt ſolutio effectus, quem quandoque obſervavi, Spiritus Salis Armoniaci, paulo ante Paroxyſmum, quo ſiſtatur, exhibiti, Quippe conjectari fas ſit hunc, celeriter diſtributum, adque Nervoſi Syſtematis tam radices quam propagines citiſſimè pertingentem, tonum eorum levi lancinatione uſque adeo corroborare, ut hinc texturæ contentorum mutatio, novo & inſolito iis impreſſo motu, ſuccedat; undè Paroxyſmus mox erupturus derepentè ſuffilaminetur.

a Objiciat forſan aliquis, me degenerationi Succi Nervei verſus *Aciditatem* vel *Nitroſitatem* productionem Quartanæ & Tertianæ (quæ duæ longe maximum Febrium Intermittentium numerum complent) adſcribere ut, proinde Digeſtiva, ſive Nitroſa, ſive Acida iis curandis minime competere concipiantur, verum potius augendis.

b Cui repono, quod quamvis [ut hoc obiter dicam horum uſum in omnibus indiſcriminatim Febrium Intermittentium caſibus neutiquam ſuaderem, magnum tamen intercedere diſcrimen cenſeam inter Aciditatem Medicamentorum, & iſtam quam Morbus producit, tam quoad genium, quam effectus. Illius materia ſummam, cujus ad hoc munus capax eſt, exaltationem ſubiit: Hujus tantùm eſt in Fieri; utque evolvantur & exaltentur particulæ, ex quibus conſtat, altiorem uſque activitatis gradum acquirit fomes; unde multùm diverſos à conſummata effectus producere diſponitur: Illa quodammodo ſimilaris eſt; Hæc multum diverſi invicem generis ſociatas habet particulas, quarum ſcil. miſcela atq; actione ad hunc ſtatum in foco ſuo aſſurgit, ſtatimq; hoc adepta erumpit: Illa à Natura præſtituta eſt; Hæc degenerantis & depravati liquoris, effectus: Illa confertim ſuggeritur, inq; Ventriculo & primis viis actionem ſuam orditur; Hæc ſenſim inq; remotis regionibus, Nervoſi Syſtematis ſtaminibus, progignitur: Illa Antecedenti Morbi cauſæ edomandæ debetur; Hæc ipſa pro Cōtinente habenda, eſt. Proinde multum alterutrius diverſificandos fore affectus palam eſt. Quippe cùm Ventriculum, ut jam modo innui, primam actionis ſuę ſcenam obtineat medicamentum, ſicut in illum, multum a fomitis morboſi foco diſſitum, ejuſque contenta, primùm vim ſuam exerere neceſſe habet; ſic magna ex parte exantlari veriſimiliter concipiatur antequam tam longinquum iter, emetiri poſſit, ut morbidam mineram, etiamſi ejuſdem omnino proſapiæ foret, integram attingere, eamque augere queat. Idcircò conjectari ſubit, quòd Ventriculi tono, ſi vitiatum eſſe contigerit, reſtituendo medicamenta hujus generis aliquatenus conferant, cum ſint aſtrictoria, quo ſic aptior vitæ muniis paratur materia; quin in Sanguinem admiſſa turgeſcentias reprimendo debitam

a *Objectioni ab Hypotheſi de Typis.* b *Reſpondetur.*

tam ejus Fermentationem promoveant tandem verò ad Nervorum origines interculando, portione aliquali, quantumvis perexigua, delata eos paululùm ut dixi, laceſſendo [nec enim hactenus aculeis ſuis, licèt aliquatenùs retuſi evadant, orbari conjicio] in lenes adigant contractiones, quò incogruam arceant materiam ſecus ſubingreſſuram. Cùm è contrà Morbida minera jamjam depoſita, inque ultima hac regione in Acidam, ulterius identidem in vaſculis ſuis ſerpendo, maturata tantum abſit, ut juxta normam medicamenti agat, ut potius conceptacula ſua, à quorum bene conſtituto tono omne Corporis robur functionumque integritas pendet, defaſſet, Spirituſque una concluſos deprimat; Atque hoc tantum beneficij invehere concipiatur, quod ubi ad debitam acmen perducta fuerit, Nervoſas partes, quibus includitur ad ſui, hoſpitis ſcil. ingrati, extruſionem proritet; quo facto Morbus (ad tempus ſaltem quoddam) ceſſat.

(*a*) Digeſtiva hæc *non uno tantum Morbi tempore*, initio ſc. uſurpanda cenſeo, ſed *toto ferè decurſu*, quoniam & longam minera Morbifica ſubactionem requirit, & nova uſque pullulat ab omnibus alimentis ſeges, quæ ab illius contagio in ſimilem, ad longum quandoque tempus, faceſſit, ideoque ab his medicamentis pertinaciter exhibitis corrigi poſtulat.

[*b*] *Specifica*, quæ vocant, *Antipyreta* quod ſpectat; Hæc complexæ naturæ mihi videntur; atque nec Salium, nec aliorum, uti Chymicis appellare placet, *principiorum* (utut concedatur fortaſſis ex his conflari) ratione energiam ſuam in Febribus Intermittentibus domandis exerere; ſed *Craſis* & *Texturæ* adeo ut in liquorum noſtrorum gremium admiſſa, licet multum comminui neceſſe habeant, non tamen in iſta Principia diſſolvi, verum texturam ſuam ſartam tectam per totam agendi Sphæram ſervare conjiciam. Texturæ hujus ratione cum ex Vegetabilibus ut plurimum, conſtent, non admodum duras & lancinantes, licet figuræ irregularis ſortiri poſſunt particulas, ſed tamen ſolidiuſculas; unde non ſtatim ſubigi in totum valent à mollioribus, quibus admiſcendæ veniunt, liquorum particulis ſed partim hos peragrando à cohæſionibus indebitis arceant, partim interpoſitione ſua, eas ſi nimis magno numero adhærere contigerit, quaquaverſum explicatæ diſſolvant, utpote mole & qualiquali ſoliditate majorem ad agendum, quam iſtæ ad reſiſtendum vim nactæ; partim porro (imo præcipuè) ad Cerebrum, inter circulandum delatę in illud agant, modo inferius, ex iis, quę de cortice Peruviano verba faciens tradam, intelligendo. Horum ſat magnum numerum habuerunt Majores; atque Alia uno, Alia alio ſeculo & Famam & Neglectum ſubiere: Et reverà pauca omnino ante, præſens ſeculum ſive inventa ſive reperta fuere, quæ votis efficaciter in multis ægrotantibus reſponderunt; [*c*] Noſtro verò, ubi innotuit *Cortex Peruvianus*, vix, eſt ut de altiori ſolicitis ſimus, quandoquidem hic modo debita cautione exhibitus fuerit, raro Medici expectationem fallit, ut proindè preſſius conſiderari mereatur; quod integro capitulo mox fiet.

(*d*) De *Opiatorum* viribus ſi quęratur; qua ratione nempe Febribus hiſce ſiſtendis conferant, Augurari liceat quod, quandoquidem hæc, functionum Animalium exertionem cohibendo in Cerebrum indubitate agant, quædam eorum particulæ inhiantes Vaſculorum ſecretoriorum (quas eſſe Nervoſæ arboris radices ſuppoſui) meatus inter circulandum depoſitæ, partim eos aliquatenus obſtruant, partim Succum alibilem in Sanguine adhuc commorantem quadantenus incraſſent, adeoque ineptum ad tantillos poros (quantumvis, ut dixi ampliatos] ſtatim ſubingrediendos red-

[a] *Digeſtiva tot fere decurſu Morbi uſurpanda.* [b] *Secundo Specifica Agunt ratione Craſis & Texturæ non Principiorum Chymicorum.* (c) *Cort. Peruvianus inſtar omnium.* [d] *Opiata.*

reddant; quibus porro dum Succus iſte ex Sanguine hic ubique ſecretus accumbit, ipſis quoque ſubtiliſſimis ſubſtantiis, *quæ ſpirituum* nomine innoceſcunt magna ex parte ingreſſum denegat: quo fit ut, una cum Supplementorum morbificorum prohibito commeatu, vel ipſa materia quæ Nervoſum Syſtema ad Motum & ſenſum præſtandum actuare ſolet, ab introitu arcetur, obrepitque hinc Somnus; In quo quidem [ut hoc obiter notem] Cor ſolito more pulſat, functioneſque viſcerum parum ſolummodo immutantur. Interea ut aliquarum partium ſatis languide perficiantur, quod forſan huic cauſæ imputare detur, quod quandoquidem has partes ad vitam apprime neceſſarias ſummo Artifici conſtruere placuit, quæ propterea perpetim moveri neceſſe habent, hanc nervis ad eas tendentibus atque vectigalia deferentibus, præſertim *Pari vago*, ſive amplitudinem ſive conformationem donare voluerit, qua ſat liber ad hæc munia idoneæ ſubſtantiæ tranſcurſus concedatur, dum reliquis aliter conſtitutis denegatur: Et quidem *hujus Paris* tubulos cæteris patentiores eſſe a multifaria *Hypochondriacorum* Affectuum & Symptomatum, quæ Hominus numeroſius multò, ni fallor, quàm reliqui Morbi inceſſunt, turma colligere eſt; Cujus ratio vix forſan aliundè ſat mechanicè, quàm ab hac Nervorum iſtorum ampliata cavitate, deduci poteſt; quippe cujus medio & incongruas ſubſtantias faciliùs admittant, & ſpatium indebitis harum noxiiſque exaltationibus præbent. Poſtquam verò iſtæ *Opiatorum* particulæ inducias Nervis, quo ſe contrahere incipiant, ſic paululum dederint, quidni fieri poteſt, ut ſolito *reſtitutionis motu* brevi ad debitam menſuram redeant, atq; ſic impoſterùm deſinant Paroxyſmi? Reverà, Opiatorum tot tamque ſtupendi, ubi debita cautione adhibita fuerint, ubivis obſerventur effectus, maximè verò quoad orgaſmum humorum qua ſedandum, qua præcavendum, ut ſicut multis nominibus primas, ferè, in medicamentorum Claſſe forſan mereantur, ſic quandoquidem conſtat Succos, quibus perfluitur Corpus, indebitas ſubire Fermentationes, dum in Febriles Paroxyſmos maturantur, hac inſuper ſub ratione ea in *Febrifugorum* cenſum, dum has compeſcunt, transferre haud dubitavero.

(*a*) Porrò non exiguam *Pericarpiis* efficaciam in Febribus Intermittentibus curandis quidam adſcribunt; atque Practici ferè omnes horum formulas libris ſuis inſerunt. Et quidem ſi *Helmontij* & *Kergeri* authoritate ſtandum foret, vix aliis Febrifugis opus eſſet, modò eorum, quæ illi adhibuerunt compotes fieremus. Mihi ſanè nunquam quantum memini, tam fœlici eſſe contingit ut notabilem ab ullorum applicatione effectum cernerem; licet quædam ſatis decantata aliquoties admoverim. Et quamvis ſuſpicari forſan ſubeat effectum internis una adhibitis remediis debitum externis hiſce aſcribi (Quippe putaverim paucos vel Medicos vel Agyrtas Febres Intermittentes tractantes hiſce ſolis, abſq; internorum exhibitione, niti) ſi tamen revera talis iis competat vis, hujuſmodi ſolutionem aptare forſan non incongruum erit.

(*b*) Nimirum cùm eorum materia vel ex *Aſtrictoriis*, vel *Salibus Volatilibus*, vel *Reſolutivis* conſtet (prout ex formulis, quas afferunt Authores colligendum eſſe cenſeo) conjectari liceat alterutrum ex duobus prioribus genus [licet forſan aliquantulum diverſo agendi modo] Tendines quibus applicantur contractiones qualeſquales adigere, utpote promptè poros cutis in vitali Corpore permeantia, & Calore & Madore partis actuata: Quæ quidem contractio quò minùs ad Cerebrum ipſum brevi propagetur non video; cùm ubivis plus vel minùs tenſas eſſe omnium partium ad Senſationem Motumq; (ſaltem ad motus promptitudinem) Fibras nemo Medicorum negaverit, iſtas verò Tendinum præ reliquis hac diatheſi pol-

[a] *Pericarpia*. [b] *Ratio agendi, modò effectum ſortire certè conſtiterit.*

pollere, quin & valdè ſenſiles eſſe. Quo dato, ubi hic loci qualem dixi facta fuerit impreſſio, analoga ad uſque fibrillas Cerebrum conflantes propagari neceſſe habet, eaque ſat fortis ob multitudinem & conſenſum Fibrarum, quæ primitus afficiuntur: Unde laxatus quodammodo hujus corrigitur tonus, atque tum quod incongrui in univerſarum tractibus congeſtum erat leniter extruditur, tum obex ſecus ingreſſuro ponitur. Tonus autem naturalis hinc ſemel reſtitutus non facilè ut ſupra notavi; niſi a cauſa violenta, ſtatim iterum deficit. Quod autem ad modum quo Reſolutiva ſe exerunt; attinet; Iſtorum particulæ nonnullæ præ Calore partis, habituum erupturientium medio diſſolutæ, inq; Venularum cuticularium oſcula aſportatæ [utpote extrinſecus prę involucris ab avolatione coercitę] Sanguinis texturam intus delatæ aliquatenus alterent; imo forſan & ſat efficaciter, quandoquidem a nullis vel ventriculi, vel Inteſtinorum, vel aliarum quas devorata peragrare tenentur, partium Fermentis refractæ in Sanguinem illibatæ ferantur; ipſæ vero Sanguini pro adoptivo ad hunc uſum Fermento inſerviant. Dum vero cum hoc circulantur, quidni ad Cerebrum pars delatæ, tum ejus tono roborando conducant, tum in illius tubulos admiſſę eorum contenta, pari modo ac de Sanguine dictum eſt, afficiant?

Horum, non ſecus ac cæterorum medicamentorum, formulas quamvis mihi non propoſitum ſit, cumulare; unum tamen, quod novitatis quadam gratia forſan arridebit, attexere non pigebit ex relatu Eruditiſſimi Medici D. *VVelſted*, qui mihi edixit ſe optimo ſucceſſu expertum eſſe Cataplaſmata ex Cortice Peruviano ſubtiliſſimè pulveriſato cum ſapone nigro in debitam conſiſtentiam redacto, Carpis admota.

CAPUT IX.

Methodus Febres Intermittentes in Specie curandi.

(a) ADminiſtrationibus Medicis in genere ſic luſtratis, par eſt, ut eas *ad Medendi uſum* accommodem, & quaſnam in ſingulis Febrium intermittentium Speciebus, quove ordine uſurpandas cenſeam, exponam, ſed breviter. Quippe ſi ea ſit, quam aſtruxi, inter ſingularum cauſas affinitas, indicationes generales plurimùm coincidere debere par eſt conjectari. Nec formulas, ut modo dixi, attexere neceſſe videtur, cum apud omnes Practicos ab undè proſtent; Imo unici Corticis Peruviani debita (præmiſſis univerſalibus) nec præmatura, exhibitione nullam non fermè earum Speciem tandem proſterni notum ſit, proinde longis hic circa ſingulas deductionibus opus non videatur.

(*b*) Idcirco, In *Quotidianis* (ut ab his ordiar) univerſim ferè [ſub conditionibus allatis] Sanguinem mittendum cenſeo; quoniam in his magis heterogenea materia refertam eſſe ejus maſſam conjicio, unde majori cura de afferveſcentia præcavenda proſpiciendum. Dein ad Vomitoria, ut plurimum, accedendum, maxime ſi nauſea, vel Vomituritio vel Ventriculi oppreſſio infeſtet. Atque ſi facile vomat ægrotans, Sale Vitricoli, vel Oxymelite ſcyllitico, imo forſan ſero lactis cerviſiaro, Carduo Benedicto alterato, ſufficiat vomitionem concitare, ſecus, Infuſum Croci Metallorum, vel Antimoniale quoddam aliud, in uſum trahatur. Vomitione peracta Digeſtiva exhibere conveniat, quo ſic & reprimatur ſanguinis Orgaſmus; & pars morbificæ materiæ ab hiſce maturatæ per Urinæ vias amandetur. Hæc ex Cremore Tartari, Sale Mirabili Glauberi, Sale Abſynthij, Corallio, aliiſve aliquibus Alcalinis

(a) *Methodi medendi generalis ad varias Febrium Intermittentium Species adaptatio.*
(b) *Primo, Ad Quotidianas.*

linis (vel ſeorſim exhibitis, vel Acido alicui maritatis, prout indicatio ſeu Acidorum, ſeu ſalium fixorum, ſeu particularum ſulphurearum in Corpore luxuriantium, edomandorum tulerit) concinnari poſſunt, atque vel una cum decocto aliquo aperiente, addito quandoque vino albo, vel cum iuſculis avenaceis exhiberi, idque bis terve de die; perſiſtendo donec coctio in Urinis, ſi obtineri poſſit appareat. Sin præ inquietudinibus, aliiſve gravibus Symptomatis, magnam, & laxius hærentem, intus ſtabulari ſaburram colligi poſſit, ex uſu erit minorativum aliquod purgans, utpote decoct. amarum, Sennæ Geſonis, vel tale aliquod exhibere, imo, ſi uſque perſtet vel redeat ventriculi oppreſſio, Vomitorium repetere. At inſuper quoniam nimis irritari, atque hinc obrui, periclitatur Syſtema Nervoſum qua præ ipſo materię morbificæ genio, qua omni tempore, quo maximè iſtæ ingruere ſolent, hinc tum Veſicatoria in uſum ducenda veniunt tum Salibus Volatilibus, utpote Sp. CC. Salis Armoniaci, &c. roborari convenit Spiritus Animales, quo digeſtio & citius & efficacius inducatur. Verum ſi contigerit hæc per quinque vel ſex paroxyſmorum decurſum incaſſum adhiberi, opportunum erit ad Specifica, inter quæ præcellit Cortex Peruvianus, confugere, quorum (huius præſertim) poſt evacuationes efficacia maior deprehenditur.

(a) *Tertianæ* curationem quod ſpectat, Hæc non multum diſparem Quotidianæ medicandi rationem, non ſolum quo ad magna, uti vocant, remedia, Sanguinis ſcil. Miſſionem, & Vomitoria, ſed & reliqua, exigit: Hoc tantum diſcrimine quod quandoquidem Vere, quando Hæ maxime ingruere ſolent Febres, tum Sanguis magis ſpirituoſus exiſtit, ſaltem particulis magis exaltatis atque Fermentativis quam Hyeme pollet, magiſque proinde ad turgeſcentias, ubi data fuerit anſa, pronus eſt, maiori, hac tempeſtate, induſtria reprimendus ſit ne noxias Cerebro ſuppeditare perſtet ſubſtantias tum Nervoſum genus hinc ferocius laceſſitum maiorem circa contentorum lucrum efferationes ſedandas curam exigat. Idcirco maiori, cæteris paribus, copia celebranda venit Phlebotomia, frequentius quę iteranda, ſi uſque ſæviat Morbus, habito tamen reſpectu ad Corporis habitum, ætatem, euphoriam, aliaſque circumſtantias. Porro cum Bilis nunc temporis promptiùs & copioſiùs generari & ferocire inque Ventriculum exundare ſoleat, unde magna, Paroxyſmorum initio, ad movendum propenſio plerunque invadit, hinc quoque de emeticis propinandis magis curandum, niſi labes aliqua, ſive nativa ſive adventitia (quales cuncti fere notant practici) quæ eorum contra indicet exhibitioni, adſit: imò minorativis Purgantibus, ſi magna ſcateat ſaburra, uti convenit. Digeſtivis inſuper inſiſtendum, iiſque vel Nitroſis vel Acidis, quandoquidem hæc tum Sulphureis Sanguis exaltationibus, tum Bilis, quę multùm lixivialis eſt proſapiæ, nimię productioni & efferationi, adverſantur. Ante verò Paroxyſmos aliquot, ſi redeant, commodè exhibeatur hauſtus Crollianus (ex Aq. Cardui Benedicti, Sale Abſynthij & Ol. Vitrioli) vel tale aliquod pręcipitatorum, quod maturatæ & jam erumpere geſtienti mineræ commixtum, partim quadam diſſimilitudine energetica morbificas alteret particulas; partim his in grumos poſt actionem hanc grandiores [mutata inſuper hinc figura] invicem coeuntibus tanto efficicaciùs eliminandis conferat; partim inſuper vegetiori hinc irritatione Glandulas Cerebrales ad debitas contractiones adigat, quò imposterum heterogenearum admiſſioni minùs pateant. Sin poſt ſex vel ſeptem Paroxyſmos ſic tractatos uſque perſtet Morbus, oportunum erit ad Corticis Peruviani uſum, perindè ac in Quotidiana, pervenire, cujus forſan ſub initium vel irritus, vel periculoſus, ſentiatur uſus ob rationes infra ſub dendas; hoc autem tempore maximè ſi pręmiſſum fuerit Vomitorium] tarò ſpem fraudat.

Ad *Quartanas* quod attinet: Hę minus exi-

(a) *Secundò, ad Tertianas.*

exigere Sanguinis miſſionem videntur, eo quod magis effœtus iſte, hoc quo invadere ſolent anni tempore, deprehendatur; ſaltem non tanta copia, quanta Vere vel Æſtate) niſi aliæ aliter ſuadeant circumſtantiæ] licet, detrahendus venit; verùm pro ratione ſive orgaſmi, ſive affluxus ad aliquam peculiarem partem, determinanda quantitas. Vomitoriis autem non minùs hac, quam quavis alia, tempeſtate locus eſt, imo aliquoties repetitis; quoniam labefacto magis hoc tempore Cerebri tono quin ab acceſcentibus magis contentis fermentativis uſque læſionem retinente excitatio fortior requiritur ad noxiam impreſſionem efficaciùs corrigendam. Porro Digeſtiva Alcalina, Saliaque Volatilia, magis hic ex uſu ſunt ad acorem edomandum, iisque diutius immorandum; quin decoctis amaris, quæ & huic intentioni ſatisfaciant, & craſin Sanguinis reſtituant, obſtinatiùs inſiſtendum. Si vero his ad ſeptem vel octo Paroxyſmos propinatis non cedat Morbus, tandem ad certiſſimum illud ſpecificum, Corticem Peruvianum [vel ſi quod aliud paribus inſtructum dotibus ſive inter Vegetabilia felix aut docta ſagacitas, ſive Chymicorum furui ſuppeditaverint) perfugere oportet, quod quidem præmaturæ, nec debitis præmiſſis evacuationibus exhibitum, frequenter incaſſum, Imo quandoque noxiè, propinari, multis ubique obſervationibus, ſi rem ad trutinam revocare velimus, conſtare ni fallor, poterit.

CAPUT X.

De Corticis Peruviani, circa Febres Intermittentes ſiſtendas, facultate.

SUpereſt, ut de famoſo illo & multiplici experientia comprobato, in his affectibus remedio, *Cortice Peruviano*, aliquantò fuſiùs diſſeramus tum quia reliquis *vim Febrifugum* multo certiùs exerens altiorem proindè conſiderationem meretur, tum quod, ſi monſtretur operandi modum ad allatam Hypotheſi quadrare, iſti firmandæ pro fulcimento aliquo fortaſſis inſerviat.

Ut de Natalis ejus loco, deſcriptione, &c. verba facere mittam;

[*a*] In hac diſquiſitione, *primò*, ex notis ejus effectibus potiſſimis proferendos cenſemus, cùm & valdè arduum ſit in genere in abſtruſas rerum naturas à priori penetrare, & ſpeciatim, quandoquidem relativæ hic medicamenti vires perpendendæ veniunt, non alio ritu ad earum rationem reddendam procedendum videtur, quàm ut obſervatis effectis in Corpora quibus adhibetur, ad modum efficiendi progrediamur. *Deindè*, qualis ſit texturæ, quantum conjectando hariolari valemus, inquiremus. *Poſteà* Scenam operationis inveſtigare conabimur. *Dehinc* modum agendi ex prædictorum collatione pro virili indigitabimus. *Tandem* videbimus an huic reſponſura ſint obſervanda.

(*b*) Quoad primum, Ubivis notum eſt, imprimis, *Paroxyſmum*, ſi non proximum ab exhibitione, ſaltem ſequentem, ſi ſat largis doſibus offeratur Medicamentum; ut plurimùm *precaveri*; modò non admodùm propè à Morbi initio, vel etiam Corporibus valdè Cacochymicis propinetur: Quippe non rarò contingit, ſi dum cruda ſunt omnia, hoc eſt nulla particularum Morbificarum ab invicem vel à plurioribus disjunctio debita habetur (uti ſit in Morbi initio, vel etiam ubi magna humorum ſaburra intus latet] exhibeatur, non ſolùm peſſundetur effectus, ſed & multùm noceat, Febre ſcil. aucta in ſeqq. Paroxyſmis, vel in longum excurrente, vel in continuam verſa, vel Cerebro Nervoſoq; generi labem haud facilè emendabilem affigente; unde languores, comatoſi affectus, motus convulſivi, &c. emergunt. Deinde obſervari poteſt nullam evacuationem notabilem ſeu per Vomitum, ſeu Sedem, ſeu Urinam, ſeu Sudorem, ordinariè ab iſto cortice excitari ſolere, imo non raro ſedari ſi affecti prius ad tales evacuationes propenſi fuerint. Ordinariè, dixi, quo-

(a) *Circa effectum Corticis Peruviani quinque perpenda.*
[b] *Primò Noti ejus effectus.*

quoniam nonnunquam, licèt rariùs evenit, ut tali aliqua ejus uſui ſuperveniente, liberetur ægrotans. Porro aliquando; imo ſat frequenter obſervari poteſt Paroxymum eundemque quem antè curſum eadem pariter ferticis deſtiterint tandem redire, mos, poſtquàm per ſex vel ſeptem vices ab uſu corocia, re perre; & hoc non ſolùm irregulariter ſe gerentibus (licèt iſtis magis, quàm his, qui majori cura ſannitati ſuæ litant) ſed vel cautiſſimè viventibus contingit; maximè vero ſub epidemica, ad Feb. Intermittentes diſponente, conſtitutione Aeris hoc uſu venit, vel etiam his evenit qui longo, antequam hujus remedii uſum aggreſſi ſunt, tempore inſultus iſtos paſſi ſunt. Inſuper, obſervatione frequenti conſtat, à Catharticis] ſaltem fortioribus, utpore quæ in remotiores Corporis receſſus penetrant) præpopere adminiſtratis recrudeſcere iſtos affectus, non minus ægre nunc domabiles, quàm ab initio fuerant. Adhæc (notante primum puto, Cel. *Sydenhamio* ſi lectoſe, in uſu Corticis, multum addicat ægrotus raro levamen ſperatum inde percipit: unde non mirum ſi quandoquidem deſidiam tantopere colimus magna pars hominum apud multos male audiat; ut mos eſt plurimis, qui, ſua licet culpa, infructuose hauſta univerſim damnant remedia. Porro majorem vim exercere deprehenditur cortex ſi una cum auſteris vel Acidis exhibeatur; quo modo famoſus ille, non ità pridem, Febrifugus *Talborius* propinaſſe perhibetur, addito ſcil. ſingulis doſibus Succo Limonum: atque hinc forſan obtinuit uſus, inter noſtrates medicos frequens, decoctum amarum ſuperbibendum offerendi; cum pleraque amara ſtypticitate & auſteritate polleant. Tandem (ne plura congeram) frequenti obſervatione habetur, multos hujus medicamenti uſu à Febribus hiſce liberatos citiùs vigorem priſtinum recuperare [quantum mihi ſaltem obſervaſſe contigit] quàm qui aliorum plerorumque Febrifugorum ope convaluerunt.

a Quoad ſecundum; *Texturam*, ſcil. *Corticis*: Videtur hæc valde *ſtricta* eſſe; hoc eſt, particulas Salis Sulphuris, Spiritus (ſi quæ hujuſmodi actu ſint, ex quibus concreta conſtant) tam arcte cum terreſtribus implexas eſſe, ut ægre extricabiles ſint, ſeu, mavis, uſque adeo ramoſas eſſe conſtituentes particulas atque invicem implicatas ut nexuum iſtorum ſolutio non parum negotii faceſſat. Atque hoc colligere licet ex uſu naturali maximè obvio quem plantæ, cujus eſt, præbet, quippe cui datus eſt [perinde ad cæteris plantis ſui cortices) ut tegumenti vice partes penitiùs reconditas, in quibus earum vita potiſſimùm reſidet, ab aeris, pluviarum, &c. injuriis muniat: cui quidem uſui parum aptus eſſet, niſi particulæ ex quibus compaginatur ſatis arcte, præ reliquis quas involvit, implicarentur, atque ſic à prompta diſſolutione prohiberentur. Quin inſuper conſtat cum haud prompte in ullis liquoribus (niſi fortè talibus qui magna corrodendi vi præditi ſunt] diſſolvi, imò nec tincturam deponere aliam, quàm quæ colligatur eſſe tantummodò deciſio integralium particularum minutiorum, quæ intra poros liquorum ad hanc rem adhibitorum contineri valent, id quod arguitur tum ex ſapore, eodem cum integro pulvere deguſtato, tum quod talis tincturæ efficacia ejuſdem cum illo generis eſſe deprehenditur, licèt debilior, niſi ea quantitate propinetur, quæ pulveris in ſubſtantia exhibiti doſi reſpondeat. Si obiiciatur, *Amaritudinem* ſatis *laxum*, juxta Chymicos, *principiorum nexum* arguere, atque valde compacta nullum, prius quàm laxata fuerit eorum inima compages, ſaporem præbere, prout in Metallis, Lapidibus, aliiſque ſimilis texturæ experiri datur; Reſpondeo, Primò, Iſtam Amaritudinem in Cortice nec valdè notabilem, nec obviam eſſe, niſi vel aliquandiù in ore detineatur pulvis, vel prævia maceratione in liquore aliquo idoneo eliciatur; unde ſaltem inferre licet texturam non eſſe valdè laxam (nec enim compactiſſimam omninò volumus) Verùm, Secundo, Qualitatem hanc non à prin-

a Secundo Texturæ modus ratio.

à principio aliquo Chymico mihi videri neceſſariò deducendam, aſt potius à determinata quadam figura & mole Corporis afficientis, quarum gratia hoc vel illo modo ſenſorium feriens diverſam ſenſationem ab ea, quam efficiunt aliter modificata, imprimit; & quid vetat complexa Corpora tales induere figuras, ſub valde exigua quidem mole, unde in Poros Corporum ſenſilium] quos in nobis ſat patulos eſſe quivis conceſſerit) intrantes eos eodem modo afficiant, quo principiorum Chymicorum patroni ſimpliciorum ſuarum ſubſtantiarum particulas volunt? Ratione hujus compaginationis neceſſe videtur, ut & friabiles ſint ejus particulæ, & præ comminutionibus, quas vel intra vel extra Corpus ſubire contingat, irregulares atque anguloſas multo maxima earum pars induant figuras, unde fit, ut non ſolum in teneros, ad quos deferuntur, ſe ſat promptè ingerant meatus, verum & illorum latera quodammodo lancinent, atque ſic, ſi ſenſilibus eſſe contigerit, in corrugationes, & contractiones aliquales cogant.

(a) Quoad tertium; Inquirere oportet non ſolum in ipſam *Palæſtram* in qua ſed & *antagoniſtas* quibuſcum, in ſiſtendis Febribus Intermittentibus ſtrenuus hic athleta colluctetur. Idcirco *quatuor* luſtrandæ veniant *regiones*, quas ejus particulæ vel pertranſire vel ſaltem afficere [quocunque tandem modo id fiat] cenſeantur, ut in quanam ex iis energiam ſuam potiſſimùm exerceat dignoſcamus; *Chyloſæ* ſcilicèt *maſſæ officina & viæ* à Ventriculo adusque vaſorum lacteorum thoracicorum in Venis Succlaviis oſtiola; *Vaſorum Sanguiferorum tractus*, in quibus cum Sanguine includuntur, atque una circulantur; *Habitus Corporis* ubi viis ultra vaſa iſthæc conſtitutus, ex quo fomitem Morbi ad Paroxyſmum concitandum erumpere concipiantur; & tandem *Nervoſum genus* [hoc eſt, tam Cerebrum, quam Nervorum tractus, & propagines Fibras partium conſtituentes] *America*, ut ita dicam Microcoſmi; quam tot ditionibus nobilem, tot provinciis onuſtam, per tranſennam tantùm veteribus quaſi notam, noſtro primùm ſeculo Celebb. *Gliſſonius* & *Williſius* & pleniùs monſtrarunt, & quod in ea (exiguum ſane) conſpectum eorum effugit ad peniciùs indagandum poſteris viam tamen indigitarum.

(b) Dum vero *Regiones* iſtas nomino, haudquaquam ita intelligendas vellem, acſi unice ſupponerem *vaſa continentia* eſſe objectum immediatum actionis Medicamenti; verùm & *Succos incluſos* ſub hac Nomenclatura comprehendi volo quandoquidem hujus influentia & actio in hos pariter determinari videtur utpote quibus immediate admiſcetur, & ad quos ſeſe motu tam lationis, quam fermentativo identidem varie applicant ejus particulæ interea tamen & alia una affici concipiantur, atque ad effectum, ſi non primariò producendum, ſaltem complendum concurrere; in quantum ſcilicet tonus eorum, ſine quo nulla functio animalis rite obiri valet, tandem iſtarum actione roboretur.

[c] Primo, In *Chylum* quidem Corticem hunc agere aliquo modo poſſe nil vetat, cui & illibatis viribus admiſcetur, & quo cum iter tam longum una emetitur: Quin & amaritudine aliqua, ut modo notatum erat, pollet; atqui notum eſt concreta hac qualitate donata, à Medicis & uſitato (ſaltem ex iis pleraque) & efficaciter adhiberi ad pleraſque Chyloſæ maſſæ inordinationes corrigendas, præſertim ubi Acidis ſcatet particulis, quales cum in quartanaria diatheſi [ad quam & primitus uſurpatus fuit Cortex, & in qua efficaciſſimam vim exercere cuncti norunt) dominium obtinere vulgo cenſeantur, in Ventriculo, Chyli officina, ſe vomitionibus Acidis ſæpe numero produnt. Porro dum ulterius cum Chylo provehuntur ejus particulæ, atque exactiorem cum ea ſubeunt Miſcellam, acceſſu Bilioſi & Pancreatici in duodeno liquorem, & Lymphæ in Glandulis Meſentericis & receptaculo communi,

(a) *Tertiò, Scena operationis Luſtrandæ.* (b) *Corporis regiones quas pertranſit.*
[c] *Primò, Quid agant ejus particulæ dum peragrant.*

muni, uſque adeò exaltari concipiantur, ut notabilem in eum inertem ſatis & viſcoſum liquorem, vim toto itinere imprimant, vel ſaltem reagendo altercationem inducant, unde fieri vix poteſt, quin Sanguinis ex illo reſarciendus & reliqui inde conficiendi liquores, imò tota Animalis œconomia multò meliùs in poſterum habeant. An verò hoc ſufficiat ad rationem quæſiti effectus reddendam mox diſpiciemus.

(*a*) Secundo, Nec quidem negandum admiſſas Medicamenti particulas afficere poſſe *Sanguineum laticem*. Utcunque enim ſtrictior illis (quod modo deducere conati ſumus) ſit compages; quandoquidem tamen cum multiformi adeo maſſa commiſcentur & gyrantur, haud fieri poteſt quin quibuſdam ex hujus partibus alterationem, ſive id agendo fiat, ſive earum actionem recipiendo, ſaltem eas ab aſſociationibus indebitis interpoſitione ſua arcendo, inducant, præſertim quādo vegetiori eius motu & calore eas magis invigorari contigerit. Porro Febrilis caloris, quem formaliter in Sanguine fundari [undecunque tandem inſtinctum habeat] uno ore fatentur Medici, ceſſatio, multorumque inde profluentium Symptomatum ſedatio, quæ illarum admiſſionem brevi ſubſequuntur, Sanguinem ab iis quodammodo affici fidem aliquam faciunt. Qui quidem effectus, quamvis potiſſimum ulteriori alicui actioni [uti inferius aſtruere conabimur] forſan debeatur; nil vetat tamen quo minus ab iſtius contubernalis cum Sanguine conſortio ex parte pendeat; ſi non alia cauſa, hac ſaltem, quod robur deperditum eius craſi hinc reſtituatur; quod citius, ab huius, quàm aliorum, Febrifugorum efficaci uſu redire ut plurimum, prout ſuprà innui, obſervetur.

(*b*) Tertio, Tertiam quod attinet regionem, *Habitum* ſcil *Corporis*, quandoquidem cavernulis plurimis abundat [tales nempe dari ipſa rara & cedens partium compages, ponderiſque præ multis aliis eiuſdem molis Corporibus, carentia, ſi nulla ab autopſia ſuppeterent argumenta fidem faciunt) vix dubitari poteſt, quin ſi in eas Corticis particulis ingreſſus detur (quod quin faciant nulla vetat ratio) afficiant. Quippe cum hæ ex Membranis vel Fibris, ſi non in totum, ſaltem maxima ex parte, conſtentur [ſive propriæ ſint, ſive vaſorum, quibus univerſa ſingularum partium ſtamina conſtent, & quas interiacere multis in locis ſpatiola neceſſe eſt) quas omnes ſenſibile eſse credibile eſt, par eſt, ut cenſeamus rigidiuſculas haſce particulas ſubintrantes, in motus, ſaltem contractiles, ad amoliendum hinc ortam moleſtiam, eas urgeant: unde ſaltem ingruentium Symptomatum probabilis ratio aſſignari poteſt.

c Quarto, De ultima ex memoratis regione maior forſan iis moveri poteſt non ſolum ſc. an afficiant *Succum Nervoſum*, ſed inſuper an vel, admittantur in *Nervoſis Syſtematis* tractus Corticis particulæ, quippe fortaſſis ſuggeratur, auguſtiores eſse tubulos iſtos, quam ut quid vis, niſi ſubtiliſſimum, illæſi capiant, particulas vero huius Medicamenti, irregulares & rigidiuſculæ cum ſint, prout ex ſuprà allata de textura ſuppoſitione conſtat, ſi admitti contigerit, nimis arctandas, fore, quàm ut ſe explicare valeant, vimque ſuam, quæcunque illa fuerit, exerant, ſaltem moleſtiam aſperitate ſua parietibus indeſinenter inducant: quin inſuper has tot liquorum qui eos pertranſeunt actionem paſsas, ante forſan exantlandas fore, quàm ad originem Nervorum pertingant. Verum neutrum mihi concedendum videtur: Quod enim ſpectat ad admiſſionem, ſi inde conferamus innumeros (magnitudinis dicam, an minutiei?] gradus inter Vaſcula inſectorum Nervoſque no-

a *Secundò Quid dum ſecundum.* b *Tertiò, Quid dum Tertiam.* c *Quarto, de quartà dubium an ullæ ſubingrediantur: ſaltem an non, ſi ad miſſæ fuerint nimis hisce mpingantur.*

noſtros, hinc verò Corporum, nulla vel attentiſſima mentis acie aſſequendam, diviſibilitatem (præſertim ubi concurrerint efficaces comminutionis cauſæ, quales in Corporibus Animalium adeſſe nemo, opinor, negaverit) facilè concident priores ſuggeſtiones. Actionem verò, ſi admitti contigerit, quod attinet; Multa Cerebrum & Nervoſum genus afficere poſſe illæſo Sanguine (imò forſan multos cum eo circuitus abſolvere) ſuadet Nervoſorum quorundam affectuum ab aſſumptis aliquibus, infeſta vi pollentibus, productio, Sanguine interim parum tacto; ſic *Paſtinacæ Sylveſtri radices* in affectum maniaco ſimilem [licet brevi ceſſaturum] comedentes ſæpè compulerunt; ſic *cicutæ aquaticæ* & *hyoſciami radices*, *nux vomica*, aliaque plura hujuſmodi comeſta, in Nervoſum genus potiſſimùm vires ſuas exerere deprehendantur; uti palam fit ex iis, quæ circa hanc rem protulit Celeberrimus *VVepferus*, *Hiſtor. Cicut. aquat.* Ut taceam *Hydrargyrum* non ſolum aurifabris inque mineris verſatis, ſed etiam aſſumentibus & ſalivationem movere, & pertinaces quandoque artuum tremores aliaque Nervoſi generis graviſſima Symptomata integra Sanguinis craſſi perſiſtente, inducere. Porrò idem evincit *Specificorum* Medicamentorum in Convulſivis, aliiſve Nervoſis affectibus exhibitorum, ad eos debellandos efficacia; quorum quamvis ſingulis, pro talibus habitis immeritò forſan titulus iſte & effectus adſcribendi ſint, ſi tamen etiam uni vel alteri, collatis debitè rationibus, jure competer deprehendantur, ſat erit ad evincendum Medicamenta viribus non penitus deſtructis ad Cerebrum pertingere poſſe. Quo minus forſan nec noſtro *Cortici* denegatur iſta facultas.

Quamvis autem ſingulæ hæ *regiones* ab hujus Medicamenti particulis, ſic ut dixi, afficiantur, non tamen eodem omnes modo, nec gradu nec adæquatè ad effectum, de quo Sermo eſt, producendum.

(*b*) Et primò non admodùm probabile videtur, in *Chylum ſolum* agendo rem præſtare. Etenim ſi monſtrari poſſet Morbum à Chylo vitiato pendere, non tamen dum in primis viis verſatur; id quod poſtulat præſens ſuppoſitio. Quippe prima invaſionis Symptomata nec ſemper, nec, ut plurimùm, in iſthac regione ſe oſtendunt, verum remotiſſima adoriuntur; nempe rigoribus, extremorum frigiditate; &c. antè pleruǹq; impetuntur ægrotantes, quàm nauſea, vomitionibus aliisve Ventriculi vel reliquarum primarum viarum affectarum indiciis; imò frequenter Morbum derepentè invadere conſtat, ubi nullas, nedum Chyli, ſed nec quorumvis præterea liquorum vitiatorum notas colligere licet. Quinimò ſi à Chyli vitio profluviat affectus, facilè fieri poſſe videtur ut, denegato per jejunium ejus proventu, Paroxyſmus, abſq; alterius Febrifugi ope, præcaveatur, quod tamen perraro accidit. Imo tanta poſt paucorum Paroxyſmorum decurſum anorexia multos inceſſit Febricantes, ut nil ferme alimentorum plurimum poſtea intercapedine haurire velint, eundem tamen re norem his ſervantibus, imo ingraveſcentibus. Non equidem negavero *Chylum*, repetita forſan hujus Medicamenti aſſumptione uſq; adeo corrigi poſſe, ut purius pabulum Sanguini, atq; exindè Succo Nervoſo, aliiſq; liquoribus, conficiendis ſuppeditando anſam impoſterùm debellando Morbo præbeat, (quippe fatendum eſt, quamvis ejus anomalis propriè non debeat ortum Morbus, accenſum tamen indè foveri.) Verùm hoc potiùs arguit antecedentem in Chylo affectus cauſam, quàm continentem haberi. Si ſuggeratur, Corticem, ante brevi expectatum Paroxyſmum exhibitũ eundem quandoq; præcavere, dum intereà ultra Ventriculum perexiſſe vix præſumatur; regero, Primo, non abſimile vero mihi videri particulas quaſdam ejus te-

(a) *Reſpondetur.* [b] *Non* [*adæquantè*] *vires exerit in primam regionem ad Febrem tollendam.*

nuiores mox abſumptione [præſertim ſi tincturæ forma exhibeatur] cum liquoribus, quibus, ad egreſſum paratis, illic occurunt, ulteriùs tranſvehi poſſe, atq; lege motus Chyli & Sanguinis, qui ſat celeriter peragitur, cito per totum Corpus diſtributum ad ipſum materiæ Morbificæ ſtabulum longiſſimè diſſitum ſic deferri: Verum Secundo ſi cui ſolutio hæc minus arriſerit, ſaltem non abſonum videtur, ita ab iſto in Ventriculo commorante affici poſſe Nervorum hic inſertorum extremitates, ut ab actione iſthac, abſque materię tranſmiſſione, in longinquum delata effectus reddatur ratio. Quippè cum chordis tenſis aſſimilari Nervos debitè conſtitutos ſolenne ſit apud Medicos, à laxatis vero multos provenire Nervoſos affectus quidni, ſi in Cerebro (uti ante adſtruere conati ſumus) fundetur hinc, concipiamus adſtrictionem, præfatis Nervis in Ventriculo impreſſam, aduſque Cerebrum, univerſoſque exindè Syſtematis Nervoſi tractus, celerimè propagari poſſe, atque hinc mineram ab eruptione coercere, cum non raro obſervetur Nervos, certis in partibus in contractiones actos, reliquos omnes pari modo afficere; id quod ex Convulſionibus à punctura Tendinis oriundis, nec non periodicis illis, quæ in parte à Cerebro ſat remota, manu, v. g. vel pede, fluunt. Porro & ex iſtis (quod præſens ſubjectum proprius attingit) quę quandoque a Vomitorio exhibito excitantur, palam fit: Quin inſuper ex hiſtoriis Medicis fide dignis conſtat, ſubitum terrorem Febres Intermittentes quandoque ſuſtuliſſe; cujus ratio vix, niſi a Nervorum contractione, reddi poteſt. Quæ quidem inſtantiæ quamvis vegetionem forſan ſupponant impreſſionem, quam quæ a Cortice in Nervos ſtomachicos infligi poteſt, videntur tamen evincere Nervulos, prę ſertim in Ventriculo, quovis modo laceſſitos, ſat cito ſua in reliquos univerſos ſeu commoda ſeu noxas propagare poſſe; Cumque levis contractio ſufficere videatur ad tonum Cerebri, adeo ſua conſtitutione naturali teneri, reſtituendum, hinc levis impreſſio ſufficere concipiatur ad contractionem talem efficiendam.

[*a*] *Secundam* quod attinet *regionem*; nec hic ad ſiſtendum Paroxyſmum terminari actionem Medicamenti veriſimile mihi videtur. Quippè cum prima ſupra a memorata, Symptomata in partibus ultra Sanguinis vias [ſaltem gurgitem] ingruant, ſicut probabile eſt materiam Morbificam in ulteriori regione ſtabulari, ſic pariter remedium vires ſuas, in eam potiſſimum impendere, Porro cum ſolidiuſcæ ſint ejus, præ Sanguinis particulæ, quid vetat quo minus has prætervectæ (ut naturale eſt Solidis vim Motus tam retinere tenaciter, quam facilè concipere) eo ſat integris viribus pergant, quo multa laxioris & flexilis, texturæ ex eius ſinu penetrant? Quinimo nullas in Sanguine turbas concitare deprehenditur, nullas inde evacuationes uſitate movere, unde colligatur notabilem inter alterutrum diſcrepantiam intercedere. Adhæc, ſi Febri qua tali, medendæ debeatur, cur non æque efficax in continuis, quarum cauſam continentem in Sanguine haberi communi fere conſenſu ſancitur, pellendis obſervatur? nempe vix puto, conſtabit impendio in his averruncandis, modo Nervoſi generis affecti Symptomatis vaceant, ſi recte ineantur rationes, energiam deprehendi, quantumvis mos ſeculi ſit, ut vix parcius in his: quam Intermittentibus præſcribatur. Sane, utcunque inter Succos primo agere ſoleat Medicamentum, cum tamen hi non ſui gratia in Corpore habeantur, ſed ut ſolidis partibus (in quarum debita conſtitutione ſicut præcipua ſanitatis effecta, ſic in depravata Morborum indicia, ex quibus eorum rationem colligere debemus, præcipue deprehenduntur) materiam in Nutritionem, Motum ſenſationem, &c. impertiant (quin functionum Animalium non eſt ex ſe, ſed quatenus hic miniſtrent, atque actuandis

(a) *Nec inſecundam ad hunc effectum.*

dis inſerviant, participes ſint, idcirco concludendum videtur Medicamentorum non ſecus ac Alimentorum, actionem ad has afficiendas (ſaltem præcipue) ultimo deſtinari, atque illos vix magis pro agendi Scena [niſi in paucioribus Morbis, qui in iis proprie fundantur] quam vehiculo, vel ſaltem menſtruo præparatorio, habendas eſſe.

(*a*) De *tertia regione* ſuggeratur: quod quandoquidem & neceſſario cum Sanguine in Corporis ubivis habitum deferantur, & cavernulas, ut ſupra notavi, in eo numeroſiſſimas, in quas deflectant, offendunt Medicamenti particulæ, illic uſque adeo, præ otio quo hic frui poſſint, maturentur, ut tandem mariæ Morbificæ (ſivæ iſthic illius focus habeatur, unde cominus hic eam aggredianrur, ſive alibi reſideat, quo fiat ut, poſt maturationem in Venas regeſtæ, ad eundem ubivis ſitum cum Sanguine transferantur) debellandę pares evadant. Verum præterquam quod ſupra oſtendere conati ſimus materiæ Morbificæ ſedem non hic primitus inveniendam, nec proinde Medicamentum energiam ſuam iſthic adæquate exerere quæri inſuper poterit, quomodo, ſi daretur iſthic hoſtem congredi, tantillum quod admittitur Medicamenti, nec admodum ex ſe agilis, nec in omnium minutiſſimas propter texturam [tantopere compactam, prout modo deduxi, cito dirimi habilis particulas, univerſa ſic præcaveat Symptomata: quandoquidem & Sanguinis copia immaniter adeo particularum hujus numerum ſuperet, ut non detur proportio inter Medicamentum & Morbum; arteriarum per quas deportatur ramificationes tam numeroſæ ſunt, ut minimè concipiendum, mea ſententia, ſit iſtas ad omnes Corporis partes diſtribuendas ſufficere, nec proinde hac ratione ad Morbificæ materiæ eruptionem reprimendam: ut taceam magnam earum partem unum fortaſſe capeſſere vaſorum tractum, neglectis relictis reliquis [id quod non improbabile illi habebitur, qui perpenderit quàm difformis ſæpè obſervetur cruoris emiſſi, & pluribus ſcutellis excepti, ut nempe una portio cocci neum ſortiatur colorem, alia lividum, reciprocantibus quandoque in variis vaſculis hiſce Phaſibus (quo modo fieri poteſt, ut ſufflammata forſan in una Corporis regione eruptio, procedat nihilominus ſolito tenore in alteris, quæ vim Medicamenti, ſiquidem illo haud pervenientis, non perſentiunt; adeoque & partiales hinc excitentur rigores, & poſtmodum materia hac in Sanguinem rivum ex loculis iſtis effuſa, febris ſolitum repetat curſum, tota Sanguinis maſſa Febrilem commotionem, ubivis impreſſam, mox concipiente. Verùm multò minùs probabile Medicamentum hic maturatum ad mineram alibi ſitam transferendum deſtinari: Cùm præterquam quò multas ejus particulas tranſpirationis lege foras expelli contingat, vix in promptu habebitur ratio, quæ ſuadeat reliquas, confundente Sanguinis motu, ubi ab eo reſorptæ fuerint, agitatas ad focum ubicunque locum dirigendas fore.

(*b*) Reſtat ergò, Quarto, ut in *Cerebro & Syſtemate Nervoſo* quæratur operationis ratio adæquata; quam inibi (probabiliter) inveniendam eſſe ut monſtrare ſatagam, non abs re videtur obſervanda quædam paucula generaliora [*c*] [ex ſe quidem pleraque ſatis forſan obvia] circa relativam Medicamentorum ad Corpora noſtra, Succoſque incluſos, actionem (quantum ad præſens inſtitutum ſpectat) præfari, quo clariùs evincatur ſuppoſitionis iſtius probabilitas.

[*d*] Primo Igitur, quandoquidem conſtat nulla concreta indiſcriminatim in cuncta alia agere, verùm ſingula, prout texturæ, tam agentis quam Corporis, in quod actio imprimitur, ratio permittit; nota poterit ea, quorum *laxior* eſt compages, intus ſuſcepta, *promptiùs vim exerere*, quibus vero

(a) *Ut nec in Tertiam.* [b] *Sed in Quartam.* (c) *Conſiderationem præliminares circa relativam Medicamentorum actionem.* [d] *Prima.*

ſtrictior competit, *tertius*. Hinc multum diſcriminis intereſt, inter actiones *liquidorum* & *ſolidorum* aſſumptorum; ut nempe *illa* & liquoribus, quibus obviam fiunt, facilè ſe per totum admiſceant, & in ſolidarum partium porulos, modo ſatis hient, promptè inſinuent, unde levi negotio in alterutra imutando agant, modo cætera conſentiant; *hæc* vero, priusquam vires ſuas exerere, notabiliter ſaltem, poſſunt, vel prævia quadam præparatione compagem ſolvi exigunt, vel ſaltem multum comminui, maximè, ſi compactioris, nec facile ſolubilis, ſint texturæ.

(*a*) Secundo, Notari poterit ea, quorum particulæ *molliores* ſunt *laxiorque compages*, intra Corpus admiſſa [in quo motu progreſſivo continuo urgentur] ſicut compactioribus citius vires ſuas exerunt, ſic *citiùs exolvi*, adeo, ut niſi vel intime poſſideant particulas valde energeticas, (hoc eſt, ſicut valde minutas, ſic & ſolidas & anguloſas) vel ſat magna copia exhibeantur, vel etiam talia non offendant, quæ earum vim retundant, ultra primas vias, vel ſalem Sanguinem, actionem ſuam extendere nequeant, ad remotiores vero regiones fatiſcunt. *Compactiora* vero ad has, *integris* ferme *viribus* provehi poſſunt, imo debent; quandoquidem & magis reſiſtunt actioni liquorum, quibus primo admiſcentur, & iſtorum commeatu prorſum uſq; ad eas feruntur imo, quæ eas primo impetu perlabuntur, *repetitis* uſq; & uſque circuitibus tandem poſtliminio attingant.

b Tertio, Ad actionem Medicamenti determinandam; (talis præſertim quod in longinquam deportandum eſt, adque ſolidas partes afficiendas deſtinatur) particulariter conſideranda eſt *figuræ* & *ſoliditatis* ratio; ut nempe quorum cum notabili *ſoliditate* multum *irregularis* figuræ ſint particulæ, prꝛterquàm quod fortius & inter fluidas ſubſtantias vibrentur, & in partium, ad quas appellunt meatus impingant, viam inſuper aliis vel ſubtilioribus vel mollioribus, ſat facile inter eorum prominentias & meatum latent, ubi ſemel in eos admiſſæ fuerint, concedere concipiantur; cum intereà quæ *molliores* & *flexilis* ſunt genij, maxime ſi minus ſint irregulares, paucisque angulis præditæ, hoc nomine vaſa, vel obturare, vel præterlabi, aptæ natæ ſint, nulla unde in ea impreſſio haberi poteſt.

c Quarto, Nec minus ad hoc momenti habet *aptitudo*, ſeu fluidarum ſubſtantiarum, quibus admiſcendum venit Medicamentum, ſeu ſolidarum partium, ad quas deportandum eſt, *ad actionem hanc accipiendam* ſicut enim inter illas & Medicamenti particulas, vel repugnantia, ratione figuræ & molis, eſſe debet, quæ luctæ occaſionem det, vel ſimilitudo, cujus gratia congrue coeant ſic meatuum quoad menſuram figuras, aliaq; requiſita, apta habenda eſt ratio cum ſecus vel ſitotum iſtæ ab ingreſſu arceantur, vel indebito modo præ incongruitate officiat.

d Quinto, Perpendendum eſt, illuc ad Morbum quemvis perdomandum deportari debere Medicamentum, ubi *fomes* reſidet; adeo ut ſi viſcus aliquod, vel artus, vel particularis aliqua alia pars afficiatur, univerſim conſulant Medici, nec fallaci eventu, ut remedium ad locum ſic affectum, ſi Morbi illic ſtabuletur cauſa, dirigatur, vel, ſecus, ad partem unde influit. Pari modo, ſi univerſum Corpus efficiatur, ſicut rationi congruum eſt illuc, quà licet, derigendum eſſe Medicamenta, unde in totum influere; ſic ubi talibus dotibus aliquod pollere deprehenditur, ut univerſalem uſitatè, debellet Morbum, quidni concipiamus & hic deponi, & potiſſimum agere, undè influentia iſthæc propagatur, eoque magis ſit ſat ſubitaneus effectus ſubſequatur?

(*e*) Ab iſtorum conſideratione colligere licet, *Primò Corticè Peruvianum*, quan-

a *Secunda*. b *Tertia*.
c *Quarta*. d *Quinta*.
e *Illationes ad Corticis Peruviani effectum determinandum: Prima*.

quandoquidem, ut ſupra deduxi, particulæ ejus pro ſolidis, etiam ad ultimam ſuam Scenam, habendæ ſunt, atque hinc ægrè diſſipabiles, ultimam ſuam in Sanguinem activitatem ſtatim impendere non poſſe, verum multos cum eo circuitus abſolvere, antequam vires ſuas diſperdat [id quod paulo antè Notavi;] [*a*] *Secundo*, ejus particulas, dum partium habitum permeant, ſat facilè illic deponi poſſe, prout ad cavernulas [vel, ſi magis, poros] iis admittendis aptas natas in tranſcurſu ſuo appulerint; quarum quidem permultas nequeunt non ubivis, præ inſigni Corporis raritate, offendere: Ex his vero, *Tertio*, nullis æquæ huic muneri paribus occurrere poſſe, ac iſtis, quæ in *Cortice Cerebri* habentur; id; duplici ratione; imo, Quia *tenerrima* eſt iſthæc pars, & proindè facilè craſſiuſculis & ſolidiuſculis hiſce Corporibus cedens, quia à Sanguine minimè ſubigi, nec cum eo exactè miſceri queunt, facile divortium ſubeunt, inq; tales [ubi eo per circulationem delatæ fuerint] meatus, qui minus iis reſiſtunt, facile penetrant; Secundò, Quia *anguſtiora* (uti ſaltem æquum videtur ſuſpicari) ſunt *capillaria* vaſa Sanguifera quæ hic terminantur, quam quæ uſpiam alibi invenire datur, quandoquidem iſthic loci ſecernendus eſt *Succus Nervoſus* (imo ſi malles *Spiritus Animales*) ſubtiliſſimus in toto corpore Liquor: quo fit ut, ex Arteriolis cum ſuo Vehiculo, Sanguine, elapſæ iſtæ particulæ, ægre præ mole & figura (quam quadantenus anguloſam & irregularem eſſe comminutionis ratio ſuadet) venularum cavitates hic loci actiſſimas, ſubintrare valeant, quin potius in juxta adſitos Glandularum Cerebralium, præfato Succo admittendo dicatos, porulos deflectere in proclivi habent, quoniam eos quam venarum (quarum, etiam Capillarium parietes præ iſtis rigidiuſculi audire merentur) magis cedentes inveniunt, imo & præ ſua teneritudine magis ſe figuris iſtarum particularum accommodare aptos.

(*b*) *Si quæratur* quomodo, quandoquidem longe maxima Medicamentis pars ſi in ſubſtantia exhibeatur) per Sedem amādatur, reliqua vero, quæ venas ſubit, usque adeo diſtrahitur, perque totam diſtribuitur Sanguinis maſſam, ut valde exigua, Arteriarum conſiderata proportione, ejus portio ad Cerebrum deferri poſſit, tantilla ejus (& quidem ſatis, ut videtur, inertis) quantitas, quæ inter Sanguinem illò deportatur, tanto effectui producendo par eſſe poſſit, *Reſponderi*, forſan haud prorſus incongruè, poterit quod, quoniam juxta Nervorum originem deponitur (qui licet anguſtis cancellis hic coercentur, toti tamen Corporis notiſſimam, & quidem inſtaneam fermè influentiam imprimunt) perpuſilla Medicamenti quantitas hic depoſita ad grandes effectus in partibus hinc actuatis producendos ſufficiat: ſive enim effectus ratio à Nervorum conſtrictione, unde ad debitum tonum prius laxati redeunt, deducenda ſit, hoc facilè ubi omnes compinguntur & compatiuntur, præſtari poteſt; ſive à particularum Medicamenti in eorum tubulos admiſſione pendeat, conſtat paucula admodum in tam exilia vaſa receptas grandi effectui producendo pares eſſe poſſe, quoniam ſingula totam ferè cavitatem [exceptis quæ puro Succo Nervoſo & Spiritibus tranſmittendis inter earum Angulos interjacent ſpatiolis] ſaltem ſtatim ad ingreſſu, occupant, atque hinc materiæ Morbificæ introitum negant, unde ſi vel unica in ſingulos Nervulos particula forſan penetret ſat erit ad effectum, qui per totum eorum tractum ſentiatur, inducendum. Quin inſuper nil impedire videtur quo minus, quæ uno circuitu alio deferuntur ejus particulæ; huc poſtmodum, rara *Circulationis* lege, perduci poſſunt; atque ſic tandem ut, repetitis & circulatione & pulveris exhibitione, præfata ratione compleatur effectus.

(a) *Secunda* [b] *Tertia. Objectioni de perpuſilla quantitate Medicamenti quæ in Cerebrum deponitur. Reſpondetur.*

(*a*) Deſignato ſic operationis Stadio, proximum eſt ut aliquantò enucleatiùs tradam, quoniam, juxta præfatam ſup. poſitionem, *agendi modo* vires tam notabiles exerat *Cortex*: Quod quamvis *Jam* præſtitutum quis cenſeat; quoniam tamen minus apte forſan contexta habetur quę Hypotheſin conſtituunt, utpote propoſitæ methodo ſatisfiat, par eſt ut ſaltem in ſummam totum negotium redigam, unoque ſic quaſi intuitu videndum ob oculos *ponam*, *Idcirco*, conjicio, quod, ubi primum In Ventriculum admiſſum fuerit iſthoc Medicamentum, actione Stomachalis Fermenti (Succi ſcilex Glandulosa tunica in ejus cavum exſudantis) quod cuncta ſtatim adoritur aſſumpta, comminuantur laxiores, faciliùs proinde cedentes, ejus particulæ; ex quibus, tot ad trajiciendos Chyliferos meatus in Inteſtina hiantes aptitudinem hinc nanciſcuntur, intus ſolito Chyli itinere in Sanguinis feruntur gurgitem, ab hoc (non ſecus ac lympha qua cum in tranſitu ſuo congreſſę ſunt) ulteriorem identidem comminutionem paſſę, pariter ac ipſi robur, ut ſupra innui, afflantes, ejuſve forſan craſin quovis modo immutantes. Sanguinis commeatu iſtę, quibus contigerit cum hac ejus portione, quę ad Cerebrum tendit, commiſceri, illo delato, in Glandulas ejus Corticales, earum oſculis ſatis apte reſpondeant, modo noviſſimè explicato deponuntur, atque inde pars, more Succi Nervoſi, in ipſum Cerebri Meditullium (ex primis Nervorum ſtaminibus, exinde identidem amplificandis, conflatum] in ſequentium protruſione, & motu partium Syſtaltico, urgentur, in quo quæ ductuum anguſtia, lentaque illa protruſione lentiſſimè moveri neceſſe habent; pars craſſior aliquandiu in ipſis Glandularem iſtarum demeaculis hærent. Dum iſthic commorantur, partim præ angulis, quos ex ſoliditate & conſtructionis lege ſortiri ſuppoſuimus, leniter partes ambientes ad contractiones ſollicitant [quas membranoſa conflari textura nemo, opinor, negaverit, & proinde aliquantulum ab has ab irritatione proclivas] unde laxior earum tonus emendatur, partim, inſuper ſubingreſſuris craſſioribus & heterogeneis è Sanguine particulis, quas (ut in allata de his affectibus producendis Hypotheſi monſtrare conati ſumus) materiam Morbi ficam conſtituere arbitramur, hinc aditum denegant; interea ut præ irregularitate ſua ſat viæ, inter earum interſtitia & vaſorum horum latera, ſubtilioribus ex Sanguine particulis, quales in liquorem Nervoſum faceſſere ſolent, ad perennanda Senſus & Animalitatis munia concedant; partim denique, quæ ex illis maxime ſubtiliantur, ſe Succo Nervoſo continuò progredienti aſſociant, interque illius particulas motitati, & ab indebitis cohæſionibus interpoſitione ſua arcent, & motu æquabili, cum ſat illis congruæ ſint, urgent, quin inſuper, prę majori ſoliditate quam quæ illis competit, atque angulis, quorum miniſterio ad Corpora minùs compacta comminuenda aptantur, ipſas ulteriùs dividant, atque hinc ſubtiliores, & uſibus deſignatis aptiores reddunt. Hoc facto, quamvis, ut quandoque fit, proximè ſecus invaſurus Poroxyſmus non inhibeatur [maximè ſi paulò ante Paroxyſmum prima vice detur] quandoquidem materia Morbifica, prius admiſſa & maturata, ad eruptionem parata in proſcenio ſtabat; ſequens tamen, ut plurimum, vel præcavetur, vel ſaltem mitiùs invadit (niſi nimis propè, ut dixi, à Morbi initio, quando omnia ſunt cruda, vel etiam Sanguine multùm impuro, propinetur) eò quod iſti ab ingreſſu præcludantur viæ à Medicamenti particulis, & tonum partis quadantenus hac intercapedine roborari credibile ſit. Unde tandem fit, ut continuata exhibitione [imo quandoque poſt unicam doſin] ad conſtitutionem debitam redeant Vaſcula iſta, atque hinc ut, prę ciſo ſic fomite, ſtatim, vel ſaltem brevi, in totum evaneſcant Paroxyſmi.

Supra quidem innui *Medicamenti particulas* adhuc *in Ventriculo commorantes* multum ad ſiſtendum Paroxyſmum opis conferre poſſe, Nervos illic ſitos &, eorum

rum

[a] *Quartò, Agendi Modus.*

rum conſenſu, totum Syſtema Nervoſum, invigorando. Verùm cum iſta nimis evanida ſit agendi ratio, ad conſtantem ſanitatem inde expectandam: cum porrò motis è ventriculo Medicamenti particulis, niſi quid ulteriùs præſtarent in Corporis penetralia delatæ, ſuſpicio oboriatur & Nervos tenſionem illam brevi remiſſuros; cumque inſuper ratio modo aſſignata & facilis, & conſtans, videatur naturę regula ad effectum ſolidum producendum, huic potiſſimùm innitimur.

(*a*) Diſquiramus jam tandem, an huic Hypotheſi quadrent *de uſu Corticis* in limine *Obſervata*, quæ ſi indè probabiliter explicari valeant, argumento forſan erunt, eam non prorſus ineptè excogitatam fuiſſe.

Ex his *primo* aliqua parte ſatisfactum cenſeo ex noviſſimè dictis. Quod verò ad *limitationes* aſſignatas ſpectat; videtur quod dum in morbi initio, crudioribus exiſtentibus, hoc eſt, non ſatis in compage latis, Succis, vel etiam ubi magna adeſt horum ſuburra, exibetur cortex, nequaquam vel prima doſi ſatis ſubigi & comminui poſſit, vel ſi quibus ex ejus particulis id obtinuiſſe contigerit, ſe in Cerebro à crudorum iſtorum, vel aliter vitiatorum in Sanguine luxurlantium, conſortio extricare valeant, ut in meatus Cerebrales vel debite, vel ſat magno numero ad effectum producendum, viam inveniat: quin eveniat quandoq; ut, cum iſtis humoribus ſubintrantes, paxillorum ritu eos tantò arctiùs loculis his compingant; unde nec *Spirituoſi* deſtinati *Succi* [quem par eſt comminiſci ad functiones Animales explicandas] per ipſum Cerebrum commeatus, nec ejus in Syſtema Nervoſum debita diſtributio haberi poteſt, ſicque neceſſe erit ut Nervoſa quamplurima huic emergant Symptomata. Imò dum in Sanguinea maſſa adhuc hoſpitantur iſtius Medicamenti particulæ, conjicere licet; quod materiæ heterogeneæ copiosè in ea congeſtæ debitam maturationem (inter ejus particulas ſpiculis ſuis ſe ingerendo, ſicque à mutuis congreſſibus ad hoc opus neceſſariis arcendo) atque hinc ex terminationem, impediendo, eam proinde tantiſper detineant, donec laxata univerſim Sanguinis craſi Febris *continua*, vice intermittentis, inde tandem excitetur.

(*b*) Ex eo quod *nulla notabilis evacuatio* ejus exhibitionem ſubſequi ſoleat, interea ut ſedetur Morbus, deducere forſan licebit, *imò*, Quod quandoquidem evacuationum materia ex Sanguine, maximam partem, proveniat, vix veriſimile videatur illic materiam Morbificam formaliter ſtabulari, cum ſi ita res eſſet, vix ſedaretur Morbus niſi extruſa cauſa atq; parum probabile apparet tantulam (ſatis, ut ſupra ſtabilire conati ſumus) Medicamenti quantitatem in ſanguinem, & permagna id proportione ſuperantem, & in vaſis valde amplis (comparatione ad alia habita) contentum & gyrantem admiſſam hanc corrigendo ſolùm rem præſtare poſſe: *Secundò*, Proinde, quod in talem ſubſtantiam agat, quæ & in evacuationibus concitandis efficiendis munere fungitur (quod quidem Succo Nervoſo competere, olim *Tr. de Secretione Animali* adſtruere conati ſumus) cujus propterea pacationi, ubi ad has ultra modum invehendas ab admiſſa quavis irritante materia inſtinctum nacta fuerit, allaborandum; & cui propriorem aliquam gerat proportionem ratione quantitatis, quam ut dixi, ad Sanguinem habet; qua cum porro in ejuſmodi vaſis coercetur, unde nec ejus particulæ ab invicem nimium diſgregenrur, nec facilis & ſubtus nimis, vel illis vel quibuſvis ante reconditis ſubſtantiis, egreſſus detur; o qu fiat ut ſat illis, genio à commotionibus moleſtis ciendis alieno præditis, moræ ad una concluſas ſubigendas; vel ſi quod aliud iis demandatur penſum exequendum, concedatur. Si vero contigerit aliquando, ut *illius uſum evacuatio* aliqua *ſubſequatur*, non hoc Medicamento, tanquam ſolemni illius effectui,

(a) *Quinto. Phœnomenon & obſervatorum ſolutio juxta Hypotheſin. Cur Corticis perexhibitio præmatura, vel non ſuccedat vel quandoque damno ſit.*

[b] *Cur morbus ſine evacuatione ab hoc medicamento diſpareat.*

fectui, jure adſcribendum videtur, cùm perraro eveniat; ſed potiùs importunæ adminiſtrationi, vel inſigni Sanguinis, aliorumve liquorum, concitationi, qui à quovis heterogeneo, quantumvis leni, admiſſio in motus enormes, ante, conturbati, non raro pelluntur, vel etiam alicui idioſyncraſiæ (quales quibuſdam hominibus competere, dum certæ aliquę offeruntur ſubſtantiæ, frequentia authorum teſtimonia, imò cujuſvis pene obſervatio fidem faciunt) imputandum erit. Porro quando evacuationes iſto exhibito ſedari contigerit, hoc meritò imputandum videtur eximiæ ejus in Nervoſum genus energiæ: quamvis enim Sanguis aliive præcedanei liquores commoti materiam his præbeant, attamen Nervoſas partes laceſſendo ſortiri ex eo deducere licet, quòd [præter id, quod de *Fermento Secretorio à Nervis oriundo* olim notavimus] harum ſolummodo miniſterio partes Secretorię in contractiones expulſivas aguntur. Porrò Nervos quovis modo irritatos varias non raró evacuationes ciere, ex Diarrhœa à ſubito terrore ad quam nonnulli, ſatis recta utentes valetudine, proclives ſunt; ſalivationibus, nedum à medicamentis Mercurialibus oblatis (quæ Sanguinem vix, comparatione ad effectum eorum in Nervos, impenſe afficere conſentiunt Medici) ſed vel ab ingrati Medicamenti hauriendi conſpectu, obortis, Sudoribus, Urinave copioſiſſimis hypochondriacorum (quorum quam multis Nervoſum genus, præ venoſo ejuſve contentis, malè habere teſtatum faciunt Symptomata) colligere obvium eſt. Cùm ergo Medicamentum has ſedaverit, in proclivi eſt conjicere, id hoc præſtare in iſtas ſubſtantias, quæ eas concitant agendo ſive id fiat manus iis injiciendo (hoc eſt vel activitate ſua obtundendo eorum angulos, vel ſic iis ſeſe applicando, ut hinc majores moles, novaſque, & minus noxias, figuras induant) ſive in textura conturbatas in ordinem redigendo, ſive viam iis in Sanguinem erupturis pręcludendo; aliove quocunque modo eas afficiendo.

[*a*] Quòd poſt aliquot periodos debellari viſi *Paroxyſmi redeant*; hinc pendere videtur; quod quæmadmodum admiſſæ in corticalem Cerebri ſubſtantiam vel Nervos Peruviani Medicamenti particulæ haud citò [cum quodam modo, ut dixi, irregulares & rigidæ ſint, licet non uſque adeo ut moleſtiam creent] ex tenerrimis eorum conceptaculis exterminari valeant, ubi dum commorantur particulas Morbificas ab ingreſſu arcent, unde perſanari per ſpatium plurium Paroxyſmorum videatur Morbus ſic quando vel longa ejus ante oblatum remedium duratione, vel præ cauſæ cujuſvis violentia, vel etiam dum aeris intemperies; ut in epidemica conſtitutione fit, uſque fovet effectum. Nervoſum genus apud originem ſuam laxum adeo & labefactatum fuerit, ut ad priſtinum non ante reſtituatur tonum, quam iſtæ, ut exantlatæ & excluſæ fuerint particulæ craſſiores [quales in omni, vel ſaniſſimorum, Sanguine ſcatere veriſimile eſt poruloſ Cerebrales, eoſdem quo ante modo conſtitutos, atque jam nupero hoſpite liberos, offendentes, neceſſe habeant in eas ingreſſum capeſſere; unde pari ac ante modo in poſterum progredi debet Morbus, cum omnia eodem ritu quoad Nervos cõſtituta ſint. Quocirca neceſſe eſt, ut ſæpius repetatur Medicamentum, quo ſic identidem ſufficiantur ad partes præfatas, nondum perfectæ ſanitati reſtitutas, novæ copiæ, ut ſaltem Morbus ad idoneum magis anni tempus, quod plenæ faveat ſanationi, proteletur.

[*b*] Cur ab *exhibitis Catharticis*, ſaltem fortioribus, quandoq; redeant Paroxyſmi, ratio ſat congrua mihi videtur; quod horum particulę draſticę facile ſe inter circulandum cum Sanguine in porulos Corticis Cerebri ipſiuſque Syſtematis Nervoſi, ubi Medicamenti hærent particulæ, inſinuare poſſint, haſq; ex loculis ſuis extrudant; unde in poſterum in iſtos, ſic ampliatos. Morbificæ materiæ denuò con-

(a) *Cur Lecto affixi raro lavamen ab hoc medicamento ſentiant.*
(b) *Cur Cathartica præpopere exhibita Paroxyſmos quandoque reducant.*

concedatur ingreſſus: quin inſuper non mirum partes has, priùs debiles, ab his tantopere aculeatis (prout fas eſt conjectari) magis uſque labefactatum iri (quemadmodùm multoties vel ſanis à talibus exhibitis accidit) adeoque multo, quàm ſecus eveniſſet, curatu difficiliorem reddi effectum.

(*a*) Quod multos fallat expectatio levaminis, dum per hujus uſum *lectò abſtinere nolunt* hinc deducibile videtur; quod partim præ laxitate glandularum quibus, fere, conſtat cutis [quod quoque omnibus præterea partibus uſu venit] partim ſtragulorum mulcedine, pori uſque adeo pateant, ut, tranſpiratione ſolito magis procedente, multę particulę Medicamenti, ſecus ad Cerebrum deducendę, hac viam foras capeſſant; quę vero illuc pertingunt ſe in venas præ iſta laxitate nunc magis hiante ſat facile cum reliquo Sanguine recipiant; unde in laterales quos dixi, in Cortice Cerebri receſſus, ad Nervos ducentes, minus apte deflectere poſſunt.

(*b*) Ex eo quod *cum Acidis* vel *Amaris* propinatum *magis conſpicuos* prodat *effectus*: in promptu eſt colligere, magis hinc compingi, & rigidas reddi ejus particulas, atque inde magis ſtipticas evadere, ſaltem iſta unà aſſumpta calculum ſuum ad effectum conferre, quandoquidem & vim illis Febrifugam competere etiamnum, pariter ac olim data fuit, credimus. Quam quidem energiam in Nervoſum genus potiſſimùm exerceri hinc ſtatuminari forſan poteſt, quod inter Specifica pro Cerebro & Nervis roborandis nuncupata, pauca reperienda ſint, quæ aliqua ſtypticitate non pollent; quorum & nonnulla inter Febrifuga habita fuerint. In quibus & Febrifugis, utpote Centaurio, Gentiana, Pentaphyllo, Alumine, &c. ante Cort. Per. repertum, vix minùs ſpei locatum fuiſſe quàm nunc in hoc, notum eſt, quę quamvis hodie inferioris multo claſſis eſſe deprehenduntur quid vetat tamen quo minùs famulitio ſuo talia ex his iſti in effectu producendo, opitulentur, quę nullam aptipraxiam noxiam, qua imminuantur ejus vires, exercere obſervantur: maximè quoniam, ſi in liquida forma propinentur, vehiculi loco inſerviant, quo citiùs & certiùs intus, ubi ſtativa ponit Morbus, devehant: Quin contemptus Veterum & novitatis invidiam, a quibuſdam, quibus nil fere ſapit, niſi quod ex Libris *Hippocratis*, *Galeni*, aliorumve ex Antiquis (quorum ſane, utpote primorum Medicinæ luminum, veneranda ſemper eſſe debet memoria) hauritur, imputari ſolitam amolietur Seculum, dum ab iis tranſmiſſa neutiquam repudiare notabitur.

(*c*) Quod tandem citiùs *poſt Intermittentes quam Continuas redeat* priſtinus *vigor*, pro argumento haberi poteſt (obiter) illas in Nervoſo genere fundari, non verò in Sanguine, harum ſtatione, cum vigor Corporis a debita ſolidarum partium, ex Nervis oriundarum, conſtitutione potiſſimùm pendeat; illius ergò correctis anomaliis, non mirum eſt reſtituendum cito fore robur. Quod vero in ipſis Intermittentibus *ad Hoc*, *quàm aliis Febrifugis* ſalutariter exhibitis celerius redintegrentur vires, hinc pendere videtur, quod ejus particulæ in Nervis & præfatis cellulis diutius commorantes, continuo eos ad ſeſe contrahendos placide ſollicitent, atque ita ad perfectā toni firmitudinem ſaltem ſimulandum: quæ tandem niſi gravioris impedimenti quiddam obſtet, præ nixus iſtius aſſiduitate, his exturbatis, brevi in perfectam redit. Quin porro & hac mora puriori ſolùm Succo inter particularum Medicamenti (figuræ multum irregularis ut ſępius notavi) & Vaſorum latera tranſfixus, ut etiam innui, conceditur; unde identidem grato & familiari liquore remotiores eorum tractus referciuntur, quo & tenſitas & cętera animalia munia celerrime reſtituātur. Cum intereà quæ alia quavis medendi ratione rem pręſtant, quoniā ſtatim Nervos deſerunt, opem cito evanidam ſolum prębent. Unde tono, licet aliquan-

[a] *Cur paroxiſmi Cortice peruviani ſedati quandoque redeant.* [b] *Cur eum acidis vel amaris Cortex exhibitus efficacior deprehendatur.* (c) *Cur hoc medicamento curatis quàm aliis celerius redeant priſtinæ vires.*

quantum conſtricto, nondum tamen confirmato, verùm ſe ſubinde laxante, pluſculum heterogenearum particularum cum Succo laudabili neceſſe habet unà ſubingredi, quo pacto & diu impediatur debita iſtarum partium conſtrictio, & ipſi Succo Nervoſo, minus hinc puro, non licebit functiones Animales rite mox obire; donec tandem natura, aliis plerumque ſubſidiis adjuta, debilitatem lentè ſuperaverit.

Si quæ alia circa *Corticis* adminiſtrationem peculiari obſervatione digna cenſeantur, vix dubitavero quin æque facilem, atque hæc, ſolutionem ab eadem *Hypotheſi* juxta hanc Normam admittant.

(a) Ut verò tandem hæc, quæ de *grandi hoc ſpecifico* Theoreticè ſic protuli, ad Praxin quadantenus accomodem, ſubnectere liceat; Rationi congruum videri (id quod vix dubito quin à quorumvis Medicorum Experientia comprobetur] *Evacuationes*, minimè vero per *Vomitionem*, Corticis exhibitioni *præmittendas eſſe*; niſi forſan vel magna debilitas, urgentia Symptomata maturandam eſſe ſuadeant: *tam* nempè ad eluendam ſaburram quæ in primis viis, potiſſimùm vero Ventriculo, non raro hoſpitari ſolet, atque efficaciam ejus ſecus peſſundet, *quàm* ad laxiora recrementa Sanguinis exturbanda.

Idcirco, quod ad *Vomitoria* attinet; quandoquidem non omnes homines æquè facile Vomitionem ſubeunt, his *Antimonialia*, utpote *Infuſum Croci Metallorum*, *Sulphur Antimonii*, *Tartarus emeticus*, &c. illis *Sal Vitrioli*, *Oxymel Scylliticum*, &c. pro cujuſvis euphoria, porrigantur. Quod vero ad *Purgantia*; *Leniora* ſolùm propinanda ſuaderem, utpotè *Decoctum amarum*, *Sennæ Gereonis*, *Infuſum Rhabarbari*, *Tamarindorum*, *Caſſiam*, *Mannam*, juxta vulgo natas formulas; quin pilulari forma, *Pilular. Tartareas*, *Stomachicas*, vel ſimilia; *Draſtica vitando*, quæ nimiam forſan conturbationem cieant.

Modum exhibendi quod ſpectat; Quamvis Medici, qua forſan ut ſolertiam ſuam oſtentent, qua ut ægrotorum ſive palato, ſive antithiis morem gerant, varias excogitarint præparationes atque formulas, efficaciſſimè tamen *in ſubſtantia* datur (ſive in pulvere, vehicula alicui admiſcendo, ſive in boli, vel pilularum forma) quemadmodum primitus exhiberi ſolebat. Quippe hoc modo diutius in Ventriculo commoratur; quo fit ut particulæ ejus à Fermento ſtomachali jugiter & comminuantur, & cum ingeſtis alimentis & liquoribus commiſceantur, cum Chylo uſque & uſque intus convehendæ, quo pleniora Morbo edomando Supplementa Cerebro ſuppeditentur. Cui quoque uſui decocta ex *Amaris* ſpecificis [prout ſupra notavi] aliave vehicula quæ, *a noja* forſan ipſa; comminutas debitè ſaltem diluant, multum conferant. Et quidem mos obtinuit, nec abſque ratione, ut & ſat largis doſibus, utpote *drachmæ* pondere adultis, propinetur, & eadem doſi tertia vel quarta quolibet hora, iteretur, quo effectui producendo & idonea intus deportetur quantitas & jugi tenore ſuggeratur, ut ſic novarum uſque copiarum ſuperinductione tanto certius opprimatur hoſtis. Cùm vero plures ubique dentur, qui *in ſpecie* aſſumere nolunt, hi *Decoctum* ejus (in aqua factum) haurire poterunt; ſed *benè ſaturatum*, quippe quod paucas tantum particulas, præ comparativa earum craſſitie, in poris ſuis recondere valet *Aqua*, niſi longa coctura tam hi dilatentur, quàm ulterius hac arte comminuatur *Pulvis*. Cui quoque effectui conducere mihi videtur, ut in ſubtiliſſimum pollinem hic redigatur, antequam coctioni exponatur, quo ſic copioſiùs minutiores ejus particulæ ab aqua excipiantur. Et quidem niſi *dupla*, ad minimum, imo forſan *quadrupla*, quantitate [niſi exquiſite ante comminuas (qua in ſubſtantia exhibetur) coquendum exponas, vix voti compos fies, quamvis enim promptius forſan in Sanguinem coctura præparatus admittatur, pauciſſimæ tamen hinc ad ſedem Morbi, *Cerebrum* ſcil. pertingere poſſunt ejus particulæ; cum paucæ omnino

(a) *Conſiderationes practicæ circa uſum Corticis Peruviani.*

no ſic in Sanguinem ipſum ferantur, quarum, & maxima pars ab eodem retinetur, vel ad alias Corporis regiones deflectit. Huic Decocto ſi vel *Vinum* in ſubtripla forſan, vel ſubquadrupla proportione addatur, vel *aqua* aliqua *ſpirituoſa*, utpote *Aq. Gentianæ compoſita* at in minori, imò quandoque *Acidum* aliquod nempe *Succus Limonum*, *Aurantiorum*, *Spir. Vitrioli*, *Gas Sulphuris*, &c. vel Sal aliquod *Alcalinum*, utpote *Tartari*, *Abſynthii*, &c. prudenter juxta debitas Indicationes admiſceatur, Ventriculo flaccido, vel depreſſis aut exaltatis Fermentis, pro variis eorum dyſcraſiis, commodius ſubveniatur. Sin ad Diarrhœam pronus fuerit ægrotans, parerit ut vel *Laudanum*, vel *ſtypticum aliquod* una propinetur.

Porro opportunum videtur, ut poſt devictor Paroxyſmos, *ad plures dies*, duarum ſcil. vel trium periodorum, quæ invadere ſolebant, decurſum *continuetur* Medicamenti exhibitio, quo ſic præſto ſint in Sanguine *novæ Copiæ*, in *priorum* conceptacula, quæ dixi, in radicibus Nervorum per Corticem ſparſis admittendæ, ſi antequam debitè roboratæ fuerint has extrudi contigerit: Imò & *poſt Decendium* repeti non ſine cauſa in uſu eſt, ne defectu Antidoti in procinctu diverſantis recrudeſcat Morbus.

(*a*) Quanquam verò primitus *ſolis Febribus Intermittentibus* ſanandis adhibitum fuit *Hoc Medicamentum*, nunc dierum tamen ad *pleroſque Chronicos Morbos* curandos, præſertim qui intermiſſionem ſubeunt, in uſum trahitur; & non rarò exoptato ſucceſſu. Quod quidem mihi, ſaltem arguere videtur (ignoſcite *Hypotheſin propriam*, ut ſolent Parentes Liberos, nimium forſan adamantes) nedum *Intermiſſionis*, quæ in Morbos deprehenditur cauſas in *Nervoſo genere* quærendas eſſe, ſed & vel eorum (plerorumque ſaltem) *Mineram hic* ſitam eſſe; niſi aliis & fortioribus argumentis conſtiterit alibi deliteſcere.

[*b*] Coronidis loco unam vel alteram Hiſtoriam attexere placet, quæ vel ad Medicamenti allatum Rationale vel Morbi ſedem aſſignatam ſtabiliendum faciant.

Primam retulit mihi Reverendiſſimus Præſul, D. D. *Gilbertus Ironſide*, Epiſcopus *Herefordienſis*, Scil. cùm olim Rev. Vir Febre Intermittente din laboraverat, pluraque alia in caſſum tentaverat remedia; tandem ad *Corticem Peruvianum*, Medici ſui conſilio, perventum erat. Quo veſperi ſumpto, ſomnoque mox obrepente, non ita multò poſt in inſolitam *inſomnium* incidit, quod quidem vividam adeò menti ejus Ideam impreſſit & reliquit, ut diſtinctiſſimè, imò ſatis moleſtè, ejus recordationem à ſomno excitatur retinuerit; quod perraro alias unquam contingit. Ab illo vero tempore Febribus prorſus evanuit.

Quæ quidem obſervatio *Scenam* actionis hujuſce Medicamenti *in Cerebro* haberi mihi non obſcurè indicat, imo mea jam modo prolata ſenſa cumulatiſſimè confirmare videtur. Quippe (ut rationem aliquam hujus Phænomeni aſſignem) ubi Medicamenti particulæ ad Cerebrum cum Sanguine inter circulandum delatæ, inibique ab iſto in Corticali regione ſecretæ fuerint atque in anguſtiores ejus receſſus penetraverint, *tum* parietes Vaſculorum aliquatenus irritant, adeoque tanto fortius ideas eorum, quæ inter dormiendum obverſantur imprimunt; quo fit ut æquè firmiter ferè excitatum hæ afficiant, ac ſi ab externis objectis immediate invectæ fuerint; *tum* hac impreſſione, quicquid incongrui has Cerebri, ubi agunt, regiones obſederat, exturbari faciunt; unde moleſta, dum hoc tranſigitur, ſenſatio interna nequit non invehi: Dum vero ulteriùs in Nervorum propagines traduntur, ſicut peniʼtiorem Animæ Alam ab earum laceſſentibus vibrationibus liberam linquentes quietem magno Incolæ reddunt; ſic porro craſſiuſculis, quas pluries memoravi, & heterogeneis particulis in Nervos ingreſſuris viam præpedientes, invaſiones ſecus ſubſecuturas præcavent.

[*c*] Alteram Hiſtoriam Celeberrimus

[a] *Morbos pleroſque Chronicos in Nervoſo genere fundatos eſſe probabile videtur.*
[b] *Hiſtorias.* (c) *Hiſtoria rata.*

mus Doctiſſimuſque Dr. *BlacKmore* mihi narravit de quodam *Tertianario*: Cui, cum Paroxyſmi Febriles *Catharticis Peruviani* repetita exhibitione ſublati fuiſſent? dein vero poſt menſem, circiter, recrudeſcerent, eodemque Remedio iterum fugarentur; Periodo immediate ſequenti meræ Convulſiones Epilepticorum æmulæ, ſucceſſerunt; *eundem* omninò, quem Febris *Tertiana Typum* ad plures periodos ſervantes, adque horas, præterpropter, quatuor ſingulis vicibus durantes; Quas tandem ille, in aere verſatiſſimus, partim *Evacuantibus*, partim *Antiſpamodicis* brevi ſuſtulit.

Quæ inſuper Hiſtoria Hypotheſin meam ſupra exaratam: *de Intermittentium ſede*, non parum confirmare videtur, Unde enim fit quod, maturis tantummodo Symptomatis, Spaſmi (quos omnium ſeculorum conſenſus in Cerebro locavit) parilia cum Febre Intermittente ſtadia obſervaverint, niſi eadem utrique affectui competat Sedes; Cujus (inſolitæ ſanè) Metamorphoſeos rationem ut breviter, ſecundum ſupra allata reddere conet, in memoria revocandum eſt, velle *Hypotheſin meam*; materiam Febrilibus paroxyſmis producendis dicatam, poſtquàm Cerebrum trajecerit, in omnes Nervorum Fibrarumque tractus ſat libere diſpenſari debere, atque in illis lente ad menſuram turgeſcentiæ matureſcere: quo fiat ut, cùm tam late diſpergatur iſthæc minera, non uſque adeò in Cerebrum ipſum ſæviat, quandoquidem turgeſcentiæ inſtinctus, quantumlibet iſthic inceptus, facili negotio extrorſum ad ipſos vaſorum horum, eundo ampliatorum, materia uniformiter maturata refertorum, terminos brevi propagari valet. Atque ſicut Paroxyſmorum ſolitum, juxta modo dicta, recurſum, ſic pariter Symptomatum ſeriem regularem, ſat facile explicari poſſe cenſuerim. Horum medelam à particularum *Corticis* in radiculas Nervorum intruſione haberi ſuppoſui; dum ſcil. craſſiori materiæ Paroxyſmos in poſterum inducturæ aditum ſic negant; ubi tantiſper hærere autumem, donec Tono ſenſim reſtituto & hæ prorſum latæ extrudantur.

Quibus ſic habentibus; ut ad *Caſus ſolutionem* accedam; ſupponere liceat, quod, ſi ultimo admiſſæ *Corticis* particulæ non in quidem in Radicum meatibus, nimis adhuc, præ Tono nondum reſtituto (id quod recurſus Morbi poſt menſem indicat) patentibus, ſed illos præterve-ctæ in Nervorum Spinalem Medullam conflantium principio hæſerint, quanquam aditum Morbificæ materiæ Cerebrum ingreſſuræ minime negant, ulterius tamen progreſſuræ obicem (juxta leges aſſignatas) ponant, adeò ut nulla ejus utpote neutiquam admiſſæ, congeſtio in Fibrarum toties memoratis tractibus haberi poſſit, nec proinde ad uſitata Symptomata diſpoſitio. Interea iſthæc in Cerebro partim congeſta, partim in *Par vagum* depoſita [Cujus quidem Ramorum cæteris amplior cavitas facilem *Corticis* quas admiſerant particulis tranſitum præbeat, quæ ad eorum extrema ſerpentes inibi coerceantur; quemadmodum ſuſpicari licet Paroxyſmos Hyſtericos in longum productos obſtruenti alicui materiæ circa Nervorum horum confinia hærenti durationem ſuam debere) acciditatem ſolito modo acquirat, Cumque ad eruptionis acmen (juxta præfatam pro Typis ſolvendis rationem) pervenerit quandoquidem in Spinalem medullam præ *Corticis* particulis, illic, uti ſuppoſui, aditum munientibus, erumpere non poteſt, in ipſum primò Cerebrum, dein, inſtinctu hinc dato, in Præcordia cæteraſque quas Per vagum perreptat partes lancinando ſævire concipiatur; unde eadem Symptomata, quæ in Epilepticis affectibus ſine hujuſmodi prophaſi emergentibus obveniunt, producta iri quid vetat? Quæ quidem Symptomata tantiſper perſiſtere & redintegrari forſan concipiantur, donec partem idoneorum Purgantium vi è loculis ſuis extruſæ fuerint Corticis particulæ, partim Antiſpamodicorum aliorumve Corroborantium energia, tam reliquiæ Fermenti Convulſivi poſt Paroxyſmos deliteſcentis ſubactæ fuerint, quam Tonus Cerebri reſtituatur, ad quæ ambo penſa ſubeunda hujuſmodi Medicamenta multum aptata videntur.

GULIEL-

GULIELMI COLE M. D.

DISSERTATIUNCULA *DE* MECHANICA RATIONE PERISTALTICI INTESTINORUM MOTUS.

E X

OBSERVATIONE ANATOMICA

Qua Oſtenditur.

Fibras, quæ pro Annularibus, habentur, eſſe revera Spirales.

DE SPIRALIBUS INTESTINORUM FIBRIS.

Sequentes Obſervationes à me ante ſedecim Annos, Anno nempe 1676. *in ſolemni Conventu Auguſtæ* Societatis Regalis *ad Philoſopham Naturalem promovendam inſtitutæ apud Collegium* Greſhamenſe Londini *exhibitæ, in Tranſactionibus Philoſophicis Menſis* Maii *ejuſdem Anni à Clariſſimo Domino* Oldenburgio, *Societatis tunc temporis Secretario,* Anglicano *idiomate evulgate fuerunt. Quas quoniam nondum Civitate* Romana *donatas, ſaltem paucis vel* Medicis, *in hac regione auditas eſſe conſtat, placuit quibuſdam Doctiſſimis amicis, quibus ut ſit, arriſerunt, exigere, ut eas in* Latinam *Linguam transferrem, atque prægreſſæ Diſſertationis calci ſubjungerem.*

DUm ante biennium, ferè, Sermones de *Mechanicæ Periſtaltici Inteſtinorum motus ratione* cum Viro Doctiſſimo confererem, quam Anatomicorum gens potiſſimum ab *Annularibus Fibris*, alteram ex tunicis eorum propriis (una cum *Rectis* eas immediatè ineſtientibus, quas tamen, obiter in diſtinctam conficere cenſeo) conſtituentibus deducunt; *Ille* in hanc ſententiam ivit

vit [quam & aliis ſibi notis Viris doctis placere dixit] eas potius pronumeroſis, exilibus licet, *Muſculis Sphincteribus*, quam diſtinctis *Fibris*, habendas eſſe, quibus motus iſte adſcribendus venit: quandoquidem *Muſculi* pro adæquatis motuum, huic Analogorum, ſaltem longè plurimorum, inſtrumentis agnoſcuntur; *Fibræque*, quamquam omnino neceſſariæ ſint, ea tamen ſolum ratione, quod ſat magno numero collectæ, apteque diſpoſitæ, in *Muſcularem compagem* coeant.

Conjectura iſthæc Opinione recepta mihi magis arridebat. Verum (ſit alterutrius Patronis honos) utralibet admittenda fuerit, mihi plures occurrebant difficultates.

Primò enim, ſuppoſito, ſive fibræ ſint, ſive Muſculis, ab invicem *diſtincta* eſſe, quod in *annulari* phaſi neceſſariò concedendum eſt; quæri poteſt, quomodo vel *Actuans materia*, vel) juxta doctorum quorundam virorum ſententiam) *Impreſſio* à ſuperioribus ad infima per totum Inteſtinorum Tractum tranſmitti valeat; quandoquidem Naturæ, ob motum Animalem propagandum, ſolenne eſſe deprehendatur, *Continuationem fibrarum* (ſive concavas eſſe volueris, ſive ſolidas) à parte unde incipit, ab iſtam in qua terminatur haberi; utrum Actuans aliqua transferenda ſit ſubſtantia an ſola Impreſſio: Cùm vero nulla talis, in ſuppoſitione Annulari, concipienda ſit, ſive Vaſorum, ſive Fibrarum continuatio; aſt lateralis ſolummodo continguitas, alia quærenda venia ratio, quomodo ſub iſtiusmodi phaſi res tranſigenda foret. Hanc ergo à *mutuis* inter contiguas Fibras *inoſculationibus* quis forſan deduxerit, quarum medio in adjacentes uſque ſeries tranſmitti ſupponatur influens movenſque materia. Verùm adverſus hujuſmodi ſuppoſitionem mihi in mentem venit oggerere.

Secundò, *Hanc* neutiquam Naturæ methodis congruam videri: quæ *Vaſorum* (eorumque &, *ſtrictorum* &, quantum patitur uſus & organizatio partis, *directorum*) miniſterio fluidarum ſubſtantiarum per Corpora Animalium diſtributionem moliri ſolet, non *emiſſariorum lateralium*; niſi forſan ubi grave aliquod incommodum hujuſmodi artificio averrūcandum venerit; prout *e. g.* Anaſtomoſeous medio, quæ inter Arterias, Venas atque venas, hic illic deprehenduntur, quippe ſi in iſtis vaſis, quæ Sanguis largo atque rapido tranare debet flumine, obſtructio alicubi contingeret, obvium eſt Circulationem, tantopere ad vitam neceſſariam ſtatim interceptam fore, niſi lateralis aliquis concedatur tranſitus. Cujuſmodi tamen fabricæ paritatem vix in præſerti inſtantia comminiſci licebit: utpote quoniam iſtæ aperturæ ſolummodo concinnati videntur, ut ſtagnationis periculum in caſibus extraordinariis præcaveatur; Fibrarum autem annularium laterales inoſculationes (juxta hanc ſuppoſitionem) pro ſolemni & neceſſario actuantis hujus materiæ commeatu habendæ forent. Veruntemen.

Tertio, Difficillimum mihi videbatur, ex hac de *lateralibus aperturis* ſuppoſitione, *Inteſtinalem contractionem* ſolvere. Si enim Fibræ (ſimplices ne, an in Muſcularem fabricam conpaginatæ fuerint ab aliqua influente materia ſecundum longitudinem contrahantur hoc, me judice, à diſtentione ſecundum atitudinem [niſi contorſionem ſuppoſuerìs, quam in hoc caſu nemo allegabit] fieri debet. quam ut patiantur, diſtendens materia intra earum clauſtra aliquantiſper detinenda venit. Verum, ſi *lateribus* donentur *perforationibus* iiſque in oppoſita parte iſtis per quas admittitur materia hæc; proportionem gerentibus (quod quidem concedendum, ni fallor, eſt quandoquidem contractio per totum Tractum ſucceſſivè proportionata deprehendatur) quæri poteſt, quomodò hujuſmodi diſtentio haberi poteſt, ubi materiæ ad hanc rem deſtinatæ tam *facilis* conceditur *exitus*, eoque magis quandoquidem determinatio in recta linea, & deorſum iniri concipienda eſt? Si objiceretur, materiam hanc dum ſic movetur, tam in *laterales* iſtos *ductus* quam per *anaſtomoſes* dictas recta ducentes ſeſe diffundere poſſe; quoniam æque

æque in fibrarum cavitates, ac per has anoſtomoſes tranſitus patet; imo tanto facilius, quanto illæ has proportione ſuperant; quo dato, nil vetare videtur quo minus ſequatur diſtenſio; Regerere haud abſurdum videbatur, *motum impreſſum* (juxta notas motus leges) æquo citius præ impulſæ materiæ diſtortione evaniturum, niſi violentior foret impellens cauſa quam in præſenti inſtantia facilè concipi valet; in qua & levis ab initio impulſus eſt, & ſatis flaccidæ ſunt, per quas ferenda eſt materia, partes. Verùm enimverò à nemine Anatomicorum, quantum ſcio obſervatum fuit, Muſculos [ut ex hac ſuppoſitione differam] qualeſcunqne vel materiam ſuam actuantem *à latere emittere*; aſt ſingulos valde compacta, & (comparativè) impervia membrana munitos perhibent.

Quartò, Obſervatu obvium erat cunctos *Muſculos binis Tendinibus* donari, à quorum altero incipiunt, in alterum deſinunt, & ab hujus verſus illum adventatione motum illorum; quem eſſe *Contractionem* cuncti agnoſcunt, peragi: Sed conceptu arduum eſt hoſce *coincidere* Tendines (id quod in iſthac ſuppoſitione concedendum eſt) ſin verò ita ſe res habeat, opinabar non minùs difficile futurum determinare, in quanam horum Muſculorum, (ſub circulari hac phaſi) parte Tendines locandi ſint, atque unde motus in alterutris *incipere* debeat, quandoquidem nec tendinoſam uſquam in toto ambitu ſtructuram quiſquam Anatomicorum deprehenderit, nec ſtrictam in partes ſubjacentes inſertionem; atqui notum eſt cunctos Muſculos *parti alicui ſtabili*, *h. e.* vel ſimpliciter, comparativè, immobili affigi, verſus quam ordinariè contrahuntur, & cujus ſubſidio motus inſtinctus à Nervis iis ſuppeditatur. Cùm ergo neutrum horum conſtet, liberum mihi videbatur de *Hypotheſi* (potiùs quam *Obſervatione anatomica* pro qua tamen haberi ſolet) dubitare; præſertim ſi mihi pleniùs ſatis facere poſſem ex alia [modo Autopſiæ ſaltem reſponderit] à meipſo excogitanda.

Etenim, harum vice, alio animo meo occurrebat ſolutio, quæ *me hanicè* magis ad rationem Phænomeni reddendam accommodata videbatur. Nempe exiſtimabam *Fibras*, quæ *Annulares* habebantur, *Spirales* forſan eſſe, atque unico tractum ad ipſam Inteſtinorum imam regionem, *helicis* inſtar, propagari poſſe; quin, earum exilitatem, ſi ad circuitum largum; quo ſuper interiores tunicas volvuntur comparatio habeatur, facilè palpum iis obtrudere poſſe, qui ad hancce conſiderationem animum haud applicarent, nec proinde eas *evolvere* ſatagerent; quippe quod earum declinatio hac de cauſa ſub oculos non facilè caderet. Quæ quidem conjectura, ſi veram experientia comprobatur, abſque omni nodo totum negotium brevi expedire poſſe mihi videbatur. Quippe ſive merus iis ubicunque impreſſus fuerit motus, ſive ſubſtantia quævis in eas impellatur, quandoquidem aliquatenus *tenſæ* in ſtatu naturali concipiendæ ſunt, motus iſte, quandium perſtiterit cauſa movens, per totos tractus ſucceſſivè propagandus venit: cumque hic in ambitum fiat, neceſſariò quandiù perſtiterit, Inteſtinum coarctare, fibras abbreviando, debet, atque indè quicquid in cavitate incluſum fuerit prorſum pellere; eoque magis ſi Muſcularis iis competeret fabrica.

Conjectura hæc, ſubitò licèt excogitata, ſicut doctiſſimo Viro, cui proponebam, non admodum diſplicebat, ſic mihi ipſi tanto gratior erat, quanto leviori negotio rem explicabat: Quippe animo meo diu inſederat Naturæ opera *maximo compendio* & *ſimpliciſſime* præſtari; quanquam hac forſan de cauſa iis nimia operoſæ machinationis expectatione non ſatis cautè attendatur. Verum an diſſectione confirmari poſſet, diu inquirere diſtuli; donec tandem, neſcio qua occaſione motus, Philoſophiæ dignitati injurium eſſe ratus nuda acquieſcere *ſpeculatione*, ubi conſuli poſſit *Autopſia*, experimentum agreſſus ſum, idque primum in portione *Duodedi bubuli* (quod quidem quæ comparativa ad cæterorum plerorumque animalium amplitu-

ndi ne maximè huic operi accommodum videbatur) poſtea in inteſtinis *ovillis* & vitulinis, dein in *Colo* & *Cæco* bubulis. Quorum quidem experimentorum ſumma ſequitur.

Ut disjunctionem debitam (& facilem quæ niſi haberetur alia forſan quam naturalia emergere poſſe Phænomena obvium eſt ſuſpicari) membranarum & fibrarum efficerem, *coƈturam in aqua* adhibere coactus ſum; quippe difficillimum imo impoſſibile ferme in crudis eſſe rem adornare deprehendebam; atque Inteſtino *Bovino* neceſſe habui *quinque vel ſex horarum coƈtionem*, *Ovillæ circiter quatuor*[plus minus pro ignis ſuppoſiti gradu] continuare; cavendo tamen a *nimia*, quæ fibras plus æquo intenerarer: Qua factum eſt, ut uſque adeo laxaretur fibrarum compages, ut exteriores tunicæ, *Communis*, ſcil. & iſta quæ *ex rectis* conſtat *fibris*, levi negotio à ſubjecta (modo abſque mora, dum ſatis ab aqua maderet Inteſtinum attentata fuerit ſeparatio) ad quam deſtinata erat hæc indago, avelli ſe paterentur, atque *tranſverſæ fibræ* in conſpectum prodibant. Has tandem, detractis quæ inæquali præciſione decurtatæ erant ab invicem inteſtini ſummitate ſeparare tentabam; atque comperi:

Primo, Me rarò (modo recte adminiſtrata fuiſſet coctura) *ſingularem aliquam fibram* à reliquis abſque ruptura diſſociare poſſe, quippe quod tum ſingulas valdè minutas eſſe tum in uſque exiliora filamenta progreſſu decurrere obſervarim. Verum earum ſat *larga congeries*, craſſiuſculum primo intuitu referens fibram, abſq; difficultate [*leni* identidem adhibita, & *reciprocante*, *inteſtini extenſione*] ſeſe exhibebat: Sin vero coctio nimis diu continuata fuiſſet, unde ſupra modum laxaretur compages, notari potuit ipſas minutales fibras, congeries dictas conſtantes, ad invicem nimis prompte, licèt hinc diffractu faciles, disjungi, ratione inſertionum mox memorandarum.

Secundo, Obſervabam, quod ubi, hoc ordine procedendo, unius alicujus congeriei ſeparationem *dextrorſum*, cultelli apicem in hiatus intrudendo, moliter, *annulatim* hæc adſcederet (niſi quod fibrillæ *pauculæ* ab adverſa parte ortæ, aliquantulum morarentur) Quod quidem me, dum hoc primum experirer circa meam de *Spirali* fabrica conjecturam aliquantiſper vacillare fecit. Verum id ipſum *ſiniſtrorſum* attentans, deprehendi me ſat promptè, ut plurimum, congeries haſce ad aliquot ſpithamarum longitudinem evolvere poſſe ruptura ad quam tamen tandem proclives erant ob rationem ſequentem. Etenim

Tertio, Quamvis convolutiones iſtæ, maximam ſaltem partem, *diſtinctæ* videbantur, comperi tamen fibras aliquas ab iis brevibus diſtantiis *oblique* emanare, ſeque in proximam *inferius* convolutionem eodem modo inſerere, illiusque hinc partem conſtituere. Hæ convolutionum præfatum ordinem obſervabant, dum interea aliæ ab inferiori ortæ eas interſecantes, in *ſuperiorem* ſe inſerebant, eique ſic gratas augmenti vices rependebant; imo quandoque ulterius ſerpentes *altiori* alicui ſe eodem modo applicabant, iſtæ autem, cum parciori numero habebantur, quam quæ contrario ordine decurrebant, congeriarum, quas dixi, diſſociationem helicalem non multum impediebant; verùm tam hæ quam obliquè deſcendentes, dum diſrumperentur, tandem totius faſciculi diffractionem inducebant, eoque citius, ſi ante finitam totam operationem ſicceſſeret, ad quod proclive erat, inteſtinum.

Quarto Obſervavi, quaſdam ex hiſce fibrillis obliquè deſcendentibus *ultra proximè ſequentem convolutionem* iter capeſſuras (pariter ac de aſcendentibus modo dixi) atque alias ſupra eam plures vero infra (quantum mihi viſum erat) excurſuras, adque *remotiorem* aliquam ſeſe applicaturas, vel ſaltem indaginem ulteriorem eluſuras. Atque hæc quidem fibrillarum harum excurſiva inſertio rationem mihi præbet phaſis annularis, cujus *ſupra* mentionem feci, dum ſeparatio dextrorſum attentaretur; Quippe quod retinacula hæc convolutionum proximè accumbentium *promptam in ſummitate disjunctionem* [ubi ſcil. grandiores, quas

dixi,

dixi, congeries præciſionem ſubierint; & proindè nil ultra habeant quod promptam earum ſic concanenatarum divulſionem remoretur (aliquatenus *retardare* poſſint. Adde quod fibrillæ iſtę *craſſiores* mihi apparerent, *ubi à ſuperiori* convolutione immediatè emergerent, quàm *ubi in inferiorem* inſeruntur, & proindè ægrius dirumpantur. Quanquam intereà.

Quintò, Expertus ſum, quod ſi ab *inferiori* inteſtini ſic præciſi extremitate *ſurſum vegendo* ſeparationem agrederer *non multò difficilius* foret evolutionem ſpiralem ſurſum obtinere, quàm fuerat dum ab inferiori incipiens deorſum evolverem. Quod quidem Phœnomenon neſcio an à teneritudine partis longa coctione inducta proveniat, cuius gratia de gradibus renixus in tenuibus illis fibris diiudicare haud licuit. Solummodo hic obſervatu erat, experimentum votis non reſponſurum, niſi iuxta contrariam priori directionem, *dextram verſu* ſc. operationem hanc molirer. Verùm hinc periſtaltici motus in affectibus *Iliacis* inverſi, quando nempè & alvinæ fœces & quandoq; Clyſteris (quale quid Authores memorant) vomitu redduntur, rationem haberi poſſe in propatulo eſt.

Sextò, Quando, ante inſtitutam coctura m, *Inteſtinum inverterem*, facile fuit primo tunicam glandularem, eiq; accumbentem divellere, dein ſpirales fibras modo dicto explicare, ſed *methodo oppoſita*, à ſiniſtra ſcil. dextrorſum; quod quidem obſervationem firmat, quandoquidem inteſtino inverſo neceſſe eſt, ut ſi helicali modo diſpoſitæ ſint fibræ, ſeparationis ordo pari methodo ſe habere debeat. Attamen operatio *aliquando difficilior* mihi viſa eſt, quam tum naturali poſitione eam aggrederer.

Septimò, In altero horum tentaminum dum inteſtinis Bovis ſic inverſi fibras evolverem, deprehendi iſtas quas cultello elevaveram quamvis ordine memorato ſecedebant, ſuper alias tamen excurrentes, *magis* adhuc *obliquam helicem* exhibuiſſe quam antè notaveram; nempe ad *duas*, vel *tres convolutiones* inter ſe reliquiſſe notabilem *fibricam aream*, quinque ſcil. vel ſex vicibus, quantum potui coniectari, haſque ita ſecedebant latitudine ſuperantem; donec altiùs uſq; & uſq; inter alias ſe inſinuantes, tandem vero ſubeuntes, diffringi neceſſe habuerint. Utrum hoc Naturæ familiare ſit, an eiuſdem luſus, penes me non eſt determinare.

Octavò, Multo difficiliùs eſſe expertus ſum (in unico examine, nec enim pluries experiri vacabat) *Inteſtini Cæci* fibras evolvere quam cæterorum, ſi non impoſſibile, utpote quæ *magis invicem intertextæ* videbantur, *contrariaſque* alter utrinque tendentias ſortiri.

Hæc obſervationum mearum circa hanc tunicam ſumma eſt; quam *unicum* eſſe, ſed *concavum*, &c, *helicalem Muſculum*, ſi ita loqui liqueat, fas ſit ſuſpicari. Quod vero pro tali habenda mereatur, inſertiones memoratæ evincere videntur, utpote quæ *Muſculi fabricam* ab acuratiſſimo *Stenone* traditam ſat appoſite, me iudice, referunt. Quo autem in loco figantur *tendines* non uſque adeo liquet, ſi vero coniecturæ venia detur, cenſuerim *Superiorem* ſaltem à *Pyloro* ordiri, ſi non potiùs a *Sphinctere gulæ*, quandoquidem Doctiſſ. *VVilliſius* ventriculi tunicam carneam *Muſcularis*, imo quodammodo *ſpiralis*, eſſe texturæ deprehenderit; cumque motus inter hunc & inteſtina continuatio habeatur, haud abſimile vero videtur unicum Muſculum totum ab æſophago ad anum tractum conflare, *inferiorem* vero *tendinem in ani ſphincterem* defigere probabile videtur.

Utrum *Venarum* atque *Arteriarum fibrę* quo pro *annularibus* etiam vulgo habentur, *eandem cum inteſtinis* fabricę rationem ſortiantur, definire nequeo, quanquam hoc probabile forſan videatur, quandoquidem hiſce *periſtalticus* quodammodo competere *motus* videtur. Quippe vix Sanguinis in dextro Cordis Ventriculo ſub mortis articulum, qualem cernimus, congeſtio haberi poſſet, niſi faticente vi ſiniſtri expulſiva ipſa hæc vaſa nativa indole eum profum truderent. Verum hoc magis oculatis aliorum manibus inveſtigandum linquo.

F I N I S.

ELENCHUS CAPITUM ET RERUM.

CAPUT PRIMUS.

Præcipuæ Authorum, de Febrium Intermittentium Sede & Ratione formali, expenduntur Sententiæ. pag. 651.

DUplex in genere Authorum circa focum materiæ Febrium Intermittentium ſententia, pag. 651. Vel in loro aliquo peculiari; Vel in Maſſa Sanguinea locantium, ib. Veterum ſententia; Humores in primis viis putreſcere, ib. Recentiorum Duplex, 652. *Sylvii*, in pancreatis vaſis recondi fermentum febrificum ſtatuendis, ib. *Joneſſi* in Habitu partium circa Arteriarum extremitates, ibid. *Vuiliſii* in Maſſa Sanguinea, ib. Deſiderata in opinione *Vuiliſii*, ib. Rationes diſſenſus, 653. Prima, ib. Secunda, ib. Tertia, ibid. Quarta, ibid. Quinta, 654. Sexta, ib. Ad interpolatum Morbum producendum Fermentum per vices ſupplendum, ib. Fermentum febrificum huius modi extra Sauguinis vias ſtabulari debere, 655. Deſiderata in *Veterum* opinione. ib. Nulla conceptacula à vaſis diſtincta pro reductione Fermenti febrifici in Sanguinem, ibid. in Ventriculo & Inteſtinis, ibid. In Meſenterio, ibid. In Hepate & Liene, ibid. Secreti Liquores vel exturbandi ſunt, ibid. Vel immediate Sanguini remandandi. 656. Noxa ab eorum detentione, ib. Symptomatis Febrium Intermittentium producendis impares, ibid. Deſiderata in Hypotheſi *Sylviana* ib. in *Joneſiana* ib.

CAPUT II.

Conditiones Cauſæ Fbrium Intermittentium Continentis ipſiuſque Sedes & Materia in Genere proponuntur.

COnditiones Cauſæ continentis iſtarum Febrium. 658. Prima Conditio, Ut ſit magna, ibid. Secunda, Ut ſit Univerſalis, ib. Tertia, Ut celeriter in actum erumpant ad Prima Symptomata producenda, 659. Quarta, Ut iis tranſactis parata ſit ad Secundaria, ib. Quinta, ut ad novi ſomitis productionem Locus & Tempus concedaitur, ib. Sexta, Ut Symptomatis omnibus ordine ſolvendis quadret, ibid. Conditionum harum quarta, quinta, & ſexta non quadrant Hypotheſi *Vuilliſianæ*, ibid. Nec ſed ſecunda, tertia, & ſexta *Veterum* Hypotheſi, ibid. Ut nec *Sylvianæ*, ibid. Nec tertiæ & ſexta *Joneſianæ*, ib. Propria ſententia; Cerebrum & Syſtema Nervoſum eſſe Sedem; Succum Nervoſum depravatum Materiam, Febrium Intermittentium, ib. Syſtema Nervoſum complectitur omnes Corporis Fibra., 660. Meditullium Cerebri, eſt Arboris Humanæ Radix; Nervi & Fibre Rami ramulique, ib. Exiſtentia Succi Nervei adſtruitur, ib. An ſolus Aer in Nervis contineatur, Spirituſque Animales ex hoc conſtent, 661. Nervoſum eſſe ſuccum Nutritium, 662.

CAPUT III.

Nutritionem Nervorum miniſterio peragi, Succumque Nerveum eſſe ipſam Nutricatus Materiam adſtruitur.

UNiverſa Corporis ſtamina Nervoſæ eſſe originis adſtruitur, *662.* Non à Corde profluere, ib. Argumentum ab Irregularitate Pulſus in Febribus Cerebrum afficientibus, *663.* Hiſtoria, ib. Menſuram quidem Augmenti noſtri à Cordis, qua Muſculi, robore determinari, ibid. Nc ipſum vero à ſuo ſanguine nutriri, ibid. Cunctarum partium vis influentialis ad omnia munia, à Cerebro, ib. Nulla per Extrapoſitionem Nutritio. ibid. Apparatus ad probandam Theſin, ib. *Primo*, Quid ſit Nutritio, ib. Differentia inter Nutritionem & Augmentationem accidentalis tantum, *664* *Secundo*; Nutritionis Requiſita, ib. Primum; ut Cavitates ita conſtituantur, ut debitè ſuſcipiant & transmittant alimentum congruum, & effœto exituro faveant, ib. Secundum; Ut apta ſit materia apportanda; id quod in mollitie & exiguitate particularum potiſſimùm conſiſtit, *665* Tertium; Ut pares Nutriendæ non nimis promptè ſuam dimittant materiam, ib. Quartum; Vt proportio adſit inter materiam Nutritioni deſtinatam & vaſa advehentia, *666.* Quintum; Vt motus gradus in appellente materia ſit lentus, ibid. nextum; Vt juxta Mechanicas leges ad partes nutriendas dirigatur, ib. Hinc infertur Nutritionem lentis gradibus peragi, *667.* Tertio; Nutritionis Impedimenta, ib. Primum; Cavitas nimis patula ib. Secundum; Nimia craſſities, vel heterogeneitas materiæ, *668.* Tertium; Pororum in extremis nimia dilatatio, ib. Quartum Amplitudo nimia partium adferentium, ib. Quintum. Motus materiæ nutritiæ nimis Celer., ib. Sextum; Perplexa, & à recta nimium recedens vaſorum advehentium poſitio, ib. *Quartò*, An ſanguis nutriat. *669.* Conceſſio ſanguinem materiam nutritiam ſecum portare. ib. Non verò hinc evinci Immediatam ſuppeditare, ib. Conſiderationes circa ſanguinem, ib. Primò; Maſſam ejus multiformem eſſe. ib. Secundò; Multas continere particulas acres, ib. Tertiò; Valdè confuſas eſſe ejus particulas, ib. Quartò; Multas habere ſatis viſcoſas, ib. Quinto; Motulationis valde citato ferri, ib. Negatur Nutritio immediate per Sanguinem, quia non reſpondet requiſitis, ib. Primò ib. Secundò ib. Tertiò *670* Quartò ib. Quinto, ib. Sext. ibid. *Quintò*, ſucco Nervoſo competere Nutritionis penſum probatur à conſideratione Requiſitorum, *671.* Primi, ibid. Neceſſe eſt ut Fibræ ſint tubulatæ ib. Secundi, Molliſſimæ & minutiſſimæ ſunt ſucci Nervoſi particulæ, ib. Objectioni obviam itur, 472. Tertii; ib. Mora variis de Cauſis nectitur ſucco Nervoſo in partibus nutriendis, ib. Quarti, ib. Sicut parcè admittenda eſt materia nutritia, ſic vaſa admiſſura ſunt perennia, ib. Cur emaciati non cito ad priſtinum habitum redeant, *673.* Cur à Febribus convaleſcentes urinam parcè reddant, ibid. Quinti Motus ſucci Nervoſi nequit non eſſe lentiſſimus, *674.* Sexti, ib. Diſtributio Nervoſarum partium quàm rectiſſimè fieri poteſt habetur, ib. Arteriæ à concluſo Sanguine ſuo nutriri nequeunt, ibid. *Sextò*; Proponitur Modus quo Nutritio peragi concipiatur, ib. Qui & Augmentationi Corporis competit, *675.* Conciliatur ſenſus & Motus ratio cum hac de Nutritione Hypotheſi, *676.* Objectio, Qui fiat in Paralyſi, deficientibus Motu & ſenſu, Nutritio tamen peragatur, ib. Objectio, Quomodo tam puſilli Nervi grandibus Muſculis aliiſque partibus nutrimentum ſuppeditare poſſint. *677.* ſolutio ib. Objectio. Improbabile videri copiam punctura tendis effluentem e Nervis pro-

fluere, *ibid.* Solutio; ib. Modus Nutritionis à Cel. Entio aſſignatus proponitur, 678. De eo ambigitur, ibid.

C A P U T IV.

Conditiones allegatas continentis Febrium Intermittentium Cauſæ, Succo Syſtematique Nervoſo competere monſtratur.

MOnſtratur, Conditiones ſuprà recenſitas, ſucco Nerveo quadrare, 679. Primam, 680. Secundam, ibid. Tertiam, ibid. Quartam, ibid. Quintam, ibid. Sextam, ibid.

C A P U T V.

Hypotheſis particulatim proponitur.

HYpotheſeos ſumma, pag. 681. Radices Nervorum in Cortice Cerebri laxari, vel propter poros ab Aere occluſos, vel anomaliam in aliquo ex cæteris Nonnaturalibus, ibid. Vel præ aliqua alia ſubita occaſione, ibid Hinc Nervos admittere materiam incongruam, ibid. Quæ mora quam hic trahit variis de cauſis, ſenſim exaltatur, ibid. Verùm ad aliquot horas, forſan & dies ſine moleſtia per Nervos & Fibras progreditur, ibid. Donec ad debitum plenitudinis & maturationis gradum evecta conceptacula lancinare incipiat. Vnde Rigor, ib. Vniverſalis ib. Qui præ corrugatione extremorum non ſtatim evaneſcit, 683. verò erumpente in Sanguinem hac materia, Febrilem calorem accendi, ibid. Tandem ſudore, &c. maturatam Critice excludi, ibid. Atonia verò Corticalium Cerebri Glandularum perſiſtente, iisdem gradibus uſque repetere Morbum, ib. Donec cuncta in ordinem redacta fuerint, ibid. Conſiderationes quædam ad Hypotheſin confirmandam, ibid. Primo Nervi lentè (comparatione ad Arterias habita) ſupplementa ſua admittunt, lentius deponunt. ib. Attamen, ib. Secundo, Proportio ſervari debet inter Nervorum & Arteriarum adimpletionem, ibid. Tertiò, Irritatio ad extruſionem nequit eſſe continua, ſed diu protelari debet, Tertiò, Quartò, Succus Nervoſus non omnibus horis æqualiter à Cerebro admittitur, ibid. Parcius interdiu, ibid. Copioſius noctu, ib. A Somno in habitum partium protruditur, ib. Quinto Ad magna Symptomata concitanda, vel Acrimonia, vel Quantitate, vel Motu peccare debet Materia, 685. Ephemeræ (nonnunquam cauſa) ib.

C A P V T VI.

Symptomatum recenſio, & ſolutiones.

SYmptomata Febrium Intermittentium trium ſunt generum, 686. Præluſoriæ, ib. Exhorreſcentię, ibid. Incaleſcentiæ, ib. Nec omnia omnibus, nec ſingulis æque violenta eveniunt, 687. Eorum Ratio, ib. Pandiculationis, Oſcitationis, ib. Partium contractionis, ib. Morum aſperitatis, vel ingenii acuminis aucti, 688. Vertiginis, ibid. Cephalalgiæ præluſoriæ, 688. Rigoris & Horroris ib. Cur in Dorſo rigores incipiant, & hic loci graviores ſentiantur ib. Frigoris 689. Durationis Rigoris, 690. Pulſus debilitatis & tarditatis, ib. Anhelitus difficultatis, 691. Hypochondriorum contractionis, ib. Saliva, Lachry-

chrymarum, Urinæ profuſionis, ib. Vomitionis, ib. Proclivitatis ad alvum exonerandam, *692.* Tranſactis Nervoſis, Symptomatis ingruunt febrilia, ibid. An dentur ſulphureæ in ſanguine particulæ, ib. febrilium ſymptomatum ratio. *693.* Caloris & frigoris alternationum, *694.* Capitis doloris, Delirii, Vomitionis, Diarrhœæ, &c. ſecundariorum, ib. Criſeos in fine emergentis, ibid. Apyrexiæ ſequentis, ib.

CAPUT VII.

Typorum Ratio.

TYpi Quotidianarii, Quartanarii ſunt reliquorum norma, *694.* Prolegomena ad horum rationem redendam, ib. Primum, Eadem in genere ſingulis ſpeciebus Symptomata, ib. Secundum, ſingulæ ſua (ut plurimum) obſervant anni tempora, ib. Exceptio Quartanæ Vernalis, *695.* Tertium, Nihilominus quoad aliquas circumſtantias diſcrepant, ib. Diſtributio Conſtitutionum Anni, *696.* Scil. imo, in Vernalem, ib. In hac particulæ Nitroſæ maxime ſcatent, ib. Secundo, Autumnalem, In qua Acidæ, ib. Tertio Hyemalem, ib. in qua Crudæ, ib. *Æſtiva* conſtitutio febribus Intermittentibus producendis minime apta, *698.* In Conſtitutione Vernali & Autumnali Acrimonia in cauſa eſt, Sed Vernali diverſa, ib. Ab Autumnali, ibid. in Hyemali Cruditas & Heterogeneitas in culpa ſunt. *699.* Hinc ratio diſcriminis in genere inter alterutrius durationem, ib. Sed particularis certorum Typorum ulterius quærenda, ib. ſoli Homines, fere, febribus intermittentibus proclives, *700.* Obſervanda præliminaria ad Typologiam noſtram conſtruendam, ib. Primum, ib. Secundum, ib. Tertium, ibid. Quartum, ib. Deductiones ex primo Obſervando, *701.* quæ regularem prætерpropter fore recurſum Paroxyſmi arguant, ib. Objectioni ab inaure viventibus, ib. Occurritur, ib. Deductiones à ſecundo Obſervando, ib. Quæ ad Nycthemeri ſaltem diſtantiam Paroxyſmos elongari debere ſuadent, Deductiones a tertio Obſervando, quæ ſingulos Typos ad invicem diſcriminent, ib. Ad Conſtitutiones partium Anni quæ hoc determinant reſpiciendum, ib. primò, Vernalem, ib. Cur nitroſæ particulæ (dominium hac tempeſtate obtinentes) alternis tantummodo diebus ſe exerant, ſecundo, Autumnalem ib. particularum acidarum figura ib. Cur hæ nocendi vices non ante quartum (incluſive) diem obtineant; ib. Objectioni de coincidentia noſtræ Hypotheſeos cum *Vuilliſiana*, ib. Reſpondetur. Tertio Hyemalem, ib. Deductiones à quarto Obſervando, *705.* quæ anomalias determinant, ib. Objectioni, ſanguinem in dies mutari alleganti, ib. Reſpondetur, ib. Anacephalæoſis rationis Typorum, *706.*

CAPUT VIII.

Methodi curationis in genere, Variarumque ad eam ſpectantium Adminiſtrationum, Ratio, pag. 707.

MEthodus medendi generalis cum ſingularum Adminiſtrationum ratione, *707.* non prorſus eadem medendi Methodus ſingulis Febrium Intermittentium ſpeciebus competit, ib. Generales indicationes tres, ib. Adminiſtrationes quæ primæ debentur, ib. Quæ ſecundæ, ib. Quæ tertiæ, ib. Phlebotomia, ib. Quæ eam prohibeant, Aliis Evacuationibus præmittenda, ib. Repetenda, ib. Vomitoria, *709.* Modo non adſint prohibentia, ib. Modus juvandi, ib. Cathar-

tica, ib. Tempus exhibendi maximè opportunum, Ante paroxyſmum, ibid. Cur non ſemper proſint. 710. Qualia exhibenda ſint, ib. Curationis ſolutio à Draſtico, ib. Diaphoretica, Ratio agendi, ib. Hæc adminiſtratio non ſemper proficua eſt, 711. Diuretica, ib. Ratio agendi, ib. Alterantia, ib.

CAPUT IX.

Methodus Febres intermittentes in ſpecie curandi. pag. 715.

METHODI medendi generalis ad varias Febrium intermittentium Species adaptatio, 715. Primo Ad Quotidianas, 716. ſecundo, ad Tertianas, ib. Tertio ad Quartanas. 717.

CAPUT X.

De corticis Peruviani, circa Febres intermittentes ſiſtendas, Facultate. pag. 717.

CIrca effectum Corticis Peruviani quinque perpendenda, 717. Primo, Noti ejus effectus, ib. ſecundo, Texturæ modus & ratio, Tertiò, ſcena operationis, 719. Luſtrandæ quatuor Corporis regiones quas pertranſit, ib. imò, Quid agant ejus particulæ dum Primam peragant, 720. ſecundo, Quid dum ſecundam, 721. 3o. Quid dum Tertiam, ib. quarto De quarta dubium an ullæ ſubingrediantur, ibid. ſaltem annon, ſi admiſſæ fuerint, nimis hic compingantur, ib. Reſpondetur, ib. Non (adæquatè) vires exerit in primam Regionem, ad febrem tollendam, ibid. Nec in ſecundam ad hunc effectum, Ut nec in tertiam ib. Sed in quartam, 722. Conſiderationes præliminares circa relativam Medicamentorum actionem. ib. Secunda 724. Tertia, ib. quarta, ib. quinta, ib. Illationes ad Corticis Peruviani effectum determinandum, ib. prima, ibid. Secunda 725. Tertia, ib. Objectioni de perpuſilla quantitate Medicamenti quæ in Cerebrum deportatur, ib. Reſpondetur, ib. quarto Agendi modus, quinto, Phænomenon & Obſervatorum ſolutio juxta Hypotheſin, 737. Cur Corticis Peruviani exhibitio præmatura vel non ſuccedat, vel quandoq; damnoſa ſit, ib. Cur ab hoc Medicamento Morbos ſine evacuatione diſpareat, ibid. Cur lecto affixi raro levamen ab hoc Medicamento ſentiant, 728. Cur Cathartica præpropere exhibita paroxyſmos quandoque reducant, ib. Cur paroxyſmi cortice peruviano ſedati quandoq; redeant, 729. cur cum Acidis vel amaris cortex exhibitus efficacior deprehendatur, ib. cur hoc medicamento curatis, quam aliis, celerius redeant priſtinæ vires, ib. conſiderationes practicæ circa uſum corticis peruviani, 730. morbos pleroſque chronicos in Nervoſo genere fundatos eſſe probabile videri, ib. Hiſt. rara, 731.

FINIS.

Ad

Ad Clariſſimum, Humaniſſimumque Virum, Medicum Exercitatiſſimum, Philoſophum Graviſſimum,

D O M I N U M

D O C T O R E M C O L E,

In Novam ſuam

De Febre Hypotheſin ingenioſiſſimam.

J U P I T E R   A P O L L O

Jup. E*Veniendum* princeps flammis, armata malignis
Anguibus & ſævis rutilos innexa capillos
Febris anhela, necis, cædiſque Orcique miniſtra.
Debacchata diù & late graſſata per orbem,
Proſtravit mœſtis populos mole ſua da ruinis,
Haurit vitales ſuccos, & faucibus artis
(Heu triſtes epulas) horrentes paſcitur artus.
Fluminibus totis ſua proluit ora cruoris
Igniflua, & revomit geminatas ebria flammas.
Horrendo ſquallore & fœdo pondere ventrem
Geſtat diſtentum, nec dum ſatia recedit.
Quodque malum exauget, quodque illachrymabile regnum
Tantæ Peſtis alit, non ullus, *Phœbe*, tuorum
Illius obſcurum valet explorare cubile;
Aut certamen init, tanto par Viribus hoſti.
Æmula at illa *Jovis*, nigra caligine tecta,
Ignotis humana ferit præcordia telis.
Liventes librat flammas, atque inficit auras
Labe venenata, & nulli perviſa tuorum
Denſis eliſos iaculatur nubibus Ignes.
Labitur in venas vulnus, dolor oſſibus ardet.
Perque imas errant incendia lenta medullas.
Tanti operis, moliſque fuit mihi condere Gentem
Humanam, ut tali repetita ſtrage periret.
En, age, ſi qua prolis te, ſi qua tuorum
Cura, o *Phœbe*, tenet, ſi quid tua pocula poſſunt,
Nec iactas artem mendacem, & numen inane,
Deſere ſacratum collem, mollemque catervam
Pieridum, & poſita pharetra, citharaque ſonora,
Terrarum populos propera fulcire ruentes;
Hoc opus ingeni eſt, Cœloque & *Apolline* dignum.

A P O L L O.

Dictis mota tuis, hominum Pater, atque Deorum,
In Genus humanum pietas præcordia deflectit:

Porriget & certum miſeris hæc dextra levamen.
Morbiliore luto, atque animi cæleſtibus apto,
Ætheris excocti quod dat puriſſima vena,
Cribis divinis purgato, & luce, meiſque
Diluto radiis, hominis præcordia fingam,
Intentique operi multum ſudabimus, alti
Ictibus & vaſtis reſonabit regia Cæli.
Arte laboratum multa Cæleſte metallum,
Atque indefeſſis opus haud Vulgare lacertis
Noſtris excuſum, languens mirabitur orbis.
Sic tandem prodit *Colæus*, amabile nomen
Ægris, qui ſana mente ingenioque beatus
Divino, totoque afflatus numine *Phæbi*,
Imbelles reddet ſanos. Medicoſque docebit
Graſſantis Febris rabidum cohibere furorem
Sedes obſcuras, queis delituiſſe ſolebat.
Invictum quondam monſtrum, reſerabit, opaca
Clauſtraque Nervorum pandet, cæcæque Medullæ.
Quas coluit Febris tot retro ſecla, patebunt.
Dicet, ut in Celſa ſedet ambitioſa Cerebri
Arce, Luem, Pœnaſque graves meditata, necemque:
Fingit ubi Peſtes, & miſcet lecta venena,
Armaque Fatorum, tormenta infanda, cruceſque
Fabricat innumeras, atque ignea tela reponit.
Pabula ubi triſtis nondum matura doloris,
Semina Morborumque, & moris ſtamina condit.
Inde venenatos ignes nunc torquet in artus
Luridaque in gelidas jaculatur ſpicula venas.
Continuò immanis carpit calor omnia, circùm
Flagrantes latices fundunt præcordia, & uſta
Ætneus ſubitò per viſcera depluit imber.
Pectora nunc lento carpit maculoſa veneno,
Atque moras nectit, pigroque dolore trucidat.
Nunc alterna juvant; & dum laſciva quietem
Datque rapatque æſtum accedens, ſedanſque viciſſim.
Diviſo imperio dominantur Vita, dolorque.
Indorum creſcit plagis felicibus Arbor,
Auro quod vendunt pretioſior, inde ſagittas,
Inde ſalutiferos *Colæus* fabricat arcus,
Fretus & his armis, argutos cujus ocellos
Vix mens ipſa fugit, fugit at mens ſola, pererrat
Anfractus curvos atque ardua cliva Cerebri:
Et loca Fibrarum nullis acceſſa, meatus
Intrat & anguſtos, monſtrum figitque, latebris
Nervorum ſtabulans, errandi neſcia dextra.
Nunc alios arcus geſtat, diverſaque tela,
Vincendi certus, fugientem torquet in hoſtem.
Morbo cuique ſuam *Colæus* porriget herbam;
Noſtramque arte potens, & Viribus, *Herculis* Inſtar,
Innumeras peſtes, & monſtra horrenda domabat.

JUPITER.

Tantum conde virum; nec menti parcius auras
Admiſce æthereas, illaſque infunde recentes.
Atque illibatam lucem, radioſque probatos,
Ingentem inſpira virtutem, numinis & ſis
Pro digus effuſi, laudes ut carmine Vatum
Egregiæ dicantur, opuſque feratur ad aſtra,
Conſummatum *phœbi*, atque admirabile Donum.
Sit fauſtus, felixque tuus *Colæus*, amandus
Omnibus, attingat placidam doctamque ſenectam:
Ut valeant reliqui mortales, ille valebit.

RICARDUS BLACKORE,
M. D. Regii Colleg. Med. Lond. Socius

Ad

Virum Doctiſſimum, Experientiſſimum, & Amiciſſimum,

D. DOCTOREM COLE.

TEcta diu ignota Febrilis Flamma favilla,
Ignotoſque focos habitans, hæc Veſta Triformis
Invigilat noſtris Cuſtos malefida ruinis:
Tu referas ſecreta Deæ, monſtraſque receſſus
Queis ſtruit inſidia, in quos Victrice recedit
Poſt pugnam rediens, Turma ſtipata Dolorum.
Inſultu labefactus Homo, velut Ariete quaſſus,
Non tulit ulterius, Sudore, Algore, Calore
Exhauſtus, ſomno ſe victum dedidit ultrò;
Non morte, ac vera ſuccumbit Imagine Mortis,
Illa quies rerum, ſed Vinctum prodidit hoſti,
Et reficit vires renovanda ad prælia Morbi:
„ *Dum motus* humorum, *atque hæc certamina tanta*,
„ *Pulveris exigui iactu* compaſtu *quieſcunt*.
Hactenus hinc Medicos pariter laſſavit, & Ægros
Muta Sibylla, tacet fruſtra conſultus *Apollo*,
Atque Aſclepiadum ſeries longiſſima Vatum,
Nam referunt, *Colæe*, Tibi tot Numina munus,
Cujus mente Tripos, cui ſixa in pectore Delos;
Teque jubent Nodoſi ænigmata ſolvere Veri.
Ipſe fidem abſolvis: quanquam hac ſudavit arena
Quondam *Joneſius*, *Britonum* Spes una ſalutis,
Et Medicis Senior clarus *Mortonus* in armis.
Tu doctus Varios olim ſecernere Succos,
Carus & irrguos per Nervos ducere rivos.
Promiſitque alios devicta Apoplexia campos.
Sic ortu rerum Faber ingens Materia

Palam-

Palantes Atomos cogit, Spargitque coactas
Ad leges, *Colæe*, Tuas, artemque ſecutus
Humanos proprio formavit vortice Cœlos.
Exiguos monſtras Primus quos Flamma meatus
Intrat, ab introitu Tuque obice Corticis arces.
  Sic olim Sapiens, regio dum Peſte laborat,
Et Vapor Infernus certo inficit Aera Letho:
Ille ſpecum inveniens per quem petit Æthere monſtrum
Obſtruit, & proprio juſſit requieſcere Averno:
Læta Salus ſequitur, fœlixque oblivio morbi.
  Sis Vatum Princeps, ſic certus *Apollinis* Hæres:
Sit *Phœbi*, mihi, vel *Jovis* Arbore, gratior Inda.
  Dum leni lambit Nervorum flumine Ripas
Succus, dum Tyrios Cordis rotat Antilia fluctus,
Nomen, opuſque Tuum per totum circuler orbem:
Perpetuo Venæ Sinuato tramite Giro
Te refluum accipiant, prorſumque Arteria pulſet.

STEPHANUS VVELSTED,
Med. Lond.

GULIEL

GULIELMI
COLE, M. D.
LONDINENSIS CELEBERR.
TRACTATUS
DE
SECRETIONE
ANIMALI.

PRÆFATIO.

SEcretionum theoriam vel pede ſicco tranſiliunt authores, vel per tranſennam ſolummodo, & generaliore ſermone leviter attingunt; ſaltem nemo palam ex profeſſo de naturæ in iis peragendis methodo diſſeruit: quanquam interea inter eximia, quæ in humano corpore præſtat, opera nullum, me judice, occurrit cognitu dignum magis, immo neceſſarium. Nec enim ſanitatem conſervari, nec morbos, vel ſatis intelligi, vel artis ope averruncari poſſe mihi videtur, niſi qua arte ſeparentur ſucci aliquatenus exploratum fuerit; quandoquidem illa à debita, horum verò maxima pars à prohibita, vel inidonea, iſtorum ſegregatione pendeant. Quin haud ullum aliud invenire datur, quod vel magis familiare eſt, vel naturæ matheſin plus prodit. Niſi enim perenni opera nervis ſuus ſuppeditaretur liquor, brevi de animalibus muniis actum foret: niſi aſſiduè ſanguinis recrementa demerentur, craſis ejus harum rerum redundantia uſque adeo vitiaretur, ut lampadi vitali ſuſtinendæ haud par eſſe poſſit: niſi ſecretionis ope iis jugiter ſubveniatur, citò peſſundarentur coctiones præ fermentorum defectu, quæ niſi a ſanguine, aliiſve ex eo paratis ſuccis, ſuppeditentur, idque hujus miniſterio, haud facile explicari poteſt unde ſuam trahant originem. At ex materiæ ſecretæ contemplatione, quæ variis in partibus tam varia cernitur, at deſignatos uſus exactè proportionata, quin & placidiſſimè, & facillimo negotio, ut nulla œconomiæ animalis perturbatio, ſentiatur, ſecedit, ſatis patet, cuncta huc ſpectantia ad matheſeos regulas exquiſitè concinnata eſſe; cùm niſi vaſorum ſtructura ad has quadret, atque agentia eodem vires ſuas exerant, tales nequaquam produci poſſint effectus.

Hinc apud me ſtatui penitius, ſi quà liceret, iſtorum myſteriorum rationes ſcrutari; quanquam vereor an ſatis fauſto omine, cum abſterrere merito poſſent tantorum, quos, ut ſuperiora ſileam, hoc ſeculum protulit, virorum ſilentium, denſæque, quibus involvuntur hujuſmodi ſpeculationes, tenebræ; cùm neminem lateat, & quam in profundo res iſta tranſigatur, & in quantam minutiem redacta ſint vaſa, in quibus celebratur, ut omnem vel perſpicaciſſimornm, & quantacunque arte adjutorum, ocu-

lorum aciem effugiant. Quo verò ſecurius in tam præpedita via dirigatur greſſus, hæc mihi, ut potui, ſervanda propoſui.

Primò, Naturæ methodum ſimpliciſſimam eſſe, & ſimili prorſus ritu inſtitui, ubi ſimilia deſignat opera. Quod exinde elucet, quod nullam rerum, quæ ſub ſenſum cadunt, ſpeciem invenire datur; quin ſingula ejuſdem individua (niſi impedimentum aliquod interveniat) pari conſtituentium partium ſtructura fruantur. Quodque pleniorem fidem facere poterit, Animalium (perfectiorum ſaltem) utcunque ſpecie diſtinctorum pauca (fortaſſe nulla, occurrunt, quæ non quoad internam mechanicen ceteris omnibus (quantum diſtincta, ad quæ fabricantur munera patiuntur) quam maximam analogiam gerunt. Nec enim voluit ſummus ille Naturæ, & ſimpliciſſimus, *Architectus*, aliàs, operibus ſuis moderandis, ſancire leges, quam quæ originem ſuam referrent, Archetypumque indigitarent.

Secundò, Corpus humanum, non ſecus ac cunctorum animantium, mechanico plane more conſtrui, ſingulaſque, quæ in eodem peraguntur, actiones (exceptis iis quæ ad animam immediatius ſpectant) mechanicè omnino præſtari. Id quod nemo non ſibi facile perſuadebit, qui fabricam corporis (qualis tum ex veteribus, tum præſertim nuperis, inventis Anatomicis apparet) variamque ſuccorum luſtrationem penſitaverit; unde & cæteris, quæ ſub ſenſum non cadunt, conjecturam fere pronum eſt, illi maxime, cujus mentem ſanioris Philoſophiæ, quæ tam claro jubare hoc ævo renitet, præcepta imbuerunt.

Tertiò, nil aſſerendum, quod indubitatis Naturis Phænomenis adverſatur, nec ullos, vel partibus, vel liquoribus, uſus aſſignandos, qui non totius corporis œconomiæ reſpondeant; ne vel ſtatas naturæ leges reſcindere, vel novas ipſi indicere velle cenſeamur.

Dum ad hanc Cynoſuram conceptus meos dirigere conor, ſi forte minus feliciter rem explicavero, cæpti veniam tamen ab æquis rerum æſtimatoribus habiturum me non deſpero, quandoquidem hinc forſan altioribus ingeniis ad negotium hoc ſolidius excolendum anſa dabitur: quam quidem eo fidentius mihi ſpondeo, quoniam præfractè nihil, aut pertinaciter, hac in re aſſero, ſed *Hypotheſin* tantum, à longo ſane tempore à me animo volutatam, limatioribus aliorum judiciis trutinandam propono. Neque enim hanc, meam, ſive hypotheſin, ſive opinionem, tam perditè depereo, quin eam mehercule repudiaturus ſim, aliamque lubens merito vel ſuperinducturus, vel à quocunque allatam amplexurus, modo ejuſmodi ſit, quæ magis Naturæ legibus conſentaneam, & ad Phænomena ſolvenda accommodatiorem ſeſe exhibuerit.

Interea monendus Lector, tractatulum hunc, parum, omnino immutatum, ante biennium prelo deſtinatum fuiſſe, id quod complures non mediocris notæ & famæ, juxta ac doctrinæ, viri teſtari poſſunt, qui ſub illo tempore perlegerunt: Cujus rei ideo mentionem facio, ne, ſi forte aliqua ex iis quæ tanquam mihi tradita ſunt, ab aliis poſt illud tempus typis mandata fuerunt, plagii, quod horreo, notam mihi qui inurat.

At

At redarguent, auguror, nonnulli, inter alia cenſuram forſitan motura, quod Philoſophico hoc ævo, in quo tantopere experimentis ſtatur; ſcribens, aliorum fere ſolummodo obſervatis Anatomicis inſiſtam, conjecturis verò aliquanto liberius hic illic utar? Verum his reponere liceat, eo evectam eſſe ſtupenda Anatomen hoc ſeculo exercentium induſtria, corporis cognitionem, ut quamvis multa adhuc detegenda ſupereſſe haud inficias ivero, nec proinde prorſus dogmatice agendum eſſe cenſeam; licere tamen putem tales ex iis quæ jamjam reperta ſunt, deductiones elicere, quæ aliqualem operationum naturæ explicationem faciant. Quod cum à nemine, quod ad præſens ſubjectum, ex profeſſo factitatum obſervaverim; haud prorſus ingratum, quibuſdam ſaltem, opus præſtituturum ſenſi, ſi meas hac baſi licet nixas, ſuper iſtac re proponerem conjecturas, aliaſque affines (at cunctas rationibus ubique, quales quales eæ ſint, ſtipatas, nec prorſus, confido, probabilitate omni deſtitutas) quandoque attexerem, inque methodum, quanquam minus forte accuratam, utpote meam, redigerem. Interea, ſi hæc arriſiſſe comperero, forſan in poſterum, ubi per negotia licuerit, daturus ſum operam, ut cultiora & experimentis auctiora prodeant, fortaſſis & alia ſubſequantur. Sin erraſſe me quis oſtenderit, ſicut non ingratum monſtranti præbebo ſic ſaltem aliquid ſolaminis attulerit, Magnis auſis excidiſſe.

ELEN.

ELENCHUS CAPITUM.

CAP. I. Quid per Secretionem intelligendum ſit. Pag. 753.
CAP. II. Secretionum differentiæ. 754
CAP. III. Secretionum ſcaturigo. 756
CAP. IV. Succorum ad particulas dimittendas prævia diſpoſitio expenditur. 764
CAP. V. Secretoriæ partes quæ ſint. 768
CAP. VI. Secretionum tam Simplicium, quam Mixtarum, generalis methodus. 769
CAP. VII. Secretionum Simplicium, ſeu Perfectivarum, ratio. 770
CAP. VIII. Secretionum Mixtarum ratio generalis. 775
CAP. IX. De Fermentis. 777
CAP. X. Fermenta ad Secretionem præcedanea quæ. 782
CAP. XI. Fermentum Secretiones Mixtas immediate concitans, quodnam ſit. 783
CAP. XII. Hypotheſis, pro Secretionum Mixtarum ratione reddenda, proponitur. 790
CAP. XIII. Phænomenon quorundam, & dubiorum, ſolutiones ex allata Hypotheſi. 793
CAP. XIV. De vaſorum biliariorum officio. 798
CAP. XV. Secretionum Privatarum ratio. 807
CAP. XVI. Secretionum præter naturæ inſtitutum evenientium ratio. 809

GULIEL-

GULIELMI COLE M. D.

TRACTATUS DE SECRETIONE ANIMALI.

CAPUT PRIMUS.

Quid per Secretionem intelligendum ſit,

DE *Secretione* quatenus ſcilicet in humano potiſſimum corpore peragi ſolet, verba facturus; oportet ut in ipſo limine quid per vocabulum hoc intelligi velim, exponam. Idcirco advertere licet corpus humanum, perinde ac cunctorum animantium, tum ex multiplici partium ſolidarum, particulis inter plurimum diſcrepantibus conflatarum, ſuppellectile coagmentari, tum etiam Variorum ſuccorum commeatu irrigari; quos pariter non minus difformi particularum ſtrue conſtare certum eſt, cùm & nutricatum illis ſuppeditent, & ex iiſdem reſoluta compage diffluentibus ex parte conflentur. Illæ ſiquidem, tum præ motu inteſtino tum ſanguinis impingentis vi atritæ, inveteraſcentes particulas hujus alveum affatim deponunt, (novarum interim ab appellentibus ſuccis proventu viciſſim auctæ:) Iſti verò, variis acti motibus, tum varias partium ſuarum comminutiones patiuntur; ſecus enim nequaquam habiles evadere poſſunt, ut vel in illarum, tantopere inter ſe difformium, ſubſtantiam faceſſant, vel alia vitæ munia præſtent; tum aptitudinem hinc nanciſcuntur ad particulas certas ex gremio ſuo deponendas: nec enim aliter fieri poteſt, quin in tam multiformi congerie (qualis tum ex deciduis ſolidarum particulis, tum chyli, ex pluribus diverſæ proſapiæ ſubſtantiis enati ſupplemento provenit) multæ præſto ſint, quæ quoniam agitatione continua cientur, atq; ſtrictos intra vaſorum cancellos coercentur, vel ſponte, qua data via prorumpant, vel ſi aliunde vis accedat, ſeſe è reliquarum contubernio facili negotio exturbari patiantur.

Hinc duplex emergit in corpose *Separatio*, alia quę intra maſſæ confinia celebratur, alia quæ determinatarum quarundam particularum ex eadem excluſione perficitur.

Prior in hoc conſiſtit, quod quædam maſſæ particulæ in motum concitæ, & locum, quem prius occupaverant, conſortiumq; quod cum aliis inierant, ipſæ deſerunt, & in alias, dum hoc ſatagunt, impingentes, eas tum in minora fruſtula diffringunt, aliove aliquo modo diſſociant, atque è ſedibus proturbant, tum in conſimilem motum concitant, aliique qualem ipſæ ſubierunt, divulſionem hoc nomine inducere cogunt. In hujuſmodi Separationis, cunctarumque, quas uſpiam in corpore invenire eſt, digeſtionum ratio conſiſtit: diminuta enim hac ratione mole, mutataq; figura, majorem ad motum promptitudinem aliaſque, quæ ab his pendent, dotes neceſſe eſt ut acquirant corpora talem ſuarum particularum ſeparationem paſſa.

Altera Separatio, qua ſcil. materia quædam determinata extra maſſæ, cujus ante pars fuit, terminos fertur, certum, ut cum delectu perficiatur, organorum apparatum requirit, quorum miniſterio particulæ quædam, præcedenti digeſtione ab aliis laxatæ, atque ad horum oſcula proportionem quandam quoad molem & figuram nactæ, cum ad illa, ſive inteſtino nixu, ſive vi aliunde illata, appellunt, foras convehuntur reliqua maſſa prorſum per ſolitos & patentiores canales lata.

Quamvis utrumque genus commune *Separationes* nomen ſibi vindicet, poſterius tamen, quandoquidem peculiare naturæ artificium prodit, atque à priori ſatis diſtinctum ſit, diſtinctam inſuper & magis limitatam appellationem meretur, atque *Secretionis* titulum ſibi proprie arrogat. Vox enim ipſa ſeparationem modi ſonat, qua ſeparata materia ex alius, quacum antea delituerat, gremio fertur, atq; ſeorſim conſiſtit. Huius explicationem nobis in ſequenti Diſſertatione proponimus, & ad eam ſenſa noſtra accomodare conabimur. Intereà tamen quoniam hæc alteram illam præſupponit, haud abs re forſan erit paucula ad illius naturam attinentia ſuo loco in medium proferre, quo melius ad hujus ad notitiam perveniamus.

CAP. II.

Secretionum differentiæ.

QUoniam vero plures, eæque variæ materiæ, Secretiones in corpore occurrunt, earum diſcrimina primum recenſere, ſcaturiginesque inveſtigare oportet.

Secretiones igitur vel ad *privatum*, vel ad *publicum* uſum inſtituuntur.

Quæ publico inſerviunt (miſſis aliis differentiis) reſpectu materiæ ad duo potiſſimum genera referendas eſſe cenſeo, quod ſcil. aliæ *Simplices*, aliæ *Mixtæ* ſint. *Simplices* volo, non ea vocabuli proprietate, ac ſi ſingulæ ſecretæ materiæ particulæ eſſent pure inter ſe homogeneæ, ſed reſpectu maſſæ è qua ſeparantur; utpote cujus purior ſolum, & ſimplicior, comparatione ad eam habita ex qua ſegregatur, aliqua delibatur pars; craſſiori interim (licet non ubique omni puriorum particularum conſortio prorſus orbata) alio per patentiores canales deportata, *Mixtas* appello, in quibus varii generis, tam tenuiores quam craſſiores, eliminantur particulæ, reſtitante maſſa non minus tenuibus, imo plerunque pluribus, iiſque alicubi vel tenuioribus, quam quæ ſecernuntur, referta.

Iis quæ prioris generis ſunt [quæ & *Perfectivarum* titulo forſan inſigniri merentur] hoc competit, quod materia ex qua conſtant introrſum, atque in penitores continuò corporis receſſus, ad nobiliores, quam quibus integra, è qua proliciuntur, maſſa par eſſe poteſt, uſus fertur. Porro & nervis inſertis, vel in totum deſtituuntur partes iis peragendis deſtinatæ, vel minutioribus ſaltem gaudent, quam qui in eas, quæ alteri Secretionis generi famulari natæ ſunt, inſeruntur [quem vero in finem inferius ſuo loco dicetur.] Harum duæ ſolummodo [quantum auguror] in corpore occurrunt, quæ tamen maxime inſignes ſunt omnium, quas ubivis cernere eſt; *Chyli* ſcil. in vaſa lactea, & *Succi nervoſi* ex ſanguine cerebrum perluente in nervorum

rum canales percolatio. In quarum priori, lacteo ſucco in vaſa propria ſecreto, craſſa, & inutilis, per inteſtinorum tractus ſaburra amandatur: in poſteri cruor, depoſita in adſtantes nervos puriori ſua parte, craſſior jam & effœtus quodam modo factus, per venas verſus cor novis ex chyli & lymphæ acceſſu, nova oborta fermentatione, ſpiritibus imprægnandus redit.

Poſterioris generis Secretionum, *Mixtarum* ſcil. extrorſum tendit materia, atque vel prorſus excernenda eſt, unde aut protinus è corpore excluditur, aut deſtinatas cavitates, ut commodius pro naturę intentione eliminetur, deponitur; vel ambitu facto intra corpus iterum dirigente vaſorum ſtructura, ad ulteriores uſus reducenda, Harum omnium organa nervis, iiſque mole amplis, donantur.

Ex his *Excretivæ*, vel ad *ſpeciei conſervationem*, vel ad *individui commodum* inſtituuntur: inter quarum materiam, licet ſimili inſtrumentorum apparatu, eademque methodo, prout inferius propalare conabimur, utramque peragi veriſimile nobis videtur, magnum tamen diſcrimen intercedit. Quæ ad illam comparantur (quo ſpectant quæ in teſtibus, & mammis, peraguntur) ex materia, ſicut multum elaborata, ſic pariter toto genere utili conſtantur, licet ab illa Perfectivarum ſatis diſtet. Quæ verò huius gratia fiunt, ex emerita & inutili materia potiſſimum conſtant, atque mere depurativę ſunt; ideo nimirum à natura deſignantur, ut remanens maſſa purior, adque vitæ uſus accommodatior perſiſtat id quod cuivis ſatis obvium eſſe poterit, qui perpenderit quanta corpori incommoda à ſuppreſſis ſolitis evacuationibus ſuperveniunt. At verò, dum ſecretum humorum inutilem voco, non id ſic intelligi velim, ac ſi ſingulæ ejuſdem particulæ corpori infeſtæ ſint, ut nec illas omnes, quas, ſpeciei conſervationi dicatas toto genere utiles dixi, ſic habendas eſſe quaſi nullę ex iis poſt uſum pręſtitum ablegandæ forent: ſed ſicut ſecretionum, ad hunc inſtitutarum, materia certam quandam ad uſus quibus accommodata eſt præſtandos, craſin neceſſario requirit, qua tam ſubtiles quam craſſæ una maritandæ ſunt, adeoq; liquor hinc emergens, ex diverſi licet genii particulis conflatus, quandoquidem tota ſua mole in aliud corpus transferendus eſt hoc nomine pro utili habendus eſt; ſic in depurativis non paucæ (quod omnino concedendum) corpori ſatis utiles excluduntur particulæ, cùm tamen inutilium & emeritarum longe major ad eas conficiendas concurrit numerus; atque utiles his vel eo fine adduntur, ut liberiorem iis commeatum præbeant, vel præ ſubtilitate neuticam impediri poſſunt, quo minus ſe in vaſa ſecretoria una inſinuent, interea ut noxiæ ſolummodo deſtinato ſecernantur; tota idcirco ſecreta maſſa collective ſumta prp inutili & excrementia habenda eſt. Hujus farinæ ſunt urina, ſudor, mucus narium, cerumen aurium, &c. quarum materia non unius generis eſt, ſed plurimum inter ſe diverſi, prout cuivis ſingulas perpendenti palam erit.

Secretioner *Reductivæ*, licet maximam partem ex materia non uſque adeo ſubtili & activa, atque plurimæ ex remanentibus maſſæ, e qua prorumpunt, particulis conflentur, nequaquam tamen excrementia & prorſus inutili conſtant; ſed tali, qui ulteriores in corpore uſus, eoſque ſatis inſignes, præſtare poterit: nempe ut variis in partibus fermenti loco contentis ſubſtantiis ſubveniat. Etenim ex ſuccis, quibus ſcatet corpus, plures dantur, qui vel crudiores, vel craſſiores ſunt, quam ut propria & inteſtina fermentatione debitum maturationis vel tenuitatis gradum aſſequi poſſint, unde fermento, quo commodius digerantur, opus habent: proinde natura his proſpiciens, ex elaboratioribus tales iis ſuppeditat liquores, qui activitate ſua majorem particularum, ex quibus conflantur, comminutionem efficiat, ut ſic debitam ſubtilitatem adipiſcantar, atque ſingulis parribus, tali ſubſidio indigentibus, propria indulſit vaſa, quorum miniſterio congruum, & eliciatur, & affundatur fermentum. Partium huic muneri deſtinatarum longe major occurrit numerus & varietas, quam talium, quæ reli-

quis quibuſcunque Secretionibus dicantur; idque quoniam tanti ad corporis œconomiam rectè adminiſtrandum intereſt, ut debita ſuccorum elaboratio, & ſubtiliatio, habeatur.

Quemadmodum verò Publicæ, quas diximus Secretiones variis uſibus impenduntur, hic ſcil. ſubtiliandis, illic depurandis circa quos verſantur liquoribus, alibi fermentis iiſque varii generis, concinnandis, aliiſque forſan muniis, ut hinc commodius œconomia adminiſtretur animalis; ſic *Privata* unicum, prout mihi videtur, in finem inſtituitur, ut nempe particularem aliquarum ſucci nutritii, per varias elaborationes; & depurationes (*publicarum* adminiculo) debito modo exaltari, talis à reliquis ſecluſio, inque certa prope conſita conceptacula ſeceſſio fiat, unde in partium ſubſtantiam appoſitione faceſſant: etenim ad hoc opus etiam Secretio requiritur. Cum enim ex appellentibus, qui nutrimentum ſuppeditant, ſuccis non quælibet indiſcriminatim ſingulis partibus nutriendis conveniant particulæ, ſed aliæ has aliæ illas, prout earum fert textura, exigant; cùmque jugem particularum quarundam avolationem partes ſolidæ patiantur, unde continua inſtauratione iis opus ſit; ut impenſas has reſarciant, ex præterlabente fluvio tales, quæ ad hoc munus idoneæ ſint neceſſe eſt ut admittant. Et revera in hunc ſcopum reliquæ omnes quodam modo collimant Secretiones [licet haud diffitear, & ad alios fines inſervire, nempe ut magis idonei evadant ſucci pro ſenſus & motus obeundis muniis, necnon pro intellectus operationibus exequendis, quandoquidem in his proferendis corporeis anima utitur inſtrumentis] quatenus ſcil. earum miniſterio materia partibus nutriendis debita vel exaltetur, vel à craſſioris fęcis inquinante commercio liberetur.

Præter ſolennia hæc Secretionum genera, obſervare licet quod aliæ quandoque *præter naturæ inſtitutum* fiunt, prout tum in hydropicis affectibus, tum in fonticulis, ulceribuſque aliis, ſive artis ope, ſive ſponte excitatis, cernere eſt. Quarum ſingulæ, quamvis à morboſa diatheſi pendent, non tamen abſque naturę moderamine procedunt, maximamque illius ſolertiam oſtendunt, eo quod licet partes huic muneri plurimum ineptas offendat, tam commodas tamen præſtituere vias poſſit, quibus (nec quandoque ſine maximo emolumento) laboranti corpori ſuccurat, atque morborum alioqui emerſurorum ſegetem præſcindat.

CAP. III.

Secretionum Scaturigo.

CUm verò plures in corpore ſubſtantiæ dantur particulis à ſe dimittendi aptæ natæ, proximè inquirendum eſt, ex quo fonte deveniat quod ſecludi cernimus.

Et primò, quod ad Secretiones *Perfectivas*, ſatis patet, unde earum materia derivetur. Cùm enim quod ſecernitur ſit tantum purior prout adſtruximus, appellentibus maſſæ pars, ſi attendamus qualis ſit, quæ ad Secretorias partes appellit, maſſa, res in vado eſt. Unde cùm duæ ſolummodo inveniantur; quæ ſub hoc cenſu cadunt; *Chyli*, ſcil. per inteſtina in vaſa lactea, & *Succi nervoſi* per cerebri corticem in nervos, nemo ambigere poteſt ex chyloſa ſolummodo maſſa ſeparari quod in lacter penetrat; ut nec ex ſanguinea proclivi quod in nervos inſtillatur; quandoquidem nulli alii, ad partes ſecretionibus his dicatas, pertingunt ſucci, ex quibus quicquam ſecerni ſupponamus: quod enim chylo in inteſtinis ex hæpate & pancreate naturaliter effunditur, fermenti tantum (niſi forſan & vehiculi cenſueris loco) huic inſervire poteſt, ut ulterius illic elaboretur, expedituſque in adſtantes inteſtinorum porulos coletur. verùm de aliis Secretionum ſpeciebus res paulo intricatior eſt, quam propterea enodare conabimur.

Supra notavimus duo ſolummodo eſſe ex quibus corpus noſtrum conſtituitur; *partes* nempe *ſolidas & liquores* (etenim ſub poſteriori hoc titulo *Hipocrates* ὁρμῶντα concludenda videntur), quoniam nuſquam in corpore ſpiritus ab humorum miſtura liberos dari adhuc compertum

tum eſt :] nunc par eſt, an ab utroque horum, an ab altero tantum, dimanet Secretionum materia, breviter primum inquiramus.

Et *Solidas* quidem *partes* ex liquoribus certa diatexi coeuntibus inq; exurgere eoſdem, ubi ſtatum illum deſerunt reſolvi (ſaltem fluidorum formam induere) nemini dubium eſſe poteſt: Cùm verò indeſinens ſit tam harum, quam liquorum, & abſumptio, & inſtauratio nec magis in ſolidarum & conſiſtentium abſumtarum locum, quamdiu partibus integer perſtat vigor, conſtanti tenore quædam ex liquorum penu deponantur particulæ, quam ab his emeritæ aliæ abſcedant, inq; liquorum familiam, quibus natales debent, relabantur, [quod niſi fieret, in immenſum, & ultra ſtatum à natura terminum excreſceret corpus [idcirco Secretionibus materiam quodam modo à partibus ſolidis ſuppeditari certum eſt: quod & inde argui poteſt, quod à concitatiori qualicunque evacuatione collabeſcere has comperimus Verum enimvero, quandoquidem nullus hic delectus ſupponi poteſt, ſed quęcunque ab iis, jugi perluentis, ipſaſq; deprædantis, humoris irrigatione perfuſis, decedunt particulæ, illorum integrales partes fuere, atq; ferocientis ſolummodo hujus impetu abradunturs: cùm porrò, quæ ſic divulſæ ſunt, à prędatorio torrente abſorbentur; in cujus ſinum delatæ unam cum eo conſtituunt maſſam, donec ulteriori opera ad ſeceſſum deponantur; idcirco Secretio ad liquida magis proprie limitanda mihi videtur, nec ad partes ſolidas attinere niſi horum interventu ſuſcitetur.

Liquores autem, quibus perluitur corpus, licet varias indoles, non ſecus quam nomina ſortiantur, ex uno tamen fonte omnes emergunt. Sc. ex Chylo fit ſanguis, ex quo deinceps ſuccus nervoſus, cęterique omnes, quotquot in toto corpore invenire datur, vel immediate, vel mediate ſaltem proliciuntur Ex *Chyloſa maſſa* in inteſtina depulſa Secretionem inſtitui, eamque omnium maximam, modo notavimus; ſed ſecreta illic materia tota introrſum fertur, atque ex puriori ſolummodo maſſę parte conſtat. Ex eodem autem chylo (ulli-ve aſſumtis) dum vel in ventriculo, inteſtiniſve ſtabulatur, vel lacteas, aut receptaculum, glandulaſve meſentericas pertranſit, nil ſecerni, vel in ejuſdem depurationem, vel ad alios quoſcunque uſus inde conſtat, quia nulla his partibus ſecretoria vaſa, quæ ex ejus penu aliquid delibent, & aſportent, adſita eſſe hactenus compertum eſt; imò contra, nervoſi ſucci in glandulis meſenterii, & lymphæ, à remotioribus partibus refluæ, in receptaculo copiis augeri mihi videtur.

Scio equidem doctiſſimis quibuſdam viris etiamnum arridere veterem chylo, per venas meſaraicas, in ſanguinem tramitem non prorſus denegandum; imò & venas glandulis meſentericis incertas ejuſdem partem aliquam, dum per lacteas delatus huc appellit, delibare; non enim æquum eſſe ducunt, ut univerſa ejus maſſa uno torrente, unoque in loco, ſanguini affundatur, ne crudior cùm ſit, hujus obruat calorem, ſpiritusque nimis deprimat, cordique ipſi, nullis factis ambagibus, ingeſtus moleſtias creet: quin inſuper [præter id quod Cel. *Gliſſonius* de chyli parte à nervis in glandulas menſenterii terminatis admittenda ſupponit] tenuiorem aſſumtorum partem (maxime ſi admodum ſpirituoſa ſint) partim à nervis ventriculo implantatis, partim a venis illic deſinentibus abſorberi contendunt, unde citiſſimæ illius, quæ labore, inedia, aliiſve de cauſis exhauſtis, talibus exhibitis, ſupervenit, refectionis cauſam deducunt. Verum (præfata Cl. huic ſententiæ adſtipulantium virorum venia) quamvis ſat eſſet his inſigne illud Cl. *Lovveri* de ductus chyliferi ruptura experimentum objicere; nulla tamen, dato quod uno in loco ſanguini chylus ſuggeritur, qualia comminiſcuntur incommoda hinc invehi poſſe mihi videntur. Satis enim in propatulo eſt, exilibus tantum aperturis ductum thoracicum in venam ſubclaviam hiare atque liquorem quem pertat lentiſſimo inſuper, ſi dum ſanguinis, qui largo, & rapido flumine decurrit, conferatur, motu ferri, quo fit ut

ut huic exigua proportione affundatur, idque licet non admodum longo, tanto tamen ante cordis oſtium ſpatio, ut illi ſatis intime prius commiſceri poſſit quam hoc ingrediatur, adeoque omnis, quæ à nimio refrigerio timeri poteſt, nova præcaveatur. Imo ſanguini non procul à corde ſociari debere videtur, ne prius elaſtica particularum aerearum [quibus abunde refercitur chylus] nitroſarumq; aliarum exantletur vis quam ad cor pervenit; hinc enim potiſſimam & diaſtoles & ſyſtoles cauſam pendere fas ſit ſuſpicari: Etenim & harum nativa expanſione, & fermentatione quæ ſanguineis particulis iſtarum miſcella inducitur, fit, ut latius quam ſecus eveniret, diſtendi neceſſe habeat cordis ſinus: cor verò & ab hac diſtentione moleſtiam (ſi ita loqui licet) ſentiens, nitroſarum particularum aculeis laceſſitum ſe ad contractionis penſum fortius accingit, adeoq; major ſanguini agitatio, efficaciorque comminutio [ſine qua haud vitalis eſſe perſiſteret] imprimitur. Si ergo chylus his refertus, vel procul nimis à corde ſanguini ingeratur, vel portarum multitudine nimium diſtrahatur, facile particulæ ejus elaſticæ, ubi primum hujus ſenſerint calorem, in eum vim hanc ſuam impendunt unde contingat, cor ipſum iis fraudatum iri. Porrò conſtat totum chylum, qui à venis ſanguiferis ubivis per meſenterium ſparſis abſorberi ex hoc ſuppoſito concipi poteſt, ad hepar ex circulationis lege tendere debere, cumque ſanguine à liene refluo commiſceri: at quoniam retorrida ſanguinis pars omnium conſenſu in hepate deponenda ex naturæ deſignatione (ad quam inſuper laxanda, & ad Secretionem diſponendam, lienem ſuas preſtare vices probabile eſt, rationi ſatis incongruum videtur crudiorem & viſcoſum (cęteris paribus) hunc chylum ſanguini, ad hoc munus huc properandi affundendum eſſe, qui & confuſionem ei inducendo, & inviſcando quaſi, Secretionem hanc non poteſt non plurimum interturbare.

Quod verò nervos, ſive in ventriculo, ſive meſenterii glandulis, terminatos) chyli partem aſportare ſupponunt, magna premi difficultate mihi videtur: Cùm enim nervi continuo tenſi ſint, [ſecus enim nec motus, nec ſenſatio, peragi poſſunt] atque iſta tenſio à contenta aliqua in illorum cavitatibus ſubſtantia, quę propter continuas expenſas jugiter ſuppeditari debet, proveniant; Cerebrum (quod præ indeſinenti ſanguinis per largas arterias appulſu, nequit non omnibus momentis ex hujus ſinu particulas aliquas admittere) continuo deorſum aliquid (ſive ſpiritus animales, ſive ſuccum nervoſum appellaveris) in nervoſum canales detrudat quomodo concipi poteſt ſurſum quidpiam contra adverſum flumen in iiſdem vaſis aſcendere poſſe? Nec ex cita illa ab aſſumtis refectione quicquam niſi pertenuem aliquam ſubſtantiam (non enim omnem omnino ventriculi contentis tranſitum per tunicas negavero, cùm ex divini Hippocratis mente corpus ubivis permeabile & perſpirabile ſit] ſed quæ chyli nomen haud ſibi vindicare poſſe videtur, vel ad cerebrum immediate ex ventriculo deportari, vel à venis, alia quam ſolita per lacteas via, abſorberi ex ullis ſive experimentis, ſive ratiociniis ſatis liquore cenſuerim. Sed quandoquidem ſpirituoſæ, & quodam modo acres ſunt, à quibus hic affectus induci ſolet, ſubſtantiæ, earum particulæ quædam, ſubtiliores (exiguo numero) per tunicæ ventriculi interioris porulos in venas admiſſæ, ſanguinem exagitare, inque vegetiores motus, fermenti inſtar concitare, ſpiritusque fatiſcentes exſuſcitare, facile concipiantur. Porrò & [quod non levis eſſe momenti hac in re arbitror) crediderim quod, dum in ventriculo ſtabulantur iſtæ ſubſtantiæ, nervis, confertiſſime ei inſertis, tenſionem, præ irritatione quadam ab aculeatis earum particulis, proveniente, imprimant, cujus ope ſi non ad cerebrum uſque quodam modo regeratur contentus in iis ſuccus, ſaltem in eo qui ſecus effflueret hinc detineatur; ipſumq; actuet, unde omnis laſſitudinis ſenſus (quæ nervis diſtendente humore ſuo tandem orbatis ſupervenit) ſtatim tollitur; hic verò effectus tandiu durare facile concipiatur, uſq; dum, aſſumtis

per

per ſolitas vias ſanguini adeoq; ipſi cerebro [quod brevi fit] ſuppeditatis, novæ & idoneæ ſpirituum copiæ ex horum penu in poſterum ſuppetant. Sed hæc ἀκριβῶς dicta quis forſan autumet. Cùm verò non ex chylo dimanent iſtiuſmodi Secretiones, aliunde quærenda ſcaturigo.

Duo autem ſolummodo ſuperſunt liquores, qui huic muneri quicquam conferre poſſunt, *Sanguis* ſc. & *Succus nervoſus*. Et ex *Sanguine* quidem ſatis obvium eſt magnam [ſaltem] ſecretæ materiæ partem promanere. Preterquam enim quod particulis ad quoſvis ferme œconomiæ animalis, ad quos ſecretiones inſtituuntur, uſus requiſitis abundet, plurimaq; recrementa progignere neceſſe habeat; Id inſuper evincit; quod nullas partes ſecretionibus, de quibus ſermo eſt, dicatas invenire datur, quin vel numeroſiores, vel mole ſaltem grandiores, adſitas habeant arterias, quam quæ iis ad alios uſus requiri videntur.

Cùm verò & hæ partes nervis pariter gaudeant, iiſq; ſatis amplis, dubitari poteſt annon ex *ſucco* etiam *nervoſo* ex parte ſecernatur; quod ſecretionum harum materiam conſtituit.

Digreſſio de Succi nervoſi exiſtentia.

SUccum quidem *nervoſum* dari perquam ſtrenuè evicerunt Celebr. *Fliſſonius* *VVilliſius*, aliique, quorum argumenta (à nemine, quod ſciam, hactenus ſolidè refutata) non opus erit hic repetere. At nihilominus non deſunt etiamnum magni nominis viri, qui eundem in dubium vocare preſtant, tanquam nimis arbitrariam hanc opinionem cauſati, eo quod haud certo ſatis aliquo indicio conſtare autument, a quopiam unquam conſpectum fuiſſe, nec nervi cavitatibus conſpicuis pertundantur: quin, ne a veterum placitis recedant, magis iis *Spirituum* notio arridet, eorumque ope cuncta, quæ ſucco nervoſo adſcribuntur, phænomena ſolvi poſſe arbitrantur.

His quamvis ſatis reſponſum eſſe a Clar. ſupradictis viris opinamur, quoniam tamen *hypotheſis* noſtra (inferius tradenda), magna ex parte hoc ſuppoſito pendet, liceat paucula in pleniorem hujus rei confirmationem ex abundanti addere.

Et primò etiamſi concederetur (cujus tamen contrarium ex iis, quæ a prædictis viris Clar. efferuntur, abunde, me judice, evincitur, a quibus etiam rationes, quare non comparet in defunctis, ſatis firmæ aſſignant) ſuccum nervoſum ſub aſpectum non cadere, anne idcirco pro nullo ſtatim habendus eſt, cùm ex adverſo tot rationum momenta dari eum ſuadeant? Quis neſcit quam multa ubique occurrunt, quæ viſui ſe nullatenus exhibent, cùm ſatis craſſa ut ſint objecta oportet, quæ ab oculis percipiuntur? Quis lucis radios (quibus tamen acceptum referimus quod cetera conſpiciantur) contueri poteſt, quamvis ipſi ſint corporum [minutulorum licet] ſyſtaſis: Quis aerem quem ſpirat, & ſine quo ne momento quidem ſupereſſe poſſumus, obtueri valet? Ne verò extra animalium corpora iſtantias quæramus, quis canaliculos in inteſtina hiantes, chyli [ſatis licet craſſi liquoris] admiſſioni dicatos, unquam vidit, licet tales adeſſe nemo negaverit? Cui tantus oculorum contigit vigor, ut vel vaſorum ſanguiferorum ultimos capillares tubulos, ipſumque ſanguinem, utcunque rubore ſuo clarum, ipſos tranantem, unquam conſpicatus fuerit? quanquam nemo non conceſſerit hunc illo, & multo craſſiorem, & magis conſpicuum eſſe, quem nervis ejuſdem patroni adſcribunt, & vaſcula iſta nervis multo patentiora. Quod ſi tam lynceo cuiquam eſſe contigerit, merito tamen pro oculatorum miraculo habendos erit, qui nedum ſanguinem, ſed vel ipſas arterias venaſque, per *anarearum*, aliorumque hujuſmodi animalculorum, tibias decurrentes, viſu aſſequutus fuerit; cùm tamen his talia vaſa, ſanguinemque (vel ſaltem ſuccum aliquem analogum) dari, inque extremas earum partes, ut nutriantur & augeſcant, derivari nemo, opinor, negaverit; (imo nec nervos, multo quam vaſa ſanguifera exiliores, quandoquidem tam exquiſito ſenſu pollent) eoque minus, quoniam nullis animalibus (quæ ſaltem cultrum Anatomicum ſubire poſſunt) ha-

ctenus compertum ſit (dictante accuratiſſimo *Lovvero*) cor, ad ſanguinem pellendum natum, deſiderari. Si verò ab oculorum teſtimoniis nulla harum rerum deſumere liceat indicia, quorſum illorum ſuffragia tantopere in præſenti negotio experimus, ubi actionis ab hoc ſucco præſtandæ ratio, ut perquam ſubtilis ſit, inq; perexilibus canalibus hoſpitetur, cùm in exigua ſolummodo quantitate ſuppeditandus eſt, poſtulat? Non enim tanta copia, quanta ſanguis, adeſſe debet, cùm & hunc activitate multum ſuperet, & agente ferme tantum partes, tum in nutritione (ubi ad hanc concurrit) tum in aliis quibus impenditur, operationibus, præſtat. Cùmque nullus huic, extra cordis ſphæram delapſo, notabilis impulſus a tenerrimo cerebro imprimi poteſt, propterea opus habet in pertenues rivulos diſtrahatur, quibus prorſum pellendis leniſſima illa cerebri conſtrictio, atque admiſſarum a tergo novarum copiarum protruſio, ſat eſſe poterunt. Porò ex nervorum, corpore exemtorum, notabili teneritudine [quoad medullarem ſubſtantiam volo] ſatis conſtat, frequentia in iis adeſſe ſpatiola, per quæ nil obſtare videtur, quo minus tantæ ſubtilitatis, quantę hunc ſupponimus, ſerpat humor.

At verò quæ de ſpiritibus animalibus pro functionis animalis muniis peragendis afferunt, non multum forſan negotii faceſſant, modo de eorum natura ſatis conſtet. Vix enim (ut mihi videtur) ullum de *Spiritibus* quibuſcunque in corpore noſtro hoſpitantibus ſibimet fingere poſſunt eorundem patroni conceptum, qui non eos in *ſuccorum* numero ſiſtat. Quamvis enim æthereæ ſubſtantiæ titulo indigitant, non tamen iſto ſenſu hoc eos voluiſſe credendum eſt, ac ſi pari cum veri ætheris particulis ſubtilitate certarent; ſic enim intra nullos, quæ corpora noſtra habent, vaſorum cancellos detineri poſſent: his enim ea ineſt, tum exilitas, tum figurę ad motus celerrimos concinnitas, ut cunctos (ferme) terrenorum corporum meatus libere permeare valeant, tantum abeſt, ut intra nervorum (quorum teneritudo ſatis pervios his meatus undique patere arguit) canales incarcerari ſeſe patiantur. Idcirco per *Spiritus Animales* (quos omnium quot quot habet corpus ſubtiliſſimos eſſe cuncti conſentiunt [ea ſolummodo puriorum, & ſubtiliorum ſanguinis particularum σύστασις intelligi poteſt, quæ idoneæ evadant ut nervos, ad animalia munia ſuſtinenda libere ſubeant; quam quidem ut obtineant oportet ut eas, tum moles, tum figuras, ſortiantur, unde ad nexus aliquatenus ſint diſpoſitæ, ut ſic, ſe invicem mutuo prehendentes; à nimis citò avolatione detineantur: etenim conſtans actionum animalium, motuum præſertim, neceſſitas exigit, ut ab agente perficiantur, quod in opere ſuo non nimis cito fatiſcat. Hinc fidem facit, quòd ſanguis (& reliqui propterea, quotquot inde proliciuntur, liquores) ex craſſis, maximam partem, & compactis cibis parantur, qui ſicut iſtam, niſi ex aliquatenus ramoſis conſtarent particulis, nequaquam induere poſſent conſiſtentiam, ſic vix credibile eſt eouſque in corpore noſtro attenuari & comminui poſſe (ubi nullus tam fortis ſupponi poteſt motus, qui ad omnimodam comminutionem neceſſarius ſit) ut nativę indolis prorſus obliviſcantur. Adde quod vix tam pura in corpore ſeparatio fieri poteſt, ut ſubtiliſſimæ ab omni craſſiorum conſortio in ulla recondi queant vaſa ſi enim hinc innumeros tenuitatis gradus qui inter particulas ſanguinis ſupponi debent, penſitaveris; inde verò meatuum in partibus ſecretoriis, [habito ad ſubtiliores ex illis particulis reſpectu] ſpeciatim in cerebro, amplitudinem [id quod exinde patet, tum quòd laxam iis eſſe compagem primo intuitu quiſque deprehendat, tum quod nullæ earum admodum ſint ponderoſæ; atqui in confeſſo eſt, corpora, quo plus habent ponderis, eo anguſtioribus poris donari (vix concipi poteſt, quin ex dictis particulis plures, diverſæ magnitudinis & figuræ, in eoſdem meatus ſeſe inſinuare poſſint, dumque intra arctiora inde porrectorum vaſorum clauſtra coercentur, nec proinde ſatis pro voto ſeſe ſingulæ explicare valent, quidni complicationes ineant; adeoque liquoris ſpeciem emergant? At verò ſive detur tenuiſſimas ſolummodo particulas in nervorum conceptacula deponi, ſive una cũ his

ta-

tales idem capeſſant iter, quæ craſſiuſculæ ſunt, hoc tamen pro rato habendum, omnem ſuam volatilitatem & activitatem cunctas, quæ, *Spirituum* titulo ubicunq; in corpore concluſæ, ſuperbierunt, ſubſtantias concitatiori ſanguinis motui & calori debere: Subtiliores etenim, grandioribus hoc nomine mobiliores, majorem hinc agitationis gradum, notabilemque agilitatem nactæ, hanc ea propter appellationem ſortitæ ſunt. Ubi vero motus iſte remiſerit, calorve evanuerit, ſponte hę ad quietem aliqualem ſe componunt, inque gratiam, tum inter ſe, tum cum aliis, quorum adeptæ ſunt conſortium, redeunt. Cùm ergo ſubtiliores ſanguinis particulæ, divortia præ concitatiori hujus agitatione affectantes, frigidiorem cerebri religione ingreſſę fuerint, reliquarum, agitationem ſuam adhuc retinentium, commercio præcluſæ, ſponte ſubſidunt, atque ſe invicem mutuo prehendentes in liquorem nequeunt non coaleſcere. Interea tamen illa particularum harum coalitio non impedit, quo minus ſe ſolita impere, ubi fortiorem ſenſerint calorem, expandant: cùm enim arctos adeo hinc nexus haud inire poſſunt, quin ſe facile divelli patiantur; ſi rurſum ſanguini affundi contigerit, præ hujus calore non minus efficaciter [imò fortaſſe majore vi] ſeſe explicare concipiantur, quam ſi ſub halituoſa manſiſſent forma, pyriique pulveris ritu, fomite hoc ignario ad moto fortius, hoc nomine quod compreſſæ, explodantur Hinc patere videtur, non tantum inter veterum *ſpiritus animales*, *nervoſumque* nuperorum *ſuccum*, diſcriminis intereſſe, ut magna inde lis oriatur. Quin novum eſt *Spiritus* nomen ad liquores aptari: etenim inter Chymicos à longo tempore obtinuit hæc appellatio: idque non ad unius generis liquorem exprimendum ſed plurimum diſcrepantes, & ex iis quoſdam conſiſtentia ſatis craſſos, modo notabili ἐνεργείᾳ polleant: Sic non ſolum ſubtilior vini pars hoc nomine inſignitur, ſed & liquores ſalini, tum qui ex urina, cornu cervino, &c. magis volatiles, tum etiam qui magna ignis vi ex Vitriolo, aliiſque multis concretis, acidi, ſatiſque ponderoſi proliciuntur.

Sed unde ſumus digreſſi redeamus, atque paulum, an ex ſucco nervoſo ſecerni aliquid ſoleat, expendamus; quanquam paradoxon forſan videatur hac de re, modo hujus ſucci exiſtentia concedatur, quæſtionem movere. Cum enim ex nervoſi generis affectibus hunc recrementis non raro ſcatere conſtet, iis amoliendis naturam deſtinato conſuluiſſe credendum eſt, proinde ſecretionis famulatu ad hoc proſpexiſſe ſupponatur. Et ſane huic favet quod ex ſecretoriis partibus, glandulis ſcilicet, nullæ (exceptis quas ad perfectivam attinere diximus) ſint, quin non ſolum nervis, ſed & iis vel mage numeroſis, vel mole majoribus donentur, quam qui vel nutrimenti ad illas deferendi vel ſenſationis impertiendæ, ut de motu ſileam, ad quem minime natas eſſe ſtructura teſtatur) proportionem ſolummodo æquent; imò quandoque tam magnos ſortiuntur, ut hi vaſa ipſa ſanguifera pariter inſerta excedant. Porro conſtat ſimplicia vaſa, alioſque ſecretorios ductus, prope nervorum extremitates in his partibus ſita eſſe, cùm hinc originem trahant: & quamvis hæc vaſa, Anatomicorum conſenſu, ſanguiferis etiam ancillentur, atque ſucci, quem deferunt, maximam partem ſanguini deberi veriſimile ſit, quidni & ſucco nervoſo miniſterium hoc præſtent, cum nuſquam alibi defæcari poteſt?

Excerni quidem aliquid ex hiſce nervis in glandulas omnino concedēdum videtur; interea tamen an ex ſucco nervoſo *ſecernatur* quod *excernitur*, ambigi fortaſſe poteſt. Dubitandis anſam præbet, primò, quod quamvis pleriſque, ſi non ſingulis, vaſa adſtent, quæ vel extrorſum deportant, vel in ſanguineum chyloſumve rivum deferunt quod ſecernitur, nulla tamen adſunt quæ nervoſum, hic, ut volunt, depuratum ſuccum ad cerebrum immediate revehant; & cui, quæſo, bono depurandus hic loci foret, ſi nullus illi ad cerebrum regreſſus, detur, ſit que interea eo, cui affunditur, multo purior & defæcatior? Deinde, ſi dicatur (quod quibuſdam viris doctiſſimis placuit) per eoſdem canales redire per quos depluerat, inde etiam incumbit difficultas haud ſper-

nen-

nenda. Si enim in glandularum ſubſtantiam è propriis conceptaculis, ut illic à noxia liberetur fæce, effundatur; quæri poteſt qua arte poſt illam depurationem in nervos reſumatur; Cum enim laxioris multo nervi ſint texturæ, amplioribuſque donatæ meatibus, ſecretoriæ iſtæ partes [id quod exinde patet, quia craſſior ipſe eas trajicit ſanguis] credibile videtur ſubtiliores potius quam craſſiores (proinde rejectaneas) allati ſucci particulas per patentiores haſce vias [utpote ſatis craſſæ materiæ recipiendæ gratia amplioribus, quam nervi, tubulis fabricatas] elapſuras, certe vix in anguſtiores nervorum porulos ſe retrorſum recepturas, eoque minùs, quoniam nec patet quæ vis in eos retro impellat, nec, ſi admiſſæ fuerint, quomodo prout modo notavimus), contra adverſum flumen à cerebro continuo decurrens, ipſæ, cerebrum verſus, in iiſdem vaſis ferantur. Si autem ſupponatur, non totum, qui nervorum extremis appellit effundi ſuccum, ſed quaſdam ſolummodo illius particulas per ea, redeuntibus reliquis percolari, replicari poterit rationi conſonum videri, vel tenuiſſimas ſolummodo (ubi mera percolatione res tranſigitur) per incerniculi poros exituras; vel ſi craſſiores modo meatuum figuris & diametro reſpondentes, ab iis admittantur, ſubtiliores tamen una cum his ſe etiam inſinuaturas, utpote quæ (& minutiores & agiliores cùm ſint) haud impediri poſſunt quo minus in patentiores, & illarum (quæ tamen molis ratione magis ad hoc ineptæ ſunt] admittendarum capaces eclimeatus una ſervant, adeoque non tam depuratio quam depauperatio hujus ſucci neceſſario invehetur. Quinimo ſi quis comminiſci voluerit, naturam, electiva quadam facultate, craſſiores ſucci hujus particulas in eos præcipue nervos, qui ad partes ſecretorias tendunt, demandare foras extrudendas, puriori parte per alios lata, par eſt ut monſtret quonam (mechanico) artificio peragatur, & quomodo ita rem habere conſtet, cum utrobique nervi inter ſe ſimiles conſpiciantur quod vix eveniret, ſi tam diverſi genii liquoribus deferendis nati eſſent; nec, ſi hoc daretur, ſecretio hæc in partibus, ubi terminantur nervi, ſed in ea qua incipiunt, cerebro ſcil. ſupponi debet peragi. Idcirco haud prorſus improbabile videtur, hoc quicquid ſucci nervoſi in glandulis deponitur, non recrementum aliquod eſſe, quod ab aliis conſtitutivis ejuſdem partibus diſſociatur, perinde ac in ſanguine uſu venit, ſed ipſius partem (integralem quaſi] eſſe, quæ vaſis ſuis abſque ulla particularum conſtitutivarum divulſione in appellentem ſanguinem effunditur, cujus, ubi munere ſuo functa fuerit, pars ſanguinis per venas refluo commiſta, idem cum eo capeſſit iter, pars altera (ejuſdem tamen genii) in ſecretoria vaſa cum deciduis ſanguinis particulis [cui ad hoc muneris hic loci aſſundi arbitramus] divertit.

Quod autem in prioris ſententiæ favorem impurioris ſaburræ mixtura quandoque laborare ſuccum hunc aſſeritur [id quod in convulſivis, & ſcorbuticis aliiſque hujuſmodi affectibus cernitur] cui idcirco extricandæ naturam iſtarum partium appoſitione proſpexiſſet ſupponatur; huic forſan reponere licet, impuritates iſtas ex naturæ deſignatione nequaquam evenire, quę ultimam quaſi manum ei impoſuiſſe videtur (quod aſſenſum fortaſſis ab illo merebitur, qui longam mineræ, ex qua prolicitur, elaborationem, accuratam ſeparationem, eximioſque, quos præſtat, uſus penſitaverit. (Unde cum in ſtatu naturali nil impuri in eo congeratur, ſupererogaſse naturam videtur, ſi ſecretorias aſſignaret, ubi nil ſecernendum, niſi ejuſdem errore, generatur. Multos enim cernere licet qui, ſi non toto vitæ curriculo, ſaltem per plures annos ab omni affectu, qui ſuccum nervoſum vitiatum teſtetur, immunes degunt. Si verò quæratur quo modo hujuſmodi affectus, ubi invaſerint, tolli poſſint (quod tamen non raro uſu venit) nervoſuſque ſuccus ab hac ſaburra, ſi nulla habeatur ex eodem ſecretio, liberari queat? reſponderi forſan poterit, vix ullam hujuſmodi morbis adhibitam medicandi rationem ex voto ſuccedere ſolere, niſi ipſi fonti proſpiciatur, atque vel depravata ſanguinis craſis, quæ hoſce affectus & præcedere & comitari ſolet, in tantum reſtituatur

ut nil cerebro, quod alienis qualitatibus dotatur, in poſterum ſuggerat vel cerebrum ita roboretur, ut nil intra ſuos admittat, inque nervos demandet, niſi quod purum & defæcatum ſit: quibus ſic conſtitutis, ſatis obvium eſt concipere; puriorem noviter admiſſum ſuccum, cùm intra tam anguſtos canales ſeſe multum explicare nequeat, nec proinde prius inibi concluſo confundi, hunc à tergo propellere, ipſum, tum retro admiſſi preſſura, tum periſtaltici nervorum motus vi (quem omnibus vaſis membranæ veſtientis beneficio adeſſe exiſtimo) ulterius continuo protrudi, uſque dum tota illa, quę incongrua referta erat ſaburra, maſſa, vera cum hoſpite ſuo, extra nervorum pomœria eliminetur; (quod haud longe ſpatio peragi poſſe agnitu haud admodum difficile erit, ſi quantas, ratione molis, impenſas ordinario patiatur ſuccus iſte ſupputemus) quo facto, abſque ulla ſecretionis ope ceſſant, contumaces alioquin hi affectus.

Nec multum hanc ſententiam infirmare videtur, quod nervi in aliquas inſerti glandulas earumdem arterias & venas mole ſuperant. Non enim hic effundi ſatis notabilem, quem deferunt, ſucci quantitatem negat, ſed ſecerni tantum; Etenim effatu dignam (imo forſan proportione majorem quam muſculis ipſis ad motus peragendos) his ſuppeditari debere, prout ex dicendis conſtabit, arbitramur. Interea tamen (ut obiter moneam) ex hac vaſorum iſtorum diſproportione haud ſequi videtur, majorem liquoris, qui in vaſa ſecretoria hic deponitur, partem ex ſucco nervoſo, nedum ſecerni, ſed ne ſuggeri quidem poſſe. Si enim celerem ſanguinis motum cum leni illo ſucci hujus conferamus, facile conjiciemus, multo majorem illius, quam hujus, quantitatem, utcunque per exiliora vaſa, glandulis hiſce advehi poſſe; cumque continuus hic ſanguinis appulſus, quantumvis ſingulis pulſibus quod affertur parum ſit, atque exiguam tantum proinde ſecernendæ materiæ proportionem ſingulis vicibus ſuppeditet, ſat magna tamen ejus quantitas pulſuum conſtantia vaſis ſecretoriis non longo temporis intervallo ſiſti poterit,

Verum utcunque ſit, ſive ſcil. unicus ſanguis ſecretionum materiam ſuggerat, ſive nervoſus etiam ſuccus calculum inſuper ſuum addat, hoc interim retinendum videtur, hujus ſeparata recrementa [ſi omnino ulla] tam exigua eſſe, atque electiva quadam facultate (mihi, fateor, haud perſpecta) intra ipſos nervorum tubulos; à puriori ſubſtantia, antequam ad glandulas ipſe pertingit ſuccus ſejuncta, quæ idcirco eorum ſuſceptoria potius, quam ſecreta, vi organa dicendę mererentur, ut non injuria Secretiones, quarum mentione in ſecimus, ad ſanguinem limitandas arbitremur.

Etenim quod ad reliquos liquores, quos in corpora invenire datur, attinet, ſatis obvium eſt nihil hos ad iſtam rem conferre poſſe. Cum enim nulli alii ſuperſint niſi Lympha, humoreſque intra certa detenti conceptacula, palam eſt hoſce omnes nihil aliud eſſe niſi jam jam ſecretam materiam; atque vel introrſum labi, *Lympham* ſcil. quæ aut chylo in Receptaculo affunditur, aut aliis viis in ſanguinem deducitur, vel in loculis dictis eo fine coacervari, ut aut fermenti loco aliis illuc appellentibus talique ſubſidio indigentibus; ſubſtantiis eſſe poſſit, aut commodius unica vice, & confertim, extra corpus exturbetur.

CAP. IV.

Succorum ad particulas dimittendas prævia diſpoſitio expenditur.

POſtquam unde ſecretiones ortum ducant hactenus inveſtigavimus, atque omnes vel ex chyloſa maſsa, vel ſanguinea, profluere, tanquam veriſimile conati ſumus oſtendere, proximum eſt, ut quoniam non omnia corpora particulis dimittendis (ſaltem non æque efficaciter) apta non ſunt, iſtorum liquorum ad hanc rem diſpoſitionem paululum expendamus, quam in inteſtina illa, cujus ſub initio mentionem fecimus, particularum ſeparatione, ſeu mavis fermentatione, ſitam eſſe innuimus.

Univerſam hic fermentationis doctrinam longa verborum ſerie proponere (quam-

[quamvis hac, in genere, non rite perſpecta, haud ſatis illa quæ in ſanguine aliisve ſuccis peragitur, intelligi valet, utpote cui omnes ſuas alterationes debent] perquam ineptum foret, poſtquam Clar. *VVilliſius* in hac palæſtra tanta ſua cum laude inſudavit, atque hanc rem κκθο νν præſtitit. Paucula tamen interea delibare, non prorſus ad rem præſentem, uti mihi videtur, incongruum erit, ut ſic tota negotii, quod explicandum ſuſcepimus, ſeries uno quaſi intuitu in conſpectum veniat: quæ & minus fortaſſe diſplicitura erunt, quoniam *mechanico more*, ſuccinctè licèt, explicare ſatagimus.

In primis autem quoniam, quod de *fermentatione* dicturi ſumus, ad ſecretionis methodum duntaxat patefaciendam afferimus, conſiderare oportet multum diſcriminis quoad modum, quo particulæ ex maſſa aliqua ſecedere elective ſolent, inter corpora quieſcentia, atque ea quæ in motu poſita ſunt, intercedere, licet utraque pari fermentationis gradu polleant. [Quietis vocabulo, non eam volo, quæ conſtituentes particulas inter ſe attinet, utpote in quarum mutuo motu, ipſa fermentationis conſtitit ratio, ſed quæ totum compoſitum reſpicit, quatenus ſcil. intra certum locum quieſcere ſupponitur.] In illis etenim quæ peragitur, quoniam nulla particularum confuſio ab extraneis agentibus inducitur (qua ſcil. cunctis promiſcue agitatis, illæ quæ ad ſecedendum accinctę erant in reliquarum amplexus retorquentur) perquam regulari modo procedit, atq; minus congruæ, poſtquam ab aliarum amplexibus liberatę fuerint, pellentium energiæ non invitę obſecundant, & c, qua data porta, è maſſę gremio nullo negotio elabuntur. In his vero quæ inſtituitur, elegantius, & magis operoſum, requirit artificium, ſatiſque concinnum inſtrumentorum apparatum, unde aliæ determinationem ad egrediendum acquirant, aliis, non minus ad ſecedendum pronis, intus detentis. At verò quandoquidē utrobiq; conſimilis eſt fermentationis conſideratio, quæ omnem [ſaltem quę in humano corpore inſtituitur) ubi delectu habetur, ſecretionem pręcedit, idcirco huic in genere pauliſper immorari liceat.

Ad *Fermentationem* igitur [præſertim quatenus in liquidis obſervatur] quatuor hæc potiſſimum requiri videntur; nempe.

Primò, ut ſuppoſito quod particulas ab invicem diviſas huic expoſita habeat materia, id quod omnis concedit *philoſophia*) *in motu* hæ conſtitutæ ſint particulæ, quod niſi fieret, perinde eſſet utrum diviſæ forent, necne. Non enim, abſque conſtituentium particularum motu, in quodcunque ſubjectum introduci poteſt alteratio, quæcunque tandem forinſecus accedat; hujus vero medio in novas *faſcis* aſſiduo diſponuntur, novoſque ſitus, necnon & figuras indidem adipiſcuntur, unde novis plane ac diverſis, quam quibus ante pollebat, viribus donatur maſſa.

Secundò, ut particulæ iſtæ tum *variis figuris* præditæ ſint, tum *magnitudine* inter ſe diſcrepent, ſecus enim, gradu motus quocunque polleant, illum tamen cito amittent, atque immobiles brevi evadent. Etenim dum plura, magnitudine & figura paria, invicem commoventur corpuſcula, præ laterum æqualitate facillime ſe ad invicem applicant; unde pro laterum numero & proportione vel tota, quæ motus initio eorum ſingula interjacebant, replentur ſpatia, vel ſaltem multo anguſtiora redduntur, quam ut ſatis, pro perennando motu, corpora iſta ab invicem recedere queant: imo tantum abeſt ut huic idonea ſint, ut in maxime ſolidorum proſapiam [quæ ad fermentationem neutiquam nata eſſe nemo non conceſſerit] hoc nomine concreta ex iis conflata faceſſant; utpote quæ ideo talia, ex immortalis *Carteſii* ſententia, evadunt, quoniam particulæ conſtituentes juxta ſe mutuo quieſcunt; at quæ, quæſo, efficacior excogitari poteſt quietis cauſa, quam hæc iſtarum incuneatio? Porro nec particulæ Æthereæ ſubtiliſſimam volo illam, à ſole dimanantem, cunctorum corporum meatus interfluentem, materiam, nec non globulos cæleſtes [liceat modo de his philoſophari] his alterationem imprimere poſſunt; quarum tamen actioni inteſtinas corporum mutatione non parum deberi rationi plurimum conſentaneum videtur. Cùm enim huiuſmodi

corporum particulas latera ad invicem proportionata habent, neceſſe eſt, ut relicta parem proportionem obſervent ſpatiola atque vel recta ad invicem reſpondeant, vel parum ſolummodo à recta poſitione deflectant; interea tamen ut unius ad alteram proportionatus ſitus ſatis directum tranaNti cuicunque materiæ tranſitum præbeat. Hinc, quoniam particulæ dictæ ſatis rectos, per quos libere ſpatiari poſſunt, offendunt meatus, nulliſque detinentur remotis, quæ eas à recto per hæc ſpatiola motu inhibeant, ſeque illis medio in itinere objiciant, patet nullam vim ad ipſius corporis particulas (utpote in quas non impingunt) in motum vindicandas exercere poſſe. Verum, ubi corpora difformibus inter ſe particulis conſtant, iſtæ ſatis ampla ad motum continuandum interſtitia neceſſario efficiunt, cùm præ laterum improportionata invicem menſura, angulorumque inæqualitate, tam prope accedere nequeunt, quin ſatis ſpatii aliis conſimili motu gaudentibus concedatur, unde & ipſæ liberum ſatis motum pariter ſortiantur, & in priores impingendo, locum variare faciant, anguloſque earum atterant. Quinimo particulæ Æthereæ haud ſatis libere talium corporum meatus, propter inæqualitatem, varioſque flexus, tranare poſſunt, verum plura ubique offendunt obſtacula, quo fit, ut, dum in eorum extantes remorantesque impingunt partes, non poſſint non, præ eximia, qua pollent, pernicitate, earum renitentiam ſuperare, inque varios inter ſe hoc ingenio motus concitare: quin ipſis novum continuo hinc negotium exoritur, eo quod obverſa affatim inæqualium iſtorum corpuſculorum latera pari modo nova iis obſtacula faciunt, unde inceptus ſemel motus uſque perennatur.

3. Requiritur, ut ex hiſce particulis quædam ejuſmodi ſint indolis, ut multo, quam reliquę majorem *ad motum promptitudinem* habeant. Hæ ſub duplici ſenſu cōcludi videntur; ut nempe alię tales ſint ea conſtitutivis ipſius maſſæ particulis, quæ & *molis exiguitate*, & *figuræ* ad motum *aptitudine*, reliquas ſuperent, aliæ verò *aeris* particulæ, quæ, præterquam quod in cunctorum laxioris texturæ corporum nequeant non ſe inſinuare incatus, utpote incumbentis molis aereæ preſſura adactæ, quibuſdam inſuper tam arcte maritantur, eamque indipiſcuntur congruitatem, ut etiam inter ipſas eorum conſtituentes particulas locum ſibi vindicare videantur. *Mobilium* hujuſmodi particularum in fermentatione non levis eſt uſus, quamvis enim ab atherea ſubſtantia in motum concitari & poſſe, & ſolere, corporum particulas veriſimile eſt, vix tamen tam vegetus quam in multis experimus, introduci poteſt, niſi quædam intus hoſpitentur, quæ & impreſſam ab illis vim commodius reliquis ſuſcipiant, & in craſſiores efficacius tranſmittant. Etenim ſingularum ſubtilis hujuſce materiæ particularnm exilitas, ſi ad graſſiores terrenorum, quibuſcum verſamur; corporum partes conferatur; non eam ad has proportionem ſervat, utcunque pernici admodum illæ agitatione polleant, ut ſatis efficaciter eas in motum vindicare poſſint: adde quod diſperſæ, ubique vagantur, nec ſatis multas uſpiam, (dum ſui juris ſunt, nec artis famulatu colliguntur) ad eundem ſcopum collimantes invenire eſt, quæ motum, qui alicujus momenti ſit, in craſſiuſculis hujuſmodi corporibus producant. At vero, dum, in itinere ſuo per corporum iſtorum ſpatia, quaſdam offendunt ceteris minutiores, inque eas impingunt, in motum, utpote minus reſiſtentes, facile concitant; hæ vero, quandoquidem æthereis grandiores ſunt, minori negotio reliquis, quibus magis proportionantur, conceptum motum imprimunt, atque *craſſiores* (ut Clar. *Vvilliſii* verbis utar) *ſubigendo, ſubtiliando, & varie explicando, res ad maturitatem diſponunt*. Hæ quamvis omni fermenteſcibili materiæ ineſſe ſupponendæ ſunt, copias tamen ſuas novo proventu ex craſſiorum ſpoliis jugiter adaugent, dum impetuoſius moræ, earum extantes atterunt partes, quarum deciduæ minutiæ in harum proſapiam iſthoc ritu faceſſunt.

Aerem vero [cui ſuum quoque munus in fermentatione detulimus] quod

atti-

attinet; notum eſt, vi plurimum elaſtica prædicas eſſe ipſius particulas[id quod *Nobiliſſ. Boylius*, magnus ille Naturæ Myſta, & Phyloſophiæ columen, ſatis firmavit] quæ tamen, quamdiu tum ambientis preſſuram ſentiunt, tum aliorum non raro, quibus involvuntur, corporum repagulis coercentur, ſatis placide ſe interea componunt; ubi vero talis aliquis inductus fuerit motus, qui ad eas pariter agitandas vim habet, nulla mora ſeſe explicare, ſibique libertatem vindicare ſatagunt: utpote ſibi majus nanciſcuntur ſpatium, proximas quaſque amoliuntur; atque hoc nomine & earum compagem laxant; iiſque motum imprimunt, & majora undique aperiunt ſpatia, in quæ confertim irruentes tum ſubtiliores ipſæ, quas dixi, corporis particulæ, tum ætheræ, aucta cum numero energia, magis uſque exagitant molem majoremque aeris expanſionem conciliant.

Quarto requiritur ut fermenteſcens maſſa vel proprior quibus coerceatur, *terminos* habeat, vel adventitios nanciſcantur, ne ſubtiliores ante avolent, quam deſtinatum opus peregerint. Hinc naturalibus hujuſmodi productis ſolenne eſt involucris donari: quin in ipſis artis operibus ex voto non ſuccedit fermentatio, niſi, forinſecus adhibitis clauſtris, ſpirituum (ſic enim ſervato uſitato vocabulo appellari libet) avolationi proſpiciatur.

His ſic conſtitutis, bina hæc emergunt, particularum ſcil. magis *homogenearum* conſociatio, eademque opera *heterogenearum*, quæ tum tranantibus æthereis, tum ſpirituum motui, officiunt, exterminatio. Dum enim hi in motum conciti ſeſe quaquaverſum explicant, ac reliquarum trajiciunt ſpatiola, quandoquidem motu, quantum licet rectiſſimo, ferri avent, tum in craſſiores, quæ taliter ſitæ ſunt, ut recto eorum motui obſtent, tum in æreas conſtanter impingunt particulas; nec ab hoc nixu deſiſtunt, tantiſper dum commoda ad motus ſuos ſecundam lineas rectas, vel à rectis, quam minimum licet, deflectentes, obeundos ſpatia nanciſcantur. Nec dum hoc ſatagunt, parum operæ præſtant incluſæ aeris particulæ, quæ in motum ſemel concitæ maſſam elaſtici ſui nixus vi laxant & attollunt, adeoque viam ſpiritibus faciliorem parat. Hi verò dum extantes craſſiorum angulos inter ſpatiandum deterunt, magis inter ſe conformes reddunt, quæ hoc nomine, & mutuis, illorum, motibus non invitæ obſecundant; eævero quæ [ut ut ſatis inter ſe conformes, ſitus tamen ratione ſpirituum motui obſiſtunt, iſt hac arte in debitos ordines rediguntur, Interea quæ nec commode atteri poſſunt, nec præ difformitate in ordines reduci habiles ſunt, eodem negotio horum impetu è reliquarum contubernio excluduntur, atque vel foras, qua patet via, labuntur, vel in confiniis ſaltem maſſæ hærent.

Fermentationis methodo ſic in genere breviter tradita, ſatis pronum eſt colligere ad eandem pronos eſſe tum chylum, tum ſanguinem. Et *chilum* quidem; quamvis particulas ſuas non tantopere ac ſanguis exaltatas habet; utpote qui ſanguineæ purpuræ per varios ulteriorum elaborationum gradus tandem induendæ, *candidatus* ſolummodo ſit, ad fermentationem tamen, vel hoc nomine, quod ſanguis ei natales debet, proclivem eſſe nemo negaverit. *Sanguinem* vero plurimum fermentativæ eſſe indolis vix eſt qui ambigat, idcirco multa de re adeo clara addere ſupervacaneum foret. Liceat modo paucula, quæ huic ſuffragantur, ſummatim ad dictorum normam recenſere.

Et primo in *motu* (præter eum quem cordi acceptum refert) particulas ejus conſtitutas eſſe exinde liquet, quod & fluidus eſt, & calore, eoque ſatis eximio (quem ſaltem humanum corpus habet) gaudet; quemadmodum perquam eleganter Cl. *Thruſtonus* nuperrime diſſeruit.

Deinde, ex particulis plurimum *heterogeneis* conſtare, (ut celebratum argumentum, quod ſc. alimenta, quibus veſcimur, inter ſe admodum heterogenea ſunt, prætereant) id evincit, quod cum partes ex ejus penu nutriendæ variæ, multumque invicem diffor-

mi

mi indole, ſint; ſanguis pariter particulis inter ſe difformibus conſtare debet, ut ſingulis congruum pabulum ſuppeditet. Adhæc, magna quam malo noſtro toties experimur, ad orgaſmum propenſio huc etiam facit, cum ab homogeneorum genio hæc multum [prout modo adſtruximus) abhorret. Quinimo varia, & tantopere inter ſe diſcrepantia, quæ ex corpore indies expelluntur, recrementorum genera, ut & varius partium & vaſorum ſecretoriorum apparatus, ſatis ſuperque huic rei fidem faciunt.

Porro, ſanguinem particulas quaſdam ceteris *minutiores & agiliores* ſortiri non Chymica ſolum analyſis ratum facit, verum inſuper ex ejuſdem geneſi & luſtratione ſatis conſtat. Quiſquis enim perpenderit eſculenta, quibus utimur [ipſa & varii generis, & non parum activis partibus conflata) ſalivari primum, deinde ſtomachali fermento, accedente inſuper caloris fotu, imbui; dehinc hepatici, pancreaticique ſuccorum miſcellam in inteſtinis obtinere; poſtea puriorem & magis ſubtiliatam eorum partem à lacteis delibatam, ſucci nervoſi, aliuſve ex ſanguine hujus ope deturbati fermenti, in glandulis meſentericis acceſſu (uti probabile videtur) irrigari; hinc lymphæ reducis, liquoris valde activi, copiis in receptaculo admiſceri: demum ſanguini ipſi affundi, eique ſatis intime maritati (cum quo dum gyratur, partim particularum, & præexiſtentis ſanguinis, & ſuarum, inteſtina actione, partim lationis vi, partim anguſtiarum, quibus inter circulandum ubivis in pulmonibus habituque corporis urgetur, moleſtia, inſignem comminutionem pati neceſſe habet] nec ille haud invitus fatebitur, tantam hinc craſſiorum cum tenuioribus particularum attritione neceſſario oriri, ut non exiguum eouſque attenuatarum numerum ſanguis ex iſta emergens elaboratione ſortiatur, quæ *ſpirituum* titulum merito ambiant. Porro maxima, quam in cunctis actionibus animalibus exerendis experimur, promtitudo ſatis huic rei ſuffragatur: ſicut enim ad hanc valde activæ ſubſtantiæ requiruntur; ſic cuilibet notum eſt, quod, ſi debita pneumatoſi & elaboratione ſanguis deſtituatur, confeſtim hæ ceſſant vel imminuuntur.

Nec quidem *aeris* mixtura caret ſanguis; ſive enim ulla ejus portio inſpiratione in hujus flumen tranſmittatur, necne, alimenta tamen, quibus veſcimur, in ſua ipſorum compoſitione eo referciuntur: porro, & inter maſticandum & deglutiendum, ſatis magna illius quantitas non poteſt non in ventriculum deſcendere, inque ſanguinis maſſam una cum chylo transportari, ut minime dubitandum ſit non parum operæ ad ejus fermentationem & micationem conferre. Atque hinc forſan potiſſimum fit, quod tam efficax fit ad devoratos cibos fermentandos panis una cum iis eſus: Hic enim plurimas ubique, ſi rite paratus & excoctus fuerit, cavernulas præ ceteris quibuſcunque cibariis obtinens, largam ni his aeris quantitatem neceſſe habet continere, qui in ventriculum detruſus, poſtquam egregiam illic chylificationi operam impendit, tandem in venas una rapitur, ut pares ſanguini vices præſtet: Imo hinc non minima ex parte debere videtur, quod rubore ſuo tingitur.

Ne autem evaneſcant ſpiritus, reliquaque peſſum eat maſſæ compages, natura firmiſſimis munivit vallis, *arteriis* ſcil. & *venis*, quæ inter alia beneficia hoc, non exigui momenti, ſanguini præſtant, quod uſque fluidus in iiſdem (quod etiam poſt mortem obſervari poteſt) multo diutius quam alibi perſtet; quod nulli atq; magis cauſæ aſſignandum videtur, quam ſpirituum incolarum concentrationi, qui ſic coerciti, inque maſſæ penetralia, dum avolare nituntur, regeſti, fibroſas particulas à mutua implicatione motibus ſuis arcent.

At vero quoniam præter *inteſtinum*, quem cum omnibus aliis fermentativis corporibus communem ſanguis habet, *alio* inſuper intra dictos canales cietur *motu*; quo uſque adeo homogeneæ cum heterogeneis confunduntur particulæ, ut talis, quam diximus, ſegregatio regularis nequaquam inſtitui poſſit, cum-

que

que pro variis œconomiæ animalis indigentiis plures, & inter ſe multum diverſæ, imo aliæ prorſus, quam quæ, quieſceret, ſecludi poſſunt, ex ejus penu ſecerni debent ſubſtantiæ; idcirco aliis artibus, iiſque conſpectioribus, ad hæc munera proſpexit natura, quas in diſquiſitionis hujus decurſu elucidare conabimur. Interea ratum eſto nullas, quales ubique cernimus, abſque præcedenti fermentatione, concitari ſecretiones, imo nec cetera vitæ munia præſtari poſſe.

CAPUT V.

Secretoriæ partes; quæ ſint.

SAnguinis & chyli ad particulas dimittendas perpenſa diſpoſitione, ſequitur ut cujus genij partes ſunt, in quibus ſecretiones peraguntur, videamus.

Miſſis ergo ambagibus Secretionem omnem (privata ſola excepta) quæ regulari modo, & ex primordiali naturæ inſtituto peragitur, ſive ſit ſucci proficui, ſive excrementitij, in *glanduloſis partibus* fieri exiſtimo.

Glandulis quidem omnibus id commune officium eſſe, ut ſecretionem aliquam inſtituant, à Celeb. *Gliſſonio* proditum eſt: At verò ſecretiones omnes (quæ nimirum ex ſanguinea maſſa fiunt) in *ſolis* glandulis haberi ſolertiſſimo *Malpighio* (quantum mihi reſcire contingit) primo placuit, qui poſtquam penitiori inſpectione partes illas, ubi ex iis maxime conſpicuæ inſtituuntur, cerebrum puta, hepat, & renes (contra quam antea creditum fuerat) glanduloſas compererat, ex methodi, qua natura uti ſolet, ſimplicitate & uniformitate reliquas omnes (publicas ſcnec enim de privata intelligendum eſſe hoc doctiſſ. viri effatum ſatis teſtatur eorum, quæ ſuper hac re profert, continuatus tenor) ſiquæ teſtant, de quibus non ſatis conſtat qualis ſint proſapiæ, ejuſdem eſſe naturæ, idque merito, pronuntiavit. Huic ſententiæ non parum favet, quod magnam ſecretionum partem in glandulis celebrari nemo Anatomicorum inficias unquam ivit. Mammas, teſticulos, glandulam pituitariam, maxillares, tonſillas, pancreas, ſicut glandulas eſſe nemo dubitat, ſic pariter ſecretioni inſervire notum eſt. Adde quod vix uſpiam in toto corpore ſecretionem ex ſanguine haberi adhuc compertum eſt, quin, licet ſecretoria haud detecta ſint vaſa, glandulæ tamen, vel ſaltem glanduloſa aliqua ſubſtantia, juxta locum, ubi prorumpunt, ſitæ ſint. Sic ad baſin cordis glandulas ſitas eſſe Cl. *Lovverus* docuit, atque ex iis liquoris in pericardio contenti fontem deducit: ſic cutem ſubſtantiam glanduloſam eſſe, tanquam valde probabile, Cl. *Steno* cenſet; quam & *Malpighius* miliaribus refertam innuit: ſic glanduloſam, quæ in plexu choroide occurrit, ſubſtantiam humorem cerebri ventriculis ſuppeditare idem *Steno* arbitratur; imo pluribus inſtantiis, niſi longum eſſet, res hæc evinci poſſe. Ex quibus quanta probabilitate *Malpighij* nititur ſententia ſatis liquet.

Quam vero Cl. hic vir de illa ſolummodo quæ ex ſanguine fit ſententiam pronuntiavit, liceat mihi ulterius extendere, chyloſamque ſecretionem ſub eodem cenſu complecti. Cum enim non tota affatim maſſa ex inteſtinis in lacteas elutrietur, ſed purior tantum pars ab inutili craſſamento ſecernatur, cujus etiam non tam quantitas (qua tamen ſatis larga ſuppeditatur) quam perfectio, & noxiæ fæcis carentia ad futuros uſus requiritur, utpote ex qua progignuntur cuncti, etiam nobiliſſimæ ſortis liquores; haud proinde vero conſentaneum videtur naturam, dum tanti momenti, & quę reliquis analogiam habet, ſecretionem molitur, ab uſitata norma deflectere velle, nec diſſimilia, ut hanc patret, organa deſignare. At inquies, nemo Anatomicorum ullarum glandularum inteſtinis adſitarum meminit, nec quicquam iis cum glanduli commune eſſe propalavit; omnes enim ex duplici tunica (præter eam quam peritonœo debent) conſtare aſſerunt quarum unam carnoſam volunt, alte-

alteram nervoſam: nec quidem inter ſe conſentiunt; alij enim interiorem carnoſam, exteriorem, nervoſam, alij contra ſtatuunt; nullam vero glanduloſę ſubſtantiæ mentionem faciunt. At vero pace tantorum virorum res aliter ſe habere mihi videtur: Dum enim, operum naturę uniformitatem revolvens, inteſtina, tenuia præſertim, attentius luſtraturus aperio, ſtatim mihi ſe ſiſtit interior eorum tunica facie glandulis omnino ſimil, duodenim maxime in quo, quia major inde lucteárum exoritur numerus, magis conſpicua glanduloſa natura. Nempe ſi inſpiciatur quando à bilis tinctura immunis fuerit, alba, mollis, & poroſa apparet; tantumque abeſt ut ad chylum propellendum [cui tamen uſui ab Anatomicis deſtinatur] nata videatur, ut ſi inciſione in longum ducta inteſtinum aperiatur, ſtatim ſeſe explicat hæc tunica, atque ſuperficiem convexam; vice concavæ qua integris inteſtinis potitur, ſponte affectat: quæ quidem in hac *Faſei* convexitas non tam à fortiori fibrarum tunicæ exterioris contraxione [licet hæc ex parte ad phænomenon hoc exhibendum concurrat] quam interiores hujus libera, ubi ſui juris fit, expanſione pendere videtur; quoniam nullam ſic explicata renitentiam prodit, quam tamen neceſſe haberet ſubire, ſi, quemadmodum comminiſcuntur, fibris transverſis (quales ad chylum pellendum neceſſariæ ſunt conſtaret; unde & in ſtatu ſolito vi compingi & coarctari veriſſimile eſt, haud ſecus ac ſpongia manu compreſſa, cui & quo ad uſum omnino ſimilis videtur. Idcirco probabile videtur, univerſam hanc tunicam (non ſecus ac cunctæ glandulæ) nil aliud eſſe niſi vaſorum congeriem, oſculis in inteſtina hiantibus præditorum, à quibus continui ad venas uſque lacteas protenduntur ductus, in quas poſt varios forſan mæandros, & mutuas implicationes, tandem colliguntur; pari ratione ac capillares venulæ in unum coeunt truncum; ex quo liquet, nil hanc tunicam periſtaltico inteſtinorum motui conferre poſſe, verum iis renixu ſuo dilatandis potius conferre. Agnoſco ſanè hoſce ſub aſpectum non cadere tubulos, ſed hic naturæ mos eſt, ut ſeparationes in minimis vaſis moliatur, quorum cavitates ne adjuti quidem attingere poteſt, vel perſpicaciſſimi oculi acies; verum tales dari ipſa chyli in lacteas tranſmiſſio palam facit. Plane omni ex parte glandulis ſimilis videtur hæc tunica, ut hic ad ſententiam, vel *Malpighianam*, firmandam nonnihil forſan lucis accedat.

Conſtat quidem ex accuratiori nuperorum Anatomicorum obſervatione inter partes, communi iſthac glandularum appellatione gaudentes, ſatis magnum diſcrimen intercedere: aptiſſime enim, ex ſubſtantiæ modò in *Conglomeratas*, & *Conglob.* Cl. *Sylv.* diſtinxit, quæ ſane interiori fabrica non parum ab invicem diſtare videntur. Verum quandoquidem utraque ſpecies ſecretoria vaſa obtinet(licet ab illis vel extrorſum tendant vel ſaltem in certa conceptacula terminentur; ab his ad venas vel immediate, vel mediantibus aliis ejuſdem familiæ glandulis properent, prout Cl. *Steno* obſervavit) probabile idcirco mihi videtur, eidem utramque muneri in genere inſervire, nempe Secretioni, licet aliquatenus, ob variam iſtarum partium inter ſe ſtructuram, diverſæ,

C A P U T VI.

Secretionum tam Simplicium, quàm Mixtarum generalis methodus.

SEcretionum differentiis, fontibus, & organis hucuſque luſtratis, tempus eſt ut ad modum, quo eraguntur, deſcendamus. Et quoniam multum diſcriminis intercedere mihi videtur inter ſimplicium & mixtarum, non minus ſecernendi methodum, quam materiam, de iis oportet ut ut ſeorſim agamus, pręmiſſa tamen communi, qua utrumque genus convenit ratione.

Idcirco ad *omnem*, quęcunque in corpore peragitur, *Secretionem Percolatio* immediate requiritur. Dum ſcilicet (ut ad mentem fere Cl. *Charitoni* rem hanc explicemus) liquor aliquis varię magnitudinis & figurę, iiſque ſatis laxatis ſca-

ſcatens particulis, ſecretorio operi deſtinatas partes tranat, eæ, quæ figura & magnitudine adſtantium ſecretoriorum vaſorum oſculis proportionem gerunt, ſive maſſæ à tergo inſequentis protruſione, partiumque ambientium preſſura impulſæ, ſive ab infuſa quacunque ſubſtantia ad ſecedendum determinationem nactæ) in conceptacula iſta, modo idonea poſitione advenerit, facile divetunt; in quæ poſtquam admiſſæ fuerint, non invitæ ab aliis poſt ſe admiſſis (juvante periſtaltico iſtorum vaſorum motu) ulterius propelluntur; reliqua, interea maſſa, cujus particulæ, vel hac aptitudine, vel tali determinatione carent, vel nimia quantitate ad tam anguſtos canales congeruntur, vel etiam rapidiori curſu urgentur, per patentiores vias tranſfretata.

Ab hac percolationis methodo (quæ ſatis cuivis obvia eſt, utpote ad *mechanices* normam accommodata) ſequitur varii generis liquores ex uno eodemque fonte, modo ſatis heterogenea conſtet materia, variis in partibus emergere poſſe: prout nempe variorum vaſorum colatoriorum poruli diverſa ab invicem figura & diametro pollent, quorum propterea hęc unius, alia alterutrius, generis particulas [ubi determinatio forinſecus acceſſerit] ſuſcipere nata ſunt. Sic in majori mundo, dum plures aquę dulcis (ſat licet inter ſe diſcrepantes) fontes hic illic exurgere cernimus; omnes tamen ex mari impenſe ſalſo, aliiſque prout fas credere, qualitatibus, ab admiſtis pluribus varii generis ſubſtantiis prædito, oriundos, eoſque viribus, ab hoc plurimum diverſis, non ſecus ac ab invicem, donatos; palam eſt talis colaturæ, qualem diximus, medio hoc præſtari ſecus enim (ſi nempe ſatis patulos inveniant meatus) nil vetat, quo minus omni ſuo, cujuſcunque tandem generis particularum, ſatellitio ſtipatę prodeant: prout ex ſalinis alicubi emergentibus fontibus, ipſumque maris genium redolentibus, dignoſcere licet.

Interea non prætereundum eſt me, dum Secretionem omnem percolatione immediate peragi aſſero, *Percolationis* voce ipſam ſolummodo actionem, qua congruæ particulæ ex cæterarum gremio in organa earum ſuſceptioni diſpoſita ſecedunt, intelligendum velle, abſque reſpectu ad cauſas hanc receſſionem efficientes Quamvis enim quando ad ſecretionem explicandam affertur, pro ea vulgo ſumi ſolet quæ ſola partium conſtrictione, aut ipſius maſſæ impulſu, particularumque ſecedentium ſpontaneo nixu fit, nulla extranea ſuperaddita, ſubſtantia, quæ determinationem ad ſubintrandum det; non minus tamen & illa hanc appellationem meretur, quæ immediata activæ alicujus materię in ipſa parte ſecretoria in præterfluentem maſſam affuſione peragitur, cujus ope cum determinatæ quędam particulæ in congruos adſtantium vaſorum porulos propellantur, retentis aliis, quæ hac aptitudine carent, adeoque ſeceſſio electiva, ad iſtorum ſcilicet porulorum certam figuram, & diametrum proportionata, concitetur, quid hoc aliud eſt quam percolatio; Ne vero nimis longe à recepto loquendi uſu recedamus, priorem modum *Meræ percolationis* appellatione indigitare liceat, ut ſic magis diſtincte procedamus.

CAPUT VII.

Secretionum Simplicium, ſeu Perfectivarum ratio.

UT ergo ad Secretionum memoratas ſpecies deſcendamus, videtur Secretiones *Simplices* (quas & *Perfectivas* appellavimus) *Mera percolatione* perfici. Præcedanea quippe, ſive inteſtina fermentatione, ſive fermentorum undecunque deſumtorum miſcella (de quibus poſtea) uſque adeo laxatam laticis compagem, atque ejus particulas ſic comminutas & disjunctas ſupponimus, ut facili negotio aliæ ex aliarum conſortio ſeſe, ubi vis aliqua propellent acceſſerit, exturbari patiantur, unde nil amplius requiri videtur, quam ut, modo vaſa convenienter diſpoſita adſtent maſſæ protruſio, & continentium partium preſſura accedat, quo fieri

ri non poteſt, quin tenuiores particulæ, & quæ vaſorum hiantium proportionem non excedunt, in ea divertant. Et hac quidem arte, nec prorſus alia, tum *chyli* ex inteſtinis in lacteas, tum *ſucci nervoſi* ex arteriis cerebri in nervos, trajectionem (ſervatis circumſtantiis debitis) perfici arbitrior.

Ut vero hoc magis pateat, alterutram paulisper expendamus. Et primo quod ad *Secretionem inteſtinalem* attinet quandoquidem tunicam inteſtinorum interiorem *ſpongiæ* aſſimilavimus, ejuſdem exemplo rem hanc exponamus. Hæc ex innumeris juxta ſitis tubulis, extrorſum aperturas habentibus, conflata eſt, qui (ſive diſtincti permaneant, ſive invicem communicent, haud ad rem præſentem refert) introrſum adque oppoſitum latus, per totam molem continuas ſortiuntur cavitates, per quas admiſſus aliquis, ſi propellens præſto ſit cauſa, promptiſſime ſe diffundit liquor. Iſti verò tubuli, quandoquidem determinatæ ſunt figuræ & diametri, non quaſvis indiſcriminatim admittere poſſunt ſubſtantias, ſed tales ſolummodo, quæ vel quoad molem, & figuram, aperturis proportionem habent, vel ipſis exiliores ſunt; eas vero, quæ vel majuſculæ ſunt vel minus idoneæ figuræ, hoc nomine ab introitu prohibent: adeo ut, ſi diverſi generis particulis maſſa hæc liquoris abundet, quorum aliæ meatibus dictis majores aliæ minores ſunt, liquet tenuiorum ſolummodo, cæteris paribus, ſecretionem è craſſiorum medio fieri. Cum vero hujuſmodi in iſtos canales admiſſus fuerit liquor; atque alium huic, à quacunque cauſa, ſuperinduci contigerit, vel compreſſio in parte primo admittente facta fuerit, ulterius ſtatim ſerpit prius incluſus, uſque dum ad oppoſitum latus tandem pervenerit.

Eadem prorſus methodo in præſenti negotio res tranſigitur: Cùm enim ſpongioſa ſit inteſtinorum, quæ proxime chylum amplectitur, tunica, plurimiſque aperturis, (quod nemo negaverit) in inteſtini cavitatem hiet, atque undique alluentem chyli maſſam particulis ad iſtos porulos proportionatis abunde refertam, habeat, ex hiſce ſubtiliores, & magis congruas facile intra hiatus ſuos dum adhuc laxiores & patentiores [intermiſſa compreſſione ſunt, admittit: Poſtquam vero motus periſtaltici vi quem totum exteriori tunicæ ſuæ debent] propius adiguntur inteſtina, atque connivere coguntur iſti poruli, neceſſario altius compellitur admiſſus ſuccus, donec remittente hoc motu laxatiſque tubulis, novus iſtius ſucci ſuſcipitur proventus, atque repetita coarctatione tum ipſa protruditur, tum priùs contentum ulterius protrudit, tantiſper dum tandem, iterato ſæpius hoc labore, in lacteorum majores rivos (qui ex dictorum tubulorum confluxu emergunt) adigatur, plenumque, auctis ſic copiis, torrentem exhibeat. Compreſſio iſthæc inteſtinorum, ejuſque per tam frequentes vices iteratio, quamvis chyloſæ maſſæ per eorum cavitates traductioni, quò ſingulis vaſculorum chyliferorum ſiſtatur orificiis, inſervit; ideo tamen etiam requiritur, quoniam ſecernendus hoc modo ſuccus nondum tantam adeptus eſt tenuitatem, ut libere à retro admiſſo abſque hujuſmodi machinatione, protrudi ſeſe patiatur. Sed hæc res adeo manifeſta eſt, ut ulteriori explicatione non indigeat.

De *ſucci nervoſi* ſeparatione res paullo intricatior videtur, licet non minus hanc, quam illam, mera percolatione abſolvi conjicio. Et in hoc quidem cum chyloſa convenit quod ſingulis cerebralibus glandulis adſtent vaſa, quę ſecedentem ex ſanguine admittant ſuccum: porro & motu progreſſivo allabens urgetur ſanguis, adque iſtorum vaſorum oſcula deducitur. Interea tamen hoc diſcriminis intercedit, quod chyloſa maſſa & ſatis craſſa eſt, & perquam lento ſerpit motu, quo fit ut leniter ſeſe ſtringentibus inteſtinis, non uſq; adeo ſit diſpoſita ad eorum compreſſionem eludendam, ſed tenuiores ſui partes in hiantes glanduloſæ tunicæ tubulos hanc ob cauſam facile dimittit; ſanguis autem ad cerebrum appellens, &

multo mobilioribus conſtat partibus, & citatiori motu fertur, qui & cordis impulſu uſque perennatur; quo fit, ut cum arteriæ venas patentioribus, quam quæ nervulis adſunt, cavitatibus donatas, ſibi reſpondentes habeant, magis promptus ſanguini in has trames ſterni videtur quam ut quicquam ex ejus penu in nervos deponi poſſit. Ut ergo qua arte nodus hic ſolvatur excogitemus, videtur mihi totum negotium facile expediri poſſe, ſi hæc duo ſuppouamus;

1 Scil. Arterias, ad glandulas cerebrales ſanguinem afferentes, auctam, præ ipſarum trunco, ramiſque inde prognatis, proportionem obtinere.

2. Venas capillares, arteriis abſitas, ſanguinique revehendo dicatas his paulo anguſtiores formari, nec proinde tam libere verſus cor allatum per arterias ſanguinem, quam iſtæ ſuggerunt, tranſmittere poſſe. Quibus conceſſis, percolatio iſthic ad hunc modum fieri concipiatur. Dum ſcil. ſanguis, cordis impellentis vi, in has arterias deducitur, præ aucta earum capacitate minus celeriter quam prope cor, fertur; unde ſubtiliores & ſpirituoſæ particulæ, confundente agitatione minùs ſollicitate, ad nixus expanſivos, ipſis genuinos, ſponte ſe dedunt. Cùm vero, præter hanc motus retardationem, ulterior, propter venarum in ipſa parte ſecretoria conſtrictionem, obex ei ponitur, ut longiorem moram illic trahere cogatur, pronum eſt conjicere particulas ſubtiliores, tum propria tendentia (utpote quarum magna pars in ipſo eruptionis articulo conſtitutæ ſunt) tum parietum arteriæ, ſanguine pluſculum diſtentæ, preſſura nullo negotio in adſtantes nervulorum ductus iter capeſſuras. Interea tamen nulla hic ſtagnatio timenda eſt, quoniam, licet venas hoc in loco arteriis contractiores ſupponimus, non tamen uſque adeo anguſtatas volumus, ut non vel craſſiſſimarum appellentis ſanguinis partium (quanquam non tanto ſingulis vicibus numero, quanto alibi ubi patentiores ſunt) tranſmittendarum capaces ſint: unde nil, quod plus incommodi ſecum afferat, ſequi poteſt, quam (quandoquidem perenni curſu à corde propellitur) quod tantò celerius per anguſtata hæc vaſa transfretatur ſanguis, quanto minor quam arteriis, diameter iis adeſt; adeoque & pari menſura, qua hunc recipit, exonerat ſe pars, & non minùs pleno torrente eundem ad cor venæ reddunt (excepto quod pars ejus à vaſis ſecretoriis delibatur) quam arteriæ ab hoc accipiunt.

Suppoſitionem hanc de improportionata vaſorum invicem magnitudine nimis arbitrariam fortaſſe aliquis cauſabitur, eo quod nulla ad eam firmandam teſtimonia ab αὐτοψίᾳ, propter inconſpicuam vaſorum, ubi in ultima dirimuntur capillaria, exilitatem, ſperanda ſunt. Verum enim verò vix concipi poſſe mihi videtur ullam habendam fore percolationem, ſi tam rapido, tamq; libero, atq; ex corde fertur, motu per cerebrum labatur ſanguis, nec illi mora hic nectatur; niſi ſupponere quis voluerit fermentum hic latere, quod determinationem ſubingreſſuris ſanguinis particulis det: At cui tale aliquid comminiſci animo fuerit ſat difficile, ni fallo, penſum incumbet monſtrare unde ſuam trahat originem, qua (mechanica) arte in præterlabentem gurgitem agat, ut præcipitationem hanc efficiat. Si enim per vaſa aliqua propria affundi concipiatur, aggeri poterit, nulla hic reperiri [quantum ſaltem hactenus liquet] quæ fermentum tale apportant, & ſi darentur, quæſtio recurreret, & unde iis ſuppeteret & qua arte conficeretur: ſi verò ipſius cerebri adſtantibus cellulis ſtabulari ſupponantur indeque continenter evomi, quid hinc ſanguis hoc imbutus reportare poteſt, niſi ut copioſius ebulliens, neglectis deviis & anguſtis nervulorum tractibus per propria, ſatis patentia & recta, vaſa [modo ſolitam ad invicem proportionem gerant) vegetius diſcurrant; Verum facillime, & mechanico prorſus ritu, totam ex allata ſuppoſitione compleri poſſe negotium mihi videtur. Quinimo Cl. *Steno* ut ſalivalis ſecretionis modum explicaret, talem venarum coarctationem comminiſcitur, glanduliſque, ad hanc provinciam deſtinatis, nervos ideo potiſſimum da-

datos ſupponit, ut venas arctiores reddant, ſicque alluentem ſanguinem aliquandiu in glandulis iſtis, quodam modo ſiſtant, ut in ſalivales ductus hac mora ſeroſior tranſcoletur pars: Quod ſi vero hujuſmodi Secretiones, ut perficiantur, tali venarum concitatione (ut ſumme probabile videtur) indigeant, & quoniam *interpolatæ* ſunt, *mentiſque imperio ſubiectæ*, nervorum (quemadmodum Clariſſ. vir ingenioſiſſime commentus eſt) miniſterium exigere videntur; quidni, ubi conſtatem, nulliſque non momentis neceſſariam, & quæ à mentis nutu nequaquam pendet ſecretionem comperimus, conſtantem quoque cauſæ præſentiam, ſupponere licet? quæ ſanè non alibi, quam in ipſa partium huic famulantium quærenda eſt fabrica. Verum non parum fulcimenti huic ſententiæ accedit à celebri illo doctiſſ. *Lovveri* experimento, in quo, ligata majori aliqua vena, ne ſanguis ad cor redeat, maximas ultra ligaturam, in partibus ad quas talis attinet vena, ſeroſi humoris profuſiones obſervavit ſolertiſſimus vir; quod plane, quantum ad ſecretiones moliendas venarum coarctatio faciat, ſatis evincit.

Quoniam vero ampliatas reſpectu trunci arterias modo ſupponimus; ne gratis hoc dictum ſit, liceat pauliſper digredi, atque paucula afferre, quæ ſuadere mihi videntur; non tantum hic loci, ſed & ubivis fere in toto corpore, taliter fabricatas eſſe.

Digreſſio de Vaſorum ſanguiferorum proportione.

Vulgata ſententia eam vaſis ſanguiferis defert proportionem, ut ramuli eorundem omnes, in partium habitu deſinentes, tantundem ſanguinis, nec amplius quicquam continere valeant, quantum rami majores juxta cor. Mihi verò [ſalvo huic adſtipulantium honore] aliud videtur; nempe vaſorum iſtorum ſingulas diſtributiones trunci, à quo proveniunt, proportionem excedere, quantoque longius à corde excurrunt, tanto magis, in proportione dicta, eorum amplitudinem augeri; adeo ut extrema capillaria, collective ſumta, eſſatu dignam ſanguinis quantitatem, præ majoribus ramis ſub eadem longitudine continendi capaces ſint.

Quod mihi opinionis hujus anſam primum præbuit, hoc fuit; nempe quod difficile mihi videbatur, qua nutritionis, qua ſecretionis, obeundarum rationem, ſatis ad mechanices leges quadrantem, ex priori ſuppoſito comminiſci. Neminem enim latet [cui ſaltem *Lovverianæ* innotuerunt obſervationes] quanta celeritate ſanguis ex cordis ſinubus erumpit: Si vero pari paſſu per tenellum corporis habitum prorueret, vix concipi poteſt quin peſſum eant omnia, atque nutritionis vice partium abſumptio & deprædatio, prius extitiſſe ſupponerentur, invehatur. Cùm enim nutritio nil aliud ſit niſi congruæ cujuſdam ſubſtantiæ partibus in deperditæ locum appoſitio; utque aliquid apponatur, neceſſe ſit, ut tali motu ſanguis (ex cujus penu nutricatum ſuum immediate, maximam ſaltem partem, delibant partes ſolidę) feratur, quo ipſius particulæ, & ſatis facilè ſedere poſſint, & ex iis in exhauſtarum partium, pro earum indigentia, cavernulas congruè demandari videtur, quod ſi tam rapido curſu, quam ex corde prorumpit, in has deferretur [quo neceſſe foret, ſi in vaſis æquali per totos ſuos tractus proportione gaudentibus agatur] & ipſius particulæ nimium confunderentur, & violenta arietatione, quę partes ipſa conſtituunt, abriperentur tantum abeſt ut in futurum augmentum ullæ ex ejus ſinu deponi poſſint. Et revera ſi quis attendat quantum virium vel leniſſimi liquoris motus rapidior ad ſolidiora corpora conterenda habeat (cujus rei exempla in fluminum decurſu, nec non ſtillantis aquæ in ſaxoſa loca defluvio cuivis occurrunt) haud difficulter ſibi perſuaderi forſan patietur, ſanguinem [in cujus inſuper ſinu non paucę prædatoriæ & valde activæ deliteſcunt particulæ) ſi tam præcipiti torrente per tenellarum partium anguſtias rueret, eas ſecum abrepturum. Pari ratione nullam (nedum in cerebro, ſed

nec in cæteris partibus) peragi poſſe videtur ſecretionem, quandoquidem in tanta agitatione, nec ſeſe à mutuis amplexibus varias, ex quibus conflatur, particulas liberare, nec proinde earum ullas vaſorum ſecretoriorum ora ſubire poſſe veriſimile eſt. Iſthæc verò vitari poſſunt incommoda, ſuppoſito quod vaſorum iſtorum capillaria proportione ad truncum aucta fabricavit natura; ſatis enim placide ſic movebitur ſanguis, ut & debita ſingulis partibus eſca ſuppeditetur, & particulæ degentes, aut alias ad ſecretionem deſtinatæ, vel exprimantur, vel alia aliqua arte ex maſſæ gremio præcipitentur.

Nec dubitari poſſe reor æqualem vaſorum proportionem æqualem in decurrente liquore, ubique in toto ejus tractu, celeritatem efficere debere, ut nec inæqualem, quam vaſis ſanguiferis aſſignamus, ſedatiorem in ampliata parte motum efficere. In fluviorum enim decurſu cuivis obſervare pronum eſt, quod ſi æqualem ubique diſtantiam ſervent ripæ (pari inſuper ſervata profunditate) eodem ubique tenore delabatur unda, ſin alicubi longius recedant, pacatius illic ſerpat, nec has in tantum atterat. At hoc in machinis hydraulicis evidentius conſpici poteſt, ſi enim æquali ubique diametro formentur tubuli, pari, qua impellitur, extruditur aqua vi: ſin patentior fuerit emittens extremitas admittente, tanto remiſſior egredientis, quam immiſſæ, deprehendetur impetus, quanto cavitatis proportio major fuerit.

At objiciat forte aliquis inſtantias datas (poſteriorem præſertim) omnimodam alvei tranſmittentis plenitudinem ſupponere, quæ in vaſis ſanguiferis minimè admitti debet; extenſilis enim ſunt texturæ, cujus cauſa motus ſanguini in iis contento à corde impreſſi vis remitti credatur, antequam ad extrema capillaria pertingat, nec uſque adeo plena unquam conſpiciuntur, quin pluris capacia ſint. Cui repono, quod præterquam quod cor ſingulis pulſibus permagnam ſanguinis quantitatem (quantam ſcil. univerſa ventriculorum diductorum continere poteſt cavitas, qui prout Cl. & exercitatiſſim. *Lovveri* obſervatione conſtat, tam arctè in ſyſtole contrahuntur, ut totum, quem in diaſtole admiſerunt, in hac expellant) in arterias prius immiſſio adhuc refertas magno impetu expellit) qui eas forſam in tantum implere ſupponatur, quantum ipſarum tunicæ, magis quam venarum rigidæ, ferre poſſunt, prout ex duritie & renixu, quem in earum diaſtole percipimus, ſuſpicari licet) hoc inſuper accedit, quod pleriſque in locis à muſculoſis carnibus, aliiſve partibus, maximè quanto magis ad terminatione appropinquant, circumſepiuntur, quarum *ſyſtaltico* hoc motu & ægrius ſe irruenti laxant ſanguini, & per impulſus intervalla eundem majori vi prorſum urgent; adde quod nec ipſæ arteriæ, denſis & fibroſis (quas contractiles eſſe nemo ignorat) tunicis conflatæ, motu reſtitutivo deſtituuntur, unde cùm impreſſa à corde ſanguini vis [qua ultra naturalem ſtatum diſtendunrur] ceſſaverit, introrſum confeſtim propria fibrarum contractione ſe proripiunt, atque hoc ipſo alias ſubterlabenti addunt ſanguini. Unde conſtare videtur, niſi arteriarum aucta, quam diximus, proportio ſuppetias tulerit, parum opis ab earum quali, quali laxitate, ad ſanguinis motum circa extremitates minuendum, ſperandum eſſe; imo potius præ nixu tum ſuo, tum partium circumpoſitarum, compreſſivo majorem ſanguinis accelerationem invectum iri.

Verum inſuper ambigi poterit, an non arteriarum in capillares ramulos diremtio proruentis ſanguinis impetum imminuat, cùm exile fluentulum non uſque adeo objecta corpora atterere poſſe notum ſit, atq; plenior torrens. Verum enim vero, ſit, concedatur motum ſanguinis in hiſce arteriolis æquè celerem eſſe, atque in majoribus ramis, res ad idem recidit. Cùm enim ſanguinei hi rivuli non agant niſi in perexiguas partium, in quas impingunt, particulas, quæ quamvis collectim ſumtæ ſatis ſolidas conſtituunt ſubſtantias, ſingulæ tamen ſeorſim ſpectatæ ſuopte admodum genio teneræ ſunt, facileque divulſionem patiuntur, perinde videtur ut tum pleno torrente decurrant an in tenuiſſima fluenta diſpeſ-

can-

cantur, modo pari celeritate fluant.

Si verò dubitetur, quomodo tam citato gurgite ſanguis ad cor redeat, cùm tam lento greſſu per partium habitum ſerpet, reſpondemus ſententiam noſtram eandem in venis, quam in arteriis, proportionem ſupponere (ut ſcil. quanto propius ad cor accedunt, tanto magis in dicta proportione anguſtetur) atque notum eſt non magnum diſcrimen, quoad cavitatem, inter aortam & cavam intercedere, ubi cordi inſeruntur; quin & hanc iſto loco muſculoſam eſſe, ut adventantem fortius in cor urgeat ſanguinem; idcirco dum indeſinenter ex arteriis in venus cordis vi propellitur, atque partium, quas pertranſit compreſſivo nixu, prout modo diximus, urgetur, utcunq; lentius, ubi amplum magis ſpatium offendit; moveatur; poſtquam tamen in arctius hoc prorſus fuerit, neceſſe habet loci anguſtias motus acceleratione penſare. Atque hinc fit, quod Portæ truncus arteriarum in morem pulſare deprehenditur, quod tamen in ejuſdem radicibus per meſenterium ſparſis non contingit; quia nimium arteriis cæliacę & meſentericę cavitatis amplitudine reſpondet, ideoque eadem illi ſanguinis quantitas, quæ his implendis debetur, unde & motus pulſatilis ſanguini has ſubeunti à corde impreſſus iſti pariter reſtituitur; quidni enim hic, tametſi in ſanguinis per ampliatos meſaraicarum ramos itinere diſpergatur, in iſtis anguſtiis recolligi poſſit, adeoque interpolatum illum cordis referre; Idcirco quod venæ nunquam pulſent [Porta enim intra hepar, non earum, ſed arteriarum cenſui adnumeranda eſt] nil aliud in cauſa eſt, præter earum amplitudinem: cunctis enim in propatulo eſt eas multo arteriis ampliori civitate donati (niſi ubi eandem arctari aliquatenus debere innuimus) quod ideo ſolum fieri videtur, ut pecatiori flumine ſanguis in cor, lente ſinus laxans, irrepat, ne ſi impetuoſius influeret, nimis divenderet.

Sed ne ſolis conjecturis hac in re nitamur, adnotari meretur, quod Cl. *Needhammius* obſervavit; *arterias* nimirum *uterinas* tempore geſtationis multum *grandeſcere*, *ut tandem* in ejus progreſſu *fere decuplo majores appareant*, *quam ante geſtationem fuerant*. Cujus rei cauſa mihi videtur, non ſolum ut ſatis magna alimenti copia fœtui ſuggeratur (quam ſolam affert Celeb. vir) ſed & ut ſanguinis motus retardetur, ut ſic & magnis idoneę alimentares partes ex ſinu ſuo exturbari patiatur, & præcaveatur, ne nimio impetu tenellum peſſundet fœtum.

Sicut vero hanc in arteriis omnibus conformationem locum habere arbitror, ſic in cerebro potiſſimum requiri; quod cum animæ delubrum ſit, cunctorumque actionum animalium fons & ſcaturigo, cùmque tenera adeo & laxa compage conſtret, ut injuriis, plus alia quacunque parte, obnoxium ſit [unde robuſtiſſima galea munitum voluit ſapientiſſimus conditor] cùm porro ſucci nervoſi [ni mavis, ſpiritum animalium] è ſanguine ſecernendi tanti interſit, ut hujus motus lenis placiduſque ſit; oportere proinde videtur, ut ſatis ampliatos obtineat arteriarum canales, ſanguinei impetus moderandi cauſa; quæ niſi adſit conditio, vix concipi poteſt ſatis hiſce muniis proſpectum iri. Sed de hac re ſatis [ſuperque fortaſſe] dictum.

CAP. VIII.

Secretionum mixturam ratio generalis.

SEcretionum Simplicium methodo ſic tradita, quam in mera percolatione conſiſtere arbitramur, proximum eſt ut ad *Mixtas* pergamus.

Idcirco videtur has omnes, tam Excretivas, quam Reductivas, *Fermento*, ut peragantur indigere, cujus ope talis determminatio certis quibuſdam ſanguinis particulis imprimatur, ut relictis cæteris (forſan mobilioribus, adque ſeceſſionem ſuopte genio magis pronis) in ſecretoria vaſa promte faceſſant.

Alias præterquam ſubtiliſſimæ ſanguinis ſecretiones dari, nemo negaverit, qui quantum diſcriminis inter ſingularum, fermè, interſit materiam, perpenderit;

nec dubium eſſe poteſt, quin ſubtilior, omni quæ foras excernitur, intus [ſaltem majori copia] reſtitet materia, cujus miniſterio vitæ, & ſenſus, munia obeunda ſunt. At vero ſi ſola *percolatione* res omnis tranſigeretur, nil impedire poſſe videtur, quo minus ſola ſubtilior exeat craſſiori interim intus detenta, Cùm enim ad menſuram porulorum vaſorum tranſmittentium in percolatione omnis ſe accomodet materia, ne illa, quę mole minima, & agillina eſt, promptiſſime ſe inſinuabit, utpote quę & promtius ſe è craſſiorum amplexibus extricare valet, & minus impedimenti inter ingrediendum offendit. Porrò cùm plurimum expanſivæ ſint tales particulæ, atque ſpontaneo nixu ſeceſſionem affectent, vix concipi poteſt quin, dum ſic avolare nituntur, in adſtantia ſecretoria vaſa ſatis facile viam capeſſant; eoque magis ſi, quemadmodum ſuppoſuimus, & moram aliquam maſſa in parte ſecretoria trahat, & partium circumpoſitarum preſſura urgeatur.

Ne quis vero ſuſcipientium porulorum figuram hinc cauſetur, quaſi neutiquam ſubintrare poſſit appellens materia, niſi pari cum tubulorum aperturis figura polleat; ſciendum eſt, rem ita quidem ſe habere, ubi ingreſſurarum particularum moles non ita multum diſtat à pori magnitudine; ubi vero multo minutiores ſunt, ut nullus inter illas & vaſorum latera contactus detur, nulla omnino habenda figuræ ratio, quoniam quocunque modo figuratæ ſint tales particulæ, ſi ad oppoſita vaſculorum qualitercunque figuratorum latera extremis ſuis non pertingant, nequaquam ab iiſdem arctari poterunt, ſed perinde iis erit, atque ſi in utrumque libero ſpatio moveantur. Et talis quidem indolis ſanguinis ſpiritus eſſe, conjicere licet ex longa & accurata elaboratione, unde plurimum comminui neceſſe habent qua ſicut molem cæteris eius partibus multo minutiorem obtinent, ſic porro infra vaſorum plurimorum ſecretoriorum diametrum [quacunque tandem ea dimenſione ſpectaveris] conſiſtere veriſimile eſt, quæ ſi ex craſſioribus tales admittere poſſint, quę ſatis grandi mole conſtant, multo potius earum vice ſubtiliſſimas recipient, niſi aliis artibus harum retentioni, illarum verum exterminationi, cautum foret.

Ad hanc rem porro advertere poſſumus, quod ubi tam craſſiorum, quam tenuiorum, in unam maſſam confluentium corporum congeriem in motum ſuſcitari contigit, illa utpote æquali cæteris motus gradu agitata, majorem inde nanciſcuntur vim ad motus ſuos ſecundum lineas rectas retinendos, quo fit ut tenuiora (non minori motus gradu agitata) minus illorum motibus præ improportionata mole reſiſtentia, haud difficili negotio locum cedere faciant, quantumque loci, in quo motus hujuſmodi inſtituuntur, ratio paritur, ex ſui contubernio exterminare geſtiunt; id quod ex motus legibus ab *Immortali Carteſio* recenſitis conſtat. Hinc patet ſanguinis particulas craſſiores, æquali cum ſubtilioribus vi à corde pulſas, neceſſario has quantum vaſorum anguſtiæ permittunt, è ſui exturbare gremio conari: & quamvis hoc ubivis loci obtinere non poſſunt, eo quod vaſa præ ſua ſoliditate eas ab avolatione cohibeant, ubi tamen tranſitus patet (qualem ſecretoria vaſa præbent) credibile videtur, tenuiores has foras propulſum iri, niſi vel introrſum retorquerentur, vel alia aliqua accederet cauſa, à qua intus detineri ſupponantur. Utcunque ſit videtur has potius quam illas foras elapſuras, niſi ab affuſa agili aliqua materia craſſiores vi exturbatæ fuerint. Quod vero objici poterit vina, aliosque liquores, in doliis fermenteſcentia craſſiores undequaque rejicere particulis, ſubtilioribus & ſpirituoſis intus ſtabulantibus; in promtu eſt referre, quod nullus hic lationis motus adeſt, ſed præcipuam quam habent iſtiuſmodi liquores agitationem ſpirituoſis particulis debent, quarum idcirco fortior motus eandem vim ad craſſiores exturbandas habet, quam craſſioribus in ſanguine ad has eliminandas adſcripſimus: adde quod majores in propoſita inſtantia vires acquirunt ſpiritus, quod in occluſo vaſe ſeparatio hæc inſtituitur, cùm ſatis notum ſit, quod, ſi ſpiraculum detur, avolare ſoleant, totaque liquoris

maſſa

maſſa eorum defectu brevi vapida evadat.

Non equidem diffiteor; in quibuſvis ſecretionibus non contemnendam particularum ſpirituoſarum quantitatem una cum craſſioribus prodire: nec enim fieri poteſt, quin ſimul in vaſa ſecretoria ſe inſinuent, tum præ molis exiguitate, tum etiam quia non tantam in maſſa ſanguinea laxitatem ſupponere debemus, ut disjunctæ prorſus ab omni cum craſſioribus cohæſione in illa libere fluitent, tum inſuper ob aliam rationem inferius tradendam. Interea tamen, ſicut non ex naturæ deſignatione excernuntur (niſi forte ut ſubtilitate ſua liberiorem craſſioribus commeatum præbeant) ſic exiguam ad reſtantes proportionem gerunt. Si enim vel cum urina ipſa prorumpentes pari numero cum reliquis, quæ cum ſanguine renes alluente atque hunc ſuppeditante, redeunt, excretæ forent, quandoquidem hæc magna copia quotidie excernitur vix concipi poteſt, quin; emolumenti vice, ſatis notabilis ſequeretur virium jactura: At ſi porrò, quantus aliarum præterea ſecretionum numerus ſit, contemplemur (quibus tamen omnibus ſenſibilis ſimul unitis perſpiratio inſenſibilis ſola, ſi *Sanctorio* credendum, longe plenior eſſe ſolet) ſique harum ſingulæ proportionalem ſpirituum quantitatem ad reliquas ſanguinis appellentis partes profunderent, haud omnino fieri poſſit, ut qualem cernimus animalis perſiſteret œconomia.

Quandoquidem igitur tam inepta videtur *mera percolatio* ad craſſiorum particularum receſſionem mollendam quam alia ratione id præſtandum, niſi *Fermento* in ſcenam vocato, quod has in vaſa ſecretoria præcipitet?

Haud ſane novum nec inauditum eſt apud percelebres authores *Fermenta* in corpore noſtro dari. Ex quo credi deſiit Chyloſeos munus ſolo calore fieri, fermentum (undecunque tandem devenerit) in ſubſidium vocatum fuit. Pariter de Fermento Cordis quam ſpecioſa à non paucis ſummæ eruditionis & notæ viris allata fuere? nec defuere, qui & aliis partibus adſcripſerunt. Qui tamen iis patrocinati ſunt, partibus ſuccorum coctioni & elaborationi inſervientibus præcipue dicarunt; de Fermentis verò ad Secretionem (tali pręſertim quod ad ipſum hujus actum requiratur) rara mentio. Celeb. tamen *Needhamius* in hanc ſententiam propendere videtur, quoniam tamen nec qualia ſint, nec qua arte vires ſuas exerant exponit doctiſſ. vir, utpote à cujus inſtituto remotior fuiſſet hujuſmodi diſquiſitio, liceat mihi de his, pro modulo meo, explicatius aliquanto agere, ſenſaque mea in re dubia proponere aliorum exquiſitioribus judiciis trutinanda.

CAPUT IX.

De Fermentis.

IN hac autem diſquiſitione quædam in genere de Fermentorum natura & proprietatibus adnotanda ſunt, quo facilius ad ſcaturiginem in corpore inveſtigandam deducamur, & eorum actio, quatenus in ſecretionis exercetur negotio, intelligatur.

Pro *Fermentis* vulgo habentur talia corpora, quæ aliis, exigua reſpectu maſſę cui admiſcentur quantitate, addita, vel particulas eorum multum exaltant, vel alias in iis mutationes impendio magnas producunt. Nec acceptio hæc a vocabuli proprietate multum abludit, quoniam quas ab his oriri cernimus, vix produci poſſunt alterationes ſine aliquali effervescentia (quæ in particularum mutuo motu & in ſe invicem actione conſiſtit) quam fermenti particulæ in maſſam, cui admiſcentur, invehunt. Unde quamvis eorum actiones aliter atque aliter determinentur; ut alia ebullitionem, & intumeſcentiam efficiant, alia præcipitationem, & particularum quarundam exterminationem, alia forſan diverſum ab his operandi modum prodant, omnia tamen communi ſub hac appellatione merito comprehenſa videntur, quia particularum agitatione, in quamcunque tandem partem determinata, totum completur negotium.

Ut verò, eorum natura & indoles [quatenus ſaltem ad rem præſentem facit iſtud examē] aliquando penitius intelliga-

ligatur, oportet ut ad eorum phænomena attendamus, è quorum numero hæc inter alia, ſi non præcipua ſint, notatu ſaltem digna occurrunt. Obſervari etenim poteſt.

Primò, Cujuſcunq; generis corpora, humida præſertim, particulis activis referta, in fermentorum proſapiam faceſſere poſſe. Huic rei Cel. *VVilliſius* ſuffragatur, ſic enim ille, *Humor quiſpiam in quo ſalis, ſulphuris & ſpiritus particulæ plurimum exaltatæ continentur, fermenti naturam induit*: additis inſuper inſtantiis nonnullis, quæ huic rei fidem faciant. Nec (in ulteriorem hujuſce effati confirmationem, quamvis forſan hac non indigeat) ipſa hæc ſeparata (quæ vocant Chymici] *Principia* iſta vi deſtituuntur, quamvis, quoniam ſimpliciora ſunt corpora, magis limitatam obtinent. Sic ſpiritus vini (decantatæ ſpirituoſi principii inſtantiæ) efficacia, qua in exaltandis variorum concretorum viribus, quà horum partibus ſegregandis, nemini, in artis Chymicæ operibus vel tantillum verſato, non eſt nota. Sic ſalia [quemcunque eorum ſtatum contemplatus fuerit] nunc pro latentibus quorundam corporum facultatibus extricandis utiliter adhiberi, nunc præcipitatoriam vim [quod & fermentorum munus eſt] exercere pariter compertum eſt. Nec Sulphureæ ſubſtantiæ (quæ ſub oleorum ſpecie præcipue veniunt) hac energia carent; id quod ex eorum aptitudine ad balſama ex variis concretis, puta Sulphure, Antimonio, &c. paranda conſtat, in quibus corporum iſtorum vires reſerari & exaltari nemo opinor, negaverit. Et quamvis dubitari poteſt (quemadmodum plurimis, tum experimentorum, tum rationum momentis evicit Nobiliſſ. D. *Boylius*] utrum in omnibus corporibus ſub hac forma eliciuntur, talia actu ſemper exiſtant principia, an ignis actione larvas haſce induant; quoniam tamen cunctis hiſce concretis [ſaltem quæ fermenta audire merentur] tum ex Chymica analyſi, tum ex effectibus tales adeſſe particulas, quæ in motum facile concitari aptæ ſunt, conſtat, res ad idem recidit. nec enim ipſæ hæ [quocunque nomine appellaveris] ſubſtantiæ ulla alia ratione fermentorum titulum ſibi vindicare poſſunt, niſi quatenus ex particulis valde activis conſtantur.

Secundò, nulla fermenta in omnigena ſubjecta indiſcriminatim agere, verùm aliqua in hæc, alia in illa, prout diſpoſitam, cui adhibentur, invenerint materiam, idque diverſo plerumque modo. Sic [ut vulgarem inſtantiam demus] coagulum vitulinum, quo ad caſeum conficiendum ruſticæ utuntur, lacti additum caſeoſas partes, intactis fere butyroſis, ſaltem minori numero deturbatis, præcipitat [quæ enim ex his una ſecedunt, id eo tantum nomine facere videntur, quod ab illarum amplexibus ſeſe promte extricare nequeunt:) id quod exinde patet, quoniam ſi, illis exturbatis, iterum (quemadmodum iſtæ fœminæ teſtantur) aliquandiu quieverit, cremor in ſummo emerget, qui ſolito more conquaſſatus ſatis largam butyri proportionem præbebit. Porrò cereviſiæ flos zytho novello additus, vel cum farinæ maſſa ad panum conficiendum, ut mos eſt, ſubactus [ſervatis circumſtantiis debitis) in illo magnam efferveſcentiam, & particularum ſeparationem, efficit, in hac eximiam intumeſcentiam concitat, idem tamen lacti inditus nullam, vel ſaltem quæ alicujus momenti ſit, alterationem inducit.

Tertiò, ea Fermenta univerſalibus, & magis conſpicuè, vim ſuam exerere, quæ magis compoſita ſunt, hoc eſt, quæ ex pluribus diverſæ indolis particulis, in unam maſſam confluentibus, & ſimul exaltatis emergunt, quam quæ vel talibus quæ unius generis ſunt, vel ſaltem minus inter ſe difformibus conſtant. Prout in fermento quod ex farinæ maſſa ſubacta & aſſervata conſlatur, flore cereviſiæ, ovis, aliiſq; hujus generis cernere eſt; quæ in plura corporum genera agendi vim habere notum eſt, quam quæ (utcunque particulis actis conſtantia) deſtillatione parantur & pro corporum, ex quibus proliciuntur, principiis veniunt, aliave cujuſcunque generis, quæ ſimplicioris ſunt fabricæ.

Quarto, compoſitiora iſta digeſtioni debere, quod ad fermentativam indolem aſſur-

aſſurgant; imò ex iis quædam [ſi non maximam partem] ab hac non vires ſolum, ſed & exiſtentiam mutuari; ſic, ova, florem cereviſiæ, aliaque hujuſmodi, digeſtioni & ortum & incrementa accepta referre notum eſt.

Quintò, omnia fermenta in exigua ad corpora, quibus eorum impendenda eſt vis, proportione agere. Sic omnibus perſpectum eſt, quantula florum cereviſiæ vel fermenti farinacei (ut allatis inſtantias retineamus] proportio ad farinæ ſatis largam maſſam fermentandam ſufficit, ut in panem faceſſat; quam exigua quantitate coagulum lacti affundi ſolet ad caſeoſas partes præcipitandas. Si porro pertenuis illius ſubſtantiæ, mucorem liquoribus in dolia hæc infecta repoſitis imprimentis, inconſpicuam molem perpendamus, ſi miaſmata peſtifera, nullis plerumq; ante ſenſibus percepta, quam univerſos ſuccos ferali labe inquinarunt; ſi miraculoſam vim fermentativam, quam lapidi ſuo [nec enim fidem ſancte affirmantibus temere cohibendam quis duxerit, qui ſerio ſibi aliquid compertum afferenti adhiberi ſperat) adſcribunt Alchymiſtæ, merito tantos ſtupeamus effectus.

Sextò, Fermenta tanto vegetius agere, quanto majorem corpora, quibus impenduntur, particularum ſuarum, ſive laxitatem ſive agitationem, nacta ſunt. Hinc ſolemus corpora, quibus admiſcentur, calori plerumque exponere, ut hoc fotu promtius ſeſe fermentorum explicent particulæ. Unde & minor eorum ſufficit quantitas, ubi corporibus talem diſpoſitionem nactis admovenda ſunt.

Ab iſtorum phænomenus conſideratione aliquatenus ad fermentorum naturam intelligendam promovere forſan licebit, ſi præſertim ſequentia perpendamus.

1. Primò, enim conſtat, corpora quo minutiora, tanto ut in motum concitentur, cæteris paribus, aptiora eſſe; utpote quæ hoc nomine impellenti cuicunque vi minus, quam grandiora, reſiſtere valent.

2. Deinde, quamvis & figuræ, ut hanc ad motum aptitudinem nanciſcantur, ratio habenda ſit; atque notum ſit ea, quibus figura adeſt orbicularis, abſolute conſiderata aliis, ejuſdem molis, ſed diverſæ [cujuſcunque tandem] ab hac figuræ, ad eum aptiora eſſe; ad effectum tamen in aliis corporibus, in quæ moventur, producendum ea, quæ angulis prædita ſunt, majori vi pollent, eo quod iſtorum beneficio magis aptantur ad illa, in que impingunt, prehendenda; unde ſi agitationis, qua feruntur, tanta ſit, ut illorum reſiſtentiam ſuperet, vis, in conſimilem ſuo motum nullo negotio vindicant: cùm è contra quæ glabra ſunt, nulliſque angulis prædita, facile à corporibus, in quæ feruntur, diſtorquentur, unde fit, ut nullum iis motum imprimere poſſint. Adde quod corpora angulis dotata [acutioribus maximè] magis apta nata ſunt ad ea divellenda; quæ ſtrictius cohærent; quoniam admiſſo (quod neutiquam vitari poteſt, ſi ulla omnino interjaceant ſpatiola] acutiori angulo denſior reliqua pars cunei ad modum [ſi qualem diximus motus gradum iſta corpora habeant) neceſſario, dum ſibi ingreſſum parat, majorem hiatum aperire debet, adeoque prius arcte cohærenti, & diſſociat, & in motum inſuper concitat. Interea tamen.

3. Corpora quamcunque ſuopte genio ad agendum aptitudinem, qua molis, qua figuræ ratione, adepta ſuerint, niſi tamen proportionem ad ea quibus admoventur obtineant, nullum in ea effectum producere poſſunt. Si enim vel in corpora poris laxioribus ſcatentia, quę proinde nimis liberum iis tranſitum præbent, vel in talia quæ nimis facile è locis pelli nata ſunt, vel etiam in compactiora, & quorum cohæſio illorum ad impellendum vim ſuperat, inciderint (quoniam hinc nimis magnam, illinc nullam, offendunt reſiſtentiam) irrito ſucceſſu admiſceri contingit.

4. Hinc porrò deduci poteſt, quod quanto major particularum inter ſe difformitas adeſt, tanto vegetius conceptus procedit motus. Cum enim omnis actio, quæ alterationem inducit, requirit, ut partium movendi corporis ad moventium impulſum reſiſtentia ſit, ſequitur quod ubi major harum adeſt varietas, ſicut major

jor hic reſiſtentia eſt, ſic, modo ſatis ſpatii iſtis concedatur, major proportionaliter actio, magiſque varia, emergere debet, eo quod & diſpoſitionem hinc obtinent particulæ iſtæ ut in plura corporum genera agant, quam ſi ſimpliciores forent, & præ difformitate, ubi in motum concitæ fuerint, non partes ſolum corporis cui adhibentur commovent, ſed & ſe mutuo pellunt, adeoque majorem agendi vim nanciſcuntur.

His poſitis, veriſimile videtur *Fermenta* eſſe corpora, quorum particulæ & valde exiles ſunt, & figuris inſuper plurimum anguloſis, plerumque & inter ſe multum difformibus, dotatæ [licet interea alia unius, alia alterius generis figuris, non minus quam diverſa invicem mole, conſtat) quo fit, ut cum corporibus, apte actionem ſuam ſuſcipiendam diſpoſitis, adhibita fuerint, promte ſe quaquaverſum diffundant, energiamque ſuam in reſiſtentem maſſam agitationis, qua pollent, & quam inde aucta obtinent, vi exerant, eoque magis quo inter ſe magis difformibus conſtant particulis.

Quod Fermenta minute adeo, perque particularum, ex quibus conſtant, figuras & molem exponam, veniam facilè dabunt (quidquid aliis viſum fuerit) qui perpendunt cunctas actionum, quæ à quibuſvis profluunt corporibus, ſive ut ex peripateticis elementis, ſive Chymicis principiis conflata ſpectentur, explicationes huc ultimo reducibiles eſſe, quandoquidem quacunque appellatione talia fruantur, cùm tamen corporea iis competit natura, & actui dividi debent, & determinatam aliquam figuram pariter ſortiri neceſſe habent diviſæ ſic particulæ, quo in alia corpora agendi aptitudinem nanciſcantur. Sicut enim omnibus eſſentiale eſt corporibus, ut dimenſiones & partes habeant, ſic pariter figuram aliquam iſtæ partes ut ſortiantur nemo inficias iverit, quæ ſicut eas nunquam, niſi ipſa cum eſſentia, deſerit, ſic ad cunctas earum actiones (relativas ſaltem) immediate concurrit. Et ſane ſi ad corpora ſenſui noſtro obvia attendamus (quę cum minutioribus analogiam habere quilibet, opinor, concedet (cuivis in propatulo eſt figuram diſpoſitionem ad varias in corpora), quibus occurrunt, actiones exerendas largiri, proque hujus diverſitate diverſo pariter modo iſta affici; Sic globus, ex ferro, v. g. vel alia materia fabricatus, aliter, & ad motum ineundum, & ad actionem in diſpoſito corpore producendam, ſe habet, quam ſi vel cubi, vel pyramidis, vel quamcunque aliam figuram obtineret. Quæ quidem actiones cùm à dictis modificationibus magis ad captum intellectus utpote mechanice, explicabiles ſint, quam aliis mediis, rationi conſonum videtur & magis genuinam, & veritati magis congruam eſſe hujuſmodi explicationem.

Quod vero hujus, quem deſcripſimus, genii ſint Fermenta, ex allatis phænomenis forſan deduci poteſt.

1. Enim quandoquidem corporum activitas ab eorum exiguitate, figuræque aptitudine, ut in hęc vel illa corpora agant, proficiſcitur; cumque cuncta, activis particulis referta, corpora in fermentorum cenſum cedere comperimus, concludi debet hæc & perquam minuta eſſe, & talibus, quas diximus, figuris donata.

2. Quoniam non indiſcriminatim, ſed electivè (ut ita dicam) agere Fermenta notum eſt, quid aliud cauſa eſſe poteſt, quam quod particularum ex quibus conſtant moles, & figuræ, proportionem ad hæc magis quam illa gerant, adeoque alia in motum concitandi vim poſſideant, aliis intactis?

3. Ex hoc alia aliis Fermenta vegetius & univerſalius agere deprehenduntur quid aliud comminiſci poſſumus, præter molis & figuræ conſtituentium particularum difformitatem, quandoq; hæc, ubi motus acceſſerit, abundè ſufficit ad taliter diſpoſitis corporibus vim agendi largiendam, ultra quam ſubire poſſunt minus diſſimilaria? Iſta verò particularum difformitas vix ſine anguloſitate concipi poteſt.

4. Cùm verò hujuſmodi fermenta digeſtioni, ut plurimum, energiam ſuam debere comperimus, eximiam huic difformitati junctam particularum exiguitatem neceſſe eſt ſupponere: nil enim niſi comminutionem talia hinc reportant corpora,

pera, à qua maxima ad motum propenſio emergit.

5. Nec mirum proinde tantas, quantas cernimus, in perpuſilla quantitate vires exercere, cum tantopere præ iis quibus admiſcetur ad actionem concinnata ſint, nec in eorum interſtitiis præ exilitate arctari poſſint, nt à motu prohibeantur.

6. At vero ſatis obvium eſt, neceſſario intenſam fore iſtam activitatem ubi, præter inteſtinam, forinſecus in ſuper acceſſerit agitatio, quæ hoc nomine fermenti particulis, ſuo ſane Marte ad agendum accinctis, alias miniſtrat.

Magnus ſane *Carteſius* (prout à Cel. *VVilliſio*, de Anim. Brut. C. 1. citatur) Brutalem Animam ex *rotundis* & ſumme nobilibus particulis conflari ſupponit; quod (cum anima hæc corpori fermentum ſit, imo tale cui vix aliud in rerum natura efficacia per quiſquam facile excogitaverit, utpote quę tam concinnam, ac cernimus, materię, ex qua conficiendum eſt corpus, fabricam inducere, variaſque præterea fermentativas in corpore actiones exercere nata eſt) merito, ſi talis? illi competat indoles & textura, allatam fermentorum deſcriptionem in dubium vocare poterit. At quamvis mihi penè religio ſit à præclari hujus viri effatis recedere, conceptu tamen difficile videtur, quomodo intra corpus detineri poſſit, ſi talibus conflaret particulis. Quodnam enim gluten has ſumme mobiles, imo actu non leviter agitatas, & ab invicem disjunctas [niſi quod punctis ſolummodo, iiſque identidem variantibus ſe mutuo contingere debent] intra corpus, tantopere iis ubivis pervium, detinere concipiatur quandoquidem & figuræ ratione ad avolandum maxime concinnatæ ſunt, minuſve proinde obſtaculi offendunt, & præ exiguitate facile poros corporis prævadere poſſunt? imo quid vetat quo minus vel objectorũ forinſecus appellentium ictus, invigorationis vice, extra domicilii ſui clauſtra, eam proturbent? Quinimo, ſi (quemadmodum Cel. *VVilliſio* placuit [anima hęc ſolummodo *flamina* ſit, ex ſanguine, more culinaris, ſuſcitata, neceſſe eſt ut ex pluribus, iiſque varii generis & figuræ particulis conſletur: cum enim hæc motu, eoſque perrapido, excitetur [in quo pariter forma ejus, dum eſſe flamma perſtat, conſiſtit] haud concipi poteſt unius ſolummodo generis particulas ad eam exhibendam abreptum iri, reliquis intactis: quin, ex materiis accenſu pronis non exiguum numerum ſat difformi particularum apparatu conſtare palam eſt, quas tamen fere univerſas in flammam converti cernimus. Et quamvis motus hic angulos iſtarum particularum neceſſario, dum in alias aliæ impingunt, deterim, adque orbiculam figuram hoc nomine redducit, hinc tamen & iis majorem ad avolationem promptitudinem miniſtrat, citioremque proinde flammæ, ni novus aliunde pabuli ſuppetat proventus, extinctionem invehit.

Ex dictis colligere licet fermentorum actiones ad duplicem cenſum revocari poſſę. Videtur enim alia *expanſivo nixu* vires ſuas exercere, alia *præcipitatoria* potiſſimum *vi* pollere. *Prioris generis* ſunt, quę ex particulis inter ſe difformibus conflari diximus, cùm, prę tali diſcordantia, poſtquam in motum vindicatæ fuerint, non tantum in maſſæ fermentandæ particulas agant, ſed & in ſe invicem: etenim in tam difformi particularum activarum conventu, & alię alias recedere cogunt, ut ſic ſingulæ ſatis nanciſcantur ad libere movendum ſpatii, & nullæ non varias in maſſa offendere poſſunt, in quas agant, particulas; quo fit, ut continuus in maſſa uſque perſtet orgaſmus, donec vel ſubactæ, vel extruſæ quæ his obſiſtunt, atque aliqualem uniformitatis gradum ſingulę tandem redactę fuerint. Quę *pręcipitatoria* vi pollere diximus, particulis & inter ſe quodam modo homogeneis, & figuris ſimplicioribus, at interea angulis acutioribus, & magis pungitivis, conflari cenſeo. Hęc cum maſſę alicui admiſcentur, quicquid in ea, quod motibus obſtet, offendunt, ſtatim, qua pollent activitate; aggrediuntur, atque, ſi laxius fluitet, facile exturbant, ſin tenacius hæreat, majorem quidem prę reſiſtentia orgaſmum concitant, qui tamen extruſa iſthac materia bre-

brevi ſedatur: etenim, quoniam congeneres inter ſe ſunt fermenti particulæ nullam, vel exiguam, heterogenea illa, quæ eas in motum agebat, profligata materia, luctam ſubire aptæ ſunt ſed relicta occupantes ſpatia, placide in iis ſe componunt.

Ex iſtis priorum ad ſecretionem concitandam miniſterio naturam uti, exinde arguere licet, quod vix ex tam difformi materia conflatis, quibus refercitur corpus, ſuccis talia uſpiam parari poſſunt fermenta, quæ tantam homogeneitatem ſapiant, quanta ad vere præcipitatoria requiritur. Quamvis enim quæ in ipſo ſecretionis actu adhiberi ſupponimus, ſuccedentem materiam ex reliqua maſſa quodam modo præcipitare auguramur, iſtiuſmodi tamen præcipitationem ſatis apte fermentis expanſivis competere poſſe, ex hypotheſi circa hanc rem inferius proferenda, arbitror, conſtabit. Sed jam tempus eſt ut quid ad ſecretionem conferant fermenta, & unde deriventur, expendamus.

CAPUT X.

Fermenta ad Secretionem præcedanea quæ.

Ad Secretionem autem duo fermentorum genera requiri videntur, alia, quæ ei *præcedanea* ſunt, atq; maſſæ ex qua aliquid ſecernendum eſt, antequam ad ſecretoria organa pervenerit, affundenda; alia quæ *in ipſo ſecretionis actu* ſuggeruntur.

Quæ prioris generis ſunt, ex æquo ſimplicibus ac mixtis ſecretionis ex uſu ſunt, & eo fine addenda ut ſufficientem maſſæ laxitatem inducant, quo in partes promtius ſecedat, atque alterius [ubi requiritur] actioni libentius obſecundet. Vix enim ad hanc rem nudam inteſtinam ſufficere poſſe fermentationem ſupponere poſſumus, ſi perpendamus quam cita, quamque copioſa, tum recrementorum, tum utilium ſubſtantiarum ubivis fere in corpore, inſtituatur ſeceſſio. Neminem latet, eſculenta, quæ quotidie ingerimus, paucarum horarum in ventriculo mora tantam acquirere laxitatem, ut de facili in peranguſta ductuum chyliferorum, in inteſtina confertim inſertorum, orificia magnam ſui partem lactea ſpecie colari permittant. Huic liquori in ſanguinem transfuſo, non longo tempore aptitudo imprimitur ad multas ſui partes per alia, eaque & anguſtiora, & variæ invicem figuræ, cribra dimittendas; unde alias in nervos tranſmitti, alias (& magno quidem numero) renum glandulas, alias maxillares, hepatis, pancreatis, &c. cis non multas horas, tranare compertum eſt; quod nuda digeſtione abſq; fermentorum additamento tam brevi tempore obtineri poſſe vix eſt, opinor, qui aſſeruerit: ſecus enim cur non eædem ſubſtantiæ extra corpus, pari digeſtioni & caloris gradu adhibito, parem laxitatem (aliaſque inſuper, quibus hæ gaudent, qualitates) eodem temporis ſpatio acquirunt? Unde patet non exiguam fermentorum, ad laxitatem hanc inducendam, eſſe neceſſitatem.

Objici quidem hic forſan poterit (præſertim quod ad ea attinet; quæ ſanguini immediate in hunc uſum inſervire cenſemus, eique nullis factis ambagibus remiſcenda eſſe teſtatur partium vaſorumque ſtructura) quoniam ex ipſo ſanguine ortum ſuum trahunt, naturam operam ludere videri, dum eo fine ſubſtantias has ſecernit ut remiſceantur; unde æque feliciter ſola digeſtione laxitatem hanc ſanguini induci poſſe, ac affuſo, quod ex ipſius penu delibatur, fermento forſan concipiantur. Cui repono, ſecretas haſce ſubſtantias ipſo ſecretionis actu altiorem, quam qua pollebant; dum in gremio maſſæ, ex qua emerſerant, latebant, energiam induere: etenim præter comminutionem, quam vaſorum anguſtias tranando ſubeunt, hoc inſuper accedit, quod plures, in unam congeriem eximiæ ſubtilitatis coeuntes particulæ, majores neceſſe habent poſſidere vires, quam cum ſingulæ, & ab invicem diſterminatæ, & craſſioribus obvolutæ fuerant: porrò, & inquilinis portionis illius ſanguinis, cui affunduntur, ſubtilium particularum copiis junctæ, hoc nomine maiorem in illo comminutionem & laxitatem efficiunt. Quin ſatis obvium eſt

ſubſtantias Chymica ἐγχειρήσει productas & majores, & alias poſſidere facultates, quam ex quibus proliciuntur concreta; atq; notum eſt cohobiorum medio magis exaltari, ſaltem alias nanciſci dotes, quam ſi ſimplici digeſtione res tranſigeretur.

Hujuſmodi fermenta non pauca in corpore reperire eſt. Sic ſalivalis humor, & ſi quis alius per nondum detecta vaſa in ventriculum effundatur, aſſumtum cibum comminuit, adque ſecretionem inteſtinalem diſponit. Huic maſſæ in inteſtina dilapſæ, & in lacteas traducendæ, ſuggeritur aliud ex biliaribus pancreaticoque ductibus fermentum Chylo deinceps, in venas ex propriis vaſis elutriando, in itinere ſuo primum nervoſum liquorem in glandulis meſentericis affundi veriſimile eſt deinde in receptaculo lympha additur, ut ſic in ſanguinem promtius faceſſat, adque ſubſequentes ſecretiones aptior ſit. Sanguini hepar appulſuro ex liene ſuggeri videtur fermentum, ut ſic facilius deſtinatam ſarcinam in hepate deponat. Breviter, ſingularum reductivarum ſecretionum materiæ totidem fermenta mihi videntur, quibus comminuantur, atque ad altiorem laxitatis & ſubtilitatis gradum evehantur ſucci, hoc proventu aucti. Et ſane videtur mihi cuncta, ubicunque in corpore reperiuntur, fermenta *glandularum* eſſe productiones (excepta forſan chyli portiuncula ventriculi parietibus præ ſua viſcoſitate adhærente, inque fermentativam indolem mora hac exaltata] quarum cùm hoc munus ſit, ut peculiaris ſanguinis particulas eaſque reliqua alluentis ſanguinis maſſa magis ſuo genere activas, ſegregent, quid vetat quo minus iſtæ ſubſtantiæ hoc munere fungantur, & quidem ſolæ, quandoquidem nuſquam alibi in corpore aliæ tantæ activitatis præparantur.

Verum præter indigena hæc Fermenta, adventitia alia non raro forinſecus ſuppeditantur, quorum in cenſu numeranda ſunt, ſive medicamenta cathartica diuretica, diaphoretica, &c. ſive aliæ cujuſcunque denominationis ſubſtantiæ, quæ cùm in corpus admiſſa à ſuccis quibus admiſcentur ſubigi & domari nequeunt, ut ſic in æquabilem cum iis maſſam coeant, orgaſmum inter eos aliqualem concitant, & præ difformitate, quam ad has vel illas eorum particula habent occurſibus à cæteris ſociis ſuis laxant, adque receſſionem diſponunt.

CAP. XI.

Fermentum Secretiones Mixtas immediatè concitans quodnam ſit.

FErmentum autem quod ad ipſum Secretionis actum immediate requiri ſuppoſuimus, miſſis ambagibus *Succum* ipſum *Nervoſum* eſse cenſeo, ſine cujus directione vix, ac ne vix quidem, latis pro Naturæ indigentia atque intentione tam diverſæ, quam cernimus, indolis ſubſtantiarum, conſtanti adeo tenore hic illic prorumpentium, ſecluſionem obtineri poſse arbitramur.

Paradoxam, nullus dubito, plurimi hanc criminabuntur ſententiam, utpote à nemine, quod ſciam, hactenus traditam: Quamvis enim Cel. *VVilliſius* ſuccum hunc in Fermentorum numerum jamdudum retulit, atque in *nutritionis* opere, ſicut præcipuum uſum, ſic fermentativam vim illi aſſignavit, nil tamen in *ſecretione* peragenda muneris, quantum mihi contigit obſervaſse, ei detulit. Conjiciens doctiſs. hic vir ſanguinem, utcunque nutritionis materiam ſuppeditantem, craſſiorem tamen & hebetiorem eſse, utpote ſpiritu animali deſtitutum, quam ut idoneas, quà augendis, quà abſumptis partibus reparandis, particulas ſufficiat, perquam ingenioſe, *ſuccum nervoſum, maſculini ſeminis inſtar, nutritio humori copioſe ab arteriis ſuggeſto in ſingulis affundi* ſupponit; *quo velut fermento imbutus iſte, atque mutua ſubitione diſſolutus, dum in partes recedit, idoneum quibus appellit partibus pabulum ſuppeditet.*

Qui quidem effectus (ſi nutritio, uti perquam probabile videtur, ſaltem quoad longe maximum partium nutriendarum numerum, ad modum à Cl. viro aſſignatum, peragatur) licet non obſcurum teſtimonium perhibeat fermenti naturam huic

huic aſſignandam eſſe, ut tamen facilior ad hypotheſin noſtram, de modo, quo ſuccum hunc in opere ſecretorio agere ſupponimus, ſternatur via, liceat paululum ulterius, an illi hujuſmodi competat indoles, expendere.

Et quidem tum ex γενέσεως *& elaborationis ratione, tum ab effectibus, ſatis clara deſumi poſſunt indicia, quæ eum non modo in fermentorum, ſed & maximè expanſivorum cenſu locandum eſſe ſuadeant. Quoad prius, neminem latet ex ſanguine, liquore admodum elaborato, parari; cujus ſubtiliſſimæ particulæ, dum per anguſtas glandularum cerebralium meatus colantur, craſſiorum, quibus irretitæ prius hæſerunt, contubernio hac arte liberantur, dumque inſuper ſui juris ſic factæ intra nervorum tubulos commorantur, ab iiſque coercentur & ab evolatione detinentur, nequeunt non inteſtina agitatione ſeſe invicem ulterius comminuere, adeoque majorem ad motum propenſionem adipiſci; quam agitationem porrò promovet & continuata uſque recentium à tergo admiſſio, & caloris, quo ſingulæ partes corporis gaudent, fotus. Præterea cùm ſanguis, prout ſupra notavimus, valde hererogeneis particulis refertus ſit, cùmque vix ulla tam exquiſita in corpore ſupponi poteſt colatura, ut puræ homogeneæ & ſubtiliſſimæ ex liquore tantopere elaborato & ſubacto, omni craſſiorum conſortio liberæ, in ulla vaſa recondantur; colligere licet ſuccum nervoſum, non modo ſubtilitatis, ſed & particularum diffor mitatis, ratione, in fermentorum familiam cooptari debere.*

At ex effectis inſuper, quos in muſculorum motibus concitandis profert, ſatis hoc evinci poteſt, ſive eundem in ſtatu ſano, ſive morboſo, conſtitutum contemplemur. Si enim quantam vim brachium ex non multis, nec conſpicua mole, muſculis conflatum, quà percutiendo, quà elevandis impellendiſve magni ponderis moliſque corporibus, exerit, perpendamus; ſi celerrimas, ac ordinatas, atque dictatis animæ ad amuſſim obſequentes, quas imperiti Citbariſtæ digitis obſervare eſt, reciprocationes; ſi porrò ſtupendas contractiones, motuumque inordinatorum licèt, nunc in hac, nunc illa parte, quos in convulſis & epilepticis, vitiato ſucco nervoſo, cernere eſt, vigorem penſitaverimus; non niſi ſumme agilem, & proinde fermentativum, hunc eſſe ſuccum concludere poſſumus. Quamvis enim muſculis mechanica neceſſario adeſſe debet ad motum eorum exhibendum ſtructura, atque ſanguinem calculum quoque ſuum addere concedendum ſit, præcipuam tamen energiam à nervis influere nemo, opinor negaverit, fibris ſcilicet ab horum actuatis ſucco: atque notum eſt quod ſi nervi vel obturentur, vel præcidantur, ſtatim concidit omnis in partibus illorum commercio fraudatis motus.

Si verò, ad hæc, iſtorum effectuum magnitudinem cum perexigua, qua ſuppeditatur, ſucci iſtius quantitate conferamus, res extra omnem controverſiæ aleam protinus conſiſtet. Notum enim eſt, & in perexilibus vaſis deportari, & lentiſſimo per eorum canales motus ſerpere. Etenim in præfecto aliquo nervo, quamvis porulis donari certum eſt, nulla tamen, quemadmodum in vaſis ſanguiferis conſpicua ſeſe oculis ſiſtit cavitas; unde à multis retro ſeculis (imo etiamnum apud multos eadem obtinet ſententia) imaginariis, neſcio quibus, ſpiritibus deportandis ſolummodo inſervire creditum fuit. Porrò nec adhibita ligatura hinc vel inde tumere deprehenduntur, nec vel compreſſi, niſi parum admodum liquoris effundunt. Motum verò, quo prorſum ſuccus iſte pellitur, quod attinet, certum eſt nullam in propinquo partem eſſe, quæ motum illi, niſi perquam lenem, imprimat: cerebrum enim & prætenerrima compage, & fabricæ, à muſculari multum diſtantis, ratione ineptum prorſus eſt, ad effatu dignam ſucci ſui quantitatem propellendam; ſed totum hoc munus ſanguini traiicienti deberi videtur, qui cùm continuo quaſdam ex gurgite ſuo in cerebralium glandularum porulos, parce licet, dimittit particulas, harum miniſterio prius depoſitas ſolummodo protrudit: cùmque hic motus admodum lentus ſit, conſtat perexiguam iſtius ſucci proportionem in tam anguſtæ cavitate edonatis vaſculis deferri poſſe,

qui

qui proinde maximam energiam poſſidere debet.

Sicut verò fermentativa huic ſucco competit indoles, ſic, quandoquidem natales ſuos ſanguini debet, pronum eſt concipere aptitudinem retinere ut in eundem agat; eoque potius; quoniam, præ maxima ſanguinis heterogeneitate, nequit non inter diſcordes illius particulas plurimum reſiſtentiæ offendere, adeoque in motum facilius concitari.

Succo hoc in fermentorum numerum ſic celato, oportet ut, quandoquidem ſecrecretiones, quas memoravimus, fermentorum adminiculo peragi ſupponimus, oſtendamus ipſum hunc fermenti munere fungi poſſe.

1. *Arg.* Idcircò primò, quandoquidem natura ſingulas partes juſto ad deſignata munia dimenſo fabricat, nec quæ ejuſdem generis ſunt, imperitorum artificum more, hic ampliores, illic contractiores, eadem utrobique uſus neceſſitate urgente conſtruit, utque in neceſſariis nunquam deficit, ſic nec luxuriare ſolet; concludere licet, ubi vaſa occurrunt quæ majorem ad partes, in quas inſeruntur, proportionem gerunt, quam ejuſdem generis alia in aliis partibus obtinent, iſtorum uſus vel plures, vel magis conſpicuos, hic reputandos eſſe, parteſque in quas inſeruntur majori, quem deportant, liquoris copia indigere, quam aliis, minora inſerta habent, ex uſu eſt. Hinc quoniam obvium eſt, quaſdam partes majoribus nervis, quam qui aliis inſeruntur, donari; ſequitur liquorem quem deferunt, utpote majori copia diſtributum, vel in plures uſus, vel magis notabiles, quam ubi minori provenit, inſervire.

Uſus quidem binos *nervoſo contento* adſcripſerunt veteres, nempe ut tum *motui* tum *ſenſationi* ancilletur; quibus tertium Celeber quidam ex recentioribus aſſignarunt, ut ſcil. *nutritioni* (poſtquam in *liquorum* familiam cooptatum) inſuper inſerviat; licet alii aliter hanc rem explicent: adeo ut ſuppoſitio, nullo alios uſus ſucco nervoſo competere, ubicunque largiori dimenſo ſuppeditari comperimus, talem eſſe partis indolem neceſſe ſit, ut vel ad motum magis aptetur, vel exquiſitioni ſenſu donetur, vel ſaltem majori hujus quantitate ad nutritionem indigeat quam ubi parciori manu diſpenſatur. Jam verò glandulæ in quibus tum excretivæ, tum reductivæ ſecretiones (ſaltem in quibus major ſecernitur humoris copia) peraguntur, largoribus, computo ad ipſarum molem facto, nervis donantur) id quod ex Cl. *VVhartono* ſatis obvium eſt colligere,) quam qui aliis ferme ullis partibus competunt: imò conſtat in quibuſdam nervorum numerum illum vaſorum ſanguiferorum ſuperare. At cui, quæſo, ex memoratis uſibus tantum ſucci, quem iſtis partibus inſerti nervi deferunt, quantitatem datam ſupponere poſſumus?

1. Enim ſi ad *motum* dari ſuppoſuerimus, videntur ad hunc ſtructuræ ratione prorſus ineptæ huiuſmodi partes quandoquidem in confeſſo eſt, peculiarum fabricam, qualis eſt muſculorum, ad hoc munus requiri; & nemo non, opinor, concedet, nullam in corpore partem, quæ vel non eſt muſculus, vel ſaltem fibris muſculorum ritu diſpoſitis quodam modo non fabricatur, ad motum qui alicuius momenti ſit, præſtandum natum eſſe. Haud ſane inficias ivero aliquo glandulas motu gaudere; quo nempe ſeſe quodam modo conſtringendo ſanguinis forſan tranantis velocitatem accelerent: ſed ad hunc tam lenem (quem & potiſſimum veſtienti membranæ debere videntur) excitandum tantos nervos dari nemo facile crediderit; præſertim ſi attenderit, ipſis muſculis, motus organis adæquatis, minores in proportione nervos adeſſe, quam qui glandulis conceduntur, licèt interea præ diuturna & violenta, qua non raro concitantur actione ſatis largas ſucci huius exſpenſas ſubire neceſſe habeant. Et quamvis obiiciat forte aliquis, fibras, ex quibus conſtatur muſculus, totidem eſſe vaſa ſuccum huic ſuggerentiæ, quæ idcirco glandularum nervos multum ſuperare videntur; huic tamen reponere licet, quod quoniam ſingulæ fibræ ab inſerto ſolummodo nervo liquorem ſum accipiunt (nec enim mihi conſtat quommodo iis aliunde ſuppeditetur) iſte autē, cùm intra nervos ipſos lente admodum commoveri ſolet, lentius ta-

men ſerpere neceſſe habeat, ubi numeroſos hoſce & capaciores ingreſſus fuerit canales; ſequitur quòd, ſi tantilli nervi ad motum in muſculo tot fibris ſtipato concitandum ſatis ſint, vix probabile videtur majores ad hoc munus requiri, ubi nulla, ſtricturæ ratione, ad hanc rem aptitudo reperitur.

2. Quod ad *ſenſum* attinet (tactus volo; lubens enim conceſſero reliquorum ſenſuum organa ſatis amplis ad id muneris gaudere nervis, licet ex iis quædam forſan minoribus quam qui aliquibus glandulis conceduntur) tametſi haud negandum ſit glandulas hoc pollere, quoniam tamen naturæ ſolenne eſt partes ad deſtinatos uſus commenſuratas facere, vix quiſquam, qui cum ratione philoſophari volet, ſibi perſuadere patietur, tantos nervos tantilli partilius, quales pleræque ſunt glandulæ, ad hunc uſum dari, cum aliis, exquiſitiori ſenſu donatis, multo minores ſufficiunt. Membranæ [quas adæquata eſſe ſenſationis organa plerique conſentiunt. Medici, nec quicquam aliud ſunt, niſi nervorum expanſiones, ſaltem ab his ſenſum ſuum mutuantur] quamvis late in alias partes protenſæ, imò unice ferme aliquas conſtituant, haud tamen originem ſuam à nervis uſque adeo amplis, atque in plurimas inſerantur glandulas, deducunt? at contra glandulæ, quantumvis grandi nervorum ſatellitio ſtipatæ, ſatis obtuſo ſenſu donantur, prout in earum inflammationibus cernere eſt, quæ raro tantam inferunt moleſtiam, quanta in aliis pleriſq; partibus, pari modo affectis obvenit; nec ſtruma, ſcrophulæve, vernacula iis mala impendio magnum dolorem creant. Et ſane minores omnino ad ſenſationem, quam ad motum, ſufficiunt nervi, quoniam major ad hunc quam ad illam requiritur actio, atque copioſior ſucci nervoſi profuſio & impenſa ad grandiores illas muſculorum machinas actuandas neceſſaria eſt.

At verò tertiò, de *nutritiones* res paulo magis intricata videtur: Si enim ad mentem Celeber. *Gliſſonii*, *Vvartoni*, aliorumque partes, quas ſpermaticas appellant, (quales ſunt *Gliſſonio* fibroſæ, membranoſæ & nervoſæ, cerebrum, medulla ſpinalis, humores oculorum, oſſa, dentes, *cunctæque glandulæ*) non ſanguine ſed humore nervoſo nutriantur, congruum eſt ąplioribus illas nervis donatum iri. Verum (tantorum virorum præfata venia) quemcunque tandem uſum ſuccus hic nutritionis operi (in partibus ſaltem ab ejus fonte remotioribus) præbeat, videtur mihi nullis hoc ei munus unice deferendum, ſed ex ſanguine [maximam ſaltem partem] delibari poſſe, quod in quarumcumque ex iis, ut ut inter ſe diſcrepantium, alimoniam cedat: præterquam enim quod ſanguis in ſuo penu plurimas diverſi generis particulas contineat, atque inter illas non paucas [prout Cl. *Vvilliſius* ſatis evicit) aptas natas quæ partibus in alibilem ſuccum faceſſant, vero conſentaneum inſuper videtur ex eodem purpuraſcēte liquore candicantes ſatis facili negotio elaborari poſſe. Cui enim omnis βρωματισμὸς à certa particularum corporis figuratione vel poſitione pendeat, unde radii lucis determinato modo reflexi, prout ſenſorium hoc vel illo modo afficiunt varias colorum φάσεις producunt; quid vetat quo minus ſanguineæ particulæ, ſi figurarum, adque invicem reſpectus, à quibus rubedo pendebat mutationem patiantur [quod comminutione, quam ſanguis tum inter circulandum, tum inteſtina fermentatione ſubit, haud difficulter obtineri poteſt) colorem ſimul mutent, adque albidiores qua conſtituendas, qua nutriendas, faceſſant? At verò hoc palmarium videtur ad evincendum, nutrimentum, etiam ſpermaticarum partium, ex ſanguinea maſſa immediate ſuggeri, quòd cerebrum, utcunque inter has numeratum, & quod minus quam pleraque ex iis, ex colore aliiſve, quibus partes ſpermaticæ à ſanguineis diſcriminari ſolent, indiciis, ſanguini originem referre videtur, unicum tamen inde nutricatum deſumit, non ſecus ac eidem natales debet: quomodo enim à nervoſo ſucco nutriri poteſt quòd prius exiſtere, omnique ſua ſuppellectile inſtrui debet, quam iſte parari queat, & cujus id munus eſt, ut ſuccum hunc in reliquarum partium uſum ſeu elaboret ſeu

ſepa-

ſeparet, & diſpenſet, totum autem quod admittit, è ſanguinis lacuna accipiat? [Niſi comminiſci quis voluerit, quòd ſicut coronariæ arteriæ caloris & vitalitatis fomitem, ex proprio penu depromtum, tanquam ex poſtliminio, cordi reddunt, ut hinc reliquo corpori proſpiciat, ſic conſimilis, reducum aliquorum nervulorum ope, ad ſingulas cerebri glandulas ſucci hujus proventus, lepido commento, reducatur.] Si vero cerebrum, tantæ nobilitatis, tamque exquiſitæ ſtructuræ, pars, utpote in qua regia animæ ſtat ſedes, puriſſimuſque in toto corpore præparatur humor, ex ſolo ſanguine dirigentis & ſubigentis fermenti miniſterio & compignari & reſarciri queat, cur aliis inferioris ordinis partibus tam elaboratum paululum tantopere neceſſarium concipiendum eſt, nec ſufficere poteſt, ut ex ſanguinea maſſa [materia ſaltem ejus] immediate ſuppeditetur; Nec enim nervoſi ſucci uſum inprorſus denegamus, quemadmodum inferius dicemus: ſed quoniam hunc fermenti tantum vices [ex mente Cl. *Vvilliſij*] peragere conjicimus, nulla mihi videtur ſubeſſe ratio, cur apportantes nervi tantum in variis partibus (glandulis ſcil. prę reliquis) diſcrimen quoad molem ſortiantur, ſi nutritionis peragendæ gratia ſolum advehant. Et ſane quantumvis detur, ſuccum nervoſum copioſius ad ſpermaticas partes, nutritionis ergo [ex citatorum Cl. virorum ſententia) ſuggeri debere; cur tamen glandulis, quam cæteris hujus proſapiæ partibus majores donantur nervi, cùm omnes pariter nutritione indigeant, eandemque augmenti proportionem obſervent? Porro cum iſtæ partes texturæ ratione non multum difflabiles ſint, & proinde minorem pabuli proventum expoſcant, quorſum tantæ molis iis inſeruntur nervi, cum minores multo in hunc uſum ſufficere poſſint?

Celeb. *Steno* alium nervis in glandulas ſtomachicas inſertis uſum aſſignat [qui ſi hic concedatur, in aliis pari munere fungentibus locum habere debet) nempe *ut venas conſtringant, quo ſanguis aliquatenus in motu ſuo rapidiori impeditus, vaſorum ſecretoriorum orificis ſiſtatur, ut hac mora ſalivaris materia promptius in ea coletur*: (Qualem & nervis, per pulmones decurrentibus, aliaſque in partes inſertis, uſum, pro ſanguine iuxta pathematum impetus moderando, aſſignat Cl. *Vvilliſius*.] Agnoſco ſane ingenioſiſſimum inventum, & uſum hunc iis ex parte competere omnino concedo: At, pace doctiſſ. viri, cenſuerim multo exiliores nervos huic, non minus quam motui, ſenſationi, & nutritioni ſatisfacere poſſe; eoq; magis, quoniam vaſorum ſanguiferorum ad pleraſq; glandulas attinentium tanta eſt exilitas, ut nervorum proportionem haud æquare videantur. Et quidem obſervari poterit partes, in quibus periſtaltica contractio admodum conſpicua eſt, non impendio magnos prę aliis ſortiri nervos, verùm propriarum fibrarum, quas per exiles nervos deportatas actuare poteſt ſuccus, miniſterio opus hoc abſolvere; id quod in inteſtinis patet, quibus ſicut multo fortior eſt quam venis ullis conſtrictio, ſic nullus Anatomicus propalavit, grandiores iis adeſſe nervos, quam qui in glandulas mixtis ſecretionibus dicatas inſeruntur. Porro nervi ipſa glandularum penetralia ſubire videntur; cum potius ad hoc muniis earum exteriora perreptare deberent, ut ſic venas in egreſſu circumambientes conſtringerent. At inſuper quandoquidē doct. vir hunc iis uſum hic loci ideo potiſſimū aſſignat, ut *pro animæ imperio* vel *motu* majori copia ſubinde profundatur ſaliva quorſum partes in proportione his nervi in alias glandulas inſeruntur [nec enim obſervatum eſt exiliores eſſe, qui in cęteris, pleriſque ſaltem, terminantur) quę conſtanter ſuccum ſuum; & æquali circiter, cęteris paribus, menſura ſeparant, nec ab animæ nutu, quantum liquet ſecretorii ſui muneris variationum patiuntur.

Hiſce uſibus ad totum, quem tam ampli ad glandulas apportant nervi, ſuccum exhauriendum haud adęquatis, qui alius reſtat, niſi ut qui ſupereſt, ad *ſecretionis* opus impendatur? Ad quam porro ſententiam amplius ſtabiliendam, attendi poterit.

2. *Argum.* Vix aliunde (ſuppoſito quod fermentum ad ſecretiones, quas diximus, neceſſarium ſit) deduci poſſe fermentum huiuſmodi, quam ab hoc ſucco:

Ad hanc rem, duplex ſolſummodo excogitari poteſt ratio, quomodo glandulis ſuppetat fermentum. Vel enim ipſa glandulę ſubſtantia propria digeſtione generari debet, vel aliunde per vaſa aliqua ei inſerta conſtanter ſuppeditari. Quoad primũ non prorſus improbabile, videtur ipſum partis alicujus ſuccum, modo moram aliquam illic trahat, in fermenti genium exaltatum iri; reſeratis ſcil. hac intercapedine magis activis, ex quibus conſtat, particulis, inque alias de novo appellentes agendi vim hinc nactis, non ſecus ac ſubactæ farinę maſſam aliquandiu aſſervatam in fermentum redigi, vulgari experimento cernimus: atq; hoc pacto Chyli, in ventriculi fundo & plicis detenti portionem in fermentum faceſſere, adque ciborum poſtmodum ingerendorum coctionem operam conferre, qui hinc deducunt fermenti ſtomachalis rationem, ſupponunt. Verum enim vero tale aliquid in glandulis locum habere poſſe haud facile conſtat: non enim liquet ullas iis, niſi ipſorum vaſorum, præſto eſſe cavitates, in quas talis aliquis, ſanguini trajicienti pro re nata ſuggerendus, recondi poſſit ſuccus; atque probabile eſt ex vaſis variè complicatis unice conflari iſtas partes imo videtur, quod citatior, tam hic loci quam alibi ſit ſanguinis motus, quam ut adeo longam ſucco cuivis appellenti moram permittat ut hanc exaltationem ſubeat, quin faciliime, ſuccum in venas ſtatim devolvendum, non poteſt non abſorbere: cùm interea, in propoſita de ventriculi fermẽto inſtãtia haud poſſibile videtur, ut totus una vice excludatur chylus, quoniam & laxior illi tonus eſt, quam ut omnimodam contractionem ſubire poſſit, & tam profunde in ſiniſtro hypochondrio propendet ipſius ſuccus, ut difficillime ad pylorum aſcendere queat ponderoſior chyli pars in illo latens, idcirco ſatis longam illic ad exaltationem moram facile trahere poteſt. Quinimo ſecretionis methodus (mox trahenda) non indigenum, ſed quod forinſecus cũ impetu injiciatur, requirere videtur fermentum.

Quoad alterum, Vaſa, quæ in glandulas fermentum iſtud deducere poſſunt, vel arterię ſunt, vel nervi: certum enim eſt & venas; & lymphatica, ab iis, quod ab iſtis affertur revehere, per arterias quod adducitur nil aliud eſſe, quam ipſum ſanguinẽ (quo nomine tatam maſſam utcnnq; chylo & lympha ſcatentem intelligo) cuivis in propatulo eſt; atque ipſi ſanguini, qua tali, fermenti quod volumus titulum non competere nemo non concedat, cùm ſecretionum materiam ſuppeditet: nos vero ſupponimus fermentum, ad hoc opus, aliud requiri à maſſa ex cujus grem io aliquid immediate ſeparandum eſt, quanquam negandum non ſic ex eadem elaboratum antea fuiſſe; quam tamen elaborationem ejus, & ſeparationem, ut fermentum evadat, ante peragendam eſſe, quam partem in qua fermentativum hoc minus exequi debet, ex dictis, opinor, conſtiterit. Reſtant ergo quod, quoniam multum aliud ſupereſt vas quod ad glandulas quicquam, quod fermenti vices præſtet, afferat, nervi hoc ſuggerant.

3. *Argum.* Porrò tertiò hoc iſti ſucco in Secretione munus deberi, inde forſan arguere licet, quod ex hujus dyſcraſia quavis, vel deficientia, pervertitur ſecretionis opus: adeo ut ſi quoad craſin debilitetur, aut nervi obturentur, ſecretiones vel omnino deficiunt in partibus quo tales pertingunt nervi, vel ſaltem parcius ſolito procedunt; ſi vero acrior evadat, atque hoc nomine magis fermentativus, immoderatius concitantur.

Prioris exemplum in paralyſi cernere licet, quo in affectu plures ex ſolitis ſecretionibus minutius ſuccedere ſolent; ſpeciatim alvina rarius ſolito procedit excretio; quod non tã inteſtinis, prę ſpirituum defectu, contractionis munere orbatis tribuendum duco quã ſuccorũ ex hepate & pancreate excernendorum, unde ſtimulatione debita carent, defectui, quandoquidem in taliter affectis non ſupra modũ diſtentum abdomen, ſaltẽ in principio morbi comparire ſolemus, ut exinde conjiciamus inteſtina excrementis oppleri. Quinimo ſatis infrequens eſt diaphoreſis, quã etiam difficillime exhibitis licet diaphoreticis, cõcitare datur; quem affectum à novorum ad glanduloſam cutim tendentium obduratione pendere, non admodum durum eſt agnitu. Agnoſco ſane hujuſmudi ęgrotantibus liberatiorem in quibuſdam partibus ali-

aliquando procedere ſecretionem [quemadmodum quandoque obſervari tales magnam ſalivæ copiam profundere) cujus tamen rei hanc forſan reddere licebit rationem, quod nempe in his non admodum debilitetur ſucci nervoſi craſis, ſed potiùs extranea, ex ſanguine illi demandata, nervorumque tubulis improportionata ſufferciatur materia; quo fieri poteſt ut, quibuſdam ex iis obturatis, alii; quibus patula magis cavitas obtigit (nec enim eadem diametro omnes forſan conſtant) vel quibus obſtruens craſſamentum nondum appuliſſe contigit quandoquidem hinc ab obſtructione immunes perſtant, copioſius ſuccum ſuum in partes, quibus inſeruntur, deponant; unde ſi partes iſtæ ſecretorio muneri deſtinentur, majori quam alias ſolent, copia è perluente ſanguine hujus appulſu deturbantur ſeroſiores, vel aliæ quæ coli poris proportionem gerunt particulæ, eoque magis, quoniam ſecretionibus alibi deficientibus ſanguinea maſſa nimia ſecernendæ alias materiæ copia luxuriat.

Secretionis vero ſupra modum naturę ſtatutum auctæ inſtantiam habemus in Scorbuto, quem non in ſolo ſanguine, ſed & ſucco nervoſo, acri nimis reddito, at in hoc *ſecundario* tantum, radices agere Cl. *VVilliſius* (qui perquam accurate morbi hujus genium inveſtigavit) cenſet. In quo affectu inter alia, quæ huic rei teſtimonium perhibent, ſymptomata [qualia ſunt fluor alvi vomitio,&c.]Doctiſſimus vir hoc pro ſolenni ingraveſcentis morbi ſigno adducit, quod *copioſæ & corrodentes ſputationes* eveniant; quæ cùm non niſi ſucco nervoſo tandem affecto, ſe prodant (vix enim ingraveſcere poteſt hic morbus quin ſuccus iſte, è ſanguine ortus, & vectigalia inde perpetim delibans, una afficiatur] indicio mihi ſunt ab eo depravato provenire, quamvis doctiſſ. viro conſentio, materiam ex ſanguine provenire: & quoniam [quod ſupra oſtendere conati ſumus] nequit ex ſuo penu tantam, quanta erumpit, humoris copiam ſuppeditare, ſequitur vires ſuas in ſanguinem exerere, ad materiam hanc ex ejus ſinu deturbandam; ad quod præſtandum non parvam energiam ab acrimonia ſortitur. Tono partium ſecretoriam fateor aliquid in hoc negotio dandum, quo laxato copioſior liquoris ex ampliatis meatibus profuſio ſequi poteſt; ut niſi aliquid inſuper acceſſerit: quòd huic determinationem ad iſtos ſubeundos imprimat, vix, ut mihi videtur, concipi poteſt, quin in patentiores venarum canales longe maxima ejus, quod ſecerni comperimus, pars iter teneat: hoc autem à ſucco nervoſo petendum reor.

Verum reclamantes audio hoc eſſe ὑποθέτει nimirum δὐλεύειν, minuſque philoſophice factum, ſuccum hunc tot muniis onerare, tamque diverſis addicere; ſaltem indignum liquore uſque adeo elaborato videri ad tam abjectos uſus detrudi, primariumquę animę in excelſioribus ſuis Operationibus exequendis miniſtrum, latrinæ pariter quaſi exhauriendæ ablegari.

Quibus repono, primò quòd quandoquidem nulla corpora ſeorſim quoad agendi vim, conſideranda ſunt, ſed prout à plurimis aliis, iiſque varii generis, circumſepta; à quorum diſcrepantia, dum in ea impingunt, multifariam eorum actionem determinati, affectuſque propterea variari, neceſſum ſit (quemadmodum pulchre monet φιλοσοφώτατος D. *Boylius*) nequaquam rationi abſonum videtur tot, imò plures quam nos ei adſcribimus, ab hoc ſucco productum iri effectus; cùm pro corporis organizatione (ſatis ut elegantis, ſic diverſis in partibus multum variata) nequit non diverſimode determinari ejus actio, nec proinde fieri poteſt, quin tam ad ſanguinem ubi in hunc agere deſtinatur, quam ad partes ſolidas, pro varia eorum habitudine, vario modo ſe habeat. Nec magis ſane hoc mirum videri debet, quam quod [quamquam nativū ei munus ſolummodo videatur radios de ſe ſpargere, iſtorum tamen famulatu]hic plantas germinare, illic tubera ſuccreſcere facit, alicubi bitumen è terræ viſceribus cogit, alibi vapores attollit, aeremque nubibus infercit, ceram liquefacit, lutum in ſaxeam duritiem excoquit, nunc concreta ei debito modo expoſita blādo calore fovet, nunc eadem, vitri (imo glaciei) in idoneam formam redacti ope, in fumum & flammam convertit. Quæ om-

omnia cùm à nulla facultatum ipſi Soli inſitarum diverſitate, ſed à ſola radiorum prout in varie diſpoſita corpora impingunt, diffuſione prodeant; quidni pariter ſuccus nervoſus, dum in partes varie contextas depluit, quarum ad ſenſationem, aliæ ad tranſmittendos liquores, &c. fabricatæ ſunt, varios in ſingulis effectus producat?

Quòd verò ſecundò de officii vilitate objicitur, nulla difficulate laborat, ſi perpendamus naturam non eoſdem in partibus conſtruendis, earumve uſibus aſſignandis, honoris ſervare modos, quos inanis gloriolæ umbras conſectantes ſibi proponunt homines, verum, pro ſingularum ad hæc vel illa munia obeunda aptitudine, illi penſa ſua aſſignare, maximoque in omnibus compendio ſtudere, pluribus, iiſque multum diſtantibus, uſibus, qua partibus ſolidis, qua liquoribus, demandatis Sic quamvis pulmones ad motum ſanguinis tuendum potiſſimum fabricari veriſimile ſit, quid tamen vetat, quo minus ejuſdem gravativis non paucis recrementis eliminandis, æſtibuſq; [aere ſive amiſſo, ſive ſolo contractu vaſa, &, his mediantibus, ſanguinem, afficiente) temperandis ancilletur? Sic inteſtina chyloſæ maſſæ convehendæ, atq; purioribus ejus partibus in vaſcula adſita ſegregandis inſerviunt; interea tamen & tranſmittendo noxio cuicunque, ex ductibus hepatico pancreaticove extruſo, humori ſi quando hoc accidat, ut per ſedem amandetur, ex uſu ſunt pariter & ſuccorum plurimi [ſi non omnes] ſicut variis impenduntur negotiis, ſic non raro ſatis ſordidis. Hepaticum liquorem maſſam chyloſam ad hæmatoſin, & conſequenter ut ipſum nervoſum faceſſat ſuccum, parare vix quiſquam negaverit; at inſuper ad inteſtina, quo hanc propellant, irritanda conducere conceditur. Saliva ad os & linguam, pro motu ſuo facilitando, humectanda inſervit; nihilominus tamen nobile illud cibis in ventriculo conficiendis fermentum (ex parte ſaltem) ſubminiſtrat. Sanguis ipſe tam calore ſuo refocillandis, quam nutriendis cunctis qua nobilioris proſapię qua magis abjectis partibus (ſi modo talis admittenda ſit diſtinctio, inter eas ſaltem quæ ad vitam abſolute neceſſariæ ſunt] natus eſt; dum tamen hoc præſtat, in gremio ſuo excrementitias illas, quas, poſt quam excretæ fuerint, tantopere averſamur, & ſuſpenſo naſo contuemur, ſubſtantias geſtat. Quidni igitur nervoſus ſecretionis muneri viceſſuas præſtet ſuccus, quandoquidem dum hoc peragit, ſanguinem aptiorem ſolummodo ad actiones illi ab anima demandatas, reddit, cui & non minus quam cęteri, ſeu liquores ſeu partes famulatur, & ſine quo vix perfici poſſe ſecretionis opus mihi videtur? Et ſane ſi ipſius animæ munus ſit, a magno Conditore aſſignatum, cunctis, vel infimæ notę operationibus præſidere, eaſque moderari, non video cur tam elatos ipſius miniſtros [cunctos tum liquores, tum partes ſolidas] ſuſpicemur, ut, quod ipſa non dedignatur domina, hi reſpuant.

CAPUT XII.

Hypotheſis pro ſecretionum mixtarum ratione reddenda proponitur.

QUoniam verò non ſatis videtur, ſucci hujus miniſterio ſecretiones peragi nude ſupponere, niſi qua arte & methodo hoc fiat monſtremus proximum eſt, ut *Hypotheſin* noſtram hac de re proponamus unde & major dictis probabilitas (nec enim aliud præ ſe fert hoc, quicquid eſt, cœpti) forſan conciliabitur.

Priuſquam verò hoc aggredimur, aſſumere liceat, primò, quod ſicut promtus ſanguini ex arteriis in venas tranſitus, poſitionis ratione, datur, ſic ex nervorum glandulis inſertorum aperturis, in eas vaſorum ſecretoriorum, pariter, facilis & directus pateat trames: ſecundò quod vaſorum iſtorum poſitio ea ſit, ut ad ſanguifera tranſverſim ſe habeat, ita ut lineat ab uno horum ad alterum ducta, decuſſatim (licet forſan non ubique ad angulos rectos) interſecet locum, quo arteriarum capillaria in venarum ſe exonerant.

Nulla his firmandis, lubens agnoſco, a ſenſuum teſtimonio ſperanda ſuffragia; quoniam, tam hic quam alibi, minutula adeo, ubi in extrema dirimuntur capillaria, ſunt vaſa; omnia, ut vel peſpicacif-

ciſſimorum oculorum aciem effugiant. At vero quandoquidem ſuppoſitio hæc nullo modo in naturæ leges injuria videtur, ſed talis vaſorum poſitio particularum ſeceſſurarum, tam è ſanguine, immiſſi ſucci nervoſi miniſterio, præcipitationi, quam in vaſa ſecretoria derivationi, non parum ex mechanices legibus favere videtur, veniam illi facilè datum iri confido.

His ergo ſuppoſitis, conjicio, quod dum ſanguis glandulas, ubi hujuſmodi ſecretio peragenda eſt, tranat, perpetim (ſed majori ſolito copia & impetu, ſi irritatio quævis acceſſerit) ex adſtantibus nervis in illius fluentum effunditur ſuccus, qui abſque mora ſatis magno impetu objectum rivulum trajicere geſtit, tum quod ſuopte genio ſumme agilis exiſtat, tum quod inſuper à ſanguinis calore, & quam impulſui debet, agitatione vegetiorem concipit motum. Dumque hoc facit, particulæ ejus nequeunt non in grandiores, ex quibus ſanguis maximam partem conſtat, & quæ majoris ſuperficiei ſunt, in itinere ſuo impingere; quas, cùm recto earum motui obſiſtunt, præ agilitate & motus pernicitate, ad vaſis in quo feruntur oppoſitum latus recta, quantum poſſunt, linea propellunt, quandoquidem iſtæ, in motu jamjam poſitæ, determinationem ab aliis fortius motis, & in eas à latere impingentibus, facile patiuntur. Hæ autem ſic protruſæ ſanguinis particulæ, cùm aperturam, quam dixi, in ſecretoria vaſa ducentem offendunt, in eam ſi mole & figura eidem proportionatis donentur, nullo negotio divertunt, ſin majuſculæ ſint, vel talis figuræ, quæ figuræ oſculorum iſtorum non reſpondet, unde ab his admitti nequeant, hoc ſolum inde reportant, quod in torrentem ſuum parietis objectu retorquentur, & una cum eodem prorſum rapiuntur. Cùm vero ſucci iſtius continua fit, a ſanguine novum indeſinenter cerebro penum ſuppeditante, protruſio (maxime vero dum evigilamus, quoniam tunc temporis major nervis accedit tenſio, præſertim vero poſt plenariam chyli diſtributionem) hinc novus, iſq; ſatis copioſus, ex ſanguine glandulis, in quas nervi iſti inſeruntur, appellente affatim detruditur, iſtiuſmodi particularum proventus, inque vaſa ſecretoria corrivatur, quæ tandem impendio auctæ ſatis plenum ſic fluentum conſtituunt.

Hypotheſeos hujus veriſimilitudo inde colligi forſan poteſt, tum quod cunctis in confeſſo eſt, omne corpus in motu poſitum ab alio impingente, quod majorem motus vel gradum, vel vim poſſidet, ubi cætera conſentiunt, determinationem acquirere; tum quod omnis motus in linea, quantum licet, recta peragatur. Unde ex modo allato ſuppoſito, quod vaſa ſecretoria nervulorum oſculis poſitione reſpondeant, & locum ubi ſanguifera concurrunt interſecent, quid incongrui ab hoc quem nervoſo ſucco adſcripſimus, uſu requiritur? Etenim cum tam liquor hic, quã ſanguis, in vaſis ſuis continuo prorſum ferantur, neceſſario, ubi ad occurſationis articulum pervenerint, in ſe invicem impingere debent; dumque ſibi mutuo in motibus ſuis rectis hic moram faciunt, neceſſe eſt ut particulæ unius alteras loco pellant, qua in lucta fortioribus victoria deferetur. Cùm vero ſucci nervoſi particulæ, præ ſumma tenuitate, adque motum aptitudine, ſanguinearum agilitatem ſuperent, majores proinde vires obtinent ad id, quod in ſanguinea maſſa motui ſuo reſiſtit, deturbandum, quam ſanguis ad has ſecum rapiendas, quod propterea, ſi vaſorum ſecretoriorum ora ſatis patentia ſint, in ea propellunt. Interea tamen haud fieri poteſt, quin ex ſpirituoſis his plures ſe una in vaſa ſecretoria inſinuent dum earum, quas è ſanguine extruſerunt calci inſiſtunt: atq; hinc fit, quod nullæ ſecretiones (ne excrementitiæ quidem) dantur, quarum materia ſpirituoſis hiſce particulis non ſit referta [id quod ex earum debita analyſi ſatis liquet, cujus medio non exiguus harum numerus ſeparari ſolet;] quæ tamen non unice ab hoc fonte prodire videntur; cùm copioſiores ſint, quam ut hinc ſuppeditari poſſint, ſed è ſanguine ipſo magna ex parte ſuggeri; dum enim craſſiores, fermenti nervoſi affuſi vi, verſus ſecretoriorum ora propelluntur, atque hoc nomine majorem agitationis gradum nanciſcuntur, ex minutioribus

quæ eas undique circumfluunt) quibus in tramite ſuo occurrunt, aliquas nequeunt non ſecum rapere; utpote quæ præ molis minutie, vim habent ad iſtarum, celerius motarum, impulſui reſiſtendum, quam hæ ad impellendum; unde à recto, quo prius ferebantur, motu deflectere coguntur, inque vaſa ſecretoria viam capeſſendi determinationem acquirere; quoniam vero horum porulis minutiores ſunt, nullam vel ſibi, vel craſſioribus ingreſſuris, moram nectunt; ſed placide ſubintrantes unum cum iſtis flumen exhibent. Interea tamen craſſiuſculas majori numero depelli contingit, eo quod hæ, majorem habentes ſuperficiem affuſi fermenti actionem magis recipiunt, atque hinc determinationem promtius acquirunt, tenuiores vero & ſubtiliores (niſi quas in tranſitu ſuo ad ſecretoriorum ora à craſſioribus intercipi diximus.) cùm & præ æquali ferme cùm fermenti particulis exiguitate unde ab iis prehendi nequeunt, donetur, & recto, præ eo qui in vaſa ſecretoria ducit, canali potiantur, & forti, à cordis impulſu, agitatione polleant; ſatis libere ea præterlabantur.

Verùm in hypotheſin hanc noſtram objici forſan poterit, ſucci huius impulſu qualem ſanguis à corde ſortitur diſtitui, motum in nervis lentum adeo eſſe (circa extremitates maxime, utpote quibus aucta in decurſu amplitudo celeritatem trajicientis liquoris neceſſario minuit) ut vix ſupponere liceat, tam fortiter in ſanguinem agere poſſe, ut inde quicquam, quo diximus modo, præcipitare valeat, quandoquidem ſatis magna vi opus videtur ad particularum ſanguinearum agitationem eouſque ſuperandam, quo locum ullæ ex iis cedant.

Cui reſerimus, quod quamvis omnino concedimus, motum hunc ſatis lenem eſſe intra nervorum tractus, hoc tamen non impedire videtur, quo minus, ubi emiſſus fuerit, ſatis magnam agitationem ſubeat. Dum enim intra nervos ſtabulatur, uſque adeo coarctantur ejus particulæ, ut ſeſe explicare nequeant, nec tantum calorem poſſident, qui eas multum exagitet: porro nec à ſubſtantia quavis heterogenea, ab ipſis conſtitutivis ſui particulis diverſa, ſolicitantur. Poſtquam vero e ſuis conceptaculis extruſus, inque ſanguineum torrentem traductus fuerit, quandoquidem hinc tum majus offendunt, in quo ſe explicent, ſpatium activæ, adque nixus expanſivos maximopere proclives, ex quibus conflatur, particulæ; tum ſanguinis calore (quo pollet, quam ſuccus hic, intenſiori) & promiſcua agitatione concitantur, ſatis pronum eſt concipere non exiguam motus accelerationem, in ipſo etiam effuſionis articulo, indepturas: At inſuper (quod maximam forte huic negotio operam conferat) ab occurſatione ad particulis ſanguinis heterogeneas, orgaſmo hinc concitato, haud improbabile videtur, quod eam facile concipiant vim, ut has non condemnenda impete inſiliant, reſiſtentiamque vincendo cedere cogant. Obvio enim ſatis experimento cernimus, varias ſubſtantias, quæ ſeorſim nulla agitationis (momentoſæ ſaltem) indicia produnt, ſat magnam commiſtas præbere: ſic verbi gratia, liquores accidi, ſalibus, vel volatilibus, vel fixis, vel oleis ſulphureis affuſi, non parvam ebullitionem, imo calorem (agitationis inter particulas plurimum auctæ indubitatum argumentum) concitant. Quanquam vero major ſolito in utrumque liquorem invicem commiſtos particularum agitatio, hoc pacto neceſſario invehetur, ille tamen cuius particulæ ſubtiliores ſunt, adque motum magis diſpoſitæ, eam potius experietur, eoque efficacius, ſi calor auctus acceſſerit, quo facile fieri poſſe videtur ut quam ſupponimus, præcipitatio efficiatur. Quæ ſana & eo facilius promoveri poteſt, quoniam tam breve inter nervorum & vaſorum ſecretoriorum interjacet ſpatium, ut non prorſus abſurdum videatur vel minorem, quam ſuccus iſte ab hac miſcella obtinet, vim ſufficere poſſe ad effectum hunc producendum (quemadmodum ex pulveris pyrii, variorumque liquorum Chymicorum invicem commixtorum effectibus mixturæ huic quodam modo analogis, colligere datur) niſi natura, quæ

quæ cunctas juſto dimenſo partes conſtruit, nervos (quamvis majoribus partes huic operi deſtinatas, quam quos aliis largita eſt, donavit) ſatis exites, ſi inconſpicuam eorum cavitatem contemplemur, fabricaſſet, atq; ſic caviſſet ne, nimiam activi hujus ſucci quantitatem ſuggerendo, tantam effuſus agitationem, dum ſanguini commiſcetur, ſubiret, quæ deſtinato effectui regulariter proferendo improportionata eſſet.

Verum hic porrò objicitur, ſucci hujus effuſi motu non mere trajectorium eſſe, ut in recta totus linea à nervi, à quo effunditur, extremitate ad ſecretoria vaſis oppoſitum oſculum tendat, verum undiquaque ſe diffundere. Cui reſpondeo, nil hoc obſtare quo minus aliqua ejus pars recta prorſum feratur, quæ forſan ſufficere poterit ad determinationem, quam volumus, ſanguines particulis imprimendam: interea tamen reliquæ, quæ ſeſe ſic diffundere ſupponuntur, non poſſunt non objectas ſanguinis particulas à ſe propelle. adque adverſum latus determinare, ſecus enim nullum ſe explicandi locum haberent: quo dato, nil aliud noſtra poſtulat hypotheſis.

CAP. XIII.

Phænomenon quorundam & dubiorum ſolutiones exaltata hypotheſi.

Particulares ſecretiones ſingulatim, & minutius, proſequi noſtri non eſt inſtituti, qui generalem ſolummodo earum rationem reddere ſatagimus: quo tamen hypotheſis allata ulterius ſtatuminetur, *Phænomenon* pauculorum, quæ vel notatu magis digna occurrunt, vel aſſenſum illi cohibere videantur, ſolutiones ad dictorum normam breviter attexere forſan non abs re erit.

Et primo, conſtare videtur, cur ex ſecretoriis partibus quædam *amplioribus*, quam qui aliis obtigerunt, *nervis* donantur. Etenim ubi œconomiæ animalis ratio poſtulat, ut major exturbetur ex ſanguine humoris quantitas, merito *fermentum*, quod hoc efficiat, majori copia ſuppl endum, & proinde vaſa hoc adducentia ampliora ſint oportet. Hoc in mammis luculento ſatis, ut mihi videtur, indicio obſervare licet, in quibus cum tanta copia lac proveniat, non mirum tam conſertam nervorum ſobolem iis contigiſſe.

Teſtibus exiguos ſolummodo *nervos* adeſſe Cl. *VVilliſius*, contra priorum Anatomicorum effata, ex propria obſervatione pronunciat; & proinde univerſam ſpermatis materiam ex ſanguine immediate derivari vult. Et ſanè inde magnam (imo maximam) illius partem delibari rationi conſonum videtur. Interea tamen (præfata doctiſſimi viri venia) iſta nervorum exilitas non obſtare videtur, quo minus, quem deferunt, ſuccus ſuas in extricanda hac ex ſanguine materia vices præſtet. Probabile enim eſt, ſperma hoc exigua ſolum quantitate generari, quandoquidem & exigua mole, & non niſi per ſatis longa intervalla excerni ſolet, propterea exiles ſufficere poſſe nervos videtur, utpote ad ſecretoriorum vaſorum proportionem, & ſecernendæ materiæ quantitatem, commenſuratos. Cùm enim materia admittenda valde ſubtilis eſt, oportet ut ſuſcepturi poruli perquam anguſti ſint, ne ſimul craſſior ſe inſinuet; & proinde minori appellentis fermenti quantitate, quam ubi copioſior deſignatur ſecretio, opus eſt; eoque minori, quoniam ſecernenda materia ſua natura valde agilis eſt, minimoque impulſui facile cedens. Non equidem negavero, præter ſpermatis expenſas in coitu fieri ſolitas, alias dari: nempe ex eo aliquid ſanguini jugiter reaffundi hoc nota virilitatis indicia, vox gravis, barbæ eruptio, robur corporis præ eo, quo gaudere ſolet muliebris ſexus, &c. teſtatum faciunt; atque cernimus inſuper eunuchos ejus defectu in fœmineam mollitiem degenerare; porrò ab hujus privatione, dum extrorſum erogatur, potiſſimum fieri arbitror, quod poſt coitum tanta virium proſtratio, & corporis enervatio eveniat; corpore hinc debitis vectigalibus ſumme activis, ab his partibus perſolvi ſolitis, fraudato [licet, ut hoc obiret adno-

tem,

tem, magna cunctorum ferme in corpore nervorum in actu aphrodiſio eveniens tenſio, unde nequit non copioſa ſucci quo ſcatent haberi profuſio, atq; inſuper animi, re peracta, relaxatio, qui prius cunctas partes invigoraverat, ad hunc effectum concurrant) unde forſan deducere quis voluerit, ſatis largam, & cui ex noſtra hypotheſi parando impar ſit nervoſus, per tam tenues canales allatus ſuccus, ejus quantitatem indeſinenter generari. Verùm iſti effectus à ſubtilibus tantum quibuſdam aporrhæis procedere videntur, quæ præ ſumma activitate, quæ forſan reliquis in toto corpore elaboratis ſubſtantiis majori pollent, non opus habent magna copia tranſmitti; cùm notum ſit, materiam ſumme exaltatam permagnas vires exigua mole exerere poſſe; necdum detecta ſunt vaſa quæ craſſiorem ſubſtantiam introrſum devehant. Si verò objiciatur meram, qualem in cerebrali, pro nervoſo ſucco parando, ſecretione ſuppoſuimus, percolationem hic etiam ſufficere poſſe, adeoque naturam faciliori, quam comminiſcimur nos, methodo rem abſolvere; repono, quod quandoquidem tantos, tamq; eximios; hujus ſubſtantiæ effectus, & qui altiorem redolent genium, quam qui nudo ſucco nervoſo competere videtur, tam in corpore, quam poſtquam emiſſa fuerit, experimur; probabile videtur elaboratioris eſſe iſto ſucco indolis, craſinque requirere ab omni ea diverſam, quam à particulis quibuſvis ex ſanguine immediate delibatis, utpote nondum ad ſummam ſubtilitatem redactis, habere poteſt; cui proinde comparandæ fermenti admixtione opus habeat. Hoc autem unde quam à ſucco nervoſo ſuppleri poteſt, qui mora tranſitu per nervorum canales, ulteriorem comminutionem, altioremque indolem; quam inter ſe edendum in cerebro obtinere potuit, adipiſcitur, uti ſupra fuſius diſſeruimus.

Dubitari forſan poteſt, an ſecretiones ab exhibito *cathartico*, *aliiſve medicamentis*, concitatæ, quic quam nervoſo ſucco debeant, quandoquidem & ſuccus iſte juſto dimenſo ad ſecretiones ex naturæ lege concitandas, ſi omnino ex uſu ſit, ex ejuſdem deſignatione ſuggeri ſupponatur, unde tam copioſis, quam exhibitis hiſce medicamentis proveniunt, ciendis impar videatur, & concreta iſta fermentorum vices hoc in negotio gerere forſan concipiantur. Cui difficultati referre liceat, quod quoniam fermentativæ iſtæ ſubſtantiæ magnam quibuſdam præ cæteris ſanguinis particulis laxitatem inducunt, nexuſq; quibus reliquis ante ſociabantur, & unde à divortiis arcebantur, ſolvunt, exigua fermenti nervoſi, ſumme activi, quantitas ſufficere concipiatur ad determinationem iis, dum partes ſecretorias tranant, in commenſuratos vaſorum, quos offendunt, porulos divertendi imprimendam. Verùm qualemcunque tandem laxitatem nactæ fuerint iſtæ ſanguinis particulæ, difficile tamen conceptu videtur, quod ſupra monſtravimus, quomodo ſuopte genio abſque dirigente fermento ſubintrent, quandoquidem majori conſtant mole, quam partes ſanguinis ſpirituoſæ, quæ proinde aditus prius occupando iſtas ab ingreſſu arceant, ipſumque ſanguinem, depurationis vice, depauperent? Porrò vix concipi poteſt quin abſque tali, forinſecus inducta, impreſſione (quam à medicamento ſperari nequeunt) patentiores, & magis rectos, ſanguiferorum vaſorum tramites potius capeſſere debeant, quam devios & anguſtiores ſecretoriorum. Adde, quod probabile videtur, pungitivas medicamenti particulas, dum ſanguini immiſtæ cerebrum inter circulandum tranant, ipſum vellicare, quo fiat, ut in nervos copioſius ſuccum propellat: Quinimo concipere fas ſit, harum ſubtiliores etiam in nervos ſe cum eorum liquore inſinuare, adeoque acriorem reddendo, majorem ei ad exturbandas, quibuſcunque obviam fit, particulas vigorem addere; & quamvis univerſalis ſit iſtius ſucci excretio, in illis tamen ſolummodo partibus concitari poteſt, quam diximus, ſecretio; ubi vaſa adſtant laxatarum ſanguinis particularum figuræ & diametri ratione ſuſceptiva.

Obiter hic, quid de famigerativa illa, *An medicamenta purgent electivè*, con-

con-

controverſia tenendum exiſtimamus, paucis attingere liceat. Ne enim veterum de humoribus doctrinam, ad quam ſenſa ſua ſuper hac re accommodarunt, diſceptationeſque utrum ἕλξει, an ὤσει, res tranſigatnr, aliaq; hujuſmodi exagitemus; rationi omnino conſentaneum videtur, quod cum ſanguis ex variæ & determinatæ magnitudinis particulis conflatnr, unius generis medicamenta (quorum invicem diverſitas in hoc ſolummodo conſiſtit, quod diverſæ inter ſe ſint, quoad particulas conſtituentes, magnitudinis & figuræ, variæq; texturæ) has alia illas laxent, adque ſecedendum diſponant. Cum enim nulla corpora indiſcriminatim in cætera omnia agant, ſed quædam in hæc, alia in illa, pro particularum alterius quoad dictas affectiones proportione, quid aliud concipere poſſumus quam quod, ubi corpora, ex certæ cujuſdam figuræ & magnitudinis particulis conflata in ſanguineam admiſſa fuerint maſſam, in tales ſolummodo ejus particulas vim ſuam exerere valeant, quæ eam his nactæ ſunt proportionem, ut ab iis in motum reduci habiles ſint cæteris quibus diverſa eſt indoles intactis? iſtis verò ſic agitatis, atq; à reliquarum amplexibus liberatis, majorem, quam ſociis ſuis minus laxatis, ad ſecedendum, ubi vis propellens acceſſerit; promptitudinem adeſſe nemo negaverit: Unde non mirum quædam exhibita bilem (magis proprie ſic dictam) alia ſerum, alia craſſiores, aliuſve generis ſubſtantias evacuare, prout nempe ad has vel alias ſanguinis partes laxandas & exterminandas varie diſponuntur; nec injuria cholagogon, phlegmagogon, apellationes (modo ſatis ſano ſenſu ſumantur) talibus medicamentis à veteribus (mihi ſumme venerandis) inditas fuiſſe videtur.

Hinc etiam *copioſæ* & ſubitæ, *à largo potu mictionis* reddi poteſt ratio. Etenim ſanguinem potus ingeſtus onere ſuo gravans, nec in ejuſdem genium præ copia converti habilis (quod requirit, ut & ſat longo tẽpore cum eo circuletur, & juſto dimenſo ſuppeditetur, cum nimia quantitas ſanguinis craſin labefactando aſſimilationem prohibeat) laxus in ejuſdem gurgite fluitat; quo fit, ut dum ad glanduloſa renum corporat (quo præ declivi ſitu faciliꝰ tendit ſanguis, minus elaborato hoc liquore refertus) appellit, ab exigua fermenti nervoſi quantitate nullo negotio expelli poſſe vero conſentaneum videtur. Porrò eo copioſius iſta ſecedere concipiatur materia, quoniam, renibus diluto hoc ſanguine diſtentis, nervorum etiam ora neceſſe habent dilatari, adeoque ſuccum ſuum in ſanguineum rivum præterlabentem profundere, unde majori copia aquoſa hæc materia exturbetur. Nec ſane opus videtur alias, quam notas chyli & ſanguinis vias pro phænomeno hoc ſolvendo (niſi tales revera adeſſe monſtraret autopſia) comminiſc. Haud enim conceptu adeo durum videtur, atq; nonnulli ſibi fingũt, quomodo fluida adeo ſubſtantia, qualis eſt potulenta materia, comprimentibus imi ventris muſculis & viſceribus, nec non & diaphragmate inter reſpirandum, promte è ventriculo (maximè ſi nimia illic copia congeratur) extrudi poſſit, dein ex inteſtinorum ſeſe ſtringentium, utpote ſeu quantitate ſeu acrimonia laceſſitorum, cavo in lacteas nulla mora coletur, perq; eas & receptaculum, cito pede labatur, inque ſanguinem convehatur, cum præter partium circumpoſitarum preſſuram, motu periſtaltico hæc etiam vaſa gaudeant; id quod ex hoc liquet, quod ſi in viva ſectione chylus, etiam ex craſſioribus cibis confectus, aliquantiſper in lacteis, donec nempe ſufficienter impletæ fuerint, detineatur, dein vero [intercepto interim cum inteſtinis commercio] libere fluere permittatur, dicto citius in receptaculum ſerpit, diſparentibus lacteis; quanto celerius hoc fieri debet ubi ſeroſus ſolus liquor eos tranaverit: Poſtquam verò à ſanguine abſorptus fuerit, neminem latet quanta pernicitate fluit; nec dubitari poſſe reor; quia in deſcendentem aortæ truncum majore ſui parte delapſurus ſit, cum præ πνευματώσεως defectu, & miſcellæ cum ſanguine exactioris carentia, pronior ad deſcenſum ſit, atque ſic renibus ſe, à ſanguine, cui modò immiſtus erat, ſeparandum, ſiſtat.

Verum ab inſtituto noſtro non multum fortaſſe alienum erit breviter expendere, unde fiat, quod *ſuppreſſa una evacuatione*, ma-

materia, illac exterminari ſolita, *per alia, & diverſi generis materiæ advehendæ* dicatas, feratur *vias*, quod incongruum videtur, ſuppoſito, quod ſecernendæ particulæ vaſorum porulis commenſuratæ eſſe debent. Sic e. g. obſervari poteſt, obturatis (à quacunque demum cauſa perinde eſt) ductibus urinariis, materiam, illac abſportari ſolitam, per poros cutis, vel ſedem, amandari ſolenne eſſe; poris occluſis, majorem urinæ copiam prorumpere, &c. quodque notatu dignum, natura criſin in febribus moliente, ex certa aliqua, nunc illa parte totum (ferme) quod negotium illi facit, expelli cernimus licet ex diverſimodis cõfletur ſecedens maſſa particulis, quarum plurimas & craſſiores, & figuris, ab iis vaſorum ſecretoriorum, debite conſtitutorum, per quorum ora prodeunt, multum diſcrepantibus, præditas eſſe nemo, opinor, negaverit.

Cui dubio reponimus, quod ſicut concedendum eſt ſecernendæ materiæ particulas mole ſua ſecretoriorum vaſorum diametrum non debere excedere, ſic pariter, ex naturæ deſignatione, certam maſſæ, ex qua ſecernendæ ſunt, adeſſe debere proportionem; quæ ſi nimia adſit copia, ut vaſa continentia ultra modum diſtendat, haud concipi poteſt, quin ſic ubi emiſſaria à latere iſti vaſa habeant, hæc inſuper ultra priſtinam & naturalem dimenſionem amplientur, adeoq; aliis, quam quibus ante commenſurata erant, tranſmittendis paria evadant. Adeo ut, ſi vel ſecernendæ materiæ ſuppreſſio, vel contentæ maſſæ turgeſcentia invecta fuerit: fieri non poſſit, quin ubi aperturæ aliquæ ex continentibus vaſis in procinctu fuerint (quales ſecretoria præbent vaſa) neceſſario hę amplius dilatetur, eoque potius ſi, vel præ debilitate aliqua, vel naturali habitudine, laxiores eſſe contigerit. Idcirco nil mirum effectum hunc in propoſitis inſtantiis produci, cum præ nimia retenti humoris copia nequeunt non ultra ſtatutum ſolitum diſtendi vaſa. Quin obſervare licet; & ſolitas evacuationes (maximam ſaltem earum partem) aliquo ante criſin ſpatio non procedere (quod maſſæ ſanguineæ confuſioni, qua ſic invicem ſingulæ, ut ſeſe à mutuis amplexibus extricare nequeant, atque vaſa proinde impelli, tribuendum duco) & turgeſcentiam ſanguini, quod ſymptomata præcedentia teſtantur, adeſſe: quæ ambæ ubi concurrent cauſæ, quomodo fieri poteſt quin, particulis noxiis & ablegandis, præ ſpirituum ſumma tandem potitorum actione, diſpoſitionem jam ad ſecedendum nactis, debiliora, & magis dilatata vaſa [ipſa forſan maſſæ conſtitutione ad quædam præ cæteris laxanda conferente] tranſitum egreſſuris concedere incipiant; cum verò jam patere incipi janua, atque primæ aciei portis aſſidenti greſſus ſic datur, reliquæ carceris ſuis pertæſæ, dum illarum veſtigia premendo confertim erumpere ſatagunt, cuneorum violenter adactorum inſtar, majorem hiatum aperiunt, adeoque craſſioribus etiam, quæ ſecus nullum hac exitum invenire poſſent, ſatis liberum commeatum prebent: hinc major ſequitur ad hanc partem ſanguinis affluxus, cum notum ſit, maiori ſemper copia illuc propelli, ubi via extrorſum ducit, à qua, præ partis diſtentione & dilatantur, ut modo dixi, & irritantur inſerti nervi, unde copioſius ſuccum ſuum profundunt, qui hac opera craſſiorum in ſanguine particularum motum in vaſa ſecretoria determinare concipiatur; adeoque magna ſpirituum ſanguinis, qui ſecus erumperent, pars, intercepto ſic à craſſioribus itinere, intus retinentur; venarumque tramitem ſolito tenore repetere coguntur. Interea tamen non inficias ivero, magnam ſpirituum expenſam fieri, nec enim aliter evenire poteſt in tanta vaſorum dilatatione; verùm hac arte magnus eorum numerus ab exitu præverti videtur. Poſtquam vero hinc depleta fuerint vaſa ſanguifera, ſponte connivent ſecretoriorum oſcula (adhærentibus inſuper forſan viſcidioribus quibuſdam ex maſſa, lentius jam mota, particulis) atque una nervorum, unde priſtinum repetente tramitem ſanguine ceſſat hæc eruptio.

At ambigi poteſt utrum ad *hepaticam ſecretionem nervi* quicquam faciant, quandoquidem, licet grandiuſculi hic inſerantur, minores tamen, ſi partis eximia m

ampli-

amplitudinem ſpectes, forſan ſunt (ſervata proportione) quam quibus alię plures ſecretoriæ partes gaudent; cùm tamen vaſa ſecretoria & ampla & numeroſa ſint: Proinde, cùm uniformiter agit natura, deducere quis forſan poterit, nec aliis hujus proſapię in partibus nervoſum huic muneri ſuccum inſervire.

Cui dubio ut occurramus, è re forſan erit attendere quod, quandoquidem laxitas in ſanguinem [prout ſuperius ſtatuimus] introduci debet, ut ſic particulæ ad ſeceſſum deſtinatæ promtius fermento nervoſo, in ipſa parte ſuggerendo, obſecundent, inque vaſa ſecretoria adſtantia propellantur; ubi hujus gradus major fuerit, minor ſufficere poteſt fermenti iſtius quantitas, unde concludere licebit, minores in partibus, ad quas ſic laxatus appellit ſanguis, adeſſe debere nervos hoc adducentes. Ad laxitatem hanc efficiendam, naturam, inteſtina ſolummodo fermentatione non contentam, fermentorum pręcedaneorum variis in partibus affuſione proſpexiſſe notavimus, unde major hic, minor illic in allabente ſanguine pro fermentorum iſtorum activitate & copia, ſupponi debet introducta laxitas, adque particulas dimittendas aptitudo. Hanc in ſanguine hepar alluente majorem eſſe, quam in eo, qui cæteris pleriſque adducitur partibus, conjicimus, propterea minor fermenti nervoſi, immediate affundendi, hic ſufficere poteſt proportio. Si quæratur, unde tanta hæc iſti ſanguini laxitas accedit; reſpondeo, veriſimile videri à *lienari* fermento pendere: ſanguis enim lieni advectus; & nervoſi ſucci affuſione illic ſubtiliatus, & mora, quam in ejus cellulis (à Cl. *Malpighio* detectis) trahit, elaboratus, nequit non & ipſe multum laxari, fermentique genium hinc induere, & reliqui, à meſaraicis, cæteriſque venis, hepati allati (illo enim totum properare circuitus leges dubitare vetant) compagem non parum ſolvere, unde minori negotio in pori biliarii adſtantia ora ſeceſſuræ impelli valent particulæ. Uſus hic (de quo tantopere inter authores, diſſentientibus invicem calculis, diſceptatum fuit [lieni à *ſolertiſſimo* modò dicto viro (*de liene c.* 6.) aſſignatus maxima probabilitate niti mihi videtur. Cùm enim (ex ejus obſervatione, magis quam antehac factitatum erat, accurata) glanduloſis corporibus pars hæc ſcateat ſecretionem in his, ad morem alibi conſitarum ejuſdem generis partium, inſtitui veriſimile eſt; cùm verò cuncta glandularum producta introrſum devehenda altiorem quam ſanguis, ex quo proliciuntur, energiam ſapiant, atque huic remixta eidem fermentativa evadant; cùm porrò nulla adſita, per quæ ſecreta materia extrorſum deducatur, ſed ſanguine ad hepar properanti neceſſario remiſcenda ſit, cuinam alii, naturæ methodis magis congruo, dicari poteſt hæc pars uſui, quam ut ad ſecretionem in hepate ſanguinem diſponat? Una, ex qua me, ut libere fatear, ſatis expedire nequeo etiamnum hæret difficultas; quà nimirum arte *ſplene exſecto*, fiat, ut ſecretio hepatica ſatis libere, ad chyloſeos in inteſtinis munus complendum, recrementaque hac elutriari ſolita, pro naturæ exigentiis amolienda procedat, poſtquam ſic (juxta hypotheſeos noſtræ tenorem) ſanguis appellens fermento hinc propagando fraudatus fuerit. Niſi forſan conjecturam hic ferre liceat, Numinis miniſtram *Naturam* [cujus ſolertiam non minus in defectibus reparandis, quam ſingularum partium ſtaminibus primitus jaciendis, & agnoſcere, & ſuſpicere tenemur] copioſiore nervoſi ſucci ad hepar per nervos huic inſertos, affuſione iſti defectui ſubvenire: Cui ſanè conjecturæ favere videtur, quod (juxta Cell. *VVilliſium*) inter plexum hepaticum, & lienarem, per fibras utrinque interjectas, communicatio intercedat: & quoniam [ex annexo à Cl. viro ſchemate] conſtare videtur, commercium hoc intercedere antequam in ipſum lienem nervi inſeruntur, quidni conjiciamus naturam, quaſi prævidiſſet quo pergerent hominum auſa, conſulto propexiſſe, ut ſuccus in lienem erogari ſolitus hoc exſecto, ad hepar in dictum uſum deduceretur? Utcunque ſit ex *Malpighiano* experimento (*loco cit.*) inferre forſan licebit, ad ſecretionem [ubicunque tandem] promoven-

vendam conferre lienem: canem enim, cui, vaſa ad partem hanc attinentia ſtricte ligaverat, *plurimū & frequentiſſime*, ultra quam ſolent hujuſmodi animalia *mingere* obſervavit: Qui effectus ab hoc pendere, non prorſus fortaſſis abſurde concipiatur, quod ſecretione, cui excitandæ alienare fermentum opem conferre ſuppoſuimus [quam niſi hepaticam nemo opinor, facile monſtraverit] parcius, hujus defectu, procedente, materia eliminanda, ſolitum tramitem deſerere coacta, cum reliquo ſanguine introrſum devehi neceſſe habet, ubi mora ſua vel taliter comminui forſan poterit, ut ad renum porulos aptitudinem nanciſcatur, vel copia ſanguinem gravando, & partes diſtendendo iſtos (atque una nervorum inſertorum, unde major ſucci horum profuſio habeatur) ampliores reddat adeoque hac via ſe expelli non invita patiatur.

CAPUT XIV.

De vaſorum biliariorum officio.

Quanquam noſtri non ſit inſtituti, ut ſupra monuimus, ſingulas particulatim ſecretiones expendere; quoniam tamen circa humorum in inteſtina deponi ſolitorum vias dubia quædam occurrunt, atque de diſtinctis vaſorum biliariorum muneribus, maximè vero de veſiculæ biliariæ uſu, non admodum explicite ab authoribus dictum eſt, liceat in iſta paululum inquirere.

Et primo quandoquidem doctiſſ. *Graefſius* (*de ſuc. pancr. nat. & uſu thes.* 196.) *nil* copioſæ illius ſecretionis, quæ exhibito cathartico ſupervenit, *per arterias meſaraicas* [quod tamen communis fert ſententia] *in inteſtina deponi* afferit, totum autem quod ex ſanguine in hæc ſecernitur per ductus *pancreaticum & biliarium* prorumpere; cui tamen effato, experimento licet nixo, paucos ſolummodo aſſenſum præbere comperio (quanquam hujuſce rei penitior contemplatio ad phænomenon quorundam non temnendorum rationes reddendas medicinamque faciendam non exigui momenti mihi videtur] paucula quæ pro eo inſuper militent in medium adducemus.

Primo igitur nequaquam naturæ methodis conſentaneum videtur eaſdem glandulas [quas eſſe partes ſecretorio operi deſtinatas ſupra conati ſumus adſtruere] vaſis ſecretoriis ad contrarias metas tendentibus donari, nec pluribus diverſi generis materiis ſecernendis dicari, nec ſanè tale aliquid obſervationes Anatomicæ ſedulo factæ, quantùm mihi liquet, teſtantur. Atqui cùm interiorem inteſtini chylum proximè amplectentem, tunicam glanduloſam eſſe obſervavimus, per quam decurrete vaſa chylum introrſum verſus ſanguinem ducentia nemo, opinor, negaverit; haud tamen conſtet adhuc quacunque Anatomicorum (quorum tanta feraci hoc ingeniorum ſeculo pullulavit ſeges) indagine, per eam tendere vaſa ulla quæ ex ſanguine quicquam exportent, nec quidem duum generum hic reperiri glandulas; propterea precarium mihi videtur, cùm res aliter facilè explicari poteſt, duplex hoc iis & oppoſitum, chyli ſc. verſus ſanguinem deferendi, & excrementi ex eodem educendi, penſum aſſignare.

At ſecundò magis incongrum foret per chyloſas ſemitas expurgari. Ut enim ſileam, quod vix ſatis certo indicio conſtare arbitror, ipſorum eorundem liquorum in iiſdem vaſis reciprocationes dari, haud omnino rationi conſentaneum eſt liquorem, cui reliqui omnes, totaque adeo partium vel ſolidarum cohors natales debent, per eoſdem canales intus deducendum fore per quos emerita depluunt ſanguinis recrementa, quorum occurſu ſi non repelli, ſaltem inquinari neceſſe haberet. Sed non libet tam abſurdo commento immorari.

Tertio ſi vero oggeratur immediate ex arteriarum oſculis in inteſtina tranſcolari recrementa hæc; repono, præterquam quod non conſtat numeroſas adeo arterias, ut tantum humorum, quantus ſæpenumero excerni ſolet, proventum apportent, huc propagari, ſed quod maxima eorum pars in exteriori tunica deſinere videtur, ut ſic facilior ſanguini ad

hepar (mixturam ſecretionum maximum, ni fallor, quod corpus habet ſecretorium organum) properanti ſternatur ſemita: difficile inſuper explicatu videtur, quomodo ex iis coletur craſſa, quam excerni videmus, ſubſtantia, cum potius ſubtiliorem & ſpirituoſam ſanguinis partem elapſuram veriſimile, ſit ſi mera percolatio hinc locum habuerit. Nemo enim non cedet patentiores eſſe ex arteriis in venas hiatus, quam qui in inteſtina, pro transferendis hiſce recrementis concipi poſſunt, cùm tota ſua maſſa ſanguis illac feratur, unde fieri non poteſt quin, ſi omnino ullæ, ſubtiliores ſolummodo in inteſtina delapſuræ ſint particulę, craſſioribus in venas ſeſe recipientibus. At inſuper cum natura ſecretiones regulares & uſitatas non niſi in glandulis certo artificio extructis moliri obſervetur, vel tales hic adeſſe monſtrandum erit, vel ratio ſaltem aſſignari debet cur à ſolita oportandi norma deflectat.

Verum quarto, detur glandulas eductorias inter eas quæ chylum important diſperſas eſſe (nec enim poſt tot, veteribus ignotas, nuper detectas, partes peremtorie negavero tales forſan haberi, cujus rei penitior notitia à cultro anatomico quærenda eſt) quandoquidem tamen admodum exiles ut ſint neceſſe eſt, cum hactenus, una cum vaſis ſuis, viſum effugerint; veriſimile eſt eas, ſi omnino adſint, potius fermento ad ulteriorem chyli elaborationem ex puriori ſanguinis ſubſtantia ſuppeditando (more earum quibus ventriculi tunica, cui hæc inteſtinorum continuatur, reſperſa eſt) quam emeritis ablegandis ejus partibus ſecernendis natas eſſe, cùm ſi poſteriùs hoc munus iis competat, ſatis conſpicui ab iis canales emergere deberi videntur, qui tam craſſo, qualis ſæpenumero excerni ſolet, humori eliminando pares ſint.

At quinto magnum ſecuturum videtur incommodum, ſi per inteſtinorum tractus ſepararentur recrementa hæc. Cùm enim ubivis juxta vaſorum, quæ illud ſubire penſum debent, emiſſaria poruli chylum introrſum vehentes adſtare agnoſcuntur, qua, quæſo, ratione præcaveri poteſt, quo minus iſta recrementa chyli ductuum horum oſcula oblinant? unde ſi non in ea (vetante forſan figura & mole) admitti poſſint, ſaltem chyli particulas ab ingreſſu arceant, utpote aditum quibus ingredi debent oſtia prius occupantia ſi objiciatur certum eſſe recrementa à quibus tantopere timemus: inteſtina, undecunque tandem, deponi; nec tamen eam quam cauſamur, noxam, niſi raro, invehi: reſpondemus iſtas materias, ſi per inteſtinorum decurſum ſeparentur, quandoquidem ex perexilibus emiſſariis neceſſe habent prodire, continuo & ſenſim exſtillare unde nullo negotio ſuperductuum chyliferorum ora ſe diffundere valeret, cum ſi ex hepatico pancreaticoque ductibus provenirent confertim & interpolate, quando luxuriare contigerit, erumpant, unde inteſtina tam copioſa, quam moleſta qualitate irritando & ipſa excludantur, & ſecum una obſtruentes qualcunque ſive chyli ſive alias reliquias deturbent.

Sextò quod vero agmen claudat non omnino neceſſarium videtur ad abſtruſas haſce vias confugere, ubi patuli adeo & obvii ſeſe exhibent ductus, ac ſunt hepaticus pancreaticuſque, quorum tanta eſt amplitudo, ut cuncta ſecretionum iſtarum momenta hinc pendere facile poſſe ſatis obvium ſit concipere. Quamvis enim ductuum horum alter bili ſoli, alter limpido, ſalivęque plurimum affini, liquori ex ſanguine ſecernendis ab authoribus dicentur, non video tamen cur non & ſuperfluis, cujuſcunque ferme generis, ſubſtantiis ex eo in inteſtina eliminandis pariter ex uſu ſint. Et pancreaticum quidem ductum quod attinet, cur non hac varii excernantur humores, perinde ac per ſalivales, quos & in morboſa diatheſi & exhibitis ptyaliſmum concitantibus medicamentis variorum humorum ſaburram profundere notum eſt, ut alias ſecretorias partes taceam, quę non ſemper unum idemque humorum genus ſecernunt; At regiam ſanguineorum recrementorum, per ſedem deturbandorum, viam *hepaticum* cenſeo ductum. Si enim hepatis (molem quod hoc ſeculo hæmatoſeos muneri famulari deſiit) quantum

tum

tum vix ulla alia in toto corpore ſecretoria pars habet, copiam ſanguinis illo properantis, eiuſdemque inſuper à lienari fermento prædiſpoſitionem ad ſecedendum penſitaverimus, vix credibile videtur; tantum ad bilem ſolam ſecernendam quam [cęteris humoribus calidiorem & proinde magis mobilem, faciliuſque ſeceſſuram, quibus humorum doctrina placet agnoſcunt] apparatum requiri, interea ut aliæ ex inveteraſcente continuo ſanguine bilioſis craſſiores & tenaciores particulæ affatim, & majori forſan copia pullulantes, quæ & amandari neceſſe habent, nullam tamen ad ſecedendum procatarxin ſortiantur, & obſcuras quibus abſcedant querere cogantur.

Si quæratur ergo cur tam numeroſæ, tamque amplæ ad inteſtina diſcurrunt arterię, niſi iis aliquid eliminandum ſuggerant; Reſpondeo hoc fieri tum ut major hiſce partibus refocillandis ſufficiatur calor, quæ cum membranoſæ ſint, hujus fotu plus indigent; tum ut hoc facto ambitu rapidior ſanguinis ad hepar tendentis refringatur motus. Videtur enim [prout ſupra fuſius diſſervimus] quod ſi tam rapido torrente hanc partem alluęret, atque neceſſe haberet ſi immediate per arterias illo deportaretur, nulla ſecretio præ magna ſanguinis confuſione ſuccederet; hac vero ſanguinis retardatione fit, ut ſingulis particulis ab agitatione à corde impreſſa minus ſollicitatis, quę ad ſeceſſum deſtinantur facilius, ab affuſo nervoſo in hepate fermento, in ductus hepatici ora deturbantur. Huic fevet quod venæ meſaraicæ in tantum ampliatę præ arteriis conſpiciantur; hanc enim auctam iſtorum vaſorum proportionem ad motum ſanguini retardandum, quo pacatori flumine ad hepar feratur, plurimum contribuere notavimus.

Sed ne diutius *Graeffiano* huic placido immoremur (cui plenius vel ſtatuminando vel reprobando accuratiores, fateor, obſervationis Anatomicæ in ſcenam vocandæ ſunt) diſtinctum cyſtis biliariæ uſum, de quo parcus inter authores ſermo, explorandum deſcendamus.

Sylvianum quidem vel potius *Bachianum*, quod in limine ſeſe offert, dogma, *Bilem ex ſanguine, cyſti felleæ per propriam arteriam allato, fabricatam*, ut volunt, *reliquo hepar tranantl, ut ei fermenti loco inſerviat affundi*, non opus erit hic exagitare, quandoquidem tum experimentis, tum rationibus, à Cl. *Needhamio* & *Malpighio* allatis, abunde ſatis evincitur, unicum cyſticæ huic bili, in inteſtina ſcil. inter eſſe; nullatenus vero ex cyſti delapſum in hepar ſurſum per porum biliarium ſerpere.

Quo ſic habente, proxime inquirendum erit qua via veſiculæ quem continere ſolet, liquor ſuppeditetur.

Et partem ſane ex *glandulis miliaribus*, quas per ejus tunicam diſpergi obſervavit Cl. *Malpighius* (*De hep. cap.* 4. delibari rationi conſentaneum videtur, quo enim fine tales hic ſitæ ſunt glandulę niſi ut liquorem aliquem in veſiculæ cavitatem effundant, cum & eas omnes ſacretorias eſſe partes conſtet (ſaltem admodum probabile ſit) nec quiſquam, puto, aſſeruerit inde quicquam in ſanguinem devehendum exurgere? Verum longe maximam ejus partem ab hepate derivari extra dubium habetur, cum nulla alia in procinctu pars ſit, quacum tantum habet commercii, ut inde eam ſuppeditet copiam quæ hic ſcaturit. Sed de via qua ex hepate deportantur, utrum ſcil. per proprias radices, an per meatum cyſticum huc deferatur, difficultas (cujus enodationem ad præſentis quæſtionis ſolutionem aliquantulum conferre poſſe cenſeo) etiamnum hæret.

Equidem priuſquam innotuerat fibras [quarum unam majuſculam juxta annulum fibroſum inſertam veſiculæ *radicem* κατ' ἐξοχὴν appellant Cel. Anatomici) à veſicula in hepar protenſas eſſe, antiquitus jure creditum fuit iſtam partem liquorum omnem ſuum à porro biliario per meatum cyſticum accipere, nec enim alium in promptu erat comminiſci tramitem. Poſtquam vero accuratiori Anotomicorum [*Jaſolini* imprimis, uti cenſet Cel. *Gliſſonius*] induſtria earum notitia invecta eſt, adeo perplacuit inventum hoc, ut longe potior Medicorum pars, relicta veterum ſententia, per has

tan-

tanquam radices impleri cyſtin [maxima ſaltem ex parte) opinati fuerint. Quam licet haud quaquam, antequam ex ſedulo facta indagine Anatomica ulterius quid veri falſive ſubſit plene conſtiterit everſum ivero (nec enim eam præ me fero diſſecandi peritiam ut hac in re pronunciare auſim:] præfata tamen Cel. *Gliſſonii*, aliorumque doctiſſimorum virorum eidem adſtipulantium venia, dubium mihi [cui veterum, quouſque nec experientia nec evidens ratio aperte refragantur, ſacra authoritas) adhuc videtur, utrum plane conſtet omnino admittendam eſſe hanc per proprias radices implendi rationem, atque annon totum, quem ei hepar ſufficit liquorem cyſtis, eadem, quæ veteribus placuit, modo memorata via accipiat.

Quæ mihi hanc dubitandi anſam ſuggerunt hæc ſunt.

Primo, quod ſi per radices, uti adſtruit Cel. *Gliſſonius*, nec omnino per meatum cyſticum, niſi per accidens implenda ſit veſicula, vaſcula tantilla huic muneri plurimum improportionata videntur. Mox enim monſtrare conabimur partem hanc in dies, idque plerunque ſæpius in die, ſuam ſarcinam ſatis magna copia deponere, & novum proinde proventum identidem admittere, quod ut præſtet ſatis largi hiatus vaſe donari debet, qui liquorem hunc ea, quæ fere inanitæ replendæ ſufficiat, quantitate ſuppeditet; eoque magis quoniam bilis ſecretionem non perenniter, ſed interpolate [ſaltem non æquali omnibus horis menſura] fieri cenſemus. At haud ipſe oculatiſſimus vir, nec, puto, quiſquam alius, disertis verbis ſibi compertum aſſerit cavitatem in majori illa, quam vocant, radice (ut de cæteris taceam minoribus fibris) conſpicuam haberi; quæ certe, ſi tam eximii uſus foret, & omnino adeſſet, ſicut vix ſagaciſſimi viri indaginem effugere potuiſſe credendum eſt, ſic ab eo proculdubio prodita fuiſſet. Imo nec Cel. vir illius in hepar diſtributionem admodum explicite deſcribit, verùm poſtquam edoluerat hujus vaſis truncum ramuſculos aliquot & vaſa capillaria in hepatis cavum diſtribuere [*Anat. Hep. cap.* 13.] ſatis caute addit *videturque etiam ipſum ramulus quidam Portæ comitari*, tanquam innuiſſet, talem ejus commeatum ei omni ex parte non prorſus perſpectum fuiſſe.

Secundo, Nil repugnat quin veſicula ſatis commode per meatum cyſticum impleri poſſit; quod & ipſe doctiſſimus vir haud obſcure agnoſcit. Siquidem & inficiatur ullam hic ſitam eſſe *valvulam* quæ bilem aſcenſuram repellat, virum [*cap.* 14. 19.) *levi digitorum compreſſione hanc horſum & retrorſum per hoc vas adigi poſſe* aſſerit; atque inſuper (cap. 17.) *fibroſum veſiculæ annulum, quam obliquam ductus communis in inteſtinum inſertionem, ut plurimum infirmius obluctari*. Quo ſic habente, quandoquidem magna (quod omnes, opinor, agnoſcunt) copia per biliarum porum ſuus ex hepate deſcendat humor, ſitque major fibroſi annuli quam obliquæ inſertionis laxitas, unde prius impleri, quantum circumpoſitarum partium ſinit preſſura, neceſſe habeat veſicula quam liquor hic in inteſtinum erumpere poſſit; cum porro nullum vel perexiguum (ex mente ſagaciſſimi viri) inter liquorem cyſticum, & per porum ex hepate delatum intercedat diſcrimen, mihi haud opus videtur (niſi clare monſtraret autopſia] alios comminiſci, per quos impleri teneatur veſicula, canales, & quamvis urgeri poſſit multos in corpore dari ſecretos, omniumque vel ſolertiſſimam eludentes indaginem, meatus, ubi nihilominus certum eſt liquorum decurſum eſſe, quemadmodum de nervis(miſſis aliis inſtantiis) affirmari poteſt; reponere licet, bilem in cyſti contentam & ſatis craſſum eſſe humorem, & frequenter(nec exigua, prout mihi videtur, quantitate] in inteſtina ex hoc conceptaculo evacuari, ut proinde neceſſe habeat ſatis patulum & obvium ſortiri vas, per quod ex hepate in eam deducatur.

Tertio liquet porum biliarium eaſdem cum porta ramificationes obtinere, eo enim in loco Anatomicorum conſenſu, ubi ex collectis meſaraicis, ſplenicis, &c. venis in unum intra hepar coit trun-

truncum Porta, porus biliarius ei ſociatur, atque æquo dimenſo (ſaltem nondum notata variatione ulla in amplitudinis proportione) ad omnes ejuſdem intra hepar diſtributiones illic pariter dirimitur, unde perfacile per totum hepar à Porta ſuffultus diſtribui poteſt, ut precarium videtur (quandoquidem ex autopſia hanc clare ſatis rem ita ſe habere deprehenditur) ſi non naturæ methodis diſſonum, ullos ejus ramos ante abrumpi vel deſinere, ut veſiculæ radicibus, idem onus ſuſcepturis, locum faciant, ad omnes hepatis, quod Porta tendit, partes ſe diſſeminent. Propterea, cum præ tali vaſorum diſtributione ſatis commode totum per porum biliarium exterminari poteſt, quod ſub bilis appellatione in hepate ſecerni tenetur, cumque prompte adeo ac diximus per mentem cyſticum ex poro impleri poteſt veſicula, cur gratis ſupponamus naturam, regularem ſuam & ſimplicem methodum deſerendo, pluribus condendis vaſis damnatum iri, ut itidem opus exequatur?

Quarto, atque majoris forſan momenti hoc in negotio ſit, obſervavit in quibuſdam animalibus Cl. *Malpighius* (de *liene cap.* 6. veſiculam ab hepate prorſus diſterminari. Nempe in *viperis* & *conſimilibus*, eo dicente, *oblongus à jecore producitur in inteſtina porus biliarius, cuius extremitati in inteſtinum hianti nectitur meatus cyſticus à propria veſicula emanans, quæ multo intervallo ad hepate diſſociata proximo inteſtino hæret.* Quæro hic, quandoquidem haud in promtu eſt alium veſiculæ in hiſce animalibus uſum & actionem comminiſci, quam quę aliis, in quibus hepati affigitur, competunt, quomodo, niſi per meatum cyſticum bilem ex hepate obtineat, cum nullum immediatum cum commercium habeat. Quod ſi ita ſit, deducere licebit bilis cyſticæ proventum, non neceſſario ab hepate per radices inde ad veſiculam propagatas petendum eſſe, quorſum aliter in iſtis animalibus hepati non affigitur; Proinde haud ſequitur quod in quibus hepati affigitur inde ſuum eo modo depromit liquorem: cum enim in utroq; genere par uſus &, quoad cætera, fabrica ſit, quæ ratio dari poteſt, cur, in his magis, quam in illis, alius quam per meatum cyſticum ad veſiculam bili ex hepate trames eſſe debeat; ſitum verò ejus in his intra hepatis crepidinem, arctamque cum eo connexionem, non fruſtra à natura deſignari mox firmare conabimur.

Quamvis autem bilem haud immediate in inteſtina penetrare, ſed in cyſtin (ad eximium intra tradendum uſum) prius divertere debere cenſeam, ideò tamen etiam huc deflectere videtur, ut liquori ex glandulis *Malpighii* cyſticis modo memoratis exſtillato admiſceatur à cujus (utpote diverſi genii, ſi fas ſit ſuſpicari, humoris) miſcella alia, magiſque muniis ſubſquentibus accommodata dotes acquirere veriſimile videtur. Quod verò in cyſti non raro (ex *Gliſſonii* obſervatione) æque craſſa imo [ex *Malpighii*] quandoque craſſior quam in poro deprehendatur, cùm probabile ſit liquorem ex hiſce glandulis exſtillantem modum illius quis ea cæteris pleriſque excernitur limpidum & tenuem eſſe; id partim longiori quam hic trahit moræ unde in majorem craſſitiem excoqui neceſſe habeat, tribus poteſt; partim ſtagnationi aliquali dandum, qua fieri vix poteſt, quin & craſſiores ſubſidant particulæ, & tenuiores ſupernatantes, compreſſione facta promtius, illis rectis, exprimantur: Imo quamvis, uſque dum in motu fuerint, ſatis fluidæ & tenues videantur, ubi tamen paululum quieverint, in mutuos ruunt amplexus atque hinc multo, quam ſecus eveniret, craſſiorem liquorem exhibere facile poſſunt, diverſamque forte ab ea, qui in poro etiamnum ſcaturit, bilis ſpeciem ſimulare; nec ſane raro evenit, quod in calculoſam etiam ſubſtantiam concreſcunt; tantopere ad craſſeſcendum proclivis eſt hic liquor. Utcunque ſit, ſaltem acriorem ſuſpicor eſſe bilem, quæ ex hepate noviter emanavit, inque poro adhuc ſtabulatur; quam poſtquam in veſicam irrepſerit, atque illic aliquandiu morata fuerit, Ex vaſis enim exportantis amplitudine, prodeuntis liquoris (plurimum ab omni quin in cæteris quibuſcunque glandulis ſecernitur diverſo colo-

colore, inſigni amaritudine, aliiſque notis, colligi poteſt ex craſſioribus æque ac tenuioribus, & proinde inter ſe difformibus & irregularibus particulis conflari, quarum tamen acrimonia à lenioribus, quæ (ſi conjecturæ locus ſit) ex cyſticis glandulis erumpunt, deliniri aliquantum poterit, ut ſic commodum magis fermentum deſcendenti chylo exſurgat.

Sed objiciat forte aliquis veſiculam, cui cervix à calculo obturata fuerat, aliquando bile ſuperius plenam iter diſſecandum deprehenſam fuiſſe, ut idcirco alium, quam per meatum cyſticum, ei aditum concedendum eſſe videatur cui referimus, hanc obſervationem nil noſtram ſuppoſitionem infirmare: Calculus enim iſte, in ejus cavitate genitus, quamvis elapſuro humori obſiſtat, utpote ad veſiculæ cervicem, qua propria tendentia, qua partim circumjacentium compreſſione & contenti liquoris impulſu, ſatis promte decidens, facile tamen præbere viam poteſt humori ſurſum ſe inſinuanti, qui ex anguſtiori canali in amplius ſpatium repens, vel retrorſum objectum calculum levi negotio trudere poterit, vel aliquatenus diſtendo meatum cyſticum, ſibi viam inter vaſis hujus (laxioris texturæ cum ſit) latera, & calculum in veſiculæ cavitatem citoparare poteſt.

Ceterum ſive per proprias radices, ſive per meatum cyſticum impleatur, hoc tamen pro rato habendum mihi videtur, naturam tam nobile conceptaculum nunquam formatum voluiſſe, niſi ut inſignem aliquem uſum præſtaret; qui qualis ſit propius jam inquirendum incumbit.

Hunc autem diſquiſitionem quo meliús proſequamur, conſiderandum in primis eſt, obſervari, ni fallor, poſſe, Secretiones omnes (exceptis iis quę vel in ipſa interiori ventriculi tunica pro fermento chylificatorio congeſtis illic cibis ſuggerendo, habentur, vel quarum materia inſuper ad ventriculum in eum finem tendere debet) poſt aſſumtos cibos quanquam non in totum ſupprimi, ſaltem minutius (in iis animalibus, quæ non niſi per intervalla fat longa cibos aſſumunt) naturaliter procedere, uſque dum in ſanguineum rivum diſtributus fuerit chylus. Cujus rei cauſa forſan aſſignari poteſt, non ſolum quod minor ſecretionibus intus ſuppetit materia [cum raro cibos aſſumimus, niſi aſſumtis, vel alias erogatis, maxima ex parte, prioris eſcæ auctariis) ſed & quia ſucco nervoſo ad ventriculum glandulaſque ſalivales, majori copia (præ nervorum, tum laceſſitis inter maſticandum glandulis iſtis, tum diſtento ventriculo, invigoratione, qua copioſius illic ſuum profundunt ſuccum, atq; hinc ſecretionem ex præterfluente ſanguine, modo ſuperius allato, uberius concitent] ſuppeditato, aliæ partes illius influentia magna ex parte fraudari neceſſe habent: Natura, providi inſtar œconomi, hac arte proſpiciente, ne maſſa, hæc, in futuram corporis alimoniam deſtinata, crudior in venas admittatur. Poſtquam vero ſanguinea maſſa chylo referta fuerit, & uberior univerſis ſecretionibus materia ſuppetit, & ſecretio in ventriculum aliaſq; memoratas, partes prius facta, poſtmodum maxima ex parte ceſſat, conniventibus ſcil. vaſis diſtentione ſua ad oppleto ventriculo, jam immunibus, nec amplius (vacuato nempe ventriculo) laceſſitis nervis ſuis, unde copioſius in alias partes profluere poteſt ſuccus nervoſus; quo fit, ut natura à primis coctionis curis liberata, magis ſecundariis hiſce muniis vacare poſſit.

Inter partes autem quibus hæc ſecretorii muneris interpolatio accidit, hepar, aliæque prope confitæ partes ſecretoriæ, numeranda videntur; quæ exigua ſolum quantitate laticem, cui ſecernendo deſtinantur, quo chylus ex ventriculo deſcendit tempore, deponere exiſtimo; hoc verò (maximam ſaltem partem) diſtributo, ſecernendi munus repetere partes has, atque tum veſicæ biliariæ ſuum ſuppeditari liquorem, tum pori biliarii radicibus ſuum etiam ſuggeri.

Si quæras quomodo ex hoc ſuppoſito bilis (quemadmodum modo adſtruxi) chyloſæ maſſæ in inteſtinum delabenti in fermentum cedere poſſit, cùm niſi ei toto deſcenſus tempore continuo admiſceatur, haud æqualiter in eam agere po-

teſt; reſpondeo, ſatis obvio, ut mihi videtur & plane *mechanico* artificio hoc præſtari; prout facile patebit, ſi prius paucis circa veſiculam obſervandis attendamus.

Idcirco adnotandum veſiculam felleã in iis animalibus in quibus hepati annectitur, in concava ejus parte locari, quam ex adverſa parte premunt tum ventriculus, tum inteſtinorum aliqua; in iis vero, quibus ad hepate diſſeminatur, *inteſtino proximo* [dicente *Malpighio*] *hærere*, ubi & non poteſt non ad adjacentibus aliis partibus undiquaq; ſtipari. Obſervare inſuper eſt, quod quamvis raro in totum plena deprehenditur; liquoris tamen penũ aliquem perpetuo aſſervat: porro quod à compreſſione aliquanto fortiori non admodum invita ſuum effundit liquorem, quem tamen, præ fibroſo & contractili annulo, quem in collo habet nunquam, niſi ultra modum diſtenta, ſponte dimittit.

Quibus ita ſe habentibus, facile concipere poſſumus, quod dum, ventriculo, ut diximus, feriante, bilis (in hepate ſecreta, & ab obliqua inſertione fortius quam fibroſus annulus renitente repulſa] in veſiculam deponitur, ſatis magna ejus copia hic admitti poteſt, quandoquidem nullam à ventriculo (utpote vacuo) preſſuram hæc pars ſentit; cumque per ſat longa intervalla à cibis abſtinere ſolemus, hinc ſatis temporis ei pro idonea liquoris ſui quantitate comparanda conceditur. Ubi vero, cibatus fuerit ventriculus, ſtatim hanc comprimit, adeoque pro compreſſionis gradu ſuccum ſuum in ductum communem, atque inde [ſuperata obliquæ inſertionis reſiſtentia] in duodenum, effundere cogit, ſemicocto chylo illuc properanti ſuggerendum. Utque magis magiſque, procedente coctione, intumeſcit in ventriculo maſſa, jamque ex pyloro erumpit, fortius uſque hinc comprimitur veſicula, unde jugis bilioſi laticis non poteſt non haberi profuſio. Nec quidem ceſſat hæc compreſſio, de nec maxima chyli pars à lacteis abſorpta fuerit: diſtincta enim inteſtina tum extruſæ è ventriculo maſſæ nova uſque copia, tum ejuſdem, dum ſenſim elaboratur, intumeſcentia, neceſſario, ut majus nanciſcantur ſpatium, ventriculum comprimunt, atque una veſiculam, adeo ut continuo deſcendenti chyloſæ maſſæ, in ſuo per duodenum tranſitu, iſta bilis ſuggeratur. Atque hinc radicum (ubi perhibentur) & fibrarum in hepar ſparſarum uſus [quem & Cl. *Gliſſonius* ex parte agnoſcit) ſatis commodus, & quo alium ut mihi videtur, non opus eſt excogitare, aſſignari poteſt; nempe ut totidem retinacula atque ligamenta ſint, quibus valentius hepati veſicula hæc alligetur, ne quando à loco ſuo divelli contingeret; quod certe cavere debuit natura, hoc eveniret, chylus liquoris, quem ſuppeditat, tributis fraudaretur, adeoq; in venas minus ſubactus & digeſtus ingereretur: etenim præ mole ejus, & abdominis in perfectioribus animalibus capacitate, metus eſſet ne hoc illuc volveretur, ni admodum firmam cum ſtabili aliqua parte connexionum obtineret, adeoque & bilis, compreſſo meatu cyſtico, ingreſſus, & ejuſdem, pro naturæ indigentiis & deſignatione, egreſſus præpeditetur.

Interea toto hoc tempore, ſi non nihil, parum ſaltem, noviter ſecretæ in hepate materiæ ex ipſo poro bilario huic maſſæ affundi arbitramur; cum & ſecretiones (prout modo monuimus) parcius hoc tempore procedant, & quod in porum ex hepate ſecernitur, cum hanc ob cauſam in parva ſolum quantitate ſit, facile intra amplam illius cavitatem ſe componere poſſe videtur; quod autem ex veſica erumpit, non iſto tempore *ſecernitur*, ſed tantummodo *excernitur*, utpote quod in hunc uſum hic prius reconditum fuerat. Vix autem aliquid ex poro bilario nuperrime admiſſi liquoris ſui [qui forſan ſi bili ex veſicula affluenti, & cyſtico humore proprio contemperatæ, in deſcenſu affunderetur nimis acrem redderet.) exprimi poteſt, cum quoad ſitum non eo, quo veſica, modo diſpoſitus ſit, ut preſſionem facile ſentiat, quodque in eo coacervatur, in ramis hepatis confiniis nondum egreſſus (utpote quorum cavitates in proportione ad extantem truncum major

Vide-

videtur) reſidere probabile eſt. Et ſane etiamſi concederetur ſuccum hunc immediate per porum excretum ad chyloſin perficiendam idoneum (abſque ulla lenioris liquoris mixturata) fore menſtruum, ſi tamen jugiter eadem quàm intermiſſo chylificatorio opere totaque ſua mole, præterlabenti chylo affunderetur [vaſis enim amplitudo magnam illius quantitatem hic ſecerni ſolere demonſtrat] coctionem forſan nimia copia pervateret & peſſundaret. Si ergo quæratur cui inſuper uſui inſerviat? dico, quod fieri nequit, quin à chyloſæ maſſę craſſioribus & viſcoſis, abſorpta à lacteis puriori parte, reliquis plurimum oblinantur earum in inteſtina hiantium ora, quæ niſi abſtergantur, haud concipi poteſt tranſitum chylo poſtmodum admittendo dandum iri. Huic proinde noxæ averruncandæ conſulto proſpexiſſe naturam iſtius liquoris, poſt abſolutam purioris chyli in lacteas traductionem, affuſione cenſemus, cujus acrimonia facili negotio effici poteſt ut abſtergatur muſcoſus ille lentor, forſan & præ fermentativa, qua liquor iſte, quouſque naturales conditiones retinuerit, pollet inde, in alibilem ſuccum convertatur, atque à lacteis abſorbeatur, quandoquidem activa ſua parte prius orbatus fortiori, & magis acri, fermento indigere videtur, quam quod integræ maſſæ proportionetur.

Si dubitetur quomodo bilioſus liquor in inteſtinum, nullo facto prius in veſiculam diverticulo, penetrare poſſet, quandoquidem (prout ex Cel. *Gliſſonio* notavimus] fibroſus veſiculæ annullus quam obliqua ductus communi in duodenum inſertio infirmius obluctantur, reſpondeo quod præ diutiori liquoris ex veſicula in inteſtina, à dicta compreſſione, effluxu fieri poteſt, ut obliqua inſertio aliquanto patens, vel ſaltem magis cedens, per aliquod temporis ſpatium permaneat, ut facilius bili (ſecretione hepatica jam, nova ſuppeditata materia, vices ſuas repente] ex poro recta deſcendenti tranſitum det, quam contra obluctetur ut in veſiculam aſcendat; donec tandem nativam contractionem ſenſim recuperans, in eam ad memoratos denuo urgeat: Imo poſtquam impleta fuerit veſicula, quod ſupereſt deſcendentis bilis, cyſtico liquore haud imbutum, viam ſibi recta in inteſtinorum nequit non facere, ut hinc opus hoc abſterſionis, priori eruptione tantum inchoatum, iterato aggrediens plene, ante novum admiſſum chylum, abſolvat. Ab hujus liquoris ſuppreſſione vel parciori effuſione chyloſarum excretionum cauſa frequenter petenda eſt niſi enim ab adhærente mucoſitate liberatur glanduloſa inteſtini tunica, neceſſe eſt ut præter labatur chylus, adeoq; deſtinato nutricatu fraudato corpore tabes tandem inſequatur: hoc vero abſque debito iſtius liquoris ſupplemento haud præcaveri poſſe videtur.

Quod in hunc quem aſſignavimus veſiculæ uſum objiciatur, fere ſemper ab authoribus [moderate ſaltem] plenam reperiri, quod ſecus eventurum quandoque concipiatur, ſi tam conſtanti tenore ſuas quotidie contentum liquorem deplendi & novum accipiendi vices ſubiret, ſolutionem hinc forſan admittat, quod vel animalia, ex quorum inſpectione hæc eruitur obſervatio, violenta morte perimuntur, vel rariſſime ſaltem occurrunt, quibus adeo reſolvitur partium (inter alias) ſecretoriarum tonus ſit ut abſque omni lucta emoriantur; unde ſit ut dum cerebrum, & reliquæ quibus vel nervi vel fibræ adſint, ſe in mortis articulo ad motus contractivos componunt, ſecretoriæ pariter in contractione aguntur, quo molimine multo copioſior habetur ſecretio. Hinc hepar majorum humoris ibidem ſecernendi quantitatum profundit, qui in porum bilarium depoſitus, atque partem inſequentis protruſione, partim hujuſce vaſis, arctius hoc tempore ſeſe ſtringentis, compreſſione in ductum communem adactus, ſurſum in veſiculam urgetur) quæ ſane nullatenus ad arctam conſtrictionem, ut ingreſſurum non admittat, nata videtur) in quam facilior ei trames ſternitur, quam in inteſtinum. Porro inter extremos moribundi animalis conatus, una cum reliquis partibus, conſtringuntur inteſtina, unde magis occludi neceſſe habet ductus communis in

indutque eum hiſcentem; ut poſt ſatis longa intervalla, donec ejus tunicæ [ſatis arctæ hoc tempore contractæ] decurrens. Quod verò in aliquibus, licet rarius, veſicula vacua deprehenditur; imputari poteſt vel violentæ veſiculæ compreſſioni, (quam & in eam ob Gliſſ. aſſignat) vel naturali ejus conſtitutioni, non tam fibroſæ, ut ſic dicam & tunicæ pariter reſolvi credendum eſt, (quam partium in hepate ſecretioni inſervientium ſtrictuum; unde nil in porum, veſiculæ poſt modum tradendum deponi poteſt; ut proinde tanta inductâ debilitate (maxime ſi ad univerſam inſuper; quod in tali caſu forſan evenit, œconomiam animalem, vel maximam ſaltem ejus partem pertingat) non mirum ſit animal, in quo iſtud hoc obſervatur, repentino fato ſuccumbere.

Verum gravis hic urget difficultas de iis animalibus quibus deeſt veſica bilaria, quemadmodum in *Equo* aliiſque non paucis obſervari poſſe Celeb. *Gliſſonius* & *Wharthonius* teſtantur. Cum enim & hæc fermento chylificatorio in inteſtinis ſuggerendo, perinde ac alia quibus ſuppetit veſicula, indigere; quænam tempore variatæ in his organizationis ratio haberi poteſt?

Cui dubio quamvis non parum difficile mihi videtur ſatisfacere; & cur plenius enodando collatæ circa variorum animalium fabricam peculiares quædam obſervationes [quæ tamen mihi nondum conſtant] requiri videntur; ne tamen prorſus intactum prætercam, conjecturas meas circa hanc rem aliorum cenſuræ ſubjiciam, quæ & ſi quanquam non facio, ſaltem ſcintillulæ forſan loco eſſe poterunt ad ulteriorem ejus elucidationem.

In primis autem hic obſervari poterit, primò plurimas animalium ſpecies veſiculâ hac præditas eſſe, inter quæ, ea (quantum mihi obſervaſſe contigit) quæ per ſatis longa intervalla à cibis *abſtinere* ſolent, numeranda veniunt; item *Carnivora* (domeſtica ſaltem) quorum nempe pabulum particulis magis activis conſtat; quinimo *Ruminantia*, ea ſaltem quæ frequentiori obſervationi occurrunt, ut boves, oves, &c. *Equos* qui eadem reſtituunt, ſed continuo fere [ubi hoc iis permittitur] ſaltem per multas indeſinenter horas paſcendo intentos eſſe; quis nempe animalium iſta pabulia, vel gramen, vel fœnum, vel frumenta varii generis eſſe, quorum utrumque liber particulis minus activis [ſaltem actu non quidem agitatis] conſtat; in gramine quidem dum adhuc viret, crudioribus & aquoſis plurimum ſcatens, quibus adeo diluuntur, quæ quos inſunt magis activæ, ut exiguæ ſint efficaciæ; in fœno & frumentis ſiccatis, quamvis activæ haud ſatis magna forſan copia abundent, adeo tamen aliis præ ſiccitate implicantur & ſubjugantur, ut non facile ſeſe extricare poſſint.

Hinc ſupponere forſan licebit *Equos*, quandoquidem minus exaltato hoc pabulo veſcuntur, aliquanto acriori fermento, chyloſæ maſſæ, imperfectiori adhuc in inteſtinis affundendo indigere, ad hujus particulas agiliores, at nimis obſeratas, extricandas, & craſſiores comminuendas, quam quod aliis animalibus quorum cibis ſtomachali fermento minus negotii faceſſunt, ex uſu eſt; Quale quidem eſſe liquorem per porum in inteſtina recta deſcendentem, præ eo qui in veſiculam prius fluxerit, per cumque cyſtico [illegible] genii liquore unitur, modò conatus ſum oſtendere. Porro cum pabulum ſuum conſtanter adeo ingerunt, nec prius devoratis eas dant inducias, quàm ante concoquitur & expellatur, quam novum ſuperinducatur, cumque proinde pars indeſinenter, ipſo quo hoc fit tempore, pariter in inteſtina expelli neceſſe habet, quæ & minus perfectè præ celeriori hoc transitu in ventriculo elaborari valet; hinc continuo affundi debet in inteſtinis fermentum, quod æqualiter ſe ei admiſceat, & ſic chylificationi, minus tam conſtans, ſubſidium expoſcens compleat. Hoc autem à cyſti ſperari vix poſſet. Cum enim, ſi eo quo diximus modo impleatur, per ſat longum tempus occludenda eſt, ut hoc præſtetur ductus communis in inteſtinum apertura quo intervallo nil biliosi laticis chylo affundi poteſt; ſi in altera illa methodo, per radices ſcilicet ſuas inducatur, li-

quibus non ſufficientis gradibus propter vaſorum exilitatem impleri poſſit, nec proinde par eſſe poteſt ſecretionis in eam humoris deſcendentis e chyloſa maſſa; cum porro præ ſitu quem obtinere neceſſe haberet haud detur ei locus, propter continuam fere ventriculi diſtentionem pro ſufficienti bilis copia colligenda; propterea non inconſulto feciſſe naturam (augurari liceat) hanc partem iſtis animalibus denegando, quorum & uſibus improportionatus videtur liquor quem deferret, & quo ejus præſentia abſque incommodo vacare poſſunt.

Si objiciatur boves, oves, &c. quamvis eodem, quo equi, pabulo veſcuntur, cyſti tamen donari: reponimus iſtorum cibos non immediate à primo, in quem ab ore delabuntur, ventriculo in inteſtina pelli, ſed in os reſumi, ut ruminationem ſubeat, quo ſit ut & repetita hac comminutione, & ſalivæ inter ruminandum miſcella, eam obtineant particularum ſuarum exaltationem, ut ſecundarij hujus fermenti gradus mitior iis ſufficiat. Adde quod præ mora quam trahunt cibi, cyſti induciæ ſat longæ pro liquoris quantitate idonea comparanda, his inteſtina erumpentibus ſuffundenda, dantur.

Quandoquidem vero ſuppoſuimus hepaticam ſecretionem potiſſimum à diſtributo chylo peragi, nec ſatis idonee procedere poſſe natura ſtomachicæ coctionis ſatagente: conjicimus (ut objectioni hinc forſan orituræ obviam eamus) & chylum in hiſce animalibus jugi tenore diſtributum ſatis facile ſecretionibus materiam præbere poſſe; & ventriculum diſtentioni ab iſtorum animalium continua, uti notavimus, ingluvie aſſuefactum, haud facile irritationem quam diximus, ab ingeſtis (minus tum proprio genio, tum exactioris in ventriculo elaborationis, carentia, ad turgeſcentiam pronis) ſentire, ut nervi inferent copioſius, quam alibi, ſuccum ſuum illic profundant.

Quod ſuccum pancreaticum poſtquam toties de fermento chylificatorio mentionem fieri, ſileam, non id eo conſilio facio, quaſi crederem ad hoc conſtruendum nil conferre: Atque quoniam haud integram de fermento iſto tractationem meditor, ſed ſolummodo bilariæ veſiculæ uſum inquirendum propoſui, ea ſolum attuli, quæ ad hanc indaginem immediate faciunt; cumque organicum, quem aſſignavi, veſiculæ uſum, haudquaquam à pancreate pendere cenſeam, ejus cum ſucco ſuo conſiderationem prætermiſi tantum, non neglexi.

CAP. XV.

Secretionum privatarum ratio.

SEcretionum *Publicarum* ſic pro modulo noſtro, reddita ratione, ſequitur ut *Privatarum* etiam methodum aliquatenus tradamus, quam tamen paucis perſtringere ſufficiet, quandoquidem fundamenta, quibus explicatio hæc innititur ſuperius expoſuimus.

Videtur igitur, has perinde ac publicas, ad duas pariter ſpecies revocari poſſe, ut nempe ſint vel mere colatoriæ vel præcipitatoriæ.

Quod ad priorem attinet, nil vetare videtur, quo minus ubi pars nutrienda ex ſubtilioribus, quæ ſaltem ad cohærendum habiles ſunt, ſanguinis particulis conflari debet, mera percolatio ad idoneas ex aluentis ſinu ſuppeditandas ſufficiat; quandoquidem iſtæ, quemadmodum ſuperius adſtruximus, & ad ſecedendum (qua propria indole, qua craſſiorum protruſione) magis proclives ſunt, & ad commenſuratas partis, cui nutriendæ deſtinantur, cavernulas ſubeundas haud difficili negotio ſe accommodant: ubi ſi ſtrictiores, in oppoſito ad eum quo ingrediuntur hiatu, meatus invenerint [quod facile, opinor, admittetur] ſatis promte apponuntur, inque eandem ſubſtantiam concreſcunt.

Atque hæc methodus locum habet, ſive exhauſtæ partis redintegrationem novas in deperditarum locum particulas ſubſtituendo ſive ejuſdem augmentationem natura deſignet. Ad hunc modum cerebrum & nutriri & augeri cenſeo; imo fortaſſe *unius* eſt, quandoquidem ſubſtantiæ ejus modus à reliquarum omnium

nium partium multum differt, nec ſubeſſe ratio mihi videtur, cur non, ſi aliæ ex ejuſdem naturæ particulis ſubtilioribus nempe conflarentur, & mera earum percolatione emergerent, eadem quoque textura conſtarent. Et ſane ex purioribus & ſubtilioribus (ceteris partibus) ſanguinis particulis conflari cerebrum, argumento eſt, quod puriſſimo, & ſubtiliſſimo, quem corpus habet, liquori ſeparando præſtituitur; quomodo enim concipi poteſt colum adeo exquiſitum, meatibuſque tam exilibus prędîtum, ut ad hunc uſum inſervire debeat, compaginari poſſe, niſi componens materia ex talibus conſtaret particulis, quæ, ubi coierint, tam exiles (at confertos) meatus linquerent, ut huic ſoli tranſmittendo liquori apti ſint; has autem ſuo genere & ſubtiliſſimas eſſe exinde conſtat, quoniam ſi & craſſiores, & minus regulares ſint, neceſſe eſt ut intercepti patentiores, & diverſæ invicem ſint pori, qui proinde craſſioribus, minuſque inter ſe conformibus, materiis tranſmittendis (quales à ſucci nervoſi genio multum abludunt) diſpoſiti neceſſario evadunt. Huc porro facit, tum quod teneræ adeo ac cernimus texturæ ſit, tum quod natura tantopere illius tutelæ cavit, qua duplici membrana cingendo, qua fortiſſimo cranio circumvallando, ut ab injuriis forinſecus illatis tutior foret. Cum ergo hæc ei textura adeſt quid impedit, quo minus mera hanc ei donec fabricam, percolatio eoque magis, quoniam hęc naturæ ſimplicitati (toties antea decantatæ) magis convenit; Adde quod nulla hic terminantur vaſa quæ fermentum advehant, nec, ſi preſto eſſent, facile monſtrari poſſet unde, & qua arte id compararent.

Alteram quod attinet ſecretionum privatarum ſpeciem, eam nimirum quæ circa eas impenditur partes quæ non ex ſubtilioribus modo dictis, ſed mixtis conſtruuntur; videtur hic, non minus quam in publicis, quibus analogiam iſtę habent fermentum requiri, quod particulas aſſimillandas pro partis nutriendæ diſpoſitione, & comminuat & dirigat inque deſtinata conceptacula depellat; ſecus enim vix eventurum videtur, ut apte ad hoc concinnatæ, præ confuſa, qua in ſanguine urgentur, agitatione commenſurata ſpatiola, earum commeatu indigentia, offendant. Iſtud ſucco nervoſo minus perquam ingenioſe Cel. *VVilliſium* detuliſſe ſupra notavimus. Cujus quidem ſuppoſitionis probalitatem, non ſolum ad hanc, ſed & ad publicas ſecretiones, quoniam ſupra oſtendere conati ſumus, ſuper eſt ut de modo, quo res iſta [forſan] peragatur, paucula adjungamus. Ut ergo appoſitio in partis, vel nutriendæ vel augendæ ſubſtantiam habeatur, concipiendum eſt; cavernaculas adeſſe (utrum à particularum quæ eas prius explerunt, ſeu avolatione, ſeu in ſanguineæ maſſæ gremium reſumptione proveniant, an propria ſanguinis, ad quam in junioribus animalibus pronior eſt, expanſione aperiantur) in quas, ſicut neceſſe eſt ut idoneæ & commenſuratæ deponantur, ſic vix veriſimile mihi videtur tales eas ingreſſuras, niſi vis quædam directrix accedat, quæ eas in has cavernaculas diſponat. Eæ enim ex ſanguinis particuli, quæ ſubtiliores & magis ſpirituoſæ ſunt quanquam hoc nomine ad ſecedendum magis proclives ſunt, minutiores tamen videntur, quam ut iſtis adæquatæ ſint cavernulis, ut pote quæ ab iis haud arctari, nec proinde apponi poſſunt: craſſiores autem, quæ ad hoc opus requiruntur, & ſuopte genio magis patulum (qualem venæ præbent) tramitem affectant, & præ majori agitationis vi quam quæ mole minoribus competit, nec propria indole deflectunt, nec ab iſtis diſtorqueri aptæ ſunt, unde in venas (favente harum ad arterias poſitione) ſponte decurrunt. Ut ergo arum ſeceſſio habeatur, fibræ, à nervis ortæ, ubique in partium habitu diſponuntur, quarum ſucci, à nervis ad eas deportati, & conſtanter effuſi, ope fieri non poteſt, quin ea craſſioribus iſtis ſanguinis particulis comminutio inducatur, & determinatio (modo ſuperius allato) imprimatur, ut priſtinam linquentes ſemitam, cavernulas dictas, tales quæ iis commen-

menſuratæ ſunt ſecedant, reliquis prælabentibus. Cumque non facilis ſit egreſſus tum præ ambientium partium oppoſitione tum quod extra ſanguifera vaſa protruſas non adeo cordis urgere poteſt impulſus, hinc neceſſe habent moram inibi facere, atque apponi partemque, pro naturæ intentione, vel ſeſarcire, vel augere.

Suggeri hic forſan poterit, non meram hic ex hypotheſi *VVillifiana* (ſuperius laudata) præcipitationem fieri, ſed diſſolutionem & alterationem induci. Agnoſcimus, interea tamen nil hinc reportare datur, niſi ut talis particulis apponendis moles, & figura, adque partes reſarciendas hinc apitudo emergant ut, accedente, quam memoravimus, determinatione, in dictas cavernulas, iſtæ ſecedant particulæ? quibus nactis non poteſt non haberi appoſitio, partiſque proinde nutritio.

CAP. XVI.

Secretionum præter naturæ inſtitutum evenientium ratio.

UT tandem Secretionum *præter naturæ inſtitutum*, ab illata forinſecus partibus, ad hoc munus minime natis, injuria evenientium rationem aliquam reddamus, quales in fonticulis ulceribuſque aliis, hydropicis item affectibus, obtingere ſupra notavimus; videtur has à nuda plerumque [non tamen prorſus ad regularem naturæ normam, ſuſcitata] pendere, atque erumpentem materiam, vel per arteriam venarumque tunicas, vel exillarum extremitatibus, ferri. Corroſis enim, vel uſque adeo læſis tunicis, unde pori earum vel ultra naturalem ſtatum amplentur, vel novi cudantur, haud fieri poteſt, quin præ ſanguinis protruſione talis materiæ, quæ iis commenſurata eſt, colatura fiat, quæ & majori vel minori copia, varia item ſpecie, pro iſtorum amplitudine & numero, prodire neceſſe habet. At inſuper ex arteriolarum finibus, quandoquidem harum cum venulis commercium, ſi profundius ſaltem fuerit ulcus, non poteſt non intercipi, colatura haberi poteſt. Si quæras, qua arte hoc ſuccedere poſſit, cum ſanguis à corde impulſus tota ſuam maſſa per has decurrat, adeoque hæmorrhagiam potius, quam colaturam ſic invectam fore concipiatur, quandoquidem nullam in parte exulcerata ſtructuræ rationem comminiſci in promtu ſit, quæ hanc efficiat; reſpondeo, ſi eandem retinerent arteriolarum harum fines diametum, qua in ſtatu ſano fruunt, ſic eventurum: verum notum eſt cuncta in corpore vaſa, & præcidi contigerit, & ſeſe verſus integram partem contrahere, & corrugationes pati, utpote retinaculis quæ ea in debita tenſione detinebant orbata, quin & effuſi ſanguinis grumuli, circa patentia concreſcentes ora, nec non & ipſius ſeroſæ partis lentor (quem & mora, & partis calore contrahit) in tantum hæc obturare concipiantur, ut tenuiores ſolum partes, integræ maſſæ reſpectu, erumpere poſſint. Nec conceptu arduum eſt, quo tramite craſſior pars in venas reducatur: cum enim conſtat [quod ſagaciſſimorum noſtri ſeculi Anatomicorum induſtriæ debemus] inter arteriarum ramos ubivis, fere anaſtomoſes dari, quicquid uſitatos & ructos tranare prohibetur tractus, per anatomoſes has in alios ramos facile transfretatur, atque inde in adſitas venas ſolito more deportatur; tenuior autem & ſeroſior pars cum ſatis facilem & arteriarum extremitatibus (nec enim in totum occludi poſſunt) viam offendit, è craſſioris gremio minimo negotio præ periſtaltica arteriarum contractione exprimitur, perque anguſtiores hoſce, at moli ſuæ non improportionatos, ductus faceſſit. Non ſane negandum eſt, ipſum craſſamentum rubrum in purulentam, ab ulceribus evomi quandoque ſolitam, materiam digeri & poſſe & ſolere; quandoquidem texturæ mutatio, quam mora ſua ſanguis extravaſatus acquirere poteſt, & calorem & conſiſtentiam mutare valet: at vero hoc ſanatis fere priſtinos jam calles repetente ſanguine tantummodo evenire ſolet, reliquis autem temporibus tenuior, & indigeſtus, appa-

appareat erumpens humor, quem proinde tranſcolatione, quam diximus potius ſuppeditari conjicio.

Quamvis autem nulla non in parte iſtiuſmodi tranſcolationem fieri poſſe autumo, non raro tamen obſervare licet, glandulosam in ulceribus ſuccreſcere ſolere ſubſtantiam, per cujus poros iſtam accuratiori methodo ſecretionem velle celebrare naturam fas ſit ſuſpicari; tantopere uniformitati in cunctis ſuis operibus ſtudet.

Hydropicorum in abdomen depoſitum humorum nuda colatura, ex ſanguine viſcerum, aliarumque in abdomine contentarum partium membranas laxatas trajiciente, per ampliatos eorum porulos, ſeparari fas ſit concipere. Sanguine enim vel ſero ſupra modum referto, prout immodicis, potatoribus uſu venit; vel pneumatoſi alia quacunque de cauſa indigente, atque lentius, præ vaſorum per totum meſenterium inteſtina, viſceraque in abdomine concluſa amplitudine, ſupra notata, moto, quid mirum tunicas ultra modum diſtentas iri, adeoque facilem ſatis per ampliatos hinc poros ſuos ſeroſiori, atque una ſpirituoſioris ſanguinis parti tranſitum conceſſuras? Etenim magna ſpirituoſioris ſanguinis partis copia hunc abundare liquorum ſatis teſtantur virium, in taliter affectis conſtans debilitas, cum ſubita earum proſtratio, ſi adhibita paracenteſi copia largiori extrahatur hæc colluvies. Non eo inficias per colationem evenire poſſe, quantumvis ſanguis ſatis ab hac colluvie ſeroſa immunis perſtiterit; notum enim eſt hunc affectum hominibus pluribus abſtemiis quandoque evenire: in hoc autem caſu, vero non diſſentaneum videtur membranas nimia craſſiori & pigrioris ſanguinis quantitate diſtendi, qui vehiculo aquoſo deſtitutus facile, ubi minus à corde ſollicitatur (id quod in ampliatis hic vaſis nullo negotio eventurum concipiatur) ad ſtagnationem propendet, adeoque partes, quas appellit, diſtendere neceſſe habet, unde facili negotio tenuior ejus exudat pars. Adeoque in utroq; caſu percolatio utramque paginam complere poſſit, ut non opus videatur (niſi perraro) ad lymphaticorum rupturam pro hujus affectus phænomenis ſolvendis recurrere.

Quod ad ſecretionem veſicatoriorum ope excitatam attinet, quamvis forſan ex jam dictis ſolvi poſſit, ſupponendo capillares in cute terminatas ab acribus ex jam dictis ſolvi poſſit, ſupponendo capillares in cute terminatas ab acribus medicamenti particulis corrodi, adeoque exudationem modo allato conciliari poſſe; cenſuerim tamen invigorando potius nervos agere, qui dum horum acrimonia vellicantur, majori copia ſuum profundunt liquorem: cumque eorum, ex hypotheſi noſtra, hic loci munus ſit ſecretionem quæ per poros cutis ſit excitare, probabile videtur, quod, ubi plus ſolito ſollicitati fuerint, majori copia ſeroſa ex ſanguine, per arterias illic terminatas allato, particulas propellendo, inſenſibilis tranſpirationis vice viſibilem hanc & copioſam evacuationem concitent. Eundem effectum admota quavis ignita cuti ſubſtantia experimur, cui quandoquidem, non ſecus ac ab admotis veſicatoriis, magnus ſuccedit dolor, à *Nervorum* invigoratione iſtud phænomenon emergere augurari liceat; adeoque horum uſum non ſolum ultra anguſtos, quibus veteres terminarunt, limites, ſed vel ultra ea, quibus recentiores donarunt, pomæria extendi debere.

FINIS.

MAR-

MARTINI
LISTER
TRACTATUS
De Quibuſdam
MORBIS CHRONICIS,
Quorum

I. eſt, de HYDROPE,
II. de DIABETE,
III. de HYDROPHOBIA,
IV. de LUE VENEREA,
V. de SCORBUTO,
VI. de ARTHRITIDE,

In Quibus ſingulis

Non ſolùm MORBI RATIO ex Nuperis ferè Anatomicis Notitiis exhibetur, CUM AMPLA ÆGROTORUM VARIETATE; ſed etiam REMEDIORUM, maximè APPROPRIATORUM, NATURA & USUS, ex veterum Medicorum fide ac authoritate, breviter explicantur.

AD LECTOREM.

DUO ſunt, Lector, de quibus te paucis monere volo. Unum, ſi quæras, quorſum ipſe hoſce Tractatus ſcripſerim, hujus rei rationem; ut opinor, ſatis bonam in ipſa præfatione illorum primi exhibui; nempe exercitii cauſa, & quod fere emeritus ſim. Alterum, cur illos, me vivo, prodire in lucem ſinere velim: hujus ſane rei aliqua excuſatio texenda eſſe videtur, ne vel vanus eſſe, applauſumque captare, vel ægrotorum copiam ſollicitare, credar. At neutrum horum eſt; nam diu me tedet pigetque optimæ artis præ infirma valetudine. Quid ergo eſt, ſi neque queſtus cauſa, nec ſpe gloriæ hæc ſcripſerim; ſolo veritatis amore ductus, ſi reſponderem, an non hoc ſufficeret, ut vel illo nomine ſcriptionis veniam merear; At præſentis editionis alia, ingenue fateor, ratio eſt; nam, cùm ex multis annis nihil equidem edere, præter Hiſtoriam naturalem meditatus fuerim; id ab aliquibus ſeverioribus, etiam noſtræ facultatis hominibus mihi vitio verſum fuiſſe tandem intellexi. At ſciant velim, me ab illorum invidia minime moveri. Sit hæc vanitas noſtra, (cum doctiſſimo Peiero loqui lubet) qui ex rerum natura ipſum naturæ ordinem intueri ac aſſerere ſtudemus. Scrutentur demum alii quicquid velint, ſtudium tamen iſtud, etiamſi tanquam vanum inique traducatur, mihi ſemper potius erit, quam *nugax futiliſque* multorum *loquacitas*. Verum cùm innuere volunt, me Medicinam perfunctorie tantum facere, nec artem præcipuam coluiſſe; ex his paucis Tractatibus diſcant, me Medicam artem ex ipſis fontibus curaſſe, illamq; totam ex *Adverſariis* propriis eadem ratione, qua hic fecerim, ſi opus eſſet, adornare potuiſſe.

Hinc inſuper ſatis, ut opinor, liquet, me, etiamſi improbo labore *novas* ſemper res in Hiſtoria naturali molitus ſim, *veterem* tamen medicinam præcipue inſtituiſſe. Ut autem ita fecerem, hæ præcipue cauſæ me moverunt.

Imprimis, quod animadverti ipſos morbos non multum mutatos fuiſſe ab antiquis ſeculis ad hunc uſque diem, ſi victus & cœli ratio habeatur. Imo hactenus nullum novum morbum (de Acutis loquor) qui non facillime ad Antiquorum claſſes referri eorumque deſcriptionibus concludi potuerit, didici, aut obſervavi: quæ tamen quorundam noſtrorum hominum frivola jactantia ac vana credulitas eſt!

Ad medicamenta verò quod attinet, quatenus illa veteres exhibuerunt, ex propria praxi & uſu confirmare diligenter ſtudui. In hoc itaque Specimine non alienum à rebus medicis fore credidi, ſi illorum virtutes *privatim* ab ipſis fontibus deducerem; nempe à notiſſimis ac indubitatis illorum effectibus Chirurgicis; ut ſciant noſtri homines quantum debemus antiquæ Chirurgiæ præ nova Chymia, aut ulla hypothetica doctrina, in medicamentorum facultatibus cognoſcendis.

Quod autem ad *novos morbos Chronicos*, qui tamen pauci ſunt, pertinet; remedia quoque ſua ſimiliter explicui.

Uſus vetuſto genere ſed rebus novis.

Unum illud adam, Medimamentum me ſine invidia primum, quantum ſcio, hic edidiſſe ad *comprimendam Gonorrhœam*; ne aliquis agyrta audax ſimili ſecreto amplius æſtimetur, &c.

Verboſis adquirat ſibi famam ſtrophis.

Illo certe à multis annis cum ſucceſſu uſus ſum; at methodus, [idque ſeduſo moneo] temeraria eſt, niſi infinita cura & appropriatis catharticis, aliiſq; antidotis illam perſequamus, ut venen. in vaſis excretoriis reſtitans, alio revulſum, diligenter expellatur.

Hos Itaque paucos *repræſentatos* Tractatus Medicinales, utpote imperfectiores, & ra-

& raptim ſcriptos, pene invitus edidi, ut ſeveritatem frontis aliquorum noſtrorum hominum aliquantulum placarem, cùm quæ de rerum natura ſcripſerim, naſute diſtrinxerit. At hæc quoque nimis inſulſa eſſe, forte iidem dicent, quod *novos* homines noſtros veteribus poſtpoſuerim.

Quid ergo poſſum facere tibi, lector Cato.
Si nec Fabellæ te iuvent, nec Fabulæ,

Redde itaque mihi vices reprehendi, o antiquarum rerum faſtidioſe!

Imprimis illud tibi notari volo, in *Morbis Acutis*, ubi auxilia non multa, eaque caute admodum adhibenda ſunt, citra modum finemque præſcribere ſolemus; omnemque adeo criſin ſubinde turbamus; unde Prognoſtica (in quibus tamen ſummus honor & ſecuritas Medici eſt) è re medica exulent, neceſſe eſt. Contra verò in morbis *Chronicis*, ubi id licitum eſt, & valentiſſima medicamenta dare oportuit, ibi nihil agendo, aut inutilibus, neſcio quibus, remediis, Hypotheſi alicui hodiernæ *Inſitivis* (nam quo ſpecioſior alicujus Hypotheſis, eo formularum, ut video, remediorumq; feracior eſſe ſolet) tempus trahendo, in perniciem tandem ægrotos præcipitamus.

Quod autem ad remedia noſtorrum hominum attinet & quæ *nunquam*, & quæ *intempeſtive* in lucem veniunt, ex æquo reſpuo. Etenim, ut *arcana* Adeptorum nigro prorſus puerperio naſcuntur, lucemque abhorrent; ita hypotheticorum hominum *abortiva* remedia fere tanquam inutilia caſſaque, ſi non utique noxia, habenda ſunt. Utrique ſane homines monſtra quædam, ſcilicet in authorum ſuorum duntaxat cerebro nata, pro remediis nobis paſſim venditare ſolent.

A *priori* quidem & morbos, eorumque curationes expediri poſſe, votum eſt; *at donec* illud fiat, liceat mihi ex *poſteriori*, nempe ex chirurgicis medicament. notitiis, cum veteribus, *tuto medicinam facere*.

At non is ſum, qui veterum adeo de re medica doctrinam pertinaciter amplectar, ac ſi nulla ei acceſſio nova fieri potuerit, aut qui *ſpeculationum commenta*, ſive ea antiqua, ſive hodierna fuerint, tanquam vana reiiciam. Etenim in utriuſque inſignem utilitatem eſſe libenter agnoſco: in *illis*, certe ut medicamenta ab iis inventa, ſuis morbis recte adhibeantur; in *his* verò, ut cum morborum, tum remediorum rationes ex novis inventis anatomicis, chymiciſve, pro ſumma fœlicitate atq; indefeſſa hujus ſeculi induſtria, profectuq; in rebus naturalibus indagandis expediantur!

Cum verò ex novis noſtris Medicinæ Scriptoribus alii ſint, qui dum Philoſophiam magni faciunt, rerum interim naturalium *diligens* ſcrutinium, ac ſi ſupervacua diſciplina eſſet, deſpiciunt; hos vel eo nomine peſſime de Medicina meruiſſe affirmo, quod cum eorum *ieiuna* Philoſophia ſit, nihilque fere in rerum natura præter *meras fictiones* aut (quod ad idem redit) *chymica*, neſcio quæ, *commenta* jactitent; tam paucis tamen macriſque rerum naturæ imagunculis inſtructi, contra veterum dogmata, multiplici experientia ac certitudine ſtabilita, de novo *rem medicam interpretari* atque *exhibere* auſi ſunt.

Alii autem ex his quoque vituperandi ſunt, qui veteribus moderniſque prorſus inconſultis, ſpretiſque, ſuam in morbis expiſcandis facultatem, ſua remedia, ſuam Philoſophiam; quæ tamen, ut illi volunt, minime pro dignitate acquiri poteſt, at

Qui facere quæ non poſſunt, verbis elevant,

Suam inſuper in Medicina facienda prudentiam, methodumque, ſuam denique experientiam, *trito*, ſi diis placet, & *naturali cogitandi modo* [ipſiſſima eorum verba pono] innixam, vehementer extollunt, omnemque præterea ſcientiam medicam, artem ſtudiumque dialectices ſuſque deque habent. Atque hæc hactenus, ipſas Exercitationes aggrediar.

ELEN-

ELENCHUS RERUM MAXIME MEMORABILIUM

In unaquaque Exercitatione.

DE HYDROPE.

Præfatio *de Hydrope.* Pag. 817. &c.
De Potionibus, & *earum varii generibus*, 818
Huius Morbi deſcriptio *brevis*, 820
Caſus *nonnulli varii cum remediis*, 821
Cauſa *ſive* origo *huius Mali*, 829
Methodus Medendi, ibid.
De Elaterio, & *eius virtutibus in hoc morbo*, 830
Succi radicis Ebuli *deſcriptio* & *virtus*, 833
Subtercus & Aſcites *quomodo differunt*, ib.
Croci metallorum *quales effectus*, 834
Iridis Succi *uſus* & *effectus*, 835
Euphorbii *natura* & *Doſis*, ib.
Bryoniæ albæ *ad hoc malum virtus*, ib.
Gambogium *qui confert ad huius morbi curationem*, ib.
De Hydragogis metallicis, & *imprimis de* ſquamæ æris *virtutibus* & *variis doſibus*, ib.
De Flore æris, ib.
De Ærugine æris, ib.
De Atramenti ſutorii virtute, ib.
De Chalciti & Myſy Sory, ib.
Magiſterium Veneris *unde confici poteſt*, ib.
De Lapide Cœruleo & Armenio, 836
De Lapide Lazuli, ib.
Artificium Authoris in conficiendo Ens Veneris, *ſive* Flores Salis Armeniaci *elegantes cæruleos.* ib.
Animadverſiones *quædam non inutiles*, a pag. ib. *ad fin. Tract.*

DE DIABETE.

Differentia inter Hydropem & Diabeten, 839
Diabetes deſcriptio, ib.
Caſus varii hujus Mali, & eorum Curatio, 840
De hujus morbi Cauſis, 842
Variæ præſcriptiones ad hoc Malum, ib.
Digreſſio de Fontibus Medicatis. 843
Fontis Novi Hoxdonenſis aquæ Judicium, ib.
Fontis Streethamenſis aqua deſcribitur. ib.
Rationes præcipuorum in Diabete Symptomatum exponuntur. 846
De huius morbi Remedio, ib.
Lac, Fructus omnigeni, & vinum meracius ad hunc morbum debellandum valent. ib.
Hieræ deſcriptio, & ejus efficacia contra hoc malum. ib.

DE

DE HYDROPHOBIA.

Hydrophobia *quare ſic dicta*, 848
Unde hic morbus ortum habet, & modus infligendi. ib.
Caſus *nonnulli vere mirifici.* 850
Hujus mali ratio, 854
Remedia in hunc morbum varia ſunt, 856
Mantiſſa de Corticis Peruviani *exbibendi Tempore*, 860
Animadverſiones in Salium, 861

DE LUE VENEREA.

Luis ſuccincta at non inelegans deſcriptio, 863
Conjectura probabilis de hujus morbi Origine. ib.
Hujus Mali cauſa Efficiens, 864
Caſus nonnulli, cum eorum remediis & præſcriptionibus, ib.
Methodus medendi. 869. *ad fin. Tract.*

DE SCORBUTO.

Scorbuti Deſcriptio, 873
Quibus differt à Lue, ib.
Ejus Cauſa efficiens, ib.
Hiſtoriolæ quædam cum præſcriptionibus, 876
Hujus Morbi Remedia, 878

DE ARTRITIDE.

Ut diſtat Rheumatiſmus ab Arthritide, 880
Arthritidis Deſcriptio, ib.
Hujus Doloris Cauſa conjuncta & antecedens, 882
Quæſtiones quædam de Podagricis reſpondentur, 883
Hiſtoriolæ quædam cum præſcriptionibus propriis, 884
Prognoſtici illius, de hujus morbi inſanabilitate, diſcuſſio, 889
Varia remedia contra hoc malum exhibita, 890
Iuxta finem uniuſcujuſque Exercitationis diſſertatur de Remediis ad Morbum propriis, & eorum Natura & Uſu.

MARTI-

MARTINI LISTER M. D.

TRACTATUS DE MORBIS CHRONICIS.

DE HYDROPE.

PRÆFATIO.

CUM propter adverſam Valetudinem, qua, ingraveſcentibus annis, magis magiſque affligor, vitam mihi minùs laborioſam & Domi, quantum ferant negotia, ſedentariam, viribus reſtituendis, libens amplector, quæ 26. annis & amplius quibus Medicinam feci, occurrerunt memoria digna, ea jam in lucem edere mihi haud injucundum eſt.

Veterum autem Doctrinam libenter ſequor, quorum labores non negligendi ſunt, ut moris eſt, nuperis quibuſdam ſcriptoribus noſtris. Addant, per me licet, emendent, illuſtrent, ſuiſque quæq; hypotheſibus novis *facta* interpretentur: at vanum eſt, & levis & mali inſtituti ingenii indicium, *Authores multis ſæculis approbatos*, vel alto ſilentio tacere, vel vel perfunctoriè memorare. Imò verò, ſi eorum definitionibus, & morborum deſcriptionibus non adhærebimus, *inutilis* erit omnis *Inſtitutio*. Hinc in quotidianis conſiliis noſtris tanta diſcordia eſt, quaſi Doctrina omnis Medica de lana caprina, ut de lacte gallinaceo, eſſet; ſcilicet de rebus nuſquam exiſtentibus. Adeo, ſinguli videmur *autodidacti*, & minimè in in Doctr. aliquam *commune* conſentimus.

At *nova* (inquies) morborum genera, & Epidemica *quotannis* oriuntur: Illa autem annua proles, ut opinor, cerebri vacui immaginatio & mera figmenta ſunt, Veteribus attendant velim, ubi ea mala multò accuratius depicta & in ſpecies diducta habebunt; ut eorum vana & ſupervacua diligentia ſit. Atque hæc ſatis dicta ſint de vaga, & inſtabili quorundam Medicinæ Theoria.

Alii autem ſunt, qui *Medicamentorum* etiam *Paucitatem* jactitant; & de Ruina Scientiarum ſeſe magni faciunt. At non credendum eſt his hominibus; meram ignorantiam, aut, ut mitius dicam, ſtudiorum ignaviam, ſive deſuetudinem, & oblivionem prodentibus. Sed de his plus ſatis: ad ipſos morbos accedo.

Cùm *Hydrope* autem incipiam: Ex tribus verò Hydropicorum generibus, *Aſcitem* maxime intelligo. Nam cęteri rariores ſunt; omnium autem rariſſima Leucophlegmatie, ſi forte in *Anglia* contingat, ſcilicet ex veterum deſcriptione & notitia. Is autem morbus è Popularibus hujus magnæ urbis quæ cæteris impreſentiarum graſſari videtur. Quod autem res ita ſit, appello *Rationes Publicas mortuorum, hebdomatim editas*. Cùm vero is morbus longus ſit, ejus increſcendi rationes à victu mutato quærendæ ſunt: Nam Morbi Chronici fere à nobiſmet ipſis, aut certe à cauſis quibuſdam evidentibus, oriuntur. At inquies, Hydropos Aſcites, ut per ſe incipit, ita ſæpè alteri vetuſto morbo, maximèque Quartanæ, ſupervenit; imò *omnium* morborum *vitium* veteribus dictum eſt. Reſpondeo, Morbus jam paucos eſſe, qui Chronici & Populares ſunt, præter Luem Veneream, & Phthiſin, de quibus infra plura dicere meditor. Febres vero Intermittentes minus ex decennio graſſatæ ſunt: & ubi iis jam Homines afficiuntur, cito & tuto; jam curari ſolent notiſſimo remedio ex Cortice Peruviano, ſine metu alicujus Hydropis ſupervenientis; aliæ itaque cauſæ quàm quæ olim aſſignari conſueverunt, inveſtigandæ ſunt. At in multis victus hodiernus hujus urbis ſalubrior eſt, quam olim fuit: jam enim olerum plurimorum generum largior proventus; jam fructuum optimorum copia incredibilis eſt, quæ quidem olim huic urbi multùm defuerunt, &, ad maximam vicinarum gentium admirationem, tota fere *carnivora* fuit. Atque hæc dicta ſint de cibo.

De *Potionibus* autem alia res eſt: ſiquidem multo deteriores ſunt. Enim potiones *Cereviſiæ* dictæ ſumma diligentia & arte olim confectæ ſunt, & ſine fraude ad maturitatem quandam coctæ, ſive eæ meræ hordeaceæ, ſive cum lupulo conſervatæ; jam vero falſi ſumus, cereviſiæque omnigenæ *fucatæ*, & minus quam pars eſt, coctę ſunt. Fucum autem in coquendis cereviſiis faciunt plurimis modis, vel ipſius ſalis culinarii, quę una ex Hydropis cauſis [huic fidem facit autoritas Cæl. Aureliani ex coacervata bibentium tranſvoratione, & magis ſi *ſalſa* fuerit aqua) vel calcis vitæ, vel ſacchari fœcum (in quibus omnibus mira eſt vis cauſtica) admixtione. Non opus eſt plura memorare. Aliam tamen *novam* cauſam intactam non relinquam ſuperiori, nempe cereviſiarum ſale confectarum valde affinem; ſcilicet illa annua, & ſolennis Aquarum Mineralium, *ſale calcario* ex abundanti ſaturatarum; ingurgitatio. Etenim hæ jure merito & ſupra modum ſalſis àquis, iiſdemque inſuper purgantibus, annumerandæ ſunt; adeoque duplici nomine illarum helluones male mulctari poſſint. Profecto apud eundem antiquum authorem & frequentata medicaminum potio, ac ſalſi alicujus liquoris potus, æquè pernicioſi habentur.

Ad hæc, *Pomatia* & *Vina* quomodo adulterentur extant *Tractatus*, ab ipſis rerum maleficarum authoribus publicati. At hæ potiones uſitatæ, & ſemper Angliæ notæ fuerunt; in his adeo vitium, ſi quod ſit, bibendi exceſſus eſt; una quidem è cauſis Hydropicorum notiſſima, & tamen pauci apud nos Hydropici, niſi his nuperis annis.

Amplius itaq; de Potionum generibus quæ nobis reſtant, inquirendum eſt. En autem *nova* earum *progenies à Vino*, & cereviſiis uſtis, ſive igne toſtis, *Spiritus* vini *dicti!* Hęc fundi noſtri calamitas eſt; hinc illæ lachrymæ! Etenim hi Spiritus, ſive meri, ſive multo lenocinio medicati, ſi aſſiduè & multum bibantur, plurimos in Hydropem præcipitant. Atque utriuſque; ferè ſexus deliciæ ſunt; & privatim apud mulieres varia artę certatim confici ſolent: imò verò nos ipſi Medici culpandi ſumus, adeo omnia alexipharmaca apud nos vileſcunt præ iſtiuſmodi ſpiritibus medicatis: illorum tamen uſum laudo; & abuſum tantum & exceſſum jam vehementer reprehendo.

Ut autem rem plane conficiamus, ſcire oportet Spirituum vini dictum eſſe ex *Sarcoticus*, quę ſcil. carnem exedunt: idq; certo conſtat ex latione vulnerum gingivarum, & ubi faciei, fuci loco, adhibetur: nimirum vehementer abſtergit, non ſine levi aliqua uſtione; iſque ſi aſſidue

quo utatur, excedit, inflammat. Atque idem eſt is Spiritus vini in Stomacho, qui fuit extra illum, nempe ad alias exteriores corporis partes admotus: imò inaſſuetis non aliter gulam afficit, quàm ſi quis vivum carbonem devoraſſet.

Qui autem hujus potione ſe ingurgitent, & Hidropici futuri ſunt, primum ſtomacho laborant, dolent præcordia, ad frigidas & leviores potiones fere nauſeant, & non merentem ſtomachum accuſant; quaſi is naturaliter infirmus eſſet; cum revera nihil aliud eſt, quam ut ipſi ſuis deliciis lenocinentur. Nam ita quidem eſt, ſpiritu vini dicto nihil *plenius* eſt; adeo ut his hominibus, vel ipſum venenum ad vitam eorum conſervandam neceſſarium eſſe videtur. Tandem ipſe Stomachus corrumpitur, à cujus vitio digeſtio ciborum integra non fit, adeoque noxius humor in perniciem corporis paratur; tumoremque inferte conſuevit; unde paulatim aqua in Uterum contrahitur.

1 Cujus rei rationes ita deducam: inprimis illud e cadaverum Hydropicorum diſſectionibus abunde conſtat, ſtomachum eorum admodum extenuari, & rubore ſuffundi nimirum eius internas fibras ſive villos à Spiritu vini exedi, ipſumque viſcus inflammari, unde chylus crudus & lentus conficitur: à chylo autem lento fere pedum tumor, à quibus paulatim in ventrem aſcendit aqua.

Ut autem clarius intelligatur, quomodo à ſtomacho corrupto chylus viſcidus fiat, ſi calculum ponamus: nempe, concoctionem fieri ab humore aliquo *intus* perſpirato, qui ſubitam putredinem in ſtomacho & inteſtinis conciliet. Iſtiuſmodi autem putredinis concoctricis unica ratio eſt, ut diſſolvatur & diffluat cibus: unde ciborum putreſcentium ſumma teneritudo eſt; imo vero vel ipſius Icthyocollę, quæ lentiſſima res eſt, diſſolutio & aquatio eſt: illud autem ſuperiore aliqua exercitatione ſatis, ut opinor, probavimus. Contra vero, ubi ſtomachus tenuis & inflammatus eſt, cibum potionemque protinus vel vomuit, vel deorſum in inteſtina feſtinanter illum detrudit, certe crudum minuſque coctum, *i. e.* lentum viſcidumque Nam ut chyli *aquatio* digeſtionis ratio eſt; ita ejus *lentor* cruditatis ſola notitia eſt.

Chylus autem crudus ſive lentus ſanguini non ita facile permiſcetur: hinc fere inteſtinorum lævitas; & cum intra venas ſemel receptus eſt, admodum difficile per communes cloacas rurſus eiicitur; ſanguiniſq; adeo circuitum per venas capillares tardat, impeditq; Atq; hinc omnium malorum in Hydrope facilis intelligentia eſt. Nempe, ſtomachum diximus, ut viſcus primarium officio ſuo potiſſimùm labefactari, totumque hominem in malum habitum converti à chylo crudo, lento & craſſo. Princeps itaque cauſa huius mali ſtomachus vitiatus eſt; unde inter præcipuas Hydropis notas à *cibo alienatio* ſtomachi eſt; item difficilis *ſpiritus*, Scilicet à pigritia ſanguinis motus; item propter eandem ſanguinis ad movendum ineptitudinem; facies, *brachia* & reliqua corporis *ſuperiora* admodum *gracilia* fiunt: ad hæc quoque ipſe corporis *ſitus* Plurimum facit, ut humores craſſi & frigidi in locum *declivem* deorſum maxime defluant; *Pedum tumor* œdematoſus, interdiu magnus, noctu minor; nempè, in arteriis & venis quodammodo ſtagnat lentus ſanguis, & propter ſituum eorum pendulum interdiu ægré ſurſum promovetur; atque ob eandem rationem ſitus in decubitu contrarius aliquantulum ſurſum ſanguinem propellit: à digito impacto *in cruribus* locus *cavus* & diu perſeverans antequam reſtituatur: nimirùm; ipſa vaſa ſanguinea aſſiduè præter modum diſtenta, tandem emolliuntur; reſolvunturq; unde partium vigor & reſtitutio ex toto periit: ſtagnationem vero temporis proceſſu ipſa *extravaſatio* excipit, & vel per ſe vel levi de cauſa crurum exulceratio, & aquę ſpontanea eruptio fit, ad hæc, tumor & ſonitus liquoris *fluctuantis* in utero; ubi ſcilicet extra venas aqua libere inter Peritonæum & inteſtina infuſa eſt. *Ingens ſitis & linguæ ariditas* ſcilicet, cum pituita oris & faucium ex propria ſua natura lenta ſit à viſcida & craſſa lympha minime ſuppleri poteſt. *Urinæ paucæ, craſſæ & rubræ*. Sudor nullus; nec enim in ipſis balneis ſudari apti ſunt, ſcili-

ſcilicet propter defectum ſtimuli, id eſt, ſalis Urinoſi: nam in chylo crudo & lento ſal urinoſus non extricatus; reneſque adeo, cæterique cutanei ductus, nec urinam, nec ſudorem conficiunt, quod ſal deficit, qui excoquatur, *Tuſſis ſicca*, nempe in arido pulmone pituita ex toto deficit.

At non ignoro præter cruditatem, alias Hydropis cauſas, etiam cum per ſe incipit, à veteribus expoſitas eſſe; ut copioſus frigidæ potus cibus flatulentus, & Bupreſtes: id autem animalculum facit ſtomachi infinitum dolorem, totumque corpus in ſpeciem Hydropici inflat. At cùm hæc inter raro contingentia, maximè noſtra Inſula frigidiore, numerari debent, eas nominaſſe ſatis eſſe videtur.

Ultimo vero loco ad Hydropicus *Curandi rationem* & remedia ventum eſt. Una autem & precipua medendi intentio eſt, nimirum, ſtomacho priſtinum ſuum vigorem reſtituendi, eque corpore illum amovendi: primum lenioribus, mox ſi vehementius malum eſt, valentiſſimis medicamentis, cujuſcunque demum generis ea ſint.

Cùm autem *Remedia*, quæ nos experti ſumus, ſparſim in *Adverſariis* noſtris literis mandavimus, ut eorum ſupervacaneam repetitionem vitem, ipſos Ægrotos cum remediis, prout raptim à me, ſed *fideliſſima* narratione olim exarata ſunt, tranſcribere bono publico non gravabor.

Illud autem te movere volui, me nihil præterquam meras Hiſtoriolas dare ſtatuiſſe; ſed cum aliquot conjecturæ noſtræ, & annotatiunculæ paſſim, ut video in his ſchedis, occurrant, cumque eas olim exercitii cauſa, commentatus ſum, eas jam cum remediis communicare cogito, quod opinioni noſtræ ſuffragia ſatis bene commodabunt.

Item illud alterum Lectorem ſcire volo, me in aliquibus Ægrotis remedia omiſiſſe, in aliis vero pleriſque adjeciſſe; vel quod fruſtra fuere, vel quod a me omnino nulla adhibita ſunt. Ubi autem profuere, ea omnino fideliter narravi.

ÆGROTUS I.

Ex Ebrietate.

§. QUidam (*Brovvning*) mediæ ætatis vir, ſtrenuus, aſſiduus, infinitus Potator, omnium Potionum & hominum homo, at tenuis; puſillus, facie ſubflammea, ex catharro tunc temporis epidemico, aqua inter cutem vehemenrer affectus eſt; ei pedes & femora & imus venter nimirum in modum intumeſcere, Urinæ Rubræ & craſſæ vix uncias aliquot 24. horarum ſpatio reddit, quamvis præ ingenti ſiti aliquot congia quotidie ſiccavit.

Hunc autem ſic ad priſtinam ſanitatem reſtituti intra 14. dies. Femur utrumq; ex interna parte incidere juſſi longa & profundiore plaga, cui injectum eſt lineamentum tortile, penicilli ad inſtar, unguento Apoſtolorum dicto illitum.

Potionis tantum liberam, pro ſua optione ex quo genere illam habere voluit, diei noctiſque unius ſpatio, permiſi; idque religioſe obſervavit, non ſine maximo tormento & inquietudine. Singulis autem quibuſque tertiis diebus hominem ſic purgavi: [℞. *Succi Ireos ℥iiii. Mecoacan. gr. x. Julap. ℈i. m. f. Potio*] quo vehementèr alvus mota eſt. Etiamſi vero [*N. B.*] vigeſies minimum dejecit, tamen Potionis modum quotidianum ne hilum quidem auxi.

Poſt decem autem dies Tumor ex bona parte deſiit; & jam ſitis fit tolerabilis.

Poſtremo Hydrope ſiccata, aqua abſinthii ſtillatitia uſus eſt, in qua rhabarbarum maceratum eſt: idque ad confirmanda viſcera. Convaluit, at Fonticulos in utroque femore caute nutrivit, & à potione abſtinentiam ad plures menſes obſervavit.

ÆGROTUS II.

Ex Sanguinis ſputo.

§. DOmina *VVoodburne* de *S.Kipvvith* minimum quinquagenaria, incaute vero, ex gravi tuſſi Sãguinẽ Spumo-

ſum copioſè excreavit; ad Sanguinem autem comprimendum, is quinquies è brachio miſſus eſt hebdomadæ ſpatio, nam toties malum recruduit.

Ipſe autem ſanguinem, e brachio eductum, maxime refrigeratum, quotidie diligenter inſpexi, cumque magiſque ex parte rubra, concreta, diminui notavi; adeo ut ultima phlebotomia in 10. circiter Sanguinis unciis, concretum rubrum in medio Sero innatans vix latitudinem ſeſquiuncialem & craſſitudinem octavę partis digitis æquabat, ut qui Sanguis jam videbatur, mox totum fere Serum fiebat. Poſt aliquot autem hebdomadas eadem mulier Aſcite vehementer affecta eſt, ventre admodum ex aquæ abundantia intumeſcente, plurima verò fruſtra data ſunt; tandem in hoc medicamento convenimur ego & alii duo mecum Medici ſeniores Eboracenſes, *VVittie* & *Tailour*, quos honoris & meritorum cauſa poſteris commendo, (℞. *Succi Ireos* unc. i. *Elaterii g.* iiii. *Julapii*, *Mecoacan. an.gr.* xv. *m. f. Potio*:) eo autem vehementer purgata eſt: atque aquæ magna copia ex abdomine educta eſt: & quę antea fere ſemper ob ventris pondus in lecto decubuit, domo exiit, & per viciniam ambulavit: ob ſævitiam tamen medicamenti Medicos omnes dimiſit. At poſt 6. menſes eo ipſo morbo ruri mortua eſt.

Annotat.) Hęc autem faciunt ad intelligentiam morbi; Venis aliquibus majoribus intra abdomen ligatis in vivo aliquo animali ex ſero alvus brevi repletur ut Anatomici perhibent. Item ſi venæ Renales ligentur, & aliquis liquor Syphone arteriam injiciantur; exiit ureteres, ut Bartholinus filius author eſt: Item ipſam veſicam felleam Phthiſicis interdum refertam fuiſſe ſero plane inſipido, albo, pellucido, & igne in mucaginem albicantem coagulato, uti perhibet *Benedictus noſtr. Theatro Tabidor.*

Venæ igitur pulmonis utriuſque generis primum infarctæ ſunt lento ſero: à quo impedimento ſanguinis ſerum ab arteriolis Aſperæ Arteriæ effunditur in vaſa glandularum excretoria; imo hoc non raro accidit etiam arteriis & venis integris non eroſis, ſed perſe apertis; & in hoc caſu multo ſeroſior factus eſt ſanguis ab ipſis remediis.

Etenim derur ſanguinem ipſum ſanguificare, ſequetur, quo pauperior & debilioris, eo difficilius chylum in ſanguinem converti; at is ſanguis debilis eſt, qui craſſamento ſanguineo (qui in nobis vere ſanguis & ſolus putandus eſt,) ex magna parte exhauſtus eſt, novus quidem chylus in venas indies recipitur, & ſanguini commiſcetur; ſed fere crudus is permanet, adeoque ſerum quidem, non autem ſanguinem proprie ſic dictum, is auget: illud autem ſerum crudum, ubi ad plenitudinem aſſurgit, ſanguinem aggravat, ejuſq; motum impedit, & quia per excretionum officinas, pulmones puta, renes, cutiſq; poros ſatis copioſè amandari nequit, ipſis extremis tibiarũ venulis hęret; ipſum abdomen tandem transfunditur mediantibus arteriolis, excretoriis glandularum vaſis per anaſtomoſes commiſſis.

Jure autem hic quęritur, mulieri hæmoptoicæ cur Aſcites ſuperveniat; cum alias gravidę mulieres, etiam non raro vetulæ, ſterileſque ingentem ſanguinis vim ex utero profundunt, at raro aut nunquam idcirco Hydropicæ fiunt? Reſpondeo, mulierem uterum poſſe ex toto tolli, ſine corporis damno, quaſi extra corpus poſitus eſſet, item illius partis venas admodũ increſcere ſolere adeoq; ſanguinem in ſe multum continere poſſe: ex quibus colligo multum ſanguinis ex utero poſſe profundi de ſuo penu, reliquo corpore fere integro aut certe parum pro ratione ſanguinis exauſto, Atque idem cogitare debemus de differentia inter narium aſſiduam hæmorrhagiam, à qua non raro Hydrops, in viris, & eorundem hæmorrhoidalium venarum vaſtam profuſionem; nam hæ quoq; venæ tam in viris quam in fœminis ob magnum ſui incrementum & tumorem, Sanguinis copiam præter fidem in ſe continere ſolent, quaſi extra corporis œconomiam deponeretur. His adde, *Simplicem* ſanguinis, quamvis maximam, profuſionem, ſive à vulnere, ſive alias in corpore *ſano*, Hydrops raro excipit.

ÆGROTUS III.

DOminus *G. BlacKet*, miles, ſexagenarius minimum, diu valetudinarius, ex vehementi equitatione, & quod jecur glande plumbea è ſclopeto minore transfixum aliquando habuit; item quòd, neſcio qua febre intermittente, ut videbatur, diu languit: huic autem ſanandæ fontes medicatos atramentoſos ſive ferrugineos agri Eboracenſis diu & multùm hauſit. Exeunte autem æſtate, Febris Cortice Peruviano ex toto depulſa eſt, hinc narium hæmorrhagia fere quotidiana; eo autem tempore huic corpus plenius, alvuſque ex multis annis liquida, ſcilicet ter quaterve quotidie, reſpondet.

Ineunte verò menſe *Octobri*, venter paulatim intumuit, ſudoreſque nocturni ex Febre orti, jam ex toto deſierunt, & ſub hoc tempus planè Aſciticus fit cum tuſſi gravi & vomendi cupiditate.

Meæ autem Curæ jam primum ſeſe commiſit; quod vero eo tempore forte D. *L. Rigley* ſenex Medicus *Londinenſis*, Eboraco commorabatur, mihi ſocius datus eſt, is autem chymiæ valde addictus eſt, & in ea arte admodum peritus, per timores autem menſes ipſe adhibuit remedia ſua, me quidem conſentiente, & eorum affectus, cum neceſſariis ægri, expectante; ſed fruſtra data ſunt.

Inter Diurerica illa ſumpſit, viz.

Liquamen Lumbricorum terreſtrium cum ſale Abſinthii ex Vino Albo, aut Rhenano.

Item, Balſamum Judaicum verum circiter ʒi. quotidie ad ℥iii.

Item, Semen Geniſtæ contritum ad ʒi. ex Vino albo.

Item, Allii Juſculum ſupra fidem ſapidum & valens.

Item, Cataplaſmata ventri admota ſunt ex ruta, cochleis contuſis, ſulphure, radice Brioniæ, &c.

Item, Empl. Sycyonium.

Inter Chymica verò hæc data ſunt, viz.

Bezoar Joviale ad *gr.* vii. bis quotidie. N. B. Ab hoc medicamento alvus vehementer conturbata eſt cum importuna dejiciendi cupiditate.

Item, Flores Antimonii, fixi dicti, ad *gr.* x. cum Diagridio: hæc autem medicamenta ultimò memorata ipſe D. *L. R.* confecit. N. B. Ab hoc medicamento vomuit & dejecit non ſine infinitis torminibus.

Item, Poſtridiè viridem bilem vomuit, & inhorruit, quam ardor vehemens excepit, & madore quodam ſubobſcuro deſiit: & ex hoc medicamento diarrhœa moleſta affectus eſt.

Ipſe jam ex febre putrida decubui, & ferre per integrum menſem foras non exii: ipſe autem recuperatus hęc porrò præſcripta inveni à *D. L. R.*

Rhabarbari cum Abſinthio ex aqua frigida ter quotidie ad Diarrhœam comprimendam: Item *Terræ*, *Japponicæ* dict. ex aq. Ceraſorum ad viſcera firmanda.

Deinde ad 14. dies hoc Diuretico uſus eſt, (♃. *Vini Rhenani* ℔iiii. *Ciner. Rad. Bryoniæ abſinth. Juniper. Perſicariæ an.* ℥*i.*) Hujus Lixivii ad ℥iiii. aliquoties in die ſumpſit, interdum Seminibus Geniſtæ, & Urticæ Romanæ additis.

At hæc omnia fruſtra fuere: nam aqua magis magiſque abundavit, ſitis intolerabilis, nec ulla Urinæ quantitas ſupra conſuetam menſuram.

Jam in lectum amplius decumbere non poteſt, ſed in ſella penſili apertis, fœminarum more veſtimentis indutus reſidere ſolet: item tuſſis multo moleſtior ob pituitæ vitreæ lentorem, his adde, dorſum etiam ad ſpinam digito prementi cedens, vireſque admodum labefactatæ.

His viſis, humaniſſimè rogavi ut vices mihi quoque daret præſcribendi, neq; id tamen obtinere potui ſine multo jurgio: ad hydragoga tandem venimus.

Medio itaque Januario ſic præſcriptum eſt, (♃. *Succi Hepatices* ℥*i.* ß. *Succi Rad. Ebuli* unc. *j. gr. ii. Vitelli Ovi*

n. 1.

n. 1. *Sacchar. Cand.* ℥i. *m. f. Potio*) N. B. Ex hac Potione ſumpta xvi. minimum liberas aquæ citrinæ dejecit. Quamvis primis horis frigide ſudavit, & pulſus exilis fuit, tamen reſtitutus eſt, & placide ea nocte decubuit, ac in lecto dormivit: item toto poſtridie aquas dejecit magnis, at raris ſedibus.

Poſt Triduum vero vires ſupra ſpem redire, quamvis interim parum aut nihil nutrimentum ſumpſerat, ſc. à ſolis aquis ejectis levatus eſt: venter autem lino menſes ad tres digitos detumuit & crura pro ratione. Stomachum vero adeo non læſit id medicamentum ut jam cibum guſtare potuit, quod antea ex multis ſeptimanis non fecerat.

Intermiſſis autem aliquod diebus Elaterii gradum dimidium tantum, ex ſucco Ebuli ℥vi. ſumpſit, cum Euphoris. Atque iterum Jalapii gr. xv. ex ſucco rad. Ebuli unc. i. Jam magna ſpes convaleſcentiæ affulſit, ac cibi appetentia admodum rediit: & vehementi prutitu affectus eſt, quod non inter mala ſigna numerari ſolet. Denique Cortic. Peruv. unc. i. in pilulis præſcripſimus, quod ante faciendum erat: ac nec de eo remedio, nec de Elaterio convenire potuimus: adeóque nobis valedixit æger, & iter plurimum dierum in vehiculo ingreſſus eſt, quod ſtrenue & fœliciter confecit, ipſo tamen eodem morbo, æſtate exeunte, mortuus eſt.

Aqua venis concepta facile effundi poteſt, atque natat peritonæum & inteſtina ſolo *Elaterio* aut *Euphorbio* educitur, *J. Heurnius ad Aphoriſm.* Quod Ptormica faciunt in naribus, idem hæc medicamenta in inteſtinis efficere videntur; *i. e.* pituitam vehementer movent, ſcilicet è glandularum ductibus excretoriis, quibus infinitis inteſtina ſcatent, aquam valide exprimunt.

ÆGROTUS IV.

§. D*R. B.* Miles, de M----quadragenarius; ex gravi & diuturno Ictero ſanguinem copioſe ſemel atque iterum vomuit, item frequenti ſanguinis è naribus hæmorrhagia affectus eſt: tandem gravi Aſcite correptus eſt, hujus venter adeo diſtendebatur, ut ſedere vix potuit propter tumorem rigidum; tantum ſupra dorſum decumbere potuit recta protenſis pedibus: è rure in oppidum R... tranferri ſe juſſit, ut *paracentheſi* aqua educeretur; nam reliqua remedia vana credita ſunt. Me vocavit: ſic morbo ſupra modum vehementi occurrendum cenſui, (*R. Decocti Epithymi* ℥iv. *Syrup. è Spina Cervin.* ℥iij. *Elaterij* gr. v. *m. f. Potio.*) Eodem die ad tria minimum congia aqua purgata eſt: idem autem medicamentum ad intervalla aliquot dierum bis amplius ſumpſit & convaluit, & jam poſt 12. annos ſuperſtes & ſanus eſt.

ÆGROTUS V.

§. D. *Place* de *Dinſdale*, ſexagenarius & tres annos amplius, ineunte Junio Aſcite vehementer affectus eſt: huic autem malo initium dederunt vigiliæ hybernæ ſpontanæ ad multam noctem, item victus & potio liberalis, ſine ullo exercitio. Hæc primum cruditates movebant facilius in ſene. Ejus autem morbi ad meum adventum hæc erat conditio; Modica ſitis, at ciborum faſtidium, anhelus, & ad omnem corporis motum, propter ſpiritus anguſtiam, piger; in lecto decumbere vix amplius potuit, propter neſcio quem ſtomachi motum, ut aiebat, convulſium, tantum non exanimantem, vomitumque & tuſſim graviter excitantem, omnium maximé affligens ſymptoma. pulſus debilis & admodum citatus, urina pauca & benioſa, pars ventris inferior rigida & ad umbilicum uſq; diſtenta, digito tamen prementi cavitatem cedens & diu retinens; item tibiæ ſimiliter & femora valde tumefactæ: in his verò à veſiculis quibuſdam per ſe ortis & diſruptis tenuis humor aſſiduè ferebatur, item in tibiis ingens inflammatio indies aucta; in decubitu & aliàs, murmur & fluctuatio aquæ in ventre claré audiebatur, alvus liquida bis terve quotidie per ſe reſpondens.

Huic protinus huiuſmodi Hydragogon propinavi, ℞. *Elaterii* gr. iii. *Jalapii* gr. XX. *Syrup. Violar.* ℥i. *Aq. Mirab.* ℥ß. *m. f. Potio* 18. libras aquæ eo die ſine magno languore, niſi in prioribus ſedibus, deiecit.

N. B. Eo die Spiritus multò facilior redditus eſt, placideque in lecto quievit quod ante ex multis ſeptimanis facere non potuit; tuſſis & vomendi deſiderium ex toto deſierunt, ex parte quoque venter & tibiæ detumuerunt.

Tertio vero die ab eo medicamento ſumpto alvus non amplius per ſe reſpondit; atque adeo idem medicamentum iterum datum eſt, a quo cum minore languore aqua copioſiſſime deiecta eſt: iam abdomen fere & tibiæ aqua ex toto exhauſtæ ſunt.

N. B. Quamvis ſecunda hac purgatione aquæ adeo copioſe motæ ſunt, tamen tibiarum detumeſcentia non ante nocturnum decubitum apparuit; unde liquet venas ſive aquæductus inteſtinis propriores primum exhauriri vi medicamenti; quibus exinanitis, prono corporis poſitu, illi tibiarum alteri humorem ſuum refundunt.

Poſt Triduum vero, aere admodum æſtuante, tertium item medicamentum purgans ſumpſit cum optimo, ut ante, effectu: nam, non ſolum aqua iam ex omni parte exhauſta eſt, ſed & tibiarum inflammatio atque ulcera ex toto ſanata ſunt, viro generoſo & optime merito valedixi. Quantum, medicamentum ſumpſit, & neſcio quo pulvere diuretico ab Agyrta quodam poſt meum diſceſſum uſus eſt. Ineunte autumno Hydropicus mortuus eſt.

(Illud notandum eſt, Elaterium, quæ iſtius medicamenti ſumma commendatio eſt, deiectiones movere, authore Dioſcoride, citra ſtomachi iniuriam.

Illud inſuper quæro, cum in Hydrope tuſſis vehemens moveri ſolet, & Elaterio ſedari, an non eadem in Phthiſis Tabidiſque etiam Elaterio parce dato tollatur?

ÆGROTUS VI.

§. SExagenarius quidam Pauper diu miſeram vitam Hydropicus traxit, huic vehemens ſitis, tibiæ, abdomen, ſcrotum, & ipſe penis admodum, veſicæ, inſtar, tumefactus, urina rufa & & pauca; é tibiis altera per ſe ulcerata, valdè ſuſpirioſus cum aſſidua Tuſſi; ciborum nulla appetentia.

Menſe autem Decembri in intenſo Gelu ſic hominem purgavi, (*terij* gr. iiij. *Jalapii* ℈i. *m. f. pulvis*, *e cochleari lacti cocti dand.*) Eo modicè alvus mota eſt: poſt biduum verò idem medicamentum ſumpſit; jam vehementer dejecit; detumuit abdomen, ſcrotumque. Ad idem intervallum tertio datum eſt; modice, ut primo, dejecit. Ad idem intervallum ſic amplius præſcripſi, (*R. Elaterii* gr. x. *Salis Gemmei* ſcrup. j. *Mivæ Cydoniorum* q. ſ. *f. Bolus*] Benefecit; ſemel in principio vomuit, decies dejecit; jam non amplius cibum faſtidivit, atque Ulcus in Tibia per ſe ſanatum eſt. Ad idem intervallum ſi quarto præſcripſi, (*R, Cortic. peruv.* ℈i. *m, Elaterii* gr. v. *Salis Abſinthii* ℈.*m. Syrup. Cydon.* q. ſ. *f. Bolus.*] Summo mane datum eſt, hominem autem non ante horam tertiam movere cœpit; eo autem modicè dejecit: idem poſtea medicamentum ſingulis ſeptimanis cum Euphoria cepit. Item medicamentum, jam aqua ſublata ex bona parte, etiam ex Vino emetico dedi, at ſemel tantum poſt tres horas vomuit, & modice deiecit.

Cum autem hic vir ſubito recidivam pati conſuevit, ei Elaterii gr. x. cum Sale Gemmeo ſingulis ſeptimanis ad tres menſes dedi, quod toties facilè tulit.

N. B. Deinceps ad viſcera confirmanda Agarici ℥j. ex ſero lactis, ad plures dies ſumpſit; neque ad eo alvus mota eſt: id verò medicamentum, ut ſuperiorum remediorum antidotus eſt, ita & ipſius morbi.

Cum ſit viroſiſſimum medicamentum Agaricus, tamen ſupra omnium opinionem eſt, quod ad ſtomachicos

evi-

evidenter convenit, ex veterum fide & noſtra experientia.

Item, *Lapidis Armeni* ℨi. proceſſu temporis ſumpſit, è quo admodum levatus eſt.

Item Magiſterii Veneris, modo ex ſquama æris, modo ex Vitriolo Romano confecti ℨj. data eſt, ab eo autem vomuit & vehementer deiecit.

Is autem ſenex medicamentorum ope (nam Elaterium ad gr. x. vigeſies minimam ſumpſit, & magiſterium æris ſive vitrioli ſæpius ad ℨi. peterlia, multa hydragoga, ex mea largitione dono data) vitam ad 16. menſes ab incepta noſtra curatione protraxit, tandem ex toto corpore ſubito abdeo intumuit cum vehementi ſpiritus anguſtia, ut fere à vicinis tanquam mortuus exiſtimatus eſt. Cui tunc temporis ſic præſcripſi, (℞ *Succi Ebuli* ℥i. *Iridies* ℥ß. *Elaterii* gr. *x. m. f. potes.*] Ab hoc medicamento vix credibile eſt quantum humoris aquei & peſſime fœtentis & vomitu & ſeceſſu excrevit. Deinceps per aliquot ſeptimanas Magiſterii Veneris ad ℈ii. aliquoties cepit magno commodo, & ad octo amplius menſes ſatis bene ſe habuit. At tandem media bruma mortuus Hydropicus eſt.

Ita deſperatus Hydropicus Senex ad biennium vi medicamentorum valentiſſimorum in vivis conſervatus eſt.

ÆGROTUS VII.

§. COlonus *D. Harriſon*, incipiente autumno, febre intermittente, Tertiana puta, affectus eſt, is diu ea ad brumam uſque laboravit, tandem Cortice Peruviano parce dato ob hominis paupertatem (quod eo quidem tempore Cort. Peruv. libram 12. aureis nummis noſtris, *Guineas* dictis, redemimus) ex febre convaluit, at ſubito Aſcite correptus eſt cum vehementi ſiti; inter alias corpori, partes Scrotum & ipſæ ſcapulæ immadæ quantum ntumuerunt!

Sic vero hominem recuperavi,] ℞. *Cortic. Peruv.* ℈ß. *Salis Gemmei* ℈ß. *Elaterii* gr. ii. ß.) Vomuit aliquoties, & ſemel tantum deiecit. Poſtridie idem medicamentum datum eſt, ſed aucto Elaterio ad gr. x. & ſale ad duplum Elaterii, attamen intra dimidium horæ vomuit, & ter tantum deiecit, tamen multùm levatus eſt. Poſt biduum autem ſic præſcripſi, [℞. *Cortic. Peruv.* ſcrup. *i. Sal. Abſinth.* ℈i. *Elaterii* gr. x. *m. f. Bolas.*] Quod medicamentum ex maxima parte retinuit, terque tantum deiecit, ſupra finem reſtitutus eſt. Porro ſingulis ſeptimanis ad ℈ß. Elaterii ſimiliter compoſiti, dedimus, fere aliquoties vomuit, & poſt aliquot horas ter aquam copioſe deiecit, & iam febris intermittentis leves aliquot acceſſiones redierunt. Convaluit.

N. B. Illud præcipue notandum, Elaterium magni æſtimatum eſſe apud Antiquiſſimos Medicos, ut hæc vox quandoq; omne purgans denotet, ut Commentatores Medici recte obſervarunt ad Theophraſt. Hiſtor. 6. Illud vero ad *magnos mortalium uſus* confectum eſſe Plinius affirmat. Sed ab iis ſimplex & per ſe exhibitum eſt, nec equidem laudo coniuncta cathartico aut correctiva dicta præter unum Salem Gemmeum, ob nimiam ſtomachi nauſeam, ne citius vomatur, quàm vim ſuam exerat. Atq; hoc, niſi aliud ſuadeat morbus aliquis, cui Hydrops ſupervenerit.

ÆGROTUS VIII.

§. PUero cuidam (*Bathe de Holden*) quatuor annos nato, ex multis menſibus abdomen valde diſtendebatur at ex ſiniſtro latere multo magis, item toties noctibus vahementer ſudavit; faciei inſignis pallor, item narium hæmorrhagia pene quotidiana.

Huic autem malo ſic occurrendum putavi, viz. (℞. *Elaterii* gr. i. *Sacchar. Cand.* ℈i. *miſce, detur e cochleari cereviſiæ.*) Septies vomuit, terque deiecit: non ſudavit, nec ea, nec altera ab ea, nocte; non amplius ſanguis e naribus deſtillavit. Poſtridie ſic præſcripſi, (℞. *Syrup. de Epithymo comp.* ℥iß. *detur ex cereviſia.*] Ter alvus mota eſt; etiamſi ſudores redierunt, tamen convaluit.

ÆGRO.

ÆGROTUS IX.

§. PUer quidam (*Arnold*) undecim annos agens, ex longa Quartana admodum diſtento ventre & ſtomacho laborabat; ſic autem præſcripſi; (♃ *Lapidis Lazuli* ℈iiij, *Semin. Hyperici* ℈j. *ſyrup. è Cortic. Citri* q. ſ. *f. Bolus pridie ante paroxyſmum ſumend.*] Id verò medicamentum nihil puerum movebat, nimirum ab eo vomuit, nec dejecit; at multo alacrior ſe habuit: acceſſit die ſuo febris: die verò proximæ futuræ acceſſionis, quæ veſperi accedere conſuevit, ſummo mane illud ſumpſit, viz. (♃ *Sem. Hyperici* ʒj. *Magiſterij Aerubinis Raſæ* ℈ii. *Conſerv Flor. Boraginis*, *Syrup. è Cortic. Citri* q. ſ. *f. Bolus in Obeliis Devorand.*) Ab eo autem ter dejecit, & vigeſies minimùm vomuit, febris autem non amplius acceſſit: venter detumuit mirum in modum. Convaluit.

ÆGROTUS X.

§. VIR quidam mediætatis Hydropicus ex diuturna Quartana; is autem ex toto corpore, etiam ipſo capite, mirum in modum intumuit cum vehementi ſiti. Huic, die altero integritatis, Magiſterij Veneris *ex* ℈i. Syrup. violarum propinavi, ferè nihil dejecit, quòd protinùs vomitu rejectum eſt: poſtridie verò idem ſumpſit, & ab eo primo die ter vomitu & per biduum vehementer dejecit; quarto verò die vix in ulla parte corporis præter naturam intumuit, nec febris amplius acceſſit, niſi admodum leviter circiter 15. diem.

ÆGROTUS XI.

§. MUlieri cuidam gravidæ, 46. annos natæ, ad ultimos geſtationis menſes intumuerunt ſupra modum tibiæ & abdomen; ipſe venter impactis digitis cavus cedebat & diu permanebat cavitas: item huic difficilis ſpiritus, urina pauca, craſſa & rubra; alvus fluebat; in ſuperioribus ſumma macies: ad ſtatum tempus vivum infantem peperit, ipſa autem puerperio mortua eſt.

Biduo ante puerperium vocatus, excepta Lapid. Lozuli ʒj. à quo quater dejecit cum euphoria.

ÆGROTUS XII.

§. MEdiæ ætatis viro, olim Lue Venerea male vir multatus, exeunte autumno febre correptus eſt cum gravi cordis palpitatione, & vehementi ſpiritus anguſtia, & ſiti, item tuſſi purulenta & ſanguineis fibris interſperſo pure; adeo à neceſſariis imbecillus viſus eſt, ut nec ſanguinis miſſionem, nec cathartica adhiberi voluerunt, tantum Diuretica neſcio quæ propinarunt: cum res poſt menſem ad Hydropem Aſcitem plane ſpectaret ex tibiis vehementer inflatis & ventre diſtento, me vocarunt: jam amplius in lecto decumbere non potuit: hujuſmodi medicamentum propinavimus, [♃ *Succi Ireos vulgaris* ʒß. *Succi Radicis Ebuli* ʒi. *Elaterii* gr. vj. *m. f. Potio.*] A quo duodecies dejecit, ea nocte optime in lecto quievit, & placidè dormivit. Empl. Epiſpaſtic. tibiis admovere juſſeram quod omnino neceſſarij fieri prohibuerunt: adeoque poſtridie Agyrtæ cuidam traditus eſt, & brevi poſt Hydropicus mortuus eſt.

ÆGROTUS XIII.

§. FAber quidem Ferrarius quinquagenarius, ex frigore gravi tuſſi affectus eſt: media autem bruma ciborum appetentia deſiit, mox intumuere tibiæ, item ipſe venter valde inflatus eſt. Huic ſic præſcripſi, (♃ *Lap. Lazuli* ℈i. ß. *Elaterii* gr. j. *Confect. Hieræ Diacolocynth.* ʒi. *m f. Bolus.*) Aliquoties vomuit, at alvus vigeſies minimùm mota eſt, non ſine gravi lucta, quamvis vir fortis fuit; ſed poſtridie vomitum & dejectiones compreſſi, exhibito Mithridato ex aq. Menthæ: die autem tertio vehementer lætatus eſt, quod

quòd aquam ſibi ex omni parte corporis exhauſtam vidit. Convaluit.

ÆGROTUS XIV.

§. MUlier quædam 35. annos nata, primò in manibus, mox in ventre, & tum demùm in univerſo corpore, intumuit; ei ingens ſitis, & aphtha in ore, aſſiduas ſingultus, ſpiritus admodum difficilis & anhelans: in hoc moribundo ſtatu fœminam primùm vidi, at morbo ex 7 minimùm menſibus laboraverat, multa remedia, & ad urinam, & ad alvum movendam fruſtra data ſunt; ab aliquot menſibus in lecto amplius decumbere non potuit: illico autem ei Elaterij gr. v. ex Vini Hiſpanici hauſtus Propinavi; multùm & vomuit, & dejecit & facilè tulit remedium; eaque ipſa nocte in lecto placide decubuit: die autem tertio Elaterij gr. vj. cœrulei nativi optimi ℈j. ß. ſimiliter ſumpſit: & protinus, compreſſis naribus, non vomuit, ſed plurimum alvus mota eſt: levari viſa eſt. Cum autem ex aphthis valdè ulceratis cum aſſidua Salivatione, forte ex Mercurio dulci ante dato, aut multo lixivio factis, ab aliis medicamentis dandis abſtinere coactus ſum.

Bis tamen poſtea medicamentum ſupra dictum datum eſt, cum Euphoria, detumuit venter, cæteræq; partes corporis pro ratione, ad 15 diem à meo adventu cum ſummo pedum frigore, inhorruit, & febris paroxyſmo correpta eſt. Se olim ea affectam eſſe iam primùm nimis tardè dici, ſanguinis gravis Hæmorrhagia media acceſſione orta eſt, quam difficilimè comprimere licuit. Cort. autem Peruv. ℥i. proximis 12. horis devoravit, at fruſtra; nam poſtridie, altero paroxyſmo orto, mortua eſt.

ÆGROTUS VI.

§. QUinquagenarius quidam dives *Sandyman de Mil-banK* Calcarius, tenuis & modicæ ſtaturæ vir, ex Urinæ ſtillicidio gravi dyſuria ſubitò correptus eſt: hic autem vir ſua ſponte aquas medicatas, ut memini *Strethamenſes* jamiam potaverat, ex quibus certe illius mali occaſio orta eſt; Venter admodum diſtendebatur, ex dyſuria vehemens dolor & vomitus. Alij duo mecum Medici conſulti ſunt: hinc verò ſanguis his miſſus eſt, item Enemata ex vehementioribus medicamentis confecta; item cathartica magna efficaciæ, Mercurius dulcis; &c. ſed nihil effectum eſt; minus à cataplaſmatis, inunctionibuſq; ſpinæ admotis. Tandem Urina cathetere moliebatur, at ſine ſucceſſu; nam veſica urina omnino vacua, à duobus peritis Chirurgis reperta eſt; jam aphtha in ore & putrida ulcera orta ſunt & moleſtiſſimus ſingultus. Quid fit? in ancipiti caſu, & moribundo ex dyſuria plurimum dierum. Aliis Medicis dimiſſis, ſic hominem reſtitui; ℞. *Succi Limonum recenter expreſſi ℥vj. Succi Cochelariæ Hortenſis ℥iiij. ſucci Hepaticæ Plantag. an. ℥ij. Syrup. Violar. ℥ii. m.*] Hujus unc. iiii. tertiis quibuſq; horis ſiccavit: poſtridiè vero Urinam copiosè reddidit; à ventre tamen præter modum rigido & tumido ad menſem & amplius ſolo dorſo decubuit, quod nec ſedere, nec recta ſtare in pedibus potuit, reliquum vero morbi deinceps modicis hydragogis diſcuſſimus: & jam poſt ſeptennium athleticè ſe habet.

ÆGROTUS XVI.

§. DJ. H. de S. Miles, Juvenis robuſtus, ex nimia potatione Spiritus Vini & præcipuè Aquæ Mirabilis, quam dies noctéſq; ſiccavit; tanta eſt faſcinatio ex aſſiduo etiam rerum perniciociſſimarum uſu: huic vero cibi faſtidium, vigilia, Urina rubra, craſſa & pauca; tibiæ & manus tumore maximè inflatæ, venter plurimùm diſtentus: ejus autem viri prima curatio Spiritus Vini prohibitio eſſe debuit; at eum ſecretò pitiſſando bibere conſuevit, neque res niſi paucis domeſticis ejus nota: ſeriò tamen ſeſe mihi obligavit non amplius iſtiuſmodi potiones guſtare velle. Hinc autem malo hæc remedia adhuibui, [℞. *Decoct. Senæ Gereon. ℥iij. Syrup. è Spina Cervina ℥i. m. Succi Limon. ℥. m. Elaterii* gr. ℥iiij. *m.*

m. f. Potio.) Benefecit, magna aquæ quantitate evacuata: ad aliquot autem dierum intervallum iterum atque iterum idem medicamentum ſumpſit, donec ad optimam valetudinem reſtitutus eſt.

Domum rediit *Londiniis* : poſt annum verò ad me rediit anhelans, & ex toto corpore, vel ipſa facie, monſtri cuiuſdam inſtar, admodum diſtentus ; & niſi ejus color qui ſatis bonus fuit, malum Leucophlegmatiam, aut Anaſarcum eſſe diceremus : ex tanto autem itinere valdè imbecillus & languidus fuit; virum tamen iuvenem iiſdem medicamentis, quæ ſupra comprehenſa ſunt, ſinu mora purgavi, ipſo eodemq; ſucceſſu; imo multo celeriori nam intra ſeptimanam bis purgavit, & poſtridie ab ultimo remedio, ita aqua ex toto liberatus eſt, ut mihi nolenti (nam ut viſcera confirmarem remedia cogitabam (valedixit, & in *Hollandiam* peregrinatus eſt, ubi poſt aliquot menſes tertio recidivam paſſus eſt ex eadem cauſa ſupra memorata nullus debito, & Hydropicus mortuus eſt.

ÆGROTUS XVII.

§. QUædam mulier mediæ ætatis ex puerperio in Hydropem graviſſimum incidit : hujus tibiæ ad ingentem magnitudinem tumefactæ ſunt cum inſigni livore, item venter ſimiliter, atque hæc omnia diu ſic ſe habuerunt ab omni vero potione ex toto abſtinuit per integrum menſem ; ad ſitim autem ſic fecit, tenuem & parvam particulam panis bene toſti & Spiritu Vini intincti, ſemel aut amplius in die ſuper linguam detinuit ad ſalivam potenter movendam : nec res fœminam fefellit. Ventre autem & tibiis per ſe exulceratis & humorem noxium, continuo effundentibus, cum ſuperiore remedio pene convaluit. Equidem fœminam forte vidi, & graviſſimo morbo decumbentem, atque iterum tantùm non recuperatam ; quamvis remedii ad ſitim fallendam ipſe author non fui.

ÆGROTUS XVIII.

§. H De *K. VV. F* quinquagenarius, ſtrenuus & aſſiduus potator, ſemel à graviſſimo Aſcite convaluit, remediis ſupra commemoratis, poſt annum autem iterum aqua inter cutem laboravit ; cum alibi opem iamdiu fruſtra quæreret, & inter alia medicamenta, ut faſſus eſt, tinctura ſacra *a* dicta [remedium ut fertur, nulli ſecundum] diu & multùm uſus eſt, ipſe hominem non amplius vidi, quam Paracentheſin *b* fieri iuſſerat, me quoque vocari voluit, ut operationi adeſſem.

Chirurgus vero aquæ ſubcitrinæ ad libras ix eduxit, poſtridie paulo minus tertio die mortuus eſt :

N. B. Huius aquæ aliquot Cyathos ſuper ignem impoſui, & poſt caſum tertiæ partis, ut conjecturam feci, inſtar lymphæ calefactæ, concrevit.

(Omnes, fateor) & non pauci fuerunt quos novimus [quibus venter pertuſus eſt, proxime ab ipſa operatione mortui ſunt 1. Illud autem de Paracentheſi notari velim, eam tarde fieri ſolere, aliis pleriſque remediis antea adhibitis, viribuſque admodum proſtratis. Igitur ſuadeo, (at votum id eſt, non conſilium, quia perſuadere nemini licet) ut id fiat inter initia confirmati Hydropis, & protinùs ab ipſa operatione hydragoga, non mediæ virtutis, dentur; nam in ſuperioribus caſibus, ipſis tibiis exulceratis, & interdum Scarificatione profundiore facta, catharticorum tamen validiſſimorum uſus etiam omne periculum prohibuit, & ul-

[a] *Hieram Picram valde commendat* [*quod aperit & corroborat ſimul*] *Trallianus in Leucophlegmatia*, lib. 9. (b) *Soli Aſcitæ perpunctio convenit.* Ægineta 1. *Inter communia Hydropis ſigna vulnera difficilia, & quæ in cicatricem ægrè venire poſſint*. Cel. Aurelian. *Is tamen graviter increpat illos, qui negant ullos omnino ſanatos fuiſſe à Paracentheſi.*

& ulcera per ſe ſanata ſunt; ad eundem modum nullus dubito, quin ipſam Paracentheſin adiuvarent, tutioremque & proſperam illam operationem efficerent.

Hos ego aliquam multos ægrotos præ cæteris, qui mihi in adverſariis reſtant, legendos dedi; & propter cauſarum multiplicem veritatem cum Hydrops Aſcites *primarius*, & per ſe incipiens, alius *ſecundarius* vis & efficacia ex his abunde innoteſceret.

Quod autem pauci priſtinam valetudinem recuperarunt, ſcias velim (præter illud tritum & peculiare huic morbo prognoſticon; nempe ſola fœlicitate curari Hydropicos) pleroſque neceſſariam medicamentorum vehementiam pati noluiſſe, alii, cum ex parte aquis ſe liberari ſenſerunt, reliquam curam ſibimet ipſis poſtularunt, omnes vero ex ipſa morbi natura (quod recte olim obſervavit vetuſtiſſimus Scriptor *Aretæus*) bene ſperate adeoque morbum præter rationem tolerare, nec medicos igitur, niſi nimis tarde, accerſi voluiſſe.

A me ſane abſit vana illa quorundam Nuperorum iactantia, qui nihil exhibent, niſi quod bonum eventum habuit, errores & infortunia caute abſcondunt. Aliter autem nobis profuit magnus *Hippocrates*, apud quem fere non niſi caſus funeſti occurrunt, ac ſi iidem *potioris doctrinæ* eſſent. At hi novi homines contrarium faciunt, vel ut vanam & futilem eorum loquacitatem patrocinentur, vel ut tuantur famam maximamque ægrotorum copiam felicitent, cum tamen ex perpetuis ſucceſſibus eorum facta & notanda & minus credenda eſſe putamus.

Ad morbi rationem iam accedo, quam ſic breviter intelligo, Chylus e cibo colliquato, a *Septica* ventriculi digeſtione, oritur, is vero a venis lacteis ad integritatem *reſtituitur*, intraque habitum iam corporis receptus, a perpetuo cordis motu, circumlatus, in ſtatu liquido perfectus conſervatur, donec novo & ſupervacaneo vectigali propulſus, per vaſa excretoria exulet, vel in varios partium uſus ulterius extra habitum corporis denuo elaborandus, eadem partium *externarum Septica* qualitate, vel in auras, virtute aeris rarefacti, evaporandus, maxime ſi quod ſuperfluum ſit. Atque hæc fere ſanitatis conditio eſt. Contra, chylus a vitiato ventriculo*, eiuſque digeſtione cruda & imperfecta, *lenteſcit*, unde a venis lacteis parum aut nihil purgatur cordis ſanguiniſque adeo motum impedit, inque venis primum lymphæ ductibus, ubi motus cruoris circumacti languere incipit, *ſegneſcit*, *accumulatur corrumpitur*. Atque hæc origo incrementum, & tandem Hydropis ſumma malitia eſt.

Harum autem rerum diductiones alio *Tractu de Humoribus*, quem propediem edegere cogito, fuſe expoſui.

Interim *rationes curativas* ex ipſis medicamentorum appropriatorum virtutibus, diſcere libet, prout eas nobis exhibuerunt Antiquiſſimi Medici.

Cùm autem in Hydrope confirmato his & ſimilibus malis ſimul occurendum ſit, nempe, aquæ abundantiæ, eiuſdemque lentori & viſcoſitati, corruptionique item ipſis viſceribus eorumque vaſis, propter aſſiduam diſtinctionem & infarctum, maxime vaſis ſanguiferis & lymphæ ductibus ſupra modum laxatis, inſuper, ipſis vaſis excretoriis obſtructis, linguæq; adeo & gulæ, ſtomacho, ipſique inteſtinis, renibuſque immodice ſiccis & *inflammatis*, item ulceribus fere in tibiis, & Peritonæo tantum non cancroſo, vigiliæ, &c.

Igitur in quovis bono & commodo, id eſt *ſpecifico*, medicamento in Hydropem hæ inſint facultates, neceſſe eſt, ut largiter aquam moveat, vaſa excretoria reſerando ſtimulo proprio & valentiſ-

* *Prima generandi Hydropis cauſa eſt, quæ ex ſanguificationis defectu procedit. Simili modo atque ex ciborum concoctionis defectu Diarrhæa*, Galen. de Nat. Facult. lib. 2.

tiſſimo, ut ejuſdem craſſitiem potenter incidat digeratque; ut viſcera, eorumque vaſa ab inflammatione tueatur; id eſt ut ea calefaciat citra inflammationem, adſtringat, cor. boret, & antiquum tonum reſtituat; ut ulcera ſanet, &c.

His autem poſitis, jam ipſa *Hydragoga* præcipua, eorumque virtutes & effectus in corporibus humanis, ex veterum fide & authoritate, breviter examinemus.

Cum *Elaterio* autem incipiam: ejus verò dandi modus & menſura apud veteres ſic ſe habet. Elaterij *integer modus*, inquit *Dioſcorides*, *Obelus* eſt; minimus, *Semiobelus*: Pueri *calci* duo. Siquidem copioſiùs datum, periculum affert. At *Ætius*, aliquot ſæculis *Dioſcoride* inferior, & ſcriptis medicis longè omnium verſatiſſimus, materiæque medicæ diligens, & intelligens, ſi quis aliud, & fideliſſimus commentator, modum *triplo* augere non veretur; ſine dubio ex uſu medicorum ſeculi ſui. Nam, Dato, inquit ille, obelos *tres* cum lactis recens mulcti hemina.

Elaterio autem vis calefaciens, digerens, exedens, iiſdem antiquis medicis autoribus, at citra *inflammationem & ſitim*: propterea quòd efficaciſſimè Anginæ illinitur, id eſt, faucibus inflammatis, item Condylomatis ani: item ulcera vel ſordidiſſima, & ipſum Cancrum purgat citò & ſine ullo morſu, ex oleo roſaceo illitum. Atq; hæc omnia & *Scribonius Largus*, & ipſo pauld antiquior, *Dioſcorides* affirmant. Obſcuritates & vitia oculorum ſanat, genarumque ulcera. *Plin*. Itaque de Elaterij vi Emplaſtica, id eſt, digerenti & leniter exedenti circa inflammationem, jam ſatis conſtat. Porrò Elaterio vis incidendi & potenter humores craſſos movendi eſt; utpote naribus inditum Icterum ſolvit; vulvæ ex peſſo inditum partum educit & enecat. Item Anhæloſis optima purgatio eſt, atq; adeo Hydropicis præcipuum remedium. Imò verò ab Elaterio alia ſigna commoda oriuntur, quippe quod, aqua inanita, viſcera tabida denuo calefacit & inſtaurat. Unde præclarè & eleganter admodum *Plinius* (a) de Elaterio, illud nempe confici ad *magno mortalium uſus*.

Igitur nequeo ſatis mirari noſtrum *VVillis*; ubi in hunc ſenſum, quantum intelligo, peribet; *illos*, *qui Elateria aliqua Pharmacia utantur*, *cane peius & angue vitandos eſſe*. At egregius Hypotheſium artifex nimiùm in conſideratè hæc protulit, antiquis medicis, vel prorſus neglectis, aut certè in conſultis; à quibus tamen ampliſſimus nobis de re medica theſaurus ſumma fide verborumque integritate traditus eſt: ſtet itaque honor ſuus Elaterio. Adeo nec ipſum ſanguinem, nec partes organicas, ut voluit, corrumpit; ſed potiùs, reficit, reſtaurat, corroborat.

At quomodo hæc tanta commoda, inquies, faciat?

Quod autem *Galenus* ſumme amarum (*Plinius* verius leniter amarum) prædicat acſi ejus operandi modum ſpecificum inde diducere vellet, mihi quidem non placet, cùm nec Aloe, nec Colocynthide amarius eſt, & tamen hæc multo minoris efficaciæ ſunt: imo abſinthium & fel terræ dictum, &c. vehementer amara ſunt quæ tamen omnino non purgant.

Quid itaq; eſt? non ulli profecto Hypotheſi tantum foveo, ut meipſum de his rebus ulterius explicandis ſatagam: utpote quæ è vafris plerunq; & precariis notitiis inſtituantur: imo otioſa fere compendia ſunt ad oſtentationem potius, quã ad veritatem indagandam comparata; certe omni diligentiæ rebus naturæ accurate indagandis peſtis & pernicies ſunt. Proinde id ſolum negotij credidi mihi dari, nudas rerum virtutes illarumque expoſitiones è veteribus recenſerem. At noſtri homines, ut video, alia condimenta antiquis rebus digerendis deſiderant; utpote qui naſutiores ſunt & delicatuli, nihilque ſapiunt, niſi quæ *Chymeis* neſcio quibus principiis excoquantur. At nobis non ita diſcertos eſſe licuit, qualitates rerum earumque cauſas *apertas*, non occultas, quæro, aut curo, virtutiſque non infimæ ſemper eſſe credidimus, *ſtultitia caruiſſe*.

In

(a) *N. H. l.* 10. *c.* 8.

In quo ſane conſiſtat vis purgans, maxime ſpecifica, alicujus medicamenti, non valde torqueor; an cum *VVilliſio*, ſalem medicamenti certis mordificationibus cum ſulphure complicatum irritationis catharticæ præcipua inſtrumenta reputem; an cum doctiſſimo *PecKlino* ex acrimoniæ aliquo gradu potius quàm ſpecifica rei forma, oriatur.

Illud extra dubium eſt, Elaterium acre eſſe ac vehementer ſtimulans, quod, ut diximus *Errhinum* eſt, vel Naribus, vel Vulvæ inditum, aliiſque ſexcentis exemplis compertum eſt.

Item illud alterum ex veterum doctrina veriſſimum eſt, duos tantum præcipuos humores, nempe *pituitam* ſive aquam & *bilem* poſſe moveri, evacuarique quippe quod in ductibus inteſtinalibus excretoriis non alij humores evacuandi exprimendique exiſtunt.

Hujuſmodi autem *Delectionis rationem*, ut aliquatenus expediam pro meo modulo, hæc mecum perpendas velim.

Magnæ ſanguinis circulationi alios minores circuitus auxilio eſſe; ne cor nimio oneri ſuccumbat.

Sanguinis maſſam in duos primarios humores naturaliter dividi, ſerum & ſanguinis craſſamentum.

Hæc duo humorum genera, una commiſta, à corde per arterias in omnes corporis partes propelluntur, at inæquali (dupla puta) proportione, nempe, ut craſſamentum in arteriis multum dilutum minore cordis labore circumferatur.

Atcum iidem humores in arteriis commiſti, in venas tranſire debent, duo vaſorum genera ſunt, cordi inſuper ſnblevando accomodata, nempe, venæ ſaguiferæ & lymphæ ductus.

Lymphæ ductus vero ſoli ſero ſuperabundanti referendo ad ciſternam cordis nati ſunt: ut itaque duo minores circuitus magnæ circulationi ſublevandæ conſtituti ſunt, ita lymphæ ductus univerſis circuitibus tàm illi magno, quàm alteris parvis adjumento ſunt, ne ſanguinis craſſamento unquam cor obruatur.

Difficilius vero propellitur ſanguis in venis, quàm in arteriis, propter pulſus langueſcentis defectum, & leviorem venarum conſtrictionem, ideoque multis geniculis *tabulatis* ſive *valvulis* in his opus eſt ad regreſſum eius moliandum, At difficillimè movetur *ſolitarium* ſerum propter eaſdem rationes, & quod multo anguſtiora vaſa ſunt, item ob valvulas in his infinite multiplicatas: quæ ſummi moliminis documento clar... nt.

Præcipua autem hujus divortii ratio eſſe videtur, non aliqua naturalis [ut quidam volunt] difficultas in admodum veloci tranſitu per anguſtiſſima vaſa, quo ſauguis ab arteriis in venas effunditur, ſed ne ſerum ſemper craſſamini commiſtum, tandem *lenteſcat*, eique *tenaciter adhæreat*, unde, mille modis œconomia animalis vitiari ſolet.

Atque hæc hactenus de circuitu integræ ſanguinis maſſæ *expediendo* diximus: aliud inſuper reſtat, de illa maſſa ſupervacanea repurganda, quæ æque neceſſaria eſt, ac eius perpetua redintegratio. Atque id fit per ſola vaſa excretoria, quæ infinita ſunt, tam extra quam citra habitum corporis per omnia viſcera ſpiſse diſſeminata.

Horum itaque omnium vaſorum cum arteriis commiſſionem per anaſtomoſes eſſe credibile eſt: ut itaque valde celeriter movetur integra ſanguinis maſſa, per arterias ſolas translata, ita cum triplici ductuum genere ſimul excipiatur (quorum duo ſanguinem refluum vehunt, tertium vero illum partim rarefactum eveporat in auras; partim in alios humores, animalis œconomiæ proficuos, conficit) ſi forte aliqua de cauſa lenteſcat, primum venarum utrunque genus obſtruatur, neceſſe eſt, mox vero ſi excretoria quoque vaſa perfunctorie tantum officia ſua agant, infiniti oriuntur morbi, inter quos Hydrops Aſcites frequentiſſimus eſt.

Quæ itaque medicamenta vehementer ſtimulant iſtiuſmodi vaſa excretoria, ſuamque vim irritativam à ſtoma-

cho

cho concoquente diutiùs conſervent, *a* maximam pituitæ copiam effundere ſolent:

Atque hic ſtimulus duplici nomine vim ſuam exerere exiſtimandus eſt; verbi gratia, in inteſtinis dum ibi reſtet, & morulas quaſdam tantiſper trahat; & poſtea longè potentiùs, ubi indomitum medicamentum à ſtomacho & lacteis labefactatis per habitum corporis circumvehitur, ſanguinis maſſæ commiſcetur adeoq; *univerſorum vaſorum contextum* (qui *unicus* eſt per mutuas, ut diximus, cum arteriis anaſtoſes) irritat, maximeque arterias, quòd ad ſpiſſiorem conſtrictionem magis aptæ ſunt. Cumque iiſdem arteriis ineſt maximus ſupervacanei ſeri cumulus, venarumque utrumque genus velut obſtructum ſit à lento & cumulato ſero, minuſque adeo ſtimulo obedienti; quod tonus earum ob nimiam diſtinctionem admodum laxetur & infirmetur, ideo, qua data porta, ruit citata pitua, nempe per vaſa excretoria, quod jam vacua & reſerata fuerint à primis intra inteſtina ſtimuli cathartici inſultibus.

Stimulum autem & ſummam Elaterij acredinem ſatis oſtendunt ventris tormina; item quod in extremis digitis pulſus impetum inuſitatum ſentire ſolent.

Huc faciunt vim elaſticam & conſtrictivum, non cordi tantum & arteriis propriam & ſolam ineſſe, ſed etiam ipſis venis utriuſq; generis etiamſi multo mitiori gradu, & ipſis vaſis excretoriis peculiari ratione donari: quod ab accuratiſſimo diſſectore *b Stenone* obſervatum, & infinitis exemplis, ſumma fide exhibitis, confirmatum eſt.

Adde ductus excretorio inteſtinales, quo magis horrendo ſtimulo medicamenti *crudi* adficiuntur, eo magis aperiri emulgiq; credibile eſt. Nam quod ſe valde contrahit, etiam reciproco motu, niſi rigat, ex eadem proportione reſtitui & dilatari ſolet: quæ attractionis animalis unica ratio eſt: adeoque illi ductus excretorij dilatati arteriarum citato propulſui opportuniores ſunt: unde multo copioſius per eas, quod facilius ruat exeatque extra habitum corporis, in inteſtina effunditur.

[*c*] Non ignoro doctiſſimum *Schelhamerum* aliter ſentire de lympha, quæ prodire ſolet vel ex ligata vena, vel à circulatione vel leviter per eas præpedita; item quæ ex veſicatorio, ferrove candente, aut aqua fervida excludi ſolet: nempe hæc omnia oriri, quod vaſa lymphatica in ipſa carnium interſtitia, perinde ut venæ in ipſas fibras carneas deſinere, credidit.

At hæc omnia mera commenta ſunt nam conceſſis anaſtomoſibus (quas negare contra fide ſenſus, microſcopio adjuti, pertinacis eſt) illa nullius momenti ſunt.

Quod autem ad *nutritionem* attinet; perpetua arteriarum plenitudo rem tam facile expedit; maxime ſi intra excretorios ductus humores ſuperfluos poſſe aliquando concoqui & in pinguedinem, & in immenſum accumulari, credatur, quod tamen abunde conſtat ex glandularum ubique corporis diſſeminatarum tàm naturali, quam præternaturali augmento; earundemq; interdum caſu & diminutione emaciatis corporibus.

Quę autem *VVillis noſter* de *effervescentia* neſcio qua *expurgativa* exhibet, gratis dicta ſunt, cum omnino nulla humorum præcipitatio fuſiove ſit ſed quæ per ſe naturaliter foras exire ſolent per vaſa excretoria, nimirum pituita bilis per inteſtina, eadem jam per medicamenta irritantia ſine diſcrimine ejiciantur.

Primo vero quæ ductibus excretoriis accumulantur, mox proxime ab arteriis, ab utroque venarum genere quod refluum ſit, expellitur: idque ſine ulla fermenta-

(a) *Medicamentorum vires non retundi, ſed etiam vincere omnes coctiones viſcerum.* PecKl. de Burg. *Cathartici energiam longe extra primas vias, vis in maſſam ſanguineam, extendi advertimus, quòd Hydropicorum aquæ per ſedem evacuantur, &c. extraque dubium ponatur medicamenti purgantis quædam particulæ in ſanguinem admitti,* VVillis. [b] *Bibl. Anatom.* [c] *Bibl. Anatom.*

ratione; mera & ſola cordis & arteriarum continua & violenta conſtrictione ſecundùm circulationis leges, & ex naturali neceſſitate virium impellentium, ductuumque excretoriorum ſemper patentium.

Imò illud alterum minus verum eſt ab eodem ſcriptore exhibitum; nempè Arteriarum inteſtinalium oſcula à Pharmaco velli & reſerari; neque enim aliquid in illa deponunt, niſi mediantibus ductibus excretoriis, quibuſcum arteriolæ committuntur.

Pergo in cenſu Hydragorum: Alterum autem remedium ad Aſcitem, *radicis Ebuli ſuccus* eſt. At is proximè ſuperiore remedio multo mitiùs, aquam educit; ſed non ſine aliqua ſtomachi offenſione, ut notat *Dioſcorides*; an fortè ob ſiccandi facultatem *Ætio* proditam, ſtomacho inutilior ſit, eùmque idcircò incendat? Equidem ſuccum per ſe nunquam propinavi, aliis Hydragogis utiliùs admiſceri putavi. Sed ad ambuſta egregiè facit ex oleo, & ad inflammationes mitigandas remedium nulli ſecundum eſt: huic itaque præcipuæ virtutes ſunt quæ, ad Hydropicorum curam benè faciant; nimirùm aquas ſat copioſè ducendi, & Inflammationes prohibendi mitigandique.

Eadem autem, inquit *Dioſcorides*, utriuſq; vis eſt, & Ebuli & Sambuci: idem *Trallianus* affirmat, *lib.* 9. his verbis, *Pulchrè purgat Sambuci ſuccus*. Unde miror quendam è nuperis ſcriptoribus noſtris ſpecificam virtutem ad Hydropen Sambuco denegaſſe contra omnium ſeculorum fidem & experientiam:

Quod autem ad nobiliſſimum ejuſdem viri inventum attinet de Croco metallorum in Aſcite dando, vereor ne multum allucinetur: à vomitorio ſanè ex Stibio in Aſcite dando omnino diſſuadet noſtri ſæculi facilè princeps, & maximus medicamentorum Artifex & inventor, * *Mayernus*; utpote qui in omni materia medica verſatiſſimus & ſagaciſſimus indagator fuit.

Non autem ignoro apud Antiquos, olim vomitus ex *radicibus*, ex *ſquilla*, imò ex ipſo *veretro albo*, certè ex ejus decocto, molitos fuiſſe; at hæc omnia, ineunte Hydrope, aut certè in Leucoplegmatia, tantùm data ſunt. Nam ubi aqua abundare cœpit, ad valentiſſima Hydragoga fugere conſueverunt. At § *Tralianus* contra, omnino vomitum prohibet: omnium generum Hydropis curatio inquit ille à vacuatione incipienda eſt; ſed Aſcitæ & Tympanitæ à *ſola* purgatione.

In Leucoplegmatia, inquit *Galenus*, primo per inferiorem ventrem, deinde per vomitum, medicamento, quod pituitam educat, egemus. At in Aſcite Cathartici Hydragogi tantum mentionem facit.

Idem ſentit *Ætius*: Maximum, inquit ille, Hydropicis *ſub cutem* auxilium vomitus præſtant. At plurimum diſtent *Subtercus* & Aſcites; nam in illo multo minus periculi eſt, & facillimè Leucophlegmatici omnium Hydropicorum liberantur: adeoque remediis emeticis ſcopus largior & tutior eſt: expedit tamen, ut dictum eſt, ut venter priùs paulum certe exinaniretur.

Deinde detur [quod tamen non admodum probo] differentia, ex ſententia *Tralliani*, inter aquam Aſciticorum, & pituitam Leucophlegmaticorum. Hinc ſequetur, cum pituita quidam faucium & pulmonis proprius humor ſit, & *per ſe* ſurſum expurgari ſoleat, Emeticum aliquod remedium valdè idoneum eſſe; maxime cum per ventrem, prius exinanitum commodè id facere licet.

In confirmato autem Aſcite, de quo loquitur *S*... ſi crocus metallorum, *i.e.* vini Emetici ad ℥j.ß. exhibeatur, ejus remedii hi, ut opinor, erunt effectus: nimirum ſitis immanè quantum augebitur ex iſtiuſmodi Emetici vehementer ſiccantis natura? Deinde triplo plus minimum Potionis ad languores & tormina ventriculi mitiganda, operationis tempore èx more bibatur, neceſſe eſt, quàm aqua è ſtomacho evacuabitur. Rurſus, etiamſi ad finem operationis hujus Emetici pro mo-

Liſter de Morbis Chroniſi. Ggg re

* *De Hydr. cap.* 10. § *Lib.* 9.

re alvus ſemel atq; iterum moveatur; at id plus quidem ſi erratione infinitæ potionis neceſſario datæ, quàm in illius medicamenti ulla vi purgativa. Poſtremo vehementer anheloſis, quales Aſcitici ſint, (non propter pulmonis ſaburram, & infarctum, ſed propter pectoris anguſtiam à Septo Tranſvero ſurſum impacto: adeoque Aſciti confirmati non amplius decumbere poſſunt) Emetica data, quæ ad *duas horas* aſſidue & *neceſſario* vim ſuam exerant, illos poſſe pati ſine animi deliquio fatali, vix credibile eſt. At hęc fortaſſe vota tantum ſunt alicujus inexpertis: neque à ſe aliove quovis unquam, ut opinor, temere uſurpata fuerunt.

At eſto! concedatur hujuſmodi medicamentum poſſe exhiberi ſine gravi aliquo periculo, quid inde, quæſo, magni commodi expectabimus? Nam cum aqua ex habitu corporis expurganda eſt, id commodius poſſe fieri viis naturaliter ampliſſimis patentiſſimiſque veriſimilimum eſt.

At hæ viæ, à ſtomacho ſurſum ad fauces, ubi vis iritativa medicamenti Emetici maxima eſt, exiguæ admodum ſunt; etiamſi pulmonum quoque expiratio adjiciatur. Contrà vaſa inteſtinorum excretoria, à pyloro deorſum, & innumera, & facile omnium ampliſſima ſunt; inter quæ ductus *VVirſungeamus* à Pancreate, & Bilaris ab Hepate, principem locum vendicant; quibus inſuper renes addendi ſunt, ut pote qui à *dejectoriis* medicamentis privatim affici ſolent, & quod ex infimis quoque excretoriis ductibus merito cenſentur. Denique aqua Aſciticorum ob lentorem, venarumque inferiorum intolerabile pondus, à ſtomacho ad anum deorſum naturaliter dejicitur; ut in venis infimis pedum primum ſtagnare ſolet, ita educitur medio itinere facilius per inteſtina, quam ſi per ventriculum altius aſcendendo effluat. Poſtremo, ſi conſideretur dejectionem infinitis remediis facile promoveri poſſe, hydragoga remedia ante omnia cujuſcunque naturæ, ſive Emetica, ſive ſudorifera ſint, ut pote multo maiores ſpei, longe præferenda eſſe exiſtimamus: maxime ſi in memoriam revocare velimus, quod ante dictum eſt; nempe. Aquas ab Hydragogis à pulſu citato intra habitum corporis, & ab aſſidua irritatione citra illum & inteſtinis duplici nomine & continuè illici, effundique.

Pergo autem, ejuſdemq; cum ſuperioribus nota eſt *Iridis ſuccus*: ſcilicet aquas validiſſimè movet; imo ſanguinem, inquit *Ruffus*, ſi præter modum dederis, trahit: quod tamen nondùm expertus ſum; etiamſi ſæpius in hoc malo, æquè ac in aliis, quibus benè facit, ad tres quatuorve uncias dederim: an forte quod iridis ſuccus, apud nos nutritæ, mitior ſit: illud certem veriſſimum eſt, huic vim eſſe *calefactoriam*, humores craſſos digerentem; item *ſomnuim* conciliandi, & *torminibus* medendi; item ad *ſtrumas* fæminarumque locos *amolliendos* & ad *fiſtulas* utili eſt. Atque hæ facultates inſigne purgatoriæ adjunctæ, imprimis faciunt, ad Aſcitem, ut ex ſuperioribus patet.

In eadem vero claſſe hydragogorum *Euphorbium* eſt: cujus ſiliquæ quinque ad Hydropen dantur, ut *Ægineta* teſtatur. Item eiuſdem admiranda catapotia ex Euphorbio non obliviſcenda ſunt: imò ſi conſulendi ſunt Antiqui medici *Africani*; unde illud medicamentum & tunc, & ab omni tempore ad nos transferebatur; ad Euphorbium confugiunt, eique principem locum dant inter omnia hydragoga, rebus ſc. Hydropicorū vehementer urgentibus, *i. e.* (ut verbis *Cæl. Aureliani* utar, qui & conterraneus & traſcriptor *Sorani fuit*) ubi plurimo humore laborant corpora, & ubi convenit curam habere, ne rurſus corpora impleantur. At modus eius exhibitis admirandus eſt, eodem authore; nempe *duorum vel trium Cochleariorum* quantitate, mulſo commiſtum, in potu datum, vel ovis ſorbilibus aſperſum. Profecto id medicamentum *homini Africano* præcipuè cognitum fuiſſe oportuit. A me vero vel hoc, vel alio morbo nunquam expertum eſt. At non ignoro ejus vim Emplaſticam; quippe quod eximiam virtutem exerere ſolet in oſſibus aut carne corruptis mundandis, integræque ſanitati reſtituendis, ex veterum & noſtrorum quoque hominum fide; de qua re conſulas velim *F. Hildanum*.

At

At potius in *Hypoſarca* id dandum eſt; ut innuere videtur *Scribonius Largus*: ubi omnia viſcera frigidiora eſſe videntur ut autem ea fuit antiquorum ſententia hę auctoritates ſatis teſtantur; nempe, in Leucophlegmatia ſalſamenta edat; & ſinapi, & allium, & vino utatur, & mari mixto; & aqua in totum prohibeatur: ſic *Ægineta*. Item *Galenus*; ſalſæ aquæ, nitroſæ, ſulphureæ, &c. Leucophlegmaticis utiles ſunt, at non dulces: at quis, quæſo, apud nos in aliquo Hydropico ſalſamentorum utilitates expertus eſt?

Ad *Bryoniam albam* quarto loco accedimus. Quamvis ad Hydropas ſanandos eximias virtutes, ſi veteribus aliqua fides danda ſit, habeat; nihil tamen affirmo propria experientia. Sic *Dioſcorides*: Succus é radice vere exprimur, quin pituitam trahit cum aqua mulſa potus: cit urinam; acrem vim ſortitur; at ejus virtutes aliæ eximiæ ſunt: inter quas, quæ maximæ faciunt ad Hydropica ſymptomata lavanda, hæ ab eodem *Dioſcoridæ* numerantur: *inflammationes* diſcuit, illita ex vino. Eclegma ex ea fit cum melle *difficile ſpirantibus*, ſtrangulatu oppreſſis, tuſſientibus, vulſis, *ruptis*, & laterum doloribus; Ulcerum phagedænis *gangrænis*, chironiis, *putrentium tibiarum* tædio efficaciter illinitur ex ſale, item inter Antidotos poſita eſt, &c. Ad novas vero res propero.

Quod autem ad *Ganbogium*, *novam* Reſinam, attinet; illud quidem medicamentum eſſe valde utile fateor, eoque aliquoties uſus ſum: neque me unquam illius remedii dandi adhuc pœnituit: imo hydropicam quandam vetulam *tibiis valde exulceratis*, me eo olim ſanaſſe memini: ejus autem operandi incertitudo, quo humores trahat, ne dicam de torminibus ab eo excitatis, me ab eo ampliùs utendo deterruit.

Duos tamen illud præparandi modos excogitavi, quibus minori cum moleſtia vim ſuum exerat. Quorum unus eſt, ut bene uſtuletur; deinde ex ſacchari ſextupla parte, f. a. *drachmales* paſtilli conficiantur. Alter, ut idem linteo incluſus, ex ſucco limonum coquatur: deinde is ſuccus citrinus ſimiliter in paſtillos ex ſaccharo amplius coctо redigitur, ut artis eſt. Hi autem paſtilli egregié purgant, & medicamento, per ſe haud miti, jucunde lenocinantur.

Cætera autem pleraque Hydragoga ex herbarum genere mitiora ſunt, & minorum multo virium, quàm par eſt morbo tam atroci domando. Hujus itaque inferioris ordinis medicamenta nominare ſufficiat, nempe Julapium, ſyrupum é ſpina cervina, &c. quod *novæ* res medicæ ſint; adeoque earum facultates adhuc nobis non ſatis conſtare, ut de iis judicium aliquot certum fere poſſimus.

Ad metallica tandem Antiquorum Hydragoga procedo: in quibus ſané omnes characteres ad Hydropem curandum requiſiti plane inſunt.

Igitur imprimis *ſquamam æris* perpendamus: huius autem facultates cum ſuperioribus herbaceis hydragogis ad hydropen expertis conſentire ex veterum quoque authoritate videbimus.

Squama æris, inquit *Scribonius Largus* pondo victiorati dato, cum apii ſeminis pari pondere, ex aquæ mulſæ cyathis quatuor, Hydropicis *plurimum aquæ* dejicit.

Imò ſquama æris inter pręcipua & quotidiani fere uſus dejectoria ab antiquis numerata eſt, teſte *C. Celſo*, (*l.* 1. *c.* 12.) deiectionem Antiqui variis medicamentis, in omnibus fere morbis moliebantur: dabantque aut ſquamam æris, λεπὶς χαλκοῦ Græci vocant, aut, &c.

Squama æris, inquit. *Dioſcorides*, ex aqua mulſa pota, aquam trahit: aliqui farina ſubactam dant in catapotio: item extenuat, erodit, adſtringit, ulcera ad cicatricem perducit; addita ad oculorum medicamenta, fluxiones exiccat.

Squama æris excreſcentes Ulcerum carnes adſtringit; aſſumpta vero per os univerſum corpus expurgat. *Galeno* de Theriaca authore.

Squamam æris ad ℥i. dat. *Oribaſius*.

Squama æris ad ß. j. ʒ. ex aqua mulſa aquam & pituitam ſubducit, item valde incidit, teſte *Ætio*.

Pulchre purgat ſquama ęris *Trallianus*.

At *Æginetæ* aliter viſum eſt, & mo-

dum non ſufficere: apud quam ſquamæ æris ℥ii. vel ℥iii. in catapotia micis panis efformantur.

Æris autem *Flos* [ut cætera medicamenta cuprea breviter percurram] quaternum obolorum pondere datus, *craſſum* humorem extrahit, ut *Dioſcorides* perhibet; aſtringit, & excreſcentia coercet: offuſam oculis calignem emendat; ſed magnopere mordet carnoſa narium, & ſedis vitia abſumit; Uvam, tonſillaſque repremit farina ejus cum melle admota.

Porrò *Ærugo* raſilis adſtringit, extenuat, calefacit, *vulnera ab inflammatione* rurſus. Ulcera ex oleo ceraq; ad cicatricem perducit, callos & ſordida ulcera purgat, oculorum in cicatrices emendat, magnopere extenuat genarum craſſitiem cum melle illitiæ; ex reſina cum ære & nitro lepres abigit: authore *Dioſcoride*. Mel Ægyptiacum ex ærugine raſili in aceto & melle coctum fit.

Ad eadem inſuper *Atramentum ſutorium*, quod noſtris hominibus *Vitriolum cæruleum* audit: nam nondum mihi conſtat veteres uſpiam vitrioli ferrei *viridiſque* mentionem feciſſe, iiſque adeo cognitum fuiſſe.

Ejuſdem vero virtutis & originis ſunt *Chalcitis*, & *Miſy*, *Sori*: quorum vires eximias vide apud Antiquos rerum medicarum ſcriptores.

Atque ex his poſterioribus medicamentis *magiſterium quoddam veneris* conficere ſoleo, quod aquas Hydropicorum vehementer educit, ſomnum conciliat, & præter fidem anodynum eſt: de qua facultate in cupro vide plura aqud Helmontium.

Ultimo autem loco de Lapide Cœruleo & armenio dicam: Armenis verò etiam Anglicanus æquè benè dici poteſt, cùm apud nos infinita copia effoditur; nempè prope *Gordale* in *Craven*, Provincia Eboracenſi, & alibi: huius autem ℈iiii. dantur: purgat quicquid craſſi & viſcoſi humoris ſanguini admixtum eſt; authore *Ætio*.

Idem de Lapide Cæruleo ſive Lazuli dictum puta ad ℥i. vel ℈iv. exhibitum: pulchrè purgat; at hoc intelligendum eſt de eo lapide purgatiſſimo, qui *Ultramarine* pictoribus noſtris audit: imo quo colora intenſior (unde *inebriatus* à *Dioſcoride* appellatur) eò vehementius aquas movet.

Iidem autem lapides nihil aliud ſunt, quam purum putum æris metallum.

Ex illis quidem Ens Veneris ſive flores ſalis Armeniaci eleganter cœruleos, volatiles conficere ſolebam, hoc artefìcio; nempe, Cape lapides armenii aut cujuslibet boni metalli cuprei, & Antimonii crudi, ana quantumvis: funde ſale nitro, ut moris eſt fit Regulus Antimonii Venereus: is jam in pollinem redigatur, ſalis armeniaci duplicem modum adjiciendo: deinde ad menſem plus minus in humido loco ſervetur. Poſtremo ignis tortura avocentur flores, qui pulchrè cærulei collo retortæ coaleſcunt.

Iidem flores ſimiliter cœrulei habentur ex butyro Antimonii eadem Enchireſi, ſi cum regulo Antimoniali Venereo conficiatur.

Horum autem florum, etiamſi medicamenti *Helmontiani* ſpeciem quandam præ ſeferunt, uſum non admodum probo ut nec illorum, qui ſub nomine *Ens Veneris* in officinis veniunt. Atque hæc obiter tantum dicere volui.

Lubet hic quoque *animadverſiones* quaſdam attexere. Lapis, inquit *VVillis* (*Pharmacop. rational. c. de Purgant.*) Lazulus & Armenius improprie Catharticis accenſetur, quod operationis minus fidæ & certæ ſunt: proinde minus per ſe in iſtum finem uſurpantur. At non audiendus eſt contra veterum fidem & recentiorum experientiam. Miſera ſanè doctrina, cujus ſolius gratia, tot & tanta medicamenta hydragoga eximia è re medica exulent, quod minimè in ejus hypotheſi comprehendi potuerunt; cum ſal hic & ſulphur, præcipua irritationis purgativæ inſtrumenta, ſecundum *VVillis*, locum non habent.

Quod autem idem vir jungit Mercuriũ dulcem [ut id hic obiter notem] cùm lapide Lazulo & Armenio, non ferendum eſt; eademque ei incertudinis & *maleficæ* cum cæteris *purgationis* notam adfigit: Cùm res aliter notiſſima eſt etiam

Lippis

Lippis & Tonſoribus. Etenim exhibeatur Mercurius dulcis ad ℈i. vel vel ℈i. ß. quem, quæſo, alvo tuto & certiſſimè movenda unquam decepit: à me certe ſexcenties datum, ſemper alvum commodè purgavit divinum iſtud remedium.

Deinde, etiamſi in lapide Lazulo & Armenio, utpote nativis & crudi metallis cupreis, ægre, ut dictum eſt, ſales & ſulphura, ſolùm vi ſtomachi concoquentis eliquata, exeri poſſe; at in Mercurio dulci abundant, certe ſales *adjectivi*.

Quid ergo eſt? quid meruit pauper tinus Mercurius dulcis, ut è claſſe purgantium expelli oportuit? Dicam; ſales ejus *abſorpti* ſunt ab Hydrargyro metallo; perinde ut acidum quid ab Alcalii, neutrumque adeo neſcio quid inde orriri exiſtimandum eſt.

At noli timere, egregie vir; reſtituam tibi tuos ſales & tuum ſulphureum metallum: non prorſus periere quidem: imò nec aliquid ignavum aut hybrida quodda minerſque medicamentum ex coitione, ut ut ſtrictiſſima, genitum eſt. Etenim in ventriculo receptum, plenam libertatem ſenſim adepti ſales denuo diſſolvuntur, divortiumq; cū Mercurio faciunt, & pro ſua natura vires exerunt. Ita acetum quod oculis cancrorum adjectis inſipidum fit dulceve, ſi mavis, redditum eſt, ventriculi beneficio ſtatim in acetum reviviſcit: ſi quidem infinita corpuſcula ſalina aculeata, quæ integro aceto inſunt, pulveribus teſtaceis minimè abſorbentur miſcenturve, ut falsò hactenùs creditum eſt, ſed ſeorſim & inter ſe cryſtallos maſuſculas & paucas fingunt, ut quę primùm infinitis ſtimulis linguam palatumque feriebant, jam ob eorum craſſitiem paucitatemq; vix guſtum leviter afficiunt. Veruntamen iidem ſales craſſiuſculi in ſtomacho concoquente nullo ferè negotio eliquantur, nempe in infinita ſua corpuſcula primitiva & conſtituentia diſſiliunt. Teſte oculatiſſimo & fide digniſſimo *Levvenhoo Kio*. Sed de his rebus opportunior dicendi locus erit, cùm de concoctione & humoribus agam.

Illud inſuper ſilentio non prætereundum eſt: Nempe audacia *Zuelferi*, qui *Myſy*, *Sory* & *Cholcitin*, e cuprea familia antidota egregia, contra fidem & authoritatem Antiquorum, e Mithridatio expellere voluit. Eandem quoque, ut id hæc obiter notem, infamiam inferre conatus eſt Agarico, prę ſtantiſſimo medicamento & eadem antidoto quoque Mithridatica. At hi inſultus ſunt ignari rei medicę.

Multum profecto doleo compoſitionem Arabum eximiam, *AlKermes* dictam, a noſtris hominibus publice mutilatam, tantumq; medicamentum Cardiacum, qualis eſt Lapis Lazulus, ejectum fuiſſe. Sericum verò ejuſdem compoſitionis e vermiculo crudum (quicquid contra alii innuere videntur) eximium ſpiritum (ut id hic obiter notem) ſive oleum volatile urinoſum dat, ſp. C. C. æmulum, & multo minus in gratum illud empyreuma olens. At hæc ad concoctionem proprie pertinent, nec hujus loci ſunt.

At quorſum, inquies, hæc tua diligentia in enumerandis iis medicamentorum facultatibus, quæ vulneribus aptæ ſunt; cum de eorum virtutibus internis tantùm ſoliciti ſumus. Reſpondeo: Vulnerum auxilia & chirurgiam antiquiſſimam medicinæ partem & primo excultam fuiſſe authore *C. Celſo*. Cùm autem multo poſt, ut idem perhibet, morborum curatio & rerum naturæ contemplatio ſub iiſdem authoribus nata ſit, ſcilicet his hanc maximè requirentibus ob infirmam valetudinem ſtudiis labefactatam, Philoſophos medicamentorum internas facultates ab eorum *uſibus externis* jam ſatis cognitis, didiciſſe credibile eſt: ſiquidem ſenſus & experientia in chirurga facienda multò facilius utriuſque in ſimplicium medicamentorum viribus cognoſcendis inſtruuntur.

Atque hæc ſane vera *medicamentorum* apud Antiquos *Analyſis* fuiſſe videtur, hæc eorum Chymia, quam admiramur, quamvis, ut video, ejus origo à paucis animadverſa eſt: nimirum experimentorum fides à vulneribus excepta eſt: idē innuere videtur *Galenus* (*de ſimpl. medic. facultat. lib.* 4. *cap.* 17.) *Quod in vulneribus, inquit ille, nota ſunt præſtare medicamenta, id ipſum eadem aſſumpta intra*

Corpus efficiunt: quæ abſtergunt, verbi cauſa, & expurgant in vulneribus, eadem in venis recepta, craſſitiem, ſi quæ ſit, incidunt.

Neque adeo mirum nobis videbitur, ſi admittatur corporis habitum illum tantum eſſe, ubi integer ſanguinis motus circumagitur; extraque eum eſſe & ventriculum, & inteſtina, totaque vaſa excretoria. Igitur eadem fere medicamentorum exhibitio utrobique eſt, ſive ea deglutiantur, ſive artubus certè vulneratis aut ulceratis admoveantur; reſque ita infinitis exemplis confirmari potuit, ſi quis hæreat: verbi cauſa, Aloes & Colocynthis umbilico adhibita alvum ſimiliter movēt ac ſi intra ſtomachum aſſumpta: idem de Anodynis, idem de Hydrargyro in ſaliva movenda, ſive unctione, ſive catapotiis uſurpetur.

At hæc viam ſibi faciunt vulnuſcula quædam excitando, atque inflammationes. Ipſa autem cute vulnerata aut ulcerata, medicamenta facultates ſuas facilè exerere poſſe intelligimus; quod venis ſic apertis iter iis intra promovendis patet, non ſecùs quam ſi à vis chyliferis admiſſa fuerint.

Vaſa autem excretoria utrobique ſimiliter afficiunt, & ſi quæ differentia ſit, ea tota in magnitudine illorum conſiſtit, ut ſupra expoſitum eſt.

De hac autem re impræſentiarum ſatis, cùm infrà plura dicendi frequens occaſio dabitur.

Iterum fortaſse objicies, ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali motis eſſe; adeoque minus tuta; imò iſtiuſmodi pharmacorum ſymptomata ferè lethalia eſſe. Reſpondeo: In graviſſimo morbo, & caſu deſperato vehemens auxilium experiri melius, quàm nullum. *Deinde*, ſi quæ ſint, rarò per ſe, ſed antidoti commiſta, exhiberi ſolent; perinde ut in Alexipharmacis compoſitionibus fieri ſolenne eſt. Poſtremo, quæ propriè & peculiariter gravi alicui morbo accommodata ſunt, facilè tolerantur, etiamſi eadem in integro corpore, ſine ſummo vitæ periculo, dari non potuerunt: ita in Aſcite ob aquæ abundantiam ſævitia medicamenti ferociſſimi parum ſentitur.

DE DIABETE,

Altera Exercitatio Medicinalis.

PRoximum autem & vicinum malum *Diabetes* eſt. Etenim in Hydrope & Diabete ſuperabundans aqua peccat, at in illo propter lentorem ægre movetur: in hoc verò ob tenuitatem mira copia effundi ſolet. Antiquis etiam hominibus adeo rarus, & inuſitatus, ut miraculum quoddam eſſe videbatur, perinde ac nobis. Sed tamen in hac Urbe, pro ſuo modulo jam cum Hydrope, cujus quædam ſpecies eſt, pari paſſu graſſatur. Etiamſi autem *Galenus* ejus varia nomina nobis tradidit, ſcilicet illum Matellæ Hydropen, Urinæ profluvium, Diabetem, Dipſacon appellando, eum tamen quàm rariſſimè accidere affirmat: imò morbum nec *Galeno*, nec *Tralliano*, nec *Aetio*, aliiſve pleriſque è veteribus medicinæ principibus viris, ſæpius viſum fuiſſe, credibile eſt; cum plerique omnes in illa nota conſentiunt, *ab Aretæo non memorata*, cujus tamen enarratio & omnium prima & acutiſſima eſt; nimirum reddunt Diabete affecti totum id quod biberunt, minimè à ſua qualitate mutatum; quod falſum eſt; cùm eorum urina ſemper aquea & ſubpallida eſt; nec omnino coloratior, quamvis vinum rubrum potarunt.

Itaque unius *Aretæi deſcriptionem* attendere operæ pretium eſt, ut morbi natura nobis eluceſcat. Peritonæum, inquit ille, Aſcitis conceptaculum eſt, nec defluvium habet, ſed illic permanens exundat; in Diabete verò idem eſt humoris lapſus è venis, eademque *colliquatio*, at per Renes & Veſicam indeſinenter effunditur. Diuturna eſt hujus morbi creatio, & longo tempore parturitur. In morbo autem *futuro*, os humore privatur, ſaliva albida eſt, & ſpumans, deinde atque in ſiti, nondnm ſitiunt, prout adventantis morbi proceſſus eſt Quinetiam paulo plus lotii, quam moris erat, effunditur. Sitis adeſt; ſed nondum vehemens. Quumque amplius incrementum accipit, *calefactio*

factio parva quidem, ſed *mordax* viſceribus inhærens exoritur. Abdomen habent rugoſum, venas *extantes*, totùmque habitum corporis gracilem: ipſi anxii, & animo dubij; atque hæc quidem quando, & urinæ profluvium, & ſitis jam aucta inſigniter ſunt. Quumque ad extremum *colem virij conſenſus* pervenerit, protinus urinam reddunt.

Ubi Affectus *perfectus* eſt, velox eſt *carnium* & membrorum in Urinam *colliquatio*, & feſtina mors advenit. Neque enim cum intermiſſione lotium reddunt, ſed perinde atque canales laxati ſunt, *indeſinens* eſt *profuſio*. Sitis intoleranda eſt, potus copioſus, multitudini tamen lotij non reſpondens; copioſiùs enim lotium redditur, neque eos quiſquam nec à mictu nec à potu inhibere poteſt. Quod ſi vel punctum temporis inhibeatur, ſiquidem a potu os ſiccatur, corpus areſcit, viſcera ipſi ſua conflagrare opinantur, omnia faſtidiunt: ardentiſſima ſitis adeſt; ſin autem vel parum temporis a meiendo abſtinuerint, intumeſcunt lumbi, teſtes & illa: cùmque remiſerint, lotium quidem calefactione profundunt, tumidæ verò partes detumeſcunt; in veſicam enim confluit exundatio. Durant ſanè aliquod tempus, licèt non admodum diu; nam cum dolore mejunt, atque atrox fit liquatio: neque enim ex potu aliqua inſignis portio in corpus abſumitur, & carnium magna copia in Urinam eliquatur. Atque hæc hactenus de ipſis morbi accidentibus, ejus autem rationem reddere deinceps paucis aggrediar.

Multum quidem intereſt an Renes, ut Veteres crediderunt, an ſtomachus & inteſtina, maxime tenuia, primò afficiantur; frigida ejus cauſa ſit, an calida; nam parti maximè laboranti ſuccurrendum eſt: idque remediis cauſæ accomodatis, ſi quidem curationis rationem cum proſpero eventu inſtituere velimus. Renes quidem & Veſica & ipſe Coles afficiuntur, idque non ſine aliquo doloris ſenſu. At morbi tamen primaria ſedes ſtomachus eſt & inteſtina tenuia: hujus autem rei indicia ſunt; quod hic primum ægrotant; quod iis pertinax & inextinguibilis ſitis eſt, cujus fons ſtomachus eſt: quod viſcera ipſis uti videntur, ignéque amplius ſe ardere putant; item quod facilis & *feſtinus ingreſſus* Potionis cuiuslibet eſt in corporis habitum; etenim humoris exitus non ita ſubitaneus & perpetuus eſſet, niſi ejus ingreſſus par fuiſſet. Igitur veteres male Renes accuſaſſe exiſtimo, ac ſi eorum proprius affectus eſſet, imo interdum hujus morbi affectis Renes potioni exitum omnino non dant, cæteris interim ſymptomatis ſævientibus, authore *Aretæo*, adeo feſtina mictio huius morbi ſignum pathognomonicum, ſcilicet proprium & perpetuum non eſt. Ab inteſtinis autem calefactis & inflammatis ſubito Potionem rapi & abſorberi ſolere probandum reſtat, nimirum quod in integro corpore & bene paſto venas lacteas potionem, certè coloratam, non admodum admittere, cum alias jeiuno, bidui aut tridui puta, quicquid aſſumitur, ſi craſſius & crudum ſit, multo magis tinctum, vel patulis oris hiare & feſtinanter ad ſe trahere, & ad ipſa vaſa ſanguinea ulterius propelli; a longo vero ieiunio ſtomachi & inteſtinorum ſiccitatem, calorem & febriculam oriri, neminem latet. Rurſus diuretica, etiam mediæ virtutis, fere calefaciunt; at valida pleraque aut multum rubificant, aut vere epiſpaſtica ſunt, ut allium, Sinapi, Cantharides & id genus plurimæ Inſectæ Beſtiolæ, ut formicæ, apes, multipedæ; item Scinci, &c.

Deinde viſceribus ſemel inflammatis vitium per habitum corporis ad ipſos Renes, Veſicam, & Penem transfertur: imo meram aquam, & quæ inter diuretica ex ſua natura mitiſſima ſunt, ardorem inteſtinorum amplius incendere, propter caracterem ab inteſtinis vitiatis ſubito iis impreſſum, credibile eſt.

His ita poſitis, nimirum Potionem omnem utut crudam & per ſe mitem ſubito vehementer diureticam & acrem fieri, ſcilicet a ſummo ſtomachi & inteſtinorum ardore, Potionis autem cuiuſvis cruditas in eo conſiſtit, quod eius natura ex magna parte immutata ſit, ſiquidem vinum non aceſcit, nec alii liquores potati multum a ſuis facultatibus

alienantur propter feſtinum, puta, ingreſſum in corporis habitum: ab hac tamen ſola Potionis contaminatione cruditati ſuperinducta non ſequetur, ut cum ea intra habitum corporis recepta ſit, ipſam lympham fundat, ſecumq; exitum admodum feſtinanter capeſſere cogat; ſcilicet ab arteriarum vehementi inſultu. Aliud itaque requiri neceſſe eſt; id quod etiam ægroti anxietas, & ipſæ venæ plurimum intumeſcentes ſatis indicant; nimirum facultas aliqua deleteria ſive venenata, omni Potioni, præter naturam ſuam, impreſſa. Atque huic rei abundè quidem ſatisfacietur, cum morbi cauſæ procatarcticæ, & efficientes infra enarrabuntur.

Paucæ autem Hiſtoriolæ à me expectandæ ſunt, eædemq; ferè mancæ propter hominum infortunium, qui de hac re nova & improviſa dubii & incerti, niſi nimis tardè auxilium quærere non ſolent, imo *Vvillis* noſter, hujus generis morbi exemplis, non abundat, cum unicam tantùm Hiſtoriolam, eamq; valde imperfectam, ilique reliquiſq; medicis ſimul conſultis, communem exhibet. Utinam tantò viro placuiſſet aliquot è crebris inſtantiis tam ignoti & rari morbi, quæ ei occurrere ſolebant, literis commiſiſſe.

ÆGROTUS I.

Vide Caſum 16. ſupra poſitum in Hydrope, huic morbo valde affinem utpote ex eadem cauſa procedentem.

ÆGROTUS II.

Puella quædam ſexdecim annos nata, alvo admodum adſtricta, aliàs firma valetudine gaudens, animi cauſa, ad decem dies multum aquæ ſulphurulentæ dictæ in vicinia *Knaresborough*, hauſit. Quid fit, plurimum urinæ aqueæ & frequentiſſimæ minxit; item huic circa ſtomachum ingens ardor, ſitis intolerabilis; nulli potioni cedens, at hæc omnia citra linguæ ariditatem; Raucedo; vigilia perpetua: in Urbem verò *Eboracum* tandem rediit, & mictionem mox diarrhæa excepit, cæteris adhuc ſymptomatis eam graviſſimè affligentibus: & ut mictio Veſicam, ita dejectiones ipſum anum dolore quodam ardente jam afficiunt. Amygdalatis potionibus & lacticiniis vix fœminam poſt aliquot menſes à ſiti & diarrhœa ex integro recuperare potui.

ÆGROTUS III.

D. *Sampſon*, mediæ ætatis vir, Pharmacopola *Londinenſis*, gravi Diabete correptus eſt, habitus corporis hebetioris, & obeſi, & ut iſtiuſmodi hominibus in hac urbe fieri ſolet, per hyemem plurimùm anhelοſus, catarrho inſuper affectus: ex neſcio verò cujus perſuaſione libenter opiata nocte ſumpſit, idque frequenter & multum, quod mihi ingenuè affirmavit; ad ſitim autem & linguæ ariditatem, opii genuinos effectus mitigandos, iidem illi aquas *Epſomenſes*, ſi benè memini, de die propinavit: ex horum autem uſu gravis Diabetes ortus eſt: evaſit tamen ſola remediorum tam pernicioſorum abſtinentia. Anno verò proximè ſequenti iiſdem malis ſed vehementius affectus, & jam Diabetes ſuperioris anni oblitus, iiſdem etiam uſus eſt remediis. Quid fit? Diabetes iterum hominem graviſſimè adortus eſt: ferè die nocteque nulla mora minxit, idque non ad modum ſtillicidii, ſed ad aliquot uncias una vice: ut viginti aliquando vitrea pocula hujus Urinæ pallidæ & ſubturbidæ plena ex ordine propè lectum ſuum numeravi, velut oſtentationis cauſa: nam remedia nulla à me aliove quovis medico, quod ſcio, petebat, præter unum opium varia arte & lenocinio paratum: poſt menſem autem tanto malo ſuccubuit vir optimus, & meliori fato dignus.

ÆGROTUS IV.

Illuſtriſſimus Comes --- juvenis, obeſus, ex potione matutina mellis *crudi* ex vino Canarino (ut mihi ſcriptum eſt à medico ejus ſanè doctiſſimo viro D. *Muſgrave*, cum conſilium meum literis poſtularet) graviſſimo Diabete affectus eſt: omnia autem remedia fruſtra adhibi-

hibita ſunt. Antequam vero meis uſus eſt, *Londinum* venit, & ſoli curæ *R.* ſe commiſit; is autem, ut ex neceſſariis ejus didici, aquas medicatas *Epſomenſes* ad x. libras quotidie illi propinavit, & opium nocte larga doſi; funeſto ſanè eventu; nam intra octiduum mortuus eſt.

ÆGROTUS V.

Adoptivus ex F. Hildano, l.5.c.53.

PUer quidam 7 annorum uſu acidularum *Greisbacenſium*, in tantum Urinæ profluvium incidit, ut nunquam ſimiles viſum ſit, valdè dubitem. Hinc ſitis talis ſupervenit, ſingulis noctibus pluſquam libras x. aquæ (quantitatem vini, quod admiſcebatur, non obſervarunt adſtantes) ebiberet, & eodem modo protinus, nihil alteratam, iterum emingeret.

Quibus medicamentis, ſcilicet lacte amygdalato, pullorum juſculis, &c. ad pleniſſimam ſanitatem reſtitutum puerum fuiſſe; vide apud ipſum *Hildanum*. Tamen denuò in eundem morbum graviter incidit, quod vinum aqua dilutum, à medicis denegatum, iterùm ſumpſerat, & mortuus.

ÆGROTUS VI.

HOrtulanus quidam in Suburbiis *Vveſtmonaſterienſibus* habitantis, mediæ ætatis vir, olim multùm Lue Venereas afflictus, ab agyrta quodam Antimonium, neſcio quod diaphoreticum, ad herpetem fœdum & valdè moleſtum tollendum, ſanguinique purificando datum, ad plures dies ſumpſit; at id ſemper citra ſudorem contigit. Quid fit? gravi Diabete correptus eſt: huic urina infinita, at aliquando, ut memini, coloratior; ſitis implacabilis, anxietas & jactitatio perpetua: me tandem acceſſivit; at nimis tardè, nam hominem morientem inveni.

ÆGROTUS VII.

D*Vvilſon* ex Cohorte prætoria Miles ſtrenuus, mediæ ætatis vir, catarrho vehementi affectus eſt, cui malo medendo ſic medicus quidam magni nominis præſcripſit: nimirùm Syrupum quendam è decocto Balſami *Capevi* dict. ex aqua & ſaccharo confectum, liberaliter potandum juſſit; item tàm manè quam veſperi ad duo grana Opii, in pilulis de ſtyrace dictis, devorandas dedit: his autem remediis catarrhus quidem ſuppreſſus eſt: at matellæ Hydrops ortus & ad minimum bina congia Urinæ limpidæ minxit ſpatio 24. horarum: poſt decem dies aut circiter, vix eloqui potuit, ut à circumſtantibus audiretur; ſudore frigido ex toto maduit, manus lividæ, & jam jam moribundus à neceſſariis non ſine ratione exiſtimatus eſt. Me vocarunt: ipſe verò tam ad præſcripta quam ad morbum bene attendi; nulloq; negotio hominem ex Orci faucibus eripui: vinum cum gingibere coctum illico ſiccandum volui, & quantum & quoties pro viribus id facere potuit: cætera autem medicamenta omnia ſupra comprehenſa ſequeſtravi: interim tenuem aliquem hauſtum ex aq. lact. pro more, ad ſitem leniter temperandam, propinavi; ea autem nocte & craſtino die multo minus minxit; item incaluit, ſudore ſiccato; altero die è pullo cocto comedit: poſt triduum amplius, præter omnem opinionem, convaluit & foras ambulavit, & jam à multis annis ſanus in hac urbe vivit.

ÆGROTUS VIII.

Hic autem Caſus, etiam ſi proprie ad Diabetem non ſpectat; quia tamen remediorum ſupra multum memoratorum naturam ulteriùs indicat & confirmat, ad hujus quoque morbi intelligentiam aliquo modo faciet. D. *Ch.* Quadragenarius, egregius vir & ſummus Mercator *Londinenſis*, catarrhi fortuiti impatiens, aliàs robuſtus, & boni & plenioris corporis habitus, pilulas *Mathæi* dictas, aut alias opio magis refertas, à quodam Chirurgo ſumpſit, item aquas *Epſomenſes* de die ſiccavit. Quid fit? tanto ſudore affectus eſt, ut induſia ter quaterve in dies, & ſæpiùs nocte

mutare coactus eſt: forte ejus filiolas, quas meæ curæ commiſit, pro officio & ex more viſitandas veni; & earum patrem, hominem ſatis carnoſum, & florenti ætate & valetudine conſpicuum, inveni pallidum, languidum, emaciatum, & per ipſas veſtes ſudore vehementer madentem: hæc autem omnia ingenti admiratione ſpectabam attonitus. Spiritum Vini tincturæ ceraſorum nigrorum confectum, quod domi præſto erat, ad aliquot uncias ſtatim illi propinandum dedi; item vinum optimum rubrum merum ad duas minimum libras prandio ſiccaret, & ſic quotidie vel majori modo bibendum curavi: hinc ſudor & languor diſparuerunt: cito & optimè convaluit.

Hiſtoriolis autem hujus morbi ſic breviter enarratis, proximum eſt, ut ejus cauſas efficientes, & procatarcticas, & evidentes, quotquot hactenus extant, enumeremus. *Aretæus* verò *primò* morbum aliquem acutum hujus languoris cauſam eſſe poſſe exiſtimat, qui in renes impetum fecerit, & in criſi aliquod malignum virus latenter reliquerit. *Deinde* haud incredibile eſt, etiam aliquod perniciosum venenum ex iis, quæ veſicam & renes infeſtant, huic effectui cauſam præbuiſſe. *Tertiò*. Quin etiam ſi quis à Dipſade morſus ſit, talis effectus illum morſum ſequitur: vulnus ſitim non ferendam accendit, iſque copioſè bibit, neque ſiti medetur, ſed ventrem obruit humore; adeo inexplebilis eſt bibendi cupiditas.

Cauſæ itaque hujus mali *veteribus* ſola venena ſunt, aut à morbo ex criſi, aut à malo medicamento, aut à quodam animali venenato. Atque ex hac nota ſunt pleræque cauſę noſtris ægrotis ſupra comprehenſis, aſſignatæ; nimirum mala aliqua medicamenta, primo ſtomachum & inteſtina, mox renes & veſicam maximè infeſtantia, ut Antimonium diaphoreticum, mel crudum & venenoſum, Balſamum *Capivi* dictum, Opium.

His adjicere licet *vina* vel arſenico vel ſulphuris fumo nimium *medicata*, *Thee*, Terebinthinata medicamenta, Spiritus vini *medicati*, & id genus plurima alia præter modum aſſumpta. Aquæ denique muriaticæ ſive ſulphurulentæ, aut aliàs ex ſalibus & metallis terrenis medicatæ.

Cùm autem colliquatio ſanguinis ex *Aretæo* hujus morbi præcipua cauſa, & formalis ratio ſit, ſanguiniſque ſerum prout renibus appellatur copioſè effundi. Cauſæ vero evidentes ſint ſupra enarratæ; quæ chylum primo, mox ipſum ſerum nimiùm colliquare aptæ natæ ſunt ob vim quandam ſcepticam ſive deleteriam: ideo, quo jure, quave injuria illa vulgaria & trita medicamenta accuſari poſſint, ut breviter oſtendamus, operæ pretium eſſe putavi.

Imprimis, Itaque rem cum Antimonio diaphoretico dicto privatim habemus. At *Tulpius* aliiq; jamdudum vires ejus maleficas notarunt.

De venenoſo melle ſatis conſtat ex Hiſtoria naturali.

De Balſamo Capivi, aliiſq; Terebinthinatis cum exceſſu aſſumptis, nemini dubitare licet, cùm vera *ſarcotica* ſint. Idem de opio perhibetur, nempè veſiculas excitare ſolere, cuti admotum.

Vina quidem per ſe ad quodvis venenum alexipharmaca ſunt, nec ideo culpanda. Itaque non libenter aſſentior *Willis*, dicenti, " In noſtro ſeculo compotationibus, & imprimis vini meracioris ingurgitationibus dedito; ideo affectus hujus exẽpla & inſtantias ſatis crebras, tantùm non quotidianas, occurrere. " Quòd tamen ex veterum hiſtoria, certè Græcorum, abundè conſtat, illos longè ſuperaſſe noſtros homines vini meraci potu & enormi ebrietate: Veruntamen ipſis ferè incognitus morbus Diabetes fuit. Illa itaque, quæ à noſtris veneficis œnopolis vino adjici ſolent, ſola condemnanda ſunt, ut Arſenicum & Sulphur accenſum, & infinita alia lenocinia damnoſa; unde vina ob illorum medicationem ſummè nocua eſſe poſſe facilè credimus.

Ultimo loco *aquas medicatas* ſuſpicari fas eſt: Quòd autem vehementer diureticæ ſunt, & ratio, & experientia, quę in iſtiuſmodi rebus ratione potentior eſt, nos abundè docet ex quotidiano infinitorum hominum uſu. Quod autem per ſe deleteriæ ſunt, nondum ita perſpicuum eſt.

eſt. Aquæ quidem *Gerſbecenſes* tranſmarinæ Diabetes in puero ſolæ accuſantur à F. *Hildano*; at cujus claſſis illæ ſint, neſcio; illud quidem bene ſcio, aquas Gallicas omnes medicatas à D. *de Clos* coram Collegio Naturaliſtarum *pariſienſium* examinatas cum noſtris *Anglicanis* ad amuſſim convenire: nec aliud quid in ſe continere, quam quod à me in noſtris multa ſedulitate inventum eſt: ideoq; ſi ad res, quæ à ſiccatis aquis in fundo ampullę manent, paulo ſtudioſius attendere velimus, lapidem Calcarium & Ocram à qua ferratæ denominantur, non ullius mali, certè per ſe accuſare licet: ſalia itaque perpendenda ſunt; atque ea ferè ſunt, vel ſal foſſilis, vel ſal calcarius, nam quæ de nitro aëreo, alumine, vitriolo, certè maturo & perfecto, ſomniant aliqui, imò totus ferè bibentium grex, mera figmenta ſunt. Igitur quod muria ſulphurulenta, nimirùm liquamē ſalis foſſilis; Pyritæ diſſoluto adjunctum, deleterium eſſe poſſit aliquibus nullus dubito, quod hujus modi aquæ ſæpenumerò ſtomachum vehementer nauſeant cum graviſſimo vomitu; item pleriſq; ſitim haud mediocrem excitant & non raro diarrhœam plurium menſium: his adde, fœdam ſcabiem cuti ſuffundere ſæpè ſolent: quæ ita eſſe, multis experimentis plurium annorum, cùm in vicinia *Knaresborough* medicinam facerem, credo, teſtorque. Jam verò illo poſito, quod nec vomitu nec diarrhęa, quibus viis facilius ejici poſſint, venenum in renes & veſicam deponant, quod in cute ſolebant, credibile eſt; in corpore certe prius haud boni habitus.

Illud autem notandum eſt veteres, à quibus medicamentorum facultates & uſus nobis traditus eſt ſalem & foſſilem & vulgarem (*a*) exurere ſolebant, non aliter (*b*) Sandaracham: unde colligere nobis licet, eos ſali crudo ſubeſſe neſcio quid mali medicamenti ſuſpicatos eſſe; Sandaracham quidem crudam merum venenum eſſe prodidere; at uſtam, etiam Phthiſicis aliiſque imbecillis liberaliter dabant. Rursùs inter ſalis fontium *muriaticorum* liquamen & ſaltem aqua dulci diſſolutum plurimum intereſt. Etenim in Fontium muria naturali, aut in ipſa aqua marina (ut cuilibet conſpicillorum ope examinanti liquidò patebit) particulæ ſalinæ ſupra fidem minutiſſimæ ſunt, cum in muria factitia ſalis particulæ paucæ & craſſæ ſunt: ex quibus illud facilè diſcimus, nimirùm ſalis acumina infinita ab ejus liquamine naturali multo ferociùs in ſtomachum & inteſtina, renéſque adeo & veſicam, exeri poſſe, quàm cum vel uſtum aut crudum coactum ſit, & denuo diſſolutum, vel ſiccum ſumptum.

Pyritæ autem *ferrei*, quocum in iſtis aquis muriaticis aſſociari ſolet, vim cauſticam diſcimus ex uſu, ubi Emplaſtris vehementer adurentibus ad ſtrumas ineſt *C. Celſo* authore; at fontium muriaticorum, ſale Pyritarum, vim multum acui credibile eſt; ſiquidem in hujuſmodi fontibus gravis ſulphuris etiam odor ſentitur; adeòque multo aliter in ocram hiſce fontibus diſſolvuntur Pyritæ, quam ubi cum ſale calcario alicujus alterius fontis miſceantur: imò non rarò incaleſcit fons ab hac miſtura, ut (*c*) alibi probavimus.

Digreſſio *de Fontibus Medicatis populo* Londinenſi *maxime uſitatis*.

Cùm autem omnes aquæ muriaticæ, ſive eæ calidæ, ſive frigidę ſunt, ultra centeſimum lapidem ab hac urbe diſtant, de iis impręſentiarum minus ſolliciti ſumus; de frigidis verò *ferratis*, & *calcariis*; ſive eę ex utraque mixtæ, ſive puræ calcarię, item de illa *anomala* ferrata, Naphtha quadam plurimum imbuta, nuperrimæ quidem inventionis, amplius differere nobis operæ pretium erit, quòd non ſolum huic morbo, ſed aliis quàmplurimis infrà tractandi adhiberi ſolent: imò tanquam arcanum quoddam & conſummatum aliquod remedium, & Medici propinare, & ægrotos ſeſe capeſſere libenter conſueverunt, caſibus maximè deploratis. His adde non ſanitatem tantùm ab earum uſu aſſiduo promitti; ſed & homines tantum non præ ætate decrepitos juveneſcere poſſe perſuadent. Igitur è re no-

(a) *Dioſcor. l. 5. c. 75.* (b) *Ib. c. 71.* (c) *De Fontibus Medic. Angliæ.*

noſtra non ita multum erit, ſi ad Fontes medicatos in vicina hujus Urbis, aut certè quæ non niſi unius diei itinere ad ea diſtant, digrediamur: hi autem his nominibus & in Urbe paſſim veniunt & à ſuis locis appellantur; nimirùm *Hoxden*, *Sreetham*, *Dullidge*, *Barnet*, *Epſom*, *Sunniug-hill*, *Northhall*, *Tumbridge*.

(a) In vico itaque *Hoxden*, ad regiones *Londini* Suburbicarias ſpectante, aut certè uno vix lapide ad ea diſtante, his nuperis annis puteus effoſſus eſt aquarum medicatarum ſanè anomalarum; nam etiamſi ferratæ ſunt, & ſubpurpureæ cum galla fiunt, ſcilicet à pyrite ex tota ſubſtantia in ocram diſſoluto; item ſalis calcarii modicum habent, præterea tamen Naphtha aliqua ſubfulva, & ſpecie quidem à quovis bitumine, quod ſcio, diſtincta, ſat copiosè ineſt: hujus autem Naphthæ aliquot uncias, quæ matutinis, cùm puteus aqua plenus eſt, ſupranatare ſolet, & à Puteario diligenter collectas, redemi. Vana eſt & temeraria quidem quorundam hominum aſſertio, hunc puteum contaminari neſcio quo ſpiritu Terebinthinę dicto, aliqua negligentia Artificis olim perditæ & in terram effuſæ, ubi jam Puteus effoditur: detur, quod ibidem ita contigit, ſpiritus tamen Terebinthinæ idem nunc erit, atque olim fuit; ſcilicet præter ſuum peculiarem odorem ingratum, & guſtu ardentem, erit facilè inflammabilis & aquæ haud facilè miſcibilis, minimeque per ſe concreſcens. At hæc Naphtha gratiſſimi quidem odoris eſt, fęniculum aut aniſum quodam modo ſpirans; item aquæ per minima miſcetur, ut ab ea paululum ſubturbida eſſe videatur; item cum per ſe aliquo tempore ſeparetur, linguam minimè ferit, ſed guſtui admodum mitis & grata eſt, &, quòd rem extra dubium ponit; in ſe facilè concreſcit: eſt autem novi generis bitumen aut Naphtha quædam, ductilis ſive lenta, mollis, ſubfulva.

(b) Secundo loco Fontis *Streethamenſis* aquæ hæc continent, atque ſic ſe habent. Pagus, ubi fons eſt, altero aut tertio lapide *Londino* diſtat, ultra fluvium *Tameſis* in agro *Surrenſi*:

Non niſi poſt longam macerationem cum galla ex viridi obfuſcantur; adeo leviter tantum ferratæ ſunt.

Ex hujus autem fontis aquæ duodecim libris, ineunte Junio coctis, ſalis calcarii drachmas duas & decem grana, lapidis vero calcarii quinque drachmas & grana viginti quatuor, habui.

Validiſſimè purgant, ſi quæ aliæ, & multis ſæpè vomitum excitant.

Sed mihi tantiſper reliquas aquas *Londinenſes comperendinare* liceat.

Cl. autem *Boilæus* noſter, de his, *Londinenſibus privatim* ſcripſiſſe videtur; nempe Tractatu, biennio poſt meum Libellum *De fontibus medicatis Angliæ*, edito; is vero ex aquis medicatis Anglicanis nullam inveniri, quæ vitriolum det, audacter affirmat. Utinam ei placuiſſet nobis aquas nominaſſe, quas hujus aſſertionis cauſa examinaverat.

Illius vero egregii viri *modi* experimenta faciendi de aquis mineralibus, fere iidem eſſe videntur, ac qui à Philoſophis *Pariſienſibus*, ex quadam aquę paucitatis neceſſitate præſcripti ſunt.

At in hujus viri ſcriptis editis deſunt, quod doleo, & aquæ eorum examina; quæ tamen omnia à *Pariſienſibus* ſumma fide & acccuratione exhibita ſunt: fortaſſe in *Schedis ſuis poſthumis* inveniantur.

Ego autem aquarum noſtrarum medicatarum contenta *aliis* experimentis *luculentis* probavi; nec minore fide ac certitudine. At hæc noſtræ probandi genera, tædii, fateor, plena ſunt, aquarum copiam requirunt: adeoq; *promptis* aliquibus ingeniis, & Hiſtoriæ Naturalis *ignaris*, placuit mihi, ſumma cura & induſtria, veritati litanti, rurſus aquam *turbulentam* feciſſe. At nugare nimiùm non licet. Et ſi noſtra non dignentur experiri *meo modo*, ſuas conjecturas, per me licet, gaudeant: profectò in re aquatica, ut video,

Qua-

(a) *Aquæ Hoxdonenſes Ferratæ, & Naphtha quadam imbutæ; ſive Bituminoſæ.*

[b] *aquæ Streethamenſes calcariæ.*

Quale caput eſt, talis præſtatur ſapor.

Iſtiuſmodi homines diſcant velim ex noſtra methodo & artificio, clare admodum expoſito, noſtrarum rerum fidem certiſſimam: id quod iis & laudi & abundanti ſatisfactioni toti republicæ literariæ erit.

Sed quæ ad rem noſtram præcipue faciant, ea paucis hic repetere lubet.

In *Cuniculis* quidem arte factis ad carbonum fodinas ſiccandas, inveniendaſve Vitriolum perfectum paſſim obſervare licet. At hi fontes per accidens ſunt, & *ſentinæ ſivæ cloacæ* potius quàm fontes medicati appellandi ſunt. Imo cum Pyritum tanta copia ſit ubiq; in *Anglia*, e quibus *ſolis* vitriolum oriatur, ſæpe miratus ſum vitriolum integrum & maturum in fontibus naturalibus nuſpiam inveniri.

Vehementer tamen affirmo, jam ut olim, omnes aquas atramentoſas ex ſolo Pyrite, quatenus tales, oriri, quod in nullo alio lapide vitriolum apud nos temere reperiatur. Rurſus, omnis Pyrites vegetando naturaliter reſolvitur in ocram& vitriolum: halitumq; edit in iſtiuſmodi germinatione Sulphureum. Si itaque Pyrites reſolvatur ipſo naſcente vitriolo, & contingat(ut in pleriſq; fontibus atramentoſis fieri ſolet)perpetim macerari, decurſu aquæ præterfluentis,tum iſtiuſmodi aquę tantum atramentoſæ fiunt ocramq; dant, ſed minime vitriolum perfectum. Sin autem Pyritem humido loco germinare contingat, ejuſq; germinatio non impediatur continuá aquarum prętерfluentium ablutione, iſtæ aquæ vere vitriolicæ fiunt: ut in Cuniculis fodinarum ubiq; fere contingere ſolet.

Porro eadem certitudine affirmo *nitrum calcarium* à me *primum figuratum* deſcriptumque, eſſe ſaltem ſui generis, & ferè omnibus fontibus noſtris ineſſe, in aliis plùs, in aliis minùs; ut nec *Salem Petræ* eſſe, nec *Nitrum Antiquorum* audacter affirmo. Attende deſcriptiones & confer ſales.

Pręterea celeberrimas aquas Nitri *Ægyptiacas* ſalem tantum *urinoſum* præbere ut olim actis Philoſophicis *Londinenſibus* expoſui. At is ſal, minimè ſal calcarius eſt: ipſum autem veterum nitrum, ut ex *Dioſcoride* abundè conſtat; ſal Armeniacus eſt.

Urinoſæ quidem aquæ in *Anglia* dantur, authore D. *Plot.* imò totæ rupes ſunt agro *Eboracenſi*, quæ urinam vehementer redolent: neque mirum cum Belemnites, infiniti alii lapides perpetua figura donati, vel leviter fricati, odorem urinoſum valde ſpirant: nareſq; feriunt perinde ut Spir. *C. C.* dict.

Denique, & ex ipſo fonte lapideſcente juxta oppidum *Knaresbourgh*, & à rupe cadente, eandem ipſiſſimam aquam eſſe, nec contentis ullatenus differre; quod repetitis experimentis de induſtria factis, credo: fabulæ itaque ſunt & ſine fundamento quas aliqui cum *Helmontio* exhibent de Fontium ſpiritu neſcio quo eſurino, acido & corroſivo.

Hæc autem obiter poſui, ne ſilentio aſſertiones antiquas noſtras multa induſtria & non contendis experimentis, confectas prodere viderer. Si quis tamen expectet, ut aliorum miſeras ineptias contra arguere, ſciat velim,

Multo majoris alapas apud me venire.

Sed è diverticulo in viam: Symptomatum verò præcipuorum in Diabete rationes exponere reſtat.

Primum, cur urina adeo dulceſcit, ut ſacchari vel melleum ſaporem plane referat? At illud quidem de dulcedine Urinę mihi valde ſuſpectum eſt; quod apud veteres quantum ſcio, cum reliqua omnes circumſtantias mira diligentia nobis tradiderunt, ejus tamen rei altum ſilentium eſt.

At eſt! cum tamen diverſæ res huic malo originem dare ſolent, ſic urina poſſit eſſe diverſæ naturæ & conſiſtentiæ. Alia ita ſi quando ab ipſo melle, vinove venenato, *Teeve* naſcatur; nempe, inſtar ſacchari poſſit dulceſcere urina: at ab aliis cauſis ortum, ut ſunt opium, aquæ medicatæ, Terebinthinata medicamenta, Antimonium, &c. Urinæ quidem guſtus lenis, at minime, quantum memini, dulcis: dulceſcit autem urina, inquit *VVillis*, quòd

quod in ea combinantur ſales diverſæ naturæ, dulceſcit vero ut mel, quod ſalibus combinatis adjiciuntur quædam particulæ ſulphureæ ex partium ſolidarum abſumptione. At hæ rationes nullius momenti ſunt, quod iſtiuſmodi ſalium combinationes meræ fabulæ ſunt ut ſuprà oſtenſum eſt; quippe acetum, non dulceſcit ob aliquam ſalium diverſorum coitionem, perinde ut plurimi ſomniarunt, ſed ob ſolas cryſtallos e ſale acido formatas. Deinde quemadmodum nutritio in perpetua arteriarum plenitudine, ita & ſolidarum partium conſumptio & macies extrema in iiſdem arteriis inanitis conſiſtit, ut eadem plane ſit ratio ſolidarum partium ſanguiniſve maſſæ quoad ſuccum aliquem nutritium.

Aliter itaque rem exponere lubet, nimirum paulatim dulceſcere urinam, quod primum aquoſior ſeri pars effunditur mox colliquatione procedente, ipſa quoque ſeri pars chyloſior, huic autem rei illud fidem facit; nempe Phthiſicorum plurimorum ultimis menſibus inſignis ſputi dulcedo, ad nauſeam uſque moleſta.

Alterum Symptoma eſt Urinæ tanta effuſio: quorſum id? fit, ut opicor, a nimium colliquato & attenuato chylo; a quo mox ipſum quoque ſerum ſive chylus veteranus intra habitum corporis in quendam ichorem quaſi corrumpitur: hanc autem opinionem firmant vehemens ardor & anxietas circa præcordia, item ſubitaneus potionis cujuslibet intra habitum corporis raptus, & tranſmiſſio, deinde, eorundem concoctio potulentorum præter fidem cellerrima, ut vinum acidulum rubellum, verbi cauſa, contra quàm vulgo creditum eſt; omnem naturam ſuam, ipſo per ſtomachum tranſitu, perque venas lacteas exuat, perque renes tandem inſipida, ſubdulcis, colorique expers Urina, momento temporis effunditur. Atque hic concoctionis *Septicæ* ſupra modum exertæ, a medicamentis deleteriis, admirandus effectus eſt.

Tertium Symptoma, omnium longe miſerrimum, inſatiabilis ſitis eſt. At hoc ita intelligimus, ſi inflammatis viſceribus adjecta ſit urinæ infinita effuſio: nam etiam tenuis ichor ubique facillime poſſit erumpere, qua vaſa excretoria ſunt cum tamen faucium, *inteſtinaliſque corporis habitus pars exterior* ſumme inflammata, adeoque excretioribus inepta ſit, ob tenſionem iſtiuſmodi ductuum, duritiemque, cumque renibus naturaliter patentibus, multum aquati ſeri exire ſolet tantaque per eos jam a reliquis corporis partibus derivatio ſit, non amplius mirum videtur, ſi ſalivæ ductus ſiccentur ad hominis infinitam miſeriam. Quale autem vitium ſit in renibus non bene video nam *viſcerum fermenta* res vana & futilis eſt, illud vero clarum eſt, eos multo & continuo effluvio poſſe labefactari, reſolvi, ampliuſq; patere: item ob eandem rationem, inſignem eorum fracedinem, quæ in nulla parte maior eſt, quam in renibus, poſſe ex toto ablui, ut ſerum aquarum vehementer & aſſidue erumpens in Urinam minime excoquatur.

Cauſis autem Diabetis ſic poſitis, ad remedia iam tandem venimus: eadem vero ſunt quæ ad Hydropa bene faciunt, *Aretæo* authore; ut univerſa quoque victus vitæque ratio eadem eſſe debeat. At duæ præcipue Curationis intentiones ſunt: videlicet, ut ſtomacho imprimis, ſitis fonti, quæ omnium malorum etiam maxima eſt, opem feramus; & quod meiendi provocatio ſubinde ab ea excitetur, & quod effluens ſecum abducit ea quæ de corpore colliquat, & quod fruſtra bibitur, cum nullus potus, quantus quantus is fuerit, ſiti medebitur. Altera intentio eſt ad ſedandam colliquationem a veneno ortam.

Huic autem poſteriori intentioni optime faciunt, ut ad alia venena, *Lac*; item *Poma*, (id eſt, fructus quilibet, ut poma granata, limones, fragæ, ceraſa, &c.) aquæ, quæ potui dabitur, incoquantur; item *Vinum meracius* adſtringens, ad ſtomachum roborandum, idem quoque præſtat ad evaporandos, & alio deiiciendos humores, ultimo Antidotus *Hiera*, quæ utrique intentioni curativæ abunde ſatisfacit.

Pri-

(a) *Vinum omnibus venis contrarium eſt*, C. Celſo *authore*.

Primæ autem Intentioni, inquit *Aretæus*, Hiera medetur; at quæ illa Hiera eſt? nam innumeræ ferè Hieræ tempore *Galeni* fuerunt, ut ex N. *Myrepſo* diſcimus verum enim verò *Aretæo* una tantùm Hiera cognita eſt; ſcilicet, quæ nullo alio nomine adjuncto tunc temporis diſtincta fuerat: ſanè inter alia multa hoc egregium argumentum eſt de ſummâ antiquitate *Aretæi*. At neque Hiera *picra* eſſe potuit, cum à *Galeno* ſic primùm appellata eſt; ipſum verò medicamentum ſine nomine compoſuit *Muſa Antonius*, Auguſti.Medicus, ut diſertè teſtatur *Scribonius Largus*, *Claudi Cæſaris* Medicus aliquot ſeculis ante *Galenum*. Profectò operæ pretium eſſet omni diligentia tantum medicamentum inveſtigare, ſcilicet quod ſitim Diabete affectis, tremendum ſanè ſymptoma, efficaciter tollat; nulli certè remedio, quod ſcio, cedens poſt hujus ſeculi, multorum aliàs bonorum feracis, infinitam induſtriam. Hujus autem remedii notitiam eidem *Scribonio Largo* debemus; idque non perfunctoriè tradidit Etenim non tantùm ipſum remedium, ſed ejus Hiſtoriam etiam, ſine qua adhuc de tantæ rei veritate dubii eſſemus, curiosè quidem literis mandavit. Hæc, inquit ille, Antidotus Hiera dicta (quibuſdam *Picra*, aliis *Diacolocynthidos*) ab antiquioribus Medicis [quo in numero *Aretæus* fuit]. propter effectus ignorata non fuit: ſed *Pacchius Antiochiæ* illam uſu *illuſtravit*, & poſt mortem ejus, *Tiberio Cæſari* per libellum ſcriptum ad eum, Bibliothecis publicis poſita, in manus noſtras venit, quam antea nullo modo extrahere potuimus, quamvis omnia fecerimus, ut ſciremus, quæ eſſet. Hanc poſtea nos ſcivimus, quæ, ut ſanè, & libello ipſe fatetur, non à ſe inventa, ſed uſu exactiore comprobata, ad quæ vitia, & cum quibus, & quemadmodum data proficeret: antiquas ejus compoſitiones emendavit *Pacchius*; adeoque hæc mirificos effectus habet mirifica temperatura compoſita; hinc Hiera Pachii noſtris hominibus inter alia nomina merito appellatur. Habes itaque remedium à magno Medico & bene inſtructo, *Cæſare* quidem dignum, eique per teſtamentum legatum uſu & approbatione *Scribonii Largi* ampliùs nobilitatum, &, quod anxiè quæſivimus, ad ſitim tollendam commendatum, idque non ſimplicibus verbis & perfunctoriè pro ſumma aliàs hominis modeſtia, ſed ejus facultatem privatim ad hoc malum vehementer exagerat.

Eſt ſtomachi vitium, inquit ille, quod cum ſiccitate & ardore ejus, & irrequiebili, ut ita dicam, & inextinguibili ſiti conſiſtit; καῦσον Græci vocant; *Marcellus* Eccauſin meliùs, ſive ardorem, ut recte obſervavit *Rhodius*, ab eo quod exſiccat omnem ſtomachi humorem. Scimus quoſdam *urnas aquæ* bibiſſe, neque ideo ſitim aliqua ex parte in præſentia compeſcuiſſe: ad hoc Antidoti Hieræ drachma vel ejus dimidium datum ex aquæ frigidæ cyathis duobus, ita prodeſt, ut facile abſtinere ab aqua proximis diebus poſſunt: nec minus Hydropicis prodeſt, quibus eadem ratione datur.

Illud vero, ut idem author perhibet, ſupra omnium opinionem eſt, quod ad ſtomachos evidenter convenit, quum ſit viroſiſſimum medicamentum adverſus *ſtomachum*, ne ad levia quidem, & ſimplicia medicamenta apte *diſpoſitum*, ſed videlicet in ejuſmodi rebus potentior uſus ratione eſt: expertus enim unuſquiſque intelligit ſtomacho quoque hoc medicamentum eximie prodeſſe.

Remediat enim eos quibus frequenter inaceſcit cibus, & eos qui aſſidue inflationibus urgentur, &c. Vide apud Authorem. At hæc omnia quod magnam partem ex antidotis conſtat.

En præclarum ſummæ Antiquitatis monumentum, ad multos magnoſque hominum uſus, & privatim ad Diabetem & Hydropa inventum!

Hujus autem Antidoti ſuccedaneam male quidem, mea ſententia, ſuppoſuerunt inferioris ſeculi Medici, *Archigenes* & *Aetius*], Theriacam *Andromachi*. Mithridatioquidem *Andromachus*, *Neronis* Medicus Squillarum & Opium (quod obiter pono) infinita quantitate adjecit, qua in compoſitione ante omnino defuerunt, ut plane conſtat apud eundem Scribonium Largum ex Antidoto, τελεία ſive perfecta dicta *Marciani* Medici, &

quæ

quæ *Auguſto Cæſari* componi ſolebat.

At hæc *Andromaci* adjectiva medicamenta, utpote ſiccantia & vehementer diuretica Diabetæ minus idonea eſſe videntur. Videant tamen noſtri homines, quibus huic morbo medendo opportunum fuerit, ſi Diacodii paululum, ob mitem & temperatum effectum, aliquo modo cum utilitate exhiberi non poſſet.

DE HIDROPHOBIA.

Tertia *Exercitatio Medicinalis*.

AB inextinguibili autem ſiti, & bibendi aſſidua cupiditate, ad ipſius etiam aquæ, omniſque adeo potionis timorem tranſire lubet: miſerrimum genus morbi, inquit *C. Celſus*, in quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur. Græcis Hydrophobia audit; Latine, aquæ pavor.

Quemadmodum autem proxime ſuperior morbus Diabetes, à morſu beſtiolæ cujuſdam venenatæ, ex ſerpentium genere, interdum naſci ſolet; ita hic, de quo tertio loco tractaturi ſumus, Canis rabioſi venenato morſui primariò originem ſuam debet. Atque ſimiliter quoque hic, atque ille, Dei Providentia, mortalibus raró accidit. Quod tamen vehementer miror, cum nulla domus ſine cane ſit, ejuſque totiuſque familiæ non ſine ratione præſidium vocetur; imò cum omnium gregum, beſtiarumque ruralium aſſiduus & fidelis cuſtos ſit. His adde, Canes venatitii capitularium generum apud nos infiniti ſunt, & primarii viri eorum etiam greges nutriunt; imo mulieres, cujuſque fere ſortis, ſolius voluptatis & animi cauſa, eos in ſinubus ſuis geſtare amant, & intra ipſos lectos admittere; adeo non ſatis eſt, eos eſſe domeſtica Animalia, niſi menſa & toro quoque accipiantur: item horum plurimos rabie perire, ſcilicet morbo Canibus, & id genus animalibus ſolis peculiari, teſte *Galeno* Idcirco Providentiam divinam magnopere laudo, & à morbo omnium longe ſæviſſimo, humanum genus etiam invitum, tueri velle.

Non autem ignoro Hydrophobiam aliter, atque aliter in morborum claſſibus diſponi. At tota illa contentio, an celeribus tardiſve paſſionibus annumeretur, pauci momenti eſt. Etenim cum raro ante trigeſimum quintum diem aquæ pavor à quo prima morbi cognitio eſt, incipiat; & quod celerrime deinceps hominem interficiat, acutus morbus dici poteſt. Veruntamen, quia poſt plurimum tempus morſu inflicti ægri morte afficiuntur, & quod ab ipſo fere morſu diverſimode ſeſe male habeant, etiamſi morbi genus nondum percipitur, aut ne dum ille animadvertitur, ideo cum aliis antiquorum ſectis (quales fuerunt Aſclepiadis ſectatores, authore *Aureliano*) hanc *tardam* paſſionem eſſe putare licet.

Ut autem hujus morbi deſcriptio perfectior ſit, tam ipſius canis rabioſi, quàm hominis à morſo rabioſi conditiones exponendæ ſunt.

Canis vero *inſania* proprie *rabies* dicitur: huic tum fere cauda demiſſa, oculi inflammati, lingua exerta, citra rationem currere, deinde rurſus ſubito conſiſtere. Siticuloſi quidem ſunt, non tamen bibunt, & plerunq; anhelant. Muti ſunt & adeo deliri, ut ne familiariſſimos cognoſcunt, ſed hos primum attingunt. Segnius fere incedunt, & velut ſomnolentiores exiſtunt; ſi vero etiam cucurrerint velocius ſubito currunt, at intempeſtivus & inordinate: *Rufo* & *Poſidentio* authoribus antiquis apud *Ætium*: non ſolum maximo æſtu, ſed etiam per maxima frigora canes in rabiem agi ſolent. Item potum & eſcam averſantur: largam ſpumantemque pituitam naribus & ore projiciunt: torve & ſolito triſtius intuentur: in omnes paſſim ſine latratu irruunt, æque feras hominesque: tam familiares, quàm ignotos mordent, nec protinus infeſtum quidquam infligunt, niſi vulnus, doloremque; exinde morbus ille contrahitur, qui *aquæ metus* denominatur. Illudque noſſe convenit, pavorem aquæ non ſtato definitoq; tempore exoriri. Quidam poſt morſum celerius in paſſionem veniunt, quidam tardius: ideo etiam poſt annum, aut eo amplius afficiuntur: ſed magis plures poſt

qua-

quadraginta dies. *Cæl. Aurelian.* Plurimum tamen ad quadrageſimum uſque diem neglectis differri conſuevit. Poſt ſemeſtre etiam nonnullos invadit. Quendam poſt *annum* aquam horruiſſe conſtat, quæ nobis viſa comperta fuere: narrant & poſt *ſeptennium* aquæ metu fuiſſe tentatos.

Jumentorum Hydrophobia correptorum hæc fere eſt cõditio, *Vegetio* authore.

Aliquando iumenti aquas timentis ſigna hæc ſunt, venas omnes habebit extenſas, ſudavit, ſuffuſis oculis tremoremque frendoremque patietur, illidet ſe parietibus, ex qua paſſione converti conſuevit in rabiem.

Homini autem evenit id malum cum diſtentione nervorum; totiuſque corporis rubore, præſertim faciei, cum ſudore & languore quodam. Aliqui auræ ſplendorem fugiunt, alii ſine ulla doloris intercapedine vexantur, ſunt etiam qui canum more *latratus* edunt, & obviam factos morſu adoriuntur, ac mordendo ſimili vitio labefactant.

Cæl. autem *Aurelianus* omnium Antiquorum diligentiſſimus fuit in colligendis nominibus & ſignis huius morbi. Hydrophobiam, inquit ille, alii Phobodypſon appellant, quod cum timore ſitiat aliquis, aliis *aquæ fuga* audit: aliis *cynolyſſon*, veluti ex rabie canina morbum conceptum.

Antecedens certe cauſa paſſionis eſt canis rabidi morſus: at quidam in hanc paſſionem devenerunt ſolius aſpirationis odore ex rabido cane abducto: alii rabidi canis unguibus læſi: alii à catulo parvulo læſi Hydrophobici memorantur.

Sartrix quædam ex chlamyde ſciſſa rabidis morſibus ſarcienda, ſuturis & filo linguam pro more ſæpius admovendo.

Alia quoque animalia apud eundem *Cæl. Aurel.* numerantur ſimili rabie noxia, ut Lupi, Urſi, Leopardi, Equi, Aſini, etiam Gallus Gallinaceus.

Imo apud illum poſſibile eſt ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus innaſci.

Hydrophobiam autem, ſecundum eundem *Cæl. Aurelianus*, hæc fere indicia circumſcribunt: nempe *pronis* in illum, cum iam prætangi cœperit. *Anxietas* quædam ſine ulla ratione: Atq; *iracundia*, & corporis difficultas: inſolitus motus: *Somnus* etiam ſuſpenſus atq; turbatus, vel vigilia: & ſimul cibi corruptio: ſtomachi gravedo: crurum atq; brachiorum extenſio, oſcitatio iugis, & impigra levandi [an ad ambulandum] voluntas: inſueta etiam querela aeris, tanquam auſtrini, quamvis ſerena fuerit quies: item difficilis toleratio, atq; tædium, & recuſatio imbrium, *parva bibendi voluntas contra conſuetudinem*.

Obtinente vero paſſione appetentia bibendi atq; timor primum ad ipſius aquæ viſum, ſecundo etiamſi eius audierint ſonitum vel nomen; dehinc timor fomentationis olei. Pulſus denſus, parvus, inordinatus: quibuſdam ſaltus ſtomachi, torpor atque ſtupor articulorum; ſubreptio atque extenſio præcordiorum ad ſuperiores partes, & officii ventris abſentia. *Urinæ reddendæ paulatim frequentatio*, tremor atque conductio nervorum. Vox obtuſa & velut latrabilis: corporis canina involutio, [ſive decubitus caninus] ſpiratio difficilis: iactatio corporis omnis ad ingreſſum hominum; tanquam ſecum aquam afferentium: rubor vulnus atque oculorum, & corporis tenuitas, adteſtante pallore cum ſudore partium ſuperiorum. *Ventris frequens tenſio cum ſeminis involuntario iactu*: lingua prominens.

In *ultimo* etiam *ſingultus*, & vomitus fellis, ac frequentius nigri, quibuſdam etiam timor, manus oculis tenus admotæ vel circum tractæ.

Quidam ſe agnoſcere fatentur eſſe naturalem, vel conſuetum aquæ liquorem, cum ſibi monſtratur; ſed commoveri cum viderint.

Soranus ipſe teſtatur ſe vidiſſe Hydrophobum ſeſe hortantem, ut liquorem ſumeret, nec tamen potuiſſe. Aiunt & militem quendam Hydrophobum, ut *Artorius* memorat, ſibi indignatum quod in bello nulla timuerit vice, ſed nunc, aquam cum vidiſſet, eſſe conſuetudinis iucundæ ſolet, metu innenarabili terreretur.

Eudemus, *Themiſonis* ſectator, memorat fuiſſe Hydrophobum Medicum, qui cum prænoſceret periculum, ſuppli-

citer ingredientes exoraret, & cum lacrymarum fluore gutturis deſtillantibus tangeretur, exiliens veſtem conſciderit.

Soranus memorat ſe infantem Hydrophobum vidiſſe, Ubera matris expaveſcentem.

Atque hæc ex *Cælio Aureliano*, veterum Medicorum nulli ſecundo, exſcripta habui.

Unum autem morbi ſæviſſimi prognoſticon reſtat; nempè ex iis qui hoc vitium ſenſerint, *neminem* ſervatum eſſe: niſi forſitan ex Hiſtoria unum aut alterum evaſiſſe audimus, teſte *Dioſcoride*; & idem alibi; Hoc vitio tentatus nemo ſervari poteſt. Huic etiam prognoſtico conſentiunt fere omnes Antiqui Scriptores. Aquæ metu oppreſſis in anguſto ſpes eſt: ſic *C. Celſus*. Quum liquorem timent, & latratus edunt, ſpaſmoq; vexantur, horum nemo ita correptus, quantum ego ſcio, inquit *Scribonius Largus*, expeditus eſt: ad idem redit ſententia *Galeni*: hoc autem morbo omnium peſſimo correpti aquam timent; ac propter multam ariditatem humidi deſiderio tenentur, cæterùm à potu abſtinent, *quia mente alienati*, id quod auxiliari poteſt, non conſiderant. Proinde fit, ut aquam fugientes inareſcunt, & convelluntur ob febrem, qua intùs uruntur, miſerrimoq; tandem mortis genere intereunt. Aquæ, id eſt, cujuslibet liquoris timor, ubi accedit, ſummo cruciatu ad mortem eos compellit: hæc etiam *Scribonius Largus*.

Ipſo autem morbo hactenus deſcripto, proximum eſt, ut aliquot Ægrotos, pro more noſtro, exhibeamus; nempe ad majorem morbi elucidationem. At rariſſimi hi ſunt: imò in tota Hiſtoria medica, quantùm legi, tam antiqua quam moderna, vix unum aut alterum ægrum *ex integro narratum* invenire licet; quod fonte ab iſtiuſmodi ægrotis etiam Medici abhorrere conſueverunt; cum ſaliva non ipſius canis tantùm, ſed & hominis rabioſi inficere potis eſt: neq; enim infectionem aliquibus aſſidentibus, maxime ſi vitioſi corporis habitus ſint, mediante ſpiritu communi, communicari poſſe, non multum dubitare videtur *Dioſcorides*.

ÆGROTUS I.

Jacobus Corton, juvenis procerus, atque admodum robuſtus: à Cane quodam rabioſo dextra manu leviter morſus eſt; vulnuſculum per ſe ſenatum eſt; imò res ipſa & ſibi & uxori omninò oblita eſt; mihi tamen reſpondit (cum Hydrophobia correptus eſt, & ea a me cauſa aſſignata eſt, cur aquam jam bibere non potuit) ſe uxori dixiſſe, illud ſibi valdè mirum viſum fuit, quòd canis, antea ſibi tam familiaris, ipſum tunc morderet: at è memoria id totum ſibi excidit. Poſt quadraginta verò plus minus dies de dolore quodam totum quidem corpus, maximeq; dorſum & tota circumcirca præcordia, vehementer afficiente queritur; palleſcit, huic cavio culi, &c. Die autem tertio à primo inſultu ad veſperum, circiter medium *Martium*, anno 1682. Spiritum Vini dictum meracum, & calefactum, petiit potavit, lecto decubuit, vomuit, noctem inquietam egit, & poſtridie manè valdè ægrotavit cum ſtomachi vehementi inſultu; & quamvis *minime ſitiebat*, tamen omnino bibere non potuit; imò jam propriam ſalivam ægrè quidem deglutiebat, quod ipſi, ut nobis ſerio multoties aſſeveravit, vel morte pejus erat: ejuſdem autem die manè, & Diaſcordii tantillum, & aquam Theriacalem ei obtulit quidam Pharmacorpola. Diaſcordium quidem ſumpſit, at aquam guſtare non potuit. Atque hæc manè: Prima autem ejuſdem diei pomeridiana hominem primum vidi, lecto decumbentem; pulſum protinus exploravi admodum tardum, & interdum inæqualem; at neque id, niſi ab aliquo ſtomachi gravi inſultu; habitus corporis frigidus, lingua non ſicca, ſed flexilis & humida, ſubalbida. Hominem ſurgere juſſi, & ante claram lucem eum poſui; & quod de neſcio qua gravi ægritudine circa ſtomachum multum querebatur, aquam Theriacalem, quæ ad manus erat, propinavi: cum ori ejus poculum appropinpinquarem, inhorruit quidem tremuitque: illud equidem infinita admiratione ſpectabam; adeoque vinum aquamve petii; & aquam mihi ejus neceſſarii attulerunt, quam

quam ei ſtatim potandam dedi; ſed vehementer ad eam reſiliit, & ejus ſtomachus modo quodam inſolito valdè intumuit, & tunc pulſus ei multum tremulus & commotus eſt: amplius autem eum bibendum provocavi; ſed ut ad ejus os aquam propius moverem, magiſque attonitus, caput retro avertebat, ſingultiens, & eam torvis oculis intuens, non ſine dentium ſtridore tandem & vociferatione. Illud vehementer miratus ſum, nec ejus ſymptomatis rationem ullo modo reddere potui, diu vero cogitabundus, feliciter mihi in mentem venit, hunc *Aquæ metum* eſſe, mihi tantum ad hoc tempus ex libris cognitum, nondum tamen viſum. Quo adverſo, iterum atque iterum hominem ad bibendum provocavi, & toties illum valde perturbatum expertus ſum, maximè ad aquæ appulſum: Tandem uxoris matrem & ancillam adſtantes interrogavi, qua corporis parte nuper vulneratus eſt, qua quidem quæſtione confuſæ, reſponderunt, Quare id quærebam ſe velle ſcire: Illum a quodam cane morſum eſſe dixi. Id verum eſt, ipſe ægrotus territus ſubito mihi reſpondit, a cane cujuſdam *Sutton*, vicini mei, morſus ſum, ſed vulnus jamdiu ſanatum eſt. Poſt hæc hominem rurſus decumbere juſſi, illumque reliqui. Uxorem autem & neceſſarios alibi domi conveni, & ejus mortem, ut rem certiſſimam prædixi, ſiquidem tardius eſſet, quam opem aliquam ferre potuerim, item neminem præter cuſtodes, ſtrenuos aliquot viros, illi adeſſe permittere volui.

Venam autem in brachio demorſę manus ſtatim ſecandam curavi, vulus ſcarificatione profundiore aperui & veſicatoria ſuperinieci, eadem regioni inter ſcapulari, tibiis & brachiis ex interna parte admovi, item Antidotos & famoſas & uſitatas, ut Theriacam *Andromachi*, cinerem Cancrorum fluviatilium, Rutam, Agaricum, &c. forma boli propinavi. Illud autem notandum eſt, *ſolida* quæque cochleari aſſumere potuit, (quod ut jam video *C. Celſum* non latuit) ſed id non ſine multo tremore & metu: obnixe ſupplicans, ut cautè id fiat, neque aliquis ea ſubito & improviſo afferret; & ut in eius manus leniter deponerentur, quibus acceptis, manum ſuam ſuſpenſam paulatim verſus os dirigens, ſubito cochleare intra id, velut eiaculando, conjicere voluit, & dicto citius, velut *canis ad offam* quicquid in cochleare contentum eſt, degluti. re, idque multo expeditius, voraciuſq; quam eſt hominum aut conſuetudo aut natura. Ex variis Antidotis aliquid ſingulis horis ad multam noctem ſumpſit, & ſemper ad modum jam deſcriptum: item Potionem plurium generum ſubinde obtulerunt die nocteque quam tamen nunquam ſine horrore vidit, *gravi ſtomachi motu ſuperveniente*. At Salivam diglutire ei horrendum fuit, perinde, ac ſi mortem ipſo momento inferret. Nox illa ex toto inſomnis fuit.

Poſtridie vero eius ſanguinem, e venis miſſum, diligenter inſpexi, optime quidem ſe habentem, & colore, & conſiſtentia, & proportione utriuſque partis ſeri ac craſſamenti rubri, & ſanorum ſane quam ſimillimum.

Febricitavit iam primum, & pulſus iam celerrimus, fortaſſe magis a calidis Antidotis, multoties exhibitis, & vigilia perpetua & animi anxietate, quam a morbo. Aqua denuo oblata eſt, ſed fruſtra; imo me magnopere rogavit, ut non amplius ei moleſtus eſſe velim, ut ſaltem quiete mori ſinerem, adeo aqua ei terribilis, ut nihil ſupra, ſed & omnia alia quæcunque illi iam terrorem incutere dixit, eius mortem iamiam inſtare ſentit, quod animo, inquit, pene defecturus ſum, & admodum quidem pallidus, & cavo & tenui vultu erat.

Multa autem difficultate hominem veſtitum perſuaſi, ut ſe in faciem inclinaret, lectoq; incumbentem, ſeſe ſuper ventrem proſterneret: pectore tamen & vultu in terram ultra lectum libere deorſum proſpiciente: nam mihi veriſimile eſſe videbatur, ut hoc corporis poſitu [ſc. *canino* aut quadrupedum more, quam erectiore, humanoq;) facilius biberet. Itaque cereviſiæ tenuioris Urnam capacem ipſius ori placide ſubiici curavi, quam, protinus ut aſpiceret, infinito gaudio amplexus eſt, & eius odore ſe admodum refici dixit, potionemque iam cum inſigni voluptate vi-

Hhh 2 dit;

dit; ſeque minime dubitare, quin totam Urnam ſiccare poſſet affirmavit; & qui jam tantùm non moribundus videbatur, jocosè loquutus eſt, & cum uxore & neceſſariis ejus multa lepide & jucunde confabulatus eſt; inventionem meam mirifice laudat, mihiq; gratias quàm maximas ex animo dedit, &c. Caput autem verſus cereviſiam maxima feſtinatione impetuq; movebat; ſed fruſtrà, nam, quoties labia aperuit, ſtomachus vehementer offenſus eſt; linguam jam exeruit, ac ſi lamberet; ſed cùm vel ſummo ejus apice cereviſiam tangere contigit territus reſiluit; bibendi tamen vana imagine uſq; delectatus eſt; amphoramque e conſpectu ejus ſubducere ancillam ſinere noluit; & quoties eam parum & leniter ſubtrahere conata eſt, odorem ſequutus eſt naribus, canum more follicans. Diu & multum ſic fruſtrà fatigatus, ſe jam plurimum offendi dixit odore cereviſiæ tenuioris, ſcilicet nimium vapido & languido; idque ſibi ne biberet impedimento eſſe; itaque *alam* (fortiorem cereviſiam noſtratibus dictam) petiit. Atque illa ex voto dicto citius oblata eſt ſed, poſt infinitos conatus, & linguam milies, canino more, exertam, neque ex ea vel primis labiis guſtare potuit. Atq; hac poſitione modo ventri incumbens, modò manibus & genubus innixus, integra minimum hora perſiſtebat [Tantalum agens] at omnino citra potionem. Deinceps, tenuis fiſtulæ, e pennis coagmentatis confectæ, alterum caput ejus ori, atque alterum cereviſiæ immittimus; ſed illo Syphone uti non potuit atque idem eſſe videbatur, ac ſi quis illum Canis ori intruſiſſet. Ita vexatus, me perſuadente, tandem decubuit, & non multo poſt exitum meum nervorum contractione correptus eſt, ore ſpumavit, *latravit*, adſtantes dentibus petiit.

Hoc autem paroxyſmo finito *Elleboriſmum* in bolo propinavi, quod libenter avideque, perinde ut cætera, ſumpſit, ab eo ter quaterve copiose vomuit, eoque ſe multum levari dixit: tamen ſubinde convellebatur, & in acceſſionibus ſemper deſipiebat. Poſt quatuor autem horas hominem rurſus viſitavi, & iam Sacerdos etiam accerſitus eſt, quocum multa loquutus eſt ſobrie & pie, precesq; publicas ab eo repetens, & ſacramentum menſæ Dominicæ vehementer petiit; quod tamen propter morbum dare non licuit; Teſtamentum ſcribi juſſit & rationum libros inſpexit, Poſt hæc rurſus hominem ad bibendum ſollicitavi, & iam prompte ſeipſum in ventrem ſua ſponte vertebat, omnique artificio & ingenio uſus eſt, ut de cereviſia capiti ſubiecta biberet; ſed nunc ut olim fruſtra. Inſuper poculum exiguum argenteum, Potionis plenum, in eius manum tradidi; quod, cum prope os leniter & ſuſpenſa admodum manu admoviſſet, ſubito intra proprias fauces illud eiaculare voluit, ut de bolis facere conſuevit, ſed dentibus alliſum, in amphoram ſubiectam cecidit.

Illum autem, cum non meminiſſem, toto debitus tempore vel minxiſſe vel ſemel deieciſſe; ideo enema dari curavi, quod protinus reiecit & convulſus occubuit. At eum non minxiſſe, & ſatyriaſi moleſtiſſima correptum fuiſſe, (de qua plurimum queſtus eſt, maxime cum in genibus & manibus incumbebat lecto) à veſicatoriis potius, quam a morbo oriri, veriſimilius mihi eſſe videbatur; at lecto poſtea *Cœlio Aureliano*, Antiquorum diligentiſſimo (ſi quis alius) ſcriptore, ipſius morbi unum *è propriis ſignis* eſſe cognovi.

Ne quid autem omitterem de iis, quæ aliquo modo ad morbi intelligentiam facere poſſit, inſuper dicam, me quandam mulierem e propinquis eius forte conveniſſe, cuius filia, ut mihi retulit, valde anxia erat, ne illa quoq; periclitaretur, quod hic vir à ſua domo redeuntem puellam nocte conducere ad ædes maternas voluit, ſeq; bene meminiſſe eius manum, qua illum tenebat, totumq; corpus tremuiſſe, frigido ſudore maduiſſe, multumq: ſecum murmuraſſe, ut illum rogaret, quomodo ſe haberet, reſpondit, poſt operam quotidianam, [nam ſupellecticarius erat] ita ſe male habere nuper conſuevit.

Neque illud ſilentio prætereundum eſt ipſum canem, à quo morſus eſt, hominem ea nocte ſequutum eſſe: imo

ipſe

ipſe canis vivus & ſanus eſſe videbatur, quo tempore homo mortuus eſt.

ÆGROTUS II.

AD hæc: D. *VVIddovv*, ipſo authore, mihi hæc narravit; nempè ad illud tempus, quo *Corton* morſus eſt, ab eodem ipſo cane nigro ejuſdem *Sutton*, Catulus in ejus officina morſus eſt. Poſtridiè autem à morſu idem Catulus & Dominum & ancillam, illum in manu, hanc in tibia, & eo ipſo die moriebatur. Poſt menſem verò malè ſe habuit, & cordis dolore vexatus eſt, non ſine aliquo tremore & metu, per triduum vix dormivit, ſanguinem mitti curavit & melius ſe habuit. Ancilla autem de nulla noxa adhuc querebatur.

ÆGROTUS III.

PUella quædam, duodecim annos nata, à cane rabioſo morſa eſt ad Talum: cutis autem ejus non lacerata eſt aliquo vulnere; at penitùs impreſſi ſunt canis dentes, eorumque veſtigia ad aliquot dies manebant: huic autem in ea parte neſcio quis *dolor Vrnes*, per intervalla accedens: à ſexto verò, ut memini, die à morſu adeò intolerabilis fuit, ut præ dolore vehementer vociferavit, pungente, atque urente dolore, ac ſi carbone aliquo vivo afficeretur; is verò dolor uſq; ad genu aſcendebat; imo eo tempore planè aliena loquuta eſt.

ÆGROTUS IV.

QUædam mulier, 60 annos nata, ex matre vehementer phrenetica; ab ipſis cunabilis [ut mihi à fide dignis relatum eſt] hujus mali materni quædam ſigna habuit: ex. gr. nunquam in vita niſi pitiſſando, & cum neſcio qua difficultate bibere potuit; contrà, cibum & multum & avidè ſumebat: aquam ſemper vehementer inhorruit, ut naviculæ in flumine ſe nunquam committere perſuaderi potuit; imo iter factura vehiculo, aquæ metu ſupra modum affecta eſt; item repentinos pavores ſine cauſa vehementer paſſa eſt: ſubito & ſupra humanitatem præterq; omnem rationem [aliàs mitiſſima Fœmina] iraſci ſolebat.

ÆGROTUS V.

QUidam quinquagenarius, Mercatoribus notiſſimus inſtitor, habitans in *Pyealley*, ad vicum vulgo dictum *Fenchurch-ſtreet*: morbo quodam valdè inuſitato ex 25. annis graviter affectus eſt: me verò per Pharmacopolam vicinum acerſivit ejus uxor, ut de re, per neminem adhuc vel infinitis remediis levata, ſaltem judicium meum ferre velim: hominem vidi athleticum quidem & alias ſanum, & dum ei adſtabam, bis aut ter convulſus eſt ad hunc ſemper modum; nimirùm, caput ejus *de humero ad humerum* admodùm veloci vibratione concesſum eſt, non ſine dentium ſtridore; idq; ſi nocte in lecto contingat, quod tamen ſępiſſimè fit, cum quodam horrendo murmure perpetrari ſolet, ut ejus uxor nobis author fuit: hæ autem *vibrationes* tanta pernicitate tranſactæ non diu durant, tamen cùm frequentes ſunt, hominem ſupra fidem fatigant, ad plures vero menſes in anno nihil iſtiuſmodi mali patitur, ſed integer eſt. Ego autem, cùm is *caninus convulſus* planè mihi viſus fuit, hominem protinus interrogavi quoties (Pharmacopola præſente) & quibus corporis membris Cane morſus eſt? At mihi non ſine gravi iracundia reſpondit, bis: ſed utrumque in tibia, & ſibi vel puero vel adoleſcentulo contigiſſe. Cum hæc mea interrogatio hominem valdè moroſum reddiderat, parum aut nihil amplius loquutus, ei valedixi.

Elapſo autem anno, rurſus, ſua jam ſponte, eodem pharmacopola nuncio, me rogavit ut ad ſe venirem, excuſatione autem ab ipſo præfata. Ejus malum a Canum morſibus, tibiæ olim inflictis, quorum cicatrices, nudata tibia, mihi libenter oſtendit, poſſe oriri, veriſimile eſt, maxime quod ejus Uxor ſæpius obſervaverit iſtum ſtridorem, & dentium concuſſionem & murmur in nocturnis paroxyſmis uſitatum, canem quendam latrantem valde prope imitari, aliaque non di-

dicenda mihi narravit, quæ nobis fidem utiq; faciebant, me de morbi natura recte conjecturam feciſſe; opemque meam ſuppliciter rogarunt, quod quo vir ſeneſcat, eo etiam malum gravius inveteraſcere & multo pejus fieri, Pulverem autem *Antilyſſum* diu ſumendum præſcripſi, &, ut memini, aliquoties in menſe *Helleboriſmum*, de effectu autem medicamentorum, & an illa ſumpſerit, nunquam audivi, & iſtiuſmodi homines cito remediis ſatiati credibile eſt, & ſi boni alicujus eventus fuerint, ſane præter expectationem meam id eſſe, propter diuturnum vehementis morbi malum habitum. At Ægrotus jam vivit, & mihi nuperrime narravit ipſe Pharmacopola, *vicinus eius*.

Ægroti quidam (*manuſcripti* ex minio) ad marginem cujuſdam libri *San-Ardoin* de venenis, ad Medicum quendam eximium, *Herencboct K*, olim pertinentis: hos autem mecum communicavit pro candore ſuo notiſſimo, Doctiſſimus vir. D. D. *Franciſcus Bernard*, illoſque ſane publica luce dignos exiſtimavi.

V I.

Notanda Hiſtoria cujuſdam, qui tertio demum anno poſt morſum interiit: *Septimo* autem quoque die, eadem hora, qua demorſus fuerit, toto triennio in rabiem agebatur: an rabiei ſupervenit *Septimana* febris?

V I I.

Vidi in ſene Septuagenario, qui poſt XL. dies Hydrophobia correptus, quinto ab ejus inſultu die, me mordere appetens, & ſalivam pluriмam ex ore profundens, interiit: demorſus autem fuerat ad auris pinnam.

V I I I.

Memento Inſtitoris *Pariſienſis*, quem vidi; is à cane *non rapido* demorſus circa malleolum, ſine vulnere, per ſeptem annos integros, me ſpectatore, & ſi adhuc vivit, per decem, quotidie millies in quacunque corporis parte, ſæviſſimos percipiebat cruciatus, præſertim in *Pene*, quaſi ab adactis vitri fragmentis: carnoſus aliàs & boni habitus: nullum ipſi levamen niſi in *vino* generoſo, & laudano, quo per plures menſes ſæpiùs in die uſus eſt.

Atque hæc hactenus de Ægrotis: deinceps verò huius mali rationem explicare aggrediar.

At breviter videamus, quæ Antiquorum de hac re notitia fuit.

Igitur alii, referente *Cœl. Aurelian.* Hydrophobicam paſſionum melancholiam eſſe voluerunt.

Ab *Hypocrate* vero βραβυπότας, *i. e.* parvi *bibuli*; appellantur Hydrophobi quos brachypotos vocant, hoc eſt, quod modicum biberent, ob timorem liquoris.

Corporis paſſionem eſſe, *i. e.* omne corpus pari: plus tamen ſtomachus patitur, atque venter, ſiquidem in ipſis ſigna plura & manifeſtiora; ut *ſingultus*: egerendorum retentio.

At ex noſtra obſervatione *ipſam Salivam præcipuè vitiari*; atq; in ea unicum eſſe virus, experimentis credo. Etenim hæc fere vulnera inficere ſolet, at ſine vulnere, etiam vel ab ipſis labiis aut linguæ ope communicata idem aliquando malum attuliſſe, ut ex ſartrice *C. Aureliani* conſtat, idemque atteſtante hujus ſuculi fide digniſſimo *Fab. Hildano*.

Huic accedit illud, nempe aliorum morſuum venenatorum non aliam cauſam eſſe; Viperæ puta, aut Dipſadis, &c. ſiquidem ab his Animalibus una evidens ſaliva vulneri infunditur; quam ſalivam per ſe quoque venenatam eſſe extra dubium ponitur, infinitis experimentis à *F. Redi* excogitatis.

Porro, canem ore tenus plus imitantur hi ægroti, quàm ullis aliis corporis membris; ubi ſcilicet Salivæ propria excretoria vaſa ſunt.

Poſtremo *hominis* & aliorum omnium quadrupednm rabioſorum, videlicet ex canina rabie affectorum, *morſum* identidem *viroſum* eſſe, aliàs innoxium; licet id ſæpiùs fiat ab ægrotis ex febribus putridis, aut aliàs vehementer inſanientibus notiſſimum eſt. Atque adeo ipſa eorum ſaliva, æque ac canum, contagioſa eſt.

Ad

Ad eius vero rei explicationem hæc imprimis faciunt: nimirum à morſu canis rabioſi novam naturam caninam aliquatenus homini ſuperinduci. Id quod liquido conſtat, ex eius latratu vere canino; ex linguæ exertione, rapidoque deglutiendi modo: ex potionis horrore in erectiore hominis poſitione; contra procumbenti, quadrupedum more, eius delectabilis proſpectus, ſpontanea & vehemens appetitio.

At bibere tamen non poſſunt, altero demum modo iis offeratur aqua: adeoq; aliquid intus impedimenti; verbi cauſa, vel faucium tumor, qualis in Angina, quod aliquid intus impedimenti; verbi cauſa, vel faucium tumor, qualis in Angina, quod aliquibus, ut video, modernis placuit; vel quod eædem contractæ & aridæ ſint. At omnino nullum horum eſt: ſiquidem bolos dictos optime & facilime, imo avide, canum more, appetunt devorantq;, cum ne linguæ quidem apice potionem ullius generis tetigiſſe valeant. Quid ergo eſt? plane *ipſa ſaliva* in cauſa eſt: nam quoties illam deglutire contingit, ut ex noſtro primo ægroto centies dictum audivi, ſtomachus tanquam contra rem maxime odioſam inſurgere ſolet: nec aliud moleſtius, aut gravius ſymptomata, quam quod ex mota ſaliva oritur. Quæ itaque humida ſunt, cum ex ſimilitudine naturæ communis craſſis & ſolidis cibis promptius ſalivam movere ſoleant, ideo multo magis abhorreri credibile eſt. Potionem itaque hi miſeri per ſe non recuſant, ſed quod propriam ſalivam venenatam a potulentis vehementius motam, amplius deglutire in ſtomachum non ſuſtineant. *Galenum* itaque multum erraſſe à vero conſtat, dicentem hoc morbo male affectos a potu abſtinere, quia a mente alienati ſunt: ut id, quoq; iis auxiliari poteſt, non conſiderent.

At noſter Ægrotus, ut potionem primis paroxiſmi diebus non magnopere deſiderabat; ita à calidis medicamentis cum ſitis ei infinita excitata ſit; tamen & potionum genera optime cognovit, earumque uſum, & neceſſitatem; at citra potentiam bibendi.

Alia autem dubia reſtant ſatisfacienda. *Primùm*, cur ſola ſaliva inficiatur & non alii humores & ipſe ſanguis? Reſpondeo, ita quidem aliquatenus eſſe; quod liquet ex ægrotorum habitu, & conditione corporis ante paroxyſmi adventum; ſiquidem tremunt frigentque; at ipſe impetus morboſus in ſalivam maxime erumpit, ut pote *congenerem* humorem. Sanguis autem maſſam eſſe duos diſtinctos humores alibi oſtendi; aliumq; adeo poſſe infici, alio integro, credibile eſt. Cumque e ſero ſaliva proxime conficiatur, qui in ſanguine caninæ ſalivæ magis affinis eſt, ex communi natura potius affici, veriſimile eſt.

Altera quæſtio eſt, Cur canini generis ſaliva ſola rabie afficiat, & non aliorum quorumvis quadrupedum inſanientium? *Galeno* authore, (de locis affectis, *lib.* 11. *cap.* 5. item 6. de interioribus, *cap.* 4.) reliquorum animalium *nullum* rabie arripitur; ſolus canis eo affectu corripitur, tantaque ſit in ipſo humoris corruptio, ut vel ſolum ejus ſputum, ſi humanum corpus contigerit, rabiem excitare ſit potens, proculdubio hoc exhibuit *Galenus* ex veterum naturaliſtarum fide & authoritate.

Non autem ignoro alios ex antiquis aliter ſenſiſſe: nam *C. Aurelianus* inter caninum genus, ut Vulpem, Lupumque, etiam Urſum, Leopardum, Equum, Aſinum, imo ipſum Gallum Gallinaceum, numerat.

Hæc omnia & alia plurima animalium genera ex febribus, & ob alias cauſas, inſanire non dubitandum: imo & *rabie* interdum affici, aliaque quæ momorderint, in rabiem ſimiliter adigere ſolere. At ex rabie canina hæc effecta eſſe, non ex ſeipſis illæſis, credibile eſt.

Morſus humanus, (etiam phrenitici aut aliter inſanientis) niſi ex aliquo canino prævio infectus, nocivus non eſt. Si quidem nuſquam, quod ſcio, proditum eſt maniacum, mania aliquem ex vulnere aut morſu affeciſſe. Ita de aliorum animalium *furore naturali* cogitandum eſt.

Soli itaque canes *rabie Infectiora* noxii ſunt, & qui ab iis rabioſis morſi inſaniunt quæ *Galeni* ſententia fuit.

Et ſi contingat, inquit S. *Ardoynus*, aliquod aliud animal rabioſum effici, illud accidit, quia a rabido cane, aut *à morſo* ab ipſo, *morſum fuerit*: & ſi abſque hoc aliquod aliud animal videatur rabidum effici, erit *rabidum non vera rabie*, juxta *Galeni* mentem ſed diſpoſitione quadam ſimili rabiei caninæ, vera itaque & propria rabies aliis animalibus non accidit, *cani* ſoli & id genus animalibus proprietas eſt, quatenus ita mirabilia & ſæva ſymptomata communicari poſſunt.

Apud veteres tamen quoſdam alia invaluit opinio, nempe eſſe poſſibile ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus aliquando innaſci. At hæc mera eorum conjectura eſt, & ob ignorantiam facti prodita.

Quid autem ſit peculiare in genere canino, quod hanc infectoriam rabiem efficiat, difficile eſt dicere.

Illud interim notare lubet, Canes ferè omnium quadrupedum minime ſudare, etiam æſtuantes & ex vehementi & diuturno curſu fatigatos, ſed linguis valde exertis, ſalivam magno & continuo anhelitu effundunt, quam ob rem eorum ſalivam magis ſalſam acremque eſſe veriſimile eſt, maximeque ſi quando, more aliorum animalium, ægrotantes inſaniant Imo propter eamdem fortaſſe rationem omnium *Serpentum*, id eſt, frigidorum, & non ſudantium animalium, etiam omni tempore & ſanitate integra, *ſaliva* viroſa eſt, & in pleriſque ſupra fidem *ſeptica* quod nempe nullibi corporis niſi in ore ventiletur, & ab acredine ſua purgetur. De ſalivæ autem natura ſalſa & exedente alibi multa a me dicta ſunt, ſcilicet in Tratatu *de Humoribus*, ubi de Concoctione agimus.

Amplius quæri poteſt, cur aliqui ex morſu canis rabioſi non Hydrophobici fiunt? atque adeo de vita non multùm periclitantur, ſed mitioribus quibuſdam ſymptomatibus & citra quæ pavorem certis anni temporibus, & certis hominum ætatibus ægrotant.

De haud autem quæſtione veterum nonnulli cum noſtris obſervationibus non conveniunt. Democrito (Hippocrati *coætaneo*, & *naturæ rerum omnium longe ſagaciſſimo*) *non danda fide eſt*, *inquit* Cæl. Aurelianus, *dicenti*, *Hydrophobas quoſdam* levi (*aquæ*) *timore affectos*, biennium *tranſegiſſe*. *At ipſe* Hippocrates *idem cum* Democrito *videtur exhibuiſſe*, *eum* parvibibulos *Hydrophobos appellet*, & *brachypotas*, *ut ſupra dictum eſt*.

At ex noſtris ægrotis, id eſſe verum abunde conſtat.

Quæſtioni itaq; bene fundatæ reſpondeo: Canis alicujus ſaliva poſſit interdum graviter eſſe viroſa, & Hydrophobiam inducere interdum ex alio aliquo morbo, quo canis laborare poſſit, multo mitius inficere. Rurſus, *incipiente, aut declinante canis alicuius rabie, quos tunc is mordere contingerit, eos lenius infici, quàm alios in vigore acceſſionis morſos, veriſimile eſt.* Deinde, *quòd aliquod extremum membrum, pes puta, morſum ſit, cùm labium aut manus iſtiuſmodi infectioni opportunior eſſe videtur.* His adde, *remedia etiam prophylactica, vel minore modo, quam par erat, aut graviſſimum malum futuram exigebat, data fuiſſe, adeoque hominibus morſis tantùm ex morbi maligna certe parte, & non ex toto occurſum eſt.* Poſtremo, *cum canibus hæc lues propria & peculiaris ſit, iis tamen omnibus & ſingulis non tam funeſta eſt, ſed ſæpe per ſe ſanantur, ut qui venaticos canes nutriunt, bene norunt: imò & homines ſimiliter, etiamſi à cane rabioſo morſi ſint, non ſemper tamen Hydrophobici moriuntur, ſed à morbo tuti eſſe videntur, cum tamen vel iidem ipſi, vel eorum nati* inſania peculiari &, infectoria *vitientur in plures uſque generationes.*

Ex hac itaque & ſuperiore Quæſtione triſte corrollarium *deducere licet, nimirum hinc familiarum inſignem calamitatem oriri poſſe veriſimillimum eſt. Etenim ſi ſola canina rabies ex omnibus animalibus communicari poteſt, ſcilicet de cane in hominem transferri, deq; homine ſimiliter in hominem, & ſic in infinitum, idque à ſolo contractu ſalivæ abſque vulnere; quidni per ſemen ge-*

hitale? Et ſi illa lues ad Hydrophobiam non ſemper attingat; ſed ſalva hominum vita, non dicendis ſymptomatibus, quod adhuc pleriſque noſtris hominibus non animadverſa fuerint, propagari poſſit; tot & tantarum maximè illuſtrium familiarum (quibus canes præ pauperibus in deliciis ſunt) ubique terrarum melancholiam neſcio quam & inſaniam hæreditariam ex his fere cauſis naſci non ſine ratione vehementer ſuſpicari, fas eſt.

Hæc autem non protuli inſolentiæ aut animi cauſa; ſed veras cauſas tanti mali indagando, quo noſtri homines melius & majori cum effectu curas intendant: cum alia profectò ſit vulgaris phrenitis maniave, atque alia rabies, & ab ea orta melancholia hæreditaria mille larvis ſimulata.

Reliquum eſt, ut rationes curativas & remedia huic morbo præcipuè accommodata expediam. Hæc autem ad duas præcipuè intentiones dirigi ſolent; nempe vel non permittunt homines morſos in aquæ timorem incidere; vel Hydrophobicos, quos ipſe morbus aquæ timore occupavit, curant; at utriuſque intentionis pleraque remedia communia ſunt.

At cum ſaliva venenata præcipuè noxia ſit, illa imprimis evacuanda, temperandaque, ne ſtomachum amplius offendat.

In primo autem cenſu ſunt chirurgica; ut cucurbitula, ignis, medicamenta exedentia vulneri admota, balneum, & vehementes ſudationes, frictiones ex oleo, multum & meracum vinum, lac, pinguia juſcula, &c. At hæc omnibus venenis communia remedia ſunt.

Item, Antidota: quorum præcipua Theriaca Mithridatica ſecundùm *Andromachum* aut ipſum *Mithridatium*: hæc autem ideo benè faciunt quod ex aromatibus conficiantur, quæ medicamenta viribus & ſubſtantiis ægrè permutantur à ſtomacho viſceribuſve: cum itaque intra corporis habitum parum mutata & tantum non integra admiſſa fuerint, qualitates alienas, ſi quæ occurrant, & naturæ inimicas, facilè vincunt. Etenim quæ difficulter concoquantur, vix alibi corporis aboleri poſſint; itaque venenis rectè obiiciunt ad ejus acrimoniam obtundendam, *Dioſcoride* aliiſque veteribus authoribus: imo propter hanc rationem intinctibus & condimentis miſcentur aromata, ut acida & ſalſa temperentur; ſic vinum, ex. gr. ingratum, acidumque, abſinthii tantillo fit jucundum & potabile: adeoque ad viroſam Salivam corrigendam, ne ſtomachum nimium lædat, benè facere exiſtimanda ſunt. Atque hæc Antidotorum communis ratio eſt; ut quæ illis facultates naturæ, id eſt, communibus ſenſibus amicæ & gratiſſimæ inſint, illas & ipſo ſtomacho corporiſq; habitu, ad ipſa uſque excretoria vaſa ſartas tectas conſervent.

In eodem cenſu Antidotorum à veteribus numerantur etiam ſimplicia quęq; medicamenta; imò & interdum medicamenta *proprie & per ſe purgantia*, ſi *minori modo* dentur, quam ut alvum movere poſſint; ut Hiera in hoc morbo quotidie exhibita citra purgationem: & tunc *auxiliari* medicamentum, id eſt, Antidotum apud eoſdem audit.

Pergo ad alia Antidota: illud autem è *nucibus iuglandibus* per ſe quoque alvum, at leniter, movet; ſed ad venena mirificè apud antiquos commendatur; ſiquidem in his nucibus inſunt qualitates maximè deſideratę: earum oleum vere anodynum eſt, & privatim adhiberi ſolet ad inflammationes: idem de iſtiuſmodi nucibos teſtatur *Ætius* ſupra hoc, quod affectioni rabioſę reſiſtit; Somnum, inquit, conciliat, & febricitantibus convenit. At alia peculiaris qualitas his nucibus donatur, [quę ei cum oleo ex ſemine lini & papaveris communis eſt] nimirum per ſe ſiccari, pictoribus hodiernis notiſſima. Atque adeo hę nuces propter hanc præcipuè rationem aptę natæ ſunt ſalivam acrem & venenoſam obtundere. Etenim cum corporis humani omnia ſalia fere urinoſa ſint, id eſt glabra & pinguia, quod digitorum atritione plane, conſtat, hu-

juſmodi olea ex ſimilitudine & natura quadam communi propius aſſociari, & cum levi corporis calore quæ earum proprietas eſt; ſtrictius uniri poſſe credibile eſt. Quemadmodum in ſaponis confectione, calcis vim *ſepticam* & ſalis lixivii pinguem acrimoniam, ob facilem coalitionem cum oleo olivarum piſciùmve [etiamſi illa præ noſtris oleis jam dictis minimè apta ſint per ſe ſiccari, qui adſtrictionem inter ſe unionem aliquis tamen defectus eſt] admodum retundi, & mitiſſimum medicamentum reddi videmus.

Procedo ad alia Antidota prophylactica, inter quæ numerantur *Cinis cancrorum fluviatilium*: *Hippocampus marinus*; item *Silveſtris roſæ Tuberculum* ex *Plinio*, Hæc autem omnia quandam inter ſe affinitatem habent: nam & cancri, & animalcula roſæ ſilveſtris exanguia ſunt; *Hippocampus* verò marinus, etiamſi è piſcium pinnatorum genere ſit, cum valde oſſeus eſt, ideoque & propter parvitatem ſuam veteribus exanguis quoque viſus eſt: imo vero piſcium oſſa, cruſtæ teſtæq; exanguium eandem ferè naturam qualiteſque analogas habent.

At cineres cancri uſti in præcipuis medicaminibus ſunt: ad magnum modum (ad ℥i. minimùm, aut ℥ii. ſi tarde dentur à morſu) & per ſe à veteribus multa fidua [*a*] ad hoc malum præcavendum iidem dabantur: de pulverum vero teſtaceorum facultatibus, tam crudorum, quam uſtorum, in Tractatu *de Humoribus* fuſiùs egimus. Interim illud ſcire licet, illos eſſe è mitiſſimis colliquantibus medicamentis, adeòque apprime utiles ad imbecillum ſtomachum ſaliva venenoſa offenſum, ejuſque acrimoniam optimè iis temperari poſſe veriſimile eſt; multoq; magis, quod is pulvis è cancris fluviatilibus confici debet; utpote marinis, quibus ſalſedo major lenioribus; item ob ſimilem rationem ad ſerpentum morſus & ad tabem bene faciunt, authore *Dioſcoride*.

Porrò *Helleborus albus* apud antiquos laudatur, & ſternutamentis, & clyſteribus aut balanis podici ſupponendis inditus. De infinita autem efficacia huius medicamenti ad inſaniam curandam alibi erit diſputandi locus, ſed an ad Hydrophobiam privatim benè faciat, hæreo. Illud quidam verum eſt, hoc medicamentum pituitam vehementer movere, evacuarèque; quæ cùm ſalivæ venenatæ proxima materia ſit, ſic forte adjuvare poſſit. At metuo ne nervorum contractiones acceleret. Idem de Diagridio & Elaterio dando ſentit *C. Aurelianus*; nempe incongrue agitant atque gravant ægros, & non eo tempore, quo permitti potui uſus ſupra dictorum, præcautionis cauſa ac effugiendæ paſſionis. Hæc itaque & ſimilia ante acceſſionem Hydrophobiæ, & proxime à morſu, ſi quid commodi inde expectare licet, exhibenda ſunt. Siquidem incepto ſemel aquæ pavore nunquam puram & ſinceram diſmiſſionem habeat Hydrophobia, in qua ſola dandum eſt Helleborum.

Proximo loco Antidoti *Apulei Celſi* exhibendi modum paucis perpendamus: illo vero in ipſa correptione uti oportet; ad ℥i. dato cum *roſæ* cyathis tribus & exigua aqua; Hoc proficit ut aquam poſtea ſine timore ſumant, & minus quidem liberati hac difficultate cruciantur. De Antidotis autem ſupra ſatis diximus.

De *oleo* verò *roſato* mihi amplius diſſerere lubet. Non ita diſſimile remedium & optimæ, ut mihi ſane videtur, ſpei. Cùm *Aceto* jumentis Hydropophobicis adhibet *Vegetius*; at illo tantum eorum nares & caput diligentiſſime perungit, & ſanitatem promittit. At ſumma difficultas eſt in exibitione alicuius humoris quod *Scribonio* tamen *Largo* ſatis bene proviſum eſt; remedium ejus ipſa correptione *ineunte*, exhiberi debet: concedatur itaque id fieri poſſe; olei tamen roſati quantitas præſcripta admiranda eſt, ſcilicet ad quinq; fere uncias: at tamen ſalivæ venenatæ ore faucibus, ſtomachoq; commiſtum, ejus virus habitare poteſt; maxime quod oleum ipſarum roſarum, rerum inſigniter lenientium, ad ſatietatem uſq; particeps eſt;

[a] *Cancris uſtis nemo uſus eſt, mortuus eſt.* Galen.

eſt; ita ut poſtea ſine metu bibant haud incredibile eſt. Ulteriùs videant, quibus opportunitas eſt id genus medicamenta experiundi.

Ultimo loco. Aquæ exhibitionem violentam conſideremus. Nam ſunt apud veteres qui nihil aliud, quam potum dare quoquomodo nituntur.

Nunc gelu, vel nivem offerentes ægrotis, tunc viridem ficum, vel purum, aut cucumerem, & his ſimilia, referente *C. Aureliano*.

Antiqui *autem Medici* alios atque alios modos bibendi invenerunt.

Alij calami perforati initium ori ægrotantis immittunt; de hinc ex alia parte per aliam cavernam aquam infundunt.

Alij poculo, lineo panno ſubter impoſito, vel bellulæ pelle (hyemæ puta) potandum putant: ſcilicet ſuperſtitione traducti, quod naturalis authoritas belluarum, quæ canibus eſt contraria, timorem ægrotantium ſolvat.

Democritus autem ex antiquiſſimis medicis, & qui *Hippocrati* convixit; jubet origani decoctionem dari atque ipſum *poculum*, quo bibant, in ſphæræ *rotunditatem* formari.

Si commoti aut irrati fuerint audito potu, erit differenda oblatio: dandus interea potus in *Fictili vaſculo ſubtili caverna perforato*, tanquam ſunt pupillæ Uberum, & dandus, projecto oculis obſtaculo, vel temporaliter clauſis feneſtris.

At de his ex noſtra obſervatione ſupra comprehenſa dicere licet cum *C. Aureliano*, nempe hæc quæ vulgus per experientia probata putat, longè aliena ab arte monſtrantur & fruſtra omnia excogitata fuiſſe.

Porrò, *parum* olei ſive calidæ, ut poterit contineri per podicem, clyſtere injiciatur: Atque id ad minuendam ſitim; nam non ſolum dyſentericis injectum medicamen ſuperiora invadens, ſæpè ſtomachum atque caput vexare accepimus, ſiquidem eò neceſſario pervenit, ſed etiam calidam & oleum pervenire poſſe concepimus, quo partibus iiſdem irrigationis præbeat laxamentum.

Reſtat autem dimerſio involuntaria in frigidam, quod & noſtris hominibus, ut video, placuit: de hoc verò remedio *C. Aurelianus* audiendus eſt. Quidam medici, inquit ille, ut *Arterius* memorat, alios in vaſculum plenum frigida miſerunt, alios in puteum poſuerunt, ſaccis immiſſos, vel incluſos, ut neceſſitate bibere cogerentur. Alij in aquam calidam.

Quos optime reprehendit idem antiquiſſimus ſcriptor, dicens illos neſcios eſſe, quod paſſionis curationem illam eſſe, non ut *bibant ægrotantes*, ſed ut *bibere velint*; quod fit cum paſſio fuerit adjutoriis deſtructa.

Multi denique etiam bibentes *raptu* affecti ſunt graviore, & convulſi ex frigida interficiuntur.

Strangulatio quoque ac mors quandoque ex ſorbitione aquæ accidere ſolet, teſte *Ardoyno*.

Haud ita diſſimile experimentum à docto quodam medico *Nottinghamienſi Thurougton*, mihi olim narratum eſt. Is Hydrophobici cujuſdam oculis mappam craſſam ſuperinjecit, manibuſque ligatis, potionem bibere invitum aliquoties cogebat; at prorſus ſiniſtro eventu, nam ſtatim vehementer convulſus obiit.

Nec opinantem in *Piſcinam* projjcere, non antea ei proviſam, inquit *C. Celſus* ut invitus aqua ſatietur, ſic enim & ſitis & aquæ metus tollitur.

At hæc vana ſunt, & ſine fundamento: illud ſane ex noſtris ægris ſatis jam evidens eſt, ſitim non eſſe Hydrophobię perpetuum ſymptoma; adeoque non de morbi natura ægros ſitire; ſi tamen aliquando per accidens id fiat; ſcilicet, in alias vitioſo corporis habitu, aut ęſtivo tempore maxime calida aliqua & æſtuoſa regione, à vigiliis & antidotis calidioribus nempe medicamentis multum exhibitis, ſi quid boni expectare liceat à tali demerſione, id à vomitu plurimæ aquæ deglutitię oriri debet; ita fauces & ſtomachus à ſaliva venenata abſtergi poſſint: at quomodo cauſam tam altè radicatam tollat levis vomitus, non video: adeoque inter remedia contingentia, &

non

non *privata* & ſpecifica ponenda ſunt.

Noſtri autem Homines, certe mariti-mi in altum mare ægrum demergunt; At aqua, inquies, marina ſitim accendere quàm tollere aptior eſt, propter vehementem & peculiarem ſalſedinem ei naturaliter inſitam. Aliter tamen de quâ ſalſa marinaque cogitandum eſt, ſi quidem adverſus omnigeneum ferarum morſus ſal privatim utilis eſt. Teſte *Dioſcoride*.

Inter prophylactica privata oblitus ſũ memorare *ipſius rabioſi canis Hepar coctum*. (a) *Catuli lactantis coagulum*. Hęc autem nomino, quia remedia ſunt de antiquitate ad nos tranſmiſſa; & quod non raro à noſtris quoque hominibus adhibeantur; quantum intelligo, fruſtra. Mihi videtur antiquitatis religioſa quædam deliramenta: alia certè antidota ſupra comprehenſa non negligant, ſuadeo.

Antequam vero hanc diſſertationem dimittam; quæri poteſt, cur Hydrophobia morbus inſanibilis ſit? Reſpondeo primo, ob cauſam fortaſſe adhuc ignoratam; adeoque remedia recte adhiberi non potuerunt, Rurſus, cùm duo præcipue tempora medicamenta dandi in hoc morbo ſint; unum ab ipſo morſu ad præſervationem ab Hydrophobia; alterum, ad ipſam Hydrophobiam initam curandam. Cumque plurimos à rabioſo cane morſus ab antidotis appropriatis ſanos evaſiſſe; imò *Galenus*, aliique affirmant, neminem, cui cinis cancrorum fluviatilium; ex. gr. ad ℥ii. ex vino puto quotidie exhibitus eſt ad 40. dies, mortuum eſſe: contra, Hydrophobicum aliquem rariſſimè, ſi unquam, curatum fuiſſe. Hujus itaque in ſucceſſu medicamentorum differentiæ ratio eſſe videtur, quod in ipſo ſtatu & paroxyſmo plerique morbi medicinam ægre admittunt; ad eadem medicamenta ante paroxyſmum exhibita bene faciunt. Imo morborum initia maxime accommodata ſunt medicinæ faciendæ, quod noxios humores reprimunt, foraſque eliminant, antequam habitus corporis vitietur: à morſu itaque ipſoque morbi initio medicamentum eſt, ſi quid feliciter moliri velimus.

Mantiſſa ad dicta, *de Corticis Peruviani exhibendi tempore*.

Quod non alio quidem exemplo (ut id hic obiter notem) melius elucidatur quam è varia *exhibitione Corticis Peruviani* in Febrib. intermittentibus, aut in ipſis putridis febribus, ubi tantum remiſſiones eędemque ſtatæ ſunt. Nam ſi febris paroxyſmo declinante is propinetur, & intermiſſione tota, remiſſioniſve intercapedine aliquoties iteretur, ut *Sydenham*, ejuſq; ſectatores faciunt, magnis & multis modis ejus pulveris purgandum eſt, & fruſtaneo ſæpius eventu; certe ad infinitam nauſeam & crapulam ſtomachi a morbo labefactati: contra, ſi è vino puro, per diem unum maceratus, propinetur, vel aliquot tantum paucis horis una vel altera puta] adventum paroxyſmi, quando ſcilicet maxima, corporis integritas eſt, *maximeque ſi id fiat pſe invente morbo*, debellat plus *una* ejus *doſis*, quam *decem* alias exhibitæ: loquor autem de morbis longis, quales intermittentes ſunt; id quod *centies* felici eventus expertus ſum.

Unde ſatis conſtat falſum eſſe, quod aliqui vehementer volunt; nempè *Antidotum* illud *mirabile* [ipſe autem inter primos, quantum ſcio, illud medicamentum olim in antidotis poſui (b) multo minoris efficaciæ eſſe nunc, quam aliquot viginti retro annis, mercatoreſque, ac Pharmacopolas noſtros (ut quidam volunt) injuriæ fraudiſque inſimulando; cum tamen non medicamenti bonitate, ſed in exhibitionis tempore & modo, diſcrimen ſit.

De hac autem re provoco ad *Badum*, qui elegantiſſimum ac doctiſſimum Tractatum ante triginta annos de *Cortice Peruviano* edidit, unde, S--- aliique nuperi ſcriptores noſtri, omnia ſua habuerunt, præter unum illud, de corticis exhibendi modo inepto, ne pejus dicam, & intempeſtivo, authore ſuo, miſero illo agyr-

(a) *Gal.* l. 11. *de ſimpl. mec. c. de Hepat.* 5. *D. Paſſio yaris.*

(b) *Aquis medicat.* Angl.

agyrta *Talbor* dignum *inventum*.

Porrò ſi ſit potior aliquis *dilectus in Cortice*, ipſi nos medici videmur culpandi qui peſſimum volumus ex inadvertentia. Nam iis cortex, me judice, optimus eſt, qui è trunco arboris, mox qui è ramis majoribus; deinde qui è ramuſculis habetur: at ex ipſis ſummis & tenuioribus ſurculis non niſi crudus & acerbus cortex detrahitur. Atque hoc ſatis conſtat ex analogia corticis *noſtrarum* arborum, (quercus puta) qui maturior, magis concoctus, majorumque longè virium, quo craſſior, vetuſtiorque, vel ipſi coriariis notiſſima res. Illud fortè noſtri hominibus impoſuit, cinnamomi ratio prætiumque, nempè in corticis illius quadam tenuitate parvitatèque: at in illo medicamines quò acrior vehementiorque guſtus, eò gratius acceptiuſque aroma: cùm tamen ex cortice majori camphir copioſius oleumque elici ſolent, clara maturitatis indicia.

Illud equidem propria experientia teſtor, me ante viginti annos cortice Trunci ſæpè uſum eſſe, ad craſſitiem & latitudinem volæ manus, magnis & profundis ſulcis & fiſſuris conſpicuo, velut in vetuſto arbore. Imo eundem aliquando valde carioſum putridumque ex neceſſitate, quod melior nullo prætio tunc temporis haberi potuit, & olim & nunc me vix unquam fruſtravit eventu optimo & deſiderato; maxime ſi ejus *modus & tempus* exhibitionis ritè obſerventur. Sed tanti medicamenti rationes cæteras alibi, cum de morbis acutis agam, oportunior dicendi locus erit. Atque hæc hactenus de Hydrophobia, ad alios morbos longos procedo.

Animadverſiones in Salium.

Superiores autem Schedæ de Hydrophobia tantùm non impreſſæ fuerunt, cùm librum *Petri Sali Diverſi*, proximè ſuperioris ſeculi doctiſſimi medici, primum diderim. At multa ſane fide digna, atque aliter quam ab ullis aliis ſcriptoribus, apud eum dicta inveni.

Itaque & quæ *nova* ad hunc morbum pertinent, excerpere; & quatenus nos eo in aliquibus diſſentimus, pauca hic reponere lubet.

Imprimis, apud illum non video ullam bonam rationem, qua convelatur ſententia *Galeni*; nempe, *ſolum canem ex omnibus animalibus rabie corripi*. Admittam licèt, à Lupo ſæviora & magis horrenda ſymptomata poſſe conſequi: at Lupus à cane non niſi ſpecie differt. Cætera autem animalia, quæ ab *Ariſtotele*, aliiſque, rabie tentari dicuntur, à canino morſu prius infici poſſunt. Eſto! & Aſinus & Leo rabie inficere primario poſſunt; cur homines ſic tentati non irrugiant, rudantve, ſed ſemper ut canes latrent, vel ut Lubi ululent? Hoc itaque rem planè conficere mihi videtur; morbi nempè malitiam ex integro à canino genere oriri, non homini tantùm, ſed & aliis quibuslibet animalibus.

Nec multum commoveor ab inſtantia mulieris Hydrophobicæ ex febre recens ſanatæ; nam potuit, ut ſupra diximus, ea ex traduce tranſmitti à parentibus, ut alii morbi hæreditarii. Et in his propagatis mitiora ferè ſymptomata eſſe ſolent.

Inter ſymptomata verò titubat, dicens, dum rabiant homines, *ſitunt admodum* At *ſitis* non minus, quam *Febris*, (quam ipſe excludit) ex morbi natura eſt.

Ut verò Febrem rectè explodit, ita *delirium* quoque nolit hujus morbi *ſignum Pathognomonicum* conſtituere, nec neceſſario rabiem conſequi; quæ ex noſtris quoque obſervationibus fidem habent.

Rationem verò *Salii* libente admitto, cur oblatio, viſus, ſolaque imaginatio aquæ Hydrophobicos lædat, nempè ex conſenſu ventriculi cum rebus vel viſis vel imaginatis: quæ infinitis exemplis expediri poteſt.

Cauſa Timoris aquæ, quæ ab aliis afferuntur, doctè refutavit: at *eius* non libenter admitto.

Etenim illa *Antipathia*, quam cum viroſa ſaliva liquida alia habeant, res vana & futilis eſt. Atq; hæc averſio ex accidenti tantum eſt: nam pejorante malo ubi valde cupiunt bibere, ſi virus ſalivę abominandum non impediret, promptè biberent.

Item illa altera ejus cauſa falſa eſt;

eſt; nempè eſſe materiam ullam, quę obſtruat fauces; vimque deglutiendi in rabidis hominibus ullo modo ex pituita *cruda viſcida*, & *virulenta* eſſe præpeditam: ſed ſtomachum potiùs à tanto veneno vehementer offendi; nè itaque lædatur, ad aquam inſurgere.

Quod autem *ſolida* avidè deglutiant, cum *liquida* averſentur; ratio eſt, in abſorbendis liquidis *arctius* aſtringi gulam, quam in aſſumendis ſolidis cibis, ideo iis magis offenduntur, quod è ductibus excretoriis ſaliva copioſius à liquidis elicitus.

Si quis verò quærat, cur liquida (ut in noſtro *Ægro* I. ſupra oſtenſum eſt) non averſantur in poſitu canino & pronis capitibus, erecti verò illa maximè adhorreant? Reſpondeo, Quia ſaliva viroſa, in illo poſitu effuſa, ad labia decurrit, in hoc ad fauces relabitur, eàſque ad illam deglutiendam magis provocat.

Etiamſi verò Timoris aquę cauſas non benè, ut opinor, expedivit, cum illo tamen aſſerere neceſſe eſt, *verum characterem* hujus mali eſſe *cruciatum internum*, ab aqua vel aſſumpta vel oblata inductum & non *vanum* aliquem timorem aquæ liquidorumque, aut aliquam falſam de iis imaginationem, ſed quia *vere* & *ſenſibiliter* ab iis *interius* admodùm & in ſtomacho læduntur.

Hæc autem quę ſequuntur ferè ſingularia ſunt, atque ad intelligentiam morbi maximè faciunt; eaque ideo in noſtras chartas transferre non gravabor; & prępcipuè quod cum noſtris obſervationibus, ſupra comprehenſis, ex magna parte benè concordant.

1. Senſui quidem nullus rabientium à proprio habitu, & temperamento, ex aſpectu immutatus apparet, cum nec in colore, nec in mole coporis, nec in facultatibus, nec in affectionibus, nec in in ullis accidentibus ſenſibilibus, antequam rabiem incurrant, ullam mutationem ſubeunt.

2. Rabientes ratione *proprii virus* non febricitare: ſi autem aliquando febricitant, hoc ex coporis *prævia altera indiſpoſitione* fieri.

3. Præter ſigna ab aliis commemorata, unum ſe (quod *præcipuum* & *infallibile* futuræ rabiei appellat) animadvertiſſe ait, omnibus ignotum; atque hoc ſignum eſt, dolor *quidam* in loco jam commorſo, licèt ulcus antea per dies & menſes integrè fuerit ſanatum, accedens, qui intenſus eſſe non conſuevit, niſi morſus partem nervoſam petierit. Hic dolor à loco jam commorſo incipiens, leviterq; patientem affligens, per partem, poſt partem, ſpatio trium aut quatuor dierum, aliquando paulò plus, aliquando paulò minùs, aſcendit ad cerebrum: cui cum communicatus fuerint, in eo quaſi *vertiginem* cauſat, ſimùlq; *confuſionem* quandam, quorum merito, modò ad hanc partem, modo ad illam declinantes rectà progredi nequeunt; indèque ſtatim homo in rabiem deducitur.

4. Etiamſi rabie correptis omnia excrementorum genera, ut plurimum retineantur: 1. In uno tamen vidi maximam & ingentem Urinæ copiam excretam, ſine ullo ægrotantis ſenſu.

5. Vidi aliquos ſimul carnes & oſſa apprehendere & conterere, & ita facilè eſitare, ut profectò non adeò facilè *Canes* ipſi oſſa edant.

6. Narrat, qua fide neſcio, Lupum à venatoribus captum, in diverſaque opſoniorum genera apparatum & coctum, fuiſſe in cauſa, ut qui cum guſtarint, eſitarintque, rabie non multò poſt correpti fuerint: ſi verum eſt, remedium ſanè illud ex Hepate denteve Canino ſuſpectum imo abominandum reddit.

7. Ubi Hyprophobiæ indicia acceſſerint, ſi quid in tali caſu prodeſſe poterit, hoc unum erit *Helleborus albus*, ab antiquis valde celebratus, qui admirandus eſt in hiſce affectionibus. At ubi rabies facta eſt, morbùſque graviſſimus evaſit, adeo *lethalis* eſt ut, *auxilia humana*, niſi tantùm ad *remittenda ſymptomata*, quæ in *verenda* & horrenda ſunt, in caſſùm cenſeam.

(a) *En præcarum* Diabete, *exemplum* ex venenato morſu!

ED

DE LUE VENEREA,

Quarta *Exercitatio Medicinalis*.

QUarto autem loco de plus quam ferina *Lue*, ſcilicet de *Venerea*, dicturi ſumus. Hic novus quidem morbus eſt, ejuſque adeo deſcriptio è modernis petenda eſt. Morbi autem tam vulgaris deſcriptio ſupervacua eſſe definitio, & ſymptomatum præcipuorum enumeratio ſufficiat. Morbus autem contagioſus à humore aliquo venenato ferè in Coitu contractus, ulceribus, doloribuſque ſe manifeſtans, definiri ſolet. At hæc fere mala morbum in omni ejus ſtatu circumſcribunt; nimirum Gonorrhæa virulenta, interdum ſine ulla alia exteriore Luis nota; inflammati Teſtes; Bubones; veſiculæ cancroſæ in pene & alibi corporis; in tota cute puſtulæ; Capitis dolor; Verrucæ ad radices linguæ; ficus & condylomata in ano; ſcabies, ſerpigines; in volis & plantis pedum fiſſuræ, tumores duri, nodi, dolores acerbiſſimi; qui noctu fere ingraveſcunt; Oſſium caries, in primis in cranio, & naſo, & plato; exoſtoſes à carnibus carcinomatoſis intra ipſum os genitis, dolorificæ; Pilorum defluvium.

Una tamen Lues, varijs diſtincta ordinibus eſt; imo etiamſi multis modis & accidentibus oriatur; maxime tamen ex venereo fit concubitu, à quo fere propagari ſolet Lues Venerea in hominum genus. Itaq; qui venereo complexu jungitur cum inquinata, à pudendis Lue inficitur: nutrix, à qua infans pollutus lac fugit, à mammis: obſtetrix, quæ infectæ parienti opem tulerit, à manu: infans a vitiata nutrice altus, nunc ab ore, nunc ab interioribus; condormiens inquinato ſudore difluent, a cute, & à ſummis partibus, qui effuſiore oſculo ſalivam exceperit, ab ore,

(*a*) Ab Inſulis autem *Americanis* in quibus, ante *Hiſpanorum* adventum, hic affectus populariter graſſatus eſt, illum per *Hiſpanos* in *Europam* allatum eſſe, nullus jam dubitat.

Unde autem primum inter *Americanos* Lues illa orta ſit, quæritur? Reſpondeo, Vel à morſu alicuius animalis venenati, vel à victu certe aliquo venenato, credibile eſt. *Americanos* autem *Serpentes* quoſlibet (quorum innumeræ novæ ſpecies nobis incognitę apud *Indos* ſunt) libenter *comediſſe*, notiſſimum eſt; adeoque vel à victu eorum impuro, (maxime ſi qui ſerpentes darentur, ex eſu hanc labem infligere proprii) vel per ſe, vel certe ex ſua natura viroſa, ab *interna* cauſa primum malum oriri dicendum eſt: aut ſi qui ſerpentes ex *morſu* (ut Hydrophobiam canis rabidus infligere ſolet) iſtiuſmodi Lue aliquem contaminare apti nati ſunt, tunc ab *extra* quidem cauſa primum originem habebit Lues; quæ ſemel genita, non niſi contagione poſtea afficere ſolet. Imo non multum refert, quæ primùm via, à ſerpentino genere certæ vel morſu, vel cibo aſſumpto oriri, veriſimile eſt.

Huic autem rei hæc fidem faciunt; nimirum *Oviedi* obſervatio; is autem vir omnium *Hiſpanorum* primis rerum Naturæ apud *Indos* inventarum fide digniſſimus Hiſtoriographus, idem & plurimis annis Inſularum unus è primis Gubernatoribus fuit: hujus vero aliquot libri extant, quamvis multi, ab eo ſcripti, periere, vir, Cardano judice, antiquis ſcriptoribus comparandus. Inter alia animalia *Indiæ* occidentalis *Inguanas* exactè deſcribit, ſcilicet ex ſerpentum Quadrupedum genere beſtiolam haud mediocrem eo *Indi* avidè veſcebantur, & in deliciis habuerunt; homines vero *Hiſpani* ad eorum exemplum illum in cibis ſuis quoque poſuerunt: neque enim eius guſtus diſplicuit, etiam cuniculorum carne multo Sapidior: imo neminem, inquit ille, eorum eſus lædit, niſi quem Lues Venerea affecerit; de quo quidem morbo, *etiamſi diu ſanati ſint*, tamen iis noxam *protinus* infert, & morbum, ex aliquot annis *ſopitum*, *denuo excitat*, *renovatque*; id quod noſtri homines *infinitis*

[a] *Fern. l. cap.* 4.

multis exemplis experti ſunt: Hæc *ille*. Adeoque haud ita abſurdum eſt credere Luem hanc originem ſuam ex ſimili, ſi non ipſa illa, cauſa habuiſſe; cum ex eorum quidem eſu protinus renaſcatur malum, diu ante quaſi extinctum.

Ad hæc à me facit illud, nimirum in pudendis utriuſq; ſexus hoc malo affectorum, etiam cum alia ſymptomata diu deſierunt, tamen ibi naſci ſolere *Criſtas* quaſdam ſpiſſe *dentas* non aliter, quam in ſerpente *Inguanas*; cujus corpus iſtiuſmodi criſtis ex toto fere circumſcribitur: propria ſane *repræſentatio*, à quo animali ortum ſuum deduxiſſet malum: hæc autem mala criſtata, inter condilomata & mariſcas ab aliis fortaſſe numerata ſunt; etiamſi ea ferè ſine *ullo dolore & tenuitate* membranacea conſpicua ſint.

Animalia autem venenata contagii ſui *charateres proprios & peculiares* imprimere haud rarum eſt ex. gr. In Hydrophobia à canis rabioſi morſu, & antiquis & modernis authoribus confeſſus *Latratus*; item deglutiendi *canina voracitas*; item *Lambendi* potius, quam bibendi, aſſidua linguæ exertione, *aptitudo*. Ab aranei *Pulicis* morſu, *Tarantula* dicti, aſſidua ſaltandi cupiditas; neque iſtiuſmodi araneorum greſſus alius eſt, quam, more pulicum, de loco in locum ſaltatio. Illud quidem non ignoro, à quibuſdam etiam doctis viris pro fabula haberi; at mihi certè non ita, cui araneorum mores cæteris paulo diligentius perſpecti ſunt: imo, id genus araneorum in fervidis, *Calabriæ* puta, regionibus dari poſſe, à quibus pernicioſiſſimi morſus inferri poſſunt: Rerum quidem naturæ hiſtoria tantum incepta eſt, adeoque nihil miror illud & id genus infinita alia Phænomena nos latere, & non ſine injuria ſuſpecta eſſe.

Porro qui *leporem marinum* ſumpſerint (id eſt, limacis nudi marini aliquam ſpeciem, qui fere omnes, etiam in noſtro marini inventi, purpurei ſunt) urinam *purpurei coloris* reddunt: & in ſomnis *litoris pulſi flutus* ſubinde audire videntur: Corpus fit ijs lividum *Scribonio Largo*, & *Dioſcoride* authoribus.

A *Salamandra* (quod è ſerpentum quadrupedum genere eſt, greſſu in valido & pigerrimo, lingua longum exerta & *aſpera*, muſcas captans) lingua exaſperatur, corpus invalidum & exolutum fit; eodem authore: ſed de his plus ſatis.

Denique, nonnulla ſymptomata (ſupra comprehenſa) à morſu canis rabidi huc accedunt, & ad hanc noſtram conjecturam firmandam apprime faciunt; nempe *Satyriaſis*, & haud diſſimilis *Gonorrhæa*; ita infectio propagari poteſt de beſtiola in hominem & de homine in hominem ex ipſo jam infecti traduce.

Hujus autem Luis origine ſic poſita ad ejus cauſam efficientem procedam: quæ, ut mihi videtur, pernicioſa labes eſt ex ſui generis veneno, atractu multiplici, ſupra comprehenſo, & contagione, contracta. Hujus autem veneni vis & efficacia *hebetior* eſſe videtur, quod ſeminudas tantum partes & cutem minime integram contaminare potis eſt; item quod aliquando diutius in nobis deliteſcit, antequam manifeſtis ſignis ſeſe prodat. Item, ut venenum magis eluceſcat, cuicunque particulæ primùm inſederit, illic inhæreſcens puſtulam ferè excitare ſolet; ſi à pudendis ex. gr. initium habet, puſtulas in his primum, ulcuſcula evocat contumacia & mali moris: Igitur ſi hæc & ſimilia benè perpendamus, non ſimplicem humorum putredinem cauſam adæquatam, ſed veneni alicujus peculiaris participem eſſe Luem hanc nobis affirmare neceſſe eſt. Etenim à nimia portione in totum corpus diſſeminata, non aliter ſerpit, quam quæ à canis rabioſi morſu infertur.

Contagionem autem Veneream, ubi ſcilicet integra cutis eſt, nec aliquo vulnere læditur, ut in canis ferè rabidi morſu, ſic breviter intelligo: Nimirum, humor aliquis venenoſus è muliere Lue affecta homini transfertur, adhæretq;: is verò humor, quod tenuis & acris, ſeſe primùm inſinuat in oſcula vaſorum excretoriorum, quæ ferè ab œſtro Venere patent, perindè ut à frigore contrahi, ac in tubercula ſe erigere ſolent. At nec iſtiuſmodi veneni vis tanta eſt, quin integra

cutis

cutis ſatis bene ei reſiſtere poſſit: ideoque in ore, circaque glandem penis nudatam, vulva, mammarum papillis, quod in his partibus oſcula vaſorum excretoriorum minus firmentur, id malitiam ſuam potentius exerere ſolet.

Cum autem *vaſa excretoria* non *meri canales* ſint, & perpetuo ſine mora humorum tranſitui tantum deſtinata, ſed etiam receptacula, quatenus humores excernendi diutius inibi reſtitent: id quod a *Gliſſonio* noſtro de Poro bilario eiuſque ramificationibus ſatis confirmatur, ex quo reliquorum ductuum excretoriorum analogia manifeſta eſt. Item, cum humores excernendi ex aliqua certe ſui parte poſſint *regurgitare in habitum* corporis: maxime ſi ab aliqua cauſa ductum excretoriorum oſcula coarctentur: Cumque is *humor* in Lue venenoſus ſumme *inflammatorius* ſit, ut ex eius infectu aliquando prompto adurenteque veſiculas excitando in ipſa glande, aliiſque infinitis exemplis, in progreſſu ſtatuque morbi ſeſe prodentibus, abunde conſtat: Phænomena in Lue Vulgaria facile intelligantur. Hinc itaque Gonorrhææ virulentæ ratio, ex qua prima fere huius Tragædiæ notitia, nempe ubi paraſtatarum, glandularum & veſicularum ſeminalium ductus acredine venerea inflammantur, & regurgitat humor infectus: ita ipſi etiam ductus vellicantur ab humore acri, ſerumque adeo ab arteriis eo propulſum validius efluit ex habitu corporis, atque ex *fracedine* ductuum *venen ſa* citius corrumpitur. Item Bubonum intumeſcentia hinc cluceſcit, nempe ubi ſtagnat iſtiuſmodi humor Infectus. Item cur tantopere caput, eiuſque ductus ſalivales in oculis, in ore, in faucibus, in palato, petat, ratio eſt, quod ex iis ſerum infectum [ex regurgitatione ductuum, circa penem puta] facilius erumpat, nimirum tali humori recipiendo, evacuandoque maxime totius corporis uſitatis & *capacibus* vaſis.

Cum autem huius morbi infinita exempla paſſim occurrant, ea, quæ, maxime nota, & ſuis ſymptomatibus facile diſcernenda ſunt, fere omitto, alia vero magis *occulta*, *incognita*, & *ſuſpectæ tantum labis*, & fere ex adiuvantibus tantum agnoſcenda, *exempla* in Lucem proferre operæ prætium eſſe exiſtimo.

ÆGROTUS I.

Mulier quædam marito ex viginti annis Lue Venerea affecto, & iam diu ſano, (certe ex propria opinione) nupta, ex ſecundo Puerperio, menſe iam finito, tumorem contra uterum obliquum, non ſine aliquo dolore, ſenſit: ab Utero vero toto puerperii tempore gravis odoris quædam ſanies effuſa eſt, tandem uterina purgatione ex conſueto ceſſante, is tumor paulum auctus eſt; item ſub eo tempore febricula acceſſit, quæ, certis quaſi periodis quotidia exacerbata, ex intermittentium genere eſſe videbatur: fæminam lenioribus medicamenti purgavi at ſine effectu, nam tumor & dolore & magnitudine indies multum increvit, adeoque curationis rationem protinus mutavi, & cataplaſmata ex emollientibus, maturantibus, & anodynis ſuperinjeci, item ſimul ativenereum Apozema, cui *Cortex Peruvianus* ficuſque larga manu iniectæ ſunt, aliquoties in die propinavi: poſt 10. dies Chirurgus, cauſtico primum admoto, abſceſſum media plaga aperuit, quo vulnere magna puris copia effuſa eſt ad 20. dies vulnus clauditur, interim apozema ſupra ſcriptum aſſidue, &, vulnere ad integritatem ſe contrahente, *Hiera antiquam* ſimplicem ter, quaterve ſumpſit. Convaluit. Hoc mihi contigit ante aliquot an.os.

ÆGROTUS II.

Mediæ ætatis mulier quædam a puerperio graviſſimis doloribus ab utero affecta eſt, tandem ex altero latere, paulo infra umbilicum ad inguin, tumor ortus eſt, altero menſe à tumore incepto accerſitus, fæminam tabidam ſupra fidem inveni, cubili defixam, die nocteque præ cruciatibus exclamantem, tumorem admodum durum, capitis infantis ad inſtar magnitudinis, vidi, tumor pleriſque medicis cancer uterinus exiſtimatus eſt, multa tam extra quam intra adhibita ſunt, at ſine ullo effectu. Huic protinus purgatoriam medicinā validam, ex *Hiera* anti-

antiqua, ſecundùm *Scribonii Largi* mentem *duplicata*, propinavi; item alternis diebus Antivenerea, & alternis diebus invicem purgationes, repetere juſſi. Quid fit? Octidui ſpatio tumor ex toto diſparuit, lecto egreſſa eſt mulier. Convaluit præter omnium expectationem.

ÆGROTUS III.

Mulier 30 annos nata, in *Clare-Market* habitans, ex ſecundo puerperio, ad ſecundum menſem tumore duro è regione Uteri, ad alterum inguen paulùm inclinante, graviter affecta eſt, non ſine febricula. Me vocavit: cùm pus ex tactu confectum eſſe videretur, anti-venereum Apozema ter quotidiè propinavi: biduo autem ab adventu meo Chirurgum incidere tumorem juſſi à quo vulnere infinitum pus fœtidum effuſum eſt. Paucis ſeptimanis fæmina ad integritatem reſtituta eſt. Maritum clam, & in aure, monui de malo Uxori inflicto; neque ſe olim Lue Venerea affectum fuiſſe negavit, ſed jam à multis annis, certè ex propria æſtimatione, ab illo morbo convaluit.

ÆGROTUS IV.

Mulier quædam ex puerperio multo fluore, albo dicto, valdè afflicta eſt: mox eo ex parte ceſſante in aſſiduam diarrhœam, at citra graviora tormina, incidit. Etenim huic à multis multa data ſunt; at inutilia omnia. Aquæ chalybeatæ, falſo ſic dictæ, & ipſe crocus, ferrumve vario lenocinio apparatum, infinitio aſtringentia ſimplicia, cumque rhabarbaro toſto admiſta, opiumq; diverſimodè confectum, ne hilum profuere. Ad tertium annum malum aſſiduè protractum eſt; penè jam tabe conſumpta eſt fœmina; ipſe tandem acceritus maritum clam monui de uxoris malo, quod graviter tulit, tamen libenter confeſſus eſt, ſe prima juventute iſtiuſmodi labem contraxiſſe; at præter aliquos, idque rariſſimè, contingentes dolores vagos, ſe ne ſuſpicionem quidem alicujus mali habere; imò nec ejus filiam, octo jam annos natam, alicujus vitii impreſſionem unquam indicaſſe, adeoque ejus uxorem minimè contaminari poſſe. Ampliùs contendere nolui: Reſpondi, tardiùs eſſe quàm ut propriis medicamentis opem ferre poſſem. Rus abiit mulier uno vel altero lapide ab urbe; eoque malo obiit.

ÆGROTUS V.

Mulieri cuidam primariæ, marito Lue Venerea affecto, &, ut fieri ſolet, *bene ſanato* plures annos nuptæ, ſalivæ tenuis vehementer moveri conſuevit; at ſine gravedine aliqua, tuſſi, aut deſtillatione certè moleſta: tamen ſalivæ ad libram unam vel alteram die nocteque effundi ſolebat, ut ipſa & ego etiam aliquoties ex linteis madidis conjecturam fecimus. Hæc autem obiter notavi: Cum marito, ex febre putrida laboranti, bis aut ter triemii ſpatio, medicinam feciſſem, aliquoties è magnis periculis evaſit vir tricongiarius tandem obiit; altero poſt eius obitum anno optima fœmina, ea ſalivatione ſpontanea jam in aſſiduam tuſſim converſa, graviter afflicta eſt: in manibus præcipuorum huius Urbis medicorum diutius fuit; ab omnibus malum pro ſimplici Phthiſi habitum eſt; biennium & amplius medicè vixit, tandem fato ſuccubuit.

ÆGROTUS VI.

Quidam quinquagenarius, ante 14 annos Gonorrhæa leniter virulenta, ſi id fieri poteſt, affectus eſt remediiſque vulgaribus, ex eius relatione, ſubito convaluit, nec amplius recidivam paſſus eſt aut ullum grave ſymptoma. Vino & potationibus aſſiduè deditus eſt, ex improviſo tandem ambabus manibus & altero pede reſolutus eſt, non ſine oris tortura: hanc paralyſim ſubitam levis ſalivatio excepit indies increſcens; ſeſquiannum rurales Medici hominem fruſtrà tractarunt, & *aquas calidas* ad dies plures bis ingreſſus eſt: at nihil profuerunt. *Londinum* venit, & ſe meæ curæ commiſit:

terum pedem trahebat, manuſque ita contractæ fuere & rigidæ, ut nec digitis aliquid comprimere, nec intra eos aliquod depoſitum eiicere potuit; pleraque verba vix articulatim pronunciavit; at omnium iam longè graviſſimum ſymptoma ſalivatio ſpontanea fuit; quæ hominem die nocteque vehementer moleſtavit, imbecilem reddidit, & omnibus remediis obſtitit. Huius autem ſalivæ lentorem & fœtorem ingratum curioſiùs obſervavi, qualis eſſe ſolet ab Hydrargyri inunctione. Huic autem malo ſic protinus occurrendum putavi. Apozema ex Guaiaco, &c. confectum citra ſudorem propinavi. Vinum & carnem homini mareſcenti, & quia eo in bona valetudine admodum uſus eſt, indulſi; quarto quoque die Hiera Diacolocynthidis ſimplici ex decocto Epithymi, alvum movi: at Salivatio non ante tertium menſem ex toto deſiit; tandem cardiacis & calidis aromatis eius viſcera confirmata ſunt; intra ſex menſes manum ita firmam habuit, ut iam ſcribere poſſet, imo aliquot miliaria ambulare; & domum tantùm non integer rediit.

ÆGROTUS VII.

Quidam iuvenis, admodum robuſtus vino & ſcortis deditus, Rheumatiſmo graviſſimè correptus eſt, maximè nocte præ cruciatibus infinitis, in capite, mediſque tibiis, regione interſcapulari, & alibi corporis, citra ullum tumorem, afflictus, ut nec cubili ſe continere, nedùm dormire, poſſet, item his malis febris inſuper aliqua intermittens annexa eſt, horrore, incendio, ſudore certis horis quotidiè circumſcripta; quod ex pulſu celeri, urina valde bilioſa, & tempore acceſſionis, mihi liquido conſtitit. Venam in brachio protinus incidere iuſſi, è quo ſanguis admodum lentus & crudus ad libram miſſus eſt; deinde Apozema ad Luem ſimul & Febrifugum validum ter quotidie propinavi. Sudorem Sp. C. C. ad ℈ ß. ex aq. lact. alexiterii dict. excitavi. Alternis diebus per tres vices ſanguinem mittendum curavit; quotidie enematis fortioribus alvu ſollicitavi, nocte ſomnium opio conciliavi. Octiduo elapſo, cum Urina primum paulo pallidior viſa eſt, *Cort. Peruvianum* ad ʒii. ex vino, bis quotidie ſummendum propoſui. Decimoquinto die exiit foras integer; at multo diutius Apozemate ſuprà poſito uſus eſt. Convaluit.

ÆGROTUS VIII.

Mulier, viginti quinque annos nata, ex ſeptennio nupta, obeſa, ad tres minimum menſes doloribus quibuſdam punctoriis in cruribus, maximeque pedibus, eorumq; vehementi ardore graviter cruciata eſt. Item huic aſſiduus capitis dolor, huic præterea tuſſis die nocteque vexatiſſima, ut inſomnis planè fuerit ad aliquot menſes. Accerſitus, fœminam in veni febricula lecto detentam, Urinam admodum rufam, qualis Ictericorum eſſe ſolet. Clam maritum de Uxoris malo monui, haud inficias ibat; mutuſque aſſentire videbatur. Huic protinus ſanguinem ad libram miſi. Poſtridie calamelanos ℈i. ex Electuarii lenitivi ʒi. dedi. Potionemque hora una elapſa, Decocti amari cum Senna ad ℥iiii. propinavi. Et vomitu & deiectione bene fecit, ea nocte opio ſomnum conciliavi. Tertio, huiuſmodi pulverem præſcripſi, *Cocheineil.* ʒi. *Oſſis ſepiæ optime lævigati* ʒß. *m. f. Pulvis*) Huius ʒii. ſexta quoque hora ſumpſit. Item Decoctum validum Guaiaci, &c. ex more noſtro, omnis potionis loco, vino albo omnigeno non excluſo. Bolum & Hauſtum purgatorium tribus amplius vicibus ſumpſit, at ex calamelanos ad x. tantum grana Octidui ſpatio urina primum fit optimi coloris & conſiſtentiæ qualis ſanorum: ad decimum quintum diem & dolor & omnino tuſſis deſiit. Convaluit.

ÆGROTUS IX.

Infans quædam ex nutrice inquinata annum tertium agens, hæmorrhagia, capitis dolore præcedente, uſque ad de-

liquium, affecta eſt; ad unum vero ætatis ſuæ decimum quartum, Veſiculæ ſive puſtulæ quædam, modo in fronte, at ſæpius ad imum naſum, oriri conſueverunt hæ veſiculæ mali moris fuerunt, & aliquot veſtigia ſive cicatrices ſui reliquerunt ad inſtar variolarum: ubi jam menſtrua apparere ceperunt tuſſi graviſſima & febricula affecta eſt; & ſimplex Phthiſis judicata eſt: Fonticulo in brachio, & diæta ex Guaiaco, cui *Cortex Peruvianus* adjectus eſt, & medicamentis purgatoriis tandem convaluit; imo ejus extrema macies in habitum pleniorem pinguemq; mutata eſt. At deinceps valetudinariam vitam egit; modo capitis dolore, modo raris aliquot puſtulis circa faciem orientibus, at ſæpius tuſſi & ſpirandi difficultate oppreſſa eſt.

ÆGROTUS X.

Lichenes Venereæ admodum vulgares ſunt, & paſſim occurrunt; non tantum in iis hominibus, qui Lue affecti & pro ſanatis habentur, ſed in aliis etiam non ſuſpectis. Ejus autem mali hæc ferè conditio eſt: In cute alba, vel pectus totum vel præcordia, vel collum, aut fœmina & inguina late occupat quædam flavedo, minutiſſimis puncturis rufis exaſperata, iſtiuſmodi vero maculata cutis, fere tempore æſtivo moleſtiſſimo pruritu ægrum torquet, præcipue noctu quas ideo inſomnes peragunt.

Item in hac Urbe valde frequens eſt Herpes, dicam an Scabies quædam ſicca Venerea, admodum contagioſa, vexatiſſimum malumque, ut nihil ſuprà. Hujus autem notæ ſunt, puſtulæ quædam exiguæ, modo tantum corpus infeſtantes modo brachia aut crura tantum, fere ſine pure, imo etiamſi unguibus incidantur, tamen ſiccæ eſſe non deſinunt interdum in cute permanent, ſæpius vero latent & ægre ſentiri poſſint, niſi ab infeſto & aſſiduo, maxime nocturno pruritu.

His vero remediis uti ſoleo, præter decoctum Guaiaci, &c. & purgationes proprias, nimirum, priorem labem ſucco limonis ex ſero lactis fovere ſoleo: item illæ, ſi admodum pertinaces ſunt, & poſterior, etiam labes, maxime Unguento *Catapſoras*, vel per ſe, vel alio diluto, cum bono eventu & tuto illini poſſint; ut ſæpius expertus ſum: Imo tu velim ſcias hæc mala nullis remediis niſi ex Hydrargyro confectis extirpari poſſe.

ÆGROTUS XI.

Quinquagenarius quidam ex aliquot annis *Iſcuria* graviter affectus eſt; à tertio ejus coniugio id illi accidit; eius fœmina valetudinaria, & quantum ex voce impedita, ob aliquem, putà in palato defectum, & vultu, coniicere mihi licuit, ex Lue inquinata: certe is vir mucum quendam fœtidum & ſanguineis fibris interſperſum copioſe cum urina excernere ſolet, non ſine infinito cruciatu in pene. Huic autem ſic putavi ſuccurrendum eſſe: nimirum, ℞ ♃. *Spiritus Vini rectificatiſſimi* . ℔ß. *Gummi Guaiaci* ℥ß. *Cantharidum* ʒI. *Cocheineil.* ℥II. *Succi Hypociſtidis* ʒII. *Spir. Sulph.* ℈I. *digerantur cinere calido ad* 12. *horas*; *filtrentur per chartam bibulam*. Huius medicinæ guttas XL. ex cerevifia tepida mane & tantundem veſperi quotidie propinavi, quo ſane remedio, bono effectu, ad tres menſes uſus eſt, idemque à me infinitis gratiis propter inſigne beneficium reddit is, etiam rogavit. Etenim malum diuturnum iam potuiſſe tolerari, haud nihil eſt.

ÆGROTUS XII.

Vidua quædam iuvenis, graviſſimo Urinæ ardore & punctionibus ibidem, item Condylomatis cancroſis in pudendi labiis, non ſine vehementi capitis dolore, afflicta eſt, maritus eius ex anno ruri Lue mortuus eſt, ipſa *Londinum* venit, & me coram obſtetrice de morbo conſuluit, Hanc autem ſic curare cogitavi; nimirùm illam purgavi quarto quo-

quoque die pilulis de duobus, quibus æqua pars Mercurij dulcis adjecta eſt. Item Apozemate ex Guajaco, &c. pro potu quotidiano, citra ſudorem. Item, [℞. *Cochleineil* ℥iii. *Cantharid.* ʒi. *Vini Rhenani* ℔i. *miſce*, *digeratur per diem B. M.*) hujus cochleare è decocto Guajaci ℥iiii. bis quotidie ſumpſit; quorum uſu Gonorrhæa admodùm virulenta, fœtidum & ſanguineo viridem purem effundens, integre ſublata eſt; & duobus plus minus menſibus ſine ulla ope Chirurgica, etiam ulcera ſiccatá ſunt, dolorque capitis ex toto deſiit.

ÆGROTUS XIII.

Quidam juvenis ter Gonorrhæa affectus eſt, non ſine aliis gravibus Luis ſyptomatibus. Tertia vice ad me venit, Urinæ ardore punctorio, item deſtillatione puris ſubviridis. Hominem ſtatim *calomelano* purgavi pilulis fortioribus additis; intra triduum pus attenuantur, & pellucidum fit, quo tempore collyrium injeci hujuſmodi, (℞. *Aquæ Plantan. Papaveris Rhæados*, *an.* ℥iii *Opii bene uſtulati* ʒi. *Mellis Roſati* ℥i. *Trochiſcorum ex Minio puro metallico* ʒii *m.*) intra ſeptiduum & Urinæ punctiones & Gonorrhæa ex toto deſierunt. Decocto autem Guajaci diu uſus eſt citra ſudorem, quo integre convaluit.

ÆGROTUS XIV.

Quidam juvenis jam primum Lue inquinatur; illi in Glande veſicula cancroſa orta eſt, at ſine Gonorrhæa aut ullis punctionibus inter medendum; ſub eodem tempore in utroque inguine inſuper bubo ſentitur; & jam inhorruit & febricula incenſa eſt; propterea ingens capitis dolor, & in cruribus puncturæ intolerabiles. Hominem ſic protinus reſtitui: Alternis diebus calamelanos ℈j. ex Electuario lenitivo dedi; ſanguinem e brachio ad libram miſi; decoctum valentiſſimum Guajaci, cui Cocheineil ad ℥iij. adjectum eſt, propinavi. Chirurgus veſiculam cito curavit præcipitato rubro ex aliquo digeſtivo; bubones à tertia medicina purgatoria diſparuerunt; ad tres ſeptimanas convaluit; diu tamen Apozemate ſuprà ſcripto uſus eſt citra ſudorem, & vino albo carneque minime abſtinuit.

ÆGROTUS XV.

Juvenis quidam, triginta annos natus, bis Lue infectus eſt, & toties ſalivationem cum Hydrargyro paſſus eſt at non ſine recidiva; etenim huic lingua & fauces & ipſe penis Ulceribus cancroſis miſere affectæ ſunt; etiamſi optimorum chirurgorum ope, methodo vexatiſſima diu à ſalivatione ultima uſus fuit. Hunc ſic reſtitui. Propter ſummam ſtomachi imbecillitatem, vinum ei album Gallicum libenter indulſi; item, propterea quod Hydrargyri copiam ſupra fidem ſumpſiſſet, (nam ultima ſalivatio per calamelanos admodum difficulter mota eſt) ſucco limonum in omni intinctu uſus eſt. Hiera antiqua duplicata eum admodum frequenter purgavi; interdum aliquot grana, idque raro & parce, Mercurij dulcis ex bolo Mithridatij dedi; pridie nocte ante medicamentum purgatorium deſignatum, Decoctum Guajaci, &c. aſſidue citra ſudorem propinavi. Chirurgus *Mullins*, egregius artifex, quem accerſivi, & oris & penis Ulcera diligenter curavit: intra ſex menſes integram ſanitatem recuperavit, nihil mali relicto, præter lichenes quoſdam; at citra cruciatum aut contagium, quod ſcio, Uxori datum, & optima valetudine fruitur jam ex ſeptennio.

Hactenus de Lue Venerea aliquot pauca at diverſa pro inſtituto noſtro Exempla breviter expoſuimus; mox de Curationis ſcopo dicemus, qui in purgatione, medicamentis ex Hydrargyro confectis, præcipueque nunquam ſatis laudando illo Mercurio dulci dicto, & Guajaci decocto conſiſti; imo his fere

duobus medicamentis tota curationis methodus hodiè includitur. Horum itaque medicamentorum virtutes paucis pro more noſtro examinare volumus.

Hydrargyrus autem primum inventus, & huic malo cum aliquo ſucceſſu adhibitus eſt, at extrà tantum & in unguentis. Hoc *debemus Arabum Scholæ* authore *Fernelio*. Illud quidem non ignoro, *Arabes* literarum ſtudium coluiſſe poſt *Græcos*: *Arabes*, inquam, ad *Octavo Seculo* omnium ſcientiarum artiumq; utilium & præcipuè medicinæ munumenta è Græca in linguam ſuam traduxiſſe. At pace tanti viri, facile ſui ſeculi doctiſſimi Medici, Hydrargyri multiplex uſus, etiam ad Scabiem ab antiquiſſimis Medicis Græcis diducendus eſt. Etenim *Dioſcorides* expreſſis verbis ita perhibet, *cinnabaris*, cerato excepta, papularum eruptionibus, ambuſtis igni medetur; *cinnabaris autem & optimum & ipſiſſimum Hydrargyri metallum* eſt. Item idem medicamentum alio nomine apud antiquos *minium* appellatur, & ſinopicum præ ceteris valdè commendatus: Hydrargyrus fit ex Minio, quod abuſive cinnabaris dicitur; *lib.* 5. *cap.* 6. Unde conſtat cinnabarim & minium, certe antiquis pleriſque, ſynonyma fuiſſe: imò cinnabari optimi coloris minium quoddam *Africanum* fuit, quo nomine inſtitores ejus temporis omnigenum minium appellaſſe veriſimile eſt.

Atq; ex hoc fit Emplaſtrum rubrum adverſus morſus ferarum apud *C. Celſum*, quod ſane pro nobis maxime fecit; ſi quidem Hydrargyrum ex reſina Terebinthinæ ad contagioſa vulnera aptum eſſe confirmatur. Rurſus, apud *Æginetam* exſtat Emplaſtrum ex Cinnabari ad Tophos & alios omnis generis induratos tumores, Porrò, adeo mite remedium apud antiquos creditum eſt, ut ad oculorum inflammationes efficaciter cohibendas commendarunt, *Dioſcoride* authore: atque hæc ſatis ſunt de externo ejus uſu apud antiquos Græcos. De interno autem *Myrepſius* audiendus eſt, (*cap.* 62. *de Antidotis*) is inter Antidotos omninò neceſſarias ad difficultatem Urinæ & ſtillicidium & calculoſos unam à *Galeno* tranſcripſit, in qua cinnabaris drachmæ ſex inſunt. *Ætius* quidem eandem Antidotum. *Philagrio* inſcribit, cui forte cinnabaris ex aliqua temeraria, non minus quam timida ſuſpicione minus arriſerit; ſed animadvertendum eſt in hac Antidoto ineſſe quoque Lapidis *Siriaci* (fortè *Judaici*) drachmas 35. adeòque vim ejus potiorem metallis deberi, veriſimile eſt: & perperam cinnabarim ideo ad *Philagrio* excludi: qua tamen omiſſa Antidotum à *Philagrio* denominare voluit *Ætius*, quam à *Galeno*, cujus compoſitio cinnabarim incluſam habuit.

Hinc adeò evidenter diſcimus (quod demonſtrandum propoſuimus) apud antiquos Cinnabarim, id eſt Hydrargyri purum putum metallum, medicamentum natum & non ullo lenocinio vitiatum, ad omnes uſus in Lue Venera maximè requiſitos tam intra, quam extra, adhibitum fuiſſe; nimirùm *ad Urinæ difficultatem*, quod genus remedii Gonorrhæa virulenta maximè deſiderat; *ad Ignis ambuſta & inflammationes*; ambuſtis autem veſiculæ propriè oriuntur Lue: ad *tumores omnigenos induratos*, ex quo mali genera Bubones Venerei ſunt: ad *papulas erumpentes*; & quæ, quæſo, fœdiores papulæ: quàm quæ ex tur; eadem mala in pene frequentiſſimà ex lue oriri ſolent; Poſtremò, ad *ferarum morſus* ex reſina Terebinthina; atque ita prodeſt ad Luis efficientem & primariam cauſa. Quorſum itaque *Arabibus* damus, quod *Antiquis Græcis* jure meritò debetur?

Illud quidem fateor, aliam rem eſſe Hydrargyrum, atque aliam Cinnabarim: at in Cinnabari Hydrargyri vis nativa lenis, & benigna eſt; cum ide mi ex lapide coctus, & ignem expertus tantum non venenum eſt, & inteſtina exedii; imo ex Terebinthina aut adipe articulis inunctus, linguam, fauces, totumque caput intumeſcere facit, ſalivamque vehementer movet, haud aliter quam ex intenſo aliquo frigore, cui corpus exponitur, gravedines deſtilationeſque pituitæ motinus oriuntur; ad eundem modum venas

quas

quaslibet, præcipuè lymphæ ferendæ dicatas, torpore quodam infeſtat: rigorem autem torporemque genuinum eſſe Hydrargyri effectum cuilibet experiri licet. Etenim tu velim demittas digitum in Hydrargirum, paucis momentis illum pallidum, mortui inſtar membri, extrahes: imò vi quadam narcotica tremores nervorumque reſolutiones ex ejus aſſiduo uſu oriri neminem operariorum latet: ad hæc, quòd Hydrargyro inunctis ægrè adeò medicamentis purgantibus alvum moveri, ut ea duplo validiora, quàm ante facilè perferunt; ſcilicet, à ſtupore viſceribus inducto.

At qui fit, inquies, ſalivam, non ipſum ſanguinem moveri? Ita quidem haud rarò evenit; ab intenſo gelu multi hemorrhagiis corripi ſolent; ad eundem modum in Ptyaliſmo ex Hydrargyro interdum diſenterias, & ſanguinis è gingivis profluvium contingere ſolere abundè teſtatur Hiſtoria medicinalis: Saliva tamen ſola diu & vehementer movetur. Ea autem res paulò altiùs deducenda eſt. Cum lymphæ & aſſidua ſeparatio & in ſanguinem reditus neceſſarius eſt, propter rationes alibi exponendas, ubi de natura ſanguinis privatim agemus; cumque propter ſummam Lymphæ ductuum teneritudinem qua ſtupore facilè afficiantur ab Hydrargyri inunctione, illa debita lymphæ ſeparatio reditusque in venas ſanguineas multùm impediatur, neceſſe eſt; vaſaque adeo ſanguinea ſupra modum impleri ſuo alienoque humore, tantâmque lymphæ copiam ſolis arteriis veniſque contineri non poſſe. Igitur aſſidua vi & pulſu arteriarum, lympha per propria vaſa ægrè jam reflua, (quæ ex intenſo Hydrargyri frigore tonum jam ſuum & vigorem amiſiſſe diximus,) ad *Salivæ maiores ductus excretorios*, (ſcilicet qua patentior porta detur) qui fere in ore ſunt, propellitur effunditurque. Etenim niſi lympha, propter dictam cauſam, jam ſupervacanea aſſiduè evacuaretur, ne cor ſuffocatione perpetua deficeret, ſuòque gravi oneri ſuccumberet, metuendum eſt: hinc adeo frequens & familiare eſt delinquum in primo Salivationis impetu; item Glandularum capitiſq; infinita intumeſcentia. Ad hæc, ſi ob aliquam cauſam ſalivæ exitus in ore impediretur, ea protinùs totis inteſtinis excerneretur, & Diarrhæa [ſalutifera tamen] vehementer infeſtaret; ſiquidem ibidem quoque innumeræ glandulæ *Salivæ excretoriæ* ſunt, non aliter quàm in ore; etiamſi præter unum *pancreaticum ductum* alii minutiſſimi ſunt, tamen multitudine infinita eorum parvitas compenſatur. Adeoq; in hoc tota *ſalivatio ratio* verſatur, nimirùm intra ſanguinea vaſa lympham cohibendo, quæ jugi circuitu aſſiduè & neceſſariò ſeparari & denuò inferri debet; ab artuum verò inunctione, propter vaſorum Lymphaticorum torpidorum tenuiſſimæ texturæ depravationem & ineptitudinem, ejus reditus eo præpeditur veniſque adeò ſanguineis uſque circuire cogitur ad gravem cordis arteriarumque inundationem, per *emiſſaria* Salivæ ductuum tantùm deplendam; neque enim arteriis ſe exonerandi alia ratio niſi ductibus excretoriis relinquitur. Quemadmodum ſi forte à frigore, mutilatione alicujus membri, vel à ligatura, menſura & modus Venarum diminuatur, pulmo à catarrhis infeſtari, vel hæmorrhagia, hydropſve oriri ſolet.

At noſtri homines magna induſtria Hydrargyrum *operi interno* tuto adhibuerunt, ejuſmodi itaque remedii jam ſecuri eſſe poſſumus; quod ejus ferocia domatur, & ſalibus multipliciter adjunctis, compedes ei injiciuntur, quorum ligatura ſtrictiore fit lene remedium. Hoc equidem ſentio, noſtros homines aliquid ampliùs quàm *actum* egerunt, & eorum *artificium prætio longè materiam excedere*.

Atque ea hujus ſæculi felicitas eſt: adeòque amplius quæritur, cur ab Hydragyro in Mercurium dulcem confecto eadem tamen ſalivatio oriatur; maximè ſi adjectum ſit aliquod medicamentum aſtringens, ut in corpore, etiam invitis ſalibus ei connexis, tantiſper moretur, idemque ſpiſſius detur. Atque illa ſanè differentia eſt inter medicamentum natum; atq; idem artificiorum

ſum, nimirum ſales *adjectivos* pro ſua natura à madore caloreque ventriculi, & inteſtinorum diſsolvi, & à ſale urinoſo, è concoctione Stomachi *Septica* orto, vinculis & connexu cum Hidrargiro liberari: huncque adeo ſibi jam reſtitutum relictumque, vim ſuam indolemque denuo exerere poſſe; ſcilicet torporem Limphæ ductibus conciliando; quod illic tanto facilius efficere potis eſt, quanto corporis interior pars cute externa, digitorum puta, tenuior eſt.

Ex hoc autem Lymphæ mirifico profluvio (quæ prorsùs *nova purgationis forma eſt*, veteribus incognita) multa commoda nobis accedunt; nimirum puſtularum ardorem extinguit, exſiccatque Ulcera? non externa tantum, ſed & interna; quæ ipſa quoque veſiculis, puſtulis, ulceribuſque fœdantur cætera omitto; illud quidem veriſſimum eſt, ſolo *Ptyaliſmo* morbi radicem non evelli; imò ſuperiore ſeculo infinitis experimentis conſtabat, multos decies, & amplius curationem ex perunctione fruſtrà expertos fuiſſe: Atque idem teſtantur noſtri homines, inter alios *Vviſemannus*, *Obſ.* 53. optimus ſanè chirurgus idemque fide digniſſimus, nuperus *Anglicanus* Scriptor: vitium quidem lenit, differtque, at perniciem non aufert, neque ulla cura ſine *Guaiaco* efficax; ut nec à Guajaco ſolo aliquid expectandum eſt citra periculum recidivæ.

Igitur ut rem conficiamus *Guaiaci* etiam facultates nobis breviter expediendæ ſunt. Hic verò aliquis obiiciet, Ægrotum 16. noſtrum ſupra comprehenſum, uſu Guajaci, Hydrargiro modicè dato tantum ad grana aliquot, curatum fuiſſe; item in illa præclara *Fernelii* cura, cujuſdam quinquies fruſtra inuncti, ſolo Guajaci cremore tandem reſtituti? Reſpondeo, *Hiſtoriæ Fernelianæ* facilè fidem do; at nec ſuus æger, nec meus, nec alius quilibet ſine uſu Hidrargiri unquam integer erit; mihi autem perinde eſt, ſi unquam datus eſt, Hydrargirus: quamdiu ſanè ab ejus exhibitione ſit, non magnoper equæro; nam corpus afficit, etiam poſt triginta, & amplius annos, ut ex Trepano, & Salivatione aliquoties per ſe redintegrata nobis certò conſtat: imò nulla concoctione domari poteſt, & in glandularum *Mæandris* aliiſve corporis receſſibus latere ſolet; aliqua tandem occaſione loco moveri, & genium ſuum denuò exerere ſolere; adeoque ſi quis Hydrargirus vel intus ſumptus, vel extra corpori adhibitus unquam fuit, ex uſu Guajaci è latebris excitari, & cum antiqua ejus impreſſione, hominis ævo non delenda, tùm nova operatione partibus adhuc vitiatis curam facilitari, perficique.

Guaiacum ſanè eſt medicamentum admodum tenujum partium, & piperati guſtus, ſudoreſque adeo movere aptum. Hæ verò *piperatæ Reſinæ*, ab *India Occidentali*, *Nova* medicamenta ſunt: hujus notæ ſunt Balſamum *Peruviani* & Gummi falsò, dum Reſina Guajaci dicenda eſt, Paraliticos, ſtupidos, & quovis modo reſolutos, curat. Ejuſque adeò præcipua facultas eſt ſtupori ab Hydrargiro inducto mederi, ipſumque Hydrargirum ponderoſum, & hebes medicamentum dirigere; & in omnes corporis partes diſſipare, tandemque expellere, ſcilicet viſcera eorumque vaſa calefaciendo, penetrando, corroborando. Igitur *Guaiacum Hydrargyri*, ut *Hydrargyrus Veneni*, *in Lue Antidotum* eſt: Hydrargirus puſtularum ardores extinguendo, atque ulcera ſiccando, aliquot teneriores corporis partes ſtupore reſolvit labefactatque; contra Guajacum eaſdem partes labefactatas ſuo calore piperato fovet, expeditque, & quatenus valde reſinoſum, vi ſua emplaſtica, ex integro ſanat: viſceribus autem jam denuò invigoratis, ipſum tandem Hydrargirum, Hoſpitem torpidum & alienum, ne intra nos æternum pernoctet, circuire cogunt, ſudoreque præcipue rare-factum aut Urina, aut Vapore inſenſibili expellunt.

Atque hæc via quidem brevior, & expeditior eſt; tamen citra ſudorem idem ab eodem fit, certe medicinis purgatoriis adjuto, maximè ſi cætera boni regiminis præ-

præcepta ſerventur, at cura diutius procraſtinetur, certiſſimi tandem effectus: imo vinum, quod ſæpius expertus ſum, ſucceſſum non impedit; potius auxilio eſt.

DE SCORBUTO

Quinta *Exercitatio Medicinalis*.

PRoximo autem Lui Venereæ loco *Scorbutum* poſui, & propter morbi *novitatem*, & quod illi tot tantiſque *ſignis communibus*, valdè affinis ſit; imo ab altero dignoſcere, niſi admodum exercitato medico, haud ita facile eſt. Etenim Scorbuto ſui quoque dolores ſub noctem graviùs infeſtantes, item ſui tumores duri; ſuaque Ulcera exedentia, puſtulęque & maculæ, ſuæq; pedum punctiones, & crurum lancinationes ſunt. Veruntamen Scorbuto etiam *peculiaria ſymptomata* ſunt, in Lue Venerea minimè notanda; nimirum Gingivarum tumor, mollities & fœtor; in toto ore, cruribus, aliiſq; corporis partibus purpureę maculę *vere violaceæ*; ventris tormina; præcordiorum gravitas moleſtiſſimuſque anhelitus, ſępius ad deliquium; crurum debilitas & mira laſſitudo. Dyſenteriam, Febres erraticas, intermittentes cujuſcunque Typi, peſtilentiales, Pleuritin, Dolorem Iſchiadicum, Arthritidem, Paralyſin, Hidropem, Atrophiam Scorbuticam, aliaque infinita ſimptomata taceo, quę prima facie alios, atque alios morbos mentiuntur; ſumma tamen induſtria & admirabili ſagacitate ad *Eugaleno* primum, ſuperioris ſeculi medico docto, hæc morborum ſimulachra à ſuis archetipis penitus diſcernere & diſtinguere docemur. Illud quidem non ignoro, apud *Plinium ſtomacbaces*, & *ſcelatirbes* cujuſdam mentionem fieri, quo Milites *Romani* olim in *Belgiæ maritimis* ſubito correpti ſunt; unum eundemque morbum cum Scorbuto hodierno fuiſſe, vero non admodum diſſimile eſt: tamen à veteribus medicis prorſus neglectus eſt, neque apud eos ullibi, certè de induſtria ſcriptus, ut tantus morbus meruit, occurrit; quod loci alicujus remoti & tunc temporis parum noti, tantum indigena fuit. Superiore autem ſeculo exeunte, ut diximus, *Eugalenus* multum de Rep. literaria meruit, quod hunc primum morbum accuratè deſcripſerit. At hic Morbus jamdiu quaſi lateſcens inter haud ignobilem gentem *Flandria* Populum, ex aſſidua & aucta navigationes apud Indos novas vires acquiſivit, ut *maris ipſius* proprius & peculiaris pleriſque jam audiat, vere *morbus nauticus*, & omni populo longis itineribus naviganti; cujuslibet terræ *Europæ* ij fuerint, communis, ſive ea Navigaria calidis, frigidiſve regionibus fiat; modo nimius iis labor, & victus præter rationem ſalſus & craſſus tantum præbeatur.

Hujus autem cauſa efficiens *victus ſalſus*, eſt, ex. gr. Salſamenta è marinis piſcibus vel muria conditis, vel ſe ſiccatis, item caſeus (omnis in *Salem* caſeus ſeneſcit; id eſt, urinoſum ſepticumque, *Plin. lib.* 11. *cap.* 42.) vetus & ſalſus; atque id genus alia victus genera. Identidem potio quælibet ſalſa in hoc ſenſu eſt; ut cereviſiæ ex aqua ſubſalſa coctæ; vel quibus ſal aut calx viva adjecta eſt: quæ peſſimæ conſuetudines, in coquendis cereviſiis non lupulatis, fere per totam *Angliam* jam obtinuerunt; ſiquidem inde cereviſiarij multum lucrantur, quod ita *Potiones hordeaceæ* confectæ, & ſubito claræ fiunt, & ad acrimonia diu ſervantur. At ſanitati noſtræ interim infeſtiſſimę ſunt. His adde ipſum *marinum aerem vere ſalſum*; quod *ſalſæ pluviæ*, calidis maxime regionibus, ex fide navigantium teſtantur.]

At quomodo, inquies, id fieri poteſt; ut ex *ſale condimentorum antiquiſſimo*, & in auxilium ſtomachi concoquentis apto nato, peſſimum morbi genus oriatur; huc accedunt ſalis eximiæ virtutes; nimirùm à putredine vindicat, pruritus ſedat, Lichenas, Lepras, Pſoraſque medetur; contra omnigenum

ferarum morſus optimè facit; adverſus Opium & Fungos præclarum antidotum; ad Hydropicorum tumores diſſipandos: item abſtergit, extenuat, &c. & infinita alia, autore *Dioſcoride*. Hæc quidem contra nos maximè facere videntur. Reſpondeo; crudum ſalem his uſibus veteres non adhibuiſſe, ſed *uſtum*, ex eodem *Dioſcoride*, conſtat; ſcilicet uſtum, ſemelque locum, atque ſiccatum. Quod nobis innuere videtur, aliquid mali ab ejus *cruditate* illos metuiſſe. Deinde, ex ſalis *modico uſu quotidiano* hoc malum non naſci ſolere, orbis terrarum populi univerſi conſuetudo magno argumento eſt. Itaque ab ejus *exceſſu* tanta vitia gigni, credibile eſt: eamque rem ſic paucis expediam.

A nimio ſale ſtomachus, & inteſtina primùm vitiantur, ejus filamenta exedi, totumque ventriculum tenuiorem reddi, inflammarique quemadmodum ab aliquo alio medicamento *ſeptico* copioſè & aſſiduè in victum quotidianum dato, tandem evenire, neceſſe eſt. Huic autem rei fidem faciunt *inanis* vomendi cupiditas, præcordiorum, etiam jejuno, mira gravitas & diſtenſionis ſenſus, cum moleſtiſſimo anhelitu, non ſine animi defectione & ſubita interdum morte; imò hic & alibi cardialgia *ſubito deliquio* examinare ſolet. Inflammatione autem ſemel vitiato ſtomacho chylus crudus confici ſolet; quod is ne cibi quidem pondus diu pati poteſt; maximè cùm ab eodem cibo ſalſo potioneve continuò irritetur. Itaque crudus chylus feſtinanter in inteſtina deducitur, lacteiſque receptus, vi cordis arteriarumque elaſtica, habitum corporis permeat; at cum crudus, & *ſupra modum ſalſus* chylus in *Lympha ductus* ſeparatur, eos maxima vellicat, inflammat, corrodit; unde vaſorum tenerrimorum, & anguſtiorum adſtrictio mirifica, & ad circuitum lymphæ ineptitudo. His itaque labefactatis, ſalſus, & lentus, & craſſus chilus in venis ſanguiferis deinceps, ex magna parte, circulatur; arteriaſque adeo ob nimiam lympham multum diſtendi earumque pulſum impediri, neceſſe eſt: Pulſum autem laborare conſtat, cùm illo morbo *pulſus celer*, *parvus*, *inæqualis* inter præcipua indicia *pathognomonica* numeretur. Ab ejuſmodi autem pulſu ſanguinem *crudum*, *lentum*, *craſſum*, *ſalſumque* tarde, ægrè in orbem moveri, neceſſe eſt; a motu verò ſanguinis lento & inæquali, eum, maxime vaſis *capillaribus*, ipſiſque excretoriis ductibus ob pulſus impotentiam ac languorem, coaleſcere & ſtagnare aptum eſſe. Hinc Symptomatum facilis explicatio: nimirum *maculæ purpureæ*, ut in ſuggillationibus, & in omni vulnere contuſo latè circumcirca fieri à ſanguine coagulato novimus; item hinc proveniunt Tumores, & Hydropis Scorbutici ratio manifeſta eſt; ſcilicet à chylo ſalſo & crudo minimè circuire apto; & in hujuſmodi Hydrope tumor *durior & magis renitens* eſſe ſolet, utpote à majore vaſorum inflammatione Item Arthritidis vagæ ratio apparet à ſalſedine ſanguinis ægrè moti, & hic & illic membraneis ductibus reſtibilis ac corrumpentis. Item laſſitudinum cauſa intelligitur membrorumque diſtentio ab arteriarum nimia plenitudine. Item torpedinis, nervorum reſolutionis & contractionis; nimirum a lympha ſalſa nervis impacta & adplicita, & a nutritionis paucitate & defectu nutritionis ſane ratio, etiamſi conſiſtere videatur in perpetua arteriarum plenitudine; niſi tamen ſanguis debite per corporis habitum, neutro venarum genere obſtructo, circumferatur, ductibuſque excretoriis perpetim ventiletur accretio corporis infida erit & ſimulata; vitium quæ, non vigor (qui nutritionis tamen præcipuus effectus & ſumma utilitas) à corrumpentibus humoribus expectandus eſt. Item dolores acuti ſub noctem maxime infeſtantes, ut in lecto ne horæ quadrantem manere poſſint, quod à lecti calore ſalſus & concreſcens ſanguis paulatim fuſus liquatuſque celerius per lymphæ ductus torpentes moveri ſolet; quemadmodum in digitis nive frigefactis; quo incaleſcunt, eò acerbiſſimo dolore punctorio afficiuntur. Ultimò *Atrophia* explicatur cùm Lympha à nimia ſalſedine vitiatur, & qui mitiſſimus humor eſſe debet, fit

ſuprà modum ſalſus, craſſus, crudus, lentus, nutritionique adeò minime aptus; id eſt, qui commode & æquabili quodam tenore per omnes venas circumferri, perque vaſa excretoria à ſuperfluitatibus continue expurgari non poſſit. Huius autem rei illuſtre exemplum infantibus lacteſcentibus videmus; ubi lac a Nutricis conceptione fit ſalſum & Urinam ſalſam plene redolet ſapitque; quo lacte paucis ſeptimanis nutriti infantes, toto corporis habitu ſic vitiantur, ut tabes illa vix tota vita delenda ſit; imo infiniti atrophia pereunt, aut ſcrophulis aliiſve malis inde ortis conficiuntur. Huic autem infortunio [ut id hic obiter notem] non aliud remedium æque bonum unquam expertus ſum, ac lac novum ex alia nutrice ſana.

Quod autem *Gingivæ* intumeſcere, & cruentari; vel levi de cauſa, & putreſcere ſolent, (id quod *nautis*, præcipue in longa & moleſta navigatione, indicium eſt futuri Scorbuti) ratio eſt, lympham *ſalſam & lentam* à ſanguinis craſſamento ægre ſeparari poſſe & propter vitiatos lymphæ ductus, ad ductus, ſalivales excretorios propellitur ab arteriis; ubi in ſalivam lentam, ſalſamque conficitur, non admodum adeò effundi aptam: Gingiviſque itaque empacta, vaſi excretoriis ſubſiſtit, ampliuſque ibidem corrupta, eas tumefacit: imò *hæmorrhagiis funeſtis* ſubitò Scorbuticos corripi, propter vehementem hujus ſalſi humoris ſanguinem colliquatum ex putredine appulſum ad caput in exemplis noſtris infrà videbitur: cujus quidem ſymptomatis in hoc morbo ipſe *primus*, quod ſcio, authorſum.

Hinc liquet inſuper, cur *Hidrargirus* in hoc morbo curando [*Hartmanni* monitu, aliàs plurimum addicti chymicis remediis) nihil prodeſt: cùm & lymphæ ductus amplius infirmet, & à ſalſa ſupra modum lympha ipſe tandem vitietur; cùm ſal urinoſus vim & efficaciam ſalium acidorum deſtruat; & quod hic lympha craſſior & lentior eſt, quam quæ ſalivæ ductibus effundi poſſet.

At de ſalſedine ſanguinis aliqui meritò dubitant, cum cibum ſalſum comedentium ſanguis minime *muriaticus* eſt nec ex analyſi ſpagirica ſal marinus in eo ad pauca grana inveniri poteſt. Reſpondeo; ſani quidem, & ſalſamenta multum comedentes, herbis tamen fructibuſque ſimul victitare ſolent, qui ſalis naturam alterent, diluantque. Deinde, ſalem culinarium concoctione quidem domari, & mitem reddi poſſe; in alium ſalem, urinoſum puta, certe à ſanis, manifeſtum eſt; quod nullum alium ſalem toto uſpiam corpore reperire licet. Rurſus; de *nautarum* ſanguine omnium graviſſime Scorbuto affectorum, nemo, quod ſcio, *quatenus iſte muriaticus* ſit, adhuc experimentum fecerit. At nobis abunde ſufficit, ſi hujuſmodi ſalis copia in habitu corporis reſtiterit; cum ſal urinoſus, crudus & imperfecte coctus eoſdem effectus, e putredine ortos, perpetrare potis eſt.

Exemplum unum vel alterum ponam quibus ſales integros poſſe per habitum corporis transferri, ibidemque morulas facere clare evincitur.

Cuidam Gonorrhæa graviter affecto, ad ℥i. ſalis prunellæ ex Terebinth. in bolo exhibui; poſt aliquot horas alvus ei mota eſt, & ſub noctem, forte cum hominem viſitavi, intolerabili dolore meiendo cruciatus, matulam mihi monſtravit, qua nuper minxit: ubi ſale micante ſaturatam urinam vidi; imò aliquot guttas urinæ albicantis, in marmora ante focum poſita, ſtillavit; quæ, ut curioſe eas examinaverim, meræ ſalinæ, & ib criſtallos aculeatas ſuo more concretæ fuerunt. Idem tamen phænomenon ab eodem medicamento aliquoties exhibito, prout ſanitatem recuperavit, ex toto deſiit.

His adde; in iis, qui ſe aquis medicatis noſtris, maxime ſalſis, *Epſomenſibus* puta, aliiſve ejuſdem farinæ, ingurgitant, eorum urina ſalis calcarii particulis tam repletur, ut, ſi vitrum, ea urina plenum, inter oculum tuum & ſolem teneas, illarum infinitam micationem admiraberis. Imò ſi multum & diutius bibant, ad aliquot menſes illis ſalinis par-

particulis,) ut ex urina diligenter inſpecta liquido tibi conſtabit) non ex toto corpus vacabit,

Hactenus de Scorbuti cauſa, ejuſque accidentibus, diximus; hujus autem morbi aliquot è multis exempla, pro more noſtro, ex adverſariis tranſcribam, ut medicamentorum ſpecificorum rationem exponam

ÆGROTUS I.

Juvenis quidam robuſtus, miles, è caſtri tranſmarinis rediens, dolore per omnia membra vehementer affectus eſt; item ferè aſſiduo vomitu & diarrhæa; huic etiam maculæ quædam rubentes per totum corpus eruperunt. Sanguinem è brachio mitti juſſi: is autem refrigeratus cute craſſa ex fuſco flaveſcente obductus eſt: urinæ paucæ, craſſæ & rubræ. Hunc ſic curavi, [♃. *Vini albi Gallici* ℔. *m. Sem. Anethi* ℥*i. fœniculi dulcis* ℥*ii. Gingiberis raſi* ℥ *m. ad duodecim horas vaſe diligenter clauſo leniter coquatur*.] Hujus medicamenti ℥*ii.* ter minimùm quotidiè quantùm calide id ferre potuit, propinavimus. Convaluit,

ÆGROTUS II.

Vir quidam, obeſus, ab aliquot menſibus, neſcio quo languore & horrore, quotidiè recurrente, affectus eſt; item huic gravis in lumbis capiteque dolor; matutini ſudores valde frigidi; Tuſſis; ſpiritus difficultas; nulla ciborum appetentia; lingua non arida, tamen ſiticuloſus; decumbendi in lecto aſſidua cupiditas; pulſus parvus & debilis urina admodum billioſa: huic ſuccos *Naſtrutii* & *Cochleariæ* ex vino rubro propinavi: & quamvis aliquoties inhorruit, tamen & urina pallida & ſudores paulo tepidiores; item ſpiritus multo facilior Balſamum Martis ad grana x. ad tuſſim & ſpiritum difficilem nocte dormituro dedi, cujus uſu, etiam ipſo ſudoris tempore, melius dormivit; quod aliàs ante, ob pectoris neſcio quam anguſtiam, nunquam facere potuit. In his remediis ad decem dies & amplius perſeveravit: horrores ſudoreſque omnino deſierunt: mirifice convaluit præter neceſſariorum expectationem.

ÆGROTUS III.

Paraliſis *ex Scorbuto*.

Quinquagenarius, obeſus, (*Titbmarſb*) media hieme primum fit anheloſus, deque neſcio qua ægritudine circa ſtomachum valde queſtus eſt; mox brachiorum & crurum [quaſi paraliſis & languor ægrum corripuit; hæc autem mala excepit gravis & aſſiduus crurum dolor, dies nocteſque hominem crucians, ſomnumque ei prorsus adimens. Poſt quatuordecim vero dies in utroque crure *maculæ* infinitæ *purpureæ* apparuerunt. Penè invitus curatus fuit remediis Antiſcorbuticis vulgò cognitis, adeò vino *Hiſpanico*, & ſæpe Spiritui Vini dicto, indulgere voluit. Non ante æſtatem tamen manuum pedumque vigorem recuperavit, quo tempore hominem *aquis muriaticis* [in vicinia *Knaresborougb* agri *Eboracenſis*] coctis & calidis, quantum ſuſtinere potuit, balneare volui; ex integro convaluit. At Hyeme proxime ſequente ſimiliter affectus eſt; & mortuus eſt.

ÆGROTUS IV.

Atrophia *ex Scorbuto*.

Tailour de Marſton, quinquagenarius ſpirandi difficultate diu affectus eſt; tandem admodum emaci tus eſt; cætera ſanus ut ſibi videbatur; propter pituitam verò viſcidam in lecto dormire vix potuit; pulſus celer & debilis, modica ſitis; urina rufa; è medio pectore maculæ ſubpurpureæ effloreſcebant; atque hæ tandem latè ſetaceum pectus occupabant; à prima autem earum eruptione iis color ſubpurpureus, qui indies degenerare in ſubluteum ſolebat, id quod curioſius obſervabam, Tabidus mortuus eſt.

ÆGRO-

ÆGROTUS V.

Dominus *Coobe*, è Prebendariis Eccleſiæ *Eboracenſis*, minimum quinquagenarius, macer, literis valdè deditus, *Decembri* exeunte ex frigore primum tuſſi affectus eſt; huic nulla ferę ciborum appetentia; tuſſi ſupervenit ſpirandi difficultas, & neſcio quis levis dolor, & in tibia dextra imbecillitas; mox ibidem *pruritus* ortus eſt, & maculę *purpureæ*. Ipſe autem vocatus, femur & crus tumida & intenſe purpureo colore occupata vidi; huic Urina varia, nunc ruſa & valde turbida, nunc clara & qualis ſanorum. Imo malum quodammodo Tertianam Febrem mentiebatur, nam alternis diebus pejus ſe habuit; malum in femore & tibia cum dolore, duritie & rigiditate indies ſerpebat. Quo malum auctum eſt, eo Urinæ certiores, & rufiores, & fæcibus magis id ſaturatæ. Ad decimum vero diem paulatim ſerpendo totum femur & tibiam & jam ipſum pedem tumore inſigni occupavit, & livor jam ad *nigredinem violaceam* valde accedebat; foveæ in pede facile fiebant; at tumores cruris & femoris multo duriores fuerunt. Jam vero languores primùm æger ſenſit, & aſſidue in lecto deinceps decubuit.

Ex Anti-ſcorbuticis medicamentis Apozema præſcripſi, item Cataplaſmate ex foliis emollientibus cum herba Cochlearia & Unguento è mucilaginibus toti cruri femorique late admovi; quibus admodum levati ſunt, & dolor, & tumor; Atque à pertinaci iſtiuſmodi remediorum uſu tandem convaluit. Illud inſuper notavi nigredinis extremas partes ſubluteo colore circumſcriptas fuiſſe, perinde ut fit in ſuggillatis.

ÆGROTUS VI.

Quidam Batavus, valde obeſus, languoribus diu affectus eſt; tandem lecto defixus; huic labia, genæ, & ipſa lingua liveſcebant; pulſu parvo, debili, & urina qualis ſanorum fuit; Spiritus Vini multùm & aſſidue potare conſuevit; huic autem à magni nominis medicis & ſanguinis miſſio aliquoties repetita, & purgatoriæ medicinæ, & chalybs diu exhibitus eſt; at non ullo modo ei profuerunt. Ipſe vocatus mala in infinitum aucta obſervavi, & jam manus cruraque liveſcebant, & ſpirandi difficultas tanta fuit, ut niſi erectus in ſella ſedere non potuit; adeo lingua balbutiebat, ut hominem gallice loquentem, vix intelligere potui. Omnia à me ſumere recuſavit præter cardiaca medicamenta vinoſa; quorum ſane in noſtris officinis copia eſt: poſt aliquot vero menſes à primo inſultu hæmorrhagia ſub noctem adeo violenta correptus eſt, ut aliquam multas libras ſanguinis e naribus effuderit, antequam moriebatur.

ÆGROTUS VII.

Iuvenis quidam, exeunte *Decembri*, ſubito & ſine aliqua cauſa manifeſta narium hæmorrhagia correptus eſt: id malum aliquot dies per intervalla duravit; mox totum corpus maculis fere *ex nigra-purpureis* eleganter depictum eſt; etiam earum aliquot ex interna labiorum parte obſervavi: *huic tamen nec febricula nec pulſus iuſto debilior*; Urina qualis ſanorum; nec ullum grave alias ſymptoma. At funeſta illa pictura fuit.

ÆGROTUS VIII.

Puer quidam, quinque annos natus, ſubito, ineunte vere, maculis quibuſdam *ex viola-purpureis* in cute albiſſima per totum corpus depingitur; ejus inquam, uſque forte inſpexi, eoſdemque maculas, & in ore, & in labiis ulceratas obſervavi; ejus cura ad me non pertinebat. Nam puerum mihi attulit vicinus quidam meus tantum, animi cauſa. Et neſcio an aliquod medicamentum ab ullo datum fuit. At eadem nocte, Hæmorrhagia graviter affectus, & illico mortuus eſt.

N. B. In proximo ſuperiori caſu maculæ eruperunt à ſanguinis profluvio; in

in hoc autem poſt maculas Hæmorrhagia lethalis ſequuta eſt.

ÆGROTUS IX.

PUer quidem (*VValler*) ſummè agilis, decem circiter annos natus, caſei mercatoris filius, ſubitò *maculis pupureis* per univerſu corpus depictus eſt; ex his parvæ & aliæ majuſculæ fuerunt, ipſum *violæ martiæ florem* eleganter repreſentantes: mox vehemens Hæmorrhagia ſequuta eſt; gingivæ, fauces, ipſaque lingua ſumma putredine virulenta exulcerantur; ut nec cibum, nec medicamenta ampliùs ſumere potuerit. Intra ſeptiduum mortuus eſt.

ÆGROTUS X.

QUidam puer (*Hevvet*) ſex annos natus, ſubitò *nigro purpureis* maculis per univerſum corpus affectus eſt, puer autem de capitis dolore leviter tantum queſtus eſt, & toto eo die ludebat; naribus tamen paululùm ſanguine ſtillantibus; omninò non febricitabat, & cibum pro more avide appetebat: ejus parentes inſolitas maculas mirabantur; media nocte ſanguis è naribus copiosè profluebat, eundemque adeò grumoſum è ventriculo vomebat: ad decimam diei horam vocatus, ſanguis admodùm difficilè comprimi potuit: maculas autem in labijs & lingua video; item per ejus femora maculæ aliquot longæ & latæ, velut ex verberibus vibices; huic corporis habitus frigidus, pulſus rarus & debilis, urina ſuccinea & qualis ſanorum; nulla ſitis: ad illum comprimendum infinita fruſtra adhibita ſunt: vena autem brachii à me inciſa, is protinus in deliquium, vix ſeſqui uncia ſanguinis effuſa, lapſus, & ſanguis è naribus per ſe protinus compreſſus eſt. Sudore frigido madebat uſque ad mediam noctem, deliravit; forte ex diacodio dato in aqua plantaginis: poſtridie verò mane idem ei ſanguinis profluvium contigit per aliquot horas tandem balſamo veneris nares implevi, & ſanguis ſtillare deſiit, Deinceps diacodium modice datum eſt. Et *ſucci limonum* & *ſucci cochleariæ* ad cyathos aliquot quotidie illi propinavi. Vibices primum, mox maculæ in labijs, reliquoque corpore, ſenſim diſparuerunt. Convaluit.

ÆGROTUS XI.

Sub idem tempus puellam vidi octo annos natam, cui infinitæ maculæ *purpura-violaceæ* in *nivea* cute efflorēſcebant, ſane ſpectaculum haud ingratum, niſi quod affectus morboſus fuerit; inter has vero maculas quaſdam ad amuſſim *triquetras*, alias *quadratas*, pleraſque *rotundas* & *inordinatas*, non ſine ingenti admiratione curioſius contemplabar. Huic autem me præſcripſiſſe memini ſpiritum C. C. ad aliquot guttas ex cerevisia tenui quotidie bibendas. Convaluit.

ÆGROTUS XII.

Item alia puella, eodem anno 1682. mihi oſtenſa eſt ijſdem maculis per totum corpus depicta: diu in cute eæ maculæ apparuerunt; tandem neſcio quibus remedijs convaluit. N. B. in his duobus ultimis caſibus de ulla hæmorrhagia ſuperveniente non memini.

At *remedia* jam tandem venio; nam in recitandis exemplis, quæ infinita ſunt, prolixior eſſe nolo. Præcipua autem hujus morbi medicamenta ſunt, *Cochleariæ*, *Limonumque*, *Aurantiorumve ſucci*: & ex hac nota ſunt omnigeni fructus & olera: at quò magis acidi eo meliores ſunt: hinc Acetum quoque & Spiritus Vitrioli valde proſunt.

Horum itaque omnium facultates, & quæ commoda ab iſtiuſmodi acidis remedijs expectanda ſunt, ab uno Aceto diſcemus. De Aceto autem inter alia multa ita *Dioſcorides* perhibet. Acetum refrigerat, & aſtringit. Stomacho utile, appetentiam excitat, Erumpentem undique ſanguinem ſiſtit, potu inſeſſuve. Prodeſt alvi fluctionibus cum

cibis

cibis coctum. In Orthopnæa calidum commodè ſorbetur. Tuſſim veterem mitigat. Inflammationes arcet. Reprimit abſcedentes Gingivas, & ſanguine manantes. Sugillationes rapit, & ad conglobatum ſanguinem prodeſt. Ad capitis dolores confert. Ad aquam intercutem ferventis vapor proficit, panos coercet tepidi fotus, pruritus permulcet; ad nomas & ſacrum ignem, & ulcera quæ ſerpunt, ad lepras, impetiginesque efficax eſt. Phagedænas ulcerum nomaſque fotu continuo cohibet Calidum potum adversùs omnia venena efficax eſt, præſertim contra Meconium, Fungos & hauſtam cicutam. Contra venenatorum ſerpentium ictus, & eos, qui urens virus ejaculantur.

An verò aliquid in *aceto* deficiat, ad morbum noſtrum curandum, aut amplius deſideretur, remedio cum morbi ſymptomatibus diligenter collato, plane neſcio; certè tu velim penſites, o bone lector.

Quamvis ſucci ex uſu quotidiano in hoc morbo ſupra memorati & præ cæteris commendati, veteribus parum aut nihil noti fuerunt: eorum tamen opinionem de fructibus acidis in malo punico videre licet; nimirum boni eſſe ſucci, & ſtomacho utilis, &c. reliqua vide apud *Dioſcoridem*.

Quomodo autem hi effectus ex uſu acidorum oriantur explicandum reſtat. Atque hujus rei in his paucis conſiſtit. Acidum imprimis infirmum, & æſtuantem ſtomachum refrigerat & adſtringit; adeòque concoctioni eum aptum reddit; ſimiliter cogitandum eſt de inteſtinis viſceribus, eorumque vaſis, una eademq; ratione, ſalium exedentium copia laborantibus; hujus autem in ſtomacho & viſceribus refrigerii ratio eſt, quod acida ſalibus urinoſis adjecta eorum vim protinus frangunt, & cum attenuando chylum limphamve inſuper urinam moveant, ſales exedentes mitigatos jam maxime eo diducunt foras: à chilo autem novo, tenui & dulci ſanguinis circuitus rurſus expeditur, limphæque adeo motus placidè perficitur, quo arteriarum labor multum diminuitur, levaturque; adeoque hæmorrhagia & maculæ, & dolores, & laſſitudines, nervorumq; reſolutiones cantractioneſque paucis diebus ex toto ceſſant, & homo moribundus ex integro reſtituitur. Cujus ſubitæ curationis exempla infinita in nautis, terræ ſemel expoſitis à longis navigationibus, occurrunt.

At remediorum magnæ differentiæ ſunt: Reſpondeo, veriſſimum quidem eſſe, multis oleribus, inter quæ Naſturtium & Coeleariam pono, ad Scorbutum utilibus, præter ſuccum acidum ineſſe etiam quandam piperatam acerbitatem; qua tamen de cauſa craſſos corporis humores magis attenuant, & in omnes ejus meatus ſibi viam faciunt; adeoq; ſalem crudum Urinoſum ubique locorum promptius ſubigere & expellere potes ſunt.

Salis autem culinarii *crudi*, ſive in Urinoſum mediocriter tantum cocti, notio haud ita aliena eſt. Nam etiam in bene coquentibus Urina ſuum ſalem urinoſum non facilè, & à prima ſtatim mictione analiſi chimica præbet; imò ut ulterius putreſcat, neceſſe eſt. Item ex ſanguine humano eodem artificio deſtillato, paucæ tantum drachmæ ſalis culinarii, ex multis libris ſanguinis haberi poſſunt; At idem etiam ambiguæ naturæ eſt, nec in omnibus vere marino reſpondet, ut perhibet *Boileus* noſter.

Rurſus; Acetum a fructus alicujus immaturi ſucco viribus diſtat, in eo, quod Acetum acrimoniam quandam ex putredinoſa caliditate, ſcilicet ex bina fermentatione confectum, adeptum eſt. Fructus autem acidus immaturus ea acquiſita acredine caret, & acerbitatem habet. Unde magis etiam tenuium partium eſt Acetum, quàm alicujus herbæ aut fructus immaturi ſuccus, velut ſenſus quoque teſtatur, *quo autem acrior ſuccus, eo promptius penetrat*, ut rectè de victu attenuante *Galenus*.

Amplius; Limonum, Aurantiorum, Malorumque Punicorum, ſcilicet perfectè maturorum, ſucci acidi ſunt: nec fructus alicujus immaturi acerbitatem ingratam, nec aceti acrimoniam calidam, *ex duplici fermento confecti*, habent;

bent, adeoque præ cæteris valdè excellunt, & privatim ad hunc morbum omnium remediorum longè præſtantiſſima medicamenta ſunt; etiam miſeris nautis in auxilium ſuum infinitis exemplis experta. Limonum autem commendationem hic inſerere ſuave eſt, Authore *Piſone* Batavo, medico diligentiſſimo, & in rebus Naturæ exoticis, ſi quis alius, verſatiſſimo. *Peritiſſimi*, inquit ille, *nonnulli Indiæ*, ubi diu vixit, *medicaſtri plus præſidii in limonibus ponunt, quam in lapide Bezoartico aut Theriaca, contra malignos morbos, & peſtilentes febres, atque ipſa Venena. Ego autem, ſine iactantia affirmo, me ex nullo, alio aliquo remedio ſimplici tot fælices effectus in tota praxi mea obſervaſſe, quam ex limonibus.*

Atque hæc ſatis dicta ſunt de id genus remediorum natura.

Quæſtio autem haud importuna ſupereſt, cui reſpondere, antequam hanc exercitationem finiam, mihi bonum videtur: nimirum cur hoc morbo correpti, ſanguinem mitti, & purgari plerumque malè ferunt? Reſpondeo; Qui diu ciborum appetentia caruerunt, etiam ſucco nutritio, qualiſcunque is ſit, vix abundare, credibile eſt: huic rei fidem facit, Inanis vomendi conatur ſine ulla notabili excretione; item quod Lymphæ ductus ſeriant; quod teſtatur & nervorum reſolutio & corporis nimia laſſitudo, è maxime communibus hujus morbi indiciis, & interdum oſſium crepitus.

Deinde diutius ab hoc morbo affecti, etiam *vitiatis* humoribus effuſis ſupra modum languent, quod arteriæ rigidæ, & diu diſtentæ ex chylo crudo, ſalſoque, eo dempto, plane ſtupent, nec facile ac prompte ad officium debitum redire poſſunt, ſed pene ab opere deficiunt; illud confirmat pulſus debilis, parvus, inæqualis; item quod ab omni mutatione poſitus corporis deliquium pati iſtius modi ægri valde proni ſunt, nimirum cordis & arteriorum Syſtole fatiſcente id refluo ſanguine inæqualiter moto, tantum non opprimitur.

DE ARTHRITIDE.

Sexta *Exercitatio Medicinalis*.

ARticulorum *Dolor* ſive pedum, ſive manuum, ſive coxendicum, idem morbus in diverſis corporis partibus merito audit; etiamſi aliis atque aliis nominibus, ut podagra, Cheiragra, Iſchiaſve appelletur.

Rheumatiſmus vero, quamvis is morbus, dolorem quod attinet, affinis ſit; in hos tamen non articuli tantum, ſed media quoque inter articulos ſpatia graviſſimis interdum doloribus affici ſolent.

In deſcriptione autem hujus morbi, ſicut in reliquis omnibus, veteres imprimis audiendi ſunt: profecto ſingulorum accidentium, quibus hic morbus concludi poſſet, enumeratio apud illos mirabili quadam induſtria exhibetur, ut nihil hodiernæ diligentiæ relinqui videatur. De his vero conſulas ſuadeo *Aretæum* aut *C. Aurelianum*. Equidem ea, brevitatis cauſa, quam in his Tractatibus unice inſtitui, certe in tam vulgari morbo libenter omitterem. Quoniam tamen Aureliani liber, propter editionum paucitatem, (imo non niſi ejus unica, quod ſcio, integra eſt) in paucorum manibus eſt, & quod hoc ſit Veterum *ſummæ accurationis* in morbis deſcribendis *exemplum*, illud tranſcribere in noſtras chartas non gravabor. Sequitur, inquit ille, paſſione articulari tentatos, *torpor* atque *formicatio* eorum articulorum qui tanguntur, & difficilis *flexio*, atq; rurſum *extenſio*: item *gravedo* & *vacandi dulcedo*; & ad parvum motum vehemens dolor; atque dormientibus ſenſus quidam *reſonantium* articulorum, & cum de ſomno ſurrexerint, veluti *ſaltu* earundem partium afficiuntur; tum *horror* vel *rigor*, vel *tremor*, ſine ulla manifeſta ratione, partium ſequuntur; deinc cum paſſio ſe extollere cœperit, in Podagricis *dolor* alterius pedis, aut utriuſq; cum *punctionibus* naſcitur, incipiens à veſtigio, aut plantæ cavitate, vel ſæpius à majore digito, atteſtante torpore & gravedine, & difficili motu cum horrore frigido, atque inæquali per membra, & aliquan-

aliquando plurimo *fervore*, aliquando *frigore*, ut alii refrigerantia, alii calida deſiderent ægrotantes & propterea quidam alteram calidam, alteram frigidam podagram putaverunt nuncupandam: item initio, ut ſæpè contigit, ſimilis color patentium, atque ſanatum videtur partium atteſtante æqualitate, nullo emergente tumore. Dehinc *inflatio partium* fit cum *rubore:* quapropter *relevatiorum* ſæpè ſequitur. (Hoc eſt, partes circa ipſa oſſa minus dolent] Tum pejorante paſſione, *Arthritica* ſufficitur paſſio, cùm in unum, omnium articulorum conſenſus, & facile ex articulo in articulum venit dolor, nec deſinens priuſquam cunctos invaſerit nodos: ſæpè denique, prioris articuli, dolore declinante, *ſecundus* invaditur, atque eodem ſimiliter miſcente, *tertius* ſumit exordium, conſentiente etiam veſica, atque ſpine majoribus nervis, quos *Tenonias* vocant. Et in *Stomacho* etiam *nauſea* vel vomitu jactantur ægrotantes. Tunc articuli tumentes inflantur, ac deinde *dureſcunt*, & ſoliditati *ſaxeam* faciunt qualitatem: tum etiam *nigriores* efficiuntur, atque *contorti*, ut in *obliquas* partes *digiti vertantur*, aut *reflexi ſupinentur*, aut vicinis adfixi incumbant. Et aliquando *humore purrulento*, vel *mucilento collecto*, aut viſcoſo, generent *Porus*, quos nos *Tophos* dicere poterimus. Denique lapides ſufficiuntur, qui quidem *articulos ſolvant*, & *cutem diſtendunt*, atque erumpentes promineant, & chirurgia detrahantur, aut exilientes cyathis cum fibramento tollantur, quod nos ſcalpreolum diſcere poterimus, & *rurſum renaſcantur*. Tum membra dolentium partium, ceſſante nutrimento, *tenuata langueſcunt*, & *arida* efficiuntur. Erunt præterea ægrotantes parvis ex cauſis *mobiles* atque *iracundi*, ſiquidem motum vel actum non ſine querela accipiunt.

Principaliter autem hæc paſſio, inquit idem *C. Aurelianus*, conſtituitur in Nervis vel eorum colligationibus, tum cætera morbo conſentiunt, atque contiguos, vel ſuperpoſitos lacertos, & majores nervos pati demonſtrant: ineunt morbo, *Nervi*, id eſt [ex interpretatione ipſius Aretæi] articulorum vincula, & quæcunque ex oſſibus exorta ſunt, & in ipſa oſſa inſeruntur, dolore incipiunt. At ipſa oſſa non dolent, vel minimum. At ſi aliquis ab ipſis doleat, non ſerramenta adſtringentia, non vincula, non vulnerans gladius, non exurens ignis (nam hæc interdum ex remediis in hoc morbo ſunt) tantum dolorem excitare poſſunt, quantum quæ ex ipſis oſſibus naſcuntur.

Patitur autem principaliter membrana quæ oſſa circumtegit: item muſculorum capita vel ſummitates.

Denique augmento paſſionis *intercreatus* humor, ex frequenti dolore corruptus, in ſaniem tranſiens, partes aliquas [imo ipſa tandem oſſa] collectionibus, id eſt, abſceſſu afficit.

Hujus autem tanti doloris cauſam ſic breviter intelligo. In articulis itaque & coxis, ubi primus morbi inſultus eſt, *ductus excretorii* cartilaginoſa oſſium capita, tendines muſculorum duriuſculos minuſque flexiles, membranaſque iis circumpoſitas penetrant, pertanſeuntque; perinde ut iiſdem ductibus in cute inteſtiniſque fieri ſolet; nempè ut perpetim effundatur in cavitates aut interſtitia articulorum humor ille pituitoſus, illorum madefactioni inunctionique valdè neceſſarius, ne in motibus ſuis exerendis articuli mutua attritione offendantur.

Hi autem ductus *labefacti*, id eſt, vel laxati ab improbo aliquo exercitio, maximè à cibo; ex nimia Venere, à qua tot motus articulorum convulſivi; ex frequenti uſu vini vel aromatum, quibus iidem ductus vehementer reſolvuntur; vel ex naturali quadam ductuum imbecillitate, qua contractioni impares ſunt, vel *obſtructi* ex aliqua longa hæmorrhagia; ex crapula & otio, humor ille ex crudo jam & lento ſero confectus, in ductibus articulorum excretoriis moram trahendo, facile putredinem & acrimoniam concipit, & ichoroſus tandem fit; ipſa denique oſſa rodendo, illa in Tophos diſſolvere potis eſt. Quod ſatis conſtat oſſibus carioſis vermiculato quodam opere profundè inſculptis. Undè primum *atrox dolor*, *nempe a continua diſtentione* & *dilatatione* ductuum *excretorum* à corrumpente humore, cui tamen diſtentioni partium cartilaginoſarum *durities* plu-

plurimùm reſiſtit: ideòque in iis dolor vehementior excitatur, quàm in mollioribus corporis partibus fieri ſolet, ubi tanta reſiſtentia non eſt humori abſcedenti. *Hippocratem* audi; Humor corruptus, inquit ille, (*lib. de Affectibus*) quo magis tenues venulas, corporique movendo magis neceſſarias, nervoſque & oſſa multa & crebra ſubierit, eò ſanè tum ſtabilior morbus eſt, tum ægerrimè profligatur.

Atque hinc illi ſenſus ſtricturæ infinitę compreſſionis, ponderis, caloris urentis lancinationis, punctionum, roſionum, ut humor putreſcens in auguſtis & vix dilatabilibus ductibus impactus, viam ſibi faciat.

Huic autem explicationi hæc fidem faciunt, quod ad ipſas cavitates & interſtitia articulorum, ut ſuprà comprehenſum eſt, *profunde incipit dolor*; ſurſùmque fertur in muſculos circum eam bientes, ferè inflammatione in iiſdē excitata nempe ex *regurgitatione* humoris jam putreſcentis in arteriolas cutaneas ac muſculares: ubi autem ex articulis ſurſum inflammatio tollitur, dolor ad oſſa multo remiſſior eſſe ſolet; quod ſcilicet ductus excretorii cartilaginoſi & ſemioſſei humore corrumpente paulatim deplentur.

Deinde, à *Tophis*, ipſis articulis innatis, ſatis confirmatur; quod ii ex materia *oſſea* ſunt. Ab initio quidem, Authore Aretæo, veluti abſceſſus articulos occupant; poſtquàm verò magis ſpiſſantur, etiam concreto humore difficiles fiunt inflexiones: demum Tophi ſolidi, albi conſiſtunt. Imo univerſam oſſium compagem morbus populatur, haud ſecus atque pedis aut manus articulum. Etenim in toto membro Tubercula exigua & maiora exurgunt. Illorum verum humiditas craſſa, albicans, & grandinoſa eſt. At illa rara fiunt, niſi ubi longa morbi conſuetudo facta eſt.

Atque hæc hactenus de cauſa doloris *coniuncta*, nempe de diſtentione præternaturali ab infarctu ductuum excretoriorum in tendinibus cartilaginoſis membraniſque ab oſſa pertinentibus.

Cauſa verò *antecedens* eſt ſtomachus labefactatus, unde chilus crudus & lentus.

Inter Antiquos verò, Hyppocrates, hanc cauſam voluit eſſe ſanguinem bile & pituita corruptum, inque articulos effuſum. At cùm bilis & pituita extra habitum corporis in inteſtina ferè effundi ſolent, nec aliqua ſecretione, ſed ex ipſo ſanguine (ſi bonus, bono: ſi malus, malo) foras in ductus excretorios ubique propulſo, & ſola ductuum *fracedine nativa* excoctæ fiant, (de quo fuſius in Tractatu de Humoribus egimus) ideo iſtam opinionem non libenter admitto. Inficias tamen non ibo, poſſe aliquando ſanguinem à bile & pituita *refluis* per vaſa chylifera vitiari.

Alij autem hodierni Medici ſalem neſcio quem, Tartarumque accuſant. At hæc vana ſunt, & ſine fundamento. Cum ipſe Sal Tartareus, ex quo Tophos oriri volunt, nuſpiam in corpore reperitur; cùm nec ipſi Thophi, nec oſſa, nec aliquid carnis, humorumve alium ſalem edant ad torturam ignis, aut alio artificio, quod ſcio, chimico, præter unum eundemque planè urinoſum.

At ipſum Sal Tartareum, (quòd à Paracelſo conceptum, Mayerno, ejuſque ſectatoribus tam gratum eſt) alius planè generis ſalis; ut ex ejus figura, cùm in chryſtallos coiverit, ſatis conſtat.

Denique ſal urinoſum *putredinis conſequentis* & coagulationis tam *citra*, id eſt in Renibus & reliquis ductibus excretoriis cutaneis, quàm *ultra* habitum corporis & inteſtinis, *effectus*, *non cauſa* eſt.

Reſtat itaque ſolus chylus ſive *ſerum crudum* & viſcoſum, in ductibus excretoriis articulorum, ægrè dilatationi cedentibus, *accumalatum*, cauſa materialis hujus morbi.

Antequam verò morbi accidentia dimittam, unum à moderno quodam Scriptore novum inventum, ut credi voluit, notabo; nempè totam illam narrationem plurimorum exiguorum paroxyſmorum quotidianorum ad podagram conſtituendam, bellam atque lepidam Fictionem eſſe. Quod autem dolor nocte recrudeſcat, manè vero remittatur: id ſitus corporis facere poteſt, quo ſanguinis motus vel promovetur, retardaturve in hanc vel illam corporis partem: quid enim pedem in ſcabellum interdiu altiùs geſtet podagricus, ſi non ad dolorem à poſitione ſedandum. Deinde victus ratio, quæ ferè

diur-

diurna eſt,unde nocturna aliqua exacerbatio oriri poteſt. Ipſa vero Febricula ſi quæ ineunte morbo, fit, per accidens eſt, & è dolore orta & ſymptomatica, & quæ levi de cauſa à *medicamentis* aut *victu* intempeſtivè datis recrudeſcere poteſt. Rectè itaque Aretæus, in Arthritide atroces ſanè dolores ſunt, ſed dolorem comitantia atrociora: defectus animæ, ciborum averſatio, ſitis, vigilia, inter quæ febricula. Imo eadem incertitudo & varietas exacerbationum in Iſchiadicis olim animadverſa eſt a Cæl. Aureliano. Dolor, inquit ille, efficitur nunc jugis, nunc deficiens, ordinatus, aut inordinatus, ac longis vel parvis intervallis recurrens, ac paucis ac limpidis lenimentorum ſpatiis, aut mediocres reliquias ſervans.

Aliquot autem Quæſtionibus de Podagricis hic reſpondere lubet: quarum prima eſt cur mulier Podagra non laborat, niſi menſtrua defuerint? Illud verum fuiſſe Hippocratis ævo & in græcia facile credo. Quod mulieres græcæ ſummæ caſtitatis & temperantiæ exempla fuerunt. At apud nos is Aphoriſmus minus verus eſt; cum infinitæ inſtantiæ occurrunt Podagricarum mulierum etiam quibus menſtrua bene reſpondent. Illud tamen concedendum eſt, illas multo rarius affici hoc morbo, quam viri, ob menſtruorum excretionem a quibus inaniuntur levanturque illi alteri ductus Articulorum excretorij; claro documento, ut id hic obiter notem, magni emolumenti appropriatorum catharticorum ad morbum hunc præcavendum. Deinde, etiam ex conſuetudine vitæque ratione, cauſis hujus morbi procatarticis parum noxiæ, adeoque minus illo vitio opportunæ ſunt.

Eadem vero ratio, eſt de Pueris, quibus plerique ductus excretorii & molliores multo, quam in ætate provectioribus & indies pro corporis incremento ampliantur.

At quærent porro, Cur Eunuchi Podagra non laborant? Reſpondeo, Admodum pauci in omni ævo fuerint. Deinde iis ipſa muliebris cura & conſuetudo imperata eſt. Imo mollitie & teneritudine carnis non mulieres tantum, ſed & pueros ſuperant; ut de omnibus cujuſcunque generis caſtratis animalibus ſatis conſtat; adeoq;iis ductus articulorũ excretorii facilè dilatabiles,& humores *liquidiores* ſunt.

Cum autem intentiones curativæ præcipuè duæ ſunt; *una* ad præcautionem ne redeat morbus, aut tardius mitiuſve. *Altera* ad dolem cito ſedandum, diſſipandum, reſolvendum: ideo ad Ægrotorum exempla pro more noſtro jam procedo; in tam vulgari autem & quotidiano morbo paucis tantum opus eſt; nempè ut naturam & uſum aliquot remediorum ſpecificorum oſtendam.

ÆGROTUS I.

Domina *Aſhton de VVhallie*, primaria fœmina; ſexagenaria, ex multis annis graviter Arthritide in omnibus artubus afflicta eſt. Tophi ingentes ubique articulorum, etiam in mediis membris Tubercula tophacea; alia ad ovi gallinacei, alia ad nucis avellanæ magnitudinem, alia minora infinita grandinis inſtar.

Huic Urina ſemper pallida, etiam ipſis acceſſionibus, ut ipſa ejuſque neceſſarii mihi retulerunt.

Ex Lancaſtria ad Eboracum venit, meum auxilium implorans, quod, multo maximam anni partem, arthriticis doloribus vehementer vexata, decumbere conſuevit.

Hæc erat obeſula, certe non macilenta fæmina. Huic vero ſic præſcripſi. (℞. *Vini Emetici* ℥ß. *decocti Sennæ Gereonis* ℥iß. *Syrup. Violar.* ℥ß. m. f. Potio Emetica.) Ab eo vero medicamento aliquoties vomuit; alvuſque mota eſt cum euphoria. Idemque adeo medicamentum ſingulis ſeptimanis exhibui ad menſem. Domum autem reverſa, ſingulis menſibus idem emeticum ſemel repetiit ex præcepto meo, valetudinemque ei annuam & duos menſes bonam præſtabat.

Ex hoc vero ſucceſſu lætata Londinum abiit, ubi inter alia, ad Tophos diſſolvendos, (nam id fieri potuiſſe vehementer credidit (Antimonij Diaphoretici a L. R. diu ſumpſit. Atque alia infinita: tandem a N. *pulverem Hues* dict. i. e. præcipitatum rubrum per ſe, magno pretio

tio redemit; item Arcanum ejuſdem N. etiam ad integrum annum ſumpſit, item chalybeata ex plurimorum Medicorum præſcriptis. At hæc omnia vana, imò noxia, & tandem pernicioſa fuere. Nam ipſe poſt ſeptennium forte Londinum adiens, morienti fœminæ accerſitus hac didici ab illa. Huic autem ſupra fidem *pruritus* continuus ab iſtis remediis non in univerſa tantum cute, ſed & in ipſis faucibus, ſtomachoque; quod ſeriò centies mihi affirmavit, (nam in hac miſera conditione ad decem minimum menſes vixit) excitatus eſt, & tandem convulſa mortua eſt.

ÆGROTUS II.

D. *Buchenham* ſexagenarius, vir admodum obeſus, diu podagricus ad totalem ambulandi impotentiam; tandem manibus captus eſt: mox in omnem corporis ambitum vagatus eſt morbus; ſæviſſimiſque doloribus etiam in colli vertebris, & omoplatis cruciatus eſt; poſt ſexaginta vero dies ſinguli paroxyſmi, quibus ferè annuatim corripi ſolebat, vix finiti ſunt. Atque hæc illius podagrici conditio erat, cum primum hominem viderem. Ad ſeptennium meæ curæ ſe commiſit. Hæc autem expertus ſum in 12. minimum paroxyſmis: nempe, ineunte morbo, ſanguinem ei ſemel atq; iterum prima *diatrito* mittendum curavi, cujus ſemper craſſamento frigido cutis denſa atque albida adhæſit verè coriacea: item ſub eodem tempore ventrem ſubduxi lenioribus injectionibus. Febricula autem paulatim finita, aliaque cum viderem victæ cruditati, indicia ex Vrina hypoſtaſi levi, & albicante, hominemque jam in declinatione morbi conſtitutum, hujuſmodi potionibus dejectionem alvi aliquoties mollitus ſum. ℞. *Decoct. Sennæ Gereon.* ℥iv. *Syrup. e Roſis purg. cum Agarico, Syrup. Violar. Aq. Mirab. ſucci limon. an.* ℥ß. *manna* ℥i. miſce, f. Potio] Hoc autem medicamentum adeo profuit, ut intra tres plurimum ſeptimanas ad integram ſanitatem ſæpius reſtitutus eſt: nec memini illum ullo paroxyſmo ſemel exceſſiſſe menſem toto illo ſeptennio, quin ad integritatem corpus rediret; cum tamen antea ad duos treſve menſes decumbere conſueverat. Quis verò exitus fuit hujus viri, ſi quæras, dicam. Dum forte laudaret effectum medicamentorum purgantium in Podagra curanda, aliquis ex officio ei pilulas neſcio quas Scoticas vehementer commendabat. Quid fit? Vltimo paroxyſmo quo vivere deſiit, & ſanguinis detractionem, & omnem methodum meam omnino noluit; ſed clam a primo inſultus die ad decimum è pilulis Scoticis duas treſve devoravit, quibus alvus quotidie aliquoties mota eſt. Jam lepide mecum confabulatus eſt, an crederem illum tot annis valetudinarium vixiſſe, nec, ſibi certe, Medicum eſſe poſſe? Illa vero nocte urina citra ullum dolorem compreſſa eſt. Imò mingendi cupiditas ex toto deſiit. Ad decimum vero quintum diem vixit, nec unquam veſica reſpondit neque enim guttula urinæ in ea inventa eſt; cathetere ſæpius immiſſo à perito chirurgo.

ÆGROTUS III.

Domina *Ch.* optima fœmina, mediæ ætatis, obeſula, aliquot liberorum mater. Huic menſtrua ſemper bene reſponderunt; attamen ex Arthritide jam diu miſerè afflicta eſt. Huic bimeſtres Paroxyſmi & interdum longiores, idque aliquoties in ſingulis annis: dolores in paroxyſmis continui & vehementes præter fidem: perpetui ejulatus, niſi ex opio quotidiano epoto. Item totis pedibus, talo & manuum carpis cubitoque inflammatis & mire tumefactis. Adhibitum eſt remedium Anodynum nullo ſecundum ex præſcripto S. nempe ex opio crudo Spir. Vini diſſolut. De Sanguinis vero miſſione, aut deiectionibus ventris nihil audivi. In hac itaque conditione erat mulier, cùm primum accerſitus ſum. Sanguinem vero, etiamſi nimis tarde, è brachio mitti juſſi; enematis eodem die ventrem ſubduxi: poſtridie ſic deiectionem mollitus ſum. (℞. *Extract. rudii.* ʒ.m. *de duobus gr. iv. Balſ. Peruv. gutt. ii.* m. f. *Pilul. n. ii.* inaurentur.) His vero alternis diebus exhibitis, & dolores, & inflammatio intra ſeptimanam deſierunt; mire & præter conſuetudinem convaluit. Hæc hyeme acciderunt. Vere autem ineunte,

ite-

iterum ex podagra decubuit, ſolitis ſymptomatis ex toto corpore, nempe primum in pedum digitis & talo, poſtridie in carpo & cubito graſſatus eſt morbus, dolor in articulis intenſiſſimus: Urinæ paucæ & rubræ; ſitis; vigilia; febricula Huic jam ſub ipſo primo inſultus, die ſanguinem è brachio mittendum curavi. Sanguinis vero frigidi craſſamento rubro *Coriaceum* tegumentum craſſum adhæſit; cruditatis certiſſimum indicium. Dolori autem mitigando hujuſmodi cataplaſma & Talo & Cubito admovendum præſcripſi (*Micæ panis ſiliginei ex Lacte cocti* ℔i. *Croci* ℥ß. *Aloes Succotrin. ad pulverem ſiccum & friabilem uſtulati*, ℥iii. *Olei Liliorum alb. q. ſ. f. Cataplaſ. ex arte*.

Alio verò Paroxyſmo atroci Empl. viride Glyconis apud Scribonium Largum deſcriptum adhibui non minori cum ſucceſſu ex molli aluta illitum. Ubi autem concoctionis ſigna ſeſe ex urina manifeſtarunt, & morbus in declinatione poſitus fuit, ſic mulierem purgavi. [♃. *Decoct. Senn. Gereon.* ℥iiij. *Syr. Violar.* ℥i. *Syrup. e Spin. Cervin. Aquæ Mirab. ſucci Limon. an.* ℥i. *Confectio hieræ Diacolocynth.* ℈ß. *miſce, f. Potio*.

N. B. In biennij ſpatio & ad aliquot menſes amplius a meo adventu, podagra quinquies correpta eſt. Intra biennium verò a tempeſtivâ ſanguinis miſſione, & levi cathartico appropriato, ſtatim exhibito, ante ſeptimum diem morbus ter ex integro profligatus eſt. Bis verè ſæviſſimis paroxyſmis Decumbens, intra 14. dies morbus ex toto judicatus eſt.

Jam verò & ambulare & manibus ſeſe exercere commodè potuit. Item gravida fit, uterumque ex 23. ſeptimanis geſtabat, cum forte ruri ad *Epſam* degens propter aeris æſtivi ſalubritatem, villarumque infinitam commoditatem, pede altero ſubito capta eſt; alicujus temerarij ſuaſu *aqua neſcio qua chymica*, mirificæ, ſi diis placet; virtutis, ineunte paroxyſmo pedem inflammatum fovebat. Quid fit? Ingenti ventriculi & præcordiorum dolore anguſtiaque ſtatim affecta eſt. Poſtridie Londinum rediit, a quo malo valentioribus Antidotis Stomachicis fœminam liberavi. At Epſam denuo adiens poſt duos menſes iterum ex articulis pes doluit, eademque aqua chimica illum irrigavit, atque iidem dolores in ſtomacho cum motibus convulſivis illico redierunt. Londinum vero protinus advecta, obſtetricem Medicum vocavit Doctiſſimumque virum D. *Carolum Scarborough*, militem & Medicum egregium quem ſummi cultus & honoris cauſa æternum memorabo: his mecum conjunctis omnis lapis motus eſt ut ei aliquas ſuppetias ferre poſſemus: at fruſtra omnia; interque diros cruciatus plurium dierum & vehementer convulſa, ipſo abortionis momento, expiravit.

ÆGROTUS IV.

PenruddocK quidam aulæ regiæ famulus pede pro more captus, ex neceſſitate alicujus negotij expediendi, agyrtæ ſuaſu, biduo ab acceſſione Emplaſtrum neſcio quod pedi dolenti admovit, ad die tertio dolore quaſi ſolutus foras ambulavit, nec ante veſperam domum rediit; manè lætus ſurrexit, veſtituſque ſubito concidit, animaque defecit. Ipſe vocatus, quod in vicinia mea habitavit urbe VVeſtmonaſterienſi, hominem mortuum inveni; atq; hæc a filia ejus, aliiſque neceſſariis, mihi de Emplaſtro narrata ſunt.

ÆGROTUS V.

Illuſtriſſimus Comes de *C.* mediæ ætatis vir, aliquoties Arthritide affectus eſt ac diutius in morbo hæſit, nec citra longam membrorum imbecillitatem ſolvi conſuevit. Bis tandem ei podragra laboranti medicinam feci. Huic autem in ſingulis paroxyſmis urina Biliosa: dolor in articulis cum inflammatione; febricula a primis diebus. Sanguine ſub initio miſſo; peptica nonnulla mitiora propinavi, item vinum Canarienſe ex ſero lactis vel ſe quotidie, indulſi, victumque præterea tenuem maximè ſecunda diatrito, ubi autem declinatio morbi inſtabat, quæ ferè ſit tertia diatrito, catharticum hujuſmodi ſumpſit (♃. *decoct. Sennæ Gereon.* ℥iii. *ſyrup. e ſpin. Cervin. Aq. Mirab. Succi Limon. an.* ℥i. *Con-*

fect. Hier. Diacolocynth. ℈. *m. m. f. Potio.* (Ante 14. diem ex toto convaluit, parum aut nihil debilitatis membris.

Ad præcautionem vero hujuſmodi pilulas devoravit. [*R. Antidoti Marciam.* ʒ. *m. aut eius loco Spec. Aromatic. Roſac.* ʒii. *Cortic. Peruv.* ʒß. *Sal. Mart. agarice an.* ℈i. *Succi Hypociſtid. Aq. Roſ. diſſolut.* ʒi. *f. Pilul. exiguæ, inaurentur.*] Ex his unam vel duas, quotidiè, vel alternis noctibus tantum ad menſem ſumere conſuevit. Huic methodo aſſuetus à multis annis jam ſibi medicus eſt: nec mirum quod omnigena eruditione excellit, non ſui ordinis viros, ſed etiam inſtructiſſimos Philoſophos.

ÆGROTUS VI.

Domina C. Quinquagenaria, primaria fœmina diu Arthritide vehementer affici conſuevit. In aliquo paroxyſmo acceſſitus, hæc ejus morbi conditio. Manus pedeſque ſimul inflammati, ut nec interdiu noctève quieſcere præ ſummo dolore poſſet. Item in ventriculo neſcio quis dolor & Ciborum faſtidium, Huic, quod tardè veni, fæminamque ab omni evacuatione averſam habui, ſic præſcripſi. (♃ *Balſ. Leuoatelli* ʒii. *Salis Martis* ʒi. *diligenter optimemque terantur ſuper marmor in ſingularem lævitatem unitatemque*) Ejus *gr. x.* dormituræ: quotidie exhibui: ab ipſa prima nocte melius ſe habuit, & deinceps convaluit.

N.B. De Vitriolo Martis illud ſcire licet ex Galeno* ferri ſquamas inter ſiccantia medicamenta citra roſionem numeratas fuiſſe, eaſdemque abſtergere, purgareque. At omne ferrum Vitrioli particeps eſt.

Item Bitumen Judaicum ex aq. mulſa optimè facit ad Arthritic. authore Ætio.

ÆGROTUS VII.

Dominus T mediæ ætatis vir robuſtus, ex frigore, Arthritide & artuum doloribus vagis vehemente affectus eſt: huic Febricula, ſtomachus æſtuans, vigilia, urina admodum biliosa.

Ante meum adventum hominem vehementer purgavit, ſudoremque nocte movebat quidam ... omnia tamen ſymptomata pejora; die 7. decubitus acceſſitus, ſanguinem è brachio mitti juſſi: Ei verò refrigerato craſſamento craſſa & albida cutis adhæſit.

Poſtridie febricula paululùm remittere viſa eſt. Ad 12. verò diem ſymptomata æque gravia, ac antè. Rurſus ſanguinem mittere curavi; qui refrigeratus idem viſus eſt ac prior. Tunc primum è Pilulis Agatico-martialibus alibi deſcriptis unam dormituro dedi. Atque illa nocte optime quievit, cras urina minus bilioſa; ex bona parte deſiit febricula;

Ad 16. diem integrè convaluit.

Quoniam autem hic & illic, nempe ad Talum aut ad carpum dolor interdum leviter exacerbatus eſt: Hujus modi Emplaſtrum ex Scrib. Largo ſupra injeci: à quo mirifice adjutus eſt.

(*R. Æris uſti, æruginis raſæ an.* ʒvi, *Salis Gemmei, guttæ Ammoniaci, Thuris maſculi an.* ʒß. *Ariſtolochiæ rotund.* ʒi. *aluminis* ʒß. *Myrrhæ, Galbani. Aloes an.* ʒi *Ceræ* ʒii. *Terebit. Chiæ* ʒiß. *Olei* ℔i. *Oleo, Galbano, Cera Terebinthina ſuper ignem liquefactis cætera ex aceto, ex arte miſce. f. Emplaſtrum viride.*)

N.B Intra noctem illa pars pedis, quæ & dolore & infirmitate vexabatur, cæteris jam prævalebat.

ÆGROTUS VIII.

Illuſtriſſimus Comes de P. Quadragenarius, obeſus, ex aliquot annis Arthritide vaga miſerè aff. ctus eſt. Ante vero biennium Pariſiis hoc malo decubuit, & poſt quartum menſem vix ad ſanitatem reſtitutus eſt.

Hoc autem paroxyſmo, quo ipſo acceſſitus ſum, cubiti dolore vexari cœpit, non ſine febricula, & urina craſſa & bilioſa.

Ex meo conſilio, ſit, abſtinentia & quiete contra primos morbi inſultus pugnavit; nam ipſius rebus domeſticis ma-

* *De comp. Medicam. ſecund. prima lib.* 3.

maxime tum temporis intereſſe dicebat, ut protinus convaleſceret.

Ideoque ut nobili viro quantum in me eſſet ſatis facem, etiamſi aliquo modo temeraria eſſet methodus, nec ſanguinem miſi, nec Alvus ullo modo duxi aut movi, nec ſudorem provocavi. Alvus tamen per ſe quotidie reſpondebat. Parti verò affectæ Empl. Paracelſi linteo molli illitum illico ſuperinjeci. Quotidie autem alterum è manibus pedibuſve denuo cum magna inflammatione malum adortum eſt. At protinus Emplaſtrum adhibuimus, & cum vehementius doluit, etiam ipſo Emplaſtro cataplaſma ex mica panis Aloe & Croco, &c. latè ſuperpoſuimus. Ita ad quintam diem ſe habuit.

Sexta autem die concoctionis ſigna de urina obſervavi, ac iſtud medicamentum propinavi [*R. Hier. Diacolocynth.* ℈ii. *Sacch. Cand. alb.* ℈iß. *m. f.* Bolus: *ſuperbibit: Aq. Epſam Succi Lim.* ℥i. *Syrup. Violat* ℥ß *m.*)

Septimò omnino deſiit febricula, atque urina citrina qualis ſanorum reddita eſt.

Novo exiit foras negotij expediendis. Decurſu autem morbi ad ſitim leniendam aquam hujuſmodi limac. ℥vj ter quotidie indulſi, (*R. Cochlearum Hortenſium* ℔vj. *Nucis Moſchatæ contuſæ* ℥i. *Lactis* ℔xii. *caute diſtillentur evitando Empyurema ad medias; ſingulis libris aq. diſtillatæ adde Sacchari Cand.* ℥ii. *Succi Limonum maturorum & de Malaga* ℥ß.]

ÆGROTUS IX.

Illuſtris Comes *H. Bronchard* Sexagenarius exeunte Septembri Podagra vehementer correptus eſt; utroque pede inflammato, item dolore Iſchiadico. Huic pretera aſſidua Tuſſis, difficilis admodum anhelitus, ut non decumbere quidem in lecto poſſet, ſed ſella penſili dies noctesque reſidere coactus eſt. Huic pulſus celer, formicans, & ad tres minimum pulſus intermittens.

Sic autem hominem ex bona parte intra hebdomadam reſtitui.

In primis ſanguinem mittendum juſſi, hujus craſſamenti refrigerati pellis craſſa & albida adhæſit.

Deinde à prima nocte *Balſamum Agarico martiale* ad ℈ß. exhibui. Idque ſingulis noctibus ſumpſit. Deſiit autem ex toto dolor & inflammatio pedum poſt dies quinque. Item tuſſis, & facilis ei Spiritus redditus eſt, pedum autem & tibiarum tumor à perpetua ſeſſione remanſit; nec catharticum, quo id incommodum optime tolli poſſet, ſumere voluit.

ÆGROTUS X.

Quidam pauper Sexagenarius Iſchiadico dolore correptus: malum ad Iſchiam dextram non tantum ſævììt, ſed Tibiam etiam occupavit. Huic *Hier. Diacoloc.* ad ℥ii. exhibui: à quo ſexies purgatus eſt. Intra biduum ex toto dolor deſiit, & miſſo baculo, quod ad ſe ſuſtentandum geſtabat, intra hebdomadam ad conſuetum bajulatoris munus rediit. Poſt alteram verò ſeptimanam ex eodem medicamento ſe purgavit, & jam firma valetudine fruitur.

ÆGROTUS XI.

Dominus *J. L.* miles *Baronetus*, Sexagenarius, macer: ex multis annis (minimum viginti) Arthritide vexatus: item cui jam in pleriſque articulis Nodi Tophacei: huic olim aliquoties paroxyſmi trimeſtres, & bimeſtres ſæpius contigerunt Ex biennio & amplius ſeſe meę curę commiſit; illum autem quinquies illo tempore malum invaſit: in carpis digitiſque & pedum manùmque ingens inflammatio. Item non rarò ipſis colli vertebris humeriſque capi ſolet; febricula ab ipſo impetu, vigilia, infinitus articulorum dolor, urina pallida, tenuis. Huic autem fere ſic ſępius medicinam feci. In primis ſanguinē detrahi jubeo; leniori injectione ſi precordia inflata ſint, ventrem duco. Inediam impero *prima diatrito.* Mox ſi dolor vehementior & omnem tolerantiam excedant hauſtulum è Diacodio permitto, aut etiam Laudani liquidi guttulis aliquot adjectis. Item aliquę pulverem vel è *Bezoar*, vel è Chel. compoſ. aut è lapid. Goæ, dict. aliquot ſex grana bis quotidie propino ex Aq. Alexiteriis Hauſtulo: at hæc citra ſudorem. Item *altera* diatrio & Avenacea,

aut juſcula è pullo Gallinaceo; item Vinum Canarienſe, vel per ſe, vel ex lactis ſero incoctum, cui ſucci Limon. cum tantillo ſachari adjecta ſunt, libere indulgeo.

In malo autem declinante, cum ſcilicet Urina tenuis paulo coloratior fuerit; ac febricula, doloreſque remiſerint, ſic præſcripſi. [*R. Tincturæ Sacræ ex Vin. Canarienſi confect.* ℔i. *Cochineil. pulveriſat. nodulo incluſ.* ℥iß. *Spiritus Vitrioli* ℈i. *miſce.*) Hujus Cochleare unum nocte dormiturus capit; idque triduo, vel quatriduo pro ratione alvus motę & dejectionum tolerantiæ. Ita omni paroxyſmo fere intra 10. aut 14. dies integre convaluit.

ÆGROTUS XII.

Dreynolds, mediæ ætatis vir, aliquoties per tres quatuorve annos *Rheumatiſmo* miſere afflictus eſt Ei vero ſanguis primis illis morbi inſultibus pro more noſtrorum hominum, ad aliquam multas libras miſſus eſt: nec tamen deſiit bimeſtri ſpatio malum & interdum diutius hominem tenere conſuevit: vireſque ei tandem ægre reſtitutæ ſunt.

Exeunte autem bruma, graviſſimo illius mali paroxyſmo correpus eſt. Me v. cavit. Ejus vero morbi hæc erat conditio: nempe, febris intenſa ſitis, perpetuæ vigiliæ; dolores vagi, ut plurimum tamen in ſcapulis, humeriſque, tibiis carpiſque, non ſine inflammatione, partiumq; affectarum tumore, Urina pauca valde biliosa.

Hunc autem curationis methodum inſtitui. Imprimis ſanguinem ad ℥*xii.* mitti jubeo. Item ut alvus enemate leniori, cui Vini Emetici ℥*vi.* adjectæ ſunt, curavi. Hæc autem circiter diem quintum decubitus facta ſunt. Sexto autem & ſeptimo hordeatis tantum & vino oligophoro vel ex ſero lactis, vel ex aqua nutritus eſt. Item Julapia refrigerantia & modicè diuretica propinavi. Octavo vero inclinata febre, hujuſmodi medicamentum catharticum & anodynum exhibui. (*♃. Spec. Hieræ Picræ* ℥ß. *Cochin. vel pulveriſ.* ʒii. *Vini Hiſpanici* ℔i. *miſce. Stent in frigido. Huius Cochleare unum nocte, & tantundem mane per triduum aut diutius quotidie bibat*) Paucis autem diebus à ſumpto illo cathartico omnino convaluit.

At cum nec amplius purgari voluit, & quod foras ad negotia curanda ei exire neceſſe eſſet ex frigore recidavit. In hoc autem relapſu malum admodum vehementibus ſymptomatis antedictis recruduit. Iiſdemque ego veſtigiis inſiſtere volui, nempe ſemel ſanguinem in principio mittendo, &c. Priori tantum methodo adjeci propter ſævitia dolorum & vigilias, Diacodii ℥i. nocte bibendam. Quinto autem recidivæ die, quod jam paululum remittere mihi ſymptomata videbantur, ſic hominem purgavi. [*R. Decoct. Sennæ Gereon.* ℥*v. Syrup. e Succo Limon. Aq. Mirab. an.* ℥ß. *Syrup. e Spina Cetrina* ℥*ii. Confect. Hier. Diacolocynth. miſce f. Potio.*) Alternis vero diebus pro tribus vicibus hanc ſumpſit potionem, & convaluit, poſtque alteram ſeptimanam ſtrenuè ſe habuit. Hactenus Ægrotorum aliquot paucas Hiſtoriolos ex Adverſariis noſtris tranſcripſimus. Antequam vero medicamentorum rationes ac uſus diducam, Prognoſticon illud de *inſanabilitate* hujus morbi diſcutere paucis lubet.

Hæc autem ad quæſtionem rite intelligendam faciunt.

Nemo ſenſatus à Medico expectabit ut à Podagra ſemel liberatus, deinceps in perpetuum ſanus evadat. Quippe quod ſi diſcrimen evaſerint, ex natura morbi, inquit *Aretæus*, laxiorum vitam degunt tanquam *ab inferis elapſi* hilares, incontinentes, in victu molles & delicatuli. Idcircò tanquam mortem rurſus ſubituri, *licentioſe* præſenti vita fruuntur. His adde, Pleroſq; Ægrotos non morbi cauſam legitimam afferre ſolere, novæ crepidæ attritum puta, alias longam ambulationem: alius plagam, aut calcationem; at nullus *inteſtinam domeſticamque cauſam* Medico explicabit. At nec ab aliis morbis etiamſi medicis præceptis obedientis fuerint ægroti, in totum præcavendis, tanta cautela à nobi requiri ſolet. Nonne itaque ſatis eſt hominem Podagricum ſanitati ſemel reſtituiſſe?

Rus-

Rurſus, Tophos ulla arte poſſe diſſolvi vehementer nego: nec Paracelſi eiuſque ſectatorum jactantia multum moveor. Vel ſi forte ex toto chirurgia tollantur non multum profecerunt. Nam oſſium carioſorum, è quibus eliquantur, nulla reſtitutio eſt; ſiquidem quod ſemel periit ex organica partium conſtitutione, natura non reficere ſolet. Hæc itaque extra quæſtionem ſunt. Imo vero ſi quę apud veteres Medicos de Arthritide tanquam morbo inſanabili uſpiam dicta ſunt; ea omnia in hoc vel illo ſenſu intelligenda ſunt. Verbi cauſa. Hæc apud *Hippocratem* legi poſſunt. „Qui in ſenectute Tophos, aut Gallos in articulis induratos habent, ii omnes, ut ſentio, *humana arte ſervari nequeunt*. Item *Inſanabilis affectus* audit, inquit *Aretæus*, quoniam principiis, cùm debiliſſimus morbus eſt, Medicus non reſiſtit, qui ut temporis progreſſu vires acquiſiverit, *nihil* Medici diligentia *proficitur*.

Eſt Paſſio, inquit *C. Aurelianus*, non facilis curatione, & aliquando *magnitudine* inſanabilis, *non*, ut plerique putant, *natura*. Cauſæ autem difficilimæ curationis, vel ut ſæpe contigit, impoſſibilis, manifeſtæ ac plurimæ reperiuntur. Eſt enim paſſio in nervis conſtituta, qui ſunt natura *denſiſſimi* & inter articulorum nodos conſtituti, quorum anguſtia comprimuntur, & ad omnem motum aſperantur, magis in pedibus: hi enim plurimas colligationes nodorum naturaliter habent, & totum corpus ſuſtinendo laborant. Præterea hæc paſſio initio, parvitatis cauſa, negligitur, & contempta convaleſcit: quippe cum à multis minimè credatur emergere. Alii denique digito laxati, aliqui pedis verſionem, aliqui cuiuſdam rei calcatæ, vel offenſæ duritiem, aut fervorem queruntur: tum neceſſitate coacti augmenti temporibus in confeſſionem veniunt ægrotantes. Ob hoc igitur Paſſio perſeverare, atque corpora poſſidere meditatur. Non autem minus etiam longorum lenimentorum cauſa, quibus receſſiſſe putatur, cum ſanos ægrotantes fingendo promittit, *adiuvante etiam intemperantia, qua cum ſæpe concipi paſſio perſpicitur, manere poſſe non dubitatur*.

Quæritur itaque, ſi quis noviſſime podagra affectus eſt, vel ex inveterato morbo aliquis membris ex toto captus, & cui etiam articuli diu etiam ex Tophis obcalluerunt, ac paroxyſmo vehementi corripiatur, an melius ſit curam omnem naturæ committere, vel à Medico auxilium petere.

Etiamſi autem aliqui moderni, tetrici ingenii viri, & quibus infœlix medicina fuit, aliud ſuadere videntur; non tamen dubitabo ex antiquorum virorum authoritate ac propria & multiplici plurimorum annorum experientia aſſerere, Arthritidem poſſe ſanari non ineunte tantum morbo ſed etiam veteraſcente: imò non ulla parte medicinæ faciendæ *utiliores* Medicos fore, quam in Arthritide ſananda, quocunque morbi tempore & ratione id demum occurrat.

Hoc itaque prognoſticon, tanquam inſanabile malum in Medicis noſtris, merito culpat eximius *Mayernius*, ejuſque rei rationem optimam reddit. Medicorum quippe plerique *famæ conſequendæ* potiores partes habent quam ægrotorum ſibi commiſſorum ſalutis: atque compeſcendis *eiulatibus* intentos, de valetudine integra reſtituenda ne cogitatio quidem ſubit.

De morbo verò *recenti* conſentiunt Antiqui. „Juvenis vero, inquit *Aretæus* cui nondum circa articulos calli induruerunt, cuique victus ratio curæ eſt, ad laborem eſt impiger, alvùmque habet vitæ inſtitutæ probe cedentem, is ſane prudentem nactus Medicum evadet.

Idem ſentit *C. Celſus*. " Ubi ſentire cœperunt articulorum vitia, ſanguis mittendus eſt. Id enim inter initia ſtatim factum, ſæpe annuam, nonnunquam perpetuam valetudinem bonam præſtat. Quidam etiam, cum *Aſinino* lacte poto, ex toto ſe *eluiſſent* (nota vim purgantem lactis *Aſinini*) in perpetuum hoc malum evaſerunt. Quidam cum toto anno à vino, mulſo, venere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius vitæ conſecuti ſunt. Idq; utiq; poſt primum dolorem ſervandum eſt, etiamſi quieverit.

Imo verò veteres aliis etiã medicamen-

tis infinitis contra *inveteratum* morbum non infeliciter pugnarunt, ipſo *Hippocrate* atteſtante "Hi, quibus Tophi in articuli, ſuccedentes *inteſtinorum difficultate*, optimè medentur, quin & quæcunque aliæ colliquationes inferiores eos valdè juvant.

Item; cùm dolor adfuerit, *Medicamentum deorſum purgans* propinato (non expectatu ſcilicet morbi remiſſione) & poſt hæc, *ſerum coctam & lac Aſininum* potui exhibeto. (Nam hæc duo poſteriora fere inter purgantia medicamenta numerarunt Antiqui; noſtrique homines eundem effectum ex *Lacte Aſinino* ad infinitum damnum Phthiſicorum; & plurimis morbis convaleſcentium etiam inviti quotidie in hac Urbe experiuntur) id eſt, poſt potentius medicamentum purgantia leniora da; ut rectè obſervavit *Fernelius* in hunc locum.

Inclinato Morbi impetu tentanda, inquit C. Aurelianus, & procuranda ventris facilitas, ſed fugienda quæcunque *vehementiora, quantum quidem res admittant*.

Verùm enim vero hi novi homines, etiamſi omnino nihil in Podagra moveri volunt *totus* tamen *homo* è lecto in curriculum omnibus modis & machinamentis quotidie moliendus eſt, ut una aut altera hora extra urbem quotidie ruſticaretur *Etiamſi dolor & ad motum inhabilitas contra indicare videantur*, *hic tamen labor omnino exantlandus* eſt. Profecto hæc doctrina, præ omni medicina, in Arthritide tanti eſt; bene actum eſſe noſtris podagricis ſi ipſi Plauſtris, *Scytarum* more, innaſcerentur; ut iiſdem aliquando commodè ægrotarent: deinde, alia inſignis utilitas *Plauſtrogenitis* noſtris accederet; quod cum omnia medicamenta præter unum *lac aſininum* exulare oportuit, ipſa etiam jumenta quibus trahitur plauſtrum, *officinam* quandam *ambulatoriam* de ſe præſtarent.

Non autem ignoro geſtationem inter remedia antiquiſſima ad demendam materiam poſitam fuiſſe, at in Podagra illam adhibere, novum eſt. At hoc exercitij genus Stomacho emendando, Calculo præcavendo, Somno conciliando utile eſt Euge, optime. At dolor primùm leniendus eſt, quam aut iis cum appetitu, aut ſomnos erit.

Qui vero negant medicinam ullam poſſe opem fere Arthriticis, bis illos orationibus moveri, veriſimile eſt.

Quod à medicamentis quibuſcunque evacuantibus (ſive ea *emetica* ſive *cathartica*, aut quocunque modo inanitionis humorum moliantur) ferè periclitantur: cùm tamen Arthritis, etiamſi longus & gravis morbus ſit, minimè Lethalis eſt.

Deinde, quicunque Podagrici fiant, hi ſedata intra 40. [tringinta Celſus] dies inflammatione, finiunt, authore Hippocrate. At noſtri homines podagram frequenter trimeſtrem, & ferè annuam exhibent: quod ideo præter naturam Morbi accidere videtur, à remediis aliquando perperam & temerarie ſumptis.

Quid autem faciant illa argumenta contra nos appello Ægrotorum Hiſtoriolas fideliſſima narratione & ſine fraude ſupra expoſitas.

Sed lubet privatim perſequi veſtigia hodierni cujuſdam Medici de Podagræ curatione.

Phlebotomiam autem adhiberi nolit in ætate provectioribus, quod ſanguinis detractio ſpiritus animales, concoctionis inſtrumenta minuit, opprimitque. Spiritus autem animales quod attinet, ii ad *aniles fabulas* proxime accedunt, & ignorantiæ aſylo ſunt: ſanguinis vero detractio modica, & tempeſtiva, cordis onus ſublevat, vitioſi chyli plenitudinem diminuendo, hinc articulorum inflammationi ſummoq; eorum dolori, & febriculæ ſuccurritur, adeoq; ſi id fiat ſub initio Morbi, citiùs multo morbus ſolvitur. Deinde etiam ætate provectiores plerique podagrici æquè intemperanter, ex Morbi natura, in victus ratione, ac juvenes peccant: cui rei, ſi impotentia quoq; eorum ad omne exercitium adjiciatur, etiam ſanguinis miſſionem magis requirunt.

Emetica porro damnantur; quod ex articulis materiam peccantem revellant intra habitum corporis: hoc autem gratis dictum eſt. Emetica ad præcavendum, morbum in plerisque podagricis fere bene

fa-

faciunt, ubi ſcilicet vitiatur ſtomachus & primæ viæ ſaburra pituitæ indomabilis premuntur: Deinde iſtiuſmodi remedium materiam vitioſam è ductibus excretoriis inteſtinorum evellit, evocat, exprimit: unde in aliis, articulorum puta corporis ductibus minorem quantitatem accumulari veriſimile eſt. Idem dictum puta de Catharticis, ad præcautionem exhibitis imo in *Tardante* paſſione, *radicum* vomitus & Hellebori approbatur, authore Aureliano.

At podagra id habet peculiare, ut non tantùm non juvetur, ſed etiam lædatur à Catharticis Reſpondeo, Si quæ medicamenta purgantia ſiniſtrum aliquando eventum habuerunt, vel transferendo morbum in aliqua viſcera ab articulis, vel febriculam augendo, vel novas acceſſiones, veteribus penè ſopitis, excitando illa omnia evenire veriſimile eſt vel ægroti culpa, vel à minùs appropriatis medicamentis perperam ac intempeſtive exhibitis. In qua occaſione captanda medici prudentis *Ars ex toto* conſtat.

Quod autem vehementer urget ex morbi natura articulos neceſſario affici, materiamq; morbificam non securè poſſe alio ablegari; id ex parte concedo; at ſine ſequela eſt, nec contra cathartica facit: nam omni morbi tempore, articulis valdè aggravatis, & ſanguis mitti tuto, & venter ſubduci injectionibus; item tenui victu aut inedia pugnari poteſt, ad demendam materiam morbificam: ubi autem ſymptomatum remiſſionis ac concoctionis materiæ morbificæ ſigna apparent, infinito Podagricorum beneficio cathartica damos; Idque ex ipſius naturæ indicio; nempe quod jam viſcoſitate chyli ex corruptione attenuata, reliquæ ſanguinis maſſæ denuo commiſceri circumferrique incipit, expulſionem adeo multis de cauſis requirit; ne articuli ex diutina tenſione lædantur; aut ipſa demum oſſa in tophaceam materiam corrumpantur. Nam hoc certo certius evenit, ubi nullis auxiliis ad jutus languet ægrotus, & uſque putreſcit materia morbifica in articulis ipſiſque oſſibus impacta.

De Diaphoreticis verò alia res eſt. Nam viſcoſi humores parùm evaporant, ac iſtiuſmodi materiam vitioſam in articulos vehementius adigere ſolent. At quatenus iſtiuſmodi Medicamenta fere Antidota ſunt, ad Ventriculum confirmandum plurimum faciunt, ſi parca doſi, & citra ſudorem, exhibeantur.

Quod autem innuit, Antidota & Cathartica non poſſe ſimul exhiberi, falſum eſt. Cum multa egregia antidota, imo ipſe Cortex Peruvianus, non raro alvum vehementer movent; maximè ſi modo pleniore propinentur.

Quod autem remedia *externa* ad Podag. benefacientia omnino ignorat, item, nulla dari ſpecifica affirmat. Proximum eſt, ut de eis dicam, rationeſque remediorum ad Podagram appropriatorum, breviter, pro more noſtro, explicem.

Vanum autem, & nimis præter inſtitutum noſtrum prolixum eſſet, omnia medicamenta ad podagram adhibita recenſere: imo multa, animi cauſa, in hoc morbo probaverunt veteres, authore Aureliano.

Utilia itaque ac maximè appropriata aliquot tantum medicamenta, exempli cauſa, commemorabimus; ſive illa in ipſo morbo, ſive ad præcautionem & in paroxyſmorum intervallis exhibita ſunt.

Imprimis vero *exteriora remedia* videbimus, inter quæ laudantur Unguenta & acopa ex ſquilla confecta, & hæc ubi ex admodum tenaci humore malum ſolvi tardavit, nec ſine ratione cum ſquilla & cucumer, ſylveſtris (ex quo Elaterium, conficitur) potenter attenuando, viſcoſos humores diſcutiunt, i. e. ductibus excretoriis movent, cum humores liquidiores efficiant, imo eadem ratione ex articulis affectis, ſi quis humor ex fluditate regurgitaverit, evocant nempe per ductus excretorios cutaneos.

Reliqua acopa minus laudo, etiamſi interdum valde efficacia experta ſunt, ut ſinapiſmus & reliqua rubificantia, propter doloris ſenſum, quem delicatulis inferre poſſint. Illorum aut ratio eadem eſt.

His accedit *marinæ aquæ ferventis & aquarum naturalium calidarum* fomentatio, ubi illa commoditas erit.

II.

Illud ſcire licet, ſalis particulas aqua marina & naturalibus aquis calidis [nam omnes calidæ quas adhuc novi, ex bona parte muriaticæ, id eſt ſalis marini ſive gemmei participes ſunt] comprehenſas ſupra fidem minutiſſimas eſſe, nec à coagulato ſale iterum in tantas minutias diſſolvi ſolere aut poſſe credo: appello Microſcopium, hoc aut poſito facile, certe ferventes, id eſt, plurimum agitatæ ad ipſos articulos penetrant, viſcoſoſque humores vehementer incidunt, attenuant abſtergunt.

Atque hæc omnia adhibita ſunt in Tardante paſſione.

Ad articulorum verò dolores *leniendos*, vel ineunte paroxyſmo, vel in ſtatu ejus inter alia multa, hæc Emplaſtra nobis commendarunt veteres, nempe *Empl. viride Glicon is*. (Audiendus *Scribonius Largus*] Ad Podagram præter quodvis aliud medicamentum, ſatis convenit, & huic *mirifice* prodeſt.

De reſinis vero, & ariſtolochiis in hoc Emplaſtro nihil attinet dicere, quòd pleriſque aliis, maximè illi Paracelſi, communes ſunt; illa tantum medicamenta obſervare lubet, quæ verè anodyna privatim huic inſunt: nimirum *æris* triplex genus, Myrrha atq; Aloes. De Æris verò virtute eximia anodyna ſuprà in diſſertatione de Hydrope ſatis diximus. Myrrha ſoporem gignit: Dioſcor. Qualis autem Aloe ſit hic breviter exponere lubet.

Hæc autem de Aloe conſtat, illam alvum movere, ſomnumque alicere; atque hæc efficit tàm extrà, quam intus adhibita, nimirum temporibus admota ſomnum inducit, æque benè ac deglutita ad eundem modum. Umbilico, illita, maximè tenellis puerulis, alvum dejicit. In articulorum itaq; doloribus adjecta dolorem ſopit, humoreſq; ſimul movet, attenuat, evocat nam illa ſola Purgationis ratio eſt. His adjice, eximiam ejus virtutem Emplaſticam, nempè ad inflammationes tollendas; unde oculis ſuffuſis egregium medicamentum, ſi torreatur.

Proximum eſt ut *interna remedia* eorumque ratione expediamus, horum præcipua ſunt Hiera antiquiſſima *Diacolocynthidis*; atque illa altera *Piera* Galeni. Hæc autem duo cathartica ſunt.

De Aloe vero ſatis, ut opinor, ſuprà dictum eſt: ejus vero medicamenti proprietates ad hunc morbum ſanandum requiſitas ſi penſitare velimus, Dioſcorides conſulendus eſt; apud quem inſigne ſtomachicum Audit; item vulneraria virtute præcipua donatur: etiam ipſis oculis torrefacta, hoc eſt, tenerrimis corporis partibus adhiberi tuto poteſt. Hoc inſuper pono, hujus compoſitionem debere *Antonio Muſæ*, ut ex *Scribonio Largo* diſcimus: àt nomen Hieræ ei forte, ad imitationem antiquiſſimæ Hieræ, quod ejus preſtantiam in plurimis malis expertus eſt, à Galeno inditum eſt.

De *Colocynthide* autem è valentiſſimis Medicamentis purgantibus huic malo optime facere è veteribus diſcimus: *clyſteribus* indita privatim coxendicum doloribus prodeſt: imò vero virentis Succo, inquit Dioſcorides, Iſchiadici *utiliſſime* perfricantur; claro documento, veteres, uſum unius & ejuſdem medicamenti tam ultra corporis habitum & inteſtinis, quàm citra & in cute externa, æquè & ob eaſdem rationes utrobiq; proficuum eſſe, exiſtimaſſe. At cum Colocynthis ſtomachum labefactatum, iiſdem authoribus maximè oſtendet, ideo nunquam ſatis miranda eſt doctrina & pudentia medicorum antiquiſſimorum, qui cùm tot tantaque alia antidota, & privatim ejuſdem omnia efficaciæ ad idem malum adjeciſſent, illam tamen ferè exigua menſura dederunt; nempè ut integræ compoſitionis drachma non ſit plus uno vel altero grano Colocynthidis; qui tamen, etiam robuſtis, iſtius medicamenti juſtus modus eſt.

Agaricus itaq;, alter è catharticis ejuſdem compoſitionis, Colocynthidi & præſidio & auxilio eſt; quod mirifica venenorum antidotus eſt; item quòd ad diſſolutum & acidum ructantem, cibique non tenacem Stomachum efficax eſt; quod

quod inſuper leniter purgat, privatimq; facit ad coxendicum ac articuloſam dolores, In ſumma; hoc eſt illud verum antiquorum medicamentum domeſticum, quod, teſte Dioſcoride, *omnibus internis vitiis convenit*, Addo equidem, illum tantas virtutes ex bona parte habere, quod è Larice arbore Terebinthin fera naſcatur, ejuſque virtutis æmulſionibus Fungus ſit.

Sagapeni vero atq; *Opoponacus* Medius modus adjectus eſt: hæ autem reſinæ inter antidota quoq; ſunt: utriſq; ſane ſimiles facultates ſunt; privatim vero Iſchiadicis & Podagricis illinuntur, laterum dentiumq; dolores tollunt. At utraque vaſa excretoria præcipuè aperiunt, quod menſes pellunt & Tuſſes vetuſtas expediunt. Illorum autem alterum ideo æſtimandum eſt, quòd *Silphium* Antiquorum, teſte Dioſcoride, proxime referat.

Nimius eſſem, præter modulum inſtitutionis noſtræ, ſi reliqua medicamenta in hac utiliſſima compoſitione percurrerem, cum alibi forte de iis commodior dicendi locus dabitur. Croci itaque, myrrhæ, atque ariſtolochiæ virtutes anodynas, & diſentientes impræſentiarum ſilebo.

Ad *præcautionem* vero rationes reſtant remediorum expediendæ.

Inter *annalia* verò medicamenta præcipuum locum habet abſtinentia à vino, mulſo, venere, toto anno. At cur mulſum hic refert Celſus? nempè ut ſciamus omnem Liquorem inebriantem prohiberi: nam veteribus pauci noti ſunt præter vinum, & qui melle conficerentur.

Inter præcipuas verò cauſa *procatarcticas* hujus mali apud veteres vinum & venus perhibentur: quòd, ut opinor, nervi tendineſq; ab iis maxime labefactatur; cum venus, vinumq; perpertuam diſtenſione iis partibus inferant; unde tandē ex nimio uſu laxatur, ac reſolvuntur articuli, artuſq; vacillant; & ſi quando Morbi articularis ex chylo crudo & lento, acceſſio fiat, vigore neceſſario ad ſanguinem craſſiuſculum circumpellendum deficiant. Huic rei fidem facit; quod ſæpe expertum eſt; nempè podagricum aliquem in inclinato & tradente paſſione ex immodico uſu vini ſubito ſeſe in pedes conjicere potuiſſe & ambulare, imò ſaltaſſe.

At hęc methodus iis tantum convenit, qui non plurimo tempore fuerint paſſione vitiati, id eſt, ut Aurelianus exponit, intra quinquennij tempus conſtituti, id eſt, antequam obcalluerunt articuli, & longa morbi conſuetudo fuerit.

Aliud remedium *longi uſus* eſt (ut à C. Celſo diſcimus] nempe lactis Aſinini potus: podagricos novitios *illo ſe eluere* vult: quod ejus vim plane purgatoriam indicat. Forte ſi diu ex victu diarrhęa fiat, articuli à saburra liberati ad priſtinum vigorem reſtituantur. Huic conjecturæ favet illud Hippocraticum ſuprà comprehenſum, His, quibus Tophi in Articulis, ſuccedenters inteſtinorum difficultates, optime medentur, quin & quæcunque aliæ *colliquationes* inferiores eos valde juvant.

Porro C. aurelianus alia medicamenta *annalia* memorat, ut *diacentaureon*, *diaſcordion*, potanda anno nempe continuo: hæc veteres probarunt, inquit ille; ſecundum nos autem (juxta Sorani judicium eſt) metuenda diuturna medicaminis ſumptio; cum neque ſoliti cibi juges, atque ijdem utiles, recte probentur. Sic denique legimus quoſdam veteres memoraſſe ex jugi medicamine poto in celeres vel acutas veniſſe paſſiones, & alios apoplecticos, alios pleuriticos, alios peripneumonicos interijſſe; item quoſdam continua difficultate Spirationes affectos.

Alii vero qui ſe iſto medicamine profeciſſe teſtantur, non advertunt, ſervatæ digeſtionis cauſa, id fuiſſe permiſſum; quippe cum cæterarum rerum exceſſus declinando quidam ſervaverint ſanitatem, cum interrumpere metuerint ſumptionem medicaminis ſui: & propterea his intentionibus, occupati, alias ſibi neſciverint profuiſſe rationes.

At noſtri homines ſua egregia quoque *Annalia* medicamenta jactitant:

verbi cauſa, chalybeata medicamenta infinito lenocinio confecta; item *aquas minerales*, quas chalybeatas, etiam nimius abuſivè appellare amant. Ex his autem non ſolum ex omni tardante paſſione convaleſcentiam integramque ſanitatem, ſed & ad omnium malorum præcautionem certam, (modò ad annum annoſve in eorum uſu diligenter perſiſtant) audacter promittunt.

Sed & tanti medicamenti, & ſpatii illud dandi rationes reddat, cui id curæ eſt, velim. Nam quæ Aurelianus jam de ſuis, vereor, ne potiore jure de noſtris dicatur, nempè, ſi non alios morbos & infirmitates ex longo iſtiuſmodi medicamentorum uſu corpori adſciſcant, quæ tot apoplecticorum nuperorum una ratio eſſe poteſt; ex dicta ratione & abſtinentiæ regula plus proficere videntur, quam ex talibus remediis.

Unum illud illorum conſolatione certiſſimum addam. Si quid emolumenti nobis detraxerit Cortex Peruvianus, abundè reſtituit ejus *intempeſtiva ac infinitè repetita exhibitio*.

De Emeticorum verò uſu ad præcautionem audiendus *Aurelianus*. Plurimi vomitum poſt cibum laudaverunt, vel tertio per menſes ſingulos adhibendum: ſiquidem *& materiam avertit ab articulis, & indigeſtos eſſe non ſinit*. Sed magis vexabilis eſt ipſo morbo. At rationes ejus, quæ optimæ ſunt, laudo. Cùm verò elleboriſmi fortè ſervitatem vituperat, illa ejus ſeculi infœlicitas fuit, quippe veteribus emetica mitiora adhuc incognita fuerunt. At nobis ex vino emetico inſigne remedium ad omnes ferè nervorum affectus inventum eſt, utpote tutiſſimum, & quod, certè extra paroxyſmum podagricum, omnibus ætatibus ac viribus accomodari poteſt: quod de Ellebori radicibus, aliiſque herbaceis emeticis vix dici poſſe vereor.

Porrò ad præcautionem ulterius proceſſerunt veteres Medici, authore Aureliano; Multi Medicinæ Scriptores, *purgativis* & acrioribus uti ſolent *Clyſteribus*, & *Urinalibus*. Sed oportet *cavere* Stomachi vexationem, item veſicam provocare. Tradit enim neceſſario univerſo corpori vexationem per ſibi cognatam nervorum qualitatem. Quid autem fieri poteſt hujuſmodi medicamentis, me latet; illud tantum mihi ſemper in votis fuit ut paroxyſmus commodè & tempeſtivè tollatur: id quod fieri poſſe ſine ulla nervorum vexatione centies expertus ſum.

Interim, unica illa aurea regula de abſtinentia mihi certè, neſcio an Podagricis arridet; nempè ut iis, quibus aut integra ſanitas, aut longiora valetudinis bonæ intervalla cordi ſunt, *parva cibatio* ſummæ curæ ſit. Atque hoc omnibus, hominibus quocunque ſtatu & conditione ſint, cùm ipſius quoque exercitii loco eſſe poteſt, etiam pedibus ex toto capitis.

Qui tamen plenius veſcantur, illos cathartica appropriata, aut emetica, [qualia ſupra comprehenſa ſunt] interdum ſumere, neceſſe eſt.

F I N I S.

MARTI-

MARTINI
LISTER
MEDICINÆ DOCTORIS

LONDIN. CELEBERR.

TRACTATUS

DE

VARIOLIS

VARIIS HISTORIIS ILLUSTRATUS:

MARTINI LISTER M. D.

TRACTATUS *DE* VARIOLIS.

DIſquiſitionem hanc de *variolis* libenter aggredior, quòd morbus jam popularis eſt; & ſi non ita eſſet, in hac tamen longè maxima totius Europæ urbe ſemper (ut ex mortuorum rationibus publicis, hebdomadatim editis) graſſatur; quamvis nunc temporis multo infeſtior ſit, quàm à decem retro annis. Deinde, quòd præclarum exemplum ſit uſus & naturæ ductuum glandularum excretoriorum de quibus in ſuperiore exercitatione anatomica atque alibi olim tam multa diximus.

Novum autem *morbi genus* eſt, & licet antiqui aliquam de his puſtulis mentionem fecerint, prout nonnullis ſcriptoribus viſum eſt; ea certè admodum exigua eſt, & dubia, ut certum ſit vix illis temporibus fuiſſe talem morbum: negligentiſſimi ſanè habendi eſſent, ſi tam ingens, commune, frequens malum ita ex toto ſilentio involviſſent. Illud verò ſatis demonſtrat hunc morbum novum eſſe, quod in multis mundi partibus nuſquam viſus fuit, ut apud Indos Occidentales, ubi nunquam apparuit, niſi poſtquam Hiſpani eò pervenere; ſiquidem per contagionem Æthiopis cujuſdam illuc delati, magnam Indorum partem ſuſtulit. Atque hoc atteſtatur idoneus autor, nempe ille Olyſipponenſis *R. à Fonſeca*.

Illud autem extra controverſiam eſt, hunc morbum ab Arabibus ſeculo ferè duodecimo primum deſcriptum eſſe; à quibus ejus notitiam ac curam habuimus, mirabile ſanè quanta accuratione illum nobis tradiderunt.

Cauſa autem hujus mali ſic exponitur apud *Avicennam*; nempe quandoque in ſanguine accidere *Ebullitionem* putredinoſam quandam, *de genere Ebullitionum quæ accidunt ſuccis uvæ* puta. Atq; in hac ſanguinis ebullitione talia accidentia fiunt, qualia in *Muſto*, ita ut partes eorum ab invicem diſcernantur, ab hac verò ebullitione expellitur ab eo illud quod admiſcetur ei de reliquis menſtruorum, aut quod ex cibis fæculentis & malis generatum ſit. Et variolæ ſunt quaſi modus quidam criſis, ita *Raſes* quoque,

at paulo expreſſius loquitur : *de depuratione* ſanguinis ab hac ebullitione , per quam partes *heterogeneæ ab homogeneis* ſeparatur, ac ſejunguntur, vultuque puerorum & infantium maxime ſanguinem præ adultis & ſenibus muſto correſpondere, item ad eundem modum *Meſues* rem exponit; craſſum ſanguinis à puro ejus ſequeſtrari, vi ebullitionis, criticeque expelli de venis, & effundi per univerſa corporis membra occulta & manifeſta: ſanguine remanente dupurato.

Atque hæc eſt ipſiſſima doctrina fermentationis, ut volunt, *novitia*, apud noſtro homines toties decantata, concordant itaque mirum in modum inter ſe Avicenna, reliqui Arabas, noſtriq; homines; nempe hanc ebullitionem eſſe *putredinoſam* ſive corruptivam; * craſſumque ſanguinis vi ejus extrudi, ſive id ſit connatum venenum, ſive aliunde ex vitioſis alimentis generatum.

At *VVillis* inſuper & privatim de ſuo penu addidit, innata variolarum ſemina [quæ, ut dictum eſt, ex menſtruis muliebribus orta eſſe credidit] in cerebro & ſpinali medulla potiſſimum recondi; adeoque *ſpiritus animales* miaſmate primùm corripi, & venenum exinde in ſanguinem transferri.

Hujus autem rei hanc rationem exhibet laudatus vir; nempe cùm iſtiuſmodi venena in partibus ſpermaticis primùm concepta ſint, veriſimile eſt, illa uſq; latere in iiſdem, at hæc ratio exigui momenti eſt, nam illa partium diviſio in ſpermaticas & ſanguineas, prout ſupra expoſitum eſt, non admittenda eſt Deinde quare non toto ſpinalis medulla doleat, ſed lumbi tantum imi; an ibi ſedes connati veni? at cur non totum cerebrum; ſed potius frons tantum & tempora dolorem hunc pulſatorum ſentiant.

Quod ad menſtrua feminia venenata (quæ plerique omnes Medici ut originalem cauſam poſuerunt) atque ab iiſdem prædiſpoſitionem perpetuam in humano genere ad variolas, attinet; dico, omnino nullum in illis naturaliter inquinamentum eſſe; ſed æquè innocua eſſe, ac hominum ſalivam, aut reliquam ſanguinis maſſam, unde orta ſunt: ſalva religione hæc profero; cum plerique Judæorum ritus [ut doctiſſimus *Spencer* nobiſcum exhibuit) pueriles & populariter inſtituti fuerint; nempe ex præjudiciis vicinarum nationum, atq; ita à Deo permiſſa eſt illa opinio de contaminatione à mulieribus menſtruatis, munditiei ac caſtitatis cauſa, ne fœminas nimium deperirent. Arabes autem in hac opinione Judæos ſequuti ſunt, ſed hæc mittamus.

Deinde, ſi illud verum eſſet, fœminæ adultæ vehementius afficerentur, quam mares; maximè ſi menſtruis inſtantibus ſcil. ubi illa turgent, & in utero accumulantur, variolis corriperentur, venenum itaq; uterinum fictitium eſt, & vili ſuperſtitione deductum. Quod ad ſpiritus verò animales attinet, quos idem vehementer affici in hoc malo vult; hæc illa altera noviſſima Hypotheſis eſt, *à rerum (ſc. natura petita, & rationi* mirifice congruens At *VVilis* primum illam excogitavit; aliique nuperi ſcriptores eam ſibi falſo arrogarunt, tanquam ſuum eximium & nobiliſſimum inventum, nempe quemadmodum calor innatus in uvæ ſucco illas turbas excitat, donec is ab iſtis fæculentiis liber ſit; ita ille ſpiritus animalis dominator, infeſtu quodam venenoſo implicitus, vi & armis ſeſe extricare conatur; variolæ verò victoriæ partæ ſpolia opima ſunt. At hæc ludicra & nugatoria commenta ſunt; hujuſq; fabulæ tædet, ubi ſpiritus animalis ſolus Hiſtrionem agit. Seriò agamus, à Procatarctica itaq; interna ad cauſam *primam* & principalem & ipſam huius morbi *originem* procedamus antequam eius explicationem & fiendi modum ex cauſa proxima & conjuncta aggrediamur; ſi ea forte inquirendo in tantis tenebris inveniatur.

Illud quidem veriſſimum eſt [à primis hujus morbi authoribus traditum, quod ipſi etiam quotidie animadvertimus) *va-* rio-

* *Quando accidit in ſanguine ebullitio, ſecundum ſemitam putredinis cuiuſdam i. e. ad modum alicuius rei putreſcentis. Avicen. Generantur e ſanguinis putredine eiuſque ebullitionis. Alzabarav.*

variolas eſſe de ſumme contagioſis ægritudinibus. Quænam verò fuit prima & peculiaris illa materia contagioſa ſive venenum, quod primum hominem infecit, atque humana corpora poſt tot ſecula eadem labe corrupit, ita facile eſt dicere; certè Prometheo non adfui, cùm Pandoræ pyxidem aperiret; ut quæ mala inde egreſſa fuerint, certo cognoſcerem, cauſa quidem primaria hujus mali ac evidens, fateor, valde in obſcuro eſt, ſi tamen conjecturæ noſtræ, certè plauſibili, venia detur quid impræſentiarum mihi in mentem venerit, dicam; nimirum illam infectionem à beſtiola aliqua vel eſa, vel ab ejus morſu plurimùm genitam fuiſſe, deinde in omnes homines, partim tanquam hæreditarium malum propagari.

De *contagio* verò *primario* jam dicam; hæreditariam autem labem à primo infectu proli communicari poſſe, poſtea paucis probatum ibo.

Igitur, 1. Nulla cauſa aſſignari poteſt hujus mali generata ex parte hominis; non ex menſtruis, quod jam ut precarium & ſuperſtitioſum rejecimus. Non ex crapula aut alimento vitioſo ac inuſitato, præterquam quæ ex ipſa forte beſtiola, hanc peculiarem labem inferente, fuerit; non ex exercitio vehementi, reliquiſve vitiis & erroribus, in rebus nō naturalibus; quòd integræ nationes apud Indos Occidentales à noſtris *Anglis* (in Marilandia, hoc ſeculo ineunte, id accidit) primùm illuc advenientibus ferè ad internecionem infectæ ſunt. Claro documento, variolas non privatim à cauſa aliqua interna, aut à natura hominis per ſe vitiata, ſed contagione extrinſecus illata communicari. Cùm itaq; cauſas omnes internas, procatarcticas refutavimus, cùmq; externas etiam ab aere, niſi quatenus à corpore, ut ita loquar, variolato præceſſerit, non admittimus ob ipſas eaſdem rationes. At halitus expiratos (loquor ex ore nuperi ſcriptoris) ex ſubterranea minera nunc hoc, nunc illud animalium genus contaminare. At quænam ſunt illa, quæſo, metalla in noſtra *terra Londinenſi*, aut alibi *Angliæ*, effoſſa quæ hæc efficiant. Dic, ſodes, ſi potes. Mera itaq; hæc tua inſomnia ſunt; prout pleræq; id genus explicationes, quæ ex ignoratione Hiſtoriæ Naturalis venditantur. Item ejuſdem comatis illud eſt; nempe certas habere periodos pro occultis illis, atq; adhuc incompertis alterationibus, quæ ipſius Terræ accidunt viſceribus, pro varia ſc. ejuſdem ætate, ac duratione. Nam putas alia metalla in Terræ viſceribus latere, ab iis in ſuperficie ejus comprehenſa, nobiſq; cognita ſunt, diverſa? aut hæc ipſa metalla, ex quibus conſtituitur terra, ab aere remotiſſima & in viſceribus latentia, prò varia ejus ætate & duratione putreſcere? ſanè, non video, quo fundamento hæ ſuſpiciones nitantur. An non hoc ignotum interpretari per ignotius eſt? heu quantum ſapimus, verba dando! Igitur reſtat, infectionem primum ortam eſſe ex aliqua beſtiola venenata.

2. Symptomata morbi hæc confirmare videntur. Nempè *dolor in Capite & Lumbis*; quod ſignum peculiare & velut pathognomonicum eſt ante variolarum eruptionem. Ab his autem doloribus non rarò infantibus deliria, ſomnolentia gravis, & convulſiones; in adultis immanis vomitus, interdum Syncope cum magna anxietate, & inquietudine; in gravidis abortio. Cauſam ſi deſideras, reſpondeo dorſi dolorem *Nephritici* adeò *æmulam eſſe*, ut multis exitio fuerit Medicorum, pro more, feſtinantium ac incogitantium, error. Itaq; veriſimile eſt, materiam contagioſam impetuoſius agitari, & ad renes propelli per arterias emulgentes, membranaſq; ac nervos circumjacentes dolore vaſorum extenſivo affici. Ad eundem modum & arteriæ ex influxu vehementi oppilatione ſeri, ex veneno craſſeſcentis.

At, inquies, cur privatim tantum in hæc loca feratur, atq; impetum faciat? dico primò, *loca quædam diverſa venenis eſſe peculiaria, maximè à beſtiolarum morſu eſuve illatis*. Ita *Hydrophobia* fauces privatim petat: *Urticæ marinæ* Pulmones. Secundò, At multo maxima id genus venenorum pars & caput, fauceſve, renes & veſicam & genitalia afficere conſueverunt: ex. gr. ipſa *rabies canina* fauces & Genitalia ſimul petit; nempè ſatyriaſ-

ſin & gonorrhœam excitat. Ita *Lues venerea* præcipuè fauces & nares ipſumque caput; at ſæpius, ubi malitia minor eſt, penem & genitalia. Item *Cantharides* veſicam magnopere afficiunt. Item morſus *viperæ*, ubi corporis fieri contigerit, *ſemper* tamen ſolvitur *ſcroti tumore, & Urinæ ardentis copia. Et in aliis multis ſimiliter uſu venit. Non quidem, quod venena ſua ſponte, relicto ſanguine peculiaria loca adeunt; ſed quia alibi maleficium ſuum commodè expedire nequeunt. Licet enim (ut verba *Ent* hæc faciam mea) materia contagioſa per majora vaſa circumducatur, corque ipſum permeet, eademque tamen haud magnopere lædit; donec tandem (circuitus enim non eſt uniuſmodi) in arctiora & idonea loca, id eſt, in majores & maximos & uſitatiores ductus excretorios (ſalivæ putà & urinæ) impacta, virus celatum exerat. Vera itaque, ut arbitror, jus doloris cauſa eſt, cùm ſerum ſanguinis à veneno paulatim lenteſcat, quo majores ductus excretorii renum, puta, & faucium inflammentur (quæ peculiaris id genus veneni vis eſt) atque adeo oppeſſulentur, nec commode inde, quo naturaliter tendit, expelli queat; ex mora itaque, quam trahit in arteriolis ad renes & circa caput, magis magiſque craſſeſcit ſanguinis ſerum, veneno implicitum, donec tandem iteratis circumlationibus circumpulſum cutaneos ductus; nempe univerſalia emunctoria, aliaque quæcunque pro ratione & quantitate veneni viſcerum vaſa excretoria ſubeat, & in Apoſtematum parvulorum, modo infra exponendo, materiam faceſſat.

Audi *C. Celſum*; „ neceſſarium eſt adverſus venena exſorbere potionem meri cum pipere, vel quidlibet aliud, quo calor movendus eſt, nè *humor intus coire* patiatur. Nam maxima pars venenorum frigore interimit. „ Omnia Urinam moventia, quia materiam *extenuant*, utilia ſunt.

Idem alibi „ quæ ἐξανθήματα Græci vocant, ſive *puſtulas* Latini, & rubent, & ex ſudore (i. e. ex veneno ſudore per ductus Glandularum excretorios expulſo) naſcuntur.

Ejuſdem mentis eſt VVharton noſter (*c.* 27.) „ ubi materia affluens ad glandulas venenoſa, aut contagioſa fuerit, oritur Tumor, veneno *peculiari* reſpondens.

Viſne exemplum huius infectionis: à beſtiola venenata. *Cantharides* cuti adhibe; ingentem ſeri venenati vim evocant: locus autem inflammatus ac exulceratus pridie ichore liquidiuſculo ſcatebat, jam craſſiuſculum pus eſt; & ſæpius ſequitur Urinæ ardor, ſatyriaſis, & non raro mictio ſanguinea, & non ſemel ſerum in magnos grumos per urinam effuſum vidimus ad eundem modum in variolis, ſerum à veneno infectum, quod intra habitum corporis eſt eruptionem per renes & capitis ductus excretorios primo tentat; at cum primis inſultibus magis vigeat & minus ſero implicatur, hæc itinera inflammat, deobſtruitque; unde beneficio circuitus iterati in alios ductus cutaneos ſub ichoris liquidi & vaporoſi ſpecie propellitur, at hic quoque ei exitus denegatur. Nam ipſa ductuum oſcilla identidem inflammat, veſiculaſque tollit. Atque hæ veſiculæ ichore venenato & craſſeſcente paulatim replentur; mox ex calore perpetim appulſo ex habitu corporis, quaſi maturantur. Et plene in cruſtas ſiccatæ, tandem ſponte decidunt.

Ubi autem ſemel intra ductus excretorios transfretetur materia contagioſa, febris deſinit: circuitu ſanguinis jam expedito; atque ad integritatem reſtituto. Venæ itaque jam quietiores ſunt, & tardius moventur ſe materiam contagioſa una cum ſero ſuperfluo extra habitum corporis expulſo: neque enim illi jam amplius cum ſanguine rei eſt, qui aliam ſcenam agit.

Veſiculæ autem cutaneæ materia contagioſa inflammatæ, iam, more cantharidum, ſerum in ſe ſuperfluum & vaporoſum in dies trahunt, concoquuntque.

3. Aliud ſymptoma tuſſis, defluxio, & ſalivatio ab antiquis memorata; atque

* *Act. Philoſ. Lond. N.* 221.

ctionis primariæ. Etenim in Lue Venerea] cujus originem ſuo Tractatu a beſtiola venenata ſimiliter deduxi] idem ſymptoma *ſponte* ortum aliquoties obſervavi; idq; ex intermiſſione plurium menſium, iterum atq; iterum rediiſſe: donec in Phthiſin funeſtam hominem præcipitaret.

At, inquies, hæc non contingit niſi in confluentibus variolis & adultis; reſpondeo, id falſum eſſe, ſæpius animadvertimus. Etenim in infantibus ſeptem annorum, & in adultorum diſtinctis variolis ſalivam vehementer motam fuiſſe, ſæpius vidi. Cauſam autem hujus ſymptomatis in variolis ſic intelligo; nempe ubi oſtiola cutis oppeſſulata ſint, vapor inſenſibilis ac ſuperfluus per ductus oris majores erumpere, neceſſe habet. Ita in *infantulis*, quibus *exſcreatio* adhuc *ignota* eſt. Etiamſi iis, perinde atque adultis, in os profluat, tamen illam deglutiunt; quæ ſi copioſior ſit; quam quæ digeri poſſit, citam iis alvum interdum efficit; itaque & ſalivatio iſtiuſmodi & diarrhœa ſalutares eſſe ſolent, quod non *noxio*, ſed ſupervacaneo tantùm humori eliminando [quod in ſtatu ſano fieri oportuit] inſerviant.

4. Ictus venenati indicium eſt incerta & vaga quædam febris; etenim modo incaleſcunt icti, modo frigent, ac horrent. ita ut uſu venit & variolatis.

5. Quod id genus morbus ferè oriri ſolet in corpore maximè integro & ſano; ſine ulla prævia vel corporis vel animi paſſione aut dolore: pariter ac ſi quis ſanus a beſtiola venenata ictus fuerit.

6. Quod in hoc morbo ſemper fiunt criſes per abſceſſus & nunquam per evacuationem; ſcilicet more morſus venenati.

7. A primis autoribus, ut ab *alfabaravio* inter morbos cutaneos numeratur, ſcil. ſcabiem & lepram. Id eſt, morbos ab infectione natos, ab aliis vero Arabibus in peſtilentialibus propter malitiam, ponitur.

8. Quod apud veteres *ſimilibus puſtulis* ſynonymum fuit, quoddam ſerpentis genus, teſte Plinio, * *Boæ* ſerpentis inquit ille, genus quoddam eſt; eadem quoq; appellatio § *morbum* quendam apud eundem denotat, id eſt, *rubentes* quaſdam *puſtulas*. Nam, Ebuli folia, inquit idem, contrita, & è veteri vino impoſita, etiam " Boam ſanant, id eſt, *rubentes puſtulas*. Etiamſi verò ex hoc loco nihil certi colligi poteſt de variolis; tamen veriſimillimum eſt, morbum illum ſibi cognomen à bois ſerpentibus ſumpſiſſe, tanquam à cauſa ſua originali: ita ut variolæ quoq; à ſua ſimili cauſa oriantur credibile eſt. Huic conjecturæ favet *Alſabaravius*. " Tumeſcit locus morſus à vipera, & ſuper eum fiunt *ampullæ*, *i. e.* veſiculæ " inflatæ, ita ut redditur ad modum *ignis uſtionis*. Ebuli autem folia ad omnem uſtionem apud veteres remedium nulli ſecundum eſt. Igitur & nomina & remedia morbis à communibus cauſis oriundis, adhibuiſſe veteres credibile eſt.

9. Quòd pleraque ſigna variolatorum, cum ictis à venenatis beſtiolis communia ſunt. De quibus vide apud Scribonium Largum, Dioſcoridem, alioſque veteres. Attende, & confer cum ſignis variolarum infrà recitandis.

A Paſtinacea marina *pars affecta livet, ac nigreſcit per ambitum, illam ſi quis defricuerint, atra, craſſa, ac graveolens ſanies exprimitur.* D.

A mure araneo *nigra puſtula diluta* (ὑδατώδης) *aquoſa ſanie exſurgi: proximæ verò partes omnes livent. Rupta puſtula depaſcens ſuccedit ulcus. His accedunt urinæ difficultas.* D.

A vipera *puſtulæ quales in ambuſtis erumpunt. Sanies e vulnere promanat; primum ſubpinguis, mox cruenta; urinæ difficultas.* D.

A Drylna *morſis pars ipſa affecta in* puſtulas *attollitur: e quibus ſanies aquoſa profunditur.*

Ab Hæmorrhoo *demorſis ex plaga copioſus cruor effluit, & in quacunque alia corporis parte cicatrix ulla fuerit, ex ea quoque ſanguis emanat. Quin & excrementa cruenta rejiciuntur.*

A Natrice *ſanies ex vulnere copioſa atra ac putida.* D.

Liſter de Variolis.

* *H. N. l. 8. c. 14.* § *Idem l. 26. c. 11.*

A Cenchro *putidem ulcus : alius ſopor : & in carnibus circumcirca velut aqua inter cutem*. D.

A Ceraſte *demorſi pars in tumor attollitur cum duritia , & puſtularum eruptione : profluit e plaga ſanies , modo atra modo quadantenus pallida*. *Ipſum quoque genitale erigitur*.

A Bupeſtri *totius corporis extima facies circumtenſa , urinæ ſuppreſſio*. D. *inflat totum corpus in ſpeciem Hydropis*. S. L.

A Cancaridibus . *Sanguis cum urina at cum dolore affuſus*. D.

A Salamendra *maculæ liveſcentes , & ſi diutius immoret venenum , putreſcentes ſanie manant*. D. *Livoribus quaſi maculis variatur*. S. L.

A Phalangiis *morſi pars affecta rubet, & velut aculeis compuncta conſpicitur* . *Conſequuntur* Lumborum dolor *& perpetua ad reddendam urinam ſtimulatio , & ejuſdem excernendæ difficultas*.

A Scolopendra *pruritus toto corpore perſentiſcitur , pars inciſa livet , & à morſu ipſo exulcerari incipit*. D.

A Scorpione *pars iſta indureſcit livet , & cum dolore circumquaque diſtenditur : dolorque velut à pungente acu per univerſam cutem ſentitur*. D.

A Leopore marino *ſumpto oculi* exulcerantur, genæ inflantur. *Urinam difficulter reddunt , & cum dolore* . S. L.

10. Quod medicamenta ad ictus venenatos ferè eadem ſunt apud veteres exhibita, quæ ad variolas ab Arabibus inſtituta ſunt, vide eoſdem authores ; lege, confer.

Sudoris excitatio , copioſa urinæ excretio , purgatio per alvum. *Fœniculi ſuccus abſorptus , Marinæ teſtudinis teſtes*. *Opium ex vino ; hæc communia inter propria vero & peculiaria auxilia numerantur lac ficulneum cinerem ex aceto ſubactum*. *Potiones ex cicere*. *Cancer fluviatilis cum apii ſemine*. *Potiones efficaciſſimæ ad ictum ſcorpionis , lac ficulneum cum vino , multa ſudatio*. *Ad draconis marini idem*. *Sulphur ex aceto triti potio*. *Ad viperæ morſum ipſa vini frequens potio juvat*. *Hæmorrhoi crematum caput potui datum cum vino: eſitantur & uvæ paſſæ*. *Ad morſum baſiliſci papaveris ſuccus in vino*. *Ad Bupreſten ficus vel aridæ, vel earum decoctum ex vino: item aqua ficus aridæ ad ſalamandram*. *Jus ranarum & ova teſtudinis quomodocunque cocta conchylia; locuſtæ marinæ aſtaci meripotio*. *Atramentum ſutorium aceto dilutum*.

At, inquies, ſerpentes aut alia animalia venenata talibus morbis non afficiuntur. Qui ſint eorum peculiares morbi, planè neſcio. Neq; id cuiquam ſcientia naturalis, vix incœpta, dicere patitur. Etiamſi verò hi vel illi ſerpentes putà ſtrictè loquendo à morſu aut alias, contagioſi non ſint; cùm tamen liquido conſtet, quorundam venenatorum & vehementer inficientium morborum interdum illi cauſæ primariæ ſint; quid ni credamus, aliis morbis quoq; (inter quos variolæ merito numerantur) aliæ atq; aliæ beſtiolæ, à nobis incognitæ, ortum dederint, ac poſſe ſic contagio in humanum deinceps propagari.

Si ampliùs quærat aliquis, cur hodie id malum ex morſu venenatorum animalium non, ut olim, oriatur? Id fortaſſe nunc quoque accidat ſuis locis in India putà, aut alibi terrarum. Sed ob ignorantiam Hiſtoriæ Naturalis & populi indocti & ſuperſtitioſi non animadvertitur. At in Europa minor ejus metus eſt. Etenim ut C. Celſus rectè innuit, Peregrina ſerpentium genera, aliquanto magis peſtifera ſunt, maximè æſtuoſis locis gignuntur. Italia, frigidioreſque Regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quod minus terribiles angues edant. Verùm, ubi ubi inveniantur, iſtiuſmodi beſtiolæ noxiæ, ex proprietate naturæ, malum de quo loquimur, inferunt, neque aliquid de hac re nobis certo conſtat, niſi ex conjectura probabili, ſuprà comprehenſa. Atque hæc ex Hiſtoriæ Naturalis defectu.

Igitur jam dictum eſt de *prima* hujus mali *cauſa*, quam libenter deducerem ab aliqua noxia & venenata beſtiola, ad naturam plerarumq; infectionum, hominibus primitùs communicatarum.

Proximo loco rationis reddam, cur hæc labes *hæreditaria* quoque exiſtimari poſſit. Quod in aliquibus Familiis variolæ ferè exitiales ſunt. Quod fratres & conſanguinei faciliùs inficiantur, quàm qui

inter

inter ſe cognati non ſunt. Quod interdum *Sporales* ſunt, & ſine ullo variolati hominis infectu per ſe exſuſcitari videntur; ſeminia itaque propagari poſſe in prolem perinde ut Lue venerea notum: ac de Hydrophobia magna ſuſpicio eſt.

" Novi quoſdam, inquit VVillis, à crapula & exercitio immodico in hunc morbum incidiſſe, cùm præterea nemo circumcirca in tota regione ægrotavit " nempe latentia ſemina per ſe commoventur, & inquinant ſanguinis maſſam. Si hoc intelligatur de iis, qui a parentibus infectis ſive variolatis geniti fuerint (& jam ferè totus mundus ſub eo nomine cadit) libenter accedo. Sed cùm ſatis conſtet populum Indiæ Occidentalis ante adventum Europæorum ab omni ævo immunem fuiſſe ab ea labe, & ad extremam perniciem & ferè dopopulationem tum primo decubuiſſe. Haud facilè adducor ut credam, ulla materna labe menſtruata, ſeminiiſve naturalibus, utut vehementer moris, uſpiam hunc morbum per ſe ſubortum fuiſſe.

Hæc autem inter rariſſimè contingentia agnoſco. Nam modus infectionis communior eſt per effluvia in aere effuſa ab homine variolato. Si quis itaque has puſtulas in cute jam privatim efflorſcere vult, non ambientis, aliquo contactu, ſed ex inſpiratu; aeremque contaminari peculiari quadam malignitatis ſpecie, & è ſublimi cauſam habere, ei libenter accedo, modo aerem intelligat infici ab homine variolato & non ex aliqua corruptione aeri inſita, ita aer inſenſili perſpiratione alicujus variolis infecti inquinatus, ac ab alio inſpiratus, ſalivam ejus contaminet, neceſſe eſt; qua deglutita, ut nobis omni momento fieri ſolet, intra habitum corporis per itinera lactearum rapitur: quo ut ſanguis afflatus, delibutuſque fuerit, ipſo ſtatim initio caput & lumbi dolent, febris accenditur: malo autem ingraveſcēte, venenum cum ſero ſuperfluo, die tertio, aut quarto, foras expellitur, eque ductibus excretoriis proſilit, & in cute efflorſcens, mali ſpeciem detegit, toroque demum corpore extuberant veſiculæ ſui generis.

Atque hæc hactenus de infectionis modo, quo de homine in hominem transfertur, nempe per ſolum contagium & effluvia ab homine variolato perſpirata. Atque hæc unica jam *evidens* cauſa eſt variolarum.

Variolæ itaq; ſunt *Puſtulæ Venenatæ*, primitus a beſtiolæ ictu (puta) humano generi illatæ, nunc vero per ſe, rariſſimè tamen, tanquam ex infectis parentibus hæreditario quodam infortunio genitæ, ſæpiſſimè vero ab homine variolato in hominem tranſlatæ, ab effluviis ejus in aerem emiſſis, extra habitum corporis, & è ductibus excretoriis nuſquam non cum febre continua protruſæ.

Morbum autem jam definitum dedimus; ejuſque mox *ſymptomata* ſingula, atq; *prognoſtica* paucis expedire lubet.

Effluvia itaque venenoſa, chylo commiſta habitum corporis ſubeunt: in ruptione autem veſicularum chylum conſtituentium (an ea ſaliva ſit, quæ in jejuno lacteas ingreditur, aut aliquis humor refluus, aut nudus aer aquatus, parum intereſt) aer venenoſus expreſſus & liber vaſa ſanguifera in cerebro & ad renes maximè anguſtiora vellicat atque inflammat: unde pulſus concitatior, majorque adeo calor, ſe ab igneis particulis ſæpiùs & vehementer compreſſis, at non hic finis mali. Etenim venenatus vapor ſanguinis ſerum lenteſcere facit, more venenorum ictu illatorum; unde vitiatur ejus motus nempe a lentore ſubitam ſanguinis per venas ſanguiferas trajectione prohibente. Quo autem vehementior ſanguinis impetus eſt, ſi is ſubito, ut par eſt, ex arteriis in venas tranſadigi nō potuerit, eo maximè in ductus excretorios, ad communem anaſtomoſin, quam habeant cum arteriis, divertatur, neceſſe eſt. At in ductus glandularum cutaneos jam expulſus vapor ſuperfluus & venenatus illarum extrema oſcilla ſimiliter atq; capillares venulas vellicat, ac inflammat, inque veſiculas elevat; non aliter, quam ſi a veſicatoriis, extrinſecus adhibitis vitiarentur. Cur autem hæc occultorum foraminulorum *oſcula* magis, quam ipſi eorum interiores ductus corrumpuntur, ratio eſt, quod ſua natura *tuberoſa* ſive *capitata* ſunt

maximè ſi ab aliquo ſtimulo vellicentur; quod conſtat ex mira aſperitate cutis, ſi quando frigori urenti ſubitò expoſita fuerit; imò totidem *Sphincteres* ſunt, vel levi offenſa ſeſe naturaliter contrahentes, itemq; veſtigia variolarum *rotunda* ſatis arguit hæc ex oſculis *i.e.* certis & determinatis locis, quaſi cohibita fieri. *Deinde*, variolis deciduis, & ſanatis earum ulcuſculis, adhuc tamen reſtant veſtigia horum oſcillorum, mirè diſtenta ac *nodoſa*; nec niſi *longo tempore ſubſidunt*, & intra modum naturalem contrahuntur. Poſtremo à venenato vapore erumpente afflata, & jam in veſiculas ab ea diſtenta, ob moram & torpidum motum humoris, per ductus tranſeuntis, perpetimque appuſi, & tantùm non oppeſſulati (nam extra ſanguinis flumen ſunt) quod plus acrimoniæ acquirit, priuſquàm ad ea attigerit, acriuſque jam factum & jam craſſiuſculum & ſenſim concoctum.

Itaque principium tumoris variolarum intra ductuum orificia eſt; at continua extruſione novæ adpellentis materię ſenſim augentur, & extrinſecus protruduntur, donec ad juſtam magnitudinem, & craſſitiem debitam pervenerint.

Atque hæc ratio eſt, cur in hoc morbo ſemper fiant criſes per abſceſſus; nimirum ductuum excretoriorum orificia in veſiculas à veneno adpellente excitata, unde inſenſilem evaporationem comprimunt. Cumque regreſſus craſſeſcentium humorum in venas per eoſdem ductus fieri nequeant; ut per abſceſſus tandem digeratur, neceſſe eſt.

Symptomata autem, quæ in hoc morbo animadverſa ſunt, enarrare lubet; eorumque cauſas breviter explicare, quo natura ejus manifeſtior fiat.

Signa verò, quæ morbum *inſtantem* indicare ſolent, hæc ferè ſunt.

Imprimis, Dolor *Pulſatorius* in capite, & Lumbis, de quibus ante dictum eſt: nempè a vehementi ægrè ob lentorem transfretati ſanguinis ejuſque acrimonia, venenato miaſmate infecti, & ad renes in cerebro reſtitantis, & inflammationem quandam membranis excitantis.

Vomitus immunis a veneno deglutito ſtomachum & inteſtina vellicante, ſi tamen vultis illud interdum effundi è ſanguine ab habitu corporis; ut in ſporade & ſingulari affectu, ex cauſa hæreditaria & ſeminibus connatis, aut epidemico vehementiori; id fieri non poteſt ab arteriolis in ventriculi tunicas dehiſcentibus prout *VVillis* rem exhibuit, ſed è ductibus excretoriis, quibuſcum arteriæ immediatè committantur, in horum itaque oſtiolis irritatio ac punctiones, a venenata materia illuc propulſa, iſtjuſmodi vomitus cauſa eſt; perinde ut *pruritus* in cute; & *lacbrymæ* involuntariæ ab oculis effuſæ; item *ſternutatio*.

Pandiculatio frequens ad infarctum liberandum moleſti humoris eadem de cauſa *Tremores* in ſomnio & *delirla* incidere poſſunt, perinde ut in crapula.

Item *ſomnolentia* gravis ab obſtructis vaſis cerebrum comprimentibus.

Tremores autem & *convulſiones* a vehementiori ac acriori perſpiratione vaporis venenati ab ipſo ſanguine expulſi. *Raucedo* ex aſpritudine puſtularum jamjam erumpentium, & ex inflammatione faucium.

Tuſſis, *defluxio*, & vehementius *ſaliva mota*; a perſpiratione citatiori, ob cutaneam alteram (ut dictum eſt) valdè obſtructam in illis patentioribus ductibus ſalivæ: nempè faucium & pulmonum.

Spirandi difficultas ab infarcto & inflammato pulmone, unde minus explicari poſſit & frequentius moveri, quæ difficilis reſpirationis quædam ſpecies eſt.

Febris intenſa, *rubor* faciei, & *intumeſcentia*, a nimio ſanguinis fervore, quo arteriarum pulſus tum maximè extenditur ad ipſas venarum capillares, uti clarè cognoſcitur, quòd pulſus ſentitur etiam in extremis digitis, ita rubor identidem producitur, a pulſus extenſione, ejuſque inſolita micatione.

Ubi autem venenum, horum maſorum irritamentum, foras certe in ductus excretorios cutis expellitur ex magna parte [quod triduo aut quatriduo fieri ſolet,] compreſſio, cordis & arteriarum vehemens & extenſiva, quæ caloris cauſa eſt, remittit; ceſſatque febris.

In

In altera autem periodo ſeptem fere dierum, quæ accidant, morbi ſtatum & eventum indicant: atque ea huiuſmodi ſunt.

Puſtularum egreſſus, qui ſupra expoſitus eſt; nempe materia erumpens, pro ſua natura venenoſa, veſiculas excitat, quæ cum rubore ac inflãmatione *maturantur*.

Siccantur autem, quod nihil amplius humoris ad illam partem pervenire poteſt; ſcilicet veſicula undiq; clauſa ac indurata: vix tamen fieri poteſt, quin aliquot, inter tot innumera orificia ductuum, libera, & aperta ſint; utpote ab infectione integra & illæſa.

Veſiculæ initio *rubræ*, ab inflammatione; deinceps *cryſtallinæ*, a vapore aucto viſcidoque: mox *opacæ* & *albidæ* ab eodem incraſſato ſicceſcenteque.

Si *molles*, minorem inflammationem indicat.

Si *paucæ*, veneni quantitas, & qualitas exigua.

Si *diſtinctæ*, paucitatem materiæ infectæ arguit. Nam *accumulatæ*, diffuſe & confluenter ex copia eiuſdem fiunt.

Si *rotundæ* & *faſtigiatæ* ſalutares; quod magis extra habitum corporis materia Variolarum protruditur; minoriq; adeo moleſtia maturantur; utpote longius a circulatione ſanguinis.

Si eædem per *ſolum* cutim eruperint, neq; viſcera nobiliora intra afficiantur perſpiratio liberior; quod alicubi ex bona parte aperta ſit; unde ſalutis maior ſpes eſt.

Si intra *fauces* quoq; & *gulam* & *ventriculum*, & inteſtina egreſſæ fuerit, nempe ultra habitum corporis, & in primis viis, venenum & chylo & ſanguini denuo permiſceri, & febres ſuboriri poterunt ſive alia *viſcera extrinſecus* ut pulmones, hepar, cerebrum, &c. variolis ſcateant non minus periculi impendet a febre redintegrata, & denuo ſuccenſa ex *tarda* & *incerta ſuppuratione* aut maioribus *Vlceribus* innaſcendis, ſc. in *partibus mollibus* & tenerrimis.

Si eruptioni antecedat *levis febris*, & ab eruptione *ceſſet*, vel plurimum minuatur, vel in tuto eſt, quod materia contagioſa, per puſtulas eliminanda, & pauca & mitior eſt, maxime ſi cætera conſturant, nempe, vox libera & reſpiratio facilis, documento, nec pulmones, nec fauces internis variolis aut parce admodum affici.

Variolæ tarde erumpentes. Id eſt, venenum intra ſanguinem diutius immorans, arterias oppeſſulat, ſanguinemq; ipſum corrumpit, illum in pus quoddam incraſſando, non aliter, quam in oſculis ductuum excretoriorum uſu venit.

Multæ, copiæ argumentum venenatæ materiæ; adeoque ægre ad cutem expreſſæ.

Magnæ, aliud copiæ argumentum.

Duplices & *continuæ*, idem ipſum.

Depreſſæ ob nimium lentorem & tarditatem in egreſſu: ergo mediis ductibus corrumpi videtur vapor contagioſus, & retrogredi in ſanguinem metus eſt, a quo magna diſcrimina impendent.

Duræ, ob majorem inflammationem.

Virides, *lividæ*, *nigræ*, corrumpitur ipſa veſicula & caro circumcirca a materiæ venenatæ ſumma acrimonia.

Membrana autem continens ſive comprehendens puſtulam, veſiculæ more, circumcirca tenditur ac inflammatur. At in vertice ſummo tenuior eſt, & minus evaporationi reſiſtit, maximè ſi illa contractum & conſtrictum ſit ductus alicujus oſculum: ad reliquum vero ejus ambitum craſſior eſt ac compactior, certe propter ipſius ductus parietes craſſiuſculos; adeoque minus ad latera perſpirabilis, magiſque adeo extrorſum premitur humor, veſicula contentus. Cum itaq; ad puſtulæ verticem perſpiret, in quem univerſa bulla nititur, ſi appareat ibidem *macula nigra*, etiamſi totum reliquum puſtulæ melioris ſit coloris, dubia ſalus eſt, & ſc. ob contenti humoris ſummam putredinem incipientem; quæ vicinos parietes ſubito inficere poſſit.

Variolis admixtæ *purpureæ*, ſive *veſiculæ*, ſi *lividæ* & *nigræ* deterrimi ominis ſunt, ſi ſtatim ab eruptione evaneſcant, mors in propinquo judicanda eſt. Quod nihil in hoc morbo ſemel coagulatum evaporare ſolet, aut expurgari ſine ſuppuratione: ergo reaſſumitur in ſanguini: atque ita ſanguini permixtum venenum, illum craſſeſcit, & tandem in putrilaginem cor-

ram.

rumpit. Atq; harum affectionum erunt neceſſarius effectus *urina nigra*, ac *ſanguinea*; fæces alvinæ nigræ & ſanguineæ; vel ex pravo ſanguine, ab ſumma acrimonia, obſtructione primaria arteriolarum, unde per ductus excretorios renum, puta, & inteſtinorum, erumpit.

Ita *Hemorrhagia* quælibet, à ſuppreſſi; puſtulis, periculoſa eſt.

Febris *magna*; copiam ingentem materiæ venenatæ, per puſtulas expurgandam arguit; adeoq; periculoſa. Si poſt eruptionem vero non minuatur; igitur ubi intra ſanguinem ſuperſit plurimum ejuſdem materiæ, quæ nondum erupit, res fere ad mortem tendit. Reliqua per ſe ipſa patent.

Jam dictum eſt de *morbi ratione*, ejuſq; *ſymptomatis* quibuſcunque.

De hujus vero morbi contagio privatim quæritur cauſa, cur *infantibus* & pueris magis *familiare* ſit; firmior vero ætas & *adultior* minus laceſſeretur? *itemque* cur unuſquiſque bis, *aliquando* in vita, neceſſario conflictari debeat; ut neminem poſſe *ſecundo*, aut *tertio* prehendi; *denique*, cur complures annos ſileant & *certis annorum intervallis ſæviant* in plebem? Reſpondeo. Infantes non magis huic malo opportuni eſſe videntur, quam aliis quibuslibet morbis contagioſis; nempe ob ſummam naturæ teneritudinem ac quandam ejus perfectionem. Sed in eo fallacia eſt, quod, cùm tota vita homines infici ſoleant, vix unus è mille pubeſcentiam *integer* attingit? *Deinde*, annorum intervallum [quantum animadverti] quibus graſſatur iſte morbus, luſtrum aut ſeſquiluſtrum raro excedunt, quo fit, infantes poſſe bis aut amplius infici, antequam adoleverint. *Denique* integræ nationes, ut dictum eſt, apud Indos à noſtris hominibus variolatis ſimul infectæ ſunt, & periere fere ad internecionem, propter ignorantiam curationis; quod à fide dignis teſtibus, *Marilandiæ* incolis, habui: argumentum, morbo illo & puerum & adultum æq; ſubjectos eſſe. Neque enim ullus tutus eſt, niſi qui prius morbum perpeſſus fuerit: ſiquidem rariſſime, certe ego neminem *bis* infectum memini, præter unam fœminam, quæ in hac urbe, me teſte, intra annum variolis bis decubuit, & convaluit.

Magna vero ex parte hic morbus, etiamſi contagioſus, *ſalutaris* eſt; quod fere ſubito venenum foras & extra habitum corporis protruditur; cujus quidem egreſſui tenera ætas à ductibus ſuis excretoriis, dilationi valde aptis; opportunior eſt; humoreſque ab eis excreti, naturaliter fluidiores ſunt ita, quod ſemel tantum hoc malum hominem aggrediatur, ejus lenitati ex parte, puerili ætati, in qua ut plurimum ægrotet, attribuendum eſt.

Intervallorum autem ratio eſt, cum omnes pueri alicujus domus puta, aut oppidi aut urbi [unis Londiniis exceptis, propter ejus enormem magnitudinem, & perpetim advenientium multitudinem) fere intra aliquot menſes annumve decubuerint; nec alii ibidem inficiendi reſtent. Igitur extinguitur, pro illo tempore, malum; donec nova ſobole ſubcreſcat variolanda. At fatendum eſt, aliquos illa felicitate natos eſſe, ut integri & valde ſenes moriantur.

Ad *Therapeiam* propero; ſed antequam ad curationes rationes procedamus, illud ante omnia meminiſſe oporteat, *hunc morbum* (ut dictum eſt) *fere eſſe ſalutarem*; in variolis natura omnia perfectiſſime facit, inquit *R. à Fonſeca*, natura ſibi permiſſa negotium ſuum ſuo tempore exequitur, ut noſtra ope non indigeat, ſuis viribus optime inſtructa, *Sydenh*; at ſalutares non illo nomine illas appello, ac ſi ex aliqua naturæ neceſſitate ita nati eſſemus, ut morbo, à morboſa aliqua criſi ad *perfectionem* ſanguinis humani opus eſſet: etenim, quid noſtri & brutorum ſanguinis intereſt, ut illa iſtiuſmodi ſanguinis deſpumatione non indigeant? quid nobis ex omnibus animalibus ad ſanitatem integram conficiendam luſtrationes morboſæ uſui ſint? cur prioribus mundi ſeculis hæc καθάρματα defuerunt; genteſque Americanæ à prima mundi origine ad ſuperius ſeculum, tanti morbi beneficio caruerunt; Quicquid itaque vani homines de eorum methodo, in hoc morbo curando, nuper jactitarunt, non ſine ingenti cau-

tela

tela & ſuſpicione admittendum eſt. Etenim cum res naturaliter ad ſanitatem tendat, quid tua auxilia magnopere laudas? annon ſupervacanea aut noxia potius cenſenda ſunt? his certe remediis populus non utitur, & tamen vix unus è quadrageſimo ægroto apud plebem moritur. Inſtitue computum tuum; de tuis [ſcio multo plures occidunt. Deinde hanc rem [nempè, invitis Medicis, morbum de ſua natura plerunque ſalutarem eſſe] abundè confirmant vel contradictoriæ rationes medendi adhibitæ, tamen ſub utraque methodo ſani evaſerunt ægri. Etenim alii calore & ſudore haud modico eos perpetim nutriunt foventque: alii contra frigore poros conſtipant, crudumque aerem magnopere laudant; omnem ſudorem diligenter cohibent, & vel apertis potius feneſtris decumbere, operimenta lecti tollunt, omnemque perſpirationem vehementer comprimunt, etiam pedibus in frigida demiſſis, quod ipſe vel impunè factum à quadam muliercula in cura filii ſui adulti me aliquando vidiſſe memini, ipſis variolis tunc temporis egreſſis: alii alexipharmaca ſeduló exhibent, & in iis omnem ſpem ponunt; alii contra in refrigerantibus; nempe leni cerevifia, larga manu propinata, lacte & coctis pomis victitare; vinum verò & juſcula nutrientia omnino vitanda eſſe diligenter clamitant. alii, quos novi, variolis egredientibus alvum ducunt, imò purgationem haud minorativam moliuntur: alii contra omnino alvum moveri vetant: alii hypnotica continuè exhibent; alii iſtiuſmodi aliquid dare metuunt. Profectò nullus finis eſſet huic incepto Tractatulo ſi ſingula remedia & medendi vias, animi cauſa inſtitutas, recenſerem: ab iis tamen omnibus Natura ferè impune ſeſe ſubtrahit, victorq; evadit. Annon itaq; ſupra modum arrogans es, tu qui tua præ omni methodo effers, & aliena deſpicis? profectò an turpis lucri, aut meræ & inanis gloriolæ mancipium ſis, lector æquus judicet.

Sed ad rem. *Intentiones curativæ* ea cautione inſtituendæ ſunt, ne quid detrimenti naturæ, ejus vires minuendo, contingat: ſed ejus motus criticus omnimodo adjuvandus eſt: interim alexipharmacis contra malignitatem* pugnandum eſt; & ſymptomatis, ſi gravia ſint, occurrendum eſt.

Hujus autem morbi *tria* tempora, ab ipſo *Avicenna* numerantur: nempe *primum*, quamdiu ebulliat ſanguis, quod fere inter quatuor dies finitur: *alterum*, ab egreſſu & apparitione variolarum, ſcil. à quarto ad ſeptimum: *Tertium*, à ſtatu, qui undecimo à decubitu viget, quando nimirum declinare incipit morbus & puſtulę exſiccantur, deciduntq; Atq; hoc tempus ad quartum decimum diem, & interdum ad vigeſimum extenditur.

In primis autem Febris diebus Sanguis omnino mitti debet, eodem Avicenna autore, ſi neceſſarium ſit: imò etiam egreſſis variolis, ſi vehemens repletio & materiæ dominium id requirat: & ſi primum non completè, iterum fiat, aliter timenda eſt extrema ſanguinis corruptio. De Emeticis vero, Purgantibus, aut Enematis prorſus ſilent *Arabes*. In hoc utiq; conſentiunt moderni; nempè plenitudinem ſanguinis etiam in hoc morbo evacuationem indicare: itemq; crapula vehemens, exercitium, ex frigore tuſſis, & ſimilia.

At plurimi in hac Febre non convenire aiunt, Purgationem ullo pacto; ne levi fluxus malignus concitetur; ne natura impediatur ſuo motu, qui eſt ad tutim per abſceſſum. At nullus quidem dubito quin ob prædictas in ſanguinis miſſione, cauſas illam, & enemata & emetica commodè interdum exhiberi poſſe:

Porro in hoc tempore, eodem autore, *Cibatio* fiat ex lenificantibus cum vel repercuſſione, ex jujubis puta dactylis, lentibus, cucurbita, cum Tamarindis. & ſi non obedit iis Febris adjice *ſuper eos cibos* (nota hanc Perſarum cibationem vulgarem fuiſſe, non medicamenta) & in ipſo principio apparitionum, rob *ribes*, puta, cum Throchiſcis *Camphoratis*;

* *Malignitas etiam in* levioribus variolis *medenti oculis continuo debet obſervari*. Mayern.

ratis; ſcilicet medicamenta ad febrem leniter extinguendam accommodata. His vero noſtris homines, ex conſuetudine quoque victus quotidiani, & inter nos uſitati, ex cereviſia tenui lactis ſerum coctum, vel hordeata, & avenacea juſcula exhibent.

At frigida ac acida quævis nocent, inquit *VVillis*. Fatendum eſt, & Tamarindos & ſuccum prunorum ita ſe habere (quos tamen *Avicenna* in hoc tempore inter mitiora lenificantia ponit. At tu velim cogites Perſiæ aut Arabiæ regionem calidam & noſtram ſeptentrionalem multum differre. In illa quidem ſanguinis miſſionem, & leniter refrigerantia magno & neceſſario uſui fuiſſe, facile credo; apud nos vero propter conſuetudinem victus, aeriſque ad frigus fere ſemper tendentis, & modicè data alexipharmaca, & plenor cibatio, maximè uſitata, minus nocent. Nec niſi vino debitis, & valde plethoricis juvenibus, & ex vehementi exercitio correptis, aut Urbanis, in craſſo aere degentibus, quibus perſpiratio minus libera & impedita eſt, ſanguinis miſſio, aut alia evacuantia, aut refrigerantia adeò neceſſaria ſunt.

Ita ſanguis non proprie mittitur in variolis, ſed ex accidenti tantum, ut ſymptomati alicui ſuccurratur; nimirum ſi quis variolis corripi contingat ex vehementi exercitio, aut crapula, ut ex frigore, huic quidem recte ſanguis diminuitur ad febrilem ardorem aliquatenus reprimendum, ſed non ut variolæ minùs malignę, aut pauciores numero fiant, aut commodius expellantur: etenim una ſanguinis integritas & plenitudo & melius earum malignitati auxiliatur, & inſenſilem perſpirationem, in qua valetudinis unica ſpes eſt, promovet. Ita fere in Hydrope omnis perſpiratio & ſudor ceſſat, quod ſanguis integer non eſt, ſed ſero ſuperfluo ſupra modum abundat.

2. Apparentibus vero variolis, quod *ſecunda tempus*, ex mente *Avicennæ*, erit infrigidatio cauſa magni erroris; quod retinet *ſuperfluitatem interius*, unde ad viſcera principalia defertur. Deinde, variolis exire & apparere haud poſſibile ex pororum conſtrictione; unde accedit inquietudo, anguſtia & interdum Syncope.

In hujus autem diſpoſitione, oportet ut juventur ſuperfluitates cum iis, quæ faciunt ebullire, & aperiunt oppilationes, ſicut *fœniculum*, *apium*, *ficus*, quæ vehementis ſunt expulſionis ad exteriora: *lentes*, *lacca*, *tragantbi*, quibus *Crocum* addit *Rhaſis*. Nam illa expulſio eſt una de cauſis evaſionis à nocumento earum.

Porro oportet & cooperiatur; & elongetur ab aere frigido, & propriè in hyeme, ſecundum cuſtodiam ſudationis. Frigus enim oppilat poros & redire facit variolas retro. Item multitudo aquæ frigidæ cum nive; & introitur in domo venti, mala valdè ſunt. Et fortaſſe ſanguinis miſſio in hoc tempore eſt mala, quod repellit, & convertit quod egreditur; quare omnino caveatur poſt duos vel tres die ab egreſſu.

Et quando accedit ex coopertura pannorum & calefactio quaſi Syncope, tunc infrigidatio fiat, vel odoribus excamphoratis: ſed ſi *detegendum* quoque corpus eſt & domui venti & aer frigidus intromittendus, paulatim id fiat. Et ſimiliter de Adjutorio cum calefactione *i.e.* de medicamentis calefacientibus, qui eà quoque paulatim dimittantur.

Et cum incipiunt exire, & non invenitur cum exitu earum alleviatio imo invenitur caliditas inflammata, & lingua ad nigredinem declivis; tunc cave, ne calefacias.

Toto hoc tempore, inquit *VVillis* una & continua criſis eſt; quare nihil temere movendum eſt: lenis & blanda diaphoreſis continuanda, cardiacis moderatis aliquoties in die exhibitis.

In fine autem ejus temporis, ex eodem Avicenna, oportet ut conſervetur natura, *i. e.* vires ægri; & cibetur *lentibus*, bis elixatis *i.e.* victu fortiori; & acetoſis cum ſucco granatorum, Sumach, Agreſta, aut ſimilibus.

Item in hoc ſtatu, hoc eſt, ad finem ſecundi temporis, quæ incraſſant ſanguinem, eumq; infrigidant, & ab ebullitione prohibenda ſunt: inter quæ rob ribes, & agreſta, & ſucci frigidorum fructuum, ut limonis, ſucci lactucæ *foliorum papaveris viridium*.

3. Ubi

3. Ubi vero dies ſeptimus pertranſit & apparet in variolis maturatio, ſiccantia adhibenda ſunt: ut ſalitio &c. in conſervatione pulmonum, puta, nulli ſecundum eſt lene illud Lohoc ex lentibus cum *ſemine papaveris*.

Hactenus de curatione ex primis autoribus, & præcipue ex avicenna; jam videamus quid de ea re occinant nuperi quidam ſcriptores & quid novi adjecerint, nam de hoc præcipue morbo triumphos celebrant bini, at iidem directè adverſarii, veteribus quibuſcunq; aliiſq; ſcriptoribus, ad noſtros uſq; annos prorſus inconſultis, neglectiſq; ac ſi ante eos nunquam in homines fuiſſet ulla alia literatura, quam ſua nempe ob novas morbi cauſas detectas, ob novam morbi hiſtoriam, ob nova deniq; remedia, certè nova methodo exhibita. Illa itaq; tot tantaq; paucis pro inſtituto noſtro percurere non pigebit. At inquies, quid nos redarguere velis, cum ipſa arabum methodus, quod ab Hippocrate & Galeno non inſtituta ſit, æquo jure vel negligendus vel amplectendus eſt aut alia quævis nova libere adaptari poteſt, rectè. At arabum methodus tua eſt, & non nova, imo ipſa remedia antiquorum ſunt, etiamſi morbus novus ſit.

Inprimis ex his viris alii ſunt, qui venenum, aut aliquam in hoc morbo malignitatem omnino rejiciunt; ſed ſi aliqua graviſſima & peſtifera ſigna accidant, ea omnia malo regimini vel nimis calido vel nimis frigido omnino adſcribunt; imo & ipſam puſtularum copiam confluentiam, & purpuras, & mictum ſanguineum atq; id genus alia, ſi quæ ſimilia & mali moris fuerint. Etenim hi variolis litant tamquam malo cuidam neceſſario (ut ſupra dictum eſt) ac utili, ad complimentum ſanguinis inſtituto. Quippe ſanguinem, aiunt, ſemel in vita novam formam induere aptum eſſe, ob ſuccorum, illum conſtituentium, opulentiam. Hi *muſteum* arabum *fermentum* valde depereunt. Etenim illam deſpumationem ſanguinis, ſemel in vita omnibus hominibus exequendam eſſe, cum *Rhaſi* exiſtimant; neq; enim iſte variolarum morbus iis aliud eſſe videtur, quam neceſſaria quædam ac naturalis *Renovatio* ſanguinis. Infectio autem quæ in variol,s animadvertitur, ceu quædam captificatio eſt, tanquam ex vicinia ſimilium fructuum. Mirabilia ſane atq; ingenioſa explicatio ita hic verè morbus non eſt, ſed quoddam humanæ naturæ perfectivum opus, ſive complimentum, ac tanquam ultima manus, quo muſtum puerorum in vinum adoleſcentium conficiendum eſt, quod tandem in ſenibus, inquit *rhaſis*, aceſcit. Ita & *alſapharavius* ex ſanguine adoleſcentiæ ad iuventutem variolati, ut ita loquamur, tranſmutantur. O beata hæc ultima mundi ſecula ſi quis iam ſenex (nam ſunt valde decrepiti qui hoc morbo afficiuntur variolatus ſit, renovatur eius ſanguis, ac ſtatum adoleſcentiæ revertitur. Imò ex hac doctrina optima ratio eluceſcit, cur antiqui medici variolarum nullam mentionem fecerint, quòd inter morbos tantum beneficium reponere indignarentur. Sed vereor, ne hæc à Mahometanis illis Arabinus ironicè dicta ſint; noſtroſque homines, non advertentes illos vini oſores fuiſſe, adeoque omnia mala de illo dixiſſe, ſeductos in vini, facillimè ita variolarum bonam opinionem fuiſſe. Ad eundem modum Romani *Icterum morbum regium* appellarunt, non propter aliquam excellentiam in illo morbo, ſed quod reges populo Romano maximè inviſi fuerint: ita odioſum nomen morbo fædo impoſuerunt.

Etiamſi verò exigui momenti ſint, quæ pro innocentia variolarum attulerunt; iis tamen, ne cauſa prorſus indicta, breviter reſpondere lubet.

1. Quod non momento fieri poteſt tanti puris apparatus ab aliquo contagio, quantus in hoc morbo ſecernitur. At vis exigui veneni immenſa eſt, *e. g.* aliquot guttulæ in morſu venenato, alicujus ſerpentis, puta, effuſæ, totum corpus in putrilaginem ſubito convertere potis ſunt. Audi ſis Dioſc. quantulum eſt quod à Phalangij morſu ingeritur, & univerſum corpus excruciat? quanta enim cenſebitur, ſi vulnus ſpectes ſcorpionis, & aliorum eiuſmodi corporibus noſtris perniciem afferentium magnitudo? & horum tamen *aliqua* vehementer cruciatus excitant, *alia putrefaciant; alia* deniqu: quam primum

peri-

perimunt. Venenum verò variolarum ejus naturæ eſt, ut ſanguinem ad triduum aut quatriduum exagitare ſoleat; antequam puſtulæ appareant, eaſque ſenſim nutriri ad aliud integrum ſeptiduum, priuſquam ad ſummum incrementum, & ſtatum pervenerint; ſpatium certè ſatis longum, ad totam ſanguinis maſſam corrumpendam; ut contrarium difficilis multò intellectu ſit, cur à tanto veneno non ſemper corruptio.

2. Quod rariſſimè aliquis bis inficitur variolis at in Lue Venerea, aliiſque morbis contagioſis ſæpius. Sat eſt malitiæ ſemel infici, & ſævire in populum. *Deinde*, malum hæreditarium eſſe, (ut ſuprà comprehenſum,) magna ſuſpicio eſt. *Denique*; Hiſt. Naturalis adhuc tantum in incunabulis eſt; unde hujuſce Quæſtionis de proprietatibus venenorum reſponſio idonea privatim peti oportuit.

3. Particulæ variolarum in maſſa ſanguinea diviſæ ſatis *puræ* ſunt: concretæ verò & expulſæ in abſceſſibus demum corruptelæ cujuſdam ſpeciem induunt. Hæc autem à te gratis dictæ ſunt. Puſtulæ tibi videntur quaſi malignæ, at materia, ex qua puſtulæ fiunt innocua. Verum & effervescentia, ejuſque ſymptomata in ipſo morbi initio non raro graviſſima & lethifera æque indicant venenum in ſanguine flumine contineri, quàm ipſæ puſtulæ in cute effuſæ.

4. Veſtigia, ais, profunda in omni ulcere fiunt. At in variolis non raro contingunt alia certiſſima veneni ſigna; nempè in plebe infima, & ubi nihil à quoquam exhibitum eſt; nempe bubones, petechiæ, variolæ virides, lividæ, nigræ: mictio ſanguinea dyſenteria, & id genus plurima alia: niſi aut oculi perditio ab ulceribus mali moris, item internum totius alicujus artus ſideratio, &c.

5. Denique, ais, vultus quorundam à variolis non deformari, ſed tanquam à naturæ deſignatione, ad meliorem pulchritudinem figurari. Ita milites cicatricibus, maximè ex iis, quæ in facie acceperint, vulneribus confectis gloriantur. Pulchra fœmina, pulchrior variolata. Optima ſane mulieribus conſolatio, quibus forma tantæ eſt. At ſpeculis, crede mihi, nimium fidem habent, malintque ſuam natinam, ut ut deformes fuerint cuſtodire, quam novæ obtinendæ ſe infidis variolis credere. Profectò evaſerint licet, amabilis tamen ille nitor, & genarum elegantia, quæ in cutis tantùm integritate & tenuitate conſtat, funditus perit.

Illud interim tu notes velim, etiamſi variolæ in primis ejus viri ſcriptis ei parum aut nullam putredinem indicaverint; idem tamen inſpectione diligentiore [ut credi amat] plurium inſequentium annorum adhibita, *anomalas* neſcio quas variolas obſervavit, id eſt, extra normam & doctrinam à ſe primo propoſitam. Ac tandem in ejuſdem poſterioribus curis intenſiorem putrefactionem ſubdoluit; quod generabantur ex craſſiore, & fœculentiore materia, maligniore dicere noluit. Maluit enim variolas non eſſe ſibi ſimiles, quam Hypotheſin, ſemel evulgatum, renunciare. Imo, ipſo authore, confluentes variolas, aliquibus annis ipſam Peſtem pernicie interdum æquare. An in peſte nullam malignitatem ideſſe credis? imo idem vir miratus eſt, alias variolas *ejuſdem fere ſpecies* alias & plane contrarias indicationes, quàm olim ſibi propoſuiſſet, & uſui eſſet, ſubinnuiſſe. At nullus dubito, quin in hac tanta urbe quotannis eadem ſymptomata, pro numero ægrotorum, & ſingula, quæ forte unquam in hoc morbo à quopiam animadverſa fuere, in aliis atque aliis ægris exhiberi: etiamſi per accidens huic vel illi medico ſui plerique ægri poſſint ſic vel aliter affici. Unde concludo, variolas (ut ut per ſe & ex eventu fere ſalutares ſint, tamen quod ex venenata cauſa primulum genitæ ſint) ſemper malignitatem præ ſe ferre.

Hæc autem ultima non adjeceram, niſi quod, mihi, ejus ſcripta omnia perlegenti, illum prioris doctrinæ tantum non pœnituiſſe viſum fuerit; donec tandem in ejuſdem opere poſtumo legerim, ſymptomata anomala; i. e. omnia im-

in variolis, ipſo interorete, perniciosa à malo regimine ſupervenire eaſque naturaliter & ſe boni moris eſſe. Ita de Lue Venerea concipe, de Hydrophobia, ullove alio morbo maligno & venenato. Nam omnium paratio eſt. Quaſi dicas illam primam in Gonorrhæa fere, & urinę ardore, veſiculiſve aliquibus in pene cancroſis comprehendi; ſed ſi quando vehementiora & minus uſitata, & malefica ſymptomata contigerint, ut bubones, nares fauceſve cancroſæ, puſtulę exedentes, intolerabilis dolor in capite, aut ſcapulis, nodi, exoſtoſes, hęc omnia anomala eſſe, & a malo regimine orta. Igitur, ut videtur, vel ejus veſtigiis tibi preſſius, o medice! in poſterum inſiſtendum eſt; vel omnis culpa, ſi quid funeſtum acciderit, in te reijciendum eſt.

Illud vero non prætereundum eſt, quo ſe quoque contra venenum protegere videtur; critice, ajunt veteres, variolas, erumpere, curamque adeo peculiarem nullam poſtulare, hoc inter alios *Augenius* exhibet. Ita *noſter*; natura ſibi permiſſa negotium ſuum ſuo tempore exequitur, ut noſtra ope (in junioribus) noſtris artificiis, atque auxiliis non indigeat. Concedo equidem cum *Avicenna* in variolis eſſe quendam modum, ſive peculiarem quandam criſin: at concoctionem materię alicujus morbificę, quæ criſeos maxima ratio eſt. Variolarum eruptioni præcedere, vehementer nego. Illud autem affirmo, ſi nullum eſſet in variolis venenum, inſenſibili perſpiratione, aut aliis medicamentis purgantibus domari, & evacuari, & non per puſtulas neceſſario ſolvi, poterant. Quod tamen nunquam accidit alicui, vel temerario Medicaſtro. *Alſabaravius* quidem omnes infrigidantes medicos noſtri ſeculi multis paraſangis anteivit, maxime in primo Variolarum tempore; nempe in ſanguinis miſſionem ad ſyncopen, & frigidæ, immenſa & confertim exhibita potione; eaque ſæpius repetita paucis horis. At, quantum video, ſine ſucceſſu. His tamen non obſtantibus venenum intra habitum corporis reſtitans [quod neque ex ingui, neque ulla evacuatione tolli potuit; adeo totum ſanguinem jam infecerit (ſanguine circumactum, ipſa ſua eruptione perpetim & neceſſario, ſub ſpecie vaporis ſupervacanei per oſcilla cutanea, ea tandem corrumpit, atque in veſiculas excitat, inflammatque in his vero ſuperfluus & venenatus, iam cohibitus, & à libero exitu præpeditus, poſtquam ad ſummam diſtentionem & magnitudinem veſicæ pervenerint, in pus, ex ſua natura (nempe quod ſerum extravaſatum ſit, ut pus ex vulnere, aut mucus putridus ex coryza) denſatur, ac maturatur.

Atque hactenus de Variolarum *malignitate* breviter dictum eſt. Proximo loco ad eorundem *novam* [ut credi amant] *Therapeiam*, & medicamenta ſive medendi methodum procedo.

In primis diebus, ais, ebullitio nec nimis evehi, nec nimis minui debet: idque ad ravifin uſque repetas. At die quis medicus; unquam aliud dixerit? nemo, quod ſcio, ab *Avicenna* ad ipſum te. An non idem ſedulo inculcat *Vvillis*; & ægregium, ubi opus fuerit, exemplum infrigidationis in juvene, calidis fere ad necem oppreſſo, exhibuit?

Porro ais, Variolas ante debitum tempus nullis remediis erumpere. Tua itaque inaudita ac mirabilis cautela de intempeſtiva eruptione vana eſt; ita nec prohibent alexipharmaca, ut affirmas, exhibita; nec tua refrigeratio promovet.

At rurſus, inquis, materia Variolarum in ſanguine primis diebus cruda eſt, & nimium diſperſa per ſanguinis maſſam, eiuſque particularum collectioni & inter ſe coitioni tempus dandum eſt, antequam egrediatur. Hæc autem gratis dicta ſunt. Etenim venenum cruditatem neſcit; acrior quidem ob moram & ignitionem ſanguinis fieri poteſt, ſanguinemque adeo plurimum corrumpere.

Præterea, ais, quo diutius natura ſeparationem molitur, & perficit, eo certius & univerſalius eadem abſolvitur. Ita ex tarda ebullitione, variolæ di-

ſtr.

ſtinctæ; ex feſtinata verò ac vehementi, confluentes. De tempore autem eruptionis aliter ſenſerunt primi * authores, nempe ſi apparent in die tertia eſt materia *mediocris*, & ſi tardant uſque ad quartam diem eſt tardæ digeſtionis, *i. e.* difficilis: niſi allevietur æger, & è contra. In eo verò falleris; nempe dum ſeparationem neſcio quam deſpumationem, particularum morboſarum congregationem, earumque concoctionem, ſecretionemque (nam his aliiſque multis id genus vocabulis tuis lactamur) in ipſo ſanguine fieri vis; puſque eſſe genuinam Prolem hujuſce materiæ ſecretæ: puri itaque debent reſpondere particulæ à ſanguine ſecretæ. Sed & res & ratio falſa eſt. Quippe nihil à ſanguine ſecernitur, niſi ejus ſuperfluitates tanquam in ſanis. Hæc autem veneno infectæ, erumpenteſque atque in oſculis ductuum cutaneorum pauliſper detentæ, ob naturalem partium illarum conſtrictionem, configurationemque exiguas veſiculas excitant, eædemque in majores indies eminens, ex appulſu novi ſeri evaporandi. At iſte humor, qui primum partim tantum lentus fuit, excretoriis, maximè ex mora & calore partis jam venenatæ, in pus convertitur. Id quod abundè teſtatur, ad *ſtatum* uſque, *ruborem*, inflammationem ac tumorem (etiam quando ad perfectam maturationem variolæ attigerint) perſeverare, & *ſpectabilem* eſſe.

'Cur autem fere ante quarti initium non appareant, ratio eſſe poteſt; quod ubi ſerum ex veneno paululum lenteſcat multo difficilius cutaneos, at cum liquidius fuit, traſferatur. Item cum variolarum apparitio ex oſculorum ductuum inflammatione & in veſiculas tumefactione conſiſtat, id non ſubito, & ex primo vaporis venenati exitu, ſed pro natura mitioris & minus acris veneni, plurimoque ſanguine ſano diluti, alterum & tertium diem requirere ad partem ſolidam & nodoſam [quales ſphincteres ſunt] elevandam in tumorem inflammatum.

Sed interturbo te, dic reliqua. Nemo, ais, perit ex Variolis, quod non eruperint; ſed multi, quod cum eruperint bona ſpe, præmature detumuere puſtulæ. Imo aliqui, (quod ipſe teſtor, ac alij mecum medici) periere ex ſyncope, & convulſi plurimi mortui ſunt in primo variolarum tempore, ante eruptionem, ut ubi leviſſima tantum earum apparitio fuit. Et quid in primis inſultibus, ubi omnium graviſſima ſimptomata eſſe conſueverunt?

At, inquis in deſpumatione prohibita & nimium imminuta ebullitione pabulum & materia deeſt Variolis conficiendis Ita ne credis multos ex materiæ morboſæ defectu enecari? nempe deſignavit natura tot puſtulis tantam materiam morboſam: igitur cave ſubtrahas tantę fęturæ optimæ ſpei ſanguinis renovandi fæculentias; ſed tanquam bonus Oeconomus diſtribue annonam pro inſtituto tempore, ne ex inedia pereant, antequam adoleverint.

At Fabula nondum finitur. Si ſecreta materia ex quavis cauſa intro revocetur, *eandem* ægro certam necem inferre; illam vero corruptelam, ex ſecretione male peracta, ſibi acquiſivit, non ex aliqua malignitate. Periere quidem ſuperiores tuæ variolæ ex inopia materiæ ſecretæ; hæ vero ex reaſſumptione materiæ ſuppuratæ. At malè meminiſti te, velut fundamentum poſuiſſe ſuppurationem omnem in ſanguine factam fuiſſe; innocuum vero pus ej ſanguine exiiſſe; quare itaque ſi idem denuo ſanguini commiſceri contigerit, mortem tam citam inferat hic ſiles: tantum innuis aliquid in ſecretione male peractum fuiſſe. Ego vero nihil omnino, cum nihil uſpiam e corpore in hoc morbo ſecerni audacter affirmaverim præter ſuperfluum vaporem veneno infectum, agnoſcis tu hominem occidi ob neſcio quam corruptelam quam tamen malignam eſſe noluiſti. At certiſſimos nos facit Hiſtoria media aliorum abſceſſuum pus, per ipſum cor poſſe traduci, & multo tempore cum ſanguine circulari impune

* *Alſacbar.*

nè, & citra corporis noxam, nedum mortem. Claro documento, ineſſe puri variolarum retrogrado venenatam & exitialem.

Inſuper urges ex leni ebullitione & refrigerantibus egreſſionem puſtularum fieri & faciliorem, & promptiorem: quaſi dicas, à leni pulſu facilior ac promptior circulatio. Hæccine eſt tua œconomia?

Ad alexipharmaca quod attinet, inquis, iis non opus eſſe in confluentibus, quia major inflammatio eſt. Malè rem intelligis; ſiquidem illa dantur propriè & privatim adverſus venenum, non expulſionis ſolius cauſa, ubi autem major inflammatio, ibi majorem malignitatem ſubeſſe, credibile eſt.

Ejuſdem quoque commatis eſt, quod ſequitur: nempè in declinatione, ubi ſecunda febris, ſedulo refrigerandus eſt æger, ne ſudet.

——————— *nudus*
In Tyberi ſtabit, caſus medicuſve levarit
Ægrum ex præcipiti: ———

ubi ſcilicet, Cardiacis maxime opus fuerit; nimirum ab inanitione tot tantarumq. puſtularum & à tenui victu plurium dierum fere proſtratis? temeraria ſane cautio, cum ipſa ſecunda febricula, ſi quando acciderit, à nimia inanitione ori poſſit; ut in Hectica & Phthiſi.

In adultis *Ptyaliſmus* ſæpe ſupervenire ſolet; atq; hic Epilogus eſt. Morbus, inquit ille, ſe expurgat novo hoc per ſalivationem modo, ideo minus de puſtulis curandum eſt. Salivatio puſtularum loco eſt. Minime quidem; quippe nulla evacuatione Variolas formatas tolli, aut minui poſſe, ſed per ſolas puſtulas venenum ejiciendum eſt, id quod omnis omnium ſeculorum à Variolis ortis communis experientia teſtatur. Diende, in confluentibus ſecundum te id præcipuè accidit, ubi ſcilicet puſtularum maxima copia eſt. At puſtulæ, ais, in confluentibus depreſſæ ſunt, itaq; ſalivatio earum anguſtias penſat. Imò alia depreſſionis ratio eſt, nempè oſcilla ductuum excretoriorum, & ipſa ſpatia cutis intermedia, in unam veſiculam communem, more Cantharidum cutis admotarum inflammantur, ac exeſa ſunt. Erga late diffunditur materia contagioſa; non autem, ut in diſtinctis, certis limitibus comprehenſa, undiq; comprimitur, ac acuminatur. Salivatio itaq; non venenoſam materiam expellit, ſed, illa prius expulſa, certè ex maxima parte occluſis jam cutis foraminulis, ſuperflui vaporis à ſanguine perſpiratio, per fauces & pulmones fiat, neceſſe eſſe eſt. Imo eadem ſalivatio naſceretur, nullus dubito, ſi pori cutanei, vel artificiali ulla alia de cauſa occluderētur; ut ex frigore, & Mercurij inunctione expetimur; nempè ab eo ſtatim catarrhus, defluxio ingens, & ſpumoſa ſaliva excreari ſolet, *Denique*, quod ſalivatio non ſit de morboſa materia, illud argumentum eſt, fauces ab ea, utut vehementi, minime exulcerari, prout in eruptione cutanea fit.

Salivatio addis promovetur multa & tenui potione: ita quidem, & interdum diarrhœa funeſta, & micturitio tua mortifera: hæc tibi in medicina facienda, ſcio ſæpius accidiſſe: at cauſam non vidiſti; tantus tuarum hypotheſium amor eſt.

Sic Tragica deſævit, & ampullatur in arte.

an non vere hoc eſt, laudem, an lucrum dicas, quæſitum ire in vita hominum?

Narcotica (pergis) in adultis movent ſalivam: ſic medicamenta vehementer adſtringentia citam alvum faciunt, & cathartica in diarrhœa fiunt, ex tua doctrina. Nam utriuſque par ratio eſt. Quod autem non multum & diu ſalivæ eruptionem impediant, facile credo; Quemadmodum vero in dyſenteria nec opium comprimit ventrem, quin paucis momentis denuo citetur, victa ejus virtute à morbi malitia. Sic ab opio exhibito in variolis, ob neceſſitatem perſpirationis, in aliqua ſaltem corporis parte, cito redit ſalivatio. At aliæ, eædemque longè potiores rationes ſunt, propter quas narcotica dare in hoc morbo conſueverunt medici; quod ab eruptione, exigua tantum febricula ſit, unde medicamentum æque tutum, ac vinum in ſanis; quod in adultis metum, & ni pueris clamores & quærimonia tollit; quod utroſque ab irrequieta jactitatione prohibet, unde ulcuſcula ſorta tecta conſervantur, ne in mortificationes laceſſantur; quod corpus in æquabili perſpi-

rationis ſtatu vindicat. Sed de his infra plura ubi medicamentorum rationes exhibemus.

Hactenus cum iis rem habuimus, qui variolarum quandam innocentiam ac neceſſitatem ad *perficiendam humanam naturam* vindicant. *Alii* vero ſunt, iiq; novi quoq; ſcriptores, qui nihil niſi venenum exclamant; alterumq; *primarium Athletam novum*, & veteribus plane incognitum, preter ſanguinem, humorumque maſſam; nempe *ſpiritum animalem* in medium proferunt. Hunc autem diro conflictu cum veneno certantem exhibent; ex hoc, prælio ſi que lethalia ſymptomata & ſtrages ſint, illa omnia oriantur, neceſſe eſt. Itaq; in variolis nibil niſi dimicationes & tragœdiæ in nervoſo genere audiuntur: horrenda Toxica, ipſa peſte interdum pejora; ubiq; militaris apparatus, innumera ſtadia & caſtrametationes, vehementiſſima alexiphatmaca utramque paginam implent. Atque hæc omnia nobis ex mero poſtulato pro ſumma ejus viri modeſtia credere fas eſt.

——— *vidi ipſe furentem.*]
Cædæ Neoptolemeum, geminoſque in limine Atridus.
Vidi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per aras
Sanguine fædantem, quos ipſe ſacraverat *ignes*

Profectò in hanc arenam invitè deſcendo; tantus veneni timor eſt, ut quo me vertam, neſcio; & niſi *paupertimorum ſpirituum* miſericordia me moveret, hęc omnia ſilentio præterirem eodem jure, quo ipſe author omnes ante me de hoc morbo ſcriptores medico neglexit; pręter unum merito ejus *aut agoniſtam.* Nam ille in hoc morbo nihil omnino moliri valuit, & infrigidationes ſupra omnia axilia (*a*) animosè & ex ſumma miſericordia in humanum genus extulit; & ſi quod morbo venenum ineſſet, in omne deberi malo regimini, & medicamentis perperam exhibitis, Contra hic omnia bona de calore, ut ita loquar, ſpiritigeno, valentiſſimis Antidotis prędicat; nempe tanto veneno domando & ſpiritibus ſuſtentandis apprimè neceſſariis.

Diſcernite, quæſo, ò boni judices, quis ſanior ſit ex iſto Gladiatorum pari, ſanè oppoſitiſſimo. Nam variolarum multum intereſt, ſcire, an hac vel illa parte ſteterit victoria.

——— *inter.*
Hectora Priamidem, animoſum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors
Non aliam ob cauſam, niſi quod virtus in utroque
Summa fuit.

Profecto ego nihil determinare auſus ſum. Tantum difficultates quaſdam paucis proponam: iſti autem, eorumve ſectatores expediant ex otio, & quando commodum videbitur. De priore vero jam ſatis dictum eſt; de hac poſteriore, opinione, quę ſentio, breviter exponam. Igitur ita ſe res habet, ſi rectè capio.

Venenum, unde unde ortum, ſpiritibus implicatur; prælium committitur; victo tandem veneno, à ſpiritibus fugatur hoſtis criticè, humores autem in conflictu à veneno inficiuntur, quæ neceſſario quædam eorum prædiſpoſitio eſt, ad expulſionem veneni expediendam. Nam venenum naturaliter maſſam ſanguinis humorumque colliquat, funditque; item Fermenta quælibet alterat, vita autem ægrotantis non tam à febre, quam à veneno ipſo ſpiritus delente, in diſcrimen ducitur, ita à vehementiore quovis ſymptomate in variolis, ſpiritus magis deleti, quam à primario veneno.

Atque hoc quidem omnibus, inquit ille, notum eſt. Cùm verò fermentum varioloſum præ omnibus fermentis ſpiritus irritet, *opio* & *alexipharmacis* frequentiſſime exhibitis compeſcendum, itaque *Ladani* uſus adeo neceſſarius eſt in variolis, ut ſine eo nihil ferè in curatione variolarum perfici poſſit: at ſalvo jure *ſp. vitrioli* aquæve, neſcio cujus, *Sti-*

[a] *Haud parvò nihil labore, cura, & induſtria per multos annos continues ea ſtetiſſe neque jam à me fuiſſe evulganda niſi viciſſet charitas in proximum, & ſtudium aliis benefaciendi &c.*

Stipticæ Regiæ. Atq; hæc ſumma eſt hujus noviſſimæ doctrinæ de variolis: ſi quid omiſerim, libenter aliquis, data occaſione, mihi indicaret velim; nam reliqua omnia, quantum video, apud veteres uberius legere eſt: de quibus ſupra ſententiam meam ſatis expoſui.

Quid autem ego de ſpiritibus ſentiam, non opus eſt, arbitror, ut hic repetam, at poſitis, non datis ſpiritibus tui cauſa, quomodo conſtat, venenum illos, primùm adortum eſſe; ſpiritibus dicuntur ex ſanguine puriſſimo fieri, & in cerebro nervoſoque genere hoſpitari; cur itaque per ejus flumen venenum tranſiens, non ipſum ſanguinem maſſamque humorum primo inficiat, aut eo certe diluatur, & de ferocia ſua aliquantulùm remittat, ante quam in caput aſcendat, & per cerebrum nervoſumque genus ſimul cum ſpiritibus in omnes corporis partes transfretetur *VVillis*, qui primus, quantum ſcio, eandem opinionem protulit, non ſine aliqua veriſimilitudine, venenum *menſtruum* fermentum facit, & homini connatum fuiſſe arguit; & cum cerebrum, ſpinaliſque medulla, præcipuæ ex ſpermaticis partes ſint, ibi naturaliter, quod commodiùs, ab ipſo fœtu formato dilituiſſe. At vana eſt hæc opinio, vide quæ ſupra expoſita ſunt.

Porrò, ais, humores in conflictu infici, pugna autem in dominio ſpirituum privatim celebratur, victoque veneno & ex gremio & amplexibus ſpirituum excuſſo, in ſanguinem migrat; adhùc tamen omnis ejus malitia deleri non videtur; ſed exit venenum ex nervoſo genere novaſque turbas & febrem accendit in ſanguine, ita facile per te ipſum redis ad Arabum doctrinam; nempe ad fermentum quoddam varioloſum, ſanguinem vehementer exagitans: Atque hæc eſt illa neceſſaria humorum prædiſpoſitio, quam illi ebullitionem vocarunt, à veneno autem poſt conflictum cum ſpiritibus recedente, ſanguini inducta.

Rurſus, ais, ſpiritibus à veneno implicari irretiri, comprimi, ſopiri, penitus extingui, ut non amplius ſe, pro ſua natura elaſtica, expandi poſſint, venenum autem procax, & acerrimum toxici genus eſt, præ omnibus fermentis exagitans atque irritans, cutem inflammat humorùmque maſſam fundit, itane? hæccine adeo incompatibilia ſint, ut implicentur? an ab igne igni adjecto aliquis extinctionis mecus eſt? ita eſt, fraturm concordia *rara eſt*.

Ita profectò ſentis, nam ais vitam ægrotantis non tam à febre, quam à veneno ipſo; cum ſpiritibus præliante extra flumen ſanguinis. Hinc uſus Laudani tam neceſſarius eſt maximè ſit alexipharmaca mitridaticum, theriaca, diaſcordium adjecta ſint; nempe *duplici* doſi, una pro ſpiritibus, altera pro veneno, ſcilicet ex hac mixtura optima ſpes eſt criſeos perfectiſſimæ. Sin autem ſanguinis erumpat alicubi corpori cum veneno, actum eſt, niſi *ſpiritus vitrioli*, aut aliqua Regia exhibita ſint, ſic duplici invento, uno tui antagoniſtæ, altero tui ipſius beamur, euge! optime novitium inventum! nam veteres ſcilicet.

Hæc facetia eſt, amare inter ſe rivales duos;
Uno cantharo acidulo potare—

ſtupidi illi homunciones, ne ſomniarunt quidem de acidis in hoc morbo dandis.

Taceo uſum Corticis Peruviani; à quo propinato, ais, diſtinctas ſemper variolas ſequutas fuiſſe. Perinde ut ab ſyrupo *Alyandaci* Alſaharavij, qui exhibitus ante eruptionem variolarum, ſi exierunt novem variolæ, non tamen pervenient ad decem. Ita interdum forte fortuna & antiqua & nova inter ſe mirifice concordant, in maximum mortalium bonum. Sed proh dolor! corticem habemus; ſyrupus vero iſte mirabilis, quantum ſcio, cum authore periit. Sed tantorum inanium rixarum tædet; *ubi parum* aut nihil, præter abſurda quædam figmenta, occurrit.

Ad propriam praxin tandem pervenio. Nolo autem, ò bone lector, te exanimare multitudine ægrotorum: paucas tantum & ſelectiores quaſdam Hiſtoriolas, *remediorumque gratia* potiſſimum recitatas, exhibere in animo eſt ut ut ſcias, quid ipſe in hoc morbo curando facere conſueverim; & ut medicamentorum maxime appropriatorum uſus

Mmm 2 ac

ac rationes paucis expediam. Profecto malum in hac urbe adeo quotidianum eſt; ut nemo noſtrum eſt, quin ei à mediocri praxi facile foret vel ſuos centenos ægrotos exponere. Noli tamen timere: *adverſaria* non exhauriam.

1. Miles quidam Gregarius forte *Eboracum*, exeunte Januario ante annos viginti adveniens, ubi nemo, quod ſcio, à pluribus annis variolis decubuerat, ex eo morbo mortuus eſt, primum vicinia ægrotavit ex infectione; tandem in totam urbem ſęviit.

D. Harriſon formoſa puella, octoginta annos data in proximis ædibus militi mortuo habitans, ex rumore vehementer territa eſt; mox ſe male habere cœpit; & capitis lumborumque dolore multum queſta eſt: dein vomuit, & febricitavit.

Ei tum urina fęculenta, ex fæcibus albidis & furfuraceis.

Ipſe vocatus leviter purgantem potionem dedi: à qua per biduum ſeſe multo melius habuit, eadem vero mala denuo reverſa ſunt: atque iterum purgata eſt paulo validiore medicamento, à quo pejus ſe habuit & pulſus vehementer concitatus eſt, inde ad ſeptimum diem prima ægritudine medicamenta alexipharmaca (ex bezoar Oriental. pulv. è del croci, cochenel. &c.) data ſunt; at citra puſtularum eruptionem, quam fruſtra per integrum quatriduum (aliis infantibus jam tum in eadem domo cum variolis decumbentibus) expectavimus. Octavo ſanguis è brachio miſſus eſt, ob difficilem ſpirituum, tuſſim ſiccam, & levem veluti raucedinem; is refrigeratus, albida pellicula variegata contectus eſt. Ea vero nocte bene dormivit; & poſtridię per paucas & exiguas puſtulas in facie videre licuit: nunc autem, omnibus malis tantum non finitis bene ſe habuit, ipſa facies paululum intumuit, variolæ diſcretæ & acuminatæ fuerunt.

Triduo vero ad eruptione admodum frequentia ſternutamenta, & multa pituita & per os & per nares mota eſt.

Hodie quoque menſtrua ex ſtato & debito tempore ei reſponderunt.

Quarto ſimiliter manarunt menſtrua, & alvus iterum reſpondit, eadem de gutture querimonia & inſignis raucedo, & ſaliva copioſe mota, & ſternutamenta, ipſæ autem puſtulę jam & numero & magnitudine multum auctę; & earum pars media ſive eminens ichore quodam limpido plena. Manus & brachia & facies iis replentur, at in reliquo corpore rariores.

5. 6 Omnia fauſta: lachrimæ involuntariæ & apertis adhuc oculis, puſtulæ jam albidæ, atque admodum intumeſcentes.

7. Facies valde tumefacta: puſtulæ pręgrandes; iis color ex albido flaveſcens, cum pellucidæ ante fuerant; ſicut etiamnum ſunt in brachiis. Oculi fere occluſi; & qui humor pridie in iis liquidus, jam craſſus & veluti purulentus, eſt eadem turbulenta urina.

8. Puſtulæ jam cruſtis areſcere cœperunt. 9. Eadem ſubaridæ, & biduo poſt dedicere cæperunt; & ſui veſtigia vel leviſſime impreſſa reliquerunt, an quod corpus bene purgatum, quod ſanguis miſſus ſit; quod menſtrua ſuo tempore reſponderint?

2. D. *Norton* puella 18. annos nata, exeunte Auguſto variolis affecta eſt. Primo autem ægritudinis die menſtrua leviter reſponderunt: vehementer febriit; deque capitis & lumborum dolore immani querebatur, ea nocte deliravit. 2. Vehementi febre arſit, & non ad intelligentiam rediit, 3. Similiter ſe habuit: at jam exiguæ puſtulæ rubræ in facie brachiiſq; apparuerunt: ad mentem rediit. Illa autem nocte ſumpſerat hujuſmodi medicamentum (℞. Trochiſc. Viperini ℨi. bezoar. oriental. ℈ß. aq. Theriacal. ℥i.) 4. Puſtulæ jam eminentiores, at diſtinctæ & velut veſiculæ aqua plenæ, ad earum vero radices cutis rubicunda, hac nocte ſatis commode dormivit, febris ex magna parte deſiit. 5. Ipſa facies paululum tumidior, & anguſtiores puſtulæ adhuc tamen aqueę, veſperi alvus primo reſpondit. 6. 7. Ex albido flaveſcebant puſtulę: oculi clauſi, & lachrymis involuntarie ſtillantes. 8. 9. *Summæ* puſtulæ ſicceſcere incipiunt, ipſaque facies paululum detumuit. 10. 11. Oculi aperti: puſtulæ in cruſtas induruntur.

N. B. Ipſis cruſtis deciduis, tamen maculæ quaſi *nodi* quidam in cute, diu tumidæ permanſerunt.

3. Filius natu major 11. annos natus, D. G: *Frankland* de *Thurtleby* Militis, ex variolis diſtinctis decubuit: cibum autem etiamſi è media materia, tamen bis quotidie minimum, quod minimè ægrotavit, ſumpſit; medicamenta taceo, quod nulla memini illi data fuiſſe, ad 16. diem è lecto ſurrexit; ſubitoque ejus artus omnes conciderunt, velut in apoplexia, & alto ſopore correptus eſt; neminem cognovit, aut clamanti ad aures reſpondit.

Ipſe nunc primum vocatus, puerum nè ſemel quidem in toto morbo dejeciſſe intelligo.

Fruſtra enemata acerrima etiam ſcybalis aliquod duriſſimi digito prius extractis ex ano, injecta ſunt, eaque ſæpè repetita, ſemper tamen irrita fuere.

Ita ſe habuit, ad viginti quatuor horas, adeo ut, quod ejus ori inditum eſt, niſi etiam gutturi penitus intruderetur, non deglutivit. Poſtridie autem manè *Extract. Rudii* ℈ſ. in 4. pilulis gulæ interiori intruſimus, earumque operationem totas octo horas expectavimus. Mirum! quantum excrementorum, magnam partem liquidi uſculorum, una vice involuntarie dejecit. Dictum factum! ad intelligentiam rediit, at ex altero femore reſolutus eſt, & ad annum claudicabat.

In hoc caſu noto vim liquefactam pharmacorum purgantium, etiam duriſſimorum ſcybalorum, nempè ex mota pituita è ductibus excretoriis.

3. Cauſam ſi quæras, cur alvus in variolis fere ad multos dies ſupprimatur? Reſpondeo, veriſſimile eſt, etiam ipſa inteſtina variolis affici; itaque eadem rigida fieri ob frequentes puſtulas inflammatas; eorumque adeo motum compreſſivum, pro eo certe tempore, neceſſario, ſuſpendis, facultatemque excretricem feriati.

4. D. *Harriſon* mulier 20. annos nata, variolis confluentibus *Eboraci* decubuit; ægrè convaluit: longum eſſet omnia ex adverſariis meis de illa ſcripta recitare; illud notabo, nempe ejus oculi diu à convaleſcentia ſanis madebant; & inflammati ſunt, huic & ſanguis miſſus eſt; & medicamenta purgantia ſæpius exhibita; atque alia multa *Tropica* admota: nihilominus oculi peſſimè ſe habuerunt, tandem ſic admirando effectu præſcripſi [℞. Ung. Tutiæ ℥ij. aloes roſacei torrefacti ℥j. bene lævigentur m. f. Lenimentum] altera quaque hora illiti ſunt eo medicamento oculi: paucis horis dolor levatus eſt, & ſanies brevi ex toto ſublata eſt, & inflammatio deſiit & oculi ſiccabantur: ut luce libere & cum voluptate frueretur.

5. D. *Barkham* valde obeſa mulier, plurium infantum mater 1683. variolis exeunte Januario decubuit, huic in prima correptione ingens capitis & dorſi dolor, vertigo, nauſeabunda, Febris. 2. Omnia pejora. 3. Omnia vehementiora, & variolæ hic & illic planè apparuerunt, menſtrua ante tempus jam profluebant. 4. Plures variolæ: at præter expectationem & pro vehementia ſymptomatum admodum paucæ & diſtinctæ. Febricitate deſiit, ingens eo die ptyaliſmus ortus eſt. 4. Omnia bene ſe habuerunt, reliquam diariam non tranſcribam. 7. Jam (quod præcipuum & mihi tum valde novum videbatur) in univerſa cute innumeras exiguas maculas *rubras*, velut acu pictas; ac ſi nova Variolarum fetura inſtaret, Sic præſcripſi (℞. balſ. Leucatelli ℥ij. Salis Martis ℈ſ. optime lævigentur ſuper marmor, hujus balſami Martis ℈ſ. ter quotidie dedi. Maculæ ad 9. prorſus evanuerunt. 13. Surrexit, è lecto, & tum primum ſine ullo incommodo dejecit. Convaluit.

9. Juvenis quidam ex frigore vehementer coryza laboravit; ſub eodem tempore variolis confluentibus graviter correptus eſt, toto decubitus tempore valde excreavit cum tuſſi 5. & vix deglutire potuit, ipſe ad 10. diem vocatus Balſ. Martis ℈i. do: idque quotidie repeto, die 14. multo melius ſe habuit, & bene & facile degutire potuit; huic tantum avenacea juſcula permiſi. 15. primum dejecit; & variolæ incruſtari videbantur; caput detumuit, at adhuc multum exe-

cravit. Convaluit. Quater ex balſamo Martis tantum ſumpſit, at optimè tulit medicamentum & ei, ut opinor, magno antidoto fuit.

7. Famula D. *Cheſney* 30. annos nata, variolis *confluentibus* decubuit, præter decoctum *Avicennæ* ex ficubus, Tragacanth. ſem. fœnicul lacea, nihil præſcripſi, item mucilag. ſem. Cydonior. item admodum tenui victu nutrita eſt.

Variolæ depreſſæ & exiguæ fuerunt: huic ſputum exiguum. Menſtrua fere aſſiduè profluebant à primo correptionis die, item ex gutture ipſo initio morbi valdè queſta eſt, tanquam ex frigore aliquid mali acceſſerat.

12. Admodum ex gutture ægrotavit, ut penè anhelans ſuffocari videbatur; nec aliquid deglutire potuit. Juſſi os elui melle violaceo, cui paulunlum omphacii ex pomis acerbis adjectum ſit. Dein balſamum Martis ℈ſ. dedi, quod tamen admodum difficulter devoravit. Item ſingulis binis horis ejus balſami Martis ℈ſ. ex ſyrup. jujubin, dari juſſi, ea nocte optimè domivit. 13 14. B. M ſcrup. ß ſingulis noctibus ſumpſit; gutture, ut antea Collyrio tepide injecto bis aut amplius in die diligenter curato, jam primum media nocte alvus mota eſt. 15. omnino detumuit facies, puſtulæ ſicceſcebant; gargariſato ore hujuſmodi medicamentum ſumpſit. (♃ mellis cocti unc. ij. ſyrup. violar. ℥ß. mucilag. ſem. cidonior. ℥jß. cochleatim detur) 16. 17. balſ. martis ad ℈ß. nocte ſumpſit. Convaluit.

8. D. *VValker* ex frigore & itineris plurium dierum fatigatione febricitavit cum gravi tuſſi, item à ſymptomatis variolas prædixi, à principio decubitus vomuit, & aliquoties dejecit; huic ex Mithridat. ſcrup. ß. cum agaric. & ſal. Martis gr. 1. bolum dedi: item diacodij unc. ß. ex aq. hordei.

Huic tantum variolæ diſtinctæ, at propter tuſſim & ſanguis miſſus eſt & diacodium in modica doſi ſingulis noctibus exhibitum eſt. 15. nihil id genus medicamenti datum eſt; ea vero nocte & pejus ſe habuit, tuſſi aſſiduè vexata eſt; & ſemel liquida dejecit: inde 16. mane idem diacodium datum eſt; nimirum propter tuſſim conjunctā cum variolis. Convaluit.

N.B. Febris non ante 12. diem, id eſt, maturationis ultimum tempus, remiſit.

9. D. *Tomlinſon* juvenis robuſtus, ineunte Aprili variolis *confluentibus* affectus eſt. Ipſis puſtulis erumpentibus ſanguis è brachio ad unc. x. miſſus eſt, avenaceis tantum & ſero lactis cibatus eſt. confect. alkermes & confect. de hyacintho primis diebus modicè ſumpſit.

Decoct. pector. cum ciceribus & lacca aſſiduè potavit ad ipſum morbi ſtatum, optimè ſe habuit; nec ei alvus mota eſt ante 13. diem, quo, die ab aliquo neſcio quo caſeo recenti clam comeſto, inhorruit, & difficilimè reſpiravit & tantum non animo defecit. Diacodij unc. ß (nam ante ejus nihil ſumpſerat) & hauſtulo vini canarini ex ſero lactis: hominem reſtitui. Convaluit.

10. Filius D. *Pricket* Quæſtoris publici Eboracenſis, 8 annos natus, variolis decubuit: diſtinctæ fuerunt, at inſolitæ magnitudinis: nam inter eas fuerunt magnæ, inſtar veſicularum piſcium totæ aqueæ at nigricantes: ad vigeſimum diem aqueæ veſiculæ in pus non converſæ ſunt, ſed ex his à me pertuſis aqua nigricans, inſtar ſucci mororum, effuſa eſt, ad 27. diem vixit nullo digeſtionis ſigno in maximis variolis; & minoris haud tum ſiccarentur.

11. Filia D. *Tolhurſt* in vico D Martini habitantis, circiter 7 annos agens variolis diſtinctis, iiſdemque paucis & plenis decubuit. Ei exhibita ſunt vulgaria bezoardica è pul. chel. comp. in principio. Parum ægrotavit niſi primis diebus, nihil fere cibavit præter avenacea aut ſerum lactis ex cerevſia tenui aut tantillo vini Hiſpanici decoctum: 4. ab eruptione ad ſcapulas ingens *Bubo* ſubito ortus eſt, cum vehementi inflammatione circumcirca, etiam dorſum & collum latè occupante. 6. bubonem aperiri juſſi, è quo pus ad aliquot uncias effuſum eſt: puſtulæ tamen varioloſæ conſueto tempore maturuerunt, vulnus diligentia & cura chirurgi *Jones* ſanatum eſt. Convaluit.

12. Filius D. *Verney* Militis, juvenis ex immodico exercitio in ſphæriſterio variolis Londini decubuit: ei ſanguis ali-

aliquoties miſſus eſt. Aliis plurimis medicis adſcitus purpureas maculas variolis interſperſas vidi, & latas nonnullas plagas, veluti vibices in brachiis & collo purpureas; hæmorrhagia narium & mictu ſanguineo à primis diebus affectus eſt, non bene memini quid ei ex communi conſilio præſcriptum fuit, illud tantùm curioſiùs animadverti, *ſanguinem refrigeratum tenerrimum* fuiſſe, ut ejus craſſamentum rubrum vel molliori pennæ pluma percuſſum facile dividi potuerit. Ad ſeptimum obiit.

In aliis autem multis, quibus urina cruenta mota eſt, ſanguinem è brachio miſſum adeo *aquatum putridumque* eſſe vidi, ut fluctuaret craſſamentum in vaſe, non aliter quam ipſum ſerum.

Neque ullam ſervatam memini in tanta peſtilentia, niſi alia micturitionis cruentatæ fuerit cauſa; nempe vel epiſpaſtica adhibita, vel menſtrua, aut puerperii lochia, &c. quæ admodum cautè diſtinguenda ſunt.

12. Filia cujuſdam *VVood* variolis diſtinctis at multis decubuit: huic multæ purpureæ maculæ per totum corpus diſperſæ; quarto ab eruptione vocatus, febricitantem & delirantem inveni. Decoctum pectorale, cum ciceribus ordinavi: item [R. ſpiritus vitrioli ʒi. olei vitrioli ℈i diacodij unc. iij. miſce] hujus cochleare tertiis quibuſque horis exhibe, biduo maculę purpureę paulatim rubicundę fiebant deinde ſenſim diſparuerunt. Convaluit.

14. Quidam *Dale* juvenis robuſtus ac carnoſus, 23. annos natus, ex hæreditaria & materna labe ante biennium mente captus eſt; quo ſpatio plurima ruri exhibita ſunt ab aliis atque aliis medicis: tandem ineunte æſtate Londinum venit, atque illum ad ſex ſeptimanas minimum tractavi ad hunc modum: nempe ſemel in qualibet ſeptimana ſanguinem ad libram è brachio miſi: itemque alternis diebus helleboriſmum ad 40 aut 50. grana veretri albi propinavi; vel aliquid è cupreis catharticis vehementioribus & juſta doſi præſcripſi. His autem vehementer & ſupra & infra humores moti ſunt, hac autem methodo perſtitit ad ſeſquimenſem quo tempore variolis correptus eſt.

N.B. Quamvis modice cibavit, & ſanguis ad plures libras miſſus fuit, atq; inſuper valentiſſimis medicamentis exomni; crederes, ſaburra & fæculentiis vitioſi ſanguinis humorumve hominem aſſiduè & diu purgatum fuiſſe; tamen poſt tot & tantas evacuationes confluentibus variolis exitialiter decubuit, ad eum vero accerſitus eſt collega meus digniſſimus D. *Dames*, qui illum mecum ſedulò curavit. Nihil autem peculiare in toto morbi decurſu animadverti, niſi quod ad intelligentiam non rediit, quamvis minus ferox & paulo pacatior fuit, ad 13. diem ex ſævitia morbi mortuus eſt.

15. D. L. puella ex tertiana duplici, cortice Peruviano jam recens profligata in variolas mediocris numeri incidit, morbi autem decurſus ſine ullo gravi ſymptomate præteriit, ad 17. vero diem à decubitu rediit febris: ſanguis ei miſſus eſt, & cortex denuo pro more exhibitus, convaluit.

16. D. *Clayton* juvenis, optimi corporis habitus, ex ſæviſſimo capitis & lumborum dolore variolis haud mediocribus correptus eſt, ſtatim & in primis diebus Emeticum datum eſt; itemque eruptionem ſanguis ad ℥viii. miſſus eſt. 4. Vero mane clara variolarum indicia viſa ſunt, quo tempore hæc medicamenta præſcripſi (R. croci ℈j. cocheneil. ℈iij. ſacch. ſcandi albi ʒj. m. in X. doſes dividatur ſexta quaque hora dand. ex hauſtulo infraſcripto; nempe R. aq. fœniculi ʒvj. lactis alexiterij unc. vj. miſce in 4. hauſtus, adde unicuique diacodij unc. ß,]

Item R. ficuum n. *vi.* cicer. rubror. contuſor. unc. *i.* Glycyrrh. raſę unc. ß. ſem. fœnic. dulcis ʒ*ii.* G. Tragacanth. unc. *i.* aq. fontan. ℔ *iii.* coque ad ℔. 1. f. Apozema colaturę ℥ iiß. tepefactas ter quotidie capiat.

Ad diem verò ſextam ad expulſionem; quod aiunt, fortius promovendam ſic præſcripſi.

R. bezoar Oriental. croci an. ℈*i.* cochineil ℈*i* ß. ſacch. cand. ʒ*i.* m. f. pulvis in *iiii.* doſes dividend. harum unam ad octavam nocturnam capiat, ſuperbibendo hauſtum ſequentem; aq. lact. alexiterii unc. *iiii.* aq. fœnicul. diacodij in unc. *i.* m. f. hauſtus.

Item alia fortiora alexipharmaca, ſiquidem opus fuerit, ad languores: nempe hujuſmodi ℞. aq. lactis A. unc. iii. aq. mirab. unc. ii. aq. fœnicul. unc. ii. ſacch. perlat. unc. i. m. coch. detur.

Ad octavum vero, quod jam ex ſputatione irrequietior fuit, hauſtui hypnotico adjeci ladiliq. cydon. gutt. vi. item Apozemati addidi triplicem quantitatem cicerum rubror. eoque etiam uſus eſt pro Gargariſmate.

Ad decimum, diem ad maturationem, adjeci croci hypnotico ultimo præſcripto.

Deinceps verò pulveres omiſimus, tantum hauſtus hypnot. indulſimus, convaluit.

Sexto autem à caſu Variolarum hoc medicamento dejecit. ℞. decoct. ſennæ Gereon. ℥. iiiß. ſyrup. violar. ℥ß. ſyrup. e ſucco citri aq. mirab. an. ʒvi. ſyrup. e ſpin. cervin. ℈iß. m. f. potio cum cuſtodia ſumend. ea alvus ſatis mota eſt, eandemq; identidem potionem ter amplius debitis intervallis cum euphoria cepit.

Quod ad victum vero attinet, hordeacea & e pane confecta juſcula & ſimilia præſcripſi; quibus tamen vinum ſemper adjectum eſt, itemq; vinum Canarinum merum, certe ſemel idque fere quotidie mane indulſi, item idem vinum ex lactis ſero, pro more Anglorum coctum, quantum & quoties voluit.

N. B. Quamvis à ſanguine miſſo fere riguit ſudore frigido; tamen à Cardiacis exhibitis non amplius ægrotavit ut admodum febricitavit, certe non ultimis morbi diebus, cum altera febris accendi ſolet, prout fert quorumdam vana opinio.

17. Filia D. *Hamden*, 17. annos nata, non ita valida, ſed macilentior, febre arſit, cum vomitu, & ingenti capitis dolore triduo toto a decubitu ad omnia, quæcunque oblata fuerint; vomuit, & victum & remedia: tandem cum fruſtra omnia tentaſſet; ſuaſi, ut *vinum Hiſpanicum* minime aſſuetæ daretur: dictum factum, hujus unc. vi. protinus ſiccavit, nec amplius vomuit, poſtridie vero mane variolæ eruperunt cum bonis avibus. Pulverem deinceps *è chelis comp.* cum granis aliquot *bezoar. Orient.* bis quotidie ſumpſit, item *diacodij* unc. ß. ex aquæ lactis alexiterii hauſtulo, bis ſimiliter propinavit, mane, & veſperi. At *N. B.* vini præterea Hiſpanici ad lib. 1. ſpatio 24. horarum quotidie ebibit; idque merum, convaluit ſtato tempore ſine ulla amplius ægritudine. Huic autem variolæ *confluentes* fuere, facie potiſſimùm atque artubus & veluti Piſculorum veſiculę inflatę ſunt lateque cutim occuparunt, pulchra ante, nec multo minus pulchra a convaleſcentia; nempe variolarum veſtigiis modice exſculptis.

18. D. *StricKland*, primaria fœmina triginta annos nata, ſæpiùs fœliciter peperit; & aliquoties deinceps abortiri conſuevit, ipſa autem abortione inſtante febre vehementi arſit cum profluvio menſtruorum non modico, ipſe vocatus Variolas prædixi: poſtridie autem eruperunt *confluentes*, toto vero morbi decurſu ſic ei medicatus ſum (℞. cochineil. ʒi. croci ſcrup. ß. ſacchar. candi albi ʒj. m. f. pulvis in vi. doſes divend.) harum unam e cochleari aqua Theriacal. ſexta quaque hora; poſt triduum vero ſemel tantum in 12. horis & ſic ad finem morbi, item vinum. Hiſpanicum pro libitu potavit, item *Apozema pectorale* cum *ciceribus* rubris aliquoties in die, item diacodium mediocri quantitate mane & veſperi.

Sputum ſuo tempore valde motum eſt; oculi ad plures dies clauſi, convaluit conſueto tempore.

Menſtrua per ſe compreſſa ſunt: at medio morbi iterum leniter mota ſunt; identidem ad initium tertiæ Hebdomadæ illa tamen omnia ſine ullo gravi malo.

Huic autem ſub altera aure parva *Parotis*, morbo declinato, exorta eſt, at non periculoſa, ſorte ex *cretata* facie, mulierculæ neſcio cuius ſuaſu.

19. D. *Ellis*, Equitis filia, carnoſa, & ſanguinei (ut propulariter loquar) temperamenti, 16. annos nata, capitis & dorſi dolore vehementer affecta eſt cum intenſa febre ſynocha, triduo a decubitu vocatus, in puellæ facie & hic & illic minutas quaſdam puſtulas curioſius animadverti; adeoque ſanguinem non miſi.

Huic

Huic *cochenell.* ℨ*ii. croci* ℈ß. *bezoar. orient.* ℈*i.* in vj. doſes dividend. præ ſcripſi, ſuperbibendo *decoct. Pectoral.* (cum *ciceribus* ℥*iii.* ad libram) ℥j. vel alteram, tepefactam ſexta quaque hora, item veſperi & mane lene hypnoticum ex diacodij ℥ß. *&c.*

4. Eruperunt innumeræ puſtulæ & in manibus, & ubique corporis, & ſymptomata plurimum remiſſa ſunt; nempe dolores utrique & faucium anguſtia; & ſitis & febris diminuta eſt.

5. Multo plures puſtulæ viſibiles fiunt; & veſperi menſtrua profluebant, biduo ante ſtatum tempus: ea nocte alvus per ſe mota eſt, *crocus* è pulveribus jam *dempta* eſt; cætera ut ante exhibita.

6. Omnia fauſta; puſtulæ elevatę ſunt & auctæ, & jam quaſi craſſiuſculo pure repletæ albeſcunt, menſtrua adhuc medicè fluebant.

7. Se habuit ut pridie.

8. Menſtruis nondum ſiccatis, & ſpiritus anguſtia levi horrore ſubitò correpta eſt, *crocum* pulveribus rurſus adjeci, etiam duplicata ejus quantitate, mirabile quidem quam citò ex eo medicamento cum levi diaphoreſi refecta eſt.

Deinceps verò optimè ſe habuit ſine ulla amplius ægritudine, tempore convaluit.

19. D. *Coltborpe* mediæ ætatis mulier, ante annum diu & vehementer vexata eſt menſtruis & uterinis profluviis albidioribus ad ſummam imbecillitatem: à quibus à me ad integram ſanitatem reſtituta eſt. Autumno inſequente Tertiana duplici laboravit; ex hac verò valde debilitata eſt Iter tamen in Hiberniam meditata eſt: at ſubitò ineunte Novembri arſit; ipſa recidivam febris intermittentis eſſe credidit, die vero à decubitu quarto vocatus, Variolas tantùm non erumpentes animadverti, ipſe protinùs vinū Hiſpanicū cū pane amygdalato propinavi, id que ſemel atq; iterum quotidie ſumpſit: item juſcula è pullo gallinaceo & avenacea, & cereviſiam ex uſu bibendū indulſi.

Hęc autem medicamenta pręſcripſi. ℞. Decoct. Pectoral. ℔ii. *cicerum* rubr. cont. ℥iii. coq; leni igne ad medias cola f. *Apozem.* hujus ℥iii. tepefactas ter quotidie ſumat.

Item, ℞. croci ℈j. cochineil. ℥ß. ſacch. Tantillum, miſce f. pulvis in viii. partes dividend. harum unam quarta quaque hora è Cochleari aquæ Theriacalis da.

Item ℞. aq. lactis alexiterii, ℥*iiß.* diacodii ℥i. miſce f. Hauſtus, nocte ad horam octavam dand. idē iteretur quotidie mane.

Per triduum vero ab egreſſis variolis hac methodo uſa eſt, mox per duos alios dies eundem pulverem non niſi ſexta quaque hora propinandum iuſſi, poſt tres vero reliquos dies eundem pulverem tantum mane & veſperi ſumpſit.

At ad triduum ampliùs eundem hypnoticum hauſtulum, cui Laud. liquidi guttas viii. adieceram, ebibit, convaluit.

Hæ autem variolæ ex *confluentium genere* fuere, totumque corpus occuparunt; ne ſemel tamen aut doluit capite, aut ulla parte corporis, aut deliquit ſpiritus liber fauces admodum apertæ, & tanquam in optima valetudine & panem toſtum cum butyro interdū comedit ſine ulla querela.

Omnino *nullus Ptyaliſmus* ortus eſt: ſaliva, nec defecit, nec abundavit, quantum ego & neceſſarii ejus, aut ipſa ſæpius à me interrogata de ea re, advertere potuerimus: ad plures tamen dies oculos clauſos habuit, præ mali vehementia.

Porro alvus ne ſemel quidem in ſpatio 16. dierum mota eſt: quamvis poſt 12. diem comedit pruna & poma cocta deiectionis cauſa.

Illud denique notandum eſt, illam intra ſe ſimul habuiſſe duas treſve uncias *Cochineil*: neque tamen etiam ipſo puſtularum maturationis tempore, niſi admodum leniter, certe citra febriculam incaluit.

21. Filia D. *Chetwind*, admodum valetudinaria, pallida, anhelans, macilenta, variolis correpta eſt. Triduo autem ab eruptione me vocavit: omnia peſſima inveni; nempe puſtulas exiguas confluentes, compreſſas, febrem acrem, vigiliam, nauſeam, ſpirandi difficultatem, &c.

Tenui victu ex avenaceis, item cereviſia tenui, ſi quam poſtulet, utatur: At vinum Hiſpanicum aliquoties in die pro medicamento dari iuſſi.

Hæc remedia præſcripſi, videlicet, ℞. croci ℈i. ß. cochineil. ℥ß. Sacchar.

Can-

Candi ℥j. m. f. Pulvis in vi. partes dividend. quarum unam tertia quaque hora capiat ex aquæ Theriacal. cochleari. item Apozema pectorale cum *ciceribus rubris* pro potu quotidiano, liberaliter exhibendum, item nocte & mane lene & mediocre hypnoticum ex diacodii ℥ß.

Mirabile; intra biduum puſtulæ ingenti intumeſcentia per totum corpus elevatæ ſunt, item totum caput intumuit: oculi ex toto clauduntur, ſtato tamen tempore optimè convaluit.

N. B. Puſtulæ, maximè in manibus & carpis, velut totidem piſciculorum veſiculæ paulo diutius permanſerunt tumefactæ, quam alibi corporis.

22. D. *Eliz. Finch*, illuſtriſſimi Comitis de *VVinchelſey* filia, 17. annos nata, ex vehementi dorſi dolore & febre decubuit, ad multam noctem vocatus variolas prædixi, ſanguis ad ℥viii. miſſus eſt, item Apozematis pectoral. cum ciceribus hauſtulum ſumpſit, vinum Hiſpanicum & unam vel alteram doſim *Cocheneil* cum croco ea nocte, poſtridie vero mane variolæ egredi incœperunt, quibus viſis, neceſſariis alterum Medicum magni nominis accerſi placuit, noſtra vero methodus ei minimè arriſit: atque adeo, humanitatis cauſa, illi præſcribendi vices cedere volui, igitur ex hodierno more & vitium & calefacientia omnia, vel a culina vel ab officina omnino prohibita ſunt. At lac, aut avenacea, aut poma cocta, aut cereviſiam tenuem ei aſſumere pro arbitrio indultum eſt: per triduum, vero ab eruptione hæc medicamenta præſcripta ſunt [℞. aq. lact. alexiteri ℥iii. ſp. vitrioli gut. vi. diacodii ℥i. m. f. hauſtus ter quaterve quotidie iterandus, item *decoctum album* dictum, & aq. lactis alexiterii cum ſaccharo perlato & præterea nihil. eventum ſcire deſideras: omnino nulla puſtularum confluentium intumeſcentia ſecuta eſt: puſtulæ ſublividæ & ſine pure. Quarto ab egreſſu, cum omnino conclamata Medico ſocio viſa fuerint, methodum mutare mihi copiam fecit, & valedixit. Quinto mortua eſt, univerſis puſtulis nigricantibus.

N. B. Non audiendi ſunt, qui ut ſymptomati alicui, ut ut vehementi & maligno, occurrant, morbum ipſum ex toto negligunt, cujus ſumma accuratio eſt, puſtularum intumeſcentia, at certè *acida* & frigefacientia omnino illas impediant, quo minus intumeſcant. Proximo autem atque ultimo *medicamentorum*, a me certe exhibitorum *rationes ac uſus* paucis expediam.

Quod vero ad venæ-ſectionem, [a] vomitum, purgationem, enemata veſicatoria, frigidæ potionem & ſimilia evacuantia atque infrigidantia in variolis attinet, nihil amplius habeo, quod dicam quam quod ſupra comprehenſum eſt nempe illa omnia fieri ſolere ad caloris febris exceſſum temperandum; at citra ſpem diminutionis materiæ venenatæ aut morbi ſolutionem, cum is omnino conſiſtat in expulſione papularum a venenato ſuperfluo excitatarum; earumque debita maturatione, quæ ſuis temporibus privatim fieri conſueverunt: quæ tamen tempora ullis remediis, aut aliquo artificio adhuc cognito, quicquid vani homines atq; audaces contra contendam, vel unum diem, non horuſam forte, accelerari non poſſe etiam mulierculis notiſſimum eſt. Igitur infrigident, calefaciantve, quantum volunt, nihil tamen promovent; at immenſum & funeſtum damnū inferre poſſunt.

Verum ipſa jam medicamenta interna privatim penſitemus; ſcilicet quæ peculiariter ad hunc morbum adhibita ſint. Atq; hęc in duas pręcipue claſſes diſtribui commodè poſſunt: nimirum vel in ea quę influnt, & ſuperfluitas expellunt, puſtulaſq; excitatas maturant: vel in ea, quę propriè veneno adverſantur: etiamſi in his ultimi quoq; ſint quæ & propellant & digerant.

Primi aut cenſus, ſunt ficus, crocus, ſem. fœniculi, apii, cicera, lenticulæ, g. tragacanthi.

In altero vero cenſu ſunt, lacca, cochineil, trochiſci viperini, pulveres teſtacei.

[a] *Cognovi Medicos, qui ab Scorpione iſtis nihil aliud, quam ex brachio ſanguinem miſerunt.* C. Celſ. *idem alibi à rabioſi canis morſus ſanguinem homini mitti non alienum eſt.*

cei. Acidi quilibet ſucci, agreſtæ, limonis, granati; vitriolum, vinum, opium, theriaca, de his autem ſingulis breviter dicturi ſumus.

1. *Ficus*.

Has verò ſupra omnia medicamenta ad variolas laudant Arabes: „ Ficus ſunt vehementi expulſionis ad exteriora, & illud eſt una de cauſis evaſionis à nocumento earum, at rurſus aqua ficuum eſt bona valde " hæc *Avicenna*, nec immeritò. Etenim, quamvis ad hunc morbum novum primò ab Arabibus adhibitæ ſint, tamen uſu à Græcis diu ante exploratæ, & à conſilio chirurgico, ſicut cætera ferè omnia medicamenta, inventæ ſint. „ Priſcis, inquit Plinius nihil intentatum; inexpertumque fuit; nihil occultatum ab illis, quodque non prodeſſe poſteris vellent; unde in admirationem curæ Priſcorum diligentiæq; animum egit.

Audiendus autem eſt Scribonius Largus, qui uſum & rationem utilium medicamentorum à chirurgia eſſe expreſſis verbis perhibet; „ implicitas medicinæ partes inter ſe, & ita connexas eſſe conſtat, ut nullo modo diduci ſine totius profeſſionis detrimento poſſint, ex eo intelligitur, quod neque chirurgia ſine diætetica, neque hæc ſine *chirurgia*, id eſt, ſine ea parte, quæ medicamentorum *utilium uſum habet*, perfici poſſunt. "

Idem ex communi uſu veterum Medicorum nos docet C. Celſus, „ ſcorpio ſibi ipſe pulcherrimum medicamentum eſt, quidam contritum cum vino bibunt, quidam eodem modo contritum ſuper vulnus imponunt, ac ſi idem utrobique eſſet effectus, nec multum intereſſet., ita, eodem authore, certæ quædam herbæ bene faciunt & cum vino potui datæ, & ſuper vulnus impoſitæ. "

Igitur Dioſcoridem adeamus. Ficus deploratis & cacoethicis ulceribus medentur: duritias, parotidas & furunculos emolliunt, panos ad maturationem perducunt, evocant puſtulas, ſudoreſq; movent fici ſuccus lacteus inſtillatus plagæ, percuſſis à ſcorpione, venenatorum ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur, hæc autem faciunt in chirurgico apparatu, intus verò ſumptæ eadem faciunt, & inſuper ſitim ſedant, calorem reſtringunt fervefactæ & pulmonibus, arteriæ & tonſillarum inflammationibus proſunt, ſi tot itaque & tanta de ficubus antiquis Medicis experta fuerint, at non medicamentum variolis maximè accommodatum optima cum ratione ab Arabibus creditum eſt? At, inquies, quomodo hæc tanta efficiant? idem author te docebit, nimirum ſerum concretum à veneno diſſolvendo, meatus glandularum aperiendo, atque partes inflammatas emolliendo, puſtulaſque ad maturitatem, perinde ut cæteros abſceſſulos, producendo.

At tu harum rerum cauſas in occulto poſitas & proprietates ſcire à *priore* deſideras, & ſcio quàm negotioſus es. Itaque & conſule operarios chymicos, qui ſalia plantarum extrahunt, olea exprimunt, & ſimilibus torturis veritatem abditam exquirunt; tum rationem inſtitue de ſalis cujuslibet innati, oleique quantitate, natura, ſtatu, combinationibus, hic certè ſi recte computum facias, maximè ex aliqua neoterici hypotheſi, næ multo doctior eris, & intelligentior de herbarum virtutibus & uſu, profectò in his tantis minutiis non is ſum, qui plurimum ſatago.

2. *Crocus*.

Croci autem uſus & rationes, quatenus ad rem noſtram pertineant, ex Dioſcoride hæ ſunt. Crocus ex vino ad aliqua venena vergentes ad ignem ſacrum inflammationes mulcet, vim coquendi ac emolliendi habet urinam ciet, venerem ſtimulat, miſcetur utiliter potionibus, quæ ad internos parantur affectus, qui ex paſſo biberint, crapulam non ſentient, crocus optimus, qui ſubacris. Igitur neſcio an aliud medicamentum aptius, nam quod fortiter expellere & inflare potis ſit, conſtat, quatenùs urinam & ventrem moveat, & ſubacris guſtus ſit, itemq; quod inflammationes concoquit, emollit, mulcetque, potenter digerit, quod crapulam prohibet, & veneno privatim adverſatur. His addo, meatus ideo aperit, quod è ſubtiliſſimis herbis *inſectoriis* eſt.

3. *Fe-*

3. *Fœniculum Apium*.

Hæc peculiariter adverſus venena *Serpentum* ex vino exhibita ſunt, illud expellit, quod epotum mammas lacte replet: itemque quod urinam menſe que movet, hoc eaſdem virtutes obtinet; atque tam hoc, quam illud æſtuantem ſtomachum mulcent in febribus, ad inflammationes oculorum puta, privatim conferunt.

4. *Lentes*, *Cicera*, *G. Tragacanth*.

Lentes contra ſubverſionem Stomachi, ad puſtulas, herpetas, & eryſipelata, inflammationibus medentur. Dioſc.

Cicera ad inflammationes; ad ſcabiem, ulcera capitis manantia, lichenas: ad cancroſa & maligna ulcera, authore Dioſcoride, itemque Arabes ea exhibent inflantia ac *lenitiva*, conferunt *Apoſtematibus calidis*, & iis quæ ſunt in *glandulis*, & privatim conferunt *dolori dorſi*, nutriunt ex his ſorbitio pulmonem melius, quàm res aliqua, clarificant vocem, aperit oppilationes & *vehementer venerea* ex vino, i. e. quod *inflant*; unde magnopere diſtendunt ductus excretorios, expelluntque ſuperfluum vaporem. Avicenna.

G. Tragacanthi. Quamvis peculiariter id medicamentum inflammationes ſedet, authore Dioſcoride; tamen quia ex papilionacea & ſiliquoſa planta lachryma ſit, ideo illud inter inflantia, ſive expellentia jure, ut arbitror, poſui.

5. *Lacca*, *Kermes*, *Cochineil*. *Trochiſci viperini*, *Pulver. Teſtacei*.

Hæc autem medicamenta, in aliam claſſem ſimul redegi; nempe propter affinitatem quandam, ſcilicet quod medicamenta ſint ex inſectis, aut animalibus ſanguineis frigidis, de iis autem apud *Græcos* parum, quod ſcio, dictum eſt; nec multum apud *Arabes*, niſi ſparſim, at quæ ſint, & quas potiſſimum virtutes, variolis accommodatas habent, dicam; idque ex veterum placitis, quantum res ferat.

Igitur *Laccæ* mentio fit apud Galenum in Mithridatio, nequeo ſanè *Fuchſio* aſſentire hanc *Cancanum* Dioſcoridis fuiſſe: ſed Arabum Laccam, eſſe ipſiſſimam hodiernam noſtram conſtat, nam Lacca pura ab *Avicenna* in variolis; Lacca cùm fuſtibus à *Rhaſi*, eadem Lacca à fuſtibus detrita ab *Alſabravio* præſcribitur, hæc certe *coccos baphice* eſſe non potuit, quæ pura colligi ſolet, teſte Dioſcoride, ab Ilice pumila, ut hodie, apud Monſpelienſes.

Hæc autem Officinarum Lacca ab Indiis ad nos aſportata, teſte Amato Luſitano, omnibuſq; ſeplaſiariis, quorundam inſectorum, Formicis alatis perſimilium opificium eſt, ab iiſque fuſtibus adglutinari: atque ita non rarò venit apud pharmacopolas.

Clarum eſt, inquit *Johannes Bauhinus veram eſſe laccam*, qua in officinis utimur, & adfertur ex *India Occidentali*, quæ fuerit forte neſciverunt *Arabes*, at ejus *uſum in variolis nos primū docuerunt*. Ejus verò notitiam *Garciæ* debemus; nempe eſſe ex Formicis alatis ortam & in extimis ferè ramis *Bir* arboris pruniferæ ſive jujubini cujuſdam generis generari.

Inter διαφορητικὰ i. e. quæ per inſenſiles meatus educunt, numeratur.

Kermes vero ſive *coccos baphice* Dioſcoridis ex arboribus glandes ferentibus *i. e.* ex pumila Ilice, colligitur, & granum quidem non eſt, ſed alicujus *veſpæ* ſive *apiculæ* labor; in quarum numero etiam *formicæ* ſunt *i. e.* nidus & babulum, more apum; vermiculo incluſo a matre inſecta proviſum, de quo olim (*a*) uberius dixi.

Cochineil ſuperioris ſeculi medicamentum: procul dubio ex analogia, quam habet cum reliquis Inſectoriis Inſectis primo à modernis exhibitum eſt.

Vermiculus hexapos eſt, i. e. è ſcarabæorum genere, & fere in medio *ſtatu* exſiccatus; antequam adoleſcat in ſcarabæum.

Atq; hæc omnia ex communi quadam ratione ad venena conferunt.

Ita Cimices [ex ſcarabæorum quoque genere] demorſis ab Aſpide proſunt. Locuſta Africana aſiccata ex vino hauſta contra Scorpionis ictus magnopere confert, ita pulli Hirundinum i. e. Inſectivorarum avium, exſiccati ℥i. ex aqua, anginæ ſuccurrunt: ad uvæ & tonſillarum inflammationes conferunt. Dioſc.

Tro-

(*a*) *Act. Philoſ. Londin.*

Trochiſci viperi, hoc autem medicamentum optimè exponitur à Dioſcoride nempe ex viva, i.e. integra vipera cum ſale & *Caricis* & melle toſta & in fictili clauſo, & ad lævorem trita conficitur etenim ex iis ipſis etiamſi ſal conficiatur, non eſt tamen perinde efficax ipſo authore.

Proprietas autem hujus carnis eſt, inquit Avicenna, quod *facit penetrare ſuperfluitates ad cutim*, rurſus, ejus exuviæ expellunt ſuperfluitates ad cutim & conferunt *lepræ magnificè* eodem authore.

Vis autem inſectorum communis *ſeptica* eſt; qua de cauſa, ait Dioſcorides, medicamentis admiſcentur quibus carcinomata, lepræ, & impetigines fere curantur.

Pulveres teſtacei medicamentum prophylaticum nulli ſecundum & in uſu quotidiano, quamvis rationes vulgatas ejus rei non approbo, a veteribus adeo eas paucis deducere lubet.

1 Igitur ad Potionatos omnis generis conchylia cruda pariter ac toſta eſſe, ſalutare eſt, itemque locuſtæ marinæ, & aſtaci, ac potum eorundem juſculum: id eſt, tum Teſtacea, quàm Cruſtacea Inſecta: nempe è quibus noſtræ adeo decantatæ compoſitiones è chelis fiunt.

Hi verò pulveres, autore Dioſcoride, extrinſecus admoti ad pſoras idonei, quatenus naturæ calci vivæ participes ſint: intrinſecus verò propter eandem rationem alexipharmaca ſunt; & privatim conferunt ad canis rabioſi morſus; contra ſerpentium & phalangiorum morſus & ſcorpionum ictus auxiliantur; & iis qui leporem marinum hauſerunt.

Teſtudinis marinæ & terreſtris ova quomodocunque cocta, & jus ranarum maximè faciunt ad *putreſcentes purpuras* à ſalamandra hauſta.

Cancri fluviatiles elixi ad hauſtum marinum leporẽ non mediocriter adjuvat.

Cochlea extinguit ſanguinis fervorem, omnia cooperimenta oſtraci abſtergunt ulcera, & conſolidant ea, & ſcabiei conferunt, ſtomachi dolorem ſedant, ulceribus accidentibus in inteſtinis conferunt magnifice, autore Avicenna.

Illud certiſſimum eſt, ad animalium venena etiam privatim inſecta, tanquam antidota à veteribus exhibita ſunt, ita Scinci Mithridatio, admodum diuretici ſunt, venerem accendunt: adeoque expellunt vehementer per ductus excretorios, quæ ſola ratio & uſus eſt id genus medicamentorum.

6. *Vinum*, *Opium Mithridatium*.

Vinum, maxime dulce; imo meri potio, idque interdum, certe ad aliquot venenatos ictus, largius potum egregie, inquit Dioſcorides, auxiliatur, adeo copioſe, ſi quod aliud medicamentum Mithridat. admiſcetur.

Itaque modum laudo uſum noſtratium, quo ſerum à lacte vel cereviſia, vel maxime vino albido diviſum pro potu quotidiano in variolis exhibere ſolent; maxime ſi tantillum C. C. vel crudi vel uſti & calendulæ flores, nempe croci æmuli & medicamenta euporiſta incoquantur. Etenim veteres vinum privatim dederunt ad *papulas* toto corpore erumpentes; ad omnes internas inflammationes & ad venena, ut ut dictum eſt, teſte Dioſcoride.

Opium autem inter prophylactica & expellentia medicamenta à veteribus numerari video: quod ſatis probat ejus effectus, ſi majore modo detur epoto, ait Dioſcorides, papaveris ſucco tanta ſæpenumero oritur prurigo, ut hominem à veterno excitet, me olim, fateor, multum abſtinuiſſe ab ejus uſu, dum Eboraci medicinam facerem, nec me unquam pœnituit; illud non dediſſe; ſed cum perlegiſſem conſultationes, quæ de hujus uſu in variolis D. *Th. Mayernus* manu ſcripſerat: in quibus una eſt, qua privatim in confluentibus variolis Medicorum Londinenſium ſui temporis, regno Caroli primi, laudani exhibitionem vehementer laudat; minus ejus medicamenti, certe ubi opus fuerit, a rationibus ſuprà expoſitis, abſtemius fui.

Syr. mirab. ad variolas Avicennæ ingreditur ſuccus foliorum papaveris humidi, *i, e.* viridis & ſuccus acetoſitatis citri.

Groſſi, inquit Dioſcorides, cum ſylveſtris papaveris foliis oſſa extrahunt, & *furunculos* diſcutiunt.

At quid ſibi velit illa incredibilis audacia quorundam noſtrorum hominum, pla-

plané neſcio; nempe Theriacarum modum, eumque quotidianum in variolis ad ℈. iv. ex bolo extendere. Audi Zebizium, qui de variolis longe omnium doctiſſimé ac uberrime ſcripſit (*auct. ad diſ. 6.*) antidota ac alexipharmaca illa magna, ut Theriaca, Mithridatium, elect. de ovo, Dioſcordium Fracaſtorii, *&c.* etſi ſudores potenter moveant, variolis tamen minimé, ob caloris acrimoniam (certe doſi ſupra modum aucta, ut noſtris hominibus placuit) convenire videntur.

7. *Acidi* quilibet ſucci ſive fructuum, ſive Vitrioli. *Vitriol. Sulphur.*

H. autem ſucci, nempe acetoſitatis citri & granatorum & ſimilium præcipuam commendationem apud Arabes in Variolis habent, eorum autem ratio à Priſcis petenda eſt, malum *citrium*, inquit Dioſcorides, bibitum venenis reſiſtit, mala *punica* acida æſtuanti ſtomacho auxiliantur. Urinam cient, i. e. promovent excretionem, & fervorem temperant; certé in primis Variolarum temporibus.

Vitriol. Sulphur. utriuſque ſpir. acidus.

Ita autem de iis perhibent veteres. Atramentum ſutorium (Χαλκανθὲς) ex aceto ad venenum. Omphacium; ſive ſuccus uvæ acerbæ & viridis ex æneo vaſe ad mellaginem ad ſolem inſpiſſatus, quo *admodum diluto*, inquit Dioſcorides, & pauco utendum, contra Tonſillas, uvam, oris ulcera. In hoc veró numero ſunt *Calcitis. Myſyroy.*; nempe ſingula ejuſdem familiæ medicamenta, *privatim ad venena*; ad *Herpetas* & *Eryſipelata*, ad ſanguinis *eruptiones*, Alexipharmaca & Mithridatica.

Sulphur vivum ineſt Mithridatio Galeni; id veró ex Dioſcoride patet, fuiſſe quoddam Vitrioli Martis genus ſcilicet ſplendido colore, & translucens; & revera quod ex India Orientali habemus, ex *flavo ſubviridi* eſt, & pellucet inſtar Vitrioli. Verum ſuſpicor equidem ipſum Martis Vitriolum ex quo noſter ſpiritus acidus confici ſolet, antiquis minimé, niſi in hujuſmodi ſulphure, cognitum fuiſſe. Sulphur autem eundem ſpiritum acidum æqué dat, ac ipſum Vitriolum. Verùm iſtiuſmodi ſpiritus virtutes ex Priſcis, non à Chymicis petendæ ſunt, quatenus ſolus Pyrites ferreus ſive metallum ferri Sulphur & Vitriolum edat.

Sulphur itaque, quatenus ad Variolas efficax eſt, à Dioſcoride dicitur *celeriter maturare*. Itemque ad lepras & lichenas confert Scorpionum privatim ictibus medetur pruritum totius corporis ſedat.

Igitur acidum é ſulphure & vitriolo duplici nomine ad Variolas accommodatur quatenus privatim venenatorum morſibus auxilietur, & opio exhibito antidotum ſit.

Hæc autem medicamenta, non hujus diei ſunt, ut nos perſuaderent vani homines, ſed temporius in hoc certe ſeculo ineunte variolis adhibita ſunt; nempe ex analogia acidorum ſuccorum liberalius præſcriptorum ab Arabibus, ut palam eſt ex Mayerni praxi, *i. e.* [conſultationibus ad injuriam famæ tanti viri decurtatis] in Variolis evulgata.

F I N I S.

D. THOMÆ

D. THOMÆ
SYDENHAM
M. D. AC PRACTICI QUONDAM
Londinenſis Celeberrimi.
PROCESSUS INTEGRI
IN
MORBIS FERE OMNIBUS
CURANDIS.
Quibus acceſſit
GRAPHICA SYMPTOMATUM DELINEATIO
Unà cum quàmplurimis Obſervatu dignis:
EDITIO NOVISSIMA PLURIB. ARTICULIS AUCTA
NEC NON
DE PHTHISI
Tractatulo nunquam ante hac Edito:

AMICE LECTOR,

SPecimen habes praxeos eximiæ, in dilectiſſimi filii M. D. uſum, cautè & diligenter excogitatum, ſua ipſius manu conſcriptum, mihi autem pro familiaritate iſta, qua omnes excepit, conceſſum à Cl. *Sydenham*. Viro ſanè cui vix ætas ſuperior parem dederat, vel poſtera datura eſt, non modo in arte ſua mira ſagacitate, & ingenii acumine ſingulari, conſpicuo: ſed & probis moribus, & in humanum genus, ſtudio & amore inſignibus adeo, ut apud omnes ſummum ſui reliquerit deſiderium: Cujus præcepta licet animo meo & imo pectore infixa ſint, ne tamen fortè fortuna in mei ipſius & ægrorum detrimentum excidant memoria parum fida, typis haud ita pridem mandabam, exemplaribus circiter viginti impreſſis, ut amicis quoque inſervirem. Neſcio autem quo pacto in lucem irrepſit publicam inter Miſcellanea curioſa ſuperioris anni Norimbergæ editum; ſed inepta mole inutile. Prodiit tandem eo modo veſtitum ut tibi ſit in quovis loco paratum; figmentis cerebri vanis & futilibus ſciolorum dogmatis nequaquam refertum, nec hypotheſi placida ſolidis, ut videtur rationum momentis undequaque conſtipata ſuperbiens; humile autem & modeſtum accuratè morbos depingit, & accuratius adhuc medetur; in id ſolum ſollicitum innoteſcat quod natura faciat aut ferat. Et ſi verum loqui liceat, modo partium ſitus noveris, pateant tibi per Symptomata ægritudines, (quod aſſidua ediſcas obſervationes) ſcias deinde veram & genuinam medendi methodum per diætam & Pharmaciam adhibere, fœliciſſimus eris practicus, & tibi & infirmis optimè conſules. Parum interim tua refert utrum Alcali peccet an Acidum, num in Spiritibus Animalibus, an in ipſo ſanguine, aut in recondito aliquo Viſcere deliteſcat morbi minera; unde de Periodico Intermittentium reditu doctè ſatis & prolixè poſſis diſſerere; dum interea ipſa Febris ſine ullis ambagibus, inquietudine, ſiti, calore, pulſu celeri, nauſea, cæteriſque Symptomatis, etiam adſtantibus palam eſt, & apertè dignoſcitur: Hinc ſæpius mirari ſubit, quamobrem anxiè ita, & ſcrupuloſè immediatas & proximas morborum cauſas, dum Medicinam pertractandam ſuſcipiunt, indagare ſatagunt, & è tenebris iſtis, quibus natura obduxit, irrito licet conatu, eruere, gravi & ſubacto judicio viri, & in praxi verſatiſſimi; ſatis interim gnari ſe latere vel quævis obvia; unde enim dimanat graminis viridis, aut albus nivis color? Quid eſt quod humana anima ratiocinari nequeat dum adhuc Infantes aut Pueri ſumus? Unde forma tua Specifica? Satius eſſe Medicum quam Philoſophum agere (quis enim unquam Carteſium ſibi Medicum voluerit) minutiſſima Phænomena planè & ritè enumerare, & remedia quibus unuſquiſque morbus facilius cedat, candido & ſincero animo proponere; ita tandem limites ſuos prætergreſſa, quibus anguſtis nimis jam includitur nobiliſſima, omnibus, quaqua verſum patet orbis, fœliciter ſatis & proſpere ſalutem, filiis autem ſuis honores ſummos conciliabit.

Meditabatur paulo ante obitum tractatum de Phthiſi peritiſſimus Medicus in perquirendo, naturæ methodum, qua morbos amoliri ſtudet ut adjutrices porrigeret manus, & miſeriis hominum ſubveniret, diu noctuq; penſitabundo, & anxio animo, exercitatiſſimus; hinc fidiſſimarum obſervationum ſerie & irrefragabili edoctus experientia, Medicinæ praxin ornavit, & ad ſaniores re-

duxit regulas; ſed væ tabidis, dum hujuſmodi nunquam intermiſſis ſtudiis detenti & defatigati ſpiritus, ſolitis non vacabant excubiis, truculentiſſimus hoſtis, *Podagra*, quæ per multos annos obſederat, & debilitaverat artus, impetu facto in interiora viſcera irruit, per vomitum & ſeceſſum enormiores intentans mortem, unico autem morbo neſcit cedere Medicorum Princeps, ſed cum malorum cumulo acceſſit & *Renum calculus*, qui corraſis vaſorum oſculis, ſanguinem liberalius, quam ſenectus tulit, urinæ permixtum effudit, ſe jam non amplius opponens, nec vitæ, nec mortis cupidus, placidam, & pacatam, expiravit animam. Ne tamen auxilio prorſus deſtituantur tabidi fragmenta quædam quæ autorem ubivis ſapiunt in primo ſaltem morbi ſtadio plerunque proficua, (neque enim fas eſt, quod ægrotanti proximo opituletur, celare,) in publicum prodeunt, ut exindè pateat quam accurata, & omnibus numeris abſoluta, ſi modo Deus Opt. Maximus conceſſiſſet vitam, expectari potuiſſet Phthiſiologia.

Quid in Febribus, Variolis, Morbillis, acutis cæteris, ut & Chronicis ſanandis, valuit optimè meritus Autor noſter, ſequentes indicat pagina. Regimen & Diæta inſtituuntur aptiſſima; præſcribuntur remedia pauca, ſed neceſſaria; nec in Pharmacopolarum lucrum excogitata, nec inani oſtentationi compoſita: ſitibundis ægris (eodem modo quo & ipſe ſitim ſuam reſtinguere ſolitus erat) cereviſiam tenuem affatim & pro libitu hauriendam, unde mirè reficiuntur & refrigerantur, concedit; nec immanitate plus quàm barbara precibus eorum ſurdus, Apozemata & Julapia præ ingrato ſapore faſtidita ſubſtituit; maximam adhibet cautelam ne exæſtuans nimis, vel igne luculentiori, vel ſtragulorum onere, plus adhuc incaleſceret, vel à propinatis forſan remediis eum in finem ut per poros eliminetur materia morbifica cruda adhuc & inconcocta, quæ tamen hac data anſa concitato motu cerebrum petit, unde Phreneſis aut Coma, aut extravaſato ſanguine deturpant cutim maculæ purpureæ, aut eruptiones, quas vocant milliares, collum & pectus ubivis obſident. Numquid ad amuſſim magis depingi poterat quam Variolarum hiſtoria: eruptionis diem in utravis ſpecie deſignat, puſtularum ingenium ad unguem deſcribit, quo tempore incipiat, & quamdiu continuetur Salivatio, quo iterum faciei manuumque tumor ſe prodat, quid tandem quolibet die expectandum diſertè explicat. Paregoricorum uſum, quo emolumento judicent Practici, primus perſuaſit, malum ingerendi Cardiaca ante eruptionem, morem, unde ſæpe accerſitum fuerit confluentium genus, merito primus improbavit. Meliùs autem hæc ex ipſo fonte. Valeas itaque, amice Lector, & ſicubi ſcateant Mendæ ignoſcas.

Amico ſuo Integerrimo M. D. Expertiſſimo
Domino *S. M.*

*SOlum ſequaces prætulimus diu
Colum Medentes; Compar habebitur
Qui clariorem te, minori
Reddidit hoc, Medicina! Libro.*

*Non hic tumenti Mole ſuperbiens
Blattis futurus Præda opulentior:
Senſu ſed arcta Ditiori
Conciliant ſibi Verba Pondus.*

*Fruſtra moleſto vaſta Volumine
Luſtres Galeni ſcripta; Minutulæ
Acumen huic majus Tabellæ:
Se ſtupet hic Medicina totam.*

*Hic non remoto ſordidus Angulo
Senſim fatiſcet, Sedula ſtrenuè
Manus quotannis, Spe perenni
Deteret, auctior ut reſurgat.*

*Applaude Votis Turba Medentium:
Non Febris illum, Morbus atrocior
Haud afflet ullus: Commodis qui
Immoritur ſatagendo Veſtis.*

Sic Vovet,

Criſtophorus Crelle, M. D.

INDEX

A

DE Abortu præcavendo. Pag. 954
Ambuſtis. 961
Angina 943
Apoplexia 948
Aſthmate 962

C

CAnis rabidi morſu, 961
Chloroſi 960
Cholera Morbo 951
Chorea ſancti viti, 947
Colicaylioſa 951
Colica Hyſterica, 953
Colica Pictonum, 952
Contuſionibus 961

D

DIabete 958
Diarrhœa 953
Dyſenteria ib.

E

EPilepſia Puerorum, 958

F

FEbre Stationaria, 930. 941
Febre Conſtitutionum variarum. 938
Febribus à dentitione ortis. 958
Febre depuratoria, 937
Febre Eryſipelatoſa, 942
Febre Hectica Infantum 960
Febre Intermitt. 928
Febre Peſtilentiali, ib.
Febre Scarlatina. 941
Fluore albo. 957
Furfure ſive Porrigine capitis 962

G

GOnorrhœa virulenta. 956

H

HÆmoptoe 961
Hæmorrhagia narium 960
Hæmorrhoidum dolore 938
Hæmorrhoidum fluxu immodico. ib.
Hydrope 955
Hypochondriaca affectione 938
Hyſterica Paſſione, ib.

I

ICtero 954
Iliaca Paſſione 952

L

LOchiorum fluxu immodico 954
Lochiorum ſuppreſſione. 955
Lue Venerea 956

M

MAnia communi, 961
Menſium fluxu immodico 952
Menſium ſuppreſſione 960
Mictu Sanguineo à Renum calcul. 950
Morbillis 943

N

NEphritico Paroxyſmo 950

O

OPhthalmia 949

P

PAralyſi 962
Peripneumonia notha, 942
Phthiſi 963
Pleuritide 941
Pruritu ferino 962
Punctura tendinis ib.
Podagra 966

R

RAchitide 959
Rheumatiſmo 942
Remediorum formulæ

S

SCorbuto 964

T

TUſſi 963
Teneſmo 950
Tuſſi Puerorum convulſiva 944
Tabis deſcriptio & cura 964

V

VAriolis 944
Ulcere Veſicæ 962
Vomitu ſanguinis, 961
Uteri procidentia, 950

MEDICAMENTORUM

Quædam formulæ in praxi magis familiares.

Potio Communis Purgativa.

℞ T*amarind.* ℥ß. *fol. ſennæ* ʒii. *Rhei.* ʒiß. *coq. ſ. q. aq. ad* ℥iii. *in Colaturæ, diſſolve Mannæ & ſyrup. Roſar. ſolut. an.* ℥i. *m. f. potio,*

Emeticum Commune.

℞ *Aq. Cardui Benedict.* ℥ii. *Infuſ. Croc. Metal.* ℥i. *ſyr. caryophyll.* ℥ß. *m. f. vomitorium.* Sumat hora 4. pomeridiana, ſuperbibendo poſt ſingulas vomitiones hauſtum largum liquoris poſſetici.

Julapium Perlatum.

℞ *Aq. Ceraſor. nigr. lact. Alexiter. an.* ℥iii. *aq. Cinnamon.* ℥i. *Margarit. præparat.* ʒiß. *ſacchar. Cryſtall. q. ſ. adde aq. Roſar. Damaſcen.* ℥ß. *f. Julap.* de quo cap. cochlear. *iv.* vel *v.* in Languoribus.

Julapium Cardiacum.

℞ *Aq. Lact. Alexiter. Ceraſor. nigr. an.* ℥iii. *aq. Epidem. ſyr. Caryophyll. & de ſucco Citri, an.* ℥ß. *m. f. Julap. de quo capiat ſæpius.*

Decoctum Diæticum.

℞ *Rad. Sarſæparill.* ℥vi. *lign. ſaſſafr. & Chinæ ana* ℥ii. *Glycyrrhiz.* ℥i. *coq. in aq. font. Congis ii. per horæ dimidium; deinde ſtent clauſè ſuper cineres calidos per horas xii. poſtea ebulliant ad tertiæ partis conſumptionem; Cum primum ab igne amoveatur, infunde ſem. aniſi* ℥ß, *poſt duas horas coletur, & poſtea depuretur per reſidentiam, & liquor reponatur lagenis vitreis probe clauſis ad uſum.* Sit pro potu ordinato per *xxx.* dies.

Apozema Aperiens & Antiſcorbuticum.

℞ *Rad. gramin. Cichor. Fœnicul. & aſparag. ana* ℥i. *uvarum Corinthiac. & paſſul. enucleat. an.* ℥ii. *fol. hepat. ling. cerv. & cap. Ven. an. Mi. fol. Beccabung. ſub finem addit. M. ii. coq. S. q. aq. fontan. ad* ℔ii. *ſub finem adde vini Rhenani* ℔ß. *Colatura adhuc calente, infunde ad duas horas, vaſe clauſo, Cochl. hortenſ. M. i. colatur. adde ſyr. e quinque radic. & e ſucco aurant. ana* ℥ii. *aq. Cinnamom. hordeat,* ℥i. *M. f. Apozema.* Sumat ℔ß. manè & 5. pomeridiana per *xiv.* dies.

Eclegma Incraſſans in Tuſſi.

℞. *Ol. amygd. dulc.* ℥i. *ſyrup. papav. Rhœad. portulac. Julub. & Lohoc. ſani*, *ana* ℥ß. *ſacchar. cryſtall. q. ſ. M. in mortario marmoreo ad integræ horæ ſpatium*, *& f. Linctus perfecte miſtus; recondatur in olla figulina, ad uſum.* Cap. ſæpius lambend. è baculo Liquiritiæ.

Eclegma fortiùs incraſſans.

℞. *Conſerv. Roſ. rub. ſyr. violar. & de Mecon. an.* ℥i. *ſem. papav. alb.* ʒiii. *contundantur ſimul & per ſetaceum traiiciantur, deinde adde ol. nuc. moſchat. expreſſ. gr. vi. f. Eclegma.*

In Defluxione tenui.

℞. *Conſerv. roſ. rub.* ℥ii. *ſyr. de Mecon. & iuiub. an* ℥i. *Oliban. Maſtich. & ſuccin. an.* ʒi. *ol. unc. Moſchat. per expreſſionem gr. vi. m. f. Lohoch.* de quo lambat ſæpe; bis in die cap. eclegm. deſcript. cochl. j. inſtilland. Balſam. Sulphur. Aniſat. à gutt. *viii.* ad gutt. *xii.*

Cereviſia Purgativa.

℞. *polypod. Querc.* ℔i. *Rad. Rhabarb. monach. fol. ſennæ & paſſul. enucleat. ana* ℔ß. *Rhabarb. inciſ. & rad. Raphan. Ruſtican. an.* ℥ii. *fol. Cochl. hortenſ. ſalv. an. m. iv. aurantior. inciſ. N. iv. infunde in Congiis v. vel vi. cereviſiæ non lupulatæ, fermentationis tempore, & quando ad maturitatem pervenerit*, ſit pro potu ordinario per dies *xiv.* vel *xxi.* præcipue verò ſumat hauſtum ſingulis Auroris.

Emplaſtrum Hyſtericum.

℞. *Galbani in tinctura caſtor. ſolut. & colat.* ʒiii. *Tacamahac.* ʒii. *f. Emplaſt. pro umbilico.*

Catharticum pro Infantibus tenellis.

℞. *Syrup. Cichor. cum Rhabarb. cochl. i. parvulum.*

Decoctum Amarum Purgativum.

℞. *Decoct. amar. duplicata ſena* ℥iv. *ſyrup. de ſpina cervina* ℥i. *Elect. de ſucc.* ʒii. *m. f. potio.*

Laudanum Liquidum Antheris.

℞. *Vini Hiſpanici* ℔i *Opii unc. ii. croci unc. i. pulv. cinnamomi, & cariophyllorum, an.* ʒi. *infundantur ſimul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam conſiſtentiam acquirat; colatura ſervetur pro uſu.*

PRO.

PROCESSUS INTEGRI IN MORBIS FERE OMNIBUS CURANDIS.

De Affectione, in fœminis *Hyſterica*, *in* maribus *Hypochondriaca*, *dicta*.

CUM à caſu aliquo graviori moleſtum patiur humana anima, ataxiam concipiunt animales ſpiritus; urina ſubindè limpidiſſima copioſè excernitur; ſanitatis recuperandæ ſpes omnis protinus abjicitur, & triſtiſſima quævis ſibi ominantur ægrotæ; quamcunque corporis partem morbus inſederit (plurimas autem inſidet) ſymptomata ei parti competentia confeſtim urgent; in capite apolexia, hemiplegia ſoluta; ſtatim à partu adoritur; ſpaſmi epilepſiæ perſimiles (vulgo uteri ſtrangulatus, in quo venter & præcordia guttur verſus intumeſcunt) infeſtant; clavus hyſtericus, in quo dolor in capite atrociſſimus, quem tranſverſo pollice poſſis contegere, ægra interim materiam viridem bili porraceæ parem evomente, miſere excruciat; cordis palpitationem, tuſſim, paſſiones iliacam, & colicam, nephritin, urinæ ſuppreſſionem æmulatur paroxyſmus; vomitiones enormes, diarrheam ſubinde excitat; externè in carne muſculoſa nunc dolorem nunc tumorem inducit in tibiis hydropis inſtar; nec (quod mireris) intacto dimitti dentes; dolor dorſi creberrime ſævit; & ſæpe ſæpius adeò refrigerantur externæ partes ut cadaver planè referant; in riſum & lachrymas effuſiſſimas ſine ulla προφάσει ridicule erumpunt; ptyaliſmus nonnunquam eo gradu laborantes afficit, ut Mercurio delibutas facilè crederes. Dolores hyſterici, quamcunque partem obſident; ubi diſceſſerint, teneritudinem, quæ tangi recuſat, relinquunt, ac ſi verberatæ fuiſſent carnes.

Emplaſt. de Galbano umbilico admoveatur. Sequenti manè aggrediatur uſum ſequentium pilularum;

♃. *Pil. Cocb. maj.* ʒ*ii.* *Caſtor. pulv gr. ii. Balſam. Peruv. gutt. iii. f. Pil. xii.* Cap. *iv.* ſingulis vel alternis matutinis, pro ratione virium, hora 4. vel 5. matutina, ſuperdormiendo.

♃. *Aq. Rutæ* ℥*iv. Bryon, comp.* ℥*ii. Caſtor. nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſ.* ʒß. *Sacchar. Cryſtal. q. ſ. f. iulap.* de quo capiat cochl. *iv.* vel *v.* in omni languore. Poſt has pilulas ſumptas utatur ſequentibus;

℞. *Limatur. Chalyb. gr. viii cum ſ. q. Extract. Abſinth. f. Pil. N. iii.* Sumat ſummo mane, & repetantur hora 5. pomeridiana per *xxx.* dies, ſuperbibendo hauſtum Vini Abſinthitis.

Sin forma boli magis arrideat.

℞. *Conſerv. Abſinth. Roman. & Conſerv. flaved. Aurant. an. unc. i. Angelic. condit. Nuc. Moſchat. condit. & Theriac. Andromach an. unc. ß. pulv. Ari comp.* ʒiii. *Zinzib. condit.* ʒii. *cum ſ. q. Syrup. de ſucc. citr. vel, ejus defectu, Sy. Aurantior. f. Electuarium.*

♃. *Elect. præſcript.* ʒii. *limatur. Chalyb. gr. viii. cum ſ. q. Sirup. Aurantior. f. Bolus* ſumendus manè & ſero, ſuperbibendo hauſtum vini abſinthitis vel Cochl. *vi.* ſeq. Infuſionis.

♃. *Rad. Angelic. Enul. campan. & Imperator. an. unc. i. fol. Abſinth. vulg. Centaur. min. Marrub. alb. & Chamædr. an. M. i. Cort. Aurant. duor. inciſ. affunde vini Hiſpanic. q. ſ. ad ſupereminentiam duorum digitorum.* Coletur tempore uſus. Vel

In Delicatulis *Chalibs* exhiberi poterit in forma pulv. ſequentis;

♃. *Limatur. Chalib. probe trit. unc. i. pulv. Ari comp.* ʒvi. *ſem. Coriand. præparat. Aniſi, Fœnicul. dulc. an. unc. ß. Cinnamom. acutiſſ. Coral. rubr. præparat. an.* ʒiii. *Nuc. Moſchat.* ʒii. *f. omnium pulvis ſubtiliſſimus, cui adde ſacchar. albiſſ. ad pondus omnium*, hujus cap. è Cochleari ʒß. bis in die per 4. dies, tum ʒj. bis in die per 40. dies ſuperbibend. Cochl. *vi.* ſeq. Julap. vel vini Abſinthitis.

♃. *Aq. Lact. Alexiter. unc. xii. Gentian. comp. unc. iv. Abſinth. magis. comp. unc. ii. ſacchar. albiſſ. q. ſ. f. Julap.* Vel;

♃. *Vini Rhenan. Abſinth.* ℔ß. *aq. Gentian. comp. unc. ii. Sir. Cariophill. unc. i. f. Julap.*

♃. *Mirrh. elect. Galban. & Aſæ fœtidæ, an.* ʒi. *Caſtor.* ʒß. *cum ſ. q. Balſam. Peruv. f. Pil. è ſingulis drachmis. xii.* Sumat *iii.* ſingulis noctibus, ſuperbibend. aq. Bryon. compoſ. Cochl. *iii.* vel *iv*, per totum decurſum hujus proceſſus.

Si Pilulæ præſcriptæ ventrem moverint, utatur ſequentibus;

♃. *Caſtor.* ʒi. *ſal. ſuccin. volatil* ʒ*iii. cum ſ. q. extract. Rutæ, f. pilulæ N. xxiv.* Cap. *iii.* ſingulis noctibus, ſuperbibendo Julapii hyſteric. Cochl. *iii.* vel *iv.*

Sp. C. C. ad gutt. *xvi.* vel *xviii.* in aqua appropriata ſæpius exhibitus valde confert.

Si vero his non cedat remediis, tum capiat ſequentes pilulas:

♃. *Trochiſ. de Myrrh. pulv.* ℈i. *Balſam. ſulphur. Terebinth. gut. iv. cum. ſ. q. gumm. Ammoniac. ſolut. f. Pil. N. iv.* Cap. mane & ſero ſuperbib. Julap. hyſteric. Cochl. *iv.* vel *v.* inſtillando Sp. C. C. gut. *xii.*

Electuarium Antiſcorbutic. cum aqua ibidem deſcripta prodeſt in his affectionibus ut & *Electuar. corroborans cum additione Conſerv. Cochl. hortenſ. unc. i. pulv. Ari Compoſ.* ʒ*vi.* ſuperbibendo præſcriptam aquam.

At ſi affectus his non cedat remediis; eundem eſt ad *aquas ferreas*; & ſi neque his, tum ad *Sulphureas*, quales ſunt *Bathonienſes*.

Inter bibendum aquas ferreas hæc obſervanda; ſi aliquod Symptoma gravias acciderit, quod potationi aquarum referri poteſt, tunc ab iis æger abſtineat, donec Symptoma iſtud penitus evanuerit. Æger earum uſu per ſex ſeptimanas ad minimum, vel potius ad duos menſes perſeveret. *Zinziber conditum*, vel *Semina Carvi Saccharata*, ad calefaciendum ventriculum ſubinde ſumat. *Pilulæ* etiam *hiſtericæ iii.* devorari poſſunt per primas *x.* noctes, ſuperbibendo *Julap. hiſteric.* cochl. *iv.* vel *v.*

Quoad uſum *aquarum Bathonienſium* duobus diebus bibat eas, ac tertio die per modum Balnei eas ingrediatur, atque ita alternatim per ſex ſeptimanas vel duos menſes.

Si *Chalibs* juſto plus corpus calefaciat, tum per ejus uſum, quarta quaque Aurora ſumat *aqua mineralium purgantium* ℔iv. Quæ tametſi alvum moveant, haud tamen tumultum cient, ut ſolent Cathartica ex officinis deprompta.

Si *Chalibs* magnas perturbationes inducat: Laudanum aq. aliqua hyſterica miſtum,

ſtum, ſingulis noctibus ad tempus aliquod propinandum.

Cùm à morbi diuturnitate fractæ & attritæ fuerint vires, venæ ſectio; & cathartica non ſunt præmittenda, ſed à Chalybe ſtatim incipiendum.

Ubi Symptomata ſunt mitiora ſatis eſt ſanguinem mittere, & alvum ſolvere ad dies *iii.* vel *iv.* dein pilulas hyſtericas ad dies *x.* manè & ſerò exhibere.

In dolore intolerabili, vomitione, & *Diarrhæa* enormioribus, exhibendum Laudanum, & poſtea corroborandi ſpiritus, at modò per vires liceat, ante uſum Laudani, educatur è venis ſanguis, & Catharticum propinetur: in viraginibus præſertim, & ſanguineo temperamento præditis, debilioribus autem, & haud ita pridem paroxyſmum paſſis ſufficit ventriculum Congio uno lactis cereviſiati hauſto, & mox per vomitum rejectu detergere, dein largam doſin *Theriac. androm.* vel *Elect. Orvietan.* imperare, & Cochl. aliquot, liquoris alicujus Spirituoſi, cum pauculis Laudani liquid. guttulis, ſuperbibenda, dare. Quod ſi ægra jampridem vomuerit, & ulterius emeticis ſollicitare periculo non vacabit, Laudanum ſine mora propinandum eſt, ea doſi, quæ Symptoma vincat, & poſt ſingulas vomitiones toties repetendum, in forma potiſſimum ſolida, vel in liquida, in parco vehiculo, viz. gutt. aliquot in cochl. aqua Cinnamom. fortior. ægra interim conquieſcente, & caput immotum tenente.

Perdomito Symptomate, manè & ſerò, ad dies pauculos continuetur uſus Laudani.

Hæc duo diligenter notanda, quod cum ſemel poſt evacuationes Laudano uti cœperimus, ea doſi, atq; illa toties repetita, fumendum eſt, donec Symptoma omnino fuerit debellatum, interjecto tantum ſpatiolo inter ſingulas doſes, ut quid prior præſtiterit ante noſcamus quam alteram ingeramus, deinceps cum Laudano morbum aggredimur, nihil movendum eſt, nihil evacuandum vel per mitiſſimum enema.

Theriaca andromachi crebro, diuque uſurpata, magnum eſt in hoc, & aliis morbis quamplurimis à caloris, & concoctionis defectu ortis, remedium.

Vina *Hiſpanica*, gentiana, angelica, abſinth. centaurio, corticum aurantior flavedine, aliiſque corroborantibus infuſis medicata, ſi ad aliquot Cochlearia ter in die potentur admodum conferunt; modo ægra tenui non fuerit bilioſoque corporis habitu.

Cortex peruviano ad ℈j. manè & ſerò, & per ſeptimanas aliquot deglutitus, præſertim in ſpaſmis hyſtericis miras habet vires.

In tenui bilioſoque corporis habitu poſſit uſurpari Diæta lactea, præcipue in Colica Hyſterica, ſi modo ea incommoda poſſint ſuperari, quæ primis ferè diebus apportat, quod nempè tum in ventriculo coaguletur, tum etiam viribus corporis, in ſtatu conſervandis ſuſtendadiſque minus ſufficiat.

Nihil tamen æque ſanguinem ſpirituſque fovet, & conformat, ac diu multumque; ſingulis ferè diebus equo vehi, nec itinera, in curru facta ſuo carent ſucceſſu.

De Febre Depuratoria annorum 1661. 62. 63. 64.

Si æger juvenis ſit extrahatur ſanguis è brachio, & eodem die poſt aliquot horas vel ſequenti die duabus horis poſt leve prandium, *Emeticum ex Infuſ. Croc. Metall. paratis Zythogal.* ℔. *vi. vel viii.* ut quoties vomuerit, aut alvum exoneraverit, e veſtigio ſumatur hauſtus, exhibeatur; & poſt finitam operationem Emetici, hoc vel ſimile paregoricum.

℞. *Aq. Ceraſor. nigr.* ℥iſs. *aq. Epidem. unc.* ß. *Laudan. liquid. gutt. xvi. ſyr. caryophyll.* ʒii. *M. F. Hauſtus.*

Vomitoria ex infuſ. *croc. Metal.* ſparata puerulis, ulliſve infra adoleſcentiam conſtitutis, vel minima quantitate, non eſt tutum exhibere.

Poſt hunc diem uſque ad undecimum vel duodecimum ſingulis Auroris injiciatur enema ſequens;

℞. *Decoct. commun. pro clyſtere* ℔i. [*vel lactis vaccini eandem quantitatem*] *Sacchar. culinar. & ſyrup. violac. an. unc. ii. f. Enema.*

Poſt

Poſt dictum alvus conſtipari permittatur, quo materia febrilis citius concoquatur, ad quem etiam finem Cardiaca moderata his ultimis diebus exhibita apprimè conducunt; ut.

℞. *Pulv. e Chel. Cancror. comp. gr. xiv. Elect. de Ovo* ℈ß. *cum ſ. q. ſyrup. Caryophyll. f. Bolus* ſumendus octava quaque hora, ſuperbibendo ſequentis Julapii Cochl. *v.* vel *vi.*

℞. *Aq. Lact. Alexiter. Ceraſor. nigr. an.* ℥iii. *Aq. Epidem. & ſyr. Caryophyll. an.* ℥i. *M. F. Julap.* vel alia his ſimilia.

Hac methodo ſollicitè obſervata, uſitato circa *xv.* diem (tum ex laudabili in urina ſeparatione, tum ex manifeſta Symptomatum omnium remiſſione) tempeſtivum eſſe potionem Purgantem communem exhibere percipies.

Accidit interdum maxime in Senibus, curata Febre, & purgato corpore ægrum nihilominus valdè debilem eſſe & quandoque tuſſi, interdum etiam ſcreatu, magnam glutinoſi, viſcoſique phlegmatis copiam expectorare. Hoc in caſu vinum Malaganum annoſum, cum pane toſto ei immiſſo, bibat æger.

Si ſuperveniat Iliaca paſſio: præſcribatur Sal. Abſinth. ℈j. ex Coch. j. Suc. Limonum, manè & ſerò, intermediis temporibus cap. Aq. menth. ſtillatit. ſine Saccharo, Cochl. aliquot, bis quaque hora, dum hæc fiunt, catulus vivens nudo ventri indeſinenter accumbat, poſtquam dolor cum vomitu, per biduum triduumve ceſſaverit, exhibeatur *Pill. Coch. maj.* ʒi. in *Aq. Menth.* ſoluta, nec removendus catulus ante pilularum uſum.

Ad recidivam præcavendam, perſiſtat in uſu prædictæ aquæ per longum tempus, & duplicatis pannis laneis ventrem à frigore defendat.

De Febre Peſtilentiali 1665. 66.

Poſt venæ-ſectionem in lecto celebrandam, æger ſtragulis obruatur, & Lacinia Lanea ſincipiti alligetur; tum ſi vomitus non adſit, hoc vel ſimile Hydroticum exhibe.

℞. *Theriac. Andromach.* ℥ß. *Elect. de ov.* ℈ß. *pulv. e chel. cancr. comp. gr. xii. Coccinel. gr. viii. Croc. gr. iv. cum ſ. q. ſucc. Kermes, f. Bolus*, quem ſumat ſexta quaque hora, ſuperbibendo Cochl. *vi.* ſeq. Julapii.

℞. *Aq. Card. Benedict. & ſcord. compoſ. an.* ℥iv. *Aq. Theriacal. ſtillatit.* ℥ii. *ſyrup. caryophyl.* ℥i. *M. F. Julapium.*

Si adſit vomitio, hydropicum differatur, donec ſolo tegumentorum pondere ſudor promanare incipiat, linteaminis parte vultui ſuperinducta.

Incepta Diaphoreſis hauſtulis Zythogalæ ſalvia alteratæ, vel Cereviſiæ cui macis aliquantulum incoxeris, ſubinde repetitis ad naturalis diei ſpatium [i. e. horas 24.] eſt continuanda; in ſudore licet juſculis confortativis, ægrum reficere.

Ubi tumor enatus fuerit, venam aperire non ſuſtinui; per horas adhuc à finito ſudore *xxiv.* ægro ſe in lecto continente frigus cautè devitetur. Induſium ſponte ſua in corpore areſcere permittatur, potulenta omnia calidiuſculè hauriantur, & Zythogalæ ſalvia alteratæ etiamnum continuetur, in ſeq. luce potio purgat. communis exhibeatur.

Anni 1667. 1668. Febrim Varioloſam & variolas produxerunt.

Anni 1669. 70. 71. 72. Febrim Dyſentericam.

Anni 1673. 74. 75. Febrim Comatoſam.

Curationem febrium horum annorum non attingo; quoniam methodo in febre anni 1685. &c. deſcripta curari eas potuiſſe autumo.

De Febribus Intermittentibus.

Cum rigore & horrore adoritur paroxyſmus, quibus mox ſuccedit calor & huic tandem ſudor, & ſubſequens ἀπυρεξία: licèt in primis morbi diebus Autumno maximè, aliquoties remiſſio potius quam intermiſſio perſentiſcitur, in calore æque ac in rigore vomiturit ut plurimum, ac vehementer ægrotat miſer cum ſiti & lingua arida. In tenera ætate abdominis inflatio, in adultis crurum tumor febr. ſolutionem; tonſillarum dolor, raucedo, oculi cavi, facies Hippocratica, mortem denunciant.

℞. *Cort. peruv. ſubtiliſſ. pulv.* ℥i. *cum ſ. q. ſyr. Cariopb. vel de Roſis ſiccis, f. Electuarium dividendum in xii. doſes*, qua-

rum

rum unam capiat quarta quaque hora, ſuperbibendo Vini cujuslibet hauſtum, incipiend. immediate poſt paroxyſmum.

Si autem præſcripti boli ventrem moverint, in hauſtu Vini dentur *gutt. x. Laudan. liquid.* ſingulis vel alternis vicibus poſt aſſumptionem boli, ut opus fuerit.

Ad recidivam præcavendam (præcipue in quartana) repetatur proceſſus prædictus ſingulis ſeptimanis per tres alias vices.

Sin forma Pilularum magis arrideat.

℞. *Cort. peruv. pulv. unc. i. cum ſ. q. ſyrup. caryophyll. f. pilulæ mediocris magnitudinis*, quarum capiat *vi.* quarta quaque hora.

℞. *Cort. peruv. pulv. unc. ii. Vin. Rhenan.* ℔*ii. ſtent ſimul in Infuſione frigida, & coletur per manicam* Hippocratis. Uſus tempore cap. *unc. iii.* tertia vel quarta quaque hora.

Sin ob vomiturition em, ferè continuam, Corticem deglutire nequeat æger, tum ſexies, vel octeis, Spatio duarum horarum, *Succi Limonum* recens expreſſi Cochl. j. cum *Salis Abſinth.* ℈*i.* aſſumat, dein *laud. liquid. gutt. xvi.* cum *Aq. cinnam.* fortior. Cochl. j. ac brevi poſt, ceſſante vomitu, Corticis uſum aggrediatur.

In intermittentibus vernalibus, nonnunquam emeticum, tempeſtivè propinatum, ut nempe ante paroxyſmum negotio ſuo defungi poſſit, feliciſſimè ſucceſſit. Nonnunquam Enema in diebus intermittentibus, per triduum, vel quatriduum injectum, Curationem abſolvit. Quæ ſequenti quoq; modo tentari poteſt.

℞. *Serpentar. Virgini ſubtiliſſ. pulveriſat. gr. xv. Vin. alb. unc. iii.* Sumat duabus horis ante Paroxyſmum, & ſtragulis coopertus æger ſudet per *iii.* vel *iv.* horas, idem faciendo per duas alias vices ante Paroxyſmum.

Si ab ingeminatis paroxyſmis ſumme debilis fuerit æger;

℞. *Conſerv. Flor. Borag. Bugloſſ. ana unc. i. conſerv. author, unc.* ß. *cort. citr. condit. Nuc. Moſchat. condit. Theriac. andromach. an.* ʒ*iii. confection. alchermes* ʒ*ii. M. F. Opiata* cap. ad quantitatem avellanæ, manè & veſperi, ſuperbibendo Cochlearia paucula, alicujus *aq. Epidemicæ* ſimplicioris, *Sacchar*o edulcoratæ; interdicto interim enematum uſu.

Si ſub morbi exitum occurrat hydrops, nondum tamen depulſa Febre curatio non eſt inſtituenda remediis purgantibus, ſed infuſionibus rad. *Raphan. Ruſtican. Sammitat. abſinth. centaur. Min. Baccar. Juniper. cinerum geniſt.* &c. in vino factis, exulante autem Febre, Catharticis, & aperientibus.

Pro Infantibus Febre intermittente laborantibus.

℞. *aq. cer. nigr. & Vini Rhenan. an unc ii. cort. peruv. ſubtiliſſ. pulv* ʒ*iii. ſyrup. Caryophyll. unc. i. M. F. Julap.* Cap. Cochl. j. alterumve, pro ratione ætatis quarta quaq; hora donec Paroxyſmi non amplius diſcrucient, inſtillando alternis vicibus, ſi Diarrhœa adfuerit, Laud. liquid. gutt. *i.* vel *ii.*

De Febre Stationaria, ab an. 1685. *ad* 90.

Calor & frigus ſe invicem excipiunt artus pariter & caput dolent, pulſus interim ferè ſanus, nonnunquam tuſſis dolor circa collum & fauces, exacerbatio Febris prope noctem, inquietudo, ſitis, lingua vel humida & ex omni parte pellicula alba & ſcabra veſtita, vel Sicca; fuſci coloris in medio quam partem undique cingit fimbria inalbeſcens. A jugi in lecto decubitu coma & phrenesis, à Calido regimine petechiæ, maculæ purpureæ, eruptiones [quas vocant] miliares morbillis magis rubentes pulſus inordinatus, tendinum ſubſultus, atque ita tandem mors. Sudors in initio ſymptomatici divexant, qui, ſi ab arte provocentur, viſcoſi à Capite erumpunt, & materiam morbificam in Caput aut in artns tranſferunt.

Mittat. Sanguis ad unc. x. e brachio. Reiteretur Venæ-ſectio, ſi modo reſpirationis difficultas, dolor Capitis inter tuſſiendum lancinans, & alia ſigna peripneumoniæ nothæ adſint. In hoc caſu tam venæ-ſectio quàm Catharſis repetenda, donec æger convaluerit.

Veſperi applicetur Epiſpaſticum & ſequenti Aurora Potio Lenitiva præſcribatur, quæ ad tertiam vicem alternis

die-

diebus repetatur, & hora ſomni poſt Catharſin hauſtus pacificus propinetur.

℞. *Aq. Paralyſ.* ℥*iii. ſyr. de Mecon.* ℥*i. ſucc. limon. recent. Extract. cocbl. ii. M. F. Hauſtus.*

Aphthæ & ſingultus ſponte ſua poſt curationem febris ſuperveniens ſponte evaneſcunt: Si in longum tempus decurrant, facilè fugantur *cortic. peruv.* ℥*i. cum ſyr. papav. Rbœad, q. ſ. in formam Electuar. vel pilular.* redacta, ſuperbibend. hauſtum lactis deflorati. Remedium hoc certiſſimè ſcopum attinget ſi non fruſtentur ejus vires ex jugi ægri in lecto decubitu.

Diebus à purgatione liberis ſequentia præſcribentur.

℞. *Conſerv. Lujul & cinosbat an. unc. i. conſerv. Berber. unc.* ß. *crem. Tart.* ℥*i. cum ſ. q. ſyr. de Limonib. f. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. Nuc. Moſchat. ter in die ſuperbibendo ſequent. Julap. Cochl. *vi.*

℞. *Aq. portulac. Lactuc. paraliſ. an. unc. iii. ſirup. de Limonib. unc. i*ß *ſir. Violar. unc. i. M. f. Julapium*. Vel

℞. *Aq. fon.* ℔*i. aq. Roſar. ſucc. Limonum ſacchar. albiſſ. an. unc. iv. coq. lento igne dum deſpumaverint, cap. unc. iii. ad libitum*, Præſcribatur quoque ſeq. gargariſma.

℞. *Succ. pomor. agreſt.* ℔ß. *ſyr. de rubo Idæo unc. i. m. f. gargariſma.*

Si febris ita ventriculum infeſtet, ut æger potionum retinere nequeat, *pil. coch. mai. ad* ℈*ii.* exhibeantur, tum etiam hypnoticum eſt concedendum, v. gr. *Laudan. Londin. gr. i*ß. *cum ſimili quantitate Maſticb.* vel *Laudan. Liquid. gut. xviii. in aq. cinnamom. bordeat. unc. i.*

Decoctum album paratum, ex ℥*i. C. C. uſti, in aqu. communis* ℔*iii. cocti & poſtea Sacchbaro albiſſimo edulcoratum*, ſit pro potu, ut & Cereviſia tenuis pro libitu.

Poſt Catharſin bis celebratam, concedatur ægro, Pullorum carnibus veſci, & poſt ultimam Purgationem modo febris aliquantulum deflagraverit; vini Canarini cochl. *iii*, vel *iv.* mane & ſero, ut & poſt Prandium, per dies aliquot propinentur.

In Phrenitide, ut & Comate, nihil perinde confert, atque ægri caput radi nullo admoto Emplaſtro, ſed pileolo tantum.

Si (quod fæminis hyſtericis quandoque accidit) poſt venæ-ſectionem, & purgationes, hujuſmodi iteratas etianum duret, procurratque febris, modo ſigna peripneumoniæ, & inflammationis circa partes vitales abſit, Singulis noctibus paregoricum, & medicamenta hyſterica, bis vel ter in die, injungantur.

De Infantib. febre Stationaria laborantibus.

Hirudines duæ utrinque pone aures applicentur, dein *Empl. Epiſpaſticum* cervici admoveatur.

Cereviſia, qua Rhabarbarum fuerit infuſum, purgetur.

Si poſt Catharſin febris intermittere videatur, tum *Iulapium cum cortice peruviano* [in Capite de febre intermittenti pro infantibus deſcriptum) exhibeatur.

De Febre Scarlatina.

Æſtate exeunte, infantes præcipuè infeſtat. Rigent & horrent ſub initium nec tamen admodum ægrotant; cutis univerſa maculis parvis rubris, crebrioribus, latioribus & magis rubentibus quam in morbillis interſtinguitur, Ad duos treſve dies perſiſtunt, quo quidem tempore evaneſcunt, & decedente ſubjecta cuticula ſquammulis furfuraceis, ad inſtar farinæ, cutis conſperigtur.

℞. *C. C. uſti & pulv. è chel. cancr. comp. an.* ℈ß *coccine. gr. iii. ſacchar. criſtal.* ℈*i. M. f. pulvis ſubtiliſſ. in xii. chartulas dividend.* quarum unam Cap. 9. quaque hora, ſuperbibendo cochl. *ii*, vel *iii.* ſequentis Julapii.

℞. *Aq. cerasor. nigr. aq. Lactis Alexiter. ap* ℥*iii. ſirup. è ſucc. citri* ℥*i. m. f. Iulap.*

Applicetur etiam Epiſpaſticum cervici, & qualibet nocte *paregoricum ex ſirup. de Mecon.* propinetur, & poſtquam ſymptomata ceſſaverint, purgetur æger.

De Pleuritide.

Inter Ver & Æſtatem dominatur. A rigo-

frigore & humore orditur, quos ſtatim comitantur calor, ſitis, inquietudo & cætera febrium ſymptomata; elapſis pauculis horis, æger vehementi dolore punctorio in laterum alterutro circa coſtas corripitur, qui nunc verſus omoplatas; nunc ſpinam, nunc anteriora pectoris ſeſe propagat, tuſſi cerebra excruciatur, Materia ſputo rejecta in initio morbi pauca eſt & tenuis, & ſępe ſanguinis particulis intermiſta, progreſſu verò copioſior & magis concocta, ſanguine etiam permixto. Febris pari paſſu incedit cum tuſſi, ſputo ſanguinis; dolore, & pro ratione liberioris expectorationis ſenſim imminuitur; nunc alvus eſt aſtricta, nunc ſoluta nimis. Eductus è vena ſanguis ſevi liquati ſpeciem præ ſe fert ubi refrixerit.

Mittatur ſanguis è brachio lateris affecti ad unc. x.

R. Aq. Papav. Rhœad. ℥iv. *Sal. Prunel.* drachm. i. *Syr. Violar.* ℥i. *M. f. Hauſtus*, ſumendus ſtatim à prima venæſectione.

♃. *Amygd. dulc. exorticat. N. v. ſem. Melon. Peon. an.* ℥. ß. *ſem. papav. alb.* ʒiii. *aq. hord.* ℔iß. *aq. Roſar.* ʒii. *cum ſ. q. ſacchar. cand. f. ſ. a. Emulſio*, cap. ℥. *iv.* 4. quaque hora.

♃. *Decoct. Pectoral.* ℔ii. *Syr. Violar. Cap. Ven. an.* ℥iß. *M. f. Apozema. Cap.* ℔ß. *ter in die.*

♃. *Ol. Amygd. dulc.* ℥ii. *Syr. Violar. & Cap. Ven. an.* ℥i. *Sacchar. Cand. q. ſ. M. f. Eclegma*, de quo ſæpe lambat.

Oleum Amygd. dulc per ſe, vel *Oleum ſem. Lini recenter extract.* exhiberi poteſt.

♃. *Ol. Amygd. dulc. Lilior. & unguent. Dialthea*, *an.* ℥i *M. f. Linimentum* quo inungatur latus affectum mane & ſero ſuperimponendo fol. Braſſicæ.

Repetatur Venæſectio ad tres alias vices, ad eandem quantitatem, quatuor diebus continuis, ubi dolor & reſpirandi difficultas ſuadet.

De peripneumonia notha.

Ingruente hyeme & ſæpe ſub ejus exitum emergit, inſultum primo nunc incaleſcit nunc friget æger, ex motu quolibet vertiginoſus eſt, rubent & inflammantur genæ oculique; tuſſi, & inter tuſſiendum dolor capitis lancinans premit, potulenta vomitu rejicit, urina turbida eſt & intensè rubet, ſanguis pleuriticorum æmulus, anhelus crebro & celeriter ſpiritum ducit, dolente thorace. Ab aſthmate ſicco plane diſtinguitur, quod in iſto nuſquam comparent febris indicia, in hac manifeſto ſe produnt, licet minora longe & magis obſcura quàm in peripneumonia vera.

Mittatur ſanguis è brachio dextro ad unc. x. Die ſequenti æger hanc potionem ſumat.

♃. *Caſſiæ extract.* ℥i. *Glycyr.* ʒii. *ficus pingues N. iv. fol. ſenn.* ʒiiß. *Agaric. trochiſcat.* drachm. j. *c. q. ſ. q. aquæ ad* ℥iv. *in Colatur. diſſolv. Mannæ* ℥i. *Syr. Roſar. ſolut.* ℥ß.

Si vero potionem aſſumere nequeat. Cap. *Pil. Cochl. maj.* ℈ii. hora quarta matutina.

Sequenti die celebretur iterum venæſectio, ad eandem quantitatem; ac poſtero die repetatur Catharſis, quę porro repetenda eſt alternis diebus vel poſt majora intervalla, pro ratione viriũ; Atq; inſuper ſi Symptomata non ceſſaverint, extrahatur iterum ſanguis, ſemel adhuc, bis vel ſæpius, diebus aliquot interjectis, prout res poſtulaverit; ſed ut plurimum venæſectio bis celebrata ſufficiet; Interim, dum hæc fiunt, præſertim in diebus à purgatione vacuis, utatur *decocto Pectorali*, *Eclegmate* & *oleo Amygd.* dulcium, in Pleuritide deſcriptis.

De Rheumatiſmo.

Rigorem & horrorem & cætera febrium ſymptomata patiuntur, elapſo die uno alterove [eſt & ubi citius] dolor adeſt atrox nunc in hoc, nunc illo artu, in carpis, & humeris & genubus præſertim; viciſſim hoc relinquens & illos occupans, rubore & tumore in parte, quam poſtremum affecit: adhuc reſiduis. Febris ſenſim evaneſcit, manente dolore, quin & nonnunquam immanius ſeviente. In lumbagine rheumatica immanis dolor adeſt, circa lumborum regionem fixus, nephritin mentiens, niſi quod æger non vomituriat, qui procumbere nequit, ſed vel è lecto exilit, vel ſuper eodem erectus ſedet, corpo-

corpore perpetua agitatione nunc verſus anteriora, nunc poſteriora inclinato, Sanguis pleuriticorum ſimilis.

Mittatur Sanguis è brachio lateris affecti, ad unc. x.

℞. *Aq. Nimph. Portulac. Lactuc an unc. iv. Sir. de Limonib. unc. iß Sir. Violac. unc. j. M. f. Julapium* de quo bibat ad libitum.

Præſcribend. *Emulſio* 4. *Sem. frigid. m ij. Cataplaſma è mica panis alb. & lacte Croco tincto* applicetur parti dolenti.

Die ſequenti eadem ſanguinis quantitas detrahatur; atque iterum, die uno vel altero interjecto, reiteretur, atque porro quater vel plures, ſi opus fuerit, hoc obſervando, ut poſt ſecundam Venæſectionem majora ſint intervalla inter ſingulas ſanguinis miſſiones.

Diebus à Phlebotomia vacuis, Enema è lacte ſacharato ſubinde injiciatur, vel ſequens.

♃. *Decoct. commun. pro Cliſtere* lib. *j Sir. Violar. & Sacchar. culinar. an* ℥ *ij M f. Enema*.

Si imbecillitas ægri repetitionem Phlebotomiæ non ferat, tum poſt ſecundam vel tertiam venæſectionem Curatos hac methodo tentanda.

Capiat alternis diebus *potionem purgativam communem*, donec convaluerit, & iiſdem noctibus Paregoric. *ex Sir. de Mecon.*

Sin his remediis non cedat, & æger ob imbecillitatem evacuationes qualeſcunque ferre nequeat, aggrediatur uſum *Elect. & aq. Antiſcorbutic.* in Scorbuto deſcript. quæ etiam remedia locum habent in Rheumatiſmo Scorbutico.

In Juvenibus, atque iis qui temperate vixerunt, vino non plus æquo dediti; Rheumatiſmus Diæta ſimplici admodum refrigerante, & mediocriter nutriente, æque fœliciter, ac repetitis Venæſectionibus [quas minus ferre queant] prodigari poteſt. Ex. grat.

Solo Lactiſſero ad dies quatuor vaſcatur æger, poſtea preter ſerum pane ſimilagineo ſemel in die loco prandij; donec penitus convaleſcat; niſi quod poſtremis diebus iterum panem in cœnam indulgere liceat, ſymptomatis, ceſſantibus, carnes pullorum elixorum, ceteraque eupepta concedantur, tertio autem quoque de ſolo lactiſſero victitet, donec tandem pancreatice valeat.

De febre eryſipelatoſa.

Nulla non corporis pars, præſertim facies, tumet, dolet & ſumme rubet, puſtulæ denſæ, parvæ, in veſiculas ſubinde ſaceſſunt, qua per frontem caputque ſerpunt, oculi tumore obruti, rigor & horror atque reliqua febris indicia adſunt. In alia huius morbi ſpecie, liquorum attenuantium potationi ſuperveniente, febricula adeſt, puſtulæ urticarum puncturas referentes, nonnunquam in veſiculas ſublatæ, mox recedentes, tuberculorum more, ſub cute ſe condentes, maxime pruriunt, & ſcalpendo rurſum apparent. Eſt & alia eruptionis ſpecies, pectus ut plurimum obſidens macula nimirum lata, cuti vix ſupereminens, porriginoſa, cum ſquammulis flavis, qua vigente, æger bene ſe habet eadem evaneſcente, leviter ægrotat, urina turbida & flava, iiſdem remediis, quibus pruritus ferinus, cedit, vino utatur æger & carnibus eupeptis.

Mittatur ſanguinis è brachio ad ℥ix, vel x. Die ſequenti ſumat *potionem communem purgativam*.

℞ *Rad Althææ & lilior. an.* ℥*i fol. malv. Sambuc. Verbaſc. flor. Chamæmel. Melilot, ſummit. Hiperic. & centaur. minor. an. M j. ſem. Lini, fænugrec. an.* ℥ß *coq ſ q. ad libr. iii Coletur liquor, & tempore uſus adde ſingulis libris decocti Sp. Vini* unc. *ii.* Stuphæ e panno laneo huic decocto immerſæ, ac expreſſæ, calide admoveantur bis in die, & pars affecta poſt fotum ſequenti mixtura illinatur.

℞. *Sp Vini lib.* ß. *Theriac. Androm.* ℥*ii. pulv. piperis longi, & Caryophill. an.* drachm. *ii. f. mixtura*, qua Charta, Emporetica madefacta parti affectæ circumvolvatur.

Si primæ venæſectioni non cedat morbus, tum repetatur; & nondum ceſſante, ad duas alias vices celebretur, interpoſito ſemper die uno.

Diebus à venæſectione liberis *Enema è lacte cum Sir. Violarum. Emulſio Refrigerans.*

gerans & Julap.refrigerans, ſunt præſcribenda.

De pruritu ferino, & inveteratis cutis eruptionibus, quo Venæſectioni & Catharſi cedunt.

℞. *Theriac. Andromach.* ʒß. *Elect. de ovo* ſcrup. *i. rad. Serpentar. Virgin. ſubtiliſſ. pulver. gr. xv. Lapid. Bezoar. orien. tal. gr. v. cum ſ. q. Syr. è conditur. citri. f. Bolus*, hora ſomni ſumendus per dies *xxi.* ſuperbibendo cochl. *vi.* ſequent. Julapii.

℞. *Aq. Card. Benedict.* unc. *vi. aq. Epidem. & Theriacal. Stillat. an.* unc. *ii. Syrup. Cariophil.* unc. *i. M. f. Julap.*

Singulis matutinis cap. liquoris poſſetici *libr.* ß. calide, & ſudet horæ unius ſpatio.

His finitis, ſi puſtulæ adhuc non evanuerint, ſequenti Linimento partes affectæ inunguntur.

℞. *Unguent. ex Oxilapatho* unc. *ii. Unguent. Pomati* unc. *i. flor. Sulphur.* ʒ*iii. ol. Rhodii* ſcrup. ß. f. Linimentum.

Veruntamen Medicamenta præſcripta haud uſurpentur, niſi Venæſectione & Catharſi rite præmiſſis.

De Angina.

Angina inter Ver & Æſtatem ut pluri mum aggreditur. Sequuntur febris inſultum dolor & faucium inflammatio, unde à tumore uvulæ, tonſillarum & laryngis, nec deglutire queat Æger, nec ſpiritum ducere.

Mittatur Sanguis è Brachio copioſe. Tangantur partes inflammatæ *melle Roſaceo Sp. Vitrioli, vel Sp. Sulphuris ad ſummum acorem permixto, vel Sp. Vitrioli ſolo.* Mox Gargariſma ſequens uſurpetur, non vulgati modo; ſed ita ut ſine ulla agitatione in ore contineatur, donec incaleſcat; dein expuatur, & repetatur ſubinde.

℞. *Aq. Plantag. Roſ. Rubr. & Sperm. Ranar. an.* unc. *iv. album. ovor. in aquam agitando redact. N iii. Sacchar. Criſtal.* drachm. *iii. M f. Gargariſma.*

Emulſio Refrigerans in Pleuritide deſcripta indies ſumatur.

Sequenti mane, niſi febris & dolor inter degultiendum remiſerint, Venæſectio repetatur, Catharſi in diem poſterum rejecta alias Catharticum lenitivum exhibeatur.

Manente adhuc affectu (quod oppido rarum) repetatur adhuc Venæſectio, & Catharſis; Epiſpaſticum amplum ac forte applicetur cervici poſt primam Venæſectionem. Omni mane, niſi diebus purgationi datis Enema refrigerans & Emolliens injiciatur; Diæta tenui utatur æger, & lecto per horas aliquot quotidie abſiſtat.

In his omnibus Febribus, quas intercurrentes appello, ut etiam in illa, quę ſtationaria eſt; caute obſervandum, quod æger à lecto abſtineat magnam diei partem, ut juſculis hordeaceis, avenaceis, ac id genus aliis victitet, & cereviſiam Lupulatam & hydrogalam pro potu ordinario bibat.

De Morbillis.

Infantes plerumque impetunt. Primo die rigent horrentque, calent & frigent alternatim. Secundo conſumatam febrim accerſunt, Ægritudo vehemens, ſitis inappetentia, lingua alba [non vero ſicca] tuſſicula, capitis & oculorum gravedo, & ſomnolentia perpetua, acriter premunt, humor è naribus & oculis jugiter ſtillat (quę lachrymę certiſſimum morbillorum ſignum.) Huc accedunt ſternutatio, tumor palpebrarum paulo ante eruptionem, vomitus, diarrhœa, cum dejectionibus colore viridi in dentientibus præſertim, Symptomata ingraveſcunt ad quartum uſque diem, quo quidem die (nonnunquam quinto) in fronte & facie maculæ parvæ, rubræ, pulicum morſibus perſimiles prodeunt, quæ numero & magnitudine auctæ racematim coaleſcunt; & faciem maculis rubri majuſculis interſtinguunt: Hę maculæ è parvulis papulis, ſupra cutim paululum elevatis conflantur, quarum protuberantia digito levi, vix oculorum acie deprehendi poſſit.

A facie, quam primo ſolum occupant, ad pectus ventremque, crura deinde tibiaſque propagantur maculæ; in his autem partibus latæ & rubræ, ſuperficiem cutis non ſuperantes conſpiciuntur. Eruptione morbillorum non perinde deliniuntur Symptomata ac in var.

variolis. Vomitus poſt eruptionem nullus: ſed tuſſicula & febris cum ſpirandi difficultate, intenduntur, in oculos defluxio, ſomnolentia & innappetentia perſeverant. Die ſexto aut circiter frons & facies aſpereſcunt, emorientibus puſtulis, ruptaque cuticula, in reliquo corpore maculæ latiſſimæ ſunt,& maxime rubeſcunt, Octavo circiter die in facie evaneſcunt, & vix in reliquo corpore permanent. Nono nullæ prorſus ſunt; per faciem vero & artus quandoque & totum corpus in farinam quandam & ſquammulas faceſſunt, & tunc temporis febris, ſpirandi difficultas & tuſſicula augentur. In adultis à calido regimine liveſcunt primo, mox nigreſcunt exanthemata.

℞. *Decoct. Pectoral.* lib. *iß. Sirup. Violac. & Cap. Ven. an.* unc. *iß. M. f. apozema*; *Cap.* unc. *iii.* vel *iv.* ter vel quater in die.

℞. *Ol. amigd. dulc.* unc. *ii. Sir. & Cap. ven. an.* unc. *i. Sacchar. Cand. albiſſ. q. ſ. M. f. Eclegma*, de quo ſæpius lambat, præcipuè quando tuſſis urget.

℞. *Aq. Ceraſor. nigr.* unc *iii. Sir. de Mecon.* unc. *j. M. f. hauſtus* ſingulis noctibus ſumendus, à primo morbi inſultu, uſque dum convaluerit æger, doſin augendo vel imminuendo pro ratione ætatis.

Æger ſe contineat in lecto per biduum poſt primam eruptionem.

Si poſt Morbillorum diſceſſum, Febris, reſpirandi difficultas, & alia Symptomata Peripneumoniam mentientia ſupervenerint, ſanguis liberaliter extrahendus è brachio, ſemel, bis, vel ter, prout opus fuerit, convenienti ſpatio interpoſito inter ſingulas Venæ ſectiones; Atque etiam continuentur *decoctum Pectorale ſupra deſcriptum*, ut & *Loborb*, vel *Ol. Amid. dulc. per ſe* Circa diem *xii.* ab invaſione Cathartico lenienti purgetur.

Diarrhœa, quæ morbillos excipit; Venæſectione ſanatur.

De Variolis.

Diſtinctæ ſunt vel confluentes, & in diſtinctis invadunt rigor & horror, calor intenſus, capitis & dorſi dolor vehemens, vomituritio, in adultis ingens in ſudores propenſio (& hinc minime confluxuras eſſe licet conjicere) dolor ſub ſcrobiculo cordis ſi manu prematur, ſtupor & ſomnolentia, non nunquam & inſultus epileptici (in infantibus præſertim) quibus ſit dentitione peracta corripiantur, in procinctu eſſe variolas poſſis prædicere; ita ut ſi forte inſultum epilepticum ſub veſperam patiantur, ſequenti Aurora in conſpectum ſe daturæ ſunt variolæ, mites ut plurimum & rariſſime confluentes. Quarto incluſive ab invaſione die nonnunquam ſerius, raro tamen ante illum erumpunt, quo tempore vel minuuntur Symptomata vel prorſus evaneſcunt. In eruptione autem ſubrubræ primo puſtulæ tenuiſſimarum acicularum puncta æquantes, ſparſim ſe produnt per faciem, collum, pectus, & corpus univerſum; tunc in faucibus dolor, qui cum puſtulis ſurgentibus augetur. Circiter octavum à primo inſultu diem intervalla puſtularum prius alba rubere jam incipiunt; in tumorem attolli, & dolore tenſivo affici; extenduntur palpebræ, & ut veſica inflata, oculos claudunt. Proximæ à facie intumeſcunt manus, digitique diſtenduntur; puſtulæ faciei antea leves & rubræ, jam aſperæ (primum maturationis indicium) & ſubalbidæ apparent; ſuccum inſuper luteum, colore à favo non abludentem evomunt, faciei & manuum inflammatio jam ſumma in puſtularum interſtitiis colorem exhibet floridum, & roſarum Damaſcenarium æmulum, quem colorem, quo mitiores ſunt variolæ, eo magis tum puſtulæ tum cutis interjecta ad amuſſim exprimunt: Quæ faciem occupant puſtulæ, aſperiores quotidie ac magis flavæ pro maturationis ratione; quæ manus & reliquum corpus minus aſperæ albæque magis conſpiciuntur in dies. Die undecimò faciei tumor & inflammatio recedunt, puſtulæ maturæ & juſtam magnitudinem (viz. ipſi grandiuſculi) adeptæ exareſcunt deciduntque. Decimo quarto vel quinto pereunt funditur; manuum autem puſtulæ pertinaciores, albæ adhuc & recentes

recentes die uno aut altero moras trahunt & tandem dirumpuntur, cæteræ autem, faciei nimirum & corporis deſquammatur, & in facie ſquammulis hiſce furfuraceis ſuccedunt foveæ. Per totum morbi decurſum alvus vel prorſus conſtipatur vel rariſſimè dejicit. Maxima eorum pars, qui ex hoc morbo pereunt, octavo die in diſcretis, undecimo autem in confluentibus intereunt: Quippe cum in diſcreto hoc genere promoventur ſudores tum cardiacis tùm regimine calidiore, prædicto die facies, quæ turgida & per interſtitia puſtulis interjecta inflammari debuerat, e contra flaccida reperitur & albeſcens, puſtulis nihilominus rubentibus & elevatis, etiam poſt ægri mortem; ſudor, qui huc uſque manaverat, derepentè evaneſcit, æger interim phrenitide corripitur, anxietate, jactatione, ægritudine, vehementibus, urinam parcè reddit ac frequenter, & tandem pauciſſimarum horarum ſpatio ad plures migrat.

In Confluentibus eadem Symptomata (ſed atrociora) febris ſcilicet, anxietas, ægritudo, vomituritio, &c. immanius ſæviunt; licèt non ita promptè, ac in diſcretis, in ſudores diſſolvitur æger. Diarrhæa nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum aut alterum poſt illam protrahitur, quod in diſcretis vix contingit. Tertio in die aut citius, raro tardius, erumpunt; & quo citius, eo magis confluunt. Quandoque ad quartum vel quintum diem differtur eruptio ab atrox aliquod ſymptoma, verbi gratia acutiſſimum dolorem in lumbis, nephritici æmulum, in latere pleuritici, in artubus rheumatici, in ventriculo cum ingenti ægritudine & vomitu. Non perinde, ac in diſcretis, mox ab eruptione remittunt ſymptomata, ſed & febris & alia ad multos etiam dies poſt eruptionem puſtularum ægrum diſcruciant: Hunc eriſipelatis ritu, nunc morbillorum erumpunt, eruptionis: licèt tempore planè diſtinguantur. Creſcente morbo, non in molem aliquam ſpectabilem attolluntur; ſed in facie ſibi invicem implicitæ, tanquam veſicula rubra vultum omnem contegunt quem maturius elevant quàm diſcretæ: poſtmodum ad inſtar pelliculæ albæ vultui agglutinatæ cutis ſuperficiem non admodum ſuperant. Præterlapſo die octavo, pellicula alba quotidie paulatim magis exaſperatur, colore fuſco: Intenſus magis eſt dolor cutis, donec tandem in truculentiori morbo non niſi poſt diem viceſimum latioribus laminis deſquammatur. Hoc interim obſervatu dignum, quòd quanto puſtulæ matureſcentes propriùs ad colorem ſubfuſcum, vergunt, eò deteriores lentius abſcedunt; quo magis autem flaveſcunt, eo minus confluxerint, & ocyus ſe proripiunt. Ubi primum deciderit pellicula, nulla ſcabritie vultus afficitur; at vero mox illam excipiunt ſquammulæ furfuraceæ, indolis perquam corroſivæ, quæ foveas relinquunt patentiores, & ſæpe cicatrices. Quandoque humeri & dorſum cuticula denudantur. Morbi periculum à puſtularum frequentia & numero in facie ſola, æſtimandum. Puſtulæ manuum & pedum majores, & qua altius ab extremitate artuum aſcenderis, eo ſenſim minores & contractiores textant. In adultis ſalivatio in infantibus diarrhœa [licet non ita certo] confluentium comes. Ptyaliſmus nunc cum eruptione ſe prodit, nunc biduo triduove præterito, materiam primo tenuem, die undecimo viſcidiorem ægerrimè, excreat. Siticuloloſus eſt æger, voce rauca, ſomnolentia & ſtupore ingentibus corripitur, inter bibendum ſubinde tuſſit, & potus per nares revertitur. Tunc ceſſat ut plurimum ſalivatio, cui niſi faciei intumeſcentia (quæ licèt hoc ipſo die pro morbi genio aliquantiſper remitti debeat, non tamen niſi poſt diem unum alterumve omnino recedere) & manuum jam inſigniter incipiens & diutius perdurans ſuppetias tulerint, ægro protinus moriendum eſt. Diarrhœa non ita maturè infantes occupat ac

ptyaliſmus adultos. In utraque variolarum ſpecie febris ab inſultu ad eruptionem dominatur, inde dat inducias ad puſtularum maturationem, qua peracta, deſinit. Superveniunt à malo regimine ſymptomata anomala; qualia ſunt, puſtularum flaecciditas & ſubſidentia, phrenitis, coma, maculæ purpureæ puſtulis interſperſæ, & in earum ſummitate maculæ nigræ exiguæ in medio ſubſidentes, ſanguinis mictus & ſputum ſub initio morbi, urinæ ſuppreſſio.

Separationis tempus cum febrili ebullitione tribus vel quatuor primis diebus tranſigitur: Expulſio per reliquum morbi tempus, mediantibus parvis abſceſſibus, in carne perficitur.

Dies in quo maximè periclitatur æger, in confluentibus in minimè crudo maximè vulgari genere, à primo morbi inſultu, eſt undecimus, in crudiore adhuc decimus quartus, & in crudiſſimo decimus ſeptimus; nonnunquam tamen ſed rarius, non ante diem viceſimum moritur æger. Quinimo per ſpatium illud omne, quod inter dies undecimum, & decimum Septimum interjacet, appetente veſpera, moleſtiſſimo inquietudinis paroxyſmo, quotidie vexatur æger.

Mittatur ſanguis quovis ex tribus primis diebus ab invaſione ad unc. *ix* vel *x*. & poſtea *Vomitorium* exhibeatur *ad* ℥*i.* vel unc. *iß. Infuſionis Croci metallorum*.

His primis diebus diluatur ſanguis frequenti potatione Cereviſiæ tenuis Lupulatæ. Cui Vitrioli Spiritus immiſceatur uſque ad plenam puſtularum eruptionem.

Cum variolæ omnes eruperint, (quod ut plurimum eſt ſexto die poſt invaſionem) veſperi propinetur *Syrup. de mecon.* unc. *i.* quæ repetatur dehinc ſingulis noctibus ad diem decimum poſt invaſionem. Ea noctæ, ſi Variolæ è confluentium genere fuerint, augeatur doſis ad unc. *iß.* quæ dein repetatur ad unc. *i.* manè, & ad unc. *iß.* ſerò, ſingulis noctibus, donec æger convaluerit.

Si Syr. de Mecon. minus congruat, ſubſtitui poſſit *Laudan. liquid.* viz. *gutt. xvii. pro* unc. *Syrupi & gut. xxv. pro* unc. *ß.* Hoc interim obſervandum, quod ſi paregoricum bis in die exhibitum orgaſmum compeſcere non valeat [quod in variolis inſigniter confluentibus, ſub finem earum ſæpe accidit] tum 8. quaque hora exhibendum, vel ſæpius, ſi opus fuerit.

At ſi variolæ Interſtinctæ fuerint, ſatis erit, ut ſolummodo ſingulis noctibus poſt plenam eruptionem exhibeatur Paregoricum; atque etiam in minori doſi.

Qualiſcunque autem generis variolæ fuerint, atque etiam qualicunq; morbi tempore, ſi Phrenitis acciderit, omnino oportet ut inordinato ſpirituum motui fræꝛnum injiciatur, ac proinde ſi prior Paregorici doſis metam non attingat, alia atq; alia aſſumatur, donec tumultus penitus compeſcatur, interpoſito inter ſingulas doſes ſpatio aliquo; ut pernoſcere valeamus, utrùm doſis ultima id, quod quærimus, præſtiterit, antequam nova ingeratur.

Si omnimoda urinæ ſuppreſſio acciderit, ægre lecto eximatur, & aliquantulum obambulet.

Si ſaliva ob calorem ſit adeò viſcida, ut expectorari non poſſit, tum Gargariſma cum Syringa ſæpe in fauces injiciatur. Componatur *e cereviſia tenui* vel *aq. hord. cum melle Roſarum*; vel ſequens uſurpari poterit.

R. Cort. Ulmi ℥*vi. rad. Glycyrrhiz.* unc. *ß. Paſſul. enucleat. N. xx. roſ. rub. p. ii. coq. ad lib. iß. in. Colatur. diſſolv. oximel. ſimp. & mell. Roſar. an.* unc. *ii. m. f. Gargariſma.*

Si epiſpaſtico opus fuerit, amplum ſatis & acre nuchæ applicetur nocte iſta, quæ magnam morbi criſin præcedit, mox ab aſſumpto paregorico, plantis quoque pedum applicari poteſt allium, à die octavo, uſque ad morbi finem, ſingulis diebus renovandum.

Si Infans de Symptomatis, dentitionem comitantibus, jam ſecurus, derepente ſpaſmo corripitur hic cogitandum eſt, convulſionem iſtam, fortaſſis à naturæ conatu, quæ variolas, ſcarlatinam Febrem, aut morbillos, in corporis habitum protrudere ſatagit, pendere; ap-

applicetur itaque Emplaſt. Epiſpaſticum nuchæ, lecto quam primum committatur æger, exhibeatur inſuper cardiacum, cui paregorici pauxillum eſt admiſcendum, puero nempe trienni *Laud. Liquid. gut. v. in aqua Epidemice cochl. i.*

Si die undecimo, vel alio quovis poſt eum, febris ſecundaria cum inquietudine, jactatione, & cæteris id genus ſymptomatis, uſque adeò efferatur, ut Paregoricis utcunque repetitis ſufflaminari nequeat, & mors quaſi immineat tum ſanguis ad ſatis magnam quantitatem illicò detrahatur, nempe ad unc. *xii.* vel circiter, atque porrò repeti poſſit ſemel vel bis in ſequentibus diebus ſi ſymptomatum dictorum ratio idem poſtularit; at non alias. Catharſis etiam blanda die decimo tertio (non antea, vel quovis alio die eum inſequente (modo Vænefectio præceſſerit) inſtitui poſſit, nempe ex *Electuarii Lenitiv.* unc. *i. diſſolut. in aq. Cichor.* vel *lactis Alexiter.* unc. *iv.* Veruntamen nec Venæſectio nec catharſis impediunt quo minùs Paregorica in uſum veniant quæ, (haud obſtantibus iis) tam quoad largam doſin quàm repetitam exhiberi debent, ſi opus adhuc fuerit: nam ad hæc in hoc morbo ſemper confugiendum.

Quando puſtulæ perfectè exaruerint, inungatur facies Linimento ex æqualibus *ol. amigd. dulc.* & *Pomat.* per biduum; at non ultra.

Die *xxi.* poſt invaſionem mittatur ſanguis è brachio; & ſequenti die Catharſis celebranda, quæ porro alternis diebus ad tres alias vices repetatur.

Quoad Regimen; è lecto abſtineat ad ſextum diem poſt invaſionem, in quo poſtea ſe contineat uſque ad *xvii.* non aliis ſtragulis tectus, quàm quibus ſanus uti ſolebat.

Juſculis Avenac. hordeac. pomis coct. & cerevifia tenui victitet, & poſt undecimum diem vini Hiſpanic. cochl. *iv.* vel *v.* bis in die exhibeantur, ſi æger voluerit.

Si crurum tumor non evacuationibus præſcript. cedat, tum fotu fol. Malv. ver. baſc. Sambuc. Lauri, cum floribus camæmel. & Melilot. in lacte coct. facilè fugatur.

Si primis morbi diebus æger Hęmoptoe laboret, vel urinam reddat ſanguineam, tum pulvis & tinctura, quę in capite de Hæmoptoe præſcribuntur, ſexta quaque hora (donec ſymptomata iſta prorſus ceſſaverint) diligenter exhibeantur. Quo etiam caſu paregorica liberali manu propinanda.

De chorea Sancti Viti.

Convulſionis ſpecies quædam eſt, pueros puellaſve à decimo ætatis anno ad pubertatem invadit, prodit ſe claudicatione, vel inſtabilitate alterutrius cruris quod æger poſt ſe trahit fatuorum more; manu ejuſdem lateris, vel pectori vel alij alicui parti applicitam, nequit continere in eodem ſitu horæ momento, ſed in alium ſitum & locum convulſione diſtorquebitur, quicquid æger contra nitatur. Antequam poculum ad os poſſit adducere, mille geſticulationes, circulatorum inſtar, exhibebit: Non enim recta linea ori admovet, ſed deducta à ſpaſmo manu, huc illuc aliquandiu verſat, donec tandem forte fortuna labris proprius apponens liquorem derepente in os injicit, & avidè haurit; dedita tanquam opera, ut ſpectantibus riſum moveret.

Sanguis ad unc. *viii* minus, pro ætate ex brachio educatur.

Die ſequenti, dimidia pars, vel quiddam amplius, pro ratione ætatis, potionis commun. hauriatur; & veſperi hauſtulus ſequens propinetur.

R. Aqua Ceraſorum nigr. unc. *i. aquæ Epilept. langii* ℥*iii. Theriaca andromachi* ℈*i. laudan. liquid. gut. viii. fiat hauſtus.*

Potio Cathartic. ad tres vices, alternis diebus, repetatur; & *hauſtus paregoricus* iiſdem noctibus.

Poſtea Sanguis iterum extrahatur; ad catharſin, ut prius, æger revertatur; & ſic ſanguis mittatur, & alvus ſubducatur ad tertiam quartamve vicem; ſpatio tamen inter alternas evacuationes

obſervato, ut nihil periculi ægro immineat.

Diebus à purgatione vacuis ſequentia præſcribantur.

℞. *Conſerv. Abſinth. Roman. & flaved. Aurantior. an.* ℥i. *Conſerv. Anthos* ℥ß. *Theriac. Andromach. vet. & nuc. moſchat. condit. an.* drachm. *iii. Zinzib. condit.* drachm. *i. Syr. è ſucc. citr. q. ſ. f. Electuar.* de quo capiat ad magnitud. nuc. moſchat. manè & hora quinta pomeridiana, ſuperbibend. vini ſequentis Cochlear. v.

℞. *Rad. pæoniæ, Enul. Campan. Imperator. & angelic. an.* ℥i. *fol. Rut. Salv. Betonic. Chamædr. Marrub. alb. & ſummitat. Centaur. min. an. Mi. Baccar. Juniper* ʒvi. *Cortic. duor. aurancior. Incidantur & infundantur frigidè in vini Canarini lib. vi.* Coletur tantummodo uſus tempore.

℞. *Aq. Rut.* ℥iv. *aq. Epilept. Lang. & Bryon. comp. an.* ℥i. *ſyr. pæon.* ʒvi. *M. f. Julap.* cap. Cochl. iv. ſingulis noctibus cubitum iturus, inſtillando *Sp. C. C. gut.* viij.

Applicetur plantis pedum Emplaſt. è Caranna.

Ob Recidivæ metum pertundatur ei vena, & ad dies aliquot purgetur, ea ipſa anni ſequentis tempeſtate (vel paulo ante) qua morbus invaſit.

Veriſimile mihi videtur, quòd hæc methodus curationi Epilepſiæ Adultorum convenire poſſit, quod tamen non adhuc expertus ſum. Cum verò chorea *Viti* ætates teneras adoriri ſoleat, in Epilepſia Adultorum tam ſanguinis detrahendi quantitas, quàm catharticorum doſis adaugeantur.

De Apoplexia.

Somnus eſt profundiſſimus, & omnimoda ſenſus & motus privatio, excepta reſpiratione, quam ægri habent difficilem cum ſtertore.

Mittatur ſanguis è brachio ad ℥xii. quamprimum, ac poſtea ex venis jugularibus ad ℥viii. deinde *Vomitorium ex* ℥iß. *vel* ℥ii. *Infuſ. Croc. Metal.* propinetur ſtatim.

Emplaſtr. Epiſpaſtic. ſatis amplum ac forte cervici applicetur.

Dum hæc aguntur, erectus ſedeat æger in lecto, nec ſtraguli nimis obrutus.

Sp. ſal. armoniac. optime rectificatus admoveatur naribus.

Finita Vomitorij Operatione, ſubinde exhibeantur cochl. iii. vel vj. ſequentis Julapij.

℞. *Aq. Rutæ* ℥iv. *aq. Bryon. compoſ.* & *antiepilept. Lang. an.* ℥i. *ſp. C. C. gut. xx. ſacchar. Cryſtal. q. ſ. f. Julap.*

Vel *Cochleare* j. *ſp. lavendulæ compoſ.* ſe propinari poſſit bis vel ter, durante paroxyſmo, hora dimidia vel integra interpoſita.

Cavendum eſt, ne cardiaca plus juſto calida, ac nimis frequenter (uti mos eſt) exhibeantur; nam quæcunq; demum ſpecifica virtute pollere videantur plus damni quàm emolumenti ægro aportant, utpote quæ humores fundere (ac proinde malum augere) apta nata ſunt: quod etiam incommodum non minus infertur ex nimia ſtragulorum congeſtione.

Paroxyſmo jam finito, ad præcavendam recidivam ſequentia exhibeantur.

℞. *Pil. Coch. maj.* ℈ii. cap. tertia quaque die per 6. vices hora 4. matutina ſuperdormiendo.

℞. *Conſerv. flor. ſalv. Roriſmarin. an.* ℥i. *Conſerv. flaved. aurant.* drachm. *vi. nuc. moſchat. condit. & Zinzib. condit. an.* ℥ß. *Theriac. androm. vet.* drachm. *ii. pulv. elect. diamb. diamoſch. dulc. anna* ʒi. *cum. ſ. q. ſyrup. conditur. citr. f. opiata* capiat ad magnitudinem caſtaneæ manè & ſero, ſuperbibend. *aq. Epilept. lang. Coch. ii.*

℞. *ambr. griſ.* ʒß. *ol. deſtil. ſem. aniſi, cinnamom nuc. moſchat. an. gut. ii. ol. caryophil. gut. i. ſacchar. in aq. flor. aurantior. ſolut.* ℥iv. *f. ſ. a. Tabellæ*, quarum capiat unam ad libitum.

Ab uſu potus generoſioris cujuſvis ſibi temperet, veſcatus juſculis avenaceis, hordeaceis, & ex pullis gallinaceis confectis, & quandoque etiam [præcipuè inter purgandum] carne pullorum agnorum ac id genus ciborum cupedon.

De

De Opthalmia.

Ex oculorum inflammatione patet. Mittatur Sanguis è brachio ad unc. x. Sequenti die ſumat potionem purgativam communem, quæ repetenda eſt per duas alias vices, duobus diebus interpoſitis; iiſdem noctibus ſumat *hauſtum paregoricum ex Syr. de Mecon. unc. i.*

Diebus à purgatione vacuis ſumat ter aut quater in die *unc. iv. Emulſionis ex ſem. frigid. maj. & Papav. alb.*

℞. *Aqua plantag. Roſ rubr. & Spermat. Ranar. an. unc. i. pulv. Tutiæ præparat.* drachm. *j. f. Collirium*, cujus guttæ aliquot inſtillentur oculis bis in die; at non incipiendum, niſi poſt primam purgationem.

Si his remediis affectus haud cedat, repetatur Venæſectio ſemel vel bis (præcipuè ſi ſanguis Pleuriticus apparuerit) ut etiam Catharſis.

Abſtineat ab uſu vini & cuiuſvis liquoris generoſi, ab uſu etiam ciborum coctu difficilium, & ſale conditorum; & diebus inter purgationes bibat hydrogalam coctam.

Nota, quod ſæpè accidit, quod Venæſectioni & Catharſi utcunq; repetitis Ophthalmia non cedit; in caſu *Paregoric. ex Sir. de Mecon. unc. j.* ſingulis noctibus exhibitum, curationem ſine aliorum ſuppetiis abſolvit.

De Uteri Procidentia.

R. Cort. Querc. unc. ii. Coq. in Aq. font. lib. *iv.* lib. *ii. ſub finem addendo Cortex. Granator. contuſ.* ℥ß. *roſ. rub. flor. Granator. an.* M. j. *dein. adde vini rubr.* ℔ß. Colatura ſit pro fotu. Qui cum pannis laneis parti affectæ admoveatur mane horis duabus, antequam è lecto aſſurgat, & nocte poſt decubitum, donec ſymptoma penitus evanuerit.

De Paroxyſmo Nephritico.

Adſunt dolor fixus in lumborum regione, urina cruenta, arenularum aut calculi excretio, ſtupor cruris è directo renis laborantis, teſtis retractio ejus lateris, in quo eſt dolor, nauſea & vomitus. Dolor colicus nephritico haud abſimilis; licet in quibuſdam ſymptomatis plane diſcrepet, quæ recenſita in *Capite de Cholica bilioſa* videas.

Si Æger temperamento ſanguineo fuerit, mittatur ſanguis è brachio affecto reni reſpondenti ad ℥x. dein *liquoris poſſetici cui rad. Althææ unc. ii incoctæ fuerint Cong. i.* quam citiſſime deglutiatur; & Enema ſequens injiciatur.

R. Rad Althææ & lilior. an. unc. fol. malv. Parietar. Branc. Urſin. & flor. Chamæmel. an. M. *j. ſem. Lini & fænugrec. an.* ℥ß. *coq. ſ. q. aq. ad* lib. *iß. M. f. Enema* Rejectis Vomitorio & Enemate, *Laudan. liquid. ſatis magna doſis* propinetur viz. *ad gutt. xxv.* vel *Pil. Matth.* gr. *xv.* vel *xvi.* In ſenibus vero, & morbo diuturno fractis, ut & vetulis Vaporibus obnoxiis (præcipue ſi ſub initium Paroxyſmi urinam eæ reddant nigram & ſabuloſam) Venæſectio ommittatur; at quoad reliqua eadem quæ dicta eſt via omnino procedendum.

In mictu Sanguineo à calculo renibus impacto.

Capiat æger, ſtato quodam die, ſingulis hebdomadis, *Mannæ* unc. *iiß.* in ſeri lactis lib. *ii.* ſolut.

Conducit aliquando, hauſtus cereviſiæ tenuis liberalior.

In calculo renum grandiori, dolor hebes, & obtuſus, nullatenus auctus, ſed ſatis tolerabilis perſentitur, nec paroxyſmus nephriticus comitatur.

Aquis chalybeatis æger ſe non tuto committet, niſi prius certo ſciat, calculum majorem non eſſe, quam ut per ureteres viam poſſit invenire, quod hoc tantum modo certo poteſt dignoſci, ſi nempe, jam antea, paroxyſmum aliquem nephriticum fuerit perpeſſus, (cum dolore ſcilicet ſæviſſimo in renum alterutro, per ureterum ductus propagato, & vomitu enormi) pro comperto habeat, non tam grandiorem aliquem calculum pelvi concludi, quam lapillorum exiguorum conge-

geriem, quorum unus ſubinde in ureterem illabatur atque ita paroxyſmum invita, qui fere non deſinit, niſi calculo in veſicam detruſo, cum ſic res habeat, nullum eſt magis efficax remedium, quam aquarum chalybeatarum potatio; quod ſi calculoſus, nullo unquam paroxyſmo nephritico, fuerit tentatus, cum jam major ſit calculus, quam qui ex pelvi poſſit elabi, divitandæ ſunt aquæ ferreæ.

De Dyſenteria, Diarrhœa & Teneſmo.

Rigent horrentque, ſequitur deinde totius corporis calor, quem brevi excipiunt ventris tormina, & hæc, dejectiones cerebræ, & mucoſæ omnes (niſi quod ſtercoroſæ nonnunquam interponantur) cum ingenti cruciatu & moleſtiſſimo viſcerum omnium quaſi deſcenſu, quoties exoneratur alvus, ſanguinis interim liniamentis intertextę, licet aliquando ne minimum ſanguinis per totum morbi decurſum admiſceatur. Progreſſu morbi ſanguinis ſincerus quandoque excernitur, & gangræna inſanabili afficiuntur inteſtina. Si æger ætate floreat, vel cardiacis incaleſcat. Febricitat admodum, lingua eſt ſubalbida, quadam mucilagine denſe obſita, interdum nigra & ſicca. Proſternuntur vires, diſſipantur ſpiritus, aphthæ inſuper oris interna fauceſq; obſident, præſertim ubi materiæ peccantis evacuatio adſtringentibus præpoſterè impeditur, non exacto per cathartica morbi fomite. Aliquando exulante febre, agmen ducunt tormina, & cætera morbi ſymptomata ſequuntur.

In diarrhæa humores excrementitii ſine ſanguine aut inteſtinorum exulceratione excernuntur.

In teneſmo aſſidua eſt deſidendi cupiditas, nihil tamen præter mucoſum quoddam & ſubcruentum aut purulentum rejicitur.

Mittatur ſanguis e brachio quamprimum, eademque nocte *Paregoricum* propinetur; & mane ſequenti *Potio purgans communis*, repetenda alternis diebus ad duas alias vices; & *Paragorico*, poſt Purgationes, quamprimum ſuo defunctæ ſunt munere; ac diebus à purgatione vacuis idem mane & ſero eſt exhibendum.

Poſt Venæſectionem & Catharſin ſemel celebratam, per totum morbi decurſum, ſequens Cardiacum exhibeatur.

R. Aqu. Ceraſ. nigr. & fragor. an. ℥. *iii, Aq, Epidem, Scord, comp. & Cinam, hordeat, an, un, i, Margarit, præparat,* ʒiß, *Sacchar, criſtal, q, ſ, adde Aq, Roſar, Damaſcen, unc,* ß, *ad gratum ſaporem, m, f, Julap*, de quo cap, cochl, *iv*, vel *v*, in languoribus, vel ad libitum.

Potus ſic Lac coctum cum *Aq, Triplo*, vel *Decoct, Alb*, ut.

♃, *C, C, C, & Mic, panis alb, an,* ℥*ii coq, in Aq, font, lib, iii, ad lib, ii, poſtea ſ, q, Sacchar, Albiſſ, edulcoretur.* Vel ſi dejectio virium poſtulaverit, *Aq, font,* ℔*ii, cum Vin, Canarin,* ℔*i, ſimul coctæ*, pro potu frigide aſſumantur.

Cum per tres vices purgatus fuerit æger, tota curatio uſui *Laudani* bis vel ter in die repetiti poſtea incumbit, niſi quod *Enema ex lact, vacin,* ℔ß, *& Theriac, Androm,* ℥iß, ſubinde injiciatur, quod in alvi ejectionibus mire confert.

Cum alvi fluxus in Diarrhœm tantum aſſurgat, Phlebotom. & Catharſin præſcript. omiſſis, ſequ. Bolus ſingulis matutinis exhibeatur.

♃ *Rhabarb, pulv,* drachm, *m, plus minus pro ratione virium cum ſ, q, Diaſcordii f, Bolus, addenda Ol, Chim, cinnam, gut, ii.*

Noctibus inſequentibus *Paregoric, ex Aqu, cinnam, hordeat,* unc, *i, & Laudan, Liquid, gut, xiv, exhibeatur.*

Ubi tormina ſicca ſine dejectionibus excruciant, curantur diluendo ſero lactis frigore propinato, & tepide iniecto; ut in Cholera morbo pullorum juſculo aut lacte cereviſiato.

Si hic morbus diutius excurrat, adeo ut omnis ejus vis in tectum inteſtinum decumbat, cum aſſidua deſidendi cupiditate. Diæta Analeptica inſtituatur, & liquor aliquis Cardiacus pro libitu ingeratur, ut reſtaurati poſſint vires quibus redeuntibus Teneſmus ſponte ſe proripit.

In dyſenteria male curata dolores aliquando ægrum ad annos aliquot diſcruciant; in hoc caſu Phlebotomia repetita priſtinam ſanitatem reſtituet.

Notandum eſt quod conſtitutionibus huic morbo minus faventibus, omiſſis evacuationibus dyſenteria Laudano ſolo ſanatur, quod mane & ſero repetendum, donec ſymptomata penitus evanuerint, vel etiam ter Nycthemeri ſpatio, ſi opus fuerit.

De colica biliosa.

Inteſtinorum dolor atrociſſimus eſt, per horas aliquot affligit febris in hunc morbum deſinens, qui aut quaſi injecta faſcia conſtringit, aut in punctum contractus quaſi terebello perforat; ſubinde remittitur, mox recrudeſcit. Sub initio non ita certo ad unum aliquod punctum determinatur, neque tam cerebra vomituritio, neque alvus ita pertinaciter catharticorum vim eludit; quo autem magis augetur dolor, eo obſtinatius in puncto figitur, vomituritio frequentior, & major alvi adſtrictio, colica tandem in illiacam tranſeunte. A nephritide ſic diſtinguitur. 1. Dolor nephriticus fixus in rene eſt, & ab eo ad teſtem exporrigitur ſecundum longitudinem ureteris. Colicus vero vagus eſt, & cinguli inſtar medium ventrem affligit. 2. A paſtu colicus dolor augetur: Nephriticus potius imminuitur. 3. In colico dolore, ab excretione per alvum & per vomitum majus levamen emergit, quam in nephritico. 4. In dolore nephritico urina primum clara & tenuis, poſtea aliquid ſubſidet, & tandem arenulæ aut ſabili excernuntur: In colica urinæ ab initio craſſiores exiſtunt.

Sanguis è brachio paulo liberalius educatur, & poſt horas *iii.* vel *iv.* *Anodin.* exhibeatur, Poſtero die *Catharticum Lenitiv.* & interpoſito die uno, ad tertiam vicem propinetur.

At ſi malum hoc fructibus horariis, vel aliis cibis avide ingeſtis, originem debeat, tum ventriculus ante omnia lacte cereviſiato affatim hauſto eluendus eſt; quo exantlato Anodynum propinandum eſt; ſequenti autem die vena ſecanda eſt, & in ordine præſcripto procedendum.

Ubi hic morbus minus perite tractatus diutiſſime fatigaverit, & ægrum pene confecerit, liberalior ſive aquæ Epidem. ſive Mirab. ſive alius cujuſcunque, qua ſanus maxime delectabatur, uſus ægrum hoc tempore ultra ſpem omnem juvit.

De cholera Morbo.

Intra Auguſti limites ſe continens, vix in priores Septembris hebdomadas evagatur & ingluvie excitatus ſimilis affectus, nullo temporis diſcrimine inſurgit, qui licet eodem curetur modo, alterius tamen eſt ſubſellii. Adſunt vomitus enormes, ac pravorum humorum cum maxima difficultate & anguſtia per alvũ dejectio: ventris ac inteſtinorum odor vehemens, inflatio & diſtentio; cardialgia, ſitis, pulſus celer ac frequens, parvus & inæqualis; æſtus & anxietas, nauſea moleſtiſſima, ſudor; crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas, & ſimilia, quæ ægrum in 24. horarum ſpatio interimunt.

Pullus tenerior in tribus circiter Aquæ font. Congiis elixetur, ut carnis ſaporem vix perceptibilem liquor referat; hujus decocti vel [defectu ejus] liquoris poſſetici capiores aliquot cyathos æger tepide exhauriat; & eodem tempore ex eodem liquore *Enema* ſucceſſive repetenda. Hauſtibus & Chiyſteribus *Sir. Lactuc. Violar. Portulac, Nimph,* eorumve alicuius unica ſubinde admiſceri poterit.

Exantlato hoc Eluvionis penſo [quod *iii*, vel *iv*, horas ſibi vendicat) *Paregoricum* curationi Coronidem imponit.

Si non acceſſerit medicus; niſi poſtquam æger vomitu & dejectionibus per multas horas continuatis fuerit exhauſtus, & jam frigeſcant membrorum extrema, tum ad *Laudanum Liquidum* confugiendum eſt in paulo maiori doſi, [viz. *Laudan, liquid, gutt, xxv, in Aq, cinnam, fort,* ℥i,] & cum ceſſaverit ſympto-

ptomata, nihilominus manè & ſerò quotidie eſt repetendum; at in minori doſi, donec priſtinas vires receperit.

Eſt ſpecies quædam choleræ morbi infantibus valè familiaris, ac ſæpenumerò funeſta, ex Dentitione vel Crapula originem ducens.

Horum ætas tenella minime fert, ut diluatur ventriculus larga liquorum potatione, multo minus ut Catharticis tumultus major in humoribus excitetur, ſed Curationem *Laudano* ſolo aggredi oportet; quamobrem *gutt. ii iii.* vel *iv*, vel *plures*, pro ratione ætatis, Cochlear. j. cerevifiæ tenuis vel Aquæ cujuſvis appropriatæ inſtillatæ exhibeatur, repetanturque, ut opus fuerit.

De Colica Pictonum.

Eſt ſpecies quædam Colicæ, quæ degenerare ſolet in Paralyſin, & motus omnimodam manuum ac pedum depravationem; quam hoc nomine *Riverius* in capite de Paralyſi indigitat, & apud inſulas Caribum notiſſima eſt; utpote, quæ magnam vim hominum infeſtat.

Hunc dolorem atrociſſimum ſanat *Balſam. Peruv.* frequenter ac in magna doſi exhibitum, nempe ſi *eius gutt. xx, xxx,* vel *xl. Sacchar. Albiſſ. cochl. i. inſtillentur*, & bis vel ter in die dentur: at Paralyſis huic remedio haud cedit.

De iliaca Paſſione.

Periſtalticus inteſtinorum motus invertitur, propinata cathartica & iniecta enemata in emetica ſtatim tranſeunt; alvi fæces per vomitum rejiciunt.

Mittatur ſanguis è brachio dextro ad unc. *ix.* vel *x.* poſt aliquot horas exhibeatur ſequens Pulvis.

℞. *Reſin. Scammon. vel (defectu ejus) Reſin. Jalap. gr. xii. Calomelan. Torquet.* ℈i. *m. f. Pulvis*; cap è Cochl. i. lactis vaccini, ſuperbibendo ejuſdem lactis Cochl. j. vel ſi forma Pilularum magis arrideat:

℞. *Pil. ex duob.* ʒß. *Calomel. Torquet.* ℈i. *cum ſ. q. Balſam Peruv. f. Pul. iv.* ſumend. è Cochl. j. Syr. Violarum.

Sin autem æger hoc remedium per os rejecerit, *Laudan. Liquid. gutt. xxv. Aq. Cinnam. fort.* ℥ß. inſtillatæ ſtatim propinentur, cum vero horum uſu vomituritio, ac ventris dolores, remiſerint, catharticum dictum iterum exhibeatur, verum ſi anodynorum virtute ac vi jam penitus infractis vomituritio ac dolor iterum redierint, cathartico interim in corpore reſtitante, ad uſum paregorici ſupra deſcripti revertendum, idemque eo uſque repetendum quarta vel ſexta quaque hora donec inteſtinis quies omnino inducatur, quo quidem tempore catharticum operationem ſuam per ſedes exeret.

Nec ſane abs re fuerit elapſa una, aut altera, poſt Venæſectionem, clyſterem aliquem, ex iis qui potentius operantur, injicere, fumum ſcilicet nicotianæ, ex tubulo inverſo, per veſicam majuſculam, in inteſtina validiſſiè inſuffilatum, quæ quidem operatio poſt aliquot horas reiterari debet, niſi citius meatus deorſum pateat.

Finita operatione Cathartici, ſumat ſequentem hauſtum.

℞. *Aq. Cinnam. fort. unc. i. Laudan. Liquid. gutt. xxv. m. f. Hauſtus*, qui porro repetendus eſt bis, ter, vel ſæpius in die donec vomituritio & dolor penitus ceſſaverint; atque etiam, iſtis ſymptomatis ceſſantibus, nihilominus ad curationem confirmandam per aliquot adhuc noctes capiat idem paregoricum in minori doſi, cubitum iturus.

De Fluxu Menſium immodico.

Menſtruorum fluxus, naturaliter conſtitutus, capacitatem teſtæ ovi anſerini implet. Patet autem immodicus ex difficili tolerantia, virium lapſu, inappetentia, cachexia, colore cadaveroſo, & pedum intumeſcentia.

Mittatur ſanguis è brachio ad unc. *viii.* ſequenti mane ſumatur *potio purgativa communis*, repetaturque alternis diebus ad duas alias vices; & noctibus poſt purgationem *Paregoric. e Syr. de Mecon.* exhibeatur.

Diebus à purgatione vacuis ſumat ſequentia.

℞. Con-

℞. *Conſerv. Roſar. ſicc.* unc. *ii. Trochiſc. de terra Lomniz* ʒiß. *Cort. Granator. Corall. rubr. præparat. & boli Armen. an.* ſcrup *ii. lapid. hæmatit. Sanguin. Dracon. an.* ℈*i. cum ſ. q. Syr. Cydonior. f. Elect.* de quo ſumat ad magnitudinem nucis moſchat. maj. mane & hora quinta pomeridiana, ſuperbibendo ſequentis Julapij Cochl. *vi.*

℞. *Aq. Germin. Querc. & Plantag. an.* unc. *iii. Aq. Cinnanmom. hordeat ; & Syr. de Roſis ſiccis an.* unc. *i. Sp. Vitriol. q. ſ.* ad gratam aciditatem.

℞. *Fol. Plantag. & Urtic. an. q. ſ. Contundantur ſimul , & ſuccus exprimatur, & poſteà clarificetur*, de quo cap. *iv.* vel *v.* ſæpiuſculè ad libitum.

Poſt primam purgationem applicetur emplaſt. ſeq. regioni Lumborum.

℞. *Emplaſt. de Minio & ad Herniam an. part. æq. extendantur ſuper alutam*, *Emplaſtrum* regioni Lumborum admovendum.

De Colica hyſterica.

Eſt ſpecies quædam, ſeu potius inſigne ac valdè uſitatum affectionis hyſtericæ ſymptoma, cui comitem ſe adjungit dolor circa ſcrobiculum Cordis atrociſſimus, uti etiam humorum viridi colore per vomitionem ejectio.

Primo, quo Saburra vitioſorum humorum in ventriculo contentorum minus impediat. Paregorici efficaciam, ſatis magna quantitas *liquoris poſſetici* affatim ingurgitetur, atque iterum per vomitionem rejiciatur, nempe *eiuſdem liquoris Cong. iſs.* quo peracto *Laudan. Liquid. gutt. xxv. in Aq. cinam. fort. Aq. Epidem. vel alius vehiculi unc. i.* propinentur.

In uſu Paregoric. hoc notandum, quod eò uſque repetendum eſt, donec ſymptomata omnia penitus ceſſaverint, debitum interea tempus interiiciendo; ut dijudicare valeamus, quid prior doſis effecit, antequam novam ingeramus.

Si ſanguineo temperamento præditus ſit æger, vel ſi antea hoc ſymptomate haud multum infeſtatur fuerit ac viribus fractus, hoc in caſu ſanguis primum è brachio detrahendus antequam vomitorium præſcriptum propinetur.

Hac ipſa Methodo Clavus hyſtericus curatur. Sin vero Colica Hyſterica diuturnior fuerit per Paroxyſmos affligens, tum in eorum intervallis, ſive extra Paroxyſmum, ſeq. uſurpentur.

℞. *Zedoar. ſubtiliſſ. pulv.* ʒi. *cum ſ. q. Syr. è conditur. citri*, *f. Bolus*, ſumendus mane & ſero per *xxx.* dies, ſuperbibendo ſequentem infuſionem.

℞. *Zedoar. inciſ. minutim unc.* ß. *vini Canar. unc. iv. infundantur frigide per xii. horas; deinde colentur pro uſu*; vel *Balſam. Peruv.* ut in Colica Pictonum, uſurpetur.

Quæ de Colica Hyſterica hic dicuntur, de Colica etiam hypochondriaca dicta ſunt ; ut & hoc diligenter advertendum.

Utriuſque affectus natura ſibi vendicare videtur, ut alia atque alia, tententur, donec tandem ad illud remedium perventum fuerit, cui quaſi genuinè morbus cedit ; tametſi ut plurimum Chalybs imprimis confert.

Colica Hyſterica tam in hypochondriacis, quam hyſtericis ſæpiſſime in icterum deſinit, qui ſenſim ſponte ſua faceſſit, ſin autem longas moras nectat, exhibeatur Apozema ſequens.

℞. *Rad. Rub. Tinctor. cucum. an. unc. i. chelidon. mai. cum toto & ſummitat*, *centaur. an. M. i. coq. in Æqualib. partibus Vini Rhenani & Aq. fontan. ad* ℔*ii. colatur. diſſolv. Syr. de 5. radicibus unc. ii. m. f. Apozema*, de quo capiat lib. ſs. calide mane & ſero, uſque dum convaluerit.

De Ictero, colica neutiquam prægreſſa.

Color flavus in toto corpore, præſertim in oculorum albis eſt conſpicuus, quo quidem colore objecta omnia apparent affectis tincta, corporis pruritus, ſegnities, laſſitudo, linguæ amaror, vomitus bilioſus interdum, ſingultus, egeſtio alba, urina crocea & pannum immerſum eodem colore.

lore, inficiens, morbum indigitant.

Exhibeatur *potio purgativa communis*, dein aggrediatur uſum ſequentium; & durante eorundem uſu, Catharticum præſcriptum quarto quoque die exhibeatur.

♃ *Conſerv. Abſinth. Rom. conſerv. flaved. Aurant. an. unc. i. Angelic. condit. nuc. moſchat. condit. pulv. Ari compoſ. & chalyb. cum aceto præparat. an. unc.* ß. *Extract. centaur. min. Extract. Gentian. & cremor. Tartar.* drachm. *ii. croc. Anglic. pulv.* drachm. ß. *cum ſ. q. Syr. de 5. radicibus fi. Electuarium*, de quo cap. ad magnitud. nuc. moſchat. manè & hora quinta promeridiana [vel vice Electuarij ſumat pilulas chalybeatas] ſuperbibendo poſt matutinam doſin *aquarum mineralium purgantium* lib. *iv.* & poſt pomeridanam doſin *Apozemat. in colica hyſterica deſcript. lib.* ß.

At ſi ſigna hydropis affuerint, tam manè quam ſero, apozema ſuperbibat.

Si vel his diu continuatis morbus adhuc obſtiterit, ad *aquas ferreas* eundum eſt, quæ ex ipſo fonte ſunt bibendæ.

Ad præcavendum abortum.

Eadem præſcribenda, ac in Fluxu menſium immodico, omiſſis ſolummodo catharſi & ſuccis.

De immodico lochiorum fluxu.

Fluxum lochiorum naturalem tria conſtituunt, ſanguis ſcilicet purus, copioſus, per triduum primum fluens; dehinc ſanguis aquoſus, loturæ carnium craſſiori ſimilis per quatriduum præter propter durans; hinc poſtmodum materia viſcoſa & mucilaginoſa, pauco aut nullo ſanguine permiſta; per quinque aut ſeptem dies prodiens, & ſic porro ad menſis finem.

Fluxus autem eorum immodicus dijudicandus eſt ex virium dejectione, animi deliquio, ſanguine grumoſo effluente, cibi faſtidio, dolore in hypochondriis, ventris tenſione, pulſu debili & frequenti, viſus obtenebratione, aurium tinnitu, & convulſionibus.

Victus incraſſans inſtituatur, & potus ſequens addatur.

♃ *Aq. Plantag. vin. rubr. an. lib. j. coq. ſimul ad tertias, & deinde edulcoretur ſ. q ſacchar. albiſſ.* cujus, cum frigeſcat, cap. *lib.* ß. bis vel ter in die.

Interim Julap. aliquod Hyſtericum (at ſatis mite) ſubinde propinetur, & nodulus ſequens naribus applicetur.

♃ *Galban. Aſæ fœtid. an.* drachm. *ii. caſtor. ſal. ſuccin. volatil* ℈ß. *m. f. nodulus*, vel

♃ *Sp. ſalis Ammoniac.* drachm. *ii.* quem ſæpe olfaciat.

De ſuppreſſione Lochiorum.

Intumeſcit venter, dolor gravativus imum ventrem, lumbos & inguina occupat, facies rubeſcit, difficilis eſt reſpiratio, perturbantur oculi, rigores, febres acutæ adſunt, animi dequilia, ſudores frigidi, pulſationis & ardoris ſenſus in utero, paralyſis in partibus, inferioribus ut & interdum epilepſia.

E veſtigio lecto addicatur, & *Emplaſt. hyſtericum* umbilico admoveatur quam primum Elect. ſeq. adhibeatur.

♃ *Conſ. Abſinth. Rom. Rut. an.* unc. *i. Trochiſc. e Myrrh.* drachm. *ii. Caſtor. croc. Anglic. ſal. volatil. Sal. Armoniac. & Aſæ fœtid. an.* drachm. ß. *cum ſ. q. Syr. e 5. radic. f. Elect*, cap. ad magnitud, nuc, moſchat quarta, quaq; hora, ſuperbibendo ſeq, Julap, Cochl, 4, vel 5,

♃ *Aq. Rutæ* unc. *iv. Brion. compoſ.* unc. *ii. Sacchar. cand. q. ſ. f. Julap.* vel ſumat *Trochiſc de Mirrh.* ℈*i* quarta quaque hora.

Si tota prædictorum quantitas cõſumatur, & Lochia adhuc ſupprimantur, *Laudanum* unica ſaltem vice exhibendum ut *Laudan. Liquid. gutt. xiv. in Aq. Bryon. compoſ. vel Laudan. ſolid. gr i*ß. *cum Aſæ fetid.* ſcrup. ß. *in pilulas duas redactum*,

Si hæc nihil proficiant, tum Enema ex lacte Saccharato, unica ſaltem vice injiciatur.

De

De Hydrope.

Foveę à digitorum impreſſione in ſurarum parte inferiori ſub noctem conſpicuę manè evaneſcentes hoc malum primum indicant maximè ſi ſpiritus interim ægrius ducatur (haud rarò tamen fęminæ prægnantes , & quibus catamenia ſiſtuntur, ut & viri ab aſthmate inveterato derepente liberati eodem tumore tentantur) pedibus cruriſque ad extremum extenſis, in abdomen ruunt aquæ, & ad ultimum capacitatis ſuæ limen paulatim diſtendunt, donec tamen in viſcera nobiliora impetu ab iis facto æger ſubmergitur. Pro rata qua partes à morbo obſeſſæ mole augentur, alię magis magiſq; graciléſcunt, urgentibus dyſpnœa, urinæ paucitate , & ſiti intenſa . Viros ingraveſcente ætate ; fœminas, ubi jam parere deſierint, ut plurimum adoritur.

Indicationes curativæ dirigendæ ſunt primo ad aquarum evacuationem, deinde ad inſtaurandum ſanguinis robur; quo novus aquarum proventus præcaveri poſſit.

℞ *Vini albi* ℥iv. *Jalap. ſubtiliſſ. pulv.* drachm. i *zinzib. pulv.* ℈ſs. *Sir. de Spin. Cervin.* unc i. *M f. Potio*, ſumenda ſummo mane, repetendaq; ſingulis vel alternis diebus, pro ratione virium donec partes affectæ detumuerint; vel,

℞ *Tamarind.* unc. ß. *fol. Senn.* drachm. *ii. Rhei.* drachm *i. ſs, Coq in ſ q. aq. ad* unc. *iii. in Colatur diſſolv. Mannæ & Sir. Roſ. ſolut. an.* unc *i. Sir. de Spin. cervin.* unc. ß. *Elect e ſucc Roſar.* drachm. *iii. M f. Potio*, ſumenda ut ſupra ; vel,

℞ *Pil. ex du ob.* ſcrup *i. Elater gr. iii: Ol. Chim. Cariophil. gutt. f. Pil. N. iii.* capo ſummo manè , repetanturque, ut opus fuerit; vel,

R Gambugii gr. xv. vin. alb. & aq. Cichor. an unc. ſs. m. f. potio: ſumenda ut ſupra ; vel,

℞ *Cortic. interior. Sambuc. & lact. partibus æque e ligno deraſi M. iii. coq. in aq. miſtorum* ℔ii. *an* ℔i. Colaturæ capiat dimidiam partem manè , & alteram ſero quotidie , donec convaleſcat. At hoc remedium, niſi in corporibus, que facillimè purgativis cedunt, nihil confert.

Circa uſum Catharticorum in hoc morbo hæc tria advertenda ſunt.

Primo, utrum ægri corpus facilè an verò difficulter Cartharticis cedere ſoleat, cum in iis qui facile purgantur *Sirup. de Spin. Cervin ſolus ad unc. i.* exhibitus aquas ſat copioſè eliciat, in illis vero, qui difficulter purgantur, Cathartica ſupra deſcripta, utut valida , vix ſcopum attingant.

Secundo, Cathartica omnia quæ ſegnius operantur , magis officiunt quam proſunt; quamobrem purgatio paulo fortior & nimia, juſto debiliori eſt præferenda.

Tertio, Aquæ ea maxima celeritatę exhauriri debent quam ægri vires ferre queant: ne nimis longa inter purgationes intervalla adhibendo, aq. denuo affatim colligantur.

Eſt autem ubi medicamenta omnia , qualiſcunq; demum generis, quæ alvum movent, prorſus omitti poſſint ac debeant ; quoties ; enim æger conſtitutione eſt infirmiori, vel fœmina vaporibus obnoxia , aquarum evacuatio Diureticis ſolum committenda, inter quæ ea ſunt efficaciſſima , quæ ex ſalibus Lixivialibus fiunt; ut,

℞. *Cinerum Geniſtæ* ℔j. *infundantur frigide in vini Rhenan.* ℔iv. *liquoris per filtrationem colati unc. iii.* manè quinta pomeridiana & ſero ſingulis diebus exhibeantur, uſq; dum humor evanuerit.

Aquis jam penitus evacuatis Calefacientia & corroborantia medicamenta uſurpanda ; ut,

℞ *Rad. Raphan. Ruſtican fol. cochl hortenſ. abſinth. vulgar Salv. ſummitat. centaur. min. & Geniſtæ* , *infundautur in cereviſia forti* pro potu ordinario , qui potus incipienti hydropi aliquando ſine Catharticis ſubvenit, vel ſequent. utatur;

℞ *Conſerv. Cochl. hortens. abſinth. Roman. an. unc. i. Extract. Gentian. Abſinth. vulgar & Centaur. min. an.* ℥iii. *cum ſ. q. e cort. f. Electuarium* , de quo ſumat ad quantitatem unc. moſchat. maj. manè , quinta pomeridiana , & veſperi, ſuperbibend. *unc. iv.* ſequentis infuſionis .

R. Rad.

℞. *Rad. Gentian. unc. i. ſummitat. Geniſt. Centaur. min. & Abſinth. vulgar. an. M. j. Sem. fœnicul. & Petroſelini an.* ℨii. *inciſis minutim affunde vini Rhenani* lib. *iv. ſtent ſimul in infuſione frigida*; & coletur ſolummodo tempore uſus.

Notandum, cum ad corroborantium uſum deventum fuerit, ægrum nullo modo eſſe purgandum, tantiſper dum ſanguinis corroborationi navetur opera.

Quod & per ſalium Lixivialium uſu omnino obſervandum, quo quidem tempore pariter corroborare convenit.

℞. *Rad. Raphan. Ruſtican.* unc. *iii. fol. Cochl. Hortenſ. abſint. vulg. ſalviæ, ſummitat. Centaur. & Geniſtæ, an. M. iii. Aurant. inciſ. N. iii. Infundatur in Congis iv. Cereviſiæ fortis non lupulatæ, inter fermentandum*; ſit pro potu ordinario.

De Gonorrhœa virulenta.

Corripiunt dolor genitalium inſolitus, & rotatio teſticulorum, in non recutitis macula morbili æmula glandem occupat, ſtatim à cujus exortu liquor, ſeminis inſtar, exſtillat, qui quotidie à ſeminis colore & conſiſtentia recedens flaveſcit tandem dilutius ovi vitello; in lue virulentiore vireſcit, & aqueo humor permiſcetur ſanguine tincto. Puſtula dicta ulcus fit, aphthis infantum ſimile, indies latius & profundius depaſcens, ſuperveniente orificij callo. Verbi non glandis, ulcere, ſola Gonorrhœa tentantur. Mox magnus dolor in pene, quoties erigitur, quaſi manu tranſverſus fortiter conſtringeretur, noctu præcipue urget, dum æger lecto incaleſcit. Curvatur penis à fræno contracto. Accedit ardor urinæ, inter mingendum vix perceptibilis, ſed mictu finito, per urethræ ductum acriter urens, maxime qua in glandem deſinit. Carnunculæ lotij exitum quandoq; impediunt, & ſcroti dolor ac inflammatio nonnunquam ſuperveniunt.

℞ *Maſſ Pil. Coch. maj.* drachm. *iii. Extract Rud* ℨi. *Reſin. Jalap. & Diagrid. an. dr. m. cum ſ. q. Opobalſam. f. Pil. è ſingulis drachmis vi*, cap. *iv.* ſingulis Autoris, donec urinæ ardor & calor flavus materiæ ſeminiformis, admodum imminuantur. Poſtea alternis diebus ad ſeptimanas adhuc duas; ac ſub finem bis in ſeptimana, donec humor ſtillare prorſus ceſſaverit.

In iis, qui difficulter purgantur, ſubinde intercalari poſſit potio communis purgativa, qui addantur, *Syr. è Spin. Cervin. & Elect Succ. Roſar. an.* drachm. *ii.* vel, curatione minus fæliciter ſuccedente *Turbith. Minerale ad gr.* viii. exhiberi poteſt bis vel ter, diebus quatuor interpoſitis, vel vice *Turbith. Mineral.*

℞. *Pil. ex duob* ℨß. *Merc. dulc.* ℈i. *cum ſeq. Opobalſam. f. pil. iv.* ſummo mane ſumendæ.

Si æger à dicta Catharſi abhorreat, pilulas primo deſcriptas, tribus Aurororis continuis ſumptas, tum mane & hora quinta promeridiana quotidie injiciatur Clyſter ſequens, niſi quod ſemel aut bis in hebdomade, omiſſo Clyſtere. Cathartic. imperandum.

♃. *Elect. è ſucc. Roſar.* drachm. *vi. Terebinth. Venet. Vitello ovi ſolut.* ℥ß. *diſſolvantur Aq. hord.* lib. *i. Colatur. adde Violar.* ℥. *ii. M. f. Cliſter.*

Singulis noctibus cap. *Opobalſam vel Balſam. è Mech. gutt. xx. Sacch. fruſtulo exceptas.* Hujus defectu *Terebinth. Cibr.* ad quantitatem Avellanæ ſubſtitui poſſit.

Sit pro potu hydrogala; at Cereviſia tenuis in paſtubus.

Vel ſequenrem methodũ aggrediatur.

℞. *Pil. ex duob.* ℨß. *Opobalſam. gutt. iii. f. Pil. num. iii.* Cap. hora quarta matutina, ſuperdormiendo, repetanturque alternis diebus, vel tertia quaque die Diebus à purgatione vacuis injiciatur mane & hora quinta pomeridiana Clyſter ſupra deſcriptus.

Procedente curatione [quacunq; ea demum methodo tenentur] ſanguis ſub medium curationis ſemel vel bis mittatur, & diæta refrigerans & incraſſans preſcribatur, & medicamenta iiſdem virtutibus pollentia, qualia ſunt *hidrogala, Emulſiones ex ſeminib. frig. &c.*

Si

Si Penis Tumore afficiatur.

℞. *Rad. Althææ, Lilior. an.* ℥iſs. *fol. Malv. Verbaſc. Sambuc. Hyoſcyam. flor. chamæmel. Melilot. an. M. i. ſem. Lini, Fænugræc. an.* ℥ß. *coq. ſ. q. Aq. font. & f. fotus* parti affectæ admovendus per horæ unius ſpatium bis vel ter in die.

Peracta fomentatione, perungatur pars affecta ol. ſem. Lin. rec. extract. dein. *Emplaſt. e mucilaginibus alutæ agninæ inductum* labiis præputij tumidis circumponatur.

Si Ulcus in præputij labiis, vel in ſubjecta Glande, hæreat, tum ſequens Linimentum præſcribatur.

℞. *Vnguent. Baſilic.* ʒvi. *Vnguent. Nigotian.* ʒii. *præcipitat. Aq. Roſar. loti & optime levigat.* ʒß. *M. f. linimentum*, quo lintei raſura imbuatur, & ulcuſculo admoveatur ſemper poſt fotus præſcripti uſum.

Si ſcrotum tumore afficiatur, ſtatim ſanguis è brachio extrahatur, atque bis in die fotus præſcriptus parti affecta admoveatur, ſingul. fotubus addendo *Sp. vin. Gallic. Cochl.* i. *vel alterarum, vel Cataplaſma ex Oxycrato & farina fabarum* ejus loco applicandum.

Catharticis interim & refrigerantibus modo deſcriptis introſumptis utendum eſt.

De Lue Venerea.

Ubi aut à Gonorrhæa mota, aut indebito aſtringentium uſu labes ſanguini imprimitur, exoritur Lues. Comparent in inguine bubones, in capite dolores & artubus, articulorum interſtitus, noctu præcipuè invadentes in lecto calidos, cruſtulæ & porrigines in variis corporis partibus, quæ ad inſtar flavi flaveſcunt. Quo magis ſcabies diffunditur, tanto minus æger diſcruciatur. In cranio, tibiis bachiiſque exoſtoſes, oſſium inflammatio & caries; ulcera phagædenica in variis partibus, ſed fauces ut plurimum primo aggredientia quæ ſenſim per palatum in naſi cartilaginem propagata mox eam abſumunt ita ut fulcro deſtitutus naſus planè concidat. Ulceribus, carie & dolore in dies exacerbatis, pereunt per vices membra; lacerum donec cadaver, & iam Superis grave humo condatur.

℞. *Axung. Porc.* ℥i. *Mercur crud.* ℥i. *M. f. Linimentum*, in tres æquales partes dividendum, quarum una brachio, crura & tibias ad tres noctes continuas manibus ſui æger perungat.

Si intra tres dies poſt ultimam inunctionem ſalivatio haud procedat, tum *gr. viii. Turbinth. mineral. in conſerv. Roſar. rubr. exhibeantur aut corporibus minus robuſtis, Merc. dulc.* ℈i. Sed ſi ſalivatio jam incæpta prius elangueſcat quàm ſymptomata penitus diſparuerint extimulanda ſubindè eſt eadem doſi Mercur. dulc.

Ptyaliſmus ita moderari debet, ut lib. iv. Nycthemeri ſpatio expuat, aut circiter.

Si juſto altius exurgat Ptyaliſmus, cum inflammatione nimia, atque id genus ſymptomatis ingruentibus aliquantulum reprimendus eſt medicamentis Catharticis, donec debitum gradum attingat.

Quamprimum ſymptomata ceſſaverint ſtatim immutentur induſium & tori lintea; at ſint ea, quæ prius uſurpata fuerint.

Si Diarrhœa ſupervenerit (quod plerumque accidit antequam ſalivatio benè aſſurgat) tunc ſiſtenda eſt uſu Laudan. Liquid. ita doſin augendo atque repetendo, ut debitum opus abſolvat.

Si os exulceretur, *Aq. Roſ. Damaſcen. vel lacte Aq. permiſto*, vel ſeq. decoct. idem colluatur.

℞. *Rad. Alth. Hord. mundat. an.* ℥i. *ſem. Cydonior,* ℥ß *coq. aq. ad lib. ii. M. f. Gargariſma*, quo ſæpius utatur.

Diæta & reliquum ægri regimen, eadem ac in Catharſi imperanda, niſi quod primis aliquot diebus liquore poſſetico, juſculis avenac. hordeac. ac cereviſia tenui tepefacta nutriatur.

His omnibus ritè peractis (etiamſi ſymptomata omnia evanuerint, ac ſubindè morbus penitus profligari videatur) quo minus recidivam poſtliminio patiatur, ægro ſemel in ſeptimana per 4. vel 6. vices, *Mercur. dulc.* ℈i. exhibendus, utcunque ſe habeat, & etiamſi jam domo egrediatur.

De

De Fluore albo.

Quod effluit, modo album, modo pallidum, flavum, viride aut ſubnigrum modo acre & erodens, tetrum quandoque & graveolens, decoloratur facies, dolet ſpina doſi, proſternitur appetentia, oculi pedeſque intumeſcunt.

Mittatur ſanguis è brachio ad *unc. viii.*

R. Pil. Coch. maj. ℈ii. Caſtor. gr. ii. Balſam. peruv. gutt. iii. f. pil. N. iv. cap. hora quarta matutina, ſuperdormiendo; repetanturq; per duas alias vices interponendo diem unum vel alterum pro ratione virium.

R. Aq. Rut. unc. iv. aq. Brion. comp unc. ii. ſacchar cryſtall q. ſ. f. Iulapium; cap. cochl. *iii.* vel *iv.* in omni languore; deinde aggrediatur uſum ſequentium.

R. Theriac. andromac. unc. i. m. conſerv. flaved. aurant. unc. i. Diaſcord. unc. m. Zinzib. condit. & nuc. moſchat. condit. an. drachm. *iii. pulv. è chel. cancr. comp. dr. i. m. cort. exterior. granat. Rad. angelic. Hiſpan. corall rubr præpar & Trochiſ. de terra lemnia an. dr. i. Boll armen ℈ii. Gumm arabic. dr. m. cum ſ. q. ſir. de Roſis ſiccis f. Electuar.* de quo ſummat ad magnitud. nuc moſchat maj. mane, hora quinta promeridiana, & nocte per menſe integrum, ſuperbibendo ſequent. infuſionis cochl. *vi.*

♃. Rad. enul. campan. Imperator angelic. calami aromat an. unc m. fol abſinth Roman. m arrub. alb. centaur. min. calamenth. Vulgar. ſalv ſic. an m. i bac. iunip. unc. i. incidantur minutim & infundantur in Vini canarini ℔iv. ſtent ſimul in infuſione frigida, coletur tantummodo tempore uſus.

Veſcatur cibis eupeptis, & abſtineat ab uſu oleorum & fructuum qualiumcunque & ſingul paſtibus bibat vinum Hiſpanicum.

De Diabete.

Succi ſanguini illati per vias urinarias crudi & inconcocti exitum ſibi quærunt, unde ſenſim labefactantur, vires colliqueſcit corpus, & quaſi ſubſtantia ejus per hanc cloacam exinanitur, cum ſiti, ardore viſcerum, lumborum coxarumque intumeſcentia, & ſalivæ ſpumoſæ expuitione crebra.

Eadem præſcribenda ſunt, quæ in fluore albo, omiſſis ſolummodo Venæ ſectione & catharſi.

De Dolore Hæmorrhoidum.

Intenſimus inter excernendum dolor excruciat, & excrementi ſuperficies cruore conſpergitur: Nonnunquam tumores verrucis ſimiles in ſphinctere deliteſcunt, vel in margine ani apparent,

Mittatur ſanguis è brachio dextro ad *unc. x.*

♃. Sem. Melon. pepon. an. unc. m. ſem. papav. alb. dr. ii. Amygd. dulc. excorticat. Numero v. contundantur in mortario marmoreo, ſenſim affundend. aqua Hord. ℔. i. m. aqua Roſarum dr. ii. Sacchar albiſſ. q. ſ. f. ſ. a. emulſio; capit. *unc. iii.* ſæpiuſcule.

R Flor Sulphuris, pulv. Glycirrhiz. ſalviæ an dr. i. cum ſ. q. balſam. lucatel. f. pil è ſing. drachm *vi.*; cap. *iii.* ter in die, ſuperbibendum Emulſion. præſcriptum cochl. *vi.*

R. aqua Spermat. Ranar. unc. iv. in qua diſſolv. lithargir. dr. ii. Opij ℈i. fiat mixtur. cujus tantillo Linteum madefactum parti affectæ applicetur, vel ſi tumor intus lateat, cochl. *iii.* ejuſdem mixturæ modo clyſteris injiciantur.

Pro Potu ordinario bibat aquam cum lacte coctam, vel aquam hordei; & à carnis uſu abſtineat. Singulis noctibus ſumat Diacodium.

De fluxu Hæmorrhoidum immodico.

Innoteſcit ex viribus proſtratis, copia & diuturnitate ſanguinis excreti, fœdo corporis colore, ad citrinum (ut in ictero) vergente ſuccedit cachexia, & deinde hydrops.

Eadem conferunt, quæ in fluxu menſium immodico, omiſſa ſolummodo Catharſi.

De

De Epilepſia Puerorum.

Vel primo menſe aggreditur à frequentibus nimis alvi dejectionibus (quo in caſu *Diaſcordium ad quantitatem grani piperis aqua ſaxifrag. aut lacte materno ſolutum*, & exhibitum præſtantiſſimum eſt remedium.] Vel circa dentitionis tempus, à ſeptimo ad decimum menſem, tuſſi commitata eſt, aut (quod multo deterius) vomitu & diarrhœa, viridia [ut ſolent hyſtericæ] egerente infante. Quandoque improvisò occupat paroxyſmus, os oculoſque diſtorquens, nigredine vultum perfundens, & artus varios convellens; quandoque præſentitur ex digitorum in pugnum contractione, & ex ſtabili & inſolita oculorum orbitarum immobilitate. Nunc ſerius, nunc ocius ſe proripiunt paroxyſmi, certa ſubinde periodo, vago aliàs inſultu revertentes; ſed, appetente morte, à tergo ſe invicem premunt: Si quando inducias dent, in ſoporem proclives ſunt infantes, donec à novo reſuſcitentur inſultu.

Applicetur *Emplaſtr. Epiſpaſtic.* cervici quamprimum.

R. Aqua Epilept. lang. ℥iii. *laudan. liquid. gut* i. *vel* ii. *vel plures, pro ratione ætatis, ſyr. pæon.* ℥i. *M. F. Hauſtus*, ſumendus quamprimum.

R. Aq. Rutæ unc. iii *aq. Epilep. lang & aqua Brion comp an* unc. i *ſir. cariophill.* unc. ∫s. *M. f. Iulap.* cap Cochl j ſingulis horis, ſi hauſtum præſcript. paroxyſmum non fugaverit.

De Rachritide.

In Rachritide adſunt partium laxitas & mollities, debilitas & languor, ignavia & torpor, & inæqualis earundem nutritio, *viz.* caput juſto majus, facies plenior & floridior, partes carnoſæ infra caput emaciantur, nodis protuberant articuli, maximè carpi, paulo minus tali, tument & extremitates coſtarum, oſſa incurvantur, præcipuè tibiæ & fibulæ, hinc ulnæ & radii, aliquando femoris & humeri, dentes tardè & moleſtè erumpunt, vacillant, nigreſcunt & fruſtulatim excidunt pectus a lateribus anguſtum, anterius acuminatum, abdominis repletio, & hypochondriorum tenſio, tuſſis & pulmonum vitia laceſſunt, lateralis decubitus modò dextri, modo ſiniſtri averſatio.

R. Fol Abſinth. Vulgar. centaur. minor. Marrub. alb. chamædrios Scordii, calamenth. vulg. Parthen Saxifrag praten∫ hyper. Virg. aureæ, ſerpill. menth ſalv. Rutæ card. Benedict puleg. abrotan. chamæmel. Tanacet. lilior. convall. omnium reg. collect. incif. an. M. i *axung. porcin.* ℔ii∫s. *ſev. ovin. & Vin. claret. an.* ℔ii *macerentur in olla fictili ſuper cineres calidos per horas* xii *deinde ebulliant ad humiditatis conſumptionem, & poſtea colentur, ut f. linimentum*, quo venter & hypochondria illinantur manè & ſerò, ut etiam & artus hoc malo affecti, per 30 vel 40. dies, vel donec convaluerit.

R Singulor. ingredient. præſcript an. m. ii. infundantur frigidè in Cereviſiæ non Lupulat Cong iiij pro potu.

In Tumoribus Infantum ventres occupantibus ab Evacuationibus nimiis procedentibus.

Sanguis & Viſcera herbis corroborantibus confortentur, ut in Rachitide vera niſi quod auxillę etiam utraque inungantur, at non artus.

De Febribus à Dentitione ortis.

Sp. C. C. gutt. ii. *vel* iii. *vel* iv. *pro ratione* ætatis in cochl. j. vel altero Aq. ceraſor. nigr. vel Julap. alterius appropriati, exhibeantur quarta quaque hora ad vices quatuor, vel ſex.

De Febre hectica Infantum.

Sine inſigni calore languent cum appetitus dejectione, artus & truncus corporis emaciantur.

Rhabarb. incifi dr. ii. *in lagenam vitream cereviſię tenuis* ℔ii. *capacem* immitatur potu ordinario.

Epoto hoc liquore, *aliæ* ℔ii. *eidem Rhabarb. ſuperaffundantur ad tertiam vicem.*

Si

Si verò potus vi Cathartica ſaturatiùs impregnetur, tum ℔j. epota alteri cereviſia mox adjiciatur.

De Tuſſi puerorum Convulſiva.

Phlebotomia, & repetita Catharſi, eaque ſola, expugnetur hæc tuſſis, malum alias pertinaciſſimum, & fere inſuperabile; ſed leniora tantum cathartica hic conveniunt, eaque cochleatim ingerenda ſunt, pro ratione ætatis.

De Hæmorrhagia Narium.

Dolor & calor ſinciput lancinant.

Sanguis è brachio frequenter extrahatur, victus ratio refrigerans & incraſſans injungatur; Julap. refriger. & incraſſans, cum Emulſionibus refrigerantib. præſcribantur.

Singulis diebus injiciatur *Enema refrigerans*, atque omni nocte *paregoric. ex Syrup. de Mecon.* exhibeatur & ſemel vel bis *potio purgativa commun.* præſcribatur.

Lintea quadruplicata immerſa aq. frigidæ, in qua ſal prunell. diſſolvatur, & poſtea leviter expreſſa admoveantur nuchæ, & utrinque cervici ſæpius in die.

Poſt Evacuationes liquor ſeq. applicetur.

℞. *Vitriol. hungaric. & alum. an. ℥i. phlegmat. Vitriol. ℔ß. Coq. tamdiu, donec omnia fuerint diſſoluta, liquorem frigefactum filtra, & à Cryſtallis ſubinde natis ſepara, liquori reſiduo adde Ol. Vitrioli duodecimam partem;* vel potius.

℞. *Aq. plantag. ℥iii. Bol armen. ſubtiliſſ. pulver. ℥ß. probe miſceantur; Turunda ex linteo raſo liquore hoc humectata* nari, ex quo ſanguis ſtillat, indatur per dies iſtic relinquenda.

Hoc minus ſuccedente, *Vitriol. Rom. aq. commun. diſſolvatur, qua Turunda imbuta* nari indatur, *liquore* etiam *hoc linteamina imbuta*, & applicata ſanguinem ſiſtunt ſi ex parte externa diffluat.

De Chloroſi.

Adſunt vultus & totius corporis decoloratio, intumeſcentia in facie, palpebris & malleolis, gravitas totius corporis, crurum ac pedum tenſiva laſſitudo, reſpiratio difficilis, cordis palpitatio, capitis dolor, pulſus febrilis, ſomnolentia, pica & menſium ſuppreſſio.

Sumat *pilulas Chalybeatas*, vel *pulv. chalybeatum* in affectione hyſterica præſcript. plus minus pro ratione ætatis, ſuperbibend. hauſtum vini cujuslibet ad libitum, vel infuſion. corroborant. cum Rad. Angelic. ibidem deſcriptam. Si Ægra non valde debilis fuerit, purgetur ſemel vel bis ante præſcriptorum uſum.

De Suppreſſione Menſium.

Cibum faſtidiunt mulierculæ, fœdus faciei color eſt, gravitas totius corporis, dolores ſincipitis, lumborum, crurum & imi ventris; pedum tumore infeſtant.

Eadem præſcribenda ac in Hyſterica affectione; at ſi iiſdem remediis affectus non ceſſerit, tum ſeq. ſunt præſcribenda.

Singulis Auroris, & quarta pomeridiana, ſumat *Julap. hyſteric. ſive caſtor. cochl. v. inſtilland. Sp. C. C. gutt. xii.* Singulis noctibus ſumat cubitum itura *Trochiſc. de Myrrh ℈i. cum ſyr. de artemiſ. in formam boli vel pil. redact.*

De Vomitu ſanguin. vel etiam de hæmoptoe.

In Hæmoptoe dolor & calor pectus obſident, cum debilitate quadam.

Mittatur ſanguis ex brachio dextro ad ℥x. Sequenti mane *ſumat potionem purgativ. commun.* & eadem nocte *paregoric. ex ℥iii. aq. Ceraſor. nigr. & Syr. de Mecon. ℥i.*

Poſtea aggrediatur uſum ſequent.

℞. *Bol. armen. unc. i. pulv. Radic. Symphit. ʒii. Terr. Sigillat. Lapid. hæmatit. & Sang. Dracon. an. ʒi. Sacchar. albiſſ. ad pondus omnium; Miſceatur fiat pulvis*

vis ſubtiliſſimus, cujus cap. ℈j. manè quinta pomeridiana, & nocte, ſuperbibend. ſequent. Apozemat. ℥iv.

℞, *Fol. Plantag. Rub. Sylveſtris*, & *millefol. an. M. i. coq. ſ. q. Aq. ad* ℔iß, *in Colatura diſſolv. Syrup de Symphyt.* ℥ii. *M. f. Apozema*; vel cap. Cochl. vj. ſequent. Tincturæ.

℞. *Flor. Roſ. rubr.* ℨvi. *Cort. intern. querc.* ℥ß. *ſem. plantag. parum contuſ.* ℨiii. *Aq. font.* ℔ii. *Sp. Vitriol. q. ſ. ad levem aciditatem, infundantur in vaſe clauſo, calore leni, per* 4. *horas*; *Colatur. adde aq. cinnam. Hordeat.* ℥iii, *Sacchar. Albiſſ. q. ſ. ut f. Tinctura guſtui grata.*

Si ab uſu Pulveris abhorreat, utatur Electuario in fluxu menſium immodico præſcripto.

Enema quotidie injiciatur, & Diacodium hora ſomni propinetur.

Phlebotomia inſuper ſemel, bis, vel ter (ut opus fuerit) reiteretur, diebus aliquot interpoſitis; & ſemel iterum, ſi res poſtulet, repetatur potio purgativa.

Diæta incraſſans & refrigerans obſervanda.

De Punctura Tendinis.

Humor aqueus, vel ichor quidam, ex orificio venæ inciſæ jugiter deſtillat.

℞, *Rad. Lilior. alb. in lacte vaccin. ad teneritud. coct. & contuſ.* ℥iv, *farin. ſem. Lin. & Avenac. an.* ℥iii. *coq. ad cataplaſmatis conſiſtentiam in eadem lacte quo radices coctæ fuere*, applicetur parti affectæ manè & ſero.

De Ambuſtis.

Foveatur pars affecta *linteis Sp. vini imbutis*, uſque dum evaneſcat dolor, ac deinceps de novo imbuatur *linteum* quod ter vel quater in die parti affectæ applicetur.

De Mania Communi.

A nimis exaltata & vivida ſanguinis craſi oritur. Eſt & alia maniæ ſpecies febres intermittentes diuturniores excipiens, in ſtultitiam tandem degenerans, producta quidem à debilitate & vappiditate ſanguinis, à diutina fermentatione. Præſcribantur itaq; cardiaca generoſiora, *viz. Ther. Andromach Electuar. de ovo*, *pulv. Comitiſſ. pulv. Gualt. Ravvleigh*, *in Aq. epidem. theriacal. vel alia*, & diæta inſtituatur analeptica.

In junioribus mittatur ſanguis e brachio ad *unc. viii.* vel *ix.* bis vel ter, diebus tribus inter ſingulas Venæ-ſectiones interpoſitis. Tum ſemel extrahatur ſanguis e venis jugularibus. Poſtea tota curatio innitatur ſequenti Cathartico, quod ſumat tertia vel quarta quaque die, donec convaluerit, hoc interim obſervando, quod cum octies vel decies purgatus fuerit æger, exhibitio Cathartici ad ſeptimanam unam vel alteram omittatur.

℞, *Pharmac. domeſtic.* (i. e. *Rad. Bryon. alb.*) *pulv.* ℨj. lactis vaccin. *unc. iv*, vel

℞, *Eiuſdem unc.* ß, *vel* ℨvi. *vin, alb. unc. iv. infundantur per noctem, in colatura diſſolve ſyr, violar. unc, i, M, f, potio*; vel

℞, *Gambugii gr, xiv, aq, Ceraſorum nigr, unc, iii, ſyr, Caryophyll. unc,* ß, *f, potio.*

De Contuſionibus.

Mittatur ſanguis e brachio lateris magis affecti ad unc. *x.* ſeq. mane exhibeatur *potio communis purgativ.* ac deinceps eodem modo Venæ-ſectio & purgatio alternatim repetantur, donec æger convaluerit. Interim toto decurſu, ſi internæ partes lædantur, ſequentia præſcribatur.

℞, *Decoct. pectoral.* ℔iß. *ſyr. violar. cap. ven. an. unc. ii. f. apozema, cap.* ℔ß, ter in die. Item *Ol. amygd. dulc. res. Cochl. i.* ſæpius propinetur.

℞, *Ol. amygd. dulc. unguent. Dialth.* & *po-*

Pomat. an. unc. i. M. f. Linimentum, quo inungatur pars læſa mane & ſero, ſuperimponend. fol. Braſſicæ.

De furfure, ſive prorrigine capitis.

Potio purgans communis bis propinetur, dein

℞. *Ol. Amygd. Amarar. & Laurini*, *Cinerum fol. Abrotani an. unc. i. miſceantur probe, & f. Linimentum*, quo inungatur totum caput ſingulis matutinis, diligenter infricando, & poſtea ſuperimponendo veſicam ſuillam.

At primum abradatur totum capillitium, & poſtea defricentur ſquamulæ ſenſim ſingulis auroris; prout decidere pronæ fuerint.

De Morſu canis Rabidi.

Poſt 40 dies aut plures melancholica adſunt ſymptomata, febris, ſitis, Hydrophobia, & tandem partium extremarum convulſio.

℞. *Sp. vin. optime rectificat ℥iv. Theriac. Andromach. ℥i. f. mixtura*, qua illinatur pars læſa ter in die, ſuperimponendo linteum eadem mixtura imbutum.

De Ulcere Veſicæ.

Pus graveolens, aut ſanguinis nonunquam ſquammulæ ſeu pelliculæ membraneæ ac veluti furfuraceæ cruſtulæ [ſin in renibus hæreat ulcus caruncule minutulæ, aliquando craſſiores] una cum urina excernuntur, perpetua dyſuria & continuis earum partium dolor infeſtant; renibus autem affectis ulcere, dilucida dyſuriæ & doloris dantur intervalla, pus etiam excretum copioſius eſt, album, leve & minime fœtidum, lacti ſimilis profunditur urina: & longe poſt mictionem pus ab eo ſeparatum in fundo reſidet.

℞. *Emplaſtr. Flor. unguent. diæ ℥iß. f. Pil. N. ix.* cap. iii. horis Medicinalibus, ſuperbibendo ſequentis Aq. Cochl. *vi.*

℞. *Rad. Fœnicul. Conſol. Ariſtoloch. & Caryophyll. an. ℥iii. fol. Agrimon. Hyper. Sanicul. Plantag. an. M. vi. incidantur minutim, & diſtillentur in vini alb. & lact. an. ℔iv & eliciantur ſolummodo ℔iv* pro uſu.

℞. *Pulv. Rad. Conſolid. maj. & gumm. Arabic. an. ℥i. Sacchar. Penid. ℥ii. f. Pulv.* cap. Cochl. i. bis in die.

De Aſthmate inveterato in iis, qui ſanguineo temperamento prædıti ſunt.

Dividitur in tres ſpecies; Dyſpnœam, quę difficilis eſt reſpiratio, in qua crebrior denſiorque eſt ſpiritus tractio ex infarctu pulmonum ſine ſtertore oriunda: Aſthma, ubi frequens & magna reſpiratio in qua diaphragma, muſculi intercoſtales, tum etiam abdominis, violenter moventur, cum ſtertore & ſibilo. In priore ſpecie ſubſtantia pulmonum, in poſteriore bronchia oppilantur. Et Orthopnœam, quę eſt maxima ſpirandi difficultas, ſub qua ægrotantes non niſi ſedentes, & erecta cervice reſpirare poſſunt. Muſculi etiam pectoris & ſcapularum vehementer exagitantur.

Mittatur ſanguis è brachio dextro ad unc. x. Die ſequent. ſumat *potionem purgativam communem*, quæ repetatur tertia quaque die per duas alias vices.

Diebus è Purgatione vacuis ſumat ſequentia.

℞. *Sem. Aniſ. ſubtiliſſ. pulv. ʒii. cum ſ. q. Balſam. Lucatell. f. pil. ex ſingulis drachmis vi.* cap. iii. mane & quinta pomeridiana, ſuperbibend. *decoct. Amari ſine purgantibus unc. iv.* calide.

Si Symptomata adhuc maneant, repetatur de novo integer Proceſſus.

De Paralyſi.

Senſus & motus in partibus quæ afficiuntur, vel ſimul, vel alterutra tantum facultas aut prorſus extinguitur aut vitiatur.

Sumat *pil. Coc. min. ℈ii.* alternis matutinis per *vi.* vices deinde capiat ter in die per *xxx.* dies *Electuar. Antiſcorbutic. ℥ii.* ſuperbibend. *Aq. Antiſcorbutic. Cochl. vi.* Vide in Scorbuto.

℞. *Unguent. Nervin. unc. iii. Spir. Lavendul. comp. & Sp. Cochl. hortenſ. an. ℥iß.* M. &

M. & inungantur partes affectæ, ut ſpina dorſi, &c. mane & ſero.

Pleraque præſcriptorum, utut curationi ſcorbuti ſolum deſtinari videantur, attamen cum humores crudos ad fixos volatiliſare præ aliis apta nata ſunt, in Paralyſi etiam conveniunt.

De tuſſi & Phthiſi.

Tuſſis per ſe patet. Phthiſis autem invadit ab ætatis anno 18. ad 35. Extenuatur totum corpus Febris moleſtat hectica, à cibo invaleſcens (quæ ex celeritate pulſus, rubedineque genarum dignoſcitur) materia per tuſſim excreta cruenta eſt aut purulenta, in ignem conjecta tetrum ſpirat odorem, & immiſſa in vas aqua repletum, fundum petit. Sudores nocturnis ſuperveniunt, liveſcunt tandem genæ, facies pallet, execuuntur nares; temporum quoque colapſus, unguium incurvatio, capillorum defluxio, & alvi profluvium colliquativum, mortem ſtatim ſubſecuturam denunciant.

Si Tuſſis recens fuerit, & nondum febrim, aut alia ſina Peripneumoniam notham comitantia, accerſiverit, vel ſi à Pleuritide, aut Peripneumonia, ob neglectam ſufficientem Phlebotomiam, malè curatis eadem nequaquam orta fuerit, ſatis erit, ut æger per dies aliquot ab uſu vini & carnis abſtineat, & his ſimilibus remediis ad libitum utatur.

Balſamum ſulphuris Antiſatum ad gutt. x. Cochl. i. Sacchar. cryſtall. inſtillatum bis vel ter in die devoretur; ut etiam Tabellar. ſequent. quas ſecum æger continuo portet, unam frequenter aſſumat.

℞. Sacchar. cand. ℔iß. coq. ſ. Aq. font. uſque dum adhæreſcat extremis digitorum adde pulv. Glycyrrhizæ, Enul. Campan. ſem. Aniſ. & Angelic. an. ℥ß. pulv. Irid. Florentin. Sulphur. an. ʒii. Ol. Chym. Anyſi ℈ii f. ſ. a. Tabellæ domeſticæ vocand. atque hoc interim Eclegmate utatur.

℞. Ol, Amygd. dulc. ℥ii. Syr. cap. Ven. Violac. an. unc. i Sacchar. cand. q. ſ. f. Lohoch. de quo ſæpius lambat bacillo Glycyrrhizæ, quando tuſſis urget.

In defluxione tenui *Eclegmata incraſſantia* exhiberi poterunt.

Sin vero Tuſſis his remediis haud ceſſaret [præcipuè autem ſi febrem comitem habeat, vel ſi à Peripneumonia aut Pleuritide originem ducat) tum ineptum fuerit pectoralibus fidere; ſed Venæ-ſectione & Catharſi debellanda eſt, ut in methodo, quæ in curatione Peripneumoniæ nothæ deſcribitur.

Verum enim vero cum, his omnibus non obſtantibus, Tuſſis non modo non curationi ceſſarit, ſed & diuturna Pulmonum concuſſione eos adeo debilitaverit, ut Phthiſis tandem ſubingreſſa fuerit, tum hac methodo procedendum.

℞. Balſam. peruv. gutt. x. inſtillentur Cochl. i. Syr. Hederæ terreſtris, vel ſi id minus gratum fuerit ægro, *Cochl. i. Sacchar. cryſtall.* cap. ter in die ſuperbibendo *Decocti Amari ſine purgantib. unc. iv.* vel (ſi idem ventrem moverit) *unc. iii.*

Sed omnibus aliis (quotquot adhuc inventa ſunt) *Equitatio* ad ſatis longa & diutina itinera facilè palmam præripit, hoc obſervando, ut ſi æger juvenilem ætatem prætergreſſus fuerit, plus temporis huic exercitio impendere debet, quam ſi pater aut juvenis eſſet, & ſane haud multo certius Cortex Peruv. febri intermittenti, quam in hac ætate Equitatio Phthiſi medetur.

De Scorbuto.

Adſunt ſpontaneæ laſſitudines, corporis gravitas, dyſpnæa, præcipue ex motu corporis, gingivarum putrefactio, oris graveolentia, ſanguinis è naribus crebra eruptio, ambulandi difficultas, crurum nunc intumeſcentia, nunc extenuatio, in iiſdem perpetuo maculæ lividæ, plumbeæ, flave, aut violaceæ, faciei color plerumque ex pallido fuſcus.

Extrahatur ſanguis è brachio ad *unc. viii.* niſi ſigna Hydropis adfuerint: Seq. mane exhibeatur Potio Purgat. communis, quæ repetatur tertia quaque die per duas alias vices.

Diebus à purgatione vacuis, uti etiam poſtea, per menſem unum vel alterum ſumat ſequentia.

℞. Conſerv. Cochl. hortenſ. unc. ii. Conſerv. Lujul. unc. j. pulv. Ari compoſ. ℨvi. cum ſ. q. Syr. Aurantior. f. Electuar. de quo cap. ad magnitud. nuc. moſchat. mai. manè, quinta pomeridiana, & nocte ſuper bibendo *Aq. Raphan. compoſ. Cochl. vi.* vel ſequentis.

℞. Rad. Raphan. Ruſticam. raſpat. ℔. ii. rad. Ari ℔i. fol. Cochl. hort. M. xii. fol. Menth. Salv. Naſtrut. Aquat. & Becabung. an. M. i. Sem. Cochl. hort. parum contuſ. lib. ß. nuc. Moſchat. unc. ß. Vin. Alb. lib. xii. deſtillentur organis comunib. & elicientur ſolummodo lib. vi. pro uſu.

Vel *Folia Rec. Cochl. hortenſ. per ſe deſtilentur* pro uſu dicto.

Porro ſequens cereviſia fit pro potu ordinario.

℞ Rad. Raphan. Ruſtican. recentis inciſi ℥ii. fol. cochl. hort. num. xii. paſſular. enucleat. n. vi. Aurant. cum toto inciſi dimidium, in Lagenam vitream lib. ii. Cereviſiæ tenuis capacem ſubere mox probe obturandam immittatur.

In hunc modum parentur eodem tempore ſex Lagenæ pro uſu, & poſt aliquot dies ſex aliæ antequam priores exhauriantur, & ſic deinceps; vel,

Vice hujus Cereviſiæ ſeq. mixturæ Cochl. iii. vel iv immiſceri poterunt ſingulis hauſtibus potus communis.

℞. Rad. Raphan. Ruſtican. & ſem Cochl. hortenſ. an. unc. ß. fol. Cochl. hortenſ. M. ii. pulpam unius Aurant. Contundantur ſimul in mortar. marm. ſenſim affundendo vin. alb. lib. ß. Coletur cum levi expreſſione, & reponatur pro uſu.

Eadem remedia, Phlebotomia & Catharſi omiſſis, in Rheumatiſmo ſcorbutico, ſive hyſterico, valde proſunt.

Tabis Deſcriptio & Cura.

Plures ſunt Tabis ſpecies: Prima fere oritur è frigore hyeme contracto. Paulo enim ante ſolſtitium Brumale quampluri mi ab ingruente tempeſtate frigida, tuſſi tentantur: Quæ cum illos invaſerit quibus pulmones ab ortu ſunt infirmiores, omnino neceſſe eſt ut à repetitis Tuſſiendi conatibus magis adhuc debilitentur; atque ita tandem alimento ſibi proprio aſſimilando, præ mala ῥιχγέσει, prorſus impares reddantur. Hinc jam ingens Pituitę crudæ copia aggeritur, quę continua pulmonum agitatione & vehementi uſu affatim per os reiicitur. Pulmones exinde pure referti purulenta ἐκσμάτα quaquaverſum in carnes diſpergunt. Hinc enaſcitur Febris putrida, cujus Paroxyſmus ſub veſperam fatigat, ſub auroram vero ſudore copioſo ac vires imminuente ſolvitur. Denique ad malorum cumulum Diarrhœa ſuccedit, partim ab humoribus putridie ex arteriis Meſentericis in inteſtina depoſitis excretiſque, partim à labefactato peſſundatoque viſcerum Tono. Atque ita demum æger proxima æſtate fato ſuo fungitur, à morbo, cui prægreſſa Hyems viam ſtraverat, extinctus. Atque hæc eſt præcipua Tabis ſpecies.

Porro cum ſanguis hac tempeſtate particulis humidis admodum ſcateat, perſpiratioque à ſubita pororum contractione plus ſatis inhibeatur, particulæ hæ in pulmones depluunt per interſperſos Venæ Arterioſæ ramos; vel per Ductus Salivales in glandulis fauces occupantibus reponuntur; unde jam humor per Aſperam Arteriam delapſus in pulmones, Catarrhi ritu, eos ita jugiter irritat, ut creber & vehemens tuſſiendi conatus, tum illam debilitatem, tum alia quæ diximus ſymptomata, brevi accerſat. Cùmque non jam amplius naturalem ſibi pulmones œconomiam ſtatumque tueri valeant, Glandulæ, & Tubercula adnaſci ſolent; quę in ægris ex hoc morbo decedentibus, ſi aſpiciantur pulmones, purulenta ſanie ut plurimum diſtenta reperiuntur.

Ubi ſemel invaluerit hic morbus & radices egerit, remedia plerumque aſpernatur. Tentari utcunque poteſt Medicatio, minuendo cauſam defluxionis in pulmones, pertuſa in Cubito Vena, Catharticis mitioribus, tum medicamentis pectoralibus dictis, ad varios morbi ſtatus accommodatis. Incraſſantibus ſc. ubi humor ſubtilior & tenuior vim Expultricis facultatis videtur eludere: Attenuantibus vero ubi pitui-

ta

ta craſſior ægre & cuſſi moleſtia per os rejicitur. Dein & hectica Febris remediis refrigerantibus contemperantibuſque coercenda. Talia ſunt *Lac Aſinium*, *Aqua Lactis Stillatitia*, *Emulſiones ex Amigd. dulc. Sem. Melon. Pepon. Papav. alb. Aqua Fl. Paraliſ.* &c. Denique & curando Ulceri opera danda eſt; cui rei Terebinthina illa Liquida, Opobalſamum vulgo dicta, apprime conferre cenſetur.

Hujuſce Morbi Curatio, me Judice, hac methodo optime ac feliciſſime inſtituetur. Primum educatur è brachio ſanguis, dein ſubducatur Alvus ad tres dies continuos, vel *pil Coch majoribus*, vel *Decocto Leniente à nobis præſcripto*. Tertia nocte exhibeatur *Sir. de Mec unc.* ß. Intermiſſo biduo, triduove, pro re nata, repetatur Purgatio, idque toties fiat quoties opus eſſe videatur, donec ſymptomata vel prorſus evanuerint vel ſaltem miteſcant. Poſt ſingulas Catharſes jam finitas capiat Opobalſami gutt. *xx.* Sacchari particulæ majori inſtillatas permixtaſque nihil ſuperbibendo. Vel Pil. è Terebinth. ex Inſula Chio cum Saccharo cando confectam Opobalſamum non aſſumendum eſt niſi prægreſſis evacuationibus debitis. Hujus loco *Electuarium e Balſamo Lucatelli, Gli. cirrh. pulvere, ſemine Aniſi & Terebinthina* concinnatum poterit ſubſtitui. Poſt evacuationes ſedulo, conandum eſt ut Tuſſi ſedetur. Pulmones jugi agitatione infirmiores evadant. Huc facit præ cæteris Syrupus jam laudatus, qui hac formula poſſit uſurpari, ℞. *Decoct. pectoral. libr. i. Sir. de Mecon. Sirup. Capill. Ven. an. unc. i. Cap. Cochl. v. ter in die.* Medicamentum hoc ita frequenter hauſtum catarrhum in Pulmones depluentem paulatim ſiſtet; eoſque in priſtinam εὐεξίαν reducet niſi jam pridem à naturali ſtatu nimium receſſerint. Promovebit inſuper purulentiæ materiæ in iiſdem aggeſtæ concoctionem.

At verò Palmarium hujuſce Morbi præſidium eſt, ut Æger quotidie Equo vehatur. Et qui ſe huic corporis exercitio ſanandum tradit nullis jam Diætæ legibus adſtrictus, nullo Cibi potuſve genere privandus eſt: cum in hoc uno omnis rei cardo vertatur. Quibuſdam eorum qui ex hac methodo convaluere tumor in collo exortus eſt non multum à Scrophulis abludens.

Eſt & alia Tabis ſpecies à tuſſi prognata, longe diverſo anni tempore, initio ſciliet æſtatis. Hæc Juvenes perſæpe illos invadit qui debiliori ſunt corporis habitu, & quorum ſanguis particulis calidis acribuſque refertus eſt. Sanguinem iſti è pulmonibus per tuſſim exantlant, nimio meri potu prius excalefacti. Ægri dolorem ſive ægritudinem quandam in pulmonibus perſentiſcunt. Quæ Symptomara niſi mature remediis appropriatis eliminentur primo ſcabrities, mox & ulcus acccedit, unde pus confectum demum exſpuitur.

Dicta jam Tabis ſpecies venæ ſectione & Catharſi bis alternatim repetitis, ſaltem in principio, facile vincetur: Si Diæta inſuper Refrigerante & Incraſſante utatur æger & à carnibus in ſolidum abſtineat.

Tertia hujus Morbi Species ortum debet materiæ Febrili in pulmones Febre jam fatiſcente, amandatæ; qui ſenſim infirmiores redditi à ſymptomatis jam memoratis vexantur.

Quandoque oritur à ſanie iſta purulenta quæ à Pleuriticis non ſatis copioſe per expectorationem egeritur. Quo in caſu eandem quam Empyema, Curationem poſtulat.

Sunt etiam qui à nimis copioſis, & debito frequentioribus evacuationibus debilitatis in quartam Tabis ſpeciem præcipitantur. Hoc calor Hecticus à cibo potuque ſumpto, ſub noctem laceſſit: Atque hos præ cæteris Aphthæ infeſtant.

De podagra.

Exeunte Januario aut incipiente Februario ingruit hora fere ſecunda matutina, dolore pollicem pedis ut plurimum occupante, quandoque vero calcaneum, ſuram; aut talum, mox ſequitur rigor cum horrore & febricitatione aliquali, dolor gradatim intenditur, (de pari paſſu rigor atque horror recedunt] idque in ſingulas horas, donec tandem ſub noctem ad apicem pervenerit nunc tēſionem violentam,

tam, nunc morſum canis rodentis, quandoque preſſuram, & coarctationem exprimens, hinc præ exquiſito dolore, nec linteorum ſuper incumbentium pondus nec cubiculi à fortiori ambulatione concuſſionem ferre Podagricus valeat dolor non ſedatur, niſi ante horam ſecundam tertiamve matutinam (decurſo ſcilicet nycthemeri ſpatio à primo appulſu]& jam leni madore perfuſus ęger ſomno concedit à quo evigilans dolore multum imminuto partem affectam tumore recenter occupatam cernit. Sequenti die, forte etiam ad biduum, triduumve dolet nonnihil pars affecta idque vehementius ad veſperaceſcente die, levatur autem ſub galli cantu. Intra paucos dies alter Pes eodem dolore torquetur. Poſtquam utrumque pedem exercuerit dolor qui ſequuntur Paroxyſmi abnormes ſunt; tum quoad tempus invaſionis, tum durationem; atque ex ſeries horum paroxyſmulorum, conſtat paroxyſmus, qui dicitur Podagræ diuturnior breviorve pro ægri ætate in iis qui vegetiores ſunt & quos Podagra rarius invaſit, diebus ſæpe quatuordecim, in ſenioribus, atque iis quos ſæpius affligit, duobus menſibus fere definit, iis vero, qui vel annis, vel diuturniore morbi mora fracti ſunt non prius valedicit, quam æſtas jam adultior eam fugaverit.

Ad quatuordecim Primos dies urina coloratior eſt, cum ſedimento rubro, & quaſi arenulis referto, alvus fere conſtipata eſt, *Appetitus* proſtratio, rigor, totius corporis ſub veſperam, integrum paroxyſmum comitantur, recedentem Paroxyſmum excipit pedis affecti inter digitos pruritus vix ferendus, unde decidunt furfures, & pedes deſquamantur.

Hactenus dolor pedibus tantum fuerit infeſtus, cum verò vel ab indebita medicatione turbatur Podagra, vel ob diuturnam morbi pertinaciam corporis ſubſtantia quaſi in morbi fomitem pervertitur, jam manus, carpos, cubitos, genua, aliaſque regiones occupat, quandoque unum, pluresve digitos diſtorquens, faſciculo radicum paſtinacæ ſimiles eos reddit, motu paulatim privans, tandemque concretiones, circa articulorum ligamenta, tophaceas generans, ceram, vel oculos cancrorum æmulantes, nonnunquam in cubitis minorem ſubalbum ciet, ferè ad ovi magnitudinem, qui ſenſim inflammatur cum rubore, nonnunquam femur occupans, ſenſum exhibet quaſi ingentis ponderis appenſi, ſine dolore tamen notabili, at genu exinde petens, id acrius urget, artus jam habet æger fere undequaque contractos, & impeditos, ita ut claudicet, & permoleſte prorepit. Urina illam colore imitatur, quæ in diabete excernitur, dorſum, aliæque partes moleſtè pruriunt, maxime ſub horam ſomni.

Poſt multos; diroſque cruciatus Paroxyſmi ſubſequentes (natura partim onere materiæ peccantis partim ſenio oppreſſa) ægrum quoad dolorem clementius tractant, at loco doloris conſueti, ægritudo quædam cum dolore ventris laſſitudo ſpontanea, quandoque etiam propenſio ad diarrhœam ſuperveniunt, quæ ſymptomata evaneſcunt, quoties articulos dolor fatigat, atque ita nunc dolore, nunc ægritudine, quaſi alternatim laceſſentibus, Paroxyſmus longas moras nectit.

Calculum Renum in quamplurimis parit hic affectus.

Fœminas perraro infeſtat; eaſque, non niſi jam vetulas, & viragines, pueros quoque, & juvenibus minores vix adoritur.

Indicatio Curativa in eo vertitur, ut coctioni conſulatur, indigeſtionibus ſublatis, ſeu ſit per Pharmaca, ſeu victus rationem, ſeu exercitationem, ſeu alias ex iſtis quæ ſex res non naturales indigitantur.

Venæ ſectio, Catharſis, ac Diaphoreſis ſcopum non attingent, licè iis qui *Renum* ſimul *Calculo*, & exinde orto *Mictu ſanguineo* laborant, non abs re erit ſemel in ſeptimana, alvum *Manna* ſubducere, & ſingulis noctibus, poſt Purgationem Paregoricum exhibere,

Medicamenta, quæ prædictæ indicationi ſatis faciunt, ea ſunt, quæ moderatè calent, & vel amaricant, vel linguam leniter feriunt, talia ſunt, *Rad. Angelic. enulæ*, *fol. Abſint. cent. min. cham. chamæp. &c.* quibus addi poſſunt *Antiſcorbuti-*

butica dicta, ut, *Rad. raph. ruſtic. fol. Cocbl. bord, naſturt. Aq. &c.* quæ tamen parcius uſurpanda veniunt, quia morbi fomiti aculeos ſubdunt, & calorem augent, præ iſtis aliis, quæ miti calore, atque amaritudine, ventriculum corroborant. Haud inutile eſt *Electuar*, ſequens.

℞. Conſerv. cocbl. hort. unc. iß. Abſinth. rom. fluv. Aurant. an. unc. i. Angel. condit. nuc. moſch. cond. an. unc. ß. Theriac. Androm. ℥iii. Pulv. ari comp. ℥ii. cum ſ. q. Syr. Aurant. f. Elect. de quo ſumat ℥ii, bis in die ſuperbibendo ſeq. Aq. deſtillat. Cochl. v. vel vi.

℞. Rad. raphan. ruſtic. inciſ. unc. iii. Cocb. hort. M. xii. naſturt. Aq. beccabung. ſalv. menth. an. M. iv. cort. aurant. N. vi. nuc. moſcb. cont. N. ii. cerev. Brunſvicenſ. ℔*xii.* deſtillentur organis communibus, donec ſolummodo *libr. vi.* aquæ eliciantur pro uſu.

Hæc autem remedia *digeſtiva*, conſtanter, atque omni adhibita diligentia, aſſidue uſurpanda, & in *paroxyſmorum* intervallis præcipuo in uſum revocanda ſunt.

Mediocritas ea in cibo obſervanda eſt, ut neque plus alimenti ingeratur, quam ventriculus concoquere valeat, neque è contra nimia adſtinentia, partes ea proportione alimenti defraudendtur, quæ earundem robur & vigorem ſuſtinere potis eſt. Quoad qualitatem autem ciborum, ægri palato conſulendum eſt, & unica ciborum ſpecie ſingulis paſtibus veſcatur, de cæteris, dempta carne, pro libitu comedat, modo nec acria, nec ſale condita ſint, nec aromatia. Prandere tantum expedit, loco autem cœnæ indulgeat ſibi, hauſtum cereviſiæ alicujus tenuioris, quo calculi concretio impediatur.

Liquores optimi ſunt, qui neque ad vini generoſitatem aſcendunt, nec ad aquę debilitatem, ne frigore ſuo lædant ventriculum, deprimuntur. Hujuſmodi eſt *Cereviſia tenuis Londinenſi* at multa aqua, cum pauco vino permixta, aqua autem pura & cruda & periculoſa eſt, cum autem univerſa ferrè corporis ſubſtantia, in podagram degeneraverit, à liquore quocunq; fermentato quantumvis levi, & tenui abſtineat, & utatur *Decoct. Diætico ex Sarſa, in remediorum formulis deſcripta*, ubi primum à paroxyſmo convaluerit, per reliquum vitæ curſum.

Sin autem æger à longo, & nimio liquorum inebriantium uſu, vel ab ætate provectiore, vel denique præ nimia debilitate; cibos abſque vino nequeat concoquere, in paſtibus hauſtum vini Hiſpanici ſibi indulgeat, *Apozema Diæteticum* abdicans.

Æger maxime hyemis tempore, mature lectum petat, diluculo exſurgat, animus ſit tranquillus, nec nimis intentus ſtudiis, & rebus ſeriis, cæteris vero omnibus, exercitatio corporis quotidiana, facile palmam præripit, quæ moderata, ſit, & perſeverans, nullo autem modo juſto vehementior; quod exercitii genus, quoties nec grandior ætas nec calculus intercedant, relictis præferenda eſt equitatio conſtans, ac aſſidua in aere ſalubri, aut vectio in curru.

Veneris lenociniis ne indulgeat. Remedia externa nulla adhibenda.

Quamvis nihil magni in paroxyſmo tentandum ſit, conducet tamen fortaſſe per aliquot dies, ubi primum à morbo corripitur à carnibus abſtinere juſculo uti avenaceo, aut alio pari alimento; ſin autem ſpiritus animales ataxiam concipere apti ſunt, non expedit à carnibus abſtinere diutius quam ventriculus earum uſum averſetur ne quid autem vel in quantitate, vel in qualitate, ciborum aut potus peccet.

Symptomatis iis occurrendum eſt, à quibus æger in paroxyſmo de vita periclitatur, horum maxime familiare eſt, ventriculi languor, cum ventris torminibus tanquam à flatu, hoc in caſu, nihil æque votis reſpondet, ac vini Canarienſis hauſtulus ſubinde deglutitus, exercitio utatur æger; ſin autem ſymptoma, inducias haud ferens, mortem minitetur, modo caput malum non impetat, ad *Laudan.* ſtatim confugiendum *viz. gutt. xx.* in hauſtulo *Aq. Epidem.* & in lecto ad quietem ſe componat, hac ipſa methodo ſe ab imminenti morte liberavit autor clariſſimus, ubi ex errore aliquo, circa res ſex non naturales, in ingentem ventriculi ægritudi-

dinem incidit, cum vomituritione, aliquali ventris dolore artus interim, ex retro ceſſione materiæ Podagricæ doloris erant expertes, ac ad motum plus ſolito habiles, Congium nempe unum liquoris poſſetici, vel cereviſiæ tenuis devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerit, Vini Canar. hauſtulum, cui inſtillatæ fuerint *Laudan. liq. gutt. xviii.* ſumebat, quod ſi huic remedio ſymptoma non cedat, ſudor provocetur, methodo & medicamentis huic uſui dicatis ad biduum; triduumve, mane & veſperi per duas treſve horas.

Si autem metaſtaſis fuerit materię peccantis in Pulmonum lobos; liberatis artubus à dolore, & tumore, tractandum eſt hoc ſymptoma, pari modo ac Peripneumonia abſoluta, venæ-ſectione ſcilicet repetita, diæta, remediis, refrigerantibus, & incraſſantibus, purgandus eſt inſuper æger, inter venæ-ſectiones, potionibus lenientibus, ſudoris autem provocatio obeſt.

FINIS.

2+